68.7.E.13

DE VITIS SANCTORVM

AB ALOYSIO LIPOMANO, EPISCOPO VERONÆ, VIRO DOCTISSIMO, OLIM CONSCRIPTIS:

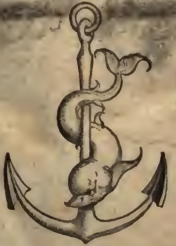
Nunc primùm à F. LAVRENTIO SVRIO CARTHVSIANO emendatis, & auctis,

TOMVS PRIMVS.

COMPLECTENS SANCTOS MENSIVM

Ianuarij, & Februarij.

PII V. de Auctore teſtimonium verſa pagella oſtendit.

102

VENETIIS, M D LXXXI.

PIVS PAPA V.

DILECTO FILIO
F. LAVRENTIO CARTHVSIANO.

DIlecte fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Librum, ſanctorum Patrum vitas continentem, à te nuper editum, atque ad nos miſſum, libentiſsimè accepimus: qui quidem eò etiam gratior nobis fuit, quòd opus in ſe continet à nobis ſemper deſideratum, & ad refellenda hæreticorum in eaſdem ſanctorum Patrum hiſtorias maledicta aptiſsimum. Laudamus vehementer pium hunc laborem tuum, teque, quòd coràm Domino vacuus apparere nolueris, ſed in eius Domum, pró facultate tibi ab eo conceſſa, quicquid potueris, vltrò obtuleris, debitis in Domino laudibus commendamus. cuius tamen laudabilis laboris tui gloriam imprimis ei tribuendam eſſe memento, à quo accepiſti & velle & perficere: quod & à nobis, & ab omnibus pijs, & Catholicæ religionis ſtudioſis meritò laudaretur. Hortamur autem te, vt huiuſmodi opere proſequendo, & de Eccleſia Dei benè mereri, & tibi apud omnipotentem Deum merita augere ne deſiſtas, ſecurus, te à Redemptore noſtro laborum tuorum centuplum eſſe fructum percepturum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, ſub annulo Piſcatoris, die 2. Iunij, M D LXX. Pontificatus noſtri Anno Quinto.

T. Aldobrandinus

S. D. N. PIO V. PONT.
MAXIMO
ÆTERNAM A DEO SALVTEM ET FELICITATEM.

CVm annis ſuperioribus, Beatiſſime Pater, Pontifex optime maxime, Tomi aliquot de Sanctorum Vitis euulgati fuiſſent ab illo ſempiterna memoria digniſſimo antiſtite Aloyſio Lipomano, iique intra tempus non diuturnum ita diſtracti eſſent, vt nulla vſquam exemplaria proſtare viderentur: cœperunt quidam viri doctiſſimi datis ad me literis adhortari, vt ad vndecunque conquirendas fide dignas Sanctorum vitas animum adijcerem, eaſq; in ſuos menſes apto & concinno ordine diſtribuerem, atque ita demùm excudendas curarem. Videbant enim in illis Tomis multas deſiderari Sanctorum vitas: tum quoque multas admodùm confuſè illic haberi. Ego, qui & meæ eſſem imperitiæ benè mihi conſcius, & operis huius vaſtitatem iam vtcunque cogitatione perciperem, initiò difficilem me præbui, cupiebamq; illud onus in eorum humeros reijcere, quos non ambigebam illi ferendo pares eſſe poſſe. At illi ſe ita ſubducebant, vt nihil viderē aliud, quàm aut mihi aliquid ſaltem conandum eſſe, aut vix quemquam fore, qui laborem tam moleſtum ſuſcepturus videretur. Deo itaque benè fauente, cœpi tentare nonnihil, & multorum amicorum opera adiutus, multa hincinde manuſcripta exemplaria conquirere: deinde ex ijs, atque ex Aloyſij Tomis ſenſim excerpere eas Vitas, quæ ad tres primos anni menſes pertinerent. Sic enim ſtatueram, ex trium illorum menſium hiſtorijs primum conflare Tomum. At verò poſteaquàm primæ aliquot Vitæ imprimi cœperunt, paulatimq; ſub manibus meis creuit ſuſceptum opus, tandem vſque adeò auctus eſt Vitarum numerus, vt ſoli duo priores menſes in grandem molem euaſerint: Tomumq; vnum ita ſibi vendicarint totum, vt alias præterea Sanctorum hiſtorias admittere prorsùs detrectarint, niſi immodica operis vaſtitate Lectori oneroſi eſſe vellemus. Itaque coacti ſumus Martij menſis Vitas in ſecundum Tomum reijcere, maximè quòd is quoque imprimis fertilis ſit, & optimis hiſtorijs abundet. Etſi autem ab initio ferè conſtitueram inſtar Aloyſij eas duntaxat in Tomos noſtros, quos de Sanctis Deo propitio editurus ſumus, hiſtorias conferre, quæ certos probatoſq; authores haberent: at tamen vbi ad rem ipſam peruentum eſt, mutaui ſententiam, & quaſdam etiam admiſi, quorum authores inuenire non potui: nec quaſlibet tamen, ſed quæ partim ex vetuſtiſſimis Martyrologijs graue habeant teſtimonium: partim ita ſcriptæ ſint, vt cordato lectori per ſe fidem faciant, ſatiſque oſtendant bona fide eſſe conſcriptas, licèt vel librariorū incuria, aut illorum, qui eas ſcripſere, voluntate, aut aliquo alio caſu authorum nomina omiſſa ſint. Interim tamen in id genus recipiendis hiſtorijs parcior fui: immò verò permultas omiſi, quòd parùm grauiter nec ſatis ad fidem hiſtoriæ compoſitæ eſſe viderentur. Nolui enim impijs hæreticis calumniandi occaſionem præbere: quanquam non dubito, quæ illorum ſit impudentia, facilè inuenturos illos, quod in ijs quoque hiſtorijs lacerent, quæ certos, eoſq; graues habent authores: quarum certè in hoc opere multò maxima pars eſt. Iam illi etiam Paulo & Hilarioni, quorum vitas ſcripſit beatiſſimus Hieronymus, partim fidem detrahunt, partim homicidij crimen affingunt: Porrò S. Marianum, Apoſtolicæ gratiæ pontificem, necromanticum confidenter appellant, Brigidam Scotiæ ſanctiſſimam virginem magam vocant: denique illorum priſcorum patrum Antonij, Hilarionis, Macarij &c. res geſtas non ſolùm incredibiles, ſed ridiculas etiam calumniantur. Sed hoc nos remorari nihil debet. Faciunt enim illi vt decet tales viros. Iam verò ſi quæ ex lectione huiuſmodi optimarum hiſtoriarum vtilitas lectori expectanda ſit, paulò accuratiùs explicare velim, nimiùm prolixus ero. Sed vt plurima in pauca conferā, diſcimus inde exempla veræ pietatis, diſcimus, quo nobis itinere gradiendum ſit, ſi velimus ad illam beatam patriam peruenire: tū verò egregiè confirmamur in fide Catholica aduerſùs portentoſa hæreticorum commenta. Videmus, quemadmodum omnes illi, qui iam indè ab initio, & deinceps per omnes omnium ſeculorum ſucceſſiones Chriſto placuerunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs & concupiſcentijs, arcta via ingreſſi ſint, ſanctis exercitijs tempus omne tranſmiſerint, nihil cum huius mundi vani-

tatibus,

tatibus, & voluptatibus commercij habere voluerint, prolixis vigilijs, perpetuis ferè ieiunijs,
aſſiduis precibus, aliisq; duris & aſperis laboribus cauſa amoris Chriſti libenter ſuſceptis, p
oẽm vitã ſe affixerint, videmus, quàm illi rectæ fidei, firmæ ſpei, indiuiduæ charitatis, ſummæ
humilitatis, inuictæ inter tormenta & dura atq; aduerſa oĩa patientiæ, promptæ ac ſynceræ er
ga Deũ & Eccleſiæ præfectos, ſuosq; ſuperiores obedientiæ ſtudioſi fuerint. Hæc igitur eſt via,
quæ ducit ad vitã: hæc viuendi ratio coniungit nos cum Eccleſia ſanctorum, quæ eſt corpus
Chriſti, in cuius Chriſti vita tanquã in ſpeculo lucidiſſimo, virtutum omniũ perfectiſſima exẽ
pla relucent, non ob id tantum, vt ea nos aſpectemus, ſed vt etiam pro modulo noſtro imite-
Iohã. 12. mur Sic enim ipſe ait: Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur. & eius primarius apoſtolus: Chri
1. Pet. 2. ſtus, inquit, paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. Fe-
cerunt hoc ſancti omnes, quorũ Vitas hìc proponimus, ardentiſſimo amore, ſimulq; viuis &
efficaciſſimis exemplis clamant nobis Si vultis numerari inter nos, ſic viuite, vt nos vixiſſe vi
detis. Imitatores noſtri eſtote, ſicut & nos Chriſti. Atque hìc ſanè validiſſimè communimur
aduersùs mortiferos Sirenarum cantus, aduerſus exitioſas hæreticorum voces, quibus aiũt;
Si potes firmiter ſtatuere, per Chriſtum tibi oĩa remiſſa eſſe peccata, ſaluus eris: etiamſi omni-
bus flagitijs coopertus ſis, mox rectà euolabis in cœlũ, ſine Papiſtica pœnitentia, ſine confeſ-
ſione &c. Quibus illi peſtilentiſſimis vocibus infinitos in ſuam maſſam pertraxerunt, & vt val
dè veriſimile eſt, permultos in ea retinent etiam planè reclamãte conſcientia, cùm diuina ſcri-
ptura omnis longè ſecus doceat, & ipſa quoque ratio naturalis aliud hortetur. Et mirum pro-
fectò eſt, impia commenta tantos potuiſſe habere progreſſus apud homines è religione Chri-
ſtianos: niſi ꝙ mollis & delicatula & ſuauis eſt hæc doctrina, quæ ſalutem omnem in ſola fide
conſtituit, omnem vitæ ſeueritatem & aſperitatem tanquàm ſuperuacaneam, immò & ſuper-
ſtitioſam & impiã reijcit. Hinc illa monaſteriorum omniũ apud pleroſq; demolitio, Confeſ-
ſionis, Pœnitentiæ, & totius ferè Eccleſiaſticæ diſciplinæ, Eccleſiaſticarũ conſtitutionũ pro-
fligatio. ſ. vt blandiſſimi magiſtri plurimos ſibi allicerent tanta propoſita vitæ laxitate. Et pa-
learũ quidem è mobili vulgo & in res nouas auido grãdes aceruos flatu peſtifero ad ſe rapue-
runt, ſed triticũ manet intra Chriſti horrea: Cognouit Dñs, qui ſunt eius, & ij perſeuerant vſ
2. Tim. 2 que in finẽ, nec quiſquam rapiet eos de manu patris & filij. Quòd ſi verò etiã interdum labun
Iohã. 10. tur, Dñs ſupponit manum ſuã, nè penitus collidantur. Vtinam aũt poſſent quõq; homines ani-
Pſalm. 36 maduertere malas artes & deploratam nequitiã ſuorum Concionatorũ: qui non ceſſant libros
ſpargere in vulgus, turpiſſimis mẽdacijs & impudentiſſimis calũnijs refertos, quibus apud
imperitos traducunt catholicos: vt ſic miſeros magis atq; magis abducãt ab omni ſpe ſalutis
ſuæ, quæ nulla eſſe poteſt extra myſtici corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia catholica, indiſtra-
ctã vnitatẽ; cuius Eccleſiæ pleraq; clariſſima membra in hoc primo Tomo contẽplãda offeri-
mus, vt qui ab illis per ſchiſmata & hæreſes ſeſe ſepararunt, magnoperè curent cũ illis redire
in gratiã: qui verò hactenus fide quidẽ coniuncti, moribus aũt ab illis diſiuncti fuere, ad illorũ
ſeſe vitã moreſq; conforment: qui verò & fide & actione cũ illis conſpirarunt, conẽtur in ſan-
ctitate proficere, vt ad palmã quandoq; peruenire mereantur. Equidem vt etiã erudito lectori
gratificarer, Vitas aliquot, rudi ſtylo conſcriptas, aliquanto latiniores reddidi: maximè qua-
rum authores nondũ comperi: nonnunquàm verò etiam illas nonnihil elimaui, quæ habent
ſuos quidẽ authores, ſed ſic ſcriptæ erant, vt delicatas aures eorũ, qui ſermonis elegantia dele
ctantur, facilè offenderent. Egi aũt omnia bona fide, lectori prodeſſe cupiens. Ex Simeone Me-
taphraſte multas ſum hiſtorias mutuatus, ſed ferè id obſeruaui, vt in illis collocandis Roma.
Eccleſiæ conſuetudini me accommodarẽ. Niſi verò me fallunt omnia, puto equidẽ hoſce To-
mos vel duplici nomine paulò gratiores fore illis, quos optimus & doctiſſimus præſul Aloy-
ſius nobis communicauit: tũ ꝙ hic oĩa ſuo ſint loco & ordine diſpoſita: tum ꝙ permultæ huic
editioni hiſtoriæ, & quidẽ inſignes acceſſerint, ſintq; acceſſuræ, quæ in illius Tomis deſide-
rantur. Nec hoc dicimus, ꝙ illius ſanctiſſimis laboribus quicquã detractũ velimus, ſed vt le-
ctor nouerit, quid ex noſtra editione ipſi expectandum ſit. Quicquid verò in toto hoc Tomo
operæ & laboris conſumptum eſt, id ego Tuæ Sanctitati, Beatiſſime Pater, iure meritoq; de-
dicatum volui. Hoc enim à me repoſcebat illa promptiſſima impertiendi Priuilegij voluntas:
tum multo ẽt magis tanto Põtifice digna ſumma vitæ integritas & ſanctitas: ità vt in tuæ San
ctitatis vita ſanctiſſima & moribus incorruptis, quiſquis vult, oculis contemplari poſſit, quod
nos in his Chartis, quibus Sanctorũ Vitæ continentur, lectitamus. Atque vtinã afflictæ Eccle-
ſiæ diù liceat frui tot tantiſq; bonis, quæ in T.S. contulit bonorũ omniũ largitor Deus. Obſe-
cro aũt, vt S. T. Beatiſſime Pater, Pontifex Maxime, exiles labores meos placidè admittere, &
Apoſtolica benedictione proſequi dignetur. Certus ſum.n. pios omnes libentiſſimis animis
complexuros, ſi intellexerint Pio V. Pontifici & authoritate & pietate Maximo non fuiſſe in-
gratos. Ex Carthuſia Agrippinenſi, Martij 11. Anno M D LXX.

T. S. obſeruantiſſimus

F. Laurentius Surius Carthuſianus.

INDEX GENERALIS VITARVM SS. TOMO HOC PRIMO

Compræhenſarum.

IANVARIVS.

I. De circumciſione Domini &c. 1
De s. Baſilio Magno 2
De s. Martina virgine & martyre. 7
De s. Cõcordio martyre 7
De s. Fulgentio ep̃o. 8
De s. Euphroſyna virgine. 14
De s. Odilo abbate. 16
De s. Eugendo abbate. 17
De s. Claro abbate. 21
II. & XV. De s. duobus Macarijs eremitis, Marcoq; monacho. ibidem
De s. Adalhardo abbate. 23
De s. Petro Aulano martyre. 31
De s. Gordio martyre. ibi.
III. De s. Genouefa virgine. 33
De s. Gregorio Lingonenſi epiſcopo. 35
IIII. De s. Rigoberto archiepiſcopo Rhemenſ. 36
V. De s. Apollinari virgine. 37
De s. Simeone Stylita. 38
De s. Eduardo rege. 41
VI. De s. Raimundo confeſſore. 45
De s. Andrea epiſcopo Feſulano. 46
VII. De s. Luciano martyre. 47
De s. Seuerino Norico apoſtolo. 49
VIII. De s. Gudula virgine. 52
De s. Laurentio patriarcha Veneto. 54
IX. De s. Polyeucto martyre 60
De s. Iuliano martyre cum reliquis, & Baſiliſſa virgine. 61
X. De s. Paulo primo eremita. 67
De s. Marciano presbytero. 68
De s. Gulielmo archiepiſcopo Bituricen. 71
XI. De s. Theodoſio cœnobiarcha. 78
XII. De s. Archadio martyre. 82
XIII. De SS. Hermylo & Stratonico martyribus. 83
De s. Hilario epiſcopo Pictauien. 84
De s. Remigio epiſcopo Rhemcn. 87
XIIII. De s. Pontiano martyre. 96
De s. Felice Nolano confeſſore. 97
De SS. Eremitis in Sina & circumcirca interemptis ex relatione Nili. 99
XV. De s. Ioanne Calybita. 105
De s. Mauro abbate. 107
De s. Bonito epiſcopo Aruernorum. 111
XVI. De s. Marcello Papa & martyre. 114
De s. Furſeo. 115
De SS. martyribus, Berardo, Petro, Accurſio, Adiuto &c. ex ordine S. Frãciſci. 117
XVII. De SS. Speuſippo Eleuſippo & Meleuſippo 119
De s. Antonio abbate & eremita. 121
De SS. martyrum, Diodori, Marriani, & aliorum innumerabilium inuẽtione 129
De s. Sulpitio Pio archiepiſcopo Bitur. 130
XVIII. De s. Leobardo recluſo monacho. 133
XIX. De s. Launomaro abbate. 133
De s. Vuolſtano epiſcopo Vuigornien. 135
XX. De s. Sebaſtiano martyre &c. 137
De s. Euthymio abbate. 143
XXI. De s. Agnete virgine & martyre. 154
De s. Patroclo martyre. 155
De ss. Fructuoſo, Augurio, & Eulogio martyribus. 156
De s. Meinrado eremita & martyre 157
XXII. De s. apoſtolo & epiſcopo Timotheo. 158
De s. Vincentio martyre. 159
De s. Anaſtaſio Perſa martyre. 161
De s. Bleſilla vidua. 164
De s. Epiphanio epiſcopo Ticinen. 166
XXIII. De S. Clemente Ancyrano epiſc. & martyr. 167
De s. Iohanne archiepiſcopo Alexandrino, Eleemone ſeu Eleemoſynario dicto 174
De S. Hildephonſo epiſcopo Toleſano. 180
XXIIII. De S. Babyla epiſcopo & martyre. 181
XXV. De SS Iuuẽtino & Maximo martyrib. 187
De s. Euſebia Hoſpita. 188
De s. Proiecto epiſcopo & martyre. 190
De s. Poppone abbate. 192
XXVI. De s. Polycarpo epiſcopo & martyre. 198
XXVII. De s. Iohanne Chryſoſtomo. 200
De s. Paula vidua & abbatiſſ. 224
XXVIII. De s. Iacobo eremita. 228
De s. Margareta virgine, Regis Hungariæ filia, ordinis Prædicatorũ. 230
XXIX. De s. Valerio epiſcopo Treuiren. 232
XXXI. De s. Cyro & Iohanne martyrib. ibid
De. Melania Romana. 234
De s. Marcella vidua. 238

FEBRVA.

FEBRVARIVS.

I. De s. Ignatio epiſcopo & martyre 239
De s. Pionio martyre preſbytero. 241
De s. Ephram Syro. 243
De s. Brigida virgine. 247
De s. Seuero epiſcopo Rauennaten. 248
De s. Triphone martyre. 249
II. De Purificatione B. Mariæ uirginis. 251
De s. Laurentio epiſcopo Cantuarienſ. 257
III. De s. Celerine & ſocijs eius martyribus. 258
De s. Blaſio epiſcopo & martyre. ibid.
IIII. De ss. Philoromo & Philea martyribus. 259
De s. Theophilo œconomo &c. 260
De s. Remberto archiepiſcopo Bremen. 262
V. De s. Iſidoro martyre. 265
De s. Agatha virgine & martyre. 266
De s. Bertulpho confeſſore. 267
VI. De ss. Fauſta, & Maximino martyr. 272
De s. Dorothea virgine & martyre. 273
De s. Vedaſto epiſcopo Atrebaten. 274
De s. Amando epiſcopo Traiecten. 276
VII. De s. Theodoro martyre exercitus duce inſigni. 280
De s. Parthenio epiſcopo Lampſacene. ibid.
VIII. De s. Eugenio & eius filia Maria. 282
De s. Paulo epiſcopo Virdunen. 283
IX. De s. Apollonia virgine & martyre. 185
De s. Nicephoro martyre. ibid.
De s. Ansberto epiſcopo Rothomagen. ibid.
X. De s. Auſtreberta virgine. 289
De s. Guilhelmo Eremita. 291
XI. De s. Saturnino, Datiuo, Felice & plurimis alijs martyribus. 299
De s. Seuerino abbate Agaunenſi. 302
XII. De s. Meletio archiepiſcopo Antiocheno ib.
De s. Antonio patriarcha Conſtantino. 303
XIII. De s. Martiniano eremita. 306
XIIII. De S. Valentino, Aſterio, Mario, Martha, Audiface & Habacuc martyribus. 309
De s. Valentino epiſcopo Interamnen. 310
De s. Auxentio abbate. 311
XV. De ss. martyri. Fauſtino & Iouita fratribus 317
XVI. De s. Oneſimo apoſt. S. Pauli diſcipulo 318
De s. Iuliana virgine & martyre ſingulari & inclyta. 319
De s. Martyribus Leone & Paregorio. 320
XIX. De s. Auxibio archiepiſcopo Solen 321
XX. De s. Sadoth epiſcopo & martyre cētum 28 martyribus. 323
De s. Eucherio epiſcopo Aurelien. 323
XXI. De s. Pepinio confeſſore. 324
XXIIII. De s. Montano, Lucio, Iuliano, Victorico, Flauiano martyribus. 325
XXV. De s. Taraſio archiepiſcopo Conſtantinopolitano. 326
XXVI. De s. Neſtore epiſcopo & martyre. 332
De Porphyrio inſigni Gazæorum epiſ. 333
De s. Victore confeſſore ſermo B. Bernardi abbatis. 340
XXVII. De ss. Andronico & Athanaſia coniugibus & poſtmodum eremitis. ibid.
De s. Lupicino & Romano abbatibus. 348

INDEX COPIOSVS
IN PRIMVM HVNC DE SANCTORVM VITIS, REBVS, GESTIS, AC MARTYRIIS TOMVM.

Qui recenſex diuerſis authoribus ac bibliothecis collectus, duos menſes Ianuarium, ac Februarium complectitur: in quo A primam, B ſecundam, C tertiam, D quartam paginam deſignat.

Abgari ad Chriſtum epiſtola citata 245. c abbatis officium 274. c
abbatis de electione priuilegiũ Fontanellenſis monaſterij 187. d
abbatẽ ſibi ſubſtituit S. Maiolus 16. b
abbatis inuentis ſucceſſor deſignatur S. Adelhardus 24. d
abbates abſque ſacerdotali eminentia Eugendus Lupicinus 18. 19 & ind.
abbas S. Ephræm presbyteri honorem ſe refugere quòd peccator ſit, affirmat 5. c. d
abbas Fulgentius 9. c abibin monachus 39. a abrages presbyter Arrianus 12. b. c abrenunciatio in baptiſmo 93. c
abſentes iudicandi non ſunt 262. 213. a
abſentis iniqua condemnatio 211. d
abſtinentiæ uis 149. a
abſtinentia ſanctorum 190. d aqua & herbis uictitat S. Baſilius 2. d pane & aqua contentus eſt, à Libano imitatus 24. a etiam aquam in menſa Dei ſeruum bibere debere S. Vuilhelmus dicere ſolitus 198. a Semel cibo in die reficit S. Lucianus 47. c d
abſtinẽtia Chriſtianorum in cibo & potu celebris 241. a
abſtinentiam à carnibus & uini potu imperant ui quos à morbis curarant ſancti 23. b
abſtinẽtia mirificè memorabilia exẽp. 22. b 298. b 295. b
abſtinentia monachorum 9. c
abſtinentia eremitarum inſignis 100. c
abſtinẽtes a carnibus irridentiũ quorundã pœna 190. d
Acephalorum hæreſim propugnans Imperator 79. a
accuſatio Chryſo. iniquiſſima & contra Canones 224. c
Adam ſepulcrum in loco crani, & in eodem Chriſtum crucifixum, traditio maiorum 35. d
adelhardi uita 23. d
adelhard⁹ exiliũ cõſtãter perfert ſeptennæ hoc fuit 27. b
adiurari dæmones queunt 248. d
adoleſcentes utilibus præceptis inſtruit S. Baſilius 3. a
adoleſcentibus quæ grata, quæue ingrata 200. c
adraldus abbas bremenſis monaſterij 16. b
adriano Imperatori quantus fuerit ſol Deus 116. d
adriani Papæ epiſtola ad Turpinum Aurelianenſem epiſcopum 37. a
Aegidius Romanus eiuſque filius Syagrius, quam Galliæ partem obtinuerint 91. b
ægrotorũ curã ſuſcipere, pcipuũ indiciũ charitatis 78. a
ægyptũ petit S. Baſilius, ſacras literas meditaturus 2. b
ægyptiorum monachorum uitæ admirabiles 10. b
ægyptiorum mos nobilium & martyrum corpora terra non recondentium, ab Antonio reprehenſus 138. b
æmilianus iudex cui ſuccedit Fructuoſus 196. d
Agapius monachus 15. d
agapitus Rom. Pontifex 60. a
agarenis multi baptizantur à S. Euthymio 145. b. c
agarenis præficitur epiſcopus 145. b
agareni monaſterium euertũt monachorum Seueri hæreſi infectorum 166. c agathæ martyrium 166. a
agathangelus à Clemente ancyreno baptizatus 170. b quinto menſis Nouembris capite plectitur 173. d
s. agiles Baſilica Carthagine 13. c aguetis uita 154. b
agreſtius Chromatius urbis Romæ præfectus 137.
agrippinus præſes ſub Maximiano 71. b Alaricus 91. b
alaricus Gothorum rex Toloſæ ſedem habuit 91. a
alaricus à Clodoueo occiſus 94. a
albertus Magnus Prædicatorij ordinis uicarius generalis creatus 45. c
s. albert⁹ miniſter s. Vuilhelmi, ei⁹ uitã deſcripſit 197. d
aldegundis neptis s. Gudulæ 52. a
s. aldegundis de s. Amando uiſio 278. d
alemannia iocundum Chriſtiana 279. b
alemanni atq; Sueui cum Francis prœliũ conſerũt 26. b
alemannorum ſæuitia 20. b
alexander Imperator Chriſtianorum perſecutor 7. b
alexander III. canonizat Eduardum regem 44. d
alleluia in curſu Paula canit S. Paulæ neptis 226. b
alredus Rhieuallis Angliæ Ciſtercienſis abbas uitam Eduardi regis ſcripſit 41. a
altare ad offerendum incruentum & ſpiritale ſacrificiũ in templis Chriſtianorum 181. b
s. Amandus uita 276. d excitat uita functam ferẽ 277. d Traiectenſi ſedi præficitur Vaſconibus prædicat Euangelium bitem Sclauis 277. d Dagobertus eum ſe obiurgantem regno pellit. poſt ad eius ſe pedes abiicit ibidem. eius diſcipuli corpus tranſlatum eleuatum 278. d. 279. b
amanes rex barbarorum 376. b
S. amantius s. Bauonis corpori iunctus 279 b
s. ambroſius Mediolani exiſtens Martini exequijs apud ultimas Gallias interfuit 19. a Stiliconis ſeruum falſarium tradendum ſatanæ cenſuit 49. b Satyri fratris laudes ſcripſit 54. d
s. amelberga à s. Vuillibrordo uelata ei⁹ reliquiæ ac repertæ 271. c earundem tranſlatio 271. a
amulbarga mater Gudulæ 52. a
s. ammonis aiam in cœlũ pergẽtẽ uidet s. Antoni⁹ 115. a
amor ſibijpſi maxima lex 30. d
amphilochius s. Baſilij uitam ſcripſit 2. c
amphilochij in Purificationem B. Mariæ homil. 255. d
ampullæ diſtinctæ etiam antiquitus, quibus oleũ exorcizatum & quibus ſacrum chriſma continebatur 91. b
Anaſtaſij Perſæ uita ibid. & b ſeq.
anaſtaſij presbyteri mirabilis cõtinẽtia & ſanctitas c. b
s. anaſtaſiæ templum 265. d
anaſtaſius Rom. Pontifex uir inſignis 238. d
anaſtaſius Imp. 420. a Clodoueum conſulem creat 92. c
andreæ Feſulani epiſcopi uita 46. a
SS. andochius, Benignus & Thyrſus, à s. Polycarpo in Galliam miſsi 119. b Auguſtoduni martyrio coronati ibidem d
andragathius in philoſophia Chryſoſtomi inſtitutor 200. c
angelum proprium cuſtodem habuiſſe Petrum Hieronymus ſcribit 253. c

* a angeli

angeli s.Sebaſtianum candidiſsimo alio amiciunt 138.d
angelus ad Theophilum roſas & poma defert ex S. Dorothex mandato 273.274. b
angelicis conſolationibus eruditur,ac recreatur S.Vuilhelmus 295.c
anglorum orientalium rex Anna 117.e
angliæ regnum Canutus Danus occupat 41
anglorum rex Edgerus anglorum S. Eduardus rex eius tranſlatio 44.d
angliæ aliquot regum ſucceſsio 44.e
anglicani regni de ſtatu ꝓceres atq; epi cõſultant 41. b
angliam barbari uaſtant ibid.
angli tributum grauiſsimum ad claſſem Danicam pendunt remittit hoc Eduardus 43. a
anglicanam ad hiſtoriam pertinentia 41.b
angliæ de cladibus uaticinatio 44 a
animas defunctorum orationes & eleemoſyne piorũ hominum adiuuant 27.e
aĩas defunctorũ uiuis apparere in ſomnis ſæpè legas 12. 13.& deinc.
anima à corpore ſeparata, & angelorum ac dæmonum alloquij,gaudij & pœnarum facta particeps, ad corpus iterum reuerſa 117.e 184. c
animam frumentũ,corpus paleæ ſapienter comparat S. Agatha 266. d
anima uiri iuſti,paradiſus eſt 24.d
S.annæ encomium 251. c
S.annianus obſidione Aurelianenſem urbem precibus ad Deum fuſis liberat 33. d eius baſilica Aurelijs 35. a
S.ansbertus delatus apud Pipinum, in exilium deportatur 288. b eiuſdem uita 285. d
anſcharius I.Hamburgen.archiepiſcopus 262. a eius uitã Rẽbertus ſucceſſor & alius diſcipulus ſcripſere 263.b
anſcharij indiuiduus comes Rembertus 262.b
S. anſcharij de Remberto teſtimonium 263. b
anthemius princeps ad Epiphanij preces Ricimeri conciliatur 166. 167.a. b
antichriſtus Chriſti perſonam induet 240.
antiochiæ ſcholam s.Lucianus erigit 47. e
antiochia terræmotu corruit 81. c
antiphonarum uſus antiquiſsimus 207. a. quando cœperit in eccleſia 220. b
s.Antoliani uitam s.Præiectus ſcripſit 194. d
antonini perſecutio grauiſs. 7. e
s.antonij genus,patria, & reliqua uita 121.a
Antonij uitam ab Anaſtaſio cognoſcit Marcella 238.b
antonium ſcire quod fuerit perfecta ad uirtutẽ uia 120.d
antonius cum literas non didiciſſet,erat tamen prudentiſsimus 127. a
s.antonius ad interius deſertũ,Dei monitu,ſecedit 125.b
D.antonius ſanitatum gratia donatus 125. d
antonium Imperatores & aulici celebrant 127. e qualia Impp. reſcripſerit ibid.
antonij diſcipuli Amathas & Macarius 68.b
antonij ad fratres ſuprema oratio 128. b. ad Balatiũ monachos perſequentem literæ 127.d
antonius centũ & quinque annos natus moritur 128.b.c
apollonius quidam epiſcopus latitando rabiem perſecutorum declinat 317.e
s.apollinaris uirginis uita 37. e apollinaris Alexandrinus eps,templũ trium puerorũ Alexandriæ extruit 232.e
apollinaris hæreticus falſa ſua dogmata duobus libris cõplexus 244. b
apollinis fallacia & ambigua reſponſa 185.d
apollinis delubrum euertitur,ſimulacrum comminuitur ad preces s.Martinæ 7. a
apollo diuinitus,ad preces s. Babylæ.in cineres redactus 186. b
s.apolloniæ martyrium 285. a
apophthegma Macarij,Vexo Vexantem me 53. a
apoſtolus francorum Remigius 86. d
apronianus martyrio coronatus 114. a
Aras Chriſtianorum euertũt tyranni perſecutores 15.a
archadius ad Conſtant.ſedẽ Chryſoſtomũ accerſit 113 a
s.archadij martyrium 82. c
archadij filius Theodoſius 695. a
archipresbyter s. Amandi Baudoaldus 179.a
archipresbyteri 876. b
argentinen. epiſcopatum qua techna Poppo abbas ſubterfugerit 194. d
arrius 2. b
arriani 157. a
arrianorũ doctrina dæmonũ ẽ ac pr̃is eorũ diaboli. 128.a
arrianiſmus uiget 69.d 143. a
arrianis dat Eccleſiam catholicis ablatam Valens 6. a
arrianæ hæreſis protector Traſamundus rex 12.b
arriani Conſtantinopoli exacti rurſus coguntur 206.d
arriani catholicos perſequuntur 9. d
arriani apud Valentem Baſilium accuſant 4. b
arrianæ hæreſeos perſecutionem declinans Athanaſius, Romam uenit 238. d
arriani ſunt Gothi,item Burgundiones 91.b
arrianizantes Celtas conuertit D.Chryſoſtomus 205.b
arrianos palam damnat Antonius 127. a. idem per
arrianos eccleſias inferendam uaſtitatem prædicat 157.b
arrianorum ſtrenuus oppugnator S.Hilarius 84. b
arrianos conuicit,eorumque plurimos reconciliat S.Fulgentius 12. e
Aqua benedicta 282. d
aquæ bñdictio,& qũo per eam Deus mira operetur 22.a
aqua bñdicta s.Brigid.leprã ſana & alios morbos 247.c.d
aqua benedicta ſanatur morbus caducus amens 28.a
aquæ benedictæ in dedicandis templis uſus 42. d
arſacius Conſtantinopolitanus epiſcopus 215. b
S.artemia à Maximiano fratre martyrio coronata 114. d
artemius reliquias s.Timothei transfert 159. b
aſtronomiam cognoſcit s.baſilius 2. c
Athanaſius Alexandrinus perſecutionem Arrianæ hæreſios declinans,Romam confugit 238.d
athanaſius ualidum Eccleſiæ propugnaculum canone quodam impetitur ab Arrianis à ſe compoſito 212.a
S.athanaſius Antonium frequenter uiſitare ſolitus eius uitam rogatus ſcripſit 120.d
athanaſius epiſcopus pallium Antonio dedit idem ei legat Antonius 128.c
anthemius Chryſoſtomũ æmulatione proſecutus, à dæmone corripitur 200. d
athenis s.Baſilius philoſophiæ dat operã S.Baſilius Gregorius Nazianzenus,Iulianus,Libanius 2. e D Chryſoſtomus 209.b
attrebatenſibus Euãgelium prædicat Vedaſtus,eo à s. Remigio miſſus 275.d
attila hunnorum rex Atrebatum deuaſtauit ibid.
auaritiam Chryſoſtomus aſsiduè inſectatur 208.
idque faciens multos oſtendit 213.d
auari felix conuerſio 178.d
auarus & largus an quis ſit,quõ internoſcendum 55. c
S. audoenus uelat Angadriſmam 286. a conſecrat preſbyterum s.
Ansbertum 287.b moritur corpus transfertur 288.a
S.audomarus S.Auſtrebertham Chriſto conſecrat eius oſſa cum dente Blandinium translata 240. a 270.b
auguſtinus Angliæ fidei lumen infert 41.c
aureliæ obſidione Hunnorum ad preces S.Anniani ad Deũ preces ſoluuntur 33. d
S. Auſtrebertæ uirginis uita 289.e
s.Auſtregiſilus Bituricen.epiſcopus, clementiſsime & humaniter ſuſcipit s. Amandum 277. b
s.auſtremonij uitam s.Præiectus ſcripſit 90. d
auxẽtius qualia tũ munera reciper,& quo uterẽt 211. 212

auxen.

auxentina qualibus aut rhythmis, aut dramatis aut cantices apud quos pie ſit uſus 211.b
auxentij uigiliæ & prophetia 211.d
auxibius quomodo ex Marci conſilio, ſacerdotem Iouis aliquem conuerterit 321.c.d
auxibij Solenſis uita 351.b
auxibij ars & mir° in guernādis ethnicis ſucceſſus 352.a
auxibium a Marcho Euangeliſta baptizatum eſſe 351.c

De Litera B.

BAbylæ epiſcopi & martyris paſsio 181.b
babylæ cineres nec Imp. nuc dæmō ſuſtinuit 186.a
balatius dux Aegypti Arrianus 52. a. eius interitus 121.b
baldricus comes idem Lambertus uocatus ibi.
balneis ſibi interdicit Fulgentius præparans ſic ſe ad uitam monaſticam 8. d. & eis uti, ſuadentibus hoc medicis infirmus S.Fulgentius detrectat 14. b
balneis nunquam uſus Antonius 172. b
baptiſmi typus circuncisio 1. a
baptiſterium mirifici operis 70. b
baptiſmi fons ſanctificari & chriſmate pfundi ſolit° 92.c
baptizantur in Iordanes SS. Baſilius & Eubulus 5. b
baptizata in ſuo ſanguine S. Emerentiana 155.b
baptiſmum ſuſcipere cogendos per regem qui id ſponte facere nollent. Amandus cenſuit 277.c
baptiſmo regñatus infans Melanæ ſimul ac natus 254. c
baptizatus infans XL. dierum ad orationem S. Amandi reſpondet amen. 278.b
baptizat Diaconus s. Siſinnius 114. b
baptizati multi à Theodoro exercitus duce 279 b
baptizādi carbechizari primū & d fide iſtructi 114.&ſe.
baptizandis ieiunium indictum 14. c
baptizādis Quadrageſimæ ēpis imſigi eur ſolitum 141. c
baptizandus prius ſecundū eccleſiaſticas ſanctiones pœnitentiæ lachrymis abluitur Clodoueus 178. d
baptizatū antiquitus ſabbato Paſchæ poſtq̄ du ſide per quadrageſimam eſsent inſtructi 106. a idque baptiſmi tempus legitimum 95. a
baptizati in ſabbato Paſchæ ad 300. homines 92.c
ad baptiſmi fontē q̄bus cæremonijs procedi ſolitū 91. c
baptizandi nomina dabant 139. b. c
baptiſmi ex fonte maſculos uiri, fœmellas fœminæ ſuſceperunt antiquitus 139. d
baptiſmi ex fonte matrem ſuſcipit filius
baptizandi exuti ueſtibus, & induti reſurrectionis Chriſti ueſtimentis 3. b
in baptiſmo abrenunciatio 95. c
in baptiſmo iam olim chriſma adhibitum 3.b
baptizati ex eccleſiaſtica traditione poſt abrenunciationem oleo exorcizato poſt baptiſmum ſacro chriſmate liniti 91. a 3. b
baptizati candidis ueſtibus induti 704. b. in Albis deceſſit ingomirus 92. a
baptizatus ſacramenta uiuifica data 3. b
in baptiſmo Baſilij miraculum 3.b
barbarorum crudelitas in Chriſtianos 97. d
barbarorum ſacrificia horrenda 100.b
barchinonen. epiſcopus Raimondus 43.c
Baſilica S. Maioli Ticini ut uidetur 56. d
baſiliſcus occupat Imperium 150. d
baſiliſcus epiſcopus 684. b apparet S. Chryſoſtomo
baſiliſcus martyr Chryſoſtomo apparet 216.a
baſiliſſæ & Iuliani uita & martyrium 60. d
baſilius auxētij diſcipulus qd à dæmonibus paſſus 315. b
baſilij uita 5. c
baſilij uitam qui deſcripſerint 3. a
baſilius unde ſic dictus 1. a
baſilij Magni encomium 1. c hæreticorum fuit profligator 1. d os Eccleſiæ, fons dogmatum 243.d
de S. baſilio S. Ephræm uiſio 243.d
baſilij ſcripta 3.c
baſilius Chryſoſtomi ſocius & familiaris, alius à baſilio Cappadocum epiſcopo 217.c
bauarorum fines Hungari populantur 54. b
S. bauo Allouinus uocatus s. Amando ad fidem conuerſus 279. b. mortuum ad uitam reuocat ibid.
Bego 36. c
s. benedicti excellentia 109. a
s. benedicti cœnobium in Caſsino caſtro 107. c eius abſtinentia 107. d in Gallias ablegat s. Maurum ad propugnandam monaſticam religionem eidem regulam ſua manu ſcriptam tradit 107. c
s. benedicti in cœlum tranſitus B. Mauro & alteri cuidam per uiſum reuelatus 110. b
beneuentum & ſpoletum Adelhardo ſequeſtro, reconciliantur 76. a
s. Berardi diſcipuli s. Franciſci, & ſociorum eius aliquot martyrium 117. d
bertharius presbyter uitas epiſcoporum Virdunenſium ſcripſit 184. c
s. Bernardi inſignis laus epiſcopatu recuſat 261. b. c
s. bernardus in ſchiſmate uter Pontifex cenſendus decreuit 292. b. eidē componendo operam nauat ibi.d
D. bernardi ardentes ac aſsiduæ preces pro comite Pictauorum &c. Vuilhelmo 294.b
s. bertini reliquiæ Blandinium tranſlatæ 170. d
s. bertulphi uita 167. b
s. bertolphus Harlebecam primum, deinde blandinium tranſlatus 270. b
beſtiæ in Leonem martyrem immiſſæ, quomodo immiſſores ipſos inuaſerint 357.b
bituricen. epiſcopus Aquitaniæ primas 130. d
s. bonifacius 30. d
bonifacius Papa approbauit Hiſtoriam de s. Mauri uita 107. d
boniti Aruernorum epiſcopi uita 115. c
bononiæ ciuilem diſcordiam ſedat Andreas Feſulanū epiſcopus, ad eam rem legatus ab. Vrbano V. miſſus 47. a
blandinium à B. Amando in caſtro Gandauo extructum egregiè promouetur per Arnulphum 169. d. reliquijs auctum & illuſtratum 270.b
s. blandinæ cœnobium ordinarum 21.c
s. Blaſij uita & martyrium 358.b
s. blaſius quō memoriam ſui uoluerit peragi ibi.c
s. blendiæ uita 164. d
brachbantenſis pagus 42. a
s. Brigidæ uita 147. b
britta quorum ſit martyrum ſub Adriano Imperatore mater 317. d
britonaldus Vuintonienſis in Anglia epiſc. 41. b
bruxellas s. Gudulæ corpus tranſfertur 74. d
burgundionum ſedes 97. b
burgundiones Arriani ibid. c
burgundiones à Clodoueo prælio uicti 97. b
burgundionum principem & Lugdunen. epiſcopum concordat s. Bonitus 112. & ſeq.

De Litera C.

CAbellarij apud Perſas Magi 162.d
Cæcilianus diaconus Menſurij diuina ſcripturas tradidit 300. b
in cæremonijs uſi thuribulo Chriſtiani priſci 97. b
cæſarea 1. b c
calix argenteus altaria 61. c
calimerus quidam Romanus quomodo ex improuiſo factus Mediolani epiſcopus 127. d

caloceruſ recens conuerſus quomodo à quibua in tormẽtis confortarus 117.d
campanis ſeu ſignis ad oficium diuinum peragendum conuocandi mos 31.b
canonum diligens obſeruator Chryſoſtomus 211.a
canone Arriano oppugnarur Chryſoſtomus 522.b
canonicos inſtituit Rigobertus epiſcopus 36.b
canonicos uult canonicè uiuere s. Paulus Virdunenſis epiſcopus 285.a
canonicatus conferendi ius collegium in epiſcopũ tráſferr, isque hoc repudiar 73.a
canonizitio Eduardi regis 44.d
cantus in diuinis peragendis officiis 78.b
cantus ſuis commendat s. Ephræm 249.d
cantandi peritia præditus s. Præiectus 91.a
cantici Simeonis eaplicatio 255.b
captiuis redimendis naſa ſacra impẽdit Rẽbertus 264.d
caralitana in ciuitare eaul s. Fulgentius 12.a
carmelitarum inſtitutum ampleaus Andreas poſt Feſulanus epiſcopus 46.b
carnibus perpetuo abſtinuit s. Fulgentius 11.b
carniũ eſui qua occaſione renũciarit s. Vuoſtanus 135.a
carnibua quadrageſimali ieiunio ueſci non uult & ſeptuagenarius & ægrotus ac medico ſuadente 56.a
cum carne bellum quomodo geſſerint ſancti uiri ibid.
carolus Martellus cum Ramanfredo de principatu contẽdit 36.d. a. cum Rageofrido a. Rigoberto baptizatur 36.a. Rigobertum ſede ſua eatui bat ibid. 36. d. s. Eucherium ibid.
carolus Martellus ſuppliciis æternis quam ob cauſam addictus 36. a. eius damnatio Eucherio reuelata 36.c
caroli Martelli de Agarenis uictoria 324 a. eius laus. & uituperium 323. 234.
carolus Magnus Saxones ad fidem conuertit, epiſcopatusq; per Saxoniam conſtituit, eſt eccleſiarum Dei amator Sanctimoniales Mortzellæ dotat 53.d
carolus Craſſus 129.e
carolus III. Nortmannos regno eapulit 54.a
caroli ducis Lotharingiæ zelus erga religionem 54.b
carthaginem Hunnericus rea uictor ingreſſus, ſenatores exulatum in Italiam profligat epiſcopos Catholicos proſcribit 9.c
caſsinenſe monaſterium torius fons religionis & origo exiſtimatum 24.d
s. caſsii uitam s. Præiectus ſcripſit 190.d
caſtitatis eaemplar Ioſeph 31.c
caſtitatem corporis conſeruauit s. Agatha 266.c
catana ab Aetnæ igne s. Agathæ ob reliquias ſalua præſeruatur 267.c
catechiſtica s. Remigii ad Clodoueum regẽ oratio 86.b
catholicam religionem Arriani paganorum præſidiis oppugnarunt 127.d
catholica Ecleſia perſecutiones perferr ab Acephalis fauente Imperatore 79.a
catholicorum perſecutio ſchiſmatis tempore 291.e
catullacenſi uico s. Dionyſius ſepultus 33.d
s. Celerina martyr 258.a
s. celerinus Confeſſor ibid.
celſus puer Martiani præſidis filius martyr 65.a
centulen. monaſterium 31.a
centuriones pij aliquot recenſentur 180.e
cerealis Conſul Marcellam uxorem petit 238.
cerei ad Sanctorum ſepulcra acenſi 198.e
cereos in manibus Purificationis feſto geſtandi peruetuſtus mos 256.e
cerei in feſto Blaſii unde originem traaerint 258.e
Chalcedonenſis ſinodus 147.e. eam Theodoſius pſeudo monach' oppugnat, ꝓpugnat aũt Euthymi' 147.d
chalcedonenſem fidem monachi multi amplectuntur, quam antea damnarant 148.a
calcedonen. contra concilium Baſiliſcus conciliabulum cogit 150.d
charitas hoc uirtutibus, quod pani ſal 150.b
charitas D Chryſoſtomi eximia 205.a
childebertus rex ſuper monumentum s. Seuerini templum eatruit, & muneribus auget 302.d
childericus Francorum rex licet gentilis, Genouefæ tamen deditus 34.b.c. 191.b
childericus Francorum rea mancipium largitur s. Amãdo, in quo monaſterium eatruat 578.b
chriſmate ſacro baptizati à priſcis etiam Chriſtianis liniti 3.b. 91.c
chriſmate epiſcopus conſignat baptizatos 114.b
chriſmatis in defunctu precibus illud s. Remigius impetrat 91.b
chriſma cælitus adſertur cũ Clodoueus baptizatũ 91.c
chriſmate epiſcopi conſecrantur 248.b
chriſmate ſanitas reddita 135.b
de Chriſto uaticinia 556.a
Chriſti humanitas opus totius Trinitatis 89.d
Chriſtus Deus & homo non niſi unus Dei filius ibid.
Chriſtus a cœlo ad terras cur deſcenderit 140 b
Chriſtus cur homo factus à Chriſtianis colatur, elegãti ſimilitudine illuſtratur 39.
Chriſtus quibus in ruinam, & quibus in reſurrectionẽ poſitus 257.a
Chriſtus cur circuncisus 1.b. 251.a
Chriſtua cur paſſus 167.d
Chriſtus ſacerdos & ſacrificium 91.a
de Chriſto piiſsimæ contemplationes 256.c
de Chriſto Iudæorum blaſphemiæ 543.b
Chriſtus apparet per uiſum Polieucto 60.a
Chriſtiani quomodo apud imperatorem Adrianum, habiti 317.c
Chriſtiani cur pęnas non metuant 138.b
Chriſtianos Iulianus Galilæos nominat 187.a
Chriſtiana religio quo plus afflicta, eo magis floruit 557.a
chromatius præfectus Chriſtianus efficitur huius pater Tarquinius filius Tiburtius 139.c. & deinde.
Chryſanthus & Daria ſub Numeriano paſsi 128.a
cibo ſimplici pij uiri uſi 143.c
cilicium mollibus ueſtibus præfert s. Euphroſyne 14.d
cilicio aſperrimo uſa Margareta Hungarica 530.d
cilicium s. Theodoſij induit comes Orientis, & debellat Perſas 81.b
circuncisio typus baptiſmi 2.a
circuncisio neceſſarium & ineuitabile antea mandatum t. circuncisionis ſpiritualis umbram geſsit ibidem
circuncisio cur octauo die 1.b. 252.b
ciſtertienſis Ordinis ſanctitas 71.c
ciſtertiẽſis Ordinis uiri. hæreſi graſſanti ſe obijciũt 73.a
Clari abbatis Viennenſis uita ac res geſtæ 21.c
Claudius commentarienſis, Chriſtianus factus 139.c
clementis Ancyrani epiſcopi uita 167.b
clementis nominis interpretatio 167.c
clerici à monachis profeſsione, ueſtitu & uiuendi norma diſtincti 15.b
clericos ea monachis ordinat s. Fulgentius 12.a
clerum honore D. Antonius proſecutus 526.c
cleri mores quomodo formarit s. Fulgentius 13.d
clerici in unum uiuentes, ac Apoſtolicam uitam tenentes Viennæ 21.c
clericis pſallendi cura & canonicas Horas celebrandi iniungit 13.d
clodoueus fugat occiditq; Syagrium Rom. ducem 91.d. Crotildem ducit uxoẽ Thuringia ſubiugata 91. libe. ri ius uiſio, & uictoria 86. a. bellum facit Alemanis 275. d. gentilis etiamnum preces offert Chriſto & uotũ ibid. qua occaſione Chriſtianus factus Vedaſtum

ſtum ſocium adſciſcit, ad s. Remigium uenit 275. c
s. Remigio baptizatus Ludouicus poſt baptiſmum nominatus 95. d & inde.
clodouei humanitas 95. d. in Remigio liberalitas 93. b
honorifice ſuſcipit s. Furſeum 217. a
clodouei liberalitas erga eccleſiam 93. b
clodoueus ad s. Genouefæ preces, multos abſoluit carceris ſupplicia meritos 35. a. Templum mirabili opere extruere cogitat, perficit uxor Clotildis ibid.
clodouei cum Burgundionibus prælium 93. d
clodoueus cum Alarico de fœdere tractat, quem prælio uictum cædit 94. a
clodoueus febri correptus, uocat ad ſe s. Seuerinum abbatem & eius obitus 96. b. c
cluniacenſis monaſterij rector Hugo 15. d s. Odilo ibi. Maiolus 16. b
cœlibatum eiuſdem armis ſatanam oppugnare legas, qui bus hodie hæretici 307. b
cœlibes etiam apud Orientales presbyteri 205. b
cœmeterium Priſcillæ uia Salaria 111. b
cœnobium ex diuina reuelatione extruitur 151. a
cœnobitis diuites ſubminiſtrare de ſuis facultatibus uide 77. b
cœnobitæ S. Theodoſij diſcipuli pluſquam mille. 78. a
cœnobitarum hoſpitalitas 77. b. c
in cœnobiis gerontocomia, noſocomia 77. c
cogitationibus à ſordidis alius præcuſtodiendus 118. b. c
cogitationes uanas ſcribẽdo s. Lebertus diſcuſſit 133. b
cogitationes ſuas aperiunt cœnobitæ 78. a
colonia Agrippina inuaditur à Nortmannis 14. b
columba inſidet capiti Chryſoſt. dum cõſecratur 203. a
columba aurea ſuper altare pendens, in quam Euchariſtia incluſa 3. b
s. Victoris cœnobium 16. b
columbanus in Galliis abbas 158. a
columna celebris s. Simeonis Stylitæ 40. a
compunctionis ardens ignis in Ephræm 143. b
concilia quatuor œcumenica & eorum quanta authoritas 75. b. c
concilium Calcedonenſe 150. c
concilio generali V. Conſtantinopoli coacto Origenis & Neſtorii dogmata damnata 202. d
concilium Rhemis habitum ab Eugenio 194. c
concio s. Antonii ad diſcipulos 112. c
concio s. Baſilii ad adoleſcentes 3. a
s. concordis martyrium 7. d
confeſsio pœnitentis 194. c
confeſsionem ſacramentalem confirmans locus 217. c
confeſſores inter Chriſtianos 301. b
confirmationis ſacramẽto ſanat cæcũ s. Rẽbertus 164. d
coniuges uirginitatem in coniugio ſeruantes, Iulianus & Baſiliſſa 61. b
coniugii incommoda quaſi ad uiuum depicta 316. b
conſecratio ſacrorum olerum 87. 88.
cõnatus ſignis martyriũ eius exẽpla ſcelera 188. b. 301. a
conſtantiæ admiranda in fœmina exemplum 174. b
conſtantinopolitana ſynodus 202. d
conſtantinus Magnus 80. a ægros uiſitat, idolorum templa demolitur, ſumptus baſilicis extruendis ſuppeditat 182.
conſtantinus Magnus eiuſque liberi, Antonij amicitiã literis ambiunt, eius ſe filios nominari gaudẽt 127. b
conſtantinus Hierathron extruxit locum, in quo quotannis crux exaltetur 80. a
conſtantini filia Conſtantia ad ſepulcrum Agnetis orãs ſanatur 155. d
conſtantius Conſtantini filius templum Apoſtolorum extruxit, ibid. 159. c
continentia ſuſcipitur in ſanctis 35. b
contumelia cur uitarit D. Chryſoſtomus 201. a
corbeia aluearium monachorum 304. mater religionis inclyta 310. a
corbeia duplex Galliæ & Saxoniæ 29. c
corbeia Saxoniæ inſigne cœnobium fundatur 29. b
corbeiæ Saxonicæ abbas Adelgarius 163. c
cornelius ſub Decio & Valeriano paſſus 87. c
coſmas quædam uxor alicuius adhuc uiuentis, quomodo religionem affectans, ab Anaſtaſio excepta 33. a
Creſcentianus martyrio coronatus 214. a
criſpinus ſcriptor uitæ S. Parthenij 210. d
crocus Ignatii comes 140. b
crucis ſignũ in nouo & ueteri teſtã. nominatum 152. a
crucis quanta uirtus 130. a. 118. a
crucis cuſtodes conſtituti 142. b
s. crucis lignum quantæ uirtutis 122. a
crucem uenerãdã & beatã reſurrectionem adorãdi gratia Hieroſolymitana peregrinatio ſuſcepta 37. c. & d.
crux quotannis exaltatur in loco a Conſtantino deſignato 80. a
s. crucis exaltationis feſtum 220. d
s. crucis lignum adoratur 151. d
cruces in litaniis etiam antiquitus geſtatæ 92. c
ante crucem proſtrata Paula, quaſi pendentem Dominum cerneret, adorat 285. a
crux collocata ex Chryſoſtomi mandato, à locum immanitate locum immunem facit 202. c
crucis ſignum mundi ſaluare 152. d
crucis ſigno muniunt ſe ac frontem armant s. martyres martyriũ ſubituri Iſidor. 265. d. Theodor. 280. c. & alii.
cruce ſe per totum corpus ſignat Maximinus ea perſecutionis adminiſtro Chriſtianus factus 173. b
crucis ſigno inſignitum nummum collo appendere iuſſa s. Genouefa 33. b
crucis ſignum in labiis pingit Paula moritura 287. d
crucis ſe ſigno munit Chryſoſtom. moriturus 167. b
s. Martinianus 307. d
crucis ſignum frequentiſſ. Chriſtianus 308. d
crucis ſigni efficacia 147. a
crucis ſigno dæmones fugantur, curanturque dæmoniaci 124. a. 187. c
crucis ſigno & inuocatione s. Trinitatis, dæmoniacum curat D. Chryſoſtomus 204. c
crucis ſignũ contra dæmonum oſtenta præſidiũ 187. c
crucis ſigno frontes armat contra dæmonum ſpectra Antonius 68. c
crucis ſe ſigno conſignans ad s. Brigidæ monitionem, dæmonem cernit ante ſibi nõ uiſum uirgo quædã 147. c
crucis Chriſti ſigno conſignatur pœnitens contra diaboli inſultus 3. d
crucis ſigno expreſſo per s. Vedaſtum incantationibus infecta uaſcula franguntur 276. a
crucis ſigno immanẽ pellit ſerpentẽm s. Amandus 277. a
crucis ſigno & prece ſe munit Theodorus dux contra immanem draconem 279. d
crucis ſigno contra tentationes, contra pericula nam fruſtra uti ſancti uiri 124. c
crucis ſignum adhibitum in morbis miraculoſe ſanandis 146. & d
crucis ſigno pectus infirmæ mulieris munire non deſinit Iacobus eremita 118. b
crucis ſigno cæcæ oculos aperit s. Amandus 278. c
crucis ſigno & orõne Terebonẽ ſanat Euthymius 149. c
cruce os Zoe ſignans Sebaſtianus, mutam curat 242. b
crucis ſigno per s. Genouefam conſignata aqua ſe lætum uiſum recipit mater 33. b
crucis ſigno os & ſtomachum ſignans Paula, dolorem leniter ea ſuorum moribus ortum uincitur 285. a
crucis ſigno aqua ſignata Chryſoſtomus ſanat inteſtinorum dolorem 202. d
crucis ſigno & prece s. Vedaſtus ſanat cæcum 275. b
crucis edito ſigno s. Auſtreberta cum aliis ſuper aquas ambulat 290. a

* a crucis

crucis ſigno edito mittit ſe in mare & delphinorum tergis ad litus uehitur S. Martinianus 308. c
crucis ſigno incendium profligatum 90. c
Crucis ſignum in miraculis edendis adhibitum 33. b 121. d 134. b 144. c 203. c 131. b 280. d
crucis ſignum, ſignum cui contradicetur 251. d
crucis ſignum nihil opis adferre hominibus, ludibrium & fraudē Chriſtianorum eſſe magus affirmat 220. b
crucis irriſores hæretici 73. b
cruce ſignati cum crucis irriſoribus prælium commiſſuri ibid.
crudelitas immanis barbarorum 99. d
crudelitas immenſa in infames exerta 149. b
Cuculla monachi priſci uſi 0. b
cucullo s. Ephræm abbas indutus 5. c
cupiditas uirtutis æmula 26. c
in cupiditatem cæcam ibid.
cunibertus antiſtes Colonienſis quantæ fuerit ſuo tempore authoritatis
Cyprianus ſub Decio & Valeriano paſſus 67. c
cyriacus Anachoreta 113. d
cyriacus diaconus à s. Marcello conſecratus 114. Attemiam Diocletiani filiam, & Iobiam regis Perſarum à dæmone liberat, & ad fidem conuertit martyrio coronatus 114. a & ſeq.
cyrilli Hieroſolimitani epiſcopi oratio in Purificatione B. Mariæ 155. a
Criabbatis, & Iohannis uita 232. b

De Litera D.

Dado uir illuſtris ex Palatino ſacerdos egregius 278. b
dæmonum deſcriptio 138. b
dæmonem uidendum Gordiano exhibet s. Tryphon 349. e
dæmones quod mali ſint, ex eorum eſt uoluntate, non ex natura 127. e
dæmonum ingens turba aerem peruolat ibid. d
dæmonum alii aliis nequiores, & ad nocendum hominibus magis inſtructi 127. c
dæmones inter ſe uoluntate differunt 22. a
dæmones quomodo nos oppugnent, & quomodo uincantur 315. b. c
dæmones fornicationis ad accendendum in animis amorem 3. b
dæmonum legio flammea nuncupata 22. b
dæmones futurorum prædictionē ſibi arrogant 123. c. d
dæmoni nec uera dicenti credendum 123. b
diabolus & mundus animarum hoſtes 129
dæmones cur hominibus infeſti 132. a
dæmonum robur Chriſti aduentu elanguit 153. b. c
dæmonum aſtus, uerſutia & uariæ artes 153. b. & ſeq.
dæmones in uarias ſe beſtiarum formas transformant 124. a
dæmones ad orandum, ad ieiunandum nonnunquam fraudulenter incitant ibid.
dæmonis tentationes, quas ingerit emendationem meditantibus, & piam uitam aggreſsis 295. d 162. a cum omnes Chriſtianos tum maxime monachos & uirgines inſidiis petunt 127.
dæmon in patris figura apparet & loquitur S. Vuilhelmo 296. d s. Melanam in mariti effigie apparens terret 237. b
dæmonum clamores & cum s. Macario colloquiū 22. c
dæmones D. Antonium atrociſsime uerberant 121. d & S. Vuilhelmum 297. a
dæmonum infeſtationes ac tentationes quomodo ſuperarint uiri ſancti 162. a. 152. d
dæmon famulum s. Amandi mergere uolens, quomodo ſit fugatus 176. d
dæmonis contra inſidias & oſtenta crux & fides ad Dominum præſidium 154. a
dæmon quis aut qualis quomodo à Iuliana uirgine carcerata captus, ligatus & cæſus 319. quo ſucceſſu rurſum Iulianam tentarit 320. a
dæmones crucis ſigno fugantur 402. b. eorumq́ue ſpectra euaneſcunt 124. a
Debitoris aut oberati cuiuſdam ad ſacra confugientis mirus ſucceſſus 329. d
Diabolo qui ſe manciparat dato chirographo, ut Chriſto ſit reconciliatus 3. d
dæmones per literas expellit s. Eugendus 10. b
dæmon expellitur ab officina purpuram tingentium. 285. a
dagobertus s. Amandum ſe ob flagitia obiurgantem regno pellit 177. d poſt pœnitentia ductus, ad eius ſe pedes abiicit ibid.
dagoberti filius Sigebertus 178. a. b nepos Crimo qui etiam Adalgiſilus, Paulo Virdunenſi familiaris 284. b
danorum rex Canutus occupat Angliam 41. c
dani monaſterium Moriſellenſe incendunt 54. b
danorum regis interitus per uiſum s. Eduardo innotuit 41. d
datiuus martyr 199. d eius inſignis conſtantia. 299. d
decius Imp. perſequitur Chriſtianos 241. a
decii perſecutione Polemo æditus Chriſtianos ad idolis ſacrificandum inducere conatur 241. b
decio & Valeriano perſecutoribus, Cornelius & Cyprianus paſsi 67. c Iſidorus Agatha 266. a. b
dedicatio eccleſiarum 321. a
dedicationum antiqui ritus 151. b
in dedicationibus eccleſiarum ſub ara reliquiarum ſanctarum partes à priſcis collocatæ 151. a pauimento alphabetum duplex inſcriptum, oleo ſancto parietes liniti &c. 42. d
dedicat templum in ſui honorem extructū s. Petrus 42. c
dedicatio eccleſiæ s. Stephani Hieroſolymis 149. c s. Michaelis Bruxellæ 55. a
dedicationis eccleſiarū dies apud priſcos celebres 69. c
defenſor Prominius 107. a
defunctorum corpora lauari ſolita 32. c
defunctorum animabus pia uiuorum exercitia prodeſſe 12. 13. b Anſgarius Remberti xl. dierum ieiunio adiuuatur 262. b
defunctis proſunt quæ pro eis fiunt commemorationes ſacra miniſteria & oblationes 178. b 225. d
defunctos memoriis noſtrarū oblationum oblectari, eleganti ſimili oſtenditur 225. d
defunctum ſe orationibus fidelium cōmēdat s. Ephræm 244. d offerri pro ſe poſtulat, pſalmis & orationibus ſe uult comitari, trigeſimo die memoriam ſui haberi 246. a
defunctum ſe orationum ſuffragiis ut populus proſequatur, deſiderat Eduardus 41. b
defunctorum exequiæ 270. d
defunctorum pro requie Miſſæ ſacrificium 110. a
defunctos orationibus & lachrymis proſequi pium eſt 198.
defuncti Geminiani animam s. Seuerus Domino commendat 248. b
defunctum Ignatium hymnis & uigiliis ſepulcralibus proſecuti fideles 140.
pro defunctis fidelibus ſancti interceſſores implorantur 244. d
pro defunctis ſacrificia offerri 158. a
defunctus Arnulphus apparet Remberto, quæ circa ſe ſint exponens 262. d
decretales epiſtolas, Gregorii 9. mandato, Raimundus collegit 45. b

depoſi-

depoſitionis ſanctorum dies celebres 49. c
depoſitionis dies s. Seuerini Norici 91. d
Deus in trinitate unus & in unitate trinus 67. b
Deus cur homo factus 1. a
Deus cur toleret malos 186. b
Deus nihil fecit quod malum ſit 687. b
dei falſi irridentur 200. b perſtringuntur 151. a
diaconus factus S. Ephræm abbas 5. d
diaconus conſecratur Deo miniſter 614. b
diaconus ſtolam accipit ordinatus eam primo anno geſtare mos antiquus 108.
diaconus S. Siſinnius baptizat 614. b
diaconus s. Baſilius parabolicos ſermones ediſſerit 3. b
diaconus D. Chryſoſtomus orationibus ſuis Eccleſiam irrigat 202. d
diaconiſſa ordinatur Euſebia hoſpita 189. Olympias 214. c
diaconicum 362. a
diocletiani Aethemia ſit Chriſtiana eiuſdem uxor Serena 114. c
diocletiani & Maximiani perſecutio 369. b
diocletiani in Galatia uicarius Domitianus ibid.
diodorus presbyter & Marianus diaconus martyres 159. a
diodori, Mariani & aliorum martyrum inuentio ibid
s. Dionyſius uico Catallacenſi ſepultus, á s. Clemente in Gallias miſſus 30. a
s. Dionyſii baſilica conſtructa ibid.
diſpenſat cum Nicolao Iuſtiniano monacho Alexander 3 & uxorem ducendi poteſtatem facit 54. b
diſpenſare in uoto ſolenni Papam poſſe affirmanti Margaretæ Hungaricæ reſponſum 130. d
diuina officia abſque cordis affectu & cum magna reuerentia celebranda 176. b
diuina officia mortis uicinus non intermittit Gulielmus epiſcopus 74. c
diuina officia hymnodia & cantu priſcis peracta 78. a
diuina officia pſallendo peracta ad ea ſignis pulſatis conuocati 35. d
diuina officia chori alte canunt 29.
diuina officia alternatim chori decantant 78. c
diuina officia uigiliis, matutinis, & ueſpertinis orationibus, cantu item peraguntur 13. d nocturnæ, matutinæ & ueſpertinæ preces 207. e ad matutina cantica ſignis pulſibus Conſtantinopoli excitandi mos 119. d
diuina officia noctis medio decantata 108. c matutina cantica in monaſteriis uirginum 189. b Completorium 157. d
diuina offic. hymni & uigiliæ ſepulcrales 200. d
diuina off. formam incruenti ſacrificii tradit Chryſoſtomus regulas item pſalmodiæ & orationum 209. b
diuina off. Miſſas duas in laudem Coſmæ & Damiani miro modulationis modo compoſuit Hildephonſus Toletanus ſcripſit librũ Miſſarum hymnorum 180. d
diuina officia de s. Vedaſto Antiphona 270. d
diuina officia lingua ſua Armeni, & ſua Græci decantarunt in cœnobio Theodoſii uſque ad Euangelia, poſt omnes in Græca Eccleſia collecti 78. b
diuitiæ cur collatæ á Deo, cum ſint ex eius præſcripto contemnendæ 158. a
diuitiæ immenſæ á Melana & marito in pauperes diſtributæ 235. a
doctoribus eccleſiæ duo neceſſaria 8. b
domitianus Ioannem in Patmon relegat 118.
domitianus Diocletiani in galatia uicarius 368.
s. Dorotheæ martyrium 673. b

De Litera E.

Ebrietatis pernicies quæ aut quanta 318. c
Eccleſia una eſt nec poteſt diſtrahi 302. d extra quam nulli ſalus 195. a
eccleſia una catholica 141. d in qua permanendum 301. d cuiuſque fides nequaquam deſerenda 378. b
eccleſia placationis Deo & Mar. 1 ge nõ apud traditores, ſed apud martyres eiuſque communicantes 301. a
eccleſiæ pax reddita ab Arriana impietate 143. b
eccleſiæ ſeminæ doctores 174. c
eccleſiæ res epiſcopis commiſſæ ciuilium rerum poteſtas imperatorib. 116. a
eccleſiaſticis in rebus Imperatori, ſi uelit eſſe pius, nihil licere debet 607. b
eccleſiarum Dei curam non abiicit Chryſoſtomus etiam in exilio poſitus 214. d
eccleſiarum immunitas ad eas rei confugientes ſeruantur 95. d
eccleſiarum immunitatem uiolare conatus, pœnam non euadit 91. d
eccleſiaſticam libertatem & ius etiam cum regis offenſa tuetur guilielmus epiſcopus 73. a
Io eccleſiam largi 54. d
eccleſiæ theſaurum, & ſacra uaſa in pauperes elargitur S. Odilo abbas ſamis tempore 163. eadem pro redemptione captiuis expenſa 87. d
eccleſiaſticarum rerum inuaſores, & uſurpatores ultionem & pœnam non euadunt 54. d. & ſeq.
eccleſiaſtica bona inuaſurus, diuinitus terretur Pippinus 95. c
eccleſiæ pecunias Nicetam auferre uolentem non quidem prohibet Iohannes epiſcopus, nec tamen ſponte dare uult ſacrilegium hoc eſſe ratus 176. c
Edeſſa ciuitas á Chriſto per Apoſtolos benedicta 145. c
eduardi regis uita 41. a
Electio abbatis ut ſemper libera monachis ſui monaſterii permitteretur á Clotario impetrat S. Maurus 171. b
eleemoſynæ quanta uis 177. c
eleemoſyna omnium bonorum operationem continet 204. d
eleemoſynas largiens S. Bertulphus, Domini ſui opes auctiores facit 587. d
eleemoſyna an cuius danda 175. d
ad eleemoſynam, & benignitatem in pauperes multos incitauit s. Ephræm 244. a
ad eleemoſynam conferendam alioquin tenaces inducit Iohannes eleemoſynarius 176. b
eleemoſynaria mirabilis Paula quæ eleemoſynis largiendis ad egeſtatem deuenit, adeo ut magnum æs alienũ filiæ dereliquerit 257. c. d
eleemoſynas large diſpertit S. Odilo 16. a
eleemoſynas largitur ex cibo ſibi diuturno ſuppeditato Laanomarus puerulus 133. c
eleutheria quædam religionem affectans quomodo ab Arsenio excepta 101. c
eligius 177. d
eligius confeſſor tranſtulit corpus s. Amandi 377. b
S. Emerentiana Agnetis collactanea lapidibus obruitur 155. b
emeritus lector martyr 300. c
Encomium s. Baſilii magni 1. c
Epheſtion aurum reſpuit á S. Melana obtruſum 748. a
epheſina ſynodus coacta 148. c
S. Ephræm Syri uita 643. a
ephræm græce neſcit 7. c
ephræm Cæſareæ Cappadociæ inuiſit S. Baſilium 243. d
ephræm abbas adeſt concioni S. Baſilii 3. a
ephræm in ſpiritu quid de Baſilio uiderit 5. c 247. d
ephræm Baſilii Epitaphium ſcripſit 7. c

epiphaniæ ſeſtum 48. c
ep:phanius Salaminæ epiſcopus, Romam ob eccleſiaſticam neceſsitatem uenit cum Hieronymo, & Paul no 238. d
epiphanius hoſpes S. Paulæ Romæ fuit 534. a
epiphanium per fraudem ſibi iungit Theophitus Alexã. contra Chryſoſtomum 212. d
epiphanius Synodum cogit item ordinat in aliena diœceſi, idque contra canones. 212. a
epiphanius de Origenis libris uitandis ad Chryſoſtomũ ſcribitur fraude Theophili circunuenius uitat Chriſu ſoſtomum 210. c & ſeq.
epiphanio prædicit Chryſoſtomus quod ſedem ſuam uiſus non ſit 510. d
epiphanij Ticinenſis epiſcopi uita 166. b
epiphanius Ticinenſis legatus ad Antemium principem minus 166. d
epiſcopus per compromiſſum electus 70. a
epiſcopi epiſcopum Baſilium eligunt diuinitus antea prę deceſſori deſignatum 5. a
epiſcopus deſignatus s. Seuerus miraculo inuitus ad ſedẽ rapitur 248. b
epiſcopia laicis donata 87. b
epiſcopatus regni Francorum laicis hominibus & comitibus confert Carolus Martellus 36. a
epiſcopi electio ad Metropolitanum refertur pro approbatione & ordinatione 260. c
epiſcopi per baculum & annulum à regibus inueſtiti in Anglia 136. a
epiſcopus dominium cum pontificalis baculi commendatione Lud. rex Remberto tradit 563. c
epiſcopi electio regis calculo approbata 311. d
epiſcopatus bullæ Apoſtolicæ grandem pecuniam requirunt 56. c
epiſcopus anno 50. factus Clemens Ancyranus 164. b
& S. Remigius 87. d, electio alioquin contra canones facta, miraculo comprobata ibi.
epiſcopo ſucceſſor futurus per reuelationem deſignatus 2. d
in epiſcopatu S. Valerius Maternum ſibi decernit ſucceſſorem ex diuina reuelatione 232. c
in epiſcopatu ſucceſſorem ſibi deſignat Bonitum Auitus epiſcopatu ſic contra Canones adepto ſe abdicat 311. d & ſeq.
epiſcopus coadiutorem ſibi adiungit, cum officio ſuo ſenio grauatus ſolus non ſufficeret Sanctus Rembertus 264. d
epiſcopatus oblatos qui refugerunt uel ſuſceperunt inuiti, exempla 50. a 56. d 174 c
epiſcopus ex monacho factus Fulgentius, profeſsionem ſemel ſuſceptam ſancte tuetur 12. a
epiſcopi ex cõiugatis ſumpti s. Gregorius Lingonenſ. 38. d S. Seuerus 248. b
epiſcopus ex coniugato idem per frequentem coniugis uiſitationem cadens, per pœnitentiam reſurgit 92. c. d
epiſcopos aut orientales uxoribus renunciaſſe, & ſi ad eas reuerterentur, crimini datum 213. c
epiſcoporum conſecratio 203. c
epiſcoporum conſecrationi prouinciæ epiſcopi adſunt 87. d
epiſcopis in conſecratione manus imponuntur 249. b
epiſcopi ſacro chriſmate ungi ſoliti 248. 249. c. d
in excelſo loco eccleſiæ collocantur 204. b
epiſcopus Remigius diuinitus inungitur 87. a
epiſcoporum unctio quid deſignet ibidem
epiſcoporum mitra annulus 292. b
epiſcoporum ſacerdotales infulæ 87. d
epiſcoporum quanta poteſtas 183. b
epiſcopi perſonam ſuſcipiens de eius poteſtatis amplitudine ne quid detrahi ſinat 583. b
epiſcopus Babylas Imper. excommunicat 182. b
epiſcopus D. Chryſoſtomus Imperatricem Eccleſiæ ingreſſu arcet 216. b
epiſcopi munus concionari ad populum 73. d. dedicare eccleſias, monaſteria 110. b. 236. ordines tribuere 145. b conſignare baptizatos in cœna Domini reconciliare pœnitentes 93. a
epiſcopi admirabilis diligentia & labor in pœnitentis reconciliatione 7. b
epiſcopi parœcias & diœceſin uiſitant 86. d & ſeq.
epiſcopum extra terminum ſuæ diœceſis iudicare non oportere neque alienis clericis communionem impartire antequam ad proprium epiſcopum ſcripſerit. 273. d
epiſcopis auſcultandum & mos gerendus 25. b
epiſcopi qua reuerentia uenientes excipi ſoliti 7. 9
epiſcoporum arma quibus rebelles debellent preces, uigiliæ, ieiunia, admonitiones &c. 73. a. b
epiſcopus pauperes dominos ſuos uocat 574. d
epiſcopus uiſitat in Noſocomio poſitos 575. c
epiſcopi de pauperibus ſingularis cura 574. d
epiſcopus exploratricibus uiduis utitur ad indagandos uerè pauperes 57. a
epiſcopi de bonis Eccleſię in cognatos minimè largi exemplum 56. a
epiſcopi uiuum exemplar 56. a
epiſcopi accuſatio in Synodo diſcuſſa 213. a
epiſcopatum ſeu eccleſiam ſuam niſi ui expellatur non ſibi ſponte deferẽdam exiſtimat Chryſoſtomus 212. d
ab epiſcopatu ſuo clam ſe abſentat S. Fulgentius 11. b
epiſcopatu ſe abdicat Raimundus Barcinonenſ. epiſcopus 45. c
epiſcopi ſexaginta exules 32. a
epiſcopi cum ueſtibus ſacramentis ſepeliri ſoliti 288. c
epiſcoporum animas ritu pontificio Deo commendatas lege 248. d
epiſtolæ Eccleſiaſtice tradit olim ſolitæ, ut qui has haberent, eos communicaſſe eccleſiæ conſtare poſſet, 582. c
epithaphium Ricardi regis 228. a
epitaphium Paulæ 99. a
Eremiticæ uitæ commendatio
eremiticam ne exemplo Antonij plurimi ſectarẽtur plagis illatis ab ea Antonium abſterrere conatur dæmon. 121. a. alijsque inſidijs collocatis ibidem
eremitæ ſolitarij uiuunt domibus abinuicem proculdi ſtunctis 100. conueniunt dominicis diebus eremitis illuſtria cõ ia, neque ullus inter eos contractus 100 d
eremum incolentium uictu 100. c
eremitæ S. Bernardi ſeculo 293. c
eremus ab Arabia uſq; ad Aegyptum rubro mari & Iordane hincinde diſtenta 100. b
Eſaiam nudum uaticinari Deus cur uoluerit 39. b
Ethelredus Angliæ rex 41. b ethelbertus rex in Cantia Auguſtini prædicatione fidem ſuſcipit 42. d
ethnicorum turpis, & obſcœna religio perſtringitur 126. b
Eua undenam quomodo ſupplantata 318. c
euangelium cur poſt reliquos ſcripſerit Iohannes 119. b
euangelium Iohannis primas Chriſti continet actiones 159.
cubulus magiſter Baſilij 2. d
eucharistiæ epithera & præclaræ appellationes, immaculata immortalia & uiuifica myſteria dñica, intemerata ſacramentæ ſacrificium incroentum ſancta myſteria 23. c diuina & myſtica menſa 257. c uide Miſſa
euchariſtia uiuificum Chriſti corpus uera caro & uerus ſanguis 73. d 90. b
euchariſtiæ in diuiſione in ſartem diuidi cernit eamque ſumens, ueram carnem ſumpſit Iudæus 3. c
euchariſtiæ in Miſſa eleuatio 207. a

eucha-

euchariſtiam uleuatam Sp.ſanctus in ignis ſpecie circũdat 5.d
euchariſtiæ adoratio 73.d
euchariſtiæ alleruatio 5.c
euchariſtia ad abſentes tranſmittitur à S.Luciano 47.c
euchariſtia feſto corporis Christi circumfertur 57.a
ante euchariſtiam pœnitentia peccata expianda 147.a
euchariſtiæ ad ſumptionem ut ſe præparauit Margareta Hungarica 230.c
euchariſtiam ſumendi mirum deſiderium 58.b
erga euchariſtiam reuerentia 73.a
euchariſtia qui illuminati qui obſcurati & morte affecti reuelatione diuinitus cognoſcit S. Euthymius 147 d
euchariſtiæ poſt communicationem aquam uel uinum, uel paſtillum cur guſtādum cenſuerit Chryſoſtomus obiectum hoc ei 314 a
euchariſtiam pulcherrimum uiaticum ex hac uita migrātibus 91.a Eo ſe muniūt sācti uiri morti occũbētes
S eucherius Aurelianēn.epiſcopus ſede ſua per Carolũ Martellum eiectus 30.a
eucherius Caroli Martelli dānationem per reuelationem cognoſcit 30.c
eucherius quomodo obtinuerit pontificatum Aurelianen. 313.b 314
eucherij epī Aurelianenſis natales, uita & geſta 313.b dein & quō 15,uelut Sāſon,matri ſit prænūciatus ibi.
eucherius epiſcopus Aurelianen. Coloniæ ad Rhenum exulat 314.c.d
euthemon præſul dijs ſacrificat 242.c
eudocia imperatrix 137.
eudocia templa plurima ædificauit. Gerontocomia item Ptochotrophia & monaſteria eius obitus 149.c
eudociam contra Calcedonenſem ſynodum in ſuam ſententiam pertrahit Theodoſius pſeudomonachus 104 c pœnitentia docta,redit ad rectam fidem 149. a
eudoxia Imperatrix ancilla pecuniæ 308. c.infeſta tū Chryſoſtomo 309.a
eudoxia uxorem Achab. imitata 311. b. Herodiadem item 313.a
eudoxia tēplo excluſa à S. Chryſoſtomo 311. c. eius mors execrabilis 375.a
eugendi abbatis uita 18.d
S.eugenij & Mariæ eius filiæ uita 58.d
eugenius Papa Rhemis concilium celebrat 296.c
eugenius IIII.pontifex 47.b
eulogiæ 153 c
eumenius 91. b Alexandri cognatus 7.d
eunſcha mater Timothei 278.
eunomius 7.b
euodius Antiochenus epiſcopus 139.d
S.euphroſinæ parentes,patria,& reliqua uita 14.b
euſebius Cæſareæ Cappadocum epiſcopus 5.b
euſebius celebris monachus 39.b
S.euſebiæ uita 188.d
euſebonas monachus 39.a
euſtochium uirginitatis decus à Marcella nutritur 38.d
euthymij abbatis uita 145.a
euthymij uitam Cyrillus monachus ſcripſit 161.
S.Eutyches 9.d
eutyches quis error 90.d
excommunicatio miraculo comprobata 35.a. à ſacris ueſtibulis peccātes arcet D.Chryſoſtomus 306.a Babylas Imperatorem à Dei templo pellit 381.b
excommunicatis mulctam pecuniariam irrogat more patrio,uel exigit Guilelmus epiſcopus 72.d
excommunicationis comminatione ad probationes accuſator & reus proſequendas coguntur 308.b
exemplo Vueſtmonaſterij in Anglia 143.a
exequiæ funebres à priſcis celebratæ 58. b & ſeq. 253.b
exequiæ ſanctorum funeribus per Chriſtianos adhibitæ 161.a
exequiæ mortuis in ueteri lege exhibitæ 314 a
exequijs S.Martini Ambroſius,Geminiani Seuerus abſentes in ſpiritu interfuere 59.a
exequiæ cum pſalmis & hymnis,& multis luminibus 253.a
exercitia ſanctorum pia 303.d
exercitia honeſta S.Melaniæ 135.b
exhortatio grauis ad uitæ emendationem 147.a
exilium innocentes ſancti ſæpè pertulerunt 27.a
exilium ſanctis in paradiſum uertitur 27 b
exul mundo ciuis paradiſi 19.b
exorciſta à S.Hilario B.Martinus conſtituitur 85.c
extremæ unctionis ſacramentum 73.d

De Litera F.

FAbianus quidem de prædeſtinatione & gratia erronea ſcripſit,quem confutauit S.Fulgentius 14.a
fabula de Daphne 184.c
duo genera 319.c
fame laborantes Viennenſes quibus remedijs releuati 29.b
fauni,Satyri,ſeu incubi cuiuſmodi figura 67.d Antonio apparuit ibi. Alexandriam Conſtantino imp. Faunus perductus 68.a
fauſtinus & Iouita fratres, ubi & unde religionis Chriſtianæ ergo comprehenſi 316.d & quid apprehenſoribus reſponderint,& cur Adriano Imperatori præſentati ibid.b.poſt multas pœnas cur Mediolanum ducti 317.d quomodo à Mediolanenſi certamine Romam perducti ibid. quo tandem à Roma Brixiam reducti, ſimque tot gladio cæſi 317.d
fauſtini & Iouitæ martyrum natales & origo 316.c
fauſtino & Iouitæ martyrib.neque beſtias,neque ignem nocere 317.b.c
fauſtus epiſcopus pro fide catholica exulat grauior eius ſit perſecutio 9.b.c
fauſtus presbyter ſcriptor uitæ S. Seuerini Agaunenſis abbatis 241.b
fauſtus epiſcopus Galliæ Pelagianus 13.b
SS.Fauſtæ,& Euelaſij Maximini martyrium 171.c
felicianus Fulgentij ſucceſſor 14.b
felix abbas 9.c
felicis martyrium 300.c
felicis Nolani uita authore Beda 97.
felix presbyter Arrianus Fulgentio infeſtus 9.d
parogiæ epiſcopi Carthaginen. 10.b
S.ferreoli reliquiæ 64.a monaſterium b
feſta oportunis diebus plebs Chriſtiana celebrat 276.a
feſta celebrant Chriſtiani à Deo beneficia adepti gratitudinis ergo 3.d
feſtis rationibus 14.Chriſtiani congregari ſoliti 304.a
feſta ut Chriſtianis celebranda 153.b
feſtis diebus prædicandum populo Dei uerbum 231.a
feſtum Natiuitatis Chriſti 121.b
feſtus dies Theophaniorum ſeu Epiphaniæ 48. c Theophaniorum octauus dies 140.d. 173.d
feſtum luminum 143.d
feſtum Purificationis perantiquum 153.c
feſto Purificationis cereos in manibus ferre perueterius mos 156.b
in feſto Purificationis 10.aliquot patrum homiliæ 151.a & ſeq.
dies feſtus palmarum 77.c 109.d cœna dominica 106.a
feſtum paſchæ 68.d
feſtorum præcipuum Paſcha 78.b
feſtum reſurrectionis Dominicæ 161.a
feſtum Pentecoſtes 67.d
feſto

ſeſto corporis Criſti Eucharistia ſolenni pompa circunfertur 58. a
feſtum inſigne & ſolenne Virginis Dei matris 77.
feſta B. Virginis quatuor 270. c
feſtum aſſumptionis B. Mariæ 180. d
feſtum Exaltationis S. Crucis. 163. c 220. d 216. c
feſtum B. Miclaelis 37. a
feſtum animarum ſeu fidelium defunctorum 270. d
feſtum animarum qua occaſione & a quo inſtitutum 12. b
feſta ſanctorum anniuerſaria, hymnodia & cantu celebrata antiquitùs 180. b
feſta ſanctorum, natales ipſorum dies 129. natali apoſtolorum ad confeſsionem S. Petri orans Zoe à paganis comprehenſa octaua apoſtolorum ad confeſsionẽ B. Pauli accedens Tranquillinus lapidibus obruitur à paganis 42. c
feſtum S. Laurentij 234 c
feſtus & celebris martyrij S. Polycarpi dies 200. a
feſtus S. Agathæ 266. d
feſtum Agnetis, Ambroſij ætate celebre 154. b
feſtum Antonij iniquitas item celebre 150. a
feſtiuitas annua diei reſolutionis D. Baſilij. 2 a S. Blaſius quo ritu memoriam ſui celebrari voluerit 258. b
feſtum S. Hilarij 86. a
feſtum D. Ephaim epiſcopi Mylaſſeni 189. d
feſtum S. Andreæ Feſulani epiſcopi Florentiæ inſtitutu 47
feſtum depoſitionis S. Fulgentij 14. a
feſtum eleuationis S. Amandi aij. Calendas Octobr. 278. b
feſtum tranſlationis s. Andoeni celebre Rothomagi 288. a
feſtum dedicationis templi 237. c 145. c
Fides Chriſtiana operibus etiam demonſtranda eſt 310. c
fidei Chriſtianæ ſummaria explicatio 89. c
fidei operationis quàm diſputationis ex argumentis ductæ, maior uis 127. a
fides, ſpes, charitas, funiculus triplex 24. b
contra fidem ſolam iactitantes locus inſignis 78. d
Flãdrorum monarchiam Arnolphus marchio ſortitur. 269. d
flandriæ marchiones Arnolphus magnus, Arnulphus iunior, Balduinus 270. b c
flandriæ marchio Robertus anno MLXII. 270. d
flauia Domicilla exultat in Pontia inſula ſub Domitiano. 224. b
flauiani martyris uiſio. & qualis eius ad mortem acceſſus & præconia 326. b c
florentini Mediolanenſes cædunt 47. b
florentinam ad hiſtoriam pertinetia ibid.
florianus tertius abbas à s. Mauro 111. d
florus uir illuſtris monachus factus 110. b
flori Floriacenſis monaſterij conditores encomium 109. b
fœminæ pietate inſiges 238. a
fortitudo animi admirabilis 209. b
fortitudo ingens in fœmina 224. b
fortuna apud Chriſtianos nec eſt, neque dicitur 792. a
fortunatus Hilarii uitam ſcripſit 84. c
fortunati laus 86.
franci unde oriundi quando in Belgicam reliquam ue Galliam uenerint ibid. Sicambria à Francis caſtructa 91. b
franci Merouingi unde ſic dicti primi aliquot Francorũ reges ibid. 91. 92. c
franci Romanis de fide ſuſpecti fuiſſe apparent 77. b
francorum apoſtolus Remigius 86. d
franciæ in regno eccleſia floret ſub Dagoberto 918. a
francorum regem Henricum & Conradum Imp. concordat Poppo 194. d
francorum rex futurus prædicitur Theodoricus, ab Anaberto 287. b Fontanellam bonis auget ibi.
francorum rex Theodoricus Lantbertum ad epiſcopatũ Lugdunen. promouet 287. d
francorum rex Theodebertus 109. b
francorum rex Theodebertus regnauit annis xiiij. eius filius Theobaldus poſt hunc Clotarius ſolus regnat 110. a. b
franciæ principum diſcordia 288. b
francorum in regno Præfecti ibid.
franci cũ Alemannia, & ſuenis prælium conferunt 82
franci obſidione Pariſienſes cingere 34.
s. franciſcus Mahometanis fidem prædicaturus & ipſe & per ſuos fratres huic negocio diligenter incumbit 172. 117. c
franciſcus Taruiſanus Carthuſianus 59. a
s. frigdiani baſilica, lucæ in Italia 282. d
fructuoſus epiſcopus martyr 156. d
fulgentii auus, parentes, patria, inſtitutio & reliqua eius uita 8. c. d
fulgentij uitam ſcripſit eius diſcipulus 8. b
fulgentij ſcripta 12. a & dein.
fulgentius obijt anno uitæ. 65 epiſcopatus, 25. 14. a
s. furſei uita ſeq.
furſei fratres Foillanus & Vltanus requieſcit Peronæ 117. c

De Litera G.

GAius adminiſter Alexandri perſequentis Chriſtianos 6. d
galliam à Rheno ad Ligerim Romani Aegidio duce, ultra Ligerim Gothorum princeps Alaricus obtinent 91. b
galliarum pro conuerſione diſcipulos ſuos Polycarpus mittit 119. b
galliam Vuandali uaſtarunt 86. c. poſt Franci ibid.
gandauenſium priſcorum ſtultitia & impietas 277. c
gandaui Eccleſiam s. Iohannis extruxit Lauſus 192. d
geminianum defunctum abſens in ecſtaſi cognoſcit s. ſeuerus 248. b
geniculatione ex frequenti calli in genibus & cubitis s. Ansberti 288. b
geneſius presbyter 191. a
S. genoueſæ uita 33. b
geraſimus & eius monaſticum inſtitutum 148. d
germanus Antiſiodorenſis epiſcopus Pelagianam ad hęreſim extirpandam in Britanniam accitus 33. b
S. Gertrudis è ſacro fonte ſuſcipit S. Gudulam 52. a
s. gertrudis a s. Amando uelamine conſecrata miraculis clara 279. b
glorie uana canenda 100. d
gloriam humanam quærens excidit à uera mercede & gloria 100. d
gloriam uanam uincit Macarius 23. b
S. Glyceriæ templum Heracleæ 282. a
goduuinus pœnas proditionis luit 35. c
gordianus presbyter S. Concordij pater 7. d
gordianus 249. c
Imper. gordianus Chriſtianis non adeo grauis 249. d eius filia Gordiana corripitur a dæmone ibid.
s. gordii martyrium 31. c
gothorum rex Alaricus in qua Galliæ parte dominatũ tenuerit 91. b
gothorum rex Galliarum Alaricus magnam partem obtinens Toloſæ ſedem hauit 91. a
gothi Arriani 91. b
Gradenſis patriarchatus Venetias tranſlatus 59. d

græcè erudita Melana 135.c
gratiæ & prædeſtinationis differentias explicauit S. Fulgentius 13.a
gratitudo erga præceptorem 2.b
gregorius Theologus Baſilium epitaphijs illuſtrauit 7.a
gregorius item Niſſæ epiſcopus ibi.
gregorij Nyſſeni ſermo in feſto Purificationis 25.d
gregorij Lingonenſis epiſcopi uita 31.b
grimo nepos Dagoberti 276.b
s. Gudulæ uita 77.a
s. guduualı Britonis corpus repertum translatum Blandinium 290.b.c
guilhelmus Pictauorū eps profligat ep uæ reſtitus 294.a
s. guilhelmi comitis Pictauorum eremitę uita 291.b
eius quæ res deſcripſit eius prǫcdiſcipulus Albertus ibidem.d
Guilielmi bituricen. Archiepiſ. uita 91.c
gula cauenda 100.d

De Litera H.

HAereſes contentio & elatio animi gignit 79.b
hæretici Apoſtatæ Chriſti 296.b
hæretici multis comparati 113.a
hæreticorum uerſutia 73.d
hæreticorum æmulatem, & redundantem ingenii 12.a
hæretici ſanctos uiros ſecū ſentire fraude ſummo in uulgus ſpargunt. ſic Arriani Antonio ſuum errorem affinxere 370.b
hæretici qui quomodo à Montano martyre confutati 325.b
hæretici qualia deſignent flagitia 128.b
hæreticos altaria & sacra omnia ſubuerſuros, per uiſum hoc mulos facere cernens prædixit Antonius 118.a
hæretici graſſantur in Aquitania 91.a
hæretica tempeſtas Romæ exorta cuncta turbat & hinc Orientem peruadit 258.a
hæretici Meletium expellunt 301.d
hæreticam gentem debellat Cladoueus 85.a
hæreticorum fugienda communio 121.a
hæreticorum amicitia atque ſermones animæ perditio 129.a
hæretici uitandi non minus, imò amplius quam dæmones 240.d
hæretici etiam olim ab ingreſſu eccleſiarum arcebantur 103.c
hæretici à Catholicis profligantur 73.b
hæretici maiori ſupplicio digni quam ædificatores Babylonicæ turris 240.c
hæretici apoſtatæ difficillime erudiuntur 106.d
in hæreticos eccleſiæ catholicæ deſertores S. Ephræm mala imprecationes 245.d
hæreticorum profligator s. baſilius 1.d
hæreticos Apollinis & eorum diſcipuli quantopere auerſentur Hilarius 81.b. Antonius 127.b. Melana 131. S. Ephræm 243.d hæreſiarchæ aliquot recēſent 240.c Acephalorum ęgrus cogi Conſtantinopoli non ſinit Chryſoſtomus. 313.c
hæreticorum Arrianorum aduerſus eccleſiam bellum & & graſſatio cum modi etiam noſtra uide ætas 127.b
hamburgen. f. archiepiſcopus Ancharius legatus ad ſuedos, Noruegos &c conuertendos 367.b
hamburgen.ecclæ monaſteriolum in Gallijs nomine Turholt cur attributum 268.a
Hebraica ex lingua ſacros libros ſanctos Lucianus corrigit 47.d
hebrææ linguæ difficultates paruo tēpore uincunt Origenes, Blæſilla 100.d
hebream linguam Paula didicit, & ea pſalmos decantabat 319.b & Euſtochium ibid.

s.helena Luciano martyri templum maximum ædificauit 49.a
henricus Imperator Odiloni coronam donauit 10.a
henricus II. Imp. 61.b
henrici regis capellani Albericus & Landulphus 11.b
heraclides quomodo Ausbert ſolos introduxerit 118.a
heriberti Colonienſis archiepiſcopi quanta fuerit in ſuo tēpore authoritas 191.d
SS. hermyli & stratonici martyrium 83.a
heſichio Syro uiſio oblata de s.C. hryſoſt. 117.d
heſychij ſancti & illuſtris martyris templum Cæſareæ 6.c
hierarchia eccleſiaſtica 1.b
hieronymus ob ſcripturarum intelligentiā celebris nominis 138.d
hieronymus cum Paulino & Epiphanio Eccleſiaſticam ob neceſsitatem Romam uenit ibi.
hieroſolymitana mater eccleſiarum appellata 150.d
hieroſolymam orationis cauſa petit D. baſilius 3.a.b
hieroſolymitanam eccleſiam hæretici turbant 170.d
et pax euciſis redditur 171.b
hieroſolymitanum templum Chriſti uirtute ſolo æquatum, inſtaurare Iulianus ſtulta molitur 157.a
s.hilarij uita per Fortunatum 84.a
hilarius filiam Abram ad uirginitatem per epiſtolam adhortatur 85.a. tres libellos Imp. Conſtantio obtulit 82.a
hilarius Valente & Valentiniano Imp. moritur 81.c
hilarians puer uirtute inſignis in martyrio 301.b
hildephonſi epiſcopi uita 180.c
hildephonſi ſcripta 180.d
hildericus rex Catholicus 13.b
homiliæ à s. Fulgentio multæ præſcriptæ 13.d
homouſij fides à s. baſilio propugnata 3.b
horæ canonicæ diuini officij 296.b. 13.d
ad horas diuini officij ſignum pulſatur 31.b
horæ canonicæ ſeptem à priſcis monachis frequentatæ 98.b 108.c
horæ canonicæ. uigiliæ, matutinæ, ueſpertinæ orationes mane, hora tertia, ſexta, Nona, ueſpere. noctis medio pſalterium per ordinem cātare cum ſuis uirginibus Paula ſolita 228.d cantica cōſueta & hymnos matutinos frequentat ſeq.
horæ nonæ preces 33.c
hormiſdæ Papæ ad Remigium epiſtola 94.a
hoſpitalitas ſectanda 246.d
hoſpitales domos ad infirmos refocillandos erigit baſilius 2.a
Hubaldo cuidam opifici grauiter lapſo qui s. Foppo mihumanæ uitæ fallacia 3.a.b
ſē ſubuenerit 194.d
humilitas quid ſit, non cognoſcit niſi humilis 184.a
humilitas, cæterarum uirtutum regina & eius illuſtre exemplum 30.b
humilitatis ſtudioſiſſ. D. Chryſoſt. 104.d
hungari bauarorum & Lotharingiæ fines depopulantur ab Ottone ſuperantur 54.b.c
d hymnum. Sanctus Sanctus Sanctus, Petri Cnaphæi

De Litera I.

IAcobi eremitæ uita 218.a
iconomachorum iam olim error & confutatio 317.a
idolis cauitas Aphricæ Mauris ſinitimis 30.a
idololatriæ pernicies quanta 318.c
idololatriam quæ res conteruit 187.b
ieiunia & orationes ualent ad impetrandum beneficia à Deo 24.c ad promerendum aliquid à Deo 19.c & 21.b
ieiunia & preces in ad uerſis Chriſtianorum præſidium 4.b
ieiunijs & orationibus ut ſe contra hoſtium inſultus ob muni-

muniret, ſuadetur Pariſienſibus 33.c
ieiunijs duplicatis frangit laſciuientū adoleſcentularum carnem Paula 226.a
ieiunio & pcibus obtinet s. Tryphon, ut uidēdum Gurdiano dæmonem exhibere poſſet 249.d
ieiunijs &c. pœnitentia peragitur 260.d
ieiunia uigilię, orationes, Chriſtianorum pie uiuere meditantium exercitia 32.b
ieiunium, uigiliæ, humicubatio, paupertas, pię exercitationes 243.d
ieiunia, labores, uigiliæ &c. ſanctorum & piorū exercitia 403.d
ieiunijs aſſueſcit adhuc laicus Fulgētius, præparās hoc ſe pacto ad uitam monaſticam 8.d
ieiunijs adſueſcit puerulus Launomarus 133.c
ieiunijs multum dedita Melana 235.c
ieiunijs & uigilijs ſe conficit s. Antonius 125.a
ieiunia ſuis commendat S. Ephræm 246.d
ieiunia in Marcella laudata ab Hieronymo 238.b
ieiunia & abſtinentiæ Paulæ 225.d
ieiunijs corpuſculi infirmitatem contraxit Paula 223.c
ieiunat quotidie nihil ſumens præter panem & aquam. s. Anaſtaſius excepto Dominico & Sabbato 5.c abanimalis abſtinuit Clemens Ancyranus leguminibus cōtentus 168.a
ieiunus 40. dies perſeuerat Geraſimus 149.a dies 14.s. Lucianus, cum nil ei quā quæ dijs erant immolata, ſuppeditaretur 48.b tota hebdomada s Simeon 38.d 38.d dies al idque quotanis 129. al. item dies pane & aqua uictitat s. Rembertus 262.d
ieiunijs & precibus ſacris ſtudijs dedita Anna & aliæ item uiduæ 251.c
ieiunium s. Genoueſæ auſterum 33.d
ieiunium aſsiduum s. Vuilhelmi 294.b
ieiunium quartæ feriæ ſextæ ſuis clericis uiduis & qui ex laicis poſſent præſcribit S. Fulgentius 13.d
ieiunium ante conſtitutam horam ſoluere nō uult Fructuoſus epiſcopus 156.d
ieiunium triduanum 4.c
ieiunium baptizandis Imperatum triduanum 140. 139.b.c
ieiunium per ſcortum ſatanas impugnat 974.b
Ieſu crucifixi imago quæ quid in quibus efficiat 330.d
s. Ignatij uita 239.c
ignatius θεοφόρος dictus ibid.b
ignatius angelos uidet per Antiphona Deum laudantes 213.d
ignatij epiſtola ad Romanos 240.b
imago crucifixi Ieſu conſpecta quid efficiat 330.d
imaginum uſus apud priſcos Chriſtianos 261.c. 303.a
imaginē s. Pauli ſemper ſibi propoſita habuit D. Chryſoſtomus 206.b
imagines Simeonis in omnium officinarum ueſtibulis & porticibus Romæ 39.b
imperator benedicitur a Chryſoſtomo 219.a
Infantes martyrium fortiter ſubeunt 48.a
inferni pœnæ & terror 138.& ind.
innocentius Magnus Romæ epiſcopus ad Chryſoſtomum mittit literas 213.c
innocentio ſcribit Chryſoſtomus de damnatione ſua 212.c eidem ſcribit Theophilus 212.d
inobedientis monachi pœna 146.a
inuentio Diodori, Mariani, & aliorum innumerabiliū martyrum 129.a
inuidiæ pernicies quanta 318.b
inuidiam patientia, non fuga, ſibi ſuperandam cenſet Paula 225.b.c
interceſsio ſanctorum 274.c
interceſsio ſanctorum quam efficax 89.a
interceſsio ſanctorum ambienda 85.c
per quam beneficia & ſanitatis multis tributa bleſilla rogat Dominum pro matre, & ueniam peccatorum Hieronymo impetrat 165.d
inuocata s. Maria à pœnitente Theophilo præſtò eſt cū auxilio & filium pro eo rogat 261.c
iohannes apoſtolus Epheſijs præficit Timotheum epiſcopum Domitiano Imperatore in Patmon relegatus ſub Nerua Epheſum redit 158.& dein.
s. iohannis apoſtoli de relaxando nonnunquam animo ſententia 87.d
iohannes Apoſtolus quam uitarit Cerinthum 198.d
iohannis diſcipuli Polycarpus, Ignatius 239.c
s. Iohannem Apoſtolum ſingulariter amore complexus Eduardus rex eidem quam grata Eduardi regis caſtitas 43.d & dein.
iohannis Calybitæ uita per Metaphraſtem 105.a
iohannis Chryſoſtomi uita 200.b
iohan. Chryſoſtomi uitæ epitome 216.d Chryſoſtomus mittitur in exilium 214.b reducitur in ſedem 213.a rurſus eijcitur 213.d
ioh. Chryſoſt. curat Iſauros ab omnibus morbis 216.b
iohannis Chryſoſtomi ſtudioſi, Iohannitæ ab æmulis eius uocati 222.d obijt 14. Septemb. 223.b
iohannis Eleemoſynarij uita & res geſtæ 174.b
Iouis ſacerdos fit auxilij diſcipulus 351.d
iouita martyr quomodo cum Adriano Imperatore diſceptarit 316.d
iordanis in flumine baptizari optat Baſilius 3.b
ioſeph Iudæus Baſilio familiaris Chriſtianus factus cū familia 6.c
Iræ pernicies quæ aut quanta 318.c
s. Irenæus admirabilis martyr, eius templum 266.a
irene uxor Caſtuli Zetarij s. Sebaſtianū refocillat 42.d
irenæus Lugdunenſis ignatij ſæpe meminit 240.d
s. iſidori martyrium 265.b
s. iſidore mart. in memoriam templa extructa 265.d
s. iſidori templum reliquiæ 70.b
iſidorus Peluſiota 209.d
Italia & Pipinus rex Adhelhardi cōſilijs ſuſtētant 25.b
italicus quidam comes ethnicus quomodo Adrianum Imperatorem contra martyres & fratres Fauſtinum & Iouitam incitarit 316.d quomodo à quibus confectus beſtijs 317.b
Iudæorum uariæ eęque ſpōtaneæ præuaricationes 241.c
iudæorum de Chriſto blaſphemiæ 242.d
iudæi ad tantas redacti anguſtias, infantes pro pane ut comederent 317.b
iudæis ablatas ſynagogas reſtitui mandat Theodoſius, idque ſtatim edictum reſcindit 40.d
iudæus, euchariſtiam diſtribuente baſilio, Infantem ab eo diuidi cernens, ad fidem cum ſuis conuertitur 3.c
iudæos conuertit prædicando in Gallijs ſulpitius Pius 130.d
iudicium Dei extremum s. Ephræm perpetuo obuerſatur 243.c & ind.
iudicabit Deus quenque in eo in quo inuenerit 387.a
iudicabit Deus hominem ſecundum proprias cuiuſque actiones 245.b
iudicibus Dei timor odio & gratiæ anteponēdus 127.c
iudicium non procraſtinandum 178.d
iudicia temeraria cauenda 178.a
ad iudicandum tardos eſſe oportet 178.d
s. iulianus martyr ibid. a 178.d.& ind.
s. Iuliani & Baſiliſſæ uita & martyrium 60.d
s. Iuliana & Manua 115.b
iulianus & Victoricus martyres quo martyrium acceſſerint 340.c
iuliana uirgo & martyr quō à iudice ſpōſo ſuo ad tribunal tractata 310.b & quibus affecta pœnis 319.c
iuliana uirgo quomodo ſatanam ſibi inſidiantem uicerit

uerit aut tractarit 319.d
iuliana fornaci ardenti iniecta, quomodo illeſa euaſerit 320.a
iuliana quomodo eadem gladijs ictum exceperit 320.a
iuliana nubere nō uult præfecto alieno religionis 320.b
iulianæ martyrium 319.
iulianæ quanta & quam diuerſa ſupplicia illata, & diuinitus euaſa 320.a
iulianæ reliquias à Nicomedia Romā tranſlatas 320.b
iulianus imp. 185.d
iulianus à iuuenis Chriſtianus philoſophię Athenis operam dat 4.d
iulianum Conſtantius Cæſarem creat 185.a
iulianæ apoſtatæ uerſutia 186.a
iulianus idololatriam inſtaurat Apollinem conſulit 186.b
iulianus Chriſtianum nomen extinctum uult, Galilæos uocat Chriſtianos 187. a eius obitus ibid.
iulianus Hieroſolymitanum templum Iudæis ſumptu ſuppeditato inſtaurare molitus 87.a
iulianus in Perſas mouentes in Baſilium ſe alloquentem contumelia 4.d
iulianum & s. Trinitatis hoſtem profligauit S. Baſilius 2. d
iulianus ſæpè ad pœnitentiam à Deo admonitus 187.a
iulianus quemadmodum cæſus 5.a
iuranſes Alpes 58.a
iurenſis monachus S. Eugendus 19.b
iuſtinus præfectus Alexandro Imp. 7.e
ss. iuuentini & Maximi paſſio 187.d

De Litera K.

KYrieeleiſon &c. populus preces fundens cantat 4.1.b

De Litera L.

LAchrymarum gratia 58.a
lachrymarum gratia præcipua 25.d
lachrymarum gratia præditus S. Ephræm 249.c
lachrymis & precibus uacarunt ſancti 321.a
lachrymis orationis ſuas rigant pij & ſancti uiri 300.a 25.c 281.c
lachrymis preces rigat S. Agatha 266.b
lachrymarum quaſi fontes effundit Paula 225.d & ſeq.
lachrymæ pœnitentium quam efficaces ad peccata diluenda 261.c
lampades ardentes in templis 191.d
lampades ad ſepulcra Sanctorum appenſæ 133.a
s. landoaldus presbyter s. Amandi, reliquijs s. Bauonis iuncta 229.b
lantbertus abbas Fontanellenſis 256.a
eius laudes ibi. fit epiſcopus Lugdunenſis ibidem
s. lantberti uitam ſcripſit Angradus monachus 256.be
s. laurentij Cantuarienſis archiepiſcopi quædam geſta 257.c
laurentij Iuſtiniani patrui ſui uitam ſcribit Bernardus Iuſtinianus 54.d
laurentius Iuſtinianus quæ ſcripſerit 57 d
lectoris in eccleſia officium & ordo 78 b. 101.c
lectores ſuper pulpitum Euangelium & præcepta Domini legunt 200.a
leo iunior Imp. 150.c
leo imperator obijt ibid.
leonis Papæ epiſtola ad Eduardum Angliæ regem 41.b
leo Pontifex Adelhardo familiaris eius 25.b
leo martyr Patarenſis, qua iure Baptiſtæ Ioanni ſimilis 320.c. & quomodo item Ioſeph patriarchæ. ibid.
leonis & Paregorii martyrum hiſtoria 320.c & deinceps.
leonem martyrem Leonem ſimilis nihil ei nocent 327. be
leopardos & urſos Leoni martyri nihil nocuiſſe ibid.
s. leoberti uita 133.a
leodium incendunt Nortmanni 51.b
leofricus comes in Anglia 43.b
s. leontius martyr 300.b
leontila illuſtris matrona Lingonicæ urbis 249.b
leonis martyris monaſterium 155.c
leproſum horridum fouet domi ſuæ S. Anaſtaſius, ſanat s. Baſilius 5.c
s. leonianus Viennenſis urbis abbas 58.a
s. leuuomaris uita 133.c
leuuomari abbatis ſucceſſor Ragnobertus 134.b
lex uetus ad Chriſti aduentum obſoleta 254.c
lex umbram, non imaginem, bonorum futurorum habet 3.u
lex pædagogus ad perfectionem 1.a
libanius ſophiſta Quæſtor Iuliani in Perſas ducentis 4.a. b narrat eius cædem ſi Chriſtianus
libantur 3.a.d
liberalitas in puero 133.c
licinius ſororis Conſtantini maritus, perſequitur Chriſtianos 279.c
licinii perſecutio 23.a
linguarum donum 7.d
linguarum cognitione prædita Melana 335.2. Adolhardus 30.b
s. linus presbyter 241.a.b
litaniarum antiquitas 147.b cruces in eis geſtatæ
litaniæ Sanctorum nominibus acclamatis in proceſſione ad fontem 91.c
litaniæ triduanæ ante aſſumptionis feſtum ab Hildephonſo peractæ 180.d
literarum ſtudiis traditus s. Baſilius ſeptennis puer 2.c
s. liuini martyris reliquiæ 272.a
Loca ſancta & uenerabilia, templa ſeu monaſteria uocātur 4.c
loca ſacra reuerenter uiſitant ſancti, & priſci Chriſtiani 3.b 12.b orationis gratia uide peregrinatio 5 2.b
lois auia Timothei 158. a
lotharingiæ dux Carolus, Lotharii francorum regis frater 77.d
lotharingiæ fines Dani populantur 57.c
lotharingiæ regnum occupant Hungari 180.
luciani martyris uita 47.c
s. lucillus presbyter 51.c
s. lucillus presbyter diem depoſitionis s. Valentini ſanctorum epiſcopi celebrat 51.a
ludouicus Imperator filiæ Alpaidæ donat monaſterium s. Petri Rhemis 56.a
ludouici Pii ſtudium erga eccleſias augendas 261.
ludouici pii filii, regnum patris inter ſe poſt eius obitum diuidunt 97.b
ludouicus in fratres ducit cum eiſdem pacem componit confligit cum Nortmannis. moritur Francofordiæ 57. c
ludouicum Germaniæ regem Carolus fugat regnū ſuū inuadentem 91.c
lumina in oratoriis. uide Lampades.
s. lupicinus 341.c

De Litera M.

MAcarii duo. & utriuſque uita 21.d
macarius Lucianū inſtruit in ſacris literis 47.c
macarius Antonii diſcipulus 62. b
s. macarius ſanctæ apollinari cellam apud fratres ſuos præbet 38.a
s. macedonia 201.a
macedonius 4.a

machabæi martyres 168.a
magnanimitatis exemplum 313.a
magorum patronus diabolus 260.c.d
magi ad diabolum epiſtola 4.c.
magus ſuam opem imploranti crucis ſigno ſe conſignare uetat ibid. 260.b
mahometanis conuertendis operam ponit s.Franciſcus & ſocij eius fratres 517.cd
s.maiolus confeſſor 16.a
s.maioli baſilica ibid.d
maledicentiæ pernicies quanta 318.b
malos Deus cur toleret 186.b
s.mamia & Iuliana 515.a
manichæi 339.a
manichæos auerſatus maximè Euthymius 547.c
manichæos conuertit Euthymius 145.a
maphæus patriarcha Venetus 175.b
s.marcelli Papæ geſta 514.b
s.marcellus ſeruitio animalium deputatur 515.a
s.marcelli martyris monaſterium 17.a
marcellę domum Gothi ingreſsi, ipſam fuſtibus cędunt 239. b
ss.marcellianus & Marcus gemini, inſignes martyres. 137.a eorum pater Tranquillinus, mater Martia ibi.
marcionis hæreſim per Orientem extirpat Chryſoſtomus 113.a
marcus Euangeliſta quomodo Anxibium baptizatum inſtruxerit 321.c conſummato Barnaba, fugiens, ubi aut quomodo anxibium inuenerit ibid.
s.marcus monachus 23.c
margaretæ filiæ regis Hungarorum uita 230.b matrimonium Ducis Poloniæ, regis Poloniæ, & Caroli regis Siciliæ recuſat ibi.d
B.Maria nihil peccauit 252.d
B.maria præconia eximia, & potentia 261.b
S.Maria Deum defenſio & protectio noſtra 261.c
mariam matrem Domini unde agnouerit Simeō 256.d
mariæ uirginis animā doloris gladius pertrāſiuit 252.d
Beatę mariæ ſingulariter deuota Margareta Hungarica 230. c
B.mariæ ſingulariter deuotus s. Hildephonſus, ueſtem ab ea accipit 181.b
B.maria apparet S.Andreæ epiſcopo Feſulano 47.a
apparēs s.Vuilhelmo eius curat uulnera quæ dæmones inflixerant 297.a
s.marionilla præſidis Martiani uxor Chriſtiana facta 67. b
s.marciani presbyteri & œconomi Conſtantinop.eccleſiæ uita 68. d
s.martinæ martyrium 7.a
s.martini laus Exorciſta à s.Hilario conſtitutus mortuū excitat 85.b.c
s.martiniani uita 306.d
ad martyrium exhortatio 48.b
ad martyrium exhortatio grauis s.Sebaſtiani 137.c
martyrij auidus s.Antonius 524.d
martyres perſecutionis procella imminēte latent 259.a
martyrum multiplices cruciatus, & iniuriæ immania tormenta 280.a
martyres eſſe noſtros patronos 330.d
martyres pœnas cur non metuant 139.b
martyrum arma 299.d
martyribus cognati moleſtiam generant & grauiſsimè tentant 137.b
martyrium fortiter ſuſtinent prius tormentis uicti 48.a
martyres xl.milites Sebaſteæ, ccclxx. centuriones in macedonia à Licinio neci traditi 280. c
martyres vij.fratres 65.d
martyres xx.milites 65.c
martyrium infantes multi fortiter perferunt 149.b
martyrum certamina quid nobis conferant 129.b
martyrum gloriam cum celebrant innumeri Chriſtiani uocantur 129.b
martyrum memoria quid præſtet Chriſtianis 279.c
martyrum ad ſepulcra multa Deus ad eorum interceſſionem largitur beneficia 129.b.c
uide miracula. ſepulchrum reliquiæ
martyrum oleo dæmoniacus curatur 537.c 281.c
martyrium locus in quo martyris reliquiæ conditæ. 3.b
mathematici perſtringuntur 141.a
matrimonij incommoda quomodo & quibus ob oculos poſita 316.b
matrimonium diſſuadet nepoti Apollinaris Alexandrinus epiſcopus 232.c
matrimonium contra parentis uoluntatem cōtractum infelix 3.d
matrimonij principalis finis liberorum, procreatio 14.c
matrimonium ante ſterile, fit fertile ieiunijs, precibus, benignitate in pauperes 14.c
matrimonio iuncti, caſtitatem uouent Melana & Apenianus 234.c
matutinæ laudes 29.b
matutina cantica in monaſterijs ſanctimonialiū 189.c
maurontus leuita à s.Amando tonſus 578.b
maurus s.Benedicti diſcipulus ad cœnobiticam religionem propagandam in Gallias miſſus 107.c
s.mauri comites Antonius & Cōſtātianus mortui 111.b
mauri cooperatores & ſocij 107.d
s.maurus xxxviij. à fundatione monaſterij anno abbatē ſibi ſubſtituit Bertulphum 511.a
mauri Ruſpenſe territorium populantur 14.b
maxentius centurio Licinij 280.a
maximianus martyr 300.d
maximiani perſecutio & in Chriſtianos ſæuitia 47.d
maximianus Artemiam ſororem Chriſtianam interfecit 114.d
maximiano in Nicomediam tranſmittitur s. Clemens Ancyranus 170.d
maximiani perſecutione ss. Fauſta, Eulaſius & Maximinus mart. 572.a
maximianus impius ſceptra tradit Licinio æquè impio 281.b
maximiliano ex oculis pupillæ exilierunt 589.a
ſub Maximiano Agrippinus præſes 71.a
maximinus ex miniſtro perſecutionis Chriſtianus fit 273.a
mediolanum quorum martyrum certamine ſub Adriano illuſtratum 317.d
mediolanen. dux Philippus Maria Florētinos anno bello laceſsit 47.b
meinradi eremitæ uita & paſsio 557.b
s.melanæ uita 234.b
s.melana in lignea arca arctiſsimè degit in domunculā ſe includit 235.d
s.melania 165.d
meletius Antiochenus epiſcopus 39.b
s.meletij encomium 302.d expellitur ab hæreticis. b
meletiani hæretici 128.b
s.Mena 38.a
mendicanti cuiuis ſuppeditandam eleemoſynam cenſet Ioannis eleemoſyn. 74.d
meretrices conuerſæ 179.b 71.a
meretricem à ſe conuerſam in mulierum monaſterio collocat S.Ephræm 243.d
meretricia pœnitentia 308.a
meretrix impudica tentat s.Ephræm 243.b & ſuperata reſipiſcit 243.d
meretrix improperanti S.Ephræm, cur ſe fixis oculis intueretur, pulchrè reſpondet 243.b
meroueus Francorum rex 91.b

de miraculis S. Fulgentij ſententia 12. d
miracula edunt ſancti non ſua, ſed Dei & Chriſti ſolo [illegible]
miracula ad S. Eucherij tumulum qualia [illegible]
[illegible] 147. d [illegible]
[illegible] ad eius reliquias & ſepulcra 206. 322. d ad cor pus s. Theodori martyris [illegible]
miracula ad tumulum s. Seueri innumera edita 246. s. [illegible] 270.
[illegible] opera [illegible]
Miſſa [illegible]
miſſæ ſuſtuna epitheta, Sacrificium 23. d
[illegible]
miſſa ſanctum & diuinum ſacrificium [illegible]
miſſa [illegible] myſterium [illegible]
miſſæ myſterium [illegible] cur appelle [illegible]
[illegible] ſolennijs poſt lectum Euangelium ad populum s. [illegible] concionatus [illegible]
in miſſa ſacerdotis ſolennis exhortatio. SVRSVM CORDA & hæc item SANCTA SANCTIS [illegible]
in [illegible] glorificatio [illegible]
miſſæ [illegible] sacro s. Euthymius angelorũ uiſionem ſecum ſacra contrectantem ſæpè conſpexit ibi.
miſſarum ſolennia s. Seuerus celebrans, ecſtaſin paſſus 246. a
in miſſa Euchariſtiæ eleuatio 3. c
miſſa [illegible] 3. c
[illegible] s. Marcellus Papa in Luciæ domo, ex [illegible] 315. c
[illegible] s. Seuerus 245. c
[illegible] celebrat abbas Odilo 16. a
miſſam [illegible] s. Vanillanus 135. d
[illegible] pro defunctorum [illegible] 91. b
miſſam quotidie audit, licet ægrotus s. Adelardus [illegible] 30. b
monachi hoſpitales [illegible] 312. d
[illegible] 67. c
monachatus aſpera quidem, ſed quaſi unica uia, qua ſola poteſt bonos mercatores traducere ad illam uerã precioſam margaritam 271. a
monaſticæ uitæ præconium 14. d felicitas 59. a
monaſtica uita angelica uita appellata 121. a
monachorum Romæ frequentia 138. d & glorioſum il lorum nomen habitum quod ante ſuerat uile ibid. c
ad monaſticen multos s. Fulgentius pertrahit 1. b
monachorum [illegible] ſuſcipiunt 27. a
monachorum decem millium pater Iulianus 54. ibi. c
monachi futuri à parentibus oblati 107.
monachus parentibus ignorantibus factus 107.
monaſteriũ petit Heliodorus triũ annorũ puer. 39. a ſe ptennis puer Fauſtus Maurus contra xij. natus 107. d
monachus factus Fulgentius fratre iuniore prætermiſſo, cui ſubſtantiæ ſuæ portionem matri donarit 9. a
monachi priſci regulas habuere 98. d
monachorum regula à Benedicto ſcripta 107. c
monaſticæ exercitationis decreta atque ordinem conſcripſit D. Chryſoſtomus 101. d
monaſticum inſtitutum Geraſimi 148 d
monachos ædiculis ſingulis in quibus cubabant direptis uno dormitorio concluſit Eugendus 19. c
monachi habitum & uitam mutant 20. c
monachi habitum mutabant 9. a
monachi & moniales ſingularem habitum accipiunt preceſque ſuper eos ſolennes fiunt 14. d
monachorũ ueſtitus & proprius habitus 101. c 17. b
monaſticus habitus lorica frigoris 17. d
monachi cucullo induti 80. b
monachi ſuperhumerali induti, & baculum geſtans, in hoſtem feliciter ducit Theodoſius 317. d
monachi inſtitutum non deſerit Fulgentius epiſcopus factus 31. d
monachi comam capitis deponere ſoliti 110. a
monaſticum habitum quinam induant 306. b
monachorum perpetua clauſura 39. b
[illegible] 241. a
[illegible] 13. a
[illegible] 30. a
monachis [illegible] 144. a
monachi [illegible] pœna 146. a 192. d
monachos proprium non poſſidere 22. b c & 30. d
[illegible] monachi non [illegible] 13. a
monachi humanis [illegible] non [illegible] 127. b
[illegible] propinquorum [illegible] 24. c d
[illegible] metunt, & in horrea congerunt 206. a
monachos olim ſacerdotes promiſcuè non fuiſſe [illegible]
[illegible] alıquã fuerit 39. c d
monachos uerberat in publico Balatius dux Arrianus 118. b
monaſteriorum encomium 184. d
monaſterio oblati Deo offerri dicuntur 11. b
monaſterium ex monachis & clericis 12. a
in monaſterijs ampla ædificia diſplicent Laurentio Iuſtiniano 57. b
monaſteria extruũt priſci Chriſtiani pietate inſignes, reges principes, alijque fideles eorumque liberalitate dotantur & opibus augentur 110. d
monaſteria extruit s. Melana 136. b Fulgẽti⁹ 10. d & 11. b
monaſterium alterum extruit S. Fulgentius agrum ad hoc offerente Poſthumiano 11. b d & 18. a
monaſteria extruit s. Amandus 177. d Eudocia 149. c uirorum atque uirginũ Melana & maritus eius 137. a item Paula 124. b quæ in eis diſciplina ibid.
monaſteria ab Odilone conſtructa, inſtaurata prædijs & donis aucta 18. c
monaſt. Blandinienſe 169. d
monaſt. Bolenthorff 195. c
monaſt. [illegible] 16. a
monaſt. [illegible] 195. a
monaſt. Ciſtercienſis ordinis [illegible] 71. c
monaſt. Cellas [illegible] 204. c
monaſterium extruit s. Amandus in loco Nanno ſibi à rege donato 178. c quod uocatur [illegible] 198. d in quo ſepultura s. Amandi honorifica ibid.
monaſt. ad s. Eucharium Treueris 195. c Iona regina pro [illegible] Romano [illegible] 241. b
monaſt. [illegible] 182. a in territorio [illegible] 183. a
monaſt. Fontanellenſe prædijs auctum 183. [illegible] per Theodoricum regem 183. d
ex hoc alia monaſteria propagata ibi. eius priuilegiũ de abbatis electione s. Galli uerſus Alpiũ iuga 103. d
monaſterium in ſaltu Gommeticenſi à Philiberto fundatum 197. b
monaſt. [illegible] 195. a
monaſt. [illegible] ibid.
monaſt. [illegible] in Gallijs [illegible] 209. d
monaſterium Lateranenſe s. Benedicti, eius abbates Valentinus, Theodorus 109. c
monaſt. Limburg in Vogaſo ſitum 195. c
monaſt. uirg. Melbodienſe 279. b
monaſt. Malmundarienſe 198. a b
monaſt. s. Marcelli martyris
s. Mariæ in monte Auentino & deinde
Maioli Papiæ 11. 12. c

monaſt.

monaſt.Marrialiacenſium 193.c
monaſterium s.Maximini apud Treniros 316.c
monaſter.Sanctimonialium Marcellæ à Carolo Magn. dotatum 53.c
Dani populantur 54 b
monaſt.Niuialenſe 53.a
monaſt.Niuiſtranum 316.bc
monaſt.s.Pauli apud Traiectum 195.c
monaſt.uirginum Pauliacenſe à quo conditum 290.b
monaſt.s.ſeuerini Norici in loco Barotro 51.b
monaſt.s.seuerini apud Neapolim 52.a
monaſt.ſtabulenſe 196.a & deinde
monaſt.Tabuleium antiquitus poſtea Theolegium appellatum in Vogaſi ſolitudine 282.d
monaſt.s.Vedaſti 193.194.da
monaſteria Vienuenſis diœceſia 81.a
monaſt.Metis ad s.Vincentium 195.c
monaſt.Viruuenſe 193.d
monaſt.Vualciodorenſe 195.c
monaſt.Vasloyſiue Beloacus 193.ab
moniales regulã monaſticam antiquitus habuere 37.c
monaſterium inſcio parente ingreſſa Euphroſyne 15.a
monaſterium ingreſſa trima à s. Margareta Hungarica 230. b
monaſterium uirorum Euphroſyne uirgo petit 85.a
montanus monachus inſignis 87.a
montani alicuius martyris uiſio 325.b
montani martyris & ſociorum eius complurium hiſtoria 325.a & dein.
mors.duplex 91.a
mortis horam pertrahere naturæ author ualet 9.b
morte omnis peccati effugitur periculum 314.b
mortis memoria uera philoſophia 78.a
mortis perpetuam memoriam quomodo animo obuerſari fecerit Ioannes Eleemon 177.a
mortis certæ incerta hora, à peccando nos debebat abſtrahere 387.a
mori præparato ſepulcro deſiderans, uoti compos factus 76.b
mortem filiæ ſuis præcibus impetrat s. Hilarius 268.a & coniugis a
mortis dies reuelatus ſanctis 302.a 315.c
moriturus s.ſeuerus ſacramẽtorum perceptione ſe munit 218.c
moriturus s. Bertulphus uiaticum corporis & ſanguinis accipit 269.b
s.Vedaſtus 276.b
seuerus 248
morti uicinus miſſam celebrari curat Euchariſtia ſe muniens s.Anabertus 288.c
morituri Euchariſtia & crucis ſe ſigno muniunt 232.b
moriturus communicat ſignat ſe cruce Chryſoſtomus 223.b
morituri inunguntur 265.a
mori in cinere & cilicio Chriſtianum decet 185.b
moriturus Laurentius Iuſtinianus cum fiducia metuit, & confidit cum timore 60.b
mortuos lauandi priſcus mos 71.a
mortuis ſepulturæ mandandis dediti ſancti 71.a
mortuos pſalmis hymnis & canticis ſpiritualibus perſecuta eſt antiquitas c
s.Martinus 85.a
mulieres uiris ſeparatæ in ſuperiori tabulatu 207.a
mundus quid 2.c

De Litera N.

Natalis martyrum dies celebris priſcis Chriſtianis 408.b
naturæ uinculum 201.d
nearchus 60.c
s.Neon martyr hiſtoriæ tergeminorum ſcriptor 120.c
neſtorius paruo tempore Conſtantinpoli præſidens totum ferè orbem ſua hæreſi conturbauit aduerſus eũ Epheſina ſynodus coacta 146.c
neſtoris epiſcopi & martyris zelus & cõſtantia 332.cd
neſtoris crucifixi concio & obdormitio 333.a
neſtorij hæreſis 79 d
nicææ eccleſiam Catholicis ablatam dat Arrianis Valens 6.a
nicenæ ſynodi ſecundæ patres catholici, quomodo ſe geſſerint erga conuerſos iconomachos 328.cd
s.nicephori martyrium 285.a
nicolai papæ ad Eduardum epiſtola 41.d
nicoſtratus Chriſtianus factus s.ſebaſtiani prædicatione martyrium ſubit 138.d
nortmanni palatium Nouiomagi Leodium, Traiectum Tungros.Coloniam &c. incendunt 54.b
nortmannos omnia cæde & flammis uaſtantes Carolus III.regno expulit 54.bc
noſocomia à Baſilio erecta 5.b
nouati & iouiniani hæreſes apud Aruernos 112.c
nuptiarum commendatio 251.a
nuptiæ qua pompa celebratæ 195.a
nuptias reſpuit Dorothea 273.d

De Litera O.

Obedientia Regis erga Pontificem 42.b
oblatio Chriſtianorum thymiama 32 a
oblatio pro defunctis 246.a
odoacer Italiæ rex s.ſeuerino Norico ſcribit 491 a
quo de rebus futuris admonetur 48.c
adoacri frater Onulphus 49.d
odoacer expugnat Rugios ibid.& 51.c
odilonis abbatis uita 16.a
œconomus eccleſię Theophilus 823.b orphanis uiduis pupillis neceſſaria ſuppeditat 824.a 825.
Officia diuina cantando peracta 342.b nocturnæ preces, horæ Canonicæ vij. 126.c nocturnale officium 108.c noctu nocturnalia officiã cantata 417.b 418.a hymni nocturni Matutinæ pſalmodiæ 162.a 163.b
officium nocturnale in itinere celebrat s.Mauris cum ſocijs fratribus 108.c
Oleum ſanctum ad quæ à uiris ſanctis adhibitum s..b
oleo ſancto ritu eccleſiaſtico epiſcoporum liniuntur manus 142.b
oleo ſancto morbi curati 19.d
oleo ſancto paralyſis curata 83.b 13.d
oleum benedictum ad dæmoniacos curandos adhibitum 35.b e 237.c
oleo bñdicto lanatur ruina parietis ſauciata ſoror 982.b
oleum ſacrum curationibus adhibet s.Eugendus 19.d
oleo ſanctorum curatur ægra 281.c
oleo ex B.Petri ſepulcro Romæ ſũpto ægri ſanati 113.a
oleum benedictum à s.ſimeone tranſmiſſum Perſæ quãti fecerint 40.a
oleo benedicto arcentur noxia animantia 81.a
oleum in medijs flammis non inflammatur 20.d
olympias præclara fœmina 214.a
Oneſimus quid aut quam præclarè urbis præfecto reſponderit 318.b
oneſimi laus, & quomodo is à tertullo urbis præfecto tractatus ibid.
oneſimi corpus ponitur in argentea theca 319.a
oneſimum Paulo Apoſtolo, & filium & fratrem fuiſſe 318.b
Oneſimi Apoſtoli & martyris certamen pro Chriſto 318.a & dein.

opera noſtra debita Deus remunerat 77.c
opera ſua bona Sancti diuinæ gratiæ tribuunt 317.a
opera bona ſibi adſcribere, & non Chriſti auxilio, grandis inſolentia uel amentia potius 77.b
per opera noſtra Deum glorificamus 77.c
oratio & operatio altera alteram fulcire debet 89.a
oranti quid agendum 89.a
Preces ad Deum ſuturi omnes reliquas cogitationes ante hoſtium relinquant precum fortiſsimum præſidium 71.d
oratio martyrum etiam in medijs tormentis refugium 300.a preces martyri medicina dolorum ſunt 83.c
oratio ſanctis conſuetum præſidium 199.d
oratio fideliſsimos conſiliarius Laurentio Iuſtiniano 57.c
preces Antonij ſolenne in aduerſis præſidium 121.
in orando ritus & cæremoniæ Chriſtianorum genuflexio, manuum extenſio, in altum eleuatio 118.a 321.a 281.c.d & deind. 321.a
orat ad orientem ſolem conuerſus Iacobus eremita. 722.b
oratio cum manuum extenſione & crucis ſigno 70.b 244.c
orat S.Meurus in modum crucis proſtratus 340.b
orant ſancti cum lachrymis, iiſq; preces ſuas rigant 38 b 180.a
oratione & ieiunio nil non impetrari à Deo 1071.b
orationis ieiunio iunctæ uis 14. 15.b
orationi ad Deum inſtant Sancti 166.a
precum piarum tanta uis, ut per eas mortui excitentur 91.a
orationes piæ ſiue ſanctorum ac piorum hominum preces, quam ſint efficaces, & quanta earum uis ſit 126.c 137.c 155.b 182.a
oratio S.Polycarpi 139.b
orationes pro defunctis priſcis notæ 189.d
ordinationum uenditio graue crimen 108.a
ordinati Simoniace, ſacerdotio priuantur 108.b pecunia eis redditur ibid.
ordinantur coniugati apud Orientales 105.b
ordines ad maiores bigami non promouendi 102.
in ordinationibus diligentiſs. & accuratiſsimus fuit D. Chryſoſtomus 208.b c
ordo ſeu religio s.Mariæ 103.a
origeniſtæ 147.c
origenem euerſatur Theodoſius cœnobiarcha 80.a
origenis libros anathematizari poſtulant monachi Aegypti 209. 210.

De Litera P.

PAchomius 61.d
pachomij monaſteriorum diſciplinam ab Athanaſio cognoſcit Marcella 775.a
paderburnen. epiſcopus Moguntini ſuffraganeus 834.b
palmarum feſtum 149.d
panes miraculosè aucti 47.b & 145.c
papæ epiſcoporum epiſcopus 141.d
papæ ſacerdotes appellati 102.b
paphnutium erga Auxibium reuerentia 313.a
paphnutius Euphroſynes pater 15.c
papias & Maurus milites martyrio coronantur 314.c
paraſceues ſolenne officium 108.c
parente ignorante, & ubi reſciuit reclamante, monachus fit Fulgentius 9.a
pariſienſes à Francis obſidentur 54.c
pariſienſes moliuntur necem s.Genouefæ 33.d
s.parthenij uita 180.d
paſcha feſtorum præcipuum 76.b
paſſer myſtice interpretatus quid deſignet 38.c
patientia inſignis 56.a
patriarchatus Gradenſis Venetias transfertur 59.a
s.patrocli martyrium 155.c
paulæ uita 223.c
paulinus Antiochenus epiſcopus Romam uenit 215.c
S.Pauli Virdunenſis epiſcopi uita 683.c
pauli primi eremitæ uita per D.Hieronymum 67.c
paupertatis Euangelicæ exempla 5.a 120.a 191.a 644.a
pauperrimi ſponte ſiunt ex ditiſsimis Melania & Apinianus 744.a
pauperes dominos ſuos uocat Ioannes Eleemon epiſcopus. 274.d
s.Pelagia martyr ex diſcipulis s.Luciani una 48.b
pelagiana hæreſis in Britannia graſſatur 33.b
peregrinatio religionis ergo uoto concepta 105.a
peregrinationes ad loca ſancta uoti & adorationis cauſa 167.a 177.d
peregrinatio religionis ergo, ad ſacras adorandas reliquias & loca ſancta Edeſſam uenit s.Ephræm 643.b
peregrinationem religionis ergo ſuſcipit Richardus rex Angliæ 682.c
peregrinatio ad loca ſancta adorationis cauſa à Melania ſuſcepta 236.b
ab Eudocia ſuſcepta eius fructus ibid.
peregrinatio religionis cauſa uerſus Hieroſolymam ſuſcepta 313.c & 314.b
peregrinatio ad loca ſancta Hieruſalem orandi & adorandi gratia 37.c
peregrinatio Hieroſolymitana & ſanctorum locorum adoratio 78.c
peregrinatio ad Apoſtolorum memoriam religionis ergo ſuſcepta 180.d 182.c
peregrinationem ad limina Apoſtolorum pietatis cauſa peregit s.Amandus 277.b
peregrinationem ad limina Apoſtolorum Vuambertus comes cū uxore ſuſcipiunt ſecūda uice 268.a d
perſecutionis tempore amicorum hortatu fugit Polycarpus 190.a
perſecutionis atrociſsimæ duo exempla 67.d
perſecutio grauis Catholicorum epiſcoporum 10.d
qua epiſcopus uiduatis eccleſijs ordinari interdictum 11.b
perſecutio Eccleſiarum & Catholicæ fidei ab Arrianis illata 205.a
perſecutio Chriſtianorū à Balatio Aegypti duce 128.a
perſecutio Decij 241.b
perſecutio Decij & Valeriani 67.c cuius adminiſter Felix ibid.
perſecutione Licinij al. milites Sebaſtea ccclxx. centuriones in Macedonia neci traditi 390.b
perſecutio Maximiani in Chriſtianos 169.b
s.Patri Auliani martyrium 31.b
philippus Maria uexat Florentinos 47.b
SS.Philoromi & Philea martyrium 659.c
philoſophiæ definitio 1.d
philoſophia mortis meditatio 76.a
philoſophi ſolent diſputare de uarijs rebus 1.c
philoſophiæ dat operam Baſilius Athenien. & alij item præclari uiri ibid.
philoſophi à S.Antonio oppugnati 147.a
philotenus 1.a
photina uirgo ſancta 319.d
picturæ piè coloratæ ſeu effigiatæ reuerētia quæ 1049.b
picturarum ſacrarum antiquitas 661.c
pionij presbyteri uita 151.a eius geſta etiam Euſebius ſcripſit ibid.
pipinus rex flagellatus à s.Remigio 95.c

pipinus Franciæ præfectus 128.b
pipinus Maior domus Caroli Martelli pater qua munificentia proſecutus Rhemen.epiſc. 36.b 111.d
pipinus S.confeſſor, dux Brabantiæ, & s.Gertrudis pater, qualis quantusve fuerit 324.d
pipini regis frater Bernardus cuius filius s.Adelhardus 20. d
pippinus rex Italiæ ab Adelhardi conſilijs dependet 25. b
piſcium miraculoſa captio 194.b
s.pirminius monaſterium Augienſe extruxit 498.a
pius Rom.Pontifex. 7.b
pœnarum in ſicilia loca 12.c
pœnitentiæ portus tutiſsimus peccatoribus 130.a
pœnitentia quid naturæ deprauatæ proſit aut conferat 315. a
pœnitentium exempla ex ſcripturis 261.b
pœnitentia grauiſsimis ſceleribus expiatis miraculis claret Iacobus eremita 130.a
pœnitentia aſpera B.Fulgentij 13.b
pœnitentia ſeptennalis 193.a
pœnitentium exempla 130.a
pœnitentis ſuſpiria 826.
pœnitentia uera ieiunijs precibus, & lachrymis peragitur 161.b
pœnitentia Euchariſtiæ ſumptionem antecedat 141.b
s.Polycarpi geſta & martyrium 198.d
Polycarpi præclarum reſponſum ibid.109.
polycarpum Smyrnæ ignatius ſalutat, cum Romam beſtijs obijciendus duceretur 240.a
polycarpus diſcipulos in Gallias mittit Euangelium illic annunciaturos 119.b
s.polyeuctus Felicis præſidis gener, ex legióe fulminea Marco Imp. martyr ſub Decio 60.cd
s.Pontiani martyrium 96.d
pontianus theatranus epiſcopus 42.b
s.popponis abbatis uita 191.a
popponis pacifici laus 194.a
popponi uirus porrectum, nihil nocet 193.a
poppo & Ezechias rex qua in re quodammodo ſimiles 194. b
popponi quid regionis aut dominij traditum ab Imperatore 194. d eius conuiciator unde qua pœna affectus ibid.
s.poppo fit abbas Stabulen. 193.a b ac poſtea Maximinen ibid.
porphyrius Archimandrita 5.a
porphyrius epiſcopus periculum à ſeditioſis ſibi illatum, quomodo euaſerit 339.b
porphyrij inſignis Gazæ epiſcopi obitus 340.a
porphyrius epiſcopus Gazenſis unde aut qui factus presbyter 333.c
porphyrij epiſcopi uirtutum catalogus 333.d
porphyrij epiſcopi cum Manthæa fœmina diſputatio quam mirum habuerit exitum 339.b
prædeſtinationis & gratię negocium pertractauit s.Fulgentius 11.b
prædicatorij ordinis, uicarius generalis Albertus Magnus, & eius ætate quis magiſter ordinis aliquot item prouinciales recenſentur 45.c
prædicatorij ordinis tertius magiſter Raimundus 45.a
prædicatorij ordinis magiſter generalis renúciare q̃ officio poſsit ſancitum, eadem ſanctio abrogata ibid.
s.præiecti epiſcopi uita 190.c
præſtigiarum pernicies quæ 318.b
preces medicina doloris 183.c
presbyter fieri detrectat Abbas Ephræm, quod ſe peccatorem affirmaret 5.cd
presbyter s.Eugendi pater 18.d
presbyterium 5.c
primicerius Cantorum s.eccleſiæ Neapolitanæ 51.d
priuilegia indebita illa quibus prioribus noſtris preferri uolumus 21.a
priuilegia monaſterijs Roman.pontifex concedit & cõfirmat 43.a
proceſsiones iam olim quomodo fieri ſolitæ 334 c
proceſsiones cum crucibus cereisque per urbium circuitum 338.c 92.c
proclus Conſtantinop.epiſcopus 205. c
ꝓphetiæ dono ſancti claruere 20.c 33.d 46.d 48.c 56.d
purgatorij ignis 91.b

De Litera Q.

QVadraginta dæmoniaci quo miraculo in uia ad urbem ſolos liberati 323.a
quadrageſimale ieiunium ſemper fuit in maxima ueneratione 22.b
quadrageſimæ ieiunium quomodo peregerint monachi Thebaidis 13.a
quadrageſima tota fuerũt q̃ nil cocti cibi guſtarẽt 13. a
quadrageſimã integrã ieiunijs pleuerat geraſimus 149.a
quadrageſimali ieiunio carnib⁹ ut ueſcatur & ſeptuagenarius & ægrotus adduci non poteſt 56.a
quadrageſimale s.Simeonis Stylitæ ieiunium 39.b
quadrageſimæ diebus commercia ſecularium hominũ declinare ſolitus s.Præiectus 190.c
quadrageſimæ primo die cinerem cum benedictione accipiunt Christiani 56.c
quadrageſimæ tempus his qui baptizabantur, cur indici ſolitum 141.c
quintus martyr 300.d

De Litera R.

RAgenfridus cum Carolo Martello de principatu contendit 86.c
s.Raimundi uita eius ſcripta 45.b c
regulas & uiuendi conſtitutiones priſci cœnobitæ habuerunt 78.d
regula s.Baſilij 78. d
religionis ergo peregrinatio ad apoſtolorum memoria unde peregrinatio o
regum cæterorumque hominum eadem naſcendi moriendique conditio 127.c
religioſarum fœminarum habitus ſub auxentio abbate qualis 316.a
reliquiæ ſanctorum 38.c
reliquias martyris in mare coniecti inquirunt diſcipuli 48. d s.Luciani corpus mari ſubmerſum miraculo ſe effert Delphinus 48.d s.Anaſtaſij corpus à carnifice precio numerato impetrant Chriſtiani ibid.
reliquias s.Polycarpi quantopere Chriſtiani habere deſiderarint 200.a
carnes ex ss. corporibus flagellatis decidentes Chriſtiani uelut theſaurum bonorum & benedictionem colligunt
reliquiæ s.Leochadiæ diuinitus declarantur 181.a
reliquiæ s.Bertulphi miraculo declarantur 171.d
reliq.s.Anaſtaſii ad corpus ſtella uidetur 164.c
reliquiæ ſanctæ ac uenerandæ nuncupatæ 247.a
reliquias Chriſtiani ſalutant, oſculantur, amplectuntur 519.
reliquias ſanctorum reuerenter accipit & colligit s.Seuerinus 50.a
reliquiæ Apoſtolorum reuerenter accipiuntur 20.a
reliquias furto ſublatas quam Anaie ſibi reſtitui curarit qualem eis honorem haberi uoluerit Arnulphus Marchio 271.a

reli-

reliquias ſacras & loca ſancta adoratum uenit Edeſſam S. Ephræm 141.a
reliquiæ s. Simeonis Stylitæ quanti factæ 40.b
reliquias Tryphones cuſtodes ſuæ ciuitatis futuras recondere Nicenſes uolunt 190 a
reliquias Philippericus pro felici expeditione habere apud ſe contendit 44.c
reliq. ea oſsibus s. Ignatij ciuitates per quas delatæ benedictionem accipiunt 140.d
ad reliquias ss. ſanitates & miracula exhibētur 47. 106. d. 152. b. 184. d. 190. a. 271. c
reliquiæ reuerenter à Chriſtianis translatæ 171. a cum ingenti honore cereis & ſuffitibus 183. c
reliquijs in transferendis magna adhibita ſolemnitas 198.a
reliquiarum translationi operam impendit s. Præiectus 191.b
reliquiæ ſeu ſanctorum corpora translata in alium locum integra & illæſa poſt longum tps apparent 45.b
reliquiæ reuerenter ſuſcipiuntur ibi.
reliquias S. Agathæ cum omni reuerentia & honore deponit populus 267.b
reliq. amictus s. Agathæ profligat ignem ibid.d
reliquiæ Amelbergæ quemadmodum repertæ 271.c
reliquiæ s. Babylæ translatæ 184. a ob quas in Daphne repoſitas Apollo reſponſa dare ceſſauit 121.d
reliquiæ s. Bertulphi de Rentica Bononiam translatæ hinc Blandinium ibi. 169.c d 271.d
reliquiæ ss. Cyri & Ioannis Athanaſiæ item & trium eius filiarum religioſè conditæ, deinde etiam translatæ. 131.d
reliq Cyri 613.b
reliq. oſſa s. Ignatij fideles reuerenter colligunt & componunt, eadem poſtea Antiochiam translata 140.d
ad reliquias s. Hilarij eiuſque interceſsione quæ miracula edita 168.
reliquiæ B. Chryſoſtomi Conſtantinopolim translatæ 227. a s. Iſidori ad quas mira perpetrata 170.b
reliquias uenerandas & ſanctas Iſidori inquirit Myrope 265.d
reliquiæ ſancti Mercurij martyris corpus eius, arma, lancea 4.b
reliquias SS. Petri, Pauli, Andreæ Roma curauit adferri s. Bonitus 113.c
reliquiarum s. Timothei translatio 119.a
reliquias Apoſtolorum in eccleſia ſuæ ciuitatis conſtituit s. Fulgentius 14. a oſſa & cineres S. Polycarpi reuerenter reponunt Chriſtiani 100.b
s. Remacli reliquiæ in Stabulen. monaſterio 612.a
reliquiæ uenerandæ & ſanctæ Theodori martyris cum cereis & ſuffitibus translatæ 180.d
reliquijs ſacris s. Theodoſij dites ſpelunca 237.a
reliquiæ Vincentij pretioſiſsimæ 159.d
reliquiæ ſacræ crucis tres portiunculæ de s. uirgine Maria &c. s. Mauro in Gallias ituro à S. Benedicto tranſmiſſæ crucis Chriſti particula incendium reſtinctū 108. bc
reliq. cineres Babylæ cum aliis cathenis cōſeruati 183.b
reliquiarum s. Bertulphi portiunculam petunt fideles populi 272. a dentes fidelium manibus euulſi 126.a catena ferrea S. Simeonis aſſeruata b
reliquiarum s. Iſidori partem deponit in templum in eius honorem conditum Marcianus 265.d
reliquiarum particulæ de s. Amandi corpore per Lotharium æditinum ſurreptæ 179.a
reliquias trium puerorum Babylone ſibi impertiri epiſtola ad ipſos martyres miſſa poſtulat Apollinaris Alexandrinus epiſcopus & miraculosè manum impetrat 132.c d
reliq. reſurrectionis lapidem oſculatur Paula, & locum in quo Dominus iacuerat columna infecta cruore Domini ibi. 135.d & deinde
reliquias Bertulphi & aliorum furto ſubreptas uenum exponit quidam ſacrilegus 270.a
s. remberti Bremenſis archiepiſcopi uita 262.a
rembertus Anſgarij uitam edidit 263.b
s. remberti epiſtola ad ſacras uirgines 261.b
remigius francorum Apoſtolus 86.d 88.c
remigius aliis Remedius cognominatus & utriuſque nominis ratio 87.c
de remigij uita ingens liber occaſione periit 86.c
remigij ſobrina Celſa 89.a
s. remigius Clodouæum regem baptiſmatis unda abluit
s. Vedaſtum epiſcopum Atrebatenſibus euangelizatorē ordinat 275. a etiam Laudunenſem eccleſiam ſtrepicit 86. a moritur anno ætatis 96. epiſcopatus lxxiij. 95. a
s. remigij translatio prima 96. b altera 91. b. a
reliquij s. Remigij obtentu oratorium ædificat nobilis quidam 95.c
reliquiæ s. remigij capilli caſula ad tunica ipſius. 95.b
reolus Rhemorum archiepiſcopus 111.
res aduerſæ ſempiternam conciliant felicitatem 31.c
reſurrectio duplex 91.a
reſurrectio corporum cuiuſmodi futura ſit 717.b 718
reuelatio s. Ephræm facta 1. b s. Claro 11 a
Rhemorum ad urbem Barbarica uia unde ſic dicta porta Collatitia ſeu Baſilicaria 37.b
rhemenſis epiſcopatus uaſtatus 91.a
rhetorum precepta ubi Chriſtianis negligenda 31.d
ricimer patricius 166.c
s. richarius. 31.a
rigoberti Rhemorum archiepiſcopi uita 36.a
Roma à Gothis capta 139.b
roma tutiſsimus Chriſtianæ cōmunionis portus 137.b
Romam Athanaſius, Patrus, Arrianam perſecutionem declinantes fugiunt ibi.a
ad Romanum epiſcopum ſcribit Theophilus de Chryſoſtomi damnatione 212.d
Romano pontifice inſcio & inconſulto quod damnari fuerit Chryſoſtomum Archadius indignem fert Honorius 121.a
Romanum Pontificem ſollicitat archadius, ut legatos mittat cognituros Theophili Alexādrini cāmaat.bc
Romam euocati per imperiales literas Orientis & Occidentis epiſcopi ob quaſdam eccleſiarum diſſenſiones 123.d & deind.
Romano pontifici queruntur de iniurijs Chryſoſtomo illatis ipſi addicti cognoſcere de cauſa uult per legatos 115.c d
Romani legati ad cauſam Chryſoſtomi cognoſcendam miſſi crudeliter uexantur 122.d
Roman. pontificem de uoto conſulit Rex Eduardus 41.c
Rom. pōt. priuilegia eccleſijs impertit & cōfir. 42.43.b
Romanum pontificem nudis pedibus adit Vuilhelmus Pictauorum comes ſchiſmatis illudium in ſe poniturus eius oſculatur pedes 294.c
Romam ſancto. Petro munera per reges ſæpè miſſa 296.b
Roma hæretica tempeſtate turbata 139.b
Romana ab eccleſia Theobaldia monachi perfide diſſenſerunt 10.b
Romani Pontificis ob electionē graue ſchiſma 293.a.b
rogatianus martyr 30.
Ruſticianus epiſcopus 10.c 300.d
rugiorum rex Flaccitheus eius filius Feletheus hoius Fridericus ibid 42.c d
rugiorum rex & populi ab Odoacre deuicti in Italiam huius iuſſu migrant 31.c
rugiorum regem Feletheum ut s. Seuerinus iuſſi uaerit 49.c

49. c
ruſpenſis in Africa epiſcopus Fulgentius 11.c
ruſticus quiſpiam quod reſponſum à s. Auxentio obtinuerit 315.a

De Litera S.

SAbæ uitam Cyrillus monachus ſcripſit 348.d
Sabbatum magnum 213.c
Sabellius 3. b
s.Sabina 241.d eius uirile pectus ibi. Theodota curuocata ibid.
ſacerdotium nouæ legis 1.c
ſacerdotibus quantus honor deferendus 298. a
ſacerdotium à ſe amolitur Eugendus abbas 19. c
ſacrificij Miſſæ oblatio 170 c
ſacrificium incruentum 110. a 115.a
ſacrificio incruento offerendo in templo à ſe extructo altare erigit s. Parthenius 181. b
ſacrificium incruentum offert s.Euthymius 348.a
ſacrificia barbarorum horrenda 110.b
ad ea, quænam adhiberi ſolita tanquam materiæ & inſtrumenta 328.b
ſacrorum locorum uiſitatio uide ſepulcra peregrinatio loca ſacra
ſacrilegium quemadmodum diuinitus punitum 51. c
ſacrilegi hominis ſupplicium 91.d
ſacrilegus fugam molitus fugere nequit 153. d
ſadoth epiſcopus quis & quot habuerit ſibi commartyres 323.b
ſadoth epiſcopus & ſui, quid ſuis cruciatoribus reſponderint 323. b
ſadoth martyrem Simeonis Stylitæ imitatorem fuiſſe ibidem
ſadoth quid ſit aut ſonet 323.b
ſadot epiſcopus & martyr quo tandem ſupplicio conſummatus 323.c
ſadoth (aut Sadathi) martyris ad cómartyres ſuos hortatio præclara 323. b
ſadoth quanta cum multitudine à rege Sapore comprehenſus 323. b & quanta cum ijs in carcere paſſus ibid. c
ſalaminam Cypri poſtea Cóſtantiam dictum eſſe 321.c
ſalaphtha quid ſonet, & quid eius nominis puella de Porphyrio epiſcopo merita 340. a
ſalapthæ mira poſtmodum religio, continentia, & abſtinentia 340.c
ſalec & Cteſiphon quales Perſarum ſint urbes 124. b
ſamoſata Syriæ urbs 47. c
ſanctimonialium præclara inſtitutio 236. c
ſanctimonialium habitus ſingularis 316. a
ſáctorú res geſtę quo fructu cómemorẽtur 279.c 352.b
ſanctorum uirorum pia exercitia 303. d
ſancti de rebus futuris uaticinati 123. a
ſanctorú iniurias & necem alias Deus ſtatim ultus alias ultionem diſtulit 315. 319. b 320.a
ſancti cur ſe uindicent 96. a
ſancta Melana per zonam curat periculosè ea partu laborantem 217. d
ſanctorum corpora proiecta prorſus illæſa ibid. a 172.c 317.c corpus Pionij inter flammas illæſum & admirabile 243. a corpora ſanctorú incorrupta & illæſa diu perſeuerant 179. a diu mortua ſuauiter redolent 198. c 189. b
ſanctorum animæ in cœlo 1.b
ſancti corporibus expediti cœlos penetrant ubi apud Deum ſiue in regno Chriſti uiuunt floréntque 184.a Bleſilla Ieſum ſequi & angelorum & ſanctorum conſortio frui dicitur 165.a & inde.
ſancti non rectè mortui cum uiuant in Chriſto dicentur 77. d
ſancti in uitam felicem tranſlati, iuuare mortales poſſe exiſtimandi 16. b
ſanctos etiam poſt mortem morbos ſanare, peccata cõdonare legas noſtri curam gerere miraculis quę per eos Deus operatur clarere & illuſtres eſſe 306. b 265.d 153 b 186. c 322. d
ſanctus Ioannes Eleemon patronus Alexandriæ nuncupatur 174. b
ſanctus Vedaſtus atrebatum 276.b
ſancti in Dei lumine ſciunt quæ circa nos aguntur, ſic S.Petrus Agathæ tormenta 166.d
ſancti apparent ſæpè uiuis, ut B. Maria s. Vuilhelmo 297. a Iohanes & Petrus Chryſoſtomo 223. b Baſilius item 216. b S.Eucharius s. Valerio 232. S.Iſidorus Marciano œconomo 265.d s. Agathæ s. Petrus mamillam eius reſtituens 266. d idem s. Amando 277. c ignatius fidelibus uacantibus hymnis ſepulcralibus 240. b & ſeq.
ſanctus Tryphon apparens in ſomnis Campſadem reliquias ſuas deferri mandat 250. d s.Anſgarius s.Remberto 264. d
ſancti nobis patrocinantur intercedunt pro nobis apud Deum 274. c
ſanctorum interceſsione nos adiuuari 274. c
ſanctorum ſuffragia & preces cur ſint ad impetrandum efficaces 174. c
ſanctorum ſuffragia atq; interceſsio 108.b 155.a 274.c
ſancta Maria ſemper intercedit pro peccatoribus 261. c
ſanctorum amandi & diſcipulorum ſuffragia & interceſsiones petit uitæ eius ſcriptor 79. c
ſanctorum pia inuocatio uoti compotem fecit 55.a ut ꝓ ſe oret rogat s. Martinianú epiſcopus Athenieñ. 307. Inuocat s.Paulam D. Hieronymus 219. auxiliú s. Euthymij implorat naufragus & eripitur 477.b
ſanctorum patrocinia implorat s.Bonitus 112. b. c
ſancti Iuliani ſuffragia ambit s Præfectus 191. a
ſanctos quonam modo rectè honoremus 2. a
ſanctorum memoria non illorum, ſed noſtri cauſa, celebranda 31.d
ſancti annuis celebritatibus honorantur obitus ſui die 5. b
ſanctorum memoria cum hymnis & canticis ſpiritalibus celebranda 10. b
ſanctorum ad ſepulcra uigiliæ peractæ 155. b
ſanctorum nomina liberis ſuis parentes cur imponant 292. a. & ſeq.
ſanitas quibuſdam pernicioſa 52. c
ſanitatis reſtituendæ gratia prædicti ſancti 52. a
ſapores Perſarum rex, qualis Chriſtianorum perſecutor 1025.a
ſaporis Perſarum regis cum familia ad fidem conuerſio 115. b
ſapricius præfectus in Dorotheæ martyrio 274 b
ſaraceni multi Chriſtianiſmum amplectuntur & epiſcopum accipiunt 145. a & ſeq.
ſatanas ſub Veneris ſpecie quomodo Gazæos olim ſefellerit 338. b 137
ſatanæ traditi et uitijs immerſi ab eo cum ſunt liberati, uitia quoque deſeruerunt 13. a
ſaturninus presbyter, martyr 199. c
s. Saturnini martyris baſilica 29. a
s. ſaturnini baſilica, Virduni 134. b
ſaturninus ſaturnini filius 100. d
ſatyri figura eiuſmodi 67.d unus quidam Alexandriã perductus 68. a Antonio ſe quidam offert 67. d
ſchiſma in Romana eccleſia 101. b
ſcholam Antiochiæ erigit s.Lucianus 45. c
ſcholæ Antiochiæ præeſt Libanius Sophiſta .18

ſcythas

ſcythas ad Danubij flumina pietatem doceri curat Do. Chryſoſt. 105.c
ſclauis euangelium prædicat S. Amandus 277.d
ſcotis prædicat s. Furſeus 117.b
ſcripturæ diuinæ mens ac ſumma quæ 318.a
ſcripturæ ſacræ multa periere 201.a
ſcripturæ ſacræ libros & temporis iniuria, & uaria tranſlatione & gentilium improbitate corruptos ex Hebraica lingua reſtituit s. Lucianus 48.a
ſcripturas ſacras quas s. Lucianus reſtituit eam manum ſine honore eſſe Deus noluit 50.a
ſcripturas ſacras poſt philoſophiæ nauatam operã euoluit s. Baſilius 2.a
ſcripturæ ſacræ aſſidua lectio 78.c
ſcripturam ſacram ter ſingulis annis perlegit Melana 235.d
ſcripturarum diuinarũ incredibili ardore tenetur Marcella Hieronymum de his ſæpè interrogat 338.
ſcripturam ſacram Edeſſæ interpretatur Macarius 47.c
ſcripturis ſacris diligenter incumbit, eaſque interpretatur D. Chryſoſtomus 201.d ea illi comprehenſu faciles cœleſtes promittuntur expoſuit Pauli epiſtolas interpretãti has adeſt s. Paulus 219.d 205. 206. & deinde
ſcripturas ſacras tradi ſibi uoluut Diocl. & Maxi. 314.a
ſcripturæ diuino miraculo ſeruantur 299.d
ſcriptor Chryſoſtomus epiſtolis Conſtantinopolitanos inſtruit exul. 203.
ſcripta s. Præiecti 191.a Polycarpus epiſtolam ad Philippenſes ſcripſit ibid. & ſeq.
s. Sebaſtiani marty. geſta eiuſdem inſigne martyrium 137.a 141.d
ſecretarium 5.d
ſecundiacenſis parochis 20.b
ſeditioſi idololatræ qui quas ubi pœnas dederint 340.a
ſenuphius monachus precibus uictoriam Theodoſio à Deo impetrat 233.d
de ſeptem dormientibus uiſio mirabilis s. Eduardi 33.d
ſepeliri Babylas uult cum catenis ferreis 114.
de ſepultura quæ ſuis mandarit S. Ephræm 245.c
ſepeliri in maiorum ſuorum poſſeſſione uult s. Theodorus martyr 279.d
ſepulcra extra ciuitatem eſſe, quod ea locus uiuorum ſit uoluit s. Vedaſtus 276.c
ſepelire in Baſilicis mortuos, fuit quando fas non eſſet 14.b
ſepeliri ſe extra templum humilitatis cauſa mandat s. Rembertus 263.b
ſepeliri in cœmeterio uult s. Ephræm 245.d
ſepul. ſepeliri corpora epiſcoporum cum ueſtibus ſacris ſolita 188.d
ſepeliri ſe precioſa in ueſte uetat s. Ephræm 245.c d
ſepulturam ſibi s. Ephræm petit minus ſumptuoſam ſine cereis, ſine aromatibus 241.a 246
ſepul. monumentum ex marmore fieri ſibi s. Ephræm uetat 248.a
ſepulturam quam ſibi in horto Iamnes & Mambres miri ficam extruxerunt 20.a
ſepulturæ iuſta exoluunt ſancti uiri charis ſuis 250.b
ſepulcri honore proſequuti ſe Chriſtiani uigilias ſpirituales adhibentes 198.b
in ſepultura Paolæ pſalmi Hebræo, Græco, Latino, Syroque ſermone perſonãt 127.d Feretrum epiſcopi geſtant, epiſcopi lampades & cereos præferunt ibid.
ſepultura Parthenij honorifica cum pſalmis hymnis & ſpiritualibus canticis 222c
ſepulcra floribus ſpargendis mos 24 a
ſepulturæ defunctorum corpora non mandare, immiſericordis cenſetur 244
ſepeliri martyres prohibitis à tyrannis 241.d
ſepeliunt martyrum corpora Chriſtiani 133.c 282.c
ſepulturæ ut officium s. Anaſtaſio impenderent, à carnificib. corpus eius redimũt Chriſtiani ſepulcro iuſtis ipſi de more factis conditur s. Lucianus 50.a
ſepultura s. Euthymij admodum honorifica 150.b
ad ſepulcra ſanctorum lampades appenſæ 324.c
ſepulturæ cum lucernis præclarum exemplum 274.a
ſancta loca ſanctorumque ſepulcra in ueneratione haberi, eaque orandi cauſa adiri, priſcus mos 37.c
ex ſepulcro s. Euthymij oleum promanans, morbos curat 151.c dæmoniacus apud illud curatur 111.b
ſepulcrum uiuus ingreſſus s. Seuerus 248.d
ſepulcro non condebant nobilium & martyrum corpora Aegyptij, quod ne faciant monet Antonius 128.b c
s. ſerapion Sidonius 178.a
ſerapioni epiſcopo ueſtem legat Antonius 128.d
ſerapion diaconus infeſtus Chryſoſtomo 223.
s. Seuerini Noricorum apoſtoli uita 49.b reliquiæ in Italiam deportatæ, & tranſlatæ demũ honorificè in caſtellum Lucullanum prope Neapolim 52.a
ſeuerini Agaunenſis abbatis uita 301.a
s. ſeueri Rauennatis epiſcopi uita 248.b
ſeuerus Sulpitius 252.c
in ſicilia pœnarum loca 11.c
ſimeon primus & ultimus iuſtus 256.c
ſimeon unde agnouerit matrem Domini ibid. d
ſimeonis Stylitæ mors quomodo Anactio diuinitus innotuerit 315.c
ſimeonis Stylitæ uita 38.d per quos authores ſcripta 40.b per ſpiritum cognouit s. Genouefam 36.b futura prædicit Theodoſio poſtea cœnobiarchæ
ſimilitudo a pictoribus petita 1.a
ſimulationis pernicies quæ 318.b
ſimulacrum Veneris apud Gazæos olim quale 337.b
ſinæ montis patrum interemptio 100.a
s. ſiſinius diaconus à s. Marcello conſecratus, eius martyrium 114.b
ſitim Triduanam fert s. Macarius 22.
ſol quantus fuerit Adriano Imperatori Deus 316.d
ſol & ignis, quanti ſint Perſarum dij 323.a
ſolis ſtatua quomodo per quem coram Adriano Imperatore deturpata 317.a
ſolorum urbs cuius pontificatu illuſtrata 321.d
ſolorum urbis laus & claritas 323.a
ſoleoſes quomodo per quem conuerſi 321.a
ſomniorum uaria genera 197.a
ſomnus breuiſſimus s. Ephræm 244.a
ſomnum quemadmodum repreſſerit & moderatus ſit D. Chryſoſtomus 202.c
ſomnum ut uincat, uiginti diebus in ſomnis perſeuerat s. Macarius 22.b
ſophiſtæ crudele inuentum 48.a
ſophronis uitam Marcellæ imitata 338.b
a ſpectaculorum uanitate reducitur Imp. Popponis admonitione 193.c
ſpeuſippi, Eleuſippi & Meleuſippi martyrium 119 a
ſpiritus ſanctus cum patre & filio Deus unus 12.a
ſpiritum ſanctum impugnauit Macedonius 1.b
ſpiritus ſanctus ignis ſpecie corpus Chriſti in altari eleuatum tranſcendit 5.a
ſpiritus ea Deo eſſet necne quo ductus s. Simeon nouũ uiuendi genus ſequebatur obedientia probatur 42.a
ſpoletum & Beneuentum Adelhardus ad concordiam reuocat 26.a
ſtationem ſolennem in carcere celebrat s. Fructuoſus 156.d
ſtatua Veneris quanti Gazæis olim habita 339.c
ſtephanus Papa martyrum agones cõſcribi curat 129 b
ſtephanus ut ſanctorum reliquias inquirit 129.c d
eccleſiam renouauit quæ ad Apoſtolos dicitur ibid.
ſtola candida epiſcopus induitur 5.c

ſtatonici

Google

ſtratonici & Hermyli martyrium 83.d
ſumma aut ſummarium totius ſacræ ſcripturæ, ex Oneſimi ſententia, quæ aut quod 318.d
ſuperbia in recte factis periculoſus ſcopulus 318.a
s. ſulpitij Pij Bituricen. epiſcopi uita 130.a
s. ſyluestri uita citata 25.b
ſyluiniacum 22.a
ſimoniace ordinati priuantur ſacerdotio 1087.c
ſynodo Ariminenſi præualuit diaboli mendacium 84.d
ſynodus Aurelianenſis ſub Clodoueo 94.a
ſyn. Conſtantinopolitana 201.d
ſynodi Gallicanæ crebræ per Hilarium coactæ 85.a
ſynodus Chalcedonenſis 147.c 912.d
ſynodus magna Nicena utitur ſententijs Patrum 314.a
ſynodus in Gallijs ſub Remigio ob Arrianam ut apparet hæreſim 100.b
ſynodus Rothomagenſis ann. dclxxxij. 287.d
ſynodus apud Seleuciam 94.d
ſynodus in teterrimo carcere contra traditores ſacrarũ ſcripturarum 301.b
ſyrianus præſes & iudex Diocletiani perſecutione 738.a

De Litera T.

TArafij ergo refugam aliquem mirabilis miſericordia 316.d 329.b
tarafius quomodo contra quos excommunicatione ſeu authoritate ſua uſus 329. 317.ab
tarafij mors & laus eximia 331.d
tarafij ad tumulum miracula 332.a
taurinenſis epiſcopus 52.b
tempeſtas quæ qui aliquando ceſſarit 337.b
tempeſtatum cauſæ aliquando quæ quæſes ibid.
templum Gazenſe Chriſtianum quo ſtudio ædificatum 338. & dein.
templa idolorum Gazæ quot & quibus dicta nominibus 337.b
templis idolorum Gazæ olim quot aut qualia ibid.
templis reſtaurandis & ædificandis ſtudent pij & ſancti. 70.b
templa plurima extruxit Eudocia 146. c Vuambertus pius comes 267.b
templa diripuerunt etiam Arriani 127.b
templum s. Agnes Romæ 155.d
templum uenerandum s. Irenes & s. Anaſtaſiæ, itemque aliud s. Iſidori à s. Marciano conditum 263.d
templum s. Luciano ædificat s. Helena 153.a Iſidori martyris Chij ciues extruunt 265.d
templum ſuper s. Seuerini corpus extruit Childebertus rex 302.c
templum s. Simeonis Stylitæ 38.b
s. Theodori 280.c
s. Vedalli in honorem templum 276.a
templis in exornandis ſumptibus non parcunt ſancti uiri 222.a 70.d
templum ornat s. Baſilius 2.e
in templis ſeparato à uiris loco fœminæ ſedebant 207.a
templorum conſecratio 196.b
templa ab epiſcopis conſecrata 145.c
templa in honorem ſanctorum conſecrata 42.c
templum Dei genitricis in monte Dydimi cum populo orandi cauſa conſcendit s. Baſilius a
templa uiſitat s. Parthenius, conſuetas in eis preces peragens 281.a
tẽpla uiſitat nocte, nudis pedibus uiſitat s. Gudula 52.d
templum ſuum frequentantibus B. Maria auxilio adeſt 260.d
tentationes immittit hominibus dæmon, ut à propoſito ſanctitatis abducat 937.b 295.d
teſtamentum epiſcopi 244.c
teſtamentum s. Ephræm ibid.
teſtamentum quale s. Fulgentij 14.b
tetraniphodos quid ſonet 337.b
thebaidis monachi rectam fidem reliquerunt 12.a
thelica martyr fortiſs. 299.d
themiſtagoræ, qui fuit frater s. Auxibij, quanta humilitas 322.b
thenitanus epiſc. Byzacenæ prouinciæ 14.
theodebertus Francorum rex 109. b eius filius Theobaldus 100.a
theodoretus epiſcopus Cyren. Simeoni Stylitæ familiaris. 48
theodoricus in Italia Gothorum rex 10.d
s theodorus in Tænaro 221.a
theodoſius Iunior Imp. quando & quam mirè natus & baptizatus 336. b quid in eius à baptiſterio domum relatione miri acciderit
theodori ducis exercitus martyrium 279. b deſcripſit hoc oculatus teſtis ibi. d
theodoſij cœnobiarchæ uita 78.a
theodoſius Imp. Senuphiũ monachũ ad ſe uocat 334.a
theodoſium Imp. obiurgat Simeon ſtylites 40.d
theodoſius pſeudomonachus, Chalcedonen. ſynodi grauis aduerſarius 147.d
theologiæ luminare s. Baſilius 3.d
theophania uide feſtum.
theophilus Alexandrinus epiſcopus, Iſidorum Peluſiotam perſequitur 209. d & alios item pios uiros ibid. & 210. eiuſdem malignæ in Chryſoſtomum machinationes 212.b
theophilus aduocatus præſidis Sapritij s. Dorotheam cõdemnantis, credit in Chriſtum 274.a
theophilus œconomus Adanæ ciuitatis eiuſque lapſus & pœnitentia 260. & ſeq.
thraſon alij ss. martyres perſecutione Diocletiani 114.b
timothei uita peregrinationes Epheſiorum epiſcopus. 158. & deinde
timotheus Aelurus conturbat Alexãdriam, epiſcopum Proterium occidit 201.
titulus paſtoris in urbe Roma 7.a
tonſi capilli eorum qui clero adſcribebantur 262.b
tondet caput s. Amandus in clerum adoptandus 276.d
traditio patrum ſeruanda 128.c
traditiones ſine ſcripto pro cereis habentur in eccleſia 71.d
traditio eccleſiaſtica exorcizati olei & chriſmatis in baptiſmo uſus 91.b
traditores qui diuinas ſcripturas exurendas tradidere alieni ab eccleſia pronunciantur 301.b
tradıtorum in ſanctos martyres ſæuitia ibid.
traiectum caſtrum incendunt Nortmanni. 54.b
s. Tranquillinus martyrio coronatus 139.d & 142.b
tranſlatio s. Anſberti ad monaſt. Fontanellenſe, qua celebritate facta 183.
tranſlatio corporis s. Audoeni 287. d Eduardi regis 440. d corporis s. Godulæ 53.d
tranſlata s. Gudula Bruxellas 54. 55. corporis Euthymij 150. c reliquiarum s. Timothei 159.
tranſſubſtantiatio in eucharistia 90.c
tranſamundi perſecutio 12.b
trãſamundi mors cui Hildericus ſuccedit pacem catholicis reddens 13.a
treuerim incendunt Nortmanni 54.b
triangularis figuræ excellentia 29 b
tribunus aliquis ſimulatè Chriſtianus, qui de improuiſo exuſtus 237.bc
tributum remittit Anglis Edoardus 43.a
trinitatis fides ſummatiè explicata 89 c
trinitatis hoſtis Iulianus à s. Baſilio profligatus 14
tryphonis martyris uita 149.b

s. Turbon

S.Turbon martyr 220.d

De Litera V.

VAlens Imp. Arrianus 4.b
Valens eccleſiam catholicis ablatam dat Arrianis 6.a
ualentis filius Galates 4.c
ualentis interitus 6.b 143.b
ualês & Vrſatius Hilarii exilium & in Gallias reditum qua fraude procurarint 84.b
ualentinianus ad hoſpitalium extructionem multa largitur 3.a
ualentinianus baſilium muneribus honorat non ſecus ac parentem colit ibid.
ualentini epiſcopi Interamnenſis paſſio 310 c 309.c
s.ualerii Treuirorum epiſcopi uita 132.a
uaſa ſacra 89.98.b
uaſa ſacra impendit captiuis redimendis s. Rembertus 264.d
uaſa ſacra Arriani temerant 117.b
uaſa in ſacra contumelioſum Iuliani patruum grauiſſime Deus eſt ultus 156.b
uaſconibus Euangelium prædicat s. Amandus 178.b
uaticiniorum uarietas & uanitas 113.c
s.uedaſti uita per Albinum 274.c
s.uedaſtus eccleſiam atrebatēſem rexit annis xl. 275.d
s.uedaſtus ab Autberto & Audomaru epiſcopis trāſfertur 276.a
uelum uirginum ſacrarum 286.
uelamē ſacrū accipit à s. Audoeno Angadriſma 286.a
s. Gertrudis à s. Amando 178.b
uelum accipit uidua Popponis mater 193.d
ueneficos quos quæ tandem ſecuta pœna 194.a
uenus cur ita fœminis olim uenerabilis 337.b
uenus quali effigie apud Gazæos coli ſolita ibid.
ueneris oracula quæ qualia, aut quam fallacia ibi.
uenetiarum clades, & ad Venetam hiſtoriam pertinentia. 55.b
ueneti cum ſuis epiſcopis ſæpè diſcordes 58.d
uenetias Grandenſis patriarchatus tranſlatus 59.a
ueſperæ pſalmodia 51.b
ueſtes ſacræ 214.a
ueſtibus ſacris induti apparent angeli 316.b
ueſtitus uilis Marcellæ 238.b
ueſtitus s. Antonii 118.d
s.Victorini uitam s.Præiectus deſcripſit 190.d
uiduæ quæ memoriam coniugis cum eorum ſepulcris obruunt reprahenſæ 203.a
uiduis ſpectatæ fidei & uirtutis ad indagandam inopiā utitur Laurentius Iuſtinianus 57.d
uiduitatis laudem & commēdationem ſcripſit D Chryſoſtomus 202.d
uiduitatis Chriſtianæ inſigne exemplum 251.b
uiduæ inſignis & ſingularis pietatis Quirina 173.a
uiduitatis ſanctæ exemplar inſigne Anna 251.b
uiduæ ſanctimoniales Viennæ 21.c
uiduis ſanctimonialibus monachi præfecti ibid.
uiennenſis diœceſis cœnobia 21.a
uigiliæ nocturnæ 189.c 136.b
uigilias precibus & ſupplicationibus peragere uxori ſua dei mulieribus id non permittit Chryſoſtomus uidu præces
uigiliæ nocturnæ à ſanctis uiris frequēter peractæ 189.c
uigiliæ s. Ephræm 244.
uigiliæ nocturnæ ad s. ſepulcra & reliquias 156.c 272.d
uigiliæ defunctorum 155.b
s. Vincentii uita 159.c
uinum ut bibat perſuadens Paola etiā grauiſſimè ægrotare non poteſt 226.b
uirdunenſium epiſcoporum Catalogum ſcripſit Berchairus rogatus à Dadone 284.c
uirgin. ſacro uelo inſignitæ, ut Gertrudis à ſancto Amando 178.b
uirginitatis encomium 251.a
uirginitatis laudes ſcripſit D.Chryſoſtomus 201.d 204.
uirginitatem ſeruandam Ignatius ſuadet 230.b
uirginitatem quod ſponſa Chriſti ſit, ſeruaturam ſe Dorothea nuptias ſuadenti reſpondet 73.c
uirginitatem filiæ quæ nuptias ſolicitabat, ſuadet pater Hilarius 81.b.c
uirginitatem amplexæ puellæ deſponſatæ Antonii hortatu 127.c
uirginitatem repudiatis nuptiis ſectantur Anſbertus & Angadriſma deſponſati 286.a
uirginem Angadriſmam uelat epiſcopus Audoenus. 286. a
ad uirgines ſacras epiſtola s. Remberti 284.b
uirginum uiolatio quantum ſit ſcelus 312.b
uirgines ſacræ à dæmonibus uariis laqueis petuntur 30. a
uirgo uirili habitu ſumpto, uirorum ingreſſa monaſterium 282.d
uirtutum quadriga 27.b
uirtutes precioſiſsimæ opes 20.c
uiſio s. Baſilii 4.a
Brituualdi epiſcop.
S. Edoardi 42.a
Ephræm adhuc pueri 243.d
S.Theodori ducis 180.a
uiſio triſtiſsima s. Antonii 118.a
uiſio Eugendo puero oblata 19.a
uiſio s. Porphyrii 336.c
uiſio morituro oblata 21.c
uitæ noſtræ fallacia 139.a
uitæ amor, ſcelerum omnium incentiuum 138.
uitas ſanctorum cur ſcribendas ſibi putarint earum authores, & quem fructum earum ſcriptio lectiove habeat 2.b & c
uitas ſanctorum ſedulo legere & apud alios narrare ſolitus Ioannes Eleemoſynarius 176.b
uitæ admirabiles monachorum Aegyptiorum lectæ, mirificè affecerunt B.Fulgentium 26.c
uitæ ſanctorum tanquam exempla nobis ad bene operādum propoſitæ 143.b
uitas ſanctorum ſibi imitandas Adhelhardus proponebat 25.d
uitis martyrum legendis Anaſtaſius Perſa ad martyriū ſeſe animatus 162.a
uitas quorundam ſanctorum deſcripſit S. Præiectus 190. d
uitalis monachi hiſtoria memorabilis 179.a
uitalis comes 19.d
s. Vito 194 b
Vnctio infirmorum 21.c
unctio extrema morituri 197.a
unctio extrema infirmorum Sacramentum 73.d
unctionem extremam petit ſibi dari Poppo 197.a
unctionem ſacram & Euchariſtiam moriturus S. Rembertus accipit 261.c
uoluptates cur reſpuendæ, cum corporibus naturalis delectatio ſit indita 136.d
uoluptatum contemptus quid præſtet 136.d
uoluſianus S.Melaniæ patruus urbis præfectus credit in Chriſtum 237.b
uotum monaſticum quo tenebatur obſtrictus Rembertus, epiſcopus factus perſoluit 264.
uotum ſub conditione 14.c
uotum S.Eduardi regis 41.b
uotum impleat an redimat conſulens pontificem Eduardi

duardi, redimere iubeut 41.d
uotum parentum Andreæ Feſulani epiſcopi 46.a
urbis Gazenſis ante Porphyrium epiſcopi aliquot quales 340.b
urbis Gazenſis ſeditio aduerſus Chriſtianos 340.d
urſi quo ſucceſſu in martyrem Leonem immiſsi 317.a
Vuala Ludouici Pij intimus conſiliarius Corbeien. abbas 26.d
uuala ſucceſſor Adelhardi 31.a
s.Vualburgis pater 282.
uualdetrudis neptis S.Gudulæ 52.b
uuamberius pius comes 267.c
uandalorum graſſatio prædicta 21.b
S.vuandregiſilus 286.287.d a monaſterium Fontanellen.conſtruxit 287.a
S.vuandregiſilus Pipini Anſegiſi filij nepos ibid.
S.vuandregiſili ſepulcrum 187.b
vuarraton Franciæ præfectus 286.d
vueſtmonaſterij in Anglia priuilegia confirmatur 43.a
S.vuillebaldi pater Richardus Angliæ rex 282.d
S.vuillibrordus s.Amelbergam uelauit 271.c
S.vunibaldi pater Richardus Angliæ rex 282.d
vuirgerus pater Gudulæ 52.b
vuolſtani epiſcopi uita moritur ann. 1067. 135.d 136.d

De LiteraX.

Xenodochium inſtituit S.Adelhardus 27.d
Xenodochium a S.Ansberto extructum 285.d

De Litera Z.

Zelus pro religione Catholica Sanctæ Ephræm 245.a
Zoe fidelis facta ad s.Sebaſtiani prędicationem martyrio coronata 142. & ſeq.

F I N I S.

DE CIRCVNCISIONE DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI,

QVAE FACTA EST OCTAVO DIE:

& breuis laus magni Baſilij, Authore Simeone Metaphraſte.

Ianu. 1
Heb. 10

VMBRAM quidem futurorum bonorum, non ipſam autem rerum imaginem, legem habere ſcripturæ, magnus pronunciauit Paulus. Quomodo enim pictores ad exemplar & ad formam animatam adſpectum intendentes, primum quidem adumbrant: deinde diuerſos colores artificioſè contemperantes, & adumbratæ figuræ adijcientes, primarium exemplar referunt per imitationem: ita etiam lex ſpiritus, tanquam ad viua exemplaria, & ad res, in quas non cadit interitus, intuens ad bona quæ ſunt repoſita in cœlis, ipſorum quidem umbras & figuras per Moſem & vetus teſtamentum prius obſcure & exiliter deſcripſit: per Chriſtum autem, & nouæ pietatis & veritatis dogmata, veluti floridiores & ſplendidiores colores adijciens, cæleſtium, & quæ ſub adſpectum non cadunt, bonorum imaginem ſubijcit eorum, qui vident oculis. Quomodo autem cum imago perfecta eſt coloribus, & ſuam accepit pulchritudinem, quæ prius delineata fuerat umbra, deletur & euaneſcit: ita etiam cum quæ nunc abſcondita ſunt, in cœlis poſtea reuelantur, ipſa quoque imago rerum ceſſabit & abolebitur. Siue enim, in-

1. Cor. 13.

quit, Prophetiæ abolebuntur, ſiue cognitiones ceſſabunt. Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus. Quando autem venerit id quod eſt perfectum, tunc quod ex parte, abolebitur.

2. Co. 5

Poſtquam ergo vetera quidem præterierunt, noua autem facta ſunt omnia: & umbræ quidem & figuræ ſunt abolitæ, euidentem autem rerum imagines per gratiam ſpiritus & Apoſtolicam exortæ ſunt ſapientiam: legis deinceps figuras & umbras negligamus,

Phil. 3.

ipſam autem rerum expreſſioris formæ curam geramus, & quod dicit diuinus Apoſtolus, eorum quidem quæ retrò ſunt, obliuiſcentes, ad ea autem quæ ante ſunt, non extendentes, ex inſtituto perſequamur brauium ſupernæ Dei vocationis: ut non ſimus amplius paruuli fluctuantes, & [illegible] omni vento doctrinæ ſeu ſpiritu circumacti: neque tanquam infantes loquamur aut ſentiamus, aut cogitemus, quomodo Iudæi, qui [illegible] ſpirant, aut deſipiunt: ſed in

Eph. 4

virum perfectum ad menſuram ætatis plenitudinis Chriſti peruenientes, peragendo & contemplando eius legē ſpiritualiter. Ad hoc enim incarnatus Deus

Deus ter homo factus,

Verbum carne ſua indutus. Ad hoc Deus Dominus inter nos apparuit, ſe pro nobis infante gerens, ut infantilem & imperfectam noſtram cognitionem, ad ſenſum perfectum, & qui aetati deceat, vindicaret.

Quamobrem legales quoque expiationes & obſeruationes, & alias adumbratas traditiones, & octauum quoque die circunciſionem ſubijt is, qui eſt ſupra omnem eſſentiam. Quo factum eſt, ut cum in his debitū pro nobis exoluerit, ab omni legali ſeruitute, & quæ paruulis conuenit, nos liberauerit conſuetudine. Erat enim neceſſarium & ineuitabile mandatum circunciſionis, non ſolum quatenus eſt lege antiquior, & ab Abraha-

Gen. 17

ma accepit initium, & ab ipſo Moſe & lege, & ijs qui deinceps ſunt ſecuti Prophetis, confirmata eſt & deducta ad poſteras generationes: ſed etiam quod ea neceſſario à Deo data ſignum melioris circūciſionis & ſpiritalis, in omnes ſuum iugum impoſuit, donec eius legiſlator, cum æquè ac nos pro ſua benignitate fuiſſet carnis particeps, & ſe ad aliorum demittendo ſimilitudinem fuiſſet circunciſus, & deinde meliorem oſtendiſſet circunciſionem, nempe eam quæ eſt in baptiſmate, eam de cætero, ut quæ eſſet imperfecta & inutilis, aboleuit, & ut ceſſaret effecit.

Circunciditur ergo Ieſus ex ea lege quam tulerat, die octauo: non ut doceret circuncidi, ſed ut faceret ceſſare circunciſionē: vel potius, ut veteris quidem & inutilis euelleret anticipationem, noui autem & ſalutaris aperiret potentiam: ut aboleret quidem eam quæ eſt ſecundum carnem: produceret autem eam, quæ eſt ſecundum ſpiritum: & illius quidem argueret imbecillitatem, huius autem oſtenderet fortitudinem. Circunciditur Chriſtus. Non enim venit ad diſ-

Chriſtus cur circuncisus.

ſoluendam legem tāquam alienam, ſed tanquam propriam & à ſe compoſitam, eam re ipſa adimpleturus. Tanquam ſuum dogma & Dei mandatum venit adimpleturus literam, & ſpiritum prædicaturus. Et quomodo quiſpiam pictor optimus, cum in ſe, ſicut dictum eſt, veritatis umbram prius figuraſſet, & ita imaginis expreſſiſſet pulchritudinem, per ipſam recta erigit & deducit ad archetypi exemplaris perfectionem, idque apertiſſimè atque diuiniſſimè. Etenim quæ eſt ſecundum carnem circunciſio, non deſcribit ſolum & adumbrat peccatorum depoſitionem, & eam, quæ eſt in baptiſmate Chriſti, circunſionem: ſed etiam tanquam in umbra deſcribit ipſam vniuerſi reſurrectionem & alterationem: per quam omnis carnalis hominum ſenſus & cogitatio circunciditur & execatur, & in aliam vitam transformatur. Huius veluti quædā obſcura & adumbrata præfiguratio erat ea, quæ eſt ſecundum carnem, circūciſio. Quocirca ea quoque octauo die fuit primum conſtituta, utpotè quod octauus dies, octauū, ut arbitror, ſeculum tacitè ſignificet.

Circunciſio octauo die.

Cum ergo rerum imago, ut dictum eſt, & quæ eſt in ſpiritu circunciſio, nondum locū haberet, neceſſaria fortè eſt exiſtimata, ſecundum carnē circunciſio.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Cum autem ea, quæ eſt in ſpiritu, per Chriſtum manifeſta fieret, per ipſum oportebat omnino quoque aboleri eam, quæ erat in carne, circuncisionem. Etenim ſi hæc circuncisionis, quæ in carne fiebat, & animalium ſacrificiorum ratio aut lex, fuiſſet perfecta, ut quæ poſſet perficere eos, qui illa ritè peragebant, ea nullo tempore aut modo potuiſſet diſſolui: *Eſ.40.* Verbum enim Domini, inquit, manet in æternum. Quoniam autem data erat ad pędagogicam inſtitutionem eorum, qui erant habitu imperfecti & infantes, uſque ad tempus correctionis, cum id, quod eſt perfectum, ſuo tempore refulſiſſet, oportebat omninò id, quod eſt imperfectum & minus, aboleri & ſupprimi: oportebat, oriente ſole, lunam & ſtellas obſcurari & minui, & aperta uera circunſione & cultu, umbroſas ueritatis imagines & figuras cedere.

Propterea ergo Deus uerbum, cum prius eſſet caro factus, hodiè octauo die in corpuſculo circunciditur, ut cum literæ debitum pro nobis exſoluiſſet, legem ſpiritus, quæ manet in æternum, induceret: & id quod eſt minus, eo quod eſt præſtantius, occultaret & tegeret. *Sacerdotium noua legis.* Propterea Sacerdotium quoque, quod eſt ſecundum ordinem Melchiſedech, prælatum eſt Sacerdotio, quod eſt ſecundum ordinem Aaron: ut umbræ quidem ceſſarent, liberè autem ageret ueritas: & ut legalium quidem traditionum imperfectio & infantia euaneſceret, Euangelicorum autem dogmatū exoriretur perfectio & magnificentia. Ideo cum Petrum quoque & Paulum diuiniſsimorum myſtarum ſummos, & omnes ſacros Apoſtolos & diſcipulos lege literæ prius inſtituiſſet, & exercuiſſet in ea, quæ eſt ſecundum carnem, circuncisione, traduxit ad eā, quæ eſt in ſpiritu & baptiſmo, circūciſionem: ut cum etiam ſpiritum ſeruitutis per ipſos aboleuiſſet, ſpiritum gratiæ & filiorum adoptionis per diuinum baptiſmum in nobis excitaret in Chriſto Ieſu. *Encomium Baſilij Magni* Ideo omnes quoque diuiniſſimos Sacerdotes, tam alios, quam Magnum quoque Baſilium, eo tempore magnum in Eccleſia excitauit Sacerdotem, qui non corpore peruaſit cœlos, ſed contemplatione & ſpiritu eſt primus ſacrorum antiſtes, & qui erat in principio Deus imitans Ieſum Chriſtum, & in uelum ingreditur intimum, & illinc legum ſpiritus & dogmatum magnificentiam magno ore detonat, & legem literæ, eiusqúe, quæ eſt in carne, circuncisionis, angelica abolens & ceſſare faciens grandiloquentia.

Hic eſt Baſilius, qui eſt magni & præclari nominis, qui eſt ſax Catholicæ Eccleſiæ, qui Sol inſignis ueritatis, qui illuſtrat omnem terram radijs luæ Theologiæ, qui in actione eſt immitabilis, & in contemplatione talis, ut ad eum nequeat ullus peruenire: qui uita perfectus, & ſermone ſapientiſsimus: qui uirtutis eſt omnibus numeris abſolutus, & in diuina & humana doctrina eſt planè conſummatus & cui nihil deeſt: qui omni mundana ſapientia & ſcientia prius exercitatus, eas deinde ſubiecit ueſtigijs diſcipulorum Ieſu: qui omnem librum ueterem & propheticum ſummè & ſacroſanctè meditando perlegit, & per ipſos ad perfectiſsimam Ieſu Chriſti fidem recta deductus fuit & confirmatus: qui Euangelio quidem duce aut introductore uſus eſt ad propheticam ueram cognitionem, diuina autem Prophetarum dictione ad ſacri Euangelij accuratam notitiam: & per utrumque ſublatus eſt ad puriſsimam diuinitatis agnitionem. Hic eſt ſublimis & excelſa Eccleſiæ Dei columna, luminare Theologiæ, ornamentum Hierarchiæ, patris homouſiſsimus, unigeniti nuncius acerrimus, ſancti ſpiritus œconomus & ſcriba fideliſsimus, ſapientiæ partus, plenitudo intelligentiæ, penarium cognitionis, ludus docendæ pietatis, ſacri & diuini conſilij eruditor, & Chriſti potentiæ & uirtutis turris infracta & immobilis. Hic eſt, qui Dei timorem, & præceptum Domini, & uirtutem omnes homines docet, magnus Baſilius, Dei uerbi tuba uel maximè regia, quæ ſuæ uocis magnitudine omnes fines orbis terræ compræhendit.

Hic eſt, qui eam, quæ eſt in ſpiritu & diuino baptiſmo, præclarè prædicauit circuncisionem, & ſi ullus alius ex Theologis, ceſſare fecit eam, quæ eſt in carne, circuncisionem. Quocircà eius ad Deum è terra & corpore ſolutio & tranſitus, non caſu, nec temerè, ut inconſideratè exiſtimauerit quiſpiam, inter diuinū Chriſti natalem & baptiſmum, concurrit hodiè cum Ieſu circunſione: ſed quomodo in laudando & extollendo Chriſti ortum & baptiſmum, eam quæ fit in ſpiritu, circuncisionem extulit beatiſſimus in ſacra eius commemoratione, ipſe quoque dignus eſt habitus, qui unà extolleretur per reſolutionē ad Chriſtum: & ſtatutum eſt, ut annuis eo die honoraretur cōmemorationibus & celebritatibus. *Dies reſolutionis beati Baſilij annuis celebritatib' honoratur.* Quamobrem ſanctiſſimam eius memoriam hodiè uniuerſa ſanctorum Eccleſia, in omni parte uniuerſi orbis terræ peragens & glorificans gratiſſimis Deo laudationibus, eum qui in ſanctis ſuis glorificatur, ſimul laudat & glorificat Chriſtum: ut quæ ab omni hæreſi per ipſum fuerit liberata, totius autem pietatis dogmatibus confirmata: & ut quæ à cuiuſlibet quidem, qui aliena ſeorit, doctrina fuerit liberata: ſoli autem Dominicæ fidei & doctrinæ ſe adiunxerit.

Hæreticorum profligator Baſilius. Etenim per huius, inſtar tonitrui ſonantem, Theologi linguam, attonitus quidem fuit & ſublatus Arrius, Eunomius autem diſſolutus, & tanquam ardentibus fulminibus, eius contradictionibus in cinerem fuit redactus & conſumptus: Sabellius autem interijt & eſt deletus, & Macedonius quidem, qui aduerſus ſanctum ſpiritum inſanijt, Baſilij ſpiritu eiectus fuit & perijt: Apollinaris autem amentiſsimus, & inſipientiæ diuinis eius dictis conuincitur, & ad perpetuam tranſmittitur ignominiam. & ut ſemel dicam, quæuis enata zizania, & quæuis Deo inuitarum hæreſum differentia, quas & longum ante ipſum tempus attexuit, & quas poſt eius ad Deum exceſſum tempus eſt editurum, omnes diuini Baſilij theologiæ igni mandatæ, exuruntur & conſumuntur, non minus *3.Reg. 17.* quàm holocauſta & ara Eliæ & ligna, igne, qui per orationē fuit è cœlo demiſſus. Hic excelſus Baſilius, non ſolum Cæſareenſium eccleſiæ, cuius etiam fuit creatus epiſcopus, neque ſuo ſolum tempori & ſuæ ætati, ſed etiam omnibus uniuerſi orbis terræ regionibus & ciuitatibus, & toti huic ſeculo, & omnibus hominibus fuit utilis & maximè ſalutaris Magiſter.

Atque quiſnam quidem fuerit eius ab initio ortus & educatio, & quod ſtudium in ſacris diſciplinis, quo modo autem à Græca diſciplina trāſierit beatiſsimus ad Chriſtianam philoſophiam, & uita optima & oratione pulcherrima omnes ferè ſuperauerit, tam qui ante ipſum fuerunt Philoſophos, quàm qui poſt ipſum, & dehinc quomodo ad ſedem euectus Archiepiſcopalem, & tanquam tota lucens lucerna poſita ſupra candelabrum ſanctæ Eccleſiæ, ſacris, quæ actione exequebatur, uerbis uniuerſum orbem terræ illuſtrauerit: & quemadmodum cum hæreſiarchis & ueritatis aduerſarijs fortiter pugnans, tanquàm lupos Arabicos à ſacro ſuo grege expulerit: & cum impijs quidem decertans Imperatoribus, cum iniquis autem manus conſerens Præſidibus, præclariſſima uictoriæ trophæa aduerſus omnes erexerit, & cum in bonis paſcuis & pinguibus, & ſacrorum miraculorum oſtenſionibus, uerborumqúe & legum cœleſtium ac diuinarum expoſitionibus, Chriſti oues

tanquam

tanquàm bonus paſtor ipſe pulchrè pauiſſet, & tanquàm ſanctus Pontifex, ſimplex, impollutus, à peccatoribus ſeparatus, & ipſis cęlis, ſi mihi quid eſt audacter dicendum, effectus altior, ipſe in Euangelio eſſet multorum ſalutem operatus, poſtea ab hoc humili ſolutus tabernaculo, & in loco tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei,* in uoce exultationis & confeſſionis ſoni feſtum celebrantium peruaſiſſet, eum primogenitis cęleſtis Sion filijs unà accubuerit & cum eis quieſcat: cum de his omnibus à ſacris, ut arbitror, * theologis ſit ſatis philoſophatum, eaque ſatis laudata fuerint, ſuperuacaneum exiſtimaui de his loqui prolixius.

** Animã Baſilij collocat in cœlo.*

** Gregorios Nazianzenum et Nyſſenum, & Amphilochiũ dicit.*

Nos autem glorificemus diuini patris memoriam: Hodie hymnis & diuinitus inſpiratis laudationibus Præceptoris uirtutes celebremus pro dignitate. Quicunque ab eo didicimus honorare uirtutem, eum tanquàm uerum patrem honoremus, ſicut debemus: ut qui in Chriſto Ieſu nati ſimus per Euangelium, & ab eius doctrina internum noſtri cordis hominem, tanquàm Dei filij, habeamus formatum. Quomodò autem honorabimus? Circumcidamus, non carnem quidem noſtri præputij, ut uetus ille Iſrael, ſed internũ cordis hominem. Circumcidamus omnes occultas animi perturbationes & mentis, eas auferentes aut morte afficientes, & unà cum Chriſto prompto & alacri animo morte affecti, & ſimul cum eo crucifixi & conſepulti in expoliatione corporis peccatorum carnis, in circumciſione Ieſu Chriſti in baptiſmo, quomodo magnus quoque doctor nobis præcipit, & in alijs diuiniſsimis ſuis admonitionibus, & in exhortatorijs ad baptiſmum orationibus. Sinamus ergo eam, quæ eſt ſecundum carnem, circumciſionem. Reſurgamus ad baptiſmum. Prætercurramus umbram, accurramus ad ueritatem. Moyſen deſpiciamus, ad Ioannem eamus. Modo enim clarè ſonat uox clamantis in deſerto, & ad ſe conuocat orbem terræ. Modo uox præcurrit uerbum, & pronubus ſponſum: & nuncius Regis præmittitur, & præit ad dirigendas uias eius, & ad populum Domino præparandum, accedit ad Iordanem. Nunc Ieſus poſtquàm ex lege fuerat carne circumciſus octauo die, uenit ad Ioannem triginta annos natus, ut aqua baptizaretur: ut cum literæ infantilem feciſſet ceſſare circunciſionem, lege ſtatueret eam, quæ eſt in ſpiritu, perfectionem. Nunc magnus ille præco & præcurſor, magna uoce turbis præcipit in deſerto, ut agant pœnitentiam, quoniam appropinquauit regnum cęlorum. Vbi enim Rex, illic eſt omninò cum eo regnum. Quoniam ergo Rex cęlorum ad aquam baptiſmatis appropinquauit, neceſſariò ſimul quoque cum eo aderat regnum cælorum. Nunc autem is quoque, qui nomen aut cognomen habet regni cælorum, poſt magnum illum Baptiſtam, hodierno die, qui eſt dies ſuæ reſolutionis, dum & commemoratur, & tacet & loquitur, omnes populos ad baptiſmũ adhortatur. Paremus ergo uias Domini Dei noſtri, dirigamus ſemitas eius.

Circunciſio typus baptiſmi.

Ioan. 1

Mat. 3

Luc. 3.

Ibidẽ.

Baſilius dictus apò this Baſileas id à regno.

Chriſto omnium Regi, qui apparet
in Iordane, corda digna reddamus per opera pœnitentiæ,
& cum eo conſepulti
per baptiſmum,
& in uitæ
conſtituti nouitate, unà cum eo conglorificemur & conregnemus
in ſecula,
Amen.

DE S. BASILIO MAGNO,

Authore Amphilochio Iconij Epiſcopo:

Sed ob ſtyli tum Barbariem, tum obſcuritatem, quo interpres incertus uſus eſt, hic paulò Latinius pleraq; omnia reddita ſunt, nihil de induſtria mutata ſententia, ſed additis non paucis ex uetuſtis manuſcriptis libris, quæ in excuſis deſiderantur.

PRAEFATIO AMPHILOCHII EPISCOPI.

NON poteſt uideri indecorum, dilectiſſimi, ſi fideles & probi filij patris obitu doleant: immò uerò eius cauſa etiam lachrymari par eſt: quemadmodum etiã omnes nos hucuſquè, dolore perurgente, fecimus. At poſtquàm lachrymarum, ut ſcriptũ eſt, caliginem deterſimus, & ad obſecrandum omnium noſtrum uerum Deum cum gratiarum actione nos contulimus, neceſſarium putamus memoratu digna, ueraque & inſignia patris & præceptoris noſtri Baſilij miracula ſcripturæ tradere, ne per temporariam afflictionem profunda obliuione obruantur. Cum enim tres admirabiles & ſacratiſsimi uiri, Gregorius Theologus eximius, Gregorius Nyſſæ epiſcopus * memorabilis, atque Ephræm beatiſsimus, diuerſis eum epitaphijs illuſtrarint: uiſum eſt & mihi tanquàm abortiuo, ut uerbis utar Apoſtoli, quæ ab ijs uenerabilibus patribus in illorum narrationibus, quas in manibus habeo, prætermiſſa ſunt, adijcere, uti hoc ipſo ceu integer filius optimo parenti debitum perſoluam. Si enim ea uis eſt nubium, ut poſſint ſolem obtegere: multo facilius eiuſmodi temporalis plaga bonas rerum geſtarum explicationes ſiue narrationes obſcurare obliuione poteſt. Iam igitur facta conquiſitione dicere & commemorare aggrediar, quippè qui partim præſens adfuerim, quemadmodum magnus ille paſtor noſter, toto celebratus orbe, qui cum cæleſtibus uirtutibus miſcere colloquia conſueuit, angelicoque functus eſt miniſterio, grandiloquus Eccleſiæ prædicator, ſolida orthodoxorum dogmatum columna, earum quæ ſunt, rerum naturam explicarit, ſacroſanctæ Trinitatis hoſtem Iulianum apoſtatam profligarit, Valentis os blaſphemum oppreſſerit, Arrianorum expugnarit cacodoxiam, ſiue prauam opinionem, Chriſtianorum planè confirmarit orthodoxiam, rectamque ſententiam, paſtor deſtinatus Eccleſiæ populi, regali ornatus ſacerdotio, ouium Chriſti aries, diuinæ fidei doctor glorioſus, & uiuès & uita functus magnis claruerit miraculis, eius oratio, ut dictum eſt, Iuliani Deo inuiſi, extollentis in altum cornu, & loquentis aduerſus Deum iniquitatem, facta corripuerit uel eliſerit: denique ut Valens indignè arrepta Imperij purpura, & prauæ Arrianorum opinionis patronus, uenerit ad eam, quæ apud nos eſt, illuſtrem Cæſaream. Sed iam ordine ab eius natiuitate ad finem uitæ uſq; illius uirtutes narrare tentabimus.

** admirãdus.*

1. Cor 15.

VITA SANCTI PATRIS BASILII MAGNI, CAESAREAE CAPPADOCIAE ARCHIEPISCOPI,

Authore Amphilochio.

.Ianuarij.

BAſilius itaque ſolus, ut ita dicam, in terris æquabilem & decentem dictis & factis ſectatus eſt uiuẽdi rationem, uitam ſuam ad diuinæ ſapientiæ præſcriptum componens, omnia ſua Chriſto dedens, ſed & animam & corpus, ſermonumque manus, quibus gentilium errores perinde atque aranearum telas diſſipauit. *Traditur literis.* Cum puer eſſet ſeptennis, à parentibus adhibitus eſt ſtudijs literarum: quibus quinquennium uacans, ingenij bonitate magnos in philoſophia fecit progreſſus. Inde relicto paterno ſolo, erat autem natione Cappadox, Athenas ſe contulit ſermonum parentem: *It Athenas.* cumque eſſet caſtitate, continentia, multaque abſtinentia ornatus, in diſciplinam Eubulo Græcæ ſapientiæ magiſtro ſe tradidit. Atque ita ille ſe doctrinæ dedit, ipſis etiam præceptoribus admirandus. *Eius cõdiſcipuli.* Condiſcipulos autem habuit Gregorium Magnum, poſtea Nazanzi epiſcopum, qui etiam Conſtantinopolitanæ ſedis clauum tenuit, itemque Iulianum à teneris annis Chriſtianum, atque Libaniũ. *Alij Libaniũ uolunt Baſilij & Gregorij fuiſſe præceptorẽ.* Porrò ſecum ipſe conſtituit, uir omnium admiratione dignus, nihil neque panis neque uini ſumere, donec diuinitus id illi præſtaretur, ſcire ut poſſet diuinæ ſapientiæ arcana. Verſatus igitur in literis annos quindecim, Græcamque omnem philoſophiam percurrens, ad extremum etiam Aſtronomiam, atque optima quæque colligens, nec tamen per hæc inuenire ualens omnium conditorem, nocte quadam illo uigilante, diuinus quidam fidei ſplendor eum inflammauit, ut totius religionis ſcripturam peruestigaret. *Abit in Aegyptum.* Surgens itaque in Aegyptum profectus eſt, adieſque Archimandritam Porphyrium nomine, petijt ab eo ſibi ſuppeditari ſacros codices, è quibus diuina poſſet dogmata capeſſere. Ea re impetrata, manſit illic, oblectans ſeſe diuinorum meditatione ſermonum, & aqua herbiſque uictitans. Annum autem ibi demoratus, uerbumque ueritatis fide conſiderans, in eius perſcrutatione permanſit. *Inuiſit Hieroſolymã.* Poſtea uerò Hieroſolymam orationis cauſa ſe dimitti petijt, ſimul etiam ut eius loci miracula uidere liceret. At ille fuſa ſuper eum oratione, dimiſit eum. Vt uerò eo peruenit, ubi Græcæ philoſophiæ erat diſciplinis imbutus, cœpit multis perſuadere philoſophis, turbiſque gentilium, uiãque eis ſalutis commonſtrans, offerre illos Chriſto. Inquirebat autem præceptorem ſuum Eubulum, cuius erat ea in urbe exiſtimatio celeberrima, cupienſq; illi laboris rependere uicem, nitebatur eum immaculata fide imbuere, quippe qui ad eam capeſſendam nõ malè tendere uideretur, eumque ceteri omnes, qui ſe philoſophiæ addixerant, ueluti magiſtrum ſectabantur. Quærens autem illum paſſim per cuncta auditoria, in ſuburbio illum offendit, cum cæteris philoſophis ſermonem conferentem. Hoc enim apud illos in more poſitum erat, uel dicere, uel audire aliquid noui. Diſputantem ergo illum Baſilius ſuperueniens repræhendit. At illi qui cum eo erant, Quis te, inquiunt, ò philoſophe, repræhendit? Tum ille, Aut Deus, inquit, aut Baſilius.

Eubulus adhæret Baſilio. Agnoſcens igitur Baſilium, dimiſſis qui apud ipſum erant, illi adhæſit, & triduo nihil accipientes cibi, inter ſe conquirebant. Sciſcitabatur autem ex Baſilio Eubulus, quæ ſit philoſophiæ definitio. *Philoſophia quid.* Reſpondit Baſilius, primariam philoſophiæ definitionem eam eſſe, quòd ſit meditatio mortis. Admirans Eubulus, porrò percontatur, quis ſit mundus. Ait ille: Qui eſt mundo ſuperior. Nam tametſi ſuaues ſunt mundi ſermones, at tamen amarus ualde mundus eſt illi, qui eum uitioſè complectitur. Alia eſt enim corporis uoluptas, & alia ſubſtantiæ incorporeæ: nec quiſquam ſimul utraque poteſt perfrui. *Mat. 6* Nemo enim poteſt duobus dominis ſeruire. Verumtamen ut ſe uirtus habet, frangimus eſurientibus panem ſcientiæ, & qui per malitiam ſunt abſque tecto, illos per uirtutem ducimus ſub tectum: ſi quem nudum cernimus, illum operimus, nec carnem noſtram deſpicimus. Hæc dicens, eumque locutione parabolica exacuens, commemorando Saluatoris erga nos pœnitentes clementiam, tres catinos menti propoſuit in ueſtibulo cogitationis: ſuperliminare quidem portarum, uirtutem adducentem prudentiam, fortitudinem, iuſtitiam, temperantiam: a ſiniſtris uerò ſuadelam. Ex utraque autem eius parte intemperantiam, libidinem, ebrietatem, impudicitiam, ſegnitiem, maledicentiam, garrulitatem, maleficia, & id genus uitiorum examen; eamque pœnitentiam honeſtè conſiſtentem, increpitantem & irridentem. leuem, aduerſarios quidem obiurgantem, ſed proprios nullos habentem populos. Porrò iuxta illam abſtinentiam, intelligentiam, lenitatem, reuerentiam, timorem, clementiam, pluriumque bonorum frequentiam. Ipſius autem hiſtoriæ textus, menti quidem diuinis intentæ adducit cautionem, auditoribus uerò meliorum æmulationum occaſionem. Hæc ergo ipſe contemplatus, bene affectus ſum, atque eo perductus ò Eubule. Sunt enim apud nos non figuræ, nec ænigmata, ſed ipſa planè ueritas, ducens ad ſalutem. *Ioan. 5* Reſurgemus enim omnes, alij in uitam æternam, alij in opprobrium & ignominiam ſempiternam, adſtabimusque ad tribunal Chriſti, uti docent nos uocales admodum prophetæ Eſaias, Ieremias, Daniel, Dauid rex, & diuinus Paulus atque poſt hos ipſe etiam pœnitentiæ dator & agonotheta ſiue præmiorum diſtributor, *Lu. 15* qui ouem quæſiuit perditam, *Ibidẽ.* & deſertorem filium è patris ſinu profugum, multas opes & ſeipſum quoque prodigè perdentem, & poſtea fame afflictum atque reuertentem ſyncerè amplexus eſt, & ſtola candida ornauit, precioſoque induit annulo: atque etiam fratrem à peccatis immunem, ſed indignabundum, hortatus eſt illi tanquàm fratri ueniam dare: quod cum ille, ſtimulante inuidia, facere contemneret, Dominus benignitate uincens eum ſuſcepit. *Matt. 20.* Idem ipſe autem etiam parem mercedem reddidit ad undecimam horam uenientibus, nobiſque pœnitentibus, atque ex aqua & ſpiritu ſancto renaſcentibus ea daturus eſt, quæ nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. *1. Co. 2*

His

Eubulus credit.

His obſtupefactus Eubulus, ait: O Baſili, cœleſtis demonſtrator Trinitatis, per te credo in unum Deum patrem omnipotentem, deinceps uſque expectans reſurrectionem mortuorum & uitam futuri ſeculi, Amen. Fidem autem meam hac ego ratione tibi teſtatam reddo: Res meas omnes tibi trado, & quod ſupereſt uitæ, ſi ſic Deo uiſum erit, apud te tranſigam, atque ex aqua ſancta & ſpiritu uolo regenerari. Ad quæ Baſilius: Benedictus ſit, inquit, Dominus Deus noſter ex hoc nunc & uſque in ſeculum, qui in tua mente Eubule accendit lucem ueram, & de multiplici errore tranſtulit te in cognitionem miſericordiæ ſuæ. Quando uerò, ut dicis, apud me permanere uis, indicabo tibi quemadmodum conſulamus ſaluti noſtræ, nexibus huius uitæ nos expedientes & explicantes. Vendamus facultates noſtras omnes, & egenis diſtribuamus: ac deinde proficiſcamur ad ſanctam ciuitatem, uiſuri quæ illic ſunt miracula, atque apud Deum fiduciam nobis conciliemus. Venditis igitur, diſtractiſque & diſtributis rebus ſuis, comparatiſque ſolummodo ueſtibus ad ſanctum baptiſma neceſſarijs, ibant Hieroſolymam, ingentem hominum gentilium turbam Chriſto lucrifacientes.

Vendūt facultates ſuas & eunt Hieroſolymā.

Cum ueniſſent autem Antiochiam, ducti ſunt in diuerſorium quoddam. Porrò cauponis filius, nomine Philoxenus, aſſidebat portæ multum anxius: erat autem Libanij ſophiſtæ diſcipulus: à quo acceperat uerſus quoſdam Homericos proſa oratione reddendos, quibus non mediocriter diſcruciabatur. Viſo illo, dicit ei Baſilius: Quæ huius tui mœroris cauſa eſt ò adoleſcens? Cui ille, Ecquid uerò, inquit, mihi contulerit, ſi id tibi dixero? Inſiſtente autem Baſilio & promittente quòd non fruſtra diceret, indicauit ei & ſophiſtam & uerſus, & quòd hæc ſibi eſſet materia doloris. Tum Baſilius ad ſe uerſus accipiens, eorum dixit interpretationem. Stupens autem adoleſcens & hilaritate perfuſus, rogauit ſcribere ſibi ea quæ dixerat, digeri. Scripſit itaque uerſuum triplicem explanationem. Lætus puer cum illis abijt ad Libanium, offerens ei carminum expoſitionē. Ijs acceptis attonitus Libanius, Per diuinam, ait, prouidentiam, nemo huius tempeſtatis ſapientum eiuſmodi poteſt adferre interpretationem. Quis igitur horum nouus effector eſt? At puer: Peregrinus, inquit, quidam ad meam diuertens cauponam, promptiſſimè hæc mihi interpretatus eſt. Nulla ergo mora interiecta, curſu rapido Libanius diuerſorium petijt, uidenſque Baſilium & Eubulum, eoſque agnoſcens, illorum nec opinato aduentu exhilaratus, orabat ne dedignarentur ad ipſius ædes diuertere. Ea re impetrata, rogabat eos ſumere lautiores epulas. At illi pro ſua perpetua conſuetudine parum panis & aquæ capientes, gratias agebant bonorum omnium largitori Deo. Eo cognito, Libanius quæſtiones eis mouit, & rhetorum ſermones pertexuit: illi contra ei fidei ſermonem inijciebant. Sentiens Libanius uerborum uim, Huius, inquit, rei necdum opportunum adeſt tempus: ubi Dei tulerit prouidentia, nō erit qui obſiſtat: plurimum uerò mihi contuleris Baſili, ſi hæc adoleſcentibus, qui apud me ſunt, dicere non grauaueris. Celeriter igitur in unum coactis iuuenibus, docebat eos ſeruare animi munditiam, & corporis inconcuſſam integritatem, inceſſum ſedatum, pronunciationem articulatim diſtinctam, ſermonem bene cōpoſitum, cibum & potum minimè perturbantem uel concitantem, erga ſeniores taciturnitatem, erga ſapientiores auſcultationē, erga illos, qui in dignitate ſunt ſubiectionem, erga pares & inferiores charitatem nō fictam: pauca dicere, capere plurima: uerborum cauere temeritatem, fugere loquacitatem, non faciles eſſe in riſum, ſtudere uerecundiæ, cum fœminis procacibus non ſuſcipere diſputationem, oculos humi depreſſos, animum ad ſuperna erectum habere, uitare contentiones, magiſterij dignitatem neutiquam uſurpare, mundanos honores omnes pro nihilo ducere. Quòd ſi quis ueſtrum, inquit, etiam alijs poteſt proficere, expectet mercedem à Deo, æternorumque bonorum retributionem in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Hæc cū apud Libanij diſcipulos dixiſſet Baſilius, illique omnes non ſine admiratione audiſſent, cum Eubulo cœptum carpebat iter.

Libanius amat Baſiliū & Eubulum.

Concio Baſilij ad adoleſcētes.

Inuiſūt loca Hieroſolymæ.

Vt autem peruenerunt Hieroſolymam, omnia ſacra loca fide & dilectione perquirentes, & in ijs Deū qui eſt ſuper omnia, adorantes, Maximo eius urbis epiſcopo innoteſcunt: ad cuius ſe pedes abijcientes, rogabant diuinum ſibi conferri baptiſma, ſiue regenerationem in Iordanis flumine. Quos ubi ille ſanctus epiſcopus uidit, cum eſſet inſigni humanitate præditus, illorum annuit precibus, uenitque cum fidelibus uiris ad Iordanem: ibi cum Baſilius in ripa conſiſtens, humi ſe proſtrauit, & cum clamore ualido & lachrymis petebat à Deo aliquod ſuæ fidei ſignum oſtendi: ſurgenſq; cum tremore, ſuis ſe ueſtibus ſpoliat, unaq; cum illis ueterem exuit hominem: deſcendenſq; in aquas, orabat. Vna autem etiam ſacerdos deſcendit, eumque baptizauit. Et ecce coruſcus ignis incidit ſuper eos, atque ex eodem fulgure columba exijt in Iordanem, turbanſque aquam, reuolauit in cœlum. Eo uiſo, qui adſtabāt, timore correpti, glorificauerunt Deū: porrò Baſilius baptizatus, exiuit ab aquis. Admirans uerò Maximus epiſcopus Baſilij in Deum amorem, orans induit eum reſurrectionis Chriſti ueſtimentis. Baptizauit autem etiam Eubulum, ungenſque eos ſacro chriſmate, tradidit illis uiuificam cōmunionem: rogauitque Baſilium idem Dei ſacerdos, ut orans cibum caperet: quod & fecit, dicens. Domine Ieſu Chriſte, Deus noſter, credo uerbis euangelij tui, ſperoq; in benignitate tua cibum potumque percipiens, aduerſus diabolum nobiſcum confligentem, adfuturam nobis ſancti ſpiritus tui cooperationem. Stupens uerò Dei ſacerdos ad illius fidem, repetijt unà cum illis ſanctam ciuitatem: ubi cum annum unum feciſſent, de communi ſententia uenerunt Antiochiam. Et Baſilius quidem ſub Meletio epiſcopo illic diaconus ordinatus eſt, parabolicoſque ſermones cum omnium admiratione edifferuit. At non diù poſt cum Eubulo uenit in Cappadocum regionem: ubi cum ingreſſuri eſſent Cæſaream, noctè per uiſum Euſebio eius urbis Epiſcopo reuelata fuit eorum præſentia, quòdque Baſilium eſſet ſucceſſorem habiturus. Is itaque excitatus, reuerendum ad ſe accerſit archidiaconum, & quoſdam uenerabiles clericos: quibus cum uiſionem enarraſſet, miſit eos ad orientalem urbis portam. Illis uerò abeūtibus, obuiam facti ſunt in urbem ingredientes: cumque ab illis conſpecti & agniti eſſent, rogati ſunt adire epiſcopum. Qui ut illos uidit intrantes, obſtupuit ad uiſionis ſimilitudinem, & gratias egit Deo: ſimul etiam percontatus eſt ex illis, unde uenirent, & quò haberent iter, quiue uocarentur. Ijs cognitis, iuſſit miniſtros eis menſam apponere. Ducti ſunt ergo in inſignem quendam locum, & appoſita quæ ad corporis curam pertinerent. Eadem autem hora ſanctiſſimus epiſcopus ciuitatis clerum conuocans, factam ſibi à Deo reuelationem illis expoſuit. qui una uoce dixerunt: Reuera meruit hoc puritas uitæ tuæ, ut ex Dei uoluntate indicaretur tibi, quis poſt te hierarchicam debeat ornare ſedem. Nihil ergo hæſitans, fac quod tibi uiſum eſt. Acciuit itaque ad ſe Baſilium & Eubulum, cœpit cum eis ſcrutari ſcripturas: admiratuſque pelagus inhærentis eis ſapientiæ, ha-

Baſilius in Iordane baptizatur, itē Eubulus.

Vſus ſacri chriſmatis in baptiſmo.

Baſilius fit diaconus.

Euſebius epiſcopus obit.

benſq; eos dextra læuaque ſuſtentatores, non multò poſt eaceſsit è uiuis.

Baſili⁹ creatur epiſcopus.

Conuenientes ergo epiſcopi, ſanctu ſpiritu id agente, Baſilium elegerunt epiſcopum: qui accepta conſecratione, regebat eccleſiam diuina fretus prouidentia. Elapſo autem aliquanto tempore, rogauit dinini tus ſibi dari gratiam, ſapientiam & intellectum, ut proprijs ſermonibus poſſet illi incruentum offerre ſacrificium, & ut adueniret in ipſum ſpiritusſanctus.

Miſſa S. Baſilij.

Poſt ſea igitur dies uelut in ecſtaſi factus, ſeptimo die adueniente in illum ſpirituſancto, cœpit miniſtrare Deo per ſingulos dies: (Interpres habet, miniſtrare: unde ſatis conſtat in Græco haberi leitoyrgein, quod nos nertere poſſumus, Miſſam facere uel ſacrificare) atque aliquo interiecto temporis ſpatio, fide & oratione cœpit propria manu miniſterij (id eſt, Liturgiæ, ſic enim euidenter apparet in Græco legi) myſteria ſcribere. Porrò nocte quadam ueniens ad eum Dominus in uiſione cum apoſtolis, propoſitionem panis faciens in ſancto altari, excitauit eum, dicens ei: Secundum petitionem tuam repleatur os tuum laude, ut proprijs ſermonibus offeras ſacrificium incruentum. At ille non ferens oculis uiſionem, ſurrexit cum tremore, & accedens ad ſanctum altare, cœpit dicere, ſimul etiam ſcribere in charta:

Pſ. 70.

Repleatur os meũ laude, ut hymnum dicat gloriæ tuæ Domine Deus, qui creaſti nos, & adduxiſti in uitam hanc: & cæteras orationes ſanctæ liturgiæ, uel ſancti miniſterij.

Eleuatio Euchariſtia in Miſſa.

Et poſt finem orationum exaltauit panem, ſine intermiſſione orans & dicens: Reſpice Domine Ieſu Chriſte Deus noſter de ſancto habitaculo tuo, & ueni ad ſanctificandum nos, qui ſurſum cum patre ſedes, & hic inuiſibiliter nobiſcum ades: dignare potenti manu tua tradere nobis, & per nos omni populo, ſancta ſanctis. Populus reſpondit: Vnus ſanctus, unus Dominus Ieſus Chriſtus cum ſancto ſpiritu in gloria Dei patris, Amen. Diuidens autem panem in tres partes, unam quidem ſumpſit cum timore multo, alterã uerò reſeruauit, ut cum ipſo ſepeliretur: tertiam repoſuit in columba aurea, eamque pendere uoluit ſupra altare.

Aſſeruatio Euchariſtiæ.

Porrò Eubulos & primi è Clero adſtabant ad templi fores, uidebantque, lucem intelligibilem in templo, & uiros glorioſos & illuſtres candidis amictos ueſtibus: cumque audirent uoces populi Deum glorificantis, & Baſilium cernerent altari aſſiſtentem, ſtupefacti in uiſione, corruerunt in facies ſuas, glorificantes Deum. Exeuntes autem Baſilio, ad illius pedes ſe deiecerunt: illoque ſciſcitante quid ſibi uellet iſthæc adoratio & illorum præſentia, indicauerunt ei uiſionem admirabilem, quam in templo uidiſſent. Tum ille gratias agens Deo ſine intermiſſione, quòd ſeciſſet mirabilia, acceſſiuit aurifabrum, iuſſitque confici columbam ex auro puro, in qua eam, quam diximus, repoſuit portionem, ſuſpendens eam ſupra menſam ſanctam, in ſpecie ſanctæ columbæ illius, quæ apparuit in Iordane Domino baptizato.

Mat. 3

Eo peracto, orationem conſolatoriam cœpit babere ad populum, conuenitque in eccleſiam infinita multitudo, cui intererat etiam magnus ille Ephræm abbas, de quo poſtea referemus, quemadmodum demonſtrante Deo uiderit beatiſſimum patrem noſtrum Baſilium.

Quodam tempore diuina illo celebrante myſteria, Iudæus quidã ſe ceu Chriſtianus populo immiſcuit, officij miniſterium explorare uolens. uidetque in manibus Baſilij in partes diuidi infantem: & cum omnes communicarent, acceſsit & ipſe: dataque eſt ei hoſtia, uerè caro facta. Indè accepit & calicem ſanguine repletum, uti reuera eſt: illius quoque particeps effectus, utriuſque ſeruauit reliquias, & abiès domum oſtendit uxori ſuæ in dictorum confirmationem, narrauitque quid ſuis ipſe oculis conſpexiſſet.

Iudæi uiſio ſtupenda.

Itaque credens, quemadmodum re uera eſt, tremendum eſſe myſterium Chriſtianorum, altera luce uenit ad Baſiliũ, poſtulans ſine dilatione ſe Chriſti ſigno conſignari. Sanctus autem epiſcopus nihil procraſtinans, ſed conſectam Euchariſtiam offerens ei, qui uult omnes homines ſaluos fieri, baptizauit eum cum omni domo ſua credentem Domino.

Iudæus ad Chriſtũ conuertitur cũ ſuis.

Euntem quandoque ſanctum uirum muliercula adijt, & literas ab illo petijt ad regionis præfectum, tanquàm qui plurimum apud illum poſſet. Ille arrepta charta, ſcripſit præfecto in hæc uerba: Acceſſit ad me iſthæc inops muliercula, dicens literas meas habere apud te pondus. Si ſic eſt, id fac oſtendas. tradiditque mulieri chartulam, quam illa obtulit præfecto. At ille cum legiſſet, ſic reſcripſit: Tua cauſa, ſancte pater, libens eſſem miſertus mulierculæ, ſed non potui, eo quòd tributis ſubiaceat. Cui rurſus Baſilius ita reſpondit: Si quidem uoluntas prompta fuit, at defuit facultas, tolerabile eſt. Si autem potuiſti quidem, ſed noluiſti, Chriſtus te rediget in ordinem inopum, ut ubi uolueris, non poſſis. quod etiam re ipſa ita euenit.

Prophetia Baſilij.

Nam non multò poſt, Imperatoris ira in illum concitata, in uincula coniectus eſt, pœnas illis pendens, quos iniuria affecerat. Tum uerò preces offert Baſilio, ut ſua interceſſione Imperatoris clementiam ipſi conciliet. idque ſic factum eſt. Poſt ſea nanque dies ab Imperatore iuſſus eſt uinculis abſolui. Et ille quidem declaratam erga ſe clementiam intelligens, uenit ad Baſilium: & gratias illi agens, mulierculæ accitæ de ſuis facultatibus duplicato reſtituit quod debebat.

Iulianus uenit ad Baſiliũ.

Ea tempeſtate Iulianus impius Imperator bellũ in Perſas ſuſcipiens, uenit in partes Cæſareæ Cappadocum, obuiamque illi proceſſit Baſilius cum illis qui ei aderant. Quem ut uidit Iulianus, ait: In philoſophia ego te excello Baſili. Cui Baſilius, Vtinam, inquit, philoſophus eſſes: ſimul offerens illi pro benedictione tres panes hordeaceos: quos quidẽ Imperator uoluit à ſatellitibus ſuis accipi, ſed illi fœnum reddi cum his uerbis: Hordeum ab illo nobis datum, pabulum eſt iumentorum: recipiat igitur & ipſe fœnum.

Contumeliã reddit pro gratia.

At Baſilius illud ſuſcipiens, ait: Nos quidem, ô Imperator, ea tibi obtulimus, quibus ipſi ueſcimur: tu uerò ea nobis reſtituis, unde bruta uictitant animantia: ultrò quidem nos irridens, ſed non ſpontè nobis hoc fœnum in cibum conferens. Ijs Iulianus auditis, furore percitus, Huius, inquit, fœni alimentum ſine ſubtractione dabitur tibi: at poſtquàm edomitis Perſis huc rediero, euertam urbem hanc, eamque ſic aratra proſcindam, ut farris potius quàm hominum ferax ſit.

Minatur Cæſareæ excidiũ.

Nec enim me clam eſt, ut te ſuaſore populus ad eam proruperit audaciam & temeritatẽ, ut quam ego collocaram Deæ à me adoratæ ſtatuã, ille non ferens incantationem, penitus diſſiparet & confringeret. His dictis, iter ad Perſas intendit. Porrò Baſilius reuerſus in urbem, conuocata omni multitudine, expoſuit eis quæ Imperator dixiſſet. atque huiuſmodi ſanè optimum eis propoſuit conſilium, dicens: Fratres mei, argentum ducentes pro nihilo, ſaluti ueſtræ conſulite ut ſi tyrannus ſuperuixerit, muneribus eum placemus. At illi ſuas repetentes domos, ſinguli quæ habebãt, ad eum ſuis manibus alacriter apportabant, puta auri, argenti & lapidum precioſorum immenſam copiam. Ille conſpecta eorum alacritate & obedientia, repoſuit ea in gazophylacio, inſcribès uniuſcuiuſque nomen, atq; ad illos: Principum Dominus facilè poteſt & illum attrectare, & nobis reſtituere res ueſtras.

Baſilius precibus pugnat

Mox uerò præcepit clero & populo omni ciuitatis, ut cum fœminis & paruulis aſcenderent in montem

Didymi,

cõtra ty rannι minas.

Didymi, in quo honoratur & colitur Dei genetricis uenerabile templum: ubi triduanum exigentes ieiunium, petierunt a Deo diſſipari impii Iuliani propoſitum. Hoc cum illi precarentur, & in precibus corde contrito uigilarent: Baſilius in uiſione multitudinem uidit cæleſtis exercitus hincinde in monte, & in medio reſidentem quandam in throno præclaro in habitu muliebri, dicentemque uiris eximiis, qui proximè illi adſtabant, Vocate ad me Mercurium, ut eat ad interficiendum Iulianum, ſuperbè blaſphemãtem Deũ & filium meum. Sanctus autem cum ſuis armis adueniens, ea iubente uelociter abceſſit. Acciuit autem ad ſe eadem ipſa, muliebrem præ ſe ferens habitum, Baſilium Magnum, deditque ei librum, continentem hiſtoriam creationis totius mundi, a dextris uero, homines à Deo conditi. A fronte autem libri hæc erat inſcriptio, Dic in finem, ad calcem autem creati hominis habebatur, Parce. Repente uerò expergefactus, timore & gaudio tenebatur. Non diſsimilem cæſi Iuliani uiſum eadem nocte etiam Libanius ſophiſta uidit, qui cum eo erat in Perſide, quæſtoris functus dignitate. Stupens igitur Magnus Baſilius ad uiſionem, & cum ſolo Eubulo euigilans, acceſsit ad urbem, ueniensque ad ſancti martyris Mercurii martyrium, ubi is conditus erat, & eius arma aſſeruabantur, cum ea non inueniret, accerſit cuſtodem, perquiſiuitque ex eo, ubinam eſſent. Illo cum ſacramẽto aſſeuerante, hora ueſpertina quo ſoleret loco ea fuiſſe: citra haſitationem ullam pro indubitato habuit memorabilis pater noſter Baſilius, ueram eſſe uiſionem, & glorificans Deum, qui non ſpernit in ipſo confidentes, cum multa feſtinatione & gaudio ineffabili recurrit ad montem, cunctis etiamnum ſopore correptis. Excitans autem illos, hortatus eſt ut precibus incumberent, atque hilari uoce narrauit eis diuinitus ſibi factam reuelationem, de tyranno ea nocte perempto. Gratias uero agens Deo cum omnibus, rediit ad ciuitatem, adiensque ſancti Mercurii martyrium, inuenit lanceam eius cruore madidam: rurſumque cum omnibus gratias agens Deo, præcepit ut cuncti ad magnam eccleſiam accederent: participes futuri diuinæ liturgiæ, uel miniſterii.

Viſio Baſilij.

De eleuatione ſacra hoſtia dicit.

Id uero cum fieret, & Baſilius ſancte eleuaret, non extitit eiuſmodi ſignum, quale fieri conſueuerat, puta ut columba moueretur, quæ cum ſacramento Dominico pendebat ſupra altare, & cum ſanctum ſacrificium eleuaretur, ſemper ter moueri ſolebat. Eo autem cogitante, quidnam hoc eſſet rei, uidit unum uentilantium diaconum mulieri deorſum procumbenti innue, deponemque eum ab altari, intra eccleſiam iuſſit cuſtodiri, & ita cernens ſancti ſpiritus aduentum, hortatus eſt omnem populum ſeptem diebus ibidem in oratione permanere, porro diacono ieiunium & uigilias indixit, & de iis: quibus abundabat, iuſsit miſerorum inopiç ſubuenire, atque hoc pacto diuinitate placata, tum demum audere ad ſacrum miniſterium accedere. Vela etiam ſtatim appendi iuſsit, præcipiens ſi qua mulier uiſa fuerit extra uella ſe inclinare uel procumbere, ipſo diuina myſteria peragente, eam foras poni extra miniſterium uel liturgiam, & communione priuari. Populis autem feſta celebrantibus, totos ſeptem dies in eccleſia congregatis, ecce Libanius Iuliani quæſtor fuga elapſus, uenit Cæſaream, audiensque populum in eccleſia collectum, uenit eò annuncians impium Iuliani tyranni obitum his uerbis: Cum eſſet, inquit, ad Euphratem flumium, & tranſacta nocte ſeptima militum excubiæ eum cuſtodirent, quidam ignotus miles cum armis aduenit, & lãceam uibrans, terribili impetu eum confodit, moxque accedens nuſquam comparuit, at miſerrimus ille horrendum in modum diræ uociferans, blaſphemanſque expirauit. Simul etiam per ordinem expoſuit uiſionem, quæ ipſi nocte ſuprà dicta oblata fuerat: aduolutuſque genibus ſancti pontificis, dari ſibi poſcebat Chriſti ſignaculum. Quod cum eſſet conſecutus, ſub eius tectum receptus eſt. Poſtero die noluit magnus Baſilius, ut ſinguli ſuas pecunias reciperent, at illi omnes una uoce dixerunt, Si mortali Imperatori eas elargiri noluimus, ne uaſtaret urbem noſtram, multo magis immortali Imperatori Chriſto eas offerri conuenit, qui ab hoc excidio nos ſeruauit. Itaque in tua poteſtate ſunt hæc omnia, fac inde, quicquid tibi præcepit Deus. Ille uero admiratus fidelisſimæ plebis magnanimitatem, tertiam partem etiam inuitis reſtituit: de reliquo ornauit omne presbyteriũ cũ ciborio, altare quoque auro puro & gemmis precioſis, & conuocans ciuium frequentiam, menſamque ſacrã ſanctificãs, tribus diebus iuſsit faſta ſolẽniter celebrari. Poſt hæc quidã gẽtiliſsimi erroribus implicati, ad eum ueniunt, eique dicunt. En tuis precibus ciuitatem noſtram, ne deuaſtaretur, conſeruaſti, & templũ Dei tui inſigniter ornaſti: ſuper eſt ut quæ ſint uirtutes Dei tui, nos efficias certiores. Ille uero perpaucis ſermonibus oſtendit eis ſalutis uiam: certioreſque reddidit, & catechizans baptizauit. Denique aduentante ſacratiſsima Quadrageſima, diuinam illam Hexaemeri operis explanationẽ populo propoſuit, non abſq; plurimorum tum Iudeorum, tum gentilium ad Chriſtianiſmum traductione.

Libanius ſit Chriſtianus.

Ornat tẽplum Baſili⁹

Libanius narrat cædẽ Iuliani.

Porrò quidem iis, qui ethnicismi erroribus adhuc tenebantur, & iis Arriani, accuſarunt eum apud Valentem Imperatorem, quod Homouſii fidem laudibus efferens, Arrianam hęreſim reſpueret & abominaretur. Quibus inania ſentientibus. Valens fidem adhibens, miſit qui eum Antiochiam adduceret. Cum ergo Anaſtaſius deſenſo Cæſaream ueniſſet, & Baſilio Imperatoris mandata indicaret, ait Baſilius: Et ego filii ante paucos dies comperi, Imperatorem nullo iudicio præditis uiris fidem commendantem, tres confregiſſe calamos, dum mei uellet exilii ſententiam ſcribere, & ueritatem obſcurare. At calami nullo ſenſu præditi, eius inconſtantem non tulere impetum, potius que ſe confringi uoluerunt, quam eius inſeruire iniuſtę ſententiæ.

Accuſatur apud Valentem

Veniens uero Antiochiã Baſilius, ſiſtitur iudicio præſidis: quo percontante, cur Imperatoris non amplecteretur fidem, reſpondit, Abſit à me, ut ueritatis uiam deſeram, & erraticam Arrianorum prauamque opinionem ſaluere iubeam. Homouſii quippe fidem à patribus accepi. Et quia præſes necdũ illi comminatus erat, dixit ei Baſilius: Contingat mihi pro ueritate huius corporis expediri uinculis, id enim iampridem mihi in uotis eſt. Vos igitur ueſtræ nolite promiſsioni deeſſe. Præfectus autem beati uiri conſtantiam & immutabilem ſententiam aperuit Imperatori, dicens uirum illum minis eſſe ſuperiorem, inflexibilemque atque ab adulatione alienam habere ſapientiam. Imperator igitur furore ardens, cogitabat qua illum morte afficeret. Et ecce filius eius Galates morbo corripitur, & à medicis uita eius deſperatur. Mater autem Imperatori reſiſtens, dixit: Male diſpoſuiſti ea quæ à Deo ſunt, & ecce puer moritur propter illatam ſacerdoti Dei iniuriam. Quibus auditis, Valens aduocat Baſilium, eique dicit, Si uera ſunt Deoque grata dogmata tua, precibus tuis filii mei ægritudinem depelle. Cui Baſilius, Si amplexatis, inquit, Imperator, orthodoxam fidem, & Eccleſiæ reſtituitur unitas & concordia, filius tuus uiuet. Imperatore id ꝓmittẽte, Baſili⁹ ſine mora pueri morbũ releuauit. At prauæ ſententię epiſcopi ſuã nõ ferẽtes ignominiã, ſi uĕ uictoria

Baſilij cõſtãtia

Valẽtis filius moritur.

potirentur, perſuaſerunt Imperatori ne de ſua opinione decederet, ſed ipſorum religioni ſubſcriberet, atq; ita per ipſos puerum ſanatum iri. Sed continuò in illorum manibus puer ſpiritum reddidit. Vidit hæc defenſor, & poſtea ad Valentinianum Imperatorem retulit de Baſilij uirtutibus: quas ille admirans, glorificabat Deum, per ipſum defenſorem multam illi largiens pecuniam, in uſus egenorum. Baſilius autẽ Imperatoris magnifica dona recipiens, extruxit domos hoſpitales languẽtium ſiue noſocomia, tum in urbe, tum in quaque prouincia præfecturæ, in refectionem ægrotorum: in ijsque condidit grandem uirorum, mulierum, puerorum multitudinem, curam illorum gerens, & tribuens quæ ad illos reficiendos pertinerent. Iis uerò cognitis, Imperator multa contulit ad illorum ſuſtentationem, Chriſti ſacerdotem haud ſecus atque parentem colens.

Senatoris Proterij filia ſeruo nubit patre inuito, quã Chriſto uolebat conſecrare

Helladius autem, qui illum ſanctiſsimæ memoriæ uirum uidit, & adminiſter factus eſt miraculorum ab illo perpetratorum, atque etiam ſedis ſucceſſor poſt obitum eiuſdem Apoſtolicæ memoriæ Baſilij, uir admirãdus & omni uirtute inſtructus, commemorauit apud me, ſenatorem quendam fidelem, nomine Proterium, loca ſancta & uenerabilia adijſſe, ut filiam ſuã illic conſecraret, & in monaſterio collocatam, Deo offerret. Sed diabolus, qui ab initio homicida fuit, inuidens huic ſancto propoſito, unum ea ſeruis in amorẽ puellæ inflammauit. Sed cum ſe ſciret pro conditione indignum, qui aliquid eiuſmodi attentaret, execrabilem quendam magum aggreditur, multam ei uim auri pollicens, ſi eius opera poſſet ea puella potiri. At ille ſe id efficere poſſe negauit: ſed ſi uis, inquit, mittã te ad dominum meum diabolũ, qui te faciet uoti cõpotem. Reſpondit ille: Quicquid dixeris, faciam. Et magus, Abrenuncias, inquit, Chriſto in ſcripto? Ait illi: Etiam, abrenuncio. Tum ille iniquus, Si iſthuc, ait, facere non detrectas, ero tibi adiutor. Ego uerò, inquit, facere paratus ſum, tantum ut meo fruar deſiderio. Scripſit ergo iniquitatis adminiſter literas ad diabolum, miſitque illi in hanc ſententiam: Quandoquidem mi domine non cunctanter in eam curam incumbendum mihi eſt, ut à Chriſtiana religione homines abſtraham, & tuæ adiungam uoluntati, quò tua pars fiat auctior: en mitto ad te hunc, qui præſentes perfert literas, puellæ cupiditate inflammatum, peroque ut liceat ei adipiſci quod appetit, ut & in illo glorier, & cum multa alacritate congregem alios, qui placeãt tibi. Tradensque ei epiſtolam, ait: Vbi, & tali noctis hora conſiſte ſuper hominis ethnici monumentum, chartamque in aera ſuſtolle: aderuntque qui te perducant ad diabolum. Ille hilariter iuſſa capeſſens, ſublata miſera uoce, implorauit dæmonis opem. Mox uerò adſunt principes poteſtatis tenebrarum, ſpiritualis nequitiæ, & lætabundi appræhenſum miſerè errantem, ad diaboli conſpectum perducunt, monſtrantque eũ illi in ſublimi throno ſedentem, uallatum undiq; turbis malignorum ſpirituum. Accipiens autem ille literas à mago miſſas, dixit ad miſerum: Credis in me? At ille, Credo, inquit. Et abnegas Chriſtum tuum? Reſpondit: Abnego. Tum diabolus, Perfidi, ait, eſtis, uos Chriſtiani: qui cum mea indigetis opera, uenitis ad me: ubi autem quod uultis, aſſecuti eſtis, abnegatis me, & reditis ad Chriſtum ueſtrum, qui cum ſit benignus & clemẽtiſsimus, recipit uos. Sed manu tua ſcriptas mihi exhibe literas, quibus Chriſto tuo & baptiſmati ultro renuncies, meque ſpontè in æternum profitearis, & ꝙ in die iudicij præparatas pœnas ſempiternas mecum libens ſis ſubiturus: & ita confeſtim efficiam te rei optatæ compotem. Scripſit ille propria manu, ut erat poſtulatus. Nec mora, animatum corruptor, draco tortuoſus miſit fornicationis dæmones, ut puellæ animum iuuenis amore accenderent. Illa corruens in terram, cœpit his uocibus cõpellare patrẽ:

Epiſtola Magi ad diabolum.

Implorat deploratꝰ dæmonis opẽ.

Amoris inſania correpta puellã.

Miſerere, miſerere mei pater, quia dirè crucior illius ſerui amore. Miſerere uiſcerum tuorũ, declara in me unicam filiam tuam paternum amorem, & iunge me puero, cuius amore ardeo. Quòd ſi id facere nolis, uidebis me poſt paululum acerba morte exanimatam, & in die iudicij Chriſto pro me rationem reddes. Pater hæc audiens, cum lachrymis dixit: Heu me miſerum, quid accidit infelici filiæ meæ? Quis meum theſaurum furatus eſt? Quis meam filiam contaminauit? Quis dulce lumen meorum extinxit oculorum? Ego cœleſti te uolebam ſponſo coniungere, concinem angelorum efficere, ut pſalmos, hymnos, cantica ſpiritalia Deo caneres, denique per te ſaluum me fore ſperabam, & tu laſciuos inſaniẽs meditaris amores. Sed ſine me filia, ſicut conſtitui, deſponſare te Chriſto, non deducas ſenectutẽ meam cum dolore ad inferos, neque parentum tuorum nobilitati, ignominiæ notã inuras. Illa uerò patris monita ducens pro nihilo, inſtanter uociferabatur, Pater mi, aut meum comple deſideriũ, aut paulò poſt extinctã me uidebis. Pater itaque præ nimio deficiens animi dolore, & immenſo mœrore abſorptus, amicorũ quoque cedens conſilijs, hortantium ut eius morem gereret uoluntati, nè ſeipſam ꝑderet, iuſſit fieri quod illa petebat, ne ſibijpſi exitium adferret. Adduxit ergo ſeruum ad filiam, tradensq; eis omnem ſubſtantiam ſuam, dixit filiæ, Vade filia uerè miſera. multum quãdoq; lugebis, cum te olim huius facti pœnitebit, nec tamen mederi poteris. Inito igitur iniquo matrimonio, & eo mali dæmonis facinore perpetrato, cum non multum interceſſiſſet tẽporis, animaduerſum eſt à quibuſdam, ſeruum illum non ingredi in eccleſiam, neque accedere ad immortalia & uiuifica myſteria, dictumque eſt infelici coniugi illius, Noſtin' uirum tuum, quem tibi delegiſti, non eſſe Chriſtianum, ſed à religione extorrem & alienũ? Quod illa audiens, caligine ac mœrore perfuſa, humi ſe proſternit, ſuis ſeſe unguibus lacerat, pectus tundit & clamitat, Nemo parentibus non obediens, ſaluus unquàm fuit. Quis patri meo annunciabit ignominiam meam? Heu me miſeram, in quantam me perditionis uoraginem demerſi? Cur in lucem edita ſum, aut nata cur non continuò rapta ſum? Ita eam plorantem cum cognouiſſet uir eius totus errabundus, accurrit ad eam, perſuadere illi uoluit, rem ſe ſic minimè habere. Illa uerò ea eius uerbis ad perſuadendum compoſitis aliqua accepta conſolatione, ait ad eum, Si uis mihi & miſeræ animæ meæ ſatisfacere, cras mecum pariter accedas ad eccleſiam, me præſente immaculata ſumas myſteria, ita mihi erit ſatisfactum. Tum ille compulſus, dixit ei totius rei ſummam. At illa mox fœmineam abijciens imbecillitatem, optimumque illi adhibens conſilium, properè abit ad epiſcopum, Chriſtique ſectatorem Baſilium, clamansque aduerſus impietatem, ait, Miſerere, miſerere mei ſancte Dei, miſerere mei ſectator Domini, quæ cum dæmonibus commercium habui, Miſerere, miſerere mei, quæ proprio parenti nequaquàm obediui, remq; ut geſta erat, per ordinem enarrauit. Sanctus autem Dei uocans ad ſe illius maritum, ſciſcitabatur num ſe res ita haberet. At ille cum lachrymis, Etiam ſancte Dei, inquit, quòd ſi ego ſilere uelim, facta mea clamabunt, cœpitq; etiam ipſe à principio ad finem uſque prauas diaboli machinationes exponere. Ait autem ad illũ ſanctus epiſcopus. Viſne reuerti ad Dominum Deum noſtrum? Et ille: Vtiquè uolo, inquit, Domine, ſed non ualeo. Cur ità, ait Baſilius? Scripto, inquit ille, abnegaui Chriſtum,

Immortalia et uiuifica myſteria dicit Euchariſtiam.

Chriſtum, & profeſſus ſum diabolo. At Baſilius, Non ſit, ait, tibi curæ. Benignus eſt Deus noſter, & ſuſcipiet te pœnitentem. Condolet enim ille iniquitatibus noſtris. Coniunx autem eius iactans ſe ad pedes ſancti uiri, Euangelicis uerbis eum deprecata eſt, dicens: Sectator Chriſti Dei noſtri, ſi quid potes, adiuua nos. Dicit uir ſanctus ad eius maritum: Credis te poſſe ſaluum fieri? At ille, Credo, ait, Domine: adiuua incredulitatem meam. Et continuo apprehenſa manu illius, Chriſtique ſignum illi imprimens, & orans, in quodam loco interioris periboli, ſiue ambitus eum incluſit, præſcripſitque ei quid ageret, & cũ eo pariter etiam ipſe laborem ſuſcepit per tres dies. Quibus exactis, inuiſit eum, atq; illi: Vt habes fili? At ille: Multa, inquit, me Domine tenet defectio & anguſtia, nec ferre poſſum eorum clamores, terrores & ictus lapidum. Tenentes.n. manibus chirographum meum, accuſant me his uerbis. Tu uenisti ad nos, non nos ad te. Et Baſilius ad illum. Ne timeas, inquit, fili, tantũ crede. præbensq; illi pauxillum eſcæ, cõſignans que eũ Chriſti ſigno, & orans, incluſit eũ: rurſuſque poſt dies paucos uiſitauit eum, & ait: Quomodo habes fili? At ille, Pater ſancte, inquit, procul audio clamores eorum & minas, ſed illos, non uideo. Iterumque dans ei cibum, ſuſa præce claudens oſtium, abceſſit. Inde die quadrageſimo reuerſus, dicit. Vt tecum agitur frater? Et ille: Bene, inquit, habeo ſancte Dei. Vidi enim te hodie in uiſu pugnantem pro me, & uincentem diabolum. Mox ergo uir ſanctus more ſolito praces fundens, eduxit eum, adduxitque in cubiculũ ſuum. Mane facto, conuocat ſacrum clerum & monaſticæ uitæ cultores, omnemque Chriſto amabilem populum, aitque ad illos: Filioli mei dilectiſsimi, omnes gratias agatis Deo: ecce enim ouem perditam debet paſtor bonus reportare in humeris, & reddere ſanctæ Eccleſiæ. Decet igitur etiã nos hac nocte uigiles permanere, & poſcere eius clementiam, ne etiam in hoc opere uictor euadat ille animarum perditor. Itaque populo alacriter congregato, per totam noctem cum paſtore bono Deum deprecati ſunt, cum lachrymis clamantes pro eo, Kyrieeleiſon: & mature cum omni populi frequentia accepit eum uir ſanctus, tenensq; eius manum dexteram ducebat in ſanctam eccleſiam cum pſalmis & hymnis. Et ecce diabolus hominum perturbator omni ſua ſtipatus peſtifera uirtute accurrit, & inuiſibiliter apprehendens illũ, nitebatur è ſancti uiri manibus abripere. At ille clamare cœpit & dicere. Sancte Dei, adiuua me; tantaq; inſtãtia malignus ille aggreſſus eſt eũ, ut etiam ſanctũ uirum impelleret trahens hominem. Conuerſus autẽ uir ſanctus ad diabolum, ait: Improbiſsime, animarũ corruptor, pater tenebrarum & perditionis, nõ tibi tua ſufficit perditio, qua te tibiq; ſubditos affeciſti, niſi etiam Dei mei tentes plaſma? At diabolus ad eũ: Præiudicas mihi, inquit, Baſili, quas dæmonum uoces plurimi ex nobis audierunt, clamante populo kyrie eleiſon. Porro uir ſanctus reſpondit. Increpet te Dominus, ſatan. Et rurſus ille. Præiudicas mihi, ait, Baſili. Nõ ego illũ adii, ſed ille uenit ad me, Chriſtoque abnegato, mihi profeſſus eſt. Et ecce teneo chirographum eius, & in die iudicii ad communẽ omnium iudicium eũ adducã. Tũ uero Baſilius, Benedictus, inquit, Dominus Deus meus, non deponet hic populus ſupplices in cœlum manus, donec reddas chirographum: conuerſuſque ad populum, attollite, inquit, in cœlũ manus ueſtras clamãtes cum lachrymis, kyrie eleyſon, Chriſte eleyſon, kyrie eleyſon. Itaque ſic permanente populo in horam multam ſurſum erectis manibus, en chirographum hominis illius per aera delatum, cunctis cernẽtibus, lapſum eſt in manus ſancti patris & paſtoris noſtri. Suſcipiens autem illud uir ſanctus, & gratias agẽs Deo, gauiſus eſt ualde, & corã omni populo dixit ad hominẽ. Agnoſcis frater haſce literas? At ille, Imo, inquit, ſancte Dei, meis manibus ſcriptæ ſunt. Porro Baſilius illas diſcerpens, duxit eum ad Eccleſiam, dignumque fecit ſancto miniſterio & communione myſteriorum & munerum Chriſti, excipienſque omnem populum refocillauit. Deinde cum hominem illum inſtruxiſſet, ſiue uiuendi congruum canonem illi tradidiſſet, reddidit eũ coniugi ſuæ, inceſſabili uoce glorificantem & laudantem Deum.

Ma. 9

Baſili° diabolo deuotũ hominẽ ut Chriſto recõciliarit

Diabolus uincitur mãcipium ſuũ ſibi uendicare, ſed fruſtra.

Narrauit etiam aliud mihi idem uir beatus Helladius. Die quodam, inquit, diuino illuſtratus lumine ſanctus pater noſter & magnus Baſilius, de noſtra urbe egreſſus fuit, nemini indicãs quorſum ire inſtituiſſet. Exiens autem, coram omnibus dixit nobis. Filii mei, ſequimini me, ut mecum pariter uideatis gloriã Dei, & eũ diſcipulis ſuſpiciamus & admiremur magiſtrum. Poſtquam ergo ex ciuitate exiit communis pater noſter Baſilius, præſenſit hoc reuelante illi ſpiritu Dei, præsbyter Anaſtaſius, dicitque mulieri, quæ nomine quidem eius dicebatur coniunx, ſed uſu non niſi ſoror erat. Ego uado ad excolendum agrum, tu Domina ſoror ſurge & orna domum tuam, atque circa horam nonam, ſumpto thuribulo & cereis, ito obuiã ſancto Baſilio archiepiſcopo uenit enim, ut diuertat ad nos peccatores. Illa autem contremiſcens ad eiuſmodi admirabilem ſermonem, fecit quod erat monita. Erat enim uirgo uenerabilis uitæ & conuerſationis, quæ iam quadraginta annos exegerat apud contubernalem ſuum, remque apud ſe tacitum habens, hominibus quaſi uidua apparebat. Venienti autem nobis obuiam cum ea qua decebat reuerentia, & ut oportebat adorauit, primo quidem ſanctus pater noſter bene precatus eſt, deinde ait: Vt habes domina Theognia? Quæ expaueſcẽs ad ſui nominis expreſsionem, reſpondit illi, Bene habeo ſancte Dei. Et ſanctus pater ad illã, Vbi eſt, inquit, dominus Anaſtaſius presbyter, frater tuus? Cui illa, Maritus meus, ait, eſt, Domine, & iuit ad exercendam agricolationem. Et Baſilius, Domi eſt, inquit, noli turbari. Obſtupeſcens mulier ad has uoces, & quod ſe audiſſet nominatim appellari, tum etiam, quod diuinus pater noſter dixiſſet eum uocabulo coniugem, uiu ſororem eſſe, tremore correpta eſt, & corruens in terram, clamauit. Sancte Dei, ora pro me peccatrice, quia res magnas & admirandas in te conſpicio. Ille fuſa ſuper eam oratione, coram omnibus dixit ei: Expando pannum inter ulnas tuas. Quod cum illa feciſſet, iuſsit effundi carbones de thuribulo in pannum, iiſque imponens incẽſum, nos antecedebat. Venientibus autem nobis ad domum presbyteri, occurrit etiam ille, oſculatuſque uenerabiles pedes patris noſtri, eumque in Domino ſalutans, ait. Vnde hoc mihi, ut ueniat ſanctus Domini mei ad me? Cui Baſilius: Bene habet, inquit, quod te inuenio diſcipule Chriſti. Veni, eamus ad peragendũ ſanctum Dei miniſterium. Solebat.n. & ille presbyter ieiunare quotidie, dempto ſabbato & Dominico die, nec ſumebat quicquã extra panẽ & aquã. Vbi ad eccleſiam uentũ eſt, uoluit presbyter faceret miniſterium, ſiue liturgiam. At ille: Noſti, ait, ſancte Dei ſcriptũ eſſe, minores à maiorib° benedici. Et Baſilius: Domine Anaſtaſi inquit, cũ cæteris uirtutibus tuis habeto etiam obedientiam. Tum ille acquieſcens, acceſsit ad ſanctum miniſterium, & cum eleuaret uiuificum corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti, uidit ſanctus Baſilius & quidam alii ea uiſione digni, ſpiritum ſanctũ deſcendentem in ignis ſpecie, & tum ipſum presbyterum, tum ſanctum altare circundantem. Poſtquã autẽ communicauerimus, gratiis Deo perſolutis, abceſsimus

Presbyteri Anaſtaſii mirabilis cõtinẽtia et ſanctitatis.

Oſculatur pedes Baſilij.

De miſſa ſiue liturgia dicit.

Heb. 7.

mus ad ædes presbyteri,& cum ederemus, diait,ad eũ Baſilius: Dic mihi, obſecro,unde tibi hic theſaurus, & quæ eſt uita tua? Reſpondit presbyter: Ego,ſancte Dei,homo peccaror ſum, publicis ſubditus tributis, & habeo boum iuga duo , quorum alterum ego ago, alterum mercenarius meus,& unum quidem cedit in miniſterium peregrinorum,alterum uero ad præſtanda tribura.Mecum autem ſeruis hæc côiuna mea, miniſterium impendens tum egenis,tum mihi quoque. Ait uero ſanctus Baſilius , Voca eam ſororem tuam, uti etiam reuera eſt, & eaplica mihi uirtutes tuas. Dicit presbyter. Nihil in terris boni habeo & omnis uirtutis expers ſum. Tunc Baſilius communis pater noſter ad eum. Surge,inquit,& ſimul abeamus,duxitq; eum ad quandam domus eius cellulam , & ait, Aperi mihi oſtinm. At presbyter, Ne quæſo te,inquit,ſancte Dei,huc ingredi iubeas, ſunt enim hic res domus neceſſariæ. Et Baſilius,Ego uero,inquit,ad hæc neceſſaria ueni. Cum uero presbyter nollet claui pateſacere

Leproſus horridus clã ſouetur ab Anaſtaſio.

oſtium, ſanctus Baſilius uerbo illud reſeranit, ingreſſusque, inuenit ibi hominem leproſum,cuius iã multa corpns membra morbus exederat,nec quiſquã norat eum illic eſſe prçter presbyterum & ſororem eius. Ait autem Baſilius presbytero,Cur uoluiſti hunc tuũ occultare theſaurum? Reſpondit præsbyter,Domine rabioſus eſt hic homo & contumelioſus, itaque uerebar,ne ſermone laberetur Cui Baſilius,bonũ,inquit, certamen certaui erga illum,ſed ſine me nocte hac in ſeruire illi,& ego per te mercedem accipiam. Relicto ergo illo in cellula cum leproſo , cui uis morbi etiam uocem ademerat, clauſoque oſtio,abceſsimus. At ille

Leproſum illũ Baſilius ſanat.

uulnerum ſanatur preces pro eo ad Dominum ſundens, & tota nocte obſecrans Deum , qui morbos & languores omues curat , reddidit illum ſanitati. Presbyter autem, qui nobiſcum erat,ita ait, Gloria tibi Deus,qui feciſti uoluntatem timentium te, deprecationem eorum exaudiens. Ecce enim medicus morbiſtum ſanauit. Moa autem ſanctus Baſilius clamans ad oſtium ,produair leproſum incolumẽ, nullam in corpore maculam habentem , diſtincte ſua promentem uerba,& Deum glorificantem. Hoc autem conſecto miraculo,regreſsi fuuius ad oppidũ noſtrũ,cum gaudio laudantes & benedicentes Deum.

Iam porro, fratres mei , quippiam relerre uolo de celeberrimo patre Baſilio & Ephræm Syro , qui per uiſum didicit, qualis eſſet apud Deum Baſilius, quod equidem ea homine ſancto & minime uano atque fallaci audiui. Eſt autem eiuſmodi. Ephræm uir memorabilis cum eſſet eremi cultor , quodam ſancti ſpiritus edoctus lumine,uidit hominem Baſilii amantem cumque percontratus , cognouit ea illo admiranda illius ſancti uiri opera. Itaque ſine intermiſsione petiit ſibi à Deo reuelari, cuiuſmodi eſſet Magnus Baſilius.

Ephrẽ in ſpiritu quid de Baſilio uiderit.

Vidit ergo in ecſtaſi columnam ignis,cuius uertex attingebat cælum,uocemque ſuperne allatam audiuit. Ephræm Ephræm,colomna ignis, quam uidiſti,Magnus Baſilius eſt. Moa igitur adhibito ſibi interpretem (neſciebat enim Græce)uenit ad magnam eccleſiam celeberrimç urbis Cæſareæ,ipſa ſanctæ Theophaniæ, ſacra ſolennitare, & ingreſſus clanculo,conſpexit Magnum Baſilium in eccleſiam procedentem , aitque ſocio ſuo. Fruſtra nos,opinor, mi frarer, laborem hũc ſuſcepimus. Hic nanque cum tali ſit ordine conſtitutus, non eſt quemadmodum per uiſum didici. Cernebat enim eum indutum ſtola candida, clerumque ſacrum , qui inata illum erat, candidis amictum ueſtibus, Baſilio autem procedente,ille ſtans in loco templi ſecretu, deſperabat uiſionis ipſi oſtenſæ ueritati iraſecum dicens. Nos qui portauimus pondus diei & æſtus,nihil conſecuti ſumus & hic tantis ſtipatus tur,

Matt. 20.

bis, rantaque præditus dignitate, ignis columna eſt? id mihi quidem prodigioſum uidetur. Eo igitur talia ſecum agitante,ſanctus epiſcopus mittit ad eum ſuũ archidiaconum,dicens illi, Abi ad portam quæ reſpicit occidentem,& illic in angulo templi inuenies abbatem opertum cucullo , & cum eo alium quendam barbatulum ſtarura humili,& cætera addidit,quæ ad eius uultum pertinerent dicesque ei, Velis ingredi in presbyterum, uocat enim te pater tuus archiepiſcopus . Beatus Ephræm ut per interpretem cognouit quæ dicebantur, reſpondit. Erras frater,nos enim peregrini ſumus. Abiẽs ergo archidiaconus,retulit hæc ad uirum ſanctum. Interea illo legente ſacros codices uidit ſanctus Ephræm linguam igneam loquentem per hos eius. Rurſusque uir beatus dicit Archidiacono, Vade & dic ei, Domine Ephræm,uelis te intro recipere in ſanctum presbyterium. Obſtupeſcens autem ſanctus Ephræm ad uiſionem , dedit gloriam Deo,& flexo poplite,ait,Vere magnus Baſilius,uere columna ignis Baſilius, reuera ſpiritus ſanctus loquitur per os eius. Petiit autem ab Archidiacono, ut ipſum eacuſaret, liceretque potius , eapleto miniſterio, in ſecretario eum ſalutare. Peracto igitur miniſterio, ſanctus Baſilius intrauit in ſecretarium , & accito ad ſe ſancto Ephræm, reddidit ſalurationem in Domino, dicens, Gratus nobis aduenſti o pater eremicolarũ qui Chriſti ſectatores in deſerto multiplicaſti , & dæmones in Chriſto profligaſti. Sed quorſum Abba hũc tibi laborem ſumpſiſti, ueniſti uidere hominem peccatorem, ſed Dominus laborem tuum iuſta mercede compenſet. Reſpondit autem illi reuerendiſsimus Ephræm , & cum diaiſſet omnia quæ in illius corde ſuſpicienda erant , una cum Abbate ſocio ea ſanctis manibus eius communionem accepit. cumque eos Baſilius conuiuio excepiſſet,ait ad illũ ſanctus Ephræm.

Lĩgua ignea Baſilij.

Pater reuerendiſsime, unam abs te gratiam peto,facoro,ut ea mihi dones. Cui Baſilius, Dic, inquit,quid tibi uelis, plurimum enim me tibi debere fateor,præcipue quod ad meam uſque præſentiam accedere noluiſti. Et reuerendiſsimus Ephræm,Scio,inquit,pater te facile impetraturum a Deo, quicquid ab illo petieris,oroque ut preceris eũ,præſtet mihi Græce ut poſſim loqui. Ad quod Baſilius ita reſpondit. Rem poſtulaſti,quæ meas eacedat uires,ſed quia cum bona fiducia petiiſti, ueni Abba colẽdiſsime & eremi magiſter precemur unà Dominum,poteſt enim is facere quod optas,ſicut ſcriptum eſt,Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum eaaudiet, & ſaluos faciet eos. Simulque prolixe orantes, cum tandem ſurreaiſſent, diait Magnus Baſilius, Cur Domine Ephrẽ non te pateris ordinari presbyterum , cum ſis dignus & idoneus? Reſpondit ille per interpretem. Quia peccator ſum. At Baſilius,Vtinam,inquit,talis ego peccator eſſem,addiditque Flectamus genua,& cũ eſſent humi proſtati , manus ſuas Magnus Baſilius ſancto Ephræm impoſuit,eumque diaconum ordinauit,atque illi, Iube nos ſurgere. Soluta igitur lingua eius,dicit ſanctus Ephræm Græco ſermone, Suſcipe, ſalua, miſerere & cuſtodi nos Deus gratia tua. Tunc nimirũ impletum eſt illud Eſaiæ . Tunc ſaliet ſicut ceruus, claudus & aperta erit lingua mutorum . Eo igitur hora eadem Græce loquente, Deum glorificarunt omnipotentem,preces orantium & timentium ſe eaaudientem. Porro tres dies ſpiritali iucunditate tranſigentes cum Baſilius ſanctus ſacerdos interpretem quidem diaconum, Ephræm uero presbyterum ordinaſſet,dimiſit eos in pace , glorificantes Deum in omnibus, quæ audierant & uiderant, ſicut locutus eſt ad eos.

pſ. 144

Ephrẽ fit diaconus et accipit facultatẽ Græce loquẽdi.

Eſ 25

Idẽ ſacerdos ordinatur.

Poſteaquam a nobis diſceſſerat Deo inuiſus. Valẽs Imperator,petentem illum præclaram Conſtantinopolim

Eccleſiam catholicis ablatã Valens dat Arrianis.

pulim, iterque facientem per Niceam, adierunt Arrianæ hæreſis hexarchi ſiue duces & principes, petieruntque ab eo copiam orthodoxum Dei populum eiiciendi ea eccleſia doctrinę Catholicæ & apoſtolicę, eamque tradendi Arrianis. Itaque tyrannus ille, indignus purpura, quod abominandæ hæreſis patronus eſſet, illorum precibus aſſenſit, miſſaque militari manu, expulit fidelem populum, & dedit Eccleſiam Arrianis. Multum igitur anxii pii omnes, noctuque diuque Deum deprecabantur, ne ſineret Eccleſiam ſuam cedere in ius hæreticorum. Acceſſit autem ad eam urbem, puta Niceam, communis eccleſiarum defenſor & aduocatus Baſilius, ueneruntque ad eũ Catholici omnes, clamantes & annunciantes ei illatã ipſis ab Imperatore iniuriam. Quibus ille ait, Ceſſate a lachrymis filii charíſsimi, neque enim ad extremũ permittet Deus, ut ita fiat, eſtote igitur longanimes & Dei miſericordiam ſuſtinere. Abiens autem Conſtantinopolim uir ſanctus, ut uidit Imperatorem Valentem, ait ad illum. Scriptum eſt, o Imperator. Honor regis iudicium diligit, & Sapientia dicit Iudiciũ regis, iuſtitia. Quare igitur tuum imperium uoluit eiicere orthodoxos ex illorum eccleſia, & conſtituere in eo cacodoxos homines deprauatæ ſententiæ? Cui Valens. Iterum, inquit, ad contumelias reuerteris Baſili? iſthuc minime te decet. At Baſilius, Me uero, inquit, pro iuſtitia decet etiam mortem oppetere. Cumque inter ſe uerba conferrent, ecce Demoſthenes, epularum Imperatoris familiaris præfectus, hæreticis dum uult patrocinari, blaſphemias uomens, committit barbariſmum. Et Baſilius. Demoſthenem inquit, uidimus ſine literis. Sed cum ille adhuc inſtaret: Tuum eſt, ait Baſilius, de pulmentariis cogitare, non dogmata diuina coquere. Et ille pudefactus, ilico obmutuit. Ait autem Baſilio Imperator. Abi, & iudicis inter eos fungere officiu, non ita tamen, ut immodico populi tui amore ducaris, neque enim id par eſt. Et Baſilius, Si iure, inquit, poteris meum culpare iudicium, & me iubeto ire in exilium, & orthodoxos eiice, & eccleſiã da uictoribus. Acceptis ergo a Valente literis, profectus eſt Niceam, accitiſque Arrianis dixit. Imperator uult, ut negocii, quod uobis eſt cum orthodoxis ratione eccleſiæ, quam rapuiſtis, ego iudex ſim. Tum illi. Iudica inquiunt ſed ex ſententia Imperatoris. Quibus Baſilius, Claudatur ait eccleſia, & cum uos quã Catholici obſignate eã, primeque uos tres dies atq; noctes expendite in precibus, & deinde ſi uobis ad Eccleſiam euntibus illa patuerit ſit perpetuo ueſtri iuris. Sin minus, nos unam uigilabimus noctem, & pſallentes cum litania ibimus ad eccleſiam, & ſi nobis aperta fuerit, nos in æternũ eam obtinebimus. Quod ſi reſerata nobis non erit, ſit ueſtra, uosq; eam occupate. Placuit is ſermo Arrianis, at orthodoxi contra dicebant, affirmantes eum non æquam ferre ſententiã, ſed extortam metu Imperatoris. At uero multo ſtudio clauſa eſt eccleſia, utriuſque partis hominibus poſtulantibus, ut accuratiſsime & cautiſsime obſeraretur. Orãtibus igitur ex decreto Baſilii Arrianis tres noctes atque dies, ac deinde uenientibus ad ſanctam Dei eccleſiam, & hærentibus ibi ab hora matutinæ uſque ad ſextam, clamãtibusque Kyrie eleyſon, non ſunt recluſę fores, at tandem delaſſati, inanes diſceſſerunt. Ad quos ſanctus Baſilius, Feciſtis, inquit, ut eratis iuſsi, ſed ut audio, non ſunt uobis apertæ fores. Iam igitur etiam nos nocte una agemus uigilias, & cum litania ibimus ad eccleſiam, quæ ſi nobis quoque reſerata non fuerit, uos eam ex mea ſententia uobis uſurpate. Tollens ergo uir ſanctus orthodoxum populum cum mulieribus & pueris, exiit extra oppidum ad ſancti martyris, Diomedis ædem, ianq; in

Arriani fruſtra ſibi fores Eccleſiæ reſerari precantur.

uigiliis & matutinis precibus, produxit populum, cãtans. Sanctus Deus, ſanctus fortis, ſanctus & immortalis, miſerere nobis, ingrediensque in ueſtibulum tẽpli, uti etiam prius fecerant Arriani dicit populo: Erigite ſublimes manus in cælum ad Dominum, & prolixe clamate kyrie eleyſon. Quod cum faceret plebs, ſanctus epiſcopus illos cõſignans, iuſsit ſilentium fieri, terque ſignãs fores templi, dixit, Benedictus Deus Chriſtianorum in ſecula ſeculorum, Amen, populo autẽ pariter dicente, Amen, ui orationis concriti ſunt uectes, deciderũt claues cum peſſulis, oſtia tanquam ualido cõcuſſa uento patuerunt, & cum impetu quodam ferebantur ad parietes. Tum inſignis ille Dei cõtemplator ita præcinuit. Tollite portas principes ueſtras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ, ingreſſusque in ſanctum Dei templum cum omni orthodoxo populo, diuinum fecit miniſterium ac deinde dimiſit populum cum gaudio & pace, glorificantem Deum, qui non deſpicit in ſe confidentes.

Catholicis oratib' apreſcunt fores.

Innumerabiles autem Arriani, eo comperto miraculo, renunciarunt prauæ opinioni, noſtramq; ſunt complexi Catholicam fidem. Imperator uero ut rem geſtam cognouit, reſpuit quidem Arrianorum prauę ſentientium uoluntatem, neque enim poterat Dei, & diuini patris noſtri Baſilii iudicium repræhendere at tamẽ cordis oculis obtenebratis, inſtar multorum permanſit obſtinatus & inflexibilis, neque ſe ad Dominum uoluit conuertere, atque tandem infeliciter pugnans, in bello reddidit ſpiritum, palearum flammis concrematus in Thraciæ partibus, inde miſſus in pœnas ignis æterni.

Valẽtus interitus.

Fœmina quædam generis nobilitate & diuitiis pollens, cæteriſque huius uitæ uanitatibus excellens cum quaſi uiduam ſe exhiberet, turpiter ſe dedit uentris ingluuie, rerum ſuarum admodum prodiga nihil uero illi inerat ex his quæ placent Deo, ſed inſtar porcorum in uoluptatis cœno uolutabatur. Tandem autem quandoque, Deo ita diſponente, ad mentem rediens, immenſitatem facinorum ſuorum diuinitus illuminata, ſecum tacita conſiderabat, illorumque multitudine compuncta, cum lachrymis ingemuit, dicens: Heu me miſerrimã, nimiumque prodigam peccatricem, qua tandem ratione excuſare potero iacta & flagitia mea? Templum ſancti ſpiritus uiolaui, & animam in corpore degentem pollui. Heu me omnium abiectiſsimam, putas ne ulli me potero ſuperiorum temporum meretrici, aut publicano cõparare? Sed nemo ſic peccauit ut ego, maxime a percepto ſacro baptiſmate. Qui igitur certa eſſe potero, quòd me pœnitentem ſuſcipiet Deus? Hæc autem illa cogitante, qui omnes uult ſaluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire, hanc illi mentem adſpirauit ut a primis ætatis initiis uſque ad ſenectutem admiſſa peccata omnia in charta deſcriberet, quod cum feciſſet, extremo loco ſcripſit quoddam grauiſsimum facinus, chartamque plumbo obſignauit: Deinde obſeruans tempus opportunum, quando ſanctus Epiſcopus ad ſolitas preces iret in templum, clam accurrit, cartamque ad pedes eius proiiciens, atque pronam ſe humi proſternens, ita clamabat, Miſerere mei ſancte Dei, quæ ſum omnium maxima peccatrix. Subſtitit autem uir Dei, & tanti cauſam doloris ab ea inquiſiuit, At illa, Ecce Domine, inquit, omnia peccata & ſcelera mea ſcripſi in hac carta, eamque obſignaui. Tu autem ſancte Dei illam quæſo ne reſignes, ad tantum precibus tuis dilue, quæ in ea ſcripta ſunt. Qui enim hanc mihi inſpirauit cogitationem, omnino exaudiet te pro me deprecantem. Magnus autem Baſilius tollens chartam, & ſuſpiciens in cælum, ait, Domine, tu ſolus hoc præſtare potes.

Mulier libidinib' dedita, reſipiſcit.

1. Ti. 2

Qui

Qui enim totius mundi aufers peccata, etiam huius unius animæ haud difficulter potes abolere peccata: Omnes enim iniquitates noſtræ apud te numeratæ ſunt: miſericordia autem tua neque dinumerari, neque perueſtigari poteſt: atque his dictis, intrat in templum, tenens manu chartam, eaque iuxta altare depoſita, proſternit ſe manens in prece peruigil, die quoque ſequenti per omne ſanctum miniſterium, ſiue totam ſacram liturgiam Deum deprecans. Deinde ſacroſanctis completis myſteriis, uocat ſecreto ad ſe fœminam, paucis adſtantibus è clero, illique chartam oſtendens, ait: Audiſtine mulier, neminem poſſe peccata dimittere, niſi ſolum Deū? Et illa, Audiui, inqt, o ſenior, & propterea oraui te, ut pro me apud miſericordiſsimum Deum intercederes. Et his dictis, aperuit chartam, & inuenta ſunt prorſus deleta omnia, præter unum illud immane flagitium. Quod illa cernens, conſternata eſt, & uerberans pectus ſuum manibus, ad pedes eius collapſa, clamabat. Miſerere mei ſerue Dei altiſsimi: & ut pro cæteris omnibus iniquitatibus meis laboraſti, & exauditus es: ſic etiam pro hac deprecare, & prorſus abolebitur. Lachrymatus eſt autem ſanctus archiepiſcopus præ commiſeratione, dixitque illi: Surge mulier, nam & ego peccator ſum, & mihi quoque opus eſt uenia: qui peccata tua ea quæ uoluit, obliterauit, poteſt iſthuc quoque tollere, qui mundi aufert peccata, modo deinceps ſerues te immunem à uitiis, & ambules in uiis Domini: quod ſi feceris, non tantum uenia tibi dabitur, ſed etiam cæleſti gloria digna eris. Perge autem ad eremum, & inuenies illic uirum ſanctum, maximeque celebrem: nomine Ephræm. Illi da chartam, & orans conciliabit tibi Dominum. Illa ſurgens, celeriter profecta eſt in deſertum, & longa uiarum ſpatia emetiēs, ad indicatum ipſi locum magni eremitæ peruenit: pulſansque eius fores, clamitabat: Miſerere mei ſancte Dei. At ille iam diuinitus edoctus erat, qua cauſa adeſſet, dixitque illi: Diſcede à me mulier, quia etiam ego homo peccator ſum, auxilii indigus. Illa uero proiecit chartam, dicens: Archiepiſcopus Baſilius miſit me ad te, ut deprecans Dominum, deleas quæ in hac charta ſcripta ſunt: cætera nanque ipſe ſuis precibus expunxit. Tu igitur noli detrectare unius expiandi laborem, ad te enim miſſa ſum. At ille: Nequaquam, inquit, filia: ſed qui in multis potuit placare Dominū, etiam in hoc uno plus poterit, atque ego. Abi itaque ſine mora, ut poſsis eum inuenire ſuperſtitem. Propera igitur mulier redit Cæſaream: ſed dum in oppidum ingreditur, obuium habuit funus ſancti uiri. Cœpit ergo clamare miſerè, & ſe humi uolutare, querimoniamque habere de ſancto: Heu me, inquiens, heu me miſeram ſancte Dei.

Luc. 5.

Baſilij precib^9 peccata eius, uno dempto, diluūtur.

Ablegatur mulier ad S. Ephrē.

Remittitur ad S. Baſilium.

Ideóne ad eremum me miſiſti, ut liberatus hac moleſtia, hinc decederes? En nihil conſecuta, domum redit, tam longo itinere fruſtrà confecto. Videat Dominus, & iudicet inter te & me: quia cum tu poſſes propitium mihi illum reddere, alio me ablegaſti: ſicque clamitans, iactauit chartam ſuper feretrum, circunſpecte admodum indicans cauſam omni populo. Unus autem è clero ſcire cupiens, quale id eſſet flagitium, tulit chartam, eamque reſerans, inuenit omni ſcriptura uacuam, magnaque uoce dixit mulieri: Nihil hic ſcriptū eſt, mulier: quid ita te diſcrucias, neſciens te conſecutam miſericordiam? Porrò omnis populi frequentia ut uidit ſtupendum miraculum, glorificauit Deum, q; dedit poteſtatē in terra remittendi peccata: atque ſeruis ſuis hāc cōtulit gratiā, ut etiā poſt mortē poſsint ſanare morbos oēs, & peccata quoque cū fide accēdētium condemnare.

De Ioſepho Iudæo.

Ioſeph quidam Hebræus erat egregius, medendi peritiſsimus, & in ea arte inſignis, adeo ut ex contactu arteriæ ante tres uel quoque dies prædicere poſſet deceſſum hominis ex hoc turbulento ſeculo ad illā futuræ uitæ inconcuſſam tranquillitatem. Hunc non ſine multorum medicorum inuidia, diuinus pater noſter Baſilius, quod ex Dei illuminatione præſciret illum ſacrum baptiſma cōſecuturum, ualde charum habuit, aſsidueque ad ſuum colloquium acciuit, docens eum rectam ſalutis & ueritatis amplecti uiam, pollutamque Iudæorum abiicere religionem, & per baptiſmū Chriſtum induere. Sed ille non acquieſcens, dicebat: In qua fide natus ſum, in ea etiā mori uolo. Cui uir ſanctus: Crede mihi, inquit, Ioſeph, neq; ego, neq; tu ex hoc rerum tumultu migrabimus, niſi te prius renouato per aquam & ſpiritum. nam ſine his fieri nō pōt, ut cuiquā pateat aditus ad regna cælorū. An nō etiā patres tui baptizati fuere in nube & in mari, & biberunt ex ſpiritali conſequente eos petra? petra autem erat Chriſtus: qui in nouiſsimis diebus ex uirgine carnem aſſumens, & propter noſtram ſalutem homo factus, & mirifica agens opera, paſſus & à maioribus tuis crucifixus & ſepultus, & tertia reſurgens die, in cælum aſcendit, ſedetque ad patris dexteram, inde uenturus cum multa maieſtate & multitudine angelorum, iudicare uiuos & mortuos, & reddere unicuique ſecundum opera ſua. Ut ergo dictū eſt, impoſſibile eſt, ut quiſpiā intret in regnū Dei, niſi per aquā & ſpiritum ſanctum, & participationem uiuificorum & immaculatorum myſteriorū corporis & ſanguinis Chriſti. Et eiuſmodi quidē admonitionibus agebat apud eum probatus ille Dei adminiſter, ſed nihil proficiebat. Sed tandem cum uiſum eſſet Deo, qui eum ſegregauit ex utero matris ſuæ, ut perciperet ſancti ſpiritus gratiam, imminente iā tēpore, quo ex his mundi perturbationibus tollendus erat uir Dei, ſub prætextu capiendæ medicinæ uocauit illum ad ſe, dixitq; ei: Quid ſentis de his, quæ circa me ſunt? Tum ille ex uenæ attrectatione ſentiens mortem illi impendēre, dixit ad domeſticos illius, ut funeri neceſſaria indumenta præpararent. Hic enim iā planè moritur, inquit. Ad quē Baſilius, Neſcis, ait, q̄d loquaris. At cōtra Ioſeph Hebræus: Crede mihi, inquit, Domine: ſol cū ſole hodie occumbet. Et Baſilius: Quid, ait, dicturus es, ſi uſq; in tēpus matutinum ſuperuixero? Dicit Iudæus: Id quidem, mi Domine, fieri nulla ratione poteſt. nam uix hora dimidia uitam producturus es. Itaq; diſpone iam de eccleſia tua & de rebus tuis. non enim ad occidētē uſq; ſolē ſuperſtes eris. At Baſilius: Quid facturus es, inquit, ſi in craſtinum ad ſextam uſq; horā uiuus permanſero? Ego profecto moriar, ait ille. Et uir ſanctus, Etiam moriaris, inquit, peccato, uiuas autē Chriſto. Scio quid dicas, ait Hebræus, & faciam ſane quod uis, ſi eouſq; uixeris: terribilibusque ſacramentis obligabat; quod prorſus ſancti ſpiritus perciperet gratiam ſi uir ſanctus ad eā uſq; horā ſupereſſet. Itaq; ſanctus pater noſter orabat Dn̄m, ut adderet aliquod uitæ ſuæ ſpatiū, quo poſſet illū fatuū facere. Facto mane, accerſiuit Iudæū ad ſe. Ille uerò iā plane extinctū illum arbitratus, diffidenter aduenit, cernens autē illū uiuere, plane obſtupefactus, corruit ad pedes illius, aitq; toto pectore loquor: non eſt Deus magnus, ſicut Deus Chriſtianorum, nec eſt alius extra illū Deus. Itaq; abiero iā Chriſto inuiſam Iudæorum religionē, & fideliter accedo ueritati. Iube ergo ſine dilatione cōferri Chriſti ſignum, ſacrumq; baptiſma & mihi & uniuerſæ familiæ meæ. Ait illi uir ſanctus: Ego meis manib^9 & te & omnem familiā tua baptizabo. Accedēs autē p̄pius, denuo illius dexterā manū contrectauit Iudæus, dixitq; Delaſſatæ ſunt uires tuæ Domine, & natura ſuccumbit. At Baſilius, Habemus, inquit, naturæ authorem qui res nobis ſuppeditantem: ſurgensq; uenit in

Baſili^9 optinet a Deo mortis dilatio nem.

Joſeph Iudæus credit in Chriſtum.

ſanctam

Eũ cũ tota familia baptizat Baſilius.

ſanctam eccleſiam, & ſub aſpectu totius populi, baptizauit eum cum omni domo illius, uocauitque illum Ioannem; porrectiſque illi uitalibus ſacramentis, aſſumpſit eum, & adduxit in cubiculum ſuũ, præbens ei eſcam, & inſtituens illum de iis, quæ ad æternã uitã pertinẽt, adiecenſq; ſui omnis noui Chriſti tyronẽ cũ mulieribus & liberis illius: Hebræus autẽ ille ſequẽtibus diebus per domos hoſpitales diſtribuebat pecuniã ex arte medica conflatã, & quod ſupererat, pauperibus elargiebatur. Porro circa horã nonam agnus pater noſter Baſilius ad Miſſæ miniſterium ſtetit in templo cum electis clericis, & præfectis ciuitatis, iterumque eum eis panem ſumens, dimiſit eos bene inſtructos, adiuncto etiam oſculo ſancto, commendauitque Domino tum nouum Chriſti tyronem, tũ cæteros omnes, atque tertiam illam communionis portionem, a Domino ipſi datam, cum qua ſepulturę tradi uoluit, aſſumens, & in lecto recumbens, prolixe gratias egit Deo & Domino noſtro tum pro ſua e corpore migratione, tam pro medici Hebræi conuerſione. Et cum gratiarum actiones adhuc eius ore promerentur, reddidit Domino ſpiritum, additus principibus ſacerdotum, magiſque Dei prædicatoribus, magnum ipſe uerbi tonitruum. Cumque Hebræus ille ad finẽ traductus cerneret, ita ut prædixerat, magnũ illum principem ſacerdotum obdormiuiſſe in Domino, procumbens in pectus illius, cum lachrymis dicebat, Reuera ſerue Dei Baſili, ſi non noluiſſes, neque modo mortuus eſſes. Poſtero die congregata eſt multitudo, duxeruntque uenerabile corpus eius cum aromatibus & thymiamate ſepulturæ mandandum, cũq; fama obitus eius ad aures Gregorii Nazianzeni perlata eſſet, propere accurrit, oſtenſoque corpus uenerabile, corruit ſuper illud, multumque lachrymans hortabatur populum ad orationem, & ut cum hymnis & canticis ſpiritalibus & honore congruo glorioſam magni ſacerdotis memoriam celebrarent. Simul autẽ etiam aliis duodecim eo confluentibus epiſcopis, & urbis multitudine, depoſuerunt ſacrum corpus in ſarcophagum marmoreum in æde ſancti & illuſtris martyris Heſychii, ubi etiam Leontius eius deceſſor Epiſcopus cum cæteris quieſcit. Obiit autem Magnus Baſilius, angelicam in terris uitam degens, menſis Ianuarii die primo, quinto anno Imperii Valẽtiniani & Valentis, memoriam ſui delinquens eccleſiæ, quæ ſecundum operationem ſpiritus ſancti cum illo conſcripta eſt in libro uitæ, in laudem & gloriam Domini Ieſu Chriſti, cui cum patre & ſancto ac uiuificante ſpiritu eſt honor & gloria nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Baſili⁹ feliciter migrat a corpore.

QVAE GREGORIVS NAZIANZENus & Nyſſenus de Baſilio Magno præclare ſcripſere, Lector in illorum operibus offendet, quo eum potius remittendum putauimus, quam nimia prolixitate onerandum.

DE S. MARTINA VIRGINE

Et martire ex uetuſtis Manuſcriptis codicibus, Quos etiam Ado Treuirẽ Epiſcopus ſecutus eſt, ſed mutatus eſt hic ſtylus per F. Laur. Surium.

1. Ianuarii. Genus Martinæ uirginis.

Martina uirgo, generis nobilitate ſublimis, quippe patre conſule nata, & multis aucta operibus, fidem Chriſti ea tẽpeſtate conſtanter profeſſa eſt, cum Alexander rerum potiretur. Aderat ei ſeruorum & ancillarum ampla familia, nec tamen rebus ſuis ad faſtum aut luxum, ut ſolent plerique diuites abuſa eſt, ſed dedita operibus miſericordiæ, in miſeros & inopes ualde ſe benignã & liberalem præbuit. Accinxit fortitudine lumbos ſuos, intenta operibus bonis, optimis prædita moribus, mente peruigili ſemper in acie perſiſtens aduerſus inſidias rugiẽtis leonis, qui circumit quærens quẽ deuoret. Miſſi autem ab Imperatore Vitalis comes & Caſſius Imperatoris cubicularius, & cum iis Gallus quidam Romæ in eccleſia beatam Martinam alacri uultu Deo preces offerentem, quam cum apprendiſſent, dicunt ei, Dominus orbis Alexander te ueneratur, utpote Romana nobilitate inſignem, iuſſitque te ſponte thura ponere Apollini magno deo: Reſpondit illa hilari uultu, Vbi me commendauero Deo, ſanctiſſimo Epiſcopo, unà proficiſcemur ad Imperatorem. Itaque ingreſſa templum, Deo ſe commendãs, abſoluta oratione, cum illis profecta eſt læta & alacris. Vbi ad Imperatorem uentum eſt, nunciarunt illi, qui eam adduxerant, ſtare præ foribus palatii primæ dignitatis Chriſtianam fœminam, quę ultro eius uoluntati parens, nihil recuſet ſacrificare diis immortalibus, & cæteris etiam Chriſtianis perſuadere uelit ut ſimiliter faciant. Eo nuncio exhilaratus Alexander iuſſit eam introduci, aitque ad illam. Cum ſis animo liberali & ingenuo, accingere ad offerenda diis ſacrificia, & immola Apollini hoſtias, ea re ita me tibi deuincies, ut maximos ſis a me honores conſecutura. At Martina uirgo, Iube me, inquit, ſacrificare ſemper uiuenti Deo, qui ex nihilo omnia creauit, ut ita me ſacrificante, pudefactus & eneruatus Apollo, deſinat poſthac illudere animis hominum ſperantium in Dominum & Saluatorem noſtrum Ieſum Chriſtum. Alexandro autem præcipiente, ut in delubrum ingreſſa, Apollini faceret ſacrificium, dixit illi, Ingredere tu, & ſacerdotes Apollinis & quotquot eius eſtis cultores, & coram adſpicite, quàm benigne ſanctus & bonus Deus de manibus meis accipiat ſacrificium. Itaque Imperator iuſſit omnes ſatellites ſuos, & qui ipſi aſſiſtebant, ire in templum, & uidere quæ fierent à Martina. Illa uero ſigno Chriſti ſe muniens, Deo ſe cõmendauit, & cum precandi finem feciſſet, terræmotus uehemens urbem concuſſit, Apollinis delubrum partim euertit, ſimulacrum comminuit, & cum ſacerdotibus prophanis magnam populi multitudinem extinxit. Iis rebus commotus Imperator, cũ præ corporis cæcitate nõ intelligeret, uirtute diuina ea omnia accidiſſe, ſanctæ uirginis faciem iuſſit alapis cædi, & uncis ferreis eius palpebras lacerari. Inſtabant nefario operi cruenti carnifices, ſed inter cædendum uiribus deſtituti, clamare cœperunt. Heu dum hanc torquemus, nos ipſi multo acrius cruciamur. Videmus enim quatuor uiros ſplendidos ante illam, qui eam confirmarent, & pœnas, quas illi inferre nitimur, in nos potius conuertunt. At uero ira percitus Imperator, culpanſque carnifices quod ſegnes manus ad torquendam illam adhiberent, minaci & toruo uultu in eos reſpiciens, mandauit ut eam à terra leuarent, & teſtarum fragmentis cæderent. Tum illa ſurſum erectis luminibus. Benedictus es, inquit, Domine Ieſu Chriſte, qui gratiam tuam largiris ſpem ſuam in te reponentibus. Exaudi me Domine te deprecantem, & præſta mihi tolerantiam, & eos qui me excruciant, ad te benignus cõuerte. Hæc illa orante, atque animo inuictiſſimo in pœnis perdurante, cœleſtis lux eos, a quibus torquebatur, circundedit: (erant autem octo) ruenteſque in facies ſuas, obſecrabant ſanctam Martinam, ut apud Deum ueniam ipſis impetraret eorum, quę cõpulſi ei irrogaſſent ſupplicia. Quibus illa ait. Si conuerſi uelitis ad Dominum meum Ieſum Chri-

1. pet. 5.

Siſtitur Alexãdro Imperatori.

Adhibẽtur tormenta.

Conuertuntur ad chriſtũ eius tortores

ſtum,& credere toto corde,quod reddet unicuique ſecundum opera ſua,præmiis in cælo repoſitis perfruemini. Sin uero aliter ſenſeritis, æterna & horrenda uos tormenta excipient. Illi uero diuina iam illuſtrati gratia, in Chriſtum ſe credere teſtati ſunt,atque illico crudele miniſterium execrantes, una uoce Alexandro dixerunt:Nos quidem his,qui dicuntur dii,reuera autem idola ſunt, deinceps non ſeruimus, edocti per beatam Martinam, quæ ſit uirtus omnipotentis Dei, & filii eius Ieſu Chriſti. In eos autem accenſus ualde Imperator. uoluit eos ſuſpendi, & carnes eorum ſpathis lacerari,& ille quidem dum iis afficerentur pœnis,nihil loquebantur penitus,ſed oculos habebant in cælum erectos.Sed cum diu ita excarnificati eſſent, gladio in eos iuſsit animaduerti, ueritus ne alii quoque ab iis diſcerent, quæ noſtræ ſunt religionis. Illi nihil territi,ſed Deum orantes,& Crucis ſignum pingẽtes digitis in frontibus ſuis, læti ictum carnificis exceperunt die 17. menſis Nouembris,ſicq; felicia regna, martyres Chriſti effecti,petierunt. Alia die rurſus Martina uirgo ad ſacrificandum diis ab Alexandro inuitatur, ſed uerbis nihil obtinentibus, reditur ad ſupplicia.Iratus enim Imperator,iuſsit eã detractis prius ueſtibus ſuſpendi, & eius carnes toto corpore incidi,illa interim,dum ſic affligeretur,Deũ precante atque laudante.Inde in quatuor palus diſtẽditur,& à duobus centurionibus fuſtibus uerberatur.

Signo Crucis ſe muniunt.

Noua S. martina ſupplicia.

Cumque in confeſsione Chriſti perſeueraret,mutati ſunt per uices,qui eam cæderent, ſeptem cẽturiones. Illa diuinitus roborata, pœnas irriſit,centurionibus Imperatorem obſecrantibus,ut ab inferendis martyri ſuppliciis liceret ipſis deſiſtere, propterea quod ſe grauiter torqueri, & concremari,uiribusque deſtitui ſentirent.At Imperator magis magisque flagellari eã uoluit. Aderat huic ſpectaculo uir quidam prædiues Eumenius nomine,qui Imperatori perſuaſit,ut Chriſti martyrem præciperet in carcerem retrudi, illeque adipe & pinguidine feruenti perungi. Ibat illa in carcerem gaudens & glorificans Deum, oransque feruenter, & totam noctem hymnis & laudibus Dei trãſigens, ſunt uero etiam auditæ uoces cum ea pariter Deum laudantium uirorum. Altera luce producitur è carcere, ſiſtitur rurſus Alexandro,iubetur ſe conferre ad templum Dianæ, & offerre illi ſacrificium,niſi male perire uelit.Et martyr quidem ſignum ſibi Crucis imprimens,in Chriſti nomine in templum intrauit,ſed cum preces fudiſſet ad Dominum,dæmonemque in ſimulacro commorantem inde abſcedere iuſſiſſet, tonitru cum fulgure rupente extitit,lapſusque e cælo ignis,idolum Dianę in fauillam redegit,ſacerdotes templi exuſsit, & templum corruens, multos e populo oppreſsit. Tunc Imperator timore correptus,tradidit eam quidem Iuſtino præfecto,ut impelleret eam ad ſacrificãdum.Qui mox extendi eam mãdauit in conto,& iterum membra eius ſpathis indici.Dixerat enim illi ſancta uirgo. Affige me quãtum uis, non me adducere poteris, ut diis tuis immolem.Circa mamillas etiam ungulis eam attrectari uoluit crudelis iudex, donec centum & octodecim ab uncis uulnera accepiſſet. Sub his ungularum cruciamẽtis nihil omnino loquebatur, ſed oculis in cælum defixis Deum mente præcabatur. Accepit autem tot uulneribus cum iam eam expiraſſe iudex putaret,carnifices ab inferendis ulterius plagis ceſſare iuſsit. Sed ubi eam adhuc uiuere cõperit,ait illi: Viſne Martina ſacrificare, & lucrari ea quæ etiamnũ ſuperſunt tormenta? aut certe obſtinato animo decreuiſti manere cum Chriſto tuo? Reſpondit illa:Ego Chriſtum habeo confortantem me,nec ſacrificio abominandis diis tuis.Præfectus iis auditis,præ ira inſaniens,pręcepit carnificibus,ut eam de conto deponerent,& tanquam præ nimiis doloribus pedibus conſiſtere non ualentem, in grabatum impoſitam, ad carcerem deportarent. Illa uero ſtringens corpus ſuum,& impellens carnificis,properauit ad carcerem,pſallens Deo & glorificans Deum, immenſo uallata lumine. Præfectus autem ad Imperatorem abiens iam cœnantem narrauit ei rem geſtam,& quàm in ſua ſententia conſtans & immobilis Martina perſtaret, nec ullis pœnis ab ea ſe deduci pateretur. Imperator iis cognitis,beſtiis eam mandauit obiici deuorandam. Ducitur igitur in amphitheatrum iuſſu præfecti Iuſtini & præſente Imperatore ad beſtias damnatur. Ibi tum leo immaniſsimus dimittitur, ut martyrem deuoret.Et ille quidem irrugiens accurrit ad illam,at non modo nihil illi moleſtiæ intulit,ſed etiam poſita omni feritate, ad eius ſe pedes abiecit.Itaque ſancta uirgo prorumpit in laudes Dei & eum ardentes orat,ne ſe ſinat ab ipſo ſeparari. Porro leo cum in caueam reduceretur, impetu facto in Eumenium Imperatoris cognatum, eum interfecit. Furore itaque percitus Alexander, eam iubet in carcerem recepi, quem illa repetiit laudans Deum,& feſtum illic agens diem. Poſt biduũ Imperatore ſacrificandi cauſa templum adeunte,iterum illo iubente è carcere producitur,& in delubro idolis ſacrificium facere compellitur. At illa conſtanter dixit:Fac quod tibi uiſum eſt,me enim non poteris auellere ab eo,quem mecum habeo, Domino Ieſu Chriſto. Rurſus ergo ſuſpenditur, & ungulis atrociſsime laceratur,ita ut ad oſſa uſque caro ſcinderetur, & ad ipſas etiam oſsium medullis ferrum penetraret. Tum uero clamabat præco:Confitere Martina Dianam deam,& ſalua eris. Reſpondit illa:Chriſtiana ſum. Chriſtum Deum confiteor. Iam defecerant, qui eam cruciabant, diſſolutis eorum brachiis & manibus Alexander uero eam in ignem coniici uoluit, ut periret. Fit ergo ignis copioſus & martyr in illum iactatur, ſed ea orante,lapſus imber è cœlo,& concitatus turbo diſcuſsit flammam, & incenſi ſunt qui illic adſtabant. Sed hæc omnia non uirtuti diuinæ, ſed maleficiis artibus adſcribens Imperator, ſtultiſsimaque opinione imbutus, maleficia in eius capillis hærere exiſtimans,mandat radi pilos capitis eius. Parẽt miniſtri,radũt caput uirginis. Imperator autem iam raſæ inſultat,tanquã quæ omni ſit uirtute nudata. Sed cum neque ſic eam ad ſuam poſſet inflectere uoluntatem,in templo Dianæ tribus diebus & noctibus eam includunt, ubi illa more ſuo hymnis & laudibus Dei inſiſtebat,præcibusque ſuis obtinuit a Deo,ut Dianę ſimulacrum in puluerem redigeretur. Tandem educto e fano, gladioque percuſſa, læta migrauit ad Dominum, atque huiuſmodi fine, ut ait Ado Treuirenſis epiſcopus, martyr uenerabilis, cæli regnum meruit, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cũ patre & ſpirituſancto uiuit & regnat per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Signũ Crucis ſibi imprimit.

Dãnatur ad feras.

Vngulis atrociſsime diſcerpitur.

Caditur gladio.

DE S. CONCORDIO

Martyre, ex Antiquis manuſcriptis exemplaribus,quibus fere ad verbũ Ado in ſuo Martyrologio concordat, at nonnihil hic mutatus eſt ſtylus per F. Laur. Suriũ.

TEmporibus Antoni Imperatoris grauiſſima perſecutio orta eſt in urbe Roma, ita ut nec emendi nec uendendi cuiquã facultas facile daretur, niſi qui dijs immolaſſet. Erat per id tempus Romæ uir quidam Concordius nomine, nobili familia ortus,

cuius

S. Ianuarij. Intelligẽtes natum eſſe Cõcordiũ antequã pater eius eſſet presbyter. Ieiunijs & orationib' ſanctis inſiſtũt.

cuius pater Gordianus dicebatur, ſanctiſſima conuerſatione presbyter de titulo paſtoris. Hic itaque habẽs filium Concordium, erudiuit eum omni ſanctæ ſcripturæ doctrina, effecitque ut à ſancto Romanæ urbis epiſcopo Pio ſubdiaconus ordinaretur. Porro uterque ad nihil uacabat aliud, niſi ut ieiunijs & orationibus die noctuque, & eleemoſynis pauperum inſiſterent, petebantque a Domino, ut rabiem Imperatoris poſſent effugere. Interim uero beatus Concordius dixit patri ſuo, Domine mi, ſi uis permitte me ire ad ſanctum Eutychem, & habitare cum eo paucis diebus, donec ceſſet rabies inimici Antonini Imperatoris. Dicit ei pater ſuus: Fili, hic potius commoremus, ut poſſimus coronari. Ait illi beatus Concordius, Vadam, ſi iubes, quia ibi coronam accipiam, ubi me Chriſtus uoluerit coronari. Dimiſſus igitur a patre ſuo, abiit ad ſanctum Eutychen amicum ſuum, qui tum morabatur in prædiolo ſuo uia Salaria iuxta ciuitatem Tribulim, quem beatus Eutyches cum magno gaudio ſuſcipiens: cœpit Deo gratias agere, habitaueruntque ſimul in eodem locõ, orationibus, & ieiunijs inſiſtentes. Venerunt autem ad illos multis & uarijs languoribus uexati, quos illi orantes, in nomine Ieſu Chriſti ſanabant. Interim fama rerum ab ijs geſtarum perlata eſt ad Torquatum Tuſciæ comitem, qui id temporis habitabat in ciuitate Spoletana. Mittit igitur, & accerſiuit ſanctum Concordium, atque illi: Quis uocaris? At ille reſpondit: Chriſtianus ſum. Dicit ei comes, De nomine tuo perquiro, non de Chriſto tuo. Sãctus Cõcordius reſpõdit: Iam tibi dixi, Chriſtianus ſum, & Chriſtum confiteor. Ait Comes. Sacrifica dijs immortalibus, & eſto noſter amicus, & ego te patris habebo loco, ſuggerãque Domino meo Imperatori Antonino, ut faciat te ſacerdotem deorum. Sanctus Concordius reſpondit. Vtinam tu efficiaris particeps deorum tuorum. Dicit ei Comes. Audi me, & ſacrifica dijs immortalibus. Ego uero, inquit ſanctus Concordius, te hortor & admoneo, ut tu potius me audias, & ſacrifices Domino Ieſu Chriſto, ut poſſis euadere tormenta. Nam ſi non feceris, cum dijs tuis in igne ſempiterno ardebis. Tũ Comes iuſſit eum fuſtibus mactari, & in cuſtodia publica includi. Venit autem nocte ad eum beatus Eutyches cum ſancto Antimo Epiſcopo, & quia Antimus Epiſcopus amicus erat comitis, rogauit Comitem, ut ad paucos dies Concordium apud ſe permitteret cõmorari. Permiſit id Comes Antimo, habitauitque cũ eo Concordius multis diebus. Tempore autem opportuno conſecrauit eum presbyterum, & cœperũt pariter orationibus uacare. Poſt aliquantum uero temporis reuocatus à Comite Concordius, utque illi Comes. Et quid de ſalute tua deliberaſti? Sanctus uir reſpondit, Salus mea Chriſtus eſt, cui quotidie ſacrifico ſacrificium laudis. Nam tu una cum dijs tuis apud inferos concremaberis. Iratus Comes, iuſſit eũ ſuſpendi in eculeo. Ille autem uultu alacri dicebat, Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte. Iterum autem iubenti Comiti, ut ſacrificaret magno Ioui beatus martyr reſpondit. Ego non ſacrifico lapidi ſurdo & muto quia habeo Dominum Ieſum Chriſtum, cui ſeruit anima mea. Commotus Comes, præcepit eum in imum protrudi carcerem colloque eius & manibus ferrum inijci, ſimul etiam uetans, ne quis ad eum ingrederetur, ſed fame necatus periret. Ibi beatus Concordius gratias agens Deo, gloria, inquit, in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Ecce autem nocte media angelus Domini ei apparuit, dicẽs. Noli timere, uiriliter age, quia ego tecum ſum. Deinde poſt tres dies miſit ad eum Comes media nocte duos ſatellites ſuos, qui eum aut ſacrificare compellerent, aut recuſantem interficerent: Qui cum ad eum ueniſſent, paruam Iouis ſtatuam illi offerunt, aiuntque ad eum. Audiſti, quæ Comes iuſſerit? Sanctus martyr reſpondit. Vos ſcitis. Aut ſacrificium, inquiunt, Ioui offeres, aut capitalem ſententiam excipies. Beatus martyr gratias Deo agens, Gloria tibi, inquit, Domine Ieſu Chriſte, & expuit in faciem Iouis. Tum unus ſatellitum euaginato gladio, amputauit ei caput, atque ita in confeſſione Domini emiſit ſpiritum. Venientes autem clerici cum religioſis uiris, tulerunt corpus eius, & poſuerunt non longe a ciuitate Spoletana ubi multæ emanant aquæ. Paſſus eſt Calendis Ianuarij eiusque orationibus cæci illuminãtur, ægri ſanantur, dæmones expelluntur, præſtante eo pro cuius nomine paſſus eſt, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Concordius initiatur ſacerdotio.

Luc. 2

Cæditur pro Chriſto

VITA S. FVLGENTII RVSpen. Epiſcopi, Per quendam eius Diſcipulum conſcripta grauiter & erudite.

PROLOGVS AVTHORIS AD FElicianum Epiſcopum Fulgentij ſucceſſorem.

OMnis noui teſtamenti diſpenſator fideliſſimus, in quo loquitur Chriſtus, ſancte pater Feliciane, ut exemplo ſuo credendum ſibi facile perſuadeat, operum bonorũ curam maximum gerit, & quicquid alijs faciendum dicit, ipſe primitus facit. Siue cauſa quippe nititur docere ſapienter, niſi uixerit innocenter. Duo igitur Eccleſiæ Catholicæ doctoribus neceſſaria iudicantur, uita bona, & ſana doctrina. Vita enim bona commendat ſapienter docentem doctrina uero ſana ornat bene uiuentem. Vita bona facit amabilem doctrina ſana laudabilem. Vita bona cõtinue credatur imitãda, doctrina aũt ſana nunquã iudicatur repudiãda. Vita bona tollit occaſiones detrahẽtibus doctrina ſana reſiſtit contradicentibus. Propterea mihi diutiſsime B. Fulgentij pontificis, tui ſ prædeceſſoris, a quo ſimul nutriti ſumus, nomen & gratiam cogitanti, dum frequenter ante oculos cordis magiſter egregius uerſaretur, dolebam tanti uiri ſolatio caruiſſe populos Africanos, & quamuis ille gaudiis cæleſtibus oblectandus, ad meliora migrauerit, apud nos tamen modò ſimilem deeſſe doctorem, ſapiẽtiæ eius bene conſcius, ſuſpirabam. Dabatur ſane flebili recordationi quædã reſpiratio, quoties dulciſsimos libros eius, aut epiſtolas, aut quos edidit populo prædicante ſermones, uel ego legebam, uel legente alio audiebam. Veruntamen in illis præclaris opuſculis ingenium uiri ſapientiamque poſſe agnoſci, tacitus conſiderabam, cuius autem iuſtitiæ, probitatis & miſericordiæ fuerit, & quomodo laudabiliter uitam ſuam, quod tu bene noſti, cum familiaribus ſuis tranſegerit, ſicut docuit uiuens, ſcire pleroſque non dubitabam, latere tamen plurimos ſentiebam. In poſterum uero ne obliuione longa, conuerſationis eius bona neſcirentur, ſemper & uehemẽter formidabam. Dixi ergo diu cogitans. Ecce fulget beati Fulgentij ſana doctrina, quoniam leguntur ab omnibus libri eius quaſi ipſe loquitur, quando codex eius titulatus nomine, legitur, qui autem fiet, ut ſimiliter nota ſit omnibus uita ipſius bona? Quandiu uiuunt adhuc, qui nouerunt eum, uel certiſsimis teſtibus aliquid de eius uirtutibus audierũt, poteſt illis memoria præſens rerum teſtimonium perhibere. Quid

Doctoribus Eccleſiæ duo neceſſaria.

aget

aget uentura progenies? Quid in tranſmarinis partibus longe conſtituta fidelium turba? Cum peruenerint ad notitiam lectionis, in qua idem beatiſſimus pontifex abſens loquitur, & mortuus uiuit, admirabuntur profecto ſapientiam, unde cognoſcent innocentiam? Sicut ergo clara eius eſt doctrina, ſic clarior fiat etiam uita. Loquamur & narremus fratribus noſtris, quomodo tantus pontifex uixerit. Nec timendū eſt, ne minori facundia ſacerdotem, qui per uniuerſas orbis eccleſias magnum nomen obtinuit, ego faciam paruum. Cuiuslibet enim ſit meriti oratio mea, nec augere poterit tanti uiri merita, nec minuere: ſed proficere tantummodo ad teſtimonium charitatis, in qua illi ſemper inhęrere deſiderans: ſalutiferis eius monitis ad ſuſcipiendam profeſsionem monachorū conuerſus, in illo paruiſsimo monaſterio, quod ſibi apud Sardiniam pro Chriſti nomine relegatus effecerat, ubi iam tu presbyter habitas, diebus ac noctibus ante eū poſitus uixi: quando me ſuper mel & fauū dulciora cęleſtis eius eloquii flumina frequenter irrigabant, & niſi ſterilitas arentis ingenii prępediret, centeſimum fructū gleba pectoris noſtri attuliſſet. Sed indignus ego, de tanta plenitudine nīa exiguam capere ualui portionem. Tuæ tamen paternitatis orationibus fretus, libelli præſentis laborem ſuſcipere cogitaui, in quo omnia, quæ memoriter nobis audiētibus ipſe referebat, & illa inſuper, quæ oculis noſtris adſpeximus, aut iam poſiti in doctrina illius, quemadmodum ſint geſta, non ignoramus, breuiter explicabo, notam falſitatis incurrere nullatenus timens. Cuncta quippe ſenilem tuam paternitatem minime latent, nec tibi nunc aliqua quaſi neſcienti dicuntur, ſed tuo potius teſtimonio confirmanda ſimpliciter digeruntur.

INCIPIT VITA.

1. Ianuarij. *Genus Fulgentij.*

BEatus ergo & uere Fulgentius, nobili ſecundum carnem genere procreatus parentes habuit ex numero Cartaginenſium ſenatorum. Auus denique eius nomine Gordianus, dum rex Hunericus memoratam Carthaginem uictor inuadens, ſenatores plurimos, immo cunctos, amiſsis omnibus bonis ad Italiam nauigare compelleret, inter cæteros etiam ipſe impoſitam peregrinationem libenti uoluntate ſuſcepit, nolens, ſaltem facultatibus perditis, non perdere libertatem. Poſt cuius obitum, duo ex filiis eius, ſpe recuperandæ hæreditatis, Aphricanam prouinciam repetentes, manere iam intra Carthaginem minime potuerunt, domo propria donata Arrianis ſacerdotibus, ſed poſſeſsionibus ſuis ex parte per authoritatem regiam repetitis, ad * Byzacium perrexerunt, ibique in Lepte ciuitate unus eorum, nomine Cladius, ex coniuge nomine Mariana, Chriſtiana ſcilicet & honeſta fœmina, illum cui tanta gloria debebatur, feliciter genuit, cūque ſtatim, quaſi præſcia qualis eſſet futurus, Fulgentium nominauit. Quem religioſa mater, moriente celeriter patre, Græcis literis imbuendum primitus tradidit, & quandiu totum ſimul Homerum memoriter reddidiſſet, Menandri quoque multa percurreret, nihil de Latinis literis permiſit edoceri, uolens eum peregrinæ linguę teneris adhuc annis percipere notionem, quo facilius poſſet, uicturus inter Aphros, locutionem Græcam, ſeruatis adſpirationibus, tanquam ibi nutritus, exprimere: Nec fefellit matrem diem cauta prouiſio. Sic enim quoties ei loqui Græcè placebat, poſt longam deſuetudinem locutionis eius & lectionis, non in conditis ſonis uerba proferebat, ut quaſi quotidie inter Græcos habitare putaretur. Literarum proinde Græcarum percepta ſcientia, Latinis literis, quas magiſtri ludi docere conſueuerunt, in domo edoctus, artis etiam Grammaticæ traditur auditorio, magnitudine ingenii cūcta ſibi tradita memoriter, & ueraciter retinens. Vnde tamen, domeſticorum negociorum cogente neceſsitate, cito ſublatus, paternæ domus gubernationem ſuſcepit adoleſcens, ita ſe maternis ſubdēs imperiis, ut ibi quoque Chriſti exiſteret imitator, de quo ſacra euangelia conteſtantur: Et erat ſubditus illis, id eſt, parentibus. Gaudebat uenerabilis mater, & præclara indole ſapientis filij mœrorem uiri amiſsi conſolabatur. Cœperat in illa familia eſſe, qui amicis obſequium beneuolus redderet, inimicos rationabiliter repelleret, ſeruos manſuetos & ſeuerus regeret atque corrigeret patrimonium diligens coleret, ſublimioribus poteſtatibus chariſsimus fieret. Cuius rei gratia creſcente per ſingulos dies fama eius, repente procurator ordinatur, hinc initium ſumens imperandi, & conſulendi, ſic gubernandi quam plurimos. Accepta tamen hac poteſtate dum clementer utitur, & neminem lædere pro ingenita ſibi bonitate deſiderat, atque in exigendis penſionibus crudelitatem iubetur exercere, cœpit ſecularium negociorum grauis apparere ſarcina, & diſplicere felicitas uana, paulatimque laudabili patientia ſuccedente, cœpit uitæ ſpiritualis amore exurgere deſiderium lectionis, inſuper & orationis indefeſſum creſcere ſtudium. Monaſteriorum proinde ſuauiſsimos greges frequentius uiſitans, ſeruorū Dei mores propoſitumque diſcebat. Inter abſtinētes nulla eſſe gaudia ſeculi, ſed nulla etiā eſſe tædia ſentiebat. In ſumma abſtinentia uiuentes uidebat neminē calūniatorē timere, ſed ſe inuicē diligere. Conſiderabat etiā multos adoleſcētes perpetuæ continentiæ deditos ab omni poſſe abſtinere cōcubitu. Talibus apud ſemetipſum cogitationibus fluctuabat, atque in hæc uerba prorumpens. Cur obſecro, aiebat, ſine ſpe futurorum bonorum laboramus in ſeculo? Quid nobis aliquando præſtare poterit mundus? Si gaudere deſideramus, licet melius ſit bene flere, quā male gaudere, quanto melius tamen gaudent, quorum ſic in Deum tranquilla eſt conſcientia, quas nemine terret exactoris improbi uiolentia, qui nihil timent niſi peccata, nihil agunt, niſi unde poſsint diuina implere mādata? Non fatigantur publicis excubiis, nō damna rei familiaris coguntur aut flere miſerabiliter, aut timere deformiter, operantes manibus ſuis, non aduerſantur utilitatibus alienis. Viuunt inter ſe pacifici, ſobrii, mites, humiles, atque concordes: Nulla illis cura libidinis, immo magna ſolicitudo & iugis cuſtodia caſtitatis. Imitemur tam laudabiles uiros, arripiamus hanc bene uiuendi conſtantiam. Si nobis utile, quod gratia reuelante meruimus meliora cognoſcere. Abiiciamus priſtinos mores & mutemus labores. Nitebamur prius inter amicos nobiles apparere nobiliores, nitamur modo inter ſeruos Dei pauperes effici pauperiores. Si coacti ſumus exigere debitores, conemur modo conuertere peccatores. Solet etiam de publicis exactoribus efficere Chriſtus Dominus noſter magiſtros eccleſiæ. De telonio enim uocatus eſt Matthæus, ut apoſtolus fieret. Neque nos iſtius exactoris honori, perſonam conuenire credamus noſtram, ſed ſi ille depoſito officio exactionis, accepit officium prædicationis, mihi non licebit poſt depoſitam procurationem pœnitentis aſſumere lamentationem? Refugium noſtrum Deus eſt, nulla de ætatis imbellicitate naſcatur excuſatio. Potēs quippe eſt Deus qui dat continentiam tantis adoleſcentibus

Margin notes: ** Bithyniam.* — *Inſtitutio Fulgentij.* — *Gubernat paternam domū.* — *Luc. 2.* — *Fit procurator* — *Monachorū felicitas.*

bus

bus, quos uidemus in monaſterio uiuere, mihi quoque peccatori ſimilem gratiam donare. Poſt hæc uerba, diutius in pectore ſuo ruminata, decreuit ſancto ſpiritu reuelante ſecularibus omnino renunciare delicijs, & illius uitæ ſocius fieri, quam laudabat. Prius tamen cogitans, ne ſubita mutatio mentem ſimul corpusque perturbans, inter ipſa initia conuerſionis grauiſsimum ſibi uel impedimentum uel ſcandalum gigneret, occulte arripuit rara exercere ieiunia, dehinc paululum progrediens, antiquorum ſodalium tentabat uitare conſortia, ſegregatus frequenter a turbis, in poſſeſsione propria, neſcientibus omnibus, parentibus & clientibus, quaſi propter actionis laborem triſtes ſedebat, & ibi orabat, legebat, ieiunabat, epularumq; immoderatam copiam minuebat. Ad balneas penitus non accedebat, & ſub ipſa adhuc profeſsione laica plene iam monachus conuerſabatur. Stupebant omnes qui nouerant eum, & tam delicati uiri mirabilem parſimoniam, cauſamque mutationis huius interpretabantur ex anguſtia natã puſillanimitatem: Apud illum uero per ſingulos dies amor ſanctæ profeſsionis & mortificationis impenſior cura creſcebat. Aliquando ergo, ubi omnia quæ ſibi dura uidebantur expertus, adiutorio gratiæ ſpiritalis, uoluntatis ſuæ ſenſit ſuppetere facultatem, beati Auguſtini, exponentis triceſimumſextum pſalmum, diſputatione compunctus, publicare ſuum ſtatuit uotum, mutare geſtiens habitum, ne ut amicabiliter ad ſe uenientes pati cogeretur, cum quibus ſeculariter diu uixerat. Cogitabat autem uir prudentiſsimus, conuerſionem ſui cordis ſibi ſoli utilem futuram, ſi latere potuiſſet. Publicatam uero, multis alijs exemplum bonum dimittendi peccata priſtina præſtituram: Quis enim mediocris aut pauper, fieri monachus erubeſceret, dum Fulgentium uideret, *genuini, faſtus arrogantia recedente, duras abſtinentiæ uias, patientiæ greſsibus ambulantem?

Media tur mo naſtica uita cõ pletũ.

** gemini.*

Fuit autem tunc temporis epiſcopus quidam laudabiliter prædicandus, nomine Fauſtus, qui pro fide catholica non longe a cathedra ſua iuſſus fuerat relegari. De multis enim ſacerdotibus hoc Hunerici tyranni perſecutoris aſtuta malignitas ordinauerat, ut iuxta patriam propriam peregrinationis incommodum ſuſtinentes, ad negandum Deum facile flecterentur. In eodem proinde loco, ubi relegatus tenebatur, monaſterium ſibi conſtruxerat, in quo ſpiritaliter uiuens, apud omnes Chriſtianos honorabilis habebatur. Ad hunc ergo ſanctus Fulgentius, quippe ei notiſſimus, alacriter uenit, eique uotum cordis ſui fideliter indicauit. Ille autem ſciens ſecularem omnino iuuenem, uerebatur talia credere pollicenti dicens ei. Quare fili mẽtiris, ut ſeruos Dei fallere delecteris? Tu ne eris monachus, aut antiquam deliciarum tuarum conſuetudinem ſic repente mutabis, ut eſcarum uiliũ negligentior apparatus, & ueſtiũ ſordidarum tuũ animum non offendat abiectio? Prius eſt, ut ſis ſaltem laicus minus delicioſus, & tunc forſitan credibile putabo, quod renunciare ſeculo aut uelis, aut ualeas. Ad hæc ille iuuenis magis ac magis inflammatus, repellentis manum ſuppliciter oſculatus, ſic oculis in terram depoſitis precabatur. Potẽs eſt, Domine pater dare uolẽti facultatem, qui nolenti tribuit uoluntatem. Permitte me tantum tuis inhærere ueſtigiis, aperi mihi ianuam monaſterii, præbe ſanctæ ædificationis auditorium, fac me unũ de diſcipulis tuis, & Deus nouit quomodo me liberet ab iniquitatibus meis. Hæc audiens beatiſſimus ſenex, grauiſſimum putauit ſupplicantem diutius ſpernere tandemque flexus ad conſentiendum, Maneo, inquit, nobiſcũ fili, ſicut uis. Experiamur paucis diebus, utrum uerbis facta cõcordent. Vt nã ſuperfluus ſit timor meus, & profeſsio tua inueniatur ſtabilis. Poſtquam ergo ſupplicanti conſenſum præbuit ſanctus Fauſtus epiſcopus, ſonuit ilico ꝑ agnitiones & notos Fulgentium monachum factum. Gratulabantur boni, confundebantur mali. Quoſdam faciebat uita eius in delicijs tranſacta deſperare, quoſdam ſingularis ingenii notiſsima ſcientia, magnũ aliquid ſuadebat de profectu eius uelociter ſperare. Quidam uero familiares eius, quibus ab infantia chariſsimus amicus & fideliſsimus fuerat, eum imitari cupientes, ipſi quoque ſeculum cõtempſerunt, & ſe monaſteriorum gregibus mortificata uoluntate iunxerunt. Audit hoc mater, referẽtibus multis, ad conſortia monachorum fugiſſe Fulgentium totiusque domus regendæ atque gubernandæ curam penitus dimiſiſſe, nec omnino iam poſſe de tali propoſito reuocari. Turbatur, expaueſcit, & amoris nimii deſiderio concitante, quaſi eam Fulgentius moreretur, quamuis bene moreretur, qui ſic moriebatur, cælum lamentationibus pulſat, & ſicut ſolent matres in funeribus filiorum, modũ neſcit habere lachrymarum. Rapitur inconſideratis curſibus ad monaſterium furibunda, contumelijs & conuicijs ſanctum Fauſtũ nihil dubitans aggreditur, Redde, inquiens, filium matri dñm ſeruis. ſacerdotes ſemper beneficia multa uiduis præſtant, quare nunc domus uiduę per te perit? Cui ſapienter reſpondit epiſcopus, Si tu mihi filium tuliſſes, ego te, mulier, debe rem, quantũ dolor imperaret, arguere, modo tu mihi iuſtè contumeliam facis, quia ego tibi filium tuli. Quãdo.n. tibi diſplicet, quia ſeruiturus eſt Chriſto bene facis contumelias inferẽs Fauſto. Sub his etiam ſermonibus æquanimiter tolerans, & affabiliter arridens, uidendi ſaltem filium nullam prorſus licentiam dat. Illa ſciens, quantum diligeretur à filio magnis ante ianuam monaſterii clamoribus eiulabat, & Fulgentii nomen frequentius inclamans, deſolationem ſuam miſerabiliter allegabat. Hæc prima tentatio beatum Fulgentium multis uiribus impulit, dum ſuam genitricem, quam ſemper amauerat, cui maxima deuotione ſeruierat, audiret auribus ſuis flere. Surſum tamen corde poſitus, audiebat, & non audiebat, nec illius preces aduertere dignum putabat, quia pietatem ſolitam religioſa crudelitate uincebat. Ibi iam futuræ patientiæ in laboribus multis exemplum fideliſsimum præbebat, & ſimilis ebrio per ſpiritalem gratiam factus, utrum mater eſſet, quodammodo ignorabat. Hic eum beatus Fauſtus epiſcopus ex toto corde conuerſum primitus approbauit, & cum gaudio cæteris fratribus dixit. Facile poterit hic iuuenis tolerare quemcunque impoſuerimus laborem, qui poteſt maternum deſpicere iam dolorem. Illa mater dum ſe plangere ſæpius, nec ad ſe filium prodire cognoſceret, in eodem loco eum iam non eſſe credebat, quia ſi ibi eſſet, non ferre poſſe dolorem matris, adhuc uirtutis eius neſcia, putabat. Sæpe ergo iens ac rediens, & epiſcopo moleſtias, & filio plurimas afferebat, inſidias, donec tędio uicta, propriã reuerteretur ad domum.

Fit monachus

Ad Fauſtum epiſcopũ ſe confert.

Alij eius exẽplũ imitantur.

Mater eius propoſito cruciatur.

Matri illũ uidendi copia negatur

Cõſtantia Fulgentij.

Beatus ergo Fulgentius ſupra credibilem modum laboribus ſe abſtinentiæ cruciabat, ſine uino & oleo manducans & bibens ſic parcè & tenuiter, ut in ædie magnitudo ſiccatam corporis cutem faſciſcere diuerſis ulceribus cogeret, ac ſuperducta, quam dicunt, impetigine delicati corporis pulchritudo fœdaretur. Putabant plurimi, tunc beatum Fulgentium ſub occaſione ipſius infirmitatis aut receſſurum ſimul à propoſito ſanctitatis, aut reddendum deinceps tepidum, ne uel regulæ communis parſimoniam cuſtodiret. Ille uerò contra ſpem omnium, miſericordiæ Dei

Abſtinentia eius incredibilis.

præuenientis anxilio gubernante, ex infirmitate corporis ampliores uires animi capiebat: & tanto abſtinentior, quanto debilior, de ſalute perpetua iugiter cogitabat: ſalutem uerò corporis arbitrio Domini committebat, hoc plerisque dicens: Scimus omnes ex epnlis uitam ſolere ſeruari, non ſanitatem poſſe conferri.

Nã ut ſanetur infirmitas, ſi explenda uidetnr gulæ cupiditas: qnare infirmantur etiam illi, qui conuiuijs lautioribus quotidie ſaginantur? Tolerabat ergo infirmitatem patienter, exercebat abſtinentiam ſatis humiliter. Paruuni nanque putans omne quod faciebat, de die in diem melior fieri geſtiebat. Hoc propoſitum cordis eius miſerator & miſericors Deus adiutorio ſnperni iuuaminis fulciens, nelociter ei corporalem reſtituit ſanitatem. Tunc animus uiri ſapientis altiori pietate commotus, cum tota mente mundum ſibi crucifigeret, & ipſe mnndo crucifixus, iter rectum à iuuentnte ſua, ſicut ſcriptum eſt, ambularet: portionẽ ſubſtantiæ ſuæ quamuis haberet fratrem iuniorem, nomine Claudium, per donationem ſoli contulit matri, ut à matte poſtmodum, ſi bene ſeruijſſet, dooaretur & fratri: ſic ſalubri conſilio ſuperbiam iunioris fratris edomare deſiderans, ut qui eſſe nolebat humilis propter pietatem, diſceret humilis eſſe propter hæreditatem: mater quoque ſanctiſſima poſt diſceſſum dulciſſimi filij, cuius iam non poterat obſeqnio lætificari, eius meruiſſet beneficio conſolari. Quantas ibi tunc uniuerſi laudes & gratias Domino retulerunt, cum uiderent beatum Fulgentium ſeculari cupiditate calcata, rebus, quas diſtrahere & donare pauperibus oon poterat, nè offenderet bonam matrem, renũciaſſe penitus, ut Chriſtum innenire mereretur doctorem? Finita iam fuerant cuncta, quæ eum in conuerſionis primordio uidebantur affligere: Sed quia hæc uita nunquàm poteſt ſine ſuis tenrationibns præteriti, naſcitur rurſus talis perſecutio fidei, ut ſanctæ memoriæ Fauſtum epiſcopum cogeret per diuerſas latebras commigrare: nec in ipſo monaſterio ſineret iugiter quieſcere. Tunc beatus Fulgentius timens aut illo loco ſolus temanere, aut de loco in locum ſtequentius tranſmigrare, conſulto prius epiſcopo Fauſto, uicinum monaſterinm perijt, ubi paucis & ſimplicibus fratribus Felix nomine Abbas præerat, amicus eius ab adoleſcentia, cum quò ſemper etiam laicus ſamiliariter uixerat. Tunc igitur eum Felix Abbas cum gaudio ſuſcipiens, imparemque ſe eius uirtutibus ſciens, & nomen & poteſtatem ei tradidit abbatis. Ille plenus ſtndio humilitatis, recuſabat priuilegium poteſtatis. Et poſt multa certamina pietatis, ex conſenſu totius congregationis, paſſus niolentiam charitatis, uix conſenſit eſſe collega boni conſortis. Ita duo uiri ſanctiſſimi diligentes æqualiter Deum & proximum, ambo moribns ſimiles, ambo meliores propoſito, conuerſatione æquales, unus ſcientia ſnperior, iugnm bonum gubernandæ congregationis excipiunt. O quàm felix ſeruorum Dei oumerus fuit, quibus cœperat præeſſe Fulgentius: O quantum fulgebat illud monaſterinm, cui diſpenſator permanſerat Felix. Dabant ſibi mutuis nominibus etiam ipſi non minoris laudis auſpicium. Felix uocabatnr Fulgẽtius, uiam Domini currens, & famam creſcente Fulgentij, capiebat fructnm ſui culminis Felix. Vnus tamen eornm, beatus nidelicet Fulgentius, docendis fratribus peculiariter nacabat: alter in quotidiano miniſterio ſolicitius laborabat. Superuenientibus fratribus unus uerbum Dei ſingulariter prædicabat, alter hoſpitalitatem diligenter præparabat, & hilariter offerebat. Nihil alter ſine conſenſu alterius faciebat: ſed ſic ambo cæteris eraot imperantes, ut ſub unius ſe regula crederent conſtitutos. Ità dum timebat Fulgentium offendere Felix, Felicemq; Fulgentius, mortificatis uoluntatibus proprijs uterque uiuebat, & de fratrnm, qnibus conſnlebant, utilitate laudabiles, & de mutua, quam ſibi reddebant inuicem, ſubiectione ſublimes. Quis iſtius affectus explicare poſſit loqnẽdo uirtutem? Quos quieta pax adunanerat, nec bella ualuerunt letalia ſuperare. Sed cum ſubito barbaricæ nuultitudinis prouincia turbaretnr incurſu, uidentes ſalutem temporalem fugæ præſidio nendicandam, labores ilicò perferendæ peregrinationis excipiunt, limatoque conſilio procul abſcedunt, ubi nulla belli naſcentis opinio, conſtruendi monaſterij præberet integram facultatem. Promouent igitur caſtra ſpiritalia duces inclyti cęleſtis exercitus, & per ignotas Aphricæ regiones, monachorum ſuorum caterua comitante, pariter gradiuntur, ubique ſacientes gaudinm bonis, inuidiam malis.

Deſiderũ proficiẽdi.

Thr. 3

Fidei perſecutio.

Fit Abbas monaſterij.

Cogitur ſugam capeſſere.

In territorio deniqne Siccenſi, dum cogitant certas ſedes ſtatuere, regionis fęcunditate delectati, uirorum & fidelium ſauore ſuſcepti, presbyter quidam ſectæ Arrianæ in ſundo Babardilla perſidiã prædicabat: cuiꝰ nomen quidem fuit inter homines Felix, ſed uolũtas aduerſus Deum ſemper inſelix, natione Barbarus, moribus ſæuus, facultatibus potens, catholicorũ perſecutor acerrimus. Hic beati Fulgentij nomen in illis regionibus clarum fieri ſentiẽs, reconciliandos occultè mnltos, quos deceperat, ſuſpicatur. Neque uirum dignum ſacerdotio, uerè adhnc eſſe monachum credidit, ſed eum ſub habitu monachi ſacerdotis officiũ putat implere. Et reuerà ſacerdotis officium etiam tunc laudabiliter implebat, non aliquantos reconciliãdo, ſed omnes, quos attingere poterat, ad reconciliationẽ ſaluraribus monitis inuitando: cuius ſermo dulcis & rectus, quia dura qnoque corda molliebat, nec immeritò hunc presbyterum ſic timere pro ſna perfidia compellebat. Arripit igitur presbyter, Inſani ſuroris ſtimulis conciratus, Dei ſeruos crudeliter perſequi, & per omnes uias cuſtodibus diſtribntis, ambulãtium ſimpliciter obſidet itinera. Neceſſarium qnippe fuerat athletas fortiſſimos, uoluntarijs abſtinentiæ laboribus ad omnem tolerantiam præparatos, perſequẽtium paulnlum tradi manibus: ut martyrialis agonis effecti participes, illata diſcerent ſnpplicia tolerare, probaturi quid proceſſiſſent, ſi flagellis membra omnia diſſipantibus, à fide uera minimè defeciſſent. Neſcientes igitur cogitationes maligni ſerpentis, habentesque fiduciam conſcientiæ, nihil timẽtes, ſimul ambo gradiebantur ſecum loquentes: Et ecce ſubito quaſi uiolentia ſæuiſsimæ tempeſtatis innadit incautos, diuidit innctos, ligat diuiſos, & feralibus uinculis oneratos, perducit ad presbyterum uinctos: Efficiuntur ſubito ſine crimine rei, ſine belli ſorte captiui. Quibns enim fugientibus nihil nocere potuerunt Mauri, pœnas ingerunt Arriani. Tunc antequàm tenerentur, Felix Abbas paucos ſolidos, unde fratrum ſuſtentabatur inopia, ſimpliciter ubi metus ſuaſerat, proiecit, & cuſtodiendos Dei ſeruis, ipſi Deo committit. O diuini ſingularis potentiæ miraculi. Nemo ualuit ſolidos illos proiectos adſpicere, nullus permiſſns eſt victum pauperum pauperibus tollere. Sed illi ſoli, qni ſic probandi fuerant, tenentur, ligantur, ad presbyterum perducuntur. Quibus ore terribili uiolentus presbyter intonat: Cur ex veſtris regionibus occultè ueniſtis Chriſtianos reges euertere? Bene enim miſer Chriſtianos reges eſſe dicebat, in quibus Chriſtum regem regum miſerabiliter exuſflauerat, & qnos filium patri æqnalem negare, ſimilis Antichriſto docuerat. Illis ad hæc ueraciſsimæ reſponſionis uerba parantibus, inferri præcepit

Felix, presbyter Arrianus Fulgentio infeſtus.

Siſtitur Arriano presbytero tum ſocio.

Vide crudelitatem hæretici.

pis uerbera primitus. Igitur Felix Abbas uehementi charitate commotus, Parcite, ait, fratri Fulgentio, q non poteſt tormenta perferre. Nolite iſtum cædere, inter ueſtras manus forſitan moriturum. Conuertatur in me ueſtra crudelitas: ego ſcio quid confitear, in me eſt omnis cauſa. Tunc dilectionis admiratione ſtupefactus, remoueri paulisper beatum Fulgentium iubet, atque illum grauius cædi miniſtris ſæuiſſimus imperat.

Cæditur ſanctus Fulgentius. Tunc hilari animo Felix Abbas uerberibus ſubditur. Dolorem quippe cum gaudio ſuſtinebat, quia beatum Fulgentium nihil adhuc pati uidebat. Ecce qualis fuit beatus Fulgentius circa commiſſos, ut uſque ad mortem diligi mereretur. Iſta quippe charitas beati Felicis, uitæ illius ſanctæ magnum perhibet teſtimonium. Neque enim ſalutem ſuam pro ſalute illius deſpiceret, niſi prius ſibi & multis utilem iocundumque ſentiret. Imitentur utroſque, qui Deo placere deſiderant. Alios doceat beatus Fulgentius ſic uiuere inter fratres, ut amentur, foueantur, & in ſummis neceſſitatibus adiuuandi, etiam ſi periculum non defuerit, iudicentur. Sumant alij de bono facto Felicis Abbatis exēplum, melioribus fratribus & in Dei timore plus proficiētibus, omnem gratiam bonæ uoluntatis impendere. Quando enim talis charitas inter fratres fuerit, qualis inter ſanctiſſimos uiros fuit, uis totius tentationis ſuperatur: inimicorum uerò pertinacia continuò frangitur: quamuis tunc ſæuiſſimus presbyter etiam de Felicis Abbatis iniuria minimè ſatiatus, nec beato Fulgentio parcendum putauit. Beatus autem Fulgentius, uir omnino delicati corporis, *Verberatur etiam Fulgentius.* utpotè ex familia natus illuſtri, uiolentos impetus fuſtium, repentini doloris acerbitate creſcente, non tolerans, ſicut ipſe nobis poſteà referebat, cogitauit presbyteri furentis inſaniam uel mollire, ſi poſſet, uel certè paululum, donec recrudeſceret, auocare: quò facilius inter ipſas moras inueniret, ſpatium reſpirandi, ne continuata pœna omnino intolerabilis fieret. Dico aliquid, ſi loquendi poteſtas tribuitur: dum cæderetur, exclamat. Tunc presbyter, putans eum confiteri uelle, iubet quieſcere cædētes, & ſic adhuc ad flagella ſuſpenſum, loqui præcepit quod uolebat. Vbi dū beatus Fulgentius eloquentiæ ſolitæ ſermonibus blādis, ſuæ peregrinationis narrare aggreſſus hiſtoriam, presbyterum faceret attonitum, diuque nimia uerborum ſuauitate delinitum, penè totius crudelitatis reddere oblitum, miratur presbyter beati Fulgentij facundiam, probat ſapientiam, magnumque aliquem uirum conijciens, erubeſcit inferre uiolentiam. Sed ne proderet ſuis ſuam ſuperatam fuiſſe ſæuitiam, Cædite, ait, iterum fortiter, & multiplicatis flagellis lacerate uerboſum. Me etiam, puto, ſeducere cogitat, longoque inanis fabulæ circuitu quid conficere moliatur, ignoro. Recrudeſcit iterum manus ueſana tortorum, flagellisque innumeris beatus Fulgentius exaratur.

Tandem presbyter de illata cæde confuſus, uirorū laudabilium merita ſentit, nec apud ſe eos tenere diutius auſus eſt: ſed deformiter decaluatos, ablatis etiā omnibus ueſtimentis, ex domo ſua nudos inaneſque *Poſt uerbera, cū ignominia dimittuntur.* proiecit. Sed nec illa decaluatio uiris ſanctiſſimis turpitudinem, nec nuditas attulit confuſionem: quos tolerata propter odium religionis iniuria, primæ tam confeſſionis decoraverat ornamento, ſuperna gratia fulciendos. Proceſſerunt itaque de domo presbyteri, tanquam de loco glorioſi certaminis, inſignis uictoriæ laureis coronati: reuerſique per campum, ubi fuerant capti, ſolidos, quos Abbatem Felicem proieciſſe diximus, integro ibi numero ſeruatos inueniunt, & quaſi ex diuina manu reſtitutos hilariter accipiunt, agētesque ineffabiles gratias Deo, qui conſolatur humiles in omni tribulatione eorum, reuertuntur ad proximos fratres. Huius autem crudeliſſimi facti deteſtabilis opinio, cunctam ſimul mœſtificat regionem. nunciatur etiam Carthagine fama. Inter alios quoque Arrianorum epiſcopos dolet mactatum graui cæde beatum Fulgentium: & quia parentes eius cognitos habebat idem epiſcopus, epiſcopumque beatum Fulgētium ſingulariter adhuc laicum dilexerat, aduerſum presbyterum ſuæ religionis & parochiæ, q cædis author extiterat, grauiter commouetur, uindicare beatum Fulgentium parans, ſi querelam de memorato presbytero deponere uoluiſſet. Sed beatus Fulgentius multis, ut hoc faceret, ſuadentibus: Non licet, ait, in hoc ſeculo uindictam quærere Chriſtiano. Nouit Deus, quomodo ſeruorum ſuorum defendat iniurias.

Iſte presbyter ſi grauiſsimi ſceleris inter homines, me agente, receperit ultionem, patientiæ nos apud Deum perdimus retributionē: maximè quia multos paruulos ſcandalizare poterit, ſi epiſcopi Arriani iudicium qualiſcunque peccator, tamen catholicus & monachus, quæram. Nolens ergo retribuere mala pro malis, & uitam ſuam ſciens neceſſariam bonis, ne quam forſitan hæreticorum uiolentiam denuo paterentur, ex illa prouincia rurſus egrediuntur, & ad vicina prouinciæ ſuæ loca celeriter regrediuntur: eligentes Mauros potius habere uicinos, quàm pati moleſtiſsimos Arrianos. Iuxta ciuitatem proinde, quæ Ididi nuncupatur, ſundare monaſterium incipiunt, ubi paruo tempore Domino ſeruientes, inſiſtebant operibus charitatis: donec ſubitò beatus Fulgentius Aegyptiorum monachorum Vitas admirabiles legens, inſtitutionū ſimul atque collationum ſpiritali meditatione ſucceſus, memoratas terras nauigio petere ſtatuit: duabus uidelicet ex cauſis, ut uel ibi depoſito nomine abbatis, ſub regula uiueret in humilitate, uel diſtrictioris abſtinentiæ legibus ſubderetur. Et quia deſiderium *Fulgentius meditatur profeſſionē in Aegyptum.* ſuum impediri poterat publicatum, quærit primitus occaſionem proficiſcendi Carthaginem. Dehinc ueniens ad ipſius mœnia ciuitatis, uno tantum fratre, cui nomen fuit Redemptus, ſocio peregrinationis electo, nauem conſcēdit, Alexandriam petiturus, nullos fortè ſumptus peregrinationis tātæ neceſſarios ferēs, *Pſ. 22.* ſed in Deo, qui diues eſt, ſpem ſuam firmiter ponens, ſuauiter canebat cum Dauid: Dominus paſcit me, & nihil mihi deerit. Ventis itaque flatu proſpero conſequentibus, Syracuſanum contigit feliciter portum. *Appellit Syracuſas.* Deinque ſummi prouidentia gubernante, ductus eſt ad hāc ciuitatem, ubi tunc eccleſiam catholicam beatus Papa Eulalius gubernabat, uir eximiæ ſanctitatis, admirabilis hoſpitalitatis, perfectiſſimæ charitatis: in cuius corde theſaurus ſapientiæ ſpiritalis abſconditus, multos talentorum Dominicorum negociatione ditabat. *Eulalius, Syracuſanus epiſcopus.*

Virtute enim diſcretionis ſuper omnia decoratus, monachorum profeſsionem ſingulariter diligebat: habens etiam ipſe monaſterium proprium, cui ſemper adhærebat, quoties ab eccleſiaſticis actibus *Monaſteriū S. Eulalij.* uacabat. Ad hunc ergo beatus Fulgentius ueniens, inter alios peregrinos hoſpitalitatis officio libenter excipitur, neque tamen diù latere permittitur. Mox enim, ſicut moris eſt, dum in conuiuio ſacerdotis dum de diuinis rebus ortus eſt ſermo, uirum ſingularis ſcientiæ locutio ſua continuò prodidit. Intellexit epiſcopus, ex ornatu ſermonis & reſponſionum moderatione, ſub monachico habitu magnum latere doctorem: diſtulit tñ eundem uel quis eſſet, cur uè aduenisset, conuiuis præſentibus, inter epulas quærere. Poſt prandium uerò cum meridiana

horis in domo ſua deambularet epiſcopus, per feneſtram reſpiciens, obſeruantē ſibi, ſicut cæteros, beatum Fulgentium uidit: quem continuo peculiariter uocans, de inſtitutionibus, ait, & collationibus loqui cœperas, dum prāderemus. Affer mihi, obſecro, codicem, ſi portas. Ille ſine mora iuſsis obediēs, codicem detulit, in quo quid contineretur, uerbis proprijs iuſſus exponit. Admiratur ſanctus Eulalius ſcientiā iuuenis, & tali hoſpite delectatus, cur ex Aphrica ueneri, diligenter inquirit. Ille metuens arrogantiæ notam, ſi deſiderium ſuum fateretur, incurrere: parentes inquit, meos quæro, quos in illis partibus uiuere peregrinos audiui. Verè enim parentes ſuos requirebat, quorum ſuauiſsimos mores imitari cupiebat. Intellexit epiſcopus reſponſum non manifeſtum, totiusque itineris eius per alterum fratrē (fuit enim ſimplex) inueſtigat cauſas. Ibi tunc beatus Fulgentius ſalubriter proditus, ueritatem ſimpliciter confitetur: iturū ſe ad ultimam Thebaidæ regionis eremum dicit, ut illic, ſicut lectio monebat, mundo mortuus uiueret, ubi maior abſtinentium numerus aſſumptioni ſuæ nullum gigneret impedimētum, ſed fortè potius præberet exemplum.

Hebr. 11.

Rectè facis, reſpondit epiſcopus, cupiens meliora ſectari: ſed ſcis, quoniam Deo ſine fide impoſsibile eſt placere. Terras, ad quas pergere cōcupiſcis, à communione beati Petri perfida diſſenſio ſeparauit.

Cōmunio Romana eccleſia.

Omnes illi monachi, quorum prædicatur mirabilis abſtinentia, non habebunt tecum altaris ſacramenta communia. Quid ergo proderit affligere ieiunijs corpus, ubi ſolatijs ſpiritalibus indigebit anima, quæ multo melior eſt corpore? Reuertere fili, ne uitæ melioris intuitu, periculum rectæ fidei patiaris. Ego enim quondam iuuenis, antequàm me pontificalis honoris gratia præueniret indignū, diu cogitaui ſanctiſsimæ huius profeſsionis in ipſius prouinciæ monaſterijs adimplere propoſitum, ſed hæc cauſa me prohibuit aſſumpta perficere. Cōſentit beatus Fulgētius monentis patris conſilio ſalutari, ſuæque intentionis feruore depoſito, ſuadetur ibi apud Syracuſas paucis menſibus degere, ſancto Eulalio præbente uictum & hoſpitium congruum.

Hoſpes hoſpitalitatem exercet

Sed quia bonæ mentis indoles nunquam uacat, charitatis opera ſemper exercens, in ipſo paruiſsimi hoſpitij quod acceperat, habitaculo cœpit hoſpitalitatem multis ſuperuenientibus exhibere peregrinus, & alterius indigens ſolatio, conſolādos ſuſcipere peregrinos. Miratur ſanctus Eulalius affluentem ſancti animi libertatem, magnoque gaudio ſaginatur, dum per manum beati Fulgentij, cui uictum quotidianum nihil habenti miniſtrabat, alimenta miniſtrari non habentibus uideret: Et ſi fas eſt dicere, comparatione minorum creſcere maiores ſolere, quamuis eſſet ſanctus Eulalius in pauperibus gubernandis omnino perfectus, opera tamen beati Fulgentij conſiderans, de die in diem plus miſericors efficiebatur & largus.

Ruſinianus epiſcopus.

Peracto itaque præſentis hyemis tempore, cura uehemens beatum Fulgentium commouet, epiſcopum quendam Rufinianum nomine, qui perſecutionis uiolentiam fugiendo declinans, ex Byzaceno concilio nauigauerat, ibique prouinciæ Siciliæ uicinus, in quadam breuiſsima commorabatur inſula, uitam monachi laudabiliter gerens, uidere indifferenter, ut eius admonitione ſecundo firmatus, quid facere deberet, agnoſceret. Hoc autem uolebat, non quia Eulalio Pōtifici minus credebat, ſed quia in rebus dubijs utiliſſimum ſemper eſſe multorum conſilium ſentiebat. Per multos itaque pedeſtris labores itineris ad illum Siciliæ ueniens locum, cui plus propinquior illa inſula fuerat, ubi ſanctus Rufinianus epiſcopus, habitabat, modica nauicula deportatus, ſacerdoti uenerabili uelociter præſentatur: a quo ſimiliter, ne in Aegyptum proficiſci perſeueraret, admonitus, redire protinus ad proprium monaſterium, neque tamen Apoſtolorum memoriam prætermittere, ſtatuit.

Romā petit religionis ergo.

Occaſione igitur nauigij felicioris inuenta, Romam uenit, & authorum ſecularium conſono ſemper ore laudatam caputque mundi ueraciter appellatam, feſtinus ingreditur ciuitatem.

Theodoricus in Italia Gothorum rex.

Fuit autem tunc in urbe maximum gaudium, Theodorici regis præſentia Romani ſenatus & populi lætificante conuentus. Vnde contigit, ut beatus Fulgentius, cui mundus fuerat olim crucifixus, poſtquam ſacra martyrum loca uenerabiliter circuiuit, omneſque ſeruos Dei, quorum in breui notitiam capere potuit, humili obſequio ſalutauit, in loco, qui Palma aurea dicitur, memorato Theodorico rege, concionem faciente, Romanæ curiæ nobilitatem, decus, ordinemque diſtinctis decoratum gradibus adſpectaret, & fauores liberi populi caſtis audiēs auribus, qualis eſſet huius ſeculi pompa glorioſa cognoſceret.

Inuiſit ſacra martyrū loca Fulgentius.

Neque tamen in hoc ſpectaculo libenter aliquid intuetur, neque illis nugis ſecularibus ſuperflua illectus delectatione conſenſit: ſed inde potius ad illam ſupernam Hieruſalem feliciter deſiderandam uehementer exarſit, ſalubri diſputatione præſentes ſic admonens fratres: Quam ſpecioſa poteſt eſſe Hieruſalem cęleſtis, ſi ſic fulget Roma terreſtris? Et ſi in hoc ſeculo datur tanti honoris dignitas diligentibus uanitatem, qualis honor & gloria præſtabitur ſanctis, cōtemplantibus ueritatem? Multa his ſimilia beatus Fulgentius illo die ſalubriter diſputauit, & iam toto corde monaſterium ſuum reuiſere cupiens, ad Aphricam uelociter per Sardiniam nauigauit, uix credentibus præ nimio gaudio monachis ſuis, beatum rediiſſe Fulgentium. Neſciebat planè ſancta fraternitas quid primitus ageret: utrum de abſentia patris quereretur, an potius de præſentia lætaretur. Nullus tamē auſus eſt eum, quia diſceſſerat, culpare, ſed cuncti potius ſatagebāt pro reditu eius Deo gratias agere. Iunguntur ſeruorum Dei gaudijs etiam laici, lætantur omnes honeſti ac nobiles uiri, quòd beatus Fulgentius Aphricanæ Eccleſiæ doctor prædeſtinatus, non diu fuiſſet in tranſmarinis regionibus occupatus.

Certatim denique ſinguli properant ampliora prębere ſolatia * pietatis, quibus foueretur animus reuertentis.

**charitatis.*

Offertur à quodam, nomine Syluestrio, benè Chriſtiano, & prouinciæ Byzacenæ primario, locus aptus monaſterio fabricando, cuius gleba pinguis ac fertilis, inſtituendis hortis optabili fœcunditate congrueret, & quod plus eligendum uidebatur, longè adhuc à furore bellico conſtitutus, quietiſsimæ pacis ſecuritatem pleniſsimam daret, honeſtis plurimis per uicinas poſſeſsiones commanentibus: quorum frequens oblatio, tranſactionem monachis facillimā promittebat, ut regnum Dei quærentibus, nulla cura ſecularis tranſactionis obſtreperet.

Conſtruit monaſteriū Fulgentius.

Libenter beatus Fulgentius hominis religioſi deuotam ſuſcipiens oblationem, ſine mora in loco ſibi conceſſo monaſterium fundat, plurimoſque ad conuerſionem pijs monitis inuitando, monachorum multiplicat numerum, & magnæ congregationis efficitur pater. Quamuis ſanè ſpiritalia meditari iugiter concupiſceret, ampliori tamē ſolicitudine diſtendi compellitur, ocium ſanctum quærens ex dilectione ueritatis, & negotia multa ſuſcipiens ex neceſſitate charitatis. Vnde uictus aliquando contemplatione meliorum, lectioni & orationi tantum uacare deſiderans: cogitauit diu, quomodo ſarcinam præſentis oneris abijceret, & ſub aliorum regimine conſtitutus, ipſe potius ſub regula uiueret, quàm uiuendi regulam cæteris

teris traderet, ſecundum Dei præceptum magis utile iudicans imperantibus obedire, quàm obedientibus imperare. Cogitanti uerò ea diutius, talis ſubito ſententia naſcitur. Eſt in medio uadoſi maris ſinu monaſterium Vincenſi litori proximum, Benneſenſi autem maxima ex parte contiguum, ubi neque hortos colere paruiſſimi ſcopuli limes ſinit anguſtus, neque ligni uel potabilis aquæ conſolatio ſaltem miniſtratur exigua, ſed rei utriuſque per breuiſſimas nauiculas quotidiè ſufficientia præparatur. In hoc monaſterio rigidi propoſiti diſciplina antiqua ſeruatur, ab infantia ſua plurimis uſque ad decrepitam ſenectutem ſanctiſsimè ibi uiuentibus, ſanctæque profeſſioni congrua opera laudabiliter exercentibus. Vbi tunc duo presbyteri peculiares, & meritò mirabiles, & immaculatæ ſenectutis honore uenerabiles, abbatis officio fungebantur, nunquàm de cœnobio recedentes, ſed eccleſiaſticæ dignitati multos uiros idoneos nutrientes.

Clàm alius petit cœnobium poſito abbatis nomine.

Ad hoc igitur monaſterium clam beatus Fulgentius proficiſcitur, ibique in congregatione tam maxima nomen ponit abbatis, & adunatus multitudini monachorum, fulget quidem ſuper cæteros ſcientia mirabili, eloquentia ſpiritali, ſed ſubijcitur omnibus laudabili humilitate, obedientia ſingulari. Memor quippe illius euangelicæ ſententiæ, qua Dominus noſter, dicit, Non ueni facere uoluntatem meam, ſed uoluntatem eius qui miſit me patris:

Ioan. 6

Omnes ſuas mortificat uoluntates: ieiunijs inſuper, orationibus, uigilijs & abſtinentiæ uacans, totumque ſe cum uitijs & concupiſcentijs ſecularibus crucifigens, manibus etiam ſuis delectabiliter operabatur. Nam & ſcriptoris arte laudabiliter utebatur, & palmarum folijs flabellos ſæpiſſimè contexebat. Cui operi, etiam cum fuiſſet abbas, in ſuo monaſterio uacabat. Lectioni autem in cellula frequenter coram fratribus inſiſtebat, apud omnes amabilis, honorabilis & iucundus. Sed quanta in eodem monaſterio lætitia, tanta in illo exorta eſt triſtitia. Gaudebant iſti, qui eum ſuſceperant: dolebant illi, qui amiſerant.

Naſcitur inter eos noua pugna charitatis. Iſti nouum ſocium tenaciter amplectuntur, illi antiquum patrem reddi ſibi ſuppliciter deprecantur. Illi ſe ornari de eius præſentia, illi de abſentia deficere confitentur.

Humilitas ſancti uiri

Beatus uerò Fulgentius magis uolens diſcere quàm docere, conſentit hic eſſe, ubi fuit inferior, & trepidat illuc redire, ubi cunctis poſſet eſſe ſuperior. Tunc abbatis Felicis & omnium fratrum, quos reliquerat, dolor ex neceſſitate conſilium ſumens, patrocinio ſancti Fauſti epiſcopi inſulanos monachos pulſat. Ille protinus epiſcopali authoritate ſuum eſſe monachum Fulgentium allegat, ſibique reddi, & ubi ipſe iuſſerit, uiuere debere confirmat.

Minatur excommunicationem contradicentibus: ipſum uero Fulgentium, niſi conſentiat, inobedientibus ſimilem pronunciat iudicandum. Quid multa?

Cogitur redire ad abbatis officiũ. Fit ſacerdos.

Deponitur rurſus beatus Fulgentius ad monaſteriũ proprium, ſubire præcipitur abbatis officium: & ne iterum a deſiderio ſpiritali mutabilis fieret, repente eum ſacerdos presbyterum conſecrat, ut abbatis & presbyteri decoratus officio, nec monaſterium relinquere, nec in alia poſſet eccleſia fortuito ordinari.

Victus ergo, & honoris compedibus uinctus, cœpit iam beatus Fulgentius æquanimiter monaſteriũ ſuum regere, famaque creſcente laudabili, ſuper omnes Aphricæ prouincias innoteſcere: in ipſo autem Vintorum territorio tanquàm proprius epiſcopus honorari, paratis omnibus, quandocunque facultas ordinandi epiſcoporum cõceſſiſſet, beatum Fulgentiũ primum ſacerdotem uocibus petere & mentibus, nec alterum niſi beatum Fulgentium ſibi conſecrari permittere. Deſiderium deinde populorum Deus uidebat, ipſum quoque beatum Fulgentium non latebat.

Non licet ordinare epiſcopos.

Sed quia tunc regalis authoritas epiſcopos ordinari prohibuerat, nec uiduatis plebibus prouidere paſtores licebat, ſecurus huius interdictionis tempora trãſigebat, ſuperfluum iudicans honorem fugæ præſidio recuſare, quem nec dare alicui fas erat, nec accipere. Poſtquàm uerò ſacra turba Pontificum, qui remanſerant, communicato inter ſe conſilio, definierunt aduerſus præceptum regis in omnibus locis celebrare ordinationes Pontificum, cogitantes, aut regis iracundiam, ſi qua forſitan exiſteret, mitigandam, quò facilius ordinati in ſuis plebibus uiuerent: aut ſi perſecutionis uiolentia naſceretur, coronandos etiã fidei confeſſione, quos dignos inueniebant promotione: miniſterium uerò ſuum facilius impleturos, atque inter ipſas tribulationes proprijs plebibus ſolatia præſtituros: fit repente communis aſſumptio, presbyteros, diaconos, & ſi quos inueniret electio, rapere, benedicere, conſecrare, certatim in locis ſingulis properantibus, ne in tali ſtudio aliquis aut tardus aut nouiſsimus uideretur.

Fugit epiſcopatum.

Tunc beatus Fulgentius eligentium uota uelociori præueniens fuga, latebris incertis abſconditur, nec quæſitus ullatenùs inuenitur. Plebs ipſius loci, ubi fuerat monaſterium conſtitutum, differre ſuam prorſus electionem, donec inueniret beatum Fulgentium, cogitabat. Veruntamen timens, nè, dum diù beatus Fulgentius quæritur, fama hæc Carthaginem perueniret, atque inde rurſus regalis interdictio naſceretur: ita compellente feſtinationis neceſſitate, ſuadentur ſibi de ſuis clericis alterum quærere. Sic per multa loca, ubi beatus Fulgentius aut ſolus, aut primus electus eſt, poſtquàm minimè potuit inueniri, dedit alijs honoris ſummi licentiam. Repleta iam fuerat prouincia Byracena nouis ſacerdotibus, & penè uix paucarum plebium cathedræ remanſerant deſtitutæ: regis quoque commota ſæuitia cunctos iam decreuerat exilio mancipandos, in ipſum primitus ordinatorem, id eſt, primatem, nomine Victorem, procedente ſententia: qui iam à ſeruis regis exeuntibus captus, ad Carthaginem ducebatur: & omnino ſuccedente maiore triſtitia, uerſa fuit in publicos luctus ordinationis aſſumptæ lætitia. Tunc occultis nuncij edocentibus, tranſiſſe tempus faciendæ ordinationis, beatus Fulgentius putans, cathedris quammaximè proximis epiſcopos haberi proprios, ipſe rurſus monaſterij ſui congregationi gubernator reuertitur, nihil dubitans, neque formidans, ſed omnino ſe pontificalis dignitatis euaſiſſe ſarcinam gaudens. Veruntamen altiori conſilio Deus noſter prædeſtinata perficiens, cui dederat docendi ſalubriter facultatem doctrinæ ſalutaris dare iam uolebat authoritatem, ne deeſſet fidei Catholicæ contra Arrianos fideliſſimus prædicator. In tempore ergo tribulationis abſcondere noluit uas electionis, per quem diſpoſuerat implere officium prædicationis.

Felix, diaconus ambitioſus

Erat adhuc Ruſpæ oppidum nobile, clariſſimis habitatoribus prorſus illuſtre, cui nullus fuerat epiſcopus ordinatus: quia Diaconus quidam Felix nomine, qui ambire uoluerat, repudiatus, honorem Pontificis in illo loco nec ipſe merebatur, nec alterum patiebatur accipere. Frater quippe illius germanus, amicus procuratoris, per potentiam ſecularis actionis miniſtrabat uires ambitionis. Dolor honeſtorum ciuium mentes uehementer agitabat, cur ſoli remanſiſſent ſine patre ſpiritali, qui uidebantur ſuper cæteros excellere nobilitate carnali: cũ repente fama uerax dolẽtibus nũciat beatũ Fulgẽtiũ, quẽ tot loca primo ſacerdocio iudicauerãt dignũ, nul

lateñs in tẽpore ordinationis inuentum, remanſiſſe presbyterum, gloria maiore ueſtitum, ꝙ honoris ſuperioris ſic calcauerat appetitum. Illis, quibus diſplicebat ſuperbus ambitor, placet iſte laudabilis excuſator. Conſentitur ab omnibus, ipſum ſibi eſſe ſeruatum, propterea minimè tantis plebibus ambientibus ordinatum. Neſciente igitur beato Fulgentio, Victor primas in itinere petitur à Ruſpenſib⁹ & uicinis epiſcopis ordinandi Fulgentium licentia datur. Tũc aggregata uiolentæ multitudinis manu, repentè beatus Fulgentius, dolens oculos, in cellula propria reperitur: inuaditur, tenetur, ducitur, & Pontifex eſſe nõ rogatur, ſed cogitur.

Cogitur ſuſcipere Ruſpenſem epiſcopatũ.

Inde ad epiſcopũ, q admonitus fuerat ordinationẽ celebrare, pductus, ignoti populi conſtituitur pater, ita ut in illo Propheticum illud compleri uideretur oraculum, Populus quem nõ cognoui, ſeruiuit mihi. Nimis autem gratiſsimus uiri ſapientis adſpectus, & fauores populi ſuffragantis augebat, & à quocunque tunc uidebatur incognitus humilitate ueſtium blandus, modeſtoque inceſſu uenerabilis habebatur. Cum uerò loqui quippiam, cogente interdum ratione, uoluiſſet, in eius ore omnis turba pẽdebat, ex locutione familiari conſiderans, qualis eſſet ſpiritalis magiſtri futura doctrina. Propter quod ex omnibus poſſeſsionibus, ubicunque tranſibat, populus confluxerat ad ſauendum, Ruſpenſi Eccleſiæ quanto ſerius, tanto meliorem confitentes proueniſſe Pontificem. Diaconus porrò uidens ſuæ ambitionis conatus uaniſsimos defeciſſe, quod ſolum remanere deluſo poterat, ſæuit, & tardus, innumeris congregatis, uenienti filio pacis ſcandalum, ſicut ſacer loquitur Pſalmus, iuxta ſemitã ponit. Viam igitur, per quam ueniebat Dei ſeruus electus, obſedit ambitor infeſtus. Sed ubique ſimplicibus ſubuenit Chriſtus, nec impediri poteſt ab homine ſacerdotis electio, quam nõ præcedit ambitio. Neſcio quo ſanctiſpiritus admonentis imperio, per alteram uiam populus qui præcedebat ambulauit, & beatum Fulgẽtium, dum adhuc hoſtis ſedet in uia, ſuper ſuam cathedram collocauit. Celebrata ſunt eodem die diuina ſolenniter ſacramenta, & de manibus beati Fulgentij communicans omnis populus, lætus abſceſſit. Quod poſtea Diaconus audiens, diuinæ uoluntari, licet tardius, ceſsit. Hunc ilico reuertentem beatus Fulgentius benignè, affabiliter, clementer excepit, ita ut eum poſtea presbyterum ordinaret. Sed ultionem debitam diuina iuſtitia demonſtrauit omnino uelociter. Ipſe enim Diaconus, iam presbyter, intra annum mortuus, & procurator ei conſentiẽs ad penuriam redactus, dederunt pœnas temporalis audaciæ, quibus potens eſt Deus præparare in futuro gratiam cæleſtis indulgentiæ. Nos illud propterea uel commemorandum putauimus, ut oſtenderemus hinc maiorem beato Fulgentio creuiſſe circa ſingulos authoritatem, dũ cognoſcerent in iſtis uigilaſſe diuinam ſeueritatem.

Ps. 17.

Diaconus repulſus ſæuit in Fulgentium.

Ps. 139

Miſſã celebrat.

Suſcepit interim beatus Fulgentius epiſcopatum ſine aliqua ambitione, cum maxima deuotione manente in contradictoribus Domini ultione. Nec ita factus eſt epiſcopus, ut eſſe deſiſteret monachus: ſed accepta Pontificis dignitate, profeſsionis prætéritæ ſeruauit integritatẽ. Seruata uerò profeſsionis integritas, plus ornauit Pontificis dignitatem. Nunquam denique precioſa ueſtimenta quæſiuit, aut quotidiana ieiunia prætermiſit, aut conditos ſuauiter cibos uel inter hoſpites manducauit, aut diſcumbendo ſaltem requieſcere & ſoluere rigidum propoſitum uoluit, ſed una tantum uiliſsima tunica ſiue per æſtatẽ, ſiue per hyemem patienter indutus fuit. Orario quidem, ſicut omnes epiſcopi, nullatenus utebatur: pelliceo cingulo tanquàm monachus utebatur, ſic ſtudio humilitatis ambitionem ueſtium corporalium fugiens, ut nec ipſa calceamenta ſuſcipiens clericorum, aut ultimis caligis in tempore hyemis, aut caligulis in tẽpore æſtatis ſimpliciter uteretur. Intra monaſterium ſanè interdum ſoleas accipiebat, frequenter nudis pedibus ambulabat. Caſulam precioſam uel ſuperbi coloris, nec ipſe habuit, nec monachos ſuos habere permiſit. Subtus caſulam nigello uel lactineo pallio circundatus inceſsit quando temperies aeris inuitabat, ſolo pallio intra monaſterium coopertus. Scapulis uerò nudis nunquàm à nobis uiſus eſt, nec depoſito ſaltem cingulo ſomnum petiuit. Suæ autem cõtinentię Deo teſte fiduciam gerens, in qua tunica dormiebat, in ipſa ſacrificabat: & in tẽpore ſacrificij mutanda eſſe corda potius, quàm ueſtimenta, dicebat. Huic beatiſſimo ſacerdoti nullius aliquãdo eatorſit cuiuslibet generis carnes accipere, ſed ſola ſimpliciter olera, ptiſanas & oua, quandiu iuuenis fuit, ſine oleo, poſtquàm uerò lenuit, ſuperfuſo oleo mãducauit: ideo perſuaſus oleũ accipere, nè caligo præualens oculorum, lectionis impediret officium. A uino autem ſanus ſemper abſtinuit. Si quando uerò compellente infirmitatis neceſſitate, uino modico uti cõpulſus eſt, calicibus plenis aqua ſuperfundens quippiam meri, nec ſaporis eius, nec odoris iucũditate fruebatur. Antequàm uigiliæ à fratribus nunciarentur, ipſe ſemper corde & corpore uigilans, aut orabat, aut legebat, aut dictabat, aut cuicunque ſpirituali meditationi ſolus uacabat: quia ſe per diem filiorum Eccleſiæ neceſsitatibus occupari iugiter ſciebat. Ad agendas cum ſeruis Dei uigilias interdum deſcendebat, ſed priuatas apud ſe uigilias ſtudijs, quæ dixi, multo laudabilius exercebat. In nullo autem loco uiſus eſt ſine monachis habitare: propter quod à ciuibus Ruſpenſibus hoc primum beneficium ordinatus epiſcopus poſtulauit, ut fabricando monaſterio locum congruum darent. Tunc ex pluribus ciuibus, obedire feſtinantibus optimo ſacerdoti, quidam nomine Poſthumianus, Chriſtianiſsimus & inter ſuos nobiliſsimus ciuis, agellum proprium fideliter obtulit, non longè ab eccleſia conſtitutum: ubi pinis conſurgentibus in excelſum, ſpecioſi nemoris uirebat amœnitas. Excepit beatus Fulgentius libentiſſimè locum, cuius etiam ligna neceſſaria futuræ fabricæ conſpiciebat: protinusque beatum abbatem Felicem uenire uelocius perſuaſit, cum maxima penè totius congregationis multitudine, niſi quòd pauciſsimos fratres in illo monaſterio dereliquit, quibus unum ex fratribus, Vitalem nomine, præpoſuit. Tali uerò charitatis lege monaſteria utraque præcipiebat uniri, ut quaſi non fuiſſent locis diuiſa, ſic eſſent unanimitate coniuncta. Si quos autem nouos monachos uel in iſto, uel in illo monaſterio Chriſtus acquireret, tempus inter ſe conuerſionis ordinemque ſeruarent: & ſi quando ad ſe uidendos, iubentibus duntaxat prioribus, uenirent, non ut hoſpites ſed quaſi unius congregationis homines ſuſciperentur: beati uero Fulgentij epiſcopi prouiſione communiter gubernati, patrem ſpiritalem ſimplici uenerarentur affectu: ſic beato Fulgentio ſingula diſponente ne ſuſcepta regendorum ſarcina clericorum, conſolationem perderet monachorum.

Honores non illi mutãt mores.

Eius ueſtitus

Carnibus perpetuo abſtinuit.

Itẽ uino ſan⁹

Nuſquam degit ſine monachis.

Interea repente diriguntur miniſtri regalis furoris, ut detentus etiam ipſe, cum cæteris in exilium Sardiniam confeſſor Chriſti nobilis truderetur. Abductus ergo uelociter, licet doleret eccleſiã ſuã nullis adhuc eloquiorũ ſuorũ monitis eruditam, remanſuram, protinus deſtitutam: ſapienter tamen triſtitiam gaudio maiore uincebat, quòd tam glorioſæ confeſsionis eſſe particeps inchoabat. Comitantibus ergo monachis ſimul & clericis, magiſter

Truditur in exiliũ.

egregius

egregius utriuſque profeſſionis exijt, flentibus laicis omnibus, de cathedra honoris ad locum beati certaminis, paratus fidem Catholicam mente libera, uoce ferti coram regibus & poteſtatibus confiteri. Suſcepit eũ Carthago uenientem, fructumq; eius notitiæ in paucis diebus fideliter guſtaot, multa obtulit munera: quæ beatus Fulgentius monaſterio illi, quod fabricari delegauerat, profutura mandauit. Ipſe uerò nauem crucifixo corde & corpore nudus aſcendit, habẽs ſecum plurimas diuitias ſcientiæ ſingularis, quibus omnes ubicunque ueniebat, indeficiente largitate paſcebat. Inter alios ſanè epiſcopos, cum quibus exilium cõmune ſuſceperat, tempore ordinationis erat inferior, ſed patientiæ & charitatis uirtute non inferior. In rebus enim dubijs ubi quàm maximè conſiliũ petebatur, ſi quando inter ſe confeſſores beatiſsimi de communi utilitate tractabant, ultimus quidem ſedebat: neruntamen ipſius ſententiam Primas uel omnes qui Primatem ſequebantur, audire & facere cupiebant: quamuis ille nihil ſibi per uanam gloriam uendicans, deferret honorem congruum prioribus ſuis. Si enim cogebatur reſpondere conſulentibus, ita paratus erat ſemper obedire iubentibus, nè præſumeret aliquid extorquere nolentibus. Poſt deliberationis autem longiſsimas moras, quicquid definitio communis inuenerat, eloquenter allegandum ſenſibus cæterorum beato Fulgentio dimittebatur. Hinc etiam quãdocunque tranſmarinis literis de fide uel de diuerſis quæſtionibus interrogabantur epiſcopi, reſpondere pro omnibus ab omnibus ei imponebatur. Ita ſicut sãctæ memoriæ Aurelius, Carthaginenſis antiſtes eccleſiæ, inter ſua priuilegia meruit, ut literas ex Aphricano concilio dandas ſolus ipſe ſcriberet: ſic iſte meruerat, ut literas ex illo concilio dirigendas, ſolus ipſe dictaret. Sexaginta quippe & eo amplius epiſcopos túc catena ligabat exilij, quorũ lingua & ingenium beatus Fulgentius epiſcopus fuit. Propterea quandocunque reſcribebat conſulentibus, epiſcoporum cæterorum dicebantur nomina in titulo, ſed ſolius beati Fulgentij ſermo tenebatur in ſtylo. Præter iſtas quoquè publicè tractatus epiſtolas, ſi quis fortè ex ipſis epiſcopis abſentem plebem ſuam corrigere uel monere uoluiſſet, ad beatum Fulgentium ſuppliciter accedebat, & per miniſterium linguæ eius, officium ſuæ diſpenſationis implebat. O mirabilem uirum, non ſibi ſoli, ſed & omnibus natum. Sola enim Ruſpenſis Eccleſia meruerat doctorem, & pars maxima cõcilij Byzaceni de ipſius ſermone uiuebat. Quicunque in qualibet ſacerdotum exulantium plebe tentabat inquietus exiſtere, uel epiſcopi proprij iuſſa contemnere, beato Fulgentio dictante, ſic corripiebatur abſens, ut ſatisfactionis remedium quærens, enauigato mari continuo fieret præſens, & per ipſum beatum Fulgentium, cuius eloquentiam ſenſerat excommunicatus, impetraret ueniam ſalubriter humiliatus. Ipſe nanq; beatus Fulgẽtius erat ultor, ipſe interceſſor: cũ collega ultor, pro miniſtro interceſſor. Ab ipſo procedebat gladius, unde ſuperborum ceruix dura cæderetur: & per ipſum rurſus beneuolentię medicina præbebatur, donec ſupplicum fratrum puſillanimitas ſanaretur. Inter ipſa ſanè primordia glorioſi exilij, monaſteriũ congregare, paucos ſecũ monachos ducens, minimè potuit: ſine fraterna tamen congregatione uitam ducere neſciẽs, coepiſcopos ſuos, Illuſtrem ſcilicet & Ianuarium, habitare ſecũ perſuaſit uolentes: quibus unico feruens charitatis affectu, ſimilitudinem magni cuiuſdam monaſterij, monachis & clericis adunatis, ſapienter effecit. Erat quippe eis communis menſa, commune cellariũ, cõmunis oratio ſimul & lectio. Nullus ſe ſuper alterum inſolẽter efferebat, nec proprijs fratribus am

Ei⁹ ſententiam quanti fecerint epiſcopi exules.

Nomine om̃. epiſcoporum reddit reſpõſa literis.

Sexaginta epiſcopi exules.

Efficacia ſcriptorum Fulgẽtij.

Monachi & clerici ſimul degunt

plius aut peculiarius conſulebat, niſi quòd magis illi monachi, qui beatum Fulgentium ſequebantur, diſtrictioris abſtinentiæ regulam cuſtodientes, nihil omnino proprium poſsidebant, nec inter alios clericos clericorum more uiuebant. Talis erat beati Fulgentij eruditio, quæ ſpiritalibus monitis ita ſubiectorũ ſibi corda trãſferret à terrenis uoluptatibus ad ſpiritales cæleſteſq; delicias, ut boni propoſiti manente cenſura, non ſeducerentur infirmorum fratrum inertia, nolentium imitari, quæ quotidiè ante oculos eorum gerebantur exempla. Quis illius habitationis digne explicet laudes? Domus illa tunc Calaritanæ ciuitatis oraculum fuit. Illuc enim ueniebat afflictus, percipere remedium conſolationis: ibi gerebantur inter diſcordãtes pacis & concordiæ pacta fidelia. Diuinam uolentibus audire diligentius lectionem, miniſtrabat ibi Dominus pleniſsimæ expoſitionis ædificationem. Delectabat nobiles uiros, ſi fieri poſſet, quotidie beatum Fulgentium cernere diſputantem: libebat indigentiã ſuſtinenti, inde petere ſuppliciter eleemoſynam corporalem, undè doctrinam quoquè ſumerent ſpiritalem. Frequenter enim beatus Fulgentius, quos, multa largiẽdo, de tẽporali fame liberabat, renunciare ſeculo, ſapienter admonendo, faciebat, & quamuis nihil habentes, habẽdi uoluntatẽ contemnere ſuadebat: ita cupidus ſemper acquirendæ ad cœnobiũ fraternitatis ut quamuis omnibus omnia noſſet eſſe, monachorum tamẽ profeſsioni ſociare cunctos & optaret, & uellet. Hæc fama per ſingulos dies creſcens, Carthaginenſis quoquè eccleſiæ populos ad maiora gaudia prouocabat, & certiſsimis teſtibus ex illa prouincia uenientibus, beatũ Fulgentiũ commendabat abſentibus. Interea Traſamundi regis aduerſus religionem Catholicã mens implacabilis & ira terribilis, inter aſperas perſecutiones ſubdolaſque factiones, quibus æqualẽ Deo patri negare Chriſtum Catholicos nunc terroribus cogebat, nunc promiſsionibus inuitabat, ſub intentione plus decipiẽdæ multitudinis ſimulare cępit, rationem ſe ſimpliciter inquirere Catholicæ religionis, reperiri neminem putans, cuius poſſet in ſuis erroribus aſſertione cõuinci. Proponebat deniquè multas ineptarũ tendiculas quæſtionum, nec ſi quis ei reſpondere uoluiſſet, aut deſpiciebat, aut repellebat: tantũ mò quaſi patienter audiens, ſatisfieri ſibi non poſſe iactabat. Et reuerà quis hominum tam obdurato corde uoluiſſet lumen oſtendere ueritatis? Efficiebat tamen plurimos religioſos, audaces fidei ſuæ conſtantia, per occaſiones à Domino præparatas, illudioſi regis conuincere blaſphemias. Dicitur autem requirenti diutius, quis pleniſsimè poſſet teſtimonijs euidentibus uendicare ueritatem catholici dogmatis, eſſet inter epiſcopos exulantes beatũ Fulgentium, cui nihil deeſſet in ſcientia, plurimum redũdaret in gratia, qui ſapienter & eloquenter roganti regi ſatisfaceret. Protinus rex probare cupiẽs ſacerdotem, cui generaliter teſtimonium bonum tota noſtræ religionis perhibebat Eccleſia, ſeruum ſtrenuum celeriter dirigit: a quo ſine mora ductus atq; perductus, intrauit Carthaginẽ lætus: ubi tanquàm fideliſsimus diſpenſator, erogandi talenta ſibi credita reperiens occaſionem, cœpit in hoſpitiolo proprio uenientes ad ſe catholicos orthodoxos diligẽter erudire, rationem reddens, quomodo pater & filius & ſpiritusſanctus, manente trium perſonarum differentia, Deus unus a fidelibus prædicetur. Tanta autem fuit beato Fulgentio facũdi ſermonis ſuauitas, tanta in uultu eius micabat hilaritas, ut certatim fideles uniuerſos sãcta charitas traheret uel interrogare doctiſsimum uirum, uel audire quoties ad interrogata reſpondebat. Ille uerò uerbum Dei ſine inuidia tabeſcente communicans,

Pertrahit multos ad monaſticẽ.

Perſecutio Traſamũdi.

Traſamũdus ad ſe accerſit exulẽ Fulgẽtium.

occurrebat interrogationibus omnium, neminem deſpiciens: nullum iudicans improbum: paratus etiam ipſe, ſi cui fortè Deus per ſpiritum ſanctum melius reuelaſſet, audire uel diſcere, tenere, ſequi, approbare, ſub officio doctoris, humilitatem diſcipuli benignus & mitis exercens. Vnde contigit, ut multo doctior & ſeipſo melior fieret, lucra Chriſto maiora perquirens.

Fructus doctrinæ S. Fulgentij apud Carthaginem.

Alios enim iam rebaptizatos, errorem ſuum plangere docebat, & reconciliabat: alios autem, ne ſuas animas pro terrenis commodis perderent, admonebat: & quos iam perditioni proximos ſentiebat, ita blandis ſermonibus leniebat, ut propter eius beneuolentiam uerecundarentur cogitatam implere malitiam, reuerſique uelociter agerent pœnitentiam. Confortati alij uerbis eius, & doctrinæ eius ſale conditi, redarguebant Arrianos hæreticos cum omni fiducia. Sic mirabili gratia factum fuit, ut per unum ſacerdotem, cuius ſapientiam rex uoluerat experiri, ſapientũ numerus apud Carthaginem creſceret, & per miniſterium perſecutoris fides Catholica incrementum potius, quàm defectum, acciperet. Hæc omnia rex per occultos nuncios diſcens, egregij ſacerdotis ingenium, ſapientiam, doctrinam, fidem, pietatem, manſuetudinem, continentiam probat, & conuenientem famæ ſuæ præconijs talem eſſe, qualis prædicabatur, agnoſcit.

Traſamũdus Fulgentio quæſtiones proponit.

Dictat proinde quædam, ueneno plena perfidiæ, legenda ei, & celeriter dirigit reſponſionem ſibi flagitãs reddi. Suſcepit hæc doctiſſimus põtifex, & lõgiſſimæ narrationis ineptias per obiectionũ capitula diuidẽs, reſponſiones ſubiecit breues, probabiles, neceſſarias, authoritate teſtimoniorum graues, & totius rõnis lumine radiantes. Quas cũ multis ſapiẽtibus uiris diù multũq; collatas, & ad populi fidelis notitiam perductas, regi quoq; longa expectatione ſuſpenſo tradidit ingerẽdas: quas ille barbarus intentiſſimè perlegẽs, qa nũquàm prædeſtinatus fuerat ad ſalutẽ, laudat ſapientiam, miratur eloquentiam, prædicat humilitatem, neq; tñ meretur intelligere ueritatem. Carthaginenſis autem populus, triumphi ſpiritalis interpres, propoſitiones regis fuiſſe conuictas læto murmure cõfitetur, & catholicam fidem ſemper eſſe uictricem, coniunctis beati Fulgentij laudibus gloriatur.

Iterum proponit alias.

Adhuc tamen rex uirum doctiſſimum probare deſiderãs, de alijs eum quæſtionibus rurſus interrogat, & interrogationem ſuam ſemel tantum beato Fulgentio præcepit legi, neque meditandi, neque deſcribendi tribuẽs facultatem. Timebat enim, ne uerba eius conuincenda, ſicut prius, ſermonibus eius insererentur, totiusq; ciuitatis iudicio uictus eſſe iterum reprobaretur. Beatus uerò Fulgentius ſemel ſibi lecta uix recolere præualens, reſpondere differebat: ſed reſpondere eum rex magis ac magis imperabat, reſponſionis arguens moras, & cautelam ſanctiſſimi uiri, diffidentiã iudicans. Vnde idem pontifex diſcretionis uirtute ſubnixus, ne qua forſitan per populum mendacia ſpargerentur, quibus fingeretur aut non potuiſſe, aut noluiſſe beatũ Fulgentium regalibus quæſtionibus obuiare, tres libellos mirabiles facit: ubi memoratum regem ſimpliciter alloquens, totius quæſtionis ſeriem, quam tenui auditu perceperat, latè reuentilabat, docens animam rationalẽ Chriſto Domino in ſuſceptione carnis minimè defuiſſe.

Fulgentius accuratè reſpondet.

Tunc rex admiratione maxima repletus, nihil amplius eſt interrogare uiſus, niſi ꝙ unus ex epiſcopis eius, Pinta nomine, quaſi reſpondere conatus, tacere potius noluit, quàm reſpõdere aliquid potuit. Cui tamen ilicò beatus Fulgentius alterius operis, quod aduerſus Pintam titulauit, diſputatione ueridica reſtitit, & in prima defenſione ſua uictos aduerſarios, temerariè ſatis oſtendit repetiſſe certamen.

Opus Fulgentij aduerſus Pi.

Itẽ de ſpirituſancto commonitoriũ.

De ſpirituſancto interroganti presbytero Abragilæ, per commonitorium paruiſſimum teſtimonia protulit plura, docens eum, cum patre & filio Deum unũ ſimpliciter confitendum. Cuius etiam commonitorij ſententias inter utrunque illius temporis opus ordinauit oportere deſcribi, legentibus omnibus fidelibus Catholicis, & mirantibus: erubeſcentibus Arrianis, & dolore contra ipſum murmurantibus: donec malæ ſuggeſtionis occaſione reperta, uolenti eum regi intra Carthaginem diutius retinere, diceretur ab impijs & malis hominibus, Sine cauſa rex laboras: nihil tua diligentia proficit. Intantum quippe iam doctrina Fulgentij epiſcopi præualuit, ut de ſacerdotibus tuis reconciliet aliquantos. Proinde niſi citò ſubueneris, religio noſtra deficiet: & quicunque à nobis eſt baptizatus, homouſion iterum prædicabit publice reconciliatus: nec ſi perſecutionem uolueris concitare, timeri poterit regalis ſæuitia. Multum quippe cõfortat & ſtabiles facit omnes epiſcopos Fulgentij præſentia. Suggerentibus talia rex quaſi magna neceſſitate conſtrictus, aſſentit, & beatũ Fulgentiũ rurſus ad exiliũ Sardiniæ reuocare compellit.

Iterum relegatur Fulgentius

Intẽpeſta igitur nocte (ſic enim rex fieri delegauerat) ad nauem beatus Fulgentius populo ignorante perducitur: ſed contrario flatu reſiſtentibus uentis, ſuper littus tantas paſſus eſt moras, ut per dies plurimos omnis penè illuc ciuitas conueniret, & de manu eius ualefaciens cõmunicaret. Ibi autem prophetica gratia per ſpiritumſanctũ repletus, Iuliateo uiro religioſo nimis afflicto, grauiterque pro diſceſſu beati Fulgentij pontificis ingemiſcenti: Diutius, ait, flere noli: Citò reuertemur ad uos: Catholicæ Eccleſiæ libertate reparata, uidebitis nos.

Predicit celerè reditũ ſuũ.

Hoc autem quæſo ſecretum ſit apud te, quod nimia charitas indicare compulit me. Sic ſolicitè ſemper beatus Fulgentius iactantiam fugit, nec in donis ſpiritalibus humanam gloriam quæſiuit, teſtimonio conſcientiæ ſuæ contentus, & ſola Dei miſericordia fretus. Vnde etiam miracula, facere nunquàm delectatus, hanc gratiam ſibi dari nullatenus deſiderauit. Sed ſi quando petebatur pro infirmis & laborantibus, uel neceſſitatem tribulationum temporalium tolerãtibus Dominum deprecari, preces ſuas ſub hac deuotione fundebat: Scis Domine, quid animarum noſtrarum ſaluti conueniat. Poſcentibus ergo nobis quod admonet neceſſitas, hoc miſericordia tua concedat, unde ſpiritalis non impediatur utilitas. Oratio ergo noſtræ humilitatis, ſi expediat, ita exaudiatur, ut uoluntas tua principaliter compleatur. Et frequenter quidem Deus omnipotens oranti ſacerdoti multũ conceſſit: ſed ille nihil proprijs tribuens meritis, eorum potius fidei, pro quibus exaudiebatur, omnia deputabat, neque ſibi, ſed illis hoc conceſſum fuiſſe dicebat. Sed ne diù moras longiſſimas faciamus, unam eius ſententiam de faciendis mirabilibus inſeramus.*

**Miracula.*

Mirabilia, aiebat, non conferunt homini iuſtitiam, ſed notitiam hominum. Quiſquis autem fuerit hominibus notus, niſi fuerit iuſtus, ad æterna perueniet ſupplicia condemnatus. Ille uerò, qui miſericordiæ cęleſtis ope iuſtificatus, in conſpectu Dei ſolius uixerit iuſtus, etiamſi pariter ſit hominibus notus, beata ſanctorum percipiet gaudia coronatus. Vir ergo mirabilis timuit habere laudem de mirabilibus, quamuis ampliora quotidiè miracula faceret, exhortatione ſanctiſſima multos infideles credere, multos hæreticos reconciliari, multos peſſimis moribus deditos, continentiæ faciens leges excipere: dum per eius ſaluberrima monita ſobrietatem diſcerent ebrioſi, caſtitatem ſectarentur adulteri, diſtribuere omnia pauperibus auari rapacesque docerentur: & mutato propoſito, ſuperbis humilitas, litigioſis pax, inobedientibus obedientia fieret dulcis. Talibus planè mirabilibus

beatus

beatus Fulgẽtius piam ſemper operam dedit, quibus ſecum comitantibus in omni loco & tempore glorioſus, fauente aliquando ſereni aeris tranquillitate Sardiniam reportatus, exultantium coepiſcoporum lætos animos reddidit, ipſamque prouinciam, cui tantorum præſentia ſacerdotum tribuebat ornatum, præſentiæ ſuæ luce fecit ſplendidam, concurrentibus undique cũ gaudio Chriſtianis hominibus, uidere athletam Chriſti fortiſsimum, qui certamine ſingulari ſæuientis impetum regis fregerat, ad diuina caſtra rediſſe inſignibus laureis adornatum, & antiquis commilitonibus iunctum tanto amplius ſingulis exhibuiſſe laudabiliter humilitatem, quanto ſciebat ſuam plus enituiſſe uirtutem, memor ſine dubio ſcripturæ monentis. Quãto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.

Redit in Sardiniam cunctis lætantibus.

Eccl. 3

Noluit plane iam beatus Fulgentius in priori domo multis fratribus comitantibus diutius habitare ſed iuxta baſilicam ſancti martyris Saturnini, procul a ſtrepitu ciuitatis uacantem reperiens locum, Brumaſio Calaritanę ciuitatis antiſtite uenerabili prius, ſicut decuit, poſtulato, nouum ſumptibus propriis monaſterium fabricauit, in quo quadraginta & amplius fratribus congregatis, diſciplinæ cœnobialis ordinem cuſtodiuit illæſum, nemini dans licentiam profeſsionis ſanctę regulam præterire, ſed principaliter hoc obſeruandum monachis tradens, ut nullus eorum quicquam ſibi proprium uendicaret, ſed eſſent omnibus omnia communia. Dicebat enim frequenter, nec debere, nec poſſe monacum iudicari, cui uoluntas habere priuatum peculium perſuaſerit. Vt enim monachus lautioribus forſitan cibis utatur, interdum cogit infirmitas corporis, ut autem cupiat in quamlibet exiguis rebus iuris proprii dominium uendicare, ſuperbæ uoluntatis & auaræ cupiditatis euidens teſtimonium eſt. Diſtribuebat ſane ipſe cum ſumma diſcretione ſeruis Dei neceſſaria uitæ ſubſidia, ſingulorum uires infirmitatemque conſiderans. Veruntamen quibuſcunque plus cæteris conſulebat, eos humilitatem cuſtodire amplius admonebat, dicẽs eis: De ſubſtantia communi quiſquis aliquid plus accepit, omnium fit debitor, quorum eſt illa ſubſtãtia. Debitorem porro ſola iuuat humilitas. Sic efficiebat, ne quis ſcandalum pateretur, quando uni propter infirmitatem plus dare uidebatur. Erat ei quoque nimia ſolicitudo, præuenire cunctorum monachorum petitiones, ante tribuendo, quicquid tribuendum cuilibet uel neceſsitas, uel ratio manifeſta monſtraret. Si quis autem præſumpſiſſet, priuſquã acciperet, petere, negabat ei continuo, etiamſi mereretur accipere, dicens monachos debere his, quæ acceperint, eſſe contentos. Cæterum qui ſibi tanquam indigeant, petunt, deſideriis adhuc carnalibus ſeruiunt, & omnino non perfecte de cæleſtibus cogitant quandiu quid ſibi neceſſarium ſit, ipſi ſibi, quia non poſſunt negociando, petendo ſaltem prouidere feſtinant. Illos quoque ueros eſſe monachos dicebat, qui mortificatis uoluntatibus ſuis, parati eſſent nihil uelle, nihil nolle, ſed abbatis tantummodo conſilia uel præcepta ſeruare. Propterea ſine cõſilio ſuo nec eum fratrem, qui prępoſiti gerebat officium, ſinebat aliquid agere. Laborantes fratres, & opera carnalia indefeſsis uiribus exercentes, lectionis autem ſtudium non habentes, minus diligebat, nec honore maximo dignos iudicabat. In quo autem fuit ſcientiæ ſpiritalis affectus, etiamſi uirtute corporis deſtitutus, operari manibus nunquam poſſet, peculiariter habebatur dilectus & gratus. Amabat autem, quando coram fratribus diſputabat, ſi quis ei quęſtiones propoſuiſſet acerrimas, in quibus excellentiſsimo laboraret ingenio, licebatque generaliter omnibus fratribus, etiam natura ſimplicibus, parumue intelligentibus, unde uellent interrogare, nec prius, quàm ſatisfactum ſibi confiterentur, rationem reddere, uictus tædio uel labore, ceſſabat. Erat enim maxima ei & mirabilis gratia, corrigere inquietos corde tranquillo, ita ut tunc magis quando putabatur ab aliis uehementer iraſci, ſumma in eo uigeret regnaretque placiditas, & ſine perturbatione perturbato ſimilis, multos male agentes ſalutari impetu perturbabat. Odiens enim uitia, diligens homines, tandiu ſeuerus apparebat, quandiu diſciplinæ ſpiritalis utilitas exigebat. Alias autem circa ſingulos ita manſuetus fuit, communis & facilis, ut neminem fratrum puro nomine clamitaret, neque cum S.typho dominationis ſecularis, aliquibus quanuis paruulis imperaret.

Nouũ extruit monaſterium exul Fulgentius.

Veri monachi q. ſint.

Styphos ſuperbia. Sæpe Auguſtinus hac uoce utitur.

Scripſit eodem tempore Carthaginenſibus epiſtolam, ſublimi exortatione perſpicuam, ubi pene cunctos dolos & fallaciæ blandimenta, quibus infelices animæ ſeducebantur ad mortem, grauiſsima conqueſtione digeſsit. Tunc etiam de remiſsione peccatorũ conſulenti Monimo uiro religioſo, duobus libellis ſine mora reſpondit, teſtimonia quoque prædeſtinationis & gratiæ differentias cupientem noſſe, ſalubriter diſputans docuit. Iam familiares epiſtolas, in quibus tamen ſpiritalis ædificatio continetur, & ibi in Sardinia commanentibus, & in Aphrica degentibus, & Romanis præcipue ſenatoribus, uiduiſque ac uirginibus, quarum fama laudabilis habebatur, frequenter direxit. Ad Probam uirginem Chriſti, de ieiunio & oratione libellos duos conſcripſit. Ita notior omnibus gentibus, cum duo libri, quos Fauſtus epiſcopus Galliarum contra gratiam ſubdolo ſermone compoſuit, fauens occulte Pelagianis, ſed Catholicus tamen uolens uideri, Conſtantinopoli offenſi, a pluribus fratribus ad beatum Fulgentium probandi dirigerentur ne occultum ſerperet uirus, ſeptem libris ipſe reſpondit, plus laborans exponere, quàm conuincere, quia dubios ſermones eius exponere hoc erat delirantis argumenta conuincere. Magnus plane huius operis labor mercedem debitam cito ſuſcepit. Vt enim eſt dictatio ipſa finita, protinus eſt, longiſsimæ captiuitatis catena diſrupta. Mors enim Tranſamundi regis, & mirabilis bonitas Hilderici, regnare incipientis, Eccleſiæ Catholicæ per Aphricam conſtitutæ libertatẽ reſtituens Carthaginenſi plebi proprium donauit antiſtitem, cunctiſque in locis ordinationes pontificum fieri clementiſsime authoritate mandauit. Beatus igitur Fulgentius, poſtquam ſapienter expugnauit Pelagianos, lætificatos meruit uidere Catholicos, inde, ſecundum quod per eum ſpiritusſanctus prædixerat, reuerſus eſt Carthaginem cum omnibus conſacerdotibus, unde ſolus exierat. Inuenit lætos, quos reliquerat mœſtos, inuenit nimia exultatione feruẽtes, quos reliquerat perſecutionis uiolentiam ſufferentes, inuenit habentes ſpiritalem patrem, quos reliquerat dolentes Eccleſiam matrem, inuenit expectantes ſe cum gaudio, quos reliquerat gementes in tædio. Tanta autem fuit deuotio Carthaginenſium ciuium beatum Fulgentium reuiſere cupientium, ſic uniuerſus populus expectabat ardenter, quem uiderat in conſpectu ſuo pugnaſſe uiriliter, ut aliis epiſcopis ante ipſum deſcendentibus, ſilens multitudo ſuper litus ſtaret, oculis & mentibus inter omnes epiſcopos beatum Fulgentium, quem familiariter nouerat, quærens, & a cũctis nauibus beatum Fulgentium expectens. Vbi uero facies eius apparuit, immenſus naſcitur clamor altercantibus omnibus, quis primo ſalutaret agnoſcẽdus, quis benedicẽti caput ſupponeret, quis extremis uel ſanctum digitis mereretur tangere gradientem, quis

Quæ ſcripſerit Fulgentius.

Fauſtus epiſcopus galliæ Pelagianus.

Hildericus rex catholicus

Redeũt exules epiſcopi in Aphricam.

quis uidere uel oculis procul ſtantem. Rêſonabat di-
uina laus ex omnibus linguis. Ad ſancti quippe Agi-
lei baſilicam ſequens populus & populus præcedēs
confeſſorum beatorum triumphum nobilem celebra
bat. Multitudo autem maxima populi beatum Fulgē
tium, quem plus cæteris honorabat, concurrens
alacriter cōprimebat, donec cauta quorundam Chri
ſtianorum prouiſio, rotam in circuitu faciens, æſtuā-
ti librum præberet iter in medio tranſeunti. Probare
tamen adhuc Dominus cupiens uirorum fidelium
charitatem, copioſis imbribus ambulantes mirabili-
ter inundauit. Et quis opera pietatis enarrare ualeat
abſque diſpendio ueritatis? Immenſa pluuia nemi-
nem terruit, aut obſequium ſacerdoti glorioſo præbe
re prohibuit, immo potius uelut benedictione cæle
ſti deſuper deſcendente, tantum fides nobilium cre-
uit, ut planetis ſuis ſuper beatum Fulgentium gratā
ter expanſis, repellerent imbres, & nouum tabernacu
li genus artificioſa charitate componerent: imitato-
res eorum effecti, qui prioribus temporibus Saluato-
ri ſuper pullum aſinæ conſedenti, & Hieroſolymam
uenienti ueſtimenta ſua ſicut Euangelium loquitur,
in uia ſternebant. Tale quippe aliquid & iſti faciebāt
qui propriis indumentis beati Fulgentii nudum ca-
put unanimiter protegebant. Via ergo appropinquā
te ueſpere, ſanctæ memoriæ Bonifacio epiſcopo re-
præſentati benedixerunt omnes & laudauerunt com
muniter Deum. Tunc beatus Fulgentius per omnes
uicos ciuitatis Carthaginenſis, ubicunque tranſibat
manibus & oculis demonſtrabatur, laudibusque in-
numeris prædicabatur. Poſtquam uero domos om-
nium diligentium ſe petitus uiſitauit, benedixit, &
gaudere dignatus cum gaudentibus, qui prius fleue-
rat cum flentibus, cunctorum deſideria ſatiauit, uale-
faciens fratribus, egreſſus eſt de Carthagine, per om
nes prolixi itineris uias gaudia maiora reperiens, in
occurſum ſuū populis undique tendentibus cū lucer
nis & lampadibus, & arborū frondibus. Fauor & gra
tia ineffabilis beatum Fulgentium mirabiliter in con
ſpectu omnium fecerat glorioſum, per omnes eccle-
ſias tanquam proprius epiſcopus ſuſcipiebatur, & ſic
de reditu eius omnis Byzacena prouincia uelut plebs
una gaudebat. Quem, obſecro, gloriæ huius non ex-
tolleret magnitudo? Beatum tamen Fulgentium ad
maius humilitatis ſtudium prouocauit. Veniens nan
que cum gloria populari, dignitatem pontificis pri-
uilegio ſpecialis uenerationis accumulans, poſtquā
cathedram ſedit, inter monachos adhuc habitare de
ſiderauit. Et ne uideretur abbatis Felicis aduentu ſuo
minuere poteſtatem, imperandi monachis omnem
ſibi ademit uoluntariè facultatem, non ſuam, ſed alte
rius uolens ipſe quoque facere uoluntatem, & qui ad-
huc monachus diſpenſationem ſuſceperat fratrū, iā
epiſcopus dominari noluit in proprio monaſterio: ſic
ſolicite cauens, ne Felicem contriſtaret abbatem, ut
exhibens ſuperuenientibus hoſpitalitatem, ſi quan-
do uel multiplicari panem, uel aliquid amplius exhi
beri neceſsitas expetiſſet, abbatis primo Felicis conſi
lium requiſiſſet. In omni denique concilio Byzace-
no, de rebus maioribus ipſe primo conſulebatur, in
monaſterio proprio de rebus etiam minimis Abbatē
Felicem ſuppliciter conſulebat. Parum fuit beato Ful
gentio uerbis & operibus hanc humilitatem ſequi
ac retinere, niſi per ſcripturam quoque firmaret, ni-
hil ſe in illo monaſterio proprium uēdicare, nec pro
poteſtate, ſed pro charitate inter monachos habitare.
Cōſiderans enim uir prouidus, ne quod ſerui Dei ſim
plices præiudicium poſtea paterentur, obicem con-
tradictionis in hac ſcriptura ſucceſſoribus ſuis oppo
ſuit, quia utilitati monachorum ſeruientium Deo ni-

Honorifice deducitur Fulgētius.

Matt. 21.

Nota deuotionem catholici populi.

Oblata gloria reddit eū humiliorē ò rara uirtus.

hil præpoſuit. Emit tamen iuxta eccleſiam domum,
cui fabricandæ curam maximam diligenter impen-
dit, ne futuro ſucceſſori ſuo deeſſet hoſpitium. Cleri-
corum uero, ſi qua defuiſſent, miniſteria reparās, pro
batos ſibi multos ex fratribus monachis ad eccleſiaſti
cam militiam tranſtulit, ibi quoque charitati conſu-
lens, ut dum pene omnes clericos ex illo monaſterio
ordinat, antiq familiaritatis monēte notitia, nulla lis
aliqn inter monachos & clericos uētilaretur. Sūmā quo
que diligētiā pbuit, ne qs cleric⁹ ambitioſis ueſtib⁹ or
naret, ac negociis ſecularibus occupatu, ab officio ec-
cleſiaſtico, diutius uagaretur: iubens oēs nō longe ab
eccleſia domos habere, manibus proprijs hortum co
lere, pſallendique ſuauiter aut pronunciandi curam
maximam gerere. Per ſingulas ſeptimanas omnes cle
ricos ac uiduas, & quicunque potuiſſet ex laicis, quar
ta & ſexta feria ſtatuit ieiunare, quotidianis uigilijs,
matutinis, & ueſpertinis orationibus adeſſe præci-
piens omnes. Aliquantos inquietos uerbis, aliquan-
tos uerberibus coercebat. Vno flagellato, quem cul-
pa manifeſta flagellari coegerat, ita uitia cunctorum
ſalubri diſputatione mordebat, ut nullius inſerſerēs
nomen, omnes cogeret metuere, & latentia quoque
peccata ſalubriter timēdo deſerere. Veruntamen quo
modo inter proprios clericos minorem poſſet habe-
re cautelam, qui diuturnas etiam finitimarum ple-
bium lites & contentioſa certamina dirimebat? Ipſe
denique Maximianenſis animoſitatem plebis, ordina
tum ſibi epiſcopum recipere nolentis, ſalubri admo-
nitione ſedauit, debitumque finem ſcandalo grauiſsi
mo ſtatuens, cuncta inter eos modeſte & ſalubriter
pacificans ordinauit. In concilio quoque Vincenſi iu
dicio ſacerdotum omnium, qui conuenerant, epiſco
po cuidam, nomine Quoduultdeus, qui priorem ſe
illius exiſtere confirmabat, antepoſitus & prælatus,
ipſo die tacuit, nec authoritatem concilij excuſando
minuere uoluit, ſed ubi poſt concilium dolere ſenſit
epiſcopū, timens propter ſuum honorē gnare ſcāda-
lū fratri, meliusq; iudicās p charitatē ſe fieri minorē,
charitate maiorem, Suphetani poſteà concilij glo-
rioſum reſpiciēs adeſſe cōuentū, precē ſupplicē corā
oībus fudit, ut ſibi rurſū, ſe uolēte, Qđ uult deus epi-
ſcopus pferret, ut noīe ſuo poſterius recitato, lætus de
inceps uiueret, cōſacerdotis animo reconciliato. Mira
ti ſunt epiſcopi humilitatem talia poſtulantis, nec
contriſtare uoluerunt offerentem deo ſacrificium hu
militatis, ad cuſtodiendam ſpiritus ſocietatem in nin
culo charitatis. Vbi ſunt nunc illi, quibus eminendi
ſuper cæteros dominatur affectus, qui ſe etiam ſuis
prioribus anteponunt, indebita ſibi priuilegia uen-
dicantes? Ecce Beatus Fulgentius nec primatum, quē
meruit defendere noluit, quia ſine charitate prior eſ
ſe alicui minimè concupiuit.

Catholicæ Eccleſiæ ſingularis magiſter & doctor,
qualibet inter uarias occupationes hic in Aphrica pa
rum uacaret, plurimos tamen eccleſiaſticos ſermo-
nes, qui in populis dicerentur, ſcribendos dictauit.
Vbicunque ſermonem faciebat, mulcebat animos
omnium, non inanes & uaniſsimos plauſus, ſed com
punctionem generans cordis. Expectauit eum ſanctæ
memoriæ Bonifacius epiſcopus eccleſiæ Carthagi-
nenſis, apud Burnos eccleſiam dedicans, duobus die
bus ſe præſente tractantem, quando tantū delecta-
tus eſt audire uerbum Domini de ore eius, ut donec
ille ſermonem finiret, ipſe terram lacrymis irrigaret,
agens gratias Deo, cuius gratia ſemper in eccleſia Ca
tholica ſummos excitat præclarosque doctores. Mul-
ta iam reuerſus de exilio, condidit noua. Decem li-
bros Fabiani, mentientis falſa geſta, conuincens
de ueritate prædiſtinationis & gratiæ libellos con-
fecit

Monachos miniſterijs eccleſiaſticis adhibet.

Nota inſignē tāti uiri humilitatē.

Plurimas ſcripſit homilias ſiue conciones.

ſecit tres, aliaque multa digeſsit, quæ ſi quis ſcire uoluerit, in eius monaſterio ueraciter ſcripta reperiet. Nobis autem iam tempus eſt dicere, quomodò poſt omnia bona opera ſua requieuerit, ad cæli regna translatus. Ante annum ferme, quam de iſto ſeculo raperetur, profunda cordis compunctione permotus, reliquit ſubito eccleſiaſticas occupationes, & de ipſo quoque monaſterio ſuo ſecreto recedens, ad inſulam Circinam paucis comitantibus fratribus nauigauit. Vbi in quodam breui ſcopulo cui nomen eſt Chilmi, ubi iam monaſterium fabricari mandauerat, lectioni & orationi ac ieiuniis uacans, ueluti ſciret appropinquare ſibi nouiſsimum diem, ſic ex toto corde ſuo pœnitentiam geſsit. Ecquauuis tota uita eius, ex quo monachorum profeſsionem conuerſus ea toto corde ſuſcepit, pœnitentiæ fuerit tempus, in hac tamen inſula multo amplius ac multo diligentius inchoanti ſimilis, membra ſua mortificauit, & in conſpectu ſoliua Dei fleuit. Inde iam plurimis de abſentia ſacerdotis murmurantibus, charitatis neceſsitate conſtrictus, iterum deſcendit ad monaſterium ſuum, conſueta hominibus religioſis exhibere ſolatia, laboresque duriſsimos pro utilitatibus proximorum longanimiter ſuſtinere. Nō multi autem fluxerunt dies, & ecce ſeruum fidelem bonus Dominus requirebat. Incidit enim repente in corporalis infirmitatis acerrimas paſsiones, ubi ſeptuaginta propè diebus ægritudine fatigatus, hoc ſolum frequenter dicebat: Domine, da mihi modò hic patiētiam, poſtea indulgentiā. Nec ab iſto ſermone aliquando ceſſauit, ſiue dolor affligeret, ſiue febris incenderet, ſiue laſsitudo diſſolueret. Perſuadentibus autem medicis, ut lauacris balnearibus uteretur: Nunquid balneæ, inquit, facere poterunt, ne homo mortalis, expleto uitæ ſuæ tempore moriatur? Si uero proximam mortem nec aquarum calidarum poſſunt fomenta repellere, cur mihi, obſecro, perſuadetis, ut rigorem diu ſeruatæ profeſsionis in fine diſſoluam? Sic ſalutem ſuam ſupernæ uoluntati fideliter credens, poſtquam ſe ſenſit ſine aliqua dubitatione diſſoluendum, uocans uniuerſos clericos ſuos, præſentibus monachis allocutus eſt eos, dicens: Ego, fratres, animarum ueſtrarum ſaluti proſpiciens, moleſtus apud uos forſitan & difficilis extiti. Et ideo obſecro uos, ut ignoſcat mihi, quiſquis aliquid dolet. & ſi forſitan ſeueritas noſtra modum trangreſſa eſt debitum, orate ne mihi hoc Dominus imputet ad peccatum. Cunque talia beato Fulgentio lachrymoſis ſingultibus exprimente, cuncti ſimul ſuper genua eius caderent, ſemper bonum, ſemper affabilem pro omnium ſalute, ſicut decuit, inuigilaſſe clamantes: Prouideat ergo, ait, nobis Dominus Deus meus paſtorē dignum ſe. Tunc imperator ſilentio paululum requieuit, & deinde curam pauperum gerens, requiſita ſumma pecuniæ, de qua fideliſsimus diſpenſator quotidie egentibus miniſtrabat, totum iuſsit expendi, per ſeipſum memoriter recolens uiduarum, pupillorum, peregrinorum, cunctorumque illic indigentium nomina, quibus quid ſingulatim daretur, propria deliberatione conſtituit, hæredes in hoc ſeculo non habens hæreditatem tamē huius beneuolæ ſolicitudinis pauperibus derelinquens. Sed nec ſuos clericos debita benedictione fraudauit, ipſorum quoque paupertati miſericorditer conſulens, ac ſecrete omnibus ordinatis, orans iugiter, & intrantes ſingulos benedicens, uſque ad extremam horam ſana mēte permanſit. Poſtremo die Calendarum Ianuariarum, poſt peractam ueſperam beatum ſpiritum feliciter in manus Domini tradidit, annum ſui epiſcopatus agens uiceſimumquintum, uitæ autem totius ſexageſimumquintum, ſicut multis ante fratribus morti proximus iudicauit. Ipſo autem die ſanctum corpus eius ſepelliri minime potuit, ſed in oratorio monaſterii conſtitutum, tota nocte illa in pſalmis hymnis & canticis ſpiritualibus uigilare monachos ſimul & clericos inuitauit. Mane uero poſtquam multitudo maxima populorū de locis finitimis ad exequias uenit, ſacerdotum manibus ad eccleſiam ciuitatis, quæ Secunda dicitur, ubi etiam reliquias apoſtolorum conſtituerat, deportatus, ſortitus eſt honorabile monumentum. Primus planè in eadē baſilica Pontifex poni meruit, ubi nullum mortuum atque ſacerdotem, neque laicum ſepeliri conſuetudo ſinebat magna antiqua, ſed magna uis dilectionis, remouebat impedimentum conſuetudinis, ambientibus uniuerſis ciuibus, & cum ſumma deuotione quærentibus, ut ibi uir ſanctus & Deo amabilis fuerat conſecratus, orationibus ſingulorum ſemper etiam localiter uideretur adiunctus. Probauerant, quippe ſæpius quanta bona illis oratio beati Fulgentii præſtiterat, & quanta mala repulerat, ſicut poſtea manifeſtius indiciis euidenter apparuit, quando nō poſt plurimos dies deceſsiones eius, gens inimica Maurorum Ruſpenſe territorium repente uexauit, rapinis, cædibus, incendiis multa deuaſtans, atque intra ipſos eccleſiæ parietes quos inuenire potuit, iugulans. Quis beati Fulgentii gratiam non miretur? Quandiu uixit, furorem belli ciuitas illi commiſſa non ſenſit, & cum tota pene prouincia captiuitatem ſuſtineret horribilem, Ruſpa fuit incolumis propter ſacerdotem uenerabilem, cuius uita propriis ciuibus murus fuit. Nec hoc prætereūdū ſilentio iudicaui, quod dū ei ſucceſſor idoneus quæreretur, diſcordātibus laicis & clericis, annū prope integrū proliaitas contentionis exegit, ut illa die ſanctitas tua ſuper eius cathedrā ſederet, quo ipſe defunctus eſt. Ornari quippe hoc priuilegio meruit prima ſolēnitas depoſitionis eius, ut multo amplius uenerabilis fieret per gaudia tuæ ordinationis. Vis autē noſſe, quomodo nō fortuitis motibus iſta prouenerunt, ſed illius orationibus demonſtrantur eſſe cōceſſa? Recolo uiſionē fideliſsimā beati Ponteiani epiſcopi Thenitani, quā ſic ipſe narrauit. Eunti mihi ſecundū præceptū Dationi primatis, ut Ruſpenſi Eccleſiæ eligeretur antiſtes, idē beatiſsimus Fulgentius per tēpus quietis apparuit, & affabili, ſicut ſolebat, aſpectu ſalutans amicabiliter. Quo, inquit, nūc ſanctitas tua uelociter ambulat? Cui reſpondi: Vt epiſcopus Ruſpenſi Eccleſiæ eligatur. Ille uero ſubridēs. Iā, inquit, ordinatus eſt. Cui non apparet ipſius orationibus fuiſſe perfectum, quo eſt uiſitante prædictū? Qui ergo nouerat confirmationē necdū electi, uel ordinati, diē, quo quoque in cathedra cōſidere poterat ordinatus, iā orando meruerat. Votis itaque cōmunis & fideli deuotione ſemper optamus, ut gloriæ illius factus particeps in æternū, nō indignus tāto prædeceſſore feliciter uiuas operisque huius de pfectiōe nobiſcū Dño gratias agas, & his, quæ minus forte dicta ſūt eloquētur, ab oībus ſapiētibus lectoribus ueniā petas.

Sub mortē uel maxime ſe dat pœnitētia.

precatio Fulgentij in ſummis doloribus.

Nu. 27. Moritur⁹ diſtribuit omnia pauperibus &c.

Moritur ſanctus epiſcopus.

Eius honorificū monumentū.

Mauri Ruſpenſas territoriū populātur.

VITA S. EVPHROSYNAE ALEXANDRINÆ, Authore Simeone Methaphraſte.

CVm Romanorum ſceptra Theodoſius Archadii filius regeret, uir quidam, nomine Paphnutius, cognoſcebatur in magna ciuitate Alexandrina, diuitiis quidem locuples, ſed multo magis uirtutis diuitiis, & animi nobilitate ſplēdidus ac præclarus. In matrimonio erat coniunctus mulieri uirtutis ſtudioſæ

Ianuarij.

dioſæ, & quæ magna erat in Deum pietate, adeo ſi eſſet boc re uera minime fallaa coniugium, & quod beneuolenria utrinque tenebatur. Hanc filios non habentem cum uideret maritus, angebatur animo. Quidni enim? Nam quicunque iunctus eſt matrimonio, boc principaliter cupit, ſe filiorum eſſe patrem. Quærebat ergo inuenire rationem, qua ab hac liberaretur moleſtia, & cum rem uiræ ſuæ ſociæ recte communicaſſet, conſulebat ut confugeret ad eum, qui poteſt omnia. Quocirca illa quidē uacās ieiuniis & precibus, Annam imitabatur, & ea, quæ illa, loquebatur: Adonai, dicēs, Domine Eloi Sabaoth, ſi adſpiciens adſpexeris ſuper ancillam tuam, & a de deris mihi filium ex utero meo, offeram tibi Deo, qui es daturus. Ille autem ſacra abibat monaſteria, eos, qui in ipſis exercebantur, prouocans ad Deo ſupplicandum.

Vide ieiunia & oratiões ualere ad ĝmerēdū aliquid à Deo.

1. Reg. 1

2 Ecce notū ſub cōditiōe ꝙ moderni Nouatores deridenr.

Porro antem cum audiiſſet in quodam ſacro monaſterio eſſe ſenem, cui magna uitæ puritas concilia bat apud Deum fiduciam. eum adiens Paphnutius, cum, quæ conueniebat, eſſet collocutus, deinde eum rogauit de iis, quæ erant propoſita: Adſpice, dicens, ad me, pater, & uide meam humilitatē, & luce tuarum orationum diſcute nubē mœroris, quæ me præmit. Eſt enim iam longum tempus, ex quo uerſans cū uxore, quæ eſt æque atque ego iuuenis, & moleſtiarū matrimonii particeps, iis quæ ſunt ex eo, bonis, ſi matrimonii bonum eſt liberorum ſuſceptio, ſum priuatus miſerabiliter, & propterea quod caream liberis, totius premor animi ægritudine, ſi nihil aliud, probra non ferens uicinorum, qui me irridentes, tanquā ſterilem & infertilem conuiciis appetunt. Hæc ille q. dem dicebat cū lacbrymis, præhēlans pedes ſacroſancti illius ſenis. Ille antem (ſont enim miſeri cordes, qui uirtuti & Deo dant operam) uerbis flectitur Paphnutii, & ſe totum confert orationem. Iuſti itaque oratio, operante apud Deum ui eorum, quæ ipſum ad hoc prouocabant, ieiuniis & precibus, & communicatione ac benignitate in pauperes, fuit exaudita ab eo, qui audit preces eorum, qui ipſum inuocant in ueritate, & Paphnutio naſcitur filiola, quæ ab infantia præ ſe ferebat eximiam corporis pulchritudinē, quæ etiam utique ſubindicabat elegantem & ſcitum, qui in ea poſtea fuit, animum, & protinus quidem ſoluit matris filiorum egeſtatem, ſoluit autē patris quoque triſtitiam. Vt ergo ei etiam eſſet nomen conueniens illi rei, quam erant aſſecuti, eam protinus nominant Eupbroſynen, hoc eſt, lætitiam.

Pſ. 144

Hanc ergo Papbnutius, cum eſſet fidei fructus, alebat potius uirtute, q̃ iis, quæ carnem pinguefaciūt, & iis, quę ſtant ac manēt, magis q̃ iis, quę efflorescūt, perſuadet animum adbibere, & animæ curam gerere, rei immortalis, magis quam eius, quod cito marceſcit, docebat corporis. Ipſaque adſpiciens ad uirtutē parentum, & ab illorum probitate animum non habens diſcrepantem, creſcebat ut corpore, ita etiam animæ pulchritudine. Erat ei iam annus duodecimus & mater è uita præſenti exceſſerat. Filia autem ſic formata, & ei ætate procedente uirtutem magis babens accedentem, deſiderabat uerum ſponſum, &, quam ille diligit, curā gerebat animæ pulchritudinis. Qui aūt attendebant res ſolas corporeas, & ſpectabant illius formam corporis, & recte ſciebant, quam eſſet nobili loco nata, octauumdecimum iam annum agē-tem, patrem, conuenientes petebant in matrimoniū. Is autem, cum non poſſet eorum poſtulata repellere, uni, qui præſtabat omnibus, opibus, gloria & uirtute longe indigniſſimum, ut qui non adſpexerit ad filiæ ſuæ ſtatum, & illius in Deum pietatem nec quod tota euaſiſſet Deo familiaris, eiq; ſoli placere, & eius ſponſa perpetuo eſſet meditata. Horum ergo ille nihil reputans, parabat nuptias filiæ minime conuenientes. Sed zelans zelauit Dominus eius uerus ſponſus, & abripit quidem à matrimonio, & iis, quæ conſequuntur matrimonium, ut procedens oſtendet oratio, eā autem ad uitam compellit præſtantiorem, quæ eam ipſi coniungebat per multam puritatem.

Deſpōdetur uiro Euphroſyne.

Nam cum pater quidem hoc cepiſſet conſilium, non eſſet autem illa tuta, ſi non ſenis prius precum particeps, quarum ipſa erat fructus, ſic ueniret ad nuptias, benedictionis gratia ad magnum illum ſenem uenit cum parente. Deinde cum illius audiſſet ſermones, & Monachorum tunc primum uidiſſet ſtatum, ſæpe dicit, Beati, qui hoc uitæ genus propter Chriſtum ſuſcipiunt. Ille autem cum animi perſpicacibus oculis, quid puella uellet, eſſet contemplatus, preces quoque fudit eius deſiderio conueniente: Deus, ò filia, dicens, faciat quod ſit tuæ animæ futurum conducibile, & in eius timore confirmet, & dignam cenſeat bonis paratis iis, qui ipſi placuerunt. Cum hæc dixiſſet, & ſic ei eſſet precatus, illius animæ duplicem immittit erga Deum amorem, & uehementius accendit eam, quæ inerat, pietatem. Domum ergo reuertens, rurſùs dicebat: 3 Beati, qui ſuſcipiunt uitæ genus monaſticū, qm̄ & hic ſic uiuūt, ut parū aut nihil ab Angelis differāt, & poſtquā hinc exceſſerint, uita fruuntur ęterna.

3 Vide quanti faciat. Sancta uirgo ſtatū monaſticū, quē modo tantum lacerāt haeretici noueli.

Cum domum autem ueniſſet, negligebat quidem cultum corporis, adeo ut nec aqua quidem frigida faciem lauaret, lachrymis autem, & ieiuniis, animæ lætificabat ſpeciem. Torques autē, in aures, & monilia, & aurum, quod manus eaornabat, traducebatur ad ornatum animæ, ſuppeditatum pauperibus. Non erat ei curę mollis ueſtis, ſed illius loco ei curæ erat induere 4 cilicium. Ex æqualibus non iis omnino delectabatur, quæ loquebantur ad uoluptatem, ſed cum iis, quæ ſibi ſimilem babebant Deum amorem, ſemper lubenter uerſabatur. Aniles autem nugas, & uanos mulierum ſermones, ne ſummas quidem ſuas aures ſinebat tangere. Erat uero boc quoque ei ſtudio cum iis, qui illic uerſabantur monachis, quique pia aliqua de cauſa ad patrem accedebant, diſſerere, & ab illis diuina diſcere.

4 Ecce ciliciū. habitus multorū Sanctorum

Matt. 10.

Non multum interceſsit temporis, & pater accerſitus uenit in monaſterium, ubi erat ille magnus, ſimul cum monachis peracturus memoriam illius, q. extruxerat monaſterium. Cum illic ergo tres totos dies manſiſſet in monaſterio pater eius ſecundum carnem, Euphroſyne accepta occaſione, & accerſito quodam monacbo ex monaſteriis Scetis, qui tunc diuina prouidentia uenerat Alexandriam, (erat autem is magnus uirtute) ei ſuum communicat conſilium, Ille autem, Audiuiſti, inquit, ipſa quoque, cum ſis pia in Deum, quantum poſſum uidere, & uerſata in doctrina diuina quæ nam Saluator dicit in Euágeliis, quod qui patrem aut matrem bonorat pluſquam ipſum, ipſo indignus efficitur. Hac utens doctrina, & hac ſententia tuum erigens animum, quod ſtatuiſti, cito uelis effectum reddere, & ignem in corde ſuſcipiens eius, qui eum miſit in terram, uide ne ſocordia & mora eum extinguas, ſed quàm primum ad finem deducas id quod animo agitas. Nemo enim mittens manum ad aratrum (ut diuina dicit ſcriptura) & retro conuerſus, eſt aptus regno cælorum. Hæc cum audiuiſſet à ſene, eius uerbis paret protinus, & ab eo petit, ut monaſticum conſequetur habitum. Ille autem prompto, & alacri animo impleuit, quod petebatur. Et cum ſtatim preces conſuetas, & quicquid erat in more poſitum, impleuiſſet monaſterio eam induit habitu. Et cum precatus eſſet ei finem ſcopo conuenientem,

Luc. 12

Luc. 9.

Sēper q. monachus, aut monialis efficiebatur, nouū in duobus habitū, & p̄ces quadā cōſueta ſuſcipiebantur.

tem, in ſuum reuertitur monaſterium.

Poſtquam autem pius ille ſenex receſsiſſet, conſiderabat apud ſe Euphroſyne, quomodo, & ubi ſibi datū ad mercaturam exerceret talentum, maxime cum ſciret patrem ſibi fore impedimento ad id, quod deſiderabat. Cum ergo quæſiuiſſet modum per quem poſſet omnino latere & beneuolentiam patris, & ſponſi amorem, ſtatuit quidem ueſtem cauere muliebrem, uirilem autem induere. Et quoniam ſciebat eos, qui ipſam erant perſecuturi tanquam fœminam eſſe ſcrutaturos in monaſteriis mulierum, ſtatuit ſeipſam collocare in numero monachorum. Hoc autem conſiliū capiens, nocte quadam exuit quidem ſuam ueſtem, & ſimul cum tunica etiam muliebrem exuit imbecillitatem, induit autem ueſtem ſalutarem, & quamprimum tranſmutatur in uirilem habitum. Deinde cum latuiſſet ancillarum multitudinem, & ipſos parentis oculos, & ædes deſpexiſſet præclaras ac magnificas, Chriſti crucem tolēs, protinus abiit, uolens ſe dignā reddere eo, quod deſiderabat, & uenit ad illud monaſterium, cui præerat ſenex, cuius precum fuerat fructus: Et cum ueniſſet in conſpectum Præfecti monaſterii, interrogata fuit, quiſnam eſſet, & unde, & quanam de cauſa ad eum acceſsiſſet. Illa autem dixit, ſe uocari quidem Smaragdum, eſſe autem ex aula Imperatoria, (Sic enim dicebat uolens latere) reliquiſſe uero omnia, ut infida & inutilia, ac deſideraſſe uitam monachorū, & ea urbe quidem fugiſſe regia, ut quæ eſſet plena tumultibus, & quod amicorum & familiarium nollet uexari congreſsione, & ab eis interrumpi ſuum quietis deſiderium, cum autem de iſtorum ſanctitate monachorum multa audiuiſſe, eo ueniſſe, ſi quo pacto digna haberetur referri in eorum numerum.

Virorū petit monaſteriū.

Lætatus eſt uir ille, & uerbis & morum modeſtia admirandus, &, Ecce monaſterium, inquit, filii, ſi tibi placet referri in numerum fratrum, nemo eſt prohibiturus. Sed quoniam es ætate adhuc iuuenis, & ſtatus monaſterii nondum perfectam cepiſti experientiam, oportet te eſſe ſub magiſtro, & ab eo diſcere uitæ perfectionem. Illa autem, Hoc quoq; mihi eſt cordi, & uolo non unū ſolum, ſi uidetur, ſed multos etiā habere, qui ad uirtutem me ſint inſtituturi. Sic ea, cū tanquam ſolidū & ualidum fundamentum, ſeni prius feciſſet obedientiam, traditur Agapio monacho, qui & in rebus diuinis erat eruditus, & ꝓceſſerat ad ſummam impatibilitatem, & ab eo, ut dicā ſicut diuinus Dauid, diurno fingitur figmento, & componitur ad uitam piam ac religioſam. Verumenimuero qui nobis inuidit ab initio, & gloriatur ſe totum orbem terræ, tanquam nidum, comprehenſurum, non ferebat uidens mulierem callidos ſuos laqueos ſuperuolantē & tanquam columbam ſpiritum ferri ſublimem. Sed angebatur uidens tam prudens conſilium, & quod ita ſe ad latendum inſtruxerat & ægreferebat uidere ſuas artes eludi à iuuenili corpore, eoque muliebri. Aliquando quidem certe eius in Deum curam ac meditationem ſtudebat auellere, parentum accendens deſiderium, aliquando autem diuitiarum, gloriæque & ſponſi memoria conabatur eius emollire ſpiritus. Præterea ei in memoriam reuocabat conſuetudinem familiarium & æqualium: Sed cum omni ex parte eā aggrederetur, & ei immitteret tentationem repellebatur. Quid ergo facit? Se aliorum oculis diſpertiit, & eos ſauciauit telis eius pulchritudinis. Illi autem cum non poſſent continere uehementem cupiditatē ſciant autem non eſſe tutum celare morbum, rē Præfecto aperiunt, & triumphant de bello, quod illatum fuerat a maligno. Et hoc fit eis quidem: mali remiſsio illi autē maius incrementū ad perfectionē uirtutis.

Demō impugnat S. Euphroſynē.

Monaſterii enim Præfectus eis conuenientia dat morbi medicamenta, illi uero nihil ſciente eorū, quæ facta fuerāt, Volo te, inquit, o fili, ſeorſum degere in cella aliqua, in qua traditam tibi ſeruans regulam, neq; ullos illic admittes, neque omnino egredieris, neque te ullis præbebis ad colloquendū. Solus autem, quæ tibi erunt uſui, ſubminiſtrabit Agapius. Dixit, & ſtatim præcepit Agapio, ut Smaragdi, quam oportet, curam gerat, non ſolum in ſpiritualibus, ſed etiam in iis, quæ ad corpus pertinent, quoad eius fieri poterit, ut nulla te neceſſaria indigeat. Itaque beata illa, ut ei erat gratum, liberata a moleſtis in Chriſtum magis auxit amorem, laboribus quidem addens labores ieiuniis autem ieiunium, & prioribus uigiliis adiungēs maiorem aduerſus ſomnum decertationem, adeo ut & ipſe uidens miraretur Agapius, & hæc aliis manifeſta redderet. Sed hæc, quidem poſtea.

Laboribus ieiuniis & uigiliis ſtudet Euphroſyne.

Quæ autem prætermiſsimus dicere, nunc recenſeamus. Cum eius pater tandem domi non adeſſe chariſſimam filiam cognouiſſet, primum quidem adductis famulis & ancillis, rogabat quid hoc eſſet, & ſciſcitabatur, ad quemnam ex cognatis aut familiaribus perfecta eſſet filia. Cum autem iis quidem dixiſſent, eam ueſpere, poſtquam ut conſueuerat, oſtium clauſiſſet cubiculi, in lecto dormiſſe, mane autem, ea non procedente, eos eſſe ingreſſos, & inueniſſe uacuum eius lectum & domum arbitrabatur eam abiiſſe ad ſponſum, & ad eum mittens, rogauit, an ad ipſum ueniſſet Euphroſyna. Poſtquam autem ipſe quoque ſponſus, qui nihil acceperat eorum, quæ acciderant, repentino nuncio perturbatus ad eum acceſsit, inuenit Paphnutium uictum a paternis uiſceribus, barbamque uellentem, & genas lacerantem unguibus, & miſerabiliter dicentem. Quo profecta es filia? Cur me tuū parentem, lugentem & triſtem reliquiſti? Non te ad hanc ſpem alebam, ſed ut haberem baculum ſenectutis, & ſolatium imbecillitatis. Hei mihi, filia quomodo feram tui orbitatem? Quomodo patiar ſolitudinem, cum in te ſola ſpem defixiſſem? Non eſt mihi amplius ullus filius, ut ad eū adſpiciam, & quem propter te capio doloris, ex eo inueniam ſolatium. Nihilominus dolebat, quàm pater, ſponſus, & contendebat cum illius lamentationibus, propter ſpem tali bono fruſtratus. Conſulebat tamen, ut uiriliorem ſuſciperent cogitationem, & miſsis lamentationibus, ſurgerent ad eam quærendum. Mittunt ergo quamprimum in omnem partem, qui illam ſcrutarentur, & proficiſcuntur equites in Libiam, & Aegyptum, & ipſam Paleſtinam. Portæ præoccupantur ciuitatum, occupantur portus, uiæ, triuia, ſi quid erat, quod latebat, & poterat celare. Sed Dei agna, quæ ab ipſo celabatur, nō poterat capi ab iis, qui eam cupiebant capere. Quomodo enim, cum ille nollet?

Eius diſceſſu cruciatur Paphnutius.

Itē ſpōſus.

Omni ergo ex parte dubius erat, & perplexus, Paphnutius, non habens, qui eum conſolaretur, nam & domus lamētationibus plena erat & fletibus, & quicquid ei occurrebat ſpectandum ducebat ad maiorem mali reminiſcentiam. Siue enim ueſtis eius, ſeu ornamentum aliquod, aut aliquēd aliud forte uideretur præſens, id erat occaſio fletum, & illud imponēs oculis, & cum maximo uerſans deſiderio, humectabat lachrymis. Mœrore ergo omni ex parte appetitus, & non ualens medicamentum inuenire ad ſolatium, ſtatuit rurſus uenire ad magnum illum ſenem, per quē dignus erat habitus uocari eius pater, & narrare q̄ euenerat. Sic enim ſtatuebat, quod qui eam, quæ non erat, potuerat ſuis præbere precibus, is eam latentē poterit reddere manifeſtam. Venit itaque ad eum, & ad illius pedes procidens. Hei mihi, O pater, clamauit: Perdidi fructum tuarum orationū, & ſum orbus

liberis,

liberis,qui per te pulchram habebam prolem. Inuidia alicuius dæmonis perijt Euphroſyna domus meæ lætitia:perijt præter ſpem, nullo ſciente ea domeſticis,ubi ſit,uel quonam ſit profecta. Te ergo mihi paululum concede,& eos,qui ſunt tecum:& huic rei uacans aliquantulum, pete ab eo, qui à pijs colitur, ut mihi ſignificet, ubinam ſit lua meorum oculorum. Fleaus itaque ſenex, & animo perturbatus, cum Paphnutij lacbrymis eẽt illachrymatus, accerſit omnẽ faternitatem,& eorum, quæ Paphnutio acciderant, proponit narrationem: iubetque,ut totam hebdomadam ſe * ieiunio dedant,& orationi, ſi forte alicui apparuerit,ubinam terrarum lateat Euphroſyna.

** Et hic ieiunijs & orationib* petiũ à Deo Virginis amiſſæ reuelationem.*

Hoc tamen facto,ad nihilum redibant eorum preces. Reſiſtebãt enim illius orationes,petentis ut ignoraretur. Statuebat nanque Deus ſinere illum potius parũ lugere, q̃ ipſum liberãs à dolore, dolore magis afficere animam,quæ & naturæ, & paternæ beneuolentiæ propter ipſum nullam duxit rationem, & alioqui,ne retardaret & impediret uirtutem, qua nihil eſt præſtantius. Cum hæc ita contigiſſent,dicit ſenex Paphnutio: Ne ſis triſtis, O fili Paphnuti, neque ut quiſpiam ex infidelibus,& qui hac uita omnia metiũtur,nihil autem poſſunt amplius cogitare, puſillo & abiecto animo defleas receſſum tuæ filiæ. Crede autẽ mihi ſeni,hanc pio & religioſo ſcopo eſſe progreſſã: alias enim nos non celaſſet,quod factum eſt, Dominus. Age ergo ipſi gratias, & uenerare diſpenſationẽ quæ fit,ut ei uidetur: & uidebis quidem ipſam paulo poſt etiam in hac uita, ſi hoc cõducit utriſque: ſin minus, poſtquàm quidem certe ex hac uita exceſſeritis, diuina tabernacula ambos omnino excipient. Hoc enim mihi dat cogitandum tãta illius pietas & amor in Deum. Sic Paphnutius cum multum remiſiſſet de ſua animi ægritudine,domum redit,& rebus ſuis bene ordinatis,reuertitur in monaſterium.

Cum autem ſic aſsidue uentitaret in monaſteriũ, uirtutis ſtudioſiores requirens monachos, ut qui lubenter eorũ frueretur cõſuetudine, (uide ineffabiles rationes prouidentiæ) audit ex fratribus monaſterij, quòd ſit apud eos quidam frater, qui non longo quidem tempore ſe exercuit, ad ſummam autem breui peruenit uirtutem:eiq; nomẽ Smaragdus, illuſtri quidẽ loco natus,& qui diuitijs abundabat, & pecunijs: his uerò omnibus contemptis, uitam elegit monaſticam,tantumque profecit in uirtute, ut nemo ferè ſit ex omnibus alijs,qui poſsit cum eo contendere. Eum trahit auditio,ut ueniat in eius cõſpectum. Per Agapium itaque conuenit illum uirum uirtute ſuſpiciendum. Illa autem cum patris faciem adſpexiſſet,& cognouiſſet quidẽ,nõ eſſet autem cognita: mutata enim erat propter nimiam aſperitatem & inediã, & habebat non aperta uultus lineamenta: uincitur à natura, & ſenſim fontes emittit lacbrymarum. Pater autem eius exiſtimabat hoc euenire ex compunctione, non ualẽs conijcere ſe eſſe lachrymarum occaſionem, ut qui eam paterno ſauciaſſet ſpectaculo. Deindè cùm ceſſaſſet flere, nihil quidem fatetur eorum, quæ pertinebant ad cognitionem, ueluti contendens uincere naturam, quę iam eam uicerat,& effecerat,ut ei orirentur lacbrymæ. Tanta autem eum implet utilitate, & ex morum moderatione, & ex doctrina ſermonũ, ut plenus admiratione acceſſerit ad ſenem, & dixerit ſe multum ei debere,quòd dignus ſit habitus, qui talem uirum uideret & conueniret.

Paphnutius inuiſit Euphroſynam neſcius.

Cum triginta itaque & octo annos talem uitam Euphroſyna egiſſet in monaſterio,& quænam eſſet, nulli fuiſſet omnino cognita,quando oportebat eam ex hac uita excedere, patrem,qui omnino diuina quadam prouidentia tunc erat in monaſterio propter uſum, aliquem accerſit illa beata,& rogat,ut tres dies maneat in monaſterio, dicens non inutilem eam moram ſibi fore. Sed cui ſummæ erat curæ de chariſsima aliquid ſcire filia, pater lubens obedijt. Cum autem iam adeſſet tertius & ultimus, eum prope ſe aduocat,& dicit: Quoniam Deus res meas, ut uoluit, adminiſtrauit,& ut in propoſito ab initio ſuſcepto uſque ad finem permanerem, mihi uires tribuit, uolo te hodie liberare multis ſolicitudinibus, & de filia tua quod ſcio dicere: quam ſat ſcio te ſitire, & eius ardere deſiderio. Scias ergo, inquit, O pater, me eſſe tuã filiam, uultum oſtendens quàm fieri potuit euidentiſſime: ut laterem autem, me in hunc tranſmutaſſe habitum, ex quo mihi omnino Dei benignitate euenit, ut licet te uiderim per totam uitam, nullum tamen à te mihi allatum ſit impedimentum in ſuſcipiendo certamine exercitationis: & tu nunc adſis, ut tuis manibus ſepulturæ meæ mãdentur reliquiæ. Sic dixit,& Domino ſtatim tradidit animam.

Euphroſyna ſe prabet agnoſcẽdã patri.

Moritur.

Ille autem re inopinata ſtupefactus, non reſpirãs humi cecidit, tanquam mortuus, adeo ut aqua eius faciem adſperſerit Agapius,& cum eum ad ſe reuocaſſet, rogaret qui factum ſit, quòd ei defecerit animus. Ille autem dixit ſe uidiſſe res adeò admirabiles, ut cuperet etiam mox uitam cum morte commutare. Deinde cum ſurrexiſſet, & circunfuſus ſanctis illis eſſet * reliquijs,& eas irrigaret lachrymis, & commixtos gaudio fletus emitteret, & clamaret: Hei mihi, filia dulciſsima, cur non te mihi diu ante aperuiſti? Cur non me una tecum aſſumpſiſti ſocium in opere tui propoſiti? Heu me miſerum, quid mihi accidit? Quomodo fuit tanta mea ignorantia? Quomodo neſciebam me in manibus habere, quod quærebatur? Quid agam? Feſtum ne celebrabo, hanc uidens quæ proceſſit ex meis lumbis, an lugebo uictus paternis uiſceribus? Sed non eſt honeſtum eos lugere, qui poſtquàm hinc exceſſerint, uadunt ad uitam meliorem, etiamſi natura domeſticos amplectens, me cogat hoc facere. Verumenim uerò lugentem me excipit gaudium, fontes reprimens lachrymarum, & perſuadet ut poſtulem quamprimum hinc excedere. Scio enim fore, ut eam uideam,& ab ea uidear, hoc concedente Dei benignitate,& ſimul uiuam in ſecula cum ea, quæ à me quidem eſt genita, ei autem uixit, & beatam illi tradidit animam.

** Nota, & circũfuſus ſanctis illis eſſet reliquijs.*

His uerbis cum totum actum intellexiſſet Agapius, id annunciat cum clamore & admiratione Præfecto & fratribus. Illi autem contendebant alius alium præuenire, obſtupefacti noua & aliena auditione: & ſtudebat unuſquiſque primus * uenerandas amplecti reliquias. Cum autem acceſsiſſet quidam èx fratribus altero oculo orbatus, ipſe quoque amplexatus, lucẽ eſt aſſecutus ab ea, quæ diuina luce digna erat habita, & duos habuit illæſos oculos, certum effectus teſtimonium illius fidei & beatitudinis, quam illa fuerat aſſecuta. Non amplius ergo ſepulturæ meminerant, qui aderant: ſed eius obliti, glorificatione & admiratione diuiſi erant cum lætitia. Cum autem uix tandem reputaſſent, etiam poſt ſepulturam eundem eſſe theſaurum, illam deponunt in monumentis patrum, luce diuina in facie illuſtratam. Eius autem pater ne cogitauit quidem diſcedere à monaſterio. Cum autẽ ſolum tantum receſſiſſet, quantum ſatis eſſet ad ſuas facultates diuidendas * pauperibus & eccleſijs, & ijs qui alioqui pie uiuunt, & non habent ea quæ ſunt neceſſaria, & ut etiam aliqua conſecraret cœnobio, ſe deinceps refert in numerum fratrum, & illic reliquũ uitæ tempus tranſigit, in ſtorea & cella Euphroſynæ recumbens,& id eſſe magnum ducens ad lætitiam.

** Nota, & uenerandas amplecti reliquias.*

** Habes hic uerã paupertatẽ euangelicam.*

Diſpenſauit. n. oĩa pauperibus poſtea monaſterium ingreſſus eſt.

Cum ergo ipſe quoque decem annos tranſegiſſet

in

in monaſterio, & uitam peregiſſet accuratam ac perfectam, migrauit ad Dominum, cum iuſsiſſet ſuum corpus deponi prope filiam, hoc etiam poſt mortem ducens eſſe ſatis * ſolatij, ſurdo pulueri corporis largiri propinquitatem eius, quod deſiderat. Ad perpetuam memoria, & gloriam Dei, qui hæc ſic diſpenſauit. Quem decet omnis gloria, honor, & adoratio, nunc & in ſecula ſeculorum. Amen.

** Vides intereſſe aliquid in uno loco magis quam in alio ſepeliri*

LIBER VITAE ET MIRACVLORUM SANCTI ODILONIS ABBATIS CLUNIACENSIS, AUTHORE PETRO DAMIANO, S. R. E. CARDINALI OSTIENSI.

PEtrus Damianus ſanctis Eccleſijs, quæ ſunt in occidẽtalibus Galliarum partibus conſtitutæ, ſalutẽ, quę eſt in Chriſto Ieſu. Hugo Cluniacenſis monaſterij rector, & ſpiritualis militię dux, ac præcipuus informator, hoc mihi laboris iniunxit, ut uitã beati Odilonis, deceſſoris uidelicet ſui, proprio ſtylo ſuccinctè perſtringerem, & ex his, quæ in anterioribus paginis latius reperiebatur eſſe diffuſa, utiliora quæq;, magiſque neceſſaria breui compendio deflorarem. Cuius ego compulſus imperio, nõ uenuſtatem luculenti aucupabor eloquij: ſed ſicut ex oblatis apicibus depræhendere potero, cum Dei omnipotentis auxilio, meræ ueritati deſeruire tentabo. Superfluum quippe eſt, lucernam manibus adhibere, dum micantium ſtellarũ conaris ſigna diſtinguere, ego quoque dum actus mirabilis uiri, tãquàm ſereni cuiuſdã atq; perlucidi cęli ſtellas oſtendo, facetijs urbanæ facũdiæ non indigeo. Ipſa quippe p ſe ſanctorũ uita fideliter enarrata, ſic rutilat, ut ſplendorem accurati ſermonis, ad illuſtranda fidelium corda non requirat. Huc accedit, quia ruſticitas ſermonis inculti, ſuſpicionem purgare conſueuit mendaci. Nam qui uix ſufficit, ut elimatum ſaltẽ depromat eloquium, quomodò nouerit fabricare cõmentum? Et certe maioris tibi honoris eſt, ut rex in ferro, quàm ſeruus attituleris in auro: & habilior eſt aqua perſpicua in uaſe fictili, quàm luſulenta uel lurida, quam non ſapor proprius, ſed exteriora commendant ornamenta gemmarum. Sic & melior eſt ueritas in ſimplicibus uerbis, quàm ſit mendacium in elucubrati uenuſtate ſermonis. Sed iã res ipſa producatur in medium, & illius ſummæ ueritatis auxilium impleremus, quæ abbreuiatum uerbum per prophetã promittitur: quatenus in huius ſcriptionis articulo & competenti breuitate ſuccinctos, & à nota mendacij nos exhibeat alienos. *Eſ. 10.*

VITA S. ODILONIS.

1. Ian. Odilonis patria & genus.

BEatus igitur Odilo Aueriniæ oriundus, ex equeſtri quidẽ ordine genus duxit, ſed terrenę proſapię lineam cęleſtis uitæ nobilitate tranſcendit. Hic dum adhuc puerili teneretur infantia, tanto repẽtè eſt omnium ferè membrorum lãguore conſtrictus, ut incedendi quoque prorſus amitteret facultatem. Accidit autem aliquando, ut nutrix eum ante ianuam cuiuſdam Baſilicæ, quæ in honorem beatæ Dei genitricis erat dedicata, relinqueret, & ipſa intenta ſuis cõpendijs, per diuerſa procul abiret. Puer itaqua ſe conſpiciens ſine cuſtode relictum, ac nutricię ſedulitatis miniſterio deſtitutum, diuino quodam prouocatus inſtinctu, tentare cœpit, ſi ualuas eccleſiæ quolibet niſu poſſet attingere. Fluctuabat igitur innocens reus Dei & ſub diuino uerbere conſtitutus, quid ageret, neſciebat. Innocens, inquam, utputa qui non peccauerat: reus autem Dei, quia cœleſti uerbere uapulabat. Tandem repẽs, & quaſi quodam ſe manuũ pedumq; remigio fulciẽs, uix peruenit ad ianuã, paulatim progreſſus intrauit. Iamque ſpe concepta ualentior, pallam altaris arripuit, & ſic ſe erigere quibus poterat conatibus cœpit. Sed dum intempeſtiue conatur, nec dum ſoluti languoris adhuc nodoſitate reſtringitur. Quid plura? Tandem diuinæ uirtutis auxilium ſenſit: & omni languore depoſito factus incolumis, ad referendũ Deo gratias intuentium animos prouocauit. Et quia tunc alius deerat, qui pro ſe intercederet, ſanctus ipſe (ut ita loquar) in ſe ſignum uirtutis exibuit, ipſe pro ſe interuenit: & de ſeipſo miraculum faciens, medicinam diuinæ curationis obtinuit. Hoc eſt enim egregium & inſigne miraculum, cum homo non per aliũ ſed ipſe ſibi conſciſcit diuinæ uirtutis auxilium. Qui præterea dum ad grandiuſculæ iam ætatis adoleſceret incrementum, prius apud ſanctum Iulianum martyrem factus eſt clericus: deinde beati Maioli confeſſoris egregij ſe magiſterio tradidit, & in Cluniacenſi monaſterio habitum ſanctæ religionis accepit. Vbi dum quietus & ſimplex humiliter in ſancta religione perſiſteret, & in ipſo rudis ac nouitiæ conuerſationis exordio, quædam iam in eo perfectionis inſignia prælucerent, uix euolutis quatuor annis, beatus Maiolus obdormiuit in Domino. Sed antequàm humanitatis debitum ſolueret, proximus tamen beatæ dormitionis articulus immineret, beatum Odilonem ſibimet in paſtoralis officij cura ſubſtitnit: ſuumq; ſuper Dominici gregis cuſtodiã uicarium dereliquit. In quem protinus omnium fratrum uota concurrũt, omnes ſe ad obedientiam ei unanimi deuotione ſubſternunt: quique ſe eatenus orbatos remanere defleuerant, iam deceſsionis paternæ iacturam, ſupparis uicarij reformatione compenſant. Iam uerò in commiſsi regiminis ſolicitudine conſtitutus, plurimis ſanctæ religionis cœpit florere uirtutibus: Nimirum ut Pſalmodiæ ſtudijs uigilanter inſiſteret, dura corpus inedia maceraret, atque à ſacris altaribus non recedens, quotidianum ferè omnipotenti Deo ſacrificium laudis offerret. Inter quas profectò piæ deuotionis excubias, uberrimis plerunque lachrymarum compunctionibus affluebat. Porro autem Adraldus abbas Bremenſis monaſterij, uir uidelicet religioſus, ac ſanctæ conuerſationis honeſtate conſpicuus, qui diſcipulus eius extiterat, nobis aliquando retulit, quia uir Dei dum in eo, quo poſtmodum defunctus eſt, languore decũberet, illi præcepit, ut ex calcularis abaci ſupputatione colligeret, quæ poſſet eſſe ſumma Miſſarum, quas celebrauit per ſpatium quinquagintaſex annorum, quibus monaſteriũ rexit. In quo facto liquidò depræhenditur, quàm diuturna, quàm indeficiens diuini amoris flamma beati uiri pectus excoxit, quod nimirum ab offerendis quotidie ſalutaribus hoſtijs cohibere tot curarum, tot ingruentium negociorum ſolicitudo non potuit. In erogandis præterea eleemoſynis ita largus erat, ut nonnulli dum cum omnia diſpergentem ſine cunctatione conſpicerent, non diſpenſatorem, ſed prodigum iudicarent: Pręſertim quodam tempore, dum fames ualida Aquitaniæ fines uehementer affligeret, ac plurimas Galliarum prouincias præſtilenter arctaret, exhauſtis iam in pauperum uſus ærarijs, & horreis quorumcunque prouentuum non mediocriter profligatis, mox etiam plurima ſacrarij uaſa confregit, inſignia eccleſiæ ornamenta

Infantis morbus. *Curatur diuinitus* *Fit clericus.* *Itẽ monachus* *Maiolus eũ ſibi Abbatem ſubſtituit.* *Virtutes Odilonis.* *Annis 56. abbas fuit* *Largitas eleemoſynarum.*

namenta diſtraxit, coronæ quoque, quam ſibi Imperator Henricus ob ſui memoriam deſtinauerat, non pepercit. Vt igitur tam acerbę famis, in quibus ualuit temperaret inopiam, quicquid hincinde corradere potuit facultatum, in ſuſtentationes & alimenta contradidit egenorum.

Quodam ſanè die dum per publicum pius equitator incedit, duos in itinere pueros fame peremptos reperit. Mox equo deſiliens, laneam, qua indutus erat ad carnem, ſubduxit ſibi interulam: eaque, prout uelaminis quantitas permittebat, utrunq; cadauer obuoluens, exhibet mortuis ſepulturam. Nam & Veſpillones mercede conduxit, & funereis uſque ad tumulũ proſecutus exequijs, defunctis fratribus debitum humanæ pietatis exoluit. In eadem quoque geſtorũ eius reperitur hiſtoria, quia corpus ſuum non modò duris conſueuerat attenuare ieiunijs, aſperrimis edomare cilicijs: ſed & quibuſdam ferreis nexibus coarctabat.

Seueritas erga ſeipſum. *Humanitas erga alios.* In percipiẽdis autem ita ſe moderabatur edulijs, ut apposita quæque contingens, ac naturali duntaxat neceſsitati diſpenſatiuè ſubſeruens: & uanitatem ſuperſtitionis effugeret, & ſobrietatis continentiam reſeruaret. In promulgãdis porrò iudicijs ac modis pęnitentiæ præfigendis, tam pius erat, & tanta mœrentibus humanitate compatiens, ut nequaquàm diſtrictum patris imperium, ſed maternum potius exhiberet affectum. Vnde ſe repræhendentibus, huiuſmodi uerbis ſolebat eleganter alludere: Etiamſi damnandus ſim, inquit, malo tamen de miſericordia, quàm ex duritia uel crudelitate damnari.

Deuotio erga Dei matrẽ. Inter cæteros autem ſanctos circa beatam Dei genitricem tam ardentiſsima deuotione flagrabat, ut conſtitutus in choro pſallentium, cum ad illum ueniretur ex modulantiũ alternatione uerſiculum, Tu ad liberandum ſuſcepturus hominem, non horuiſti uirginis uterum, in terram ſe poſterneret, ſicque per corpus oſtenderet, quibus deſiderij cęleſtis in mentem facibus æſtuaret.

Miracula eius. Vir igitur ſanctus cum in bonis moribus per quotidiana piæ conuerſationis incrementa ſuccreſceret, ſeſeque quotidie melior ad perfectionis culmen feruentius anhelaret: cœpit nonnullis coruſcare miraculis: ut qui clarus erat in probitate morum, clareſceret etiam in oſtẽſione ſignorum: Et qui in obtutibus omnipotentis Dei erat lucerna ardens, fieret etiam corã hominibus lucens. Vnde diuino diſponente iudicio factum eſt, ut quia de illis erat, quibus dictũ eſt, Vos eſtis lux mundi, *Mat. 5* primum de luce miraculum exhiberet.

Cæco puero oculos aperit. Aliquando ſi quidem dum eſſet in quadam ſui iuris uilla, quæ Berſoniacum dicitur, uidet puerum uenuſtum quidem forma, ſed cæcum à natiuitate. Super quo conſulens, didicit, quia filius eſſet uillici, & quia uiſum penitus nunquàm habuiſſet. Cui mox pia benignitate compatiens, & apud ſe tacitis precibus latenter inſiſtens, utputa qui talia nondum erat expertus, aduocat tandem paruulum, ſignum illi ſalutiferę crucis in fronte depingit, & confeſtim uiſum, quem natura negauerat, puer accepit.

Aqua bis mutatur in uinũ. Alio quoque tempore dum eſſet uir Dei apud ſuum quoddam monaſterium, quod Vallis Aurea uocatur, quarta uidelicet feria primæ quadrageſimalis hebdomadæ, quæ caput ieiunij, dicitur, ſurgentibus à menſa fratribus, ille pugillum cineris latenter impleuit, & apposito pane diſcubuit. Cumque cinerem tanquàm panem manducaret, ut potum quoque, iuxta Prophetam, cum fletu temperaret, innuit fratri, ut clam ſibi aquam nullo teſte deferret. Ille quod erat iuſſus, impleuit: aquam attulit. Quæ dum labijs adhibetur, auſteritatem uini redolere ſentitur. Reprimit ergo manum, abigit poculum: atque ut ſibi aquam miniſter afferat, ſignis euidentibus imparat. Ad quod miniſter obſtupuit: & uinum ſe à menſa referre, qui aquam propinauerat, admiratus expauit. Geminat tamen officium, uinum projcit, conuaſat aquam: denuo porrigit diſcumbenti. Sed ecce dum aqua potanda repetitur, uinum rurſus in poculo reperitur. Iam itaque uir ſanctus diuinę erga ſe pietatis beneficium recognoſcens, quod Deũ ſibi miſericorditer indulgere conſiderat, cum gratiarum actione percipere non recuſat.

Præterea, cum uir Dei cum Henrico rege, qui poſtmodum factus eſt Imperator, in Ticinenſi ſimul urbe conſiſteret, & Dominicæ natiuitatis gloriam celebraret, contigit ut uelamen menſæ eius, artificioſa textrini laboris operatione conſpicuum, ſacrilega iniſtet fraude ſublatum.

Fur rẽ ablatã S. Odiloni diſtrahere non poteſt. Poſtquàm autem uir Dei cum rege diſceſsit, fur qui rapuerat, iam ſecurus, propoſuit uelamen in foro uenalium. Sed dum illi diſpoſitio cœleſtis obſiſtit, ſancta diſtrahi præda non potuit. Ter igitur quod ſubduxerat, inter nundinarum merces expoſuit, tertiò ſubtiliter attentauit: ſed cum emptoribus de precio penitus conuenire non potuit, nec inter diſtrahentem, & coementem paciſci ualuit uenale commercium: quia diuina diſpoſitio conatibus hominum negauit effectum. Interea ſceleris huius authorem uitio diuina corripuit, & manus, quæ ſacrilegium perpetrauerant, ac pedes, quibus raptor aufugerat, areſaciens, intolerabili dolore conſtrinxit. Mox itaque cõpulſus languore, ad eccleſiam beati Maioli manibus alienis aduehitur, mantile ſublatum ad reatus iudicium coram cunctis appenditur, & diuina clementia ab omni populo, qui percitus huius famæ rumore cõfluxerat, imploratur. Sic itaque beati Maioli meritis, ac precibus fratrum ſibi ſeruientium, ſanus & incolumis factus, uelamen redidit alienum, & recepit ſemet ipſum. Probauit ergò quo præmio dignus eſſet, qui beatum offenderet Odilonem.

Alius quoque fur, cum uir Dei in eadem urbe conſiſteret, ſtabulum eius nocturnus irrupit, & equum, cui ſpecialiter ipſe inſidere conſueuerat, cautè ſubduxit. Sed quia illis in partibus depræhendi fur ſacrilegus timuit, cõcitus ad oppidum Laudenſe profugit. Securus itaque recognoſcentium, proponit equum, emptores inuitat, uehiculum laudat, commercium flagitat. Sed ſic hominem diuina depoſitio præpediuit, ut nec cum quolibet emptore componere, nec animal potuiſſet pecunia permutare. Poſtremò autẽ reuerſus ad ſe, & pęnitentia ductus, beſtiam ad locũ ſui criminis conſcium reuocat, & quid ſibi contigerit, ad ſui confuſionem, & omnipotẽtis Dei gloriam non occultat.

Trãſit flumen illæſus cũ ſuis. Vir idem uenerabilis dum eſſet in itinere conſtitutus, quia cauſa dictabat, Ticinum feſtinanter ac ſine mora tranſire cupiebat: ſed intumeſcentibus aquis, etiam nauigium deerat. Protinus ergo confiſus in Deum, unum è famulis uocat, ſeque in nomine Chriſti præcedere per alueum fluminis imperat. Obedit ilico famulus ſpumantes profluentium undarum cumulos ingredi non moratur. Deinde uir ſanctus cum omni commeantium turba ſubſequitur: & ſic omnes in ulteriorem aluei crepidinem abſque ullo prorſus incommoditatis offendiculo tranſponuntur. Quod dum nonnulli qui aderant, mirarentur, uelut æmuli præcedentium, cœperunt attentare meatum. Sed mox ut adorſi ſunt extremos citerioris ripæ fluctus attingere, niſi equos ſub celeritate repreſsiſſent, profluentis aquæ ſubmerſi uoragine, proculdubio naufragium pertuliſſent. Vnus autem ex his, qui tũc aderant, ut tam inſigne miraculum uidit, obſtupuit, hominemque Dei, ut ſuæ domus ſubire dignaretur hoſpitium, fuſis humiliter precibus, impetrauit. Intempeſtæ uerò noctis ſilentio uis uenti uehementior ir-

t uit,

ruit, & lucernam, quæ in dormientium cubiculo depẽdebat, extinxit. Expergefactus autem cubicularius cum lumen agnouiſſet extinctum, ad abigendam noctis tenebroſę caliginem, diuini luminis infulgere poſtulat claritatem: Deus, inquit, omnipotens, qui lumen es uerum, pro amore ſerui tui Odilonis, ab hac domo tenebras dimoue, eamque gratiæ tuæ luce perfunde. Confeſtim de cęlo coruſcæ lucis ſplendor emicuit, & totam domum ſuperni ſplendoris claritas illuſtrauit. Si ergo hoc agebat Odilo tunc ſopore depreſſus, quid putas nunc apud Deum poteſt, carnalis ſarcinæ corruptione ſolutus? Paulo ante natiuitatem Domini, per hyemalium inclementiam imbrium ſanctus ſenex ad beati Marcelli martyris monaſterium feſtinabat. Venerunt autem ad quoddam flumẽ, quod ita fluctibus exundantibus inhorruerat, ut prorſus intranſmeabile uideretur. Confiſus autem in Domino, dirigit præuium, qui uada prætentet: & ipſe mox cũ comitibus ſubſequens, pertranſiuit illæſus. Sed in hoc uadantium tranſitu illud mirabile fuit, quia cum cæteris aqua pertingeret uſque ad femora, uiro Dei nec corrigia quidem pedis aquarum eſt inundatione perfuſa. In illo ſcilicet ſolo madoris ſui perdidit unda uires: in reliquis autem naturalem ingenitæ * uitis exhibuit facultatem. Iſtum aqua tangere potuit, humidare non nouit: illos autem, quod natura dictauerat, undique madefecit. Præterea, dum uir Domini apud monaſteriũ beati Martini, quo ad publicam ſtratam dicitur, receptus eſſet hoſpitio, ſicut moris erat, ut ubicunque maneret, quocũque ſe uerteret, monachorum ilico frequentia non deeſſet, non paruus ei cœtus fratrum affluxit. Quos ille cum alacritate ſuſcipiens, & prius eis ineffabilis eloquij familiaritate cõmunicat, & poſtmodum ut ſibi pro charitate conueſcantur, inuitat. Sed dum in longum ſermo protrahitur, ſemotim quoſdam ex familia ſeruos accipit, utrum ſit, unde refici fratres ualeant inuitati, ſolerter inquit. Qui de cæteris quidem alimentis conſtare utique perhibent quantitatem, de piſcibus autem penè nihil eſſe, quod ad tantam hominum perueniat multitudinem. Ad quos ille, In nomine, inquit, illius qui nouit quinque milia hominum ex pane modico & gemino piſce reficere, non quaſi nihil, ut dicitis, ſed uberrimam nobis & hoſpitibus noſtris piſcium copiam miniſtrare. Cum igitur menſæ diſcumbentium pauci, qui aderant, piſces à dapiferis inferuntur cœpit eſca in manibus diſcumbentium creſcere, & quo magis à conueſcentium turba conſumitur, exuberantius abundare, adeo ut ſatiatis omnibus, plurima ſupereſſent, quæ non modo ſeruitoribus cunctis ſed & alijs, ſi ſuperuenirent, oblata ſufficerent. Cui protinus famuli, Ecce pater, inquiunt, quod puſillanimitas noſtra non credidit, ueſtræ fidei meritũ diuinitus impetrauit. Iam non dubitare didicimus, ſi promiſsionem ueſtram in articulo cuiuslibet difficultatis audimus. At ille, ut ſemper erat mitis & humilis, non ſuæ fidei, quod diuinitus factum erat, aſſcripſit, ſed illorum potius obedientiæ, & ſanctorum hoſpitum meritis imputauit. Huic etiam illud non diſsimile eſt, quia cum Dei famulus in Romana urbe conſiſteret, & hoſpitium in monte Auentino apud monaſterium beatæ Dei genitricis haberet, contigit ut, ſicut illius urbis familiare eſt, omnino tale uinum deeſſet, quod ſancto uirò ſaporis habilitate congrueret. Inquirit ergo abbatem loci, utrum melius habeat. Qui ſe confeſtim & profitetur habere, & quantum ipſe præceperit, libenter afferre. Vir autem Domini modicum, quod ante ſe erat uaſculum, dedit, ut ſibi plenum deferretur, expetijt. Allatum ergo ante ſe poſuit, & ipſe potiſſimum more pincernæ ſibi duntaxat & abbati, qui iuxta ſe diſcumbebat, expendit. Cumquè iam à menſa ſurgendum refectio completa dictaret, & paululum adhuc uini in uaſculo ſupereſſet, pater ſanctus blandè ſubridens, Non, inquit, fratres mei plenè circa uos officium charitatis exhibui, qui uinum, quod mihi ſapuit, uobiſcum participare neglexi. Arripiens ergo cyathum, infudit merum, & ſingulis ſingulum pro benedictione largitur. Res mira, cum fratres eſſent ferè duodecim, & eis bibentibus potus copia non defecit, & eorum completo numero, nil omninò ſuperfuit. Illis itaque quod factum fuerat admirantibus, uir ueræ humilitatis cuſtos, ut in alium diuinæ gratiæ munus impelleret, & ipſe fauoris humani gloriam declinaret, charitati duntaxat illius, qui uinum dedit, miraculum ſupernæ benedictionis applicuit. Dehinc dum egreſſus Roma, reuerteretur ad propria, quidam intra Taurinenſem urbem nimiũ febris patiebatur ardorem. Hic furtiuè per miniſtros aquam, qua uir Domini manus abluebat, accepit, fideliter bibit, & ſic abſque mora, depoſita prorſus omni febricitatione, conualuit.

Domus calitus illuſtratur.

Aliud flumen tranſit

**uiris, uidetur uſurpaſſe pro genitiuo à uis*

Matt. 14.

Piſces multiplicantur.

Vinum exiguũ multis ſufficit.

Febrẽ pellit aqua, qua ſe uir ſanctus abluit.

Iamque Iouini montis prærupta conſcendens, obuios habuit pauperes, præ difficilis uiæ laſſitudine potus æſtuanti deſiderio flagitantes. Pius itaque pater ſui negligens, alijs in neceſſitate compatiens, iuſſit ut quicquid uini proprijs haberetur in uaſculis, abſque ulla reſeruationis induſtria uel potus diffidentia præberetur egenis. Paulò poſt neceſſitate naturæ cogente, diſcumbunt omnes, ut capiant cibum. Et ecce utres, qui ſtudio fuerant piæ compaſsionis exhauſti, uino reperiuntur, Deo ſcilicet debitum perſoluente, repleti. Nam iuxta ſcripturam, qui dat pauperi, Domino fœneratur. In hoc ergo felici commercio, ubi Dominus debitor, famulus fuerat fœnerator, quod à ſeruo fideliter eſt depoſitum, à bono debitore non ſegniter eſt ſolutum. Aliquando Imperator Henricus dum apposita menſa diſcumberet, uas illi holouitreum ualde precioſum & Alexandrini operis arte compoſitum, cum tritis eſt pigmentis allatum. Mox aduocat duos aulæ regiæ capellanos, Albericum uidelicet & Landulphum, quorum alter Cumanæ, alter uerò Taurinenſis eccleſiæ poſtmodũ epiſcopi facti ſunt. His itaque uaſculum tradidit, & per eos beato uiro Odiloni odoriferi nectaris xeniũ deſtinauit. Quod profectò uaſculum capellani ſancto uiro, prout decebat, humiliter offerunt, ac pro eo poſtmodum redituri, ad regis interim conuiuium reuertuntur. Paulò uero poſt, ſicut humanæ curioſitatis mos eſt, ut noua quælibet & inſueta inhianter adſpiciat, cœperunt monachi præfatum uas ſub admirationis intuitu contrectare, & de manu in manum ſolerter inſpiciendo tranſponere, cum ecce de manibus incautè ſe tenentium labitur, & ut fragilis eſt naturæ, continuo frangitur. Quod mox ut uir ſanctus accidiſſe cognouit, grauiter tulit, & præſertim clericis, qui reliquerant, paterna pietate condoluit, ne uidelicet Auguſtum innocentes offenderent, & non modo iacturam gratiæ, ſed & regij motus periculum ſuſtinerent. Mox ergo cum fratribus eccleſiam pius pater ingreditur, & ne hi, qui erant immunes à culpa, motum regiæ indignationis incurrant, orationibus & pſalmis incumbens, clementiam diuinitatis implorat. Iam igitur oratione completa, uir Dei fractum ſibi uas iubet offerri. Manibus contrectat, oculis undiquè ſubtiliter inſpicit, & ecce nulla prorſus in eo fracturæ ueſtigia deprehendit. Tunc indignatus in fratres, eos cum auſteritate redarguit, cur uas conquererẽtur confractum, quod omnino permanſerat illibatum.

Vires uacui, inueniuntur pleni uino.

Prou. 19.

Vas magni precij confractũ, ſuis precibus redintegrat.

Illi uerò uehementer attoniti, tam euidentis oſtenſione miraculi, & auſteritatem corripientis libenter accipiunt, & ad referendas omnipotenti Deo gratias feruentius accenduorur. Præterea religioſus quidam uir, oriundus de pago Rotenenſi, reuertebatur ab Hieroſolymis. Qui dum mare tranſirer, quod à Sicilia uerſns Theſſalonicam per plurima fluctuũ periculoſa loca protenditur, eumque cum multis alijs furentium oentorum horror impelleret: applicuerunt ad inſulam qnãdam ſiue rupem, ubi ſanctus quidani ſeruus Dei maoebat incluſus. Rotenenſis itaque uir illie aliquandiu commorans, & tranquillitatem ſedandi maris expectans, delectabatur cum ſeroo Dei frequenter habere colloquium. Sed dũ hinc nonoulla dicuntur, illinc plurima referuntur, perquiſitus hoſpes à uiro, unde genus duceret, originaliter Aquitanum ſe eſſe reſpondit. Requiſitus inſuper, utrum cœnobium illud, quod dicitur Cluniacum, & Odilonem eiuſdem loci noſſet abbatem: optimè, quod quærebat, ſe noſſe perhibuit. Sciſcitatur homo, cur hoc Dei ſeruus ab eo requirat. Ad quem ille, Sunt, inquir, uicina nobis loca, ea quibus grauiſſima flammarum furentium euomuntur incendia, in quibus etiam locis animæ reproborum diuerſa luunt pro meritorum qualitate tormenta. Ad quorum ſemper eaaggeranda ſupplicia innumerabiles ſunt dæmones deputati, qui intolerabiles eorũ pœoas qnotidie renouanr, & eos ad rediuina ſupplicia indeſinenter inſtaurant. Quos tamen ego frequenter audiui querulis lamentationibus eiulantes, & lachryinabili uociferatione deflentes, quòd orationibus & eleemoſynis quorundam, aduerſus eos inlœderabiliter concertantium, freqnenier ex eorum manoibus eriperentur animæ damnatorum. Ioter cætera de Cluniacenſium cœtu per maaimam & eorum abbate querimoniam faciunt, quia quàm ſæpè per eos ſui iuris uernaculos perdunr. Quamobrem per terribile Dei nomen obteſtor, ut ſanctis fratribus illic hæc, quæ tibi dixi, fideliter referas, & ex noſtra quoque illis parte denuncies, ut eleemoſynis & orationibus magis ac magis inſiſtant, ac præſertim huius intuitu, ut de manibus dæmonum eos, qui ab illis cruciantur, educant, quatenus de quotidianis eorum rapinis & luctus inferatur generis humani inimico, & gaudium multiplicetur in cœlo. Aliquanto poſt homo regreſſus in patriam, quicquid ex uiri Dei relatione didicerat, beato patri & ſanctæ congregationi fideliter narrat. Tuoc uenerabilis pater Odilo per omnia monaſteria ſua conſtituit generale decretum, ut ſicut primo die menſis Nouembris, iuata uniuerſalis eccleſiæ regulam, omnium ſanctorum ſolennitas agitur, ita ſequenti die in pſalmis & eleemoſynis, & præcipuè Miſſarum ſolennijs, omnium in Chriſto quieſcentium memoria celebretur. Si quis autem non generalitate contentus, quis ſpecialiter per beatum Odilonem de pœnis ultricibus ſit ereptus, inquirit, quid de reliquis ſentiat, in papa Benedicto euidenter addiſcat, ut in Romanorum Pontifice, qui omnium Chriſtianoruoi caput eſt, ualeat liquido conijci, quid de cæteris meritò debeat æſtimari. Apoſtolicus igitur iſte, quem diximus, dum adhuc uiueret, beatum uirum affectuosè dilexit reuerenter excoluit, & apoſtolorum limina frequentanti, neceſſarij ſumptus opima ſæpe ſubſidia miniſtrauit. Huic planè moa, ut obijt, germanus eius Ioannes in apoſtolica dignitate ſucceſſit. Iam uerò poſtquàm humanis rebus eaemptus eſt, non parui temporis euoluto curriculo, iam dictus papa Ioanni Portuenſi epiſcopo, & alijs duobus, quotum nomina nobis nota oon ſunr, per ſpeciem nocturnæ uiſioois apparuit, eique quia pœnalibus eſſet conſtitutus in tenebris, iodicauit, hoc inſuper addens, qualiter beati Odilonis uenerabilibus meritis eum ſuperna cenſura liberare decreuerit à tormentis. Obſecrat itaque per eos & humiliter flagitat, ut frater eios ad præfatum unicæ pietatis uirum, agilem quantocyus ueredarium dirigat, eumqúe ſuppliciter obſecrans pro ſe orare depoſcat. Protinus idem Ioannes Portuenſ epiſcopus, authoritatis apoſtolicæ fultus epiſtolis, concito gradu Papiam uſque peruenit. Vbi longe & immoderate fortaſſis accelerato fractus itinere, per monachos cœnobij beati Maioli, Apoſtolicæ legationis apochas dirigit, omnemqúe per eos ſaocto uiro ſeriem à ſe coospectæ uiſionis eapooit, Enimuerò diuioo ſactum eſſe cooſtat iudicio, ut eum apud Cluniacenſe monaſterium Apoſtolicæ legationis baiulus inueniret. Præcepit itaque uenerabilis pater, pro illo pſalmodias & orationes ab omnibus priuatim ac publicè fieri, eleemoſynas iodigentibus erogari, ſacrificium Deo myſterij ſalutaris offerri. Nec in illo duntaxat loco id ſtatuere contentus fuit, ſed & per omnia ſui regiminis monaſteria eiuſdem ſanctionis edicta mandauit. Cumqúe hoc fratres intentiſſima deuotione ſatagerent, & ea ara ſanctorum pectorum fraternæ charitatis flamma proſilieos, diuinæ clementiæ ſacrarinm penetraret, iam præfixi temporis terminus propinquabat. Et ecce quidam ſanctæ conuerſationis monachus, Heldebertus nomine, qui uidelicet hoc obedientiæ fungebatur officio, ut inopes aleret, indigentibus ſubſidia mioiſtraret. Hic itaque per ſoporem uidit, quòd quidam pulcher ac ſerenus adſpectu, ac ſolenni quodam oitore conſpicuus, clauſtrum monaſterij magno candidatorum agmine conſtipatus ingrederetur. In capitulum deinde, ubi pater Odilo cum fratribus reſidebat, intrauit, ad eius genua caput humiliter flexit, eiquè, ſicut io geſtu corporis uidebatur, gratias egit. Cumquè frater ille, qui hoc in uiſione contemplabatur, inquireret, quiſnam eſſet ille tam decorus ac fulgidus, qui ſancto uiro ſalutationis officium exhiberet, reſponſum eſt ei, quia ille eſſet Benedictus, ſummæ ſedis epiſcopus, qui nimirum idcircò uiro Dei gratias ageret, quia pijs eius ſanctorumquè fratrum precibus, & Tartarei cruciatus euaſiſſet interitum, & cum beatis ciuibus quieturus, ſupernæ Ieruſalem meruiſſet ingreſſum. In hoc ualet liquido depræhendi, quæ de meritis beati Odilonis opinio iure poſſit haberi, cum is nimirum, qui iuata priuilegium apoſtolicæ dignitatis claues eccleſiæ præ cunctis mortalibus tenuit, qui ligandi atque ſoluendi uires præminenti quodam iure poſſedit, in illo iam inuiſibili eaamine cooſtitutus, non aliter quàm precibus iſtius uel à peccatis ſolui, uel de pœnali potuit ſupplicio liberari. Porrò autem dum aliquando in monaſterio moraretur, quod Paterniacum dicitur, erat ibi quidam puerulus monachus nomine Rodulphus, quem ſtruma quædam gotturis intumeſcens deturpauerat uſque adeò, ut & claritatem uocis auferret, & inſuper quodammodo minaretur, quòd ſibi etiam aliquando auditum interciperet. Quem ad ſe uir Dei uerè miſericors aduocat, palpante manu locum tumoris attrectat, Deinde ſignum crocis plagæ gutturis imprimit, & diuina quædam uerba dicens, mox abire permittit. Deinde mirum in modum ſicut in alijs morbus ille, poſtquàm ſemel oboritur, in dies ſolet excreſcere, totumquè guttur miſerabiliter occupare, ſic in iſto uerſa uice cœpit eatunc ſenſim quotidie detumeſcere, donec peſtis illa funditus euaneſceret, & guttur pueri ad naturalem ſe ſpeciem per omoia reformaret.

Loca pœnarum in Sicilia

Dies omniũ animarũ ab Odilone inſtituitur.

Loquitur de Benedicto 8. Pontifice 151 apud Platinam.

Authoritas p̄cipua ſummi Pontificis.

Strumoſum ſanat puerũ.

Alio

Alio quoque tẽpore de monaſterio, quod eſt in Iurenſi territorio conſtitutum, uir ſanctus exierat, & ad Gebennenſem urbem cœpto itinere contendebat. Cum autem ad quendam concauæ profunditatis fluuium deueniſſet, accidit ut mulus, qui hominis Dei ſupellectilem, libros ſcilicet ac lectulum deferebat, à publico uado procul aberrans, in profundiorem aluei uoraginem caderet, ſicque raptatus à gurgite, nullo membrorum, niſi ſolo capite, fluctibus emineret. Qui tandem è naufragio protractus educitur: ad perſcrutandum, utrum res & maximè libri perierint, deſagmatur. Miro itaque ſupernæ diſpenſationis ordine, libri ſimul cum lectulo ita à fluctibus reperiuntur intacti, ut ne tenui quidem aquæ ſtilla uideantur adſperſi. Mantilia uerò ſimul & manutergia prorſus undiquè reperta ſunt madida. Vbi notandum, quàm peruigil fuerit erga ſeruum ſuum diuina protectio, ut ea uidelicet, quæ ablui frequentius indigent, madere permitteret: quæ uero madefieri ſine damno non poſſunt à contactu fluctuum immunia cuſtodiret.

Libri & lectulus ab aquis nihil læduntur

In eodem quoque Iurenſi monaſterio vir Domini Odilo aliquando conſtitutus, reperit puerum, nomine Gerardum, terribili caducæ paſsionis languore detentum. Qui ſæpiſsime quaſi lunaticus corruebat, & ſic eum occidui languoris impetus obruere conſueuerat, ut in eo neque uox, neque memoria, nec prorſus aliqua membrorum officia remanerent, ac ferè à mortuo nihil diſtaret. Huic homo Dei miſericorditer cõdeſcendens, fratribus ut pro eo Dei clementiam deprecentur, iniungit, ipſe uerò ad ſacroſanctum altare Miſſam celebraturus accedit, æger etiam ut intereſſet admonuit. Cui mox euchariſtiæ ſalutaris munus tradidit, deinde ſicut ſibi moris erant, ſanctificatã aquam cum beati Maioli calice propinauit. Nec mora, protinus à puero languor omnis abſceſsit, ſalus optata ſuccedit, & ſic per merita beati uiri reſtituti ſibi uigoris incolumitas permanſit. Aliquando uir Domini per prærupta Iurenſium Alpium iter habebat, & repente ſagmarius, nullis oneratus ſarcinis, per montis deuexa collabitur, eique per aſpera rupium ſcopulorumque præcipitia uſque ad uallis infimæ profunda rapitur. Miniſtri protinus in illud lubricæ ruinæ præcipitium deſcendentes, nonnulla quidem de ſarcinulis, quæ paſsim diſperſa fuerant, illæſa reperiunt, librum tamen ſacramentorum, aureis literis exaratũ, cum uitreis quibuſdam uaſculis anaglypha fuſilitate cælatis, deeſſe perpendunt. Quibus interim recedẽtes omiſsis, hoſpitium ſubeunt, corpora leſſa reficiunt, & nocturno ſoporati ſilentio quieuerunt. Mane autem facto, mature ſurgentes, ad locum illum celeriter redeunt, & curioſius quæque diuerticula perluſtrantes, omnia quæ perijſſe ſuſpicabantur, inueniunt. Vaſa nimirum uitrea reperiuntur illæſa, Deauratus etiam liber, cum tempus ſcilicet imbriferum inhorreſceret, à nulla prorſus eſt pluuiarum inundatione contactus. Sic itaque beati uiri meritis, & uitrum frangere præceps ruina non potuit, & perfundere codicem inundantium imbrium denſitas ignorauit.

Aqua benedicta etc. ſanat morbũ caducũ

Nobilis quidam uir dum iaceret ſub arbore, particula corticis in eius oculum cecidit, Cui non modo lumen omnino turbauit, ſed & aliarum calamitatum multiplex pondus inuexit. Nam cum id, quod oculo ſemel inſederat, nullo modo potuiſſet expelli, fugit ſomnus ab oculis, & non modo iam homo non dormire, ſed nec ciborum quidem ualebat alimenta percipere. Quem ſeorſum uir ſanctus adducens, ſignum ſibi crucis impreſsit, ac mox inſufflans, ſuper locum doloris halauit, Deinde promittens ſe ſalutares pro eo uictimas oblaturum, abijt. Abſcedente itaque uiro Dei, protinus homo ſuauiter obdormiuit, euigilans autem, particulam corticis ab oculo non ſine lanugine quadam proiecit, & eueſtigio factus incolumis, nullam deinceps doloris huius moleſtiam ſenſit.

Cortex incidẽs oculo, multas homini adfert calamitates.

Curatur à S. Odilone.

Cuidam Turonenſis eccleſiæ clerico letale uulnus in brachio peſtilenter excreuerat ut ſibi iam non languoris ægritudinem, ſed ipſam potius interminaretur & mortem. Cumque uir Dei Lucẽſi teneretur hoſpitio, accedit clericus, & periculum tam peſtiferæ calamitatis oſtendit. Quod ille quaſi uidere diſsimulãs latenter brachium appræhendit, uiuificæ crucis ſignaculum imprimit, eumque dimittens, ut ſibi caute prouideat, præcipit. Qui paulò poſt dum locum ulceris curioſius attendere ſtuduit, nulla prorſus ueſtigia deleti languoris inuenit. Stupefactus igitur nouitate miraculi, ad hominem Dei præſto regreditur, quid ſibi contigerit, non tam relatione uerbi, quàm oſtenſione ſui brachij euidentiſſimè confitetur. Quod ille ſatis moleſtè tulit, eumque à ſuo conſpectu cum indignatione exturbauit. Nam tanquàm uenena ſerpentium, ſic rumores hominum fugiebat. Aſſerebat enim quia quantumlibet ſublime ſancti operis ædificium, per uanę gloriæ ſubito corruit appetitum.

Nota ſancti uiri humilitatem.

Præterea miles quidam tam mentis inops erat effectus, ut poſtpoſita penitus omni cura priuata uel publica, per deuia ſoliuagus & nudus erraret, inconditas uoces emitteret, & tanquam dæmoniacum ſe per inordinati geſtus inſaniam exhiberet. Cui uir Domini paterna pietate compatiens, ſimul cum fratribus ante altare ſancti Petri proſternitur, diuinam clementiam cum pſalmis & litanijs implorat, ut perire creaturam ſuam ſub huius furoris inſania nõ permittat. Hinc ab oratione conſurgens, ad eum qui patiebatur, accedit, aqua ſanctificationis adſpergit, atque ut ex ea bibat, ſuadendo compellit. Qui non multò poſt ad Cluniacum ſanus & incolumis uenit, xenia piſcium detulit, & quia ſibi pleniſsimè redditus eſſet, gratias referens indicauit.

Aqua benedicta curatur amens.

Alius quoque miles efficaciam edendi ſermonis amiſerat. Hic per uiſionem admonitus eſt, ut ſi aquam, qua manus beati Odilonis abluebantur, hauriret, hac ſibi loquendi uires & amiſſæ linguæ officium proculdubio reformaret. Aqua igitur per miniſtros fideli furto ſubripitur, altera etiam aqua, à uiro Dei benedicta, de calice ſancti Maioli, uino tranſmittitur. Quas ille cum nimia deuotione ſuſcipiens, mutatis ueſtibus ingreſſus eccleſiam, quia lingua non poterat, ore cordis orauit, & ſic poculo benedictionis accepto, reparatum ſibi locutionis officium recognouit. Mox etiam expeditè loquens, mirum de ſe ſpectaculum cernentibus dedit, & quid beatus Odilo apud Deum poſſet, euidenter innotuit.

Mutus ſanatur.

Præterea, cum uir uenerabilis apud quandam eccleſiam monaſterij, quod dicitur Vallis aurea, cibum caperet, ſed locum magna uini laborare penuria didiciſſet, ne grauaret fratrem, qui eum cum alacritate ſuſceperat, hoc in commune præfiait, ut quiſque diſcumbentium uno tantum ſcypho contentus eſſet, ſolis autẽ monachis pincerna poculum geminaret. Menſura tamen exceditur, & largus ad bibendum potus cunctis epulantibus exhibetur. Enimuerò cum uas illud uinarium & unum dũtaxat eſſet, & modicum, non modo tot indiſcretè bibentibus non defecit, ſed & illis recedentibus, abſque ulla diminutione repertum eſt plenum, ut per hoc euidentibus clareſcat indicijs, quia uir Domini non tantum id apud Deum potuit impetrare, quod petijt, ſed & nonnulla per eum uirtutum ſigna diuinitus oſtenſa ſunt, quæ neſciuit. Et de ſignis quidem atque uirtutibus, quas uir ſanctus adhuc in corpore cõſtitutus

Vinũ bibendo non abſumitur, ſed augetur.

 oſtendit,

oſtēdit, iſta ſufficiunt: nunc ad explicandum felicem eius obitum, auxiliante Domiuo, propinquemus.

Enimuerò quanquàm homo Dei ſublimiter ſe iu ſpiritalibus ſtudijs & diuina contemplatione ſuſpenderit, in corpore tamen utilitatis induſtria nō medio criter laborauit. Mouaſteria ſcilicet nonnulla à fundamentis ereait: alia uel iam ſemirupta, uel ruinā fortè minantia reparauit. Dilatauit illis prædia, nonnullis etiam inſiguia contulit ornamenta. Quæ uerò monaſteria noua condiderit, quibus parietina tantum & ſarta recta collatis ſumptibus inſtaurauerit, enumerare per ordiuem idcirco poſtponimus, ne proliaitate ſtyli lacinias conteaere uideamur: præſertim cum in ipſis uiuis operibus geſtorum fidem multo clarius experiantur oculi, quàm ullo ſermone ualeant narrari. Diſpenſationis quoque geminæ moderator inſignis, & in ſpiritali ſtudio coram diuinis obtutibus fulſit, & in terreni laboris induſtria non mediocriter floruit. Porrò cum uir Domini iam in extremis ageret, per quinquennium ferè compulſus eſt grauiſſimi languoris moleſtia cruciari. Moa itaque beatorū apoſtolorum limina feſtinat inuiſcre, ut quaſi ſub eorum pedibus, ſi ſibi daretur, quod ſemper in uotis habuerat, poſſet ea hoc mundo tranſire. Verumtameu quia non eſt in homine uia eius, aliter ſibi contigit quàm ſperauit. Per quatuor planè menſes illic ægritudine detentus elanguit: deinceps contra ſpem aliquantulum conualeſcens, ad propria remeauit. Cluniacum itaque deueniens, per annum ferè totus in oratione permanſit, ſeſeque, quantum ægritudo permiſit, ieiunijs ac uigilijs uehementer affliait. Decreuit aūt, ut antequam debitum conditionis humanæ perſolueret, quæque monaſteria ſua circuiens, ſanctæ admonitionis ſtudio uiſitaret. Eapeditione igitur ſanctæ huius ædificationis incepta, Syluiniacum deuenit: ibique ſe circa feſtiuitatem Dominicæ circuncisionis ea ſeculo hoc migraturum manifeſtè diait. Porrò autem cum iam in agonis eſſet anguſtia conſtitutus, diabolum adſtare conſpexit, eumque per nomen tremendi iudicis, ut abſcederet, terribiliter increpauit. Anno itaque Dominicæ incarnationis 1048. ætatis autem ſuæ 87. ordinationis etiam quinquageſimoſeato, ea nocte, quæ Dominicæ circuncisionis ſolēnia præcedebat, ſalutaris euchariſtiæ ſacramenta percepit, ſicque beatum Deo ſpiritum reddidit. Paulò autem poſt, eadem ſcilicet nocte, cum beati uiri corpus in eccleſiam iam fuiſſet delatum, frater quidam Gregorius nomine, * Iuueneta natione, naturæ ſimplicis & innocentis uitæ, eſequiarum funebrium laſſitudine prægrauatus, in eadem cella, in qua ſanctus obierat, proprium ſtratum petijt, in quo ſe proijciēs, dormire tentauit. Sed necdum planè reſolutus in ſomnū, beatum Odilonem ſibi uidet adſtantem. Ad quē moa uoce promptiſſima, Quid, inquit, agis Domine pater? Et ille, Benè, frater, & optimè. Dominus enim meus Ieſus ſeruo ſuo per ſemetipſum dignatus eſt adeſſe, & ſui præſentiam miſericorditer eshibere. Sed in ipſa meæ deceſſionis hora, iu illo ſcilicet angulo (oſtendebat enim quaſi digito locum) uidi figuram quandam trucem nimis atque terribilem, quæ mihi teterrimæ ſuæ uiſionis horrorem atque formidinem tentauit incutere, ſed Chriſti confortante uirtute, nulla me potuit infeſtatione nocere. Proaima quoque quadrageſima ſuccedente, ſanctæ ac uenerandæ memoriæ Laurentius, Amalfitanæ ſedis archiepiſcopus, qui potens in literis ac bigloſſus, Græcè nouerat & Latinè, & quod longè præſtantius eſt, laudabilis uitæ claritate pollebat. Hic itaque tunc Romæ conſtitutus, obdormiuit in Domino. Cumque cadauer eius fuiſſet in eccleſiam illatum, honeſtus quidā clericus, Albero nomine, in eiuſdem eccleſiæ angulo laſſabunda dedit membra ſopori, Cumque ſubitò adhuc penè uigilanti, uir beatus apparuit, ei mox clericus intulit, Domine mi, quando huc & cur aduenisti? Ad, chariſſimi (inquit) olim amici mei, domini Laurentij pontificijs, eaequias ueni, quibus eapletis, antequam te uiderem, recedere nolui. Et his dictis, ſpecies loquentis euanuit. Vir itaque Domini, quia rectè uiait, feliciter obijt, & quia uitam mirabilem duxit, iure miraculis coruſcauit. Vita quippe beati huius uiri uelut aurea tabula eſt, cui quaſi margaritas quaſdam ac gemmas inſigimus, dum geſtis eius interlucentia uirtutum miracula permiſcemus. Apud cuius uenerabilem tumulum nihilominus adhuc rutilant noua ſigna uirtutum, quæ nimirum nos his inſerere ſuperfluum ducimus, cum per alios iam apicibus exarata cernamus. Legentium igitur tædio conſulentes, his contenti ſumus, quæ ſuccincta breuitate perſtrinaimus, ad honorem & gloriam redemptoris noſtri Ieſu Chriſti, qui cum Deo patre & ſpirituſancto uiuit & * gloriatur in ſecula ſeculorum, Amen.

Monaſteria ab Odilone cōſtructa inſtaurata, prædijs & donis aucta.

Limina Apoſtolorum inuiſit

Ier. 10

Prædicit obitū ſuū.

Moritur S. Odilo.

** for. Venetus.*

Apparet cuidā poſt mortē.

** glorificatur.*

VITA S. EVGENDI ABBATIS

Ab eius diſcipulo fideliter, ſed ſtylo Duriuſculo conſcripta, ut ex ipſa narrationis ſerie facilè poteſt animaduerti.

PROLOGVS.

Q Vantum, beatiſſimi fratres, deſiderio feruoriq; ueſtro ex debiti ſumma ſuppleuerim, ſicut ex ratione apicum ex parte ſum opitulante Domino iam ſecurus, ita conſcientiæ propriæ eatraneique iudicij incertus, ago hæc quæ iniungitis, non præſumptione indocti, ſed obedientia, ut cernitis, regulari. Sic annuens diuinitas fecit, ut humana procliuior in dijudicando fragilitas, dum melodia delectatur aut muſicis, dumque oratorias uenuſtates, uocabulorum quoque ac temporum ſignata proprietate miratur. Hæc noſtra Tapinoſis nequaquàm iactantia ſuperba iudicum uentoſa ſuperfluitate calcetur. Porrò nos (ut præfati iam ſumus) uobis propriè opuſcula iſta dicauimus, quos nouimus non oratorum, ſed piſcatorum eſſe diſcipulos, Nec in philoſophia ſermonis regnum Dei, ſed in uirtute proſpicere, magiſque pura ac iugi obſeruantia Dominum cantare, quàm uana perituraque facundia perorare. Nunc ergo iam nobis iu relatione uitæ beatiſſimi uiri, narrationis ſumatur ea ordium.

NARRATIO.

S Anctus nanque Chriſti famulus Eugendus, ſic beatorum Romani & Lupicini in religione diſcipulus, ita etiam natalibus ac prouincia extitit indigena atque cōciuis. Ortus nanque eſt haud longè à uico, cui uetuſta paganitas ob celebritatem clauſuramq; fortiſsimā ſuperſtitioſiſsimi tēpli, Gallica lingua Iſarndori,

1. Ian. Horum uitam ſcribit S. Gre. Turonenſis de uita patrū, cap. 1.

Gallica pro Belgica.

dori, id eſt, ferrei oſtij, indidit nomen. Quo nunc quoque in loco delubris ea parte iam dirupta, ſanctiſsimè micant cœleſtis regni culmina dicata Chriſticolis.

Atque inibi pater ſanctiſsime prolis iudicio pontificali, plebisq; teſtimonio extitit in presbyterij dignitate ſacerdos. Igitur cũ beatiſsimum pignus ab ipſis penè cunabilia quodam inſtinctu ſucceſſuque felicitatis ac luminis, uirtute diuina, ut reor, præſagante ſuccreſceret, & nocte quadam uenerabilis pater ipſius, uel ſoboles ſancta, ab *affectu profectuque futuræ beatitudinis reuerentur incertis: in uiſione ſancta puer à duobus religioſis uiris ſublatus, ultra domus paternæ ueſtibulum ſiſtitur, ita ut in Oriẽtis plagam cœliquè aſtra, quaſi quondam multigena Abraham patriarcha, intuitu diligenti proſpiceret: atque ipſi typice iã quodãmodò dicebatur: Sic erit ſemen tuum. Poſt interuallum nanque modicum hinc unus, aſt hinc alter atque alius inde, donec ſuccreſcens multitudo efficeretur innumera, beatum puerum uel ſanctos procul dubio Romanum ac Lupicinum patres, qui eum in ſpiritu de cœno paternæ domus eduxerant, tanquàm enormitas apum in modum mellificantis unæ quadã conſtipatione ſepſerint: & ſubito à parte proſpicua uidet inſtar ampliſsimæ portæ culmina patefacta cœleſtia, & lento deductoquè ad ſe uſque è cœli uerticè cum lumine cliuoſo in modum recliuis ſcalæ criſtata procliuitate deſcenſum, & niueos fulgidosquè angelicos choros ad ſe uſque uel ſocios tripudiantes, in Chriſti nomine deuenirare: ita tamen, quòd creſcente ſemper in loco ſocietate, nullus omnino reuerentia diuinitatis attonitus, aut ſermone mouebat, aut nutu. Cumque ſenſim cauteque mortalibus multitudo ſeſe inſeruiſſet angelica, collectia copulatisque ſibi terreſtribus, concinentes angeli, ut uenerant, cœleſtia latera repedantes aſcendunt. Hoc ſolummodo puer inter carminum modulationem percepit, quòd poſt annum circiter in monaſterio intermiſſus ea euangelijs recitari cognouit. Illud nempe uice antiphonæ (ut bene, ipſo dignanter referente, commemini) reciprocis uocibus multitudo concinebat angelica: Ego ſum uia & ueritas, & uita. Recepta igitur ſeſe clauſit aſtrigera, & ſolum ſemel puer contemplatus in loco, excuſſus eſt ſomno, concutitur, ac uiſionis terrore percuſſus, rem geſtam ilico refert patri. Confeſtim nanque presbyter ſanctus, cui potiſsimum proles ſanctiſsima dicari deberet, agnouit. Mox igitur eum literarum inſtrui iubet elementis, & anni exacto circulo, tanquàm Samuel quondam, non in typico excubaturus templo ſancto Romano oblatus eſt patri: In quo uerè ita beatorum abbatum, qui eum in ſpiritu, de incolatu terreſtri eduxerant, gratiarum gemina confluxit ubertas ut ſuccidua quoque poſteritas utrum in Eugendo Lupicinum potius ſuſpiceret, an Romanum, iudicio fluctuaret incerto. Illis duntaxat huc illucque neceſsitate miſericordiæ è monaſterio ſæpe progreſsis: iſte uerò à ſeptimo uſque ad ſexageſimum uitæ, quo tranſijt annum nuſquàm exinde poſt ingreſſum extulit pedẽ. Lectioni nanque ſe in tantum die noctuque expletis conſummatisque omnibus, quæ à præpoſito uel abbate iniuncta ſunt, dedit & impedit, ut * præter in latini uoluminibus, etiam in græca facundia redderetur inſtructus. In ueſtitu autem duabus tunicis nonquàm eſt uſus, atque unam ipſam nunquàm mutauit, niſi antea fuiſſet plurima uetuſtate conſumpta: ſimili quoque cucullæ ipſius conditione ſeruata. Paleis uerò lectuli meuentilatis multo tempore, uilisque ſagello cõſtratis, pellicioque ſuperpoſito conquieuit. Aeſtiuis nanque temporibus caracalla uel ſcapulari cilicino utebatur: quod ei quoque uir ſanctitate conſpicuus Leunianus, Viennenſis urbis abbas, pignore tranſmiſerat charitatis. Fuit nãque ſanctus iſte de Pannonijs quondam, & ſpargente barbariè in Gallijs, uinculo captiuitatis abductus: & non ſolum in Viennenſi, ſed etiam in Auguſtodunenſium urbe, multo tempore clauſtro peculiaris cellæ concluſus: ita ut amplius quadraginta annis in utraque ciuitate coercitus, nulli hominum ex prima retruſione uultu ac corpore, *prę ter ſola ſermonis notitia, noſceretur. Monachos iuxta cellulam haud plurimos regens, monachos uero procul intra urbem monaſterioque conſeptos iuxta ſexagenarium numerum admirabili ordinatione rexit & aluit: præmiſitque maximas, magnas interim ſuccíduasque in ſpiritu non dimiſit. Sed ſurſum redeo. Habebat nanque Eugendus beatiſsimus calceamenta forta ruſticaque, in modum priſcorum patrum, conſtrictus ocreis crura, faſciolisque plantas. At uerò nocturnis matutinisque conuenticulis, nec in frigidiſsimis pruinis, nec in magnis niuibus, quicquam nuditati pedum præter ligneas Gallicanasque caligas addidit unquam. Atque in hunc quoque modum eminus ſæpiſsimè matutinis horis ad fraternum cœmeteriũ oraturus gradiebatur in niuibus. Nemo nanque eum unquàm aut in diurna, aut in nocturna ſynaxi ante cõpletionem conſpexit egredi foras. Nam cum ipſe noctibus certè oratu longiſsimo atque ſecreto cunctos in oratorium diutiſsime anteiret, poſt omnium, quoque diſceſſum nihilominus formulæ ſuæ incumbens, oratione diutina paſcebatur in ſpiritu. Atque ita eam de quolibet tempore uultu hilari ac læto egrediebatur ad fratres, ut ſolet exatiata ambitio uultus hominum laſciua iocunditate diſſoluere. Refectio ei omni tempore ſemel in die fuit. Quæ tamen æſtiuis diebus nunc in ſexta cum cæteris fatigato, nunc uero cum his, qui iterato reficiebantur, terminabatur in ueſpera: ita tamen, quòd nihil unquam, exceptis his, quæ cunctis apponebantur fratribus, deguſtauit in mẽſa. Igitur ad inchoationẽ ipſius adminiſtrationis reuertamur: Cum ergo pater ille, quem beatiſsimus Romanus uel Lupicinus Condateſcenſi cœnobio ſignauerant ſucceſſorem, præter labores ſolicitudinesque cœnobiales etiam corporeæ inæqualitatis frangeretur incommodis, uocatis ad ſe fratribus, ſic ſanctum Eugẽdum uicis ſuæ ſolicitudine innexuit, ut ſibi tamen ius paternæ eminentiæ in nullo penitus imminueret, aut ſubtraheret. Tentauit nanque idem abbas, ut ante dictum ſanctumque Eugendum cum adminiſtrationis onere, etiam presbyterij dignitate arctius illigaret. Sed non ſolum uoluntati eius in hac parte ſæpiſsime, immo ſanctiſsime contradixit: uerumetiam ſacroſanctos pontifices, qui illuc cauſa orationis confluxerant adiens, reuerentiam tanti honoris cautè ac diligenter effugit. Mihi tamen crebro ſecretiſsime teſtabatur, utilius multo eſſe abbati, propter iuniorum ambitionẽ, liberum à ſacerdotio, præeſſe fratribus, & non illigari dignitate, quàm abrenunciantes ac remotos minimè conuenit affectare. Nouimus nanque, aiebat, præter hanc, quã prædiximus, cauſam, multos etiam patres, poſt humilitatis profeſſæ culmina hoc officio grauius ac latentius ſuperbiſſe. Suſcepit ergo Dei ſanctus, ſicut etiam pater Lupicinus, abſque ſacerdotali eminentia iniunctæ ſibi uiciſsitudinis ſocietatisque laborem, ea maximè ſecuritate fretus, quod de paterna ſolicitudine ac prouiſione non habebatur incertus, ſed mox euidentiſsima reuelatione percellitur, ne de plenaria adminiſtratione uelut in aliquo redderetur ambiguus.

Nocte igitur ſubſecuta, ſubito raptus in uiſione, beatiſsimis quoque Romano ac Lupicino abbatibus, ut in initio quondam, ita nũc in oratorij ſecretario a

C 3 parte

**effectu*

Viſio Eugendo puero oblata.

Gen. 15

Ioã. 14.

1. Re. 3

Tradit Eugendus monaſterio ſeptennis puer

Eius legẽdi aſſiduitas

Eius ueſtitus.

Lectus.

Leunianus ſanctus abbas.

Præter, pro, prætérquã.

Eugẽdi calcea.

Nũquã abſuit precibus in tẽplo perſoluendis.

Victus quotidianus.

Sacerdotium à ſe amolitur.

Viſio alia.

parte dextera præſentatur, necnon etiam inter ipſos ſeniores ac ſuperſtites circunſpicit fratres, cereos ac lampades geſtare lucentes: & data ſibi à ſanctis patribus oratione uel pace, ilicò benedictum illum abbatem, deceſſorem ſibi utique mox futurum, conſpicit intromitti, ac deſuper dorſum ipſius uel ſcapulas rigentibus clauis purpureis pallium album adſpicit dependere. Soluto nanque beatus Romanus ſancti illius cingulo, conſtringit ilicò lumbos Eugendi. Dehinc excuſſo quod deſuper, ut diximus, geſtabat pallio, huius adæquè humeris ſuperimponens, ait: Hæc tibi ad præſens noſce interim aſſignari: & digitis dalmaticā prædicti anteceſſoris adſtringens, etiam hanc tibi, inquit, probatam in acceptis utilitatibus noueris aſſignandam. Mox adſtantes cum cereis fratres, incipiente primitus uno, confeſtim cuncti claritatis ac ſolatij lumina impacta parieti deprimunt & extinguunt. Cumque uir beatus tenebrarum angullijs coercitus, euentum rei attonitus præſtolaretur in uiſu, uox ad eum facta eſt: Noli (ait) te Eugende fraude eorum præſentium ac materialium luminum contriſtare: Orientalem nanque cellulę huius attende proſpectum, & uidebis ilicò tibi abſque opitulatione humana lumen diuinitùs miniſtrari. At ille confeſtim illò porrigens uiſum, adſpicit ſenſim dilucеſcente aurora, radium diei ac lucis influere: & in ſemetipſum reuerſus, lectulo lætus excutitur. Nec mora: uiſionem ſequitur effectus. Nam ad Chriſtum deceſſore illo migrante, uolens nolensque adminiſtrationem ſubterfugere non potuit ſubarrhatam. Illi uerò, qui per uiſionem luminis ſolatia præſtita ſubtraxerant, humanitatis malo aliquid paſſi, liuoris zelo inflammati, in beatiſſimum uirum inuidiæ ardore turgeſcūt, & ſanctum Eugendum abbatem nunc deſpectione animi, nunc quoque monaſterij profeſſionisque deſertione, tanquàm nouitium ac rudem, monachorum laicorumq; patiuntur ſubiacere deſpectui. At non ille diuinæ pietatis obtutus ſamulum ſuum paſſus eſt prolixa fatigatione uexari. Confeſtim nanque ipſi potentiæ ac uirtutis ſuæ dexteram affluentiſſimè ſignorum largitate porrexit, dando atque oſtendendo per ſeruum ſuum ſanitatum dona ac prodigia multa: ita ut ſummæ ſeculi poteſtates, ſoſpitari ſe crebro ac benedici eius literis exorarent, nec ſe diuinam clementiam crederēt habere placatam, niſi prius Chriſti amici gratiam ſiue ſuffragia aut uiſu aut literis potirentur: Epiſcopi quoque ac ſapientiſſimi ſacerdotes præ ſe omnimodis ferre, ſi eum corporaliter cernere, aut affatu literario obtinuiſſent familiarius compellari. Ipſi etiam pſeudofratres, qui pridie cothurno elationis inflati diſceſſerant, tanquàm infelices ac degeneres notabantur à laicis, niſi depoſito inuidiæ uiru, ad ſanctū Chriſti famulum quantocyus repedarent. Dum hæc odorifera fama geruntur, puella quædam nata ſeculi dignitatem non infima, circa Secundiacenſem parochiā dæmonio correpta, non ſolum clauſtris retruſa, uerū etiam ferreis uinculis tenebatur obſtricta. Cumque ſanitatis cauſa à multis (ut ſolet) exorciſmorum ſcripta nexa ceruicibus necterentur, atque illa ignotas ſibi perſonas ſcriptorum per immundum ſpiritum cū nomine, quod dolendum eſt, carperet & uitia, ſeque magis illos, qui ſcripſerant, iam olim in illo atque illo peccato latentibus apud humanitatem indicijs aſſereret poſſidere: tum ad ipſam energumenam de adſtantibus unus, Quid nos alienis, inquit, Immò proprijs uitijs terres immunde? Verè in Chriſti nomine non ſolum iſtorum, quibus derogas, uirorum, ſed cunctorum quoque ſi potuero, ſcripta ſanctorum ita ceruicibus tuis innectam, ut uel multitudine operantium obruaris, ſi hos paucos audire deſpicis & contemnis. Tu mihi (inquit diabolus) Alexandrinarum chartarum, ſi placet, onera exarata imponas, nunquam tamen ex obtento uaſculo poteris propulſare, dummodo mihi ſolius Eugendi Iurenſis monachi ex hoc non afferas uiſionem. Confeſtim nanque rapientes proximè dictum ad beatiſſimum uirum pleniſſima fide concurrunt, ac rem geſtam pedibus eius prouoluti narrantes, non ſe redituros eſſe teſtantur, niſi Chriſti miſericordiam præſtaret exoratus oppreſſæ. Victus igitur uel ratione, uel precibus pater, breuiter cum longa oratione (ut Gregorius quondā Magnus Apollini) in hunc modum ſcribens atque conſignans, ſpurciſſimo tranſmiſit epiſtolam:

Abbatis officiū illi demandatur.

Deſeritur à fratribus.

Miraculis coruſcat.

Greg. Neocæſarienſis apud Ruſinū l. 7 hiſto. eccl. cap. 25

Eugendus ſeruus Chriſti, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, Patris & ſpiritus ſancti, præcipio per ſcripturam iſtam ſpiritus gulæ, & iræ, & fornicationis, & amoris, & Lunatice, & Dianatice, & meridiane, & diurne, & nocturne, & omnis ſpiritus immunde, exi ab homine, qui iſtam ſcripturam ſecū habet. Per ipſum te adiuro uerum filium Dei uiui, exi uelociter, & caue ne amplius introeas in eam, Amē: & notans atque complicans, ſupplicibus tradidit deportandam.

Dæmonē per literas expellit

Quid plura? necdum itineris medij ſpatia confecerant, cum ecce ſurcifer ille frendens atque eiulans, prius egreſſus eſt ea obſeſſa, quàm calcarent domus limina reuertentes. Ab hoc ferè tempore beati uiri longè lateque fama nomenque enituit, ut qui ſanctus iam habebatur indigenis, potens etiam & uerè apoſtolicus, procul genitis haberetur. Materſamilias quondam Syagria, nunc quoque eccleſiarum monaſteriorumque per eleemoſynam mater, cum graui obſeſſa incommodo iamiamque haberetur à medicis deſperata, epiſtolam beati uiri exoſculandam præcepit attingi. Cumque appræhenſam contactis ab eadem cum oratione oculis, lachrymis quoque haud minimè deciduis infeciſſet, ori dehinc inſertam aliquantiſper dentibus cum oratione conſtringens, mox recuperata ſanitate ſurrexit. Quo gaudio atque miraculo non ſolum ipſa ſuique, uerum etiam ciuitas maxima Lugdunenſium exultatione mira releuata atque lætata eſt. Cum ergo fama intaque uiri uirtutum relatione ſuccreſceret, tanta miſerorum aceruatim cœpit in monaſterium turba concurrere, ut ſecularium, immò tribulantium multitudo, penè cæteruis uideretur monachorum numeroſior. Interea dum inibi mox nonnulli, alij etiam poſt bidui triduique, quidam uerò poſt menſis ſpatium commoda uotiua perciperent, Dei ſanctus manum ad ſalutare compendium mittens, fatigationem miſeris auferebat. Dabat ergo ſupplicibus atque ſoſpitibus deportanda illigandaque infirmis, cum ſancti olei quantitate, contraria laruis atque miſerijs ſcripta mandata. Quæ ita cooperante fide porrigebant in prouincijs longè poſitis medicinam, ut illi quoque obtinerent adſpectui: neque ſolus beatiſſimus pater in cœnobio, ſed & presbyteri multique inibi fratres, potiebantur clariſſima uirtute meritorum: & zeli ambitione ceſſante, illis potius quàm ſibi, Dei homo medendi delegabat officium: & hoc ſtudebat omnimodis, ut unuſquiſque illi rei uel ſtudio in monaſterio deſeruiret, in quo eum dono ſpiritus ſancti pollere eminentius perſpexit: atque ideo manſuetum ac leuem illi ordinabat officio uel loco ſamulari, ubi manſuetudinis ac patientiæ bonum nullatenus inquietudo decoloraret alterius. Rurſumque ſuperbiæ forſan aut uanitatis uitio notatos, non patiebatur eſſe ſepoſitos: ne iudicio uiroſæ ac propriæ elationis inflati, altius grauiusque corruerent, cū culpas ac uitia

Plurimi ab eo curātur.

Sacrū oleū cū rationibus adhibet.

Singulis ſingula ut officia demandaret.

ſua

ſuis non agnouiſſent, in medium crebrius increpari. Si quos ſanè (ut ſeſe habet natura fragilitatis humanæ) edacit triſtitiæ morſibus interea nouerat ſauciari illis quoque inopinantibus ita ſpecialiter ea induſtria blandus ſuperueniebat ac lætus, & ſancto dulcique fouebat alloquio, ut decurſo triſtitiæ perniciosiſsimo uiru, quaſi quadam ſalutaris olei perunctione, exaſperata ſanaretur auſteritas. Diſſolutioribus uero ac lenioribus acriorē ſe ſeuerioremque ſemper exhibuit, Presbyteris quoque ipſis, quorum officio, conſtrictus ſæpe ab epiſcopis, humilitatis cauſa (ut diximus) noluit implicari ita ſemper ob miniſterium ſacrificij ſalutaris quodam remotionis opere, conſcientiæ puræ tribuit facultatem, ut illo cuique pro delicto mordaciter forſitan quippiam (ut aſſolet) ſuccenſenti, illi uerò dum reatus culpam ignorarent, abſque notitia uel participatione alieni reatus corpus Dominicum traderent ab altari: ut nec ſe conſcij plecterent communione delicti, nec alterum ſeueritate paterna. Ante enim dationem ſacramentorum indultu forſitan ſubtraxiſſe niderentur in aliquo. Hic nanque fuit, immò eſt apud Chriſtum beatiſsimus homo, ex cuius ore (Deum teſtor) nunquàm proceſsit obloquiũ, cuius aures nunquàm polluit maleloqui oris ferale contagium. Tantum nanque deteſtabatur hoc uitiũ, immo flagitium, quantum quis letifera anguis non ſolum uenenum metuit, uerumetiam concurſus ipſius uitat atque conſpectus. Intantum mens ipſius ab ſtruſis uitijs pura pollebat, ut etiam beatiſsimorum apoſtolorum Petri & Pauli ſanctique Andreæ, adæque apoſtolici conſpicuique uiri Martini epiſcopi, & colloquio fuerit & uiſu potitus; Quodam nanque tẽpore, antequàm ipſi adminiſtrationis onus incumberet, diebus æſtiuis ultra monaſterium iuxta ſemitam, qua Gebennam uſque tranſcenditur, ſub arbore ſolitò quieſcenti, ſubito tres ſe per ſoporem aduentantes offerunt uiri. Quorum cum poſt orationem & pacē, nouitatem uultus habitusque contemplaretur attonitus, interrogat quoque, quinam ipſi uenerabiles eſſent, quorum benedici meruiſſet aduentu. Tum unus ego, ait, Petrus, aſt hic germanus meus Andreas, & ille frater noſter eſt Paulus. At ille confeſtim in ſpiritu ad eorum ueſtigia prouolutus, Et quid eſt, inquit, Domini, quòd uos in hæc rura cerno ſyluestria, quos in magnis urbibus Romę ac Patris poſt ſanctum martyrium legimus corpore contineri? Verum eſt, inquiunt, & illic quidem, ut aſſeris, ſumus: & hicque nunc habitaturi uenimus. Et in hæc uerba uiſio finiuit & ſomnus. Cumque confricata facie torporem ſomni depuliſſet ex uultu, conſpicatur eminùs duos, qui ante biennium circiter deceſſerant, fratres eo aduētare calle, quo ſanctos apoſtolos per uiſionem conſpexerat aduenisse. Et proſiliens ilico in occurſum, conſalutans quoque ea more, conſulit, unde dilectiſsimi fratres poſt tam diuturnum commeatum ad cœnobiũ repedarent. Nos, inquiunt, inter alia ad urbem uſq; progreſsi, obtētis quoque ſanctorum patrocinijs ſub trina martyrum ſera quidem, ſed fida interceſsione, reuertimur. Dominorum nanq; apoſtolorum Petri & Pauli atque Andreæ ditati reliquijs, ad caulas repedamus antiquas. In loco igitur, ut moris eſt, illis ſubſiſtentibus, currens Eugendus ſanctus ad monaſterium ipſe patri ac patribus aduentantium ſanctorum efficitur nuncius, qui fuit paulò ante contemplator in uiſione. Proſiliunt confeſtim obuiam, & conſalutatis fratribus, deoſculatisq; reliquiarum uaſculis, cum tripudio & exultatione atq; pſalmi ſono exhibitis, incluſis quoque ſub altari, patrocinantur nunc exorantibus indeſeſſa uirtute, quorum laudes ac merita nequeunt localiter coerceri. Vt enim de ſancto ac beatiſſimo uiro Martino dicamus, cuius mihi uultũ ac habitum cum ſupra dictorum ſecretiſsime ſolebat exponere, parumque uobis referre non pigeat. Quadam nãque uice, dum diros metuunt ac uicinos Alemannorum incurſus, qui nec opinantibus, uiatoribus non congregatione, uel cominus, ſed ritu ſuperuentuque ſolerent irruere beſtiali: ad mortem aut ſuſpicionem mortis penitus euitandam, quæ crebro timoris iaculo toties interimit, quoties timetur, è limite Tyrrheni maris potius, quàm de uicinis Heriēſium locis coctile decernunt petere ſal. Sed hoc totum ut fieret, & cõſilium & ordinatio beati uiri perſuaſerat. Cumque emenſo bimeſtri tempore, nullum darent proprij aduentus indicium, uertitur in ſanctum imputatio fratrum, quòd alijs è uicino quod timuerant, ſoſpitibus iam reuerſis, non tam deſtinatis fratribus exilium, quam peregrinantibus propria perſuaſione dediſſet. Ille uerò incertus de reatu, quis ipſos ancipiti obſtrinxiſſet euentu, metuens tamen ſaltem indebito increpari, miſericordiam Chriſti pro ſalute eorum diebus ſingulis exorabat ac noctibus. Cumq; poſt lachrymas feſſus, fuiſſet ſoporatus in lectulo, ita claritate ſubita uallatur in grabato, ut ſe plus luce cerneret circunfuſum, quàm ſi puriſsimi ſolis illuſtraretur allapſu. Ilico iuxta lectulum beatiſsimus Martinus aſsiſtens, cõ ſalutatum quoque, qualiter ualeret, interrogat. At ille; Bene, inquit, agerem, ſi de ſalute fratrum, quos (ut increpor) exules feci, non haberet incertus. At ille: Non meminiſti, ait, quia euntes mihi eos, id eſt, Martino, in oratione propriè commendaſti? hac nanque nocte in Pontianenſi parochia manent: craſtina uerò unus ex ipſis iſthuc ueniet, ſuſpicionem cunctis ablaturus, ad manſum. Expergefactus igitur Chriſti homo, tanquàm memoratos fratres cunctis uiſibiliter aſſignaret, ita diem & horam prædixit aduentus, ut ipſe ſanctus Dei nunciauerat, uel ipſi continuo ſunt regreſsi. Nam & hoc, quod inſequens ſum relaturus, licet nullus ambigat beatiſsimi Martini mirabilibus applicari, tamen ignoro, quis tam ignarus ac brutus ſit, ut non illic ſpecialius nouerit uirtutum dona clareſcere, ubi per unitatem fidei familiarius conſortas reſidere dignoſcitur gratia meritorum. Permiſit nanque nocte quadam in ſecretario antedictum ſanctũq; Martinum tentari quidem incendio, ſed probari. Sic igitur & Condateſcenſe monaſterium exuſtum quondam eſt flammis. ſed tamen Martini oleum, nullo flãmarum eſt uoratum incendio. Quod etiam beatus Eugendus tanta patientia atq; æquanimitate ſuſcepit, ut mox illi diuina prouidentia non ſolum ad uictum ſiue ueſtitum duplicia pro ſimplo reddiderit, uerum etiam tabernacula ipſa multo utilius, congruentiusque, quàm fuerant, in uſus priſtinos reſtaurarit. Vice igitur quadam imminente ueſpera, omne illud, ut dixi, monaſterium, quia erat ex lignis, & nõ ſolum contignatis indiſcretisque cellulis, uerum ēt pulchrè fuerat cœnaculis geminatum, ita ſubito redactum eſt in fauillam, ut mane non ſolum nihil reſideret ex ædificijs, uerum etiam celeritate arentis pabuli, ignis ipſe penè totus redderetur extinctus. Cumque fratres illi, prout quiſque ſarculum ſecurimue poſuerat, ferrum reuera, quod ſolum exuri nequiuerat, prunis euentilatis inquirerent: ecce Antidiolus ſanctus presbyter proſpexit ampullam cum oleo beati Martini, quæ ſalutis gratia, ad lectuli ſui capitium dependebat, plenam clauſamque, ut fuerat, poſt uaſta incendia, poſtque cœnaculorum deſuper ruentium ardentiumque ruinas, ita integram ac ſtabilitam inter fumantes ignium reſidere fauillas, ut tres quondam pueros roſcidis refrigerijs legimus in camino Perſico claruiſſe. Quæ etiam ampulla cum oleo ipſo, ad

poſtolorũ reliquiæ.

Quàm alienus ab obtrectatione fuerit.

Videt Apoſtolos Petrum, Paulũ & Andreã.

Sanitia Alemannorum.

S. Martinus apparet Eugendo.

Oleum in medijs flãmis nõ inflammatur. Dan. 3

Reuerẽter admodũ accipiũtur A-

uirtutum teſtimonium, uſque hodie in eodem monaſterio reſeruatur. Vnde non amplius ſub Eugendo ſancto, Incendiali arbitror caſui licuiſſe, quàm ut dixi, beatiſſimo quondam ceſſiſſe Martino: uel poſtmodú Condateſcenſes monachos cum oleo uirtuteque Martini reminiſcimur euaſiſſe. Nam præter iſta, quæ ob meritorum uirtutumque teſtimoniú pauca perſtrinximus, tam præcipua extant, quæ puritate ſpiritus, diuina illuminatione præſciuit, ut in corpore poſitus, iam quodammodo cum ſupernis uirtutibus clareſcere putaretur: adeo ut uice quadam uenerabilem uirú Valentinum, eiuſdem monaſterij diaconem, commoneret ſecretius, dicens: Conſtant te, chariſſime frater, inter hos uiginti circiter dies ex hoc ſeculo ad præparata præmia migraturum, & ideo quamlibet cautus peccatorum nexibus, paratus ad Dominú eas, moneo tamen, ut circa clauſulam uitæ, dum tempus ſuppetit, profectuum collatione diteſcas, quò poſſis digna, ut uidi, acceptabiliorque hoſtia ex ara Chriſti aſſumi. Hac nanq; nocte ueſtitú te niueis linteis à ſanctis patribus uidi cum Pſalmi ſono in altari oratorij huius imponi. Igitur licet meritú qualitatemque tuæ aſſumptionis agnoſcas: ſuadeo tamen, ut tibi interim addas, quod poſſis illic felicitate perpetua poſſidere. Cumque ſermocinationem cum alacritatis lachrymis & oratione compleſſent, poſt decem circiter dies febricula leui correptus, paulatimque inæqualitate uexatus, curſum uitæ præſentis explicuit.

Prophetia claret ſpiritu.

Cæterum ex cuiuslibet ſuperuentu perſonæ, ita per odoris fragrantiam, fœtoriſque afflatum, meritorum inſignia dignoſcebat, ut præſciret ilico, cui quis uirtuti uel uitio ſubiaceret. Nam & aduentus fratrum, & ſecularium expectantium fidem, prius ſæpè prædixit, quàm ulla aduétantis præſentia fratribus móſtraretur.

Qualis quiſque in animo fuerit, ut perſenſerit.

Ita tamen magnis eximijsque bonis exuberans, nunquàm ſe meliorem emendatioremque altero uel leuiter iudicauit, ſed pietate refertus, non quid interim eſſet, ſed quàm longè à perfectione adhuc eſſet, quaſi cunctis abiectior & infimus poſitabat. Habebat autem, nimirum habitatore illuſtrante, magnam & in uultu lætitiam. Nam ſicut triſtem illum nemo unquàm uidit, ita ridétem nemo adſpexit.

Nota ſancti uiri humilitatem.

Non illi beatorum Antonij atq; Martini geſta aut mores labebantur unquàm ex animo. Nunquàm, ut de Antonio refertur, aut ira ſubito patientiam rupit, aut humilitatem erexit in gloriam, nunquàm laudatus aut beatificatus, inflatus eſt, nunquàm uituperatus, fractus eſt aut triſtatus.

Athanaſius in uita Antonij.

Tantum nanque lectione reficiebatur, ut cum lectitaretur ad menſam, ſæpiſſimè futurorum uictus affectu, uelut in ecſtaſi obliuiſcebatur appoſitorum. Nam præ gaudio attonitus, peregrinationem præſentis uitæ deſpiciens, municipatum ſuſpirabat in cœleſtibus præparatum. Iſte nanque illic poſt priſcis patribus legédi propriè inuexit induſtriam. Iſte etiam, refutato archimádritarum more, utilius omnes uniuit in medium. Deſtructis nanque manſionum ædiculis, uno cunctos ſecum xenodochio quieſcere fecit, ut quos cauſa unitæ refectionis una claudebat ædicula, diſcretis quoque lectulis unæ ambiret & manſio. Cui tamé lumé diei, ſicut in oratorio, indeficiens noctibus præbebatur. Iſte, inquam, Abbas ſanctus nec menſulam ſuam, (ut facere quoſdam nuper audiui) nec uictú unquàm exceptauit à fratribus, omnibus omnino omnia erant. Non ille unquàm imperio docuit, quod exemplo antea aut opere non compleuit. Infirmis ſemper aut ualde ſenibus clemétiſsimè obſequi fecit, adijciens quoque, ut ipſis illi è fratribus in neceſsitate ſeruirent, quos ægroti potiſsimum elegiſſent, & non ſolum faciebat alimenta conuenientia miniſtrari, uerú etiam propter laborem infirmitatis donec ſanitas ſuppeteret, præſtitit ſequeſtratim reficere uel manere.

Erga ægros et ſenes ut ſe geſſerit.

Nam & ſeculi hominibus abſque perſonali acceptione ſe præbuit. pauperibus uero adæque ut diuitibus non ſolum conuictumque præſtitit atque conſeſſum, omni cautela iuxta patrum regulam ſeruans, ne ſe conſpectui aduentantium laicorum uel propinquorum ſaltẽ iniuſſus monachus præſentaret. Si quid uero cuicunque fuit à proximis fortaſsis oblatum, confeſtim hoc abbati aut œconomo deferens, nihil exinde abſque paterno præſumpſit imperio. Cellam, armarium, arcellamúe nullus omnino habuit unquam, nulla cuiq; de neceſſitate exigua proprietatis operandi dabatur occaſio. Nam uſque ad acum ipſam, lanaſque netas, etiam ſuendi conſuendique cuncta præbebantur in medium, dummodò ſubtiliſſima fratribus deuiandi eximeretur occaſio. Inter hæc auté omnia omnibus proprietatis cauſa ſolum legere licuit aut orare.

Nulli monacho aliquid peculij permiſſum.

Cæterum nouit fraternitas cuncta, quæ dico, nunquàm in cœnobio declinandi cauſas deeſſe maximas, ubi nó propelluntur etiam minima. Et quia ſermo attulit, ut de inſtitutione Patrum per imitationem beati Eugendi aliqua tangeremus iuxta promiſſum, quod memet prædixi tertio opuſculo ſeruaturum, prout memoriæ, Chriſto inſpirante, ſuggeritur, abreuiociantium exordia primitus intimamus. Sic nanque, ꝙ non omnino illa, quæ quondam ſanctus ac præcipuus Baſilius, Cappadociæ urbis antiſtes, uel ea, quæ ſanctorum Lirinenſium patres, ſanctus quoque Pachomius Syrorum priſcus abbas, ſiue illa, quæ recentior uenerabilis edidit Caſſianus, faſtidioſa præſumptione calcemus, ſed ea quotidie lectitantes, iſta, pro qualitate loci & inſtantia laboris inuicta, potius quàm Orientalium perficere affectamus, quia proculdubio efficacius hæc faciliusque natura uel infirmitas exequitur Gallicana. Igitur quia oratiuncula hæc noſtra, inſtar gubernatoris trepidantis, inſtitutionis pelagus contemplata, circunſpiciens undique portum ſilentij gaudet attingere, paululum circa tranſitum geſta beatiſſimi uiri referam. Cum enim ultra ſexagenariam ætatem ferè ſex menſibus prædictus pater inæqualitate corporea laboraret, ſic tamen, ꝙ nunquàm canonico uſque ad horam defuiſſet curſui, nec bis in die feſſo corpuſculo coactus fuit aliquid impertiri, uocato uno ad ſe de fratribus, cui cum libertate peculiari olim etiá per ungendi infirmos opus iniunxerat, ſecretiſſimè quoque ſibi pectuſculum petijt (ut moris eſt) perungi. Cumque tranſacta nocte de nocturna quoque quiete à nobis percontaretur diluculò, in lachrymas ac ſingultum erumpens, Parcat, ait, nobis omnipotens Deus, qui me tanta inæqualitate conſtrictum, nó permittitis corporeis uinculis iam reſolui. At cum trepidi toter profluas lachrymas, conuulſis quoque in corde ſingultibus, ſileremus, Domini mei, inquit, abbates Romanus ac Lupicinus proprij humeris feretrum ante hunc lectulum exhibentes, me quoque deoſculatum compoſitumque eleuantes, deferendum immiſerunt geſtatorio. Cumque eleuatum in oratorium introferrent, concurrentibus nobis in oſtio uiolenter excuſſus, in hoc ſum à uobis lectulo reportatus.

Viſioné ante obitú ſibi oblatam refert.

Et ideo rogo, ſi quid ſeni, ſi quid uerò paternæ pietati præſtatis, ne me illic retinere diutius, ſed tandem tráſire permittatis ad patres. Oro ergo omnes & obſecro filioli, ut accepta ac tradita Patrum in omnibus inuiolabiliter inſtituta, ad gaudium meú ſanctorumque omnium, ac ueſtrum, ad palmam uictoriæ perducatis.

Monet ſuos, ut Patrú inſtituta ſeruent.

Igitur cum uerba inter lamenta noſtra compleſſet, quinto admodum die huic ipſi lectulo ſemet imponens, tanquàm dormiens uiſus, ſpiritum exhalauit. Cuius ſanctum ac beatum corpuſculum, inter cateruas filiorum ac fratrum, poſteritatis quoque deſeruiente

Obdormiuit in

Domino. ſeruiente ſamulatu, uenerabiliter eſt in Chriſti nomine conſepultum. His interim fidei feruoriſque ueſtri ſitim, ò ſanctiſſimi, exatiatis tantiſper deſiderijs, reficite fratres. At ſi animos neſtros, ſpreta dudum philoſophia, ruſticana quoque garrulitas exatiare nō quiuerat: inſtituta, quæ de informatione monaſterij noſtri Agaunenſis cœnobij, ſancto Marino presbytero, inſulæ Lirinenſis abbate, compellēte digeſſimus, deſideria ueſtra tam pro inſtitutionis inſignijs, quàm pro iubentis authoritate, Chriſto opitulante, luculenter explebunt.

VITA S. CLARI ABBATIS Niennenſis, cuius quidem Author nomen ſuum ſuppreſsit,

Sed magnam præ ſe fert grauitatem & integritatem: habeturq́ in uetuſtis manuſcriptis codicibus.

VITAM uel actus beati Clari presbyteri & abbatis ſcripturus, Dei gratiam imploro: ut qui illi dedit benè & ſanctè uiuere, mihi quoq; tribuat oſtium ſermonis, & illius laudabilia geſta inculpabiliter ſcribere. Hic à puero indicijs nimirum clarus, in Dei omnipotentis gratiam profecit, adeo ut precibus ſuis à Domino obtineret, quæ ſpiritus ſancti donum petenda eſſe perſuaderet. Accidit ut puer matrem orbatam marito haberet, quæ deuotè ad memorias ſanctorum martyrum apud Viennam ſubinde orandi gratia occurrebat: cum qua pediſſequus Clarus uenire ſolebat. habitabat autem eadem fęmina in uico, qui Bellicampus dicitur. Hanc cum cōſuetè quadam die ad orationem Clarus ſequeretur, uenerunt ad ſanctiſſimum cœnobium ultra Rhodanum: ubi tunc temporis oſſa beatiſſimi Ferreoli martyris quieſcebant. Cumq; ibi mulier cum Claro ſuo puero in compunctione poſita, longiores horas protraxiſſet, iamque ueſpere ad hoſpitium ſuum reuerti cuperet, Rhodanus agitantibus uentis in undas periculoſiſſimè aſſurgere cœpit. Iam mater cum Claro puero ſuo nauim intrauerat:

Efficacia precū Clari pueri.

deſperatiſque nautis, penè undis ſubmerſa naui, Clarus puer extenſis manibus contra eccleſiam beati Ferreoli martyris, lachrymis fuſis clamaſſe dicitur: Deus pro cuius nomine martyr Ferreolus mortem ſuſcepit, ſubueni nobis in periculo poſitis. Mox Rhodanus blandior effectus, nauim breui impulſu ad littora ſua tranſpoſuit. De periculo erepti, mirantes pueri fidē, Deo gratias reddiderunt. Erat tunc temporis uir ſtrenuus & Deo placitus, Viennēſis Pontifex Cadoldus.

De quo Ado Viennēſis in chron. Ann. 686.

Cœnobia antiqua, intra et extra Viennā Galliæ.

Monaſteria tam uirorum quàm ſanctimonialium, ſub ſancta profeſſione uiuentium pia diſtrictione, tam in ciuitate, quàm foras muros ciuitatis, hæc præcipua erant quæ regebat: Grimanenſium cœnobia, à ſanctis pontificibus urbis fundata, in quorum maximè oſſa beatiſſimi Ferreoli martyris condita uenerabantur. Sanctimonialium beatæ uirginis Columbæ, triginta monachos habens. Nam Grimanenſium loca quadringentos monachos alebant. Porrò ſancti Petri monaſterium, ad auſtralem partem urbis ſitum, quingentos penè monachos continebat: Sanctorum Geruaſij & Protaſij uenerabilis memoria, quinquaginta. Similiter S. Ioannis Baptiſtæ monaſterium, quinquaginta. Similiter ſancti Vincentij martyris, quinquaginta. Sancti quoque Marcelli martyris cœnobium, triginta: Sanctæ Blandinæ uiduarum ſanctimonialium locus, uiginti quinque. Sancti Andreæ infra mœnia urbis, centum. Sancti Niceti, eius urbis glorioſi epiſcopi, quadraginta. Sancti Martini cęnobium, centum quinquaginta monachos, ſub diſtrictione regulari uiuentes, adunatos tenebat. Porrò in domo maiori ſanctorum martyrum Apoſtolicam uitam tenentes, in unumq; uiuentes, plurimi clerici erant, ita ut turmis diſpoſitis myſteria peragerent, Apud ſanctum Seuerum quoque cœtus clericorum uenerabilis. Alia quoque uenerabilia ſanctorum in unum conuerſantiū habitacula penè ad ſexaginta, ſub cura pontificis degentia, in Viennenſi diœceſi ſatis ordinabiliter ſita erant. Sic tunc temporis ad gloriam omnipotentia Dei, Viennenſis eccleſia florebat. Tam pia igitur loca mater Clari pueri, ſolicita quæ Dei ſunt, frequentius uiſitabat. Claro autem puero cęnobio ſanctorum monachorum apud memoriam beati Ferreoli martyris tradito, ipſa nouiſsimum diem apud ſanctam Blandinam clauſit. Clarus itaq; puer ſanctè in monaſterio nutritus, eò profecit, ut ſibi monaſterium uiduarum ad cuſtodiendum poſtmodum crederetur. Abbas factus in monaſterio ſancti Marcelli à ſancto pontifice urbis Claro, nomine Clarus, uirtutibus clarus, omnis religionis obſequio ſtrenuus, omni actione ſua curam ſibi impoſitam per Dei gratiam ſolicitè adminiſtrabat. Contigit autem, ut mater monaſterij febribus ad mortem grauaretur. Clarus igitur ad lectum decumbentis cum fide acceſsit: utque manum febricitantis tetigit, ſecretè ſecum orans in conuentu ſanctimonialium, ſancta mulier à lecto ſurrexit, & cum cæteris eccleſiam ingreſſa, hymnorum laudes Deo exoluit. Quidam frater etiam infirmitate graui uiſcerum depreſſus, à patre Claro oleo ſancto perunctus, ſanitati reſtitutus eſt. Factum eſt, dum quodam tempore ad uillam cum monachis iret, ut quidam totus ulceribus plenus obuiam ei fieret. Tunc Clarus imperauit cuidam monacho. Vade frater, miſellum iſtum laua in fluuiolo propè currente. Ilico ille obediens, ut aqua miſerum tinxit, mirabile dictu, fons uulnerum clauſus, penitus cutem integram, uidentibus omnibus, eſſe monſtrauit. Eundem ipſum ianitorem monaſterij poſtmodū multi uiderunt. Forte uir Dei in grādinatam fratrum uineam deuenit: Vocato cuſtode, quæſiuit, ſi racemi ad uſum uini neceſſarij aliqui remanſiſſent: ſed cùm uix pauci eſſe ſunt inuenti, proſtratus in terra, noctē ibi fecit. In craſtinum, quod uix credi poteſt, ita depēdens uinea racemis ſuis onuſta paruit, ut nullo modo, quòd grandine percuſſa fuerit, indicium dare poſſet. Item quodam tempore cum fratres piſcatum iſſent, & ipſe propè ripam ſtaret, incautius quidam retia admouens, in aquam ruit. Rhodanus tunc forte ripas ſuas impleuerat: fratres de periculo cadentis nimiò pauidi erant. Clarus plena fide, ut ſignum crucis contra fecit, mox à periculo exemptus eſt, quem aqua trahebat, & ad partem primam, qua uir Dei ſtabat cum fratribus, peruenit. Læti omnes, Miſericordias Domini cantare cęperunt. Sed ut lætiores etiam poſt tātum munus fierent, ingentem piſcem ad litus tractū habere ad ſui ſubſidium meruerunt. Erat ei conſuetudo, nocte orationis cauſa ambulare per clauſtrum, ubi cęnobium ſanctæ Blandinæ ſitum eſt, & diabolus humana ſpecie aſſumpta, enormi magnitudine flammātibus oculis ei ſe obuium fecit, quid ibi ageret, inquirens. Clarus perfectus in fide, cognoſcens inimici fraudes, impauidus ſtetit, &, quis ipſe eſſet, quæſiuit. Tunc diabolus, Miſſus ſum ad hoc, ut te ex illo loco expellam, quia iam diù eſt, ꝙ in poteſtate noſtra locus iſte eſſet, ſi tu non obſtitiſſes. Clarus diuina uirtute fretus, Vade Satan, ait: Obſiſtit tibi Chriſtus, cuius eſt terra & plenitudo eius. Cum grandi igitur

Clarus fit monachus

Curat febricitātem.

Oleo ſancto alium ſanat.

Vineā grandine perditam reſtituit precibus.

Submerſū ferè fratrē crucis ſigno ſeruat.

lono,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Profligat dæmonē. ſono, ita ut totum caſtrum uideretur eſſe concuſſum, diabolus abſceſſit: arreptamque unam famularum, quæ præ foribus monaſterij deſerniebat, uexare cępit. Clarus ubi accurrit, iniectis in os puellæ digitis, ſpiritum malignum effuganit. Sicque ſanitati reddendo ancillam Dei, lætitiam fecit. Multa ſunt, quæ per ipſum Chriſtus in eccleſia Viennēſi operatus eſt. Cum inſtaret tempus dormitionis eius, & hoc ei à Domino reuelatum eſſet, quadam die in hortis fratrum ægrotus ſedit, uocatisque ad ſe fratribus, eos alloqui ſpiritualiter ac dulciter cępit, dicens: Fratres *Ac. 14* mei, ſecundum Apoſtoli dictum, per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Quid mi- *Reuelatio facta S. Claro.* hi à Domino reuelatum ſit, non tacebo. Sex epiſcopos iſta noſtra ciuitas ſub pace temporis Chriſti Eccleſiam gubernans habebit: Sed ſub ſeptimo epiſcopo grauiſſima perſecutio Paganorum erit, & iſta ciuitas iuſto Dei iudicio illis in direptionem erit. Monachi inhabitatores terræ iſtius partim occidentur, partim anfugabuntur, incenſis ſacris domibus, uaſtatis omnibus, & penè in deſolationem redactis. Nunc ergo, fratres, Dei iudicium mernentes, curam agentes ueſtri, uigilanter intendite, ut cum dies tribulationis uenerint, paratiores ad tolerandum, ſi qui reperti fueritis, inueniamini. Corpus meum in eccleſia beatiſſimæ martyris Blandinæ & ſociorum eius humate. Hæc audierunt fratres, qui tum præſentes aderant. Quod poſtea rei euentus demonſtrauit, quan- *Viſum uidet ſub obitum.* do à Vuandalis & à Saracenis non tantum Viennenſis, ſed longè lateque aliæ prouinciæ uaſtatæ ſunt. Cū iam decumberet, tertia die antequàm clara anima eius corpus corruptibile deſereret, cumque ſemper in laudibus Dei perſeueraret, uidet circa crepuſculum diei aperiri cęlum, & immenſum exercitum candidiſſimi & niuei candoris ſuper cœlum, ubi iacebat, deſcendere. quem exercitum miræ pulchritudinis & ſplendoris iuuenis præcedebat. Quod cum Clarus irreuerberatis oculis læto uultu inſpiceret, uirgo beatiſſima Blandina, ab eo cognita, conſolari eum cœpit, & ut tantū exercitum ſequeretur, hortari. Cumque ipſe uoto & deſiderijs annueret, ab illa audiuit: Tertia die, hora quinta, ſānctus Marcellus & ego ad te uenięntes, tum nobiſcum ad felicia regna ducemus. Et ne hoſtis tibi nocere poſſit, totus iſte exercitus Dei, quem uides, tecum erit: Sic uiſione abſcedente, beatus uir in eccleſiam deportatus, cilicioque ſuperextentus, quandiu ſuperuixit, à Dei laudibus non ceſſauit. Appropinquante hora exitus ſui, pſalteriū idē *Pſ. 150* decantare cœpit. Vt ergo fratres, finitis pſalmis, di- *Moritur feliciter.* xerunt, Omnis ſpiritus laudet Dominum, cum luce odor ineffabilis cellam, ubi ſanctus Dei iacebat, repleuit, ſicque beatam anima carne ſoluta, migrauit ad Dominum. Manſit autem idem odor uſque ad locum ſepulcri. Quò cum ferretur quidam paralyſi diſſolutus, admotus feretro beati uiri, in conuentu omnium ilicò ſanatus eſt. Sepultus autem eſt in eccleſia beatæ martyris Blandinæ, ſanctorumque martyrum Quadragintaocto, ante altare, ubi miraculis clarus diù iacuit. Obitus autem eius agitur Calendis Ianuarijs.

F. LAVRENTIVS SVRIVS Candido

LECTORI.

IN uetuſtis Martyrologijs duos Macarios Abbates inuenimus. Apud Palladium Cappadociæ Epiſcopum extant totidem Macariorum uitæ. Has propterea hoc loco inſerendas putauimus, quòd eas, ſempiterna memoria dignus Cardinalis Aloyſius Lipomanus, non indignas cenſuerit, quas ſuis Tomis adſcriberet? Nam alioqui non ignoramus, quid de Palladio ſenſerit Diuus Hieronymus.

VITA DVORVM MAGNORVM Macariorum, unius Aegyptij, alterius Alexandrini, necnon & Marci Monachi, per Palladium Epiſcopum Cappadociæ ſcripta.

ILLA quæ de prædicabilibus ac *2. & 23. Ianuary.* beatis referuntur uiris duobus Macarijs, ut innumera atque infidelibus incredibilia, dubito referre uel ſcribere, ne fortè etiam *Pſal. 5.* mendacis nomen incurrā. Quòd autem apud Deum pereant omnes, qui loquuntur mendacium, ſententia ſancti Spiritus declarauit. Me itaque fideliſſime uirorum Lauſe, gratia Domini non mentiente, tu quoque ſanctorum triumphis incredulus non exiſtas.

Ex his duobus Macarijs, unus quidem genere Aegyptius, alter uerò iunioris tempus ætatis uincens uirtutibus, Alexandrinus negociator erat. Prius tamen de illo Aegyptio loquar, qui uixit nonaginta omnes ſimul annos. Ex quibus ſexaginta in deſertis impleuit locis, ad quæ iuuenis fuerat ingreſſus triceſimo ætatis ſuæ anno. Tantoque abſtinentiæ monachalis intra decem annos uixit certamine, ut iam tunc diſcretionis ſapientia præmunitus, ſenis puer nomen acciperet, eo quòd uelocius ad matura conſcendit certamina. Vbi enim primum eſſe quadragenarius cœpit, & contra ſpiritus aerios, & in curationibus hominum, & denunciationibus futurorum diuinam gratiam meruit, poſtremo etiam ſacerdotis (ut di- *Macarij duo diſcipuli.* gnus erat) nomen accepit. Diſcipulos hic ſecum habebat duos in deſertis interioribus, quæ Scetim uocantur, quorum unus miniſter ipſius erat, nec ab eius latere recedebat, propter eos qui cauſa curationis frequentare conſueuerant, alter autem ſeparatim in propria cella manebat. Poſt aliquantum autem temporis, dum prouidentibus futura oculis intuetur, ait Ioanni nomine miniſtro ſuo, (qui poſtmodum etiam ad presbyteratum, loco eiuſdem ſancti Macarij, meruit peruenire) Audi, inquit, me ò Ioannes frater, & ſuadente mihi id quod tibi proderit, acquieſce. Tentaris enim, & te cupiditatis atque auaritiæ ſpiritus uexat. Sic nanque uidi; & ſcio, quòd ſi acquieueris mihi, conſummaberis in hoc quem adeptus es loco, & gloriaberis, & flagellum non appropin- *4. Re. 5* quabit tabernaculo tuo. Sin uerò me audire nolueris, Giezi tibi finis adueniet, cuius & morbo laboras.

Euenit igitur, ut poſt obitum beati uiri, tam ſalubria

bria eius dicta contemneret, poſt qoiodecim uel uiginti annos. Vode eum ita totú ille execrabilis morbus inuaſit, (eo quod in paoperes fratres more Iudę furti crimeo admiſerat) ut oon poſſet incolumis uel uoa hora pars eius corporis inueniri, ne io tali quidé ſpatio, quod unus alicuius digitus occuparet. Eſt ergo & hoc ex ijs, quæ ſaoctus Macarius loogè ante prædixerat.

Cibus & potus monachorum.

De cibo autem eius & potu referre ſuperfluum puto, præſertim cum etiam a negligentibus monachis, uideamus iſta ſeruari, oe aut delicioſis, aut ſecularibus pares eſſe dicantur: maximè in illis locis, ubi uix neceſſaria ipſis alimenta ſufficiunt, & ubi fuot taoto rum, qoæ imitari ſtudēt, exempla ſaoctorum. De alijs igitur meritis ipſius loquar. Sine intermiſsione ſemper io quadam eſſe tranſlatione animę putabatur, imò magis, plurimum uitæ ſuæ tempus cum Deo agere, & cœleſtibus amplius qoàm terrenis negocijs intereiſe. Io quo & diuina quædam miracula fuiſſe memorantur.

Miraculū S. Macarij.

Maleſici præſtigia.

Nam Aegyptius quidam cum amore ueſano alienæ uxoris arderet, oec poſſet ad effectum tam ſceleſtę cupiditatis peruenire, eo quòd illa pudiciæ dedita, uirginitatis ſuæ coniugem oimis amaret, maleficuoi precatus eſt, ut ſe amari ab ea faceret, aut qnocuoque illam modo à marito proprio repudiari. Maleficus autem multis muneribus illectus, ſolito propriæ artis iogeoio, fecit illam equam uideri, non fæminam. Quam ubi talem uir eius, domum regreſſus adſpexit tam mooſtruoſa oouitate turbatus, (quòd iacere in lectulo ſuo equam uideret) iogemiſcebat ac flebat, eo quòd ipſum alloqoens animal, oullum loquentis poterat audire reſponſum. Rogabat igitur presbyteros ipſius uici, duxitq; eos domum, & quid illa pateretur, oſteodit: & oe tuuc quidem cauſam tantæ calamitatis agnoſcuot. Quæ tameu iam per triduum, nec ut equa fœoo, uec pane ut homines utebatur, uiriuſque eſcæ alimonijs deſtituta. Ad poſtremum ut magnificaretur gloria Dei, & ut ſancti illius Macarij uirtus innoteſceret cuoctis, ſubito in cor mariti eius aſcendit, ut cum ea loca deſerta penetraret. Illigatam igitur eam, ita ut iumenta uinciri ſolēt, ad deſerta deduxit. Cumq; ita ſancti Macarij cellulæ appropinquarent, iuxta quam mooachi ſtabant, obiurgare cœperuot memoratum uirum eius, cur cum equa ad monaſterium uenire ooluiſſet. Ad quos ait ille: Veni huc, ut poſsit miſericordiam ſancti orationibus promereri. Illisque interrogantibus, quid mali haberet: Vxor, inquit, mea fuit hæc, ſed io equam uidetur eſſe conuerſa. Habet autem hodie tertiam diem, ex quo nullum penitus cibum ſumit. Quòd cùm ſupradicti fratres oranti ſancto Macario (cui iam & hoc ipſum Deus notum fecerat) retuliſſent, ut pro eadem ioſtanter oraret, hæc fratribus dixit: Vos, inquit, equi eſtis, qui equorum habetis oculos. Illa enim mulier eſt, oec transfigurata in aliam naturam uidetur, oiſi eorum oculis, qui præſtigij uanitate falluotur. Coufeſtimq; benedictam à capite ipſius nudæ iofundeos aquam (oratione completa) ſubito uideri eam omnibus fœminam fecit, iuſsitque eam refici, & gratias agentem Deo cum cooiuge ſuo remeare præcepit, hoc dicens: Nunquàm omnioo à communione ſanctorum myſteriorum ſeparetur, nunquàm ab eccleſiæ oratione diſcedat. Hoc enim idcirco perpeſſa eſt, quia per ſeptimanas quinque miſteria diuina non attigit.

Ecce aqua benedictionē, & quomodo p oā De⁹ mira operatur.

Cuniculus ſubterraneus.

Aliud iterum ipſius factum proloquar: Per lógum temporis ſpatium, cuniculum quendam ſub obſcuro terræ profundo, à cella ſua duxit, per dimidij ſpatiū ſtadij, uſque ad ſoli alterius ſummitatem. Vbi ſpeluucam ubi proprio ſudore perfecit, ut quoties ferre uon poterat moleſtias frequentantium, relicta cella ſua, per occultum iter ſe ad ſpeluncæ latebras conferret, ita quòd à nullo unquàm, ſi uoluiſſet, uideretur. Referebat ergo nobis quidam de ſtudioſis ipſius aliquando diſcipulis, quòd quoties de maoſiuncula ſua ire ad ſpeluucam ſolebat, uiginti & quatuor orationes eundo, & totidem redeundo faciebat. De hoc ipſo fama uulgauit, quòd & mortuum ſuſcitarit, dum quendam hæreticum uult docere, qui reſurrectionem corporum negabat futuram. Quæ fama in deſertis illis locis, ſicut eſt uera, permanſit.

Mortuū excitauit.

Ad hunc aliquando, filium iuueoem dæmone laborantem, lamentans mater exhibuit: cum quo duo, io ſingulis lateribus iuncti, continebautur uiri. Cuius dæmonis hauc operam eſſe dicebant: Poſtcaquàm infelicem hominem, trium modiorum panes edere, & unius amphoræ lageoam bibere coegiſſet, ructando uniuerſa quæ deuorauerat, in aerem quendam fumū que conuertere conſueuerat, atq; ita omnia uel comeſta uel potata, quaſi quodam ignis ardore ſolebat abſumere. Eſt autem & legio dæmonum, quæ Flammea nominatur. Sicut enim inter homines, ita & inter illos multa eſt diſtantia, non naturalis ſubſtantiæ, ſed diuerſæ ac diſſonæ uoluntatis. Iſte igitur iuuenis, cū ei tam enormes cibos mater propria parare oon poſſet, edebat frequenter egeſtionem ſui corporis, ac bibebat. Ob quod flens mater infelix, de iutolerabili calamitate filij ſui, ſanctum illum, ut miſerabilem iuuenē curaret, orabat. Cumque continuas apud eum preces, plurimasque fudiſſet, orante ſuper illum, Deumque precante uiro ſanctiſsimo, poſt uuum uel alterū diem cœpit taoti mali medicina procedere. Ait autem matri ipſius: Quātum uis ut comedat filius tuus? At illa: Decem, inquit, panes. Quam ex hoc ſanctos ille repræhendens: Quid, inquit, locuta es? Septem itaque diebus ieiunans & orans pro eo, tres eum libras panis iuſsit accipere, ita tameo, ut opus proprijs faceret manibus. Quem hoc modo per gratiam Dei curatum, & ad priſtinam ſaoitatem reductum, propriæ reddidit matri. Hoc quoque miraculum per ſanctum famulum ſuum Deus fecit: quem uirum ego in corpore uidere non potui. Ante annum enim, quàm ad illas ſolitudioes introirem, ille tantus decertator quieuit io Domino.

Voracitas immanis.

Ieiunia & orationes ualent ad impetrandum beneficia a Deo.

Illum autem Macarium, qui Alexandriæ presbyter fuit, uidi iu his locis, quæ Cellæ nominantur, in quibus Cellis ego per aonos nouem manſi. In quibus triennij tempus cum eo uixi: & alia quidem miracula ſub oculis meis fecit, alia uerò ex ore ipſius didici, cætera autem aliorum relatione cognoui. Habebat itaque hoc in propoſito uitæ ſuæ, ut ſi quid magnum à quibuſcunque ſanctis in abſtioentia fieri didiciſſet, hoc feruenter impleret. Cognito igitur à quibuſdam quod Tabenoeoſiotæ oihil cocti cibi per Quadrageſimam totam edere dicerentur, ſtatuit intra ſemetipſum, ut per ſeptem annos nihil, quod coctum fuiſſet igne, guſtaret, ſed crudo tantum olere contentus eſſet, ita ut ſi fortè unquam leguminis aliquid reperiſſet, neque inde guſtaret. Hoc ergo cum amplius, quā uolebat, imitando feciſſet, de reliquo taoquàm nihil eſſet graue, contempſit. De alio iterum, qui uoam tantum panis libram comederet, audiuit eximius monachorum, cupieosque eum imitari confractum atque io partes redactum modicas, bucellatim in lagenas miſit, & ſtatuit tantum ex eo edere, quaotum poſſet manus ipſius una proferre: & ita mihi lætus ipſe poſtea referebat, hoc dicens: Plures quidem particulas bucellatim intra lagenā cōpræhendebam, totū tamē quicquid intrinſecus tenere potuiſſem, foras proferre oon poteram propter anguſtias oris exigui. Publicanus

Macarius Alexandrinus.

Quadrageſimale ieiuniū ſemper fuit in maxima ueneratione.

Abſtinentia mirabilis.

nus etenim meus, ut omnino non ederem, non ſinebat. Per triennium ergo ſub hac obſeruatione uixit, quatuor aut quinque tantum uncias panis aſſumens, & tantundem bibens aquæ, unumque expendens lextarium olei, quod per totum illi annum ſufficiebat.

Bellum aduerſus ſomnũ ſuſcipit.

Aliam rurſus propoſiti ipſius agnoſce uirtutẽ. Hic uirorum fortiſsimus ſomnum uincere ſtatuit, & hoc ipſe dicebat, quòd per uiginti dies nec ſemel quidem ſub tectum aliquod fuiſſet ingreſſus, ut ſic uinceret ſomnum, diurni quidem æſtus ardoribus flagrans, nocturno autem frigore tremens: & quemadmodum ipſe referebat, niſi uelocius ad tectum rediiſſet, ſomnũque cepiſſet, uſque adeo ſibi aruiſſe iam cerebrum intelligebat, ut ſine ſenſu propemodum putaretur. Vici ergo, inquit, quantum ad me pertinet, ſomnum: naturæ uero, quæ exigebat uſum debitum, ceſsi. Hic quodam die dum in cella ſua matutinus ſederet, culicem ſenſit. A quo uulneratus in pede, dolensque manu ſua peremit, qui & moriens, plurimum cruoris effudit. Reprehendens igitur factum ſuum, in eo quòd iniuriam propriam uindicaſſet; ita condemnare ſe

Dura pœnitẽtia.

uoluit, ut in pratis eorum locorum, quibus* Scythiæ nomen eſt, qui in ſolitudinibus extremis iacẽt, nudus per ſex menſes ſederet, ubi culices crabronibus ſimiles aprorum quoque perforant cutem. Ergo illic exulceratus eſt totus, quibuſdam tuberibus per omnia eius membra turgentibus, ut unus crederetur ex illis eſſe, qui elephantioſi uocantur. Poſt ſex autem menſes regreſſus ad cellam ſuam, ſola, quòd ipſe eſſet Macarius, eius uoce patefactum eſt.

Hic idem deſiderauit aliquando (ſicut ſolebat referre) hortum, in quo eſſent Iannes & Mambres malefici ſepulti, uidere, qui ſub Pharaone plurimum potuiſſe memorantur. Qui longo in tempore, & grandi potentia ſuæ artis quadratis lapidibus ſupradictum opus extruxerãt, in quo ſuperpoſita fuerat memoria prædictorum, ubi & aurum recondiderant, & uariis arbuſculis locum repleuerant. Puteum quoque fecerant, eo quòd ſine aliquo ui ſeretur humore idem locus eſſe. Hæc autem omnia idcirco feciſſe dicuntur, quòd ſe poſt obitum in eodem loco tanquam in paradiſo crederent eſſe manſuros. Ignorans itaque famulus Chriſti Macarius, quænam ad memoratum locum deduceret uia, æſtimatione quadam animi ſolas cœli ſtellas (quod in mari à nautis ſolet fieri) dum per deſerta ambulabat, ſequebatur. Faſcem uerò calamorum portauerat ſecum, ut per millenos paſſus ſingulos figeret, quo facilius poſſet, agnoſcens ſua ſigna remeare. Per nouem igitur dies itinere confecto, præfatis appropinquauit locis. Cui ferociſsimus dæmõ, qui ſemper aduerſum Chriſti athletas dimicare conſueuit, collectos omnes ex propriis locis calamos à mille paſsibus, ſpe dictæ memoriæ quieſcenti ſubito ad caput poſuit. Cumque ſanctus Macarius ſurrexiſſet à ſomno, agnouit eos, quos alibi reliquerat calamos. Credo autem, quód & hoc permittente Deo ad examinationem memorati uiri contigerit, ne ſpem aliquam haberet in calamis, ſed magis in Dei gratia, qui in columna nubis per quadraginta annos iter populo Iſrael in deſerto monſtrauit. Dicebat autem de ſupradicto horto ſeptuaginta dæmones ad aduentũ ipſius proſiluiſſe, clamantes, & circa oculos eius ac uultum coruorum more uolantes, dicentesque: Quid

Clamores dæmonũ.

uis Macari? Quid uis tentator monache? Quid ad loca noſtra ueniſti, in quibus manere non poteris? Nunquid & nos aliquos monachorum tentauimus? Habes eremum propriam cum tui ſimilibus, unde noſtros quoque propinquos expellere feſtinas: nihil nobis tecum commune eſt: Quid noſtras regiones ingrederis? ſi habitator es eremi, tua tibi ſolitudo ſufficiat: uobis hunc locum ſui tradiderunt incolere cõditores. Quid hanc poſſeſſionem quæris irrumpere, in quam nullus unquàm hominum, poſtquàm nobis à fratribus noſtra hic manu ſepultis eſt tradita, uiuẽs ingreſſus eſt? Cumque adhuc dæmones plurima replicarent, atque lugerent, beatiſſimus ille reſpondit: Ingrediar tantum ut uideam, continuoque diſcedam. Et dæmones: Hoc (inquiunt) nobis per tuam conſciẽtiam ſponde fideliter. Chriſti uerò ſeruus ait: Simpliciter hoc faciam. Continuoque dæmones ab eius oculis receſſerunt. Ingreſſum ſe igitur, atque illic ſuſpẽſum æneum cadum reperiſſe dicebat circa puteum cum catena ferrea, longa iam temporis uetuſtate cõſumptum, mala etiam granata intrinſecus uacua, ac nimio ſolis ardore ſiccata. Sic itaque inde diſcedens, per uiginti totos ad cellulam ſuam reuertitur dies. Cui cum aqua, quam portauerat cum panibus decẽ, deficere cępiſſet, & grandi moleſtia penuriæ laboraret, ac penè deficeret, apparuit ei quædam (ut ipſe referebat) puella, puro linteo cooperta, ferens ampullam aquæ ſtillantis, uno à ſe ſtadio ſeparata. Quam per triduum ambulans, ſupradictum uas ſibi oſtendentem uidebat, & uelut ſtantem uicinius, ac ſe inuitantem, ita ut putaret quidem aſſequi eam poſſe, nec tamen ualeret. Igitur ſpe bibendi, laborem ſe trium dierum patienter ſuſtinuiſſe dicebat. Multitudo autem bubalorum grandis apparuit, (ſunt autem illic plurimi huiuſmodi greges) inter quos una de bubalis cum pullo ſuo adſtitit ſubito, ut & ipſe referebat, cui lac ex ubere fluebat in terram. Subieci me ergo, inquit, & labia ferinis uberibus in os meum expreſſuris appoſui, quouſque ad ſatietatem refectus ſum, idque ſibi ſuffeciſſe dicebat, uſquedum ad cellam perueniret. Quem ipſa etiam beſtia ſubſecuta, ubera eidem ſua præbebat, neque proprium fœtum, ſancti illius contemplatione, ſuſcipiens.

Aſpidis morſus nihil nocet S. Macario.

Alio rurſus tempore, dum ad requiem monachorum puteum facit, inter uirgulta uel frutices aſpidis dente percuſſus eſt, cuius morſum neceſſe eſt continuò mors ſequatur. Correptam igitur eam, & utraque manu ab ore diſtentam, ſcidit mediam, dicens ei: Cum te non miſerit Deus meus, cur auſa es huc uenire? Habebat autem diuerſas in deſertis locis cellulas in quibus uirtutum operabatur inſignia: Vnam in interiore ſolitudine cui nomen eſt Scete, aliam in Libya ubi cellæ uocantur, aliam in monte Nytriæ, ex quibus quædam ſine feneſtris erant, ubi per totam Quadrageſimam ſedere in tenebris hic beatiſsimus dicebatur. Alia cella anguſtior erat, in qua pedes iacens extendere non ualeret. Alia latior, ad quam uenientes ad ſe, ſuſcipere conſueuerat. Tantas autem hic hominum dæmoniis laborantium curabat cateruas, ut numerus eſſe non poſſet, uobis etiam illic degẽtibus.

De Theſſalonica ad eum nobilis ac diues uirgo perducta eſt, quæ iam per multos annos paralyſi laborabat. Quæ cùm ei fuiſſet oblata, atque ante cellam beati uiri proiecta, motus in eam miſericordia, per uiginti dies propriis manibus oleo ſancto perũgẽs, ac Domino pro ea preces fundens, incolumem ſuæ reddidit ciuitati. Quæ poſtea plurima ad ſolitudines, cum fuiſſet propriis pedibus regreſſa, tranſmiſit.

Sancto oleo per unctam puellam à paralyſi ſanauit.

Hic idem cum audiſſet grandem uitæ conuerſationem Tabennenſiotas habere, ueſte mutata ad ſimilitudinem alicuius operarii, ſumpto habitu ſeculari, intra quindecim dies per deſerta iter faciens, Thebaidẽ uſque peruenit. Cumque ueniſſet ad monaſterium memoratum hominum, primum quem Archimandritam uocitant, requiſiuit, Pachomium quendam nomine, probabilem per omnia uirum, & habentem ſpiritualem gratiam prophetiæ, cui tamen de Macario nihil

Pachomius Abbas.

hil

hil fuerat reuelatum. Ad quem cum ueniſſet, hæc dixit: Quæſo, me in monaſterio tuo ſuſcipi facias: Monachus enim eſſe deſidero. Ait ille Pachomius: Senilibus annis grauaris, & monachus eſſe iam non potes, neque inter cæteros fratres, qui hoc ab adoleſcentia didicerunt, uiuere uales, eo quòd conſuetudinem eorum laboremque non pateris: Cumque abſtinentiæ tentationes non ferens, læto animo egreſſus ab his fueris maledicere eis incipies, quos non potueris imitando ſectari. Noluit itaque nec primo eum, nec ſecundo die, nec per totam ſuſcipere ſeptimanam. Dumque iugiter perſiſteret in rogando ieiunus, ad poſtremum: Suſcipe me, inquit, Abba, & ſi me in ieiunio uel in opere inferiorem ipſis depræhenderis, ſtatim de tuo monaſterio pelle. Quo audito, ille perſuaſit fratribus, ut in monaſterio reciperetur. Eſt autem illic unus numerus manſionis, habens etiam uſque in præſentem diem ad mille quadringentos uiros. Cum igitur fuiſſet ingreſſus in eam ſanctus Macarius, & poſt breue tempus ſuperueniſſent Quadrageſimæ dies, uideret que diuerſos uario more uiuentes, alium ueſpertinis horis ſoluentem ieiunium, alium uerò poſt biduum, alios etiam poſt dies quinque guſtantes, alium ſtantẽ totis noctibus, & per diem ſedentem, laborantemque ille de arboribus dactylorum cortices tenens infuſos ac copioſos, in uno angulo ſtabat uſque ad Quadrageſimæ finem & principium Paſchæ, non panem, non aquam guſtans, non flectens genua, non in terram iacens, ſed tantum modice cauliculorum folia cruda Dominico die ſumens, ut manducare alijs uideretur. Si quando autem ad corporalem neceſſitatem fuiſſet egreſſus, confeſtim remeabat, ac ſtabat, non os aperiens, non alicui quicquam loquens, ſed cum ſumma taciturnitate conſiſtens, & in corde ſuo tantum iugiter orans, atque id ſolum operis, quod in manibus tenebat, efficiens. Quem cum eſſe tam duræ atque inimitabilis uitæ monachi omnes conſideraſſent, quaſi quadam aduerſum principem ſuum ſeditione commoti: Vnde, inquiunt, nobis iſtum adduxiſti, qui ita uiuit quaſi in carne non ſit humana, ad condemnationem omnium noſtrum? Audi igitur, & aut tolle eum à nobis, aut ſcito omnes nos ex hoc monaſterio hodie receſſuros. Ille autem tali conuerſatione atque uirtute eius audita, deprecatus eſt Dominum, ut quis eſſet, eidem reuelaret. Quo ſtatim facto, arrepta eum manu, ad oratorium ſuum duxit: vbi erat altare diuinum, oſculatusque eum, dicit illi. Veni optime ſenex, tu ille Macarius es, & mihi te celare tentabas: ex multis annis te uidere cupiebam, audiens de te magna miracula: Gratias tibi ago, quia colaphos infantibus noſtris dediſti, ne magnum aliquid in conuerſatione uitæ ſuę facere ſe putarent. Reuertere nunc igitur ad loca unde ueneras: ſufficienter enim nos omnes ædificaſti, & ora pro nobis. His uerbis rogatus ab omnibus, inde diſceſsit.

Quadrageſima.

Conſidera, an tale unquã Quadrageſimale ieiuniũ uideris

Quodam rurſus tempore hoc retulit nobis, dicẽs. Quodcunque genus uitæ, & quoſcunque mores abſtinentiæ ſpiritualis deſideraui, imitatus ſum, atque perfeci. Iterum, inquit, aliquando animum meum quædã nouæ cogitationis cupiditas occupauit, ut uellem quinq; diebus cõtinuis ſenſũ cordis mei inſeparabilẽ à Deo facere. Statuẽsq; intra mẽtẽ meã, & clauſis ita oſtijs cellæ atq; ueſtibuli, ut nullus hominũ reſponſũ à me poſſet accipere, cœpi inſtare à principio ſeptimanæ, dicens ſenſui meo: Vide, ne uelis à cœlo ad terram deſcendere. Habes illic angelos, atque archangelos, altiſsmasque uirtutes, Cherubin ac Seraphin, primumq; omnium creatorem Deum. Illic conuerſare, ſperne illa, quæcunque infra cęleſtia uidentur habitacula, ne carnales cogitationes incurras, atque in hoc diebus duobus (inquit) ac duabus noctibus perſeuerans, uſque adeo dæmonem prouocaſſe ac ſtimulaſſe me ſenſi, ut ille in flammam ignis ſubito conuerſus, omnia quæ habere uidebar, incenderet: ipſamq; etiã mattam, ſuper quam ſtare cõſueueram, ut totum iam me arſurum eſſe crederem. Ad poſtremum tanto timore percuſſus, ab huiuſmodi propoſito tertia abſceſsi die, cum uiderem tam iugiter indiuiduum Deo animum me habere non poſſe. Deſcendi ergo iterum ad cogitationes ſeculares, ne aliquod mihi ex perpetuo diuinitatis intuitu genus arrogantiæ naſceretur.

Ad hunc ipſum Macarium cum aliquando ueniſſem reperi ante fores cellæ ipſius præsbyterum quendam, cuius totum caput adeo exeſum & conſumptum erat illa ualetudine, quæ Carcinus nominatur, ut os etiam uerticis uideretur. Quique illuc ut curaretur aduenerat, nec tamen uſque in illum diem à ſancto Macario ſuſceptus fuerat, aut uiſus. Ego itaque tunc ipſum rogans petiui, ut eius miſereretur, & ſaltem reſponſum ei daret. Ad quod mihi ille ſanctus hoc dixit: Non eſt dignus iſte curari: Hanc enim pœnam ex præcepto diuinitatis accepit. Si autem uis curari eum, perſuade illi prius, ut à ſanctorum ſacrificiorũ immolatione diſcedat. Cumque ego dicerem: Cur, obſecro, id fieri iubes? Quia fornicatione, inquit, pollutus, miniſteria Domini uiolare conſueuerat: ob quod talis ſupplicij atrocitate cruciatur. Sed, ſicut dixi, ſi nunquam uelut ſacerdos ſacrificia contigerit diuina, accipere (Deo iuuante) poterit medicinam. Cum ergo illi, qui hac ualetudine laborabat, iſta dixiſſem, ut cum ſacramento mecum paciſceretur, non ſe ulterius ad officium ſacerdotis accedere, tũc demum à ſancto illo uocatus eſt: qui eum bis allocutus eſt uerbis: Credis, inquit, Deum eſſe, cui nihil occultum eſt? Reſpondit, Credo. Non potuiſti (inquit) uirtutem diuinitatis eius euadere? Reſpondit ille: Non potui, domine mi. Tunc magnus ille Macarius, Si cognoſcis, inquit, peccatum, & uis euadere iſtam, quam propter illud tibi Dominus intulit, pœnam, emendare de reliquo. Quo audito, ille proprium confeſſus eſt crimen, & de cætero ſe nunquam peccaturum eſſe promiſit, neque functurum ſacerdotis officio, ſed inter laicos iam futurum; & tunc demum illi manum ſanctus impoſuit: atque in paucis diebus capillorum quoque recuperatione curatus, Deumquè glorificans, ſancto etiam uiro gratias referens, uidentibus nobis ad propria remeauit.

Cãcer morbus

Ecce Miſſã appellari ſanctũ ſacrificiũ & diuinum.

Poſt hæc adducit ad eum in mei pręſentia puer quidã, qui ſæuiſsimi dæmonis ſpiritu laborabat. Cũque unam ſuper caput eius poſuiſſet manum, & ad cor ipſius aliam, tandiu deprecatus eſt Deum, quandiu ſuſpendi in aere eum faceret: qui puer in morem utris totus inflatus, ſupra quàm æſtimare quis poſſet, intumuit, & ſubito aquam ex omni parte membrorum cũ clamore maximo uocis effudit. Itaque omni illo tumore reſidente, ad priſtinam ſui corporis redijt ſanitatem. Quem ſancto perũctum oleo, & benedicta perfuſum aqua, proprio reddidit patri, præcepitquè ut per quadraginta dies nec carnes eum edere, nec uinum potare permitteret, & ſic eum perfectæ reddidit ſanitati.

Vides ſanctũ uirum perungere puerũ ſancto oleo, & aqua benedicta perfundere, e:q.

Hunc eundem ſanctum Macarium quodam tempore cogitationes uanæ gloriæ ſtimulando uexabant, nolentes eum de cella ipſa ubi degebat, abſtrahere, & ſuadentes ei, atque demonſtrantes quandam ueluti operis boni ſpeciem, ut eius cauſa pergeret Romam, ſanaturus uidelicet eos, qui illic nequiſsimis dæmonijs uexabantur, Summa enim gratia diuinæ uirtutis hic beatiſsimus contra immundos ſpiritus utebatur. Cum ergo talibus incitamẽtis, quibus expulſare eum

dæmon

à carnibus abſtinentiã, & à uini potu inſungere?

dæmon uolebat, per multum tempus reluctaretur, fortiterque ſe uideret urgeri, proiecit ſe ſubitò ſupra cellulæ ſuæ limen, ita ut extra cellulam ſuos relinqueret pedes, ac diceret: Ducite me ò dæmones, ſi poteſtis, & trahite. Ego enim pedibus meis non ibo, quo uultis. Si ergo hoc me modo portare poteſtis, en proficiſcar, ſacramenti quoque adiectione confirmans, quòd uſque ad ueſperam de eo nõ conſurgeret loco. Vnde ſi me, inquit, nõ moueritis, ſciatis uos ulterius à me non audiendos. Diu itaque iacens immobilis, tandem profunda ueſpera propinquante ſurrexit: ſed nocte quæ ſubſequuta eſt, rurſus ei dæmones moleſti eſſe cœperunt. Ille uerò ſporta, duos modios recipiẽte, arenis repleta, impoſitaq; humeris ſuis, in deſertis locis ſpatiabatur. Huic Theoſebius quidam genere Antiochenus occurrens, cui & Coſmetor cognomẽ erat, dicit ei: Abba, quid tantum onus portas? in me potius quod deuehis, transfer, & noli tuos humeros fatigare. Ille autem dicebat: Vexo uexãtem me: Ocio enim fruens, iter aliquod agere me compellit. Cum autem ita onuſtus ambulaſſet diutius, & confeciſſet illo pondere ſuum corpuſculũ, regreſſus in cellã eſt.

Vexo uexantem me

Hic ipſe ſanctus aliud miraculum retulit nobis, (erat nanque presbyter) Notaui mihi, inquiens, eo tempore, quo ſancta myſteria fratribus dabam, quòd Marco monacho nunquam dediſſem, ſed ſemper ei ſãcta de altari angelus dabat, ſolam tamen manum dantis uidebam. Erat autem Marcus iſte ſummi ingenij, qui dum iuuenis eſſet, nouum ac uetus teſtamentum memoriter retinebat, admodum placidus & quietus, & caſtitatis propoſito ſingularis. Vno igitur die, dum ego aliud quod agerem, non haberem, in ultima eius ſenectute ad eum uſque perrexi, & iuxta oſtium ipſius ſedens quaſi tyro, nouusq́ue monachus, ſupra homines eum eſſe exiſtimans, ſicut & erat, audire quid loqueretur, uel quid ageret, deſideraui. Fuit autem ſolus intrinſecus, centum circiter annos agens, qui & dentes quoque nimium longa ætate perdiderat. Contra ſe ergo ipſum, & contra dæmonem litigabat, dicens: Quid amplius decrepite ſenex quæris? ecce oleũ, uinumque guſtaſti. Quid ultra cupis in extremis ætatis tuæ deuorator, ac ueneris cultor? huiuſmodi uerbis in ſe iniurioſus exiſtens. Tum & dæmoni iſta dicebat: Nec adhuc tibi debeo aliquid, quod furari præualeas. nihil aliud inuenis? Iam recede à me hominũ inimicè, atque hoc ſibi quaſi inſultando dicebat: Veni peſſimè ſenex: quandiu tecum morabor?

Vide ſacram Euchariſtiam appellari ſancta myſteria.

Marcus monachus egregius.

Referebat autem nobis Paphnutius quidam, diſcipulus huius beati uiri, quòd aliquando belua quædam exhibuit ſancto Marco catulum ſuum cæcum, ueſtibulumq́ue oſtij eius, capite percuſsit, & ingreſſa ad eum ſedentem foris in atrio, proiecit ante pedes ipſius catulum ſuum. Quem ille tenens & expuens in oculos eius, orauit: continuoq́; lucem, quam amiſerat uidit. Secumq́ue tũc ipſum proprio lacte nutritum, mater abduxit. Sequenti autem die eadem beſtia ſancto ac beatiſſimo Marco, pellem ouis exhibuit, quam memoratus ſeruus Chriſti, ſancto Athanaſio epiſcopo dereliquit. Quam ſancta Melania poſtea à beatiſſimo uiro Athanaſio accepiſſe ſe dixit. Et quid mirum ſi ille qui mãſueſcere fecit Danieli leones, etiam huic beluæ talem ſapientiam dedit? Dicebatur præterea de beato Marco, quòd ex quo lauacri gratiam ſpiritualem promeruit, nunquàm expuiſſet in terram ſexageſimum poſt baptiſmum agens annum, & quadrageſimum ante baptiſmum.

Dã. 6. & 14.

Erat autem figura corporis huius athletæ Chriſti Macarij (oportet enim me de hoc quoque tibi ſignificare famule Dei Lauſe, eo quòd paruitas mea conuerſata cum eo diutius, eundem cognouerit diligenter) ſtatura breuis: non multa barba faciem ueſtiebat, ſed circa labia tantum erat, parumq́ue circa mentum aliquid uidebatur. Ex nimia abſtinentia, & penè iugi inedia, etiam uultus ipſius nudus præter cæterorum hominum conſuetudinem uidebatur. Ad hunc ergo eum admodum triſtis aliquando ueniſſem, diceremq́ue, Abba Macari, quid iubes faciam, quoniam uariæ cogitationes animum meum conturbant, dicentes mihi, Proficiſcere hinc, quia nihil agere re cernis? Ille reſpondit: Dic, inquit, ipſis cogitationibus tuis: Propter Chriſtum parietes cellæ iſtius cuſtodio. Hæc tibi amator & famule Dei doctiſsime, pauca de multis ex factis ſancti Macarij uel dictis, ſignificaui.

VITA ADELHARDI ABBATIS Corbeienſis, Authore Paſchaſio Ratberto.

Die 2. Ianuarij.

PRecium operis eſt, uiros quoſque doctiſsimos imitari, qui parentis affectu, charorum in Chriſto funera pietatis opere defleuere, fleu do quoque miris eos proſecuti ſunt laudibus. Quoniam, ſicut beatus Ambroſius in opere ſuper Valentinianum dixit, etſi incrementum doloris ſit, id, quod doleas, ſcribere: tamen plerunque in eius, quem amiſſum dolemus, commemoratione requieſcimus, eo quòd in ſcribendo dum in eum mentem dirigimus, intentionemq́ue defigimus, uidetur nobis in ſermone reuiuiſcere, & totus medullam noſtræ mentis influere. Cæterum poſteritatis negocium eſt, ut eorum exempla uirtutum literis commendemus, quatenus & noſtrum charitatis debitum proximis perſoluamus, & Patrum exempla, quos imitari debeant, filijs non negemus. Nouimus igitur eos non perijſſe poſt mortem, ſed beatius immutatos, ut moriendo ad immortalia ſummæ felicitatis gaudia peruenirent. Idcirco non omnino penitus obliterandi ſunt à memoria, præſertim tales, quorum non deſijſſe hoc mortis euulſio fuit, ſed in melius commutaſſe. Neque enim fatendum eſt, iuxta quorundam perfidorum inſaniam, quod ſcriptura inquit: Exiguum & cum tædio eſt tempus uitæ noſtræ, nec eſt refrigerium in fine hominis, & non eſt qui agnitus ſit regreſſus ab inferis. Neque hoc dicendum, quòd ex nihilo nati ſumus, & poſt hæc futuri ſumus, quaſi non fuerimus. Verum igitur eſt, & incunctanter profitendum, Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis, & morte moriendo uiciſſe, ut ſimiliter omnes, qui in Chriſto moriuntur, non tam mortui, immo in eo uiui atque beati inueniantur. Deus enim uiuorum eſt, & non morientium, eo quòd in illo qui uiuit, omnes qui in ipſo ſunt, uiui inueniuntur. Vnde & ſcriptura eos dormientes appellare conſueuit. Quapropter officioſiſsimum eſt, ſicut dixi, ſanctos imitari uiros, uidelicet præfatum Ambroſium, & beatum Hieronymum, reliquosq́uè ſacros imitabiles uiros, qui ſuis epitaphia charis facundiſsime condiderunt. Etſi non aſſequi eorum iura facundiæ queo, materiam tamen loquendi ſcias non deeſſe, quia eum recolere ſcribendo cupio uirum, quem penè ſanctum & admirabilem uniuerſus prædicat orbis, quemq́ue uidimus, & uſi familiaritatis eius amore, licet indigni ſumus, omnino tacere, quamuis indocti, nequimus, ut dum eum oculis uidere negamur, ſaltem mentis officio proſequi mereamur. Sed dum hoc cogitare incipio, duobus ualde

In principio orationis funebris de obitu Valẽtiniani.

Sap. 2.

Matt. 22. Lu. 20.

ualde contrarijs afficior intus, mœroris uidelicet atque gaudij. Sed contriſtari Apoſtolus pro tali uegocio *1. The. 4.* uetat: gaudere uerò non ſolum mea, uerum omnium noſtrorum ſubita deſolatio probibet: Quibus utriſque taxatis ſtipendijs pietatum, gaudere magis multumquè congaudere profectò ſpe promiſsionis æternæ de tanto patrono oportet: itaque per felices eum iam tranſiſſe agones, quem procul dubio requieuiſſe in Chriſto, ſine fine beatè manſurum, minimè dubitatur. Sed quia fletu amoris uincor potius, quàm deſperationis ignauia, mihi parcendum non ambigo: præ- *Ibidē.* ſertim cum Apoſtolus non flere prohibeat, niſi tantum, ut de dormientibus tanquàm cæteri, qui ſpem non habent, non contriſtemur. Ergo longe aliud eſt, cum deſperatione contriſtari: aliud uerò, dolere & cō dolere, quòd ſic peccati cauſa huc uenimus, ut ad modicum, uix parum aliquid eſſe uideamur: unde procul dubio charorum lachrymis abluere ſepulturam, debitæ pietatis affectio eſſe debet, non erroris. Qua pietate licèt mentis ingenio ſegnis, tui recordor uirorū chariſsime Adelharde pater, ſenectutis decus, ſpecies ſanctitatis, forma uirtutum: Intantum, inquam, tui recordor amoris uioculo, ut uix admodum me ualeā inter utraque temperare negocia: Qui dum uideo *Ioā. 11* Dominum Ieſum Chriſtum, Lazarum, quem diligebat, fleuiſſe mortuum, & non ſolum fleuiſſe, uerum turbatum fuiſſe ſpiritu: nimium flere cogor, tali ac tā to cœli deſtitutus oraculo. Cæterum ipſa natura docet, charorum non obliuiſci debere, ſed quibus poſſumus eos commendare ingenijs, ut & dilectio in mente firma teneatur, uiſione carnis ſublata: & amor in mente qui dudum accenſus fuerat, dum melius uiuat quem diligimus, non moriatur. Vnde mi uotorum chariſsime, cui ſuperſpargo more uulgi ſepulcrum ex floribus, ornare cupiens funus literarum officijs: quatenus tuarum aromata uirtutum non tumulo teneantur clauſa, ſed longe latequè in exemplum futuris fragrent temporibus. Neque enim more quorundam cenſeo pueros hincinde ſuper tumulum conſtituere, qui tuas fingendo laudes debeant decantare, ut inſtar lugubrium carminum ad fletus & gemitum audientium pectora conciteut: ſed ueritatis iura mihimet torpentis ocio nè abdicentur, literarum fidei commendabo, atque ita tuo refrigeratus alloquio, tui per ſecula memorabor. Neque è meo poteris euelli animo, niſi nomen tuum laudesquè depromā. Fidelis eſt mihi conſcientia, quòd quicquid dixero, à tua minus eſt laude: ideo perſuadere mihi de te talia minimè erubeſco. unde tua præſens abſentia mihi manens, nouos in me generat lachrymarum affectus: ita tamen, ut præſentia abſens faciat gratulari, quòd iam perueneris ad diu promiſſa gaudia felix. Ne quæſo lachrymanti dicas, Gratulari de me potius quàm flere charorum fili debueras, præſertim cum ſcias me euaſiſſe mundi ludibria, & perueniſſe ad fontem æternæ uitæ: qui ſi me diligeres, gauderes uriquè & cōgauderes, quia iam fruor immortalitatis ſtola, & ſatior intuendo maieſtatis gloriam. Scio mi pater, ſcio, inquā, quia exutus carneis indumentis, cęleſti iam frueris uiſione: ſed uincor itaque, pio perfuſus amore, præſentem tuam flere abſentiam, quo mihi triſte uidetur omne quod intueor, dum te ſuſpirans abeſſe ſentio. Et ut uerbis Fortunati utar.

Qualiter agnus amans genitricis ab ubere pulſus,
Triſtis & herboſis anxius errat agris:
Nunc fugit ad campos: feriens balatibus auras,
Nunc redit ad caulas, nec ſine matre placent.

Sic me de tuis pater abſentē ſuggero uerbis. Dies, inquam, obitus tui mihi utinam non luxiſſet, quia nec poterat peior eſſe mihi exiguo, neque ſæuior ulla tuis omnibus illuceſcere, quo quid agam, quid ne faciam perpendo, ſed mœrore amarus non inuenio. prohibente, ut dixi, Apoſtolo, multum flere uolens, non audeo, gaudere uerò quamuis inuitus, tuæ charitatis gloria perſuadeor. Iam enim tibi hyems, mi pater, abijt, & receſsit imber, ergo uenerunt nuptiæ agni, inter delicias paradiſi frueris, uox tua ſonuit iam in auribus meis, exaudita eſt uox turturis, ita dicens, Sicut *Pſal. 47.* audiuimus fili, ſic uidimus in ciuitate Domini, audiuimus quidem glorioſa, ſed cernimus potiora. In ciuitate Domini uirtutum, uirturum ergo, & non uitiorum, quia Deus fundauit eam in æternum, fundamento perpetuitatis, Intelligo quidem planè talia te canentem, ſed ſuſpiro dolēs & gemo anxius, longe interdum à tuo ſeiunctus conſortio, Et quod uerius eſt, orbis te uirtutis uirum prædicat, nec contingimus, nec uidemus. Noui igitur, quod neque has uelis accipere laudes, qui tuas iam in cœlo ſcriptas proculdubio tenes, ibi tuum prorſus feceras horreum, ibiquè tuum ſemper erat mentis habitaculum. Vnde quamuis mihi exigam quod impendo, tibi exinde gratulor quia frueris quod amaſti, mihi doleo, quem depulſum à lacte uelocius amiſiſti, iocundor tua cauſa, ſed mea plango. Tuis itaque gaudijs ſuperatus, tandem gratias Deo agere non recuſo. Ago quidem gratias, quòd talem te habuimus, uincor uerò affectu, quia prius te caruimus, quàm comites paradiſi nos tuo adſciueris conſortio. Propter quod obſecro, mi Pater, proſpicias per cancellos, per feneſtras quoquè, Dño concedente, uoti intuearis filios. Noui igitur, qua fueris charitate prędîtus, quauè fide firmus, qualiquè *Fides, ſpes, charitas, funiculus triplex.* ſpe diu uelut ancora Domino religatus. Certiſsimum idcirco teneo, quòd triplex iſte tuus funiculus difficile, immo nunquàm, reſoluitur. Miraris non modo ſub pedibus nubes ac ſidera, ſed etiam altam planitiem cœli, niueo candidatus habitu. Ideo precor ne differas miſereri humilium, quos dudum ad talia prouocabas in certaminis campo. Fortis, mi pater, fuit ut mors dilectio tua, ideo nullo uictus es hoſte, nullo ſuperatus agone. Viciſti oblectamenta mundi fortiter, & ideo coronaris, credimus, gloria triumphantis indubitanter. Venite filiæ Hieruſalem, & uidete diadema, quo coronatus eſt ſenex noſter ſolennitate æterna, quibus ille inauratus eſt indumentis: Perpendite, quomodo adhuc iuuenis malignum uicerit hoſtem, quomodo puer mundum pedibus olim calcauerit. Qui cum eſſet regali proſa- *Orditur uitæ narrationem.* pia, Pipini Magni regis nepos, Caroli conſobrinus Auguſti, inter palatij tyrocinia omni mundi prudentia eruditus, uoā cum terrarum principe magiſtris *Genus Adelhardi.* adhibitus, elegit magis iuſtitiæ forè & ueritatis amicus, quàm in illicita conſentire, etiam multis oblectatus blanditijs. Vnde factum eſt, cum idem Imperator Carolus deſideratam Deſiderij regis Italo- *Deſiderius, rex Lōgobardorum cuius ſoror Theodora, ut alij uolunt, nupſit Carolo* rum filiam repudiaret, quam ſibi dudum etiam quorundam Francorum iuramentis petierat in coniugium, ut nullo negocio beatus ſenex perſuaderi poſſet, dum eſſet adhuc tyro palatij, ut ei, quam, ut uiuente illa, Rex acceperat, aliquo communicaret ſeruitutis obſequio. Sed culpabat modis omnibus tale connubium, & gemebat puer beatæ indolis, quòd & nonnulli Francorum eo eſſent periuri, atque rex inclyto uteretur toro, propria ſine aliquo crimine repulſa uxore. Quo nimio zelo ſuccenſus, elegit plus ſeculum relinquere adhuc puer, quàm talibus admiſceri negocijs, ut propinquo, quem contra ire prohibendo non poſſet, non ſe conſentire fugiendo monſtraret. Nec minus igitur Ioanne pro iuſtitia mori paratus fuiſſe creditur, qui pari

annisu

Magno. Vt de Pauſu Aemylij: attamẽ etiã Eginhartus filiam Deſiderij fuiſſe teſtatur.

annisu inlicitam repræhendebat regis audaciam, & ſpernebat huiuſmodi nuptias: nec conſiderans propinquitatis iura, ut carni aſſenſum præberet contra leges Chriſti, quas uiolare non ferens, ſibi in animo præponebat. Vnde & uoluit magis cum Chriſto mente ingenuus crucis ignominiam ferre, ut fortia quæque confunderet, quàm ſi etiam adoptaretur in regnum, ut eſſet regis filius. Deſpiciens itaque Pharaonis regni diuitias, peruenit tandẽ, ut monachus uelut Moyſes in eremo Dei frueretur alloquijs, Neque enim adhuc ſeculo ita calceatus, poterat cœleſte uiſum in mõte uidere: ſed exutus his omnibus & ſanctificatus, Dei agente gratia, diſcipulus factus eſt Saluatoris. Legerat ergo, Niſi quis renunciauerit omnibus quæ poſſidet, adhuc & ſemetipſum, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Neque igitur ignorabat, quòd facilius ſit camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem in regnum cœlorum intrare. Et ideo depoſuit aſelli oneta ut facilius arctam atque ſtrictam uiam mandatorum Dei curreret. Quibus depoſitis, Corbeiæ, immo Chriſti ibidem capetijt fontem, uelut ceruus ille Dauidicus: Vbi cum parum fuiſſet immoratus, ſubito humilitatis diſcipulus, factus eſt magiſter uirtutum: & qui pridie pediſequus uidebatur aliorum, inuentus eſt dux & præuius ſuorum in Chriſto commilitonum.

Cõtempto mũdi faſtu, fit monachus Adelbardus.

Lu.14. Matt. 16. Marc. 10. Luc. 18.

Elegeras enim, bone Ieſu, tibi tyronem & puerum: Non quidem ille te, ſed tu illum elegeras & prælegeras, tua præuentum miſericordia. Elegiſti eum fermè cum uiginti eſſet annorum, quando infelix nimium ætas humana, fragilis & ualde procliuis eſt ad peccandum: tunc quando omnes tyrones tui, cum exirent de terra Aegypti à uiginti annis & ſuprà, in libro uitæ te conſcripti ſunt præmonente. Necnon & cum rurſus à Moyſe & Eleazaro recenſentur omnes hac ætate, & deinceps, qui poſſunt ad bella procedere, in cœleſte collegium ſupputantur. Hi tantum in caſtris Domini figunt tentoria, hi ſoli procedunt ad bella. Sane quia mirum admodum eſt tunc uincere, cum oblectatur uarijs blandimentis triumphare, multis cum impellitur argumentis. Viginti etenim ſunt, quinque quater ducti: aut quatuor, quinquies ſupputati. Quibus ita collectis, conſtat eos tantum ad bella fore promptiſsimos, qui ueteris ac noui teſtamenti ætate ſenuerint, & eius ſapientia fuerint educati. Horum igitur uirtus eſt ad bellandum aptiſsima: & ut ſe uincant primum, monenda: præſertim cum tunc hoſtis quantum in carne eſt, maioribus utitur decipiendi ingenijs.

Pſa.41

Annos fermè uiginti natus, petijt monaſterium

Nu. 1. Nu.26

Alludit ad Dauidem 1.Reg. 17.

Tunc ergo tuus Chriſte ætate puer, mente ingenuus, proſtrauit mundi illecebras: tunc depoſuit arma Saul regis, ut te ſolo lapide, quem geſtabat in pectore, proſterneretur ingẽs animarum deluſor. Te denique elegit ſecum in præcordijs ferre: te authore contra ſpiritalia nequitiæ in cœleſtibus dimicare. Quid plura? ita certaminis campum ingreſſus, peruenit ad cœnobiũ: ubi annuo pulſans uoto, tandem introiuit portas iuſtitiæ, per quas ſoli iuſti ingrediuntur. Deinde peruenit ad portam uirtute mactus, quæ ſola ſuos quoſque ducit ad uitam. ingreſſus nanque eſt arctam & ſtrictam uiam, quæ paucorum eſt, ut dilatato animo, uiam mandatorum Dei curreret ſagaciſsimæ artis ingenio.

Pſ.118

Atque cum iamdiu ita totus effloruiſſet inter monaſticam diſciplinam, ut magis ineſſe cœleſtibus quàm terrenis crederetur: neſcio quo ducti Patres affectu, quaſi ea iuſſu regio hortulanum eum conſtituunt. Qui gaudens ut bonus athleta Chriſti, ac ſi inter paradiſi delicias, ita obediens lætabatur animo, ſciebat nanque Dominum in huiuſce ſepultum fuiſſe ſpelæo, ibique eum Mariæ ut hortulanum apparuiſſe. Sciebat eum in eodem loco reſurrexiſſe, etiam inibi uiſiones angelicas apparuiſſe. Vnde profecto theſaurum effodiens in hortis animi, multiplici corpus aromate ungebat Ieſu.

Hortulani officiũ ei demandatur. Ioã.20.

Quid tunc putas dicebat, tali adſtipulatus officio? Ni fallor, dicebat ſine uoce, mentis tamen affectu, dicebat, inquam, Veniat dilectus meus in hortum ſuum uirtute conſitum, & comedat fructum pomorum ſuorum. Erant igitur illic in animo diuerſa uirtutum olera, & idcirco dixiſſe non ambigitur, ut comedat fructum pomorum ſuorum. Suorum, inquam, quia non ſibi, ſed Domini applaudebat gratiæ, ſi quid boni mente geſtaret. Alij labores agrorum ſuperexcolant, quàm uirtutes animi obediẽtiæ cauſa defenſi: ille talia non omittens, hortum deliciarum animam ſuam Domino conſecrauerat. Fecerat enim, quod ab eo ſibi dictum meminerat: Pone me ſicut ſignaculum erga cor tuum. Quo præmio uallatus, ſecum in animo Domini magis delectabatur colloquio, quàm rerum negocijs tẽporalium, Deſcenderat enim profectò dilectus eius Chriſtus hortum animi illius inuiſere, deſcẽderat utiquè ad areolam aromatis, & in eo uirtutum delicijs paſcebatur.

Can. 5

Can.8.

Can.6.

Hortus autem deliciarum eo uocatus eſt paradiſus, quòd intelligitur mens hominis, quia Eden hortus deliciarum interpretatur. Vnde & quidam florentem eum dixerunt. Deſcenderat ergo in eo Chriſtus, ut lilia colligeret caſtitatis, & uideret ſi iam mala Punica germinaſſent. Eſt autem boni uiri animus, ut dixi, hortus plenus deliciarum uirtutibus, atque ita alter deniquè paradiſus. Metitur ibi myrrha, membrorum ſcilicet mortificatio, cum uirtutum aromatibus. Colligitur roſa, martyrij ſanguine rubricata, nitent poma conuallium, cœleſtibus diſciplinis irrorata, germinant mala Punica, propter odoramenta bonorum actuum, abſque eo, ſi quid intrinſecus latet, Dei flagrans, pius ardor amoris. Inde eſt, frater, ſi uelis aduertere, quòd noſter ſenex totus amabilis & ſuauis erat, inde, quòd aptus omni eloquio puritatis. Nonne tibi uidetur mel & lac ex eius lingua manaſſe, qui ita ſe ſuo influebat eloquio, ut nonnunquàm aliquos quaſi ebrios redderet ſanctitate, omnes uerò ſibi connexos præ dulcore nimio faciẽs? Et quid aliud erãt eius labia, quàm fauus diſtillans? & ut altius dicam, quid aliud, quàm organum ſancti Spiritus? Alioquin humana non potuiſſet appræhendere ſapientia, quæ loquebatur, Plena deniquè ſanctitatis munere, uerba cœleſti manabat oraculo.

Anima uiri iuſti, paradiſus eſt. Can.5

Qui cum idem ita longe diuque à ſancto ageretur Spiritu, recordatus præcepti Abrahæ fuiſſe dicitur, ubi inquit ſcriptura: Exi de terra, & de cognatione tua, & de domo patris tui, ac ueni in terram, quam monſtrauero tibi. Qui eum ſecum talia contuliſſet, cœpit intra ſe meditari & dicere, quòd nõdum hoc præcepti genus opere compleuiſſet, Qui ſi mente reliquerat natiuitatis ſolum, reputabat quòd adhuc corpore intereſſet, Etſi, iuxta Euangelij præceptum, patrem, aut matrem, aut cognatos iam reliquerat, ut Deo dignus haberetur diſcipulus, adhuc etiam amplius moleſtabatur, quia licet pro dignitatis genere, ſæpius tamen eum inuiſendo propinqui & noti frequẽtarent, quàm quieti uiri animus popoſciſſet. Quo factum eſt, ut ilico alter Elias fuga laberetur, non Iezabel, ſed carnis fugiens uolũptatem. Quærebat enim ſeuerus Chriſti miles effugere, ut ſeſe fugiendo plenius inueniret. Atque ita qui dudum fuerat multis fulcitus blandimentorum obſequijs, factus eſt hoſpes peregrinationis, non habens cum Chriſto, quod egregium habendi genus eſt, ſaltem ubi caput reclinet. Itaque ſic ſe fugiens, ut ſe inueniret, peruenit ſecum in fortitudine uerbi uſque ad montem Caſſinum, nolens patriæ cognoſcere curas, neque prædicari de ſe uento iactantiæ laudes, Cogitabat autem ſolum ſe uelle tantum percepiſſe, necdum diuiſum à uitijs, quo

Gẽ.12.

Non fert propinquorũ crebras uiſitationes.

3.Reg. 19.

Matt. 8.

Caſſinenſe petit cœnobiũ deſiderio latitandi.

uſque moraretur infra patriæ fines. Et ne rurſus nouis diaboli retibus ligaretur, cauit ultra ſe uadēs, ſi quo modo poſſet relatu ueritatis edicere. Viuo aūt iā nō ego, uiuit uero in me Chrs. At ubi ita cōlci⁹ uenit Caſsinum, ꝙ totius fons religiōis & origo putabat̄, ſuſceptus q̄dē a Patre monaſterii, ſed Dei diſponēte iudicio, ubi eū paululū licuit immorari. Fert̄ nāq; ꝙ illico quidā ei anachoreta in Spiritu Dei ꝑdiceret qui nā & unde eſſet, & ob quā cauſā eouſq; aduenıſſet. Ac deinde poſt modicū ꝑdicit aduēturos regis nūcios q̄ eū repeterēt, ſuoq; in loco reſtituerūt. Quod ille audiēs, turbabat̄ plurimū, ꝙ uotis ꝓſpera nō ſuccederēt. Qui aſſumēs ilico Abbatē loci illius retulit ei ſua quæq; rogās atq; obſecrās, ſi quo modo poſſet effugere, clementer annueret, quo nomē illius ultra ēt nec a lōge audiret. Sed ꝑoccupauit Deus mox eorū cōſilia, & dū moras faciūt euoluēdi, ꝯtinuo ꝑoccupat̄ nūciis. Qui tenēres eū, reduxerūt in patriā. Quid putas q̄ amarus erat animus, qa ad patriæ fines iuitus rediret? Audiāt igit̄ hmōdi uirū nr̄i cōciues monachi, q̄ lēti regeſcūt umbrarū delibuti fuligine, audiāt, q̄ poſt ſe ſecularıū greges trahūt, audiār, inq̄, ꝙ nō ſatis rutū ſit, ſuorū ſe delineri parētū affectib⁹. Chrs ergo mr̄em neſcit, & ignorat fratres, ut uerā nobis mentis oſdat fraternitatē. Si qs inqt, fecerit uolūtatē pr̄is mei, q̄ i cælis ē, ipſe me⁹ frater, ſoror & mr̄ eſt. Deinde reuocat diſcipulū ab officio funeris ne patrē liceat ſepelire debito carnis iure. Sine inqt, mortuos ſepelire mortuos ſuos, tu aūt ſequere me. Hoc igit̄ totū nouerat pius ſenex nr̄, & iō fugere feſtinebat ē medio ciuiū ſuorū. Recordabat̄ nāq; ꝙ Ieſus nō ſit ſigna opatus i pr̄ia neq; ꝓpheta ſit ſine honore, niſi i ꝓprio ſolo. Hic ār honore mūdi expoliatus idcirco feſtinabat exire charorū uinculis, ut uere poſſet ſibi mētis honorē adipiſcere atq; ut altius dicā angelicā in terris degere uitā. Videbat̄ nō ſatis paup poſſe fieri in medio parētū ſuorū, q̄ regni pollebār honore, & diuitiarū copiis renitebār. Et iō diſruptis uinculis clari nois, uoluit paup fieri ſine ambitiōe quōdā locuples. Sed ſui cōtēptor eximius paupꝑtate fit ornatior fuga clarior, uilitate humilitatis ſublimior, & ut B. Hieronimi uerbis utar, ſint nōnulli ditiores monachi q̄ fuerār ſeculares, poſsideāt op⁹ ſub paupere Chriſto quas ſub locuplete & fallace diabolo nō habuerāt, ut ſuſpiret eos Eccleſia diuites quos mūdus tenuit ante mēdicos. Adelhardus uero noſter mūdi oīa calcās, uicit in ſchemate & cūcta q̄ mūdi ſunt, ſub pedibus attriuit. Et dū ita q̄etus iā uictor cella ſederet in mētis arte diſpēſante Dei ꝓuidentia, rurſus ei nouus cōſtituit̄ pugnādi ordo. Agit̄ nāq; nō lōge poſtq̄ redierat ꝓprio cōſentiēte monaſterii Patre, ut nec multū lōge diſpac alter Auguſtinus uiuēte ꝑdeceſſore ſucceſſor eligai, niſi ꝙ ille epiſcopus fuerit, iſte uero Abbatis loco ſubrogatus ſit, utriq; tn̄ ꝑfecti diſpēſatores inueniūtur. Erat aūt idē beatus ꝑfacti patris Auguſtini uelut pediſequ⁹ operū clariſsimus imitator, ſatis acutus ingenio, uolūtate prōpius, eloquētia diues, dulcifluus afflatu, auditorē tāto afficiens fructu, ut linguā eius uix aliud q̄ calamū ſc̄ti ſpūs credere potuiſſes. Vox eius plena uirotis gr̄a, & oī cōſtātia fortior uidebat̄, ipſe uero uultu corporeo nitēs, plen⁹ pinguedine ſc̄ti Spūs credebat̄. Erat āt, iuxta illud Horatii, q̄d magnus laudibus ꝑdicatur.

Fortis, & in ſeipſo totus teres atque rotundus

Fortis, ſiquidē fide, cōſtātia & uirtute ſolidus intm̄ ut nil trepidās nihilq; dubitās uideret, etiāſi totus terrore an fractus orbis laberetur. Verū tn̄ ſi aliqua terroris ꝓcella impulſus eſſet, aliq̄n uero ratione uincebat, timor autē mūdialis eū nuſq̄ potuit ſubrigēdo trāſuerberare. Teres aūt & rotūdus ideo in ſeipſo imo in Domino dicit̄ fuiſſe, qa nō ſolū ſibimet uirtutibus ac moribus aptabat̄, uerū etiā oibus cōgruus erat, & amore digniſsimus, intm̄, ut oīa oibus eſſet, & peuc ... lucrifieret. Erat ſiquidē carne nobilis, ſed nobilior moribus, plenus dei ſapiētia, ſed ope nō uacuus, pulchra facie, ſed fide ac ſāctitate pulchrior, diues ꝓgenie, ſed ditior almitate, qa ꝓpago erat natus de ꝓpagine cælis. Totus igit̄ nouo hoīe indutus erat, & q̄tum hic mortalibus fas eſt, in intimo Dn̄o recreatus. Eq̄tatus eius quadriga uirtutū, rotę uero quadrigæ illius, prudētia iuſtitia, fortitudo & tēperātia. Porro prudētia tāta illi inerat, ut fons cōſilii ex eius aīo manare uideretur. Cernebat.n. ſimul ꝑterita, ꝑſentia & futura, ut de ſingulis ꝑpēderet q̄d agēdū q̄d uel ſequēdū Dei cōſilio mōſtraret. Iuſtitiā uero q̄tū ſectatus ſit teſtis eſt Frācia, & oīa regna terrarū, cōſultu ſibi ſubmiſſa maxime tn̄ Italia, quæ ſibi cōmiſſa fuerat, ut regnū & eius regē Pipinū iuniorē ad ſtatū Reip. & ad religiōis cultū utiliter iuſte atq; diſcrete honeſtius informaret, ubi tātā ꝓmeruit laudē, ut a quibuſdā, ita ut fert̄, nō homo, ſed ꝓ⁹ uirtute amoris, angelos ꝑdicaretur. Fatent̄.n. ꝙ nuu q̄ in iudicio alicuius pſonā inſpexerit, neq; iuxta prouerbiū uulgi, aure opugno ſit murus eius animi tract⁹. Solus, ut aiūt, potuit illæſus fluuiū trāſire Acherontis auari, & ſine diſcrimine cæcitatis ex Alpib. remeare p annos. Ante quē tremebat in prōptu ſupborū altitudo, gloriabat̄ humilitas māſuetorū: Depoſuit.n. ilico in ingreſſu oēm inde tyrānicā poteſtatē, q̄ uelut ꝑdones iniq̄ in populo furebāt, tātaq; audiētius, q̄tū liciti auxiliabātur dn̄ii iure. unde & oēm terrā peſsima poteſtate uaſtabāt. Primū ergo bis pacē reddidit, deinde ſua cuiq; pius arbiter iura reſtituit: Ergo tāta inerat ei ſapientiæ uirtus, ut p uirga cēſoris iudicis uteret̄ uerbo neq; morā faciēs, ſua cuiq; q̄ iuſta fuerār, deſignando. Fecit igit̄, ut ſuū qq; adimplerēt officiū, & nullius uſurparēt alienū. Erat aūt theſaurarius pauperū, uiduarū, patrimoniū: Pater uero orphanorū, mœrētiū cōſolator, brachiū infirmorū, & forte ſuperbiētiū flagellum. Veruntn̄ oēs de ſupcilio mētis artificioſo deponebat ingenio, & nullū penitus frāgebat, niſi quē cōſpiceret irreuocabilē eſſe, atq; ita uirtute ualidus, mitis & māſuetus, Romanorū ꝑuenit ad fines, ubi a Dn̄o Leone, tūc tēporis Apoſtolico, tāto familiaritatis officio eſt ſuſceptus, ut neminē cōſtiterit Frācorū antea ſuſcepiſſe. Vnde noſtrorū quidā narrāt, ſibi ioco ſo dixiſſe aio, Frāco, inqt, ſciēdo ſcias, qa ſi te aliud inuenero, q̄ te credo, nō ultra neceſſe eſt Frācorū aliquē huc uenire cui credere debeā. Quo ꝑfecto patet, q̄tū pōdus idem uir habuerit, cuius euacuatio fidei Frācorū genus omne ꝓbauerit nō credēdū cuiuſue firmitatis fuerit. Sed quātus ſit, plurimū ꝓdūt opa ꝓmiſsiōis implera, & teſtātur literæ, quas de hac, quæ inter hoies eſt tenēda fides. Lothario Imꝑatori nuꝑ direxit, inter reliqua ita dicēs. Quid putas inquit, o princeps, ſi fides ſępe inter cruores & ſæuientiū arma ēt inter paganos tm̄ ualuit quiſq; ſe cōmitteret alterius fidei ſacramētis, q̄tū ualere debeat fœdus Chriſtiani, in ueritate ꝓmiſſum? Nō te decipiat aliquis, obſecro, inqt Imꝑator, quia fides cū contra aliquē uiolatur, nō homo, ſed Deus teſtis & ueritas in ea cōtēnitur. Talibus dictis proculdubio liquet, ꝙ facilius fuerit, ferri uiolari uincula, q̄ huius uiri fidei cōtaminari promiſſa, prætertim cū in eius pectore nil toto niſi fons ueritatis & mera ſimplicitas rādiabat: Quē ſi diligenter inſpiceres, erat in eo aius ſigillo Chriſti impreſſus, ideo in nullo penitus corūpi poterat. Aius uero eius erat uelut hortus paradiſi, fidei muro concluſus, uniuerſarū cōpoſitus uirtutum generibus. Huius uiri imitabatur humilitatē iſtius lenitatē, ſequebatur autē alterius parſimoniæ uictum, & mediocrē ueſtimētorū habitū: illius quoq; hēbat patientiā: huius uerò māſuetudinē. Cū frequēti āt ſuſpirio tale mihi uerbū pietatis ore dicebat: Sup quem requieſcā, niſi ſup humilē & quietū ac timētē ſermōes meos? Tu uoſti bone Ieſu, ut q̄d talia ibi ſedulo replicabat

Gal. 2.

Cogitur redire ad ſuos.

In monachos carnalibus propinquorū affectib⁹ deditos.

Matt. 12.

Mat. 8

Luc. 9.

Mat. 13

Hiero. epiſtola. 2. ad Nepotianū de uita clericorū.

Eligitur in Abbatē.

Hor. 2 Sermo. Satyra 7.

Virtutū quadriga. rotæ quadrigæ.

Italiā & Pipinus rex Adelhardi cōſilys informatur.

** uirtutis amore.*

ei⁹ benignitas in miſeros.

Accipitur humaniſſime à Leone Pontifice.

Promiſſoris ... fides & cōſtātia

cabat mẽtis affectu: hẽbat.n.ſibi diſtinctè & appoſitè
ad pſuadendã hoĩbus ſanctitatẽ: uniuerſa tua pręcepta
ſibi cõmiſſa aĩo tenebat, & inde conferebat ſecũ, bñs
tuorũ dicta mandatorũ ſuos añ oculos, atq; ita oĩum
ſctõrũ uitas uno mẽtis ĩtuitu cõſiderabat, quorũ ſedu-
lo ruminabat uirtutũ exẽpla, ut ea his oĩbus unũ colli
geret uirũ pfectũ deo plenũ, & religionis officio deco
ratum. Scribit nãq; Tullius his uerbis: Crotoniatæ
quõdã, cũ florerẽt, oĩbus copiis, & in Italia cũ primis
beati numerarẽtur, tẽplũ Iunionis, q religioſiſsime co
lebãt, egregis picturis locupletare uoluerũt. Itaq; He
racleotẽ Xeuxim q tũ lõge cæteris excellere pictori-
bus exiſtimabaẽ magno precio cõductũ adhibuerũt.
Is, ut excellentẽ muliebris formę pulchritudinẽ mu-
ta in ſeſe imago cõtineret, Helenæ ſe pingere ſimula-
crũ uelle dixit, atq; ilico quæſiuit ab eis quaſnã uirgi-
nes formuſas haberẽt. Illi aũt ſtatim hoĩem deduxerũt
in palæſtrã, atq; ei pueros oſtẽderũt multos magna
præditos dignitate. (Et.n.quodã tẽpore Crotoniatæ
multũ oĩbus corporũ uiribus ante ſteterũt, atq; hone-
ſtiſsima ex hymnico certamine uictorias domũ cum
maxima laude retulerũt.) Cũ puerorũ igiẽ formas &
corpora magno hic ope miraretur: Horũ inquiũt illi,
ſorores ſuur apud nos uirgines, quare quæ ſint illæ di
gnitate, putes ex his ſuſpicari. Præbete igiẽ mihi quæ
ſo, inqt, ea iſtis uirginibus formoſiſsimas, dũ pingo
id, q pollicitus ſum uobis ut mutũ in ſimulacrũ ex aia
li exẽplo ueritatis trãsferatur: Tũc Crotoniatæ publi
co de cõſilio uirgines unũ in locũ cõduxerũt, & picto
ri quas uellet, eligẽdi ptãtẽ dederũt. Ille aũt quinq; de
legit, quarum noĩa multi poetæ memoriæ tradide-
rũt, q eius eſſent iudicio cõprobatæ, q ueriſsimũ pul-
chritudinis habere iudiciũ debuiſſet. Neq;.n.putauit
oĩa, quę quæreret ad uenuſtatẽ, uno ſe in corpore repe
rire poſſe ideo q nihil ſimplici in genere omni ex par
te perſectũ natura expoliuit. Itaq; tãquã cæteris nõ ſit
habitura q largiaẽ, ſi uni cũcta cõceſſerit, aliud alij cõ
modi, alio quo adiũctu incõmodo, muneratur. Ita ſiqui
dẽ & ſenex noſter ingrediẽs palæſtrã huius uitæ poſt
quã ablutus eſt baptiſmi fonte, per abrenũciationẽ ſe
culi, quo puro mẽtis ĩtuitu cõplexit diuerſus ad diuer
ſa tẽdẽtes. Alios quidẽ uidit ſudare ad mũdi honores,
& præſentis uitæ gaudia, alios uero ad luxũ & libidi-
nẽ carnis. Nõnullus aũt ſectari iuſtitiã, necnõ & ali-
quos futurã reſpicere uitã. Elegit iñ ex oĩbus, quos po
tuit ĩtelligere, quque uirgines, quæ piu charitatis oleo
ſuas ideſinẽter ornãt lãpades, & parãt exire obuiã ſpõ
ſo & ſpõſæ, & has imitatus eſt uigilãti aĩo ne forte fur
nocte ueniẽs, dormiẽtẽ ſubripet. Audiuit etiã ea gym
nico carmine ſanctorũ, quã dignas honore uictori as
atque ea his oĩbus unã in ſe Chriſti reformauit ima-
ginẽ. Illic, in uno uidelicet Deo & hoĩe Chriſto Ieſu,
oĩa quæ ſunt uenuſtatis & decoris æternæ uitæ ultra
quã ĩtelligi poſsit adinuenit. Sed perfectũ q in omni-
bus Eccleſię partibus natura prohibuit. gratia cõceſ-
ſit, ut ſit Deus oĩa in omnibus: Idcirco ex oĩbus p om-
nia ſatagebat, ut iã Chriſtũ in omnibus inueniret. Ob
hoc aũt ab aliquibus, ut epiſtolæ Magiſtri Albini ferũt
Antonius uocabatur, a nõnullis uero, ut ſupra dictum
eſt Aurelius Auguſtinus. Agebat nanq; illud Gregorii
aliud uero B. Syluestri. Teſtis eſt mihi cõſciẽtia mea q
ſæpe mirabar, cur tñ mutuo uellet accipere, ut indigẽ
tibus, uel ſuorũ erogaret uſibus, donec uitã B. Sylue-
ſtri inſpexi, cuius in hoc imitabatur exẽplũ, ut ſemper
magis mutuãdo paup, quã diues inueniretur. Dicebat
nanq; ſibi ſæpe cohærentibus. Vis noſſe, ſi inquam, tu,
utrũ auarus largusve uidearis? ſcias pſus, q ſi timue-
ris quid magis te dediſſe quã oportuerit, auarus con-
uiceris. Quod ſi minus quã debueras, largitatis eſt uti
que ſignũ. Et ideo te, fili, moneo, ut magis ſi neglexe-
ris, in hoc reus appareas, ut de noſtro plus cenſeas tri-

In 2. libro de inuẽ. in exordio

Oleum charitatis in lãpadib⁹.

Fi⁹ largitas in indignos.

Signum auaritia.

buere, quẽ minus aliquid erogare. Nouit altiſsima uir
tus, q frequentius intm̃ liberaliter tribuebat, ut ipſe
pauper, ac ſui ſimul uiderẽtur egere. Sed tũc lætus, tũc
gaudẽs exultabat in Dño aiebat nãq;: Vtinã uel in mo
dico paupertate Chriſti participaremur. Sed nunquã
ei uiſum eſt aliqñ ad hoc potuiſſe peruenire negociũ
eo q Chriſtus magis in eo puſillanimes aiaret aſsidue
ut ſua liberaliter diſcerẽt erogare, & Dei largitate pre
ſumere. Præoccupabat.n.eũ diuina clemẽtia miniſtrã
do. Vnde cũ quodã die omne pulmentũ caſei de mona
ſterio hoſpitibus ex integro expẽdiſſet ita ut nihil fra
tribus reſeruaret, cõtigit ut qdã, cũ eſſet cellarius qua
ſi uoce minatẽ quod ſi mẽtis affectu diceret. Miror, ait,
Pater, quid tua uelit ingẽtis rei expẽſio. En nihil reſi-
dui pmittis eſſe fratribus, quo ueſci libeat. Tũ ille, dñs
dabit inqt. Et ille, Tu ſemper inqt, ita polliceris, ſed nõ
ſic ex tẽplo dabiẽ, q tu indifferẽter effundis. Interim
dũ hæc agũtur ecce duo adſunt plauſtra præ foribus,
unũ neſcio qd ferẽs piſciũ, & aliud plenũ caſeis. Qđ
B. pr̃ audiens, iuſsit eũ adeſſe continuo. Ecce frater, in
quit, & q timebas, argueris. Ecce imprudens cõuincit
ignauia. Tũ ille, ut erat ſimplex aĩo, uidẽs ſe argui be-
neficiis, Da mi Pater, inqt, deinceps, da quã ũ uolue-
ris. Iã.n.nõ dicã ulterius. Nõ dabit Dñs, ſed dicã pror-
ſus q a dabiẽ, quãtũ uolueris. Neq; igitur tãtus uir pru
dẽti affectu poterat ignorare, quid cui & quãtũ daret.
Hoc ſolũ uitũ, ſi libeat, deputetur, q aiebat, dicebat.n.
ita: Si aliq dandũ mihi ita exiguũ fuerit, ut nõ habeã q
duobus impertiã indigẽtibus, quo ſolũ eorũ aliquis
adiumentũ capiat, bonũ mihi uidetur, cui iure magis
cõpetit, ut ei totũ tribuã, quã utriſque nil pene imperi
tiã, aut eos ex toto uacuos relinquã unde uni impẽde
bat utrũq; beneuolẽtiæ munus alteri pietatis affectũ.
Videte duricordes, uidete uiſcera pietatis. Ecce hic li-
cet nõ poſſet largiri oĩbus, tamẽ omniũ doloribus &
penuriis, atq; caſibus uariis, cõpaſsionis affectu quaſi
propriis afficiebatur. Vere tãtus ac talis erat, ut de ſe,
quippe relatu ueritatis potuiſſet aſſerere. Vulneratus
charitate ego ſum. Qui niſi uulneratus eſſet a charita
te, oĩm caſus cõtinuis lamẽtis ut proprios nõ lugeret.
Flebat aũt diebus ſingulis; ſi nõ amplius, ſemel in die
aut ſecũdo, mane uidelicet & ueſperi. Ignis ergo erat
iſte ĩ eo perpetuus, nõ deficiẽs ex altari animi, ſed iugi
ter tali ardebat uoto. Ibi.n.fiebat ſuaue holocauſtum
Dño, ibi uictimę mactabãtur, præcipue in noctis me-
dio. erat.n.peruigil in orationibus, Omnẽ carnis adi
pẽ & cõcupiſcentiarũ illecebras tũc cremabat flãma-
rum incẽdio & oĩa intrinſecus uitalia, caputq; cũ pedi
bus, i. initiũ uitæ ac finẽ, Dñi in ſacrificiũ odolebat. La
uabat.n.quæq; lacbrymis primũ, ut deinceps omnia
Dño mũdius cremarẽtur. Fateor plane, nonquã me ui
rũ inueniſſe, cui fõns lachrymarũ tantus ineſſet, tãtus
que gemitus. Putares.n intrinſecus oĩa fletibus reſo-
nare, dũ ſe crebris tũderet ictibus, ut lachrymarũ im-
bres uberibus eliceret. Hoc dubiũ, quin tonitrua fuiſ
ſe recte dicamus, quia tu intus erat bone Ieſu, ut fleti-
bus uirtutũ rigares ſemina, & agri pleni, quẽ benedixe
ras, fructũ fonte adſperſionis ablueres. Cũq; exiguus
ego aliquando ab eo requirerẽ huiuſce lamẽti genus,
& tãti fletus gratiã, intulit, ita dicẽs plango, inquit, fi
li me plango. Non quaſi humiliãdo flere me conue-
niã, aut ut altiora cæli ſacramẽta conſpiciã, ſed me, in
quam, quid ſim conſiderãs, plangendo lugeo: Plango
quidẽ, nõ quia ſic me uellẽ plãgere, ſed qa me ita plã
gendũ noui, prõculdubio plãgo. O profunda humili-
tas uiri, & altiſsimum mentis ingeniũ. Dicebas.n.nec
nõ qđ te talẽ ſcires, ſed ut me quẽ talẽ forte noueras ad
plangendũ ſaltẽ ſerius inuitares, & pectus laxeum ſic
tuis flentibus emollires. Alioquin tu ideo flebas, quod
uelut intra ſancta ſanctorum, ingreſſus, nondũ conti-
nuare poteras, q cernebas. Spes nanque quę differẽ, af

Largitatis.

De⁹ ei⁹ liberalitatẽ miraculo cõpẽſat

Prudentia ei⁹ in dando.

Cant. 2

Lachryma compaſsiõis quotidiana.

Gratia lachrymarũ pcipua.

fligit

ſligit animã. Ergo cernebas mẽtis oculo cæleſtẽ illã patriã, ubi hymnidici chori Deo laudes cõcelebrant, Et fruebaris beato illo & felici cæli concentu: ubi indefeſſa uoce reſultãt præ gaudio iubilationis organa. Et ꝙ maius eſt adhuc, feceras tuã ipſius animã ſancti ſpiritus habitaculũ. Sed cum idẽ ſpiritus paululum altius euolaſſet, ut eum requireres, flebas præ amore nimio, multũq; flebas, ita dicẽs, Anima mea liquefacta

Can. 5.

eſt ut locutus eſt mihi, ſiquidem locutus eſt, & abiit. Abiit, ut mens auida fruendi, felicius inardeſceret & flammã cũ inueniſſet, in eo charitatis firmius retineret. Inde, erat mi pater, ꝙ ĩ mortis articulo nõ recedebat ab ore pius affectus, ac dicebas: Sitiuit anima mea

Pſ. 41.

ad Deũ uiuũ, quãdo ueniã & apparebo ante faciẽ dei, Iam .n. cupiebas ingredi tabernaculi locũ admirabilis, iã uox exultationis in auribus erat, & cõfeſsionis in ore iã ſonus epulãtis audiebatur, iã quodãmodo in

Pſ. 76.

tereras his, quorũ habitatio eſt ſicut lætantiũ omniũ. Talia quippe dũ fleres, tibi ante oculos aſſiſtebant, & ideo amore totus elãgueras, ac dicebas, Adiuro uos filiæ Hieruſalem, ſi inueneritis dilectũ meum, ut nun-

Can. 5

cietis ei, quia amore lãgueo. Nouerit pius lector, ꝙ ſi ſe à talibus paululum pro quibuslibet negociis ſegregaſſet, quaſi à ſanctis exiens, feſtinabat ocyus ut rediret, ſed continuo totum ſe inueniens, totus aderat quaſi ſi in die nihil aliud inter manus habuiſſet. Mox etenim aderant lacbrimæ, mox gemitus atque omnis deuotio. Reuirebat quoque aĩus ilico, & omnis ſenſus corporis continuo mundo moriebatur. Quod ſi ad Dei intraſſet officium, ut idem iucundo animo ſolitus erat dicere, mox omnes cogitationes & cauſas rerum temporalium ante oſtium reponebat, & ſecum totus ingrediebatur, ut totus Deo ac ſibi adeſſet. Quẽ ſi conſpexiſſes, ſubito uideres eum introire ſuæ ſecretiora mentis, & neſcio quid uereri uultu reſpicere. Tingebat quippe calamum linguæ fonte ſancti Spiritus, ut mundus Deo laudes diceret atque inter ipſas laudes, neſcio quid muſicum percipiẽs, aliquãdo abũdantiſsime flebat. Et quid mirũ, cum, ut audiui quodam referente Epiſcopo, inter ipſas palatii populorũ frequentias, dum Rex & conſiliarii eius aliud quid intenderẽt, & turba more ſolito undiq; perſtreperet, ſæpe eorũ in medio poſitus lugebat, quaſi ad agonẽ flendi huc ueniſſet. Itaq; ibi reſidẽs, alibi cælorũ Regi ſecretius adſiſtebat. Quod ſi inter mũdi diſcrimina huc illucque pro Eccleſiæ negocio occupatus eſſet, inſtituta tamẽ regulæ minime deſerebat, ſed pro lectione uacabat fletibus, & pro reliquis officiis, mẽtis iubilo Domino famulabatur. Nouerãt igitur oẽs ſui comites & itineris ſocii uolle eũ, ut cõtinuæ ſibi appropinquaret idcirco procul ab eo gradiebantur, quatenus ille ſoli Deo uacaret. Venerat .n. illi iã tẽpus, ut neque in mõte, neque in Hieroſolymis, &, ut ita dicã, neque in aliquo loco, ſed ut in ſpiritu & ueritate adoraret Patrẽ Templũ autẽ einſdẽ ſpiritus, ſuã fecerat aĩam, ueritatiſq; habitaculũ. Idcirco ut mihi uiſum eſt, totus ubiq; ſecũ totusque cũ Deo erat, ac ſolicitus cũ eo gradiebatur. Inde erat, ꝙ profecto ſemper hilaris, ſemperque mitis ac lætus inueniebatur, inde ꝙ tã patiens, tã lõganiminis, tãque benignus in oĩbus habebatur. Erat .n. filius pacis charitatiſque catena, ut fraterna ſibi uiſcera inuicẽ cohærerẽt: Nouit hoc Spoletũ & Beneuẽtũ qui cũ hoſtili gladio ſe inuicẽ indeſinenter cæderẽt factũ eſt, ut idẽ uir beatus illuc uſque ob hoc progrediẽs deueniret, & Beneuentũ intraret. Porro ibi cũ eſſet, inter eos tantã reſtituit pacẽ, ut uſq; hodie cõnexi & cõlœderati, ſibi mutuo in pace Chriſti cohæreant. Vnde nõ ſolũ apud eos ſedıã apud & Græcos & oẽs maris inſulas nimiã promeruit amoris gratiã, atque famã uirtutis, perpẽdebat aũt in hoc diſsidio, ꝙ utrique Chriſtiani & fratres eſſent, neque cẽſuit eos ita Deo placere poſſe, ut tãta cruẽtarẽtur cæde, & ſuarũ prædas facultatũ facerẽt. Quia omnis, inquit Apoſtolus, qui odit fratrẽ ſuũ, homicida eſt, & ſcimus, quod omnis homicida nõ habet uitã æternã in ſe manentẽ. Vnde ſe mediũ inter eos pius Pater iniecit, & quã diabolus pacẽ Chriſti uiolauerat, ſanè ad plenũ reſtituit. Igitur in huiuſcemodi negocio infatigabilis uidebatur, & pro iuſtitia certator eximius, Vnde factũ eſt, cũ Imperator Carolus diẽ uitæ feciſſet extremũ, & Ludouicus proles eius Auguſtus ſucceſsiſſet in regnum ut diaboli agẽte inuidia, in eo ueritas prauorũ rurſus ſolitis agitaretur inſidiis. Nec nouũ aliquid: quia apud Improbos ſemper inimica ueritas fuiſſe cõperitur, & iuſtitia ſtultorũ criminibus lacerata. Iã .n. annoſa peruerſorũ improbitas, iuxta illud Platonis beatas & felices Reſpublicas eſſe ingemiſcebat, ſi eas ſtudioſi ſapientiæ regerẽt, uel ſi earũ rectores ſtudere ſapientiæ contigiſſet. Vnde dolo accenſi atque inuidia, excogitauerunt ut quõ ceu Danielẽ ea Regis latere amouerẽt ut iuſtitia ulterius non habendo defenſorem, ſtatum

Mat. 5

ſuum amitteret, & iniquitas ſuis perempta fraudibus locum dominandi reciperet. Noueras enim omnium animarum Deus inſpector, qui hoc conſilium illius cordi inſerueras, ut Regis & Eccleſiæ cederet inſsionibus, ꝙ non niſi ob cõmune oĩm bonorũ ſtudium hoc fecerat, uidelicet ut libertas, potentiorum tyrannide releuata, propenſius Dño militaret, & uniuerſarum iure laudes Eccleſiarum deuotius Domino redderentur. Sed Deus, qui ſuos ad altiora ſemper inuitat, uoluit hunc uirum manifeſtius approbare, quantusque eſſet in aduerſis, oſtendere: ut qui tantus Deo uictor in proſperis triumphabat, in aduerſis etiam triumpharet: Vt quia Iam gratia Dei ſeptem Euangelij beatitudines: uita & moribus ſibi acquiſierat, octauam quæ ſupererat, operibus adimpleret: Beati, inquit Euangelium, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorũ. Paſſus eſt igitur idem malignorum ſupercilio, & accuſatus fraude humanitatis, qui amore iuſtitiæ ac ueritatis in promptu nil ſibi tutum ſeruauerat, niſi ſe pro ea uſque ad mortem modis omnibus tradidiſſet. Nũquàm enim timore occuluerat ueritatem, nunquàm mendacium locum habere conceſſerat, ſed miſeros obiecta ueri puritate clementer tegebat, quos præſertim auaritia & crudelis imperitorum uexabat ignauia. Vnde cum cæcitas iniquorum doloſius aranearum telas, quàm cautius uenandi retia texuiſſet, noluit ante faciẽ apparere, ne forte prauitatis turpitudo, iuſtitia relucente, fœdius mõſtraretur. Quo factũ eſt, ut ſine accuſatore, ſine cõgreſſu, necnõ ſine audiẽtia atq; ſine iu-

Vir ſanctus ꝑter meritũ exulare iubetur.

dicio iuſtitia plecteretur in eo. Qui pulſus præſentibus bonis dignitate exutus, uulgi æſtimatiõe fœdatus, ob beneficiũ Reipublicę exiliũ tulit. Sed quã cæca & ſtulta peruerſorũ calliditas fuit? Cogitabãt .n. inficere bonorũ ſemp & cõmaculare uirtutis famã, ob dignitatis ambitionẽ præſertim cũ eo magis alterius torqueãtur gloria, quo nolũt aſſeq eã, qua clari nominis honore digni habeãtur. Sed ſi Deus pro nobis, quis contra nos? Ergo mẽtiti ſunt ſe poſſe polluere decus ac felicitatem eorum, qui ſua in cælum facultatũ tulerunt

Rõ 8.

præſidia. Illic enim neque fures effodiunt, nec furantur. Nemo enim aliquid habet poſt Deum ſeipſo precioſius, & ideo qui ſemetipſum bene operando cuſtodit, neceſſe eſt ſe totum & Deũ poſsideat, nunquam ſe ſuo uacuare honore, ac facultatum precio, quo nihil diuius eſt, priuari poterit, ſi ſe quiſque extra ſe nõ pro-

Mat. 6

iecerit. Precioſiſsimum ergo genus poſſeſsionis eſt uirtutum decus, quibus nihil grauius acquiritur, nil ſuauius amando percipitur, nil felicius poſsidetur. Hũc

Preces Deo in templo perſoluturus ut ſe cõdaret nũ.

Nõ hoc dicitur ꝙ templa aut loca ſacra contẽpſerit ſed ꝙ etiã in itinere cõſtitutis, animũ ſemper habuerit Deo cõiũctiſsimũ.

Spoletũ & Beneuẽtũ redegit in concordiam. 1. Io. 3.

theſaurum ſibi ſenex noſter laborando quæſierat, quærendo felicius adinuenerat, inuentum autẽ, quocunque iret, ſecum poſsidendo ferebat. Atque ita quanto eaoccupatus rebus mundi ſuerat, tanto ſuæ poſſeſsioni itẽtus, hincinde locupletius & ſe cælo reſtituebat. Noueras iam impudens concupiſcentiæ quæſtus, quia miles Chriſti non tuis tenebatur uinculis, neque tua obfuſcabatur caligine, ſed celſa præſidens charitatis arce, mundum quaſi ſub pedibus ſuo liberalitatis domino ſubiugaret. Idcirco non quocunque inuidentiũ zelus, ſed quo Dei agebat Spiritu, quaſi ad epulas inuitatus, ſatis admodum ultroneus ibat. Dic, quæſo, miſera mundi cupiditas, quid inanibus gaudiis raperis? Quid externa bona, & momẽtaneum luxum pro æternis uitæ deliciis amplexaris? Noueris quòd nunquam tua facie eſſet, quæ a te natura rerũ fecit aliena. Quod ſi naturæ ſatisfacere quæris ſcito quia parum eſt quod requirit. Quod ſi cupiditatis luxui nil ſatis eſſe poterit o miſera mortalium præſumptio, & temeraria uirtutum imitatrix cupido, ut quid tantis immergeris fluctibus? Quid mortis æternæ præoccuparis caſibus? Vt quid ultra te inconſulte tranſcendis, cum inde, ſi quid eſſe potuiſſes, totum amittas; Ecce cum iuſtitia & ueritate bellum te ſemper habuiſſe nouimus, & inde eſt igitur, quòd adhuc liuore torqueris. Tu primo mundum in Abel fratricido cruentaſti. Deinde per omne tempus ſanctorum millia iniquitatis gladio trucidaſti & quod ſceleſtius eſt, Dominum cupiditatis precio uẽdidiſti. Porro adhuc uincendo uinceris, quæ iam ſanctorum pedibus conculcaris: Quare non audis infelix aduerſum te ſanctorum quærimonias, ſub altari Dei clamantes. Vindica Domine ſanguinem noſtrum? Forte cogitas, quod in iſto ſanguinem non fuderis, ideo te eacuſatum iri. Fateor plane, quia mentita eſt iniquitas ſibi: Audiſne dicentem Dominum, Mihi uindictã & ego retribuã? Sed quod tu excogitauerat impſouiſſe, ut ſenem noſtrum terrarum ſedibus exulare cogeres Dominus eius hoc uſus eſt ad coronam. Igitur more ſalito tuum cæcitatis malum, conuertic in alterius bonum. Ecce rurſus ponitur aurum in fornace recẽtẽ rationis igne probatur. Tũ dicitur ac limatur igitur, ut ſpecioſum uas, in honorem formatum, poſsit clarius retinere. Sed dum præſens quiſque talium contẽplatur rerũ euentum, fortaſsis cenſet, iuxta illud Virgilii, Nec curare deum mortalia quenquam. Iuſtus.n. aliquando ecce in ſua perit iuſticia, calumniantium fraude perimitur, & prauus ſibi quiſque uendicat ſapientiæ laudem. Veruntamen utrarunque rerum finẽ rei probauit euentus. Interim uero ſenex noſter, ſapiẽtia probus, mittitquaſi unus ex ignobilibus ad Heri inſulam. Miſſus uero illuc, omni humano priuatus honore, ſed cæleſti interim undiq; uallo fulcitur. Diſſoluitur autem ad tempus quam felix quadriga germanitatis, in modum illius Ezechielis coniuncta, ſuper quos Ieſus, lotica uirtutum ſuccinctus, decentiſsime præſidebat. Erãt igitur quinque unius uiri ſemine propagati, quorum trium Imperator Auguſtus familiari uſus conſilio, una ſecum fundabili quadratura Francorum imperium ſatis admodum diſpoſitum regebat, Reipublicę augmentatũ. De his nanquæ æquis Habechuc nõ incõgruæ Domino cecinerat, dicens. Qui aſcendẽs ſuper equos tuos, & equitatio tua ſalus. Quorum quidem impar curſus ſed par animus ad palmam in primordio ferebatur. Porro iam deinceps præſidẽte eis ſpirituſancto, æquo uoto in his unum propoſitum conſummatur, qui primo quidem diſcolores uidebatur equi currere, ſed uoluntate concordes, poſtremo uero, ut B. Hieronymus ait, unum aurigę iugum trahunt, æqua ceruice, & propoſito pares, non expectantes flagelli uerbera, ſed ad hæc uocis Chriſti hortamenta ita feruentes, ut magiſtri ac duces exercitui fierẽt ſanctitatis. Erat autem maior natu, ſenex noſter ſanctiſsimus ætate ac gratia Domino conſecratus, maturior conſilio, eximior omnibus ſanctitate. Deinde Vuala uirorum clariſsimus, qui ei ſucceſsit poſtea monachorum pater eximius, tũc temporis primus inter primos, & cunctis amabilior unus nimia familiaritate Regi inhærens, & maxima pręfecturæ dignitate ſubuectus, in ſenatu clarior cunctis, in militia uero prudenti animi fortior uniuerſis: Quem tanta laus ſequebatur in omni uitæ negocio, ut longe plus cenſeretur amore poſſe, quam omnium faſtum etiam & tyrannis reliquorum. Erat enim iuſtitię cuſtos, & decus honeſtatis oppreſſorum quoq; iuſtus oppreſſor. Quibus inhærebat ex latere ſexu ſoror Gundrada, nomina, diſpar, ſed uirtutibus proculdubio compar, fratribus aſsiduitate præſens, ſiquidem uirgo familiarior Regi, nobilium nobiliſsima, quæ inter Venereos Palatii ardores, & iuuenum uenuſtates, etiam inter mucentia deliciarum, & inter omnia libidinis blandimẽta, ſola meruit (ut credimus) reportare pudicitiæ palmam, & potuit, ut dicitur, carnis ſpurcitias illæſo calle tranſire. Pudicitiæ, inquam ſceptra ſecum tenuit, quia prorſus ſibi locupletius fore credidit integritatẽ ſeruaſſe carnis quam roſeos caſtitatum flores uiolare. Eſt autem pudicitia uirtus, (qua feliciter ut probatur coronari meruit.) Velut Tertulllanus facundiſsimus ait, flos morum, honor corporum, decor ſexuum, integritas ſanguinis, fides generis, fundamentum ſanctitatis, præiudicium omnis bonæ mentis, ac deinde, Quã quam rara, inquit, nec facile perfecta, uixque perpetua. Huiuſcemodi igitur Chriſti famula inter omnia caſtitatis diſcrimina delegit expetere campum certaminis, & meruit triumphum uictrix obtinere pudoris. Reliqui uero duo, uidelicet Bernarius noſter, & Theodrada ſoror eius Deo deuota, fine iam reddito fructu nuptiarum, ſecũdum caſtimoniæ gradum arripuerat, ad pedes Ieſu cum Maria domi ſedebant, illa quidem Sueſsione ſanctimonialium regens uitã, iſta uero Chriſti diſcipulatus nobiſcum habens formam, Vtique tamen ad unum brauium ſupernæ uocationis currere feſtinabant: Video igitur in hoc eorum quinario numero dulci, ſonum utriuſque partibus reuolutũ perſonare muſicum, & ad aliquid harmoniæ horum quantitates concinere. Porro ſi primum inſpicias uiros, & ſecundo duas ſorores, erit diapente Græcum, & proportio ſeſquialteræ quantitatis. Tres enim duplum *mediale ſui ad aliquid uolunt, & concinit unus uidelicet beatus ſenex noſter, inter duas, atque ita melliſluam muſicè ſymphoniam artis, & pyramidem: Geometricæ diſciplinæ formam reddunt. Sed ꝙ operaſ unus, i. Adhelardus ſenex inter quatuor ut bene cõcinant, hoc uero is idem ſupereminens, ut in modũ ignis quadrati, cæleſtis patriæ amore ardeant inuitat. Alioquin ſi reſpicias eos in negocio Reipublicæ prælatos erunt rurſus tres publicis, uelut Martha, mãcipari officijs, & duo ad pedes Ieſu intenti tantũ, ut audiant uerbum. Atque ita medius eſt pater noſter ſenea, qui inter utraſque uitas, actiuam ſcilicet & contẽplatiuam, interim mediè temperatus incedit. Deniq; ſi eos rurſus diligenter attendis, tres eorum ſunt, ſiquidem, qui continentiæ triumphum ſortiuntur, & duo qui primum caſtum meditantur cõnubium, ad poſtremum uero utrique par iugum monaſticæ diſciplinæ trahunt. In omnibus igitur ueſtiti duplicibus, in omnibus conſoni & concordes atque concolores prædicantur. Conſpicio quidem eos cum Beniamin ſingulos inter Patriarchas quinque indutos ſtolis, ſed a Ieſu noſtro ueſte ſimpliciter nuptiali poſtmodum glorioſius decorati: Contueor autem quinque

talenta

In cæcã cupiditatem. — *Natura paucis cõtẽta.* — *Cupiditas, uirtutis æmula.* — *Gene. 4* — *Matt. 26.* — *Apo. 9* — *Deut. 32.* — *Roma. 12.* — *Diligẽtibus Deum oĩa cooperãtur in bonũ* — *Eclo- ga. 8.* — *Eze. 1* — *Habac 8.* — *Hierony. Epiſtola 26 ad Pãmachium.* — *Huc quidã Vualachum uocant.* — *Oppſſorũ, id eſt q̃ alios opprimerent* — *Tertul lia. libro de Pudicitia.* — *Bernarius frater Adelhardi.* — ** medietate.* — *Geneſ.* — *Matt. 25.*

talenta credita, ſed his omnibus unum præmium lego ſuſperappéſus. Qui cú ita his auidius in inuicé pro ſe & omnibus decertarent, uenit inuidiæ uentus, & diſperſit eos procul ab inuicem, in quibus præſertim florebat totius regni decus, ut & ipſi probati manifeſti fierent, & ad quos deuenirent, eorum uirtutibus fulcirentur.

Ventus in inuidia.

At uero Corbeia tunc multorum quoque ore iamdiu laudata, mœrens ac flens, cum de tanto uiduata patrono lugeret, in conſolationem ſui meruit ſuſcipere. Vualam clariſsimum uirum inter reliquos, quos habebat nobiles uelut tyronem Chriſti, quem poſtea poſt deceſſum fratris, uice Chriſti gaudés ſibi exultat patrem habere.

Vuala ſiue Vualachus amplectitur uitā monaſticā.

O prouidentia Dei, & parati oculi diſcurere, in omnem terram, attingens a fine uſque ad finem fortiter, diſponensque omnia ſuauiter quàm incompræhenſibilia ſunt opera & iudicia tua uniuerſa, qui cæcitate humana uteris inæſtimabili lucis conſilio, flagellas enim ad tempus filios, quos coronare diſponis.

Zac. 4.
Sap. 8.
Ro. 11.

Inde igitur eſt, mi Pater omnipotens quòd Bernarius noſter Litium remittitur. Vuala uero tuus in Corbeia, ut dixi, tyro recipitur. Qui deponens militiæ cingulum, ut te totum ueſti ſanctitatis indueret, arripuit primum tyrocinia paradiſi, ut conſummaret in ſe menſuram Chriſti. Theodrada nanque quaſi innocens ſub ſancta profeſsione Sueſsione relinquitur. Porro præfacta Gondrada ad S. Radegundem quondam Reginam nutritur idcirco, ut cui communicauarat ex parte florés inter palatii diſcrimina, imitaretur uirtutum eius inſignia, & cum ea die noctuque Deum exorans, de ſe ſuisque interim conſolationem obſecrando reciperet.

Cōſtantia & inuicta uirtus S. Adelardi.

Sed cum iidem quaſi exhonorati ſecedút a palatio, procedit ſenex noſter quaſi ad epulas inuitatus, inter eos, ut aiūt, fortis fide, méte alacer, conſcius puritate. Agebat nanque gratias, quòd dignus inuentus fuerit pro ueritate contumeliam pati. Deinde nunc fratrem olculo deliniens lachrymantem, nunc ſororem blanditiis & ſanctorum afficiens hortamentis, amicis perſuadens mentia fortitudinem, proceribua uero palatii exhibens uirtutum, exempla, porro in omnibua mirabilem mentis ſuæ conſtantiam demonſtrabat, ita ut quidam Archiepiſcoporum duo flentes ab eo regreſsi, ut fertur, Imperatori Auguſto interroganti, dicerent. Quid putas, inquiunt, o Imperator? Nunquid uindicare te cupis hunc uirum exhonerando, & qualibet terratum parte eum exulare iubendo? Fatemur plane, quod nunquam ei gaudium huic ſimile facere potuiſſes, quo nunc ei probata patientia cælitus condonatur, præſertim cum hodie ſibi nimium gratulatur, priſtinam in Chriſto recipere libertatem. Vnde ſcias, quod nunquam lætior, nunquam iucundior a nobis uiſus eſt aliquando. Itaque ad nullum ferientis, ſpe ſancta ſubnixus, pauet occurſum, neque eum ullus hinc penetrat dolor. Quod audiens Imperator, pudore ſuffuſus doluit ſe feciſſe, quod iam ruboris erat inhibere. At uero pius Chriſti famulus hoc Cæſari quaſi pro crimine imputantibus aiebat, dicens:

Excuſat Imperatoris contra ſe ſententiā

Nolite quæſo fratres mei, nolite attendere, quaſi quod de nobis agitur, in hominis ſit poteſtate. Fatenr enim, etiamſi idem aliud delegerit, quam quod a Deo ſemel prolatum eſt, non poſſe penitus retractari, niſi primum hoc opere compleatur, neque poſſunt compleri diſpoſita, ſi nō idem annuerit. Idcirco moneo uos, chariſsimi, attendite Deum in nobis, licet per cuius non optaſſem manus, uoluntatem ſuam explere, quia ſecundum Iob, cum iſta expleuerit, talia ei præſto & quamplura ſunt alia.

Iob. 23.

Alioquin cum expletum fuerit quod præfixum eſt, nó quod in iſtius erit uoluntate, ſed prout ſuo clementer annuerit nutu, quandoque reuocabimur. Interim uero quæſo, parcite à Deo collato nobis principi, quòd non ſua quodammodo ſed Domini Dei noſtri cui peccauimus, integrum nitiur uoluntate. Cæterum iuxta B. Dauid uocem, ſi Dominus incitat eum aduerſum nos, precor ſuppliciter exorare, ut ſacrificium humilitatis noſtræ oderetur, & ſuos ſuſcipiat pœnitentes, in omnibus ita tamen, ut eius fiat uoluntas.

1. Reg 26.

Ecce quanta & quam immobilis patientia illi inhæſerat, quanta doctrina, quantaque uiſcera pietatis. Igitur inter omnia hæc, & inter omnium uoces gementium, & lachrymarum alloquia, medius de ſe conſolator erat & perſuaſor uirtutum. Erat enim quaſi ſpeculum ſanctitatis, & inter omnium quærimonias irrogantium iura cauſidicus. Dic, rogo, quis tunc uel ſaxeum pectus habens, non fleret? Qui præciſus uel de ſilice, non doleret? At quis uel ferreis continere ſe poterat oculis, ne lugeret? maxime ea hora, cum omnes una uoce plāgendo clamarent: Peſsima cæcitas malumque conſilium, ut fons conſilii, in exilium deportetur. Iſtud, inquiunt, non recuperabitur, neque Francorum quiſquam ei ſimilis, tantusque charitatis ac ueritatis inuenietur aſſertor; Plane fatemur, quia peſsima fraus, & callidus hic eſt ueneni dolus.

Plāgūt oēs iniquū S. Adelardi exilium.

Ecce quam iniquiſsimū inſtat tempus, dum iuſti & boni exhonorantur uiri, & nemo eſt qui interdicat. Quid igitur, putas, erit de nobis? Ecce, aiunt, tollitur prauitatis interdictor, & quis ultra iuſtitiæ locus erit? quæ conſilij ſanitas? præſertim cum omnes ſua quærant. Nemo igitur Reipub. ſed peſsime ſibi quiſque conſulit, conſilium pro muneribus uenditur, ſequuntur retributiones, propria lucra conſiderant. His & huiuſcemodi querimoniarum uocibus uſi, generaliter omnium corda, ſingulorum fletibus ingemiſcere cogebantur. Ignorabant ergo, quòd Dei occulto iudicio factum ſit, ut ſenex noſter mala cum fierent ne uideret, & pœna peccati interim in quoſdam liberius deſæuiret. Tunc itaque quaſi ei hoc ſolum deeſſet, quod primum concupierat, Domino diſpenſante, ab humano pellitur orbe, & credimus, quod cæleſtibus paſtus ſit ſacramentis, ut cui uetitum erat ſolum terrarum cernere. Ioannis exemplo cæleſtis patriæ inquiſitor fieret. Quid putas? nunquid Deus obliuiſci poterat, quod primum contra eius decreti uoluntatem tali eum ab officio retardarat? Sed nunc fortaſsia ideo ei uotum diu deſideratum conceditur, quaſi ut quem prius Deus labore huiuſce honoris læſerat, tandem poſterius conceſſu operis delineret, & qué uel tennis pulueris inter huius mundi diſcrimina maculæ ſordidaſſent, angelico aſſuefactus conſortio, fontibus lachrymarum ablueret. Quod factum proculdubio creditur, ut ſeptem annis, qui & ad hoc ſacratus eſt numerus, ſancto ibidem Spiritu ageretur, ſi quo modo ſeptiformem eiuſdem Spiritus gratiam ex integro accipere meruiſſet.

Exiliū tius ſeptēn-

Alioquin non talis ſic tanta fuiſſet collata uirtutum fama, niſi quia diuino arbitrio conuentum eſt, ut qui pene omnibus Europhæ partibus iam clarus inerat, etiam Aquitaniæ ſolum extremis finibus illuſtraret, ut qui ſibi pollebat ubiq; ſanctitatis nomine, illuc uſque cūctis clarius redderetur, ac deinde ubique fultus Dei auxilio, præmiis meritorum uberius abūdaret. Huiuſce rei teſtes idonei ſunt, & aſſertores ſancti fratres, inter quos idem beatus, ut ipſi fatentur, uita angelice per ſeptenium uiſus eſt habitaſſe. Quos fratres idem ad omnia, quæ Dei ſunt ſancta deuotionis flamma mouebat, quoniam tanta charitatis uirtus in eo erat, ut omnibus ſe poſſet influere, & ſuo eos amore in Dei cauſa firmius ſolidare, Dei quippe altiſsima uirtus aſperos ei quoſque ſecundabat ubique caſus, quæ tribus pueris medium fornacis fecerat tanquā ſpiritū roris flantē.

Sanctitas eius in exilio uita.

Dan. 3
Rom. 8

Vnde nec procellis allidebatur, neque in uētorum impingebatur Chriſti enim erat fundatus a-

amore. Et ut cum Apoſtolo dicam, Quis eũ ſepararet a charitate Chriſti? tribulatio, an perſecutio, an fames an nuditas, an gladius? Vere, ut euidentius loquar neque mors, neque uita, neque inſtantia neque futura ſed neque ulla creatura poterat eum ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Fundati enim erãt pedes eius ſupra petram, & ideo non poterat commoueri. Vnde cognoſcentes eũ beati uiri, inter quos quaſi ſub cuſtodia degere primum uidebatur, cœperunt magno eius amore inardeſcere, & nimium eum uenerati, non ob regiæ quidẽ propinquitati honorem, ſed pro uenuſtate morum, & ſapientiæ documentis, necnon & pro ſublimitate uirtutum, in tanto eum honore præferentes, ut etiam, eiuſdem loci pater, & omne illud collegium ſanctum, patris eum uenerarentur obſequio, & ſecundum eius conſilium ſua cũcta tractarent, & obedirent ei in omnibus, prout is ſemel ore aliquid protuliſſet. Tu enim hæc omnia Deus Pater incompræhenſibilis, tuo diſponebas nutu, ut & deuotus tuus famulus tandem aliquando diu optato poteretur ocio, & deuoti milites tui eius fulcirentur conſilio. Vacabat igitur illic iam cæleſti ſabbato, fruitione perenni, & guſtauit, quam ſua uis ſit Dominus. Vnde quam immenſę laudes & gratiarum actiones ibidem eius reſonarent ab ore, puto, nemo eſt qui poſsit ad plenum edicere. Siquidem erat ei felix illa habitatio in modum paradiſi, ex quo ſerpentis inuidia primus eiectus eſt homo. Et mirabilis ſatis admodum ordo, ille quidem proiectus, inde confuſsione tegituc, iſte uero eiuſdem ſuaſu quaſi reuectus, ibidem gloriatur, eo quòd iam cõſortio frueretur angelico. Erat igitur ei, ut quidam Poetarum eximius ait,

Quantopere eum & amarũt et coluerũt apud quos exul degebat.

Quam ſacra quies, & neſcia fallere uita,
Diues opum uariarum, & latis ocia fundis.

Atque ita nimiũ iucundus, inter mulcẽtia ſanctitatis ocia lætabatur, quaſi inter florigera paradiſi amœna, nec dubiũ ueritatis odio cũ B. Ioanne adeo uſque exilio deputatus, ſicut uenerabilis Beda presbyter ait. Quin licuit cernere fluctiuagas ubique mundi rotas, & Babylonis ac Hieroſolymorum mixtim confligere caſtra, hincinde uicibus tela atque fugam capi. Inde erat, mi pater omnipotens Deus, quod, tuus athleta tantum pro diſcrimine huius uitæ fletus lugebat, ac dolore ſuffuſus, nimio lamento gemebat, rogans ac petens præſertim, ut ſuorum parceres hoſtium cæcitati. Videbat enim & prouidebat iam ſenex Pater, hoc in tempore miſeram humani generis uitam delicijs eneruari, & Ieſabel Propheten ſe dicere, & ſeducere ſeruos Dei fornicari & manducare de idolothytis, uẽtris ingluuiem ſequi, & libidine coronari. Quia, inquam, monſtrum uideri poſſet, ſi gula ſine luxu, aut luxus ſine gula regnaret. Heu quam miſera conditio uentris, qui taliũ affinitate partium cohærens, utroq; clauditur fine & malę felicitatis falſo caſſo ueſtit honore. Vnde, quamuis uoce Poetica utar, moneo ut uos qui legitis flores, & humi naſcentia fraga, hinc fugite quoniam ſerpens his uſibus latet. At uero præfatos ſenex interim eos flere non ceſſabat, quos auiditate diteſcendi uelut quaſdam aues nox illuminat & dies cæcat. Qui dum non diſpoſitionem Dei ſed ſuos intuentur affectus, licentiam uel impunitatem ſcelerum omnino putant eſſe felicem. Sed eorum interdum immanitate flagitij, cæleſti uiro beneficia cumulantur intãtum, ut omne ſibi gaudium æſtimaret adfuturum, dũ tentatione ad uictoriam functus ſit inuidorum. Idcirco quocunque ſe uerteret, proficiens ultra atque creſcens ibat. Gaudebat ergo, ut Dei in ipſo compleretur uolũtas, quia totus Deo ſubiecto, eſſe parabatur. Aiebat nanque inter reliqua patientiæ ſuę uerba, de ſuo quærenti exulato, ouium ſe uelle imitari ſimplicitatis exemplum, & inſtar leporis mutationem loci non curare. Quis enim, dicebat, propter aliorum caloris induimentum, ſuo ſine inuidiæ zelo nudatur uellere, & de ſui indumenti exuuijs, alterius fouetur nuditas. Ita ſiquidem & in me aliquod ſi eſt utilitatis prudens opus, uelim ut quilibet ad gratis ſine meo percipiat quęſtu: Atque ita ſi fuero huc illucque, addebat, pro inſidiantis impulſi more leproſis fugatus, neque locum quietis, cui dudum prorſus inſederam, cum mœrore relinquo, neq; ad quem propellor, cum amore teneo. Noſtra autem conuerſatio in cælis eſſe creditur: idcirco quæ ſurſum ſunt ſapimus, & non quæ ſuper terrã. Mortui enim ſumus cum Chriſto, & uita noſtra cum eo in cælis eſt abſcondita, ut cum Chriſtus apparuerit uita ueſtra, tunc & nos ſimul cum eo appareamus in gloria. His & huiuſcemodi uerbis ad petrã, quæ Chriſtus eſt, fratrum animos ſolidabat, ut qui inter fluctus marinos extra mundum poſiti uidebantur, ſepe quam uelut ancoram habemus, cælo profundius ſirmarentur. Quibus paterna ex acie per ſeptennium ita diſcretione uirtutum uallatis, factum eſt Domino annuente ut ſui exulatus iam finẽ faceret, & clarior proprijs honoribus redderetur. Proprijs ergo dico, quod merito ſibi competerent, & idem ſummum paternitatis officium meritis illuſtraret. Alioquin honoribus dixi reddẽdum, quem proprius meritorum honor ubique & ſapientia decorabat, non quod amiſerit, quo reuerentia dignus cenſeri poſſet ſed æſtimatione uulgi priuatus honoris officio, quantum in ipſis fuit, dignitatum faſcibus redderetur. Cæterum exhonorari, ſicut conſulta ueritas patefacit, non poterat, quem cæleſtis gratia illuſtrabat præſertim cum indebitus honor potius turpes inſipientem, dum ſummis ſedibus inclareſcit, quam decoret, quia minus eius dedecus patuiſſet, ſi non altis ſub imaretur officiis, quod uelut ſtruma, ut quidam ait, in ſuperficie cutis eminet, unde inſignius prælatus uideri poſsit. Sed ſenex noſter non tã alienis quam proprijs meritorum honoribus ubique ab omnibus ueneratur, ob omnibus interim dignus honore cenſetur: Veruntamen quia improbos, ut dixi dignitas reuerendos nequit facere, dum pluribus eos oſtentat, ſed deſpectiores, immo indignos eadem dignitas facit. Cæterum ſenem noſtrum tãta præditum dignitatis magnificentia fuiſſe conſtat, ut non ſolum per ſublimitatis gradus illum contingeret uideri honoratum, ſed quia multa erat fultus conſilio, idcirco etiam inter ignotos nimium uideretur honorabilis. Quo factum eſt, ut peracto tempore cum ſummo tandem reuocaretur obſequio, ut priſtinam reciperet dignitatem, paſsim omnibus exultantibus & congratulantibus pene cũctis. Vnde lætitiæ uoces hincinde ad cælum uſque tollebantur. Gratulabantur monachorũ cœnobia, reſultabat iucunditate Clerus Eccleſiarum uulgi quoque gaudia ubique tidebant. Factus eſt autem concurſus populi, quaſi in communi omnium feſto, cæli præconio inſignis redderetur. Fratres autẽ cum quibus interim degerat, audito ſuæ regreſsionis die, cœperunt profecto contriſtari & mœſti eſſe, atque quodammodo gratulari, contraque præ nimio amore ingẽti animo lachrymabant, lachrymando quoque uia eum dimittere cogebantur. Inter quos uirtute uenerabilis Ragnardus, qui poſtea abbas eligitur, præcipuo feruebat mentis ſpiritu, flens mœrore animi, & flendo quoque lætabatur. Lætabatur quidem, quia ueritatis amator locum taxati meriti recepiſſet: ſed dolebat ualde, quod tanti uiri præſentia priuabatur. Vnde factum eſt, ut cum pius dei cultor iam iamque inde abiret, & omnes fratres ardenti animo eius ueſtigia greſſuſque oſculando lachrymis abluerent, eique ualedicerent, pra factus uir Dei domi intra

lachrymarum

Verg. 2. Georgic.

Exiliũ mutatur ei in paradiſum.

Apoc. 2.

Gula et libido ſocia.

Verg. 3 Ecloga

magnã animi in ſãcto uiro libertas.

Phil. 3.

Col. 3.

Heb. 6.

Honor meritorum.

Honor improbos deturpat magis.

Reuocatur uir ſanctus ab exilio cunctis gratulãtib⁹

Dolet quos exularas.

lachrymarum cubicula, ſeſe reciperet, ne proficientē uideret, quem plus quam ſe manere ſecum uellet, pro quo mori etiam proculdubio paratus eſſet. Sed cum ſenex eum multum diuque eapectando reqnireret, inuentus eſt in quodam obſcuritatis loco flens & eiulans multaquè trahens ſuſpiria. Qui cum uocatus eſſet, ur ſeni ualediceretur, illeque noller exire, precatus eſt internuncio, ne enm ibi plorantem detegerēt. Quod audiens charitas ſancti uiri, regreditur iam de naui, ne fratrem, quem ſanctum nouerat, inoſculatum omitteret. Veniente antem ad eum ſancto ſene, cœpit idem magnus uocibus inclamare ac dicere. Quid hic quæſiiſti felia Pater, uel cur te mihi nūc oſtendere noluiſti? Teſtem, inquit, Deum habeo, quia mallem te hic mortuum ſepelire, quàm me relicto hinc uiuus abires. Tunc omnes fratres & famuli magnis eum proſequuntur fletibus: leuantur uela, tandem remigia impelluntur, dant omnes gemitum, & ad litus euſque expectant, quandiu eum poſſent conſpicere. Feruebat uero unus in eis ſpiritus amoris & ideo non ſe poterant cootinere. Ille uero ſolutis carnis quidem, non cordis adſpectibus, longa corporis attenuatus macie tandem peruenerit ad palarium. Vbi ſuſcepto eo ambitioſe ab omnibus quæſitum eſt, quomodo ei celſitudo Regia ſatisfaceret quia timebant pro tanti uiri iniuria, futurum diſcrimen incurrere. Tunc beatus ſenea uidens pudore animi talia meditantes, proruit ad medinm & uerecnndiam Regis mentē blandis deliniuit affatibus. Perſuaſit autem, nil eum de huiuſmodi facto in animo retinere, ſed oīa Dei iudicio deputate debere. Interea, tum eodem cogēte principe, cōpellitur recipere ſuum ſanctæ uitæ cœnobium, flagitantibus filiis ſuis, ut eū ſaltem quocunque modo recipere meruiſſent. Ad quos cum aduenisſet diu deſideratus, ut piis eorum complecteretur iam iamque amplexibus ueaabat eum ſalutis inimica febris, ita ut gemini affectum ſingulorum animos ſauciarent. Pugnabat ſi quid in ſiugulis mœror compaſsionis, & lætitiæ feruor, eo quod uiderent membra chariſsimi uiri ſæuiſsi me laniari, pro quo libenti animo etiam uitæ quam fortes diſpendium ſuſtinerent. Vincebat autem omnes, nunc iocunditatis magnitudo, nunc lachrymarū effuſio, & extollebant ſimul mixtim uſque ad cælum lætitiæ laudes, ut in eo Dominum illuc aduenisſe nullus ambigeret, cui ita ſuſcepto cōgratulantur omnes, idéque benigne allocutus eſt uniuerſos. Sed cum ibidem aliquantiſper dulciter quieuiſſet, charitatis officio iocundatus, iterum ab Auguſto glorioſius accerſitur, & redit ad palatium. Vbi cum introiſſet, uelut quidam ait, uirtutum radiis illuſtratus, quia uenit Titan, marceſcunt ſidera. Apparuit autem ilico nudata inſipiētia, quæ tegebatur pallio caligiois, & factus eſt ſtupor nimius, quis Senatum populi ad tantam ineptiam deduxiſſet. Qui comperto nō parum eos inuidia fuiſſe deluſos, duxerūt in irritnm, pene quicquid per hoc tempus, ut eis uiſum eſt, argumentoſe tractauerant. Soluitur itaque ceu multorum captiuitas, eorum maxime, qui ex Regio pollebant ſemine, redditur in uno libertas omnibus, quocunque in loco tenerentur, niſi quos uita prius mors priuarat. Tum deinde quorundam tonſura, propter furoris ſæuitiam illata, tranſiit ad coronam, & dant Deo ſponte, quod dudum inuiti quaſi ad ignominiam ſuſceperant. Quid plura? Ipſe glorioſus Imperator publicam ea nōnullis ſuis reatibus pœnitentiam ſuſcipiens, factus eſt omnium humilimus, qui quaſi Regali elatione ſibi peſsimus perſuaſor fuerat, ut quorum oculi offenderant in delicto ſatisfactione Regia ſanarentur, præſertim quod eius uelle cūctos conſiderare, eiusque nolle conſpicere, manifeſtum non ambigitur. Sed niſi reuerſus eſſet ueritatis aſſertor, Interea minime patuiſſet, quo lethargico ſpiritu premerentur. Vnde etiam matura ſenectus cæcitatis eorum uulneri, Chriſti antidoto mederi perſuadendo curabat. Ac deinde ſtuduit, ut iuſtitiæ uirtus & ſapientiæ ſuas reciperent ſedes, unuſquiſque ſibi ſeruaret commiſſum negocium, & ſua cuique largirentur iura. Porrò nouitates uocum, & temerarias iuxta Apoſtolum præſumptiones uelut peſtem in omnibus reprimebat. Omne igitur, quod in lege charitatis non inueniſſet, inimicum æſtimabat Deo, & uelut uenenum repudiabat. Cunque his & huiuſmodi præconiis, uelut aurum probatum per ignem, clarius enituiſſet factus eſt omnibus decuplo honoratior, ita ut in ore omnium egregie reſonaret. Amplectebatur autem eunctorum manibus, & quaſi pater ab omnibus colebatur. Eratque Eccleſiarum magiſtris uelut humilitate filius conſilio uero & prudentia quaſi ſubuector inclytus. Qui eum ita ſatageret indefeſſus, ut perfecti omnes & Deo digni inuenirentur, uidetur demum nouus renaſci Francorum ordo, & aurora iuſtitiæ quaſi ab ortu ſurgere. Siluerat enim iam ea parte ſtratum furoris æquor, & uentoſi ceciderant, ut Virgilius ait, murmuris auræ: Redierat, ut idem inquit, uirgo cupidinis, ſi parum liceat immutari, redierant & Saturnia regna, quia progenies bonæ mentis iam quaſi cælo refulſerat alto. Omnibus igitur circuncirca eatenus ſatisfactionis ſtudio illuſtratis, & ſuis cum eo ſummo fruentibus ocio, uoluit ſe demum his cauere curis, ut eſſet ſibimet & Deo totus intentus. Sed nequaquā paſſi ſunt ſancti fratres, licet multā eis excuſationē ſenectutis ſuæ prætenderet, quoniā quāto ætate maturior tanto ad uirtutum culmina tendentibus ſalubrior uidebatur, præſertim eū uigore ſancti Spiritus & uiriditate adhuc non eabauſtæ carnis ſatis uigeret, curans ſe laboribus & uigiliarū negociis fatigari, etiam plus quam iuuenum conſtantia ſequi poſſet. Quis enim unquam tam feruidus, quam idem fuerat? Et quis alterius tā crudelis arbiter, quā ille ſui uidebatur? Fateor plane quod nunquam niſi erga ſe quod durior eſſet neceſsitatem corrigendi habuit. Vnde cum a ſuis fratribus & filiis quam ſæpe corriperetur publice cur ſibi tam infenſus eſſet, qui ſic diſcretus omnibus habebatur, aiebat ita dicens, ut læſos eorum animos mitigaret. Ego mei curam habebo & prorſus ueſtro prouidebo famulo, ne fame aut laboribus fatigatus pereat. Sed hoc peracto paululum deliteſcendo, non diu poſt reſumebat eſuriem & laborum negocia, ita ut uix iuuenilia membra ferre poſſent, quibus ſe parſimoniis & uigiliarum operibus affligebat. Attamen ſemper erat uiroris gratia plenus, ſemper diſcreta macie ſatis admodum rubicundus, uultu quoque decorus, & uenuſtus adſpectu. Neque enim faciem eius ac frontem ignauus rugabat furor, ſed totum eum matura hilaritas decorum componebat & aptum. Canities uero ſancta eum candore niueo exornabat, & uelut lilium ſuper roſeos amictus, hinc inde coma capitis, quaſi elatæ palmarum, ſuper cutem renitebat, eratque, ſicut ſcriptum eſt in Canticis, ſenex noſter candidus & rubicundus, electus ex millibus, ita ut culparetur in eo natura humana, quòd antequam adulta ſit, uitiis corrumpatur. Et ſi uelim laudare tantiſper glebam corporis eius, multis confertam nitoribus, erit exiguum quod impendo, quia pulchrius in eo renituit, ex quo Deo dilectus & omnibus gratus fuiſſe probatur. Nec dubium, quin omnis caro fœnum, & omnis gloria eius, flos fœni. Verbum autem Dei, quod ſemper in eo ſapientia uixit manet in æternum. Cæterum ſi nobilitarem & perſonam eius ſcribendo, quod Græcè Carancyriſmós dicitur, ad purum pingere uoluero, ero ineloquens, ſuper quem

Accipitur honorifice in regis aula. — *Redditur ſuo monaſterio abbas.* — *fratres & mærent & gaudēt* — *Reuocatur ad palatiū* — *Ludouicus Imperator publicā agit pœnitētiā.* — *1. Ti. 6* — *Ecl. 9.* — *Ecl. 4.* — *Ei' labores, uigilia feruor, erga ſe ſeueritas.* — *Can. 5 De hominib' dicit, q corpora ſua luxu et in tēperātia eneruant.*

Vide Cicer. Lib. 1. de Inuenti.

facundia Rhetoricæ artis, atque omnis eloquentia puto ꝙ muta ſit, ſilebit illa Demoſthenis oratio, & abyſſus Tulliana conquieſcet. Etſi uero ſecundum huius artis peritiam omnibus modis eius perſona conſideretur, ut poſsit laudi idonea in negocio approbari, non immerito his antefertur, in quo multum, quod ſupereſt, felicius inuenitur. Conſideratur autem Nomine, Natione, Patria, Genere, Dignitate, Fortuna, Corpore, Inſtitutione, Moribus, Victuiquomodo rem familiarem adminiſtret, qua conſuetudine domeſtica ſit, affectione, arte, conditione, item altera conditione,: Habitu, Vultu, Inceſſu, Oratione, Affectu. Iſtis igitur modis conſideratis, perſona cenſetur, utrum improbus quis ad negocium, an idoneus perhibeatur.

Laudatur Adelhardus ab attributis perſona.

Sed uidere iam iuuat, an luculentus ſenex noſter tot eſfloruerit præconiis, quot ſunt ad laudem ſui Declamatoriæ artis inſignia. Nomine ergo harum in catalogo uirtutum, primum, an ſit ſapiens, quæritur.

A nomine.

ſapientia q.d.

Et quis ſapientior, quam qui uniuerſa cæleſtis magiſtri præcepta, magis quam artis eloquentiæ, ſolicitus ſeruans ſtuduit non admittere cauſa Dei quæ prohibentur, & ſeruare cuncta, quæ iuſſa ſunt? Porro cum ſapientia ſit rerum humanarum diuinarumque cognitio cum ſtudio bene uiuendi, non dubium, dici poſſe ſapientem, qui & quæ Dei ſunt, Deo, & quæ hominum ſunt prudenter norit adminiſtrare, & uelit propter Deum.

Ita ferè Cicero. 4. Tuſcu. et. 2. of.

Hoc igitur negocium prodentis uiri eſt, & ideo is, de quo quærimus, ſapiens fuiſſe non ambigitur. Natione autem carnis, quod cunctis liquet, Francus erat, uerum & renatus in Chriſto, ubi & ſpiritu conuerſatus totus cæleſtis efficitur,

A Natione.

A patria.

Patria uero, quamuis hic natus ueriſsime uideatur, Hieruſalē illa cæleſtis fuiſſe, qua nuſquam felicius habitatur, propriis perhibetur meritis, Genere quidem, nobilium nobiliſsimus Francorum, ut paulo ante prompſi, proſapia ortus, ſed gratia demum a Deo in filium eſt nobilius adoptatus.

A genere.

A fortuna.

**maier*

Qui licet dignitate regia magnus uideretur, *en à maiore effectus eſt ſublimitate perennis uitæ. Fortuna nāque qua fuerit auctus, probatur illo in loco, quo dictum eſt:

Pauper in auguſto regnat habendo Deum.

A corpore.

Siquidem quia contempſit modica, ingreſsus Domini ſui gaudia, ſublimatur, & ſupra multa conſtitutus erigitur. Corpore uero, utrum ualidus an decorus fuerit, fides probat, & morum eximietas. Vnde nec immerito illi aptatur illud in canticis.

Can. 5

Caput eius, inquit, aurum optimum, comæ uero eius ſicut elatæ palmarum, quoniam quicquid ad decorem ei collatum fuerat, ſurſum ad Deum nitendo conſcendere procurabat:

Ibidē.

Oculi eius uelut columbæ de ſuper riuos aquarum, quę lacte ſunt lotæ, quoniā totus adſpectus eius ſimplex fuiſſe & ſolum in Deum intentus creditur, neque felle concupiſcentiarum immixtus, ſed uera innocentia mentis lotus. Porro genæ illius ſicut areolæ aromatum, quæ conſitæ ſunt a pigmentariis, uidelicet a ſanctis Doctoribus, omni flore doctrinæ & uirtutum eaornatæ oleribus.

Ibid.

Manus illius tornatiles, ſanctitatis formam exprimentes, & motu ſphærico celeriter ad omne bonum inſiſtēres plenæ hyacinthis, cæli ſpecie in cælis theſaurizando renitentes, quæ multis replebantur muneribus. Venter eius eburneus, uirtutum diſtinctus ordinibus. Guttur illius ſuauiſsimū ob fauum eloquentiæ, & totus deſiderabilis probitate morum, atque charitate eximia. Idcirco quærimus te Pater, dum paſcis inter lilia, quærimus quem diligit anima noſtra. In lectulo enim per noctes quærimus te cum lachrymis, ſonet uox tua, obſecro, in auribus noſtris? uox enim tua dulcis, & facies tua decora. Neque enim poſſumus te patrem non amare, quem pro nobis credimus adfuturum. Iam ſi de inſtitutione agitur eruditus fuit idem alter Moyſes omni ſapientia pręſentis uitæ, quaſi unus ex filiis Regis, deinde perductus ad Sina, in quo ipſius Domini præſentia illuſtraſ & familiaritate continua fruiturus ingreditur.

Ab inſtitutione.

Act. 7.

A moribus.

A Victu.

Moribus uero quibus fuerit exornatus, teſtis eſt uita eius quæ ſummis redolet meritorum inſignis, & præconiis quam maximis prædicatur. Victus nanque, quem Philoſophi definiunt conſummati operis eſſe frutionis eaercitium, ut perueniat ad quietem, Dominus erat, quem dilexerat, quem amauerat, quem iugiter deſiderabat. Gradus autem harum uirtutum ſunt, cum apud eos primum ponitur affectio mentis Porro eadem affectio, eſt animi aut corporis ex tēpore aliqua de cauſa commutatio.

Cicero lib. 1. de Inuentione.

Deinde ex hoc quod afficitur, uertit ſe in ſtudium, ut effectum ſui obtineat. Studium autē eſt, animi aſsidua & uehemens ad aliquam rem applicata magna cum * uoluntate occupatio. Poſtquam habitus induitur acquiſitæ rei, cum ad plenum id quod perfectum eſt obtinemus, de quo ſcriptum eſt.

** uoluptate.*

Cicero ibi.

pſ. 131

Sacerdotes tui induantur iuſtitia, & ſancti tui exultent. Felix quippe indumentum uirtutis eſt, quo quiſquis induitur, & cuſtodit ueſtimenta ſua ne nudus ambulet, hic nuptiali ueſte indutus, foras non eiicitur, quam ſi primus parens noſter in paradiſo denique conſeruaſſet, nequaquam apertis oculis nudus inueniretur.

Ap. 16

Matt. 22.

Vnde, ſicut ſcriptum eſt, dum idem deſcenderet, expoliauerunt eum latrones, & plagis impoſitis abierunt. Sed ſenex noſter floridus, tali coopertus habitu, iam credimus quod audit: Ambulabit, inquit illi Chriſtus mecum in albis, quoniam dignus eſt, & non delebo nomen eius de libro uitæ.

Gen. 3.

Lu. 10

Ap. 3.

Talique indutus habitu dū eſſet Pater eximius, exercebat ſe plurimum, ut pro uictus alimonia frueretur Chriſto, quem induerat. Porro reſtat, iuxta præfatam diſciplinam, requirere, quomodo rem ſuam adminiſtrauerit. Quid uero dicā, rē ſuam quomodo adminiſtrauerit, qui nec ſe ſibi retinuit? Fecerat enim, quod audierat a Domino: Si uis, inquit, perfectus eſſe, uade, uende omnia quę habes, & da pauperibus, & ueni, ſequere me.

Matt. 19.

Hoc impleto, cæterum res eccleſiæ ſuæ quemadmodum adminiſtrauerit, teſtes idonei ſunt ſancti fratres, quorum conſilio uſus eſt & obſequio. Per quos ita cuncta diſpoſuit, ut & omnibus ſatis eſſet, nec multum alicui ſuperflueret, neque in uacuum quid periret, ſed omnia ad Dei laudem humanius largirentur, fratribus ſalubria præſentis uitæ tribuens, & nociua quæque ac ſuperflua reſecans, hoſpitibus abundanter omnibus adminiſtrans, familiam quoque ſatis illæſam a iugo ſeruitutis conſeruans.

Xenodochiū inſtituit.

Siquidem uiduas huiuſce familiæ deſtitutas & cælides uiros per ſingulas uillas conſtituens, eis ſtipendia iugiter miniſtrabat. Orphanorum quoque & debilium, necnon & hoſpitium in eiſdem locis, opportunius uelut Xenodochium conſtituerat, ut res eccleſiæ huius ſuum omnes quaſi patrimonium poſsiderent.

Erga diuites ut ſe geſſerit

Teſtem Deum habeo quod idemipſe huius miniſtros, officii uelut medicus ſæpe inſtituebat, ut & ipſi eacogitarent artificioſe, quomodo rerum aliquid eis ad comedendum pararent, & in huiuſcemodi cibis eorū ſanitas ne periret. Porro Redigi & diuitibus, noſtrorū nullus tā largus erat, idcirco ut in oībus Deus largitor omnium glorificaretur, Beatius, inquam, multoties iudicās dare quā accipere, atque medium inter paupertatem, quantum ex ſe erat, & diuitias propter alios ſemper incedere, inque ut ij qui habent, tanquam non habentes eſſe inſtruerentur.

Act. 20.

1. Co. 7.

Erga familiā ut ſe prebuerit.

Iuſtum etiam percenſuerat, ut omnes huius eccleſiæ famuli ſic tanquam Patrem eum ſentirent, ut timidi quoque dominum eum eſſe non ambigerent. Inſuper ita eorum uirtutib. fautor & inſtitutor exiſteret, ut uitiorū quoque, dominus, quamuis diſcretus, & ſeueriſsimus fieret perſe-

perſecutor. Iam porro qua domeſtica conſuetudine fuerit, nouit menſura ſancti oraculi, in quo fuit manna abſconditum, & urna aurea, altare quoque incenſi aureum, & uirga Aaron quæ fronduerat, habens illud (nempe, oraculum) *Heb. 9.* *3. Re. 6* xx. cubitos in longitudine, & xx. in latitudine, xx. quoque in altitudine, ut ex omni parte gemino denario conſummatus, charitate Dei ac proximi, quadratura perpetua fulciretur, nec dubium, quin Dominus ei fuerit fundamentũ. Intra quã menſuram attitulatus, ſola nouit contemplatio diuina, quid ſenex noſter pro ſuo more domeſtico tractaret. *Ab affectione.* Affectione uero ita illectus omnium bonorum incitamentis, ut ſuper fraterna uiſcera charitatis uelicto ceu faculis uteretur. Deinceps igitur arte qua fuerit eruditus, patet, quia fœcundus inuentus eſt eruditionis conſilio. Prudentiæ nanque, ut dicitur, mille oculis inſpector, uirtutum quoque dilectiſsimus diſputator, *Ab arte.* liberalium artium adeo uſque ſanctiſsimus inſtitutor, ut probares in eo illud beati Antonii, Quod ſenſus adinuenerit artem, & qui ſenſu ſit integer, eum arte nõ indigere. *Athanaſius in uita S. Antonij.* De conditione iam ultra quid loquar, qui, ut præfatus ſum, Regali ex progenie clarus reſulſit? Necnon & de altera conditione, utrum proprius, ut ipſi dicunt, adoptiuusve, an abdicatus fuerit, quid ingeram, quum & Bernardi filius fuiſſe, fratris Magni *A conditione.* Pipini Regis, & ei eſſe adoptiuus non abnuitur? Ha*Parens S. Adelardi.*bitu autem quo fuerit inſulatus, cõſtat paulò ante me dixiſſe, quod Chriſtus eius tunica talaris fuiſſe probatur. Cæterum ueſtimentorum habitus, uia ſufficiens, monaſticus fuiſſe oſtenditur, pro frigore potius membra muniens, quam honoris aliquid gerens. *Ab habitu.* Dicebatur quippe à quibuſdam pro ludo, lorica frigoris, quoniam erat pelliceus & quaſi thorax circa uiſcera fomẽtum caloris. *A uultu.* Vultu autem ſuauis idem, & ſtatura palmæ adſimilatus erat, eo quod pulcher adſpectu & decorus eſſet, uelut paradiſi deliciis enutritus. Quã pulchri greſſus eius, & quam ſpecioſi pedes ad euangelizandum, *Ab inceſſu.* quippe quibus expeditior damis, in calceamentis ornatior filia principis. Porro eius oratio quã facunda, quam plena ſenſibus, quam ſuauis auditu manauit? Erant eius epiſtolæ, ad plurimos directæ, & omnium uoces, qui nunquam ſe uberius aut expreſſius loquentem audiſſe teſtantur. Voce quidem canorius cygno mulcebat auditum, ſed & melle dulcius palato cordis melodia ſapiebat. Erat autem omnis nar*Ab oratione.*ratio eius aperta ualde, breuis ac lucida, quod dictionis genus Oratores ſummis extollunt laudibus, Nil fęculentum admiſcens, neque dubium quid in ſenſu reſeruans, At uero plano in clauſulis procedens greſſu, ſenſus eius fauiſluus pinguiſsimo claudebatur fine. Erat igitur ſonus aſſertionis expoſitio dictionum, ita ut uoce formaretur proprius uerborum intellectus, & ſuis ſingulæ partium qualitates reſtituerentur ſenſibus. Habẽs omnia membra narrationis capitulatim diſtincta, & ad retinendũ facillima, ad perſuadendum uero uel diſſuadẽdum promptiſsima, ſemper auidius ad intendendum promouens audientes, igne calidius ad deſiderandum, torporem diſcutiendo, incitans deſidentes. Quæ, ſi facundia daretur mihi, luculentius explerem quod conatus ſum, nunc autem excuſatio ꝓ ignorantia, uenia pro uoto debetur, præſertim cum ſtylus nullius ad hoc negocium melius expediret, quã eius, cuius ut uita præeminet, ita & ſermo antecellit. Sed quia id ingeniũ unda denegat, uoluiſſe tantum, charitatis iura impleſſe probabitur. Reſtat nunc, affectu qualis fuerit, intimare. Sed quo artis ingenio pan*ab affectu.*dam eius affectum animi, qui uno ſemper mẽtis ardore afficiebatur in omni uitæ negocio? Iugiter enim cupiens diſſolui & eſſe cum Chriſto, ſe laboribus fatiga*Phili. 1*bat, permanere autem in carne, propter nos neceſſarium, licet aliter fateretur, penitus ſentiebat. Vnde toto anniſu uitæ ſatagebat prodeſſe omnibus, mille, ut ita dicam, charitatũ ſemper negociis occupatus, præſertim quod eſſet cõſilium totius patriæ, & pater omnium indigentum, qui ore ac manibus, cum omni circunſtantia ſaluatum, pro libertate Chriſti erat omnium ſeruus, Quoniam cum eſſet ſemper accentus ardore, peruenit uſque ad Saxoniæ fines, ubi iam paruiſſima cellula à ſancto uiro, ſuo æquiuoco, Adelhardo nomine, ſumptu huius monaſterii ædificari cœperat, eo quod idem beatus uir, quia ſuus fuerat nutritus & familiaris filius, interceſſerat loco eius, dum ipſe Hero inſula exul haberetur mundi, & paradiſi ciuis. Videns igitur pius Pater ac ſenex ſanctiſsimus cœptum *Exul mũdo, ciuis paradiſi.* opus quod pietatis eſſet officium, Regem adiit, & petiuit ab eo, ut daretur ei locus ædificandi, quia ille, in quo ſitum fuerat, non utilis aut aptus eſſe probabatur. Quod audiens Imperator Auguſtus, gauiſus eſt ualde, uolens ei multa largiri, niſi retineret eum ipſe, qui nulli unquam concedebat ſibi dare, quantum quilibet uoluiſſet, ſed quantum idem uel ſi modicum cẽſuiſſet, agens ſemper illud Apoſtoli, quia beatius eſt dare quam accipere. Accepta autẽ poteſtate à Rege, *Ac. 20* ut ubi uellet, illud ædificaret, elegit locũ ualde amœnum, & monachis nimis congruum ad habitandum, ubi & Rex poſtea plurima propter Dei omnipotentis *Corbeia Saxoniæ inſigne cœnobiũ fundatur.* amorem contulit beneficia. Eſt autem locus pergentibus ad ortum Solis de fonte Patris, ſitus ſupra litus Vuiſuræ, in modum Λ literæ, uallis planitie collocatus: habet ad ortum Solis præfatum alueum, & montem porrectum in facie iuxta fluuium. Porrò à meridie mons alius egrediens è fluuio, ſinu rẽdit ad occaſum. A ſeptentrione uero alter è regione pari ſitu pergit, *Abbas Spãbrimenn.* quouſque ſibi inuicem, uiam per medium dantes, copulentur: atque ita in medio fit uallis, figuram Λ hoc modo, quantum recordor, exprimens, nec immerito. *ait tam fundationẽ cœpiſſe anno Chriſti 821. q. fuit an. 9. Imperij Ludouici Pij.* Nam magiſter ueritatis, diuino nutu edoctus, talem elegit locum, qui & Chriſti nutriret diſcipulos, & ſuo eos deſcriberet charactẽrẽ, & ſignaret ſitu. Nihil .n. in omnibus Geometria figuris, triangulari conſummatius aut perfectius inuenitur. Eſt enim hic numerus totius latitudinis & ſuperficiei in Arithmetica ſolus principium, In Geometria idẽ planior inuenitur. Et quiſquis diligenter inſpexerit hanc figuram, neque in his artibus aliquid mirabilius reperitur, neque in noſtra diſciplina quicquam maius aut melius ꝑdicaſ, quã Trinitas deus uerus. Igiſ ſine hoc numero formatũ aliqd, nihil pfectũ innuiſ, uidelicet ſine principio ac fine hæc horũ medio inter principium atque finem. Hæc uero figura princeps eſt, ut dixi, latitudinis, eo quod cæteræ omnes ſuperficies in hac reſoluũtur. *Trãgularis figura ex cellẽtia.* Ipſa uero, quoniam nullis eſt principiis obnoxia, neque ab alia latitudine, niſi à ſe, ſumpſit initium, in ſeſe ipſa reſoluitur. Quæ ſi ita ſurſum erecta fuerit, ut oſtenſum eſt, igne charitatis flammare ibidem habitãtes debere monſtratur. Quod autem ipſius à latitudine ſit initium, oſtendit latum Dei mandatum nimis, nõ niſi dilatato corde perfici poſſe. Quod uero omnes ſuperficies in ſe reſoluit, liquido ſignatur, quod omnes reliquæ uirtutes eius latitudine conſummantur, & *Pſ. 118* ipſa charitas non niſi Trinitatem colendo in unitate perficitur, ut uera perfectio, in his tribus Vnitas indiuidua teneatur. Hæc ideo me dixiſſe ſufficiat, ut monſtrarem, quam prudens idem ac ſapiens fuerit, quantoque charitatis ardore feruebat, qui talem ac tantum diſcipulis habitandi locum pararat, irriguum aquis, uelut ſi minor Aegyptus eſſet, & alter paradiſus Domini, uenientibus de fonte Patris in ortum Solis. Vere, de fonte Patris, dixi, quia in Chriſto renati, creduntur exinde non ſolum ad ortum Solis,

lis, ſed etiam ultra Solem uſque tranſcendere. Quem locum B. Pater Corbeia alterius de nomine uocitauit, ut ſignum eſſet in poſterum, à quo prius illud eſſet fundatum. Quis, mi pater chariſſime, narrare ſufficiat prouidam doctrinam tuam in omnibus? Vere fateor, quod quoties tui recordor ad liquidum, miror ſatis, quàm prouidus eras in omnibus. Recordor enim doctrinarum tuarum, quibus eos alebas & inſtituebas tenellos de fide & charitate, inter quas etiam ſpē mediam collocabas, deque moribus & de omni doctrina uitæ. Qualiter etiam oblatas ſibi res a quolibet ſuſcipere debuiſſent, cum ipſis inter ſolicitudinis negocia peragebas, commendās illis per omnia, ut in nullo terrenorum cupidi eſſent, neque quicquam uellent accipere, unde alii grauarentur, & ſi hæredes eſſent rerum largitoris, caute conſiderarent, ne forte ipſi, quorum erat hæreditas, poſtmodum inopes fierent.

Corbeia duplex, Gallia & Saxonie.
Vt uniores monachos inſtitueret S. Adelhardus

Hæc erat eius ſolicita & pia conſideratio in omnibus, quibuſcunque præerat locis, ut neque inhoneſtum quicquam acciperet, neque aliquis quaſi cauſa miſericordiæ poſtmodum pœnitudine premeretur. Dicebat enim, quod multi, non ſolum rectores eccleſiarum, ſed etiam ipſi ibidem Deo degentes, qui ſeculo renūciaſſe uidentur, ob id decepti eſſent, quod rebus nimiis abundarent, intantum, ut ſeculo ſeruire denuo cogerentur, qui mortui eſſe mundo debuerāt. Quid, inquit, prodeſſe poterit rebus propriis ſuis tuos expoliari hæredes, & rurſus eas mancipari negociis ſecularibus? Conſtat igitur nos in præſenti tempore ideo Reipub. deſeruire, quia ipſa noſtris attenuata cupiditatibus, ea ſe ſubſiſtere non poſſe manifeſte cauſatur. Et idcirco nos infelices, qui liberi eſſe in Chriſto debuimus, facti ſumus turpiſsimæ ſeruitutis, etiā inuiti, ſerui. Occaſione itaque accepta, quaſi in Dei cauſa mundi militiam baiulamus, cum Apoſtolus dicat, Nemo militans Deo, implicat ſe negociis ſecularibus. *2.Tim 2.* Neque enim à nobis exigitur, quod neceſſaria tantum tenemus ſed quia ſuperflua, ut ab ipſis dicitur, poſsidemus, & unde miſeri lati in poſſeſsione eſſe cupimus, inde anguſtamur in omni opere bono. Quapropter, filioli, eſtote contenti paupertate Chriſti, ſine qua nemo eſt diues. Noueritis enim, quod beati ſunt pauperes ſpiritu, quibus regnum cælorum repromittitur: *Mat. 5* Et ideo fratres mei, nolite quaſi pro pietatis opere ſectando auaritiam, poſſeſsionem æternam perdere. Eſtote igitur, quod uos æterna Chriſti uocatio eſſe uoluit, ut paupertate Chriſti participando, diuites eſſe cum eo ſine fine mereamini. His & huiuſmodi cū eos quotidie corroboraret ac confirmaret, conſtruebatur ibidem, Deo agente, non ſolū monaſterii, ſed etiā cæleſtis patriæ fundamentum. Quid putas, quāto tūc gaudio afficiebatur eius animus, quātaq; lætitia, cum Dei omnipotētis amor ita flagraret in eis, ut etiā omnia illa regio Deum per ipſos benediceret? Fateor itaque, quod ad nos nonnunquā rediens, præ amore pio & ſpiritali gaudio uix ſe poterat cōtinere, hinc inde exultans atque gaudens, quod Chriſtus per eum glorificaretur in multis, nos quidē rigans ac paſcens cæleſti pabulo, illos plantans in Chriſto ac propagans, agebat ut fructum plurimum Deo ferrent. Itaque ſic in omnibus ſe exhibens, Chriſti uices agere credebatur, etiam & forma humilitatis omnibus anteibat. Qui ita iugiter uno iubilationis afficiebatur ſpiritu, appetebat ingreſsionis campum, quę ingreſsio, ſecundum B. Auguſtinum lib. de animæ quantitate, una de ſeptem, ſexta perfectionis eſt uirtus. Quintus ſi quidem earum gradus, eſt Tranquilitas, ſextus, ingreſsio, ſeptimus, contēplatio, Quæ ita decētiſsime poſſunt edici. In ſeipſa, dum anima qualibet ſecum ingreditur & uerſatur, Ad DEVM dū quotidie ardenter deſiderando, ad eū ingreditur, ita dicens, Sitiuit anima mea ad Deum fontem uiuum, quando ueniam & apparebo ante faciem Dei? Apud Deum, cum iam claro lumine indeſinenter contemplando ei inhæret, in quē deſiderant etiam angeli proſpicere.

Tranquilitas Ingreſsio. Pſ. 41. Contemplatio.
1.Pet.1
4.Re.2

Quo nunc Senex noſter ſe perueniſſe lætatur, lætatur meruiſſe, gratias agit, atque comprehendiſſe ſummo alacritatis animo amplectitur. Vnde quid aliud dicam, quàm aliud dicam, quàm illud Eliſei, Pater mi, Pater mi, currus Iſrael, & auriga uirtutum? Ecce nos quàm ſubito deſolatos relinquis, ideo quærimus te lachrymoſa uoce, & ſcrutamur mellifluos mores tuos mane in præcordiis noſtris, nec uſquam pupilla oculi noſtri ſilet, neque conſolatur, niſi cum ſibi te pro nobis melius adeſſe promittit. Recordamur enim, quibus nos lactabas uberibus, uel quanto in te Dei fruebamur oraculo in quantiſque ferebamur alarum remigiis, & nutriebamur charitatis uiſceribus: ita ut ſi laxei eſſemus, tua nos molliret pietatis oratio. Omnia enim nobis omnibus factus eras, ut Chriſto nos lucrifaceres. Quod ſi ad ſpeciale quorundam te uertiſſes negocium, uni in momento dabas uitæ conſilium, alium interdum delinebas oculis. Porro illius manum ſtringens, alterius animum miro demulcebas affectu, atque ita omnibus unus eras, & totus ſingulis.

Qualē ſe erga fratres p̄buerit

Fratrum uero nomina licet ſcripta in uiſcera ſanctæ ſolicitudinis imponeres, de manu tamen certus eorum numerus diligenter ſcriptus penè nunquam aberat, idquè ideo, ut omnes ſedulo inſpiceres, & mores ſingulorum apud te ſolicitus pertractares. Iam enim de ſingulis tecum in iudicio diſceptabas, ne damnū poſtmodum de creditis ouibus ſuſtineres. Bene igitur noueras, quid cuique expediret, & ideo omnibus exhibebas, quod ſaluti ſingulorum congrueret. Erat ergo diſcretio tua in nullo, quantum dici fas eſt, exorbitās à propoſito, facultate complēdi, quæ ſingulis expedirent, generaliter uero procurando cunctis congrua. Nullum ferme per hebdomadam familiaritatis affectu non allocutum relinquens, nullum quem in die generaliter, niſi ex aliqua impoſsibilitatis cauſa, non inſtrueres, Omnibus præbens ſalubria, nulli prorſus denegans, ut credimus, neceſſaria. Idcirco filiæ Hieruſalem, prout compellitur dicere, flete hunc ſenem noſtrum, & lamētum ſumite. Flete uirum, qui ueſtiebat nos charitatis coccino, deſuper cum deliciis inte atum, qui præbebat cultui ornamenta uirtutum. Induite cilicium, & amarè plangite, quia qui conſolabatur nos, & fouebat quaſi nutrix in gremio, ſublatus eſt & receſſit. Vnde plorans plorabit anima mea, & erunt lachrymæ in maxillis meis, quandiu non intuens, quem diligit anima mea. Putáſne ueniat mihi pater tempus, quando uel ſi quoquo modo liceat faciem ſpeciemquè uultus tui conſpicere? Sed quid interim iam deinceps agimus anima? Ecce nuncuſque quaſi inter roſeos uerſati ſumus campos conſpeximus amœna, uirtutum, de fonte S. Spiritus irrorata. Nunc uero inſtet, ut mortis eius finem pandamus, quem habuiſſe talem, glorificā dum eſt, amiſiſſe, flendum, perueniſſe uero ad beatorum gaudia, congratulandum. Sed quanto nobis iucūdius eſt, idcirco quod amat, uerſari, tāto grauius eſt, eius abſentiam, quam ſemper præſentem cernimus, tolerare. Vnde ceu reſperſum nebula, mœſtum eſt omne quod inſpicimus, caligant oculi noſtri, operimur ſingultibus, tremunt digiti, rotatur caput, fluunt lachrymæ, & inſuper eſt pio amoris affectu quædam flendi uoluntas, Vnde & quanto hæc prolixius ac conſolandum cupimus, tanto ardētius amore afficimur, amando quoque dolore premimur. Idcirco mi pater chariſsime, ocyus tranſibo obitus tui paginas, in quo diutius immoranti uehemens languor ingruit. Hi oc quidem

quidem interim adſtillat lugendi facultas, ſed paulo
poſt conſolabimur de peruentu, quo tu nunc lætaris
in gaudio. Vnde quæſumus, priuſquam incipiat cala-
mus pulſare tui exitus horam, reuertere Sunamitis,
reuertere inquam paululum, ut intueamur te. Reci-
piet enim inde ſpiritũ linguæ calamus, & leuius trãſi
bimus amaros legẽdi curſus. Reuertere, reuertere mi
chariſsime, & quid uidebimus in te, niſi ut caſtrorum
acies quomodo ſis ordinatus? Ad nos ſaltem ſemel,
quæſumus, conuertere, ut omnes, qualem te prius ha
buimus, quantusue & modo ſis, uideamus. Ecce aſcẽ
diſti, nouimus, per deſertum quaſi aurora cõſurgens,
pulcher ut luna, electus ut ſol terribilis in Deo, uelut
caſtrorum exercitus ordinatus. Quid igitur terribili*
Moritu- humanis adſpectibus uideri poteſt, quam tui uultus
rus ut ſe erant adſpectus in hora, cum nobis indulgentiam da-
geſſerit. res? Præceperas, enim, petentibus nobis, Pater, ut om-
nes humi ſederemus, quatenus tuos noſtrum ex inte-
gro, & nos tuum erectis oculis potuiſſemus conſpice
re. Quo, fateor, nil me ordinabilius à magiſtro audiſſe
indultum, nilque flammã tius aut horribilius aliquid
me uidiſſe, quam in tuis oculis. Preſsius itaque enu-
cleans ſenſum, ita affatim cunctis es locutus, Ecce, in-
quis, de creditis ego quibus rationem redditurus ue-
nio, uos autem, o mihi commiſſus grex, de obedien-
tia & inobedientia ueſtra ſententiam excepturi, atten
dite, quod idem, qui nunc adũſto, in tremendo iudicio
uobis coram adero, & quid de talentorum pecunia ſim
lucratus, uel quomodo illã expenderim, præſentabo.
Attamen interim ſi quid eſt, in quo exceſsi in nobis
ſciens, uolens nolensue, indulgete, prout ego iuxta ꝙ
oportet, ſi quid eſt quod meũ ſit indulgere, uice Chri
ſti relaxo. His igitur tum ita præmiſsis, plenus feruo-
re ſpiritus receſsit, quaſi iam futurus arbiter in ſuo,
ut coſtrueret ſe, quaſi contra ſpiritalia nequitiæ tunc
in cæleſtibus pugnaturus, rationem uillicationis ſuæ
redditurum, licet ſemper quaſi in mortis articulo per
tractaſſet, tunc tamen uelut contra legiones iturus, di
ligentius mentis aciem diſponebat, ſi forte ludibria
huius uitæ ſine impedimento poſſet effugere. Sed quia
occurſor decuplum eius uiginti milibus ſuperare legi
Luc. 14 tur, ſemper quæ pacis ſunt, Dominum precabatur,
Domine, inquit, pone me iuxta te, atque ita cuiuſuis
Iob. 17. manus pugnet contra me, alioquin turmas non effu-
giam iniquorum, quia tu ſolus inuentus es inter mor
tuos liber. Venit enim ad te exactor, & in te non inue
Pſ. 87. nit quicquam, quod ſuũ eſſet. Idcirco fac me firmius
Ioan. 14 in te inhærere, ut & ipſe per te tuo in corpore mali to
tius inueniar liber. Qui totum ſe ita diſcutiens, adhuc
inuenit in ſe qualiacunque, quaſi nondum exhauſta,
& præcepit ea coram quibuſdam fratribus exponere,
(quorum unus, etſi indignus, ego eram) interrogans,
ſi de his ſe in iudicium merito uenturum fore perti-
meſceret. Quibus auditis, iuxta diuinam ſcripturam
percenſuimus, non ad eum pertinere, quæ ipſe quaſi
ſua longe diuque plangebat. Quid putas quam ſubti-
liter ſecum reliqua diſputabat? quã ſibi ſeuerus erat,
qui pro alienis etiam, ut pro ſuis, ſe puniebat? Interea
ſingulos de ſingulis monens & inſtruens, aiebat, ut
poſt obitum ſuum in electionis pace, caſte ac recte ſe
cundum Deum inter ſe conuenirent. Expoſuit etiam
fidem ſuam coram quibuſdam ex nobis, penè & omnẽ
doctrinam quam docuerat, ut ex hoc eam firmius cõ
mendaret pectoribus noſtris. Hinc eſt, quod tali ab-
ſentes mœrore ſuffundimur: inde uero gaudentes ſu-
mus, quia de prẽ talia recolũtur. Hinc ad hoc afici-
mur, ad aliud hinc protrahimur. Plãgimus in eo ſiquidẽ
maturitatẽ morũ, fidei firmitatem, ſoliditatem ſpei,
charitatis fundamenta, ex integro altiſsimam Chriſti
humilitatem, & ditiſsimam in omnibus largitatem,
nec ut Saluator, inquam, miſeram Hieruſalem ego lu
geo, ſed ploro in unius morte pariter omnes uirtutes
occubuiſſe: Non quod nobis deſit ille, qui abiit, ſed ꝙ *Luc. 19*
talem uidere deſiuimus, quem ſine lachrymis uix aut
nunquam recordari ualemus. Quis enim ſiccis ocu-
lis eius recordabitur, in quo pene omne honeſtatis de
cus ſublatum eſt? Aut quis non doleat pręſidium to
tius Europæ ſubito deperiiſſe? Vel quis ſine mentis
ſcrupulo poterit epiſtolarum eius nitorem eloquen-
tiæ recitare? Quem ſi uulgo audiſſes, dulcifluus ema- *Peritia*
nabat. Si uero idem barbara, quam Teutiſcam dicũt, *lingua-*
lingua loqueretur, præminebat claritatis eloquio. *rum &*
Quod ſi Latine, iam ulterius præ auiditate dulcoris *eloquen*
non erat ſpiritus. Idcirco mihi chariſsimi o uos om *tia S.*
nes, qui noſtis quid boni habeat tanti uiri præſentia, *Adel-*
& tranſitis per uiam, attendite & uidete, ſi eſt dolor *hardi.*
ſicut dolor noſtrũ oium. Videte igiẽ, quã ſubito uinde
miauit nos dominus, & facti ſumus ſqualidi, uenuſta-
te ſublata. Aurigo poſſedit nos, quia decus roſeũ uer-
ſum eſt in fauillam. Parauerat ergo ſe Simeon ſenex
ad natalem Saluatoris accẽſis lampadibus occurrere,
& regem regum Dominum Ieſum, procedentem de *Febre*
thalamo ſuo, ulnis ſuis lętus ſuſcipere, ſed tetigit eũ *corripi-*
triduo ante natalem Domini ualidiſsima febris, dum *tur uir*
iuxta conſuetudinem noctis medio in baſilica fleret. *ſanctus*
Qui ita perdurans ad uigilias una cum fratribus, ho-
ſtiam iubilationis in pectore Domino conſecrabat, &
quanto, ut multi teſtes ſunt, altius uoce canebant cho
ri, eo amplius idem flebat in iubilo. Sicque ſe pertra-
hens ad matutinorum uſque laudes, nec minus amo-
re Chriſti febricitans elanguebat, ſicut ſcriptum eſt *Cant. 2*
in Cãticis: Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia
amore langueo. Et dum quotidie magis magiſq; mul
tis premeretur doloribus, ſpiritum nõ relaxabat, ſem-
per Deo intentus. Diſponebat igitur ita omnia proui
dus, ac ſi nihil mali ferret in corpore, inſtituens & or-
dinans ita ſingulas officinas, ut nil finis eius imperfe-
ctum inueniret, pręcipue ut & ſanctus dies dignis ce
lebraretur honoribus. Quo peracto, uehementius cæ *Sub*
pit urgeri febribus, quotidie tamen ad oratorium B. *mortem*
Martini ueniens, quem copioſo amore in uita ſemper *quotidie*
dilexerat, ibidemque Miſſas audiens, communionem *audit,*
ſanctam percepit, donec ultimus dies uitæ, à noctis *licet æ-*
huius eum eduxit caligine. Interim uero audiens bea *grotus,*
tus uir Hildemanus Epiſcopus, quem ipſe monachũ *Miſſã.*
nutrierat, & per conceſſum Regis tanto Bellouaci
ſublimarat honore, ſanctum ægrotare patrem, adue-
nit ilico, & excubabat iugiter ante eum, donec uiuẽ-
di finem fecit, & eum propriis manibus una cum cũ-
ctis fratribus ſepeliuit. Qui dum adueniſſet, gaui-
ſus eſt S. Pater alacritate maxima & lætatus, ut uix
ſe ferret præ nimio exultationis gaudio. Agebat nan
que Deo immenſas gratias, quod de huius eum conſo
laretur aduentu, & dicebat, Deus omniũ inſtitutor &
rector, gratias tibi ago, quia non ſum fraudatus à de-
ſiderio meo. Interea cum cœpiſſet idem S. Epiſcopus
à nobis percõtari, utrum benedictionis oleo, ſicut à *Iacob.*
beato Apoſtolo ſancitum eſt, deberet perungi, inter- *ulti.*
rogauimus eum, utrumne uellet, quem proculdubio
ſcieramus peccatorum oneribus non detineri. Quod
ille audiens, erectis oculis in cælum, cominus obſe-
crabat ut fieret. Quid putas tum ſanctus agebat ani-
mus? quantis tunc replebatur lachrymis? Erant igitur
oculi ad Deum defixi, manus uero ad cælos exten-
ſæ, inuitansque ſanctum Spiritum, dicebat, Nunc di-
mittis ſeruum tuum Domine, ſecundum uerbum tuũ *Luc. 2.*
in pace, quia percepi omnia tui myſterii ſacramenta.
Et nunc quid ſupereſt, niſi ut ad te ueniam? Veruntã-
men nõ ſicut ego uolo, ſed ſicut tu uis, tantum fiat uo- *Matt.*
luntas tua. Alioquin ſitiuerat iam idem diu uenire ad *26.*
fontem.

fontem. Vnde & quaſi iocoſa uoce, plenus grauitate
fidei, frequenter dicebat: Hinc ibo, & ad Deum meũ
ueniam, lætus, inquam, ueniam, lætus moriar, lætusq;
tranſibo ingentes huius uitæ foueas, quoniam ad gau
dia perueturus ſum ſempiterna, lõge mihi ante pro
miſſa. His & huiuſmodi dictis ſedulo ſe armabat
Chriſti miles, donec ingreſſus eſt locum tabernaculi
admirabilis, in uoce confeſſionis & laudis, ubi & in-
uentus eſt exercitus multitudinis feſta celebrantis.
Vbique iam ſenex noſter tripudians, creditur præcine
re: Nox præceſsit, dies autem appropinquauit. Qui
Rom.13 cum quotidianis diebus adhuc in carne febricitans,
immenſis ſe Deo taliter commendaret laudibus, con-
tigit ſubito, dum ſolus apud ſe ageret, ad eum ingreſ-
ſum fuiſſe ſanctum Epiſcopum: ad quem continuo ea
clamans, ait. Curre uelociter, o epiſcope, præcipio ti-
bi, & oſculare pedes Domini mei Ieſu Chriſti, quo-
Videt Dominũ Ieſũ niam ecce adeſt. At ille audiens, ualde contremuit, q a
quo iret, uel quid ageret, penitus ignorabat. Ille uero
hoc dicto, recepit ſe ſub ſilentio, & quieuit. Tum dein
ceps peracto die octauo natalis Chriſti, alacrius cœ-
pit inſiſtere ut iam hinc ei celebratis diebus liceret
abire, ſi quo modo ipſe tandem perueniret ad feſtum,
quod nox non intercipit, neque morbo corrumpi po
teſt. Et peracto igitur iam noctis mediæ ſpatio, ita
adorſus eſt, & fratribus dicebat: O filii, ſemper mihi
in Domino multum chariſsimi, ſcitote quoniam ho-
die hinc ibo, datum eſt enim mihi iam hinc exire, ac
Ecce quã modeſte de ſe loquitur uir ſanctus uidere (quod utinam fiat) & apparere conſpectui Re-
demptoris mei. Finitus eſt ergo iam curſus certaminis
mei, & reſtat penitus, quid accepturus ſim pro uoca-
tionis pręmio ut ignorem. Credimus nos tamen pa-
ter, quod nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in
cor hominis aſcendit, (alioquin uacuus eſt labor fi-
dei) præſertim qui dicere cum Apoſtolo ueraciter po
1.Cor.2 tuiſtes, Curſum conſummaui, fidem ſeruaui, de reli-
quo, quid aliud, quàm reddet mihi corona iuſtitiæ,
quàm reddet mihi iuſtus iudex in illa die? Tum mane
2.Ti.4 iam facto, accerſitis nonnullis ex nobis, cœpit idẽ B.
Pater urgere, quatenus matutinas ocyus præuenirent.
Quibus dictis, i laude Chriſti cæleſtis eius lingua ob-
mutuit. Tunc uero ſimul conuenientibus omnibus
ſanctis fratribus, communionem ſanctã percepit fer-
me hora diei prima, ſicuti mos eſt, & cœperunt eum
hymnidi laudibus Domino commendare, ita perdu-
rantes in eius exequiis, uſque in horam diei nonam.
Matt. 27. Tum idem, quando & Chriſtus in cruce, emiſit ſpiri-
tum, ut daretur indicium, quod cuius crucem in uita
tulerat, quemque ſecutus fuerat, eius & in mortis ar-
ticulo ſequeretur ueſtigia, donec perueniret ad eum
quem quæſierat, quem optarat, quem & diu de to-
to corde deſiderarat. Quis, putas, tunc ea hora lu
ctus omnium erat, & quam præcipua fuerint la-
menta monachorum? Attollebatur autem ſurſum
uox una canentium in excelſo, & fletus omnium deor
ſum ſingulorum ſcindebat pectora, quoniam, ſicut ali
bi dictum eſt, & pium erat eius abſceſſu flere. Quis.n.
non fleret, etiamſi de ſilice natus eſſet, ea hora, cum
eximia laus S. Adelhardi. inclytus Dei paſtor hinc abiens cælos peteret? Ipſe
enim erat, bone Ieſus, quem in toto ex omnibus ſolũ
Abbatem reperi, ipſe ex uniuerſis, quem alterius plus
quàm ſua quærentem inueni. Qui ſicut mater amat
unicum, ita quoſque tenerrime diligebat, atque ut ſo
lidiora caperent, inuitabat. Quapropter, quęſo, atten
dite uiri, & uidete uniuerſi populi matrem Corbeiã
flentem, quod eſt aluearium monachorum, flentẽ, in-
Thrẽ.2 quam, ac dicentem: Ablatus eſt magnificus meus mi-
hi, & nullus eſt, qui conſoletur me ex omnib. charis,
Gen. 3. quoniam compleuit Dominus furorem ſuum in me &
fecit quæ cogitauit. Compleuit ergo, quæ præceperat
à diebus antiquis: Terra es, & in terrãm ibis. Idcirco
abiit chariſsimus mihi, & receſsit. Reuerſa eſt ergo
uirgo Iſrael ad ciuitates ſuas, & deinceps ambulat
glorioſa ſuper aquas redemptionis æternæ. Ipſe con-
uertens animam meam, & cuſtos uitæ meę, Ipſe qui *Iere. 31*
conſurgens pro nobis in principio uigiliarum, effun-
debat uelut aquam cor ſuum ante conſpectum Domi
ni. Nunc uero poſuit nos Dominus ad modicum de
ſolator, propter eũ mœrore confectos. Ideo ergo po
nimus in puluere os noſtrum, ſperantes in miſericor-
diis Domini, ſi forte ſit ſpes, ut peruenire poſsimus,
quo iam pius patronus noſter perueniſſe creditur.
Quod donec fiat, donec optata diei ueniat, hæreat lin
gua mea faucibus meis, ſi tui non meminero pater
Adelharde, ſi non te propoſuero in principio recorda *Pſ. 78.*
tionum mearum. Alioquin obliuiſcatur me dextera
mea, niſi nomen tuum laudeſque pandam. Credo mi
charorum chariſsime, quod prius maternus amor pe
rire poſsit, quàm nos te non diligere. Quia etſi illa
ſuorum obliuiſcitur, nos tui nunquam obliti erimus
ſed dum ſecula manent, & nox cũ die partitur uices,
fama prædicabitur de te ſemper ſanctiſsimæ uitæ, nos
que tua nunquam immunes erimus à laude. Tu autẽ,
quæſumus, trahe nos hinc poſt te, curramus in odorẽ
unguentorum tuorum, quia meliora ſunt ubera tua
uino, fragrantia unguentis optimi. Recti enim te di-
ligunt, & ideo quærimus, quouſque perueniamus, ubi
paſcis, ubi cubas, ſcimus nanque, quod in meridie. Ne
que igitur, iuxta quod fabulæ ferunt Threicium feciſ
ſe uatem, gemimus apud inferos coniugis mortem, *De Orpheo dicit.*
ſed ſuper aſtra tollimus patris nomen, quo te ſolenni
ter deſcendiſſe fatemur. Ergo etſi felix fuit ille, qui ſi
cte potuit uincula grauis terræ ſoluere, feliciores ſu-
mus nos, qui poſſumus poſt te Patrem talia & tam
ſancta uota dirigere. Fingitur enim ille præfatus ua-
tes flebilibus modis flendo poſt coniugem ſyluas cur
rere feciſſe, amnes ſtare immobiles, iunxitque intre-
pidum latus ceruæ ſæuis leonibus, nec timuit lepus iã
cantu placidum canem. Cuius cum feruor intima pe-
ctoris flagrantia ureret, nec ſic mulcerent animum
cuncta quæ ſubegerat, inmites ad ſuperos, quærens
coniugem, nec reperta, infernas adijt domos, illic ſo-
nantibus chordis blanda carmina temperans, quic-
quid de præcipuis muſicorum fontibus hauſerat. Ad
cuius uoces umbrarum Dea miſerans. Tandem, in-
quit, uincimur arbiter, & ideo donamus coniugem
uiro, emptam carmine. Quid putas tum ille, iuxta *Proſerpina.*
Poeticam narrationẽ, luctus dabat? quantoſque thre
nos geminans amor mouerat? quantiſve precibus ue
niam implorarat? Cuius noua carmina ſtupuerat in-
fernus, ultrices ſcelerum Deæ iam mœſtæ made-
bant lachrymis. Sed nos, Pater chariſsime, ta-
lia non ideo inferimus, quod ignoremus nemi-
nem ab inferis ſine Chriſto regreſſum fuiſſe, ſed
quid boni habeat amor, uolumus aperire. Amor, enim
maxima lex ſibi eſt, & ideo imitando quærimus te *Amor ſibi ipſi maxima lex*
quaſi per legem, quia omnis uia tua, lex uitæ fuit, ut
mereamur peruenire, ad te, immo ad te, q a ad Chri-
ſtum, quo te perueniſſe credimus & optamus. Et pre
camur, ut Deus noſtris fletibus motus exaudiat, & do
neris feliciter nobis, immo nos tibi, quia ſe paradiſo
datũ petimus. Credimus nanque, quòd ibidẽ coronaris
iam de capite Amana, de uertice Sanir, de cubilibus *Cant. 4.*
leonum, de montibus pardorum. Iſta quippe omnia
triumphando uiciſti, idcirco factus es ſuauis inter de
licias Paradiſi & decorus, nec eſt in te macula. Dex-
tera igitur Chriſti amplecteris, & læuam ſub capite pa
cis ſomno dormiens premis, & ideo factus es coram
eo quaſi pacem reperiens. Lectus ergo tuus, quia in pa
ce Chriſti uerſaris, floridus iuxta meriti qualitatem.

Tigna

Tigna domus tuæ, cedrina, laquearia uero, cypreſſiua. Et oos quidem, pater amiciſsime nobis, iuxta quod intelligimus, gaudemus, & gratulamur tibi, quia euerſa domo, inuenta eſt io te drachma quæ perierat, perierat enim uoctis caliginæ circunfuſa, ſed accenſis lãpadibus, tibi felicius deuuo inuenitur. Vude interim quãdo aliud oon ualemus, iura ſepulcri tui flenter circunſedemus, & ſuperadſpergimus oratiouom flores. Legimus ſuper illud oomen bonum, quod melius acquiſiſti, quàm diuitias multas. Nam ooſtrum alii pallentes uiolas tibi & candentia lilia carpuut. Alii narciſſum & florentes roſas, Alii ſerpillom bene olenté ſpargunt. Iſti colocaſta, & mollibus illud uaciuiis piuguut, quidam & ſuaues iotermiſceut odores: Nonnulli uero ſalſis lachrymaruni rigaot fontibus. & ego literarum ſuperintexo pallas, quatenus æui temporibus futuris, ſanctum ſeruet oomen. Neque enim fucate artis eloquentiam texo, ſed ſindone muuda, puritatis opere, illud inuoluo: Alioquiu ſi quis pleuius hunc uirum ooſſe deſiderat, quam fortiter fide mundum uicerit, legat illud, ubi inſcribitur ei uomen uouum, & oomen ciuitatis uouæ Hierusalem. Et cum intellexerit, quibus ciuitas ſulgeat ornamentis, hoc totum illi cõferat eo quod ibidem quodammodo ipſe ciuitas, & poſſeſſor huiuſce ciuitatis a Deo creditur eſſe factus. Vude gaude & lætare uirgo fidei, felix Corbeia, ex antiquo uocata, quia meruiſti talem in Chriſto frui &

Ap 23. & 21.

poſsidere patronum. Quæſo te mater religionis inclyta, amplectere hunc uiruni, quem tu tyronem cæleſtibus ſobrie ac diſcrete inſtituiſti moribus, & imitare illum, qui te poſtea multis ampliauit honoribus. Quate igitur mœrore conſumeres uirgo & filia Dei ſummi, quaſi uõ ſit tibi eonſilarius? Ecce fratrem reliquit tibi hæredem, qui multis adhuc pro te ſudabit laboribus. Abſterge, quæſo, lachrymas quoniam mittes obuiam de medio tui etiam hunc ſanem, cum uniuerſæ terrarum partes miſerint eximios quoſque uiros. Porro uicina mouaſteria cum dederint, uidelicet Vedaſtum, Atrebates & Centelum, ſanctiſſimum Richarium, & alia circunquaque uiros religione uobiles, dabis forſitau, & tu uon impari uoto uirum Deo digiſſimum. Neque iufœcunda tunc eris cum inter reliquos iſtum etiam Domino de terræ puluere generabis, immo lætabunda & gaudens ueuiendo uenies, ſaltem paucos ferens manipulos: Idcirco confortare & robuſtius age, donec Amalec occurrit in uia, quoniam alter Ioſue iam tecum dux & præuius uirtute, pugnat in acie. Fulci igitur iſtum iá in capite inter plurimos dimicantem: Atteude & illum io monte iam cum Domino, palmas ad ſublimia porrigentem. Hic pugnat, ille orat, hie hoſtem premit, ille uiucit. Iſte nanque eſt, chariſsima mihi mater, fratrum amator, & populi Iſrael. Hie, qui multum orat pro luis eharitate perpetua. Hie qui iugis, ut credo, iutercessor erit pro ciuibus. Vode & Domine, luxta B. Ambroſii uocé, quia nemo habet quod aliis plus deferat, quam quod ſibi optat, nou uos ab illo poſt mortem ſepares, quem in hac uita chariſsimum ſenſimus. Sed ubi es, nos faciſs eſſe ſimul cum illo, ut uel ſic eius perpetua uiſione apud te fruamur in Chriſto, quem propter te in hac uita chariſsimum ualde diliximus, nunc in pace Chriſti ſepultum. Sepulta ſuut autem decẽter membra chariſsimi ſenis, in Baſilica B. Petri Apoſtoli ſub faſtigio inter eiuſdem medioximæ quatuor Eccleſiæ centra, iectus polito lapide, ſuper quem octon:s ſculprum uerſibus muſici carminis hauſtu digne legitur.

Vualã. ſiue Vualachũ dixit qui Adhelardo ſucceſſit.

Cẽtulẽ. Monaſterium

Ex. 17.

1. Ma. 15.

Vbi eius corpus conditũ ſit.

S. Adelardi epitaphium.

Hic iacet eximius meritis uenerabilis Abra,
Noſter Adelhardus, dignus honore ſenex.
Regia proſapies, paradiſi iure colonus:
Vir charitate probus, moribus atque fide.
Quem dum ſub tumulo recolis tu quiſque uiator,
Cerne quid es, quid eris mors quia cuncta rapit.
Nam poſt octauas Domini hic carne rapit.
Succedente die aſtra petiuit ouans.

Et ſunt ibidem perhumati quatuor circuuquaque ueneraudi uiri, qui fueraut uno eiuſdem officio ſeruitutis, a Domino propagati: Quod factum non caſu cõtigiſſe puto, ſed ut quorum una in Chriſto fuit militia, poſt Ieſum Crucem ſublimius eodem in loco ferte propriam, uuus eſſet & ſepulturæ locus, qui eos duntaxat ſecundum ſimilitudinem eiuſdem Crucis inſignius cõnecteret, Quorum medius ſenex noſter cernitur, ſuper quem ſigua ad Horas diuini officii pulſantur, ut ex hoc clareat, iuxta quod proueniſſe creditur quia fuerit lingua eius cymbalum ſancti ſpiritus, & inuitatorium ad diuini operis officium, ibidem dedicatum. Vnde & octoni uerſus, quod poſt octauas Domini obediet, titulãtur, quatenus mõſtretur eum opere conſummato, quo dudũ omnes inuitauerat, ad octauam Domini, nullo literarum immiuuto oumero, feliciter perueniſſe.

MARTYRIVM S. PETRI AVlani, Interprete Anaſtaſi Bibliothecario: Quanquam necdum certum habeo, utrũ hæc illius uerſio ſit: phraſis ſane uidetur ab Anaſtaſij dictione non abborrere. Habetur autem in uetuſtis manuſcriptis exemplaribus.

IN illo tempore, Petrus, qui & Balſamus, cum comprehæuſus fuiſſet apud Aulonam ciuitatem tempore perſecutionis, cum eſſet oriundus a finibus Eleutheropolitanæ ciuitatis, oblatus eſt Seuero præſidi. Seuerus dixit ad eũ: Quis diceris? Petrus reſpondit. Nomine paterno Balſamus dicor, ſpirituali uero nomine quod iu Baptiſmo accepi, Petrus dicor. Præſes dixit. Quod tibi genus eſt? Petrus reſpondit, Chriſtianus ſum. Præſes dixit. Quod officium geris? Petrus reſpõdit. Hoc maius officium habere uon poſſum, & quid eſſe poteſt ſuper hoc melius, ut ſim Chriſtianus? Preſes dixit, Parentes habes? Petrus reſpondit. Nou habeo. Præſes dixit. Mentiris, audiui enim te habere parentes. Petrus reſpondit: In Euangelio mihi præceptum eſt omnia denegare, cum ad eius nominis uenero confeſsioné. Præſes dixit. Noſti præceptum imperiale? Petrus reſpondit. Ego præceptum Dei mei uoui, qui eſt uerus & perpetuus rex. Præſes dixit. Præceptum eſt a clemétiſsimis principibus, ut omnes Chriſtiani aut ſacrificent, aut diuerſis pœnis interficiantur. Petrus reſpondit. Et ueri perpetuique regis eſt præceptum, ſi quis ſacrificauerit dæmoniis, & non Deo uero, in perpetuú eradicari. Tua iudicia, ſi uere eſt i te aliqua iuſtitia. Præſes dixit: Sacrifica diis, audi me, & comple iuſſa principum. Petrus reſpondit; Ego manufactis diis, ligneis & lapideis, quales uos eſtis, non ſacrifico. Præſes dixit. Iniuriam nobis facis. Neſcis quia ptãtem habeo occidendi te? Petrus reſpondit, Ego iniuriam non facio, ſed quod ſcriptum eſt in lege diuina, hoc dico. Simulachra, inquit, gentium argentú & aurum, opera manuum hominum. Os, oculos, nares, aures, manus, pedes habent, ſed de his neque loquuntur, neque uident, neque odorant, neque audiunt, neque palpãt, neque ambulant, dicit Dominus, & ſubſequitur, Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis.

Ianuarij.

Pſ 113

eis. Si Dominus per Prophetam & ſpiritumſanctum hæc dicit, quomodo tu mihi dicis, quod iniuriam tibi fecerim, quia diai ſimilẽ te lapidibus & lignis mutis & ſurdis, in quibus dæmonia colitis, & me perſuades tibi ſimilem fieri? Præſes dixit: Audi me, miſerere tui, & ſacrifica. Petrus reſpondit: Tunc mei miſereor ſi non ſacrificauero, & à ueritae non diſceſſero. Sed quia infidelis es, & nec mihi credis, nec legi diuinæ, quia qui dæmoniis ſacrificat, eradicabitur, & ſemper mihi hoc ingeris delictum, fac quod tibi iuſſum eſt. Præſes dixit: Adhuc gero patientiam, eapectans ut te cum eogitans, ſacrifices & ſalueris. Petrus reſpondit, Superflua tibi perſuades. ſac iam, quod facturus es, & adimple opera patris tui diaboli. Nam & hoc non facturus ſum, nec mihi Dominus meus Ieſus Chriſtus permitrat, quem colo. Præſes iuſsit eum ſuſpendi, cũque fuiſſet appenſus, diait ad eum: Quid dicis Petre? Sacrificas, an non? Petrus reſpõdit, Iube adhiberi ungulas, ego enim iam diai tibi frequenter, quod non ſacrifico dæmoniis, niſi ſoli Deo meo, pro cuius nomine patior. Præſes iuſsit eum fortirer torqueri. Cumq́;

Pſ.26. uexaretur niminm prædicabilis Dei martyr, uocem doloris non dabat, ſed tantum pſallebat, dicens: Vnã petij à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus uitæ meæ. & iterum di-

Pſ. 11:5 cebar, Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Hæc eo loquente, amplius excitatus præſes, alios carnifices iuſsit accedere. Turba uero adſtans, cum uideret nimium ſanguinem currere per pauimentum, doluit, dicens ad eum, Miſerere tui, homo, & ſacrifica, ut te liberes ab his crudeliſsimis pœnis. Sanctus uero Dei Petrus reſpondir, Hæ pœnæ nullæ ſunt, nec mihi aliquem incutiunt dolorem, ſed ſi negauero Deum meum, in ueras pœnas, & in maiora tormenta ꝑpetua ingreſſurũ me eſſe cognoſco. Præſes diair, Quid dicis Petre? Sacrifica, aut pęnitebis. Petrus reſpondit, Ego nec pœniteo nec ſacrifico. Præſes

Sanct⁹ martyr cruci affigitur. dixir, Ego ſentẽtiã inte ĩfero. Petrus reſpõdit: Hoc eſt, quod tota auiditate eapecto. Tunc Præſes dedit aduerſus eum ſententiam, dicens: Petrum contemptorẽ inuictiſsimorum principum propter legem Dei ſui, cruci affigi præcipio. Sic quoque uenerabilis athleta Chriſti: complens agonem ſuum dignus habitus eſt paſsionibus Domini participari. Martyrizatus eſt autem teſtis Chriſti Balſamus, qui & Petrus, apud Aulonam ciuitatem tertio Nonas Ianuariis, ſub Maaimiano Imperatore, regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen

Eſt homilia. 19.

IN GORDIVM MARTYREM, Militem Cæſareenſem, Oratio Baſilii Magni, Eius inſigne martyriũ egregie depingens.

In Græcorum Horologio feſtũ S. Gordij habetur. 3. Ianuarij.

NATVRAE lex eſt apibus innata, fratres dilectiſsimi, ut niſi rea prius agmen præcedar, ab aluearibus nuſquam diſcedant. Vos autem Dei populum, cum nunc primum ad martyres, tanquam ad flores cæleſtes exeuntes, & huc frequẽtes conuenire uiderim, quo id duce feceritis, eaquiro. Quis ingentẽ hunc æſtum eacitauit? Quis hyemalem hanc triſtitiã in uernam ſerenitatem commutauit, ut populus ex ciuitatis ædificiis, tãq̃ ex apũ aluearibus, hilaris egreſſus, ad ſuburbanum decus præclarumq́; martyris ſtadium confluerer? Quoniam igitur & nos, infirmitatis noſtræ oblitos, celebritas martyris eacitauit, age & ipſi quoque, quantum uoce contẽdere licet, ueluti bombantes apes, uernantibus floribus circunfuſæ, præclara ipſius geſta perſonemus, rem quidem piam agẽtes, ſimul & gratam iis qui adſunt. In laude nanque iuſti populus lætabitur. Salomonis lectio nobis nuper reci- *Pro. 10 iuxta. LXX* tata, quidnam per latentem huiuſcemodi prouerbii ſenſum ſibi uelit, mecum ipſe cognitabam, an forte dicat, quod populus oratione magnifica, ac plane culta rhetoris, cuiuſdam potentis, quæ auditorum aures demulceat, oblectetur, præterea ſermonis ornatum, rerumquè inuentionem ac diſpoſitionẽ elegantẽ exoptet. quod profecto mihi uerisſimile non uidetur, cũ ipſe nuſquam huiuſce modi dicendi genera uſus fuiſſe inueniatur. Nã & ſanctorum memorias, orationis & eloquentiæ fuco proſequi, non fas erat admonere, illi præſertim, cuius ſcripta ſermone ſimplici, nulloque ſtyli apparatu conſpiciuntur. Quis ergo illorum

Res geſta Sanctorum quo fructu cõmemorentur. uerborum ſenſus? Is uidelicet, quod populus ſpirituali lætitia gaudet, ſi eorum tantum admoneatur, quæ iuſti patrarunt, atque inde ad æmulationem recte factorum ab iis, quæ audit, accenditur. Illorum enim, q in fide claruerunt, hiſtoria ſimplex, uelut lucem quãdam Dei cultoribus ad uirtutis iter oſtendit. Quamobrem cum in ſacris uoluminibus Moſis uitam, morũque lenitatem, noſtræ naturæ magnopere optatam, narrante ſpiritusſancto audimus. ſtatim æmulamur: Quod ſi reliquorum facta uirorum eloquentię floribus ornantur, ſanctis tantum ad ea, quæ maxima geſſere, demonſtranda, ſat fuerit oratio ſimplex. Itaque dum uitam eorum, qui in pietate conuerſati ſunt, exponimus, Dominum cumprimis per ſeruos ſuos glorificamus: Deinde & iuſtos ipſos teſtimonio eorum, quæ ſcimus, celebramus, & populum per auditum re- *Gẽ. 39*

cte factorum eahilaramus. Ioſeph dum audimus aut legimus uitam, illius aſſequi caſtitatem magnopere cupimus. Si uero Samſonis narratur hiſtoria, ad illi⁹ imitandam fortitudinem accendimur. Sacra igitur *Iudic. 13. 14 15. 20* ſchola, præcepta rhetorum aut inſtituta nõ ſequitur: nudam rerum expoſitionem per encomiis habet, quã & ſanctis, ac nobis ſatis eſſe exiſtimant, illis quidem ad uirtutis eorum præconium, nobis uero ad imitationis gloriam atque formam. Encomiorum nanque

Præcepta rhetorum, Chriſtianis nobis negligenda. lex eſt, patriæ dignitatem oſtendere, generis originẽ ex alto repetere, educationis incunabula diligentius referre. Noſtrum uero dogma hęc tanquam ſuperuacua dimittit, & quę ſunt propria ac uernacula, ſectatur. Quidnam ego ſum melior, ſi mea ciuitas olim magna bella geſsit, aut de hoſtibus triumphauit? Si eadem optimo ſit in loco ſita, ęſtare ac hyeme, cæliquè temperie fruatur? Si fertilis eſt uiris gignendis, ſi ager paſcendo pecori ſufficiat, ſi meliores nutriat equorũ greges, quàm uſquam reperiantur? Quid, inquã, iſta? An ad uirtutẽ commendatiores nos reddere poſſunt?

Sãctorũ memoriã, nõ illorũ, ſed noſtri cauſa celebrãdam. Nos ipſi profectò decipimus, ſi in montis cacumine conſtituti, nubes nos tranſcendere, ac ſublime cælum nobis, cedere uidentes, hac de cauſa nobis aliquid accedere eaiſtimamus. Ineptum inſuper, ſi ſanctis, qui res orbis uniuerſas contempſerunt, his eſſe opus commendationibus putamus. Igitur noſtri tantum cauſa profectus, ſat fuerit illorum celebrare memoriã. Non enim noſtris indignent laudibus ornari, ſed nos ipſorum uitę hiſtoria, commemoratione, imitationis gratia, indigemus. Quemadmodum enim ea igne naturaliter emicat ſplendor, ea unguento quoque præſtanti diffunditur odor, ſic è ſanctorum commemoratione geſtorum, ad omnes prouenit utilitas. Fuerit haud

modici

modici momenti, eorum, quæ olim geſta ſunt, ueritatem exactè tenere. Nam obſcura quædam fama, uiri huius preclara facta conſectans, ad nos uſque uenit. Quamobrem pictoribus rectè comparabimur. Illi .n. cum ex imaginibus imagines depingunt, uti par eſt, à prima forma plurimum recedunt. Nos item cum rerum geſtarũ adſpectu caruerimus, ualde metuendũ, ne dicendo rerũ ueritatẽ atteramus. Verum quando eius hodie feſtum celebramus, qui in huiuſcemodi die certamen pro Chriſti nomine ſubiit, quantũ ex eius hiſtoriæ notitia deprehendere licebit, enarrabimus.

Hiſtoria S. Gordij martyris.

Fuit hic martyr beatiſsimus ciuis noſter Cæſareẽſis, ex quo non mirum, ſi noſtræ mentis affectus ad eũ potiſsimũ dirigitur, quod profectò ad uerum ac domeſticũ nobis facit ornamentũ. Nam ſicut arbores, quæ bona ferunt poma, propriæ bonitatis laudem nutriẽti tribuunt humo, ſic iſte ea noſtræ urbis prodiens utero, ad ſummumque gloriæ culmen euectus, patriæ, q̃ eum produxit atque aluit, honorem glorioſiſsimi martyrii tribuit. Iucunda nempe ſunt quidem, & externa poma, modo ſapore delectent, ſed longe noſtro gratiora guſtui propria, quam peregrina, præterquam quod & gloriam quandam nobis conferre uidentur. Militiam exercuit in qua locum admodum inſignem tenuit, ita ut centum milites eius imperio parerent, q̄ que animi uirtute & corporis uiribus præcelleret, cũ ctis inter ordines militibus præſtantior habebatur. Ea ſane tempeſtate, cũ tyrannus impius, qui tunc impertiabat, in Chriſtianum nomen uirus ſuæ feritatis effunderet, manumque Deo inimicam aduerſus Eccleſiam exerceret, tota urbe prçconis tuba ſonabant; toto foro & per compita tyrannicum promulgabatur edictum, ne quis Chriſtum adorat, qui uero contra iuſſa faceret, morte plecteretur. Idola proponebantur adoranda omnibus, lapideaque ac lignea hominum ſimulacra, pro uero numine colenda, & ſi qui recuſarent, extrema intentabatur.

Gordij ortus patria.

Confundebatur tota ciuitas, quæ rei nouitate attonita, tota tumultuabatur. Chriſtianorum domus ſingulæ uaſtabantur. Innocentium facultates diripiebantur. Fidelium & ingenuorum corpora, carnificum manibus diſcerpebantur. Matresfamilias per uicos trahebantur. Nulla iuuenum commiſeratio, nulla ſenum reuerentia erat. Inſontes, noxiis ac maleficis digna patiebantur. Complebantur ſupra modum carceres, domus inſignes & opulentæ uacuabantur. Pleni ſaltus, plena perfugis loca deſerta, ob unum tantum crimen, quod Chriſtum colerent. Prodebat patrem filius. Pater filium accuſabat. Frater aduerſus fratrem inſaniebat. Seruus domino inſultabat.

Inimici hoĩs, domeſtici eius.

Adeo diabolicis artibus hominum animi affecti tenebantur, ut uelut in tenebris agentes, ſeſe minime cognoſcerent. Præter hæc autem, domus orationis, prophanorum manibus uaſtabãtur, aræ ſanctiſsimæ euertebantur, nec erat oblatio ulla, nec thymiama. Diuinç rei nullus iam locus erat amplius relictus. Cuncta mœror ingens ueluti diffuſa caligo occupabat. Sacerdorum collegia fugabantur. Sacer omnis conuentus cladem inſolitam ex pauefcebat. Dæmones uero tripudiabant, & nidore ac ſanguine uictimarum infecta cuncta dabant.

Notent hoc loco hæretici aras, oblatiõem thymiama, &c.

Hæc igitur exẽpla crudelia cũ Centurio generoſus cõſpiceret, tantorum malorum exitum p̃ueniẽs, abiecto militiæ balteo, ſpõte ſibi exiliũ delegit. Itaq; relictis honoribus, relictis omnis generis facultatibus, ſeruis, propinquis, amicis, uoluptatibus & reb⁹ aliis, quas cæteri maxime appetere, ac magno ſtudio parare ſolent, ad uaſta deſerta & hominibus inuia loca contendit, longe ſecum melius agi putans, ſi in ferarum receſsibus, quàm inter idola uana cum hominibus habitaret, Eliæ prophetæ ſecutus exẽplum, qui cum Sidoniorum conſpiceret impietatem quotidie inualeſcentem, in montis Oreb ſpeluncã ſeceſsit, ac ſeſe ab omni humana conuerſatione, ut Deũ quæreret ac uideret, abdicauit.

3. Reg. 19.

Vidit tandẽ, quãtũ fas eſt homini mortali. Eodẽ modo noſter Gordius, ſpretis omnibus, urbanos fugiens tumultus, fori clamorem, magiſtratuum ambitione, tribunalim faſtum, obtrectores ementes, uendentes, peierantes, mentientes, mimos, ſcurras, cæterosque huiuſcemodi generis homines quibus magnæ urbes refertæ ſunt, multosq; ſecũ, tanquam magnæ naues, alligatas puppibus cymbas per æquora trahunt: inſup uiſu audituque, ac animo à uitiis purgato & libero, Deũ ipſum contẽplãdo uidere meruit, tum magna diſcere myſteria, quæ non ab hominibus, nec per homines fuit edoctus, ſed magno uſus præceptore, ſpiritu ueritatis. Quamobrem ſecum meditans, quàm ſit fallax & inanis uita humana, ac ſomnii phantaſmatis æquiparanda, in ſupernæ illius uocationis amorẽ exarſit, ac ueluti fortis athleta, ſeſe uigiliis, ieiuniis, orationibus, ſtudiis demũ diuinæ eruditionis probe exercitatum, & ad certamen, inſtructũ animaduertens, hunc maxime diẽ obſeruauit, in quo frequens ciuitas uiſendo equeſtri ſpectaculo erat intenta: q̄ hoc in loco ea tẽpeſtate in Martis, ſeu potius furentis bellorum dæmonis, honorem celebrabatur.

Humana uita fallacia.

Populus omnis ex edito ſpectabat, nec ullus deerat, non Iudæus, non gentilis, non item Chriſtianorum multitudo, quæ negligenter uiuebat, & cũ uanitatis concilio commixta ſedebat, non declinans conuentus malignantium, ſed, & ipſa tum equorũ curſum & aurigarum agilitatem ſpectabat. Serui eo die ab opere liberi, pueri è ſcholis ſpectatum currebant, fœminæ proſtitutæ ac ignobiles ad erant. Pleuũ erat ſtadium, & omnis iam turba conſederat, equeſtre certamen uidere intenta.

Vanitatis quãta apud quoſdam etiam christianos cura.

Tunc magnanimus ac fortis heros per mõtis cliuũ in theatrũ properans, populũ horruit, non quam hoſtilibus ſe manibus traderet, penſitauit: ſed corde intrepido & animo excelſo, quaſi quædam continua ſaxa, aut arbores multas, eos qui circa ſtadium ſedebant, prætercurrẽs, in medio cõſtitit ſtadio, complens dictum illud: Iuſtus ut leo confidenter agit. Quid plura? Adeo intrepido excelſoque animo fuit, ut cum in eminentiore theatri parte ſtaret, ingenti uoce, quam qui audierunt, extant adhuc aliqui, exclamauerit, & clare illud Apoſtoli ad Romanos dixerit: Ecce inuentus ſum ab iis, qui me non interrogabant, palam apparui.

Pro. 28

Quibus ſane uerbis ſe in eum ueniſſe locum ſignificauit minime coactum, ſed ultro ſe ad certamen exhibuiſſe, Saluatoris exemplum ſecutum, qui cum per atram noctẽ minime uideretur, ſe Iudæis manifeſtauit.

Eſa. 65
Rõ. 10.

Omnium igitur oculos ſtatim in ſe conuertit. Erat enim adſpectu horridus, & quod montana diu incoluerat, ſqualenti capillo, barba promiſſa, ueſte obſita, corpore toto aridus, pera præcinctus, baculo innixus.

Ioã. 18.

Quæ ſane omnia horrorem quẽdam uulgo adſpicienti incutiebant, ſimul & eum illuſtrem magnopere redebant. Vbi autem quis eſſet, cognitus fuit, gentilium ſimul & Chriſtianorum clamor eſt ortus, his quidem ob gaudium ſui commilitonis exultantibus, illis uero, qui repugnant ueritati, iudicis animum ad eius cædem accendentibus, & iam ad mortem condemnantibus. Igitur clamor atque tumultus omnia complebat, equos, currus, aurigas iam deſpiciebant. Fruſtra rotarum ſtridor aerem uerberabat, nullus quem aliud Gordium uidere malebat, nullus quam Gordium uerba ſonantem audire ſtudebat. Totũ denique theatrum murmure, more uenti per aera ſonãtis, perſtrepebat, & equorũ curſum ſuperabat. Vbi uero p̃cone ſilẽtiũ imperatũ, cõticuere buccinę, ſopitę fiſtulę, uaria muſicorũ inſtrumẽta ſiluerũt,

ſolus

ſolus adſpiciebatur Gordius, ſolus audiebatur. Hinc ad præſidis tribunal, qui tum in eodem loco ſedebat, certamenque inſtituebat confeſtim adductus, & ab eo quiſnam, aut cuius eſſet, interrogatus, & patriã & generis & dignitatis locũ, quem innuerat, præterea cauſam fugæ ac reditus pariter enarrauit, Reuerſus ſum, inquit, palam oſtendens, quo tua edicta nihil omnino curo, ſed Ieſum Chriſtum ſpem meam, meumque præſidium profiteor, cumque acceperim te reliquos homines crudelitate ſuperare, hoc ſane tempus explẽdo meo uoto maxime idoneum ſumpſi: His ſane uerbis uelut ignis ira præſidis accenſa, quicquid in eo furoris erat in hunc ſubito conuertit. Præſto ſint, inquit lictores, flagella, plumbatæ, corpus totis ſcindatur, in equuleo ſuſpendatur, omne tormentorum genus excogitetur. Feroces adſint feræ, igni tradatur, gladio feriatur, in altum barathrum deiiciatur. Verum parua hæc omnia uiro execrando, digno qui non una tantũ morte intereat. Quin, inquit Gordius, dãnum me facere profecto uident, ſi ſæpe uariisq; modis extingui, uariaque pro Chriſto pati ſupplicia nequeo. At ille his magis irritatus uerbis, magisque ſe lædi ac ſperni ob talem loquendi licentiam exiſtimans, naturali eius feritati uehementer acceſsit impetus, ac eo truculentior fiebat, quo ille conſtantior in contemnenda pœna uidebatur, cum nulla tormentorum ratione, nullis armis a cœpto propoſito auerti poſſet, quin in cælum oculos attollens, ſacra pſalmorum carmina decãtabat: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Et rurſus. Non timebo mala, quoniam tu mecum es. Et alia iſtis germana, quæ de ſacris promebat uoluminibus, ad animum confirmandum, & in ꝓpoſito perſeuerandum maxima facientia. Tantumque abfuit, & intentatas horreret pœnas, ut eas ultro in ſe prouocaret, ſupplicique moras uehementer increparet, Quid, inquit, tardatis? Quid ſtatis? Corripite corpus, membra fruſtatim cædantur. Denique quodcunque de me ſuppliciũ uolueritis, ſumite. Nolite mihi beatam ſpem inuidere. Quanto enim mihi plus tormentorum acceſſerit, tãto plus referam præmiorum. Res enim in hac uita aduerſæ, nobis apud Deum perpetuam pariunt uoluptatem. Si uulnera mille ac cicatrices patimur, in reſurrectione ſplendido induemur amictu. Pro contumelia atque ignominia palmas coronasque aſſequemur. Pro uinculis & carcere, per ampla paradiſi ſpatia læti uagabimur. Pro accuſatione demum atque iniqua condemnatione, gloriam ea Deo & angelis referemur. Minę ueſtræ ſemina mihi ſunt diuina, unde immortalitatem perpetuaq́ue gaudia metam. Cum tandem uir beatus hac ſeueritate a fide obſtinata auerti nõ poſſet, alia tũc uia præſes eſt aggreſſus. Illecebris & omni lenitate contaminare conatus eſt, cum præſertim diabolus hac uti ſoleat arte, ut timidos metu perterreat, fortes leniat atq; palpet. Quod imitatus præſes, ubi illum rebus terribilibus non flexit, dolis ac placabilitate circunuenire quærebat. Quã obrem magna ſe daturum ſpondebat quorum alia tũc haberet, alia Imperatorem daturum ei affirmabat, locum inter milites illuſtrem facultates, opes, quicquid denique animus cuperet. At ille nec ſic quidẽ uictus præſidiis inſaniam ridebat, qui compenſare dignum aliquid ſupernis ſedibus exiſtimaret. Impius ille tunc laxatis iræ habenis, furore percitus, enſem uagina diripit, lictorem coram adſtare iuſsit, & manu & lingua nefanda, ad uiri damnationem ſe accinxit. At tribunal omnis theatri multitudo conuenit, reliquus uero populus, qui adhuc in urbe fuerat, prorũpens, ad hoc nouum properauit ſpectaculum, quod & angeli & homines uerebãtur, dęmones uero perhorrebant. Quid plura? Concurrentibus eo cunctis, urbs penè uacua facta eſt, fluminis inſtar tota incolarum multitudine extra urbem ad locum martyrii confluente. Matres familias nobiles, ignobiles properabant, domus ſine cuſtodibus relictæ, tabernæ negociatorum deſertæ, in foro uenalia diſiecta iacebant. Ex hoc tantum urbs tuta, quod omnibus extra mœnia egreſsis, nemo intus remãſerat, qui nefas aliquid perpetrare poſſet. Serui, miniſterio neglecto, auidi ſpectandi erant. Qui etiam publico non fuerant adſueti, ad uirũ hunc accurrebant. Virgines tunc primo extra domos prodeuntes, uirorum uultus conſpexere. Valetudinarii ac ſenes ipſi quoque extra muros contendebant. In tanto itaque ciuitatis concurſu, beatum Gordium, alteram uitam iamiam per mortem corporis ſpectantem atque tenentem, neceſſariorũ amicorumque turba circonſiſtebat amplectebantur, oſcula dabant, demum flentes adhortabantur, ne ſeſe in ardentes flammas coniicerent, ne florem proderet iuuentutis, aut ęthereas auras, ſolisque dulce iubar relinqueret. Nonnulli quando á fide omnino auertere non poterant, aut fas putarent, quibuſdam eum ueriſimilibus aggrediebantur rationibus, & Chriſtum tantum corde ſi cuperet retinere, ore autem negare ſuadebant. Non .n. Deum uerba, ſed loquẽtis animum inſpicere. Hoc ferme modo exaſperatum iudicis animum demulceri, & Deum nihilominus propitium poſſe reddi aſſeuerabat. At ille tanquam cautes immota maris exagitantibus fluctibus, nulla ui, nulloque uerborum impulſu quaſſatus, obſtinato cœptoque propoſito inexorabilis permanſit. Vt enim ſapientis domum, ſupra petram ędificatam, uis nulla uentorum, aut imber è cælo uehemens, nec torrentis impetus quaſſare poteſt, ita demum nec preces ullæ, aut minæ conſtantiam eius in fidem Chriſti euertere potuerunt. Cumque mentis acies huc illuc circuncurſantem diabolum, & eius impulſu ac arte hinc lachrymas oriri, inde uim eloquentiæ ſuadendique copiam ſubminiſtrari animaduerteret, illud Domini uerbum flentibus ait: Nolite flere ſuper me, ſed flete ſuper DEI inimicos, qui in Chriſtianos continuo graſſantur. Ipſos, inquam, flete, qui ignem nobis parant, ſibimet gehennæ incendia, iramque in die iræ theſaurizantes. Meum ſolicitare aut emolire animum deſinitur. Ego enim pro nomine Domini IESV Chriſti mille pericula milleque mortes, ſi opus foret, adire ſum paratus. Aliis uero, qui Chriſtum ore negare adhortabantur, reſpondit: Lingua quidem, quam Chriſti beneficio retineo, adduci non poſſum, Vt ſuum neget authorem: Corde nanque credimus ad iuſtitiam, ore uero confitemur ad ſalutem. Num militaris ordo deſperatam habet ſalutem? Nullus ne centurio pius erit? Primi centurionis exemplum ſuccurrat, qui cruci Saluatoris aſsiſtens, eius diuinitatem per prodigia facta cognoſcens, non eſt ueritus, adhuc Iudæis furentibus in cæde, nomeñ eius palam fateri. Quod enim animo ſenſit, id ore ſubito manifeſtauit, Vere Dei filius erat iſte. Alius item centurio, Chriſtum adhuc in carne exiſtentem, Deum & regem uirtutum eſſe nouit, qui poſſet ſolo uerbo opem ſuam per miniſtros ſpiritus egentibus adferre, cuius & fidem Dominus Iſraeli uniuerſo prætulit. Cornelius item centurio angelum Domini uidere, & per Petrum filios fieri meruit, cuius Dominus preces ſimul & eleemoſynas reſpexit. Horum igitur centurionum libenter diſcipulus & imitator eſſe cupio. Negem ego Deum meum, in cuius cultu ſum educatus? Nonne cælum, ſol & aſtra omnia, lumen mihi clauderent ſuum? Credam profecto humum, quam pedibus tero, mihi ruiturã. Nolite errare. Deus nequaquã irrideri põt. Ex ore noſtro nos iudicat. Ex noſtris, inquam, uerbis nos ſeruat & damnat.

Inſignis S. Gordij conſtantia. — *Pſ. 17.* — *Pſ. 22.* — *Res aduerſa ſempiternam cõciliãt felicitatem.* — *Verſutia diaboli* — *Im ꝓbũ & ſtultũ cõſilium.* — *Luc. 23* — *Ro. 10.* — *Matt. 27.* — *Mat. 8* — *Act. 10* — *Gala 6*

Luc. 19. & damnat. Nónne tremendam Domini ſententiam audiuiſtis: *Matt. 12.* Qui me negabit coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui in cœlis eſt: Mihi conſulitis, ut Deum noſſe diſſimulem? *Matt. 10.* Quamobrem? Vt uitam prorogem? mortem differam? dies adijciam? At ſupernæ uitæ longæuos perdam annos? An ut corporis cruciatus effugiam? At ſic non uidebo bona iuſtorum. Nam iri perditum dedita opera, & fraude ac dolo ſæuas tartari pœnas mercari, manifeſta inſania eſt. Vobis igitur conſulo: ſi malè ſapitis, ſapientiam ac ueritatem diſcite. Si uerò diſſimulatis, temporique obſequimini: uos hortor rogoque, relicto mendacio, uera loquamini. Dicite, quoniam Dominus noſter Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris. *Phil. 2.* Nam hanc uocem emittet lingua, quando in nomine Ieſu omne genu flectetur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum. *Ibidem.* Omnes profectò morti ſumus obnoxij, ſed non omnes inclytam martyrij mortem ſortiuntur. *Exhortatio ad martyrium.* Non igitur naturalem uitæ curſum præſtolemur: mundana funera, ſupremas noſtrorum lachrymas deſpiciamus: cœleſtem gloriam uiolenta immaturaque morte præueniamus. Velociter ea hac uita, quæ potius eſt interitus longus dicenda, breui quidem labore ad uitam ueram commigremus. Quid miſeri ſupremum ætatis finem, inutilem, ſterilem, infructuoſum, ſtultum, uanum, hominibus pariter & brutis communem expectatis? Quicunque enim nati ſunt, aut ſenio tabeſcunt, aut ægritudine corporis reſoluuntur, aut uiolento improuiſoque caſu aliquo concidunt. Quando igitur omnino ſemel è uita migrandum eſt, martyrium pro Chriſti nomine, ut ſemper uiuatis, alacriter aſſumite, ac uitæ, quam omnino relinquere oportet, nè parcite. Sit pro neceſſitate uoluntas. Quanquàm etiamſi ſempiterna eſſent terrena iſta, nihilominùs ſic quoque pro cęleſtibus commutanda eſſent. Verum quoniam fluxæ fragileſque ſunt, & illorum comparatione magnoperè indignæ: quis furor, in his inuigilare, & illorum ſtudio ſpem illam beatam, credentibus repoſitam, negligere? Hæc ubi dixit Chriſti miles, *Crucis ſigno ſe munit.* crucis ſe ſigno communiuit, & animi magna conſtantia, uultu intrepido, colore nuſquàm mutato, ad ſupplicium hilaris contendit: ubi tantam cordis præ ſe ferebat alacritatem, ut non lictorum, ſed angelorum manibus ſe committere uideretur, qui ſubito poſt interitum ſublimem eum in cęlum deferrent. Ad hæc tantus illius populi clamor ac tumultus eſt factus, ut uel tonante cœlo nũquàm ſimilis ſit auditus. Hoc igitur huius præclari martyrij certamẽ fuit. Hoc hodierna dies ſpectaculum uidit: quod procul dubio tale eſt, ut nec tẽporis diuturnitas unquàm abolere, nec longæ conſuetudinis faſtidium tollere, nec aliud quippiam quamuis magnum exuperare ualeat. Nam quemadmodum ſolem quanto magis adſpicimus, tanto magis eum admiramur, nec ullo modo aſſiduitate uileſcit: ſic & huius uiri ſanctiſſimi memoria, quo maiori eam temporis ſpatio retinemus, eo recentior in noſtris animis floret.

Pſ. 111 In memoria enim æterna iuſtus erit.
In terris quidem, dum terra durabit: in cœlis uerò apud æquum & altiſſimum iudicem, Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum: Cui honor & imperium in æterna ſecula, Amen.

VITA GENOVEFAE SANCTISſimæ uirginis, ex uetuſtis manuſcriptis Codicibus deſcripta, ſed mutato ſtylo, per F. Laurentium Surium.

VIRGO ſanctiſſima Genouefa in Nemethodorenſi parochia, *3. Ianu.* quæ à Lutetia Pariſiorum *quatuor **ſeptem* ferè milliaribus abeſt, Seuero patre, Gerontia matre progenita eſt. Ea quantam ab ineunte pueritia Dei gratiam adepta ſit, quamquè deuotè & religioſe à teneris annis Deo ſeruierit, fidelium auditui profectuique ualitura, ut habet textus hiſtoriæ eius, edita in titulis uerba teſtantur. In Britannijs graſſante hæreſi Pelagiana, *Hæreſis Pelagiana in Britannia.* acciti ſunt ad eam reprimendam præclariſſimi antiſtites Germanus Antiſiodorenſis & Lupus Trecaſenus epiſcopi. illi ergo iam carpentes iter, ad ſupradictam parochiam tum orandi, tum manendi cauſa diuerterunt. Occurrit autem illis utriuſque ſexus ingens turba uici illius, benedictionem petẽs, & inter alios Genouefa quoquè adoleſcentula, parentum ueſtigijs inſiſtens, illis obuiam proceſſit: quam cum ſanctus Germanus procul eſſet intuitus, neſcio quid in ea futuræ gratiæ & ſanctitatis Deo reuelante præſentiens, mox & nomen & parentes eius cœpit inquirere. Cumque circunſtantes & nomen & parentes illi indicaſſent, ſanctus Germanus ait ad parentes: Veſtra hæc eſt filia? Noſtra eſt, inquiunt illi. Et Germanus, Felices uos, ait, tam uenerandæ prolis genitores. Deinde abeunt ad eccleſiam, & perſolutis horæ Nonæ precibus, ſanctus Germanus parentes una cum filia ad hoſpitium ſuum ire, puellamque Genouefam poſtridiè ſibi, ante quàm abſcederet, maturè adduci iuſſit. Itaque ſole oriente properant cum filia parentes ad Germanum epiſcopum: qui eam, præſcius futurorum blandis uerbis hortari cœpit ad cõplectendum uitæ religioſæ propoſitum. Illa uerò ſe eiuſmodi uitæ inſtitutum, paruula quidem ætate, ſed non infantili ſenſu, ſummoperè exoptare reſpondit. Admiratus autem non mediocriter in tantilla ætate ſanctus põtifex & Dei donum & fidei exordia, in terram defigit obtutus, uidenſque nummum æreum humi iacentem, crucis imagine notatum, eum tollit, atque Genouefæ quaſi pignus quoddam religioſi muneris donat, præcipiens ut eum perforatum ſuo collo appenſum geſtet, nec ullius deinceps metalli uel margaritarum monilibus ornari ſe ſuſtineat: uti ſic contemptis mundi huius ornamentis, ueri nitoris & cœleſtis gratiæ pulchritudine poſſit decorari. Atque ita ualedicens ei, & commendans eam parentibus eius, in Britannias profectus eſt. Deinde poſt dies aliquot mater eius ſolenni die ad templum itura, Genouefam ſomno uacare, ac domi reſidere iubet. At puella dicens & clamitans, ſe memorem profeſſionis ſuæ, uelle templum orationis & deuotionis ſtudio adire, cum eam mater nulla ratione poſſet repellere, ab illa, ira incitante, in maxillam percuſſa eſt, ſed non impunè. Nam repentè oculorum priuata lumine, biennio ferè cæca permanſit. Sed tandem Deo inſpirante reminiſcens, quæ de filia ſua Genouefa Germanus antiſtes prædixiſſet, *Mater Genouefa fit cæca ob cæſam filiam.* eam ad ſe uocans, ait: Quæſo cape urnam, pergenſquè ad puteum, adfer inde mihi matri tuæ aquam, quæ orbata lumine, quaſi ſemiuiua eſſe uideor. Itaque Genouefa cum ingenti feſtinatione abijt ad puteum, impletoq́ue uaſe, aquam optatam matri cæcæ obtulit. Mater

uerò ad cœlum tendens manns, aquam à filia allatam fideliter accepit, oratque filiam, ut ſignum crucis ſuper eam exprimat: ac deinde oculos illa illiniens, ſentit ſibi nonnihil reſtitutum eſſe uiſum: itaque bis terque idem ſaciens, iotegram ſe oculorum aciem gratulatur recuperaſſe. *Recuperat uiſum.*

Poſtea uerò cum duæ pnellæ, quæ eam ætate longè antecederent, unà cum illa, epiſcopo conſecrandæ offerrentur, ille quoquè neſcio quid in ea laientis gratiæ animaduertens, ante alias conſecrationi uel benedictioni eam iuſſit offerri: atque ſic etiam duæ illæ poſterius conſecratæ, ab epiſcopi conſpectu cum Genouefa pariter abſceſſerunt. Cum autem parentes eius defuncti eſſent, matre eius ſpiritali eam accerſiente & adhortante, Patiſios commigrauit, ubi illa degebat. Sed cum eò ſe contuliſſet, paralyſi correpta eſt: uerum ex illo morbo Chriſti gratia ei peculiarius collata, magis cœpit ad uulgi notitiam propagari: cumquè eius corpus paralyſis acrius ſæuiês adeò diſſolueret, ut ui noxij humoris populante, nulla prorſus compago ſuis artubus adhæreret, morbi afflictione uehementer depreſſa, triduo ſemianimis iacens, ſolis genibus ſubrubeſcentibus palpitauit. At ubi corporis incolumitatem, Dei miſericordia opitulante recuperauit, multa quæ in ſpiritu interim uiderat, quibuſdam ſpiritalibus perſonis indicauit, quæ ob uitaudas incredulorum oblocutiones & iactantiæ ſuſpicionem, nihil hic opus eſt explicare. *Gr noue ſa fit paralytica.* *Reſtituitur ſanitati,*

Adueniente deinde ſancto Germano Pariſios, iterumquè Britanniam petente, ob tanti pontificis uenerationem omnis populus procul extra urbem pro fidei deuotione illi proceſſit obuiam. Ille uerò mox de Genouefæ uita & actibus cœpit inquirere. Ibi tum quidam è uulgo, inuidia inſtigante, ad loquendum procaces, ad obtrectandum promptuli, illuſtrem uitæ illius claritudinem ſuis oblocutionibus & ſuſurris obſcurare nitebantur. At ſanctus pontifex Germanus, pôtifice digna grauitate illos confeſtim reſpuit, in urbemquè ingreſſus, Genouefæ hoſpitium ſibi indicari petijt: eamquè cum ſumma humilitate & ueneratione ſalutans, uitæ illius rationē uniuerſo populo, ita ut in Nemethodoro fecerat, ꝑdicauit. Deinde urbe egreſſus, in Britannias ſuſcepto perrexit itinere. *Patitur obtrectatores,*

Ea tempeſtate Attila Hunnorum rex prouincias Galliæ immani cœperat populatione uaſtare. Itaque Pariſienſes illius uim furoremq; reformidâtes, ſe unà cum coniugibus ac liberis fortuniſquè ſuis ad munitiora loca, relicta Lutetia, transferre inſtituebant. Verum ſancta Genouefa illorū coniuges magna conſtâtia adhortata eſt, ne nrbem, in qua & natæ & educatæ eſſent, ea animi deſperatione fractæ delererent, ſed potius côtra hoſtiles & enſes & arma ſe maritoſquè ſuos ieiunijs & orationibus communirent, ſicquè facilius, Deo opitulante, ſe côfiderent euaſuras. His auditis, matronæ ſanctæ Genouefæ ſeſe conſilijs accommodantes, & dies aliquot in baptillerio uigilijs inſiſtentes incumbunt precibus, ſpemquè ſuam in Dei miſericordia & auxilio reponere conſtituunt. Illarū quoq; maritos modis omnibus S. uirgo admonebar, ne ex deſperatione bona ſua ex urbe exportarent, ſed potius Dominum fideliter deprecarentur, qui ipſos ab impendētibus periculis facile poſſet eripere. Porrò urbes illas, quas tanquàm munitiores petere decreuiſſent, aiebat ab hoſte immanius & acrius oppugnatum iri. Lutetiā uerò, Deo protegente, nihil mali paſſuram. Verum hac occaſione incitati ciues quidā Pariſienſes, cum ſancta & Deo grata uirgo publicæ utilitatis cauſa non ceſſaret & uiros & mulieres adhortari, non dubitarnnt ſacrilegos contra illam inire conuentus, atq; in necē ancillæ Chriſti ſanctè & religioſè uiuentis, nefaria conſpiratione coniuncti, & pęnas & ſupplicia illi ſceleratiſſime uelle inferre, quæ merito adulteris flagitioſis hominibus irrogarentur. Cumquè iam de inferenda illi ſine conctatione nece inter ſe cooſenſiſſent, ſed de mortis genere adhuc tractarēt lapidibúſne obruenda, uel in flumen demergenda eſſet, atque hac occaſione deliberatū facinus nonnihil ſuſpenderetur: contigit interea Antiſiodorenſem archidiaconū Pariſios ſubito aduenire. Qoi cū ſolicitè quid illic ageretur, inquireret: quid ciues inter ſe tractarent, agnouit. Tū uerò ſic illos affatus eſt: Nolite, ò ciues tantū facinus mente concipere. Hunc ego ſanctū Germanum ueuerabili uoce laudare, & uitæ eius merita prædicare crebro audiui. Ecce quæ à memorato pontifice per me ad eā allatæ ſunt eulogiæ, perſpicite. Hæc & id genus plura alia Archidiacono referēte, ciuiū animi in illū iam magis quàm in ſanctā uirginē inflammantur, uerū ille eos ſalubri allocutione côpeſcuit: Sanctus quidē Martinus, uirtutū ornamentis admirabilis, apud Vangionū ciuitatē à præfecto militū cuſtodiæ traditus, & altera die inermis hoſtiū exercitui obijciendus, orationū ſuarum meritis utriuſque partis fœdus obtinuit. Beatiſsimus quoque pôtifex Anianus Aurelianenſem urbem, Hunnorum obſidione uallatam, & prope iam arietium ictibus ruētē, à præſentiſſimo periculo, celeri per preces ad Deū fuſas Gotthorū impetrato auxilio, liberauit. Hæc autem uirgo Hunnorum exercitum non ſolū procul adhuc manentem in oratione poſita præuidit, ſed etiam ne ad Pariſienſem ciuitatē proprius accederet, à Deo impetrauit. Non immerito igitur ſanctæ Genouefæ magnæ uenerationis debentur officia, cui cum prædictis pontificibus in uirtutum meritis quoddam gloriæ conſortium eſſe probatur. *Pariſienſes moliuntur necem S. Genouefa.*

Certè à decimoquinto ætatis ſuæ anno uſq; ad quinquageſimū, bis in hebdomada exigua cibi ſumptione ieiuniū diſſoluit, panis hordeacei dūtaxat & fabæ capiēs pulmētū, idquè Dñica dūtaxat die, & quinta feria. Vinū uerò uel quicquid inebriare pôt, toto uitæ ſuæ ſpatio nô bibit. Poſt annū aūt quinquageſimū epiſcopis ſuadentibus, quibus contradicere ſacrilegium eſt, cum Chriſtus dicat, Qui uos audit, me audit, & qui uos ſpernit, me ſpernit: piſciū & lactis uſum, ſed rarò & perparcè, admiſit. Quoties ad cœlū oculos tolleret, lachrymas fundebat. Côiter ſanè uirgines ꝑclaras has ſemper habuit, fidē, abſtinētiā, magnanimitatē, patiētiā, ſimplicitatē, côcordiā, innocētiā, prudentiā, charitatē, ueritatem, diſciplinam, caſtitatem, quæ toto uitæ illius tempore perpetuò ei adhærebant. *Victus S. Genouefa.* *Lu 10.*

Vicū Catullacēſem, in quo ſanctus Dionyſius poſt paſsionē ſuā ſepultus eſt, grādi amore ac ueneratione proſecuta eſt. Hic uerò beatiſſimus epiſcopus, tertio à Lutetia milliari, martyrio uitā finiuit, q à Clemente ſâcti Petri diſcipulo ſerē ad hæc loca ablegatus. Cupiebat ēt ſancta uirgo huic ſanctiſsimo martyri Dionyſio in iā dicto uico baſilicā eximij operis côſtruere: ſed ob rei familiaris anguſtiā, uolūtati par facultas nô aderat. Cū aūt ad eā presbyteri ꝓ more côuenirēt, cępit cū ijs de côſtruēda baſilica conferre ſermonem, ut unuſquiſq; pro uiribus & fidei ſuæ deuotione impendiū operi afferret. Illis uerò potiſſimū cauſantibus, ꝙ ad calcē coquendā deeſſet facultas, ſancta uirgo de ꝑpotentis Dei nihil hæſitās auxilio, ſolicitè auſcultare eos iubet, ſi qd à ꝑtereuntibus fortaſsè dicatur. Obtēperant illi protiuus, libēter credituri, qcquid hac de re illis oſtēderetur: egreſſiq; foras ſtât, indicto ſilētio, auribus excepturi, quid ꝑtereuntes dicerent. Interim duos inter ſe ſubulcos colloquētes audiūt, quēadmodum alter eorū porcum ob paſtum fortaſſis euagantē ſolicitè perquirens, calcariam fornacem, eamq; miræ *Tractat de côſtruēda S. Dionyſij baſilica.*

magnitu-

magnitudinis in locis deſertis & abditis reperiſſet: & alter itidem aliam eiuſdem generis fornacem in ſylua inueniſſet. His auditis, presbyteri præ gaudio lachrymantes, Deo gratias agunt, q famulam ſuam Genouefam tam eximiæ dono gratiæ ditarit: moxque audita ad illam referunt. Egreſſis autem è domo preſbyteris, illa fixis humi genibus, ſeſe proſternens, Dominum tota nocte ſuppliciter obſecrabat, ut tenuitatem otium ipſius ad perficiendum opus, quod illi nouiſſet, ſua ope ſubleuaret. Expleta uerò oratione, cũ dies proximus illuxiſſet, ad Geneſium presbyterum feſtina acceſſit, eique repertas fornaces ordine enarrauit, inuitans eum ad operis molitionem. At ille diligenter & accuratè ſe executurum promiſit, quicquid ab ipſa iniungeretur. Itaque ciuibus quoque opem ferentibus, adhortante illos ſancta Genoueſa, beatiſſimi martyris Dionyſij baſilica conſtructa eſt.

Potum operibus impetrat à Deo.

Neque hic ſilendum putaui, quid miraculi extiterit, dum eius baſilicæ ſtructura attentius curaretur. Conuocatis enim artificibus, cædendorum, conuehẽdorum, dolandorumque lignorum peritis, cum permulti iam ſanctæ uirginis inuitatione permoti, ad perficiendam baſilicæ fabricam pro fidei ſuæ deuotione conueniſſent, accidit quodam tempore, ignorante S. Genoueſa, ut potus propemodum deficeret laborantibus. Ait ergo ad illam Geneſius presbyter, ut artifices intentius hortaretur, dum ad urbem ipſe excurreret, allaturus potum neceſſarium. Illo egreſſo, ſancta Genoueſa uas ſibi indicari præcepit, unde hactenus potus eſſet hauſtus: omnibusque foras exire iuſſis, cum lachrymis Dominum ſuppliciter orauit, uaſique ſignum crucis imprimens, id effecit, ut eiuſdem generis potu, quo antea plenum fuerat, ad ſummum uſque denuò impletum cerneretur, perinde ac ſi nihil inde exhauſtum fuiſſet: atque etiam ad operis uſque conſummationem artificibus ſatis abundeque potus ille ſufficeret.

Eius uigilia certo tempore.

Solebat uirgo ſancta in obſeruandis uigilijs hac uti deuotione, ut noctem ſabbati uſque in craſtinam lucem, id eſt, Dominicum diem peruigili prece tranſigere. Accidit uerò, ut ad domeſticæ uolucris cantũ, intempeſtæ noctis iam exacto curriculo, quadam uice è cubiculo ſuo ad baſilicam memoratam accenſo præeunte cereo properaret, ſed inter eundem nimia uentorum importunitate cereus extingueretur. Cũ uerò uirgines comites illius, quæ circa illam erãt, in denſis illis tetræ noctis tenebris & pluuia, quò irent, aut ubi greſſus ponerent, ignorarent, Genoueſa uirgo è puellæ manu cereum arripuit, moxque ille ut prius ardere cœpit, quem manu geſtans, cum comitibus abſque ulla greſſuum titubatione ad baſilicam peruenit. Porrò cereus ille à ſancta uirgine ibidem defixus, eadem flãma, qua accẽſus fuerat, abſumptus eſt.

Fuerunt, cum in cellula ſua uirgo ſancta humi proſtrata orationi prolixè incumberet, preceque peracta è terra ſurrexiſſet, cereum nũllo adhibito igne fuiſſe accenſum, cuius particulas cum permulti fideliter expetijſſent, non minimum contra diuerſos morbos inde remedium haud difficulter adeptos.

Cæcam illuminat.

Mulier quædam calceamenta pedũ eius furto abſtulit, ſed mox ut domum redijt, cæcitate pcuſſa eſt. Vt agnouit ergo, ob iniuriam ſanctæ uirgini illatã, diuinitus hanc ſibi pœnam irrogatam, ad illam acceſſit, pronamque ſe illius pedibus proſternens, ueniam petijt, & multum lamentans, oculorum lumen ſibi reſtitui orauit. At illa miſerata mulieris caſum à ſolo eam leuauit, ſubridensque ab rei ablatæ uilitatem, oculis eius crucis ſignum fidenter impreſſit, & priſtini uiſus reddidit incolumitatem.

Lauduni quid per eam Dominus operari dignatus fit, ipſius miraculi excellentia non nos patitur ſilentio præterire. Cum uirgo ſancta ad eam urbem accederet, maxima pars populi in occurſum illius properauit. Erant ibi inter alios puellæ cuiuſdam parentes, quæ iam nouem ferè annis adeo erat paralyſi diſſoluta, ut nullis poſſet membrorum officijs uti.

Curat paralyticam.

Ad eius ergo lectulum ſancta Genoueſa, parentum flexa precibus, acceſſit, factaque oratione, cum diſſolutos puellæ artus manibus attrectaſſet, hoc illi à Domino obtinuit, ut è lectulo, in quo decumbebat, ilicò exurgere, & ſuis manibus calceos poſſet induere ſeque ueſtire, & cum illa, ut iuſſa erat, ad templum ire incolumis. Quod cum eius loci homines uidiſſent, uehementi admiratione correpti, præcipua eam ueneratione proſecuti ſunt, laudes promentes omnipotenti Deo, qui tanta gratia ſe diligentes dignatur impertire.

Childericus rex quãtũ eam fecerit.

Childericus rex Francorũ, tametſi non eſſet Chriſtiana religione initiatus, uirginem hanc ſanctiſſimã ſingulari ueneratione proſecutus eſt. Nam cum aliquando quoſdam reos capitis pertinaci animi ſententia decreuiſſet occidere, ne ſanctæ Genoueſæ precibus poſſet flecti ad miſericordiam, ex urbe egreſſus, iuſſit portas occludi. At ubi ſanctæ Genoueſæ nunciatum eſt, regem eos necandi gratia extra oppidum proceſſiſſe, mox illis ueniam precatura feſtina abijt, atque adueniente illa ad portas obſeratas, confeſtim ei, ſtupefactis cuſtodibus, quaſi ad quoddam iubentis imperium, reſeratæ ſunt, ſicque cœptũ carpens iter, ubi ad regem peruenit, ne miſeri illi capite plecterentur, obtinuit. Ita illi iam iamque perituri, à præſentiſſimo mortis diſcrimine ſunt liberati.

Simeon Stylites per ſpiritum cognouit S. Genoueſam.

In regionibus Orientis fuit uir quidam ſanctiſſimus, nomine Simeon, mũdi huius contemptor egregius, qui quadraginta fermè annis in columna extra Antiochiam conſtitit. Is per mercatores, negociandi cauſa crebro uenientes, ſanctam Genoueſam cũ multa ueneratione ſalutabat, & ut pro ipſo Dominum oraret, ſedulo precabatur. Qua ex re uidere licet, q̃ copioſa gratia fideles ſeruos ſuos Chriſtus locupletare & augere ſoleat, ut quos à mutua cognitione longinqui prouinciarum ſitus, & maxima locorum interualla ſeparant, eos Dei prouidentia interno quodam mentis adſpectu inuicem ſe noſſe faciat.

Puella tuetur integritatem.

Adoleſcentula quædam iam nobilis, Cilinia nomine, cuidam puero ſtipulationum ſponſionumque cõtracta, ſiue per ſponſalia, addicta fuit. At illa petijt à ſancta Genoueſa, ut religioſi habitus indumenta ipſi conferret, maritali copulæ & pompæ ſeculari, religionis decus & uirginitatis ornamenta præferens. Quod cum fama uolitante ad ſponſi aures perlatum eſſet, mox ille & amoris & furoris facibus inflammatus, ad Meldenſe oppidum nuptias cum ſua celebraturus aduenit. Porrò ſancta Genoueſa eius comperto aduentu, cum Cilinia ad templum acceſſit, & ecce ipſa interiora baptiſterij limina, portis ultro apertis, illis mirabiliter pateſcunt, ſicque factum eſt, ut puella mundi huius procelloſi naufragia, uirginitatis perſeuerantia ſuperarit.

Duodecim obſeſſi liberantur.

Oblati ſunt ei quodam tempore Pariſijs duodecim, grauiter à dæmonibus uexati, pro quorum liberatione illa Dominum obnixè deprecante, energumeni uel obſeſſi illi fermè ad teſtudinem uſque exiliebant, occulto quodam igne intus accenſi, ita ut non ſine intuentium formidine, iam in aere, nullis adſtricta uinculis, corporum moles hæreret pendula, iam uociferantes ceu quadam uinculorum contracti pondere, inſtar uoluminis cuiuſdam complicarentur, iam uerò reſupini, aerem brachijs & crinibus uerberarent, grauibusque ſe urgeri ſupplicijs uoce lugubri prolixè teſtarentur. Orante autem ſancta

uirgine, diuerſo eoq́ue inuiſibili tormentorum genere torquerentur. At cum oratione finita è pauimento Dei famula ſurrexiſſet, iuſſit eos ad S. Dionyſij baſilicam properare. Illis uerò dicentibus, non ſe poſſe eò proficiſci, niſi ab ipſa ſoluerentur, ſigno crucis eis impreſſo, iuſſit ut eò abirent: & ne corpora læderentur, illuc duntaxat, quò iuſſi erant, ut irent, dimiſſi ſunt. Quò cum perueniſſent, ſancta uirgo, ſexus fœminei tarditate impedita, poſt duas horas illos ſubſecuta eſt: cumque ibidem pro eis, martyris Chriſti freta ſolatio, orationi in terram more ſuo proſtrata, diù cũ lachrymis inſiſteret, & pia fiducia Dominum obſecraret, totum illum à dæmonibus obſeſſorum gregem ſanitati reſtituit, immundis ſpiritibus profligatis, adeò ut illorum abſceſſum non ſolum oris querimoniæ, ſed etiam teterrimus fętor teſtarentur.

Nouit occulta hominũ peccata

Multa flagitia quorundam hominum, habitu duntaxat, non etiam uita & moribus, religionis propoſitum præ ſe ferentium, cognouit Domino reuelante, quæ illi exiſtimabant alios penitus latere: atque ob caſtigandam eorum impudentiam quædam in publicũ protulit: ſed ea, ne honeſtas aures offendamus, tacita præterire maluimus.

Excitat uterum et mortuũ

Erat apud illam fœmina quædam, quam ab immundi ſpiritus uexatione liberauerat. Habebat illa filiolum quadrimum, qui cum more puerorum temere luderet, præceps in puteum ruit, & in ima demerſus eſt. Eum uerò mater poſt trium ferè horarum ſpatium extractum è puteo, miſerabiliter complectens, ante pedes ſanctæ uirginis ſciſſis genis depoſuit. At illa corpus exanime & rigidum pallio miſerata contexit, omnipotentemque Dominum pulſare precibus & lachrymis non prius deſtitit, quam uictrix & triumphatrix orationum ui mortem profligaret, & filium matri uiuum reſtitueret. Erant tum Quadrageſimæ dies, & puer adhuc Catechumenus, de fide inſtituebatur, ut in Paſchatis uigilia baptiſmatis undis expiaretur.

In Meldenſi oppido, cum gratiæ huius fama ſparſa eſſet, quidam ei occurrit cubito tenus, neruis obrigeſcentibus, manus officio deſtitutus, petens obnixè, ut precum ſuarum ſuffragio huius ab ipſo morbi detrimenta depelleret. Tum illa membrum debile manu ſua cruce conſignans, hominem ſanum à ſe dimiſit.

A ſancto Epiphaniæ die uſque ad Cœnam Dominicam intra cellulæ ſuæ penetralia uirgo ſancta omnipotenti Deo, cui ſe uouerat, ſecretius inſeruiebat, orationibus & uigilijs intenta. Quædam autem mulier, curioſa potius quàm religioſa, cum quidnam ageret, explorare uellet, atque ea cauſa ad eius cellulam propius ſe admouiſſet, ſtatim oculis captam ſe ſenſit, improbi conatus pęnas luens. Sed ſancta uirgo, expleto ſuæ conſuetudinis officio, poſtquàm è cella prodijt, precum ſuarum interceſſione lumen amiſſum reformauit.

Cæcam illuminat.

Pariſienſes poſt diuturnum belli graſſantis excidium, cum aliquot annis graui obſidione preſſi fuiſſent à Francis, diriſſima fame afflicti ſunt. Nam illa anterior belli ſæuientis immanitas, quæ extra urbem erant ſita, uaſtauerat: at poſterior clades ipſa hominũ uiſcera depaſcebat. Tanta igitur miſerorum calamitate permota beatiſſima Genouefa, nauim conſcẽdit, ut aliunde afflictis ciuibus alimoniam compararet: cumque Sequanam fluuium nauigaret, & aduerſo ſuperato flumine ad locum quendam perueniſſet, in quo arbor excreuerat, quæ in ima propendentibus ramis, naues quaſdam perniciosi gurgitis præcipitio implicuerat, præcepit nautis, ut ad ripam nauigium appellerent: egreſſaque è naui, dum inter ſe conſultarent nautæ, qua ratione arborem illam poſſent excindere, ad ſolita orationis præſidia, quorum efficaciam iam crebro eſſet experta, confugit. Ita factum eſt, ut nullo ferè ſecurium ictu uerberata, arbor radicitus euelleretur, non ferens precum illius uim, nec ullum deinceps naufragij periculum illac nauigantes incurrerent. Exilierunt autem, ut fertur, ex eius arboris ſinu duo angues immenſæ magnitudinis, uerſicoloribus ſquamis, odoris teterrimi.

Arborẽ nauigãtibus exitioſã precib⁹ ſuis excindit.

Cœpto deinde itinere pergente ſancta Genouefa, iam ad urbem, quo tendebat, eam fama uelox anteceſſerat: & ecce obuiam illi procedit tribunus quidam Paſſius nomine, cuius uxor annis aliquot paralytici humoris pondere & pedum inceſſu, & membrorum omnium uſu ſic fuerat priuata, ut corpore uelut præmortuo, anima tantũ quodam hoſpitij iure in illo demoraretur, membris ſuum officium facere prorſus recuſantibus. Ad cuius lectum ſancta Genouefa mariti eius precibus perducta, excluſis turbis, ad deprecandum Dominum ſe cõtulit, humum lachrymis infundens: ac deinde mulier, crucis ſigno ab illa conſignata, membris reſtitutis, è lecto mox ſurrexit incolumis.

Paralyticã ſanat.

His ea in urbe non ſine ſingulari Dei gratia uirtutibus perpetratis, Trecas profecta eſt, ubi cæcos, & perplures alios diuerſorum morborum ac febrium cruciatibus penè exanimes ſigni crucis impreſſione ſanauit. Ex ea autem urbe rurſus ad priorem illam reuerſa eſt: unde cum frugibus comparatis onuſtisque nauibus Pariſios repeteret, ſubita ui turbinis naues eius inter rupes & arbores impelluntur, ita ut non multum à ſubmerſionis periculo abeſſe uiderentur, undarum impetu in eas irruente. At illa ſublatis in cœlum manibus, in tanto periculo diuinum popoſcit auxilium: ſtatimq́ue naues omnes, quæ ſimul erant undecim, Deo miſerante, ſanctæ uirginis precibus inde reuocatæ, cœptum iter felici curſu peragunt. Tunc Boſſus preſbyter & alij, qui in nauibus erant, canticum Exodi pro gratiarum actione cum ingenti lætitia cecinerũt, dicentes: Adiutor & protector factus eſt nobis Dominus in ſalutem. Denique Lutetiam proſpero curſu perueniunt, ciuesque fame confectos & decolores, ad priſtinum corporum ſtatum & robur alimentorum ſuppeditatione reduxit.

Spem ſuam ſancta uirgo non his quæ uidentur, ſed quæ non uidentur, collocarat, ſciebatque non fallaciter dictum à Sapiente, Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperis. Et quia olim in ſpiritu uiderat patriam illam, ubi talium repoſitus eſt theſaurus, ſine intermiſſione orans, flere ſolebat, ſciens ſe in corpore poſitam, peregrinari à Domino.

Pro. 19

Defenſor quidam, ex Meldenſi oppido, Prominius nomine, annis aliquot nullos auribus ſonos aut uoces percipere poterat. Is Pariſios ſalutis conſequendæ cauſa aduenit, accedensque ſanctam uirginem, poſtquàm aures eius ab illa ſignatæ & manibus contrectatæ fuere, auditum ſibi ſenſit inſtauratum.

Surdo auditũ reparat

Aliquanto poſt uirgo Chriſti Genouefa Turones proficiſcens, Aureliani fortè uenit. In ea ciuitate quædam materfamilias, Fraterna nomine, filiam ſuam Claudiam, propè iam exanimẽ, cum tota familia mœſtiſſimo ululatu plorabat. Vt autem rumor ad eam perlatus eſt de aduentu ſanctæ uirginis, feſtina ad illam accurrit, atque in ſancti Aniani baſilica pedibus illius ſe aduoluens, orat ut filiam ſuam incolumem ſibi reſtituat. Ad quam Genouefa, Surge, inquit, & flere iam deſine. Nam omnis ille febrilis ardor, filiam tuam uaſtans, diuina miſeratione extinctus eſt. Cumq́ue ad Fraternæ ædes è baſilica ambę pariter adueniſſent, Claudia eis ad oſtium incolumis ſuis pedibus

Iam penè exanimem reddit uiua.

obuiam

obuiam proceſſit. Quod cum uidiſſent turbæ, Deum magnificauerunt.

In eadem urbe cuidam domino pro ſeruo culpæ obnoxio fertur ſupplices obtuliſſe preces: ſed cum ille pertinaci obduratus inſania, ad preces ſanctæ uirginis ſeruo ueniam dare oollet, illa ſic ei dixiſſe fertur: Si tu me orantem deſpicis, non me deſpiciet Dominus meus Ieſus Chriſtus. Et ecce ſubito herum illum domum reuertentē, mortiſera febris corripit: iamq; magnis in lectulo exagitatus ardoribus, ad pedes tandem ſanctæ Genouefæ ſpumans & æſtuans abijcitur, ueniam petens. At illa, ut erat mitiſſima, pio illo Dominum obſecrauit, precibusque ſuis & herum ab illa moleſtiſſima uexatione liberum, & ſeruum à culpæ admiſſæ animaduerſione immunem reddidit. Poſt hæc Turones ire pergit: cumque labentibus carinis, prona Ligeris terga remorum quærerentur, crebro repetitis ictibus, multa in illo itinere impedimenta & incommoda ei obijcere conatus eſt malignus diabolus. Sed illa protectione munita altiſſimi, ſui itineris aduerſarium & inſidioſum perturbatorem, nihil læſa, facile ſuperauit. Vt autem ad portum urbis Turonicæ acceſſit, egredienti è naui occurrit immundiſſimorum dæmonum io energumenis ſcelerata multitudo, eamque ad baſilicam euntem entinus antecedēs, uociferando querebatur gemino ſe torqueri incēdio, eò quod ob uenerationem ſancti antiſtitis Martini, aulā eius introiret. Multos ibidem tunc, dum ſancto ſacerdoti officium uenerationis perſoluit, immundo ſpiritu uexatos, orationum & uirtutum ſuarum meritis ſanos reddidit: quorundam etiam primariorum ciuiū coniuges, eadem moleſtia infeſtatas, quas in publicū prodire non ſinebat maritorum erga illas amor & affectus, ab ijſdem orata maritis, per domos uiſitauit, & ſimul atque limen ædium attigit, fuſa prece, oleoque benedicto adhibito, nequiſſimos ſpiritus confeſtim abire compulit.

Multos eijcit dæmones.

Accidit quandoquè, ut ſtans in oſtio domus ſuæ, puellam: quandam per plateam cerneret ampullam cum liquamine, quod erat mercata, deferentem: ſed ſimul in ampullæ eius ore conſpexit nequiſſimum illū ſpiritum, & humani generis aduerſarium inſidentē. Rogata igitur ab illa, manu ſua ampullam contigit, crucisque impreſſione ſignauit: moxque inſidiator ille à creatura, cui ſe inſeruerat, eiectus, ablato ſecum oris ampullæ fragmento, abſceſſit: & licet intra ampullæ eius clauſtra ſe aſtutè admodum uerſipellis ille occultatum putaret, at tamen à Dei famula depræhēſus eſt, & ne nocere poſſet, ab illa fugatus euanuit.

Fugat nequiſſimū ſpiritum.

Quidam puerulus oomine Meroneus, cæcus natus, ſurdus & claudus, ad ſanctam uirginem obtinendæ ſalutis cauſa Pariſios à parentibus eſt allatus: qui ab ea benedicti olei unctione delibutus, & crucesignatus, uidens, loquens, ambulans, audiens, integram adeptus ſanitatem, cum parentibus domum ſe recepit.

Puerū cæcum, ſurdū, & claudum ſanat.

Accidit in Meldenſi territorio, ut cum collectis meſſoribus culmos ſpicarum truncaret, ſubito effuſus imber ingrueret. Tum illa conturbatis operarijs, tentorium ingreſſa, orationi ſe dedit, humi more ſolito proſtrata. Itaque multorum agros circumcirca iacentes imber largus infudit, intra illius uerò agri ambitum ne gutta quidem ulla è oubibus diſtillauit: ſicquè meſſores illi, ingenti admiratione correpti, cœptum opus abſque ulla pluuiæ infeſtatione conſummarunt.

Pluuiā auertit.

Dæmoniacus quidam, impetrandæ ſanitatis cauſa, ad ſanctam Genoueſam à parentibus cum multo gemitu & lachrymis perductus eſt. Tum illa ampullam ſibi afferri uiſſit, in qua ſacratum oleum aſſeruare ſolebat. Accidit autem, ut nihil eius olei id temporis ampulla haberet: nec epiſcopus aderat, qui oleum ſacraret. Illa igitur hæſitante quidnam ageret, ad precandum Dominum humi proſternitur: cumque prolixæ orationis officium, diù terræ affixa, fideliter impleſſet, ampullam inter manus ſuas oleo plenam conſpicit: atque ita ſub unius horæ momento, & de obſeſſi hominis emundatione, & de olei collatione, remunerante Chriſto, gratiam geminæ uirtutis emeruit. Ego uerò poſt tricenos (alias, ter ſenos) ab obitu eius annos, quo tempore ad eius conſcribendam uitam animum appuli, in imo ampullæ oleum, quod illa orante creuerat, uidi.

Sacro oleo pellit dæmonem.

Tandem felici curſu longa uitæ ſpatia emenſa, laudabiliter diem clauſit extremum tertio Nonas Ianuarias. Vixit annos amplius octoginta, peregrina mundo, uenerabilis populo, deuota Chriſto.

Quidam puer, nomine Prudens, morbo calculi adeò uexatus fuit, ut uitam eius parentes deſperarēt: ſed cum ad tumulum ſanctæ uirgiois cum gemitu & lachrymis morbi ſui curationem peteret, calculus eodem die ab illo egreſſus eſt, nec eius ulterius moleſtiā perſenſit.

Gotthus quidam die Dominico laborans, utraque manu contractus eſt. Itaque tota nocte orans ad ſepulcrum ſanctæ uirginis, poſtera luce incolumis abſceſſit. Erat id temporis ſuper eius monumentum extructum ligneum oratorium: uerum glorioſæ memoriæ Clodoueus rex, qui ob eius amorem, in carcerem retruſis ſæpè ueniam dederat, & ob diuerſa crimina animaduerſione digniſſima capite plectendos, in ipſo propè carnificis ictu, ſupplicante pro eis Gennuefa, abſoluerat, baſilicam mirabili opere extruendam ſuſceperat, ſanctæ uirginis adhortationibus permotus, quæ poſtea, illo è rebus humanis excedente, ſtudio illuſtriſsimæ Clotildis reginæ, coniugis eius, mirificè exædificata & ornata, in ſublime creuit faſtigium, triplici porticu inſignita. Oremus ſine intermiſſione uirginem ſanctiſſimam, ut oret Deum pro peccatis quæ admiſimus, impetret mortalibus cibum & mentis & corporis, ut indiuiduæ Trinitati reconciliati, eaulremus in ſplendoribus ſanctorum, & magnificemus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, cui eſt honor, gloria, imperium & poteſtas in ſecula ſeculorum, Amen.

Gotthus contractus ſanatur.

VITA SANCTI GREGORII Lingonenſis Epiſcopi, per Gregorium Turonenſeum.

Lib. de Vita Patrum, Cap. 7.

EGregiæ ſanctitatis uiri, quos palma perfectæ beatitudinis à terris eleuans euexit ad cælos, ij ſunt, quos aut non fictæ charitatis uinculum ligat, aut eleemoſynarum fructus ditat, aut flos caſtitatis adornat, aut martyrij agonizatio certa coronat. In quibus ad inchoandum perfectæ iuſtitiæ opus illud fuit ſtudium, ut in primis corpus ſine macula præparatum habitaculum Spiritui ſancto præberent, & ſic ad reliquarum uirtutum excelſa contenderent, atque ipſi ſibi perſecutores facti, dum in ſe ſua peꝛimerent uitia, tanquàm martyres probati, peracto curſu agonis legitimi, triumpharent. Quod tamen nullus ſine Dei ope ualebit efficere, niſi Dominici adiutorij protegatur uel parma, uel galea.

4. Ian.

Studiū cominētia in ſanctis.

1. Cor. 1.
2. Cor. 10.

Itaque quod egerit, non ſui, ſed diuini nominis gloriæ deputet, iuxta illud Apoſtoli: Qui gloriatur, in Domino glorietur. In hoc enim & beatus Gregorius omnem gloriam contulit, qui de excelſa ſenatorij ordinis potentia ad illam ſe humilitatem ſubdidit, ut omnibus ſeculi curis abiectis, ſoli ſe Deo dicaret, quod in pectore retinebat.

Igitur ſanctus Gregorius ex ſenatoribus primis bene literis inſtitutus, Auguſtodunenſis ciuitatis Comitatum ambiuit. In Comitatu autẽ poſitus, regionem illam per quadraginta annos iuſtitia comitante correxit, & tam ſeuerus atque diſtrictus fuit in malefactoribus, ut uix eum ullus reorum poſſet euadere. Coniugem de genere ſenatorio habuit, Armentariam nomine, quam ad propagandam generationem tantum dicitur cognouiſſe, de qua & filios, Domino largiente, ſuſcepit. Aliam uerò mulierem, ut iuuenilis aſſolet feruor inardeſcere, non contigit.

Vide uirtutũ catalogum, in quibus ſanctus Epiſcopus exercebatur.

Poſt mortem autem uxoris ad Dominum conuertitur, & electus à populo, Lingonicæ urbi Epiſcopus ordinatur. Cui magna fuit abſtinentia, ſed ne iactantia putaretur, occulte ſubcinericeos panes ex hordeo alijs triticeis ſupponebat, quos frangens egenis erogabat, ipſe uerò clàm hordeaceos, nemine intelligente, comedebat, ſimiliter & de uino faciens. Nam dum aquam ei pincerna porrigeret, ad diſſimulandum, aquam aliam deſuper effundebat, tale uitrem eligens, quo claritatem aquæ obtegeret. Iam in ieiunijs, eleemoſynis, orationibus atque uigilijs tam efficax, tamque deuotus erat, ut in medio mundi poſitus, nouus effulgeret eremita. Nam cũ apud Diuionenſe caſtrũ moraretur aſſiduè, & domus eius Baptiſterio adhæreret, in quo multorum ſanctorum reliquiæ tenebantur, nocte de ſtratu ſuo, nullo ſentiente, conſurgens ad orationem, Deo tantum teſte, pergebat, oſtio diuinitus reſerato, attẽteque pſallebat in baptiſterio. Sed cum hoc multi temporis ſpatio ageret, res tandem ab uno Diacono cognita & manifeſtata eſt. Is enim cum cognouiſſet hæc agi, à longè, ne eum uir beatus ſentire poſſet, proſequebatur, & quid ageret ſpectabat. Aiebat autem Diaconus, ꝙ cum ueniret ſanctus Dei ad oſtium baptiſterij, pulſaretque manu propria, oſtium nemine comparente aperiebatur, illoque ingrediente, diutiſſimè ſilentium erat, poſtea pſallentium, tanquàm multarum uocum ſonus, per trium horarum & ferè amplius ſpatium audiebatur. Credo ego, ꝙ cum magnorum ſanctorum in eodem loco haberentur reliquiæ, ipſi ſe beato uiro reuelantes, laudem Domino in commune redderent. Impleto autem curſu, reuertens ad lectulum, ita ſe cautè ſuper ſtratum deponebat, ut prorſus nemo ſentiret. Obſeruatores uerò oſtium baptiſterij obſeratum inuenientes, claue ſua ſolita aperiebant. Commotoque ſigno, ſanctus Dei, ſicut reliqui, nonus ad officium Dominicum conſurgebat. Cum energumeni eum in primo die Epiſcopatus ſui confiterentur, rogabant eum Presbyteri, ut eos benedicere dignaretur. Quod ille uiriliter, ne uanam incurreret gloriam, refugiebat, clamans indignum ſe ad manifeſtandas uirtutes Dominicas eſſe miniſtrũ.

Signo Crucis & uerbo dæmonia eijciebat

Sed tamen quia diutius hoc diſſimulare non potuit, adduci eos ad ſe iubens, ſine ullo tactu, facto tantum ſigno Crucis econtra, uerbo dæmonia diſcedere imperabat. Quod illa protinus audientia, corpora, quæ nequitia ſua diuexarant, abſoluebant. Et illo abſente, multi cum uirga, quam in manu ferre ſolitus erat, ſuſpenſos atque ſignatos energumenos liberabãt. Nam & de ſtratu eius ſi quis ægrotus quippiam abſtuliſſet, erat præſens medicamentum.

Armentaria autem neptis eius, cum grauiter quodam tempore in adoleſcentia ſua à quartano fatigaretur incommodo, ac medicorum ſtudio plerunquè fota, nullum poſſet ſentire leuamen, & ab ipſo confeſſore beato ſæpius, ut orationi inſiſteret, hortaretur, quadam die lectum eius ipſa petijt: in quo poſita, ita febris cunctà reſtricta eſt, ut nunquàm ea deinceps ægrotaret.

Mors ſancti uiri.

Beatus autem Gregorius cum per diem ſanctum Epiphaniorum ad ciuitatem lõginquam ambulaſſet, à modica febre pulſatus, relicto ſeculo, ad Chriſtum migrauit. Cuius beata facies ita erat glorificata poſt tranſitum, ut roſæ ſimilis cerneretur. hæc enim apparebat rubea: reliquum uerò corpus tanquàm candidũ lilium refulgebat, ut æſtimares eum iam tunc ad futuræ reſurrectionis gloriam præparatum. Quod deferentes ad caſtrum Diuionenſe, ubi ſe iuſſerat tumulari, in planitie illa, quæ à parte aquilonis habetur, haud procul à caſtro aggrauati geſtatores, non ſuſtinentes feretrum, ſolo depoſuerunt, ibiquè parumper reſumentes uires, & poſt paululum eleuantes, ad intramuraneam eum Eccleſiam detulerunt. Aduenientibus autem quinta die Epiſcopis, ab Eccleſia ad baſilicam beati Ioannis deferebatur. Et ecce uincti carceris ad beatum corpus clamare cœperunt, dicẽtes: Miſerere noſtri, piiſſime domine, ut quos uiuens in ſeculo non abſoluiſti, uel defunctus cœleſte regnum poſſidens, digneris abſoluere: uiſita nos, quæſumus, & miſerere noſtri. Hæc & alia illis clamantibus, aggrauatum eſt corpus ità, ut ipſum penitus ſuſtinere non poſſent. Tunc ponentes feretrum ſuper terram, uirtutẽ beati antiſtis præſtolabantur. His ergo expectantibus, ſubito reſeratis carceris oſtijs, trabes illa, qua uinctorum pedes coarctabantur, repulſis obicibus, ſcinditur media, confractiſquè catenis, omnes pariter diſſoluuntur, & ad beatum corpus, nemine retinente, ꝑueniunt. Dehinc eleuantes feretrum geſtatores, ij inter reliquos obſequuntur, qui à Iudice poſtea ſine dãno aliquo ſunt dimiſſi. Poſt hæc beatus confeſſor multis ſe uirtutibus declarauit. Aiebat enim quidam religioſus, cœlos ſe apertos in die eius ſepulturæ uidiſſe. Nec enim ambigitur, quin poſt actus angelicos ſydereis ſit cœtibus aggregatus.

Magnũ miraculũ pro inuocatione ſãctorum

Vinctus quidam per uiam illam, qua beatum corpus à Lingonis eſt exhibitum, ad antedictum caſtrũ adducebatur. Cumque milites cum equitibus præcedentes, poſt terga traherent uinctum, ad ſupradictum locum, ubi beati confeſſoris artus quieſcebant, peruenerunt: quem dum præterirent, uinctus, inuocato nomine beati antiſtitis, petijt ut eum ſua miſericordia liberaret. Quo orante, laxati ſunt laquei de manibus eius: ſed ſentiens ſe ſolutum, non id euulgauit, coopertiſquè manibus, putabatur adhuc eſſe ligatus. Ingreſſi autem portam caſtri, cum ad atrium perueniſſent, hic exiliens, & corrigiam ligaminis trahentium in manu tenens, cum auxilio omnipotentis Domini, & obtentu beati Pontificis, liberatus eſt.

Corpus eius poſt multos annos quale fuerit.

Admirabile autem eſt & illud miraculum, qualiter beatum corpus eius, cum poſt multa tempora transferretur, apparuit glorioſum. Cum enim beatus Pontifex in angulo baſilicæ fuiſſet ſepultus, & paruus fuiſſet locus ille, nec eo populi ſic poſſent accedere, ut deuotio poſtulabat, ſanctus Tetricus filius & ſucceſſor eius hæc cernens, & uirtutes ibidem aſſidue operari proſpiciens, ante altare baſilicæ fundamenta iacit, erectamque abſidem miro opere conſtruit, & tranſuoluit. Ea uerò tranſuoluta, diſruptoquè pariete, arcum ædificat. Quod opus cum eſſet perfectum atque exornatum, poſtquàm in media abſide loculum fodit, quò corpus beati Patris transferre uolebat, conuocat Presbyteros & Abbates

tes ad illud officium. Qui uigilantes orabant, ut ſe beatus confeſſor ad hanc ſibi præparatam habitationem transferri permitteret. Manè autem facto, cum choris pſallentium appræhenſum ſarcophagum, ante altare in abſidem, quam beatus Epiſcopus ædificauerat, tranſtulerunt. Quod ſepulcrum dum diligenter componunt, ſubito, &, ut credo, ad Dei iuſſum, opertorium ſarcophagi motum eſt in una parte, & ecce apparuit beata facies eius ita integra & illæſa, ut putares eum non mortuum eſſe, ſed dormientem. Sed nec de ipſo ueſtimento, quod cum eo poſitum fuit, aliquid oſtenſum eſt diminutum. Vnde non immeritò apparuit glorioſus poſt tranſitum, cuius caro non fuit corrupta ludibrio. Magna eſt enim corporis & cordis integritas, quæ & in præſenti ſeculo præſtat gratiam, & in futuro uitam largitur æternam. De qua Paulus Apoſtolus ait: Pacem ſequimini & ſanctificationem, ſine qua nemo uidebit regnum Dei.

Item ueſtis.

Heb. 12.

Puella quædam die Dominico dum ſuum caput cõponeret, pecten appræhenſus manibus eius, credo ob iniuriam diei ſanctæ, adhæſit ita, ut affixi dentes tam in digitis, quàm in palmis magnum ei dolorem inferrent. Quæ cum baſilicas ſanctorum flens atque obſecrans circuiret, ad ſepulcbrum beati Gregorij antiſtitis, in eius uirtute confiſa, proſternitur. Cumque diutiſſime beati confeſſoris præſidium flagitaſſet, directa manus eius ad opus priſtinum, pectine decidente, reducitur. Sed & energumeni eum confitentes, ad eius ſepulcrum ſæpè purgantur. Nam plerunque uidimus poſt eius tranſitum, uirgula, cuius ſuprà meminimus, quam manu gerebat, per parietes ita eos affixos, ut putares illos ualidis atque acutiſſimis ſudibus retineri. Multa quidem de eodem geſta cognouimus, ſed ne faſtidium incitarent, de pluribus pauca perſtrinximus. Obijt autem triceſimotertio Epiſcopatus ſui anno, ætate nonagenaria, qui ſe uirtutibus manifeſtis ſæpius declarauit.

Vide quomodo confugiẽtes ad ſanctorum ſepulcra, ſanentur.

VITA S. RIGOBERTI, RHEMOrum Archiepiſcopi, per F. Laurentiũ Surium ex manuſcriptis codicibus, mutato ſtylo, paraphraſticos deſcripta.

4. Ianu. Paulus Aemyl. hiſt. Frãcia li. 2.

TEmporibus Childeberti, Dagoberti & Chilperici regum Franciæ, extitit uir Dei Rigobertus, quem quidam Robertũ uocant. Traxit ille originem ex ſpectabili proſapia in regione, quam Ribiariorum uocant, patre Conſtãtino, matre è Francorum gente, porrò à primis ætatis initijs totum ſe cœleſtibus mãcipauit ſtudijs & diſciplinis, caſtitati deditus, uigilijs & orationi intentus, ſermone uerax, charitate feruidus, abſtinentiæ ſtudioſus, humanitate conſpicuus, ſapientia illuſtris, iuſtitiæ tenax, conſilio prudens, omniq; morum honeſtate uenerabilis. Vnde factum eſt, ut ijs uirtutum ornamẽtis inſtructus, breui ad perfectionis apicẽ pertingeret, & ut erat diuinitus præordinatum, Pontificis dignitate afficeretur. Factus autẽ epiſcopus, diuina ipſum adiuuante gratia, talis ac tantus ilicò apparuit, ut & bonis charus, & improbis formidabilis eſſet. Optabant boni eius ſalutaribus admonitionibus & inſtitui, & parere, at mali uerebantur, ne ab ipſo depræhenſi caſtigarẽtur. Itaque, quod de beato Remigio quoque legitur, erga bene agentes, Petri multum præ ſe ferebat, erga delinquentes, Pauli in ſpiritu ſeueritatẽ, illius clementiam & lenitatem huius in puniendis criminibus zelũ imitans. Bonis, ſi caderent, minabatur pœnas, lapſis, ne deſperarent, cuperentq; ad meliorem frugem ſe recipere, ueniã promittebat. Quoſdam ſanè aſſiduis adhortationibus & prædicationibus ſuis ad emendationem ſui pertraxit, pleroſque grauitate & integritate multiplicis doctrinæ deſiderio ſanctæ & religioſæ uitæ inflammauit, nonnullis ſuo exemplo cõſuluit, aliquammultos ſuarum gregibus ouium adiunxit, aliquot etiam educauit, omnibus omnia factus eſt, ut omnes lucrifaceret.

Epiſcopus factus ut ſe geſſerit.

Succeſſit in pontificatu Reolo, magnarum uirtutum uiro, &, ut quidam aiunt, ipſi ſanguine coniunctiſſimo. Cum aũt incertũ habeatur, quot annis illo obeũte ſedes Rhemenſis antiſtite uacua fuerit, pleraque præcedentium patrum ſtudio & uigore inſtituta, iam collapſa uiſebantur, quæ ſua induſtria uir ſanctus in priſtinum reſtituit ſtatum. Nam canonica clericos religione contineri uoluit, & pro numero illorum, qui tunc erant, ad uictum pertinentia eis ſuppeditauit, ut diuino cultui & liberius & inſtantius uacare poſſent. Ante enim illius pontificatum non dabatur eis panis, ut uocant, canonicus, nec erant, ut ſunt hodie, canonici, quinetiam loca quædam cum illorum habitatoribus eis contulit, qui illorum uſibus neceſſarijs perpetuo inſeruirent. Et ipſe quidem primus inter Rhemorum epiſcopos fertur commune eis inſtituiſſe ærariũ, quod generatim omnibus eorum uſibus perenniter applicaretur, quæ uerò huc cõtulerit, nihil opus eſt hic commemorare, poteſt autem facile eius prudentia & benignitas animaduerti in diſtribuendis his rebus ſuis, inter alia quæ poſſedit, dũ pauperes Chriſti facultatum ſuarũ hæredes inſtituit, qui non habent unde poſſint retribuere, retribuetur autem ei in reſurrectione iuſtorum.

Inſtituit Canonicos.

Lu. 14

Quodam tempore uir ſanctus de Culmiſiaco uilla epiſcopatus ſui ueniens, adijt Pipinum Maiorem domus, quem pleriquè Magiſtrum equitum uocant, patrem Caroli Martelli, præmiſſis quibuſdam eulogijs ad illum à uenatione redeuntem, quas quidem crebro illi mittere conſueuerat. Morabatur tum Pipinus in pagi cuiuſdam loco, cuius uocabulũ eſt Gremaca chortis, ubi id temporis non uilla erat, ut eſt hodie, ſed ſylua grandis, & fons, ad quem apri frequẽtes aduentabant, qui hodieque illic permanet. Ceperat tunc Pipinus eo loci ferã quandam, quam ibidem aſſari uoluit, tanquàm illic pranſurus. Intereà uerò oblatam ipſi epiſcopi Rigoberti benedictionem gratiſſimo accepit animo, dicẽs clientibus ſuis, Quid faciemus huic epiſcopo, qui nobis gratificari non deſinit? Illis tacẽtibus, Pipinus ad ſanctũ conuerſus Rigobertũ, his cũ uerbis liberaliter cõpellauit, Pete à me quicquid uolueris, nec uoto fruſtraberis tuo. Cui ſanctus Rigubertus, Da mihi, inquit, exiguam hanc manſiunculã, & ſufficit mihi. Tũ iſte, Et hanc tibi do, & quantum in eius circuitu tibi uẽdicare uoles. Itaque ſicut olim Clodoueus rex beato Remigio, ita ille quoque ſancto Rigoberto tantũ largitus eſt agri, quantũ poſſet ambulãdo circumire, dũ ipſe meridie dormiret. Porrò ſanctus pontifex per apertos eius loci fines obambulãs, paſſim certos fixit limites, ut ſi qua lis orirетur, ijs eã dirimeret, omnibusq; peragratis, q̃ ſibi dari mallet, mox ad Pipinũ à ſomno ſurgentẽ redijt, & ab illo quicquid circuierat locorũ, impetrauit. Ferũt aũt quacũq; tũ uir ſanct⁹ in circuitu ingreſſus eſt, ibi & æſtate & hyeme uernãtiorẽ terrã conſpici, q̃ in locis cæteris illi adiacentibus. Additur etiã aliud ſanè ſtupendũ miraculum, quod etiã hucuſque illic cerni affirmant, ijſdẽ in locis poſtquàm eius dñio ceſſerunt, nullam unq̃ ſæuijſſe tempeſtatem, nec grandinem illic decidiſſe, neque fines illorum attingere, quod non immeritò ſancti uiri meri-

Pipini in S. Rigobertũ liberalitas.

tis attribuitur. Neque putandum eſt, ſanctum pontificem, praua cupiditate ductum has res petijſſe, ſed conſulere uoluiſſe eccleſiæ, quam earum hæredem inſtituit: ſed & alias quaſdam eccleſias illarum uoluit eſſe participes. Erat ille uir ſanctus ita externis occupationibus & negocijs intentus, ut tamen nihil de ſtudijs internis remitteret: ſicque exercitijs internis deditus, ut tamen rebus externis adhibendam curã & prouidentiam non omitteret: nẽ aut totus ab intimis excideret, ſi ſola externa curanda ſuſcepiſſet: nec proximis impendenda officia negligeret, ſi ſolis eſſet internis exercitijs addictus. Conabatur in omnibus prudentem ſe exhibere diſpenſatorem pariter & fidelem, ſciens ſe conſtitutum à Domino ſuper familiam illius, ut daret illis in tempore tritici menſuram. Lon-
1 Ti. 5 gè uerò ſemper ab illo abfuit illud Apoſtolicum: Qui ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. poterat autem
2. Cor. 11. dicere cum eodem Apoſtolo: Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror?
Ro. 12. Itemque illud: Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Eratque illi uiuere Chriſtus, & mori lucrũ,
Phil. 1. & quia ſolo corpore in terris degens, ipſe iam in cœleſtibus uerſabatur, non iniuria illud ſibi uſurpare po-
Phil. 3. terat eiuſdem Apoſtoli, Noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt, quippe qui in illorum numero computaba-
Mat. 5 tur, quibus dictum eſt, Vos eſtis ſal mundi, &c. Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita, neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo ſunt. Amabat illum atque colebat haud uulgariter
Carolꝰ Martellus à S. Rigoberto baptizat. Pipinus, cuius ſupra meminimus, miſitque ad eum Carolum filium ſuum, ut ab illo baptizaretur. Carolus hic ob feros animos, & ꝙ ab ineũte ætate uir ſtrenuus in armis & robuſto corpore fuerit, Martellus eſt appellatus. Abluit autem illum uir ſanctus undis ſalutaribus, & è ſacro fonte illum ſuſcepit, ut eius pater petierat, ſed cum ille poſtea patri decedenti in principatu ſuccederet, ſanctum antiſtitem è ſua ſede impiè & iniuſtè expulit, ut paulò infra dicemus. Porrò uir ſanctus eccleſiam ipſius curæ commiſſam, ita ut cœperat, uigilantiſſime & ſtrenuiſſime adminiſtrabat, aſcendens ex aduerſo, & opponens ſe murũ pro domo Iſrael, ut ſtaret in prælio in die Domini.
Homi. 14. in Euãgelia. Nam quibuslibet poteſtatibus prauè agentibus (ſic enim locum hunc Ezechielis prophetæ exponit ſanctus Papa Gregorius) rationis libera uoce contraibat, & fideles innocentes contra peruerſorum iniuſtitiam ea iuſtitiæ authoritate uindicabat. Itaque qua-
Iob 29 drabat in illum uel maximè illud ſancti Iob, Auris audiens beatificabat me, & oculus uidens teſtimonium reddebat mihi, eo ꝙ liberaſſem pauperem uociferantem, & inopem cui non eſſet adiutor. Iuſtitia indutus ſum, & ueſtiui me, ſicut ueſtimento & diademate, iudicio meo. Conterebam molas iniqui, & de dẽ-
Ioã. 10 tibus illius auferebam prædam. Nec dubium, quin ſicut paſtor bonus libenter poſiturus fuerit animam ſuam pro ouibus ſuis, ſi perſecutor adfuiſſet, cuius crudelitas id exigeret. Interea uerò dum ille ſic pijs eſſet operibus intentus, ſuoq; clero & populo in omnibus tanquàm Pater filijs ſolicite conſolaret, atq; ea cauſa in Rhemenſi urbe demoraretur, poſt obitũ Pipini inter Carolum eius filium atque Ramanfredũ nõ leuis ſimultas de obtinendo principatu, ſiue Magiſterio equitum, exorta eſt. Accidit tum, ut Carolus Rhemorum urbem præteriens, totam, ut aiunt, circumiret, donec ad eam perueniret portam, in qua ſanctus Rigobertus congruis extructis ædibus degebat, quẽ ſanè huiuſmodi compellauit uocibus, Domine Rigoberte, iube portam ciuitatis aperiri, ut liceat mihi ire precatum ad ſanctam Mariam. Sed cum ſanctus epiſcopus nullum ei uociferanti redderet reſpõſum, quippe orationi intentus, cui perpetuo uacabat, fertur tertiò eiſdem uſus uocibus, ita ut tandem uir Dei eius ualido clamore compulſus, ſic ei reſponderit, Porta hæc tibi non aperietur, donec certo conſtet, utri ueſtrum ceſſura ſit uictoria. Tu enim & Ramanfredus inter uos dignitate contenditis, nec adhuc ſcire licet, quem ſit res exitum habitura. Quòd ſi Dominus te uoluerit uictorem euadere, reuertenti tibi libens portam reſerabo, fidelemque me exhibebo. His
Carolꝰ minas intẽtat S. Rigoberto. auditis, Carolus furibundus iuramento affirmauit, ſi uictor rediret, non impunè id laturum epiſcopum. At uir Dei eius minas non ualde pertimeſcens, (Iuſtus enim quaſi leo confidens, abſque terrore erit) portam ei noluit pateſacere.
Pro. 28 Facile enim, utpote uir prudens, animaduertit, non orandi ſtudio illum uelle ingredi quod ſimulabat, ſed uaſtandi potius animo, quẽ admodum alias iam urbes deuaſtarat, tum etiam uerebatur, ſi hunc intro admiſiſſet, Ramanfredum, ſi ad eum uictoria inclinaſſet, ipſum infidelitatis incuſaturum. Hæc autem porta à pleriſquè Collaticia, ab alijs hodieque Baſilicaris uocatur, ibiq; portarum cæterarum totius urbis claues apud ſe reconditas ſeruabat. Baſilicaris uerò idcirco dicta putatur, ſiue ꝙ in eius circuitu plures, quàm apud portas alias, ferantur olim fuiſſe baſilicæ, ſiue ꝙ euntibus ad baſilicas, quæ in ſancti Remigij uico habentur, ſemper fuerit peruia. Iuſſerat autem ſanctus Rigobertus in pinnaculo templi ſancti Petri, quod erat propinquum eius ædibus, oſtium fieri, per quod in illud templum adiunctis illi gradibus deſcendere ſolebat ad orandum, atque inde reuertens, per idem oſtium ingrediebatur in oratorium, quod iuxta domum ſuam extruxerat ſupra murum ciuitatis, dicaueratque ſancto Michaeli archangelo, quod quidem tempore non exiguo permanſit, & frequens ad illud populus confluebat, in ipſa præſertim beatiſſimi archangeli ſolennitate, donec Ludouicus imperator ſancti Petri monaſterium donauit filiæ ſuæ Alpaidæ, quod quidem propter loci ſitum uocatur inferius, ſicut alterum illi uicinum, eãdem ob cauſam dicitur ſuperius. Huius autem fœminæ maritus, nomine Bego, hoc oratorium iuſſit dirui, quòd ſuo faſtigio iam dicti templi feneſtræ caliginẽ offunderet, uel potius, ꝙ ad eius oſtiolum grauiter caput alliſiſſet, cum eſſet procero corpore, nec caput ſubmiſiſſet ingrediens per oſtiolum. Inde autem abiens, ira locutus eſt ad ſuos, Cauete, ne huc reuertẽs, iſtud hic inueniam, alioqui certe pœnas luetis. Vt autem cœptum eſt deſtrui, ille mox arreptus eſt à dæmone, cum tamen procul abeſſet in pago, qui Begonis uilla dicitur. Feruntur etiam horribiles tenebræ Rhemis extitiſſe per triduũ, illo in loco, ubi deſtruebatur. Verum his obiter commemoratis, ad inſtitutum reuertor. Carolus duodecimo Calendas Auguſti, qui tunc Dominicus erat dies, ſummo manè confligit cum Chilperico rege, & Ramanfredo, quem Chilpericus Maiorem domus, uel Magiſtrum equitũ creauerat: & pro uoto uictoria potitus, mox ut reuerſus eſt, è ſede ſua exturbauit põtificem Rigobertum,
S. Rigobertus è ſua ſede pellitur. & quidem iniuſtiſſime, ut erat illi antea cõminatus, neque id tamen adeo mirũ, cum etiam alijs ſimiliter fecerit, porrò in depulſorum locum ſuarum partium ſtudioſos intruſit. De hoc Carolo, quem non iniuria tyrannum dixeris, annotatum eſt in Annalibus diuerſorum regum, quòd primus ipſe epiſcopatus regni Francorum contulerit laicis hominibus & comitibus. Senſit eum ſanè infeſtum ſibi ſanctus pontifex Rigobertus ad ſupremũ uſque uitæ eius diem, cum illi debuiſſet eſſe fideliſſimus, quippe è baptiſmi

mi fonte ab illo ſuſceptus. Pertullit hoc uir ſanctus exemplo Domini ſui, qui à proprio diſcipulo impijs traditus eſt. Præclare autem dictum eſt, a ſancto Gregorio pontifice. Omnes electi quia ſummi capitis mẽbra ſunt, caput quoquè ſuum in paſsionibus ſequuntur, & ipſos aduerſarios in morte ſua ſentiunt, de quorum uita præſumebant, ut tanto illis creſcat merces operis, quanto eis uirtutis fructum proficit ea alienæ damno charitatis. Verum, ut ſcriptura dicit, qui reddit mala pro bonis, nõ recedet malum de domo eius.

Homi. 35. in Euangelia.

Pro. 17

Quòd Carolus hunc uirum Dei crudeliter è ſua ſede eiecit, & res eccleſiarũ uſurpauit, iuſto Deus iudicio in illius caput reddidit, quemadmodum antiquorum ueridica traditione conſtat. Sanctus enim Eucherius Aurelianeñ epiſcopus, quem etiam ſua dignitate priuarat, quiq̃ue in S. Trudonis cœnobio quieuit, cum eſſet orationi intentus, raptus in ſpiritu, inter cætera, quæ illi diuinitus oſtenſa ſunt, uidit hunc Carolum apud inferos damnatum. Cumque ab angelo ductore ſuo percõtaretur eius rei cauſam, dictum eſt illi, quòd propter res ſanctis ereptas & ablatas, ante extremum iudicij diem iam corpore & anima addictus ſit ſupplicijs æternis. Itaque ad ſe reuerſus S. Eucherius, ſanctũ Bonifacium & Fulradum Abbatem S. Dionyſij, ſummum regis Pipini capellanum ad ſe uocauit, eiſque hæc exponens, pro comperienda certius ueritate iuſſit eos adire Caroli ſepulcrum, & ſi illic cadauer eius non inuenirent, de uiſionis certitudine nihil ambigerent. Abeunt illi, apertoque monumento, uident ſubitò prodire inde draconem: porrò monumentum totum intrinſecus denigratum, perinde ac ſi exuſtum foret. Sed de his ſatis.

Habet hæc et Paulus Aemylius Libro 2. de reb. geſtis Fräcorum.

Epiſto. Adriani Papæ ad Turpinum nihil mutato ſtylo.

Meminit uerò huius beati antiſtis etiam Adrianus Pontifex Romanus in epiſtola, quam ſcripſit Turpino eius ſucceſſori, in qua ſane multum conqueri uidetur de iniuria illi illata, ita enim ſcribit: Tua fraternitas nobis retulit, quia faciente diſcordia inter Francos, archiepiſcopus Rhemenſis, Rigobertus nomine, à ſede contra canones deiectus & expulſus fuit ſine ullo crimine, & ſine ullo epiſcoporum iudicio, & ſine ullo Apoſtolicæ ſedis conſenſu uel interrogatione, ſed ſolummodo ꝙ antea non conſenſit in partẽ illius, qui poſtea partem de illo regno in ſua poteſtate accepit, in qua parte eſt Rhemenſis ciuitas, & donatus atque magis uſurpatus contra Deũ & eius authoritatem fuerit ille epiſcopatus ſimul cũ alio epiſcopatu, & alijs eccleſijs, & ſecularibus poteſtatibus, Miloni cuidam, ſola tonſura clerico, nil ſapiẽti de ordine Eccleſiaſtico, & alij epiſcopatus de ipſa Rhemenſi diœceſi, diuerſo modo erant diuiſi, & aliqui ex magna parte in epiſcopo conſiſtentes, ad alios epiſcopos & metropolitanos epiſcopi & clerici ordinationes aliquando accipientes erant, & refugia indebita habebant, & à ſuis epiſcopis iudicari & diſtringi non ſuſtinebant, & clerici, & ſacerdotes, & monachi, & ſanctimoniales ſine lege Eccleſiaſtica pro uoluntate & licentia uiuebant.

Locus hic obſcurus eſt.

Matt. 10.

Porrò ſanctus Rigobertus nõ immemor illius Dominici præcepti, Si uos perſecuti fuerint in iſta ciuitate, fugite in aliam, ſeceſsit in Vaſconiam, ibique exilium patienter ferens, multas indefeſſus ſanctorum memorias inuiſebat. Inuenit autem illum ibi is, cuius mentio paulò ante facta eſt, Milo Abbas, qui ex Caroli largitione Rhemenſem obtinebat epiſcopatum, dixitque illi, Quid hic agis? Reuertere in Franciam, ubi ſi mihi dederis res proprias, quas illic habes, efficiam apud principem, ut tuum tibi reſtituat epiſcopatum. Cui uir Dei, Si, inquit, dicta factis eris executus, faciã quod petis, atque ita uir ſanctus redijt in Franciam, & in chorte Gremaca, quæ illius erat peculiaris poſſeſſio, degebat. Adijt autem illum Milo, dixitque ei, Trade mihi res, quas pollicitus es, obtinui nanque apud principem, ut reſtituaris ſedi tuæ. At ſanctus pòtiſea, Quas res, inquit, donaui eccleſiæ Chriſti, eas non poſſum illi tollere, & alteri donare.

Cui Milo furibundus reſpondit, Quandoquidem me ſefelliſti, nõ obtinebis ſedem tuam. Mox uerò epiſcopus ita illi ait, De rebus diœceſis fac quod tibi uiſum eſt, tantum quæſo, ut ſanctæ Mariæ altare mihi impetres. Morabatur igitur uir ſanctus in chorte Gremaca diu ſatis, in parcitate, humilitate, uigilijs, orationibus, eleemoſynis, cæteriſque operibus bonis uitam tranſigens, crebroque ciuitatem Rhemenſem ingrediens, in ara beatiſsimæ Mariæ uirginis, ut optarat, Miſſam celebrauit, atque inde reuertens, ibat orationis cauſa ad S. Mauricium, poſt ad S. Theodoricum, ſubinde ad beatum Cyriacum in uilla Culmiſiaco, atque poſtremo ad Gremacam chortem ſe recipiebat. Cumque id pro more faceret, contigit die quodam, ut ad ſanctum Cyriacum ueniret, pro ſe ſuaque Eccleſia, uti conſueuerat, precaturus. Finita autem oratione, locutus eſt cum Vicedomino, qui illic aderat, à quo mox ſuppliciter inuitatus ad prandium, non aſsẽſit, dicens in baſilica S. Petri Miſſæ ſacrum ſibi adhuc eſſe peragendum. Sub his autem colloquijs quædam inops uidua attulit illi Vicedomino anſerem.

Moratur S. Rigobertus in chorte Gremaca.

At ille reſpiciens in ſanctum epiſcopum: Quandò, inquit, non uis nobiſcum prandere, ſaltem anſerem hunc, oro, ut puer tuus ſecum ferat, & domum reuerſus, illum tibi iubeas edendum præparari. Accepit igitur puer anſerem, & aliquandiu geſtauit, ſed interim ſubito ex eius euolauit manibus. Ea res puerum ualde afflixit, ſed mœrentem blande conſolans Epiſcopus, admonuit ob rerum temporalium iacturam non debere hominem Chriſtianum lugere, ſed ſpem ſuam reponere in Deo, qui dat omnibus affluẽter. His dictis, in ſilentio, ut erat ſolitus, hymnos Dauidicos promebat. In itinere enim poſitus, ſemper aut conſerre aliquid, aut cantare de Deo ſolebat. Itaque poſt trium horarum ſpatia anſer ſponte redijt, ſed eum uir magnæ ſimplicitatis & pietatis non paſſus eſt occidi, quandiu uiuere potuit. Exegit autem ſanctus epiſcopus illo in loco annos non paucos, apoſtolicis clarus actionibus, multiſq; pollens uirtutibus, atque tandẽ conſummata ſtrenuè huius uitæ militia, plenus dierũ migrauit ad patriam claritatis æternæ pridie Nonas Ianuarij, anno Dominicæ incarnationis plus minus ſeptingenteſimo ſeptuageſimotertio, Indictione octaua, eſtque honorifice ſepulturæ mandatus à ſacerdotibus & cæteris in eccleſia ſancti Petri apoſtoli, quam ipſe à fundamentis extruxerat, conditusque eſt iuxta altare à parte illius dextra. Claruit autem poſt obitum multis miraculis in teſtimonium eximiæ ſanctitatis, ſed hominum incuria non ſunt literis mandata. Erat apud eius loci presbyterum puer quidam ſcholaſticus, qui irreuerenter & diſſolute ſuper tumulum eius ſubſiliens, mox acripedis dolore cruciari cœpit, ac ſi ſpinæ aculeis atrociter pungeretur. Itaque claudus effectus, illo pede nuſquam poſteà ingredi potuit. Quo uiſo, presbyter & eius loci indigenæ cancellos ibi appoſuerunt, ne quis temere accedens, ſimilia pateretur. In illa autem baſilica nocturnis horis tantæ ſuauitatis uoces ſæpius ſunt auditæ, ut non niſi angelicæ putarentur. Lux quoque medijs noctibus tantæ claritatis illic emicuit, ut ſolis ſplendorem uiciſſe uideretur, quæ etiam immenſo iubare ſuo ſacerdotis cuiuſdam, qui etiamnum illic degit, domicilium baſilicæ muro inhærens, adeo penetrauit, ut ingens timor ac tremor illum occuparet. Porrò Hincmarus, qui ab illo quintus fuit Rhemorum epiſcopus, decimoctauo Calendas Iulij tranſtulit ſacras eius reliquias ad monaſterium

S. Rigobertus moritur.

rium S. Theodorici, nbi multa ſunt patrata miracula, qnæ ſtudio breuitatis prǽterimus. Per illum ſanè quicquid cum fide & religioſo animi affectu petitur, obtioetur, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui uiuit & tegnat in ſecula ſeculorum.

VITA BEATAE APOLLINARIS Virginis, Authore Simeone Metaphraſte.

Ianu. 5.

IMperante inprimis pio Imperatore Anthemio, Imperatoris filio, qui habuit duas filias: ex quibus una habebat ſpiritum immundum, altera autem ab ioeunte ætate uacabat eccleſijs, ieiunijs & orationibus. Erat uerò eius nomen Apollinaris. Cùm ea autem eſſet ætatis lægitimæ, quærebant eius parentes eam marito coniungere. ea uerò nolebat.

Ecce quomodo etiã antiqua moniales regulas habebant.

Dicit uerò quodam die ſuis parentibus: Cuplo ire in monaſterium, & audite ſanctas ſcripturas, & uidere regulam monaſticam. Ei autem dicunt parentes: Volumus te marito coniungere. Ea uerò dicit eis: Nolo coniungi marito, ſed ſpero fore, ut quomodo Deus ſanctas ſuas uirgines cuſtodijt impollutas me quoque in ſuo timore cuſtodiat impollntam. Nouum autem & admirabile uidebatur parentibus, quòd cum eſſet id ætatis, talia diceret, Deum deſiderana. Rutſus eos rogabat, ut nnam adducerent monacham, ut eam docerer pſalterium & legere.

Imperatot autem non parua affectus eſt moleſtia, quòd eam uellet iungere matrimonio. Cum ea autem perſiſteret, & arrhas oollet accipere, ei dicunt eius parentes, Qnid uis filia? Ea uerò dicit eis, Rogo uos, ut me ad Deum adducatis, ut meæ uirginitatis mercedem accipiatis. Illi autem cum uidiſſent eius mentẽ eſſe adeo firmã & immobilẽ, & à Deo adeò fuiſſe amatam, dicunt ei, Speramus filia, fore ut fiar Dei uoluntas. Paucis uerò poſt diebus adduxerunt ad eam monachas, quæ eam docuerunt pſalterium & legere ſcripturas.

Ecce peregrinationem ad loca ſancta Hieruſalẽ orãdi et ad orandi gratia.

Quodam autem die cum uterque conſiderent, ea dicit parentibus, Rogo uos, ut me dimittatis io loca ſancta, ut orem & adorem ſanctam reſurrectionem & crucem uenerabilem. Illi uerò non habebant propoſitum dimittendi eam, quoniam eam magis amabant, quàm ſororem eius, quæ uexabatur. Cùm autẽ ioteriecto aliquo ſpatio temporis, ea eis eſſe moleſta, iuſſit Imperator, ut ad eam deferrentur pueri & ancillæ, & aurum & argentum, & ei dicunt, Accipe filia, & recede, imple uotum tuum. Deus enim uult te ſuam eſſe ſeruum, eaque in nauem impoſita, his pueris cõſequẽtibus, dixerunr ei, Filia, memento noſtri in ſanctis locis. Ea nerò dicit, Quomodo mihi ſatisfeciſtis, uos quoquè in die malo liberabit Dominus. & parẽtibus ualere iuſsis, cœpit oauigare.

Cum autem paucis diebus perueniſſent Aſcalonẽ, paucos dies illic manſerunt propter maris iactationẽ. Ipſa uerò orans in omnibus eccleſiji & monaſterijs, eis quoque exhibebat, quæ erant neceſſaria. Aliquot autem poſt diebus, cuin inueniſſemus comites, uenimus in ſanctam ciuitatem. Cumque in quendam locũ diuertiſſemus propter noſtras ſarcinas, puerosq; & ancillas, qui unà erant, paululum requieuimus. Eis autẽ dixit beata Apollinaris, Agite, adoremus beatam reſorrectionem & uenerandam crucem. Porrò autem eis orantibus, ea orabat pro ſuis parẽtibus. Cœpitquè beneſacere ijs, qui opus habebant. Ibant uerò aſſidue ad monaſteria uirginum perennium, & ad eòs

Adorãt beatam reſurrectionem & uenerandã crucem.

qui uitam agebant mooaſticam, & ſuppeditabat eis, quæ erant neceſſaria.

Quodam autem die dicit uni ex ijs, qui cum ea uerſabantur, Volo uos, ſi Deus uelit, liberate. Hoc autem audito, affecti ſunt moleſtia. Illa itaque dixit eis, Ne ſitis animo anxij. Si Deus enim quid compungit meã humilitatem, præbebo ad uos alendos. Cumque ij accepiſſent eius benedictionem, ei ingentes gratias agebant. Cum nerò receſsiſſent, abijt cum ijs, qui ei remãſerant, ad Iordanẽ, & illic rurſus præbuit ijs qui opus habebant. Cumquè illinc profecti eſſent, rurſus uenioot in ſanctam ciuitatem.

Elapſis autem aliquot diebns, cum ſuam compleſſet orationem, dicit eis, qui unà cum ea eranr, Fratres mei, uolo uos quoquè libetare. Sed nunc eamus Alexandriam uſque, & ſanctum Menam adotemus. Illi neró dixernnt, Vt iubes Domina. Cum deſcendiſſet autem Aſcalonem, diſtribuit in uia ijs, qni opus habebaot, inuentoquè oauigio, quod ibat Alexandriam, eo nanigarunt. Audiuit autem is, qui erar præſes eo tẽpore, & miſit ad eam adorandam. Ea uerò oon paſſa eſt, ſed noctn uenit in prætorium, & adorauit præſidẽ & eius uxotem. Illi uerò ad pedes eins procidunt, dicentes, Quæſumus, Domioa, cnr ſic feciſti? Nos miſimus qui uenirent ad tuos pedes, & tu Domina noſtra ueniſti ad noſtros pedes? Ea uerò dicit eis, Vultis mihi rem gratam facere? Dicunt ei, Certe Domina. Ea uerò dicit eis, Dimittite me, quoniam oolo ire oratum ad ſanctum Menam. Illi autem cum præclaris donis eam dimiſerunt. Ea ueró accipiens, omnia diſtribuit pauperibus.

Cum aurem in ciuitate manſiſſet paucos dies, ibat ubique in monaſteria & aſſidue eis ſuppeditabat. Io eo autem loco, in quo habebat domnm, inuenit unã uetulam, cui præbuit modicam benedictionem, & dixit ei, Accipe ſoror, & abi in eccleſiam, & eme mihi unum lebetonarium monaſticum, & ſimiliter humeralẽ, & cucullam, & accipe etiam cingulum. Abiens uerò uetula, ei hac in re inſernit. Cum ea autem attuliſſet, ei precata eſt, dicens, Deus te adiuuet Mamma. Cumquè accepiſſet, occultauit propter pueros. Quando autem uoluit egredi ad ſanctum Menam, ijs omnibus manumiſsis, dedit eis id quod erat ad uictum neceſſarium, & eos dimiſit. Illi uerò ei benè precati, receſſerunt.

Veſtes moſtica.

Cum antem ſecum accepiſſet ennuchum unum, & unum ſenem, naui uenit in Lemnam. Cumquè perueniſſent ad ædes Philoxemi, didicit is qui erat illic Paramonarius, ueoitquè cum magno apparatu, dicitque ei procidens, Domina mea, ubi iubes me manere donec aſcenderis, & ruam feceris otationem? Ipſa uero eum rogauit cum ſacramento, ot oihil ad ſe afferretur. Dicit autem ei, Fac officium charitatis. Affer ad me quatuot animalia, ut aſcendens adorem ſanctum Menam. Ille autem die ſequenti adduxir animalia. Ea uetó dixit, Crede Domino, eis oon inſidebo, niſi eorũ mercedem dedero. Cumque dediſſet pluſquam dari conſueuiſſet, ualedixit Oeconomo. Ipſe autem receſſit, accepta ab ea benedictione.

Vide quomodo ſanctorum ẽt ſepulcra in ueneratione haberi, antiquus mos fuit.

Cum ea autem aſcendiſſet, fecit ut agaſo etiam alterum animal aſcenderer. Cumque peruenîſſent ad ſanctum Menam, eius uenerabile monimentum adorauere. Andiuit antem Oecooomus, & uenit in cleto ad eam adorandam. Illa nerò ex eo affecta eſt moleſtia. Nolebat enim cognoſci. Oecooomus autem eam rogabat, dicens, Domina, iube in domo mea. Ea uerò dicir ei, Ego uolo onom diem manere in eccleſia, dooec me Deus dimiſerit eò, quò ſum abitura. miſitquè ad eam ſancti beoedictionem. Diſtribuit autem

ijs, qui

ijs,qui opus habebant. Poſt tres uerò dies dicit Oeco
nomo:Fungere officio charitatis. Præbe mihi unam
lecticam,ut abeam & adorem patres Scetis. Is autem
accerſito uno lecticario,dixit ei: In nomine Dei affer
ad me lecticam.Ille uerò dixit:Iuſſiſti.Beata autem ad
ducit ad ſe puerum,qui ei remanſerat, & benedictio-
ne ei data, eum quoquè dimiſit,dicens, Ora pro me.

Cum ſequenti autem die ueniſſet lecticarius,man-
ſit donec fuit ueſpera. Cumquè ualedixiſſet Oecono
mo & puero, aſcendit in lecticam, habẽs intus ueſtes
monachicas, & fecit ut ſecũ aſcenderet eunuchus, an
te autem lecticarius.Cœpitque beata orare,cum eſſet
intus,& à Domino Deo petere auxilium.Circa mediá
autem noctem peruenit ad paludem prope fontem,
qui uſque in hodiernum diem dicitur Fons Apollina
ris.Cumquè lecticæ pallas aperuiſſet, Dei prouiden-
tia inuenit ambos dormientes. Cumque ſe ueſtibus
exuiſſet mundanis,induit ſe monaſticis,dicens: Qui
dediſti principium, ut hunc ſanctum aſſequerer habi
tum,fac me dignam, ut eum ad finem perducam con
gruenter tuæ uoluntati Domine.Cumquè ſe ſignaſſet
deiecit ſe à lectica,& ingreſſa eſt paludem. Deus au-
tem cum uidiſſet eius in ipſum charitatem, effecit ut
quandiu uixit, ad nutrimentum ei palma ſuffecerit.

Nota, aſſequerer hũc ſanctũ habitũ, uidelicet monaſticũ.

Cum autem lecticarius & eunuchus excitati eſſent
& cognouiſſent eam non eſſe in lectica,ualde ſunt ad
mirati.Inuenerunt enim ueſtes,quas ferebat,in lecti-
ca.Redeuntesquè uenerunt ad ſanctum, & Oecono-
mo de ea retulerunt, eius quoquè ueſtes ei oſtenden-
tes.Stupefactusquè in ciuitatem ingreſſus eſt cum le
cticario & eunucho, & exposuerunt Præſidi rem uni
uerſam.Præſes uerò perterritus, ſcribit epiſtolam ad
patrem eius Imperatorem, ſignificans ei omnia con-
ſequenter,miſſis etiam eius ueſtibus. Accepta autem
eius epiſtola & lecta,fleuit amarè. Cum uerò uidiſſet
etiam ueſtes filiæ, magis ſuis caligauit uſceribus, &
cœpit flere cum matre eius,& toto ſenatu. Poſtea au-
tem quieuerunt,Deo agentes gratias. Dixit uerò Im-
perator: Deus qui eam elegiſti, confirma eam in tuo
timore.Cum omnes ergo rurſus fleuiſſent,quidam ex
ijs dixerunt Imperatori: Re uera Domine ea eſt filia
pij Imperatoris,ea eſt filia tuæ potentiæ. Hinc magis
apparuerunt tua bona opera.Cumquè ea dixiſſent &
his plura omnes pro ea orabant.

Nota in tãta uirgine uita auſteritatem.

Cum beata autem multos annos manſiſſet in palu
de,& ſtrenuè decertaſſet aduerſus diabolum, euaſit
eius corpus tanquam pellis teſtudinis. Exeſum enim
fuerat à culicibus.Ipſa autem conſumpta fuerat ab ab
ſtinentia,& à regula quam ſeipſam docuerat. Quan-
do uerò Dominus Chriſtus uoluit eam facere dignã
corona ſanctorum patrum, fecit ut ea egrederetur è
palude.Ignorabatur autem ab omnibus,eam eſſe fœ-
minam,ſed putabatur eunuchus. Apparuit uerò ei in
ſomnis,qui dicebat: Si quis te interrogauerit,quomo
do uoceris,dic,Dorotheus. Cum eſſet autem mane,
occurrit ei ſanctus Macarius,& dicit ei: Benedic pa-
ter.Illi autem,data ſibi inuicem charitate,ambulabãt
in ſolitudine. Interrogauit uerò Dorotheus, dicens:
Pater,quis es?Ille autem dixit: Ego ſum Macarius. Is
uerò dixit,Fungere officio charitatis.Sine me habita
re cum fratribus. Præbuit autem ei quoquè cellam
protinus. Totum ergo diem & noctem intenſe offere
bat Deo ſupplicationes. Cœpit autem eam tentare
diabolus nocturnis uiſionibus. Beata uerò illa uehe-
menter aduerſus eum decertabat,ne declararet ſe eſſe
mulierem.Se autem ſupra modum exercebat, neque
eccleſiam relinquebat, nec regulam, noctu diuquè
Deum orans.

Vide cõtinuas ſancta orationes.

Quodam autem die Abbas Macarius uenit in eius
cellam, & dicit ei:Fungere officio charitatis, bone
frater,emitte nobis preces.Illa uerò dicit:Pater, ego
à te uolo benedici.Cumque feciſſent preces, ſederũt.
Eam autem rogauit Abbas Macarius,dicens: Dic mi-
hi frater,undenam uenis,& quod eſt tibi nomen?Illa
uerò dixit,Vocor Dorotheus,& cum audijſſem de sã
ctis,qui hic ſunt,Patribus,uolui unà cum eis habita-
re,ſi ſim dignus.Dicit autem ei rurſum ſenex,Quod-
nam opus facis?Ea uerò dicit, Faciam, ſi quid me iu-
bes.Is autem oſtendit ei,ut faceret catenam. Deus ue
rò uolens oſtendere eius animi fortitudinem,non de-
clarauit Abbati Macario eam eſſe fœminam, ſed is
tanquàm uirum eunuchum eam eſſe putabat. Multas
autem curationes Deus per eam peregit.

Proceſſu autem temporis dæmon,qui eſt bonis in-
feſtus,aggreditur eius ſororem, quæ uexabatur à dæ-
mone,erat autem cum Imperatoribus. Cœpitquè eã
dæmon lacerare & dicere: Niſi me acceperitis, & tule
ritis in ſolitudinem,ex ea non egrediar.Volebat uerò
dæmon eius ſororem conuincere, quòd eſſet fœmina
Deus uerò obſtruxit dæmonem,ne de ea diceret.Puel
lam autem ualde urgebat dæmon, ut iret in ſolitudi-
nem. Quidam uerò ex proceribus conſulunt Impera-
tori,ut eam mittat. Tunc Imperator dimiſit eam cum
magno comitatu ad patres in ſolitudinem. Cumquè
ij ueniſſent in Scetim, nouit ſanctus Macarius, pro-
pter quamnam cauſam adſint in illo loco, eiſque pro
greſſus obuiam,excepit eos,& dixit: Quid huc acce-
ditis,ò filij? Illi uerò dixerunt: Noſter inprimis pius
Imperator Anthemius miſit filiam ſuam, ut per Deũ
curetur & preces ueſtras. Cum eam autem accepiſſet
à cubiculario,deduxit eam ad Abbatem Dorotheũ,
& dicit ei:Fungere officio charitatis:Quoniam eſt fi-
lia Imperatoris,& opus habet patrum precibus & ue
ſtris.Ora pro ea,ut curetur.Hæc eſt enim merces tua.

Hæc autem cum audijſſet, cœpit flere,& dicere,
Quiſnam ego ſum peccator, quòd de me talem conce
piſtis opinionem?flexisquè genibus,dicebat,Conce-
de mihi pater, ut mea peccata defleam, nam multa
ſunt.Ego enim ſũ imbecillus, planequè rudis & igna
rus ad hanc rem. Dicit ei Abbas Macarius, An non
ſunt etiam alij patres, qui per Deum ſigna faciunt?
Sed tamen hæc te manſit merces. Illa uerò dicit,Fiat
Dei uoluntas,& mota pœnitentia,eam accepit in cel
lam,& nouit eam eſſe ſororem, flensquè conquieuit.
Eam autem amplexa,dixit, Benè ueniſti ſoror. Dei
uerò opere fuit os obſtructum dæmoni, ne argueret
ancillam Dei, quód eſſet fœmina. Cum autem dæ-
mon eam diu affligeret,per preces eum domuit.

Ecce oratio cũ manuũ in cœlum extenſione & lachrymis, & eius exauditio.

Quodam autem die dæmon cœpit eam affligere.
Illa uerò exurgens, manus ſuas extendit in cœlum,
& flens Deo ſupplicauit pro ſua ſorore. Tunc clamãs
dæmon,dixit magna uoce,O,ui pulſus à te egredior.
Eaquè proſtrata,eſt egreſſus.Cum eam autem accepiſ
ſet,fert ſanam in eccleſiam ad patrum pedes, dicens,
Ignoſcite mihi,quod inter uos peccarim. Illi autem
data pace,uocarunt homines Imperatoris,& eis tra-
diderunt ſanam Imperatoris filiam. Qui adoratis
omnibus patribus, profecti ſunt ad Imperatorem.
Fuitquè magnum gaudium in ciuitate propter filiam
Imperatoris, Deumquè glorificarunt, uidentes ma-
gnam puellæ modeſtiam. Beatus autem Dorotheus
ſe magis humiliauit, ſupra modum exercens. Fuit-
què perfectus ſignifer.

Diabolus autem rurſus ſubit filiam Imperatoris,
& facit ut prægnans appareat. Cœpitquè Imperator
affici magno dolore,& eam interrogauit, dicens, Ex
quo es prægnans? Ea uerò illic nihil aliud reſpondit,
niſi hoc ſolum, Neſcio,undenam hoc mihi acciderit.
Imperator uerò eam magis examinabat. Tunc ei ſa-
tanas hanc ſuggerit cogitationem, quòd monachus,
qui

qui eam circunducebat, ipſe eam prægnantem reddiderit. Tunc magna ira repletus Imperator, miſit ad perdendum eum locum. Cum autem principes quam celerrimè abijſſent in Scetim, quærunt intelligere ea quæ illic fiebant, dicentes: Date nobis monachum, qui prægnantem reddidit filiam Imperatoris. Dei uerò ſanctus Dorotheus his uerbis auditis, in medium proceſsit, dicens: Ego ſum. Afflicti ſunt autem ſancti patres, & dixerunt: Nos quoque tecum ibimus. Ea uerò dixit eis: Domini mei, ſolummodo orare pro me. ſperoque in Deo & in ueſtris precibus, fore ut cito uos adorem, & abeuntes in eccleſiã, uenerunt cum toto conuentu fratrum, factisqúe precibus ſimul egreſſi ſunt, deducentes Abbatem Dorotheum. Sciebat enim Abbas Macarius, in illo nil eſſe mali.

Cumqúe ij perueniſſent ad Imperatorem, procidit ad eius pedes Abbas Dorotheus, dicens: Rogo tuam pietatem, ut eum ſilentio audiat de tua filia. Eamus ſeorſum, & ego uobis narrabo omnia. Non eſt enim ei allatum uitium, nec habet quidquam mali, abſit. Poſtquàm autem iuerunt ſeorſum ipſa & parentes eius, dixit eis: Per Dominum promittite mihi, quòd ſi cognoueritis ueritatem, dimittetis me in locum meum. Quod cum ei promiſiſſent Imperator & eius uxor, dixit eis: Qui poſt Deum ſanam fecit filiam ueſtram, eſt mea humilitas per patrum preces. Illi uerò his auditis obſtupefacti, manſere muti & attoniti. Eis autem dixit: Ego uos de hac re faciam certiores. & aperto collo ſui colobij, oſtendit ſuas mammas, & dixit: Pater, ego ſum tua filia Apollinaris. Quod cum audijſſent eius parentes, obſtupuerunt, & multæ fuſæ ſunt in illo die lachrymæ. Adduxerunt autem ſuam ſororem, & dixerunt ei: Noſtine hunc? Illa uerò reſpondens, dixit: Re uera hic eſt ille eunuchus, qui poſt Deum me ſanauit, & procidens ad eius pedes, rogauit eum de ſuo utero. Qui cum eam erexiſſet, & eius utero manus impoſuiſſet, eam ſanam reddidit. Cum hoc autem uidiſſent, admirati ſunt, & Deum glorificauerunt. Dixerunt itaque: Verè hæc eſt filia noſtra Apollinaris. Fuit autem fletus cum gaudio in aula Imperatoris.

Cum autem paucos dies uerſata eſſet apud parentes, omnia eis narrauit. Quæ cum audijſſent, Deum laudarunt. Rogarunt uerò eam, ut cum eis maneret, ſed non tunc perſuaſerunt. Propterea autem quòd ei promiſerant, eam cum multis lachrymis emiſerunt. Rogauit autem parentes ſuos, ut pro ſe orarent. Illi uerò ei dicũt: Deus, cui fuiſti deſpõſata, ipſe perficiet tecum miſericordiam. Memento autem noſtri, filia, in ſanctis tuis precibus. Quam cum amplexi eſſent, ipſam dimiſerunt. Voluerunt autem ei dare pecuniam ad uſus patrum, ſed eas non accepit, dicens; Patres mei non habent opus pecunijs huius mundi, ne à bonis excidamus cœleſtibus. Factisqúe precibus, dimiſerunt ſuam filiam lætantem & exultantem. Cum ea autem ueniſſet in Scetim, ſuſceperunt eam fratres & patres, & Deum laudauerunt, quòd redijſſet frater eorum ſanus, & diem feſtum ei fecerunt.

Non uult recipere pecuniã

Antiqua ſemper fuit conſuetudo lauandi corpora defunctorum ſtatim poſt mortem.

Paucis autem poſt diebus, quando cognouit ſe eſſe è mundo exituram, dicit Abbati Macario: Fac officiũ charitatis. Si contigerit me è uita excedere, ne me cõponant monachi. Is uerò dicit ei: Quomodo poteſt hoc fieri? Ea autem conſummata, uenerunt ſancti patres, ut ſanctum eius corpus lauarent. Viderunt autẽ eam eſſe ſexu fœminam, & exclamarunt, dicentes: Gloria tibi Chriſte, qui multos habes ſanctos occultos. Admiratus eſt autem Abbas Macarius, quòd hoc ſibi non fuiſſet reuelatum. una uerò nocte uidet uiſionẽ, quæ ei dicit: Ne angaris propterea. Oportet enim te coronari cum ſanctis patribus, qui ſunt à ſeculo. Tũc ei narrauit uitam & nomen beatæ. Allatiſquè ſanctis eius reliquijs, ea poſuerunt ad Orientem ſanctæ Eccleſiæ, in antro Abbatis Macarij cum gaudio & gloria uſque in hodiernum diem, per Deum, & ſanctos patres & poſt ſanctæ dormitionem peraguntur curationes, gratia & clementia Deomini noſtri Ieſu Chriſti. Cui gloria & potentia in ſecula, Amen.

Nota quòd appellat ſanctas reliquias, non autẽ cadauer, aut oſſa mortua ut faciũt hæretici.

VITA BEATI SIMEONIS SERui Dei, per Theodoretum Epiſcopum Cyrenſem Scripta, Alberico Longo Interprete.

Habetur in lib. qui Philoteus dicitur cap. 26.

5. Ianu.

SImeonem uirum illuſtrem, ac maximum terrarum orbis miraculum, nouere quidẽ omnes, & qui Romano imperio ſubiecti ſunt, & Perſæ, & Indi, & Medi, & Aethiopes, & ad Scythas etiam Nomadas huius geſtorum fama aduolauit. Ego uerò, quanuis omnes ferè homines eius actionum teſtes habeam, illarum tamen narrationem aggredi pertimeſco: ne, quoniam ſupra humanam naturã ſunt, omnemquè fidẽ excedunt, ſabuloſa & ab omni prorſus ueritate semota poſteris eſſe uideantur. Homines enim ea, quæ de alijs dicuntur, natura ſua metiri conſueuerunt: & quæ ſibi quiſque facilia factu putat, æquo animo accipit: ſupra ea, ueluti ficta pro falſis ducit. Sed quoniam id illis tantum, qui diuinarum rerum imperiti ſunt, accidit: periti uerò, pijquè homines multi ſunt, qui quidem, ſpiritus ſancti gratia ſuadente, tantum aberit ut non credant, ut etiam maximam fidem præſtent: omnia eius geſta audacter, alacriterquè percurram, illinc autem initium faciam, unde uir hic ſanctus uocatus eſt.

Oppidum quoddam intrà noſtros Cilicumquè fines ſitum eſt, quod incolæ Siſan appellant. Hinc oriũdus Simeones, ouium gregibus paſcendis primum à parentibus præfectus eſt, ut in hac re etiam uiris magnis æquari poſſet, nempè Iacob patriarchæ, Ioſepho uirò prudẽti, Moſi legiſlatori, Dauidi regi & Prophetæ, ac omnibus demum ſanctiſsimis illius claſsis uiris. Cum autem multa ui niuium oues in ſtabulis manere cogerentur, exiguum illud ocium nactus, ad ſacrum templum unà cum parentibus, ut ipſemet mihi narrauit, profectus eſt, ubi cum euangelicam uocẽ accepiſſet, quæ flentes ac lugentes, beatos, ridentes uerò, miſeros eſſe dicebat, quæquè illos fortunatos appellabat, qui mundam animam poſsiderent, adſtantium quendam interrogauit, ecquonam precio poterit ſibi quiſquam hæc omnia comparare? Qui ſane reſpondens, Si monaſticam, inquit, uitam, ſummamquè philoſophiam ſectatus fuerit. Quare accepto ueibi Dei ſemine, atque in intimis pectoris penetralibus repoſito, in propinquum ſanctorum martyrum templũ ſe contulit, ubi proſtratus humi, eum qui omnes uult ſaluos fieri, rogabat, ut ſibi rectum pietatis iter oſtenderet. ubi cum hoc pacto diu moraretur, ſomno oppreſſus eſt, mox uiſione quadam ita ſe affectum dicebat, ut fundamenta quædam effodere uideretur.

Simeonis Stylitæ patria.

Mat. 5
Luc. 6.

Videt uiſionem.

Dum hæc agerem, inquit, uocem adſtantis cuiuſdã audio, altius effodi opus eſſe dicentis. Cuius ego imperio obſecutus, inſto operi, re tandem, ut mihi uidebatur, peracta, me ad ocium referebã, cum rurſus ille mihi adhuc effodiendum eſſe dicit. Cum hæc ter aut quater fieri imperaſſet, ſatis, inquit, nũc autem ſi ædificium perfici cupis, indeſeſſe tibi laborandum eſt, nã abſque aſsiduo labore fieri quicquã non poteſt. Quod

ſane

ſanè uaticinium uerum fuiſſe res ipſa indicat: quæ enim deinceps ab eo geſta ſunt, naturam omnem excedunt. Nam cum illinc ſurrexiſſet, confeſtim in propinqnum monacborum cœtum ſe contulit. ubi biennio commoratus, ſummamque apud eos uirtutem aſſecutus, Teledam, de qua ſuprà mentionem fecimus, profectus eſt: apud quam magni diuinique uiri Ammiannus & Euſebius gymnaſticam palæſtram inſtituerant. Sed non in hanc beatus Simeones, uerum in aliã quæ ab hac ipſa ducebat originem, ſe contulit. Euſebonas enim & Abibio, Euſebij diſcipuli, ſcholam hãc conſtruxerant. nam moribus & uita cõcordes, unamque animam duobus corporibus præ ſe ferentes, multos imitatores habuere. Et cum ex hac uita non ſine maxima gloria migraſſent, Heliodorus uir ſanè egregius, gregis illius dux creatus eſt: qui ſanè cum quinque & ſexaginta annos uixiſſet, duos & ſexaginta in monaſterio degit: quoniam triennio poſt natalem diẽ omnium rerum quæ in uita aguntur expers, ſemetipſum incluſerat. Dicebat hic, ſe neque porcos, neque gallos, neque aliud huiuſmodi uidiſſe unquàm. Hunc ego ſæpius uidi, eiuſque morum ſimplicitatem animique integritatem ſum admiratus.

Fit monachus.

Heliodorus puer trium annorum monaſterium petit.

Ad hũc igitur profectus magnanimus hic pietatis athleta, decem annos apud eum commoratus eſt: ubi cum octoginta ſocios haberet, omnes ſuperauit. Cũ enim alij binis quibuſq; diebus cibum ſumerent, hic certè totam hebdomadam ieiunus, idque inuitis monaſterij præfectis, modumq; omnem excedere dicentibus, peragebat. Audiui plerunque gregis illius ducem narrantem, quòd aſperrimo fune, ex palmarum folijs contexto, nudos lumbos cingebat, atque ita cõſtringebat, ut omnem illam corporis partem, quam premebat dilaceraret, aſsiduusque cruor manaret ab ulcere. Quem cum quidam uidiſſet, undenam ille cruor eſſet, rogauit. quo nil reſpondente, manibus uiolenter illatis cauſam edidicit: quam cum præfectus ẽt accepiſſet, confeſtim & iurgijs, & precibus ſæuitiam illam accuſans, fecit quidem, ut uinculum illud deponeret: uerum ut ulceri remedium aliquod adhiberet, perſuadere non potuit. Quare cum hæc aliaque huiuſmodi in ſeipſum admittere illum uiderent, iuſſerunt ut ab eorum palæſtra excederet, uerebantur enim, ne corpore imbecillibus, huiuſmodi rem imitari nolentibus, mali alicuius cauſa eſſet. Ille diu per montis ſolitudines uagatus, foſſam quandam non admodum profundam, nec aquas habentem inuenit, in quam ſemetipſum conijciens, Deo pſallebat. Poſt quinque uerò dies gregis illius duces dimiſiſſe illum pœnituit, quare miſsis duobus ex fratribus, inuenire illum ac reducere iuſſerunt. Illi totum montem peruagati, in paſtores quoſdam incidunt: Quos cum datis ſignis de illo interrogaſſent, oſtenſa à paſtoribus foſſa, cõfeſtim multis clamoribus funem afferunt, illumque non abſque magnis laboribus extrahunt illinc, nõ enim aſcẽſus æque facilis eſt, atque deſcenſus.

Tota hebdomada manet ieiunus.

Ob nimiũ uitæ rigorem dimittitur è monaſterio.

Reductus itaque, parumque apud illos commoratus, in oppidum Telaniſum proficiſcitur, quod ſane montis uertici, ubi nunc ſitum eſt, ſubiacebat. Vbi cũ anguſtam admodum domunculam inueniſſet, totum triennium in ea incluſus permanſit, & cum uirtutis opes augere ſemper contenderet, Moſis & Eliæ diuinorum uirorum exemplo, quadraginta dies ieiunare decreuit. Quare Baſſum, qui ea tempeſtate oppidorũ presbyteris præfectus, multa loca circuibat, rogat, ut nulla re intra domunculam relicta, fores ipſas cæmentis obſtrueret. Qui rei difficultate propoſita, ab huiuſmodi incepto deterrebat, uiolẽtamque ſibi mortem conſciſcere quenquam, non eſſe uirtutem, ſed uitium & primum & maximum, admonebat. His acceptis uir Dei, Depone, inquit, ò pater hic decem panes & aquæ lagenam. nam ſi corpus cibi indigens ſenſero ſumam illum. Rectè, inquit ille. Mox pane & aqua depoſita, fores obſtruxit, ut iuſſerat. Poſt quadraginta dies reuerſus Baſſus, dirutis foribus ingreditur, panũque numerum & aquæ lagenam ita, ut reliquerat certè, at illum exanimem atque mutum & immobilem inuenit. Quare accepta ſpongia labra illius primum madefacit, mox diuinorum myſteriorum ſymbola impoſuit, quibus ille refectus, ſurrexit, ac cibi aliquantulum ſumpſit, lactucas ſcilicet, cicoria, aliaque huiuſmodi, quas dentibus non admodum confectas, dimittebat in ſtomachum. Quam rem admiratus Baſſus, in proprium gregem ſe recepit, magnumque hoc miraculum ſuis enarrauit, quos pluſquàm ducentos habebat: illos tamen neque iumentum, neque molas poſſidere, neque allatas pecunias accipere, neque monaſterij foribus aut ad res neceſſarias parandas, aut ad amicos inuiſendos egredi, ſed intus manere, & id tantum, quod ſpiritus ſancti gratia ſibi miſſum fuiſſet, accipere uolebat. Quas ſane leges uſque ad hanc tempeſtatem eius ſectatores obſeruant, & quamuis eorum numerus iam auctus ſit, illis tamen minimè derogãt.

Reuocatur ad monaſterium.

Ieiunat ſanctus totos 40. dies

Vide ẽt tũ tẽporis perpetuam monachorum clauſuram.

Nunc ad magnum Simeonem reuertor. Ab illa igitur uſque ad hanc tempeſtatem, octo & uiginti anni prçteriere, quorum unoquoque quadraginta dies ieiunus peregerat. Verum & tempus, & imbecillitas bonam laborum partem diminuere. Primis enim temporibus ſtans pſallere conſueuerat, mox cum propter inediam attenuatum corpus ſtare amplius non poſſet diuinum officium ſedens celebrabat, deinde abſumpto penitus, extinctoque corporis robore, humi ſemimortuus iacebat. Cũ uerò ſupra columnam eſſet, deſcendere quidem nolebat, ſed, ut ſtare poſſet, aliam machinatus eſt artem. nam trabe columnæ alligata, illi, funibus annexus, quadraginta dies exegit, tandem fauente ſpiritus ſancti gratia, ne trabis quidem uſus eſt adminiculo, ſed ſuis fretus uiribus, quadraginta dies ieiunus ſtetit.

Quotãnis ieiunat dies 40.

Triennio igitur, ut dicebam, in domuncula illa cõmoratus, poſtremo diuulgatum hunc uerticem aſcendit, ibique ſepto quodam conſtructo, parataque catena quadam ferea uiginti cubitorum longitudinis, alterum eius caput lapidi cuidam maximo affixit, alterum uerò dextro pedi adnexuit ita, ut ne uolẽs quidem extra fines illos abire poſſet, ſed intra illos permanẽs, cœlũ & q̃ ſupra cœlũ ſunt, aſsidue contẽplari cogeret. Ferrea.n. uincula mẽtẽ ipſam, q̃n officio ſuo fungeretur, prohibere nequibãt. Cum uerò Meletius qui tunc Antiochenæ regioni præfectus erat, uir ſane magna ſapientia præditus, ſuperuacaneum eſſe ferrum illud dixiſſet, rationalia ſiquidem mentis uincula corpus ipſum optimè cohibere poterant, eius admonitionibus obſecutus, fabrum uocari, ac uincula illa diſſolui iuſsit. Et quoniam pellis quædam hirſuta tibiæ alligata erat, ne ferri rigor illam mordere poſſet, ſoluto uinculo, ipſam etiam pellem diſcerpi ac proijci opus fuit. In qua pluſquàm uiginti cimices, qui in ea nidificauerant, inueniſſe dicebant, nec Magnus Meletius negabat.

Meletius epiſcopus Antiochenus.

Hæc ſane inſerui, ut ex hac etiam re magnam uiri patientiam oſtenderem, cum enim pellem ipſam manibus confricare, & illos conficere poſſet, eorum tamen morſus ferre malebat, nẽpe, ut ex paruis ad maiora certamina aſſuefieret. Cum igitur fama eius regiones illas peruagaretur, omnes ad illum undique confluebant, non uicini tantum, ſed qui maxime diſtabãt alijque languida corpora adferebant, alij ægrotis ſalutem petebant, alij uerò patres fieri rogabant, & quòd à natura accipere beneficium nequibant, eius precibus

Multi ad S. Simeonẽ confluunt.

bus poſſe ſe impetrare credebant, quibus ſanè rebus impetratis, mox ſe domum alacres recipiebãt: ubi acceptos fructus oſtendentes, multo plures ad uirum ſanctum dimittebant. Quare hominum pelagus undiquè aduentantiũ, & more fluminũ confluentiũ apud illum uidere eſt, non ſolum noſtrates tãtum, ſed & Iſmaelitæ, & Perſæ, & horũ finitimi Armenij, & Hiberi, & Homeritæ, & interiores etiam populi conueniunt. multi etiam illorum, qui ultimam Heſperiam incolunt; uidelicet Hiſpani, Britanni, & Galli, qui in medio horum ſunt: nam de Italia dicere ſuperuacaneũ eſt. Ita enim uirum hunc celebrem apud Romanos eſſe dicunt, ut pro omnibus officinarum ueſtibulis paruulæ huius imagines collocatæ ſint, quippe ſui cuſtodiam ac tutelam in illis eſſe credunt.

Ecce uſũ imaginum, huius ſerui Dei tẽpore.

Cum autem immenſa hominum multitudo ad illum conflueret, omneſque tangere illum, & benedictionem accipere contenderent, ut uanum illum honorem aſsiduamque moleſtiam effugeret, ſuper colũna illa ſtare decreuit. Quæ ſanè primum ſex, mox duodecim, deinde uiginti, nunc demum ſex & triginta cubitorum longitudinis eſt. Quod ſanè, meo iudicio, non abſque diuina prouidentia factum eſt. Quamobrem eos, qui facta aliorum carpere delectantur, rogo, ut linguam compeſcant, & deſinant maledicere, animaduertantque potius, quòd ſæpe Dominus, ut ſegniores ad uirtutem excitaret, huiuſmodi technas excogitauit. Nam & Eſaiam nudum, & Hieremiam zona lumbos præcinctum incredulis uaticinari, interdum etiam uectes ligneos ac ferreos ceruici imponere iuſsit. Oſeæ etiam meretricem uxorem ducere, eandemque malam & adulteram diligere uoluit. Ezechielem quoque in latus dexterum, quadraginta: in ſiniſtrum uerò, centum & quinquaginta dies recumbere, rurſus carceris murum pertundere, ac fugere, & cum fugiſſet, reuerti, ac ſeipſum in ſeruitutem tradere, iterum autem enſem acuere, eodemque acuto caput radere, crineſquè quadrifariam hinc & hinc incidere præcepit, Et, ne cuncta percurram, hæc certe omnia rerum omnium creatoris imperio facta ſunt, ut eos, qui neque legibus obtemperabant, neque prophetas audire ſolebant, hoc nouo ſpectaculo ad eorum uerba audienda cogeret. Quis enim non perterrefiat, ſi uirum ſanctum ac diuinum nudum incedentem uideat? Quis autem eius rei cauſam ſcire non optet? Quis non percontetur, quamobrem propheta meretricem uxorem habere ſuſtineat? Quemadmodum igitur rerum omnium Dominus ad communem multorum utilitatem unumquodque eorum fieri iuſſit, ſic etiam ut deſides populos ad ſalutem excitaret atque alliceret, nouum hoc ſpectaculi genus edidit, ut homines illius nouitate mori conuenirent, ac proinde uerbum Dei audirent, & ſalui fierent. Et quemadmodum illi, qui in homines imperium habẽt, per aliquod temporis ſpatium nouas aliquas numiſmatibus imagines ſculpunt, leonum uidelicet, aut ſtellarum, aut angelorum, ut aurum illud nouo impreſſum charactere, precioſius eſſe oſtendant, ſic etiam ille rerum omnium imperator hoc uitę genus, quaſi nouum characterem proponens, omnium non fidelium tantum, ſed infidelium etiam linguas, ad illius laudes decantãdas excitat & inflammat.

Stat in columna.

Eſ. 20. Ier. 13. & 28. Oſea 3. Eze. 4. Ez. 14 Eze. 5.

Quòd autem hoc uerum ſit, non uerba, ſed res ipſa indicat, Infinitum enim Iſmaelitarum numerum, in impietatis tenebris errantem, ſtans ille ſuper colũnam illuminauit. Illuſtris enim lucerna hæc tanquàm ſuper candelabrum poſita, ut ſol quidam in omnes orbis partes radios emittit. Videre itaque eſt, Hiberos, Armenos, ac Perſas ad illum confluentes, baptizari. Iſmaelitæ uerò turmatim ueniunt, patriumquè deteſtantes errorem & idola, uiri ſancti commercio, à rebus Venereis, quarum cauſa ſe in idolorum ſeruitutẽ redegerant, abſtinent, legibusquè à ſacro illo ore acceptis, patrijsquè ritibus abdicatis, non aſinorũ agreſtium, camelorumquè carnibus ueſcuntur amplius, ſed diuinis myſterijs fruuntur.

Simeon multis adfert uerum lumen.

Horum ſpectator ego ipſe fui ſanè, & patriam impietatem deteſtantes, euangelicamquè doctrinã probantes audiui, nec ſine maximo meo periculo. nam cũ uir ſanctus iuſsiſſet, ut à me ſacerdotalem benedictionem illis profuturam acciperent, impetum in me barbarico more facientes, alij à fronte, alij à tergo, alij uerò à latere diſtrahebant, alij uerò ſuper alios conſcẽdentes, manuſquè protendentes, uel barbam uellebãt uel ueſtem diſcerpebant, ac me illi profecto necaſſent niſi uir ſanctus alta uoce omnes à me abegiſſet. Tales irriſa illa à multis columna fructus ferebat, talequè diuinitatis lumen in cæcis barbarorum mentibus infundebat.

Illud etiam, quod ab huiuſmodi barbaris factum eſt, addam, Duæ illorum tribus erant, quarum altera uirum ſanctum rogabat, ut eius tribuno ſuam benedictionem mitteret, altera uerò refragabatur, dicebatquè non illi opus eſſe benedictione, qui iniquus eſſet & impius, ſed ſuo potius tribuno, qui uir bonus eſſet ac iuſtus. Cum de ea re diutius contendiſſent, tandem me ſuadente deſiſtere uelle uidebantur. dicebã enim, quòd utriſque benedicturus erat. Illi rurſus inſurgentes, iniquum eſſe aiebant illum benedictione impartiri. alij uerò de altero tantundem dicebant, donec uir ſanctus comminatus utriſquè, caneſquè illos appellans, litem diremit. Hæc adſcripſi, ut ueram illorũ fidem oſtenderem, non enim tanta altercatione inſaniuiſſent, ni magnam uim uiri ſancti benedictionem habere crediddiſſent.

Alias etiam ſtupendum ſanè miraculum uidi, Ingreſſus enim quidã Saracenorum tribunus, rogabat, ut cuidam ex ſuis opem ferret, cuius corporis membra in itinere ſoluta erant. in quem ſanè morbũ apud Callinicum (erat autem hoc præſidium quoddam) incidiſſe dicebat. Vir ſanctus, cum illum in medium afferri iuſsiſſet, imperat, ut Maiorum ſuorum impietatem deteſtetur. Cum his dictis obtemperaſſet, rogatus an patri, & unigenito filio, ac ſpiritui ſancto crederet, ait ſe credere, ſi credis, inquit, ſurge. Qui cum ſurrexiſſet, iuſſit ut tribunum illum, uirum ſanè maxime corpulentum, ſublatum humeris uſque ad tentorium ferret, qui ſubiens onus, confeſtim abſtulit quo iuſſus erat. Quo ſanè miraculo ſpectatores ſtupefacti, Deum laudabant. Hoc autem iuſſerat illi Domini exemplo, qui paralytico, ut grabatum tolleret, imperauerat. Nec aliquis imitationes has tyrannidem eſſe dicat. Ille enim dixit, Qui credit in me, opera quę ego facio, & ipſe faciet. Cui ſanè promiſsioni ſatisfieri ab illo uidimus. quanuis enim nuſquam inueniatur, Domini umbram aliquod feciſſe miraculum, umbra tamen magni Petri, & mortes abegit. & morbos depulit, & dæmones fugauit. Verum non dubium eſt, quin Dominus, qui per ſeruos ſuos huiuſmodi fecit miracula tunc, & nunc etiam per diuum Simeonem Petri cognominem, infinita faciat.

Curat paralyſi diſſolutum.

Mar. 2

Ioã. 14.

Act. 5.

Equidem non ſolum eius miraculorum ſpectator, ſed uaticiniorum etiam auditor fui. Siccitatem enim atque illum ſterilem annum, & quæ poſt eum ſecutæ ſunt, famẽ & peſtem, duobus annis ante prædixerat, cum ſe uirgam, magna minitantem hominibus flagella, uidiſſe dicebat. Alias etiam uermium illorũ, quos bruchos appellant, magnam futuram copiam, non multum tamẽ illaturam detrimenti ſignificauit, eiuſdem enim dexteræ, à qua calamitas proficiſcebatur

Immenſa bruchorum copia.

benignitas

benignitas præſidio nobis futura erat. Poſt triginta dies tanta illorum uis exorta eſt, ut quaſi nubes ſolis radios offuſcaret. Fruges tamen illas, quæ ad iumentorum uictum pertinent, radicitus extirparunt: quæ uerò ad hominum, intactas reliquere. Mihi etiam, quem quidam bello laceſſebat, poſt quindecim dies pacem futuram prædixit: quod ſanè uerum fuiſſe comperij. Alia huiuſmodi multa ſciens prudensq; gratia breuitatis omitto. nam ex his quæ dicta ſunt, ſpiritus ſancti gratia, qua pollebat, ſatis ſuperq; intelligi pōt.

Oleum benedictū à ſācto uiro quanti fecerint Perſæ.

Huius etiam gloria maximè apud Perſarum Regē uiguit. Cum enim legati, qui à nobis ad Regem ipſū profecti erant, de hoc uiro mentionem feciſſent, ſatis humanè, quænam eſſet uita hominis, & qualia miracula, interrogaſſe fertur. Dicitur etiam eius uxor oleū ab eo benedictum petijſſe, ac ueluti precioſiſsimum munus domum reportaſſe. Omnes etiam Regis miniſtri huius fama moti, quamuis multas à ſuis Magis cōtra ipſum ſycophantias accepiſſent, rem tamen diligenter perſcrutati, uirum hunc pluſquàm humanum eſſe dicebant. Cætera uerò Perſarum turba, ad regis miniſtros & cohortes confugiens, pecuniam dabat, ut oleum à uiro ſancto benedictum ſibi impetrarent. Iſmaelitarum etiam Regina, cum ſterilis eſſet, & parere cuperet, uiros quoſdam dignitate præditos miſit per quos matrem ſe fieri rogabat: qua gratia impetrata, accepto Regio puero, ad diuinum ſenem properat ſed quoniam mulieribus aditus præcluſus erat, miſſo ad illum infantulo, ut eius benedictionem acciperet, hæc uerba ſuo nomine ferri ad illum iuſsit: Hic fructus tuus eſt, ego enim multis cum lachrymis tuæ benedictionis ſemen concepi, tu uerò feciſti, ut ſemen illud fructus eſſet: illi enim imbrem diuinæ gratiæ tuis precibus impetraſti.

Eximia eius patiētia.

Sed quouſquè Atlantici maris profunditatem metiri contendo, cum ea, quæ ab illo quotidie geruntur, numerum omnem excedant? Equidem præ cæteris eius animi dotibus, patientia potiſsimum mihi admiranda uidetur. nocte enim ac die ſtans ſpectatur ab omnibus. foribus enim hoc tempore, ac magna murorum parte ſublata, nouo atque admirabili omnium ſpectaculo expoſitus eſt. Modo enim ſtans, modo uerò humi proſtratus, Deum adorat. Multi etiam adſtantium eius inclinationes enumerant: ſemel autē meorum quidam mille ducentis quadragintaquatuor enumeratis defeſſus, tandem numerare amplius deſijt. dū autem inflectitur, frontem pedum tenus applicat. quippe, cum ſemel tantum in hebdomada cibum, & hunc exiguū, capiat. dorſum facile incuruari poteſt.

Semel tantum in hebdomada cibū & hūc exiguū, capit.

Fertur etiam, quòd continue ſtando, pedum eius alter ulcus contraxit, ex quo multa ſanies aſsidue ſcatere uidetur. Verum nihil horum ab inſtituto deterret: ſed æquiſſimo animo fert quæcunque ſibi, & ſponte ſua, & ſe inuito obtingunt. omnia enim inuicta patientia uincit.

**ab Arabene.*

Hoc ſanè ulcus olim oſtendere cuidam coactus eſt hac de cauſa: Venerat quidam * à Rhamene urbe uir ſanè egregius, & ad Chriſti miniſterium aſſumptus: qui cum montis illius uerticem aſcendiſſet, Dic mihi inquit, per illam quæſo ueritatem, quæ humanum genus ad ſe conuertit, es ne homo, an incorporea natura? Quam ſanè interrogationem cum adſtantes moleſte ferrent, iuſſo omnibus ſilentio, Cur me interrogas, ait? Quoniam, inquit, una omnium uoce audio te, quod ſanè proprium hominis eſt, neque comedere, neque dormire: quod ſi uerum eſt, miror certè unde uiuas. Scalam columnæ primum admouere illū, mox aſcendere, ac manibus explorare iubet. Qui dextera per inferiores cilicij partes iniecta, non pedes tantū, ſed moleſtiſsimum ulcus illud palpabat. quo inuento, illius magnitudine ſtupefactus, auditoque quód cibum etiam quandoquè ſumeret, deſcendit illinc, & cum me conueniſſet, omnia narrauit.

Tota nocte ſtat ſublatis in cœlum manibus.

In publicis autem ſolennitatibus aliud patientiæ ſpecimen præ ſe tulit. nam ab occaſu ad ortum ſolis, ſublatis ad cœlum manibus, totam noctem ſtetit, neque ſomno uictus, neque labore defeſſus. Tanta autē rerum geſtarum miraculorumque numero ſplendens adeo modeſtus eſt, ut omnium hominum ſe infimū atque poſtremum exiſtimet. Præter modeſtiam uerò ita facilis, affabilis, & humanus eſt, ut ad cuiuslibet ſiue artificis, ſiue mendici, ſiue ruſtici, interrogata reſpondeat. Doctrinæ etiam munere Dei benignitate donatus eſt: ita ut bis in die turbas hominum docens, aures, eorum, uerborum uenuſtate ſpiritalique ſcientia demulceat pariter ac * referciat: horteturque illos ut cœlum tantum ſpectent, ad illud contendant, terrena deſpiciant, promiſſa regna cœleſtia complectantur, & quæ futura ſunt, ſperent.

** reficiat*

Exercet iudicia, & lites dirimit.

Eſt etiam illum iudicia exercentem æquasque ſententias proferentem uidere: quibus rebus poſt nonā horam operam dat, poſt quam adſtantes primum docet, mox quorundam auditis petitionibus, illis ſubuenit, deinceps lites dirimit. Circa ſolis occaſum recipit ſe ad diuina colloquia. Et licet his alijsquè huiuſmodi negocijs impediatur, eccleſiarum tamen curam nō omittit: ſed modo Græcorum impietatem expugnat, modo Iudæorum debellat audaciam, interdum hæreticorum acies fundit, nunc de negocijs omnibus Regem certiorem facit, nunc magiſtratus ad zelum Dei excitat, illosque hortatur, ut magis quàm paſtores ipſi, de Eccleſia Dei ſoliciti ſint.

Hæc ſcripſi ut omnium uirtutum eius minimam partem oſtenderem. omnia enim, quæ de eo narrantur, quis complectatur unquàm? neque ego me complexurum ſanè ſed paucis tātum enarratis, totius eius ſapientiæ quaſi characterem oſtendere ſum pollicitus. Scribēt autem alij, ut par eſt, his multo plura, & ſi uir hic ſanct⁹ uixerit adhuc, maiora fortaſſe miracula adijcient. Equidem illum, cum commune totius orbis, Chriſtianæquè pietatis ſit ornamentum, proprijs precibus adiutum, in huiuſmodi laboribus perſeuerare, eiusquè uitam euangelicæ legi conſentaneam eſſe & opto, & obſecro.

HACTENVS HABETVR IN Verſione Latina Alberici Longi.

Porrò in Editione Gentiani Herueti ea quæ ſequuntur, adiecta ſunt: incertum, utrum à Theodoreto, an ab alio quopiam.

CVm poſt hæc autē diu uixiſſet, & multis miraculis, & laboribus, ardoreque ſolis, & hyberna glacie, & uehementibus uentorum inſultibus, & humanæ naturæ imbecillitate, ſolus ex omnibus, qui unquàm fuerunt, mãſiſſet inexpugnabilis: poſtquàm eum deinceps oportuit eſſe cum Chriſto, & immenſorum certaminum coronas accipere, quòd homo quidem eſſet, morte confirmauit ijs, qui non credebant: manſit autem etiam poſt mortem immobilis: & in cœlum quidem anima peruenerat, corpus autem ne ſic quidem cadere ſuſtinuit: ſed rectum ſtetit in loco certaminum, tanquàm inuictus athleta, nulla parte membrorum uolens terram tangere. Sic Chriſti athletis manet etiam poſt mortē cum eis ſimul uerſans uictoria. Variorum certè morborum curationes, & miracula, & diuinarum uirtutum operationum, ſicut quando erat ſuperſtes, ita nunc quoque

quoquè fiunt: non ſolum apud loculos ſanctarum reliquiarum, ſed etiam apud ſummæ eius uirtutis & diuturnæ decertationis monimentum: magnam, inquam illam & celebratam columnam huius iuſti & laudibus celebrandi Simeonis: cuius ſanctis interceſsionibus cupio, ut ego adiutus in his ſanctis perſeuerem laboribus, Deumquè precor, qui eſt cõmunis ornatus, eſt ſplendor pietatis & ueræ religionis, ut & mea uita corrigatur, & ad euangelicã uitæ formã dirigatur.

HAEC EX THEODORETO

Deſcripſimus, Quibus nunc ea ſubiecimus in honorẽ tam eximij uiri, quę Euagrius Scholaſticus Epiphanenſis habet Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ lib. 1. cap. 13. & 14.

Lib. 1. Eccl. hiſto. c. 13

Iſdem temporibus, (puta, ſub Theodoſio iuniore Imperatore) floruit inquè magna gloria fuit Simeones, uir & inſignis pietatis, & memorię pcelebris. Hic primus ſtationem in columna inſtituit, domiciliũquè in ea, cuius menſura uix duos continebat cubitos, conſtruxit. Per idẽ tempus Domnus Antiochenum procurauit epiſcopatum, qui ubi uenit ad Simeonem, manſionem & rationem uiuendi admiratus, ea quæ apud illũ ſecretiora erãt, cognoſcere ualde cupiebat. Ambo igitur ſimul ingrediũtur, & puro Chriſti corpore cõſecrato, uitalẽ inter ſe mutuo participãt cõmunionẽ. Iſte Simeones uitã cæleſtiũ poteſtatũ in carne æmulatus, ſe à rebus terrenis abſtrahere laborauit, uim adſerre naturæ, quæ ſolet ſuoptè nutu deorſum ferri, res in ſublimi locatas perſequi, & inter cœlũ & res terreſtres quaſi medius interiectus, cũ Deo colloqui, eũ pariter cũ angelis laudibus extollere, & tũ preces pro hominibus è terra in cœlũ ſubleuans, Deo offerre, tũ miſericordiã Dei de cœlo in terrã deferens, hominibus impertiri. Huius res geſtas literis prodidit, cum alius quidã, qui eũ oculis adſpexiſſet, tum Theodoretus eccleſiæ Cyreſtrenſis epiſcopus eadem diſertè expoſuit, à quo cũ alia, tum hoc, quòd deinceps dicemus, inprimis prætermiſſum eſt, quod quidem inuenimus apud ſanctæ eremi incolãs reſeruatũ, ipſumq; ab illis accepimus. Cũ Simeones iſte, qui in terra angelus, in carne cœleſtis Ieruſalem ciuis fuit, peregrinam hanc uiuẽdi uiã hominibus planè incognitã, inſtitueret, ſancti eremi incolæ mittunt quendam ad illũ, iubentquè ut ab eo ſciſcitaretur, quid hæc noua & inuſitata uitæ ratio ſibi uellet, & quamobrem trita uiuendi uia, & ſanctorũ preſſa ueſtigijs, relicta, aliã quandã peregrinã, & hominibus omnino ignotã ſequeretur, eumquè hortantur per nunciũ, ut ex ſuo domicilio deſcenderet, uiamquè electorum patrum inſtaret. Quòd ſi alacri animo ac parato deſcendere uideretur, mãdarunt, ut ei ſuijpſius uiuendi uia inſiſtendi poteſtas fieret, (ex obedientia enim ſatis conſtare poſſe dixerunt, eũ Deo duce in eã uiã ingreſſum fuiſſe, tamquè graue certamen ad ſe affligendum in uita ſuſcepiſſe) ſin reſiſteret aut ſuæ inſeruiret uoluntati, ac non ſtatim ipſorum hortationi morem gereret, ut ui inde abſtraheretur. Nuncius ubi acceſſit ad eum, & patrum mandatum illi expoſuit, iſquè extemplo alterum produxit pedem, patrum hortationi obſecuturus, permiſit ſua ac propria uiuendi uia incedere, ſic eum affatus, Bono animo ſis, & ſtrenue rem gere, ſtatio tua à Deo eſt inſtituta. Hęc res ab alijs, qui de eo ſcripſerunt, prætermiſſa, digna tamen quæ literis prodatur, a me hoc loco commemorata eſt. Virtus porrò diuinæ gratiæ tam penitus in iſtius inſedit animo, uti ad Imperatorem Theodoſium, per legem iubentem, ut Iudæis Antiochiam incolentibus, ipſorũ ſynagogæ, quas ante Chriſtiani ab illis abſtuliſſent, redderẽtur, adeó libere ſcripſerit, adeoquè acriter eum propterea increparit, (ſolum nanque ſuum Imperatorem Deum ueritus eſt) ut Imperator Theodoſius, quo Chriſtianorum ſatisfaceret uoluntati, ſua mandata reuocaret, præfectumquè, qui ipſum de Iudæorum ſynagogis reddendis docuerat, abdicaret magiſtratu, & ſanctiſſimũ ac aereũ oraret martyrem, uti nominatim pro ipſo Deum obſecraret, obteſtareturquè, atque ſua ipſum impertiret benedictione. Iſte Simeones hoc ſeuerum uiuendi genus in carne traducens, uitam uſque ad quinquaginta ſex annos propagauit. Nam in monaſterio, in quo primum diuinas uiuendi præceptiones didicit, annos uixit nouem, in Mandra autem (ſic enim uocatur) quadragintaſeptem, atque horum annorum decem in loco admodum anguſto confecit, in columnis arctioribus ſeptem, denique in columna quadraginta cubitorum, triginta. Huius ſanctiſsimum corpus poſt migrationem e uita, Antiochiam deportatum fuit, Leone tum imperium gerente, & Martyrio adminiſtrante epiſcopatum Antiochiæ, Ardaburio præterea præfecto præſidiorum in Oriente, cum militum ducibus, & cæteris ordinibus, in ipſa Mandra commorantibus, ſeruantibusquè ſanctiſsimum beati Simeonis corpus ne urbes uicinæ illud ſurriperent. Itaque corpus ſacratũ, multis miraculis in itinere editis, defertur Antiochiam, quod Leo Imperator poſteà ab Antiochenis petiuit. At Antiocheni cõtra Imperatori aliud poſtulatum offerebant, quod ita ſe habet, Quoniam ciuitas mœnibus caret, (Imperatoris nãque furor ea diruit) ſanctiſsimum Simeonis corpus huc apportauimus, ut nobis & muri & munimenti loco ſit. Quibus uerbis perſuaſus Leo, eorumquè obſecutus poſtulationi, uenerandum corpus illis conceſsit. Iſtius corporis cum multæ aliæ partes, ad noſtram uſque ætatem fuere reſeruatæ, tum caput ipſe equidẽ conſpicatus ſum, Gregorio uiro magni nominis id temporis epiſcopatum illius eccleſiæ gerẽte, & Philippico efflagitante, uti ſanctorum reliquiæ, quo tutius in Oriente expeditiones militares faceret, ad ipſum mitterentur. Atque quod ualde mirandum uidetur, capilli in capite inhęrentes, minimè conſumpti ſunt, ſed perinde ac ſi uiueret, & cum hominibus uerſaretur, integri mãſerunt. Frontis itẽ cuticula, quãquàm contracta fuit in rugas exaruitquè, tamen manſit incorrupta, multi etiam ex dentibus, qui hominum fidelium manibus minimè fuiſſent euulſi, hiqúe figura ſua indicarunt, qualis diuinus ille Simeones fuerit, & qua ſtatura. Ibi quoque catena ferrea, quam collo geſtabat, reponebatur, qua cum (nam ne mortuum quidem, charum illud ferrũ, Simeonem deſeruit) corpus omniũ ſermone celebratũ, quod tã graues exantlaſſet labores, diuinos honores conſecutum eſt. Cuius ſingulas res geſtas cum ad meam ipſius, tũ ad legentiũ utilitatẽ narrando percẽſerẽ, niſi de eiſdem à Theodoreto, uti, ſupra dixi, uberius diffuſiusquè diſputatum eſſet.

Domnus Antiochenus epiſcopus.

Probatur S. Simeõnum ſpiritu dei ducatur.

Simeonis prõpta obedientia.

Obiurgat Theodoſium Imperatorem.

Tranſlatio corporis eius.

En quãti fiunt reliquiæ S. Simeonis.

Capilli eius integri permanent.

Cap. 14

Deinceps aliud, quod ipſe oculis uidi, ſcriptis mandabo. Permagno tenebat deſiderio templum iſtius ſancti Simeonis adſpiciendi. Abeſt aũt Theopoli, id eſt, Antiochia, ſtadijs ad ſummũ trecẽtis, poſitũ in ipſo montis iugo. Iſtud Mandriã uocãt indigenæ, cui loco ſeuera uitæ diſciplina, arbitror, quam ſanctiſsimus Simeones in eo exercuit, iſtud nomen tribuit. Montis autem accliuitas porrigitur ad uiginti ſtadia. Templi ædificiũ extructũ eſt in modũ crucis, porticibus ex quatuor lateribus pulchrè illuſtratũ. Porticibus uerò

Tẽplũ S. Simeonis.

columnæ,

columnæ, ex polito lapide concinnæ fabricatæ adiũctæ ſunt, quæ tectum ſcite admodum in ſublime erigunt. Verſus medium templum, atrium eſt ſub dio, ſummo artificio elaboratum, iu quo ſita eſt columna illa quadraginta cubitorum, in qua uitam cæleſtem ille terreſtris corporeuſque angelus trãſegit. Atqui porticus, quas diximus, tãquam rancellos, quos feneſtras uocant, in tecto habent, tum ad atrium, tum ad ipſas porticus uergentes. Ad læuam columnæ iu uno cãcellorum ipſe equidem cum tota agricolarum, circa columnam inredentium, multitudine ibi in unũ coacta, uidi ſtellam inuſitata magnitudiue, diſcurrentem per totam rimam. iubarque fuudentem, neque id quidem ſemel, bis ue aut ter, ſed ſæpius: eademque crebro eua neſcentem, & ex improuiſo apparentem denuo, quæ ſolum in iſtius ſanctiſsimi uiri die feſto cernitur. Sunt qui memorant, ac miraculo ſane tum propter fidem eorum, qui idem ipſum narrant, tum propter alia quæ ipſi ſumus ronſpicati, credendum eſt, ueram perſonæ illius effigiem, huc illucque uolitantem, ſe uidiſſe barba demiſſa, & eapite, ut ſolet, tiara operto. Viris, qui ad eum locum ueniunt, liber & facilis patet introitus, hique cum iumentis ſuis columnam ſepè circumeunt. Fit autem cuſtodia arcuratiſsima, ne mulier (qua de cauſa, haud equidem habeo dicere) aliquando in templum ingrediatur, ſed ſi quæ accedunt extra limen conſiſtunt, miraculum admiratæ. Nam e regione ſtellæ fulgentis, una ex portis ſita eſt.

Nota miri quiddã de ſtella

Faminæ huius tẽpli adi tu arcẽtur.

EDVARDI REGIS VITA, AVthore Alredo rhieuallo Anglo, monaco & Abbate Ciſtercienſ. Ordidinis. Floruit is Alredus Anno Domini 1164.

5. Ianuarij.

GLorioſi ac Deo dilecti regis Eduardi uitã literis tradituri, ex uerbis beatiſſimi Petri Apoſtolorum principis ſumamus exordium, qui Centurionis uocationem admirans, ait: In ueritate comperi, quia non eſt perſonarum acceptor Deus, ſed in omni gente, qui timet Deum & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. In omni enim gente ordine, gradu & dignitate nouit Dominus qui ſunt eius & miſeretur cui uoluerit, & miſericordiam præſtat, in quem ſibi placuerit. Neque enim ex ſuiipſius natura, uel paupertas præſtat, uel adimunt diuitiæ ſanctitatem, nec perfectum obſcuritas, nec reprobum claritas facit, nec claudit libertas, nec reſerat ſeruitus paradiſum. Primus patriarcha Abraham & diues ſcribitur & perfectus, cuius fides admirabilis & obedientia inimitabilis in rerum omnium copia prædicatur. Ioſeph Dominus Aegypti conſtitutus a rege, uniuerſo orbi præbuit caſtitatis exemplum. Sanctus Iob qualis in diuitiis fuerit, earum probauit ademptio, quam morbus corporis, tentatio uxoris, amicorum exprobratio, ſpectabili patientia reddidit clariorem. Rex Dauid, quo nemo ditior ſed nemo & ſanctior, quo nullus ſublimior, ſed humilior nullus, & inter theſauros innumeros ſepelitur, & inter Dei amicos cæteris gratior computatur. Nemo proinde miretur, ſi noſter Eduardus & rex dicatur, & ſanctus, quem cernimus & in diuitiis egenum, & in deliciis ſobrium, in purpura humilem, & ſub corona aurea mundi contemptorem.

Act. 10

2. Ti. 2.

Ro. 9.

Abrahã & diues et perfectus.

Ioſeph caſtiſsimus.

Iob.

Dauid

Cùm enim rex Ethelredus ex filia comitis Thoreti filium ſuſcepiſſet Edmundum, cognomẽto Ferreum latus: ex regina autem Emma Alfredum, beatus Eduardus intrà uiſcera materna concluſus præfertur utrique, agente eo, qui operatur omnia ſecundum conſilium uoluntatis ſuæ, qui dominatur in regno hominum, & cuicunque uoluerit, dat illud. Fit enim coram rege magnus procerum & epiſcoporum conuentus, & quia iam futuræ cladis iudicia læua proceſſerant, agitur inter eos de regi ſtatu tractatus. Alij uerò Edmundum ob inuictiſſimum robur corporis æſtimant præferẽdum, alij ob uirtutem Nortmanuorum Alfredum promouendum tutiùs arbitrantur. Sed futurorum omnium præſcius, prioris breuiſsimam uitam, alterius mortem immaturam proſpiciens, in puerum necdùm natum, uniuerſorum uota conuertit, utero adhuc clauditur, & in regem puer eligitur: non natus natis præfertur, & quem nec dùm terra ſuſceperat, terræ dominus deſignatur: & læti proceres ſacramẽtũ fidelitatis illi iurant, qui utrum naſceretur, ignorant. paulò itaque poſt natiuitatem ſancti Eduardi irruentibus iu Angliam Barbaris, & maximam inſulæ portionem cæde incendioque uaſtantibus, regina cum filiis in Nortmanniam tranſpoſita eſt. Viuebat in auita domo inter pueros puer, immunis tamen a uitiis, quibus ætas illa ſolet implicari. Caſtus erat corpore, ſermone cautus, ſimplex actu, & purus affectu. Frequentare eccleſiam dulce habuit, crebrius orationibus incumbere, ſacris Miſſarum intereſſe ſolenniis, uiſitandis monaſteriis operam dare, & quos ſanctiores ſciebat, ſibi monachos in amicitiam copulare.

Ethelredus rex.

Eduardus necdũ natus eligitur in regem.

Virtuter eduardi pueri.

Sæuiebat interim gladius hoſtilis in Anglia, cœdibus & rapinis omnia replebantur, ubique luctus, clamor & deſolatio. Incenduntur eccleſiæ, monaſteria deuaſtantur, ſacerdotes a ſuis ſedibus fugati, in locis deſertis communem miſeriam deplorãtes deliteſcebãt. Inter quos uir uenerabilis Brithuualdus. Vuintonienſis epiſcopus, cœnobium Glaſtonienſe mœrens ac triſtis ingreſſus, orationibus uacabat & pſalmis, Qui cum aliquando pro regni plebiſque liberatione preces lachrymaſque profunderet, quaſi iu hæc uerba prorũpens, ait. Et tu Dñe uſquequò? Vſquequo auertis faciem tuã? obliuiſceris inopiæ noſtræ & tribulationis noſtræ? Sanctos tuos occiderunt, altaria tua deſtruxerunt, & non eſt qui redimat, neque qui ſaluum faciat. Scio Domine, ſcio, quia omnia quæ feciſti nobis in uero iudicio feciſti. Sed nunquid in æternum proiciet Deus, & non apponet ut complacitior ſit adhuc? Eritne Domine Deus meus, eritne finis horum mirabilium? aut in æternum tuus in nos mucro dæſeuiet, & percuties uſque ad internecionem? Inter preces tãdem & lachrymas fatigatum ſopor ſuauis excepit, uidetquè per ſomnium beatum Petrum iu eminentiori loco conſtitutum, & ante eum præclari uultus iu forma decenti, regalibus inſigniis amictum Eduardũ. Quem cum propriis manibus Apoſtolus conſecraſſet & unxiſſet in regem, monita ſalutis adiecit, præcipueque cælibem uitam commendans, quot eſſet annis regnaturus, aperuit? Obſtupefactus præſul tanti miraculi nouitate, petit ſibi a ſancto huius uiſionis myſteriũ reuelari. De ſtatu inſuper regni, & de inſtantis periculi fine Apoſtolicum exegit oraculum. Tunc placitum uultu intuitus intuentem ſe, ait: Domini, o præſul, eſt regnum, & ipſe dominabitur in filiis hominum. Ipſe transfert regna & mutat imperia; & propter peccata populi regnare facit hypocritam. Peccatum peccauit populus tuus Domino, & tradidit eos in manus gentium, & dominati

Barbari deuaſtãt britãniã.

Brithualdus epiſcop.

Pſ. 12. 43. 87.

Da. 3.

Pſ. 76.

Viſio Brithuardi epiſcop.

Pſ. 21.

Da. 2.

Iob. 34.

Pſ. 76.

ſunt eorum qui oderunt eos. Sed non obliuiſcetur miſereri Deus, nec continebit in ira ſua miſericordias ſuas. Erit enim cum dormieris cum patribus tuis, uiſitabit Dominus populum ſuum, & faciet Dominus redẽptionem plebis ſuæ. Elegit enim ſibi uirum ſecũdùm cor ſuum, qui faciat omnes uoluntates ſuas, qui me opitulante regnum adeptus Anglorum, Danico furori finem imponet. Erit enim acceptus Deo, gratus hominibus, terribilis hoſtibus, amabilis ciuibus, utilis eccleſiæ, laudabilemque uitam ſancto fine concludet. Quæ omnia in beato Eduardo cõpleta, rei exitus comprobauit. Cum autem Epiſcopus de poſteritate Edoardi quæreret, reſpondit ſanctus Petrus: Regnum Anglorum, regnum DEI eſt. Poſt iſtum prouidebit regem ad placitum ſuum.

Inſigne encomion S. Eduardi

pſ. 109. Stabat adhuc ſpiritus procellæ, & exaltati ſunt fluctus eius, externiſque malis acceſſit ciuilis diſcordia; adeò ut quis cui mentis ſuæ ſecreta committeret, neſciretur. Plena erat proditoribus inſula: nuſquàm tuta fides, nuſquàm ſine ſuſpiciõe amor, ſermo ſine ſimulatione. Tandem euſquè proditio ciuilis, & aſtutia proceſſit hoſtilis, ut defuncto rege Ethelredo, magna pars inſulæ, legitimis hæredibus abdicatis, Canuto, qui regnum inuaſerat, manus darent: peremptoque inuictiſſimo rege Edmundo, etiam filios eius, adhuc in cunis agentes, Barbaris mitterent occidendos. Alſredus demum Eduardi frater in Angliam tranſuectus, inaudita crudelitate ab hoſtibus ciuibuſquè perimitur. Tunc Eduardus omni humano deſtitutus auxilio, exul patriæ, regni & honoris, uiuebat. Impiorum inſidias timebat, & nè à ſuis proderetur, uel ab hoſtibus ad mortem emeretur, plurimùm formidabat. Inuento autẽ cõſilio ſalutari, Deo proſternitur, talia proſequẽdo: Eccè Dñe, nõ eſt mihi auxiliũ in me, & neceſſarij mei receſſerunt à me. Amici mei & proximi mei aduerſum me appropinquauerunt & ſteterũt. Pater meus poſt multos labores rebus humanis exceſſit, fratres meos crudelitas proditorem abſorbuit, nepotes in exiliũ acti ſunt, mater æmuli noſtri nuptijs tradita eſt. Ità ſolus relictus ſum, & quærunt animam meam. Sed tibi Domine derelictus ſum pauper: pupillo tu eris adiutor. Tu quondam Eduuinum morti expoſitum, mirabili modo & uitæ reſeruaſti & regno. Tu illud Angliæ decus, ſanctum Oſuualdum ex exule regem factum, per ſignum crucis reddidiſti cunctis hoſtibus fortiorem. Si igitur fueris mecum, & cuſtodieris me, & reduxeris me in regnũ patris mei, eris tu mihi ſemper in Deum, & beatus Petrus Apoſtolus in patronũ cuius ſacratiſſimas reliquias in urbe Roma, te annuẽte, te regẽte, te comitante, uiſitaturum me promitto. Ex hoc autem factus fide robuſtior, ſpe alacrior, expectans expectauit Dominum.

Canut⁹ rex Danorũ occupat angliã.

Iob. 6.

pſ. 37.

Canut⁹ matrẽ eius duxerat uxorem

3. Reg. 19.

pſal. 9.

Crucis ſigno hoſtes uincit Oſuualdus.

Ge. 28.

Votũ S. Eduardi.

Canuto autem rege rebus humanis exempto, filiis eius immatura morte præreptis Angli Danico iugo liberati, Eduuardum in regem elegerunt, & cum maximo honore conſecrari & inungi fecerunt. Tunc ſacerdotes ſapientia & ſanctitate fulgebant, monaſteria omni religione pollebãt, agebat clerus in officio ſuo populus ſtabat in gradu ſuo. Videbatur etiam terra fecundior, aer ſalubrior, maris unda pacatior. Reges.n. & principes pro tanta rerum mutatione, admiratione perculſi, cum tanto rege fœdus inire, amicitias iungere, pacem componere gauiſi ſunt. Sola tamen * Dacia adhuc ſpirans & anhelans cædes, Anglorum interitum minabatur. In his omnibus uir beatus in gloriã nõ eſt elatus humanã, ſed hãc ſibi uiuẽdi formam proponens, ſuis ſe domeſticis præbebat æqualem, ſacerdotibus humilem, plebi gratum, compatientem miſeris & largum egenis. Nulla apud eum perſonarum acceptio, ſed iudicabat in iuſtitia pauperes, & arguebat in æquitate pro manſuetis terræ. Eratque pater orphanorum & iudex uiduarum. Si quicquam petebatur, præbebat: ſi accipiebatur, tacebat. Nullus unquam eum uidit aut inflatum ſuperbia, aut ira efferatum aut gula dehoneſtatum. Supra humanum enim modum pecuniæ contemptor, nec in earum amiſſione triſtior, nec in adeptione uidebatur hilarior.

Anglia ſub S. Eduardi.

** Dania.*

Recumbente aliquando gratia quieſcendi rege in lectulo, camerarius acceſſit ad thecam, in qua æs regium ſeruabatur, & repoſito intus quod uolebat, & illam claudere oblitus, foras egreſſus eſt. Animaduertit hoc quidam & accedens ad thecam, pecuniam nõ modicam in ſinum recondit, & abſcedit. Reuerſus denuo rege inſpectante, facinus iterauit. Quod cum tertio attentaſſet, cernens rex in ſpiritu theſaurorum adeſſe cuſtodem, ait: Importune agis o homo ſi mihi credis, tolle quod habes, & fuge, quoniam ſi uenerit Hugolinus (hoc enim cubicularij nomen erat) nec unum tibi nũmum relinquet. Fugit ille, & uix pedem extulerat, & ecce miniſter regis rediens, & theſaurum ablatum reperiẽs, timore & tremore cõcutitur, unde non ſolum anguſtiam cordis, uerumetiam & furorem mentis clamor & ſuſpiria prodiderunt. Surrexit rex, & quaſi neſciens quid acciderit, perturbationis huius cauſam inquirit. Quam cum didiciſſet, ait: Tace, forte ille qui cæpit, plus nobis indiguit. Habeat ſibi: nobis ſufficit, quod remanſit.

Nota inſignẽ pecuniæ contẽptũ, & clementiã tãti regis.

Procères autem terræ de ſucceſſione ſoliciti, regẽ de uxore ducenda conueniũt. Stupet rex, theſauro metuens ſuo, qui in fictili uaſe reconditus, facilè poterat calore diſſolui. Sed quid ageret; Si obſtinatus reſiſteret, timebat nè propoſiti ſui proderetur dulce ſecretum: Si ſuadentibus præberet aſſenſum, naufragium pudiciciæ formidabat. Tandem importunẽ inſiſtentibus, cedere tutius ratus, huiuſmodi uerbis pudicitiã ſuam Domino commendabat: IESV bone, tua quondam miſericordia tres pueros inter flammas Chaldaicas illæſos ſeruauit. Per te Ioſeph, relicto pallio in manibus meretricis, cum titulo caſtitatis euaſit. Admirabilis Suſannæ conſtantia, tua uirtute de impudicis presbyteris triumphauit. Sanctæ Iudith caſtitas ab Holoferne nec lædi potuit, nec tentari. Ecce ego ſeruus & filius ancillæ tuæ, qualiſcũque dilectus tuus & unicæ matris tuæ, ſuccurre mihi Domine, quatenus ſic maritale ſuſcipiam ſacramentum, ut pudicitiæ periculum non incurram. Rege igitur procerum uoluntati conſenſum præbente, Goduuini filiam duxit in uxorem. Erat autem Goduuinus uir magnarum opum, ſed aſturiæ ſingularis, regum regnique proditor, qui doctus fallere, & quælibet diſsimulare conſuetus, facile populum ad cuiuslibet factionis inclinabat aſſenſum. Sed ſicut ſpina roſam, genuit Goduuinus * Editham. Hanc dilecto ſuo præparauit Chriſtus Eduardo, inſpirans ei ab ipſa infantia caſtitatis amorem, odium uitiorum, uirtutis affectum. Legere, aut operari manibus, ocium fugiendo, conſueuit laſciuiã uitare, & colloquia iuuenum declinare. Conuenientibus igitur in unum, rex & regina de caſtitate ſeruãda paciſcuntur, nec huic fidei alium, quam Deum teſtem æſtimant adhibendum. Fit illa coniunx mente, non carne, ille maritus mente, non opere. Perſeuerat inter eos ſine acto coniugali coniugalis affectus, & ſine defloratione uirginitatis, caſtæ dilectionis amplexus. Diligitur ille, ſed non corrumpitur; diligitur, illa nec tangitur, & quaſi noua quædam Abiſag regem calefacit amore, ſed non diſſoluit libidine, mulcet obſequiis, ſed deſideriis non emollit.

Dan. 3

Ge. 39.

Da. 13

Iud. 12

Eduardus rex inuitus ducit uxorẽ.

** Egdidam.*

Cũ ſpõſa paſcitur deſeruanda corporis integritate.

Quadam uero die Pentecoſtes, cum rex diuinis intereſſet myſteriis, hora eleuationis corporis Chriſti ſubito rex uultu hilarior, & erectior oculis

lis, in riſum modicum, ſeruata tamen regia grauitate, diſſoluitur. Mirari, qui aderant, cœperunt, nec ſine cauſa, cum præter conſuetudinem id ei accidiſſe ſciebãt. Peractis autem Miſſarum ſolenniis, cauſam riſus inſtanter aditantes ſibi exponi petunt. Ille, ut erat miræ ſimplicitatis, ſimpliciter quærentibus, ſimpliciter omnia confitetur, dicens: Conuenit Danis cum rege ſuo antiquum facinus iterare, & quam nobis propitia diuinitas largita eſt, infeſtare quietem: In percuſsione quidem noſtra, qua caſtigãs caſtigauit nos Dominus, ignorantes Dei iuſtitiam, & ſuam extollentes uirtutem, dixerunt. Manus noſtra excelſa, & non Dominus fecit hæc omnia. Quia uero Deus patribus noſtris iratus, Danorum nos tradidit poteſtati, ſuis id uiribus tribuentes, facile hoc ipſum & nunc fieri poſſe arbitrantur, neſcientes quia qui percutit, ipſe & ſanat; & qui mortificat, ipſe & uiuificat, & qui deducit ad inferos, ipſe & reducit. Igitur rex Daciæ, coacto in unum exercitu, hodierna die uentis pro uoto flantibus naues parari præcepit. Iam naues uelis, & uela uentis fuerant committenda, & rex iniquus ob nimiam ſuperbiam quaſi ſemetipſum non ſuſtinẽs dum de ſcapha in nauem conſcendere uellet, pede lapſo inter utrãque in mare corruit, & ſtatim abyſſus uallauit eum, & pelagus cooperuit caput eius, Sicq; morte ſua utrunque populum, Danorum ſcilicet & Anglorum, a peccato pariter & periculo liberauit. Et ſpero in Domino Deo meo & in dulciſsima matre eius, quòd temporibus meis nullum habebit conatus eorum effectum. Hæc ſunt, quę Chriſto reuelãte cognoui, & uidi, & riſi, & gauiſus ſum. Riſum enim mihi fecit Dominus, & quicunque audierit, corridebit mihi. Notantur tempus & hora, mittuntur nuncii in Daciã & omnia quæ beatiſsimo regi cælitus nunciata fuerant, uera & eadem hora accidiſſe reperta ſunt.

Viſio S. Eduardi de Danorũ regis interitu

De. 32

De. 32

1. Re. 2

Succedentibus itaque proſperis, rex uoti ſui nequaquam oblitus, recogitans quanta ſibi fecerit Dominus, qui ditauit egenum, ſublimauit humilem, inglorıũ coronauit, parat reddere uota ſua, parat ſumptus, parat donaria. Vocatis autem regni proceribus, habuit cum eis de ſtatu regni, uel de ſua peregrinatione ſermonem, dicens; Non excidit uobis quomodo irruẽtibus in hæreditatem noſtram Barbaris, facti ſumus opprobriũ uicinis noſtris, ſubſannatio & illuſio his, qui in circuitu noſtro ſunt. Aliis nanque interfectis, aliis fugatis aliis iugo, ignominioſæ ſeruitutis oppreſſis, nihil fere honoris, nihil gloriæ noſtro generi reliquerunt: Tandem defuncto patre meo, peremptis fratribus, actis in exilium nepotibus, & cum hoſtibus noſtris in omnibus fortuna fuerat, mihi profecto nihil ſpei ſupereſſe uidebatur. Ego uero contra ſpem in ſpẽ credens, & Domini mei miſericordiæ me totum dedens, peregrinationem meam ad ſanctorum Apoſtolorum limina noui, & deinceps diuinæ me protectioni diſpoſitioniquè commiſi. Ille autem reſpexit in orationem meam, & non ſpreuit precem meam, & abſtulit opprobrium meum, & reſtituit me in regnum patris mei. Inſuper cumulatum diuitijs, aua it gloria, donis cæleſtibus illuſtrauit: Ipſe ſine ſanguine rebelles, ſubegit, hoſtes ſubuertit, & omnia noſtra amabili quidam pace compoſuit. Abſit ut tot & tantis eius beneficijs inueniamur, ingrati quin potius de manu inimicorum noſtrorum liberati, ſeruiamus illi in iuſtitia & ueritate, faciamusque quod ait propheta. Vouete & reddite Domino Deo ueſtro, decernite ergo mecum quomodo me peregrinante, regnum ſubſiſtat Anglorum, qua lege, qua pace, qua iuſtitia, quo iudice omnia diſponantur, quis caſtra, urbes priuata & publica negocia procuret. Erit autem unus omnium cuſtos & protector Deus, & pacem quam dedit, ipſe ſeruabit, nobiſcum proficiſcens, & remanens, qui & nos cuſtodiat, & me reducat: Tunc omnes in communi uociferantes ad regem, ſe non deſerẽdos, ſe non exponendos gladiis, patriam hoſtibus nõ prodendam, nec pro uno, ut putabatur, bono tot admittenda pericula allegabant, Tunc rex eorum uocibus & precibus urgeri ſe ſentiens, diu in animo fluctuabat; quia & uoto ſuperſedere periculoſum, & tantorum precibus fletibusque non cedere, inhumanum arbitrabatur. Tandẽ peregrinationẽ differens, expectabat donec Apoſtolico fultus conſilio, aut uotum redimeret, aut impleret.

Oratio regis Eduardi ad proceres.

Pſ. 75.

Cõſulit de uoto ſummũ Põtificẽ

Demum Pontifex ſummus, conſideratis præmiſsis & diligenter diſcuſsis, regi epiſtolam ſubſcripta continentem tranſmiſit. Leo Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio ſuo Eduardo Anglorum regi, ſalutẽ & Apoſtolicam benedictionem. Quorum uoluntatẽ tuam laudabilem & Deo gratam cognouimus, gratias agimus ei, per quem reges regnant, & principes iuſta decernunt. Sed quia prope eſt Dominus in omni loco omnibus inuocantibus eum in ueritate, & ſancti Apoſtoli cum ſuo capite coniuncti, unus ſpiritus ſunt, & pias preces æqualiter audiunt, & quia conſtat pereclitari Anglicam regionem ex tua diceſsione qui fræno iuſtitiæ ſeditioſos eius motus cohibes, ex authoritate Dei & ſanctorum Apoſtolorũ abſoluimus te a peccato illius uoti, pro quo offenſum Dei times & ab omnibus negligentiis & iniquitatibus tuis, ea poteſtate uſi, qua Dominus in beato Petro conceſsit nobis, dicens. Quæcunque ſolueris ſuper terram, ſoluta erunt & in cælis: Deinde præcipimus tibi ſub nomine ſanctæ obedientiæ & pœnitentiæ, ut expenſas, quas ad iter iſtud paraueras, pauperibus eroges, & cœnobium monachorum in honore ſancti Petri Apoſtolorum principis aut nouum conſtituas, aut uetuſtum emendes & augeas, & ſufficientiam uictualium fratribus de tuis reditibus conſtituas, quatenus dum illi aſsidue inibi Deum laudauerint, & ſanctis augeatur gloria, & tibi indulgentia. Cui loco quicquid contuleris, uel collatum eſt, uel conferetur, ut ratum ſit, Apoſtolica authoritate pręcipimus, & ut ſemper habitatio monachorum ſit, & nulli laicæ perſonæ niſi regi ſubdatur, & quæcunque priuilegia ibi conſtituere uolueris ad honorem Dei pertinentia, concedimus & robuſtiſsima authoritate confirmamus, & in fine fractatores eorum æterna maledictione damnamus.

Epiſtolã Leonis Pontificis ad S. Eduardũ

Matt. 16.

Reſponſalibus autem regis & literis Pontificis oraculum cęleſte concurrit. Erat enim uir quidam in Anglia, Deo dilectus & hominibus, qui in ſpecu ſubterraneo multis annis incluſus, ſuorum erat meritorum ſtipendiis iam uicinus. Huic Petrus Apoſtolus in uiſiõne noctis aſsiſtens, ait: Rex Eduardus pro uoto, quo ſe cum adhuc exularet adſtrinxerat, pro regni etiam pace pauperumque neceſsitate preceque ſolicitus, Romanam Eccleſiam de omnibus credidit cõſulendam. Nouerit ergo ſe mea authoritate ab hac obligatione ſolutum, & de cœnobio ad mei nominis honorem cõſtruendo, a ſummo Pontifice ſuſcepiſſe mandatum. Incunctanter, itaque literis Apoſtolicis fidem habeat, præceptis obediat, conſiliis acquieſcat. A me enim egreſſus eſt ſermo, quem ſibi quondam patronum elegit, uiæ comitem, gratiæ largitorem. Eſt autem mihi locus in occidentali parte Londonię a me electus, mihi dilectus, quem quondam mihi propriis manibus conſecraui, mea nobilitaui præſentia, diuinis etiam miraculis illuſtraui. Thorneia nomen eſt loci, qui quondam ob peccata populi, Barbarorum traditus poteſtati, pauperrimus ex diuite, humilis ex ſublimi, ex nobili factus eſt contemptibus. Hunc me rex præ

Viſio cuiuſdam ſolitarÿ

ciplente in habitaculum monachorum ſuſcipiat reparandum, ſublimandum ædificiis, poſſeſsionibus ampliandum. Non erit ibi aliud, niſi domus Dei & porta cæli. Ibi erigenda eſt ſcala, per quam deſcendentes & aſcendentes angeli, preces & uota hominum perferant, & deferant gratiam. Inde aſcendentibus reſerabo, ianuas paradiſi, ut ex officio, quod meus mihi Dominus ac Saluator iniunxit, & ligatos abſoluam, & abſolutos ſuſcipiam, & quam eis delictum occluſerat, iuſtificatis portam patriæ cæleſtis aperiam. Tu autem omnia, quæ audiſti a me & didiciſti, literis tradẽs regi mitte, ut munere Dei duplicato, & de abſolutione ſecurior, & præcepti executione deuotior, in mei autem dilectione & obſequio reperiatur propenſior. His dictis, lux cum loquente diſparuit. Scripſit itaque ſenex omnia audita, & regi direxit. Eadem autem hora lecto Papæ reſcripto beati ſenis apices recitantur. Tũc rex lętus & alacris, pecuniam quam ad peregrinationẽ parauerat, pauperibus diſtribuit, & monaſteriũ ædificauit.

Obediẽtia regis erga Pontificem.

Tempore quo rex Ethelbertus, qui regnauit in Cãtia, prædicante beato Auguſtino fidei ſacramenta ſuſceperat, nepos eius Sebertus, qui orientalibus Anglis præfuit, fidem eodem epiſcopo euangelizante ſuſcepit. Hic Londoniis, quæ regni ſui caput habebatur, intra muros eccleſiam beati Pauli fabricauit, & epiſcopali honore Mellitum epiſcopum inſtituens honorauit. Extra muros uero in occidentali parte, in honore beati Petri monaſterium inſigne fundauit, & multis poſſeſsionibus ditauit. Nocte autem, dedicationem eiuſdem eccleſiæ præcedente, piſcatori cuidam Thamenſis fluuii, qui idem monaſterium præterfluit, ulteriori ripa in habitu peregrino beatus Petrus apparẽs promiſſa mercede tranſponi ſe ab eodem & petiit & promeruit. Egreſſus autem de nauicula, eccleſiam, piſcatore cernente, ingreditur. Et ecce ſubito lux cæleſtis emicuit, miroq́ue ſplendore illuſtrans omnia noctem conuertit in diem. Adfuit cum Apoſtolo multitudo ciuium ſupernorum, ingredientium & egredientium, melodiaque cæleſtis inſonuit, indicibilis odoris fragrentia nares perfundebat. Peractis autem omnibus, quæ ad eccleſiæ dedicationem ſpectant, ſolennis redit ad piſcatorem piſcium piſcator egregius hominum. Quem dum diuini luminis fulgore perterritum & alienatum pene ſenſibus repeiiſſet, blande conſolatione reddit hominem ſibi animum rationi. Ingrediẽtes cymbam ſimul uterque piſcator, ait Petrus. Nunquid pulmentarium non habes? Et ille, Inconſuletæ inquit, lucis perfuſione ſtupidus & expectatione tui detentus, nihil cœpi, ſed promiſſam a te mercedem ſecurus expectaui. Ad hæc Apoſtolus ait; Laxa nunc retia in capturam. Paruit imperanti piſcator, & mox impleuit rete piſcium maxima multitudo. Omnes erant eiuſdem generis piſces, præter unum miræ enormitatis eſocium. Quibus ad ripam extractis, dixit Apoſtolus, Hunc qui præ cæteris precio & magnitudine præcellit, Mellito ex mea parte defer piſcem epiſcopo. Pro nautica uero mercede, cætera tibi tolle.

Mellitus Lõdoniẽ. epiſcopus.

S. Petrus dedicat tẽplũ in ipſi⁹ honorem extructum.

Huius generis copia abundabis in uita tua, & longo tempore poſt te progenies tua tantum ne ultra piſcari audeatis in celebritate Dominica. Ego ſum Petrus, qui loquor tecum, qui cum meis conciuibus conſtructam in meo nomine baſilicam dedicaui, epiſcopalemq́ue benedictionem meæ ſanctificationis authoritate præueni. Dic ergo pontifici, quæ uidiſti & audiſti, tuoq́ue ſermoni ſigna parietibus impreſſa teſtimonium perhibebunt. Superdeat igitur dedicatione, ſuppleat, quod omiſsimus, Dominici corporis & ſanguinis ſacroſancta myſteria, populumq́ue ſermone erudiens, notificet oĩbus hũc locũ me crebro uiſitaturũ, hic me fideliũ, uotis & pcib. affuturũ, ſobriè uero, pie & iuſte in hoc ſeculo uiuẽtibus cæli ianuã reſeraturũ. His dictis, cõfeſtim ab oculis eius diſparuit. Mane aũt facto, epiſcopo Mellito ad dedicandam eccleſiam procedenti, cum piſce piſcator occurrit, & omnia quæ ſibi mandata fuerant, pandit. Stupet antiſtes, reſeratisq́ue eccleſiæ ualuis, uidet pauimentum utriuſque alphabeti inſcriptione ſignatum, parietem bis ſenis in locis ſanctificationis oleo linitum, totidem cereorũ reliquias duodenis crucibus inhærere, & quaſi recenti reſperſione adhuc cũcta madeſcere. Quod uidens epiſcopus, unà cum populo Deum benedicebat, & illi gratias referebat. Dat fidem miraculo piſcatoris illius tota ſucceſsio quæ ſicut a patre acceperat, totius emolumenti, quod ars ille deinceps ei conferret, beato petro eique ſeruientibus decimas offerebat. Vnus tamen ſemel fraudem auſus inferre, mox tandiu artis caruit beneficio, donec confeſſus reatum, & ablatum reſtitueret, promitteret correctionem.

Fraus piſcatoris diuinitus puniť.

Hæc cum ſanctus Eduardus relatione ac ſcriptis ueterum didiciſſet, ad monaſterium illud ædificiis, poſſeſsionibus & dignitatibus altius extollendum exarſit animus eius, & pro priuilegiis illius loci cæterisq́ue cauſis nuncios Romam tranſmiſit, talem epiſtolam Papæ deferentes. Summo uniuerſalis Eccleſię patri Nicolao, Eduardus gratia Dei Anglorum rex, debitam & ſubiectionem & obedientiam. Glorificamus Deum, quia curam habet ſuæ electæ Eccleſiæ, quoniã in loco boni prædeceſſoris uos optimum ſucceſſorem conſtituit. Quapropter iuſtum iudicamus, apud uos uelut ad ſolidam petram acuere & probare omnes bonas actiones noſtras, & ueſtram notitiam atque ſocietatem in bono habere, quatenus eas donationes & priuilegia, quæ obtinuimus apud prædeceſſorem ueſtrũ, renouetis & augeatis nobis, uidelicet ut quod ille iniunxerat nobis ſub nomine obedientiæ & pœnitentiæ propter uotum, quod uoueram ire Romam, & in remiſsionem omnium peccatorum meorum, cõſtruere cœnobium monachorum in honore apoſtoli Petri, ratum faciatis, & priuilegia poſſeſsionum & dignitatum eiuſdem loci confirmeris, renouetis & decernatis. Ego quoque pro modulo meo augeo & confirmo donationes & conſuetudines pecuniarum, quas habet ſanctus Petrus in Anglia, & ipſas pecunias collectas cum regalibus donis mitto uobis, ut oretis pro me, & pro pace regni mei, & continuã ac ſolennẽ memoriã inſtituetis totius gentis Angliæ corã corporibus ſanctorum apoſtolorum.

Epiſtola S. Eduardi ad Nicolaum Papa.

Ecce ut ſanctus rex libenter pſoluit Romano Pontifici q̃ debet.

Reſcripſit autem ei Papa in hunc modum. Nicolaus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, glorioſiſsimo ac piiſsimo, omnique honore digniſsimo, ſpeciali quoque filio noſtro Eduardo Anglorum regi, uiſitationem omnimodam, ſalutem mellifluam, & benedictionem Apoſtolicam. Omnipotenti Deo referimus grates, qui ueſtram prudentiſsimam excellentiam in omnibus ornauit & decorauit, erga beatum Petrũ Apoſtolorum principem, nobiſcum habere dilectionem, & in omnibus Apoſtolicis conſentire cenſuris. Literas igitur ueſtræ nobilitati tranſmittimus, & per eas ſanctorum Apoſtolorum ſocietatem & noſtram uobis damus, orantes miſericordiam illius, qui eſt Dominus omnium, & rex ſuper omnia ſolus, ut ipſe uos participẽ faciat ea oĩbus, ſi qua ſunt coram Deo, bonis operibus noſtris, & fratres nos, ac ſocios in ſua dilectione conſtituat in omni tempore amplius, ac non minorem partem obſequii noſtri uobis in ſuo regno reconſignet, quàm nobiſmetipſis prouenire optamus. Erimus etiam deinceps pro uobis ſine dubio orantes aſsidue, ut ipſe Deus ſubiiciat hoſtes & inimicos

Litera Nicolai Papa ad Eduardũ regẽ

inimicos, qui contra nos uoluerint inſurgere, & confirmet uos in paterno ſolio & propria hæreditate, ac beatus Petrus ſit uobis cuſtos & adiutor in omni tribulatione. Renouamus ergo, & cuufirmamus, at augemus uobis priuilegia ueſtra, ſcilicet ut abſolutus ſitis ab illo noto quod timebatis, & ab oibus aliis peccatis & iniquitatibus ueſtris authoritate illius, qui me, licet indignum, ſuæ ſanctæ præeſſe uoluit Eccleſiæ. Præterea illi loco, quem ſub nomine ſanctæ pœnitentiæ cōſtruendum & meliorandum ſuſcepiſtis, quoniā ut fertur, primam antiquitus conſecrationem a beato Petro accepit, cuius licet indigni, Vicarii ſumus, & quia regia antiquitus ſedes eſt, ea authoritate Dei & ſanctorum Apoſtolorum atque huius Romanæ Sedis & noſtra concedimus, permittimus, & ſolidiſsime cōfirmamus, ut amplius in perpetuum regiæ cōſtitutionis locus ſit, atque repoſitorium regalium inſignium & habitatio perpetua monachurum, qui nulli omnino perſonæ niſi regi ſubdantur, habeantque poteſtatem ſecundum regulam ſancti Benedicti per ſucceſſiones eligere ex ſe idoneos abbates, neque introducatur per uiolentiam extranea perſona, niſi quam cōcors congregatio eſſe prælegerit. Abſoluimus etiam eum locum ab omni ſeruitio & dominatione epiſcopali, ut nullus epiſcopus illuc introeat ordinaturus aut præcepturus aliquid, niſi ea petitione & conſenſu Abbatis & monachorum. Et habeat idem locus liberum prociuctum, id eſt, anibitū, & cœmeterium mortuorum circa ſe, abſque epiſcopali uel cuiuslibet reſpectu, uel exactione, & omnia, quæ ad libertatem & exaltationem illius loci ad honorem Dei pertinentia, per noſtram authoritatem accedere poſſunt, hilari & prōptiſsima uoluntate concedimus. Poſſeſsiones autem, quas antiqui reges, ſeu quicunque alii homines, uos quoque & ueſtri barones ad eundem locum contuliſtis & chartas, quæ ex eis factæ ſunt, diuina & noſtra authoritate roboramus, & ratas ac ſtabiles eſſe decernimus, & infractores earum, uel inuaſores, aut diminutores, aut diſperſores, uenditores etiam æterna maledictione cum Iuda proditore damnamus, ut in beata nō habeant partem reſurrectione, ſed a beato Petro Apoſtolo ſe iudicandos ſciant, quando ſedebit cum ſuis coapoſtolis, iudicans duodecim tribus Iſrael. Vobis uero & poſteris ueſtris regibus committimus aduocationem & tuitionem eiuſdem loci, & omnium totius Angliæ eccleſiarum, ut uice noſtra cum conſilio epiſcopurum & abbatum conſtituatis ubique quæ iuſta ſunt, ſcientes pro hoc uos recepturos dignam mercedem ab eo, cuius regnum & imperium non deſinet, nec minuetur in ſeculum.

Cōſirmatio priuilegiorū Vueſtmonaſterii.

Exemptio eiuſdem monaſterij.

Matt. 19.

Sanctus autem Eduardus tributū illud grauiſsimū, quod tempore patris ſui claſsi Danicæ pendebatur, & poſtmodum fiſco regio inferrebatur, regia liberalitate remiſit, & ab hoc onere importabili in perpetuū Angliam abſoluit. Cum enim collecta illa pecunia ante illum delata eſſet, diabolum ſuper cumulum ſedentem & ludentem uidit, & ne amplius exigeretur, præcepit. Cum in palatio iuxta eccleſiam beati Petri rex aliquando moraretur, ſuperuenit quidam uir mirabilis, Hybernicus genere, pedis utriuſque priuatus officio: (Nerui enim in poplite contracti, ad poſteriores corporis partes crura retorſerant, tali natibus iu hæſerant, immerſione carnibus pedum articuli a lumbis eius & deorſum corpus omne peruerterunt. Porrectis ad terram manibus & ſcamnis ſuppoſitis repebat, & factus ſibimetipſi grauis, trahebat ſe poſt ſe:) Hic uidēs regis cubicolariū, ait ad eū: Hugoline, nō me reſpicis nec miſereberis, nec mouebit te mea tāta calamitas, Et ille: Quid me uis facere? Cui pauper: Sexies, iuge apoſtolorū limina repens (ut cernis) uiſitaui, & ſauitatenecdū promerui. Quā tñ mihi Apoſtolorū princeps non uegauit, ſed diſtulit, ſocium in hoc miraculo habere uolens Eduardum, quem ſibi nouit in omnibus eſſe deuotum. Ab ipſo enim apoſtolo in mandatis accepi regem adire, ut me ſuo ſacro ſubnectum dorſo ad eccleſiam eius, quæ palatio uicina eſt, perferat, recepturum, ſi id fecerit, membrorum meorum integrā ſanitatem. Hæc ubi nunciata ſunt regi, gratias agit Deo, & citatus mox æger, acceſsit. Rex uero, ut ſpiritalis ille aſinus fortis, accubās in terminis, ſuppoſuit humeros ſuos ad portandum: Pendet de humero tanti principis plenus ſordibus pauper, ſqualis manibus, brachiiſque ſquamoſis regium illud pectus collumque complectitur. Interea ex aſsiſtentibus ridebant nōnulli, alii a paupere regem deluſum iocabantur, alii ſimplicitatem iuſti fatuitatem iudicabant. Cum itaque rex paululum proceſsiſſet, ſubito nerui extenduntur, riganтur oſſa, carnes marcidæ recaleſcunt, emergunt a carne articuli, pedes a natibus ſoluuntur. Diſtendit homo crura, poplite iā flexibili, & ſanie cum ſanguine profluente, ueſtis regia ornatur potius, quam fœdatur. Iam tunc ſatis eſſe clamant omnes, ſanatum languidum, onus ob ſordes ulcerum deponendum. Ille uero memor præcepti quod ſuſceperat, Syrenarū cantus obturata aure pertranſiit, ingreſſuſque eccleſiam, ante ſanctum altare holocauſtum, quod detulerat, Deo ac beato Petro reſignat, incolumemque, dimiſit. Suſcepto autem a rege itineris uiatico, acturus gratias DEO & ſancto Petro, Romam profectus eſt.

Eduardus remittit tributū danicū ſubditis ſuis.

G c. 49 Nota tāte regis humilitatem.

In monaſterio autem beati Petri ante altare ſanctæ Trinitatis Miſſarum ſolenniis ſanctus rex uice quadam cum comite Leofrico aſsiſtebat. Et ecce ſpecioſus ille forma præ filiis hominū Chriſtus Ieſus in ara conſiſtens, oculis utriuſque uiſibiliter corporalis apparuit, ſacraque dextera ſuper regem extenſa, ſignum ſanctæ crucis eum benedicendo depinxit. At rex, demiſſo capite, diuinæ maieſtatis adorabat præſentiam. Comes uero quid in animo regis ageretur ignorans, uolenſque regem tantæ uiſionis eſſe participem, cœpit uelle ad ipſum uſque procedere, Verum rex quid in mente comitis uoluebatur, intelligens. Sta, inquit, Leofrice, ſta: quod uides, uideo & ego. Poſt Miſſam uero dixit rex ad comitem: Per eius, quem uidimus, maieſtatem mi Leofrice te obtector, ne, quoaduſque uixerimus, ſermo iſte proferatur in publicum, ne uel nos in perniciem noſtram ob fauorem uulgi pulſet elatio, uel fidem deroget dictis infidelium æmulatio.

Hunc Leofricū qdā ſūmopere prædicant q̄ cū cōiuge godgina ſācte uixerit, et multorū cœnobiorū fundator fuerit.

Sub faucibus autem quaſi glandes mulieri cuidam ſuccreuerant, quæ totā faciē deformi tumore fœdātes, Putrefactis ſub cute humoribus, ſanguinem in ſāniem uerterant, inde nati uermes, odorem teterrimū exhalabant. Iubetur tandem in ſomnis adire palatium & ex Regis manibus ſperare remedium, quibus ſi tota, ſi tacta ſignata foret, meritis eius reciperet ſanitatem. Cum autem ueniſſet ad Regem, & oraculum expoſuiſſet, ille nec ſordes cauit, nec fœtorem exhorruit: ſed loca tumentia manibus contrectans, & aqua lauans, ſignū ſanctæ Crucis impreſsit. Et ſubito rupta cute cū ſanie uermes ebulliūt recepit tumor, & dolor omnis abſceſsit.

Curat ſanctus rex morbidam mulierem.

Cæcus quidam docetur oraculo, lumen amiſſum ſancti Regis meritis, ſe adepturum, ſi lympha, qua manus ablueret, ipſe faciem perfudiſſet. Cumque id cubiculario, & ille regi retuliſſet, obſtupuit ille plurimum indignatus, illuſum phantaſmatibus hominem nihil tale de peccatore ſperandum, Apoſtolicæ id eſſe uirtutis, nec fidē ſomniis adhibendam aſſeruit. Aqua manus lauit, & ad eccleſiā ꝓceſsit. Cubicularius autē

Cæcus ſanatur aqua, qua rex ſe lauaret.

cæco receptam iu pelui aquam illam tradit, eum qua oculos & faciem lauans, uiſum conleſtim percipere meruit.

Itē ali⁹

Ciuis quidam Lincolnienſis cæcitate percuſſus, ad palatium Regis uenieus, aqua lotionis manuum eius, faciem & oculos lauat, moa teuebris diuturuis optata lua ſuccedit.

Itē ali⁹

Quidam cæcus regem adire & uiſum ab eo percipere monitus, cubiculario, & ille rem regi pādit. Cui rex: Veniat, ioquit, Quis ego ſum oui contriſter, & nō potius eaultem, ſi meis manibns, licec indign is, promiſſum beneficium homini illi pietas diuina contulerit? Vocatus eſt autem uic, & a tege tactus & ſignatus, & inter manus eius ab oculis utriſque ubertim ſanguis effluxit, pupillas ſerenauit, & tumorem palpebrarum depoſuit. Et dixit homo ille. Video te Domiue mi rea, & facies tua tanquam facies angeli ſtantis aote me. Alia autem uice duo cæci, cum uno mor oculo, aqua lorioois mauuum ſancti perfuſi, uiſum percipere meruerunt.

Itē duo alii, & luſc⁹ unus.

Sedebat aliquando rex ad menſam, & a latere eius comes Goduuinus. Huius duo filii adhuc pueri: Hacaldus & Toſtius, ludebant coram eis, cumque unus ex illis amariui, quam expetebat ludi ſuauitas, inſurreaiſſet in alterum. ludum uertuot in pugnā. Et ecce Haraldus uehementius in fratrem itruens, capillis eius utranqne manum inſerit, proſtratumque, niſi citius eriperetur, uirtute ſuperior ſuffocaſſet. Tunc rex uerſus ad ducē, ait: Nihil aliod, o Goduuine, niſi ſimplicem in his uel ludum puerorum, uel pugnam contēplaris, Et ille: Nihil aliud, domine mi. Tunc rex dixit: Longe aliud mea mihi mens loquitur, & his quid futurum ſit pueris, per hoc mihi bellum reuelatur. Eniēſis quippe puerilibus annis, cum in uirum uterque profecerit, tandem aduerſus inuicem liuor utcunque adutet. Et primum circunuentione inſidiisque priuatis quaſi ludere uidebuntur, ad ultimum fortior infirmiorem proſcribet, rebellantem proſternet, & prioris mortem poſt modicum ſequeos alterius calamitas expiabit. Quæ omnia ſic completa, tota Anglia teſte, probatuc. Nam Toſtius ab Haraldo fugains, cum paulo in tegnum ſoccelſiſſet Eduardo Haraldus, unà cum rege Noruuegiæ Toſtius proſternitur, & totus fere exercirus deletur. Eodcm anno Haraldus ipſe regno ſpoliatus Anglorum, aut miſere occubuit, aut, ut quidam putāt, pœnitentiæ tandem ſeruatus, euaſit.

Pugna filiorū. Goduuini quid portēderit.

Godnuinus cū in mēſa regi aſsideret, unus miniſtrorū in obicē aliquē uno pede imoderatius ipingēs, penè lapſum incurrit: Quē tū pes alius recto greſſu ꝓcedens, iterū in ſtatū ſuū nihil iniuriæ paſſum erexit. De hoc euētu plurib⁹ inter ſe loquentibus, & quod pes pedi ſubuenerit gratulantibus, comes quaſi ludendo intulit: Sic eſt frater fratrem adiuuans, & alter alteri in neceſsitate ſubueniens. Et ait rex ad ducem: Hoc meus mihi feciſſet, ſi Goduuinus hoc permiſsiſſet. Ad hanc uocem Goduninus eapauit, & triſtem præferens uultū, ait: Scio ego, Rex, ſcio, adhuc de morte fratris tui tuus me accuſat animus, nec eis æſtimas diſcredendū qui me uel eius, oel tuom uocaot proditorem. Sed ſecretorum omnium conſcius Deus iudicet, & ſic buccel lam hanc, quam manu teneo, guttur meum faciat pertrāſire, & me ſeruet illæſum, ſicut nec tuæ proditionis reus, nec de fratris tui nece mihi conſcins exiſto. Cūq; oe uir bearus boccellam manu benedicens ſignaſſet, miſer ille eam ori inſerens, uſque in medium gutturis pertraait.

Tentat ioterius trahere, nec ualet, tentat emittere, ſed firmius hæſit. Mox meatus, quibus ducebatur ſpiritus obcluditur, uertuntur oculi, brachia rigeſcunt. Intuetur infeliciter morientem rex, & ultionem in eū ſentiens proceſsiſſet Diuiuam, adſtantes alloquitur, dicens. Extrahite cauem iſtum. Et factum eſt ita. Hic Goduuinus ſimplicitate regis abutēs, multa in regno contra iuſtitiam & Deum faciebat. Cunctos fere regis cognatos & amicos, quos de Nortmaonia adduxerat, fraude ſua, dolo & circuuuentione de patria exturbabat, credeus, ſibi cuncta proceſſura pro uoto, ſi rea amicis nudatus, ſuis tantum conſiliis uteretuc. At rex cūcta diſsimulans, diuiois oacabat obſequiis, ultionḗque Dei ſibi futuram multis prædiait. Aliquādo etiā ipſi Goduuiuo id ipſum uou tacuit.

Vltio diuina Goduuinū proditorē extinguit.

Goduuini flagitia.

In die Dominicæ reſurrectionis, cum rea ad menſam ſederer, arctius ſolito ſe collegit ad ſe & ponens præ oculis Deum, omnia iſta mundana arbitrabatuc ut ſtercora. Et ecce ſubito uultus eius plus ſolito ſerenabatur, interiorq; lætitia labia ſoluebat in riſum, rurſumq́ue ſolita grauitate reſumpta, obſcuriorē faciem præferebat.

Viſio mirabilis S. Aduardi de ſeptem Dormientibus

Mirabanruc qui adſtabant, nemo tamen audebat eum interrogare, quid accidiſſet. Menſis tandem ſublatis, ſecutus eſt ad thalamum regem dua Haraldus cū uno epiſcopo & abbate uno, ſimulq́ue regē ſuper hoc ſermone conueniunt. Tunc ille ait. Quantum ſe quiſq; ſubtraxerit uanis, tantum ueris arctius adhærebit. Ecce enim ego inter fœcundos calices, & pinguia fercula, ac radiantis metalli ſpleudorem recordatus ſum Domini Dei mei, & effudi in me animam meam, dilatatoq́ue mentis ſinu, oculus interior ſpirituali perfuſus lumine, radios profecto uſque ad illam Ephefiorū ciuitatem mira celeritate porrexit, & uſque in montē Cclion progreſſus, ſanctorum quidem Septem Dormientium, quieſcentium in ſpelunca, proprietatē uultuum, necnon membrorum quantitatem, ac qualitatem ueſtium expreſsione maniſeſtiſsima contemplatus eſt. Hæc dum, interiorem riſu ſignificante lætitiā, corde luminoſo conſpicerem, ſubito, me cernente, a latera dextro, ſuper quod multis quieuerant annis, in ſiniſtrum ſe latus uirtute diuina uertētes, dirum mortalibns omen hac laterum ſuorum mutatione ſignarunt. Eahinc enim ſurget gens contra gentem, & regnum aduerſus regnum, & erunt peſtilentiæ & fames & terræ motus magni per loca. His enim ſeptuaginta aunis (tantum enim tempus in ſiniſtro latere repauſabunt) uiſitabit Dominns iniquitatem plebis ſuæ, tradens eos io manus gentium, ut dominentur eis, qui oderunt illos. Inimici nanque oominis Chriſti inſurgent in Chriſtianos, ſerui dominis rebellabunt, reges inſidiabuntur regibus, & principibus principes, & in omnibus finibus terræ ultor iniuriæ Chriſti mucro deſæuiet. Et expoſuit eis rex uitam illorum, & nomina & paſsionem, & dormitionis modum. Quibus auditis inito conſilio, ut fidem poſteris facerent, ad explorandam ſermonis ueritatem, dux militem, clericum pontiſex, abbas monachum cum literis regiis ad Imperatorem Conſtantinopolitaoum direxerunt. Qui omnia uera reperientes, iocolumes ad regem regreſſi ſunt.

S. Eduardi ꝓphetia

Sanctus Eduardus nulli petenti in nomine ſancti Ioannis Euangeliſtæ aliquid denegabat, huuc .n. poſt Apoſtolorum principem arctius diligebat. Vnde contigit, quod quidam peregrious, abſente camerario, io nomine ſancti Ioannis Euangeliſtæ importune a rege eleemoſynam poſtulare. Cui rex precioſum annulum, cum nil aliud in promptu haberet, dedit. Accidit poſt hæc, duos Anglicos ad adorandum Saluatoris ſepulcrum Hieroſolymam proficiſci. Qui die quadam a publica ſtrata declinantes, deuia quæque ſectati ſunt: & Sole ruente, nox obſcura adducta eſt.

Amor. S. Eduards erga S. Ioannē apoſtolū

Et cum neſcirent quid agerent, quo ſe uerterēt, apparuit eis ſenex quidam uenerandus, qui eos ad ciuitatem

tem reduxit. Suſceptis autem hoſpitio, menſa paratur, lautiſsimeque refecti, dant membra quieti. Mane autem facto, egreſsis illis de ciuitate, ait ſenex. Viri fratres, cum ſumma proſperitate uos repatriaturos non dubitetis, quoniam proſperum iter faciet uobis Deus, & ego ob amorem regis ueſtri, in omni uia firmabo ſuper uos oculos meos. Ego enim ſum Apoſtolus Chriſti Ioannes qui regem ueſtrum ob meritum caſtitatis ſumma dilectione cóplector. Hunc ergo annulum, quem mihi in habitu peregrino apparenti tribuit, reportare, denúciantes ei obitus ſui inſtare diẽ: quẽ infra ſex menſes uiſitans uiſitabo ut mecũ ſequat agnũ quocunq; ierit. His dictis, diſparuit, & illi ad patriam proſpere redeuntes, quæ uiderant & audierant, regi ſeriatim retulerunt.

Caſtitas regis quã chara Apoſtolo.

Ecſtaſis S. Eduardi.

Cum autem rex infirmitate graui detineretur, in mentis raptus exceſſum, biduo fere iacebat exanimis. Tandem quaſi de graui ſomno euigilans, aperuit oculos & ſedit, & aſſumpta parabola, ait: Cum adoleſcens in Normannia exularem, gratia mihi ſemper extitit bonorum amicitia, & quicunque ſacræ religionis meliores uidebâtur, hi mihi cæteris erant familiariores. Inter quos, duos monachos ſpeciali quadam mibi deuinxerât charitate, conuerſationis honeſtas, uitæ ſanctitas, ſuauitas morum, uerborum affabilitas. Hos frequentius uiſitabã quàm dulcia faucibus meis eloquia eorum. Hos ante plurimos annos tranſlatos ad cælum uidi mihi paulò ante in ſomnis aſsiſtere, quid genti meæ poſt obitum meum ſit futurum, ex Dei mandato mibi referentes.

Vaticiniũ de cladib⁹ futuris Angliæ

Impletam dicunt Anglorum nequitiam, & iniquitas conſummata iram prouocat, accelerat uindictam. Sacerdotes præuaricati ſunt pactum Domini, polluta pectore & manibus inquitatis ſancta contrectant. Et hi non paſtores, ſed mercenarii, exponunt lupis oues non protegunt, lac & lanam quærunt, non oues, ut detruſos ad inferos mors & paſtores depaſcat, & oues. Sed & principes terræ infideles, ſocii furum, prædones patriæ, quibus nec Deus timori eſt, nec lex honori, quibus ueritas oneri, ius contemptui, crudelitas delectationi. Itaque nec prælati iuſtitiam, nec ſeruant ſubditi diſciplinam. Et ecce Dominus gladium ſuum uibrauit, arcum ſuum tetendit, & parauit illum. Oſtendit deinceps populo huic iram & indignationem, immiſsiones inſuper per angelos malos, quibus traditi ſunt anno uno & die uno igne, ſimul & gladio puniẽdi. Ego uero ob intentatam meæ genti calamitatem dolens atque ſuſpirans, dixi: O cæleſtium ſecretorum conſcii, ſi conuerſi egerint pœnitentiam, nunquid nó ignoſcet Deus, & relinquet poſt ſe benedictionem? Pœnitentia certe prolatã Dei ore in Niniuitas ſuſpendit ſententiam, quæ etiam imminentẽ impiſsimo Achab debitam diſtulit ultionem. Suadebo igitur genti meæ, ut pœniteant de præteritis, & caueant de futuris, & forte miſerebitur Deus, ut non inducat ſuper eos malum hoc grande, ſed qui punire præparauit auerſos, recipiat in gratiam ſolita pietate conuerſos.

Ioan. 3.
3. Reg. 21.

Nequaquam, inquiunt, hoc erit, quoniam induratum eſt cor populi huius, & excæcati oculi, & aures aggrauatæ, ut nec audiant corripientem, nec intelligant commonentem, nec terreantur minis, nec beneficiis prouocentur: His eorum uerbis dum mihi maior accreſceret ſolicitudo, dixi: Nũ ita in perpetuum iraſcet Deus, & non apponet ut complacitior ſit adhuc? Quando ergo tot triſtibus læta ſuccedent, aut tot aduerſa qualis conſolatio temperabit? Quale ſperandũ eſt in his malis remedium, ut ſicut illinc terret & contriſtat futura correptio, ita hinc aliquantulum mulceat diuinæ miſerationis promiſsio, Ad hæc ſancti tale mihi problema proponunt. Arbor quælibet uiridis à ſuo trunco deciſa, ad trium iugerum ſpatium à radice propria ſeparetur. Quæ cum nulla hominis manu degente, nulla urgente neceſsitate, ad ſuum reuerſa truncum, in antiquam radicem ſeſe receperit, reſumptoque ſucco rurſum floruerit, & fructum fecerit, tũc ſperandum eſt aliquod in hac tribulatione ſolatium & de ea, quam prædiximus, aduerſitate remedium: Hæc cum dixiſſent, ipſi cælo, uobis ego redditus ſum. Aſsidebant narranti uiſionem regina, Robertus ſacri palatii cuſtos, Dux Haraldus, Stigandus & qui aſcendit cubile patris ſui, & maculauit ſtratum eius, uiuente adhuc archiepiſcopo Roberto, cathedram Cantuarienſem inuadens. Ob hoc a ſummo pontifice ſuſpẽſus paulò poſt crepuit, & effuſa ſunt uiſcera eius. Hic ad uocem narrantis obduruit, nec terretur oraculo, nec fidem habuit prophetanti, ſed potius regem ſenio confectum delirare ſubmurmurans, ridere maluit quàm lugere. Cæteri uero quibus mens ſanior erat, flebant ubertim & ſuſpirabant, qui nihil ſecus quam ipſe dixerat, aut à ſacerdotibus, aut à principibus fieri non ignorabant.

Pſ. 76.

Obſcura diuinæ in Anglos clementiæ ſignificatio.

Pœna inuaſoris alienæ ſedis.

Quidam enim præmiſſam ſimilitudinem dicunt regem pro impoſsibili ſtatuiſſe, illi maxime, qui totam Anglorum nobilitatem ſic deperiſſe lugebant, ut ex ea gente nec rex, nec epiſcopus, nec abbas, nec princeps quilibet uix in Anglia cerneretur. Mihi ſane alia mens eſt, conſideranti ſanctiſsimum uirum Dunſtanũ & ipſam calamitatem prædixiſſe, & conſolationem nihilominus promiſiſſe. Poſt proindè ſic non inconuenienter exponi. Arbor hæc regnum Anglorum ſignificat, decorum gloria, deliciis diuitiiſque fœcundum excellentia regiæ dignitatis ſublime. Radix, ex qua totus honor iſte proceſsit, regium ſemen fuit, quod ab Alfredo, qui primus Anglorum a ſummo põtifice unctus & conſecratus fuerat in regem, recta ſucceſsionis linea uſque ad ſanctum Eduardum deſcendit. Abſciſſa eſt arbor de trunco, quãdo regnum a genere regali diuiſum, ad aliud ſemen tranſlatũ eſt. Ad ſpatiũ triũ iugerũ hæc fama eſt ſeparatio quia in triũ tẽporibus regũ, nulla fuit nouis cũ antiquo ſemine regali coito. Haraldus enim ſucceſsit Eduardo, Vuilhelmus Haraldo, Vuilhelmus iunior priori Vuilhelmo. Acceſsit ad radicem, quando rex Henricus, in quem totum regiũ decus transfuſum eſt, nulla neceſsitate cogente, nulla ſpe lucri urgente, ſed ex infuſo ei amoris affectu, abneptem Eduardi Mathildam duxit uxorem ſemen regium Normannorum & Anglorum coniungens, & interueniente opere coniugali, de duobus unum faciens. Floruit ſane arbor, quando de utroque ſemine Imperatrix Matilda proceſsit. Tunc uero fructum fecit, quando de ipſa Henricus exoriens, quaſi lapis angularis utrũque populum copulauit. Habet nunc certe de genere Anglorum Anglia regem, habet de eadẽ gente epiſcopos & abbates, principes & milites, ex utriuſque ſeminis coniunctione procreatos. Si autem alicui hæc diſplicuerit expoſitio, aut ipſe aliter exponat, aut aliud tempus, quo hæc expleantur, expectet.

Viſiõis regiæ interpretatio.

De obitu S. Eduardi regis

Sciens itaque rex quia appropinquauit hora eius, ut tranſiret de hoc mũdo, ſuum tranſitum mox in circuitu ꝓpalari iuſsit, ne mortis ſuæ agnitione dilatata, orationũ quoque ſuffragia differrẽtur. Sicque ſenex & plenus dierum ac bonorum operũ, migrauit ad Dominum. Obiit autem anno Dñi milleſimo ſexageſimoſexto, cum regnaſſet uigintitribus annis, menſibus ſex & diebus uigintiſeptem, pridie Nonas Ianuarii, cum quo tota pariter Anglorum felicitas ruit, periit libertas, uigor omnis interit.

Ad ſe

Contractus quidam ad ſepulcrum eius ueniens, membrorum ſanitatem deuotis lachrymis &

precibus poſtulabat. Et ecce uis quædam occulta ſubito neruos extendit, in naturalem ſtatum crura pedesque retorquet, euulſisqne a carne articulis ſangnis profluit, paulatimque ſucce reſumpto, arida prius oſſa priſtinum robur recipiunt.

Itē, ſex cæci.

Sex quoq; cæci, unum monoculum ſecuti, ad ſepulcrum regis properantes, cum alter ab altero traheretur, & unus præcedens oculus, uiris ſeptem ducatum præberet, ſancto cum lachrymis miſeriam exponnnt, opem flagitát, contra diuturnæ caliginis tædinm, ſanctiſsimi regis depoſcūt auxilium. Nec mora, beati meritis & precibus uiſum oculorumque claritatem percipere meruerunr.

Haraldus occupat regnū.

Interea Haraldus filius Goduuini, regnum nec iure nec natura ſibi debitum uſurpás, malum, quod Angli fecūdum ſancti regis oraculum Dominus præparauerat, tranſgreſsione pacti cum dnce Vuilhemo & fidei læſione accelerauir. Vt autem attenuatis uiribns facilius ab his, quos iniuſte prouocauerat, hoſtibus uinceretur, ſuſcitauit ei Deus à parte Aquilonis inimicos, ſcilicet Haraldus regem Noruuegiæ, & Toſtum fratrem ſuum, quem de Anglia expulerat ipſe, quique tempora Regis Ednardi exulabat in Frandia. Hi cnm magna claſſe per Humbriam Eboracum properantes cum exercitum Northumbrēſium prælio excepiſſent, potiti uictoria, magnam de obſtantibus ſtragem dederunt. His Haraldo nunciatis, exercitnm copioſum ex omnibus finibus Angliæ collegit.

Viſio cuiuſdam abbatis

Apparuit autem tunc ſanctus Eduardus cuidā Alexi, abbati Rameſiæ, uiro religioſo, dicens. Vade, & dic Haraldo, ut homines, qni cōtra ius & fas regni huius fines inuadunt, aggrediatur ſecure. Ego enim ero dux & protector exercitus, quoniam iuſtitiæ gentis huius deeſſe nō poſſum. Per me.n.reportabir nice hāc de hoſte triumphum. Et ne uerbis tuis fidem deroger ſecretum ei ſui cordis oſtende, ut cum ei quæ nullo conſcio mente uoluebat, edixeris, non hæc tuæ adinuentioni, ſed meæ promiſsioni adſcribat.

Videt beati mentū arcana.

Nocte quidem præterita, cum dolore femoris torqueretur, licet eum non parum urgeret imminens moleſtia, ſiluit tamen, reputans apud ſe, ſi publicaret languorem quod ſuis eſſet contemptui, & hoſtibus irriſioni. Verum quia nunc ab illa peſte conualuit, de meo præſumens auxilio, contra Barbaros iuſtum hellnm ſuſcipiat, & ab imminēti periculo ſuos eripiat. Quod cum abbas Haraldo reſeraſſer, ex cæleſti promiſsione factus andacior, in ualida manu progrediens, apud Stamſordbrig hoſtibus occurrit. Conſertoque prælio, dux uterque proſternitur, ſcilicet rex Noruuegiæ & frater Haraldi Toſtius, & pene totus eorūm exercitus delectus eſt.

Corpus S. eduardi poſt eius obitū diutiſsime manſit incorruptum.

Anno tricesimoſexto poſt ſanctl Eduardi obitum, cum corpus eius de terra eleuaretur, integrum, incorruptum & flexibile cum ueſtibus recētibus repertnm eſt. Quod niden s epiſcopus Roffenſis, pilum nnnm deuotionis deſiderio accenſus extrahere, ſibique ſernare conatur. Sed ille firmius hærens, effectum mentis epiſcopi & uolnntatem defraudauit. Mulier quædā in feſto ſancti Eduardi operibns nacans, paralyſis morbo correpta, ad corpus ſancti deducitur, & ſanitatem priſtinam ſe recepiſſe lætatur.

Miraculum.

Tres uiri febre quartana uexati, uiſitato ſancti ſarcophago, quaſi in momento curati ſunt.

DE CANONIZATIONE ET Tranſlatione S. Eduardi Regis & Confeſſoris, Ex Antiquo manuſcripto codice :

Sed quædā ante Alexādri Pontificis literas uidentur deeſſe, de legatione ad ipſum pontificem miſſa & cæt.

Alex. 3

ALexander Epiſcopns, ſeruus ſeruorum Dei uenerabilibus frattibus, Archiepiſcopis, Epilcopis & dilectis filiis, Abbatibus, Prioribus, aliiſque Eccleſiarum Prælatis, per Angliam conſtitutis, ſalntem & Apoſtolicam benedictionem.

deuotio eccleſiæ Anglicanæ erga ſedē Apoſtolicam.

Illius deuotionis conſtantiam & fidel firmitatem, quam circa matrem ueſtram ſacroſanctam Romanā Eccleſiam exhibetis, diligentius attendentes, in id * poſiti uoluntatis adducimur, ut uos ſicut chariſsimos fratres & ſpeciales Eccleſiæ filios ſyncera charitate in Domino diligamus, propenſius honoremur & poſtulationes ueſtras, quantum cum Deo poſſumus, libenti animo admittamns. Inde utiqne fuit quod ſuper petitione quam de Eduardo glorioſo qnondam rege Anglorum canonixando, & in ſanctorum catalogo adſcribendo, tam chariſsimus Chriſto filius noſter Henricus, illuſtris Anglorum rex, quam uoſipſi nobis inſtantius potrexiſtis ſolicitam cum fratribus noſtris deliberationem habentes, libro miracnlorum inſpecto, quæ dum in carne mortali niuerer, & poſtquā de præſenti ſeculo eſt aſſumptus, omnipotens Dominus pee ſuam miſericordiam declarauit, uiſis etiam literis anteceſſoris noſtri, piæ recordationis Innocentii papæ, ueſtris quoque teſtimoniis inde receptis quauuis negocium tam arduum & ſublime non frequenter ſoleat in ſolennibus conciliis de more concedi, de communi tamen fratrnm noſtrorum conſilio, iuxta uotum & deſideriū prædicti filii noſtri regis ac ueſtrum, corpus ipſius Confeſſoris ita glorificandum cenſuimus, & debitis præconiis honorandnm in terris, ſicut eundem Confeſſorem Dominus per ſuam gratiam glorificauit in cælis, nnde uidelicet inter ſanctos Confeſſores decætero nnmererur, qni hoc ipſum apud Deum ſignis meruit & uirtutibus obtinere. Quia igitnr decet honeſtatis ueſtræ prudentiam eum piæ colere, & toto ſtudio nenerari quem authoritate Apoſtolica nenerandum ueſtra poſtulauit deuotio & colendum uniuerſitatem neſtram per Apoſtolica ſcripta monemns & exhortamur in Domino, quatenus eum ita deinceps ſtudeatis debitis obſequiis honorare, ut ipſius interceſsionibns apud diſtrictum iudicem mereamini ueniam obtinere & glorioſum in æterna beatitudine præmium inuenire. Datum Anaguiæ, 7. Idus Februarii.

Inno. 2.

Nunciis itaqne ab Apoſtolica ſede regreſsis, ſæpedictus Abbas, conuocatis uenerabilibus perſonis, tam epiſcopis quā abbatibus, in Eccleſia Vueſtmonaſteriā ſi, primo coram omnibus recitari fecit literas Apoſtolicæ authoritatis de beati regis canonizatione, ſicque nniuerſis applaudentibus, aſſentientibus, & Deū magna uoce laudantibus, de glorioſo Dñi confeſſore Miſſa ſolenniter celebrata eſt: quam ramen Dominus Papa primo in Eccleſia Romana fecerat per nnum de Cardinalibus honorifice, ſicut dignum fuerat, decantari. Sed quia cauſis exigentibus, rex adhuc in tranſmarinis partibus agebat, iuxta mandatum ipſius & de

ſiderium

ſiderium dilata eſt uſque in reditum ſuum, & eidem ſeruata ſacri corporis reuelatio. Decurſis uero ferre annorum curriculis, rege à Normannia in Angliam iam regreſſo, cupiens Abbas ſuſceptum negocium ad effectum perducere, & illud ſacrũ corpus, quod iam diu in terra latuerat, in eminentiori, & honeſtiori loco collocare, cum rege ſecretum & diligentem de celebranda beati Regis trãslatione tractatum habuit, poſtulans ut bono principio manum debitæ conſummationis adhiberet, præſertim cum ex eius mandato acceperit, præſentiam ipſius huic negocio eſſe expectandam. Annuit rex iuſta poſcenti, diemque certum, iuxta quod utrique uidebatur opportunum, indixit. Interim uero accepto Abbas à prudentioribus uiris cõſilio, beati corporis glebam primo ſecretius inſpicere decreuit, ut ſic expeditius ad ſolennem trãſire poſſet reuelationem. Sed quia opus hoc ſanctum & dignum eſſe ſciebat, ſuam formidans indignitatem, ſemel & iterum acceſsit & tentauit, ſed toties conſcia ſibi mens infirmitatis ſuæ manum pia quadam hæſitatione trepidantem retraxit. At creſcente timore, creuit & deuotio, creſcente deuotione, adfuit confidentia cum amore, qui ſæpe foras mittit timorem. Ea ipſo itaque timore confidentior effectus, & minus timidus, tempus obſeruauit, quo tam ſecretum negocium opportune tractaret.

Abbas cũ ſuis reuerenter ſe p̃parat ad aperiendũ ſarcophagũ S. Eduardi.

Quadam itaque nocte fratribus poſt matutinas uigilias ad ſtrata reuerſis, ianuis eccleſiæ clauſis, ſeruientibusque laicis exclusis, remanſit in eccleſia ſolus Abbas cum Priore, & quibuſdam de fratribus ad hoc delectis, qui ſe ex mandato Abbatis ieiuniis & orationibus ad tam ſanctum opus tractandum deuotius præparauerant. Quibus omnibus albis indutis, & nudis pedibus, præmiſſaque oratione, & cum pſalmis decãtata litania ante altare, proceſsit ad tumulum Abbas cum Priore & duobus fratribus, cæteris ante altare in lachrymis & oratione perſiſtentibus. Cumque lapidẽ, qui ſarcophago ſuperpoſitus fuerat, ſuſtuliſſent, admotis propius lucernis, conſpexerunt uirum iacentẽ in ueſtitu deaurato, calceatũ caligis purpureis & calceamentis precioſis, caput, & faciem cooperta mitra rotunda, auro ſatis operoſe intexta, barbam etiam niueam & prolixam, modicumque criſpantem, ſuper pectus decente ordine ſuo iacentem. Accitis itaque fratribus, qui in oratione ante altare remanſerant, & ad tam deſiderabilẽ ſpectaculum admiſis, facta eſt lætitia magna cum gratiarum actione inter illos. Non tamen adhuc ſtetit, nec ſic quieuit, uehemens ille ſpiritus deuotionis, & ardens deſiderium inſpiciendi, tractandi, & interius perſcrutandi theſaurum illum preciolum, quem ſe magna iam ea parte uidiſſe gratulabantur. Apponentes itaque manus debita cum deuotione & reuerentia, ueſtes, capitis operimentum, tunicam & caligas pia quadam inquiſitione tractabant, tentantes, ſi quam forte, ſicut dictabat ratio, expetebat natura, admiſiſſent corruptionem. Et ecce omnia ea reperiunt integritatem priſtinam retinuiſſe, ex parte tamen ob fuſcatum aduertunt colorem & decorem eorum, tum ex diuturna lapidis contiguitate, tũ ex puluere & cæmento, quod in ſarcophagi apertione introrſum ceciderat, quod tamen linteo, ſicut poterant, amouentes, materiam, opus in colorem facile deprehendere potuerunt. Suppoſitis itaque manibus cũ reuerentia & timore, corpus illud glorioſum alii ad caput, alii ad pedes, quidam ad humeros & per mediũ leuantes, & ſuper extenſum tapetum in panno ſerico precioſo inuoluentes in ciſta lignea ad hoc præparata incluſerunt omnia, quæ cum eo inuenta fuerant, intus relinquentes, excepto annulo aureo, quem, in digito regis inuentum, Abbas propter deuotionem retinuit, & ad huius memoriam ſatis prouidè reſeruare decreuit.

Veſtes S. Eduardi iã pridem defuncti incorruptæ inuenta.

Transferũtur ſacræ eius reliquiæ ualde honorifice.

Adueniente itaque die, quẽ rex celebrãdæ tranſlationi præfixerat, omnibus paratis, quæ tantæ rei neceſſaria uidebantur, ueniens in eccleſiam cum magno procerum, & illuſtrium uirorum comitatu, primo ciſtam, in qua præcioſus ille theſaurus continebatur, recludi fecit, aſsiſtentibusque archiepiſcopo Cantuariẽſi & epiſcopis quam plurimis, abbatibus quoque & aliis uenerabilibus perſonis, præſentem illam regiæ pſonæ maieſtatem oculis uidit, manibusque, quantum timor & reuerentia permiſcere tractauit, omniaque ita ſe habere gauiſus eſt, ſicut ei ab Abbate primo fuerat intimatum. Facta igitur, ſicut diei ſolennitas expetebat, proceſsione, precioſoque incorrupti uirginis corpore per clauſtrũ monaſterii regiis humeris præcipuorumque totius regni procerum manibus reuerentiſsime deportato, poſita eſt ſuper candelabrum præclara illa lucerna in domo Domini, ut qui ingrediuntur, lumen uideant, & illuminentur ab ea. Sicq; illud uas igne caſtitatis, & uniuerſæ uirtutis domicilium in feretro precioſo, quod ei ex auro, & argento conſtrui fecerat illuſtris rex & conſobrinus eius, ſtrenuus Anglorum debellator, Vuilhelmus, regiis manibus honorifice collocatum eſt laudantibus cunctis uoce lætabunda & benedicentibus Deum, qui in ſanctis ſuis ſemper eſt glorioſus, in omnibus operibus ſuis mirabilis.

S. Eduardus in coniugio pmãſit uirgo

Hic Hẽric⁹ 2. occidit S. Thomã Cãtuariẽ. Archiepiſcopũ.

Celebrata eſt autem tranſlatio iſta anno ab incarnatione Domini milleſimo, centeſimo ſexageſimotertio, 3. Idus Octobris, die Dñica, ab excellentiſsimo Anglorum rege Henrico, aſſiſtentibus uenerabilibus uiris Thoma archiepiſcopo Cantuarienſi, Gileberto epiſcopo Londonienſi, Henrico Vuintonienſi, Nigello Helienſi, Roberto Lincolnienſi, Vuilhelmo Noruuicenſi, Iacelino Salesberiẽſi, Vualtero Roffenſi, Hilario Ciceſtrienſi, Bartholomæo Exoniẽſi, Richardo Ceſtrenſi, Godofrido Epiſcopo ſancti Aſaph, & de Normannia epiſcopis, Lexonienſi Ernulpho, Ebroicẽſi Rotroto, Abricenſi Achardo. Abbatibus, Hugone S. Edmundi, Roberto S. Albani, Rogero Radingenſi, Gregorio Malmesberienſi. Comitibus etiam, Roberto Legerceſtriæ, Hugone Comite de Notfule, Galfrido Comite de Eſſexia, Vuilhelmo Comite de Arundel, Reginaldo Comite Cornubiæ, Patritio Comite de Salesbiria, Vuilhelmo Comite de Albamara, Richardo Comite de Penbroch, & procerum, militum, cęterorumq; diuerſi ordinis & officii innumera multitudine, ſummi Pontificatus arcem regente ſanctiſsimo Papa Alexandro 3. huius beneficii authore pariter & largitore, anno eiuſdem Papæ 4. regnante piiſſimo & glorioſo Anglorum rege Henrico 2. anno regni eius nono, præſente & huic operi accuratiſsime præſidente iam dicto eiuſdem loci reuerendo patre Laurentio.

VITA BEATI RAIMVNdi confeſſoris, Tertii Magiſtri Ordinis Prædicatorum, Authore F. Leandro Alberto Dominicano.

Etſi autem nondum in diuos relatus eſt hic Raimundus, at tamen permiſit Paulus 3. Romanus pontifex, ut Barchinonen. eius feſtum celebrent poſtridiè Epiphaniæ.

6. Ianuar.

RAimnndus de Pennaſorti, Cathalanus, originem retulit in Aragonum reges. Is poſtquam adoleuit, miſſus eſt ad gymnaſium, nt ſcientiam hauriret. In quo tãtnm breui admodum tempore profecit, ut ea tempeſtate in Pontificio atque Imperatorio iure inter uiros clariſsimos facile connumerari poſſet. Quamobrem ciues noſtri Bononienſes, tanti uiri famam audientes, publico ſtipendio ipſum ad docendum conduaere. Hanc autem ob cauſam togam induit religionis, forte diſuaſerat cuidam ſcholaſtico adoleſcenti plurimis rationibus ſanctę conuerſationis ingreſſum. Qãppter deinde cõſciẽtia exagitatus, quod illi diſſuaſerat, ipſe amplexus eſt, uidelicet, relictis mũdi illecebris, fauore, & gloria, coim admiratiõe ordinẽ Prædicatorũ igreſſus eſt. Simul ac uotũ emiſit ãno euo luto, ꝑ more, accitus eſt ĩ ſociũ a legaro Põtificis maaimi, iu Hiſpaniam concedente. Demum cognita eius inſigni doctrina, à Gregorio 9. Pontifice iuſſus eſt epiſtolas Pontificum ac Conciliorum decretales in unũ corpus redigere (quod hactenus in uſu habetur in gymnaſiis, & adamuſsim ſeruãtur) prout dinoſci poteſt in procemio ex eius nominis citatione ab eodem pontifice. Fecit & ipſum pontifex Capellanum ſuum & pœnitentiarium, quæ dignitas temporibus illis non niſi ualde literatis conferebatur. Factus eſt etiam inopnm cauſarum eapeditor. Poſt epiſtolas Decretales in unũ cõgeſtas, Sũmã de Caſibus cõſciẽtiæ edidit, opus inſigne, & oĩa admiratiõe obſeruatiõeq; dignũ. Animaduertẽs Põtifea eius præclariſsimã uitã, mores ingentẽque doctrinam & animi probitatem, præſulẽ ciuitatis Barchinonę creauit. Qui cernens ſub tanto honore maximnm larere onus, dicto approbante Pontifice, eamipſam dignitatem miſſam faciens, ad ordinem Prædicatorum remigrauit, malens tunica pallioque rudi & ignobili tegi, atque ſub eo egenus Deo ſeruire, quàm poſt tantæ dignitatis faſtigium, moa rationem tantæ uillicationis reddere. Igitur ad ordinẽ Prædicatorum reuerſus humillimus pater, petiit ſibi quempiam uirum bonum præfici, per quẽ poſſet erudiri ea, quæ religionis eſſent, & ut erat mitis, ac naturæ compoſitæ, ſic religionis moribus ornatus breui admodum tempore euaſit, ut in conuentu generali duodeuigeſimo (quod capitulum generale uocant) Bononiæ anno Domini milleſimo ducenteſimo triceſimooctauo celebrato, omninm patrum conſenſu, præſidentia eo abſente totius ordinis Prædicatorum dignus nominaretur & approbaretur. Exordiar ab initio, ut rem ſeriatim narrem, placituram, puto, legentib⁹. Vita functo Iordane uiro ſanctiſsimo, totius prædicatorum familiæ Præſidente, ad interregem, ut ueterum more Romanorum loquar, uentum eſt. Interrea, quem Vicarium generalem totius ordinis Prædicatorum noſtri dicunt, magnus ille Albertus ui & iuſſu inſtitutionum noſtrarum creatus eſt. Tandem indicto conuentu uniuerſali duodeuigeſimo, Bononiam Electores connenere, ut ſibi ordiuique aliquem præficerent. Huic ſynodo duo inter cęteros electores, eacepto Magno Alberto, uiri & moribns & doctrina apprime pollentes, uidelicet Hugo de S. Theodorico, tunc præfectus Galliæ prouincię, poſtmodum Cardinalis Eccleſiæ Romanæ, & Iuo præfectus prouinciæ terræ ſanctæ (hos enim præfectos, appellant prouinciales Priores) interfuere. Ad certam diem oẽs electores ſub quadam portico conuenerunt pro Pręſidente eligendo. Datis omnibus ſuffragiis, pari lance certatũ eſt. Porro in duas ſe ſubdiuiſerant partes: alii quidem Magnum Albertum, nepote Germani: Hugonem prælibatum Galli elegerant, cæteris partibus utriuſque fauentibus. Iterum atque tertio res incepta, idem ſemper recidit. Animaduertentibus patribus electores ſimul non poſſe conuenire, orationes indictæ ſunt ante parentis Dominici ſanctiſsimum corpus. Sic igitur orantibus fratribus, mox eatra ſe quidã poſitus, uidebat omnes electores cubiculum eaeuntes in templo maximam colũnam erigere, guttulis ſanguineia purpuratam, à ſummo uſque deorſum attingentem. Verum cum intuens frater lætaretur, ex templo ſignũ electoribus datur, ut denuo ad electionem præſidentis cõueniãt. In primo itaq; ſcrutinio, cũ Barchinonæ eſſet, patres ipſum unanimiter & concorditer elegerunt, cum prius antehac nulla prorſus illius mentio fieret. Timentes uero, ne oblatam Præſidentiam dictã aſpernaretur, pari conſilio miſerunt patres Hugonem Boniſium Placentinum, Põtinm de Sperra prefectum Galliæ Narbonenſis prouinciæ, Philippnm olim præſidentem Syriæ, ſed exauthoratum in dicta ſynodo, Stephanum Hiſpanum quondam Lombardiæ prouinciæ præfectum, cum nonnulis aliis patribus Barchinonam, ut ſuaderent Raimundo, nt acceptaret oblatam præſidentiam. Vt uero cõuenerunt, uirum Dei apprime rogabant, ut cernicẽ flecteret, ſed is ſecũ magis exoptans habitare, quam tam grandem ſubire prouinciam, inexorabilem ſeſe præbebat. Tandem tantorum uirorum authoritate & rationibus ſuaſus, inclinato capite, tantum onus ſubiit. Verum biennio duntaaat hoc officio funct⁹ ẽ qppe in ſynodo prima generali, q̃ ſub ipſo celebrata, q̃ decimanona fuit, anno Dñi 1239. edidit legẽ, ut præſidẽs toti⁹ ordinis Prædicatorum, poſſet officio renunciare coram patribus, qnos dicimus Diſſinitores, & iſti obligarentur ceſsionem acceptare. Id quod tunc facere adnians eſt, ſed minime potuit, eo quod patres admittere ceſsionem noluere. Tandem in ſequenti anno, uidelicet 1240. in ſynodo uigeſima Bononiæ celebrata, ceſsionem petiit, corporis ualetudiuem allegans, & nonnulla alia. & cum plurimum hoc efflagitaret, tandem uoti compos factus eſt ob dictam legem, in præcedente anno edictã. Quamobrem animaduertentes patres ingentem perturbationem, quæ de facili ſuboriri poſſet in Ordine, ſi pro uoluntate huiuſmodi præſidentes ſeu Magiſtri generales ordinis uulgo dicti, officio renunciare poſſent, & ipſi eorum uota admittere tenerentur, lege ſancitum eſt, ne in poſterum eorum ceſsio admitteretur, niſi propter impedimenta perpetua, ſicque lex illa obrogata. Raimundus igitur uoti compos factus, læto animo Barchinonam rediit, ibique uitam egit ſanctiſsimam, & in ſtudiis aſsiduis meditationibuſque occupatam. Edidit, ut præmiſimus, plura opera, & Inſtitutiones ordinis fratrum Prædicatorum miro quodam ordine diſtinait, quæ prius indiſtinctæ erant. Superuixit, poſtquam præſidentiæ ordinis renunciauerat, annis quinque & triginta. Vita functus eſt in die Epiphaniæ, 8. Idus Ianuarii, anno 1575. Ipſius ſanctitatem crebra miracula, ad inuocationem eius nomini per Deum facta, proteſtantur. Porrò dum uiueret, & poſt mortem maaimis elaruit miraculis. Inter extera enim legitur, quadraginta mortuos eum ſuſcitaſſe. Rex autem Aragonum, uiſis miraculis tam inſignibus, plurimum apud Pontificem inſtitit, ut inter diuos connumeraretur, ſed neſcio quo accidente tam egtegium opus omiſſum eſt, ſicque manet. Hæc ſunt, quæ ad manus meas de tanto uiro peruenere.

Cur monachus fact⁹ ſit.

Epiſtolas decretales Põtificũ in unũ corp⁹ redigit,

Fit epiſcopus. Se abdicat.

Albertus Magnus.

Creat magiſter generalis Ordinis Prædicatorum.

Ei⁹ ſcripta.

Ei⁹ miracula.

VITA S. ANDREAE EPIſcopi Feſulani Ordinis Carmelitarum, Doctè Et Eleganter conſcripta.

9. Ianuar.

Andreas Corſinus Florentiæ ex Corſinorum nobili familia natus fuit, patre Nicolao, matre uero Peregrina. His, poſtquam in unū matrimonium conuenerunt, nihil fuit antiquius, quàm nt religionis præcepta in omnibus obſeruarent. Itaque libidine terrenorum poſthabita, iis quæ Dei erant, ſtudentes, ſæpius domum Domini uiſitabant. Cum uero, quod in Exodo legitur, audirent primitias uidelicet Deo offerendas eſſe, ut Deo eiuſque genitrici gratam oblationem facerent, admodum cupiebant ex ſe filios procreare, uouētes primogenitum ſuum Mariæ religioni tradere. Quorum præcibus beata uirgo annuens, diuinitus eorum uotum adimpleuit. Poſt paucos dies concepit Peregrina mater, cūque iam tempus pariēdi immineret, in ſomnis ſibi uiſum eſt lupum peperiſſe pro homine, qui cum eccleſiam intraſſet, paulatim immutatus, in agnum ſe uertit. Quam rem eapergeſacta tacite conſiderans, nec uiro quidem ſomnis uiderir, eſt auſa confiteri: Proxima uero nocte, id eſt, pridie Calendas Decembris puer naſcitur, qui cum luſtraretur baptiſmatis ſacramento, Andreas nomen accepit, quod eo die natus ſit, quo Chriſtiana religio beati Andreæ apoſtoli ſolennia celebraret. Puer educatus ingenue, creſcit, ſtudiis literarum traditur. Cū aūt admodum ſcitus puer eſſet & formā præſtante, utrique parenti plurimum charus erat. Poſtremo ſactus adoleſcens, canes alere, equos mercari, ſodalitates parare, & tractare arma, lites gerere cœpit, & ad hæc, oīa diuina pariter & humana promiſcua habere parentibus non ſolum inobediens, ſed nec eos ſe caſtigantes perferre poterat. Parentes uero ubi intellexerunt, quantum periculum adoleſcenti imminebat, timentes ne ob eius facinora per dedecus uitam amitteret, à tam peſsimis moribus illum iam ætatis ſuæ quintum decimum annum agentem reuocare ſtatuerunt. Igitur nacti opportunitatem, Andream ad ſe accerſiri iubent. Qui cum iuſſa parentum negligeret, contumelioſa uerba reſpondens, ab eorū cōſpectu improbe diſcedebat. Quem mater, id inique ferens, animo concitato alloquitur: Tu profecto, inquit, lupus es, quem in ſomnis mihi uiſa ſum peperiſſe. Quibus uerbis perteritus adoleſcens, retro ferens pedem, matrem orauit, ut quid ſibi uellent ea uerba, ſignificaret. Tunc mater inquit: Audi fili mi uerba mea, neque matris tuæ dicta cōtēnas. Ego unà cum genitore tuo ſterilis annos plurimos uixi, tantuſque ſobolis amor fuit, ut etiam pro habendis filiis uota ſuſceperim. Itaque primitias uteri mei Deo Mariæque matri eius offerendas conſtantiſsime uoui, hoc idem Nicolaus pater tuus communi uoto promiſit. Factum eſt, ut Mariæ precibus conciperem, & cum iam pariendi tempus aderat, in ſomnis uiſa ſum lupum parere: qui cum ingreſſus eſſet eccleſiam, lupi formā deſerens, agnus effectus eſt. Poſtridie uero te peperi: qualis ſuperiorē ætatem uixeris, non te latet. non enim ut homo ratione utens, ſed ut rapaciſsimus lupus. Nunc iam tempus expoſcit, ut in agnum te uertas, & quæ pro te uota ſuſcepimus, uelis pia mente perficere. Nam non nobis ſed Mariæ uirgini natus es. Expergiſcere igitur fili, nec uelis longius per ſocordiam atque malos mores uitam inficere. Poſtquam mater loquendi finē fecit, Andreas huiuſmodi oratione percuſſus, ſuperiorem uitam ſuam tacitus conſiderans, pœnitentia motus, multis lachrymis Virginem precabatur, ut pro ſe ad filium preces fundere dignaretur, ne iuuentutis ſuæ delicta cognoſceret. Poſtridie uero mane ad Carmelitarum eccleſiam profectus eſt, ibique orando diu ante aram uirginis glorioſæ, lachrymis faciem irrigauit, rogitans ut ſe lupum in agnum conuerteret. Tandem ab oratione ſurgens, Hieronymum Melioratum, qui ea tempeſtate, uidelicet anno ab incarnatione Domini milleſimo treceenteſimo decimoſexto, prouinciæ Tuſciæ curam gerebat, proſtratus orauit, ut eum intra religionem acciperet. Quod cum audiret uir præſtans, miratus ingenuum adoleſcentem, ſummo loco natum, multiſque educatum deliciis, cupere ſacris initiari, ſeruitutemque religionis ſubire, miſit ad eius parentes, qui referant Andream filium habitum religionis petere. Parentes ubi cognouerunt per nuncios, in filio ſuo Spiritumſanctum tam cito mirabiliter operatum, ſtupore gaudioque repleti, eo, ubi Andreas erat, propere conceſſerunt, atque unanimes filium, quem orantem inueniunt, ſicut uouerant beatæ Virgini offerentes, ſuſcepti uoti officia perfecerunt. Ita Andreas in agnum uerſus, ad religionis obſeruantiam admittitur. Huic, ut eius animi firmitatem caperirentur, cuiuslibet uiliſsimæ conditionis ſeruitia demandabant, ædes uertere, oſtii curam gerere, interdū etiam patinas purgare iubebant. Quæ oīa ita libenti animo perferebat, ut mirum ſit eius & obedientiam & humilitatem referre.

Accidit, ut prandentibus cæteris, Andreæ ianuæ cuſtodia mandaretur, qui neminem, quoàd fratres cœnauiſſent, intrare permitteret. Diabolus uero tantæ humilitati inuidens, adoleſcentem ſubuertere conatus, prædiuitis uiri formam accepit, & comitatu ingēti ante monaſterii portam aſsiſtens, ſibi fores reſerari iubet. Andreas hominis importunitatē miratus, qd ſibi uellet, interrogauit. Cui ille inquit, Nónne me noſti? ex cognatione enim tua natus ſum, qui cum audirem te religionem ſubiiſſe, iniquo animo ferēs huc acceſsi, ut ea tam turpi uitæ conditione ad priſtinas delicias reuocarem. Itaque iam cito aperi, ut mecum domum pariter reuertaris. Iam tibi uirginem ex nobilitate ingenti dote deſponſauit pater. Cui Andreas: Nec uos cognoſco, nec noſtro quidem ſanguine nati eſtis, qui me quæritis à tam ſalubri officio reuocare. Parentes enim, ante, quam natus eſſem, huc me genuerunt, ubi humilitatem amplexus, obedientiam ſponſam accepi. Ita hoſtis ille ianua pulſus, atque deuictus conſtantia puerili, tantum facinus fruſtra ſuſcepit.

Poſtquam fratribus Andreæ humilitas & obedientia ſatis exploratæ ſunt, de more profeſſus eſt, & in uerba prouincialis, religionis ſolennia uota ſuſcepit. His exactis, animus adoleſcentis in dies magis in diuino amore atque uirtute flagrabat, ieiuniis & abſtinentia atque corporis flagellatione terrenorum cupiditates ſuperabat: tantuſque ſilentii amator factus eſt, ut non niſi ubi maxime opus eſſet, loqueretur. Diebus tribus in hebdomada ieiunabat, in quibus nihil cibi, præter panem & aquam, ſumere conſueuit. Obediētiam adeò obſeruabat, ut nihil magis cupere uideretur, quàm ut ſibi aliquis imperaret, non ſecus, ac ſi intraſſet religionem ob id ſolum, ut ſeruiret. Orationibus atque ſacris literis incumbēs, nullum tempus cōterebat incaſſum. Corpus ſuum aſsiduis flagellationibus macerās, in ſeruitutē redigebat, domabat cilicio, ieiunio caſtigabat. Appetēs ſolicitudinē, delicias fugiens,

Ex. 22. 23. &c

Votū parentum S. Andrea.

Naſcitur Andreas.

Adoleſcentia eius male morata

Mater eū caſtigat.

Andreas ſe colligit & reſipiſcit.

Carmelitanū amplectitur inſtitutum.

Facit profeſsionē

Progreſſus eius in uita ſanctitate.

Irridetur à ſuis & repellit

gieus, à iocis & ludis plurimum declinabat. Obturabat aures ſuas, ne audiret uerba detrahentium ſibi. Nã, ut moris eſt mendicantium, ſabbato pro accipiendis eleemoſynis ciuium domos adire, Andreas ob humilitatem officium huiuſmodi plurimum exercebat, & cum à ſuis, qui in uia maximas ædes haberẽt eleemoſinam peteret, multis iniuriis ab eorum domibus pellebatur. nanque illis inuitis Andreas habitum religionis acceperat. Irridebatur à notis, à ſodalibus ſpernebatur, & tãto tamque ſalutifero labori inertiæ nomen imponebant. Huiuſmodi omnia Andreas ingenti patientia tolerabat, ac ſi religionis perfectio in tolerandis iniuriis haberetur.

Curat hominẽ morbidum.

Ea tempeſtate Ioannes quidam Corſinus ea cognatione ſua lupum morbum patiebatur in crure, quæ ægritudo per dies noctesque hominem plurimũ cruciabat. Et ut huiuſmodi cruciatum mitigaret, quocunque genere ludorum utebatur, ita ut eius domum, luſorum porticum appellarent. Hunc uir Dei aggreſſus, ſic alloquitur: Ioannes, ſi meis conſiliis acquieſcas, priſtinæ te ſaluti reſtituam, & ab hoſtium tuorum inſidiis diuino munimine liberabo. Ille uix credens Andream in conſpectu Dei talem gratiam inueniſſe, morbos auerteret, tamen recuperandæ ſanitatis deſiderio pollicitus eſt ſe facturum, quicquid optimus adoleſcens imperaret. Cui Andreas, Eſt, inquit, opus inprimis, ut omnes has luſorum cõſuetudines abiicias, poſt hæc, ut uacando ieiuniis, uirginem Mariam ſummis precibus dies octo flectere nitaris. Ioãnes ſimplicitate uerborum motus ſtatim uota ſuſcipiens, quicquid ſibi ab Andrea iuſſum fuerat, mira deuotione perfecit, & meritis eius eſt ſolitam ualetudinem conſecutus. Ita uir Dei ardens in uirtutibus, & in dies magis ſanctitate pullulans, ad ſacros ordines admittitur. Corſini omnes ſtatuunt, ut primam Miſſam Andreas cantaturus, oblationem magnis apparatibus ingentique

Declinat põpã in celebrãdis primitijs.

pompa celebraret, Sed ille ubi hoc audiuit, habita prius licentia à Prouinciali, ſeceſsit ſeptimo milliari ab urbe in Conuentum Syluarum, ibique deuotiſsime ſacerdotii ſui primitias offerenti, beata Maria uirgo cũ comitatu angelorum apparuit, dicens ei: Seruus meus es tu, quia ego elegi te, & in te gloriabor. Et hæc dicens, paulatim in auras ſe eleuauit. Andreas ſtupore perculſus, non elatione extollitur, ſed magis per humilitatem nitebatur ſe dignum ſeruum efficere, humanas laudes fugiens, ſtudio bonarum artium ſibi immortalitatem parabat.

B. Maria illi apparet.

Claret miraculis.

Erat ea tempeſtate uir nobilis, cuius filia, quam unicam habebat, morbo hecticæ febris languens nulla poterat medicorum arte curari. Hæc cum prodigia, quę per uirũ Dei in dies fiebant, perciperet, ſperabat proculdubio ſanitati reſtitui, ſi manib. ſuis uir Dei ſibi pabulum miniſtraret. Quod pater intelligens à beato Andrea ſummis precibus impetrauit, ut filiam ſuam ægram inuiſere dignaretur, quæ in ſe uno omnem ſpẽ ſalutis poſuerat. Ille ubi puellæ fidem cognouit, diutina oratione præmiſſa, eam uiſens, cibumque miniſtrans, priſtinæ reſtituit ſaluti.

It Pariſios.

Poſt paucos annos Piſis Capitulum celebratur, Andreas Pariſios literis imbuẽdus mittitur, inde poſt tres annos in prouincia reuocatur. Dum itaque in patriã reuertitur, per Diuionem iter faciens, patruum Cardinalem, ibidem eo tẽpore legationis officio functum uiſitat. Dum ibidem apud Cardinalem aliquot dies eſſet, cæcum quendam, qui ad portam templi ſedens, à prætereuntibus eleemoſynam petebat, inuenit, à quo cum cæcus ſtipem peteret, lumen recepit.

Cæco uiſũ reſtituit.

Fit Prior.

Poſt paucos dies Florentiam redit, ubi tunc Capitulum Prouinciale fiebat, in quo Andreas cõuentui Florentino præficitur. In qua adminiſtratione tanta uitæ ſanctimonia claruit, ut narratu difficile foret. Venturam, Carmelitam Piſanum quendam, ab hydropis morbo curauit.

Claret ſpiritu prophetia.

Rogatus à quodam familiari, cui puer natus erat, ut eundem puerum baptizaret, non recuſauit. Sed dũ infans illuſtraretur, ut moris eſt, aqua & chriſmate, Andreas, cui Deus futura reuelauerat, mirum in modum lachrymis irrigabatur. A quo cum pater pueri lachrymarum cauſam quæreret, Andreas, inquit, Hic puer ſibi ac familiæ ſuæ excidio natus eſt. Pater uero præſagium huiuſmodi paruiſaciens, uiri DEI uerba contempſit. Puer autem creſcens, nõ ſecus ac Andreas prædixerat, flagitiis atque facinoribus coopertus, cũ multis contra Remp. coniurauit. Qui in iudicium uocatus, tanti ſceleris pœnas ſoluit, omnesque cognati eius ab omni adminiſtratione Reip. fuerunt abdicati.

Creat Epiſcopus Feſulan⁹. At ille latitat.

Non longe poſt, ubi Deo obedientia ſerui ſui ſatis probata fuit, illum ad maiorem curam uoluit accerſiri. Nam factum, eſt, ut Feſulanus antiſtes extremum diem clauderet. Poſtquam illi pontificio more magnifice fecerant obſequia, Canonici cæteriq; apud quos ius erat, conuenerunt in unum, ut inter ſe de eligendo pontifice tractarent, à quorum unanimi conſenſu Andreas Corſinus Carmelita deſignatur. Ea cum Andreæ nunciarentur, timẽs ne ſub tanto onere premeretur, tertio milliario ab urbe apud Carthuſienſes latitauit. Canonici uero illum per omnem prouinciã, quæri iubent, ſed ubi nequeunt eum inuenire, iterum congregatis de renouanda electione decernitur: & dũ illorum uacillantia corda in ambiguo uerſarentur, ſpiritus ſanctus per os infantis locutus eſt, dicens: Elegit Deus Andreã in ſacerdotem ſibi, ecce enim apud Carthuſienſes orat. ibi eum inuenietis. Quibus uerbis omnes ſtupore repleti, quicquid actum prius fuerat, cõfirmant. Igitur decernitur, ut ad Carthuſienſes legati mittantur, ut epiſcopum ad ſuſceptionem põtificatus hortarentur. Dum hæc Feſulis gerebantur, Andreæ oranti puer in ueſte candida apparuit, nuncians ei hoc diuino numine factum, ut epiſcopus crearetur neque laborem ſubterfugeret. Nã datus erat ei cuſtos Angelus, qui eius ueſtigia in Dei uoluntate perficeret. Andreas itaque angeli uiſione perterritus, ab oratione ſurgens, Feſulanos ſe quærentes oſtendit. Qui epiſcopum ſalutantes, hortantur ut gregem ſuum & oues paſcuę ſuæ non contẽnat. Andreas Deo gratias agens, onus, quod paulo ante excutere nitebatur, conſtanti mente ſuſcepit.

Eſt eximius uir ens in Epiſcopatũ.

Igitur factus epiſcopus anno ętatis ſuæ 58. incredibile effectu eſt, quanta ſanctitate floruit. Omnes terrenorum cupiditates ſubiecit pedibus, tantæ fortitudinis factus, ut ęunctas animi perturbationes facile ſuperaret. Mulierum colloquia, tanquam ſemina uitiorum, magno ſtudio fugiebat, temperantiam amplexus, nulla concupiſcentia carnis premebatur. Macerabat corpus ſobrie cibum ſumendo, ſubter tunicam ſuper nudo corpore catena ferrea cingebatur. Sarmenta uitium, membris ſuis requiem nocturnam præſtabant. Pacis ſeminis præcipuus ſeminator, bella inteſtina, ſeditiones ciuium & diſcordias plurimorum extirpabat. Diuinæ contemplationi intentus, nihil humanum, aut quæ ad ſcurrilitatem pertinerent, loquebatur. Quanto enim dignitate ſublimior, tanto humilitate ſubmiſsior uidebatur. In ædificiis ſacris plurimum intentus, cathedralem eccleſiam Feſularum, quæ ruinam undique minabatur, ſumptibus datis muniri fecit.

Eſt liberalitas in pauperes.

Quid de eius commiſeratione erga pauperes, quid de pietate eius in populum ſuũ referam? Non modò affectos egeſtate uidere, ſed nec audire quidem ſine

lachrymis

lachrymis poterat. Tantæ enim liberalitatis fuit in pauperes, ut omnes egenos, qui tunc Feſulis eſſent, literis mandaret, quib' clanculũ præbebat eleemoſynã. Nemo unquam egens ſine eleemoſyna ab eo recedebat. Quinetiam cum annonæ magna penuria eſſet, & ꝓ eleemoſynis ad eum confluerent plurimi, ipſe omnem panem in ſua domo repertum pauperibus erogauit, & cum tantæ multitudini minus ſufficeret, iuſsit ſibi ultra panes afferri. Miniſtri uero, qui ſciebant ne panem quidem unum in arcula ſe dimiſiſſe, defeciſſe panes epiſcopo narrauerunt. Qui iuſsit, ut in arca attentius quærerent. Illi autem ne uiderent epiſcopi iuſſa negligere, in penum reuertentes, panes in magno numero repererunt. Quam rem mirati, detulerunt ad epiſcopum. Ille uerò panes accipiens, pauperibus erogauit, ut in omnibus Saluatoris ueſtigia imitaretur.

Diuinitus augentur panes.

Conſueuerat uir Dei qualibet quinta feria, in memoriam Dominicæ humilitatis, pauperibus pedes lauare. Accidit ut quidam ex mendicis illis epiſcopo reſiſteret, nè pedes eius ablueret. A quo cũ cauſam Andreas peteret, inquit ille, Crura mea morbo in putredinem uerſa timeo ne excellentiæ tuæ ſtomachatione inferrent. Cui ait epiſcopus: Cõfide fili in Dominũ Ieſum Chriſtũ & infuſa aqua in peluim, pauperis crura lauare cœpit. O rem mirandam. ille crura lotus, ſtatim morbo ſolutus eſt.

Lauat pedes pauperum.

Conſueuerat noctũ poſt matutinale officium, uno tantũ miniſtro comite, uiſitare ædem ſiue eccleſiam, q̃ uulgo Abbatia dicit, nõ lõge a metropolitana eccleſia. Factum eſt dum redirent, parietem ea tranſuerſo in uia ædificatum inuenerunt. Quarè perterritus miniſter, dixit, Pater reuerende, quis hic tam citò parietem conſtruxit? Cui inquit Andreas, Oremus, ne intremus in tentationem. Et proſtrati in terram cantauerunt pſalmos, Deus in adiutorium, &, Domini eſt terra &c. Et oratione facta, paries euanuit.

Pſ. 69.
Pſ. 23.

Cum Bononiæ diſcordia ciuilis orta eſſet, adeo ut tumultus ille nullius authoritate poſſet ſedari, Vrbanus quintus Pontifex maximus, qui etiam ob uitæ merita ſignis claruit, audita Feſularum epiſcopi probitate, cum legatum Bononiam mittit, ut diſsidentia pectora mitigaret, flecteretquè feroces animos ciuiũ. Andreas pontificis iuſſa perfecit, Bononiã profectus eſt. Ciues ubi præſulis authoritatem ac uerborum ſuauitatem perceperunt mox depoſitis animis reconciliantur, pauci uero, qui huic rei aduerſabantur, atroci morbo percuſi ſunt, Qui tandem meritis beati Andreæ liberati, depoſita animi ferocitate, pacificãtur. Ita uir Dei perfecto negocio, una omnium commendatione Feſulas regreſſus eſt. His artibus atq; ſtudiis ad maturam ætatem peruenerat.

Bononienſes redigit in concordiam.

Anno igitur ætatis ſuæ ſeptuageſimoprimo, in nocte natiuitatis Dñi in eccleſia cathedrali dum ſolenni pompa rem diuinam faceret, ei Virgo glorioſa apparuit, nuncians ei obitus ſui diem in proximo menſe, uidelicet octauo Idus Iannarii, quo die Epiphania Domini celebratur. Qua quidem reuelatione tanto gaudio atque lætitia repletus eſt, ut qui prius ob nictus parcitatem macilentus atque ſqualore perfuſus erat, Seraphico penè colore perfuſus ſit. Non ſecus, ut beata Virgo prædixerat, morbo correptus diuus antiſtes, eo die naturæ conceſsit. In cuius tranſitu multa diuinitus prodigia facta, illum ad ſuperos euolaſſe teſtantur. Ea nocte, qua uir beatus è uita deceſsit, multæ uirgines uiſiones uiderunt. Nanque, ut fertur, puella decem annorum in ſomnis uidit reſeratum cælum atq; ſcalam, quæ ad cælum uſque pertingebat, per quam epiſcopus pontificali ueſte indutus aſcendit. Hunc alii duo epiſcopi hinc & inde comitabãtur. Quã rẽ cũ matri indicaret, Andreas Corſinus, ait illa, cõſcendit ad ſuperos. Et pòſt cognouit beatum Andreã eadẽ hora trãſiiſſe, qua uirgo ad cælos aſcẽdiſſe epiſcopus in ſomno uiderat. Ea nocte alia uirgo nobilis, cui Andreas, cum adhuc uiueret, diẽ mortis prædixerat, moriẽs alta uoce clamauit: Eia Chriſti pſul, expecta me, ut unà cæleſtem patriam ingrediamur. His dictis, ad cælum ſupplices manus extendens, ab hac luce migrauit.

B. Maria illi denunciat obitũ ſuũ.

Morit.

Sed quid ego narrem, quæ circa huius beati uiri, obitum geſta ſint; quę uerba, quæ precepta uitæ quas traditiones religionis dederit, quæ lux circunfulſerit morientem, quantæ ſuauitatis odor à defuncti corpore ſpirauerit: quàm multi ea diuerſis lãguoribus ac morbis, tactu ſacri corporis, mirabiliter ſanitati reſtituti ſint? Mortuus eſt diuus Andreas anno ætatis ſuæ 71. Pontificatus anno 12. ab incarnatione uerò Dñi annno 1373. octauo Idus Ianuarij: cuius anima cũ beatis ſpiritibus ſuperni regis faciem contemplatur. Corpus eius de more funebri pompa Feſulis in eccleſia cathedrali lapideo buſto conditur, licèt teſtamento reliquerit, corpus ſuũ apud Carmelitas Florẽtię ſepultum iri. Oppidani verò ob miram viri ſanctitatem, corpus Florentiam deferri non permiſerunt. nanque in eo protectionis plurimum ſpe ſperabant. Carmelitæ autem opportunitatem tẽporis nacti, noctù clã corpus ſublatum, Florẽtiã deferunt, ubi ex eo tempore multis miraculis coruſcauit. Poſt multũ uero tẽporis, anno uidelicet incarnationis Dominicæ 1440. Eugenio 4. põtifice maximo, Philipus Maria Mediolanẽſiũ dux, Eccleſiæ Florẽtinisq; ultrò bellum intulit, ac per Nicolaum Picenimũ, ꝓfectũ militiæ ſuæ, Florẽtinorũ oppida multa cœpit, multaq; uaſtauit. Itaq; exercitus hoſtium iam loca urbi ꝓpinqua occupauerat: Florẽtinos Cardinalesq;, q̃ Florẽtiæ cũ Eugenio ſummo pontifice erant, metus inuadit, res omnes turbulẽtæ aſperæq; uidebant. His rebus permota ciuitas, trepidare, feſtinare, armisq; diſſidere cępit, & ſuo quiſq; metu pericula metiri. Decernitur belli gerendi crearẽtur, q̃ darẽt operã, ne q̃d mali Reſp. pateret, q̃bus legiões parere, bellũ gerere, cohortari ciues atq; ſocios permittitur. In quibus fuit Coſmus Medices, Nerius Caponius, Angelus Acciarolus eques, Iohannes Scodellarius. Hi in unũ cõuenientes, de tuẽda Rep. tractare cœperunt, tanti belli diſcrimine, eorum animi in ambiguo uerſabantur, eorum Rẽp. imparatã, magnas forteſq; copias hoſtiũ, deniq; euẽtus belli cogitabãt. Dũ hæc ſic agebãtur, diuus Andreas Corſinus multis miraculis coruſcabat. Cũ uerò ea maxima deuotione uniuerſa ferè ciuitas cõflueret ad eccleſiam Carmelitarũ, ubi huius antiſtitis corpus requieſcit, adoleſcẽs quidã ꝓcipua deuotione, unã cũ cæteris aduenit. Apparuit autem ei beatus antiſtes, dicẽs, Adoleſcẽs, matutè propera ad Decemuiros belli præfectos, mea que hæc uerba refer: Deus qui Iſrael de manu Pharaonis eripuit, ipſe cõfringet aduerſarios eorũ, ne timeãt cũ hoſte cõgredi. nã Deus diſsipabit oẽs uires illorum. Itaq; audacter cũ hoſte rẽ gerãt, armis quinto die à ꝓximo feſto S. Iohãnis Baptiſtæ, q̃ hinc ad dies octo celebrabit, de hoſtib' uictoriã reportabũt. Adoleſcẽs etſi uiſione numinis perterritus extiterit, præſatos tñ uiros adiẽs, quæ ſanctus apparẽs dixerit, nunciauit. Quibus auditis, magiſtratus uiſioni fidem adhibentes, animæquiores effecti ſunt, Exercitum itaque parat, 4. Calendas Iulii cum hoſte cõfligunt, ſed ubi multum utrinque pugnatum eſt, hoſtium copiæ fuſæ ſunt. Quod ſine nutu & ope diuina factũ nõ crederet, q̃ ingẽs multitudo manu parua ſic pulſa ſit, ut uix pauci ex iã ingẽti multitudine fuga euaſerint. Picenimus poſtq̃ ſuos deficere, reſq; ſuas attritas uidet, rebus

Miracula poſt obitum.

philippus maria uexat Florẽtinos.

Florẽtini uincũt mediolanẽſes.

ſuis

ſuis diffidens, in Burgum ſancti ſepulcri cum paucis aufugit. Poſtquam de huiuſmodi uictoria Florentiæ nunciatum eſt, ſubito ciuitas tota gaudio magno per ſultat in dictæ feriæ, ludi inſtituti, atque aliud genus lætitiæ ſigna edita. Et ne pietatis uiderentur immemo res decreto ſit, ut omnis Clerus omniſque magiſtratus unà cum populo in Cathedrali eccleſia conuenirent, ea quo loco ſolenni proceſsione, ut moris eſt, ad eccleſiam Carmelitarum pergerent, ubi diui præſulis corpus iacet, ibidemque Miſſam in honorem ſanctiſsimæ Trinitatis ſolenniter canerent, corpuſque beati Andreæ Corſini uniuerſo populo cū funalibus atque thure multo oſtenderetur. Ac ubi hæc, quæ ad coltū beati uiri pertinerent, non poſſent fieri, quin prius cō tulerent Apoſtolicam Sedem, ſupplicatum eſt Eugenio Pontifici per Cardinales reuerendiſsimos, Columnenſem, Andegauenſem, Placentinum, S. Crucis, ſanctæ Mariæ nouæ, quod huic corpori quotannis legitimæ hmōdi honores exhiberi poſſent. Eugenius tāetſi prius multa intellexerat de ſanctitate uiri, tamē rumoribus nouis permotus, atque tantorum uirorum ſupplicatione, legitime fieri conceſsit, quod a Florentinis petebatur. Hæc ubi impetrata ſunt, munus religionis uti ſtatutum erat, mira populi deuotione perficitur. Decretum item fuerat, ut omnes magiſtratus urbis Florentiæ de more ſolenniter uiſitarent Carmelitarū eccleſiam, eo uidelicet die, quo ipſi Carmelitæ annua huius beati uiri ſolēnia celebrarent. Quod quidem uſque hodie maxima deuotione obſeruatur.

Feſtum S. Andreæ inſtituitur.

Petrus Victorius ingenuus, adoleſcens, cum auunculum, qui Prati, quod oppidum decimo milliario eſt ab urbe Florentia, prætor erat, uiſitaret, una cum ſodalibus ſuis oppidi mœnia conſcendens, ea alta turri in caute cecidit. Qui cum rueret, ſe beato Andreæ Corſino commendās, e tāto uitæ periculo illæſus euaſit. Fecit & alia permulta miracula, quæ breuitatis ſtudio præterimus.

VITA ET MARTYRIVM Sacroſancti Martyris Luciani. Authore Simeone Metaphraſte. Habet autem de hoc martyre

Quædam Euſebius Cæſarien. Hiſtor. Eccl. lib. 9. & Diuus Hieronymus in lib. de Viris illuſtribus.

7. Ianuarij Samoſata, Syriæ urbs.

Samoſata eſt ciuitas Syriæ quam præterfluit Euphrates. Ea ciuitas fuit patria Luciani, ubi fuit honeſto loco natus, ut hæc docebit, quę de eo tractabit oratio. Parentes eius erant Chriſtiani. Magnum autem ſtudium fuit parentibus, ut Lucianum ab ineūte ætate in religione, & erga Deum pietate inſtituerent. Ambo uero è uiuis excedentes, eum relinquunt puerum duodecim annos natum. Is autem, hac ſoli ueluti conſolatione inuenta, propter iacturam parentū, cōfugit ad diuinum quoddam templum, omnibus ſuis diuitiis diſtributis pauperibus, & in prima ætate eum Macario, qui habitabat Edeſam, & ſacros libros inter pretabatur, cōgreſſus & uerſatus, quicquid erat in eis pulcherrimum, pauco tempore collegit.

Lucianus puer oīa ſua largitur pauperib.

Et cum primum quidem acceſsiſſet ad lauacrum regenerationis per aquam & ſpiritū regeneratur, declinatur ad uitā monaſticā. Deinde cū ei uiſum eſſet a uino & obſoniorum eſu omnino abſtinere, ſtatim tanquam ea carceribus depugnabat aduerſus omnes carnis uoluptates. Seipſum autem formans ieiuniis, ſe ad hanc firmam & ſtabilem deduxit conſuetudinem, ut nona hora ſemel in die comederet. Erāt autem ei etiā quidam certi dietum ambitus, in quibus tota hebdomada permanebat ieiunus. Plurimum autem uitę ſuæ tempus impendebat precibus & lachrymis. A ſcurrilitate & riſu tantum aberat, quantum iudicabat ea eſſe uere ridicula. Contra autem eos, qui lugebaut, ſtudebat imitari, & exiſtimabat eſſe dignos beatitudinib*. Silentium autem ampleaus, & aſsiduæ deditus meditationi, uidebatur ſemper cogitabundus & triſtitia plenus iis, qui ad eum accedebant, etiamſi ſpiritu in ſe perpetuo exultaret & lætaretur. Si quando autem uerbum ei ex ore uiſum eſſet emittere, diuinæ ſcripturæ erant id, quod loquebatur. Tantus enim earum diuinus amor ipſum cœperat, ut uia ſomnum uellet caperè propter continuam earum meditationum. Si quando autem corpus uolebat modicum requieſcere, non abſque intenſa oratione, nec ſine calidis lachrymis & genuum flexione, ſomnum ſumebat. Sed hæc quidem dum puerilem adhuc ageret ætatem a ſancto recte geſta ſunt.

Semel i die uescebatur. *Vacat precib. & lachrymis.* *Itē ſilētio & meditatione.*

Poſtquam autem ab ea iam exceſsit, & cœpit eſſe adoleſcens, carnem quidem nullam cum ſpiritu agitantem ſeditionem reddidit per ſancti ſpiritus operationem. Quibuſdam autem, quæ ſunt ad eſum ualde exilia, corpus reficiebat, adeo ut multos dies ſolo pane ueſceretur, & ne pane quidem pluribus, ſed iis, quę eo erant ad alendum magis exilia. Aqua autem erat ei potus ſuauiſsimus. Nonnunquam autem abſtinebat etiam ab uſu ignis. Dumque ſic perueniſſet ad omnē humanam uirtutem, fuit cito clariſsimus omnium ſui temporis. Seipſum ergo tradit eccleſiæ Antiochenæ, & cum proceſſiſſet ad Sacerdotium, conſtituit illic maximum ludum literarium, iis, qui ubique erant ſtudioſiſſimi, aliunde ad ipſum accedentibus. In celeriter autem ſcribendo erat quod ex eo acquirebat, ſimul quidem & ſibi ad alimentum, & pauperibus ſuppeditabat. Etenim niſi, priuſquam ipſe cibum ſumeret alii uictus, quem manibus quærebat eſſent participes iniquum eſſe ducebat. Is ergo cum uidiſſet ſacros libros eſſe ualde adulteratos, cum & tempus multa in eis corrupiſſet, continuaque ab aliis in alia translatio; & quidam homines ſceleratiſsimi, qui gentilitati præ erant, conati eſſent peruertere eorum intelligentiam Ipſe omnes rurſus ſumpſit, & ex lingua renouauit Hebraica, quam ipſam quoque ſciebat accurratiſſime, in eis corrigēdis plurimum laboris conferens. Porro an rem diuinorū quoq; dogmatum puritatē quis ab alio ex iis, qui fuerūt illo tempore, melius quā ab ipſo ſuiſ ſe ſeruatam inuenerit.

Vide mirā uirs ab ſtinētiā & ciborū tenuitatē ac delectū. Eſt quo ne pane quidem quādoque fuerit uſus, neque igne.

Cum autem Maximianus Imperator maxima quadam rabie eſſet percitus aduerſus Chriſti Eccleſiam, conareturque Chriſtianum nomen delere, ea homini bus, eos, qui erant ſummi inter omnes, longiſsime remouere ſtudens, de illo quidem audiit, ut de quo magna fama peruaderet, in omnes partes, magnum uero eum inceſsit deſiderium, illum in lnam redigendi poteſtatem. Mittit igitur, qui eum comprehenderent. Ille uero cum id reſciuiſſet, non ſeſe ſponte coniecit in periculum, ſed diligenter cauebat, quantum in eo ſitum erat, ne uideretur temerè adire pericula, neque Eccleſiæ propter ſe magnam afferre triſtitiam. Sibi uero cauebat pro uiribus, utpote quod hoc quoque Dominus feciſſet: & dixiſſet, & eius diſcipuli ſimiliter: E ciuitate itaque excedens, in agro quodam latebat. Pancratius autem quidam Antiochenus, qui presbyterij quidem erat honorem aſſecutus, idem uerò ſeruiebat

Euſebius & D Hieronymus maximū habēt. *Matt. 10.*

quod

quod Sabellius, iamdiu ante illius gloriæ inuidens, ipſum prodidit ijs, qui quærebant. Et ille quidem Nicomediam ducebatur moriturus. Illic enim erat Maximianus, qui magnam & omne genus cædem faciebat eorum, qui Chriſtum non uolebant negare. Nam & Anthimũ, qui erat Epiſcopus eiuſdem Nicomediæ, interfectum igni tradidit, & Petrum antiſtitem Alexandriæ, & multos alios præclaros & fortes uiros. Quinetiam ad tantam proceſsit ſæuitiam, ut ne infantibus quidem parceret, ſed ipſos quoque interimeret, quoniam nec poterat quidem eis perſuadere, ut guſtarent ea, quæ ſacrificabantur dæmonibus. Non enim perſuadebat, ſed reſiſtebant pueri, aperte corroborati à quodam, quod ſub adſpectum aperte non cadebat, auxilio ad magis arguendam dæmonum, & eorum qui eis inſeruiunt, non ſolum improbitatem, ſed etiam imbecillitatem: ſiquidem apertæ erat imbecillitatis, non poſſe firmam ac ualidam ſuam reddere ſentẽtiam, maximè cum omnia cuperent, & omnia experirentur. Fuit autem maximum ijs, qui conſideratè & ex iudicio decertabant, puerorum ad mortem uſque fortitudo & conſtantia, ut qui erubeſcerent, ſi cernerentur pueris inferiores, rebus grauibus & aſperis illatis, ſicut illi, non reſiſtentes. Quicunque autem rurſus frangerentur periculis, ijs puerorum perpeſſiones afferebant repræhẽſionem, quòd non tam propter malorum grauitatem quàm propter animi mollitiem eos uictos fuiſſe appareret. Sic nihil temere, nec abſque optima ratione, neque eſt, neque fuit, neque unquàm fuerit eorum, quæ à Deo conceduntur, & eius prouidẽtia: quomodo tũc multa quidem uaria & multiplicia euenerunt in pueris. Ex quibus omnibus unum narrabo, quod eſt maxime dignũ ut mandetur memoriæ. Sic enim habet.

Maximin. ſæuitia.

Infantium uirtus.

Maximianus cum duos quoſdam pueros genere fratres, illuſtri loco natos, curaſſet ſiſtendos, primo quidem conabatur eos quibuſdã promiſſis ineſcare, quibus exiſtimabat pueros maxime illiciendos. Poſtea iuſſit eis afferri ex ijs, quæ erãt apud ipſum, ſacrificijs & quæ uidentibus pueris, ſacrificauerat, ut & guſtarẽt & nullis malis afficerentur. Illis autem auerſantibus, & deflentibus, & ut poterãt, lingua eis balbutiente dicẽtibus, ꝙ nõ ſic didiciſſent à parẽtibus: ſed alius eſſe modus, quo ij utebantur, minatus eſt, ab ira mutatus: quinetiam uarijs eos affecit uerberibus. Cum uerò pueri fortiter reſiſterent, & nullo modo cederent, eos utique diuina roborante uirtute, quidam è Sophiſtis, qui illic aderat ſimul cum Imperatore, & ad hæc eũ maxime incitabat & inducebat, pollicit⁹ eſt ſe ſtatim effecturum, ut ipſi comederent. Ridiculum enim eſſe dicebat, ſi à pueris adhuc balbutientibus uiderentur ſuperari Romanorũ Imperatores. Tale quid ergo machinatur: Cum ſinapij quandam acutiſſimam & toleratu difficillimam excogitaſſet confectionẽ, eorũ quidem capita pilis nudauit. Cum autem medicamenti id, quod erat craſſiſſimum, illiuiſſet, ut ex maiore materia, repentina & maior ſimul uirtus profundum penetraret, in igne accenſum eos intulit balneum. Hoc in loco pueri, cum ueluti quodam fulmine icta eſſent eorum capita, hac ipſa hora fuerunt inclinati ad ſolũ uſque. Nec multo poſt cadens eorũ ętate minor, prior eſt mortuus, cum nõ potuiſſet reſiſtere magnitudini flammæ accenſæ in caluaria. Cum autem alter uidiſſet fratrem cecidiſſe, quam maxima potuit uoce bona uerba eſt effatus, fratris exultãs uictoria, eumque amplexus eſt & oſculatus, & eum proclamauit uictorem aſsidue exclamans: Frater mi uiciſti: donec hoc dictũ eloquens, eumq́ue cõplectẽs & oſculans, ipſe quoque expirauit & iacuit, fratrem iam ulnis tenens. Accidit autẽ illo tẽpore hæc perpeſſio maxima & ijs qui uidebant, maxime miſerabilis, ipſa quidẽ certe ætate attrahẽte plurimorũ animos ad miſericordiam. Et eos quidem ij, qui ad ipſos genere attinebãt, cum ſuſtuliſſent, ſepelierunt cum alijs pueris, propter cauſæ cõmunitatẽ. Et hoc eſt martyriũ circa Nicomediam, quod nominatur, martyrium infantium, uſque in hodiernũ diẽ.

Mira duorũ infantiũ conſtantia.

Nota Sophiſtæ crudele inuẽtum.

Cum autẽ Lucianus, dũ duceretur, ueniſſet in Cappadociã, & cõueniſſet quoſdã illic milites, qui erant quidẽ Chriſtiani, coacti autẽ ſuerãt abnegare, eorũ mentem reuocauit, oſtendẽs & exponẽs, ꝙ ſit nimis turpiſſimũ uiros, eosq; milites, uideri ignauos ac puſillanimes, & ad mortis adeũdũ periculũ timidiſſimos quibus quędã iã fœminæ, atque adeo pueri, fuere ſuperiores. Quo autẽ uos, inquit, pro Rege caduco & terreno pericula adibitis, quæ cœleſtẽ tã cito ꝓdideritis? Quod autẽ erit uobis munimẽtũ aut pſidiũ ſalutis, ſi ille uos mox hinc accerſierit? Non cogitatis eũ hoc uniuerſũ & regere, & adminiſtrare? illũq; & uitæ eſſe diſpenſatorẽ, & mortis Dñm? Eſt ergo lõge melius pſentẽ uitam minus curantes, cõſequi quæ apud illũ nunquam deſinit, beatitudinẽ, quàm uitã, quæ hic eſt, amplectẽtes, ab ac nihilo ſecius excidere, ut qui forte ſitis & hac priuandi ab hoſtibus, & illam nõ aſſecuturi, & præterea daturi pœnas puniendi immortales. Illi ergo cũ hęc audiuiſſent, reſipuerũt, & eos pœnituit ſe negaſſe. Et cũ rurſus ad ſe redijſſent, & libere eſſent locuti, plurimi propter Chriſtũ mortẽ ſubierũt, cũ eſſent nõ paućiores numero q̃ quadraginta: nõnulli autẽ cũ decertaſſent aduerſus oĩa genera ſuppliciorũ, uixerunt adhuc, cũ nihil turpe & ignauũ præ ſe tuliſſent in ſecũda experientia, ſed prius quoque iudicium negationis, inuicta deinceps pro pietate conſtantia deleuiſſent.

Lucianus confirmat milites euerſos

Lucianus autem, cũ in tranſitu itineris hæc, & plura huiuſmodi effeciſſet, delatus eſt Nicomediã. Huius autẽ uiri fuere multi familiares, & ex ijs nõnulli cũ eo aderant decertante Nicomediæ. Ex quibus aliqui, cũ ad eos acceſſiſſent ij, qui cogebant Chriſtianos ritũ ſequi gentium, primũ quidẽ ceſſerunt, ut qui nõ poſſent tormentis ſufficere: at cum diuinus Lucianus (adhuc enim uiuebat) eos ad ſe accerſiuiſſet, & oẽ genus ſermonibus eorũ animos correxiſſet, & quantum ſit trãſgreſſionis periculũ, oſtẽdiſſet, & ꝙ nemo eorũ, qui ſuã prodiderit in Chriſtũ cõfeſſionẽ, effugiet flãmã gehennæ, quæ nõ poteſt extingui, ducti pœnitentia, ſic ea re ducti ſunt in eccleſiã. Ex ijs autẽ, qui ad Lucianũ uenerant Nicomediã, erat ẽt Antoninus, diſcipulorũ ſuorũ dilectiſsimus: quò poſtq̃ uenit, uſus eſt miniſtro ad ſcribendas epiſtolas, ut ipſe quoque oſtẽdit Lucianus in una epiſtola. Ex ijs autẽ, qui aberant, erãt quidem plures uiri, ex mulieribus autẽ Euſtolia, & Dorothea, & Seuera. Aiunt autẽ Pelagiã quoque fuiſſe ex eius diſcipulis, quæ Antiochiæ Syriæ uixit: quæ ẽt dicitur ſeipſam è tecto altiſſimo deieciſſe, cum acceſſiſſent, qui eã erant cõpræhenſuri, timẽs ne abominandum quid per uim ſuſtineret, (erat enim uirgo) & eo modo eſſe mortuã: quã ẽt in hodiernum uſque diẽ honorant, tanquàm martyrem, qui ſunt amantes martyrum.

Lucianus perducitur Nicomediã

Lapſos quoſdã erigit.

Pelagia martyr

Porrò autem cũ de Luciano à multis audiret Maximianus, tantam in eius faciem inſidere reuerentiã ut ſi eũ ſolũ uidiſſet, ueniret in periculũ nè fieret Chriſtianus, poſtquam iuſſit, ut ille adduceretur, timens, nè ſibi tale quid accideret, uelo interiecto, ſeparat ſermonis congreſſionem, & uerba procul ad eũ emittebat, intermedio utẽs ſermonis miniſtro. Et primũ quidẽ pollicebatur ſe innumerabilia ei eſſe largiturum & rerum gerendarũ habiturũ eũ eſſe cõſiliariũ, & patrẽ Imperatoriæ dignitatis, & ſociũ ſolicitudinis quæ pro ſumma rerũ ſuſcipitur, & plura alia huiuſmodi, pro quibus omnibus unum ſolum dicebat ſe petere, nẽpe ut dijs ſacrificaret. Cũ autẽ ille, audita donorum magnitudine, quæ de eis dicebãtur, nihili feciſſet, & ne

Reuerẽtia uultus S. Luciani.

Blanditia ſatana.

uniuerſum

uniuerſum q̃dē mūdū eſſe cū pietate in Deū cōferēdū
dixiſſet, tūc iā mutat⁹ Imperator, minatus ē ſe ad ſup
plicium ei eſſe intentaturū, q̃cq̃d longū tēpus inueniſ
ſet, & ſi quid ipſe poſſet inuenire nouū & inauditū. Il
lo autem aduerſus hæc interritā opponēte audaciā,
& parato ꝓdire in aciē, ualdè indignatus Imperator,
eū quidē noluit quāprimū tollere de medio: putabat
.n. ſe ſic ei gratificaturū, ut q̃ eū ilico liberaret à ma-
lis, ſed iuſsit ī carcerē coniectū torqueri uariis modis.

Diris afficit̄ cruciati b⁹ Lucianus.

Cū eū ergò accepiſſent ii, quibus hoc erat īperatū,
eū multis & uariis affecere cruciatibus, q̃bus erat q̃dē
grauē accepturus dolorē, lōgo aūt tēpore in pœnis du
raturus. Et nūc q̃dē in cippū (ē aūt hoc tormēti genus
oblōgū, ambos ei⁹ pedes imittebāt, ad quatuor diſtra
hentes foramina, ꝙ q̃dē eſt in hoc ſupplicio grauiſsi
mū, cū utrinque coxendices uiolenter ē ſuis moueanē
articulis, nūc aūt in toto dorſo graues teſtarū aculeos,
dēſos & cōtinuos maligno animo ſubſternebāt, & ut
ne liceret quidē uiro iuſto ſe uertere, & ne moueri q̃-
dē dū talibus ſauciaretur aculeis, eius manibus exten
ſis, eas uinciebāt in quodam ligno, ꝙ erat poſitū ſup
eius caput. Quinetiam aliis quoque multis eum af-
ficiebat opprobris ac contumeliis, & eum ēt arcebāt
ab omni cibo, niſi uelletueſci iis, quæ ab ipſis ſacrifi-
cabantur, ea .n. affatim porrigebant. Ille autē maluiſ-
ſet ſubire mortes uel innumerabiles, & lubētius ma-
nens ieiunus, paulatim à fame eſſet conſumptus, quā
uel illorū ſolū paſſus eſſet conſpectū. Sic igitur permā
ſit Chriſti ſeruus, qui à fame cōſumebatur, totos qua
tuordecim dies, faciens conſueta, & uerbis doctrinæ
animū addēs iis, q̃ pro Chriſto erāt incluſi in carcere,
& eos cōfirmās cōſtantiſsimis & perpetuis precibus.

Tu es feſtus Theophaniorum.

Cū aūt aliquot iā dies trāſiſſent, ex quo eo mō, quo
diximus affligebat, & iā appropinquaret quidē dies
feſtus Theophaniorū, diſcipulos āt (iā .n. ei plures ade
rāt ex Antiochia, & ex aliis locis cōgregati) ſubiiſſet
triſtitia, reputantes fore, ut eis ſtatim relictis, abeat q̃-
dē magiſter, nō ualēs reſiſtere diuturnæ illi fami, ipſi
autem nequaquam digni cenſeantur, qui Theopha-
niæ diē feſtum cum eo celebrēt, uidebatur enim eis el
ſe adhuc ualde remotus, & nō poſſe magiſtri corpus
uſque ad eū diē ſufficere, utpote ꝙ inedia illud iā ma
gna ex ꝑte, cōſumpſiſſet, uir ille inclytus eos cōſolās,
iubebat eſſe bono aīo. Ero .n. inq̃t, uobiſcū, & diē feſtū
Theophaniorū uobiſcū celebrabo, recedāāt poſtridiè.

Prophetia S. Luciani.

Ad effectū autē deductum fuit id, ꝙ dixerat. aptè di
uina in hoc oſtenſa uirtute. Cùm ergò aduenisset dies
feſtus, qui expetabatur, deſicrabant quidem diſcipu-
li hanc ultimam à magiſtro conſequi myſterii diuinē
celebrationem. Videbatur aūt eſſe dubiū, quonā mo-
do menſam quidem in carcerem inferrent, aut laterēt
impiorum oculos, cū multi quidem tunc partim illic
adeſſent, partim aūt accederent. Ille uero, Menſa q̃dē,
inquit, erit uobis hoc meū pectus, nō ut arbitror, Deo
futura minus honeſta ea, quæ ſit ex inanima materia.
Templū aūt ſanctū uos mihi eritis, me oī ex parte cir
cundātes. Et ſic hæc facta q̃dē ſunt hoc modo. Iā .n.
ut ꝙ eſſet ſanctus in fine uitæ, & remiſſi erāt cuſtodes,
Deo, ut ego quidē arbitror qui, martyrem honorare
uolebat, & ſuorum diſcipulorum non ſuſtinebat incō
ſolabile uideri deſiderium, efficiente, ut citra impedi
mentum fierent ea, quæ erant propoſita. Nam cū oēs
eos martyr feciſſet in orbem conſiſtere, ut inter ſe in
uicem alter prope alterum ſtantes, eum tutò compræ
henderent, iuſsit ſuo pectori imponi ſigna diuini ſacri
ficii. Poſtquam aūt hæc feciſſent, & in cœlum proti-
nus ſuſtulit obtutum, cum iam uix poſſet extollere,
& preces peregit cōſuetas. Deinde cū diuina plurima
eſſet effatus, & ſacro ritu oīa peregiſſet propoſita, ipſe
& fuit particeps ſacrorum, & trāſmiſit ad eos, qui abe
rāt, ut ipſe quoq; oſtendit in ultima ad eos epiſtola. Et
hunc q̃dē diē cū eis tranſegit, ſicut erat pollicitus.

Reddit Domino ſpiritum.

Poſtridiè aūt cū ueniſſent quidā ab Imperatore, ui
ſuri an adhuc uiueret (uidebatur enim eis ualde mirā
dū, ꝙ uitā hucuſq; produxiſſet) poſtq̃ prope ſe ſtantes
adſpexit eos, q̃ aduenerāt, cū ſe quantū poterat, exten
diſſet, & ter dixiſſet, Sū Chriſtianus, ſimul cū ultima
uoce emiſit ſpiritū. Sunt aūt, qui dicūt eū adhuc ſpirā
tem proiectum fuiſſe in profundum maris. Maximia-
nus enim admiratus eius perpetuam ad finem uſque
conſtantiam, iuſsit, iis q̃ in eiuſmodi rebus inſeruiūt,
ipſum in mare iacere, cum magnum lapidem appen-
diſſent brachio eius dextero, ut ſubmerſus nuſquam
appareret, & corpus eius nullam aſſequeretur ſepul-
turam, nec iuſta ei fierent. Atque fuit quidem in pro-
fundo quatuordecim dies, nempe totidem, quot in
carcere decertarat aduerſus uarias corporis perpeſ-
ſiones. Quintodecimo autem delphinus in ſiccum eū
hoc modo extulit, Cùm eius diſcipuli circa ripas
& litora alius alibi uerſarentur, ut uiderent, ſi quo
modo poſſent eum è mari eiectum inuenire, tēpore
autem hyberno id ualde eſſet turbatum, diuturnum
tēpus effecit, ut planè deſperarēt ſe poſſe id inuenire.

Corpus eius diu in mari poſitum indē effertur.

Interim uero adueniente quintodecimo die, mar-
tyr in ſomnis apparens cuidam Glycerio, germano
ſuo diſcipulo, qui tunc uerſabatur in regione aduerſa
contincoti Nicomedie, dixit ei, O tu, cum primum
mane ſurrexeris, abi in hunc locum, oſtendens locum
litoris. Te, enim, inquit, conueniam, cum illuc uene-
ris. Ille aūt cum primum ex magna euidentia & admi
ratione eorum, quæ oſtenſa fuerant eum ſomnus di-
miſiſſet, & iam dies illuceſceret, ſurgens, & quoſdam
alios ex piis ſecum aſſumens, cum eis uenit in locum,
q̃ fuerat ei ſignificatus. In eo autem ingens delphinus
aſcendebat è mari, iam ex eo emergens, qui cū eſſet ex

Delphinus illud effert.

tenſus ſuper aquę ſuperficiem, ualde ſpirabat, & ad
terram cōtendebat, eratq; circa ipſum multa ſpuma,
& murmur fluctuū, qui ob ipſo ſcindebatur. Ferebat
autem extēnſum mortuum, tāquam in lecto iacentē.
Eratq; ſpectaculū admirabile, ſuper corpus adeò lu-
bricū & rotundū quiete manens mortuus, & nec à
ſuo pondere, neq; à ui fluctuū deuolutus ab eo, ꝙ ip-
ſum portabat, uehiculo. Cùm autē delphinus fuiſſet
prope continentem, fluctu ſublimè fuit ſublatus, &
terræ id appulit, Atque ille quidem ſtatim expirauit.

Corpus illæſum & integrū, dēpta manu, uiſit.

Mortuus autem ſtatim in arenam delatus, iacebat
ſaluus, & omni ex parte integer, niſi ꝙ manus dexte-
ra, cui lapis fuerat appenſus, non eſt corpus quoq; reli
quum conſecuta. Et ſunt quidē qui dicunt eam nec po
ſteà quidem fuiſſe è mari emiſſam, ſed manſiſſe in ꝓ
fundo, effectam, id quod Deo uiſum fuit. Nonnulli au
tem dicunt, eam quoq; non ita multò poſt fuiſſe red-
ditam, cum effluxiſſet ei uinculū, eamq; in terram de
latam, cum ſuſtuliſſent ii, qui aderāt, reſtitutam fuiſſe
rursùs in eandem compagem corporis. Hoc autem ac
cidit manui, cùm Deus, ut arbitror, eam ſeorſum uo-
luiſſet honorare, ut qui acceptum habuiſſet laborem,
qui per eum fuit ſuſceptus in corrigendis ſcripturis.
Nam in perpeſsionibus, quas pro Chriſto ſuſceperat,
in maiori honore fuit ea, quæ erat grauior, Non autē
exiſtimabis quiſpiam corpus mortuum a delphino
caſu fuiſſe allatum, neque id factum fuiſſe fortè fortu
na. Nam quod reuera quidem delphinus eum eo mo-
do, qui dictus eſt, exportarit, uidetur eſſe maniſeſtiſsi
muni, cum multi, qui fuerunt illo tempore, huius fe-
cerint mentionē. Quinetiam ipſe quoq; ſcio ab ineū-
te ætate de illo cani ſolitum hoc, cuius hæc eſt pars
extrema

In terram dorſo portauſque ex æquore delphin,
Expirauit.

Quòd

Quòd autem non factum ſit caſu, uel maxime quidē oſtendit ipſa magnitudo miraculi, quod factum eſt. Somnium quoquè, quod propter id euenit. Quinetiam ea quoque, quæ poſtea ſunt oſtenſa, E mari enim exportatum corpus, erat inſigne miraculum ijs, qui contemplabantur, ut quod præter id, quod in mari acciderat, illæſum alioqui maneret, & nec mare tam multis diebus ei nocuiſſe: neque ulli piſces id tetigiſſent, neque ullus malus odor illinc emitteretur: adeo ut eſſet omni ex parte manifeſtum, fuiſſe diuinum id, quod factum eſt.

Neque uerò prius aliquo contemptu, neque quód eum non poſſet defendere, ſiuit Deus tanta pericula adire martyrem. Neque nunc ſine iuſtiſſima cauſa ſiuit ei disiungi manuum à reliquo corpore, is qui in eo tam multa fecerat miracula. Sed & tunc uniuerſam ornaturus eius uirtutem, uocauit ipſum ad ſocietatem paſſionum ſui filij, optimam & iuſtiſſimam ei præbens occaſionem ad hoc, ut ipſum quoquè illius impertiret gloria. Et hæc eſt mihi communis ratio in omnibus martyribus, id eſt, teſtibus ueritatis. Nunc autem uolens confirmare ſtudium, quod contulit in ſacras ſcripturas, eſſe opus plurimi faciendum, manum, quæ ei proprie hac in re inſeruijt, uoluit etiam proprijs honorare paſſionibus: quomodo etiam, ut arbitror, ſolent ſpectatores tertis redimire brachia athletarum. Quòd ſi quis etiam crediderit eam in mari manſiſſe, ei licet & hæc conſiderare, & quód Deus miraculis ſæpe etiam admiſcet ea, quæ procedunt à natura, ut per illa quidem oſtendatur uirtus effectrix miraculorum, per hæc autem fides quoque habeatur naturæ. Sed hæc quidem, & propter quam cauſam unúquodque contingit, pare demum ſciat is, qui hæc administrat, Quinetiam in ſingulis eorum, quæ ab ipſo admirabiliter fiunt & geruntur, didicerit quiſque aliā quoque eſſe arcanam, & quæ ſit ſupra nos rationem, optimamque, & quæ comprehendi non poteſt, adminiſtrationem, neque temere aliquid fieri aut fortuito.

Tunc ergo ſic à Delphino exportatum corpus, delatum eſt in arenam. Concurrentes autem diſcipuli, primum quidem, ut decebat, id ſalutabant, alius aliūde uenientes, & oſculabantur, & amplectebantur, unuſquiſque pro uiribus, ob promptum & alacre animi ſtudium. Deinde uerò cum id ſumpſiſſent, & proprijs manibus extuliſſent, & ei iuſta omnia de more feciſſent, in loco inſigni depoſuerunt. Et tunc quidem illi ſepulcrum, quale potuerunt, prouttempus urgebat, ſtatuerūt. Poſtea autem, quæ uobis ſalutarem Domini reſtituit crucem, & magnum inter claros Imperatores genuit Conſtantinum, ueneranda Helena, quādo reuertebatur Hieroſolymis, locum honorans, & in eo condidit ciuitatem, conuocatis habitatoribus ex ijs, quæ circuncirca erant, regionibus, & effectis operis participibus, & ualidis eam cinxit mœnibus, & martyri templum ædificauit maximum: quod nunc quoque inſigne & pulchre extructum cernitur ab ijs, qui & terra, & mari ingrediuntur ac nauigant: Ad gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, & eorum, qui propter ipſum decertauerunt: Quoniam eum decet gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Conditur in ſepulcro.

S. Helena martyri Lucianꝰ templū maximū ædificauit.

VITA S. SEVERINI, NORICI Apoſtoli, per Eugippum eius Contemporaneum.

TEmpore, quo Attila rex Hunnorū defunctus eſt, in utraque Pannonia cæteriſque cōfinijs Danubij, res turbabantur ambiguæ: ac primum inter filios eius de obtinendo regno magna ſunt exorta certamina: qui morbo iniquæ dominationis inflati, materiam ſui ſceleris accepere patris interitū. Quibus diebus ſanctiſſimus Dei famulus Seuerinus de partibus Orientis in Pannoniam ueniens, morabatur in oppido, quod Caſturis dicitur: ubi ſecundum euangelicam & Apoſtolicam doctrinam uiuens, omni pietate præditus, in confeſſione Catholicæ fidei uenerabile propoſitum ſanctis operibus adimplebat. Dum ergo talibus exercitijs roboratus, palmam ſupernæ uocationis ſequeretur, & quodam die ad eccleſiam ex more proceſſiſſet, cœpit presbyteris & clero atque omnibus ciuibus tota mentis humilitate prædicere, ut hoſtium inſidias imminentes, orationibus & ieiunijs ac miſericordiæ fructibus inhiberent. Sed animi contumaces ac deſiderijs carnalibus inclinati, uiri Dei talia prædicentis oracula, infidelitatis ſuæ reprobauerunt crimine. Famulus itaque Domini reuerſus ad hoſpitium, quo ab eccleſiæ fuerat cuſtode ſuſceptus, diem & horam imminentis excidij prodens, De contumaci, ait, oppido & citius perituro feſtinus abſcedo. Inde abiens, ad proximum, quod Comagenis appellatur, oppidum declinauit: quod uidelicet hoſtium intrinſecus conſiſtentium cuſtodia ſeruabatur arctiſſima, nullique ingrediendi aut egrediendi facile licentia præſtabatur, inita tantum cum ſolis Romanis pace ſtabili, ac fœdere fidei. A quibus tamen famulus Dei, cum eſſet ignotus, nec interrogatus eſt, nec expulſus. Itaque mox ingreſſus eccleſiam, cunctos de ſalute propria deſperantes, ieiunio & orationibus ac eleemoſynis hortabatur armari, proponens antiquæ ſalutis exempla, quibus diuina protectio populum ſuum cōtra opinionem omnium ſaluaſſet mirabiliter. Cumque ſalutem omnium in ipſo diſcriminis articulo promittenti credere dubitarent, ſenex, qui dudum in Caſturis ciuitate tanti hoſpitis ſuſceptor extiterat, aduenit, atque à portarum cuſtodibus ſolicita interrogatione diſcuſſus, interitū ſui oppidi habitu uerboque monſtrauit, adijciēs eodem die, quem homo Dei prędixerat, Barbarorum ua ſtatione deletum. Quo audito, cuſtodes ſoliciti reſponderunt, Putas ne ipſe eſt, qui deſperatis rebus, Dei nobis auxilia pollicetur? Mox igitur in eccleſia Dei famulo recognito, ſenex eius pedibus proſtratus, aiebat ipſius ſe meritis liberatum, ne cum cæteris oppidanis ſubiret excidium. His auditis, habitatores memorati oppidi incredulitatis ſuæ ueniam poſtulantes, iuxta monita uiri Dei operibus ſanctis inſiſtere cęperunt, ieiunijsque dediti & in eccleſia per triduū congregati, præterita errata caſtigabant gemitibus atque lamentis. Die autem tertio, cum ueſpertini ſacrificij ſolennitas impleretur, facto ſubito terræmotu, ita ſunt hoſtes intrinſecus habitantes exterriti, ut exeuntes, fugam uelociter inirent, æſtimantes ſe quam uicinorum hoſtium obſidione uallatos, auctoque terrore diuinitus, & noctis errore confuſi, mutuis ſe gladijs conciderunt. Tali ergo aduerſarijs internecione conſumptis, diuino plebs ſeruata præſidio per ſanctum uirum, armis didicit pugnare cæleſtibus.

I. Ian.

S. Seuerinus uenit in Pannoniam.

Hortatur homines ad opera pietatis.

Ieiunijs & eleemoſynis docet armari

Ità placatur iratus Deus.

Hoſtes ex urbe fugiūt.

Fabiana, urbs eſt, quæ nũc Vienna Auſtriæ dicitur.

Eodem tempore ciuitatem, Fabianis nomine, ſæua fames oppreſſerat: cuius habitatores unicum ſibi remedium adfore crediderunt, ſi à ſupradicto oppido Comagenis hoiem Dei Seuerinũ religioſis ad ſe precibus inuitarent. Quos ille ad ſe uenire prænoſcens, cum bæſitaret utrum pergeret cum eis, nec ne, admonetur à Domino, ut pergeret cum illis. Veniẽs igitur ad prædictam ciuitatem, cœpit ſuadere, dicens: Pœnitentiæ fructibus poteritis de tanta famis pernicie liberare. Qui cum talibus proficerent inſtitutis, beatiſſimus Seuerinus diuina reuelatione cognouit, quãdam uiduam nomine Proculam, fruges plurimas occultaſſe. Hanc nimirum productam in medium, arguit uehementer: Cur, inquit, tam nobiliſsimis orta natalibus, cupiditatibus te præbes ancillam & auaritiæ mancipium, quæ eſt, teſte Apoſtolo, idolorum ſeruitus? Ecce Domino famulis ſuis miſericorditer conſulente, tu quid de male partis facias, non habes, niſi fortè frumenta diu denegata, in Danubij fluenta proijciens, piſcibus exhibeas, quæ hominibus denegaſti. Quamobrem ſubueni tibi potius, quàm pauperibus, ex his, quæ adhuc te æſtimas, Chriſto eſuriente, reſeruare. Quibus auditis, magno mulier pauore perterrita, cœpit ſeruata libenter pauperibus erogare. Nec multo poſt naues de partibus Rhetiarum, mercibus onuſtæ quamplurimis, inſperate uidentur in litore Danubij, quæ multis diebus craſſa fluminis glacie fuerant congelatæ, ſed Dei tunc imperio ſolutæ, ciborum copias laborantibus illis detulerunt. Cœperunt igitur omnes Deum, inſperati remedij largitorem, continua deuotione laudare, qui ſe tabe diuturnæ famis interire crediderunt, fatentes euidentius, extra legitimum tempus, glaciali ſolutas frigore, ſerui Dei precibus adueniſſe.

Eph. 5

Viennẽſes fame laborantes, releuantur

Irruptio Barbarorũ.

Per idem tempus inopinata ſubreptione prædones ac barbari, quæcunque extra muros hominum pecudumque repererant, duxerunt captiua. Tunc plures è ciuibus ad uirum Dei cum lachrymis confluentes, illatæ calamitatis exitium retulerunt, ſimul ſtendentes indicia recentium rapinarum. Ille uerò Mamertinum tribunum percontatus eſt, utrum aliquos ſecum haberet armatos, cum quibus latrunculos perſequeretur inſtantius. Qui reſpondit: Milites quidem habeo pauciſſimos, & ideo non audeo cum tanta hominum multitudine confligere. Quòd ſi tua ueneratione pręcipis, quanuis auxilium nobis deſit armorum, credimus tamen tua nos fieri oratione uictores. Chriſti famulus ait: Etiamſi inermes ſint tui milites, nunc ab hoſtibus armabuntur. Neque enim numerus aut humana fortitudo requiritur, ubi Deus pugnator comprobatur. Tantum in nomioe Domioi perge uelociter, perge coofidenter: nam Deo miſericorditer præeunte, debilis quiſque fortiſſimus apparebit. Dominus pro uobis pugnabit, & uos tacebitis. Hoc unum ante omnia ſeruabis, ut ad me quos ex Barbaris cęperis, incolumes perducas. Exeuntes igitur, in ſecundo milliario ſuper riuum, qui dicitur Taguntia, prædictos prædones inuenerunt: quibus in fugam repente conuerſis, arma omnium ſuſtulerunt: cæteros uiros ad Dei famulum, ut præceperat, captiuos adduxerũt. Quos abſolutos uinculis, ciboque ac potu refectos, paucis alloquitur, dicens: Ite, & ueſtris nunciate cõplicibus, ne auiditate prædandi ultra huc audeant propinquare. nam certe ſtatim cœleſtis uindictæ iudicio punientur, Deo pro ſuis famulis dimicante.

Fugiũt Barbari, relictis armis.

Rugiorũ rex cõſulit S. Seuerinum.

Rugorum rex, nomine Flacitheus, io ipſis regni ſui cœpit nutare primordijs, habens Gotthos ex inferiori Pannonia uehementer infenſos, quorum innumerabili multitudine terrebatur. Is ergo beatiſſimum Seuerinum in ſuis periculis tanquam cœleſte conſulebat oraculum. Siquidem dum uehementius turbaretur, ueniens ad hominem Dei, deflebat ſe à Gottborum principibus ad Italiam tranſitum poſtulaſſe, à quibus ſe non dubitabat, quia hoc ei denegatũ fuerat, occidendum. Reſpondit ei uir Domini Seuerinus: Si nos omnes una fides Catholica annecteret, magis me de uitæ perpetuitate conſulere debuiſti: ſed quia de præſenti tantum ſalute ſolicitus es, auſculta quæ dico: Gotthorum aduerſitate non turbaberis: immò diſcendentibus eis, quantocyus tu deſiderata proſperitate regnabis: humilitatis tamen meæ monita noli contemnere. Non te pigeat pacem expetere et minimorum: nunquàm de proprijs uirtutibus confidas: Maledictus, inquit ſcriptura, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor eius. Diſce igitur inſidias cauere, non ponere in lectulo quippe tuo pacifico fine tranſibis. Tali animatus oraculo rex prædictus, dum lætus & alacer abſcederet, perlato ſibi, quòd turba latrocinantium Barbarorum aliquos captiuaſſet ex Rugis, ad uirum Dei protinus miſit conſulendum. Qui ſanctis eum mandatis, ne prædones ſequeretur, Domino reuelante præmonuit, dicens: Si eos ſecutus fueris, occideris. Caue, ne amnem tranſeas, & inſidijs, quæ tibi tribus in locis paratæ ſunt, improuida mente ſuccumbas. Cito enim nuncius adueniet, qui te de his omnibus eſficiet certiorem. Duo deinde captiuorum ab his hoſtiũ ſedibus fugientes, ea per ordinem retulerunt, quæ beatiſſimus uir prædixerat. Igitur fruſtratis inſidijs aduerſantium, Flacitheus incrementis auctus proſperioribus, uitam rebus tranquilliſſimis terminauit.

Prædicis illi futura eumq; optimè inſtituit.

Ier. 17

Detegit poſitas regi inſidias.

Interea Odoacer, qui poſtea regnauit in Italia, uiliſſimoque tunc habitu iuuenis ſtatuta procerus aduenit: qui dum ſe, ne humilimæ tectum cellulæ ſuo uertice contingeret, inclinaſſet, à uiro Dei glorioſum ſe fore cognouit. Cui etiam ualedicenti, Vade, inquit, ad Italiam, uiliſſimis pellibus nunc coopertus, ſed multis cito plurima largitutus.

Odoacri quæ prædixerit.

Feletheus quoque rex, memorati Flacithei filius, paternam ſecutus induſtriam, ſanctum uirum pro regni ſui cœpit frequentare primordijs. Hunc coniunx eius feralis & noxia, nomine Giſa, ſemper à remedijs clementiæ retardabat. Hæc enim inter cætera iniquitatis ſuæ contagia, etiam rebaptizari debere catholicos aliquos conata eſt, ſed ob ſancti reuerentiam Seuerini non conſentiente uiro, à ſacrilega quantocyus intentione defecit, Romanos tamen duris conditionibus aggrauans, quos etiam Danubium uſque iubebat abduci. Nam cum quadam die in proximo Fabianis uico ueniens, aliquos ad ſe transferri Danubium præcepiſſet, uiliſſimis illic miniſterijs ſeruitutis damnandos, dirigens ad eam uir Dei, ut eos dimitteret, poſtulabat. Verum illa facibus furoris exæſtuans, mandata iuſſit reportari aſperrima: Ora tibi, inquiens, ſerue Dei, intra cellam tuam deliteſcens: liceat nobis de ſeruis noſtris ordinare, quod uolumus. Audiens autem hæc homo Dei, Confido, ait, in Domino meo Ieſu Chriſto, quia neceſſitate cogatur explere, quod praua deſpexit uoluntate. Et continuo uelox ſecuta correptio, proſtrauit animum arrogantis. Quoſdam enim aurifices barbaros pro fabricãdis regalibus ornamentis clauſerat arcta cuſtodia. Ad hos filius memorati regis admodum paruulus, nomine Fridericus, eodem die, quo reginam ſeruum Dei contempſerat, puerili leuitate concitus introiuit. Tunc aurifices pectori infantis gladium impoſuere, dicentes, quòd ſi quis ad eos abſque iuramenti præſidio ingredi conaretur, moreretur, paruulumque regium primitus transfigentes, ſemetipſos poſtea trucidarent: quippe cum

Hunc Cranzius uocat Pheltoum.

Giſa crudelis fœmina.

Dar pœnas contemptus ſui in S. Seuerinum.

pecum nullam ſpem uitæ ſibi promitteret, maceratí diuturnis ergaſtulis. His auditis, regina crudelis & impia, ueſtibus præ dolore cõſciſſis, talia clamitabat, O ſerue Dei Seuerine, ſic illatæ uindicantur iniuriæ? Hanc mei contemptus ultionem effuſis precibus poſtulaſti, ut in mea uiſcera uindicares? Itaque multiplici contritione ac miſerabili lamentatione diſcurrens, fatebatur ſe pro ſcelere contemptus, quod in ſeruum Dei commiſerat, plagæ præſentis ultione percelli. Cõfeſtimque directis equitibus ueniam poſcens, Romanos, pro quibus rogantem contempſerat, tranſmiſit, & abiens ad ergaſtulum, ubi aurifices operabantur, dato eis ſacramento euadendi mortem, ſoſpitem ſuum recepit infantem. Mox etiam & illi dimiſſi, abierunt in ſua cum gaudio magno. His auditis, reuerentiſſimus Seuerinus gratias creatori referebat immenſas: qui ob hoc interdum differt uota poſcentium, ut fide ſpe & charitate creſcente, dum minora petuntur, maiora concedat. Denique id egit omnipotentis Saluatoris miſericordia, ut dum liberam mulierem, ſed nimium crudelem, ſubiecit ſeruituti, ſeruientes cogeretur reddere libertati. Quibus itaque impetratis, regina tamen ad ſeruum Dei properans unà cum marito, monſtrat filium, quem fatebatur, illius orationibus de mortis confinio liberatum: promittens, ſe nequaquàm ultra iuſſionibus eius obuiare.

Reuerẽter accipit & colligit ſanctorum reliquias.

Dum hæc agerentur, nuncius ſancti uiri, quem pro deferendis reliquijs ſanctorum martyrum Geruaſij & Protaſij direxerat, eius ſe conſpectibus præſentauit. At ille condigno honore ſuſcipiens allata munuſcula in quadam baſilica collocauit officio ſacerdotum. Quo uidelicet in loco plurimorum martyrum congregauit reliquias: quas tamen ſemper præeunte reuelatione emeruit accipere, ſciẽs aduerſarium ſæpe ſub nomine ſanctitatis ſubrepere.

Epiſcopatus oblatos recuſat.

Epiſcopatus plerunque honorem ut ſuſciperet, poſtulatus, præfinita reſponſione concluſit, ſufficere ſibi dicens, quòd ſolitudine deſiderata priuatus, ad illam diuinitus ueniſſet prouinciam, in qua turbis tribulantum frequentius intereſſet. Daturus nihilominus formam monachis, ſolicitus admonebat beatorum patrum ueſtigiis inhærere, quibus ſanctæ conuerſationis acquireretur inſtructio: adhibendamque operam ei, qui parentes reliquit & ſeculum, ne pompæ ſecularis illecebras reſpiciendo retrorſum cuperet, quas uitauerat: & ad hoc, uxoris Lot exemplum terribile proponebat. Memorabat etiam, timore Domini mortificanda eſſe incentiua libidinum: nec aliter ſuperanda corporeæ delectationis aſſerebat incendia, niſi fuiſſent, per Dei gratiam lachrymarum fonte reſtincta.

Docet monachos optimè.

Gen. 19

Prædicit cuidã ſuũ periculum.

Quidam nomine Maurus monaſterij, cui beatus Seuerinus præerat, fuit æditus, quem & ipſe uir Domini redemerat de manu barbarorũ. Huic quadam die præcepit, dicens: Caue, ne alicubi hodie digrediaris: alioquin imminenti periculo non carebis. At ille cõtra præceptum tanti patris, ſecularis cuiuſdam hominis perſuaſu, meridie ad colligenda poma in ſecundo à prædicta ciuitate Fabianis milliario egreſſus, mox à barbaris Danubium tranſuectus eſt cum ſuo perſuaſore captiuus. Eadem hora uir Dei dum in cella legeret, clauſo repente codice, Maurum, ait, cito requirite. Quo nuſquàm reperto, ipſe quantocyus fluenta Iſtri prætermeans, latrones properantes inſequitur. Cuius uenerandam præſentiam latrones minimè ferentes, ſupplices quos cœperant, reddidere captiuos.

Celebris eius fama.

Dum adhuc Norici ripenſis oppida ſuperiora conſtarent, & penè nullum caſtellum Barbarorum intrarent incurſus, tam celebris S. Seuerini flagrabat opinio, ut certatim eum ad ſe ſingula caſtella pro ſuis munitionibus inuitarent credentes quòd eius præſentia nihil eis deueniret aduerſi. Quodam tempore in confinio caſtelli, quod dicitur Cucullis, locuſtæ frugum conſumptrices inſederant copioſæ, noxijs morſibus cuncta uaſtantes. Tali ergo perculſi peſte, presbyteri cæterique manſores ſanctum Seuerinum ſummis precibus adiere, dicentes: Vt tanta plagæ auferatur atrocitas, orationum tuarum experta ſuffragia poſtulamus, quæ magno dudum miraculo in accenſis cælitus cereis multum apud Dominum ualere conſpeximus. Quos ille religioſius allocutus: Non legiſtis, ait, quid diuina authoritas peccanti populo præceperit per prophetam, dicens, Conuertimini ad me in toto corde ueſtro, in ieiunio & fletu. & poſt pauca: Sanctificate ieiunium, uocate cœtum, congregate eccleſiam &c. Explete itaque dignis operibus, quæ docetis, ut malitiam præſentem facile euadatis. Nullus ueſtrum ad agrum exeat, quaſi humana ſolicitudine locuſtas uetiturus, ne diuina amplius indignatio prouocetur. Nec mora, omnibus in eccleſia congregatis, unuſquiſque in ordine ſuo pſallebat & more, omnis ætas & ſexus, qui enim uoce non poterant, preces Deo fletibus offerebant. Eleemoſynæ uerò fieri non ceſſabant, & quicquid bonorum operum præſens neceſſitas exigebat, ſicut famulos Dei præceperat, implebatur. Omnibus ergo huiuſcemodi ſtudijs occupatis, quidam pauper opus Dei cœptum deſerens, & agrum propriæ ſegetis inuiſens, pro cauſa, quæ parua inter aliorum ſegetes iacebat, egreſſus eſt, totoque anxius die locuſtarum nubem impendentem, qua potuit, exturbauit induſtria, moxque eccleſiam communicaturos intrauit. Sed ſegetem eius exiguam, multis uicinorum circundatam frugibus, locuſtarum denſitas deuorauit. Quibus ea nocte ab illis finibus exterminatis imperio diuino, probatum eſt, quantum ualeat fidelis oratio. Mane quippe ſancti operis temerator atque contemptor, rurſus ad agrum ſuum male ſecurus egrediens, eum locuſtarum pernicie funditus inuenit abraſum, & omnium circunquaquè ſationes integras uehementer admirans, ad caſtellum luctuoſa uociferatione reuertitur. Cumque hoc quod acciderat, indicaſſet, ad huiuſcemodi uidendum cuncti exire miraculum, ubi quaſi ad lineam regularem, cõtumacis hominis ſegetem locuſtarum morſus oſtenderant. Tunc omnium ueſtigijs prouolutus, interceſſionibus eorum delicti ſui ueniam fuſa lamentatione poſcebat. Ob quam rem monendi occaſionem homo Dei reperiens, docebat uniuerſos, ut omnipotenti Domino diſcerent obedire, cuius imperio obediunt & locuſtæ. Prædictus uerò pauper flebiliter aiebat, poſſe ſe mandatis de cætero obedire, ſi ulla ſibi ſpes, qua uiueret, remanſiſſet. Tunc uir Dei cæteros allocutus, Iuſtum eſt, inquit, ut Deo omnipotenti gratias agatis, qui de proximi ſupplicio humilitatis & obedientiæ uobis dedit exemplum.

Ioel. 2.

Contra locuſtarũ infeſtationẽ quid agendũ docuerit.

Orationis quãta uis.

Quintanorũ Colonia.

Quintanis appellatur ſecundarum Rhetiarum municipium, ſuper ripam Danubij ſitum, cui ex alia parte paruus fluuius, cui Quintanica item nomen eſt, propinquabat. Is crebra inundatione Danubij ſuperfluentis excreſcens, nõnulla caſtelli ſpatia, quia in plano fũdatum fuerat, occupauit. Eccleſiam etiam extra muros ex lignis, loci eius manſores habuere conſtructã, quæ pendula extenſione porrecta, deſixis in altum ſtipitibus ſuſtentabatur & furculis, cui ad uicem ſoli, id eſt, pauimenti tabularum erat leuigata coniunctio, quam quoties ripas exceſſit, aqua ſuperfluens occupabat. Quintanenſium itaque fide ſanctus Seuerinus illuc fuerat inuitatus, ubi cum tempus ſiccitatis

ueniſſet, interrogat, cur tabulata, nudatis obſtaculorum tegminibus, apparerent. Accolæ reſponderūt, quòd frequenti fluminis allnuione, quicquid fuiſſer ſuperſtratum, continuo laberetur. At ille: Sternatur, inquir, ſuper tabulata nunc in Chriſti nomine pauimentum. nam uidebitis fluuium amodò cœleſti tuſſione prohibitum. Pauimento igitur perfecto, ipſe uir Dei accepta ſecuri, facta oratione, poſtes percuſſit, atque ad aquæ fluminis uenerandæ crucis expreſſo ſignaculo, dixit: Non te ſinat Dominus meus Ieſus Chriſtus hoc ſignum crucis excedere. Ex eo tempore cum ex more fluuius creuiſſet in cumulos, & ambiuiſſet uiciniam quam ſolebat, ita ſpatijs eccleſiæ erat inferior, ut nunquàm ſanctæ crucis ſignaculom, quod impreſſerat homo Dei, prorſus excederet.

Signo crucis reprimitur uis fluminis.

S. Seuerinus captiuorum et inopū patronꝰ præcipuus.

Talibus S. Seuerinus pro Chriſti gratia ditatus muneribns, captiuorum egenorumque tantam curam ingenita ſibi pietate ſuſceperat, ut penè omnes per uniuerſa oppida uel caſtella pauperes ipſius induſtria paſcerentur. Quibus tam læta ſolicitudine miniſtrabat, ur tunc ſe crederet tantummodo ſaturari uel abundare bonis omnibus, qnando uidebat egennorum corpora ſuſtentari: & cum hebdomadarum ſæpè continuatis ieiunijs minimè frangeretur, tamen eſurie miſerorum ſe credebat afflictum. Cuius largitionem tam piam in pauperes plurimi contemplantes, quamuis ex duro Barbarorum imperio famis angnſtiam ſuſtinerent, deuotiſſimè frugum ſuarum decimas pauperibns impendebant. Quod mandatum licet cunctis ex lege notiſſimum, tamen quaſi ea ore angeli præſentis audirent, grata deuotione ſeruabant. Frigns quoquè uir Dei Seuerinus tantum in nuditate panperum ſentiebat. Siquidem ſpecialiter à Deo perceperat, ur in illa frigidiſſima regione, mirabili abſtinentia caſtigatus, fortis & alacer permaneret. Pro decimis, ur diximus, dandis, quibus pauperes* Norici populum miſſis hortabatur epiſtolis. Ex qua conſuetudine cum ad eum nonnullam erogandarum ueſtium copiam direxiſſent, interrogauit eos qui uenerant, ſi ea oppido quoquè Tigurinæ, ſimilis collatio mitteretur. Reſpondentibus autem illis, etiam protinus inde adſuturos, uir Dei nequaquàm eos uenire ſignauit, ſed dilatam eorum oblationem prædixit Barbaris offerendam. Itaque non multò poſt ciues Tigurinæ, uario cum obſidentibus Gotthis certamine dimicantes, uia inita fœderis pactione, inter cætera etiam largitionem ueſtium iam in unnm collectam, quam mittere famnlo Dei diſtulerant, hoſtibus obtulerunt.

**deeſt, ſuſtētarentur, aut aliquid eiuſmodi.*

Prædicit Paulino, quòd futurꝰ ſit epiſcopꝰ.

Paulinus quidam ad S. Seuerinnm, fama eius latius excurrente, peruenerat. Hic in contortio beati uiri diebus remoratus aliquantis, cum redire uellet, audiuit ab eo: Feſtina uenerabilis presbyter, quia citò dilectionem tuam popnlorom deſiderijs, ut credimus, obluctantem dignitas epiſcopatus ornabit. Remeante presbytero ad patriam, ſermo in eo prædicentis impletus eſt. Nam ciues Tigurinæ, quæ metropolis eſt Norici, coegerunt eundem presbyterum ſummi ſacerdotij ſuſcipere principatum.

Baſilicæ extra muros oppidi Patauini in loco, nomine Boiotro, trans Rhenum fluminum conſtitutæ, ubi paucis monachis Cellulam ipſe conſtruxerat, martyrum reliquiæ quærebantur. Ingerentibus ergo ſe presbyteris, ut mitterentur ad ſanctuaria deferenda, hæc beatus Seuerinus monita præbebat: Quamuis cuncta mortaliom opera prætereant, hæc tamen ædificia præ cæteris celerius relinquenda ſont. Et ideo pro reliquijs ſanctorum nullum laborem ſuſcipite, quia ultrò eis S. Iohannis benedictio defertur. Dum igitur S. Seuerinus in monaſterio Fabianis euangelium legeret, oratione completa conſurgens, ſcapham ſibi iuber ilicò præparari. Admirantibus autem his qui aderant, ait: Sit nomen Domini benedictum: ſanctuarijs beatorum martyrum oportet nos occurrere. Nec mora, tranſmeato Danubio, inueniunt hominem in ripa ulterioris fluminis conſedentem, & multis eos precibus poſtulantem, ut ad ſeruum Dei, ad quem fama uulgante olim uenire cupierat, duceretur. Moa itaque Chriſti famulo demonſtrato, ſuppliciter S. Iohannis reliquias obtulit, multis apud ſe ſeruatas temporibus. Quas Dei famulns debita ueneratione ſuſcipiens, baſilicam ſicut prædixerat, ultronea benedictione collata, ſacrauit officio ſacerdotum.

Eũquẽ reuerẽter occurrit ſacris reliquiis.

Leproſũ mundat.

Poſt hæc leproſus quidam Mediolanenſis territorij ad ſanctum Seuerinum, fama eius inuitante, peruenit. Quem ſanitatis remedia ſuppliciter implorantem, monachis ſuis indicto ieiunio commendauit. Et continuo, Dei gratia operante, mundatus eſt homo, & gratias egit Deo.

Odoacer Italia rex illi ſcribit.

Iiſdem temporibus Odoacer ſancto Seuerino familiares literas direxit, rogans, ut quicquid ab eo uellet, peteret, memor illius præſagij, quo eum quondam expreſſerat regnaturum. Quibus ſanctus alloquijs inuitatus, Ambroſium quendam exilio damnatum rogabat abſolui. Cuius precibus annuēs deuotè rex, præfatum uirum abſoluit. Quondam dum memoratum regem multi nobiles, coram ſancto uiro humana, ut ſolet fieri, adulatione laudarent, interrogat, quem regem tantis præconijs prætuliſſent. Reſpondentibus illis, Odoacrē: inquit uir Dei, Odoacer integer erit inter tredecim & quatuordecim annos, uidelicet integrum regnum eius ſignificans.

Sanat periculoſe laborantem.

Ab oppidanis Comagenenſibus, apud quos primum innotuerat beatus Seuerinus, ſuppliciter rogatus aduenit. Cuius comperta præſentia, quidam optimatum Feletheí regis, filium ſuum adoleſcentem, diuturno languore necatum, cui iam parabat exequias, traiecto Danubio, pedibus eius appoſuit: & lachrymans, Credo, inquit, bomo Dei, te filio meo uelocem impetrare poſſe diuinitus ſanitatem. Tunc data oratione, qui ſemiuiuus allatus fuerat, ſtatim incolumis, patre mirante, & perfecta reuertitur ſoſpitate.

Item leproſũ.

Elephantioſus quidam, Thegio nomine, de longinquis regionibus, S. Seuerini inuitatus uirtutibus, uenit, rogans ſe eius orationibus mundari. Suſceptus itaque à uiro Dei conſuetæ ſibi more benignitatis, iubetur Deum, totius gratiæ largitorem, ſine ceſſatione lachrymabiliter exorare. Quid plura? Precibus beati uiri idem leproſus opitulatione diuina mundatus, dum commutauit mores in melius, mutare meruit & colorem, regis æterni magnalia tam ſuis, quàm plurimorum uocibus longè lateque denuncians.

Quibuſdã ſanitas pernicioſa eſt.

Bonos, monachus S. Seuerini, Barbarus genere, qui reſponſis eius inhærebat, oculorū imbecillitate plurimum prægrauatus, medelā ſibi præſtari eius orationibus poſcebat, dicens, Aduentitios & externos ſalutaris gratiæ ſentire præſidia, ſibi uerò nullā remediorū opem aliquatenùs exhiberi. Cui ſanctus Dei, Nō tibi, inquit, expedit fili corporeis luminibus aciem habere perſpicuam, & exterioris oculi præferre conſpectum Ora magis, ut obtutus uegetetur interior. Talibus igitur monitis informatus, dedit operam corde magis uidere quàm corpore, meruitque abſque ullo faſtidio in oratione effici iugitate continuus, & quadraginta ferè annis in monaſterij excubijs pſeuerans,

rans, eodem quo conuerſus eſt fidei calore, tranſiuit ad Dominum.

Tres ſuperbos monachos ut peteret caſtigari à Domino.

In loco Barotro quoſdam tres monachos ſui monaſterij doctor humilis, ſuperbiæ fœditate reſperſos, dum ſingulos pro ſuis exceſsibus durare in pernicie probaſſet, orauit ut eos Dominus in adoptionem filiorum recipiens, paterno dignaretur flagello corripere. Prius ergo quàm orationem effuſis lachrymis terminaret, uno momento ijdem monachi dæmone corripiente uexati, contumaciamque ſuam pectoriſque faſtum ac ſuperbiam cordis miſerabilibus uocibus confitebantur. Abſit, ut cuiquam hoc crudele uideatur aut noxium: quia traditi ſunt huiuſmodi homines ſatanæ in interitum carnis, ſicut beatus docet

1.Co.5

Apoſtolus, ut ſpiritus ſaluus ſit in die Domini: cum beatus Ambroſius Mediolanenſis epiſcopus ſeruum Stiliconis, authorem falſarum epiſtolarum depræhenſum, dixit oportere tradi ſatanæ, ne talia in poſterum auderet admittere: quem etiam eodem momento, cùm adhuc ſermo eſſet in ore ſacerdotis, ſpiritus immundus arreptum cœpit diſcerpere. Seuerus quoquè Sulpitius refert ex relatione Poſthumiani, uirum quendam magnis uirtutibus ſigniſque mirabilem, ad expellendam de corde ſuo iactantiæ uanitatem, quam incurrerat, exoraſſe, ut permiſſa in ſe menſibus quinque diaboli poteſtate, ſimilis his fieret, quos ipſe curauerat.

Idemque poſt pauca: Itaque correptus à dæmone, tentus eſt in uinculis, & omnia quæ energumenis ſolent inferri, perpeſſus, quinto menſe curatus eſt, non tantum à dæmone, ſed quod illi erat utilius atque optatius, ab elationis uanitate. Prædictos itaque monachos uir Dei delegatos fratribus, per dies quadraginta arduis abſtinentię remedijs mancipauit. Quibus expletis, data ſuper eos oratione, à poteſtate dæmonum & mentis faſtu liberauit: & non ſolum corporis, ſed & cordis ſanitatem reſtituit. Quo facto miraculo, ſancto uiro reuerentia ac terror accreuit, ita ut cæteros fratres maior diſciplinæ metus obtineret.

Hic author huius hiſtoriæ ſeipſum indicat

Marcianum monachum, qui poſtea presbyter effectus, monaſterio ante me præfuit, ad Noricum cum Renato fratre direxit: & cum dies tertius laberetur, ait fratribus: Orate chariſsimi, grandis enim hac hora tribulatio Marcianum comprimit & Renatum, de qua tamen citius Chriſti liberabuntur auxilio. Tunc monachi quæ ab eo dicta ſunt, protinus annotantes, illis poſt menſes plurimos reuertentibus, diem horamque periculi, qua Barbaros euaſerunt, indicantibus, ſicut ſignauerat, approbauerunt.

Eum ut multo ieiunio auertit imminens periculum.

Iſte beatus Seuerinus uni ea fratribus, nomine Vrſo, repente præcepit, quadraginta dierum diſtrictiori ieiunio uenturæ calamitati occurrere, dicens: Imminet tibi corporale periculum, quod Dei præſidio paruis panis & aquæ remedijs expiabis. Quadrageſimo deinde die, mortis papula in brachio ieiunantis apparuit, quam ipſe mox ad uenerabilem patrem ingreſſus, demonſtrauit. Cui ſanctus Dei famulus: Noli, inquit, metuere prænunciatum tibi ante dies quadraginta diſcrimen. Statimque propria manu ſigno crucis obducto, mirantibus uniuerſis, papula letalis euanuit. Hoc unum de domeſticis ſanitatibus narraſſe ſufficiat, prolixa operis faſtidia declinando. Nam ſæpius ſuorum ægritudines monachorum, Chriſto ſibi reuelante, prænuncians ijſdem, quibus præuidebat, muneribus & ſanabat.

Regem Rugiorum et ... inſtruerit.

Deinde poſt multos agones & diuturna certamina cum ſe beatus Seuerinus de hoc ſeculo tranſiturum Domino reuelante cognouiſſet, memoratum Rugorum regem Feletheum cum uxore eius crudeliſsima, nomine Giſa, ad ſe uenire commonuit. Quos cum ſalutaribus eſſet exhortatus affatibus, ut ita cum ſibi ſubiecto agerent populo, quo ſe iugiter cogitarent pro ſtatu regni ſui rationem Domino reddituros, alijſque uerbis intrepide monuiſſet, protenta manu regis pectus oſtendens, reginam his interrogationibus arguebat, Hanc, inquit, animam Giſa, an aurum argentumque plus diligis? Cumque illa maritum ſe diceret cunctis opibus anteferre, uir Dei ſapienter adiecit: Ergo, inquit, deſine innocentes opprimere, ne illorum afflictio ueſtram magis diſſipet poteſtatem. Etenim manſuetudinem regiam tu ſæpe conuellis. At illa: Cur, inquit, nos ſic accipis ſerue Dei? Cui ipſe, Conteſtor, ait, uos ego humilimus iam profecturus ad Dominum, ut ab iniquis actibus temperantes, bonis operibus inſiſtatis. Hucuſquè regnum ueſtrum ab omnipotente Domino proſperatum eſt, iam ex hoc uos uideritis. His monitis rex cum coniuge ſua ſufficienter inſtructi, ualedicentes ei, profecti ſunt.

Prophetia morituri.

Tunc ſanctus Seuerinus non deſinebat de ſuæ migrationis uicinia ſibi ſubiectos fratres alloqui dulcedine charitatis, quodque facere nec ante ceſſauerat: Scitote, inquit, fratres, ſicut filios Iſrael conſtat ereptos eſſe de terra Aegypti, ita cunctum populum terræ huius oportet ab iniuſta Barbarorum dominatione liberari. Omnes nempe cum ſuis facultatibus de his oppidis emigrantes, ad Romanã prouinciam abſque ulla ſui captiuitate peruenient. Sed mementote præcepti ſancti Ioſeph patriarchæ, cuius uos ego indignus & infimus atteſtatione conuenio. Viſitatione uiſitabit uos Dominus: tollite oſſa mea hinc uobiſcũ, quod non mihi, ſed uobis erit profuturum. Hæc quippe loca nunc frequentata cultoribus, in tam uaſtiſsimam ſolitudinem redigentur, ut hoſtes æſtimantes auri ſe copiam reperturos, etiam mortuorum ſepulturas effodiant. Cuius uaticinij ueritatem euentus rerum comprobauit. Leuari uerò ſuum corpuſculum ſanctus pater non iuſſit, ut dum generalis populi trãſmigratio proueniſſet, indiuiſa fratrum, quam acquiſierat, congregatio proficiſcens, obtentu memoriæ eius, in uno ſanctæ ſocietatis uinculo permaneret. *Ge.50.*

Diem obitus ſui longe ante indicat

Diem etiam, quo tranſiturus eſſet ſanctus Seuerinus è corpore, ante duos ſeu amplius annos hac ſignificatione monſtrauit. Epiphaniorum die, cum ſanctus ſe Lucillus presbyter ad beatiſſimi Valentini Rhetiarum quondam epiſcopi, diem depoſitionis annua ſolennitate in craſtinum celebrandum ſolicitus præparaſſet, & hoc ſancto patri intimaſſet, ille reſpondit: Si beatus Valentinus hæc tibi ſolennia delegauit celebranda, ego quoquè tibi in eodem die uigiliarum mearum ſtudia derelinquo. His ille ſermonibus tremefactus, cum ſe magis, utpotè homo decrepitus, enixius commendaret, quaſi primitus tranſiturus: Hoc erit, inquit, ſancte presbyter, quod audiſti, nec Domini conſtitutum humana uoluntas præteriet.

Oratio eius iã morituri, ad fratres

Nonis itaque Ianuarij cœpit tenuiter lateris dolore pulſari: quo durante per triduum, mediò noctis tempore fratres adeſſe præcepit. Quos de corpore ſuo commonens, & paterna informatione corroborans, inſtanter proſecutus talia, aiebat: Filij in Chriſto chariſſimi, ſcitis quòd beatus Iacob de ſeculo receſſurus, conditione mortis inſtante, filios ſuos adeſſe præcipiens, propheticæ benedictionis affatibus ſingulos quoſque remunerans, myſteriorũ arcana prodidit futurorum. Nos uerò infimi & tepidi, tantæque impares pietatis, hanc prærogatiuam noſtris uſurpare uiribus non audemus. Vnum tamen, quod humilitati congruit, non tacebo, mittens uos ad exempla *Ge.49.* *Gen.12*

maiornm, quorum intuentes exitum conuerſationis, imitamini fidem. Araham nanque uocatus à Domino, fide obediuit iu locum exire, quem accepturus erat in poſſelsionem: & exijt, neſciens quo iret. Huius igitur beati patriarchæ imitamini fidem, imitamini ſanctitatem: terrena deſpicite, patriam cœleſtem ſemper inquirite. Confido autem in Domino, quòd inde uobis æterna lucra prouenient. Video enim uos gaudium meum feruore ſpiritus ampliaſſe, amare iuſtitiam, fraternæ charitatis uincula diligere, caſtitati operam dare, humilitatis regulam cuſtodire.

Hebr. 11.

Totum corpus ſuum ſigno crucis munit.

Poſt huiuſmodi ædificationis alloquium, cunctos per ordnem ad oſculum ſuum iuſsit accedere, & ſacramento communionis accepto, fieri ſe penitus prohibet: totumq́ne corpus ſigno crucis extenta manu conſignans, ut pſallerent imperauit. Quibus mœroris luſtuſione cunctantibus, ipſe pſalmuin protulit ad cantandum, dicens: Laudate Dominum in ſanctis eius &, Omnis ſpiritus laudet Dominũ. Sexto itaque Iduũ Ianuarium die in hoc uerſiculo, noſtris uix præ lletu reſpondentibus, quieuit in Domino. Quo ſepulto, credentes omnimodo ſeniores noſtri, quæ de tranſmigratione prædixerat, ſicut multa alia, infecta præterire non poſſe, locellum ligneum parauerunt, ut cum prænunciata populi tranſmigratio proueniſſet, prædictoris imperata complerent.

Pſal. 150.

Calix argẽte altaris.

Fridericus uerò quidam, ſancti Seuerini morte cõperta, pauper & impius, barbara cupiditate ſemper ſmnianior, ueſtes pauperibus deputatas, & alia nonnulla credidit auferenda. Cui ſceleri ſacrilegium copulans, calicem argenteum cæteraque altaris miniſteria præcepit auferri. Quæ cum poſita eſſent in ſacris altaribus, nec auderet directus uillicus ad tale facinus ſuas manus extendere, militem quendam Anicianum nomine, compulit diripere memorata. Qui quanuis inuitus præcepta perficiens, mox tamen inceſſabiliter uexatur omnium tremore membrorum, dæmonioq; corripitur. Is autem uelociter conſilio meliore correxit errata. Suſcepto nanque profeſsionis ſanctæ propoſito, in inſulæ ſolitudine armis cœleſtibus mancipatus, militiæ commutauit officium. Fridericus, ut iam dicere cœpimus, immemor conteſtationis & præſagij ſancti uiri, ablatis omnibus monaſterij rebus, parietes tantum, quos Danubio tranferre non potuit, dimiſit: ſed mox in eum cœleſtis uindicta peruenit. Nam intra menſis ſpatium à Friderico fratris ſui filio interfectus, prædam pariter amiſit & uitam. Quapropter rex Odoacer Rugis intulit bellum: quibus deuictis, & Friderico fugato, patrem eius Feletheum regem captiuum duxit, atque ad Italiam cum noxia coniuge, ſupra memorata, uidelicet Giſa, tranſmiſit. Audiens uerò poſtea idem Odoacer Fridericum ad propria reuerſum, miſit ilicò cum multis exercitibus fratrem ſuum Onulſum: anteqnem denuò fugiens Fridericus, ad Theodoricum regem, qui tunc apud Nonas ciuitatem prouinciæ Mœſiæ morabatur, profectus eſt. Onulfus autem, ſecundum quod ei præceperat frater ſuus, uniuerſos populos illic habitantes iuſſit ad Italiam migrare. Tunc omnes incolæ, tanquam de domo ſeruitutis Aegyptiæ, ita de quotidiana barbarie frequentiſsimæ prædationis educti, ſancti Seuerini oracula cognouerunt. Cuius præcepti non immemor uenerabilis presbyter noſter Lucillus, dum uniuerſi per Comitem Pigerium compellerentur exire, præmiſſa cum monachis ueſperæ pſalmodia, ſepulturæ locum imperat aperiri. Quo pateſacto, tantæ ſuauitatis fragrantia omnes nos circunſtantes accepit, ut præ nimio gaudio & admiratione proſterneremur in terram. Deinde humaniter æſtimantes oſſa funeris inueniri diſiuncta, (nam annus ſextus depoſitionis eius effluxerat) integram corporis compagem reperimus. Ob quod miraculum immenſas gratias retulimus omnium conditori, quia cadauer ſancti uiri, in quo nulla aromata fuerant, nulla manus acceſſerat condientis, cum barba pariter & capillis uſque ad illud tempus manſiſſet illæſum. Linteaminibus igitur immutatis, in loculo multo iam tempore præparato, funus includitur, & carpento trahentibus equis impoſitum mox euehitur, cunctis prouincialibus idem iter agentibus: qui oppidis ſuper ripam Danubij derelictis, per diuerſas Italiæ regiones, narias ſuæ peregrinationis nationia ſortiti ſunt ſedes. Sancti itaque uiri corpuſculum ad caſtrum nomine, Montem Feletem, multis emenſis regionibus, apportatum eſt.

Vide pœnas ſacrilegij

Odoacer expugnat Rugios

Aperitur ſepulcrũ S. Seuerini.

corpus eius integrum inuenitur.

Fiunt miracula ad corpus ſancti uiri.

Per idem tempus multi narijs occupati languoribus, & nonnulli à ſpiritibus immundis oppreſſi, medelam diuinæ gratiæ ſine ulla mora ſenſerunt. Mutus etiam quidam ad id caſtellum perductus, dum in oratorio, in quo ſancti uiri corpus carro adhuc impoſitum iacebat, utpotè clauſo oris ſui oſtio, in cordis cubiculo ſupplicaret, ilicò lingua eius in oratione ſoluta, laudem dixit altiſſimo. Cumque reuerſus ad hoſpitium, interrogatus fuiſſet ex more, nutu ſignoq́ue pulſatus, & oraſſe & laudem Deo obtuliſſe ſe clara uoce reſpondit. Quo loquente pauefacti qui eum nouerant, ad oratorium cum clamore concurrentes, ſancto Lucillo presbytero, ſimulq́ue nobis, qui cum illo eramus, ignorantibus quod euenerat, indicauerunt. Tunc omnes exultantes in gaudio, diuinæ clementiæ gratiarum retulimus actionem.

Transfertur eius corpus.

Igitur illuſtris fœmina Barbaria beatum Seuerinum, quem fama uel literis cum ſuo quondam iugali optimè nouerat, religioſa deuotione uenerata eſt. Quæ poſt obitum eius audiens corpuſculum ſancti uiri in Italiam multo labore perductum, & uſque ad illud tempus terræ minimè commendatum, uenerabilem presbyterum noſtrum Marcianum, ſed & cunctam congregationem literis frequentibus inuitauit. Tunc ſancti Gelaſij ſedis Romanæ pontificis authoritate, & Neapolitano populo exequijs reuerendis occurrente, in caſtello Lucullano per manum ſancti Victoris epiſcopi in mauſoleo, quod prædicta fœmina condidit, collocatur. Qua celebritate multi diuerſis languoribus afflicti, quos recenſere longum eſt, receperunt protinus ſanitatem. Inter quos quædam uenerabilis ancilla Dei, Proceſſa nomine, ciuis Neapolitana, cum grauiſſimum ægritudinis pateretur incommodum, ſancti uiri prouocata uirtutibus, in itinere properanter occurrit: & ingreſſa ſub feretro, quo corpus ſanctum portabatur, ſtatim caruit omnium languore membrorum.

Cæcus illuminatur.

Laodiceus etiam quidam cæcus, inopinato pſallentis populi clamore perculſus, ſolicitè adſtantes, quid hoc eſſet, interrogauit. Reſpondentibus autem illis, quòd cuiuſdam ſancti Seuerini corpus tranſiret, compunctus, ad feneſtram domus, in qua manebat, eſt perductus, de qua poterat à ſanis eminus multitudo pſallentium atque uehiculum ſancti corporis contemplari. Cumq́ue feneſtræ enixius incumberet & oraret, protinus uidit, ſingulatim demõſtrans omnes notos atque uicinos. Quo facto, cuncti qui uiderant & audierant, gratias Deo lachrymantibus oculis retulerunt.

Marianus quoq; primicerius Cãtorũ ſanctæ eccleſiæ Neapolitanæ, cũ ſanitatẽ poſt immaniſſimũ lãguorẽ recipere pro inceſſabili capitis dolore non poſſet, caput uehiculo credens appoſuit, & mox dolore liberum

rum ſubleuauit: memorq; beneficij, ſemper in die deuotum ſacrificium Deo cum poſitionis occurrens, deuotum ſacrificium Deo cum gratiarum actione reddebat. Monaſterium igitur eodem loco conſtructum ad memoriam beati uiri, hactenus perſeuerat: cuius meritis multi obſeſſi à dæmonibus, curati ſunt, & diuerſis obſtricti languoribus, receperunt & recipiunt ſanitatem, Dei gratia operante, cui eſt gloria & honor in ſecula ſeculorum, Amen.

Monaſteriũ S. Seuerini poſt obitum eius cõſtructũ.

VITA S. GVDVLAE VIRGInis, apud Brabantos celeberrimæ, ex peruetuſto manuſcripto codice tranſcripta, nihil mutato ſtylo.

8. Ian.

Genus S. Gudulæ.

IGitur Sigiberti regis tẽporibus, qui fuit Dagoberti regis filius, extitit quidam comes Vuitgerus in pago * Bracbantenſi, probabilis moribus, cuius thalamis inhærebat coniunx digniſſima, cuius fuerat nomen Amulberga, maioris domus inclyta Pipini ſorore progenita: qui uterque diuinis parili modo obtemperabant monitis. Quibus in ſeculo piè degentibus, ſanctum & iuſtum contulit germen Dominus. Eodẽ nanque germine ſanctus extitit Emebertus, Cameracenſium præſul glorioſus, uitæ admirabilis & meritis inſignis: cuius etiam extitere ſorores, ſimili ſanctitate probabiles, Reinildis ſcilicet ſanctiſsima, & Pharaildis moribus egregia. Horum ergo genitricem, tam felici iocunditate prolis pollentem, omnipotẽs Dominus adhuc futura fœcundauit prole digniſſima: & iam more parturientium anxietatis fluctuantem procella, qui in ſeruis ſuis conſolatur, huiuſmodi refocillatione recreare dignatur. Nox erat, & terris mortales ſomnus habebat, cum eadem materfamilias ſopori dedita, angelum adſpicit, hæc ſibi proferentem uerba: Noli metum corde, utpotè fœcundata precioſo germine. Ipſe enim rea cœli ferre iubet hæc ſolamina tibi. Concepiſti fideliter, paries feliciter, uenerabilis filiæ clariſſima mater: quæ ab ipſo puellari æuo diuinis adhærebit cæremonijs: in quibus perſeuerans uſque ad metas æui breuis, palmam capiet uitæ perennis. Tali ore locuta uiſio angelica, eam completo reliquit ſermone, auram & in tenuem euanuit. At illa talibus exhilarata uiſis, corpus è ſtratis corripit, & ad cœlum manus cum uoce tendit, & parans cælitus delatis credula corda reſponſa, largitori omnium bonorum gratias reddidit. Orta eſt ſanè hæc uirgo * Bracbantenſium finibus, ut prædictum eſt, à parentibus tam religioſis quàm nobilibus, eo tempore, quo beata Gertrudis uixit celeberrima in Dei rebus.

Mater eius per uiſum admonetur.

Cum ergo prædicti parentes uirginis, filiam ſuam ſacro fonte regenerare decernerent, præſentiam ſupradictæ uirginis expetunt, & ut eius regenerationis fieret teſtis, in omnes preces deſcendunt. Beata autem Gertrudis tam piæ preci aſſenſum præbuit, uirginiſque Gudulæ regenerationi non ſolum interfuit, ſed etiam manuum ſuarum munditia eam ſanctificauit, & de ſacro fonte leuauit. Vnde factum eſt, ut uirgo uirginis mater per ſpiritum fieret, atque ulterius ſub ubera doctrinarum ſuarum educandam ſuſpenderet.

S. Gertrudis eam è ſacro fonte ſuſcipit.

Huius etiam ſanctæ uirginis neptes extitere ſanctæ ſorores Aldegundis atque Valdetrudis, ubertim bonorum operum flore fulgentes. Ergo cum iam beata uirgo Gudula infra monaſterij clauſtra ſacræ ſcripturæ lacte aleretur, & à ſua ſancta conſanguinea, necnon ſpirituali matre paſceretur, euangelicis ſententijs non abſurdè auditis, mentem ad cœleſtis patriæ deſideria cępit erigere, & ad beatam atque æternam uitam ubertim exardeſcere. Beata ſiquidem Chriſti uirgo Gertrudis eius animum inceſſanter pulſabat, ut ſacræ uirginitatis inuiolatam palmam ſeruaret, ut ueniente ſponſo, pulſans, non cum ſtultis ad oſtium remaneret, ſed cum prudentibus cœleſtem gloriam feliciter poſſideret. His nanque atque alij huiuſcemodi quamplurimis beata uirgo accenſa monitis, huius ſeculi pompam abnegans, moribus ætatem * peragrans, & ſanctam mentem ſuſpendens ad aſtra, totam ſe mirum in modum in Dei redigebat ſamulatum, à quo perenne flagitabat præmium. Vnde contigit, ut ſemper in dies melior ſe fieret, ætatulamque ſenſu præcelleret: quia ſecundum illud Sapientia, doctrinam, & non pecuniam, diſciplinamque magis elegit, quàm aurum.

Aldegundis.

Sub S. Gertrudis. In monaſterio inſtituitur.

Matt. 25.

Prou. 8

Creſcente enim uerò de die in diem ætate, creſcebat morum probitate, ueluti condecens erat Dei famulæ. Erat ſanè corpore incorrupta, mente caſta, amabilis cunctis, affabilis uniuerſis, prudentia callens, fortitudine ingens, frænis temperantiæ ſerena, iuſtitiæ uigore ſeuera, patientia laudabilis, manſuetudine præſtabilis, pietate ineffabilis, feruens charitate, bia tincta, ſtabilis fide, robuſta, longanimis, ſpe inconcuſſa. Harum nanque omnium uirtutum commercia exaggerabat in eius animo cuncta diſponens ſapientia.

Virtutes S. Gudulæ.

Poſtquàm ergo ſpiritualis eius genitrix, ſanctiſſima uidelicet Gertrudis, de huius mundi peregrinatione tranſiuit ad patriam, & ab eiulatu & conualle lachrymarum ad cœli regiam, ubi deſiderati ſponſi facie perfruitur, almiflua Chriſti uirgo Gudula tantæ cognatæ ſolamine deſtituta, repedat ad parentum limina, referens pectus ſitibundum, hauſtu ſapientiæ refertum, parentibus deinceps ſubiecta, iuxta Apoſtoli præceptum. Erat autem in confinio uilla, Morzella uocabulo, diſtans ab eorum manſione duorum milliariorum interſtitio, in quo ædificatum fuerat oratorium, in honore ſancti Saluatoris dedicatum. Hunc locum deligens Dei uirgo, crebro expetijt remota à ſuis, uitans eis eſſe moleſtiæ in omnibus ſaltem modicis negocijs, atque appetens uacare contemplationi ſolius diuinitatis. Orationibus protelatis deputabat dies, continuabat & noctes, pernox in uigilijs, ſtrenua in pſalmodijs, exercitata in ieiunijs, mactabat ſe holocauſtum Chriſti conſpectibus, cui ſe totam deuota tradiderat ab annis puerilibus. & cum ſolo hic eſſet corpore, quotidiè animo ad ęterna tranſibat. Sermo quoque illius erat, iuxta Apoſtolum, ſale conditus: ſepiſsimè genuum flexionibus accommodata, cum lachrymis & compunctionibus cordis Dominum obſecrabat, ut quæcunque meditaretur uel ageret, conſpectui eius accepta forent. Quantos autem pro huiuſmodi facto aduerſus uirginem Dei fraudum ſuarum diabolus laqueos tetenderit, explicare quis poterit? Sed uirgo Dei tot tegebatur diuinis adminiculis, quot contra ſe omnium hoſtis uſus eſt tendiculis: tantoque ei obnixius reſiſtebat, quanto ad inſidiandum inſtare ipſum uidebat.

Eph. 6 Col. 3.

Exercitia S. Gudulæ, apud parentes manentis.

Col. 4.

Quadam igitur nocte dum ad idem oratorium ſancti Saluatoris, quod præſcripſimus, declinaret, ut in contritione ſpiritus ſui ad cœleſtia ſuſpirando illic pernoctaret, ecce hoſtis, qui primæ parentis Euæ calcaneo inſidiabatur, huic uirgini fraude, qua po-

Gen. 3.

tuit,inſidiari conabatur.Nam quia nox lumen negabat,ſecum uirgo Dei lucernam habebat, quam pediſſequa eius tunc fortè ferebat. Hanc non ſine detrimēto ſui inimicus extinxit, ſi fortè uirginem fraude ſua præoccuparet,eandemq́ue à cępto itinere reuocaret. Sed eluſit fraudem inimici in uirgine uirtus Chriſti. Nam uirgo Domini ut diabolicæ fraudis perturbaret laqueos, orationum aſſumit clypeos: utq́ue lucerna per diabolum extincta reaccendatur, iunior genibus Deum deprecatur.

Patitur infeſtationes dæmonis.

Exandiuit Deus preces uirginis, quas pro receptione fudit luminis: & tenebras quas ingeſſit princeps tenebrarum, diſrupit luce miſericordiarum ſuarum. Videres itaque lucernam ſine manibus accendentis reaccendi,& in obſequium uirginis, uelut in ictu oculi,lumen extinctum reſtaurari. Cœptum ergo iter læta peregerat, & ad oratorium,quo tendebat, peruenerat, reliquumq́ue noctis obſecrationibus & uigilijs tranſegerat. Cumq́ue aurora in matutinam lucem prorumperet,roburq́ue uultu ſuo colorem redderet, preces uigiliasq́ue, quibus hæc uirgo totam noctem pernoctabat, longis ſuſpirijs iam in diem cōtinuabat. Nam pro carnis ſpiritusque ſui contritione,& pro declinando populari fauore, ſola, propria comite famula, pedibus nudis ſanctorum loca ſub nocturnis horis frequentare erat ſolita. Diebus uerò, ut humanum uitaret fauorem, talibus, & ut ita dicam,dimidijs utebatur * ſubtularibus, ut ſuperior pars pedum uideretur tecta: ſicq́ue Dei feruens amore incedebat, inferiore nuda relicta.

Eſt pernox in precib⁹.

Nudis pedibus noctu ſacra inuiſit loca.

Sed dum id, quod piè egit, homines latere uoluit, fit res palam, quam innoteſcere noluit. Nam ſolo proſtrata,& ſpe atque animo in cœlos erecta, plātas quas nudas uideri noluit, prætereuntium uiſibus non ſine obliuione uidendas reliquit. Sacerdos etiam hoc uiderat, qui celebraturus Miſſam aduenerat,& quid in hac re cauſæ ageretur, ſatis ſuperq́ue mirabatur. Ipſe uerò horrore tanti facti perculſus,eiusq́ue algori cōpaſſus, diutiſſimè præſtolans, poſtquàm illa ab oratione ſurrexit, continuò chirothecas de manibus ſuis extraxit,eiusq́ue ueſtigijs ſupponere abijt, ut tam illuſtris meriti puellam religioſo officio honoraret. Quas in manibus humiliter uirgo recipiens, & recedente ſacerdote in alteram partem ſe diuertens, lōgè à ſe proijcere exoptauit: ſed diuina operante clementia, ferè unius horæ ſpatio reſtitere in aera. Quo ſtupendo rurſus animata miraculo, immenſas retulit gratias omnipotenti Deo: non ſuo imputans merito, ſed illi qui ſuis ſemper adeſt fidelibus.

Expletis tandem à ſacerdote Miſſarum ſolennijs, in quibus ſancta uirgo ſuum ſpiritum contribulatum Deo ſacrificium immolauerat, ad proprij limina domatis remeat. Iam ferè medium iter emenſum fuerat, & ecce cuidam mulieri obuiat, quam longus mœror & diutina calamitas torquebat. Geſtabat ſiquidem filium ſuum in humeris, qui cum languore natiuo ab aluo ipſius maleſœtæ parentis deciderat in hanc lucem: iamq́ue ſol nonum circumuoluebat annum, ex quo eundem puerum trina paſſione debilitatum uiderant. Etenim erat contractus, incuruus, caducis ultibus, & ſolam terram deſpectans cernuus. Spiracula etiam uocis erant obſtructa, & obmutuerat lingua. Quinetiam dira chiragra contruderat manuum articulos, intantum ut ori non ingereret cibos, niſi adiutorio alienæ manus appoſitos. Pro cuius incommodo, compaſſione & pietate uirgo Dei puſillanimis facta, & ex uiſceribus miſericordiarum in lachrymas eſt ſuſcitata, ac ſi in lachrymarum indicio eum genuiſſe putaretur, & per omnia mater ipſius crederetur. Accedit ergo, & in humeros ſuos eum accepit, atque pro ſoſpitate eius coram Domino aliquantulum fleuit. Cuius preces mox in aures Domini Sabaoth peruenerunt,effectumq́ue ſui celerem inuenerunt. Iam enim puero uocis membrorumq́ue retinacula laxabantur, & ad officium ſuum penitus excitabantur: membra in uſum mouendi roborabantur, atque lingua ad officium diſtingue batur loquēdi, primumq́ue ſermonem hunc habuit, quo matrem lætus ſic inclamauit: Mater ueni, mater ueni. Mirabatur beata Gudula uirtutem Dei oſtenſam per ſe: gaudebat etiam mater pueri, miſericordiam Dei per beatam uirginem ſactam in ſe.

Curat puerum ualde morbidum.

Iaco. 2.

Ambæ gaudebant, ambæ ſtupebant, Dominiq́ue miſericordiam ſemper ſuper exaltare iudicium perpendebant. Sed hoc factum humilis uirgo nube ſilentij appetens obumbrari, interdixit mulieri, ne id per ſe aliquando contingeret diuulgari. At illa longè aliter actitabat, quàm uirgo Dei ſupplicabat: quia pro inopinata ſalute filij ſui, pietatem nequibat tacere filij Dei: non ut uerborum uirginis Dei aſpernatrix, ſed ut deuota beneficiorum Domini ueneratrix. Perlatum eſt autem huiuſcemodi miraculum ad populum circunquaquè manentem, & celebre factū uſque in præſentem diem.

Eſt adhuc quod in uirgine Dei miremur, quod per eam de excelſo cœlorum habitaculo patratum fide fatemur. Nam ut ſibi moris erat, quadam die in cella ſua orationis penſum peragebat, & in cœleſti contemplatione ſpiritum ſuum ſuſpendebat: cum ecce quædam mulier leproſa accedit, quæ non ſine fide ſoſpitatis ſuæ mox futuræ illò aduenit: cuius carnem ex diutina infirmitate putredo penè in uermes conſumpſerat, & ad mortem uſque perduxerat, niſi iam ex pietate diuina precioſa per uirginem ſuccurreret medicina. Præterea pro deformitate ſui, à præſentia & uiſibus hominum intantum (ut ita dixerim) exulauerat, ut uix ulla cum aliquibus conſortii ueſtigia inueniret. Sed beata Gudula ſpiritu contrito & humiliato intrinſecus perfuſa, compaſſione ſuper illam & ſermone cum illa ſatis eſt uſa, atque ex nomine ſic inclamauit,& pro ſoſpitate ſui, ne diffideret, admonere curauit. O Herenfrida, inquit, mens tua fidei ſuæ ancoram in eum figat, qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. Preces proinde ingeminat ſolitas, ſuſpiriorum atque gemituum adminiſtratione præſtitas, ut qui decem leproſis mundatis, unius tantùm alienigenæ fidem inuenit, & pro gratiarum actione reuertentem laudauit, huius etiā mulieris fidem inſpiceret, & eidem miſericordiarū ſuarum antidoto cōſuleret. Cuius preces Dominus exaudiuit, omnemq́ue lepram miſerationis ſuæ manu deterſit, ut nec cicatricum ſigna in ea relinquerentur, quibus lepræ indicia notarentur. Quantis uerò pro ſubita incolumitate ſui gaudij indulſerit, facilè ex ſimilibus quiſque colligere poterit.

Pſ. 146

Lu. 17.

Precib⁹ ſuis ſanat leproſam

Hæc & alia innumerabilia, & plura certè, quàm poſſit humana colligere ſcientia, per ſamulam ſuam operata eſt uirtus diuina: quæ ideò notitiam mortalium fugerunt, quia ex iudicio diuino publica non fuerunt. Ea tamen, quæ ſciri contigit relatu antiquorum, ſuisque ex ſcriptis fides præſtitit maiorum, fideli tantum ſufficiant, atque pro ſanctitate uirginis illi ſatisfaciant. Hanc ergo Domino miraculis coruſcare placuit, quoniā in uita ſua inſtè & irrepręhenſibiliter uiuere conceſſit. Igitur in eius præſenti & inimitabili uita, qualis eſſet meriti, crebro diuina declarabant miracula: quæ ad ſcribendum nimium ſunt prolixa, ſed ex his paucis etiam eius cæte ra cognoſcuntur opera. Soluta autem ab ergaſtulo corporis, multa prioribus ampliora & admiranda ſub

Miraculis.

ſequuntur

poſt obitum mirificè coruſcat.

ſequuntur miracula: quia etſi non uiuit corporaliter, uiuit cum illo ſpiritualiter, qui eſt glorioſus in ſanctis ſuis, & magnificus in omnibus operibus ſuis. O uerè beata & multis præconijs digna, in qua dolus non fuit: neminem iudicas, neminem condemnans, nulli malum pro malo reddens, ſed coram Deo & hominibus iuſte ac ſanctè uiuens. In hac itaque cõſtantia animi perdurans, non dicam per ſingulos dies, immo uerò per ſingula horarum momenta feruebat fragrantia interni deſiderij uidẽdi Deum deorum in Sion cęleſti: quorum uiciſsitudine non eſt inhibita, & petitione, quam petiuit, ut in domo Domini habitaret omnibus diebus uitæ ſuæ, non eſt fraudata.

Sanctũ Domino ſpiritũ reddit.

Nam felici & ultimò eius præſentis uitæ termino mediante, Dominici ſacramenti ſeſe uiatico circunquaquè uallans, iturum ad cœlos ſpiritum roborans, Pipino ſeniore monarchiam tunc regni regente, ſexto Idus Ianuarias, flentibus fidelium cateruis, ſupernorum ciuium gaudentibus turmis, illa ſancta anima ſanctorum cœtibus ſocianda, de mundi ludibrio migrauit ad Chriſtum, ab ipſo perceptura æternæ felicitatis palmam, cui eſt honor, uirtus & gloria in ſecula ſeculorum. Adminiſtrata autem ſunt honorificè corporis ipſius funebria, & ut tantæ nobilitatis puellam decuit, ea concurſu plebis non * modicè facta ſunt celebria: ubi uirtutes ipſius, quibus plurimum uſa eſt quò aduixit, etiam ab inuitis lachrymas extorquebant, & ab ipſis uix quenquam abſtinere permittebãt. Lugebant certè hanc nobiles quique, qui affuere, quibus humilitas & ſumma eius ſubiectio exemplo uiuendi fuere. Lugebant etiam orphani & pauperes, oſtendentes tunicas & ueſtes, quibus illos hæc altera Dorcas ueſtiebat, & quotidianis alimoniarum ſtipendijs fouebat. Sepulta eſt autem in uilla Ham, quã hodie eo ipſo uocabulo conſtat nominatam. Neque ad tumulum eius diuinæ glorificationis defuere magnalia, quæ uiuenti ipſi fuere ſemper præſentia. Nam uno eodemque die ipſius ſepulturæ, ſole in Capricorni ſidere poſito: nunc quippe brumam facit deflexus ad auſtrum: arbor, quam ferunt populum, uiſa eſt ſubito ibidem uireſcere, & quod natura temporis non habuit, in propagines formari & frondeſcere, in teſtimoniũ eiuſdem uirginis, in domo Domini ut palma florentis. Tanta nanque hincinde frondium ſeu ramorum iucunditate diffundebatur, ut omne æſtiui temporis nemus uiciſſe putaretur. Magnus proinde in ore omnium ſuper hoc miraculo rumor, & duplex in omnes permiſcetur ſtupor, arborem & inſperate & intempeſtiue creuiſſe. Vtrunque enim non ſatis fuit ſtupuiſſe. Mirum nanque fuit, arborem ſubito pullulaſſe, ſed mirabilius extitit, eam hyemis tẽpore, quod natura (ut prædictum eſt) non habuit, uernaſſe.

**modica*

Act. 9.

Populus arbor hyeme ad eius tumulũ uiret mirabiliter.

Fecit autem Deus hæc conſilio, quo nouit & uoluit: fecit etiam poteſtate, qua ualuit, qui in principio creaturarum terram iuſsit germinare herbam uirentem, ſemenque iuxta genus ſuum facientem. Deinde pro miraculi huius admiratione plebs undecunquè accurrit cum exultatione, * Deumque in tã præclara uirgine ſupplicat, & miraculum, quod uidit, ubiquè gentium explicat. Factum eſt autem dum humaretur corpus ſanctiſsimum, latronem quendam exequijs eius interfuiſſe, & ornamenta, cum quibus ſepulturæ tradebatur, contemplatum fuiſſe. Tertia uerò nocte, nefas quod corde conceperat malitioſè, mortifero debriatus ueneno auritiæ, opere feſtinabat adimplere. Proh nefas: Ad ſepulcrum acceſsit, glorioſam margaritam detexit, & ut lupus ad prædam, ita impudens & furcifer glorioſum irruit deprædari ſepulcrum. Nobilis ergo ſancta, ut fuerat, uirgo, atque inclyta proſapia, & præpotentibus ac ditiſsimis parentibus, ut

** Deoq́ꝫ*

prætulimus, exorta, non ſua ſpontanea ex præmeditatione, ſed fidelium potius amicorũ apparatu, eius ſacroſanctum corpuſculum auro & argento, ueſteque precioſa honorificè fuerat redimitum. Qui talia omnia ſecum abſportans, diripuit, ſolo relicto ſarcophago cũ ſacra uirginis gleba. Quo facto, illius nutu, cui nuda & aperta ſunt omnia, ſtatim ultio ſubſequitur diuina. Nam eiuſdem ſceleſti latronis filia non multo poſt fœminarum choreis ſe interponens, quum per plateas decantando, & huc atque illuc ſaltando cum cæteris diſcurreret, quædam illic adfuit mulier, ſanctiſſimæ uirginis familiaris & amica: quæ prædictũ latronis filiam nimis diligenter intuens, eaſdem armillas, quas in brachijs ſacræ uirginis, dum ſepeliretur, reliquerat, in eius lacertis eſſe certiſsimè recognouit. Tãta ergo admiratione commota, hoc illic adſtantibus denudauit celerius.

Sacrilegus fur eius ſepulcrũ diripit.

Heb 4.

Quibus admirantibus, ilico talia ſanctiſſimè uirginis fratri, Emeberto ſcilicet ſupradicto, fuerunt delata. Hic itaque pro atrociſsimi immanitate ſacrilegij dolore tactus cordis intrinſecus, quandoquidem ille locus, in quo furtum factũ fuerat, ſuæ diœceſi erat adtitulatus) totus ex authoritate canonica in reos furti inſurgens, maledictionis iaculum in eos uibrauit & à ſanctæ Dei Eccleſiæ gremio atque fidelium conſortio ſequeſtrans, damnauit. Quibus tã merito maledictis, ueluti arbor quædam, ſi à proprio fuerit abciſa ſtipite, cõtinuo uniuerſi rami à priori areſcunt atque deſtituuntur uiriditate, ita omnis illa progenies, tam deteſtabili profluens ſtirpe, graui & uaria poſtmodũ uexatur infirmitate. Nulla enim huius generationis perſona extitit, quin clauda uel aliqua pedum debilitate detenta, uel etiam dira affecta gutteria, præteritum luat facinus. Sic nanque à primordio uſque in pręſens huiuſmodi in talibus talis perſeuerat infirmitas. Vnde datur intelligi, ſacra uirgine intercedente, illis temporaliter pœnitẽte à Deo cõceſſum eſſe, ne illos igni inextinguibili (quod multo conſtat deterius) perpetualiter nimis infelix exureret culpa.

Sacrilegiũ illud horrẽdum ĩ modũ punitur

De ſacri corporis eius eleuatione.

CVM igitur ex ſignis ad tumbam eius quotidie crebreſcentibus, odorem uirtutum eius fama adſpiraret omnibus, ea conſilio & diſpoſitione altiſsimi, placuit fidelibus de loco ſepulcri eam leuare, & in locum honori ipſius magis congruũ transferre. Factumque eſt, ut ea conſenſu pariter & cõuentu probabilium utriuſque ſexus perſonarum, certus præfiniretur dies transferendarum beatæ Gudulæ reliquiarum, quas ad Niualenſe transferre cœnobiũ ea conſilio eorum, qui conuenerant, eſt propoſitum: quandoquidem non eſſet competens, theſaurum tantæ margaritę oculi angulo humilimi uiculi, ſed loco celebri reponi. Sed conſilium humanum, diuino non roboratum, in ipſo ſuo conatu eſt fruſtratum. Nam dum feretrum, receptui membrorum paratum, moueri tentaretur, ut eo, quo prædictum eſt, transportaretur tanto ſit pondere ibidem fixum, ac ſi catenis inſolubilibus teneretur adſtrictum. Quid uerò agere debeant, ſtupore & ſolicitudine utrobiquè hæſitant, quia ibi quid * agere neſciebant, ubi de occulto Dei iudicio quicquam præſumere non habebant. Venit proinde in mente quibuſdam religioſis conſanguinitas beatæ Gudulæ, Aldegundis atque Vualdetrudis uirginum Chriſti: ſi fortè hæc uirgo illuc membra ſua transferri uellet, quò quælibet uirginum præſcriptarum ſedem ſuæ quietis haberet. Erant nanque loca, tunc reliquiarum earundem uirginum

Corpus S. Virginis moueri loco nõ poteſt.

** agerẽt,*

ginum Christi ſeruatoria, beatæ uidelicet Aldegundis Malbodiũ, ſanctæque Vualdedrudis Caſtrilocus. Deſtinabant ergò animo nunc huc, nunc illuc transferre, ſimiliterque in mouendo uires perdidere. Nam huius rei adinuentio per omnia redigitur in nihilũ. Fatigari poterant, ſed ſanctam glebam mouere non poterant: Singulis uerò huic ponderi fruſtra ſuccedẽtibus, & in ipſo conatu deficientibus, pietas diuina diutius ſuſpenſos tenere noluit, quos ad id operis inſpiratione ſua excitare uoluit. Nam reuerendæ huic eleuationi quidam prouectæ, immo decrepitæ ætatis intererat, qui uſque ad id temporis longum ſenium duxerat, ſolusque à diebus ſanctæ Gudulæ ſuperſtes, cæterisque natu & induſtria prouectior fuerat. Huius ſpiritum diuina inſpiratio mox excitauit, & quò uirgo Dei transferri debuit, inſpirauit: Nanque in hæc uerba prorumpens, Videtur, inquit, mihi eam quietis ſuæ ſedem in oratorio ſancti Saluatoris iam elegiſſe, in quo eam, quo ad uixit, aſsiduis ſuſpirijs ſpiritum ſuum clauſit Deo uouiſſe. Tunc ad nutum ſenis intuitus omnium pendebat, eiusque ſententiæ omnium, qui aderant, conſenſus reſpondebat. Et accedentes ſe retro, tanta mox facilitate uſi ſunt in feretro, quanta prius difficultate fruſtra laborauerant in mouendo.

Iterum manet immobile.

Fit facilè mobile.

Deportatum eſt ergo ad præſcriptum locum Mortzelle illud uenerabile corpus, populis promiſcui ſexus cum laude & tripudio comitantibus, miraculis què ea glorificatione diuina proſequentibus. E quibus ea, quæ fidelium relatu didicimus, ut poſteris notitiæ ſint, notabimus. Cum à plebe, ſanctũ corpus in hymnis proſequente, dimidium itineris emenſum fuiſſet, & iam Eccleſiæ, ad quam feſtinabat, cantantium populus propinquaſſet, ecce ſurdus quidam, cui longa infirmitas aurium meatus clauſerat, pro incommoditatis ſuæ remedio corpori ſacro propius acceſſerat, & ut fidelibus ad deportanda ſanctorum corpora moris eſt, propè lipſanas ſacræ uirginis ire religioſum duxerat. Cuius fidem eueſtigio ſanitas conſequitur repẽtina, quam meritorum beatæ Gudulæ præſtitit medicina. Hauſerat aure ſonum, chorus inde ſtupet populorum. Tunc uerò pro receptæ ſanitatis commodo gratias Deo ſanctæque uirgini egit, atque ſacrum corpus ipſius ſequendo, reliquum itineris peregit, & cũ populis, pro nouitate rei uoces in altum dantibus, ad definitum ſancti corporis locum peruenit. Ergo in Baſilicam ſancti Saluatoris ſancta oſſa introduxere, & cum magna lætitia poſt ſacrum altare conſtituere, & nomen ſanctum eius adſcribunt uillè in aliorum ſanctorum ſerie. Cumque Miſſarum celebraſſent ſolennia, perfecto honore, læti redeunt domum, prædicantes ſanctæ uirginis nomẽ famoſiſsimum, ac in ſanctis ſuis mirabilem magnificantes Deum.

Surdus recipit auditũ.

Hoc uerò die, quo translatum eſt corpus uirginis in baſilicam Mortzellenſem, uirtus altitoni ad omnis ſui laudem, & ſuæ uirginis ampliandum honorẽ, patefecit ſuæ omnipotentiæ oſtentationem. quã utique propalauit ſuper ipſam arborem, cuius ſuperius fecimus mentionem: quæ uidelicet in uico Ham cœperat creſcere ad ueſtigia ſanctæ uirginis, depoſitionis eiuſdem die. Hęc enim arbor olim appoſita cuſtos fidiſſima ſanctarum exequiarum, non defecit à ſuo obſequio nec in translatione earum. Nã altera die eiuſdem translationis in uillam Mortzelle, eadem arbor ſacræ uirginis membra fuerat ſubſecuta, ac in eodem loco tam mirificè eradicata, & conuenienter tranſplãtata coram prædicti oratorij foribus, quaſi ibidem a primordio germinare cœpiſſet ac creſcere, cum utraque uilla à ſe inuicem decem milliarijs diſtarent. Neque parum erat ſpectaculi, arborem ex eo loco, quo olim ſine manibus creuerat putantium, etiam ſine manibus ſubito tranſiſſe eradicantium. Quod ad iuſſum Dei omnipotentis actum angelico miniſterio intelligit, qui diuina prouidẽtia diſponi omnia fideliter credit. Huius rei rumor circunquaque decurrit, & per cũctorum ora uolitans, ad palatium uſque peruenit. In tempore illo ſceptrum monarchię Imperialis tenebat Carolus, qui ex trophæis frequentibus cognominatus eſt Magnus. Itaque fama uolucri prouulgante, certatim ſtudebant illuc aduentare tã longinqui quàm proximi, & miraculũ, quod Chriſtus ad gloriam ſuę uirginis monſtrauerat, ardebant intueri. Rex autem Carolus tã mirificis auditis miraculis, illuc deuotus aduenit, ubi ex miraculo prædictę arboris nouum ſpectaculum ſibi iniecit, & ex ſpectaculo compunctionis granum adiecit. Qui ut eccleſiarum Dei amator ſemper extitit, defenſorque ſtrenuus, in cunctis deuotiſſimus, eandem uillam Mortzellenſem ſacræ uirgini teſtamentis condonauit legalibus, & prædictum prædiolum Ham, unde arbor aduenerat, ſub pluribus ac idoneis tradidit teſtibus, ut ibi tota uilla deinceps ſubiecta maneret, ubi primum arbor præceſſerat diui ortus. Adiecit inſuper prælatus rex eo in loco ſanctimonialium aggregare cateruam, decretisque regalibus facultatem illis famulandi Deo aſcripſit ſatis opportunam. Quæ ſingula teſtamento mandauit, ſubſcriptis teſtibus aſſignauit, & eccleſiæ, in qua ſancta iacebat, in perpetuam hæreditatem delegauit. Quæ ſcilicet traditio uſque ad Vuenemarum rata permanſit: cuius uſurpatione iniuſta, ad poſteros ſuos eadem uilla non ſine offenſa diuina pertranſijt.

Stupendũ diuinitus translatæ arboris miraculũ.

Carol. Magnus prædicatur

Poſt hæc memoratus rex Carolus exercitio uenationis more deditus, per circunadiacentem foreſtem turbabat rabidas feras à ſuis ſaltibus, inter quas miræ magnitudinis urſum inſequitur, qui iam multo ſpatio uictus, cum nullum eſſet effugium, undique campis late patentibus, ac mortem imminentem iamiamque capiendus crebris differret flexibus, propere curſu recto tendit ad Mortzellam, & in ſancti Saluatoris irrumpit eccleſiam. Tunc rem contigit eueniſſe, quam facilius erat ſtupuiſſe, quàm dixiſſe. Nam Deus, qui, ut ſcriptum eſt, homines ſaluat & iumenta, beſtialem quodammodo urſi ſenſum permutauit, rationemque quandam intelligendi in eo formauit. Erat nãque cernere, propè lipſanas ſacræ uirginis ſe admiſiſſe, & ſub tanta protectrice, à ſtrepitu inſeque otium iam ſecurũ procubuiſſe. Ibi ſubito oblitus feritatis ſuæ, deflexa ceruice, ſubmiſſoque humiliter capite, Sanctimonialium aduenientium cœpit ueſtigia lambère, ac more laſciuientium catulorum omnibus aggaudere. Unde patenter dabat intelligi, ſe fuiſſe defenſatum patrocinio famulæ Dei, eiusq; amodo paratum eſſe deſeruire obſequijs. Quod ubi nunciatum eſt regi, cum ſuis rem, quæ in beſtia diuinitus agebatur, intellexit, Dei quę magnalia in uirgine amplectens, receſſit, ſine eiuſdem urſi quidem læſione, ſed non ſine rei, quam uiderat in urſo, admiratione. Idem uerò urſus deſiſtens eſſe ſyluestris, cœpit eſſe domeſticus, & in reliquũ apud eiuſdem loci ſanctimoniales non aliter uixit, quàm ſententia omnium ibi manentium ſibi indixit. Pſ. 35.

Operæprecium mihi uidetur non prætermitti ſilẽtio, qualiter eandem famulam ſuam clarificauerit opifex rerum per fines tranſmarinos. Ibi ſiquidem rex quidã regebat populos ſub placida pace, qui ſuſceperat filiam ex legitima coniuge. Huic autem prima natiuitatis dies dedit initium uitæ cum membrorum labe, quam languor coæuus debilitate contraxerat. Cui in uiſu perſona mulieris uultu & ſtatura ſpectabilis apparuit, eamque ſoſpitatis ſuæ iudicia ad tumulum uirginis Gudulæ iam citò futuræ edocuit. Expergefacta autem, patri & matri quæ uiderat, retulit, ſtuporemque

De cuiuſdam regis filia.

remque ipsis exinde intulit: quibus prouisione gau-
dium quidem creuit, sed quia locum ignorabant, solli-
citudo tristitiam dedit. Tunc nocte sequente eadem
uisio puellæ apparuit, atque bonis esset operibus in-
tenta, admonuit. Quæ somno excitata, noctem illam
diemque sequentem lamentationibus transegit, do-
nec tertia se nocte eadem, quæ ante apparuit, mulier
præsto dedit, & consolationis uiam primum ingressa
edocuit, quo beata Gudula pago orta, ubi post mor-
tem sepulta, & ad quem locum postea esset translata:
adijciens etiam sanctimonialium cateruam, quietis
ipsius loco aggregatā, atque ad obsequium eius fidei
signo subarrhatam. Manè ergo his, quæ uiderat, publi-
cè enarratis, patreque & matre pro his in gaudium
excitatis, naui una cum militum manu imponitur,
emenso mari ad locum, ubi uirgo Dei sedem suæ quie-
tis elegerat, prouehitur. Vbi à sanctimonialibus susce-
pta, ac propè lipsanas sacræ uirginis posita, orationis
assiduitate ab eisdem per triduum fouetur: tandemque
sospitatem, quam oraculo accepturam se didicit, me-
retur. Sicque membrorum officio roborata, atque in-
credibilibus super hoc gaudijs excitata, licet adhuc
paganis detenta ritibus haberetur, Deum in tanta uir-
gine miraculis coruscantem profitetur, ad patriam re-
pedat, Deumque Christianorum publicè prædicat.
Cuius incolumitas stuporem, gaudium & fidem regi
suisque dedit: stuporem, rei nouitate: gaudium, in fi-
liæ recuperatione: fidem, in unius Dei confessione.
Tandem & ipse ad cœnobium sacræ uirginis, satis ter-
rarum marisque emensus, una cū plurimis regni sui
uiris est adductus, baptismumque, quibusdam suarum
rerum copijs ibidem oblatis, est adeptus. Post cuius
perceptionem eidem beatæ uirgini uas argenteum
condonauit, quod in deferendis ad Ecclesiam oblatis
longo post tempore ibidem manentium ætas conser-
uauit. Interea regressus, patriam cum suis reuisit, ut
omnes sui regni homines baptismi fonte abluerentur
decretum dedit: quod latè diuulgatum, in unum cre-
dere Deum fecit. Postremum, nullum permisit regno
militare suo, qui per paganismum rebellasset Christi
regno. Sic per salutem unius, multis prouenit anima-
rum salus. Sed nec dubitari debet, quanta inter circū-
manentes signorum gloria fulserit, quæ longè etiam
remotos populos illustrauerit miraculis. Magna uerè
in cœlis & in terris eius gloria, magna æque ipsi apud
Deum inueniendi, quæ postulat, efficacia: cuius meri-
tis obtinentibus, uera notitia Dei transmarinis data
est gentibus: non illis, quos uocant Anglos: iam enim
illi docente Augustino in Christum crediderant, quē
admirabili uiro Gregorio authore docentem merue-
rant: sed longe nimirum remotioribus, in infidelitatis
cœno tunc temporis sordescentibus. Ratum quidem
erat sanctimonialium inibi floruisse religionem, ad-
usque Hunnorum irruptionem. Qualiter autem cum
eis sanctimonialibus actum sit, & in Mortzellēsi uilla
religio supradicta defuerit, sequēs sermo declarabit.

Post multa & magna miracula ostēsa in uico Mort-
zelle dispensatione Domini, collocata, sanctimonia-
lium congregatione inibi in honore dilectæ Deo Gu-
dulæ uirginis, multiplicata populorum malitia, læta
1.Pet.5 & prospera turbauit diaboli uersutia. Ipse quippe ad-
uersarius noster, q bonis inuidet, & malis adgaudet,
dum tanquam leo rugiens circuit, quærens quem de-
uoret, si qua adhuc uirtutum uestigia remanserunt in
terris, nititur omni impietatis abolere molimine. Vt
iacula atrocitatis suæ per corpora exterius transmitte-
ret liberius, heu dolor & facinus, primo uenena sua
in animas diffudit interius, tanto grauius, quanto abū-
dantius. Sic, ut diximus, ascendente ad Dominum cla-
more nequitiæ Christianorum, ut similem inuenirēt

pœnam, fines Lotharingiæ gens inuadit Danorum. Barba-
Sanctuaria uertebantur in derisum, & in prædam substā- ri popu-
tiæ incolarum. Ita pace turbata, res cœnobij Mortzel- lantur
lensis paulatim diripit aduersariorum insatiabilis cu- regiões
piditas. Qua tempestate, metu paganorum agente, sa- Cæn-
cratissimæ uirginis Gudulæ corpus à supradicto cœ- ſtiano-
nobio in locum, qui dicitur Capræmons, deportatur. rum.
Intereà pagani impietatis suæ funiculos latius proten-
dentes, atque rapinæ uallationisque fomitem magis
ac magis sitientes, quæcunque poterant consumptio-
nis fine perdidere, nec etiam à cœnobio Mortzellensi
manum abstinuere. Nam igni ab eis crematum, & ir-
remediabili malo temere est inuasum: ita ut nullam
nostro nunc tempori reliquerint indicium. Nam sicut Lu.11.
nobis Dominica uox testatur, omne regnum in se di-
uisum, desolabitur: Lodouicus rex Austrasiorum, fi-
nes Francorum iniuste inuasit contra fratres suos. Fa-
cta itaque pactione inter eos, datisque sacramentis cū
reuerteretur, Normannis, qui erant progressi usque
Carbonariam, in loco, qui dicitur Thimnim, obuia-
uit supradictus rex, qui Austrasijs imperauerat: cum
quibus absque mora conflixit, & Deo propitiante, ex
eis maximam partem gladio strauit: reliqui in fugam
dilapsi, in fisco regio se communiūt: deinde noctu dif-
fugiunt, & ad classem gressum dirigunt. Postea Vualā
fluuium ingressi, in * Niumago ad regium palatium Nort-
applicuerunt, ibique castra posuerunt. Quod factum manni
cum ad notitiam Lodouici perlatum esset, absque di- Nouio-
latione cum exercitu uenit, & munitionem obsidione magū
clausit. Conserto cum eis nonnullis diebus certamine obti-
non adeo præualuit, quia palatium ingentis magnitu- nent.
dinis utriusque operis, hostibus tutissimum præbebat
receptaculum. Postremo rea accepta pollicitatione,
quód si ab obsidione cessaret, Normanni continuo
de regno eius discederent, cum omnibus copijs re-
cessit. Illo recedente, Pagani palatium unà cum muni-
tione exurentes flammis, nauibus ascensis, maiore nu-
mero congregato, cum inæstimabili multitudine pe-
ditum & equitum consederūt in loco, qui dicitur Ha-
son iuxta Mosam. Et primo impetu finitima loca de-
populantes, Leodium ciuitatem, Traiectum castrum, Mul-
Tungrensem urbem incendio cremant. Secunda in- tas ur-
cursione Ribuariorum finibus effusi, cædibus, rapinis bes flā-
ac incendijs cuncta deuastant, Coloniam Agrippinā, mis ex-
Bonnam, ciuitates cum adiacentibus castellis, Tulpia- urūt.
cum, Vulpiacum & Nussam igne comburunt. Post
hæc Aquis palatium, inde Malmundarias & * Stabu-
laus monasteria in fauillam redigunt. Arduennā per-
currentes, Prumiam monasterium ingrediuntur ipso
die Epiphaniæ Domini, Interfectis omnibus, quos
ibi inuenerunt, monasterium igne cōsumunt, & one-
rati præda, ad castra redeunt. Dum hæc aguntur, Lo-
douicus rex apud Franconofort moritur. Normanni
audita morte regis, nimio exultabant tripudio, & iā
non de conflictu, sed de præda cogitabant. Igitur cū
omni festinatione exeunt, & Treuirorum ciuitatem
nobilissimam die sacratissimo Cœnæ Domini occu-
pant: In qua usque ad sanctum diem Paschæ fessa ab
itinere corpora recreantes, omne tentorium urbis cir-
cunquaque usque ad solum demoliti sunt. Deinde ci- Treui-
uitatem flammis exurentes, Mediomatricum dirigūt ris com-
aciem. Quod cum reperisset eiusdem urbis antistes, buri-
adiunctis sibi alijs episcopis uel comitibus, ultro illis tur.
obuiam ad pugnam procedit. Inito certamine, Nort-
manni uictores extiterunt, & episcopo interfecto, cæ-
teri fugerunt. Pagani iter, quod cœperant, deferentes
cum ingenti præda summa celeritate ad classem reuer-
tuntur. Iisdem uerò temporibus Carolus, huius no- Alij
minis & dignitatis tertius, licet grauibus & multimo- habēt,
dis regni negocijs occupatus, tamē aduersantes Nort- quód
mannos

data pecunia, è regno deceſſerint.

mannos, Deo auailiumre ferrente, gno depulit. Poſtea uerò gens Hungrariorum finibus ſuis egreſſa, regnū Bauiariorum ae Lotbaringæ occupat, cædibus, rapinis ac incendijs omnia uaſtat, & uſque ad Carbonariā ſyluam igne & præda eſt demolita. Sed Otto ſenior tunc temporis Imperator, multimodis regni & ſuorū procerum impeditus incommoditatibus, dum aduerſantes non cohibet hoſtes cenſura regiæ ſeueritatis, maiorem & grauiorem licentiam iniuſtitias faciendi tribuit etiam domeſticis. Bellum tamen contra Hungrarios ſuſceptum, Deo miſericorditer diſpenſante & pro ſuis pugnante, ſatis feliciter peractum eſt. Rex ipſe Hungrariorum cum ſuis principibus captus eſt: cæteri uerò interfecti & funditus ſunt extincti.

DE RELIQVIIS S. GVDVLAE.

Igitur poſt tanta & talia regni flagitia recedentibus paganis, beatæ Gudulæ corpus ad præſcriptum cęnobium, à Danis iam in nihilum redactum, redijt. Quod quanquàm hoſtium irruptione ſuiqúe deſtructione uileſceret, beatę tamen uirginis corpus ibidem ſeruabatur, eaqúe reuerentia, qua loci eiuſdem ualuit paupertas, uenerabatur, donec Vuenemarus quidam ſubintrauit, qui ut altera peſtis eundem locum iniuſto poſsidendi deſiderio uſurpauit, & omni crudelior belua, ſpecie Chriſtianus, non opere, paganos ipſos nimia uicit crudelitate. Bona eccleſiaſtica in uſus ſuos & ſuorum ſtipendia ſatis audacter præſumpſit uendicare, & ancillas Chriſti iniurijs & egeſtate coactas, compulit fugere, & ut oues ſine paſtore circunquaquè uagantes errare. Si quam præterea de numero Deo ſeruientium mors occupabat, locum eius auaritia Vuenemari ſupplere nolebat: ſed non mirum erat, quippe qui uiuentibus ſua denegabat. Hoc tandē iuſto Dei iudicio tam animæ quam corporis morte dānato, dolet eccleſia ipſum reliquiſſe filios. Quorum unus Hermenfridus res eccleſiæ ſupradictæ inuaſas iniuſtè, non timuit mortuo patre ſuſcipere, & quidem per aliquot annos ſine alicuius contradictione uel defenſione. Hoc enim tempore, ut clamat ueritas ſcripturæ, neque rex, neque dux in Iſrael erat: ſed unuſquiſque in uia cordis ſui ambulabat. Tanta nanque aliorum malorum pericula, tanta undique aduerſitatum creuerant incommoda, tanta inſuper principum erat negligentia, uel defenſorum impotentia, ut res eccleſiarum minui uel diripi in his finibus ab aliquo, iam eſſet pro minimo. Poſt hæc Ottone ſecundo tenente imperium, Carolus frater Lotharij regis Francorum in regno Lotharienſi adeptus eſt ducatum. Qui ſtatum imperij dolens perturbari multipliciter, ad melioranda negocia multorum animū aduertit ſolerter. Vnde inter cætera res ablatas eccleſiæ Mortzelléſi inuaſorum partibus niſus eſt ſubtrahere, & ſanctæ Gudulæ famulantibus reſtituere. Sed quiuis ſcire poteſt facile, quàm difficile corrigātur, quæ in conſuetudinem uenerunt diutina dilatione. Sua loco ſancto uolebat reddere induſtria Caroli ducis, ſed obſtabat audacia perſuaſoris, nec Deum timentis, nec hominem reuerentis. Inſurgunt teſtes iniqui, & mētita eſt iniquitas ſibi. Hermenfridum omnes ſuæ partis clamant eſſe patris ſucceſſorem, & paterni boni hęredem. Ducis autem præualente potentia, Hermenfridus ſuiqúe complices amantes terrena, paruipendentes cęleſtia, inito conſilio inuaſas terras retinent ſibi, & precioſam margaritam, omnibus datis comparandam, corpus ſcilicet ſanctæ Gudulæ, dant bono negociatori, Carolo uidelicet glorioſo duci. O miſeros & miſerandos omni modo, qui inſtar brutorum animalium terram reſpicientes pectore prono, ac uentri obedientes, non Deo, ipſi ſe indignos iudicant tanto dono. Et ſicut paternam rapacitatem eis hæreditate ceſſiſſe gauiſi ſunt, ſic quaſi æterno mucrone perfoſſi, paternæ necis exitum ſibi contigiſſe triſtati ſunt. Nam uniuerſos eiuſdem poſſeſſionis cohæredes, inaudita miſerabilique nece notum eſt finiti ad extrema uenientes. Carolus uerò dux pro nihilo ducens damna terrarum, felici commercio gaudet ſe cęleſtem ſuſcepiſſe theſaurum. Quem cum debito honore in eccleſiam ſancti Gaugerici Bruxellæ intulit, & quid ſibi ceſsiſſet boni geſtiens probare oculis, temere, quamuis deuote, aperuit thecam uirginis: ſed mirum dictu, eccleſiam totam derepente nebula circunfundit, omnemqúe diurni luminis adſpectum in nocturnas tenebras permutans, oculos præſentium caligo retundit, atque ſic prouidentia Dei omnes ab incepta temeritate retraxit. Saniori interim præſcriptus dux innitens conſilio, ſe unà cum aliquanta fidelium plebe in contritione carnis ac ſpiritus coarctauit triduo, ut quod faciendum incauta perſuaſit temeritas, ſumma, quæ omnia uincit, impetraret humilitas. Et iam tertia dies illuxit, memoratusqúe princeps ad loculum beatæ uirginis cum ſacerdotibus ac thymiamate acceſſit, aperuit. & quod deſiderabat uidit, inuocataqúe Dei maieſtate recluſit, ac ſigillo ſignauit. Poſtea uerò partem quandam uillæ, quæ uocatur Molenbecca, ſanctæ Gudulæ tradidit, & ſex familias addidit, & alia complura altaris ueſtimenta donauit. Illic non ſine magna ueneratione quieuit uſque ad tempora comitis Baldrici, nepotis Caroli ducis. Milleſimo quadrageſimoſeptimo anno incarnationis Dominicæ, xv. indictione, Damaſo Apoſtolicæ ſedi præſidente ſummo pontifice, Henrico II. regnante, dedicatum eſt in monte Bruxellæ templum xvj. Calen. Decemb. ad laudem noſtri redemptoris, in honore ſancti archangeli Michaelis à Gerardo Cameracenſi epiſcopo. Lambertus uerò, qui & Baldricus comes, Henrico fratri ſuccedens, cuius præſentia tunc cuncta extiterunt illic decenter ordinata, eodem die illud corpus ſanctiſſimum de eccleſia ſancti Gaugerici cum epiſcopo cæteriſquè ſacris ordinibus leuauit, atque cum ſummo honore in eccleſia ſancti Michaelis repoſuit. Et annuente in omnibus uxore ſua Oda, quæ fuit Gozelonis ducis filia, ad ſeruiendum Deo ſanctæquè Gudulæ uirgini, ibi clericos conſtituit, & ad uſus eorum ipſam eccleſiam cum decimis, & alia plura legaliter contulit. Ibi nunc quoque, ad oſtendenda glorioſæ uirginis merita, multa & magna fiūt miracula. Hæc de uirgine Dei pauca tantum è multis in notitiam noſtram uenerunt, omiſſis proculdubio plurimis, quę nos præterierunt. Sed hic noſtra de uirgine claudatur oratio, eiuſdemquè nobis aperiatur interceſſio, quæ me ſcribentem, & te Chriſtiane reſpiciat legentem, Amen.

Vuenemarus bona eccleſiaſtica ſibi ſcelerate uendicat.

Iudic. 17. 18. 21.

Carol⁹ frater Lotharij, fit dux Lotharingia.

Vltio diuina in uſurpatores rerum eccleſiaſticarum.

S. Gudula transfertur Bruxellas.

Carol⁹ dux qua ſit largit⁹ eccleſiæ S. Gudulæ.

S. Gudula ad S. Michaelis eadem transfertur.

BERNARDI IVSTINIANI Oratoris Expolitiſſimi, in Beati Laurentij Iuſtiniani Venetiarum protopatriarchæ uitam, ad monachos Carthuſienſes

Præfatio.

ETSI non dubito, uenerandi patres, quin Patriarcha Laurentius ſicuti uiuens ſolebat, ita etiā uita functus excipietur à uobis omni pietatis officio: iucundiorem tamen eius aduentum eſſe exiſtimaui, ſi rationem, qua ſuauiſſimus gratiſſimusquè hoſpes ad uos ueniat, cognoueritis. Nam quum eum à teneris

annis

annis dilexiſſem plus etiam quàm parentem, atque illius diſceſſu mœrens, deſiderarem aliquid ſolatij, optabam (ut amantium mos eſt) aliquam illius imaginem, non Lyſippi quidem manibus, aut Apellis, ſed quæ potius exprimeret & mores illius, & actiones, & uerba: quæ niſi literarum uiua (ut ita dixerim) pictura fideliter atque perfecte repræſentari non poſſent. Illud igitur unum cupiebam, illud optabam, ſingulares illius cœleſteſque uirtutes, & cuius pontificum ueterum merito non impares, præſtantis alicuius ingenij literis illuſtrari. Quod cum ipſe mecum ſępius agerem, ſæpe etiam cum his uenerabilibus patribus noſtris, qui apud nos ſunt, & pręſertim cum angelici ſpiritus uiro Franciſco Taruiſano præfecto noſtri cœnobij, accidit inter nos officij quædam & pietatis plena contentio. Quum orarem ego illum, & ille contra me, ut aliquid de uita noſtri pontificis ſcriberem: dicebam eſſe illi authoritatem, eſſe doctrinam: conſueuiſſe per multos annos cum Laurentio, multa uidiſſe, multa cognouiſſe ſingulari charitate ac reuerentia ei fuiſſe deuinctum: Vereri me præterea dicebã, ne ſi ego ſcriberem, ſanguinis propinquitas obeſſet fortaſſe Laurentij cauſæ, & (uelut in foro ſolet) teſtimonium nepotis in cauſa patrui ſuſpectius haberetur. At ille eiſdem contra me rationibus urgebat enixius, & facultatis, & conſuetudinis, & amoris: atque (ut eſt præſtanti doctrina & uſu rerum) intueri iubebat Ambroſium, qui Satyri fratris laudes duobus libris complexus eſt, adſpicere Bernardum, qui Gerardo fratri, inter cæteras nobiliſsimas ſuper Cantica homilias, locum præcipuum eius laudibus inſeruit. Neque Latinos ſolum memorabat, ſed Grecos etiam. Nam & Chryſoſtomus parentis, & Baſilius ſororis uitas & laudes, quemadmodum noſter Aurelius Monicæ matris, proſecuti ſunt. An (pręterea dicebat) ſi quotidie uides alienos & externi generis homines concurrere ad illius ſepulcrum, qui aut ſtatuas, aut flores cereoſúe in teſtimonium uenerationis apportent, quid tandem tibi neceſsitudine nepoti, pietate filio, tantis illius beneficijs obſtricto agendum eſt? Te certe audiui, quum diceres illum tibi ſæpe magnis in laboribus præſenti adfuiſſe numine, quemadmodum promiſit ipſe tibi, dum migraret è uita. Nónne igitur ad illius honorem & gloriam, (niſi ingratiſſimus eſſe uis & haberi) quicquid in re eſt aut facultatis & ingenij, aut denique ſtudij & diligentiæ, conferendũ? Hæc igitur ille quum diceret non minus prudenter quàm amice, certe in memoriam redigebat, idipſum uſu accidiſſe ferè per omnes ætates. Omitto enim priſcos illos gentiles, ut Catonem, ut Cæſarem, ut Thucydidẽ & Xenophonta, quorum hi Græcis, illi Latinis literis res illuſtrauere ſuas: adeo non de amicis aut propinquis, ſed de ſeipſis ſcribere nõ dubitarunt. Dicam de noſtris. Certe Athanaſius Antonij, Martini Seuerus, Bernardus Malachię, Gregorius Baſilij, Gregorij Chryſoſtomus ſcripſere uitas, aut diſcipuli omnes, aut amiciſsimi. Itaque tetragari iam iam poterã ſummæ authoritatis exemplis, ſed illa præcipue ratione non poteram, quam de illius erga me memorauerat beneficijs. Abijt enim optimus pater ea maxime tempeſtate, quum me familiamque meam turbulentiſsimi fluctus & procellæ uarijs modis impeterent, ut mergi penitus neceſſe fuerit, (tu ſcis bone Deus) niſi inuocatus ſemper à me benignisſimus Pater, in tantis malis atque periculis opem tuam impetrauiſſet. Vt extaret igitur aliquod grati animi officiũ, quod profecto ab nepote erga patruum ſine ſcelere omitti non potuit, appuli animum ad ſcribendum. Quæ autem narrabimus, uerè poſſumus dicere cum Apoſtolo, quia non ſolum à fidiſſimis teſtibus audiuimus, ſed pleraque ipſi uidimus oculis noſtris, & manus noſtræ contrectauerunt: præſertim cum ab initio pontificatus ad ultimum uſque uitę diem, ab illius (ut aiunt) latere nunquàm ferè diſceſſerimus. Placuit autem uobis potiſsimum inſcribere, clariſsimi athletæ Chriſti. Nam quum Leonardi parentis cineres atque oſſa, mei apud uos habeam pignus eximiæ erga uos familiæ noſtræ obſeruantiæ & pietatis: cur germanos optimos atque dulciſsimos, qui ſe incredibili pietate dilexerunt, quantum in me eſt, pari quoque contubernio non donem? Venit igitur ad uos Laurentius, parer & uita ſanctus, & doctrina inſtructus, & miraculis coruſcans, quibus quidem ornamentis quid accedere poſſit, non uideo. Sunt autem ſumma omnia hæc, & habitant adhuc in oculis omnium, ex quibus & uoluntatem in legendo, & fructum in imitando percipere poſſitis.

Franciſc° Taruiſan°.

Nota quod cõferat pia inuocatio Sanctorum.

4. Io. 1.

QVO GENERE, QVIBVS PArentibus ſit ortus, & quo pacto adoleſcens ad diſciplinam monaſticam ſit profectus. Cap. I.

NAtus eſt igitur Laurentius Venetijs Bernardo Iuſtiniano patre, matre uerò Quirina. De utriuſque familiæ nobilitate neque multa dicere, neque omnino ſilere licet ſine illius iniuria. Nam ſicut bis fortunæ donis gloriari ſuperbæ leuitatis eſt, ita fortiter contempſiſſe, quod Laurentius fecit, ſummæ grauitatis. Celebre igitur eſt, & in antiquis Venetorum monumentis extat, Iuſtinianam familiam à Iuſtiniani poſteris defluxiſſe, tres Conſtantinopoli pulſos per ſeditionem, ueniſſe in Italiam, atque Venetij conſediſſe. Huius familiæ uirtus cum multis in bellis, tum in eo maxime claruit, qđ à Vitali Mihaele duce Veneto aduerſus Emanuelem Imperatorem Conſtantinopolinum feliciori initio, quam euentu geſtum eſt. Claſſem nobiliſſimam centum triremium, & uiginti nauium dux Venetus centum diebus confecit, & in altum deduxit: quæ quum omnem oram Illyrici maris, portus deinde Epiri atque Achaiæ, & deinde maris Aegæi inſulas penè omnes recepiſſet, captaque denique ac ſpoliata Chio, ad inſulam, quæ nunc dicitur ſanctæ Panagiæ, diuertiſſet, & deſcendiſſet aquatum, (ſeu peſtis illa fuit, corrupto cœli tractu, ſeu, quod magis creditum eſt, infectæ ab hoſtibus ueneno aquæ) ſanè incredibili lue uaſtata eſt. Iuſtiniani quicunq; per ætatem potuerant capere arma, claſſem eam conſcenderant, quaſi patrias ſedes bello repetentes, ſed tantum conatum infelix exitus excepit. Nam ad unum omnes, ſic uolẽte Deo, aut ferro, aut morbo extincti ſunt domi, præter aliquot ſenes, ſufficiendæ ſoboli frigidiores. Forte euenit, ut unus tantum ſupereſſet adoleſcens. Nicolaus nomine, apud monachos ſancti Nicolai. Vitalis dux laceram, & tam milite quàm remige uacuam claſſem trahens, in patriam reuerſus, & cum præter alia publica incommoda, tum etiam quaſi excidij illius familiæ cauſa fuiſſet, quæ toti ciuitati fuerat chariſsima incidit in populi odiũ. Et ut quoquomodo poſſet reconciliaret, ſtatuit non ſolum reſtituere illam in lucẽ ſed copulare etiam ſibi ſanguine. Impetrat ab Alexandro tertio, pontifice maximo, ut liceat adoleſcenti monacho ſoluere uinculum religionis, ad reparandã ſobolem ſuæ gentis, eique unicam filiam deſpondet, Annam nomine. Fauſtæ fuere nuptiæ. Donauit illos Dominus maribus ſex, & tribus fœmellis. Lætus tam proſpera ſobole Nicolaus, & Deo gratias agens, noſ

8. Ian.

Gens S. Laurentij.

Familia Iuſtiniana.

Venetorũ clades.

Redit admonetur

ueteris

Baſterum Nicolaus Iuſtinianus.

ueteris religioniſque non immemor, ad monaſteriũ reuerſus eſt: ædificato prius apud Amianum cœnobio uirginum ſub nomine ſancti Adriani: in quo uxor ipſa Anna quoque monaſticam cępit uitam. Multis miraculis ambo claruerunt, atque eorum imagines apud ædem ſancti Nicolai in teſtimonium ſanctitatis ad noſtram uſque ætatem perſtitere. Quod, ne cui forte mirum uideatur, ijſdem temporibus idem Alexãder põtifex Conſtantiam, Gulielmi Siciliæ regis filiam & monacham, & plus quàm quadragenariam Henrico Imperatori, Frederici Barbaroſſæ filio, nuptui conceſſit, ad ſobolem Gulielmi patris, qui Siculis fuerat chariſſimus, ſuſcitandam. Ex hac igitur ſanctitatis propagine Laurentius ortus. Bernardus pater iuuenili ætate è medio magnorum honorum curſu ſurripitur.

Quirina mater, & ipſa clariſsimo genere, anno ætatis quarto ſupra uigeſimum amiſſo uiro, & quinque ſuſceptis liberis, reliquam ætatem cælebem duxit, domum ſuam regens, ut Apoſtoli uerbis utar, & filios in timore Dei & mandatis inſtituens, inſtans orationibus die & nocte: & ne in delicijs mortua eſſet, cilicium & catenam æream, quoad uixit, circa lumbos geſtauit, ieiunijs & uigilijs florentem ætatem caſtigans: præcipue autem in pauperes miſericors & benefica, & quæ ad eleemoſynas filios ſemper & uerbo inſtrueret, & exemplo. Acceſsit ad eximium Laurentij ornamẽtũ, germanorũ fratrum par memorabile, Marcus & Leonardus, quorum neceſſaria mentio me diu tenuit ancipitem, ſcriberemne hic aliquid de illorum uita moribuſque, ſed quum magni res operis uideretur, malui nunc ſoli Laurentio dare operam. Vnum tamen illud non ſilebo, cum bona uenia legentium, tres eiuſmodi fratres tanta uirtute, ſanctimonia, & omnium bonarum artium ſcientia præditos (quod quidem ſcriptorum monumentis extet) uix ulla unquam ſecula tuliſſe. Nec falli me amore, neque fallere prorſus ſcio. Natus eſt Laurentius ſub finem belli Genuẽſis illius maximi & periculoſiſſimi, & natus, quo die pro inſigni apud Clodiam uictoria, uniuerſa ciuitas ſupplicationibus & omni lætitiæ genere redundabat. Dicere ſolebat Quirina mater, dum in ea lætitia pareret, gaudio quodam animi perfuſa, Deo primum gratias egiſſe, quòd eum partum, quem tantis in laboribus periculiſque geſſaſſet, in lucem ederet cum tanta ciuitatis lætitia, deinde Deum ſuppliciter oraſſe, ut hoſtibus aliquando formidini eſſet, & ſaluti ciuibus, quod certe uidimus eueniſſe bello Mediolanenſi, ſicuti ſuo loco dicemus. Statim autem primæua ætate declarauit morum elegantiam ſingularem. Nihil illo uenuſtius, aut amabilius, cum maioribus natu libentet eſſe, cũ æqualibus facilis, minores amplecti. Cæterum excellenti uidebatur animi magnitudine, & ad ſummas res ſemper intenta. Nihil illum ludicri delectbat, ut ſolet cæteros iuuenes, ſed ad magnas res diuina ſapientia rapiebat, ut aliquando Quirina mater metuẽs, ne altior ſum erumperet ille ardor animi, & mundi honores amplecteretur plusquàm par eſſet, quin tu, inquit, hanc mi fili inſaniam mittis? Infernum ſapit iſta ſuperbia. Cui ſubridens Laurentius ueluti per iocum, Noli timere, ait, mater, magnum me Dei ſeruum adhuc uidebis. Hoc de ſeipſo puerile præſagium haud multo poſt Dominus impleuit. Annum erat natus undeuigeſimum, eius ſcilicet ætatis, in qua carnis illecebræ ancipitem facere ſolent humanæ uitæ uiam.

1. Ti. 5.

Nota ſanctitatem nobilis matronæ.

Mores adoleſcentis S. Laurentij.

Dominus autem Ieſus manum illi adhibere uolens, apparuit illi, ſicut ipſe in eo libello, qui faſciculus amoris inſcribiť, meminit. Ipſius uerba ſubijciemus: Eram ueſtri ſimilis, quærens æſtuanti deſiderio pacem in rebus extrinſecis, nec inueniebam. Tandem quædã uirgo ſole ſplendidior mihi apparuit, cuius nomen ignorabam. Hæc propius accedẽs, uenuſto uultu placidoque affatu, O iuuenis, inquit, dilecte, cur effundis cor tuum, & pacem ſectando per multa uariaris? Quod quæris, penes me eſt, quod concupiſcis, tibi polliceor, ſi tamen in ſponſam me habere uolueris. Quũ uerò nomen ipſius, & genus, & dignitatem ſcire peroptarem, ſe ait ſapientiam Dei eſſe, quæ propter hominium reformationem humanam formam ſuſcepit. Aſſenſi igitur, & dato pacis oſculo, læta diſceſſit. Hac igitur uiſione perculſus, rem detulit ad Marinum, Quirinæ matris conſobrinum, qui fuit tam uita quàm doctrina ſanctiſsimus. Is quanquàm magnum aliquid portenderet, & ardentem iuuenem ad omnem altiſsimæ uitæ rationem intelligeret, perſpicere tamen penitius illius animam, & corporis firmitatem experiri maluit. de ueſtitu nihil mutauit, ne cultus ſordidior proderet animi propoſitum: ſed matri nimium amanti ſecretum eſſe non potuit. Quæ quum præter ſuſpiciones alias, ligna quædam rudia ſuper lectum ſternere, ſuperque his lignis cubitare filium depræhendiſſet, (ut eſt matrum natura mollior) metuens ne filius non ſatis difficultates religionis intelligeret, induxit in animum tentare illius propoſitum, & nuptias apparare. Et quidem uirgo offerebatur forma, nobilitate & amplis diuitijs præſtans, quam ego ſenem cognoui.

Christus illi apparet.

Nota ſtratum ſancti adoleſcentis.

Id quum animaduertiſſet filius, & fratres cum matre coniuraſſe perſpiceret, fugam maturauit, atque ad Marinum auunculum ſe contulit in religionem canonicorum collegiatorum, qui S. Georgij in Alga nuncupantur. Dicebat autem initio conuerſionis propoſuiſſe animo, hinc omnia bona fortunæ, nobilitatem, magiſtratus, honores, uxorem, liberos, pecuniam, & omnis præterea generis uoluptates, illinc inedias, uigilias, æſtus, algorem, ſeruitutem, ſediſſe deinde quaſi iudicem inter iſta, & ab ſeſe ita exegiſſe, Conſidera nunc etiam atque etiam Laurenti, quid agas, Putasne hæc perferre poteris, aut illa contemnere? Tum ſeſe ad Domini crucem conuertiſſe, Tu es Domine ſpes mea, ibi poſuiſti certiſſimum refugium tuum. Sic confirmatus animo, relicta matre fratribuſque, calcatis præterea opibus & honoribus, & florentis ætatis illecebris, ad cœleſtem militiam profectus eſt.

Spernit nuptiarum uoluptates.

De ſiti, fame, uigilijs, & omni corporis attritione, de dolorum tolerantia per omnẽ ætatem declarata. Cap. 2.

PRimum igitur ſibi certamen inſtituit cum corporeis illecebris, cuius uiam breuiſſimam iudicauit, ſi nihil illis molle cõcederet, ſed bellum gereret quaſi cum hoſte capitali. Nihil dicam de cibi parcitate, quem nunquàm ſaturitate, ſed uix ultima neceſsitate definiret, nihil de ſitis tolerantia, qua nunquàm ſic torreri uiſus eſt, ut uel per ieiunium uel manuum operationem, uel peregrinationem, uel ualetudinem adduci potuerit, ut potum depoſceret, quin ſi inuitaretur à fratribus, dicebat, Quo igitur pacto feremus Purgatorij calores, ſi paruam hanc ſitim ferre nõ poſſumus? Vigilias à patribus inſtitutas non ſolum ita ſeruauit, ut ad matutinum primus ueniret, ultimus diſcederet, ſed quum omnium monachorum mos ſit, poſt matutinum ad ſomnum redire, donec ſol illuceſcat, Laurentius per omnem uitam nunquàm de eccleſia diſceſſit, donec ad primam fratres conuenirent. Rigente hyeme, accedere ad ignem nunquàm uiſus eſt, quod fuit admirabilius propter corporis imbecillitatem. Accidit autem, ut pater quidam ad ignẽ inuitaret, recuſante illo, palpauit pater illius manum, quumque obrigentem frigore ſenſiſſet, admirans,

Pugnat aduerſus uoluptates inſigniter.

Vigiliæ eius.

Tolerantia frigoris.

tans, inquit: O fili, magnus calor eſt, quo intus ardes, ſi frigora iſta non ſentis, quibus obriguiſti. Quid illud, ut ne in hortum quidem remittendi animi cauſa unquàm acceſſeris, quod unum ſolet eſſe monachorum remedium? Stabat gradu nixus, dum diuina canerentur officia: non dextra, non læua ſedilibus * hærere: quem ſtatum ſemper in pſallendo ſeruauit. Videntur hæc fortaſſe minus admirabilia his, qui nunquam experiuntur. Vos autem nobiles Chriſti athletæ, qui quotidie facitis harum rerum periculum, ſcio factu difficiliora quàm dictu iudicatis. Huius propoſiti atque conſtantiæ perſeuerauit uſque ad ultimam ſenectutem, ut in ipſis ægritudinibus uix ulla corpus remiſſiori ratione foueret. Nam quum medicus eum laborantem iam ferme ſeptuagenarium ad edendas carnes inuitaret Quadrageſimæ tẽpore, & quo facilius ſuaderet, afferret exemplum ſancti cuiuſdam ex his recentioribus, qui ob ægritudinem haud maiorem die Dominicæ paſſionis pulpam phaſiani comediſſet, petiuit primum Laurentius, an abſtinere poſſet ſine uitæ periculo, quum ille non negaſſet, Vnuſquiſque, inquit, abundet in ſenſo ſuo: ſed ut uerum fatear, ualde me delectant ueterum exempla ſanctorum. Video autem confeſſores per carnis macerationem, martyres autem per ſanguinis effuſſionem ad cœleſtem patriam contendiſſe. Itaque ut ad priores annos redeã, quum factus eſſet ætate uergente debilior, cogebant eum patres ex capituli decreto, ut cibo & ſomno, & ueſte moderatius uteret. Quod ille ægre ferens, quaſi ad delicias compelleretur, Iubete, dicebat, ut Iubet, parebo iuſſis: ſcire tamen uos uelim, et qui pro Chriſto pati decreuerit, patiendi uiam non defuturam. Quærebam ab eo patre, qui hæc narrabat, quid his uerbis ſignificare uoluiſſet: Diſciplinas credebat, id eſt, uerbera & plagas, quibus ſolebat affligi uehementius. Notas quippe & ſanguinis maculas ſæpiſſimè apparuiſſe. Non ſolum autem euicit has communes naturæ neceſſitates, ſed dolorum patientiam admirabilem ubique præſtitit. Incidit initio religionis in morbum fiſtularum, quas medici appellare ſcrophulas ſolent. His omne collum repletum eſt. Deſperabant medici de iuuenis ſalute. Vnum remedium dabant, ſi ſeta equinis per tranſuerſum collum ſæpe deductis, corrupti humores educerentur: adurerentur deinde ferro candenti. Verum timebant, ne dolorem ferre nõ poſſet. At Laurentius uultu, quo ſemper erat, æquali, Quid dubitatis, ait, fratres? ſecet & urat medicus, ut libet, an non poterit Dominus mihi dare fortitudinem, qui tribus pueris dedit in fornace candenti? Traiectus itaque, & ſectus, & aduſtus eſt. Vbi illud admiratione dignum, quòd præter unam uocem Ieſu ſemel emiſſam, ne minimum quidem gemitum edere deinceps auditus eſt. Cæterum hoc uobis incredibile fuiſſet, niſi oculis noſtris uidiſſemus, in ultima ætate, quum pontifex eſſet, eandem animi firmitatem, & quum guttur intumuiſſet maiorem in modum, ac reſolutio tardior appareret, eademque difficilis, angeretur autem animi piiſſimus pater, domi atque in cubiculo incluſum uacare non poſſe ouibus ſuis, ad ictum ferri ſtetiſſe penitus immobilem quum timenti medico diceret, Incide audacter, neque enim lamina a martyrum nouacula tua ſuperabit.

Statio eius in templo

** hærebat:*

Patientia eius eximia

Dan. 3

De humilitate, & mãſuetudine, de contemptu ignominiæ, de paupertatis amore, de dono orationis & conſtantia. Cap. 2.

HAec de corporis attritione, & quidem pauca de multis: ſed ueniamus ad animũ, ubi plus negocij uidetur. Incipiemus autem ab humilitate, quam ſpie cęterarum uirtutum reginam appellabat. Si rector erat monaſterij, uelut ſi ſibi muneris cõtemptui potius eſſet quam honori, infima quæque miniſteria diligere quæ relatu etiã ſint indigna: nihil niſi de peccatis ſuis loqui, ſua deteſtari, contẽni ac deſpici cupere, ſemper de humilitate Domini Ieſu, aut beatiſſimæ uirginis loqui. Sed omiſſis quotidianis illis, uidete patres, quomodo cõtumelias tulit. Quũ de monaſterij negocijs aliquando in capitulo ageretur, frater quidam ſimplicioris ingenij, accuſauit neſcio quid à Laurẽtio factũ. Laurẽtius autem quamuis intelligeret hoĩs ingeniũ, & purgare facilè poſſet quod obiecerat ſubſtitit primum, quaſi nõ audiret: tãdem leni gradu in mediũ procedens, genibus flexis: Ignoſcite, inquit, patres: peccaui in cęlũ & corã uobis, eccè pœnitentiã quã dederitis, agam. Tactus pœnitentiã frater ille, ad Laurentiũ accurit, & ueniam petens, eius pedibus aduolutus eſt. Iterum autem quum ſimile quippiam falſo obijceretur, compreſſa Laurentius mordicus lingua, nihil reſpondit: ſcilicet ne aut mendax confeſſio malum exemplum proderet, aut negatio contentionem gigneret: loquendi & tacendi tempora prudentiſſime diſcriminans. Mundi uerò faſtus atque ſuperbiã quam magnificè perdomuit? Non dico, ut opes reliquerit & honores: Neque enim tantę uirtutis eſt, honores contemnere, quam cõtemptum appetere. Plus eſt enim, ut malè affici negligas, quàm ut bene affici non cupias. Cæterum illud ſummæ perfectionis, ut malè affici deſideres. Itaque non ſilebo, quod Maphæus patriarcha, qui illi ſucceſſit, & fuerat eius diſcipulus, mihi narrauit. Nam quum de more exiſſent ad petendum panem, fortè accidit, ut frequentiora urbis loca penetrarent. Senſit eum Laurentius motum loci celebritate, & declinare homines cupientem: Maphæe, inquit, quid moueris? Vadamus conſtanti gradu. Nihil enim profecimus, ſi reliquimus uerbo mundum, niſi etiam opere declaremus. Eamus cum ſaccis iſtis quaſi crucibus, & glorioſum hodie de ſeculo triũphum referamus. De paupertatis autem amore quid dicam? Accidit forte, ut tectum monaſterij igni conflagraret, ubi fratres omne penu in ſpem anni repoſuerant. Aberat eo die Laurentius. Aduenienti uerò mœſti fratres triſte nuncium cum attuliſſent, hilari uultu Laurentius: Eia filij, quid mali actum eſt nobis? Nónne paupertatem uouimus? Benedictus Deus, qui nos uoti compotes facit. Ipſe qui dat ſemen ſerenti, panem etiam ad manducandum præſtabit: tantũ ne amittamus confidentiam noſtram filij: quæ, ut loquit Apoſtolus, magnam habet remuneratione. Sicut igitur omnes & carnis & mundi illecebræ uiluerant, ita una illi uoluptas erat, ex eccleſia aut cella non diſcedere. Et orationis quidem & contemplationis gratia eũ nemo ſuperauit. Qualis enim ueneratio ſubibat animum, cum illum ad altare conſpiceres? quæ corporis immobilitas, quę uultus intentio, quæ lachrymæ? Ex fratre quodam audiui, illius inprimis familiari, dum celebraret Miſſam nocte Dominicæ natiuitatis, poſt conſecrationem Euchariſtiæ ſolutum in mentis exceſſum. Cumque diutius perſeueraret, accedit diaconus ſemel atque iterum. Ille perſiſtit immobilis. Tandem caſulam tractus à fratre, uelut à ſomno euigilans, Ecce proſequor, inquit, frater: Sed quid de infantulo iſto tam pulcro faciemus? Quomodo ſolum & nudum in tanto frigore relinquemus? Conſtantia autem fuit admirabili. Poſtquàm Deum ſecutus eſt, maternam aut fraternam domum ingreſſus non eſt. Memini puer adhuc cum eſſem, uidere eum ad domus noſtræ ianuam pulſantem, panes petere, domum tamen aut limen nõ ingredi, ſed foris ſtantem panes opperiri. Mater autẽ filium

Ei⁹ inſignis humilitas.

Cõtemptus ſuperbiæ & faſtus mũdani.

Amor paupertatis.

2. Co. 9

Heb. 11.

Mẽtis exceſſ⁹ in Miſſa.

Eius conſtãtia.

filinm ægre ferens tanto onere grauem diutius per urbem uagari, iubebat miniſtris, ut ſaccum illi panibus implerent. Recuſare ſemper Laurentiius, & panibus duobus contentus diſcedebat, ut operam nauaret humilis mendicationis, & non domeſtict quæſtus. Matris dormitinni intereſſe, pietatis eſſe putauit. Ibique noctem egit, ut materni amoris præceptnm adimpleret. Dignum illud memoria, qnòd marrem, quam unice dilexit, morientem uidere potuit ſine lachrymis: & plorantibus alijs, ipſe ſiccis oculis ultimuni perſolnit officium. Idem ubique erat, nunquàm eum quiſquam aut lætitia exhilaratum, aut ira commotiorem, aut ſolutiorem remiſſione animi uidere potuit. Non ullnm deniquè ueſtigium metus, cupiditatis, doloris uoluptatis.

Affect⁹ ut edo mitos habuerit.

De dono & efficacia uerbi: quo pacto fratrum tentatioasbus ſubuenıret, de ſpiritu prophetia, & de uocatione illius ad pontificatum. Cap. 4.

ERat antem illius conſtantia (qnod raro ſolet accidere) mira ſimul humanitate & ueneratione condita. Sermone fuit ſuani, breui & pondere pleno: & (ut ſcriptum eſt) ueıbum quod ex illius nre egrediebatur, uacuum non redibat. Fuit illi præcipnus in adoleſcentia ſocius, tam genere quàm diuitijs clarus. Is forte aberat, & in Oriente negocia gerebat, quãdo Laurentius Dominum Ieſum ſecutus eſt. Hoc cum accepiſſet & iuuenis & ignarus, quid eſſet animus diuino ſpiritu afflatus, pergit ad monaſterıum cum cantoribus & citharœdis, & cnm aliquıbus armatis, plane non dubitans ſocium ad reditum pellicere: & ſi fratres forte negarent, tum ui & armis uſurus, accerſit Laurentiom: qoem cum uidiſſet non tam habitu ueſtis mutatum, quàm oris & geſtus & inceſſus, obſtupuit. Laurentius benigne ſalutatum, incipit illius animum blando prius ſermone tractare: tum paulatim à mundi rebus ad cœleſtia deducere. Quid multa? Impulit iuuenem, & qui laqueum ad amicum capiendum tetenderat, in rete improuiſus incidit. Reſpondens autem Laurentio, inquit: Frater, uerba ęternæ uitæ habes: & quoniam fruſtrata mea ſpes eſt, teq; ex hoc loco educere non poſſum, tu ſane ex hoc ſeculo me ad te deducere poteris. ſtatutū eſt tecum uiuere tecumq́ue mori. Prædicationis facultas ad populum ei defuit: quia nec ſpiritu, nec lateribus eſſet bene firmis: ſed nihil fuit ſuauius, quàm ſedentem inter fratres audire. Cuius quidem rei uos inprimis, uenerandi patres, optimi teſtes eſtis, à quibus uocari ſæpe ſolebat. Vbi aliquando audiui à fratribus ueſtris, cum ſediſſent ad umbram patulæ fagi, & dicere aliquid pararet, extemplo nimbis & tonitruis incredibili cum fragore miſeri cęlum uiſum eſſe. Cum uerò fratres hinc pluuiam grandinemq́ue metuerent, hinc ægre ferrent concupita prædicatione fraudari, ſubridere cœpit Laurentius, & manu monere, Quieſcite, inquiens, fratres, hæc ſunt ſatanæ ludibria, quæ mendax fuit ab initio, & in ueritate non ſtetit. Nunquid uerbum Dei alligare poterit? Vix igitur ſermonem inſtituit, & ecce cœlum uiſum eſt aperiri, dieſque lætiſſimos pio fratrum deſiderio obſequentiſſimum præbuit officium. Non minori præterea cura fratribus aderat, Męſtos conſolari, curare infirmos, laborantibus ſubuenire, cogitationes & diabolicas inſidias exquirere. Vexabatur frater (ut mihi narrauit) ſpiritu ad ſeculum redeundi, & aliquoties a Laurentio confirmatum, non ceſſabat diabolus inſtigare. Ferre ille amplius tentationem nõ poterat. Ad Laurenrium aotem ſe conſerens, Succumbo pater, ait, fer opem. Ecce niſi adiuueris, ad ſeculum redeo. Tum Laurentius, Sine modo, mi frater, & tantum hodie ne abeas. Cras, ut libuerit, deliberato. Nox una in orationibus ac lachrymis abſumpta ſic diabolum fugauit, nt nunquam deinceps eũ ſit auſus impugnare. Sed quod ſequitur, admirabilius, quod quidem narrare dubitarem, niſi accepiſſem à patre uenerande fidei & authoritatis. Quum frater quidam ſimili inſtigatione premeretur, & ad certiſſimam Laurentij opẽ recurriſſet, accepit Laurentius lauri ramuſculum, qui decoctus aqua, relictus erat in naſculo. Ad fratrem autem conuerſus, Accipe, inquit, frater, & in horto planta, & ſi quidem reuireſcet, ſecurus eſto de perſeuerantia tua. Abijt ille & plantauit, & reuiruit, & de miraculo gaudens, memoriam uirgæ Aaron, & palmæ Macarij reuocauit. Cæterũ prophetiæ ſpiritu uberrima quadã menſura Dominus eum donauit, & hoc ita celebre & diuulgatum fuit, ut non aliter ad eum, quã ad oraculũ cõcurreretur. Innumerabilia dicere poſſum, & aliqua dicemus ſparſim, ubi res poſtulabit. Interea unũ eligemus è multis, uel homine in quo accidit, uel multiplici uarietate, uel certitudine rei præſtantiſſimum. Fantinum Dandulũ ſcio cognouiſtis, genere, dignitate, uita & doctrina clariſſimũ, qui fuit nuper epiſcopus Patauinus. Hic dũ ſecularis eſſet adhuc & primarium in noſtra Republica locum teneret, primo die Quadrageſimæ ad ſuſcipiendũ de more cinerẽ accedit. Suſcepto cinere & benedictione, Laurentius ait, Memento frater, quia futuro anno tu alijs horũ cinerũ officiũ impendes. Quod ut audiuit homo ſecularis, & plus quàm quinquagenarius, ſurrexit admirans, neque aliud tamen ibi percontatus eſt propter loci maieſtatẽ, ſed in clauſtro prætereuntem expectat. Factus aũt ad illũ propior, rogat qoid illis uerbis ſignificare uoluerit. Laurentius ſubſtitit aliquantulum cogitabundo ſimilis, deinde ſubiecit: Dico tibi frater, quòd cinerem quidem nõ impones, ſed certe populo diſtribues ramos oliuarũ. Fantinus quàmuis maiori adhuc admiratione teneretur, quonã modo hoc poſſet accidere, tamen aliud ſub his uerbis latere dubitans, diſceſſit. Ecce aũt haud multo poſt Martino defuncto, Eugenius Venetus pontifex eligitur. Ad eũ Fantinus legatus ab ſenatu noſtro deſtinatur. Suſcipit eum Eugenius maximo cum honore, & inter ſacros ordines initiat. Deniquè ante uertentem annum legatum Apoſtolicum Bononiã mittit, quo cum ueniſſet, & primo die Quadrageſimæ imponere cinerẽ populo neceſſe eſſet, inuitat legatus ad id muneris. Ille recuſat, ꝙ ab alio, q̃ ſacerdote, fieri nõ liceret. Inſtãt enixi⁹ illi, dicentes id muneris à Legatis ſemper exerceri conſueuiſſe. Fantinus in propoſito permanet, atque id officij non paruo tãdem labore deprecatur, nihil adhuc de Laurentij uerbis aduertens. Die uerò Palmarum, cum ſimiles contentio oriretur, & canonici peterent, ut oliuę ramos populo diſtribueret, ille autem ex humilitate eadem ſacerdotij excuſatione uteretur: tandem canonici ſummis precibus poſtulant, ut in ſi cineribus Legatum ſeſe gerere noluit, ſaltem non recuſet oliuarũ officium. Quid multa? Victus Fantinus illud officium, ut prædixerat Laurẽtius, proprijs manibus abſoluit. Has autem ſancti uiri uirtutes Eugenius põtifex cum audiret, animum induxit Venetis epiſcopũ dare. Quo animo acceperit, iudicate, ſi poteſtis. Bis fugiendi cępit impetũ, & in abdita aliqua loca ſecedendi: bis reſtitit, & ſtare demum in patrum ſuorum ſententijs deliberauit. Erant autem ex ijs qui ſuaderent, non eſſe ſummo pontifici obluctandum, ſed parendũ Chriſti uicario. Nonnulli uerò, ut nullo modo ſuſciperet, ſuadebant, mundi faſtus, onera inſueta, & corporis imbecillitatem memorantes. Fuere etiam, qui ſuaderent ut fugeret, & afferebant ſinguli exempla,

Ei⁹ ſermo qualis.

Eſa. 55.

Eſt frequẽs apud Carthuſianos.

Ioan. 8.

Confirmat fratrẽ de inſtabilitate uexatũ.

Admirabile quoddã.

Nu. 17

Abundat prophetia ſpiritu.

Fãtin⁹ Dandulus epiſcopus Patauinus.

Abhorret ab epiſcopatu.

ſanctorum

ſanctorũ, qui uel ſuſcepiſſent, uel renuiſſent, uel incogniti profugiſſent. In dicto tñ ieiunio, & oratione ſolẽni, decreuerunt patres conari apud Eugenium, & literis & nunciis, ne ſibi patrem ducemq; ſuum auferret, ſine quo ſocietas illa planè periclitaretur. His miſere, bus reſcripſit Eugenius; & extant quæ illius epiſtolæ, quibus dulciſsimis uerbis patres illos conſolatur. Rationibus præterea grauiſsimis, & ſanctorum patrum exemplis admonet, nè diuinæ uoluntati aduerſentur. Non parere igitur non potuit pontifici ter iubenti.

De aſſumptione pontificatus, familia, ueſte, uictu, & pecuniæ contemptu. Cap. V.

Anno ætatis quinquaſimoprimo iniit epiſcopatum, & quidem nulla pompa aut comitatu, ut fratres etiam germanos adeſſe noluerit, & ad ueniſſe prius nouum præſulem omnis ciuitas cognoſceret, quàm penè intelligeret aduẽturum. Eam noctem duxit inſomnem, Deum precatus orationibus & lachrymis, ut ſi id muneris ad ipſius honorem ſuſcepiſſet, nolens alioquin & inuitus, nè ſe desereret: ſcire ſe quantum negocii ſuſciperet, noſſe populi multitudinem, ordinum uarietatem, amplitudinem principatus ſecularis, quale & quam crebras diſcordias habuiſſent cum ſuperioribus epiſcopis, contrà uerò uires ſibi tenues & imbecilles, quippe nuſquam niſi in monaſticis cellulis exercitatas. Quum hæc & pleraq; alia cum lachrymis effunderet, dicebat ſe tanta animi luce repletum, ut nõ aliter deinceps illius epiſcopatus, quam alicuius monaſterii munera obierit. Familiã ſic inſtituit. Elegit duos de ſuo cœtu fratres quorũ altero utebatur ad officia diuina, cum altero partiebatur curas maiores. Quinq; præterea miniſtros habuit per tres & uiginti annos, quibus fuit in eo pontificatu, quanquam per liberalem iocum dicere ſolebat, familiã ſibi grandem eſſe, cuius cura premeretur, pauperes Chriſti ſignificans. Veſte uſus eſt colore, quem dicunt, cæleſtino, iuſta longitudine. Tapeta, & aulæa, & cætera ornamenta ædiũ omnino ſpreuit. Menſa nõ ſordida, ſed ſumma munditie, ad quam de more monaſtico legebatur, nihil omnino argenti. Veſcebatur in uitreis & fidelibus, cibo uulgari ſemper uſus, amauit oua, quod & ſtomaco amica eſſent, & uoluptatem nõ irritarent. Nihil appetere, aut damnare: Quicquid apponeres, ſumere. Accidit ſemel, ut pincerna deceptus colore, acetum pro uino apponeret. Cum Laurentius admonuiſſet ori, ut acetũ eſſe ſenſiſſet, nihil ultra queſtus prandium exegebat ſine potu. Pincerna ut aduertit, ueniam ſupplex errori deprecatur. Cui Laurentius placido uultu, Eia, inquit, curato diligentius deinceps officium tuũ. Cubile habuit uiæ ſeu pedes protẽſum, tormento paleari, & opertorio, quod ueteres centonẽ noſtri ſclauinam uocant, excluſis ſemper de thalamo oĩbus, ut liberius uacaret lachrymis & orationi. Statim autẽ operã dedit, ut pontificalis eccleſia, ſuperiorum epiſcoporũ aut incuria aut auaritia neglecta pro dignitate ſedis excoleretur. Canonicorũ ordinẽ, ad nihilum redactum, reſtituit, addidit ſacerdotes, cãtores inſtituit. Eandem adhibuit curam circa alias eccleſias, ni plurimæ in quibus uix Miſſa dicebatur, nunc uideã tur eſſe põtificales. Mores deinde cleri caſtigare adortus, deque iis edidit pulcherrimas cõſtitutiones. Sed nihil erat, quod non facile impetraret liberalitate & bonitate naturæ. Erat enim alioquin non grauis. Fruiclerum ſuis fructibus patiebatur, ut nihil illi oneris impoſuerit unquã. Pari cura proſequebatur monaſteria, pcipuè ſacrarũ uirginũ ob ſexus infirmitatẽ, quibus nihil deeſſe pateretur, uel ad corporis neceſſitates, uel ad regulares etiã diſciplinas. Collapſa reſtituit, noua conſtruxit. Pulchrũ huius rei teſtimoniũ, q cũ initio uiginti aut circiter obſeruãtia ſuſcepiſſet, moriẽs reliquit quinq; ſupra triginta. Nõ minori ſtudio aliarũ etiam ouiũ curã gerebat. Nõ fuit credibile, quãtus quotidiè cõcurſus fieret mœſtorũ & laborãtiũ, q cõſolari ſuperẽt, qui iuuari ope, oratione, cõſilio. Ad eũ oẽs cõfluere. Plebanos quidẽ ſedulò monere, redditurus aliquãdò proprij officii rationẽ. Cæterũ pecuniã cõtẽpſit, ut neminẽ unq̃ magis cõtẽpſiſſet crediderim. Dom⁹ erat apta oĩbus, oẽ penu pauperibus patebat. Si procurator rationes afferret, nihil accepti uel expẽſi uidebat amplius, quã q̃d deeſſet aut supereſſet, indignũ oĩno ratus, ut qui animarũ quæſtui præfectus eſſet, ſederet ad calculos. Primũ illi de pecunia inſtitutũ fuit, ut nullũ penitus ſibi cũ fratribus eſſet cõmerciũ, quia nihil exiſtimauit ad amorẽ ſuæ plebis cõciliãdũ, fideq; cõparãdã efficacius, quam ſi tolleret prorsùs oẽm ex animis oĩum de hac re ſuſpicionẽ. A qua ut lõgius abeſſet, cũ Leonardus frater aliquãdo pauperẽ eleemoſynã petẽtẽ Laurẽtio cõmẽdaſſet, Vade, inquit ille, & reſpõde Leonardo meis uerbis, ut tibi ipſe ſubueniat, poſtq̃ à Dño habet, ut de ſuo dare poſsit. Illud in amoris fraterni ſignũ retinuit, ut in Paſchate, & in natiuitate Domini, & feſto apoſtolorum Petri & Pauli eos donaret duobus panibus, ex farinæ flore cõfectis. Poſt mortem autẽ fratrũ, idẽ tributũ mihi ſemper pendit, quin potius & à fratribus iuuatus ipſe eſt pecunia grandi in bullis Apoſtolicis epiſcopatus, & à me deinceps non minori, præſertim cum ad patriarchatũ euectus eſt. In cognoſcendis autẽ penuriis hominũ adhibere ſolebat uiduas aliquot ſpectatæ uirtutis & fidei, q & ille ſeaus eſſet ad huiuſmodi miſericordiæ opera feruentior, aptior etiã ad indagandas paupertates occultas, eorũ pcipuè, qui ex opibus in inopiã decidiſſent, quorũ generi hominum maximè miſerabatur. Mallebat aũt aliquãdo decipi, quàm nimius eſſe in examinando, ut ſi in alterutro eſſet offendendũ, mallet cui nõ oporteret dare, quã nõ dare cui oporteret. Libentius dabat res humano uſui neceſſarias, q̃ pecuniã, & plures libentius ſummas, quàm maiores, ut eſſet cõmunior in tanto populo beneficentia. Orauit aliquando Laurentiũ cõſanguineus eius non ità paup, ut pecunia eũ iuuaret in filiæ dotẽ. Reſpõdit Laurẽtius: Cõſidera, quæſo, frater, ſi parũ dedero non eſt quo opus habes, ſi multum, defraudabo multos, ut uni ſatis faciam & pterea quicquid illud eſt, q eſt, ad cibos potius pauperũ, quã ad intortos crines aut margaritas, ab eccleſia tradirũ eſt. Igitur ignoſce, ſi dare non poſſum. Sed nihil fuit ciuitati gratius, quam lignorum naues onuſtæ, quas ſæuiente hyeme diſtribuebat pauperibus. Pecuniæ ad eum quotidiè confluebant, unde nõ crederes. Vidi aliquandò, cũ ab eo eleemoſyna peteretur, q pecunia nõ poſſet, pmiſsione ſatisfacere: ſæpè, quum domi nihil reliquiſſet, æs alienum contrahere. Et quum procurator rogaret eum, qua ſpe faceret, Dominus mei, dicebat, qui pro me diſſoluere facilè poterit. Nec ſpes illum fallebat. Nam continuò ſubmittebat illi Dominus pecuniam inſperatò multis de locis. His moribus & diſciplina incredibile eſt, quantum beneuolentiæ & authoritatis apud omnes ordines comparauerit.

De gratia uerbi, conſilio, ſapientia, prudentia, iuſtitia, conſcientia & infuſa ſcientia. Cap. VI.

Habuit autẽ hoc donũ diuinitꝰ collatũ ut oẽs, cũ quibus eſſet, lætos ſemper placidoſq; dimitteret, oĩbus ſatisfaceret. Boni iuxta mali q; modeſti, facinoroſi ſine ullo penè diſcrimine illũ colebãt. Sic uerba, & oculi, & motus, & oĩa q̃cũq; aut diceret, aut faceret, (tanta erat huiuſtis & gratiæ uis) H capiebant

Fit epiſcop⁹ ſine ulla pompa

Familia eius qualis fuerit.

Eius ueſtis.

Menſa

Cubile

Eccleſiã cathedralẽ inſtaurat.

Itẽ cæteras.

Clerũ reformat.

Itẽ monaſteria.

Cõtemptor pecuniæ quãtus fuerit

Benignitas eius in pauperes & calamitoſos.

Eius in Deũ fiducia.

Omnibus eſt gratus & uenerabilis.

rapiebant animos omnium in amorem. Initio qui-
dem pontificatus, quum de mulierum ornatu decretū
edidiſſet, uxoris quibuſdā matris ingratum, dux no-
ſter illorum querelis deceptus, quaſi libertati ſecnlari
metuēs, accerſiri iubet. Quæritur ea de re uerbis acrio
ribus, ut fuit natura uehemētior. Tū Laurentius pater
māſuetè ſimul grauiterq; reſpōdēs, ſic illius animū de
molliuit, ut dux conuerſus ad adſtantes, neq; lacbry
mas cōtinēs, Angelus, inquit, nō bomo, locutus eſt:
Vade pater, & fungere oſſicio tuo. Illū deinceps uelut
apoſtolū ueneratus eſt, ut aliquādo ꝑ iocū dicere ſole
ret, ꝓter Laurētiū neminē eſſe mortaliū, cū quo aīam
cōmutaret. Cōſulebaſ aūt dubijs in rebus, & quāquā
irēt quaſi ad hominē diuino potius quā humano ſpiri
tu reſpōdētē, res tñ bumanas, tā publicas quā priua-
tas, quas nōdū illi experiri cōtigerat, (ūquidem ante

Etiā buma-narum rerū fuit callē-tiſsim⁹.

uigeſimū annū confugit ad ſolitudinē, primo & quin
quageſimo rediit) ſic callere uidebaſ, perindè ac ſem-
per tractauiſſet, ut dicere nō uerear, nihilo mihi mi-
nus prudētiorem eſſe uiſum, quā meliorē, ſi tñ prudē
tia, bonitatis pars nō ſit. Iā uerò in iure dicēdo ſapien
tiā illi dicāt, q uiderūt, & ꝓſertim curia Romana, quę
nihil unquā ab eo iudicatū reſcindi paſſa eſt. Sētentiæ
illius inappellabiles babebantur, & quāquā in irrogā

Aequitas in iure dicendo.

dis pœnis clementior eſt babitus, iuſtitia tñ fuit, q ne
que ꝓcibus, neq; lachrymis frāgi poſſet. Nulli illius
cœnaculū uel cubile nō patuit. Nō cauſarum multitu
dine potuit, nō proteruitate litigātium defatigari. Sta
bat ueluti rupes īmobilis ad turbines cauſarum, qui-
bus nulla ferè, ut opinor, in orbe eccleſia magis agita-
tur, propter amplitudinē ciuitatis & cleri. Gratiſsima
in primis fuit breuitas reſpōdēdi, qua & paucis abſol
uebat, & cæteris adeūtibus ſatisfaciebat facilius. Sed
qua iuſtitiæ luce afflatus ad iudicādū uenire, ꝓſertim
maioribus, in cauſis, erit ſatis apertū teſtimoniū, ꝙ re
feremus. Matrimonii lis orta ꝑ duæ eſt īter haud uul
gares familias. Ad Fantinū epiſcopū, de quo dixi, de-
ferē. Ille cauſa cognita, quum leges fauere mulieri, ꝗ
uirgo aſſerebaſ, ꝓ muliere pronūciat. Iuuenis, q ſpon
ſionem factā ꝓnegabat, *innocentiæ cōſcius, aduersùs

** deeſt uiderētur aut tale ꝗp piam.*

tantæ authoritatis iudicem Laurentium ꝓ ſecūdo im
petrat. Laurētius autē quū uideret à ſapiētiſsimo & op
timo, alioqnin iudice ſecūdū mulierē iudicatum, tñ la
chrymis iuuenis permotus, opē īplorātis cām nō ſu-
ſcipere nō pōt. Ad orationē autē ſe cōfert, quā grauio

Oratio illi pro optimo conſiliario eſt.

ribus in cauſis habebat ꝓ fidelisſimo cōſiliario. Hac
diligēti⁹ facta, iudicat ſecūdū uirū. Propinq mulieris
nihilo ſegnius tertiū iudicē petūt, & impetrāt epiſco
pū Taruiſanum. Is quoquè ꝓ muliere pronunciat. In
diſcrimine uidebatur Laurētii ſentētia duabus aduer
ſis, & expectabāt oēs attētius tātæ cōtētiōis exitū, quū
iudex ęqſsimus Deus ipſe ſe ꝓ quarto gerere uoluit,
& litē oēm dirimere, in lucē ꝓducit incœſtum mulie
ris, quæ ex cōſobrino & eodē clerico grauida, quū par
tūamplius differe non poſſet emiſſo pudore, & pate-
facto flagitio, diuinā fuiſſe, nō humanā, Laurētii ſen-
tētiā cōfeſſa eſt. Cōſciētia autem fuit explicata, pura,

Eius cō-ſciētia.

integra, quæ oīa dirigeret æqtate, ſciētia uerò potius
diuinitus infuſa, quā humanitus acquiſita uideri poſ-

Sciētia Theologus quidā eius tētat doctrinā Tit. 3.

ſet. Vix.n. elemēta prima didicit à ꝓceptore, & tñ ni-
hil eſt ī ſacra ſcriptura diſputatū, de quo nō poſſet gra
uiſsimè reſpōdere. Dicā, ꝙ accidiſſe memini. Venit ad
eū theologus, q audierat de illius doctrina, & ꝓſertim
ꝙ didiciſſet ſine doctore. Audire uoluit & periculū fa
cere. Mouet illi quæſtionem de diuinis relationibus.
Reſpondet Laurentius. Ille reſponſum laudans, repe-
tit adhuc, uelut cum circulatore ſophiſta ſibi res eſſet.
Tum Laurētius, Scriptū eſt, frater, Cōtētiones & pu-
gnas legis deuita, ſunt.n, inutiles & uanæ. Dixi quid
ſentirem, ſi ſatisfeci, placet, imminus, ꝗre qui tibi reſ-
pondeat ſapientius. Cō punctus ille & gratias agēs, pe
tita benedictione diſceſsit. Scripſit autem uolumina

Eius lucubrationes.

quindecim, & ſermōes quadraginta. Crebra illius ſcri
pturarū uſurpatio, deuota traditio, ſtylus redundans
& copioſus, qui ſi gētiliū literis dediſſet operā, potuit
inter ſcriptores elegātes annumerari. Voluminū titu-
li, hi ſunt. Lignū uitæ. De diſciplina monaſticæ profeſ
ſionis. De ſpiritali & caſto cōnubio uerbi & animæ.
De humilitate. De ſpirituali interitu animæ. De triū-
phali agone mediatoris Chriſti. De interiori conſli-
ctu. De cōplanctu Eccleſiæ. De corpore Chriſti & ſan
guine. De uita ſolitaria. De cōtēptu mūdi. De ſermo-
ne Domini i cœna. De officio paſtorali. De obediētia.
De gradibus perfectionis: Sermonum autem tituloa
apponere, operæprecium non iudicaui.

De manſuetudine & dono lachrymarum & corporis figura. Cap. VII.

QVanto aūt magis authoritate & gloria creſce-
bat, eò in dies fiebat humilior. Audite man-
ſuetudinē. Nam quū prælatus magnæ, plus
ob pecuniā quā uitæ, authoritatis ductus in

Eius eximia lenitas et tolerātia iniuriarum.

uidia, uariis eum quotidie calūniis laceraret, ut exple
ret animi malitiā, indicit conuentū plurimorū præſtā
tiū & doctrina & dignitate uirorū quaſi de theologi-
ca aliqua quæſtione diſputaturus. At cōcluſiones quaſ
dā propouit, decretis illis cōtrarias, quæ Laurentius
ediderat de ſumptu & ornatu mulierū. Ridere partim
qui aderāt, partim mirari, quā ad rē eſſent conuocati.
Qui uero grauius ſentiebant, indigne admodum pa-
ti, ꝙ illud ſpectaculum non honor Dei, ſed maledicē
di cupiditas coegiſſet. Tandē bonus paſtor manu ſilē
tio indicto, lōgā pro mulieribus orationē babet, cuius
epilogo quū miſericordiā & lachrymas mouere uellet
pluribus ſimul locis excitatos riſus eſt. Gratiæ iis, quī
uenerant, actæ, Diſputationes ad cœnā uocati, atq; ita
diſceſſum. Affuit quidē, patris noſtri dilectus in ſpiri-
tu filius, qui huiuſmodi re mirifice cōmotus ꝙ homo
petulās ſanctiſsimū uirū huiuſmodi cōtumeliis inceſ
ſiſſet, accurrit ad Laurētiū. Aderā tū ego forte, quum
bic & ira & ula feſſus, Et quid, inquit, pater? Patieris
ne bonorē tuū ab iis improbis lacerari? Tū Laurētius
Quid eſt fili? Ille rē oīm, uti ſe habet narrat, nō uerbis
ſolū, ſed & ore & oculis & manibus ſic indignantibus
ut nō eū ſolū in quem eſſent illa iactata, ſed quēuis a-
lium immunē ab iniuria, facile cōmoueret. Quid tum
Laurētius? Putatis ne aliquod irati animi ſignū protu
liſſe? Teſtor Dñm Ieſum, quū intentos in eū ad id unū
conieciſſem oculos, nihil mutationis in eo uultu per-
ſpicere potuiſſe. Nihil indoluit, aut quæſtus eſt immo
noluit ſcire, quis affuit, quis dixit, non frōte aut uultu
aut ſignū aliqđ uel minimū edidit animi cōmotioris.
Vt autē mœrentē filiū ſolaretur, placido uultu. Noli,
inquit, te affictare fili: Dñs Ieſus cuius negociū eſt ip

Vltio diuina in eius obtrectatores.

ſe aderit honori ſuo. Neq; ſane in eo falſus eſt. Nā pau
ci, poſt mēſibus dux ipſe cū ſatellitibus ſuis parti exi
lio, partim uinculis, morte nōnulli affecti ſunt. Quan-
quā autē nihil uidetur addi poſſe ad hāc manſuetudi
nē, neſcio tamen an id, quod accidit iterum in ſimili
genere, ſit admirabilius. Nam quum ſolenni pompa
Euchariſtiæ ſacramentū feſto corporis Chriſti circun
ferretur, comitatu (ut ſolet) totius populi frequentiſ-
ſimo, helno quidam, qui clerici ſcelera ab epiſcopo
damnata impudentius defenderat, ante oſtium pro-
priæ domus conſiſtens, dum inde Laurentius tranſit,
Deū nihil ueritus, qui ante oculos eius incedebat. En,
inquit, qui pro ſancto colitur. O inſani, qui talem ho
minem adoratis. Audit Laurentius. Sed quid arbitra-
mini? Gradu quō uadebat, perſeuerat, nō uultum non

oculos

oculos deflectit a ſacramento, & quum aliquot pii homines commoti rei indignitate, cum facibus ad illius domum uellent concurrere, uix à me, q tunc aderam, repreſſi ſunt. Quod tamē facinus uindicauit paulò poſt Senatus, maiori Laurentii gloria, illa præter cæteras inflicta pœna, ut perditus ille frequentiori populo in eccleſia pontificali ſuper pulpito publicè mēdacium fateretur. Certauit autē Dñs cū Senatu noſtro in pœna ſupplicioq; miſeri. Nam paulò pòſt pulſus urbe eſt, profugusq; nunc errat procul à domo liberiſq;, inops etq; medicus. Sed penè infinita ſunt talis manſuetudinis teſtimonia. Erat autem uerborum actionumq; tanta menſura, ut ſi inferiora hæc cæleſtibus conferri fas eſt, (cæleſtia .n. certè animus eſſet) uix ego motus cælorum & reuolutiones & gyros agi maiori ordine atq; menſura crediderim. Ipſe quidem diſcipulo reuelauit, ſibi à Deo datum fuiſſe, ut quouis loco aut tēpore ſe colligere uellet, & in cælum mentem erigere, ſemper poſſet. Quòd ſi fortè aliquibus, ut ſolet, imaginibus turbaretur, non aliter abigere ſe diceret phantaſias illas, quā ſi muſcas oberrantes pelleret ab oculis. Erat in illis cauſarum actionum turbinibus ſemper quietus & immobilis. Nihil audire diceres, quaſi in cœlo eſſet animus, corpus in terris. Rurſus autem, ſi ſtylo aut orationi ſeſe dediſſet, & interpellaretur, ut ſæpè fit, ab aliquo eum adeunte, uideres ſine ulla moleſtia, cœpto opere intermiſſo, quaſi ocioſum iucundo uultu uenientē excipere, quoad uellet, audire, tanta profectò animi pace, ut angelica interdum uideretur potius, quàm humana. Hanc tam admirabilem conſtantiam ſola diuinæ bonitatis meditatio poterat emollire. Dixi ſuperius, quum de matris dormitione loquerer, in illius funere lachrymam non emiſiſſe. Videte patres, ubi lachrymæ profluerent. Donum enim habuit lachrymarum, ut nemo ferè alius. Quum poſt prandium aliquandò ſederet, & de diuinis, ut ſolebat, ſermonem haberet familiarem, conuerſus ad eos, qui aderant, feruentiori quodam mentis affectu, Quid, inquit, agam fratres, quid agam, quum ad iudicem deducar? Quid egi miſer, in quo ſperare poſſim? Nihil habeo, niſi quòd ad illius ſanctiſsimi ligni radicem prouoluar & plangam. Hæc quum dixiſſet, totus ſolutus in lachrymas eſt, quas cùm profuſius emiſiſſet, & erectus uidiſſet nos, qui aderamus, compungi, & illas lachrymas admirari, ueritus nè quid ex his laudis humanæ ſurreperet. Videtiſne, inquit, has lachrymas? Affectus cuiuſdam ſenſualis fuerunt, non ueræ deuotionis, à qua abſum longiſsimè. At quā pulchre diuina bonitas conuenientem illi animo ſedem tradiderat. Omittite uirtutes aut ſanctitatis nomen, facite uos tunc primum eum uidere, angelum, non hominem, credideritis. Fuit proceritate corporis altiore quàm iuſta, gracilioribus membris, colore candido, ſtatu erectus & celſus, omni facie admodum decora. Oculis uerò uniuerſum corpus ità moderātibus, ut uenerationem & ſanctitatem undiquè ſpirare uiderentur.

Dilectorū ſalte rūq; & moderate.

Gratia lachrymarū.

Extenuat lachrymas ſuas.

Figura corporis egregia

De amore fraterno, de prophetia, de eiectione dæmoniorum, de miſericordia, & moniali, cui ſpiritum Euchariſtiam communicauit.

CAP. VIII.

Charitas erga germanos fratres

SEd quia de Marco & Leonardo fratribus nihil hactenus dixi, nolim aliquis exiſtimet, illos unquam ſeſe maiori charitate dilexiſſe. Viſebatur ab his quotidie, ad eum publica omnia & priuata deferebant, ſed omnes ferè illorum ſermones erāt de æterna uita. Cæterum quàm diuino ſpiritu omnibus in actionibus ſuis ageretur, ulterius illorum horis apparuit. Laborauerat Marcus ualetudine diuturna, domo per annum non exierat, cupiebat fratrem uidere, quo nihil in terris charius haberet. Recuſabat Laurentius uenire. Domo enim fraterna, ſicuti materna, ut anteà diximus, ſemper abſtinuit. At ille orare enixius, & obſecrare per fraternæ iura pietatis, ut mori eū non uellet ſine ſua benedictione. Cōſolabatur eū, & promittebat uenire Laurentius, ſed tamen differebat. Ibat ad eum Leonardus pater, ibam ego, orantes ut ueniret, ſi quidem uiuum reperire uellet. Dicebat, bono animo eſſemus, uenturum ſe, quum tempus exigeret, & certè aliquoties uidebatur melius habere. Quum autem apparuit hora, quam expectauit, fallere chariſsimum fratrem noluit. Ecce uenit ad eum, quū minimè expectaremus. Iam propinquus erat emiſsioni ſpiritus. Ingreſſus, & ſuper lectulum fratris incumbens, ſalutat eum dulciſsimis uerbis, quaſi promiſſum perſolutum ueniſſet. Marcus hilariori uultu cōuerſus ſignificato gaudio de illius aduentu, inter eius amplexus lætus & uoti compos, in Domino requieuit. Nè tamen aut fortè, aut caſu hoc accidiſſe aliquis exiſtimet, idem penitus nono pòſt anno in Leonardo fecit. Quintum ferè menſem domo exire, & Laurentium uidere non potuit. Ibā aut mittebam, qui diceret fratrem extremum ſpiritum agere. At ille reddebat, horam adhuc nō eſſe. Sic per multos dies rem duximus, ego eundo aut mittendo, ille differendo. Hora ea, qua promiſerat, uenit, quumque ſumma cum lætitia eum pater excepiſſet, ueſpera eius diei inter illius brachia ſpiritum feliciter emiſit. Addam illud etiam ad eius gloriam & ſolatium meū. Orauit pro fratre illis diebus precibus ardentiſsimis, & quum poſt aliquot dies ad eum ueniſſem, afflictus mœrore adhuc recēti, poſt prima uerba ſalutationis, Gaude, inquit Bernarde fili: Leonardus pater tuus ſaluus eſt. Hoc ego quum ingēti gaudio excepiſſem, Et quomodò, inquam, ſcis pater? Saluus, inquit, eſt, & aliud nè cures. O lachrymas dulces, plenas lætitiæ & pietatis, quas ibi fudi ante pedes illius, quū tātæ lætitiæ nuntiū nūciū atā fidelis attuliſſet. Quid autem alia innumerabilia confecter de ſpiritu prophetiæ? Vitam ſanctiſsimæ Abbatiſſæ a medicis derelictam, dilatam à Domino, dixit, & paucis diebus liberata eſt. In eodem monaſterio ſororem miræ ſanctitatis comploratam, & iam penè exanimē, lugentibus aliis, bono animo eſſe iuſsit, & illo triduo omnino libera euaſit. Propinquum ſuum, qui triremē conduxerat ad cōuehēdas ex Ponto merces, cauere iuſsit, nè triremem in Ponto dimitteret. Ille uerò non ſolùm triremem dimiſit, ſed maximo etiam fortunarū naufragio eſt affectus. Cæterum & filiorū orbitates, & lucra, & damna, & honores repulſaſque, ægritudines & incolumitates, aliaque tum proſpera, tum aduerſa, quæ quotidiè accidunt, innumerabilia antè dicebat. Filium meum deſperatum a medicis, extremū ſpiritum agere ad eum detulit, ut conſulerem de loco ſepulturæ. Ille ſuſpenſo aliquantulum & uultu & ſermone, reſpondit tempus adhuc non eſſe talis cōſilii. Ego quia ex peſte familia extra ciuitatem aberat, admiratus huiuſmodi reſponſum, Quonā, inquā, modo potero pater tēpeſtiuè deliberare, quē iā expiraſſe exiſtimo? Rurſùs ille. Redi bono animo, tēpus adhuc nō ē. Reuerſus igit domū, reperi puerū pter oēm ſpē melius habere. Neq; tēpus illud benignitate Dei ad hūc uſq; diē apparuit, & ſpero filiū potius de mea, quā me de filii ſepultura cogitaturū. Sanè ipſe ſuū obitū p dixit uirginibus ſanctę Crucis p dies aliquot antequā accideret. Neq; minor in eo fuit dæmoniorū pellendorū, & diſcernēdorū gratia ſpirituum. Quę affuit, udit, mihi narrauit mulierem ad eum deductam, & ſpumantem

Salutē fratris iudicat nepoti.

Eius prophetia.

ſpumantem ore & dentibus frēdentem. Quod ille uidens, Attuliſtiſne, inquit mihi hunc dæmonē, tāquā ad apoſtolū? Ite fratres, & quærite qui ſit me ſanctior, ſum enim homo peccator.

Facultas pellēdi dæmones, & diſcretio ſpirituū.

Enimuero illi magis orabant, genibus prouoluti. Agè, inquit, ualeat fides ueſtra, quæ Chananææ profuit & centurioni. Impoſita arreptitiæ capiti manu, Quid, inquit, male dæmon ueniſti pauperculam hāc uexare? Vbi nunc ſuperbia tua, quū de cælo cecidiſti? Non te pudet depugnare cum muliercula? Age, dimitte illam, Dominus Ieſus te præcipitem agit. Signaculo ſuo inſignita eſt. Videres inter hæc uerba illam cōtumaciam, atque oris diſtorti prauitatem explanari, illum tremorem palloremque in naturalem uerti faciem. Admirantibus omnibus, & omnipotenti Deo gloriam reddentibus, liberata eſt.

Matt. 15. & 8.

Eſa. 14

Spirituum uerò cogitationumque diſcretio ubinam maior apparuit? Decreuerat monaſterium monialiū reformare, quod ut facilius aſſequeretur, aſſignare uolebat illis in confeſſorem uirum fidelem & ſanctum. Is autem, ut erat bonus & ſimplex, recuſabat, timens cum mulieribus implicari. Poſtquam negauit, tactus pœnitentia eſt, deliberat redire. Hūc autem cum Laurentius procul uenientem conſpexiſſet, priuſquā uerbum presbyter ille faceret, aut diceret, ad quid ueniret, dextra cingulū tenens, Bene facis, inquit, frater, noui ad quid uenias. Velim autem ſcias, ueluti cigulū iſtud (manu ſiquidem cingulum ſuum tenebat) ſic à Deo, te mihi eſſe permiſſum. Admirans ille, & magis corde compunctus, Accipe pro ſeruulo me, inquit, nūquam mandata tua relinquam.

De plebano non tacebo, adulterio, ſimonia, furto, & omnibus opprobrijs infami, qui ad ultimā inopiā redactus, ut omninò neque ſe, neque filios poſſet alere, quos occultos alebat, impias ſibi ipſi manus afferre ſtatuerat. Hoc quum cognouiſſet in ſpiritu Laurētius, accerſit illū, dicit quid cognouerit, cōſolatur eū uerbis charitate plenis. Tum declarat accidiſſe hoc permittente Domino propter eius flagitia, & niſi reſipiſcat, maiora minatur: Miſereri tamen illius inopię, Dat illi deindè aliquot aureos. Quum eximiam charitatem miſer ille uidiſſet, quippè qui uitæ malè actæ conſcius, pœnas potius aliquas, quàm eleemoſynam expectaret, procidit ad pedes illius, & totus liquefactus in lachrymas, non poterat diuelli; promittens & iureiurando conteſtans uitam reformare, & comprobare quidem opere, quod promiſit. Vixit autem poſteà aliquot annos, timens Dominum, & in mandatis illius incedens; magna cum admiratione hominum, qui eum antè cognouerant.

Cōſolatur hominē iā plane deſperatū.

Statueram, optimi patres, delibare potius miracula, quam narrare. Mores etenim & angelicam in terris conuerſationem deſcribendam præcipuè ſuſceperam: ſed ueluti incurrens in hæc, ſilere non potui. Poſtea uerò quam neceſſe fuit, nō omittam hoc, quod eſt genere præclarum, & magnitudine rerum, & fama notiſsimū. Sacra quædam uirgo erat magnæ ſanctitatis. Hæc per multos annos abſtinentia, uigiliis, orationibus ſteterat ante Dominum. Accidit autem, ut ſolennitate corporis Chriſti, neque ſorores aliæ, neque ipſa communicare diuinis myſteriis poſſent, & quum ægrè ferrent, & illa inprimis ſanctiſsima mulier, orantum Laurentium mittunt, quia propè eſſet monaſterium, ut ſi gratiam cōmunicandi eo die habere nō poſſent, ipſe ſaltem dignaretur, dū celebraret, pro ancillis ſuis orare. Promittit Laurētius. Quū ante celebraret ad populum, poſt eleuatū ſacramentorum, factus extra ſeipſum eſt, detulitq; eū ſpiritus ad illā mulierē in cella clauſam, & cōtemplationi uacantē: quæ fortè tunc miro quodam deſiderio communicandi teneretur, & ſacra illi myſteria communicauit, ſiue in corpore, ſiue extra corpus, Deus ſcit. Ab oculis quidem totius populi non diſceſsit, donec ad ſeipſum reuerſus ab illo pietatis officio, reliquū Miſſæ peregit. Quū autem uirgo illa quod acciderat, ſacerdoti nunciaſſet, ſacerdos patriarchæ iuſsit ille, ut gratias omnipotenti Deo agerent, non ſibi, & ut nunquam, donec uiueret, manifeſtarēt. Hæc ego, Patres, & huiuſmodi alia multa à Laurentio fieri optimum Deum crediderim uoluiſſe, ſiue ut ſuam bonitatem atque potentiā nec temporum edacitate conſumi, nec immutari malignitate morum, nec fidei noſtræ tepiditate imminui crederemus, ſiue ut ea etiam, quæ ſactis literarum monumentis edita ſunt, & alioquin uideri ſolent impoſsibilia, facilius crederentur à nobis, quippè cùm legerimus Ambroſium, cum eſſet Mediolani, Martini exequiis interfuiſſe apud ultimas Gallias: Seuerum item Rauennatem epiſcopum, ad Geminiani exequias Mutinam in ſpiritu cōceſsiſſe. Increbeſcere tanti uiri fama quotidiè, & latius diffundi cœpit. Habere eum ſæpè apud ſe Eugenius pontifex uoluit, ſemper excuſauit, metuens nè quid ei noceret curia Romana. Cùm autem Eugenius urbe pulſus, Bononiam ueniſſet, et flagitatus ab eo, refragari non potuit, quod amplius neque alpes, neque itineris lōgitudinem, ſicut anteà fecerat, cauſari poſſet. Exceptus eſt à ſummo pontifice, preſentibus cardinalibus, his uerbis, Salue decus & gloria præſulum, ab uniuerſa autem curia, maxima ueneratione habitus. Voluit eum Eugenius apud ſe retinere ſed imbecillitatem corporis excuſans, paucos ibi moratus dies, reddiit inde lætior, quā ierat. Reliquit ibi maximum odorem ſanctitatis. Pari amore ſeu maiore etiam Nicolaus quintus pontifex nobiliſsimus eum dilexit, ut in illo ornando certauerit cum Eugenio. Nā ſicut ille epiſcopum, cum primum potuit, fecit, ità hic patriarcham, cum primum oblata occaſio eſt, creauit. Gradenſi ſi quidem patriarcha mortuo, patriarchatum à Grado, nobili quondam urbe, tranſtulit Venetiās, idquè nec cognita, nec poſtulata Senatus noſtri uoluntate, quippè qui nō minus hominem, quam ciuitatem eo facto exornare cuperet. Allata res haud ſatis placuit Senatui, uerenti nè ſpiritualis & eccleſiaſtica dignitas aucta opibus & authoritate, ueteres, quas cum ſuperioribus epiſcopis diſcordias habuerāt, reuocaret, beatiſsimi tamen patris manſuetudo diremit facile dubitationem. Adiit enim continuò ducem & collegium, ſeſè dixit adhinc duodeuiginti annos inuitum epiſcopum factum, & à quiete ſua in hos turbines ſeculares iniectum, deſiderare nunc quietam, & minui magis pondus præſulatus quam augeri, ſibi eſſe in animo, hoc oneris quibuſcunque poſſet modis deprecari, niſi ipſe dux, ad quem ciuitatis ſuæ dignitas pertineret, fortè ſentiret aliud, pro cuius honore, quoniam ità de ſe merita ciuitas eſſet, nullum laborē recuſare deberet. Excitauit omnium lachrymas ſanctiſsimi patris mixta charitati humilitas. Dux, qui rē hanc ægerrimè antè tulerat, & ab Eugenio tentatam ſe impugnauerat, ſtatim ex ſua totiusque collegii ſententia enixè eum rogare cœpit, ut libenti animo id muneris ſuſciperet. Sic quod inuidioſum fuerat in dignitate, ea manſuetiſsimis ſancti uiri moribus gratiſsimum factum eſt.

Nota eſt mirabile quiddam.

Excipitur a Pōtifice honorifice ad modū.

Nicolaus V. fecit eū Patriarchā.

De dictis ab eo memoratu dignis, & ſumma nominis eius celebritate. Cap. IX.

SEd quia mores & actiones illius hactenus proſecuti ſumus, ſubiicemus etiā de dictis aliqua memoratu digna, quantū meminiſſe ex domeſtica conſuetudi-

ne

Eius ſententiæ memorabiles.

ne potuimus, Dicebat, ſerui Dei non eſſe, à magnis peccaris cauere, id enim eſſe ſecularis hominis: ſed parua uitare, ne charitas refrigeſceret. Non ſimul ac corpus e atenuatũ fuerit, de abſtinentia remittendũ. propterea enim abſtinendum. Tribus monacho opus eſſe: deſiderio, moderatione, & gratia. Nam ubi horũ aliquid deſit, ibi perſeuerantiam eſſe non poſſe. Humilitatem eſſe torrenti ſimilem, qui æſtate tenuior, quaſi ſerperet: hyeme uerò atque uerè, inundaret. Sic humilitas in proſperis quidem exigua, in aduerſis magnanima eſſe debet. Minime ſibi placebant in monaſterijs ampla ædificia: & cum uideret latiora cellas ue ampliores, caput quaſſans, dicebat: Non ſic patres noſtri, nõ ſic. Dormitorium ipſe fecit apud Leonicũ ex ſepe & creta, cum tñ lateritiũ facere facile poſſet propter monaſterij facultates. Dicebat enim, nullã rẽ monachũ adſpicere debere in hoc ſeculo, quæ deſiderium illius teneret. Maxime penſanda eſſe eorũ propoſita, qui ſe conferrent ad religionem, ne, dum ineptus ſuſcipitur, ab eo aptus corrumpatur. Dicebatque, cũ augeretur nimium numerus, rigiditatem uitæ atque monaſticum uigorem diutius non poſſe conſiſtere. Raram ſiquidem eſſe perfectionem. Memini adoleſcẽtem nobilem ad monaſterium confugiſſe: quem cum intellexiſſet fratrum nimijs ſuaſionibus pellectum, patri flagitanti reddidit, dicens: Accipe filium tuum. Religionis propoſitum à ſancti ſpiritu eſt, non ab humana ſuadela: & eſt longe deterius, à religionis uita deficere, quam eam nunquam ſuſcepiſſe.

Quotidie ſacrificat

Ex quo die factus eſt ſacerdos, quotidie Miſſam celebrauit, niſi ualetudine impediretur. Dicebatque, qui cũ poſſet Domino ſuo frui, non frueretur, facile ſe declarare, Domini ſui curã non habere. Pudicitiam cũ carnalibus blandimentis, nihil aliud eſſe, quàm ignem extinguere uelle, & ligna ſuperinijcere. Paupertatis donũ quantum eſſet, neminem noſſe, niſi qui ſecreto cubiculo & contemplatione delectaretur.

Religionis monaſticæ felicitas.

Conſulto Deum gratiam religionis hominibus occultaſſe: nam ſi cognoſceretur illius felicitas, omnes ad eam concurrerent. Neminem bene ſcire quid eſſet humilitas, niſi qui à Deo accepiſſet, ut eſſet humilis. In nullo enim tã falli homines, quàm in uera humilitate cognoſcenda.

Vera ſciẽtia.

Veram ſcientiam eſſe, ſcire hæc duo: Deum eſſe omnia, & ſe nihil. Sæpe monebat, nunquàm amittendã de Deo fiduciam. Illam eſſe, in qua animæ uita conſiſteret. Diuitem dicebat non poſſe ſaluari, niſi per eleemoſynam. Tanto facilius eſſe munus Imperatoris aut ducis, quàm epiſcopi, quanto difficilius eſſet quæ nõ uideas regere, quam quæ uideas. Inter labores publicos bellorum, quæ eius ætate plurima fuere, dicebat ſenatoribus noſtris: Si uultis Dominum ueſtri miſereri, nihil uos ex uobis aut eſſe, aut poſſe iudicetis. Bonum principem aſſimilabat capiti: quia ſicut caput & lingua implorat auxilium pro reliquo corpore ſe non mouente, ita principis oratio poteſt placare Dominũ quamuis populus alijs intendat. Vitanda monebat, quæ multis obſtaculis impedirentur: quia opera ſpiritus ſancti facilia eſſent & æquabilia, diaboli aſpera & plena ſentibus. Et cum de rectoribus ciuitatum ſecularibus loqueretur, quaſi illorum laboribus condolens, non ſine clementia Dei fieri putabat, ut uirtutis comes eſſet gloria, & quaſi laborum curarumque delinimentum aliquod: tantiſper autem gloriæ cupiditati ignoſcendum, dum uirtutem uelut ancilla ſequeretur, non autem quaſi domina præcederet. Innumerabilia alia ſapienter & dixit & ſenſit, quæ quidem referre, infinitũ eſt.

Celebritas nominis

Cæterũ iã plenus erat dierum, nomenque illius & fama latius quotidie fundebatur. Nemo ueniebat ad hãc urbẽ, qui non uel inprimis ſpectaculis appeteret hũc patrẽ uidere. Taceo uulgus & turbã ſine nomine, qui quacunque ſe ille inceder et, ad eũ uiſendũ, ueluti ad angelũ de cœlo demiſſum, per uias & cõpita cõcurrebant. Cardinales oẽs, duces & principes domi eũ inuiſere, uitã inueſtigare, thalamũ, cubile, cœnaculũ, oĩa luſtrare oculis & uenerari. Franciſcus Sfortia Mediolani dux & Blanca uxor, Galeatiũ maiorem natu & magnæ ſpei filium adhuc impubem Venetias cum miſiſſent, illud inprimis mandauere, ut puerum ad ſanctum uirum deducerent, ut imponeret illi manum, & eius orationibus commendarent. Bartholomæus Collionus, clariſſimus hac ætate dux, magnam ad eum uim auri detulit, quàm in pauperes diſpertiret. Quod fuit & in militari uiro propter deuotionem, & in patre noſtro propter opinionem, rarum & ſingulare. Iam aduenæ & peregrini omnis ordinis & generis, Pannones, Germani, Galli, Hiſpani, uel qui Romam ad limina apoſtolorum, uel qui in Orientem ad Dominicum ſepulcrum pergerent, cum felices auras ſperabant, ſi benedictione huius patris accepta diſcederent.

Efficacia precũ eius

In maximis uerò patriæ periculis dux noſter atque ſenatus non aliter ad illius orationẽ confugere, quàm ad oraculum quoddam. Quantum autem illius oratio proficeret, unũ aliquid prius quàm patrem hanc claudam, in teſtimonium referemus. Eſt prope Corcyram locus aſper & incultus, ubi uir habitauerat eremita triginta & amplius annos, uitæ abſtinentia & orationibus, & quod primum ferebatur, prophetiæ ſpiritu inſignis. Gerebat fortè Corcyræ negocium uir quidam de noſtris, tam genere quàm moribus præſtans: qui cum arderet bellum, quod cũ Philippo Mediolani duce gerebamꝰ, & afflictiores uiderentur eſſe res noſtræ, adijt uirum Dei: rogat eum, nunquid Veneta reſpublica, ut ferebatur, deplorata eſſet. Ad quem eremita: Commotus eſt furor Domini, inquit, contra uos, quia uerbum Domini proiecistis: & niſi pontificis ueſtri lachrymæ interpellarent pro uobis, iamdudũ quaſi Sodoma periſſetis. Tale de Laurentio teſtimoniũ retulit eremita in medijs Corcyræ rupibus & ſpelũcis. Cui nõ ſolũ Laurẽtius, ſed oẽs fere mortales incogniti erãt & inauditi.

Charitas erga oues ipſi commiſſas.

Porro charitas illa, qua ſuas oues ꝓſequebatur, uix animo cõcipi poſſet, nedũ uerbis explicari. Totus illi põtificatꝰ inter grauiſſimorũ tẽporũ maximorũque bellorũ turbines conſumptus eſt. Non erat cõtentus propria oratione: animabat hortando, monendo, obſecrando, iubendo, ut profecto tantæ charitatis & ardoris uel minima pars uim cœlo inferre potuerit. Et hoc ſi mihi liceat, proculdubio dixerim fuiſſe Quirinæ matris ſuæ præſagium, quod filio naſcenti precata eſt: ijs præcipue temporibus, quibus ter quaterve in præcipiti fuit Venetum imperium.

De ultima ipſius ualetudine, & quæ in ipſa dixit aut fecit. Cap. X.

AGebat annum quartum ſupra ſeptuageſimũ, corpore quidem imbecillo & tenui, ſenſibus autem integris, & ſine ullo uitio ualetudinis: niſi quòd ingraueſcens ætas, auſteritatis inediæ uigiliæ, algoriſque ab ipſa adoleſcentia ſuſceptis incõmodis, totũ corpꝰ pariter attriuerat. Nos aũt de eiꝰ uita pluſq̃ de noſtra ſoliciti, hortabamur ut audiendi onera deponeret. Quibꝰ ille, uultiſne locũ, q̃ mihi cõmiſſus eſt, deſerã? Nã quod ad ieiunia, uigilias & caſtigationẽ carnis attineret, ſeneſcere corpus, ſpiritus iuueneſcere uidebatur: & aut Paulum referebat, q̃ nonagenarius ueſcebatur palmulis: aut Hilarionem, qui octogenarius farinula, aut aliũ de patribus antiquis. Vt aũt nihil ad cumulatã gloriã deeſſet, perſeuerauit ſcribere uſq; ad eã diẽ. Forte tũc librũ de gradibus perfectionis abſoluit. Dũ aũt poſt cibũ mecũ de more ambularet,

Cupit diſſolui & eſſe cũ Chriſto.

bularet, Quàm libenter abirem, inquit, ſi Domino
placeret. Neque enim melior ſum, quàm patres mei:
ſed tu booe Ieſu obſequi non debes uoluotati meæ,
ſed utilitati populi tui. Voluir autem Dominus pre-
ces eius audire. Febri poſt paucos dies acerrima corri
pitur. Lectum paramus: ille commotior & indigoaoti
ſimilis, Mihine plumã paratis? Qui mollibus ſteroon
tur, in domibus regum ſunt. Nõ in pluma Dominus
meus, ſed in duriſſimo ligno cubitauit. An noo memi
niſtis, quid beatus Martinus in re ſimili reſponderit,
non decere Chriſtianum homioem mori, niſi io cine
re & cilicio? Nihil igitur tunc profecimus, uictique
ad eius mattam detulimus inter brachia. Cum autẽ
neque medicis, neque pecuniæ parceretur, & mioi-
ſtrantiom circa ſe ſtudium uideret, compungebatur
animo: En quanta, dicebat, ob huius ſacci uilis ſanita-
tẽ parãtur? quãta perdũtur? cũ interea pauperes Chri
ſti noo panem, oon ſtratũ, nõ ignẽ habeant, ubi cale-
ſiant. Intellexit aũt uir ſanctus migrationis diem ad-
ueoiſſe. Hactenus, inquit, filij per iocum res acta eſt,
ſerio nunc agitur. Prope eſt ſponſus: eũdum ei obuiã.
Et ſublatis in cęlum oculis, Venio, inquit, ad te bone
Ieſu. Obſeruatum eſt autem ab ijs, qui miniſtrabant
ei, quod aliquando pleous animi, ardore quodam ſpi
ritus io cælum ferri geſtiebat: interdum uerò in pro-
fundum ſeſe humilitatis abijciens, pertimeſcere uide
batur diuinum iudicium. Nam dum ego ad eum nõ
ſine lachrymis dicerem, Quàm læto animo migrare
debes, ó pater, cui palma cœlorum parata eſt: Decer
ni, inquit, fili fortibus ſolet hæc palma, noo ignauis
meique ſimilibus. Hæc humilitatis: illa uerò quàm
plena fiduciæ? Nam cũ nos lacbrymari uideret, Abite
ait, hinc cũ ueſtris lachrymis, tempus lætitiæ eſt, non
lacbrymarum. Sic io fiducia Macarium, io timore Ar-
ſenium referens: inter utrumque incedens, ut cũ fidu-
cia metueret, nec ſioe timore cõfideret. In campũ igi
tur cũ morte deſcenſurus, armari ſe ſacremẽtis Eccle-
ſiæ, & ad ſacellom inter manus deferri poſtulauit. Et
com e ſtrato ſubleuatus, ionixius humero meo, labã-
tia membra regere oõ poſſet, paululũ reſedit. Effuode
bar totus in lacbrymas. Quod ille aduertens: Quid
ploras, ioquit, Bernarde fili? Da mihi dexteram. Quã
quũ ambabus ſuis tenuiſſet, Confide, inquit, & bono
animo eſto: nunquàm eoim te deſeram. O uocem dul
cem pariter & acerbam. Neſcio quomodo non elan-
guit cor meum: niſi quòd temperata fuit tam certa
promiſſione mœſtitia. Certe illius diei, illius loci, pa
tres clariſſimi, debeo nimis crebro meminiſſe. Lega-
tum, quòd à dulciſſimo patre mihi relictum eſt, om-
ni fide & ſpe ueluti brachijs amplexabor, quaſi obſi-
gnatum ab angelis, ſubſcriptom à beatis ſpiritibus:
quorum glorioſam & iouumerabilem multitudinem
ad ſuſcipiendã fidelis conſerui animam cubiculum il
lud compleuiſſe non dubito. Quam verò ſupellectilẽ
creditis fuiſſe cõpertã in his ædibus? Putatis ne aurũ
aliquod aut argẽtũ? Illud admirabilius, ꝙ oullũ oioo
librũ poſſederit. Cum quotidie legeret aut ſcriberet,
librũ tñ ullũ poſſidere noluit. Teſtamẽtũ oẽ, quod ſe-
cit, efferri ſeſe iuſſit nulla põpa ad monaſteriũ ſuum,
quod abeſt duo millia paſſuum extra ciuitatem, ibiq́;
in ſepulcris fratrũ repooi. Neque ſemel pcepiſſe coo-
tẽtus, quaſi diuinaret, q̃d contentionis de illius ſepol
tura eſſet futurũ, uocari nos iterum iubet, Scitis, inq̃t,
quæ de ſepultura mãdaui? Facite quod iobeo: nolite
põpã parare. Neque enim is ſum, quẽ forte exiſtima-
tis: Antoniũ imitatus & Hilarionẽ, qui io locis obſcu
ris ſepeliri uoloerunt, ne colerentur à uiciois.

*De oratione, quam habuit ante quàm migraret è ui-
ta, & de duobus miraculis. Cap. XI.*

SVſcepta uerò paulò ante diem ſacri olei unctio-
ne, ſermonem habuit de mortis utilitate ac de
cœleſti uita, miro quodã ſenſu ac grauitate uer
borũ. Nã ut erat ſupious, aliquandiu tenuit in cę
lum oculos. Tũ denuo ſemiclauſis, in hãc ſentẽtiã fari
cępit: (uerba etiam, quantũ potuimus tenere, ſubijciẽ
tur) Videtis ò filij, horã meã aduenîſſe benedict⁹ De⁹,
q eã tãdẽ uenire uoluit, cũ nullã ſit alia uia, quæ du-
cat in cęlũ. Ille enim uenit nobis uia, ueritas & uita, *Io. 14.*
ut eiectis de paradiſo miſeris exulibus, uiã ſignaret
in patriã redeũdi. Si eoim in hac uita tãtũ ſperantes
ſumus, miſerabiliores ſumus omoibus hominibus. *1. Cor. 15.*
Sed abſit à nobis tã ſtulta cogitatio. Quid eoim uita
hæc, niſi laougo quædã (ut ille inquit) & ueluti me- *Sap. 5.*
moria hoſpitis unius diei prætereuntis? Chriſtus *1. Cor. 15.*
pro nobis mortuus eſt primitiæ dormientium. Pu-
deat nos mortem timere, cum Dominus noſter pro
pter nos mori uoluerit. Hunc diem ſemper ante ocu
los habui: tu ſcis Domine, quamquàm dum uitam
meam conſidero, confuſio ſit mihi potius appellan-
da, quam uita. Sed in ſpiritu humilitatis ſuſcipe me, *O dictũ memorabile.*
bone Ieſu uita & ſalus animæ meæ. Neque enim io iu
ſtificationibus meis proſterno preces meas ante fa-
ciẽ tuam, ſed in miſerationibus tuis multis. Illa ego *Dan. 9.*
ouis amiſſa, ad te paſtorem redeo. Vocem tuam noui
nõ alienorũ, peto Dñe, ut ad ouile me reducas. Potes
ne ſpernere uocẽ clamãtis & cõfugientis ad te? Non- *Pſa. 90.*
ne tu ille, q dixiſti, Clamabit ad me, & ego audiã eũ,
cũ ipſo ſum in tribulatione? Ecce clamo plus corde, q̃
ore Domine, ecce tribulatio ꝓxima eſt, & nõ eſt q eri
piat, niſi tu bone Ieſu. Sed neque feliciũ ſpirituũ ſedes
affectare auſim, q ſpeciẽ intuẽtur ſanctiſſimæ Trinita
tis. Portio tũ aliqua creaturæ tuæ poſtulat micas ſua-
uiſſimæ mẽſæ tuæ. Nimiũ mihi fuerit, & heu q̃ nimiũ
ſi ſubtus calceos infimi electi tui loculum aliquem
huic puſillo tuo ſeruulo non negaueris. Conuerſus
deinde paululum ad adſtãtes, ait, Vos intereà fratres
ſeruate Dñi pcepta. Oĩs enim caro fęnũ, & oĩs gloria *Eſa. 4. & 40.*
eius tanq̃ flos fęni. Cõtẽplamini me, Ecce aruit fęnũ,
& flos eius cecidit. Horam hãc qs poterit euadere?
Sed mihi credite, filij, nihil ẽ pſtãtius, q̃ ſeruire Dño.
Hęc cũ dixiſſet, ſublato pauliſper brachio, quod denu
datũ tenebat, caligãtibus oculis, ut Iſaac illũ antiquũ *Gẽ. 27.*
uidere te diceres, adſtantibus crucis ſigno, Benedicat,
inq̃t, uobis Dñs Ieſus, fratres & uiſcera mea, & bene- *Bene precatur moriturus omnibus ſuis.*
dicat filijs meis q abſunt, quos in Domino parturij.
Det uobis cor, ut colatis eũ, aperiat animũ in lege ſua
neque uos deſerat in tẽpore malo. Benedicat princi-
pi noſtro, & uniuerſo ſenatui, ut ſortem cõmiſſi ſibi
principatus ad honorem Dei & cõmune oĩm ordinũ
bonũ ſibi traditã recordẽtur. Benedicat denique popu
lo meo, cuius amorẽ, pacẽ, concordiã Dñs in dies ma
gis atque magis conſeruare & augere dignetur. Dilu-
ceſcere cœperat, & iam antea pcrebuerat uiuere diu-
tius eũ nõ poſſe. Mota igitur uniuerſa ciuitas eſt. Ca-
nonici quidẽ primo diluculo ſunt ingreſſi, quos dul-
ciſſime recognoſcẽs, ab his ueniã petebat, ſi muneri
ſuo nõ ſatisfeciſſet. Diuinũ honorẽ cõmẽdabat & ec-
cleſię cultũ, tũ ut mutuã iter ſe charitatẽ ſeruarẽt. Po
ſtremo rogabat, ut in diuinis officijs ſui memioiſſẽt.
Quid ibi rurſus lachrymarũ, bone Deus, q̃d clamorũ *Singulis ad ipſum accedentibus optimas tradit inſtitutiones.*
edebatur? Illũ patrẽ, illũ dñm, pceptorẽ, ducẽ. Paulo
poſt ꝓcuratores ſancti Marci ingreſſi ſunt, & alij prin
cipes ciuitatis, ſacerdotes & religioſi uiri. Nullus de-
nique ciuitatis ordo arceri foribus potuit. Loquebatẽ
unicuiq; aliq̃d ad ſalutẽ. Procuratoribus & principi-
bus pauperes, iuſtitiã, ſacerdotib⁹ honore Dei, nego
ciatorib⁹ charitatẽ, aduocatis pauperũ cauſas, ſingu
lis deniq; officiorũ ſuorũ munera cõmẽdabat, ut ad-
mirabile fuerit artus illos penè exanimes, intẽtolem

per

per ſpiritu laborem loquendi, benedicendique per totum biduum (tantum enim ſuperuixit) perferre potuiſſe. Nunquam magis enituit illa puritas & altitudo animi uenioem reſpuit, omnes pari fronte ſuſcepit, ut neque pauperis, neque diuitis, neque ſecularis ulla apud eum uideretur eſſe diſtinctio. Plura interea tum prædiait, tum fecit digna memoratu, quorum duo tantum ſubiiciemus, ut appareat omnem huius ſanctiſsimæ uitæ partem ſignis atque portentis, ſicut cæteris claruiſſe uirtutibus. Erat ei chariſsimus in Chriſto filius Marcellus nomine, clarus genere, ſed uita clarior, uir bonus & iuſtus. Laurentium autem ſic diligebat, ut palam diceret, ſi quid de eo accideret, ſe nullo modo ſuperuicturũ. Cum audiſſet igitur de illius ualetudine, continuo accurrit, introducitur ad eum, cui ad eius oſculũ inclinato Laurentius ſubmiſſa uoce, Marcelle, inquit, quid de diceſſu meo cruciaris? Ego quidem præcedo, ſed tu me ꝓpediem ſequeris. Sic Domino placitum eſt, ut hoc Paſchate nos iterum mutuò amplexemur. Lætior ille huiuſmodi uerbo, quam triſtior, initio Quadrageſimæ acri ualetudine corripitur, & in Paſchate, ut prædixerat, ad ſepulturam elatus eſt. Dilectiſsimo aũt filio Hieronymo, grauiter laboranti, ſalutem & prædixit & reddidit. Nam cum deſtitutus à medicis pro mortuo haberetur, mater autem & ſorores nihil iam ſpei niſi in patris huius orationibus haberent, miſit ad eas ſanctus hic pater, qui dicerent, bono animo eſſent: neque enim illa ægritudine moriturum. Quod ſicut dixit, ita factum eſt. Paulò enim poſt reliquit eum febris, & priſtinæ ualetudini reſtituitur.

Prædicit obitum Marcelli.

Alia ꝓphetia.

Deuota ſpiritus emiſsio & inhumati corporis diuturna permanſio. *Cap. XII.*

SEd iam diſſoluebantur ſanctiſsima illa uincula carnis & ſpiritus, & quæ indiſſolubili pace per tot annos atque cõcordia manſerãt, iubente Deo, illa terræ, ſpiritus cœlo reddendus erat. Claudere paulatim cæpit oculos facie quadam hilariori, & membra omnia explicare, quaſi de labore ad requiẽ tranſiturus. Quas ibi cateruas angelorum aduenisse uidiſſemus, ſi corporeis oculis potuiſſet uideri illa ſocietas? Tali igitur comitatu inter eorum cæleſtes noces & cãtus feliciſsimus ille ſpũs, uelut igniculus i cælũ emicuit. Hic finis ſanctiſsimi patris uere felix, uerè beatus. O ſi mihi nũc liceat laxare habenas lachrymis & liberius lamẽtari. Vim facio mihi, pater. Erũpunt lachrymæ, nec cohibere me poſsim, ſed nũ eſt huius loci, ſecretum cubiculum aptius eſt, ibi promiſſa tua, optime pater, quũ neceſse fuerit, reperã: ibi dexteram tuã teſtabor, præſertim cùm ſæpe alias in maximis periculis inuocatus, me miris modis adiuueris. Orta altera luce, effuſſa icredibili cõcorſu tota ciuitas eſt, ut penè fores effractæ, ut in eccleſiã ſubito deferri neceſſe fuerit ad oculos populi depaſcendos. Tãta aũt continuò circũſtetit feretrũ multitudo, ut à gradibus chori, ubi poſitus fuerat, raptus deindè ſit, nõ hominũ manibus, ſed ſola ſeſe cõprimẽtium atq; impellentium turba, uſque ad ualuas eccleſiæ. Diſciſſæ ueſtes, ſublati calcei, omnia uenerationem direpta. Cæterũ ut primitiæ aliquæ ſanctificationis, & publicum iam apparere teſtimonium inciperet, ſcholæ illæ quatuor celeberrima (ſic enim eas appellamus) non quaſi ad mortuum, ſed ad uiuentem & ſanctum & uiris frequentiſsimæ, & ornatu ac pompa, quidẽ lugubri aut funebri, ut ſolẽt in mortuorũ elationibus, ſed ut ꝓceſsionibus ac ſupplicationibus, quũ gratiæ publicè Deo reddunt: ſic nullo publicè aut priuatim ſubẽte ſuadẽteue, ſed ipſæ per ſeſe ſic inſtructæ auratis cereis, & omni honoris ac lætitiæ ſignificatione ac currere. Quale illud etiam teſtimonium, quòd bini ex ueſtris fratribus, quum ad illud officium, ut cæteri adiſſent, audire ſibi uiſi ſunt ſuauiſsimos quoſdam cantus & inauditas modulationes? Redeuntibus autem ad monaſterium, & illis non ceſſantibus, tum alter ad alterum, Audiſne frater has melodias? Quidni audiam, inquit alter, angelicus planè mihi uidetur iſte concentus non humanus. Item affirmare alius cæpit. Vtriſque igitur admirantibus, nunquã illi cãtus, quoadusque ad monaſterium peruenerunt, conticuere. Expletis officiis, quum efferendi tempus aduenisſet, ecce quo pacto, præcipuo quodam dei iudicio, tũc quidem occulto, ſed paulò pòſt aperiendo oĩbus, lis oriri cœpta inter patriarchales canonicos, & fratres ſancti Georgij. Hi quum ea præcepto patris noſtri repeterent, quod mandauerat de loco ſepulturæ: illi ſacros canones afferrent, ut prælati in propriis eccleſiis ſepelirentur, neque ſemper defunctorum ordinationibus parendum, ex Marcellini pontificis exemplo: qui quanquam corpus ſuum inhumatum ſub anathemate permanere iuſsiſſet, uiſum eſſet tamen ſanctis patribus, non tam hominis, quàm pontificis habere rationem. Interim autem factum illud corpus in eccleſiæ ſacrario reponitur, quaſi litis euentum expectaturum. Accidit autem res omnibus retrò ſeculis inaudita pace dixerim ſanctorum aliorum omniũ, quod quidem extet ex eorum monimentis. Nam ibi corpus illud dum reponitur, altero ac tertio die, nec corruptionis aliquid, nec fœtoris apparet. Itemque & quinto & ſexto nihilo minus integrum perſeuerat. Tantę rei miraculo excitata, accurrit uniuerſa ciuitas: uident & exquirunt diligentius, nunquid ſit delibutũ unguẽtis: omnia membra contrectant. Nihil pigmẽti aut artis, nihil rigoris in membris, fœtoris lõge minus, quin potius odorẽ ſuauiſsimũ mẽbra illa ſpirare uidebantur. Addidit miraculum miraculo. Nã poſt biduũ rubeſcere genæ, & uiuus per mẽbra ſanguis conſpici cœpit. Et iam capere nõ poterat ſacratium illud concurrentẽ turbã, & ſeſe inuicẽ cõprimentẽ, ut octauo tandẽ die neceſſe fuerit in eccleſiã publice deferri ad oculos populi exatiandos. Tum uerò & admiratio & ſtupor & clamores. Igitur qui litigant, & hi inſtantius poſtulant, hi cuſtodiũ diligẽtius. Reponitur iterum in ſacratium, ubi per dies quadraginta perſeuerauit incorruptus & integer. Oĩbus illis diebus nũquã nõ uiſitatus eſt, nunquã ſacrariũ illud non apertum omnibus fuit, uidere & uenerari uolentibus, donec ſeptimo ſupra ſexageſimũ die, quũ alioqui ſatis commodè ſeruari poſſe non uideretur, ſepulturæ traditus eſt officiis & honoribus, non quibus cæteri ſolẽt, de quorũ uirtute & meritis ambigatur, ſed quaſi ſancti cuiſdã reliquiæ, ſic cũ oĩ honore collocatæ, decimoſexto uidelicet Calẽdas Apriles, quũ ſexto Idus Ianuarias migraſſet ad Dñm. Multi nõ ſolũ ex Italia, ſed Illyrico etiam atque Epiro ad id oſtẽtũ domo ꝓfecti. Medici oẽs, ꝓſertim Gerardus Veronẽſis, medicus ætate noſtra oĩum nobiliſsimus, q eũ in hac ægritudine uiſitauit, naturæ nulla ui fieri poſſe teſtati ſunt, ꝓſertim cũ putrida febri laboraſſet. Diffuſus enim ꝑ uenas putridus & corruptus humor corruperit neceſſe fuit reliquũ corpus, ut ĩpoſsibile penitus extiterit abſente calore naturali, uel paruũ aliq̃d tẽporis integrũ incorruptũq; manere. Quãtũ igit, quãq; admirabile ſpectaculũ fuerit, aliorũ ſit iudiciũ. Nã ſi beatiſsimo Bernardo honori datũ eſt, ut dandum erat, quod corpus eius triduo inhumatum ſubſtiterit, quid Laurẽtio noſtro tribuendũ, qui tot dies & penè menſes integer & incorruptus euaſit? Mota ciuitas tantæ rei miraculo, dare operam uoluit, ne eiuſmodi ornamẽto, uel primũ uel ſanctiſsimi patriarchæ reliquiis

Reddit ſpiritũ S. Laurẽtius.

Publicũ eius ſanctitatis teſtimonium.

Carthuſiani duo audiũt angelicas cãtiones.

Cõtẽtio de eius ſacro corpore

Inſigne miraculum.

Dieb⁹ 67. manet corpus ĩcorruptum.

patriarchalis eccleſia ſpoliaretur. Hoc facto relatum in memoriam illud beatiſsimi Martini Turonẽſis epiſcopi, qui quum apud Condatenſem Pictauorum urbem diem obiiſſet, & Pictaui, apud quos obiiſſet, retinere uellent: Turonenſes autem repeterent proprium antiſtitem, tandiu in contentione res illa uerſata eſt, donec à Turonenſibus furto ſublatus, propriæ eccleſiæ reſtitueretur. Quæ autem miracula deinceps acciderint, quæq; accidant quotidie, ad ſepulcrum illud diuinam opem poſcentibus, ea non aggredi ſatius exiſtimaui, quippe quæ innumerabilia ſunt. Inquirẽtur fortaſsis aliquando diligentius ab iis, quorum ſicuti authoritas maior eſt & officium ſolennius, ita uix crediderim fieri poſſe, ut tanti luminis ſplendorem Deus iacere diutius in tenebris patiatur.

Miracula creberrima ad eius ſepulcrum.

CERTAMEN SANCTI Martyris Polyeucti, Authore Simeone Metaphraſte.

SI eſt ulla alia pulcherrima narratio, pulcherrima quoque eſt narratio admirabilis martyris Polyeucti. Nam cum utilitate, magna quoquè eſt coniuncta iucunditas. Huius autem rei poteſt ea non falſam teſtem adducere experientiam. Dicatur ergò, & à nobis in medium proferatur piis Deique amantibus auditoribus, uobis quoquè pro uiribus quæ ueſtra ſunt afferentibus, aures orationi attentas exhibentibus, promptumque & alacrem animum præbentibus narrationi.

Ianu. 9 Beda & Vſuardus hũc habent Idibus Februarij.

Tempore Imperatorum Decii & Valeriani, erat quidam Nearchus & Polyeuctus, ſtudio quidem milites, amicitia autem ita inter ſe deuincti, ut lõgè magis, quàm ſi inter eos interceſſiſſet ſanguinis & cognationis neceſsitudo, ſummo ſui inuicem deſiderio & inſigni concordia ac conſenſione coniuncti eſſent eorum animi, & uterque in alterius corpore ſe putaret uiuere & ſpirare. Erat autem Nearchus quidem Chriſtianus & fidelis, pietateq; ac uera religione ꝑfectus. egregius autem Polyeuctus, gentilis quidem religione, & ueritatis luce nondum illuminatus, alioqui ſe Chriſtianum accurate conſeruans, & omni uirtute exornans, & erat quidem olea frugifera, hoc autẽ ſolũ ei deerat, quòd nondum erat in domo Dei. Quoniam autem Decius ille & Valerianus non rectè utebantur imperio, nec eum, qui illud eius dederat, agnoſcere & colere uolebant, immò uerò manum impiam & cum Deo pugnantem in ipſum erexerant, & non ſolum eũ negabant, ſed oẽs quoquè ſubiectos ſcriptis edictis incitabant, & omnibus modis arcebant à Dei cognitione, & deos proh dolor falſos & uanos in ueri Dei locum conſtituebant, & illos colere & adorare cogebant, qui minus habent ſensús, quã lapides & ſtatuæ.

Nearchus & Polyeuctus militer amiciſsimi.

Quoniam ergo hæc ita habebant, & propoſita erãt ſupplicia & præmia, iis quidẽ q̃ parebãt, honores, dona, & pecuniæ, iis autẽ, q̃ non parebãt, minæ, pœnæ, & ultimum malum mors, amico timuit Nearchus, & putauit hoc eſſe tempus, quod effecturum eſſet, ut diſſenſio in regione, eorũ quoque diſſolueret amicitiã. Hæc cum in animo haberet & apud ſe uerſaret, apertè oſtendebat ſe cruciari animo magniſq; agitari fluctibus, & occulte deflere amicum. Præſtantiſsimus autẽ Polyeuctus cũ uideret ſic ſe habere amicũ, pũgiq; aculeis doloris, & qui uerbis explicari nequeũt gemitibus, conari leuare magnam animi ægritudinem, & ueſtigia lachrymarum indicare oculis, amicè ad eum accedens interrogat, & cauſam quærit diſcere, cur ità ſeſe habeat. Nam ipſe quoque nihilominus dolebat, cum enim uideret ſic affectum, qui erat eiuſdem cum eo, animi. Ille autem uolebat quidem dicere, & ſignificabat ſe nihil poſſe celare amicũ, eſſe autem aliquã cauſam, propter quam, etiamſi uelit dicere, neceſſe habeat tacere, & amici cõſolationem hac in re minimè conſequi. Cum autem ualde diuinus urgeret Polyeuctus, & poſtularet ut ei ſecretum aperiret, & ei exprobraret contemptum amicitiæ, & mutatã affectionẽ, Nunquid, dicens, aliquid offendimus? Quænam in re tibi moleſti fuimus? Quænam res tam dira & tam atrox facta eſt, ut Polyeuctum tuum à uenia arceas?

Cruciatur Nearchus Polyeucti errore.

Hæc cùm diceret & animo augeretur, non ferens Nearchus, oculos ſuffuſus lachrymis, & profundo ſuſpirio internam cordis flammam ſignificans, Cùm inquit, o amiciſsimè, noſtræ conſenſionis & dilectionis apud me cogito ſeparationem, neceſſe habeo animum abrũpere. Hæc poſtquàm ille audit, corde grauiſsimè perculſus, Quomodo hæc, inquit, Nearche, quomodò? & cur hęc uerba dicis præter ſpem? & undenàm hæc erit nobis ſeparatio, quam ſtatuimus ne mortem quidem poſſe nobis facere? Hoc eſt, inquit, ò amiciſsime, quod me propemodum ſuffocat, & ipſum comprimit ſpiritum & animam, quoniam hęc quã dixi, ſeparatio eſt nobis humana morte ualidior & grauior. Cum autem nondum, quid ſibi uellet oratio, intelligeret Polyeuctus, ſtatim ſurgens, & amicũ complexus, & ei ità ut eum tenebat, ardentiſsimè circunfuſus, Sed dic, inquit, mihi ò Nearche, dic apertè, & explica quemadmodum hæc ſit futura ſeparatio. Non enim fero amplius hoc minime amicum ſilentium. Si minus, uidebis iam tuum Polyeuctũ in terra iacentem mortuum & exanimem. Atque uidebatur quidem Nearchus uelle dicere, ſed uictus ab animi perturbatione, uinctam habebat linguam, & ſolum mœſtus ac conturbatus, amicum fixis adſpiciebat oculis, & immoderatum ſignificabat dolorem. Poſtquam autem uidit Polyeuctum mœrore cõfectum abieciſſe animum, & humi procidere, & eſſe iam à dolore omnino ſeparatum, cogitur in hanc uocem erumpere:

O amiciſsime, inquit, Polyeucte, hoc edictum Imperatoris nobis ſeparationem afferet & disiunctionẽ. Poſtq̃ aũt hãc uocẽ ſapientiſsimus audiit Polyeuctus, ſtatim coniiciens quid ſibi uellet, quod dixerat Nearchus, Cogitauit enim, quod amborũ in religione diſſenſio iam examinanda, acerbitatem ſubitura iudicũ coget eos à ſe inuicem disiungi, conuertit eum ad diuiniorẽ quandam cogitationem, & reuoluens animo quam uiderat uiſionem, & eam iudicans tempori conuenientem, cœpit repleri gaudio & uoluptate, & quẽadmodum hęc fuerit uiſio, communicauit amico, Eſt aliquid, dicens, ò Nearche, q̃ prohibebit nobis hanc fieri ſeparationem.

Vidi enim ego Chriſtum, quem tu adoras, ad me accedentem, hac ſordida, qua ſum indutus, ueſte me exuiſſe, alia uerò ualdè precioſa (ò quis illius pulchritudinẽ dixerit & ſplẽdorem?) induiſſe, cuius humerũ fibula cõſtringebat aurea. Deindè uerò mihi quoquè equũ tradidiſſe alatũ. Atque talis quidẽ fuit uiſio, quã uidit diuinus Polyeuctus, eius autem nequaquã fuit uanus exitus, ſed pręclare expreſsit id, quod erat futurum, mutata quidem illa ueſtis pulcherrima, mutatione in melius ex eo quod eſt deterius, nempè ut ex terrena militia in cæleſtem & diuinum militum referretur numerũ, per quem erat in chorũ martyrum cooptandus. Alatus autem ille equus quid aliud poſsit ſignificare, quam illius celerem à terra in cælos aſcenſum? Hæc cum audiſſet Nearchus, lætatus eſt, hilariſque effectus ei dixit, CHRISTVM cognouiſti?

Viſionẽ ſuã Nearcho narrat Polyeuctus.

cognouiſti? Chriſtum, ô Polyeucte, qui uere eſt Deus. Ille uero ei dicit. Quando autem eum ignoraui, Num cum tu de eo diceres, tremor meum ſubibat animum? aut cum legeres, non eius admirabar ſermones? Solũ enim mihi nomen deerat, alioqui enim etiam affectione Chriſtianus, & ſtudebam me Domini Chriſti mancipare ſeruitio, multum ualere iubens cultus inanes ſimulacrorum. Quid ergo facimus, o Nearche? Cur non aperte oſtendimus noſtram in Chriſtum confeſſionẽ? Cum hæc autem lubenter accepiſſet Nearchus, dixit, ſe ueluti nudans & aperiens: Mihi, o Polyeucte, non diuitiæ, non gloria, nec omnino dignitas militaris, nec aliquid aliud ea iis, quæ ſunt huius mundi, præfertur uitæ, quæ eſt in Chriſto, eam enim ſolam deſidero, alia autem ſunt apud me parua & nullius precii: Deinde rurſus diuinus Polyeuctus eius animi ueluti faciens periculum: Quid uere, inquit, an non cõcupiſcis hanc, quæ adeſt tibi dignitatem? Nearchus autem exiſtimãs hæc ab eo dici ex animo, & non eius tentãdi gratia, Videris, inquit, mihi o Polyeucte, ignorare uerã in Chriſto dignitatem, & eam quæ eſt apud illum gloriam, & quæ nunquam ceſſat beatitudinem. Sic quidem inter ſe conſerebant ſermones, & ſibi inuicem ſuam aperiebant ſententiam.

Anim⁹ Nearchi uere chriſtian⁹.

Egregius autem Polyeuctus iucunde & lapidè uolens aliquid amico dicere. Tu quidem ſuſpicaberis, inquit, me ignorare eam, quæ eſt in Chriſto gloriam, & quæ eſt apud illum beatitudinem. Ego autem, o Nearche, uideor te præceſsiſſe, & imperatoriam, ut ſcis, & cęleſtem chlamydem accepiſſe per reuelationem. Sed tamen uolo ex te ſciſcitari aliquod caput ſpiritale. Vereor enim, ne ſi abſque ſacramentis & myſteriis acceſſerim ad Saluatorem, ei uidear minime acceptus, & indignus qui referat in numerum eius militum. Poſtquam hæc audiuit Nearchus, ſtatim ſurgit, & euadit animo acrior & uehementior, & amicum incipit recreare, promptiorique & alacriori animo eum reddere ad Chriſti fidem, dicens; Nulla, o amiciſsime, ſit tibi de hac re dubitatio. Scriptum eſt enim, poſſe Deũ uel ex his lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ. Quod quidem quid eſt aliud, quam hoc, poſſe etiam gentiles ex inſperato ſalutem aſſequi, & eſſe milites Chriſti? Nã omnibus, ut ſemel dicam, aperta eſt porta cæli: nulli omnino ex omnibus occluſus eſt ſalutis aditus: Quãobrem is quoque qui credit, magnam recipiet mercedem paruæ illius fidei. Propterea enim iis quoque qui prima & tertia & nona hora acceſſerunt ad uineam, æqualis merces decernitur. Quamobrem, etiamſi ipſe tardus acceſſeris, eadem quæ primi, præmia conſequeris. Ad hæc D. Polyeuctus tanquam eius ſubiiſſet animum recordatio, Per ueritatem, inquit, Nearche amiciſsime, audiui aliquando latenter te aliquid eiuſmodi legentem ex diuina ſcriptura, quod eos, qui unã horã eſſent operati, æquali Chriſtus honoraſſet portione iis, qui ſuſtinuiſſent totũ æſtum diei. Nearchus autem multa quoque inquit, o uir egregie, inueniens eiuſmodi exempla. Ecce enim, inquit, latro, qui fuit cum Chriſto crucifixus, cum innumerabilem reus eſſet criminum, pro modico, & breui uerbo magnas inuenit remunerationes, & quæ multis emitur ſudoribus in paradiſo conuerſatio, admodum facile ab eo paratur. Nam uel parua fides poteſt magnos montes transferre.

Vides q̃ uana regnũ calorũ nõ niſi ſpiritualiũ ſacramẽtorũ claue reſeratur propterea ſuper illa ſancti uiri ueneratã ſunt. Matt. 20. Ibidẽ. Lu. 23

Hæc cum diuinus audiſſet Polyeuctus, animo ſtatim in altum extollitur, & ut corporeorum & terrenorum omnium plane oblitus, Paciſcamur, dicit Nearcho, nos firmius & ſtabilius eſſe ſeruaturos ea, quæ uiſa fuerint. Ego enim rebus humanis decætero renunciaui. Quodnam autem de Chriſto nos oporteat ferre teſtimonium, planum fecit, quæ id præcipit, diuina Domini clementia. Ecce enim, ô Nearche, eam quæ eſt in cælis, pulchritudinem mihi uiſione appræhendit cogitatio quam quidem aſsiſtere, & Chriſtum uideo ante oculos, & ſplendore eius uiſionis mihi uultus illuminatur. Sed iam tempus eſt legere impium edictum Imperatorum, & recte ſcire, quidnam uelit nos facere. Sic dixit, cumque id accepiſſet, perlegit, inter legendum conſpuit, & cum id in fruſtra minuta confregiſſet, uentis mandauit. Deinde ſic conuerſus, uidet idola quæ portabantur, & a ſtultis adoranda deducebantur ad aras. Quæ cum iucundiſsime & uehementiſsime reſiſſet, prius quidem ſimulat ſe prompto & alacri animo ad ea accedere. Deinde illorum ſingula accipiens, & protinus humi allidens, ſimul contriuit omnia, & redegit in ſubtilem puluerem.

His ergo factis, cum eius ſocer ueniſſet Felix, fuerat enim iam conſtitutus perſecutor ab Imperatoribus, & uidiſſet quæ fecerat Polyeuctus, admodum ægre ferens, Heu, dixit, Felix eſt priuatus liberis, & qui prius eram inſignis, & ſuſcipiebar propter filios, repẽte me affligit filiorum orbitas. Nullus deorum nec hominum poteſt miſeri Polyeucti, qui talia eſt auſus, & noſtros deos cõtriuit. Ad hæc D. Polyeuctus, eo quod factum fuerat, ueluti magis glorians, tantum aberat ut reformidaret aliquid & extimeſceret. Nunc quidẽ inquit, egò eos contemnens, te ipſa oſtendi quam ſint imbecilli. Quod ſi ſunt tibi alii, ii quoque in medium adducantur. Hinc enim ſcies, quemadmodũ nos Chriſti ſeruos ea conſpuere oporteat: Felix autem cum humana & miſerabili quadam affectione de ſancto cogitans & loquens, Si uelis, inquit, o Polyeucte aliquãtiſper uiuere, donec tuam uideas uxorem. Quænam autem adhuc, inquit ſanctus, uxoris mihi cura eſt & filiorum, qui ex rebus humanis nihil omnino curo cũ tu ſolis cæleſtibus meus uerſetur, & iis in quæ non cadit interitus? Tua autem filia, ſi me quidem ſequatur beata erit propter ſuum animum & inſtitutum, ſin minus ipſa quoque cum ueſtris diis mala male peribit.

Admirabilis animi fortitudo.

Poſt hæc Felix profundebat lachrymas, ut qui ſpẽ omnem abieciſſet. Qua de re dupliciter cæcutiens, nẽpe & ex ægritudine animi, quæ eum angebat, & ex inſania, qua laborabat in ſimulacra, loquebatur uerba digna tantis tenebris & tanta dementia; Hei mihi dicens, te quoque o polyeucte Chriſti artes feſellere magicæ? Martyr autem admodum prudenter & fortiter, Non per ſacra, inquit, martyrum certamina. Nõ nego inquit me ab illo eſſe uocatum ad cognitionem ueritatis. Ipſe enim eſt, inquit, qui cum ſuis manibus meã demulſiſſet animam, a tenebris ad lucem, & ab errore deduxit ad ueritatem, & dignum cenſuit, qui eſſem & nominarer eius miles. Cum autem hæc dicerentur, accedentes ſanctorum perſecutores, cum martyrem cõpræhẽdiſſent, ſacrum os eius pulſabant, uerè odio habentes confutationem, quæ erat in ſortibus, & malis auribus non ualentes ferre uim ueritatis. Preclaro autem Polyeucto eæ quidem plagæ nullo modo erunt curæ. Videbat enim Chriſtum, qui pro eo erat paſſus, prope ipſum aſsiſtere. Quem cum ſuum poſuiſſet refugium, nec pro malis habebat ea, quæ ipſum inuadebant, nec ſcuticam, quæ eius corpus cædebat.

Has ergo plagas, ut dictum eſt, parum curabat Polyeuctus, luctabatur autem aduerſus aliã diaboli maligni artem. Nam cum ille ad eum adduxiſſet ſocerum, & uxorem lachrymantes, & miſerabiliter eiulantes, & ſic conabatur eius animam ſuis decipere præſtigiis & pro uiribus diſſoluere eius robur & conſtantiam. Is autem non ignorans maligni inſidias, cum ſeipſum ualde utiliter conturbaſſet, animæque fortitudinem & iram excitaſſet, & quæ ex lachrymis oritur, effœminatæ

Diabolus et inſidias tẽdit per uxoris lachrymas.

minatæ mollitiei eam oppoſuiſſet, grauiter admodũ & fortiter. O ſcelerate, inquit, & profanorum myſtagoge ſimulacrorum, cur me inſidioſis tuis & uxoris lachrymis ſtudes abducere a confeſsione in Chriſtũ? Cur autem defles Polyeuctum, cum teipſum multo magis deflere & lugere oporteat, propterea quod cũ principibus, qui ſunt ad tempus, ſeruieris, igni ſis æterno tradendus? Et hæc quidem dixit ſocero Felici. Poſtquam autem uidit uxorem quoque ſuam Paulinam miſerabiliter lachrymantem & dicentem, Quid tibi accidit o Polieucte? Quomodo autem fraude es inductus, ut duodecim deos noſtros confringeres? Eam ſua uiter irridens ſanctus, Si ſolus, inquit, ego duodecim deos tuos uici & cõtriui, ecce deorum es omnino egena. Adeſdum ergo, inqnit, Paulina, & faciam ut uerũ Deum cognoſcas, quem ipſa ſtude diligenter adorare, & hac breui uita æternam commutare. Cum hæc ſic dicerentur, & multi infideles per ipſum ad fidem in Chriſtum conuerterentur, & omnes perſecutores ſimul congregarentur, & partim quidem promiſsis, partim uero etiam minis ſanctum ſtuderent in contrariam traducere ſententiam, quoniam nulla uia & ratione id effici poterat, nec eius rei ulla erat ſpes reliqua, fertur in eum ſententia, ut enſe ſtatim mortem ſubeat.

Cum autem ei iam res fuiſſet aperta, erat uidere Polyeuctum nihil mœſtum, nihil triſte, nihil omnino quod eſſet effœminati & puſilli animi, aut dicentem, aut pati præ ſe ferentem, quod quidem accidiſſet alicui alii, qui ab hac iocũda luce & uita ſepararetur. Immo uero tanquam ex tenebris & afflictione ad gloriã tranſiret & delicias, magnam oſtendebat lætitiam & animi alacritatem, ut qui iam frui inciperet ea, quæ eſt illic, beatitudine. Nam iis quoque, qui aderant, affirmabat ſe quendam accedentem uidere adoleſcentẽ & ſecum eloquentem, & omnibus modis efficientem ut obliuiſceretur omnium terrenorum. Sed quis, o diuine Polyeucte, hoc uel tui ſolum laudandum aſſumens, re dignam poſsit laudem contexere? Nam cum iam eſſes conſummandus, & per ſacrum tuum ſanguinem, diuinum baptiſmum & in Chriſto ſignaculum accepturus, o generoſam animam, o mentem firmam & ſtabilem & a mendacio alienam, nec ſic amicitiæ Nearchi es oblitus, ſed eum adſpicens, Vale, inquis, Nearche, & pactorum conuentorum recordare. Hanc cum tu uir fortis, uocem, tanquam ultimum aliquod donum, amico reliquiſſes, ad enſem proceſiſti, & per eũ illatam mortem prompto & alacri animo ſubiiſti.

Caditur gladio

Cum ſic autem fuiſſet cõſummatus Polyeuctus, pretioſum quidem eius corpus, qui ex fratribus erant ſtudioſiores, depoſuerunt in Melitine ciuitate Armeniæ æternam hæreditatem ſic ſibi acquirentes. Fuit autẽ dies quartus, qui uidit finem Polyeucti & corporis depoſitionem. Inſeruiit autem hic quoque Nearchus qui accepto ſanguine martyris, cum eum in nitido impoſuiſſet linteo, portauit in ciuitatem Cananæotarum donans eis arma ſalutis, & uere beatam hæreditatem.

Imerõ tetras.

Hæc geſta ſunt tempore Decii & Valeriani in prima Orientis perſecutione: Nam fuit quidem primo martyr Hieroſolymis ſacratiſsimus Stephanus, ſecundo autem Philoromus in Alexandria ciuitate Aegypti, & tertio D. Polyeuctus in Melitine Armeniç 4. Idus Ianuarii. Is ſçpe ſe magnam curam gerere Chriſtianorum, etiam poſt mortem, non leuiter & obſcure ſed aperte & euidenter oſtendit, Quidni enim faceret, qui talis erat, & genus illinc ducebat, & ei uſdem fuerat ſodalitatis? nobilium, inquam, & illuſtrium ex fide in Chriſtum, qui ſequebantur quidem Marcum Imperatorem, bellum gerentem aduerſus Barbaros, aquæ autem penuria laborabat Romanorum exercitus triſtiſque erat Imperator, cum hoſtes quidem ualde inualeſcerent, ſitis autem inter cætera noſtros uexaret. Ii autem Chriſti fortes milites, qui eandem implebunt legionem, quam hic uenerandus martyr, cũ ſe ſeparaſſent & procul ab exercitu remouiſſent, manus quidem pias ad Deum tollunt, piam quæ ab eis honorabatur fidem acerrime proferentes. Rogant autem Dei miſerationes, ut eos benignis oculis adſpicerent, & hanc ſoluerent neceſsitatem, quæ opprimebat multitudinem. Cum illi ſic oraſſent, ſuis non ſunt fraudati precibus. Nondum enim precationibus finẽ impoſuerant, & denſa nubes cœlum ſubiens, aerem quidem impleuit tonitru, fulgura autem eliſa micabant, & multa erupit pluuia, adeo ut dum ſic ferrẽtur fulmina & imbres, recreati quidem ſint Chriſtiani, plurimi autem barbari interierint, & ex eo ſit legio nuncupata caraunobòlos, id eſt, Fulminum iaculatrix, huiuſque cognita ex hac magni miraculi effectione, ad gloriam patris & Filii & Spiritus ſancti, unius & conſubſtantialis diuinitatis: Cui conuenit omnis gloria, honor & adoratio nunc & in ſecula ſeculorum Amen.

Ecce quomodo ſãcti poſt mortẽ noſtri curam gerũt.

Vide Tertulians apologeticũ & Euſe. Cæſa. hiſtor. Eccl. lib. 5. cap. 5.

aliyuer tũt ſul minea.

VITA SANCTORVM IVLIAni Martyris Cum Reliquis. Ac Baſiliſſæ Virginis, ex Simeone Metaphraſte.

9. Ianuary.

SAnctorum martyrum Iuliani baſiliſſæ, & reliquorum certamina hæc ſunt, quç pro religione perpeſſi ſempiternum poſt ſuũ hinc exceſſum, nobis hoc beneficium reliquerunt, ſua enim facta, & quæ ipſi pro Chriſto ꝑpeſsi ſunt ad eos, qui poſtea certare uellẽt, certiſsimum exemplum tranſmiſerunt. Itaque errantibus uiam monſtrarunt, & cæcorum oculi, infirmorum fides, omnium denique hortatores fuerunt, qui ſuarum uirtutũ ſpecimen ad alios tranſmiſerunt, & ſplẽdore ſancti Spiritus homines illuſtrarunt. Ex hoc iuſtitiæ theſauro nemo eſt, qui haurire non poſsit, uel errare queat, niſi qui uelit perfidiam retinere. Vos autem, qui hæc auditis & legitis, nobiſcum unà credite omnia poſsibilia eſſe credẽti, ob idque ſine aliqua hæſitatione bonam hanc hæreditatem, quam nobis Martyres imitandam reliquerunt, accurate & diligenter ꝓſequamur. Peto igitur a uobis, qui hæc lecturi eſtis, ut attentis animis audiatis, quam glorioſum ſit terrena hæc derelinquere, quo per anguſtam ſanctorum hominum uiam contendentes, illorum inſtitutionem aſſequi poſsimus. Illud igitur, ut dixi, uos rogatos uelim, ut cum eorum facta legitis, uera eſſe credatis. Nam beati quidem ſunt qui uiderunt, & crediderunt ſed longe beatiores, qui non uiderunt, & crediderunt. Nos, qui noſtris oculis uidimus. Martyrum facta conſcribimus, quamobrem exiguam beatitudinis partẽ nobis fore credim⁹. Vobis uerò neceſſario maior quædam gloria futura eſt, qui auditis, & creditis, Deum in ſanctis ſuis perfectiſsima quæque opera implere poſſe. Huius igitur ſanctiſsimi martyris Iuliani certamẽ, quod ille perpeſſus eſt in medium afferam neque ſilẽtio præteribo, quemadmodum ab ipſa pueritia uitam Deo gratam exercerit. Velim fidem noſtris uerbis habebatis, ut id facientes diſcatis, qualis merces fidelibus hominibus parata ſit.

Matt. 7.

Ioã. 20 En ſe uidiſſe aiunt martyrũ geſta.

Beatus hic Iulianus claris fuit parentibus, quod ad mundi huius ſplẽdorem pertinet. Illum parentes uoi

cum

Genus Iuliani.

cum habebant ſuorum uiſcerum ac generis pignus, quem omni eruditione & ſapientum uirorum diſciplina inſtituendum curauerunt. Nulla.n. Dialecticæ, aut Rhetoricæ artis pars eū fugiebat, ita ingenii acrimonia præſtans erat. Ille uero non aliter mundi ſapientiam, quam ut bonum Chriſti athletam decet, exercebat, mundo autem ipſo ſic utebatur, tanquā nō uſurus eſſet, legerat enim apud omnium Chriſtianorum magiſtrum Paulum. Præterit figura mundi huius. Ita denique ſeipſum Deo charum præbebat, ut mūdi huius ſapientiam ſtultitiam duceret, ſemper enim in uotis habebat mundi huius memoriam nullam habere, ſed cum Chriſto eſſe. Fidei uero, quam ſancta mater eccleſia tenet & obſeruat, amator erat ardentiſſimus, quotidie ſanctorum uirorum ianuas frequentans, neque diē ullum intermittebat, quin ad eos iret, & tanquā bonus aliquis operarius, theſaurum in corde ſuo reponebat; omniumque ſanctorum & electorum Dei uirorum facta imitans, & ad uniuſcuiuſque uirtutes properans, Chriſti gratia florebat.

1.Co.7

Vides q Sanctã fidẽ amãt et obſeruant q̃ ſancta mater Eccleſia tenet?

Inerat in eius uiſceribus perfectus quidam amor, timorem euciens, ita enim ſeipſum ab huius carnis & mundi affectibus atque infirmitatibus remouit, ut recte illud Domino Deo confiteretur. Quandiu in hoc mundo ſum, peregrinor a Domino. Ille & homines latere cupiebat, quoniam Chriſto ipſi placere ſtudebat quamobrem ſuum propoſitum & ſanctiſſimum deſiderium occultabat. Hunc cum parentes uiderent tanta attentione animi Chriſtianæ fidei exercitationem ſequi, iuuenem ad ſe uocaruor, & his uerbis hortati ſunt: Suauiſſime noſter fili, audi parentum tuorum ſanas admonitionis. Quoniam in ſanctiſſima Chriſti lege a beato Apoſtolo, omnium Chriſtianorum magiſtro, ſpirituali doctrina inſtructi ſumus, filios gignere familiā regere, nullā occaſionem inimico relinquere propterea te hortamur, ut non tantum nobis placeas quantum Domini Ieſu Chriſti legibus fidelem te prębeas. Ad hæc beatus Iulianus dixit, Neque propoſiti mei ratio, neque ætatis tempus poſtulat, ut ea faciam quæ adhortamini. Tū parentes: Annos decem & octo natus es, qui potes igitur recuſare, quin coniugem ducas? Nolumus ętatem excuſes, ſed facere ſtudemus, ut uxorē habeas, quo liberos gignere poſſis, & puerum aliquem Deo ipſi offeras. Verum quo tempore corporis libidines deferbuerint, tu & uxor concordi animo & uoluntate in caſtitate uiuentes, ſalutarē Chriſti doctrinam attendere poteritis.

2.Co 5

1.Ti.5

Hæc parētes agebant, ut ſemen propagare poſſent quod finem habiturum credebant, niſi generis ſucceſſione renouaretur. Ille uero cum parentum uerba moleſte ferret, neque illis acquieſceret, cumque tam conſanguineorum, quam eorum, qui patris amicitia utebantur, conſilia execraretur, illis reſponſum hoc dedit: Neque uxorem ducere in animo habeo, neque licet recuſare, quod uos cupitis, quocirca ſeptem dierū tempus a uobis peto & quale conſilium Deus ipſe per Spiritum ſanctum menti meæ ſuggeſſerit, tale uos a me reſponſum referetis. Hæc cum parentes audiuiſſent, multis cogitationibus ſolicitabantur, quoad deſinitus ille dies præteriret, quo audire poſſent, quid filius reſponderet. Adoleſcens autem ille honeſtiſſimus ſeptem dierum ſpatio, quod a parentibus impetrauerat, diuina & nocturna tēpora in precibus trāſigebat, a Deo petens, ne pateretur uirginitatem, quam illi ſeruandam promiſerat, quauis cauſa uiolari. Cum igitur ſeptimi diei nox aduenisset, & eius corpus ieiunio extenuatum eſſet, cumque ſomnum cepiſſet præſto fuit illi Dominus, & fidelem ſeruum conſolatus eſt, ac eius mentem confirmauit, iubensque facere, quod parentes admonebant. Surge, inquit, ne timeas, neque parentum tuorum conſilia, uel propoſitum metuas, duces enim coniugem, quæ te non maculabit, neque a meipſo ſegregabit, ſed tua cauſa uirginitatem etiam ipſa ſeruabit. Itaque & te & illam uirgines in cælum recipiam, multa enim caſtitas per uos propagabitur, multique iuuenes & puellæ per ueſtram doctrinam cæleſtis uitæ ciues fient. Ego tibi præſto ero, in te habitans, ut omnes corporis libidines & carnis bellum expugnum quinetiam illam ipſam uirginem, quæ tecum copulata fuerit talem efficiam, qualem ipſe uolo. Faciam igitur, ut ipſa inſtitutum tuum ſequatur, & illic quidem in thalamo uobis præparato tue cum angelorum choro uidebitis, & cum innumerabilibus utriuſque ſexus uirginibus, quos natura quidem ipſa diſſimiles fecit, at fides, quæ in me habetur, ſimiles facit, quorum & tu imitator eſſe agnoſcetis.

Virginitatẽ Deo q conſecrat.

Ecce qui amat deus uirginitatē & quō eã ſeruare præmia Chriſti gratia qua ea mẽ uolētibus ſemper adeſt, non eſt impoſſibile.

Hæc cum dixiſſet Dominus, & illum tetigiſſet. Viriliter, inquit, age, & confortetur cor tuum. Hac Dei uirtute confirmatus admirabilis ille adoleſcens, ſurrexit & ait. Gratias ago tibi, Dominus Deus, qui es cordis, & renum ſcrutator, quique mundi huius delicias ac uoluptates procul a me remouiſti, ita ut corde firmo caſtitatis meæ te adiutorem mihi futurum ſperē eaque te daturum confidam, quæ neque oculus uidit, neque auris audiuit, ea ſcilicet, quæ præparaſti his, qui ex toto animo te ſecuti fuerint. Tu dignum me feciſti, qui poſſem in uia tua ambulare, uel potius tu, quæſo, mihi ſis bona illa uia, & his, qui caſtitatem amant, & animæ integritatem, corporiſque munditiā amplectuntur, Nouiſti tu Domine, quemadmodum ex eo, die, quo * genitus ſum, uſque ad hanc horā, qua me uocare dignatus es, nihil mihi optandū, niſi teipſum propoſui, idque ſolum in uotis habeo, ut quod ab ore meo exiit, tu confirmes. Tunc enim meipſum credam cœpiſſe id exequi, cum ea, quæ dixero, te ipſa præſtabo.

** in te renatus ſum.*

Exiit igitur e cubiculo ita hilaris, ut ſui adſpectus hilaritate omnem parentum triſtitiam ademerit, quibus ait: En ego, ut optabatis, nuptias ipſas rectam quādam uiam, non peccati, ſed gaudii, mihi futuram eſſe cognoui itaque tam faciam, quod uos adhortamini. Ea re parentes ualde lætati ſunt, futurum ſperantes, ut ab eo prolem ſuſciperent. Quid multa? Dabant parentes operam, ut fœmina inueniretur, quæ ſimilis ei foret tum moribus, tum generis nobilitate, quæque ad filios procreandos fœcunda iudicaretur. Diuina igitur prouidentia factum eſt, illius, inquam, Dei, qui ex eo coniugio tantum boni futurum prouiderat, ut uirgo, quædam inueniretur, quæ multarum poſſeſſio nō facultatibus abundaret, generis ſplendore par, cui nomen erat Baſiliſſa, parentibus ſuis etiam ipſa unica. Cumque, ut hominibus mos eſt, nuptiarum tempore aduentante, parentes conſenſum puellæ habuiſſent, nuptiarum tempus definitur, omniaque illa confecta ſunt quæ conſueuerunt in eorum, qui nuptiis copulātur, ſponſionibus contineri. Beatus uero Iulianus ita nuptiarum diem expectabat, tāquam bonus aliquis athleta, qui, ſuperata corporis libidine cęleſti Deo gratus eſſe ſtuderet.

Cum igitur dies conſtitutus aduenisset, finitimarū urbium ciues conuenerunt, multa & uaria oblectationum genera ſecum afferentes, quibus delicatæ & elegantioris ætatis mentes ad amoris illecebras excitarētur. Itaque plateæ muſicis omnium generum uocibus reſonabant, uirginum multitudo illic aderat, aureis uittis crines contextos habentium, quæ ſuauiſſimis canticis uel conſtantes & fortes uiros ad intemperantiæ illecebras prouocare poterant. Inter eiuſmodi barbaricas nationes Chriſti athleta Iulianus conſtanti

&

Iulian⁹ nõ afficitur mundi oblectamẽtis.

pſ. 25.

& forti animo uerſabatur, nulli occulta cordis ſui cõ-
ſilia patefaciens, niſi Domino ipſi, a quo uictoriæ ſpẽ
certam expectabat. Prolatam igitur è thalamo ſpõſam
hilari uultu accepit, cum qua & exultauit in Domi-
no, & iis quidem quorum multitudo illic aderat, hila
rem uultum oſtendebat, in animo autem Deo ipſi il-
lud cũ timore canebat. Domine, ure renes & cor meũ
ne uetus ille draco contra me bellum exuſcitet. Cum
uero hora illa prope eſſet, qua ſibi & uirgini ſecum
copulatæ thalamus nuptialis adeundus erat, religio-
ſus ille adoleſcens a Domino communitus, thalamum
ſecuro animo ingreſſus fuit, quo loco cum primũ pre
ces ad Deum miſiſſet, tantus liliorum & roſarũ odor
emiſſus eſt, ut uirgo ipſa eo in loco ſibi eſſe uideretur
qui uerno tempore uariis & ſuaue redolentibus flori-
bus abundaret. Nocte uero intempeſta uirgo iuuenem
cui fuerat copulata, ſic allocuta eſt. Mirum eſt, quod
ſentio, ualde certe mirandum quod uelim mihi dicas
an & tu ſentias. Ad hæc beatus Iulianus. Narra inquit
fideliter quæ ſentis. Tum uirgo: Cum ſit hyemis tem-
pus, & terra ipſa nullos habeat flores, ita in hoc meo
thalamo omnes flores odorum ſuauitatem emittunt
ut iucunditate hac ſuauiſsima undique perfuſa, tota
certe obſtupeſcam, neque omnino cubilis copulatio-
nem appetam. Tum illi beatus Iulianus dixit. Suauiſ-
ſimus odor iſte, quem ſentis, non temporibus, ſed ip-
ſius Chriſti caſtitatem amantis opus eſt, qui corporis
caſtitatem intactam ſeruantibus, æternam uitam lar
gitur. Si Chriſti ipſius præcepta mecum unà ſerua
re uolueris, ut eum tota animi attentione diliga
mus, ut uirginitatem ingenti præmio remunerãdam
conſeruemus, ut denique in hoc ſeculo uaſa ipſius ele
cta efficiamur, in his ipſis in futuro illo æuo habitabi
mus cum Chriſto ipſo regnabimus, & nunquam de-
ſiungemur. Ad hęc beata uirgo Baſiliſſa. Et quæ nam
inquit alia tam neceſſaria ſalus eſt, quam ut uirginita
tem ſeruemus, & uitam æternam conſequamur? Idq;
ita eſſe credo ut dicis. Itaque copio tecum unà concor
dem animum habere, ut ſempiternam mercedẽ Chri
ſtum Dominum meum poſsidere ualeam.

Orat Sãctus in ſolo proſtratus.

Hæc cum uirgo illa dixiſſet, beatus Iulianus in ſo-
lo proſtratus. Dei adorandi cauſa iacebat, ita clamans
Confirma hoc, Domine, quod operatus es in nobis. Id
cum uirgo ab adoleſcente ſponſo factum uidiſſet, ip-
ſa etiam idem fecit & ecce ſubito fundamenta cubicu
li, in quo erant, commota ſunt, & lumen, quod uerbis
exprimi non poteſt, ita effulſit, ut lumen, quod in eo
thalamo erat, illius lucis magnitudine obſcuratum

1. Co. 4

ſit, impletumque tunc illud eſt. Spectaculum facti ſu
mus & angelis, & hominibus. Maximum profecto &
diuinum ſpectaculum, in cubiculo illo tunc erat. Ex
una parte æternus ille rex Chriſtus ſedebat cum innu
merabili quorũdam candidas ueſtes habentium mul-
titudine. Ex altera parte innumerabilium uirginum
cœtus, quarum primas tenebat glorioſa Mater & Vir
go illa Maria. Ex ęterni Regis parte ſummis uocibus
illud canebatur. Viciſti, Iuliane, uiciſti. Quæ uero cũ
Virgine illa Regina Maria erant, clamabant, Beata es
Baſiliſſa uirgo, quæ ſalutaribus admonitionibus obtẽ
peraſti, & mundi fallacias reſpuens, ad ſempiternam
gloriam percipiendam teipſam præparaſti. Rurſus
ex ęterni Regis parte clamabatur. Milites mei, qui ue
teris ſerpentis uoluptatem expugnarunt, ſurgant è ter
ra, & attento corde librum æternæ uitæ recitent. Li-
ber autem ipſe propoſitus erat in cubiculo ipſis præ-
parato.

Hac uoce audita, qui erant ex utraque parte ſeden-
tes, reſponderunt, Amen. Venerunt autem duo quidã
uiri candidis ueſtibus induti, quorum pectora zonis
aureis cincta erant, & ſinguli ſingulas coronas in ma
nibus geſtantes, illoſque erigentes, Surgite, inquiunt
quoniam uiciſtis, & noſtro numero aſſcripti eſtis. Vi-
dete, quod in præparato nobis cubiculo propoſitum

pſ. 144

eſt. Legite & cognoſcite, quoniam fidelis eſt Domi-
nus in uerbis ſuis. Cumque illorum manus tenerent,
eas coniunxerunt. Erat autem illic poſitus quidam li-
ber argento ſepties purgato ſplendidior, aureis literis
conſcriptus. Circa cubile uero quatuor ſenes erant,
qui habebant in manibus phialas aureas plenas aro-
matibus uariis multi odoris ſuauitatem emittenti-
bus, è quibus ſenibus unus dixit: Ecce in his quatuor
phialis continetur perfectio ueſtra, ex his enim quoti-

Eſ. 64. 1. Co. 2

die ante faciem Dei odoris ſuauitas aſcendit. Quam-
obrem beati eſtis, qui plurimas huius ſeculi uoluptates, deuiciſtis ad illas properantes quas neque oculus
uidit, neque auris audiuit, quæque in cor hominis nõ
aſcenderunt. Abi nunc, Iuliane, & lege, quod una ſan
cta Trinitas iubet.

Acceſsit multa cum fide Iulianus, & cœpit legere,
quæ in hanc ſententiam ſcripta erant. Quiſquis meī
deſiderio detentus, mundum hunc contempſerit, in
eorum numero erit, qui mulieribus non ſunt coinqui
nati. Baſiliſſa uero quæ animo ſyncero atque intacto
eſt, in ordine uirginũ numerabitur, quarum uera ma-
ter Domini Ieſu Chriſti Maria primas partes obtinet.
Hæc cum dixiſſet, librum complicuit, & rurſus multa
iſta millia dixerunt, Amen, & multa illa alia millia eã
dem dictionem una uoce repetentes, hilaritatem ſi-
mul præ ſe tulerũt. Rurſus ad illos ſenex dixit. In hoc
libro, ut uidetis, ſcripti ſunt caſti homines, ſobrii, ue-
races, miſericordes, humiles, mites, qui nõ fictam cha
ritatem habuerunt, qui res aduerſas atque acerbas ſu
ſtinuerunt, qui calamitates & ærumnas perpeſsi ſunt,
qui denique ſuæ in Chriſtum charitati nihil prætule-
runt, non patrem, non matrem, non uxorem, non fi-
lios, non agros, non diuitias, non reliqua omnia, quæ
in hoc ſeculo humanos animos impediunt. Illi deni-
que in hoc libro ſunt ſcripti qui ne ſuas quidem ani-
mas Chriſti cauſa in mortem tradere cunctati ſunt, e
quorum numero & uos eſſe digni habiti eſtis. His di-
ctis, ſtatim uiſio ab illorum oculis ablata eſt. Tunc
beati uirgines, Chriſto uiſione gaudentes, reli-
quum noctis ſpatium uigilantes, in hymnis & cãticis
tranſegerunt.

Tegũt ſuã continẽtiã.

Quid plura? Cum dies illuxiſſet, frequens hominũ
multitudo lætebatur, & eiuſmodi copulationem ſe ui-
ſuros exiſtimabat, quali homines ipſi ſolent inter ſe
copulari, cum non intelligerent neque ſentirent, to-
tam illam diuinam fuiſſe copulationem. Illi enim bea
ti homines cœperunt ſpiritu, non carne, diuinæ gra-
tiæ myſterium copulare quod in ſe occultantes, dabãt
operam, ut quod faciebant, tantum a Chriſto Domi-
no, & eius angelis cognoſceretur. Quoniam uero De-
us ipſe non deſtituit eos, qui cordis & animi ſyncerita
te uitam agunt ita diuinæ gratię dona progreſſum ha
buerunt, ut breui tempore utriuſque parentes ex hac
uita deceſſerint, & idoneos hæredes eos reliquerint,
per quos cælorum regno non priuarentur. Erant autẽ
& ipſi Chriſtiani fideliſsimi. Tunc beatus Iulianus &
Baſiliſſa hilares, libertatis occaſionem ſibi datam arri-
puerunt, præmium ſe accepturos ſperantes, quo poſ-
ſent per fragiles mundi huius facultates, ſedes illas cæ
leſtes habitare. Quoniã uero laborioſum eſt, religioſæ

Dant operam ſaluti animarum.

illorum uitæ facta ſingulatim narrare, ex tot tantisq;
pauca quædam percurremus.

Beatus Iulianus & Baſiliſſa concordem ſenten-
tiam in ea quoque re habuerunt, ut non ſolum eſſent
ſoliciti de ſalute ſua, ſed etiam multarum anima-
rum curam haberent. Diuiſerunt igitur ſibi domici-
lia, & ſuper duo illa candelabra duæ lucernæ altæ

effulgebant

effulgebant, æternusque ille rex immenſam gratiæ ſuæ miſericordiam ignotis etiam hominibus impartiens, per ardentem illorum hominum orationem, tribulos & peccatorum ſpinas comburebat. Potens quoque Chriſti Domini uox per ora ſanctorũ Iuliani & Baſiliſſæ in omnes partes tranſcurrens, hæc dicebat: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam uos. Conſtituerunt igitur monaſteria, in quibus animarum meſſem ex huius mundi ſpinis atque ærumnis abreptam colligerẽt, neque erat quiſquam, qui audiẽs ſanctũ Iuliani ſermonem, aliqua re detineretur, quo minùs ad Dominum conuerteretur. Relinquebãt igitur uiri mulieres, filij parentes, ſponſi ſuas ſponſas, & paternas facultates, & propter ſempiternam illam uitam ingentes diuitias pauperibus largientes, anguſtam uiam arripiebant: neque quiſquam illorũ imponens manum aratrò, reſpiciebat retrò. Erat autem beatus Iulianus ſacri illius gregis, ferè decem millium monachorum pater. nam quicunque ad cæleſtem uitam animos ſuos conuertebant, apud Iulianum ipſum ad Deum ſe transferebat, adeò ut nemo poſſet enumerare animarum multitudinem, quæ per ſanctum Iulianum conuerſa, & ad cœlum traducta eſt. Eodem modo & beata mulier Baſiliſſa, uirginum & mulierum animas ab huius mundi ſordibus liberatas, ad cœlum dirigebat. Itaque à beato Iuliano ſancta illa uirorum mercatura tractabatur, per ſanctam uerò Baſiliſſam, inter uirgines & mulieres caſtitatis uictoria effulgebat.

Multi ad illos confluunt relictis omnibus.

Quoniam uerò planum omnibus factum eſt, qualis fuerit ſancta illorum inſtitutio atque uita: cum, inquam, Deo adiuuãte id per nos planum factum ſit, nunc ad illud tempus oratione noſtra progrediemur quo martyrium aſſecuti ſunt, eorumque glorioſa facta & uictoriæ præmia declarabimus. Temporibus Diocletiani & Maximiani, perſecutionis furor & impetus undique ferueſcebat. Eius autem rei fama per omnem Orientis regionem peruagata erat. Tunc ſancta Baſiliſſa ieiunio & precibus perſeuerantes, tales orationes in conſpectu Dei effundebant: Domine, qui es occultarum rerum cognitor, humanarum mentium teſtis, cordis & renum perſcrutator, te obſecramus, ut tranquillo uultu tuo nos illumines, & aures uerbis tuis obedientes nobis præbeas, non.n. dormis neque dormitas tu, qui utriuſque noſtrum caſtitatis propoſitum ac ſtudium cuſtodis. Hoc ſtudio tu Domine Ieſu Chriſte uides nos lætari: ne permittas igitur gregis tui ſimplicitatem corrumpi, neque inſatiabilis lupus, qui ſemper aduerſatur, poteſtatẽ habeat, ut aliqua in re fidei tuæ murum ac ſignum diſſoluat, quod ſignũ in ſeruos tuos & ſeruas per nos abiectos contuliſti. Et illos igitur, & nos Chriſte protegas, plus enim poteſt dextera tua nos erigere, quàm perſecutoris potentia opprimere. Cognoſce & perſcrutare ſingulorum uires, & pro tuæ prouidentiæ & prænotionis gratia omnes, ad illos uiuentium choros perducas, ubi nulla amplius mortis ſuſpicio reliqua eſt, ſed in ſecula omnia regnandum erit, ut die illo, quo ueniens magnus & terribilis, concedas nobis Domine, ut ſerui tui & ſeruæ, te authore, per nos in militia tua uerſantes, integri atque intacti in conſpectu tuo ſtare poſsint, noſque hilares dicamus: Ecce nos & filij quos dediſti nobis nemo ex illis perijt.

In ieiunio & precibus perſeuerant.

Cùm orationi finem impoſuiſſent, in domos ſuas reuerſi ſunt, eodemque illo tempore nocte intempeſta Dominus ipſe in ſomnis ad beatam Baſiliſſam allocutus eſt, Baſiliſſa nomine mulierem ſcito, quæcunque optaſti, ea me firmare decreuiſſe, ut illa uniuerſa, quæ per tuam ipſius operam mihi purgaui, tu uiuens ad cœleſtia regna præducas, & tuo digna, habeas dimidium annum, quo poſsit ex omni loco ubi tritici ſementem feciſti, colligere, & laboris tui meſſem tuto reponere. Itaque & ipſa poſtea ſequeris, ut horrei bonarum animarum pleni claues accipias, ex hoc enim quotidiè odor ſuauitatis in cõſpectum angelorum aſcendit. Iulianus uerò pugnabit & uincet: neque enim unquã uinci poterit is, in quo regnat caſtitas, multa uerò mihi per ipſum animarũ copia conciliabitur. Itaque oportet illum pro nomine meo multa pati. Verùm ego multa prodigia ac ſigna in conſpectu inimicorum ipſius oſtendam, & priuſquam me ille inuocauerit, dicam, Ecce adſum.

Nota nũquã uinci poterit is in quo regnat caſtitas o ſi attenderẽt hi uci noſtri tẽporis quæ hic dicta ſũt uirginitatis priuilegia quæ eſſent illius amantiſſimi et obſeruantiſſimi.

Hæc cùm audiſſet ſancta Baſiliſſa, experrecta gaudebat ualde, quòd Domini Ieſu Chriſti uultum & characterem ſplendidum, & inſtar ſolis exorientis efulgentem uidiſſet, Ordine igitur Iuliano rem omnẽ narrauit. Cumque ſanctam uirginum multitudinem conuocaſſet: Agitè, inquit, ſanctæ uirgines gaudium meum & corona capitis mei, agitè ad Deum preces mittamus, & ſacrificium laudis corde contrito & humili offeramus Deo ipſi, quandoquidem dignatus eſt nobis reuelare myſteria occulta, uiamque & tempus definiuit, quo animas noſtras purgatas habentes, illius ſigillo imprimamur: ut ſingulæ proprij cordis occulta conſiderantes, in hoc mundo bene peregrinemur, & ad æternam illam uitam tranſmigremus: ut nihil proprium in nobis inueniant potentiæ illę, quæ animas in cœlum proficiſcentes impediunt: utique dæmones ipſi nihil in nobis inuenientes, timeant, cũ ſanctum illud præſidium nobiſcum unà uenire, & caſtitatis ſpiritum nobiſcum eſſe uiderint. Conſiderate, & mentium ueſtrarum occultiſsima quæque inquirite, ut quoad tempus nobis ſuppetit, animas noſtras ab omnibus uitijs ac peccatis purgemus pura illa aqua, & actionibus bonis inſiſtentes, Deo ipſi tales nos Deo ipſi tales nos offeramus, (hoc autem ſi cum fide petierimus, à Domino impetrabimus) ut peccatorũ maculis purgatæ, ad cęleſtia illa regna peruenire poſſimus, ubi eſt ſponſus noſter Dominus Ieſus Chriſtus. Quamobrem nos hortor, ſanctæ meæ ſorores, ne aliquod fermentum malitię in cordę ueſtro reſideat, ſed omnes uiciſsim nobis ueniã detis: & ſi quid mutuo contra uos habetis, uiciſsim uobis remittatis, ut a Domino mercedem reportetis: ſi quid, inquam aliæ aduerſus alias commiſerunt, læto animo uobis condonetis, ut perfectam animæ & ſynceri corporis coronam accipiatis, & me matrem neſtram Deus ipſe uictricem unà cum ueſtro grege incorrupto efficiat. Illudque ſcitote, nihil ualere corporis uirginitatem, ubi cordis ira & ſimultas habitauerit.

Hæc cùm narraſſet beata Baſiliſſa, locus ille, in quo erant, commotus eſt, & illis adſpicientibus, columna ignea uiſa eſt, auream habens inſcriptionem ex qua columna uox quædam emiſſa eſt multo cum ſplendore & odoris ſuauitatè: illincque & Crucis ſignum effulſit. Vox illa hęc dixit: Baſiliſſa, quæ nomine tuo digna es, lege quod ſcriptum uides. Inſcriptionis autem ſentẽtia talis erat: Hæc dicit primus & nouiſsimus: Omnes Virgines, quarum tu dux es, uaſa pura ſunt, & oculis meis gratiſsima: neque enim aliquit reprobatum in illis inueni, quas tu iuſtitiæ purgatione & igne probationis, tanquam aurum purũ effeciſti. Venite igitur ad regna nobis præparata.

Hęc cum legiſſet Baſiliſſa, Viſio ab oculis earum ablata eſt. Tunc omnes illæ Virgines gratias egerunt Deo, qui diuinitatis ſuæ teſtimonio animas illas ſanctas eſſe comprobauerat. Beata uerò Baſiliſſa animo & uultu hilari, Gratias, inquit, ago tibi Domine Ieſu Chriſte, qui corporeas pugnas deuiciſti. Addidit autẽ & illud: Nihil facio te, diabole quin etiã contẽno, quippe

Inſultat Baſiliſſa diabolo.

quippe qui fraudũ tuarũ fructũ perdidiſti. Deſpicio te ſerpẽtis uoluptas, quæ uaſa Deo ſegregata & electa, nullis artibus ſubripere potuiſti. Nihil te curo, mendacii magiſter, quoniã de grege mihi cõmiſſo nulla eſt, quæ tecum una perierit. Nihili facio te, & ebrietatem tuam, quod ſobrias pectorum noſtrorum cogitationes uincere non potuiſti, neque tu amator mundi huius animas noſtras, Dei ſeruitio intentas, ad tuam libidinem reuocare ualuiſti, non artibus, non machinis, non tuis laqueis nos ſi irretire aut detinere potuiſti. Tu igitur tua confuſione contentus ſis, tu ſolus tuo ſupplicio læteris, uides enim prædam è manibus tuis abrectam, & regna cæleſtia, è quibus tu excidiſti, hominibus pateſacta. Gaudete mecum, ſorores, quoniam regnant in uobis uirtutum ſigna, & mundi contemptio, cæleſte regnum percepit, parentum abnegatio coma angelorum cohæredes uos fecit abiectio & frugalitas, tanquam cedrus in Libano, & cupreſſus in monte * Ebrom, erecta eſt, deuicta uoluptate temperantia cumulata eſt. Nulla ab hoſtibus noſtris uis amplius metuenda eſt, neque dubitatio aliqua ſupereſt, quod animæ noſtræ detineri poſsint quo minus ad genitorem ſuum aſcendant. Omnes inimici noſtri erubeſcant, quòd nihil de ſuo in nobis inueniat. Hæc cum læto animo Virgo diceret, cœpit uitis illa Domino conſecrata, iuſtitiæ florem producere: & ita diuina prouidentia completa fuit, ut intra promiſſum tempus omnes illæ uirgines ad Deum commigrauerint.

*, *Hermon.*]

Cum igitur ſancta Baſiliſſa de illarum animarum quæ illius fidei, ut depoſitum quoddam, commiſſæ fuerant, oblatione & fructu non eſſet amplius ſolicita, hora diei ſexta orationi & precibus incumbens, ſopore correpta, uidit omnem chorum ſanctarum uirginum, quæ erant fere mille, ſplendidis ſtolis indutas, & regalibus zonis cinctas, quæ regiam Crucem baiulantes, una uoce beatæ uirgini Baſiliſſæ dicebant. Hoc reſponſum accepimus, ut tecum unà Dominum & regem adoremus. En teipſam expectamus ut tu nos offeras Chriſto illi, cui nos conciliaſti. Experrecta uero beata Baſiliſſa, gauiſſa eſt gloria illa, quam futuram audiuit, & ſancto Iuliano rem omnẽ ſignificauit. Dei uero prouidentia ita factum fuit, ut dum precibus & orationibus uacarent, ſancta Baſiliſſa ad Deum migraret. Quam beatus Iulianus merito ſepulcri honore proſecutus eſt, dies & noctes ſpiritales uigilias ad eius memoriam adhibens.

Iulianus merito ſepulcri honore Baſiliſſã proſecutus eſt dies & noctes ſpiritales uigilias ad ei⁹ memoriã adhibens.

Ipſe uero cum choro ſanctorum hominum uerſabatur, quibus talis gratia data eſt, ut alius alio non eſſet inferior, ſed uirtutibus inter ſe certarent. Multa enim curationum ſigna per ipſum & eius diſcipulos Deus efficiebat. Neminem ſol ipſe iratum uel inuenit, uel dereliquit. Si quis uero aliquo modo in aliquem ſe arrogantem & ſuperbum oſtendiſſet cibum non ſumebat, in humilitate & fletibus perſeuerans, quoad charitatem fratri reſtituiſſet.

Eiuſmodi ſtudio ita laborabant, ut ſanctorum orationum fructus ſacrificium laudis Deo ipſi offerrent. Gaudebat pater ipſe filiorum ſtudio. Tunc ſinguli dicebant ſe incipere, quando finiebant, In hac ſancta congregatione nunquam diabolus aliquem ſuis laqueis irretire potuit.

F. LAVRENTIVS SVrius Candido Lectori.

HVcuſq; reuerendiſsimus Aloyſius Lipomanus uir ſempiterna memoria digniſsimus, in ſeptimo Tomo Vitarum Sanctorum hanc Iuliani & Baſiliſſæ hiſtoriam, ex Græcis ipſius hortatu Latine conuerſam, ponit, tantum non perſuaſum habens, nihil eius hactenus Latine extitiſſe. Ad nos totam hiſtoriam, cum Græco Aloyſi exemplari fere ubique conſentientem, quamque antiquiſsima etiam allegent martyrologia, in manuſcriptis codicibus inuenimus, libenterque ea, quæ in Græco exemplari deſiderari teſtatur Aloyſius, his, quæ ille eleganter curauit Latine transferri, adiecimus, ut habeat lector integram totius rei geſtæ narrationem. in quibus tamen interdum ſtylum abſque ſententiæ damno mutauimus.

HAEc agebantur Antiochiæ, quæ eſt metropolis Syriæ. Quid multa? Vis perſecutionis incubuit, ſed Dominus nõ dereliquit ſanctos ſuos conſeruans eos etiam in confeſsione martyrii, cuius regnũ permanet in ſecula ſeculorum, Amẽ. Adueniente autem Martiano præſide in urbem Antiochiam, adeo furor ſacrilegus exarſit, ut non uilla, nõ uicus remaneret, ubi nõ idolum ſtatueretur, ut ſi quis aut emere aut uendere uoluiſſet, prius idolis immolaret. Antiochei autem iuſſu præſidis compellebantur ſinguli in ſuis ædibus ſimulacrum Iouis collocare, & ipſe quidem præſes Martianus author erat perditionis cum coniuge & unico filio ſuo: Perfertur autem ad illum Iuliani fides, & quod multos ſecum in hac religione ſocios haberet, qui ſe pararent ad mortẽ potius, quam idolis ſacrificarent. Iratus itaque Martianus, accito ad ſe aſſeſſori ſuo pręcipit, ut beatum Iulianum & eius ſocios omnes conueniat, horteturque ex decreto inuictiſsimorum principum diis immolare, ne cum cõtemptoribus diuerſis ſubdantur pœnis. Aſſeſſor uero unà cũ Corniculario & principe ac primariis uiris ciuitatis pergit ad eum locum, ubi ſanctus Iulianus Domino uacabat: quo permulti ſacerdotes & diaconi & miniſtri Eccleſiæ ſe receperant, rabiemque perſecutionis declinantes, parati erant ad necẽ. Nunciatur igitur Iuliano, aſſeſſorem iudicis cum principe & primoribus urbis præ foribus adeſſe. Ille igitur ſic alloquitur eos, qui illic erant congregati. Iam fratres oremus, quandoquidem iuxta ſunt perſecutores noſtri qui inſtar aquæ abſorbere nos uolunt. Videamus ergo, quid nobis reſponſuri ſint. Hæc dicens, armat frontem crucis ſigno, & ſcuto fidei communiẽs pectus iubet eos ingredi & quia erat primarii uiri ei⁹ urbis filius, pro dignitate ei a magiſtratu ciuitatis honor exhibebatur. Porro iudicis aſſeſſor in has prorupit uoces: Puto non te latere, Iuliane, ſacratiſsimorũ principum decreta, quibus orbi conſuluit, ut una ſit apud omnes deorum cultura. Nam dominus meus Martianus præſes, audiens nobilẽ generis tui ſtirpem hoc pro ſua ſapientia decreuit, ut ſecundum moderationem legum cum gratia cõueniaris: quã legẽ dominorũ principũ præ manibus habeo, tibi recenſendã: ex quibus ſalutiferis dictis ueritate comperta, reddas te generi tuo, & proprijs bonis utaris, & amicitiã conſequaris principum. Cui beatus Iulianus ſic reſpõdit, Sapientiã tuã non credo ſugere, quia non ſerpens mouetur ex propria ſede, niſi ex ore incantantis uerborũ

armat frontẽ crucis ſigno.

cognouerit

cognouerit carmina. Nam ſicut nõ proficit, nec ualet mouere ſerpentem, qui carmina neſcit: itã nec decreta principum, nec philoſophia iudicis, quæ in te cognoſcitur, Chriſticolas mẽtes ad dæmonum poterit inclinare culturas. Aſſeſſor dixit: Ergo contemnis ac deſpicis, & indignum ducis audire principũ iuſſa? Sanctus Iulianus dixit. Audiãt principum iuſſa, qui ipſis militant: nos autem, qui regẽ habemus in cælo, terrenum principem non audimus. Aſſeſſor dixit. Et hoc potes geſtis edicere? Iulianus ſanctus dixit. Geſtis aliquid proſequatur, qui in hac uita ſpem habent, nobis autem, quibus mundus crucifixus eſt quid cum foro? Aſſeſſor dixit. Vt uideo, deſperaſti de te, ut non uiuas uel iſti multitudini, quam tibi aggregaſti, miſerere. Sanctus Iulianus dixit. Multitudinis huius uoluntas ſimul mecum ex Dei pendet arbitrio. Nam qualem me uides loquentem, tales ſunt & iſti tacentes. Vnus eſt Dominus, quem confitemur, qui eſt Chriſtus filius Dei. Aſſeſſor dixit. Hæc quæ proſequeris, renũcio domino præſidi. Sanctus Iulianus dixit. Quod in nobis cognouiſti, occultari non ſinas. Nos potius parati ſumus nũc temporalem mortẽ ſuſcipere, ut in æternũ uiuamus, quã uiuere tẽporaliter, ut æternis pœnis mancipemur. Aſſeſſor dixit. Audio etiã, quòd epiſcopos & omnem clerum tecum aggregaſti. Nunquid & ipſi diſcipuli tui effecti ſunt? Sanctus Iulianus dixit, diſcipuli non ſunt, ſed patres: Per ipſos enim ueram natiuitatem ſuſcepimus. Pro qua re ſatis dignum eſt, ut filii cum patribus & patres cum filiis pergant ad regna cælorum. Rediens igitur aſſeſſor, præſidi Martiano omnia nunciauit, quæ fuerant geſta. Tũc Martianus præſes conſilio diaboli armatus, hãc dedit authoritatem, ut Iulianus ſolus obtutibus ſuis ſuæ audientiæ reſeruaretur, multitudinẽ uero ſanctorũ in eodem loco, quo agebant & Dei laudibus uacabant, iuſsit ignibus cõcremari. Quod & impletũ eſt, & oẽs ibidem igne conſumpti ſunt: Huic ergo loco talis diuinitus gratia collata eſt, uſque in hodiernum diẽ, ut oẽs prætereuntes, ubi tẽpus pſallendi certiſsimũ uenerit, Tertia, Sexta, Nona, Veſpera, & nocturno tẽpore ita audiãt, pſallẽtiũ multitudinẽ, ut ſi quis his tẽporibus aduenerit, quacunque fuerit infirmitate detẽtus, ſanus abſcedat. Nunciatur Martiano impletum fuiſſe quod iuſſerat, & beatiſsimũ Iulianũ ſub cuſtodia degere. Tunc exarſit inimicus, & ſequenti die tribunal ſibi præparari iubet in foro. Ilico igitur præſidis iuſsio impletur. Cucurrit undique oĩs ætas, omniſque ſexus, ut beatũ Iulianum cuius amore tenebantur, uiderent cum diabolo dimicantem. Tunc præſes ſub uoce terribili iubet beatum Iulianum ſuis adſpectibus præſentari. Quem cum offerrent iudici, intuitus in eũ Martianus præſes, dixit: Tu es Iulianus, præceptis principum rebellis, & diuinorum nominũ, contemptor contumax? Tu es, qui innocentẽ multitudinẽ magicis artibus aggregaſti, & omnium mẽtes immutaſti? Ad hæc beatus Iulianus ſtudebat ſilentio. Ad quem iterum Martianus ait. Video te ſceleribus tuis oppreſſum, nihil ad ea, quæ interrogo, reſpõdere. Sãctus Iulianus dixit. Ego nec rebellis, nec ſacrilegus unquam fui: ſed legi diuinæ, in qua regalia uitæ continentur mandata, pareo. Nam quòd me ſtudentem ſilentio miraris, te cum colloqui ſanè erubeſco, quẽ uideo fallacia & mendaciis armatum. Nam horum Imperatorum iuſsio quomodo poteſt eſſe ſacra, quæ ſacrilegium imperat? Martianus dixit. Doleo uicem tuam, quòd ſic magicis artibus occupatus es, ut non intelligas, quãtam uim habeant principum iuſſa, per quæ obediens conſequitur laudem, & Principum meretur amicitias, inobediens autem, qualis tu eſſe dinoſceris, pœnis ſubiacet, & mortis hæres efficitur.

Epiſcopos & clericos dicit patres ſuos, & quidem uenerentur.

Iulian⁹ ſiſtitur ad tribunal p̃ſidis.

Nam audio te tam nobili familia exortum, ut adhuc Imperator natalibus tuis parcere uelit. Itaque hortor te quaſi filium meum, ut ad laudem generis tui diis thura offerre lætus properes. Hæc audiens beatus Iulianus, dixit: Præſes ſpiritu malitiæ cæcate, non recto ordine proſequeris, ut intelligere poſsis, quæ ſit laus generis mei: Tu mihi ſuades, ut diis quos colitis, thura offeram, ut gloriam & amicitias principum merear adipiſci. Vos dinoſcimini multorum deorũ dearumque eſſe cultores, eos autẽ Trinitatis unicæ ueri eſſe cultores manifeſtamur. Dii ueſtri lapidei ſunt, aut ærei: Si ærei ſunt ſatis eis meliores ſunt cucumæ, quæ ad uſus hominum ex ipſo metallo fiũt. Si lapidei ſunt, reſpuendi ſunt, quia ex ipſis ſternuntur plateæ ad euadendum lutũ, & cũ ſint omnes, quos colitis, ex quolibet metallo, aut cõflati, aut ſculptili, dicitis eos ſacrificio & thure placari ut per hæc ſint propitii his, qui eos colunt. Nos autem qui unũ Deum, qui eſt in cælis colimus, dicitis magicis artibus occupatos, pro qua re torqueri nos iubetis, uerũ Deum confitentes. Vnde debes ſcire quod neſcis, quia ſicut non eſt ſocietas luci & tenebris, nec firma habitatio agni cum lupo, ita nõ poterit fides noſtra ſubiugari imperio ueſtro. Martianus dixit. Mihi iuſſum nõ eſt uerbis agere tecum, ſed audi, quod iubent inuicti principes, ut ex eorũ lege cognoſcas, quid te agere oporteat. Sanctus Iulianus dixit. Quid iubeant, audiui, quid autem me oporteat facere, conſilio ſalutari definiui. Nefas eſt enim, grege præmiſſo, paſtorem minime ſequi. Martianus dixit, Illi mortem dignam pro errore ſuo cõſecuti ſunt tu uero ut euadas tormenta quæ contemptoribus debentur, & ut generi tuo & natalibus reſtitueris, hoc elabora. Sãctus Iulianus dixit: Labora pro te, uel pro tuis quos diabolus ſibi fecit eſſe hæredes, pro me autem ille ſolicitus eſt, qui me ea limo terræ formauit. Martianus præſes dixit. Sic tecum debeo agere, quaſi cum infirmo cardiaco medicus, quoadusquè ſanitatẽ recipias. Quod ſi te ſanum reddidero, & diuinorum numinum cultorem effecero, magnum mihi honorẽ apud principes conflauero. Nam & ipſi domini rerũ, multum tuæ inſaniæ condolent. Sanctus Iulianus dixit: Nunquam auditum eſt, ut cæcus illuminet uidentem, aut morbidus curet ſanum, aut errans corrigat recto itinere gradientem. Martianus dixit: Ergo ut dicis, cæcus ſum, morbidusque & errans, qui ſaluti tuæ conſultum eſſe cupio & tu ſolus plenam obtines ſanitatem? Sanctus Iulianus dixit. Hæc omnia in te dominium obtinent. Quod ſi uelles te cognoſcere, ut toto pectore ſalutem inquireres tuam, non te horreret medicus noſter, per quem omnes Chriſtiani ueriſsimã obtinent ſanitatem. Quos autem uos colitis, dæmones eſſe manifeſtum eſt, qui perdere poſſunt ſibi credentes, liberare uero non poſſunt. Hæc audiens Martianus, exclamat tortoribus ſuis. Extendatur ad uerbera, ut uel ſic ſtultitia eius omnibus innoteſcat. Beatus Iulianus dixit, Non eſt ſtultitia Deum noſſe, ſed gloria tu uero ſecularibus oppreſſus illecebris, quid ſit congruum, non agnoſcis. Martianus dixit. Extendite eum, & fuſtes rigidos & nodoſos afferte, & omnia eius membra fortiter diſsipate. Cum hæc facerent, unus de cædentibus ictu percutiens oculum amiſit, & is erat de neceſſariis præſidiis, qui etiam Imperatoribus notiſsimus fuit. Hæc uidens Martianus, fremuit dicens. Tantum ualuit magica ars tua, ut tu nihil ſentias, & aliorum oculos euellas? Sanctus Iulianus dixit. Martiane uides quia hoc eſt uerũ, quod ſuperius dixi cæcus es, & morbidus, & errãs. Sed tandem amota ſæuitia tua, quã in me baccharis, audi quæ propono. Martianus dixit. Si pro ſalute tua, audiam te libentiſsime. Sanctus Iulianus dixit: Conuoca omnes, quos habes

Irridet falſos deos.

habes deorum & dearũ probatiſsimos ſacerdotes, & inuocent nomina deorum ſuorum ſuper oculũ euulſum,& reſtituant cultori ſuo viſum. Cum aũt non ualuerint,ego Domini mei Ieſu Chriſti nomen inuoco, & non ſolũ euulſum oculum corporalem ei reſtituo, ſed & cordis oculos illuminabo. Tũc Martianus tam uera ratione confuſus,iubet omnes pontifices adeſſe, dicens ad eos:Ite, & immortales deos ſacrificiis optimis honorate, vt huic rebelli ſuo Iuliano oſtendant uirtutẽ ſuam, & homini meo neceſſario oculũ reformantes,ipſum culturæ ſuæ inclinent.Ingrediuntur lapides ad lapides,lapidum iuſſa complentes.Qui cum ritu illo nequiſsimo dæmonia appellarent, hoc accipiunt in tẽplo reſponſum:Diſcedite à nobis: nos igni perpetuo mancipati ſumus.Nam tantũ ualet deprecatio Iuliani ad Dominũ,ut à quo die cõprehenſus eſt, nobis pœna centuplicata ſit. Et cum tenebris clauſi retineamur,quomodo huic uiſum reddimus,quẽ ipſi nõ habemus? Hoc reſponſum accipientes in tẽplo, egrediuntur falſa promittẽtes.Beatus uerò Iulianus, quem nihil latebat,oratione facta, dicit ad præſidẽ: Martiane, feſtina celeriter ingredi templum: uocant te dij tui.Et licèt non uoluntate pareret,ſed inuitus, tamen paruit.Cumq; ingrederetur ianuã templi, uidit omnia ſimulacra ærea, cryſtallina, electrina, aurea,uel ea omni metallo ſculpta, quæ fuerãt amplius quinquaginta,ita comminuta & in puluerem eſſe redacta,ut quid fuiſſent, penitus non appareret. Tunc Martianus præſes cæcatus à diabolo, clamare & dicere cœpit: O maleficia ſic præualẽtia:ò apodiaes carminum,ut & uires deorum ſuperent, & precioſa numina in puluerem redigant. Sed hæc deorum ſapientia laudabilis eſt:quia adhuc iniurias ſibi irrogatas ſuſtinent,ut rebelles ſuos patiendo ſubiugẽt.Ipſum autem uideamus,ſi pollicitationis ſuæ impleat effectũ, ut oculum ictu percutientis extinctum, ſola inuocatione nominis Dei ſui ualeat reformare.Tunc Martianus pręſes ad beatum Iulianum dixit:Patientiſsimos deos te ſuperaſſe gloriaris,quorum circa te pietatem minimè cognoſcis: Nunc autem promiſſum tuum imple,ut in Chriſti nomine,quem colis, oculũ reſtituas extinctum.Sed nè hoc magicis artibus exerceas, lotio te perfundi iubeo,per quod maleficia omnia profligantur. Beatus Iulianus dixit: Hoc quod facturus es,nõ ad iniuriam meam,ſed ad laudem Domini mei proficiet: ut & oculum priſtinæ ſanitati reſtituat, & putens lotium in odorem cõuertat nectareũ. Cumq; eum perfunderent,ita completum eſt,ut à ſancto Iuliano ante prædictum fuerat, ut non lotio, ſed balſamo putares eſſe perfuſum. Ad quod miraculum præſes,licet incredulus,tabeſcebat. Tunc ſancto Iuliano ſuper oculum extinctum crucem Saluatoris faciẽte, & nomẽ Domini inuocante, ſtatim ita reſtitutus eſt oculus,quaſi nihil fuiſſet paſſus. Sed hæc omnia non Dei uirtute, ſed magicis artibus credebat fieri Martianus.Ille uerò,qui oculũ recepit,clamabat,dicens: Verus Deus eſt Chriſtus,& ipſe ſolus eſt colendus,ipſe ſolus adorandus. Quem talia proſequentem præſes gladio animaduerti iuſsit:ſicq; roſeo ſanguinis ſui rubore perfuſum, Chriſtus ſibi martyrem conſecrauit. Sanctum uerò Iulianum impiiſsimus Martianus diuerſis pœnis afflictum, & uinculis ferreis per omnes artus oneratum,ſub uoce præconis circuire ciuitatem præcepit,dicendo:Hæc merentur rebelles deorum, & principum contemptores. Cumq; ueniſſent ad locum,ubi filius præſidis literis ſtudebat, puer ait ad condiſcipulos ſuos: Rem uideo inauditam. Qui dixerũt,Quam? Et ait, Ecce uideo reum illum Chriſtianum,quem milites ducunt, & multitudinẽ candidatorum,cum illo loquentem, & coronam ex lapidibus precioſis & auro ſuper caput eius, cuius fulgor aeris huius obſcurat lumen, & alios tres uiros albeſcẽtibus comis aureoq; uultu, in ſimilitudine aquilarũ, ſuper eum excubias celebrantes. Et hoc mihi uidetur, quia dignum eſt huic tali Deo credere, qui ſic ſuos tuetur cultores,& tali decore circundat. Nam credite mihi fratres,in eius confeſsione delector, & talia pati deſidero:ſi uelit eius Deus eſſe Deus meus. Hæc audientes condiſcipuli eius & magiſter,turbati ſunt,eumq; blando ſermone corripientes, ab intentione reuocare uolebant. Timebant enim, quia unicus erat patri. Et adiecit puer:Verè magnus eſt Deus Chriſtianorũ, in quem credere conſilio ſalutari decreui.Ipſe eſt uerus Deus,qui credẽtes in ſe nõ deſerit. Quæ eſt enim gloria huius uitæ? Sicut uento uter diſtentus plenus apparet oculis,& intus eſt uacuus: ita & huius ſeculi gloria, in qua nos temporalem habemus lætitiam,& ęternam Dei potentiam non cognoſcimus. Volumus dominationem exercere,& dominatorem rerum,qui eſt in cælis,corde incredulo uoluntariè non agnoſcimus. Quanto meliora ſunt nobis pecora & iumenta, uel canes,qui uocem uel iuſſum dominorum ſuorum agnoſcunt: iniuriam uerò eorum morſibus uindicãt & calcibus. Nos sũt rationales facti, creatorẽ noſtrũ dimittimus,& colimus lapides & ligna.Sufficiat mihi hucuſq; erraſſe:iam nõ errabo, quod mihi defuit, oſtenſum eſt.Tempus acceptum inueni:quare nõ elaborem,ut adquiram tempus ſine tempore, fruar luce ſine fine? Contemno diuitias labiles,ut æternas adquiram. Nam impedimenta huius mũdi ſeparant à Deo: poteſtas uerò temporalis ſucceſsione finitur, & uita ipſa a morte ſeparat. Illi credere debeo Deo ſancto, in cuius regno ſi militẽ, nullus uenit mihi ſucceſſor: cuius æternitati ſi ſociatus fuero, mortem nunquàm pertimeſco. Hæc eſt uera gloria & nobilitas generis, pro eo pati:quem cum torqueor:nunquã amitto:quẽ cum confiteor,nunquã derelinquo. Hæc dicens præſidis filius,proiecit uolumina doctorũ, & ipſas ueſtes, quas indutus erat,abiecit à ſe,dicens: Polluta ueſtimenta mea ad Dei hominem properãtem,neceſſe eſt abiicere:nudum me maternus uterus huic ſeculo fudit:ideoq; quod mundi eſt, mundo relinquã. Et hæc dicẽs,per plateam ciuitatis curſum arripuit, quouſq; ad locum,ubi ſanctus Iulianus torquebatur, ueniret. Ita enim iuſſerat iniquiſsimus Martianus, ut per omnes plateas & uicos ciuitatis diuerſis pœnis affligeretur. Tunc puer proſtratus pedibus ſancti Iuliani martyris,clamabat,dicens: Te deſidero patrẽ ſecundæ natiuitatis,quem Chriſtus Dominus adeò clarum habet. Martianũ uerò genitorem meũ,iniquum ueridicorum oĩum ueritatiſq; perſecutorẽ,abnego & deſpicio: tibiq; adhærens opto pro Chriſto Dño & Saluatore meo,quem uſq; in hunc diẽ ignoraui, ſimilia tibi pati. Hęc uidẽtes miniſtri pœnarum & milites,tabuerunt admirantes,ſtupore perterriti, nec ſermonẽ edere potuerunt. Doctores uerò atq; magiſtri fugam meditabantur,totaq; ciuitas ad ſpectaculum tãtæ rei concurrebat. Oẽs hæc audientes & uidentes tremor inuaſit,cognoſcentes præſidis filium S.Iuliano ſic adhærentẽ,uulnera eius oſculantem,taliaq; proclamantem: Vniuerſi populi,qui conueniſtis,cognoſcite me: quia ego ſum filius præſidis, qui cũ impio meo patro ſanctorũ ueneranda corpora,licentia paternę poteſtatis elatus,diſsipabam: Et hæc ignorans,contra Deum feci. At ubi Deũ cognoui,immo cognitus ſum ab eo, diis abrenuncio,patrem & matrẽ abnego, diuitias ſuperfluas reſpuo,Chriſtum cõfiteor, beati Iuliani me ſectatorem profiteor. Quid tardatis miniſtri & milites? Ite,renunciate parentibus meis,me uerũ Deum cognouiſſe:& huic adhærere, quem ueri Dei uerum

O cæcas hominum mẽtes.

Fœtor lotij in gratiſsimos mutatur odores.

Gloria huius uitæ prorſus inanis.

Spiritus Dei loquitur in puero.

cultorem

cultorem cognoui. Innotuit res toti ciuitati, totamque prouinciam fama peragrauit. Nunciantur hæc patri eius & matri: at illi audientes, ut cera ab igni tabeſcebant: & quia innumerabilis uenerat multitudo populi, iubent filium à Iuliano ſegregatum ſibi reſtitui. Domini uerò miſericordia ita adfuit precibus ſancti martyris ſui, ut ſi quis uellet extendere manum, ne eũ ſepararet à complexu ſancti Iuliani, ſtatim contraherentur manus & brachia illius. Reſciſcens id pater, iubet eos ad ſe ſimul perduci. Cumque eius adſpectibus ſiſterentur, ait ad beatum Iulianum: Spei meæ fructum magicis artibus auferre conatis, & tenerum pectus illicitis carminibus genitorum affectus negare compellis? Hæc dicente præſide, aduenit mater eius cum innumerabili familia utriuſque ſexus, crineque ſoluto & uberibus nudatis laceratoque pectore, uocẽ dabant in cœlum. Tunc præſes uidens hæc, ſciſſis ueſtibus, lacerata facie, dicit ad beatum Iulianum: Iuliane crudeliſſime, adſpice dolorem patris & matris: adſpice tantæ familiæ planctum, & magicis artibus ſolue innocentiam, ut nobis unicum reddas filium, & huic tantæ familiæ reſtituas dominum: ut & ego pro te Imperatoribus ſuggeram, ut culpa tua neglecta, ſanus abſcedas. Sanctus Iulianus dixit: Suffragio tuo opus non habeo, nec ab Imperatoribus tuis dimitti quæro: ſed hoc rogo Dominum meum Ieſum Chriſtũ ut me unà cum iſto agno, de luporum uiſceribus nato & omnes qui credituri ſunt, martyrio impleto, in eorum numero, quos tu in innocentia uiuentes, igne cõſumpſiſti, computare dignetur. Nam ecce adeſt, qui ex te natus eſt, & modo mecum credendo renatus eſt. Aetatem habet: ipſe tibi reſponſum det, ipſe genitricis adſpiciat lachrymas, ipſe ubera, quibus nutritus eſt, doleat morſibus fœdis eſſe conſumpta. Ad hæc uenerabilis puer dixit: Contingere ſolet, ut de ſpinis roſæ naſcantur, nec amittit odorem ſuauiſſimum roſa nata de ſpinis: neque frutex, qui genuit roſam, ſpinarum ſuarum amittit aculeos. Vt igitur conſueuiſtis, pungite, & me odorem ſuauitatis credentibus permittite propinare. Vobis obediant, qui perire parati ſunt: me imitentur, qui de tenebris ad lucem tranſire contendunt. Ego pro Chriſto Ieſu Domino meo uos parẽtes abnego: uos propter deorum ueſtrorum cultum, filium ueſtrum tormentis affligite. Per iſtam enim tẽporalem mortẽ, uitam acquiro æternam: nec poſſum in uos pius eſſe, & in me crudelis exiſtere: nec ueſtrũ amorem præpono æternæ lætitiæ. Quid moramini? Quaſi incredulus & crudelis pater, non quaſi uetus Abraham, apprehende gladium, & Chriſto filium uictimam offer. Sed ſi te uiſcera pietatis uincunt, dirige me ad ſæuiſſimos principes, ut & ego pro Domino meo Ieſu Chriſto ornamenta martyrij pœnis adimpleam. Nam uani & inanes ſunt luctus ueſtri, falſæ lachrymæ: me uerò ab hac confeſſione pietatis non ualebunt diſiungere nec definitiones omnes philoſophorum. Diſcedite ergo à me, quia paternum nomen & maternum Chriſti nomini poſthabeo. His auditis, exclamauit Præſes: Cuſtodia priuata aſſeruentur, & opes neceſſariæ eis ſubminiſtrentur. Tum uerò S. Iulianus, Opes, inquit, quas nobis præberi iubes, tibi cõſentientibus largiaris. Hæc audiens Martianus præſes, fremuit ut leo: Et exiſtimans pœna terrere, quos blandimentis obtinere non potuit, iubet eos in carceris ima retrudi, ubi damnatorum membra, diuturno tempore tabefacta, horribilium uermium examina exhalabant: & fœtor teterrimus ſentiebatur. Introducuntur eo ſancti martyres: quos præcedens gratia Dei locum horrendum illum delectabilem eis reddidit, tenebraſque conuertit in lucem, exhibens cereorum officia, nectareumque ſpirans odorem, ita ut pœna euaneſceret.

Oratio Celſi pueri ad parentes ſuos.

Hæc uidentes milites circiter uiginti, qui eos cuſtodiæ mancipandos adduxerant, conuerſi, ad inuicem dicunt: Non pudet nos ferreo eſſe pectore? Nunquid iuſtum eſt, ut ab hac tali luce ad tenebras reuertamur, à uita ad mortẽ, ab odore nectareo ad horrendas effuſiones ſanguinis, à tali patre ſic nos monẽte ad iudicem iraſcentem, à ueritati ad mendacium, à ſobrietate ad ebrietatem, à caſtitate ad libidinem? Turpe eſt reuerti & eſſe quod fuimus, & negligere ſalutem quam inuenimus. Hæc dicẽtes ad pedes uoluũt ſancti Iuliani, laudantes & confitentes nomen Chriſti. Tunc beatus Iulianus cum uenerabili puero Deo gratias referũt. Audiẽs hæc Martianus præſes, præponit cuſtodiæ crudeliſſimos cuſtodes, donec muneribus præparatis omnibus pœnas inferret. Beatus uerò Iulianus ſolicitus de ſalute eorum, quos Chriſto acquiſierat, orabat Deum ut baptiſmi gratia eos faceret confirmari. Nec hoc ſilebitur, aliud inſigne donũ in eadẽ ciuitate cõceſſum. Ante tẽpus enim perſecutionis, Imperatores Diocletianus & Maximianus primarium uirum ciuitatis illius unice diligebant, quòd ex genere Carini Imperatoris deſcendiſſet. Hic defunctus cum uxore ſua Chriſtiana, ſeptem filios perfectos Chriſtianos ſuperſtites reliquit, quos Imperatores retinentes amore patris eorũ, iuſſerũt eos ſine aliqua perſecutione Chriſtianæ religioni deſeruire. Hi habuerunt ſecũ presbyterũ, qui eis ſancta myſteria celebrabat. Viſitantur ergo à Dño, & iubentur unà cum presbytero carcerem petere, ut uenerabilis puer & milites gratiam Baptiſmi perciperent. Statim igitur ſancto præcepto obediunt, cumque ad carcerem uenirẽt noctu, uiderunt angelũ Dñi ante ſe præeuntem, qui ut tetigit ianuas carceris, ſtatim oia clauſtra aperta sũt. Et orantes ſimul cum beato Iuliano Deo uota perſoluunt. Tũc illi ſeptem fratres unà cũ ſancto presbytero Antonio uidentes tãtũ ſplendorẽ gratiæ, clamabant, dicentes, Ecce adſumus, Huc nos Dñs direxit unà cũ ſacerdote ſuo, ut oẽs hi gratiam baptiſmatis cõſequãtur, & nos oẽs per te pater Iuliane, ueræ Chriſti milites, in agone martyrij Chriſto plenius militemus. Hęc audiẽs beatus Iulianus, dixit, Gratias tibi Ieſu bone refero, qui dignatus es ita implere deſideriũ meũ, ut hi, quos per me tibi acquiſiſti, per baptiſmi gratiã uera fidei membra confirmentur, & quos impietas Imperatorum quaſi agnos paruulos inter tanta agmina luporum reliquerat, ad tui ſancti nominis confeſſionem aggregentur. Nunciantur interim hæc impio Martiano, cumque comperit ſeptem germanos ſine aliqua perſecutione Iuliano ſociatos, & optare mori pro Chriſto, contremuit, Et educens eos de cuſtodia, ſic alloquitur, Quid uobis contingit, infantuli, quos ita principes tuentur & diligunt, ut ipſi arbitrij ueſtri uſ[illegible]ſ[illegible]etis, & fidei ueſtræ cultores? Quid patimini, ut ſine aliqua perſecutione optetis mori, quibus conceſſum eſt uiuere? Si ego maleficijs amiſi filium, & militum mentes neſcio quibus carminibus immutatæ ſunt, cur ita uos, ueſtro permiſſi arbitrio, ultro eos offertis neci? Audite me, & eſtote ſecuri, ut fuiſtis. Ad hæc ſenior frater uenerabilis ait, Præſes, audi quæ à me dicũtur. Præſes dixit, Dic, & libẽs audiã. Puer dixit, Maſſa auri naturæ ſuæ obtinet claritatẽ, ſed niſi per manus artificis, igne & malleis & limis in partes diſſecetur, diadema inde in capite regis non perficitur. Vt uerò ex ipſo metallo auri, induſtria artificis diuerſarũ adhibito ordine margaritarũ & lapillorũ, precioſũ cõponitur diadema, ita ut oẽs q uidẽt, mirẽtur, & ut auro, natura ſua ſplẽdida, diuerſarũ margaritarũ & lapillorũ natura adhęret, ita ſum⁹ & nos, nati de Chriſtianis parẽtib⁹, & facti Chriſtiani, ſed niſi natiuitas hæc in publico oĩbus fuerit manifeſtata, in occulto nõ coronat,

Presbyter illis ſancta myſteria celebrat.

& niſi beati Iuliani ueſtigia immaculato calle ſecuti fuerimus, in diademate regis æterni Domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe non poſſumus. Satis abominabilis eſt illa arbor, quæ folijs uernat, & creatori ſuo melliflua poma non exhibet. Hæc audiens Martianus, iubet eos in cuſtodiam recipi: in qua pro eis beatus Iulianus & omnes ſancti Dominum deprecabantur, ne per ſerpentis falſa blandimenta innocua pectora declinarent ad uerba maligna: Incipiũtque ſancti lætos, quos ante ſuſpectos habuerant. Tunc Martianus præſes ſuggeſtionem fecit Imperatoribus, dicens: Pijſſimi principes, ſubuenite legibus noſtris, & diuinis numinibus quæ remanſerũt, præbete munimina: & magum Iulianum ueſtris conſpectibus præſentate, qui magicis artibus amplius quinquaginta deorũ ſimulacra, per quos mundus florebat, comminuit, filiumque meum unicũ à me ſeparauit, & militum mentes, neſcio qua magica arte, immutauit: quin & ſeptem germanos, quos clementia ueſtra legis ſuæ iuſſit eſſe cultores, ſua magica arte ad ſe allexit, & beneficijs ueſtris fecit eſſe ingratos. Quid ergo iuſſu ueſtro definiatis, decernite. Hæc audiẽtes Imperatores impijſſimi, hanc dederũt ſententiam, ut ſi Iulianus cum ſocijs ſuis in hac confeſſione permaneret, ad exemplum cæterorum, congregata omni prouincia, uniuerſo uulgo expectante, ſingulis ſingulas cupas iuberet præparari, & in eas picem, bitumen & ſulphur mitti, & ſingulos in eaſdem deponi cupas, & igne ſuppoſito concremari. Quòd ſi aduerſus hæc magicæ artis præualeat carmen, haberet poteſtatem qua uellet eos pœna affligendi. Accepta hac authoritate, præſes iubet ſibi in foro ſedem præparari. Alia uerò die cum conſediſſet, iubet ſanctum

Siſtuntur martyres tribunali præſidis.

Iulianum cum ſocijs eius ſuis adſpectibus ſiſti. Et cũ ſiſterentur, in hanc uocem ſerpens prorupit: Nihil de neſtra ſalute in tanti temporis ſpatio cogitaſtis? Sanctus Iulianus reſpondit: Cogitatus noſter qui eſt ab initio, in quo cœpit, in hoc & finit: tu uerò ſi aliquid cogitaſti pœnarum, exerce. Martianus præſes dixit: Quod cogitaui, hoc implebo. Et adiecit: Audiſtis, quid de uobis ſtatuerint inuictiſſimi principes? Venerabilis puer reſpondit: Audiſti & tu nec nominande, nec dicende, nec uidende pater, pœnam, quam præparauit Deus diabolo & uobis, qui effecti eſtis angeli eius? Subſecutus ſanctus Iulianus, dixit: Quod iuſſerunt, imple. nam nos quidem te audire non delectat. Cum iſta dicerentur, ecce corpus ferebatur exanime per plateam, ſepulturæ mancipandum. Tunc Martianus præſes cæco corde iubet corpus reduci. Cumquè hoc factum fuiſſet, iubet illud in medio foro deponi. Omnes ergo hæc uidentes, uehemẽter obſtupeſcunt. Et ait ad ſanctum Iulianum: Magiſter ueſter Chriſtus dicitur antequàm crucifigeretur, mortuos ſuſcitaſſe. Hic iam patebit, ſi uere Deus eſt, ſi nos, ſicut & magiſter ueſter, mortuum ſuſcitaueritis: Sanctus Iulianus dixit: Quid prodeſt cæco, quòd hic ſol oritur? Martianus dixit: Hic nunc parce fabulis, & ſi aliquid præuales, aut Deus tuus, ſicut ſuperius dixi, hunc mortuum ſuſcita. Beatus Iulianus dixit: Licet infidelitas ueſtra hoc non mereatur à Domino, tamen quia tempus eſt, ut uirtus eius manifeſtetur, & ne hoc impoſſibile putetis, fidele habeo promiſſum Domini mei, credens quicquid eum petiero, non me fraudatum iri. Tunc uerò Iuliano oculorum intentionem in cœlum defigente ſere unius horæ ſpatio, ſubito immutata eſt facies eius, & facta eſt ut nix: & his uerbis coram omni populo, audientibus cunctis, fudit orationem ad Dominum, dicens: Domine Ieſu Chriſte, qui es uerus filius Dei, qui in principio natus es de patre ſine tempore, & in nouiſſimo mundi carnem de uirgine ſumpſiſti ſine ſemine: aſpice in hac hora de ſummitate cœlorum ad confuſionem inimicorum tuorum, & ad corroborandam fidem credentium in te hæc, quæ operatus es poſitus in terris: exaudi nunc de cœlis, & ſuſcita hunc mortuum, ut uiui non moriantur, ſed mortui reuiſcant. Et hæc dicens, ait ad corpus: Tibi dico terra arida, in ipſius nomine, qui quarto die Lazarum ſuſcitauit, ſurge & ſta ſuper pedes tuos. His dictis, ſurrexit qui erat mortuus, & uoce magna clamabat: O

Mortuus exciatur

acceptabilis oratio, ò immaculata uirginitas, quanta meretur? Quo enim ego ducebar, & unde reductus ſum? Tunc Martianus cæcatus à diabolo, irridendo dicebat: Vnde rediſti? Tunc ille, qui fuerat mortuus, dixit, ad præſidem: Permitte me ordine proſequi. Martianus iterum ridens, dixit: Proſequere: Ad hæc ille,

Mortui ſuſcitati oratiuncula.

qui fuerat mortuus, dixit: Ducebar neſcio à quibuſdã Aethiopibus, quorum ſtatura erat ut gigantum, adſpectus horrendus, oculi ut fornax ignis, dentes ut leonum, brachia ut trabes, ungulæ ut aquilæ: in quibus nulla miſericordia erat. Hi me lætantes ducebant in infernum, & iam prope ad os putei cum eſſem, hoc expectabatur, ut caro mea redderetur terræ, ea qua ſumpta eſt. At ubi tu præſes corpus meum feciſti reuocari, & beatus Iulianus orationem fudit ad Dominũ cœlorum, infernus omnis conturbatus eſt, & audita eſt uox de throno Dei, dicens: Propter dilectum meũ Iulianum reducatur anima. In nullo enim uolo eum contriſtare, in quo ſic pater & ego & ſpiritusſanctus lætamur. Poſt hanc uocem uenerunt duo uiri albis induti, & auferẽtes me de damnatione impiorum, huic luci reddiderunt, ut per eum qui me ſuſcitauit, cognoſcam eum poſt mortem, quem ante uiuus negabam. Hæc audiens præſes, turbatus eſt: & ne diſſenſio fieret inter tantas multitudines, iubet eum cum ſanctis in cuſtodiam retrudi, & clauſtra anulo ſuo ſignari. Quẽ beatus Iulianus fecit baptiſmi gratiam conſequi: atque ita cum illis cœpit martyrij agonem inbire. Iubet autem impius Martianus præparari pœnam, quã Imperatores decreuerant. Cumque parata fuiſſet, illuxit dies altera, & populi utriuſque ſexus currebant ad ſpectaculum circi. Sedit autem pro tribunali præſes, & uniuerſa ætas cõcurrit: & q nolebãt, à miniſtris urgebãtur. Statuũtur cupæ pordinẽ triginta & una: tetror uerò intolerabilis inuaſit homines: implẽtur cupę ad mediũ uſque pice, bitumine & ſulphure: aggregatur copia lignorũ & ſarmẽtorũ, iubetque impius Martianus ſanctos produci de cuſtodia. Sanctus uerò Iulianus & puer uno uinculo tenebãtur: cæteri aũt onerati diuerſis uinculis catenarũ, trahebãtur ad ſpectaculũ, hymnũ Dño una uoce cãtantes & dicẽtes: Bonũ mihi Dñe, q a humiliaſti me, ut diſcã mãdata tua. In quo

Producuntur iterum martyres ad ſupplicium.

rũ adſpectu nouã pulcbritudinẽ oĩs ætas mirabatur, & eorũ mentes ad fletũ cõuerſa pietas inclinabat. Clamabãt oẽs confuſe. Viri dicebãt: O iniuſtitia, & nos filios habemus. Mulieres, ſolutis crinibus, clamabant: O fletus felle acerbior, cur talis iuuẽtus igne crematur? O poteſtas cæca, quę nec uiuis parcit, nec reſurgẽtibus credit: Tũc ſanctus Iulianus ſilẽtiũ petens, ait ad populũ: Ne prohibeatis auro, quò minus per ignẽ tranſeat: ſciẽtes uiſuros omnes & credẽtes & incredulos, igni cõſumpto illęſos nos permanere. Iuſſit aũt præſes ad ſuũ illos cõſpectũ adduci, quibus ſic ait: O deſperata uolũtas, per quã decus iuuentutis ad interitũ quaſi ad epulas properat. Neſcio quo carmine ſic alienatæ ſũt iſtorũ mẽtes. Cõuertimini, & licet tarde, ꝓ ueſtra ſalute immortalibus dijs q ꝓ uobis laborãt, ceruices flectite. Quòd ſi uolueritis ego obtinebo ab Imperatoribꝰ, ut ſine aliqua ꝑſecutione religionis ueſtræ ſitis cultores: tñ, ne unicꝰ filiꝰ meus in ipſo flore uernãtis ætatis crudeli incẽdio cõcremet. O inſanabilis dolor pectoris mei, quẽ primũ plãgã? Cũ oĩa decora ſĩt corpora,

pora, at filij mei dulciſſimi uultum conſidero elegantiorem. Væ tibi Iuliane, omnium malorũ architecte: quàm multa bona tecum trahis ad mortẽ, ut unicus filius me negec patrem, nec matrem uelit agnoſcere. Vel antequàm pereas fili, ex ore tuo dulciſſimo uerba audiam tua. Ecce uenit & mater tua, quæ partus ſui dolores, quos non ſperabat, inuenit: Ecce & innumera familia, quæ te ſibi futurum dominum ſperabat, tibi ualedictura aduenit. Venerabilis puer Celſus dixit: Lugeant te & ſe, quos fallacia dæmonum blandimenta decipiunt: nos autem quos conſpiciunt ad regna cælorum contendere, cur lugent? Nam nos tranſibimus per ignem iſtum, & illæſi tibi apparebimus, & huic tanto populo, qui agonem noſtrum expectat. Dæmones uerò quos colitis, & illos, quos Imperatores piiſſimos dicitis, ceu quædam purgamenta deſpicimus. Præſes dixit: Ipſa eſt contumax audacia ueſtra, quæ uos uiuere non permittit. Beatus Celſus dixit: Per ipſam uanitatem quã colis, te obteſtor, ut præſtes quæ te poſtulo intrepido corde, & petitioni meæ tribuas effectum. Præſes dixit: Quicquid uolueris, pete. Puer dixit: Cum me uideris illæſum poſt ignem, permitte ad me uenire matrem meam, & habebo cum ipſa conſilium, tridui dilatione conceſſa. Si uero mihi illa unam rem, quam uoluero, conceſſerit, nec me, nec ipſam amittes. Mater hæc audiens, ingebat fieri. Tunc impius Martianus cæcatus à diabolo, dixit: Si ex igne illæſus exieris, (quod fieri poſſe non credo) faciã quæ deſideras. Tunc præſes non ſuſtinens uidere incendiũ filij, aſſeſſorem reliquit, qui principum iuſſa impleret: ipſe autem ſciſſis ueſtibus eiulans, cum uxore iam propè mortua domum reuertitur. Exurgit uerò luctus immanis, plangentibus cunctis: lugebantque parentes filium, familiæ multitudo dominum: nec erat, qui conſolaretur. Quid multa? Aſſeſſor munus ſibi iniunctum adimplens, iubet ſanctos ſingulos in ſingulas cupas deponi. Sanctus uerò Celſus, qui nunquam a ſancti Iuliani latere fuit diſiunctus, dans pacem patri, ad præparatum ſupplicium ibat intrepidus. Et cũ ſinguli à miniſtris apprehenderentur, & deponerentur in cupas, ſicut ſuperius contexuimus, pice, bitumine & ſulphure impletas: aggregata copia lignorum, ſarmentorum & ſtupæ, iubet aſſeſſor ignem ſupponi. Quod ut factum eſt, erupit flamma triginta cubitis excelſior. De medio uerò ignis ita multitudo pſallentium reſonabat, quaſi uox aquarum multarum. Conſumptis autem omnibus, igneque ſopito, cunctis mirantibus apparent ſancti ut aurum uel argentum mirificè rutilans hac modulatione hymnum Deo canentes: Trãſiuimus per ignem & aquam, & induxiſti nos Deus in refrigerium. Et iterum: Ignis ardens & coruſcans, ſuim naturæ ſuæ oblitus eſt. Núciantur hæc præſidi, Dei ſanctos illæſos omnibus apparere, & cum uxore ad ſpectaculum properat, exitum rei uolens agnoſcere. Tunc in hac uoce prorupit: Iuliane, te obteſtor per Deum tuum, ut mihi dicas, unde tantam uirtutem maleficiorum didiceris. Beatus Iulianus dixit: Quia me per Deum meum obteſtatus es, qui eſt horũ mirabilium author, reſeram quomodo poſſint mereri, qui talia deſiderant noſſe maleficia, ut ſicut & ego huius carminis efficiantur authores. Si quis primum elaborauerit, ut ſe ab omnibus actionibus huius ſeculi faciat alienum, & ſolam uocem Domini audiat, imperantis & dicentis: Si quis uult poſt me uenire, abneget ſemetipſum, & tollat crucẽ ſuam, & ſequatur me: ita ut nihil amori Chriſti præponat, nihilq; aliud deſideret, niſi quod ipſe Dominus promittit: non conſideret patrẽ aut matrem, non uxorem, non filios, & cætera, quæ in hoc mundo impedimenta ſunt animæ: qui ante omnia pauperum curã ſolicite gerit, qui contentus eſt eſurire, ut alij reficiantur: quia ſatis Deo acceptum eſt munus, quo indigens ſaturatur, & nudus ueſtitur: quando ira nõ perficitur: qui malũ pro malo nõ reddit, qui iracundiæ tẽpus non reſeruat, qui impatiẽtiã patientia operat: & qui non dicitur ſanctus, antequàm ſit, ſed elaborat, ut ſit. Multi.n. dicuntur, quod nõ ſunt, & ipſa ſpe ſecuri, quia dicũtur quod nõ ſunt, ſegnes efficiuntur. Elaborare autem debent, ut quod de eis dicitur, nõ uerbis tantum, ſed etiã operibus cõprobetur. Et multi ſunt, qui uerè ſunt ſancti, nec tamen de eis dicitur quod ſunt: ſed humilitate & gratia pleni, ab hominibus audire nolunt, quod ſunt: ut ab illo recipiant mercedẽ, qui nouit, quid ſint. Hi tales hanc artẽ, quam ego didici, ſcire poſſunt: & non ſolũ in hoc corpore degentes hanc merebuntur gratiã, ſed etiam æternam Chriſti ſibi conciliant amicitiam, qui docti à Chriſto, alijs communicant donum ipſis collatum: qui illatas ſibi iniurias pro laude deputant, qui ſibi iniuriæ tempus non reſeruant, qui reconciliant ſe proximo, & proximum ſibi, & ſic offerunt munera Chriſto: denique qui humilitatem obtinent, quæ eſt culmen omnium bonorum.

Deponuntur martyres in cupas.

Pſ. 65.

Sap. 16

S Iuliani aurea inſtitutiones.

Luc. 9

Martianus præſes dixit, Et quis tam ſit inſipiẽs, qui huius uitæ lætitiam fugiat, & ad iſtam tantam iniuriã & indignitatẽ ſemetipſum abijciat? Sanctus Iulianus dixit: Deus noſter omnibus paratus eſt dare, ſed pauci digni ſunt, qui mereantur accipere.

Martianus præſes dixit: Ad te Iuliane meus ſermo iam finẽ accepit. Sanctus Iulianus dixit: Hoc & ego ſemper optaui. Tũc præſes ad filiũ ſuũ ait: Ecce mater tua, ut poſtulaſti: triduo cũ ea habebis inducias. Hęc enim ad omnia parata eſt tibi conſentire, tantũ ne te unicum ſolatium dolorum ſuorum amittat, & dulciſſimũ filium. Sanctus Celſus dixit: Hoc triduo mihi matre conceſſa, nulli licebit tuorum intereſſe.

Præſes dixit: Sicut uis, ita cõcedo. Et adiecit: Recludantur ſimul priuata cuſtodia. Implet iuſſio præſidis. Tunc ſancti martyres recluduntur in cuſtodia una cũ matre pueri. Ingreſſi uerò ſancti, hanc orationẽ fuderũt ad Dominũ, Dñe Deus, qui præſcius es futurorũ, qui tranſacta uelut præſentia conſpicis, qui mẽtes magis comprobas q̃ ætates, tu Dñe oculos cordis huius aperire dignare, & acceptabilẽ tibi hac terrã, ea qua ſuſcepiſti luctum, in quo lætari cognoſceris. Statim ergo cõmotus eſt locus, in quo erant ſancti orantes, & fulgor argento ſepties ſplendior emicuit, nec odor cõſuetus ſanctis defuit, & uox pſallentium in aere ſonabat. Verè pius es Deus, qui iuſtificas, ſine operibus animas peccatrices. Hæc uidẽs mulier & audiens, clamabat, Nunquàm in diebus uitæ meæ tãtum odorẽ comperi. Nã ſicut in amœniſſimis hortis liliorum & roſarũ, & crocei, & nectarei, & balſami, & nardi redundat odor, ita his donis ſum refecta, ut omnium dolorum meorũ oblita ſim, nec aliud cordi meo remanere ſentio, niſi ut illũ uerũ Deũ eſſe confitear, pro quo filius mens agonizat. Hæc audiẽs beatus Iulianus cũ omnibus ſanctis, talem fertur matronæ illi tradidiſſe doctrinã, Beata tu, credens quæ ſit ſpes fructus tui, merito animæ & corporis medicinã celeriter cõſequeris. Nã talis eſt medicus, qui tuã ſuſcipit infirmitatẽ, ut non ſecandò curet uulnera tua, ſed ſemel probando fidem tuã. Venerabilis uerò puer Celſus ſubſecutus, dixit, Verè te nunc uerã matrem confiteor, uerè genitricem meã agnoſco, nec tu amittis filium, nec ego matrem, ſi unà mecum ad illud contendas donum, pro quo omnes ſancti tanta in hoc ſeculo patiuntur. Venerabilis autẽ matrona, cuius intima pectoris diuina gratia iam illuſtrauerat, reſpondens filio, dixit, Cognoſce me, fili, nihil amori eius præponere, quem tu ſic diligis, pro qua re quicquid neceſſarium ſaluti meæ cognoſcis,

Oratio ſanctorũ martyrum pro matre Celſi.

exerce. Venerabilis puer reſpondit: Corde credit ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Itaque *Ro. 10.* hoc tibi deeſt, ut purificationem baptiſmi accipias, per quam poſſis effici habitaculum ſpiritusſancti. Matrona reſpondit: Ecce nos omnes clauſtra obtinent, & militum cuſtodiæ circũuallant, nec introitus nec exitus licentia permittitur: & quomodo hic inuenimus talem hominem, qualem mihi proponis? Cui ſanctus Iulianus dixit: Hic habemus ſanctum & uenerabilem uirum Chriſti ſacerdotem, qui te purificet: tantum, ut tu ex corde abneges deos patrios, & in unum Deũ credas, qui regnat in cœlis, in Trinitate unus, & in unitate trinus: ſub cuius imperio imperant principes, cuius gratia confirmantur duces, cuius timore contremiſcunt gentes, cuius ſapientia prudentes fiunt homines, cuius imperio operiuntur cœli nubibus, cuius uoluntate dantur terræ pluuiæ, cuius dono terra fœcundatur, cuius uolũtate quæ neceſſaria ſunt hominibus, gignit, cuius dono manãt fontes: ipſe eſt Dominus Ieſus Chriſtus, æternus autem pater cum filio & ſpiritusſancto. Illius ſplendore illuminantur cæci, tenebræ incredulitatis fugantur: illius nutu gubernantur uniuerſa, quia eius uoluntate creata ſunt cuncta. Hæc audiens matrona, dixit: Qui hæc ita eſſe nõ credit, ferreum habet pectus: nec hominum gerit ſenſum, ſed pecudum. Tunc omnes ſancti gratias referũt Domino, qui dignatus eſt de luporum faucibus ouẽ perditam liberare. Ad quam iterum beatus Iulianus conuerſus, ait: Itaque credis, ut audiſti, unum Deum uerum eſſe in cœlis? Matrona reſpondit: Ipſum uerum credo eſſe Deum, quem per tuam prædicationẽ eſſe cognoui creatorẽ omnium, qui certis limitibus fixit mare, qui ei poſuit terminum, quem non tranſgreditur, qui cœlum ſuſpendit, & illud diuerſarũ ſtellarum ſplendoribus adornauit: qui perpetuum ſolis ardorem fundauit, & lunæ initium & finem conſti-*Mater Celſi credit in Dominũ Ieſum.* tuit: ipſe eſt Dominus Ieſus Chriſtus, cui, relicta omni uanitate, credo, cupiens hac uita, quam temporalem eſſe cognoui, carere, ut ad illam uitam æternam uobiſcum merear pertingere. Hæc dicente matrona, locus in quo ſtabant, contremuit, & audita eſt uox in aere, dicens: Credidi, propter quod locutus ſum. Et poſt hanc uocem dixerunt, Amen. *Pſ. 115* Tunc beatus Antonius præsbyter baptizauit eam: quam uenerabilis filius eius Celſus ſuſcipiens, pater eius in baptiſmi gratia factus eſt. Cumque de eius ſalute omnes læ-*Pſa. 30* tarentur, audita eſt uox in aere, dicens: Viriliter agite, & confortetur cor ueſtrum in Domino. Poſt huius uerò conceſſæ gratiæ munus, ait beatus Iulianus ad ſanctos: Vox, quæ intonuit auribus noſtris, prænunciat nobis futuras paſſiones & genera tormẽtorũ, q̃ aduerſũ nos cogitat inimicus. Pro qua re ſancti martyres fidei noſtræ curſum ei cõmendemus, qui põt fidẽ noſtrã cõſeruare, & curſum cõſummare, ut repoſitã iuſtitiæ palmã & coronã mereamur pcipere. Quid multa? Cognoſcit impius Martianus, uxorem ſuam martyrum prædicatione conuerſam, atque in Chriſti fide & amore eſſe confirmatam, & iubet intra domum ſuam martyres priuatim exhiberi. Cumq; eius adſpectibus præſentarentur, ait ad uenerabilem puerum Celſum: Matrem tuam ſub hac ratione poſtulaſti, ut tibi conſentiret, ſicque noſtræ acquieſceres uoluntati. Itaque quid geſtũ ſit, nunc edicto, cognoſcere.n. cupio. Venerabilis puer dixit, Gratias ago Deo meo, qui uoluntatẽ meam ita perfecit, ut in æternum eam poſſideam matrẽ, & ipſa me filiũ. Tu uerò ſcito nos pro Chriſti amore in hac uita ſpem penitus non habere. Pro qua re nec ego te noui patrẽ, nec illa maritũ. Tunc ira repletus præſes, iuſſit matronam cõpræhendi, & domo teneri. Ad quã cum appropinquarẽt miniſtri, uolentes eam contingere, cæci efficiebãtur. Hæc uidens Martianus, cæcatus à diabolo, iubet om-*20. milites & 7. fratres perimuntur.* nes in ima carceris recludi. Alia uerò die ſedens pro tribunali, iubet uiginti milites illos, qui in agone certabant pro Chriſti nomine, decollari: ſeptem uerò germanos, igni tradi præcepit. Quod cum fuiſſet factum in atrio illius, conſummauerunt martyriũ ſuũ in pace. Iulianum aũt cũ Antonio præsbytero, matrẽ & filium cum illo, qui à mortuis erat excitatus, iudicio ſuo reſeruari iuſſit. Et cum ſederet pro tribunali in foro, iubet beatũ Iulianum & reliquos ſanctos, quos memorauimus, exhiberi. Ex officio ergo dictum eſt: Adſtant. Tunc Martianus ſic erupit: Tecũ loqui Iuliane penitus dignum non cenſeo. Et adiecit: Tu es Antonius, quem papam ſuum iſti teſtantur? Conſtat te huius magicæ artis eſſe authorẽ. Beatus Antonius præsbyter reſpondit: Gratias ago Domino meo Ieſu Chriſto, qui benignitatis ſuæ me uoluit eſſe miniſtrũ. Præſes dixit: Vel tu mihi dic Antoni: Quæ eſt ars magica ueſtra, ut ſic ſeparetis coniugia, & filios à parentibus diſiungatis, & immortales dij per uos blaſphemẽtur? Quæ ſit ergo hæc audacia ueſtra, edicito: nã ſcire cupio, ut ex ore tuo re cognita, uideã quale nobis & magicis artibus ueſtris nomen imponã. Tantum.n. præualuiſtis ad decipiendum populũ, ut gloriemini uos mortuũ ſuſcitaſſe, per quod tot innoxia pectora irretijſtis. Ad hæc beatus Antonius præsbyter dixit: Optaueram quidem, ut ducẽ huius agonis noſtri Iulianum tibi prouocares, & ab eo reſponſum acciperes: ſed quia unus eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui tangit organa cordis noſtri, quandoquidem tu interrogaſti quẽ uoluiſti, audi à me quæ inquiris Magiſter & author huius magicæ artis, quam nos dicis exercere, hoc nobis dedit præceptũ, ne margaritæ præcioſæ à nobis porcis mittantur. Qui etiam *Mat. 7* dixit: Non ueni pacem mittere, ſed gladiũ: Veni.n. *Matt. 10.* ſeparare filium à patre, filiam à matre, &c. Qui & alio loco conſequenter dicit: Qui amat patrẽ aut matrẽ, *Lu. 14* aut uxorem, aut filios, aut aurum, aut argentũ, aut domos, aut agros plus q̃ me, non poteſt meus eſſe diſci-*ſententialiter* pulus. Hanc uocem audiens filius tuus, non pluris fecit te carnalem genitorẽ, quam Chriſtum creatorem ſuũ. Similiterq; illa, quã dicis tuam uxorem, hac uoce Domini cõperta, contempſit uitã tẽporalem, ut Chriſtũ immortalẽ, & requiẽ conſequatur æternam. Et adiecit: Nihil uerius, nihil dulcius, modo id cognoſcere poſſes. Hæc audiẽs Martianus, iubet eos in cuſtodia recludi, dicens: Excogitabo pœnas, quibus iſti intereant. Alia die cõuocans ad ſe ſacerdotes tẽpli, dixit ad eos: Ornate uenerandũ tẽplũ Iouis, quod pro conſuetudine ſemel in anno ſolet patefieri: ubi habentur ueneranda numina, id eſt, Iouis, Mineruæ & Iunonis ex electro puro confectæ imagines, quibus ſuauiſſimus Cupido delectamenta miniſtrat: ſimulque libamina & ſacrificia præparate. His illi auditis, ſolitas inſtruunt hoſtias. Quid multa? Illuxit dies, patefactoq; templo, uniuerſa multitudo conuenit, admirãs templũ patefactũ, quod uix ſemel in anno in principum natalicijs pateſceret. Tale.n. erat opus fabricæ illius, ut non marmore, ſed tabulis aureis parietes & pauimentũ inſtructũ ſplẽderet, auroq; puriſſimo & margaritis uel lapidibus precioſis criſparent cameræ. Cumque omnia pararẽtur, ingreſſus præſes tẽplũ, iubet Dei ſanctos adduci. Quibus præſentatis dixit: Ecce nunc Iuliane & tu Antoni tẽpus aduenit, in quo uos & cõſortes ueſtri ſalutẽ conſequamini. Hoc enim elegi pro ueſtra ſalute, ut in iſto terribili tẽplo deorum, thura immortalibus numinibus offeratis. Quòd ſi uerò adhuc in iſta contumacia perſtiteritis, abnegantes deos, pro quibus hucuſque uobis pepercì, diuerſi tormentis

mentis in nos debacchabor. Tu itaque Iuliana, quē conſtat eſſe authorem ſceleris huius, accedens, conciliā tibi deos immortales, per quorum diuinitatem generi tuo reſtituaris. Beatus Iulianus reſpondit: Iam quidem Præſes definieras, nullum deinceps mecum habere ſermonem: ſed quia tempus illud aduenit, qđ tu ipſe dixiſti, quo nos ſalutem conſequamur: ut numina à nobis honorentur, fac omnes ſacerdotes deorum intus adeſſe, ut cognoſcant quale ſacrificium offeramus. Præſes ait: Bene ſit tibi: optimè locutus es. Sanctus Iulianus dixit: Quandoquidem multam nos laudem reportaturos dicis & gloriam, hortarisque ut omnibus in unum conuenientibus, dijs ueſtris immolemus: id quidem facere non piget. Nam ideo ſemper diſtulimus, ut in hoc templo mirabili magnum ſacrificium cūctis cernentibus immolaremus. Tunc enim lætatur qui conuiuium parat, ſi omnes ad fuerint inuitati, ut nullum prætereat epulum, quod paratur ne poſtea ſit qui ſuccenſeat. Tunc Præſes nō intelligēs, qua ratione hæc proſequeretur, dixit: Gaudeo de uobis: qui etſi tardè, tamen cœpiſtis dulciſſimam hanc lucem, omnibus bonis redundantem, dijs immolando non amittere. Deinde iubet uincula ab omnibus auferri, dicens: Turpe eſt uinculis adſtrictos teneri, quibus cœperunt dij eſſe propitij. Cumque exonerarentur ferro, quo erant conſtricti, dixit ad uenerabilem puerum & matrem eius: Accedite & placate deos, quibus hucuſque ſeruiſtis. Cui uenerabilis matrona hoc ſolum dedit reſponſi: Non permittat uerus Deus, quem cognoui, ut ultra tecū colloquia miſceam. Et per ignorantiam quidem feci quę dicis: ſed iam cognoui ueritatē, à qua nunquàm recedam. Tunc præſes conuerſus ad beatum Iulianum, ait: Ecce omnia parata ſunt: implete quæ ſpopondiſtis. Sanctus Iulianus dixit: Iam eſt tempus & hora, in qua gloriemur, ut omnibus uidentibus glorioſi appareamus, noueritque omnis poſteritas, quale ſacrificium hodie Deo obtulerimus. Præſes præcedit, & iubet ſanctos de priuata cuſtodia uenire, æſtimans eſſe certum, quod uolebat: Ingreſſi uerò ſancti in tēplum, ueſillo crucis armant frontem. Tunc ait beatus Iulianus ad præſidem: Quid præcipis præſes? Omnibus dijs offeremus ſacrificium? Præſes dixit: Omnes quos conſpicis immortales ſunt, pares uirtute, æquales in gloria: nec inuident ſibi in cultoribus ſuis, præcipuè in uobis, qui tam tardè cognouiſtis. Hæc dicente præſide, fixit genua ſua ſanctus Antonius præsbyter, & beatus Iulianus cū ſocijs ſuis. Ait aūt ſanctus Iulianus: Deus qui es ſine initio, ſine fine, ſine tempore, & æternum poſſides nomen: qui non in manufactis habitas, quem non capit mundus, ſed requieſcis in corde mundo: qui per ſanctum prophetam dixiſti, Omnes dij gentium dæmonia: tu autem ſolus Deus Abraham, Iſaac & Iacob: qui per tuā ſapientiam feciſti cœlos, fundaſti terram, congregaſti maria, terminum eis ponens, quem non tranſgrediūtur, quem murmur aquarum ſua uoce collaudat, quē diuerſarum uolucrum garulæ uoces ſuauiter collaudantes ſuum creatorem agnoſcunt, qui arbitrio Chriſti creaſti uniuerſa: adſpice nunc in ſubuerſionem tēpli huius, & has dæmonum imagines, easque colentium frange audaciam, ut ad nihilum redigātur hæc omnia, in quibus gloriantur hi, & te ſolum cognoſcant uerum eſſe Deum, & glorientur in te, qui credūt nomini ſancto tuo, & Ieſu Chriſto filio tuo, quem cognoſcimus tibi coæqualem & coæternum in unitate Spiritus ſancti, per omnia ſecula ſeculorum. Et cum dixiſſent omnes ſancti, Amen, omnia ſculptilia illa ad nihilum redacta ſunt, & templum ita ſubuerſum eſt, ut quid fuerit, penitus non pateret. Multi quoque ſacerdotum, circiter mille, cum tēplo ſubuerſi ſunt, & alia multa paganorum turba ſimul interijt. Ignis autem eructat in eodem loco uſque in hodiernum diem. Tunc beatus Iulianus dixit ad præſidem: Præſes, ubi ſunt manufactæ imagines dæmonum, in quibus gloriabaris? Vbi electrum, ubi aurum, ubi argentum, ubi templi pulchritudo, ubi parietes & pauimētum aureum, ubi metalla precioſa? Inuocato nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, in terram conuerſa ſunt, unde aſſumpta erant. Sicut autem illa omnia uterus ſuſcepit terræ, ita uos & Imperatores ueſtros, & omnes cultores dæmonum perpetuus accipiet infernus, ubi ignis edax non extinguetur, & uermis deuorans non morietur, ubi corpus ſemper reparatur ad pœnam, ubi miſericordia quæritur, & non inuenitur. Hic uos talis locus expectat, & ſcelerum authorē diabolum. Tunc Martianus ingemiſcens, aiebat: O uirtus magica, ò carmen inauditum, ſic præualens, ut etiam terræ ſinus aperiat, & tanta bona ab oculis piè fruentium auferat. Iam non miſerebor, iam non parcam, donec eos gladio feriri iubeam, & eorum pęnis me ſatiem. Iubet ergo ſanctos in ima carceris recludi. Ea nocte cum in Dei laudibus uerſarentur Iulianus & ſocij eius, in ipſo mediæ noctis ſilentio adeſt multitudo ſanctorum cum ſacerdotibus, qui iam martyrij palmam retulerant, omnes ſtolis albis induti, inter quos uiginti milites & ſeptem illi fratres glorificati aduenerunt, adeſt & beata Baſiliſſa cum omni choro uirginum, in qua multitudine ſola uox Alleluia reſonabat. Tunc beata Baſiliſſa ita alloquitur ſanctum Iulianum, Regna cęlorum tibi patefacta ſunt, & hoc præceptum accepimus à rege æterno, Domino noſtro Ieſu Chriſto, ut die apparitionis ſuæ tecū comitibus ad ſe recipiat. Omnis patriarcharū & prophetarum & apoſtolorum glorioſus uobis occurret numerus, in quorum uos ſanctorum numero Dominus Ieſus Chriſtus perpetua lætitia ſibi ſociabit: ſicq; uiſio ab oculis eorum ablata eſt. Alia die iubet Martianus præſes in medio foro tribunal ſibi præparari, & adduci ſanctos Dei, excogitans nequiſſimus ſerpēs noua & exquiſita genera tormentorum. Deinde præcipit miniſtris, ut manuum & pedum digitos licinijs oleo madentibus colligent, & ignem ſupponāt. Cumque factum fuiſſet, licinijs conſumptis, illæſa permanebant ſanctorum corpora. Videns hoc inimicus, iubet à ſancto Iuliano & uenerabili puero cutem capitis auferri, ſancto uerò Antonio præsbytero & Anaſtaſio, qui reſuſcitatus fuerat, clamantibus & dicentibus, Gloria tibi Chriſte, iuſſit oculos uncis ferreis effodi. Sanctam uerò Marianillam matrem pueri, quā Dominus præſtiterat pęnas tolerare non poſſe, cum eam iuberet eculeo applicari, ſi quis ex miniſtris eā uoluiſſet contingere cæcus efficiebatur, eiusque nerui adeo contrahebātur, ut manus ſuas ad ſe reducere non poſſet. Sanctos uerò ſuos Dominus ita curauit & illuminauit, ut omnibus quaſi nihil paſſi uiderentur. Tunc exclamauit Martianus, Heu me, uincimur, ſed adhuc unum ſupereſt. Iubet ergo amphitheatrū præparari, in quod ingreſſus iubet in ſanctos omne genus ferarum immitti, At feræ laxatæ, nihil læſerūt ſanctos, immò uero illorū pedes lingebāt. Hæc uidens præſes, cōuocans oēs magiſtratus ciuitatis, iubet oēs cuſtodias perſcrutari, & perſonas iā morte dignas in amphitheatrū intromitti, atq; sāctos Dei inter diuerſorū criminum reos & ſacrilegos decollari præcepit. Tūc ſanctus Iulianus cum ſocijs ſuis dixit, Gloria tibi Chriſte, qui nos ad hanc horam ſalutis perduxiſti. Tunc uenerabilis puer cum ſancta matre ſua dixit ad præſidem, Nota tibi facies noſtras, quas in hoc ſeculo gratia Chriſti ſic uides immutatas. Tua n. perfidia

Signo crucis frontes ſuas muniunt ſancti martyres.

Pſ. 95.

Templū corruit funditus cum ſimulacris dæmonū.

Eſa. ultimo.

Marianilla mater Celſi à pœnis præſeruatur.

conabatur fœditatem nobis imponere: gratia uerò & pieras Domini noſtri Ieſu Chriſti induir nos magna gloria & decore: ut illa die cognoſcas nos in gloria, cum tu fueris in pœna. Ita ergo ſancti martyres capite plexi ſunr. Cumque hoc factum ſuiſſet, ſtatim rerræmotus extitir ingens, ut propè rertia pars ciuiraris à fundamentis ſubuerteretur, nec locus aliquis perſtirir, in quo idolum fuiſſet: acceſſerunt quoque fulgura & tonirrua & grãdo, quæ maximam partem incredulorum conſumpſerunt. Ipſe autem præſes Martianus ſemiuiuus euaſit: uerum non poſt multos dies uermibus ſcatens expirauit. Ea nocte uenerunt ſacerdotes ac religioſi uiri, ut ſanctorum reliquias colligerenr, ſed præ multitudine cadauerum, ſanctorum corpora non agnouerunt. Poſitis ergo genibus, oratione completa, apparuerunr eis in ſpecies uirginum animæ ſanctorum, & unaquæque ſuo corpori inſedit: ſicque ſanctæ reliquiæ collectæ ſunr. Domini uerò graria ita ordinauir, ut ſanguis eorum, quaſi lacteus panis, circa unumquenque eorum congelaret: ut nec rerra auderet os ſuum aperire ad ſanctorum eruorem recipiendum, quia ſceleratorum ſanguine iam fuerat ſatiata.

Sanctorum igitur corpora auferentes ſacerdotes, ſepelierunt in eccleſia ſub ſacroſancto uelamine altaris: unde Domini pietas indeficientem ſontem prodire iuſſit, cuius undis ſacroſanctum baptiſterium inundatur. In quo loco ea diuina beneficia credentibus tribuuntur, ut ſi quis adueniat fide & credulitate plenus, cuiuslibet morbi ſtatim conſequatur medicinam. Nec ſilebo miraculum, quod ibi Dominus ad fidelium confirmandam fidem operari dignatus eſt: nec quiſquam deber ambigere, quin idem hodieque efficiat. Decem leproſi iam exeſis & putrefactis carnibus, ad fores adducti ſunt, ut in die paſſionis eorum baptiſmi gratiam conſequerentur. Completo igitur in eis ſacramento, cum eos baiularent, quia manibus tangi non poterant, eam ſunt adepti corporis ſanitatem, ut uix quiſquam mortalium pulchrior uideretur. Simul autem etiam uox audita eſt: Iuliani dilecti mihi fides hæc omnia promeruit, & his maiora merebitur. In eodem uenerabili loco cæci illuminantur, & dæmones profligantur: neque ibi duntaxat, ſed ubicunque in nomine Domini Ieſu Chriſti, & ſancti eius Iuliani baſilicæ conſtructæ ſunt. Gloria ergo Chriſto, qui eſt fidelis in uerbis ſuis, & tantã gloriam præſtat ſanctis ſuis, regnans cum Deo patre in unitate ſpiritusſancti. Amen.

1. Tomo Epiſtolarum. 10. Ianuar.

VITA S. PAVLI PRIMI EREmitæ, Authore D. Hieronymo.

INTER multos ſæpè dubitatum eſt, à quo potiſſimum monachorum eremus habitari cœpta ſit. Quidam enim altius repetentes, à beato Elia & Iohanne ſumpſere principium: quorum & Elias plus nobis uidetur fuiſſe, quàm monachus, & Iohãnes antè prophetare cępiſſe, quàm natus eſt. Alij autem, in quã opinionem uulgus omne conſentit, aſſerunt Antonium huius propoſiti fuiſſe caput: quod ex parte uerum eſt. Non enim tam ipſe ante omnes fuit, quàm ab eo omnium incitata ſunt ſtudia. Amathas uerò & Macarius, diſcipuli Antonij, quorum ſuperior magiſtri corpus ſepeliuit, etiam nunc affirmanr, Paulum quẽdam Thebæum, principem iſtius rei fuiſſe: quod non tam nomine, quàm opinione nos quoque comprobamus. Nonnulli & hæc, & alia, prout uoluntas tulit, iactitant, ſubterraneo ſpecu crinitum calcaneo tenus hominem fuiſſe, & multa, quæ perſequi ocioſum eſt, incredibilia fingentes: quorum quia impudens mendacium fuit, ne reſellenda quidem ſententia uidetur. Igitur quia de Antonio, tã Greco, quàm Romano ſtylo, diligenter traditum eſt, pauca de Pauli principio & fine ſcribere diſpoſui, magis quia res omiſſa fuit, quàm fretus ingenio. Quomodo autẽ in media ætate uixerit, & quas ſatanæ pertulerit inſidias, nulli hominum compertum habetur. Sub Decio & Valeriano perſecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ, & Cyprianus Carthagine, felici cruore damnati ſunt, multas apud Aegyptum & Thebaidam eccleſias tempeſtas ſæua populata eſt. Voti tũc Chriſtianis erat, pro Chriſti nomine gladio percuti. Verum hoſtis callidus tarda ad mortem ſupplicia cõquirens, animas cupiebat iugulare, non corpora: & ut ipſe, qui ab eo paſſus eſt, Cyprianus ait, nolentibus mori, non permittebatur occidi. Cuius ut crudelitas notior fiat, duo memoriæ cauſa exempla ſubiecimus.

Mona chorũ inſtitutum antiquiſſimum.

Exempla duo atrociſſima perſecutionis.

Perſeuerantem igitur in fide martyrem, & inter eculeos laminaſque uictorem, iuſſit melle perũgi, & ſub ardentiſſimo ſole, ligatis manibus poſt tergum reſupinari, ſcilicet ut muſcarum aculeis cæderet, qui ignitas ſartagines ante ſuperaſſet. Alium iuuenili ætate florentem, in amœniſſimos hortulos præcepit abduci, ibique inter lilia candentia & rubentes roſas, cum leni iuxta murmure aquarum ſerperet riuus, & molli ſibilo arborum folia uentus præſtringeret, ſuper extructum plumis lectum reſupinari, & nè ſe inde poſſet excutere, blandis ſerico nexibus irretitum relinqui. Quò cum recedentibus cunctis, meretrix ſpecioſa ueniſſet, cœpit delicatis ſtringere colla complexibus, &, quod dictu quoque ſcelus eſt, manibus attrectare uirilia: ut corpore in libidinem concitato, ſe uictrix impudica ſuperiaceret. Quid ageret miles Chriſti, & quò ſe uerteret, neſciebat. Quem tormenta non uicerant, ſuperabat uoluptas. Tandem cælitus inſpiratus, præciſam morſu linguam in oſculantis ſe faciem expuit, ac ſic libidinis ſenſum ſuccedens doloris magnitudo ſuperauit.

Per idem ergo tempus, quo talia gerebantur, apud inferiorem Thebaida, cum ſorore iam uiro tradita, poſt mortem amborum parentum, in hæreditate locupleti Paulus relictus eſt annorum circiter quindecim, literis tam Græcis quàm Aegyptiacis apprime eruditus, manſueti animi, Deum ualde amãs: & cum perſecutionis procella detonaret, in uillam remotiorem & ſecretiorem ſeceſſit. Verum quid non mortalia pectora cogis Auri ſacra fames? Sororis maritus cœpit prodere uelle, quem celare debuerat. Non illum uxoris lachrymæ, non communio ſanguinis, non ſpectans cuncta ex alto Deus, ab ſcelere reuocauit. Ad hæc inſtabat crudelitas, quæ pietatem uidebatur imitari. Quod ubi prudentiſſimus adoleſcens intellexit, ad montium deſerta confugiens, dum perſecutionis finem præſtolaretur, neceſſitatem in uoluntatem uertit, ac paulatim progrediens, rurſuſque ſubſiſtens, atque hoc idem ſæpius faciens, tandem reperit ſaxeum montem: ad cuius radicem haud procul erat grandis ſpelunca, quæ lapide claudebatur. Quo remoto, (ut eſt cupiditas hominum occulta cognoſcere) auidius explorans, animaduertit intus grande ueſtibulum, quod aperto deſuper cœlo, patulis diffuſa ramis uetus palma contexerat, fontem lucidiſſimum oſtendens: cuius riuum tantummodo foras erumpentem, ſtatim modico foramine, eadem quæ genuerat, aquas terra ſorbebat. Erant præterea per exeſum montem

Affinis uult Paulũ prodere.

haud pauca habitacula, in quibus ſcabra iam incudes & mallei, quibus pecuniæ olim ſignatæ, uiſebantur. Hunc locum Aegyptiorum literæ ferunt furtiuæ monetæ officinam fuiſſe, ea tempeſtate, qua Cleopatræ iunctus eſt Antonius. Igitur adamato, quaſi quod à Deo ſibi offerretur, habitaculo, omnem ibidē in orationibus & ſolitudine duxit ætatem. cibum & ueſtimentum ei palma præbebat. Quod ne cui impoſſibile uideatur, Ieſum teſtor & ſanctos angelos eius, in ea eremi parte, quæ iuxta Syriam Saracenis iungitur, uidiſſe me monachos, de quibus unus per triginta annos clauſus, hordeaceo pane & luſulenta aqua uixit: Alter in ciſterna ueteri, quam gentili ſermone Syri cubam uocant, quinque caricis per ſingulos dies ſuſtentabatur. Hæc igitur incredibilia eſſe uidebuntur his, qui non crediderint, quia omnia poſſibilia ſunt credentibus.

Vide hic mirā Monachorū abſtinentiā & ciborum delectum.

Mar. 9

Sed ut ad id redeam, unde digreſſus ſum, cum iam centum tredecim annos beatus Paulus uitam cœleſtē ageret in terris, & nonagenarius in alia ſolitudine Antonius moraretur, ut ipſe aſſerere ſolebat, hæc in mētē eius cogitatio incidit, nullum ultra ſe perfectum monachum in eremo conſediſſe. At illi per noctem quieſcenti reuelatum eſt, eſſe alium ulterius multo ſe meliorem, ad quem uiſendum deberet proficiſci. Illicò erumpente luce, uenerabilis ſenex infirmos artus baculo regente ſuſtentans, cœpit ire uelle, quò neſciebat. Et iam media dies, coquente deſuper ſole, feruebat, nec tamen à cœpto itinere abducebatur, dicens: Credo in Deum meum, quòd ſeruum ſuum, quem mihi promiſit, oſtendet. Nec plura his, conſpicit hominem equo mixtum, cui opinio poetarum Hippocentauro uocabulum indidit. Quo uiſo, ſalutaris impreſſione ſigni armat frontem, &, Heus tu, inquit, quanam in parte hic ſeruus Dei habitat? At ille barbarum neſcio quid infrendens, & frangens potius uerba, quam proloquens, inter horrentia ora ſenis blandum quæſiuit alloquium, & dexteræ protenſione manus cupitum indicat iter: & ſic patentes campos uolucri tranſmittens fuga, ex oculis mirantis euanuit. Verum hæc utrum diabolus ad terrendum eū ſimulauerit, an (ut ſolet) eremus monſtroſorum animalium ferax, iſtam quoque gignat beſtiam, incertū habemus.

Signo crucis armat frontē.

Stupens itaque Antonius, & de eo quod uiderat, ſecum uoluens, ulterius progreditur. Nec mora, inter ſaxoſam conuallem haud grandem homunculum uidet, aduncis naribus, fronte cornibus aſperata, cuius extrema pars corporis in caprarum pedes deſinebat. Infractusque & hoc Antonius ſpectaculo, ſcutum fidei & loricam ſpei, ut bonus præliator arripuit: nihilominus memoratum animal, palmarum fructus eidem ad uiaticum, quaſi pacis obſides, afferebat. Quo cognito, gradum preſſit Antonius, & quiſnam eſſet interrogans, hoc ab eo reſponſum accepit: Mortalis ego ſum, & unus ex accolis eremi, quos uario deluſa errore gentilitas, Faunos, Satyroſque & Incubos uocans colit. Legatione fungor gregis mei: precamur, ut pro nobis communem Deum depreceris, quem pro ſalute mundi ueniſſe cognouimus, & in uniuerſam terram exijt ſonus eius. Talia eo loquente, longæuus uiator ubertim faciē lachrymis rigabat, quas magnitudo lætitiæ, indices cordis effuderat. Gaudebat quippe de Chriſti gloria, & de interitu ſatanæ: ſimulque admirans, quòd eius poſſet intelligere ſermonem, & baculo humum percutiens, aiebat: Væ tibi Alexandria, quæ pro Deo portenta ueneraris. Væ tibi ciuitas meretrix, in quam totius orbis dæmonia confluxere. Quid nunc dictura es? Beſtiæ Chriſtum loquuntur, & tu pro Deo portenta ueneraris. Necdú

Monſtrum.

Eph. 6.

uerba compleuerat, & quaſi pennigero uolatu petulcum animal aufugit. Hoc ne cuiquam ob incredulitatem ſcrupulum moueat, ſub rege Conſtantino, uniuerſo mundo teſte, defenditur. Nam Alexandriam iſtiuſmodi homo uiuus perductus, magnum populo ſpectaculum præbuit: & poſtea cadauer exanime, ne calore æſtatis diſſiparetur, ſale inſuſo, Antiochiam, ut ab Imperatore uideretur, allatum eſt.

Sed, ut propoſitum perſequar, Antonius cœptam regionem pergebat, ferarum tantum ueſtigia intuēs, & eremi latam uaſtitatem, quid ageret, quò uerteret gradum, neſciebat. Iam altera effluxerat dies. Reſtabat unum, ut deſeri ſe à Chriſto non poſſe, confideret. Pernox ſecundas in oratione exegit tenebras, & dubia adhuc luce, procul intuetur lupam, ſitis ardoribus anhelantem, ad radicem montis irrepere. Quā ſequutus oculis, & iuxta ſpeluncam, cum fera abijſſet, accedens, intro cœpit adſpicere, nihil curioſitate proficiente, tenebris arcentibus uiſum. Verum (ut ſcriptura ait) perfecta dilectio foras mittit timorem: ſuſpenſo gradu, & anhelitu temperato, callidus explorator ingreſſus, ac paulatim progrediens, ſæpiuſque ſubſiſtens, ſonum aure captabat. Tandem per cæcæ noctis horrorem procul lumen intuitus, dum auidius properat, offenſo in lapidem pede, ſtrepitum cōcitauit: poſt cuius ſonitum beatus Paulus oſtium, quod patebat, occludens, ſera obfirmauit. Tunc uerò Antonius præ foribus corruens, uſque ad ſextam, & eo amplius horam, aditum precabatur, dicens, Qui ſim, unde uel cur uenerim, noſti. Scio me non mereri conſpectum tuum: tamen niſi uidero, nō recedam. Qui beſtias recipis, hominem cur repellis? Quæſiui, & inueni: pulſo, ut aperiatur. Quod ſi non impetro, hic moriar ante poſtes tuos: certè ſepelies uel meum cadauer.

1. Io. 4.

Talia perſtabat memorans, fixuſque manebat.

Ad quem reſponſum paucis ita reddidit heros:

Nemo ſic petit, ut minetur: nemo cum lachrymis iniuriam uel calumniam facit. Et miraris ſi non recipiam, cum moriturus adueneris? Sic arridens Paulus, patefecit ingreſſum. Quo aperto, dum in mutuos miſcentur amplexus, proprijs ſe ſalutauere nominibus: gratiæ Domino in commune referuntur. Et poſt ſanctum oſculum reſidens Paulus cum Antonio, ita exorſus eſt:

Admittit Antonium Paulus

En quem tanto labore quæſiſti, putridis ſenectute membris operit inculta canities. En uides hominem, puluerem mox futurum. Verum quia charitas omnia ſuſtinet, narra mihi, quæſo, quomodo ſe habeat humanum genus: an in antiquis urbibus noua tecta conſurgant: quo mundus regatur imperio: an ſuperſint aliqui, qui dæmonum errore rapiantur. Inter has ſermocinationes ſuſpiciunt alitem coruum in ramo arboris conſediſſe: qui inde leniter ſubuolans, integrum panem ante mirantium ora depoſuit. Poſt cuius abſceſſum, Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandium miſit, uerè pius, uerè miſericors. Sexaginta iam anni ſunt, quòd accipio dimidij ſemper panis fragmentum: uerum ad aduentum tuum militibus ſuis Chriſtus duplicauit annonam. Igitur, Domino gratiarum actione celebrata, ſuper uitrei marginem fontis uterque conſedit. Hic uerò quis frangeret panem, oborta contentio, penè diem duxit in ueſperum. Paulus more cogebat hoſpitij, Antonius iure refellebat ætatis. Tandem conſilium fuit, ut apprehenſo e regione pane, dum ad ſe quiſque nititur, pars cuique ſua remaneret in manibus. Dehinc paululum aquæ in fonte prono ore libauerunt: & immolantes Deo ſacrifi-

1. Cor.

Coruus panem adfert Paulo.

ſacrificium laudis, noctem tranſegere uigilijs. Cumque iam eſſet terræ redditus dies, beatus Paulus ad Antonium ſic loquutus eſt: Olim te frater in iſtis regionibus habitare ſciebam: Olim te conſeruum mihi promiſerat Deus: ſed quia iam dormitionis meæ tempus aduenit, & quòd ſemper cupiebam diſſolui & eſſe cũ Chriſto, peracto curſu ſupereſt mihi corona luſtitiæ, tu miſſus es à Domino, qui humo corpuſculum meum tegas, immò terræ terrã reddas.

Phili. 1
2. Ti. 4

His Antonius auditis, flens & gemens, ne ſe deſereret, atque ut comitem talis itineris acciperet, precabatur. Et ille: Non debes, inquit, quærere quæ tua ſunt, ſed quæ aliena. Expedit quidem tibi, ſarcina carnis abiecta, agnum ſequi: ſed & cæteris expedit fratribus, ut tuo adhuc inſtituantur exemplo. Quam obrem quæſo perge, niſi moleſtum eſt, & pallium, quod tibi Athanaſius epiſcopus dedit, ad inuoluendum corpuſculum meum defer. Hoc autem beatus Paulus rogauit, non quòd magnoperè curaret, utrũ tectum putreſceret cadauer, an nudum, (quippe qui tanto temporis ſpatio, contextis palmarum folijs ueſtiebatur) ſed ut à ſe recedenti mœror ſuæ mortis leuaretur. Stupefactus ergo Antonius, quòd de Athanaſio & pallio eius audierat, quaſi Chriſtum in Paulo uidens, & in pectore eius Deum uenerans, ultra reſpõdere nihil auſus eſt: ſed cum ſilentio lachrymans, exoſculatis eius oculis manibuſque, ad monaſteriũ, quod poſtea à Saracenis occupatum eſt, regrediebatur. Neque uerò greſſus ſequebantur animum, ſed quamuis corpus inane ieiunijs, ſeniles etiam anni frangerent, tamen animo uincebat ætatem. Tandem fatigatus & anhelus, ad habitaculum ſuum confecto itinere peruenit. Cui cum duo diſcipuli, qui ei longo iam tempore miniſtrare conſueuerant, occurriſſent, dicentes: Vbi tandiù moratus es pater? reſpondit: Væ mihi peccatori, qui falſi monachi nomen fero. Vidi Eliam, uidi Iohannem in deſerto, & uerè uidi Paulum in paradiſo: Et ſic ore compreſſo, & manu uerberans pectus, ex cellula pallium protulit: rogantibuſque diſcipulis, ut plenius quidnam rei eſſet exponeret, ait: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Tunc egreſſus foras, & ne modicum quidem cibi ſumens, per uiam qua uenerat, regreſſus eſt, illum ſitiens, illum uidere deſiderans, illum oculis ac mente contemplans. Timebat enim, quod euenit, ne ſe abſente, Chriſto debitum ſpiritum redderet.

Eccl. 3

Cumque iam dies alia illuxiſſet, & trium horarum ſpatio uiam remeauiſſet, uidit inter angelorum cateruas, inter Prophetarum & Apoſtolorum choros niueo Paulum candore fulgentem, in ſublime conſcendere: Et ſtatim in faciem ſuam procidens, ſabulum capiti ſuperiaciebat, ploranſque & eiulans, aiebat: Cur me Paule dimittis? Cur inſalutatus abis? Tã tardè notus, tam citò recedis? Referebat poſteà beatus Antonius, tanta ſe uelocitate, quod reliquum erat uiæ cucurriſſe, ut inſtar auis peruolaſſet: nec immeritò. Nam ingreſſus ſpeluncam, uidit genibus cõplicatis, erecta ceruice, extenſiſque in altum manibus, corpus exanime. Ac primum & ipſe uiuere eũ credens, pariter orabat. Poſtquàm uerò nulla, ut ſolebat, ſuſpiria precantis audiuit, in flebile oſculum ruens, intellexit quòd etiam cadauer ſancti Deum, cui omnia uiuunt, officioſo geſtu precabatur. Igitur obuoluto & prolato foras corpore, hymnos quoque & pſalmos de Chriſtiana traditione decantans, contriſtabatur Antonius, quòd ſarculum, quo terrã foderet, non haberet: fluctuanſque uario mentis æſtu, & ſecum multa reputans, dicebat: Si ad monaſterium reuertar, tridui iter eſt: ſi hic maneam, nihil ultra proficiam. Moriar ergo, ut dignum eſt, & iuxta bellatorem tuum Chriſte ruens, extremum halitum fundam.

Tu qui derides caremonias Eccleſiæ et ritus orandi, uide hic etiã ſanctiſſimi uiri cadauer extẽſis manib⁹ & complicatis genub⁹ Deum officioſo affectu deprecari.

Talia eo animo uoluente, ecce duo leones, ex interioris eremi parte currentes, uolantibus per colla iubis, ferebantur: quibus adſpectis, primò exhorruit. Rurſuſque ad Deum referens mentem, quaſi columbas uideret, manſit intrepidus. Et illi quidem directo curſu, ad cadauer beati ſenis ſubſtiterunt, adulantibuſque caudis circa eius pedes accubuere, fremitu ingenti rugientes, prorſus ut intelligeret eos plangere quomodo poterant. Deinde haud procul cœperunt humum pedibus ſcalpere: arenamque certatim egerentes, unius hominis capacem locum fodeerunt: ac ſtatim quaſi mercedem pro opere poſtulantes, cum motu aurium, ceruice deiecta, ad Antoniũ perrexerunt, manus eius pedeſque lingentes. At ille animaduertit, benedictionem eos à ſe precari: nec mora, in laudationem Chriſti effuſus, quòd muta quoque animalia Deum eſſe ſentirent, ait: Domine, ſine cuius nutu nec folium arboris defluit, nec unus paſſerum ad terram cadit, da illis, ſicut tu ſcis. Et manu annuens eis, ut abirent, imperauit. Cumque illi receſſiſſent, ſancti corporis oneri ſeniles curuauit humeros, & depoſito eo in foſſam, deſuper humũ congregans, tumulum ex more compoſuit. Poſtquàm autem alia dies illuxit, ne quid pius hæres ex inteſtati bonis non poſſideret, tunicam eius ſibi uendicauit, quam in ſportarum modum de palmæ folijs ipſe ſibi contexuerat. ac ſic ad monaſterium reuerſus, diſcipulis cuncta ex ordine replicauit, diebuſque ſolennibus Paſchæ & Pentecoſtes ſemper Pauli tunica ueſtitus eſt. Libet in fine opuſculi eos interrogare, qui ſua patrimonia ignorant, qui domos marmoribus ueſtiũt, qui uno filo uillarum inſuunt prædia, huic ſeni nudo quid unquàm defuit? Vos gemma bibitis, ille naturæ concauis manibus ſatisfecit. Vos in tunicis aurum texitis, ille ne uiliſſimum quidem indumentum habuit mancipij ueſtri. Sed econtrariò illi quidam pauperculo paradiſus patet, uos auratos gehenna ſuſcipiet. Ille ueſtem Chriſti, nudus licet, tamen ſeruauit: uos ueſtiti ſericis, indumentum Chriſti perdidiſtis. Paulus uiliſſimo puluere coopertus iacet, reſurrecturus in gloriam: uos operoſa ſaxi ſepulcra premunt, cum ueſtris opibus arſuros. Parcite, quæſo, uobis, parcite ſaltem diuitijs, quas amatis. Cur & mortuos ueſtros auratis obuoluitis ueſtibus? cur ambitio inter luctus lachrymaſque non ceſſat? An cadauera diuitum niſi in ſerico putreſcere neſciunt? Obſecro, quicunque hæc legis, ut Hieronymi peccatoris memineris: cui ſi Dominus optionem daret, multo magis eligeret tunicam Pauli cum meritis eius, quam regum purpuram cum pœnis ſuis.

Vide et de Chriſtiana traditione eſſe, hymnos & pſalmos in defunctorum ſepultura decãtare.

Matt. 10.

Dies ſolennes Paſchæ & Pentecoſtes et Antonij tẽpore.

VITA SANCTI PATRIS NOſtri Martiani præsbyteri, qui fuit œconomus magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, authore Simeone Metaphraſte.

Ianua. 10.

SVNT quidem multa quoque alia, quæ hanc regiam exornant ciuitatem, Imperatorum ſedes & opes, & omne genus pulchritudinis ſituſq; & magnitudo, & mœnia, quæ ſunt hoſtili manu potentia. Nihil autem ei adferre æquè magnum decus & ornamẽtum, atque uita uirorum bonorum & uirtutis amantium. Ij enim maiorem quidem adferunt delectationem & maiorem etiam admirationem: quinetiam maiorem

maiorem pariunt utilitatem. Propterea maior eſt gloriæ ciuitatis, ornari potius uiris pijs & religioſis, quàm murorum propugnaculis. Atque ea quidem multos uiros tulit præclaros, qui eam decorant uarijs uirtutis ornamentis, ex quibus ſi quis primos accurate elegerit, & ijs uitam Martiani conferre, uel etiam præferre noluerit, is mihi non uideatur à recto excidere iudicio. Quòd autem ſit non mala de eo noſtra, ſed recta ſententia, ipſe, ut aiunt, oſtendet, eritque procedens fide digna oratio.

Ornamenta Vrbiū.

Hic ergo Martianus floruit quidem tempore eius, cui fuit idem nomen, nempe Martiani, qui tunc erat dominus Romani imperij. Patriam autem ſuam ueterem Romam ab alto repetens à parētibus, (illi enim ex ea profecti, in hanc Cōſtantini ciuitatem quæ erat recentior, migrarunt) conſequenter erat & illuſtri natus genere, inſignique opibus & dignitate, & quod nobilitatem referebat ad ſplendorem Imperatorum. Tanta autem gloria inſignes nactus parentes, pietate autem & religione lōge inſigniores, ipſe quoque educatur liberaliter, & eruditionem pulchre docetur, noſtram, inquam, & externam. Deinde ſicut Moſes quoque ad Aegyptios, ita etiam Martianus optime uenit et ad Byzantinos, & ad maiorem & perfectiorem ſapientiam, eam, inquam, quæ eſt ex ſpiritu, cōuertitur. Qua quidem ex re & uitæ ſplendor & ſermonis gratia illi accedens, nomen ei peperit, & inſignem fecit inter omnes laicos: Paulo poſt autem etiam cooptat in clerum eccleſiæ: & cum ſacris eſſet dignus, deducit ad gradum ſacerdotum. Qui autem ei ad hoc uim attulit, fuit huius ciuitatis Patriarcha. Nam illum quoque cœpit ſiren illius uirtutis, & plenæ erant aures ijs qui de illo ſpargebantur ſermonibus & laudibus. Cū ergo gradus, qui inter ſacerdotium intercedunt, nihil eſſet quod prohiberet, ſed multo magis ut ad maiora procederet, inuitaret: cum omnes breui tempore perſuaſiſſet, uocante tempore refertur etiam in numerum ſacerdotum. Deinde etiam fit Oeconomus maximæ eccleſiæ communi ſuffragio, non uim afferens, ſed inuitus, & non tam honoratus, quàm eos honorans, qui eum prætulerant. Sed hæc quidem poſtea.

Martiani patria, Parentes.

Promouetur ad ſacerdotium.

Modo autem cum ei admodum iuueni creditum eſſet ſacerdotium, & eius parentes è uita iam exceſſiſſēt & utriuſque facultates, quæ erant luculentæ, accepiſſet, eum iuuentutem quidem moderate, ſacerdotium autem honeſte, opes uerò pie regere & adminiſtrare fuit cognitum: ut qui egenos ſuæ hæreditatis aſſumeret cohæredes, & eis maiori parte cederet, uel ut hoc potius dicam, cum eis quæſtuoſam exerceret negociationem, & in paruis ſuppeditandis maxima uiciſſim acquireret. Atque alias quidē uoluptates magno quodā & excelſo animo apparuit eū deſpicere, & eis minime uti, ab uno aūt ſolo uictus fuit amore, à uerbis, inquā, diuinæ ſcripturæ, & ad illa oculos ꝑpetuo cōuertebat, & eis perpetuo aſſidebat. quo fiebat, ut nihil eſſet in eis adeo occultū & inuentu difficile, quod non manifeſtū & notū euaſiſſet laborioſæ eius diligentiæ. Vētri autē & oculis fortiter imperabat, ut qui ſciret florem & robur iuuentutis per ea facile impelli ad lapſum. Sunt autem caſus, qui ex ijs oriuntur, multi & difficiles. Precibus autem & uigilijs ſe dedebat plurimum, & ualde pueros edocebat, quod ad uirtutis rationem attinet, non ſolum eos, qui erant relati in numerum ſacerdotum, ſed, ut ſemel dicam, quotquot in canitie erant pij & religioſi, & curam gerebant philoſophiæ. Illo autem ſuo præclaro boni & honeſti amore, ualde quoque amabat ſacras ædes Chriſti Martyrum, & ex eis alias quidem, quæ laborabant & ruinā minabantur, reficiebat, alias autem, quæ nondum factæ fuerant, excitabat. Quòd autem ardentiſſime amabat, & ſui deſiderij finem exiſtimabat, hoc erat, ut præclaræ & inſigni inter martyres Anaſtaſiæ præclarum templum extrueret. Laborabat autem in loco inueniendo, in quo opportuniſſimè ſacram ei ædem extrueret.

Precibus & uigilijs ſeſe dedebat.

Vides q̃ ædificare ſeu reſtaurare tēpla ſanctis, eſt opus Deo gratū & acceptū alioquis uir iuſtus huic negocio ni inſtitiſſet.

Cum de eo autem eſſet ſolicitus, mulier quædam, quæ genus ducebat ex Syrorum Antiochia, Niconomine, cum paulo ante coniugem amiſiſſet, inſignem domum, quæ ei hæreditate obuenerat, poſita autem erat in medio Conſtantinopolis foro, uolebat uendere, ut cum eius precium accepiſſet, ad ſua reuerteretur. Hæc cum reſciuiſſet hic ardens amator martyris, & locum uidiſſet conuenientem, & ſitum eſſe aptum ſuo propoſito, pro lucro rem eſſe ducit, & ad mulierē ueniens, loquitur de precio, & numeratis bis mille aureis, perſuadet ei domum uendere. Cum ſic feciſſet, planum erat eum iam uelle opus aggredi. Sed qui bonis omnibus aduerſatur, ne hic quidem oſtēdit ſe ſuæ artis oblitum, neque omnino ceſſare aut ceſſaturum eſſe malefacere, ſed ſe mulieri aſtute inſinuans, & ei grauem immittens pœnitentiam, eius mentem ualide oppugnabat, tanquam aliquas machinas ei pudorem admouens, quòd ſcilicet à uulgo haberetur ludibrio, quæ ſic pulcherrimas conſumeret poſſeſſiones. erat enim domus antiqua & magnifica, & cui longo ante tempore, magni ſcilicet Conſtantini, contigiſſet ædificari, locari autem mercedibus & annuis penſionibus, ſatis magnum commodum afferebat. His mulier, ut mulier, labefactata, contractum ſoluere conabatur. Martianus autem, qui nulli uolebat eſſe moleſtus, nec cogere ut aliquid faceret quod nollet, ſuo iure ceſſit, & poſſeſſionem dimiſit mulieri, quærēs actionis factum eſſe fundamentum, & nihil uolens offerre ſanctæ martyri, quod non prompto & alacri daretur animo, aut quod eſſet coactum. Ex hoc ergo uidebatur malignus uictoria potitus, ſed fuit illud principiū quo factum eſt, ut maximè uinceretur. Nam Deus, qui ſcit omnia traducere ad id quod eſt cōducibile, is prouidet, ut huius rei exitus ſit lōge melior & præclarior.

Hic enim Martianus cum hoc amore teneretur, & aliquando uerſaretur in legēdis orationibus eius, qui & ſermone & moribus & theologia præclariſſime refulſit, ſapientis, inquam, Gregorij, & de huius martyris templo cognouiſſet, ut ille dicit, quòd poſitum quidem eſſet in ijs, quæ Domini Roſtra uocabantur, erat autem tunc ueluti quædam ſedes Orthodoxis aduerſus Arrianos. Cum ergo cognouiſſet, quæ ille de eo templo prædixerat, ſuum gregem incitans & ei addēs animum, Hanc Anaſtaſiam, hanc, inquam, quę cognomē accepit ex reſurrectione, uidebitis ſat ſcio ampliorem & maiorem. Cumque didiciſſet non ſine Dei numine nec temere prædictum fuiſſe à magno illo uiro, etſi non magis prædictum fuiſſet de templo, quam de populo &, utpote quòd is, qui per illum hæc prædixiſſet, poſſet quoque uerba in opus deducere, neque reputans impenſarum multitudinem, neque quòd maior eſſet conatus quàm qui eius uiribus conueniret, ei, quæ omnia poteſt, fidei rem credens, opus cœpit urgere, & illud quidem minus & uetus templum relinquit in priori figura, ut ſic omnibus ad ſpectandum propoſitum, apertius quàm lingua prædicaret Theologi prophetiam, alterum autem ei excitat maximum & pulcherrimū, in orbem quidem uarijs porticibus atrijsque & ueſtibulis, quæ uel ante templum elegantem præſeferunt ſpeciem, comprehendens, id autem ueluti quandam magnam ſtellam uel lunam, à multis ijsque pulchris ſtellis circundatam, in medio erigens. Qualis enim id complexa ſit pulchritudo, columnarum ſplendores, & colores, & magnitudo, lapidumque fulgor, & claritas materiæ, aurum tectum ſu

Vaticiniū S. Gregorij Nazanzeni.

pra

prà illuſtrans, & ubique picturæ, quæ artis quidem perfectione mentes obſtupefaciunt, oculos autem demulcent uarietate materiæ. Iam uerò domum uenerandæ illuminationis, aut eam quæ eſt conſtituta ad reponenda ſacra uaſa & donaria, quomodo quis dicẽs non minus dixerit, quàm poſtulet operum dignitas? Ipſorum autẽ uaſorum multitudinem, aut materiã, aut artem qui uolet oratione perſequi, ſciet omnino, ſe ea ſolum mirari poſſe, non lingua exprimere. Adeò ſunt omnia æquè excellentia, ut etiam ſi nemo prædixerit, uel ex hoc poſſit eſſe manifeſtum uidentibus, quòd ea mente diuina proceſſerunt, & manu diuina opem ferente è ſuperis.

Dies cõſecrationis Eccleſiæ ẽt apud antiquos erat celebris: Et dies etiam conſummationis martyrum.

Omnibus autem conuenientibus, noui quidem templi, ut par eſt, encænia celebrabantur, & dies quoque quo ipſa martyr certamen conſummauit, ipſo, inquã, Decembre. uocabant autem encænia & fideles Imperatores & ſacrum Senatum, & uniuerſam (ut ſemel dicam) ciuitatem. Oportebat autem, qui latebat, Martianum eo die uideri, qualis eſſet moribus, qualis uirtute, & quantum ſe ultra mandata extendebat. Nam cum tota concurreret ciuitas, & egentes unà cum ea quodam pacto attraherentur, pauper quidam accedẽs ad hunc uirum egregium, (ij enim exquirunt ac dicunt benignas & clementes animos, non ſecus atque ij, qui laborant, medicos) accedens ergo, reſpexit ad eius dexteram, & petijt ut acciperet aliquod medicamentum famis. Ille autem (tunc enim nihil geſtabat in ſinu, ſed reuera habebat intra animæ ſinum benignitatem multam & clementiam) cum remotus fuiſſet ab omnibus, & locum adſpexiſſet ualde latentem, nullo autem alio, niſi una tegeretur tunica, quod quidem fuit ei tota uita familiare, ut duabus non uteretur tunicis: cum ſic ſe haberet uir diuinus, etſi facile erat excuſando egeſtatem, repellere ſupplicationem: nam quòd nihil portabat, teſtes habebat omnia intuẽtes oculos. Ille, perinde ac, ſi non daret, fieri non poſſet, ut non Deo afferret moleſtiam, cum ſe ea ipſa, qua ſola indutus erat, ueſte exuiſſet, dat egenti prompto & alacri animo: & decætero habebat ſolam ueſtem ſacerdotalem, & penulam, quæ corpus contegebat, quã etiam undiquaque contrahens, cupiebat quantum fieri poterat, latere, & id quod factum fuerat, omnium celare oculos.

Nota inſignẽ liberalitatẽ in pauperem.

Poſtquàm autem fuerunt intra ædem ſacram, ei autem diuinum celebrare ſacrificium iuſſit primus ſacerdotum: ille quidem penulam ſimiliter contrahebat & complicabat, cupiens, ut diximus, rem latere. Qui autem aderant, & unà cum eis Pontifex, cum oculos in eum defixiſſent, uident quoddam nouum & arcanum miraculum, & propemodum ijs ſolum credibile, qui adſpexerunt: uidẽt eum intus indutũ eximia quadam ueſte regia, & auro ornati intertexta, quæ tunc etiam magis apparebat in manibus, quando eos qui accedebant, diuino corpore impertiebat. Hæc uidentes, alij quidem apud ſe mirabantur: alij autẽ alijs quoque enunciabant, nõnulli quidem ut admirantes nonnulli uero, ut eſt uerisimile, etiam inuidẽtes. Qui etiam ad ipſum pontificem Gennadium accedentes, tanquàm exiſtimantes eum neſcire, quæ eum ſcire maxime uolebant, ei renunciant. Deinde ei etiam conabantur detrahere, & mouebant calumnias aduerſus beatam illam animam. Et ille ſeipſum quoque dicebat uidiſſe, modum autem ignorare, & ſe re uera de eo dubitare.

Poſtquàm autem à Martiano fuit impoſitus finis ſacrificio, eum accerſit Patriarcha, & eum ſeorſum cõueniens de ueſte repræhendit, dicens eam magis Imperatoribus conuenire, quàm ſacerdotibus. Ille autẽ magis animi dubius, quàm is qui dubitabat, procidi ad pedes illius, & in eos multas fundens lachrymas, negabat omnino id quod dictum fuerat, & dicebat deceptos fuiſſe eius oculos. Tale quid enim uel ſolum cogitaſſe, aperta eſt inſania. Adhæc Patriarcha (ſtultum enim exiſtimabat & à ratione aperte alienum, proprijs non credere oculis) manu propria ſtatim tangens, relaxat ipſe penulam ſimul cum ueſte ſacerdotali, & decætero miraculum *uidebatur & dicebatur. Nam illa quidem aurea, quæ paulò ante uidebatur, tunica, nuſquàm erat: nudus autem ſanctus uidebatur ſicut erat, exceptis his indumentis ſacerdotalibus: nudus, inquam, qui uerè aureis uirtutis tunicis, quæ ſub adſpectũ non cadunt, tegebatur. Hoc Pontificẽ quidẽ adducit in admirationẽ: in admirationẽ aũt adducit Imperatores, cum iam fama ad eos perueniſſet: clarũ autem erigit trophæum ſimul & aduerſus malignam & ſceleratam Arrij inſaniam, quæ, proh dolor, uſque ad id tempus defendebatur ab aliquibus. Fidelium enim multitudo, cum miraculo ei eſſet ueluti additus animus, & in recta eſſet confirmata ſententia, Arrij quidem dogmata reſpuebat tanquàm nugas: ipſi aũt perinde ac quædam animum fluenta, prompto & alacri animo ad templum confluebant, partim quidem contemplaturi eius pulchritudinem, partim autem rectos quoque audituri ſermones. Tanta autem & tã innumerabilis confluebat multitudo, ut uel ſolum acceſſiſſe propè ambitus, eſſet præmium multorum ſudorum, & à multis exiſtimaretur dignum, de quo acriter contenderent.

**nõ ui debatur*

Arrianiſmus medũ extinctus.

Conueniebant ergo diem unum feſtum frequenti deinceps tempore celebrantes. Nam ab eo quoque frequentia fiebant miracula. Ex quibus, ne in multis dicẽdis immorer, aliquod unum accipiens narrabo, quod ſatis eſt & ad oſtendendam Magni Martiani gratiam, & quòd hoc ſacrum templum Dei uoluntate factum ſit. Incendium, quod non multa habuit ſimilia, exitio dabat Roſtra Domini. Nam cum ignis appræhendiſſet loca, quæ ſunt ad mare boreale, totam urbem cingebat, & ſic ſerpens ferociter, uſque ad mare, quod eſt in meridie, depaſcebat omnia quæ intercedebant. Conſequenter ergo hanc quoquè ſacram ædem ignis compræhendebat impetus. Vnuſquiſque ergo proprijs neglectis calamitatibus, ad templum citius procedebant, igni qui non cernebatur, eorum inflammatis animis. Homo autem Dei nihil perterritus, & ne ſi quidem eum in orbem circunſideret ignis, nihili faciens, ſed fidei in Deum credentes omnia cedere, ſacris acceptis Euangelijs, in ſummum tectum aſcendit & ſtans in medio flammæ, & ſe conuertens ad preces: Chriſte Deus, dicebat, Deus patrum noſtrorum, qui Abrahæ ſacrificiũ ſuſcepiſti, & quem ei ex promiſſione præter ſpem præbuiſti filium, præter ſpem à cæde liberaſti: qui etiam in fornace Babylonica, tres pueros captiuos eo effeciſti potentiores: ipſe nunc quoquè Domine hanc tuam domum conſerua, ne lædatur ab igne: & ne concedas, ut opus tuum quod nos multo labore & tanto perfecimus deſiderio, ignis deſtruat, ne adhuc pergat inimicus in nos inſolenter gloriari, nec ora Arrianorum, qui ſunt nobis propinqui, nos probris apperant: ſed nunc quoque oſtende aliquid dignum tua benignitate & maieſtate, ad gloriam tui nominis, & ad noſtram, qui ueritati credimus, gloriationem & exultationem.

Claret miraculis Martianus.

Ge. 22. Dan. 3

Hæc cum ille diceret, unà cum uerbis effluebant lachrymæ, & oſtendebant eum intus exarabeſcere. Deinde cum ſubiunxiſſet Amen, uidebant omnes ferè qui aderant, primum quidem ignem ſibilantem circa totam ædem, & in illam ueluti facientem impetum, deinde uerò recedentem, & ueluti repreſſum à quadã inexpugnabili & fortiſſima uirtute. Certe hæc quoque

Oratione cum lachrymis fuſa, ſanctus uir a ſacra æde ignem repulit.

Eccè quomodo ſancti in uirtute Dei miracula operantur.

què ſacræ ædes, quomodo diuinorum puerorum aliquando corpora tota illæſa, tota intacta, in tanto, ò Chriſte Seruator, igne eſt cõſeruata. Nec hoc ſolum, ut iam ante diximus, ſed plurima quoquè alia admirabilia in hoc templo oſtēduntur: multa quidem & tũc per Martianum, multa autem poſt illius quoquè mortem, partim quidem magna inter martyres Anaſtaſia: partim autem ipſa quoquè communi omnium regina intemerata, in quam, Deipara operante. Quæ quidem euidentiſſime apparens iis, qui in eo ſunt paulò meliores, cum figura & forma conſueta, non ſolum in ſomnis, ſed reuera, cauſa eſt ut fugentur dæmones, morbi & ægritudines: ueneficijsque & alijs malis medicamẽtum uerè eſt inexpugnabile. Sed hæc quidem dicere certamen eſt non facile, & enumerare perinde eſt, ac mare metiri cyatho.

Inſigne miraculum

Quòd autem non ſolum uiui, ut rectè uiuerent, ſed etiam iam mortui, ut uiuerent, in hoc templo acceperunt, iam uolens declarare oratio, inueniat eorum, qui adſunt, aures paratas ad accipiẽdum miraculum. Mulier quædam ex ſuperiori porticu dexteræ partis deſpiciẽs, & plus, quàm tutum eſſet, ſe in altum extollens, ſimul & cadit ex alto: & ſibi quidem mortem affert, affert autem, proh dolor, mortem quoquè fœtui qui in ea habitabat. Quod quidem cum uidiſſent diuinus Martianus & populus, id ferre non poterant, ſed in medio feſto erat lamentatio & lachrymarum occaſio id quòd acciderat. Verumenimuero is qui eſt natura bonus, non ſinit diu dominari illam affectionem: ſed antequàm è templo exirent, qui congregati fuerant. (oportebat enim ſimul & Dei clementiæ, & in eos, qui ipſum amabant, gloriæ opus conſpici) cum in altum manus ſuſtuliſſet Martianus, & communiter oraret cum populo, & mulier ſurrexit præter opinionem, & intus motus eſt infans admirabiliter. Sed de miraculis quidem ſatis ſit in præſenti.

Oportet autem omnino alia quoquè templa complecti oratione, quę ille pie ac religioſe ędificauit, Irenes, inquam, quę eſt inter martyres admirabilis, quod eſt ad mare poſitum: & eius, quod eſt illi continens, diuini ſcilicet Theodori. Hoc enim templum martyris Irenes, erat quidem in principio, neque propter magnitudinem, nec pulchritudinem, nec ullum alium ornatum aut magnificentiam, dignum quod ſpectaretur. Sed Deo omnino curę fuit id excitare in eam, quę nunc cernitur, magnitudinem & pulchritudinem. Quamobrem Gennadio quoquè Patriarchæ diuina quædam apparet uiſio. Dicebat autem uiſio, Solue hoc templum: tempore enim tui ſucceſſoris ſum id rurſus excitaturus. Atque ille quidem ſimul iuſſum impleuit, & uitam finijt. Martianus autem ille admirabilis, cum ad eius aures perueniſſet hæc uiſio, atque ei etiam fuiſſet tradita magnæ eccleſię diſpenſatio, exiſtimans ſomnium id ad ſe deferre, uarias apud ſe uerſabat cogitationes, quonam modo fieri poſſet, ut ei ſuccederet hoc opus ex ſententia. Inſcientibus itaque ferè omnibus, cum paucis aliquot illuc uenit. Deinde etiam cum ipſos iuſſiſſet recedere, iam enim erat nox: ſolus & genu & anima Deo inclinata, ubi nunc ſacra ara eſt poſita, Deus, orabat, dicens, qui exectanda templa ſimulacrorum tuo nutu & ſalutari uoluntate euertiſti, ab eorum autem deceptione opus tuarum manuum liberaſti: ædes autem ſacras & templa ſancta excitari iuſſiſti, in quibus tu quoquè ſemper diuina multa ſigna peragis, ipſe nunc quoque conuenienter tuo diuino promiſſo, ad hunc locum reſpice, & eum ſanctifica tua ineffabili gratia & uirtute, per nos Domine excitans iam tibi præcognitam domum ad tuam gloriam, ad noſtram exultationem, ad multarum animarum ſalutem, quæ tuum nomen inuocant. Certè

Deus uult tẽpla excitari.

Deus & rex omnium, cuius uoluntati cedunt omnia, & cuius uerè eſt opus cogitatio. Cum ſic oraſſet, eius oculis ſomnum immittit Deus, & ſtatim ei oſtendit in ſomnis, & templi ſitum, & magnitudinem, & aliã omnem ædificationem. Deinde etiam diuinam tanquàm in ſomnis audit uocem, O Martiane, fieri poſſunt omnia credenti.

Cum itaque ſurrexiſſet, metu & gaudio plenus, accedit ad archiepiſcopum, & exponit uiſionem. Illius autem gratũ aſſenſum aſſecutus, ad opus aggreditur, & ut, prout ei oſtenſum fuerat, ædem faceret magnificam, cum proximum mare, quod tunc templi fores propemodum alluebat, labore & magnis ſumptibus effodiſſet, templi ſic iacit fundamentum, adeo ut huic quoquè templo conueniat, quod dictum eſt, Ipſe ſuper maria fundauit eam, omnium ſcilicet opifex. Iactis autem fundamentis, reliqua quoquè pergit ædificare. Magnificas enim columnas per ſeriem utrinquè ſtatuens, deinde alias iis ſuperne imponens, effecit inferiores & ſuperiores porticus. Deinde cum tot ã ædẽ omni ex parte compræhendiſſet ipertres, ita tectum imponit, maximis id compleans trabibus. Quid autẽ dixerit quiſpiam, quàm ſint ualidi parietes, quàm ſit amœnum pauimentum, quàm ſint alia omnia ornata accurata & elegantia? Nam ubicunquè quiſpiam oculum defixerit, exiſtimans ſe immorari in eo quod eſt pulcherrimum, deinde rurſus aliud attenderit, eum pœnitebit moræ, quam in priore traxerit, & ſic omnia peruadens inueniet, eum ſemper id quod præceſſit, uideatur uinci ab eo quod adeſt. Cuiuſmodi autẽ inuaſit quoquè dæmon, hoc præclarum opus impedire aggrediens? Nam cum duæ magnæ columnæ, quæ ſtatuitæ erant ante aram uenerandam, iam eſſent erigendæ, altera ex ijs manibus hominum diu parere noluit, uixque contineri poterat, & à ſtatu concinno diuertebat, & inſtrumenta continenter dirumpebantur ijsque, qui ad hoc miniſtrabant, defatigata iam erat induſtria. Tãdem cum fieri poſſe ueluti deſperaſſent, ad ſanctum uno conſenſu accedunt, & id quod factum fuerat, renunciant. Is autem non ſtatuit ſe dedere ocio & diſcordiæ. Neque uerò afferendi remedij ſpem abiecit, reſpiciens imbecillitatem cogitationum & manuum humanarum, ſed *ſpei in Deum uniuerſum permittens, uenit ad locum. Et cum primo manus extendiſſet, & ſe totum contuliſſet ad precationem, & figuram crucis ſignaſſet, increpauit dæmonem, qui erat cauſa impedimenti, Inimice, dicens, & hoſtis omnis boni, ceſſa inuidere & ea impedire, quæ fiunt ad Dei gloriam. Deinde ipſe quoque cum alijs, manibus iam ſenio affectis, opus unà attingẽs, magnum attulit momentum, ex ſpiritu potius, ut ita dicam quàm ex corpore, & protinus moueri cœpit columnæ ſtatus, & ceſſit manibus. Apparet autem in hodiernum uſque diem in columna miraculum, per hoc quòd à recto paulolum declinauerit. Hanc autem dicimus columnam, quæ poſita eſt à ſiniſtris aræ ſacræ ijs, qui adſpiciunt ad Orientem.

Sed quomodo pulcherrimi quoque ab eo conſtructi illuminatorij, quod quidem ſolemus uocare baptiſterium, paucis explicare quis poſſit pulchritudinem, quod uidentibus cum admiratione magnam profundit uoluptatem? Compræhenſum enim eſt à quinque porticibus, ſicut Probaticam quoque aiunt piſcinam, quæ eſt in Hieruſalem. Sed hic quoque maiora, quàm illic, uidentur fieri miracula. Nam in illa quidem erat qui accedebat angelus, & uno die unus aſſequebatur curationẽ. Hic autem non eſt ſeruus qui miniſtrat, ſed aduenit quidem Dominus. Curatio autem non uno fit die, ſed aſſidue, & non ſolum corporum, ſed etiam apertè animarum. Oſtẽdit autem diuinus Martianus

Pſa. 23

Tẽpli mira elegãtia.

**ſpẽ in Deum uniuerſã proyciens.*

Oratio cũ manuũ extenſione & crucis ſigno, atque illi⁹ mira exauditio.

Baptiſteriũ mirifici operis.

Ioã. 5.

hac

hac quoque figura baptiſterij, ſe uniuerſum feciſſe ad formam huius, quæ ſermone celebratur piſcinæ, Cū enim tectum tholis diuiſiſſet, & aureis lapillis quæcū que erant illius ornaſſet, & ægrotorum figuras deſcri pſit ad unguem, & ipſum etiam Chriſtum ægrotos curantem: ut non ſolum eos qui laborant, ſed medicū quoquè uidere liceat. Optimum autem fuerit, non ita ualde in digendo præſenti oratione, ea quæ dicta ſunt, ipſis oculis appræhendere. Nam quæ illic ſunt, maiora eſſe, exiſtimo, quàm ut ea poſſimus oratione conſequi, & quæ poſſit ſolus uiſus compræhendere. Quamobrem ea quidem ſtatuo prætermittere. Quæ autem ſunt his germana, & ſimul propinquo tempore perfecta, fuere, ea dicā utique: & quod iam mihi ſuit in memoria, diuini Iſidori, templum adhuc magis literis memoriæ mandabo.

Cum diuinorum oratoriorum ædificationis quodam uehementiſſimo teneretur amore bonus re uera Martianus, nec magnum quoquè neglexit Iſidorum: ſed ut eius ſacras afferret reliquias, & magnificentiſſimam ei ædem extrueret, magno ſibi duxit ſtudio contendendum. Nec ceſſabat omnem locum conſiderare ac contemplari. Et ideo adhuc quidem differebatur ædificatio, cum autem eius collegiſſet reliquias, & in loculo depoſuiſſet, eas ſtatuit in præſentia ſeruare in hoc templo martyris. Vbi autem breui aliquo poſt tēpore aggreſſus eſt eas transferre, accidit ibi aliquid admirabile & arcanum. Neque enim ipſe, nec alia multa manus hominum potuit thecam amplius mouere. Diuinam ergo aliquam rem eſſe arbitratus, & cū alio qui ei in ſomnis ipſe ſignificaſſet martyr, ſe loco delectari, neque uelle hinc ſuas transferri reliquias, deinceps parens uiſioni, conſtruxit hanc ædem, quæ ſita eſt prope templum martyris Ireues. Quòd hæc ædes autem ſit grata martyri, per multa hoc ſigna ſignificat, euidenter apparens, & magna miracula aſſidue efficiens, & à dæmonibus quidem liberans eos qui ab eis detinentur: naufragis autem fluctus ſedans, & uentorum ſæuitiam increpans, eos qui moleſtia afficiuntur conſolans, & triſtitiæ cauſas eis adimens, & aliòqui ægrotantibus aut egentibus ea, quæ ſunt grauia, ceſſare faciens: & quæ bona ſunt, præbens. Hæc cum magnus perſeciſſet Martianus, & his uelut alijs muris aureis, ornatus gratia & ſecuritatis, ciuitatem decoraſſet, diſſoluit uitam in profunda ſenectute, priuſ quàm maximo templo Irenes celebraret encœnia: hoc uelut excedenti appoſitum quidpiam elocutus: Hæc ambo in manus tuas commendo Domine, nempe animam quam ipſe creaſti, & templum quod ego tua uoluntate conſtruxi. Quæ cum dixiſſet, deceſſit decimo menſis Ianuarij.

Nota mira de ſacris martyris reliquijs.

Vide quot miracula ſanctus Dei efficiat.

Concurrit autem uniuerſa ciuitas, deductura reliquias, ipſeque qui tunc erat pontifex, & quicunque erant ſortis Eccleſiaſticæ, & multitudo monachorū, & cœtus honeſtarum mulierum, & ex magiſtratibus, quotquot erant pij ac religioſi. Atque ſacras quidem eius reliquias Iohannis Baptiſtæ monaſterium, quod etiam dicitur Danielis, ſuſcipit: quod ſitum eſt prope diuinum templum præclari martyris Mocij: quod ipſum quoquè fuit opus illius manus, uel, ut uerius dicam, propoſiti. Quo quidem in loco in hodiernum uſque diem præclare & pie eius memoria celebratur. Aedis autem magnæ Irenes, quam ipſe fuerat fabricatus, maximè pia Verina: ea autem erat uxor Magni Leonis, curam ſuſcipit. Quæ quidem, quæ ei ad ornamentum deerant, impleit diligentiſſime, auroque tectum ornat magnifice. Hæc autem declarat, quæ illic eſt inſcriptio. Templi uerò encœnia quotannis peraguntur uiceſimo Ianuarij. Quo tempore magnus quoque eſt concurſus multitudinis, & frequens in ore omnium decantatur Martianus, tanquàm illius filias hæc duo templa uidēte multitudine, & eius memoria per ea renouante: adeo ut nonnulli inter ſe lepide dicant cum uoluptate: Ecce hæc quoquè eſt alia filia magni Martiani, pulchritudine & magnificentia ſoror magnæ Anaſtaſiæ. Quod certe ille quidem ipſe ſolummodo de diuina dixit Anaſtaſia, quemadmodum cenſuerit quiſpiam eſſe prætermittendum? Nam cum quidā ex eius familiaribus magnam miraretur impenſam: Si deſponſurus eſſem, inquit ille, meam filiam, nō quę ad eius decorē pertinerent & ornatum, ſtatuerem mihi eſſe præbenda quàm poſſem magnificentiſſimè? Nunc autem cum impenſas ſtatuerimus facere in templum ſponſæ Chriſti, & ſponſæ adeò pulchrè, & quæ pro ipſo ſanguinem non parſit fundere: non longe amplius & alacrius ſumus ſumptus facturi, nullumque ornamentum ſpeciemque & elegantiam prætermiſſuri? Iam ſplendidus & magnificus erat Martianus in ijs, quæ Deo grata erant, operibus: neque ullis parcebat ſumptibus.

Par eſt, ut ſanctis et Deo dicati uiri, magnifica & glorioſam ſepulturam habeant.

Templi dedicatio nis anniuerſaria etiā apud antiquos.

Etenim non harum ſolum fuit conditor: ſed multarum quoque aliarum ædium non tantum ſe præſtitit opificem, uerumetiam refectorem atque reparatorē. Vt magni quoquè martyris Theodori, qui fuit in Tænaro: & Stratonici martyris, qui fuit Rhegij. Et quod eſt magis admirabile, cum in ſacris ædibus eius eſſet manus iam liberalis, ea erat multo magis profuſa in cura gerēda pauperum. Quod quidem nunc uult curſim perſequi oratio, adeo ut non ſolum manifeſta fieret illius in egenos benignitas, ſed hæc ipſa quoque beneficentia qualibus donis dignaretur illius amatores. Noctu uir ille admirabilis obiens plateas & ciuitatis angiportus, huius quoque curam gerebat. Sicubi inueniſſet mortuum præ nimia paupertate abiectum, & cuius nemo curam gereret, & quem talem uidiſſet tanquàm magnum aliquod lucrum aſſecutus, eum lubenter uidebat: cumque eum diligenter lauiſſet & induiſſet, & alia iuſta pro more ei feciſſet, deinde etiam mortuum tanquam uiuum alloquebatur: Agedum, dicens, ſis quoque nobiſcum particeps eius, quæ eſt in Chriſto, charitatis. Quæ cum ſic diceret, habebat eū qui iacebat, audientem. Surgebat enim, ò miraculū quod uerbis non poteſt explicari, & bonum amplectebatur Martianum, * curam quæ eius gerebatur, non illum, ſed Chriſtum potius oſtendens ſuſcipere. Deinde ſic mortuus, rurſus erat mortuus, & talis uidebatur ab ijs, qui erant ſuperſtites. Hoc autem fuit alias quoquè cognitum: ſed ex hoc euaſit manifeſtius.

Studiū eius erga ſepeliendos mortuos.

** curāquè eius quæ gerebatur,*

Media nocte, quando maximè putabat fore ut à nemine uideretur, uentitabat ad quendam argentarium ſibi familiarem, ut aurum permutaret: & accipiens multum minutæ monetę æneæ, ut haberet quod poſſet diſtribuere pauperibus, ſtatim reuertebatur. Argētarius autem accipiens noctem intempeſtiuam ad lucri occaſionem, iniqua, trutina ponderabat aureos. Ille autem nihil contradicens, nec omnino accurate cōſiderans, aperte oſtendebat ſe omnia permittere conſcientiæ eius qui ponderabat. Cum autem hoc ſæpe fieret, & Martianus ſimulans ſe non intelligere, nequaquàm inſimularet argentarium, eum magna ſubijt admiratio: & ſimul tempus conſiderans, nempe mediū noctis, ad meliorem uenit cōſiderationem: cœpitque ſuſpicari id, quod erat ueritati propius, & Martiani uitæ conuenientius. Vnum certe ex ſuis pueris iuſſit eum ſequi egredientem, ut ſciret quidnam ab eo illa minuta fieret pecunia. Neque enim ab argentario cognoſcebatur Martianus, ut qui apte uultum celaret, quando ad ipſum ingrediebatur, ut illam minutam acciperet pecuniam. Atque puer quidem ſequebatur. Poſtquam autem incidit uir diuinus in quendam pauperem

Moneta ænea

Mortuum Martianus lauit et induit.

perē mortuū in lecto iacentem, & acceptū ex quadā cauponis domúcula lauit & induit: & cū ſurrexiſſet, eſt amplexus, & eo deinde reclinato, rurſus abijt: puerum, cum hæc uidiſſet, horror inuaſit, conuerſus, quàm citiſſime fieri potuit, omnia declarat ei qui illum miſerat. Illum autem ſubijt pœnitentia eorum, quæ fecerat: & quòd ſe iniquiſſime in ſanctum geſſerat, deflebat, & pœnas ſumebat de ſua conſcientia. Certe cum is rurſus ueniſſet, ut faceret ſimilia, procidit ei ad pedes, & confeſſus eſt ea, quæ male fecerat: & quicquid per fraudem lucratus fuerat, enumerauit. Ita bona tacens actio plura poteſt facere, quàm uerborum multitudo: & quibus nihil proſunt repræhenſiones & ſuaſiones, ijs opus laudabile procedens ſilentio, & latenter tranſmiſſum ad eorum conſcientiam, meliores reddidit, & effecit ut bonum ſua ſponte diſcerent. Diuinus autem Martianus cum dixiſſet ſe luiſſe nulla affectum iniuria, ab eo quod dabatur, & eo quia dabat, ſe deinceps abſtinuit: non tanquam improbum aliquem auerſans. illi enim non ſolum ignouit, ſed etiam profeſſus eſt ſe eum habere amiciſſimum, ſed toto pede ſugiebat cramben, ea uana gloria proſerpentem, & non uolens ſua alicui homini fieri manifeſta, ſed ea apud Deum ſoluni reponens. Licet ergo ei qui uelit, conſiderare, quidnam prius poſſit admirari, inſigne è miraculum, an beneficientiæ ſtudium, an in uniuerſa machinatione eius animi libertatem. Verumenimuerò de illius beneficentia oratio aliud quoquè bonum mihi reuocat in memoriam.

Fugit uanam gloriā.

Hæc uirtus ei tantæ erat curæ, ut propter eam ne in meretricum quidem domos uenire dedignaretur, neque eam rem eſſe turpem exiſtimaret: ſed ad illum ipſum, quem diligebat, Chriſtum adſpiciēs tanquàm ad exemplar, qui cum publicanis & peccatoribus propter eorum ſalutem ſæpe habuit conſuetudinem, & malis ſuaderet mulieribus, quæ erāt ſalutaria, quibus nonnunquàm inopia erat cauſa ſui interitus, dum uellent, proh dolor, ſuo corpore quæſtum facere. In eas ergo magis erat profuſus, & dextera magis promptus optimus Martianus, & maxime ſi contigiſſet feſtum agi die ſequenti. Tunc enim erat paratus plura eis præbere, quam illæ erant accepturæ ea abominanda nequitia: perſuadebatque eis & uti lauacro, & ſe in ſequentem diem ſeruare impollutas, & ad eccleſiam deinde accedere, & recordantes eorum quæ præceſſerāt horribilis gehennæ metum ſibi incutere, & Deū placare lachrymis. Quod quidem cum ſæpe factum eſſet nonnullas boni uincebat conſuetudo, diuinusque eis ingruens metus efficiebat, ut non ſolum ſtupris, ſed omni etiam ornamento ualedicentes, ad monaſteria & aſceteria, id eſt, loca in quibus ſe exercerent, prompto & alacri uenirent animo. Multæ quoquè ea ijs ſtatuerunt ire Hieroſolyma, cum ab illo accepiſſent ſumptua, qui ſufficerent ad uiaticum. Quæ cum uitam maxime puram & priori ex diametro oppoſitam oſtendiſſent, ne boni quidem ſpiritus donorum fuere expertes: ſed aliæ quidem ex ipſis morbos ſoluerunt oratione, aliæ autem dæmones quoque, quos prius diligenter coluerant, facile eiecerunt ex hominibus. Hæc ille, non ut faceret aliquis ea ijs, qui magnis affluunt opibus, id quod redundat exinaniens, ſed propter magnum quod egentibus afferebat auxilium, ne ipſis quidem parcens neceſſarijs. Sed nonnunquàm cum omnia etiam extuliſſet & erogaſſet, quæ habebat in manibus, ſibi ſolam ſpem bonam & ad Dei ſolum manus adſpicere, relinquebat, adeo ut cum alijs, quæ habebat bonis, etiam quòd ad nihil poſſidendum attinet, primas partes nulli cederet.

Meretricib⁹ quoque præſtat beneficia, ut reſipiſcant.

Huius autem quod dico, ſignum eſt. Dicitur enim, quod à feſto ſanctorum reuertens aliquando, nam nec ija, nec Domini, quæ fit in medio multorum, laudatio ui deerat, diuini cultus & religionis gratia. Reuertens ergo, quoniam pluuiam erumpere contigerat, madefactus & domum ingreſſus, cum ſe incluſiſſet & ueſtē exuiſſet, paucis exiccabat carbonibus. Accidit autem ut Dei amantiſſimus pontifex tunc eum accerſeret. Qui autem miſſi fuerant, cum domū inueniſſent clauſam, pulſabant oſtium, & iubebant egredi. Illum uerò pudor, ne nudus uideretur, cogebat intus manere, quoniam ne alia quidem ei ueſtis aderat, ut poſſet indutus progredi. Et ideo renunciauit quidem ſe uenturum, ſed tamen adhuc differebat, donec unus ex ijs qui aderant, ſe gerens paulò curioſius, cum uni foramini oculum admouiſſet, & contemplatus eſſet id quod fiebat, & ipſe repletus fuit admiratione, & effecit ut alijs uteretur huius rei teſtibus, dum ſuis cernerent oculis. Poſtquàm itaque id quod uiſum fuerat, omnes obſtupefeciſſet, reuerſi ſunt, & Patriarchæ cū admiratione omnia aperuere. Illi autem non modo uenit in mentem admirari, ſed potius eos increpare, quòd ea adeo paruis ſtatuerint magnū iudicare Martianum, cum liceret ex multis alijs, & quæ nullus poſſet alius facile efficere, illum exiſtimare admirandum & beatum.

Eſt apud omnes in magna ueneratione.

Quanta autem fuerit ex æquo omnium in hūc magnum reuerētia populi, inquam, & Senatus, & ipſius imperatoris, teſtatur quidem fama, teſtantur autem etiam, qui tunc fuere potentiſſimi, Aſpat & Ardaburius. Qui etſi eſſent mala opinione præditi, & ijs qui recte ſentiebant, inimiciſſimi, diuinum tamen Martianum ne facile quidem intueri poterāt, inſignem eius uirtutem reuerentes, & ideo illi magnum honorem tribuebant, & templum magnæ Anaſtaſiæ, quod ab illo fuerat conditum, precioſis uaſis ex auro & argento factis decorauerunt. Ille autem donum remunerans, decreuit ut diebus ſolennibus, patria eorum lingua (Gotthi enim erant) diuinitus inſpiratæ ſcripturæ in eo templo legerentur. Sed Byzantinis quidem erat Martianus adeo uenerandus. Vocabat autem fama eas quoque, quæ procul ſitæ erant, ciuitates, & undiquè confluebant, alij quidem percepturi peccatorum curationem, alij uerò monachorum: & nec deerant quidem, qui à Roma ueteri ueniebant. Inter quos alio quoque, quod factum eſt dignum memoratu, non par eſſe arbitror fraudare ueſtras aures.

Quædā enim mulier laborans diuturno fluxu sāguinis adeo grauiter, ut omnis medicinæ, quòd ad eam attinebat, uanum exiſtimaretur ſtudium & ſuperuacaneum. Ea, Roma relicta, (eam enim uocabant diuina ſigna Martiani, quæ canebantur ab omnibus) peruenit Conſtantinopolim. Neque uerò eā tantum iter confeciſſe pœnituit, ut quæ tanta uexatione nihil dignum conſecuta ſit: ſed ſimul ut ad iuſtum acceſſit Martianum, & morbum ſignificauit, curata eſt mulier. Talis enim fuit hic uir diuinus, ut nec tactu quidē ſæpe, ſed ſola precatione & nudo adſpectu liberaret eos qui accedebant, & ei exhibebant negocium. Tantus quidē fuit Martianus miraculis. Talis aūt ijs quoque, quæ recte & ex uirtute geſta ſunt, conuenienter diuinæ promiſsioni, quæ dicit, Eos qui me glorificant, glorificabo. Cuius interceſſionibus nobis cōcedatur, illius eſſe bonorum participes, in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui gloria & potentia nūc & in ſecula ſeculorum, Amen.

1. Re. 2

VITA

VITA S. GVILHELMI, ARCHIepiſcopi bituricen. Ordinis Ciſtertienſis, præcipue quam geſſit toto illo tempore, quo fuit pontifex: ſcripta ab eius quodam contemporaneo, & qui ſatis indicet, ſe res compertas & ſui temporis conſcribere: qui tamen quod in pleriſque verboſior eſſe uideatur, per F. Laur. Surium, mutato ſtylo, in compendium redactus eſt.

10. Ianuar. Henricus Archiepiſcopus Bituricen.

CVm ex hac luce migraſſet felicis memoriæ Henricus Bituricenſis Archiepiſcopus, qui inter nos degens, erga clerum & populum ſumma ſemper uſus eſt manſuetudine & humanitate: paucis poſt diebus Eccleſiæ illius Clerici ad eligẽdum idoneum ſucceſſorem conuenere: ſed cum primum inter ſe non concordarent, tandem ex inſtinctu ſpiritus ſancti in eã pariter iere ſentẽtiam, ut eccleſiæ Pariſienſis antiſtitem, qui ex illorũ collegio ad id erat dignitatis aſſumptus, acceſſirent, eius in Epiſcopo eligendo conſilio & prudentia uſuri. Erat enim uir magnus & cunctis uenerabilis, conſilijs prouidus, iuſtus ac timens Deum: cumque erga alias Galliarum eccleſias multa uteretur ſolicitudine, æquum eſſe exiſtimabant, ut matri ſuæ, id eſt, eccleſiæ deſolatæ, in qua à teneris annis fuiſſet enutritus, tam neceſſario tempore minime deeſſet. Ille uerò nullas nectens moras, tanquàm deuotus filius afflictæ matri omnibus quibus poſſet modis conſulturus, uocatus mox aduenit. Itaque ubi ad præfixum diem conuentum eſt iterum ab eius eccleſiæ clericis, poſt multam deliberationem, id tãdem omnibus unanimiter placuit, ut ex ordine Ciſtertienſi, cuius tum

Ordinis Ciſtertienſis ſanctitas.

erat in Eccleſia Dei eximia ſanctitas, Abbas aliquis in pontificem deligeretur. Ibi tum inter cæteros quos morum ſanctitas commẽdebat, crebro nominatus eſt Guilhelmus, id temporis Caroliloci religioſiſſimus Abbas: qui poſtquàm arduum illud amplexus fuerat inſtitutum, in dies ad perfectiora contendebat, & ſicut generis nobilitate, ita uitæ ſanctimonia cæteris antecellere uidebatur. Tandem ex compromiſſo & hunc & alios, ab ipſis nominatos, ad Pariſienſem epiſcopum detulerunt, ex eius arbitrio proculdubio ſuũ antiſtitem habituri, quem ipſe eſſet indicaturus: quippe qui illorum omnium mores probe cognitos haberet. Sed quia iam hora tardior erat, uir ille prudentiſſimus noluit in re tanti ponderis præcipitare ſententiam: ſed negocium omne in diem alterum diſtulit. Et ſi autem inuitus admodum eam in ſe prouinciam recepit, nulla ratione recepturus, niſi ſchiſmatis certa diſcrimina impendere uidiſſet: ceſſit tamen, decreuitque ea nocte ſolitis uigilijs & precibus incumbere, & diuinum implorare auxilium, ut Dominus deſtitutæ eccleſiæ paſtorem idoneum daret.

Sequenti inde die in beatiſſimæ Mariæ uirginis tẽplo mane ſacrificium Miſſæ cum ingenti deuotione obtulit. Aderãt uerò illi duo eximiæ ſanctitatis & prudentiæ uiri, quorum unus poſtea Turonenſi, alter Meldenſi eccleſiæ præfectus eſt. Sub horum cõſpectu ſchedulas, quibus cera obſignatis Abbatum nominatorum erant inſcripta nomina, ſub altaris palla repoſuit, penitus ignorans, quæ cuius nomen haberet. Abſoluto autem ſacrificio, cum lachrymis & multo gemitu humi proſtratos, orat Dominum Ieſum & eius ſanctiſſimam genitricẽ, ut qui ſolus corda noſſet omnium, oſtendere dignaretur, quem uellet eius eccleſiæ paſtorem conſtitui. Expleta oratione, nihil iam hæſitãs de miſericordia Dei, ſurrexit, & ex omnibus ſchedulis unam ſolã appræhendens, nomen inuenit domni Guilhelmi Caroliloci Abbatis: moxque rem duobus illis ſocijs ſuis indicauit: atque unà cum illis properat ad clericos congregatos, & ipſius aduentũ præſtolantes. Interim rem apud ſe & duos illos tacitam habet, dilaturus eius propalationem, donec certius aliquod diuinitus iudicium appareret. Et ecce non minima pars eorum, qui conuenerant, obuiam illi procedit, una uoce clamitant omnes Guilhelmum Abbatẽ, utpotè uirum religioſum, iuſtum, ſanctis moribus cõſpicuum, ſacris inſtructum literis: illuſtri ortum proſapia, reliquis omnibus debere anteferri. Ita Dominus Ieſus, quem ipſe iam deſignaſſet pontificem, illorum quoquè animis inſpirauit.

Petitur in epiſcopum Guilhelmus abbas.

His uerò auditis, & lætitia & admiratio cœpit Epiſcopum, ita ut lachrymas tenere non poſſet, uidens rem diuinitus geri, exclamauitque: A Domino factum eſt iſtud: ſimul Deum benedicens, mox properat cũ illis ad reliquos paucos, qui in electionis loco permanſerant: atque inde cum omnibus ad beati Stephani metropolitanam acceſſit eccleſiam: ubi ante aram proſtrati cum preces Domino fudiſſent, de omnium fratrum uoluntate & conſenſu ipſo die S. Clementis Guilhelmus Abbas in archiepiſcopum & totius Aquitaniæ primatem eligitur.

Eligitur de omnib.

At illum quidem res tota latebat: poſtquàm uerò illi innotuit, non eſt ſuperbia elatus: immo uerò dolore cœpit & mœſtus eſſe, quòd à ſublimi diuinarum rerum contemplatione animus ad tractanda ſecularia & temporalia deinceps auocãdus eſſet. Hinc ergo gemitus, hinc eximo pectore ducta ſuſpiria. Sed quãto ille à tanti honoris dignitate magis abhorrebat, tanto honor ipſe eum arctius complexus eſt, ut poſſit de illo quoquè dici, quod de S. Paula D. Hieronymus ait: Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ uirtutem quaſi umbra ſequitur, & appetitores ſui deſerens, appetit contemptores.

In uita S. Paulæ.

Interea poſitus in deliberatione, quid potiſſimum ſequi deberet, recipere ne tam moleſtum in ſe onus, an fugere potius: uidet ſolennes ad ſe uenire nuncios eccleſiæ Bituricenſis, obnixe rogantes, ut uocationi diuinæ obſecũdet, & electioni de ipſo factę aſſenſum præbeat. Et hi quidem, licet cum ueneratione multa ſuſcepti, paſſi fuiſſent haud dubiè repulſam, niſi maior authoritas obſtitiſſet. Acceſſit igitur ad has preces Ciſtertienſis Abbatis mandatum, cui iam reluctari, niſi ſuæ profeſſionis uellet eſſe tranſgreſſor, non poterat. Et ne poſſet ulla ratione effugere, addidit grauius præceptum etiam Apoſtolicæ ſedis legatus, qui id temporis in Gallijs erat.

Cõpellitur electioni aſſentire.

Scripſerat autem uterque epiſtolam ad illum, plenam ponderis, admonentem illum, ne ſe diuinæ uoluntati præberet refractarium: cogitaret uerò quandoquè reuerſurum Dominum, & talenta collata reperiturum cum uſuris. *Matt. 25.*

Ita igitur ille compulſus, licet ualde initio reniteretur, ſeque indignum clamitaret, uelle tandem cogitur, quod nolebat, ſciens meliorem eſſe obedientiam quàm uictimam. *1. Reg. 15. Eccl. 4.* Valedicens uerò fratribus, quibus præfuerat, nec ſine multis lachrymis multoque cordis gemitu, ſingulorum ſe precibus commendans, receſſit ab illis corpore tantum, non animo. Porrò feſtinus iter habuit Bituricas, quo cum perueniſſet, à populo & Clero, illi procedente obuiam, inprimis reuerenter acceptus eſt, deinde ab epiſcopis ritu ſolenni conſecratus, curam commiſſi ſibi gregis, non ut mercenarius; ſed ut uerus paſtor ſuſcepit. Et ne ſibi deeſſet ſuique ipſius curam neglexiſſe uideretur, omnes animi motus ita ſtuduit rationis cõtinere imperio, adeoque omnia quæ ſunt mundi huius, contemnere, ut nihil

hil in ipſo repræhenſione dignum animaduerti poſſet à ſubditis, quibus ſeipſum uirtutis & ſanctitatis atque bonorum operum exemplar præbere uolebat: nō ignorans, quòd ſemper componitur orbis regis ad exemplum: nec ſic inflectere mentes humanas edicta ualent, quàm uita regentis. Domabat carnem, ut & antea conſueuerat: & qui cunctis animi perturbationibus & affectibus à puero bellum indixerat, núc acrius indicit, ut poſſet ex ſententia dicere cum Apoſtolo:

1. Co. 9

Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo: ne forte, cum alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar. In opibus & copijs, in honore & dignitate eximia, quæ ſolent permultos euertere, pauper eſſe ſpiritu ſtudebat: inter lautas epulas & in ciborum apparatu nouerat eſurire: inter ueſtiros mollibus aſperrimo cilicio terebat corpus, monaſtico tereto habitu, ut non tam pontifex quàm monachus uideri poſſet. Veſtes habebat, quæ corpus tegerent, non quæ luxum & pompā præ ſe ferrent: neque his quicquam aut aſpera hyeme adijci, aut feruente æſtate detrahi ſinit, pondere illarum preſſus potius, quàm adiutus. Ab eo tēpore, quo relicto ſeculo monaſticum uitæ genus amplexus eſt, nunquàm carnibus ueſci noluit: licet ob gratiam hoſpitum tam ex aucupio quàm uenatione apparata fercula iuberet menſæ ſuæ inferri, cum id ratio poſtularet. Inter mundanos ſtrepitus & aulæ tumultus, inter litigantium rixas & controuerſias pacem pectoris ita coluit, ut etiam cum his qui oderant pacem, foris pacis ſtudioſum ſe exhiberet.

Nō deponit habitū monaſticum.

Nunquam neſcitur carnibus.

Cum ſciret autem non poſſe eum incendere alios, qui ipſe non ardeat, igne ſancti ſpiritus inflammatus, ſubditos quoquè ſuos accendebat ſanctæ conuerſationis exemplis, non modo nulla admittens illicita, ſed à multis etiam licitis ultro abſtinens. Si qua autem ab alijs eſſent mala perpetrata, ea haud ſecus atquè propria lugebat: ut e diuerſo bonis alienis non aliter quàm ſuis delectari uidebatur. Interioris hominis ſuę maculas, ſi quas inueniſſet, lachrymis compunctionis diluebat: ita ut deinde facilius non modo feſtucas ſed etiam ingentes uitiorum trabes ab aliorum oculis uerbo ſanctæ prædicationis & irreprælienſibilis conuerſationis exemplis amoueret. Cauebat enim, ne ſi proprijs ſcateret morbis, audiret illud ſibi obijci: Medice, cura teipſum. Qui enim apud Deum pro alijs intercesſor eſt, non debet ſuis offendere culpis, quem pro alienis deprecatur. Verumenimuero cum ſanctus pontifex nihil ſibi male eſſet conſcius, at tamen ſeruū ſe putabat inutilem, ſemperque ſibijpſi ſuſpectus & pauidus, ibi etiam culpam agnoſcebat, ubi non erat, clamans cum Propheta: Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce ſeruo tuo.

Luc. 4.

Pſa. 18

Porrò non ignorans uirtutum omnium cuſtodem fidiſſimam eſſe humilitatem: tum quoque unigenitū æterni patris filium, cum Dominus eſſet omnium, nō tamen ueniſſe ut ipſi miniſtraretur, ſed ut miniſtraret: ad illius ſe componēs exemplum, omnibus humilem & benignum ſeſe exhibuit: quantoque maior erat ex dignitate pontificia, tanto ſe gerebat ſummiſſius, humiliabatque in omnibus, memor illius apoſtolicæ ſententiæ, Non dominantes in Clero, ſed forma facti gregis. Valde autem dabat operam, ut nec integram uitā peruerſa doctrina, nec ſanam doctrinam uita improba deturparet. Agebatque diligenter apud ſubiectos, ut ex animis eorum tribulos & ſpinas uitiorum extirparet, & uirtutum ſemina inſereret: ſciens nō ad ociū ſed immenſum negocium à Domino ſe eſſe uocatum, cui quandoquè adminiſtraræ tam amplæ prouinciæ rationem eſſet exactiſſimam redditurus.

Humilitati p̄cipue ſtudet.

Matt. 20.

1. Pe. 5.

Etſi autem ob patientiæ & humilitatis ſtudium quas in uirtutum ſtructura fundamenti loco poſuerat, quibuſdam uideretur iuſtitiæ cenſuram nonnihil negligere, ab ijsq; propterea temere remiſſus & tepidus diceretur: at Cleri tamen & eccleſiæ iura atque libertatem, in nullo paſſus eſt uiolari. Viſus quidem fuit indulgentior erga delinquentes: ſed pius paſtor ſua patientia illos prouocabat ad pœnitentiam: quos ſi uidiſſet ea humanitate fieri obſtinatiores, iam zelo accenſus iuſtitiæ, ad caſtiganda & uindicanda flagitia commiſſæ poteſtatis gladium exerebat: nihil ea in re nec minis principum, nec tyrannorum ſæuitia abſterritus, nec amicorum blandis precibus fractus aut delinitus.

Cur erga lapſos fuerit lenior.

1. Re 4

Non ſe ſinebat inſtar Heli ſacerdoris falſa ſuperari pietate, qui quòd in corrigendis filijs eſſet remiſſior, cum illis pariter extinctus eſt. Attamen contemplans humanæ conditionis fragilitatem, & ex natura uitijs deprauata ſemper in deteriora procliues hominum animos, in alienis culpis propriam attendebat infirmitatem, ſicque ſeipſum conſiderans, libenter ueniā dabat peccata ſua lugentibus ex uera cordis contritione: ita maternis eos fouens complexibus, ut tamen, ubi res poſceret, etiam paternæ uirgæ adhiberet diſciplinam: ſeuerus in uitia hominum, benignus erga naturam. Itaque nec in miſericordia remiſſus, nec in humanitate mollis & effęminatus, nec in rigore iuſtitię ſæuerus & crudelis, nec in pietate plus æquo indulgens fuit, ſanandis peccatorum uulneribus & uinum & oleum prudenter infundens, ut uini acrimonia uulnerum ſaniem abſtergeret, & olei lenitas dolorem temperaret.

Erga peccantes ut ſe geſſerit.

Lu. 10.

Quàm autem circa miſericordiæ & benignitatis opera ſedulus & intentus fuerit, non eſt ſilentio tegendum. Miſeris & egenis præſtabat alacriter eleemoſynam, ſciens ſcriptum eſſe, quòd hilarem datorem diligit Deus: quosque abiectiores nouerat, eos ſua liberalitate ſolitus erat anteuertere ac præuenire, debiles & clauſos reficere, maximè à quibus nullam expectaret beneficij compenſationem, hoſpites & peregrinos nō modo recto recipere, ſed compellere etiā ut intrarēt. Eos uerò duntaxat admittebat ad familiaritatem, quos ſanctitatis opinio commendabat: à quibus ut magisque diſceret eſurire & ſitire iuſtitiam, crebris eorum collocutionibus frui uolebat: illis plane à familiaritate excluſis, quos uel ſciret notatos infamia, uel quibus ipſa familiaritas cauſa eſſet eius contemnendæ dignitatis & functionis.

2. Co. 9

Neque tamen quenquam non amabat in Chriſto: immo uerò prodeſſe cupiebat omnibus. Nudos pro cuiuſque conditione, paucis admodum conſcijs, ueſtiebat: non ab hominibus gloriam quærens, ſed mercedem expectans à Domino: Aegrotos & carceribus incluſos & uiſitare & conſolari ſtuduit, aduerſus deſperationem & impatientiam ſcripturæ diuinæ ſentētijs & exemplis eos cōfirmans. Erant in ijs tertiana & quartana febre uexati, qui concepta in Deum fiducia, quòd per ſancti uiri preces & merita curari poſſent, rogabant eum, ut manu ipſis impoſita, febrem diſcedere iuberet. At ille moleſtiſſime ferens ſe ſanctū uel appellari uel exiſtimari, eos ſilere iuſſit, & ad diuinam poſcendam opem ſe conferre. Illis autem cum ingenti gemitu in ſua prece perſiſtentibus, ut erat mitis & humilis corde, manus illis imponebat: & alij quidem quamprimum, alij paulò poſt integram recepere ſanitatem. Ex ijs ſane quoſdam nos uidimus bonæ exiſtimationis uiros, qui hæc nobis ita, ut diximus, geſta teſtarentur. Et quia uitæ ſanctitas ſtudioſe occultata, per miracula ſe ſolet prodere, libet hic quædam ſancti uiri miracula commemorare, quæ per eum Dominus efficere dignatus eſt, dum adhuc in carne degeret.

Hinc poteſt colligi authorem huius hiſtoriæ res compertas ſcribere.

Cum

Cum more ſolito uir ſanctus diœceſin ſuam circuiret & gregem ſibi creditum paterna ſolicitudine uiſitaret, ſuumque munus fideliter exequeretur concionando, ſacros ordines conferendo, templa & aras conſecrãdo, diſcordes conciliando, baptiſatos ſacro chriſmate confirmando, puer quidam continuo capitis tremore iam menſes tres & eo amplius agitatus, apud mõtem Falconis illi a parentibus offertur, quem cum uidiſſet uir pius, manus illi impoſuit, & intra triduum ille ſe ſenſit incolumem.

Capellanus S. Germani de Podio cuius eccleſia duobus à noſtra urbe milliaribus abeſt, dimidio ferè anno ſiniſtræ manus officio priuatus, Miſſas celebrare nõ potuit. Ea re non mediocriter ille afflictus & confuſus à medicis petiit tanti mali medicinam, ſed fruſtra. Tandem ad uirum Dei uenit, manum illi prope aridam oſtendit. Suſceptus ab illo benigne, hoc reſponſi accepit, ut humiliter peccata ſua confiteretur. Abiit ille accepta prius ſancti patris benedictione, & paulò pòſt reddita ſanitate, die tertio Miſſæ ſacrificium obtulit. Conſecrauerat quodam die uir ſanctus eccleſiam quandam, & tanto defatigatus labore, cum clericis, & aliis inde reuertens, in prato conſedit, paulum ibi cibi ſumpturus. Illi prato coniuncta domus erat, ex qua egreſſa mulier, Huberta nomine, iam partui uicina, ſanctum uirum alloquitur, eique cum multis ſuſpiriis infelicitatis ſuæ perteait hiſtoriam, quòd iam quarto aut quinto peperiſſet quidem, ſed non niſi fœtum mortuum, ſe uero eo nomine accuſans, ſua culpa id fieri aiebat. Cernens pius paſtor calamitatem ouiculæ ſuæ, blandis eam uerbis conſolatur, ſimulque iubet ſacerdoti ſua peccata confiteri, ac deinde bono eſſe animo.

Nõ temere ad faciẽdã confeſsionẽ hortatur.

Deniq; extenſa manu benedixit illi, & de cibo ac potu ſuo præbuit. Vbi illa cibo ſumpto conſortata eſt, abiit, & adueniente partus tempore, prolem ſaluam & incolumem enixa eſt, nec unquam poſtea abortum fecit, licet crebro deinde pepererit.

Si quos uir ſanctus comperiſſet in Eccleſiaſtici iuris & libertatis iniuriam carceri mancipatos, tandiu ante fores carceris ſub dio perſiſtebat, donec ei eſsẽt redditi illæſi: Exemplo autem Tobiæ prouocatus, non tãtum mortuos ſepulturæ mandabat, ſed etiam ſine perſonarum acceptione fratrum funera proſequebatur, pauperum & peregrinorum humandis corporibus libens neceſſaria præbebat. Intererat autem huiuſmodi triſtibus ſpectaculis, ut inde in memoriam rediret conditionis humanæ, extremorumque ſuorum, & hac cogitatione aduerſus peccata ſe muniret.

Opera miſericordiæ ſpiritalia.

Eadem autem miſericordiæ opera etiam ſpiritaliter ſuis impendebat, Eſurientes pane uerbi Dei paſcebat, ſitientes aqua ſapientiæ ſalutaris & doctrinæ cæleſtis reficiebat, nudos ſecundum animam, ac bonorum operum indumentis deſtitutos, uerbis & exemplis optimis communiebat, ad charitatis ſtudium eos prouocans, quæ eſt ueſtis nuptialis: Chriſtum Dominum ad ſui cordis hoſpitium inuitabat, cæleſtibus cogitationibus intentus nè quid intra ipſum, tantum hoſpitem offenderet. Infirmos & in carcere detentos uiſitabat, uitiorum æſtu tanquam quibuſdam febribus exagitatos, ſaluberrimarũ admonitionum medicamentis fouens & curans, & peccatorum nexibus conſtrictos & uinctos abſoluens. Mortuos ſepeliebat, peccata mortifera oris confeſsione docens explicanda. Cum enim ſponte hic noſtra in confeſsione peccata detegimus id efficimus ut in ſuo iudicio Chriſtus ea tegat.

Crebræ eius preces. 1. The. 5.

Crebras ad Deum fundebat preces, iſque & ſecreto & prolixè, ſciens dictum ab Apoſtolo, Sine intermiſsione orate. Sub ipſis autem precibus & Miſſæ ſacrificio mirabili afficiebatur gratia compunctionis. Vidiſſes ex oculis, tanquam ex fonte quodam indeficienti, ubertim manare lachrymas, pia quodam dulcedine & ſanctæ deuotionis ardore conditas: Si quæ ſe animo illius uoluiſſent peregrinæ cogitationes ingerere, cum S. Abrahamo eas abigebat, noſtræ redemptionis myſteria in tanto ſacrificio non ſine maxima ſpiritus delectatione reuoluens nec aliter illud peragens ſacrificium, quam ſi Chriſtum Dominum coram cerneret pati & crucifigi. Erat eius animus totus in cœlis, ardẽti deſiderio cupiens ad illam beatam patriam pertingere, ſed interim tamen non ſic uni uacabat ſibi, ut ſuarum ouium obliuiſceretur. Ab illis ſublimibus animi exercitiis, ab illa cæleſtium ſublimi contemplatione dimittebat ſe ad conſulendum ſubditis ſuis, ad defendẽdos pupillos & uiduas, ad ſubueniendum oppreſsis, ad tractanda multiuaria negocia crediti ſibi gregis. Itaque & diuinis ſic inhærebat ſtudiis ut curam populi ſui non negligeret, ſicque uacabat ſuorum procurandæ ſaluti, ut à cæleſtibus appetendis & conſecrandis non auelleretur.

Ge. 15

Videns autem ſerpens tortuoſus, antiquus noſtræ ſalutis aduerſarius, uirum ſanctum multiplici gratia & uariis uirtutum uernare floribus, multas, eaſdemq; occultas, contra eum inſtruit machinas, modo generis nobilitatem, modo functionis excellentiam, modo ordinis Ciſterrienſis præſtantiam, modo uitam in eodem ordine ab adoleſcentia innocenter tranſactã ob oculos illi ſtatuens, ut tam multis uanæ gloriæ incitamentis, ad animi tumorem & faſtum eum impelleret, hortareturque præ ſe alios contemnere, nec omnino ſuis ferre contemptum, ſubditis imperare ſeueriter, immorigeros punire atrociter, cuncta ſibi licita arbitrari, plus omnibus ſibi ſapere uideri. At uero hoſtis uerſuti fraudes intelligens uir ſanctus, doctus ad prælia ſpiritus, inexpugnabili humilitatis ſcuto ſe munit, & ſuperbi hoſtis callida machinamenta in illius caput retorquet, ſicque fraus in ſe conuerſa eliditur. Nam quæ ille ad commouendam ſuperbiam adhibuerat, uir ſanctus ſcripturæ diuinæ & ſententiis & exemplis facile profligauit. Simul autẽ ad fortiſsimum ſanctarum precum præſidium confugiens, ita Dominum orabat, Domine Ieſu Chriſte, qui ad te clamantes, à tua miſericordia non repellis, quique dixiſti, Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me, non ambulat in tenebris ſed habebit lumen uitæ, illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte, nè quandò dicat inimicus meus, Præualui aduerſus eum. Qui tribulant me, exultabunt ſi motus fuero, ego autem in miſericordia tua ſperaui. Non ueniat mihi pes ſuperbiæ, & manus peccatoris non moueat me.

Tentationes dæmonis.

Precũ fortiſſimũ præſidium. Io. 8

Poſtquàm autem uirulentus ſerpens ſuis ſe artibus nihil in ſancto epiſcopo profeciſſe uidit, etſi turpiter pudefactum ſe doluit, at nec ſic tamen a nocendi ſtudio ceſſauit. Suggerebat animo illius, ut quos ob illorum ſcelera communione priuaſſet, illis ea more totius eccleſiæ Gallicanæ mulctam pecuniariam irrogaret, præter illam ſatis factionem, quam pro qualitate criminum impoſuerat, ut uel ſic a ſimilibus admittendis coercerentur, Nec hic deerant uiri magni nominis, qui dicerent eiuſmodi pecuniam poſſe eum in ſuos uſus conuertere, aut certe, ſi id mallet, pauperibus erogare. Sed hac in re uir ſanctus admirabili uſus eſt moderatione & diſcretione, ut nec Deum offenderet, cui ſoli placere cupiebat, nec proximis ſcandali materiam offerret, quos uidebat non ita ſubito ab hac conſuetudine poſſe reuocari, nec æquo laturos animo, ſi ea pecunia priuarẽtur, immo potius hac occaſione maioris quæſtus rationes & uias meditaturos

Vt ſe geſ ſerit erga excõmunicatos.

turos in ſuæ ſaluris perniciem. Itaque medijs quadam incedens uia, morem patriæ nec damnare planè uoluit, nec approbare, ſed accepta tautione de ſoluenda mulcta pecuniaria, congrua ſatisfactione, pro criminum ratione impoſita, excommunicatos clementer abſoluit, gratias agens Deo, quòd rebelles filij ad ſinum matris Eccleſiæ ſe recepiſſent: pecuniam uerò poſtea nullam ab eis accepit, licèt ob incutiendum ſalubrem timorem, ſæpius ſe accepturum minaretur. Omnes enim mundi huius opes haud ſecus atq; ſtercora aſpernabatur, theſauros ſuos in cælis collocans, ubi tota animi eius intentio uerſabatur.

Eundem in modum cum illi perſuaderetur, ut in malitia obſtinatos & incorrigibiles collecto exercitu debellaret, quo illis profligatis, tranquillitate & pace Eccleſia frueretur, & liberius diuinis officiis uacaret: quam ad rem confirmandam itidem adducebantur patrum exempla, mos regionis, à patribus inſtitutus, à poſteris obſeruatus: ne quid præpropere uir ſanctus ageret, ad deliberandum, Deumque obſecrandum temporis ſpatia accepit. Valde enim ab effundendo abhorrebat ſanguine, nec libebat militaribus accingi armis, hoſtileſque uaſtare terras & prædas agere. Nè tamen uel ritum patriæ temere damnare, uel maiorum inſtituta explodere uideretur, promiſit quidem ſe facturum, quæ illi ſuaſiſſent: ſed hoſtes non ferro aut igni, ſed ſpiritaliter oppugnandos

Eph. 6.

ſuſcepit. Obduratos igitur & peruicaces ſeorſum ad ſe euocat, acriter obiurgat, gladio ſpiritus, quod eſt uerbum Dei, proſternit: adhibet comminationes æſtuantis gehennæ, illam fornacem pice & ſulphure ſemper arſuram ob oculos ponit: & nè parum efficax ſit ſermo, aſsiduis & quotidianis ſe macerat ieiuniis, orationibus & uigiliis, ut Deus illorum duritiam emolliat. Nec eſt ſpe fruſtratus ſua. non ſine ſtupore & & admiratione multorum, ſubito ex lupis agni, ex perſecutoribus amici, ex alienis amici & familiares fiunt: & quibus antea contemptibilis & uilis habebatur, iam non modo archiepiſcopum, ſed ſanctum uocant archiepiſcopum, parent ſubditi ſuo paſtori, ad nutum celeriter iuſſa capeſſunt. Si qui autem necdum obtemperare uolunt, ab aliis non alio, quàm ethnicorum & publicanorum, loco habentur. Felices putantur, quibus imperare dignatur, quibus obuiam procedentibus bene precatur, quibus uel fimbriam ueſtimenti eius contigerit attigiſſe. Sancta

Humilitas eius omnes illi cõciliat

conuerſatio eius omnium animos illi conciliabat, præſertim quòd ex ſignis haud obſcuris animaduerterent eum eſſe apud ſeipſum humilem, quod merito deberent imitari: nec deeſſe illi authoritatem, quã non immerito formidarent.

Perſecutiões patitur.

In ipſis ſane pontificatus ſui initiis multas perſecutiones & infeſtinationes pertulit: quibus etſi fortaſſe concuti potuit, deiici tamen aut euerti nequaquam potuit. Regem Francorum, alioqui Chriſtianiſsimum, ob cauſas quaſdam, quæ in Eccleſiaſtici iuris detrimentum cederent, diu iratum patienter ſuſtinuit. Non deerant æmuli, qui regis ex ignorantia peccantis iram admotis facibus magiſque inflammarent. Videre tum licuit multos ex iis, qui ſereno tempore amici putabãtur, inimicorum induiſſe animos, & quidem regni optimates. Erant & ſatrapæ regis, plus homini quàm DEO placere appetentes, qui improbis ſermonibus hortarentur eum, ut regem iniuſtè, ut mentiebantur, offenſum ſibi conciliaret: quòd ſi cunctaretur, ſe illius facultates minarentur in fiſcum regium redacturos, & illum tanquàm læſæ ma-

Act. 5.

ieſtatis reum, proſcripturos. Sed Eccleſiæ colũna nec blanditiis eneruatur, nec terroribus concutitur, ſciẽs Deo magis oportere quàm hominibus obedire.

Extiterunt autem, ſua zizania ſeminante omnis diſſenſionis ſatore diabolo, etiam diſcordiæ grauiſſimæ inter ipſum & clericos metropolitanę eccleſiæ, adeo ut quidam ex illis, non leuibus eum contumeliis & probris afficerent: quorum ſanè ille furori cedere maluit, quàm maledictum reddere maledictis, & liti atque contentioni inſeruire. Verum omnipotens Deus quorũdam bonorum uirorum opera & interceſsione, & regem pontifici, & filios patri concilia uit, omni illa tempeſtate ſedata. Sanctus autem pontifex ex utraque hac infeſtatione creuit exiſtimatione & gloria, ubi robuſtæ mentis eius cõſtantia & præclara apud DEVM merita, quę prius homines latuerant, ſeſe declarare cœperunt. Rex enim auditis ſanctitatis eius teſtimoniis, ſuo illum fauore complexus eſt: & clerici ducti pœnitentia, patrem ſuum & amare ardentius, & maiori proſequi reuerentia ſtudent. Ille è diuerſo rebelles prius filios amplius & ueneratur & diligit, & aliis, qui nunquam eum offenderãt, etiam præfert & anteponit. Nulla poſtmodum in illa Eccleſia extitit rebellio, omnia pro ſuo arbitratu ſtatuit: cuius rei nos teſtes ſumus oculati. Tam enim certis indiciis plenum eum eſſe ſpiritu ſancto crebrò comperimus, ut aliquid illi ſtatuere uolenti ſi quis eo abſente reſiſtere deliberaſſet, illo præſente nõ poſſet: immo uerò, quod plus habet ſtuporis & admirationis, uotis omnium non ſine miraculo in id conſentientibus, ut ius conferendi ſacerdotia, quæ uulgò Præbendas uocant, in illum & eius gratia in ſucceſſores illius trãsferrent, quod antea ſemper ad totũ illorum collegiũ pertinuerat: ille hoc præſentiens ad Eccleſiæ damnum quandoq; ceſſurũ, ſpõtè & liberaliter hãc oblatam donationem nullo pacto admittere uoluit.

Vides hinc authorem huius hiſtoriæ res cognitas ſcribere

Interim uerò ne deeſſet ſancto uiro ſatan ſuus, qui eius patientiam exerceret, erat quidam uir doloſus, qui ſicut eius anteceſſores, ita & illũ pertinaci odio infeſtabat. Cernens enim ſanctum epiſcopum manſuetum, modeſtum, ſimplicem, confidentius iura eccleſiæ uiolare tentauit, & toto malignitatis ſpiritu debacchari in hominem Dei. At ille hominis uerſuti fraudes non ignorans, columbæ ſimplicitatem ſerpentis prudentia temperat, minimeque patitur ab impio eccleſiam ipſi creditam opprimi: ſed opponens ſe murum pro domo Iſrael, quantum exigere iuſtitia uidebatur, eouſq; humiliter reſtitit illi perſecutori, donec ea hac luce migraret.

Heretici graſſantur in Aquitania.

Extitit autem alia quædam longe grauior perſecutionum procella, & pugnãdi magna neceſsitas, ut ui uictori ſua gloria & præmia cumularentur. Eo nanq; tempore in Aquitania, in extremis regni finibus hæretici Eccleſiam Dei exagitarunt, ut penè mergi uideretur. Soluebatur ab illis catholicæ fidei unitas, & iam in eam euaſerant multitudinem, ut inſtar locuſtarum aperirẽt terræ ſuperficiem, non occultantes, ſed palam prædicantes perfidiam ſuam. Cumque ſcripturæ diuinæ ſententias praue interpretarentur, uinum ſibi uertebant in uenenum, & ex lumine ſibi faciebant materiam cæcitatis. Iactabant miſeri licere ipſis omnia, ſectatoribus ſuis impunitatem promittebant flagitiorum, cæci duces cæcorum. Ea autem propoſita impunitate, facile homines, alioqui nimium in uitia procliues, ſibi alliciebant plurimos. Vtque apud uulgus imperitum ſcientiæ ſibi exiſtimationem pararent, ſummoperè in eam curam incumbebant, ut ab aliis rectè intellecta corrũperẽt, & prauas ſuas opiniones falſis aſſertionibus cõmunirẽt. Iam cultus diuinus illis locis maxima ex parte erat abolitus, & templa haud ſecus atque iumẽtorũ ſtabula uileſcebant, dũ nemo parietes ruinam minitantes inſtauraret, & brutis animãtibus in ea pateret aditus, quæ lo

eum baptiſterij & altaria tua Domine coutaminabant atque etiam ſordes & immunditiæ in conſpectu introeuutium hominum ante fores iactarentur, ut polluerent ſanctuarium Dei.

Ad horum indoctam doctrinam confutandam, ſanandamque iuſaniam miſsi ſunt à ſanctiſsimo Pontifice Innocentio uiri religioſi Ciſtertieñ ordinis, multa ſanctitate conſpicui, qui cum eò ueniſſent, cum magna humilitate uerbum Dei ſeminaturi, inuenerunt terram prorſus ſterilem & inutilem, planeque deriſi ſunt & contempti ab illis ſuperbis hæreticis, nec fructum apud illos facere potuerunt. Ea re comperta, & animo & corpore a deploratis hominibus receſſerũt, excuſſo in illos puluere pedum ſuorum. Verum ne modicum fermentum totam maſſam paulatim corrumperet, uiſum eſt ſummo Pontifici, ut funeſtæ arbores, non niſi acerbos & exitioſos fereutes fructus, ne latius ſuos propagarent ramos, radicitus ſuccidentur. Mittit igitur literas ad prouincias omnes, ut arma capeſſant ad edomandam hæreticorum peruicaciam, abolẽdumque eorum nomen in terris, quorum iam uomina de libro uitæ deleta erant. Dignum enim erat, ut qui à capite Chriſto ſe ſeparauerant contumaciter & obſtinatè, uec ullis admonitionibus ab errore poterant reuocari, meritas pœnas luerent. Pontificis acceptis literis, omuium animi accenſi ſunt ad capiendas & profligandas uulpeculas, uineam Domini Sabaoth demoliẽtes. In iis autem facilè primus fuit beatiſsimus Primas noſter Guilhelmus, qui non ſine lachrymis multis magnoque animi mœrore lectis publice ſanctiſsimi Pontificis literis, inſtar Phinees zelo inflammatus eſt, crucemque ueſte aſſuens, eam uoluit uirtutum ſuarum quaſi coronidem uel conſummationem relinquere, ut Eccleſiaſticæ unitatis perturbatoribus eliminatis, pacem Eccleſiæ reſtitueret. Etſi autem eſſet imbecillis corpore, non tamen illi deerat animi conſtantia & fortitudo, nec tam erat ſenio fractus, quam ieiunio aſsiduiſque uigiliis confectus. Igitur conuocatis ſubditis ſuis, exponit illis Chriſti Saluatoris beneficia, humano generi collata, crucis myſteria explicat, in ea ſola eos gloriari docet, & ut ſe gratos declarant, hortatur ut cruce ſe ſignari ſinãt contra crucis irriſores, profert illam CHRISTI ſententiam: Si quis uult poſt me uenire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me. His aliiſque eius ſermonibus egregie animati, pollicẽtur ſe quocunque intendere uelit iter, illum alacriter ſecuturos. Et illi quidem promiſsis ſtetere ſuis, at ſanctus epiſcopus prius è uiuis excelsit, quam poſſet rato ſuo ſatisfacere. At nec ſic tamẽ putandus eſt ſacræ militiæ non interfuiſſe. Cum enim in Domini exercitu Abbas Ciſtertienſis dux & præceptor eſſet conſtitutus, ſub cuius ille magiſterio in habitu monaſtico diu CHRISTO militauerat, quonam pacto in re tãti momenti illum deſerere potuit? Etſi igitur corpore abſens, ſed præſeos erat ſpiritu. Nam uiſi ſunt multis militiæ cæleſtis exercitus, præcedente crucis ſigno, quo etiam illi ſignati erant. Hinc illa inſignis uictoria Chriſtianorum Catholicorum, qui illos impios mirabiliter debellarunt, neque ætati parcentes, neque ſexui. Capta eſt uelut momento temporis populoſa urbs, quam Biteres uocant, quæ iá non exigua ſcelera meditabatur, ſed in id uſque amẽtiæ prorupit, ut magnam ſibi uideretur aſſumpſiſſe religionẽ quod nullam reſpuiſſet falſitatum. Inter ubera matrum paruuli quoque cæſi ſunt, & neque eccleſiæ, neque monaſteria tueri eos poterãt, qui Eccleſiæ ſciderant unitatem. Inde itum eſt Carcaſſonem munitiſsimam urbem ex eaque perfidi omnes eiecti ſunt. Tandem etiam terræ princeps comprehenſus eſt, genere quidẽ ſpectabilis, ſed moribus ac religione degener, qui illam hominum fœcem ſuſceperat fouendam atque tuendam. Detentus autem eſt in uinculis, donec miſerandum in modum ſpiritum exhalauit. Contritis igitur & exterminatis impiis, excipiantur altaria, extruuntur templa, eccleſiæ dirutæ inſtaruantur, in iiſque conſtituuntur ſacerdotes, diaconi & alii clerici qui diuina celebrent officia, cultumque diuinum reparent.

Litera Pontificis cõtra hæreticos.

Cruce ſignati contra crucis irriſores.

Luc. 9.

Hæretici à Catholicis profligãtur.

Sed ut ad narrationis ordinem reuertamur, cum beatus Guilhelmus audiuiſſet migraſſe ex hoc ſeculo uenerabiles antiſtites. Turonenſem & Pariſienſem ualde quidem contriſtatus eſt & planxit planctu magno. Erant enim illi quaſi duæ oliuæ ſpecioſæ & fructiferæ in domo Dei, & uelut lucernæ ſupremo ardentes lumine, quas uerus Oriens miſerat ad Occidentis regiones illuſtrandas. Expectabant autem mox ipſos ſecuturum Bituricenſem Pontificem ut qui in uita ſe eximiè dilexerant, in morte quoquè non ſeparatentur. Fuerat enim inter illos ſyncera quædam familiaritas, & cum ſe animi cauſa inuicem inuiſerent, de his, quæ ad animarum & eccleſiarum ipſis commiſſarum curam, adminiſtrationem & ſalutem pertinebant, inter ſe ſecreto conſerebant, ſuaque inter ſe arcana ſibi mutuo communicabant: Illis igitur uita functis, paucis menſibus noſter epiſcopus ſuperuixit. Cupiebat enim diſſolui, & eſſe cum Chriſto, & licet obitus ſui diem ex diuina reuelatione præſciret, tamen longa illi omnis mora uidebatur. Interea ſic uixit in carne, ut quaſi carnis ſarcinam exuiſſe uideretur, adeo iam conſumptis carnibus, pellis oſsibus adhærebat, & artus admodum confecti atque extenuatus uiſebantur, nec tamen ceſſabat exigere a carne, ut ſpiritui ſeruiret. Porro cum non parum uereretur, ne poſt ipſius obitum gregem ſuum lupus rapax ceu paſtore orbatum diſsiparet & diſcerperet, ualde cœpit animi eſſe dubius q̃d potiſsimum eligeret. Nam nec a beata illa ſupernorum ciuium iucundiſsima ſocietate diutius abeſſe, nec gregem uolebat deſolatum relinquere, ſed inter hæc totũ ſe diuinæ permiſit prouidentiæ & uolũtati.

exiſ[...] ſcopo[...] Turonen. & Pariſien.

Iam Saluatoris natalem diem Circumciſionem quoque ſanctus præſul cum fideli populo ſolenniter celebraueras, porro pridiè Epiphaniæ Domini ſentiens adeſſe tempus migrationis ſuæ ab hoc exilio ad patriam diu concupitam, populi multitudine congregata in eccleſia protomartyris Stephani, cœpit ad illos concionari, uti ſæpius conſueuerat, nec ab hoc officio neque a laudibus Dei ſe retrahi paſſus eſt febre acutiſsima, qua tũc laborabat. Nã etſi ui morbi corporis uires tabeſcerent, at ſpiritu roborabatur, ut poſſet dicere cum Apoſtolo, Cum infirmor, tunc potens ſum.

Concionatur ad populum.

Interioris enim hominis uires ipſa firmat corporis infirmitas. Sumpſerat autem ſibi Thematis loco illud Apoſtolicum, Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere & cæter. Nimirum paſtor bonus iam propediem diſceſſurus ab ouibus ſuis, exhortabatur ad uigilandum ne intrarent in tentationem, & ne improuiſa illis ſubreperet mors, admonebat ut ſemper eſſent parati, & id genus alia multa, tanquam ultimum Vale illis dicens, proponebat. Sermone abſoluto, & data populo benedictione, ex imbicillo imbecillior factus abceſsit. Sæuiebat tum ſolito acrius hyemis frigus, & ille nihilo minus caput habebat nudum, membris febrili languore ſatiſcentibus. Locus enim ille, in quo ſermonem habuit ad populum, omni ex parte uento erat expoſitus, quod ſic affecto corpori non potuit nõ eſſe incommodiſsimum. Ea tamen perinde ac ſi opus non haberet, nullius poſcebat auxilium, & ſine adminiculo domum reuertebatur. Creuit in dies febris, & ſanctum Pontificem egregie exercuit. Deinde quinto

2. Cor. 12.

Ro. 13.

Idus

Idus Ianuarij, cum iam omnibus ritè peractis, etiam teſtamentum, multis aſsiſtentibus religioſis & prudentibus uiris, condidiſſet, fratribus conuocatis, extremæ Vnctionis ſacramentum humiliter ac deuotè ſuſcepit: eo percepto, etiam ſacroſanctam Euchariſtiam ſibi porrigi inſtantiſsimè poſtulauit, ut tanto itineris duce munitus, poſſet ſecurus hoſtium cuneos penetrare. Vt autem Dominum & Creatorem ſuum ad ſe ueniſſe cognouit, ilico reſumptis uiribus, de ſtratu proſiliens, tanquàm iam febris omnis abſceſsiſſet, non ſine ſtupore circunſtantium, maximè quòd iam ferè in ſupremo ſpiritu poſitus uideretur, & uix aliquid liquoris poſſet in ſe admittere, concito gradu procedit obuiam ſuo Saluatori, uires certè ſubminiſtrante charitate, flexiſque genibus, totus lachrymis diffluens, illum adorat: utque ſæpius genua poſsit flectere, crebro proſtratus erigitur, illique ſuum agonem tota deuotione commendat, orans ut quicquid purgandum ſupereſt, ipſe purgare dignetur, ne quid funeſtum in ipſo poſsit inuenire inimicus.

Extremā Vnctionē accepit & Euchariſtiam.

Nota reuerētiam.

Fuerat autem biduo ferè maxima ex parte loquendi priuatus facultate, ita ut extremas uocum partes tantummodo exprimeret, quas nos coram poſiti ægrè poſſemus intelligere: ſed interim tamen nutibus & ſignis euidentibus declarabat, integram ipſi ſemper permanere memoriam. Porrò coram Domino ſic proſtratus, prolixe orauit, ſed eius uerba ad plenum intelligi non poterant, linguæ, ut diximus, impedimento obſtante. Deinde expanſis in crucis formam manibus, & oculis in cælum ſublatis, carnem Saluatoris non ſine lachrymis, corde contrito & humili, manducauit. Hoc facto lætior effectus, confortatur in Domino, ſciens ſe fortiſsimum in illo ſupremo certamine habere adiutorem, ducem itineris, præmij largitorem. Mox ad ſtratum rediens, ſubleuantium illum manibus adiutus, cum paululum reſpiraſſet, cœpit nutibus indicare, uelle ſe ut corpus ipſius defuncti apud Caroliloců humaretur.

Hic iterum author ſatis ſe ꝑdit certa ſcribere.

Illi enim monaſterio diu præfuerat, nec immeritò locum illum præ cæteris amare uiſus eſt. Aderant autem etiam illi morienti aliquot eius monaſterij fratres, nec deerant, qui putarent, illis petentibus, hoc ita illum conſtituiſſe. Verum initio ab omnibus ibi coram poſitis reclamatum eſt, ita dicentibus: Abſit à nobis pater ſanctæ, ut corpus tuum noſtræ eccleſiæ ſubtrahi patiamur. Corporis tui præſentia carere nolumus, quæ nobis boni paſtoris memoriam iugiter refricabit. Obnixè oramus, ut ſicut hactenus plebem tuam ab imminentibus malis protexiſti uiuus, ita tuearis & uita functus: quoſque in uita uariis malorum caſibus ſæpe eripuiſti, etiam ſepultus apud nos, tuis meritis & precibus eripere digneris. Ille uerò nulla ratione ſe paſſus eſt à ſententia deduci, ſed cum lachrymis obſecrabat, ut quod cuiuis catholico licet, liceret etiam ipſi, nempe ſepulturæ locum ſibi deligere. Cedunt igitur qui aderant, & ne patrem affligerent, coguntur uelle quod nolunt. Sacrilegium enim putabant, ea præſertim hora, eius ſupremæ reſiſtere uoluntati. Ea re ab inuitis impetrata, omnes oſculatus eſt, nutibus orans, ut pro ipſo Dominum deprecarentur, & ceu filii pacis pacem inter ſe amarent & colerent. Illi uerò omnes ſe eius precibus commendabant, & cum uiciſsim petiiſſent omnium, ſi quæ interceſsiſſent, offenſionum ueniam, ueriti ne multorum præſentia illi eſſet onerosa, accepta ab eo benedictione & licentia diſcedendi, non ſine lachrymis domum abierunt. Manſerunt autem apud illum pauci familiares & domeſtici, ſecretorumque eius conſcij. At ille nihil à morbo impeditus, ut erat ſemper orationi intentus, totus in Dei opere uerſabatur. Labia diuinis aſſueta laudibus, ſine intermiſsione moueri ad preces uidebantur: & ut ſanus conſueuerat, temporibus & horis congruis diuina coram ſe officia celebrari uoluit, & quia ore promere non poterat pſalmos, paruulis auſcultare auribus, & animo altius affigere ſtudebat. Ita omni tempore aut uacabat precibus, aut raptus in ſpiritu, cæleſtia contemplabatur: nec iam de præmio hæſitabat, qui ſe angelicorum ſpirituum uiſionibus ſentiebat confirmari.

Oſculatur oēs, & petit ueniam, ſi quē offenderit.

Perpetuo orat.

Nocte uerò ſubſequente (ſolet autem nox exaggerare uim morbi) uir ſanctus acrioribus cœpit urgeri doloribus: & iam præſentiens extremam ferè adeſſe horam, iuſsit ſub adſpectum ſuum è ſcriniis proferri ueſtes pontificales. Ex iis quaſdam minoris precij ad ſe adduci noluit, quibus etiam tūc uſus fuerat, quando eſt conſecratus antiſtes: quas immutabili animi propoſito ad ſuam ſepulturam diligenter curarat aſſeruari. Eas uerò omnes cuidam è ſuis familiaribus, cuius fidem habebat exploratā, ad breue tempus ſenſum ſeruandas tradidit.

Solitus erat uir ſanctus circa noctis medium ſurgere ad preces nocturnas, hymnos, pſalmos & alia à ſanctis patribus inſtituta, cum omni deuotione, & qua par erat ſolennitate decantare, illud obſeruans propheticum, Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi. Ijs uerò omnibus ritè peractis, inuictum ab oratione ſpiritum non relaxans, nunquàm dabat membra ſopori, nunquam defatigata ſinebat quietem capere: ſed tandiu manebat in oratione proſtratus, donec illuceſceret dies. Sed nunc morbo magis magiſq; inualeſcente, cum ſtatutum tempus expectare nō poſſet, quo, ut diximus, ad perſoluendas noctis preces ſurgere ſolebat: nè illis nondum abſolutis hinc fortaſsis abſcederet, horā ſolitam noluit anteuertere, nè mora ipſum anteuerteret. Signo itaque dato iis, qui ipſi aderant, fratribus, ut laudes Domini inchoarent. ipſe prior labijs & pectori ſuo ſigno crucis impreſſo, hæc duo uerba, Domine labia, utcunquè pronuncians, reliqua formare non potuit. *Pſ. 118*

Præuenit nocturnas preces iā moriturus.

Illi uerò mente eius perſpecta, finem illius impendere, ex precum anticipatione uerisimilibus coniecturis didicerunt. Itaque unus ex iis, ſacerdos religioſus, admodum illi familiaris, à memoratis uerbis preces auſpicatus eſt, & cætera omnia, quæ ſequuntur, aliis adiuuantibus, debito ordine ad finem uſque perduxit, uiro ſancto mente eaſdem preces perſoluente. Quibus completis, uoce & manu ſignificauit, ſe uelle in terram deponi. Parent illi iuſsis eius: & quia non decet Chriſtianum niſi in cinere & cilicio mori, in ſparſos humi cineres eum deponunt, cilicio ſemper indutum, licet pauci admodum eius rei eſſent conſcij: quod etiam nunquàm ſibi paſſus eſt ab aliquo detrahi. Cumque paulo ſpatio temporis ſic iacuiſſet, benedicens fratribus, ſpiritum ſuo reddidit conditori.

Vult deponi in terrā.

Perpetuo utitur cilicio.

Moritur.

Audito autē piiſsimi patris obitu, uniuerſa ciuitas commota eſt: paſsim omnis ætas & uterq; ſexus cum cereis & luminaribus properant ad eccleſiam beati protomartyris Stephani, quo corpus exanime cum hymnis & canticis pſallentium deferebatur. Videre illic multos licebat, qui nullā uiuo reuerentiam præſtare uoluerant: & eam nunc defuncto exhibent, ſeq; hominē ſanctum aliquando contempſiſſe, aut dictis, uel factis afflixiſſe, ducti pœnitentia, palā lugere non erubeſcunt, & ad ſanctū corpus proſtrati, adorare nō deſinunt. Deniq; tota illa nox ab aliis in pſalmis & [illegible], ab aliis in planctu & mœrore exacta eſt. Illuceſcente altera die, ſparſo iam circūquaq; rumore de

rari, multos iam penè deſperatione obrutos, ad ſancti patris recordationem mirificè reuelari: denique quacunque uel ægritudine correptos, uel periculo expoſitos, à malis omnibus eius interceſſionibus ereptos, ſentire præſentem uirtuté Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

VITA SANCTI PATRIS Noſtri Theodoſij Cœnobiarchæ, Authore Simeone Metaphraſte.

Ianuar 11.

INter tépora quidé uer eſt iucúdiſsimú, inter ſtellas autem ſol eſt pulcherrimus, inter uitas aút optima quoq; eſt uita magni Theodoſij. Theodoſij, inquá, qui nomé non ſolum eſſe nomen oſtendit, ſed id ad rerum perduxit ueritatem, ut qui uerè cóſpectus ſit hominibus theodocos id eſt, donum Dei, & uniuerſæ uitæ, quæ uirtutis amore tenetur, exemplar communæ. Qua qoidem de cauſa eum iuſtius fuerit nuncupare Cœnobiarcham, quàm quòd cœnobio præfuerit. Nam hoc quidem eſt magis ei eius proprium, alterum uerò multorum quoquè aliorum, & hoc quidem oſtendit imperij beatitudinem, ſicut re uerà fuit, alterum autem finem habet incertum, & nondum manifeſtum euentum. Is autem quiſnam fuerit ab initio, & ex quibuſnam ortus ſit parentibus, & quemadmodú ad ſpiritalia aggreſſus ſit certamina, prius oportet perſequi, deindè uerò dicere de eius monaſterio, quod ab omni lingua communiter decátatur, & de aliis rebus illius dicere pro uiribus, nec aures grauando immoderata oratione, neque rurſus nimia breuitate, in ijs quæ ſunt oportuna, dando damnum egregijs animis.

Theodoſij patria.

Beatum Theodoſium tulit quidá uicus, nomine Magariaſſus, ſitus in regione Cappadocum, qui tunc quidem erat multis ignotus & obſcurus, nunc autem ferè omnibus propter ipſum cognitus. Oportebat enim eum eſſe potius cauſam ſplendoris patriæ & parentibus, quàm illa uitæ Theodoſij decus afferre & gloriá. Erant autem ei parentes & uero Dei cultu religioſi, moribusque pij & Deo grati, qui uel ex ipſis nominibus bonam uitam & mores ingenuos optimè ſignificabant. Vocabatur enim pater quidem Proæreſius: Eulogia autem, quæ eum genuerat. Quæ quidem poſteà quoquè uitam amplexa monaſticá, ut quæ boni huius inſtituti occaſionem inueniſſet ex bona uita filij chariſsimi, cú patré habuit ſpiritalé, cuius ipſa fuerat mater ſecundú carné, pro carnali generatione rectè accipiens ſpiritalé regenerationé. Et ſi difficile eſt filio, dignas gratias referre parentibus, qui ut ſit, ſunt authores, cur nó hic quoquè eſt ſuperior, qui fuit cauſa matri, ut benè eſſet?

Parétes

Ex his ergò ille ortus, generoſa & beata pláta, piè ac religioſè nutritur & augetur, ſimul in corporea & ſpiritali ętate, & quomodò omninò oportebat eum, qui ex talibus quidé eſſet natus, & talis quoquè eſſet euaſurus. Cùm autem eam iam attingeret ætaté, quæ prouidet & diſcernit, ſtatim oſtédit, ad quænam eſſet eius propenſus animus, non amans pecunias, non corpora, quæ quidem ſunt exultationes & germina non generoſæ & non rectè eductæ iuuentutis, táquá equi, qui fræno minimè aſſueuit, & terræ, cui non obtigere manus & labores agricolæ, ſed uitæ philoſophicæ amorem parturiens, & loca ſancta uidere cupiens, in quibus omnium opifex & Deus, toti mundo ſalutares ſubſtinuit paſsiones, has ipſas Chriſti utque reuerſus paſsiones, ſi illas ipſe tá parui faceret, ut propter corporis laborem cedens ocio ac ſocordiæ, ad ſancta illa loca non ueniret, præterea autem uolens etiam accipere ſolitudinem, adiutricem egregiam ad philoſophiam, & amplecti uitam planè ſolitariam & quietá. Non enim cupiebat nomen, quod eam, quæ eſt in rebus, mentitur ueritatem. Quænam autem fuerit ei occaſio huius peregrinationis, uult iam perſequi oratio.

Abuero qbus deditus fuerit.

Dexter erat ad diuinas legendas ſcripturas præclarus Theodoſius, ſi ullus alius. lubenter enim audiebatur, non ſolum quòd hac in re pulchrè eſſet eruditus: ſed etiam, quod acre inijceret omnibus deſiderium, & ex morum moderatione & uerecundia, qua nihil aliud magis decet iuuenes, Propterea ergo ei mandatum fuerat, ut ſacros libros legeret populo. Quos quidem concinnè & numeroſè legens, cum aliquandò quidé audiret Deum abrahæ præcipientem, ut exiret è terra & cognatione: aliquandò aút & patriæ derelictionem, & domus, & parentum, & fratrú, quæ ſit propter ipſum, ijs qui ſic fecerunt, eſſe cauſam uitæ æternè. Hæc legés, & ea quæ ſunt his ſimilia, & in mentis ſinus immittens, ità ut par erat, accendebatur animo, & ſequendi Chriſtú magno tenebatur deſiderio, p uiá anguſtá & aſperam. Cúq; has aſsiduè uerſaret animo cogitationes, preces fundit, quæ uitæ pulcherrimæ fuere procemiú: deduc me Domine, dicés, in uia tua, & ambulabo in ueritate tua. Deindè diligenti ſtudio init uiam, quæ ducit Hieroſolyma: illo quidem tempore, quo Martian[9] Imperator erat in uitæ occaſu: Chalcedonenſis autem ſynodus (eam autem eſſe quartam & ſanctam cognuſcimus.) congregabatur aduerſús * Neſtorium & alios hæreticos.

Lectoris fungitur officio.
Gen. 12
Matt. 19.
Pſ. 85.
** Eutychen.*

Cùm autem iam ueniſſet Antiochiam omni ex parte bonus Theodoſius, non ſtatuit oportere eam tranſire, niſi ad inſignem Simeonem. Simeonem, inquam, Stylité, id eſt, in columna ſtantem, prius ueniret, & eius uultú cótemplaretur, & ſermones audiret, & ex his ueluti uiæ ſolatium caperet, orationiſq; & benedictionis eius eſſet particeps, quæ ſimul & uirtutis uiá, quem habebat in animo, & eam quæ cernebatur, leué facilemq; redderet. Cùm ad eum autem abiret, ſtatim non contemnendum nec leue ſignum accipit illius apud Deum fiduciæ & familiaritatis, priuſquam ad ſacram accederet columnam & uocem emitteret, ipſe deſuper illum audiens clamantem, & ipſum nominatim uocantem. Vox autem ità habebat: Benè uenisti homo Dei Theodoſi. Ille autem obſtupefactus, & ei genu inclinat, & ſe humi proſternit, glorioſioré appellationem ſpecie humiliore reſpondens. Deindè ad ipſum lætus aſcendit, cum illa iuſsiſſet, & amplectenté eſt complexus, hoc quoquè magni ſaciens membra attingere uenerabilia, & illius complexum ſuſcipiens tanquam diuinum aliquod ſignaculum, confirmátem egreſſus ad uirtutem. Ille autem ei omnia diuiniſsimè prædixit, & qualemnam ſit huius uitæ finem inuenturus, & cuiná ſit gregi poſteà præfuturus, & q multas pecudes ratione præditas abrepturus ſit à lupo, q percipitur intelligétia: & alia, quæ paulò pòſt finé ſingula accepere: quæ etiam per unumquodque tempus procedens dicet oratio.

Simeoné Stylité inuiſit.

His ergò adhuc magis animo confirmatus, cum preces admirabilis Simeoni tanquàm duces quaſdam & cuſtodes accepiſſet, alacrius quàm prius iter perſequebatur, & peruenit ad ſanctam ciuitatem, cum Iuuenali tunc eſſet commiſſus archiepiſcopa-

Simeó illi futura prædicit.

Recepe regrinationẽ ad Hieroſolymã, & ſanctorum locorum adorationẽ, contra hæreticos. ** niſi.*

tus Hieroſolymorum. Cum autem totum illum diuinum locum obiiſſet, & ſancta ſanctæ adoraſſet, apud ſe in animo uerſabat, quomodo inciperet philoſophari, & utrũ ex duobus uitę inſtitutis eligeret: idne, quod eſt plane ſolitarium, & quod non habet aliquã cum ullo conſuetudinem: an quod agitur cum aliis piis, & qui eundem ſcopum perſequuntur. Cæterum ſeparatim ſilere & quieté agere, non probauit in pręſentia, id nequaquàm tutum eſſe iudicans ei, qui nõdum eſſet expertus per ſe luctari cum ſpiritibus nequitiæ. Si enim ex iis qui in mundo militant, nemo, inquit, eſt tam inuicta audacia, & tam inſigni ſtultitia, vt * ſi ſit plane rudis & in re militari omnino inexercitatus, à linea in medios ſtatim hoſtes irruat: quomodo ego, cui manus non ſunt eruditæ ad prælium, nec digiti ad bellum, neque ſuperna ſum accinctus potentia: idq́; cum ſit conflictus longe periculoſior, aduerſus principatus, aduerſus poteſtates, aduerſus mundi principes tenebrarum huius ſeculi, aduerſus ſpiritalia nequitiæ, poſſem in acie conſiſtere? Reſtat ergo, ut cũ ego à ſanctis Patribus didicerim, qui ſe in his prius rectè exercuerunt, & ſatis ab eis fuerim inſtitutus ad decertandũ contra hoſtes, qui percipiuntur intelligẽtia, deinde in tempore percipiam fructus, qui colliguntur ex quiete & ſilentio.

Prefert institutionem cœnobiticã anachoreſi. *Pſ. 62.*

Hæc cum ſapientiſsime cogitaſſet: erat enim ei inter alia, perfecta quoque intelligentia: ſtatim ſe conuertit ad eos quærendos, qui bonum cum labore meditantur, ut qui ſciret, quòd patiendo tutius docetur & diſcitur. Longino itaque beato ſeni, qui erat excellentiſsimus patrum ſui temporis, ſeipſum tradit: vndique cum eo & degit & habitat, illius moribus admodum delectatus, & ideo totus ei ueluti inhærens, & ut dicam cum diuino Dauide, anima poſt eum agglutinatus. Nam cum quo quis uerſari delectatur, talis etiam eſſe creditur: & id pulchrè dicitur ab antiquis. Admirabilis autem hic Longinus ſe in quadam domuncula turris diuini Dauid: hoc enim perhibet longi temporis traditio: incluſerat, & illic dulce mel uirtutis laborioſè conficiebat. Apud quem cum omnes ſenſus pius Theodoſius ita ut oportebat, exercuiſſet, & in iis quæ ſunt expetenda & fugienda, diſcernẽdis ſummè elaboraſſet, in ueterem ſedem (eum enim locum ita uocant: eſt autem in uia publica, quæ tendit uerſus Bethleem) cõmigrat, inuitus quidem, ſed cedens paternæ uoluntati, cui potius quàm ſibiipſi morem gerebat. Quænam autem fuit cauſa migrationis? Mulier quædam admodum pia & honeſta, nomine Icelia, diues facultatibus, ſed uirtute ditior. Ea cum aliquo quidem prius cohabitauit: poſtea autem Chriſti ſit miniſtra propter pietatem. Et enim templum quoque, quod illic eſt, dicitur poſuiſſe omnium Dominæ & Deiparæ. Cum ea ergo tunc ſeni magnoperè ſupplicaſſet, ut in templo, quod ipſa cõdiderat, collocaret Theodoſiũ: ille quidem paret inuitus: perſuadet autem multo magis nolenti Theodoſio, vt admittat translationem. Cui enim iucũdum erat ſimul habitare, conſequens eſt, ut ei quoq; moleſta fuerit ſeparatio: maxime cum beatus Theodoſius mallet parere, quàm imperare, ſicut declarabit oratio.

Recedit à Lõgino in montus.

Cum itaq; perſuaſus & translatus eſſet, & diuinũ illud tẽplum habitaſſet, eius deinde fama ad omnes peruadente: ſolet enim uirtus non minus eũ, qui poſſidet, oſtendere, quàm eum, qui illam fert lucerna: nõ ferens illic uerſari diutius, tranſit in hunc ſacrũ montem & hanc ſpeluncam: ex qua facit ille unam ſolam, eam quæ eſt ad Deũ tranſitionem, illic relicto corpore. Tribus aũt de cauſis piè ſit eius in mõtem translatio. Primũ quidem, ut præfecturam tanquàm magnũ aliquod onus fugeret, quã illi erãt impoſituri Patres, uel potius eius uirtus eximia. Secundò, ut loci quoq; translationẽ, ad excelſioris uitæ inſtitutum trãslationem efficeret, hominum ſolitudinẽ multiplices uirtutis fructus producere arbitrãs. Tertiò aũt, ꝙ non à ſe, ſed à Deo motus fuerit, ut ei Chriſti phalanx ducẽda cõmitteretur, ubi tot militum, uel fortiſsimorũ potius hominum millia, erat cõmuni Domino oblaturus. Sic ergo pia mente commotus, accedit ad uerticem montis, & in hac ſpelunca perpetuo habitat, quæ etiam hucusq; eius ſacris diues eſt reliquiis.

Spelunca eius ſacris diues reliquiis. *Mat. 2.*

Quædam autem fama ab alto à patribus tradita, ad nos uſq; peruenit, quæ dicit, fideles illos Magos, qui Bethleem uenerunt ab Oriente, cum Deo, qui ex ſuperna ſpecula in Occidentem huius mũdi uenerat, aurum, thus & myrrham pie admodum obtuliſſent, deinde ab angelo reſponſum accepiſſent, ne eandem uiam rurſus inirent, ſed per aliam potius redirent in ſuam regionem: Hos, inquam, dicit Magos in hac ſpelunca in reditu fuiſſe diuerſatos: cumque hic noctu dormiiſſent, mane ingreſſos eſſe uiam, quæ ducebat in patriam. Et tale quidem eſt id, quod dicitur, & fortaſſe eam nulla labefactat improbabilitas. Nam primum quidem, cum ſtatuiſſent ingredi iter per Hieroſolyma, nõ eſt admodum facile, vt ij alia ex Bethleem domum reuerterentur. Sicut etiã nunc uidemus eos, qui à Bethleem, uel ab ea quæ eſt circuncirca regione tranſeunt, per hanc proficiſci. Præterea autẽ multa ex iis, quæ olim quidem facta ſunt, ſita autem non ſunt in diuina ſcriptura, ſola ſcriptis non mandata traditio, efficit ut in hodiernum uſque diem pro certis habeantur. Qualia ſunt ea, quæ dicuntur de loco cranij, quæ ſunt, inquam, tractata à magno Baſilio. Ille enim dicit in quadam ſua oratione, (oportet enim ea tanquàm cõdimentum aliquod addere orationi) non ſcriptam nobis exponens traditionem: Adam, inquit, primus noſter parens in hoc, qui nunc dicitur cranij, loco dicitur eſſe ſepultus: ubi meus quoq; Chriſtus pro nobis crucem & mortem ſuſcepit, propter eam, quæ uerbis explicari non poteſt, benignitatem. Et hæc quidem ſic.

Traditiones ſine ſcripto, pro certis habentur in Eccleſia.

Charitati præcipuè ſtudet. *Matt. 22.*

Sapiens aũt Theodoſius cum fuiſſet in hoc loco, & ſemper cuperet excelſiora, diuino Apoſtolo ſibi uelutti exemplari propoſito, euaſit illius imitator, oĩa quidem ſacra amans mandata ſimiliter: præcipuè aũt captus amore diuinæ dilectionis. Eius.n. ſuaui iaculo ſic erat illius ſauciata anima, & ita eius inſolubilibus adſtringebatur uinculis, ut excelſum illud & diuinum præceptũ, Diliges Dñm Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, re ipſa ab eo impleretur: quod quidẽ non aliter fieri potuerit, niſi oẽs naturales animę facultates ad nihil aliud, quod adſit, contendant, niſi ad ſolum creatoris deſiderium. Has, inquam, intelligentes animę operationes, ut qui muſicæ eſſet peritus, pius Theodoſius concinne & numeroſe mouens ad ea, quæ oportet, & quãdo & quantum oportet, & ut par eſt, unamquanq; coniungẽs, omnium harmoniarum numeroſiſsimam & iucundiſsimam effecit ſuæ uitæ tẽperaturam, unum ſolum ſcopum ſibi proponens, ut ex Deo à ſe omnia fierent, & nihil ab eo diſſentiret aut diſcreparet.

Quis enim in iis, quæ pro Deo ſuſcipiuntur, periculis æquè excelſi & fortis animi uiſus eſt atque ille, qui neque uincebatur à minis potentiorum, neq; illiciebatur inducebaturve blanditiis, quando de Deo fortaſſe, ſed non ex Deo erat quod iubebat? ſed de ea re quidem differatur oratio. Quis autem ſignificauit iudicare cordis cogitationes, & accuratè eas examinare, & maligni noſſe artes, quæ ſuffurantur per dexteras, ſicut ille? Quis ſic animam quidem comprimere, ſpiritum autem conterere, omnẽ autem intelligentiam

Ecce ſancti patris ſancta ex.vi.ſ-tia.

gentiam & altitudinem deprimere, quæ extollitur aduerſus Dei cognitionem? & ut ſemel dicam. Quomodo quis res illius imitatus fuerit quas ne digne quidem laudare potuerit: ieiunii conſtantiam, uigilandi perſeuerantiam, orandi aſsiduitatem, pulchrum pſalmodiæ ordinẽ, oculorum in lachrymas innatam proſuſionem, ut prius ſpes eſſet ſiſti perennia fluuiorum fluenta, quàm fontes illius lachrymarum, per totas noctes ſtationem, illa quæ occulte ſuſpendebantur, propter quæ, eò quòd in ſomnum diffiueret & reſolueretur, dolor incumbebat in inguinem, humilitatem ſpiritus, manſuetudinem, animum utplurimum cogitabundum & attentum, acre ingenium, & quod admodum facile rectà ad cælos uſque uolabat? Hæc optare quidem poſſunt etiam alii: ſunt autem ad imitandum omnino difficilia.

Sancti uiri abſtinētia & uictus auſteritas

Quis uentri ita imperauit, aut eam abſtinentiæ legibus magis habuit obedientem? Qui ea utebatur nõ ſecus ac ancilla, cibum ſumente quando ipſe iuberet. Sumente autem cibum, non quantum ipſe uellet, ſed quantum ſufficeret ad continendum uinculum naturalis coniunctionis. Alimentum autem erat fructus palmæ, aut paucæ ſiliquæ, aut legumen aliquod aqua madefactum, aut etiam quę ea agreſtibus herbis erant eſculentę. Quod ſi horum quoque, quę dicta ſunt erat penuria propter ſummam ſolitudinis inopiam, oſſa dactylorum madefacta, erant illi lautum & ſplendidũ nutrimentũ propter neceſsitatem, & famis ſcitũ ſolatium. Perpetuis autẽ triginta annis panis nihil guſtauit penitus. Sed etſi ita parcè & ſtrictè ſe gerebat in iis quæ pertinebant ad uſum corporis, non ita tamen ſe habebat in iis, quę pertinebant ad animam: ſed illam contra abunde & copioſe noctu diuque alebat, ut qui in lege Domini quotidie meditaretur, & ſacris eloquiis aſsidue rigaretur. Quo factum eſt, ut uiſum ſit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, & fructum dedit in tempore iucundiſsimũ & copioſiſsimum. Atque corporis, quidem in iuuentute ad libidines incitationem ſic pulchrè effecit conquieſcere. Hanc autem abſtinentiæ legem non ſtatuit ſimul abiicere cum flore iuuentutis, neque eam repulit tanquam adhuc inutilem & minime neceſſariam, ſed conſeruauit uſque ad profundiſsimam ſenectutẽ augens & non remittens, & non ſecus ac quendam ſocium nauigationis, qui una nauigauit in hyeme & tempeſtate, multorumque laborum & ærumnarũ fuit particeps, cum iam fuerit in portu, erubeſcens amãdare.

Panis per trigĩta annos nihil guſtauit. Pſal. 1.

Labores appetit ſpernit uoluptates.

Amplectebatur itaque labores, ſicut alii uoluptates, remiſsiones autem & delicias repellebat ut hoſtes cum longa conſuetudo ei talem impreſsiſſet habitũ. His non ſecus ac ſtella iucundiſsima, ſplendidiſsime ac pulcherrime micans radiis, iam etiam procul apparebant. Nam ciuitatem quoque ſitam ſupra montem, eſt celari difficile. Ergo nec latuit, etiãſi illud ipſum perpetuo fugeret. Cum non lateret autẽ, conſentaneũ erat omninò, vt boni & honeſti ſtudioſas animas ad ſe traheret, non ſecus ac magnes ferrum: aut potius vt bonas quaſdam apes, iucundũ illud mel virtutis. Ad illum itaque iam ventitabant quidam ex iis, qui erant amatores virtutis, & malebãt cum eo incolere ſolitudinem, quàm cum Imperatoribus præclaras ciuitates. Qui vim afferentes, vix quidem, ſed tamen perſuadent, nè ſua ſolum conſideraret, ſed ea etiam, q̃ ſunt proximorum: & eius, quæ eſt ex Deo vita, eum accipiunt veluti pædotribam. Et tunc q̃dem ſex vel ſeptẽ numero erant chorus, qui erat circa ipſum. Cum autem ſciret ille magnus, iis qui ea Deo viuere elegerint, nihil æque cõducere ad parãdam virtutem & ad partam conſeruãdam, ac mortis memoriam: quæ etiam uera philoſophia & dicitur & creditur, quid facit? ſepulcrum iam conſtituere his ſuis iubet diſcipulis, ſimul quidem ut eius eſſet monimentum finis, ſicut ẽt uocatur, & ſic eos magis excitaret ad decertandum & diligentius ſtimularet ad uirtutem, & ſimul etiam, & mortuos acciperet, quin etiam ille ex futuris aliquid præuidens & præſagiens, iam enim hæc chariſmata & gradus attigerat, in luce gratiæ lucem uidens. Quid autem erat quod præſagebat, iam declarare aggreditur oratio.

Quidã ſe illi adiũgunt. Mortis memoria, uera philoſophia

Paratum enim erat ſepulcrũ, & adſtabat quidem ipſe deſuper diſcipuli autẽ ipſum circũſiſtebant. Ille autẽ acuto mentis oculo intuens id, q̃ erat euenturum, ſic lepidè dicit, eos adſpiciens. Sepulcrum quidem eſt paratum, quiſnam autem ea uobis eſt encænia eius celebraturus? Et ille quidem ſic, lepidæ & urbanæ orationi miſcens ſeria. Solebat enim ipſe quoque inter alia tempus noſſe, auſteritatemquè & triſtitiam gratia moderata ſoluere. Quidam autem Baſilius, dignitate quidam ſacerdos, propter rerum autem bonarum deſiderium, expreſſos aperte ſeruans paternos characteres, & eum qui ipſum genuerat ſpiritaliter, non minus referentes ſimilitudine uirtutis, quam carnales patres ii, qui ex illis nati ſunt, & alioqui ſciens quæſtionem non fruſtra dictam eſſe propoſitum a magiſtro, primus arripiens ſermonem erat prompto & alacri animo ad mortem eligendam, tanquam rem non repudiandam, ſed ualde utilem & conducibilem. Protinus ergo genibus flexis, cum ſe humi proieciſſet. Benedic mihi, inquit, Pater, Ego autem, inquit, huius ſepulcri primus celebrabo encænia. Hic ergo petiit, ille uero dedit, Et ipſum quidem habuit ſepulcrum. Iubet autẽ pater omnia ipſi fieri, quæ lex uult fieri mortuis, tertianas, inquam, & nouenas, & cõſequenter etiam quadragenas. Cum autem iam finem acciperent quadragenæ, ò quomodo explicauerit oratio id, quod eſt ualde quidem uerum, ſed eſt ualde creditu difficile, propterea quod modum exuperat? Baſilius neque a febre arreptus, nec capitis dolore uexatus, nec ullum dolorẽ ſentiens in ulla parte corporis, tanquam molli quodam & ſuaui ſomno ſopitus, exceſsit ad Dominum, præmium uirtutis, & quòd prompto & alacri animo illinc tranſire uoluerit, quod quidem aperte ſignificauit eum eorum, quæ hic ſunt nequaquam affici uoluptate, ut qui * primus ut ante Deum ſiſteretur, & primus coronaretur, tulerit, adeo ut ipſe hac in re laudẽ magiſtri ſuperauerit, niſi forte nimis uideatur curioſum id, quod dictum eſt, ſiquidem magna res eſt, Dei facies benignè & beneuolè adſpiciens.

Vides tertianas nouenas et quadragenas qua ex uſu Eccle. mortuis ſint eſſe ãtiquiſſimas, nõ autẽ recẽtiorũ clericorum aut monachorũ inuẽtum. for primas primus.*

His ſic perfectis, miraculum conſecutum eſt miraculum. Quadraginta enim deinceps dies, in canticis ueſpertinis inter ſacrum chorum diſcipulorum hic diuinus quoque ſtans Baſilius, & unà cantans uidebatur & audiebatur a magno Theodoſio: Et ea alius quidem nullus alius, neque uocem audiebat, neque illius formam cernebat. Solus autem quidam Aetius, uir qui ipſe quoque magiſtri ſequebatur ueſtigia, & uolebat eſſe diſcipulus. Theodoſii, non ex eo ſolum, quod res illius & ſciret & narraret, ſed eum etiam imitaretur, ipſum quidem uidere non poterat, ſed uocem audiebat. Rogauit autem magiſtrum, an ipſe mortui quoque uocem audiret. Ille uero dixit ſe & uidere & audire, & ſi uellet, ſe ei eſſe oſtenſurum eo tempore, apparuerit. Atque nox quidem ſucceſsit, & peragebatur conuentus, & homo DEI rurſus plane uidebat Baſilium cum iis, qui ſtabant & canebant, ſimul ſtantem & canentem, eumque digito oſtendens Aetio, preces quoque addidit: Aperi Domine, dicens, huius quoque oculos, & uideant hoc quoque magnum tuorum operum myſterium; Cum is autem ſta-

tlm uidiſſet & agnouiſſet, atque etiam accurriſſet, &
præ deſiderio eum complecti uoluiſſet, Baſilius nō ſo
lum appræbendi non potuit, ſed etiam euanuit, cum
dixiſſet aliis audientibus, Salui eſtote ò patres & fra-
tres, ſalui eſtote: me autē decætero non uidebitis am
plius. Quamobrem id quod à Chriſto dictum fuit in
Ioã. 11. Euangeliis, Qui credit in me, etiam ſi mortuus fue-
rit, uiuet: oſtendit id quod factum fuit, eſſe uerisſi-
mum & fide dignisſimum.

Hoc fuit primum teſtimonium virtutis Theodo-
ſij. Secundum autem mea iam uult perſequi oratio,
quod priori oullo modo eſt inferius: Dies erat ſeſtus
& feſtorum omnium primus & præcipuus: ipſum, in-
quam, Paſcha, mei Chriſti, uel mea potius reſurrectio
Sanctū & reformatio. Sacræ autem noctis aderat quidem ue
Paſcha ſpera: iis autem, qui ad eum uenditabant, nihil erat
feſtorū ex iis, quæ ſunt ad ueſcendum neceſſaria: non panis,
præci- non oleum, oon aliquid aliud ex iis, quæ ſunt eſculen
puum. ta. Atque chorus quidem diſcipulorum ęgrè ferebat,
ut eſt uerisſimile, qui iam erant numero duodecim: ę-
gre ferebat autem non pro ſe tantum, ſed quòd cum
oon adeſſet panis, qui offerretur ad ſacrificium, erat
eis futurum paſcha abſque ſacrificio, & abſque corpo
re Chriſti dies feſtus celebrandus. Circūſiſtentes ita-
que, aduerſus magiſtrum murmurabant, cum cauſam
rationi conſentaneam ueluti ea re cepiſſent. Ille ue-
rò cum tantum dixiſſet, Parari oportet ſacram men-
ſam: reliquorum autem, inquit, nihil ulli curæ ſit. Nā
qui olim tot Iſraelis millia in ſolitudine, deinde etiā
non paruam multitudinem aluit ad ſatietatē: hic ip-
ſe noſtri quoque curam gerens, nec eſt uiribus imbe-
cillior, nec ad prouidendum debilior. Hæc ille quidē
dixit: ſed quemadmodum eius uerba effectū ſint quā-
primum conſecuta, nec ſpe fraudauerint diſcipulos,
iamiā dicet oratio. Quomodo enim olim ouis in plā-
ta Sabec adfuit parata ad holocauſtum, ita etiā huic
quoq; beato, ſole iam terram relinquēte, accedit par
mulorum, per quos afferebatur ſarcina uariorum ali-
mentorum, conuenientium hominibus, qui ſe exer-
cent: & nec aberat quidem ipſe ſacræ menſæ, qui ui-
detur & intelligentia percipitur, panis: ſed erat unà
cum aliis. Propter quod magis lætati ſunt Theodoſij
quidem diſcipuli, Chriſti autem cultores. Et hoc qui
dem donum, fuit donum illius precum, quod non ex
cœlo deſcenderat, ut prius manna: ſed ea terra ſcatu-
rierat nutibus cæleſtibus: & aluit oō ſolum ſenſiliter,
ſed etiam ſpiritaliter, quòd ad panē quidem attinet,
qui fuit oblatus ſanctificationibus. Sic ergo cū ſimul
terreſtribus bonis & cæleſtibus ſe iucunde ſatiaſſent,
qui apud ipſum erant, uſq; ad ſanctam Pentecoſten,
paulatim diſcebant, qualis eſſet illorum Doctor. Et
hoc quidem ita ſe habuit.

Quod autem conſequitur, illius dico eſſe frater-
num, & ſimilis fidei & ſpei fœtum germanisſimum.
Vir quidam, cuius erant magnæ opes, bonis autē ope
ribus laudem aſſequi ſtatuerat, ſuas facultates diſtri-
buebat in benedictionibus, & pecuniæ materiam ef-
ficiebat animæ ſalutarem. Is, inquam, cum omnibus
aliis, & præcipuè iis, qui uiuebant ea Chriſto, & ſe à
mundo remouere, ad Deū autem prope accedere re-
ctè cogitabant, dextera apparuiſſet iucundisſima, ut
diuina dicit ſcriptura: aut rurſus, ut cum ſcriptura
magis dicā, hortus eis oon concluſus, & fons conſpe-
Cant. 4 ctus eſſet non ſignatus, ſolis Theodoſij diſcipulis, per
obliuionem aut ignorationē non impertiit beneficē
tiam: aut fortè etiam Deo in his ſanctū probante aut
glorificante. Atq; diſcipuli quidē accedentes, ei exhi
bebant moleſtiam, ut & ſe & illos manifeſtos redde-
ret diuiſori, & magno ſtudio inſtabant: neq; enim ſe
habere, quo deinceps alantur: qui paucas quidem ha
bebant ſiliquas, & cum ex nonnunquàm deficerent,
ea quæ reſtabant oſſa, coquebant, ut iam dictum eſt,
& eis utebantur ad famis ſolatium. Sic ergo illi homi
oem, qui ſemper latere ſtuduerat, manifeſtū fieri co-
gebant propter puſillum ſuum & abiectum animū: &
eum, qui ad Deum oculos conuertere conſueuerat, *Pſ. 144*
urgebant, ut turpiter manus porrigeret hominibus,
relicta manu, quæ eſt aperta, & implet omne animal
benedictione, ut qui eam eſſe anguſtam uel parcam
ac ſordidam iudicaſſet in præſentia. Atque illi quidē
erant triſtes. Is uerò eos ſenſim admonens: Quis, aie-
bat, ea iis qui in Deo confiſi ſunt, omnino eſt dereli-
ctus? Aut quis, qui ipſum ad finem uſque ſuſtinuit,
non accepit conſolationem? Qui inebriat omnem ſi-
tientem animam. Hæc nobiſcum dicat diuinus Hie- *Ier. 31.*
remias: Et omnem eſurientem implet animam. Qui *Pſ. 146*
præparat coruis cibum, & pullis coruorum: ut Iob *Iob 39*
quoque & diuinum Dauid iotroducam ſimul loquē-
tes. Cognoſcamus quantum intereſt inter humanum
ſtudium & diuinam prouidentiā, quæ pertingit uſq;
ad extrema: & ſciemus, quemadmodum iis etiā, quæ
propter Chriſtum lubenter reliquimus, diuina rur-
ſus prouidentia abunde & copioſe fruimur.

Hæc dixit, & paulò pòſt apparuit quidam, ducens
animal onuſtum. Ibat autem non ad magni Theodo-
ſij monaſterium: ſed ſcopus quidem erat ei id tranſi
re, onus autē in aliquo alio loco deponere. Poſtquàm
uerò fuit iam prope monaſterium, uel inuitum uirū
ſiſtit iumentum: cumq; ei flagello multas plagas in-
cuteret, illud erat immobile, non ſecus ac ſi eſſet ſa-
xum. Cum homo ergo recte exiſtimaſſet id non fieri
ſine Dei numine, moa conuerſo ordine, animali ute-
batur tanquàm duce, & laxato fræno, ei permittebat
ire, quo eū ferret impetus. Cum homo ſic feciſſet, ani *Nota*
mal confeſtim nuſquàm quidem alio, ſed perinde ac *miram*
ſi aliquis frænum, cum à nemine uideri poſſet, tra- *Dei pro-*
heret & dirigeret, recta uadit ad monaſterium. Quo *uiden-*
cum uir eſſet ingreſſus, & inopiam, quæ eos urgebat *tiam.*
maxima, didiciſſet, & Dei prouidentiæ arcanum eſ-
ſet admiratus, quemadmodum ſcilicet effeciſſet, ut
inopiæ moleſtia eis eſſet occaſio coronarum, & ut ip
ſe eam ſolueret moleſtiam, & quòd ea de cauſa nō pa
rebat animal, eum diuina uocāte prouidentia ad alen
das animas, quæ Deo quidem miniſtrabant, miniſtrā
tis autem corporis laborabant imbecillitate. Hæc cū
ille didiciſſet, duplum præbuit eius eleemoſynæ, quā
primus diuiſor dederat. Decætero ergo eius diſcipu-
li ceſſantes ei exhibere moleſtiam, & eſſe puſillo &
abiecto animo, ſtudebant potius eum imitari, bea-
tumq; eum ducebant propter firmam ſpem & fidem
in Deum. Sed hæc quidem hucusq;.

Quoniam autem ei quotidie accedebāt diſcipuli: *Auge-*
fontes enim illius gratiarum, uocabant bonas & uir- *tur in-*
tutis ſtudioſas animas: ſeruas rationis compotes dixe *dies nu-*
rit aliquis, aquas amantes ſpiritales, aliiq; plurimi ac *merus*
ceſſerunt, & oon pauci ea iis, quorum magna erat au *diſcipu-*
thoritas & opes. Et iam magnus quidem erat nume- *lorum*
rus diſcipulorum, ſpelūca autem exigua & planè mi- *eius.*
nor, quàm ut eos poſſet capere: ipſi autem accedētes
ſolicitabāt, ut excitaret monaſterium, & ampliorem
eius faceret mandram ouium ſpiritalium, dicentes,
nihil oportere eum curare ſumptus faciendos ad ędi
ficationem. Nam & ſumptu, aiebaot, qui ad eā ſuffi-
cit, manus, & manu nobis ea animus largior. Sic cum
maiori gregi cogeretur præeſſe uere bonus paſtor, di
ci non poteſt, quātis iactaretur curis, & quam uariis
diſtraheretur cogitationibus. Quando enim ad bonū
quietis & ſilentij reſpiciebat, & ad puram & tranquil
lam mentem, ab hac chara quiete tāquàm a matre ſe
auelli dolebat. Quando autem conſiderabat, curam
eſſe

eſſe gerendam eorum qui uentitabant, & non oppor tere ſibi ſoli uiuere, ſed multo magis etiam proximis & eius rei ipſum Dominum fuiſſe nobis ab initio exẽ plar propoſitum, qui & ſibi congregauit diſcipulos, & conſpectus eſt paſtor ouium rationis compoſitum, & pro eis emiſit animam.

Hac ergo quando per ocium conſiderabat, & ĩ con trariam partem trahebatur animus, neque ſciebat cui nam purè adhæreret. Nam quietis quidem & ſilentii fructus non ignorabat. Rurſus autem ſciebat, quinam eſſent fructus curæ quæ gereretur fratrũ, & ideo utriſ que adhærebat, & neutrius erat penitus, & ab utroque recedebat, & cum ambobus rurſus conueniebat. Quid ergo facit? Deo permittit uniuerſum, qui uel ſolus po teſt miſcere, quæ miſceri non poſſunt, & illius auxilio credit poſſe fieri, ut & conſeruetur bonum quietis & ſilentii, & non priuetur mercede præfecturæ: Non enim in eo, quòd ſit corpus ſolitarium, ſed in eo, quòd ſit cor bene compoſitum & tranquillum, uitam rectè geri monaſticam, ut a diuino Dauid eſt de finitum. Certe etiamſi ita ſe haberet, iudicium tamen Deo permittit, & ei ſupplicat, ſi omnino ei gratus eſ ſet conatus: (ei enim in mente uerſabatur, quod o lim diuinus Simeon de eo prædixerat) ſi ergo omnino Deo placeret, ut hoc ſigno declararet, & locum aperte indicaret, in quo erat monaſterii iacturus fundamẽta.

Corporis ſola ſolitudo nõ facit monachum.

Cum ergo in manus ſumpſiſſet thuribulum, & im pleſſet carbonibus, & deinde abſque igne impoſuiſ ſet ſuffitum, peruaſit ſolitudinem, labris preces decan tans. Preces autem ita habebant; O Deus, qui per mul ta & magna miracula feciſti Iſraelem fidelem, qui fa mulo tuo Moſi multis & uariis prodigiis perſuaſiſti, ut eos regendi onus ſubiret, & uirgam quidem in ſer pentem, in alborem autem leproſam manum mutaſti & deinde ei rurſus priorem reſtituiſti colorem. Qui aquam quidem mutas in ſanguinem ipſum autem rur ſus facile in aquam reſtituis. Qui Gedeoni ſignum ui ctoriæ uellus exhibes, & quæ ad uellus pertinẽt. Qui omnia fabricaris & contines. Qui Ezechiæ umbræ graduum retro reuerſione deſcripſiſti uitæ additamẽ tum. Qui etiam Eliæ preces prius exaudiſti, ignem que de cælo demiſiſti, & propter eorum, qui ſe impie gerebant, ad te conuerſionem, ligna & holocauſta & aquam unà cum ipſis lapidibus cõbuſsiſti, ipſe etiam nunc es Domine, ipſe quoque exaudi me ſeruum tuũ & oſtende ubi tibi placeat, ut templum quidem tuæ potentiæ, tuis autem ſeruis & meis diſcipulis habita culum ædificem, oſtendens autem omnino, ubi iube bis accendi hos carbones, ad gloriam quidem tuam, multorum autem agnitionem, & ueritatis confirma tionem. Hæc & his ſimilia decantãs obibat loca, quæ nouerat aliis aptiora.

Ex. 4.
Ex. 4. & 7.
Iu. 6.
Eſ. 38.
3. Reg. 18.

Cum autem ſolitudinis multam terram peruaſiſ ſet uſque ad locum, qui dicitur Cutilla, & ripas lacus Aſphaltidis, ſic mortuis & minime ignitis carbo nibus, cum uidit eos minime accendi, neque conatũ ei ex animi ſententia ſuccedere, conſtituit reuerti. Cũ hoc autem feciſſet, & parum eſſet remotus a ſpelun ca, (o quis tuam digne laudarit potentiam o rex im mortalis) fumus repente accendit ea carbonibus, fu mus bene olens, cum ignis modo ineffabili percurriſ ſet carbones, & eos latenter ſulcitaſſet. Cum itaque ignis melius quam lingua locum ſignificaſſet, & iacta ſunt fundamenta, & templum extructum eſt, & ædifi catum eſt monaſterium, uel, ut melius dicam, uirtu tum habitaculum, aut tabernaculum in terra, quod eſt re uera terra ſuperius & cœleſte, quod quidem eſt & magnitudine maximum, ut quod paulatim creue rit his, quæ factæ ſunt, acceſsionibus, & abundat bonis omnibus, non iis ſolis, quæ ſunt ex ſpiritu & uirtute ſed iis etiam, quæ ſunt ad uſum corporis. Nã eis quo que erat illis opus, cum eſſent homines, nõ lautis qui dem & ſuperuacaneis, ſed quorum eſt neceſſarius uſus & ineuitabilis. Quomodo enim in preclara ciuitate & populo frequenti, ita etiam hic quoquè licet uide re omnigenas artium officinas, quæ communi frater nitati omnia præbent citra laborem, & ab externis, quæ eos auellant, curis liberant.

Monaſteriũ uocat uirtutũ habitaculum &c.

Iam uero habitationum uarietas & diuerſitas quẽ nam oculum quidem non mouet ad contemplandũ? quamnam autem non linguam ad laudandum? Quã enim omnino animam, aut quod corpus eorum, qui diuerſantur, non curat? Hæc eſt monachorum, illa eo rum qui promiſcuè uitam agunt, alia egenorum, alia eorum, qui alias peregrinantur: Et ut in ſumma dicã, unicuique eorum qui accedunt, & locus quo excipian tur, & modus quo curẽtur, alius alii eſt attributus. Vnũ eſt, quod ex æquo omnibus exhibetur, nempe ſumma hoſpitii hilaritas & benignitas. Cæterum pauperum quidem magnam curam gerebat Theodoſius, quorũ ille egeſtatem uincens ſuppeditatione, eam rurſus ha bebat uoluntate inferiorem, quomodo etiam uolun tatem ſemper uictam a liberalitate & munificentia ſpiritus, ut paulò pòſt oſtendetur. Hoc autem eſt ipſis rebus conſentaneũ & ualdè conſequens. Si.n. ipſe cum eſſet homo, ſtudebat hominũ egentium ſuperare cupi ditates uoluntatis magnitudine quomodo non huma na rurſus uoluntas ſuperanda erat ab opibus diuinis & benignitate?

Cõmẽdat cœnobiũ. Theodoſi.

Benignitas eius in pauperes.

Cum autem in omnes, qui egeſtate premebantur, ita eſſet miſericors, eius magis augebatur miſericor dia in eos, in quibus rurſus erat malum grauius, & cũ egeſtate erat præterea morbus, aut membrorum mu tilatio, eaquè ſacra, quod grauiſsimum, excrucians. Ea ratione erat etiam oculus quidem cæcorum, pes uero claudorum, indumentum autem nudorum, eo rum qui tecto carebant, tegumentum, ægrotorum me dicus, largitor, adminiſter, famulus, omnibus omnia factus propter excellentem benignitatem, ſanguinẽ abluens, uulnera mundans, labra admouens labris eo rum, quorum erat caro mutila, & ita eos ſapienter cõ ſolans, & perſuadens ut moderatè ferrent calamitatẽ cum ſcirent eos, qui ſapiunt non modo ipſos non auer ſari, ſed eos potius beatos ducere & amplecti. Non au tem ſe ſuperbè & inhumanè gerens, ut cõplures, quos cum oporteret miſerendo fratrum, in eos benignita tem exercere & clementiam, illi, ó inhumanitatem adeo ſunt elati & ſublimis animi, aut (ut uerius dicã) nimis ſui amantes, & tam puſilli & abiecti animi, ut non ſolum eos non admittant, ſed eos etiam uidere nõ inducant in animum, perinde ac ſi nolint meminiſſe neque omnino ſcire, quod ipſis quoque ſunt carnes ſubiectæ talibus affectionibus. Sed non ſic hic beatus ſed fuit magno (ſicut diximus) & generoſo animo. Et ſunt huius quidem rei multi oculi teſtes, maxime au tem ex iis, qui hoc miniſterium unà cum eo obibant, qui cum primò hanc inſignem benignitatem & com miſerationem ſimiliter atque alii auerſarentur, illius deinde egregiam reueriti moderationem perſuaſi ſue runt rectè ſapere, & ut par eſt, imbecillitatem huma nam humilitatem.

Quamobrem ſi quis eum dixerit communem por tum, & communem medicinæ officinam, communem domum, commune pecuarium, rectè dixerit & cõgruẽ ter ueritati ægrotantium, eſurientium, algentium, pe regrinantium. Eorum enim omnium ea, quam par erat, cura ab eo gerebatur. Qui autem contemnere tur aut deſpiceretur propterea, quod eſſet uilis & hu milis, ſi quæſiuiſſes, illic inueniſſes neminem: ſed pro pter hoc ipſum, quod eſſet, inquam, uilis & minimus:

maiorem

maiorem cõſequeretur curationem. quoniam Chriſtus quoquè eſt inter minimos, & quæ ſunt illorum, apertè ſibi tribuit. Quarè eorum qui expellerentur, nulla illic habebatur ratio. Nullus deſpiciebatur, nulluſque indignus reputabatur commiſeratione. Quod quidem patrum quoquè nonnullis non eſt admodum facile ſeruare in filios. Sed aliis quidem ueſtes quoquè dabantur, quibus iis erat opus, omnibus autem ſimiliter dabantur alimenta. Atque meminerunt quidem, qui ad hæc miniſtrabant, ſe uno die pluſquam centũ menſas paraſſe. Et humanus quidẽ miſericordiæ fons erat huiuſmodi, & tam abundè ſcaturiens: Dei autem fons qualis? Num eſt manifeſtum, quòd multis atque adeo infinitis partibus ſuperabat? Nunc autem declarabit oratio, quibuſnam indiciis, & finem imponere ei, quod eſt pollicita.

Neminẽ quãuis humilẽ deſpicit.

Vno die plusq̃ 100. menſæ parantur.

Caſtigabat aliquandò terram Deus, caſtigabat autem fame, erat autem non breuis aliqua fames, neque in hos quidem dominabatur, in alios uerò non, ſed ex æquo oẽs inuaſerat flagellum. Cum ſic autem affligerentur homines ut eorum, quæ ſcelerate fecerant, pęnas darent, malorum enim ſtudiorum hæc eſſe fructũ dicit diuinus Micheas, & adeſſet dies feſtus Palmarum, quo pauperum & agreſtium multitudo, feſti accepta occaſione, in eo loco uerſabatur, iam hoc quidẽ pro more facientes, ſed tunc magis à fame iuſſi. Qui itaque ad parandum prandium inſeruiebant, ad tãtã caligantes multitudinem, conabatur quibuſdã libris & trutinis alimentũ diſtribuere, ut hac accurata ſubtilique ratione & parcitate poſſet pluribus alimentũ ſufficere. Pondus autem eis ad libram, ut dixerit quiſpiam utens lingua Romanorũ, redibat. Accedens autem magnus ille Theodoſius, cum id quod fiebat, uiſu appræhẽdiſſet, & à magna multitudine uim afferri ianuis, & idẽ quod Iob didiciſſet ſentire & dicere: Foris non diuerſabatur hoſpes, & patebat oſtium omni uiatori, iubet portas aperiri, & permittere, ut omnes uolentes poſſent ingredi: & hominibus menſas conſuetas apponere, quos difficile erat uel numerare, nõ ſolum eos cibo ſatiare. Quicunque ergò ei erant inſeruituri, quandò ad ſolam tantummodò adſpiciebant multitudinem, non credebant: tantum abeſt, ut aliq̃d faceret, propterea quòd modũ iuſſus exuperabat. Poſtquàm autem adſpexerunt ad uirtutem & gratiã eius, qui iubebat, ab humanis deſtituerunt, & altius adſpexerunt, & portas ſtatim aperuerunt, & lubenter admiſerunt eos qui ueniebant, & deindè etiam parandis menſis dabant operam, & hilariter ea etiam apponebant, quæ habebant. Quid ergò Deus admirabilium? Rursùs quoque ſuffecit ad paucis alendam magnam multitudinem, ſicut etiam prius quinque panibus quinque milia. Simul ergò & eorum impleti ſunt uentres, & arcæ panariæ oſtendebantur plenæ panibus, & illi quidem exiſtimabat fore, ut omnia deficerent, eæ uerò erant plenæ, & plura tenebant quam præbuerat, & per orationem ueluti ad replendos uentres pauperum plurimum fructum produxerant. Sic pro eius propoſito Deus ipſum eſt remuneratus, & pro eius beneficentia in pauperes, non ſolùm abundè deſupèr pluens propter eius munificam uoluntatẽ ſed etiã efficiẽs, ut uir ille in admiratione haberet & celebraret, ꝓpterea q̃ ſit minimè falſum promiſſum. Promiſit enim eos glorificare, qui eũ ſciunt glorificare per opera.

Mic. 6

Dies feſt' Palmarũ.

Iob. 31

Iohã. 6

1. Re. 2

Vides q̃ Deus uera glorificatio fit ꝑ operaꝰ

Poſt hoc autem aliud quoquè dicatur, quòd eſt ſimilis munificẽtiæ & uirtutis ĩ faciẽdo miraculo. Rurſùs erat dies feſt', & feſtus uirginis dei matris, in quo, propterea quod erat ualdè inſignis ac ſolennis, tam magna conuenerat multitudo (oportebat enim & feſti cauſa eſſe multos celebraturos, & eius qui feſti celebritatem peragebat, dexteram, aut ut potius dicam propoſitum, habere etiam conuenienter multos qui alerentur) ut ne ſufficerent quidem ad faciendum accumbere eos, qui accedebant, illi quibus hoc commiſſum fuerat, tantum abeſt, ut haberent quod ſatis eſſet ad eos alendos, niſi in una menſa oporteret unum panem apponere. Qui autem arcas panarias antè impleuerat Dominus, larga & copioſa dextera, quæ aperitur & nutrit, quicquid ab ipſa eſt creatũ, is tunc quoquè menſas impleuit, uel ut potius dicã, uentres, adeò ut cũ innumerabilis ille hominum conuentus fuiſſet plenus ad ſatietatẽ, tot eſſent ſportæ reliquiarũ, ut ipſi quoq;, q̃ accubuerãt, multa domũ tulerint, & iis q̃ ſequebãt, ex ijs ſint opiparæ poſteà menſæ appoſitæ. Videntur aũt hęc eſſe difficilia nõ ſolum ad imitandum ſed etiam ad laudandum, & ad rectè explicãdum oratione. Quis enim adhuc uidens Aegyptios cõfluentes ad magni Theodoſij monaſterium, non exiſtimauerit uel puteos eſſe tantę multitudini defecturos ad ſolum potum? Illi autem ità ad ſatietatem fruuntur appoſitis, ut ijs etiam, qui poſt ipſos ueniebant, ſufficerent quæ remanſerant ad ſecundum cõuiuiũ. Quis ergo uident, quæ in hodiernum uſque diem fiunt in ſolitudine, non ſtarim eſt habiturus fide dignum teſtimonium, quod qui per Moſem in ſolitudine mirabile prius pluit Hebræis nutrimentum, hic ipſe nunc quoquè per Theodoſium (etenim in Chriſto uiuere creditur) hoc quoquè magnum & diuinum efficit, & tot uiris nutrimentum copioſè ſuppeditat? Propterea ergò multos quoquè uideris ad hunc locum feſtinãtes, hunc ipſum reuerà eſſe illum exiſtimantes, propter què Seruator & quinq; prius panes benedixit, & tot hominũ millia aluit ad ſatietatem. Sed hæc quidẽ ita ſe habent. Nobis autem redeũdum eſt ad ea, quæ conſequuntur.

Eſca diuinitus augetur.

Ex. 16

Nota duo, & ſanctos nõ rectè dici e mortuos, cũ in Chriſto uiuãt, & q̃ Deꝰ ꝑ illos uirtutes operatur.

Quoniam enim præcipuum indicium charitatis in proximũ, eſt cura quæ geritur ægrotorũ: quæ etiã maxime nouit purgare patibilem noſtræ animæ facultatem: quoniam non ſufficit ad perfectionem, fratrem nutrire eſurientem, & potum dare ſitienti, eumque qui eſt hoſpes & nudus, in domum introducere & complecti: ſed oportet prætereà eius etiam cum mutuo quodam ſenſu miſereri, ut non ſit ſolummodò bonum, ſed etiam benè fiat, ex animæ ſcilicet affectione: ut non manu ſolum, uerùm etiam anima oſtendat miſericordiam. Qualis autem ille eſſet in ea re, iam uult declarare oratio. Cùm tres domos ædificaſſet, unam quidem ijs, qui propter Chriſtum erant ſeiuncti, & toti mundo crucifixi, tribuit ad curam corporis infirmitatibus. Deindè duas permiſit ijs, qui in mundo uiuebant & uerſabantur, & ex ijs ipſis, unam quidem ijs, qui erant inſigniores & honeſtiores, alteram uerò ijs qui erant uiliores & pauperiores, qui opus habebãt alterius auxilio. Quinetiam ſuis monachis, quorum propter ſenium & labores longæ exercitationis ſoluta erat uis mẽbrorum, (Oportebat enim ne hoc quidem effugere Theodoſij ſolicitudinem) ijs cum in loco ſeparato aptum extruxiſſet gerontocomion, id eis permiſit ad recreationem diuturnæ afflictionis, tãquã bonis uiatoribus, longa uia & aſpera defenſsis, accommodatum diuerſorium. Prætereà autẽ aliud quoquè ab eo conſtructum eſt noſocomium, nempe ad opera commiſerationis uerè miſericordi & clemẽti animæ, quod etiam erat donum mulieris uerè honeſtæ, moribuſque piæ & religioſæ, quæ quidem eius admirans bonitatem, domumque & ſeipſam cum filijs ei largitur, mundo quidem renuncians, Deo autem totam ſeipſam permittens, & uolens ut ſui filij ſub illo uiuerent.

Tria ualetudinaria exeruit.

Quinetiam, quod maius eſt ſignum clementiæ & benignitatis

benignitatis quicunque in montibus & ſpeluncis degere quidem propter Chriſtum, ſed non ex Chriſto elegerant, inconſiderato & non ſtabili calore ſecuti

Iohã.15

eaercitationẽ: humanæ quidẽ imbecillitatis, & Chriſti uerborum, quod abſque illo nihil poſſumus facere, obliti: inani faſtu & uana perſuaſi arrogantia, & quæ rectè geſſerant, miſeri ſibi adſcribentes: ò mea mala, ò grandem inſolentiam, uel potius amentiam. Quid enim boni fecerit humana natura, tuo, ò Seruator, nudata auxilio? qui me doces per linguam Prophetæ dicentem: Remiſi manus, & aruerunt: & facti ſunt tanquam lœnum ſiccum ſuper domos, tanquam gramen. Quid uerò per hæc ſignificat? Quòd amiſſo flore uirtutis quam qui tuam habent manum opem ferentem amplexi ſunt, deinde exiccati defectu tuæ pinguedinis, dedecus deformitatis miſerabiliter induerunt.

1. Co.5

Qui ergo ſic ſtultè ſenſerant, & ideò traditi erant ſatanæ ad interitum carnis, ut ait Paulus, ut ſaluus fiat ſpiritus: aut alioqui mente erant læſi & malè affecti, & pœnas dederant in eo, quod peccauerant, ut diſcerent cum in honore eſſent, effecti rationis compotes intelligere ac noſcere opificem & auxiliatorem, & nõ eſſe ingrati in eum, qui eis dederat gratiam: ij experti ſunt eum ualde benignum, & paternè in ipſos le gerentem. Pro eis enim accendebatur, tanquam pro filijs proprijs, & alioqui beneuole in eos afficiebatur: cumque eis conſtituiſſet locum quietum & tranquillum permiſit ut in eo agerent, ut eſſet ei quodammodo alterum monaſterium, & ob multitudinem eorũ, qui erant congregati, & ob ordinem miniſterii, & ob ſtatum eorum qui miniſtrabãt, & ob ſumptum eorũ, quæ ſuppeditabantur. Magis ergo quàm aliorum homo Dei, ſicut diximus, uincebatur ipſorum commiſeratione, & in eis recreandis magnam adhibebat curam & diligentiam, & eos conſolabatur uerbis aptis

Iere.6.

ad perſuadendam tolerantiam.

Nequaquàm ò filij, dicens, nequaquàm reſoluamini & eneruemini hac tẽporali afflictione. Neque hoc uobis uideatur optandum, à Deo omnino non corrigi. In laboribus enim, inquit, & in flagellis caſtigare Hieruſalem. Sic dicit Deus per Hieremiam: Anima

Heb.12.

mea nunquam à te deficiat. Caſtigat enim, ſed benignè. & caſtigat omnem filium, quem recipit, poſſum dicere ex diuina ſcriptura, adeò ut diſciplina eius & caſtigatio nõ ſit iræ, ſed dilectionis, ad correctionem peccatorum, inducta propter benignitatem. Bonum eſt ergo, ò fratres, & ualdè bonum, cum hic ſpiritaliter caſtigati fuerimus, illic Dominicas plagas non experiri: & cum hic ad tempus afflicti fuerimus, quæ finem non habent, tormenta effugere. Hic enim nihil pati, lõgè eſt grauius, q̃ pati: & excedere è uita abſq; tentationibus, ut cuius nõ fuerit purgata materia peccatorũ multis afflictionib. quod eſt apertũ indiciũ terribilium afflictionum, & notborum potiùs, quam germanorum filiorum ſignum euidẽs. Quanquam ne illud quidem omninò cõturbabit animum eorum, qui ſapiunt, ſi figmenti diuini dæmon eiuſdẽ dominus. Nam datur quidem eis poteſtas ab eo, qui creauit, tanquàm quibuſdam punitoribus, hei mihi, ad caſtigationem filiorum qui declinarunt. Datur autem, quantùm ille nouit ſufficere caſtigationem, non quantùm ipſi uolunt. Vix enim parcerent hominibus, qui ne brutis quidem pepercerunt, vt ſacra docent euangelia. Conſpiciamur ergò per hanc diſciplinam ſenſum accipere peccatorum, & non egere alijs plagis grauioribus, quòd incorrecti maneamus poſt plagam. Efficiamur probari per afflictionem. Quod contra noſtrã

Cur diabolus ſinatur obſidere homines.

Mat.8

voluntatem eſt illatum, fiat etiam proprium uoluntatis, in eo quod moderatè feramus ea, quæ cõtigerunt, & gratias agamus ei, qui intulit diſciplinam legibus benignitatis. Ipſe percuſſit, & ipſe nos ſanabit. Et hoc habeo à Propheta: Percutiet, & alligabit, & non tardabit ad curationem. Hæc dicens admirabilis Theodoſius, omnibus quidem procurabat conſolationem,

Oſea 6

& nõnullis etiam a morbo liberationem, alios admonens, ut forti & magno animo ferrent ea, quæ ſunt grauia, & perſuadens eſſe utilius ea tolerare, quam ab eis liberari. Hac ratione plurimũ ſtudii ponebat Theodoſius, non ut eos qui male habebant, liberaret abeo, quod erat eis moleſtum: ſed ut potius eis perſuaderet, ut ea forti & magno animo ferrent.

Sed enim quomodo aliorũ illius bonorũ epulis auditores excipiemus? Quid enim, perindè ac ſi deſint res præclarè ab eo geſtæ, excogitamus, quemadmodum poſſimus immorari in oratione? Quis enim cùm eas, quæ hic fiunt, audierit hymnodias, non demulcetur quidem auribus, lætatur autem animo, corde autem uehemẽter exilit, promptoque & alacri animo labra mouet ad laudãdum eum, qui fecit: quòd diuerſis quidem linguis, una autem mente & ſentẽtia canantur piè & religioſè? Quomodò enim in lyra, ea quæ fit uiciſſim pulſatione, contemperatur uocum diuerſitas numero admirabili: ità etiam hic quoquè diuerſis linguis, quidam uarius & ualdè cõcinnus cantatur hymnus. Hic enim uir ſapiens, ſicut olim Beſeleel diuini architector tabernaculi, ſapientiſſimè & pulcherrimè diſpenſat & adminiſtrat in hoc ſancto monaſterio, & quatuor ædes intra id ædificat. Ex quibus vnam quidem dimiſit ijs, qui lingua Greca vtuntur: in qua ipſa aliorum quoquè patrũ choro hymnus canebatur. In ſecunda autem gens Beſſarum ſua uoce communi Domino fundebat preces. Tertiam autem ſortita fuit gens Armeniorum: in qua quidem ipſi quoquè lingua patria Deo hymnos emittebant. Vltimam autem & quartam ſeorſum ab alijs, ij qui uexabantur à dæmone: Qui cùm erant alioqui furioſi & emotæ mentis, ut antè meminimus, cum ipſi, ad ſe reuerſi, erant compoſitæ mentis, cum ijs, qui eis miniſtrabant, in ea preces emittebant altiſſimo. Ità ab eis peragebatur hymnodiæ regula, quæ (ut dictum eſt) ſepties in die offerebatur Deo uniuerſorum. ſed hæc quidem alio tẽpore. Nam quandò oportebat ueneranda participare ſacramenta, ſea erat apud eos pulchrè admodum conſtituta, ut uſque ad diuinitus inſpirata Euãgelia unuſquiſque in ſua Eccleſia ſimul & lingua diuinam audiret uocem, poſtea autem omnes congregarentur in una, exceptis dæmoniacis, in magna ſcilicet Græcorum Eccleſia. Quod quidem in hodiernum uſque diem faciunt: & illic ſunt participes ſanctificatorum.

Etiam antiqs patrib' hymnodie & cantus fuit in uſus tã in die q̃ in nocte.

Eccè ſeptẽ hora canonica etiã à priſcis monachis frequẽtata.

Et quid opus eſt omnia recenſere, illius, inquàm, ſacri paſtoris & gregis, & utrum eorum magis admiretur uirtutem, an multitudinem? Nam quos tota quidem ſua uita parturiit ſpiritaliter, paternè autem nutriit, & deindè etiam ad Deum emiſit, cum pulchrè ſuam uitam finiuiſſent, fuerunt numero ſexcenti, & nonagintatres. Quos autem præfectus, qui poſt illum ſucceſſit monaſterio, fuerunt pluſquam quadringenti, ſpiritalis uirtutis apertum ſeruantes characterem, filij patrem amantes, & filii, qui inſigniter amabantur a Patre. Cauſa autem amoris, qui erat in utriſque, erat non natura, quæ eſt res laude carens & mercede: ſed bona uoluntas & bonum animi inſtitutum, amans id quod bonum eſt & honeſtum: & ideo laudem omnino meretur. Et poſſem quidem dicere cum magna uoluptate, quot paſtores, quot Epiſcopos protulerit eius educatio, & quot ex eius ouibus fuerunt paſtores aliorũ, & præfuerunt ſacris monaſteriis, non ipſi amantes imperium, ſed potius iudicati dei digni qui imperarẽt, & digni quibus crederetur præfectura animarum: &

Ei' diſcipuli quales extiterint.

quorum

quorum multi per ſe uixerunt, propter quietis ac ſilẽtij deſiderium, & cupiditatem maiorum certaminũ: quorum nonnullis producta fuit exercitatio uſque ad octoginta annos, & eis annorum multitudo congregauit multitudinẽ diuitiarum ſpiritalium, per q̃ oia cognoſcebatur & prædicabatur Theodoſius, & ei aureum conſeruabatur genus, quod honore, inquã, antecellit. Per quæ ei implebantur fructus & manipuli, & merces augebat. Denuo quoq; ergo eorũ libẽter meminiſſet oratio, niſi produceret ad immoderationem. Oportet ergò paucis dicere, nullum fuiſſe relictum locum, qui non commodi & utilitatis aliquid ex eo ſit conſecutus.

Multi ſe in ei⁹ tradut diſciplinam.

Poſtquam ergo huius uiri diuini fama per uniuerſum orbem terræ iam peruaſiſſet, & uirtutis ſtudioſas ad ſe attraxiſſet animas, multi quidem ex militibus bella multum ualere iubentes, referebantur in numerum eius phalangis, multi autem ex iis quoque, qui ualebant dignitate, & honores fuerant conſecuti hæc non ſecus atque ſomnia deſpicientes, aut potius ut alias Sirenes, quæ demulcent ad eorum, qui eas attendunt, exitium, dimittentes, toto pede ad ipſum contendebant, propter Chriſtum ignominiam, ueram eſſe gloriam, & ipſo etiam regno meliorem credentes. Multi autem ex iis quoque, qui erant inſignes eruditiõe libros quibus adhærebãt, tanq̃ aliquib⁹ uberibus aut fontibus, uel tanquam iucundiſſimas uoluptates uel tanquam pulcherrima ſpectacula deſpicantes, maluerunt attingere inſtitutiones elementorum uitæ, quæ ex Chriſto agitur, relictisquè plauſibus & laudibus ciuilibus humanæ ſapientiæ prætulerunt eã, quę eſt propter Chriſtum, ſtultitiam. Quibus admodum aptè uſus fuit hic bonus paſtor: imbecillioribus quidem labores alleuans, augens autem robuſtioribus, adeo ut neque imbecillitas opprimeretur immoderatione, neque uires inſoleſcerent ſi non comprimerentur, erga omnes ſe ipſum uarians & mutans ſpiritali ſapientia. Non uirga caſtigans, ſed ſermone inſtituẽs, ſermone ſale condito, & qui peruadebat uſque ad profundum motuum mentis, ut quiſquam haberet ex ipſa operum fiducia. Ex ratione & conſolans erat multis terribilis, & increpans, deſiderabilis, & iucundus in omnibus. Quis ita fuit, & cum multis conuerſans, utiliſſimus, & ad ſenſus colligendos, & ad efficiendum ut intro conuerterentur, aptiſſimus? adeo ut is in maiori eſſet tranquillitate in mediis tumultibus, quam ii, qui ſunt in ſolitudine, & idem ſimul eſſet & cum multitudine, & ſeparatus, & illud quidem aliis, hoc uero ſibi afferret utilitatem, uel ſuam potius per utrunque, ſiquidem iuuare proximum, eſt aperte iuuare ſeipſum. Quod autem & permanſit cum eo toto uitę ſuę tempore, & eſt ueluti neceſſarium aliquid & ſemper cõſequens, erat diuinorum lectio eloquiorum, quam nõ tempus non morbus, non ſenium, non aliquid aliud ex iis, quæ accidunt, interrupit. Quinetiam cum iam eſſet imbecillus, & iam ad extremam ueniſſet ſenectutem, nec de cætero poſſet amplius progredi, liber erat in manibus, & uincebantur labores a laboribus, a meditationis, inquam, laboribus labores ſenectutis & imbecillitatis. Ad quos cum dies non ſufficeret, illius lucem lucerna ſupplebat in noctibus.

In illis inſtitutẽdis eius prudentia.

Lectio ſcriptura aſſidua.

Quoniam autem cum eſſet homo, oportebat eum eſſe multis defeſſum & exhauſtum laboribus, non poterat quidem noctu unà eſſe cum fratribus canentibus, & admonere quæ oportebat, miniſtro autem tanquam lingua utens, qui ei fundebat aquam manibus per eum ſignificabat fratribus, & quiſnam eſſet canticum incepturus, & quiſuam facturus lectionem legentibus, & quis chorum ducturus. Hæc autem faciebat his duabus de cauſis, & ſibi quidem prouidens, ut aſsidue uigilaret, & illis, ut regulam ſpiritalis officii ſeruarent citra ullam reppræhenſionem. Sed noctu, hæc quidem illi magno erant præcepta eccleſiaſtica, interdiu autem ad eum accedentes, qui erant ex ſpiritu ei geniti filii, eum ſeorſum interrogabãt propter cogitationem, quæ eis afferebat moleſtiam. Aperte autem ea ſuadebat, quæ pertinebant ad eorum utilitatem, non ſermone ſolum docens, ſed etiam uita ea, quæ dicebantur, confirmans. Quo quidẽ tempore erat quod fiebat, non procul a miraculo. Nam uir ille, qui externam ne guſtauerat quidem ſapientiam, & in libris gentilium ne linguam quidem exercuerat, tanta uerborum copia faciebat admonitiones, ut nul lus eorum, qui in his libris conſenuerant, & arte dicẽdi linguam ſatis acuerant, facile poſſent cum eo contendere. Docebat itaque non ex humana ſapientia ſed ex gratia boni ſpiritus, qui ad eum ueluti dixerat. Ecce dedi uerba mea in os tuum, ſicut olim Hieremiæ ſapienti, ex ſeipſo quidem multa dicens, eaque elegantia multa autem etiam ex dictis Apoſtolicis. Maximè autem crebro recordans ſalutarium conſtitutionum & ſermonum, qui inſtruũt ad exercitationem, Magni, inquam Baſilii, cuius etiam uitam imitans, & eius orationis magno captus amore, ſtudebat animam quidẽ illius moribus, linguam autem eius ornare eloquentia. Certe per ipſam quoque proferebat ea, quæ ſunt rerum illius pulcherrima, meditando aſſumens, & cõſeruans memoria, quæ poſſent prompti animi ſtudiũ inijcere uel ſocordioribus. Bonum autem fuerit illorũ ipſorũ quoque meminiſſe uerborũ, quæ memoria tenere curæ erat Theodoſio.

Ier. 1.

Videt q̃ eũ antiqui monachi regulas habuerit & conſtantiũes.

Eius exhortationes ad fratres

Rogo fratres per charitatem Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui dedit ſeipſum pro peccatis noſtris, aggrediamur aliquando curam gerere noſtrarum animarũ: dolore afficiamur ob uanitatem uitæ noſtræ præteritæ. Decertemus pro futuris ad gloriam Dei & filii ſui. Ne remaneamus in hac ſocordia & mollitiæ, præſens quidem ſemper ocium admittentes, in craſtinum autem diem & perendinum, principium operum differentes. Ne ſi compræhenſi fuerimus ab eo, qui noſtras animas decipit, nequaquam inſtructi operibus, excludamur quidem a thalamo gaudii, fruſtra autem & incaſſum defleamus, deſpectui male habitum uitæ tempus lugentes, tunc quando nihil iuuabit eos, qui agẽt pœnitentiam. Nunc eſt tempus acceptabile, nunc eſt dies ſalutis. Hoc eſt tempus pœnitentię, illud remunerationis. Hoc eſt tempus operandi illud uero dãdæ mercedis. Hoc eſt tolerantiæ, illud conſolationis. Nunc Deus eſt adiutor eorum qui conuertuntur a mala uia. Tunc erit terribilis, & qui decipi non poterit, examinator rerum & uerborum & cogitationum. Nunc fruimur patientia, tunc iuſtum cognoſcemus iudiciũ, quando reſurrexerimus, alii quidem ad æternum ſupplicium, alii autem ad uitam æternam, & recipiet unuſquiſque congruenter ſuæ operationi. In quod tempus Chriſto obedire differimus, qui uocauit nos ad regnum ſuum cæleſte? Non expergiſcemur. Nũ nos reuocabimus a uita conſueta, ad perfectionem. Euangelii, Quomodo oculis appræhendemus illum terribilem & inſignem diem Domini, in quo eos quidem, qui dexteræ Domini, per bonas appropinquãt actiones, excipiet regnum Domini, eos uero, qui ad ſiniſtram ſunt abiecti propterea quod a bonis deſerti ſint operibus, abſcondat gehenna ignis, & tenebræ æternæ, & ſtridor dentium? Nos autem dicimus quidem nos cupere regnum cælorum, ex autem non curamus, quibus id poſsimus aſſequi ſed pro præcepto Domini nullum laborem ſuſcipientes, in uanitate mentis exiſtimamus nos eſſe æquales honores conſecuturos iis, qui uſq; ad mortẽ reſiſtunt contra peccatũ.

2.Cor. 6.

Ioã.5.

Mat.5

Aduertant hæc ſolã ſpẽ ſibi ſũt.

Deinde

Deinde cum hucuſque perfeciſſet orationem, non nooquam ea etiam, quæ ſua erant, addebat, quæ & excitabant ad obedientiam, & parsbant sd tollerantiam & unibant ad concordiam. Addebat autem ſua, non ut quiſpiam ſe iactãs & glorians, ſed qui ſeipſum oſtẽderet eadem ſentire, & ſimul ea quidem, quæ iam dicta ſunt a ueteribus, propter breuitatem uero uel ſententiæ magnitudinem, uulgi captum excedunt ipſe ſuis additamentis reddens apertiora, manifeſtaque & clara reddens omnibus. Atque ſic quidem utebatur ſacer Theodoſius ea, quæ ad docẽdum comparabatur oratione, ea uero, qua traduntur dogmata, quomodo ſe habebat, & quis erat eius io tis ſermo & zelus? Ao ne de hoc quidem eſt ſciſcitandum, utpote quod res omnes loquantor quauis uoce apertius, & eius aelum pro pietate prædicent? Illud autem eſt potius diligenter quærendum, quænam lingua ſit erudita & facunda, ut poſsit recte explicare illius linguæ trophæa. Nã is quidem in aliis quidem omnibus erat manſuetiſsimos, & promptiſsimus ut honeſte potius uinceretur quàm non laudabiliter uinceret. Vbi autem erat in pietate & uera religione periculum, erat illic ſtabili & forti ſententia Theodoſius, & nullius cedebat obiectioni, ut qui cerneretur acri & iouicto animo, ignis comburens, aut ſecuris ſcindens, aut rhomphęa pugoatoris, uel dicam quæ diuinæ ſunt ſcripturæ: Eius autem, quod dico, argumenta ſunt multa quidem alia mibi autem ſufficiet unum reducere in memoriam.

Tulit aliquando noſtrum quoque tempus Imperatorem, qui prius quidem fuerat, quantum apparebat poradiſus uoluptatis, poſtremo autem rebus ſuit cognitus campus deſtructionis, & unus ſcilicet ex iis paſtoribus, qui ſui gregis oues diſpergunt & perdunt, & eas turbida potaut ſubuerſione. Et ut reliqua illius prętermittam, hoc quidem accipiet, quod poſt nos ſequetor, tempus. Neque enim par eſt, ut id mandetur obliuioni propter eos, quorum eſt ſcelus inſigne, qui,

Eſ. 59. ut dicit Eſaias, concipiunt laborem, & pariunt iniquitatem. Heu mihi, impius, ſiue sb sliis ad hoc motus, ſiue hunc ſceleratom fœtom ex ſe produaerit (Stultus enim, inquit, ſtulta loquetor, & cor eius uana cogita-

Eſ. 32. bit) Patrum, qui Nicæe fuerunt, ſacra dogmata, tanquam montem Sion & turrim fortitudinis ſcilicet aggreditur, illa quidem nolens abrogari, ualere aũtẽ ſeoteotiã Acephalorum, quam a ratiooe alienam, & uere acephslon, boc eſt, careotem capite iure quis diaerit. Potentiæ sutem admiſcet improbitatem, ut hac quidem deciperet, illa uero effectum reddere, quod contendebat, ut neque uis, ſi eſſet iomixta & perſuaſione mioime contemperata, moleſta uideri poſsit, & plane uioleta, ut quæ robur accepiſſet ex ſola occaſione. Neqoe rurſus perſuadere, ſi impotens ſit, ſit imbecillum & quod poſsit pauca & apud paucos efficere. Hinc alios quidem ex Epiſcopis adoriebatur minis & exiliis alios autem honoribus & aſſentatiooibus, & nonnuo quam etiam corrumpere pecunia, & ſuum malum aliorum quoque efficere, & morbum communicare contendebat, mutabilis oon minus quam Proteus, ut Græci dicunt, & non minus mente, quàm ille adſpectu, uarius. Poſtremo autem hanc quoque magnam

Auro oppugnatur ſanctus. turrim aggreditur. Machinæ autem erant aurum, idque non paucum, ut poſſet contemni, ſed quod redibat ad ſummam triginta librarum eratquè donum nõ nude & aperte donũ, ne nõ acciperetur, ut ꝙ ſuſpicionem pareret auaritiæ, ſed id quoque occultabat prætextus ſpecioſus & ualde probabilis, nempe pauperes & quæ erãt oeceſſaria ad uſus fratrũ ægrotantiũ. His uirum conabatur ingenuum redigere in ſeruitutẽ. Et ſi bonum exiſtimas & gratum piorũ animis id, quod à te ò uir egregie innouatur, ego illi dixerim, cur nõ ab eo ipſo finis trahi amatores, & propria uinci pulchritudine eos qui ſunt pulchri amatores, ſed id pecuniis ornas & muneribus, quod ſolet fieri turpibus & deformibus, ut quæ ſint aliena ornamenta & artificia.

Cum ergo cognouiſſet ille magnus id quod fiebat ab illa puſilla & abiecta snima, temere aduerſus ſe cõparari, erat, ut uulgo dicitur, aquila in nubibus, ut quæ nec poſſet capi, nec uinci, ſed reuera potius eum caput, qui ſimulabat. Nam aurum quidem non repellit, nè fortè uideretur temerè ſuſpicari, & offenſionis aliquam præberet occaſionem, ſed duplici damno afficit aduerſarium, ſimul quidem priuans pecuniis, cum eſſet alioqui auarus, & ſimul etiam ſpem uanam & inanem oſtendens, qua ducebatur, & quæ ſcopo nihil habebat conſequens: Sed quem leonem exiſtimabat ſe iã habere in pedicis, eum cum in ſe concitaſſet uehemẽtiſsimè, præclaræ oſtendit, ut eſt in prouerbio, capream iniiſſe pugnam aduerſus leonem. Nam cum iam tempus aduenifſet, & ille ab eo petiiſſet confeſſionem, & adeſſent qui ea de cauſa miſsi fuerẽt, hic mihi conſidera eius animi uirtutem & fortitudinẽ. Nã cum omnes ſimul congregaſſet ciues ſolitudinis, & dixiſſet eſſe tempus, uel finem acciperet dictum illud Propheticum, quod iubes mitem fieri pugnatorem & eos inſtruxiſſet ad ſuſpicienda pro pietate certamina, ſe oſtendit eſſe ducem, ſe militem, ſe uirum ſtrenuum & fortem, & primum in omnibus, & cum Imperatore per literas eſt coogreſſus. Et lubentiſsimè quidẽ meminiſſem illarum ipſarum probationũ, quibus Theodoſius apertas nugas eſſe oſtendit ea, quæ ea propoſitis uidebantur eſſe ualidiſsima, ſed propter prolixitatem, & ea ſpectans, de quibus agitur in præſentia multis enim manibus opus eſſet & libris, ſolum meminero eius dicendi libertatis, qua uſus eſt in fine. Sic enim paucis oſtendetur, quam eſſet homo liber, & qui nequaquam deiici deprimive poterat. Sic autẽ habẽt ea, quę ſcripta ſunt.

Cum hæc duo ſint nobis propoſita, ò Imperator, uel turpiter & illiberaliter uiuere conſentiendo Acephalis, uel honeſte mori ſequendo recta Patrum dogmata, ſcito mortem à nobis eſſe præferendam. Tantum enim abeſt, ut hæc noua ſequamur dogmata, ut non ſolum in loco manſuri ſimus præcedentes Patrum leges ſequentes, ſed eos etiam, qui præter hæc alia tueri ſuſtinuerint, piè abdicabimus, & ſubiiciemus anathemati, ſed nec ullum ea Acephalis ordinatum, per uim ſuſcipiemus. Abſit ut hoc fiat, o rea CHRISTE. & ſi tale quid contigerit, ueritatis DEVM præſidem teſtantes, uel potius illum ipſum, qui nunc sb ipſis, maledictis & blaſphemiis appetitur vſque ad ſanguinẽ reſiſtemus: & quomodo pro patria, ita pro recta fide lubenter animas profundemus, etiã ſi ipſa ſancta loca igne perdenda uiſuri ſumus. Quid enim opus eſt ſolo nomine, quando ipſa ſacra, reuera afficiuntur contumelia? Nos ergo nequaquam admittemus aliquid ſentire, tantũ abeſt ut dicere, ꝙ diſcrepet à ſanctis & œcumenicis conciliis. Ex quibus primũ primũ quidẽ ornatur trecentis & octo Patribus, qui eũ aduerſus Arrium in ſancto ſpiritu Niceæ conueniſſent anathemati miſerũ ſubiciunt, & à corpore abſcindunt Eccleſiaſtico, alienantem à patris eſſentia eum, qui eſt natura filius, & introducentem dogmata aliena à recta fide. Secundum autem impulſu diuino congregatum aduerſus Macedoniũ, qui ipſe quoquè ſcelerate loquebatur aduerſus bonum ſpiritum, eum abdicat. Tertiũ autem aduerſus prophanam & execrandam linguam Neſtorij, qui ipſe quoquè abſurda erat locutus aduerſus Chriſti carnis ſuſceptæ conſilium, pulchre Epheſi conuenit. Poſt hæc, quod fuit etiam Chalcedone ſexcentorum

Epiſtola eius ad Imperatorem.

Quatuor Concilia œcumenica.

centorum & triginta diuitiorum Patrum: qui cum etiã ea dixiſſent, quæ conueniebant prinribus, & quæ illi dixerant, adhuc accuratius expoſuiſſent, infelicem & exectrandum Eutyehen vnà cum Neſtorio abſcindunt à corpore Eccleſię, & fidem confirmant Apoſtolicam: & quicunque non ita ſentiebat, decernunt eſſe alienum ab Eccleſia. Aduerſus hæc & ignis accendatur, & enſis acuatur, & mors quoq; nobis acerba adferatur, immo uero, ſi fieri poſsit, pro una innumerabiles, nos uero nunquam prodemus ueram religionem, neque ea quæ recte placuerunt Patribus, ea abrogando probro aſficiemus, teſtes ſint eorum ſudores, quos pro fide ſuſceperunt, & multæ dimicationes, ſed ea manebunt firma & immobilia, & apud nos & apud eos, quos fas eſt & Deum & nos ſequi. Pax autem Dei, quæ ſuperat omnem mentem, ſit cuſtos & dux tuæ potentiæ.

En q̃ cõſtãter uir ſanctus Cõciliorũ decretis cẽſuerit inhærẽdũ

Cum hanc Imperaror accepiſſet epiſtolam, mittẽs & uim afferre & conari perſuadere, ſe potius ſubmittens, aggreſſus eſt ſe de iis excuſare, quorum accuſabatur, & ſic compoſuit epiſtolam. Huius innouationis, ò homo Dei, nos non ſumus authores. Teſtem cõfidenter inuocamus, qui omnia cernit, Dei oculum, ſed ab illis oritur hic motus, quos plus, quã alii, oportebat, hæc honorare ſilentio. Nunc autẽ cupientes ſinguli primi uideri & dicendi ſacultate & dignitate, ſeipſos feriunt, & nos ad ſe inuicem attrahunt: Quid nos ergo aliud oportet facere, quam dum ij mouentur nos non ſimul moueri ſed quietem amplecti, ut ſic perſuadere poſsimus eis, qui hic mouere ſtatuerint, dimiſſa tali cõtentione, unà nobiſcum quieſcere? Omnino enim tuam non latet pietatem, quod quidem monachi, & clerici, qui rectam fidei ſibi uendicant ſentẽtiam, hæc mouere ſcandala, ſeipſos, ut diximus, ſtudentes oſtendere primas obtinere partes in harum rerũ cognitione, & quòd myſterium & fidem in ore ſuo circunferãt. Quæ quidẽ cũ non poſsint compræhendi ab hominibus, nihil aliud quàm illos mẽdaces oſtẽdunt, & ſycophantas. Ex quo etiam proficiſcitur magna Dei in nos indignatio, eo quòd exiſtimamus myſterium non eſſe myſterium, nec ex ſola fide conſiſtere ſed ex abſurdis nugis, & condemnamus eos, qui nos docuerunt Deum fide & myſterio colere. Vos ergo nunc quoque oportet, ſi unquam, orare pro Eccleſia, ut nos benignis oculis adſpiciat, & pacem ſuis conciliet eccleſiis, quæ tam malè ſunt diuerſæ propter ſtudia ipſorum Præſulũ. Quæ autem a uobis miſſæ ſunt eulogiæ, nobis admodum lubenter oſtenſæ ſunt, noſtrum autem quale ſit inſtitutum, annunciabunt pii monachi, qui a uobis miſsi ſunt. Et hoc quidem modo ſe habuit epiſtola.

Sed qui hæc quidem ſcripſerat, Imperatorem, & tunc de furore paululum remiſerat, & bellum, quod aduerſus rectam opinionem uel ſuum potius caput gerebat, repreſſerat, non multo interiecto ſpatio grauis ſubit pœnitentia, & perinde ac ſi eum pœniteret, ꝙ omnino parum eſſe pius ſtatuiſſet, & ſe facilitatis nimiæ condemnaret, ad priora eſt reuerſus. Difficile.n. eſt, ut eſt in prouerbio, aſinum confricantem auertere. Rurſus ergo edicta aduerſus pietatem, rurſusq́ue hic egregius martyr citra ſanguinem, ſiquidem conſideranda eſt uoluntas, & non rerum exitus. Nam cum omnes eſſent planè conſilii inopes & dubii quid agerent, & alii quidem blaſphemiam defenderent, alii autem uererentur uel ſolummodo contradicere fortaſſe autem etiam hac in re communi Patri, dicendi libertate cederent, & ueluti ducis ſignum expectarent, tunc euadit manifeſtum, qualis etiam ſenectus, quando zelo confirmatur, ſe fortiter & iuueniliter gerit aduerſus ea, quæ pro bono & honeſto ſuſpiciuntur pericula. Contemptis enim illis ſcriptis & decretis, minisque innumerabilibus, turbaq́ue quæ imperatorem & Deum ex æquo reuerebatur, militibusq́ue, qui eos obſeruarent, qui eſſent tale quid dicturi. Illis omnibus contemptis, tanquam uanis ſtrepitibus, & dicens non eſſe ſuum, ſed puerorum talia horrere tonitrua, leonis ſuſcipiens imperiũ, cum Dei templũ eſſet ingreſſus, & ſuggeſtum conſcendiſſet, in quo ſolent legere Sacerdotes, manu populo ſignificans ſilentium, Si quis, inquit, quatuor ſanctas ſynodos nõ tanti eſſe exiſtimat, quanti quatuor Euangelia, ſit anathema: Hæc cum dixiſſet, & tanquam angelus populum adduxiſſet in admirationem, & uocẽ omnibus ademiſſet præ miraculi magnitudine, per ſilentium procedit per medium eorum tanquam dormientium, & exiſtimantiũ ſe in ſomnis uidere, non autem uere, id quod fiebat. Et fuit hoc quidem uiri ſtratagema ex quo dictas quoque ſanctas ſynodos in ſacris diptychis collocare ſtatuerunt.

Confiãtia theodoſii.

Ecce quanta ſit quatuor Cõciliorũ generaliũ authoritas qua etiã D. Gregorius ut quatuor Euãgelia amplectitur.

Cum poſt hæc autem nihil eſſet cunctatus, & nec parum quidem ſubſtitiſſet, obiit ciuitates quæ erant circuncirca, diſcipulos & alios ſuos ſectatores ex ſolitudine, ueluti quidam dux exercitus, eos qui ſub ſe erant, inducens, primus canon, primus etiam oſtẽdes promptum animi ſtudium. Omnes obiens, factus omnia omnibus, certiores reddens eos qui dubitabant, adhuc confirmans eos, qui erant ſtabiles, eos excitans qui erant ſocordiores, eorum, qui erant prompto & alacri animi ſtudio, augens diligentiam, addens animum iis, qui extimeſcebant, adhortans eos, qui decertabant, terrens aduerſarios, quod tam eſſet magno ac generoſo animo, ut ad eum non pateret aditus, medicinæ celeritate omnem morbum præueniens, docens omnes, quod Dei uerbum eſſet quidem idem ſimul Deus & homo, una autem hypoſtaſis ſiue perſona, utrunque eorum habens natura, diuinitatem ſcilicet & humanitatem. Ad ea autem, quę dicta ſunt probanda adduxit illam ſanctam ſynodum œcumenicam quæ ipſa quoque de Chriſto ſic agit, & ea ratione effugit declinationes hæreticorum, quæ fiunt in utranque partem. Nam eo, inquit, quòd unam confiteatur perſonam, repellit impiam Neſtorii hæreſim eo autem quòd non neget duas naturas, Eutychetis & Dioſcori magis impiam exturbat hæreſim, neque ſimiliter ut Neſtorius, Chriſtum unum diuidens in duos filios & hypoſtaſes, neque ſimiliter ac Eutyches & Dioſcorus & etiam Seuerus, in unam cõfundens naturam, unius ſcilicet Chriſti diuinitatem & humanitatem. Nam plus, quã par ſit habet unuſquiſq; eorũ, unus quidem fugiẽs diuiſionem, alter uero, contractionem, ille quidem ad hoc, ut duos diceret filios, alii uero ut ne unũ quidem proprie filium faterentur, miſerè exciderunt. Nam Neſtorio quidem, quoniam utique timebat confuſionem, uenit in mentem, ut diceret habitudine ſolum & dignitate ſeu authoritate ſactam eſſe diuinitatis unionem humanitati: adeo ut cum naturis duas quoque ualdè impiè defenderet hypoſtaſes, & duos introduceret filios, unum quidem Deum, genitum ex patre ſeorſum & ſeparatim, alterum uero, qui ex ſancta uirgine per gratiam ſolum ei tribuens dignitatem adoptionis.

Error Neſtorij

Eutyches autem & Dioſcorus, & etiam Seuerus, ſe eis nuper adiunxit, & impietatis elegit eſſe particeps, ut qui uellent abſurdiſsimam Neſtorii tollere diuiſionem malum malo medicantur, & ipſi quoque rurſus ſtultè audent introducere confuſionem, unam & eandem nominantes naturam diuinitatis & humanitatis, & ad paſsionem, quantum ad eos attinebat, non uerentes deducere impaſsibilem diuinitatem. Si enim ex eorum ſententia una eſt Chriſti natura, is autẽ eſt reuera Deus & homo, fuit ergo diuinitas mortis quoque

Eutychetis Dioſcori et Seueri.

1. Pet. 4

què particeps. Sed ſcelerata his ora obſtruantur, & mali malè cum ſuis pereant dogmatibus. Eos autem increpet beatus quoquè Petrus, Chriſto paſſo pro nobis carne, dicens, ſed non etiam diuinitate. Nam etſi quòd attinet ad eſſentiam, unita erat Chriſti diuinitas carni patienti, non fuit tamen ipſa ſocia paſſionis. Nam quomodò eſſet? eſt enim diuinitas omninò impatibilis. Rectè ergò & ſecurè prædicatum eſt ab hac ſancta ſynodo, duas naturas diuinitatis & humanitatis, inconfuſè, immutabiliter, citra diuiſionem, in una honorari perſona, eundem ante ſecula quidē genitum ex patre, quòd attinet quidem ad diuinitatem, in extremis autem rursùs temporibus natum ex ſancta virgine, recentiori lege humanitatis: patri & matri ſimilem eſſentia, eundem ſine patre & ſine matre, ut qui illud quidem pulchrè eſſe cognoſcatur ex ea, quæ infernè fuit, generatione: hoc uerò ex ea, quæ supernè, unigenitum & primogenitum. Illud quidem, quòd attinet ad naturam diuinitatis: neque .n. quòd ad eam attinet, eſt ei frater: hoc uerò, quod attinet ad eſſentiam humanitatis. Multi enim poſt eum fuerunt à patre in filios adoptati per baptiſma.

Ab Imperatore damnatur exilio.

Hæc ergo & his ſimilia docens ille lingua libera, & quam acuerat confidenter loquendi audacia: quoniam Imperatorem ad iram magis prouocauerat, ab eo perpetuo damnatur exilio: ab eo, inquam, qui tā ineuitabilem ſuam extermiationem, & quæ hinc erat futura, uenientem ignorabat migrationem. Et ideo ipſe quidem à uira tunc præſente, hic autem uir diuinus liberatur ſtatim ab exilio, & uehemens ille fluctus ſedatur eccleſijs, nutu eius planè facit iudicij ijs, quibus fit iniuria, & diuiniore decreto. Et qui in eam quidem prædonum inſtar impetum fecerant, q̄ facturi erant, ipſi paſſi ſunt: & teſta, ut eſt in prouerbio, conuerſa, damnati ſunt exilio. Qui autem expulſi fuerant è ſuis ſedibus, in eas glorioſè ſunt reſtituti & gregi ſuo unuſquiſq; redditus eſt mirabiliter. Sic ille conſeruatus, non ijs ſolum, qui aderant, & ſpectabant certamina, ſed ijs etiam, qui omnino longè erāt remoti, fuit admonitio & zelus ad uirtutem. Nam cū de eo intellexiſſent, & qui ueteris Romæ ſedem pulchrè tenebat, (is autem erat Agapitus) & qui Antiochenam ſedem regebat Ephraim, ipſi quoquè literis rectam fidem prædicabant. In quibus multa quoquè ſunt ad laudem huius beati compoſita, quæ non minorem afferebāt gloriam ijs, qui ſcripſerant, quàm ei qui laudabatur: quod non ad gratiam, ſed planè ad ueritatem fieret laudatio. Quoniam autem difficile eſt recenſere omnia eius certamina pro fide orthodoxa, oportet illud in ſumma dicere, quòd ipſi quoque cum Propheta inimicos Chriſti odiſſe mirabiliter inerat: maximè autem oſtendebat ſe auerſari Originem, qui exiſtimauit ſuum in hoc ponendum ſtudium, ut diuinæ apoſtolorum prædicatione nugas conteaeret gentilium, & luderet in rebus minimè ludicris.

Reſtituitur.

Pſ. 138

aduerſari Originem.

Sed tempus eſt tranſeundi ad ea, quæ deinceps ſequuntur, & huius uiri miraculis piorum ac religioſorum auribus gratificandi. Nam cum Imperator impius edicta in omnes partes miſiſſet, ut omnes, per congnationem, inquam, & ſodalitatem, in eundem locum conuenirent: congregatus quidem eſt hic quoque ſacer cœtus, ſenum qui erant in ſolitudine, inſignis canicies, circa locum qui dicitur Hieratheon, cum communi patre & filiorum amatore. Eſt autem hoc, locus cathedræ: quod fama eſt excitaſſe Conſtantinum, magnum inter Imperatores: in quo mos eſt, qui perpetuo ſeruatur, ut crux ueneranda quotannis exaltetur. Quædam autem mulier, quæ morbo laborabat in mamilla: cancrum eum ſolent nominare medici: Ea autem cum iam longo tempore ab eo premeretur, & à nulla quidē abſtinuerat medicina, ex ea autem nullum adiumentū ceperat, niſi q̄ in Deo magis ſperabat, q̄ humana deſperaret remedia. Ea cū ingreſſa eſſet per Angelicā, quæ dicitur, portā, triſtis ſtetit prope chorū, qui erat circa ipſos, & ad unū ex ijs (is erat religioſiſſimus Iſidorus) aſpiciens, qui poſtremo præfuit ſancto Sucelauræ monaſterio, cū & figura & adſpectu & lachrymarum fluxu ſignificaſſet dolorē, qui eam uehementer cruciabat, & deinde propius eū acceſſiſſet, (neque enim ſinebat dolor eam ſeruare illum pudorem, qui decet mulieres) rogauit an cum ſacra hac multitudine magnus quoquè eſſet Theodoſius, & qualis is eſſet adſpectu. Viri enim ſama ad eam ſatis peruenerat. Is autē eum didiciſſet cauſam, propter quam, cum quærebat, & ſimul morbum uidiſſet, & quam uel ſolo adſpectu eſſet moleſtus, auertens oculos ab acerbo ſpectaculo: deindè etiam ſciens, quòd illius fuerit, & eius qui eſt in eo ſpiritus, hæc potenti ſoluere medicamento gratiæ: quoniam nec ipſe erat ignarus illius in Chriſto uirtutis, mulieri medicum oſtendit digito, & ſignis eum accuratè deſcribit.

Crux quotannis exaltetur.

Mat. 9

Illa uerò ſenſim & ſine ullo ſtrepitu accedit, eum ualde ſitiens, & in animo habens illam, quæ laborabat profluuio ſanguinis. Deinde cum prope eſſet, mamillam ſenſim aperuit, fecitque ut cucullam attingeret, & rursùs ſicut illa, ſuffuratur curationem, & à magnis doloribus citra laborem inuenit ſolutionem. Simul enim ac pannum attigit, eius dolor receſſit: perinde ac ſi tenebræ aliquæ ſolutæ eſſent aduentu luminis, aut ſocoum ignis irruptione. Ille autem (nullo enim modo poterat ignorare, quòd ea tā pulchrè & ex fide fuerat ſuffurata) protinus eſt conuerſus, & eū uidiſſet mulierem, ſoluit timorem, qui eā inuaſerat, in magnum gaudium curationis, Eſto, dicens, bono animo ô filia. Meus enim dixit Dominus: Fides tua te ſaluā fecit. Diuinus autem Iſidorus confeſtim currens ad mulierem, (cupiebat enim oculos quoquè ſuos paſcere adſpectu miraculi) cum ad eam peruenisſet, & curioſius adſpexiſſet, uidet mamillam planè ſanam, & omnis morbi adeo expertem, ut nec cicatrix, nec ullum in eo eſſet impreſſum ueſtigium grauis, quod paulò antè fuerat, ulceris. Itā Deus aperit eam, quæ latet, uirtutem, & eos, qui illius ſolum oculis uolunt manifeſta fieri, quæ ab eis rectè geruntur, non ſinit abſcondi, nec relinquit in angulo: nec ut prædicētur, eis ſolummodo reſeruat in futurum: ſed eos quoque, qui hic ſunt abditi, producit in lucem & prædicat: & eos, qui ſunt ſæpè obſcuri & inglorij, claros facit & illuſtres, & ſedere facit cum populo potentum. Verumenim verò hoc quidem eſt eiuſmodi. Oportet autem alia quoquè perſequi.

Etiam priſci monachi cuculla utebantur

Inſigne miraculum.

Mat. 9

Poſtquàm enim tyrannum quidem falx mortis abſtulit, patribus autem certè ſucceſſit, id cuius ſtudio tenebantur, & unuſquiſq; ad ſuum redierat monaſterium, modò quidem ibat Bethleem hic uir præclarus modò cum oraſſet, reuertebatur. Magnum autem laborem itineris recreans, diuertit ad Marrinum. Cum autem ueniſſent ad ampleaus, & ſe inuicem ſpirituali impetiſſent oſculo, cum eo anima quoquè congrediente, primum quidem fuit eis appoſita menſa ſermonum, quibus præclarè ſuos paſcebant animos, ſe oblectantes ſanctorum eloquijs, & ſenum narrationibus, cum quibus intercedebat eis morum cognatio. Cum autem tempus inuitaret, ut meminiſſent etiam alimenti corporis, non aderat quidem frumentum, ut panis apponeretur: lentem autem diſcipulis iuſsit coquere Martianus. Et illa quidem fuit appoſita ſine pane: Cum autem cognouiſſet magnus Theodoſius tam apertam inopiam, qui egens erat, fuit diues in inopia,

Menſa ſermonum optimorum

Nota lautitias ſanctorum patrū.

inopia, ipſeq; magnoperè ſtudebat, ut lautiori conuiuio exciperentur hoſpites. Iuſsit ergo diſcipulo, ut è pera proferret panes, quos parauerat ad uiaticum. Et illi quidem producti ſunt & oppoſiti. Ij uerò propter charitatem, quæ lætificat, non minus lautum celebrarunt conuiuium ex ijs, quæ erāt neceſſaria, quā ſi prolati eſſent cibi ſuperflui.

Vt ſolet autem fieri, ſermones quoquè admiſcentur conuiuio, & complures ea ijs lepidi & iucundi. Hilariter autem diuinus eum rogabat Martianus, dicens: Noli ægrè ferre tanta fame laborās hoſpitium, nec conqueri quod panem uobis non appoſuerimus cum frumentum nobis admodum turpiter defecerit. Cum hoc dixiſſet, admirabilis Theodoſius defixis oculis in barbam Martiani, uidit granum frumenti, quod neſcio undè eeciderat, & illud ſuſtulit hilari & cauta dextera, & dixit: Eccè frumetum. Quomodò autem dicitis uos egere frumento? Et hoc quidem ab eo dictum uel etiam factum fuerat lepidè & iucundè. Ille autem cum granum, tanquam egregiam aliquā & præſtantem ſementem, ſupinis manibus accepiſſet, id ponit in horreo frumenti, credens eam ſine labore multum fructus allaturam, & eſſe ſuperaturam agricolarum induſtriam. Id autem ei accidit longè amplius & copioſius, quàm ſperabat. Nam cum ſequēti die eſſet horrei oſtium apertum, (ô arcana tua Domine miracula) uidet quæ intus erant plena fructibus: qui reuerà prouenerant abſq; agricultura, aut potius cum agricultura ſolius orationis. Cum ergo nihil eſſet in hoc cunctatus Martianus, ſtatim mittit unum ea ſuis diſcipulis ad magnum Theodoſium, ei ſignificans mirum & ineffabilem rei euentum, & ſimul ad admirabilis ſpectaculi ſocietatem eum uocās. Poſtquàm ergo is quoquè uenit, oſtium quidem erat parum apertum, frumentum autem à ſeipſo extrudebatur, cum nō poſſet horreum capere multitudinem, & ſic ea eo per multum foras effundebatur. Hoc eſt prioribus quoquè ſimile, & miraculo de panibus nihil diſsimile, quòd olim meus effecit Chriſtus. Nam una omnino eſt in utriſque operatio: niſi quòd illic quidem ipſe erat præſens & adminiſtrans; hic autem ſuo famulo utens miniſtro miraculi, ſicut prius quoquè Apoſtolis. Poſt hoc autem oportet illius quoquè meminiſſe.

Nota eximiū miraculum.

Matt. 14. & 15.

Mulier quædam, cui inſignis patria erat Alexandria, ingentibus autem abundabat opibus: dicatur id etiam, quod erat in ea multo melius, & dignius ꝙ committatur auribus, nempe quòd & diues erat bonis moribus, & curam gerebat uitæ piæ ac religioſæ. Ea cum accepiſſet filium, (erat autem hic ei unigenitus, & ſolus in ſe rectè ſeruans ſeminam generis) uenitabat ad monaſterium, & adducebat eum ad pedes magni Theodoſij. Puer uerò etiā antequā adduceref à matre, ubi ꝓcul uidit Theodoſiū, ꝓtinus illū eſſe exclamauit, qui eum ſuper puteū ſuſtinens cōſeruauit. Rogata autem mulier, quidnam ſibi uellent ea, quæ dicebantur à puero, dicebat eum quidem luſiſſe unà cum æqualibus: cum autem ludo eſſet intentus, & nō præuideret, quæ erant in pedibus, deiectum fuiſſe in puteum, eumque profundiſſimum. Et qui aderant quidem, immaturam & acerbam mortem pueri deflebant. Nemo enim erat, qui non exiſtimaret puerū fuiſſe ſtatim ab aqua ſoffocatum. Quid enim ex ea re poterāt aliud ſuſpicari? Deinde etiam ſe humane gerentes, ſeipſos ſtatim demittunt in puteum: non ut eum acciperent anteꝗ̄ moreretur: (Quo enim eius eſſe poſſet uel ſpes minima?) ſed ut anteꝗ̄ corrumperetur, eius corpus attraherēt, matri donum calamitatis, & acerbū oculis ſpectaculū, & ſtimulum doloris, tanꝗ̄ ex naufragio cōſeruatum, ſimul & fugiendū & deſiderandum matris oculis. Poſtquàm autem deſcenderunt, & eum inuenerunt ſedentē ſuper aquas, & nec tantillum quidem madefactum, ſed qui ſuſtinebatur ueluti ab aliquo ſolido, ore aperto manebant, mirabantur, dubitabant, neſciebant quidnam cogitarent de eo, quod cernebant. Sed eum cum ex aquis extraxiſſent, & non abſque diuina prouidentia rem factam fuiſſe iudicaſſent, eum rogabant, is dixit, quendam adſtitiſſe Monachum, tali habitu, amictu & forma præditum, dicens omnia inſignia, quæ erant patris Theodoſij longe ſimillima. Et huius, inquit, mihi manus cauſæ ſunt, nè in aquis interierim, quæ me rectè ſuſtinebant, & efficiebant ut eſſem aquis ſuperior.

Puer lapſus in puteum manet illæſus.

Hæc mater & narrabat, & adijciebat: Ego, inquit, cum ea illo tempore filium accepiſſem, urbes obeo & uicos & montes & præcipitia, labores ſubiēs, multos quidem, ſed non iniucundos, ut liceret mihi incidere in eius ſeruatorem. Nunc autem cum eminus eū agnouiſſet filius, mihi quoquè matri dedit ut agnoſcerem: & eum apertè prædicat libera lingua, & quæ ſuſpicionem omnem ſuperat & mendaciam, meq; gaudio repletam & admiratione, & ueluti quodam diuino furore percitam, non finit quieſcere. Hæc cum dixiſſet, ad opus quoquè acceſsit, ut quæ protinus ad genua patris adnolueretur, & illius poplites ambabus prenſaret manibus, & complecteretur labris ſimul & animo, calidas in eos lachrymas effundens, & ſeruatorem, & uitæ authorem, non ſolum filij, ſed ſuę quoquè magnum uocans Theodoſium. reuerà enim ei fuiſſe futuram deinceps uitam non uitalem, aut uel ipſa morte longe amariorem, ſi tam intempeſtiuè, iniquè, & miſerè ei filius interiiſſet.

Poteſt autem oratio quoquè aliquid aliud dicere, ſimile præcedenti. Nam quædam alia mulier, quæ in partu quotannis grauiter laborabat, & nec ex eo aliquam capiebat utilitatem. Priuſquā enim infans editus eſſet in lucem, è uita exceſſerat, & labores luctus, & mors partum excipiebat ſilios, & erat orba filijs, cum iam longo tempore malo eſſet uexata, uix tandē inuenit meli medicamentum, & cum ad ſanctum eō fugiſſet, eiq; affectionem ſuam dixiſſet & calamitatē lachrymis potius quàm uerbis uirum orat uehementer, ut malum ei ſiſteret, nè amplius progrederetur. Siſtetur autem, inquit, non aliter, quàm ſolo tuo nomine, ſi permiſeris id quod naſcetur, ſic uocari. Et hoc erit, inquit, mihi & ſolutio calamitatis. & filio cauſa uitæ. Hæc cum petiiſſet, & annuentē magnum nacta eſſet Theodoſium, & quod deinde natum eſt Theodoſium nominaſſet, uehementi quoque fide dignam inuenit mercedem. Non amplius enim partus labores ei perpere lachrymas, ſed aperte lætitiæ occaſionē, cum eum, qui inter uiuos erat primogenitus: Theodoſium adhuc uideret ſuperſtitem, & complentem chorum monachorum eius, qui illum genuerat ſecūdum ſpiritum: & orationis fructum potius: quàm alui, conſpici ex operibus: quādo quidem hæc quidem morientium, illa uerò uiuentis mater fuit, & ideò adductus eſt ad monaſterium ab ea, quæ genuit & uicisſim Deo eſt redditus, ut ſicut præſentem, ità etiam manentem uitam conſequeretur. Multa alia eiuſmodi poſſet quiſpiam illius recenſere.

Mulier poſt crebros abortus ſaluam edit prolem.

Quædam itaque alia mulier, profecta quidem ea ciuitate Bethleem, quæ ſimiliter in partu laborabat, ęquè autem infelix erat eius euentus, & in pariendo grauiter affligebatur, & in magnum uocabatur periculum, eadem quoque impetrat a magno Theodoſio, eodem medicamento uſa adcurationem, & filio ſuo eodem, quo ille, uocato nomine. Quem non ſolum uidit grandem, & qui iam ad uirilem ætatem peruene-

Item alia.

rat:

rat, ſed manuum quoque artificio præſtantem, & qui fuit ædificator optimus ſui temporis. Sunt ad mirabilia, quæ dicta ſunt, ſed quæ reſtant, ſunt iis longe ad mirabiliora.

Cum bruchus aliquando & locuſta terras depopularentur, ineuitabilibus ſenectutis uinculis uinctus magnus Theodoſius, & qui nec liberis quidem pedibus uti poterat, ſaluti multorum poſtponens omnia, ita ut erat affectus pedibus, & baculo more ſeno ſupplens quod ſibi deerat, uiam peragit, ut ſic magis Deum quoque traheret ad miſericordiam, ut qui adſpecturus eſſet neceſſitatem eius profectionis. Diſcipulis ergo manus ſuſtinentibus, & omnibus modis eius ingreſſum adiuuantibus, peruenit ad locum eis innixus, ubi bruchorum & locuſtarum multitudo ingens, agros non minus quam hoſtes, populabatur & deuaſtabat. Cum ergo ſanctus illic ſtaret, & manus ſuſtuliſſet Deo ſupplices, & deinde horum bruchorum & locuſtarum unum in manus ſumpſiſſet, & partim quidem cum uiliſsimis & breuiſsimis animalibus, tanquã cũ conſeruis, diſſeruiſſet, partim autem iuſſiſſet, ut labori pauperum & agriculturæ parcerent, hoc enim uobis, inquit, communis quoquè præcipit Dominus. Cumquè cum eis ita placidè locutus eſſet, tanquàm cum animatis, ea quæ dicta fuerant, conſecutum eſt miraculum. Tantum enim examen deinceps manſit in regione, & nec tranſiuit aliò, nec damnum dedit ijs locis, in quibus uerſabatur, ſed ueluti fœdere inito cum agris, decætero circumuolabat quidem, & arrodebat ſpinas: amicitia autem & pax ei intercedebat cum fructibus, & ab eis omninò abſtinebat.

Bruchos et locuſtas, nè noceãt, euertet

Sed hæc quidem per ſe, alia autem rectè quoquè geſſit per alios. Nam cùm alias flagellum ſimile terram premeret, & uidebatur fore, ut mox ei uico incumberet, ex quo & uicini omnes parabant commeatum, & qui multis benignè communicabat ea, quibus opus habebant, cum uas quoddam impleſſet oleo, & hoc inuocatione diuina ſanctificaſſet, id mittit in uicum: & cum uiris tradidiſſet fidelibus & pijs, hoc ſolum ſuffecit, ut eſſet tanti mali ſolutio. Tunc enim repentè de medio ſublatum eſt id, quod lædebat, & uicus conſeruatus eſt illæſus.

Oleo benedicto arcet noxia animãtia.

Veſtimentis aliquando fuit opus fratribus: & illi quidem ei exhibebant moleſtiam, ut aliquid præberet ad emendum, quoniam ſi uelle & commiſerari tolleretur, nihil erat: Sed tamen confidens ueridicæ Domini promiſſioni, ea tunc apud eos eſt uſus dicens: Nolite eſſe ſolliciti de craſtino. Sequenti autem die effectum ſunt conſecuta ea, quæ promiſſa fuerant. Protinus enim quidam alicundè adueniens, centum dedit aureos: qui quidem dati, ad uſum ueſtimentorum ſeruierunt fratribus.

Mat. 6

Iulianus quidam, qui ab ineunte quidem ætate uenitauit ad magnum Theodoſium, poſtea autem fuit ipſe quoquè cognitus Paſtor optimus, eccleſiæque, quæ eſt in Boſtra, fuit ei credita adminiſtratio. Is ergò de ipſo quoquè hæc narrabat, quòd cum fuiſſent in ciuitate Boſtrenorum: ſemper enim magnus Theodoſius eum habebat ſocium uitæ ex Chriſto agendæ, uolebatque cum eo philoſophari, & eſſe ſocius ſolitudinis. Cum ergo fuiſſent in dicta ciuitate, primum quidem mulier quædam inſignis & uitio nobilis, cum ſanctum dixiſſet planum & impoſtorem, in oculis eorum dedit pœnas, intemperantis linguæ acerrimum ſubiens ſupplicium, cũ graui morte eius erupiſſet anima. Deinde autem, inquit, nos quidem ciuitate egreſſi, proficiſcebamur ad Apoſtolorum templum, quod eſt propinquum. Monachi autem quidam ex monaſterio propinquorum, qui morbo Seueri laborabant, cum nos uidiſſent accedentes, lignum quod conuocat ad eccleſiam, pulſabãt ante horam conſuetam, & ſynaxim ſignificabant fratribus. Magnus autem Theodoſius intellectis inſidijs, cum diuino zelo accenſus eſſet eius animus, uerbis Domini opportunè eſt uſus: & eos, qui ipſi inſultabant, iuſtè eſt ultus, lapidem non eſſe manſurum ſupra lapidem eo in loco, ipſe quoquè minatus. Porrò autem minas conſecutus eſt effectus. Breue tempus intercesſiſſet, & quædam Agarenorum multitudo, nocturna facta incurſione, illud quidẽ igni mandant monaſterium, & diripiunt etiam quæcunque illic erant: & abducunt captiuos monachos, & nunc proponitur locus, acerbum oculis ſpectaculum, qui non magis meretur uideri, quàm defleri. Sed hæc quidem narratio apertè eſt diſciplinæ & caſtigationis. Alteram autem, quæ eſt planæ gratiæ particeps & utilitatis, uult addere oratio.

Mulier atrociis cõuiciis ſanctũ, diras iuſtis pœnas.

Lu 21

Dux Romani exercitus, (mos eſt autem eum uocare Comitem Orientis) nomine Cericus, in bello audax, in Deum autem pius. Is jam incurſionem facturus contra Perſas, exiſtimauit oportere ſe primũ currere Hieroſolyma, & illinc aduerſus hoſtes aſſumere auxilium. Cum autem ſtatuiſſent in tranſitu ire ad hominem Dei: eum enim ualdè trahebat illius fama, & uirtutis illecebræ: dum abiret, & multa alia licuit ei audire ex ſacra illa lingua, & hoc inter cætera, Ne, quomodò diuinus Dauid, in arcu ſperaret, nec poneret ſalutem in gladio: ſed nec in multorum hominum confideret millibus, unum autem ſciret auditorem, uim inexpugnabilem, cui eſt factu facile, ut unus mille perſequatur, & decem millia profligentur à duobus. Hæc cum Comiti ſanctus diſſeruiſſet, ità fuit ille captus ab eius admonitionibus, & ita flagrare cœpit eius deſiderio & ardenti fide, ut ipſum cilicium, quo magnus ille interius induebatur, loco cuiuſuis alterius rei arma, peteret quibus ſe conſeruaret. Quod quidem cum accepiſſet & induiſſet, & conſueta aggreſſus eſſet certamina, paulò poſt uictor rediijt, cum & animi & manus præclara oſtendiſſet facinora, & digna quæ commemorentur.

Pſ. 43.

En q̃ui fit cilicĩu ſancti uiri

Cum rebus ergo fortiter in bello geſtis, inſignis & clarus eſſet reuerſus, nequaquam ingratus fuit in benefactorem, neque ut multi, qui poſtquàm ſunt conſecuti, obliuiſcuntur beneficij, ſed ſe ſimilem conſeruans in omnibus, rurſus uenit ad ſanctum cum uehementi cordis exultatione, & gratias agens, & ei uniuerſam adſcribens uictoriam. Dicebat enim: Illo ipſo tempore pugnæ, mihi quidem cum pro thorace tuum induiſſem cilicium, ueniebat in mentem confidere, & in hoſtes irruere. Cum autem manus conſeruiſſemus, magnæ exoriebantur tenebræ, tanquam in denſa caligine: & ab alijs quidem omnibus ea etiam, quæ prope erant, cerni non poterant, ego autem te ſolum mihi uidebar uidere me præcedentem, & manu ſignificantem, & admonentem ut has quidẽ prælij partes dimitterem, in has autem pugnarem, & te duce equum agere, donec conſpectus terribilis & intolerabilis inimicis, uehementi terrore omnibus iniecto efficerem, ut ſe conijcerent in pedes, & turpem fugam lubenter eligerent. Et hæc quidem ille, qui etiã dignus eſt habitus diuina hac apparitione.

Non ad illum autem ſolum, ſed etiam ad alios magnus Theodoſius, ad multos quidem inter nauigandum, ad multos autem in faciendo itinere, & ad alios quidem, qui cum furenti mari & ui uentorum colluctabantur, ad alios autem qui in ora ferarum inciderant, & ad alios quidem in ſomnis, ad alios autem uidentibus ſeuerà eorum oculis accedẽs, liberauit à periculis. Non hominibus autem ſolum

Notaq̃ multis adhuc in corpore poſitꝰ appareat.

adeò acris fuit adiutor, ſed bonæ huius quoquè animæ benignitatem uel in bruta animantia, parata eſt oſtendere oratio. Viatori enim aliquando aſinum deducenti, ſæuus leo occurrit, qui uiatorem quidem neglexit, in aſinum autem irruit. Atq; uiatorē quidē, ut accidit ijs malis, quæ pter ſpē eueniūt, ſtupor inuaſit & metus: temporis autem uelocitas effecit, ut unum ſolum inueniret medicamentum ad ferendam opem, nempe nomen ſancti Theodoſij. Quod quidem cum dixiſſet, ſtatim ceſſauit & ita feræ, & repreſſus eſt uehemens eius impetus.

Iam uerò qualis fuit in futurorū præſcientia? Oportet enim paucis quæcunque ſunt illius oſtendere, & ueluti eorum guſtum præbere, ut ſit etiam manifeſtū omnibus, quòd quomodo nullius ex ijs, quæ ex uirtute geruntur, ità ne chariſmatum ſeu gratuitorum donorum fuit expers. Iuſſit aliquandò, ut præter ſolitam horam pulſaretur lignum, nondum enim erat hora ſecunda diei, & præcepit, ut fratribus ſignificaret ſynaxim. Illi autem conuenerunt quidem: neque enim poterant contradicere, ut qui optimè didiciſſent obediētiam. Cum autem fuiſſent congregati, rogabant eur nam cōueniſſent ante tempus. Ille uerò, ò puram animam, ò oculos, qui procul omnia adſpicitis, flebiliter lugens & miſerabiliter, Orandum eſt, inquit, o patres orandum eſt. Video enim iram Domini, quæ iam mouetur aduerſus Orientem. Hæc ille quidem dixit. Illi autem tūc quidem neque uidebant aliquid, neq; unà cum eo dolorem accipiebant: quoniam non iiſdem, quibus ille, Intuebantur oculis. Sexto autem aut ſeptimo die, poſtquàm prædixerat, auditum eſt, Antiochiā fuiſſe magno terræmotu euerſam, illo tempore, quo iam prædixerat ille magnus: totquè ornamenta, tantamquè cecidiſſe ſpeciem & pulchritudinem, & in uilem puluerem redactam iacere ciuitatem, quæ neque tanto caſu dignas conſecuta eſt lachrymas; neque luctum, qui exæquaretur calamitati. Atq; talis quidem fuit eius præſcientia. Res autem multas præclarè ab eo geſtas, præcedens oſtendit oratio.

Claret ſpiritu Prophetia.

Antiochia corruit

Oportet autem hoc quoquè addere, ad quātam humilitatis altitudinem peruenerit. Contendebant & depugnabant inter ſe aliquando duo ex fratribus. Is autem ſuadebat, ut componerent inimicitias, & odium commutarent amicitia, quæ decet omnem Chriſtianum, multo autem magis monachos. Quoniam autē dicens non perſuadebat, uidebat autem illorum eſſe maiores Inimicitias, quàm ut ſuis uerbis placari poſſent, fit ſupplex protinus paſtor ouium magiſter diſcipulorum, pater filiorum, & illorum bonum poſtulabat ipſe, tanquam proprium beneficium, eorumque morbum & uulnus medicus rogabat ut ſanaret. Rogabat autem non leuiter nec contemptim, ſed magnopere & uehementer, ſed magnam moderationem afferens & humilitatem: Se enim humi deiiciens iacebat, aperta figura humilitatis mollire ſe credens duritiem inimicitiarum, nec prius deſtitit rogare, quam eorum odium mollierit, & eos, qui à ſe inuicem male erant diuiſi, amicitiæ uinculis colligarit.

Nota eximiā humilitatem.

Segregauit aliquem ex fratribus, iuſte ſe gerens, cū iuſto ſcilicet coniuncta clementia, uidebat enim morbum egere tali medicamento. Ille uero bona malis cōmutans, ſimul & ordinem tranſiliit, & eandem rurſus intulit pœnam ei, qui nihil habebat ſimile, perinde ac ſi quis iuberet ſanos ea tolerare, quæ tolerant ægroti, adeo ut ſit manifeſtum, fratrem quoque alio morbo laborare grauiori, nempe impudentia. Quid ergo magnus Theodoſius, moderatione & humilitate ualde excelſus & cæleſtis? Pœnam quidem ſuſcipit, tā quam quæ recte fuerit impoſita, & ut quæ in ipſo locum habeat, neque prius diuinis communicauit ſacramentis, donec ipſe, qui ligauit, induxit ipſe quoque ſolutionem. Erat enim Moſis euidenter imitator terribilis quidem & inexorabilis iis, qui in Deum peccabant ualde autem mitis & manſuetus iis, qui ipſum offendebāt. adeo ut nec ueniret in contemptum, propterea quod eſſet mitis & manſuetus, nec grauis ac moleſtus propter nimiam auſteritatem, & ut qui ſolum corporibus imperaret, non animis. Voco enim quòd ex metu quidem ſolum eſt imperium, imperiū corporū, id autem quod deſiderium quoque habet cōtemperatū, etiam animorum.

En, ut ēt iniuſtè excōmunicatus nō cōtēpſerit.

Non ſolum autem, Moſis, ſed etiam cuiuſuis alterius in uirtute excellentiam imitabatur, utpotè Abrahæ, quòd Deo pareret in omnibus, & omnia propter illum contemneret, non ſolummodo pecuniam aut patriam, aut familiares & cognatos, ſed ipſam quoquè naturam & uitā. Iis enim, qui genere attinebant, non Deum ſolum, ſed eos etiam qui ex Deo uiuebāt, putabat eſſe præferendos, & eos magis attrahebat ad cognationem, propter uirtutis rationem & ſtudij & uoluntatis, quæ in idem confertur. Iſaac in ſpiritales patres uſque ad mortem obedientiam, & èius corporis gratum & acceptum ſacrificium: Iacob perfectam ſinceritatem & libertatem ab omni Improbitate. Huius autem ſunt fide digni teſtes, qui cum eo conſuetudinis & familiaritatis fecere periculum. Ioannis ſolitudinem & inediam: Petri, cum exacta fide, uehementiam & ardorem: Pauli, pro eo quod eſt honeſtum perpetuam actionem, afflictionem & diligentiā, & quòd propemodum uniuerſum orbem terræ, ſicut ille, partim quidem pedibus, partim uero ſermonibus, partim uerò fama peruaſerit, & ut ſemel dicam quomodò quis pictor præſtantiſſimus, qui præſtantiſſimos uirtutis colores undiquè collegit & rectè miſcuit, is ueluti quoddam exemplar ſuam uitam laudatu quàm imitatu faciliorem, propoſuit uirtutis ſtudioſis.

Virtutes patrū ut in ſe expreſſerit.

Neque uerò Iob admirabilis erat extra chorum eorum, qui ſumpti ſunt ad imitandum, ſed eius etiam tolerantiam, ſemper quidem, in fine autem apertius eſt imitatus. Nam cum iam eſſet è uita humana exceſſurus, & pro ijs, quos tulit laboribus, mercedes & remunerationes, quas ſperauit, accepturus, poſtremò eum inuadit morbus diuturnus, & propemodum ne iuuenili quidem & florenti corpori tolerabilis, nedum tanta ſenectute confecto, & quam uirtutis cauſa ſuſceperat, afflictionē. Ea de cauſa & toto *animo iacebat in lecto, cum inexpugnabilibus colluctans doloribus, & talibus dilatatus afflictionibus. Tunc enim attractam habens illum pellem, & ut dicitur, umbræ ſimulacrū effectus, adeò ut nihilei pter oſſa relinqueret, nihil tū mollæ, nihil illiberale, nihil indignū aut fecit, aut è locutus eo ſpiritu, qui tali uitæ conuenit. Quinetiam cum quidam ſenex intenſam ac uehementem uim morbi adſpexiſſet, & ei dixiſſet, Roga Deum. fortè enim malum ſic ſiſtetur: non amico nec benigno, ut ſolebat, eum adſpectu intuens: Nè tu mihi, inquit, o pater quidquam de eo dixeris. Nam cum me ſæpè tales ſubiiſſent cogitationes, arbitratus has eſſe potius maligni inſidias, quàm conſilium, eās toto ſtudio repuli, ut qui illud apud me reputauerim, quòd præſentis quidem uitæ bonorum ſatis magnum fructum cœperimus, ut qui gloriam ſcilicet & nomen ſumus conſecuti. Oportet ergo omnino affligi, & mala perpeti, & aliquam habere partem, quæ digna ſit, ea quæ eſt illic, conſolatione, nè nobis quoquè merito illud dicatur, quod diuiti dictum eſt: *Præcepiſti bona tua in uita tua. His auditis, ſe abſcōdit ſenex, & nec habebat quidem omnino, quod ſancto reſponderet.

*for. * anno.*

Eius inuicta patientia.

** Recepiſti.*

Lu. 16

Cęterū illius patiētię & tolerātię multa quidē ſunt

alia

alia quoq; ſigna, teſtes autem ſunt ij quoq;, qui in tempore infirmitatis ei inſeruire, quod nihil ex animæ operationibus à morbo fuerit ei ſurreptum nec in amore diuinorum eloquiorum ipſe omnino ſe ipſo uiſus ſit inferior aut frigidior. Eſt autem hoc quoquè ſignum uehementis illius rerum diuinarum meditationis. Nam etſi illius oculus ſomnum, ſæpè guſtauit, utpotè flexus ab ea, quæ omnia uincit, natura, at eius quidem certè labra faciebant, quod conſueuerât. Quocirca etiam interim, dum à ſomno ſurgeret, canticum ad Deum côprehendebat labris, adeo ut, quod dicit diuinus Dauid, in eo impleretur, Et noctù canticum eius eſt apud me. Porrò autem multa quoquè dicunt eum in morte diuinaſſe, multa autem prædixiſſe de futuris, per ſpiritum qui in ipſo conhabitabat Nam cum eum circumſiſtens totus cœtus fraternitatis, ſpecie quidem illum, reuerà autem ſeipſum unuſquiſque deflebat, ut qui talem patrem amitteret, qui eos in Chriſto genuit, ex Pauli ſententia, quique carnalium Patrum uiſcera longè uincebat ſua in illos affectione, & cum quo unà maluiſſent deficere, ſi fieri potuiſſet, quàm eum uidere excedentem.

Etiam dormiēs orat.

Pſa. 41

1. Co. 4

Is autem cum eos ſatis eſſet adhortatus, ut in loco permanerent, & ut ingruentes tentationes ad finem uſque fortiter ferrent, & ut eis obedirent, qui poſt ipſum præfuturi eſſent monaſterio. & prædixiſſet omnia, quæ erant euentura, dat eis illud ſignum, quòd finem eſſent acceptura ea, quæ dicta ſunt. Si enim poſt meum, inquit, deceſſum uideritis mihi gregem augeri, & quo magis tempus proceſſerit, tanto ſe maiorem euadere & meliorem, tunc dico uos de alijs quoque bonam ſpem oportet concipere. Quòd ſi non ſint hæc hoc modo ſe habitura, clarum eſt, fore ut nec reliqua finem ſint acceptura. Quæ quidem an euenerant, ſicut ille prædixit, & finem acceperint, ipſa ante alia teſtantur, quæ uidentur, magnitudo quidem ædificiorum monaſterij, & multitudo eorum, qui inhabitant & eorum uirtus eiuſmodi, ut cum eis nemo poſſit contendere. Viuam autem illius poſt mortem quoque gloriam, & quanta ei fuerit apud Deum fiducia, quinam alij apertius oſtenderint, quàm oculi quidem cæcorum, pedes uerò claudorum, & manus eorum, qui erant manci ante illius preces, ex quibus illæ quidē ut mouerentur, hi uerò ut currerent, oculi autem ut uiderant, per eum acceperunt, & ante hæc ipſe loculus reliquiarum, qui unguenti fons eſſe cognoſcitur?

Sed hic quidem oratio, quæ nos portat tanquam fluentum aliquod, admonet me ut in eius morte amplius immorer, & tractem quemadmodum exceſſerit, & ea etiam, quæ poſt ipſam ſunt côſecuta apertius eloquar. Poſtquā enim uidit Magnus illā appropinquare, & ſciuit futurū, ut poſt tres dies ad communem patrē & cæleſtem tranſmitteret, cum tres ſolos Epiſcopos accerſiiſſet, perinde ac de re aliqua communi cum eis tractaturus, turbam enim & tumultus uitabat ille maximè: & ſimul etiam, ut dierum numerum per ipſos oſtenderet, quòd ſcilicet pluſquàm tres non uiueret: Cum eos ergo accerſiiſſet, ſalutat lætus triſtes, lachrymantes non lachrymans, animo anxios ipſe hilaris, ſicut etiam erat conſentaneum. Nam illi quidem priuabantur eo, qui deſiderabatur: Hic uerò deducebatur ad eum, quem magis deſiderabat. & illi quidem ſe patre priuari ægreferebant, hic uerò proficiſcebatur ad Patris tabernacula. Hic quidem uidebat finem eorum, quæ ei afferebant moleſtiam, illi uerò ducebant illius mortem eſſe rerum moleſtarum principium. Deinde cum manus ſuſtuliſſet ad orandum, & labra ſenſim mouiſſet, ità ut ijs qui adſtabant, relinqueret cogitandum, quòd extremi ad Deum exceſſus uerba loqueretur, & poſt orationem eas decorè pectori impoſuiſſet, generoſam illam & uerè dæmonibus terribilem & inexpugnabilem animam commendat in manus Dei, cum omnes annos uixiſſet centum & quinque, & paulò amplius. Deus autem eius mortem ſtatim honorat diuino miraculo. Hoc autem fuit:

Moritur uir ſanctus 105. annorum.

Vir quidam nomine Stephanus, genere Alexandrinus, qui iam longo tempore uexabatur à maligno ſpiritu, & magnum quidem prius rogarat Theodoſiū, ut eum curaret, & ideo uſque ad extremum eius ſpiritum permanſerat, non autem impetrauerat, quodam diuiniori omnino conſilio, utpotè quòd poſt uinculi ſolutionem, & beati Patris dimiſſionem, maligni quoquè ſpiritus reſeruaretur dimiſſio. Hic ergo cum fuiſſet prope lectum, qui corpus ferebat iam mortuum: tunc enim erat ſanæ & compoſitæ mentis, quod maiorem quoquè ei dolorem afferebat, ut qui poſſet conſiderare, in qualem incidiſſet infelix calamitatem, & quòd quam ſolam habebat ſpem liberationis, ea quoquè ſit priuatus, manſurus ſit autem perpetuò hanc grauem ſuſtinēs tyrannidem, & ferēs motū dæmonis, ſecretos illos impetus, furorē horribilē, & quæ dici nequit, agitationē, caſuſq; miſerabiles, qui ex eis oriūtur, & inenarrabilē apud hoīes ignominiā. Hæc cum in animo uerſaret, & rectè intelligeret, quod nulla ſpes de cætero, & nulla ab eis relicta eſſet liberatio, graui dolore cor ei feriebatur, igne uiſcera incendebantur, grauiſſimo luctu anima tenebatur, quid non dicens, quid non faciens miſerabile? capillos acerbè uellens, pectus ualdè feriens, frontē miſerè ſolum pulſans, longum & acutum eiulans, pedes rigans lachrymis, eum qui iacebat, tanquam mortuum alloquens: Qui ſolus erat ſpes, ſolus ſeruator recedit, reliquit nos deditos dæmoni. Quodnam eſt adhuc refugium? Quænam eſt adhuc expectatio? Nunc enſi melius eſt ſua ſponte incūbere, nūc ignem, nunc mare ingredi, & ſic dæmonis inſultus effugere.

Hæc deflens infelix, ſe in lectum deiecerat, amplectebatur reliquias. malebat unà cum eo ſepeliri, quàm lucem adſpicere, tali tyranno ſeruiens. Quid ergo Deus rerum admirabilium? Mouet quidem dæmon interim, dum flet, hominem, & cum eum humi deieciſſet. & totum ipſum in oculis omnium dilaceraſſet, ut uel ſic inuoluntarium ſignificaret receſſum, quamquè ſit hominibus infeſtus, & quanto in eos cieatur furore, eum relinquit, aut potius ipſe exturbatur, motus flagello diuiniore. Sic ergo ei & uiuo & poſt mortem ceſſit terra, & cœlum, & mare, & aer, & dæmones. Terra quidem à feris, cœlum uerò à ſiccitate, mare autem à periculis, aer uerò à locuſta & brucho, dæmones autem à plagis homines liberantes, & nihil fuit, quod non deinceps eius teſtaretur uirtutum apud Deum fiduciam.

Dæmoniacus ad eius corpus exanimè liberatur.

Cum autem fama repente omnem locū peruaſiſſet, quòd & magnus Teodoſius ad ſuum Dominum iam exceſſiſſet, & magnum de dæmoniaco miraculum eſſet à non paucis auditione acceptum, Petrus ille magnus, qui tunc Apoſtolicā ſedē tenebat Hieroſolimis, ille, inquam, Petrus, cuius magna quidem fuit fama, famam autē ſuperabat uirtus: acceſſit cū multis alijs Epiſcopis ad ſepeliendas reliquias. Vndique autem concurrebat, & multitudo monachorū ſimul, & eorū qui ſimul promiſcue uerſantur cū alijs. Omnes autē ponebant ſtudij, ut & partem aliquam attingerent, aut ſanctorū illius capillorū aut ſacræ veſtis, aut certe vel ſolum appropinquarent, & beatum illum vultum uiderent: & de eo tanta certabatur contentione, ut ne diù quidē permitteretur ſepelire reliquias, ſed melius exiſtimaretur permittere iuſta quę ſūt mortuis.

Ecce quibus encomijs iam tibi uiri corp⁹ celebret. Quid hic dicēt noui hæretici?

Deinde uerò tandem permittente multitudine, honorificè ſimul & ſpendidè illud uenerandum & cœlis dignum corpus terræ maodatur & contegitur, non ut quod oporteret quidem abdi & latere, ſed quod ſeruabatur potius pijs, tanquàm opes & theſaurus: Ad gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſimul cum patre & ſancto Spiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA SANCTI ARCHADII martyris, per Diuum Zenonem epiſcopum Veronenſem ſcripta, ſed nunc demum locis non paucis emēdata & aucta.

12. Ianuar. Eſt ſermo 49. inter ſermones euſdē li. 3.

DVM beati Archadij martyris geſta, fratres chariſsimi, cæleſtis triumpi honore ſublimia, fidei annalibus recenſenda mādamus in agone immortalis laudis Chriſtianus ſemper ardor animatur, fit geminum de religioſitate cōmercium, cum ad cæleſte præmium populus accenditur, & de martyris meritis nō ſiletur. Sed quid illuſtris martyrij palmiferam tot trophæis coronam competenti ualeat ſermone diſſerere eum in ſpiritali palæſtra multiplex luceat ſui numeroſitate uictoria, cū in uno corpore tot martyria uideantur eſſe, quot membra?

Armauerat diabolus ſatellites ſuos in Dei populū, ueterano odio deſertor antiquus, & totam familiam Chriſti impaſtæ feritatis graſſatione turbabat. Indixerat in homine Deo bellum, & infauſtæ ſuperſtitionis buſto in nefas conſcium toto mundo funereum fecerat rogum. Scatebat per tecta culminum publicum ſcelus, nec fuerat locus, in quo non erat pro religione ſacrilegium. Cogebatur Chriſti populus* uanis ſuperſtitionibus intereſſe, atque in cultus nefandi ritus, nunc aut libamina inceſta profundere, aut ornatus ſertis uictimas trahere, aut grauia nidoribus thura ſuccendere, aut inter fumidos ignes pallenti aruina funeſto ſanguine prolitare, ut illicita adminiſtratione miniſterij Chriſtianis mentibus Deus poſſet expelli.

**uarijs*

Sed dum bellum duri certaminis geritur, & familia Domini cælo ſpectante probatur, Archadius beatiſsimus martyr, huius inopinati nuncij horrore perculſus, paululum diſtulit pugnam, iam debitus ad coronam. Nam poſteaquàm turbari urbem funeſta conuētione cognouit, ac ſingulos quoſque ad funebre illud ſpectaculum trahi, contemptis uniuerſis facultatibus ſuis, amputatis radicibus ſeculi, deliteſcens, ſeceſsionis ſe commendauit umbraculo, utrunque Chriſtiano explicādo uoto, ut & non longius uideretur à prælio, & ſecedēdo Euāgelicæ iuſsionis aiaretur exēplo.

Archadius primò latitat.

Eccè itaque in eius hoſpitium, uelut in hoſtilē prædam, graſſantium ſatellitū præceps irruit manus, ſperans occupatione feſtina Dei famulum poſſe depræhēdi. Quem beati propinquus martyris, qui in eius fortè degebat habitaculo, abſentem eſſe aſsiduis uocibus inclamabat. Hunc uerò profitentem, ad nefandam cuſtodiam noxiè mancipes rapuerunt. Quem oblatum ſibi, iubet crudeliſsimus rector acri obſeruatione detineri. Ad futuræ gloriæ teſtimonium, tale beatus Archadius debiti martyrij quodammodo ſequeſtrauerat pignus, in quo nec Chriſtum relinqueret, nec propinquum. Statim itaque beatiſſimus martyr ſe latere non paſſus eſt, ſe ultrò offerens iudici, moram ſuam uoluntariæ oblationis præiudicijs excuſauit. Cui cum prouinciæ rector priſtinè eius fugæ ueniam ſub pactione promitteret, ſi ſe uel ſerò nefandis ſuperſtitionibus immiſcuiſſet, talibus in eum ſanctiſsimus martyr uocibus eſilijt:

S. Archadij egregia cōſtātia. Phil. 1.

Quid (inquit) uaniſſimè omnium iudicū? putasne, aut de lucis iſtius incongruis uſuris, aut de properæ mortis ſubitis damnis familiam dei poſſe terreri, cum ſciamus Apoſtolica fide eſſe perſcriptum, Mihi uiuere Chriſtus eſt, & mori lucrum? Excogita quibus potes ſupplicijs tormenta grauiora, maioribus te furoris ſtimulis accende, cuiuſuis cruciatus exercere molem, nos à Deo non poteris ſeparare.

Statim igitur crudeliſsimus rector uiperei ueneni felle commotus, iubet noua & inuſitata animaduerſione pœnarum, nec uſuali in reos lege, carnificum manus in martyris membra ſæuire. Viluerunt ungulæ, inutiles ictus uiſi ſunt plumbatarum, ſtetit contēptus eculeus, crebri fuſtium imbres, maiores pœnæ contemplatione neglecti ſunt.

Nota immanitatē ſæui iudicis.

Excogitatur nouum ſtupendumque ſuppliciū, quo ſe in homine uincere crederet Deum: Iubet ſanctiſſimū martyrem furoris ſui conſcijs tradi, quibus nihil aliud imperat mandatorum, niſi ut nō præpropero diſceſſu martyris, ſpiritus migraret ad cælū. Spectet, inquit, mortem ſuam, & per membra diſtentus, proprij corporis laniatione uiuū cadauer adſpiciat. Incidantur (ait) ab articulis manus, à cruribus pedes. O inſane hominū, fraudauit te furor tuus: Adhuc erat in uictima Domini, quod poſſit offerre. Amputandā linguā mandare neſciſti, quæ in colluctatione martyrij prior ſolet Dn̄o confiteri. Ductus eſt tandē beatus Archadius ad exoptatū iuſtis orationibus locū. Et intuēs cœlum, ſtetit Deo ſpectante ſecurus. Parauerat extenſa futuris ictibus colla, nudauerat gladiis uenientibus iugulum, putauerat ſe feralem iudicis amētiam citæ mortis ſorte ſatiare, dum ſubitò manus iubetur extendere, ac ſuper ceſpitem nudus proiectus in faciem, pedum eſtrema nudare. Eccè inter ipſa ſupplicia uacare non finitur, ſed orationis inſtar per carnificis tormenta meditatur.

Erexerat ſecurim percuſſor inſanus, & ſignans oculis uulneribus lineam, feralis ictus aſsidua contemplatione uibrabat. Hæſerant confeſsionis ſuæ glutino intrepidæ martyris manus, nec ſalientes digiti futuræ mortis exitio palpitabant. Tanta fuit in martyris deuotione conſtantia, ut omni corpore paratus ueniret ad gloriam. Nos itaque ut deuotū uulneribus corpus carnifex uidet, ſtatim cadētis ſecuris ictu neruorū cōnexa diſſoluit, & cūctas cōpage diſcuſſa iuncturas corporis rupit, exilierunt ſectæ manus, & redeunte in ſe uenarū meatu, paululū ſtupore fugitiuo, rurſus in ſe riuos ſanguinis, ruens unda cruoris effudit. De hinc poplitibus ſurisque porrectis, à germana coniunctione naturæ, gladio ſæui latronis plantarum limes inciditur, & obſequio pedum corpus martyris uiduatur.

Numerēt martyria, q̄ poſſunt numerare ſupplicia, & in uno corpore quantū diabolus publicatus eſt furere, tm̄ cognoſcatur Dn̄s triūphaſſe. Sed durat inter hæc martyris ſpiritus, & morarū numeroſitate ſeruatus præſtat uiuus, parte ſui corporis iā ſepultus, remoraē in luce detētus, cuius mēbris iā plenus ē tumulus.

2. Ma. 7. 1. Ma. 6.

O dignus glorioſi exitus finis. Aſcenſurus altitudinē cœli, corporis ſui impedimēta præmittit, & ea exequias funeris ſui ipſe præcedit. Cui hæc eſt cōparanda cōfeſſio? Machabæorū iūgēda eſt numero, Eleazari eſt adæquanda propoſito, cōparanda conſilio. Archadius beatiſsimus martyr adhuc demoratur in ſeculo, & iā martyr recitatur in cœlo, ut ſit nomen Domini benedictum, qui regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

MAR-

MARTYRIVM SANCTORVM Chriſti martyrum Hermyli & Stratonici, Authore Simeone Metaphraſte.

13. Ianuar. Perſecutio atrox ſub Licinio.

IMpio Imperante Licinio, & magnum adhibente ſtudium, ut idola honorarentur ſacris & ſacrificijs, impendebat mors grauis omnibus Chriſtianis, ciuitatesq; propter ipſos indagabantur, & regiones uicique & agri curioſè perquirebantur, & quicunque Chriſtianum unum deferebat ad Imperatorem, uidebatur is eſſe ei beneuolus, & dignus maximis honoribus. Quocirca & ipſe, & quicunque ei ſuberant, hac in re magna utebantur diligentia, cum ille quidē uarijs dijs, hi uerò Imperatori gratificarentur impio & ſcelerato. Ad hunc ergò Licinium aliquando in ſublimi ſedentem tribunali, accedit quidam ex ordine militari, diuinum deferens martyrem: Eſt, dicens, uir quidam Hermylus nomine, qui ordinem obtinet diaconi: qui diu quidem abhinc obſeruat & colit ritua Chriſtianorū, deos antè & te ſubſannat & nihil facit ò Imperator. Hæc cum audiſſet Licinius, non diſtulit nec protelauit, ſed ijs, qui aderant, ſtatim iuſsit, ut eum ubicunque eſſet cōprehenderent, & ad tribunal adducerent. Atque illi quidē cū in omni loco ſcrutati eſſent, & eum alicubi orantem, & ſanctas manus tollentem comprehendiſſent, ei ſignificant iuſſum Imperatoris. Is uerò ſtatim alacer alacres eſt ſecutus, nihil ignauum nec molle adſpectu præ ſe ferens, quibus ea rebus manifeſtè fit animæ affectio, ſed gaudēs potius & magna repletus lætitia, ꝙ eſt propter Chriſtum paſſurus.

Hermylus cōprehenditur.

Ille uerò, Reſponde, inquit, & apertè ſignifica, an te Chriſtianum fateris eſſe, ſicut audiuimus. Hic uerò, Non ſolum hoc, inquit, cum præclara ſententia & uoce confiteor, ſed etiam, quòd Deo, qui ſub uiſum non cadit, ſum conſecratus, & ei aſsiſto, ut qui illius factus ſim Diaconus. Imperator autem uolens ſe oſtēdere urbanum, & ualdè ingenioſum, Ergo te, inquit, dijs diaconum, hoc eſt, miniſtrum exhibe. Martyr autem in riſum uertens eius promptum & uerſatile reſponſum. Videris, inquit, mihi eſſe ſurdus ò Imperator, aut etiam ſtultum agere. Dixi tibi me miniſtrare Deo, qui non cadit ſub adſpectum: Non autem borū, qui uidentur, aut potius ne uident quidem, eſſe Diaconum, quos ipſe, ut qui ſalleris, perinde ac deos colis, cum ſint lapides & ligna omnino inanima, & ſurda opera manus humanæ, & quæ ijs, qui ſapiunt, ſunt potius ridenda quàm adoranda. Non tulit Imperator dicendi libertatem, ſed ſtatim quibuſdam inſtrumentis æneis, ad ſumendum ſupplicium confectis, iubet genas quidē uerberari martyris, præconē autem hæc proclamare: Ne ſis lingua nimium profuſus, ò Hermyle, honora Imperatorem, dijs ſacrifica, & liberaro à ſupplicio. Is autem, etiamſi ſic uerberaretur, perindè ac ſi nihil ſubiret moleſtum, contra Tyrannū etiam exprobabat imbecillitatem, ut qui dubij perplexiq; eſſet animi, & planè uictus, & ideò non ſecus ac ij, qui ſunt puſilli & abiecti animi, ex ira inferret ſupplicium. Deinde etiam clariore uoce urens: Plagas, inquit, quæ nunquam deſinunt, & diuinas manus experieris, quòd eo, qui te fecit, relicto, ſurdis & mutis dijs attendis, & quod eſt grauius, aliorum uelut ſaluti inuidens, contendis ad eundem trahere interitum.

Hermylus Diaconus.

Libertas ſancti Hermyli.

Poſtquā aūt uiſum eſt Imperatori ſufficere ſupplicium, & ira aliquid remiſit de nimia acerbitate, tradit martyrem carceri, & tres dies iuſſit in eo manere, Fortaſſe, dicens, duceretur pœnitentia uanæ ſuæ pertinaciæ. Martyr itaque abiens in carcerem, pſallebat: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi caro. *Pſ. 117* Iam autem ingrediens cuſtodiam, Qui paſcis, Iſrael, dicebat, attende, qui deducis tanquàm ouē Ioſeph, Qui ſedes ſuper Cherubim, manifeſtare, & ueni ad nos ſeruandos. *Pſ. 79.* Sed ſi quidem martyr, & ſic quæ erant grauia & moleſta, propter Chriſtum pati uoluit. Chriſtus autem quomodo ſe habuit? Num famulum contempſit? Num illo patiente, neglexit ipſe conſolationem? Et quomodò fuerit hoc noſtri Dei, benignitatisquè & clementiæ, quæ omnem ſuperat cogitationem? Nō ergo defecit opem ferens, ſed etiā incitauit ad animi fortitudinem, & ad eum Angelum mittit conſolatorem, dicentem, Hermyle, eſto bono animo, & noli timere, loquere, & noli tacere. Decerta & noli timere. Mox enim uinces tyranni machinas, & deſuper feres præclaram coronam martyrii. *Pſa. 17* Sic Deus armat potius aduerſus tyrannum, qui non apparet. Sic accingit uirtute, & docet quidem manus ad bellum, dat arcum autem æneum, Ponit brachia & clypeum ſalutis.

Poſt tertiū certè diē, cum tribunal aſcendiſſet Licinius, protinus diuino adducto Hermylo, Num modo inquit, ſtatuiſti dijs ſacrificare, & ab imminentibus terroribus, minisque & periculis liberari? An adhuc, inquit, ferris per præcipitium, & eadem rurſus te cæpit amentia? Ad hæc fortiter admodum Chriſti miles, & pro dignitate eius, qui illum armauerat, Semel, inquit, dixi tibi ò Imperator, & oportet cōtentū prioribus, de iiſdem non mouere amplius. Eſt enim mihi Deus in cœlis, cui ſoli uiuo, & cui mox meipſum hoſtiam offerre propero, & à quo ſpero maximum uenturum auxilium. Videam ergo, inquit Imperator, an is, qui cœlos habitat, ſatis tibi afferet auxiliu. Statimq; iuſſit, & uiri ſex raptim, quòd iuſſi fuerant, exequentes, uiri manibus robuſti, immites & crudeles animo, cædem & furorem ſpirantem, cum humi martyrem extendiſſent, uirgis cædebant crudeliſsimè, Atque illi quidem ſic faciebant, mortali regi ſeruientes. Martyr autem perinde ac ſi nihil haberet commune cum carne, quæ ſic patiebatur, neque dolorum ullum ſenſum caperet, quietè perſeuerabat in oratione, & Deo attendebat. Hæc autem erat oratio:

Conſtantia martyris.

Caeditur uirgis.

Dñe Deus meus, qui pp me ſub Pontio Pilato flagella & plagas tolerasti, ipſe me rurſus pp te patientè confirma, ut poſſim curſum præſentē perficere, ut cū ſocius fuero ppeſsionis, dignus quoq; ſim, qui ſplēdoris efficiar ſocius. Et talis quidē fuit eius oratio, uox aūt protinus audita eſt deſuper, dicēs: Amen, Amen, Hermyle, Poſt tres dies liberaberis à præſentibus moleſtijs: Præclaras aūt & magnificas accipies ꝑſenſū laborū remunerationes. Et uox quidē martyri magnam attulit audaciā & animi fortitudinē: lictoribus āt magnū incuſſit timorē: oēsq; repētè in terrā procidēres, tremebāt & trepidabāt, adeò ut nec ipſe Imperator, nec ulli alij fuerint immunes ab animi perturbatione, ſed oēs ex æquo moti fuerint, etiāſi ille præ impietate cæcutiēs & grauiſſimè furēs, noluerit intelligere ut bene ageret, nec uiſū eſt auerſatus, ut dicā cū diuino Dauide, nec ullā eius, qui hæc faciebat miracula, uel minime acceperit notitiā. *Pſa. 35* Sed in carcerū rurſus obſcurum & tenebricoſum lucisquè expertem tradidit martyrem.

Sed mētē adhibere oportet orationi, & Dei ſapientiæ arcanū intelligere. Hinc.n. proficiſcitur, id qđ eſt oratio nis iucūdiſſimū, & eſt athletæ cōſtructurū cōmilitionē.

Is.n. cui in cuſtodiã fuerat ſanctus creditus, & qui curã gerebat carceris, erat ei ualde amicus & familiaris. Quis hic eſt? Stratonicus illæ ſapiens, qui uidebatur quidem eadem ſentire quæ amicus, & eſſe in religione eiuſdem ſententiæ, nondum autem audebat pietatem libere profiteri. Neque Ioſeph occultam ſuperauerat diſciplinam, ſe amici tamen misereri, & eius ægre ferre eruciatus, oſtendit multorum oculis. Sed de Stratonico quidem in præſentia dicere differamus. ea enim perſequitur oratio, quæ ad diuinum pertinent Hermylum, nec patitur eorum abrumpi conſequentiam. Martyri ergo Hermylo ingredienti carcerem, hæc oportunè canebantur & prudenter.

Pſ. 26. Dominus illuminatio mea & ſaluator meus: quem timebo? Dominus protector uitæ meæ, a quo trepidabo? Dum appropinquant ſuper me nocentes, ut edant carnes meas. Qui tribulant me inimici mei, ipſi infirmati ſunt & ceciderunt. Si conſiſtant aduerſus me caſtra, non timebit cor meum. Si inſurgat aduerſus me bellum, in hoc ego ſperabo. Sic dixit, & ſtatim lux mirabilis deſup in ipſum erũpit ad cõfirmandũ id, qđ canebat, & uox rurſus illinc eſt audita, iubẽs athletã bono eſſe animo, & pſalmũ ſimiliter cõfirmans, & ſicut erat ei pollicitus poſt tertium diem finem eſſe uenturum.

Sequenti autem die cum procedendum eſſe ſignificaſſet Licinius, & præſediſſet in tribunali, proclamari iuſsit per præconem, ut duceretur Hermylus. Ille uero læto animo ductus eſt, lætis oculis, & cor habẽs plenum lætitia, externus enim adſpectus hoc aperte ſignificauit. Subridens autem & caput mouens Licinius, & ueluti ſanctum aperte ludificans, Age, inquit, quàm tibi cõducibilis fuit illa obſcura cuſtodia? Quo modo hoc, quod intercesſit, ſpatium tibi reuera attulit aliquam ſententiæ mutationem, & perſuaſit iuſsis cedere Imperatoris, & diis reddere ea, quæ debentur: an adhuc nobis opus erit tormentis aduerſus tantam tui cordis duritiem? Martyr autem, Mihi quidem, inquit, tetrum illud & tenebricoſum domicilium magnam lucem conciliauit, & nunc mea uerſatur anima in tranquillitate, & uoluptate, & inexplicabili illuminatione, quæ futuri mihi ſpem bonam porrigit. Ego autem ualde miror, quemadmodum quæ in te habitant tenebræ, nullam ſuſcipiunt mutationem, ſed ſemper profundæ & concretæ inſident tuis animæ oculis, quæ nequaquam ſinunt adſpicere ueritatem. Cum tam aperte impietatem Imperatori exprobaſſet, Licinius illi uehementer & eum magna reſpondens acerbitate. Nihil aliud, inquit, ut uidetur, didiciſti, niſi ſolummodo appetere contumeliis, quod quidem eſt linguæ intemperantia, & animæ audacia, & ut ſemel dicam, amentia. Sed tamen reſponde & dic apertè: Diis ne ſacrificabis, & nobis cedes ſic imperantibus, an te uti oportet ut mereris? Chriſti autem martyr Hermylus: Habes, inquit, reſponſa ò Imperator, & nihil ex iis a nobis amplius audiueris, fac deinceps quod uelis exequere ea quæ ſtatueris.

His ira percitus Licinius, iubet eum porrectum ſupinum uirgis figura triangulis in uentre uerberari. *Crudele martyris ſupplicium.* Et erat quidẽ hoc graue tormentũ, & corporibus humanis minimè tolerãdũ, Anguli.n. uirgarũ, nõ ſecus ac quidã enſes, carnes uehemẽter tãgebãt. Sed athletæ etiã cũ uerberaretur tã immiſericorditer, unũ erat ſolatium, nempe Chriſtum fixis oculis adſpicere. Vnum benignum medicamentum præces, quas ad illum fundebat, quibus plagas iucunde adſpergebar, dicens: *Praeces medicina dolorũ.* Domine, ad adiuuandũ me feſtina. Ille verò cito ei adſult & faciens ut ferret dolores facilius, & annuncians eius cõſumationem. Imperator igitur, ut qui eſſet irritatus eo ꝙ non pareret, & egregiam illam athletæ pro pietate conſtantiam, exiſtimaret eſſe ſuę contemptum potentiæ, manebat adhuc puniens, & ui eum eſſe per ſua ſurum arbitrans. Quocirca iuſsit eius uentrem perfodi aquilarum unguibus, donec luis, inquit, oculis ſua uideat inteſtina. Propter quæ dixit martyr. Cor meũ & caro mea exultauerunt in Deum uiuum. Sicut ex adipe & pinguedinæ repleta eſt anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum. *Pſ. 83.* *Pſ. 62.* Et hæc quidem ſic. Quæ autem ſunt deinceps conſecuta, quomodo?

In animo quidẽ habebat tyrãnus eũ rurſus dare in cuſtodiã, ut eũ rurſus puniret acerbius. Egregius autẽ Stratonicus (iã .n. poſtulat oratio, ut ad finẽ deducam promiſſum) cũ uideret Hermylũ ſic patientem, nec ei poſſet omnino opem ferre, faciebat id ꝙ poterat, amici miſerabatur, & acerbũ dolorẽ capiebat, uultusque eius cõciderat, & ex eius oculis guttatim profluebant lachrymæ. Quo factum eſt, ut cum ſic ſe haberet, non potuerit latere, ſed cum quidam ex commilitonibus eum triſtem uidiſſent & mœrentẽ, & cauſam rei depræhẽdiſſent, ad Imperatorẽ accedentes Stratonicus, inquiũt, ò Imperator, Stratonicus cuſtos carceris aperte oſtendit ſe erroris & Chriſtianiſmi ſocietatem habere cum Hermylo. Videtur enim eius miſereri, & eius cauſa in animo magnum dolorem concipere. Ille uero cũ ſtatim acceſſiuiſſet Stratonicum, rogauit an eſſet amicus Hermyli. Diſcipulus autem ueritatis, minime eſt mentitus, nec ſuſtinuit ignauam & puſilli abiectique animi pietatẽ apud ſe occultare. Sed tempus eſſe arbitratus, ut hæc Dei ocioſa cognitio prodiret ad opus, & magnũ ſibi pararet fructum per confeſsionem, ſe eſſe amicum Hermyli & Chriſtianum protinus eſt confeſſus, & eos, qui colunt ſimulacra magnæ condemnat ignorationis. *Stratonicus liberè chriſti profitetur.* Timeo enim, inquit, ego ſolum Deum, qui fecit cælum & terram.

Ad hæc mouetur Imperator, & iubet eũ grauiſsimũ ſubire ſupplicium. Id autem erat, ut ex illis virgis plagas nudo toto corpore acciperet: atque adeo eòſquè donec ipſa uox eum deficeret. Et ſic quidem Licinius. *Torquetur atrociſſime.* Martyr autem etſi eſſet tot malis implicatus, amicum fixis adſpiciebat oculis, & eũ uocabat, eoq; utebatur ad Chriſtũ interceſſore, dicens: Hermyle, ora pro me Chriſtũ, ut cum erga ipſum firmam ac ſtabilem ſeruauero confeſsionem, poſsim facile ſuperare Tiranni inſidias. Interim autẽ ipſum quoq; ludificabatur Licinium, cæcis ijs ſacrificare prohibens, & ueri Dei uindictæ ei terrorem incutiens: in cuius manus incidere, uere terribilem habet & ineuitabilẽ perſectũque interitũ. Licinius autẽ eũ uidiſſet ſanctũ Stratonicũ ſatis ſanciũ, parſit eũ amplius punire, non ꝙ humana mẽs & clemẽs animus eũ moueret ad miſericordiã, ſed ut ei locũ daret pnæ, cum eum prius tormẽto terruiſſet. Et ideo eũ in præſentia tradidit in cuſtodiã. Ille uero etſi eſſet in cuſtodia, Ieſum ducebat ſuã eſſe cõſolationem & eũ eo per preces colloquebatur: Dñe, dicẽs, ne memineris noſtrarũ antiquarũ iniquitatũ. *Pſ. 78.* Fer nobis opẽ Deus ſeruator noſter, propter gloriã nois tui & ſimul uox diuina eſt cõſecuta, dicens? Curſum cõſummauiſtis, fidem ſeruaſtis. De cætero uobis eſt repoſita corona iuſtitiæ, quam eras accipietis.

Cum autẽ iã eſſet dies, adductũ Hermylũ rurſus interrogauit Licinius, an diis ſacrificaret. Ille autẽ, Eadẽ quæ prius inquit; ò Imperator, do tibi nunc reſpõſa. Quãobrẽ ure, puni, ſcinde, fac quidquid tuo inſederit animo. Didici.n. nõ timere ab iis, qui corpus occidũt animã autẽ nõ poſsũt occidere. Hæc cũ audiuiſſet Imperator, & deſperaſſet fore oino, ut ſanctũ in aliã traduceret ſentẽtiã, eũ ſuſpẽdit in ligno, & iubet eũ uehemẽter ſcindi. Sed etſi eius carnes tã acerba ſcinderẽtur, nõ ignorabat, undenã eſſet ſalus iuſtorũ, nẽpe ꝙ à dño, & ꝙ eſt eorũ defẽſor in tẽpore afflictiõis, Et ideo eſto mihi adiutor Dñe & redẽptor, dicebat aſsidue, *Pſ. 36.*

&

& perindè ac ſi uideretur aliquem deſuper audire dicentem, Noli timere: ſum enim tecum, & Deus tuus ego ſum. uerens ergo Licinius, & ex auditione ueluti conturbatus, ex ligno deducit martyrem, & eum condemnat, ut in Iſtro flunio intereat, iubens ut in eum iaceretur: ſtultus fortaſſe arbitratus, quod ſic paſſus Hermylus omnino interiret, & nec uenerabilis quidẽ eius corporis futura eſſet inuentio. Ad ipſum autem adducto Stratonico, uiſus eſt ſuggerere & admonere ea, quæ eſſent utilia. Crede, inquit, mihi ò miſer, crede, & diis uelis ſacrificare, nè tu eadem quoque patiaris, quę amicus, & ambo ſubeatis eandem pœnam inobedientiæ. Reſpondens autem Stratonicus, Reuera, inquit, miſer fuerim, ſi tibi parens, cum ille ſit mortuus propter Chriſtum, ipſe uelim uiuere. Licinius autem, quid ergo? Vis mori cum Hermylo? Maxime quidem, inquit diuinus Stratonicus. Et enim, inquit, ſi oportet amicos cōmunes habere calamitates, oportet omnino eos quoque bonis frui cōmuniter. Quid autem nobis fuerit iucundius aut precioſius, quàm pati propter Chriſtum? Propter quæ cum deſperaſſet Imperator fieri poſſe, ut perſuaderet Stratonico, ſimilem quoque in eum fert ſententiam, & eodem fine utrumque condemnat: & quos etiam reuerà par finis excepit, communisque beatitudo & exultatio.

Coſtantia inuicta Stratonici.

Ad mortem itaque ducebantur martyres, dicētes, Gloria in excelſis Deo, & in terra pax in hominibus bona uoluntas: qui quidem eſt hymnus conueniens ijs qui ſunt bonum aliquod conſecuturi: non eorum, qui deducūtur ad mortem, aut ad aliquam aliam cauſam triſtitiæ. Poſtquam autē iam perueniſſent ad fluuium, in rete iniecti ab iis, quibus hoc datum erat negocium, tranſmittuntur in profundum. Cum ſuſcepiſſet autem fluuius corpora ſanctorum, & quāto oportuit flueto eſſet ſanctificatus, ea rurſus tradit manibus fidelium: ut qui talem, ut arbitror, theſaurū apud ſe diutius abdere non ſuſtinuiſſet, & tanti boni iactura afficere Chriſtianos, cum prima eorum non apparuiſſet bonitas. Tertio ergo die poſtea, uiſa ſunt corpora martyrum: in quæ cum incidiſſent quidam uiri pii & quorum erat officium uenari corpore ſanctorum; & ea optātibus manibus pie ac religioſe ſuſcepiſſent, & ſacros hymnos ceciniſſent, & quæcunque mos eſt Chriſtianis, peregiſſent in quodam loco, qui octodecim ſtadiis abeſt à ciuitate Singedone, ea ſimul depoſuit, ut eis eſſent omnia communia & amica: in Chriſtum confeſsio, in carcere habitatio, in flumine demerſio, ſupernæ gloriæ conſecutio, in uno loco corporum depoſitio: gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ſimul cum ſancto ſpiritu gloria, potentia, honor & adoratio, nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

Luc. 2.

Merguntur i flumē martyres.

Nota hic Eccleſiaſticos erga funera ritus.

VITA S. HILARII PICTAVOrum Epiſcopi authore fortunato, tunc adhuc presbytero. Præfatio.

DOmino ſancto & meritis beatiſſimo patri, Paſcentio papæ, Fortunatus. Religioſi pectoris ſtudio ſolicitante commonitus, papa beatiſsime, diuinis in actibus cum ſacri conuerſatione profici iugiter exercitaris intētus, & intendis exercirandus, ut facile ſit perſpicuum ad culturam Eccleſiaſticæ diſcipline & fuiſſe te genitum, & eſſe prouectum. cum irrefragabiliter ueteris diſpoſitionis catholici dogmatis fundamenta cuſtos obſeruas, & ædificationem plebis amātiſsimæ, ueluti bonus inſtructor, adiiciendo aliquid, culmen fabricæ continuare feſtinas, nō ſine timore diuino. Cuius operis amore præuentus, me dignatus es perurgere, quo de actibus ſacratiſsimi uiri Hilarii confeſſoris, qui te ab ipſis cunabilis ante ſua ueſtigia, quaſi peculiarem uernulam, familiariter enutriuit, ut impenſi muneris uel uerba rependerem, & ſi non plenè, uel quædam ex parte complexa perſtringerem: quatenus dum gregis auribus uox quodammodo & uita paſtoris antiquiſsimi reſonaret, & ille probaret miniſterium, & ipſe tuum non celares affectum. Sed cū mei ingenii breuitatem menſuro, adeo beati Hilarij immenſitatem fortem cognoſco, ut pene mihi uideatur æquale, tam iſtud poſſe dicere, quā digito cælum tangere, præſertim quòd etiam beati (ut audio) Hieronymi torrens illud eloquium recuſauerit attentare, qui hinc materiei ſe imparem eatenus iudicauerit, ut taceret. Ego uero, cui nullius ſcientiæ irrigua fluenta ſuccurrunt, quem uix ſtillicidii pauperis attenuata gutta perfundit, nihil proprio de fonte reſpirans, qua temeritate inter ingentia flumina, Euphratem beati Hilarii, & Nilum Hieronymi, ſiccos uelim curſus extendere, cum de illo etiam doctiſsimi uiri quicquid dicere potuerunt, minus eſt quàm meretur? Et cum uirum ſanctiſsimum conſultius mihi ſit mirari quam loqui, æquabilius fuerat hæc beato Ambroſio de fratre ſcribenda mandare, cui uer uirtutibus coniuncta florebant. Tamen et cum mea uerecundia uobis quidem obedientiam, & illi impendo, de quo non digne loquor, fortaſſe iniuriam, ſed cōcedi per ueniam credimus, quod deuotione peccatur. Et ne pro tracta pagina faſtidium potius generet, quàm prouocet auditorem, nunc de eius uita proponamus.

VITA B. HILARII EPISCOPI.

IGITVR beatus Hilarius Pictauorum urbis epiſcopus, religionis Aquitaniæ partibus oriundus fuit, Quæ ab Oceano Britannico fere millibus oonaginta ſeiungitur, apud Gallicanas uero familias nobilitatis lanpade nō obſcurus, immo magis præ cæteris gratia generoſitatis, nitore pectoris addito ornatus, quaſi refulgens lucifer inter aſtra proceſsit. Cuius à cunabulis tāte ſapientiæ primitiua lactabatur infantia, ut iā tūc potuiſſet intelligi, Chriſtū in ſuis cauſis pro obtinenda uictoria, neceſſarium ſibi iuſſiſſe militem propagari. Deniq; coniugem habens & filiā, ita plenitudine Domini uenerabiles animos eccleſiaſticæ regulæ tradidit informandos, ut adhuc in laicali propoſito conſtitutus, diuino nutu pontificis gratiā poſsideret, ita ſeipſum proprie diſciplinę coercebat intentus, quaſi futuram ſpeciem indicans, ut irrepræhenſibilis in templo Chriſti præpararetur ſacerdos. Nam quod inter mortales adhuc ualde uidetur difficile: tam cautum eſſe quenquam, qui ſe à Iudæis uel hæreticis cibo ſuſpendat, adeo uir ſanctiſsimus hoſtes catholicæ religionis abhoruit, ut non dicam conuiuium, ſed neque ſalutatio fuerit cum his prætereunti communis. Vitabat hæc Dauidico ſuffultus exemplo, ne cum hæreticis menſam participando, fieret illi in ſcandalum. O quàm perfectiſſimū laicū, cuius imitatores ipſi etiā eſſe deſiderēt ſacerdotes: cui nō fuit aliud uiuere, niſi Chriſtum cum

13. Ianuarii.

patria.

Genus.

Coniux & filia Hilarij

Hæreticos quiſit auerſatus adhuc laicus. pſ. 67.

dilectione timere,& cum timore diligere. Cuius ſequaces, currunt ad gloriam, diuertentes, ad pœnã, credenti ſuccedunt præmia, recuſanti tormenta. Qui omnes de piæ religionis opere commonens, nũc alios de cõfeſsione inæſtimabilis ſanctæ Trinitatis informãs, nunc reliquos promiſsione regni cæleſtis inuitãs, nõ ceſſabat in plebem uerba ueritatis, fructu fidei redundantia, ſeminare. Quo cognito de ſancto Hilario, quoniam tantum lumen, & ſi uoluiſſet, latere non potuit: quippe neceſſarium, ut alienas tenebras in lucẽ trãsferret, concordãte fauore populi, aut potius Dei ſpiritu proclamãte, qui olim myſteriis deputatus, aliquãdo ſacris altaribus ſacerdos electus eſt. Creſcebat in eo quotidie opinio, famulatrix uirtutum, nec erat fama eius contenta, circumiectas tantum Gallias illuſtrare, ſed exteras nationes & regiones implebat, meritorum gratia percurrente: idq; actum eſt, ut in toto orbe uelociter beati pontificis gloria militaret.

Eligitur in Epiſcopum.

floris toxici

Arrianorum ualidiſſimus oppugnator eſt.

Igitur Conſtantii imperatoris tẽpore, cũ Arriana hæreſis, uenenata de radice, *flore toxico pullularet, tũc ſanctiſsimus timore nudus, fidei feruore ueſtitus, quaſi ſignifer belligerator per medias acies inter hoſtiles fremitus, inter hæreticos gladios ſe ingerebat, Chriſti charitate ſecurus, nihil de ſua morte formidãs, illud ſolũ metuebat, nè præiudiciũ religioni, qđ abſit, illarũ præualeret. Hinc à Valẽte & Vrſatio epis, qui praua credulitate Eccleſiã Dei turbare pertinacitei inſiſtebant, Imperatori perſuaſum, eſt ut uirũ eruditiſsimũ, de quo loquimur, & Dionyſium Mediolanenſem, & Euſebium Vercellenſem exilio cõdemnaret. Nihil enim poterat ante inſuperabilem ſancti Hilarii facũdiam hæreticus obtinere. ſperabat enim hoſtis fidei, aliquas ſe nebulas ſplendori catholico poſſe prætendere, ſi rurſus exilio, uir talis à certamine defuiſſet, quoniam ſi quis peruerſus uoluit cum illo cõfligere, ac ſi mutus & claudus, nec uerba poterat proferre, nec reſponſionibus currere, ſed quaſi natans in pelago, ante fluctum eius eloquentiæ mergebatur. Itaque in Phrygiam Aſiæ regionem miſſus exilii, ad augmentum uirtutis gratias egit: quia quantum pro nomine Chriſti longius diſcedebat de ſolo proprio, tãtum merebatur fieri uicinior cælo. Qui dum ad locũ perueniſſet optabilẽ, nobis tacendũ nõ eſt, quod illi diuinitus conceſſum eſt. Nam eo tempore, ſancto ſibi ſpiritu reuelante, cognouit, quòd beatiſsimam Abrã filiam ſuam, quam cum matre Pictauis reliquerat, quidam iuuenis nobiliſsimus, prædiues, pulcherrimus, coniugii uinculo ſibi quæreret adnectendam. Sed ipſe interuentu orationis aſsiduæ, cæleſtem illi ſpõſum ſine contaminatione prouiderat. Mox opportunitate reperta, manu propria ſubſcriptam filiæ direxit epiſtolam, ſufficienti ſale conditã, & uelut aromaticis unguẽtis infuſam, quæ tenetur Pictauis pio munere cõſeruata: indicans ei, quod talem ſponſum pater anxius prouidiſſet, cuius nobilitas cælos aſcẽderet, pulchritudo roſarum & lilii comparationẽ præcederet, oculi gemmarum lumine luminarent, uellis candorem niuis opprimeret, ornamenta ineſtimabili fulgore uernarent, diuitiæ intra ſe regna concluderent: eius ſapientia incompræhenſibilis emanare, dulcedo ſaui mella poſtponeret, pudicitia incontaminata perſiſteret, odor ſuauitate fragraret, theſauri ſine defectione conſtarent. Addit ergo monitis, ut filia nulli ſe prius à matre diuiſa coniungeret, quã ut patrẽ expectaret ſibi pollicitum, & ſponſum pariter cum promiſsione uenturum. Quod Abra dulciter excipiens, & quaſi ſpõſum futurum in epiſtola patris amplectens, admonitionem ſecuta eſt, nulli ſe in coniugio reſoluens. Sed qualiter ad illum ſponſum peruenerit, locus in ſequẽti ſeruatur.

Hæreticorũ uerſutia.

Condẽnatur exilio.

Epiſtola illius ad filiã Abrã.

Intereà cum toto orbe Arrianæ hæreſis peruerſitas pullularet, dato generaliter Imperatoris edicto iuſſum eſt, ut omnes orientales epiſcopi apud Seleuciã Iſauriæ oppidum conuenirent, diſceptaturi quid ſentirent de fidei ueritate. Tunc inter reliquos, quarto iam exilii anno, de Phrygia ſanctus Hilarius in prædicto loco data ſibi pergendi euectione, ad ſynodum uenire compellitur. Qui quoddam caſtellum dum adiſſet, die Dominico ingreſſus eſt templum: moxq; Florentia puella gentilis, irrumpens multitudinem populi, uoce magna ſeruum Dei illuc adueniſſe teſtata eſt, & ad pedes eius accurrens, non ceſſauit petere, niſi ſignum crucis ab ipſo ſibi fieri, fideliter impetraſſet. Quam Florentius pater ſecutus & cuncta familia in nomine Domini meruerunt pariter baptizari. Quę Florentia, relictis parentibus, ueſtigiis eius inhærens uſque Pictauos perducta eſt. Patrem uerò ſe habere, non à quo generata eſt, ſed per quem regenerata eſt, prædicabat. Cumque Seleuciam perueniſſet, magno fauore à cunctis exceptus eſt, eò quod diuina miſericordia tam prudentiſsimum uirum, & ſingulari eruditione compertum, in ſpectaculum mundi produxerit, ubi erat de fide cenſendum. Hinc poſt examinationem agnitis hoſtibus & oppreſsis decretis, proſpera gerens ſynodi ad Imperatorem dirigitur legatio; cũ qua perrexit ſanctus Hilarius, quamuis ei non fuiſſet iniunctum, metuens nè adhuc contra religionis dogmata reſpiraret damnata perfidia.

Synodus apud Seleuciã.

Hilarius uenit Seleuciã ad Synodum

Sed differere longũ eſt, qualiter in Ariminenſi ſynodo, cõpoſita mẽtione, aliud ex alio referens, fraus hæretica ſerpentino lapſu ſubrepſerit, & quomodò poſtea legatis Seleucenſibus per Imperatoris impietatem ipſa eſt illata calumnia. Quòd tamen Athleta Chriſti beatus Hilarius agnoſcens, grauiter dolet apud Ariminum diaboli præualuiſſe mendacium: intantum, ut orientales partes ſimili compoſito prauitatis fuco inficeret. Imperatori autem tribus libellis oblatis, preces effudit, ut in eius cõſpectu collectis aduerſariis, eſſet ei contra hæreticos diſceptandi de religione licentia, nè ueritatem falſitas obnubilaret, nè iniquitas æquitati præualeret, nè Imperator Deo reſiſteret, ne Trinitatis fidei iniquitatis perfidia rebellaret. Vnde Valens & Vrſatius, cõſciẽtiæ reatu perterriti, quoniam ſi daretur facultas certandi, mox ſe recognoſcebant Hilarii contentione proſterni, ſollicitant Imperatoris animum, tam magna ex parte captiuum, ut ipſum Dei uirum ad Gallias redire perurgeret, dicentes, illo præſente hæretica non poſſe machinamenta proficere. Quo obtento, ad Gallias compulſus reuertitur, putans amplius ſe pati exilium, quod illuc perturbationem Eccleſiæ relinquebat, termino diſceptationis non conſecuto. O beatum pontificem, qui in ſummo diſcrimine, inimicos etiam ſibi iudice adiit tribunal Imperii, ſine timore tormenti. Verè totis uiſceribus diligebat Chriſti regnum, qui non formidebat in principatu Conſtantium. Nam quòd ſe pro Domino ſic ingerebat aperto periculo, optabat martyrium, ſi nõ deeſſet percuſſor: & tamen animus ſumpſit gloriam, & ſi tempus non intulit pœnam. Sed hunc ipſum diuino nutu ſeruatum teſtificor pro correctione multorum. Nam pene totum mundum graui errore confuſum, factis ſæpius in Gallia ſynodis, per Hilarium fuiſſe ad uiã ueritatis adductũ confitetur lingua multorũ. Quid aũt intereſt, uel ſibi pro æterna uita factum fuiſſe martyrem, uel amplius uixiſſe, reliqui ne perirent? Igitur ſanctiſsimam animã etſi gladius perſecutoris non abſtulit, ipſe tñ palmam martyrii nõ amiſit. Itaq; dum regrederetur Hilarius ad propria, tunc beatus Martinus, æque meritorum lumine non abſconſus, qui ab eodem ſancto Hilario

Fraus hæreticorum.

Nota artes hæreticorum.

exorciſta

exorciſta eſt poſtea conſtitutus, cognito aduentu eius, Romam feſtinanter occurrit. Quem cum iam præteriſſe cognoſceret, eſt uſque ad Gallias proſecutus. Neque enim Martinus, qui adhuc catechumenus Chriſtum chlamyde ſua tectum uidere meruit, illi deuotus occurreret, niſi per omnia myſteriis plenum in eo ſpiritum præuidiſſet. Nec mirum, ſi ille, qui Deum prius uidit in paupere, poſtea illum habitare cognoſceret in doctore. Illud etiã nobis non conuenit tam nobile præterire miraculum. Nam cum circa Gallinariam inſulã propinquaret, relatione agnouit uicinorum, ibidem ingentia ſerpentium uolumina ſine numero peruagari: & ob hoc quàuis illis hæc inſula uideretur uicina, propter inacceſsibilem tamẽ locum longius illis uidebatur eſſe, quàm Aphrica. Quo audito, uir Dei ſentiens ſibi de beſtiali pugna uenire uictoriam, in nomine Domini, præcedente crucis auxilio, deſcendit in inſulam. eoque uiſo, ſerpentes in fugam conuerſi ſunt, non tolerantes eius aſpectum. Tũc baculum figens in terram, quaſi metam, quouſque deberent excurrere, uirtutis potentia deſignauit. nec amplius libertas eſt illis occupare, quod uetuit: & tanquàm hæc inſula non ſit terra, ſed pelagus, qui dum ſemper illam partem uerentur attingere, facilius eſt illis mare tranſire, quàm uocem. O immutabilem terminum, de ſermone plantatum. Apparet, quantum eſt melior Adam ſecundus antiquo. Ille ſerpenti paruit: iſte ſeruos habet, qui poſſunt ſerpentibus imperare. Ille per beſtiam de ſede paradiſi proiectus eſt: iſte de ſuis cubilibus ſerpentes excludit. Depoſuit anguis antiquum mendacium, qui didicit implere mandatum. O Hilarij dulce medicamentum & meritum, antequem ſine mora uenena fugata ſunt: addidit terram hominibus, quia in loco beluæ incolæ tranſmigrant. Sed reuertamur ad ordinem.

S. Martinus prædicatur · *Fugat ſerpentes ex inſula.* · *Gene. 3*

Cum de exilio regreſſus, introiuit Pictauis, ſummo fauore plaudebant omnes pariter, eò quòd eccleſia recepiſſet Pontificem, grex paſtorem: & acſi omnes cum ipſo tunc rediſſent ad patriam, ita ſine illo ſe exules fuiſſe deflebant. Itaque beatum Martinum in uico Tegiaco nomine dum præcepiſſet conſiſtere, uirtute diuina meruit ibi beatus Martinus mortuum ſuſcitare. Deinde poſt aliquot dies infans ſine baptiſmi regeneratione defunctus eſt, duplici morte damnatus: præſentem amiſerat lucem, & pœna futuri ſeculi non carebat. Tunc mater extincti, quæ iam mater non erat, dum filium non habebat, prouoluta ad pedes ſancti Hilarij, præcedentibus lachrymis, nati ſui corpus effudit, exclamans: Martinus adhuc incipiens, catechumenum mortuum reuocauit: tu pontifex redde, rogo, filium aut mihi, aut baptiſmo. Qui populi pater agnoſceris, ut ego mater uocer, quæſo obtineas. Sic illa plus lachrymis petente, quam uerbis, commotus pietate uir Dei & ſpectante populo, ad conſueta arma recurrens, in terram proſternitur. Mox paulatim defuncti pallor in ruborem conuertitur, frigida membra reuocato ſpiritu intepeſcunt, oculorum apertis ianuis palpebræ, peregrinum lumẽ agnoſcunt: uox adducto aere de pectoris domicilio conflata profertur, greſſua ſuis ueſtigiis rediuiuus extenditur, in anterioris fundamenti ſtatum tota fabrica renouatur. Quid plura? Tandiu iacuit ſacerdos in puluere, donec pariter ſurgerent, ſenex de oratione, infans de morte. Ecce uita laudabilis, quæ de alterius corpore necem precibus fugauit, ſpoliauit tartarum, ſpem habens in Chriſto. Mox ibi iura non tenuit, ubi Hilarius uim orationis ingreſsit. Sed tanta res non poteſt noſtris uerbis plus ornari, quàm ipſius meritis. Nunc uerò memorandum eſt, quod ſupra prætermiſimus, qualiter miracula reliqua hoc ſubiecto miraculo cumulauit.

Pictauorũ ſumma gratulatione excipitur. · *S. Martinus mortuũ excitat.* · *S. Hilarius itidem ſuſcitat defunctum.*

Denique cum beatiſsimam Abram filiam ſuam, ad quam de exilio deſtinauit epiſtolam, incolumem inueniſſet, alloquitur eam, quomodo dulcedo poterat patris, & facundia oratoris. Quid dicam? Alloquitur illam Hilarius, cuius eloquentiæ poſt ipſum, comparare aliquem uix audemus, niſi qui fuerit ſpiritu diuino, ut ille, repletus: tentat eius animum, ſi uellet attingere ſponſum, quẽ patris gratia prouiderat. Tũc libenter ac deſiderãter, ut celeriter ei iungeretur, optabat. Quam uoluntatem pius pater agnoſcens, intentus orationibus, non ceſſauit, donec ſine dolore, ſine contagio, ſe præſente, de mundi ludibrio migraret ad Chriſtum, quam propriis manibus, ut decuit, uenerandæ tradidit ſepulturæ. O funeris gloria, quæ melior habetur quam uita: quia quod terræ ſubripuit in cælum tranſmittit. Vere, ut ego conſidero, plus fuit, quàm reſuſcitari, ſic mori. Certa enim ſalus eſt, non contaminari peccatis. Quanti cuperent, rebus cum uita traditis, talem tranſitum comparare, ſi mercatorem forſitan inuenirent? Quid diſtat inter uiuificati infantis, & filiæ mortificatæ myſterium, niſi quod illum reſuſcitauit ad baptiſmum, hanc prædeſtinauit ad regnum? & quod in illo ad huc ſpes peccandi reſtabat, hæc immaculata finierat? Quod cum uidiſſet mater beatæ Abræ, à pontifice poſtulat, ut & ipſa, ſi mereretur, erepta de mundi crimine, cum filia præſentaretur ad regnum. Cuius uota conſiderans, aſſidua oratione & ipſam ante ſe tranſmiſit ad gloriam. Quis æſtimaturus eſt, talem uirum ità dilexiſſe Dominum, coniugis & filiæ affectu contempto? Tamen in hoc magis illas amaſſe cognoſcitur, cum per ipſum lumini perpetuo transferuntur.

Filiã morte ſuis precibus obtinet. · *Itidem coniugis quondã ſuæ.*

Quis uerò abundantiam rigantis ingenii contendat euolucre, aut eius uerba uerbis ualeat exæquare? Qualiter ille indiuiſæ Trinitatis libros ſtylo tumente contexuit, aut ſcripta Dauidici carminis ſermone cothurnato per ſingula reſeruauit? Quando fuit in diſcretione prouidus, tractatu profundus, per literaturam eloquens, per uirtutem mirabilis, in complexionibus multiplex, in reſolutione ſubtilis, aſtutus, iuxta prophetam: immo prudens, iuxta Domini uocem, ut ſerpens, columbæ ſimplicia gratiam non amittens. Ipſe conditi ſal ingenii, fons loquendi, theſaurus ſcientiæ, lux doctrinæ, defenſor Eccleſiæ, hoſtium oppugnator. Cuius dicta qui legit, non credit dicere, ſed tonare. Hoc fuit ultra homines ſapere, tam caute de religione cenſere. Sed qui uult ipſum agnoſcere, eius exilia memoret, merita reſpiciat, uolumina relegat, dicta perpendat, ſigna quotidiana percenſeat. Qui dum ſuperſtes fuit in hoc ſeculo, aut ſcripſit Eccleſiaſticæ fidei documenta, aut pugnando calcauit hæretica crimina, aut petenti tribuit miraculorum ſuffragia: quæ uolente Domino, uſque in hodiernum diem eius orationibus perſeuerant. Sed mea lingua non ſufficit ſingula de ſpiritu ſancto, quæ per eum operatus & locutus eſt, ſicut illi dignum eſt, proferre. Det mihi pius ueniam, quia multa præterij, qui uir pauca conſcripſi. Ita beatiſsimi Hilarij de præſenti ſeculo uita, Valente & Valentiniano regnantibus, cum gloria migrauit ad Chriſtum, terra plorante, cœlo gaudente: præſtante eodem Domino Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Matth. 10.

PRAEFA-

PRAEFATIO FORTVNATI IN Librum ſecundum de miraculis Sancto Hilarij.

DOmino ſancto, & meritis beatiſsimo patri, Paſcentio Papæ, in Chriſto florigera perennitèr charitate uernantibus Eccleſiæ Pictauenſis habitatoribus, Fortunatus. Cum ueteres & infidelium conditores uoluminum, eloquentiæ ſuæ pompam cunctis oſtendere, cauſa prouocauerit opinionis inflatæ: dum inter regum uota ſeu funera, id eſt, proſpera uel aduerſa, confuſo uocis ordine, quodammodo niſi ſunt cantare pariter & plorare: vt hi qui dixerunt, uel de quibus locuti ſunt ſaltem in libris uiuerent, & ſi uacuis actibus inaniter defeciſſent: cur ego melioris ſpei ſolicitatus inſtinctu, patiar reticere ſummi confeſſoris uiuentia merita & uictorias, non ſine, quod abſit, uindictæ cæleſtis incurſu: cum uix debita ſoluerem, ſi de beati Hilarij indeficientis lampadis ſplendore, infatigabili uoce, die continuata cum nocte pariter decantarem? Qua uerò uel irretitus inſcitia, uel impulſus offenſa, in ea uolũtate ſub graui torpore perſiſterem, ut cum illi plurimo decepti tractatu, de reſoluta umbrarum imagine nonnulla conficerent, & in puluerem redacta cadauera, falſis quaſi laudibus animarent: ego de ſanctis permanentibus, & quod eſt felicius, in regno Chriſti quotidie florentibus, nihil referrem: præſertim ubi diuerſa diuerſarum partium uidetur eſſe cauſa mercedum: quòd gentiles fructum laboris ſui inani tantum fauore uoluerunt conſiſtere: nos autem oporteat in beatorum uirorum intercesſione plantare? Quibus hic ſi uerba ſoluimus, illic gaudia comparamus. Idcirco reddat illi mobilis lingua præconium, à quo prius pectora hunc conceperunt affectum. Nam bonis eius apertè creditur inuideri, ſi quę de illo cognouimus, ſilentio uideantur abſcondi.

Beatorũ intercesſio ambienda.

Meritò itaque cum cæteris & me de ſe loqui compellit, qui etiam mutos, ut loquantur, abſoluit. Sed quàm plura ſuperſtes in corpore fecerit, uel quanta operatus ſit, poſtquàm æterna in requie, plaudentibus angelis, ad Chriſtum uictor de mundi certamine tranſmigrauit, & ſi non potui, annoſum uetuſtate ſubripiente, contingere: attamen uel quæ præſenti tempore miracula miſericors præbuit, cupio indigenſi memoriæ non fraudare: ut quiſquis hæc fideli, ſicut condecet, auditu perceperit, & præterita ſe cognoſcere gaudeat, & ſimilia fieri uirtute confeſſoris in futuro confidat.

LIBER SECVNDVS QVI EST de miraculis S. Hilarij.

IGitur Probianus cum dubio iam uitæ penderet in fine, & ſpem conualeſcendæ infantiæ mors innida parentibus ſubripere feſtinaret: nec paruuli funus acerbum conſiderarans, nec deſideria ingemiſcentis ſenectutis ſpectans, auida quicquid inuenit extra ſortem cũcta concludens, ſola tamen intercesſione beati Hilarii reſtiterat moribundo ſalutis occaſio. Quẽ Franco ſuus genitor, & Pericoloſa mater, quę magis cõuerſo nomine, filii periclitabatur in nece, iam quaſi defuncti præmeditantes exequias, cum ingenti fletu in confeſſoris tabernaculum detulerunt. Tunc ſanctus Hilarius ab authore ſuo ſecretæ artis exhibens medicinam, conſuetus de diſpendio funeris reddere compendia ſanitatis: ſubitò membrorum fluentem fabricam, uerbo operante erexit, & in ſtatum priſtinum, tanquam ſi nihil in ea fuiſſet ſolutum, reformauit: Moxquè parentum lachrymas, lætitiæ mole ſuperueniente, ſiccauit, gemitus uoto ſuccedente pręcluſit: ubi iam per dolorem non erat, ſed per gaudia, quod plorarent. Quas pœnas, quæ tormenta mors ipſa tunc pertulit, quando illud, quod credebat inuadere, ſic amiſit? Profectò quando alterum uictrix ferire non potuit, ſeſe ipſam uicta percuſsit: Qui tamen Probianus poſtea apicem promeruit obtinere pontificis, & uſque in hodiernum diem ad luminaria ſui medici, ſingulis annis uitæ debitor tributa perſoluit.

Probianus Epiſcopus.

Illud quoque nobis eſt tam ſingulare miraculum pro gloria collatoris, ad memoriam populi reuocandum. Nam cum à Cadurcis ueniſſent duo homines, lepræ maculis immutati, ſpem ſuæ ſalutis in ſanctis intercesſione fundantes, perſiſtebant de puluere, qui ab eius ſepulchro abſtergebatur, ſua lauantes capita, & membra reliqua perungentes: tam diù ſibi talem curam fideliter impenderunt, donec infirmitatis ipſius ulceroſa uarietas de corpore, quod captiuaueras, captiua migraret: ut decepta ſuis ſolatiis, colorem, quem inuaſerat, inuiolatum relinqueret, & quam inuaſerat, inuiolatum relinqueret, & quam ſecum attulerat, turpitudinis ſpeciem non teneret. Poſt innumerabilia itaque uulnera: membris omnibus inſtaurata eſt cutis una. Vultus ille diuturna deletus ſorde, ſua cœpit in ambobus repingi imagine, nec agnoſci potuit, qualis fuerat per infirmitatem. Per fideliſsimum nanque pulueris lauacrum, Pictauis illis purificus Iordanis inuentus eſt: & non ipſi ad fluuium, ſed ipſis fluuius hic occurrit: ex quo tam prædicabilis patuit miſeratio confeſſoris, quòd & laborem eis longinqui itineris abſtulit, & ſalutis uota porrexit. O quam inæſtimabilium claruerunt documenta uirtutum, ubi ſepulchri immunditiæ, mundauerunt maculas lepræ. Cuius hoc facere cura potuiſſet artificis, qui de tali puluere, ferret beneficia medicinæ? Ex quibus Caſtorius, diaconus: & Criſpus, ſubdiaconus inſtitutus, ad eius obſequium uſque in finem ſuum, per quem ſanati ſunt, adhæſerunt. Et meritò illius elegerunt ſuſtinere iuga Domini, à quo à pœna liberi ſunt effecti.

Leproſi duo curantur.

Quædam puella in hanc uitam ueniens, dexteram mortuam traxerat, natura formante, & debilem manum in ſpeciem globi collegerant neruorum fila contracta, fluxa ſuo ſtamine digitorum tela marcebant. Tunc occurrens ad beatiſsimi ſepulturam, intercesſione eius uiuacib. eſt officijs ordinata: Paulatim mobilis uigor articulos ſtupentes & ungues irrepſit. Poſt longa tempora manus illi tunc nata eſt, cũ ſenſit munera confeſſoris: extincta manus uenit ab utero, uiua rediit de ſepulcro. Ecce quàm larga remuneratoris eſt pietas, ut quæ natura non genuit, hic membra ſuppleret.

Aliud miraculum.

Nec illud quidem præterire conuenit, quod cæco poſt uota felici ſuccesſit. Nam cum ad beati Martini limina pro recipiendo lumine intentus properaret, in ſancti Hilarij prætereuns templum ingreſſus eſt. Quo dum uigilias officio ſolito Cleri celebrarent, mane facto, apertis oculis, ipſe diem cœpit alijs nunciare, qui ſemper egebat audire. Apud quem una ſemper nox erat, tenebras illa nocte purgauit. Qui nunquam uiderat ornamenta diei, cœpit illi nouus ſol naſci. Tunc illi fabricata ſuos omnia, quando eorum meruit uidere facturam, &, ut ita dicam, quodammo

Cæco redditur oculorum lumen.

do

do illi poſt ſe mundus eſt natus, cum factus eſt agnitus. Cęcus ad beati Martini Eccleſiam feſtinabat accedere: iſte hunc in ſuo templo dignatus eſt illuminare. Quanta micat gratia donatoris, qui præuenit deſideria ſupplicantis?

Quid dignum etiam referam de tam regali myſterio, quod ab ipſo eſt in regem collatum? Denique Clodoueus rex dum contra hæreticam gentem pugnaturus, armatus haberet acies, media nocte meruit de baſilica beati uiri lumen ſuper ſe ueniens adſpicere, admonitus ut feſtinanter, ſed non ſine uenerabilis loci oratione aduerſus hoſtes conflictaturus deſcenderet.

Clodouei regis miſſio & uictoria.

Quod ille diligenter obſeruans, & orationi occurrés, tanta proſperitate, altero pro ſe pugnaturo, proceſsit ad bellum, ut intra horam diei tertiam ultra humana uota ſortiretur à Domino uictoriam. Vbi multitudo occiſorum cadauerum tanta iacuit in loco, ut collis ipſe ob hoc uiſus ſit ſe erexiſſe in altum. Ecce terribiliter formidanda prodigia, & delectabiliter amplectanda miracula. Parum illi fuit pro ſolatio regis, ſignum oſtendere luminis: niſi apertè monitus addidiſſet & uoce. Simile quoddam contigit Iſraeliticæ gentis tempore huius cauſa uirtutis. Nam ibi columna ignis populum præceſſerat: hic figura lampadis admouebat. Vellem noſſe, cur fuerit tanti ardoris ſecretum myſterium, & tam manifeſtè prolatum. Sed quantum ipſo inſpirante uideor agnoſcere, non tacebo. Contra hæreticas acies, ſicut olim in corpore, non ceſſauit ſpiritu dimicare. Quanta fuit illi ſemper pro cultu catholicæ religionis auiditas, cum in requie poſito, adhuc ſolicitudinis non deſit ubertas? Nam qui tunc in ſynodo ad confundendum hoſtem uerba fidelia protulit, hic in campo nunc arma tractauit.

Ex. 13

Mulier in uico Tonaciaco, dum aquam ad opus ſuú deportaret die Dominico, (non eſt meum noſſe, quo præuenta peccato) manu attracta eſt, uenarum areſacto decurſu. Tunc reuelatione commonita eſt, ut ad ſancti limina, ſi uellet ſalua fieri, properaret. Quo illa fidens nuncio, tanquam cum ipſo ſanitatis ſuæ præuiatore, læta præcurrit. Et dum in Eccleſia pſalleretur, ſimiliter in abſolutione, die Dominico, quo præceſſerat pœna ſecuta ſunt gaudia. Ecce conſuetudinem patroni ſingularis amabilem, qui ut inueniat cui præſtet & cauſas exquirit. O beate Hilari, omnium corde, ore, uoce canende: Cuius tam larga benignitas, non ſolum ſe alicui non abſcondit, ſed ultro ingerit. Veniamus ad alios uenerandi fructus miraculi.

Mulieris manus contracta ſanat.

Quædam paralytica, annis adulta puella, non merito, ſine uitæ uiuebat officijs. Cui in funus extincti corporis tantum ſuperſtes anima palpitabat, & in toto cadauere lumina quaſi ſola uigebant: uelut mortua in ſe membra uigilantes oculi cuſtodiebant. Non lingua torpens intra palati cameram, ſolubilis excurrebat, nec imo ducta de pectore, uox collata poterat per uerba diſponi: non manus, cum ſoluta langueſceret, naturæ debita ſeruitia diſſoluebat: neque pes inſtabilis, membrorum ruinas ſuſtinebat. Adhuc totius corporis infabricata maſſa torpebat. Quæ in eius ſolênitatis die, intra Eccleſiam poſita, cum ingenti fauore ſpectantibus omnibus eſt erecta: ſicque in unius debilis corpore miracula plura compleuit: Attenuata genuum ueſtigia roborauit, linguam rigentem flexibilitate & facilitate uocis aptauit, ad uſum lanificij debiles quondã palmas armauit, lineamenta uiſcerum, gratia pij muneris animauit. Aliquando igitur uetus infans in uerba prorupit, & quod eſt conſpicuum, uoce prima lactis alimenta quæſiuit. Ergo ut talis cibus inter omnes poſceretur, quid aliud datur intelligi, niſi quando ſanata eſt, tunc prius crediſſet ſe naſci? Nec illud tã fidele myſterium obliuione noxia ſubtrahatur. Itaque cum duo negociatores ad beati baſilicam occurriſſent, habentes formam ceræ quaſi ſocialiter in cõmune, quidam ex his alloquitur alterum, ut eam, etſi tam paruam rem, tamen tanto confeſſori uel libenter offerrent. Sed incaſſum ſua uerba in animo ſocij nolẽtis expendit. Ipſe tamen cum collega ſuo in oratione, proſternitur, ceram illam occultè ante tremendi ſepulcri cancellos exponit. Mox ad omnem æqualitatẽ ceræ ipſius forma ſe diuiſit, & parte illius fidelis oblatoris accepta, pars altera, uidentibus plurimis, uoluendo uſque ad alios cancellos, nutu diuino cum omni contumelia eſt repulſa: quaſi nollet ſanctus inuadere, quod alter illi deuotus non obtulit, & quoniam ſemper abhorruit, quod ex fide non uenit, tam certus in iudicio, quàm miſericors eſt in uoto. O quam incorruptibilis arbiter claret, cautior eſt iſte in examinatione iudicij, quam in electione florum illa, quæ cerã caſta producit. Tunc itaque ille, qui offerre noluit, admiſsi criminis ſe teſte confuſus, & immenſi pudoris reatu perculſus, poſtquam uidit ſibi à radice ſuæ conſcientiæ tantæ turpitudinis opprobria pullulaſſe, & in faciem ſuam occultæ cogitationis facinora reuelata adſpexit: conſiderauit, ingemuit & defleuit, ut ſaltem lachrymarum fonte rigante dilueret, quod corde delinquente fœdauit. Qui poſtea maiora obtulit dona exactus, ceræ iudicio caſtigante.

Mulier paralyſi liberatur.

S. Hilarij ſolẽnitas

Repulſi munus nolẽtis offerre.

Item cum iuxta conſuetudinem, quadam nocte cereus illuminatus fuiſſet, caſu ſuper ſepulcrum eius qui interceſsione ſua mortuos uiuificat, ardens corruit, ita ut ſuper mafortem, quo cecidit, ſine læſione aliqua perarderet. Nam in quantum fuit cerei longitudo, cera iacens inuenta eſt, papyro conſumpta, tanquam ſi confinium cera ipſa feciſſet inter ignem & pallium, ut ab ipſa inueniretur defendi, per quam potuiſſet exuri. Attendit beneficium, ut obediret præcepto. Quam ſemper ſcit ſubinde conſumere, hic cerã ignis expauit, quam ad ardendi auxilium ſumpſerat, ipſa ei uiſa eſt repugnare. Sed inter hęc illud potius admonet, ut dicatur, In uirtute confeſſoris, quas deducit cera flammas extinxit, & conuerſo ordine illud, à quo uorari potuit, præfocauit. Diuerſæ ſpecies ſuam uiſæ ſunt naturam mutaſſe. Ne quid enim hic incendia læderent, pallium pro marmore, cera fuit pro flumine. Sed quantum eſt apud illum cerei lumen extinguere, qui cæcorum lumen accendit? aut cum ad alterius cadaueris ſepulturam oculorum ignem redintegrat, quàm facilè credimus de ſepulcro proprio ut flammas expellat? Vellem adhuc inſatiatus ſacratiſsimi uiri miracula quaſi peculiariter decantare, ſed uereor, ne undè meam cupio deuotionem oſtendere, auditoris animum faſtidio naſcente uideat obturare.

Ignis nihil lædit opertimentum ſepulcri eius.

Da mihi pie ueniam de textus huius paruitate,
da caſui culpam, de quo exiguum dicerem
ſi libros implerem, nè dum hominis
cupio uitare faſtidia, uidear in-
currere confeſſoris offen-
ſam. Sed præſumo plu
rima de re minus
dicere, ut de
te lege
te
populum breuitas plua
inuitet.

VITA

VITA S. REMIGII RHEMORUM Archiepiſcopi, Scripta ab Hincmaro, Atque Rhemenſi Archiepiſcopo.

PRAEFATIO.

Hincmarus nomine, nô merito, epiſcopus, ac plebis Dei famulus, dilectis fratribus ac cõminiſtris noſtris, huius ſanctæ Rhemenſis eccleſiæ filiis.

Sicut à ſenibus, & iam ætatis provectæ uiris religioſis, qui de tempore Tilphini urbis huius præſulis, adhuc uiuebant, quando in ſeruitium iſtius ſanctæ eccleſiæ, auctore Deo, fui electus atque prouectus, & poſt ea per aliquod annos uixerunt, fideli relatione didici, * à ſuis maioribus audierunt narrari, eos uidiſſe librũ maximę quantitatis, manu antiquiſsima conſcriptum, de ortu ac uita & uirtutibus atque obitu beati Remigii, ſanctiſsimi patroni noſtri. Qui hac occaſione deperiit, quondam Aegidius, poſt beatum Remigium quartus iſtius ciuitatis epiſcopus, quendã uirum religioſum, Fortunatum nomine, metricis uerſibus inſignem, qui a multis potentibus & honorabilibus, in his Gallicis & Belgicis regionibus, per diuerſa loca tunc uitę ac ſcientiæ ſuæ merito inuitabatur

*for * q̃ y à.*

Liber ĩ gẽs de uita S. Remigȳ ut p̄ierit.

fortuna ti laus.

petiit de eodem libro, cothurno Gallicano dictato aperto ſermone aliqua miracula, quę in populo recitarẽtur, excipere; quatenus ea ſine tædio audire & mẽte recondere, atque per ea ad amorem & honorem atque deuotionem Dei & ipſius protectoris ſui idem populus excitari ualeret. Quod & in eadem excerptione lector poteſt aduertere, ubi ſcriptum eſt: Studeamus pauca diſſerere, plurima præterire. Et cum ipſa excerptio cœpit lectione in populo frequentari, & a multis propter breuitatis ſuæ facilitatem tranſcribi, ipſe magnus codex a negligentibus neglig ẽtius cœpit haberi: uſq; dũ Caroli principis tempore, qñ propter diſcordiam & contemptionem de principatu, inter eũ & Ragenfridum, frequentia ac ciuilia, immo plus quam ciuilia, quia inteſtina & parricidalia bella, in Germanicis & Belgicis ac Gallicanis prouinciis religio Chriſtianitatis pene fuit abolita: ita ut epiſcopis in paucis locis reſiduis, epiſcopia laicis donata, & per eos rebus diuiſa extiterint, adeo ut Milo quidã, tonſura clericus, moribus, actu & habitu irreligioſus laicus epiſcopia Rhemorum ac Treuirorum uſurpans inſimul, per quadraginta circiter annos peſſundederit. Cuius infelici tempore, de iſta Rhemenſi eccleſia non ſolum precioſa quæque ablata fuerunt, ſed & eccleſiæ atque domus religioſorũ deſtructæ, & res ab epiſcopio fuere diuiſæ. Illi quoque pauci, qui erant reſidui, clerici negocio uictum quærebant, & denarios, quos mercimonio conquirebant, in chartis & librorum foliis interdum ligabãt. Sicque præfatus liber cum aliis partim ſtillicido putrefactus, partim a ſoricibus corroſus, partim foliorum abſciſsione diminſus, in tantum deperiit, ut pauca & diſperſa inde folia reperta fuerint. Cum uero tempore Pipini regis, prædicti Caroli principis filii, reuelatio oſtenſa Eucherio, Aurelianenſis ciuitatis epiſcopo, de damnatione æterna eiuſdem Caroli, qui res eccleſiarum diuiſerat, fuit: idem Pipinus, ſicut & aliarum eccleſiarum epiſcopiis, huic Rhemenſi epiſcopio partem de rebus eccleſiaſticis reddidit, & Tilpinum in hac urbe Rhemorum epiſcopum ordinari conſenſit. Hoc enim in hac eccleſia Rhemenſi nouiſsimo ſeculi tempore de libro memorato, ſed & de aliis accidit, quod antiquo tempore de authenticis ſcripturis eueniſſe ſanctus Ioannes Chryſoſtomus in homilia 9 Euangelii ſecundum Matthæum memorat, dicens. Multa enim ex propheticis periere monimentis, quod de hiſtoria Paralipomenon probare poſsibile eſt. Deſides enim cum eſſent Iudæi, nec deſides modo ſed & impii, alia quidem perdiderunt negligenter, alia uero tum incenderunt tum conciderunt prophanè. Et de prophanitate quidem tali Ieremias refert. De negligentia uero in quarto Regum libro legimus, quomodo poſt multũ temporis uix Deuteronomii ſit uolumen repertum, defoſſum quodã in loco, ac pene deletum. Sed & plura de ſcripturis in his, quæ habemus, memorata legimus, q̃ nõ habemus ſicut eſt liber iuſtorum, qui commemoratur in libris Regum: & ſicut eſt liber bellorum Domini, cuius in libro Numerorũ mentio eſt: neque Carmina Salomonis, neque Diſputationes eius ſapiẽtiſsimas de lignorum natura herbarumque omniũ, itemq; iumentorũ & uolucrium, reptilium & piſcium: uel quòd in libro, Verba dierũ, dicitur: Reliqua uerò operũ Salomonis priorum & nouiſsimorum, ſcripta ſunt in uerbis Nathan prophetæ, & in libris Ahiæ Silonitis: in uiſione quoque Addo Videntis contra Ieroboã filiũ Nabath, & multa huiuſmodi uolumina, quæ ſcriptura quidẽ fuiſſe probat, ſed hodie cõſtat non eſſe. Vaſtata nãque a Chaldæis Iudæa, ut in patrum literis legimus, et iã bibliotheca, antiquitus congregata, inter alias prouinciæ opes, hoſtili eſt igne conſumpta, ex qua pauci, qui nunc in ſancta ſcriptura continentur, libri poſtmodum Eſdræ pontificis & prophetæ ſunt induſtria reſtaurati. Vnde ſcriptum eſt de eo. Aſcendit Eſdras de Babylone, & ipſe ſcriba uelox in lege Moyſi. Velox uidelicet, quia promptiores literarum figuras, quam eatenus Hebræi habebant, repererit. Et in Epiſtola regis Perſarum. Artaxerxes rex regnum, Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ legis Dei cœli doctiſsimo, ſalutem.

Ier. 36

4. Reg. 22.

2. Re. 1

Nu. 21

3. Re. 4

1. Par. 9.

1. Eſd. 7.

Ibidẽ.

Quocontra & nos, multis aliis perditis, plura in quibuſdam hiſtoriis & diuerſis pitatiolis, ac uſitata relatione, a præcedentibus relicta poſteris, de ortu & uita, ſeu uirtutibus & obitu domini & ſanctiſsimi patris ac protectoris noſtri Remigii habemus, quæ in memorata excerptione non continentur. Vnde bonis ueſtris deſideriis plãcuit, ut illa mea ſeruitus ad ignorantium & ſubſequentium notitiam in unum colligeret. Quod & iam diu feciſſem niſi me ſpes uana deluderet, quibuſdam dicentibus, quia in illo loco magnum librum de uirtutibus & uita ipſius domini & patroni noſtri reperire ualerem. Ad quæ mittens, quæ mihi comiſſa fuerant, penitus falſa inueni. Nunc autem ſtimulante Domino, qui in ſe confidenti, & opera ſua, qui mirabilis eſt & glorioſus in ſanctis ſuis, uolenti loqui, promittit. Aperi, inquiens, os tuum, & ego adimplebo illud, meritis ipſius ſancti Francorum apoſtoli & patroni noſtri, ueſtriſquè adiutus orationibus, aggrediar quæ diu diſtuli, a progenitoribus & ortu eius incipiens, & ſic tam ea, quæ in hiſtoriis, a maioribus editis, de illo inueni, quàm & illa, quæ in diuerſis ſchedulis diſperſa reperi: uerum & illa in ſerie digerens, quæ uulgata relatione percepi, quia ut longe ante nos dictum eſt, & etiam in ſanctis ſcripturis, ſed & in euãgelica ueritate comperitur: uera eſt lex hiſtoriæ ſimpliciter ea, quæ fama uulgante colliguntur, ad inſtructionẽ poſteritatis literis cõmendare. In quibus omnibus lectorem diuerſitas ſtyli non perturbet, quoniã ea, quæ de hiſtoriis maiorum adſumam, & ea, quæ in antiquis ſchedulis reperiam, ita ut inuenta fuerint, ponam.

Pſ. 67.

Pſ. 80.

Remigius Frãcorũ apoſtolus.

Illa uero, quæ ex antiquis uulgata relatione percipi, & quæ ad inſtructionem legentium uel audientiũ addam uel eorum uerba, de quorum dictis muenabor, ponere procurabo, uel meo ſermone dictabo, uolens quiddam debiti mei obſequii in laude, qua non indiget, offerendo, ipſi benefactori meo retribuere pro omnibus, quæ indiguo mihi gratis potius tribuit quàm meritis ullis retribuit. Deniquè in deſcriptionibus uirtutum eius ordinem, quo per illum eas Dominus dignatus eſt operari, ſeruare non potero, ſed ſicut eas uel ſcripto uel auditu accepi, deſcribam. Sic enim ſaluo altiore propheticæ inſpirationis munere, diuino allata myſteria, & pſalmos ſanctus Hieronymus dicit in ordine digeſtos, non ſicut fuerunt editi, ſed ſicut ab Eſdra diuerſis temporibus fuerunt inuenti. Veruntamen prout notitiam temporum inuenero uel ordini geſta congruere uidero, ea digerere procurabo. In his autem, quæ deſcriptis uirtutum miraculis, à Domino per beatiſsimum patronum noſtrum operata ſunt, ad exhortationem legentium ſiue audientium, pro modulo intellectus mei de catholicorum dictis ſubiungere ſtudebo, ueſtigia beati Gregorii, licet non ualeam, proſequi moliar. Qui deſcribens ſanctorum actus, prauorumque catus, exhortatione inde aſſumpta, ſecundum ſapientiam ſibi à Deo datam, multa neceſſaria & utilia legentibus ac audientibus interpoſuit. Verum & non ab re agere à quoquam uideri puto, ſi ea, quæ de ortu, & actu, atque obitu domini & patroni ac protectoris noſtri in ſchedulis, uetuſtate propè delectis, inuenta ſunt, reparo, & de abditis ad lucẽ reduco, & ea, quæ ueterum certa relatione cognoui, literis commendare procuro, cum ſicuti præmiſi, ſancti Eſdræ pontificis ſtudio ſacras ſcripturas, deſidia & prophanitate impiorum Iudæorum abolitas, noſcamus fuiſſe reſtauratas, & non ſolum euangelicam & apoſtolicam hiſtoriam ab euangeliſtis ſacratiſsime conditam, ſed & plurimorum ſanctorum geſta plurimos Eccleſiæ magiſtros, ad inſtructionem multorum & etiam hiſtoriographos agones ſecularium ad poſterorum memoriam deſcripſiſſe, gẽtiles quoquè poetas ſua figmenta grandiſonis pompare modis, ſtuduiſſe legamus.

In. lib. Dialo.

VITA S. REMIGII RHEMOrum Archiepiſcopi.

13. Ia.

POſt uindictam ſcelerum, quæ facta eſt à Domino cæde Galliarũ proſequente Vuandalorum crudelitate, miſericordiam cæli diſtillarunt, cum ad mitigandam, gentis Francorum barbarica ferocitate ſuperuenturam, diuinæ animaduerſionis propter iniquitates perſeuerantes ultionem, mundo præſulem à Deo prædeſtinatum, Remigium pontificem hoc ordine protulerunt.

Mõtanus monachus inſignis.

Erat quidam uenerabilis, ac dignus profeſsione & nomine, Montanus monachus, in recluſione ſolitariá uitam ducens, ieiuniis, uigiliis atque orationibus continuè uacans, necnon cæterarum uirtutum inſignibus adeo diuinitati ſe commendabilem reddens, ut angelicis ſæpè frueretur alloquiis, & frequenter cæleſtibus uiſionibus ac reuelationibus intereſſet. Is ergo cũ peruigil in oratione pro pace ſanctæ Eccleſiæ, quæ multis ac diuerſis afflictionibus apud Galliarũ & Belgicarũ prouincias uexabatur, Dei omnipotentis clementiam indefeſsis precibus exoraret, nocte quadã plus ſolito orationẽ protelãs, uſq; lucis crepuſculũ in contẽplatione, permanſit. Qui cũ, laſsitudine ac fragilitatẽ carnis cõpellente, paululũ mẽbra ſopori dediſſet, ſubito per diuinã gratiã angelorũ choris & animarũ cœtibus, beatiſsimorũ hominũ iã cũ Deo regnantiũ, & immortalitatẽ adhuc corporũ expectantiũ, ſpiritibus interfuit; & familiariſsimũ cœpit audire colloquiũ. Inter cætera igitur, quæ in conuentu illo cælico audiuit etiã illi ſancti ſpiritus, humanæ ſalutis auidi, quæritari cœperunt de Gallicanæ deiectione eccleſiæ, & quid facto ad talia opus eſſet, crebro uerſare ſermone, dicẽtes, quia iam tẽpus eſſet miſerẽdi eius. Duplicia enim receperat pro oibus peccatis ſuis, quanquã fæx eius non ſit exinanita. His ita inter ſe cõferentibus, ſubito uox adfuit, à ſuperioribus atque ſecretioribus aditis ſaluberrimè atq; ſuauiſsimè intonãs, quæ & præſentiũ ſolaretur ſpirituũ mœſtitiã, & quod futurũ erat, gratulabunda promulgaret ſententia, ita dicẽdo: Dominus proſpexit de excelſo ſancto ſuo, Dominus de cælo in terrã aſpexit, ut audiret gemitus cõpeditorũ ut ſolueret filios interemptorum, ut annuncietur nomen eius in gentibus, incõueniendo populos in unũ & reges ut ſeruiant ei. Cilinia in utero concipiens, filium pariet nomine Remigium, cui à me ſaluandus populus committetur. Beata ſiquidem Cilinia, intenta piis operibus, licet corpore teneretur in mundo, mente conuerſabatur in cælo. Quæ in flore iuuentutis pepererat de unico uiro ſuo Aemylio Principiũ, Sueſsionum ciuitatis poſtea ſanctum epiſcopum, & fratrem eius patrẽ beati Lupi epiſcopi eiuſdem Principii ſucceſſoris, qui uſque ad ultima glorioſi Remigii tempora, ſacerdotio eſt functus, ſicque defunctus.

pſ. 101

Cilinia laus.

Vir autẽ ille uenerabilis, inter illius temporis innumera pericula, tanta conſolatione accepta, Ciliniæ diuinũ oraculũ, gratia Dei perceptum, innotuit. At illa dixit ad Montanum: Quomodo fieri poteſt, ut anus lactẽ filiũ, cum mihi á temporibus diu tranſactis muliebria defecerint, & uir meus Aemylius uetulus ſit, ac in æuoſo eius corpore frigidus extet circũ præcordia ſanguis, & uoluptatis opera in eo penitus emarcuerint? Erant enim ambo genere nobiles & gratia inter ſuos nominatiſsimi. Et quia liberorum parentes proceſſerãt in diebus multis, effœti & carne iã infœcundi, cõiugale cõmerciũ nõ quærebãt, nec eis ſpes ultra uel appetitus generãdi ſobolẽ inerat. Cui beatus Montanus reſpõdit. Scias, quia cum ablactaueris puerũ Remigiũ, de lacte tuo perũges oculos meos, & recipiam lumẽ. Nã ue merita illi accreſcerẽt ſicuti & ſancto Tobię, iuxta diuinũ ſermonẽ ut iuſtus iuſtificetur adhuc idẽ beatus Mõtanus lumẽ corporaliũ oculorũ amiſerat. Tãdẽ credẽtibus parẽtibus uerbis uiri Dei ſit gaudiũ, quod talẽ ſuſcepturi eſſent prolẽ, in cuius conceptione non foret ardor explẽdę libidinis, ſed amor generãdæ iuxta diuinum præſagium ſobolis. Concipitur ergo futurus Chriſti pontifex, & Chriſti adminiculante miſericordia, mater beatiſsima quem auſpice Deo concepit, feliciter filium genuit; cui Remigii ſecundum Domini dictum in baptiſmate nomẽ imponi fecit. Et ablactatus, ſicut ſuus prænunciator prædixerat, lacte matris oculos ſui uatis, matre obſtetricante perungens, lumen illi gratia diuina reſtituit. Nec incredibile uideri debet, ſi puer iſte, antequam per ætatem corporis ſciret uocare patrẽ & matrem ſuam uirtutes munere diuino operatus eſt, qui etſi ut homo in iniquitatibus conceptus eſt, contra morem tamen humanæ conditionis, non in delictis eum præuaricationis, ſed in gratia remiſsionis, mater ſua peperit. Neque enim dubitandum eſt, quia ſpirituſſanctus, qui eũ talem futurum prædixit, & cuius munere cõceptus fuit etiam à peccatis abſoluit. Conſtat quippe ueridica patrum ſententia, quia lege non conſtringitur ſpirituſſancti

Tob. 2
Ap. 21

Mõtanus recepit uiſum.

ſancti donum. Et propterea qui Cornelium ac domũ
Act.10 eius ante perceptionem baptiſmi ſua gratia conſecra
Ge. 17 uit, ipſe utique beatum Remigium non ſolum ante ba
Luc.1. ptiſmũ, ſed etiã ante natiuitatem eiuſdẽ gratiæ mune
re perfudit. Ortus eſt autẽ ex anu & uetulo diu ſterili-
bus per repromiſsionẽ, ut Iſaac & Ioannes uir iſte ſan
ctus, antequàm natus, nomine deſignatus, antequam
mundo cognitus in pago Lauduneuſi, alto parentum
ſanguine, ut monſtraretur in ortu, qualis futurus erat
Ge.17. in actu.

Singularis autem meriti indicium datur quoties ho
Ge.32. minibus à Deo uel imponitur nomen, uel mutatur.
3.Reg. Sic Abram, quia pater multarũ gentium erat futurus
Abraham eſt uocatus. Sic Iacob, quia Deũ uidit, Iſrael
13. appellari meruit. Sic Ioſias rex, ob eximiæ uirtutis cul
Luc.1. mẽ, nominatus a Deo eſt multo ante quam natus. Sic
Matt. Ioannes, eo quod diuina ſibi gratia adminiculante,
11. plus eſſe meruit, quam propheta, & quod nemo inter
Matt. natos mulierum maior illo ſurrexit, & Petrus a firmi-
16. tate & ſtabilitate petræ ſumpſit cognomen. Et qui an
Act.13 te Saulus, poſtea nominatus eſt Paulus, quoniam le-
Act. 9 gis zelo contra Chriſtum erectus, ab eo, quẽ in mẽ-
bris ſuis perſequebatur, de cælo in terram proſtratus,
apud ſe factus eſt Paulus, id eſt, paruus, modicus & hu
Ma. 3 milis, demum gratiæ Dei magnus defenſor & uas ele-
ctionis effectus, atque totius eſt Eccleſiæ magiſter &
Mat.1 prædicator egregius. Et filii Zebedæi, eo quod uerbũ
Dei terribiliter mundo peccanti intonuerunt, filiorũ
tonitrui aſſumpſerunt cognomen. Et Dominus ac re-
demptor noſter, Ieſus, id eſt, Saluator eſt cognomina-
tus ante, quam carne natus, eo, ꝙ ſaluũ facturus eſſet
populum ſuũ, a peccatis eorũ. Ita ergo & beatus Re-
migius ab eo, ꝙ eccleſiã ſibi credẽdam, inter fluctiua-
Ex.33 gos mundi recturus eſſet anfractus. Remigii cognomẽ
Iere.1 à Deo aſſecutus eſt. Seruorum nanque Dei proprium
eſt, à Deo nominatim ſciri. Vnde uni eorum dicitur:
Noui te ex nomine, & beato Ieremiæ ad uerbi diuini
Luc.1. prædicationem ituro, dicitur, Priuſquam te formarẽ
in utero, noui te, & in uentre matris tuæ ſanctificaui
te. Ieremias enim ab idolorum cultu populũ reuoca-
turus, in uentre ſanctificatur; Ioannes populum ſuo
illuminaturus alloquio, in utero materno propheticã
ſuſcepit gratiam, & beatus Remigius gentem Franco
rum à tenebris ignorantiæ ad lucẽ perducturus euan
gelii, itidem diuina donatus eſt gratia, ut quod perſe-
cturus erat miniſterio, cum participibus ſuis pari cla
reſceret munere, & qui, ut dictũ eſt Eccleſiam Dei ſpe
ciali autem cura Rhemorum ciuitatem atque prouin
ciam, remigio alarum ſanctarũ, ſcilicet uerbo & exẽ-
plo, meritis & orationibus erat Dei prædeſtinatione
recturus, & perfecto certamine, ſpiritu cæleſtia regna
petiturus, angelorum utique ſubuectus auxilio, Remi
gius eſt iure Dei præceptione uocatus.

Remi- Nec illud ſilendum eſt, quia in chartis recenti tẽpo-
gius a- re poſt illius obitum, ſed & poſt plura annorum curri
lias re cula factis, de rebus Rhemenſi Eccleſiæ traditis, Re-
medius medium eum fuiſſe nominatum legimus. Quod qui
dictus. merita & acta illius attendit, congrue hoc eum nomi
ne appellatum fuiſſe intelligit. Qui mitigator furoris
Domini, in tempore iracundiæ factus eſt reconcilia-
tio, & magnificatus à Domino in conſpectu regum, in
uerbis ſuis, ſicut in ſequentibus oſtendemus, monſtra
uidelicet paganos feroces placauit. Merito igitur eum
Remedium fuiſſe nominatum in baptiſmate credere
mus, niſi in emendatioribus geſtis illum oraculo diui
no per ſanctum Montanum, Remigiũ uocari debere,
Carmi cognoſceremus. Sed & in uerſibus metricis ab ipſo cõ
na S. poſitis, & iuſsione illius in quodam uaſe ab eo conſe-
Remi- crato ſculptis, ita legimus.
gij.

Hauriat hinc populus uitam de ſanguine ſacro,
Iniecto æternus quem fudit uulnere Chriſtus.
Remigius reddit Domino ſua uota ſacerdos.

Quod uas uſque ad noſtra tempora perdurauit, donec
fuſum, in redemptionem datum eſt Chriſtianorum,
ut a miniſtris diaboli Normannis redimeret præ-
cium argentei calicis, quos de poteſtate tenebra- *Tradi*
rum redemerat effuſus ſanguis calicis Chriſti uideli- *tur lite*
cet paſsionis. *ris.*

Traditus autem à parentibus ſcholæ literis imbuen
dus, in breui coæuis & etiam natu maioribus ſuis do
ctrina excellentior eſt effectus. Studebat quoque tene *Puer*
ros annos morum maturitate uincere, & beneuolen- *degit ſo*
tiam cordis, charitatis melle condire, turbas frequen *litari?.*
tium populorum uitare, & ut præconem ſuum feciſſe
didicerat, uita ſolitaria in recluſione Domino ſeruire *Adole*
qui locus in caſtro Lauduno hactenus deſignatur, & *ſcẽs ra*
uenerabiliter colitur. In qua recluſione ſecundis ſuc- *pitur*
ceſsibus certatim ſanctæ conuerſationis ſtudiis inſtus *ad põti*
adoleſcens Domino militauit. Et cum ad uiginti & *ficatũ,*
duos ætatis ſuæ annos peruenit, defuncto Bennadio
archiepiſcopo in hac urbe Rhemenſi, omnium gene-
raliter uotis ad pontificii culmen raptus fuiſſe dino-
ſcitur potius, quàm electus. Fit ergo concurſus populi
diuerſi quidem ſexus, conditionis ac dignitatis, nec-
non & ætatis, ſed unius atque eiuſdem ſententiæ cun
cti hunc uere Deo dignum, & qui populis præfici de-
beret, acclamabant. Vir autem beatiſsimus his an-
guſtiis depreſſus, nimiis afficiebatur angoribus,
quia nec fugæ locus uſquam patebat, nec populo, ut
ab intentione cœpta reſipiſceret, ullo modo ſa-
tisfacere poterat. Diuinæ namquè erat uolunta-
tis, ut qui omnium ſaluti proſpecturus erat, omnium
acclamationibus eligeretur, & qui unitati fidei cũ iã
fidelibus, & futuris fidelibus erat prouiſurus, unione
cuncti populi ad ſedem eueheretur ſacerdotalis ho-
noris. Sanctiſsimus quidem uir cum his acclamationi
bus ſe urgeri conſpiceret, de infirmitatis & ætatis ſuæ
tempore conſequeri cœpit, & quia Eccleſiaſticus or-
do infirmam ætatem ad hanc non reciperet dignita-
tem, uoce publica fatebatur. Timebat enim, nè imma
tura ætas inimici uerſutiis impugnata, aliquid contra
heret ſiniſtri. Sed diuina gratia, & uocem populorum
conſtantiſsime in ipſius perdurare fecit electione, &
ſanctum uirum ab antiqui hoſtis protexit malignita- *Eius ele*
re. Et cum populi acclamaret frequentia, & ſanctiſsi- *ctio di-*
mus uir magna reniteretur conſtantia, placuit omni- *uinitus*
potenti Deo ei manifeſtiſsimis monſtrare indiciis, ꝙ *appro-*
ipſe de eo heberet indicium *batur.*

Etenim cum modo prædicto reniti conaretur, ui
dentibus cũctis qui aderant, deſcendit ſubito radius
noui luminis ſuper ipſius uiri ſancti uerticem, ac ſi ip
ſe ſol de cælo motus, ſuper eũ ceciderit, & quia illumi
nãdarũ ſua parabatur animarũ, ipſe quoque, cũ ad hoc
opus adſciceretur, lumine debuit declarari uiſibili. Ip *Diuini*
ſe nãq; erat lucerna, quæ nõ ſub modio curæ corporeæ *tus un*
ſed ſuper cãdelabrũ puriſsimæ ac Deo dilectæ cõuerſa *gitur.*
tionis erat ponenda, quatenus his, qui in domo ſan *Eſ. 6.*
ctæ Eccleſiæ furuti, erant lumen optimæ inſtitutionis
præberet.

Placuit etiam omnipotentiæ diuinæ, huic miracu-
lo aliud addere, ad oſtenſionem meritorum beatiſ-
ſimi uiri. Etenim radio ſupradicto ſe illuſtrante,
ſenſit capiti ſuo unguinis ſacri infuſum liquorem,
quo totum eius delibutum eſt caput. Et merito:
ut qui oleum ſpirituale populis, quo eorum qui-
dem capita uiſibili, mentes autem prædicatione,
ſancto ſpiritu in ſe loquente, uncturus erat chriſma- *Conſe-*
re inuiſibili, id eſt, gratia eiuſdem ſpiritusſancti, ip- *cratur*
ſe quoque prius tali unctione inſigniretur. Acce- *in epi-*
ptis autem talibus ac tantis auſpicis, diuinis timuit *ſcopũ.*
contraire

contraire ſtatutis. Neque enim tutum illi uideri poterat, tot ſignis præcurrentibus, diuinæ contradicere iuſsioni, præſertim cum luce & unctione ſancti ſpiritus, quæ oleo uiſibili deſignatur, interius illuſtratus atque perunctus, ut & ſanctus Eſaias, admittendum ſe in diuinum miniſterium, debere ſe potius offerre, quàm excuſare, didicerit.

Eius uirtutes.

Poſthabita ergo omni dubitatione, atque ancipiti ſubmota ſententia, unanimitate epiſcoporum Rhemenſis prouinciæ inſulis induitur ſacerdotalibus, benedictione conſecratur epiſcopali, atque in ſede præſulatus collocatur huius ciuitatis Rhemorum. Vbi ſtatim ſic apparuit aptus & deuotus, tanquam ſi officio, ad quod nouiter aſcenderat, iugiter præfuiſſet. Fuit itaque in eleemoſynis largus, in uigilijs ſedulus, in oratione deuotus, in humanitate profuſus, in doctrina præcipuus, in charitate perfectus, in ſermone paratus, in conuerſatione ſanctiſsimus. Synceritatem mentis, uultus ſui ſerenitate monſtrabat: & pietatem clementiſsimi cordis, oſtendebat in lenitate ſermonis. Quicquid ad ſalutem poſſet pertinere æternam, nõ minus implebat beatiſsimus opere, quàm ſermonis prædicatione docebat. O uirum, per omnia Deo dignum. Eminebat in ipſo habitu, animi pulchritudo: in ſpecie exterioris hominis, ipſam putares expreſſam imaginem ſanctitatis. Erat irreuerentibus terribilis adſpectu, reuerendus inceſſu, metuendus ſeueritate, uenerandus benignitate. Cenſuram authoritatis, temperabat mãſuetudo humilitatis. Delinquentibus quidem minabatur frontis auſteritas, ſed blandiebatur cordis ſerenitas. Erga bene agentes, Petrus apparebat in uultu: erga delinquentes, Paulus in ſpiritu: ac ſic conueniente in uno diuerſitate gratiarum, illius pietatis, huius erat æmulator diſtrictionis: ita ut cum præſentiam eius quiſquam uix ſuſtineret, abſentiam ferre non poſſet. Internorum autem honorum ſuorum formas ac ſpecies, ſicut nemo ad plenum potuit inſpicere, ita nemo ſufficit explicare. Quas ſicut ille ſtuduit excolere, ita & laborauit occulere: & cum hæc uellet augeri, nolebat agnoſci. Sed quia hæc eſt natura iuſtitiæ, ut quãto ſtudioſius abſcondi optat, tanto clarius innoteſcat, & occultatio ipſa, prædicatio ſit: per populos tantorum bonorum fama uolitabat. Eminebat in admiratione omnium, uelut ciuitas ſuper uerticem montis expoſita, nec iam lucerna poterat latere ſub modio.

Iuſtitiæ indoles.

Notæ eximia ornamenta.

Glorioſa illa anima aperuit latentes in ſe diuitias cœleſtium munerum, & de armario ſua uiolentium uirtutum, aromata ſanctificationis & gratiarum ſuarum ſupra omnem hanc eccleſiam effudit. Neglector quietis, refuga uoluptatis, appetitor laboris, patiens abiectionis, impatiens honoris, pauper in pecunia, diues in conſcientia, humilis ad merita, ſuperbus ad uitia. Sic in ſe excoluit diuerſas gratiarum uirtutes, ut uix pauci teneret ſingulas, quomodo ille impleuit uniuerſas. Semper in operis exercitio, ſemper in compũctionis affectu. Nulla illi ex omnibus propenſior cura, niſi ut aut de Deo in lectione atque ſermone, aut cum Deo in oratione loqueretur. Qui contrita continuatis ieiunijs oſſa, ſtudebat de perſecutore inimico, longo
Pſ. 41 triumphare martyrio, pro cybo ac potu hoc ſecum in
Pſ. 83 ceſſanter ruminans: Fuerunt mihi lachrymæ meæ pa-
Pſ. 118 nes die ac nocte. Concupiſcit & deficit anima mea in
Pſ. 62 atria Domini. Cor meum & caro mea exultauerunt
Pſ. 41 in Deum uiuum. Defecit in ſalutare tuũ anima mea.
Sitiuit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro
Ibidẽ. mea. Sitiuit anima mea ad Deum fontem uiuum: quã
do ueniam & apparebo ante faciem Dei? Et conſolan
do ſe dicebat: Quare triſtis es anima mea, & quare cõ
Pſ. 16 turbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: ſalutare uultus mei & Deus meus. Satiabor, dum manifeſtabitur gloria eius.

Nam quia ſpecie ſui conditoris ad quam anhelabat, necdum ſatiabatur, continuis ſuſpirijs atque gemitibus, diurnis atque nocturnis lachrymis illum deſiderans, pio luctu ad ſuperna gaudia ſublenata, flendo ſe anima ſancta paſcebat: & intus quidem doloris ſui gemitum tolerabat, ſed eo refectionis pabulũ percipiebat, quo hic uis amoris per lachrymas emana- *Pſ. 111* bat. Præter uitam auidè nihil eſuriebat, præter iuſtitiam nihil delectabiliter ſitiebat. Præſentia tanquam inania atque tranſacta, abſente ſpiritu non uidebat, & in futuro repoſita quaſi oculis ſubdita concupiſcebat. Et uerè felix terra, quæ talem genuit, ac de alumno nobis patronum, de homine angelum ac doctorem nobis emiſit. Benè igitur & congruè, ſecundum prophetã, de illo dicamus: In memoria æterna erit iuſtus. Dignè.n.ĩ memoria uerſat̃ hoium, q̃ ad gaudia trãſiit angelorũ. Qui iõ gratiã Dei glorificatus inuenit, q̃a mundi gloriam, adiutus Dei gratia, non quæſiuit. Qui gubernaculũ fidei uiriliter tenens, ancoram ſpei tranquilla iam in ſtatione compoſuit. Qui contra impetum diaboli, ſcutum Dei ita infatigabiliter tenuit, ut ad uictoriam perueniret. Habemus in eo medicum è cœlo, cum quo ſanctitas, immo ipſe ſanctitatis author ciuitatem noſtram intrauit. Quantis cæcis, à uia ueritatis errantibus, uiſum quo Chriſtus uidetur, apparuit? in quantorum auribus, ſermonibus cæleſtium mandatorum, precioſum infudit auditum? Quantos intrinſecos vulneratos, angelici oris arte & orationis uirtute curauit? quantorum animas, peccatis iam in corpore defunctas, ad emendationem tanquam ad lucem uocando reſuſcitauit? Docebat quotidie filios ſuos, ne res alienas cõcupiſcerent, ne eis coniuges extraneæ pulchræ eſſent, ne peccati uenenum per adſpectum animam penetraret. De quantorum cordibus ille, quos iniquitas & impietas poſſidebat, fugauit luxuriam, remouit iram, reſtrinxit inuidiam, reuocando illuc fidem & caſtitatẽ atque miſericordiam? Quantos uir ille apoſtolicus pœnitentiæ medicamẽtis a peccatorum morte reſuſcitauit, cuſtos animarum, cupiditates reſecans, iram comprimẽs, malitias extirpans? His magis uir ille temporibus neceſſarius fuerat, quibus tanta iniquitas ſumpſit quotidiè, deficiente iuſtitia, uiribus, conualeſcit. Et quidem ille in hac peregrinatione ſeculi ſolo corpore conſtitutus, cogitatione tamen in illa æterna patria conuerſatus eſt. Qui huic mundo crucifixus ac mortuus, quicquid laborauit, de hac uita ad illam tranſtulit, & de ſiniſtra ſemper tranſmiſit ad dexteram, atque in cælo ſuos repoſuit ſudores. Et inter hæc omnia intendebat uir beatus iactantiam uirtutum fugere, in quo non poterat gratia excelſa latere: adeo vt non ſolum corda hominum, belluina feritate crudelia, ad manſuetudinẽ Chriſti domaret fidelis ſeruus eius & prudens, ſciens conſeruis eius dare in tempore tritici menſuram, id eſt, pro captu audientium menſurate oportune diuini uerbi pabula miniſtrare, uerumetiam aues, ut innocentia & poteſtas primi Adæ antequam peccaret, cui omnia irrationalia ſubiecta fuerunt, ut ſcriptura demõſtrat, in illo ſancto uiro per ſecundum Adam, Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum, reformata intelligerentur.

Beneficia per S. Remigiũ hominibus præſtita diuinitus.

Iactantiã deuitat.

Gen. 1
pſal. 8.

Cum enim inter domeſticos ſuos contingebat illũ ſecretius habere conuiuium, & delectaretur in hilaritate chororum, deſcendebant ad eum intrepidi paſſeres, & in manu eius, menſæ reliquias colligebant. Diſcedebant alij ſaturi, accedebant alij ſaturandi. Sic manſueſcebat feritas auium, in operatione uirtutum. Delectatio nanque illius talis erat in hilaritate chororum, ſicut de beato Iob legimus, q̃m non cadebat lux uultus eius in terrã, quia omnium in tanta grauitate uultum

nultum tenere conſueuerat, ut nunquam contemptibili lætitia reſolueretur, ſed quotieſcũque hilariorem ſe pſentibus exhibebat, certa ſemper hoc cauſa vtilitatis eorũ faceret. Ita & hic ſanctus, religioſa grauitate diſcretus in omnibus, non uanitatis iactantia hæc uel diſſolutioue agebat, ſed ut Dei oſtenderetur collata ſibi gratia, & ad eius amorem & fidẽ, qui mirabilis in ſanctis ſuis, ſeruos ſuos multis modis conſolari ac mirificare dignatur, ſuorum corda excitarentur, & illius ſeruituti ſe propenſius manciparent. Sed & non ſine conſideratione uidetur prætereundũ, cur iſte ſanctus in iocunditate charorũ, amplius in manſuetudine ac paſtione paſſerũ, quã aliarum auium delectabatur. Et ut primo dicamus ſimpliciter, ſolent homines alias aues domeſticas habere in domibus ſuis paſſeres aũt, licet in tectis, ſicut legimus, ut uidentes ſcimus, ſoleãt habitare, humana gaudentes uicinitate, intra domos tamen ſuas domeſticos habere non ſolent. Vnde conſtat, qnia ſi aues, quæ in dnmibus domeſticæ haberi ſolent, in manu paſceret, pro nullo haberetur miraculo, nec eſſet, unde conuiuantibus iocundatio proueniret. In domum quoque ſecretiorem aliis auibus, quæ intra cubicula domeſticæ haberi non ſolent, niſi paſſeribus, qui intectis, humana uiciuitate gaudentes, habitare ſolent, ad hanc ſeruo Dei diuinam collatam gratiã demonſtrandã, facultas non erat conueniendi.

Sed ſi altius aliquid in hoc ſancti Dei facto perſcutari uolumus, intelligere poſſumus, quia nullæ aues tam ſæpe in ſcripturis commendantur, ſicut paſſer, columba & turtur. Columba quippe & turtur, quæ gemitus pro cantu edere ſolent, quia luctus ſanctorum in præſenti ſeculo: & ſuperna deſideria per ſecretas orationum lachrymas, & * cantus eccleſiæ publicos deſignent. Paſſer uero auis corpore parua, ſed maxima ſagacitate ſolicita, quæ nec facile laqueis irretitur, nec per ingluuiem uentris, eſcarum ambitione decipitur. Hæc propter infirmitatem ſuam, nè aut ipſa à ſuo inſidiatore capiatur, aut fœtus eius ſerpentinis deuorentur inſidiis, ad domorum faſtigia celſa cõcurrit. Huic meritò prudens & humilis quiſque comparatur, qui diabolicæ calliditatis fraudes fugiens, uigiliis & orationibus ac pœnitentiæ lachrymis intra ſanctæ eccleſiæ ſepta ſe munire feſtinat. Redemptor etiam & ſaluator noſter ſe paſſerẽ dignatus eſt deſignari. Pſalmiſta teſte, qui dicit: Etenim paſſer inuenit ſibi domum. Iã quippe paſſer domum ſibi inuenit, quia æterni cæli habitaculum noſter redẽptor intrauit, ubi factus eſt ſicut paſſer ſolitarius in tecto, quia ſolus inter mortuos liber, ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis tãto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit, ut ſit & uocetur filius Dei. Hic eſt uerus Deus, & uita æterna. Ad quem in hac peregrinatione poſiti anima cuiuſque fidelis ſuſpirans, ſic iocundatur, dum per fidem rectam & ſancta deſideria ac per bona opera, in cælorum regno manſionem ſuã ſentit eſſe præparatam, ſicut paſſer in foraminæ parietis exultat, id eſt, etiam ueraciter fidelis in foraminæ maceriæ, ſcilicet in unitate eccleſiæ, quæ de perforato in cruce Chriſti latere, lauacro rigaẽ, & poculo, à maligni ſpũs & mẽbrorũ eius malignitate protectus, exultat, & q ex ſanguinibus, & uolũtate carnis, & nolũtate uiri natus, ſed ſanguine Ieſu filii dei de poteſtatenebrarũ redemptus, & ex aqua & ſpiritu, quo idem Dominus Deus noſter ex glorioſa ſemper uirgine Maria domina noſtra eſt natus, & ipſe à uirgine matre eccleſia, immaculato diuini fontis utero eſt renatus, ac Chriſto incorporatus, gaudio inenarrabili & exultatione exultat. Sunt & alia, quæ de hoc beati Francorum apoſtoli facto. (Signa enim Apoſtolatus eius, Franci ſunt, ſicut in proceſſu monſtrabimus) ad noſtræ utilitatis augmentum conſiderantes trahere poſſumus, comparantes illud actioni Ioannis apoſtoli.

** Ita legẽdũ uidetur nã dictio erat obliterata.*

Paſſer myſtice

Pſ. 83.

Pſ. 101

Heb. 1

1. Io. 5.

Remigius frãcorum apoſtolus

Similia Caſſianus habet Collatione. 24. ca. 21.

Fertur enim relatione maiorum, quia cum beato Ioanni apoſtolo auis quæ perdix uocatur, uiua & ſana à quodam oblata fuiſſet, cœpit eam leni manu demulcendo tractare. Quod uidens quidam adoleſcentium, ad coæuos ſuos ridendo dixit. Videte quomodo ille ſenex cum auicula, ſicut & puer, ludit. Beatus uero apoſtolus iſta per ſpiritum cognoſcens, uocauit ad ſe iuuenem, interrogans quid manu teneret. Cui iuueni, Arcum, inquit. Et Beatus Ioannes. Quod habet officium illud, quod in manu tenes? Et iuuenis: Sagittamus, inquit, inde beſtias, ſiue aues uel alia quæquæ. Et Beatus Ioannes, Quomodo, inquit, uel quali ordine? Et iuuenis curuato arcu tetendit illum, & tenſum in manu tenuit. Sed cum Beatus Ioannes nihil ei ſubſecutus loquendo fuit, poſt aliquod ſpatium iuuenis arcum diſtendit. Cui Beatus Ioannes, Cur, inquit, arcum diſtendiſti? Ad quem iuuenis. Quia ſi diutius tenſus teneretur, infirmius tela iactaret. Et ad hæc ſanctus apoſtolus. Sic & humana fragilitas ſi ſemper in rigore contemplationis perſiſtat, & ſibi non condeſcendat, minus neceſſario ualida contemplationis penna ſubleuatur. Quod pia prouiſione conditoris & ſaluatoris noſtri agitur, ut percollatam gratiam creſcamus in profectu uirtutum & per infirmitatis noſtræ recognitionem, diſcamus humilitatis cuſtodire uirtutem. Quo facto & ſermone audientibus magnam inſtructionis ædificationem & præſentibus cõtulit, & futuris ſeque ſequentibus dereliquit. Sic & de hoc beati Remigij facto maximam inſtructionis ædificationem, & in charorum chara dilectione, & in fragilitatis noſtræ diſcreta condeſcenſione, nobis ualemus aſſumere, ſi ut ille paſſeribus ſubminiſtrans, qui non ſerunt, neque congregant in horea, ſed Deus paſcit illos, aliis ſaturatis, alios ſaturandos ſuſcepit, nos qui res & facultates, uel cognationis ſucceſſione, uel fideliũ collatione ſuſcepimus, fratribus, qui non præparauerunt ſibi, (quia hilarem datorem diligit Deus) cũ gaudio bona, quæ poſſumus, miniſtrantes, alios quibus bona miniſtremus, adiſcimus: plus gaudentes de bono opere, quàm de bona poſſeſſione: ut & Deus collætetur bono opere noſtro, qui operariis pietatis ſe in iudicio dicturum prædixit, Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.

Admirãda nõ nũquã animi relaxatio.

2. Co. 9

Matt. 25.

Accidit autem quodam tempore, cum paſtorali ſolertia ex more parochias circuiret, ut ſi negligenter aliquid in diuinis cultibus ageretur, fidelis Chriſti ſeruus agnoſceret, & ut bonus agricola, quæ inculta erãt ad bonæ operationis fructus proferendos excoleret, ut ad uicum, cui nocabulum eſt Calmaciacus, perueniret. Vbi dum quidam cæcus, per interualla temporum occultãtis ſe dæmonis inuaſione poſſeſſus, ab eo opem miſericordiæ poſtulaſſet, quoniam ante ipſius ſancti uiri præſentiam occultari non potuit, (erat enim illius generis, de quo Dominus in euangelio dicit, quòd non eiicit, niſi in oratione & ieiunio) cœpit qua dudum captus fuerat, dæmonis infeſtatione idẽ cœcus corporis uexatione torqueri. Tunc B. Remigius in oratione, qua ſemper animo ad Dominum intendebat, corpore, quod ieiuniis & bonorum operum exercitio inceſſanter afficiebat, ſe humiliter ad terrã proſtrauit, ſtatimque lumen priſtinum cæci oculis reddidit, & ab eo peſtem immundi ſpiritus effugauit, & ne ultra eũ ueaare pſumeret, in noĩe Chriſti pcepit opẽq; uictus petitã pauper tribuit. O ineffabilis gratia pietatis à quo dũ ſola ſubſtãtia petiẽ, triplex remediũ obtineẽ. Victu pauit egenum, munerauit uiſu cæcatũ, reddidit libertati captiuũ. Atque ita cõtigit per hoc

Ma. 9.

insigne

Interceſſio ſſtorũ quam efficax.

Inſigne miraculum ſanctæ trinitatis myſterium, ut cum apparuit unus in paupere, T[illegible] ita [illegible] oſtenderet in ſalute. Qui ergo [illegible] ationibus, ſiue occultis in mẽte, ſiue apertis in [illegible] pore, ant [illegible] ui ho[illegible] ſeorit ſe infeſtatione urgeri [illegible] ter [illegible] onis eius obuiae depo[illegible]cat. & ſi fidel[illegible] pe[illegible] o[illegible] t a[illegible] ioſeſtat one immundi [illegible] ritus ſe ipſius m[illegible] & orationibus a Dei gra[illegible] berari non du[illegible] et [illegible] upernæ lu[illegible] contemplationis igno at [illegible] uitę tenebris preſſus, [illegible] m uentur m[illegible] m [illegible] quam d[illegible] nd [illegible] c[illegible] picit, [illegible] o gr[illegible] um o[illegible] orrigat, neſ[illegible] umen inte[illegible] [illegible] æ ac contempl[illegible] tionis, atque ne[illegible] ſſariam cor[illegible] pun[illegible] onem pe[illegible] interceiſionem [illegible] u apud Do[illegible] ieratem capoſt [illegible] let [illegible] n hil hæ[illegible] s, quia pro [illegible] to [illegible] iet. [illegible] p[illegible] pertat[illegible] [illegible] is ui[illegible] tus at[illegible] [illegible] ſi[illegible] elicet [illegible] pei & ch[illegible] ti ac cætera [illegible] ſe [illegible] ctari cogno cu [illegible] uel [illegible] tempo[illegible] [illegible] bus ac tribulat[illegible] n bu[illegible] tentur affli[illegible] [illegible] ſsion[illegible] m [illegible] olat a [illegible] emitibus & lachry[illegible] [illegible] & quo[illegible] paupe[illegible], cæcus atque demonio[illegible] [illegible] tunm [illegible] olatio conſolationum obti[illegible] [illegible] erum ſi ad primas tn[illegible] antis lachry[illegible] [illegible] rec bus huius inte[illegible] e[illegible] oris noſtri reſ[illegible] [illegible] rant[illegible] ſoſpitatem mentis dare uel [illegible] itatem patienti d[illegible] ulecit: nec ſic qui [illegible] æ tendo, pulſando de[illegible] itendum eſt, [illegible] eunda deſperatio, ſed tanta po[illegible] [illegible] tantia, tam obſtinato frequen[illegible] [illegible] terceſſionibus huius protectoris & [illegible] more Saluator, donec & ipſe de cę[illegible] lis [illegible] pl[illegible] atore ſuo [illegible] ppl[illegible] et, ſicque fiet ut [illegible] entione propoſita non mutauerit [illegible] m fructu pię petitionis f[illegible] audetur.

Virtute [illegible] iuſtus [illegible] ueſtu[illegible] animi.

Se[illegible] ate quis, ſeu pro al[illegible] js [illegible] ntetue n[illegible] tur effectu, niſi fort[illegible] peten[illegible] m cor [illegible] henderit, cum realtere le præce[illegible] [illegible] uia dignum profecto eſt, ut ab [illegible] ue extraneus, cuius nimirum [illegible] ambos no[illegible] e[illegible] c ſubiectus. Qua io re hoc [illegible] bre remed[illegible] n ut[illegible] um ſe mens ea memoria culp[illegible] rehendit. hoc prius in oratione defleat, quòd [illegible] t nus [illegible] o[illegible] is macula cũ flet [illegible] us tegitur, [illegible] a [illegible] dis facies ab authore munda ui[illegible] [illegible] ura[illegible] m eſt etia, ne ad hoc rurſus proruat, [illegible] e m[illegible] e fletibus exultat, uè, dum plorata ite[illegible] cu[illegible] pa commit[illegible] itur, in conſpectu iuſti iudicis ip[illegible] [illegible] m lameot[illegible] leuientur, & cor iterum præt[illegible] ta io[illegible] [illegible] one reprehendant. Grauiter nanque unuſquiſ[illegible] [illegible] unditur, quando mandata Dei uel legendo u[illegible] n [illegible] reſpicit, quæ uiuendo contempſit, & in [illegible] ione confuſus ſe ad orandum Deum con[illegible] [illegible] e [illegible] ohannis uoce dicitur, S[illegible] or noſtrum [illegible] n[illegible] it nos, fiduciam habemus apud Deum [illegible] ierimus ab eo, acc[illegible]pimus. Ac ſi [illegible] e[illegible] [illegible] quo[illegible] præ[illegible] p[illegible], facimus, id quod petimus ob[illegible] [illegible] mus. [illegible] nanque apud Deum utraque hæc ſibi [illegible] ario [illegible] ruit, ut & oratio[illegible] e operatio, & opera[illegible] [illegible] tur [illegible] ieremias [illegible] it, Scru[illegible] [illegible] as & [illegible] æramus & reuerta[illegible] iur ad [illegible] m [illegible] euem [illegible] no[illegible] cum mani[illegible] us ad [illegible] os. V[illegible] e [illegible] at eſt cogi[illegible] [illegible] Cor ue[illegible] o cum manibus [illegible] e[illegible] ſuam [illegible] per[illegible] us [illegible] t. Nam [illegible] o[illegible] rar [illegible] e[illegible] nia [illegible] leu[illegible] at [illegible] a [illegible] iu[illegible] ann[illegible] uoce[illegible], [illegible] at [illegible] ac [illegible] cum [illegible] itæ [illegible] r[illegible] m cu[illegible] [illegible] iou[illegible] ens, cæte[illegible]

Orantes [illegible] quid agendũ

[illegible] Io[illegible]

O[illegible] & [illegible] ratı[illegible] Th.

Vigilantia paſtoralis

riorũ prouidentiam io iot ernorum ſolicitudine non relinquens. Cum ergo circumiens parochiam ſolicitudine paſtorali, tranſiret per condumam epiſcopij uillæ, cuius uocabulum eſt Iudiniacus, aſpeait meſſores meſſem ſecantes, accedensque ad eos, cum uerbo prædicationis exhortatus eſt eos, dando cibum & potum in conſolationem laboris. Et dum hæc agerentur, accidit, ſobrinam illius, nomine Celſam, Deo ſacratam, proinde tranſire, & uillam ſuæ proprietatis, nomine Celtum, adire. Quæ cum cognouit ſanctum Remigium iuxta tranſitus ſui uiam eſſe, uenit ad eũ, & benigne, ut par erat, ab illo ſuſcepta, petijt eundem uirum ſanctum, ut una cum illa domum ſuam, quo ibat, dignaretur adire. Idem uir ſanctus, ut erat præſtabilis ſuper iuſtis petitionibus, ipſius ſobrinæ ſuæ poſtulat[illegible] [illegible] præbuit aſſ[illegible] um. Et cum pariter ad domũ perue[illegible] nt. & inter ſe familiaria & ſpiritalia haberent colloquia, uenit miniſter ipſius Celſæ, ad auriculam eius, dicens, quòd uillicus eius uinum, quod in eadem uilla fuerat, uend[illegible] um iam habebat, excepta paruula quantitate, quam pro ſaluando uaſculo reſeruauit. Cuius uultum ſanctus Remigius uidens rubore perfuſum, interrogauit quid ei ſuus miniſter in auriculam dixerit. Quæ illi prompte reſpondit, quoniã non tantum pro eo de ipſo nuncio uerecundabatur, quantum pro eis, qui cum eo aduenerant. C[illegible] gnita uerò cau[illegible] a, beatus Remigius hilari uultu conſolatus eſt eam, dicens: Pro hac re filia noli contriſtari. [illegible] bit enim inde Dominus largitate pietatis ſuæ ſolitam con[illegible] olationem, qui per prophetam ſuum ſe timentibus n[illegible] deeſſe promiſit. Et dixit eidem ſobrinæ ſuæ audientibus illis qui aderant, ut alia illa curaret: ipſe autem uellet interim hortum & uiridarium atque domos illius circumire, & uidere qualiter [illegible] lla maneret. Et ſic de induſtria prius alia circumiens, per[illegible] c[illegible] t u[illegible] que ad cellarij oſtium. Et interroganti, quid in il[illegible] o tecto haberetur, reſpondit miniſter, cellariũ eſſe. Idẽ aũt uir ſanct[9] dixit ſe [illegible] luc introire uelle. Cui cũ nemo auderet cõtradicere, iotertogauit cellariũ, ſi haberet in aliquo de ipſis uaſculi[illegible] uel aliquid uini. Et deſi[illegible] to uaſculo, in quo aliquid uini remanſerat, dixit [illegible] de oſtium, & ſta de iſta part[illegible], n[illegible] uedum ego a[illegible] re uertor. Et pergens ad alteram frontem uaſcul[illegible] u[illegible] erat iuxta parietem, fecit crucem ſuper idem u[illegible] quod erat non modicæ quantitatis: & genua fle[illegible] tens ad orationem, orauit diutius: & cœpit uinum per foramen ſuperius, per quod eidem uaſculo infuſum fuerat, adeo redundare, ut ſuper pauimentum ipſius domus largiter inundaret. Et u[illegible] o ſancto adhuc de[illegible] m[illegible] bente in oratione, cellarius timore perculſ[illegible] us exclamauit, dicens: In nomine Chriſti, quis un[illegible] uam tale uidit? Quod cum audiuit ſanctus Remigius, ſurrexit ab oratione, & præcepit [illegible], ut nemini hoc indicaret, ſed diceret dominæ [illegible] uæ miniſtris, impe[illegible] a[illegible] uni uinum ſe habere, unde miniſtrare ualeret. Sa[illegible] s uerò Domi[illegible] i rediens ad præfatam ſobrinam [illegible] u[illegible] m, conſolat[illegible] s eſt eam, dicens: Filia no[illegible] i contr[illegible] ſtari [illegible] ſed [illegible] a in Domino, & fac bonitatem & pa[illegible] etis in di[illegible] eius. Habes nunc uinum læ[illegible] mur & exultemus [illegible] Domino. Quod factum cu[illegible] ip[illegible] a & homines ei[illegible] pe[illegible] larium cognouiſſent, quia, ut ſcriptum eſt, opera Domini narrare honorificum eſt, dixit ad eum ſobrina ſua: Nunc cognoui [illegible] ancte pater, quia diuina in p[illegible] ratione ad hanc dom[illegible] m hodie te uocau[illegible] pr[illegible] rea de hac ui[illegible] a te & eccl[illegible] am tuam perpetuo h[illegible] [illegible] ſe faciam. Et præ[illegible] lite[illegible] ipſam uillam a[illegible] n ten[illegible] eccle[illegible] [illegible] & eidẽ [illegible] ancto præſu[illegible] de hac tam & u[illegible] n [illegible] ec[illegible] nd[illegible] morem leg[illegible] [illegible] [illegible] ram [illegible] q[illegible] iuxta uet[illegible] dei, paruo o[illegible] [illegible] q[illegible] ore magna uala infula, o[illegible] eo[illegible] ete repleta. Miremur [illegible] ta

Pſa. 38

C[illegible] neis ſignu[illegible] edi[illegible] erat uinum [illegible] abũdat

Pſ. 36.

T[illegible] o [illegible] a

4. Re 4

M[illegible] benedi[illegible] o

benedictione & oratione domini & patris ac patroni noſtri Remigij, uas non modicæ quantitatis: de paruo liquore, quod in eo erat, uinum ſuperfuſum etiam in pauimentum cellarij redundauit. Et nos qui carnis * uoluntatibus debriati, alios etiam peccare facientes, peccatis inebriauimus, & ad peccandum noſtro uel exemplo uel uerbo illeximus, euacuari à Chriſto, uaſa donis ſpiritualibus uacua ſi ad memoriã huius beati pontificis à fundo cordium noſtrorum, uenenum iniquitatum noſtrarum, quod delecta[illegible]iter ut uinum nos ingurgitando bibimus, per puram confeſſionem cum contritione & cordis rugitu euomuerimus, euacuantes nos felle pec[illegible]atorum, quo repleti ſum[illegible]s, & lachrymis nos elue[illegible]nus, leuantes corda noſtra cum puris manibus ſine ira & diſceptatione ad Deum, meritis eius & pre[illegible]us obtinere nos poſſe credamus, ut repleamur abu[illegible]ante gratia Dei, & fiat in nobis fons uitæ, ac in eius lumine u[illegible]mus lumen.

*for. * uoluptatibus*

Summaria explicatio fidei Chriſtianæ.

Ioã. 16

Tunc ad iuſtitiam credentes corde, & ad ſalutem confitentes ore, quia in patre totus eſt filius, & in uerbo totus pater, in patre ſimul & filio, totus eſt ſanctus ſpiritus, à patre ſimul & fil[illegible]tus idem procedit ſpiritus ſanctus, Quod in futuro ſpecie uidebimus, quando ſecundum promiſſionem ſuam Dominus noſter Ieſus Chriſtus nobis palam de patre annunciabit quia per patefactam tunc [illegible]tatis ſuæ ſpeciem & quomodo ipſe gi[illegible]t non impar ortatu, & quomodo u[illegible]ue ſpi[illegible]tus ut[illegible]ue coæternus p[illegible]t, oſteo[illegible]. Ape[illegible]re namque tunc uidebimus quomodo hoc quod oriendo eſt, ei de quo oritur, ſubſequens non eſt: quomodo is, qui proceſſione producitur, à profe[illegible]us nõ præi[illegible]ur. Ap[illegible] tunc uidebimus, [illegible]mo do u[illegible]um indiu[illegible] ſunt, & in[illegible]uiſib[illegible]ter [illegible]a unum. Credamus igitur & confiteamur ſanctam & inſeparab[illegible]lem T[illegible]initatem, [illegible]trem & filium & ſpiritum ſan[illegible]m, coæternam & [illegible]onſubſtantialem ac coæqualem ſi[illegible]tmet eſſe, u[illegible]u[illegible]tis, eſſentiæ, omnipo[illegible]ntiæ gloriæ, ma[illegible]u[illegible] maieſtatis, & quicq[illegible]a[illegible], id eſt, ſu[illegible]anti[illegible]te[illegible]icitur; relatiue autem [illegible]es pe[illegible]ſonas, patrem & [illegible]ium & ſpiritum ſanctum, & quòd inſ[illegible]p[illegible]a[illegible]turæ un[illegible]tas, non poſ[illegible]t ſeparabiles habere pe[illegible]nas. Quod & in hoc oſtendi[illegible]u[illegible], perſonas non poſſe diui[illegible] in Trinitate quia cuiuſlibet p[illegible]onæ nomen, [illegible]er ad alteram r[illegible]p[illegible]t perſon[illegible]m. Si p[illegible]e[illegible] dicis, ſi[illegible]ium oſtendis: Si [illegible]ium nominas patrem p[illegible]icas. Si ſpi[illegible]itum ſanctum appellas, pat[illegible] & [illegible] e[illegible]e ſpir[illegible]ũ neceſſe eſt intelligas. Et hoc regul[illegible]ri[illegible] tenendum qu[illegible]d omnia na[illegible]æ nomina uel [illegible]tiæ ſicut [illegible]na perſona ſi[illegible]g[illegible]lar[illegible]er ſic etiam in [illegible]n[illegible]c ope[illegible] ſingulari numer[illegible]it dice[illegible]u, & t[illegible] Deo [illegible]h[illegible]ecun[illegible]den[illegible] ſi di[illegible]endum, quia n[illegible] [illegible]niutabi[illegible]e c[illegible] ac quantus ſit pater tali[illegible] ac tantus ſit filiu[illegible] t[illegible] tantus ſit ſpiritus ſanctus: [illegible]e[illegible] aliquod maiu[illegible] ſit [illegible]tres ſimul dictæ perſonæ, qu[illegible] ſi[illegible]ula quæque pe[illegible]: quia eadem magnitudo e[illegible]t in unaquaque pe[illegible]ſona ſemel dicta, quæ [illegible] in tri[illegible]us pe[illegible]ſonis ſimul nominatis.

Perſonæ inſeparabiles.

Sola filij perſona incarnata.

V[illegible]a uero tantum ea ea[illegible]em ſancta Trinitate perſona [illegible], [illegible]er [illegible]uem omni[illegible]a ſunt, operatione ſpiritus ſan[illegible] immaculara car[illegible]e perpetuæ uirginis Mariæ, noſtræ carnis ſubſtantiam, animatam noſtræ natura anima rationali & intellectual[illegible] de incompræhenſibili nobis uirtutis ſuæ opere, totu[illegible]cet hom[illegible]em ut totum [illegible]naret hominem, a[illegible]t in u[illegible]at[illegible] per ſonæ diuinitatis ſuæ. Natiu[illegible]a[illegible] Domini ſecundũ carnẽ, quamuis habeat quæda[illegible] p[illegible]opria quibus humanæ conditio[illegible]is initia tra[illegible]en[illegible]r, ſiue q[illegible]ò[illegible]olus ab inu[illegible]lata u[illegible]ine ſine co[illegible]e[illegible]ia [illegible]us & natus, ſiue quòd ita uiſceribus matri[illegible]e[illegible]us, ut fœcunditas pareret, & uirginitas permaneret: non alterius tam[illegible] naturæ erat eius caro, quàm noſtra eſt nec alia [illegible] quam cæteri[illegible] hominibus, anima eſt inſpirata prin[illegible]o, quæ excelleret, non diuerſi[illegible]e generis, ſed ſub[illegible]tate u[illegible]utis. Nihil enim carnis ſuæ habebat aduc[illegible]um, ne[illegible] diſcordia deſideriorum gignebat compugna[illegible] etiam uoluntarum. Senſus co[illegible]porei uigeban[illegible] ſine leg[illegible] pe[illegible]ati, & ueritas affectionum ſub moder[illegible]mine de[illegible]is & me[illegible]i[illegible] te[illegible]tu[illegible] illecebris, nec [illegible]tur[illegible]. Verus homo uero u[illegible]tus eſt Deo, ne[illegible]undum exiſtentem prius anim[illegible]m deductus è [illegible]e ſecundum carnem creatu[illegible] x[illegible] hilo. Eandem [illegible]s in uerbi diu[illegible]itate pe[illegible]onam, tenens co[illegible]nu[illegible]m no[illegible] in corpore animaqu[illegible]iatu ram. Non e[illegible]e[illegible]t Dei hom[illegible]um[illegible]ue ni[illegible]at[illegible], niſi idem Deus idemque homo, [illegible]o[illegible]ue & u[illegible] eſſet & uer[illegible] Q[illegible]m ſeruilem [illegible]o m[illegible]n, a[illegible]o o[illegible]o Dei ſuſc[illegible]p[illegible]am, ro[illegible]ancta Tr[illegible]ina e[illegible] uoluntas & op[illegible]atio, in utero [illegible]æ a[illegible]c[illegible]gi nis Mariæ [illegible]lt, ſicut euang[illegible]auit ei a[illegible]ha[illegible], Spiritus ſa[illegible]us, inquiens, ſup[illegible]uen[illegible]er i[illegible]e, & [illegible]tus alti[illegible]mi o[illegible]mbrabit [illegible] que quo[illegible]tur ea te ſanctum uocabitur fil[illegible]us Dei. Q[illegible]æ [illegible]a ſancta Trin[illegible]as, ſcilicet Deus pater, nuncupati[illegible]e altiſſimi de[illegible]atur, & eiu[illegible] uirtus & ſapientia [illegible]æ ædificauit ſibi domum, u[illegible]en tus u[illegible]delicet filius [illegible]p ſe author operis, ipſe opus authoris [illegible]coope[illegible] ritu ſancto, eiuſdem Saluatoris noſt[illegible] hum[illegible] corpus nimirum & animam, co[illegible]it io[illegible] uirginis, quæ facta e[illegible] ancilla hominis, per diu[illegible]tem & mater uer[illegible], per carnem. Non autem p[illegible] in utero uirginis caro concepta eſt, & poſt[illegible] diuinitas uenit in carnem, ſed ui[illegible]x ue[illegible]n ute um[illegible] mox uerbum, ſeruat[illegible] ro[illegible]riæ ue[illegible]a turæ factum eſt caro. Et perfe[illegible]s homo [illegible], ueritate carnis & animæ ratio[illegible]is, ne[illegible], uterum uirginis h[illegible]us D[illegible]t, u[illegible]o[illegible]o l[illegible]æ eſt, dono ſpir[illegible]s a[illegible]cti, præ c[illegible]s l[illegible] cet præ cæte[illegible] hominibu[illegible]. Nos[illegible]ius [illegible]omi[illegible] catores eſ[illegible]m[illegible]r & poſtmo[illegible]u[illegible] [illegible]er unctio[illegible]c[illegible] cti ſpiritus [illegible]r, [illegible]m[illegible]ai ſens [illegible] ante ſecula, [illegible] ſpiritum [illegible]ute o[illegible]u homo co[illegible]s e[illegible] ſine [illegible]u[illegible] [illegible] ſpiritu un[illegible]ubi[illegible]o[illegible]ep[illegible]u[illegible]n[illegible]e[illegible]o & poſtmo[illegible]u[illegible] uoctus e[illegible]t, ſed ho[illegible] ſancto & c[illegible] ui[illegible]ginis conc[illegible]p[illegible], a[illegible]tu[illegible]a[illegible] gi fuit [illegible] quo c[illegible]p[illegible]cuit inha[illegible]itare oẽ[illegible] ple[illegible]u[illegible]e diuini[illegible]t[illegible] corporaliter, id e[illegible], ſubſtãtialiter, q[illegible]a uẽ[illegible]u p omnipot[illegible]n[illegible] ſuã, uoluit hunc perfectũ h[illegible], quem aſſump[illegible]it hoc fieri ea tempore, quod [illegible]c[illegible] per fuit ſi[illegible] tẽpore, id eſt, propriũ filiu[illegible] Dei, ut [illegible] pol[illegible]nt d[illegible]uo fi[illegible] Dei, alius ante tem[illegible] & al[illegible]us ea tẽpore, ne quaternitas [illegible] pro i[illegible]carnatione ipſius in ſancta Trini[illegible] quoniam Deus, Dei filius humanam aſſ[illegible]mp[illegible] rani, non pe[illegible]ſonam, in æternam ſuſcip[illegible]ens [illegible]er[illegible]on[illegible] diuini[illegible]s, tempor[illegible]lem humani[illegible]is [illegible] mo tranſiuit i[illegible]ũ nõ ue[illegible]b[illegible]tate natu[illegible]æ, ſe[illegible] peer diuinæ unita[illegible] perſo[illegible]æ. N[illegible]ut in[illegible]n[illegible]a[illegible] tate alia eſt per[illegible]p[illegible]r[illegible] ſed non ali[illegible]d[illegible]p[illegible], [illegible]alo[illegible] ct[illegible] ita in D[illegible]i fi[illegible]le[illegible] eſt diuin[illegible]as a[illegible]a[illegible], [illegible] perſ[illegible]na [illegible]na e[illegible]e pe[illegible]o[illegible]o[illegible]d u[illegible] C[illegible]lu[illegible] g[illegible]a[illegible]pl[illegible]a[illegible] huma[illegible], [illegible]ta e[illegible]u[illegible]e[illegible] næ[illegible]ux[illegible] maoit[illegible] plenit[illegible]o[illegible]atis, [illegible]a ta,

Luc. 1.

Pro. 9.

Humanitas Chriſti opus totius Trinitatis.

Pſ. 44

Col. 2.

C[illegible] De[illegible]us hom[illegible], non niſi unus Dei filius.

Ioan. 1

ta uirgo Maria, ſalua integritate ſui corporis, Deum & hominem, unicum filium edidit, quemadmodum ſalua uirginitate concepit, creatorem corporum & animarum humanarum, quæ ab eodem opifice ſuo Deo incorporantur, & priuſquàm ſuis inſpirentur corporibus, non fuerũt. Sed quia per primi hominis præuaricationem, tota humani generis propago eſt uitiata, nemo poteſt à conditione ueteris hominis liberari, niſi per ſacramẽtum baptiſmatis Chriſti, in quo nulla eſt diſcretio renatorũ: quia quos aut ſexus in corpore, aut ætas diſcernit in tempore, oẽs in unam parit gratia mater infantiam; dicente Apoſtolo: Quicunq; enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Non eſt Iudæus & Græcus, non eſt ſeruus neque liber, non eſt maſculus neque fœmina: omnes enim uos unum eſtis in Chriſto Ieſu. Cuius humanitatem in nulla proprietate operum, quæ naturas in eo diſtinguunt, diuinitas deſeruit, poſtquàm eã aſſumpſit, nec in ipſa etiã paſſione, quamuis ipſa diuinitas impaſſibilis ſemper in ſua permanet natura. *Gal. 3.*

Et quoniam Iohannes Baptiſta eidem Domino noſtro Ieſu Chriſto ſingulariter ac ſine menſura datam ſpiritus largitatem, dixit, in quo omnis plenitudo diuinitatis habitat, cuius anima & caro, cũ uerbo unus eſt Chriſtus, & unicus filius, anima eius plenam in ſe diuinitatis habuit ſemper, & habet notitiã, cum qua naturaliter unam creditur habere perſonam. Ipſa eſt enim, qui dat ſanctis ſpiritum, ipſe eſt, qui accipit: æqualis patri ſecundũ diuinitatem; minor patre ſecũdum humanitatem. Et quia potens eſt ad menſuram dare, ideo non debuit ad menſuram accipere. In forma enim Dei manens, ſpiritum dat, formam ſerui accipiens, ſpiritum accepit. Ipſum enim, quem ad menſuram dat, totum accepit. Idem ſacerdos & ſacrificiũ, ueniens ad nos offerre pro nobis, quod aſſumpſit ex nobis, ut auferret à nobis, quod inuenit in nobis, id eſt, peccatum, mediator Dei & hominum, habens cum patre eandem diuinitatis naturam, & humanitatis eandem cum matre ſubſtantiam. Habens ex nobis, uſque ad mortem, noſtræ iniquitatis pœnam, habens incommutabilem de Deo patre iuſtitiam. Propter noſtram iniquitatem temporaliter mortuus, propter iuſtitiam ſuam & ipſe ſemper uiuus. Qui Dominus & rex gloriæ crucifixus eſt ex infirmitate noſtra, ſed uiuit ex uirtute ſua. Idem Deus, qui in cruce homo factus pependit, & in ſepulcro idem Deus homo factus iacuit: ſed in ſepulchro ſecundum ſolam carnem idem Deus iacuit, & in infernum ſecundum ſolam animam deſcendit, & reſurrexit tertia die carne: quia peccatum non fecit, à quo reſurgeret anima. Ipſe Deus & homo aſcendit in cęlum, & ſedet ad dexteram patris, uenturus iudicare uiuos & mortuos. Quicquid enim in Chriſto factum eſſe legitur, ab uno Chriſto & ab uno Dei filio geſtum eſt. Hæc uerò perſonaliter totus Chriſtus dignatus eſt agere. Ipſe quippe ſuas paſſiones inuenitur operatus, qui nihil habuit, quod pateretur inuitus. Cuius anima tantę ſanctitatis & iuſtificationis eſt, ut omnes in ſe credentium animæ; per eam ſanctificari & iuſtificari queant. Et caro tantæ munditiæ & libertatis eſt à peccato, ut omnes in ſe cõfidentium carnes diuina in eo operante gratia, purgari & liberari poſſint: quia ſanguis, qui de eadem carne lancea militis uulnerata fluxerat, precium eſt ſalutis humanæ. Per cuius effuſionem, extincta eſt flammea illa paradiſi cuſtodia, & uia fidelibus aperta eſt, ad lignum uitæ, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum uiuentium. Cuius ligni ſapientiſſimus Salomon, cum de laude ſapientiæ multa dixiſſet, recordatus eſt, ita dicens: Beatus homo, qui inuenit ſapientiam, & qui affluit prudentia. Et paulò poſt, Viæ eius uiæ pulchræ & omnes ſemitæ eius pacificæ. Lignum uitæ eſt his, qui appræhẽderint eam: & qui tenuerint eam, beati. Quem ſcilicet Chriſtum Dei uirtutem & Dei ſapientiam uidens Iohannes baptiſta & præcurſor ſuus uenientem ad ſe, populis, quibus diu illum prædicauerat, digito demonſtrauit, dicens: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ecce agnus Dei, ecce innocens & ab omni peccato immunis, utpotè qui os quidem de oſſibus Adam, & carnem de carne Adam, ſed nullam peccatrice de carne traxit maculam culpę: Ecce qui tollit peccatum mundi, ecce qui iuſtus inter peccatores, mitis inter impios, hoc eſt, quaſi agnus inter lupos apparens, etiam peccatores & impios iuſtificandi habet poteſtatem.

Ioan. 3 — *Chriſti ſacerdos & ſacrificium.* — *Pſ. 23.* — *1. Cor. 13.* — *Ioã. 19* — *Prou. 1* — *Ibidẽ.* — *Ioan. 1*

Quomodo autem peccatum mundi tollat, quo ordine iuſtificet impios, apoſtolus Petrus oſtẽdit, qui ait: Nõ corruptibilibus argento uel auro redẽpti eſtis de uana ueſtra cõuerſatione paternæ traditionis, ſed precioſo ſanguine, quaſi agni incontaminati & immaculati Ieſu Chriſti. Et in Apocalypſi Iohãnes Apoſtolus. Qui dilexit nos, inquit, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Non ſolum autem lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo quando ſanguinem ſuum dedit in cruce pro nobis, uel quando quiſque noſtrũ in myſterium ſacroſanctæ paſſionis illius baptiſmi aquis ablutus eſt: uerum etiam quotidie tollit peccata mundi, lauatque nos à peccatis noſtris quotidianis in ſanguine ſuo, cum eiuſdem beatæ paſſionis ad altare memoria replicatur, cum panis & uini creatura, in ſacramentum carnis & ſanguinis eius, ineffabili ſpiritus ſanctificatione transfertur: ſicque corpus & ſanguis illius non infidelium manibus ad perniciem ſuã funditur & occiditur, ſed fidelium ore ſumitur in ſalutem. Cuius rectè figuram agnus in lege paſchalis oſtẽdit, qui ſemel populum de Aegyptiaca ſeruitute liberãs, in memoriam eiuſdem liberationis per omnes annos immolatione ſua populum eundem ſanctificare ſolebat, donec ueniret ipſe, cui talis hoſtia teſtimonium dabat. Oblatusque patri pro nobis in hoſtiam odoremque ſuauitatis, myſterium ſuæ paſſionis, ablato agno, in creaturam panis uinique transferret, ſacerdos factus in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedech, qui per proprium ſanguinem ſemel introiuit in ſancta, æterna redemptione inuenta. Quia uerbum, quod erat in principio Deus apud Deum, cibus ſempiternus ſanctorum angelorum, unde uiuunt ſupernæ uirtutes, caro factum eſt: id eſt, idem Deus uerbum, quod erat apud Deũ, homo factus eſt, ſicut dictum eſt, & ſemper credendum atque dicendum eſt. Quo authore & redemptore, nunc in cælo uiuunt cibo ſempiterno beatorum ſpiritus, ac perpetuo omnis uiuet Eccleſia ſanctorum. Et nos uera eius carne de cruce paſcimur, & ſanguine uero ac uino, qui de latere eius in cruce manauit, potamur: qui mãducatus & potatus, integer perſeuerat, & uiuus, quia ſurrexit occiſus. Et in hac myſtica diſtributione ſpiritualis alimoniæ, hoc impartitur, hoc ſumitur: ut accipientes uirtutem cęleſtis cibi, in carnem eius, qui caro noſtra factus eſt, tranſeamus, & in quo crucifixi, cui cõmortui, & conſepulti, & conreſuſcitati, ipſum per omnia carne & ſpiritu geſtemus. Nam aliter in ſancta Eccleſia, quæ corpus eius eſt, nec rata ſacerdotia, nec uera ſunt ſacrificia, niſi in noſtræ proprietate naturæ, uerus nos pontifex reconciliet, & uerus immaculati agni ſanguis emundet. Qui licet in patris dextera ſit conſtitutus, in eadem tamen carne, quam aſſumpſit ex uirgine, ſacramentum propitiationis exequitur, dicente Apoſtolo: Chriſtus Ieſus qui mortuus eſt, immo qui & reſurrexit, qui eſt in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

1. Pe. 1 — *Apoc 1* — *Trãſſubſtantiatio in Euchariſtiæ ſacramẽto* — *Exod. 12.* — *Heb. 5. & 6.* — *Vera caro, uerus ſanguis in Euchariſtia.* — *Rom. 8*

Huius ſiquidem fidei gratia repletos, & in ea uſque ad exceſsũ uitæ perſeuerãtes, poſcamus nos illius patris noſtri meritis ac precibus multiplicari, à fructu frumenti & uini & olei Dei, id eſt, doctrina ſancta ſapientia ſuperna, diuinæ gratiæ miſericordia, ut inebriari ab ubertate domus eius, ac pinguedine, uidelicet gratia ſancti ſpiritus, qua repletur Catholica Eccleſia, quæ eſt domus & corpus eius, flumina de uentre noſtro fluant aquæ uiuæ, de mentibus ſcilicet noſtris ſpirituales doctrinę, quę ſunt animæ uita: & quos per baptiſmum ab omnibus mundauit ſordibus peccatorum, per lachrymas pœnitentiæ, à cunctis ablutos facinoribus, in uitæ conſeruet munditia, & ad uitam mundos perducat æternam.

Incendium Rhemorum. Quia humani generis aduerſarius non deſiſtit oſtendere nocendi malignitatis ſuæ potentiam, immiſſione ſua ſurgentibus ſubito flammarum globis, hanc ciuitatem Rhemorum ſuccendit. Et nimia uaſtatione oborta, iam partem ferè tertiam fauillis exeuntibus concrematio peracta conſumpſerat, & quod reſiduũ erat, uictrix flamma lambebat. Cuius rei nuncius cũ ad beatiſſimi Remigij antiſtitis perueniſſet auditum, ilico ad orationem in baſilica beati Nicaſij urbis huius pontificis & martyris (nam ibi tunc morabatur), ſe proſtrauit: & ſurgens ab oratione, ſuſcipiens in cœlum, ingemuit & dixit: Deus Deus meus, adeſto uoci meæ. Et concito curſu per gradus, ante ipſam eccleſiam petris compoſitos, egreſſus, ciuitatem petijt. In quibus petris, ac ſi ſuper molle lutum, impreſſa eius fuerunt ueſtigia, quæ hodieque ibi ad memoriam diuini miraculi demonſtrantur. Et ſic celeri uelocitate *Signo crucis profligat incendiũ.* cucurrit, atque ſe igni oppoſuit. Statimque ut extenſa dextra contra ignem, cum inuocatione Chriſti nominis ſignum ſanctæ crucis fecit, totum illud incendium, uelut quondam reatu cognito, fracta & conciſa atque in ſeſe relisa uirtute, cœpit ante uiri Dei præſentiam fugere. Quod uir Dei ſemper inſequebatur, & inter ignem, & ea quæ adhuc erant reſidua, cum ſigno ſanctæ crucis & inuocatione Chriſti ſe opponebat. Sicque totum flammarum globum, ante ſe fugiẽtem, per Patentem portam (ſic enim tunc temporis uocabatur, quia portis alijs clauſis ob ciuitatis cuſtodiam, pro exeuntium & introeuntium commoditate in die patebat) diuina potentia expulit, & alia porta ad hoc officium deputata, præfatam portam clauſit, & ut nunquàm ab aliquo aperiretur, cum intermina*Ioſu. 6* tione uindictæ, qui illam præſumeret aperire, prohibuit: ſicut & Ioſue imprecatus eſt ultionem de eo, qui muros Hiericho, Dei uirtute deiectos, denuo reſtauraret. Poſt quoſdam uerò annos, ciuis quidam nomine Fercintus, ſecus illam portam manens, pertuſum in maceria, qua eadem porta obſtructa fuerat, fecit, per quem fimum ſuæ curtis eijceret. Quem mox tanta eſt uindicta ſecuta, ut non homo, non pecus clade ſuperueniente in eadem domo remanſerit. In quo miraculo omnibus gratia Dei declarauit, quòd uir Dei plenus fide, plus igne diuini amoris caluit, qui ſæuitiam tantæ indignationis meritis ſanctis uicit, expulit & *Matt. 14.* extinxit. In eo enim, quia in ſilicibus eius fuerunt impreſſa ueſtigia, & beati Petri in elemento inſtabili *Ioã. 21* ſui greſſus iuſſione Domini extiterunt, licet diuerſo modo, non tamen diuerſa fide ac gratia, operationem Chriſti conſpicimus. Nam & in ueris hiſtorijs legimus, quia in ſancta ciuitate Ieruſalem ſeruatur lapis duriſſimus, in quo monſtrantur pia redemptoris ueſtigia, quando ante Pilatum iudicem ſtetit, cuius cordi ſaxi duritia, exigentibus culpis, eius uerba imprimi nequiuerunt.

Et ſilicibus impreſſis ueſtigijs ſerui ſui Remigij, contra malitiam diaboli, cuius membrum Pilatus extitit, pugnaturi, dignatus eſt demonſtrare, quia dedit ei, ſicut diſcipulis ſuis in carnis præſentia dixerat, *Lu. 10* poteſtatem calcandi ſupra omnẽ uirtutem inimici. Verum & in hoc facto gratia ſuæ potentiæ uoluit de- *Eſ. 52* monſtrare, quàm ſpecioſi ſunt pedes euangelizãtium pacem, euangelizantium bona: per quem auferebat à duris corde, & ablaturus erat ab infidelibus Francis corda lapidea, & dabat pertinacibus atque daturus erat infidelibus corda mollia, ad recipiẽda diuini uerbi ſemina, ut per patientiam referrent fructum in tempore ſuo. Sed & per ſe Dominus, qui perforato in cruce latere ſuo ædificauit eccleſiam, profundens aquam & ſanguinem, quibus eadem Eccleſia lauacro rigatur & poculo: & per hunc ſeruum ſuum, cui regendam ſuam commiſit Eccleſiã, impreſſis in petra ueſtigijs, quando robuſtiora ſaxis ueſtigia, & molliora ueſtigijs ſaxa oſtenſa ſunt, demõſtrare figuraliter uoluit, quòd de eadem eccleſia per Moyſen figurata locutione prædixit: Ferrum & æs calceamentum eius. Calceamen- *Deut. 33.* tum quippe in ſcriptura ſancta, munimen prædicationis accipitur, ſicut ſcriptum eſt: Calceati pedes in præ *Eph. 6* paratione euangelij pacis. Quia ergo per ferrum uirtus, per æs autem perſeuerantia exprimitur; ferrum & æs calceamentum eius dicitur, dum prædicatio illius acumine ſimul & conſtantia munitur. Per ferrum enim, mala aduerſantia penetrat. per æs autem, bona quæ propoſuit, longanimiter ſeruat. In eo quòd inter ignem, & ab incendio necdum tacta ſtans, cum ſigno crucis & inuocatione Chriſti nominis iſte uir ſanctus qui cũ ſuis collegis dicere poterat, Chriſti bonus odor *2. Cor. 2.* ſumus Deo in omni loco, ſe trãſgredi flammas prohibuit, Dei miraculum fuit repræſentatum, quando Aaron pontifex, ut iram Domini placaret, thuribulũ cũ incẽ *Num. 16.* ſo odorifero ſumpſit, atque inter mortuos & uiuentes ſtetit. Cuius meritis & precibus poſtulemus in nobis extingui flammas uitiorum, noſque liberari ab igne perpetuo intolerabilium tormentorum. De eo, quòd præfatus ciuis contra interdictum beati Remigij, quod ille clauſerat, aperire præſumpſit, & ultione non caruit nos quoque pertimeſcamus ſanctorũ uerba & præceptiones paruipendere: quia Deo in ſe loquente, ſine mutabilitate manentes ſententias exprimit eorum ſermo, qui tranſit.

Quædam puella ab urbe Toloſa, præclaris orta natalibus, ab infantia maligni ſpiritus tenebatur obſidione captiua. Quam cum tenero amore diligerent piiſſimi genitores, ad ſancti Petri ſepulcrũ in Romanam urbem cum plurima multitudine & multa deuotione duxerunt. In ijſdem namque partibus erat tunc uir uitæ uenerabilis, gratia & nomine Benedictus plurimis effulgẽs uirtutibus. Cuius famam audientes ipſius puellæ parentes, ad eundẽ Dei ſeruum illã perduxerũt. Qui multis ieiunijs & orationibus pro ipſius emũ- *S. Benedictus claret miraculis.* datione ab infeſtiſſimo dæmone laborans, Domini potentiam ſtuduit exorare. Quam cum nulla potuiſſet interceſſione curare, nec ab ipſa callidi dæmonis uirus ualuiſſet expellere, multis ac ualidiſſimis exorciſmis adiuratus, hoc reſponſum antiquus hoſtis reddidit, diuini nominis obteſtatione conſtrictus, quod nunquàm alterius de eodem habitaculo, niſi huius beatiſ. Remigij antiſtitis orationibus poſſet expelli. Tunc parentes eius cum ipſis uiri Dei Benedicti literis hanc Rhemorum ciuitatem adire cœperunt. Et quoniam apud Alaricum regem Gotthorum, qui in Toloſana ciuitate ſedem ſuam conſtituit, & una cum regno Gotthico magnam partem Galliarum ſibi obtinuit, prædictæ puellæ parẽtes ualde honorati ac familiares, &, ut ferebatur, carne propinqui eius erãt, cũ literis ac legatis ipſius ad beatũ Remigium pro emũdatione ſæpedictæ puellæ ab antiquo hoſte, in hanc urbem,

illam

ſllam ſecum uinctam adducentes, uenerunt, ut Chri-
Nota humilitatem.
ſti per eum uirturem agnoſcerent in purgatione ſobo
lis, quam præſcierant confeſsione latronis. Beatus aūt
Remigius cum diuturna reluctatione ſe non eſſe ad
tantum opus dignum aſſereret, & conſueta patientia
repugnaret, precibus eſt populi ſupplicantis euictus,
ut orationem pro ea funderet, & parētum lachrymis
condoleret. Tunc meritis ſanctitatis armatus, uerbi
Curat dæmoniacū.
præcepit imperio, ut iniquus prædo qui quod ingreſ-
ſus fuerat, diſcederet, & Chriſti famulam relaxaret.
Itaque cum nimio uomitu & obſcœno fœtore per os,
quo intrauit egreſſus eſt. Sed paulò poſt diſcedente
pontifice, ſub ipſius tamen horæ ſpatio, dum nimio la
bore feſſa nutaret, uiræ calore decepta, ſpiritum ſalu-
tis amiſit. Iteratis ergo precibus ſupplicantium tur-
ba recurrit ad medicum. Vir autem ſanctus ſe accuſat
potius perpetraſſe facinus, quam ſanitatis præmium
lodulſiſſe, & extitiſſe homicidii reum, non contuliſſe
remedium. Ad baſilicam igitur ſancti Iohannis Bapti
ſtæ, ubi corpus iacebat exanime, populi obtentus de-
precatione, regreditur, ibique ſanctus Remigius cum
lachrymis ad pauimenta ſanctorum in oratione pro-
ſternitur, & reliquos ut ita facerent, adhortatur. Et ef
fuſo lachrymarum imbre, conſurgens ſuſcitauit mor-
Excitat mortuam.
tuam, quam prius ſanauit ægrotam. Appræhendens
namque manum eius, dixit, Puella, in nomine Domi-
ni noſtri Ieſu Chriſti ſurge. Quæ mox cum integra in
columitate, ſicut ipſa poſtea fatebatur, ab ipſis infer-
ni clauſtris ſurrexit, & ad propria feliciter remeauit.

Poteſt enim fragilitate carnis exutus, & choris an-
gelicis ſociatus, plebem ſuam & quemlibet cum fide
petentem, de caſu cuiuslibet periculi imminentis, me
ritis & precibus ſuis eripere, & quencunque à malis
ad bona conuerſum, de cuiuſcunque peccati mortis re
ſuſcitare, ſed & de futura perpetua morte liberare, qui
adhuc in ergaſtulo corruptibilis carnis poſitus, uitam
mortuæ ualuit reſtaurare. Propterea quoniam duæ
Duæ mortes.
mortes ſunt in unoquoque noſtrum, una uidelicet ani
mæ per peccatum, & altera corporis propter peccatū
ad pœnam peccati, quia mors eſt animæ, quādo Deus
eam deſerit ob magnitudinem peccatorum, & mors
eſt corporis, quando ab anima deſeritur, & duæ ſunt
Duplex reſurrectio.
reſurrectiones, nunc animæ in Eccleſia per filium uer-
bum Dei, quando per gratiam eius reſurgit à morte
iniquitatis, & hæc prima reſurrectio, quam qui habet,
& in ſecunda, quę eſt corporis, feliciter reſurget in
uitam æternam, per uerbum Dei carne factum filium
Ioan. 5
hominis, qui poteſtatem accepit iudicium facere,
quod iudicium in fine erit ſeculi, & ibi non erit reſur-
rectio animarum, ſed corporum. Petamus igitur cor
de contrito, cum lachrymis, bonis operibus ſuffragā
tibus, per huius patroni noſtri interceſsionem nos re
ſuſcitari à morte animæ in præſenti uita, ut uiuamus
in Chriſto, & ut reſurgentes corpore in fine ſeculi,
æternaliter uiuamus cum Chriſto, credentes firmiter
nos per eius interceſsionem hoc apud Domini miſe-
ricordiam obtinere poſſe, ſi fideliter petierimus, qui
in curatione prius à dæmone, & poſt in reſurrectione
corporis à morte prælatæ puellæ, certiſsimum pi-
gnus de meritis eius accepimus. Habeamus ſeduli an
te mentis oculos horam exitus noſtri de corpore, præ
ueniamus faciem Domini in confeſsione peccatorum
noſtrorum, & lachrymis ac bonis operibus, indulgen
tes his, qui in nos peccauerunt, ut indulgentiam pec-
catorum noſtrorum obtinere poſsimus apud Domini
miſericordiam, & non negligamus bona, quæ nunc
agere poſſumus, quia exuti corporibus, poſtea nec ma
la nec bona agere poterimus, ſed pro his, quæ in iſto
ſeculo egimus, condignam remunerationem in illo ſe
Rom. 2
culo accipiemus ab eo, qui, ut ſcriptum eſt, reddet uni
cuique ſecundum opera ſua. Nam ut taceamus de apò
ſtolis, martyribus, confeſſoribus, cæteris arctioris ac
perfectioris uitæ uiris, qui mox corruptione carnis ſo
luti, cœlos penetrāt, & quem in ſua cognouere carne
mortalem, iam in natura diuinitatis patri & ſpiritui
ſancto uidere poſſunt æqualem, quorum unus, certa-
minum ſuorum conſcius, non dubitauit de ſeipſo te-
ſtari, Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto, ſunt plures
Phil. 1
in eccleſia iuſti, qui poſt carnis ſolutionem, continuo
in beata paradiſi requie ſuſcipiuntur, expectantes in
Sancti mox euolant in cælum.
magno gaudio, in magnis congaudentium choris,
quando recepto corpore ueniant & appareant ante fa
ciem Dei. At uerò nonnulli propter bona quidem ope
ra ad electorum ſortem præordinati, ſed propter ali-
qua mala, quibus polluti de corpore exierunt, poſt
mortem ſeuerè caſtigandi, excipiuntur flammis ignis
Ignis Purgatorij.
Purgatorii, & uel uſque ad diem iudicij, longa hu-
ius examinatione, à uitiorum ſorde mundantur:
uel certe prius amicorum fidelium precibus, eleemo-
ſynis, ieiuniis, fletibus & hoſtiæ ſalutari oblationibus
abſoluti pœnis, & ipſi ad beatorum perueniunt re-
quiem. Vnde penſandum eſt, quod tutior uia ſit, ut bo-
num, quod quiſque poſt mortem ſuam ſperat agi per
alios, agat, dum uiuit, ipſe per ſe. Beatius quippe eſt,
liberum exire, quàm poſt uincula libertatem quærere.
Denique cum quidam ægrotus, familiæ non ignobi-
lis, necdum baptizatus, ſe à ſancto poſtularet Remi-
gio uiſitari, & iam uelut in ultimo ſpiritu poſitus, cre
dere ſe fateretur & baptizari depoſceret, ægroto abre
nunciante, & benedicto fonte, ſanctus Remigius à
pſbytero loci illius exorcizatū oleū & chriſma qſiuit.
Qui ſimplex oleū ſe habere, ſed oleū exorcizatum &
chriſma in ampullis, in quibus fuerat, iā penitus defe
ciſſe reſpōdit. Sāctus aūt Remigius ipſas ampullas ſibi
Precibus impetrat ſacrum chriſma.
afferri pręcepit, quas uacuas ſuper altare miſit, & ſe in
orationem proſtrauit. Surgens autem ab oratione, am
pullam, in qua breuis habebatur olei exorcizati, & al
teram ampullam, in qua breuis cōtinebatur ſacri chri
ſmatis, plenas inuenit. Sicque infirmum, qui ante ab-
renunciauerat, poſt abrenunciationem oleo exorciza-
to perunxit, demumque baptizatum, ſecundum tradi
tionem eccleſiaſticam, chriſmate ſacro liniuit. Qui
Nota hic Eccleſiaſticam Traditionem
mox animæ ſanitate recepta, etiam corporis incolumi
tatem promeruit. Quem, fratres chariſsimi, quem imi
tatum atque ſecutum in hoc miraculo beatum Remi
gium debemus aduertere, niſi eum, qui in nuptiis, ad
quas uenire, & eas ſua præſentia dignatus eſt ſanctifi-
care, hydrias uacuas aqua impleri præcepit, & eandē
Ioan. 2
aquam nutu ſuo in uinum conuertit? Et quidem Dñs
potuit implere uacuas hydrias uino, qui in exordio
mundanæ creationis cuncta creauit ex nihilo, ſed mal
uit de aqua hydrias impleri, & de ipſa aqua facere ui-
num, ut miniſtrorum obſequio hydriæ aqua repleren
tur, & benedictionis ſuæ nutu aqua uerteretur in ui-
num, ut patenter oſtenderet, quia ſicut omnia fecit ex
nihilo, ita & naturas rerum ſanctificatione ſua mutat
ut ipſe uolet. Et beatus Remigius, ſeruus & amicus
ſpōſi eccleſiæ, credentē p diuina myſteria ſociās eidē
corpori eius, uerbis ſolennibus poterat ſimplex oleū
exorcizare, & ſanctū chriſma, ſicut & fontē, ſacrare,
ſed maluit, ut Dñs ſingulatim de ſacramentis ſanctifi-
catis ampullas, in quibus fuerāt, benedictionis ſuæ po
tētia repleret, & ſe fidelem in uerbis ſuis, quibus dixe-
Ioā. 16
rat, Si quid petieritis, patrem in nomine meo, dabit
uobis, ad confirmandam fidem neophyti credentis
Gen. 1.
obſequio famuli ſui, oſtenderet. Certum eſt, quoniam
dñs ī exordio creationis, creaturis ſingulis benedixit,
& eas ſemp ipſa benedictione in uſus hoīm creſcere,
Nota hæc.
& multiplicari fecit, & de creaturis panis ac uini aqua
mixti, ſed & olei, ſcđm ſuā traditionē, ad inuocationem

ſacerdotis ſemper bona creat, non faciendo, quod iam erant, ſed ſacroſancta myſteria faciẽdo exiſtere, quod nondum erant, corpus uidelicet & ſanguinem ſuum, & chriſma ſalutis æternæ, idem ampullas ſingulas oleo repleuit, & ad inuocationem ſacerdotis ſui, ſanctificationis benedictionem ſingulatim infudit. Cum gentis Francorum, ut hiſtoriæ produnt, de Troia ciuitate, impugnantibus & expugnãtibus Græcis, pars cum Aenea in Italiam perrexit: pars eorum, uidelicet duodecim millia in finitimas Pannoniæ partes ſecus Mæotides paludes peruenerunt, ibique ciuitatem aduenientes ædificauerunt, quam ob ſuam memoriã Sicambriam uocauerunt: in qua multis annis habitauerunt, & in gentem magnam uſque ad tempora Valentiniani Imperatoris creuerunt. Et ita ſub principibus crinitis, iuxta morem gentis ſubinde ſuccedentibus, per Thuringiam regionem Germaniæ à caſtello Diſpargo, in quo diù habitauerunt, ad Belgicæ prouinciæ Tornacum atque Cameracum ciuitates aggreſſi ſunt. Indeque uſque ad Sommam fluuium partem Belgicæ prouinciæ occupauerunt, ubi plurimis temporibus degerunt ſub Clodione & Meroueo rege utili, à cuius nomine celeberrimo, Franci uocati ſunt Merouingi: ſicut à Valentiniano Imperatore Attica lingua uocati ſunt Franci, hoc eſt, feroces. Cui Meroueo in principatum ſucceſſit Childericus, qui de * Baſina regina Thuringorum, habuit filium Clodoueum, qui fuit rex magnus ſuper omnes ante ſe reges Francorum, pugnator bellicoſiſſimus atque egregius. In illis diebus uel temporibus cęperunt Franci Agrippinam ciuitatem ſuper Rhenum, quam Coloniam uocauerunt, & Treuirorum ciuitatem ſuper Moſellam, quæ ab Hunnis antea diruta & afflicta fuerat, ſuccendentes cęperunt. In illo tempore in his partibus circa Rhenum uſque Ligerim fluuium habitabant Romani, quorum princeps erat Aegidius. Vltra Ligerim autem dominabantur Gotthi, quorum princeps erat Alaricus. Burgundiones quoque Arriani, ut & Gotthi, habitabant iuxta Rhodanum fluuium uſque ad ciuitatem Lugdunum, & ei confines urbes, quorum princeps erat Gundebaldus. Eo tempore mortuus eſt Aegidius, & ſucceſſit in principatum Romanorum, qui habitabant in Gallijs, filius eius Syagrius. Mortuo autem Childerico, qui Aurelianum & Andegauos ciuitates cum ſuo exercitu Francilco occupauit atque uaſtauit, Clodoueus filius eius ſagaciter Francorum regnum ſuſcepit. Anno quinto, Clodoueo regnante, Syagrius filius Aegidij dux Romanorum, qui in Gallijs habitabant, in Sueſſionis ciuitate, quã pater eius tenuerat, reſidebat: ſuper quem Clodoueus cum hoſte aduenit atque deuicit: quemq́ue ab Alarico, apud quem in Toloſa, fugiens Clodoueum, aliquandiù habitauit, ſibi tranſmiſſum recepit & occidi præcepit, & omnia, quæ illius erant, ſuæ poteſtati ſubegit.

Vide librũ 1. Pauli Aemyly de geſtis Frãcorum.

Aemylius

** Biſſinam uocat.*

Eo tempore multæ eccleſiæ à Clodouei exercitu deprædatæ ſunt. Erant autem, ſic ut & rex illorum, fanatici & pagani. Attamen audientes miracula, quæ fiebant per beatum Remigium, reuerebantur eum: & licet pagani diligebant illum, in quo lux cęleſtis gratiæ omnibus reſplendebat: & rex illorum libenter illum audiebat, & audito eo, multa faciebat, & à multis nequitijs ſe cohibebat. Erat enim ſanctus Remigius uir ſapiens atque ſanctiſsimus, egregius rhetoricus, præclarus in uirtutibus, cæcis uiſum reſtituens, mortuis uitam reparans, dæmonia eijciens, omniumq́ue infirmitatum languoribus medelam præbens.

Etiam ethnici Franci reuerentur S. Remigium.

Tranſitum autem rex faciens ſecus ciuitatem Rhemorum per uiam, quæ uſque hodiè, propter Barbarorum per eam iter, Barbarica nuncupatur: noluit eandem ciuitatẽ introire, ne ab exercitu ſuo aliquod malum ibi fieret. Sine uoluntate autem & conſcientia ipſius pars quædam indiſciplinatorum, quoniam non erat poteſtas temporalis inhabitantium, quæ eis reſiſteret, eandem ciuitatem intrauit, & quædam ornamenta atque ſacra uaſa inde rapientes, ut prædones ſolent, aſportauerunt. Inter quæ urceum miræ magnitudinis atque pulchritudinis rapientes tulerunt. Sanctus autem Remigius miſſos ſuos ad regem Clodoueum direxit, deprecans, ut ſi aliud de ſacris uaſis eccleſiæ recipere non mereretur, uel illum urceum miſſis ſuis reddere iuberet. Hęc audiens rex, ait ad miſſos eccleſiaſticos: Sequimini nos uſque Sueſſionum ciuitatem, quia ibi cuncta, quæ acquiſita ſunt, diuidenda erunt. Cumq́ue ille urceus mihi in partem obuenerit, quæ epiſcopus poſtulat, adimplebo. Veniens autem Sueſſionum ciuitatem, cunctam prædam, quæ aſportata uel acquiſita fuit, rogat afferri in mediũ. Cumq́ue omnia fuiſſent in præſentiam regis allata, dixit: Rogo uos, ò fortiſſimi pugnatores, ut mihi dare urceum iſtum non negetis. Hoc rege dicente. Franci illi, qui bono animo fuerunt, aiunt: Omnia, glorioſæ rex, quæ cernis, tua ſunt, & nos tuo dominio ſumus ſubiecti. Quod tibi bonum uidetur, hoc fac: nullus enim tuæ poteſtati reſiſtere audet. Cumque hæc illi benignè dixiſſent, unus Francus leus, cum uociferatione eleuata bipenni, quæ alio nomine uocatur Franciſca, percuſſit urceum illum, dicens: Tu nihil hinc accipies rex, niſi quod tibi ſors uera donauerit. Obſtupefactis omnibus, rex iniuriam ſuam patienter ſufferens, acceptum urceum nuncio eccleſiaſtico reddidit, ſeruans iram in corde abſconſam. Tranſacto anno Clodoueus rex, ut omniũ armorum nitorem uideret, omnem exercitum iuſſit cum armorũ apparatu uenire ſecundum morẽ in campum Martium. (ſic enim conuentum illum uocabant à Marte, quem pagani deũ belli credebant, à quo & Martium menſem, & tertiam feriam, diem Martis appellauerunt: Quem conuentum poſteriores Franci Maij campum, quando reges ad bella ſolent procedere, uocari inſtituerunt.) Verum ubi rex cunctum exercitũ circumiuit, uenit ad hominem illum, qui urceum præterito anno cum bipẽne percuſſerat, & ait ad eum: Nullus hic tam inculta & ſordida habet arma, ſicut tu: quia neque clypeus, neque lancea, neque bipennis eſt utilis. Accepit autem rex Franciſcam eius, quæ uocatur bipennis, & proiecit in terram. Cum autem ille ſe inclinaſſet eam recolligere, rex ſtatim eleuata manu Franciſcã ſuã in caput eius defixit, & ait: Sicut tu in Sueſſionum ciuitate ſuperiori anno in urceo illo feciſti, ſic & facio tibi. Mortuoque illo, exercitum rex de ipſo cãpo iuſſit ad propria in pace diſcedere. Grãdis pauor & timor pro hac re in Francorũ populo ſurrexit.

Clodouei humanitas.

Nota ſupplicium homini ſacrilegi.

Clodoueus decimo anno regni ſui, commoto exercitu, ſibi Thuringiam prouinciam ſubiugauit. Inde Gundebaldi regis Burgundionum neptim, filiam uidelicet fratris ſui Childerici, quem gladio interfecerat, nomine Crotildem, pulchram ſatis puellam & uerè Chriſtianiſſimam, interueniente Aureliano conſiliario ac legatario ſuo, nutu diuino in coniugem ſumpſit, ſicut lector in ſuo loco plenius legere poteſt. In diebus illis dilatauit rex Clodoueus regnum ſuum uſque Sequanam: ſequenti tempore uſque fluuium Ligerim occupauit. Accepitq́ue Aurelianus caſtrũ Milidunenſe, quod & in ducatum obtinuit.

Clodoueus Crotildem ducit uxorem.

Concepit deniquè ac peperit filium Crotildis. Quem cum ſacro baptiſmate conſecrari uellet, rex non acquieſcebat ei. Necdum enim credebat in Dominum Deum cœli. Regina autem quotidiè illi

prædicabat

prædicabat eum at ille nolebat eam audire. Interea regina parat filium ad baptiſmum, ornat eccleſiam uelis atque cortinis, ut regis cor ad credendum compungeret. Baptizatus eſt puer, quem Ingomirum uocauit quiq; in Albis deceſsit. Vnde rex nimis contriſtatus, reputabat reginæ, increpando dicens ad eam. Quia ſi in nomine meorum deorum puer dedicatus fuiſſet, utique incolumis diu uixiſſet. Quia uero in nomine Dei ueſtri baptizatus eſt, uiuere non potuit. Regina uerò dicebat: Deo gratias ago, qui me non duxit indignam ut de utero meo primogenitum in regno ſuo recipere dignatus ſit. Ego autem nullum dolorẽ in corde meo pro hac cauſa retineo. Poſtea uerò genuit filium aliũ quem in baptiſmo Clodomirum uocauit. Et hic cum ægrotare cœpit dixit rex: Non poteſt aliud, niſi & de illo ſic fiat, quomodo fuit de fratre eius, ut baptizatus in nomine Chriſti ueſtri, cito moriatur. Sed orante regina, & Domini miſericordia præcurrente, recepit ſanitatem. Regina quoque non ceſſabat regi prædicare, ut Deum uerum coleret, & idola, quæ colebat, uana relinqueret, ſed nullo modo animum eius ad credendum poterat commouere, donec tandem aliquando bellum contra Alemanos Sueuoſque moueret, in quo compulſus eſt Deum confiteri, quem antea negauerat.

Clodomirus naſcit.

Factum eſt autem bellantibus inter ſe, Francis uidelicet & Alemannis atque Sueuis ut Clodouei exercitus omnis corrueret. Aurelianus conſiliarius eius intuens regem, ait: Domine mi rex, crede modo Deum cæli quem domina mea regina prædicat, & dabit tibi ipſe rex regum & Deus cæli atque terræ uictoriam. Ille uero eleuatis in cælum oculis commotus in lachrymas, ait: Ieſu Chriſte, quem Crotildis regina mea prædicat eſſe filium Dei uiui, qui ſubuenis in tribulatione, qui das auxilium in te ſperantibus, tuum adiutorium deuotus poſtulo, ut ſi mihi uictoriam ſuper hos hoſtes dederis, & expertus fuero uirtutem illam, quã de te populi prædicant, credam tibi, & in nomine tuo baptizabor. Inuocaui enim deos meos, & ut experior elongati ſunt ab auxilio meo. Vnde credo eos nulla poteſtate eſſe præditos, q ſibi credẽtibus nõ ſuccurrũt. Te Deũ uerũ inuoco, & i te credere deſidero tm̃ ut liberer ab aduerſariis meis. Cũq; hæc corã clamaret Alemanni in fugam uerſi, terga dederunt & uidentes regem ſuũ interfectum, Clodouei poteſtati ſe ſubdunt, dicentes Parce precamur Domine rex, ne pereat plus populus iam tui ſumus. Tunc iuſsit rex imminentem plagam ceſſare, & Alemannos cepit, ipſoſque ad terram eorũ ſub iugo tributario cõſtituit. Sicque facta uictoria, reuerſus eſt in Franciam ad reginam ſuam, & narrauit ei qualiter per inuocationem nominis Ieſu Chriſti uictoriam meruit obtinere. Acta ſunt hæc anno decimo quinto Clodoueo regnante.

Clodouei ad chriſtũ præces.

Victoria clodouei.

1.Co.7.

Tunc regina, ut impleretur dictum Apoſtoli, Saluatoris uir infidelis per mulierem fidelem, uocauit ſanctum Remigium, urbis huius Rhemenſis antiſtitem, deprecans eum, ut regi ſalutis uiam prædicaret. Quẽ ſanctus ſacerdos per multam ſalutaris uitæ doctrinam ad baptiſmum uenire prædicabat. Et ille ait, Libenter te audiam, beatiſsime pater, ſed unum reſtat, quia populus, qui me ſequitur, non uult deos ſuos relinquere. Vadam autem adhortari eos, iuxta uerbum tuum. Et ueniens rex ad populum, cæpit hortari eos, ut Deum qui eis uictoriam dederat, crederent, quoniam dii eorum in tribulatione ſua nihil eis prodeſſe potuerunt Acclamauerunt autem omnes, præcurrente miſericordia & potentia Dei. Mortales deos relinquimus, glorioſe rex, & uerum Deum immortalem, quem Remigius prædicat, credere parati ſumus. Nunciãtur hæc ſancto Remigio. Ille quoque gaudio magno repletus regem & populum, qualiter diabolo & operibus ac pompis eius abrenunciare, & in Deum credere deberent, apertis & breuibus uerbis inſtruxit. Et quia dies ſancti paſchæ imminebat, ieiunium ſecundum Chriſtianorum conſuetudinem eis indixit.

Die uerò paſsionis Dominicæ, quem paraſceuen uulgus Eccleſiaſticus uocat, pridiè ſcilicet antequàm baptiſmi gratiã rex & populus eius pcepturi erãt cũ ſanctus Remigius & uenerabilis cõiũxit regis Crotildis, pro regis & populi eius ſalute in oratione pnoctarẽt epiſcopus ante altare ſanctæ Mariæ multas effundẽs lachrymas, & regina in oratorio ſancti Petri, iuxta domum regiam: expleta oratione, pontifex ad oſtium regii cubiculi pulſaturus acceſsit, ut uidelicet per alta ſilentia noctis aliis cunctis regi abſoluto, liberius poſſet committere ſacra myſteria uerbi. Quem oſtiis apertis cubicularij regis reuerenter ſuſcipiunt, & cũ honore debito uſq; ad penetralia regis introducũt. Sed & rex alacriter ei obuiã proſiliuit, eumque amplexus, cum ipſo & uenerabili cõiuge in oratorium beatiſsimi Petri Principis apoſtolorum, quod ut diximus, cubiculo regis contiguum erat, proceſsit. Cumque illi tres, pontifex ſcilicet, & rex, atque regina, diſpoſitis ſedilibus conſediſſent, circonſtantibus quibuſdã clericis, qui cum pontifice uenerant, & familiaribus regis atque reginæ, & ſanctus præſul regem monitis inſtrueret ſalutaribus, ac euangelicis diſciplinis imbueret, ad confirmandam ueræ fidei prædicationem, per ſanctum depromptam pontificem, etiam uiſibiliter oſtendere Dominus uoluit, quod cunctis fidelibus promiſit. Vbi ſunt duo uel tres congregati in nominẽ meo, ibi ſum in medio eorum: Repente nanque lux tam copioſa, totum repleuit eccleſiam, ut claritatem ſolis euinceret, & cum luce uox pariter audita. Pax uobis, ego ſum, nolite timere, manete in dilectione mea. Et poſt hæc uerba lux, quæ aduenerat, receſsit, & incredibilis ſuauitatis odor in eadem domo remanſit, ut patenter oſtenderetur, illuc authorem lucis & pacis atque ſuauitatis ueniſſe. Quem nemo eorum, qui aderãt, pręter epiſcopum, propter fulgorem luminis timore perculſi, intueri ualuerunt, tantaque claritatis gloria pontificem ſanctum perfudit, ut ſplendor ex eo procedens, plus conſpicuam domũ, in qua ſedebant, reddiderit, quàm lucernarũ lumina ibidem incenſa.

S. Remigij ad regẽ oratio catechiſtica.

Matt. 18.

Lux.

Vox.

Odor

Rex itaque & regina pedibus ſancti ſe proſternũt ſacerdotis, & cum magno pauore ac gemitu conſolationem eius requirunt, & quid ſibi ad utilitatẽ atque ſalutem pertinens eſſet agendum, cum magna expetũt deuotione, parati audire & opere cõplere, quæ a ſancto pontifice diſcerent. Nam lumen, quod eos exterius perfudit, etiam interius illuminauit, & ad quærendum ſalubre conſilium incitauit. Delectabantur nanque in uerbis illis, quæ audierãt, licet exterriti eſſent de luminis claritate. At uerò uir ſanctus, ſancta repletus ſapientia, cœpit eos inſtruere: hanc eſſe uiſionis diuinæ atque angelicæ conſuetudinem, ut in aduentu ſuo terreant corda mortalium, ſed ſubſequenti conſolatione demulceant præcedentẽ timorem: inſtruens eos ex autoritate ſanctarum ſcripturarũ, quomodo ſingulis, quibus apparuerant; & in primordio apparitionis incuſſerint uidentibus ſe timorem, ſed poſt per gratiam conſolationis, gratiſsimam eorum cordibus prębuere lætitiæ hilaritatem. Cumque uir ſanctus de talibus eos ſufficienter inſtruxiſſet, prophetico repletus ſpiritu, cuncta quæ eis uel ſemini eorum euentura erant, prædixit, qualiter ſcilicet ſuceſſura eorum poſteritas regnum eſſet nobiliſsimæ propagatura atque gubernatura, & ſanctam Eccleſiam ſublimatura, omnique Romana dignitate regnoque poti-

Nota reuerẽtiam.

tuta, & uictorias contra aliarum gentium incurſus adeptura, niſi forte à bono degenerantes, uiam ueritatis reliquerint, & diuerſos uitiorum fuerint ſecuti anfractus, quibus negligi Eccleſiaſtica ſolet diſciplina, & quibus Deus offenditur, ac per hoc regna ſolent

Exod. 34.
2. Co. 3

ſubuerti, atque de gente in gentem transferri. Quòd de Moyſe ſcriptum legimus, quia ſplendida facta eſt facies eius, dum reſpiceret in eum Dominus, hoc & in beatum Remigium luce ſplendida illuſtratum, factum fuiſſe audimus, quoniã ſicut Moyſes legislator populi ueteris erat à Domino conſtitutus, ita & beatus Remigius euangelicæ gratiæ lator populo, in proximo per fontem baptiſmatis innouando, extitit munere Chriſti electus.

Interea eundi uia ad baptiſterium à domo regia præparatur, uelis ac cortinis depictis ex utraque parte protenditur, & deſuper adumbratur, plateæ ſternũtur, eccleſiæ componitur baptiſterium, balſamo & cæteris odoramentis conſpergitur: talemque gratiam Dominus ſubminiſtrabat in populo, ut æſtimarent ſe paradiſi odoribus reſoueri.

Cruces & litaniæ & cæt.

Sicque præcedentibus ſacroſanctis euangelijs, & crucibus cũ hymnis & canticis ſpiritualibus atq; litanijs, ſanctorumque nominibus acclamatis, ſanctus põtifex manum tenens regis, à domo regia pergit ad baptiſterium, ſubſequente regina & populo. Dum autẽ ſimul pergerent, rex interrogauit epiſcopum, dicẽs: Patrone, eſt hoc regnum Dei, quod mihi promittis? Cui epiſcopus: Non eſt hoc (inquit) illud regnum, ſed initium uiæ, per quam uenitur ad illud. Cum uerò perueniſſent ad baptiſterium, clericus, qui chriſma deferebat, à populo eſt interceptus, ut ad fontem uenire nequiuerit. Sanctificato autem fonte, nutu diuino chriſma defuit. Et quia propter populi preſſurã ulli non patebat egreſſus eccleſiæ uel ingreſſus, ſanctus pontifex oculis ac manibus protenſis in cœlum

Chriſma calitus adfertur.

cœpit tacite orare cum lachrymis. Et ecce ſubito columba niue candidior attulit in roſtro ampullulam, chriſmati ſancto repletã, cuius odore mirifico ſuper omnes odores, quos ante in baptiſterio ſenſerant, omnes qui aderant, inæſtimabili ſuauitate repleti ſunt. Accipiente autem ſancto pontifice ipſam ampullulã ſpecies columbæ diſparuit. De quo chriſmate fudit uenerandus epiſcopus in fontem ſacratum.

Abrenunciatio regis

Viſo autem rex tanto miraculo, abnegatis diaboli pompis & operibus eius, petijt ſe à ſancto pontifice baptizari. Procedit nouus Conſtantinus ad lauacrum ſalutiferum, in quo delendi erant lepræ ueteris morbi ſordenteſque antiquæ peccatorum maculæ diluendæ, diuino muneri obſequente beato Remigio, in quo apoſtolica doctrina & uirtutum gratia alter repræſentari uidebatur Syluester. Ingreſſo autẽ in fontem uitalem Clodoueo, ſanctus epiſcopus dixit ore facundo: Mitis depone colla Sicamber: adora quod incendiſti, incende quod adoraſti: præcepit ſalutaribus illum inſtituens, humili deuotione uenerari eccleſias

Adoratio duplex.

ad cultum religionis ædificatas, ut Deum adoraret in eis, quas rigida profanitate incendere conſueuerat: & idola, quæ in aſylis ſuis pro deo adorare ſolebat, fidei ardore ſuccenſus, deijciẽdo incenderet. Cuius ſapientia miranda eſt in breuitate ſermonum, quibus diſcretionem oſtendit inter illam adorationem & ſeruitutem, quam ſæpe à ſanctis uiris honore uenerationem & ſeruitutem, quam cultu diuinitati debito, Deo

Deu. 6
Mat. 4

ſoli iuxta præceptum ipſius, non autem ulli creaturæ exhibendam, ſanctæ ſcripturæ lectione cognoſcimus. Et ſic poſt confeſſionem orthodoxæ fidei, ad interrogationem ſancti pontificis ſecundum Eccleſiaſticum morem, baptizatus eſt trina merſione in nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, patris & filij & ſpiri-

Rex baptizatur.

tus ſancti. Et ſuſceptus ab ipſo pontifice de ſancto fonte, perunctus eſt ſacro chriſmate, cum ſigno ſanctæ crucis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Baptizantur autem de exercitu eius tria millia uirorũ, exceptis paruulis & mulieribus. Baptizantur ſorores eius Albofledis &

Vngit chriſmate.

Landehildis, & factum eſt gaudium magnum in illa die angelis ſanctis in cęlo, & hominibus deuotis in terra. Multi denique Francorum exercitus, necdum ad fidem conuerſi, cum Raganario ultra Sommam fluuium aliquandiu degerunt, donec Chriſti gratia cooperante, glorioſis potitus uictorijs, eundem Raganarium flagitijs turpitudinum inſeruientem, uinctũ à Francis ſibi traditum rex Ludouicus occidit, & omnem Francorum populorum per beatum Remigium ad fidem conuerti & baptizari obtinuit.

Clodoueũ alij annotarunt in baptiſmo dictum eſſe Ludouicũ.

De miraculo ſiquidem, quod Dominus dignatus eſt oſtendere per columbæ ſpeciem in allatione chriſmatis, ſicut & de alijs, rata eſt Catholicorũ Patrum ſequenda ſententia, qua dicitur: Diuina operatio ſi ratione comprænhenditur, non eſt admirabilis: nec fides habet meritũ, cui humana ratio præbet experimẽtũ.

Baptizatus autem rex cum gente integra, plurimas poſſeſſiones per diuerſas prouincias ſancto Remigio tam ipſe quàm Franci potentes dederunt: quas ipſe per diuerſas eccleſias tradidit, ne Franci eum rerum temporalium cupidum eſſe, & ob id ad Chriſtianitatem eos uocaſſe putarent, & fidem Chriſti ac ſanctũ ſacerdotium uilipenderent.

De quibus rebus in Oriẽtalibus Franciæ partibus, petentibus traditoribus portionem quandam epiſcopio Rhemenſi adiunxit: & de his quæ in Rhemenſi prouincia illi fuerunt traditæ, non modicam partem eccleſiæ ſanctæ Mariæ in caſtro Lauduni clauati Rhemenſis parochiæ, ubi nutritus fuerat, tradidit: ibique Genebaldum uirum carne nobilem, & tam in ſcripturis ſanctis, quàm & in ſecularibus literis eruditum, qui relicta coniuge, nepte ſcilicet ipſius beati Remigij, uitam religioſam experierat, epiſcopum ordinauit, & parochiam ipſius comitatus Laudunenſis præfato caſtro ſubiecit. Qui Genebaldus plus q̃ neceſſe fuerat, de anteacta uita & gradu ſublimitate confidens, cũ debuerit cogitare, quia nec Dauid ſanctiõr, nec Salomone ſapientior eſſet, qui mulierum delinimentis periclitati ſunt: incaute ſuam uxorem, quam reliquerat, mutauit in ſororẽ, & quaſi pro inſtructione ſalutari, frequentius ſe uiſitare permiſit, oblitus

Nota caſum ſancti uiri, & caue peccandi occaſiones.

ſcripturæ, dicentis: Lapides excauant aquæ, & alluuione terra conſumitur, & rupis transfertur de loco ſuo. Vnde contigit, ut crebræ uiſitationes, & blanda ac frequentia mulieris colloquia, durum contra luxuriæ mollitiem cor epiſcopi emollirent, & quaſi rupẽ ſaxeam de loco ſuæ ſanctitatis ad luxuriæ inquinamẽta tranſtulerint. & item contra ſcripturam, dicentem:

Iob 14
Pro. 6.

Quis alligabit ignem in ſinu ſuo, & ueſtimenta eius non comburẽtur? admota igni palea, id eſt, muliebris carnis materia, libidinis ignem ſuaſione diabolica, quaſi uento uehementi exagitante, ardor luxuriæ in flammas erupit, & concumbente eo cum eadem, quõdam uxore ſua, mulier concepit: & poſt partum mandauit epiſcopo, filium ſe peperiſſe. Genebaldus uerò confuſus & dolens, nuncio dixit: Quia latrocinio, ut lateret homines, quod Deum latere non potuit, in cubiculi abſconſo generatus eſt, rectè uocabitur Latro. Sic ei nomen imponat. Et quia culpa hominibus non innotuit, ne ſuſpicio inde procederet, ſi ſe à ſolita uiſitatione fœmina illa ſubtraheret, cœpit ut antea domum frequentare epiſcopi. Sicque factum eſt, ut tecta hominibus culpa, & in cordibus tam epiſcopi quàm fœminæ tectus luxuriæ ardor, quoniam, ut notum eſt, quo magis tegitur, tectus magis æſtuat

ignis:

ſignis;contra culpam compunctus epiſcopus, poſt fletum ad culpam rediјt, & oblitus eſt quod planxerat, cum extinguere noluit, quod per deſiderium ardebat: Iterauit peccatum, quod egerat. Concepitque iterum mulier, & miſſo nuncio, mandauit epiſcopo ſe fœmininam peperiſſe: quam iuſſit nominari Vulpeculam. Quod, cur ita eam nominari uoluerit, qui fraudes & ſignificationes in ſcripturis ipſius animalis cognoſcit quas ad dolos ac uerſutias deceptoris diaboli, & ad carnis petulantis illecebras & anfractus retulit, facile

Matt. 26. ſatis aduertit. Tandem Domino, qui beatum Petrum reſpexit, & negationem amariſſime fleuit, illum reſpiciente, Genebaldus in ſe reuerſus, ad ſanctum Remigium miſit, petens ut Laudunum ueniret: quia tales cauſæ ibi emerſerant, quas per ſe diſſoluere non poſſet. Beatus autem Remigius, ſicut Genebaldus petiјt, Laudunum peruenit. Et ſuſceptus cum debita reuerentia, ac ſecreta cubiculi petens, Genebaldum interrogauit, pro qua cauſa illum uocauerit. Genebaldus uerò cum maximo fletu & eiulatu uolens tollere ſtolam de collo ſuo, & procidere ad pedes ſancti Remigij, cũ magna uirtute à beato Remigio eſt detentus, ne ſtolã de collo ſuo tolleret. Et poſtquam diutius ambo fleuerunt (intellexerat enim beatus Remigius Genebaldum admiſiſſe crimen, pro quo ſtolam uellet deponere) uix ſingultibus & lachrymis Genebaldus per ordinem omnia retulit, quæ commiſerat. Quem ſanctus Remigius uidens cõtritum & penè deſperatum, blãdè conſolatus eſt, dicens: Non tantum doleo de admiſſo à te crimine, quantum quód ſic malè ſentis de Domini bonitate, cui ſecundum Euangelicam ueritatem

Luc. 1. non eſt impoſſibile omne uerbum. Ipſe de nihilo cuncta fecit, primumque parentem, in quo omnes peccauerunt, gratia ſaluum fecit: nullumque peccantem ad

Ioã 11 ſe reuerſum deſpicit, qui peccatores ſanguine ſuo redimere uenit. Quatriduanum etiam fœtentem Lazarũ, lachrymis ſororum, quæ ſignificant ſolicitas ac flebi-

Iſã. 12 les pœnitentium cogitationes, compatiendo, fleuit & à mortuis ſuſcitauit, ſuſcitatum conuiuio ſuo admi-

Luc. 7. ſit. Mulieris etiam ipſius, quæ fuerat in ciuitate peccatrix, manibus iniquitate pollutis, ſanctiſſimos pedes ſuos is, qui ſuper angelorum omnium uerticem ad patris dexterã conſidet, attrectari non renuit. Nunquàm ulli quantiſcunque uel qualibuſcunque peccatis mortuo, ſeu mole ac ſcelerum enormitate ſepulto, gratiã reſuſcitationis à peccatis denegat. Digne pœnitentẽ, atque peccata ſua deflentem, per ianuam reconciliationis communioni altaris ſacroſancti reſtituit.

Et ut erat doctiſſimus, ac orator eloquentiſſimus, teſtimonia de latitudine ſanctæ ſcripturæ, & exempla pœnitentium in unum colligens, ad animandum eum illi propopoſuit, & exhortato pœnitentiam indixit.

Nota pœnitẽtiam tã ſeuerã. Factaque manſiuncula cum lecto in modum ſepulcri, & paruiſſimis feneſtellis, ac oratorio, quæ hodie uſq; manent ſecus eccleſiam ſancti Iuliani, Genebaldum in ea recluſit, & clerum ac parochiæ ipſius populum per ſeptem annos, ut & propriam parochiam gubernauit, & unam diem Dominicam Rhemis, alteram apud Laudunum celebrauit. In qua recluſione pœnitentiæ quantæ contritionis & continentiæ idem Genebaldus fuerit, diuina miſericordia demonſtrauit.

Septimo ſiquidem anno in uigilia cęnæ Domini, cum idem Genebaldus in oratione pernoctaret, & ſeipſum defleret, quoniam is, qui ad hoc ordinatus fuerat, ut in illa die pęnitentes Deo reconciliaret, ipſe ſuis criminibus exigentibus, nec inter pęnitentes in eccleſia merebatur conſiſtere: circa mediam noctem angelus Domini cum magna uenit luce ad eum in oratorium, ubi pronus iacebat, & ait ad eum: Genebalde, exauditæ ſunt pro te orationes patris tui Remigij: ſuſcepit quoquè Dominus pęnitentiam tuam, & dimiſſum eſt peccatum tuum. Surge & hinc egredere facque miniſterij epiſcopalis officium, & reconcilia Domino pęnitentes de criminibus ſuis. Genebaldus autem nimio terrore perculſus, reſpondere nil potuit. Tunc angelus Domini confortans eum, & ne timeret hortatus eſt, ſed gauderet in miſericordia Domini ſibi collata. Qui animatus, dixit ad angelum: Non poſſum hinc egredi, quia Dominus & pater meus Remigius clauem huius oſtij ſecum habet, quod & ſigillo ſuo ſignauit. Et angelus ad eum: Vt non dubites, inquit, me à Domino miſſum, ſicut patet tibi cęlum, ſic & oſtium iſtud patebit. Et ſtatim ſaluo ſigillo ac ſera, oſtium illud apertum eſt. Tunc Genebaldus in modũ crucis ſe iactans in limine, dixit: Etiamſi ipſe Dominus Ieſus Chriſtus dignatus fuerit ad me uenire peccatorem, hinc non egrediar, donec ille uenerit, qui me in eius nomine in iſta recluſione conſtituit. Et ſtatim angelus Domini diſceſſit ab eo. *O eximium cordis contriti exemplum.*

Beatus quoquè Remigius in crypta, quæ retro ſedem erat eccleſiæ ſanctæ Mariæ Rhemis, pernoctabat in oratione, & quaſi dormiẽs, in exceſſum eſt raptus: Et uidit angelum aſſiſtentem ſibi, qui ei omnia, ſicut dicta & geſta fuerant, narrauit, & iuſſit ut quàtocyus Laudunum peteret, & Genebaldum ſedi epiſcopali reſtitueret, & coram ſe miniſterium epiſcopale agere perſuaderet. Mox ſanctus Remigius, nihil dubitans, cum ſumma celeritate Laudunum petiјt, & in limine oſtij, ſaluo ſigillo & ſera reſerati, Genebaldum iacentem reperit: quem extenſis brachijs cum gaudio & lachrymis laudans Domini miſericordiam eleuauit, cumque ſedi & officio epiſcopali, ueluti angelus Domini præceperat, reſtituere maturauit, & Rhemos cũ gaudio repedauit. Genebaldus itaque in ſanctitate & iuſtitia poſtea omnes dies uitæ ſuæ gratia Dei peregit, prædicans cunctis, quanta illi fecerat Dominus.

Ludouicus rex ſedem ſuam in Sueſſionum ciuitate, unde Syagrium expulerat, conſtituens, delectabatur præſentia & colloquio beati Remigij. Sed quia uillas, quas ſibi rex & Franci in Pagis, Sueſſonico uidelicet & Laudunenſi, dederunt, ut ſupradictum eſt epiſcopio Laudunenſi & alijs caſis Dei donauerat, nõ habebat in uicinitate ipſius ciuitatis Sueſſionum, niſi unam uillulam, quæ ſancto Nicaſio data fuerat. Vnde ſuadente religioſiſſima regina, & petentibus locorum incolis, qui multiplicibus xenijs erãt grauati, ut quod regi debebant, eccleſiæ Rhemenſi perſoluerent, rex ſancto Remigio conceſſit, ut quantum circumiret, dũ ipſe meridie quieſceret, totum illi donaret. Sanctus autem Remigius per fines, quæ manifeſtiſſime patent pergens, ſigna ſui itineris miſit. In quo fine quidam homo habens molendinum, repulit ſanctum Remigium, ne intra illos fines ipſum molendinum concluderet. Quem beatus Remigius blande alloquens, dixit: Amice, non ſit tibi moleſtum, ut ſimul habeamus hoc molendinum. Ille autem reiecit eum. Et ſtatim tota molendini uerti in inuerſum cępit. Idem aũt homo clamauit poſt beatum Remigiũ, dicẽs: Serue Dei ueni, & habeamus ſimul hoc molẽdinum. Cui ſanctus Remigius: Nec mihi, nec tibi. Et ſic talis foſſa in eodem loco deuenit, ut ex tunc & nunc uſque in perpetuum molendinum ibi eſſe non potuerit. Et quia repulſus eſt à quibuſdam hominibus, ne ſyluulam quandam intra terminos ſuos concluderet, dixit ut nec folium unquàm de ipſa ſylua intra terminos ſuos, cum eſſet contigua, euolaret, nec ſuſtis uerſus illos terminos inde caderet. Quod & obſeruatum eſt, quandiu illa ſylua manſit. Abinde quoque procedens, uenit ad uillam, nomine Caniniacum. Quam cõcludere

Liberalitas regis erga S. Remigium.

cludere intra fines illos uolens, ab hominibus eiuſdẽ uillæ reiectus eſt. Tum ille hilari uultu modo reiectus, modo repropinquans, ſigna per ſuum iter miſit ſicut loca demonſtrant, per quæ reiectus & per quæ propinquans perrexit. Tandem reiectus, dixit illis, Sẽper laborate, & egeſtatem ſuſtinete, ſicut hodieque manentis ſententiæ uerborum illius uirtus oſtendit. Surgente interea rege à ſomno meridiano, reuerſus eſt ad eum ſanctus Remigius, & omnia, quæ ambitus circumitionis illius continuit, ei præcepto ſuæ authoritatis rex donauit, quæ uſque hodie Rhemenſis eccleſia, quarum rerum capita ſunt Iudiacus & Ociliacus, iure quieto poſſidet.

Legimus in ſacra & antiqua hiſtoria, ſanctum Dauid montes Gelboe maledixiſſe, ut nec ros nec pluuia ueniret ſuper eos, neque eſſent agri primitiarum. Ha-
2.Re.1 bemus ſanctum Remigium ore prophetico maledixiſſe inſenſibilibus creaturis, ut poſſeſſores earum ſterilitatis damno in uindicta retributionis ferirentur.

Eulogius quidam uir præpotens, conuictus apud regem Ludouicum de crimine regiæ maieſtatis, cum
S.Remigius Eulogium ſeruat. ſe purgare non poſſet, ad Eccleſiam ſanctæ Mariæ, & ad interceſſionem beati Remigij confugium fecit. Cui ſanctus Remigius & uitam & rerũ ſuarum apud regem obtinuit poſſeſſionem. Idem autem recompenſationis gratia ſancto Remigio Sparnacũ uillam ſuã in proprietatem dare uoluit. Sanctus autẽ Remigius retributionem temporalem pro interceſſionis ſuæ beneficio recipere noluit. Sed quoniam idem Eulogius uerecundiæ confuſione addictus, quia contra natales ſuos uita donari per alterius indulgentiam meruit, ut in ſeculari habitu ſtare non uoluit, ſanctus Remigius ei dixit, ut ſi perfectus eſſe uellet, uenderet omnia ſua, & daret pauperibus, & ſequeretur Chriſtum. Et ſic de theſauro eccleſiaſtico taxatum precium, quinque ſcilicet millia argenti libras, Eulogio dedit, & eadem uillam in poſſeſſionem eccleſiæ comparauit: bonum exemplum omnibus epiſcopis, tam ſuo tempore in carne uiuentibus, quàm poſt eum in ordine ſuccedentibus derelinquens: ut pauperibus, aut uiduis, aut pupillis, uel pro his, qui ad miſericordiam Eccleſiæ confugiunt, qui iniuriam patiuntur, aut qui peccantes, in exilio aut in inſulis damnantur, aut certe quamcunque ſententiam ſuſcipiunt, iuxta ſacros canones ſubuenientes, uel quæcunque agentes bona, pro tempo-
Matt. 10. rali retributione non faciant, ſed iuxta Dominicam uocem, Gratis accepiſtis, gratis date: quod Dei gratia, id eſt, gratis data acceperunt, gratis etiam, id eſt, ſine retributione temporali proximis largiantur. Vnde
Eſa.33. bene, cum uirũ iuſtum deſcriberet, propheta ait: Qui excutit manus ſuas ab omni munere. Neque enim dixit, munere, tantum: ſed adiũxit, Ab omni: quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obſequio, eſt ſubiectio indebite impenſa: Munus à manu, pecunia, Munus à lingua, fauor. Qui ergo ſacros ordines tribuit, uel quodcunque bonum, unde retributionem à Deo ſibi in futuro ſeculo reddi cupit, tunc ab omni munere manum excutit, quando in diuinis rebus nõ ſolum ullam pecuniam ſed etiam gratiam non requirit. Partem etiam maximam ſyluæ in Voſago precio comparauit, & manſioniles ibidem conſtituit, qui ab aquis, ſuper quibus conſtituti ſunt, Coſſa & Gleni uocantur hominesque in eiſdem mãſionilibus de uicina epiſcopij uilla, quæ Berna dicitur, à Francis ſibi data, manere diſpoſuit, ut picem annuatim religioſis locis eccleſiæ Rhemenſis adminiſtrarent, quibus & Penſam dedit, quæ uſque hodie ab incolis ipſorum locorum habetur, cum qua debitum ſuum exoluunt. Ipſius quoquè comparationis ſuæ fines per gyrum adeo exterminauit, ut & oĩbus uidẽtibus pateat ipſa exterminatio, & à ꝓgenie in ꝓgenies hactenus ipſæ exterminationes, ab eo factæ, nomine tenus uocitentur ac deſignẽtur. In quib⁹ exterminationibus quodã loco in ſuſte cauo manu ſua petrã miſit, quã oẽs, qui uolũt manũ in cauerna, in qua petra poſita eſt, ponere, poſſunt & ipſam petram uoluere, & eam a cauerna nullo ingenio ualent extrahere. Poſt quædam uerò tempora quidam inuidens, quòd multi ad laudem ſancti Remigij hoc pro
religione tenebant, manu ipſam petram de cauerna *Inuidia grauis uindicta.*
extrahere uoluit. Quod non ualens, ſecuri ipſum pertuſum ampliare tentauit: & eleuante eo ſecurim, ut ſuſtem percuteret, dextera manus illius exaruit, & oculorum lumen amiſit, & qui famam ſancti Remigij extinguere uoluit, laudis uenerationem adauxit. In hac ſolicitudine, quam ſanctus Remigius de pice locis religioſis Rhemenſis eccleſiæ, ſuo uel ſucceſſorũ ſuorum tempore conſulturus ſategit, rectoribus Eccleſiæ patenter oſtendit, quia internorum ſolicitudinem non relinquentes, externorum prouidentiam non debent mouere, ne aut exterioribus dediti, ab intimis corruant, aut ſolis interioribus occupati, quæ foris debẽt, ꝓximis nõ impẽdãt. Sed ſic ſibimet ad ſpiritualia uacent, ut exteriorũ ad miniſtrationem non relinquant, ne cũ curare corporalia iã funditus negligunt, ſubditorum neceſſitatibus minimè concurrant: & ſi eis neceſſaria præſentis uitæ non tribuunt, neque eos libenter audiant. Egentis etenim mentem doctrinæ ſermo non penetrat, ſi hunc apud eius animum manus miſericordiæ non commendat. Tunc autem uerbi ſemen facile germinat, quando in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Vnde rectorem neceſſe eſt, ut interiora poſſit infundere, cogitatione innoxia etiam exteriora prouidere. Hanc paſtorum ſolicitu-
dinem Paulus excitat, dicens: Qui ſuorum, & maxi- *1 Ti.5*
mè domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Quæ beati Remigij ſolicitudo quantum Domino placuerit, miraculo oſtenſo in eo, qui eius bonis operibus inuidebat, euidenter oſtẽdit.

Ludouicus rex cum Dei benedictione per S.Remigium. accepta, de uictoria ſibi ab eo prædicta ſecurus, & in mandatis accipiens, ut tam diu ad dimicandum pergeret, quàm diu illi benedictum uinum, ſibi ab eo datum, in quotidiano uſu potatum ſufficeret:
iter arripuit contra Gundebaldum & Godegliſſum *Preliũ cũ Burgũdionibus.*
fratrem eius, commoto exercitu maximo: & Burgundiones cum ingenti multitudine uenerunt contra eũ ſuper Oſcharam fluuium ſecus caſtrum, quod Diuion dicitur, ibique inter ſe atrociter confligentes, Gundebaldus ac Godegliſſus cum Burgundionibus terga uerterunt, & uix fuga lapſi euaſerunt. Ludouico, ut ſolebat, exiſtente uictore, Gundebaldus ſe in Auinione recluſit, & per Aredium conſiliarium ſuum pacem à Ludouico expetijt. Ludouicus uerò, ablatis theſauris, cum præda maxima & Francorum exercitu ad propria eſt reuerſus. Et mittens legatum, nomine Paternum, uirum induſtrium, ad Alaricum regem Gotthorum, de amicitiæ inter eos conditione mandauit. Alaricus uerò cum per Paternum uellet Ludouicum decipere, à Paterno exploratis, quæ circa eum erant, & theſauris eius ingenio ſubarratis, illuſus eſt.

In diebus illis rex Ludouicus cum ueniſſet Pariſios, ubi ſedem ſuam conſtituit, ait ad reginam & ad populum ſuum, Satis mihi moleſtum eſt, quòd Gotthi Arriani partem optimam Galliarũ tenent. Eamus cũ Dei auxilio, & eijciamus eos de terra ipſa, noſtriſquè ditionibus, quia ualde bona eſt, eam ſubijciamus habentes iuſtitiam aduerſus Alaricum, ad quem pro amicitiæ conditione legatum direximus, per quẽ nos decipere uoluit. Placuit hoc conſiliũ proceribus Francorum.

corum. Tunc per conſilium reginæ ſuæ fecit Eccleſiã in honore Apoſtolorum Petri & Pauli in Pariſiorum

Synod⁹ Aurelianenſis.

ciuitate, & per conſilium B. Remigij in Aureliani ciuitate Epiſcoporum ſynodum conuocauit: in quo cõuentu multa utilia conſtituta fuere. Rex quoque deuotiſſimus, pergens contra Alaricum Arrianum, benedictionem petijt à ſancto Remigio. Cui & benedictionẽ dedit, & uictoriam in uerbo Chriſti ſpopondit: deditque illi plenum uas, quod uulgaris conſuetudo flaſconem appellat, de uino quod benedixit: ſicut & fecerat quando poſt baptiſmum contra Gundebaldum perrexerat, præcipiens illi, ut tam longe ad bellum procederet, quàm diu illi & ſuis, quibus inde dare uellet, illud uinum de prædicto flaſcone non deficeret. Bibit ergo inde rex, ac regalis familia, & numeroſa turba populi, & exinde uberrime ſatiantur. & uas uini detrimentum non patitur, ſed benedictione Dei, per ſanctum Remigium indita, more fontis inundatione repletur. Mouit autem rex cunctum exercitum ſuum de populo Francorũ, uerſus Pictauorũ ciuitatẽ: ibi enim tunc Alaricus rex Gotthorum commorabatur. & ſic

Nota reuerẽtiã erga sãctos. Aemylius habet, In cãpis Vogladenſib⁹

per pagum Turonicum pergens, & reuerentiam ſancto Martino atque beato Hilario exhibens, ſicut locis ſuis lector inueniet, cum Alarico rege Gotthorũ in campo Moglotinſe ſuper fluuium Glinno, milliario decimo ab urbe Pictauorum, bellum conſeruit. Illiſq; inter ſe compugnantibus, Gotthi cum rege ſuo nimis colliſi terga uerterunt. Ludouicus, ſicut ſolebat, uictor extitit.

Cumque Alaricum interficeret, duo Gotthi cum contis cum ex aduerſo in latere feriunt: ſed propter loricam, qua indutus erat, lædere nequiuerunt. Magis

Alarici cædes.

autem lorica fidei indutum Dominus per orationem ſancti Remigij, patris & patroni ſui, adiuuit eum. Patrata ſiquidem uictoria, & multis ciuitatibus ſuæ ditioni ſubiugatis, uſque Toloſam perrexit: & theſauro Alarici accipiens, per Engoliſmam ciuitatem, cuius muri ante conſpectum eius corruerunt, interfectis Gotthis Arrianis, qui ibi erant, cum glorioſa uictoria de multis ciuitatibus, ad propria redijt.

Ludouicus Conſul ſalutatur.

Per idem tempus ab Anaſtaſio Imperatore codicillos Ludouicus, rex pro conſulatu accepit. Cum quibus codicillis etiam illi Anaſtaſius coronam auream gemmis & tunicam blatteam miſit: & ab ea die conſul & auguſtus eſt appellatus. Sed & Hormiſda Romanæ Sedis pontifex ſancto Remigio, antiquæ metropolis epiſcopo, quæ tunc temporis habebat ſub ſe duodecim ciuitates & totidem Epiſcopos eiſdem præſidẽtes, uices ſuas in regno Ludouici regis, nuper cum integra gente ad fidem conuerſi per ſanctam eius prædicationem, Domino cooperante & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis, commiſit hoc modo:

Blatteã pro purpura ponit Sidonius

Epiſtola Hormiſdæ Papæ ad Remigium.

DIlectiſſimo fratri Remigio Hormiſda. Suſcipiẽtes plena fraternitatis tuæ congratulatione colloquia, quibus nos germanæ ſalutis tuæ lætificauit iudicio corporali cum ſpiritualibus officijs incolumitas ſubnixa: congruum eſſe perſpeximus, hanc ipſam, quam mente gerimus, uerbis aperire lætitiam. Agis enim ſummi documenta pontificis, dum & prædicanda facis, & ea inſinuare non differs. Prærogatiuam igitur de noſtri ſumpſimus electione iudicij, quando id operatum te eſſe didicimus quod cæteris agendum obnixius imperamus, ut in prouincijs, tanta longinquitate diſiunctis, & Apoſtolicæ ſedis uigorem, & patrum regulis ſtudeas adhibere cuſtodiam. Vices itaque noſtras per omne regnum dilecti & ſpiritualis filij noſtri Ludouici, quem nuper adminiculante ſuperna gratia, plurimis & Apoſtolorum temporibus æquiparandis ſignorum miraculis,

Apoſtolica ſigna S. Remigij.

prædicationem ſalutiferam comitantibus, cum gente integra conuertiſti, & ſacri dono batiſmatis conſecraſti, ſaluis priuilegijs, quæ metropolitanis decreuit antiquitas, præſenti authoritate committimus, augentes ſtudij huius participatione miniſterij dignitatem, releuantes noſtras eiuſdem remedio diſpenſationis excubias. Et licet de ſingulis nõ indigeas edoceri, à quo iam probauimus acutius uniuerſa ſeruari, gratius tamen eſſe ſolet, ſi cuiuſ trames oſtenditur, & laboratu-

Cõciliorum decreta ſeruanda.

ris iniuncti operis forma monſtratur. Paternas igitur regulas, & decreta ſanctiſſimis definita concilijs, ab omnibus ſeruanda mandamus. In his uigilantiam, tuam, in his curam, & fraternæ monita exhortationis oſtendimus. His ea, quanta dignum eſt, reuerentia cuſtoditis, nullum relinquit culpæ locum ſanctæ obſeruationis obſtaculum. Ibi fas nefasque præſcriptum eſt: ibi prohibitum, ad quod nullus audeat adſpirare: ibi conceſſum, quod debeat mens Deo placitura præſumere. Quoties uniuerſale poſcit religionis cauſa cõcilium, te cuncti fratres euocante conueniant: & ſi quos eorum ſpecialis negocij pulſat intentio, iurgia inter eos oborta compeſce, diſcuſſa ſacra lege deter-

Nota Ro. Pontificis authoritatem.

minando certamina. Quicquid autem illic pro fide & ueritate conſtitutum, uel prouida diſpenſatione præceptum, uel perſonæ noſtræ authoritate fuerit confirmatum, totum ad ſcientiam noſtram inſtructa relationis atteſtatione perueniat. Eo fit, ut & noſter animus officij charitate dati, & tuus ſecuritate perfruatur accepti. Deus te incolumem cuſtodiat, frater chariſſime.

Huius ſancti Hormiſdæ pontificatus temporæ, ſæpe fatus. Ludouicus rex glorioſus coronam auream cum gemmis, quæ regnum appellari ſolet, beato Petro, ſancto Remigio ſuggerente, direxit. Hic beatus Hormiſda Papa miſit Conſtantinopolim ad Iuſtinum Imperatorem in legatione Germanum Capuanum Epiſcopum, cuius animam uidit ab angelis in cœlum deferri ſanctus Benedictus, qui pro curatione puellæ dæmoniacæ, ad beatum Remigiũ literas ſuas direxit.

Poſt hæc omnia mortuus eſt Ludouicus rex in pace & ſepultus eſt in baſilica ſancti Petri Apoſtoli, quam ipſe & regina ſua ædificauerunt. Mortuus eſt autem anno quinto, poſtquàm cum Alarico rege Gotthorum pugnauit. Regnauit quoque ſimul annis triginta. Et eodem momento, quo mortuus eſt Ludouicus Pariſijs, reuelante ſpiritu ſancto beatus Remigius, cum eſſet Rhemis, defunctum fuiſſe cognouit, & ſibi aſsiſtentibus indicauit. His ita geſtis, filius Clodomiri filij Lodouici regis, nomine Clodoaldus, interfectis fratribus ſuis, quos unà cum eo poſt patris obitũ Crotildis regina nutriebat, in clericum ſe totondit, & proceſſu temporis, uitę ac religionis ſuæ merito, partem hereditatis à patruis regibus obtinuit: de qua Duziacum uillam in pago Motomagenſi, cum appendicijs ſuis, ſancto Remigio & Rhemenſi Eccleſiæ tradidit, & uillam Riuiliacum in pago Biturico ſancto Dionyſio delegauit. Villam quoque Nouientum in pago Pariſiaco, cum omnibus ad ſe pertinentibus, matri Eccleſiæ Pariſienſis ciuitatis, ubi presbyter extitit ordinatus, donauit: In qua uilla, plenus uirtutibus, migrans ad Dominum, in Eccleſia, quam ipſe ædificauerat, corpore fuit in pace ſepultus.

Ludouici regis mors.

Clotarius nos occidit.

Synod⁹ alia.

Eruditio eximia S. Remigij.

Cum Epiſcopi demum Galliæ ac Belgicæ prouinciarum, cauſa fidei ad ſynodum conuenerunt, beatũ Remigium undecunque doctiſsimum, & in ſcripturis ſanctis eruditiſsimũ, ac in Eccleſiaſticis dogmatibus exercitatum, ad idem concilium uenire patierunt.

Cui

Cui ſynodo Arrianus quidam hęreticus, acerrimus diſputator, & dialecticis propoſitionibus ac concluſionibus confiſus, inde nimis elatus, intererat. Ingrediente autem ſancto Remigio Epiſcoporum concilium, à multitudine fratrum expectantium, aſſurgentibus omnibus, reuerenter ſicut angelus Dei ſuſcipitur. Superbus autem hæreticus, & male de uiro Dei ſentiēs, dedignatus eſt ei aſſurgere. Qui protinus, cum ſanctus Remigius ante eum tranſiit, ita obmutuit, ut nec uerbum quidem ullum effari potuerit. Expectantibus autem omnibus, ut poſt allocutionem ſancti Remigij hæreticus ille aliquid diceret, nihil potuit loqui, ſed ad ueſtigia ſancti Remigij pronus cadens, nutibus ueniam petiit. Cui ſanctus Remigius dixit, In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, ueri filii Dei uiui, ſi ita de eo recte ſentis, loquere, & de illo, ſicut catholica credit Eccleſia, crede & confitere. Ad cuius uocem ante ſuperbus hęreticus, humilis iam & catholicus, catholicam fidem de ſancta & inſeparabili Trinitate, & de Chriſti incarnatione catholicè confeſſus eſt, & in eadem confeſsionis ſuæ fide ſe permanſurum profeſſus eſt. Sicque anima per infidelitatem perdito, & corporali uoce propter ſuperbiam condemnato, uirtute diuina ſanctus Remigius & animæ & corporis reddidit ſanitatem, cunctis, qui aderant, ſeu hæc audituri erant ſacerdotibus patenter oſtendens, de male ſentiendo peccante in Chriſtum, qui per humanitatem proximus & frater nobis fieri dignatus eſt, quomodo erga peccantes in ſe uel in Eccleſiam, atque rebelles, & erga poſt recognoſcentes & penitentes debeant agere.

Hæreticus obmuteſcit.

Seneſcente autem ſancto Remigio, & Dei ſpiritu ſibi reuelante, quoniam abundantiam ipſius anni ſecutura eſſet fames, ſecutus ſancti Ioſeph prouidentiam, de annnona, quæ in uilis Epiſcopi nata fuerat, uel quam ab aliis comparauerat, aceruos, quos metas dicimus, fecit, ut popolo, fame poſtmodum laboraturo, inde ſubuenire ualeret. Vnde & in uilla, quæ Celtus dicitur, plures metas fieri iuſsit. Ipſi autem homines Celtenſes, ſemper rebelles & ſeditioſi fuerunt. Qui quadam die Dominica inebriati, cœperunt inter ſe dicere, Quid ille Iubileus (ſic enim appellabatur propter ætatis prolixitatem ſanctus Remigius) facere uellet de illis metis, quas congregauerat? an ciuitatem inde facere uellet? quia ſicut turres per muros ciuitatis, ita per circuitum cortis, metæ habebantur. Et ſuadente diabolo, ſe mutuo adhortati ſunt ut focum in eas mitterent. Quod cum ſancto Remigio in propinqua uilla, quę Baſilicæ cortis dicitur, conſiſtenti, celeri nuncio eſt delatum, aſcendit equum, ut ad tantam præſumptionem compeſcendum, ad Celtum ueniret. Quo cum peruenit, iam ipſæ metę ardebant. Beatus autem Remigius & ætate & ueſpertino frigore, ſicut in autumno ſolet fieri, frigidus, de equo deſcendit, & à longe ſe calefacere cœpit, tranquillo corde & ore dicens: Semper bonus eſt focus, ſi non ſuper poteſt. Veruntamen omnes, qui hoc egerunt, & qui de eorum germine nati fuerint, uiri ponderoſi fiant, & fœminæ gutturnoſæ ſint. Quod ita completum eſt. Nam uſque ad tempora Caroli Magni Imperatoris, qui eoſdem homines de Celto, quoniam Vicedominum in eadem uilla morte crudeliſsima ſicciderunt, exterminauit, & authoribus interfectis, conſentientes per diuerſas prouincias diſpergi, atque perpetuo exilio condemnari fecit, & de ceteris uillis Epiſcopi Rhemenſis eandem uillam reſtaurari præcepit, ita uiri & fœminæ mulctati permanſerunt, ſicut ſancti uiri ſententia promulgauit. Quoſdam etiam de eorum progenie, qui tunc fuga lapſi, cum alii diſpergebantur, remanſerunt, & ad eandem uillam redierunt, nos hanc uindictæ ſuſtinentes ſententiam uidimus, ſicut & Giezi cum domo ſuo, maledictione Eliſei, lepra mulctatus eſt. *4. Re. 5*

Fami futura proſpicit S. Remigius.

Vltio diuina in homines improbos.

Aptè quidem ſententia uiri Dei, ſpiritu eius repleti, quo ſicut præſentes uidit, ita poſteros eorum rebelles ac ſeditioſos præuidit: uindictam huiuſmodi præſumptores non ſolum in ſe, uerum & in genere contraxerunt, ut ſicut peccato primi parentis, per traducem ſeminis, cuncti ex eo geniti peccatum eius & mortem corporis pro peccato illatam traxerunt, ita & genitalibus eorum præſumptorum generati, uindictam illatam generantibus ſuſtinerent. Et quia in fœmineo ſexu non erat, ubi uindicta ſimilis in membris ſimilibus monſtraretur, ſicut per guttur primæ matris guſtus illicitus tranſiens, ad præuaricatricis ſobolem deriuauit culpam, ſic & ad genitas de hac ſtirpe propagaretur ignominioſa hæreditas, uelut per Moyſen Domino dicitur, Qui reddis iniquitatum patrum filiis ac nepotibus. *Exod 34.*

Poſt præmiſſas autem & alias multas uirtutes, quas Dominus per hunc ſanctum ſuum operari dignatus eſt, gemitus & ſuſpiria illius exaudiens, quibus dicebat, Quando ueniam & apparebo ante faciem Dei, & Satiabor, dum manifeſtabitur gloria tua? Reuelauit ei Dominus, conſolans eum, imminere diem obitus ſui: Qua de re, ſecundum ſacros canones, teſtamentum rerum ſuarum condidit, ad hæreditatem illam feſtinans de qua Propheta dicit, Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, hæc eſt hæreditas Domini. Omnis qui dormit in morte, perdit hæreditatem. Sed cum dederit dilectis ſuis ſomnum, hæc eſt hæreditas Domini, quia electi DEI poſtquam peruenerint ad mortem, tunc inueniunt hæreditatem. Sic ſanctus Remigius terrenam derelinquens hæreditatem, accepit æternam. quia oliua fructifera per lucida miſericordiæ opera extitit in domo, uidelicet Eccleſia Dei. Vnde ſperauit iure in miſericordia Dei ſui, ueraciter dicens, Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, quia ſicut corpus ſatiatur pane, ita de lachrymis reficitur anima, quoniā exinde ſperat remiſsionem peccatorum habere. Dies uero & nox pro ſeculi diuerſitate ponuntur, quia ſiue in proſperis rebus, ſiue in aduerſis, deſiderii ſui lachrymas DEVM deſiderans anima fudit, ſciens ſcripsum, Vanum eſt uobis ante lucem ſurgere. ſurgite poſtquam ſederitis, qui manducatis panem doloris. Ante lucem quippe ſurgere eſt, priuſquam claritas æternæ lucis & tributionis appareat, in præſentis uitæ nocte gaudere. Sedendum ergo prius eſt, ut poſt rectè ſurgamus, quia quiſquis nunc ſe ſponte humiliat, hūc ſequens gloria exaltat. Manducat autem panem doloris, qui gemit in hac peregrinatione, & cæleſti deſiderio ad æternam anhelat patriam.

Pſa. 41
Pſa. 16
Pſ. 126
Pſa. 41
Pſ. 126

Condito ſiquidem teſtamento, & diſpoſitis omnibus, quia ut ſcriptum eſt, uerus agricola omnem uitis ueræ palmitem fructum ferentem purgat, ut fructum plus afferat, oculorum corporalium lumine aliquandiú eſt priuatus, quatenus mentis oculis intentius quæ ſuperna ſunt, ad quæ toto deſiderio anhelabat, contemplari ualeret. Studebat autem in ſuæ probationis tentatione ſemper gratias agere, hymnis Dei & laudibus diebus ac noctibus uacans, & fideli mente intelligens, quoniam qui humiliter flagella ſuſcipiunt, poſt flagella ſublimiter ad requiem ſuſcipiuntur. Quod & in eo Dominus in pręſenti uolens oſtendere, quaſi pignus æternæ lucis antequam decederet, uiſum ei reſtituit: Vnde, ſicut & de amiſsione luminis, nomen benedixit. Et non poſt longum ſpatium ſciens adeſſe diem ſui tranſitus, per Miſſarum celebrationem ac ſacræ communionis largitionem, ualefaciens & dans pacem filiis ſuis, poſtquam per uiginti & duos annos

Ioā. 15

S. Remigius fit cæcus.

Recipit uiſum.

Epiſcopus fuit annis 74. *Moritur.*

nos in clericali ordine: in Epiſcopatu uerò ſeptuagintaquatuor continuatiſsimè ac religioſiſsimè fidelis ſeruus & prudens Domino miniſtrauit, nonageſimoſexto ætatis ſuæ anno, idibus Ianuarii, ſancti certaminis curſu conſummato, fide ſeruata, cum multiplici bonorum operum fructu & animarum lucro, ut diu deſiderauit, anima cœlos penetrans, terræ corpus reddidit, accipiens ſtolam albam, animæ ſcilicet beatitudinem ſempiternam, donec in reſurrectione alteram accipiat ſtolam, beatam uidelicet unà cum anima reſumpta glorificandi corporis immortalitatem.

Beatus igitur athleta Dei, confeſſor officio, martyr quoque ſtudio inuictus certamina, palmam quærens ſanguine. Quem quia diu contigit in corpore uiuere, neceſſe fuit etiam longiora carnis & diaboli & prauorum hominum tentamenta tolerare. Quia enim, adiuuante ſe Domino, uirtutem patientiæ fortiter ſeruare contendit, & in pace Eccleſiæ uixit, & tamen martyrii palmam tenuit. Conſummato ergo feliciter curſu, ad ſanctorum Apoſtolorum ac martyrum conſortium, confeſſor Domini precioſus Remigius poſt mortem corporis glorioſè peruenit, ſicut atteſtatur Apoſtolica illi gratia collata, gens uidelicet Francica, ad fidem CHRISTI per eum conuerſa, & baptiſmi gratia conſecrata, martyrii palma, longanimitas patientiæ in longæuitate ipſius uitæ, confeſsionis gloria, orthodoxæ fidei prædicatio, & uirtutum tam in uita ipſius corporis, quàm & poſt obitum præclara oſtenſio.

Cæterum cum funus ſanctiſsimum deferretur ad ſepulturam uerſus Eccleſiam ſanctorum martyrum Timothei & Apollinaris, ſecus Eccleſiam ſancti Chriſtophori martyris, in loco, ubi ex tunc & nunc crux eſt poſita, & ubi multa miracula Deus pro ſancto Remigio oſtendit, ita feretrum eſt aggrauatum, ut nullo modo quocunque ingenio, uel à quantiſcunque hominibus poſſet moueri. Et ſtupentibus omnibus, & petentibus Dei omnipotentiam, ut dignaretur oſtendere, in quo loco eiuſdem ſancti ſui corpus uellet reponi, deſignauerunt ad baſililicam præfatorum martyrum, & feretrum moueri non potuit. Propoſuerunt, ut ferretur ad Eccleſiam ſancti Nicaſij, & moueri non potuit. Propoſuerunt, ut ferretur ad Eccleſiam ſanctorum Sixti & Sinicij, & nec ſic moueri potuit. Tãdem coacti, quoniã parua eccleſiola erat in honore beati martyris Chriſtophori, ſed nullum corpus nominati ſancti in ea iacebat, in qua eiſque circumiacentibus atriis ex antiquo erat cœmeterium Rhemenſis Eccleſiæ, petierunt ut Dominus declararet, ſi in eadem eccleſiola uellet illud corpus ſanctiſsimum poni. Et ſic tanta facilitate motum eſt feretrum, ut nullum onus portantes ſentirent: Sepultum eſt autem illud uenerabile corpus in eadem eccleſiola, ubi altare eſt in honore ſanctæ Genofeuæ, quæ familiariſsima extitit beato Remigio. Quod manifeſtum eſt actum fuiſſe diuina diſpoſitione, atque ipſius uoluntate, ut ſicut res ſuo nomine adquiſitæ, iuxta ſacras leges epiſcopio Eccleſiæ Rhemenſis erant unitæ, ita & quæ ipſius meritis erant decætero acquirendæ, Rhemenſi Eccleſiæ, in cuius iaceret territorio, unirentur.

Feretrum immobile.

Tãdem mouetur feretrũ.

Poſt cuius obitum cum lues inguinaria populum primæ Germaniæ deuaſtaret, & omnes Rhemenſis prouinciæ incolæ huius cladis terrerentur auditu, concurrit Rhemenſium populus ad ſancti ſepulcrum, cogruum huius cauſæ flagitare remedium. Accenſis quoque cereis, lichniſque non paucis, hymnis pſalmiſque cæleſtibus per totam excubat noctem. Manè autem facto, quid adhuc precatui deſit, in tractatu rimatur. Repererunt etenim, reuelante Deo, qui ſanctum ſuum mirificari uoluit apud homines, quem apud ſe mirificatum habebat, qualiter oratione præmiſſa, adhuc maiori propugnaculo urbis propugnacula munirentur. Aſſumpta igitur palla de ſuper beati ſepulcro, componũt eam in modum feretri: accẽſiſque ſuper crucis cereis atque ſuper cerofcrarijs, dant uoces in canticis: circumeunt urbem cum uicis, nec prætereunt ullum hoſpitium, quod non hac circumitione concludant. Quid plura? Non poſt multos dies, fines huius ciuitatis Rhemenſis lues aggreditur memorata. Verumtamen uſque ad eum locum accedens, quo beati pignus acceſſit, ac ſi conſtitutum cerneret terminum, intro ingredi ullo modo non eſt auſa: ſed etiam quæ in principio peruaſerat, huius uirtutis repulſu reliquit. Qui beatiſſimus pontifex & in uita corporis, & poſt obitum, ſicut infirmis ſanitatum gratiam reddidit, ſic & in peruaſores ſæpiſſime ultor extitit.

Psal. 4.

Nota populi deuotionem.

Eius deuotionis effectus.

Erat enim haud procul à baſilica campus tellure fœcundus, (Tales enim incolæ olcas uocant) & hic datus ſancti baſilicæ fuerat. Quem unus è ciuibus peruadit, deſpiciens hominem, qui eum ſancto loco cõtulerat. Qui cum ab Epiſcopo ac loci præpoſito crebro conuentus fuiſſet, ut quæ iniuſtè peruaſerat, redderet: paruipendens uerba, quæ audiebat, pertinaci direpta defenſabat intentione. Denique cauſa exitii, & non deuotio, ut properaret ad ſancti baſilicam. Arguitur iterum à loci præpoſito pro peruaſione campi ſed nihil dignum ratione reſpondit. Explicitiſque negocijs, aſcenſo equo ad domum redire diſponit: ſed obſtat niſui eius ſacerdotis iniuriam. Nam ſauciatus à ſanguine, diruit in terram. Obligatur lingua, quæ locuta fuerat campum tollere: clauduntur oculi, qui concupierant: manus contrahuntur, quæ rapuerant.

Nota cæleſtẽ in ſacrilegum ultionẽ

Tunc balbutiens, & uix ſermonem explicare ualẽs ait: Deferte me ad baſilicam ſancti, & quantumcunque ſuper me auri eſt, ad ſepulcrum eius proijcite: Peccaui enim auferendo res eius. Adſpiciens autem dator campi hunc cum muneribus deferri, ait: Ne accipias quæſo, ſanctæ Dei, munera eius, quæ nunquàm cupide accipere conſueuiſti. Me ſis, deprecor, adiutor eius, qui inflammante concupiſcentia, rerum tuarum nequàm poſſeſſor extitit. Nec diſtulit ſanctus audire uocem pauperis ſui. Nam homo ille, licet iuſſiſſet dari munera, oſtendit ſanctus Domini, ſe illa non acceptaſſe. Vnde rediens peruaſor domum amiſit ſpiritum, recepitque eccleſia res ſuas.

De Translatione S. Remigij.

SEpulto ſiquidem, ut prædiximus, corpore beati Remigij in eccleſia ſancti Chriſtophori, cum multa & ſtupenda miracula in eadem Eccleſia per merita eius, Domini gratia fierent, ampliata & exaltata eſt ipſa Eccleſia. Et facta crypta retro altare, in quam transferretur corpus ſanctiſſimum, effoſſum eſt de loco, in quo erat, ut in foſſam factam in memorata crypta deponeretur, ſed nullo modo moueri potuit. Superueniente autem nocte, & pernoctantibus fratribus in hymnis & canticis, multis accenſis luminaribus, circa mediam noctem ſopor in omnes irruit. Et euigilantibus eis, Calendis Octobris cum ſanctiſſimo corpore ſepulcrum inuentum eſt, angelicis manibus poſitum, in foſſa cryptæ, retro altare factæ. Tantaque euigilantes odoris ſuauitate repleti ſunt omnes, qui adfuerunt, ut humana lingua hoc effari non ualeat: & ſic per totam diem & in craſtinum ipſe odor in eadem Eccleſia perſeuerauit. Ipſaque

Corpus moueri non poteſt.

ſaque die translationis eius, cum diuinis laudibus ſumptæ ſunt reliquiæ à corpore illius, de capillis uidelicet eius, & caſula ac tunica ipſius: & inuolutum eſt corpus illius integrum, ſed exiccatum de brandeo rubeo.

Proceſſu denique temporis Pipinus rex, Caroli Magni pater, uolens Epiſcopij Laudunēſis uillā, quæ Aniſiacus dicitur, accipere quaſi ſub cenſu, ſicut & alias quaſdam fecerat, uenit in ea manere. Vbi cum dormiret, uenit ad eum ſanctus Remigius, dicens: Tu quid hic facis? Quare intraſti in hanc uillam, quam mihi re deuotior homo dedit, quamque ego Eccleſiæ Dominæ meæ ſanctæ Dei genetricis donaui? Et flagellauit eum ſatis duriter, ita ut liuores poſtea in corpore eius parerent. Et cum diſparuit beatus Remigius, Pipinus ſurrexit, ac ualida, correptus febre, quantocyus ab ipſa uilla receſſit. De qua febre nō paruo tempore laborauit. Et deinceps princeps regni, uſque ad moderna tempora, ibi non manſit, ſicut nec in Codiciaco uel Iuliaco, niſi Ludouicus rex Germaniæ, quādo ſuper fratrem ſuum Carolum regnum eius inuaſit, in Iuliaco manſit, & in die craſtina turbiter ante ipſū fratrem fugiens, uix euaſit.

Pipinus rex flagellatur à S. Remigio.

Noſtra ætate colonus quidam uillæ Rhemenſis Epiſcopij, quæ Plumbea Fōtana dicitur, manebat iuxta fiſcum regium, qui Roſetus uocatur, & nec peculium, nec meſſem, uel pratum propter fiſcalinorum infeſtationem quietē habere ualebat. Vnde ſæpe iuſtitiam apud regios miniſteriales petijt, quam obtinere non potuit. Tandem inuenit ſibi ſalubre conſilium: Nam coxit panes & carnes, & accepit ceruiſā in uaſculis, prout potuit. Quæ omnia in uaſe, quod uulgò benna dicitur, collocauit, & carro ſuperpoſuit: ſicque iunctis bubus, candelam in manu habens: ad baſilicā ſancti Remigij properauit. Quo perueniens, de pane & carne ac ceruiſia matricularios pauit, candelam ad ſepulcrum ſancti poſuit, & eius auxilium contra opprimentes ſe fiſcalinos expetijt. Puluerem quoque de pauimento Eccleſiæ, quantum ualuit, collegit, & in panno ligauit, & in prædictam bennam miſit, & deſuper linteum, ſicut ſupra corpus morti affectari ſolet, compoſuit, & cum carro ſuo ad propria remeauit.

Quicunque autem de obuiantibus eum interrogabant, quid in illo carro duceret, reſpondit ſe ſanctum Remigium ducere. Et admirabantur omnes in dicto & facto illius, putantes illum eſſe amentem. Perueniens autem cum eodem carro in pratum ſuum, in eo paſtores paſcentes diuerſi generis animalia de fiſco Roſeto inuenit: & inuocato ſancto Remigio, ut eum contra oppreſſores ſuos adiuuaret, cœperunt boues & uaccæ cum maximis mugitibus inuicem ſe cornibus impetere, hirci hircos, capræ capras cornibus impugnare, porci cum porcis confligere, uerueces cum ueruecibus ſe collidere, paſtores ſe fuſtibus & pugnis mutuo percutere. Et leuato maximo turbine, paſtores eiulantes, animalia ſecundum genus ſuum cum maximo ſonitu & ſtrepitu ita cęperūt uerſus Roſetum fugere, ac ſi maxima multitudo inſequentium eos cum flagellis perſequeretur. Quod uidentes & audientes fiſcalini, nimio terrore perculſi, non putauerunt ſe uel una hora uiuere poſſe. Vnde correcti à præſumptione ſua, ab afflictione pauperis ſancti Remigij adeo ceſſauerūt, ut poſtmodum idem pauper homo pacifice & ſine inquietudine poſsideret ſua. Et quoniam iuxta fluuium Satam in loco lutoſo manebat, maximam moleſtiam in ſuis habitaculis à ſerpentibus ſuſtinebat. Qui accipiens puluerem, quem de pauimēto Eccleſiæ ſancti Remigij colligens ſecum detulit, per ſua habitacula ſparſit, & poſtea ſerpens in eis locis, in quibus puluis ſparſus fuerat, non apparuit. Quibus oſtenſis miraculis, certo inditio colligere poſſumus, quia ſi non hæſitantes in fide, in tribulationibus noſtris auxilium ſancti Remigij ex corde petierimus, & ab angelorum ſatanæ, qui in ſerpente matrem humani generis allocutus deceperat, infeſtationibus, & à prauorum hominum improbitatibus eius meritis & interceſſionibus liberabimur.

Nota piā ruſtici ſimplicitatē.

Vide cœleſtem animaduerſionem.

Gen. 3.

Tempore Ludouici Imperatoris, duo fratres Franci foreſtarij eius, inuaſerunt partem de ſylua, quam in ſaltu Voſagi, ut ſupra oſtendimus, ſanctus Remigius in uita ſua precio comparauerat, intra fines eius, dicentes quòd plus pertineret ipſa ſylua ad fiſcum Imperatoris, quàm ad partem ſancti Remigij. Contradicentibus autem hominibus de poteſtate Rhemenſis Eccleſiæ, unus eorum altercando uenit ad porcos ſuos, quos in eandem ſyluam ad paſtionem miſerat, inter quos lupum inuenit. Quem, aſcendens equum, uelociter eſt inſecutus. Et uolēs eum percutere, equo expaueſcente, colliſit caput ad unum fuſtem de ipſa ſylua, ita ut cerebrum illius in terram defluxerit: & mortuus eſt. Frater uerò eius concite pergens in partem alteram, peruenit ad quandam petram, & dixit: Omnibus notum ſit, quia uſque ad hanc petram eſt iſta ſylua Imperatoris. Et cum percuteret eandem petram dolatoria, quam in manu portabat, exilierunt ab illa particulæ in oculos eius, & excæcatus eſt. Sicque ambo receperunt mercedem præſumptionis & mendacij ſui.

Pœna uſurpātiū res eccleſiaſticas.

Quidā uir nobilis de territorio Niuernenſi, obtentis reliquijs beati Remigij, oratorium in eius honore in ꝓprietate ſua ædificauit: ubi Dominus multas uirtutes per merita ipſius ſancti ſui oſtendit. Cum autem defuncto Ludouico Imperatore, Aquitani gentilicia mobilitate abſque iugo principis, prout quiſque poterat, ſe efferre, & ad inuicem pugnare, ac per cōtiguos pagos debacchari cęperunt, pauperes homines ſubſtātiolas ſuas in Eccleſijs reponere ſtuduerunt. Vnde confiſi opinione uirtutum, quæ ibi fiebant, ad ſaluandum ſua in eodem oratorio quique poterant, certatim repoſuerant. Audientes autem prædones idem oratorium multis plurimorum opibus refertum, aggreſſi ſunt eas diripere. Quorum unus obſeratum oſtium pede percuſſit, ut ſeram effringeret, & mox eidem oſtio pes eius adhæſit, & reſupinus præſumptor in terram cecidit. Quod uidentes alij, aufugerunt. Ipſe autem miſer cruciatu cogente, cum maximo eiulatu cœpit culpam ſuam fateri, & cum lachrymis amariſſimis profiteri, quod ſi Deus per merita ſancti Remigij pedem illius ab ipſo compede ſolueret, nūquam ulterius de ipſa uel de alia Eccleſia quicquā tolleret, uel tolli, quantum in ipſo eſſet, ullo modo conſentiret. Caballum quoque ſuū cum ſella, & alia, quæ potuit, ad eandem Eccleſiā donauit: ſicque poſt confeſſionem & lachrymas atque profeſſionem & uotum, pes eius ab oſtio, cui inhæſerat, eſt ſolutus. Verumtamen poſtea de ipſo arido pede claudus remanſit, uſque dum computreſcente crure ac femore, poſt diuturnum laborem mortuus fuit.

Nota ultionē diuinā

Quando tres fratres reges, Clotarius, Lodouicus & Carolus, regnum poſt patris ſui obitum inter ſe diuiſerunt, epiſcopium Rhemenſe, quod tenebat Folco preſbyter, Carolus inter homines ſuos diuiſit, uillam Iuliacum Richuuino in beneficium dedit. Cum autē uxor illius, nomine Berta, in cubiculo uillę ipſius iaceret, uenit ad eam ſanctus Remigius, dicens: Non eſt iſte locus tuus ad iacendum. Alterius meriti & officij debet eſſe, qui hāc uillā habere, & in hoc cubiculo iacere debet. Surge quantocyus, & hinc abſcede. Quod illa paruipendit, putans ſe uiſum inane uidere. Altera uice

ra uice uenit ad eã ſanctus Remigius, & d[illegible]t ei: Cur hinc non abſceſſi[illegible], ſicut [illegible] precepi[illegible] Vide ne amplius te h[illegible] inueniam. Q[illegible]o [illegible] illa, ut prius pro nihilo duxit. Terti[illegible] ue[illegible]t ad eã ſa[illegible]tus Remigius, dixit: Nónne i[illegible]m ſemel & [illegible] præc[illegible] ut [illegible]nc abſcederes [illegible]d quia contem[illegible] [illegible] deportation[illegible] a[illegible]es. Et p[illegible]cul [illegible] quã tenebat in [illegible] toto [illegible]rpore [illegible] tumorem conue[illegible]o, q[illegible] [illegible] & a[illegible] quam pluri[illegible] di[illegible] & [illegible] aliquanto[illegible] dies eueri[illegible]ſime cruciata, u[illegible] eius in [illegible]rtar[illegible], eamque il[illegible] [illegible]am, q[illegible] uin d[illegible] la expulit, & corpus [illegible] Eccle[illegible] recepit. Quod ne [illegible] Videlicet ut ſi [illegible]e re[illegible] m[illegible]entur ne poſt [illegible] æ[illegible]nis [illegible] tu[illegible] ſi[illegible] ut [illegible]o [illegible], qu[illegible] obediens ori [illegible] & a[illegible] & [illegible] perceptam [illegible] per [illegible] quos [illegible] eſt [illegible] paulus [illegible] Remi[illegible] re[illegible] tibu[illegible] ſignum [illegible] & [illegible] amplius. Sed [illegible] dolend[illegible] ti[illegible] eſt [illegible] eſt enim [illegible] Apnca [illegible] reproborũ [illegible] & [illegible] orum mi[illegible] : Ne qu[illegible]do conuer[illegible] antur ſup [illegible] omnia [illegible] prouidentia [illegible] et non [illegible] am non [illegible] us [illegible] et præ[illegible] [illegible] er manſum de [illegible] [illegible] ets [illegible] ter [illegible] od [illegible] obis [illegible] ma [illegible] ac [illegible] ſ[illegible] uentia ac reueren[illegible] æ, ac no[illegible] [illegible] auxilia, ſicut

Aſiund borren dũ ſup plicii.

Cur sã ſti ſe ulciſ-tur.

3. Reg 13.

Pro. 2

Pſa. 73

Apo. 6

Eſa. 6.

Nota [illegible]

de Ieremia legimus: Hic eſt, inquit, fratrum amator & populi Iſrael: hic eſt, qui multum orat pro populo & uniuerſa ſancta ciuitate Ieruſalem.

2. Mach. 14.

De ſecunda S. Remigij Tranſlatione.

ANNO incarnationis Dominicæ octingenteſimo quinquageſimo [illegible]do [illegible]per adhuc amplicata ipſa Eccleſia, cum [illegible] cryptæ prioris, ſepulcrum una cum beati [illegible]migij corpore tran[illegible]latum eſt in cry[illegible]tam, maio[illegible] & pulchriori opere factam. Ipſum corp[illegible]imum, ſicut & in anteriori tranſlatione, ab Epi[illegible]copis Rhemorum diœceſeos integrum inuentum eſt, & brandeo rubeo inuolutum. E[illegible] de ipſo ſe[illegible]ro in locello arge[illegible]teo eſt tranſpoſitum, pars de ipſo brandeo cum ſudario, quod fuerat ſuper caput eius, aſſumpta in ſcriniolo eburneo, ſecus altare ſanctæ Mariæ in ciuitate honore debito ueneratur. Locellus autem argenteus, cum corpore ipſius ſancti, ſepulcro marmoreo, in quo ante iacuerat, ſuperpoſitum fuit, & reliquiæ, quæ ad caput illius extra ſepulcrum repertæ fuerant, in ſepulcro, in quo iacue[illegible]at, a p[illegible]fatis Epiſcopis fuerunt poſitæ Calendis O[illegible]obris. Quo Calendarum di[illegible] & altera eius tranſlatio ante plures annos fuerat celebrata. Cum autem [illegible]ſſimum corpus eius de ſep[illegible]lcro in prædictum locellum argenteum [illegible]nſlatum fuit, Rado túc ſubdiaconus Eccleſiæ Sueſſonicæ, qui cum epiſcopo ſuo Rothado [illegible]lluc conuenerat, iam per annum integrum dolore dent[illegible]m adeo die noct[illegible]que uexab[illegible]tur, ut ſen[illegible]um præ nimio dolore metueret perdere. Qui, dum Epiſcopi in compoſitione ſancti corporis intenderêt, maxillam in qua dolore uexabatur, loco in quo corpus ſa[illegible]ctum iacuerat, appoſuit, & mox ab [illegible] dolore l[illegible]beratus, deinceps dentium dolorem non ſenſit, ſic[illegible] poſt uigintiquinque annos idem teſtetre cura[illegible]it. Et ip[illegible]o die in quodam oratorio, ubi memoria beati Remigi[illegible] col[illegible]ur, in pago Ribuar[illegible]o, duo con[illegible]racti ſanari fuerunt. Ex tempore qu[illegible] em primæ ac ſecund[illegible] [illegible]lat[illegible]onis, ſicuti & ante, multæ & in[illegible]nes u[illegible]tures i[illegible] eo[illegible]m loco per ipſ[illegible] m[illegible]a ex diuerſi[illegible] [illegible]us ſi[illegible] op[illegible]atæ. Q[illegible]as quide[illegible] habemus de[illegible]pt[illegible]s, ſed hic propter p[illegible]ralitatem, & quia ſæpius [illegible]em oſtenduntur, omiſimus pone[illegible]e.

Corpus S. Remigij integrũ inuentũ

Q[illegible]a ex d[illegible] uirtut[illegible] ne claret, quam inſign[illegible]um Dominus [illegible]oria & honore digna[illegible]tus ſit[illegible] oronate, &, ut erat in conſpectu eius, mira[illegible]lem homi[illegible]de[illegible] on[illegible]trar[illegible]e quibus, fratres chariſſimi, breui ep[illegible]o quædam commemoremus, ut contemplemur qua[illegible]ter [illegible]c beati[illegible]mus patronus ac prote[illegible]or [illegible]oſte[illegible] ſan[illegible]orum, tam ueteris quam noui Teſtamen[illegible], p[illegible]um ſ[illegible]itu, [illegible] diuer[illegible]te operationi, u[illegible] eiuſdemque [illegible]ritus [illegible]uerſis accepta, ui[illegible]uens in[illegible]o [illegible]enus fuer[illegible] & poſt obi[illegible]um conſors miracu[illegible]is[illegible] In eo[illegible]ue, quòd [illegible]œlitus prænunc[illegible]tus, & ex nomi[illegible]e d[illegible] natus ex[illegible]it, repræſentatos uobis I[illegible]ac patriarc[illegible] & Iohannem Baptiſtam uidemus. In eo, [illegible] ficatus necdum natu[illegible] & ab a[illegible] [illegible]one, populi deuira ui[illegible] præſen[illegible] & Iohannem Baptiſtam [illegible] eo, [illegible] ab Epiſcop[illegible] prou[illegible]ciæ Rhemenſis & [illegible]ero ac po[illegible]o electu[illegible] ſuper eum diuinitus oſten[illegible] ordinar[illegible], Mat[illegible]hiam, q[illegible]po[illegible] & [illegible]æteris [illegible] electus & oblatus [illegible] diuina eſt [illegible]orte ordinatus Apoſt[illegible] ama[illegible] huius [illegible] ſtu[illegible] ac prædicatio[illegible] Remigio ſanctam Eccleſiam a[illegible] portum æternæ

Ge. 17. Luc. 1. Ier 1. Luc. 1.

Act. 1.

næ lucis gubernauit, Noe, qui arcam, præſignantem
Eccleſiam, in diluuio ereait. In eo, quod ſplendida ſa-
Gen. 7. cta eſt eius facies de præſentia Chriſti. Moyſen. In eo,
quòd inter flammas & reſidua, quæ necdum ignis, uo-
rauerat, ſtetit, & incendium ſe tranſire prohibuit, Aa-
ron. In eo, quod rebus inſenſibilibus maledicens, cul
Ex. 34 tores earum damnauit ſterilitate, Dauid. In eo, quod
tria millia uirorum, prædicatione ſua conuerſorum,
Nũ. 16 uigilia ſancti Paſchæ baptizauit, & puellam à morte
3. Re. 4. reſuſcitauit, beatum Petrum, qui in ſancta Pentecoſte
totidem millia Iudæorum ad fidem conuertit, & ba-
ptizari fecit, & Dorcam à morte re uſcitauit. In eo,
Ac. 2. quod ferociſsimos Barbaros a feritate ſua mitigauit,
& 9. & Rhemis ad baptizandum concluſit, quibus poſt ſa-
crum baptiſma panem cęli & ſpiritualem potum de-
dit, Eliſeum, qui hoſtes uenientes in Samaria conclu
ſit, quibus cibum & potum dari præcepit. In eo,
4. Re. 6 quod paruiſsimos liquores ſupera undar fecit Eliam
& item Eliſeum. In eo, quod regi Lodouico prædixit
3. Reg. prophetico ſpiritu, quæ ſibi ſuiſque poſteris erant uē
17. tura, Eſaiam, qui regi Ezechiæ, quæ illi ſuiſque erāt
4. Re. 4 futura, prædixit. In eo, quòd longe poſitus corpore,
4. Reg. præſens ſpiritu, obitum regis cognouit, itidem Eli-
20. ſeum, cuius corpus præſens non erat, quando Naa-
man in occurſum Giezi de curro ſuo deſcendit. In eo,
quod reuelante ſibi ſancto ſpiritu famē futuram præ-
4. Re. 5 uoſcens, prouidentiam quomodo laboraturo fame
populo ſubueniret adhibuit, Ioſeph. In eo, quod ut
Gen. 41 iuſtus iuſtificaretur adhuc, corporalium lumen oculo
Tob. 2 rum aliquandiu amiſit, & poſtea uiſum recepit, To-
& 11. biam. Sed & quia uitis ueræ palmes fructum ferens,
purgatus eſt, quo fructum plus afferret cum oculo-
rum mentis lumine, quod non amiſerat, lumen cor-
poralium oculorum, quod aliquandiu amiſerat, in
tentatione patiens & laudes referens, poſt tentatio-
nem autem probatus, lumine corporalium oculo-
rum recepto, ut in amiſsione, Dominum benedixit,
Iob conſideramus: qui patientes in tentatione, nomen
Domini benedixit & poſt tentationem probatus,
Iob. 1. duplicia ſua poſſedit. In eo, quòd die ſui receſſus
& 43. cognito, per Miſſarum celebrationem ſuis ualefecit
ac obijt, beatum Iohannem Apoſtolum & Euangeli-
ſtam. In eo, quòd palla ſepulcri cladem inguinariam
Ac. 19 reſtrinxit ac repulit, egregium Paulum, cuius ſuda-
rio ac ſemicinctijs ſanabantur ægroti. In eo, quod ze
lo iuſtitiæ & uiuens in corpore, & poſt obitum in de
linquentes uindictas exercuit, item Moyſen, Phi-
Act. 5. neen, Ioſue & Eliam, Petrum Simonis Magi, Ana-
& 13. niæ & Sapphiræ percuſſorem, & Paulum Elymæ ma
gi excæcatorem. In eo, quod ſanctiſsimum corpus
eius prius in deſignata nutu diuino Eccleſia ſepul-
Dã. 14 tum, & poſtea angelico miniſterio de loco ad locum
eſt deportatum, Abacuc Prophetam, qui manu ange-
li de Iudæa ſuper lacum Babylonis eſt deporta-
tus, indeque in Iudæam reuectus: & Moy-
De. 34 ſen qui a Domino, angelico utique
miſterio, fuit ſepultus: cuius
ſepulcrum ſicut nemo uſ-
que in præſens nouit,
ita cuiuſmodi or
dine ſepul-
crum
iſtius ſancti translatum
fuerit, nemo co
gnoſcit.

VERSVS INSCRIPTI Sepulcro S. Remigij.

HIC famulus Hincmar Domini ſacra mem-
bra locauit
Dulcis Remigij, ductus amore pio.
Qui prius eſt ſanctus, mundo quam matre creatus,
Et magnus dictus calitus ore Dei.
Bis denos binosq. gerens feliciter annos,
Sorte Dei ſumpſit pontificale decus.
Sexaginta ſimul bis ſeptem manſerat annis
Iſtius urbis honor, præſul & orbis amor.
Vitam defunctis reddens quoquè lumina cæcis,
Egerat & uiuens plurima mira ſatis.
Nam domuit fera corda animo pius, ore profuſus,
Sic umbra gentis regia ſceptra ſacrans.
Nonaginta quidem ſex cum compleuerat annos,
Splendida lux noſtras deſeruit tenebras.
Idus iam plenas cum Ianus menſis haberet,
Emeritus miles præmia digna capit.
Iſdem Hincmarus prius hac in ſede ſacerdos.
Poſt triginta loco conſtitit & numero.
Cui ſextusdecimus ſub hac radiante lucerna
Remigio, Rhemis munia chara dedit.
Annis [illegible] tenis quinis ac menſibus egit
Pa[illegible]uram, hac recolenda patrans.
Octin[illegible]enteno quinquageno[illegible] undo
Quo D[illegible]us eſt anno ur[illegible]ine natus homo:
Tertius & Carolus re[illegible] ni componeret al[illegible]us,
October primam cum daret atque diem.
Ac ter centenus octauus tangeret annus
Hic iuſtus Domini quo pe[illegible]it aſtrapolo.
Ter centum [illegible]uerant tre[illegible] deni quatuor anni,
Quo uita Francos gurgite lauit ouans:
Ipſius is precibus cœleſti [illegible] ſede locetur,
Quem terris coluit uerus amator, Amen.

DE S. PONTIANO MARTYRE,

Ex l[illegible] cra[illegible] m[illegible]ſcriptis Ex hac
hiſt[illegible] pet[illegible], quæ in antiqui[illegible]
Martyrologiis leguntur [illegible] ſtylum a[illegible]
locis nonnihil mutauimus in grati[illegible]
lectoris.

TEmporibus Antonini Imperato-
ris excitata eſt perſecutio in Chri- 14 Ia-
ſtianos, ut compelleren[illegible] nuar
immolare. Inſidia[illegible]r autem
infideles fidelibus, & Chriſtiano
rum nomen haud ſecus, atque
inquinamentum q[illegible]
mi[illegible]abantur. Porò [illegible]
tonino Imperatore, Fabianus quidam ad urbem S[illegible]
tanam profectus eſt, ut ei[illegible] loci Chriſtianos ad [illegible] 16.
rum culturam adigeret. [illegible] eo per[illegible]en[illegible]e Iann.
dit pro tribunali, omnemque ad ſe populum [illegible]o[illegible]-
cari iuſſit. Qui cum aduenillet, his ne[illegible] allocu[illegible]s
eſt: Piiſſimus Imperator Antoninus a[illegible]e ad
hanc urbē, ut ſi qui[illegible] eius præceptis no[illegible] obt[illegible]re,
capitali ſententia puniatur. Itaque mu[illegible] de populo ei
coſentientes, idolis ſacrificarũt: multi uero in fide Do
mini

mini noſtri Ieſu Chrſti permanentes, multas tolerauerunt afflictiones & tribulationes, ut animas ſuas Domino per martyrium conſecrarent. Impius nanque iudex Fabianus Chriſtianos multis modis perſecutus eſt. Erat tunc temporis quidam Pontianus nomine, in Dei timore firmus & ſtabilis, qui noloit idolis offerre ſacrificium. Iuſſu igitur Fabiani à ſatallitibus eius compræhenſus eſt, & ad illius tribunal adductus. Cui ſic ait Fabianus: Quis uocaris? Reſpondit Pontianus; A parentibus quidem meis nomen mihi Pontiani impoſitum eſt, ſed ego aliud maius & præclarius habeo, nempe Chriſtiani. Dixit ad eum Fabianus. Iuuenis bene nate, abiice animi tui incredulitatem. Error enim te inuaſit, quo fit, ut derelinquas piiſsimos deos noſtros, & colas hominem quem Iudæi perſecuti ſunt de ciuitate in ciuitatem, & tandem cruci affixerunt, qui te adiuuare non ualebit. Accede ergo, & adora miſericordes deos, & noli ſeduci hominum maleficiis artibus, quia Deus tuus in quem tu credis, non poterit te liberare è manibus meis. At ſanctus Pontianus in illum reſpiciens, ait: Non poteris me ſeducere impuris ſermonibus tuis, neque Imperator tuus me abſtrahere ualebit à Domino meo Ieſu Chriſto, ut adorem idola ſurda & muta, quæ nõ poſſunt liberare cultores ſuos: Tunc iratus Fabianus iudex, ſanctum Pontianum ueſtibus nudatum, iuſsit uirgis cædi, nec ceſſari a uerberibus, donec ſanguis eius largiter in terram difflueret. Cum autem huic operi inſtarent miniſtri, ſanctus Pontianus dixit iudici. Horribilis nulta, & abominabilis cum diis tuis, non te pudet tui, cum cernas me non ſentire pœnas quas mihi inferri uoluiſti? Credo enim in Dominum meum Ieſum Chriſtum, quòd ille te pudelaciet quemadmodum ſolet confundere patrem tuum diabolum. Iratus Fabianus, præcepit ut ſuper prunas nudis plantis ingredi cogeretur. At ſanctus Pontianus ſignum Chriſti in fronte ſibi fecit, & ſuper ardentes carbones nudis pedibus ambulauit, dicens ad iudicem. Ecce ego in nomine Domini mei Ieſu Chriſti nudis plantis ardentes calco carbones, tu quoque ſi auſus es, mitte manum tuam in aquam calidam in nomine Iouis tui, & uide num te ſeruare poſsit illæſum. Tunc Fabianus ira inflammatus, iuſsit eum ſuſpendi in eculeum. Vbi cum à carnificibus torqueretur, illi uiribus deſtituti clamare cœperunt. Væ nobis, quia nos maiori afficimur cruciatu, quàm iſte. Manus noſtræ iam elanguerunt, & unci fracti ſunt, nihilque poſſumus efficere. Tum uero impius iudex præcepit, ut in ima carceris conijceretur. Venerunt autem ad eum omnes religioſi, confirmabantque animum eius, ut in agone martyrii conſtantem ſe exhiberet.

Pontianus cõprehenditur.

Conſtãtia martyris.

Signũ crucis ſibi imprimit

Audiens hoc impius Fabianus, iuſsit eum è carcere educi, & adduci in amphithearum, duosque leones ſæuos in eum dimitti, ut oſſa eius comminuerent; Beſtiis autem corrixantibus, ſanctus Pontianus ita Dominum orauit: Domine Ieſu Chriſte, ſalua me de ore leonum, ut enarrem nomen tuum fratribus meis. Et cum orationem compleſſet, uenerunt ad eum leones rugientes, illoque uiſo, adeo ſunt manſuefacti, ut demiſsis ceruicibus beatum Pontianum adorarent. Quod eum uidiſſet omnis populus, exclamauit uoce magna, dicens: Vere magnus eſt Deus Chriſtianorum, dimittatur ſanctus Dei. At Fabianus cernens in populo ſeditionem oriri, iuſsit eum iterum in carcerem retrudi, & ibi duodecim dies ſine cibo potuque relinqui, ut fame confectus, ſpiritum exhalaret. Sed cum ille in carcerem incluſus eſſet, circa noctis medium angelus Domini apparuit ei in imo carcere, cibum cæleſtem adferens, eumque confortans his uerbis: Forti animo eſto. Elapſis inde diebus duodecim, uenerunt miniſtri ut tollerent corpus eius, putabant enim famis nimietate iam extinctum eum eſſe. Et ecce inueniunt illum pſallentem atque dicentem. In Domino confido, non timebo quid faciat mihi homo. Renunciauerunt ergo Fabiano, quod nihil mali paſſus eſſet Pontianus. Præſes ergo Fabianus è carcere produci eum mandat, plumboque liquefacto dorſum eius perfundi. Miniſtri his auditis, æneum adferunt cacabum, plumbumque feruenter liquefaciunt. Deinde annunciant præſidi paratum eſſe ſupplicium. Tum ille iuſsit ſanctum uirum in lecto ferreo extendi, plumboque feruente perfundi, ut perterritus pœnæ acerbitate, diis ſacrificaret. Itaque miniſtri arrepto æneo cacabo, infuderunt plumbum in dorſum martyris, ſed ſicut enatat aqua in marmore, ita de eius dorſo plumbum enatauit, dixitque ſanctus martyr ad Præſidem: Ecce Deus meus ex omnibus ſuppliciis tuis me eruit, & necdum erubeſcis? Fabianus reſpondit: Audi me Pontiane, & ſacrifica diis, & ſerua animam tuam. Sanctus Pontianus dixit, Obmuteſce infelix, & noli auribus meis hanc iniuriam irrogare, quoniam dii tui dæmonia ſunt ſurda & muta, quæ te non poſſunt adiuuare.

Leones manſueſcunt.

Plũbo que facto fundũtur.

Audiens hæc Fabianus iudex, ira ferueſcens, ita dixit. Contemptor deorum Pontianus qui diis ſacrificare noluit, ſpiculatori tradatur, & caput eius amputetur. Quo dicto, abduxerunt eum ut decollaretur. Ille uero poſitis humi genibus, ſanctas præces obtulit Domino, dicens: Gratias tibi ago omnipotens Deus qui me ad hanc horam perduxiſti, ut per agonem paſsionis diabolum confunderem in tuo ſancto nomine, & nunc Domine ſuſcipe ſpiritum meum in pace. His dictis, percuſsit eum ſpiculator, & ſanctus martyr conſummauit agonem ſuum decimonono Calendas Februarias. Porro Chriſtiani noctu abſtulerunt corpus eius à ponte ſanguinario, & ſepelierunt eum in pace non longo à muro urbis Spoletanæ, in fundo qui appellatur Lucianus, Sepultus uero eſt 15. Calendas Februarii, dederuntque omnes gloriam Deo, qui uincit inimicos & coronat ſanctos ſuos. Ipſi honor & gloria in ſecula, Amen.

Capite plectit.

PROLOGVS BEDAE IN VItam S. Felicis Nolani, Confeſſoris, Authore Eodem uenerabili Beda presbytero.

FElicisſimum beati Felicis triumphum, quem in Nola Campaniæ ciuitate, Domino adiuuante, promeruit, Paulinus eiuſdem ciuitatis Epiſcopus uerſibus hexametris pulcherrime ac pleniſsimè deſcripſit: qui quia metricis potius, quàm ſimplicibus habiles ſunt lectoribus, placuit nobis, ob plurimorum utilitatem, eandem ſancti Confeſſoris hiſtoriam planioribus dilucidare ſermonibus, eiusque imitari induſtriam, qui martyrium beati Caſsiani de metrico opere Prudentij in commune apertumquè omnibus eloquium tranſtulit.

VITA S. FELICIS NOLANI, confeſſoris, authore uenerabili Beda presbytero.

14. Ianuarij

IGITVR Felix natus eſt in Nola quidem Campaniæ, ſed patre Syro, nomine Hermia, qui de Oriéte Nolam ueniens, ibidemq; quaſi indigena inhabitans, genuit filium Felicem: eique defunctus reliquit hæreditatem ſubſtantiæ locupletis, cui tamen ipſe promiſſæ in cœleſtibus hæreditatis dona propoſuit. Habuit autem & fratrem cognomine ſui patris, id eſt, Hermiam, cum quo patrimonium diuideret terrenum. Qui longè à Felicis moribus agens, atq; ideo felicitate indignus perpetua effectus eſt. Nam terrena ſolum modò bona diligere ſtuduit, & Cæſaris potius quàm Chriſti eſſe miles elegit. At contra Felix, nominis ſui myſterium factis exequens, mox à puero ſe diuino famulatui ſubiecit, & creſcente gratia uirtutum, primò Lectoris officium in Eccleſia ſuſcepit, ac poſt ad Exorciſtæ gradum prouectus, immundos ex obſceſsis corporibus ſpiritus eijcere cœpit. Cumq; & in hoc miniſterio uirtutibus clarus extitiſſet, non mora, códignū meritis Presbyterij gradum ſubijcit: nec minor gradu mente & opere remanſit, ſicut etiam adueniens tentationum turbo probauit.

Hermias frater Felicis.

Felix fit presbyter.

Nam tempore eodem exorta infidelium perſecutio graui Eccleſiam certamine pulſauit. nec tamen portæ mortis, portas filiæ Sion, ut non nunciarent laudem ſui creatoris, auertere potuerunt. Cumq; magiſtri auchoresq; perfidiæ primum ſuæ ueſaniæ conflictum cótra ipſos ueritatis ac fidei Dominicæ magiſtros intendiſſent, primosq; epiſcopos uel presbyteros eccleſiarum, ad terrorem minarum, aut morti tradere, aut ad negandam fidem cogere conſpiraſſent: factum eſt, ut miniſtri erroris & infeſti furoris, Nolam quoq; peruenientes, epiſcopum urbis illius, nomine Maximum, virum doctrina, pietate atq; ætate uenerabilem, ad tormenta quærerent. Quod ille animaduertens, memor Dominici præcepti, quo dictum eſt, Cum uos perſecuti fuerint in ciuitate iſta, fugite in aliam: petit ad tempus ſeceſſum loci remotioris, relicto ad tuitionem ciuitatis Felice presbytero, quem filij loco cóplectebatur, atque hæredem ſuæ ſedis accipere deſiderabat. At perſecutores ubi epiſcopum inuenire nequiuerút, nihil morati, manus in Felicem mittere contendunt, eumque primum quaſi maximam poſt epiſcopum urbis arcem, à conſtantia famoſæ ſuæ uirtutis deijcere, uel blandiendo promiſsis, uel pœnis terrendo ſatagunt. Comprehenſus ergo Felix ab aduerſarijs furentibus, ſed ipſe multum de interna ſpiritus ſancti conſolatione cóſiſus, mittitur in carcerem tenebroſum: ubi manus ſimul & collum ferrea uincula ſtringunt, neruo pedes arctantur. Fragmenta quoque teſtarum ſubter eum ſternebantur, ut inter horrorem & frigora longæ noctis ligatus, uel ſomnum uel requiem capere aliquam continuo horum acumine compunctus, nequiret.

Matt. 10.

Felix cóprehenditur.

Intereà Epiſcopus, qui ad montium latibula hoſté fugiendo ſeceſſerat, & ipſe non minore martyrium paſsione gerebat, quam ſi ferro uinctus, aut teſtis ſuperpoſitus, uel flammis eſſet urendus. Vrebat nanque animum illius cura maxima ſui gregis, urebat & corpus fames, una cú gelidæ rigore hyemis: qui inter ſpineta ſine tecto & alimento iacens, noctem una cú die peruigil, ſolicitis continuabat in precibus. Nec difficilé membra ſenilia, & longis exhauſta ieiunijs, tãta uis malorum comprimens, uel ad mortem uſque coegit. Sed ut ſuperna pietas apertiſsimè, quanta ſui cura uir ille dignus eſſet, oſtenderet, mittitur è cœlo angelus qui beatum Felicem cófeſſorem uinculis exemptum, ad quærendum recreandumque ac domi reuocandú antiſtitem ocyus uenire præciperet. Erant autem plures eodem in carcere clauſi: ſed angelus aduenions, ſoli Felici, qui pietatis gratia uinctus erat, apparuit, luce ſplédens coruſca, & ipſam quoque domum gratia lucis adimplens, cuius uoce ſimul & luce Felix motus intremuit, ac primum quidem ſe ſomnij imagine illudi putauit. At angelus ſurgere illum, & ſe ſequi exeundo præcepit. Qui ſtupens ad imperium iubentis, cauſabatur ſe exire non poſſe, quia & uinculis, & clauſtro carceris, & cuſtodum diligentia teneretur.

Epiſcopi afflictio.

Angelus Felicé uinculis abſoluit.

Porrò angelus iterata uoce ſurgere illum properè, nihil obſtantibus uinculis, iuſsit: & dicto citius catenæ de manibus & collo eius, compedesque cecidere de pedibus. Eduxit autem illum foras miro rerum ordine, aperta ſibi quidé ianua carceris, ſed cæteris clauſa: ita ut per ipſos cuſtodes, quibus claudebatur, ignaros rerum iter agerent, ipſo angelo inſtar columnæ Moſaicæ, & ducatum Felici & lumen, uſquedum hoſtium manus euaderet, præſentiæ ſuæ fulgore præbente. Vt autem peruenit beatus Felix cóſeſſor ad locum deſerti, quo epiſcopus ſeceſſerat, inuenit eú ægra ſuſpiria tenui flatu trahentem. Et quidem gauiſus, quòd eum uiuentem inuenerit: contriſtatus uerò eſt multum quòd inuentum morti proximum uidit. Itaque complexatus & oſculatus eſt patrem, cœpitque tentare, ſi fortè crebro anhelitu ſui oris, & ſui fotu corporis aliquid caloris poſſet gelidis eius artubus adferre. Cum uerò diu laborans, neque clamando, neque tangendo aliquid ſenſus uitalis in eius poſſet uel animo excitare uel corpore, ſed neque ignem aut alimentum in proximo, quo eum rigentem ac tabeſcentem recrearet, haberet tandem inuento ſalubri cóſilio, flectit genua ſua ad patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſuppliciter obſecrans, ut ipſa cælitus eum iuuaret, quo miniſterium pietatis, quod iuſſus erat, erga patrem ſuum explere ualeret. Nec mora: exauditus uidit pendenté uicinis in ſentibus uuam, & illius eſſe munus agnouit qui naturarum conditor atque author omnium, & aquam de petra produxit arida, & ipſam cú uoluit in uinum conuertit. Lætatusque multum hoc munere diuinæ pietatis, tulit racemum, atque ad os epiſcopi morientis admouit. Sed quia ille ſtrictis dentibus inſtar mortui, utpotè omni ſenſu & cordis & animæ caréns oblatum ſibi guſtum prorſus accipere neſciebat: tandem ſanctus presbyter Felix, felici manum ſuarum luctamine aperuit arida eius labia, & ſic ori eius, reſoluta una, quantum potuit ſucci ſalutaris infudit. Quo guſtato, mox pater ſenſum & animæ recepit & corporis: aperiuntur deinde oculi, linguaque, quæ ſiccis hærebat faucibus, ad loquendum ſoluta eſt. Et ubi plene reuiuiſcens, Felicem eſſe, qui ad ſe quærendum ueniſſet, agnouit, paterna illum pietate complexus, & quare tam ſero ueniret conqueſtus eſt: Vbi, tam diu demoratus es fili? Nam te iamdudum Dominus ad me uenturum promiſerat.

Felicis epiſcopi charitas.

Nu. 20. Ioan. 2

Vides autem, quia etſi fragilitate uictus corporis, ad horam ceſsi, ſolidam tamen animi fidelis conſtantiam ſeruaui, ſicut etiam loci huius, ad quem ſucceſsi, ſtatus indicat. Poteram quidem ad uicum aliquem, ſiue aliam urbem, ubi ab hoſtibus eſſem tutus, intrare, ſi mihi nilis fides, & cara hæc uita fuiſſet. Nunc autem cuncta hominum refugia declinans, ad deſerta uerò montium confugiens, diuinæ tantum me gratiæ tuitionique credidi, ut uidelicet me quocunque modo uel ordine uellet, aut in hac uita

conſeruaret,

conſeruaret, aut in futuram transferret: Neque nero me ſpes, quæ in Deum erat, fefellit, ſicut tuo manifeſtè probatur aduentu, per quem ab ipſo ut ita dixerim, limine mortis ſum reuocatus ad uitam. Vnde nate mi, complere feſtinns cœptum pietatis opus curato, & impoſitum me humeris tuis, domum reportare ſatage. Quibus dictis, Felix celerrimè q iubebatur expleuit, reuectumquè humeris antiſtitem, ſuā ad domum retulit, quam uoica ſeruabat anns.

Intantnm autem antiſtes uenerabilis à mundi erat rebus alienatus, ut illi de omni turba domus & ſumma cenſus, anus una ſupereſſet. Pulſatis ergo foribus, hanc ſuſcitanit Felix, ſurgentiquè ac ianuam experiēti dedit & commendauit epiſcopum. Tunc epiſcopus pro impenſo ſibi officio pietatis, beato Felici debitam grstiarum retulit actionem, & impoſita capiti eius dextera, paterna illum benedictione donauit. Qui egreſſus inde, paucis diebus & ipſe in domo ſua, donec pſecutionis turbo ceſſaret, delituit. Quod dum fieret, deſeruit latebram, & lætantibus de ſuo aduentu ciuibus, ſeſe lætum reddit, ac per omnia digrediēs, ſolabatur & confortabat uerbo exhortatiōis aios ſingulorum, qui acerbitate præmiſſæ tempeſtatis non modicum fuerant conturbati. Nec ſolum uero uerbo, ſed & ſuo illos docebat exemplo & proſpera mundi & aduerſa deſpicere, ſola æternæ patriæ gaudia quærere, ſolam superni iudicis iram formidare. Ruſum mota perſecutione, quæritur Felix ueniuntquè hoſtes uſq; ad habitaculū eius, illum ocyus rapere ac morti tradere ſitientes, qui cum fortè ab ædibus ſuis abſens: in medio ciuitatis cum amicis conſiſtebat, & more ſibi ſoluto uerbum fidei circunſtantibus turbis prædicabat. Quem eo loci eſſe audientes aduerſarii, mox ſtrictis gladiis accurrunt, ſed peruenientes ad eum, motato diuina prouiſione aut uultu ipſius, aut corde illorum, nequaquàm eum, quem optime nouerant, agnoſcere ualebant. Interrogantibus ergo ipſum, ubi eſſet Felix, intellexit uir prudentiſsimus diuinitus actum eſſe, nè eum agnoſcerent, ridensquè inquirentibus. Neſcio, inquit, Felicem quem quæritis, nec prorſus fefellit, nemo enim ſeipſum facie nouit. Qui ſtatim relinquentes eum, diuerteruot aliò, & quos fortè obuios habebant, interrogabant ubi eſſet Felix, è quibus unus, prorſus cauſæ ignarus, & furere eos credens cœpit obiurgare eos dæmentiæ, qui præſentem non poſſent agnoſcere eum, cum quo loquebantur, paritérque eis quo diſcederet ille, quem quærebant, oſtendit. Qui grauius furentes, ſtatim ueſtigia beati Felicis inſequuntur. At ille appropinquantibus eis, admonitus tumultu præcurrentis ciuitatis, & clamoribus attoniti aduentu hoſtium uulgi, receſsit locum in ſecretiorem, qui nil quidem munimenti firmioris habens ſemiruti tantum muri erat fragmine præſeptus. Sed mox ut uirum Dei recepit, miro eum diuinæ manus eſt opere tutatus. Repentino enim rudere concreuit ibidem agger, qui eundem locum præcluderet, ſed & aranea diuino nutu, cui omnis creatura deſeruit, confeſtim nutantes ipſo in loco telas ſuſpendit. Quo cum perueniſſent obſtupuerunt hoſtes, & preſſo gradu, loquebantur mutuo, dicentes: Nònne ſtultum eſt nos huc hominem quærendo ingredi, cum liquidò appareat neminem hic præiſſe? quia ſi quiſquam intraſſet, nequaquam hic aranearum filia integra remanerent, quæ etiam muſcæ perrumpentes minimæ, non nunquam ſcindere ſolent. Conſtat ergo, quia qui huc ſeceſsiſſe Felicem dixit, aſtu fecit, ut nos ab eius inuentione longius abſtraheret. Ergo recedamus, ac omittamus hic hominis latebras ſcrutari, ubi ipſa loci facies neminem intraſſe præmonſtrat. Sic deluſi, diſcedunt propè frementes, & non minus, quam in Felicem, rabida mente frēdentes in eum, qui ſe in loca talia ſuis dolis induxerat: Vbi multa claruit ſapientia pij conditoris ac protectoris noſtri. Certè nonnunquā muri urbium altiſsimi ac munitiſsimi ciues ſuos obſidentibus aduerſariis produnt magis quàm liberant, & humilem Chriſtus famulum ſuum à perſequentibus armatis hoſtibus, tremulis aranearum caſsibus, nè inueniri uel capi poſſet, abſcondit. Vere, ut uenerabilis pater Paulinus de his loquens ait, ubicunque Chriſtus adeſt nobis, & aranea murus fiet, at cui Chriſtus abeſt, & murus aranea fiet. Diſceſſerunt ergo incumbente iam ueſpera, hoſtes, & Felix, illis abeuntibus, liberius alias petit latebras, gaudens de adiutorio diuinæ protectionis, ſecumque decantans. Nam etſi ambulem in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Die autem facto, receſsit in locum inter ipſa ædificiorum tecta ſecretiorem, ubi ſex menſibus continuis ab hominum quidem notitia omniū ſegregatus, ſed diuinæ gratiæ præſentia fruitus, manebat abſconditus, uidelicet iuxta uocem Pſalmiſtæ, in abſcondito uultus eius à conturbatione hominum, qui etiam miro illum atque hominibus inuſitato ordine tanto temporis ſpatio pauit. Manebat nanque in uicinis ædibus quædam mulier Deo deuota, cuius miniſterio neſcientis ſcienter ipſe, qui eſt totius ſcientiæ fons & origo, Dominus utebatur. Coquebat enim panes mulier, coquebat alias eſcas in cibaria domus ſuæ, & facta in exceſſu mentis, eo loco inferebat has, ubi Felix confeſſor latebat, ibique ſumendas illi ponebat, ita ut neque huc ſe intraſſe, neque rediſſe unquam ſcire poſſet, ſed præparatas eſcas domi ſe poſuiſſe credens ita ſemper abibat, ponendæ memor, & mox poſitæ immemor eſcæ. Et ſic beatum Felicem ferunt ſex ut dixi, menſibus in iiſdem latebris obſcuri & anguſti tecti manſiſſe, ab humana quidem ſocietate ſeiunctum, ſed nunquàm ciuium ſupernorum præſentia deſertum, & parco nimirum uictu, ſed cælitus miniſtrato uitam duxiſſe felicem, quo tempore perhibetur etiam diuinæ collocutionis dono ſæpius dignus fuiſſe habitus. Erat autem iiſdem, in quibus morabatur, habitaculis ciſterna uetus, de qua ipſe in primis paupertem potum hauriebat, ſed hæc cum nimio æſtatis eſſet ſiccata calore, non tamen beato confeſſori, unde uiueret, defuit. Etenim pius conditor ac prouiſor ſalutis noſtræ, qui quondam ſicco aere cætero, unum ſolūmodo uellus pluuia cæleſti perfudit, ipſe ſuos confeſſori ſilenti prorſus ac ſereno aere, prout opus habebat occulti roris gratiam, qua ſitiens recrearetur, miniſtrauit. Completo autem hoc tempore, admonitus eſt oraculo diuino procedere de latebris, eo quod iam perſecutionis turbo pertranſiſſet. Qui ut repentinus apparuit in publico, grauiſsimè ab omnibus, quaſi a paradiſo ueniens, ſuſceptus eſt. Cœpit autem ex tempore fidem confirmare omnium, quæ ſæuitia tempeſtatis erat non minimum conuulſa. Interea Deo dilectus antiſtes Maximus, longa prouectus ætate, diem clauſit ultimum, nec mora, Felix in epiſcopatu omnium iudicio eligitur, qui & confeſſor exiſtens inuictiſsimus, & doctor ſuauiſsimus, quæque bona ore docebat, ipſe cuncta opere compleſſet. Verum Felix, ut etiam humilitatis quantam in corde haberet ſublimitatem, inſinuaret, uerecunda ſe uoce, ne hunc gradum ſuſpicere deberet, excuſsuit, dicens compresbyterū ſuum: Quintum, multo dignius honorem præfati gradus poſſe ſubire, eo quod iis ſeptem diebus antè quam ipſe ad ordinem præsbyterii fuiſſet promotus. Quod ita ut poſtulabat, expletum eſt, ſuſceptumque epiſcopatus officiū ita idem Quintus adminiſtrauit, ut humiliter beatiſsimo confeſſori ſubmiſſus, illū pro ſe ſermonem ad populum facere iuberet, & ipſe ple-

Felix latitat in domo ſua

Noua perſecutio.

Noua miraculum.

Si chriſtus pro nobis, quis cōtra nos

pſ. 22.

pſ. 30.

Iudi. 6

Maximi Epiſcopi mors.

bem officio, Felix, doctrina regeret. Qui uidelicet Felix, cum conſtantia confeſsionis & uirtute humilitatis, etiã ſummus uoluntariæ paupertatis amator exti *Amator uoluntaria paupertatis.* tit. Poſſederat nanque ex paterna hæreditate prædia multa, domosque ac diuitias plurimas, ſed tempore perſecutionis proſcriptus, cuncta amiſerat. At uerò pace eccleſiis reddita, cum poſſet iura ſua repetere, nequaquam ultra uolebat, ſed amicis ſuadentibus, ut debita ſibi iura reciperet, quæ recepta cum fœnore magnæ mercedis diſpergere ac dare pauperibus poſſet, *1.Co.6* nullatenus id facere conſentiens, forti ſententia ſuggeſtiones eorum repellebat, dicens, Omnia mihi licent ſed non omnia expediunt. Abſit enim, ut res, quas cauſa cõfeſsionis perdidi repetam, abſit, ut terrenas opes quas cæleſtium bonorum contemplatione ſemel cõtempſi, quaſi hæc minus ſola ſufficiant, ulla ratione repoſcam, quin potius pauper ſpiritu ſequar Ieſum quo opulentius regni cælorum dona percipiam, nec diffidendum quin ille, qui me & uinculis tenebrisque diri carceris eripuit, & ab hominibus ſecretum tanto tempore pauit, etiam cætero uitæ meæ ſpatio iactantem in ſe cogitatum meum enutriet. Hunc retinens animum beatus cõfeſſor, tria tantum iugera ruris modici, & hæc conducta, & unum hortulum proprii iuris, unde uiueret, habuit. Sed & utraque, ne uno quidem famulo adiutus, propria manu coluit, fructum autem eiuſdem ſuæ meſsis uel hortuli adultum, cum pauperibus ſemper communicare gaudebat. Eandem autem & in habitu parſimoniam uir beatiſsimus ſectabatur, ita ut ſimplici tantum ueſtimento, & quod nunquàm uel ſibi ſufficeret, eſſet contentus, ſi quid uero ſupereſſet, pauperibus erogaret, & ſi forte aliunde contingeret, ut geminum haberet indumentum mox nudum meliore refouit. Tali ergo uiuens pietate, uir & nomine & merito Felix, plenus dierum atque operum bonorum defunctus eſt, ac uiam patrum ſecutus, æterna eſt receptus in gloria, ſicut etiam ſigna, quæ in eccleſia, in qua ſepultus eſt, ſunt facta perplura, teſtantur. Erat enim ibi quidam ruſticus, pauper rebus, ſed *Miraculum poſt obitũ S. Felicis.* fide integer, qui anguſtam pauperiem duorum ſolummodo boum paſsione ſuſtentabat, uel ipſe uidelicet his utens, uel uicinis utendos pacta mercede commodans, quos cum multa inops cura diligeret atque ſeruaret, quadam nocte furto ablatos perdidit. At mane facto cum eos furatos certiſsimè comperiſſet, amiſſa omni ſpe ſuæ quæſitationis uel inuentionis, petit rapido curſu eccleſiam ſancti Felicis, ibidemque aduenĩes ante fores domus ſanctæ proſternitur, fixoque in terram uultu, implorat & obſecrat ſanctum Felicem reddere ſibi boues quos perdiderat, teſtatus multum cũ lachrymis, nunquàm ſe inde, niſi boues receperit, exiturum. Quod cum die toto uoce quidem ruſtica, ſed fideliſsima mente feciſſet, ſuperueniente ueſpera eiectus eſt uiolentia turbæ, & ſacris propulſatus ab ædibus, uenit ad ſuam domum, nec omittit continuis in lamentis noctem ducere peruigilem. Verum quia omnis qui petit, accipit, & qui quærit, inuenit, & pulſanti aperietur, &, ſicut Pſalmiſta ait, deſiderium pauperum exaudiuit Dominus, medio noctis tempore, cum *Lu.11* cæteris hominibus quieſcentibus, ac rebus omnibus *pſal.9.* quietis, ipſo ſolus, excitante ſe ſuo dolore ac paupertate peruigil iaceret, mirum dictu, contigit uenire ſubito ad eius oſtium boues, quos quærebat, diuino uidelicet nutu, & prædonibus erepti, & ad domum domini per loca auia inter tenebras noctis erroresque reuocari, pulſantesque cornibus oſtia eius, in quo manebat, tugurii, iã ſeſe aduenisse ſignabant. Sed ille multum tremens, non iam boues ſuos, ſed fures ſibi rurſus adeſſe credens, diutius fores aperire tardauit, donec iidem boues, quaſi cauſam tardantis domini intelligentes, per mugitus quoque emiſſos ſe eſſe: qui ad oſtia domeſtica pulſarent, demonſtrarent. Receptis autem bobus, ruſticus non ruſtice, ſed docte ac fideliter agẽs, feſtinauit primo mane debitas redditori ſuo gratias rependere. Aſſumens enim ſecum boues, uenit ad eccleſiam ſancti Felicis, omnibus & illo iter facientibus, & ibidem perueniens, beneficia quæ à ſancto percepiſſet, lætabũda uoce replicans & oſtendẽs. Et quia multum plorans, uel inquirendo ſuos boues uel in recipiendo præ gaudio, oculorum quoque aciẽ non minimum læſerat, & huius detrimenti ſolatium à beato Felice quærens accepit, ſicque domum rediit, duplici gratiæ cæleſtis munere lætatus. Cumq; in honorem eiuſdem beati confeſſoris auguſtior eccleſia ædificaretur, erant in proximo ipſius eccleſiæ duo ruſtica ædificia, importuna ſitu, ſimul & deformia uiſu quæ omne decus eccleſiæ non parum ſua obſcuritate fœdabant. Volens autem uenerabilis ac Deo dilectus antiſtes Paulinus tolli hæc ædificia, & emundari loca in quibus ſita erant, poſtulabat eos, ad quorum poſſeſſionem pertinebant, hanc beato Felici præbere reuerentiam, ut ad illuſtrandum decorandumque locum eccleſiæ eius, priuata ſua tecta paterentur auferri. At illi preces eius ruſtica obſtinatione ſpernentes, magis ſe animas dare, quàm ſuas poſſeſsiones relinquere poſſe dicebant. Cumque epiſcopum tæderet ruſticos rixa uincere uicti ſunt potentia manus diuinæ. Nam nocte quadam quieſcentibus cunctis, ſubitus ignis ex una cellarum earundem exoriens, uicina paulatim ædificia petere cœpit, ita ut magis magisque ſuis incremẽtis adauctus, & propè & longè poſita habitacula cuncta conſumpturus eſſe uideretur. Tunc tantis excitati fragoribus & globis ignium, ciues accurrerunt ut uel incendium, ſi poſſent, omnes aquam fundendo reſtinguerent, uel de ſuis ſinguli domibus quæcunque poſſent igni præripientes auferrent. Cumque ſe nil ualere poſſe conſpicerent, cœperunt quærere diuinum, ubi humanum ceſſabat auxilium: Aduolant ergo duce epiſcopo ad eccleſiam ſancti Felicis, flectuntque genua, ſupernæ auxilia protectionis implorantes, diuertuntque inde ad eccleſiam beatorum Apoſtolorum, quæ continua erat eccleſiæ beati Felicis, & inde per interceſsionem apoſtolicam cæleſtis præſidii dona flagitantes. Vbi poſtquàm oratum eſt, rediit domum epiſcopus, ſumptamque de ligno Dominicæ crucis non grandam aſſulam, miſit in medium incendii furentis *Nota uĩ particulæ crucis Chriſti* ſtatimquè immenſa illa uolumina flammarum, quæ tanta uirorum manus aquas ſpargendo extinguere nequiuerat, ipſe lignum addẽdo reſtrinxit. Tanta etenim ſanctæ crucis erat uirtus, ut ſeſe natura relinqueret, & ignis, qui omnia ſolet ligna uorare, ipſe ligno Dominicæ paſsionis uelut exuſtus abſumeretur. Vbi uero tempeſtas tanta ſopita eſt & mane redeunte, ciues dira noctis opera conſiderare uenerunt, credentes ſe non parua tantis incendiis damna eſſe perpeſſos, inuentum eſt nihil prorſus exuſtum, niſi quod debebat exuri. Ex illis etenim domibus duabus, de quibus prædiximus, quas & homines conſumere atque auferre diſpoſuerunt, unam flammis abſumptam uidebant. Quo facto, multum erubuit ruſticus ille, qui ſua tecta contra decorem ſanctorum ædificiorum ſtolida obſtinatione defenderat, cernens ſe inuitum nulla mercede perdidiſſe, quę in gratiam ſanctorum ſponte nolebat amittere. Et mox ipſe, quod igni ſuperfuerat de ſuis ædibus, propria cœpit manu abolere, quatenus ocyus omnis circa eccleſiam beati confeſſoris locus congrua ſanctis claritate ac luce redderetur inſignis. Ablata autem omni ruderum fœditate ac ſordium earũdem, perſtabat beatus antiſtes Paulinus eccleſiam, quam cœperat, ad perfectum

ctum deducere, cuius ædificium omne tribus annis perfecit, & in picturis atque omni ornatu ſuo debito fine concluſit, in qua feliciſsima beati Felicis uita & paſsio in æternum memorabilis celebratur, qui die quartadecima mēſis Ianuarii, conſummato curſu certaminis glorioſi, percepit coronam uitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Explicit liber de uita & cōfeſsione ſancti Felicis, quem ego famulus Chriſti Beda de metrico opere beati epiſcopi Paulini, ſimplici ſermone tranſtuli.

NILI MONACHI, DE Interemptione Sanctorum Patrum, qui erant in Sina & Rhaiti regione.

Iann. 14.

CVm poſt incurſionem Barbarorum errarem ego, ueni in pharā. Quidam autem ex iis, qui aderāt cum audiſſent me laudare uitā eremiticam, ipſi quoq; ex ſe multa adiiciebant encomia, dicentes eam eſſe plenam tranquillitate, liberam ab omni perturbatione, ut quæ animę ſtatum, quæ in iis, quæ non uidentur, philoſophatur, ſilētio & quiete amplificet, & per hæc, uia progredientem ducit propè Dei cognitionē quam quidem eſſe extremum expetendorum, & extremam beatitudinem, omnes qui fuerunt à ſeculo ſapientes, tanquam una lingua & uno animo opīnārur.

Eremitica uita commendatur.

Cum lachrymantibus autem defiſisque oculis eos attenderem, & miſerabiliter admodum eiulaſſem, ſedebam enim ualde conturbatus propter eas, quæ mihi acciderant, moleſtias, ipſoque uultu manifeſte annunciabam meam calamitatem.

Poſtquàm illi hæc uiderunt, adhuc fortaſſe uolentes producere ſeriem orationis, cum à recta paululū declinaſſent, & ſimul in orbem circunſedıſſent, & deinde paululum ſiluiſſent, rurſus loqui aggredientes diligenter & cum quadam commiſeratione me rogarūt cauſam, cur ſic eſſem perturbatus. Vbi autem ad eorū rogatum fleui adhuc lamētabilius, maiorem enim mihi commouit animi perturbationem interrogatio eorum, quæ acciderant, & rurſus coegit cogitatione res tanquam præſentes intueri, illi rurſus ſtatim, Nunquid, dixerunt, ô ſenex, eorum quæ à nobis dicta ſunt aliquid fuit tibi cauſa doloris? an errorem noſtræ deflens ſententiæ, nos dicere falſum depræhendiſti? Nō paruam enim intrinſecus triſtitiam oſtendit & ipſe adſpectus, & lachrymæ oculorum. Sed hic illi quidem Ego autem eis dixi.

O patres & fratres, quid uobis primum dicam? Ad quid autem reſpondebo, cum iam nubes mœroris mēti meę offundat tenebras? Nam ſum quidem ipſe quoque ueſtræ, ut uideris, ſententiæ. Solitudinis autem ſciens quanta ſit utilitas, eam olim ſum admiratus, & cum propter eius deſiderium ſtatuiſſem omnia relinquere, domum, patriam, cognationem, amicos, conſanguineos, facultates, totum illi me dedi, ſed ea mihi eum perdidit, qui erat omnium chariſsimus, & ſolum, ut uidere licet, reliquit deſertum ab omni conſolatione, & propterea eā nō finit omnino laudare animi perturbatio, cum deſiderii ueluti tyrannidem uicerit graue malum, quod accidit. Sed ô ſtultitiam, progreſſus ſum ad philoſophandum, relicta filii lamentatione, & mihi inuenit ocium cogitatio, quę nunc quoque nihil aliud ſuſcepit cogitandum, præter cædem Theodoſii. Mihi enim perpetuo eius remanet ſimulacrum, alias aliter uiſione appræhendens, uariis modis factam fuiſſe interemptionem, & flebilem uocem mihi audire uideor, & eum ob ictum humi ſe temere uolutantem adſpicio, illa mente appræhendens, quę pareat præſentem eum uiſu didiciſſe. Hei mihi miſerande fili, etiamſi adhuc uixiſſes, eſſes mortuus. O acerbam ſeruitutem, etiamſi mortem effugiſſes: O inſepultam ſepulturam, ſi barbaricus enſis te cōfeciſſet. Quid ſeruitutem lamentabor? Quid mortem deflebo? Nam ſi uiuis ſuperſtes, (quod non ſinit, ut exiſtimem, probabilitas quandò enim non fuit manus barbarica prompta ad occidendum, inſeruiens iræ, quæ ſemper ſitit humanum ſanguinem?) quis eſt tuus uitæ ſtatus? flagella omnino quotidiana & iuſſa planè inhumana minæque citra ueniam, & uiolentia. His quoque accedūt opera grauiſsima, quæ tuas uires excedunt, & cuſtodia, quæ caueri non poteſt, & libertas, quæ omnino eſt à ſpe aliena, immò uerò metus quoque mortis quotidianus, qui propè habet enſem, eo enim ſcit barbarus metiri ſuam iram, ut qui non loris, nec uiminibus uti ſolet ad uerbera, ſed paruis & magnis delictis unā pœnam imponat, mortem, quando etiam abſque peccato, aut ebrietate debacchans aut temerario cedens impetui & inconſideratæ appetitioni, facilè aliorum ludere interitum, didicit conſuetudine.

Immanis crudelitas barbarorū.

Sin autem es mortuus, ubinam accepiſti occiſionē corporis, undenàm proceſſerunt fluenta tui ſanguinis? Quomodo palpitaſti atro cruore conſperſus & miſeris pedibus mortiferam ſaltans ſaltationem? Quomodò ſupplex fuiſti ei, qui te interimebat, barbaro, eius ſæuitiam uolens emollire miſerabilibus geſtibus. Nam alter alterius uocem minimè intelligebatis, in qua quis aptè & concinnè componens precationem, iratam animam ſæpè flectit ad miſericordiam. Quiſnam locus tuum cœpit corpus? Quænam feræ tuum corpus deliniarunt? Quænam aues repletæ fuerūt tuis carnibus? Quodnam ſydus oriens uidit tui uētris myſteria, & adſpexit tua effuſa uiſcera? Quidnam feros ferarum uicit dentes, ut quod uel fuerit reliquum ſatietati, aut propter duritiem manſerit non confectum? quod quidem aprico eſt Soli expoſitum, & propter ſolitudinem, ſepulturam minimè eſt cōſecutum. Si quis hoc allatum mihi dediſſet, aut me duxiſſet & iuxta id ſtatuiſſet, haberem ſaltem aliquam paruam doloris conſolationem, tanquàm uiuum & ſentiens relictum membrum alloquens, ſeu os, ſeu caro, ſeu pilus eſſet id, quod uiſum fuiſſet. Nam quorum in calamitatibus moderatæ ſunt res aduerſæ, habent magnū ut in malis commodum, & ſe reuera ſecunda quadam explent uoluptate, dum eos, qui ad ipſos attinent, in morbo diu curant, & uidendi ſatietatem tempore accipiunt, eiſque aſsident, dum deficiunt & agunt animam, & extrema uerba audiunt, eoſque dum efferuntur ſequuntur, & ſepulcro uident extremum impoſitū ſignaculum. Quæ quidem omnia ei, qui luget, magnā afferunt conſolationem, deductio, inquam, & ſepultura, & amicorum commiſeratio, leuantia animi ægritudinem.

Ego autem quonam horum conſolabor dolorem, qui nec ſciam quidem quomodo ſit mortuus, neque mortui habeam ſimulacrum uiſione expreſſum, quale eſſet in fine? Quorum enim adſpectus memoriæ nō mandauit figuras, eorum ſunt formæ inſtabiles & minimè terminatæ & alias aliter expreſſæ, & ſimulacrorum uarietatibus decepram cruciātes cogitationem. O malorum incertitudinem. O dubiam & inopē calamitatem. Neſcio quid primum defleam, quid conquerar ignoro, mortuum lugebo, an uiuum? Vinctum an omnino ſublatum de medio? acerbā tolerantē ſeruitu-

Plãgit Theodoſii cædem.

Captiuorū infelix cōditio.

tem, an qui cędē ſubierit miſerabilē? Captiuus enim eſt obnoxius & ſubiectus omni cōtumeliæ, pœnisquè ac ſupplicijs uel inuitus ſubmititur, ut potè quod ſit in eius domini poteſtate, quam uelit ferre ſententiam. O qui mihi in hodiernum uſque diem fuiſti omniū, quæ erant in uita, ſocius, & ſolus captiuus ſeruitutis ſeciſti periculum. Fuiſti ſocius longæ peregrinationis, ſenſiſti mecum ærumnas in terra aliena, fuiſti in ſolitudine particeps afflictionis. Iſaac in iis, quæ patri uidebantur, imitatus es obedientiam. Quomodo ergo nunc ſolus ſubiſti extremam calamitatem, & ſolus exantlas mala captiuitatis? Cur ergo propter clementiam enſis euaſi periculum? Cur non me aliis quoque mortuis adiecit crudelis dextera? Sed mihi parum eſt ut mala fortaſſe maiora experirer, & quod meæ breui inuideretur liberationi, ut modo longam de te luctū ſentirem. Sed magna quidem animi ægritudo hæc mihi præbet dicenda, quoniam autem uos quoque uideo mecum tangi miſericordia, & non aliter eſſe affectos, quam ipſe, qui eſt paſſus: eius autem, quod dico, ſignū eſt & intenſa auditio, & continui luctus, omnia mea uobis ſingulatim, ut ſe habent, narrabo, & maxime, ſi uos ad me audiendum breue ocium accommodaueritis, & nulla res neceſſaria uos uocet ad propria. Nam ipſi quoque ſcitis, grauem eſſe narrationem, ſi diſtrahatur animus, atque adeo tædium præbere & moleſtiam.

Gē. 22.

doloris lenimētum.

Hæc cum ex illo audiuiſſent, & uultu & uoce oſtēdentes ſe ægre ferre quod rogaſſet, Quid aliud, dixerunt, eſt ocium præſtabilius, quàm curare cor excruciatam, & exinanire dolorem animi, quæ moleſtia afficitur? Leuatur enim anima ægritudine, cum narratione eorum, quæ ſunt moleſta, ueluti exinanitur animi ægritudo, non ſecus ac nubes aliqua, à qua diſtillant guttæ pluuiæ, utpote quod caligo paulatim expurgatur: ſicut rurſus feritur ſilentio, perinde ac ſi pus aliquod humidum inflammaret, & in uulnere ſaliret & palpitaret, & neſciret quonam modo poſſet egredi & exinaniri. Viſi ſunt itaque dicere probabilia. Cum illi certe ſic dixiſſent, ego ſic promiſſum exequi incipio, ſic dicens.

Mihi miſero, ò amici, fuere duo filii, & hic, qui mihi modo fuit luctuum occaſio, & alter, qui remanſit apud matrem. Poſt hos ſuſceptos, diſſolui cum mea uxore conſuetudinem, ſiue ad ſucceſſionem generis, ſiue ad curam gerendam ſenectutis, arbitratus hos ſufficere. Me autem traxit quoddam uehemens deſiderium, ut huc uenirem, eramque toto animo erectus ad quietem & ſilentium, neque aliud poteram animo cogitare aut adſpicere, præter hoc. Quando.n. cuiuslibet rei deſiderium animum inuaſerit, ab omnibus rebus per uim abſtrahit, etiam a rebus bonis, & in quas eſt ſtudium conferendum, & fert ad id quod deſideratur, propter nullum laborem aut defatigationē deſiſtens ab appetitione. Cum ergo iuberet mihi, ut peregrinarer, nec liceret repugnare ſic iubēti tyrānice, accepi filios: erant autē paruuli & plane infantes & adduco ad matrem, & unū quidem ei trado, alterū autem apud me detineo, & dixi quod conſtituam, & cōſtanter aſſerui fore, ut nequaquàm ab hac traduceret ſententia.

Poſt ſpēciali ſpiritus ſācti inſtinctu, poſt matrimonium per carnalē copulā cōſumatum, potuit ſanctus religionē ingredi uxore id concedente ī uita, q̄ ex iure cōmuni

Illa autem prius quoque erudita minime contradicere, & tunc meum uidens uultū rogari minime ferentem, uim nō ferens, ſed nec omnino ualens continere lachrymas, permittit ut peregrinarer, potius cedens neceſſitati, quàm uoluntate conſentiens. Cum enim uideret firmū ac ſtabile iudicium, & apud ſe conſideraret dolorem ſeparationis, eo neglecto, quod ſibi eſſe poſſet moleſtum, id ſpectabat, quod mihi futurū eſſet gratum, malens uinci in ijs, in quibus, etiamſi uellet, nō poterat uincere. Scitis autem omnino, quanta res ſit diſiunctio eorum, qui fuerunt uniti coniunctione legitimi matrimonij. & qui facti ſunt corpus unum, arcano eius qui coniunxit conſilio. Non minus enim in his moleſta eſt ſeparatio, quam ſi corpus ſecaret gladius. Ego autem uirtutem ſum admiratus cupiditatis, quando uidi eam uiciſſe & naturam, & diuturnum habitum. Quanta enim eſſet, coniectabam ex eo quòd uincula ſoluit inſolubilia, quæ ſola mors nouit ſoluere, quæ propterea quod deſit ſenſus, efficiat ut careatur moleſtia. Senſus autem uiuis uehementiorem atque adeo intolerabilem immittit dolorem, ut qui & conſuetudinem reuocat in memoriam, & naturalem affectionem, cuius ego, propter maioris boni deſiderium, nullam ducebam rationem ut qui magis propoſito feſtinantem ad ſeceſſum. Ea me fecit amatorem huius quietis & ſilentii. & deduxit ad eam quæ deſiderabatur, ſolitudinem, effecitque ut diu iucundè uixeram, magna fruens tranquillitate. & ſecundo uento ad ſcopum tenderem donec procella, quæ neſcio unde & quomodo ſpirauit, illam inuexit tempeſtatem, quæ ſanctorum corporum uexauit cateruas innumerabiles, etiamſi non profundo obruit. Solum enim contriuit, neque tamen eos ullo damno affecit eorū, quæ exportabantur. Nam cum totum onus mercium in ſe recepiſſent gubernatores, & proram ad cælum erexiſſent, iis, quæ ſolutæ erant, talibus relictis prædonibus ad Dei portum appulerunt.

Illi autem rurſus excipientes. Et quonam modo, dixerunt, ò frater, fuerunt ſancti interempti, & quomodo qui Deo ſeruiebant citra repræhenſionem, traditi ſunt impiis & ſceleſtis hominibus, & fuerunt dextræ ludibriū barbaricæ: & ceſſauit uirtus prouidentiæ in tali actu ſilens, neque inſultum prohibere aggrediens, neque rurſus impudentes ferire cæcitate, aut etiam iniquas exiccans dexteras, quæ aduerſus pios extollebantur, qualia beatis uiris ſæpe facta eſſe narrant ſcripturæ? Babylonii enim, aiebant, qui aduerſus Ezechiam aliquando iniuſte bellum mouerunt, reuerſi ſunt re infecta, & nec potuerunt iniuriam facere iis quos populabantur, & prætetea amiſerunt multos ex ſuis copiis, ut qui omnes cum toto fuerint exercitu ſopiti, exiguus autem uiuorum numerus inanes fuerint inuenti, erant enim interemptorum centum & octoginta quinq; millia. Quomodo autem fuerint interempti, aut quis interemerit, non poterant omnino dicere, ſed in una nocte unius angeli opera fuit tanta cædes facta per ſilentium, & iacebant omnes, exiſtimabanturquè potius dormire, quàm eſſe mortui, ut qui nec ictum haberent gladii, animæque eis ſimul totę ablatæ fuerant, uere mortui, & nullum habentes ueſtigium occiſionis, & diu dubium fecerunt id, quod acciderat. Proximum enim pungebat unuſquiſque a ſomno excitans uocabat, & mutus manebat, ſcrutabatur corpus, & non erat ſaucium, in naribus quærebat donec ſol mane illuceſcens, oſtendit quid accidiſſet colore eorum, qui interempti fuerant oſtendens ſigna mortis.

4. Reg. 19. Eſ. 37.

Et rurſus qui Eliſeum inuaſerunt Aſſyri, & ſanctum quærebant ad cædem, & qui Lot obſidebant Sodomitæ, ab angelis in domo perculſi ſunt cęcitate: in irriſionem & ludibrium dati iis, quos quærebant quoniam eos omnino uolebant afficere iniuria. Nam hi quidem, ſolutis membris, contrectando quærebant oſtium, illi autem neſciebant, quonam tenderent, forte prope habentes eum, qui quærebatur, ſed eis non permittebatur ad eum accedere. Atque unum quidè inermem tanta hoſtium captiua ſequebatur multitudo, quæ foſſis & præcepitiis facile poterat deleri, ſi is qui ducebat, uoluiſſe: q̄ tūc demū fuit ſalua, quādo

4. Reg. 6. Ge. 19.

uiſum

uiſũ recepit prophetæ ꝓuidẽtia & potuit uidere uiã ꝙ eos ad ſua ferebat. Neq; uero hæc ſolũ ſed ẽt cũ pro-
3 Reg. 13. pheta, aliqñ regẽ ĩmpiũ argueret iniquitatis, quoniã à ratiooe aliena ira motus, armauerat dexterã ad illius cædẽ, ſic nutu Dei mãſit dextera oĩno ſublata & planè immobilis, perinde ac eſſet ſtatuæ potius, quam hoĩs: non aliam ob cauſam, niſi ut prophetæ corpus maneret illæſum. Quomodo ergo, q nuper morte fuere affecti, mortui ſunt citra auxilium: & eorum, qui intere merunt, animus rem facile confecit, cum nihil graue ulla ex parte occurriſſet?

Ego autem ruſus loqui aggrediens, Sed quid nobis opus eſt, inquam, rationes mouere prouidentiæ? Quis eſt autem idoneus ad comprehendendum arcana Dei iudicia, ut in tanta rerum difficultate ius oſtẽdat Domini diſpenſationis? Imbecilla enim eſt humana ratiocinatio ad ea perſcrutãda, & decidit ſuperata propterea quod non pateat uia compræhenſioni: ut ꝙ non inueniat cauſam rationi conſentaneam, quam accommodet iis quæ fiunt. Multa enim ſæpe eiuſmodi facta ſunt: & finem acceperunt malorum inſidiæ: cum interim iuſtitia ſilentio prætereterit ultionem eorum, quæ fuerunt perpetrata: quando quidem omnino tempus iudicii expectat talium rerum inquiſitionẽ. Quo-
Gen. 4 modo enim Abelem, cui Deus dedit teſtemonium pietatis, inuidia motus interemit Cain, qui primus parẽtes affecit triſtitia, cum nunquam uidiſſent mortuum, nec omnino mortis ſeciſſent periculum? Quomodo ergo is abſque ſupplicio præterierit, qui Deum ſic ad iram prouocauit ob primam cædem perpetratam, & in noua creatione minuit genus, quod modo cœperat creſcere: & neque eius, ut fratris, miſertus, qui ortus & educationis ei fuerat ſocius, & in tãta terræ amplitudine conuerſaturus, erat una cum parentibus, &
3 Reg. 21. eis ablaturus moleſtiã ſolitudiois? Quomodo aũt Nabuthen lapidibus obrui iniquè ſe gerens iuſsit Iezabel, quod ei non ceſsiſſet poſſeſsione uineæ? Quomo-
1 Reg. 22. do autem sua Doeg rhomphæa ceciderunt ſexcenti & triginta ſex ſacerdotes: aut ruſus infinita iuſtorum multitudo de medio ſublata fuit in Hieruſalem, feriſ-
Pſ. 78. que & uolucribus exedenda eſt expoſita? Quorũ etiã Pſalmographus contexens lamẽtationes, Poſuerunt, inquit, morticina ſeruorum tuorum eſcas uolucribus cæli, carnes ſanctorum beſtiis terræ. Effuderunt ſanguinem ipſorum tanquam aquam in circuitu Hieruſalem, & non erat qui ſepeliret. Quomodo autem prophetarum quoque ſunt mortui & apoſtolorum chori uiolentis & iniquis manibus? ſecti, occiſi, lapidibus obruti, qui non ſolum nihil morte dignum fecerant, ſed multi quoque ex iis beneficio affecerant eos, qui interemerunt? Mitto enim dicere de ætate infantium, qui mala non fuerãt experti, quemadmodum alii quidẽ iuſſu Pharaonis in fluuii aqua fuerũt ſuffocati, alii
Mat. 2 uero iuſſu Herodis gladio crudeliter perierunt, qui
Ex. 1. prius quam quæ erant uitæ iucunda guſtaſſent, mortalis doloris fecere periculum, nè omnino lateret educatus is rex, quem ſuſpicabatur.

Et in his quidem omnibus quieuit Iudex, relinquẽs impune ferri & citra ullum impedimentum patricidarum inſolentiam. Diem enim iudicii poſuit terminũ remunerandi, ea, quæ facta fuerint. Et ideo interea eſt patiens, ut qui legum tranſgreſſionem & uitæ actæ rationem in illud tempus reſeruet. Sed hæc quidem nec ſunt præſentis temporis, nec meæ dicendi facultatis, ut dixi antea, & magno tempore & cognitione indigent, ut ea diuinæ iuſtitiæ, ut par eſt, exæquẽtur. Quę autem urgens, ut eloquar id quod mihi accidit, ea iã dicam: & fortaſſe leuius me habebo, dolore parum remiſſo. Non fero enim memoriam illius, quod re ipſa uidi: ut qui neſcio, quomodo illius rei fecerim periculum, cuius ne recordationem quidem poſſum facile ſuſtinere. propemodum autem ipſis quoque ſuccenſeo oculis, qui mihi cauſæ fuerunt figurarum, ad quas dum cogor adſpicere, habeo dolorem perpetuò pungentem, & noctu quidem in ſomniis, interdiu autem uexantem cogitationibus. Neque enim me dormientem cura omnino remittit, neque ſinit dormire abſque ſolicitudine. ſed tunc quoque me quædã conturbãt uiſiones eorũ, quæ facta ſunt, & oſtendunt ſimulacra recenter ocisum & palpitantem, & ueluti propter caſum recentem ruſus dolorem renouant. Neceſſe eſt ergo, cum conſequentia hoc poſtulet orationis, narrare prius uitam ſanctorum, qui erant in illis locis, & exponere uitam barbarorum, qui inuaſerunt, ut concinne compactum, ut par eſt, ſit corpus hiſtoriæ, nullo prætermiſſo ex iis, quæ debeant cognoſci à ſtudioſis.

Homines feri & barbari.

Atque gens quidem, quæ dicta eſt, habitat ſolitudinem, quæ ab Arabia uſque ad Aegyptũ rubro mari & Iordane hinc inde terminis diſtenditur, quæ non artẽ, non mercaturã, non agriculturã unq̃ exercet: ſed ſolũ habet gladium, quo ſibi uictum ſuppeditet. Aut. n. feras uenantes ſolitudinis, uiuunt ueſcẽtes carnibus: aut prædas agẽtes de iis, qui incidũt in eas uias, quas infidẽs, ꝙ ſunt ad uſum neceſſaria, ſibi quõcunque comparant. Quando autem eis utraque defuerint, & rerum neceſſariarũ laborarint inopia, tunc iumentis (ſunt autem ea cameli dromades) pro cibo utuntur, beluinam & ſanguinariam uitã omnino eligentes. Per cognationes enim aut per conturbenia ipſi unum occidentes, & modico ignis calore carnium mollientes duritiem, ut ſolum cedant eorum dentibus, ita, ut ſemel dicam, aluntur inſtar canum, Deum non cognoſcentes, nec q intelligentia appræhenditur, nec qui fuerit fabricatus manibus: aſtrum autem adorantes matutinũ, & orienti ei ſacrificantes, ea, quæ meliora iudicant ex ſpoliis; quando ex incurſione, quæ fit pro prædis agendis, ad eos peruenerit aliquid aptum ad occiſionem. Pueros autem offerre, eſt eis magnum ſtudium, qui præſtant & ſpecie, & uigore ætatis. In quibuſdam autẽ congeſtis lapidibus eos mane ſacrificant. Quod quidem, ò amici, me ualde cõturbat & angit, ne forte forma pueri habẽs aliquid, quòd ſceleratos moueret & alliceret ad impium cultum de more faciendum, ad id quod uidebatur, uiſa fuerit utilis & caſtæ corpus animæ ab impuris ablatam, ſit hoſtia ſæuis & qui cæde delectantur demonibus. Quamobrem qui hæc offerunt ſacrificia, nulla ſolent moueri miſericordia puerorũ qui ociduntur, & ſi omnia faciant, etiamſi rogantes lamententur uel Sirenũ uocibus. Quod ſi quando eis ad ſacrificiũ tale corpus defuerit camelum colore album & minime uitioſum, in genua inclinantes, ter circumeunt, iacentem cum tota populi multitudine in orbem obeũtes. Prẹit uero & circuitionem & canticum, quod ab eis in aſtrum factum eſt, aut ex regibus quiſpiam, aut ex ſacerdotibus, qui ſunt ſenectute uenerabiles.

Horrenda illorum ſacrificia

Ritus plane barbarus.

Qui poſt tertiam circuitionem, cum nondum canticum finierit populus, & extremam hymni partem adhuc in lingua habeat, ſtricto enſe ualde percutit eundem, primus magno ſtudio gaudio guſtat ſanguinem, & ſic reliqui cum gladiis accurrentes, alii quidem aliquã paruã pellis partẽ excedũt cũ pilis, alii aũt ꝙ libet rapientes, ex carnibus abſcindunt, alii autem uſque ad uiſcera procedunt & inteſtina, nullam hoſtię partem relinquentes non confectam, quæ poſſit deinde uideri à ſole apparente. neque enim abſtineãt ab oſſibus & medullis, perſeuerantia uincẽtes fortitudiñẽ, & tandem diuturnitate ſuperantes repugnantiam. Atque hic quidem eſt barbarorum ritus uitę & religionis: & ſic uiuentes in ſolitudine, loca locis,

commutant, illic caſtrametantes, ubi iumentis luxuriantia inuenerint paſcua & aquam copioſam.

Qui autem uitam ſolitariam exercent, & quietam, cum pauca quædam, loca elegerint ſolitudinis, ubi poſsint neceſsitatē corporis utcunque recreare aquæ abundantia, alii quidem fixis tuguriis, alii uero abſcōſi in antris & ſpeluncis, ſic uiuunt uirtutem perſequentes. Et pauci quidem norunt alimentum ex frumento, nempe quicunque ſterilem ſolitudinem poſſet cogere ſtudio & diligentia, ut producat frumētum: qui paruo quodam ligone parum terræ, eiusque malæ, operantur, & quantum cogit uſus ad uiuendū eum egeſtate. Multi autem ueſcuntur crudis oleribus & baccis, menſam minimè artificioſam & nullis condimentis inſtructam amplectētes, eorum qui obſonia condiunt, & panem conficiunt, curioſitatē multum ualere iubentes, ne ſi in curando corpore multū temporis ponerent, negligentes eſſent in eo, in quo oportet perſeuerare, ſed pura mente Deum colerent, nec carnium crapula grauatam habentes cogitationem, neque ciborum narietate uentis noluptati blandientes. Ij enim non ſolum renunciarunt omni qualitati iucundorum, ſed etiam: propter redundantem quandam abſtinentiam, rurſus quoque ad quantitatem, ſuam extendunt contentionem, tantum ſumentes ex rebus neceſſariis, quantum ſufficiat ad uiuendum, & nè qui niuunt, uiolenta morte interempti, priuentur mercede rerum bonarum & honeſtarum operationis: Propterea alii quidem cibum capiunt die Dominico, totos ſeptem dies ieiuni permanētes. Alii uero tempus dimidiant, bis in hebdomada alimenti recordantes. Alii uerò poſt unam diem. Et hi quidē omnes per hoc ſtudium abſtinentiæ oſtendunt ſe id diligere, quod nullius indiget, & propemodum ſe contendere cum uita angelorum, ſeruiunt tamen legibus naturæ, & flectūtur corporis neceſsitatibus, ſed uix tādem, quando ſenſerint ſuas uires defatigari magnis uirtutis laboribus.

Crudis oleribus & baccis ueſcūtur.

Abſtinent a carnib⁹

Mira beatorū uirorū abſtinētia.

In his nummos Cæſaris nec ab auditione quidem uſquam eſt cognitus. Nam neque uenditionem ſciunt, nec emptionem. Vnuſquiſque enim unicuique gratis præbet id, quod eſt ei opus, gratis uiciſsim accipiens id, quod ſibi deeſt. Olerum autem & baccarum fructus, & rarus panis, eſt inter ſe inuicem liberalitas, quæ ex eo, quod adeſt, oſtendit ſigna charitatis, & animi munificentiam uel in his paruis donis abunde indicat. Sed nec inuidia, quæ bona opera maximè ſequi eſt ſolita, illic unquam locum habuit, nec eum, qui bonis minus abundabat, eius qui magis reſplendebat, excellentia incitauit ad inuidiam. Sicut nec hunc aduerſus illum extulit arrogātia, ad glorioſam de ſe perſuaſionem ſeducens ut res rectè ab eo geſtæ, magnos ei ſacerent ſpiritus. Qui enim uirtute præſtabat, non proprius laboribus, ſed Dei uirtuti adſcribens uniuerſum poterat ſe moderatè gerere ut qui ſibi perſuaderet, nō ſe eſſe rerum bonarum & honeſtarum per ſe opificē, ſed eſſe inſtrumentum gratiæ, quæ in ipſo operatur. Et qui rurſus in his erat inferior, fortè propter imbecillitatem corporis, uel lubens ſeipſum demittebat, humilemq́ue reddebat, animi ſocordiæ, non naturæ imbecillitati, defectum attribuens. Sic ergo alius alio & omnes omnibus ſunt moderatiores, non in magnifica de ſe perſuaſione, & in ingentibus ſpiritibus, ſed in copiis uirtutis ſtudentes excellere. Ideo enim fugientes terram, quæ habitatur, incolunt ſolitudinem, non hominibus, ſed Deo ea, quæ a ſe rectè geruntur, uolētes oſtendere, a quo etiam eorum, quæ rectè gerunt ſperant remunerationem. Hominibus enim manifeſtas reddere, quę ex Deo fiunt, actiones, ſimul promptum perdit animi ſtudium & mercedem, illud quidem emolliens arrogantia, hanc uero minuens laudibus, quæ proficiſcuntur ab hominibus. Qui enim ob ea, quæ facit, quærit humanam gloriam, accepta quā quærebat mercede, ab ea quæ eſt, excidit, ut qui ſuperatus ſit ab humana gloria, ideo, uera priuatur.

Nota in ſignē humilitatē et modeſtiam

Faciunt autem ſuas habitationes non ſibi inuicem propinquas, ſed ſatis procul diſtantes, ut qui uiginti & eo amplius ſtadia abſint alius ab alio, non propter odium, (quomodo enim, qui ſic inter ſe affecti ſunt ut dictum eſt.) ſed in magna quiete & ſilentio uolentes mores inſtituere ac formare ad id, quod Deo placet, & ſtudentes cum Deo indiuiſam habere conſuetudinem. Quod quidem ut in turba ac tumultu rectè fiat, aut eſt difficile, aut nec omnino quidem poteſt fieri. Diebus autem Dominicis ad unam ueniūt eccleſiam & inter ſe conueniunt poſt unam hebdomadam, ne rurſus perfecta ſeparatio diſrumpat uinculum concordiæ, paulatim inducens obliuionem ſuorum inter ſe officiorum: Solet enim quæ eſt nimis intenſa, ſolitudo mores efficere ingratos & agreſtes, qui longa conſuetudine dediſcunt charitatis ſocietatem & communionem. Diuinis itaque communicant ſacramentis, & ſe inuicem excipiunt conuiuio exercitationis eorum, quæ conuenit eloquiorum, & ſe inuicem inſtruunt adhortationibus, quæ ad mores pertinent.

Viuūt ſolitary.

Dominicis diebus cōueniūt.

His enim maxime opus habet uita ſtudioſa uirtutis aduerſus certamina, aduerſariorum latentes artes publicans, ne iis capiatur aliquis, qui ignorat erroria inſidias. Quibus enim non adſunt rerum materiæ & imagines, iis occioſum quidem eſt peccatum ad operationem. Quibus autem bellum in mente; conſiſtit hic mors eſt utplurimum facilis & incerta iis, qui cernūt quæ ſunt intrinſecus, ut quæ conſtet in aſſenſione uoluntatis, quæ caret teſtibus, & ideo imperitos, & qui adductam nunc primum aggrediuntur, pulchre inſtituentes qui ad certamen recte ſunt inſtituti, per abſtinentiam quidem fortiter conſulunt reſiſtere uitio gulæ. Nam qui ciborum ſe dedit uoluptati, facile proſternitur ab eo, quod eſt ſub uentre, uitio, eo ꝙ à minore uincatur, maiorem cauſam pollicens. Et hęc quidem, ut diximus, ſuadent iis, qui ſunt adhuc recentiores, ij, qui iam ſunt prouecti, & longo tempore & exercitatione conſecuti ſunt ſatis magnam earum rerum experientiam. Sibi autem & inter ſe inuicem prohibent perfectiores uanam ſimul gloriam & ſuperbiā iubentes eas cauere non ſecus ac petras quæ latent in mari prope portum, ut quæ poſt multum laborem nauigationis, ferunt ad extremum & graue periculum eos, qui in maximis uitiorum fluctibus, & tempeſtate immundarum cogitionum, nauem nequaquam fregerunt. Multi enim, qui nequaquam fracti fuerant inſultibus tentationum, ſed totum curſum illæſi confecerunt, cum ſæpe poſt uictoriam confidiſſent habitu eorum, quæ recte geſſerant; aut in eos, qui ſe uidebantur negligentius gerere, ſe erexiſſent, ceciderunt caſu ualde lachrimabili. Nam priuat quidem fortaſſe uana gloria iis mercedibus, quæ dantur propter laborem & facit operationē iis, qui laborāt inutilē. Eſt autē cū dāno arrogantia ac ſuperbia, & nonit magnum conciliare periculū, ut quæ Deum inficietur eſſe honeſtarū rerū cooperatorē, & rerū recte geſtarū ſibi adſcribat poteſtatem: Atque de illis quidem ſic dicit Propheta. Qui congregat mercedes, congregat in doliū perforatum, ut quæ nondum inüciantur, & iam effluant, quæ non diu maneant in dolio, ſed mox è dolio prætercurrant. Talis eſt enim uana gloria, habet interitum, qui cum lucro concurrit, ut quæ in ipſo opere deleat id, quod ex eo redit. Dicit autem de aliis is, qui ſcripſit Prouerbia: Dominus, inquit, ſuperbis reſiſtit, in-

Gula cauēda

Itē uana gloria.

Agge.

ſenſum

Iaco. 4. 1.Pet.4

ſenſum hoſtem exhibens eum, qui fuit contemptus ijs, qui contempſerunt.

Et ideo maximo cogitantes ciues illius ſolitudinis, Moyſem, inquam, & Eliam, magno ſtudio contendũt exercere illorum à laſu & arrogantiæ alienationem, æquum eſſe arbitrantes, ut quorum incolunt regionem, eorum quoque imitentur uirtutem. Neque enim Moſem extulit ad arrogantiam magnitudo imperij: neque enim Eliam tumefecit miraculum ſacrificij. Manſerunt autem ſemper ſeruantes eundem ſtatum in omni tempore, & non cum rerum mutationibus ſuos unà mutantes ſpiritus. Moſes quidem Aegyptiorum fugiens inſidias, dum paſceret oues Iethro, fuit ſpectator admirabilis illius uiſionis, ut qui tunc didicerit rubi fruticem eſſe edaci igne potentiorem, & in mediæ flamma uiride germen florere uiderit. In legislatorē, tunc quidem ſolius Iudæicæ, nunc autem omnium gentium conſtituitur, cum prioxturæ cognationem in totum genus perualerit. Fulſerunt enim ſuper candelabrum poſitæ uitę degendæ leges, etiamſi fuerunt aliquando abſconſæ ſub modio dictionis, antequàm aperirentur. Porrò autem inclytus quoque Elias huc uenit fugiens Iezabel, & cum in hac terra dormijſſet, experrectus inuenit panem ſubcineritium & uas aquæ. Hanc ille habitauit ſpeluncã, ouilla ueſte corpus indutus, antiquo ſuorum maiorũ indumento, & ſic uidit Deum in aura tenui, & uocem audiuit decernentem ea, quæ uiſa fuerant. Eſt autem hoc poſtremum & primum indicium uirorum fortitudinis. Illam per totam uitam habitant ſolitudinem, quam Iſraelitæ cum ſolum tranſiiſſent, murmurarũt, cum parato è cælo diuino alerentur nutrimento, & de menſa conquerentes illi, quadragiota dies non tolerũt abſentiam eius, qui illis præerat. Neque uerò ſtatuerũt ita, ut oportet, liberum ſuum adminiſtrare arbitrium, ſed ſtatim defecerunt, ad impietatem libertate abutētentes. Ij toto tempore philoſophantur in ſolitudine egẽtes rebus neceſſarijs, & ſunt ſibi magiſtri pietatis. Sed quid opus eſt plura dicere?

3. Reg. 18.

Exo. 3.

Ex. 20 &c.

3. Reg. 19.

Ex. 32

Ijs ſic affectis, & ſic Deum colentibus, repentè inſperata ueluti procella, eis alicũdè phalanx ingruit barbarica, & ſummo manè cũ paulò ante deſiiſſent hymnos canere, pios inuaſerũt impij. Ego aũt tũc quoq; illic aderã cũ filio, à ſancto.n. monte deſcẽderã, uiſitaturus ſanctos, qui erant in rubro, quod iã diù ante facere conſueueram, & ſtatim inſtar canum rabidorũ irruentes, inconditis uocibus & nihil ſignificantibus aerem repleuerunt, & rapuerunt quæcunque hyeme ſanctis paratæ erant ad cibum. Frigunt enim illi ex fructibus, quicunque ſunt utiles. & poſſunt omnino permanere, & eis cõſolantur naturæ neceſsitatem. Cum ergo nos ipſos eos feciſſent afferre, educunt omnes ex eccleſia, & cum exuiſſent centonibus, nudos ad occidendum per ſeriem ordinant eos, qui ætate præſtabant. Deinde uero circunſiſtentes, ſtringũt enſes, & cum oculos ira repleſſent, & ardentem aſpectum obliquè quodammodo circumagerent, & ſancti loci Sacerdoti iuſsiſſent primum collum porrigere, inſerunt, non ambo (Duo enim erant circa eum) ſed alius poſt aliũ, utrinque enſes in eius tergum infigentes, cum is neque præ dolore eiulaſſet, neq; uultum auertiſſet, & nec uel paruum doloris oſtendiſſet ueſtigium, ſed ſe tantum ſignaſſet, & oris ſuſurro dixiſſet, Benedictus Dominus. Atque peruaſit quidem unus ictus à dorſo uſque ad maxillam, cum per aurem tranſiiſſet: alter uero ab humero peruenit ad mamillam. Et ſic uir diuinus ſenſim conuerſus, honeſte ac decore cecidit nihil nec interfectionis, nec nuditatis, qđ turpe eſſet, oſtendens. In eius autē corpore florebat quędã gratia, & nuditatis tegebat deformitate. Hoc autem ueſperè

Barbari monachos ſanctos trucidant.

Sanctus uir moritur, prius ſe cruce ſignas: ſic.n. ſaciunt Xpiani omnes.

& rebus & uerbis prope modũ prædixerat uir ille admirabilis, eos, qui in cœna aderant, benignius quàm conſueſſet alloquens, & dicens, Quid enim ſcimus, an rurſus ante mortē nos ſimul congregatura ſit menſa & cõuiuium? Deinde poſt illũ capiunt & interimunt eum, qui unà cum ſene habitat, qui ipſe quoq; erat & ſenex tēpore, & ſatis afflictus laboribus exercitationis & rurſus puerum, qui eis miniſtrabat. Hic autem fuit modus interfectionis:

Iubebat unus ex barbaris colligere aliquem ex iis, qui erant effuſi, fructibus. Ille autem ut placebat ei qui iuſſerat, diligenter terræ aſsidens, ſinum relaxabat, manibus attrahens ea, quæ erant appoſita: ut ei qui iuſſerat, uideretur aptus ad miniſterium, & ideo uita ei concederetur. Sed nihil profuit, neque ſit barbaricam emollijt impudentiam. Alius enim, qui ponè ſtabat, enſem è uagina clam ſtrinxit. Ille uero ſiue eum trahi ſenſiſſet, ſiue etiam cædem habuiſſet alioqui ſuſpectam, tanquam perterritus uultum parumper circumagit. Qui autem adſtabat, eum terruit & clamore barbarico, & contortis oculis. Et ſic quidem cum is rectum enſem in iugulum defixiſſet, magnis uiribus eũ ab hepate redigit ad thoracem. Ille uero, priuſquam is reuellaretur, iacebat mortuus, ut qui uel timore periiſſet, aut propter certitudinem & opportunitatem uulneris non perueniſſet ad mortis cognitionem, quæ à uaſis corporis cito eximit animam, & eam repentè liberauit à uinculis, à quibus uix recedit, ut quæ ſit colligata uiolentis nexibus creatoris. Reliquos autem nos neſcio quanam re impulſi, *nos abigunt, geſtu manus fugere permittentes. *In ea autem cruentos adhuc enſes geſtabant. Et alij quid ni currebant per conualles, feſtinantes ad montem peruenire. Eis enim ad illũ nõ patebat aditus, propterea quod Deus ſuper ipſum ſtetiſſet, & populo aliquando reſpondiſſet.

*for. * nõ adeũt, for. * in terrã*

Ego autem ore aperto planè hæſeram obſtupefactus, ut quem retineret inopia conſilij, & ab adoleſcentis uictus eſſem uiſceribus, & nos omnino poteram recedere, nec uolebã omnino conſeruari, ut qui conſtrictus eſſem firmo naturæ uinculo, donec puer annuens oculis, & ut recederem, hei mihi ſignificans, uix perſuaſit ut abirem. Et pedes quidem anterius proceſſerunt, & eos neſcio quomodo ſequebatur corpus, quod ferebatur, cor autem nolebat recedere, uultum ad puerum aſsiduè conuertens, & iactum oculorum ad ſe minimè ualens congregare, qui non ad iter ingrediendum erat attentos, ſed ad tergum conuertebatur miſerabiliter. Perrexi itaque ego quoque ad mõtem, ſequens eos qui præcedebant, & è ſpecula cõtemplabar infelicem puerum, qui abducebatur, qui ipſe quoque non liberè circunſpiciebar, ſed clandeſtina ad me conuerſione furtim fallebat eos, qui abducebant. Tale enim eſt naturæ uinculum. Non ſoluitur ſeparatione corporum, ſed intenditur uehementius, cũ hoc quoque in brutis animantibus ſimiliter fieri cernere liceat. Et uacca quidem, quæ abducitur, miſerabiliter mugit & frequenter, aſsiduè conuerſa ad uitulũ, qui eſt abſtractus, & habitu oculorum indicans doloris magnitudinem. Quinetiam equus quoque priuatus eſt, qui unà paſcebatur: quoniam caret ſermone, hinnitu dolorem ſignificēt, amicum frequenter reuocans.

Vinculum naturæ.

Ego autem cum neſcio quomodo perueniſſem ad montis cacumen, etſi non habueram mentem, quæ unà cum corpore ambularet, uolens uidere filium ueluti è ſpecula, non poteram amplius adſpicere, ut qui propter longum interuallum abſconſus eſſet à meis oculis. Reſtabat itaque mihi deinceps perplexus & anceps animus, & à me ad deum uerba fiebant, & filium deflente captiuum, & ſanctos interemptos uehemen-

ter

ter deplorante, O beati, dicebam, & ter beati, ubi tan-
dem nunc ſunt labores ueſtræ abſtinentiæ? Vbi ſunt
perpeſsiones tolerantiæ? Multorumne utique certa-
minum coronam accepiſtis? Hæcne ſunt uobis repoſi
ta præmia longæ decertationis? Num iuſtitiæ eſt ua-
nus curſus? Num temerè ſuſcipitur pro uirtute per-
peſsio? Quod uos interficiendos abſque auxilio re-
liquit prouidentia: nec iuſtitia reſtitit interi-
mentibus, ſed uires habuit manus iniqua aduerſus ſan
cta corpora, & gloriatur uitium ſe aduerſus pietatem
uictoria eſſe potitum, omnino fremens & geſtiens tã-
quam aduerſus ſuperatam ueritatem. Quomodo uete
rem flammam non nunc quoq; accendit rubus? Quo
modo non ſceleratos exuſsit incendiũ? Quomodo au-
tem non eos dehiſcens accepit, ut cum alias ſimul cũ
tabernaculis & cognationibus totã Core deuorauit
Nu. 16 ſynagogam? Quomodo autem Sinai montis ſiluerũt
Ex. 19 prodigioſi terrores, tonitruum ſonitu, & triſtitia cali-
ginis, & innumerabilibus fulgurum coruſcationibus
impios non terrefacientes? Sed ocioſa fuit ultrix po-
tentia, nec eos, qui iniuriam faciebant, fulminibus &
procellis rectè puniens: neque eos ualida manu libe-
rans, quibus fiebat iniuria, ut cum ipſi poſtremo docti
experientia uim animaduertiſſent miraculorum, co-
gnoſcerent robur admirabile uirtutis inexpugnabi-
lis. Sed in ipſo rubro & in monte, in quo fuit lata lex,
ceciderunt pij abſque ullo auxilio, perinde ac hoſtiæ
expertes rationis.

Ex. 14 Vbinam tandem fuit potentia, quæ in mari ſubmer
ſit Aegyptios, & profundum eis effecit ſepulchrum?
Ioſu. 10 Vbi autem, quæ grandinis percuſsit lapidibus alieni-
genas, qui bellum gerebant aduerſus Iſraelitas, & ſine
Iud. 7. ſanguine & labore uictoriam dedit ſuo populo? &
quæ rurſus aliquando eis terrorem incuſsit, cum ag-
grederentur terram ſanctam, & eos inter ſe conuertit
ad pugnam, neſcientes, ut qui uerſarentur in tene-
for* al bris, ſe* alterum alterum occidere, & non poſſe ſuos q
terutrũ interficiebantur, agnoſcere? Vbinam tandem ſuum
occultauit auxilium, non protegens eos, quibus para-
Dan. 3 bantur inſidię? ſed ſæuorum quidem leonum iram ad-
uerſus eos, qui ipſis obiecti fuerãt, & ignis inexpugna
bilem refrænauit potentiam, efficiens ut eos reuere-
rentur, & oſtendens eos eſſe pietate claros: horum au
tem quomodo dubiam fecit uirtutem, eos relinquẽs
omni defectos auxilio, & efficiens ut omnino exiſti-
marentur indigni auxilio? Sed hæc quidem dicere
nos fortaſſe perſuaſit animi ægritudo & dolor, & ab
eo, quod erat decẽs, nos exturbauit. Dãda eſt aũt uenia
dolori, qui perſuadet ei, cui ęgrè eſt, multa loqui præter
animi ſententiam, uicto fortaſſe à rerum aduerſarum
magnitudine. Nam iuſtos quoquè ſæpè diuinum reli
quit auxilium, eos tradens Tyrannis uarijs tormentis
cruciandos, & impia morte afficiendos, ut eorum, qui
decertabant, uirtutis oſtenderetur ſpectata probitas,
& eorum fides tanquàm fax reſplenderet, de fiducia
nil remittens uſque ad mortem, ſed totam eſſe uanam
Tyrannorum inſaniam patiendo arguens. Nam ij quo
què, qui nunc remanſerunt ſaocij, à ſolitudine mini-
mè uolunt recedere, ei, quæ promiſcuè & indifferen-
ter in urbibus agitur, uitę mortem præferẽtes. Quod
ipſum quoquè uiſum eſt ijs, qui ſunt interempti, ut
Mors potius morerentur, quàm ſuſtinerent uitium, quod
aĩæ, pec uerſatur in ea parte orbis, quę habitatur. Sciebant e-
catum. nim mortem animæ, eſſe morte corporis grauio-
rem, & eam, quæ eſt in peccato apertè eſſe ma-
gis periculoſam ea, quæ affertur gladio, quoniam
hæc quidem habet paruum, & qui eſt ad tem-
pus tantum, dolorem, illa uerò longũ ſuppli-
cium, & quod nunquàm definit. Et ego quidem au-
dientibus omnibus hæc dixi.

Barbari autem cum multos alios interemiſſent, &
depopulati eſſent in ſolitudine, ſatis magnam uiã con
fecerunt, & cum die iam inclinato præbuiſſet nobis
nox deceterò poteſtatem ambulandi ſine metu, de
monte deſcendentes, conuerſi ſumus ad ſepeliẽda cor
pora. Et alios quidem inuenimus diù antè mortuos:
ſanctum autem Theodulum adhuc ſpirantem, & qui
poſſet utcunquè loqui. Ei itaquè aſsidentes, & quæ ac
ciderat deflentes, pernoctauimus: rogante nos ſene,
nè hæc nobis uiderentur aliena. Satanæ enim eſſe mo Iob 1.
rem, eos qui tententur, à Deo expetere. Quàm mul-
tos Iob filios interemit, alios quidem igne, alios uerò
enſe, alios autem euerſa domo perdens? Sed ne uos, in
quit, ea quæ fiunt, conturbent. Scit enim agonotheta,
quo iudicio tradat athletas aduerſario, ut qui præcla-
ra præmia & brauia propoſuerũt ijs, qui plagas æ-
quo animo accipiunt, eaquè talia, qualia oſtendit ma-
gnus Iob, qui omnia accepit duplicia, quæ iam uiſa
fuerant perijſſe, uel potiùs longè maiora, & quæ ci-
tra ullam excedunt comparationem. Quæ enim ocu- Iob 42
lus non uidit, & auris non audiuit, & in cor hominis 1. Co. 2
non aſcenderunt, ea Deus parauit ijs, qui pro ipſo de
certarunt, & pietatis præmijs ſuam uitam glorioſè co
ronarunt. Sic enim Deum decebat munificum ſupera- Nota
re labores remunerationibus, & coronis ſuperare cer- quod uita
tamina, & illa præbere athletis, quæ neque ſperaban- æterna
tur, neque expectabantur ab ijs, qui ea quæ dantur ac- quæ re
cipiunt, ut & reddat mercedẽ quæ debetur, & gratiam tribu-
efficiat remunerationem, propter inſignem honorẽ. tur fide
Hæc dixit, & præſentes ſalutauit oſculo, quãdiu loq libus,
& linguã mouere ei uirtus ꝓbuit. Mortuũ aũt nos mul eſt mer
tis lachrymis ꝓſecuti, terræ cũ alijs mandauimus: & ces &
cum tenebræ adhuc incertum ad nos facerent aditũ, gratia.
huc uenire potuimus.

Ex ijs autem, qui fuerunt interempti, duo quidem
vocabantur Paulus & Iohãnes: Presbyter autẽ, Theo
dulus. Mortui autem ſunt conſumati ſeptimo die poſt
Theophania, qui eſt quartus decimus menſis Ianuarij
Omnino enim viris pijs ac religioſis ipſa quoquè tẽ
poris & nominũ cognitio digna eſt magno ſtudio. qui
memoriæ ſanctorũ uolunt eſſe participes. Interempti
verò ſunt quoquè alijs multis ante tẽporibus, quorũ
ipſorũ quoquè commemorationẽ, propter uiæ longi
tudinem, & eorum qui congregantur multitudinem,
eodem die peragunt.

Nobis hæc adhuc loquentibus, nunciatur quidam
ſaluus euaſiſſe è caſtris. & paulò poſt ad nos accedit,
timoris ueſtigijs nondum ex oculis depoſitis, nec ani
mi perturbationem adhuc ualens reprimere, & ma-
gno adhuc curſo & animi angore anhelans & contur
batus, perindè ac ſi propè eſſent, & futurum eſſet ut
aſſequerentur ij, qui perſequebantur. Deinde rogatus,
quomodò effugiſſet: Me, aiebat, & tuum filium in cœ
na loquentes denunciabant fore, ut diluculo aſtro ſa-
crificarent. aramque excitarunt, & ligna appoſuerunt e
ignorantibus nobis, cur hæc fierent. Mihi autem hæc
dixit clanculum unus ex concaptiuis, qui eorum uo-
cem intelligebat. Ego autem illi ſignificaui conſilium
barbarorum, & quòd niſi nobis fuga ſalutem pepere-
rimus, non nobis uiuis mane ſol illuceſceret. Ille autẽ
ueritus nè comprehenderetur, remanſit, dicẽs: Quod
Deo uiſum fuerit, ubicunquè ſit, non effugiet aliquis,
etiamſi lateat in adytis. Ego autem in tenebris cum oi
diſſem omnes ſomno grauatos, (torpefecerat enim
eos nimia ebrietas) humi pronus primum ſerpens, nè,
ſi quis uigilaret, me recta corporis umbra proderet,
deinde à caſtris parum remotus, curſu ad hunc ſcopũ
cõtendi, timoris pẽnis portatus uelociter, quæ apud
illos ſtatuta erat cædem uel me tutus fuga euaſurum,
uel ſi etiam comprehenderer, conſtituta morte me
nihil

nihil grauius paſſurum eſſe ratiocinatus, & alioqui certo malo præferens ſpem incertam. Quod enim, ſi manerem, non licebat omnino effugere periculum, ueriſimile erat poſſe me euadere, ſi pedū auxilio meam ſalutem crediddiſſem. Accepi enim, multos ſæpè à pedibus plus eſſe auxilij conſecutos, quàm à plurimis defenſoribus. Ecce ergo me mea non feſellit opinio, ſed eis quibus poſt Deum credidi, ſum ſeruatus, & adſum apud uos, ut uideris, nullo malo affectus.

Nota barbaricā ſe rocitatem.

Meis autem oculis adhuc inſidet metus crudelitatis barbarorum, & eorum facta ſcelerata me in ſtuporem adducunt, & impleor horrore, propter ea quæ ab eis facta ſunt. Cum dominum enim meum, unà cum Prætore munus obeuntem reipublicæ, & ad uos reuertentem offendiſſent in ſolitudine, ac ſe abduxerūt cum omnibus eorum facultatibus, & alium quidem, qui reſtiterat, cum famulis membratim diſcerpunt, meum autem unà cum filio (erat autem is ualdè iuuenis) ſequentem abduxerunt. Sole autem iam appropinquante horizonti occaſus, figunt tabernacula, ubi eos ueſpera appræhenderat: & cum ex noſtris ſpolijs magnum feciſſent conuiuium, eum & filium adhibēt conuiuam, iubentes eum bono eſſe animo & nihil extimeſcere. Saluus enim, aiebant, & illæſus domum reuerteris cum filio, cum ſufficiant alij, ut ſint duarum animarum precium redemptionis, & uidebantur paulò poſt impleturi promiſſum, permittendo ut ad ſua redirent, aquam autem portari, & ad uiaticum panes afferri iubebant, ad hoc ut commentum uideretur probabile, ut ſpes uitæ ex uiatico apud eos fraudem haberet fide dignam, doluſque barbaricus & ſcena, uideretur eſſe uera cura, quæ eorum gereretur. Duos autem ephebos iuuenes, procurantes ſcilicet, ut eis eſſet iter ſecurum, unà emittunt, qui eos deducerent. Quibus iuſſerunt clanculum, ut cum eſſent aliquantulum remoti à caſtris, eos conciderent. Cum eos ergo circūſtitiſſent, qui eo modo, quo dictum eſt, deducebant, illi ijs, qui eſſe uidebantur ſeruatores, & ſi alij inuaſiſſent, eorum, ut par erat, propugnatores, ij ipſi fiūt præter ſpem ociſores, & mactant quidem filium ante patrem, ut uidendo mortem ſui filij, & ſuæ mortis faciēdo periculum, ei dolorem conduplicarent. Protinus autem illum quoquè multis interimunt uulneribus, eorum infidelitatem & inſidias magna uoce deflentē. Audiui enim alterum quidem flentem miſerabiliter, alterum uerò ualde clamantem, & ad unumquenque ictum grauiter eiulantem, & ueluti laboribus concedentem, ut plagas dimetirentur. Atque ipſe quidem bonis promiſsis ſic deceptus, mirabilem paſſus eſt interitum. Oportebat enim ipſum ex aliorum malis ſua diuinare, quòd ſcilicet mors quidem minimè uitari poſſet, eſſet autem potius toleranter ferenda cum expectaretur. Malum enim quod uenit præter expectationem, omnino perturbat cum aduenerit. Quod autem eſt expectatum, cum ad id experiendum paratam inuenerit rationem, exiſtimatur leuius, ut quod iam ſit meditatum, & effecerit, ut eius aduentus nequaquam ſit nouus & alienus.

Veſpere enim in cœna, in qua eum præbibendo inuitabant poculis & benignis uerbis, uolentes ludere ludum ſibi conſuetum & gratum, (erat autē id, quod ad delectationem agebatur, hominis cædes) mittunt ad eum calicem, ut bibat uni ea ſuis filijs, cum alterū paulò ante mactaſſent. Ille autem uia quidem accepit inuitus, ut cuius appetitus eſſet metu mortuus ante corpus. Accepit tamen metuens. Bibens enim, ſignificabat ſe neceſsitate adductum id facere, ut qui uiolentis oſtenderet ſignis id à ſe fieri præter animi ſententiam. Non enim quietè fauces permeabat potus, ſed in genis quodammodo reſtagnans, ad mentum uelut ad uallem aliquam aſperam, cum maximo ſonitu deuorationis uix peruaſit thoracem. Cum ſic ergo tandem per uim potum accepiſſet, mittunt, qui eum interficeret. Erat autem is iuuenis. Nam eis quoquè cædes committunt, ab ineunte ætate prouocantes eos ad crudelitatem. Ille autem ob ebrietatem bacchico furore perculſus, ad tam inhumanum opus magno contendit ſtudio, quam ea actione capiebat uoluptatem riſu iudicans, & ad iacentem accedens, primum quidem eum ferit in colli uertebris, & cum propter oſſium duritiem parum ſcidiſſet, protinus illinc quidē tollit enſem, per iacentis autem latus eum tranſadigit. Deinde cum rurſus in prima uertebræ ſectione certius & opportunius percuſsiſſet, reuertitur exiliens, manu enſem in aere quatiens. Puer uerò præ dolore diù quidem palpitauit & ſubſultauit, & eiulans uolutatus eſt in ſanguine. Tandem autem cum in ſpiram conuolutus, caput inclinaſſet ad uentrem, & pedes ad eum contrexiſſet, ut qui nollet erigi, illa conuerſione ad prunas appoſitas ſe deuoluit. Cum uerò maiorem, ut eſt conſentaneum, ex igne ſenſiſſet dolorem, rurſus quidem pedibus & manibus neceſſariò inſtar piſcis ſubſiliebat, aſsiduè erigens partem quæ torrebatur. Cum uero non poſſet amplius ſibi ipſi opem ferre, utpote quòd unà cum ſanguine excretæ eſſent uires, rogo liquefactus interijt, duobus ſimul affectus ſupplicijs, nempe enſis & ignis.

Iuuenes exercētur ad cædes faciēdas.

Crudeliſsima pueri cædes.

Die autem ſequenti poſtquàm hoc feciſſent, ambulans ut in ſolitudine, non recta uia, ſed aberrante, locaque aſpera & difficilia, modò hic, modo illic obeuntes, alioſque & arduos montes circumeuntes, & per non tritas & confragoſas & propemodum inuias ualles pedibus ingredientes, longo remotum ſpatio uident locum paulatim herbeſcentem, & cum ea uiriditate coniectaſſent eſſe locum aptum ad diuerſandum, aut etiam exiſtimaſſent illic aliquos habitare monachos, ſcopum ſuum eo conuertunt, tanquàm a mari ad portum iter iumentis dirigentes. Cum autem ueniſſent, uident locum, qui nihil erat deterior quàm putarant, nec falſa uiſione eorum ſpem fefellerat. Nā & erat aqua in eo copioſa: & antequàm guſtaretur, ſua uiſum delectabat puritate. Ori autem allata, paruam arguebat eſſe uiſus delectationem, ſi conferretur cum uoluptate guſtus, eratquè fœnum aptum ad paſcendum animalibus. Cum ergo camelos exonerauiſſent, illos quidem liberè dimittunt ad paſcendum, ipſi autem ſtatim currunt ad aquam, eam bibentes, ſe adſpergentes, lauantes, & neſcientes, ut ſemel dicam, quomodo uterētur illa liberali & profuſa aquæ abundantia.

Dum autem ad eam choros ducerent, & fontem laudibus celebrarent, uident in latere montis quoddā paruum domunculæ ueſtigium, omneſque uno ſpiritu eo currunt, curſu alius alium ſuperare contendentes. & cum appropinquaſſent, circunfuſi ſunt ſpeluncæ. Ea autem erat in oſtio paucis extructa lapidibus, nè ſi eſſet nimis magnus hiatus, feris facilem præberet ingreſſum. Deindè cum intrò accurriſſent pauci & ſinguli (non capiebat enim multos) uirum educunt ſpecie & habitu uenerandum: eumquè ducebant trahentes, nihil omninò conturbatum, & qui neque expellauerit, neque illiberale aut triſte aliquid oſtenderit aut locutus ſit. & cum eum ſupra quandam petrā poſuiſſent, lapidibus (non enim habebant enſes) interficiunt ſcelerati, ridentes & ſua uoce pæana decantantes. Deinde rurſus parum progreſsi, alterum compræhendunt adoleſcentem, pallidum, macilentum, & qui adſpectu aperta præ ſe ferebat ueſtigia abſtinētiæ, & ipſum ſimiliter lapidibus interficiunt, multas uoces emittentem, quibus agebat gratias, & fatētem

Cædes uenerādi eremitæ.

Itē alterius.

ſe

ſe eis debere, quòd qui uirtutem ſequebatur, è uita eduxiſſent. Dicebat enim ſe non parum timere finis incertitudinem, ne mentis fortis lapſus, aut quædam externa neceſsitas liberæ animi uoluntatis mutaret conſtantiam, ut quæ uel eſſet perſuaſa aut coacta alia ſentire, quàm quæ apud Deum ſunt certa & extra controuerſiam.

Non multum illinc proceſſerant, & ecce apparet locus quidã herbidus, & multis comatus arboribus: & rurſus quam maxima potuerunt barbari celeritate ad ipſum cucurrerũt. Cum autem appropinquaſſent, in paruam quadam incidũt domunculam, in qua exercebatur adoleſcens, cuius magnus & excelſus animus exiſtimatus eſt uel ab ipſis barbaris dignus admiratione. Neque enim his oſtendere latentia quædam monaſteria, & ea ratione mortem effugere, ſuſtinuit. Hoc enim ei polliciti erant barbari. Sed neque in hoc, ut exiret è domo, neque ut omnino tunicam exueret, obediuit, indicare quidem eos, qui poterant latere, dicens proditionem, omnino autem obedire, quicquid per uim cogeretur, puſilli & abiecti dicebat eſſe animi. Ijs enim qui exercentur, dicit oportere adeſſe magnum & excelſum animum, & non fas eſſe cedere aut metui, aut minis, etiamſi id uideatur magnum habere periculum. Conſuetudo enim fit uia ad maiora, & timiditas, quæ ſemel didicit dominari, iubet etiã magna bona contemnere, atque adeo ipſam pietatem poſtremo prodere, quando metus malorum, timiditate confectam animum inuenerit.

Adoleſcentis tremita inſignis cõſtãtia.

Si enim nunc, inquit, facilè prodidero liberum mei animi arbitrium, timens nè breui moriar, quomodo ſi proponantur ſupplicia, & minæ intententur tormẽtorum, ad impietatem non facilè transfugiam, cum doloris uacuitatem aſſueuerim utili præponere? Quocircà cum uobis planè denegetur ea, quæ ſperatis, cõſequi, nè cunctemini ea, quæ uultis, facere. Neque enim loca, in quibus uiri pij habitant, etſi ſciam, indicabo, ſed nec extra oſtium uobis iubentibus egrediar, neq; ueſtẽ exuam, ut me quis adhuc ſentiẽtẽ, & mei liberi arbitrij compotem, cernat nudum, & contueatur corpus, quod in hodiernum uſque diem meis nõ eſt conſpectum oculis. Poſt mortem autem in me non ſentientem faciat deinceps unusquiſque, quod uelit. Eorum enim qui faciunt, crudelitatis, ſed nõ eius qui patitur, animi eſt ea repræhenſio. Intus enim moriar indutus, ut conſtitui, neque faciam quidquam præter ſententiam, meipſum prodens ut mancipium, & in hac cauea, in qua decertaui, potius interficiar, & erit mihi ſepulchrum hæc domuncula, quæ prius uirtutis ſudores, & ſtrenuitatis ac probitatis nunc accepit ſanguinem. Sic eum liberè loquentem cum non tuliſſent ſcelerati, ſed aduerſus generoſum eius animum eſſent acerrimè commoti, tot enim plagis interficiunt, quot potuit eius corpus capere. Vnuſquiſque enim uolens ſuam iram in eum re ipſa oſtendere, non exiſtimabat priorum enſes ſufficere ad uindictam, niſi cum ipſe quoquè ſuum gladium ſuam manu tinxiſſet, ſic indignationem ſuam poſſet conſolari. Cum plures itaque mortuum quàm uiuum illum magni & excelſi animi uirũ iã ſauciaſſent, ita receſſerũt, animis ægrè ferẽtes, quòd nõ ad maius ſuppliciũ eis ſuffeciſſet corpuſculum.

Itẽ pudicitia admirabilis

Cædes atrociſſima.

Poſt eum autem tres nobis occurrũt ingredientes per ſolitudinem, qui adhuc feruentem eorum iram paululum ſedarunt, ut qui eorum in illum furoris defectus ſuppleuerint. Quomodo enim agreſtes feræ, aut canes uenatici, ſi oſtenſa ſolum fuerit præda, & euaſerit, ad maiorem prouocantur inſaniam, quòd eã non fuerint conſecuti, & quod rurſus inciderit, maiori ſtudio perſequuntur, ſecunda cautione priori medentes ludibrio, ita ad eos, qui apparuerant, currentes, cædem ſpirantes ſcelerati, cum enſes ſtrinxiſſent priuſquam appropinquarent, cum tanta in ipſos proceſſerunt crudelitate, cum quanta ſi ipſum accepiſſent, qui eos irritauerat. Cùm autem nondùm enſes in uaginas miſiſſent, ſed nudos manu tenerent, calidoq; & exhalanti ſanguine inquinatos, in eo loco, in quo ambulabant, uident poſita duo monaſteria, non ex aduerſo quidem itineris, ſed ex obliquo ad alterã manum. Erat autem, quod inter ſe inuicem quidem intercedebat, ſpatium, triginta ſtadia, inter eum uero locum, in quo eramus, quindecim. unumquodq; tanquam à centro ad circuli lineas, quæ ſunt in circunferentia, pari menſura diſtantia. Diuiſi itaque proceſſerunt, dimidia pars ad utrunque eorum, tota præda, quam collegerant, in regione relicta cum iumentis. Et eos quidem, qui erant ad auſtrum, quomodo interfecerint, aut quoſnam, nequaquam cognoui. Ex ijs autem, qui erant ad clima boreale, poſtquam iam propè acceſsiſſent illum, qui ex multo curſu tela in pharetris, ſonantia ſenſerat, & fugere cœperat, ipſi arcus intendentes multis iaculis transfixerunt. Deinde cum ipſum, qui pronus ceciderat, compræhendiſſent, non ſinunt eum mori cũ ijs ſolis, quæ prius acceperat, uulneribus: cum tot haberet plagas, quæ ad id ſufficerẽt, ſed cum adhuc ſpirantem & animam agentem ſupinũ conuertiſſent, ſtatim diſſecant à pube ad thoracem, reſpirantia autem per diſſectionem uiſcera, & lateribus circunfuſa, contis utrinque conturbabant, donec ea quoq; dilacerauerint priuſquam recederent.

Alteri trium trucidatu.

Itẽ alterius cruſdẽ.

Poſt hæc autem ego quidem aufugi, ut prius dixi: filio autem tuo quidnam factum ſit, neſcio. Nam eum quidem uiuum reliqui, ſed qui de uita nequaquam bonam ſpem conceperat propter mortem, de qua ſuſurratum fuerat. Cum hæc ego audiuiſſem, & nocturnam haberem uiſionem in auribus reſonantem, (In ſomnis enim legebam epiſtolam, quæ ab aliquo ex familiaribus nuper mihi data fuerat. Quæ quidẽ prius quàm explicaretur, ita habebat in plicatura: Domino meo poſt Deum & patri, beatus Theodulus) quonam modo oportebat meam tunc affectam eſſe animam, o fratres, ſi modò adhuc habebam animam? Cor mihi deſiderabatur, uiſcera diuellebantur, uires diſſoluebãtur: ſudor, ut ſemel dicam, diſtillabat totis membris, cum audiuiſſem nuncium ſomnio conuenire, qui mihi non amplius faciebat dubiam aut ancipitem mortis ſuſpicionem, ſed potius confirmatam duobus teſtimonijs, ſomnio, inquam, & ſignificationibus eius, qui fuerat cõſeruatus. Quid deinde ſequitur? Cũ ipſa uox iã mihi eſſet extincta, neque flebam, neq; poteram lamentari, ſed ad eum ſolum fixis adſpiciebam oculis, donec quædam mulier ex iis, quæ illic erant, cuius etiam filius ab eis fuerat interfectus, (Is autem erat, quem quæ præceſsit oratio, ſignificauit fuiſſe inſignẽ, propter magnum excelſumque animum) me recreauit, & ut me à uehementi dolore colligerem, effecit. Poſtquàm enim illa intellexit interfectum eſſe filiũ, & aduerſus eos, qui interemerant, ſtrenuè decertaſſe, actione ipſa quoque in eum ſuam oſtendit cognationem, ut quæ uera ac germana illius mater apparuerit: & cum ſe ſplendida ueſte protinus induiſſet, & ad lætitiam totum mutaſſet habitum, manus in cœlum extendit. & ad Deum Seruatorem tales uoces emiſit:

Exemplũ admiranda in fœmina cõſtãtia.

Tibi Domine commẽdaui filium, & est mihi ſaluus nunc & uſque in ſecula. Tibi credidi adoleſcentem, & mihi fuit cuſtoditus uerè ſaluus & inuulneratus. Non enim quòd ſit mortuus, neq; quomodo uitam finierit reputo: ſed conſidero, quòd omnis peccati effugit periculum. Non quòd corpus ſit ſauciatum, & mortem acerbam ſuſtinuit, ſed quòd puram animam & nulli repræhenſioni affinem illinc tulit, & ſpiri-

tum

eum immaculatum tuis commendauit manibus. Ego ædes, brauia numero, ego plagas, tot eſſe coronas cẽſeo. Atque utinam tuum corpus plures plagas cepiſſet, o fili, ut tibi ex eo plures accederent mercedes. Hinc quòd te conceperim, reddidiſti mercedẽ. Hinc me remuneratus es propter dolores, quos ego ſenſi in partu. Hinc mihi dediſti honorem propter educationem. Quid ergo: Non me quoquè es accepturus participem præmiorũ? Communis enim fuit labor utriſque. Tu decertaſti, & ego ſum quoque tibi particeps certaminis. Tu certaſti, & ego tuo gratulor certamini. Tu iræ reſtitiſti barbaricæ: ego autem reſiſto naturæ tyrannidis. Tu mortem uidelicet contempſiſti: ego autem uiſcera deſpicio. Tu cædis dolorem tuliſti tolerabiliter. ego cum mihi lanientur uiſcera, fero tormenta. Mea, quæ ſunt tuis æqualia, & non inferiora, tu uincis acerbitate doloris: ego autem ſupero longitudine temporis. Nam etſi tibi ualdè magnum dolorem mors attulerit, una tamen hora mors præterijt. Ego uerò longum traho dolorem, & eum moderatè fero, philoſophans & certò ſciens te apud Deum uitam uiuere, in quam nullus cadit interitus. credo fore, ut mea illic cureretur ſenectus, quando mihi quouis modo confractum fuerit hoc uas teſtaceum, & ad id, quod illic eſt, æuum profecta fuero. Beata ego in matribus, quæ Deo talem exhibuerim athletam. Rurſus quoquè ego beata. uerò confido enim fore ut deinceps glorier, cum tu in Chriſtũ fueris reſolutus, & unà cum eo futurus ſis perpetuò, & deliciarum, quæ nunquàm deſinunt, ſis particeps.

Hæc ego audiens, erubeſcebam quòd tam molliter & tam puſillo animo ferentem caſum pueri, & mihi eſſet minor uirtus animi, quàm fœminæ, & eorũ qui aderant, me mouebat uerecundia. Deindè illam quidem admirabar: meipſum autem irridebam, ut qui egregiæ illius mulieris uerba acciperem, perindè ac mei ſugillationes: & illius moderationem, meam iudicarem inſaniam. Nam cum exiſtimaſſem me iure poſſe cum Deo conqueri propter ea, quæ paſſus fueram: tunc rectè cognoui me eſſe paſſum, quòd mulieris exẽplo didiciſſem, eſſe cuiuſuis mali inſultum tolerabilem. Viſum eſt autem conſilio eorum, qui Pharan incolebant, poſtquam audiſſent, quæ renunciata fuerant, non præterire ſilentio, id quod auſi fuerant, ſed hoc ſignificare Regi Barbarorum. Et ad eum quidem mittunt duos ex ijs, qui apud ipſos uocantur Hemerodromi, accuſantes quòd inita infregiſſent fœdera. Sunt autem adoleſcentes, ephebis paulò ætate maiores, barbæ propemodum primam emittentes lanuginem, qui his rebus inſeruiunt, & nihil ferunt præter arcus telaque & iacula & ſilices. hæc enim eis in uia ſunt ad uitam utilia, illa quidem uenationem, hi uero ignem præbentes ad coquendum. lignorum enim & ſtipularum eſt eis uſq; magna in omni loco copia, cũ nullus quæ naſcebantur, ſecaret in ſolitudine.

Corpora ſanctorum extincta, prorſus illæſa.

Cũ ij autem illam uiam conficerent, nos egreſsi ſumus ad efferenda corpora, & cum acceſsiſſemus, inuenimus eos, qui quinque antè diebus interempti fuerant, nihil paſſos ex ijs, quæ ueriſimile erat paſſurum eſſe mortuum, qui uno antè die eſſet mortuus: nõ malè olentes, non putrefactos, & nihil læſos ab ijs; quibus innatum eſt ut perdant, à carniuoris, inquã, auibus, aut feris agreſtibus. Tanto autem antè tempore eos fuiſſe interfectos, dixit filius Megadonis. hoc enim erat nomen Senatori, qui à Barbaris fuerat interemptus. Erat uerò, qui occiſus erat in Bethrambe quidem, Proclus: Hypatius autem, qui in Geth. Iſaac uerò, qui in monaſterio Salael. Macarius autem & Marcus, qui fuerunt occiſi in ea, quæ eſt extrinſecus, ſolitudine. Beniamin uerò in ea, quæ eſt extra Elim. Euſebius autem in Thola, & Elias in Aze. Porrò autem ipſorum quoquè duorum alterum inuenimus, qui multa uulnera habebat letalia, ſed adhuc uiuebat & ſpirabat. Quem quidem cum portaſſemus, in cella depoſuimus, conuerſi ad ſepulturam aliorum corporum. Cũ autem ad ipſum rediſſemus, uiuum quidem non amplius offendimus: apud hydriam inuenimus iacentẽ iã mortuum. Nã cum omnino ſiti laboraſſet propter inflammationẽ uulnerum, poſtquàm bibit, cecidit pronus in genua, in hoc habitu eum mortuum relinquẽte anima. Cumquè ei ut cæteris iuſta feciſſemus, egreſſi ſumus, ut ſciremus quidnam ſignificaretur à principe Barbarorum.

Nomina occiſorum.

Iam autem nobis Pharan ingredientibus, aderant qui miſſi fuerant, ab eo afferentes literas, quæ & pacẽ confirmabant, & ad ſe uenire iubebant eos, qui affecti fuerant iniuria, & maximè eos, qui attinebant ad captiuos adhuc uiuentes. Quòd ſi quis etiam uellet ſumere pœnas de ijs, qui occiſi fuerant, dicebat ſe eſſe paratum dare authores ad ſupplicium. Quinetiam ſe profitebatur omnia daturum ſpolia ijs, ex quibus prædæ actæ fuerant. Nolebat enim ſoluere leges pacis ut qui lubenter eſſet cum eis confœderatus, propterea quòd ea ijs utiquè accepiſſet ſolatium. agnoſcebat enim eis non paruum afferre emolumentum, quod cum eis intercedebat commercium, ut qui in ſuæ egeſtatis neceſsitatibus apertè adiuuarentur eorum abundantia. Cum dona itaque paraſſent, & legatos conſtituiſſent tanquàm ad renouandam pacem, quæ iam diſſoluta fuerat, die ſequenti & ipſos emittunt, & nos qui bona utiquè ſpe eramus uenturi. Octauo autem die ambulantes (duodecim enim diebus iter conficiebatur) aquæ penuria laborauimus, magnaque nos ſitis urgebat neceſsitas: morsque deinceps ſperabatur, quæ ſemper aſſidet inopiæ. Dicebant autem utiquè propè eſſe fontem ij, qui locorum habebant experientiam, idquè multos ſolabatur laborantes, futuri expectatione, quæ malo præſenti medetur. Currebant itaque multi ante multitudinem, properantes inuenire illud quod quærebatur, & deſiderantes eo ſecurè frui, cuius laborabant inopia, alius alio conuerſi, prout unũquenquè ducebat ſpes aſſequendi. Deinde etiam oculis conſiderantes, firmo fixoquè obtutu procul intuebantur, oculorum lumine tanquàm lucerna id quod latebat indagantes. Ibam autem ego quoque, paulatim ſequens eos, qui præcurrebant, ut alij quidem fortaſſe dixerint, qui pre ſenectutis imbecillitate nõ poſſem eos aſſequi, qui magis ualebant uiribus, ut ego autem dico, qui nollem nimium inordinato pede facere iniuriam honeſtati & grauitati morum. Adhuc enim ualebam uiribus, neceſſitate ad id quod urgebat, magis animi impetum impellente, quàm natura ei inſitum fuerat.

Exaduerſo autem mei itineris erat fons poſitus, latebat autem in medio cuiuſdam collis. Ijs itaque, qui ea utraque eius parte diſpergebantur, ſemper relictis, pergebam in medio eius, quæ hic aut illic futura erat, inuentionis, coniectans me non procul abfuturum. Cum uero me paululum inclinaſſem, quando acceſsi ad dorſum collis, & primus uidi fontem, & barbaros multos ei circunfuſos, & cum ſic in immanes incidiſſem hoſtes, neque conturbatus ſum eò quòd acciderat præter expectationem, neque magnò fui timore affectus. Sed cum eſſem medius inter timorem & gaudium, de eo quod euenerat, me tali ſolabar conſideratione. Aut enim, dicebam, me apud ipſos inuenturum filium, & prompto & alacri animo cum ipſo ſeruiturum, ſeruitutis moleſtiã leuans uoluptate adſpectus: aut omnino eſſe interimendum, & ſic eſſe liberandũ à graui, quæ me premebat, moleſtia. Sed ij quidem exi

lientes,

ſientes,ad me permixtim accurrerunt:cumque me cōpræbendiſſent, qui tanquam mutus ſtabam, utpotè cogitabundus,inhumanè trahebant. Qui autem ad inquirendam aquam mecum miſſi fuerant, cum ſe uidiſſent ab ipſis nondum fuiſſe conſpectos,ſenſim conuerſi,clam ſtatim redierunt, pronos non ſecus ac ſerpentes ſe per terram trahētes,& ſic ſe fuga ſubripientes.Ego uerò etſi ab eis uincirer, traherer, conuellerer,(Quid enim non graue patiebar?)eorum quidem neque ullam ducebam rationem,neque ullum ſenſum accipiebam,ſed tota mente uerſabar in inquirendo filio,illumque oculis ſcrutabar, in omnem partem circunſpiciens,ſicubi uiderem eum qui deſiderabatur.

Barbari uertuntur in fugā

Cum hęc autem fierent,non multum tempus præterijt,& ecce ex noſtris copijs aderant uiri bellicoſi. Qui eum ſuper tumulum ſublimes apparuiſſent, magnam perturbationem attulerunt barbaris. Poſtquā enim clamore ſignificarunt aduentum,nullus fuit qui in loco manſerit, nudus autem totus locus repentè oſtendebatur,qui paulò antè plenus erat corporibus. Saluti enim conſulere feſtinans fugiebat unuſquiſq;, ſecum nihil ualens accipere, tantuſque timor eorum, qui apparuerant, ex tanta ſecuritate eis irruit, ut nec ad perſequentes quidem ſe omnino conuerterint,dubitantes nè comprehenderentur: putarent autem ſe habere,qui retrò ſemper ſequerentur, & qui ſtrictos haberent gladios, & uerberarent aliquos, & multos de medio ſuſtuliſſent, & ſuam perturbationem eſſe exiſtimarent aduentum aduerſariorum, donec longū fugæ ſpatium eis conceſſit,ut reſpirarent, præbens facultatem circunſpiciendi, & uidendi eos qui perſequebantur.

Effect⁹ timoris

Efficit enim metus,ut quæ ſunt continentia,putentur ſemper maiora, & plura uiſione appræhendantur, quàm rei habeat ueritas, plus quàm capere poſſint eorum uires,res ueluti augente timiditate. Atque illi quidem ſic ſoli fugiebant, illic relictis omnibus,quæ habebant,impedimentis.Qui autem acceſſerant,cum ex ijs,quæ inuenerant, magnam accepiſſent utilitatem,illic reliquum diei tranſegerunt.Deinde cum ſequēti die cœpiſſemus ambulare,& quatuor dierum iter confeciſſemus, in caſtra peruenimus. Cumque ſignificatum eſſet adueniſſe legatos, ij uocati ſunt,ut conuenirent Amanem.hoc enim erat nomē Regi Barbarorum. Ad quem cum attuliſſent munera,benignum reſponſum nacti ſunt,& acceperūt prope illum tabernaculum,benigneque & comiter ab eo ſunt tractati, donec diligens & accurata perſcrutatio omnia manifeſta reddidit, quæ ad illam iam factam pertinebant incurſionem. Atque illa quidem ab eis breui peracta ſunt tempore.

Mihi autem cor uehementer palpitabat,& ad nuncium ſuſpenſo animo erigebar: omnis autem ſonus cuiuſlibet rei,mihi uidebatur ſuſurrare famam eius de quo eram ſolicitus, erantque aures paratæ uocum ſonis,& mens attendebat eos tanquam nuncios, ſpectans, quiſnam eſſet mihi renunciaturus aut uitam aut mortem filii.Quando autem ueniebant non admodum læto uultu,mœſtum ſignificari nuncium eorum triſtitia coniectans:Non opus eſt,aiebam,ut loquamini.Calamitatem enim uiſus nobis renunciat,& etiam ante linguam clamat animi motus, quod dicendum erat ſermone, geſtu prius eloquens. Non fallar ergo orationibus,neque decipiar uerbis compoſitis ad perſuadendum. non enim attendam ſermones, qui poſſunt omnino figurari ad probabilitatem,cum in ipſo uultu uideam animi perturbationem. Hoc eſt enim

Vult⁹, animi imago.

aperta illius imago, ut quod exprimat internam eius affectionem,non ſecus ac ſpeculum. Neque enim poteſt ille uultus lætitiam oſtendere, qui concidit mœrore,& plenus eſt triſtitia. Aut ergo circa fictionem dicite uerum mihi roganti,aut ſcitote uos hoc neſtris tam dixiſſe uultibus,ſicut etiam dixi anteà. Quid enim prodeſt uerbis paululum conſolari eum,qui cruciatur,poſteà autem maiori afficere moleſtia,quandò quod angit,uerum deprehenſum fuerit?

Cum itaque iureiurando frequenter affirmaſſent, non eſſe mortuum Theodulum, uiuere autem uenundatum cuidam in ciuitate Eluza,conſulebant ut irem in ciuitatem,dicebant enim me illic inuenturum filium.Sed ne ſic quidem dolorem uel modicè curarūt. Quid tum enim,cogitabam, ſi uiuit, & maior quidē metus mortis eſt diſſolutus:ſeruit autem uenundatus & nè mecum uiuat, eſt prohibitus? Non facit enim omnino puram uoluptatem neceſſitas, quę impedit appetitionem liberi arbitrii, & animi libertatem retinet aliena uoluntate. Poſtea tamen profectus ſum ad eam,quæ mihi ſignificata fuerat,ciuitatem,cum duobus,quos mihi dederant,uiæ ducibus.In uia autē quidam nobis occurrit adoleſcens,qui ſequebatur animalia,quæ onera portabant.Is autē me prius uiderat in caſtris,& quæ ad me pertinebant omnia,accuratè didicerat. Is cū fuiſſet Eluzæ, & quæ de filio meo dicebantur audiſſet, q̄ ſcilicet captiuus abductus eſſet à barbaris,ei de me ſignificauit,acceptiſque literis,ueniens eas afferebat tanquam bonū nunciū. Cum autē me uidiſſet eminus,cœpit accedere ſubridens, & ego quoque,cū uirū agnouiſſem. ubi uerò propè fuimus, ipſe quidē me læto uultu alloquitur, & dexteram extendens,eam ponè diuertit,& uolā manus applicans humero,epiſtolā ſummis digitis extrahit ex pharetra,& eā mihi reddit,filiū meū nunciās uiuere,& hortans ut eſſem bono animo, & non perinde, ac ſi eſſet ſeruus,ſpē haberē bonis uacuā.Nā is qui emit,inquit, eſt ſacerdos Chriſti ſacramentorū,& filius cœpit quidē ipſe quoque eſſe in ordine ſacro,ut cui ſint credita prima ędituorū.magnā autē mox futuri profectus ſpē oſtendit, ut qui breui tēpore magnā uirtutis dederit periclitationē,& morū bonitate effecerit, ut hoc omnes ſtatuerent. Ego autē ut qui eſſem & inops & domo carens, eū benignis uerbis ſum proſecutus, & ei bona multa ſum precatus,quoniā nihil habebā, quo hominis bonū honorantē miniſteriū,uniuerſum autē permiſi Dei prouidentiæ,& pro inexpectata lætitia ei cū lachrymis egi gratias,qui mihi, ut erat ueriſimile, cœpiſſet ſoluere ingentem calamitatem, & ueterem reddere proſperitatem.

Vides Xpianū morū, ut ingredientes urbem, primū ſeſe conferant ad templū dei honorē ei debitū exhibitum?

Poſtquā autem ueni in ciuitatē,primū quidem ſanctum tēplum quæſiui,tanquam cauſam bonorum, & ei eum,quem par erat,honorē tribui, ſolū rigans lachrymis,& implens Dei ædē uocibus lamentationū. & illinc deductus, ueni in domū, in qua manebat filius,multis præcedentibus, & mei aduentus felicem nunciū ſignificare ſtudentibus. Nouerāt enim omnes ex fama,quæ præceſſerat,me eſſe, qui uulgo iactabar, patre pueri,qui apud ipſos fuerat uenundatus, nec ullus erat,qui non vultu bona gaudiū præ ſe ferret.Vnuſquiſque autem cū tanquam ſuum uidiſſet,de quo omnis ſpes perierat,hilari uultu exilientes,ſe mei animi affectioni conſentire oſtendebant. Poſtquam autem ianuæ appropinquauimus,cum eum uocaſſent,& me uenire dixiſſent,ducunt ſalutaturum. Cum nos uerò alter alterum ego & ille uidiſſemus, neque lætari neque admirari primum cępimus, ſed ambo potius lamentari, uultus lachrymis inquinantes, & ſimiliter ueſtes,quæ tegebant pectora. Et ille quidem accurrit non admodum cognoſcens, eram enim & capillis & ueſte ſordidatus,ita ut non poſſem facilè agnoſci. Iis tamen qui renunciauerant,ut uidetur,potius credens quàm oculis,uenit paſſis manibus, ut mihi uehementi animi impetu circunſundendus. Ego autem etſi

multi

multi eſſent circa eum, ipſum agnoui protinus, ut qui adhuc eandem haberet uultus figuram, quæ aſſidua eius meditatione apertè erat meæ impreſſa memoriæ: & cùm non potuiſſem continere gaudium, mihi repentè diſſolutum fuit robur corporis: & cum cecidiſſem, hianti ore humi iacebam, exiſtimatus à nonnullis eſſe mortuus. Diuturno enim mœrore, niſi quòd reſpirabam & uidebam, à mortuo nihil omnino differebam. Cum me autem comprehendiſſet & eſſet complexus, qui defecerat, animum uix mihi reſtituit, fecitq; ut cognoſcerem quis eſſem, & ubi eſſem, & quênam meis cernerem oculis. Eum ergo uiciſsim complexus, eiſdem excepi nexibus, inſatiabiliter diuturnum explens deſiderium.

Deinde ad loquendum conuerſus, ego me excuſabam, & perſuadere uolebam, me fuiſſe authorem omnium, quæ ſenſerat, malorum, ut qui eum eduxiſſem extra patriam, & eum feciſſem incolere regionem, quæ continenter diripitur: & uerè erat ità, ut dicebã. Quando enim unquàm eam, quæ genuerat incolens, aliquid deprecandum ſenſiſſet, cum ex omni parte in pace ageret, & nullum haberet eiuſmodi metum inſidiarum? Valeant, qui quæ ſunt in fatis, opinantur eſſe ineuitabilia, & ex fato iis, qui patiuntur, imponunt neceſsitatem. Poſt hæc rogabã, ut mihi narraret quæ ei acciderant eo tempore, quo fuit apud barbaros. Neque enim ampliùs moleſta erat enunciatio, cum præteriiſſet iam periclitatio. Nam quomodo poſt morbũ ſanitas, & curatio poſt uulnera lætificat, & non afficit moleſtia: ita etiam rerum triſtium narratio poſt liberationem, uel maximam habet uoluptatem, quantum prius dolorem habuit experientia.

Ipſe autem cum graui eo è profundo gemitum edidiſſet, Quid iuuat, inquit, o pater, eorum quæ ſunt moleſta, reminiſci? Solet enim efficere recordatio, ut eius qui paſſus eſt, recrudeſcant uulnera, etiamſi auditorum aures fortè demulcet, alienis alioqui malis delectationem afferens. Sed quoniam ſcio fore, ut nequaquam ceſſes, donec ea, quæ deſideras, tibi ſcire licuerit, admirabilem enim euentum meæ ſalutis, uis efficere argumentum glorificationis, quomodo ſoles de rebus omnibus Deo agere gratias, audi, magni animi uirtute tuos implens ſpiritus, nè ad aſperius & difficiles caſus eorum, quæ euenerunt, ipſe quoquè miſerabiliter fractus paternis uiſceribus, me quoque flectas ad luctum & lachrymas, & eiulatibus lamentationis confundas orationem, utpotè quòd luctus ſæpè uocem interrumpat, & non ſinat quempiam ea, quæ uult, lingua narrare libera. Atque magnam quidem actus partem omnino uobis apertè narrauit poſt fugam filius * Medagonis. Illa ergo rurſus referre, ſimul & ſuperuacaneum fuerit, & moleſtum. Quæ autem poſt fugam illius euenerunt, neceſſe eſt, quoniam tu hæc mihi iubes, dicere.

** Medagõis.*

Narrat, quæ de ipſo barbari deliberauerant.

Viſum fuerat barbaris, ut dixit, (omnino enim dixit ille) nos mactare: & quæ pertinent ad ſacrificia, iã ueſperè parata erant omnia, ara, enſis, libamen, phiala & thus. Summo ergo manè certa erat mors, niſi Deus erat prohibiturus, ſicut certè prohibuit. Poſtq̃ autem ille, cum me ſuam non celauiſſet fugam, aufugit, & propter longum uiæ ſpatium, & quòd incerta eſſet perſecutio, dubium eſſet an eum poſſem aſſequi quòd non ſolum tempus (erat enim ueſpera) uſque ad manè, eſſet ſufficiens terminus ei, qui fugeret, ſed etiã itineris incertitudo faciebat, ut neſcirem quonã modo poſſent eum perſequi, Quis enim eſt tam egregius ſimul inueſtigator & tam bona coniectura præditus, ut in tanta latitudine ſolitudinis, itineris inueniat ueſtigia? eſt enim tota aſpera & lacunoſa, & quæ nullum omnino oſtẽdat ueſtigium quod acceperit. Cum hæc ità ſe haberent, ego pronus iacebam, uultum quidem humi defigens, propter anguſtias autem afflictionis mentem ſurſum erigens, & ſic Deum uniuerſorũ ſenſim & apud me rogans, utpotè quòd nihil ex iis, quæ ad hanc uitam pertinent, ad nullam rem utilem me poſſet deducere & attrahere, propter celerem neceſſitatem: ſed efficeret, ut eſſem potius ſobrius & uigilãs, & ſoli Deo mentem adhiberem, & à ſpe, in eũ pẽderẽ.

Precatio eius ad deũ

Quocircà dicebam: O Domine & Deus, qui ſolus es opifex uniuerſæ, quo cernitur & qua mente intelligitur, creaturæ, habes in manu tua corda eorum, quæ es fabricatus, & conuertis ſæpè ad miſericordiam ferociam impetus alieni a ratione, quando uolueris iuſto & rationi conſentaneo iudicio, eos qui tuæ poteſtatis ſententia morti traduntur, & conſeruare: qui ſedas iras ferarum agreſtium, quæ proſiliunt ad humana corpora deuoranda. Qui uim ignis hebetaſti, & ſolo nutu tuo pueros tuos illæſos conſeruaſti, & eorum pilos & colorem arcana tua & admirabili potentia flãma reddidiſti potẽtiora, tu me quoquè ſerua rex Chriſte, qui nulla ſpe nitor auxilii, qui mox inimicorum iudicio ſum uita priuandus, qui (ut eſt ueriſimile) iam ſum mortuus: & nè permittas ò Domine, ut meus ſanguis ſit libamen dæmonibus, neque mearum carnium nidore lætificentur mali ſpiritus. Statuerũt me aſtro ſacrificare matutino, quod cognomen accepit ex uitio libidinis. Sed nè permittas Domine, ut corpus meũ, quod in hodiernum uſque diem caſtum eſt conſeruatum, ſit hoſtia dæmonis, qui cognomen accepit ab intemperantia. Muta autem cor ferinum ferarum uerè immanium ad clementiam & manſuetudinem, qui mutaſti iram in Eſther inflammatam Aſſueri regis Mediæ, & eius immitem animum conuertiſti ad miſericordiam. Serua animam, quæ tibi ſeruire propoſuit. Redde me patri ſeni & tuo famulo, filium eundem malorum, & qui, quòd ad propoſitum attinet, ſum pius Dei cultor futurus. Non enim propter metum periculi hanc nunc incipio confeſſionem, ut uideatur promiſſum rependi pro ſalute. Certaminis enim neceſſitatem anticipaui libera mea cogitatione. Oſtende fidem eſſe ad ſalutem pedibus perniciorem, & tuam ſpem eſſe quauis fuga tutiorem. Effugit mortem is, qui mecum erat manè ſacrificandus, & fuga ſibi ſalutem peperit. Ego autem manſi, expectans quod tibi uideretur, & ſum in manibus inimicorum, tuo confidẽs auxilio. Ille ſuis pedibus, ego tuæ credidi potentiæ. Nè ſit diuina expectatio ad ſalutem infirmior ſpe corporis: Conſeruatus eſt ille, qui tenebris uſus eſt ad fugam, & rectè quidem ſit conſeruatus. Ad me iam peruenit lux diei. Tu deinceps me conſerua tua ſapientia qui niuis lucem largiris ad tua exequenda præcepta.

Dan 3

Eſther 15.

Me ſic orãtem cum acerbis lachrymis, manè inſomnem occupauit. Cumque reſpexiſſem, uidi iam luciferum prodeuntem ex horizonte. Surges autem ab eo loco, in quo iacebam, ſedi manus meas complicans genibus, & faciem ſuper ea inclinans, ſinum implebã lachrymis: & rurſus corde clamabam ad eum, qui me poterat eximere, intenſa ui ſpiritus: Mirifica, dicens, mecum Domine tuam miſericordiam, qui ſolus habes uitæ & mortis poteſtatem, ſicut mirificaſti cum ſanctis, qui olim conſtituti fuerunt in neceſsitate & liberati fuerunt ab omni afflictione, ut nos habeamus fiduciam te inuocandi, & confidendi, fore ut liberemur ab iis, in quibus ſumus malis, cum illos habeamus tui exemplar auxilii. Tu redemiſti Iſaac qui iacebat ad ipſam aram occiſionis, & patrem, qui tincturus erat enſem ſanguine, ſono uocis retraxiſti. Tu Ioſeph eripuiſti à fratrum dextera, quæ cædem moliebatur, & rurſus cum ei paratæ fuiſſent inſidiæ, ab iniuſtis liberaſti uinculis & cuſtodia, & poſt longum luctum

Ge. 22. 37. 41 46 28

ctum patri reddidiſti regnantem. Tu huius patrem Iacob redemiſti à neceſſitatibus, cui frater ſimiliter inuidebat, ſeruans in Meſopotamia. Vbi etiam cuſtodiſti Moſem, qui Aegyptiacam fugiebat tyrãnidem.

Exo 2
3. Reg. 16. & 4. Re. 4

Tu cum duos pueros mortuos oratione prophetica è lecto feciſſes ſurgere, præbuiſti uiduis matribus. Tu ipſe, ò Domine, in quem non cadit mutatio, qui hæc diuina uirtute feciſti admirabilia, Tu quoque me nũc exaudi, & largire uiuum patri eum, qui te altiſsimum ſuum duxit eſſe refugium, & ſolue luctum, qui ſuperat omnem conſolationem, & da ijs, qui norunt nomen tuum, ut admirentur uim tuæ potẽtiæ, ò rex, maximè celebrandæ.

Cum ego autem in his eſſem, ſurgũt repleri tumultu, utpotè quòd ſacrificij tempus præteriiſſet: iã enim ſol lucebat ſuper terram, & cum non inueniſſent alterum, neque ſcirent quidnam eo factum eſſet, me intertogarunt. Poſtquam autem reſpondi me neſcire, cũ eſſem apud eos, ſiluerunt, & neque minati ſunt, neque oſtenderunt ulla ſigna iracundiæ. Tunc quietus accõpoſitus fuit mihi ſpiritus, & Deo benedixi, qui non deſpexerat mei humilis orationem. Me autem deinceps ſubijt audacia & fiducia, cum Deus omnino hæc mihi conceſſiſſet, cumque iuberent ut neſarijs ueſceter, contradixi, & ut luderem cum mulieribus, nõ parui imperantibus, donec uenimus prope terram, quæ habitatur. Tunc enim cum neſcio quid communiter conſultaſſent, introducunt in uicum, qui dicitur Subaita, & ijs qui illic erant, ſignificant ſe me uelle uendere. Cum autem nihil agerent, ſed re infecta ſæpè reuerſi eſſent, utpotè quòd nullus uellet dare plus quàm duos aureos, tandẽ ubi eduxiſſent, & ut mos illi erat, nudum ante uicum ſtatuiſſent, enſem collo meo imponunt, ſi nullus me emat, dicentes ſe me ſtatim interfecturos. Ego autem ijs, qui ad emendum ueniebant, ſupplex eram, manus extendens, ut darent quantum petebant barbari, & oẽ uiderentur parci, cum preciũ darent humani ſanguinis, dicens me eſſe precium pro pediem redditurum, & ei qui emiſſet, lubenter, ſi uellet, eſſe ſeruiturum, confitens eum eſſe dominum etiã poſt redditum precium, qui meã uitam emiſſet. Quidam itaque mei miſertus clamantis & lachrymantis, uix tandem me emit, & ex eo hic, ut uides, emptus ſum, ut multa dicam breuiter. Video enim te perturbatum, & non longè abeſſe à lachrymis, & eſſe planctu cõfuturum gaudium. Hæc quidem ſum paſſus, pater, & paſſus, ſui liberatus. Te autem deinceps Deum glorificare conuenit pro mea hac inopinata, & quæ præter ſpem & expectationem reddita eſt, ſalute.

Sed tu quidem, dixi, ò fili, innumerabilia tolerasti pericula, & multas ſuſtinuiſti mortes expectatione, etiamſi Dei gratia eius effugeris periclitationem. Idẽ enim eſt, mortem uerè ſperare, & eam diſcere experiẽtiam: mitto dicere, quòd etiam grauiorum.

Ecce uotum ſub conditione ſi filiũ uiuũ reciperet & cũ recepe rit, uult promiſſionem ſ perficere.

Non enim tantum affert dolorem diſſectio; quantum, quæ eam præcedit, expectatio, quæ ſenſum doloris longo quodam metu extendit, & facit ut uerè maneat, quæ ſperatur, moleſtia. Ego autem in tempore illius afflictionis os meum ad Dominum aperui, & continentiæ & alterius malorum perpeſsionis profeſſus ſum auſteram ſeruitutem, ſi te uiuum ſolummodo reciperem, & audiui uocem dicentem, Stabilier Dominus, ſtabiliet uerbum quod egreſſum fuit ex ore tuo. Non oportet autem, ò fili, tranſgredi profeſſionem, nec eum fallere, qui diuino reſponſo confirmauit promiſſum.

Cum ſic bonum finem uotum acceperit, ego quoquè o pater, inquit puer, tecum prompto & alacri animo laborem ſuſcipiam, & promiſſi ero ſocius, quandoquidem fui gratiæ quoquè particeps, & beneficij maximum percepi fructum. Nam tu quidem luctum,

Iud. 11

ego autẽ mortis euaſi periculũ, cum ẽt uniuerſum à Deo in tuam gratiam factum ſit. Si enim Iepte, qui pro conſequenda in bello uictoria uotum fecit, inſeruijt filia, ſui cæde & ſacrificio, dans ſeipſam futuram hoſtiam propter conſeruandam patris exiſtimationem, quiſnam ego fuerim, ſi non uelox & præcurrens ſim debiti paterni exolutor, idq; cum ſim Deo redditurus debitum, qui ſcit exolutionem rurſus ſecunda rependere gratia, & quod redditur debitum, non accipit tanquàm debitum, ſed hoc accipit fœnori, & ſe confitetur debere exolutionem in remunerationem grati animi debitoris, qui ſemper quidem profundit gratias, & ſe ſemper ſcribit eſſe debitorem ijs, qui fœnori accipiunt beneficia, & eorum omnino redditionem, reputat liberalitatem & munificentiam, ut & ſemper incipiat benefacere, & tanquàm debitor referat gratias. Quamobrem cum me in exoluendo promptum ſocium habeas pater, incipe reddere. Omnino autem Deus, qui noſtras nouit uires, conuenienter eis exiget debitũ, nec maiores poſtulabit labores, quàm poſsit robur præſtare, naturæ ſciens imbecillitatem. Ego autem his quoquè uerbis ſum precatus, Os, ò fili, detur exire ad opus, & in rebus conſpici, ut & promiſſum ſuum finem accipiat, ſitque uotum efficax, & merces conſequatur labores. Hoc eſt enim finis & terminus uniuerſi operis, quod fit ex Deo, ut obſignentur actiones remunerationibus, & certamini coronæ fuerant teſtimonium, quandoquidem quæ digna datur merces, ſolet eſſe argumentum, quòd ſit opus probatum & ſunt præmia certum teſtimonium decertationis. Sed hæc quidem ſic habent.

Humanitas epiſcopi.

Eorum autem, qui illic erant, uerè pius & religioſus Epiſcopus cum nos diu curaſſet, & à priori afflictione nos non parum recreaſſet, rogabat ut nos apud eum maneremus, benigneque pollicebatur, ſe noſtri curam habiturum in omnibus. Ne uideretur aũt nimis afferre, ꝙ reputaret preciũ datum pro filio, nec nimis iure domini exigere ut maneremus, permiſit ut faceremus quicquid uideretur ex noſtra animi ſententia, in hoc ſolo in nos exercens tyrannidem, ꝙ ſacri ordinis iugum uel inuitis impoſuerit. Nos.n. reputantes

Sãcti uiri ut ſe ſacerdotio dignos putarẽt

onus miniſterij, ægrè ferentes deflebamus, ut quod noſtris eſſet uiribus ſuperius, & uix ſolis ſanctis conueniret, ꝙ ad uitæ gerendæ rationem attinet. Nam illis quoquè uiſum eſt graue, & uocati confeſſi ſunt dignitatẽ eſſe maiorẽ, quàm ut eis conuenirent, & Deo contradicebant, producentes ſuam indignitatem, & recuſabant ordinationem, cauſantes imbecillitatem, etſi omnibus, qui nunc ſunt, eſſent ad munus aptiores, & ex rerum honeſtarum exercitatione maiorẽ incolendo poſſent habere ad Dominum fiduciam. Ille autem dicebat munus conuenire laboribus, & certaminis perpeſſionibus dabat mercedem, ut putabat, dignitatem. Volentes autem diſcedere, & domum proficiſci, liberali uiatico proſecutus, utpotè ꝙ longa eſſet uia, & ut Dei gratia nos comitaretur, precatus, quæ deinceps nobis pacem conciliaret, ſic dimiſit, cum nec de dominio ſe arroganter iactaſſet, ut aliquis fortaſſe alius, eiuſquem emerat, authoritatem prædicans, ſed etiam quod uidebatur fuiſſe infortunium, leuaſſet multa cõſolatione, & opinionem inſolentiæ, uitaſſet moderatione. Mihi autem hic definat oratio, ubi rerum grauium ceſſauit periclitatio, quæ Dei gratia poſt multã afflictionem, lætioris uitæ præbuit principium: Qua detur nobis omnibus frui & nunc, & in futuro ſeculo, uirtute & bonitate ſanctæ & conſubſtantialis Trinitatis, Amen.

VITA

VITA, ET INSTITVTIO SANcti Patris noſtri Iohannis Calybitae, hoc eſt, qui ſub tugurio habitabat: Authore Simeone Metaphraſte.

15. Ianuar.

VIri iuſti & perfecti uitam, honeſte, & pure & cum uirtute actã, uobis qui concordes in hunc locum conueniſtis, narrare in animo habeo. Vixit enim ille temporibus noſtris. Qui cum huius uitę negocia ſingulari ſapientia, & in Chriſtum fide ac pietate contempſiſſe, cœleſtia bona conſecutus eſt. Res ipſa cuiuſmodi ſit, narratione hac explicabitur:

Eius parẽtes

Fuit in urbe Roma uir quidam ualde diues, & dignitate illa præditus, qua ij ſunt, qui exercitus ducũt. Nomen uero illi erat Eutropius, eius autem coniunx, Theodora uocabatur. Is habuit tres filios, à quibus duo ciuilibus magiſtratibus ab ipſo occupati erant. Qui uero natu erat minor, Iohannis appellabatur. Eũ ad literas diſcendas pater magiſtro tradidit. Itaq; cũ primas eruditionis literas didiciſſet, ad Rhetoricos & Philoſophicos libros cognoſcendos ſe tradu xit. Cũ uero duodecimũ annũ ageret, & omnia ferre perfecte didiciſſet, eo quòd boni & elegãtis ingenij eſſet puer, cumque Chriſti fidem ſeruaret, præter cætera, ſanctis eccleſijs uacabat, neque horam unam à libris diſcedebat, ita ut Grammatici homines adoleſcentuli perſeuerãtiã obſtupeſcerent. Quodã autem die Abbas quidam è ſuperioribus partibus ex uenerabili eorũ monaſterio, q uocantur Acœmeti, eo ꝙ nũquã cubare ſoliti ſunt, cũ uotũ feciſſet, ut Hieroſolymã proficiſceretur, uenit in eã domũ, in qua Iohannes docebatur, & eos qui illam habitabant exorauit, ut apud ipſos diuerſari poſſet. Eius uiri habitum, & exercitationis inſtitutionem cum beatus Iohannes uidiſſet, à ſancto ſpiritu inflammatus, cœpit ab eo quærere, unde nam eſſet, quò iret, & quænam foret exercitationis ratio, quam monaſteriũ illud, è quo diſceſſerat, teneret. Monachus igitur ille à puero interrogatus, omnem uitam & exercitationis regulã enarrauit. Patefecit autem & res ſuas quod ſcilicet deuotionis cauſa Hieroſolymam proficeretur, ut illic Deum oraret, & ſancta loca ueneraretur, ac rurus in ſanctum monaſterium è quo diſceſſerat, rediret.

Felicitas ingenij.

Peregrinatio ad Hieroſolymam religionis ergo.

Hæc cũ Iohãnes audiuiſſet, manu appræhẽdit monachũ illũ, & ſeorſum duxit, ac interũtãdo ualde horribili eum adſtrinxit, ut poſtquàm iter illud perfeciſſet, ad eum rediret, ut ſecum unà ipſum ad ſanctum illud monaſterium duceret. Tunc dicebat illi beatus Iohannes. Audi, quæſo, Abba & mei commiſeratio te tangat. nam parentes mei, cũ me præter cæteros fratres, & alios omnes domeſticos diligãt, & eruditionis ac doctrinæ literis plurimis me inſtituendum curent, cogitant ad magnũ aliquẽ dignitatis gradũ me extollere. Vt enim dicit Dñs & pater meus, uult me prouehere ad dignitatem aliquã, quæ maior ſit, quàm gradus ille eſt, quẽ Tribuni militares obtinent. Poſt hæc omnino me nuptijs copulare in animo habet. Sed ego partim in ſanctam eccleſiam ueniens, partim ex ijs, quæ legi, mecum ipſe cogitaui, res omnes, quæ in hac uita ſunt, uanas eſſe cognoui, & illum ſolum ſaluũ eſſe, qui huius uitæ rebus contemptis, conſtanter in iſto ueſtro habitu Chriſto ſeruit. Quãobrem a te ſupplex peto, domine, ut me ducas, & in illo ſancto monaſterio connumeres. Hæc cum audiuiſſet monachus ille, iureiurando ſe redditurũ promiſit, & eum ſecum unà in monaſterium ducturum.

Cũ ita igitur inter ſe cõuenuiſſent, uterque in ſuam uiam abijt. Cũ uero monachus ille diſceſſiſſet, hæc ſecum beatus Iohãnes dicebat, Interea hoc primum faciam, à meis parentibus ſanctum euangeliorum librũ petam, ex quo Chriſti traditiones ediſcam, & quomodo poſsim ea facere, quæ Chriſto grata ſunt. Itaq; parẽtes adiens, Non poſſum, inquit, præ pudore in gymnaſium ire, cum omnes, qui mecũ unà literas diſcunt, poſtq̃ res illas expedierint, quæ in gymnaſio exercentur, ſecum habeant Euangelia, & ſedentes ea legant, at ego talis ſum, quaſi unus ex ijs, qui parentes non habent, cum Euangelijs careã. Itaque ſupplex à uobis peto, domini mei, ut mihi quoq; iubeatis Euangeliũ dari, quo & ipſe illud in manibus meis habens ediſcam. Hæc cum eius mater audiuiſſet, ualde læta eſt, quod eius filius tanto diſcendi ſtudio teneretur, & cũ uiro collocuta, Age inquit, domine mi, cura, ut talis Euangeliorum liber conſcribatur, & filio noſtro detur, qui non ſolum literarum figuris, & his, quæ intus ſcripta habuerit, deſiderium filio commoueat, ſed etiam ipſius conglutinatione, & exteriori ſpecie ita pulcher ſit, ut eius deſiderium magis excitet. Statim uerò eius pater iuſſit aurificem uocari, eique dixit, ut tantum pecuniæ ſumeret, quantum ſatis eſſet ad Euangeliorum librum filio conglutinandum. Aurifex igitur cum quingenta numiſmata, & precioſos lapillos ac margaritas ſumpſiſſet, librũ Iohanni cõglutinauit. Cũ uero Euangeliũ ipſum Iohannes accepiſſet, & in manibus teneret, ſtudioſe illud didicit, expectãs quoad monachus, de quo ſupra dictum eſt, reuerteretur.

Futurus monachus Euangeliũ lectitat ut ei cõuenienter uiuat.

Interuallo temporis monachus ille reuerſus eſt, quemadmodũ ſe facturũ pmiſerat. Quẽ cũ uidiſſet Iohannes, ualde gauiſus eſt, & occurrens animo admodum læto, eum amplexus, his uerbis affatus eſt, Domine mi, parentum meorum affectum, & nimiam ipſorum in me beneuolentiam nemo ſcit, ut ego ipſe. Noui enim matrem meam præcipue talẽ in me eſſe, ut ſi quid huiuſmodi præſenſerit, lachrymis ſuis propoſiti mei curſum impediat. Itaque te precor ut tacite diſcedamus, ne quis id ſciat, quod facimus. Tũ monachus Faciamus, inquit, fili, quod uis, uotis enim tuis Deus ſatisfaciet. Itaque Iohannes ſecum ducens monachũ illũ, ad fluminis ripã acceſſit, & nauclero quodam inuento, ait, Rogamus te, frater, ut liceat nobis nauigiũ tuũ cõducere, quo ad eorũ monaſterium, qui Acœmeti uocant, nos uehas. Quibus ille, Ego, inquit, propterea hic ſedeo, ut onus aliquod capiã, & nauigiũ meũ impleã, cẽtũque nummi ſunt ipſius merces. Tũc Iohãnes dixit, Expecta, frater, uſque ad tertiũ diem & à me nauigiũ cõducetur. Cũ ita inter ſe conueniſſent, diſceſſerunt. Tuncque Iohannes dixit monacho, Multa erit merces, quã nauigium hoc conducitur, illud autem conſilium ualde placet, ut rationem ineamus, qua parentes diſceſſum meum non impediant. Ibo igitur, & aliqua ficta excuſatione à parẽtibus meis petã, ut mihi pecuniam largiantur, ex uerò nauigium cõducemus. Tum monachus. Vade fili, Dominus dirigat omnem tuum conſilium bonum.

Venit igitur Iohãnes, & matri ſuæ dixit, Mater mea domina, quæ ab initio ita me educaſti, ut paucæ admodũ matres filios ſuos educarunt, & propter ſummam tuam in me beneuolentiã, quicquid ipſe optaui, mihi præſtitiſti, unum eſt, ꝙ præterea ego à te ac patre meo peto, idque ueſtræ gloriæ cauſa expeto. Ad hæc mater, Pete, inquit, fili, quicquid uis. Tũ Iohãnes Mater mea domina, oẽs pueri q ſunt in gymnaſio nõ ſemel tantũ atq; iterũ, ſed ſæpius me in cõuiuiũ uocarũt, ego cũ illos ſimiliter accipere non ualeã, in gymnaſiũ ire nõ poſſum, ita pudore multo perfundor. At illa, Expecta, fili, hodiernũ diem, & ego patri tuo pſuadebo, ut tibi det pecuniã, qua iuitate poſſis, quoſ-

eſſque uelis. Hæc dixit mater, & abſente filio, ſingula uiro ſuo narrauit, quæ à Iohanne acceperat. Cui uir, Demus, inquit, illi centum aureos nummos, & puerũ qui eũ cuſtodiat & obſeruet, ne quo modo adoleſcẽs procliuior euadat, & in ſordidum ac turpem aliquem uſum pecuniam conferat atque conſumat. Placuit utrique conſilium illud. Cum igitur Iohannem accerſiuiſſent, dederunt illi pecuniam, & puerum cuſtodẽ. Iohannes uerò, acceptis centum illis aureis nummis, ea re ualde gaudens, ad monachum uenit unà cum puero illo, & ait: Mi domine, hic homo meus eſt, ipſe tecum hic manebit, ego uerò ad ſocios meos adibo, ut ab ipſis audiam certum diem, quo illos in conuiuiũ accepturus ſim. Abijt igitur, & ſecum habens pecuniam, nauigij dominum adijt, ac dixit: Rogo te, frater, ut mihi & monacho tantum nauigium loces. Cui nauigij dominus: Dixi, inquit, tibi multa mercede nauigium conduci; quòd ſi expectetis, uos unà cum reliquis oneribus accipiam. Tunc illi Iohannes: Accipe à me mercedem tuam, modo nos ſaluos peruehas. hoc cum dixiſſet, centum nummos aureos ei numerauit:

Centũ aureos numerat pro naulo.

Quos cum daret: Rogo, inquit, te frater, ut cœlum ipſum bene inſpicias. cumque is uentus flare incipiat, qui ad nos uehendos idoneus eſſe poſſit, tunc in nauigio tuo ſtans, nos ipſos nutu uoces, ſuſpectos enim habemus quoſdam homines, & fuga uti uolumus. Tum ille centum aureis nummis acceptis, ualde lætatus, dixit, Vade, domine mi, & ſecurus eſto, quòd uos incolumes peruehã. Abijt igitur Iohannes & monacho rẽ narrauit clã puero illo, quẽ pater cuſtodẽ appoſuerat.

Poſt aliquod temporis interuallũ, Iohãnes monacho & puero dixit: Eamus ad fluminis ripã, eo quòd intra duos dies futurum eſt, ut ego ſodales meos in cõuiuium accipiam, unde boni alicuius piſcis obſonio indigemus. Cum igitur eò ueniſſent, Dei uoluntate factum eſt, ut uentus nauigationi accommodatus flare cœperit. Itaque nauclerus è nauigio ipſo crebris nutibus illos uocabat. Cum uerò puerum ipſum, ſi ibi maneret, latere non poſſent, ei dixerunt, Abi, puer, in gymnaſium, & uide, quid adoleſcentes illi faciant, & redi huc, ubi nos inuenies. Abijt puer. Iohannes uerò & monachus nauigium conſcenderunt, & illinc nauigantes, ad ſanctum illud monaſterium incolumes uecti ſunt. Narrauit autem monachus ille fratribus totum id, quod uerum erat, & quanta eſſet pueri fides. Quem cum Archimandrita inſpexiſſet, Nimium, inquit, adoleſcens es, ò fili, nobis autem mos eſt, ut qui monaſticam uitam profiteri uelit, quadraginta dies apud monaſterium maneat, & cum exercitationis noſtræ regulam conſiderauerit, ita tondeatur. Ad hęc Iohannes: Obteſtor te per puriſſimam Trinitatem, ut hodie me tondeas, quoniam iſto angelico habitu indui uehementer cupio ac ſtudeo. Tunc Archimandrita puero illi benedixit: cumque eum totondiſſet, habitu induit. Ipſe uerò multo ſtudio & animi alacritate, exercitationi monaſticæ uacabat, Deum ipſum nocte & die precans. Manſit autem annis ſex in monaſterio illo, & omnibus qui illic erant, exemplo fuit, quo pacto humilitatem exercere, ac Deum ipſum orare deberent. Talem aũt continentiam ſibi præſcripſit, ut nihil aliud guſtaret, niſi precioſum Chriſti corpus & ſanguinẽ, ita ut Archimandrita ille miraretur, ac diceret: Tu quidem adhuc puer multum laboris tibi ipſe impoſuiſti: itaq; corpus tuum imbecillius efficitur, quàm ut diuinæ gloriæ miniſterio ſufficere poſſit, Cõtinẽtia enim, ieiuniũ & uigilię multæ ipſũ corrũpũt.

Tondetur, habitu monaſtico induitur

Iam uerò bonarum rerum hoſtis diabolus, cũ adoleſcentis illius ſtudium multum, & ſancti propoſiti curſum intentum uideret, uehementer contra illum furere cœpit, In quem cum acerbiſſime affectus eſſet, & generoſam eius mentem & cogitationes ſuperare, & à Chriſti ſpe remouere non poſſet, talem mœrorẽ, & tantum parentum deſiderium in eius adoleſcentis mentem iniecit, ut nocte & die de illis cogitaret, & ante oculos haberet, quanto comitatu ac ſeruorum miniſterio parentes uterentur: denique omnem uitæ huius fallaciam ac uanitatem propoſitam habebat. Itaque multis ieiunijs, uigilijs, & nimio parentum deſiderio factum eſt, ut eius corpus nõ caro, ſed inſtar umbræ tenue uideretur. Archimandrita uerò cum adoleſcentem ita extenuatum atque afflictum uidiſſet, ut iamiam è uiuis exceſſurus putaretur, An non tibi, inquit, fili Iohannes, Deum ipſum hoc tantum à ſeruis ſuis poſtulare, ut eum pro uiribus colant? Tu uerò ſupra uires tuas iſta exercitatione utens, teipſum nimis extenuatum & gracilem reddidiſti. Ad hæc Iohãnes: Scito, pater, non ieiunijs me domari, ſed peccata mea impedimẽtum mihi afferre. Multis enim ab hinc diebus bonarum rerum inimicus diabolus cor meum cõturbauit, & parẽtũ ac uidẽdæ familiæ meæ deſideriũ animo meo ſuggeſſit: neq; perditus hic hoſtis illud uidet, q, Deo meo uolẽte, & ueſtris precibus mihi opitulantibus, quamuis ad uidendos parentes meos profectus fuero, ipſum tamen conculcabo, & eius conatũ imbecillũ atque inanem eſſe oſtendam. Tum illi Archimandrita: Nonne, inquit, fili, tibi dixi, cum primũ monaſtica profeſſione initiari uoluiſti, noſtræ huius exercitationis certamen magnum, & laborem multũ eſſe? Hæc cum dixiſſet, & adoleſcentis cauſa lachrymatus eſſet, ei benedixit.

Tentatur memoria parentum & deſiderio.

Poſtero aũt die Iohannes Archimandritam adijt, cumque ad eius pedes ſe abieciſſet, ipſum rogauit, ne ſibi ſuccenſeret, ſed pro ſe Deum precaretur, & concederet, ut ſibi liceret abire, & parentes uidere, eaq́ue ratione diabolum, Domino adiuuante, conculcare. Archimãdrita cũ oẽs fratres, qui erãt in monaſterio illo congregaſſet, & attentis precibus ꝓ adoleſcente illo Deũ orauiſſet, cũ gemitu & lachrymis, Vade, inquit, fili, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, & tecum unà uenientem habeas Dominum Ieſum Chriſtum, qui te ducat in uia iſta, prout ipſe uult. Iohannes uerò cũ è terra ſurrexiſſet, fratres omnes obeundo genibus flexis, petijt à ſingulis, ut extenſis manibus illi benedicerent: & ita eos ſalutans, Salui eſtote, inquit, omnes patres & fratres: ſalua eſto laudabilis & ſancta ſocietas, quæ me bene ſuſcepiſti. ego omnino ueſtro tecto indignus ſum.

Cũ igitur à ſanctis illis patribus Deo cõmendatus eſſet, exijt è monaſterio illo, & ab eius ianua longius progreſſus, ſe conuertens, & ſanctũ monaſteriũ adſpiciẽs, triſtẽ atq; acerbũ gemitũ emiſit, & flexis genibus, Deũ ipſũ ſic orauit, ut eius lachrymę in terrã deſluxerint, atq; ita finitimã illã regionẽ ſalutauit, & lachrymas nõ intermittens, diſceſſit, iterque ſuum fecit. Cũ uerò dimidium itineris confeciſſet, uidit inopẽ quẽdã hominem lacera ueſte indutum, cui dixit Salue frater, & uiæ comes. An placet, ut unà iter faciamus? Maxime, inquit ille, gratum mihi hoc eſt. Cum uero unà iter facerent, Iohannes ait, Video te, frater, ueſtẽ tam lacerã habere, ut illam ferre non poſſis, te igitur rogo, ut ueſte iſta te exuas, & meam capias; ego aũt tua me induam. Cumq; ad locũ quẽdã ueniſſent, uiciſſim ſe ſalutãtes, ſinguli uiã ſuã aggreſſi ſunt. Cũ uero Iohãnes eò ueniſſet, unde parẽtum ſuorũ ædẽ è regiõe ꝓſpiciebat, ſeipſũ in terrã deiecit, & Deũ ita ꝓcabaẽ, Dñe Ieſu Chriſte, ne derelinquas me. Cũq; ad multã noctẽ parẽtũ ſuorũ ianuã adijſſet, rurſ[us] in terrã ꝓſtrat[us] ac lugẽs, Deũ ita ꝓcat[us] eſt: Dñe Ieſu Chriſte, en parẽtũ meorũ dom[us], quã mihi oſtẽdiſti: ſed ne à gratia tua decidã da mihi, quæſo, ut ſuperato diabolo, hoc in loco,

Abſcedit à monaſterio cũ bona uenia præfecti.

Venit ad ædes parentum

beoe

bene moriens, non amplius tentationem aliquam patiar. Manſit itaque illic tota nocte illa.

Vt uerò dies illuxit, atrij fores patefactæ ſunt, ut ſolebant, eo quòd eius parentes paulò poſt egreſſuri eſſent. Exijt autem familiæ Præfectus, qui cum ipſum lacera ueſte indutum uidiſſet: Quis, inquit, tu es, & undenam, & quare cum talis ſis, huc accedere auſus es? Diſcede iſthinc, quoniam domini mei egreſſuri ſunt. Tum Iohannes: Quæſo, domine, ut miſericordia me proſequaris: ſum enim homo pauper. Sine igitur me in hoc angulo manere, (nihil enim mali facio) atque huius rei mercedem à Deo ipſo expecta, ſi me pauperem ad huius atrij fores manere permittas. Permiſit ille, & abijt. Exierunt autem eius parentes in atrium. Quos cum Iohannes uidiſſet, totus lachrymis repletus eſt, ac ſecum dixit: En diabole, & parentes meos, Deo ita uolente, adſpicio, & ſagittas tuas ardentes contemno, Chriſti ope adiutus. Ac rurſus dixit: Domine Ieſu Chriſte, ne derelinquas me. Et manebat in illo angulo. Cœpit autem eius pater è menſa ſua cibum illi mittere, dicens: Huius pauperis patientia multa eſt, quippe qui in tantis pluuijs, & multa glacie eam patienter ac fortiter in hoc atrio commoratur. Poteſt Deus ipſe per hominem hunc nobis ſalutem afferre. Omnino enim propterea huc miſſus fuit homo iſte, ut & nos per illum ſalutem aſſequamur. Exiēs autem domo quodam die mater illius, cum eum ita abiectum uidiſſet, indignans ſubſtitit, quòd tanquàm horrendum aliquid uidere ſibi uiſa eſſet, & ad pueros ſuos conuerſa: Auferte, inquit, iſtinc hominem iſtum quòd non poſſum, illo ſic iacente, tranſire. Statim igitur ſerui hominem illum ui pertraxerunt. Cum uerò aliquantulum à foribus illis longe abeſſet, manebat illic, neque aliquò diſcedebat. Egredienti autē aliquādo familiæ Præfecto: Rogo te, inquit Iohannes, ut quemadmodum initio miſericordia me proſecutus es ita & nūc paruum aliquod tugurium mihi cōſtruas, ut à glacie defendi poſſim, neque à ueſtra domina unquàm uidear. Hæc cum ille audiuiſſet, nihil moratus, paruum quoddam tugurium ei compoſuit: in quo manebat, Deum orans. Ei autem pater quotidie cibum mittebat. Verum quæ à patre mittebantur, pauperibus ipſe diſtribuebat, ex eis non edens, neque bibens, ita ut omnes pauperes ad eum currerent, & ab illo nutrirentur. Itaque eius corpus ſic extenuatum erat, ut oſſium compages numerari poſſent: tanta continentia ſe affliaerat.

Moratur in angulo quodā patientiſſime.

Itē in tugurio

Tertio autem poſt anno, cum benignus Deus multum eius laborem reſpexiſſet, eumque uirtutis exercitatione perfectum uidiſſet, apparuit ipſi & dixit: Salue Iohannes, qui reuera hoc nomine appellaris, eo enim quod feciſti, te illi Iohanni, qui uirgo fuit, ſimilem oſtēdiſti: nam cum omnia dereliqueris, me ſecutus es. Tuæ igitur exercitationis tempus, & laborum tuorū certamen completū eſt. Poſt tres dies ad me uenies, ad illam iuſtorum hominum requiem. Experrectus autem Iohānes, flere cœpit, & deum ita precari: Ago tibi gratias, Domine Deus, quòd me indignum hominem illa iuſtorum requie dignari facere uelis: ſed memento, quæſo, & parētum meorum, & ipſos miſericordia proſequere, illorum peccata non reputans, ſed delens, quoniam ſolus tu clemens es & miſericors. Cumque has preces compleuiſſet, prædictum familię Præfectum ad ſe accerſitum, ſic affatus eſt: Quemadmodū ab initio uſque ad hanc horam miſericordia me proſecutus es, ita, quæſo, & nunc facias. Vnum eſt, quod à te peto, ut meis uerbis, dominæ ueſtræ ſignificetur. At ille: Agè, inquit, dic, ſi quid uis. Tum Iohannes: Eas igitur, & illi hęc dicas: Pauper ille, quem ad fores iacentem expelli iuſſiſti, per me à te petit, ne ſuperbo animo pauperem & inopem deſpicias, Ieſum Chriſtū Dominum reſpiciens, ſed patienter digneris ad eum accedere, quippe qui habet quędam tibi dicere. Abijt ille, & Dominæ ſuæ nunciauit, quæ à Iohanne acceperat. Tum illa, Num, inquit, aliquid eſt, quod pauper iſte mihi habeat dicere, quæ non poſſum ad eum accedere, neque ipſum adſpicere? Virum autem ſuum adijt, & ipſi hæc ſignificauit. Cui ille dixit, Abi uxor mea, & pauperem ne deſpicias, pauperes enim Deus elegit. At illa adhuc iter ſuum differebat. Rurſus Iohannes ad eam miſit, qui eius uerbis diceret, Poſt tres dies ego moriar, at tu ſi huc uenire, & me uidere nolueris, poſtremo teipſam pœnitebit. Illa cum de eius morte audiuiſſet, exijt, & pueris ſuis præcepit, ut pauperem illum ad ſe ferrent.

Ille uerò cum eſſet contectus, agnoſci non poterat: ſed hæc dixit, Merces tua, ò domina, completa eſt, ſicut Dominus dixit in Euangelijs ſuis, quo loco ait, Quæcunque feceritis uni ex iſtis fratribus meis minimis, & mihi feciſtis. Ego uerò, ut pauper & nihil habens, benedictionem quandam tibi uolo derelinquere, ſed iureiurando promittas uelim, te facturam quæ dixero, & ita benedictionem accipias. Iurauit illa ſe obſeruaturam quæ audiret. Tum ille, Per eum, inquit ipſum te obteſtor, per quem & tu iuraſti, ne iubeas me alia ueſte tectum ſepeliri, niſi hac ipſa, quam nunc habeo, & in hoc ipſo loco, ubi tugurium meum eſt, facias me humari, quoniam neque alijs ueſtibus, neque nobiliore aliquo loco ego dignus ſum. Hæc cum dixiſſet, illi Euangelium tradidit, ac dixit, Hoc tibi in hac uita propugnaculum, & illius futuri æui bonum tam tibi, quàm domino meo uiro tuo ſit uiaticum. Illa cum Euangelium accepiſſet, undique illud uerſans ait, Simile Euangelium hoc illi eſt, quod olim dominus meus filio noſtro dedit. Cucurrit igitur, & uiro ſuo librum oſtendit. Quem cum ille agnouiſſet, Vere inquit, Euangelium illud hoc eſt, & non aliud. Sed undenam ipſe hoc habuit? Par eſt illum interrogare, ubinam ſit filius noſter Iohannes. Cum igitur ad ipſum ueniſſent, dixerunt, Obteſtamur te per puriſſimam Trinitatem, ut nobis uere dicas, undenam Euangelium hoc habueris, & ubi ſit filius noſter Iohannes. Ille cum lachrymarum uim ferre non poſſet: Ego, inquit, ſum Iohannes filius ueſter, ego ſum multarum lachrymarum uobis cauſa. Euangelium hoc illud eſt, quod uos mihi dediſtis. Sed Chriſtum meum deſiderans, ſuaue illius iugum portaui. Hæc cum parentes audiuiſſent, ad filij collum ſe abiecerunt, & ab hora prima uſque ad ſextam ita fleuerunt, ut omnes, qui urbem habitabāt, unà cum illis filium agnitū fleuerint.

Matt. 25.

Vide ſāčti uiri humilitatem.

Excedit è uita.

Vt uerò eius recta & ſancta inſtitutio, nulla uitæ huius perturbatione macularetur, illius Spiritus, quē loquentem in ſe habebat, ope adiutus, animam ſuam Deo reddidit. At eius mater oblita quod iurauerat, laceratis ueſtibus illū exuit, & aureis induit, quibus cū ille indutus eſſet, repente mater paralytica effecta eſt. Cū uerò eius pater uerba illius memoria repeteret, Seruetur, inquit, quod ſancti noſtri filij uolūtas poſtulauit. Cū igitur aureis ueſtibus eū exuiſſent, laceris illis induerūt, quas antea habere ſolitus fuerat. Quo facto, ſtatim eius mater ſanata eſt. Illius autē ſancti uiri reliquias in tugurio illo parentes cōdiderunt, & ſacrā ædē illic ei cōſtruxerūt, omniaque bona ſua ſacro illi tēplo dedicarūt. Cūque multas pecunias in peregrinorū miniſteriū contuliſſent, in pace diē ſuū obierūt. Hæc fuit Iohannis inſtitutio, hæc uita, & ſanctæ ipſius exercitationis ratio. Hic, inquā, cū diabolū cōculcaſſet, ſupernæ uocationis brauio dignus effectus eſt, gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, Cui gloria ſit & imperiū in ſecula ſeculorum, Amen.

Boni parentes ſancto filio templū cōſtruunt, omniaque ſua bona illi dedicāt eius reliquijs ibidem collocatis.

VITA S. MAVRI ABBATIS,

per Fauſtum eius cōdiſcipulū ſcripta.

PROLOGVS.

FAuſtus, famulorum Chriſti famulus, omnibus monachis, qui ſunt in Oriente & Occidente, meridie & ſeptentrione, & fidem, quæ ſecundum pietatem eſt, una nobiſcum in Deo retinent, gratia, miſericordia, pax, & propitiatio à Deo patre omnipotente, conditore omnium, & ab Ieſu Chriſto unico filio eius, Domino, Redemptore ac Saluatore noſtro: atque à Spiritu ſancto, & illuminatore & uiuificatore animarum noſtrarum.

Puer ſeptennis fit monachus

Phil. 2

Cum à parentibus meis omnipotētis Dei ſeruitio nutriendus, ſecundum regularis normam inſtitutionis, ſeptennis beato Benedicto in eius ſanctiſſimo cœnobio, quod idem totius ſanctitatis uir in Caſſino ædificauerat caſtro, traditus fuiſſem iuxta miſerentis Dei uoluntatem, qua & uelle & operari in nobis perficit pro bona uoluntate, gratuita nos & omnipotentiſſima miſeratione ut uelimus præueniens, ac miſericordiſſima gratia, ne fruſtra bona, quæ inſpirare dignatur, aggredi conemur, ſubſequens: quin magis, ut recta in illum fide credentes, atque in bonitate & ſimplicitate cordis de illo ſentientes, pro his quę ipſe tribuit & immittit, præmia nos æternorum ab eo recipere ſperemus gaudiorum, ſi tamen propoſiti noſtri & fidei rigorem ad finem uſque firmum ac inconuulſum ſeruemus: Poſtquàm, ut ipſi ſuperno placuit opifici, annos pueriles ætatis emenſus ſum, & uti iam liberæ facultatis cœpi permiſſione, ex integro me pro uiribus & ſcire, monaſticæ mancipaui obſeruationi adeo ut ne momento quidem à uiſione beatiſſimi ac ſanctiſſimi Benedicti diſiungi ullo modo uellem, ſed ſemper eius Deo placita, & hominibus imitanda inſtrui doctrina, ac radiantibus ædificari exemplis, ardentiſſimo deſiderabam amore.

Cernens itaque beatiſſimus Pater me per omnia ſaluti propriæ, & regulari inſtitutioni operam dare, multis ſæpiſſime argumentationibus propoſitum ani-

1. Ti. 2

mi mei uiſus eſt aperiri, etiam de his, quæ ipſe homini impoſſibilia ac importabilia eſſe ſciebat. Sed ubi per gratiam omnipotentis Dei qui omnes homines uult ſaluos fieri, me paratiſſimum atque promptiſſimum ad omne, quicquid illud erat, aggrediendum ac tentandum, ſiue etiam perferendum eſſe peruidit, ilico ſpecialius præ cæteris obſequiorum meorum uti ſeruitijs cœpit, neque arcanis quibuſque, & nulli pene ab eo, ut aſſerebat, ante prorſus creditis, paterno affectu inſtruere, ac cōtra tentantia præmunire uitia. Vnde factum eſt, ut cum beatiſſimo Mauro diſcipulo ſuo, qui ab eo religioſiſſime nutritus & eruditus fuerat, quiquè uitæ merito & perfectione uirtutum magiſtri cooperator extiterat, me ad partes dirigeret Galliarum, quo illi aliquod ſolatium mea præberet cohabitatio. (ego quippe ex prioribus, qui ab eo educati primi fuerant, ſolus ſuperſtes eram tyronibus) Gratia

Pſal. 138.

ſiquidē fundandæ cœnobialis religionis, ad tam longinquas exteraſquè ab eo tranſmiſſus eſt regiones.

Denique diuinitatis maieſtas omnipotentiſſima, quæ omnia circumplectens & penetrans, intelligit cogitationes a longe, & nouit omnia nouiſſima & antiqua, & omnes uias ſingulorum præuidet: cum eidē ſanctiſſimo patri, ſuum monaſteriū in loco, ſuperius iam dicto, ab ipſo conſtructum, occulto ſuo iudicio deſtruēdū euertendumq; pdidiſſet, & uir Dñi in cōſolabili pro hoc aſſlictione fletus indeſinenter aſſiceretur, reuelatio illum cœleſtis tali releuare ac confortare eſt dignata oraculo, Noli, ait, probatiſſime ac electiſſime Deo Benedicte, pro his, quæ huic euentura didiciſti loco, mœſtum ullo modo gerere animum, quoniā quod ſemel præfixū atque decretū eſt inſcrutabili ſummæ Deitatis conſilio, intranſibile atque irreuocabile, ſine dubio patrabitur, ſolis tibi tuo merito cunctorum conceſſis habitantiū animabus. Sed aderit omnipotētis quā nuperrime diuina propitiatio & cōſolatio, q̄ & locū hūc in priſtinū, imò in ampliorē, q̄ nūc uidetur, tuis nihilominus meritis reſtituet gradū, & alijs perinde nationibus huius lumen religioſitatis de hoc eodē irradiabit loco. Pro quo ut interpellatus, uel potius efflagitatus fueris, extēplo quos probabiliores in huius grege ſanctæ habes cōgregationis quò depoſceris, mittere maturato, ſciens proculdubio, quoniā laboris eorū fructus oberrimus, & tibi ad cumulū recipiendorū augmētabitur præmiorū, & illos ad habitationē perennis introducet beatitudinis.

Hoc ergò ſanctiſſimus Deoque chariſſimus pater certior factus reſpōſo, mox ut legatione Cenomanici antiſtitis conuentus & exhortatus eſt, continuo ſummæ religionis uirū euocans Maurū, cum conſilio totius cōgregationis, legatis eum ipſius aſſignauit præſulis, dans illi ſocios & cooperatores Simpliciū, & Antoniū, ac Cōſtantinianum, me quoque laboris eorum peregrinationis, nō dico operū pfectorū, comitē deputaus. Ego itaq; cum longè poſt tranſitū egregij confeſſoris Chriſti Benedicti magiſtri noſtri, operū mirabiliū patratoris, ſepulto iam beatiſſimo Mauro, & duobus comitibus noſtris, Conſtantiniano ſcilicet & Antonio, ad noſtrū monaſteriū ultimam iam penè agens ætatē, unà cum Simplicio, iuxta mādatū beati Mauri fuiſsē regreſſus, cōpulſus ab omnibus fratribus cōgregationis Caſſinenſis cœnobij, de quo profecti fueramus, & præcipuè religioſiſſimo uirò, ac cū honore nominādo Theodoro, qui tertius poſt ſanctæ memoriæ Valētinianū pſtiori tēpore Lateranenſis cōgregationē rexit monaſteriū, hiſtoriam de uita & conuerſatione, ſiue etiam de profectione eiuſdem beatiſſimi Mauri, necnon etiam de conſtructione cœnobij, quod, Deo ſe iuuante, ſtrenue atque compitiſſime ædificauit quin & de miraculis, quæ per illum Dominus ad laudem & gloriam nominis ſui operari dignatus eſt, quæ & nos ipſi coram poſiti oculis noſtris inſpeximus, altius & ab ipſa eius repetens natiuitate ſcribere ſum aggreſſus, ad omnium ædificationem monachorum. De ueritate porro geſtarum rerum & narrationis neminem ambigere ſuadeo, quia multo melius eſſe de toto ſilere ſcio, quàm aliquid mendoſum effictumque narrare. Deniquè hoc opuſculum beatiſſimo Papæ Bonifacio oſtendi. Quod ipſe ſanctiſſimus Pontifex approbans, laude dignū duxit, ſuaq; ſancta authoritate roborauit.

Hiſtoria hæc à ſummo pontifice approbata.

Deprecor autē eos, qui hoc ad legendū ſumpſerint, nè ruſtico incultoq; conſcripta ſtylo faſtidiant, ſed potius ueniam mihi tribuāt: qui quanuis imperitus eaſſerē, ac nullius prerogatiua literariæ artis, qua uniti ualerē, eſſe inſtructus, ea tamen, quæ per ſeruū ſuum Dominus operari uoluit, & quibus ipſe interfui, ſilētio nō ſum paſſus abſcondi: præſertim cum ad hæc exaranda, quoquo modo poſſem, tam fraterna charitate & deprecatione, quam non paruipēdendo ſanctorum uirorum ſim prouocatus imperio.

VITA SANCTI MAVRI Abbatis.

15. Ianuarij.

Beatiſſimus igitur Maurus, clariſſimo ſenatorum genere, parte Eutychio, matre uerò Iulia exortus duodenis ſanctiſſimo Benedicto, omnipotenti Deo ſub regulari nutriendus inſtitutione, à parentibus eſt traditus. Qui cum adhuc iunior bonis polleret moribus, ſicut etiam ipſi uidimus, & frequenter experti ſumus, magiſtri cœpit adiutor exiſtere, ac eius miraculorum cooperator eſſe. Hunc ſanctiſſimus Benedictus præ omnibus ſemper charius dilexit & inſtruxit, atque ita in omnipotentis Dei informauit ſeruitio, ut nemini poſt ipſum in cœnobiali ſacroſancta obſeruatione fuerit ſecundus. Quis enim unquàm auſterius corpus proprium ieiunijs, abſtinentia ac uigilijs, ſqualoribus quoque & nimijs edomuit frigoribus? Frequẽter enim eum uidimus in diebus ſanctæ Quadrageſimæ nec tunica, nec cuculla, niſi ſolummodo ſacco uri cilicino, & duabus tantummodo uicibus in hebdomada paruiſſimum potius prægustare, quàm ſumere cibum. Iſte quippe mos in omni uita ſanctiſſimo fuit Benedicto, cuius ille exemplo prouocatus, afflictione perualida carnem macerabat, inquantum illi eiuſdẽ patris ſui permittebat licentia. Nam reliquo totius anni tempore, ſub monachali tunica, ſemper aſperrimo à ſcapulis uſque ad renes induebatur trogulo, eiuſdẽ ſubtegminis inſtatu, ſuper aggeſtum calcis & ſabuli tantummodo excepto Quadrageſimali tempore, uſus eſt cilicio. Tunc enim inquantum poterat ſolicite ſatagebat, non iacendo, ſed potius ſtando, uel cum nimia eum laſſitudo compuliſſet, ſedendo ſomnum capere. Nemo illum unquam uidit de lectulo cum cæteris ſurgere fratribus, ſed ſemper nocturnos uigilando præuenire hymnos attentius procurabat, plerunque quinquagenos, ſæpe etiam centenos pſalmos, nonnunquã uero totum ex ordine Pſalterium ante nocturnalem conſummans ſynaxim, exceptis duntaxat horarum ſpatijs, quibus orationum, lachrymarum, ac creberrimorum profundebat preces ſingultuum. Silentio uerò ac lectioni ita aſſidue uacabat, ut pro hoc etiam ipſi ſanctiſſimo Benedicto admirabilis haberetur.

Nota ueſtem & abſtinentiã ſancti uiri

Iteſtratum & ſomnũ.

Itẽ uigilias & preces.

His ergo alijſque, quas enumerare longiſſimum eſt, eo ſuccreſcente uirtutibus, ſanctiſſimus de illo Benedictus plerunque in conuentu fratrum, ſuppreſſo eius nomine, quaſi de alio loquebatur, iunioribus & negligentioribus illum proponens ſequendum. Vidimus, aiebat, noſtra ætate quendam ſtrenuiſſimæ nobilitatis iuuenem, infra annos adoleſcentiæ, ita omnis monaſticæ religionis ſubito arripuiſſe perfectionem, ut alicui ex prioribus ſimilis, immo æqualis per omnia digniſſime iudicetur. Sed licet hæc beatiſſimus, Deoquè dilectiſſimus Maurus, ac nonnulli ex fratribus, de eo ſanctiſſimi ore Benedicti proferri ſcirent, nunquàm tamen ille pro hoc, uitio ſuccubuit iactantiæ, ardua ſemper & ſanctiora appetens, ac toto conamine de uirtute in uirtutem proficere ſtudens.

Humilitas S. Mauri.

Dum quodam tempore ſanctiſſimus Benedictus, à quodam nobiliſſimo ſecundum ſeculi dignitatem uiro, exoratus fuiſſet, ut ad domũ eius dignaretur per ſemetipſum accedere, quo uxorem eius & filium, quem nuper enixa fuerat, à dæmonio, quo grauiſſime pariter uexabantur, ſuis ſanctis meritis & orationibus liberaret, & ſanctus Domini pro eo, quòd ei familiaris pro aliquibus operibus, ab eo religioſe geſtis, extiteret, ire non diſtuliſſet: beatiſſimus Maurus, qui tunc in monaſterio noſtro imperio ſanctiſſimi Patris noſtri, præpoſiti ac totius cœnobij procuratoris & adminiſtratoris poſt ipſum fungebatur officio, cum fratribus ad fruges colligendas, longiuſcule à monaſterio eſt egreſſus. A quo opere dum ad ſextam refectionis horam cum eiſdem fratribus rediret, antequàm ad portam uentum fuiſſet monaſterij, claudum quendã & mutum puerulum inuenit in itinere. Cumque pater & mater pueri, eius pedibus prouoluti, & cum clamore ualido & lachrymis terribile nomen Dei obteſtãtes, ut filium ſuum eis ſanum redderet, genua eius firmiſſime utriſque conſtringentes manibus, precarẽtur, refugit pauore nimio tale attentare miraculum, ſe peccatorem eſſe, nec talis ullo modo operis effectorem uociferans poſſe fieri: maximè, inquit, cum hæc ſanctorum Apoſtolorum ſint opera, aliorumque perfectorum, qui eorum exempla credendo & imitando ſectantur.

Nos ergo hæc ab eo dici audientes, ſimul & perfectiſſimam Deoque acceptiſſimam ad talia peragenda eius uitam & meritum ſufficere cognoſcentes, iuncti parentibus pueri, pro reſtitutione ægroti eum rogare cœpimus. At ille, ut erat pijſſimus, lachrymis perfuſus, atque in oratione proſtratus, poſtquam diutiſſime orauit, ſtolam cum qua eodem anno, iubente Benedicto beato magiſtro ſuo, ordinatus ad miniſterium fuerat Leuiticum, & quam iuxta morem, gratia ſanctitatis primo indeſinẽter ferebat anno, de ſanctiſſimo collo ſuo protulit, & ſuper caput infirmi, crucis ſignum faciens, poſuit, & ad cœlum oculos erigens, dixit, Domine Ieſu Chriſte, qui diſcipulis tuis polliceri dignatus es, dicens, Amen dico uobis, quia omnia quæcunque orantes petieritis, credite, quia accipietis, & uenient nobis: oſtende etiam nunc, quia nos ſerui tui, exigui licet & peccatores, in te & in uerbis tuis ſanctis, prout ipſe largiri digneris, eandem fidem habemus. Et hæc dicens, ait ad debilem: In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, adiutus meritis ſanctiſſimi magiſtri noſtri, ſta ſanus & incolumis ſuper pedes tuos rectus. Et continuo ſoſpitati redditus, cœpit rectiſſimè ante nos pergere, ac Dominum uoce exultationis & laudis benedicere, dicens: Benedictus Deus creator omnium, qui me redintegrare dignatus eſt meritis ſanctiſſimi ſerui ſui Benedicti, per beatiſſimũ diſcipulum eius Maurum.

Nota quod hic de ſtola dicitur.

Mar. 11.

Curat debilẽ.

Perfectiſſimus ergo Benedictus, cum reuerſus ad monaſterium, ſanatis, pro quibus ierat, fuiſſet, nobiſque narrantibus & laudantibus Dominum, ea quæ cõtigerant, comperiſſet, in magna deinceps admiratione ac ueneratione beatiſſimum Maurum habere cœpit, nec iam loco diſcipuli cenſebat æſtimandum, quẽ ita Deo proximum iam uidebat effectum. Per idem tẽpus legati ad noſtrum aduenerũt monaſterium, miſſi à beatiſſimo Bertigramno, Cenomanicæ ciuitatis Epiſcopo. Nam idem ſanctiſſimus Pontifex, audita fama ſanctitatis eximij Patris noſtri, Flodegarium Archidiaconem, & Harderadum Vicedominum ſuum, ſtrenuiſſimos ſcilicet atque clariſſimos uiros, à latere ſuo cum magnis xenijs ad eundem Patrem noſtrum tranſmiſit, omnibus eum exorans precibus, ut illi perfectiſſimos dirigeret fratres, qui monaſterium illi ſecundũ regularis ordinem obſeruationis in fundo eccleſiæ, quam regebat, ædificare deberent. Perfectiſſimus uerò pater noſter, iuxta rationem & reuelationem, quæ in præfatione huius operis à nobis pleniter eſt expoſita, quanquàm finem dierum ſuorum iam iamquè ſciret imminere, ſecundum quod ſpiritu ſancto didicerat reuelante, legatis ſupradicti Antiſtitis tam, beatiſſimum Maurum, quàm nos,

Maurus mittitur in Gallias.

quatuor,quorum nomina procemio inſeruimus,aſſignauit,præcipiens nobis, ut non minus ipſi beatiſſimo Mauro,quem nobis magiſtrũ conſtituebat, quàm ei eatenus,in omnibus pareremus.

Iam uerò quis digne explicet,quantus mœror,quãtusque luctus totam ſanctiſſimam noſtram ſubito corripuit congregationem? Quia enim ſanctus pater eis iam obitus ſui reſerauerat diem,ſpes & conſolatio totius congregationis in beatiſmo Mauro pendebat,illum ſe patrem,illum ſe gaudenris poſt eius tranſitum habere rectorem.Sanctiſſimus autem pater noſter tantis fletibus & ſuſpirijs motus, omnem euocans congregationem,talem ad eos protulit orationem: Si triſtandum,dilectiſſimi fratres ac filij, pro tali eſſet negocio,mihi magis,quàm uobis hoc eſſet mœrendũ, qui quantum ad præſens, magnis uideor deſtitui ſolatijs. Sed quia dicente Apoſtolo, Charitas benigna eſt,benignitatem charitatis noſtræ omnimodis impendere debemus his,quos aliquo modo ea indigere cognoſcimus,nec noſtra tantum, quàm aliorum quærere.Quapropter uos amoris paterni ſolicitudine à fletibus & mœrore & temperare depoſcimus, quia potens eſt Deus meliores nobis poſt huius depoſitionẽ corporis huic ſanctæ immittere congregationi, quorum meritis & exemplis longe præſtantius,quam noſtris ædificemini. Sed & illud ſummopere nobis eſt procurandum,ne uerſutia antiqui hoſtis,unde alijs ſalus acquiritur,inde nobis triſtitiæ malo detrimentum in aliquo ingeratur.Nos etenim, quos unitatis ſemel in ſancta charitate iunxit concordia, nunquàm uel lõgiſſima diuident terrarum ſpatia:quoniam ſemper interioris hominis adſpectu, qui renouatur ſecundum imaginem eius, qui creauit eum, nos quoad uixerimus tẽpore,inuicem intuebimur. Vos autem fratres chariſſimi,quos ad opus Domini conſtruendum ad illas dirigimus partes,uiriliter agite,& confortetur cor ueſtrum in ſancto propoſito & religione:proculdubio ſcientes, quia quanto auſteriora cauſa ſalutis aliorum in huius uia ſeculi pertuleritis,tanto maiora à Deo recipietis cœleſtium gaudia præmiorum. Nec uos ullo modo reſolutio huius noſtri mœſtificet corpuſculi, quoniam præſentior uobis carnis depoſito onere ero, ueſtrique Dei per gratiam cooperator exiſtã aſſiduus.

1.Co.13

Et hæc dicens,dans oſculum nobis,proſecutusque nos cum omni congregatione uſque ad oſtium monaſterij,oſculatis rurſum nobis, ac benedictione ſuper nos tradita, dedit ſanctiſſimo diſcipulo ſuo Mauro librum regulæ,quem ipſe ſanctus manu ſuas ſcripſerat proferrique iuſſit pondus libræ panis,& uaſculum æneum,uini heminam capiens, & ita nos ſinit abire: dans mandatum miſſis ſupradicti Præſulis ad eundem Pontificem,ut ſua uice paterno affectu nos ſuſcipiens tractaret,ac nobis aptum locum ad ædificandum, ſicut pollicebatur,cœnobium traderet.

Regula S.Benedicti.

Igitur nos quinta Epiphaniorũ ſabbati iter arripiẽtes,primam manſionem in poſſeſſione noſtri monaſterij in uilla, quæ * Eucheia nuncupatur, habuimus. Quò aduenientes, honorifice ſatis à duobus fratribus noſtris, Probo uidelicet & Aquino, ſuſcepti ſumus, quos ſanctus pater noſter huius rei gratia pridie illuc direxerat.Ea nocte celebrantibus nobis nocturnale officium, aduenerunt illuc duo nihilominus ex fratribus noſtris,Honoratus beatæ recordationis uir,ac Feliciſſimus egregiæ indolis adoleſcens, conſobrinus ſãcti Mauri,miſſi è ſanctiſſimo Patre noſtro Benedicto. Quos ut uidimus,gaudio non modico gauiſi ſumus, certum tenentes apud nos, aliquid magni de parte eiuſdem Patris noſtri nos ab eis uel audituros, uel percepturos.Nec noſtra fruſtrati ſumus æſtimatione. Nam ut completis hymnis matutinalibus in unum

** Eucheia*

Preces nocturnæ.

conuenimus, Honoratus monachus magnifica à pectore ſuo beato Mauro protulit munera,capſulam ſcilicet eburneam,& paginulam Epiſtolæ, breuia quidẽ continentem uerba, ſed amore prophetiæ, & ſanctæ charitate dilectionis grauida ſatis ac deſiderabilia, quæ idem ſanctiſſimus Benedictus ipſi deportari antequàm de loco egrederemur,perniciter iuſſerat.Siquidem tres portiunculas ligni ſalutiferæ crucis,& reliquias ſanctæ Dei genitricis, ſanctique Michaelis Archangeli, ex palliolo ſcilicet eius ſanctæ memoriæ, Stephani quoque protomartyris, ac beati confeſſoris Chriſti Martini,in ipſa poſuerat capſula.

Non u... uiuere uir ſanctus ſuis miſit reliquias.

Textus uerò Epiſtolæ,quam & cõſepelire ſibi amore Patris ſui beatus iuſſit Maurus, hæc continebat: Accipe,dilectiſſime, extrema inſtitutoribus tuis dona, quæ & longum noſtrum teſtentur amorem,& tibi ac commilitonibus tuis contra omnium perpetim munimen præbeant impedimenta malorum. Poſt expletã enim totam trinam uicenorum decurſionem annorũ ex quo monaſterialem adiſti perfectionem,in gaudiũ Domini tui es introducendus, ut nobis Dominus heſterno die, poſtquàm à nobis digreſſus es, oſtendere eſt dignatus. Prædico etiam tibi, moram nos in eundo eſſe paſſuros, ac cum difficultate habilem locum inuenturos pro his, quæ & Deo ordinante perficientur,& quæ inimicus humani generis molimine calliditatis ſuæ in uos concitabit. Nuſquàm tamen benignitas miſericordię Dei uobis deerit,ſed potius, differendo licet,ac deſiderium animi ueſtri in longum experiendo,aliorſum quàm ſperauimus,aptiſſimam dignabitur largiri manſionem. Iamque ualeas felix in profectione,felicior futurus in peruentione.His beatus Maurus recitatis,& abſidantiſſime pro his,quæ & merebatur,& præmonebatur, hilaris effectus, ad Patris Benedicti præſentiam eoſdem cum gratiarũ actione remittit fratres, adoleſcenti iam dicto Feliciſſimo quinquies ſiue ſepties perfectioris normæ religionis operam dare inculcans.

Nota nim ſanctarum reliquiarum.

Porro nos cœptum iter carpentes,quinquageſimo quinto die Vercellas aduenimus. Quo in loco dum biduo ab ipſius ciuitatis clericis detenti fuiſſemus, qui nos pleniſſima receperãt charitate, prophetia ſanctiſſimi Patris noſtri impleri iam in nobis cœpit. Supradictus enim Harderadus per gradus cuiuſdam altiſſimæ ac mirificæ turris deambulans,ac impediente ſacrana deorſum præceps ruens,ita toto corpore debilis, immo pene exanimis ad noſtrum non aliter, quàm in linteo,deportatus eſt diuerſorium, ut omnes de eius uita deſperare cogeremur.Quæ res grauiſſimam nobis,& præcipue Flodegario Archidiacono, triſtitiam intulit. Nam quatuordecim dies ibi morati ſumus, in quibus irremediabili ac deteriori ſemper idem uir attritus eſt dolore, adeo ut dextera ſcapula eius cum brachio & manu inflatione nimia intumeſceret, & medicus iam ad ſecundum cum ſolicite inquireretur. Illuſceſcente ergo crepuſculo tertiædecimæ diei, quo ibidem adueneramus, Flodegarius nullo modo ſe ferre poſſe ut ſecaretur,affirmans:oratorium,in quo beatus Maurus orationi uacabat,concitus irrupit,pedesque eius utraque conſtringens manu, ac lachrymis ubertim pfundẽs,oſculaque figẽs frequẽtia,deprecari eũ & obteſtari cępit,ut ſuis precibus infirmo ſubueniret,opẽ ſui adiutorij illi ferẽdo,nec fineret eũ ferro ſectionis,& igne uſtionis,acerbiſſimo cruciatu tormẽtari,quẽ ſciebat eius interuẽtu facile poſſe ſaluari.

Beatus uerò Maurus tã miſeratione infirmi, quàm profuſione deprecantis lachrymarum, quamque etiam itineris retardatione ad fletum uſque permotus ante altare in orationem ſe dedit, & diutiſſime, orationum precibus, ſuſpirijs ac ſingultibus

aures

aures uicinæ ſibi ſupernæ pietatis pulſans, cum à loco quo in modũ crucis proſtratus iacuerat, ſurrexiſſet, accipiens deſuper altare capſulam reliquiarum, quã illi beatus magiſter ſuus direxerat, aſſumptis etiam nobis, ad lectum pergit ægroti. Ibique rurſum oratione præmiſſa, ſalutiferum retegit lignũ, & de eo à ſcapula uſque ad ungulas manuum ex omni parte ſignũ crucis faciens, dixit: Deus omnium conditor creaturarum, qui ad reſtaurationem humani generis unicum filium ſuum operante ſpiritu ſancto ex Maria ſemper uirgine incarnari conſtituit, qui per hoc ſacroſanctũ ac glorioſum uiuificæ crucis lignum, uulneribus & langooribus animarum noſtrarum, nos redimendo, ſubuenire dignatus eſt, ipſe te per uirtutem uitalis ligni huius ad priſtinam reducere dignetur ſanitatem. Hæc cum beatus oraſſet Maurus, continuo per tria loca omnis eacoctio ſanguinis, qua brachium totum in tumuerat, uehementer decurrere cœpit. Erat autem ipſe Haderadus nobilis quidem ſecundum ſeculi dignitatem, ſed nobilior, prout ſeculari poſſibile erat, in omni religione.

In modũ crucis proſtratus erat.

Ecce quanta uirtutis eſt glorioſum lignũ uiuifica crucis.

Hodegarius denique uiſo tãto miraculo, nullo modo ſe a fletibus præ gaudio poterat temperare, Deum aſſidua magnificans collaudatione, & ſanctiſſimum patrem noſtrum Benedictum frequentiſſima extollẽs ueneratione, qui tales habere ac nutrire dignos fuerit diſcipulos, per quos talia Domino operari ſit placitum. Fit continuo concurſus totius ſuburbani populi felicem ſe unuſquiſque fore exiſtimãs, ſi beatum Maurum uel uidere contigiſſet. Ipſe uerò non ſuam, ſed patris, qui in cœlis eſt, ſemper gloriam quærens, adſpectus ſe uidere quærentium fugiebat, dicẽs: Hoc quod per lignum redemptionis noſtræ diuina perficere uoluit maieſtas, redemptori magis omnium eſt aſcribendum, quàm homini: quamquam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti merita, ut id efficeretur, obtinuiſſe nulli dubium eſſe poſſit. Aeger igitur noſter penè iam incolumis effectus, beatum deprecatus eſt Maurum, ut ſequenti etiam die ab ipſa nõ egrederemur urbe, quo uſque ille per omnes orationis domos, quæ ibidem conſtructæ erant, uota piæ laudationis & ſacrificium ueræ confeſſionis, pro reddita ſibi perſolnere Domino poſſet ſoſpitate. Quod beatus libentiſſime annuit Maurus: ualde enim eum diligebat, pro eo maxime, qui religionem ordinis noſtri ab eo præferri uidebat.

Quintodecimo demum die urbem illam relinquentes, ac diſpoſitum iter accelerare feſtinantes, cum in ga alpium media ferè tranſiremus die, famulus noſter nomine Sergius, de equo, cui inſederat, ſuper immanſe ſiniſtrorſus cadens ſaxum, pedem ſibi cõcite reſurgere uolens, ita atterẽs extorſit, ut oſſa omnia in unũ coadunata, nõ iam ſpeciem pedis, ſed ſimilitudinem alicuius præfigurarent teretis. Qui nimio affectus cruciatu, cum frequenter uitali quaſi carere uideretur flatu, beatiſſimus Maurus ad eũ accedens, ſiniſtraque manu colliſum eius appræhendens pedem, & dextera ſuper eum ſignum crucis faciens, ait: In nomine Dei omnipotẽtis, qui ſua uirtute ſoluit compeditos, ſurge ſanus, & prouide miniſterium obſequij ſeruorum Dei, ad quod peragendum à beatiſſimo patre noſtro nobis es aſſignatus. Qui ilicò ſaniſſimus effectus, gaudium nobis lætitiamque ſuſcitauit non modicam.

Signo crucis manu impreſſo, colliſum pedẽ Sergij Maurus ſanat.

Exinde cum eccleſiam precioſorum martyrũ Chriſti Mauritij & ſociorum eius gratia orationis omnes ſimul fuiſſemus ingreſſi, cæcus quidam ex matris utero pro foribus eiuſdem baſilicæ ſedens, & ab intrantibus ac egredientibus quotidianum mendicando uictum depoſcens, comperit à ſocijs itineris noſtri illic Maurum adueniſſe diſcipulum ſanctiſſimi Benedicti, cuius fama ſanctitatis iam ubiq; percrebuerat. Cumque oratione completa oſtium baſilicæ egreſſi fuiſſemus, cæcus idem in pauimento toto proſtratus corpore, deprecari & obteſtari beatum Maurum cœpit, dicens: Adiuro te Maure ſerue Dei per hos precioſiſſimos Thebææ legionis martyres, & per uenerabile magiſtri tui nomen Benedicti, ut ſanctis tuis precibus oculorum mihi lumen conferri obtineas à Domino. Sanctus ergo Domini hoc audito, parumper figens gradum ſubſtitit, eumque de pauimento ſurgere præcepit. Cumque ſtetiſſet ante illum, interrogauit eum, dicens, Dic mihi homo, quantum temporis iam emẽſum eſt, ex quo hæc ſancta ſanctorum adiſti limina? Qui reſpondit, dicens: Vndecimus penè iam elabitur annus. Et ſanctus Domini ad hæc ait: Nunquid ſi uoluiſſent hi ſanctiſſimi, ac Deo chariſſimi martyres, q corpora ſua ſancta pro Chriſto gladiatoribus perimẽda exposuerunt, ut animas pro ipſo ponerent, lumen oculorum tibi à Domino dari impetrare non potuiſſent? Iſtos itaque attentius exorando deprecare, quorum magis hæc quàm noſtra ſunt opera, & quorum ipſi non minus cæteris indigemus ſuffragijs. Et hæc dicens, cœpit abire. Cæcus uerò quædam horrenda & pauenda uociferando inclamare ſacramenta non intermittebat, uſquequo ſanctus uir, nobis etiam compellentibus, ſedibus oculorum eius, quibus earenus lucicomi ſolis non ſplendoerat claritas, lachrymis madefactis, dexteræ manus ſuæ impreſſit digitos, cœloque aliquantiſper intendens, ac ſuper eos ſignum noſtræ redemptionis edens: Dominus, ait, & Saluator noſter Ieſus Chriſtus, qui eſt uera lux, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum, ipſe te per innocationem ſui nominis, & merita horum beatorum ſanctorum, ac magiſtri noſtri Benedicti, illuminare dignetur, ut uidens mira opera altiſſimi, quibus diſtinguere mundanæ uoluit formam creationis, ipsũ conditorem horum ac reſtauratorem noſtrum uoce exultationis, & opere ueræ credulitatis collaudes.

Sãctorũ ſuffragijs indigemus.

Signũ noſtræ redemptionis edit in oculos.

Hæc cum oraſſet ſanctus uir, ſtatim ſanguis ubertim ab oculis eius defluere cœpit, & continuo clariſſimis luminibus ſphæram ſolis reſpectans, hymnum trium puerorum ex ordine decantare clara uoce cœpit. Vocabatur autem uir ipſe Linus, qui, ut ab ipſo cõperimus, tam pſalterium, quàm omnia & diurna & nocturna audiendo didicerat officia. Habitatores autem loci illius uidentes tale miraculum, per beatum Maurum celebratum, ſimul in unum conglobati, deprecabantur eum, ut benedictionem ſuam ſuper eos daret. Quibus ipſe hac tantum reſpondit uoce: Benedicat uobis Dominus Deus ueſter, qui habitat in Siõ ut uideatis bona eius, quæ ſunt in Hieruſalem, omnibus diebus uitæ ueſtræ. Deditque mandatum illi, qui illuminatus fuerat, ut nunquàm iam ab ipſa eccleſia diſcederet, ſed iugiter ibi Domino, ac ſanctis martyribus deſeruiret. Quod ipſe poſtea deuotiſſimè impleuit. Cum enim poſt tranſitũ beati Mauri ad noſtrum reuerteremur monaſterium, clericatus eum functum officio in ipſa inuenimus eccleſia, & decrepitam iam agentem ſenectutem.

Inde igitur egreſſi, cœptum iter exequi attentius conabamur. Cũq; nocte quadã iuxta eccleſiam ſanctæ Dei genitricis & ſẽper uirginis Mariæ, iã in locis hoſpitaremur uirẽtibus, & mulier quædã uidua Remeia nomine, quæ in cõtigua nobis manebat domo, filium ſuũ iã adoleſcentẽ, quẽ ex defuncto nuper uiro ſuo ſuſceperat, quiq; iam ultimum trahẽs flatũ, uicinam in lecto iacens operiebatur mortẽ, inſomnẽ plãgẽdo & eiulando duceret noctem, uir Domini Maurus more ſibi ſolito, nobis quieſcẽtibus, ipſam eccleſiam, uota Dño precum ac ſupplicationũ ut redderet, ingreſſus eſt. Cũ uero iã uigilia propinquaret matutina, & mu-

lier nec momento quidem à plangoribus & eiulatibus ceſſaret, uir Domini tenerrimè motus ad pietatem, ſe cum lachrymis Domino proſtrauit, & ut miſeræ mulierculæ miſereri dignaretur, filium ſuum illi reſtituendo incolumem, precabatur. Cumque ab oratione ſurrexiſſet, cellulam in qua dormiebamus, latenter introiens, Simplicium monachum cautè tetigit, annuens illi, ut cautius ſurgens ſe ſequeretur. Ille autem mox eum in eccleſiam ſequutus, attonitus quid ei uellet iubere, expectabat. Sanctus uerò Domini accedens ad illum, ait, Doloribus huius infelicis mulieris animus meus nimia compatitur teneritudine. Quapropter plena fide ad lectulum ſimul accedamus iacentis, forſitan recuperabit illum ſuperna dignatio. Veniens ergo ante ſtratum penè iam exanimis cadaueris beatus Maurus unà cum Simplicio, ait, Chriſtus Dominus & Saluator noſter, unica ſpes & conſolatio dolorem patientibus & perferentibus, qui miſericordia

Lu. 7.

motus ſuper uiduam, filium eius extra portam elatū, intuentibus populorum exuſcitauit turbis, eadem nunc pietate & huic adeſſe dignetur mulieri, filium eius reſtituendo incolumem. Et hæc dicens, abſceſſit. Ille uerò, qui duobus iam diebus ſine ſenſu & uoce iacuerat, matrem ſuam uocare ac conſolari cœpit, dicens: Noli mater flere, quia lachrymis cuiuſdam ſerui Dei: quas fudit tuo compatiens dolori, uitæ ac ſanitati ab ipſis Auerni faucibus redditus ſum. Cui cum illa diceret, Ecce in hac noſtra baſilica cum alijs einſdem habitus uiris matutinos decātat hymnos, ille ac ſi nihil incommodi pertuliſſet, de lecto continuo ſurgens eccleſiam intrauit, & abſque hæſitatione ſanctiſſimū adijt Maurum, uociferans & dicens, Verè tu idem ipſe es, qui me tuis lachrymis & meritis à tribunali, de quo triſtem exceperam ſententiam, qua iam incendio his deputatus eram locis, ad ſuperos reuocaſti. Fama huius facti totam continuo repleuit regionem. Ruūt præcipites nobis obuiam uiri cum mulieribus, ſenes cum iunioribus, laudes Domino undique concrepantes, qui taliter mirificat ſanctos ſuos. Vocabatur autem idem adoleſcens Eligius, qui poſtea (ut nobis relatū fuit) in monaſterio Lirinēſi monachus eſt effectus.

Ecce hora matutina in obſeruatione ēt apud antiquos.

Nos itaque cum iam appropinquante ſolennitate Paſchali, quotidie profectionem accelleraremus, eo die, quo Dominica celebratur cœna, in pagum deuenimus Antiſiodorenſem. Audiens autem beatus Maurus opinionem ſancti Romani monachi, qui beatiſſimo patri noſtro Benedicto in initio adiutor & cooperator extitit, ut in hiſtoria uitæ eius pleniſſime inuenitur, quique per reuelationem Gallias petens, cœnobiolum in eodem pago, in loco, qui Fons rogi nuncupatur, ædificabat, petijt duces itineris noſtri, ut eo diuertentes, ibidem ſacroſanctum Paſcha celebraremus. Hoc autem beatus Maurus maximè idcirco expetebat, quia & ſequenti die tranſitum ſanctiſſimi magiſtri noſtri complendum eſſe ſciebat, & colloquio beati Romani monachi deſiderabiliter frui cupiebat. Ductores uerò itineris noſtri petitionibus uiri Dei libenter annuentes, concito greſſu illuc tendere feſtinarūt.

Paſchalis ſolēnitas.

Die itaque paraſceue hora illuc ſeata peruenientes deuotiſſime à beato Romano ſuſcepti ſumus. Cumque omnes nos, qui cum beato Mauro pergebamus, ad ea quæ opus ad diem feſtum erant, præparanda uel emenda occupati eſſemus, ipſi ſanctiſſimi uiri dulcia inuicem perennis uitæ ſerebant colloquia. Et cum iā ueſpertina hora poſt ſolenne officium, quod ſpecialiter, utpotè annuatim, eo celebratur die, appropinquaret, uir Dei ſanctus Maurus beato Romano dixit, Craſtina die beatiſſimus Pater noſter Benedictus, terreno depoſito corporis onere, cœleſtem gaudens & hilaris ſcandet ad patriam. Quod audiens ſanctus Romanus

Paraſceue eius ſolēne officium.

ilicò in lachrymas reſolutus, flere inconſolabiliter cœpit. Quem beatus Maurus conſolari cupiens, aiebat: Gaudere potius, quàm flere ideo de eius migratione debemus, quia & patronum magnum præmittimus: & præſentiorem eum nunc, quam ſi carne uiueret, ſumus habituri. Hæc tamen dicens, nec ipſe à fletu ſe poterat cohibere. Noctem uerò illam, quæ duodecimo Calendarum Aprilis habebatur, & qua ſacratiſſimum uigilarum Paſchæ illuceſcebat ſabbatum, tam beatiſſimus Maurus ac nos, qui cum eo ibamus, quam ſanctus Romanus cum aliquibus diſcipulis ſuis, ieiuni peruigilem duximus * unuſquiſque noſtrum ſecreto apud ſe, ut in illis diebus in Eccleſia Romana mos erat, pſalmos & orationum preces deuotè pro exitu eiuſdem patris noſtri Deo dilectiſſimi Benedicti conſumantes.

Nota de ſanctorum præſentia.

for. * *noctem. Itē antiquum eccleſiæ ritum.*

Cum uerò tranſacta iam hora quaſi tertia ipſius ſacratiſſimæ diei, beatiſſimus Maurus in eccleſia conſiſteret, ut tranſitum eius, qualicunque eueniret hora, orando & pſallendo præmuniret longe licet poſitus ſtageret, ſeque pauimento in orationem dediſſet, raptus ſpiritu, ſubito ſe tranſpoſitum in loco, de quo egreſſi fueramus, uidit, conſpexitque uiam pallijs ſtratam, ac innumeris coruſcam lampadibus, recto Orientis tramite, ab eius cella in cœlum uſque tendentem. In qua etiam uiſione duos congregationis noſtræ fratres ſocios habuit, cum quibus ſimul eandem uiſionem conſpexit. Itaque cum uiam, quam cernebant, mirarentur attentius, uenerando habitu uir deſuper clarus aſſiſtens, cuius eſſet uia, quam cernerent, inquiſiuit. Quod illi ſe neſcire profeſſi ſunt. Quibus ille ait: Hæc eſt uia, qua dilectus Domino cœlum Benedictus aſcendit. Hanc uiſionem unus ex illis duobus fratribus noſtris, qui eam ſimul cum beato Mauro uiderunt, in noſtro morabitur cœnobio: alter uerò, ut beatus Gregorius ſcripſit, longius poſitus uidit.

Mox uerò ut beatus ad ſe reuerſus eſt Maurus, ocy* ſanctum Romanum ac nos euocans, cuncta quæ uiderat, lucide nobis per ordinem retulit. Diem illam, & ſequentem Dominicam, qua ſpecialiter reſurrectionis Dominicæ celebratur dies, ſolennem & celebrem cum omni gaudio ac lætitia peregimus. Secunda autem feria feſtiuitatis ipſius, antequàm proficiſci cœpiſſemus, ſanctus Romanus beato Mauro dixit: Si abſque animæ periculo locum hunc deſerere potuiſſem, melius tecum, amantiſſimè frater, cuperem habitare, quàm alicubi finem uitæ terminare, Sed quia & hos deſerere periculoſum eſt, & ultimus mihi iam iamq; imminet dies, perge felix, quo mitteris, ac proſpere felici utere ſorte, Deus autem omnipotens ſemper ſit tecum, & cum fratribus, qui tecum pergunt, & recto itinere perducat uos ad ueram repromiſſionis terram quam omnibus electis ſuis polliceri eſt dignatus: ubi præparauit eis, quæ nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, niſi in illorum, qui terrena omnia amore eius proterentes, ac deſiderio cœleſtium abdicantes, dicere cum Apoſtolo ualēt: Nobis autem reuelauit Deus ſpiritum ſuum.

1. Co. 2

Ibidē.

Ex eo loco recto calle Aurelianis cum ueniſſemus, grauiſſimus duces itineris noſtri mœror inuaſit. Audierunt ſiquidem, certis deferentibus nuncijs, beatū Bertigramnum Epiſcopum iam migraſſe ad Dominū, aliumque in loco eius iam ſubſtitutum pontificem. Hoc autem cum beato Mauro ac nobis intimaſſent, magno tædio deficere cœpimus, neſcientes quid facere deberemus. Sed beatus Maurus, memor prophetiæ ſanctiſſimi patris noſtri, qua nos, cum difficultate licet, aptum locum inuenturos eſſe prædixit, deiectos animos blandis conſolationibus ac promiſſionibus roborabat, dicens: Nolite, fratres dilectiſſimi, in præ

ſenti

ſenti afflictione animos ita triſtitiæ ſubdere, quoniam & Deus tribulationem patientibus eos releuando, præoccurrere conſueuit, & precibus beatiſſimi patris noſtri adiuuabimur, qui ſe nobis ſemper præſentem & cooperatorem adeſſe pollicitus eſt. *Gē. 12.* Nam & Abraham patriarcha imperio Dei egreſſus de domo & de cognatione ſua, terram peregrinationis ſuæ poſtea in poſteris accepit in hæreditatem. Itaque & nos noſtræ congaudentes peregrinationi, expectemus, ut deuotiſſimi ſerui, conſolationē Domini, & per omnia ueſtigia patris noſtri ſanctiſſimi Benedicti imitari ſatagamus, qui relicta domo & rebus patrijs, & ad ultimum nutricem ſuam occultè fugiens, ac ſoli Deo placere deſiderans, tantam à Domino promeruit gratiam, ut nemini poſt beatos & primos Apoſtolos unquàm fuerit ſecundus: ſed potius, Deo ſe iuuante, tot ſanctorū extiterit fundator cœnobiorum, tantaque Domino acquiſierit millia perfectorum monachorum.

Excellentia S. Benedicti.

Hac itaque exhortatione beati Mauri aliquo modo confortati, tractare ſimul cum ductoribus noſtris cœpimus, quid potiſſimum nobis eſſet agendum. Tunc nobiliſſimus uir Harderadus cum ad latus beati reſideret Mauri, ita exorſus, talia proferre cœpit: Dignū mihi atque conueniens, pater ſanctè ac religioſi fratres, eſſe uidetur, ut nos, qui legatione huius rei functi ſumus, propter quam tot ac tanta perluſtrantes terrarum ſpatia, laborem hunc iuſſu noſtri pontificis aſſumpſimus, iſtum nouum atque incognitum nobis adeamus antiſtitem, & cauſam itineris noſtri notam illi ex ordine facientes, uoluntatem eius ſuper tali negocio reſcire ualeamus: ſimul etiam & noſtri ſolicitudinem apud eum gerere oportet nos. Tu uerò pater uenerande cum fratribus, quos tecum habes, noſtrū ad nos hic expectare reditum debes, qui infra octo, ut reor, conſumabitur dies. Etenim ſi ille hoc, quod beatus deceſſor ſuus implere cupiebat, facere renuerit: alia proculdubio reperietur uia, quo id, ad quod miſſi eſtis, cum ſuperno adiutorio perficere ualeatis, ne fruſtra tanti laborem itineris aſſumpſiſſe uideamini.

His dictis, aptiſſimam manſionem nobis in eadem urbe iuxta eccleſiam Beati Petri apoſtoli aſſignauerunt, deputatis ad cuſtodiam noſtri, quos honoratiores in ſuo habebant famulatu: ſimul præcipientes eis ut non minus obſequijs tam beati Mauri ac noſtris, quàm illorum ſolicite inuigilarent. Hæc itaque honorificè cū ordinaſſent, cum benedictione ſancti Mauri profecti ſunt. Cumque Cenomanis ueniſſent, & Epiſcopo nunciati fuiſſent, honorificè ab eo ſuſcepti ſunt atque in proprijs reſtituti officijs, amplificatis ſibi ēt ab eodem præſule priorum poſſeſſionibus honoribus. Sed cum cauſam legationis ſuæ ei narraſſent, ac quid ipſe ſuper hac re uellet, inquirerent, reſpondit ſe proprijs magis, quàm aliorum uelle inſiſtere cœptis, ne ſuper alienum uideretur ædificare fundamentum, præſertim, inquit, cum incumbat nobis nunc ordinatio ac diſpoſitio tam propriorum negociorum, quàm & eccleſiarum peruigil ſolicitudo. Hoc autem agebatur ſecundum diſpoſitionem occulti conſilij Dei, qui locum, quem beati Mauri magiſterio, atque inſtitutione doctrinæ regularis ſublimandum eſſe decreuerat, nullo modo obtentu alterius differri uel ad modicum uolebat loci. Siquidem locus ille, qui à beato Bertigramno ad conſtruendum cœnobium prouiſus ac delegatus fuerat, non admodum aptus uel congruus regulari erat religioni, ut nobis noſtri dicebant ductores, nam ex ipſo nomine, quo Rumpiacus uocabatur deformis à nobis & ſcabroſus æſtimabatur. Harderadus proinde certiſſimè comperiens, quòd Domnolus epiſcopus nihil de hac re facere uellet lætiſſimus effectus, licentiam ab eo ad nos reuertendi petijt. Qua ſibi conceſſa, nepotem ſuum ſtrenuæ iuuentutis uirum nomine Hademarum, beato tranſmiſit Mauro, mandans illi, ut nullo modo mœſtum gereret animum, ſed, quantocyus poſſet cum omnibus, quos cum eo dimiſerat, ad Andegauenſem ire feſtinaret regionem, quo ille nobis ſe occurrere per nuncium deſignauerat. Cum itaque tam beatus Maurus, quàm & nos omnes, qui cum eo remanſeramus, alacriores tali effecti nuncio fuiſſemus, decimo die, poſtquàm Aurelianis ciuitatem fueramus ingreſſi, iter arripientes, tendere quo iuſſi fueramus, ſummopere certabamus. Quinto tandem die ad locum, qui Reſtis nuncupatur, peruenietes, honorabilem uirum Harderadum, & uxorem eius ac filios, aduentum noſtrum iam per biduum ibi præſtolantes, inuenimus. Qui cum honorificè nos recepiſſent, poſt abundantiſſimam, quam nobis præparauerant, refectionem, ſupradictus uir Harderadus cū coniuge ſua, Cæcilia nomine, ſecretiorē expetens locum, adſcito beato Mauro, omnia illi, quæ cum ſuo in uenerat epiſcopo, per ordinem nunciauit. Et cum beatus ei diceret Maurus: Quid nobis nunc agendum uir illuſtriſſime, uel potius eligendum eſſe decernis? Ille amabiliter, ut uir iocundiſſimi erat uultus, reſpondit:

Flori īſignis uir en comion

Eſt mihi conſobrinus, nomine Florus, magnis tam in his, quàm in alijs regionibus poſſeſſionibus pollēs, qui primus inter primos totius regni Francorum proceres, decentiſſime omnia iuſſus à Rege palatina diſponit moderamina. Hic itaque ab ineunte ætate in ſeculari licet habitu conſtitutus, omnipotenti Deo ſolicite placere ſtuduit ſemper. Cui ex amiſſa coniuge, quam ut acciperet, inuitum eum tam rex, quàm noſtri coegere parentes, unus tantummodo ſupereſt filius, qui ſi alicubi perfectos in hac religione poſſet inuenire uiros, in ſua propria poſſeſſione, quæ ei de paterna euenit hæreditate, monaſterium conſtruere deſiderat, filiumque ſuum ibidem Deo offerre cupit. ac ſic demum relictis omnibus, quæ ſunt huius mundi, negocijs, Deo in eodem ſeruire libet ex omnibus, optat cœnobio. Ad hunc ergo miſſum noſtrum directum habeo, qui illi aduentus ueſtri cauſam pleniter enarrare ualeat, uel ſi in deliberatione animi ſui perſeuerat, explorare. Nos tamen, ſi placet, uſquedum aut ipſe, aut ille, quem ei direximus, reuertatur, locum ipſum, de quo loquimur, inſpicere & conſiderare habeamus. Hoc beatus Maurus audiens, gaudio gauiſus eſt magno, & ſtatim altera die cum eodem honorabili uiro pergit ad conſiderandum locum.

Eo tempore Theodebertus rex nobiliter regni Frācorum apicem gubernabat. Cui ſupradictus clariſſimus uir Florus ita familiaris & chariſſimus in omnibus erat, ut quicquid in omni ditione eius facere uellet, abſque alicuius contradictione permiſſus à rege obtineret. Qui cum relatu nuncij, quem ei Harderadus direxerat, tam beatum Maurum, quàm & nos cognouiſſet aduenīſſe, & quia Cenomanicus antiſtes nos recipere noluiſſet, ilico accedens ad regem, cauſam ei aduentus noſtri pleniter narrauit, ac uoluntatem ſuam, quam de ædificando cœnobio habebat, ei aperuit, petijtque ab eo, ut nos eius permiſſu ſuſcipere mereretur, quatenus ei monaſterium, ſicut deſiderabat, conſtrueremus. Cui Theodebertus rex reſpondit dicēs, Non ita nobis hactenus ſeruiſti, ut aliquid tibi, negare, aut contradicere poſſimus. unde perge quantocyus, & noſtra comitat⁹ gratia, ac roboratus authoritate, eoſdem ſanctiſſimos uiros omni ſuſcipe reuerentia, peragens cum eis deſiderium, quod animo tuo ſuperna inſpirauit dignatio, ſimulque deprecare illos ut pro nobis ac liberis noſtris, populoque totius regni, à Deo nobis collati, ipſius aſſiduè exorare dignētur miſericordiam: Paratiſſimos etenim nos atque prom-

Regis erga sā̄ctos monachos beneuolentia.

promptiſſimos in omni ſuo inueniet obſequio, ſi formam huius religionis ita ab eis obſeruari compererimus, ſicut iam fama uulgante, ab eorum magiſtrō ardue ſatis eam traditam audiuimus. Tuum uerò erit, artifices illuc ad operandum, ubicunque eos in omni noſtra inueneris poteſtate, adducere, & adunare ut opus ipſum celerius poſſit expleri, nec noſtra iuxta uoluntatem & conſilium tuum, regia loco illi deerit largitas, ſi aptè eum conſtructum, & conuenienter perſpexerimus ordinatum.

Talibus ac tantis regis promiſsionibus nobiliſsimus uir Florus roboratus, concitus ad prædium poſſeſſionis ſuę, quod Glannafolium dicebatur, aduenit. Cuius aduentu Harderadus audito, cum beato Mauro ante fores portarum in eius pergit occurſum. Videns uerò Florus beatum Maurum humilimo monachali indutum habitu ſtantem, de equo, cuius tergo inſederat, perniciter deſiliuit, ac tertiò antequàm ei appropinquaret, toto corpore in terram ſe proſternens, cū ab eo humiliter receptus, ac modeſtè, ut didicerat, eleuatus fuiſſet, diutius ſe inuicem complexantes, ac alterutrum conſtringentes, lachrymas quoquè præ gaudio inuicem effundentes, immorati ſunt. Tunc deinde prædictus uir, oſculatis nobis omnibus, apprę hendens iterum dexterā beati Mauri manum, & ſtrictim eam exoſculans, ait ad illum, Benè te ueniſſe gaudemus ſerue Dei excelſi, & diſcipule ſancti uiri Benedicti, cuius honor & nomen, quod in ſancta emeruit ſeruitute, penè iam omni ſeculo innotuit, & benedictū nomen Domini glorioſum, qui te ac commilitones tuos, iſtos reuerendos uiros, ad adiutorium nobis in iſtam miſit prouinciam. Et hæc dicens, ducebat eum ad domum, præcedente nos Harderado, & filijs eius.

Nota reuerētiā uiri erga S. Maurum.

Die uerò alia cum poſt matutinale officium in unū conueniſſemus, aperuit beato Mauro uolūtatem ſuā, quam de conſtructione cœnobij habebat, ſimul & referens regis promiſsionem ac deprecationem, qua eū & pro ſe ac filijs, omniquè populo Dominum attentius implorare expetebat. Tunc beatus Maurus ait ad illum: Obſeruatio ordinis noſtri ſummam depoſcit quietem & ſecuritatem. Quapropter ſi nobilitati generoſitatis tuæ uidetur non eſſe contrarium, primum omnium res, quas Deo, eiusq́ue famulis tradere pro remedio, ut aſſeris, animæ tuæ deſideras, ſimul perluſtrantes inſpicere debemus. Inde uerò facto teſtamento, te tradente nobis coram teſtibus, recipere eas conuenit in noſtram dominationem. Cui cum aſcenſum ſuum Florus præbuiſſet, aſcenſis equis poſt diem tertium, inſpectis omnibus, ad ſupradictum reuerſi ſunt locum.

Tunc elatiſſimus uir Florus ſcripto, iuxta conſiliū beati Mauri, teſtamento, tradidit ei omnia, & de ſuo iure in eius delegauit poteſtatem atque dominium. Obtulit etiam ipſo die Domino filium ſuum, nomine Berrulfum, puerulum octo circiter annorum, nutriendum & inſtituendum doctrina & magiſterio beatiſſimi Mauri, ſicut & ipſe à ſanctiſſimo magiſtro ſuo Benedicto educatus in omni noſtra fuerat obſeruatione. Poſt cuius oblationem ait beato Mauro, In hoc ſanctiſſimè uir, & te, & qui tecum ſunt, certos tā de hoc loco, quàm de rebus ibi à me collatis eſſe conuenit, eum & filium meum ſeruiturum Deo per ueſtrum obtulerim magiſterium, & meipſum, ſi uita comes Deo propitio fuerit, opusq́ue perfectum, relictis omnibus quæ ſunt huius mundi, in hoc eodem diuinis mancipandum ſeruitijs polliceor loco. Congregatis igitur plurimis artificibus & operarijs, iactisque fundamentis, opus cœptum quotidie certatim accelerabant. Sed quia paruus deorſum ſuper ripam fluminis erat locus ex una enim parte obiectu montis, ex altera uerò Ligeris alueo anguſtabatur, in deuexo ipſius montis latere fabrica omnis ædificari cœpta eſt. Primum ibi unam non admodum magnam ædificauerunt orationis domum, quam beatus Maurus in honorem ſancti Martini confeſſoris Chriſti conſecrari fecit: In qua etiam Dei diſpoſitione, & ſua electione eum ſepeliuimus. Nam ſicut ſanctiſſimus Benedictus in oratorio eiuſdē beatiſſimi Martini, in quo deſtructa ara Apollinis, eius memoriam poſuerat, ſe ſepeliri iuſſerat: ſic perfectiſſimus eius diſcipulus, ne uel in ſepultura ab eius uideretur diſcrepare qualitate, in domo eiuſdem orationis ſe præcepit tumulari.

Puerulus oblatonis offertur religioni.

Prædictus deinque uir Florus, cum Theodoberti regis in omni regno ſummam obtineret poteſtatem, ac uicecomitis in Andegauenſi eo tempore fungeretur pago, peritiſſimos undique illuc conuenire fecit artifices, tam lignarios, quàm cœmentarios, quàm etiam in alijs doctos artibus.

Cumq́ue die quadam cum beato Mauro operarios inſpiciens reſideret, & uir Domini lectioni econtra operam daret, ac interdum ea, quæ legebat, ipſi Floro exponeret: quidam Clericus, qui cœmentariæ arti præerat, & quem idem Florus de palatio regis ob hoc adduxerat, de altiſſimis gradibus, in quibus operarij ſtantes, altius iam porrectam ædificabant maceriam, retrorſum corruens, ſuper deportatum illuc montem lapidum cecidit; Cumque eum omnes mortuum crederent, ac de ſola eius ſepultura, tractarent, pro eo maximè, quia per omnes corporis meatus ſanguis undatim profluens egrederetur, uir Dei cum Floro aduenit, eumq́ue cōtinuo ad oſtium eccleſiæ beati Martini deportari fecit. Cumque omnes abſceſſiſſent, ipſe in terram ſe ante altare orationi dedit, Qua completa, egrediens & ſuper colliſa membra ſignum crucis faciens, ait: In eius nomine, qui corpus hominis de limo terræ formauit, & ſpiraculum uitæ ei inſpirauit, ſurge ſanus Laogiſe, & perficè opus tuum quod cœperas. At ille ſtatim uelut à ſomno ſurgens, mirari cœpit quando illuc adueniſſet. Sanctus uerò Domini ad eū ait, Non tuis huc pedibus, ſed aliorum delatus es manibus. Sed perge quantocyus, ne fortè tua abſentia opus intermittatur. Illo itaque egreſſo, Florus, qui in parte cum Simplicio monacho ſtans, cuncta quæ uir Dei egerat, uidit, concito curſu adueniens, ſeq́uè ad pedes eius proijciens, clamare cœpit: Verè diſcipulus es, ſanctę Maure, beati Benedicti, de quo talia narrare frequenter audiuimus. Ex illo die idem Florus ita eū in maxima habuit admiratione, ut nūquàm propius ei accedere auderet.

Oratione & ſigno crucis Maurus colliſum ſanū reddit.

Nota reuerētiam.

Itaque cum clericus, qui ſanatus fuerat, ad opus ſuū fuiſſet reuerſus, qdā ex operarijs B. Mauro detrahere cęperūt, dicētes eū nō religiōis obtētu, ſed gratia cupiditatis, quo honoratior in aliis eſſet regionibus, ſuum reliquiſſe monaſterium, & tam longinquas adiiſſe terras, & hæc quæ faciebat, nō uirtute Dei, ſed potius quibuſdam obtinere præcantaminibus. Cum ergo hæc inter ſe ſermocinarentur, malignus ſpiritus tres ex illis ſubito inuaſit, & ita grauiſsima uexatione atterere cępit, ut vni ex illis, nomine Flodegiſo, animā extorqueret. Quod ubi uir Domini qd eueniſſet agnouit, uehementer flere cępit, iterumque oratorium beati Martini ingreſſus, attentius Dominum tam pro his qui torquebantur, quàm & pro illo, qui mortuus fuerat, deprecabatur. Et cum per tres continuas horas orationi incubuiſſet, ad eos qui uexabantur, & ſe inuicē dentibus lacerabant, acceſsit, & ſignum crucis tertio contra eos faciens, dixit: Filius Dei unigenitus Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui diſcipulis ſuis poteſtatem dedit calcandi ſupra ſerpentes & ſcorpiones terræ, & ſuper omnem uirtutem inimici, ipſe uos abſol-

Pœna detrahētium miraculo.

Et hic oratione & ſigno crucis dæmones expellit. Lu. 10

uat ab

uat ab hac dæmoniaca uexatione. Et cum adhuc dentibus frenderent, puluereque ſe conſpergerent, uir Dei propius accedens, digitos utriuſque manus illis in ora miſit. Spiritus uerò immundi, fœtida relinquentes ueſtigia, uentris egeſtione fugati ſunt.

Iuſſit deinde uir Domini corpus defuncti tolli, & in porticum eccleſiæ deferri. Noctem illam ieiunus in tam duxit inſomnem, aſſiduis Dominum exorans gemitibus, ut animam in corpus defuncti reddere dignaretur, ne diutius de ea diabolus, qui illam extorſerat, triumpharet. Mane autẽ primo Simplicium preſbyterum adſciſcens, ut ſacrificium noſtræ redemptionis pro eadem Deo anima offerret, imperauit. Quod dum ille deuotiſſime cõſumaſſet, cum ipſo Simplicio uir Domini ad locum, in quo mortuus iacebat, accedens, ait: Domine Ieſu Chriſte, qui quatriduanum Lazarum de monumento ſuſcitaſti, & ad preces ſerui tui Eliæ, filium uiduæ uitæ reſtituiſti: adeſto & nũc nobis famulis tuis, & redde in hoc defuncti corpore animã quam te permittente, hoſtis humani generis eruciando de eo effugauit. Et cum hæc dixiſſet, continuo corpus defuncti totum concuſſum eſt. Ilicoque conſurgens, ab eo mandatum accepit, ut ſi uiuere uellet, quã diu in hac uita eſſet, in locum ipſum iam non introiret. Hoc autem ſanctus pro ſola imperauit humilitate, ne ſcilicet pro tali ſactu plauſum & fauorem hominum quærere, ac delectari uideretur.

Sacrificiũ Miſſæ pro defuncto.

Ioã. 11. 3. Reg. 17.

Igitur octauo anno poſtquàm ibidem aduenera-mus, monaſterium omne ſatis conuenienter in omni conſtructione conſummatum, atque ab Epiſcopis prouinciæ ipſius dedicatum eſt. Regebat autẽ per idem tempus Andegauenſem eccleſiam uir ſanctiſſimus Eutropius. Porrò in ipſo monaſterio eccleſiæ quatuor ædificatæ ſunt: Quarum maior, in qua fratres tam ad diurnum, quàm ad nocturnum conueniebant officiũ, conſecrata eſt in honore beati Petri apoſtolorum principis. Secunda (ut dictum iam ſuperius eſt) in honore beati Martini. Tertia uerò, quæ & minor erat cæteris, in ueneratione ſancti Seuerini. Quarta autem quæ in modum turris quadrifidæ, in ingreſſu monaſterij altiſſime ædificata eſt, benedicta fuit in honore ſancti archangeli Michaelis. His itaque expletis, prædictus uir Florus non immemor promiſſionis, quam Deo uouerat, pergens ad Theodebertum regem, licẽtiam ab eo expetiit, ut ei regularem liceret ſuſcipere habitum, & peccata ſua, quæ plurimam in ſeculari cõtraxerat conuerſationem, ieiunijs & orationibus, cæteriſque ſpiritus fructibus redimere. Quam cum ei rex negare nequiuiſſet, triſtis licet & mœrens, pro eo quòd ab eo ſeparari nollet, permiſit illi, quæ depoſcebat implere, eumque aliquantis diebus ſecum in palatio retinens, de uirtutibus, quas per beatum Maurũ fieri audiebat, interrogare cœpit, uel qualiter ipſe cũ diſcipulis ſuis in ſancta uiueret religione, ſeu quãtus iam fratrum numerus ibi adunatus eſſet. Quæ cum illi omnia Florus enarraſſet, prout ea certiſſime ſciebat rex dixit illi: Si placere hoc ipſi Dei ſeruo ſcirem, multum tam eum, quàm locum illum uidere cuperem, eumque noſtro regio honorare munere. Cui Florus reſpondit: Quæratur primùm, ſi ueſtræ placet celſitudini, ſuper hoc uiri Dei uoluntas, & tunc demum, ſicut ipſe ordinauerit, ea quæ uultis, implere poteritis.

Monaſterium ab epiſcopis dedicatur.

Dimittens ergo rex eũ, cum in eius oſculis diutius immoratus fuiſſet, dixit ad illum: Quæ cum uiro Dei de noſtra ad locum illũ inueneris profectione, citius nobis remandare ſatage. Multum enim uellem, ſi poſſibile eſſet, die quo capitis comam depoſueris, ibi præſens adeſſe. Veniens ergo ad monaſterium cum multis optimatibus ac nobilibus uiris, qui eum de palatio regis fuerant ſecuti, uiro Dei uoluntatem regis aperuit. Qui cum ei reſpondiſſet, nil loco officere ſed potius in meliorationem eius ipſius ad eum aduentum, quantum ipſe intelligere poterat, proficere, certum diem regi Florus, quo ad monaſterium uenire deberet, mandauit. Quo cum ueniſſet, & magnifice ut regiam decebat ſublimitatem, à beato Mauro, & congregatione, cuius ſanctiſſimus grex iam quadragenarium exceſſerat numerum, ſuſceptus fuiſſet, poſt orationem in conuentum fratrum pergens, regiamque dignitatem paruipendens, beato ſe Mauro ac congregationi, regali indutus purpura, humiliter proſtrauit, & ut pro illo Dominum exorare dignarentur, lachrymis perfuſus precabatur. Cumque uir Dei à pauimento eum eleuaſſet, rex ait ad eum: Celebre nomẽ magiſtri ueſtri Benedicti, ad noſtram olim delatum fuerat notitiã; cuius ſanctitatis & uirtutis opera inſignia, quæ de illo audiuimus, per uos quotidie fieri, gaudio non modico lætamur.

Quicũque monachus fiebat, comam capitis deponebat.

Rex humi proſternitur corã conuentu monachorum

Tunc rex beatum Maurum petijt, ut fratres eum in ſuam recipere dignarentur ſocietatem, & nomen eius inter ſua nomina ſcribere: Filiumque ſuum Theobaldum ſancto uiro ac fratribus commendabat attentius, præcipiens ipſi, ut ſemper deuotus erga locum illum eſſet, ac in omnibus ſanctæ illi congregationi adiutor & defenſor exiſteret. Interrogauitque uirum Dei, quinam illi fratres eſſent, qui uenerant cum illo. Cui cum nos digito ille deſignaſſet, in parte nos ſtare præcipiens, intuebatur attentius, nomẽ uniuſcuiuſq; ab eo ſciſcitans. Quæ cum didiciſſet, oſculatus eſt nos deinde omnem congregationem. Videns autem Bertulfum adoleſcentem inter reliquos fratres ſtantem, interrogabat quis eſſet. Cui beatus Maurus cum hunc eſſe Flori filium indicaſſet, uocans eum ad ſe rex, atque ad pectus ſuum amplexando ſtringens, beato Mauro eum attentius amore patris eius comendare cœpit, & ut chariſſimè ab eo nutriretur, depoſcere.

Inde cum omnia habitacula monachorum circumiens perluſtraſſet, ac conuenienter conſtructa eſſe laudaſſet, ingreſſus iterum eccleſiam ſancti Petri, dedit ad ipſum locum fiſcum regium, qui Boſcus uocatur, cum omnibus uillis & reditibus, qui ad eum pertinebant. Vocanſque Anſebaldum, qui ſcriptoribus teſtamentorum præerat, præcepit ei, ut antequàm de ipſo monaſterio egrederetur, teſtamentum de eiſdem ſcriberet rebus, ac de anulo eius regali firmaret more conceſſitque beato Mauro, ut ſi quid ex illo die apud eum obtinere uellet, ipſumque ei adire placuiſſet, liberam haberet facultatem introeundi, quocunque eum ſciret. Poſuit quoque ſuper altare beati Petri pallium precioſiſſimum, & Crucem auream cum lapidibus ualde precioſis.

Florus autem accedens ad regem, deprecatus eſt eum, ut præceptum regiæ dignitatis facere iuberet ſuper teſtamentum, quod ipſe de proprijs rebus, quas loco illi tradiderat, ſcribere rogauerat. Quod rex libentiſſime annuit. Tunc in conſpectu regis allata ſunt munera non modica in auro & argento, gemmis quoque & diuerſarum ueſtium multiplicitate, quæ idem uir eo die Domino & ſanctis eius obtulit. Dimiſit ẽt uiginti ex ſeruis ſuis liberos, prius eos ditans magnis donis. Deinde ueniens ante ſacroſanctum altare, adſtante beato Mauro & omni congregatione, rege quoque ex altera parte cum populi numeroſitate, quæ cũ illo uenerat, ac cingulum militiæ, quo hactenus uſus fuerat, deponens, ſuper altare miſit. Cui, iubente uiro Dei, rex primus poſt eum de coma capitis eius totondit, deinde quicũque ex optimatibus eius uoluit. Rex uerò præ gaudio lachrymas fundebat, congaudens deuotioni animi eius: uocanſque ad ſe nepotem ipſius Flori, nomine Landramnum, dedit per ſceptrũ re-

Floro tõdetur caput.

gale,

gale,quod manu geſtabat,quæcunque Florus patruus eius ex regali poſſederat dono.

Poſt hæc ſanctus Domini deprecatus eſt regem,ut domum,quæ hoſpitibus ſuſcipiendis aptiſſime omni compendio ac decore conſtructa fuerat,intrare digna retur.Quam cum ingreſſus fuiſſet rex, antequam uir Dei pedibus eius toto corpore proſtratus fuiſſet, ab eo cum nimio eleuatus pauore,ac inquiſitus quid uellet,reſpondit,dicens:Hæc eſt petitio, qua ueſtram uice omnium ſeruorum Dei, qui in hoc degunt cœnobio,expoſco ſublimitatem, ut ueniat rex cum ſeruis ſuis,& alimenta cibi ac potus,quæ ei deuotione & ſeruitute ſunt præparata monachorum, percipiat cum gratiarum actione. Quod cum rex renuere cœpiſſet. ſeque,ne id fieret, humiliter uellet excuſare, unus ex conſiliarijs eius,uir ſapientiſſimus,nomine Ebbo,dixit ei: Perpendere te domine mi rex conuenit,quorū deprecatione iſtam ſumere depoſceris refectionem: ſi enim hi,qui ita Deo, ſicut tua conſpicit celſitudo, deſeruiunt,tua aliquo modo triſtes effecti fuerint contradictione, Deum propitium habere non poteris. Quod Rex audiens,ilicò quod petebatur annuens impleuit. Cumque abundantiſſime cum ſuis omnibus, qui cum eo uenerant,refectus fuiſſet,antequàm egredi à monaſterio cœpiſſet, Florum amantiſſimum ſibi uirum ad ſe adduci præcepit. Qui cum ei monachali iam indutus habitu adductus fuiſſet,rex uſque ad ſuffuſionem uultus lachrymis permotus,ait illi: Gratias omnipotenti Deo pro tua referimus conuerſione,ſed tibi ſolicitè procurandum,ac ſummopere peruigilandum eſt, ut ſicut in ſeculari conſtitutus habitu, ſtrenue ſemper ac nobiliter abſque dedecore conuerſatus es:ita nunc quoque in hac ſanctiſſima,quam expetiſti,religione,ſine repræhenſione Deo ſemper placere ſatagens,proficias quotidie de uirtute in uirtutem quouſque Deum deorum in Sion felici cernere poſſis exultatione. His dictis, diutius in oſculis eius immoratus,ac benedictione,quam expetierat, beati Mauri roboratus,Andegauis ipſo die reuerſus eſt.

Florus indut⁹ monachali habitu.

Rex à S. Mauro benedictionē expetit.

Beatus uerò Maurus altera die ad inuiſendum recipiendumque fiſcum,quem idem rex ad ipſum contulerat monaſterium,eſt egreſſus.Cumque per biduum ibi commoratus fuiſſet,paralyticus quidam,qui in eadem uilla per ſeptem iam annos toto corpore deſtitutus,in lecto abſque ſenſu iacebat, ei deportatus atque oblatus eſt.Super quem cum uir Dei benedictionem ſuam dediſſet,ita ſanus effectus eſt,ac ſi nihil unquàm mali de ipſa pertuliſſet deſtitutione.Inde reuerſus ad monaſterium, ſolicitè more magiſtri ſui ſingulorum ſecum habitantium mores & uitam perſcrutans, ac uerbum uitæ publicè & priuatim eis annuncians, atque antiqui hoſtis uerſutiſſimas & multiplices inſidias detegens, proficere eos ad meliora quotidie hortabatur. A ſecundo ſiquidem aduentus noſtri ad eundem locum anno,nobiles ad eum uiri conuenire undique cœperant,ac ſe in omnipotentis Dei ſeruitio tradentes,eius cohabitationem expetere, nonnulli uerò filios ſuos Deo per eius magiſterium inſtituendos offerre,Vnde factum eſt,ut uigeſimoſexto anno fundationis ipſius cœnobij,congregatio centum quadraginta fratrum illic adunata eſſet. Qui numerus tunc à beato Mauro ſcriptus,& authoritate tam eius, quàm totius congregationis præfixus atque ſtatutus eſt, ut nemo deinceps exiſteret,qui hunc numerum uel excedere, uel minuere unquàm in ipſius congregatione cœnobij auſus fuiſſet, quoniam ea res, quæ ibi cum delegatæ erant,tanto fratrum numero in his, quæ neceſſaria erāt,ſufficiebāt,& ſi amplior eſſet numer⁹,occaſionem patiēdæ neceſſitatis fortè inferre potuiſſet.

Sola benedictione S. Maur⁹ paralyticum ſanat.

Nobiles confluunt ad uitā monaſticam:

Sed ut ad id redeam,unde digreſſus ſum,cum prædictus Florus annis duodecim.mēſibus tribus, ac diebus totidem ſanctiſſimè,ut nobiliorem decebat,nobiliſſimus in omni uixiſſet religione,duodecimo Calendarum Septembrium feliciter migrans ad Dominum diem clauſit ultimum. Filius uerò eius Bertulfus quàm perfectus in omni ſacroſancta fuerit obſeruatione,ſequens lectio demonſtrabit.

Theodebertus igitur rex, cum quatuordecim annis ſtrenue ac nobiliter Frācorum gubernaſſet regnū Theobaldo filio ſuo ſedem regni poſt ſe dereliquit. Qui iuxta patris ſui imperium,non minus quoad uixit tempore,tam beatum Maurum, quàm noſtram dilexit congregationem. Hic itaque Patris ſui ſequens ueſtigia, qui nobiliter locum congregationis huius, cum ibidem ordine,quo ſupra inſeruimus,aduenisset, honorauit, dum & ipſe poſt mortem patris beatum Maurum,ac ipſum locum aliquando ueniſſet inuiſere contulit & ipſe nihilominus ibidem, ut magnificentia regia dignum erat, teſtamentaria authoritate uillas duas:quarum una uocabatur uilla Fabrenſis,altera uerò Voſda. Sed & hic cum paruo tempore regni apicem honorifice cum pace obtinuiſſet, immatura præuentus morte, Clotario principatus dimiſit monarchiam. Qui Clotarius,audita fama beati Mauri, frequenter eum ad ſe euocans,eius ſapientiſſimis utebatur conſilijs. Denique cum aliquando beatus Maurus duos ex fratribus pro aliquibus neceſſitatibus ad eum tranſmiſiſſet,ac ipſe benigniſſime omnia, pro quibus ierant,annuiſſet, inquirere ab eis ſolicitè cœpit, quid uel qualia reges deceſſores ſui noſtro contuliſſent loco. Quæ cum ab eis reſciſſet,ait.Et noſtra, Deo propitio,largitas ipſi non deerit loco,præſertim cum & ampliorem illis tam regni,quàm diuitiarum obtineamus poteſtatem,& bona operandi à Domino percepimus uoluntatem.

Clotarius ſolus regnat.

Huius temporibus dum beatus Maurus uillas ac prædia, monaſterij curam gerendo & diſponendo, circuiret, quadam die in poſſeſſione monaſterij, cui Gaudiacus nomen eſt, ingreſſus refrigerandi gratia, ſecretiorem locum petijt. Quo cum ſederet, & cum duobus monachis,qui cum eo uenerant, pſalmos decantaret,nunciatur illi, Anſegarium archidiaconem eccleſiæ Andegauēſis ſtare pro foribus, & cum eo colloqui deſiderare.Cumque uir Dei ut ingrederetur iuſſiſſet,& ille ea,pro quibus uenerat,peroraſſet,uir Domini ſanctus Maurus Simplicium uocans monachū, ait illi.Virum hunc,qui nobis pro ſua reuerentia & affabilitate dudum familiaris effectus eſt,poculo charitatis potare, ac uino ſanctæ dilectionis inebriare, ut ſpiritales,ſpiritaliter debemus. Cui cum Simplicius dixiſſet,Non eſt quicquam uini nobis,niſi tantummodo in uno paruiſſimo uaſculo,quod ad ſellam pendere conſueuit,ſanctus Domini Maurus dixit illi,Deſer illud huc. Cumque allatum fuiſſet,adiecit,panem etiā huc deferte.Et cum coram eo panem quoque attuliſſent,ſignum Crucis contra paruiſſimum uaſculum faciens,dixit,Potens eſt Deus,qui menſam populo ſuo in eremo parauit, & aquam in abundantia de petra produxit, etiam nobis ſeruis ſuis de hoc paruulo uaſculo ſufficienter uini miniſtrare affluentiam.Mirum dictu, penè & incredibile facto, opus eſt ſequutum. Cum enim ſexaginta & eo amplius homines ibi adeſſent,qui tribus uicibus de ipſo biberunt uaſculo, ita plenum ſemper repertum eſt, ac ſi incactum poſt primam permanſiſſet impletionem.Hoc miraculum nobis Simplicius, cum ad monaſterium cum ipſo beato Mauro reuerſus enarraſſet, Eliſco eum ſimilem decreuimus æſtimandum, qui paucis de cibarijs plurimos in longum pauit artifices.Ex eo loco cum ad monaſterium reuerteretur,obuium habuit in media uia quendam

Signo crucis ſanct⁹ Maurus uinū par⁹ uaſculi uirum in ipſo multiplicauit.

4. Re. 4

dam uirum plebeium, cui cancri ulcus ſuperius occupans labrum, tam naſum, quàm maiorem genarum abſumpſerat partem. Cuius calamitatem uir Domini miſeratus, decontra ſigno Crucis edito, priſtinæ eum reſtituit ſanitati.

Per idem tempus Clotarius Andegauis ueniens, uiro Dei ad monaſterium ſe ire uelle mandauit. Cui cũ à uiro Dei ut ueniret, remandatum fuiſſet, paucis ſecum aſſumptis, ire perrexit. Cumque ueniſſet, tradidit ad ipſum locum fiſcum regium, qui Blazon nuncupatur. Villam etiam quæ Longus campus dicitur, authoritate regia ibi delegauit. Quẽ etiã beat⁹ Maurus deprecatus eſt, ut regali edicto firmare dignaretur, quatenus congregationi loci illius electionem propriam per ſuccedentia liceret habere tempora. Quod cum præcepto regiæ poteſtatis iuxta petitionem uiri Dei rex libenter annuiſſet, comitatus eius benedictione, profectus eſt.

Vide regiã libertatẽ in monaſteriũ.

Ex eo tempore beatus Maurus non facile iam de monaſterio egredi uſpiam uolebat, ſed ordinatis præpoſitis, ac reliquis adminiſtratoribus, ipſe ſoli Deo, orationi quotidie ac lectioni uacans, feruentius multo quam cœperat, deſeruire in ſancto procurabat propoſito. Cumque gregi ſuo de die in diem incrementa ſanctæ religionis in melius augmentari conſpiciens, omnipotẽti Deo labijs exultationis ſacrificium offerret deuotiſſimæ laudationis, trigeſimooctauo a fundatione ipſius monaſterij anno, cum & ad perfectam iã ueniſſet ætatem, & iuxta prophetiam beatiſſimi magiſtri ſui, qui poſt conſummatam trinam uicenorum annorum decurſionem, mercedem operum ſuorum à Domino ei recompenſandam eſſe prædixerat, finem uitæ ſuæ iam propinquare cognoſceret, ædificata ſibi domuncula iuxta beati Martini eccleſiam, remotiorẽ delegit uitam ſumere. Sed quia grex ſanctæ congregationis ſine rectore, qui ſuper eum ſolicite intenderet, eſſe non poterat, conuocans omnem congregationẽ, de ſubſtituendo ſibi Abbate ſolicite pertractabat. Cũque omnis congregatio cœnobij hoc in eius poſuiſſet deliberatione, utpotè qui omnes melius, quam ſe unuſquiſque eorum cognoſceret, ipſe pater ſanctiſſimus Bertulfum, nobiliſſimum ac perfectiſſimum in omni religione uirum, quem ipſe ſanctiſſimè edocuerat, ad tale onus ſuſcipiendum idoneum eſſe iudicauit. Cui cum omnis congregatio in tali electione aſſenſum præbuiſſet, ipſe pater ſanctiſſimus in loco eſſeſſionis ſuæ ſedere conſtituens, ac ſingula ei, in quibus tanti gregis curam gerere deberet, paterno inſinuãs amore, intra domum, quæ ei, ut diximus, propè eccleſiam ſancti Martini conſtructa fuerat, ſe recepit, duobus tantummodo ad ſibi cohabitandum & ſeruiẽdum ipſius congregationis electis fratribus, Primo ſcilicet atque Aniano. Nobis enim, qui cum eo ueneramus, Bertulfo, quem Abbatem conſtituerat, ſolicitè adeſſe ac inuigilare præcepit, ne forte in aliquo a rectitudine regularis tramitis deuiaret.

Rex à beato Mauro benedicitur

Bertulfum ſibi ſucceſſorẽ accepit S. Maurus.

Cumque duos ac dimidium taliter in contritione ſpiritus & corporis maceratione compleſſet annos, quadam nocte cum more ſibi ſolito eccleſiam beati Martini intrare uellet, & uota precum ac lachrymarum Domino perſoluere, diabolus magna obſequentium conſtipatus caterua, ab ingreſſu eum prohibuit baſilicæ, dicens Eia Maure qui nos à proprijs deturbare ſperas ſedibus, tam longiſſimas ubique hactenus incognitas adiſti regiones, nunc uidendo ac experiendo noſtræ perferes immiſſionis deſtituendiſſimam populationem: Ego enim, prout libuerit, ſtrages diuerſarum mortium inferendo, de tuis nunc debacchans triumphabo, ita ut uix aliqui de tanta iſtic adunata remanere uideantur congregatione. Cui cum uir Domini reſpondiſſet, Increpet Dominus in te Satan & in uerbis tuis, quibus mendax es & pater tuus, ſtatim inimicus uelut fumus euaneſcens, ſtrepitum immaniſſimum ac terrificum dedit, ita ut etiam ipſi uiro Dei monaſterium omne funditus contremuiſſe fuerit uiſum. Quo ſonitu fratres expergefacti, ingentique pauore perculſi, ſtratis ilicò exilientes, ſigna pulſare cœperunt, ac ſynaxim cantare nocturnam.

Diabolus S. Mauro inſidiatur.

Fugit cum ingenti ſtrepitu.

Interea cum uir Dei, nimia afflictione ac tædio pro his, quæ audierat, mœrens, ingreſſus eccleſiam beati Martini, Dominũ precaretur, quo illi certius ea, quæ malignus ſpiritus ei dixerat, reuelare dignaretur, angelus Domini ei continuo, cãdidiſſimo amictus habitu adſtans, dixit. Quid dilectiſſima Deo anima tanto mœrore pro his, quæ à Deo agi diſpoſita ſunt, afficeris? Nam diabolus, licet totius caput obtineat mendacij, multa tamen conijciendo, de ijs præcipue quæ frequenter eſt expertus, prænoſcit. Vnde ſcias eum non ſua uoluntate, ſed imperio Dei ea quæ tibi prodidit, retulerasse: nam aliquo modo uerum eſt, quod audiſti. Pars enim huius congregationis maxima, infra breue tempus colligetur ad Dominum, ut ab ipſo præfiſum atque præ ordinatum eſt. Sed non propter hoc ipſe, ut aſſeruit, de aliquo iſtorum uel ad modicum triumphabit: Tuis enim admonitionibus & exhortationibus inſtructi, paratus unuſquiſque, uocationis ſuæ diem expectabit gaudens. Quos cum omnes moderno obeuntes tempore præmiſeris felix, ut promeruiſti, felicior ſubſequeris.

Angelus Domini S. Maurumcõſolatur

His dictis, uiſio angeli adſtantis & alloquentis ablata eſt. Sanctus autem Domini facto mane, omni congregationi cuncta, quæ uiderat, per ordinem enarrauit. Deinde paterna erga eos uſus ſolicitudine, taliter illos allocutus eſt, De his, quæ ſerui Dominum uelle cognouerint, ſi aliquo modo triſtari cœperint, uoluntati Domini contraire ipſa ſua uidentur triſtitia. Et ideo quia ipſe mortalibus terminum finiendæ iſtius poſuit uitæ, qui præteriri à nullo natorum ualet: ſed ex eo quo primis hominibus mortem minatus eſt, ira eius in hoc irreuocabili permanet ſententia: nos, quibus quo uoluit ordine dies huius uitæ in proximo finiẽdos eſſe patefecit, maculas commiſſorum facinorum lachrymis pœnitentiæ, & maceratione tergamus corporis: & ſicut propheta admonet, ſcrutantes ſolicite uias operis noſtri, præueniamus faciem Domini in confeſſione, ut atria ſupernæ ciuitatis in hymnis ualeamus intrare confeſſionum, eiusque claritatem cum ſanctis omnibus reuelata facie perpetuo contemplari digni inueniamur. Et quia dilectiſſimi fratres, nunc tempus adeſſe cognouimus, ut incipiat iudicium de domo Domini, iudicia eius, quæ aliquando quidem occulta, nunquàm tamen ſunt iniuſta, reuerenter, ut ſeruos boni Domini decet, ſuſcipientes ac perferẽtes, ſurſum erectis adoremus cordibus, ſummopere procurantes, ne qua minus perfecta nos accuſet actio, ac attentius inuigilantes, ne calcaneo noſtro tẽtator inſidiãs, *muſipula nos deceptionis in uia hac quã iã undecima ingredimur hora, illaqueare poſſit.

Thr. 3

Pſ. 94.

**muſcipula*

Hac exhortatione & admonitione ſancti uiri ita omnis congragatio ad horam ultimam liberè expectandam, præparare ſeſe cœpit, ut omnes, qui illo tempore ab hac uita de ipſo loco migrauerunt, cœleſtem aſcendiſſe ad patriam, nulli dubium ſit. Factum eſt autem, ut intra quinque menſes, centum & ſexdecim ibi morerentur fratres, nec plus de tanto grege, quàm uigintiquatuor remanerent monachi. Inter quos etiam tunc Antonium & Conſtantianum comites & ſocios noſtros ſepeliuimus. Expleto autem tanto numero, eo tempore, in eodẽ loco mortuorum, dolor lateris grauiter beatum inuaſit Maurum. Qui lãguore ingraueſcente,

Per multi fratres intra menſes 5. moriuntur.

ueſcente, quadrageſimoprimo aduentus ſui ad eundem locum anno, octauodecimo Calendarũ Februariarum die, ante altare beati Martini, ſuper cilicium ſtratus ſui decubans, cum exitum ſuum uiuificorum muniſſet perceptione ſacramentorum, adſtantibus qui relicti fuerant diſcipulis, migrauit feliciter ad Dominum, ſepultusque eſt in eadem baſilica ad dexterã partẽ altaris. In quo loco, meritis & orationibus eius, multa magnifica & admiranda operatur Deus ad laudem & gloriam nominis ſui.

S. Maurus exit è corpore

Poſt obitũ denique ipſius ſancti uiri, cum ego unà cum Simplicio, ſicut ipſe nobis ipſo die depoſitionis ſuę præceperat, ad noſtrum decreuiſſem reuerti monaſterium, uir Domini Bertulfus nos obteſtando deprecatus eſt, ne illum quoad uiueret, deſereremus tempore. Quem cum offendere pro ſua ſanctitate auſi non fuiſſemus, per biennium, quo ſuperuixit, cum illo morati ſumus. Quo defuncto, cum Florianus totius religionis uir, ac filius doctoris noſtri Harderadi, qui à beato Mauro nutritus fuerat, ei in monaſterij regimine ſucceſſiſſet, ac nos multis precibus retinere uoluiſſet, reuerſi ad uos, ò ſanctiſſimi Patres, Deo gubernãte ſumus: atque hæc ueſtris obſecundantes imperijs, de uita & conuerſatione ſeu uirtutibus beati Mauri, imperito licet ſermone conſcripſimus. Dies autem uitæ B. Mauri ita ſupputantur. Oblatus eſt Deo ac traditus beato Benedicto, cum duodecim eſſet annorum: Habitauit cum eo uiginti annis: Commoratus eſt in monaſterio ſuo, quod ipſe ædificauit, annis quadraginta, diebus quatuordecim. Qui ſimul fiunt anni ſeptuaginta & duo, dies quatuordecim. Per omnia benedictus Deus, qui regnat in ſecula, Amen.

Bertulfus moritur.

VITA S. BONITI ARVERNORVM Epiſcopi, ſcripta ad beatiſſimos Patres Adelphium & Eucherium, illis ita iubentibus. Qui autem uitæ huius author eſt, nomen quidem ſuppreſſit ſuum. ſed in prologo teſtatur: Illidij & Galli Aruernorum epiſcoporum & confeſſorum luculento ſtylo eam haberi exaratam. Porrò in gratiam lectoris nunc demum paraphraſticos reddita eſt per F. Laurentium Suriũ.

15. Ianuar. Genus Boniti.

ORiginem traxit Bonitus ex inclyta Aruernorũ ſtirpe, patre Theodato, matre Syagria, qui ad Romanos Senatores ſuos referrent natales. Prius autẽ quàm in hanc eſſet lucem editus, ſacerdos quidam, Fregio nomine, fertur ad eius parentum ueniſſe ædes, atque à genitrice illius cum magno acceptus gaudio, & pro more rogatus, ut ipſi bene precaretur, his uerbis eſſe uſus: Tu mihi benedic Dei ſacer ac uenerabilis Domine. Quæ uerba tacite ſecum expendens Syagria tandem ea ſacerdote percõtatur, quid illa ſibi uellet. Tum Fregio: Non equidem, ut tu putas, à te petij benedictionem, ſed ab illo, quem geſtas in utero, quippe quem diuinitus uideo ad ſummum uocari ſacerdotium. Illa his exhilarata, Quæſo te pater, inquit, ut tuis precibus eueniat, quod dicis. Poſteà ubi natus puer adoleuit, in Aruernorum urbe traditur literis imbuendus, ſubinde etiam iuri ciuili dat operam, facileque cæteros condiſcipulos ipſi coætaneos eruditione antecellit. Porrò eius parente defuncto nõ abſque Dei uoluntate & prouidẽtia, in regis aulam & miniſteriũ ſe cõtulit: cui cum inprimis charus eſſet, ab eo pincernarum princeps inſtitutus eſt: nec multo poſt à regis manu accepto annulo, illud eſt officij adeptus quod Referendarijs, ut uocant, attribuitur. Quo ille quidem tam accurate & ſplendide functus eſt, ut & principi & cunctis proceribus gratus atque præcipue charus haberetur. Erat autẽ eleganti corporis forma, ſed mẽte pulchrior, & caſtitate cõſpicuus. Nec multũ interceſſit temporis, cùm illi à rege magnus delatus eſt honor & gratia. Eo autẽ rege defuncto, apud eius quoquè ſucceſſorem in tanta fuit gratia, ut præfecturam Maſſilienſem primæ prouinciæ illi demandarit, ubi ſanè cauſas ipſi commiſſas ea ratione perorauit, ut non tam iudex, quàm ſacerdos eſſe uideretur. Neque enim, ut more illic comparatum erat, homines denudari, aut exilio mulctari, uel captiuos deriueri unquàm iuſſit, ſedes potius, ſi quos reperire poſſet uẽditos, uti ſemper conſueuerat, redimere atque ad ſua remittere ſtuduit. Inter hæc autẽ uacabat ieiunijs, ut iam non uni, ſed plurimis ſummo ſacerdotio dignus uideretur. Erat ſermone lenis, inter diſcordes manſuetus, paciſque conciliandæ ſtudioſus.

In aulam cõfert.

Eius humanitas in reos.

Per idem tempus eius germanus frater Auitus pontifex, uir & humanioribus & ſacris literis inſtructus, & omnibus diuinis officijs præpotẽs, quindecim ferè aut eo amplius annis præclarè Aruernenſem gubernauit eccleſiam, tandemque correptus morbo, cum extremum cerneret aduentare uitæ ſuæ diem, cõſentiente ipſi eccleſiæ, Bonitum uirum Dei cum primis idoneum ſucceſſorem, ſediſque ſuæ digniſſimum* indicauit ſacerdotem. Miſſa autẽ ab illo ad regem legatio eſt, ut is authoritate regia electioni Boniti ſuum quoque calculum adijceret. Eo tempore ſub Theodorico rege Pipinus, magiſter equitum, curam palatij & regni gerens, cuncta ferè pro ſuo moderabatur arbitratu. Non defuit hac in re conſenſus regis, Domino illius cor permouente; qui eccleſiæ ſuæ opportunum paſtorem, & aduerſus immanis beluæ rabiem defenſorem parabat. Reuerſis itaque legatis cum gaudio, uir Dei Bonitus ſumma omnium uoluntate, lætitia & fauore, in cathedra eſt collocatus. Ille uerò ſuſcepto epiſcopatu, cum eſſet uir prudens, non honorem, ſed onus impoſitum ſibi arbitrabatur. Itaque non ocio ſe dedit, ſed curſus ſui auxit laborem, ieiunijs, orationi uigilijs incumbens, lectioni quoque & ſilentio atque remotioris loci ſolitudini, idquè Quadrageſimæ præſertim tempore, ita ſtudens, ut non modo epiſcopus digniſſimus, ſed etiam monaſticæ uitæ profeſſor iure dici poſſet, ieiunabat biduo, triduoque interdum uerò etiam quatriduo eũ manſiſſe ieiunum cõperimus.

Deſignatur Aruernorum antiſtes

Is Pipinus fuit Caroli Martelli pater.

Quodam tempore dum nimio æſtu populum ſuum defatigari cerneret, maximè quòd etiã magna flumina calor uehemens torreret, timens ne ciuitati ſuæ periculum crearetur, tanquàm paſtor bonus ab omnipotenti Deo remedium popoſcit, ſimul admonens ſuos, ut ad eccleſiam omnes conuenirent, & inſtar Niniuitarum pro uiribus quiſque biduano aut triduano ſe ieiunio afficerent, Deique miſericordiam ſupplices poſtularent: ſi qui uerò id nõ poſſent, in pane & aqua, uel ſaltem ad Solis occaſum uſque cum cordis contritione ieiunarent. Non eſt autem uir ſanctus ſuo fraudatus deſiderio. Cũ enim iuxta morem crux è templo ſacerdotis manu efferret, & beatiſſimi leuitę ac martyris Laurentij eccleſiam eſſemus ingreſſi: peractis à ſancto epiſcopo, quæ ad Dei pertinent miniſteriũ, repẽte Auſtro flante denſiſſimæ nubes cœlũ omne operuerunt, eadẽq; nocte tãta uis imbriũ è nubibus ſeſe effudit in terrã, ut poſtera luce ægre potuerit uir Dei cũ plebe inde procedere. Cũq; tãtas cõficiẽdi itineris difficultates ſibi obiectas uideret: ſacerdotũ ipſi adſtãtiũ fidẽ explorare uolẽs, Quid nobis, inquit, uidetur?

Iona 3.

Cernitis

Cernitis nimirum, quàm ſit præ imbre difficilis egreſſus. Quibuſdam autem reſpondentibus, ſatius eſſe citra laborem intra templi ambitum pſalmodiæ & hymnorũ modulationi immorari, quàm ea pluuiæ tempeſtate madefieri, uir Dei ad Bobonem uirum reuerentiſſimum & Magnilocenſis monaſterij abbatem conuerſus, Tu quidem, inquit, nobis quid ſentias, depromere ne graueris. Tum ille, ut ſemper erat ſolitus, reuerentiſſimè atque conſtantiſſimè ſic reſpondit, Quãdoquidem Dominus etiam immerentibus nobis tantam impendit miſericordiam, æquum eſt, nos in cœptis non modo perſiſtere, ſed ſuſceptos etiam cumulare labores. Hoc reſpõſo exhilaratus uir ſanctiſſimus quòd rectè conſuluiſſet, tam per ſeipſum, quam eundem Abbatem magis magisque plebem adhortatus eſt, ut incboato operi perſeuerante inſiſterent. Ipſe uerò pro more ſuo, quatriduano ſe ieiunio afficiens, in oratione pernoctabat, idque tanta cum humilitate, ut poſſet ei aptari illud Pſalmographi, Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum, & ſi quis rei ignarus, in templũ eſſet ingreſſus, epiſcopum minimè crederet illic adeſſe, & quidam etiam in pſalleotis pedes impingerent.

Quatriduo ieiunat.

Pſa. 83

Lachrymarum tanta ei gratia aderat in diuinis officijs, ut capitis tegmen ex earum infuſione madere quadam ſui parte uideretur. Peregrinos lætiſſimus excipiebat conuiuio, nec, iuxta Apoſtolicam admonitionem, pauperi præponebat diuitem, ſed ſordidis indutum ueſtibus, annulos geſtãtes anteferebat, nec quenquam omnino mendicum, quantum quidem in ipſo erat, à ſe uacuum diſcedere patiebatur. Sacerdotes & fratres feruẽter amabat in Domino, eisque crebro ſacrorum canonum decreta proponebat, adhortãs, ut caſte & digne Deo uiuerent. Curabat etiam, ut presbyteri idonei ad populum ſacras haberent concionees, eumquè docerent & formidare gehennæ ſupplicia, & ad cœleſtem patriam aſpirare. Interim uerò maiori inflammatus feruore ſpiritus, timens ne propter ſacerdotium à germano fratre, ut ſupra dictum eſt, ipſi delatum, graue quandoque apud Dominum iudiciũ experiretur, cupiensque ſanctorum Apoſtolorũ inſiſtere ueſtigijs, qui relicto patre cum retibus & naui, Dominum Ieſu ſecuti ſunt, adijt quendam celeberrimũ Dei famulũ Tillonem, cognomento Paulum, ut eo communicato cõſilio, animi ſui propoſitum poſſet explere. Cumque ad eius monaſterium perueniſſet, cum ingẽti gaudio atque officioſiſſimè à fratribus ſuſceptus eſt, Deinde perductus ad Tillonem hominem Dei, poſt longa colloquia ad id deuoluti ſunt, quod cum illo tractare conſtituerat ſãctus epiſcopus. Ambo igitur facta inquiſitione, & ſancto inflammati ſpiritu, Nihil, inquiũt, melius, quàm quod temere cõtra ſanctorum Canonũ inſtituta uſurpatum eſt, abdicando reijcere. Nec immemor ſanctus epiſcopus euãgelicæ illius ſententiæ. Omnis qui reliquerit domũ, aut agros, & cũcta quæ poſſidet, propter nomen meũ, cẽtuplũ accipiet, & uitã æternã poſſidebit, apud ſe planè deliberauit, nõ modo ſedẽ, ſed & patriã & parẽtes ſpõte exulando deſerere, quod quidẽ ut ab illo geſtũ ſit, ſuo loco referemus, nũc nõ pauca annotanda ſunt miracula, quæ illo in loco Dominus efficere dignatus eſt.

Gratia lachrymarũ.

Iac. 2.

Mat. 4

Matt. 19.

Reſurrectiõis Dominicæ illuceſcẽte die, rogarũt illũ fratres, ut Miſſarũ ſolẽnia apud illos perageret. Cũ igitur ex more ad arã manus aqua ablueret, uenerabilis pater Adelphius, tũc adhuc Leuita, ſed poſtmodũ ante dicti Bobonis uiri Dei in Magnilocẽſis monaſterij regimine ſucceſſor, qui id temporis ad altare uiro Dei aſſiſtens, Diaconi fungebatur officio, quidã frater non cõmoda affectus ualetudine, Audemarus nomine, petijt à Leuita, ut aquam, qua ſacerdos Domini manus abluerat, ipſi potãdã præberet. Qua hauſta, illicò ſe ſenſit priſtinæ redditum incolumitati, ſed itque lætus ad menſam cũ fratribus. Aliũ quoque eiuſdem monaſterij fratrem, Natholenum nomine, eadem aqua utentem quamplurimi aſſeuerant febris ardoribus leuatum. Et hæc quidem, quæ ſuprà commemorauimus, ea uenerabilis patris Adelphij relatione didicimus, cæteraque noſtro ſtudio in his paginis exarata illo rogante & approbante conſcripſimus.

Vis aquæ qua manus abluerat.

Cum autem ex illo monaſterio ſacerdos Domini ad ſua remearet, quidã in itinere claudus quo poterat conatu à tergo illum ſubſequens, his uocibus compellabat, Expecta Domine, expecta. At uir Dei illius calamitatis miſertus, paululum ſubſtitit, neſciens, quid ſibi uellet homo. Claudus autem, Quæſo, inquit, Domine, ut impoſitione manus tuæ ſanes hunc morbum meum. Ille uerò ſubridens, Non quidẽ recuſo, inquit facere quod petis, ſed perinde ex meo contactu es ſalutẽ cõſecuturus, ac ſi bos te pede attingat. His dictis, locum morbidum ſigno Crucis munit, & æger ſoſpes mox & incolumis diſcedit. Hæc autẽ quæ iam diximus, uir fideliſſimus, sãcti epiſcopi cubicularius, Donno nomine, ſe uidiſſe teſtatus eſt, Bonitus quòque uir induſtrius, & in antedicta eccleſia ſacrarij cuſtos atque presbyter, curioſius poſtea inquirẽs, cõperit hominẽ illum Dei gratia illo incommodo liberatum.

Claudum ſanat.

Alio die cum uir Dei iter ageret, duo dæmoniaci obuiam illi uenere, obſecrantes eum, ut ipſis cõfirmãdi eos gratia manus imponeret. Ille autẽ ignarus dæmoniacæ occupationis, qua tenebantur, orans & manus eis imponens, cœpto perrexit itinere. Porrò qui cum illo erant, poſt tergum reſpectantes, atque accuratius rem exploraotes, uident illos miſſo ſanguine à dæmonum infeſtatione abſolutos.

Item duos dæmoniacos.

Per idem tempus fama uiri Dei intantum iam increbeſcente, ut non in uicinas duntaxat urbes, ſed ẽt ad mare uſque in inſulam Britannorum ſeſe diffunderet, mulier quædam in eadem inſula, Blada nomine quæ iampridem utroque orbata lumine, & manuum ac pedum officio deſtituta fuerat, cum die quadam peregrini gentis ſuæ in eius domum hoſpitij cauſa diuertiſſent, eamque tam malè affectam cernerent, ab eis his uerbis appellata eſt, O mulier, ſi noſtris dictis fidem accommodes, & Boniti Aruernorum epiſcopi interceſſionem apud Deum ambias, nos ſine ulla ambiguitate credimus, ſanctum uirum poſſe hiſce tuis incommodis mederi. Illa uerò huiuſcemodi exhilarata ſermonibus, educi ſeſe in locum remotiorem iuſſit ibiquè orationi incumbens, ſimul ut è terra ſurrexit, & oculorum lumen, & membrorum aliorum ſe ſenſit recepiſſe integram ſanitatem. Tum illa ob uiri Dei merita hæc ſibi beneficia diuinitus contigiſſe intelligẽs, relicto proprio ſolo, relictis parẽtibus ſuis, ad beatũ uirũ properauit, cũquè iuxta urbẽ Aruernorũ iam peregrina incederet, uirũ Dei præter omnẽ expectationem, ad Rubiacenſe monaſterium eum uiſendi, tũ conſulendi cauſa eũtem, obuium habuit. Situm illud monaſterium eſt intra montes, haud procul ab urbe, paterque ad illud aditus ab Oriente. Videns autem illum mulier, humili & ſubmiſſa uoce eum compellat, ſequè peregrinam & eius fama permotam eo adueniſſe dicit. At uir ſanctus, ut eam aliũde eo acceſſiſſe animaduertit, paululum ſubſtitit, & quid ſibi uellet perquiſiuit. Tum illa ex ordine aduentus ſui cauſam explicat, eumquè apud præpotentem Deum ſalutis ſuæ authorem proclamat. Epiſcopus uerò eius fidem & deuotionem miratus, iuſſit eam ſecum ad monaſteriũ abire, ipſiusque monaſterij matri, ſuæque nepti eam in cœtu uirginum commendauit, ubi illa quidem aliquandiũ

Cæca curatur.

quandiù morata eſt, ſed poſt diſceſſum beati uiri, in Britanniam reuerſa eſt,

Nodobertum ſibi ſubſtituit.

Ea tempeſtate ſanctus epiſcopus uirum DEI Nodobertum cũ primis excellentem & induſtrium, genere nobilem, ingenio ualde perſpicacem obſecrauit, ut ipſi ſucceſſor, & plebi ipſi commiſſæ rector, patriæque defenſor eſſe uellet. Miſſi autem ſunt ad regem legati idonei, qui illud negocium agerent, putà, Cantinus archidiaconus, & aliquot eius comites bene digni. Illi ubi ad uirum DEI, re confecta, ſunt regreſſi cum magno omnium fauore Nodobertum ſua in cathedra repoſuit.

Fit monachus

Inde uerò ad Magnilocenſe profectus cœnobium, in ſanctæ religionis habitu, ſicut ſemper optauerat, illic aliquandiu permanſit. Locus autem ille eſt ab hominum conſuetudine remotus, tamque ad uacandum ueræ philoſophiæ accommodus uidetur, ut omnes eum ſui nominis uindicem affirment. Nam undiquaque collium præſidio munitus, & nemoribus amœnis eſt obſitus, amneque rigante herbæ comantes germinant, & contra cœnobij hortulum prata uiridi facie læta patefcunt: quem largum ab Auſtro aditum triplici itinere portæ communiũt. Sole autem ſuos ſpargente radios, ſanctorum martyrum aulæ ſplendeſcunt. Inſignis emicat beatiſſimæ ſemperque uirginis Mariæ turris, cæteris celſior, Apoſtolorum quoquè ædes fulget eximiè, ſanctorum oſtent aræ, columnæ priſco ſculptæ more ſeſe ſubrigunt, miroque artificio cameræ ligna celata uiſuntur: pluraque illic habentur alia, locum omnem mirifice exornãtia. Vnde tibi gratias agimus omnipotens pater, quem cum filio & ſpiritu ſancto unius ſubſtantiæ confitemur. Hunc autem locum iam pridem Geneſius nobiliſſimus pontifex in ſolo proprio uoluit eſſe monaſterium, eique patrem præpoſuit uenerabilem uirum Euodium, qua tempeſtate hæreſis Nouatiana, ſiue incuria, ſiue ignorãtia quorundam, in Aruernorum irrepſit urbem, impurum quoque Iouiniani dogma illic extitit. Contra quas hęreſes in eodem Magnilocenſi monaſterio edita extat Epiſtola, quam fortaſſis operæ precium fuerit quandoque in lucem proferre.

Hæreſis Nouati & Iouiniani apud Aruernos.

Apoc. 10.

In 38. c. Ezechelis.

Vt enim ea parte iam cernimus, ante aduentum immaniſſimi illius Antichriſti, qui Euangelium Chriſti Ieſu deſtruere & doctrinã Apoſtolorum eius perdere, multas oportebit hæreſes emergere. Nã quod de duabus gẽtibus Gog & Magog illum anteceſſuris ſcripta diuina pronunciant, B. Hieronymus non ita uult accipi, tanquàm hæ ſpeciales quædam gentes futuræ ſint: ſed per Gog, hæreticorum principes: per Magog, eos qui illorum ſuſcepere doctrinam, uolt intelligi. Sicut autem catholicis & bene fidelibus ad ſummam quandoque cedet gloriam inuicta in fide conſtantia: ita illi, qui hæreſibus ſe ſinunt deprauari, in æterna æſtuantis gehennæ ſupplicia protrudentur. Sed his obiter interſertis, ad narrationis ordinem reuertamur.

Cum DEI ſacerdos aliquantiſper illic demoratus fuiſſet, relictis patria & parentibus, rebusque omnibus per monaſteria & eccleſias diſtributis, Romam iter intendit, ſacra Apoſtolorum uiſitaturus limina, & pauperem CHRISTVM ſectaturus. Relicto igitur Aruernorum ſolo, Lugdunum peruenit, ſolitisque inſiſtens pietatis operibus, Lugdunenſem Pontificem & Burgundionum principem adijt, illosque ad pacem & concordiam reuocauit. Hærebat interim ad tempus aliquod in monaſterio, quod Barbaræ Inſulam uocant, quædamque illic memorabilia atque iucunda miracula effecit. Nam die quodam proficiſcente illo per Ararim fluuium, qui cum illo erant, mœſti inter ſe conferebant, quòd pro illo die nihil eſcarum ipſis ſuppeteret. Quod ut uir ſanctus audiuit, diffidentiam illorum arguens, Si fidem, inquit, haberetis, non difficile eſſet præpotenti DEO citra moram ullam nobis præbere res ad uictum neceſſarias. Necdum ille ſermonem abſoluerat, & ecce è flumine piſcis in nauim præter omnium expectationem inſiliens, illo die ſufficiens eis exhibuit alimentum. Quadam etiam nocte cum ad nocturnas uigilias ſurrexiſſet, lumen in ea baſilica, ubi ſolitus erat ſacris incumbere uigilijs, extinctum eſt. Eius autem miniſtro ignem quærente, unde lampadem rurſus accenderet, nec tamen inueniente, ſacerdos Domini ad lampadem accedens, lumen reſtituit, atque ita omnibus, qui illi aderant, lætitia perfuſis, unà cum illis ad DEI cultum pertinentia peregit. Et hæc quidem audiuiſſe ſe teſtatus eſt reuerendus Abbas Arnoldus, qui hoc in itinere ſancti uiri comes fuit.

Alio quodam tempore pueri ſancti pontificis piſcatum iuere, & tota die omni fruſtrati ſpe ſua, nihil capere potuerunt. Itaque ad monaſterium reuertentes obuium ſibi cõſpiciunt uenerabilem Abbatem Adelphium, cuius eſt iam ante habita mentio, quique id temporis uirum DEI ea deuotione hactenus erat comitatus, eiusque ſe miniſterio tradiderat. Is ergo ait ad illos: Cur adeò mœſti reuertimini, nec quicquam uobiſcum affertis? Reſpondentibus illis, ſe nullum omnino piſcem comprehendere potuiſſe, ille rurſus ait ad eos: Ite ad fluuium, & in fide beati uiri mittite rete. Credo enim per eius merita mœrorem ueſtrum, præſtante omnipotente DEO, in gaudium mutatum iri. Obtemperant illi continuo, & ad flumen pernici curſu reuertuntur: miſſoque in aquam reti, piſcem attrahunt, eumque cum ingenti gaudio deferunt ad epiſcopum.

Implorat ſanctorum patrocinia.

Poſtea ubi ad Agaunenſe monaſteriũ uir Dei peruenit, ſanctorum implorauit patrocinium: fratrum quoque orationibus ſe commendans, non paruam illi cõtulit eleemoſynam. Id uerò non ibi duntaxat, ſed ubicunque toto illo itinere ſacrum aliquod reperiſſet monaſterium, ita præſtitit. Denique in Italiam ingreſſus, à rege Longobardorum & deuote & amanter acceptus eſt: qui cum uiri DEI colloquijs frueretur, audit ad ſe referri, urbem ab exercitu obſideri. At ille mox exiliens, iubet ſuos arma capeſcere, ſecumque contra hoſtes dimicaturos, eſſe paratos ad pugnam. Conuerſus autem humiliter ad uirum DEI, Quæſo, te pater, inquit, ut pro me Domino preces offeras. Nam mihi res eſt cum hoſtibus meis. Liceat mihi tua interceſſione ex illis palmam referre. Mox inde urbem egreſſus, prælium cum hoſtibus inijt. Adeò uerò partibus Ariperti (ita enim ille rex Longobardorum uocabatur) fauit uictoria, ut multis cæſis atque proſtratis, rege quoque in inguine uulnerato & capto, cum magno tripudio ad uirum DEI redierit, eique pro precum illius ſuffragijs gratias agens, denuo ſe eius orationibus commendarit multa cum humilitate, & in regno ſuo res neceſſarias illi præberi curauerit.

Is regnauit circa annum Chriſti 706.

Inde autem profectus uir DEI, ubi ad maris litora acceſſit, nauim conſcendit: feruescente autem mari, cum fluctus tumeſcentes quibuſdam comitibus mortis terrorem incuterent, maximè quòd aliæ naues iam diſiectæ eſſent, ita ut uix pauci mortales littus poſſent attingere: blandè ſuos conſolari cœpit. Ac illi nihilominus partim mortis metu in naui ſe pronos proſternebant, partim res quas intulerant, pro exoneranda naui in mare iactabant. Sed oppoſuit ſe uir DEI, Nolite, inquiens, iſthuc facere: præſtat has res uel no-

bis

bis egentibus, uel pauperibus cooſeruare, ſimul autem ad cælom a ttolens oculos, & tacitus imbrem lachrymarum effundens, pro ſalute omnium Dominum obſecrauit. Eodem autem temporis puncto, undarum impulſu oaois à litore longius protracta eſt: Ita ergo Romam tandem perueniens & ſanctorum Apoſtolorum martyrumqoe loca circunquaque perluſtrans, corom ſibi patrocinium atque ſuffraginm ſupplici & ioæſtimabili deootione popoſcit. Ad extremum non paucos captioos redimeos, ſecum reduxit.

Sacra Roma loca inuiſit.

Cum autem ex Vrbe diſceſsiſſet, & Cluſinam perueniſſet, cæca quædam mulier ab eios miniſtris petiit, ot aquam, qua eios eſſeot lotæ manus, ſibi darent, qoo illa ſuos remedij cauſa poſſet oculos abluere. Et illi quidem eios precibus copiebant ſatisfacere, ſed ecce uir D E I aqoam, qua erat ablutus, in terram effundi iubet, ita ut nix guttam inde ſuſurari poſſent. At eam ipſam tamen mulieri porrigentes, hortabantur ut io baſilica S. Petri, quæ in urbe ille erat, poſtera nocte cum ea aqua uigilaret, arque mauè indè oculos cum fide, ſicut petierat, contingeret: Credimus enim, aiebaot, in tibi ſalutem allaturum. Abiit mulier, & ut iuſſa erat, faciens, lucem optatiſsimam ſanis iam oculis adſpexit. Itaque ad comites uiri D E I cum multa annona uenit, gratam ſe eahibere nolens reddita ſanitate, & D E V M pro ſancti uiri meritis laudans ac benedicens. Porro ſanctus epiſcopus uidens illius, erga peregrinos beneuolentiam ac liberalitatem, eius deuotionem probauit, loaque eam benedictione impertiuit, qua percepta, mulier ad ſuas ædes abijt. Nemo enim ex uiri Dei comitibus miraculum, quod illo igoorante contigerat, ei aoſus fuit indicare.

ægros oleo iubet ungi.

Cum autem multa iam infirmorum turba eum ubiqoe præſequeretur, ille ubicunque poterat, io hoſpitiolum ſeſe abdidit, iactantiæ uirus ſummopere denitaos, ægros aurem oleo, quod ex beati Petri ſepulcro pro benedictione aſſumi iuſſerat, ungi mandauit. Mox autem percepta ſalute, cum Dei laudibus illi ad propria diſcedebant. O beatum ſancti oiri commercium. Dedit terrena, & recepit cæleſtia, pauper rebus, ſed uirtutibus locuplex,

Luc. 10

Per id tempus nihil iam illi ſupererat, quod poſſet pro eleemoſyna elargiri, adeoquè ioxta Euangelium ſeſe expoliarat, ut oe duas quidem, quibus poſſet iodui, tunicas haberet, liceretqoè ei dicere cum beatiſsimo Apoſtolo: Argentum & aurum oon eſt mihi, ſed ioterim diuinis diues uirtutibus, curationis beneficium multis impendebat. En quod à Saluatore in Euangelio promittitur. Qui reliquerit omnia propter nomen meum, centuplum accipiet & uitam æternam poſsidebit. Centuplum accipiet, qui in ſanctitate & diuina charitate firmus atqoe fundatus, ad perfectionis culmen aſcendit, ut poſſet dicere cum Apoſtolo. Noſtra aotem coouerſatio in cælis eſt, oon ſicut pleique ſolent, eum qoi reliquerit omnia, etiam in hoc ſeculo centuplum receperunt in honoribus aut rebus terrenis & poſtea uitam habiturum æternam. Neque tamen id ita dictum quis putet, quaſi igoorem etiam ſanctos uiros in hoc ſeculo ad hooores & dignitates eſſe prouectos. At illi id non arbitraotur retributionis præmium, ſed officium & diſpenſationem: quemadmodum neque hic ſanctus Domioi ſacerdos, qui multa pro Chriſti amore reliquerat terrenum aliquid poſtea uel expetiit uel obtinuit, ſed centuplum accepit, quandoquidem perfectionis gratiam adeptus eſt, uitamque modo ſempiternam poſsidet cum beatis omnibus in gloria patriæ cæleſtis. Poſt hæc autem uir Dei Lugdunum reuerſus, quatuor annis illic permanſit, io ſanctis operibus iogiter perſeuerans.

Act. 3.

Matt. 16.

Phil. 3.

Cum autem obitus ſui diem ex diuina reuelatiooe iam impendere cognoſceret, cum ſucceſſore ſoo, & quidem æmulo, pacem fecit, oeque poſt multos dies lecto decumbens, podagræ moleſtia increſcente, ad extrema perductus eſt. Adſpirans autem ad cæleſtia, antequam Domino redderet ſpiritum, feneſtram cellulæ, in qoa quieſcebat, iuſsit patefieri, & ſolito oculos lachrymarum imbre perfundens, pſalmum, qoi ea hora iuxta morem canendus erat, inchoauit, atque in Domino feliciter obdormiens, cælorom arcana penetrauit, in omnem æternitatem eorum conſortio fruiturus, quorum uitam & mores expreſsit in terris.

Domino ſpiritũ redit.

Porro cum ex more ad ſepeliendũ alijs dedocentibus quidam Paralyticus acceſsit, atque ea ſacri corporis præſentia integram ſibi ſenſi corporis reformatam ſanitatem. O uirum beatum, qui eximia Dei ornatus gratia, & hic præclara nobis ad imitandum uirtutis reliquit exempla, & illic apud Deũ pro culpis noſtris perpetuum præſtat patrocinium. Reliquit in terris omnia, ut tanquam nihil habens, in Chriſto omnia poſsideret. Loxit in hac oita temporaria, ut ſempiterna cum angelis lætitia perfrueretur. Parentum nobilium aliorumque ſodalium adſpectu & conſuetudine pro Chriſti amore ſibiipſi ultro interdixit, ut in beatorum omnium iucundiſsimam ſodalitatem recipi mereretur. Hic ad tempus uolontariam complexus paupertatem & inopiam & io ipſa egeſtate laudans nomen Domini, deinceps & hic & illic diues eſt, hic coruſcans miraculis & uirtutum ſignis, illic immortali affectus gloria. Hunc ſibi propanant imitandum proceres, ad huius exempla ſe componant Chriſti ſacerdotes. Huius beati uiri mortificationem ſpontaoeam, & frugalitatem atque parſimoniam, etſi fortaſis imitari oon poſſumus, omnes tamen ſuſpiciamus & eum lachrymis ad memoriam reuocemus. Mirentur alii ſane in eo uirtutes & ſigna, quæ per eum Dominus dignatus eſt oſtendere, ego quidem nihil tam puto admiratiooe dignum quam eios longanimitatem & inuictam conſtantiam atque patientiam, maxime cum Dominus noſter Ieſus C H R I S T V S ſuos diſcipulos a ſe diſcere iubeat, ut ſint mites & humiles corde. Atque utioam hanc gratiam ſuis ille nobis precibus apud Domioom impetret, & quod noſtris meritis non oalemus, eius patrocinio aſſequamur.

Matt. 11.

Iam oero in Lugdunenſi territorio ſacris beati uiri oſsibus io archa conditis, illius ſuceſſor * Nodorbertus præſul, eius uel exilii, uel erga ſe beneuolentiæ contemplatione permotus, legatos ad beatiſſimum oirum Godinom Lugduni epiſcopum miſit, qoi ſacrum corpus repererent. Legati poſtquã maodata ſua expoſuerunt, tale ab epiſcopo reſponſum tulere. Mihi ſacrum beati uiri corpus à Deo commendatum eſt, non patior me meosquè tanto munere priuari. Illi igitur non ſine magno animi dolore paſsi repulſam ad ſoum antiſtitem redeunt, & quid Lugdunenſis pontifex reſpõderit, ea ponunt. Quos ille blande conſolans, Et mihi, inquit, eadem nocte, qua uos Lugduoum eſtis ingreſsi, uir Domini per uiſum apparuit, oeſte, qua aliquando uti ſolebat, indutus, meque his compellauit oerbis: Quid agis frater Nodoberte? Putas ne idoneam te ſui gregis curam gerere? hisque ſubiunxit: Noli meam modo interpellare quietem. Nam ubi mihi redire uiſum fuerit,

** Norbertus.*

ego id ſignificabo. Ex his ergo uerbis certior factus fui uos nullum petitionis ueſtræ effectum eſſe contenturos.

Poſtea uero iam ad Aruernenſem epiſcopatum promoto uenerabili uiro Proculo, dignum ille ſuo munere ſuſcepit opus. Nam B. Mauritii ædem cernens omni ex parte deformem, quædam etiam illius diruta, miro modo non ſolum in priorem illam reſtituit ſtatum, ſed etiam ad eius ſplendorem non parum adiecit: Simul etiam cum clero & populo communicato conſilio, denuo mittendos decreuit, qui B. Boniti corpus repeterent, ut eius præſentia urbs muniretur, & S. Mauritii templum magis etiam nobilitaretur. Eodem autem tempore cuidam ſanctus pontifex in eadem S. Mauritii eccleſia in ſomnis apparuit, dicens: Vade, & dic cófratri meo Proculo epiſcopo: Hoc atque hoc in loco (ſimul indicans, qua uia eſſet ſacrum corpus eius inferendum in templum) ita ſe gerat. Quibus auditis, nihil iam hæſitans Proculus antiſtes, ad ſancti Boniti reliquias repetendas dignos ablegauit presbyteros, puta reuerendum Adelphium, monaſterii Magnlocenſis abbatem, Eualdum Volnicenſis cœnobii patrem, Moderatum Teclatenſis monaſterii rectorem, unà cum reliquis ſacerdotibus & monachis, quos tali exequando negocio idoneos eſt arbitratus. Qui ut ad Fulcoaldum uirum induſtrium, tum temporis Lugdunenſem epiſcopum, peruenere, eique ſui aduentus cauſas expoſuere, ille ait: Diuinam imploremus, uoluntatem cui nemo poteſt reſiſtere, & ſi ille ueſtris precibus propitius fauet & annuit, ego ſane uobis reluctari non potero. Hoc ubi noſtris reſponſum eſt redditum, indicto ieiunio, ſanctorum circunquaque eccleſias adiere, illiſque interceſſoribus, à Deo, ut uoti ſui compotes fierent, cũ magna cordis contritione obſecrarunt, ueriti ſcilicet haud parum, nè ſpe fruſtrati ſua, caſſo labore ad ſua nacui redirent. Die illo ita tranſacto, optabamus in illo monaſterio, ubi ſancti uiri corpus quieſcebat, nocturnas celebrare uigilias, ſed id monaſterii mater non ſinebat, nè aditum quidem nobis ad illud patefaciens. Itaque habito conſilio, ſtatuimus in eccleſia beati protomartyris Stephani uigilias agere. Vnde cum admodum mane in urbem eſſemus ingreſſi, præter ſpem duo ad eos ab epiſcopo miſsi ſunt, qui nobis plus ſatis optatum attulere nuncium licere nobis ſine mora reliquias ſancti epiſcopi leuare è tumũlo. Eam enim eſſe Dei uoluntatem, literis allatis nobis indicaruut. Vbi igitur ad ſacrum corpus peruentum eſt, & reuerendus Domini ſacerdos Adelphius ad altare ſacrificium offerret, coram omnibus duo edita ſunt, nequaquam ſilentio tegenda, miracula. Nam cum eiuſdem urbis ſacerdotes cum clero & cantu, ex more crucis prælato uexillo, adueniſſent, adeo mox eccleſia contremuit, ut a ſummo uertice uſque ad fulcra parietum planè collapſura uideretur. Ea autem baſilica, coniuncta erat templo S. Petri Apoſtoli, in qua uir Domini quieſcebat. Itaque dubium non eſt, ſanctum antiſtitem, cum aliis ſanctis illuc aduenientem, ſe indicaſſe fauere ciuibus ſuis, atque hoc miraculo alios deterrere uoluiſſe, nè illis ſe pꝛberent difficiles & refractarios, id quod magis etiam ſequens declarabat miraculum.

Vrbes muniũtur ſanctorum reliquiis

Ambiũt legati ſanctorum ſuffragia.

Quædam enim Deo dicata puella, paralyſi uexata, reptando cunctis uidentibus ad uiri Dei ſepulcrum peruenit, quæ ſomno oppreſſa, ab uno ex noſtris, ut cito ſurgeret, admonita eſt. Quæ è ſomno ſurgens, mox ſuis conſtituit pedibus, membrorumq́ue, quo fuerat deſtituta, officium ſibi ſenſit reſtitutum, ad matremq́ue monaſterii regreſſa, ſic locuta eſt: Ego uidi beatum antiſtitem, meque ille hunc in modum ſuæ uoluntatis indicia perferre iuſsit, Vade inquit, & dic Abbatiſſæ Didæ, ut partem tegminis, quo caput meum opertum eſt ſibi retineat. Quæ idcirco uir ſanctus dixit, ut & illa & cæteri omnes luculenter agnoſcerent, uelle ipſum ad propriam reduci urbem, & plebem, quam uiuens reliquerat, ſuarum reliquiarum aduentu conſolari. Atque hæc res magnam noſtris attulit ſacras leuandi reliquias fiduciam, moxque omnes noſtrarum partium ſtudioſi, magna nobis præbuere adminicula & ſolatia, donec Aruernorum ſumus fines ingreſsi.

Paralytica curatur.

In illo autem itinere quam multi ægri ad illud ſacrum corpus, tanquam ad probatiſsimi medici ſcholam, confluxerint, dici uix queat. Et reuera bonus ille medicus, qui cum ſit naturaliter bonus, nec poteſt unquam non eſſe bonus, tales habet diſcipulos, qui non modo in corpore degentes, ſed etiam iam exuti corpore, & corporum & animarum morbis medicinam facere nouerunt. Multi uero in eodem itinere curati ſunt, qui tamen noſtram effugerunt notitiam. Vt enim uiuus erat ſolitus, ita & nunc defunctus efficit miracula. Nam ſi quis ſanitatem, ſancti uiri meritis ipſi collatam aliis, indicare uelit, mox in priſtinam relabitur ægritudinem. Et ego quidem, quæ uel oculis conſpexi meis, uel à fide dignis uiris accepi, refero. Sed qđ opus eſt multis immorari? Cui enim pauca non ſufficiunt, illi nec multa ſatisfacient. Certe cum humeris ſacræ reliquiæ geſtarentur, ubicunque illæ depoſitæ fuere, mox uexillum crucis apparuit, & raro accidit, ut non illic ſacræ ædes ædificarentur.

Nota ſancti uiri humilitatem.

Porro ubi ſumus Aruernorum ſolum ingreſsi, permulti accurrere nobiles ſexus utriuſque, qui ſuis humeris cum multa & deuotione & alacritate ſanctas reliquias deportandas exciperent, eratque inter eos pia altercatio, quis uel prior, uel crebrior eo in officio ſuũ ſtudium declararet. Et ut propius ad urbem uentum eſt, magis magiſque ſuæ ad uirum ſanctum confluebant ouiculæ, & plerique præ nimio gaudio flentes, ita dicebant, Recognoſce Domine urbem, quam reliquiſti, gregem tibi commiſſum tua interceſsione defende: At poſtquam ſacræ reliquiæ ad oppidum acceſſere, dici non poteſt, quanta cum deuotione & apparatu epiſcopus ei proceſſerit obuiam. Nam ex utroque latere tanta erat Cleri & populi multitudo, ut aut exercitum collectum, aut nundinas celebrari facile crederes. Procedebat epiſcopus ſanctorum pignora humeris deferens, idquè tam accurate & reuerenter, ut ſe corporaliter uenienti ſancto ſacerdoti occurrere putaret. Inde cum ſacræ reliquiæ ab eodem epiſcopo ad ædem S. Mauritii deportarentur, in ipſo templi aditu claudus quidam, nomine Valdinus, iacens ſancti epiſcopi in eccleſiam inferendi præſtolabatur aduentum moxque ut uiri Dei corpus ſuper eum pertranſiit, ſanus effectus, in hunc uſque diem eiuſdem eccleſiæ cuſtos permanet.

Condita autem ſunt oſſa beati uiri iuxta altare beatorum Petri & Pauli atq; Andreæ Apoſtolorum, quorum reliquias ille curaret ex Vrbe adferri, & magna cũ deuotione locum illum conſecrarat. Dignum autem erat, ut quorum flagrabat amore, ſancti ſpiritus igne acenſus, eorum etiam ſacræ aræ eius monumentum coniungeretur. Porro beati uiri monumentum auro & argento mirifice ornatum eſt, ad quod etiam multa ægrotis & malæ affectis diuinitus conferuntur beneficia, e quibus unum in præſens commemoraſſe ſufficiat.

Cæcus quidam ex Burgundionũ prouincia, Ceronius nomine, ad uiri Dei acceſsit ſepulcrum, ſibique lumen reſtitui petiit, & ecce nobis cernentibus, uiſum recepit: neque ille duntaxat, ſed etiam quotquot præ

terea ex ea prouincia morbidi aduenerunt, incolumes ſunt regreſsi.

Cæcus uiſu recuperat

Inſigne & indubitatæ fidei miraculum de S. Bonito.

SAnctus Aruernorum antiſtes Bonitus, cum ſe totum contuliſſet ad perfecte amãdum Christum & eius ſanctiſsimam genitricem, quodam tempore cum turbis ingreſſus templum S. Michaelis in angulum ſe abdidit. Peractis myſteriis, aliis abſcedẽtibus, ille in ſuo permanſit latibulo. Et cuſtodes quidẽ more ſuo circunſpexerunt, num quis adeſſet, ſed nutu Dei factum eſt, ut ad eius latebram non pertingerẽt. Obſeratis inde foribus, ſanctus uir tanto liberius, quã eo ſecretius, coram Domino effudit animam ſuam, talisque ei prolixe oranti uiſio oblata eſt. Repente è cælo inſonuit uox tanquam ſuauis melodiæ, & micantibus luminaribus uir ſanctus quaſi multitudinem quãdam conſpexit eo aduentantium. Ingreſſa autem in templum eſt uirgo mater Maria cũ candidiſsimo angelorum & ſanctorum hominum cœtu, tanquam regina circunſtante exercitu. Cantabant autem omnes illi laudes Chriſto & matri eius, atque ipſa etiam ſanctiſſima uirgo in laudibus filii ſui uocem exercebat ſuã. Procedebant autem per medium templi chorum, cũque uentum eſſet ad altare, quæſitum eſt à ſanctis nõnullis, quiſnam Miſſam celebraret. Tum uirgo beata, Ecce, inquit, adeſt hic Bonitus prȩſul uere bonus, & bene dignus, cui hoc muneris demandetur. Audiens hoc ille, extimuit, ſeque ſubducere conabatur, cui ſane lapis ceſsit, in quo hodieque eius rei apparent ueſtigia. Tandem quæſitus & inuentus, ad illum beatiſſimum conuentum perductus eſt, ſanctiſque miniſtrantibus, ueſtibus ſacris indutus eſt, & diuinȩ aræ applicatus. Conſummato autem ea, qua par erat ratione ſancto illo opera, beatiſsima uirgo ualefaciens dilecto ſuo, pro munere cæleſtem illi ueſtem largita eſt. Res eſt nota ſatis, & apud Aruernenſes celebris, maxime in ipſa Aruernorum urbe, ubi uſque in præſentem diẽ populis illa ueſtis oſtenditur: cuius quidem materia & textura a nullo mortaliũ poteſt dinoſci. Eſt aũt cãdoris eximii, miræq; tũ lenitatis tũ leuitatis. Alius deinde ad eam euectus cathedram, ſed non eadem morum honeſtate præditus, ſe quoque per beneficium conſecuturum arbitrabatur, ſi in illa S. Michaelis æde quieſceret. Venit igitur procax & temerarius, ingreſſuſque in illam ſobrietatis officinam bene ebrius, mox graui correptus ſopore obdormiuit. Interim uero non exarſit in illum impudentem furor Domini, ſed ſine flagellis eum dimittens, procul a ſanctificationis ſuæ domo iuſsit exportari. Nam facto mane in ædibus ſuis, adeoque in ipſo lecto ſuo ſe inuenit iacentem. Inde progreſſus ad famulos ſuos, confeſſus eſt mentis ſuæ maleſanam arrogantiam, nec tacuit, quàm eſſet ignominioſe repulſus. Itaque iam ſummiſsius ac modeſtius de ſe ſentiens, didicit in cordis ſimplicitate quærere Deum.

Veſtem mirificã B. Virgo S. Bonito largitur.

GESTA S. MARCELLI PAPAE,

Quæ In Antiquiſſimis Martyrologijs Citantur, Grauiter & fideliter conſcripta,

Vt docti uiri cenſent, per Romanæ Eccleſiæ Notarios.

TEmpore illo, quo Maximianus rediit de partibus Aphricæ ad urbem Romam, uolens placere Diocletiano Auguſto, ut in nomine eius thermas ædificaret, cœpit ob inuidiam Chriſtianorum, omnes milites ſiue Romanos, ſiue alterius gentis, ad afflictionem laboris compellere, & per uaria loca alios ad lapides, alios ad arenam fodiendam damnare. In ipſo tempore erat uir Chriſtianus, nomine Thraſon, uir potens & facultatibus locuples, & uita fidelis. Hic cum uidiſſet affligi Chriſtianos fatigatione & labore, de ſua facultate ſanctis martyribus alimoniam & uictum miniſtrabat per uiros Chriſtianos, Siſinnium, Cyriacum, Smaragdum & Largum. Hoc audiens beatus Marcellus, urbis Romæ Epiſcopus, gaudio repletus eſt, cumque ab illis ad ſe accerſitis, rem omnem didiciſſet, inito conſilio, conſecrauit Siſinnium & Cyriacum diaconos eccleſiæ Romanæ. Factum eſt autem, ut una nocte, dum deferrent humeris ſuis ſanctis martyribus uictum, quem Thraſon miniſtrabat, tenti ſunt a militibus paganis, & perducti ad tribunum. Spurium Suſcipiens autem eos tribunus, retruſit in cuſtodiam publicam: Poſt diem uero tertium nunciauit Maximiano Auguſto. Qui iuſsit, ut ſub cuſtodia foderent arenam, & humeris ſuis portarent uſque ad locum ubi thermæ ædificabantur. Erat autem uir ſenex inter eos nomine Saturninus, qui iam ſenectute maceratus fuerat, & cœperunt eum ad portandum iuuare. Hoc cum fieri uiderent cuſtodes quia Siſinnius & Cyriacus diaconi & ſuas & aliorum ſarcinas cum adiutorio Chriſti portarent, mirati ſunt, & nunciauerunt tribuno Spurio. Qui etiam nunciauit Maximiano Auguſto, dicens, quod cum hymnis & laudibus Dei & omni ueneratione Chriſto gloriam redderent.

16 Ianuarii.

Thraſon alit ſanctos martyres.

Cyriacus cũ ſocijs mittitur in carcerem.

Eodem tempore miſit Maximianus Auguſtus, & iuſsit ſibi Siſinnium præſentari. Qui cum præſentatus fuiſſet, dixit ad eum Maximianus: Quis uocaris? Reſpondit: Ego peccator, ſeruus ſeruorum Domini noſtri Ieſu Chriſti, Siſinnius uocor. Maximianus Auguſtus dixit: Quę carmina ſunt nobis? Reſpondit Siſinnius diaconus, dicens. Si cognoſceres, quæ ſunt carmina fidelium, ſcires creatorem tuum. Reſpondit Maximianus, dicens: Et quis eſt creator, niſi inuictus Hercules? Reſpondit Siſinnius diaconus: Nobis turpe eſt uel nominare, uel audire illum. Maximianus dixit: Vnum tibi è duobus elige feſtinus: Aut ſacrifica deo Herculi, aut carnes tuas ignibus cremabo. Siſinnius diaconus dixit: Ego quidem ſemper hoc optaui, ſi tamen meritus fuero, ut coronam deſideratam accipiam. Iratus Maximianus Auguſtus, tradidit eum Laodicio præfecto. Qui retruſit eum in cuſtodia Mamertini, & fuit ibi in cuſtodia diebus ſeptendecim.

Siſinnius ſiſtitur Maximiano.

Poſt hos dies, iuſsit Laodici⁹ pſ̄ectus adſpectib⁹ ſuis

Siſinnium præſentari. Qui cum præſentatus fuiſſet ab Aproniano Commentarienſi, ſubito lux de cælo facta eſt, & uox de luce exiit, dicens. Venite ad me benedicti patris mei, percipite regnum, quod uobis paratum eſt ab origine mundi. Tunc Apronianus tremefactus, cecidit ad pedes Siſinnij diaconi, dicens: Adiuro te per Chriſtum, quem confiteris, ne tardes me baptizare, & facias me tecum pertingere ad coronam. Eadem hora allata eſt aqua, & catechizauit eũ, & benedixit fontem, & depoſuit eum nudum in peluim dicens ei: Credis in Deum patrem & filium & ſpiritum ſanctum? Et ille reſpondit. Credo. Et Siſinnius diaconus dixit ei: Illuminet te Chriſtus. Et eleuauit eum de pelui, & duxit eum ad ſanctum Marcellum epiſcopum, qui eum chriſmate conſignauit, & poſt hæc altare conſecrauit. Tunc participati ſunt omnes corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Matt. 25. *Apronianus credit in Chriſtum.* *Chriſmate cõſignatur.*

Eodem die poſt meridiem iuſsit ſibi Laodicius præſentari Siſinnium diaconum. Veniens autem cum Siſinnio Apronianus Commentarienſis iam baptizatus, cœpit clamare & dicere. Quid uos coarctat diabolus in Dei ſeruos tanta mala exercere? Præfectus autem dixit Aproniano. Quomodo uideo, & tu Chriſtianus effectus es. Reſpondit Apronianus. Væ mihi infelici, qui perdidi dies meos. Præfectus dixit. Vere modo perdes dies tuos, & iuſsit eum capitalem ſubire ſententiam, dicens. Si hic extinctus non fuerit, multi per eum peribunt. Qui ductus in uiam Salariam milliario ſecundo capite truncatus eſt ſub die quarto Nonarum Februariarum.

Aproniani cædes.

Tunc iuſsit retrudi in cuſtodiam Saturninum ſenem & Siſinnium diaconum, dicens: Si non immolauerint diis, diuerſis eos pœnis interficiam. Cumque eſſent in cuſtodia, ueniebant ad eos multi gentiles, & baptizabantur cum omni fiducia. Audiens hoc Laodicius præfectus, iuſsit ſibi tribunal parari in Vrbe in Tellure. Et poſt dies quadragintaduos, miſit & exhibuit Saturninum & Siſinnium. Qui uincti catenis, adducti ſunt in conſpectu Laodicij nudis pedibus. Quibus dixit Laodicius: Quid eſt? Depoſuiſtis uanam ſuperſtitionem, & adoratis deos, quos Imperatores adorant? Reſpondit Siſinnius diaconus: Nos peccatores adoramus Dominum Ieſum Chriſtum, filium Dei. Nam dæmonibus & lapidibus nunquam humiliamur. Laodicius dixit. Deferatur tripoda, & thurificent maieſtatibus. Saturninus dixit: Conterat Dominus deos gentium. Et continuo ſoluta eſt tripoda ærea uelut lutum. Quod uidentes duo milites Papias & Maurus, cœperunt clamare & dicere. Vere Deus eſt Dominus Ieſus Chriſtus, quem colunt Siſinnius & Saturninus.

Papias et Maurus milites credunt.

Iratus itaque Laodicius, iuſsit eos in eculeo leuari. Et cum traherentur neruis, fuſtibus & ſcorpionibus cæſi ſunt. Illi autem clamabant, dicentes: Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte, quia meruimus ſocii fieri ſeruorum tuorum. Tunc Papias & Maurus clamabãt, dicentes. Vt quid uos coarctat diabolus in ſeruos Dei iſta exercere? Iratus Laodicius, iuſsit ora eorum lapidibus contundi, & retrudi in carcerem, Saturnino autem & Siſinnio flammas ad latera poni. Et cum in eculeo pendentes, uultu alacri gratias Deo agerent, iuſsit eos ad capitalem ſubire ſententiam. Et depoſiti de eculeo, ducti ſunt in uiam Numentanam milliario ſecundo ab urbe, & ibi capite truncati ſunt. Eorum autem corpora collegit Thraſon cum Ioanne presbytero, & ſepeliuit in prædio ſuo uia Salaria tertio Calẽd. Decembris.

Siſinnius et Saturninus decollant.

Poſt dies uero duodecim, iuſsit Laodicius præfectus Papiam & Maurum milites, qui baptizati fuerant à beato Marcello epiſcopo, ſibi præſentari in circo Flamineo. Quos cum uidiſſet, dixit ad eos: Nunc cognoui, quod & uos Chriſtiani ſitis. Papias dixit. Vere Chriſtiani. Dixit ad eos Laodicius: Deponite uanam fallaciam, & adorate deos, quos principes adorant. Reſpondit Maurus, & dixit: Adorent eos, qui deſperauerunt de animabus ſuis, ut in æternum pereant. Laodicius præfectus dixit: Modo uos deſperatis de animabus ueſtris, ſi non ſacrificatis diis immortalibus. Audite & facite quę dico, & uiuite. Reſpondit Papias: Sacrifica tu, & uiue in tormentis æternalibus. Tunc iuſsit eos ſterni in terram, & fuſtibus cædi. Et cum diu cæderentur, nulla uox ex eis audita eſt, niſi tantum Chriſte adiuua nos ſeruos tuos. Tunc iuſsit eos leuari de terra, & plumbatis cædi. Et cum diu cæderentur, emiſerunt ſpiritum. Quorum corpora collegit noctũ Ioannes presbyter, & ſepeliuit in uia Numentana ſub die quarto Calendarum Februariarum ad * Lymphas beati Petri, ubi baptizabat. Poſt dies autem multos, narrauit omnia Laodicius præfectus Auguſtis Diocletiano & Maximiano de militibus, & de ſanctis, quos interfecerat: & gauiſi ſunt Diocletianus & Maximianus Auguſti. Deinde poſt paucos dies nũciatum eſt Diocletiano Auguſto, quod filia eius Artemia à dæmonio uexaretur. Vnde grandi afflictione contriſtatus eſt, & die præſenti noluit comedere cibum.

Papias et Maurus puniuntur. ** Nymphas.*

Et dum multo tempore eſſet in cuſtodia beatus Cyriacus, & iam de eo obliuio eſſet facta, multi Chriſtiani pergebant ad eum in cuſtodiam, & cæci illuminabantur, atque infirmi ſalui fiebant à languoribus ſuis. Interea cœpit urgeri Artemia Diocletiani filia à dæmonio. Hoc cum nunciatum fuiſſet Diocletiano Auguſto, intrauit ad eam in cubiculum, & ecce ipſe dæmon clamare cœpit per Artemiam præſente Diocletiano: Niſi uenerit Cyriacus diaconus, non exeo. Confeſtim autem miſit Diocletianus ad eum in cuſtodiam, ubi erat incluſus & conſtrictus cum Largo & Smaragdo, & eiecit eum de cuſtodia. Et cum præſentatus ei fuiſſet, rogabat eum, ut intraret ad filiam eius.

Cumque intraſſet ad eam Cyriacus, dixit: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti pręcipio tibi, ut exeas ab ea. Dæmon autem reſpondit per os Artemiæ, dicens; Si uis ut exeam, da mihi uas, ubi ingrediar. Dicit ei Cyriacus. Si potes, ecce corpus meum ingredere. Reſpondit diabolus. In uas tuum non poſſum ingredi, quia undique clauſum & ſignatum eſt. Dicit ei Cyriacus. In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti crucifixi exi, ut fiat uas mundum ſuperuenienti ſpiritui ſancto. Et dixit ad Artemiam: Filia, crede in Deum patrem omnipotentem, & in Ieſum Chriſtum filium eius, unicum Dominum noſtrum. At ille exclamauit, dicens, O Cyriace, ſi hinc me eiicis, in Perſidem te faciam uenire: Dicit ei Cyriacus, In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, exi. Tunc exclamauit Artemia dicens: Per ipſum nomen te coniuro, ut me baptizes, quia uideo de longe Dominum, quem tu prædicas beate Cyriace. Et tenentes manum eius beatus Largus & Smaragdus, leuauerunt eam. Altera autem die ſecundum conſuetudinem catechizauit eam, & allatam aquam benedixit ſanctus Cyriacus, & baptizauit eam præſente matre ſua Serena Auguſta. Ab eodem die ſemper dicebat Serena filiæ ſuæ, ut fideliter amaret religionem Chriſtianam. Poſt menſes uero decem & annos duos, explicata fabrica thermarum cum gloria, cœpit Diocletianus Auguſtus bene habere Cyriacum diaconum, & donauit ei domum, & præcepit, ut ſecurus uiueret in urbe Roma, faciente Serena uxore ſua.

Artemia fit Chriſtiana.

Poſt paucum uero tempus, uenit legatio à rege Perſarum ad Diocletianum Auguſtum, ut Cyria-

cum diaconum ad eum dirigeret, quia filia eius a dæmonio uexabatur. Diocletianus uero nidens tantam ſupplicationem Saporis regis Perſarum, præcepit uxori ſuæ Serenæ, ut rogaret ad ſe uenire Cyriacum diaconum. Et cum ueniſſet Cyriacus ad Serenam Auguſtam, dixit ei legatiooem Saporis regis Perſarum, ſicut dixerat ei Diocletianos Auguſtus maritus ſuus. Dixit ei Cyriacus diaconus. Cum auxilio Domioi mei Ieſu Chriſti ſaluatoris, uadam ſecurus: Itaque Serena Auguſta Chriſtianiſsima dedit ei uehicula, uel neceſſaria quæque in naui, & cum Largo & Smaragdo perrexit uſque in Perſidem, milites uero cũ ueredis ibant. Beatus autem Cyriacus cum baculo ſuo pergens, iugiter pſallebat Domino, uſquedum perueniret ad Saporem regẽ Perſarum. Cumque præſentati fuiſſent regi Cyriacus diaconus, & Largus & Smaragdus, dixit ad eos: Quis ex uobis dicitur Cyriacus diaconus? Et ut cognouit, quis eſſet diaconus adorauit eum, rogauitque ut introiret io cubiculum ad filiam eius, nomine Iobiam. Eadem hora exclamauit diabolus ex ore puelle, & dixit ad Cyriacũ: Quid eſt Cyriace? Reſpõdit Cyriacus: In nomine Domini mei Ieſu Chriſti præcipio tibi immunde ſpiritus, exi, & iã ultra oon reuertaris in eam. Reſpondit diabolus: Fatigatus es. Reſpondit Cyriacus: Ego huc ueni in nomine Domini mei Ieſu Chriſti, cuius auxilio non ſum fatigatus, ſed in omnibus gubernatus. Dicit et diabolus. Tamen ego te perduxi, ad quod uolui. Cyriacus autem diaconus cum uidiſſet puellam fatigari, proiecit ſe in pauimentum, orãs & flens & dicens, Imperat tibi Dominus meus Ieſus Chriſtus, quẽ confeſſus es, ut exeas. Reſpondit diabolus. Da mihi uas, quod ingrediar. Sanctus Cyriacus dixit, dominus Ieſus Chriſtus, Deus de Deo, imperat tibi ut exeas. Et ecce cum ululatu magno exieos, clamabat in aere, dicens, O nomẽ terribile, quod me coarctat exire. Et ab eadẽ hora ſalua facta eſt Iobia. Tunc beatus Cyriacus dixit ei: Filia crede in filium Dei, & ſemper ſana eris. Reſpondit Iobia: Ego credo in dominum Ieſum Chriſtum, quem ꝓdicas. Et fecit eam catechumenam more ſolito, & catechizauit eam, & allata aqua, depoſuit eam nudã io concham argenteam, & benedixit aquam, & dixit ei: Iobia, credis in patrem & filium & ſpiritum ſanctum? Reſpondit, Credo Et dixit ei, Credis carnis reſurectiooem? Reſpondit, Credo. Et eleuata de concha, cœpit dicere Iobia, Vere Dominus Ieſus Chriſtus, quem prædicat beatus Cyriacus, ipſe eſt Deus. Eadem hora omnes affines eius baptizati ſunt, & ipſe rex baptizatus eſt, & alii promiſcui ſexus, numero quadringenti & uiginti. Tunc rex multa dona uel pecunias obtulit beato Cyriaco. Cui ſanctus Cyriacus dixit, Nos gratiã Dñi noſtri Ieſu Chriſti precio non offerimus, ſed fide æſtimamus. Et nihil accepit, ſed tantũ pane & aqua cũ Largo & Smaragdo uſus eſt. Poſt dies autem quadragintaquinq; aſcẽdentes nauim, cũ cõmendationibus epiſtolarum reuerſi ſunt Romã. Quẽ cũ grandi honore ſuſcepit Diocletianus Auguſtus cum uxore ſua & filia, & cœpit habitare cum Largo & Smaragdo in domo, quam ei donauerat Diocletianus iuxta thermas Diocletianas. Hinc poſt menſes duos ambulauit Diocletianus Auguſtus ad Dalmatiam ibique ægritudine fatigatus, per teſtamentum fecit cohæredes filios ſuos, & mortuus eſt. Hoc audiens filius eius Maximianus Auguſtus, præcepit ut Chriſtiani, ubicũq; inuenti fuiſſent, punirentur. Et zelo ductus propter ſororem ſuam Artemiam, miſit & tenuit Cyriacum diaconũ poſuitque io cuſtodia, & præcepit, ut in pię proceſſionis ſuæ ad exemplum Chriſtianorum, Cyriacus nudus & catenis obligatus ante rhedam eius traheretur. Veniens autem in die proceſſionis ſuæ Marcellus epiſcopus, obtulit ſe Maximiano Auguſto, dicens ei: Pietati tuæ ſuggero, ſeruos Dei, qui orant pro regno tuo & pro Rep. quare trucidas? Tunc iratus Maximianus Auguſtus, præcepit ut fuſtibus cæderetur & expelleretur ab Vrbe Marcellus epiſcopus. Et Carpaſio uicario mandauit iu hæc uerba: Audi Carpaſi: Cyriacum ſacrilegum, qui carminibus & incantatiooibus magicis ſuadet ominibus Chriſtum confiteri, diuerſis pœnis affige, ſi oon libamina dijs obtulerit. Mittens autem Carpaſius uicarius ad cuſtodiam, adduxit Cyriacum diaconum, Largum, Smaragdum & Creſcentianũ, & iuſſit eos in Tellure præſentari. Quibus & dixit: Quare non obaudit is præceptis principum, & offertis libamina dijs immortalibus? Reſpondit Cyriacus cum Largo, Smaragdo & Creſcentiano: Nos Domino Ieſu Chriſto libamina offerimus. Carpaſius uicarius dixit. Quod uobis iubetur facite. Senectus tua alba facta eſt Cyriace, ſed modo eum iuuenẽ faciam. Et iuſsit picem liquari, & cum liquata fuiſſet pręcepit ut in caput beati Cyriaci diaconi funderetur. Ille autem clamabat, dicens. Gloria tibi Domine, qui nos ſeruos tuos dignatus es cæleſtis regni portas facere introire. Dicit & alijs carbaſis, Num ſacrificatis, aut perhibitis ſicut perfidus Cyriacus? Dixeruot, Nos peccatores Domino Ieſu Chriſto nolmetipſos ſacrificium offerimus. Tunc Carpaſius uicarius adduxit iu conſpectum ſuum eculeum, & iuſsit ſuſpendi in eo Creſcentianum, in conſpectu Cyriaci, Largi & Smaragdi: Et cum diu traheretur neruis, & fuſtibus & unguibus raderetur, uoce magna clamauit, dicens: Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte, qui nos ad gratiam tuã dignatus es euocare. Carpaſius dixit: Date flammas ad latera eius. Et cum diu incendio conſtrictus ureretur emiſit ſpiritum. Cuius corpus iuſsit iactari ante cliuũ *animã.* urſi, in platea ante templum Palladis. Ipſa nocte uenit Ioannes præsbyter, & collegit corpus eius, & ſepeliuit in cœmeterio Priſcillæ, in arenario uia Salariã, octauo Calend. Decembris. Poſt mortem autem Creſcentiani, retruſit in cuſtodiam Largum & Smaragdũ & Cyriacum. Poſt dies uero quatuor reſedit in eodem loco in Tellure, & præcepit ſibi præſentari Cyriacum diaconũ, cui ſic dixit. Quare dies ſenectutis tuæ cum tormẽtis ad inferos deducis? Cyriacus reſpondit: Ego ſemper pro Chriſto mori optaui. Dicit ei Carpaſius: Sacrifica diis immortalibus, & uiues. Cyriacus reſpondit. Sacrificent eis, qui non cognouerunt creatorem ſuum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Tunc iuſſit eum in cataſta extendi, & attrahi neruis, & fuſtibus cædi. Cyriacus autem clamabat, dicens: Miſerere mihi peccatori Domine Ieſu Chriſte. Eodem die nunciauit Carpaſius uicarius Maximiano Auguſto omnia quæ exercuerat in ſanctos Dei. Iratus ergo Maximianus, iuſsit omnes uinctos, qui erant in cuſtodia, unã cum Cyriaco capite truncari. Et data ſententia, ducti ſunt cum Cyriaco diacono promiſcui ſexus uiginti & unus, & decollati ſunt uia Salaria intra thermas Saluſtii foras muros. Quorum corpora collegit nocte Ioannes presbyter, & ſepeliuit alios in eadem uia: ſanctum uero Cyriacum collegit, & commendauit ſub die xvij. Calend. Aprilis. Ipſo tempore Maximianus interfecit ſororem ſuam, Artemiam. Poſt dies autem octo, ueniens Marcellus epiſcopus cum Lucina matrona Chriſtianiſsima, condiuit corpora ſanctorum cum aromatibus & linteaminibus, & impoſuit noctũ in pauone cum eunuchis ſuis, & ſuſtulit inde, ubi cõmendata fuerant, & tranſtulit cum ſancto Cyriaco in prædium ſuum uia Oſtienſi, milliario ab urbe Roma ſeptimo ubi requieſcunt in ſarcophagis lapideis, quos manu ſua recondidit beata Lucina in pace. 7. Idus Auguſti. Eodẽ tẽpore beata Lucina fecit donationẽ de fa-

Cyriacus expellit demonē à filia regis Perſarum.

Iobia baptizatur, et pater eo &c.

Cyriacus capite plectitur cum aliis. Artemia necatur.

cultate ſua & ex omnibus quæ habuit, eccleſiæ catho
licæ. Hoc audiens Maximianus Auguſtus, indignatus
proſcriptione eam damnauit. Illa autem rogauit ſan-
ctum Marcellum epiſcopum, ut domum eius eccleſiā
conſecraret. Quod cum omni deuotione fecit Marcel
lus epiſcopus: At ubi frequenter in eadem domo Miſ-
ſas celebraſſet in media ciuitate uia latina, & audiret
hoc Maximianus Auguſtus, iratus præcepit, ut in ea-
Nota de miſſarum celebratione. dem eccleſia planca ſternerentur ad animalia ſtabulā
da, & eūdem Marcellum epiſcopum ad ſeruitium ani-
malium deputauit cum cuſtodia publica. Vbi etiam
poſt multos annos ſeruiendo emiſit ſpiritum, ſeptimo
decimo Caled. Februarij. Cuius corpus rapuit Ioan-
Marcelli papæ felix obitus. nes presbiter noctū cum beata Lucina, & condiuit
cum aromatibus, & ſepeliuit in cœmeterio Priſcillæ
uia Salaria, non longe ab urbe Roma, milliario ter-
tio, ubi requieſcit in pace.

Eodem tempore Maximianus Auguſtus præcepit
ad ſe uenire Carpaſium, & interrogauit eū de diſcuſ-
ſione & nece ſanctorum. Et cum uidiſſet Carpaſius pla
catum ſibi Maximianum, petijt ab eo domum beati
Cyriaci. Qui confeſtim quo petebatur, ei conceſsit:
Et cum introiſſet in eandem domum, quam donaue-
rat beato Cyriaco Diocletianus Auguſtus, inuenit lo
cum, ubi ſanctus Cyriacus fontem ædificauit, quem
conſecrauit beatus Marcellus epiſcopus, ubi frequen-
ter baptizabat ſanctus Cyriacus uenientes ad fidē. Tūc
Carpaſius uicarius paganus crudeliſsimus, cum in ea
dem domo inueniſſet baptiſterium, fecit in loco eodē
balneum, quaſi ad deridēdam legem Chriſtianorum.
Vbi frequenter meretrices & ſcenici lauacra ſibi exhi
bebant, turpi lucro gaudentes in loco ſanctificato. Et
cum frequenter iſta fierent ab impijs & ſceleratis, qua
dam die cum ſe lauiſſent, & exhiberēt ſibi epulas, ex-
eunte Carpaſio de balneo cum multis ſceleratis, decē
& nouem cum Carpaſio uicario ſubito ceciderunt, &
mortui ſunt. Ab eodem die clauſerunt balneum, &
factus eſt timor magnus in eadem regione uſq; in ho-
diernum diem. Sanctorum uerò corpora, hoc eſt, Cy-
riaci, Largi, Smaragdi, Creſcentiani, Mamiæ & Iulia-
næ, ſepulta ſunt uia Oſtienſi milliario ab urbe Roma
plus minus octauo: ubi orationes eorum florent nunc
& ſemper, & quouſque mundus iſte uoluitur, regnan
te Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor & glo-
ria in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. FVRSEI, CVIVS præclarè & prolixè meminit Beda uenerabilis lib. 3. Cap 19. Hiſtoriæ Eccleſiaſticę gentis Anglorum: ubi etiam multa ad uerbum ex hac recitat uita.

16 Ianuar. FVit uir uitæ uenerabilis, Furſeus
nomine: nobilis quidem genere,
ſed nobilior fide: ſeculi dignitate
inter ſuos clarus, & in diuinorum
gratia munerum præcipuus. Hu-
ius uiri infantia, claris quibuſdā
miraculorū præſagijs apparenti-
bus, pollebat: Sūmis etiam ſacer-
dotibus per diuinam prouidentiā commiſſus, ſacris li
Eius egregiæ uirtutes & dotes. teris & monaſticis erudiebatur diſciplinis. Creſcente
uerò ætate, gratia prouidentiæ erga illū bonorum af
fectuū quotidiè creſcebat. Erat forma præcipuus, cor-
pore caſtus, mente deuotus, affabilis colloquio, amabi
lis adſpectu, prudentia præditus, tēperantia clarus, in
terna fortitudine firmus, cenſura iuſtitiæ ſtabilis,
Colo. 4 longanimitate aſsiduus, patientia robuſtus, humili-
tate manſuetus, charitate ſolicitus, & irā cū decor ſa-
pientiæ adornabat, ut ſecundum Apoſtolum, ſermo il
lius ſemper in gratia ſale eſſet conditus. Bonorū ergo
operum gratia plenus, patriam parenteſq; relinquēs,
ſacræ ſcripturæ ſtudijs aliquot uacabat annis inſtru-
ctuſq; monaſterium in quodam conſtruxit loco, ubi
undiq; religioſis confluentibus ad eū uiris, aliquos ē
parētum ſuorū pia ſolicitudine euocare curauit. Hac
ex cauſa dum patriā parenteſq; uiſitare properaret, ut
inter illos ſacri uerbi ſemina ſpiritualibus ſeminaret
eloquijs, quadā die corporis ægrotantis moleſtia cor-
ripitur, ac deindè ad paternam, amicis ſuggerentibus
cōmigrauit domum. Ille uerò malè habens, ſuperque
alterius manū innitens, quò nolebat perrexit: & haud
longe à domo ueſpertinalem exorſus pſalmodiam, &
orationi intentus, tenebris ſubito circundatus ſtetit.
Nec enim pedes mouere infirmatus ualebat, ſed quaſi
iam mortuus, ad proximā deportatus eſt caſam. Et cū
ſe tenebrarū caligine circundari uidiſſet, quatuor ma-
nus ſuper ad ſe extenſas conſpexit, quæ tenentes illū
per brachia, niueis ſubuolabant pennis. Manus quip-
Viſio mirabilis pè ſub pennis erant, quæ illum ex utraq; parte ſubſti-
nebant, & quaſi per caliginem angelica cernebat cor-
pora. Altius uerò perueniens, mirifico ſplendentes
fulgore, facies ſanctorum cernebat angelorū: uel, ut
certius dicam, claritatem eximiæ lucis ex ipſis angeli
cis intuebatur conſpectibus nec aliqd corporeū, niſi
luminis claritatē potuit uidere. Tertiū quoq; angelū,
armatū ſcuto cādido, & fulgureo gladio, claritate ſpi
cuū ſe præcedere conſpexit. Hi tres cælicolæ, ſplendē
tes pari fulgore, miræ ſuauitatis dulcedinē alarū ſoni-
tu, carminū modulamine, conſpectus pulchritudine, il
lius animæ inſerebant. Canebant autem uno incipien
Pſa. 83 te: Ibunt ſancti de uirtute in uirtutē, uidebitur Deus
deorū in Sion. Eratq; in carmine eleuatio, & ad finem
poſitio. Audiebat quoquè aliud quaſi ignorū canticū
multorū millium angelorū, vnde pauca uix poterat in
telligere: hoc eſt, Exierunt aūt obuiā Chriſto. Facies
uerò oīm, in quantū intelligere potuit, erat lucida, an
gelorūque parē ſimilitudinē uidebat: quamuis pro-
pter claritatē luminis, perſpicuè diſtinctionē corpo-
reæ non poſſet uidere formæ. Tunc vnus ex ſupernis
agminibus armatū præcedētē angelū iuſſit ad corpus
uenerandū reducere uirū, ſuamq; ſecū deferre debere
ſolicitudinē. Protinus ergo ſancti obedientes angeli,
quo uenerāt, iter repedarūt. Tunc primò uir ſanctus
ſe corpore exutū cognoſcēs, à ſanctis comitibus quo
ſe deferant, inquirit, ſanctuſq; angelus à dextris con-
ſiſtens, dixit eum oportere propriū corpus ſuſcipere,
quoadusque debitam reportaret ſolicitudinē, Tuncq;
uir ſanctus tędio affectus ſeparādi à ſocietate angeli-
ca, dixit ſe ab eis ſeparari noluiſſe. Angelus uerò Dñi
ſanctus reſpondit, Ad te, cōplecta prædicta ſolicitu-
Ibidem dine, ſuſcipiēdū reuertemur, cantabātque dimidium
verſiculū, Videbitur Deus deorū in Sion. Tūc aūt qua-
liter anima corpus intrauerit, huius carminis ſuaui-
tate lætificata, intelligere non potuit. Tuncque in pul
lorū cantu, roſei coloris vultu perfuſus, in momēto tē
poris, angelicis ceſsātibus carminibus, audiuit uerba
admirantiū plangentiūq;, qui ueſtimēta ſuperpoſita
remouētes, denudauerūt faciem eius. Tūc uir domini
circunſtātibus dixit: Quid, ſtupētes, ſonos inquietos
emittitis? At illi reſpondentes, omnem rei referebant
ei ordinem, qualiter ueſpertinali hora tranſiſſet, &
quō uſq; ad gallorum cantus corpus exanime in me-
dio ſeruaſſent. At ille ſedens, angelicamq; claritatem
ac dulcedinē mente reuoluens, de quali ſolicitudine
admonitus fuiſſet, pertractās, mœſtus iā erat, φ nō ha-
bebat

bebat ibidē ſapientē hominē, cui ea, quæ uiderat, clarè exponere potuiſſet, ne reuertentibus angelis, eum inuenirent imparatum, petiitque ꝙ accepit ſacri corporis & ſanguinis communionem, uixitque infirmus ipſo die & altero. Media uero nocte tertia feria, parētibus, & cognatis, multiſque uicinis illuſtrem uirum uiſitantibus, tenebris irruentibus, pedes eius frigore ingrauati duruerunt, manibusque in oratione extenſis, lætus excepit mortem. Recordabatur enim iocundiſsimæ uiſionis, quam per eodem ſigna uiderat antea dedicensque in lectum quaſi ſomno grauatus, audiuit horribiles magnæ multitudinis, uoces, clamantiū atque illum exire compellentium, apertisque oculis, nullū niſi tres ſupradictos ſanctos uidit angelos duos utroque latere poſitos, tertium uero armatum ad ſuū ſtetiſſe caput. Mirumque in modum humanis conſpectibus ac uocibus priuatus, ſanctos angelos uidit, ac illorum cantica cum omni ſuauitatis dulcedine audiebat. Tunc angelus Domini, qui a dextris eius erat, cōſolans eum, dixit: Noli timere, defenſionem habens. Leuantibusque eum angelis, nihil tecti aut domus adſpiciens, ululatusque & clamores dæmoniorum tranſiens, audiuit unum ex illis dicentem. Antecedamus, ante faciemque illius bella commoueamus: Tunc uidit nigram nubem, a ſiniſtra parte criſpantem, ante faciem illius bellicam aciem conſtituentem, Corpora dæmonum, inquantum animæ illius apparere poterāt plena deformitate & nigredine erant, collo extento, macie ſqualentia, ac omni horrore plena, capite in ſimilitudinem cacabi intumeſcente: Quando uero uolabant, uel quando pugnabant, nullam corporis formam, niſi horribilem & uolaticam umbram uidere poterat. Sed quis prudētium lectorū ignorat, hæc etiā de immundis ſpiritibus ad terrorem uidentis animæ fieri? Et facies eorū nunquā potuit uidere propter horrorem tenebrarū, ſicut nec ſanctorum angelorum propter nimiam claritatem. Bellicantia uero dæmonia igneas ſagittas iactabant contra illos, ſed angelico ſcuto omnia tela nequiſsimi extinguebantur. Cadebant uero aduerſarii ante conſpectum pugnantis angeli, qui quaſi rationem poſuit cum eis, dicens: Nolite tardare iter noſtrum, quia hic homo non eſt particeps perditionis ueſtræ, contradicente aduerſario ac blaſphemante, iniuſtum eſſe Deo, hominem peccatoribus conſentientem, nihil damnationis habere cum ſcriptum ſit: Non ſolum qui faciunt, ſed etiā qui conſentiunt facientibus, digni ſunt morte. Pugnante uero angelo, exiſtimabat uir ſanctus, clamorem pugnæ & uociferantium dæmoniorum in omni terra audiri. Cumque uictus ſatanas, ſicut contritus coluber, caput releuaſſet uenenoſum, dixit. Ocioſos ſermones ſæpe protulit, nō debere eum illæſum uita perfrui beata. Sanctus angelus dixit: Niſi principalia protuleritis crimina, propter minima non peribit. Accuſator antiquus dixit. Niſi remiſeritis hominibus peccata eorum nec pater ueſter cæleſtis dimittet uobis peccata ueſtra. Sanctus angelus reſpondens, ait: Vbi ſe uindicauit, uel cui iniuriam fecit? Diabolus dixit: Non eſt ſcriptum, Si uindicetis, ſed, Si non remiſeritis de cordibus ueſtris. Sanctus angelus excuſans, dixit: Indulgentiam in corde habuit, ſed conſuetudine humana continuit. Diabolus reſpondit: Sicut accepit malum ex cōſuetudine, ita accipiet uindictam a ſuperno iudice. Sāctus angelus dixit. Iudicemur ante Deum. Ter uictus inimicus, uiperea reſtaurat uenena, dicens: Si iuſtus eſt Deus, hic homo non intrabit in regnum cælorum Scriptum eſt, enim: Niſi conuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Hoc uerbum minime impleuit. Sanctus angelus dixit: Iudicemur ante Dominum. Præliante ſancto angelo contriti ſunt aduerſarii. Tunc ſanctus angelus, qui a dextris eius erat, dixit, Reſpice mūdum. Tunc uir ſanctus reſpexit, & uidit uallē tenebroſam ſub ſe in imo poſitam, & uidit quatuor ignes ibidem in aere, aliquibus ſpatiis à ſe diſtantes. Dixitque rurſum ſanctus angelus. Qui ſunt hi ignes? Vir Domini ſe neſcire reſpōdit. Cui angelus ſanctus dixit: Hi ſunt quatuor ignes, qui mundum ſuccendunt, poſtquàm in baptiſmo homini omnia peccata dimittuntur, per confeſsionem & abrenunciationem diabolo, & operibus eius & pōpis. Vnus eſt mendacii, cum hoc, quod in baptiſmo abrenūciare ſatanę & omnibus operibus eius promiſerant, minime implent. Alter cupiditatis, cum mūdi diuitias amori cæleſtium præponunt. Tertius diſſenſionis, cum animos proximorum etiam in ſuperuacuis rebus offendere non formidant. Quartus impietatis, cum infirmiores ſpoliare & eis fraudem facere pro nihilo ducunt. Ignis uero creſcens in maius, effectus eſt unus, & illi appropinquabat, timensque ignē minacem, ſancto angelo ſecum loquenti ait: Ignis mihi appropinquat. Cui reſpondit angelus. Quod non accendiſti non ardebit in te. Licet enim terribilis ſit & grandis iſte ignis, tamē ſecundum merita operum ſingulos examinat, quia uniuſcuiuſque cupiditas in illo igne ardebit. Sicut enim corpus ardet per illicitam uoluptatem, ita & anima ardebit per debitam pœnam. Tunc uidit ſanctum angelum pręcedentem ignem, flammamque diuidere in duos muros utroque latere: & duo ſancti angeli erant utroque latere, ab igne qui defendebant eum. Vidit quoque quatuor dæmonia immunda, per ignem uolantia, bellum horribile in medio ignis cōſtruentia. Et dixit unus ex illis. Seruus qui ſcit uoluntatem Domini ſui, & non facit digna, plagis uapulabit multis. Sanctus angelus reſpondit. Quid enim iſte de uoluntate Domini ſui non adimpleuit? Satanas reſpondit, Dona iniquorum recipit. Sanctus angelus reſpondit. Credidit enim quod unuſquiſque eorum egiſſet pœnitentiam. Diabolus dixit: Ante debuit probare pœnitentiæ perſeuerantiam, & ſic fructus ſuſcipere. Munera enim excæcant oculos ſapientium, & peruertunt uerba iuſtorum. Sanctus angelus reſpondit: Iudicemur ante Dominum. Fallax diabolus ſuccumbens, in blaſphemias contra authorem erupit, dicens: Vſque nunc æſtimauimus Deum eſſe ueracem. Sanctus angelus reſpondit. Quid enim aliud eſt? Procaciſsimus dæmon dixit. Quia omne delictum, quod non purgatur ſuper terram, in cælo eſſe uindicandum promiſit, per Eſaiam prophetam clamans. Quod ſi nolueritis, & me ad iracundiam prouocaueritis, gladius deuorabit uos: Hic homo non purgauit delicta ſua in terra, nec uindictam hic recepit, ubi eſt ergo iuſtitia Dei? Sanctus angelus increpans in eos, dixit. Nolite blaſphemare, dum neſcitis occulta Dei iudicia. Diabolus reſpondit. Quid enim hic occultum? Sanctus angelus dixit. Quandiu ſperatur pœnitentia comitatur hominem diuina miſericordia. Satanas reſpondit. Sed nullus tamen hic eſt locus pœnitentiæ. Angelus reſpondit: Profunditatem myſteriorū Dei ignoratis, fortaſſe etenim erit. Diabolus dixit Diſcedamus ergo, dum iudicandi ratio non eſt. Alius uero ſatellitum eius dixit: Adhuc reſtat illi anguſta porta, per quam niſi pauci non intrant, ibi illum ſuperare poterimus, Diliges proximū tuum ſicut teipſum. Sanctus angelus reſpondit, Vir iſte in proximos ſuos operatus eſt bona. Aduerſarius reſpondit, Nō ſufficit operari bona niſi etiam ſicut ſemetipſum proximum dilexerit. Sanctus angelus reſpondit: Fructus dilectionis, eſt bona operari: quia Deus reddet unicuiquè ſecundum opera ſua. Improbus dæmom dixit. Sed quia uerbum Dei diligendo non impleuit,

Rurſus mira ei offertur uiſio. — *Dæmones cū angelo pugnāt* — *Rom. 1* — *Nota improbas dæmonū accuſationes.* — *Mat 6* — *Matt. 18.* — *Ibidē.* — *Quatuor ignes, mundū inflammates.* — *Luc. 12.* — *Deut 16.* — *Eſa. 1.* — *Rom. 2*

damnandus eſt. Pugnante turba nefanda, ſancti angeli uictores fuere, Victus ſea uicibus diabolus, more ſuo in blaſphemiam erupit, dicens: Si Deus iniquus non eſt, & ſi mendaciũ, & uerborum illius transgreſsio ei diſplicet, uir iſte pœnarum expers non erit. Pnmiſit.n.ſeculo abrenũciare, & econtrario ſeculum *1.Io.2.* dilexit, contra Apoſtoli præceptum, dicentis: Nolite diligere mnndum, ne que ea quæ in mnndo lunt. Virũ ergo hunc nec propriæ ſponſionis ſermo, nec apoſtoli prohi bnit ſententia. Sanctus angelus reſpondit. Nõ ſibi ſoli ea, qnæ ſunr ſeculi, ſed omnibns indigentibua diſpẽſanda dilexit. Nefandiſsimus diabolus diait. Qualicũque modo diligatur, contra præceptum diuinum eſt, & contra ſponſionem Chriſtianitatis in baptiſmo *Ez. 3.* uictis aduerſariia, angeli s uincentibus, rurſus diabolus ad callidas conuertitur accuſationes, dicens. Scriptum eſt, Niſi annunciaueris iniquo iniquitatem ſuã ſanguinem eius reqniram de manu tua. Hic non annunciauit digne peccantibus pœnitentiam. Sanctus *Am.5* angelus reſpondit. De hoc enim tempore ſcriptum eſt: Prudens in tempore illo tacebit, quia tempus peſſimum eſt. Quando enim auditores deſpicinnt uerbũ, lingua etiam doctoris loqui præpeditur, duni uider quòd andita prædicatio deſpiciẽ. Accuſator antiqu ns reſpondit. Ille tamen uſque ad paſsinnem annnnciare debet, nec conſentire, nec racere. In omni uero contradictione dæmonum præualida nimis eatitit pugna, donec indice Domino triumphantibus eius angelis, contritis deuictiſque aduerſarii s, immenſa claritate uir ſanctus circunfulſus eſt, ſanctorumq́ne angelorũ *Sententia memorabilis.* choris concinentibus. Nullus labor durus uideri deber, nullum longum tempus, quo gloria æternitatis acqniritur, quæ lętitia ſimul & dulcedine completur. Tunc ſurſum adſpiciens, uidit immenſa agmina, eaimia claritate fulgentia, angelorum præcedentium, ſanctorumq́ue hominum aduolantia, quaſi alis immẽſæ coruſcationis circundanti a eum, omnemq́ue formidinem ignis ac defnrminm ſpiritnum terrores procnl abiicientia. Conſpicir uero duos uenerabiles uiros illius prouinciæ, in qua ipſe uir Domini Furſeus norus erat, quos uidens obiſſe credebat. Hos præſules eunctorum memoria uſque ad noſtra tempora celebrat, propiusq́ue ad ſe accedentes uidir, ac familiariter propri a dicentes nomina, qui uocabantur Boeanus & Meldanus, & loqui cum eo cœperunt. Tũc adſpiciebat magnam cæli ſereuitatem, & duos angelos proaimam cæli iocunditatem repetentes, quaſi per oſtium intrantes ęthereum, ac repente circa illos magnitudinem claritatis, & quaſi per quatuor choros cãtantium mnltitudines angelorum ac dicentium: Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus Sabaoth. Tunc anima illius dulcedinem ſupernæ modulaſionis ac ſonitum ineffabilis lætitiæ, intra cælum ſonantis intendente, circunfudernnt eam agmina angelorum, ſtantia, à deatris eius, de quibus unns, ait: Scis, ubi agirur hæc lætitia & gaudium? Illo reſpondente ſe neſcire, ſanctus angelus reſpnndit. Apud ſupernum conuentum, nnde & nos ſumus. Tnnc mens omnem laborem tribulationis, obliuiſcẽs, immenſa complebatur lætitia, quia ſuperna audiens carmina clarius & modulatius reſonare, pro ſe ſola decantari computabat, admiranſq́ue ait magnum eſt gaudium, hæc auſcultare carmina. Cui dsit angelus Domini: Hoc audito nos pro miniſterio diſpenſationis humanæ ſæpe priuamur, & quod nos annunciando laboramus, dæmonia humana corrumpendo corda diſsipant. Rurſumq́ue angelus Domini beato niro, ad carmina cæleſtia audiẽda intento, loquitur. In hoc cæleſti regno nulla unquam triſtitia, niſi de hominum perditione fieri poteſt. Tunc prædictos ſacerdotes cum ingenti claritate a ſecreto cæli procedere, angelica forma radiantes, & ad ſe uenire conſpicir, ac ſibi ad ſecnlnm redire præcipiunt. At ille tacens, & huius nuncii triſtitia ſtupeſactus, in momento reuerſus, ſanctis angelis eum reportantibus, piæſati uero uiri uenerabiles ſpatinm poſcunt cum eo loqnendi, & dicunt. Quid times? Vnius diei iter eſt, quo laboraturus es. Prædicãs ergo omnibus annũcia, quia in proximo eſt uindicta. Beato autem Furſeo interrogante de mundi fine, aiũt finem creaturæ etiam tunc non eſſe, quanuis in proximo ſit, ſed famis & mortalitatis plagis humanum genus eſſe uexandum, quod etiam ſigno Solis, cum radios ſuos præterito anno abſcondiſſet, in modum lunę iugiter ſplendente ſignificatum eſt. Duo uero *Famis duo genera.* genera ſunt famis, unum in abundantia ſapientiæ intelligendi nerbum Domini, & non implendi, aliud uero, tenacia mentis in abundantia diuitiarum, ſed de una radice amaritudinis generantur. Sicut enim auarus non impletur pecunia, quia auaritiæ amarirudo non ſentit dulcedinem de perceptis bonis, inhiando ad ea, qnæ illicita ſunt: ſic etiã ſermonis Domini dulcedinem, malitiæ amaritudine occnpatæ & detentę non ſentinnt animę. Mortalitas nerò propter Dei patiẽtiam, modicũ quidẽ detenta eſt, ſed quicnnq́; hæc ſigna uidet, uel monita ſanctæ ſcripturæ deſpicir, ſi nõ egerit pœnitentiã, mors illius proaima eſt. Et quauis omnibus diuina monita contemnentibus ſuperni iudicis ira iamiam imineat: maximè tamen ſuper doctores eccleſiæ ac principes furor illius iratus eſt, quia pereunt animæ fidelium per huius mundi illecebroſa vitia, per ſugellionem militantis diaboli, per negligẽriam Doctorum, per mala eaempla prauorum princi- *Bona ſua q. uitys corrumpant.* pum. Doctores nanque, prophetarum libros conſiderantes, intelligant, & quale ſit hoc tẽpus, cognoſcant Viri nanq; dimidij operis ſunt qnia per omnipotentis Dei miſericordiam alij largitatis gratiã ſunt adepti, ſed carnis incõtinẽtia ſunt lubrici, Alij uerò corpore quidẽ ſunt caſti, ſed auaritiæ æſtibus ſunt cupidi. Alij quoquè habent gratiam lenitatis, ſed rancore animi ſunt puſillanimes. Alij autem non recordando iniurias ſuas, citò ignoſcunt: ſed minus cor caute cuſtodiendo citiusq́, iraſcendo, riaas prouocant. Alij quod Deus ſingulis largiendo donauit, in hoc illi, quaſi proprio labore acquirentes, g loriantur. Alij uerò dũ qui impugnabant, eos deuicerunr, corde uigili & bonorũ operũ econtra inſtãtia eos uincere omittunt. Sũt quoque nõnulli, qui ſpiritalibua uitiis impugnantur, ſed his omiſsis corpus in abſtinẽtia affligũt, Verbi gratia: Nocturnas illuſiones pati, magnũ crimẽ eaiſtimãt, ſuperbiã uero quæ angelos de ſupernis deiecir, pro nihilo cõputant auaritiã, quæ primum hoĩm de paradiſi eapulit amœnitate, nõ eaecrãtur, nec Inuidiã, per quã *Gen.4.* patricida Cain, fratrẽ ſuũ Abel interfecit. Falſum quoque teſtimonium, per quod Saluator dãnatus eſt, aut blaſphemiam non eaecrantur, non conſiderant, quales uel quante uindictæ ſuper eos, qni talia egerint, uenturæ ſunt. Multi enim cibis, qnos Deus ad percipiendum cum gratiarum actione creauit, abſtinentes, hæc neſanda quaſi licita ſumunt, hoc eſt, ſnperbiam, anaritiam, innidiam, falſum teſtimonium, blaſphemiam, per quæ detrahendo, quaſi carnes proximi cum ſanguine illius comedunt: & quæ leuiora ſunt in Dei iudicio, grauiora iudicant, grauia uero, leniora putanr. Omnis ergo doctor ſingulis uitiis congrua de- *Vitia contrarys curanda uirtutibus.* bet opponere medicamenta. Nam qui hæc uitia leuiora eſſe aut gula aut fornicatione eaiſtimat animarum inimicus potius quã doctor iudicãdus eſt. Curatio ergo ſuperbiæ eſt, increpatio corã omnibus, humiliatioq́; crebra in luto & cinere. Auaritiæ uero medicamẽtũ eſt, largitatis diſpẽſatio ĩ uniuerſos ꝑ bene

nolentiã

uolentiã & beniguitatem. Medicinam autem facit falſo reſti, humiliter confiteri, in quem ſalſa congeſsit uerba, & ab eo indulgentiam ſupplicare. Blaſphemię quoque malum, medicamento ſanatur per humilitatẽ ſubiectionis, & per linguæ ab omni inutili locutione refrenationẽ, atque per orationis inſtantiam. Contraria.n. uitia, cõtrarijs uirtutibus curantur. Nec ſatis eſt corpus affligere, ſi animæ à malitia & nequitia non curant. Principes ergo & doctores eccleſiæ Chriſti, animas fidelium ad pœnitentiæ lamentum poſt culpas prouocent, & eas ſpiritali pactu doctrinæ, ac ſacri corporis & ſanguinis participatione ſolidas reddant. Nolentes uerò excommunicent, ne reatum damnationis de neglectis ſuſtineant, ulmum pro uite, & alnum pro oliua plantantes, dum plus terrenum & infructuoſum laborem diligunt, quàm charitatem; quæ omnium radix eſt & culmus eſſe denoſcitur bonorum operum. Contra doctores iratus eſt Dominus, eo quòd diuinos libros negligentes, curas huius mundi cum omni dilectione gerunt. Si enim legentes prophetarum dicta intelligerent, contingeret, quòd nec is, qui à mortuis reſurrexit, plus timoris atque compunctionis, quàm illa, audiẽtibus inferre poſſet. Sed nemo eſt qui prohibeat, aut qui propellat. Rex enim & ſacerdos, unuſquiſq; ſecundum quod rectum ſibi uidetur, hoc facit. Cauſa uerò & radix omnium malorum, eſt ſuperbia. Populus enim contra regentem erigitur, clerus contra ſacerdotem, monachi contra abbatem, filij contra parentes, iuuenes contra ſeniores ſuperbiẽdo diſſentiunt. Sed ſicut unuſquiſq; eorum ſubiectus, prælato ſibi non didicit obedientiam humilitatis exhibere: ſic iuſto Dei iudicio agitur, ut illi cæteris, prę lato nullus humilietur: & quod ab illo ſuperbiente alius iniuſtè ſuſtinuit, ille ab alio per diſtrictis iudicis iuſtitiam dolens ſufferat. Malum ergo ſuperbiæ, quod ſupernam angelorum curiam deſtruendo corruperat, præſens quoque ſeculum inordinatè peruertendo deſtruit. Conuerſus quoque ad beatum Furſeum præfatus ſacerdos Boeanus, qui hæc diligenter perorabat, ait: Vitam tuam, creaturis Dei utendo, ſerua: omne quod malum eſt abnegando reſpue. Eſto ſicut fidelis diſpenſator, nihil tibi præter uictum & ueſtitum uendicans, ſisque in offerendo lucro, ſicut in augendo, temperatus.

Superbia, malorum õim cã.

Qui enim ſic libenter donat, ſicut donatum ſuſcipit, os mutorum aperire poterit, nihil mẽdicans, nulli negans. Deo odibile eſt, aliena petere, & propria retinere. Pauperibus enim & uictis conuenit petere: habentibus autem, egenis diſpenſare. Eleemoſynæ uerò, nullo rogante, diſpẽſandæ ſunt pauperibus. Bona quoquè in omnes homines operanda ſunt, maximè in domeſticos fidei. Iniquorum uero dona in pauperes & omni ſolatio deſtitutos impertienda ſunt. Nulla ergo diſcordia in eccleſia Dei ſit, ſed qui in plebe ſunt, apoſtolico ordini & doctrinæ ſanctæ inſiſtant. Qui uerò in monaſterijs degunt, cum ſilentio operantes, ſuum panem manducent. Sunt uerò nonnulli, qui à doctrinæ officio ſe excuſant, & propter curas ſeculi in publicum proſiliunt. Bonum igitur quod agunt, in occulto ponentes, lucem boni exempli proximis abſcondunt: ſeculi uerò cauſas ſeu contentiones in publico agentes, mortiferæ cupiditatis uenenum publicè eorum cordibus infundunt. Te ergo ipſum nec ſemper remotum, nec ſemper in publico decernas: ſed quando te remotum eſſe uolueris, omni cuſtodia teipſum ſerua, omnia diuina obſeruando præcepta. Et quando in publicum proceſſeris, ad animarum ſalutem, non ad huius mundi inhianda lucra animum adhibeto. Sed & ſi quis tibi prima hora diei dona contulerit, & ante ueſperum pœnituerit, ſicut libens ſuſcepiſti, ita hilaris ei reſtitue. Nullam quoq; patrimonio cuſtodiam, nullam curis huius ſeculi intenti cordis diligentiam adhibeas: ſed omnibus aduerſantibus uel contrarijs, puri pectoris indulgentia, bona pro malis rependas, pro inimicis ſummum ſupplica Deum. Qui enim cordis lenitatem contrarijs & ſibi reſiſtentibus illæſam ſeruauerit, omnium ferarum & beſtiarum ferocitatem in manſuetudinem conuertit. Nullum enim boni operis ſacrificium ſic Deo acceptabile eſt & probatum, quàm patientiſsimi cordis contra omnes iniurias lenitatis manſuetudo, pro qua omnia aduerſa ac damna, quaſi lucra & proſpera, ſpe futuræ remunerationis lętus, Domino iuuante, ſuſcipit. Duo enim humanæ animæ inimici eſſe probantur, diabolus & mundus: & unuſquiſque eorum uiciſsim alterius delectionem inſinuat, ut per hoc, quòd anima mũdi huius illecebris ſubſternitur, ab aduerſario uincta & poſſeſſa teneatur. Vade ergo, terræ huius Hyberniæ principibus uerbum Dei annuncians, ut relicta iniquitate, per pœnitentiam ad ſalutem perueniant animarum. Tum deindè excellentioribus ſanctæ eccleſiæ ſacerdotibus hæc ipſa annuncia, quòd omnipotẽs Deus zelotes eſt, ſi plus amant ſeculum, quàm ipſum. Negligentes enim animarum utilitates, lucris huius ſeculi deſeruiunt, & ad mortem ſeram prædicant pœnitentiam: & tunc eorum dona ſuſcipientes, ignem de illorum tormentis perferunt. His dictis, ſupernum illud angelorum cœlo receptum eſt agmen, beatoque Furſeo cum tribus angelis ſolis ad terram reuerſuro, maximus appropinquabat ignis. Sed angelus Domini, ſicut antè, medium diuidens findebat ignem, utrumq; unum ex igne proſilientem uidit, dæmonibus illum proijcientibus: qui ueniens ſuper humerum eius, maxillam maxillæ eius impreſsit. Cognoſcebat autem uirum, quia ei ueſtimentum proprium moriens perdonauit, humerumque eius ac maxillam incendens, ab angelo ſancto in ignẽ, undè exijt, proiectus eſt. Angelo autem, qui à ſiniſtris uolabat, inter beatum uirum & ignem ſtante, dexter illum uirum angelus in flammas proiecit. Tunc diabolus antiquas repetens fallacias, dixit: Nolite repellere, quem ante ſuſcepit: & ſicut eius bona ſuſcepit, ſic de pœnis eius particeps eſſe debet. Angelus Domini reſpondit: Non propter auaritiam, ſed propter animam eius liberandam ſuſcepit. Ceſſauitque ignis. Tunc dixit angelus Domini: Quod incendiſti, hoc arſit in te. Si enim huius uiri, in peccatis ſuis mortui, ueſtimenta non ſuſcepiſſes, nec pœnæ illius in corpore tuo arderent.

Deo gratiſſimũ ſacrificiũ

Prædica ergo omnibus, quòd pœnitentia agenda eſt, & à ſacerdote ſuſcipienda uſque in extremam horam: ſed tamen niſi pœnituerit, nihil ſubſtantiæ eius ſuſcipiendum, nec corpus eius in ſancto ſepeliendum eſt loco. Viuo tamen prædicetur acrius, quatenus cor illius amaritudo compũctionis tangat, tangensq; purger omnibusque priſtinis renuncians iniquitatibus, eleemoſynas ubertim pauperibus diſtribuat. Nihil tamen exindè à ſacerdote ei prædicante ſuſcipiatur, ſed iuxta ſepulcrum eius bona illius pauperibus diuidantur, ne in aliquo iniquitatis illius particeps ſit. His atque alijs ſanctæ exhortationis ſermonibus inſtructus, ſuper tectum eccleſiæ inter ſanctos conſtitit angelos, ſuumque corpus cõſiderans, nec parietes domus, nec turbam lugentium, nec ipſa corporis indumenta uidere potuit, iubeturque ab angelo proprium cognoſcere & reſumere corpus.

Suo quiſque munere ut fungi debeat.

Tunc ille quaſi ignotum cadauer timens, noluit illuc appropinquare. Cui reſpondit angelus: Noli timere hoc ſuſcipere corpus, quod ſine ulla repugnatione infirmitatis uel uitiorum expugnantium, quanuis inualidum, ſanum tamen habere poteris. Concupiſcentias

ſcentias enim illicitas in hac tribulatione ſuperaſti, ut uetera contra te non præualeant. Tunc uidit pectus illius corporis aperiri. Dixitque ei angelus: Reuiuiſcēs corpus tuum, aqua fontis ſuperfundatur, & nullum dolorem, niſi tantum concremationis, ſentire poteris. Benefacientemque te omnem greſſum tuum uſque in finem uidebimus, & ſic te lætum beneq; operantem ſuſcipimus. Exurgens autem uir ſanctus quaſi ex profunda mortis quiete, conſpiciensque parentum multitudinem uel uicinorum, ſiue etiam clericorum, ingemiſcensque magnitudinem humanæ ſtultitiæ, arduumque & difficilem tranſitum admirans, magnitudinem quoquè remunerationis peruenientibus ad beatas ſedes, ſingulis per ordinem annunciabat, cumque uiua ſuperfuſus eſſet aqua, incendium inter ſcapulas illius, quod de iniquo ſumpſit uiro, & in facie eius apparuit, mirumque in modum quod anima ſola ſuſtinuit, in carne demonſtrabatur. Egreſſus inde, uerbum Dei prædicabat, & ea, quæ uiderat uel audierat, omnibus populis Scotorum annunciabat. Erat uerò in illo incomparabilis gratia, nihil terrenum unquàm petente, omnipotentique Deo ſe tribuēte, prælatis & ſubditis, æqualibus & minoribus, magnatibus & regibus timendo, humilibus & contemptoribus ſeculi imitando, omnibus bonis amabili, iniquis & peccatoribus terribili, diuiniſquè uirtutibus claro. Ex obſeſſis corporibus dæmonia fugabat, & pauperes recreabat. Dumquè unius anni ſpatio Hyberniæ inſulæ populos per doctrinę ſtudium circumire ſtuduiſſet, inſtabat dies anniuerſarius, quo uiſionem à corpore ſublatus uiderat, memorans ſemper unius diei iter ſibi fuiſſe iniunctum. Multis deniquè ſapientibus ac religioſis eum comitantibus uiris, eadem nocte moleſtia corporali correptus eſt, in ſoloque tantum pectuſculo uita palpitante, uidit angelum Domini ea, quæ ad opus prædicationis ſunt congrua, ſibi annunciantem, & unius diei iter exponentem, ac duodecim annis in opere prædicationis completurum prędicentem, quod & ita factum eſt. Completis uerò annis decem, omnibus ſine perſonarum acceptione uerbum Domini annunciās, & irruentium populorum multitudinē non ferens, aliquantorum etiam amicos inuidia ſtimulante contra ſe commotos eſſe depræhendens, relictis omnibus, quę habere uidebatur, paucis cum fratribus ad inſulam quandam paruulam in mare profectus eſt, atque exinde non multum poſt de Hybernia peregrina litora petens, per Britannias in Saxoniam tranſuectus eſt, ubi honorificatus à Sigeberto rege & ſuſceptus, uerbo Domini Barbarorum mitigabat cor. Completis uerè duodecim annis, quos angelus prædixerat ſanctus, quadam infirmitate correptus, angelica fruitur uiſione, ubi etiam de prædicationis inſtantia admonitus, nullum uiuendi finem audiuit: tertiumquè diem peregit tacendo, euāgelicum præceptum admonens: Vigilate & orate, quia neſcitis diem neque horam. Quod uir Deo plenus intelligēs, locum monaſterij à prædicto rege ſibi traditum accelerauit conſtruere. Quod monaſterium in quodam caſtro conſtructum, ſyluarum & maris uicinitate amœnum, rex gentis illius Anna, ac nobiles quique tectis & muneribus adornarunt. His ritè geſtis, uir ſanctus ab omni ſeculi, atque ipſius monaſterij cura alienare ſe cupiens, cum ſapientibus fratribus hoc tractauit. Habuit enim ſecum reuerentiſſimos & ſpiritales uiros, qui exemplo tanti uiri, & in monaſterii probatione, & in diuerſis laboribus uitæ, ad humilitatis & charitatis gratiam profecerant, inter quos etiam germanos proprios habuit, Foillanum, ſanctum admodū uirum, cui etiam ſancti monaſterij & animarum dereliquit curam, alterum uero Vltanum, diuturna monaſterij probatione ad eremiticalem uitam inſtructū, multis iam annis ab eodem electam, qui derelictis omnibus curis & rebus, nudus ad fratrem ſuum, qui iā theorica paſcebatur uita, ſolus profectus eſt. Labori hi duo quotidiano & orationibus continuis deſeruientes, annum integrum ibidem philoſophabantur. Tunc quibuſdam cauſis ingruentibus, à populo & rege altioris ingenij ad conſilium uocatus, immo etiam compulſus, deſideratum ſibi eremi dereliquit locum, omniaque animo peruigili tractans, ac turbatam eſſe prouinciam gentilium incurſione proſpiciens, nec ibi diuturnum monaſterialem ordinem perpenſans, ad Galliarum litora dimiſſus, ordinatis omnibus, cauſa uiſendi Romam nauigauit, ibique à Francorum rege Clodoueo & Patritio Erchenaldo honorificè ſuſceptus, monaſterium in loco, quem nuncupant Latiniacum, conſtruxit.

Reducitur aīa Furſei ad corpus.

Incōparabilis in Furſeo gratia.

Hanc Saxoniă, uocat Beda prouinciā Orientaliū Anglorum.

Matt. 25.

Anna rex orientaliū Anglorum.

At non multò poſt fratribus ordinatis, cum rege & patritio iter agens, infirmitate corripitur. Ibique illo diu iacente, & uirorum nobilium, uel ipſius reuerendiſſimi regis uiſitatione frequentato, ab ore illius ſermonis gratiam & condimentum uitæ aſſumebant æternæ. Et ſic præſentia relinquens, ad æterna migrauit regna. Corpus uerò illius ab illuſtri uiro Erchenaldo Patritio retentum cauſa eccleſiæ, quam ſibi magno opere conſtruxerat, in uilla cui Perona uocabulum eſt, ponitur. Et quia ipſius eccleſiæ dedicatio intra triginta parabatur dies, in quodam loco in porticum interim corpus ſanctum ſumma cum diligentia cuſtoditur, ac poſt tot dies ita illæſum inuenitur, ac ſi eadem hora de hac luce fuiſſet egreſſus. Reuerenter ergo iuxta morem prope altare reconditur, ibique annis ferè quatuor demoratur. Conſtructa uero ad orientalem partem altaris domuncula, ibi poſt tot annos immaculatum corpus à reuerendiſſimis ſubuectum epiſcopis Eligio & Autberto, transfertur ſine ulla putredine. Vbi etiam recta fide petentibus, merita illius clareſcunt diuinis uirtutibus, adiuuante domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

Obitus S. Furſei.

Corpus eius poſt 4. ann. adhuc incorruptum.

PASSIO BEATORVM MARtyrum, Berardi, Petri, Accurſij, Adiuti & Ottonis, diſcipulorum beatiſsimi patris Franciſci.

16. Ia.

SAnctorum martyrum Berardi, Petri, Accurſij, Adiuti & Ottonis feſtiua gaudia nobis, fratres chariſſimi, celebrantibus, ipſorum quoquè ordinem martyrij breuis ſermo perſtringat, ut quo illi per lucis uitæquè contēptum, terrena quæquè calcauerunt, eo mens noſtra ad ſublimiorem uirtutum palmam ſe erigat. Beatus nanque Franciſcus, Minorum pater & fundator inclytus, cum diuina cerneret reuelatione ſe & ſuos pro aliorum ſalute uocatus, etiam impiæ Mahometicæ legis obſeruatores pro poſſe deducere ad lucem fidei cupiebat. Vnde anno à ſua conuerſione undecimo multis cum periculis iter aggreſſus, ut Sulthani adiret præſentiam, ad Miramolini regnum præſentes deſtinauit ſanctos, ut ipſe Orientis, illi Occidentis populis Mahometicis ſalute Chriſti prædicantes euangelium, quaſi totum ad Chriſtum conuerterent mundum. Hos autem potiſſimè pater beatus diuinitus reuelatos elegit, in quibus diuina uirtus, rerum geſtarum gloria, & ſplendidiſſimis actionibus illuſtrata clarebat. Quibus ut interis

S. Frāciſcus proficiſcitur ad Sulthanū.

neris laborem cum obedientiæ merito ſuſcepiſſent fratrem, uitalem, uirum utique omni ſanctitate & diſcretione præcipuum, in prælatum præfecit. At illi omnem ſpem & cogitatum in Dominum iacientes, & beati petri pijs ſermonibus & orationibus confortati, iter egreſsi, tandem in Aragoniam peruenerunt.

Veniunt in Luſitaniam.

Vbi pater eorum Vitalis, diuturni languoris morbo præuentus, diuina putans uoluntate ſuum iter impediri, cæteros abire permiſit. Haud multo poſt interiecto tempore Colimbriam Portugaliæ regni urbem deuenientes, ad reginam Oracham nomine ſe contulerunt. Apud quam per aliquod dies cōmorati, ipſius precibus deuotiſsimis uicti, ut ipſius uitæ terminum demonſtraret, ſupplicitet Dominū rogauerunt. Factumque eſt, ut primo martirij ſui ordine, & deferendas ſuas Colimbriam reliquias, ac ab ea honorificè ſuſcipiendas, & poſt uitæ ipſius exitum reuelarent, quod & rei demonſtrauit euentus. Siquidem poſt eorum ſacra oſſa, ab eadem regina in monaſterio ſanctæ Crucis de Colimbria condita, paucis euolutis diebus, matutinali hora iuxta ſanctorum uaticinium, deuota regina debitum humanæ carnis exoluit. Hora uerò eadem Petrus, ordinis Canonicorum monaſterij ſactiſta, & reginæ confeſſor, uir omni ſanctitate præclarus, præfatos quinque martyres indicibili claritate circundatos, & minorū fratrū multitudinem numeroſam matutinales horas in ipſo ſanctæ Crucis tēplo decātātes uidit, intellexitq́; quod ibi conuenerant, ut exequiarum cultū debito honore præfatæ reginæ impenderent. Et mirāti de reginæ tranſitu, unus eorū dixit, De reginæ tranſitu nihil dubites, nobis enim egredientibus, nuncius tibi aderit. Quod & ſtatim factum eſt, ut in hoc uno ſimul appareret, quòd prælibati ſancti prophetiæ ſpiritu pleni fuerant, & præmonſtrata uiſio authentica redderetur. Igitur apoſtolici uiri ab ipſa regina recedentes, Alanquearium ad Sanctiam, Sanctij regis filiam, reginam utique Deo deuotam, peruenerunt.

**Sibiglia.*

Concionātur ad Mahometanos.

At illa ſecularibus ueſtibus ſuperindutos, quia aliter non erat ipſis tranſeundi facultas, Hiſpaliā quæ nunc *Sibbilia dicitur, tranſmiſit. Vbi ſecularibus abiectis indumentis, ad infidelium Meſquitam, ut prædicarēt, acceſſerūt. Impetu autem facto, repulſi & uerberibus pluribus laniati, non à concepto ſpiritus feruore deficientes, aulam ingreſſi, fidem Mahometicam damnantes, Chriſtum coram rege prædicauerunt. Rex uerò in furorem uerſus, eos decapitari præcepit. Filios autem regis naturali quadam pietate illis compatiens, paterni furoris ardore compreſſo, ut maturiùs in his ageretur obtinuit. At rex ſeniorum habito conſilio, poſt publicam Chriſtiani nominis ex alta turri, ubi primo retruſi ſunt, prædicationem, poſt etiam ſqualidi carceris oppreſſionem, ad ſe uocatos, miſericordiam pollicens, auertere nitebatur à Chriſto. Cui illi: Vtinam tibi rex miſericordiam, quam nobis præſtare niteris, maturiori uſus conſilio ipſe tibi præſtares. Age quod malueris. Corpora eripere potes; ſidarea loca animas detinebunt. Stat nobis firma promiſſio, & pro præſenti morte immortalitatis dono fouebimur. Tūc rex eorum immobilem animum cernens, Marochium cum quibuſdam Chriſtianis deſtinauit. Inter cæteros uerò, qui Marochij morabantur, Chriſtianos erat dominus Petrus infans Portugaliæ regis frater, & regis Marochiorum ductor exercitus. Hic ſiquidem in ſua fratres recipiens domo, pio uenerabatur affectu. At illi quod facturi uenerant cogitantes, omni ſublato timore, ubicunque collectos Saracenos uidebāt, Chriſtum prædicabant. Contigit autem ſemel regem Miramolinum ipſos in legis ſuæ authorem conuicia iactantes audire. Qui nimio furore ſuccenſus, iuſſit eum impetu eos expelli, & ad Chriſtianorum terras, datis à domino Petro Infante comitibus, deduci. Verum illi martyrij deſiderio flagrantes, dimiſſis in uia comitibus, iterum Marochium reuertuntur. Quo audito, rex ira uehementer efferbuit, præcepitque ut teterrimo carcere cōcluſi, fame ſitiq́; interficerētur.

Diminuantur in Mahometanos

Stāt igitur beati uinculis innodati, & diuina ſup infideles manus aggrauant. Nā intēſi ultrà, quàm humana patitur natura, calores & aeris intēperies ſic infirmos effecit, ut iā clarè cernerent, quòd pro ſanctis ſuis at diuina ultio inſecuta. Ex quo rex perterritus, à uinculis abſolutos, illæſos abire permiſit.

20. diebus manent ieiuni.

Mirabile dictu: Cum per uiginti dies fuerint ſine aliquo corporali cibo carceribus incluſi, ſola diuina uirtute refecti, ſic inuenti ſunt fortes & alacres, ut merito in ſtuporem cōuerterent ſe uidentes. Iterumque ad Chriſtianorum plagas miſſi, relictis comitibus, ſecundò Marochium redierunt. Interim contra ſibi rebelles rex exercitum mittit, & dominus Petrus infans ſecum fratres adducit. Redeuntes autē cū uictoria Marochium Saraceni ſimul & Chriſtiani, per triduum aquam non reperientes, nimio ſitis ardore cruciabantur. At Berardus, ſanctæ Trinitatis cultor, tanto compatiens hominum labori, oratione cum cæteris præuia, breui paxillo terram fodiens, aqua à Domino impetrata, iumentorum ſitim extinguit & hominum. In ipſo uerò loco nec fons antè uiſus fuerat, nec poſt. Reuerſi autem Marochium, ſeruabantur nè prædicarent, ſed illi quadam ſexta feria in publicum proruperunt. At iuſſu regis cuidam principi, qui aquæ miraculum uiderat, decapitandi traditi ſunt. Quos præcepit carceri mancipari. Ad locum igitur carceris adducti, alapis à miniſtris & uarijs ſunt opprobrijs ſaturati. Poſt triduum uero de carcere tracti, nudi & manibus poſt terga ligatis, duriſſimis flagellis afflicti, tandem impio iudici ſunt præſentati.

Immaniter flagellantur.

At ille cernens eorum in fide conſtantiam nulla poſſe ratione mutari, iterum iuſſit duriſſimè tandiu uirgis & fuſtibus cædi, donec penè uiſcera apparerent & oſſa. A miniſtris etiam feruente oleo & aceto uulneribus infuſis, per totam ſequentem noctem ſuper teſtas uolutati ſunt, & à pluribus ſibi inuicem ſuccedētibus acerbiſſimè afflicti. Nocte uero illa cuſtodes magnam de cælo lapſam lucem uidentes, & præfatos ſanctos cum innumerabili multitudine ſublimari, putauerunt diuinitus fuiſſe liberatos, ſed in carcere inuentos, ſuis fecit rex tribunalibus præſentari. Miniſtri uero illos nodos trahentes, continuis flagris terga eorū & corpora nouiter flagellabant. Occurrit autem illis quidam princeps, Mahometicam ſuadens fidem. Otto uerò illius parſuaſionem confutans, etiam in contemptum prophanæ legis in terram ſpuens, graui ab ipſo alapa percuſſus eſt. At ille uerborum Domini non immemor, alteram præbuit maxillam, dicens: Ignoſcat tibi Deus, quia neſcis quid facis. Ad impii demū regis conſpectum adductis, ſic ad eos exorſus eſt: Etiamne nos impii illi, qui fidem ueram uituperanter, ad tantam etiam inſaniam adducti eſtis, ut Dei nūcium blaſphemeris? At illi: O rex, fidem ueram minimè ſpernimus, tuam autem falſam, & eius iniquum conditorem, omnino abhorremus, pro uera autem & pati & mori parati ſumus.

Dei nūcium, uocat impurum Mahometh.

Tunc rex eos delicijs & uoluptatibus à Chriſtiana ueritate exiſtimans poſſe reuocari, pecunias & formoſarum mulierum, quæ aderant, delicias repromittit, ſi Mahometi perfidiam reciperent, alias ſuo gladio trucidandi. Sed uiri dei immobiles animo, conuerſi ad regem, Sint tibi, inquiunt, mulieres & pecuniæ, nobis autem ſit Ieſus Chriſtus. Adhibe uincula, carceres, ignes, tormenta & mortem, omnis nobis eſt pœna, cum de cœleſti gloria cogitamus.

Trucidantur ſancti uiri.

Tūc rex tantam cernens in ſanctis conſtantiam & immobile propoſitum, arrepto gladio, miniſter iniquitatis effectus,

ctus, capita eorum per medium frontis amputauit. Et illi quidē optato iā potiti, poſt maximos perſecutionū aculeos, poſt ingentiſsimas ærumnarū moles, æternæ uitæ adepti brauium, martyrij corona dotati ſunt. Paſſi ſunt uerò beati martyres anno Domini 1220. decimoſeptimo Calendas Februarij, ante mortem beati Franciſci anno ſexto. Qui illorum ut audiuit martyrium, tanto geſtiuit gaudio, tanta perfuſus eſt lætitia, quòd facilè exprimi non poſſet. Corpora autem eorū iuſſu regis extra palatium proiecta, à Saracenis ligatis pedibus extra urbem uarijs ludibriis circa mœnia tracta, tandem penitus in partes conciſſa, in campo relicta ſunt, ut beſtijs eſſent in cibum. Chriſtiani uerò nocte ſequenti ad colligendas ſacras reliquias exeuntes, lapidibus à Saracenis ſunt repulſi. Sequenti uerò die, quorundam conſilio, ne reliquiæ uenerarentur à Chriſtianis ut ſanctæ, rex igni comburendas decreuit. Sed igne copioſo accenſo, cum in eum ſanctorum corpora iactarentur, hincindè flamma declinans reliquit intacta, immo (quod dictu mirabile eſt) cum unum de capitibus in ignem pluries proiectū eſſet, diuina faciente uirtute, de igne ſemper exiliens, nec in capillis eſt læſum: & nunc cum pelle & capillis integrum demonſtratur. Poſtea uerò Saraceni precio ſumpto, ſanctorum Chriſti martyrum reliquias Chriſtianis uendiderunt. Dominus autem Petrus Infans Capellano ſuo & quibuſdam iuuenibus tradidit eas deficcandas, aromatibusque condiendas. Cum autem quidam fornicarius eò uellet accedere, immobilis factus, in medio ſcalæ ut ſibi ſuccurreretur, exclamauit. Qui confeſsione præmiſſa de ſcala deſcendens, loquelam amiſit, nec prius recuperauit, quàm uoto facto, ſuper pectus eius unum de ſanctorum capitibus poſitū eſt.

Sanctorum autem reliquiæ dum ſic exiccarentur, quoddam appropinquante, ut eas ſolito more contingeret, ſic in aëre cum umbone ſunt eleuatæ, ut nō poſſent humano ſubſidio contingi. Qui ſtupefactus, & de fornicatione contritus & confeſſus, ſtatim ualuit de ſublimi demiſſas reliquias contingere. Vnde factum eſt, ut in maiori reuerentia habitis, nonnulli à facinoribus abſtinerent, nè depræhenderentur. Demum eorum capitibus cum carnibus in quadam theca argentea depoſitis, oſſibus uerò in alia, in ſua capella collocatis, præfatus Petrus infans anxiè ſanctos precabatur, ut redeundi in Portugalliam aditus Chriſtianis concederetur. Quorum meritis factum eſt, ut rex ei ad Portugalliam redeundi cum uniuerſa familia licētiam daret, tametſi conſultus illi fuiſſet, ut eum occideret. Ipſe uerò reliquias, ſuper mulos poſitas, læto gradu inſequens, libere ac ſine periculo de Saracenorum terra exiuit. In itinere autem poſitus ac quendā locum peruenit, ubi immani atrocitate leonibus auditis, non paruus cunctis terror ingeritur, ſed ſacris reliquiis interpoſitis, omnis profecto mugitus & timor abſceſſit. Inde ſolitaria & penitus inuia loca peragrantes, qua ſibi pergendum foret, ignorabant. Nec defuit diuina pietas humiliter ſupplicantibus, qui errantibus, ſanctorum meritis uix ducatum præbuit. Siquidem iumentum, cui ſacræ inſidebant reliquiæ, infans præire, & alios ſequi iuſſit: nulloquè ductore præcedēte, Saracenorum inſidias per inuia & aſpera euadentes, ad Septem urbem, ubi ad transfretandum parata erant nauigia, peruenerunt. Igitur naues conſcendentes, cum ſequenti nocte ſanctorum patricinio, lumine de cælo delapſo, naufragium euaſiſſent, Hiſpalim deuenerunt. Et uix uentis uela commiſerant, cum ecce regis nuncij, ut eos captiuos reducerent, ad litus applicuerunt, ſed his euaſis, ſecundis uentis Colimbriam tandem appulerunt. Ad ſacras autem reliquias ſuſcipiendas regina Orocha & populus uniuerſus cū

Reliquæ ſanctorū martyrum transferūtur.

iubilo exeuntes, in monaſterio S. Crucis Regularium Canonicorum, cum maximis, quæ longum foret narrare, ſolenniis ſepelierunt, ubi multis coruſcant miraculis. Ad eorum enim mirificam inuocationem cæci uident, claudi ambulant, muti loquuntur, leproſi mūdantur, paralitici curantur, obſeſſi à dæmonibus liberantur, & uariis infirmitatibus detenti, deſideratam obtinent ſanitatem. Ex ipſis quoquè reliquiis uſq; hodiè liquor ſanguineus & odoriferus manans, multis confert integram ſanitatem.

Miracula ad eorū ſacras reliquias.

Nec tacendum puto grauem ſuper Saracenos diuini iudicij uindictam. Nam ab eo anno, quo ſancti palmam meruere perennem, omnium penè rerum ſterilitas & ſæua peſtis per quinquennium ſic in eos debacchata eſt, ut morbo incurabili inualeſcente, maxima pars gentis illius fuerit crudeli morte deleta. Ipſius quoque impij regis brachium dextrum & dextrum latus totum uſque ad pedes, eo anno, quo ſanctos interemerat, aridum ſic factum eſt & ſiccum, ut nulli deinceps uſui fuerit. Horum ſanctorum felici audito martyrio & uiſis reliquijs, inclytus Chriſti confeſſor Antonius, tunc quidem illius monaſterij canonicus, fidei feruore ſuccenſus & amore martyrii, ad Ordinem ſe tranſtulit Minorum. Gaudeat igitur Eccleſia, cœleſtium milium illuſtrata natali. Gaudeat & ſacra Minorum religio, ſanctorum martyrum uirtutibus laureata, & nouis micans ſanctorum ſplendoribus, gratiarum Chriſto referat actiones, & ſanctorum martyrum ſectetur ueſtigia, ad laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Diuina ultio ī Saracenos.

Bulla Sixti 4. Pontificis Maximi, de illorum Canonizatione: quæ etiam facit ad hiſtoriæ huius confirmandam ueritatem.

SIxtus, ſeruus ſeruorum Dei, uniuerſis fratribus Ordinis Minorum, dilectis filijs ubicunque morantibus ſeu commoraturis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cum alias animo reuolueremus merita beatorum martyrum Berardi, Petri, Ottonis, Accurſii & Adiuti, qui ex Ordine fratrū minorum, ſub quo & nos coaluimus, fuerunt, qui poſt multa tormenta ſub rege Marochiorum pro Chriſto mortem ſubierunt, & martyrii palmā glorioſè promerentes, plurimis miraculis in ipſa morte & poſt claruerunt. Ex quo incenſus B. Antonius de Padua, ex Ordine Canonicorum Regularium in quo tunc erat, ad Ordinē ipſum fratrum minorum ſe legitur tranſtuliſſe: Conceſſimus ex Apoſtolica dignitate uiuæ uocis oraculo, ut fratres prædicti Ordinis Minorū poſſent publicè & ſolenniter celebrare in ſuis Eccleſiis Miſſæ & Horarum officium de ſupra memoratis ſanctis martyribus. Verum cum frequenter aduerſarius humani generis, nitatur bona & ſancta opera perturbare, ne tā diuinum & piū opus poſſet aliquis in poſterum impedire, tenore præſentium, ex certa noſtra ſcientia, Authoritate Apoſtolica concedimus, quòd prædicti fratres Minores ubiquè ſolenniter & publice officium plurimorum martyrum pro ipſis Berardo, Petro, Accurſio, Adiuto & Ottone, ſub officio duplici maiori, ac etiam 16. Ianuarii, qua die ab hoc ſeculo per martyriū deceſſerunt, liberè ac cū ſana & ſerena conſcientia dicere & celebrare: *Inhibentes præfata Apoſtolica authoritate, nè quis huic noſtræ cōceſſioni audeat ſe opponere, nō obſtātibus in cōtrariū facientibus quibuſcūq;. Præterea quia difficile eſſet, præſens Breue ad omnia loca deferri, uolumus* ut illius tranſſumpti, alicuius publici notarii ſubſcripto, & ſigillo generalis dicti

** deeſt, queāt, aut aliquid eiuſmodi.*

** legendū apparet, ut illius transſumpto alicuius publici notarij manu ſubſcripto.*

dicti Ordinis, uel uicarij generalis fratrum Minorum de Obſeruantia, non immeritò ea prorſus fides adhibeatur, quæ adhiberetur, ſi idem præſens Breue originaliter oſtenderetur. Datum Romæ apud S. Petrũ ſub annulo piſcatoris, die 7. Auguſti, Anno Domini 1481. Pontificatus noſtri anno XI.

PASSIO SANCTORVM MARTYRVM SPEVSIPPI, ELEVſippi & Meleuſippi: ſed in gratiam lectoris paſsim ſtylo mutato.

PROLOGVS VVARHIARII.

SAncto & à me pontificali apice præferendo Coraunto papæ Vuaribarius. Præcipuus beatiſsimorũ perſonis epiſcoporum aſsiduè coæquari meritis nõ deſiſtis in omni conuerſatione ſacerdotij, ſancta quotidie exornari religione feſtinans, diuinarum ſcripturarum legendi ſtudio uniuerſa dogmata peragraſti. Nunc ſanctorum martyrũ geſta, ad laudis tuæ cumulum, pro amore religionis congregare in urbe Pariſiaca deuotius intendis. Vndè ſancto Euſebio Cæſareenſi in æmulationis ſtudio coæquandus es, & pari gloria dono perpetualiter memorandus. Da ueniam noſtræ imperitia, quoniam te laudare tantum non ſufficimus, quantum es cordis ſacũdia ſuccurente præferendus. Geſta ſanctorum geminorum, qui in ſuburbio Lingonicæ ciuitatis precioſam adepti ſunt conſummationem martyrij, uel beatiſsimi Deſiderij martyris & Antiſtitis ipſius ciuitatis ſicut deuotionis ſtudio imperaſtis, ita deſiderantiſsimæ famulationis obedientia deſcripſiſſe cognoſcatis.

PASSIO PER NEONEM CONSCRIPTA.

Ianu-ar. 17. GLorioſa martyrum certamina ſtudioſus reſerare Chriſto authore cõpellimur, pro cuius fidei amore ſuſcepta fuiſſe procul dubiò cõfitemur. Igitur ſancti tergemini fratres, Speuſippus, Eleuſippus & Meleuſippus cum quantis ad martyrij dignitatem præmijs peruenerint, explicare potius, quàm ſilentio præterire, rectæ rationi conſentaneum eſt. Admirandũ ſatis id eſt, & ad Dei omnipotentis prædeſtinationem multipliciter referendum. Ergo huius rei ordinem proſequentes, & gratiarũ largitoris beneficia accurate penſantes, rem totam à principio explicemus. Itaque ſanctus Policarpus Smyrnæorum urbis antiſtes, doctrina beatiſsimi Iohannis Apoſtoli & Euangeliſtæ perfecte inſtructus, ſpiritu ſancto repletus, fideli ducatu cupiens Chriſti militiam amplificare, per diuerſas mundi partes ſuos dimiſit diſcipulos, Verbum Domini Ieſu Chriſti gentibus cum fiducia prædicaturos. Audiens itaque crudeliſsimam denuò ſuſcitatam perſecutionem, & principem ſucceſsiſſe in regno, qui in Galiarũ prouincijs corã ſe ſuiſque præſidibus Chriſtianos diuerſis interimeret ſupplicijs, generali etiam propoſito apud omnes de illis trucidãdis edicto: beatiſsimos Polycarpus ſanctos Dei ſacerdotes, Andochium & Benignum, & Thyrſum diaconum illuc prædicationis ſtudio deſtinauit, uiros ſcilicet uirtutibus præſtantiſsimos, in Dei amore diffuſos, ad certaminis agones feſtinos, ad ſuſcipiendos pro Chriſti amore itinerum labores omninò deuotes, ad pericula maris adeunda non tardos, peregrinationes cupidè amplectentes, parentes pro religione Chriſti libenti animo relinquentes, pœnarum ſupplicia uel beatæ mortis paſsiones expetentes potius quàm timentes. Qui uiri tres obedientes ſanctis monitis, nauiculam aſcendunt: ſanctuſque ſanctis ualedicens Polycarpus, hæc eis mandata dedit: Ite, inquit, uiri fortes, in fortitudine Chriſti fortiter dimicantes: per ſanctam Chriſti cõfeſsionem plures commilitones acquirite, cum quibus de uictoria triumphantes, nomen & dignitatis gloriam poſsitis adipiſci ſempiternam. Fructus laboris ueſtri multiplici opulentia cumulentur, iuſtorum paradiſi ſedes per uos de ſanctarum animarum acquiſitione eximiè lætentur. His & alijs multis eos proſequitur ſanctus Polycarpus orationibus. Illi uerò nauigantes feliciter, gubernatione diuina ad Maſsilienſiũ litora celerius peruenerunt. Egreſsiq; ad terras, Dei angelo precedente, proſperum iter agentes, Eduam ciuitatem ingrediuntur: ibiq; Dei prouiſione reperto Fauſto, nobiliſsimę familię uiro, ſenatoria dignitatè conſpicuo, & pretorianis faſcibus ſublimi, gratiſsimè ab eodem hoſpitio ſunt recepti. Quos cum prædidiciſſet eſſe presbiteros, ſupliciter poſtulauit, ut amicos uel familiam ſuam per ablutionem baptiſmatis efficerent Chriſtianam. Ille autem propter imminentem perſecutionẽ Chriſtũ colebat occulte. Obtulit uerò etiam & filium ſuum Symphorianum adoleſcentem, ſanctorũ prædicationibus diuinaq; prædeſtinatione ſucceſſuris temporibus preclarum martyrem futurũ: ſanctorumque eum tradens manibus, ut a ſancto Benigno baptizaretur, atque de ſacro fontis lauacro à ſancto ſuſciperet Andochio, attẽtius deprecatus eſt. Illi uerò opus, ad quod uenerant, alacriter, peragentes, & tanti uiri obtemperantes precibus, per baptiſmi gratiam uoluntatis ſuæ deſiderio in omnibus ſatisfecerunt. Poſt hæc cum idem Fauſtus cauſam aduẽtus eorum ex mutua cum illis collatione diligentius exploraſſet, ſororem nepoteſque eius in memoriam pietas diuina reduxit, atque ad illos: Eſt mihi germana ſoror nomine Leonilla, illuſtri matrona, ciuis urbis Lingonicæ, cui ſunt nepotes ex filio tergemini fratres, uno partu ſimul editi, literis liberalibus eruditi, paterna tamen traditione adhuc gentili errore uiuentes, quos deſiderata Chriſti militiæ mancipare. Subuenite ſanctiſsimi ſacerdotes eius deuotioni, & nobiliſsimam nobilitate familiam, ut cœpiſtis. His dictis ſancti uiri rem, cuius cauſa eò uenerant, attentius pertractantes, inter ſe pariter conſtituunt, ut ſanctus Benignus ad territorium Lingonicũ illuſtrandũ ex Dei ſentẽtia properaret: ſancti uerò Andochius & Thyrſus in Auguſtudonenſi uilla plurimos ſuis diuinis prædicationibus ad religionem Chriſtianã traducentes non poſt multum ſpatium ſub * Aureliano principe felici ſunt martyrio coronati. Sanctum autẽ Benignum iam dictus Fauſtus ſorori ſuæ pro munere diuino, ſicut erat, transmiſit, quæ eum uelut mãna de cælo deſcendẽs, cum omni ueneratione ſuſcepit. Eodẽ die memorati nepotes eius in agro, cui Palmaſius nomen eſt, ad ſimulacrũ deæ Nemeſis ritu ſolito prophana ſacrificia offerebant, & de ſuperſtitioſis libaminibus auiæ ſuæ reliquias reſeruauerant. Quam inuitãtes ad conuiuium, ſeruata protulerunt. Illa uerò omnia proijciens canibus, reſpuit tanquam ſtercus. Tũc accedens ad eos, coram Sancto Benigno, talia cœpit uerba proferre: Chariſsimi nepotes, cognoſcite Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, Deum uerum & uiuum

S. Polycarpus benè p̄catur ad Gallias cũtibus.

**forte legendum, Aurelio*

Leonilla ad ſuos nepoter oratio.

uiuum eſſe, cui angeli & omnis creatura iuſtam exhibent ſeruitutem, qui mundum omnem conſtituit, omnemquè rerum materiam libratam ſubita uerbi diſpoſitione, compoſuit cœli altitudinem eadem iuſſione extendit, terrarum ſpatia dilatauit, immenſum abyſſi pelagus congregari, & litoribus coarctari firma ſententia ordinauit, pinxit cœlum ſtellis, & duo luminaria præcipua conſtituens, ut omnia ab ipſo facta ſua uiciſſitudine exornarent, ueſtitaque lumine cuncta deregerent, omnino decreuit. Mare omne piſcium habitationi conceſſit: diuerſis arboribus & herbis tellurem omnem ueſtiuit, cunctaquè orbis animantia, qualiacunque demum ea ſunt, ſua uoluntate creauit, poſtremo hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam formare dignatus eſt, quem ad hoc ſapientiæ ſciētiæ, & intelligentiæ ſingulari dono locupletauit, ut iam immenſæ fabricæ Dominum, omniaque quæ patrauit, diligentius perquirat, non per ignorantiæ deſidiā poſtponat authorem, ut diſcernat bonum á malo, ut ſimulacra hominum manibus facta ex diuerſis metallis, ſenſu carentia, & omni uitali ſpiramine deſtituta, ad homines fallendos diabolica adinuentione efficta, non ſolum nullo uenerationis ſtudio colat, uerumetiam ceu immunda & omni abuſione deſpecta deſugiat. Illius enim peruerſa adinuentio in hoc mundo idola figurauit, qui Adam primum hominem in paradiſo conſtitutum, per præuaricationem decepit. Derelinquite ergo, dulciſſimi nepotes, omnia idola dæmonibus conſecrata, & creatorem omnium rerum, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſine ulla ambiguitate confitemini. Hunc uirum ſanctum Benignum, quem ſtantem coram uobis cernitis, de longinqua regione ad uos pietate diuina fuiſſe credite tranſmiſſum. Attendite ad uerba oris eius, Dei enim ſunt præcepta, quæ de ipſius ore procedunt. Diſcite ab eo ſanctam doctrinam, plus omni munere copioſam, & ueſtræ ſaluti præ omnibus opportunam. Dum hæc ſaluberrima monita cum ſancto Benigno beata Leonilla ſuis nepotibus prædicaret, & in corda eorum iam inſpirata gratia diuinitus conualeſceret, miro pariter adſtiterunt ſtupore defixi, & ſe inuicem intuentes, cōſiderantesque omnia, quæ eis dicta fuerant, conuerſi ad auiam ſuam, una uoce dixerunt: Quare tantam & tam præcipuam rem tandiu tectam ſilentio tenuiſti? Cur nobis ueritatis uiam & lumen præclarum tantis temporibus occultaſti? Quibus illa blando ſermone reſpondens, eleuansque oculos, & manus ad cælum expandens, Deoque gratias agens, ait: Filius meus, pater ueſter, in tanta cordis perſeuerauit duritia, in tartaream iam ſedem demerſus, ſcelerum obumbratus caligine, omnis expers ſapientiæ & intellectus, excæcatus peruerſitatis conſilio, ut Chriſtum Deum nec crediderit, nec unquàm uoluerit confiteri. Quid ergo prodeſſe illi poterat ſermo diuinus, cuius interiora cordis incredulitatis malitia ad integrum poſſidebat, qui què lumen uerum, circumſeptus idolorum caligine, uidere non poterat? Ipſe uerò me fecit hactenus intra taciturnitatis ſilentium cōtineri, dum timui, nè ſua inimica ſuaſio faceret uos à recto tramite perpetuò deuiare. Voluntate autem Dei eo deficiente, omnia impedimenta ſublata ſunt. Eccè nunc tempus acceptabile. Aperite oculos cordis & corporis, cœlum potius intuentes, idolorum inimicam ueſtræ ſaluti Culturá, Domini noſtri Ieſu Chriſti repleti gratia, ab animis ueſtris radicitus extirpate, ut poſſitis ad æterna gaudia peruenire. Poſt hæc cum & alia multa Leonilla cum ſancto Benigno nepotibus ſuis narraſſet, ut credulitatis indicia diuina pietas in eiſdem patefaceret, uiſiones, quas nocte præterita uiderant, in memoriá reuocarunt. Primus Speuſippus uiſionem ſuam narrauit, dicens, Videbam me in ſinum auiæ meæ receptū, mámillæ ſuæ plenitudine, lactus abūdantia ſatiari, quę compellebat me etiam ſuis monitis, dicens, Speuſippe, bibe lac ſalutiferum magis, ut plus bibendo, melius poſſis ſumma uirtutis conſtantia, in certamina poſitus contra aduerſarios glorioſam promereri uictoriam. Finita primæ uiſionis ſententia, Eleuſippus ait, Credite & me huiuſcemodi uiſionem uidiſſe. Vidi in cœlo ſuper ſedem magnam ſedētem, quaſi ex electro & gemmis, maieſtatis potentia radiantem, cuius ſplēdor immenſus meum obumbrabat adſpectum, & ob ſtuporem nimium pauor cordis mei terruit intellectum. Tunc uultu ſereno me uocans ad ſe, ait, Noli timere coronam uictoriæ promereberis. Tertio loco Meleuſippus uiſionem ſuam expoſuit. Vidi & ego, neſcio quem, regem magnum ſatis, ſingularia ſceptra tenentem, qui nos tres pariter ad ſuam militiam prouocabat, præclaris balteis accingebat, magno nos precio à captiuitatis uinculis redimebat, perpetua libertatis noſtræ præmia literis aureis ſcribebat, donis nos indeficientibus ſimul remunerabat. Super his ad me exhortandum addidit, dicens, Meleuſippe, uos tres fratres in meo palatio collocare decreui, & æternis præmijs pariter coronare. Auia ueſtra perpetim diebus ac noctibus pro ueſtra ſalute ſuppplices preces effundit, ut recto tramite gradientes, liberati de tenebroſa caligine, uerum lumen contemplari poſſitis, & de cōdemnatione mortis, ad uitam perueniatis perpetuā. Hæc & alia plurima adhortationum uerba mihi rex, quem dixi, narrauit in uiſu. O quàm admirāda, quàm concordantia & unius rei indicia deſignata, uel ſempiterna memoria retinenda. In noctis tenebris adhuc poſiti, illuminati iàm prædeſtinatione, ex pari gratia ſancti gemini uidere meruerunt uiſiones. His tribus pueris obtentu auiæ ante eſt Trinitas reuelata per gratiam, quàm plenam Chriſti perciperent diſciplinam.

Hũc q̃ ſpicuũ ſit, de q̃bus ſimulacris loquatur

Viſio Speuſippi.

Itē Eleuſipp.

Itē Meleuſippi.

Viderunt, obumbratis ex parte oculis, prius Dominum Deum, quàm per oris confeſſionem plenius cognoſcerent Saluatorem. Penſantes denique ſancti Tergemini intra ſe de concordia uiſionum, prædicationibus ſancti Benigni, ac beatæ Leonillæ orationibus inceſſanter inſtructi, cogitabant attentius, quid agere curarent, deſiderantes, ut deterſa nube caliginis, purum claritatis lumen in uiſu lucidius uiſibiliter contemplarentur, & Deum uiuum & uerum ſine ulla ambiguitate cognoſcerent. Tunc dixerunt ad auiam ſuam: indica nobis quid faciamus, ut prædicatio ueſtra, omnibus erroribus effugatis, noſtram poſſit proficere ad ſalutem. His dictis, cum ſancto Benigno beata Leonilla exultans de ſancta confeſsione nepotum ſuorum, & Deo gratias agens dixit ad eos unà cum ſancto Benigno: Cuſtodite omnia mandata diuina, & regem regum Chriſtum Deum eſſe ſine dubio credite, ſeparati à nefandis idolis, uoſmetipſos creatori ueſtro Deo offerte. Docuit autem eos ſanctus Benignus omnem ſanctam doctrinam, & ut perfectos in fide Chriſti, confeſſionem credulitatis ueram & manifeſtam per infuſionem ſanctiſpiritus eos cognouit ad integrum recepiſſe, baptiſmatis ipſos gratia conſecrauit. Deinde ſanctus Benignus ad caſtrum Diuionem perexit, ubi plures laboris ſui fructus cōgregās, non poſt multum tempus pro multis meritis condignam martyrij coronam promeruit. Sancti uerò tergemini fratres confirmati in omni fide Chriſti, ſeruis ſuis præceperunt, ut ſimulacrum Nemeſis frangerēt, duodecim lana, quæ in domo eorum conſtituta erāt, funditus euerterent, ipſas etiam idolorum ſtatutas, ſimul in fragmenta redactas, protinus diſſiparent. Feceruntque ſerui omnia, quæ à dominis fuerant imperata. Intereà fama uelox cunctos ciuitatis Lingonicæ ſi-

Tergemini fratres baptizatur.

nes perſuaſit, tergemines fratres, nepotes Leonillæ, illuſtribus ortos natalibus, ad Chriſti cultum deuotionis ſtudio manifeſtiſſimè declinaſſe, & Ieſu Chriſti omnipotentis Dei fiducia, deorum ſimulacra pro nihilo habentes, & omni abuſione deſpicientes, a fundamentis euerti iuſſiſſe. Creſcit rumor immenſus in populo, excitantur in iracundiã primates, iudices & ſacerdotes idolorũ, & nimio furore ſuccenſi, ad dei pueros undiquè conueniunt. Congregatiquè in unum, dixerunt primates ad eos: Quæ uos tam repentina noua ſit temeritas? Quis uobis perſuaſit deorum noſtrorum culturam relinquere, quam noſtri ueſtrique maiores ab antiquis temporibus coluiſſe noſcuntur? Itanè decretum principum conuellitis? Chriſtum, quem pro Deo adoratis, Iudæi morti adiudicatum cruci affixerunt. Tunc ſancti tergemini repleti ſpiritu ſancto, dixerunt ad eos: O obcæcati corde, in profunda demerſi caligine, perpetuis tenebris obumbrati, nimiũ pondere peccatorum depreſſi, pœnis indeficientibus & morti perpetuæ addicti, antiqui hoſtis errore decepti, qui nos ſaxa & cætera metalla in humanas formas ab hominibus redacta adorare compellitis, quæ nullum uitæ ſpiraculum habent, quæ nihil ſentiunt, prorſusque pro nihilo à ſtultis coluntur. Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ipſe eſt Deus uiuus & uerus, cum Patre & Spiritu ſancto, unus in Trinitate deitatis, & trinus in maieſtatis unitate credendus: Deus de Deo, lumen de lumine, ſplendor à ſplendore procedẽs, qui ſemper eſt, ſemperque fuit, ſemper etiam & ſine fine manebit. Ipſe fecit omnia, quę in mundo ſunt. Permoti ſunt his auditis populi, primates, iudices ac ſacerdotes, qui ad ſpectaculum uenerant, nimia iracundia in Dei famulos. Exurgens autem Quadratus ira repletus, Speuſippum & Eleuſippum pugno percuſſit in faciem. Ipſi duo tantum locuti fuerant. Condolens & Meleuſippus exclamauit, dicens: Cur me illius beneficij, ictus, inquam, huius, cum fratribus meis non feciſti participem? In illos declaraſti optabile paſsionis principium, me autem quaſi incredulum cum tuis incredulis honorans, à ſancto conſortio excluſiſti. Vnanimes in Chriſti confeſsione ſumus, æqualiter per ueſtram perfidiam de Chriſti remuneratione congratulamus. Quadratus reſpondit: Hodiè uos pro contemptu deorum noſtrorum diuerſis cruciatibus punire conſtituimus. Eleuſippus dixit: Quanto nobis maiora tormenta parabitis, tanto amplius nos de Dei gratia confirmatis. Palmatus dixit: Niſi linguas eorum radicitus amputemus, non ceſſabunt loqui in iniuriam noſtram, uel deorum noſtrorum. Speuſippus reſpondit: Si linguas noſtras crudelitas ueſtra carnales abſciderit, in interioribus noſtris magnalia Dei narrabimus, & de ſancta in Chriſtum fide nunquàm nos ueſtra malitia ſeparabit. Iterum Palmatus & Hermogenes dixerunt: Infelices, unanimiter ad mortis ueſtræ interitum feſtinatis. Speuſippus reſpondit: Mori pro Chriſto, glorioſum eſt, inde ad uitam celerius perueniemus æternam, ubi nulla triſtitia eſt, ſed gaudia quæ nullo tempore finiuntur. Videntes autem eos Palmatus, Quadratus & Hermogenes in Chriſti confeſsionis conſtantia perdurare, cogitabant attentius, quibus eos grauiſſimis tormentis excruciarent, & quo genere mortis propter metum eorum, qui aduenerãt, crudeliſſimè perimerent. Dum hæc diligentius pertractarent, beatam Leonillam ad ſe accerſiri præcipiunt, ſi fortſian per eius blãdimẽta ſermonum, & ſua ſiooes reuocari poſſent ad ſimulacrorum culturam, ſicquè Chriſti maieſtatem ac diuinitatem per omnia abnegarent. Cum ergò beata Leonilla ad eos perueniſſet, dixerunt ei iudices: Perge ad nepotes tuos, & ſi eos ſeruare deſideras, & à pœnarum ſupplicijs mortiſque interitu liberare, ſuade eis, ut fana reſtituant, quę deſtruxerunt, deoſque noſtros adorantes, condueta ijs offerant ſacrificia.

Tergeminorũ fratrũ cõſtantia.

Hæc & alia illis dicẽtibus, ait ad eos Leonilla, Ibo, & ſuadebo eis, quę mihi ad eorum uidebuntur pertinere ſalutem. Veniens deniquè beata Leonilla ad nepotes ſuos, cum cognouiſſet eos in ſancta confeſſione perſeuerare, multa exultatione gauiſa eſt, & præbens ſingulis dulcia oſcula, lachrymanſque præ gaudio, & multas Deo omnipotenti preces effundens, Chriſtoque gratias agens, dixit illis, Nullus ueſtræ ſtirpis nobilior, nullus ditior, nullus melior, nullus deo gratior inuenitur. Omnem familiam ueſtram præclara Chriſti confeſſione illuſtratis, in tenera ætate poſiti, cunctos maiores generis ueſtri ſapientia prçceſſiſtis, theſaurum immenſum, nulloque precio æſtimandum per Chriſti militiã acquiſiſtis. Eſtote ergo in ſancta Chriſti religione conſtantes, & perſeuerate fortiter. Nulla uos frangat aduerſitas, nullæ minæ, nulla tormentorum ſupplicia ueſtros terreant animos, uiriliter Chriſti fide armatos. Regna huius mundi, quæ uidentur, & cum uita hac temporaria finiuntur, nihil ſunt.

Leonilla ſuos confirmat nepotes.

Regnum autem Dei inuiſibile & ſempiternum cõcupiſcere, perpetua eſt atque perfecta, & ſuper omnia opportuna ſapientiæ plenitudo. Per hos momentaneos labores & celeriter tranſituras p[œ]nas ad æterna gaudia peruenietis. His dictis, ut uidit eos plenos gratia Chriſti in ſua ſtabilitate permanere, & datam Deo fidem præſtare fortiter, Chriſto illos cum integra deuotione commendans, diſceſſit ab eis. Interrogati autem à iudicibus, ſi uellent ipſis conſentire & deorum ſuorum ſimulacra adorare, iubentur id publica uoce confiteri. Sed cum illi pertinaci ſententia in Dei fide & amore perſiſterent, nec ulla ratione aſſenſum præberent petentibus, ligatis ſurſum manibus, pedibus uero deorſum, in arbore una ſuſpenſi ſunt. Tanta uerò tormentorum adinuentione ſunt extenſi, ut penè putarentur ab ipſa membrorum compage ſeparari. Confortati tamen à Chriſto, & uirtutis tolerantia interius diuinitus miniſtrata, in confeſſione & fide Chriſti uiriliter permanebant. Et in ipſis tormentis, ſuſpenſus cum fratribus Meleuſippus iudicib. inſultabat, dicens, Dominus noſter & Saluator Ieſus Chriſtus clauis cruci affixus, pro noſtra redemptione ſancto pependit in ligno, unde crucis ſignum obtinere meruimus. Nos quoque tres eius famuli, in uno hoc ſtipite pendentes, pro eius nomine efficiamur martyres glorioſi. O beatum fructũ ipſius arboris, quæ tres portauit martyres, Trinitatis nomini conſecratos. Videntes autem iudices eos confortari, nõ contriſtari in ſupplicijs, dixerũt ad eos, Nõ in hac arbore, ſicut uos uelle dicitis, moriemini, ſed igne ultore peribitis. Meleuſippus iterũ reſpondens, ait ad eos, Maior erit nobis beatitudinis augmẽtatio, ſi per ignẽ ꝓbati tranſierimus ad Deũ, & de tenebris ꝑ hunc ignẽ perpetuã ꝑuenerimus ad lucẽ. Tũc deniq; iudices ꝑ ꝑ metũ, q aderãt, populorũ, cõgregati iuſſerũt ligna, & cætera, quæ ſolẽt igni fomẽta ꝓbere. Ignis itaq; copioſus accendit, ligatis manibus & pedibus ſancti tergemini in ignẽ ꝑcipitantur. Affuit Chriſtus Saluator in medio, & diruptis uinculis, ſancti gloriabant in igne, nec ullũ ex eis cõtingebãt incẽdia. O beatũ ignẽ, qui ſm̃ originale purgauit peccatũ, & nullũ ſanctorũ mẽbris de incẽdio intulit detrimẽtũ. Adiuuit potiꝰ ignis ſanctos, ꝑ quẽ eis nocere uoluit, at nõ potuit, inimicꝰ. Ignis interim ab incredulis acrius accẽdit, ut ſanctorũ corpora ſine mora cõburant, ſed uertens illud diuina miſericordia in melius, indè ſanctis lumẽ inextinguibile ꝓparauit. Flãmæ ardẽtes altius quidẽ eleuatæ ſunt, ſed Chriſti uolũtati obſequẽtes, ſanctorũ ꝑcipuã gloriam

Sancti martyres in ignẽ iactãtur.

riā oſtēdebāt, quę in exitioſam à perſecutoribus ruinā erāt præparatæ. Ignis ad ſanctorū mēbra cōſumēda uires proprias habere non potuit, quā Dei potentia caloris æſtum ſuis ſanctis pro ſua benignitate temperauit. Viderunt impij & iniqui perſecutores inter immenſas flammas exultare ſanctos tergeminos, perſeuerare illæſos, quos putauerunt per tantū incendiū quod illis admonerant, ſubito conſumptum iri. Ambulandi uero etiam in igne ſanctis tergeminis eſt à Chriſto data facultas, ut maior incredulis accederet, myſteria diuina inuidentibus, de confuſione triſtitia. Defecerunt itaque ligna, & omnia ignis fomenta: ſancti uerò tergemini, deficientibus flammis, in medio ſtantes, perſecutorum malitiam irridebant, dicentes, Data nobis eſt, ſi uolumus, de præſenti ad Chriſtum migrandi poteſtas: at ſi adhuc deliberamus ueſtræ dementiæ uiuentes in ſeculo inſultare, conceſſum eſt. At uerò melius nobis eſt, ad eius epulas feſtinare, ubi fœneratio non deficit largitoris. Poſt ſopitū ergo ignem, cum increduli ad ſanctos tergeminos propinquaſſent, nullas quamuis curioſi uidere potuerunt in ſanctorum membris de incendio cicatrices. Sed ut maior non fieret deſiderantibus mora martyrij, & ut præparatas dudū, iam acciperent immarceſcibiles à Chriſto coronas, uident choros angelorum ad ſe excipiendos ante oculos ipſorum ſtare paratos: Flectentesque genua in terra, in oratione proſtrari, felici euocatione Chriſti ionitari, ſanctum ſimul emittentes ſpiritum, pariter emigraſſe noſcuntur ad cælos. Delata ſunt autem ſanctorū corpora ac ſepulta à deuotis ſecundo miliario ab urbe Lingonica in uico, qui nocatur Vrbatum, ubi ſe duæ uiæ maxime coniungunt & aliæ ante has à diuerſa parte ſubiūguntur, ut ibi & expedita uoluntaris deuotione, & iter agentiū opportunius ſubiuncta collectione, ſemper frequens aſsit populorum ad eorum limina orationis cauſa undiq; concurſio. Ibi ſaoè quicquid cum deuotione petitur obtentu ſanctorum tergeminorum quotidiè, Deo largiente, præſtatur. Sanitatum ibidem ſuffragia per eoſdem ſedule infirmantibus miniſtrantur, mœrentibus confortationis conſolatio ſine mora conceditur, & præcipuus baſilicæ eorum ſemper additur cultus, & opum largitas in melius à deuotis quotidiè augetur. Illud etiam rationabiliter uidetur annectendum, quod ad laudem ſanctorum tergeminorum augendā, uel cultum religionis dinoſcitur pertinere: quoniam per eorum ſanctam acquiſitionem numerus eſt martyrum, inſpirante Domino, augmentatus.

Sancti martyres ad cælos migrāt

Videns denique Iouilla quædam mulier tam precioſam ſanctorum tergeminorum martyrij conſummationem, ſpreto maritali conſortio, paruuli & uoici filij dulcem derelinquens ampleaum, inter incredulas turbas, adhoc in perſecutionis ardore commotas, ueloci curſu properans, exclamauit, dicens: Et ego ancilla Chriſti ſum: Chriſtum Deum unum & uerum ſine ulla ambiguitate pronuncio. idola ueſtra ignominioſa & uana omnino adorare deſpicio. His dictis, continuo comprehenſa, & propter metum circunſtantium populorum à capillis ſuſpenſa, multiſque afflicta ſupplicijs cum Chriſtum negare coacta nullatenus uoluiſſet, unà cum beata Leonilla auia ſanctorū ad locum deducta martyrij, ad memoratum uidelicet uicum Vrbatum, à perſecutoribus cum eadem gladio eſt perempta.

Iouillæ egregia fortitudo et martyriū.

Itē Leonilla.

Neon quoque, textor hiſtoriæ huius atque ſcriptor, tradens Turboni codicem, inter medias turmas perſecutorum ingreſſus, cupiens ſanctorum tergeminorum militię beatiſsimæ ſociari, Chriſti nomen confeſſus, tantis eſt patienter ictibus mactatus, ut uita temporali expoliatus, martyrij palma continuò meruerit coronari. Turbon autem non poſt multum tempus, doctrina beatiſsimorum tergeminorum perfectè inſtructus, à perſecutoribus captus, & ipſe eſt martyrij remuneratione locupletatus. Acta ſunt hæc ſub Aureliano principe, Palmato, Quadrato & Hermogene præſidibus, ſub die xvj. Caled. Feb. At inuentio ſanctorum corporum tergeminorum, uel dedicatio ipſius baſilicæ, eſt colenda aiiij. Calend Octob. regnāte Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt cum Deo patre & ſpiritu ſancto honor, uirtus & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Itē Neonis

Item Turbonis

Candido lectori F. Laurentius Surius.

IN hanc ſanctorum tergeminorum martyrū hiſtoriam aliquod mendæ neutiquam tolerabiles irrepſerant. Nam Polycarpum MS. codices plerique habebant Epheſi epiſcopum. Item Aurelianum Imperatorem ſucceſsiſſe Seuero patri, quorū neuter fuit Polycarpi ætate: falſumque eſt, Seuerum hunc fuiſſe Aureliani parentem. Et quanuis etiam antiqua typis excuſa martyrologia Aurelianum legūt, tamen propter Polycarpum, qui ſub Antonino Vero, qui etiam Aurelius Verus appellatur, paſſus eſt, planè arbitror pro Aureliano Aurelium eſſe legendum. Interea nihilominus reliqui Aurelianū, ne quid temere mutaſſe uiderer: uno dempto loco, ubi ſcriptum erat temporibus Polycarpi Aurelianum ſæuiſsimam in Chriſtianos excitaſſe perſecutionem, quod librarij alicuius imperiti incuria uel inſcitia ita perperā ſcriptum fuiſſe apparet. Facilè autem in nominibus principum fit lapſus aliquis, dum exemplaria negligenter deſcribuntur: nec tamen propterea ſtatim hiſtoriæ fides detrahenda eſt. Vale.

Sancti Athanaſii epiſcopi in uitam S. Antonij monachi præfatio.

ATHanaſius epiſcopus ad peregrinos fratres. Optimū, Fratres, inijſtis certamē, aut æquari Aegypti monachis, aut ſuperare nitentes uirtutis inſtātia. Etenim apud uos iam plurima ſunt monaſteria, monachorum quoque nomē eſt celebre, & hanc uoluntatem iuſtè quiſque mirabitur, orantibusque uobis optatum Deus tribuet effectum. Quoniam igitur exegiſtis à me, ut nobis ſcriberem de conuerſatione beati Antonij, uolentibus diſcere quemadmodum cœperit, quidve fuerit ante ſanctum propoſitum, qualem etiam habuerit terminum uitæ, & ſi uera ſunt ea, quæ de ipſo fama diſperſit, ut ad eius æmulationem atque exemplum uos reſtituere poſſitis, magna cum lætitia ſuſcepi ueſtræ charitatis imperium. Etenim mihi ingens lucrum eſt, atque utilitas hoc ipſum, quòd recordor Antonij, & uos cū admiratione audientes, ſcio eius propoſitū cupere ſectari. perfecta eſt ſiquidem ad uirtutem uia, Antonium ſcire quid fuerit. Ergo ut breuiter dicam, ex omnibus, quæ de eo referentium ſermo iactauit, credite, & minima uos exiſtimate audiſſe de maximis: quia nō ambigo nec eos omnia potuiſſe cognoſcere, cum & ego rogatus à uobis, quantacunque per epiſtolam ſignificauero, non æqualia ſim eius meriti narraturus. Sed & nos omnes hinc nauigantes ſtudioſè percontamini, quo ſingulis quæ norunt referentibus, congrua dignaque tanti uiri relatio compleatur. Diſponebam itaq; poſt lectionem literarum ueſtrarum aliquos ad me monachos inuitare, & maximè eos, qui crebro ad eum ire conſueuerant, ut plenius aliquid addiſcens, munera uobis maiora tranſmitterem. Sed

Perfecta eſt ad uirtutē uia, ſcire Antonium quid fuerit.

quoniam

quoniam & nauigationis tempora labebantur, & literarum portior uehementiſsimè feſtinabat, ideo ea quæ & ipſe noueram, (frequenter enim eum uiſitaui) & quæ ab eo didici, qui ad præbendam ei aquam nõ paululum temporis cum eo feci, dilectioni ueſtræ indicare properaui, utrobiq; curam ueritatis habens, ut neque plus aliquis audiens, miraculorum congeſtionem non credat, nec rurſum meritis eius inferiora cognoſcens, non putet dignum eſſe miraculo pro tanti nominis uiro.

VITA S. ANTONII ABBATIS, ab Athanaſio epiſcopo Alexandrino conſcripta, & ab Euagrio presbytero è Græco in Latinum tranſlata.

17. Ianuar. Antonij genus & patria.

Antonius nobilibus religioſisque parẽtibus natus, in Aegypto oriũdus fuit, tanta ſuorum nutritus cura, ut nihil aliud præter parentes, domumque cognoſceret. Et cum iam puer eſſet, non ſe literis erudiri, non ineptis infantium iungi paſſus eſt fabulis, ſed dei deſiderio flagrans, ſecundum quod ſcriptum eſt, innocẽter habitabat domi. Ad eccleſiam quoquè cum parentibus ſæpe conueniens, nec infantum laſciuias, nec puerorum negligentiam ſectebatur, ſed tantũ ea, quæ legebantur auſcultans, utilitatem præceptorum uitæ inſtitutione ſeruabat, non ſuis, ut ſolet illa ætas, pro uarijs & delicatis cibis unquàm tædio fuit, non eſcæ mollioris blandimenta ſectatus eſt, his ſolum, quæ dabantur, contentus, nihil amplius requiſiuit. Poſt mortem autem parentum, annorum circiter decẽ & octo, ſeu uiginti, cum ſorore admodum paruula derelictus & domus, & ſororis honeſtam curam gerebat. Necdũ uerò ſex fluxerant menſes, quibus ad eccleſiam (ut ſolebat) accurrens, recordabatur, quomodò & Apoſtoli omnibus ſpretis, ſecuti fuiſſent Saluatorem, & multi, ut legitur in Actibus Apoſtolorũ, facultatibus ſuis uẽditis, precia ad pedes eorum detuliſſent egentibus partienda, quæve aut quanta ſpes ijdem repoſita eſſet in cœlis. Talia ſecum uoluens, intrauit eccleſiam, & accidit ut tunc legeretur euangelium, in quo Dominus dicit ad diuitem: Si uis perfectus eſſe, uade, uẽde omnia tua quæcũque habes, & da pauperibus, & ueni, ſequere me, & habebis theſaurum in cœlo. Quo audito, quaſi diuinitus huiuſmodi ante memoriam concepiſſet, & ueluti propter ſe hæc eſſet ſcriptura recitata, ad ſe Dominicum traxit imperium, ſtatimque regreſſus, poſſeſſiones, quas habebat, uendidit. Erant autem ei trecentæ palmæ uberes, & ualdè optimæ, quas uicinis largitus eſt, nè in aliquo aut ſibi, aut ſorori moleſtia gigneretur. Cætera uerò, quæ in mobilibus poſſidebat, uniuerſa uendidit: & aggregato non exiguo precio, indigentibus dedit: paucis tamen ob ſororem reſeruatis, quæ & ſexu, & ætate uidebatur infirmior.

Matt. 19. *Acto. 4* *Matt. 19.*

Rurſus autem eccleſiam ingreſſus, cum audiſſet Dominum in Euangelio dicentem, Nolite cogitare de craſtino, reliquam quoquè portionem pauperibus diſtribuit, neque ſe uerſari paſſus eſt domi, ſed ſorore fidelibus ac notis uirginibus commendata, ut earum nutriretur exemplo, ipſe iam omnibus ſeculi uinculis liber, aſperum atq; arduum arripuit inſtitutum. Necdum aut tam crebra erant in Aegypto monaſteria, neque omnino quiſquam altam ſolitudinem nouerat, ſed quicunque in Chriſti ſeruitute ſibimetipſi prodeſſe cupiebat, non longè à ſua uillula ſeparatus inſtituebatur. Erat igitur in agello uicino ſenex quidam, uitã ſolitariam à prima ſectatus ætate, hunc Antonius cũ uidiſſet, æmulatus eſt ad bonum. Et primò quidem incipiens, etiam ipſe in locis paululum à uilla remotioribus manebat, exindè autem ſi quem in hoc ſtudio uigilantem compererat, procedens quærebat ut apis prudentiſsima, nec ad habitaculum ſuum antè remeabat, niſi eius, quem cupiebat, frueretur adſpectibus, & ſic, tanquàm munere mellis accepto, abibat ad ſua. Talis ibidem inſtitutus exordio, cum per dies ſingulos ità animum roboraret, ut nec opum paternarum, nec ſuorum meminiſſet affinium, omne etiam deſiderium & ſolicitudinẽ erga id, quod cœperat, exerceret, operabatur manibus ſuis, ſciens ſcriptum eſſe, Qui non operatur, non manducet, mercedẽ ſanè operis ſui, precio panis excepto, egentibus largiebatur. Orabat frequenter, quippe qui didicerat, ꝙ oporteret ſine intermiſſione Dominum orare. Auditioni etiam ſcripturarum ita ſtudium cõmodabat, ut nihil ex eius animo laberetur, ſed uniuerſa Domini præcepta cuſtodiens, memoriam pro libris haberet. Sic ſuam uitam inſtituens, ab uniuerſis fratribus puro diligebatur affectu & omnibus, ad quos ſtudio diſcendi pergebat, obediens, proprias ſingulorum gratias hauriebat. Huius continentiã, iucunditatẽ illius ſectabatur, iſtius lenitatem, illius uigilantiam, alterius legendi æmulabatur induſtriam, iſtum ieiunantem, illum humi quieſcentem mirabatur: alterius patientiam, alterius manſuetudinẽ prædicabat, omniũ quoq; uicariã erga ſe retinẽs charitatẽ, atq; uniuerſis uirtutũ partibus irrigatus, ad ſedẽ propriã regrediebatur. Ibi ſecũ uniuerſa pertractãs, omniũ in ſe bona nitebatur exprimere. Neque uerò aduerſum coæuos aliquãdo mouebatur, ſed ea tantũmodo flãma egregio uiro creſcebat in pectore, ne ſecũdus cuiquã in prædictis operibus inueniretur. Et hoc ità faciebat, ut cũ omnes gloria anteiret, omnibus tamen charus eſſet. Nã & uicini & monachi ad quos ſæpè ueniebat, Antonium uidentes, Deicolã nuncupabant, indultisq; naturæ uocabulis, quidam ut filium, alij ut patrem diligebant.

Mat. 6 *2. Th. 3.* *1. The. 5.* *Aliorũ in ſe uirtutes exprimit.*

Dum hæc gereret Antonius, quibus omnium in ſe prouocaret affectum, inimicus nominis Chriſtiani diabolus, impatienter ferẽs tantas in adoleſcente uirtutes, ueteranis eum aggreſſus eſt fraudibus. Et primo quidem tentans, ſi quo modo poſſet ab arrepto eum inſtituto detrahere, immittebat ei memoriam poſſeſſionum, ſororis defenſionem, generis nobilitatem, amorem rerum, fluxam ſeculi gloriam, eſcæ uariam delectationem, & reliqua uitæ remiſſioris blandimenta, poſtremo uirtutis arduum finem, & maximum perueniendi laborem, necnon & corporis fragilitatem ſuggerebat, & ætatis ſpatia prolixa, prorſus maximam ei cogitationum caliginem ſuſcitabat, uolens eum à recto propoſito reuocare. Poſtquàm autẽ diabolus orationibus eius ad Deum per paſsionis fidẽ ſe intellexit elidi, conſueta aduerſum omnes adoleſcẽtes arma arripiens, nocturnis eum inquietabat illecebris. Et primum noctibus infeſta multitudine, & horribili metu ſonituſeũ exagitare conabatur. Per dies etiam tam apertis in eum telis irruebat, ut nullus ambigeret, quin Antonius contra diabolum dimicaret, nam & ille cogitationes ſordidas conabatur inſerere, & hic eas oratu ſummouebat aſſiduo. Ille titillabat ſenſus naturali carnis ardore, hic fide, uigilijs & ieiunijs corpus oẽ uallabat. Ille per noctes in pulchræ mulieris uertebatur ornatũ, nulla omittẽs figmenta laſciuiæ, hic ultrices gehennæ flammas, & dolorẽ uermiũ recordans, ingeſtæ ſibi libidini opponebat. Ille lubri-

Diabolicis inſeſtatur inſidijs. *Vigilijs & ieiunijs corpus o: uallabat.*

cum adoleſcentiæ iter, & ad ruinam facile propone-
bat, hic æterna futuri iudicij tormẽta cõſiderãs, illæ-
ſam animæ puritatem per tentamẽta ſeruabat. Iſta au
tem omnia ad confuſionẽ diaboli fiebant. Qui enim
ſimilem ſe Deo fieri poſſe exiſtimabat, nunc ab ado-
leſcente, ut miſerrimus, deludebatur, & qui cõtra car
nem & ſanguinem ſæuiebat, ab homine, qui carnem
portabat, eliſus eſt. Adiuuabat enim ſeruum ſuum Do
minus, qui noſtri gratia carnem ſuſcipiens, uictoriam
corpori contra diabolum largitus eſt, ut ſingulis ità
certantibus, Apoſtolicum liceret proferre ſermonẽ:
Non autem ego, ſed gratia Dei, quæ mecũ eſt. Poſtre-
mò cum nec hoc argumento deſtruere poſſet Anto-
1. Cor. 15. nium draco deterrimus, & uideret ſe ſemper ab eius
cogitationibus repelli, ſecundum quod ſcriptum eſt, ſtri
dens dentibus, & ululans, qualis eſt merito, talis ap
Matt. 8. parebat & uultu: puer horridus atque niger, ad eius ſe-
genua prouoluens, humana uoce flebat dicens: Mul-
tos ſeduxi, plurimos decepi: nunc autem ut à cæteris
ſanctis, ità & tuo ſum labore ſuperatus. Quem cum in
terrogaret Antonius quiſnam eſſet, qui talia loquere
tur, ait: Ego ſum fornicationis amicus, ego multimo-
da aduerſum omnes adoleſcentes turpitudinis arma
ſuſcepi. hinc & ſpiritus fornicationis uocor. Quantos
pudicè uiuere diſponentes fefelli? quot tenuiter incipiẽ
tes, ad ſordes priſtinas redire perſuaſi? Ego ſum pro-
Oſee 4. pter quem Propheta lapſos increpat, dicens: Spiritu
fornicationis ſeducti eſtis, & reuera per me illi fue-
rant ſupplantati. Ego ſum, qui teipſum ſæpè tentaui,
& ſemper repulſus ſum. Cum hoc Chriſti miles au-
diſſet, gratias agens Deo, & largiore aduerſus inimi-
cum confortatus audacia, ait: Multum ergo deſpicabi
lis, multumq́ue contemptibilis es. nam & obſcuritas
tua & ætas, infirmarum ſigna ſunt rerum. Nulla mihi
Pſal. 117. iam de te cura eſt: Dominus mihi adiutor eſt, & ego
exultabo ſuper inimicos meos. Et ſtatim ad uocem cã
tantis phantaſma, quod uidebatur, euanuit. Hæc autẽ
Antonij contra diabolum fuit prima uictoria, immò
uirtus in Antonio Saluatoris, qui peccatum in carne
condemnauit, ut iuſtificatio legis, in nobis complere-
Rom. 8. tur, quia non ſecundum carnem ambulamus, ſed ſecũ
dum ſpiritum. Sed neque Antonio ſecuritatem dedit
hic unus triumphus, nec diabolo ſemel fractæ defece
re uires. Nam & iſte, ut leo rugiens, quærebat aditum,
per quem poſſet irrumpere, & ille ſcripturarum do-
ctus eloquio, non ignorabat multas eſſe dæmonum ca
ptiones. Propter quod ſolerti propoſitum labore ſer-
uabat, conſiderans quia poſſet ſatanas in carnis collu-
ctatione ſuperatus, nouarum aduerſus ſe artium ma-
chinas acrius commouere. Idcirco magis ac magis
ſubiugabat corpus ſuum, ne uictor aliorũ, in alijs uin-
ceretur: Diſponens igitur duriori ſe uitę lege conſtrin
gere, cum omnes infatigabilem adoleſcentis miraren
Inedia, uigilia & orationes Antonij. tur inſtantiam, ſanctum tolerantet ferebat laborem,
& uoluntariæ ſeruitutis longum in Dei opere ſtudiũ,
conſuetudine in naturam uertebat. Inediæ autem &
uigiliarum intantum patiẽs erat, ut credulitatem uiri
bus uinceret. Pernoctabat in oratione ſæpiſsimè, ede
bat ſemel in die poſt ſolis occaſum, nonnunquam bi-
duo, triduoq́ue ſic permanens, quarta demum die re-
ficiebatur. Sumebat uerò panem & ſal, potumq́ue a-
quæ perparum de carnibus uerò & uino tacere me-
lius puto, quàm quicquam dicere, quoniam nec apud
plurimos quidem monachorum iſtiuſmodi eſcæ in u-
ſu haberentur. Quieti autem membra concedens, iun
co contexto atque cilicio utebatur, nonnunquam etiã
ſuper nudam humum iacebat, unguenta penitus repu-
dians. Dicebat enim minimè poſſe utentium, præci-
puè iuuenum, corpora roborari, ſi olei eſſent lenitate
mollita, oportere uerò aſperos carni labores impera-
re, ſecundum apoſtoli præceptum, dicentis: Quando 2. Cor. 2.
* infirmior, tunc fortior ſum & potens. Aſſerebatq́;
ſenſum ſic enim poſſe reuiuiſcere, ſi corporis fuiſſet * Infirmor.
impetus fatigatus. Vnde nec temporum longitudine
laborum merita penſabat, ſed amore & famulatu ſpõ- Philip. 3.
taneo ſemper tanquam in principijs conſtitutus, ad
profectum diuini metus deſiderium concitabat, no-
uisq́; cupiens augeri præterita, ſupermemorati docto
ris ſermonum recordabatur, qui ait: Præterita obliui- 3. Reg. 17.
ſcens, & in futurum conualeſcens. Meminerat quoq́;
Eliæ prophetæ, dicentis: Viuit Dominus, cui adſto ho
diè ante ipſum. & diſſerebat, cur hodiè eſſet appoſitũ,
quia non computabat Elias præteritum tempus: ſed
tanquam quotidie in certamine conſtitutus, talem ſe
præbere cupiebat, qualem ſciebat dignum Dei eſſe cõ
ſpectibus, purum corde, & paratum obedire uo-
luntati eius.

Igitur ſanctus Antonius ſecum reputans, oportere
Dei famulũ ea inſtituto magni Eliæ exemplum cape
re, & ad illud ſpeculum uitam ſuam debere compone
re, ad ſepulcra non longe à uilla conſtituta receſsit, Atrociſsimè uerberatur à dæmonibus.
uni de cognitis mandens, ut ſtatutis diebus ſibi ali-
menta deferret. Et cum in una marmoria ſupradictus
frater eum clauſiſſet, ſolus ibidẽ morabatur. Metuens
ergo diabolus, nè acceſſu temporis eremum quoque
habitari faceret, ità eum aggregatis ſatellibus ſuis ua
ria cæde lacerauit, ut doloribus magnitudo, & motũ
auferret, & uocem. Nam & ipſe poſteà referebat, uul-
nera fuiſſe tam grauia, ut uniuerſa hominum tormen-
ta ſuperarent: ſed Dei prouidentia, quæ nunquam in
ſe ſperantibus deeſt, conſeruauit eum. Alio die is, quẽ
ſupradiximus, frater aduenit, cibos deferens aſſuetos,
atque eum iacentem in terra ſemimortuum, fractis fo
ribus, inuenit. Quem impoſitum humeris, ad uillulę
domicilium reportauit. Quo audito, ingens uicinorũ
atque affinium multitudo concurrens, triſti in medio
poſiti funeri debitum reddebat officium. Et iam me-
dia noctis parte tranſgreſſa, grauis peruigiles omniũ
oculos uicerat ſopor: Antonius, anima paululum re-
deũte, ſuſpirans eleuauit caput: cæteris uerò alta quie
te proſtratis, eum, à quo delatus fuerat, uigilare con-
ſpexit, eumq́ue nutu aduocans, obſecrauit, ut nullo pe
nitus excitato, ad priſtinum ſe referet habitaculum.
Relatus ergò, iuxta conſuetudinem ſolus iterum per-
manebat: & ſtare quidem propter recentes plagas non
poterat, orans uerò proſtratus, poſt orationem clara
uoce dicebat: Ecce ego hic ſum Antonius: non fugio
ueſtra certamina, etiam ſi maiora faciatis: nullus me
ſeparabit à charitate Chriſti. Pſallebatq́ue dicens: Si Pſal. 26.
conſiſtant aduerſum me caſtra, non timebit cor meũ.
Talia eo dicente, bonorum hoſtis diabolus admira-
tus, quod poſt tot uerbera fuiſſet auſus reuerti, congre
gatis canibus ſuis, & proprio furore ſe lanians: Vide-
tis, ait, quod nec ſpiritu fornicationis, nec corporis
doloribus ſuperatus, inſuper audacter laceſsit nos.
Omnia arma corripite, acrius nobis impugnãdus eſt.
Sentiat, ſentiat: debet ſcire, quos prouocet. Dixi, & in
adhortantis uocem audientium turba conſenſit: quia
innumeras diabolus habet artes nocendi. Sonitus igi
tur repentinus increpuit, ità ut loco funditus agitato,
& parietibus patefactis, multiſaria dæmonum exinde
turba ſe effunderet: nam & beſtiarum, & ſerpentium
formas induentes, omnem protinus locum repleuere
phantaſijs leonum, taurorum, luporum, aſpidum, ſcor
pionum, necnon & pardorum atque urſorum. Et hæc
ſingula ſecundum ſuam fremebant naturam. Rugie-
bat leo, occidere uolens: taurus mugitu & cornibus
minabatur: ſerpens ſibilo perſonabat: luporum impe
tus inhiabat: pardus diſcolor à tergo, authoris ſui cal
liditates uarias indicabat. Truces omnium uultus, &
uocis

uocis horridæ dirus auditus. Antonius flagellatus atque conſoſſus, ſentiebat quidẽ aſperiores corporis dolores, ſed imperterritus, durabat mente peruigili. Et licet gemitum uulnere carnis exprimeret, ſenſu tamen idem permanens, quaſi de inimicis luderet, loquebatur: Si uirium aliquid haberetis, ſufficeret unus ad prælium, ſed quoniam Domino uos eneruante frangimini, multitudine tẽtate inferre terrores, cum hoc ipſum infirmitatis indicium ſit, quòd irrationabilium induitis formas beſtiarum. Ruſumque confidens aiebat: Si quid ualetis, ſi uobis mei poteſtate dominus dedit, ecce præſto ſum, deuorate conceſſum: Si uero non poteſtis, cur fruſtrà nitimini? Signum enim crucis, & fides ad Dominum, inexpugnabilis nobis murus eſt.

Signũ crucis et fides ad dominũ, murus inexpugnabilis.

Multa contra ſanctum Antonium minãtes, fremebãt dentibus ſuis, quod nullus eorum tentamenta ſequeretur effectus, ſed maximè econtrario gigneretur illuſio. Non oblitus Ieſus colluctationis ſerui ſui, eidem protector factus eſt. Denique cum eleuaret oculos, uidit deſuper culmen aperiri, & deductis tenebris, radium ad ſe lucis influere. Poſt eius ſplendoris aduentum, nec dæmonũ aliquis apparuit, & corporis dolor extẽplo deletus eſt. Aedificiũ quoq;, quod pauloantè diſſolutũ fuerat, inſtauratũ eſt. Illico præſentiam Domini intellexit Antonius, & ex intimo pectore trahẽs longa ſuſpiria, ad uiſionẽ, quæ ei apparuerat, loquebatur dicens: Vbi eras, bone Ieſu? ubi eras? Quare non à principio affuiſti, ut ſanares uulnera mea? Et uox ad eum facta eſt, dicens: Antoni, hic eram, ſed expectabã uidere certamen tuum. Nunc autem quia dimicando uiriliter non ceſſiſti, ſemper auxiliabor tibi, & faciam te in omni orbe nominari. His auditis, exurgens intãtum roboratus orabat, ut intelligeret ſe plus recepiſſe tunc uirtũ, quã ante perdiderat. Erat autẽ tunc Antonius annos natus trigintaquinque. Exinde cum uoluntati promptæ merita religioſa ſuccreſcerẽt, uadẽs ad ſupradictum ſenẽ, precabatur ut in deſerto pariter abirẽt. Cauſante illo ſenile æuum & rei nouitatem, ſolus contendit ad montem, & eremi adhuc monachis ignotæ uitæ, rupto metu, uiã conatus eſt pandere. Sed nec tunc ceſſauit infatigabilis aduerſarius, nam impedire eius propoſitũ uolens, argenteũ diſcũ in itinere proiecit. Quo uiſo, Antonius callidi artificis agnouit aſtutiã: ſtansq; intrepidus, & diſcũ toruis intuens oculis, doli authorẽ in phantaſmare obiurgabat argẽti, talia ſecũ reputans, Vndè hic in deſerto diſcus? auiũ hoc iter eſt, nulla ſunt ueſtigia cõmeantium, lapſus de ſarcina, præ magnitudine latere non potuit, ſed & qui perdiderat reuerſus, ob ſolitudinem locorum inueniſſet profecto, quod ruerat. Hoc artificiũ, diabole, tuum eſt, non impedies uoluntatẽ meã, argentũ tuũ tecũ ſit in perditionẽ. Hæc illo dicente, diſcus, ut fumus à facie eius euanuit. Dehinc non ut antè in phantaſmate, ſed ingentẽ auri maſſam in itinere conſpexit. Verum hanc utrum diabolus ſimulauerit, an ad Antoniũ cõprobandum, quia nec ueris opibus ineſcaretur, uirtus cœleſtis oſtenderit, ignoratur, hoc tamẽ agnouimus, quia quod uiſum eſt, aurum fuit. At ille magnitudinẽ admiratus radiantis metalli, rapido curſu, quaſi quoddam uitaret incendium, ad montem uſque perrexit; ibique flumine tranſuadato, inuenit caſtellum deſertum, plenum ob tempus & ſolitudinem uenenatorũ animalium, in quo ſe conſtituens nouus hoſpes habitauit. Statim ad eius aduentũ ingens turba ſerpentiũ, quaſi perſecutorẽ paſſa, profugit. At ille obſtructo lapidibus introitu, panes menſiũ ſex, ut Thebæis mos eſt, ſecum recondens, nã crebrò per annũ incorrupti durare ſolent, necnon & exiguum habens aquę, ſolitarius perdurabat, nuſquàm indè procedens, nunquàm aliquem ſuſcipiens, intantum, ut cum bis in anno per tectum deſuper panes acciperet, nullum cum deferentibus haberet alloquium.

Inſidiæ maligni dæmonis.

Multis igitur uidendi eum deſiderio, & ſtudio requirendi ante oſtiũ eius pernoctantibus, audiebantur ut uulgi uoces aduerſum Antoniũ, tumultusq; dicentiũ: Quid te noſtris ingeris habitaculis? quid tibi & deſerto? Abſcede à finibus alienis, non potes hic habitare, non noſtras inſidias ſuſtinere. Et primò quidẽ, qui foris erant, exiſtimabãt aliquos homines ſcalis poſitis introiſſe, ibique cõtendere. Poſtquàm autem per cauernam introſpicientes nullum uiderunt, dæmones intellexerunt contra eũ contendere, & nimio metu perterriti, Antonij auxilium flagitabant.

Dæmones infeſtant Antonium.

At ille oſtio propinquans, ad conſolandos fratres, nè timerent, atque ut indè recederent, precabatur, trepidantibusq́ue aſſerebat à dæmonibus incuti metũ: Signate uos, inquiens, & abite ſecuri, ipſosq́ue ſemetipſos ſinite deludere. Itaque illis reuertentibus, hic remanebat illæſus, nec unquàm in certamine laſſabatur. Accedentium autem augmentum profectum, uel debilitas repugnantium, maximũ eius contentioni leuamen addiderant, tum eius animo conſtantiam ſuggerebant. Rurſusq́ue ad eremum uenientibus turbis, quidam mortuum eum ſe exiſtimauerant reperturos, ille pſallebat intrinſecus, Exurgat Deus, & diſſipentur inimici eius, & fugiant, qui oderũt eum, à facie eius, ſicut deficit fumus deficiãt, ut liqueſcit cera à facie ignis, ita pereant peccatores à facie Dei. Et iterum: Omnes gentes circundederunt me, & in nomine Domini uindicaui in eis.

Pſa. 67

Pſ. 117

Sic Antonius annis uiginti ſolitariè tranſactis, atque ab hominum ſegregatus conſpectibus, perdurauit. Cum ergo multorum, & propoſitum imitari cupientium, & notorum multitudo ad eum concurreret, necnon & patientium infinita ſe caterua conglomeraret, tandem penè iam per uim foribus euulſis, quaſi ex aliquo cæleſti *aditu conſecratus apparuit. Obſtupuerunt uniuerſi & oris gratiam, & corporis dignitatem, quod nec per inquietem intumuerat, nec ieiunijs dæmonumq́ue certamine faciem eius pallor obſederat, ſed econtrariò quaſi nihil temporis egiſſet, antiquus membrorum decor perſeuerarit. Porro quãta miracula, quæ in illo animi puritas fuit? Nunquàm hilaritate nimia reſolutus in riſum eſt, nunquàm recordatione peccati triſtia ora contraxit, non magnis ſtupentium ſe eleuatus eſt laudibus. Nihil in illo inde cẽs ſolitudo, nihil aſperũ quotidiana cũ hoſtibus bella contulerant, ſed tẽperata mẽs æquali ad cuncta ferebatur examine. Plurimos igitur ab immundis ſpiritibus, & infirmitatibus uarijs Dei gratia per Antoniũ liberauit. Sermo eius ſale conditus cõſolabatur mœſtos, docebat inſcios, cõcordabat iratos, omnibus ſuadẽs, nihil amori Chriſti anteponendũ. Proponebatq́; ante oculos bonorũ magnitudinẽ futurorũ, & Dei clementiã & beneficia retexebat indulta, ꝙ proprio filio ſuo nõ pepercerit Deus, ſed pro noſtra omniũ ſalute eum tradiderit. Nec mora, plura audientiũ corda ad humanarũ rerũ contemptũ hæc eius ſuaſit oratio, & habitandæ eremi iſtud eius exordiũ fuit. Quid ſanè & Arſenoitarum oppido geſtũ ſit, non tranſibo ſilentio. Nam cum fratres uellet inuiſere, & riuulũ fluminis Nili, qui crocodilis & multis eiuſdẽ fluminis beſtijs plenus erat, tranſuadere eſſet neceſſe, tã cum comitibus ſuis tranſiuit illæſus, quàm indè redibat incolumis. Rurſusq́ue in priſtinis laboribus perſeuerãs, multos magiſterio ſuo fratres cõfirmauit, ita ut breui tẽpore plurima fierent monaſteria, nouos, antiquosq́; monachos pro ætate uel tẽpore, paterno moderabatur affectu. Quadã autem die cum ſanctus Antonius congregatis fratribus rogaretur, ut eius inſtitutoria largiretur præcepta, cum prophetica fiducia exaltans

**adyto*

Antonij eximiæ uirtutes.

Concio S. Antony ad diſcipulos. nocem, aiebat: Ad omnem quidem maodatorum diſciplinam ſcripturas poſſe ſufficere, ſed & hoc optimum fore, ſi mutuis ſe inuicem Fratres ſermonibus conſolarentur. Et uos ergò, inquit, ut patri referte, quæ noſtis: & ego, quæ per longam ætatem conſecutus ſum, quaſi filijs indicabo. Hoc ſit autem primum cunctis in commune mandatum, nullum in arrepti propoſiti uigore laſſeſcere, ſed quaſi incipientem augere ſemper debere quod cœperit, præſertim cum humanæ uitæ ſpatia æternitati comparata, breuiſsima ſint & parua. Ita eaorſus, paululum ſiluit, & admiratus nimium Dei largitatem, rurſus adiecit, dicens: In præſenti hac uita æqualia ſunt pro rerum commutatione commercia, nec maiora recipit ab emente, qui uendit. Promiſſio autem uitæ ſempiternæ uili precio comparatur. ſcriptum eſt enim: Dies uitæ noſtræ, ſe-
Pſa. 88 ptuaginta anni, ſi autem in potentatibus, octoginta anni: quicquid reliquum eſt, labor & dolor eſt. Quando ergo octoginta, aut centum, aut multos annos laborantes, in Dei opere uixerimus, non pari tempore regnaturi ſumus in futuro: ſed pro annis prædictis omnium nobis ſeculorum regna tribuentur. Non terram hæreditabimus, ſed cœlum: corpus quoque corruptũ relinquentes, idipſum cum incorruptione recipiemus. Ergo, filioli, non uos aut tædium defatiget, aut uanæ gloriæ delectet ambitio. Non ſunt enim condignæ paſsiones huius temporis ad ſuperuenturam glo-
Rom. 8 riam, quæ reuelabitur in nobis. Nemo, cum adſpexerit mundum, reliquiſſe ſe arbitretur ingentia, quia omnis terra ad infinitatem comparata cœlorum, breuis ac parua eſt. Si ergo nec uniuerſo orbi renunciantes, dignum aliquid habitaculis poſſumus compenſare cæleſtibus, ſe unuſquiſque conſideret, & ſtatim intelligeret, paruis theſauris & parietibus, uel modica auri portione contempta, nec gloriari ſe debere, quaſi magna dimiſerit, nec tædere, quaſi parua ſit recepturus. Vt enim contemnit aliquis unam æreã drachmam, ad drachmas centum aureas conquirendas, ita etiam qui totius orbis dominium dereliquit, centuplum de melioribus præmiis in ſublimi ſede recipiet. Ad ſummum, illud perſpicere debemus, quòd & ſi noſtras uelimus retentare diuitias, cum lege mor-
Eccl. 2 tis ab ipſis diuellamur inuiti, ut in libro * Eccleſiaſtes ſcriptum eſt, Quia neſcit homo, quid ſit poſt eum in labore ſuo: Cur ergo non facimus de neceſſitate uirtutem? Cur non ad lucranda regna cœleſtia ultro relinquimus, qđ lucis iſtius fine perdendum eſt? Nihil eorũ curæ ſit Chriſtianis, quæ ſecum auferre non poſſunt: illud potius debemus expetere, quod nos ducat ad cælum: ſapientiam ſcilicet, caſtitatem, iuſtitiam, uirtutẽ ſenſum peruigilem, pauperum curam, fidem in Chriſto robuſtam, animum iræ uictorem, hoſpitalitatem, Hæc ſectantes, manſionem nobis in terra quietorum, ſecundum Euangelium, præparabimus. Conſideremus Domini eſſe nos famulos, & ſeruitutem debere
Ioã. 14 ei, à quo creati ſumus. Vt enim ſeruus præteriti gratia famulatus, præſens aut futurum non contemnit imperium, nec audet aſſerere, ꝙ ea labore tranſacto inſtantis operis habere debeat libertatem, ſed iugi ſtudio (ut in Euangelio ſcriptum eſt) eandem ſemper exhibet ſeruitutem, ut & Domino placere poſſit, & me-
Lu. 12 tum lucretur & uerbera: Sic & nos diuinis congruit parere præceptis, ſcientes quòd æquus ille retribu-
Ezec. 33. tor, in quocunque inuenerit, in eo ſit iudicaturus, quod prophetica per Ezechielem uoce teſtatur. Nam & infelix Iudas, propter unius noctis impietatem, omni præteriti temporis labore priuatus eſt. Idcirco tenendus eſt continuus inſtituti rigor, habentibus deũ auxiliatorem, ſicut ſcriptum eſt: Quia omni propo-
Rom. 8 nenti bonum, Deus cooperatur. Ad inertiam autem

calcandam, Apoſtoli præcepta replicemus, quibus ſe *1. Cor. 15*
mori quotidiè teſtabatur, ſimiliter & nos humanæ cõditionis uitam ancipitem retractantes, non peccabimus. Cum enim excitati à ſomno, ad ueſperam nos peruenire dubitemus, & quieti corpora concedentes, de lucis non confidamus aduentu, & ubiquè naturæ ac uitæ incertæ memores, Dei nos intelligamus prouidentia gubernari. Hoc modò non delinquemus, aut aliqua fragili cupiditate raptabimur, ſed nec iraſcemur quidem aduerſus aliquem, nec terrenos congregaret theſauros ambiemus, quin potiùs metu quotidiani receſſus, & ſeiungendi corporis iugi meditatione, oia caduca calcabimus. Ceſſabit mulierũ amor, libidinis extinguetur incendium, inuicem nobis debita noſtra donabimus, ante oculos ſemper habentes ultimæ retributionis aduentum, quia maior formido iudicij, & pœnarum timor horridus, ſimul & lubricæ carnis incentiua diſſoluit, & ruentem animam, quaſi ex aliqua rupe, ſuſtentat. Ideoque precor, ut ad finem propoſiti omni labore tendamus. Nemo poſt tergum reſpiciens, Lot imitetur uxorem, præſertim cum Dominus dixerit, nullum ponentem manum ſuper ara- *Gẽ. 19.*
trum, & reſpicientem retrorſum, dignum eſſe regno *Lu. 9*
cælorum. Reſpicere autem retrorſum, nihil aliud eſt, quàm in eo pœnitere, quod cœperimus, & mundanis rurſus deſiderijs obligare. Nolite, quæſo, uirtutis, tanquam impoſsibile, nomẽ pauere, nec peregrinum uobis, aut procul poſitum uideatur hoc ſtudium, quod ex noſtro, Dei gratia præcedente, pendet arbitrio. Huius operis homini inſerta natura eſt, & eiuſmodi res eſt, quæ noſtram tantummodo expectat uoluntatem. Græci ſtudia tranſmarina ſectentur, & in alieno orbe cõſtitutos, inanium literarum quærant magiſtros, nobis uerò nulla proficiſcendi, nulla tranſfretandi fluctus neceſsitas imminet, in omni ſede terrarum conſtituta ſunt regna cælorum. Vnde Dominus in Euangelio ait: Regnum Dei intrà uos eſt. Virtus, quæ in *Lu. 17*
nobis eſt, mentem tantum requirit humanam: Cui enim dubium eſt, quia naturalis animæ puritas, ſi nulla fuerit extrinſecus ſorde polluta, fons ſit & origo omnium uirtutum? Bonam neceſſe eſt eſſe eam, quam creauit bonus creator. Quòd ſi fortè cunctabimur, audiamus Ieſum filium Naue, populo dicentem: Rectũ facite cor ueſtrum ad Dominum Deum Iſrael. Nec Iohannes diſſonam tulit de uirtute ſententiam, præ- *Ioſ. 24*
dicans, Rectas facite ſemitas eius, ſiquidem hoc eſt rectam eſſe animam, cum eius principalis integritas *Lu. 3*
nulla uitiorum labe maculatur, ſi naturam mutauerit peruerſa tunc dicitur, ſi conditio ſeruetur, uirtus eſt. Animam noſtram commendauit nobis Deus. ſeruemus depoſitum, quale accepimus. Nemo cauſari poteſt extrinſecus ſitum, quod in ſe naſcitur, factur am ſuam, qui fecit, agnoſcat, opus ſuum inueniat, ut creauit. Sufficit nobis naturalis ornatus, ne deturpes, homo, quod tibi largitio diuina conceſsit. Opera Dei immutare uelle, polluere eſt. Illud etiam ſolicitè prouidere debemus, ut tyrannicam iræ ſuperemus inſaniam, quia ſcriptum eſt, Iracundia uiri iuſtitiam Dei *Iac. 1*
non operatur. Et iterum, Deſiderium concupiſcens *Iac. 1*
parit peccatum, quo perfecto, mors gignitur. Diuinæ uocis præceptum eſt, ut iugi cuſtodia tueamur animã noſtram, quia exercitatos ad ſupplantandũ habemus inimicos, dæmones ſcilicet, contra quos nobis, ſecun- *Prou.*
dum apoſtolicam conteſtationem, pugna ſine inter- *Eph.*
miſſione eſt. Ait enim, Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principatus & poteſtates huius mundi, aduersùs ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus: Ingens eorũ turba iſtum peruolat aerem, non procul à nobis hoſtium caterua diſcurrit. Et diuerſitatem quidem eorum non eſt meæ

paruitatis

paruitatis exponere,ſed hanc maioribus concedo rationem,Quod autem in promptu eſt, & ignorare nō expedit, dolos ſcilicet eorum aduerſus nos compoſitos,breuiter indicabo.Hoc primum debemus mentibus affigere,nihil Deum feciſſe,quod malum eſt, nec ab eius inſtitutione dæmonum cœpiſſe principia, peruerſitas iſta,non naturę,ſed uoluntatis eſt uitium. Boni etenim,utpotè à Deo conditi, ex proprio mentis arbitrio ad terras ruere de cœlis: ibiquè in cœni ſordibus uolutati,gentilitatis impias conſtituere culturas:& nunc de nobis torquentur inuidia, atque uniuerſa mala commouere non ceſſant, nè priſtinis eorū ſedibus ſuccedamus. *Diuerſa dæmonū nequitia.* Diuerſa autem eorum & partita nequitia eſt. Quidam enim ad ſummum nocendi uerticem peruenere: alij ex comparatione peiorum, uidentur eſſe leuiores, atque omnes pro poſſibilitate uirium,diuerſa contra ſingulas cauſas ſumpſere certamina.Idcircò neceſſarium eſt,donum ſpirituū diſcernendorum à Domino petere, ut poſſimus tam fraudes eorum,quàm ſtudia præuidentes,aduerſum diſparem pugnam unum Dominicæ crucis eleuare uexillum.Hoc munere Paulus accepto,docebat,dicēs:Non enim eius ignoramus aſtutias. *2.Co.2* Ad cuius exemplum etiam nos oportet ex his,quæ paſſi ſumus,mutuis nos inuicem inſtruere ſermonibus. Hoſtile illis contra omnes Chriſtianos, maximè uero contra monachos & uirgines Chriſti,odium eſt.Eorum ſemitis laqueos tendunt,eorum mentes impijs atque obſcœnis cogitationibus nituntur euertere: ſed nihil uobis in hoc terroris incutiant. Fidelium enim orationibus atq; ieiunijs ad Dominum,ſtatim corruunt: nec tamen, ſi paululùm ceſſauerint,prorſus plenam putetis eſſe uictoriam.Solent ſaucij grauius aſſurgere, & mutata arte pugnandi,cum cogitatione nihil egerint, pauoribus terrent,aſſumentes nunc mulierum,nunc beſtiarum,nunc ſerpentium formas,necnon & ingētia quædam corpora, & uſque ad tectum domus porrectum caput,infinitas ſpecies & militum cateruas.Quæ omnia ad primum quoque crucis ſignum euaneſcunt. His quoquè agnitis fallaciarum modis,incipiunt præſagire,& futurorum dierum euentus uelle prædicere. Cumque & in his contempti fuerint, ipſum iam ſuæ nequitiæ principem, ac totius mali ſummitatem, ad ſubſidium ſui certaminis uocant. Crebrò deniquè Antonius talem à ſe uiſum diabolum aſſerebat, qualē & beatus Iob,Domino reuelante, cognouerat. Oculi eius ac ſi ſpecies luciferi; ex ore eius procedunt *Iob 41* lampades incenſæ.Crines quoque incendijs ſparguntur,& ex naribus eius fumus egreditur,quaſi fornacis æſtuantis ardore carbonum. Halitus eius, ut pruna, flamma uero ex ore eius glomeratur. Cum huiuſmodi terroribus uiſus eſt princeps dæmonum,inquit An*Ibid.*tonius,& ingentia ſæpè,ut dixi,promittens,impietatis ſuæ definit lingua magniloqua, de qua Dominus triumphauit, ad Iob dicens:Arbitratur enim ferrum, ut paleas:æramentum, ut lignum putridum, maria, ut lata uaſa,tartara profunda,tanquàm captiua æſtimabit:abyſſum,ut deambulatorium. Per prophetam quoquè increpat,dicens: Perſequens comprę hendā, *Eſ. 10* & omnem orbem terrarum manu mea ut nidum tenebo,& ora derelicta auferam. Si iniquus funereas euomens uoces,benè uiuentium aliquos frequenter illaqueat,nec nos nec eius pollicitationibus credere,nec minas formidare debemus,fallit enim, nihilque uerū ſemper promittit. Nam ſi non mendacia cuncta loqueretur,quomodò talia & tam infinita promittens,hamo crucis ut draco aduncatur à Domino eſt, & capi*Iob 40*ſtro ligatus ut iumentum, & quaſi mancipium fugitiuum uinctus circulo, & armilla labia perforatus, nullum omnino fidelium deuotare permittitur? Nūc miſerabilis ut paſſer, ad ludendum irretitus à Chriſto eſt, calcaneo Chriſtianorum ſubſtratum gemit. Ille, qui uniuerſa maria à ſe delata plaudebat, ille, qui orbem terrarum manu ſua teneri pollicebatur, ecce à nobis uincitur,eccè me aduerſum ſe prohibere nō poteſt diſputantem.Contemnenda eſt,filioli,penitus cū inanibus uerbis ſuperba iactantia,fulgorque ille, qui lucere ſe ſimulat, non ueri ſplendor eſt luminis, ſed quibus arſurus eſt,indicat flammas. Nam dicto citius recedens, ſuarum ſecum refert ſimulacra pœnarum. Solent etiam cum modulatione nonnunquàm apparentes pſallere.Proh nefas, ad hæc & impuro ore ſacra ſcripturarum eloquia meditantur. Frequenter enim legentibus nobis, quaſi Echo ad extrema uerba reſpondent. Dormientes quoquè excitant ad orandum,ut totius noctis ſomnum eripiant, pleroſque etiam,dum ſe in monachorum nobilium habitu tranſferunt,monachos coercent,& priſtina,quibus conſcij ſunt,peccata imputant: ſed ſpernendæ ſunt eorum increpationes, & admonitiones ieiunandi, uigiliarum quoquè fraudulenta ſuggeſtio. *Fallacia dæmonū.* Ob id enim familiares nobis ſpecies aſſumunt, ut affinitate uirtutum nocentes, facilius uirus interſerant, & innocentes quoſque per ſpeciem boneſtatis elidant.Impoſsibile poſteà,durumque hoc ſtudium prædicantes, ut dum oneroſum eſſe uidetur quod cœptum eſt,ex deſperatione tædiū, & ex tędio ſuccedas ignauia.Idcircò propheta miſſus à Domino, luctuoſa denuncians, ſublimi uoce dicebat:Væ qui potat proximum ſuum ſubuerſione turbida. *Hab. 2* Huiuſmodi enim exhortamēta deprauatoria ſunt itineris,quod ducit ad cælum. Idcircò cùm ueniſſet Dominus ad terras, & uera de eo dæmones prædica*Luc. 4*rent, (uerè enim dicebant, Tu es Chriſtus filius Dei uiui) uociferantium ora claudebat,qui uinctas hominum linguas ſoluębat,nè cum præconio ueri,peruerſitatis uenena miſcerent,& ut nos eius exemplo, etiā ſi profutura ſuaderent, in nullo his commodaremus aſſenſum,quia profectò non congruit, nos poſt libertatem à domino conceſſam,& ſcripturarum præcepta uitalia, à diabolo uiuendi capere exempla, qui ſuum deſerens ordinem, ſacrum Chriſti temerauit imperium. *Nec uera dicēti dæmoni credendum.* Propterea etiam Dominus cum de ſcripturis loquentem iubebat tacere,quia peccatori dicit deus, Quare tu enarras iuſtitias meas,& aſſumis teſtamentum meum per os tuum? *Pſa.49* Omnia dæmones ſimulant, colloquuntur ſæpè cum fratribus, & eos ſæpè conturbant,ſæpe inconditos excitant ſonitus,manus appræhendunt,ſibilant,inſipiēter cachinnant,ut uel inpuncto peccati Chriſtianum pectus introeant. Cumque ab uniuerſis fuerint repulſi, ad extremum debilitatē ſuam lamentatione teſtantur.Et Dominus quidē quaſi Deus, & ſuæ conſcius maieſtatis, obmuteſcere his imperabat:nos autem ueſtigijs ſanctorum inhærentes, eandem gradiamur uiam, qui memoratas ſubtilius fallacias peruidentes,canebant: Cum conſiſteret aduerſum me peccator, obmutui, & humiliatus *Pſa.38* ſum,& ſilui à bonis:Et iterum:Ego uerò tanquam ſurdus non audiebam,& ſicut mutus nō aperiens os ſuū: *Pſa.37* Et factus ſum ut homo non audiens. Chriſtus ſilentium ut Dominus imperauit, nos diabolo nihil credamus,& uincimus. Si orare compellunt, ſi ieiunia ſuadent, non ex eorum nos monitis, ſed ex noſtra conſuetudine id agamus. Deniquè etiamſi irruentes mortem nobis intentare uideantur, ridendi potius ſunt,quàm timendi, quia cum ſint debiles, minantur cuncta,nec faciunt.Equidem de iſtis iam tranſitoriè me dixiſſe memini,tamen eadem nunc explicāda ſunt latius, quia non mediocrem affert repetitio medelam.Adueniente Domino,deſtructus eſt inimicus,& omne penitus eius robur elanguit. Propter qđ

priſtinæ uirtutis memor, quaſi tyrannus iã ſeneſcens,
cum ruiſſe ſe uideat, in perniciem graſſatur humanã:
nec tamen poteſt firmum Deo pectus, cogitationum
& cæterarum arte ſraudum peruertere. Nam luce cla
rius eſt, cum aduerſarij noſtri nec humana carne ſine
ſepti, ut cauſare ualeant, idcirco nos à ſe non poſſe ſu-
perari, quia clauſo oſtio interiore, intrare non ualeãt.
Et reuerà ſi fuiſſent hoc fragili corpore colligati, ob-
ſerato introitu, iiſdem negaretur acceſſus. Cum autẽ
(ut diximus) hoc impedimento ſint liberi, & obſtru-
cta penetrent, atque in omni licenter uolitent aere,
manifeſtum eſt ob eneruationẽ eorũ permanere eccle
ſiæ corpus illæſum. Denique ſatellites impij cũ princi
Ioan. 8 pe ſuo diabolo, quem Saluator in Euangelio homici-
dã & patrẽ malitię ab initio fuiſſe firmat, nobis aduer
ſum ſe dimicantibus fortiter nullo modo ceſſiſſent, ſi
poteſtas eorũ non ſuiſſet ablata. Nam ſi mẽtior, cur nõ
bis, ſatanas, parcis, qui ubiquè diſcurris? Cur qui nul
lo clauderis loco, aduerſum te benè uiuentium & di-
ſputantium non potes labefactare conſtantiam? Sed
fortaſſe nos diligis, quos quotidiè conaris obruere:
Ecc. 1. aut credibile eſt te eſſe bonitatis magiſtrum, & fauere
magis optimis, quàm nocere? Et quid tam charum ti-
bi eſſe poteſt, quàm lædere, maximè eos, qui tuis ſcele
ribus uiriliter repugnant, ſecundum quod ſcriptum
eſt, Quia abominatio eſt pietas peccatori? Quis tam
fœcundum ad malitiam poſſidet pectus? quis tã me-
Imbe- ditatas implere conatur inſidias? Scimus te impuriſſi
cillitas mum cadauer, ſcimus quia idcirco uiuimus Chriſtia-
ſatanæ. ni, & contra te nobis eſt ſecura congreſſio, quia infir-
matus es à Domino. Ideo de tuis confoderis iaculis,
quia minationem tuam non ſequitur effectus: Quòd
ſi fallimur, cur eum terrore ſimulato, cur magni-
tudine corporum noſtram aggrederis fidem? Si
uoluntatem ſequitur poſſibilitas, tantum tibi uel-
le ſufficiat. Is enim potentiæ mos eſt, non ex-
tranea fallaciæ adiumenta conquirere; ſed ſua uir
tute implere quod cupiat. At nunc dum theatrali
mutatione formarum, quaſi rudem infantiam ſcenica
niteris ſimulatione deludere, exauſtas uires manife-
4. Reg. ſtius probas. Nunquidnam uerus ille angelus, contra
19. Aſſyrios miſſus à Domino, aut populorum eguit ſo-
cietate, aut ſonitus quæſiuit, aut plauſus, & nõ potius
tacitam exercens poteſtatem, centum octogintaquin-
què millia hoſtium ſermone uelocius iuxta iubentis
Domini proſtrauit imperium? Vos ergo cum fragiles
Iob 1. ſitis uiribus, perpetuus uos conſequitur interitus. At
dicet aliquis: Cur diabolus egrediens, beati Iob om-
nem in ruinam impulit domum? cur eius opibus pe-
nitus diſſipatis, parietum quoquè fundamenta ſub-
uertens, unum numeroſæ ſobolis coaceruauit ſepul-
chrum? cur ipſum ad extremum diri uulneris noui-
Iob 2. tate percuſſit? Qui hoc opponit, audiat è diuerſo, nõ
diabolũ potuiſſe hoc, ſed Dominum, à quo poteſtas
aduerſum nos dupliciter datur, uel ad gloriam, ſi pro
bamur, uel ad pœnam, ſi delinquimus. Quin potius
ex hoc animaduertat, ne contra unum quidem homi
nem diabolum quicquam potuiſſe, ſi non poteſtatem
accepiſſet à Domino. Nullus enim, quod ſuæ ditionis
eſt, ab alio deprecatur. Sed quid Iob memoro, quẽ nec
expertum potuit uincere? ſed nec contra iumenta
quidem eius, nec cõtra oues, nec contra ſues ſine con-
Mat. 8 ceſſu Dei proprium robur exercuit, ſicut in Euange-
lio ſcriptum eſt: Dæmones autem rogabant eum, di-
Nota centes: Si eijcis nos hinc, mitte nos in gregem porco-
quid ſa rum. Quomodo igitur qui porcorum expetunt mor-
tan re- tes, imaginem Dei hominem, & tam charum condi-
formi- tori animal, ſuo ualebunt iure peruertere? Magna, di-
det. lectiſſimi, aduerſum dæmones arma ſunt, uita ſynce-
ra, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi exper-
to, pertimeſcit ſatanas rectè uiuentium uigilias, ora-
tiones, ieiunia, manſuetudinem, uoluntariam pauper-
tatem, uanæ gloriæ contemptum, humilitatem, miſe
ricordiam, iræ dominatum, & præcipuè purum cor
erga Chriſti amorem. Nouit deterrimus coluber, ex
præcepto Domini ſub iuſtorum ſe iacere ueſtigijs; *Luc. 10*
qui ait: Ecce dedi uobis poteſtatem calcare ſuper ſer
pentes & ſcorpiones, & ſuper omnem uirtutem inimi
ci. Si autem & diuinationem ſe habere ſimulãtes, uen
turos fratres nunciauerint, & affuerint quos uenire
prædixerant, nec ſic fides eſt commodanda mendaci-
bus, ob id enim præceſſere uenientes, ut crudelitas ſi-
bi parentur ex nuncio, & poſtea aditus ex crudelitate
fallaciæ. Verum in hoc nullum Chriſtiano debet eſſe
miraculum, cum non tantum qui leuitate naturæ per
cuncta diſcurrunt, ualeant præuenire gradientes, ſed
homines quoque equorum uelocitate prænecti, nuo-
cient affuturos. Non enim ea, quæ nondum fieri cœ-
pta ſunt, referunt, quia Dominus ſolus conſcius eſt fu
turorum, ſed quorum conſpiciunt in actu initium, eo
rum ſibi tanquàm apud ignaros ueridicant de futuris
notionem. Nam quantos nunc putatis uelocitate per
nice iſtum cœtum, noſtroſquę contra ſe ſermones, an
te relatum alicuius hic poſiti, longè manentibus in-
dicare? Hoc quod dico, uobis perſpicuum fieri poteſt
exemplis. Si quis à Thebaide aut alicuius regionis op
pido cœperit proficiſci, & hunc dæmones uiderint in
itinere ambulantem, pernicitate memorata poſſunt
prædicere uenientem. Ita & de Nili inundatione ſolẽ
ni, cum multas in Aethiopia uiderint pluuias, è qui-
bus fluuius intumeſcens, ultra alueum effluere con-
ſueuit, præcurentes ad Aegyptum, nunciant amnis *2. Reg.*
aduentum. Hoc autem & homines, ſi illis celeritas eſ- *18.*
ſet tanta naturæ, facilè nunciarent. Vt enim ſpecula-
tor beati Dauid ad uerticem loci celſioris aſcendens,
prior, quàm hi, qui in terra erant, proſpiciens uenien
tes, non quædam incerta de futuris, ſed de his, qui uẽ
nire cœperat, nunciabãt: ſic & dæmones, cura peruigi
li omnia conſiderantes, rapido curſu ſibi inuicẽ nun-
ciant. Sed ſi forte contigerit, ut Dei nutu ad finem cæ
pta non ueniant, hoc eſt, ſi aut uiatore media regre
diatur uia, aut ſuſpenſis nubibus, aquæ ad altum cæli
cardinem deferantur, tunc decipientium unà cum
credentibus error aperitur. Hęc gẽtilitatis fuere prin
cipia, his præſagorum dolis apud delubra dæmonum
quondam credebantur oracula, quæ aduentu Domi-
ni noſtri Ieſu Chriſti, indicto ſibi ſilentio, obmutue-
runt, ſuoſque perdidere captiuos. Quis (rogo) arbitra
tur medicum ex obſeruatione membrorum, cum ani
mæ æſtuantis incendia, uenarum pulſu, leuique digi-
torum attactu ſcrutatur, diuinam arbitratur habere
notitiam? Quis gubernatorem, nauigationis ſuæ ui-
tam inter cæli ſidera requirentem, maieſtatis honore
ueneratur? Quis agricolam de aridis æſtatis feruori-
bus, aut de hyemali aquarum largitate, uel frigore di-
ſputantem, non potius de experientia laudat, quàm
Dei conſecrat nomine? Verum ut concedamus pauli-
ſper uera dæmones aliquando laudatus, aut punitus
eſt neſciens? In hoc unuſquiſque ſibi præparat ſeu tor
menta, ſeu gloriam, ſi uel negligat ſcripturarum man
data, uel faciat. Nullus ob id noſtrum hanc arripuit
uitam, ut habeat præſcientiam futurorum, ſed ut præ
ceptis Domini obediens, amicus eſſe incipiat de ſer-
uo. Curandum eſt non præſcire quæ ueniunt, ſed im-
plere quæ iuſſa ſunt: nec inſtitutionibus bonis hanc
flagitare mercedem, cum magis debeamus uictoriam
contra diabolum ab auxiliatore Domino poſtulare.
Sed ſi fortè aliquis hoc libẽter aſſumat, ut futura co-
gnoſcat, habeat purũ cor: quia credo aĩam Deo ſeruien
tẽ, ſi in ea pſeuerauerit integritate, qua renata ẽ, plus

ſcire

ſcire poſſe, quàm dæmones. Talis erat anima Eliſei, quæ alijs incognitas uirtutes ſciebat. Nunc iam cæteras uobis dæmonum explicabo fallacias. Solent nocte uenientes angelos Dei ſe fingere, laudare ſtudiũ, *Crucis ſignaculũ q̃ re formident dæmones.* mirari perſeuerãtiam, futura præmia polliceri. Quos cum uideritis, tam uos, quàm domos ueſtras crucis armare ſignaculo, & confeſtim ſoluentur in nihilum: quia metuũt illud trophæum, in quo Saluator aereas expolians poteſtates, eas fecit oſtentui. Solent etiam uarijs ſimulationibus membra torquere, & noſtris procaciter offerre ſe uiſibus, ut mẽtem pauore, & corpus horrore concutiant. Sed & in hoc fides Deo tuta & immota, fugat eos quaſi infirma ludibria. Non eſt *Boni à malis ſpiritib. ut queant internoſci* autem difficilis bonorum ſpirituum malorumque diſcretio, quæ ſic, Deo tribuente, panditur. Sanctorum angelorũ amabilis & tranquillus adſpectus, quia non contendunt, neque clamant, neque audiet aliquis uocem eorum, uerum tacitè leniterque properãtes, gaudium, exultationem, fiduciam pectoribus infundunt: ſiquidem cum illis eſt Dominus, qui eſt fons & origo lætitiæ. Tunc mens noſtra non turbida, ſed lenis & placida, angelorum luce radiatur, tunc anima cœleſtiũ præmiorum auiditate flagrans, effracto (ſi poſſet) humani corporis domicilio, & membris exonerata mortalibus, cum his, quos uidet, abire feſtinat ad cælum. Horum tanta benignitas eſt, ut ſi quis pro conditione fragilitatis humanæ, miro fuerit eorum fulgore perterritus, omnem continuò ex corde auferant metum. *Lu. 1. 2* Ita Gabriel, cum Zachariæ loqueretur in templo, & *Matt. 28.* angeli, cum diuinum uirginis partum paſtoribus nũciarent, & qui Dominici corporis agebant excubias, ſecuris uidentium ſe mentibus oſtendentes, nè metuerent imperabant. Metus enim non tantum ex pauore animi, quantum ex magnarum rerum ſæpè incutitur adſpectu. Peſſimorum uerò uultus truces, ſonitus horridi, ſordidi cogitatus, plauſus motuſque indiſciplinatorum adoleſcentum, uel latronum, è quibus confeſtim timor animæ, ſenſibus ſtupor incurritur, odium Chriſtianorum, monachorum mœror tædiumque, ſuorum recordatio, metus mortis, cupido nequitiæ, laſſitudo uirtutis, cordis hebetatio.

Si igitur poſt timorem horrore concepto ſucceſſerit gaudium, & ad Deum fiducia, atq; ineffabilis charitas, ueniſſe ſciamus auxilium, quia ſecuritas animæ præſentis maieſtatis indicium eſt. Sic nanquè & Abra*Iohã. 8* ham Patriarcha uidens Deum, gauiſus eſt, & Iohan*Luc. 1.* nes cum Mariam ſuperueniſſe ſentiret; quæ in ſacri uentris hoſpitio uniuerſitatis geſtabat parẽtem, exul*Ibid.* tauit necdum natus in gaudium. Si autem incuſſa formido permanſerit, hoſtis eſt qui uidetur: quoniã nec refouere nouit, ut Gabriel pauentem uirginẽ, nè metuat, iubet, & ſicuti paſtores nuncio conſolati ſunt, quinimmò pauorem duplicat, & uſque ad profundã impietatis foueam, ut ſibi homines proſternantur, impellit.

Exindè miſera gentilitas, Dominicæ interdictionis ignara, falsò dæmones deos opinata eſt. Chriſtianorum autem populos his fallacijs irretiri non paſſus eſt Dominus, qui diabolum in Euangelio, audacter ſibi principatum omnium præſumentem, repulit, di*Mat. 4* cens, Vade ſatanas. ſcriptum eſt enim: Dominum Deũ *Deu. 6. & 10.* tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Horum uerborum etiam nobis licentia eſt tributa, quia idcircò locutus eſt talia, ut ſimilitudo tẽtamẽtorũ, authoris noſtri frũ gatur eloquijs. Illud, mei quoque chariſſimi, admoneo, ut uitæ magis ſit uobis, quàm ſignorum ſollicitudo. Nullus ea uobis hæc faciens, aut ipſe ſuperbia intumeſcat, aut deſpiciat eos, qui facere non poſſunt. Cõuerſationem magis ſcrutamini ſingulorum, in hac uita & imitari uos quæ perfecta ſunt, conuenit, & implere quæ deſunt. Nam ſigna facere non eſt noſtræ pauitatis, ſed Domini poteſtatis, qui ad diſcipulos glo- *Lu. 10* riantes in Euangelio, ait: Nè gaudeatis quia dæmones uobis ſubiecti ſunt, ſed quòd nomina ueſtra ſcripta ſunt in cælis. Nominum enim in libro uitæ conſcriptio, teſtimonium eſt uirtutis & meriti, eapulſio autem ſatanæ, largitio Saluatoris eſt. Vndè his, qui *Mat. 7* nõ in uitæ laboribus, ſed in prodigijs exultabant, dicẽ tibus: Nónne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo uirtutes multas fecimus? reſpondebit dominus: Amen dico uobis, Non noui uos. Diſcedite à me operarij iniquitatis. Non enim nouit Dominus uias impiorũ. Hoc ergò magnopere poſtulemus, ut *1. Ioa. 4* donum ſpirituum diſcernendorum mereamur accipere, quo ſecundum ſententiam ſcripturarum, omnẽ ſpiritui non credamus. Volueram quidem iam finire ſermonem, & ſilentio premere, quæcunq; meæ acciderant paruitati, ſed nè putetis me fruſtrà commemoraſſe, quæ euenire non poſſint, idcirco licèt inſipiens fiam, (tamen Dominus, qui ſecretæ mentis eſt inſpector, nouit non me cauſa iactantiæ, ſed ueſtri gratia profectus hoc facere) pauca replicabo de plurimis. Quoties me nimijs laudibus efferre conati ſunt, cùm a me in nomine Domini maledicta reciperent? Quoties augmenta Nili fluminis futura dixerunt, cum à me audirent, Et hoc ad ueſtram quid pertinet curam? Quoties minitantes ut milites armati, ſcorpionibus, *Pſa. 19* equis, bestijs & uarijs ſerpentibus circumdederunt me, & domum, in qua eram, repleuerunt, cum ego econtra pſallerẽ: Hi in curribus, & hi in equis, nos autẽ in nomine Domini Dei noſtri magnificabimur: & ſtatim miſericordia Chriſti fugabantur. Quodam autẽ tempore cum ingenti luce uenientes, dixerunt: Venimus Antoni, noſtrũ tibi præbere fulgorẽ. Et ego clauſis oculis, quia lucem diaboli dedignabar adſpicere, orabam, & dicto citius impiorum lumen extinguebatur. Poſt menſes autem paucos cum coram me pſallerent, & de ſcripturis ſibimet ſermocinarẽtur, ego tanquã ſurdus non audiebam. Commouerunt aliquandò monaſteriũ meũ, & ego mente immobili Dominum deprecabar. Sæpè ſtrepitus, ſæpè ſaltationes, ſæpè ſibilos ingeſſerunt, & me pſallente, ſonus eorum in uoces flebiles uertebatur. Credite mihi, filioli, quod dicturus ſum uobis: Vidi aliquandò diabolũ excelſum corpore, qui ſe Dei uirtutem & prouidentiam auſus eſt dicere, & ait ad me: Quid uis, ut à me tibi donetur, Antoni? At ego ſputo ei maxima in os eius ingeminans, totum me in eũ Chriſti nomine armatũ iNgeſſi: Et ſtatim ille procerus adſpectu, inter medias manus exilauit. Ieiunanti etiam mihi uiſus eſt ut monachus, & panes offerens, his ſermonibus ſuadebat ut veſcerer, & huic aliquid indulgerẽ corpuſculo: Et tu, inquit, homo es, & humana fragilitate circundaris, labor paulò lũ conquieſcat, nè egritudo ſubrepat. Ilico luridam faciem ſerpentis agnoui, & cum ad conſueta Chriſti munimenta confugerem, tanquam per feneſtram fumus laberetur, euanuit. Auri quoque decipulam mihi in deſerto frequenter tetendit, quod ideò offerebat, ut aut uiſu irretiret me, aut tactu commacularet. Cum uapulantem autem, (nam ſæpè me à dæmonibus non denego uerberatum) canebam: Nullus me ſeparabit à charitate Chriſti. Ad cuius uocis auditum in ſe inuicem deſæuientes, non meo, ſed Domi- *Lu. 10* ni fugabantur imperio, qui ait: Vidi ſatanam quaſi fulgur cadentem de cælo. Hæc ego, filioli, Apoſtolici memor eloquij, in me transformaui, ut propoſitum ueſtrum nec dæmonum terror, nec aliqua laſſitudo diſſolueret. Sed quoniam ob ueſtram utilitatem multa memorando inſipiens factus ſum, & huius rei uobis impertiri cupio notionẽ, quã uerã eſſe nullus ambigat

bigat audientium. Pulſauit aliquando dæmon monaſterij oſtium: Egrediens uideo hominem enormi ſublimitate, porrectum caput uſque ad cœlum. Cum ab hoc, quiſnam eſſet, inquirerem, ait: Ego ſum ſatanas. Et ego, Quid, inquam, hic quæris? reſpondit: Cur mihi fruſtrà imputant monachi? cur mihi omnes Chriſtianorum populi maledicunt? Et ego, Iuſtè faciunt, tuis enim frequenter moleſtantur inſidijs. At ille ait: Nihil ego facio, ſed ipſi ſe inuicem conturbant. Nam ego miſerabilis factus ſum. Rogo, Nónne legiſti, Quia defecerunt inimici frameæ in finem, &
Pſal. 9 ciuitates eorum deſtruaſti? En nullum iam habeo locum, nullam poſſideo ciuitatem, iam mihi nulla ſunt arma, per omnes nationes cunctaſque prouincias Chriſti perſonat nomen, ſolitudines ipſe quoquè monachorum ſtipantur choris. Ipſi ſe, quæſo, tueantur, & me ſine cauſa non lacerent. Tum ego Dei gratiam cum alacritate miratus, ſic ad eum locutus ſum: Non tuæ ueritati, quæ nulla eſt, tam nouam & tam inauditam adſcribo ſententiam, nam cum fallaciæ caput ſis, hoc ſine mendacio coactus es confiteri. Verè enim Ieſus tuas funditus ſubruit uires, & honore nudatus angelico, uolutaris in ſordibus. Vix dum uerba compleueram, & ille ſublimis, Saluatoris deletus eſt nominatione. Quæ ergo iam, o filioli, poterit reſidere cunctatio? quæ trepidatio manebit ulterius? Quis nos eorum turbo poterit conuellere? Securæ ſint animæ ſingulorum: non ſibi fingat cogitatio uana diſcrimina: non aliquis timeat à diabolo ſublatum, ad præcipitia ſe poſſe deferri. Pellatur omnis anxietas: Dominus enim, qui noſtros proſtrauit inimicos, manēs, ut promiſit, in nobis, à uarijs nos ſatanæ muniuit in-
Iohã. 14 curſibus. En ipſe diabolus, qui huiuſmodi cum ſuis ſatellitibus exercet aſtutias, nihil ſe poſſe contra Chriſtianos fatetur.

Iam curæ Chriſtianorum & monachorum ſit, nè per eorum inertiam uires dæmonibus præbeantur. Nam quales nos & noſtras repererint cogitationes, tales ſe nobis *præſtare conſueuerunt. Et ſi quod in pe-
** immittere.* ctoribus malæ mentis & pauoris ſemen inuenerint, quaſi latrones, qui deſerta obtinent loca, cœptos cumulant timores, & crudeliter imminentes, infelicem puniunt animam. Sin autem alacres fuerimus in Domino, & futurorum bonorum nos cupido ſuccenderit, ſi ſemper omnia manibus Dei committamus, nullus dæmonum ad expugnandum ualebit accedere, magis enim cum munita in Chriſto corda conſpexerint, confuſi reuertentur. Ita & Iob firmatum in Domino diabolus refugit, & infeliciſsimum Iudam expoliatum fide, uinculis captiuitatis innexuit. Vna eſt ergo ratio uincendi inimicum, lætitia ſpiritualis, & animæ Dominum ſemper cogitantis iugis recordatio, quæ dæmonum dolos, quaſi fumum expellens, perſequetur aduerſarios potius, quam timebit. Non eſt enim inſcius ſatanas ignium futurorum, & æſtuantis gehennæ copioſa nouit incendia. Sed ut mea iam claudatur oratio, illud in fine cômemoro, Cú aliqua ſe nobis obtulerit uiſio, audacter inquirite, quis ſit ille, & undè uenerit, ac ſine mora, ſi ſanctorú fuerit reuelatio, angelica conſolatione timor uerteretur in gaudium. Si uerò diaboli fuerit oblata tentatio fidelis animæ percontationibus euaneſcet, quia maximum eſt
Ioſ. 5 ſecuritatis indicium interrogare quiſnam ſit & undè. Sic & Ieſus Naue filios auxiliatorem ſuum interrogando cognouit: nec Danielem percontantem latere potuit inimicus.

Poſtquàm Antonius dicendi finem fecit, lætantibus cunctis, in alijs uirtutis cupido exardeſcebat, in alijs infirma refouebatur fides, ex aliorum mentibus falſæ opiniones pellebantur, ex aliorum ſenſibus inanium terrorum pellebatur acceſsio, ſimulque uniuerſi cum iam dæmonum inſidias contemnerent, mirabantur in Antonio tantam gratiam ſpirituum diſcernendorum, quam, Domino tribuente, perceperat. Erant *Encomion monaſteriorũ* igitur in monte monaſteria, tanquam tabernacula plena diuinis choris pſallentium, legentium, orantium, tantumque ieiunandi & uigiliarum ardorem cunctorum mētibus ſermo eius afflauerat, ut futuræ ſpei auiditate ad charitatem mutuam, & miſericordias indigentibus exhibendas, iugi ſtudio laborarent, qui infinitam regionem quandam, & oppidum à mundana conuerſatione ſeiunctum, plenum pietatis & iuſtitiæ uidebantur incolere. Quis tantum monachorum agmen adſpiciens, quis utilem illum concordiæ cœtum cernens, in quo nullus nocens, nulla detractio ſuſurronis, ſed multitudo abſtinentium, & certamen officiorum erat, non in hanc ſtatim erumperet uocem? *Nu. 23*
Quã bonæ domus tuæ Iacob, tabernacula tua Iſrael? tanquàm nemora obumbrantia, tanquàm paradiſus ſuper fluuios, tanquàm tabernacula, quæ fixa ſunt à Domino, tanquàm cedri Libani circa aquas. Dum hæc ità geruntur, quibus indies beatæ uitæ ſtudium ſuccreſceret, Antonius manſionum in cœlo poſitarũ recordans, & præſentis uitæ deſpiciens inanitatem, quaſi parua eſſent quæcunque iam geſſerat, ſeparatus à fratribus inſtituebatur. Cumque eum ſiue cibum, ſiue ſomnum indulgere corpuſculo, aut alias naturæ neceſſitates cogeret humana conditio, miro afficiebatur pudore, quòd tantam animæ libertatem modici carnis termini coercerent. Nam frequenter cum fratribus ſedens, à cibo, qui fuerat appoſitus, memoria eſcæ ſpiritualis abſtrahebatur. Edebat tamen, utpotè homo, ſæpè ſolus, ſæpè cum fratribus. Et cum hæc mira (ut prædixi) ageret, cum confuſione tamen animæ adhibendam magnoperè corpori diligẽtiam perſuadebat, dicens, nec corpus eſſe penitus enecandum, ne operatio contra uoluntatem creatoris diſſolueretur: & ob id omne ſtudium animæ conferendum, nè uitijs ſuperata corporeis, ad æternas inferni tenebras truderetur, quinimmò indultum ſibi in carne impe- *1. Co. 12*
rium uindicans, domicilium ſuum, ut Apoſtolus Paulus, ad tertium cœlum ſubleuaret. Aſſerebatque hoc *Mat. 6*
à Saluatore præceptum, in quo ait, Nolite ſoliciti eſſe animæ ueſtræ, quid manducetis, aut quid bibatis, nec corpori, quid ueſtiamini, quia hæc gentes quærunt, ueſter autem pater nouit, quòd indigetis his omnibus. Quærite ergo primum regnum dei & iuſtitiã eius & hæc omnia adijcientur uobis. *Antonius cupidus martyrij.*

His rebus itaque tranſactis, cum perſecutio impijſſima Maximiniani furore ueſano uaſtaret eccleſiam, ſanctis quoque martyribus Alexandriam perductis, relicto & ipſe monaſterio, ſecutus eſt ſuturas Chriſti uictimas, dicens, Pergamus ad glorioſas fratrũ triumphos, ut aut ipſi congrediamur, aut ſpectemus alios præliantes. Et amore quidem iam martyr erat, ſed cum tradere ſe ultrò non ualens, adminiſtraret confeſſoribus in metallis uel in carceribus conſtitutis, magna cum libertate & cura intrantes ad iudicem exhortabatur, nè terrore impiorum ſubacti, Dominum negarent. Iamquè ſententia coronatos exultans, quaſi ipſe uiciſſet, uſque ad locum felicis ſanguinis proſequebatur. Quamobrem commotus iudex Antonij ſociorũque eius conſtantia, præcepit nullum penitus monachorum aut obſeruare iudicium, aut in ciuitate uerſari. Et cæteris quidem omnibus in illa die placuit abſcondi: Antonius autem impauidus, neglecto perſecutoris imperio, lauit ependiten ſuam. Et alia die ſtans in quodam eminenti loco, candente præcinctus ueſte procedentẽ iudicẽ ſuo prouocabat aſpectu, flagrans cupiditate martyrij, oſtendebatq; nobis, contẽptorẽ

poenarum

pœnarum & mortis Chriſtiani animũ perſeuerare debere, intantum ut contriſtaretur, quia uolẽti pati pro nomine Chriſti, martyriũ non dabatur. Sed Dominus qui ſuo gregi parabat magiſtrum, ſeruauit Antoniũ: ut inſtitutio (ſicuti factũ eſt) monachorum, non ſolum oratione eius, ſed & conſpectibus firmaretur. Nunquàm tamen à ſanctorum confeſſorum ueſtigijs ſeparatus eſt: quin anxia circa eos cura, & charitatis uinculis colligatus, magis carcerem patiebatur exclusus. Poſtquàm autem perſecutionis turbo defluxerat, & beato epiſcopo Petro iam ob martyrij gloriam coronato, ad priſtinum monaſteriũ regreſſus, quotidianũ fidei ac conſcientiæ martyriũ merebatur, acrioribus ſe ieiunijs uigilijsque conficiens, ueſtimento cilicino intrinſecus, deſuper pelliceo utebatur: nunquàm corpus lauans, nunquàm à pedibus ſordes abluens, niſi cum per aquas neceſsitas tranſire cõpuliſſet. Nullus deniquè Antonij corpus nudũ, antequàm moreretur, unquàm uidit.

Ieiunia, uigiliæ, ueſtes Antonij.

Quodam autem tempore, cum ab omnium ſe remouiſſet oculis, & clauſo monaſterio neminem omnino ſuſciperet, Martinianus militum præpoſitus, cuius filia immũdi ſpiritus infeſtationibus quatiebatur, pulſans oſtium, obſecrabat, ut ſuo pignori ſubueniret, & exiens, Dominũ pro filia deprecaretur. Tum ille aperire quidẽ minimè uoluit: proſpiciens uerò deſuper, ait: Homo, quid meum poſcis auxilium? mortalis & ego ſum, & tuæ ſocius fragilitatis: ſi autem credis in Chriſtum, cui deſeruio, uade, & ſecundum fidẽ tuam ora Deum, & ſanabitur filia tua. Confeſtim ille credẽs abijt, & inuocato Ieſu, filiã recepit incolumem. Multa & alia mirabilia per eum Dominus operatus eſt, & meritò. Qui enim promiſit in Euangelio, Petite, & dabitur uobis: inuento, qui mereretur accipere, ſuam poteſtatem non negauit. Nam plures uexatorum ante monaſterium eius, clauſo introitu, dormientes, fuſis per eum ad Chriſtum precibus, purgabantur. Hæc illi multitudo uenientium, deſideratam ſolitudinem auferens, tædio fuit. Metuens itaque, nè ſignorũ copioſa conceſsio aut ſuos animos extolleret, aut alios plus de ſe quàm uidebant in ipſo, cogeret æſtimare, ad ſuperiorem Thebaidem pergere cogitauit, ubi nullus eum agnoſceret. Et à fratribus acceptis panibus, ſedebat ſuper fluminis ripam, tranſitum nauis obſeruans. Illo talia cogitante, uox ad eũ deſuper facta eſt, dicẽs: Antoni, quò pergis, & quarè? At ille intrepide, quaſi conſuetam uocem loquentis agnoſceret, reſpondit: Quoniam non ſinunt me quieſcere populi, idcircò ad ſuperiorem Thebaidem ire optimum duxi, præcipuè quia & ea largior, quæ uirtutem meæ poſsibilitatis excedunt. Et uox ad illum ait: Si ad Thebaidem uadas, & ad paſtoralia (ut cogitas) pergas, maiorem ac duplicẽ ſuſtinebis laborem. Si autem uerè quieſcere cupis, uade nunc ad interius deſertum. Cumque Antonius diceret, Quis mihi locum auiũ poterit oſtendere? ignarus enim tum locorum: confeſtim * ei qui loquebatur Saracenos indicauit, qui mercandi gratia ad Aegyptũ uenire conſueuerat. His appropinquans Antonius, rogauit ut & ſe pariter adducerent in deſertum. Nullus obnixus eſt, ſed tanquam à Deo miſſum comitem ſuſcipientes, amplexi ſunt eius ſocietatem. Tribus autẽ diebus & noctibus itinere confecto, inuenit montem ualdè excelſum, ad cuius radices fons aquæ dulcis labebatur, & campus haud magnus totum ambiens mõtem, qui palmulis perpaucis, & his neglectis, conſitus erat. Hunc Antonius locum, quaſi à Deo ſibi offerretur, amplexus eſt. Is enim erat, quem ſibi ad fluminis ripam ſedenti, qui loquebatur, oſtenderat. Et primò quidem accipiens à comitibus panes, ſolus remanſit in monte, nullo alio cum eo conuerſante. Quaſi enim

Matt. 7.

**ei is qui*

Antonius ad mõtem ſe recepit

propriam domum agnoſcens, habebat locum illum. Saraceni quoq; uidentes eius fiduciam, optato per eũ tranſitu, panes eidem cum lætitia deferebant: necnõ palmarum, licet mediocri, attamen aliquanto ſolatio refouebatur. Exindè cum fratres agnito loco, tanquã ad patrem filij, ſolicitè alimenta tranſmitterent, uidẽs Antonius quòd ob ſuum refrigerium multis oneroſus labor indiceretur, & parcens etiam in hoc monachis, rogauit unũ de aduenientibus, ut ſarculum ſibi bis acutum cum frumento deferret. Quibus allatis, circuiens montẽ, haud grandẽ culturæ aptum reperit locũ, ad quẽ deriuata deſuper aqua poterat influere: ibique ſeminauit, atque exindè annuum ſibi panem elaborãs, gaudebat, quòd ſine cuiuſquam moleſtia ea proprijs manibus uiueret in deſerto. Sed cum rurſus etiam illuc quidam uenire cœpiſſent, miſertus eſt laſſitudini eorum, & olus in paruo terræ ceſpite coluit, ut poſt aſperum iter aliquo uenientes ſolatio refouerẽtur. Hoc fratrum refrigerium, & paruulam meſſem beſtiæ, propter aquas illuc cõuenientes, depaſtæ ſunt, è quibus unam appræhẽdens, dixit omnibus: Cur me læditis nihil à me læſæ? Abite, & in nomine Domini nè huc appropietis ulterius. Quis non credat poſt hãc denunciationem, quaſi timentes, nunquam illuc beſtias appropinquaſſe? ſic Antonio impenetrabilia mõtium & deſerti interiora captanti, orationibus etiam dedito, introeũtes fratres magnis uix precibus extorſerunt, ut oliuas & legumen & oleum, quod poſt mẽſes aliquot miniſtrabant, dignaretur accipere, & ſenili modicum laxaret ætate. Proh quãtas ibi conuerſans expertus eſt luctas? Verè, ſecundum quod ſcriptũ eſt, non illi aduerſus carnem & ſanguinem fuiſſe colluctationem, ſed aduerſus principatus & poteſtates, ab his, qui ad eum ueniebant, agnouimus. Illic enim tumultus & uoces populi armatorumquè ſonitus, prorſus plenum montem dæmonum multitudine ſe uidiſſe referebant, ipſum etiam quaſi contra inimicos palàm reſiſtentem, & fortiter colluctantem. Qui tamen & aduenientes ſuo refouebat hortatu, & flexis genibus, armis quoquè orationũ omnem ſatanæ proſternebat exercitum. Admiratione plane dignum eſt, in tam immani ſolitudine unum hominem nec dæmonum quotidianas expauiſſe congreſsiones, nec tantarũ beſtiarum, quadrupedum, ſiue reptilium diuerſæ ceſsiſſe feritati. Iuſtè Dauid cecinit: Qui confidũt in Domino, ſicut mons Sion, non commouebitur in æternum. Immobilem & tranquillam retinens animi firmitatem, & dæmones fugabat, & feras (ſicut ſcriptum eſt) ſecũ pacificabat. Sed & diabolus, ut ſupradictus propheta ait, obſeruans eum frendebat dentibus ſuis: Et ille Saluatoris auxilio ab uniuerſis tutus perſeuerabat inſidijs. Quadam ergo noctẽ, cum peruigil Antonius obſecraret Dominum, totos in monaſterium eius beſtiarum greges coaceruauit, omnes eremi beluas circum ſe aſpiceret. Quæ cum rictu oris morſum corpori minitarentur, intellexit hoſtis aſtutias, dixitque: Si aliqua à Domino in me uobis eſt tributa licentia, deuorare conceſſum: Sin autem dæmonum huc ueniſtis impulſu, quantocyus abite, quia Chriſti famulus ſum. Ita factum eſt, & ad iubentis uocem omnis beluarum multitudo, quaſi maieſtatis uerbere cæderetur, aufugit. Non multi poſt hæc fluxerant dies, & alia oritur cum eodem hoſte certatio. Operante illo (nam ſemper ut uenientibus pro his, quæ ſibi detulerãt, aliquod munuſculum rependeret, laborabat) traxit quandam ſportellam, quam texebat, crinitam, ſiue funiculum. Ad cuius motum exurgens, uidit beſtiam pubetenus humanam faciem præferentem, quæ exindè in aſinã finiebatur. Poſt cuius adſpectum uexillum crucis in fronte ſua pingens, hoc tãtum ait: Chriſti ſeruus ſum:

Ephe. 6.

Pſal. 124.

Iob 5.

ſi ad me

ſi ad me miſſa es, non fugio. Nullum in medio ſpatiũ
& ſtarim ioſorme prodigium quantocyus cum ſatelli
tum turba fugit, & in medio curſu rueus, extinctum
eſt. Illa autem eaploſi mors atque enecati prodigil,
dæmonum erat communis interitus, qui omni ſtudio
laborantes. Antonium à deſetto deducere non ualue-
fratres runt. Mirandis plus miranda ſuccedunt. Non grande
eorum poſt iſta tempus exceſſerat, & tantarum uictoriarum
uictus homo, fratrum precibus uincitur, A monachis enim
precib⁹ rogatus, ut eos dignaretur inuiſere, unà cum his pro
inuiſit. fectus eſt, impoſitis camelo aqua & panibus, quia nuſ
quam præter monaſterii locum, ex quo hauſerant, po
tabilis aqua per arentem uiam reperiebatur. Verum
in medio itinere bibendi ſubſidia defecerunt. Ardor
nimius, æſtus intolerabilis, mortem cuncta minantur,
Circueunt, & quærunt ſaltem collectam pluuiis la-
cunam, nihil prorſus remedii, nihil occurrit peultus
ad ſalutem. Camelus quaſi periturus & ipſe æſtuans,
dimittitur, æſtuantis pectus eauritur, & ſitis deſpera-
tione ferneſcit. Mouit ſenem fratrum commune diſcri
men, & uehementiſsime conſtriratus ingemuit. De-
hinc ad ſolita precum auxilia confugiens, paululum
ab eis ſeceſsit, ibique genibus flexis, ſupplices manus
tetendit ad Dominum. Nec mora, & apud primas ro-
gãtis lachrymas, in orationis loco ſons ebulliens eru
pit, ibique extincta ſiti & arẽtia membra refecta ſunt;
& plenis utribus iumentum potant camelũ. Ita enim
caſu euenerat, ut camelus errans per eremum, dum fu
niculum trahit, in quodam lapide eiuſdem funiculi al
ligatione teneretur. Tandem confecto itinere ad mo-
nachos, qui eum inuitauerant, peruenit. Tunc uero
quaſi Patri omnes obuiam occurrerunt, & honorifico
ſalutatu in oſcula eius & amplexus certatim ruunt:
Propoſito ferventi gaudet Antonius, & lætantibus de
aduentu ſuo cunctis, quaſi xenia de monte portans, ſpi
ritualia impartitur alimenta. Laudat ueterum ſtudia
hortatur nouorum. Sororem quoque iam uetulam
uirginem uidens, & aliarum puellarum magiſtram,
mira exultatione ſuſtollitur. Exinde quaſi diu abeſſet
ab eremo, rurſum feſtinauit ad montem, pluribus iã
ad illum uenientibus cum etiam uexati à dæmonibus
malo neceſsitatis, coacti, auderent deſerta penetrare
quos ille conſolans, & monachis in commune præci
piens, aiebat: Credite in Ieſum fideliter, mentem a co
gitationibus ſordidis, carnem ab immunditiis ſerua-
te puram, & iuxta eloquia diuina, nè ſeducamini in ſa
turitatem uentris, odite uanam gloriam, orate ſæpiſſi
mè, pſallite ueſpere, manè, & meridie, mandata ſcri-
pturarum renoluite. Recordamini geſtorum, quæ ſan
cti quique fecerunt, ut exempli memoria animam in-
citet ad uirtutem, refrenet à uitiis. Suadebat etiam iu
gi meditatione retinendum Apoſtoli ſermonem, quo
ait: Sol non occidat ſuper iracundiam ueſtram. Non
Eph.4 tantum autem ſuper iracundiam ſolem occidere
non debere interpretabatur, ſed & ſuper omnia deli-
cta hominum, ne peccatorum unquam noſtrorum
aut in nocte luna, aut in die ſol teſtes abſcederent. Il-
lius quoque admonebat præcepti memores eſſe, quo
dicit in aliis. Diiudicate uoſmetipſos, & probate, ut
rationem diei noctiſque facientes, ſi in ſe delictum de
prehẽdiſſent, peccare deſiſterẽt. Sin autẽ nullus error
decepiſſet, perſeuerantes inſtarent potius incepto quã
arrogantia tumidi, aut alios contemnerent, aut ſibi iu
1. Co.4 ſtitiam uendicarẽt, iuxta ſupradicti doctoris eloquiũ,
dicentis: Nolite iudicare ante tempus, magis debere
eos Chriſto, cui ſoli occulta patent, reſeruare iudi-
cium. Multas eſſe (ut ſcriptum eſt) uias, quæ uidentur
pro.14 hominibus iuſtæ, ſed fines earum ad profundum re-
& .16. ſpicere inferni, ſæpe noſtra non poſſe nos intelligere
peccata, ſæpè falli in ratione geſtorum, aliud eſſe Dei
cuncta cernentis iudicium, qui non ex ſuperficie cor
porum, ſed ex mentium iudicaret arcanis. Aequum
autem eſſe nos compati, & inuicem onera noſtra por-
tare, ut conceſſo examine Saluatori, proprias conſciẽ
tias noſmetipſos diiudicantes intueremur. Nec non
dicebat, magnam eſſe ad uirtutem uiam, ſi ſinguli uel
obſeruarent quid gererent, uel uniuerſas mentium co
gitationes fratribus referrent. Non enim poſſe ali-
quem peccare, cum relaturus eſſet ad alium quæcun-
que peccaſſet, & ſubire pudorem in publicum turpia
proferendi. Denique nullum peccantem coram alio
audere peccare, etiamſi peccat, tamen teſtem uitare
peccati: mentiri magis & negare ei, & uetus delictum
nouo inficiandi augeri delicto. Igitur quaſi ſub oculis
aiebat, noſtris & cogitatu confundimur, & actu, ſi om
nia referenda faciamus, multo autem magis, ſi pecca-
ta noſtra fideliter deſcribentes, digeramus in ordinẽ.
Tunc uero annotatio delictorum, fratrum uidebitur
oculis, timebimus peccati ceras conſcias, ipſi nos ar-
guent apices, & quomodo meretricibus membra mi
ſcentes, confunduntur ad præſentiam cæterorum, ita
nos erubeſcemus ad literarum ſcripturas. Hæc aga-
mus, hanc uirtutis gradiamur uiam, & corpora menti
bus ſubiugantes, pernicioſas diaboli conteramus inſi
dias. Talibus ſermonum hortamentis & uenientes ad
ſe monachos incitabat ad ſtudium, & patientibus cõ
dolebat, pluresquè eorum Dominus per Antonium
liberauit. Nunquam tamen aut de incolumitate cu
ratorum eſt inflatus ad gloriam, aut contriſtatus
de obſeſsis adhuc corporibus, murmurauit. Magis au
tem eodem ſemper animo & uultu manens, gratias
Deo referebat, ſuadens occupatis, ut corruptionem,
qua uexabantur, patienter ferrent. Non enim Anto-
nii aut cuiuſquam omnino hominum hanc eſſe me-
dicinam, ſed Domini ſolius, qui conſueuit & quibus
uellet, & quo uellet tempore, dare ſanitatem. Ita con
ſolationis ſua, & uexatos æquanimiter ferre tentatio-
nem, & iam liberatos non ſibi, ſed Domino gratias re
ferre docebat.

Fronto autem quidam uir ex Palæſtinis, qui infeſtiſ *Fronto*
ſimo dæmonio uexabatur, (quam & linguam eius lania *dæmo-*
bat dentibus, & oculorum nitebatur lumen extin- *niacus*
guere) perrexit ad montem, rogauitque beatum ſe- *curat.*
nem, ut pro ſe Dominum rogaret. Orauit Antonius, di
xitque ad eum: Vade, & curaberis. Illo incredulo ſibi
& uiolenter ibidem contra præceptum remoranti, ea
dem geminans. Antonius, dixit ad eum: Hic curari nõ
poteris. Egredere, & calcata Aegypto, ſtatim te miſeri
cordia Chriſti conſequetur. Tandem credidit, & pro-
fectus eſt, ac uiſa Aegypto, ſecundum promiſsionem
ſenis, quam ei Dominus oranti reuelauerat, infeſta-
tio ceſſauit inimici. Virgo quædam, quæ à Tripolita-
næ regionis ciuitate erat inauditis ac flebilibus dolo
ribus laborabat. Etenim narium Purgamenta, oculo-
rum lachrymæ, aurium putridus humor in terram ca
dens, confeſtim in uermes conuertebantur. Augebat
calamitatem corpus paralyſi diſſolutum, oculos quo-
que peruerſos contra naturam habens. Huius paren-
tes cum ad Antonium monachos ire didiciſſent, cre-
dentes in Domino, qui pertinacem ſanguinis fluxum
in Euangelio tactu fimbriæ ſtare præceperat, rogaue- *Mat.9*
runt, ut miſerabilem filiæ comitatum ſuſciperent. Il-
lis renitentibus eam uſque ad Antonium perducere,
remanſere parentes eius foris cum filia debili apud
beatum confeſſorem & monachum Paphnutium,
qui effoſſo pro Chriſto oculo ſub Maximiano perſecu
tore, tali dehoneſtamento corporis plurimum gloria
batur. Peruenerũt autem ad Antonium monachi. Cũ-
que de puellæ morbo referre diſponerent, relationem
eorum ſenis ſermo præuenit, & omnem debilitatis &
itineris

itineris uſque ad ſanctum Paphnutium cauſam, quaſi ipſe interfuiſſet, expoſuit. Rogantibus autem monachis, ut parentibus cum filia permitteretur ingreſſus, non conceſsit, ſed ait: Ite, & inuenietis puellam, ſi non eſt mortua, curate eã. Et adiecit: Nullus debet ad meã humilitatem uenire, quia largitio curationum non eſt humanæ miſeriæ, ſed Ieſu Chriſti miſericordiæ, qui ubique in ſe credentibus præſtare cõſueuit auxilium.

Vide ſanctum uiri humilitatem.

Quamobrem & illa, pro qua petitis, ſuis precibus liberata eſt, & cum ad Dominum orarem ego, mihi præſcientia ſanitatis eius indulta eſt. Dixit, & uerba eius puellæ incolumitas ſecuta eſt. Nam exeuntes foras ad beatum Paphnutium, & filiam ſoſpitem, & parentes lætos repererunt. Non multos autem poſt illos, dies cum duobus fratribus euntibus ad Antonium aqua in itinere defeciſſet, & uno ſiti mortuo, alter iaceret in terra mortem expectans, Antonius ſedens in monte, celeriter ad ſe duos monachos uocat, qui forte ibidẽ ſunt reperti, & feſtinato præcepit, ut lagenam aquæ aſſumentes, inuaderent iter, quod ducit ad Aegyptum, dixitque: Vnus è fratribus huc aduenientibus modo migrauit ad Dominum, alter, ſi non ſuccurreritis, addetur, hoc enim mihi nunc oranti reuelatum eſt. Sic ait, & iuxta præceptum eius monachi feſtinantes, extinctum corpus inueniunt, terraque illud operientes alterum refocillatum, ſuo iunxerunt comitatui, erat autem ſpatium itineris unius diei. Fortaſſe hic aliquis quærat cur non antequam moreretur homo, Antonius dixerit. Incongruo prorſus Chriſtianis argumento utitur, quia non Antonii, ſed dei fuit iudicium, q & de recedente, quam noluit, ſententiam tulit, & de ſiciente reuelare dignatus eſt. Hoc tantum in Antonio mirabile eſt, quod in monte remotiſsimo ſedens, corde peruigili cuncta procul poſita, Domino indicante cognoſceret. Alio rurſus tempore cum ſederet in monte, & oculus ſubito tetendiſſet ad cælum, uidit neſcio quam animam, lætantibus in eius occurſum angelis, ad cælum pergere: Cuius ſpectaculi nouitate ſtupefactus, beatum dixit ſanctorum chorum, orauitque ut ſibi rei præſentis agnitio panderetur. Et ſtatim uox ad eum facta eſt, inquiens, iſtam eſſe Ammonis monachi animam, qui Nitriæ morabatur.

Ammonis anima it in cælũ

Erat Ammon uir grãdæus, qui perſeueranter à pueritia uſque ad ſenectutem in ſanctitate uixerat: Itinere quoque dierum tredecim a Nitria, locus, in quo ſedebat Antonius, diuidebatur. Videntes ergo eum monachi, admirantem, qui uenerant, deprecati ſunt, ut cauſam hilaritatis ediceret. Quibus ait, modo Ammonem quieuiſſe: quem propter frequentem eius ad Antonium commeatum & propter celebritatem indultorum ei a Domino ſignorum, optime nouerant, de quibus etiam hoc unũ dicendum eſt. Neceſſe ei fuit aliquando flumen nomine Lycum, ſubitis aquis inundatum, tranſuadere, rogauitque Theodorum, qui cum ipſo erat, ut paululum à ſuo ſepararetur aſpectu, ne nuditatem inuicẽ corporis uterque conſpicerent. Receſsit Theodorus: nihilominus ille ſeipſum cum uellet nudare, erubuit. Cogitantem autem eum in alteram ripam uirtus diuina tranſpoſuit. Rurſuſque Theodorus cum uideret hoc, & ipſe Deo deuotus, tranſiẽs ad ſenem, mirari cœpit, quod tam uelociter fluuium tranſuadaſſet. Cumque nihil humoris in pedibus, nihil in ueſtibus eius aquæ conſpiceret, rogauit eum, ut tam incredibilem tranſlationem quaſi filio pater exponeret. Nolente illo dicere, quæ acciderant, amplexus eſt pedes eius iurauitque non ſe prius dimiſſurũ, quam ſibi id, quod celabat, referret. Videns ergo ſenex contentioſe uincere uolentem fratrem, exegit uiciſsim ab eo, ut nulli hoc ante ſuam mortem indicaret, atque ita confeſſus eſt, ſe ſubito in alteram ripam fuiſſe tranſpoſitum, neque omnino undis impreſsiſſe ueſtigia, Dominici corporis hoc tantummodo priuilegium aſſerens, & eorũ, quibus ipſe ut Apoſtolo Petro, donauerit, ut aquarum leuitati humanum corpus inſiſteret.

Matt. 14.

Hæc autem Theodorus promiſſo tempore poſt eius mortem retulit. Monachi uero quibus dixerat Antonius de morte Ammonis, notauerunt diem & uenientibus de Nitria fratribus poſt dies triginta, ſciſcitantes repererunt illo die, illaque hora dormiſſe Ammonem, qua animã eius ferri ſenex uiderat. Vtrique igitur puritatem mentis in Antonio mirati ſunt quomodo rei tam longe geſtæ ſtatim ad eum fuiſſet perlata cognitio. Archelaus quoque comes cum eum inueniſſet in exteriori monte, rogauit ut oraret pro Policratia Publii filia quæ in Laodicea erat, admirabili & Chriſto dedita uirgine. Patiebatur enim peſsimos ſtomachi & lateris dolores, quos ieiuniis nimiis, uigiliiſque contraxerat, & erat penitus toto debilis corpore. Orauit Antonius, & diem, quo fuerat oratio facta annotauit Archelaus. Redit Laodiceam, & inuenit uirginem incolumem.

Policratia uirgo curatur.

Percontatus diem ſanitatis, reperit tempus medelæ cum annotatione congruere. Et omnes admirati ſunt, agnoſcentes eo tempore illam fuiſſe a doloribus liberatam a Domino, quo orans Antonius pro ipſa bonitatem Saluatoris inuocauerat. Sæpe etiam ad ſe uenientium turbarum ante dies & menſes, & cauſas prædixit, & tempora. Nam quoſdam uidendi eum tantum deſiderium, alios imbecillitas, nonnullos obſeſſa a dæmonibus corpora pertrahebant, nemo tamẽ unquam uexationem aut detrimentum laboris itineris conqueſtus eſt regrediebantur omnes ſpiritali cibo pleni. At ille præcipiebat, non ſuæ laudi hanc admirationem ab eis applicari debere; ſed Domini, qui ſui notionem hominibus pro capacitate mortalitatis indulſerit. Quodam autem tempore cum exiſſet ad exteriora monaſteria, & rogatus eſſet a fratribus, ut in naui quadam cum monachis proficiſcentibus oraret, aſcendit, & ſolus ex omnibus odorem ſenſit teterrimum. Aſſerebant cuncti piſcium ſalſorum, & caricarum in naui poſitarũ hunc eſſe putorem. At ille alterius rei ſe fœtorem ſentire affirmauit. Adhuc loquente illo, adoleſcẽs quidam poſſeſſus a dæmone, qui præcedens iuxta carinam ſe nauis abſconderat, repente exclamauit. Quo ſtatim per Antonium in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti curato, intellexere uniuerſi, illum diaboli fuiſſe putorem.

Dæmonis fœtorẽ ſolus ſentit Antonius.

Alius quoque ad eum, uir inter ſuos nobilis dæmonioſus adducitur, tanta oppreſſus inſania, ut non ſciret ſe eſſe apud Antonium, necnon & corporis ſui ſuperflua comederet. Quamobrem rogatus ſenex ab his, qui eum adduxerãt, ut pro illo Dominum oraret, intantum iuuenis miſeriæ condoluit, ut tota nocte peruigilans cum eo, aduerſus patientis inſaniam laboraret: Sed cum iam luceſceret, & obſeſſus, impetu in Antonium facto uehementer eum impuliſſet, iraſci cœperunt qui eum adduxerant, cur ſeni feciſſet iniuriã. Quibus Antonius ait: Nolite alienam culpam iuueni miſero adſcribere, furor iſte obſidentis, eſt non obſeſsi. Idcirco autem in hanc prorupit dolens hoſtis audaciam, quia Dominus ad aridam regionem ire eũ iuſsit, & expulſi ſatanæ indiciũ iſte aduerſus me impetus fuit. Nulla poſt uerba mora, adoleſcens recepto ſenſu, & gratias agẽs Deo, & locũ ubi eſſet, agnouit, & totũ Antoniũ cõplexans deoſculatus eſt. Innumera & alia iſtiuſmodi ſigna ſunt, quæ monachorũ cõcordi ſæpè relatiõe cognouimus. Verũ non tantũ his adhibendus eſt ſtupor, quia multo plus quæ ſequuntur, conditionem noſtræ fragilitatis excedunt. Hora circiter nona, cum ante cibum orare cœpiſſet, raptum ſe ſenſit in ſpiritu, & ab angelis in ſublime deferri. Prohibentibus tranſitum aeris dæmonibus.

bus, cœperunt angeli contradicentes requirere, quæ eſſet cauſa retinendi, nullis exiſtentibus in Antonio criminibus. Illis uerò ab exordio natiuitatis replicare peccata nitentibus, calumnioſa angeli clauſerũt ora, dicentes, non debere eos à natiuitate eius delicta narrare, quæ iam Chriſti eſſent bonitate ſopita, ſi qua autẽ ſcirent ex eo tempore, quo eſſet factus monachus, & Deo ſe conſecraſſet, licere proferri. Accuſabant dæmones, multa procaciter mentiẽtes, & cum deeſſent probamenta fallacibus, liber Antonio conſcenſus aperitur. Et ſtatim rediens in ſe in eo loco, quo orare cœperat, hoc ſe rurſum uidit eſſe quod fuerat. Tunc uerò oblitus eſcæ, ex illa hora noctem gemitu ac lamentatione tranſegit, reputans ſecum humanorum hoſtium multitudinem, & colluctationem tanti exercitus, & laborioſum per aerem iter ad cælum, & hoc Apoſtoli dictũ, quo ait, Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principem poteſtatis huius aeris. Qui ſciens aereas poteſtates ob id ſemper tentare, luctari, contendere, ne nobis liber tranſitus eſſet ad cælũ, hortabatur monens, Aſſumite arma Dei, ut poſsitis reſiſtere in die malo, ut nihil mali hábens, quod de uobis dicere poſsit, inimicus confundatur. Nos autẽ Apoſtolici ſermonis recordemur, dicẽtis, Siue in corpore, ſiuè extra corpus, neſcio, Deus ſcit. Et Paulus quidem uſque ad tertium cælũ raptus eſt, ibique auditis uerbis ineffabilibus deſcendit: Antonius autem uſque ad aerem ſublatus, poſt colluctationem liber apparuit. Habebat etiam huiuſmodi donũ: ſi cuius rei ſedens in monte ignarus fuiſſet, & eius ſe eum inquireret notionem, oranti ei à Domino reuelabatur, & erat, ſecundum quod ſcriptum eſt, à Deo doctus. Deniquecum à fratribus haberetur iſte tractatus, & ab eo ſedulò ſciſcitarentur, quemadmodum ſe poſt corporis ſarcinã anima gereret, quive ei locus poſt exitum concederetur, proxima nocte uox deſuper inclamitans nomen eius, ait: Antoni, exurge, exi & uide. Qui exurgens, egreſſus eſt. ſciebat enim quibus reſpondere deberet. Et eleuatis ad cœlum oculis, uidit quendam longum atque terribilem caput uſque ad nubes attollentem: uidit etiam pennatos quoſdam uolare cupientes ad cœlum, atque illum extentis manibus prohibere tranſitum: è quibus alios appræhenſos, elidebat ad terram: alios fruſtra retinere contendens, dolebat ſuper ſe ad cæleſtia tranſuolare: & maximum gaudium mixtum mœrore, uicti uictoreſq; tribuebant. Statimque ad eum uox facta eſt, dicens: Animaduerte, quod uides. Et tunc cœpit illuminato corde intelligere, animarum eſſe conſceoſum, & diabolũ prohibentem: qui & ſibi retineret obnoxios, & ſanctorum, quos decipere non poterat, cruciaretur uolatu. His uiſionem exemplis incitatus, quotidiè ad meliora creſcebat. Neq; uerò id, quod ſibi reuelatum fuerat, cauſa iactantiæ fratribus indicabat: ſed cum orãs iugiter, Dei laudaret auxilium, interrogantibus compellebatur edicere: nec ſpirituales filios pura in Chriſto anima celare quicquam uolebat, præſertim cũ huiuſmodi ſignorum relatio, & amorem miniſtraret propoſito, & fructum laboris oſtenderet. Nunquam ille aut ira ſubita concitatus, patientiam rupit, aut humilitatem erexit in gloriam. Nam omnes clericos uſque ad ultimum gradum ante ſe orare compellens, Epiſcopis quoque atque presbyteris, quaſi humilitatis, diſcipulus, ad benedicendum ſe caput ſubmittebat. Diacones uerò quia ad eum utilitatis cauſa ueniebant, cũ pro adiutorio eorum eis præſentibus diſputaret, ad orandum Dominum ſibi præponebat, non erubeſcẽs & ipſe diſcere. Nam & interrogabat eos frequenter, cum quibus erat, & ſi aliquid ab eis neceſſariũ audierat, ſe fatebatur adiutum. Habebat autem & in uultu magnam gratiam, & admirabile à Saluatore etiã hoc manus acceperat. Si quis enim ignarus eius inter multitudinem monachorum eum uidere deſideraſſet, nullo indicante, cæteris prætermiſsis, ad Antonium currebat, & animæ puritatem agnoſcebat ex uultu, & per ſpeculum corporis, gratiam ſanctæ mentis intuebatur. Nã ſemper hilarem faciem gerens, liquido oſtendebat, ſe de cæleſtibus cogitare, ſicut ſcriptura ait: Corde lætante uultus floret, ſed in mœrore continuo triſtatur. Ita & Iacob agnouit Laban ſocerum ſuum inſidias ſibi machinantem, dicens ad filias eius: Nõ eſt facies patris ueſtri, ſicut heri & nudiuſtertius: Sic Samuel agnouit Dauid: lætificatos enim habebat oculos, & dentes ſicut lac candidos. Similiter agnoſcebatur Antonius, quia ſemper eandem faciẽ inter proſpera & aduerſa retinens, nec ſecundis extollebatur, nec frangebatur aduerſis. Erat enim & in uultu amabilis, & in fidei puritate mirabilis. Nunquàm ſchiſmaticorum ſe miſcuit communioni, antiquam eorũ ſciẽs prauitatem atque tranſgreſſionem: Nunquàm Manichæis aut alijs hæreticis ſaltem amicabilia uerba largitus eſt, niſi tantũ ea, quæ eos poſſent ab iniquitatis errore reuocare, denuncians talium amicitias atque ſermones perditionem eſſe animæ. Sic etiam Arrianos deteſtabatur, ut omnibus diceret, nec iuxta eos quidem eſſe accedendum. Nam cum ueniſſent quidã Arrionitæ, reperit poſt eorum examinationem infeliciſſimam ſectam, & fugauit eos de monte, dicens, multo ſerpentibus deteriores horum eſſe ſermones. Mentientibus autem Arrianis aliquando, Antonium ità ut ſe credere, admiratus eorum audaciam, & iuſti doloris ira commotus, rogatuſque ab Epiſcopis atque uniuerſis fratribus, Alexandriã deſcendit, ibiq; Arrionitas publico ſermone condemnauit, ultimam hanc eſſe hæreſim, & Præcurſorem Antichriſti affirmans prædicauitque in populo filium Dei non facturam, non ex ullis extantibus, ſed proprium, & unius cum Patre ſubſtantiæ: ne creatura potius, aut adoptio, aut appellatio uideretur: impium eſſe dicens uel mente concipere, Erat, quando ne erat, cum uerbum Dei Deus, qui eſt ſemper, Patri ſit coæternus: quia ex eo natus eſt Patre, qui ſemper eſt. Vndè aiebat: Cum Arrianis nobis nulla ſit coniunctio. Quæ enim ſocietas luci ad tenebras? Vos fideliter credentes, Chriſtiani eſtis: illi uerbum, id eſt, filium, qui ex Deo Patre eſt, creaturam docentes, nullo interuallo à gentibus ſeparantur, qui ſeruiunt creaturæ potius, quam creatori qui eſt benedictus in ſecula. Ipſa (mihi credite) iraſcuntur elementa, & omnis contra Arrianum furorem, ſecundũ Apoſtoli dictum, ingemiſcit creatura, quòd ſibi Dominũ ſuum, per quem omnia, & in quo omnia facta ſunt, uideat aggregari

Hæc tanti uiri prædicatio exprimi non poteſt, quãtum ad fidem populos roborauerit. Lætabantur quippe hoſtilem & Chriſto inimicam hæreſim anathematizari ab Eccleſiæ columna. Nulla tunc ætas, nullus ſexus domi remanſit. Taceo de Chriſtianis, Pagani quoquè, & ipſi idolorum ſacerdotes ad dominicum imperiũ conuolabant, dicentes: precamur, ut uideamus hominem Dei: quia hoc apud uniuerſos conſpicuum erat nomen Antonij. Ambiebant quoquè ſaltem fimbriam ueſtimenti eius attingere, multum ſibi & tactũ prodeſſe credentes. Quod tunc diabolica obſidione, & uarijs infirmitatibus liberati? Quot ſimulacra ac uanis idolis erepta ſunt ſpolia? quãti etiam ob errore gentilium retracti noſtro iuncti ſunt gregi? Tantà certè, ut paucorum dierum ſpatio, ex idolorum ſuperſtitione conuerſio, omnem per annum credentiũ uinceret turbam. Præterea cum iruentem multitudinem comites repellerent, æſtimantes illi tædio conuenientũ

Antonius accuſatur procaciter à dæmonibus.

Ephe. 6.

Ibidẽ.

Tit. 2.

2. Cor. 12.

Iohan. 6. Eſa. 54.

Viſio S. Antonij.

Defert clero Antonius.

Prou. 17.

Gẽ. 31.

1. Reg. 16.

Hæreticos uitat & deteſtatur.

Antonius palã dãnat Arrianos.

Rom. 1.

populi fore: ille tranquillo animo dicebat. Nunquid hic cœtus, dęmonum maior eſt turbis? nunquid obſequentium multitudo, colluctatorum in monte noſtro rum cateruis eſt numeroſior? Accidit etiam, ut cum eũ redeuntẽ circa portã proſequeremur, à tergo quædã mulier clamitaret, ditẽs, Expecta, homo dei, filia mea atrociſsimo uexat dæmonio expecta obſecro, expecta ne & ego corruẽs interẽ. Hoc audito, mirabilis ſenex à nobis admonitus, uolens tamen & ipſe, paululum ſubſtitit. Cumque appropinquante muliere puella iaceret exploſa, orauit tacitus Dominum Ieſum, & ad comminationem eius ſtatim ſpiritus impurus egreſſus eſt. Puella incolumis, populus in laudibus Dei, mater in gaudio fuit. Ipſe autem lætabatur, quia ad deſideratam ſolitudinem repedabat. Erat autem ualde ſapiens, & hoc in ſe mirabile habebat, quia cum literas non didiciſſet, ingenioſiſsimus & prudentiſsimus erat.

Philoſophi tentant Antonium

Aliquando enim Philoſophi duo gẽtiles uenerunt ad eum, putantes Antonium ſe poſſe decipere, erat uero in exteriori monte. Quos cum uidiſſet, paganos intellexit ex uultu, & procedens ad eos, per interpretẽ ita cœpit loqui: Quare tam longe ad ſtultum hominẽ ſapientes ſe ucaare uoluerunt? Illis dicentibus, non eſſe illum ſtultum, ſed & nimium ſapientem, uigilanter reſpondit: Si ad ſtultum ueniſtis, ſuperfluus eſt labor ueſter, ſi autem putatis me ſapientem eſſe, & ſapientiam habere, bonum eſt, imitamini quod probatis, qa bona conuenit imitari. Si ego ad uos ueniſſem, uos imitaret: ſed quia uos ad me. quaſi ad ſapientem ueniſtis, eſtote ſicut ego ſum, Chriſtiani. Abſceſſerunt Philoſophi, utrunque mirantes, & acumen ingenii, & dæmonum expulſiones. Alios quoque ſimiliter mundi ſapientes, qui eum irridere cupiebant, quia literas ignoraret, tali diſputatione colligauit, dicens: Reſpondete mihi, quid prius, ſenſus, an literæ? & quid cuius exordium? ſenſus ex literis, an literæ oriuntur ex ſenſu? Illis aſſerentibus, quod ſenſus eſſet author atque inuentor literarum, ait. Igitur cui ſenſus incolumis eſt, hic literas non requirit. Quis pręſentium poſt hanc colluctationem non exclamauerit, cum obſtuperint, & ipſi, qui uicti ſunt, tantam in imperito literatum, ſagacitatem animi admirantes? Neque enim ut in ſolitudine & montibus uerſatus, atque omnem ibidem exigens uitam, agreſtis & rudis erat, ſed iucundus atque affabilis, ſermonem, ſecundum Apoſtoli præceptum,

Col. 4.

diuino conditum ſale proferebat, ita ut inuidia careret, & amore omnium potiretur. Inter hæc, quaſi parum eſſet bis gentilitatem fuiſſe ſuperatam, & tertio uenerunt uiri ad eum, omnis ſecularis prudentiæ nube cæcati, atque uniuerſis philoſophiæ ſtudiis artium ſuarum æſtimatione doctiſsimi. Hi cum rationem ab eo exigerent fidei, quam in Chriſto habemus, & niterentur arguta ſophiſmatum interrogatione de diuina cruce eum illudere, in ſilentium paululum uoce cõpreſſa, primum eorum miſeratus errorem eſt, deinde per interpretem, qui eius uerba diligentiſsime in Græcum ſolebat exprimere ſermonem, ita exorſus eſt, dicens:

Nota acumẽ ſancti uiri.

Quid pulchrius eſt, quid ue honeſtius, crucem colere, an adulteria, parricidium, uel inceſtum his aſsignare, quos colitis? cum in altero ſit contemptus mortis, inſigne uirtutum, in altero turpis religio, obſcœnitatis magiſtra? Quid melius eſt dicere quod Dei uerbum manens, ut erat, ob ſalutem noſtram humanum corpus aſſumpſerit, ut ſocietate mortalitatis nos eueheret ad cælum, participesque naturæ cæleſtis efficeret, an, ut ipſi aſſeritis, diuinæ mẽtis hauſtum ad terrena uenerãda caput ſubmittere, & pecudũ atq; ſerpẽtũ formis cæleſte * nomen includere? Quo ore Chriſtianorum credulitatem audetis irridere dicentium Chriſtum filium Dei ſine ſui detrimento & cœpiſſe eſſe quod non erat, & manſiſſe quod fuerat, cum ipſi animam de cæleſtibus detrahentes, non tantum hominũ ſed & pecudum ſoleatis ſepire corporibus? Chriſtiana credulitas pro ſalute mundi Dominum ſuum ueniſſe teſtatur, uos uero innatam animam prædicantes, ultro citroque transfertis. Chriſtiana fides, quæ omnipotentiam Dei clementiamque ueneratur, conſequenter incarnationem dicit Deo fuiſſe poſsibilem, ita tamen, ut non euacuauerit dignatio dignitatem, uos qui ex ſplendidiſsimo Dei fontem manantem, turpiter decidiſſe iactatis qui mutabilem atque conuertibilem eam poſt ſui diminutionem audetis aſſerere, iam illã quoque naturam, dominam ſeculorum, per animæ cõtumelias impia lingua temeratis. Imago enim, quæ ſecundum uos naturalem ſimilitudinem ſui retinet, authoris, cui una eſt, ex quo defluit, eademque ſubſtantia humilitatis proprias & iniurias conſequenter ad ſuam originem remittit. Igitur animaduertit, contumelias animarum ad patrem (ut appellatis) earum per ueſtram blaſphemiam redundare. Crux Chriſti Domini noſtri hic nobis ingeritur. Rogo, quæ hæc eſt religionis obſcœnitas, Nónne potius eſt crucem attollere, aut alicuius generis mortem ab iniquis hominibus illatam patienter ſuſtinere, quam Iſidis plangere poſt Oſirim uagos incertosque diſcurſus? Pudeat uos, quæſo, inſidiarum Thyphonis, pudeat Saturni fugæ, & deuorationis crudeliſsimæ liberorum: Erubeſcite parricidium Iouis & inceſtum, erubeſcite raptum eius & coitum mulierum atque puerorum. Ille ſicut ueſtri fingunt Poetæ, ad explendum immaniſsimæ libidinis furorem, molles dedit in amore uagitus, ille in Dianæ fluxit ſinus, ipſe amator, & precium, ille modulatus ales Ledęos petiuit amplexus, ille io proprium ſtruiẽs ſexum, regium puerum miniſtris auibus polluit. Hæc uos creditis, hæc colitis, hæc ſunt ueſtorum ornamenta templorum. Aequo, deprecor pro ueſtra ſalute, noſtra dicta penſate iudicio. Cuncta, an nihil, in libris credenda ſunt Chriſtianis? Si nihil, nec crucis quoque cui detrahitis, nomen agnoſcetis. Si uniuerſa credẽda ſunt, cur, cum in iiſdem libris Cruci reſurrectio copuletur, paſsionem diuinam ſtolido laceratis eloquio, & non ſtatim iungitis cæcorum uiſum, ſurdorum auditum, claudorum greſſum, lepræ emundationem, ſeruiens ambulanti Deo ſuo mare, dæmonem fugas, reſurrectionem mortuorum, & defunctorum ab inferis reditus? Hæc omnia ſcripturis diuinis, quas interpellatis, inſerta ſunt, & iiſdem uoluminibus continentur præconia maieſtatis & mortis. Quamobrem odio, quo imbuti eſtis, abiecto, inuenietis ilico & Deum uerum eſſe Ieſum, & ſalutis humanæ gratia fragilem aſſumpſiſſe naturam. Veſtram tamen nobis, ſi non pudet narrate religionem. Sed quas error infelix poterit referre culturas de tanta rerum fœditate atque uecordia, niſi forte (ut audio) fabulas aſteratis deorum ueſtrorum, & obſcœnitates, & crudelitates, & uanitates, & mortes, tegentes eas alegoricis uelaminibus: Liberum patrem, terram Proſerpinam, ſemiclaudum Vulcanum & debilem ignem, Iunonem aerem, Apollinem ſolẽ, Dianam lunam, Neptunum maria, & libidinum principem Iouem æthereum interpręrantes, Nec poſt hãc excuſationis procacitatem Deum ſed creaturas, contempto creatore, ſuſcipitis. Quod ſi pulchritudo uos elementorum ad ſuam traxit uenerationem, modum fas erat cuſtodire, & oportebat mirari tantum, nec colere, ne facturæ ueneratio creatoris eſſet iniuria. Nam iſtiuſmodi, quam uos ſequimini, ratio eſt præpoſtera atque peruerſa, & architecti honor migrauit ad domũ & medici ſcientia ad remedia confertur, omniũ quoque artificum merita uel laudes ad opera transferentur.

Perſtrĩgit falſorum deorũ flagitia et turpitudines

** numẽ*

tur. Quod ad hæc dicitis, ut agnoſcamus quæ ſit Crucis ridiculæ, uobis ignominioſa confeſsio? Hac diſputatione conuertentibus inter philoſophis oculos, ſimulque muſsitantibus, ſubridens Antonius rurſum p interpretem ait: Prædurum nanque cuncto uidetur operi, quoties iuſto uniuerſæ rei tenore calcato, laboris merita factis magis quam factoribus adſtruuntur. Elementa quidem, ut memoraui, ex ipſo conſpectu ſuam comprobant ſeruitutem. Sed quoniam uos obſeruatione dialetica neceſſaria ut putatis, quæ que colligitis, hoc quoque artificio etiam nos noſtram religionē compellitis affirmare. Reſpondete mihi: Cognitio dei quemadmodum manifeſtius approbatur, per lectionē uerborū, an per operationē fidei? Et q̄d antiquus eſt operatio fidei, an diſputatio per argumēta procedens? Illis reſpondentibus firmiorē ſermonibus operationē eſſe, & hanc liquidam de Deo cognitionem, bene eos & ipſe dixiſſe conſenſit: quia operationem quæ ex fide deſcendit, animi generat affectus, dialecticam uero ex artificio componentium ſumpſiſſe oppoſitionis exordia. Cum ergo, ait, operationem fidei animo inſitam quis habuerit, ſuperflua erit uerborum compoſitio, per quam conceptam ſenſu noſtro credulitatem tentatis euellere, & tamen ſæpe noſtras explicare intelligentias non ualetis. Ita ſolidiora ſunt mentis opera, quam ſophiſmatum fraudulenta concluſio. Nos Chriſtiani myſterium uitæ noſtræ non in ſapientia mundi habemus repoſitum, ſed in uirtute fidei, quæ nobis à Deo tributa per Chriſtum eſt. Hanc orationis meæ ueritatem, rerum quæ geruntur quotidie, ordo commēdat, nobis imperitis, & literarum ueſtrarum ignaris, ad Dei cognitionem eius ſola uerba ſufficiunt. Ecce nos tot gentilitatis gregibus abſtracti, in uniuerſum orbem quotidie propagamur, uobis uero poſt aduentum Domini noſtri nodoſæ ſophiſmatis defecere uerſutiæ. Ecce nos ſimplicem Chriſti fidem docti, idololatriam debellauimus, & per prædicationem ignominioſæ crucis aurata templa ceciderunt. Vos, ſi poteſtis oſtendite, qua contextione uerborum gentilitatem Chriſto præponere ſuaſeritis. Per omnes iam terras Deus Dei filius Chriſtus eſt agnitus, nihil eloquentia ſophiſmatum, nihil diſputatio philoſophiæ multitudini poteſt obeſſe credentium. Crucifixum nominamus, & uniuerſi dæmones, quos uos ut deos colitis, rugiunt, atque obſeſsis corporibus ad primum Dominicæ Crucis ſignum fugantur. Vbi ſunt illa fabuloſa oracula? Vbi Aegyptorum incantationes? quo magorum profecere carmina? Certè tunc uaſtata ſunt omnia, cū de ſua cruce mundo Chriſtus intonuit. Nihilominus uos, prætermiſsis debilitatorum cateruis, glorioſam Ieſu mortem irridere conamini. Illud autem quale eſt quod nunquam infeſtatione regali concuſſa gentilitas immo uero ſeculo chara, & hominum præſidiis fulta iam corruit? Nos famuli Chriſti, quò plus premimur, eò magis aſſurgimus & floremus. Veſtra ſimulacra, ornatis quondam ſepta parietibus, iam uetuſtate collapſa ſunt: Chriſti uero doctrina, quæ uobis ſtultitia uidetur & ludus, licet tyrannica perſequentium principum tentamenta pertulerit, licet uariis ſit incurſata terroribus, nullo tamen terrarum orbe concluditur, nullo gentium barbararum fine prohibetur. Quando tot ſimul in ſe conuenere uirtutes? continentia in matrimonio, uirginitas in eccleſia, floret martyrum pro Domino ſuo glorioſa conſtantia, quorum omnium crux Chriſti principium eſt: Cum interim uos, inter tantos uirtutum choros, ſyllogiſmorum retia tenditis, & ueram rerum lucem tenebroſis conamini argumentationibus obuoluere. Ecce nos, ut dixit doctor noſter, non in gentili perſuaſione, ſed in fide apertiſsima ſuademus, quæ uerborum affirmationem præuenire conſueuit. Adſunt quippe patientes, à dæmonibus uexati, quos cum in medium produxiſſet, uerba repetiuit, dicens: Nunc uos collectationibus ueſtris & quo multis malefico carmine deos ueſtros, quos putatis, expellite, ſin autem non poteſtis, uictas ſubmittere manus, & ad Chriſti trophæa confugite, & ſtatim crucifixi credulitatem maieſtatis potentia proſequetur. Dixit, & inuocato nomine Ieſu, cum uitale ſignum in ſacro numero Trinitatis preſsiſſet in frontibus, unà cum expulſis dæmonibus uana præſentium philoſophorum confutata ſapientia eſt. Expauerunt enim ſtupentes hominem, cui poſt tantum ingenium affluerer ſignorum diuina largitio. At ille uniuerſa Chriſto qui curauerat, adſcribens, uſus eſt affatu reciproco, & ait: Nolite me putare his ſanitatem dediſſe. Chriſtus per ſeruos ſuos facit iſta miracula: Credite & uos, & uidebitis, quia deuota Deo fides, non eloquentiæ uanus tumor talia ſigna mereatur, confugite ad Crucifixi legem, uoſque eius imitamini famulos, & hoc ſciētiæ fine contenti, nulla deinceps ſecularis imprudentiæ argumenta quæratis. Hactenus Antonio dicente, miro philoſophi ſtupore perculſi, cum honorifico ſalutatu ab eo recedentes, multum eius ſibi fatebantur profuiſſe conſpectum.

Oppugnat Philoſophos ratiõe dialectica.

Crucis ſignum pellit dæmones.

Hoc in eo uiro mirabile eſt, ut hominem in extremo mundi limitem conditum, & fauor principum, & omnis celebraret aula regalis. Nam & Conſtantinus Auguſtus, & eius liberi Conſtans atque Conſtantius, talia cognoſcentes, crebro ad eum, quaſi ad patrem, miſsis literis obſecrabant, ut reciprocis eos ſcriptis hilararet. At ille eiuſmodi manens, qualis & antè quam literæ ad eum uenirent, fuerat, nec ſalutatione principum mouebatur, & tanquam non acceptis literis, conuocatis monachis aiebat. Reges ſeculi ad nos miſerunt epiſtolas, quæ hic Chriſtianis adhibenda miratio eſt? Licet enim diuerſa ſit dignitas, attamen eadem naſcendi moriendique conditio eſt. Illa ſunt omni ueneratione percolenda, illa toto animi affectu retinenda ſunt, quod hominibus Deus legem ſcripſerit, quod per filium ſuum propriis Eccleſias ditauerit eloquiis. Quæ monachis eſt ratio cum epiſtolis Regum? Cur accipiam literas, quibus conſueta neſciam reddere ſalutationis obſequia? Igitur rogatus ab uniuerſis fratribus, ut Chriſtianos reges ſuis literis refrigeraret ne ſcilicet per ſilentium eius exaſperarentur, ac ſuſceptas Epiſtolas conuenientia reſcripſit: Laudauit primum quòd Chriſtum colerēt, deinde ſalutaria perſuaſit, ne magnam putarent Regiam poteſtatem, ne præſenti carnis imperio tumentes, ſe homines eſſe neſcirent, & iudicandos, à Chriſto obliuiſcerentur. Ad poſtremum, clementiæ circa ſubiectos & iuſtitiæ, curæ quoque inopum admonuit, atque unum ſempiternū eſſe regem omnium ſeculorum Ieſum Chriſtum epiſtolis teſtatus eſt. His Principes ſuſceptis, uehementiſſimè lætabantur. Sancta quoque apud cunctos Antonii flagrabat opinio, ita ut eius ſe filios cuperent nominari. Magna etenim cum aduenientibus affabilitas, omnium in ſe ſtudium conuerterat.

Antonium & Imperatores et aulici celebrant.

Poſtquam ergo gentiles confutati, reges admoniti fratres ab eo ſunt conſolatione releuati ad interiorē montem, & ad rigorem ſolitum regreſſus eſt, ibique ſæpè cum introeuntibus deambulans, ac reſidens ſtupebat, ſicuti in Daniele ſcriptum eſt, & interiectis horarum ſpatiis, conſequentia reſpondebat, ut intelligeretur aliqua reuelationis uidiſſe ſecreta. Nam in monte poſitus, ea, quæ in Aegypto longe gerebantur, præuidens, Epiſcopo Serapioni ibi conſtituto narrauit. Lamentabilis ſequitur uiſio, & omni lachrymarum fonte plangenda. Cum enim fratribus circa ſe ſedentibus operaretur, intente fixit oculos in cælum gemens atque

Dan.

que

Viſio triſtiſsima S. Antoni

que ſuſpirans, & poſt aliquantum ſpatium reuelationis inceptæ, nimio dolore contremuit, & ſtatim fixis genibus, ante Dei uultum prouolutus orauit, ut clementia ſua futurum ſcelus auerteret. Succedunt orationi lachrymæ, metus ingens inuadit præſentes, obſecrant, ut tantæ calamitatis exponeret uiſionem. Singultus occupant uocem, lingua fletibus præpeditur, & in medio conatu ſermo gemitu interrumpitur. Vix tamen cum uociſeratione luctuoſa ait: Melius erat, ò filioli, impendens piaculum cita morte lucrari. Sic incipiens, rurſum lachrymis uincitur, & inter ægra ſuſpiria tandem pectori commodans uocem, Magnum, inquit, quoddam, & uniuerſis ſeculis inauditum imminet nefas. Magno fides Catholica turbine ſubuertetur, & homines iumentis ſimiles, Chriſti ſancta diripient. Vidi enim altare Domini multorum circundarum multitudine, qui crebris calcium ictibus omnia diſsipabant. Hæc eſt cauſa gemituum meorum, quos audiſtis. Et ſacta eſt uox Domini dicens. Abominabitur altare meum, nec mora, uiſioné ſequitur effectus. Nam poſt annos duos ſæua Arrianorum erupit inſania. Tunc eccleſiarum fuerunt rapinæ, tunc diuinorũ temeratio uaſorum, tunc pollutis ethnicorum manibus ſacra polluta ſunt miniſteria, tunc paganorum opificum præſidia, aduerſus Chriſtum comparata, cum aſſumptione palmarum, quod idololatriæ apud Alexandriam inſigne eſt, ad Eccleſiam pergere compellebantur Chriſtiani, ut Arrianorum populi crederẽtur. Proh ſcelus, horret animus replicare quæ geſta ſunt. Virginum, matronarumque ereptus pudor, ſanguis ouium Chriſti in Chriſti templo effuſus, ueneranda reſperſit altaria: Baptiſterium pro uoluntate gentiliũ pollutum eſt. Nihil deſuit, uiſionis ueritatem monſtrauit effectus, quod calcitrantium mulorum indiſciplinatio, Arrianorum eſſet impietas. Sed iſtam triſtitiam conſequentis reuelationes proſperitate conſolatus eſt & ait: Nolite, filioli, mœrori uos penitus dare, ut enim iratus eſt Dominus, ſic rurſum miſerebitur, & ſuum cito Eccleſia recuperabit ornatum, eosque, qui in perſecutionibus fidem Domini ſeruauerint, ſolito uidebitis fulgore relucentes. Reuertentur ad foueas ſuas ſerpentes, & religio longius propagabitur, tantum, uidete, ne fidei ueſtræ ſynceritas Arriana labe ſordeſcat. Non Apoſtolorum, ſed dæmonum, & patris eorum diaboli iſto doctrina eſt, ob id per inſipientiam iumentorum, ſimilis pecudum eorum expreſſus eſt animus: Hucuſque Antonius. Sed nos minime conuenit diſſidere, tam grande miraculum per hominem potuiſſe oſtendi. Saluatoris enim promiſsio eſt, ita dicentis: Si habueritis fidem ut granum ſinapis, dicetis huic mõti, Transfer te, & transferetur & nihil impoſsibile erit uobis. Et iterum: Amen amen dico uobis, omne quod petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. Petite, & accipietis. Ipſe enim ſuis diſcipulis, & uniuerſo credentium gregi nunc ſubiectionem dæmoniorum nũc uariarum infirmitatum pollicens curationem, aiebat: Gratis accepiſtis, gratis date. Nunquid ſuæ uirtutis imperio curabat Antonius? nunquid ſuæ poſsibilitatis arbitrabatur eſſe quod fecerat? orationibus, nõ præceptis, dæmones morbique ceſſerũt, & ad Chriſti Dei noſtri nominationem ſemper uniuerſa perfecta ſunt. Nemo ſapientum, ſanitatum admirationem adſcribat Antonio, ſed Domino Ieſu, qui ſolitam erga creaturas ſuas exhibens beneuolentiam, nunc quoque per electum famulum ſuum indulgenter exercuit. Antonius tantum orabat, & ob uitæ eius merita, cuncta Dominus largiebatur. Sæpè autem & contra uoluntatem ad exteriorem montem à fratribus perducebatur. Et cũ iudices, qui ad interius archiſterium propter aſperitatem itineris, & obſequẽtiũ multitudiné, & horridã ſolitudinẽ ire nõ poterãt precario quæſierũt, ut eius fruerentur adſpectibus, ut impetrare poſſent, quia moleſtiſsimè ferebat uexationem diſcurſuum, ipſos catenatos, quos aut noxietas, aut uigor publicus conſtrinxerat, ad eum deſtinabant, ſcientes tales ab Antonio nõ poſſe contemni, quorum fletibus ſuperatus, pertrahebatur ad exteriorem montem, agnoſcens laborem ſuũ utilem miſeris fore, ſuadebatque iudicibus, qui eum inuitauerãt, ut in ſententia proferenda, & odio & gratiæ, Dei timorem anteponerent, nec ignorare eos debere, quod ſcriptum eſt. Quocunque iudicio iudicaueritis, in eo iudicabitur de uobis, attamen inter medios ſermones charæ ſibi ſolitudinis recordabatur. Poſt coactam itaque præſentiam, quam ducis preces, & quod uerius eſt, miſerorum fletus extorſerat, poſt ſalutaria monita, poſt reorum commendationem, quorundam etiam abſolutionem, poſtulanti duci, ut paulò largius eidem ſuam præſentiam indulgeret, ait, non poſſe ſe diutius ibidem morari, grato ulus exemplo, quod ſicuti piſces ab aqua extracti mox in arenti terra morerentur, ita & monachos, cum ſecularibus retardantes, humanis ſtatim reſolui conlabulationibus. Ob id ergo, inquit, conuenit ut piſces ad mare, ita nos ad montem feſtinemus, ne tardantibus nobis aliqua propoſiti ſuccedat obliuio. Pro tanta hominis ſapientia dux miratus, iuſtam de eo tulit ueramque ſententiam, dicens: Vere iſtum eſſe Dei ſamulum agnoſco, nec in ruſtico homine potuiſſe tantam aliquando ineſſe ſapientiam, niſi diuino amore regeretur.

Mat. 7

Matt. 17. *Ioã. 14* *Matt. 20.*

Præterea cum Balatius, qui ſub Neſtorio præfecto Alexandriæ, dux Aegypti fuit, homo Arrianæ iniquitatis ſtudioſiſsimus fautor, ita Chriſti Eccleſiam perſequeretur, ut animo ueſano uirgines monachosque uerberaret in publico, ad eum Antonius literas miſit quarum iſta ſententia eſt: Video iram Dei uenientem ſuper te, deſine perſequi Chriſtianos, ne te ira occupet, quæ proximum iam tibi minatur interitum. Legit infelix epiſtolam & irriſit, atque in eam expuens, proiecit in terram, portitores quoque multis afficiens iniuriis, Antonio talia renunciari præcepit. Quoniam cura tibi tantopere monachorum eſt, etiam ad mei uigoris tranſibit diſciplina. Sed confeſtim minitatorem oppreſsit ſupplicium, & poſt quinque dies os affrenatum ultio diuina compeſcuit. Egreditur enim ad primam manſionem Alexandriæ, quæ appellatur Chæreum, cum ſupradicto Aegypti præfecto Neſtorio uehuntur equis, quos inter omnes Balatius, cuius erant, manſuetiſsimos nutrierat. Cum ergo pariter ſolito ſibimet equi alluderent, mitior, quo Neſtorius uehebatur, morſu repentino Balatium decuſsit in terram, ac ſic in eum inhians, femora eius lacerauit atque corroſit, ut ſtatim relatus ad ciuitatem, poſt tertium diem moreretur, uniuerſique agnoſcerent minarum ab Antonio, prædictarum effectum quantocyus conſecutũ digno perſecutoris fine completo. Cæterum ad ſe uenientes mira cum modeſtia Antonius admonebat, ut oblita ſeculi dignitate, remotioris uitæ beatitudinem appeterent. Si qui autem maiori poteſtate premebantur, nec poterant obtinere iuſtitiam, ita eus obnixe defendebat ut ipſe pro illis pati uideretur iniuriam. Multis utilis fuit præclari ſenis oratio, multi magis diuitiis, & altiori militiæ gradu derelicto, eius adhærere cupiebant curriculis. Et ut infinita breui ſermone cõprehendam, bonum Aegypto medicum Chriſtus indulſerat. Quis non triſtitiam apud Antonium mutauit in gaudium? Quis non iram uertit in pacem? Quis orbitatis luctum non ad eius temperauit aſpectum? Quis non mœrore paupertatis, quo premebatur, abiecto, ſtatim & diuitum deſpexit opulentias, & in ſua lætatus

Eſt ne quid ſimile factũ ab hæreticis hoc infelici tempore?

Epiſtola Antonij ad Balatium Arrianũ.

Balatij interitus.

lætatus eſt paupertate? Quis poſt laſsitudinem monachus, non eius iuuatus eſt hortatu? Quis adoleſcentiæ ætatis accenſus ardoribus, non ex eius admonitu pudicitiæ amator fuit? Quis uexatus à diabolo, ſine medela rediјt? Quis inimici cogitationibus diſtractus, cæca tempeſtate ſopita, ſereno non regreſſus eſt animo? Sciebat enim quo quiſq; laboraret incommodo, & ex uitæ meritis diſcretionem ſpirituum agnoſcens, adhibebat morborum, prout erant uulnera, ſanitatem. Vndè effectum eſt, ut poſt eius diſciplinam omnes diaboli panderentur inſidiæ. Multæ quoq; deſponſatæ puellæ ad eius conſpectum ab ipſo penè thalamo recedentes, in Eccleſiæ matris gremio conſederunt. Quid plura? Totius orbis homines ad eum confluebant, & uniuerſarum gentium uarietas bellicoſiſſimum contra dæmones uirum conſpicere geſtiebat. Nullus ſe fruſtra illuc ueniſſe conqueſtus eſt: omnibus delectabile atque iucundum laboris commerciũ fuit. Fatigatio enim itineris, emolumentum uiatici reportabat, ſicut rei probauit effectus. Nam poſt reſolutionem eius, quaſi communi uulnere orbitatis excepto, proprium ſinguli parentum luxerunt.

Suprema S. Antonij ad fratres oratio.

Quis autem finis uitæ eius fuerit, dignum eſt & me commemorare, & uos cum deſiderio audire, quia & hoc imitabile in eo cunctis fuit. Iuxta conſuetudinem ad uiſendos fratres, qui in exteriori monte erant, uenit, ibique à diuina prouidentia de ſua morte condiſcens, ita exorſus eſt: Vltimam, filioli, patris audite ſententiam: non enim arbitror, quòd in hoc ſeculo iterũ uos uiſuri ſimus. Cogit conditio naturæ, ut poſt centenarium numerum, quem annis quinque ſupergredior, iam reſoluar. Ità locutus, audientium pectora contriſtauit: gemitus lachrymæque dicta increntia conſecutæ ſunt. Amplexabantur eum uniuerſi, quaſi iam de ſeculo receſſurum. At ille tanquam aliena deſerens, ad propriam patriam profecturus, magna cum lætitia præcipiebat, deſidiam inſtituto nõ debere ſubrepere, ſed tanquam quotidiè morituros, ut ante prædixerat, à ſordidis cogitationibus animam cuſtodire, & omnem æmulationem ad ſanctos quoſque conuertere: ad Meletianos uerò ſchiſmaticoſque, ne propè quidem accedere. Scitis enim, aiebat, eorum antiquã peruerſitatem: neque cum Arrianis communione iungamini, quia impietas eorum iam omnibus manifeſta eſt. His etiam illud addebat, nullum debere Chriſtianum, cum ſeculi uiderit poteſtates pro Arrianorum & Meletianorum pugnare nequitia, à Chriſti terrerũ diſcedere ueritate: mortalium illam eſſe defenſionem, nec diu fallacem permanere poſſe phantaſiam. Quapropter, aiebat, cuſtodienda eſt pia fides in Chriſto, & patrum religioſa traditio, quam ex ſcripturarum lectione, & crebro meæ paruitatis didiciſtis admonitu.

Traditio Patrũ ſeruanda.

Finito ſermone, fratres eum uehementiſsimè retardabant, glorioſo patris cupientes termino decorari. Sed multas ob cauſas, quas & ſilentio demonſtrabat, præcipue tamen ob præſumptam Aegypti conſuetudinem, contradixit. Mos etenim Aegyptijs eſt, nobilium & præcipuè beatorum martyrum corpora linteamine quidem obuoluere, & ſtudium funeri ſolitum non negare, terra uerò non abſcondere, ſed ſuper lectulos domi poſita reſeruare. Hunc honorẽ quieſcentibus reddi, inueteratæ conſuetudinis uanitas tradidit. De hoc Antonius ſæpè & Epiſcopos deprecatus eſt, ut populos Eccleſiaſtica conſuetudine corrigerẽt, & laicos uiros ac mulieres regidius ipſe conuenit, dicens: Nec licitum hoc eſſe, nec Deo placitum: quippe cũ patriarcharum & prophetarum ſepulcra, quæ ad nos uſque perdurant, hæc facta conuincerent. Dominici quoq; corporis exemplum oportere intueri iubebat, quod in ſepulcro poſitum, lapide uſque ad reſurrectionis diẽ tertium clauſum fuerit. Atque his modis ultium circa defunctos Aegypti, etiam ſi ſancta eſſent corpora, coarguebat, dicens: Quid maius aut ſanctius corpore poteſt eſſe Dominico, quod iuxta conſuetudinẽ gentium cæterarum, humo cõditum eſſe ſcimus? Hæc iuſta perſuaſio multorum inſitum euellit errorem, & repoſitis in terra cadaueribus, Domino gratias pro bono magiſterio retulerunt. Metuens ergo conſuetudinem ſupradictam, ne eodem etiam circa ſe laberentur errore, celeriter ualedicens monachis, qui confluxerant, ad amicum uirtutis habitaculum repedauit. Poſt menſes autem paucos, cum non mediocrè incommodum ſenilia mẽbra turbaſſet, uocatis ad ſe duobus fratribus, quos ibidem ante quindecim annos modico interuallo ſeiunctos inſtruerat, quiquè etiam ei iam ſeni cœperant miniſtrare, ait: Ego quidem, filioli, ſecũdum eloquia ſcripturarum, Patrum gradior uiam, iam enim Dominus me inuitat, iam cupio uidere cœleſtia: ſed uos, o uiſcera mea, admoneo, nè tanti temporis laborem repẽte perdatis. Hodiè uos religioſum ſtudium arripuiſſe arbitràmini, & cœptæ uoluntatis fortitudo ſuccreſcat. Varias dæmonũ noſtis inſidias, uidiſtis eorum & impetus feroces, & uires effœminatas: Ieſum ſuſpirate, & credulitatem nominis eius ueſtris figite mentibus, & à certa fide uniuerſi dæmones fugabuntur. Mementote etiam admonitionum mearum, & incerta conditionis uitam ancipitẽ quotidiè pertractate, & cæleſte uobis præmium ſine cunctamine tribuetur. Schiſmaticorum quoquè & hæreticorũ uenena uitate, meumque circa eos odium ſectamini, quia Chriſti ſunt inimici. Scitis ipſi, quod nullus mihi nec pacificus quidem ſermo cum eis aliquandò fuerit, propter prauam eorum uoluntatẽ, & pertinax contra Chriſtum bellum. In hoc autem magis eſtote ſoliciti, ut Domini præcepta ſeruetis, ut poſt mortem ueſtrã ſancti quique, quaſi amicos & notos in æterna uos recipiant tabernacula. Hæc cogitate, hæc ſapite, hæc retexite: & ſi qua mei uobis cura, ſi qua Patris memoria eſt, ſi mihi uicariũ repreſentatis affectum, nullus ad Aegyptũ meas perferat reliquias, nè uano corpus honore ſeruetur, nè uituperati ritus à me, ut noſtis, etiam circa me ſeruẽtur obſequia: huius enim rei gratia maximè huc ſum regreſſus. Vos igitur humo tegite, uos patris operite corpuſculum, & illud quoquè ſenis ueſtri cuſtodite mandatum, ut nemo præter ueſtram dilectionem locum tumuli mei nouerit. Confido in Domino, quia neceſſariò reſurrectionis tẽpore, hoc corpuſculum reſurget incorruptum. Veſtimẽtorum autem meorum fit iſta diuiſio: Melotem & pallium tritum, ſuperiaceo, Athanaſio Epiſcopo date, quod mihi nouum ipſe detulerat: Serapion Epiſcopus aliam accipiat melotem: uos cilicinum habetote ueſtimentum, & ualete uiſcera mea: Antonius enim migrat, & iam non erit in præſenti ſeculo uobiſcum. Verba finierat, & oſculãtibus ſe diſcipulis, extendens paululum pedes, mortem lætus adſpexit, ità ut ea hilaritate uultus eius, angelorum ſanctorum, qui ad perferendam animam eius deſcẽderant, præſentia noſceretur. Hos intuens, tanquam amicos uideret, animam exhalauit, & additus eſt patribus, ſecundum ordinem ſcripturarum. Seruauerũt mandata diſcipuli, inuolutum, ut præceperat, corpus humo operientes: & nemo interim uſq; ad hanc diẽ, præter eos, ubi ſit conditum, nouit. Legatarius aũt Antonij benedicti, qui tritũ palliũ cum melote imperio eius meruerat accipere, Antonium in Antonij muneribus amplectitur, & tanquam magna hæreditate ditatus, lætanter per ueſtimentum, recordatur imaginem ſanctitatis. Hic Antonio uitæ terminus fuit, iſta participia meritorum: quæ licet partiori, ut prædixi, ſermone narrauerim, tamen ex

Verba S. Antonij extrema ad duos diſcipulos.

Cauendi hæretici.

Ecce qualis Antonij ueſtitus.

hi

his poteſtis adnertere, qualiter homo Dei à pueritia ad ſenectam uſque peruenerit, & quod omni ſemper dubitatione calcata, nec languori, nec longæuæ quicquam ætati aliquando conceſſerit. Magis autem æqualitatem propoſiti tenens, nec ueſtimentum mutauit, nec pedes lauit, nec eſcam ſectatus eſt molliorem, oculorum quoque aciem, & numerum dentium, licet paululum ob ætatem uiderentur attriti, necnon & pedum inceſſum, totius etiam corporis firmitatem, ita & contra iura naturæ meritorum gratia cuſtodiuit, ut lauatorum corporum, quæ balneis atque delicijs conſouentur, hilarior eius caro uideretur. Hoc etiam fratres, quòd per omnes prouincias amor eius famaque uolitauit, quem nec librorum diſſeminatorum oratio luculenta, nec mundanæ ſapientiæ diſputatio, nec nobilitas generis, nec opum infinita congeſtio commendauit, cui omnium ore eſt adſcribēdum, niſi Chriſto, cuius hoc donum eſt: qui deuotos eius animos erga ſuam præuidens maieſtatem, hominem alio pene orbe celatum, & inter tantas poſitum ſolitudines, Africæ, Hiſpaniæ, Galliæ, Italiæ, Illyrico, ipſi ẽt, quæ urbium caput eſt, Romæ, ut in exordio promiſit demonſtrauit. Creatoris eſt iſta benignitas, qui famulos ſuos, licet nolentes, nobilitare conſueuit, ut uirtus poſſibilis, nec ultra humanam eſſe naturam, ſanctorum doceatur exemplis, & ab beatæ uitæ imitationem, ex fructu laboris optimus quiſque impellatur. Hunc itaque fratribus librum magnoperè perlegere curate, ut agnita fideli uita ſublimium monachorum ſciant, quòd Saluator noſter Ieſus Chriſtus glorificantes ſe glorificat, & ſeruientibus ſibimet non tantum regna cęlorum, ſed etiam hic in ipſis montium ſecretis latere cupientibus, famæ tribuit nobilitatem: ſcilicet ut & ipſi fruantur laude meritorum, & cęteri eorum prouocentur exemplis. Si autem neceſſarium fuerit, & gentibus legite, ut uel ſic agnoſcant, quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus, non ſolum eſt Deus Dei filius, ſed etiam his, qui eum ſolicite colunt, & in eum fideliter credunt, hanc dedit poteſtatem, ut dæmones quos illi deos eſſe arbitrantur, conculcent atque eijciant, deceptores ſcilicet hominum, & totius corruptionis artifices.

Firmitas corporis uſque ad obitum.

DE INVENTIONE SANCTORUM Diodori, mariani, & aliorum innumerabilium Martyrũ, Hiſtoria, grauiter & eruditè conſcripta circa tempora Caroli Craſſi, uel Arnulphi Imperatoris. Habetur in uetuſtis manuſcriptis codicibus.

PRAEFATIO.

GLorioſiſſimos martyrum triumphos uenerari, piæ deuotionis eſt, quatenus & eorum ſuffragijs muniri, & exemplis accēdi unuſquiſque fideliũ ſtudeat, qui Chriſti ſanguine lotus, ad illam conſcendere Ieruſalem feſtinat, ubi angelorum frequentia Deo gaudet aſſiſtere, ubi Cherubim & Seraphim nimio ardore intuendi ineffabilem claritatem diuinæ dulcedini inflammaſcunt: ubi throni Apoſtolici inenarrabili fulgore coruſcant, ubi martyrum legiones cum coronis exultant, ubi uirginum chori byſſino candore niteſcunt, ubi diuerſi ſanctorum ordines indeſinenter ſine ulla tædij laſſitudine cum tripudio iubilare gloriātur: cui agnus ille immaculatus præſidet, qui æreas portas & ferreos uectes confregit inferni, qui crucis cuſpide draconis illius antiqui, qui humanum genus abſorbebat, perforauit maxillam, ac ſuo fulgore omni ſolis radio incomparabiliter ſplendidius eam illuſtrat: quem uidere, gaudere eſt, cui aſſiſtere, regnare eſt, cuius conſpectibus adſtare, feliciter eſt uiuere. Solennitas enim martyrum, euidens exhortatio imitationis eſt: quam hi ſolummodo celebrare rite cenſentur, qui eos imitari pro uiribus ſatagunt, & eorũ ſequi ueſtigia delectantur. Ineffabilis enim pietas Dei noſtri in ſuorum martyrum triumpho, cum ſit multiplicis bonitatis, artificioſum noſtræ ſaluti proſpexit commodum, quatenus dum illos mũdus contereret, nos erudiat, & cum eos cruciatus afficit, nos ab horrore perpetui cruciatus abſoluat. Verum quia quantum oportet dicere nequimus, à laude tamen Domini linguam compeſcere, & eius miracula tacere nullo modo debemus. quia licet ſecretum regis celare bonum ſit, mirabilia tamen Domini & laudes eius prædicare laudabile eſt.

Iob 40

Martyrũ certamina quid nobis conferant.

Tob. 12.

NARRATIO.

EO itaque tempore, quo beatus Stephanus Romanæ præerat Eccleſiæ, qui beato Petro Apoſtolorum principi uiceſimus quartus in Apoſtolica Sede ſucceſſit, grauis perſecutio in Chriſti fideles exarſit. Is cum plurimos quotidie perſecutionibus Chriſtianos affici conſpiceret, & ipſe ad ſubeundum pro Chriſti nomine martyrij agonem proximus eſſet, duos presbyteros, teſtimonio fidei probabiles, inſtituit, * Varinum uidelicet & Arioenum, qui ſanctorum paſſiones, quos aſſiduè pati uidebant, conſcriberent, & per quatuor mundi climata diuulgarent ad inſtructionem fidelium, ſanctorumque memoriam, & ad laudẽ illius, qui in ſanctis ſuis mirabilis eſt, & eis poſt mortem ſluctiuagi ſeculi coronam confert felicitatis perpetuæ. Quæ ergo tantorum uirorum teſtimonio tunc facta didicimus, & noſtris reuelata temporibus uidemus, inuocato Domini Ieſu Saluatoris noſtri nomine aggrediamur ipſo adiutore dicere. Temporibus ergo Numeriani impijſſimi Cæſaris, dum in Romana urbe idolorum cultu, à ſacrilegis haberetur, in Chriſti cultores grauis perſecutio exarſit impijſſimi Cæſaris iuſſu. Beatus igitur Chryſanthus & Daria uirgo, plurimis iam martyrjis affecti, gratia Chriſti cum uictoriæ coronam in omnibus conſequerẽtur, eiuſdem Imperatoris furia extra portam Romanæ urbis uia Salaria in arenario depoſiti, terra & lapidibus obrui iuſſi ſunt uiui. Cumque omnipotens Deus multa fidelibus præſtaret eorum interuentionibus beneficia in loco eodem, euenit ut die natalis eorum infinita populi multitudo inibi conueniret, uiri ſimul ac mulieres, pariter & infantes, & innuptæ puellæ & iuuenes. Hoc igitur cum fuiſſet Numeriani auribus intimatũ, iuſſit ut in introitu cryptæ paries leuaretur. Quod cum fuiſſet impletum, montem qui cryptæ imminebat, ſuper eos deiecit, & ita factum eſt, ut omnes pariter, dũ diuina perciperent ſacramenta, & martyrũ gloriam celebrarent, ipſi quoque ad gloriam martyij pertingerent, inter quos erant Diodorus presbyter, & Marianus diaconus, & plurimi uenerabiles clerici. Populi autem multitudinis numerum, & nomina utriuſque ſexus & ætatis ipſe ſolus nouit, qui eos in cęleſtibus ſedibus collocauit. O quantus angelorum exercitus adfuit, qui tot millia ſanctarum animarum cum iubilo ad mœnia Ieruſalem deportauit. O quanta in cęlis exultatio, cum tot millia ſanctorum uno Chriſtus momento coronauit. O mira Apoſtolorũ lætitia, cũ eorũ numero tot millia fideliũ Deus ſimul adiunxit. Iubilẽt throni Apoſtolici, tãtorũ ſacerdotũ & clericorũ cõuẽtu. Gaudeãt ſancti martyres, tãtorũ uirorum & iuuenũ coronatorũ cõturbernio. Lętẽtur uirgines, tãtarũ innuptarũ & matronarũ conſortio. Innocentes

17. Ianuar.

** Viridianũ*

Pſa. 67

Innumeræ Chriſtiani dũ martyrum celebrãt gloriã, necantur.

centes, plaudite (qui non loquentes, ſed morientes confeſſi eſtis Chriſtum, & induti ſtola gloriæ, agnum ſequimini immaculatum) de tantorum puerorum collegio. Diuerſi ſanctorum ordines, immenſis laudibus Chriſto confitemini, qui uno momento ueſtris choris tantos præuidit martyrum addere ſocios. Hic theſaurus in paradiſo collocandus, iniquiſſimi Cæſaris perfidia montium ruina abſconditus, per plura latuit tempora: & licet à plurimis ſit exquiſitus pontificibus, à dulio tamen reperiri potuit. Sed omnipotens Deus, qui immutabilis perſeuerans, mutabiliter diſpenſat tẽpora, ſuorum martyrum gloriam reuelare uoluit ſuis fidelibus. Vnde ſanctum Stephanum ſuæ ſanctæ præfecit Apoſtolicæ Eccleſiæ, cuius ad hoc inſpirauit animam ardore mirabili, ut tantorum ſanctorum quærere aggrederetur theſaurum, ruina obrutum. Hic igitur foſſores aduocat, & benedictione munitos, ubi & qualiter ſodere debeant, inſtruit. Reliquit foſſas, quas prædeceſſores ſui plurimi plures fecerant, & oſtendit eis locum, ubi ſodere debeant, quem ei reuelatum diuino affamine non ambigimus. Incipiunt foſſores terram egerere, ſed plus omnibus ipſe inſiſtit Deo digno operi. Nam illi fodiunt manibus, hic Deum dignis orat precibus. Illi quærunt fodiendo, hic orando inuenit. Hoc quis ambigat diuina factum prouidentia? Circa primi nanque Stephani martyris tempora, cum ipſe Romanam gubernaret Eccleſiam, hæc in Chriſti martyribus perſecutio exorta eſt, & ſexto Stephano Romanæ præſidente Eccleſiæ, ipſorum facta eſt inuẽtio. Ille itaque martyrij coronatus eſt gloria, hic omnium uirtutum redimitus eſt diademate. Circa illius tempora cętus ſanctorum per diuerſa tormenta ad cęlorum gaudia angelicis choris aggregatus eſt: huius temporibus per eius ſacræ doctrinæ documenta plurimi quotidie eruditi, ad uirtutes cõuertuntur à uitijs. Illius, inquam, exemplo plures coronam conſecuti ſunt martyrij: iſtius exemplo plures bonis operibus locupletati, ad paradiſi mœnia feſtinant, diuerſis uirtutibus adornati. Ab eo conſtituti ſunt, qui ſanctorum triumphos ſcribendo innoteſcerent poſteris: ab hoc ſtatuti ſunt, qui quæſitos & inuentos prodant uenerationi fidelium.

Innoteſcerent pro faceret innoteſcere.

Inuento igitur ſacratiſſimo theſauro, nullis copijs coæquando, ipſe prior accinctus cryptam ingreditur, & ſtipatus diuerſis uenerabilis ſacerdotij gradibus, ac cętu populi orthodoxæ fidei, Deo dignas laudes cũ exultatione referens, inter ruinas & lapidum congeriẽ proprijs cœpit manibus omni mundo uenerabiles margaritas ſeartuum à ruinæ ſegregaret congerie. Collectis itaque artubus per dies aliquot, propter maximam ruinæ montium congeriem, tanti odoris nectar inerat loco, ut omnes reficeret qui aderãt. Quam obrem foſſores magis ac magis labori operam dare exardeſcebant, laſſitudinis & corporei alimenti immemores. Nocturno ſiquidem tempore angelicæ uoces in crypta audiebantur, & pſalmodiæ hymnizantium, tantusque ſplendor illam illuſtrabat, ut nullus auderet nocturno tempore accedere. Peracto autem opere idem ſanctiſſimus Papa litaniam indixit, & congregato omni cœtu Cleri & populi Romanorum ciuium, diſcalceatis pedibus, cum lampadibus & crucibus, omni cœtu Cleri & populi Romanorum ciuium, diſcalceatis pedibus, cum lampadibus & crucibus, omniq; apparato eccleſiaſtico adueniens, in feretris cum pſalmis & canticis ſpiritalibus, ſanctorum corpora introduxit in Vrbem: ipſeque prior incedens, & feretrum proprijs geſtans humeris, cum exultatione & iubilo, ſub die decimoſexto Calendarum Februarium, anno incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti octingenteſimo octogeſimo & ſexto, Pontificatus uerò ſui anno primo, Imperij autem domini Caroli excellentiſſimi Auguſti anno quinto, Indictione quarta: quorum in Lateranenſi palatio aliquos apud eccleſiam, quam ipſe idem iam ruinæ proximam, à fundamentis renouauerat, quæ ad Apoſtolos dicitur, alios per diuerſos cardinales titulos condidit digna honorificẽtia: alios etiam circunquaque per diuerſa largitus eſt monaſteria, ubi plurimis hodieque coruſcant miraculis, ad laudem & gloriam Domini Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, cui eſt honor & gloria in ſecula, Amen.

Odor mirificus ex reliquijs

Ieſt Carolo Craſſus.

De miraculis, quæ in horum martyrum inuentione facta ſunt.

SAnctorũ Diodori & Martiani, ſociorumque ſuorum reuelationis tempore, quæ Deus dignatus eſt miracula oſtendere, operępretium dicere duxi. Erat igitur uir quidam illuſtris, genere & nomine Franco, quem dominus Stephanus ſanctiſſimus Papa foſſoribus præeſſe inſtituit ut & operi admoniti attentius inſiſterent, & de inuento cæleſti theſauro, ipſius ſolicitudine uel quippiam fraudare nequirent. quo narrante ſub proteſtatione diuina didici, quæ dico. Cum propter inæſtimabilem ſcopulorum ruinam ſanctorum fragmina graui labore legerentur, per dies plurimos tanta inibi fragrantia inerat, acſi lapidum congeries in roſarum flores & liliorum inæſtimabilẽ multitudinem uerteretur. Hic prudentiori conſilio lampadem aqua plenam, deſuper oleo modico miſſo uix ad craſſitudinem unius digiti, accendi in crypta præcepit, quatenus lumine locus non indigeret, qui tanto odore fragrabat. Accenſa igitur lampas, continuis ſeptem diebus ac noctibus ſemper arſit, ut nec oleum deficeret, nec eius flamma ullo uentorum flamine extingueretur, quibus indicijs manifeſte datur intelligi, quanta gloria digni habeantur in cœlis, quorum fragmina artuum inter ruderum cœnum talibus uirtutibus coruſcant. Prædictus autem uir cum die quadam opportuno commodo aliquantum decreuiſſet abeſſe, quem fidelem ſibi arbitrabatur, Adalfredũ quendam ſua uice, donec rediret, operi præfecit: ſed hic ſacerdotis cuiuſdam, nomine Albini, exhortationibus ſuaſus, de inenarrabili theſauro, ſanctorum artuum partem quandam furatus eſt, non ob ſanctitatis uenerationem, ſed pro lucri uenalis amore, prout res geſta demonſtrat. Hic redeunte domino, licentiam petijt propriam domum reuiſendi, uolens furtum, quod fecerat, ſuo domino neſciente abſcondere: ſed domum ueniens, ſcrinio furtum repoſuit & celauit. Nocte autem eadem graui languore percuſſus, cœpit tremere, & toto corpore emortuo acerrime uexari, & quantũ poterat balbutire, reum ſe in ſanctos clamabat, nullũ cibum, nullumque potum appetens, ſomni nunquam ſopore uel ad momentum quieſcens. Cumque per aliquot dies ſemiuiuus commiſſum lueret, & omnibus horis mortuus crederetur, tandem clamare cœpit ſeniorem ex nomine. Cui cum nunciatum fuiſſet, compaſſione motus, ad uiſitandum eum profectus eſt ſupra memoratus Franco. Venit igitur ad domũ, in qua ſemiuiuus iacebat languidus. Quã cũ ingreſſus fuiſſet idẽ Franco, mox ut eũ æger cõſpexit, qui ab omnibus exanimis putabatur, ſub celeritate ſurgẽs, proſtrauit ſe ad pedes eius, & furtum, quod de ſanctorum artubus perſuaſus fecerat, anxius prodidit. Cumque interrogaretur, an ſe conualeſcere poſſe ſperaret, ait: Ad hoc mihi aliquantæ induciæ conceſſæ ſunt, & ſpatiolum uitæ præſtitum, ut tuis reddam manibus, quod furari reus auſus ſum. Nam duos reuerendiſſimos uiros in ueſtibus albis uultu terribili ad me ueniſſe conſpexi, & ut eorum corpora redderem, aut quomodo ea auderem contingere, acerrime cęperunt exigere.

Miraculum inſigne apud reliquias

Vltio cæleſtis in furem reliquiarum.

Quod

Quod cũ nimio terrore emortuus negare uellem, & eorum nunquàm me corpora tetigiſſe aſſererem, his qui adſtabant, dixerunt: Findite eum à uertice uſque ad pedes, & de occultis ipſius abditis oſſa noſtra abſtrahite. At ij euaginato gladio imminentes, caput, gulam, pectus, uentrem & ilia findentes, hincinde trahere me cœperunt, ſola dorſi ſpina cum ceruice & occipitio ſciſſa non eſt. Tenuerunt etiam cor, & ſtringentes illud, acerrime me cruciabant. Quoties autem cor quantulumcunquè relaxabant, anhelitus reddebatur, & reſpirare mihi modicum dabatur: quoties uerò cor tenebatur, moriebar inter manus eorum & de pectore meo oſſa, quę maleſanus rapui, omnium gemmarum fulgore ſplendidiora, trahebantur: & ita per continuos hos ſeptem dies punior, ſimiliter & per noctes. Modo uerò priori fiſſura uincta, retrò per occipitium, & ceruicem, & dorſi ſpinam findendus ſum. quamobrem nullo modo me euaſurum ſcio, quia ad hoc tantummodo relaxatus ſum, ut hæc proderem, & quod furtò rapui, reddam. Hæc dicens, acceſſit ad arcellam, in qua ſanctorum pignora abſconderat, quam ita clauſam reperit, ut niſi ſecuri inciſa, nullo modo aperiri poſſet. Quod ideo factum credo, ne uas, in quo ſanctorum pignora celata fuerant, alio uſui deinceps habile aptaretur. Reddito igitur furto, & impetrata à ſeniore uenia, cœpit cum lacbrymis & graui gemitu coram ipſis pignoribus petere indulgentiam, & ut citiſſime de domo eius deducerentur, obnixe popoſcit. Quæ cum educta eſſent, ille ad lectum rediјt, continuo ſe findendum expectans. Sed omnipotentis Dei miſericordia, qui in ſanctis ſuis mirabilis eſt, & neminem perire, ſed omnes uult ſaluos fieri, ultra eos, quibus ad puniendum datus fuerat, non uidit, ſed ab ipſis uenerabiliſſimis uiris commonetur, ut hæc palam nunciet, & ulterius de eorum corporibus nihil præſumat attingere. Poſt hæc ergo cępit cibum quærere, qui continuos ſeptem dies nullo alimento percepto, continuatim ſub tanta anguſtia languerat, & poſt paucos dies priſtinæ eſt ſanitati redditus. Verum ne quis hæc me arbitretur fingere, in ueritate fateor, ipſo Frãcone ſub proteſtatione Domini Ieſu Chriſti nominis narrante didici.

pſal. 67. 1. Tim. 2.

VITA S. SVLPITII, COGNO mẽto pij Bituricenſis Archiepiſcopi, ſcripta optima fide, ſed ſtylo rudi ac ſimplici, eaque cauſa in lectoris gratiam mutato per F. Laurentium Surium.

Ianuar 17.

ORtus eſt beatus Sulpitius claris parentibus, inter ciues penè primarijs, & in caſtris regijs alitus. Idem autem ipſe in ipſo primæ ætatis flore, ruptis ſeculi laqueis, Chriſti militiam ſic complexus eſt, ut in ea conſtanter perſeuerare, immutabili animi propoſito cõſtitueret. Et erat ſanè in illo adbuc ualde tenero ea religionis capeſſendæ cupido & feruore ſpiritus, ut eius cauſa, ſi oblata fuiſſet à perſecutore occaſio. ultro ſe ſupplicijs omnibus obiecturus uideretur. Cępit interim diuinarum ſeſe tradere lectioni ſcripturarum, & in ijs, quæ ad fidei eruditionem pertinent, non ſegniter exercere, & ut ætatis ferueſcentis illicitas edomaret cupiditates, & in ſapientiæ ſtudijs quotidianos faceret progreſſus, ſedulis ad Deum orationibus & abſtinẽtiæ laboribus incumbebat. Ita ille ab ipſis prope incunabulis adeo fuit diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſus & obſeruans, ut permultos tum ſenes, tum iuuenes ad ipſum confluentes, & quæ noſtræ religionis ſunt, ab ipſo percontantes, non ſolum ad fidem conuerteret, ſed etiam perfectæ uitæ inſtitutionibus imbueret. Aderat enim illi haud obſcure gratia ſpiritus ſancti, qua fretus, innumeros ad ſui in fide Dei imitationem permouebat. Præcepta euangelica & doctrinam Saluatoris ante omnia ſummo ſtudio exequendam dicebat. Etſi autem iuuenis eſſet, at tamen erat continentiſſimus, & hanc uirtutem caſtitatis quaſi fundamenti loco reponens, cæteras porro ſuperſtruere perrexit uirtutes. Itaque quod Dominus in Euangelio dicit, Sunt eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum Dei, id ita ille complexus eſt, ut ſpretis nuptijs, uirginitatis propoſitum obtinuerit.

Eius genus.

Feruor ſpiritus.

Egregia cõtinentia.

Matt. 19.

Quantum autem eorum relatione didicimus, qui ei ab ipſa pueritia ad noſtra uſque tempora comites uel miniſtri fuere, in ſeculari adhuc habitu poſitus, magnam nauabat operam conſtruendis monaſterijs, baſilicis à fundamento nouis exædificandis, dirutis uero inſtaurandis, ope & auxilio ſubleuandis miſeris in pauperes conferendis elemoſynis, in uincula coniectis non ſolum ſermone & exhortatione, uerum etiã ſua opera & officio ex carcerum ſqualore liberandis. Templum quoddam haud procul paterna eius domo aberat, ab hoſtibus uaſtatum & deſtructum, adeo ut nulla ibi cleri uel populi frequentia cerneretur.

Optima ſtudia.

Eò ſe crebro conferre ſolebat orandi cauſa: ſed ut inanis gloriæ flatus uitaret, in tempeſtæ noctis captãs ſilentia, ueſtes clam aſſumebat, quibus ex more pœnitentes utuntur, atque ita diuinis uacabat meditationibus, donec reuertente ſole, iterum ſeculari ſe habitu tegeret. Hæc eius pueritiæ fuere ſtudia & exercitia, quibus eius in Deum animus accendebatur. Accidit autem, ut cum nocte quadam in eo templo cum duobus puerulis precibus inſiſteret, & delectaretur in Domino, duo teterrimi & immanes ſpiritus appræhẽſos pueros per uim extrahere niterentur. Senſit tandẽ à tergo clamãtes & eiulantes pueros, coniicit oculos in illos nigerrimos ſpiritus, ſublata manu incipit crucis exprimere ſignum, & ecce repente illis diſparentibus, pueri manent incolumes.

Ex illo uerò tempore damnatus & inuidus ſatan machinas ſuas omnes admouit ad euertendum hominem Dei, & cuius mentem corrumpere non potuit, eũ minis & terroribus phantaſticis conatur in ruinam impellere, ſed de hoc ſuo dicemus loco fuſius. Interea cępit coruſcare ſignis & miraculis, adeo ut in ipſo ẽt ſeculari habitu dæmones fugaret uerbo, & ægros ſuis precibus curaret. Valde autem modis omnibus cauebat, ne quid ſancto eius propoſito, quod celatum uolebat, humanus fauor & aura popularis gratiæ detrimenti adferret, ſeque arrogantiæ uitio contaminaret. Cumque ea quæ diximus, ab eo fierent, & ipſe operũ atque uirtutum ſplendor ceu tacita quadam prædicatione, pijs diuinæ ueritatis inferret lucem, impijs & obtrectatoribus perfidiæ tetram caliginẽ offunderet: perinde ut olim apud Aegyptios tenebræ erant denſæ & horribiles, quæ palpari, poſſent, porrò apud filios Iſrael lux perrexit omnipotens Deus magnificari in ſancto ſuo, & cępit um uirtutis opus magis magiſque prouehere. Iam enim fama ſancti uiri longe lateque diffuſa, Auſtregiſilus Bituricẽſis antiſtes à Theodorico principe obtinuit, ut liceret ipſi ſancto Sulpitio docendi in eccleſia munus deferre, uidebat enim doctrinæ gratia multos ad eũ confluere. Annuit ſine mora rex, ut tõſis capillis, in Clerũ ille trãſiret. Itaq; per gradus ad altiora promotus, & Leuiticũ eſt adeptus miniſteriũ. ſeruiebatque in Eccleſia, & in dies maiori ſignorũ copia illuſtrabatur. Suggerentibus autem quibuſdã Clotarius rex petijt ab Epiſcopo, ut pro ſua &

Coruſcat miraculis

Exod. 10.

Fit Leuita.

exercitus ſui ſalute permitteret uirum beatum in ip-
ſius caſtris Abbaris fungi officio: cumque in eius &
omnium, qui cum illo erant, ſumptus ea eſſent colla-
ta, quæ in triduum ſufficerent, illis duntaxat ſeruatis,
quæ ad unius diei expenſas eſſent ſatis, reliqua egenis
elargitus eſt. Quæ res malè habuit ipſius familiares,
Mat. 6 quòd metuerent uictum neceſſarium defuturum. Ad
quos uir ſanctus, Oculos, inquit, ueſtros filioli ad Deũ
referte, eiusque regnum & iuſtitiam primum quæri-
te, & omnia apponentur uobis. Recordamini illius
Pſa. 33 propheticæ ſententiæ: Inquirentes autem Dominum
non minuentur omni bono. Et ecce ſubito ad uirum
Dei tanta annonæ copia à fidelibus hominibus tranſ-
Matt. 10. miſſa eſt, ut non abſurde ea, quæ erogarat, centuplica
to fœnere, quemadmodum Dominus ſuis promiſit
diſcipulis, ſe recepiſſe citra iactantiam gloriaretur.

At non poſt multos dies, ſæuiſſimo rex correptus
morbo, ad extrema tendebat. Regina repentino luctu
obruta, monilia abijcit, ueſtes lacerat, euellit capillos
genas diſcerpit, regemque haud aliter atque iam ex-
tinctum plorat. Turbatur omnis regia domus, iungũ
tur dominæ lachrymis planctus aulicorum: fit con-
curſus omnium ad uirum Dei, eius amplectuntur ge
nua, infundunt lachrymas, obſecrant ut pro ſalute re-
gis, in ſupremo diſcrimine conſtituti, preces Deo offe
rat. Permotus uir ſanctus, faciem lachrymis rigat, tũ
dit pectus, alta trahit ſuſpiria, producit uigilias, con-
ficit ſe ieiunijs, perpetuis Deum precibus pulſat. Exa
ctis inde diebus quinque, regis fit etiam deploratior
ſalus. Tum uerò orant aulici uirum ſanctum, ut deſi-
nat ſe inedia conficere, paulumque cibi accipiat. At il
le, Non comedam, inquit, donec ſalutem principi ob
tineam à Chriſto, cui ſeruio. Illis contra aſſerenti-
Regem ſuis precibus reddit incolumem. bus, principem iam ſpondit, Vbi ſeptem dies ieiunus
permanſero, unà cum principe ſanitati reſtituto cibũ
capiam. Aduenit dies cunctis optatiſſima, implentur
ſancti ſacerdotis dicta, regi ſalus repente redditur, om
nium ore ſacerdos prædicatur, & ad regis conuiuium
honorificentiſſimè euocatur, fecerat enim hæc res
charum eum omnibus & gratum. Hactenus ea dixi-
mus, quæ à Maioribus noſtris, ſancti uiri æqualibus
ſiue contemporaneis accepimus: nunc porrò ea com-
memoraturi ſumus, quæ partim ipſi uidimus, partim
à noſtris condiſcipulis didicimus.

Cum igitur eius uirtutum floribus, ſignorumque
gemmis & gratia multiplici, regis aula egregiè uerna
ret, odorisque ſui fragrantia paſſim omnia compleſ-
ſet, accidit ut ſacer epiſcopus, cuius ante meminimus
feliciter migraret ad Dominum. Vbi autem ad noui
pontificis electionem uentum eſt, & è populo alij aliũ
ut ſolet fieri, nominarent; pars etiam quædam inſanio
ris uulgi primoribus nonnullis conſentiret in cuiuſ-
dam ſimoniacam electionem, regisque conſenſus, ma
gna ui auri oblata ad id impetratus eſſet, noſtri uerò
Lu. 12 quibus Saluator dicit, Nolite timere puſillus grex,
quia complacuit patri ueſtro dare uobis regnum: ab
omnipotente Deo peterent beatum uirum ſibi dari
Mat. 5 Epiſcopum, mitterentque ad regem paucis uerbis cõ
præhenſam legationis formulam, eamque per unum
ex ijs, de quibus dicitur, Beati pauperes ſpiritu, quo-
niam ipſorum eſt regnum cœlorum, regijs auribus in
ſinuarent: tametſi rex tam copioſæ pecuniæ deſiderio
nonnihil ineſcatus teneretur, at tamen eius coniunx,
diuino amore ſuccenſa, admonebat eum, poſt tanti
pontificis è uita exceſſum, eum iure meritoque illi
ſubſtitui debere, qui & meritis & miraculorum ſignis
& uirtutum ornamentis illi par eſſet; ſimul etiam ei
in mentem reducebat, quòd eius precibus paulò an
te ab ipſis mortis ianuis ad uitam eſſet reuocatus. Ita
que rex maturiori omnia iudicio perpendens, ſpreto-
que maleſuadæ cupiditatis conſilio, repudiatis malo-
rum conſultorum perſuaſionibus, abſque ulla dilatio
ne iuſſit impleri, quod diuina erat prouidentia conſti
tutum. Ita uir ſanctus, Deo uolente, primam obtinuit
Aquitaniæ ſedem, eodemque fauente & efficiente uul *Fit Bituricẽ. epiſcopus.*
gi inter ſe diſcrepantes animi in mutuam ſunt concor
diam redacti, pontificemque Sulpitium pariter amo-
re complexi ſunt.

Ille uerò iam factus pontifex, non honori, ſed one-
ri ſuas ſuppoſuit ceruices. Deniquè omnibus omnia
factus, non ſua ſunt quæſiuit, ſed quæ aliorum, ut
ſalui fierent. Vidiſſes ibi ſanctum ſacerdotem, uelut
lampadem diuinitus accẽſam, tradere ſe ieiunijs mul
tis, immo perpetuis, & uigilijs propè continuis,
adeo ut ſi naturæ neceſſitas ſomnum interdum exige
ret, cum non in molli ſtrato, quo nunquàm uſus eſt,
ſed humi, ſubſtrato cilicio & mattula, parce capiaret:
Erat in eo inſignis uitæ puritas & animi uirtutes exi-
miæ: nec magnopere curauit ſermonis phaleras, ſed
cum eſſet tot clarus uirtutum chariſmatis, & ſigno-
rum quoque gloria illuſtris, diſſeminabat quotidie
uerbum Dei per omnem regionem, breuique ſpatio
tantum profecit apud populum Iudaica perfidia con
taminatum, ut quaſi nouam ueritatis lucem ſibi ad-
ſpicere uiderentur: cumque multa uerbis, plura
exemplis & factis doceret, nec imperaret alijs, quod
non prius ipſe feciſſet, nullum ſanè non ſalutari ex-
piatum lauacro in ea urbe Iudæum habitare permi-
ſit. Orabat autem iugiter Dominum pro illorum
conuerſione, docebatque eos per baptiſmum ha-
bere peccatorum ueniam, nec ſine illo poſſe eos
ſaluos fieri.

Ita factum eſt, ut eius ſermonibus permoti, ueri-
que Solis iam illuſtrati radijs, planè obſtupeſcerent,
& ueterum errorum ducti pœnitentia, cum fideli con
feſſione accederent, & à ſancto pontifice baptizaren
tur. Sic ille bellator egregius, diuina fretus ope, præ
dam ex inimici faucibus eripuit, & ſuo reſtituit au-
thori; pulſo ab animi penetralibus infidelitatis ſqua-
lore. Ex ijs plerique in noſtra religione hodieque
ſuperſtites degunt. Iam uerò ita cœpit in eo ſignorũ
gratia augeri, ut haud ſecus, atque olim apoſtoli, mi-
raculis coruſcaret. Nam cum paulò ſuprà dixerimus,
dæmones eum uerbo fugaſſe, & ægros curauiſſe pre-
cibus, iam Deus noſter hanc in eo gratiam ita cumu- *Miracula.*
lauit, ut proceſſu temporis etiam cæcis lumen, ſurdis
auditum, mutis loquelam, uitam mortuis, mancis ma
nuum, claudis pedum officia reſtituerit, pluraque alia
quæ nimis longum ſit explicare ſingulatim, mira eſſe
cerit: è quibus tamen uolumus in præſens ſaltem pau
ca referre.

Gothaldus quidam filium ſuum, annorum circi-
ter decem, adeò ex linguæ impedimento propè mu- *Sanat elinguẽ*
tum, ut ſermo integer ab eius ore nunquàm prodie-
rit, ad pedes ſancti uiri depoſuit, & filij morbum ſi-
mul indicauit. At ille motus miſericordia, ſuſpirans,
ad cœlum oculos manusque ſuſtulit, Chriſtique cle
mentiam plena fide cum lachrymis implorauit, dein-
de facta prece, in linguam pueri ſignum crucis im-
preſſit: moxque linguæ laxantur uincula, & in hunc
uſque diem promptè expeditèque loquitur. Eo tem-
pore, quo dira fames prouincias omnes obtinue-
rat, puer quidam ex inedia ferè extinctus, ad ſan-
cti pontificis genua aduoluitur, orans ut ſui uelit
miſereri.

Reſpiciẽs ergo uir pius ad domus ſuæ præfectum,
Hunc, inquit, puerum ſummo ſtudio tibi noueris cõ-
mendatum. Pollicetur ille ſe, quod erat iuſſus, diligen
ter curaturum. At interim uarijs ille negocijs diſtra-
ctus, cœpit puerum habere negligentius. Itaque
frigore

frigore & inedia confectus, in fornacem ſe iactauit, cumque deficiente ſpiritu feſſa membra iam trahere non poſſet, exanimatus eſt. Inquirit deinde Epiſcopus de puero, perluſtransque loca omnia præfecti domus ſuæ, cum nulla de puero indicia reperiret, ab illo repoſcit commendatum. Ille ad eius ſe abijciens pedes, eum ſe perdidiſſe fatetur. Protinus uir Dei in ſuum ſe cubiculum recipit, humi proſtratus ubertim lachrymatur, crebro ſuſpirat, Dominum Ieſum obnixè rogat, ut reddat ipſi puerum. Intantum enim amiſſi pueri interitu cruciabatur, ut haud aliter coram Deo lugeret & plangeret, tanquàm apud Chriſti tribunal de ipſius manibus anima pueri eſſet requirenda. Interea is, cui hoc ex officio incumbebat, ad fornacem inflammandam properat: uiſoque puero, rigida membra trahere conatur: ſed ſentiens exanimem, beato pontifici renunciat. Tum ille rurſus in terram proſternitur, fundit preces, prolixe ſuſpirat. Deinde caput ſubrigens, iubet cadauer pueri calida aqua perfundi, preceſque ſine intermiſſione continuans, pectuſque uerberans, Dominum Ieſum interpellat. Et ecce ſenſim mouentur membra pueri, atque ad pedes orantis epiſcopi adrepit, iiſque contactis, priſtinas recuperat uires, creditur que in præſentem uſque diem ſupereſſe. Nam multo poſtea tempore apud nos demoratus eſt.

Extinctũ ſuſcitat puerũ.

Gurges erat in Viriſionenſium agello, adeo copioſus aquis, & quidem dæmonibus côſecratus, ut ſi quis qualibet ex cauſa in illum eſſet ingreſſus, ilicò demergeretur, præfocatus à dæmone. Sed Dei benignitate contigit, ut illuc quandoque adueniret ſanctus Sulpitius: ad quem eius loci habitatores accedunt, ſupplices orant, ut ipſis uelit opitulari, quandoquidem multos iam in eo gurgite & propinquos, & famulos amiſiſſent. Ille ſolita pietate iuſſit chriſma cum oleo & aqua parumper commiſceri, idque cum benedixiſſet, tradidit diſcipulo, præcipiens ut his Eliſei prophetæ uerbis uteretur: Sanaui aquas has, & non erit in eis ultra mors, neque ſterilitas. Quod cum ita factum fuiſſet, confeſtim malignus dæmon adeo loco pulſus eſt, ut deinceps feliciter omnes illic egerint, & ſine periculo piſces frequentes in litus trahantur.

4. Re. 2

Breui interiecto tempore, ruſticus quidam, ob æſtatis temperandos ardores, ultro ſe in flumen miſit: ſed repente dæmonis laqueis conſtrictus, necatur. Non longè aberat is locus ab ædibus baſilicæ, ubi in quadam exhedra uir Domini cum fratribus cibum ſumebat. Anus autem quædam eminus poſita, ut uidit hominis interitum, manu innuit miniſtris, qui in ſancti pontificis conſpectu adſtabant. Illi unum è ſuis mittunt, qui ex muliere, quid ſibi uelit, ſciſcitetur. Audit is à fœmina, quendam illic in aquis perijſſe. Euocat ergo ſocios, & res ad pontificis notitiam perfertur: qui extinctum corpus iubet ex aquis extrahi, & in nonam uſque horam ſeruari. Peracto prandio, ad locum orationis ſe côfert, & quidem mox pro uoto obtinuit extincti reditum ad ſuperos, ſed idcirco à ſexta ad nonam, id eſt, tribus horis uoluit differri, ut nulli poſſet ambiguum uideri, hominem illum uerè fuiſſe defunctum. Tandem ab oratione ſurgens, iubet ad ſe adduci cadauer: cui ut ſignum crucis impreſſit, cœperunt membra agitari, rurſuſque iubente antiſtite, ilicò ſurgit homo incolumis, ſuiſque pedibus abſcedit.

Alium defunctũ uitæ reſtituit.

Quidam ex optimatibus, Theodegeſilus nomine uiſendi gratia acceſſit ad ſanctum pontificem, qui ea qua ſolebat, humanitate & beneuolentia eum excepit: & quia hyems erat & ingens frigus, focus inſtruitur. Miniſtri neſcio quibus alijs intenti rebus, non magnopere habebant ignis curam. Erumpit interim flamma uorax, & tectorum faſtigia uaſtat, ſequitur ædium concuſſio, & igne creſcente, iam cuncta ruinam minantur. Omnes igitur animis conſternantur, & cum difficultate rei abſterriti, non auderent tectũ conſcendere, cuncti in fugam uertuntur. At ſacerdos Domini manum eleuat, opponit flammis ſignum crucis, & è ueſtigio, cunctis ſtupentibus, priuſquàm manum ille deponeret, adeo ignium globi extincti ſunt, ac ſi denſiſſimi imbres è cœlo delapſi eſſent.

Signo crucis flammas extinguit

Intra urbis mœnia quædam illuſtris matrona frumentis plenum habebat horreum grande. Intempeſta nocte quidam furcifer clam in illud ignem conijcit, & ſubito flammæ undiquè erumpunt. Fit communis omnium luctus & tumultus. Porrò uir ſanctus inſolito tum ſomno depreſſus, tandem ex diſcipulo, quid acciderit, cognoſcit. Currit igitur feſtinus ad ignem, eumque cum canticis ſpiritualibus circumit, certoſquè cum baculo igni limites præſcribit, quos non debeat prætergredi.

Cum igitur omni ex parte uicinas contignaſque ædes flammæ uoraces attingerent, inde reiectæ & repulſæ, in ſeipſaſquè reuerſæ, & extinctæ ſunt. Lætus uir Dei, pergit ad eccleſiam, matutinas preces & laudes Domino perſoluturus.

In eadem urbe uir ſanctus monaſterium Virginum magno ſtudio conſtruxerat, in quo Virginum & Continentium fœminarum agmen incluſerat. Ibi cuiuſdam negligentia ignis correpto pariete, in flammas ſe diffundit. Nox erat, & periculum etiam uicinis ædibus intentatur, igne iam inſtar montis intumeſcente. Tum uerò Dei ſacerdos ouicularum ſuarum interpellatus precibus, ad locum feſtinat, contra immenſæ altitudinis flammas crucis ſignum obijcit, ſtatimque adfuit auxilium è cœlo in columbæ ſpecie, in qua ipſi ſitus ſanctus olim ſuper Dominum baptizatum deſcendit, ſimulquè compreſſæ flammæ, non audêt alias contingere domos. Hoc periculo liberatas ouiculas illas ſuas pius paſtor ſalutaribus monitis inſtituit, eiuſque doctrina effectum eſt, ut apud illas hodieque caſtitatis propoſitum eniteſcat: quæ dum diuinæ ſapientiæ ſtudio deditæ ſunt, & mentes & corpora uirginitati & integritati conſecrant, ſeipſas ſapientiæ uaſa munda exhibentes, nec ſponſi alicuius mortalis & corruptibilis, ſed diuini uerbi caſtiſſimos & immortales concubitus expetentes, unde ſuccedat poſteritas nequaquàm corruptioni obnoxia. Quanta etiam apud eas abſtinentiæ, ſobrietatis & honeſtatis ſtudia & exempla præclare emineant, nos pro dignitate explicare nequimus. Sed his obiter dictis, ad narrationem redeamus.

Mat. 4

Erat procul ab urbe in loco, qui Auatra dicitur, arbor immanis, quã uir ſanctus ſecuribus iuſſit ſuccidi. Ea cum iam laberetur, puerũ ſibi nô proſpiciêtê penè oppreſſiſſet. Sed uir ſanctus extenſa protinus manu, ſignum crucis edit contra cadentem arborem, qua modo admirabili in aliam ſe partem reflectente, puer præſentiſſimum mortis periculum illæſus euaſit.

Signi crucis uirtus.

Cum hunc in modum uir ſanctus, inſtar clariſſimorum ſiderum innumeris fulgeret miraculis, & omnes in Dominum Ieſum crederent, totius boni inimicus diabolus malignos quoſdam uiros, apta ſuæ nequitiæ organa, commouet ad infeſtandam inteſtinis bellis eccleſiam, eiuſquè plebem, iam tranquilla pace fruentem. Incitat quendam Galliarum principẽ, admotis ei prauæ cupiditatis facibus, occultiſque perſuaſionibus, ut à Bituricenſi clero & populo pecunias per ſcelus extorqueat. Miſit ille quendam ex amicis & fautoribus ſuis, hominem duplici ſibilantem ore, geminaquè lingua uirus exitiale uibrantem, ut is populum iam dictum exagitet. At quia non deſerit ſuos clementia Dei, præſertim ubi diſcrimen præſens imminet, cum nefarius ille regiæ

crudelitatis adminiſter multitudinem illam Chriſtianæ plebis, quæ ſemper libera fuiſſet, in ſeruitutem non ferendam redigere conaretur, omnes ad paſtorem ſuum confugiunt, ſublatiſque cum ingenti planctu & clamore uocibus, Pie paſtor, inquiunt, fer opem gregi tuo, quem hucuſquè paterno fouiſti affectu: ne patiaris commiſſos tuæ fidei perire, defende nos à lupo, qui rabido nos dente diſcerpit. His auditis, uir pius toto animo ad miſericordiam commotus, indicit omnibus ieiunium, agitque cum principis nuncio, ut impiam deſiſtat exequi iuſſionem. Sed cum ille ſuperbia tumidus nihil hac ratione moueretur, ſpretiſque ſancti uiri ſermonibus, magis etiam inſoleſceret, ille ſe in cellulam recipit, humi abiicit, pectus crebris ictibus tundit, petit à præpotenti Deo, quod à præſide obtinere non potuit: nec tamen inimicorum perniciem, ſed conuerſionem potius petit. Erat enim erga ſuos aduerſarios mitis ſemper & pius.

Indicit ieiuniũ contra eum.

Interea quendam è ſuis ſolitarium uirum, Ebregiſilũ nomine, qui cunctis abdicatis, propudiatoque mũdo & operibus eius, uita & ſermone cæteris excellentius ad uiri Dei imitationem totum ſe compuerat, ad ſe acerſit, mittitque ad regem, ut eius arguat crudelitatem, indicetque, ni uitam corrigat ſuam, repentinum illi impendere interitum. Is ubi ad regem uenit, dixit quæ iuſſus erat, inſuper etiam de perpetratis facinoribus eum admonuit, ſi forte poſſet duci pœnitentia, flere admiſſas iniquitates, & ultrices æſtuantis gehennæ flammas lachrymarum imbre extinguere. Non enim uult Deus mortem peccatoris, ſed ut conuertatur & uiuat.

Ez. 33

Rex ubi hæc audiuit, adeò totus eſt timore correptus & fractus, ut abſque mora ſuam agnoſcens culpam, in lachrymas erumperet, ſpretoque regali faſtigio, ageret pœnitentiam, libenterquè executioni mandaret, quæ per diſcipulum ſuum beatus antiſtes illi indicarat. Confeſtim igitur inſolita illa abrogatur exactio, impia conſcriptio aboletur, populo ſalus reſtituitur, & ſicut poſt horribilem tempeſtatem ſole iterum ſuo ſplendore terras illuſtrante, mortaliũ hilareſcunt animi, ita pace eccleſiis reformata, ſacerdotum gaudia cumulantur. Addidit uerò hanc rex conſtitutionem, ne futuris temporibus aliquid eiuſmodi attentaretur.

Porrò ille uir crudelis, quem rex negocii huius cõficiendi cauſa ablegarat: cum nollet regi in melius mutato ſubſcribere & aſſentiri, diuinitus percuſſus, cum ignominia uitam dignè perdidit, qua fruebatur indignè. Non enim potuit tanti facinoris adminiſter impune euadere. O uerè beatũ antiſtitem, qui aduerſus hoſtiles inimicorum furores nunquam ſe uel armis uel manu defendit ſua, ſed ieiunijs & uigilijs continuis, & ſub ara proſtratus: feruentibus orationibus defenſorem ſibi atque eccleſiæ ſuæ Deum parabat. Ecquis uerò ullis unquàm machinis aut infeſtationibus eum deijcere & debellare potuiſſet, qui auxiliante Chriſti dextera, ſemper tutus inuictuſquè manebat?

Per idem tempus cum uir Dei ſignis & omnigenis uirtutibus mirificè eſſet ornatus, & in uerbo Dei diſſeminando apoſtolicam æmularetur ſimplicitatem, eſſetquè iam in omnibus perfectus Dei ſacerdos & hoſtia, pauperum quoquè curã ſolicitam gereret, & impoſitum ſacerdotij munus ſtrenue exequeretur: ætate iam ingraueſcente, & in decrepitam propendente ſenectutem, cernens iam omnibus ſe non poſſe ſufficere, & neque in rerum diuinarum ſublimi meditatione atque ſanctæ orationis ſtudijs, uti optabat, iugiter permanere, neque eorum, qui quotidie ad noſtram religionem traducebantur, inſtitutioni poſſe uires adferre neceſſarias, quæ quidem adeo illum ſolebant habere occupatum, ut uix horæ unius ſpatio reſpirare permitteretur, dum à prima luce uſque in profundam ueſperam ab alijs ſemper ad alia auocaretur: hoc nimirum illi conſultiſſimum fore uiſum eſt, ut uni ex primoribus regionis illius, Vulfelento nomine, uiro iam exactè & accurate inſtructo, partem ſui demandaret officij, diuinique uerbi committeret miniſterium.

Adiungit ſibi coadiutorem.

Iã uerò quis dicendo conſequi poſſit, qua humilitate, beneuolentia, charitate erga miniſtros ſuos & pauperes deinceps uſus ſit? Semper enim illud Euangelicum & mundiſſimo ruminabat ore, & totis uiribus exequi conabatur: Qui uoluerit inter uos primus eſſe, erit ueſter ſeruus.

Matt. 20.

Et quia mentis oculos ſemper habebat in Deum defixos, perpetuoquè contemplabatur Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, propter nos hominẽ factum, id nos docere uoluiſſe, ut uſque ad ſupremũ ſpiritum aduerſus peccatum decertemus, nam & ille non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui ſuſcipiens, & habitu inuentus ut homo, humiliauit ſeipſum, factus obediens uſque ad mortem crucis, hac de cauſa labores omnes, mentiſque & corporis cruciatus ultro ſuſcepit, ne fidei propoſitũ peccati cõſcientia uiolaret.

Phil. 2

Verum ſi nos eius porrò uirtutes mentiſquè inuictam conſtantiam commemorare uelimus, nec præ ſermonis inopia id poterimus, nec fidem dictis noſtris habituri ſunt, niſi qui ſuis ea oculis perſpexerint. Malumus igitur quædam eius narrare miracula, quæ ab eo fecit tempore, quo ſibi laborum ſuorum ſocium adiunxit.

Alia eius miracula.

Quadam nocte homo ſceleſtus, ſed inops, in penu beati uiri ſe per noctem ingeſſit, furtoque inde quædam auferre nitebatur. Sed cum celeriter inde uellet abſcedere, omnem ſibi exeundi copiam ablatã, & tanquàm carcere undiquè concluſum ſe uidit. Tota igitur nocte multum fruſtra deſudans, qui facilem ſibi aditum parauerat, exitum inuenire omnino non poteſt. Sole interim ſuos radios ſpargente, uir Dei unum è cuſtodibus ad ſe accitum, iubet adire cellam penariam, & ſi quem illic offenderet multa laſſitudine defatigatũ, & quaſi nexibus quibuſdam irretitum, eum inde educere. Abijt ille è ueſtigio, ſociumque ſibi adiungens, hominem nequam in penario inuenit, cumquè eum uellent ambo comprehendere, ille inſtar anguillæ ex eorum manibus mira lubricitate elabitur, ſed cum in flagranti facto deprehenſum, turbiſque undique uallatum ſe cerneret, malletque repentina morte perire, quàm acerbas flagitij pœnas luere, in puteum ſe dedit præcipitem, qui octoginta ferè erat cubitos altus: interim nihilominus in ipſo puteo beati antiſtitis ſuffragia implorabat. Mox igitur uir ſanctus eo aduolat, puerum funibus ligatum, ad miſerum illum demitti iubet, præcipiens ut diligenter apprehenſum, ſecum faciat educi. Clamantibus uerò cunctis, eius uitam iã planè eſſe deploratam, qui in tam profundam eſſet putei uoraginem demerſus: uir ſanctus pergit urgere, ut puer ipſius iuſſa ſine mora capeſſat. Deſcendit igitur famulus in puteum, ſigno ab Epiſcopo ipſi impreſſo munitus, cernitquè incolumem, quem iam omnes extinctum arbitrabantur, iniectiſquè illi funibus, ſurſum unà ſecum attrahit.

Accurrit ad huius rei ſpectaculum penè uniuerſa ciuitas. fit unus omnium plauſus & gratulatio, mirantúrque ſoſpitem, quem in tantam profunditatem per præceps collapſum, omni uitali ſpiritu prorſus deſtitutum exiſtimauerant. At miſer ille ſui ſceleris conſcientia confuſus, ad ſancti pontificis ſe pedes proſternit, petit maleficij ueniam. Ille uerò pietatis uiſceribus affluens, ignoſcit celeriter: addidit etiam uitæ ſuſtentandæ neceſſaria, crebroquè admonet: ut petere malit quàm rapere, & ex bene-

ficio

ſicio potius alieno, quàm furto ſuo ſibi parare uitæ ſubſidia. Diſcimus ea his ſancti uiri perfectam humanitatē proclivem miſericordiam, ſanctam ſimplicitatem. Neque minor in eo fuit patientia & longanimitas, ut ſequentia declarabunt.

Vnus ex eius diſcipulis diaconus, copiam ab illo petijt ad patriam redeundi. At uir Dei, metuens nè ex occaſione longinqui itineris in aliquod periculum incideret, noluit ei facere diſcedendi poteſtatem. Ille uerò ſpiritu ſuperbiæ agitatus, in ipſa nocte arrepto uehiculo, celeriter fugam arripit, nec tamen cæcitate percuſſus, poteſt iter inceptum proſequi, ſed tota nocte ultro citroque ſe transferens, ubi terris lux reddita eſt, poſt multos fruſtra exantlatos labores, in eodē loco, unde primum aufugerat, ſe cernit conſtitutum. Deniquè à ſacerdote ſanctiſſimo, quem nihil horum latuiſſe puto, ueniam ſupplex petit, eiusque adhærens genibus, totā rei geſtæ ſeriem exponit. Vir piiſſimus, nihil eius irritatus peruicacia, libēter ignoſcit culpā agnoſcenti. Multas uir Dei pertulit ab antiquo hoſte infeſtationes, & præ cæteris Chriſto ea tempeſtate militantibus, cum uniuerſo exercitu ſuo illi moleſtus fuit: id quod pauca è pluribus teſtabuntur, quæ huc ſumus adſcripturi. Iam ante dictum eſt, ſanctum uirum nocturnis uigilaſſe horis, & in preces peruigilem incubuiſſe. Cum igitur nocte quadam in baptiſterio pſalmodiam abſoluiſſet, paucis ſibi adhibitis, ad beati Martini baſilicam proceſſit, ut quod noctis ſupererat, ibidem in precibus & laudibus Dei exigeret. Vt autem puer lucernam ferens ad baſilicæ fores propè acceſſit, in formam auis horribilis & teterrimæ ſe tranſfigurat ſatan, primò nititur lucernā extinguere, mox in faciem oculoſque beati antiſtitis cum magno impetu ſe ingerit, atque hac & illac circumuolitans, ridiculis ambagibus ludens, identidem uiolentus in ſanctum uirum irruebat. Cernens autem uir Dei, improbi malignas machinationes: Scio, inquit, quis ſis: nec te ſinis latere eum, cui penè ſemper perſecutorē nequiſſimum te exhibes. Deinde eleuata manu ſignū crucis pingens, improbum illum repēte in fugam cōpulit, ita ut cum ſuis ludubrijs planè euaneſceret.

Infeſtationes dæmonum.

Vnus ex pueris, mente & moribus ſimplex, Anſulphus nomine, à ſancto Epiſcopo ad locum quendam pro fratrum & pauperum uictu neceſſario parando quandoquè miſſus eſt. Is poſtquàm iuſſa perfecit, domum feſtinus redire contendit; & ecce obuiam illi uenit ſæuiſſimus dæmon cum grege ſuorum ſatellitum, exturbat eum è curru, & flagris peſſimè mulctatum relinquit: quem fratres ſemiuiuum domum reportarunt. Sed cum ea res ad iniuriam ſancti pontificis pertineret, nemo ei uoluit, quid actum eſſet, indicare. Tādem diuinitus edoctus (habebat enim etiam prophetiæ gratiam) animaduertit, miniſtrum continuis decem diebus cæcum mutumquè permanere, membris omnibus iam præmortuis, itaquè obſtructo compreſſis dentibus ore, ut nec aquæ gutta illi poſſet inſtillari. Exponit ergo fratribus rei geſtæ ſeriem, non ſine lachrymis ex pietate & commiſeratione erga afflictum profluentibus: dolet ſua cauſa ouiculam tam acerbis doloribus cruciari, ſimul autem humi ſe proſternit, & completa oratione ſurgens, iubet panis buccellam cū uino offerri iam propè animam exhalanti. Abeunt miniſtri, uiquè ore illius patefacto, uinum ab Epiſcopo miſſum inſtillant, ille ſibi redditur, uigoremque priſtinum membra præmortua recuperant. Id uerò nos ab illo ipſo, cui id accidit, percepimus, & eſt etiā aliorum fide dignorum hominum teſtimonijs confirmatum.

Curatur propè extinctus

Non multo poſt iterum uir Dei poſt ſolis occaſum in Eccleſiam cum paucis abijt, ibi pernoctaturus in precibus. Adeſt tortuoſus ſerpens, tenui primum ſibilo lenes demulcet auras, deinde in ipſis tranquillæ noctis ſilentijs cum magno ſe impetu intra templi parietes inſert, teſtudinem, aras, lucernas, cœteraquè omnia adeò concutit, ut diſcipuli eccleſiam omnem è fundamentis euerti putarent, nimiumquè pauidi, intermiſſo cantu, in terram ſe abijciunt, tanquàm repente perituri. At uir beatus in diuinis canticis permanſit intrepidus, floccipendens nequiſſimi ſerpentis præſtigias, ita ut ne in proſperis quidem ſucceſſibus conſtantior unquàm fuiſſe uideretur. Tādem tota illa dæmonum turba in unam ſe molem colligit, ſperansquè atrociori ſonitu & ſtrepitu inuictam illius animi conſtantiam frangi poſſe, cum immenſo tumultu coram ſancto pontifice, pauimentum cedens, præceps collabitur, adeo ut diſcipuli illum in fruſtra diſcerptum exiſtimarent. Et illi quidem diu manſere attoniti, at eximius Chriſti ſacerdos diuina in hoſtem tela uibrā in canticis ſpiritalibus perpetim immorabatur, obiurgauitquè poſtea diſcipulos, quòd omiſſis ſacris hymnis, phantaſticis inimici terroribus ceſſiſſent. Optabat ſanè diabolus extinctum uirū Dei, quippe quem uideret tam præclarum eſſe ducem & paſtorem populi Dei, & quia ſine intermiſſione malitia bellum gerit aduerſus uirtutem, & lernos Chriſti totius boni æmulus ſatan perſequitur, non ſat habuit iniquus ille ſanctum Sulpitium infeſtaſſe, ſed etiam gregem ipſius curæ commiſſum: atroci furore ſibi ſumpſit oppugnandum & diuexandum, idquè tam multis modis, ut illis commemorandis ſufficere non poſſimus, unum tamen eius malignitatis exemplum, quod in quēdam ſancti præſulis ſeruum ſub multorum teſtimonio edidit, non uolumus taciti præterire.

Conſtātià ſancti uiri

Quidam Leguntius, ex eorum numero, ad quos pertinet iugiter in templo laudes Deo canere, properabat ad eccleſiam, nocturnas illic uigilias celebraturus. Occurrit autem illi ſatan furibundus, nolens eum ab opere pietatis retardare. Itaque multis eum uerberibus affectum, penè exanimē relinquit. Mane facto, inuenitur homo proſtratus humi, & omni penè ſenſuum officio deſtitutus. Forte id temporis procul urbe aberat uir Dei. Vt eſt autem triduo poſt reuerſus, eumque flagris laceratū & iam ſemiuiuum inuenit, iuxta eum ſe in terram deijcit, fortiterq; ingemiſcit. Deinde diducto eius ore, ſacrificium (ſic habet hiſtoriæ huius textus) in illud ſuis manibus infundit, mirræquè cunctis rei euentum ſuſtinentibus, cum eius manum ſacerdos ſanctus appræhendiſſet, mox adeo ſurrexit incolumis, acſi nihil illi incommodi antea accidiſſet.

Diabolus cædit Leguntiū.

Non multum interceſſit temporis, & ecce ruſticus quidam arrepta ſecuri, nefario opere ſanctiſſimum Reſurrectionis Dominicæ diem polluit. ſed non eſt lenta Dei uindicta. Ilicò manus ſacrilega aruit, curetquè & neruis tabeſcētibus, adhæreſcit manui ſecuris. Sentiens miſer plagam numinis, feſtinus abit ad uirum Dei, ad eius ſe ueſtigia deprimit, opus temerè admiſſum manus aridā prodit. At ſanctus epiſcopus ſugentem illum iubet ad eccleſiam ſecum ire. Ibi ſub ara proſtratus ſacerdos Dei, preces iungit precibus, ut poſſit reo Chriſti conciliare miſericordiam. Deinde more ſuo ad cellulam ſuam ſe confert, conſperſusquè cinere, eum lachrymis noctem in oratione tranſmittit, cumque mane debitas Deo perſoluturus laudes, ad templum ueniſſet, promiſcuum cernit uulgus hominem illum cum ſecuri intuentem, at ipſe pronum ſe abijcit ad obſecrandum pro illo Dominum. Tum uerò miſer ille non ferens doloris acerbitatem, immaniter uociferatur, ut locus ille concuſſus uideri poſſet, cunctosquè pauor immenſus corriperet.

Pœna uiolatus diē Dominicæ reſurrectionis.

Interim uerò ſacrilega manus reſtituitur: oſſa, cutis, & nerui ſuccos priores obtinent, ſecuris inde miro reſilit modo, fudit reus uberes lachrymas, peccatum confitetur & abſoluitur, domumque repetit ſuam, & corporis & animi nexibus expeditus. Ita nimirum immenſa Dei miſericordia animæ morbis corporis afflictione medetur, conuenienter illi propheticæ ſententiæ: Viſitabo in uirga iniquitates eorum, *Pſa. 88* miſericordiam autem meam non diſpergam ab eo.

Ioã. 14 Cum autem dixerit in Euangelio Dominus: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet: uſque adeo tandem fidei feruor in ſancto uiro excreuit, ut ſi quis aquam, qua manus abluerat, clam ſubriperet, & cuiuſcunque ægroti corpus ea contingere, confeſtim morbi pellerentur: maximè uerò tertianis & quartanis febribus uexati, admirabiliter priſtinæ redderentur uirium integritati. Et multa ſanè ad extremum ſtupenda per eum Dominus miracula deſignauit, quæ fidem excedere uiderentur, niſi eſſent conſpecta oculis. Et quia iam cum angelis potius in cœlis, quàm cum hominibus in terris degere uiſus eſt, omnia huius mundi blandimenta & *Phil. 1.* fallacias adeo protriuit & reſpuit, ut cum Apoſtolo *Ibidẽ.* diceret ex ſententia: Mihi uiuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Optabat enim cum eodem diſſolui & eſſe cum Chriſto, niſi eorum cauſa adhuc uellet uiuere, pro quorum ſalute etiam mori non dubitaret. Pompas huius ſeculi ceu ſtercus quoddam ſpreuit, aurum & argentum non alio quàm luti habuit loco. Coegit etiam epiſcoporum concilia, in quibus crebro illos admonere ſolebat, ut memores eſſent præcepti illius *Matt. 10.* Domini Saluatoris, Nolite poſſidere aurum, neque argentum &c. atque ſecundum Apoſtolum, habentes *1. Ti. 6* inquiebat, uictum & quibus tegamur, his contenti ſimus. Et ipſe quidem uir ſanctus alijs ſe uirtutis præbe*1. Co. 9* bat egregium exemplum, caſtigabatque corpus ſuum & in ſeruitutem redigebat, ne fortè alijs prædicans, *Mat. 5* ipſe reprobus efficeretur. Multo ſanè tempore neque uaſa argentea habere uoluit, neque illis uſus eſt, contentus ligneis, fictilibus & marmoreis. Cumque Saluatoris ſententia alios ea doceret, quæ prius opere ipſe impleſſet, dubium non eſt, quin magnus ſit in regno cœlorum, & quia crucifixit in ſeipſo corpus proprium cum uitijs & concupiſcentijs, nouum adeptus eſt, non moriendo corpore, ſed carnem mortificando, martyrium.

Conſtruxit quoque uir ſanctus eccleſias, monaſteria & cellas, innumerabiliumque clericorum ac monachorum pater effectus eſt. Multi enim, immò quamplurimi renunciantes rebus & facultatibus ſuis, eiuſmodi ſe philoſophię dedere, ut omnibus ſuis in egenorum uſus diſtributis, curiſque huius uitæ procul abiectis, extra urbem in hortulis, uel exiguis agellis degerent: uel etiam, quod in Actibus Apoſtolorum de illis annotatum eſt, qui primi ex Iudæis in Domi*Act. 4.* num Ieſum crediderunt, poſſeſsionibus prædijſque diſtractis, pretia eorum ponerent ante pedes aliorũ, unde ſingulis diuidebatur, prout cuique opus erat. Atque ij omnes ſpiritalibus diſciplinis pleniſſimè inſtituebantur, & ſtudijs Chriſtianæ philoſophiæ, exẽplo beati uiri, adeo erant dediti, ut nonnulli etiã poſt triduum demum cibum caperent, non tam eſcæ deſiderio, quàm ut naturæ neceſſitati ſatisfacerent. Plerique enim in diuinæ ſcripturæ altiori haurienda intelligentia, tanquàm in ditiſſimis & lautiſſimis ſumendis ferculis ita diuerſabantur, ut famam ſuam explere non poſſent, ſcripturaſque contemplando, acriori deſiderio inflammarentur, perpetuoque ſtudio ità aduerſus carnem decertarent, ut nulla ex parte eius ſibi dani prauiſque cupiditatibus indulgerent: porrò animam ſapientiæ & ſcientiæ dapibus magis magiſque opimandam curarent. Eiuſmodi autem filiorum ſtudijs pater ſanctus mirificè lætabatur. At cum iam optaret diſſolui & eſſe cum Chriſto, non diſtulit pius Dominus fidelem ſeruum ad requiem tandẽ euocare.

Aderat iam beatæ conſummationis diù optatum tempus, & quamuis graui ſenecta uires exhauſtæ deficerent, attamen propè emortuum corpus ipſum abſtinentiæ onus confirmabat & roborabat, quodque natura non potuit, meritorum gratia conceſſit.

Denique plenus iam dierum, multoque inſignium meritorum ſplendore coruſcans, terreno terræ relicto corpore, ſpiritu ſublimes cœlorum petit ſedes. *Obitus ſancti uiri.* Tum uerò, eius audito deceſſu, ex locis omnibus oppidi Bituricenſis populus innumerabilis certatim accurrit: mœnia, atria, plateæ omnes complentur, idquè adeò, ut niſi ſancti põtificis preces interceſſiſſent, pars maxima populi contrita pedibus ſpiritum fuerit exhalatura. Erat autem omnium planctus immenſus, dolor intolerabilis, tamquè gementium triſtis & lugubris uox, ut etiam ſaxea pectora in lachrymas ſoluerẽtur: atque haud ſcio, num tam adamantinum cuiquã poſſit ineſſe pectus, ut ſe illo loco à lachrymis cõtinere ualeret. *Luctus oĩm.* Cumque eſſet omnium mœror inæſtimabilis, Clerici præ nimijs ſingultibus hymnos canendos uix explere potuerunt. Inter ipſos ſingultus, hæc uerba dolor immodicus extorquebat: Heu grex deſolare, quid agis? En amiſſo paſtore, diſpergeris: & quis te à rabidorum luporũ dentibus tuebitur? Deniquè in obitu tuo oẽs nos, ò paſtor bone, interijſſe quis ambigit?

Ventum tandem eſt ad baſilicam, ubi nunc ſacerdos eximius, extremum illum futuræ reſurrectionis diem expectans, decenter admodum conditus iacet: quam quidem baſilicam ipſe iampridem ſummo ſtudio conſtruxerat. Vbi autem corpus illatum ſepulcro eſt, plebs uniuerſa non ferens optimi paſtoris abſentiam, humi proſtrata, ultra humanum modum mugitus edebat triſtiſſimos, ita ut eccleſiæ miniſtris copia non daretur officij perſoluendi. Et illi quidem lugebant eum quaſi abſentem, quem tamen non amiſerãt, ſed ante ſe præmiſerant, neſciẽtes planè, aut certa nõ conſiderantes, quòd legatione pro illis apud Dominum functurus, ad cœlos properarat, ut ibi precibus ſuis obtineret, quod illis hic petentibus impenderet. Sed neque uir ſanctus ſe diu paſſus eſt tanquàm abſentem deſiderari. *Miracula & poſt obitũ.* Quos enim corpore reliquerat, ſpiritu mox inuiſit, uarijſque morbis præſens adferendo remedium, ſe præſentem declarat. Vnde factum eſt, ut quemadmodum in meſſe ſolent innumeræ ſegetes cumulatæ inferri in horrea: ita ad eccleſiam populorum turmæ ex uicinis urbibus & uicis confluerent: & ipſa quidem baſilica niſi aucta fuiſſet, morbidorum hominum multitudinem haudquaquàm capere potuiſſet. Creuit eius rei fama, nec in propinquas modò diffundebatur ciuitates, ſed etiam per regna terrarum mira celeritate peruaſit. Quòd ſi Dominus me propitius adiuuare dignabitur: quandoquè breui ſermone explicare tentabo, quæ uerè ſanctus, triumphator egregius etiamnum efficit.

Et à Maioribus quidem noſtris iam olim locus, ubi hęc fiunt, Nauis dictus eſt ob nauium ſtationem: quod mihi non ſine quodam futurorum præſagio factum uidetur: Huic enim noſtræ naui qui adhærent, per huius ſeculi proceloſum tranſeunt mare, & ad patriam claritatis æternæ, iam omnibus malis liberi, perferuntur. Hoc in loco tanquàm portus quidam offertur omnibus contra imminentes tum uiſibilium tum inuiſibilium malorum procellas: ad quem liceat tuto confugere & euadere ſeculi fluctus & tempeſtates. Ibi per interceſſionem beati patris noſtri æternus & inuiſibilis

ſibilis medicus gratis confert malè habentibus medelam: & exules atque naufragi ad patriam reducuntur. Verum cæteris interim prætermiſsis, de quibus alias me dicturum ſupra teſtatus ſum, pauca hic de lampade ad uiri Dei ſepulcrum pendente, referam: Fertur ea ſemel à miniſtris oleo impleta, adeo poſtea ſancto redundaſſe liquore, ut iugiter inde ſe effunderet, eiusque unctione pleroſque uarijs liberatos eſſe ægritudinibus.

Lampas ſolitus accenditur. Contigit etiam quandoquè ueſpertino tempore, quod ſine admiratione neque dici, neque audiri poteſt, ut Clero in eccleſia diuinæ laudis cantica depromente, ſubitus quidam tanquàm fulminis ictus lampadis ellychniū percutiens, cunctis cernentibus miro quodam modo illud accenderet; nec unquàm deinceps lumen illud extinctum eſt, quandiu fomēta miniſtrorum opera adhibentur. Hucuſquè, etſi nequaquàm pro dignitate, de clariſſimi uiri rebus geſtis dixiſſe in præſens ſufficiat. Nos iam intra ſilētij portū recipere, & introrſus ad conſcientiam redire maturamus: & quia uirum ſanctum ob uitæ excellentiā imitari non poſſumus, ut nobis apud Deū patronus eſſe uelit, obniaè precamur: ut cuius natalitia celebramus, eius quoquè meritis adiuuemur, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat Deus per infinita ſecula, Amē.

VITA S. LEOBARDI, RECLVSI in maiori monaſterio prope Turones, Authore Gregorio Turonenſi Epiſcopo, lib. de vitis Patrum, Cap. vltimo.

Io. 18. ECcleſia fidelis ædificatur, quotieſcunque Sanctorum geſta deuotiſſimè replicantur: & licet teneat maximum gaudium, quòd hi, qui ab initio ætatis religioſam uitam duxerunt, peruenire meruerunt ad perfectionis portum: tamen & de his, Domino iubente, lætatur qui conuerſi à ſeculo, opus inchoatum ualuerunt perducere, diuina opitulante miſericordia, ad effectum. Igitur beatiſſimus Leobardus Aruernici territorij indigena fuit, genere quidem non ſenatorio, ingenuo tamen: qui ab initio Deum in pectore tenēs, cum non floreret natalibus glorioſis, *Genus Leobardi.* meritis præfulgebat. Hic tempore debito cum reliquis pueris ad ſcholam miſſus, quempiam de pſalmis memoriæ commendauit, & neſciens ſe clericum eſſe futurum, iam ad Dominicum parabatur innocens miniſterium. Sed cum ad legitimam perueniſſet ætatē, cogentibus iuxta conſuetudinem humanam parentibus, ut arrham puellæ, quaſi uanrem accepturus, daret, impellitur. Illo uerò reſpuente, ait pater: Cur, dulciſſimè fili, uoluntatem paternam reſpuis, nec te iungere uis connubio, ſemen excites noſtro de genere, ſeculis ſequentibus profuturum? Caſſo enim labore exercemur ad operandū, ſi poſſeſſor deerit ad fruendum. Quare implemus domum opibus, ſi de genere noſtro non proceſſerit, qui utatur? Quid mancipia dato precio noſtis dictionibus ſubiugamus, ſi rurſum alienis debet dominationibus ſubiacere? Obedire fi- *Eph. 6* lios debere uoci parentum, ſcripturæ teſtantur diuinæ, ſed tu cum inobediens eſſe parentibus probaris, uide nè te cæleſtibus eruere nequeas ab offenſis. Hæc pater loquens, facilè tali ætatulæ perſuaſit, uoluntati ſuæ nō contraire. Deniquè dato ſponſæ annulo, porrigit oſculum, præbet calceamentum, celebrat ſponſalium diem feſtum.

Eius parentes moriuntur. Interea genitor genetrixquè mortis ſomno ſopiti, migrauerunt à ſeculo, uitæ præſentis curriculo iam peracto. Hic uerò, tempore luctus expleto, oneratus donis nuptialibus, fratris pergit ad domum; quem in tantum reperit uino madidum, ut nec cognoſceret, nec recipere uellet propria in domo germanum. Ille uerò ſuſpirans & lachrymans, ſeceſſit in partem, uenitque ad tugurium, in quo fœnum fuerat aggregatum, atque ibi colligato præbens equo pabulum, decubuit ſuper fœnum ad quieſcendum. Experge factus autem media nocte, ſurgit de ſtratu ſuo, erectiſque ad cælum manibus, gratias agere cœpit omnipotenti Deo, quod eſſet, quod uiueret, quod aleretur donis eius, & alia multa huiuſmodi proſecutus. Cumque ſuſpiria lōga protraheret, atque lachrymis crebris genas ubertim rigaret, Deus omnipotēs qui illos, quos præſciuit & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui, compunxit cor eius, ut relicto ſeculo, manciparetur ad cultum diuinum. Tunc ille quaſi iam ſacerdos animæ ſuæ, prædicare ſibi ipſi exorſus eſt, dicens: Quid agis anima? quid in ambiguo ſuſpenſa teneris? Vanum eſt enim ſeculum, uanæ ſunt concupiſcentiæ eius, uana gloria mūdi, & ea, quæ in illo ſunt omnia uanitas. Melius eſt igitur relinquere eum, & ſequi Dominum, quā ad eius opera præbere cōſenſum.

Hæc effatus, cum diem terris reddere lux diurna cœpiſſet, aſcenſo equo, cœpit ad hoſpitium ſuum reuerti. Cumque per uiam iam alacris pergeret, uoluere intra ſe cœpit, quid ageret, quo abiret, dixitquè, Expetam Martini beati tumulum, unde procedit uirtus alma ſuper infirmos. credo enim, quod & mihi eius oratio iter referet ad Deum, qui deprecatus ipſum Dominum, mortuos reduxit à tartaro. & ſic uiam carpens, oratione comita, ſancti Martini baſilicam eſt ingreſſus. Circa quam paucis diebus cōmoratus, tranſito amne, ad cellulam maiori monaſterio propinquā, de qua Alaricus quidam receſſerat, deuotus acceſsit, ibiquè ſe, proprijs manibus membranam faciens, ad ſcribendum aptauit, atque, ut ſcripturas ſanctas intelligeret, ac Dauidici carminis pſalmos, qui dudum ceciderant, memoria retineret, exercuit. Sicque diuinarum ſcripturarum lectionibus eruditus, cognouit uerum eſſe quod ei Dominus prius inſpirauit in corde. Sed oè hæc cuiquam fabuloſa uideantur, quæ retulimus, teſtor Deum, quia ab ipſius benedicti hæc ore cognoui.

Is uerò interpoſito pauci temporis ſpatio, humilē ſe tantum præbuit, ut honoraretur ab omnibus, *Vide ſancti uiri exercitia.* acceptoq; ſarculo, cellulam, in quam ingreſſus fuerat, incidens lapidem, ampliauit, in qua cellula delectabatur ieiunijs, oratione, ſilentio, lectione, nec unquā à diuinis officijs & oratione ceſſabat. Scribebat interdum, ut ſe à cogitationibus noxijs diſcuteret. Interea uerò, ut ſe tentator manifeſtaret Dei ſeruis ſemper inimicum ac inuidum, cum quidā de ſanctis monachis litem quandam cum uicinis habuiſſet, immiſit ei cogitationem, ut relicta cellula illa, ad aliā trāſmigraret. Cumque ibi ad orationem ſolitam deueniſſemus, dolum nobis ueneni graſſantis aperuit; Ego uerò ſuſpirans non minimo dolore, increpare hominem cœpi, aſſerens diaboli eſſe caliditatem, libroſq; ei & uitās patrum, ac inſtitutionem monachorum, uel quales, qui recluduntur, eſſe debeant, uel cū quali cautela monachos uiuere oporteat, abſcedens ab eo, direxi. Quibus relectis, non ſolùm cogitationē prauam à ſe diſcuſſit, uerumetiam tanto ſenſum acumine erudiuit, ut miraremur facundiā locutionis eius. Erat enim dulcis eloquio, blandus hortatu, eratque ei ſolicitudo pro populis, inquiſitio ꝓ Regibus, oratio aſſidua pro omnibus eccleſiaſticis Deum timentibus.

bus. Veruntamen nec ſibi, ut quidam demiſsis capillorum flagellis, aut barbæ demiſsione plaudebat, ſed certo tempore capillum toodebat & barbam. In qua cellula uigioti & duos aouos io hoc opere degens, tãta Domini gratia coofortatus eſt, ot puſtulis malis ſalina oris ſui peruoctus, uim ueneni ſæuientis opprimeret. Frigoriticis oerò per poculum uini, charactere Crucis beatæ ſanctificatũ, frigus accedens, æſtũq; reſtinxit nõ immeritò diſcutiens incõmodas febres ab alijs, q io ſe extinxerat incẽtiua criminis noxialis.

Potione uini Cruce ſignati morbũ curat.

Quodam autem tempore cæcus ad eum ueniens, ętumoas doloris ſui humiliter deplorabat, ac depoſcebat, ut tactu dextræ ſuæ ſanctus lumina clauſa palparet. Quod ille diutiſſimè renuens, tandem fletibus hominis uictus, miſericordia motus, cum per triduũ orationem pro eo fudiſſet ad Dominum, quarta die imponens manũ ſoper oculos eius, ait: Domine omnipotens, fili unigeoite Dei Patris, qui cum eo ac ſpiritu ſaocto regnas in ſecula, qui homini à natiuitate cęco reddidiſti lucẽ beati oris ſputo, tu redde & huic famulo tuo luminis uiſum, ut cogooſcat quia tu es Domious omnipotens. Et hæc oicens, ut crucem ſuper oculos cæci depinxit, mox pulſis teoebris, lucem de pręſenti reſtituit. Huius uirtutis teſtimonio Euſtachius Abbas adſtipulator aſſiſtit.

Ioã. 9.

Deinde hic de labore lapidis ſubmootani, quem aſſidue cædebat, confractus, ieiunii auſteritate confectus, oratiooe iodeſinenti debilitatus, cœpit paulatim corporis firmitate deſtitui. Quadã aotem die, dum nimium feſſus haberetur, oos aduocari præcepit. Ad quẽ acce dentes, poſtqoàm funeris ſui neceſſitatem defleuit, eulogias à nobis peccatoribus flagitauit. Quibus acceptis, hauſto mero, ait: Tempus meũ iam impletur, ut me Dominus ab huius corporis uinculis iubeat relaxari: ſed adhuc paocis diebus erit ſpatium, oeruotamen aote diem ſanctum Paſchæ uocandus ſum. O beatum uirum, qui ſic ſeruiuit creatori omnium, ut ſoum obitum reuelatione diuina cognoſceret. Erat enim menſis decimus, qoando hæc eſt effatus. Duodecimo autem menſe cœpit iterum grauiter ægrotare. Adueoit dies Domioica, uocat minoiſtrum ſuom, & ait, Prepara quiddam cibi, quod accipiam, qoia ualde defeſſum me ſentio. Illo autẽ reſpondente; Præſto eſt Domine. ait ad eum, Egredere foras, & adſpice ſi iã celebratis ſolenoibus, populus de Miſſus egreditur. Hoc autẽ dicebat, non quòd cibum capere uellet, ſed ut tranſitus ſui nullus teſtis adeſſet. Ille igitur egreſſus, ac poſtmodum reuertens, cum ingreſſus fuiſſet cellulam, iouenit uirum Dei exteoſum corpore, clauſis oculis, ſpiritũ exhalaſſe. Vndè factum eſt manifeſtum, eum ab Aogelis ſuſceptũ, qoi hominem adeſſe noluit ſuum ad tranſitum. Hæc cernens mioiſter ille, eleuauit uocem in fletu, ſicque concurrentibus reliqois fratribus, ablutus, ac ueſtimentis dignis iodutus, in ſepulcro, quod ipſe ſibi io aotedicta cellula ſculpſerat, reconditus eſt. Quem in conſortio ſanctorum adſcitũ, nulli fideliũ haberi reor incertum.

Nota laborẽ, ieiuniũ & orationem

VITA S. LAVNOMARI ABBATIS & confeſſoris, ab eius quodam æquali conſcripta, ſed per F. Laurentium Suriũ reddita paraphraſticos.

Ian. 19

CVm Franci Gallias occupaſſent, abiectoque teterrimo dęmonum cultu, Chriſtiana religione initiati eſſent, ea tempeſtate, qua Clotarius, filius magni illius Clodouei, qoi primus ex regibus illios gentis io Chriſtũ credens, à beato Remigio Rhemorum epiſcopo baptizatus eſt, regnum obtinuit, intra Galliam Lugdunenſem Launomarus apud Carnotenſes parẽtibus eſt Chriſtianiſſimis editus in hanc lucem. Qui cum etiamnum puerulus io paternis ædibos uerſaretur, demandata illi cura eſt paſceudi pecoris, id quòd ſedulo fecit, inſtar Iacob aut alicoius è cæteris patriarchis. Interim uerò pius puer iam bonæ ſpei præ ſe ferebat initia, uirtutiſquè haod obſcura argumenta, quando quidem ex uicto quotidiano, quem parentes illi ſuppeditabaot, liberaliter impertiebatur uel egenis, uel peregrinis, aut certè coætaneis pueris, paſcendo pecore occupatis: dumque necdum præceptorum Dei haberet notiam, diuina in eo relucens gratia id illi contulit, ut in tenera ætate & puerili corpuſculo pectus ſenile cõſerret. Et quia ea, quã diximus, erga conſodales pueros & inopes, ardebat dilectione, in ipſa pueritia iam cœpit ſe parſimoniæ ſtudijs accommodare, ut illis poſſet benigne facere ac opitulari. Faciebat enim charitas, qua iam tum ſic affluebat, ut pauperum iuuandorum pia quadam teneretur ſolicitudine, licet interim corpuſculum illud ſuum in tantilla ætate ieiunijs affligeret, atq; ſibijpſi rigidus eſſet & parcus. Socijs uerò ſuis non ſe aſperum, non incommodum, non durum & tetricum, ſed ſermone affabilem, moribus ſuauem, uultu iucundum & alacrem, beneuolentia & amore, pro eius & ætatis & facultatis captu, præſtantiſſimum exhibebat. Euaogelium quidem oõdum didicerat, ſed io corpore delicato crucis mortificationem perferre geſtiebat ad ſolis uſque occaſum ſæpè ieiunus permanens.

Pietas & liberalitas puerilis.

Ieiunijs ſe macerat adhuc puer.

Sed cum parentes in ipſo primæ ætatis flore illum uiderent corporis curam negligere, lubricæ uoluptatis illecebras rigore abſtinentiæ cooterere, uoo ſine ſtupore & admiratiooe cogitare cœperunt, unde in illa tam imbecilla pueritia, tanta morum grauitas ſubito extitiſſet, tacitè uerò paulatimque pueri uitam & uiuendi rationem exploraotes, cum illum mundi hoius impuram colluuionem excelſo animo faſtidire & reſpuere uiderent, eius profectus noo ſolum oon retardare, ſed longè potius urgere uoluerunt. Itaque in ipſa adhoc agentem pueritia literarum ſtudiis admouerunt, & cuidam uitæ uenerabilis ſacerdoti Cherimiro inſtituendum commeodaruot, qui id temporis io Carnotenſi urbe degeos, ob uitæ iotegritatem, celebris habebatur. is uerò in ſuam curam ſuſceptum puerum tenere fouebat, ſenſimquè tum ad literarum cognitionem, tum ad ueræ ſanctitatis ſtudia incitabat. Sed diuina gratia, quæ membris puerilibus iam maturæ ætatis animum indiderat, egregiam quãdam diſceodi induſtriam illi cootuliſſe uidebatur. Cernès autem presbyter ille, cum ætatis incremento ſimul in puero etiam religionis & pietatis creſcere deſiderio, animumquè capeſſendæ doctrinæ magis magiſque fieri idoneum & opportunum, intra ſe lætabatur, bonæ ſpei permotus indiciis, ſperans talem eum quandoquè fore, per quem multorum poſſet ſalus promoueri: quod quidem non multò poſt re ipſa comprobatom eſt.

Adhibetur literis.

Porrò ſimul atque ad eam peruenit ætatem, qua iam poſſet ſapere, ubi uocem Saluatoris Chriſti & corporis & cordis auribus accepit, nihilò parentibus admonitus, ſed dioina iotus gratia inſtigatus, omnibus ſuis renoociaoit rebus & facultatibus, ut in illa beatè uiuentium terra portionẽ poſſet obtinere hæreditatis nunquàm amittẽdæ. Neque deinde ad mundanos uoluit redire ſtrepitus, ſciens dictum eſſe à Domino: Nemo mittens manom ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei: ſed doctrinæ ſacræ oerborumque cœleſtium pabula ardenti deſiderio hauriens, illorum iugi meditatione adoleſcentis

Matt. 19.

Luc. 9

ætatis annos caſtis moribus ornabat. Eodem tempore diuini amoris flammia incenſus, captandæ ſolitudinis magno feruebat deſiderio: ſed ad tẽpus animi propoſitum celans, cum adhuc in Carnotenſi urbe degeret, ad præsbyterij gradũ DEI benignitate promotus eſt: nec multum interceſſit temporis, cũ à fratribus, apud quos uerſabatur, & cum quibus pariter ad cæleſtia anhelabat, rei familiaris diſpenſator eſt inſtitutus. Quo in officio cunctam ſubſtantiam, omnemque penum ſolicitus curabat, ſummaque prudẽtia & moderatione paternoque affectu cunctis fratribus ita ſubminiſtrabat res neceſſarias, ut nec quicquã ea illis ſubtraheret, nec cuiquam prodigum ſe præberet. Erat tam longa ſpiritalium exercitiorum eruditione firmatus, & in ſacerdotio ſuo ita ſtuduit ſe gerere, ut dignum Deo miniſterium exhiberet: apoſtolico quoquè doctus exemplo, ad primæ Eccleſiæ formam ſe cõponere nitebatur, de qua ſcriptum eſt: Diuidebatur autem ſingulis, prout cuique opus erat. Deinde uerò aliquot iam elapſis annis ab eo tempore quo hoc ei fuerat munus delatum, cordis ſui deſiderium tandiu celatum, Domino authore & cooperatore in opus contulit. Intempeſtæ enim noctis captans ſilentia, cunctisque alto preſſis ſopore, ſcipionẽ appræhẽdens, poſthabito rerum temporalium curandarũ officio, ad optatam ſe eremum contulit. Non defuiſſent illi, ſi priori in loco hærere uoluiſſet, quibus ſe poſſet oblectare, ſibique indulgere: ſed ſancto quodam impatientis erga Deum amoris zelo permotus, mundum ſpreuit cum uniuerſis oblectamentis & uoluptatibus eius, fortiterq; calcatis fluctibus illius, ab hominum ſe frequentia ſubduxit, ut angelico poſſet frui conſortio per ſublimem rerum cæleſtium contẽplationem: quemadmodum Elias quondam propheta in illa deſerti ſpelunca degens, cum Dominũ tranſeuntem uidiſſet, ſenſiſſetque ſpiritu grandi ſubuerti montes & petras conteri, & poſt ſpiritum commotionem, atque poſt commotionem ignem, nec tamen in his omnibus Dominum eſſe didiciſſet: tandem in ſibilo auræ tenuis, id eſt ſubtili contemplatione ſupra ſe eleuatus, raptim illum ſentire potuit.

Fit presbyter. *Act. 4.* *Eremũ petit.* *3. Reg. 19.*

Locus autẽ, in quem ſe uir ſanctus recepit deſiderio uiuendi & uacandi ſoli Deo, procul ab urbe fuit in abditiſſima ſolitudine ſyluæ illius, quæ Pacticus appellatur. Ibi tota animi intentione & ab ipſis intimis cordis medullis Domino familiarius inhærebat. Conſtruxit autem eodem in loco ex frondibus tuguriolum, & cum nocte quadam diuinis hymnis & ſanctæ meditationi inſiſteret, à latronibus diu laborioſiſſimè quæſitus eſt ſpe prædæ, q̃ putarent eũ apud ſe habere aliquàm auri copiam: & tandem poſt longus totius noctis errores, manè ab illis conſpectus & inuentus eſt: nimioq; timore eos corripiẽte, ſic ab eis compellatus eſt, cum ad eius pedes corruiſſent: Parce nobis, uir Dei, parce: facinus noſtrũ agnoſcimus, ueniamq; precamur. At ille obſtupefactus, Quid eſt, inquit, fratres, quid eſt, quòd à me petitis? aut quæ uos ratio ad nos uſque accedere compulit? Tum illi, quid contra illum cogitaſſent, quid ue moliri eſſent, ei confeſſi ſunt. Quibus uir ſanctus ita reſpondit, Et ego machinationes ueſtras, filij, non ignorabam. Miſereatur ueſtri clemens & benignus Deus. Abſcedite hinc cum bona pace, & tandem à ueſtris flagitijs animum reuocate. Faceſſant cædes & latrocinia, manus à rapinis ferientur, ut quandoquè poſſitis diuinam ea pertri miſericordiam. Mihi quidem nihil nummorũ eſt, ſed diuitiæ meæ, Chriſtus eſt. His illi beati uiri ſermonibus ad meliora prouocati, ab illo receſſerunt, & in poſt triduũ ad ſua domicilia ſunt reuerſi. Cœperat autẽ ſancti uiri iam nomen celebrari, & ad eũ frequentes confluxere, qui eius exemplis & inſtitutionibus cuperent renouari ſecundũ animum & hominem interiorem, & ſpiritu mentis ſuæ, ſicut dicit Apoſtolus, & induere nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt. Itaque breui tempore inſtar monaſterij cœperunt in illa uaſta ſolitudine habitacula conſtruere, ubi ſanè etiam multa uiri ſancti miracula coruſcarſit. Multi.n. ad eius preces ab ægritudinibus corporum ſe ſenſere liberatos, multi etiam interioris hominis, quòd longè præſtantius eſt, ſanitati ſunt reſtituti, qui ad Dei caſtra ſe cõferentes, didicerunt contra antiqui hoſtis tela ignita ſcutum fidei obijcere, & eius inſidijs fortiter reluctari.

Latronum errores. *Multi ad eum confluunt.* *Eph. 4.*

Quodam die claudus illi oblatus eſt in ipſis monaſterij foribus, idque ab illius ægri parente, qui ad eius genua ſe demittens, cum lachrymis dicebat, Homo Dei, miſerere mei, & huic puero tuis precibus redde priſtinam ſanitatem, aut certè donec erit in uiuis, tuo ſumptu hic illi uictus quotidianus ex officio miſericordiæ ſubminiſtretur. Ait autẽ ad illum uir Dei, Vndè mihi hæc uirtus, ut tuo poſſim filio ſalutem reſtituere? Creatoris hoc opus eſt, non creaturæ. Interim uerò potens eſt Deus, nec difficile illi eſt præſtare fidei tuæ hoc quòd petis. Suſtine parumper, & unà cum filio tuo accipe benedictionem, ac deindè recipere te licebit ad locum, unde huc ueniſti. Itaque ſancto uiro Miſſæ ſacrificium offerente, ſub ipſo ſacrificio pro pueri ſalute Dominum obſecrãte, ſolenni peracta prece, fragmento panis benedicti (ſic enim loquitur hiſtoriæ huius autor) & patrem refecit, & puerum debilem curauit, ſimulque ambos ad propria dimiſit.

Claudum ſanat.

Agebat quandoquè ſacerdos uenerabilis cum monachis ſuis de ſylua ſuccidenda, ut poſſet aliquam efficere planitiem, capiendis ſeminibus aptam. Caſu uerò accidit, ut oſtiarius clauem perderet oratorij. Abijt ergo uir Dei, miniſtro illius illum comitante, ad oratorium, ut ibi preces Domino offerret, & cum non inueniret clauem, ante fores ſe proſtrauit, & orationi aliquandiu incubuit. Mox illi ultro patẽt oſtia, ingreſſusque oratorium, preces ſuas abſoluit. Vt autem ab oratione ſurrexit, miniſtro præcepit, ne quiquam in illius uita id quòd uiderat, indicaret, ſecutus exemplum Dei ac Domini ſui, qui ſua uirtute ſanitate donatis prohibuit, nè beneficij accepti authorẽ alicui proderent.

Mat. 8

Per idem tempus in monaſterio uiri Dei quiddam non abſimile accidit. Cum enim poſt frugum ſectionem, manipuli in horrea condendi eſſent, neceſſitate compulſi monachi, ex uiminibus confectæ machinæ ſegetes, quas meſſuerant, impoſuere, ignemque adhibuere, qui paulatim uires capiens, omnibus in res alias intentis, nec quicquam de igne ſolicitis, ſubito & fruges & domum peruaſit. Cernens iſthuc uir Dei, totum ſe & animo & corpore contra ignis uim & impetum opponit, editoque ſigno crucis, fuſis ad Dominum precibus, omnem nocendi uim ab igni extorſit, eumque iam ſæuientem atque graſſantẽ, haud ſecus atque imber largiſſimus extinxit. Porrò nocte proxima cum ante tempus ad orationẽ ſurrexiſſet, inter ipſas ſacras uigilias inuidus ſatan uirum ſanctũ infeſtare cœpit, & quia ab illa luce ſempiterna miſer in æternas tenebras corruit, ter lampadis lumen tanquàm lucis inimicus extinxit. Sed ſenſit militẽ Chriſti ſuis machinis & inſidijs ſuperari non poſſe. Nam quoties ille malignus lucem extinxit, non intermiſit uir Dei officium ſuum, immò uerò Dominũ obnixè deprecans, per ueram atque ſempiternam lucẽ, quæ Chriſtus eſt, lampadem extinctam rurſus accendit. Animaduertimus hinc, quam eximia fide noſter hic confeſſor

Signũ crucis opponit flammis.

confeſſor fuerit, cuius hodiè natalitia deuotis mentibus excipimus: quippè cui diuinitus id collatū ſit, ut quemadmodum ſancti pleriquè per fidem uicerūt regna, ita & ipſe per fidei firmitatem creatoris imperaret. Sic enim Dominus uirtutū ſuos conſueuit glorificare ſanctos, qui ei toto corde famulantur, ut ipſius uirtute freti, de illo poſſint glorioſiſſimè triūpha re, qui olim in illis beatis ſedibus facilè primam obtinuit, & prætereà etiam pro uoto exercere dominiū uel imperium in creaturas. Ità nimirum Launomarus, pater uenerabilis, modo flammarum extinxit globus, modò extinctam crebrò lampadem rurſum accendit: atque hunc in modum utrobiquè ille ſpiritus tenebrarum pudefactus eſt, & uir beatus, qui iam uita & conuerſatione erat eximius, etiam ſignorum potentia oſtēſus eſt uenerabilis & admirādus. Quod ut poſſit etiam conſtare euidentius, aliud referam, quòd poſteriori tempore ab illo geſtum eſt.

Heb. 11.

Vir quidam, Sicaptus nomine, genere nobilis, prædiorum ampla poſſeſſione ualde locuples, dæmone infeſtante miſerè exagitabatur, adeo ut ſi uel telum, uel fuſtem poſſet appræhendere, mox uel in ſeipſum, uel in alios quoſcunque obuios impetū faceret. Cūque diu hoc furore & uecordia fuiſſet debacchatus, & ſatanæ furijs atrociſſimè agitatus, ſerui illum conſtrictum uinculis, ceruici etiam & collo iniectis catenis, ad uiri Dei præſentiam frementem & uociferantem illum perducunt. Viſo autem Dei homine, confeſtim furere & fremere cœpit, ſtridereque dentibus & ore atque uultu palleſcere. Cernens hoc uir Dei, & antiqui ſerpentis machinamenta animaduertens, ingemuit, ſtatimque ad uſitata ſanctæ orationis præſidia confugit.

Dæmonia cū oleo perfuſum ſanat.

Expletis autem precibus, miſerum hominem conſignans, totum olei unctione perfudit, manuſque illi imponens, malignum dæmonem abſcedere coegit: aitque ad uiros, qui eum adduxerant: Tollite ab illo pondera catenarum, & liberū abire ſinite. pōt enim Deus, cuius figmentum eſt & plaſma, excludere ab illo ſatanam, miſeramque animam ex ſæuiſſimi carnificis poteſtate liberare, uoſque his leuare moleſtijs. Ilicò ſanus factus, ſana mente horridos uultus & dētium fremitus ad placidam manſuetudinem compoſuit: & quaſi à graui mortis excitatus ſomno, dixit ad ſuos: Quid me hiſce nexatis uinculis? ſoluite me, & abite ad ædes ueſtras. Ego uerò aliquantiſper hic hærebo apud hominem Dei, qui me curauit. Soluerunt igitur illum, domum abierunt. Beatus autem Launomarus retinuit eum apud ſe, & hortabatur ut ieiunijs & orationibus daret operam. Libenter ille ſancti patris admonitioni paruit, ac deindè poſt dies aliquod ſoſpes & incolumis ſe recepit ad ſuos. Eiuſmodi autem pietatis officia non ſolum hominibus ille tribuit, ſed etiam feris ac brutis animantibus.

Ambulabat quandoquè in ſolitudine iuxta monaſterium ſuum, & ſecum neſcio quid de ſcripturis ruminans, in occurſum ſuum properantem conſpicatus eſt ceruam, luporum infeſtam rabiem pennigero uolatu effugere cupientem. Vt uidit autem lupos illos, miſertus ceruæ, exclamauit: Ceſſate immanes & cruentæ beſtiæ ab infeſtatione animantis huius, & ad deſerta loca diſcedite. addiditque: En peſſimum & crudele beluarum genus lupos iſtos, qui ſemper diripiēdo & deuorādo inhiant pecori, nec unquàm deſinunt ſuam ingluuiem alienis explere carnibus, expreſſamque gerunt ſimilitudinem illius lupi rapaciſſimi, quotidie circumeuntis & quærentis, quos de Chriſti Eccleſia abſtrahat, perdat & deuoret. Ad has uiri Dei uoces ilicò ſubſtiterunt lupi miſſaque ceruæ inſectatione, in ſuas latebras aufugerūt. Cerua autem illud, quo uenerat, iter repetere reformidans, liberatorem ſuum comitata eſt, præceſſitque illum in oratorium: cumque eam uir ſanctus blandè palpaſſet manu ſua, poſt duas ferè horas dimiſit eam in ſolitudinem.

1. Pe. 5

Alio tempore quidam Laudocramnus, ſtirpis nobilitate clarus, grauiſſima paralyſis moleſtia adeo uexabatur, ut membra omnia uigore deſtituta, ſuum nollent officium facere. Itaque ſeruulorum manibus in lecticam impoſitus, ad hominem Dei perlatus eſt. Iacebat miſer homo iam toto penè corpore præmortuus, niſi quòd ſolo pectore ſpiritum haurire uidebatur. Eum uir ſanctus cruce conſignat, & ſacro perungit oleo. Vt autem illum manu ſua attigit, repentè, ſicut uir ille ſub teſtificatione referre ſolebat, tanto tāque acri algore à ſummo uertice uſque ad ima pedū correptus eſt, ut ipſe apud ſe miraretur, quid ſibi accidiſſet. Subito enim horrore totus cōcuſſus, nihil niſi præſentem mortem cogitabat, maximè cum uitalis calor omnis propè in illo extinctus eſſet. Deinde uerò ſenſim caleſcentibus membris, celeriter paralyſis profligata, ſalus ægro inſtaurata eſt, multoſque poſtea ſuperuixit annos. Denique cellæ illi, quam Carbonariam uocant, præfectus fuit, & ipſe hoc miraculum diuulgauit.

Cruce & ſacro oleo pellit paralyſim.

Poſt annos aliquot, fama uirtutū eius longè lateque iam increbreſcente, uir ſanctus humanas laudes & fauores refugiens, cupienſquè neſciri & latere homines, illa relicta cellula, cum ſocis ſuis ad alium cōmigrauit locum, quem iam olim alii conſtruxerant & incoluerant, & nunc planè incultus, ſentibusque & uirgultis uaſtisque arborum frondibus obtentus uiſebatur. Id temporis in ea prouincia uir erat illuſtris opulentus & latiſſimorum fundorum dominus, nomine Ragnofoinchus. Is ut conſpexit Chriſti militē in eo, quem diximus, incondito & horrido loco aliquid moliri uelle, quod futuris temporibus alus quoque utilitatem eſſet allaturum, explorata eius ſanctitate, & indefeſſo in diuinis rebus ſtudio ac labore, cœpit uenerari illū & toto deſiderio cōplecti, ac cenſuſque flamma amoris illius, quem in Dei homine comperit & arctius amplectebatur, locum hunc illi donauit, iuſque ſuum omne in illum eiusquè paſtores trāſtulit, ut perpetuis temporibus illum occuparent, certis undiquaquè deſcriptis accurate limitibus, quemadmodum, ſi quis id noſſe uelit, ex ſcriniis huius ſancti cœnobii abunde doceri poteſt. Cœpit igitur eo in loco uir Dei ad laborē ſe accingere, Deoque iuuante illum repurgare, *Turbionis priſtino permanente uocabulo, ſtatuit ibi oratorium, inſtarquè cœnobii cellulas ædificauit, in ijs cum ſuis habitans. Factum hoc eſt anno ſecundo Chilperici regis, qui fuit filius Clotarij ſupradicti.

** Corbionis. Conſtruit monaſterium.*

Die quadam monachi uenerandi patris uetuſtam quercum amputarunt, ceſſuram in ſtructuram oratorij: Vbi autem hora cibi capiendi aduenit, uir Domini illos iuſſit abſcedere: ipſe uerò cum ſuo miniſtro in opere permanſit. Erat arbor illa loco importuno ſita, ut à fratribus neq; ſecuri, neque dolabris aptari poſſet ad uſum ædificij. Itaque ſeruus Dei ad ſolitum præſidium recurrens, precibusque pulſans Dominum, illius uirtute & ope fretus, arborem immenſæ molis & roboris, quò illi collibitum fuit, tranſpoſuit. Ita ubi ab hominibus non ſuppetebat adiutoriū, non deerat fideli ſeruo manus auxiliatrix præpotentis Dei. Fertur autem ea arbor tantæ fuiſſe uaſtitatis, ut uix quadraginta uiri illi deportandæ ſufficerent. Præcipit autem uir ſanctus miniſtro ſuo, ut uenientibus fratribus diceret, à prætereūtibus allatam fuiſſe opē. In cunctis enim operibus ſuis ualde id ſtudebat, ut hominum fugeret notitiam & ſpiritum uanitatis

Immanem quercū precib' trāſfert.

atque iactantiæ, admonebatque ut omnis laus uni Deo tranſcriberetur, cuius etiam reuerà totum eſſet, quicquid feciſſet boni. Atq; idcircò iure tu Domine Deus fideli ſeruo tuo requiem contuliſti, in cælis repoſitam diligentibus te, qui ex uirtute ſignorum nihil tribuit ſibi, ſed ſemper te admirabilem, te omnis gratiæ fontem & authorem prædicauit.

Fuit poſt hæc uir quidam nobilis, Ermoaldus nomine, qui iam ad extrema perductus, mortis angoribus premebatur. Miſit igitur ad uirũ Dei ſolidos quadraginta, obnixè rogans ut ipſi iam in ſupremo conſtituto ſpiritu uelit benignus opitulari, & ſuis apud Deum precibus efficere, ut ſpes obtinendæ ſanitatis ipſi præſtetur. Illam pecuniam uir ſanctus prorſus recipere noluit: attamen urgente latore, tandem accepit illam quidem, ſed ingreſſus in oratoriũ, fudit preces ad Deũ, ut accepta foret in conſpectu illius oblatio hominis: imponensque altari pecuniam, & multo ſtudio ſingulos appendens ſolidos & manu reuerſans, crebroque flectens genua & orans Dominũ, ad extremum non niſi unum ex omnibus ſibi retinuit ſolidum, quem per ſpiritum cognouit nõ rapina, ſed iure partum eſſe. Reliquos autẽ reſtituens illi, qui eos attulerat, ait: Hæc pecunia per iniquitatem conflata eſt, nec poteſt mutare ſententiam Dei, nec uitæ ſpatia producere, nec peccatorum ueniam impetrare. ſcriptum eſt enim: Victimæ impiorum abominabiles Domino: uota iuſtorum placabilia. Hinc eſt illa prophetæ exprobratio: Sacrificate de fermento laudem. De fermento quippè laudem immolat, qui Deo ſacrificium de rapina parat. Tu ergo frater celeriter anũtia domino tuo, ut pro animæ ſuæ ſalute ſit ſolicitus, iniuſteque alijs ablata reſtituat, noueritque hoc modo uitam ſe amiſſurum temporariam. Nos uerò, Chriſto propitio, bonis omnibus abũdamus, nec quidquã nobis in Chriſtum firmiter credẽtibus poterit deeſſe. Dominus te cũ ſit, fili: uade in pace. Ille his auditis, abijt ad dominum ſuum: quem tum quidem adhuc uiuentem reperit, ſed idem tamen, inualeſcente morbo, exceſſit è uiuis.

Pecuniã malè partam reſpuit.

Pro. 15

Amos 4.

Venerunt aliquando fures ad ſancti patris cellam, ingreſſique nocte, quæ ſemper id genus maleficis hominibus amica eſt, bouem à præſepio abduxerunt. Id ubi ad monachorum notitiam maturè perlatum eſt, ad ſanctum uirum querelas detulerunt. Ille uerò timens, nè ab accepto temporali incommodo animi eorum à ſuo ſtatu nonnihil dimouerentur, & quadã impatientia perturbarẽtur, ait ad illos: Patiẽtes eſtote, fratres, & propter iacturam rei caducæ, nolite Dei in uobis ſimilitudinem corumpere. Memores eſtote illius beati Iob, qui cum res & facultates omnes repentè perdidiſſet, filijs quoquè omnibus uno momẽto orbatus, atque inſuper ſæuiſſimo uulnere perculſus eſſet, ita de illo ſcriptura loquitur: In omnibus his non peccauit Iob labijs ſuis, neque ſtultum quid contra Deum locutus eſt: ſed potius ait: Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Dño placuit, ita factum eſt. ſit nomen Domini benedictum. Neque igitur res proſperæ, ſi adſit copia eorum quæ ad uitam degendã ſunt neceſſaria, nos debent animis extollere, nec diſpendia terrena perturbare uel deijcere, ut poſſimus ad eius quandam accedere ſimilitudinẽ, de quo pſalmographus dicit, Sicut tenebræ eius. Iterim uerò fures illi, qui bouem tulerant, magno labore tota illa nocte & ſequenti die ſe miſerè confecere, nuſquàm ualentes inuenire uiã, per quam extra illam ſolitudinẽ ſe proriperent. Altera iam nox aderat, & immodica fatigatione exhauſti, poſt tot exantlatos labores cernunt ſe illum in locum redactos, undè bouem abſtulerunt, cumque monachorum pſallentium audirent uoces, uerſi in ſtuporem, Quid, inquiunt, accidit nobis? En in eo iam conſiſtimus loco, unde hoc animal abegimus. Itaque ſua ſe ſpe fruſtratos conatumque improbum malè ſibi cedere conſpicati, ſtatuunt ſecũ reſtituere ablatum bouem.

Iob 1.

Pſ. 138

Fures nõ poſſunt eius bouem abigere.

Porrò nocturnis expletis hymnis, uir ſanctus pro conſuetudine ſua exijt, ut in circuitu luſtraret Cellulam. (ita enim uocatur ab illo, qui ſcripſit hanc uitam) Et eccè obuios ſe illi præbent infauſti prædones, ſcelusque ſuum & uerbis confitentur, & manibus produnt. At uir pius libenter illis culpam omnẽ condonauit, aitque ad illos, Rectè facitis filij, quòd tandem poſt multos ſudores crimen ueſtrum agnoſcitis. Deinceps; quæſo, ab huiuſmodi maleficijs abſtinete, & quia multos ſanè tuliſtis labores, uenite & cibum ſumite, ut poſſitis celerius ad ueſtra redire. Cauere autem, ne uel monachi uel paſtores uos uideant. Poſteà cum illi iam abijſſent, redidit fratribus bouẽ, quem ſolicitè perquiſierant, diſſimulansque ſe noſſe quæ geſta eſſent, non illis indicauit rẽ totam, ſed quaſi paſtorum negligentia bos aberraſſet, dicebat ſe illũ errabundum præ foribus oſtendiſſe, uerum poſt eius felicem obitum miniſter eius, cuius fidei multa familiariter committebat, rei expoſuit ueritatem.

Quædam nobilis materfamilias, Vulphrada nõmine, in adoleſcentia ſua morbo grauiſſimo, mẽbra omnia tabefaciente adeo laborabat, ut uitalis calor in ſolo pectuſculo palpitare uideretur, atque, ut ipſa referre ſolebat, iam penè exanimis, non in pedes erigi. Ea igitur famulorum manibus, obtinẽdæ ſalutis cauſa, ad ſanctum Dei, hominem adducta eſt, qui chriſmate eã perungens, & ſignum ei crucis imprimens ſanam à ſe dimiſit. Multis ea poſtea annis uixit in pace, & poſt uenerandi patris deceſſum eius cellulam ſuis muneribus præclarè auxit & fouit. Dedit enim conſentiẽte marito Cramnulpho, de prædio ſuo Lontuei uillam, & Britnogilum, ea mẽte ac deſiderio, ut illic monachi & ſerui Dei collocarentur, qui laudes Domino cãtarent, quod etiam ita factum eſt. Habuit enim Launomarus pater in ouium Chriſti regimine ſucceſſorem Ragnobertum, uirum modeſtiſsimum, qui ex eius collegio miſit eò fratres benè idoneos, effecitq; ut ſupradictæ Vulphradæ eiusquè mariti uotis fieret ſatis; qui etiam pro ſuo ſuo erga uirum ſantiſsimum amorem uillam Togiam trãs Ligerim ſitam, alijs donis ſuis addidere, ut per ſancti uiri interceſsionem poſſent apud Deum obtinere peccatorum ueniam & remedia ſempiterna.

Cruce et chriſmate curat penè mortuam.

Et quidem beatus pater, uirtutibus & gratia locuples, gregem monachorum, quos domino lucratus erat, in diuturna pace rexerat. ſed ad alia iã mentis deſiderio feſtinãs, & de ſua emigratione ſolicitus, hortabatur eos quotidie, ut ad diuina exequendo mandata ſemper propiores ſe exhiberent, nec inertiæ & ignauiæ dediti, à cœpto curſu ſe ſinerent retardari, ſed uigilarent omni tempore, ut digni haberentur fugere uenturam iram extremæ damnationis, & ſtare ante filium hominis. Id genus ſanctis exhortationibus, inuicta animi conſtantia & paterna ſolicitudine, oues ſibi crediras contra luporũ inſidias cõmunire nõ deſtitit.

Lu. 21

Per id tempus eccleſiæ Carnotenſis præſul erat Malardus, qui comperta fama uiri Dei, & eius meritis & ſanctitati congratulãs, optabat eius ſanctis colloquijs crebro frui. Eo nomine, ab illo accerſitus uir Dei, cum etiam non ignoraret propinquum eſſe uitæ ſuæ terminum, iam grandæuus ad Carnotenſem urbem properauit, ubi aliquot moratus dies, febris moleſta exagitatione laborare cœpit. Audiens uerò epiſcopus eũ graui teneri morbo, feſtinus uenit ad illud, animiquè ſui dolorem lachrymis prodẽs, Heu me, inquit, uenerandè

randè pater & præcipuo affectu colẽde, cur amicum & in fide Chriſti ſocium, inter huius mundi procelloſi naufragia ſolum deſeris? Magna mihi ſanè erat ea te conſolatio, ingens me obtinuit amor tui, à quo me leuatum iri ſperabam inter curarum & ſolicitudinum irruentes fluctus ac tempeſtates, cuius iucundis ſuauibus colloquiis me ſentiebam ad cæleſtia appetenda incitari & inſtaurari. Cui uir ſanctus ità reſpondit, Ceſſa à lachrymis, pater beatiſsime. hæc eſt rerum cõditio humanarum. hanc uitæ metam prætergredi nemo poteſt.

Ego quidem lætiſsimo animo ineffabilem Dei meĩ miſericordiam appellò, ut ianuam pietatis ſuæ mihi uelit patefacere, meamque ſpem & expectationem certa promiſsionum ſuarum remuneratione ſolari. *Pſa. 83* Quã ſunt enim dilecta tabernacula tua Domine uirtutum, rex meus & Deus meus, Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini, quia melior eſt dies una *Pſa. 41* in atriis tuis ſuper millia. Sitiuit anima mea ad Deum fortem uiuum, quando ueniam & apparebo ante faciem tuam Domine, ſpes & fortitudo mea, uita & ſalus mea? Quòd ſi uerò etiam optio mihi detur, liceat que hic adhuc permanere, ſcias reuerende pater, amarum eſſe hic uiuere, *Prædicit futuras clades* huiusque regionis clades & excidia uidere, ciuium neces & cruciatus cernere, ſacrorũ locorum ab hoſtibus impendentes prophanationes intueri. Atque hæc quidem omnia huic loco euentura ſunt, & ſola uexatio hoſtilisque uaſtitas intellectũ dabit auditui. Nam propter immania hominum facinora, Deo permittente, crudeles domino patienſ.

Satius igitur eſt iam Domino reddere ſpiritum, quam propinquam uidere uaſtationem & populationem prouinciæ huius. Eſt autẽ certe dulcis illa mors, per quam ad immortalem gloriam nos peruenturos ſperamus. Tu uero, homo Dei ne timeas, non enim uiſurus es mala, quæ Dominus in terræ huius habitatores immiſſurus eſt. Antè enim, quàm, urbs hæc hoſtiũ obſidione prematur, tu militiæ tuæ curſum feliciter abſolues, & ad patres tuos adiũgeris. Qui autem manſerint ſuperſtites, totam hanc ciuitatem & loca adiacentia uaſtari uidebunt. En egregium Chriſti confeſſorem, qui diuina plenus gratia, quo ſpiritu homini, argentum offerenti, indicauit illud malèpartum, ipſumquè moriturum, eodem hoſtiles incurſiones poſtea futuras, longè ante & præuidit & prænunciauit. Spiritus enim Chriſti ſicut illi rei præteritæ notionẽ ità etiam imminentium è longinquo calamitatũ prænotionem contulit. Poſtquàm igitur Epiſcopo hæc locutus eſt, illeque abiiſſet, uir ſanctus obitum ſuum, in *Obitus ſancti uiri.* Dei miſericordia confidens, intrepidus expectabat, cũquè incrementis quotidianis aucta febris eius uires contereret, in eadem urbe iam ſenex & plenus dierũ uita functus eſt, eiusque ſpiritus ad cœnam nuptiarũ agni uocatus, recumbit cum abraham, Iſaac, Iacob in in regno cælorum. Bonum enim certamen, Chriſti miles inuicte, certaſti, Chriſtum ſemper portaſti in corde & corpore tuo: iam frueris corona iuſtitiæ & gloria ſempiterna. O te uerè beatum Chriſti confeſſorem: cui ad patriam feliciſſime reuertenti cum palma uictoriæ, lætiſſimi angelorum chori occurrunt. Dominus tecũ erat, itaque ſecutus hinc exceſſiſti, & uſque ad ſolium beatæ & indeficientis uiſionis penetraſti. Illinc nos perpetuis ſoue & adiuua patrociniis, ut in hoc ouili, quod exemplis optimis illuſtraſti, & uirtutibus luculenter ornaſti, ſit iugis pax, optata peccatorum remiſſio, & Chriſtianæ pietatis atque religionis perennis cultus & exercitatio, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnas Deus per infinita ſecula ſecolorũ. Amen.

Aliquanto poſt etiam urbis eius epiſcopus uiam uniuerſæ carnis ingreſſus eſt. Tum uero, ut erat prædictum à ſancto uiro, regionis populatio ſecuta eſt: cumquè barbari obſiderent urbem, per occultos meatus aquam ad ſe ciues adducebant. Id ubi ſenſit hoſtis eam alio auertit. Itaque aquæ penuria adacti, ultro ſe dedidere, hoſtili gladio prædæ futuri. Obijt ſanctus Launomarus 14. Calend. Februarij, & conditus eſt in baſilica S. Martini, ubi etiã S. Labinus eiuſdem urbis antiſtes humatus eſt.

DE SANCTO VVOLSTANO, Vuigornienſi Epiſcopo & Confeſſore. cuius uitam ſcripſit Brauonius quidam monachus Vuigorniẽſis: quanquàm ignoro utrum hæc ſit, uel eius uitæ potius, quædam epitome.

AMabilis Deo Vuolſtanus in prouincia Vuareuuicenſi oriundus, *19. Ianuar.* & in monaſterio de Burgo literis & officijs eccleſiaſticis inſtructus, Miſſam moroſe cantabat, aliasque orationes adijciens, ſolis fidelium oblationibus contentus erat. Hic uirgo exiſtens, ſuperflui potus ſẽper expers, eſui carnium indulſit: quibus tamen ſpernendis occaſio talis fuit. Die quadam cum ad placitũ quoddam exiturus, Miſſa celebrata cibum ſumere ſtatuit, appoſita igni auca, nidor aduſtæ carnis nares celebrantis oppleuit: odor mentem auocauit. Sed cum diu reluctans, cogitationem auertere non poſſet, iuramentum ad ſacramenta, quæ tractabat, fecit, nullo *Renunciat eſuĩ carniũ* ſe amplius pacto id genus cibi comeſturum. Completa uerò Miſſa, ieiunus ad negocium diſceſſit. Seculo tandem relicto, in monaſterio Vuigornienſi, in quo pater ſuus ſeruierat, monachus effectus, per omnia *Fit monachus* penè loci officia gradiens, ad Prioratum aſcendit. Ieiunijs, uigilijs & orationibus iugiter indulſit, ſuper ſcãnum in eccleſia, libro, in quo orabat, capiti ſuppoſito, dormire conſueuit. Nocte autem quadam ante altare in eccleſia orans, dæmonem ad luctam eum importune prouocantem, quamuis paſſione fatigatus, illum ter complectens proſtrauit. Apparuit autem illi in forma ſeruientis cuiuſdam de curia, quem poſtmodum quoties Vuolſtanus uideret, expalluit, ad cætera ſemper timorem uacuus. Affirmabat enim ſe neſcire, quid eſſet timor. Pro fractura pontis equum nũquàm deſcendit, quin etiam in ſummitate fabricarum anguſtarum ſecurus incederet. Cum matrona quædam pulcherrima, nobilis ac diues, in concupiſcentiam eius inſano amore ac illicito decepta, intantum uexaretur ut tentationi reſiſtere non ualeret, deſiderium ſuum ei aperit, ſuſpirãdo rogat & orat, ut cubile ſuum, paululum rigore poſtpoſito, ingredi dignaretur. Ille uero *Contẽnit mulierem nobilẽ adſcelus inuitãtẽ.* uocem funeſtam ulterius non ferens, ſermone loquẽtis interrupto, & facto fronti crucis ſignaculo, dixit: Fuge fomes laſciuiæ, mortis filia, uas ſatanæ: alapamque mulierculæ tanto niſu impegit, quòd crepitus illiſæ palmæ circunquaque auditus fuit. Sicque alter Ioſeph muliebrem laſciuiam animo reſpuens, manu cõpeſcebat. Solebat autem ſedula deuotione omni Dominica populo uerbum Dei prædicare, quem frater quidam increpans, ſolius aſſeruit eſſe pontificis prædicare, monacho ſilentium & clauſtrum competere. Cui ſanctus reſpondit, Verbum Dei non *2. Tim* eſt alligatum, nihilque Deo gratius, quàm Chriſtum annunciare, populumquè ab errore uiæ ſuæ reuocare, ideoquè ſe non omiſſurum. Nocte ſequente frater

illa

ille ad tribunal ignoti iudicis in uiſione ductus, & cur ſeruum ſuum obiurgaſſet, redargutus, in pauimētū iuſſus eſt ſterni & cædi. Lacbrymæ uerò in maxillis, & liuores euidēter in ſcapulis euigilantis apparuerunt. Cuius calamitate motus uir Dei, benedictionē ei dedit, & ſtatim ſanitas eſ rediit, omneque doloris ueſtigium conquieuit. Cum quidam de cāpanili pręceps rueret, Vuolſtanus eminus ſtans & intuens, condoluit, & ſignum crucis oppoſuit: caſusq; ruentis corpus non ſolum non attriuit, ſed nec animum frigente ſanguine, ut ſolet, hebetauit. Surrexit incolumis, ſuæ temeritati imputans, quod cecidit: & Vuolſtani ſanctitati, quod euaſit. Tribus in hebdomada diebus omnis cibi abſtinens perpetuo linguam cohibuit ſilentio: reliquis tribus porros uel caules elixos & panem hordeaceum comedebat. Cumque electioni de ſe factæ ad conſentiendum minimè flecti poſſet, à uiro Dei Vuolſino, per quadraginta annos incluſo, acriter pro obſtinatia correptus, diuinoque oraculo perterritus, electioni conſenſit. Cum autem Vuilhelmus rex literaturæ inſufficientiam & Gallici ſermonis imperitiam prætendēs, Vuolſtanum officio priuare niteretur, conuocato concilio, iubet Lanfrancus archiepiſcopus uenerabilem uirum baculum reſignare cum annulo, uir autem Dei nec uultu mutatus nec animo, erexit ſe & uirgam paſtoralem manu tenens dixit: Verè domine archiepiſcope, uerè ſcio, quia nec hoc honore dignus ſum, nec huic aptus oneri, nec ſufficiens labori. ſciebam enim hoc, cum me clerus eligeret, cum epiſcopi cogerent, cum me Dominus meus ad hoc officium inuitaret. Ipſe authoritate ſedis Apoſtolicæ in meos humeros hoc onus refudit, & per hunc baculum, me epiſcopali gradu inueſtiri præcepit. Nunc tu paſtoralem uirgam exigis, quam non tradidiſti: officium adimis, quod non contuliſti. Et ego quidem inſufficientiam meam non ignorans, & huic ſanctæ ſynodi ſententiæ cedens, reſignabo quidem baculum, ſed non tibi: ſed potius ei, cuius eum authoritate ſuſcepi. His dictis, accedēs ad tumulum ſancti Eduardi, & ſtans ante ſepulcrum, dixit: Tu ſcis domine mi, quàm inuitus hoc opus ſuſceperim, quoties ſubterfugerim, quoties me, cum quæreret, abſentauerim. Fateor, inſipiens factus ſum, ſed tu me coegiſti. Nam licet non deeſſet fratrum electio, plebis petitio, epiſcoporum uoluntas, gratia procerum: his tamen omnibus præponderabat tua authoritas, tua magis urgebat uoluntas. Et ecce nouus rex, noua lex, nouus pontifex, noua iura condunt, nouas ſententias promulgant: Te erroris arguunt, qui iuſſiſti: me præſumptionis, qui conſenſi. Et tunc quidem falli potuiſti, ut homo: ſed nunquid modò coniunctus Deo? Non igitur illis, qui exigunt, quod non dederunt, qui cum ſint homines, fallere poſſunt & falli, ſed tibi qui dediſti, iam deductus in ipſam ueritatem, ignorantiæ uel erroris tenebras euaſiſti, tibi reſigno baculum, tibi curam eorum, quos mihi commendaſti, dimitto. Tibi ſecurè eos committo, cuius ego merita, non ignoro. Hæc cum dixiſſet, eleuata paululum, manu, in lapidem, quo ſanctum corpus tegebatur, baculum infixit, dicens, Accipe domine mi rex, & cui libuerit, trade illum. Et exutus pontificalibus, inter monachos ipſe iam monachus ſimplex reſedit. Admirabantur omnes, cernentes uirgam lapidi immerſam, & quaſi radicibus uteretur, nō moueri. Cumquè baculum tentantes, nulla ratione euellere poſſent, res defertur in ſynodum, & Gundulfus Roffenſis epiſcopus, à Lanfranco miſſus eſt ad ſepulcrum, qui eum baculum nullatenus mouere ualeret, Lanfrancus nouitate miraculi ſtupefactus, unà cum epiſcopis & rege ad tumulum properans, facta oratione, manum fruſtra ad eruendum baculum appoſuit. Exclamat rex, orat pontifex, & ad ſanctum ait: Verè iuſtus Dominus, & cum ſimplicibus graditur, & cum humilibus ſermo eius. Deriſa eſt à nobis, frater, tua ſancta ſimplicitas, ſed eduxit quaſi lumen iuſtitiam tuam. Errauit in te iudicium noſtrum, & ſimplicitatem tuam Deo gratā omnibus propalauit. Authoritate proinde, qua fungimur, immò diuino iudicio, quo conuincimur, curam, qua te inconſultius exuimus, iterum tibi committimus & imponimus. Ille autem impoſſibilitatem ſuam, & onus ſupra uires prætendens, aſſerit in loco ſancto miniſtrum ſanctum ſtatuendum. Victus tandem precum inſtantia, coram omnibus ad ſepulcrum acceſſit, uirgam manu tetigit, & mox manum eius ſecuta, acſi in molli luto fuiſſet impreſſa deſilijt. Lanfrācus ergo ad pedes eius prouolutus, fatetur delictum, ueniam implorat, dicens ſimplicitatem eius Deo acceptam & beneplacitam, qui ſapientiam huius mundi ſtultam facit, ut fortia confundat, & gratiā infundat humilibus. Mulierem quandam à dęmonio uexatam, per camporū deuia ſpiritus impetu uagātem, ſua benedictione ualetudini priſtinæ reſtituit, ac præcepit, ut non Vuolſtanum, ſed Deum benediceret, uirtutes amaret, pudicitiam non perderet, nè deterius ei aliquid contingeret. Mulier ergo eius monita ſequens, in ſanctimoniali habitu placentem Deo uitam egit. Dæmoniacus quidam, ferreis catenis poſt alligatus, tanta uocum uariarum confuſione locutus eſt, ut ex uno ore quaſi exercitum loqui crederes. Viſo autem pontifice, totis intremiſcens membris, ſtridebat dentibus, patulo rictus ſpura euomens, magno hiatu obſtrepere cœpit. Tanto incommodo ſacerdos impalluit, & expanſis in cælum manibus, orauit, & infirmus ſtatim conualuit. Leproſus quidam uiſu horridus, carne maculoſus, aqua lotionis manuū ſancti uiri in balneo poſita ſe lauit, & puſtularum continuo tumor reſedit, mortiferum uirus effluxit, omniſque caro in puerilem puritatem breui refloruit, & impetigine & ſcabie capitis abolita, cæſaries ſuccreſcētibus capillis reformatur. Gunnildis ſanctimonialis, regis Haraldi filiæ, tumor infeſtus oculos inuaſit & moles palpebrarum uiſum obducens, maſſa carnea oppleuit. Suſcepta uerò epiſcopi ſancti benedictione, deiectis & erectis palpebris, lucem ſerenam uirgo conſequitur: Elſinus regi Eduardi quondam miniſter, ad conſecrandam eccleſiam epiſcopum precibus aduocauit. Erat autem in cœmeterio arbor nucea, patulis frondibus vmbroſa quæ luxuriante ramorum amplitudine, luminibus officiebat eccleſiæ. Solebat autem uir ille aleis & epulis ſub eadem arbore uacare, & cum iuſſiſſet eam epiſcopus abſcindi, maluit eccleſiam non dedicari, quā arborem inde penitus deponi. Vir ergo ſanctus maledictionis iaculum in arborē offenſus intorſit, & illa quaſi uulnerata, paulatim ſterileſcens, radicitus exaruit, & fructu caruit. Exacerbatus inde dn̄s, eā abſcindi iuſsit, & dixit, Nihil Vuolſtani maledictione amarius, nihil ei' benedictione dulcius poterit inueniri.

Nota uim crucis.

Mira eius abſtinentia

Inſigne miraculum.

1. Cor. 3

Sanat dæmoniacā.

Itē dæmoniacum.

Leproſus mūdatur.

Cum quidam de Anglia uerſus Hyberniam nauigarent, mutata cæli clementia, flauit ſpiritus procellæ, inhorruit fragor uentorum, factaque eſt tempeſtas ualida. Diruptis rudentibus & malo effracto, inuocato ſancti Vuolſtani ſuffragio, quidam in eius effigie apparens, armamenta conſolidat, rudentes coaptat, & ut animos reuocarent exhortans, erigerent antennas, quia tranquillitatē daturus eſſet Dn̄s. Et cōfeſtim ſerenitate reddita, mare tranquillum efficitur.

Vilioribus indifferenter utebatur pellibus, magis tamen agninis, frigus depellens. unde & cuidam ſuggerenti, ut pelles ſaltē catinas admitteret, ait: Crede mihi,

mihi,cantari nõ audiui. Catus Dei: ſed, Agnus Dei: ideo agno volo caleſieri.

Lectio ad mẽſam eiꝰ

Legebant ad menſam eius ædificationum libri, cunctis interim ſummum præſtantibus ſilentium. Quiete uerò epulis data, ut cæleſtem impartiret alimoniã, quibus miniſtrauerat corporalem, lectionem patria lingua exponebat. Cum uerò poſt prandium ſecundum morem potus porrigeretur, ipſe aquam puram, ſolo miniſtro conſcio, ſumere conſueuit. Primis quidem annis meram hauriebat aquam: confectus ſenio, uino uel ceruiſia mixta.

Diſciplina domus eius.

Diſciplinam domus ſuæ tã in laicis quàm in clericis ſeueriſſimè exercens, legem ſtatuit, ut omnes tã Miſſæ quàm omnibus Horis intereſſent. Cuſtodes ad hoc conſtituit, ut nullũ impunè ridere ſinerent: alioqui, aut potu eo die caruit, aut palma ictum ferulæ excepit. Laicum nullum de ſuis quoquàm miſit, cui nõ preces ſepties in die dicẽdas iniungeret: hoc aſſerẽs, ut ſicut clerici ſeptem Horas, ita laici ſeptem orationes Deo libarent. Si quis ante eum iuraret, ſtatim ferulæ uindicta ſequebatur. Indigne ferebat, ſi quis coram eo aliorum uitam roderet, uel carperet mores: quoniam hoc ſummæ malitiæ deputabat.

Eius nocturnæ preces.

Noctibus autem poſt modicum ſomnum ſurgens, pſalterium dicebat, nonnunquàm ſolus, nè aliorum quietem impediret: quandoquidẽ cum ſocio, quẽ cæteris uigilãtiorem deprehendit. Et cum ſomnolentiam cuiuſdã fratris nutu nocte quadam argueret, & ille oſcitabundus & inuitus reſideret, cum corpus quieti daret, magna ui per uiſum concuſſus, flagris cæſus, inconſultæ temeritatis pœnas pertulit. Dat poſtremò fidẽ, quòd nunquàm ulterius uirum Dei à bono opere impedire præſumeret. Miſſas duas ad minus quotidiè audire, & ipſe tertiã cantare ſolebat. Aſcenſo equo, pſalterium incipere, nec pauſam, niſi ad finem facere conſueuit. Eius cubicularius præſto eleemoſynam deferebat, nulli egenti denegandam. Vbicunque iaceret, ſtaret uel ambularet, ſemper in corde Chriſtus. In ſingulis uillis ſuis habebat ædiculas, in quibus ſe à manè poſt Miſſã incluſit, donec clericus pulſatione oſtij, tempus prandij uel Horarum nunciaret. Quãdo erat Vuigorniæ, Miſſam maiorẽ loco hebdomadarij quotidie ferè cantabat, à quo, ut dixit, officio pro epiſcopatu reſignando uoluit abſolui. Collationi monachorum interfuit, & confeſſione dicta, & benedictione data, ad ſua redijt. Dum quadam uice monachi ſui ad maiorem eccleſiam migrarent, quàm ipſe conſtruxerat, & uideret eccleſiam antiquam deſtrui, quam ſanctus Oſuualdus conſtruxerat, lachrymas fudit. Super quo modeſtè redargutus, quòd potius gaudere deberet, quòd ſe ſuperſtite tantus honor eccleſiæ ſuæ accidiſſet, quòd multiplicatis monachis ædificia augerẽtur,; dixit: Ego longè aliter intelligo, quòd nos peccatores & miſeri opera ſanctorum deſtruimus, ut nobis laudem comparemus.

Nota ſancti uiri eximiam humilitatem.

Non nouerat illa ætas pompatica conſtruere, ſed ſub qualicunque tecto ſeipſos Deo immolare, ſubiectoſque ad exemplum attrahere.¦Nos econtrà nitimur, ut curam animarum negligentes, cumulemus lapides. Dum tempore quodam ſanctus Vuolſtanus ſermonem de pace faceret, & multi ad concordiam redirent, unus inter eos nullo ſuaſu, nec etiam epiſcopi rogatu, pro fratris nece homicidæ ueniam petenti indulgere uoluit. Huic in medium adducto, dixit epiſcopus: Beati pacifici, quoniã filij Dei uocabũtur. Conſtat ergo, quòd pacifici, ſunt filij Dei & beati: & diſcordantes, ſunt miſeri & filij diaboli.

Mat. 5

Illi igitur, cuius es, te committo, & trado carnem tuam ſatanæ. Statim ille mancipium hoſtile effectus, dentibus ſtridere, ſpumas iare, caput rotare cœpit. A Vuolſtano demum ſanatus, cum pacem adhuc repudiaret, iterum & tertio arreptus eſt, quouſque ex corde iniuriam & offenſam remitteret. Ailuuinus quidã apud ſaltũ Maluerniæ anachoreticè degens, deſiderio Hieroſolymitani itineris ſæpius afflatus erat. Quod cum Vuolſtano panderet, diſſuadens epiſcopus, dixit, Deſiſte ſodes Ailuuine, crede mihi, mirareris, ſi ſcires quæ per te Deus facturus ſit. Acquieſcens ille, in loco illo ad numerum tricenarium monachos congregauit, & Maluerniæ monaſterium fundauit.

Quidam nomine Feuolfus dum ſæpius eadem peccata epiſcopo pãderet, ait epiſcopus: Opportunitas, ut uideo, latronem facit, ideo conſulo, ut monachus fias, & ſic uitiorum importunitate carebis. Cũ uerò ille pro rigore ordinis hoc renueret, Vade, inquit, monachus fies, uelis nolis. Tandẽ ille ſeneſcens, & apud Malmesbiri tõſuratus, quoties dictum Vuolſtani mẽti ingeſſit, mitius ſe habuit.

Dum alumni ſui Nicolai caput palparet, qui iam iuuenis calueſcere cœpit, ait ad eum, Puto fili, quòd citò caluus eris. Et ille, Quare pater non tenes crines meos? Cui epiſcopus, Crede fili, quandiu uixero, reſidui non deficiunt.

Mors ſanctis pontificis.

Et factum eſt ita Hebdomada nãque illa, qua epiſcopus obijt, omnes capilli eius ita euanuerunt, ut quaſi nudam cutem relinquerent. Anno autem Domini milleſimo ſexageſimoſeptimo, epiſcopatus ſui triceſimoquarto, ætatis ſuæ octogeſimo ſeptimo, quartodecimo Calend. Februarij defunctus ſeculo, uiuere cœpit in Chriſto. Annulus autem, quẽ in conſecratione acceperat, multis annis digito eius hærere non potuit, & crebrò lapſus, nunquam amiſſus fuit. Quippe caro digitorũ ita exinanita fuerat, ut uix pellicula oſſibus inhæreret, fertur enim ſæpius ipſum dixiſſe, Annulum, quem ſine ambitu ſuſcepi, inſeparabilem mihi in humum portabo. Poſt obitũ eius quidam annulum digito ſubtrahere inuanum tẽtauerunt. ita enim pellis plena, protuberantes articuli, neruorũ integritas reſtituta uidebãtur mortuo, quæ præ abſtinentia, exinanita fuerant uiuo.

Corpus eiꝰ poſt annos centũ manſit incorruptum.

Elapſis autem poſt obitum eius annis centum, dum transferretur corpus eius, & in ſcrinio precioſo collocaretur, repertum eſt unà cum ueſtimentis pontificalibus integrum & incorruptum.

Inter multa uerò miracula pro famulo ſuo à Deo patrata mulierem quinque annis incuruatam ac inclinatam, humique accliuem curauit, linguam pueri à nouerca abſciſſam reparauit, cæcos quinque illuminauit, dæmoniacos quinque ſanauit, mutis quatuor loquelã reddidit, mortuos tres reſuſcitauit, leproſos duos mundauit, & hydropicis duobus ſanitatem cõtulit. Infra triduum uice quadam trigintaquinque uarijs morbis oppreſſi, ſalutem conſecuti, gratias Deo & ſancto eius referebant.

Oculos iuuenis cuiuſdam, ab æmulis effoſſos, & in campum proiectos, ſanauit. Non autem illi proprios reſtituit, ſed nouas & modicas in foſſarum profunditate pupillas tanquã duas poſuit prunulas, & quas uarias habuit à natura, nigras recepit ex gratia. De die autem in diem uſque ad quãtitatem competentem creuerunt. Teſticuli eiuſdem iuuenis ab eiſdem æmulis à follibus ſuis eruti & præciſi, longiusq; proiecti, eidem ſunt reſtituti, uulneraque omnia, diuerſis corporis locis accepta, in momento ſunt curata. Iuuenis iſte Thomas nomine, cum pecuniam multã congregaſſet, quædam domina mutuò pecuniam ab eo recepit, & tãdem ad fornicandũ cum ipſa allexit. Qui tandem compunctus, cum dignè pro commiſſo ſatisfeciſſet, illa contemptam ſe dolens, & repulſam erubeſcens, quendam iniquum & malefactorem in maritum aſſumpſit, & ad ſupradictum opus nefarium eum inſtigauit.

GESTA BEATI SEBASTIANI Clariſſimi Martyris, Grauiſſime Conſcripta, è quibus Beda & Vſuardus multa nõ uno loco deſcripſerunt, & in ſua martyrologia tranſtulerunt, habenturque in antiquis manuſcripris codicibus. Eſt autem paſſim nonnihil mutatus ſtylus, ſed modeſte per F. Laurentium Surium, quod alioqui ſtylo eleganti maxima ex parte ſcripta ſint.

20. Ia.

SEbaſtianus uir Chriſtianiſsimus, Mediolani eruditus, ciuitate Narbonenſi oriundus, Diocletiano & Maximiano Imperatoribus ita charus erat in omnibus, ut principatum ei primæ cohortis traderent, & ſuo eum conſpectui iuberent ſemper adſtare. Erat enim uir totius prudentiæ, in ſermone uerax, in iudicio iuſtus, in conſilio prouidus, in commiſſo fidelis, interuentu ſtrenuus, in bonitate conſpicuus, in uniuerſa morum honeſtate præclarus. Hunc milites quaſi patrem uenerabantur, hunc uniuerſi, qui præerant palatio, ſummo amoris ſtudio complectabãtur atque colebant. Erat enim uerus Dei cultor, & neceſſe erat ut quem Deus larga perfuderat gratia, is ab omnibus amaretur. Et quotidiè ille quidem ſedulum Chriſto exhibebat officium, ſed tamen dabat operam, ut id ſacrilegis regibus eſſet incompertum: non paſſionis timore perterritus, nec patrimonij ſui amore conſtrictus, ſed ad hoc tantum ſub clamyde terreni imperij, Chriſti militem tegebat abſconditum, ut Chriſtianorum animos, quos inter tormenta uidebat deficere, confirmaret, & Deo redderet animas, quas diabolus conabatur auferre. Deniquè poſtquàm multas martyrum mentes à timore paſſionis eripuit, & ad capeſſendã coronã perpetuæ uitæ incitauit, ipſe quoquè quis eſſet aperuit, quia lumen latere in tenebris nõ potuit.

Virtutes S. Sebaſtiani.

Clariſsimis igitur uiris Marcelliano & Marco, duobus geminis fratribus, pro Chriſti nomine in uinculis conſtitutis, quotidie ſolatium exhibebat, & tam ipſis, quam etiam ſeruis eorum cum quibus tenti fuerãt ſalutaria fidei conſilia miniſtrabat, uti fugitiua ſeculi blandimenta reſpuerent, & momentaneos corporum cruciatus non timerent. Qui cum ſaniſsimis conſolationibus acquieſcerent, & uerbera carnificum conſtãti animo perferrent, capite damnati ſunt, idque hac conditione, ut ſi eo temporis puncto, quo gladio feriẽdi eſſent, ſacrificare uellent, & parentibus & coniugibus & liberis & facultatibus ſuis redderent. Erant n. non ſolum, ut diximus, genere clariſsimi uiri, ſed etiã facultatibus locupletes, patre Trãquillino, matre Martia progeniti, qui illos ſequebãtur cũ uxoribus eorum & filiis quos illi, utpote nepotes ſuos, ingẽti ſane amore proſequebãtur. Vnde factũ eſt, ut ab Agreſtio Chromatio, urbis Romæ præfecto, triginta dierũ inducias impetrarent, quo temporis ſpatio ageretur cum illis, ut ad ſacrificandum idolis accederent.

Marcus & Marcellian' īſignes martyres.

Accedentes itaque amici eorũ ad illos, ita eos compellare cœperunt: Vnde uobis tam dura mens, tamque ferreũ pectus, ut neque patris canicie permoueamini, & matri iã decrepitæ nouos partus dolores afferatis? Olim quidem illa partus ſui dolores his conſolationibus ſuperabat, quòd uno cruciatu duos filios pareret, & geminum patri filiorum affectum funderet, at nunc inſanabilis dolor, pœna incurabilis, immedicabilis cruciatus, incomparabilis parturitio eſt, dũ ſpes & gaudium eripitur, uita contemnitur, reſpuitur gloria, & proculcatis omnibus pietatis affectibus, mortis atrocitas appetitur potius quàm timetur. Obſecramus uos, ô amici chariſsimi, tandem hiſce finem date calamitatibus, & uos patres eſſe dulcium filiorũ uel admoniti mementote. Hæc & his ſimilia amicis dicentibus, miſeram ſe clamitans mater aduenit, ſolutiſque crinibus, canos ſuæ ſenectutis oſtenrans, in conſpectu eorum ueſtem, qua tegebatur pectus, ſcidit, & cunctis lachrymantibus, oſtendebat eis, laxis iam pellibus marcidas, quas ſuxerant mammas, & blandimenta, quæ illis adhuc infantibus exhibuiſſet multum eiulans commemorabat, ita inquiens.

Tentatio uehemẽs S. martyrũ à cognatis.

Tu mihi ſemper plus blãditus es fili, & tu amplius uerecundatus es. In illo imaginẽ meã peperi, in te paternos uultus effudi, tu patri utilior, iſte ſimilior. Heu me, heu me miſerã, circũuallat me oĩ ex parte incõparabilis luct⁹, inaudita miſeria & geminata orbitas nullis penitus calamitatibus ęquiparãda. Amitto filios ad mortẽ ultro ꝓperãtes, quos ſi mihi hoſtes auferrẽt, ꝑ medias ſequerer acies bellatorũ, ſi iudicia uiolẽta cõcluderẽt, carcerẽ ſimul irrũperẽ moritura. Nouũ hoc pereũdi genus eſt, in quo carnifex rogat ut feriat, uita optat ut pereat, mors inuitat ut ueniat. Nouus hic luctus eſt, noua miſeria, in qua natorũ iuuẽtus ſpõte ſua interit, & miſerãda parẽtũ ſenectus cõpellit ut uiuat.

A matre.

Hæc & his ſimilia proſequente matre, infirmus pater & iam ſenio grauis, manibus ſeruulorum adducitur, qui cygnæum caput puluere conſperges, huiuſmodi dabat uoces ad cælum: At mortem ultro profiſciſcẽtibus filiis ualedicturus adueni, ut uniuerſa, quæ a filiis ſepulturæ meæ exhibenda parauerãm, ego infelix filios ſepulturus expendam. O filii mei, baculis ſenectutis, & geminum uiſcerum meorum lumen, nati feliciter & proſpere educati, excellentiſsimæ memoriæ & ingenii ſingularis, omniumque liberalium peritia literarum imbuti, quæ iſta repente inſania, ueſtra uoluntate ſuſcepta, mortis uos fecit eſſe amantes, quæ ſane uita præditis nunquam grata fuit nunquam ne morituris quidem ſui amorem attulit, ad quoſcunq; autẽ perſuadere potuit, uiolenter admiſſa eſt, nec mortaliũ quiſquam ſua eam uoluntate excepit. Quod ſi hãc nudus debitor, ſub auaro fœneratore poſitus nulla poteſt ratione deligere, immo non ſolum non diligere, ſed timere etiam illam conſpicitur, qua ratione eam appetit, qui & bonis omnibus exuberat, nec ulli quicquam debet? Venite, quæſo, huc iuuenes, & plorate iuuenes, ſua ſponte pereuntes. Venite ſenes, & mecum meos plangite filios, quotquot uos paterna habere uiſcera ſentitis. Huc accedite patres, & cauete, nè ſimilia etiam uos patiamini. Deficite plorando oculi mei, & caliginem obducite fundentes flumina lachrymarum, ne uideam cædi gladio, quos dum uirga leuis tangeret tremui, dum mœrentes leuiter uiderem, expaui. Dum hæc & eiuſmodi ſenior pater ageret, en amborum quoque coniuges cum liberis adueniunt & eorum aſpectibus offerentes infantulos, in has uoces cum multo eiulatu prorompunt. Quibus nos ſeruituras relinquitis? quibus coniugii noſtri traditis charitatem? Qui putatis, erunt horum infantium domini? qui ueſtrarum ædium auidiſsimi inuaſores? qui ueſtræ occupatores familiæ? qui ſibi diuiſuri uernaculos, quos nutriuiſtis? Heu quam ferreo, heu quã impio crudelitatis genere parẽtes deſpicitis, amicos reſpuitis, uxores abiicitis, filios abdicatis, & uoſipſos carnifici ultro iugulandos exhibetis. Interea dum hæc dicuntur & fiunt, inter uxorem lachrymas & ſuſpiria filiorum, cœperunt milites Chriſti molleſcere, & animi dolore permoueri.

A patre.

A cõiugib' & liberis.

Moleſcũt animi martyrum.

Huic autẽ ſpectaculo, ut ãtè diximus, intererat ſan

ctus Sebaſtianus, uir per omnia Chriſtianiſsimus, quē
occultabat militaris habitus, & chlamydis uſus cęla-
bat: cumque cerneret athletas Dei immenſo certami-
nis pondere fatigari, in medium eorum ſe inferens, ait
Inſignis oratio S. Sebaſtiani. ò fortiſsimi milites Chriſti, ò inſtructiſsimi diuini p̄-
lii bellatores, per eximiam animi uirtutē fortiter per-
ueniſtis ad palmam, & nunc per miſera blandimenta
coronam deponitis ſempiternam? Diſcat per uos nūc
Chriſti militum fortitudo fide potius armari, quàm
ferro. Nolite uictoriarum neſtrarum inſignia per mu-
lierum blandimenta abiicere, & ſubiectas pedibus ue
ſtris hoſtis deuicti ceruices, ad rediuiua uerū bella la
xare: cuius quamuis ſæua contra nos extiterit & per
iniqua inſtātia, ſæuior tamen efficitur ira repetita. Eri
gite igitur à terrenis affectibus glorioſum neſtri certa
minis trophæum, & nolite illud amittere ob fletus
paruulorum. Iſti, quos plorantes attenditis, gauderēt
hodię, ſi poſſent ſcire quæ noſtis. Putant enim, quòd
hæc uita ſit ſola, quæ ubi finem acceperit, nulla uitalis
animæ, corpore deficiente, ualeat portio remanere. Si
enim ſcirent eſſe aliam uitam, ignaram mortis, triſti
tiæ neſciam, in qua regnat immortalitas, & perpetua
gaudia commorantur, profecto uobiſcum ad illam fe
ſtinarent pertingere, & hanc uitam pro nihilo putan
tes, illam appeterent, quæ in iugi exultatione perma-
net & penitus finiri non nouit: Hæc autem præſens ui-
ta fugaciſsima eſt & uſqueadeò infida, ut nec ſui ama
toribus fidem ſeruare potuerit unquam, Ab ipſa enim
mundi origine in ſe fidentes fefellit, omnes ſui cupi-
dos deluſit, cunctos de ſe præſumentes irriſit, & ita
nullum omnino certum reddidit, ut omnibus probe-
tur fuiſſe mentita. Atque utinam ſolius mendacii cul
pæ eſſet obnoxia, & non per flagitia omnia ſuos coge
ret peruagari amatores. Ipſa edacitatem ſuggerit uo-
racibus, ebrietatem temulentis, naufragium pudoris
adulteris, execrabilē peruerſitatem inceſtis: Ipſa furē
inſtigat ut capiat, iracundum ut ſæuiat, mendacem ut
fallat. Ipſa inter coniuges diuortia ſeminat, inter ami
cos diſcordias, inter pacificos lites, inter iuſtos iniu-
ſtitiam, inter fratres ſcandala. Ipſa iudicibus eripit iu
ſtitiam, caſtis pudicitiam, artificibus peritiam, mori-
bus diſciplinam. Et ut immaniora, quæ ſuis amatori-
bus ingerit, crimina memoremus, ſi fratrem aliquan
do germanus frater occidit, ſi filius necauit patrem, ſi
interēptus eſt ab amico amicus: cuius hæc inſtinctu
p̄petrata ſunt ſcelera, cuius intuitu, cuius uel ſpe uel
fiducia hæc nefanda admiſſa ſunt facinora? An nō præ
ſentis huius uitæ amare ducti, dum hęc committunt,
illamq; plus æquo diligunt, iniquo homines odio pro
ſequuntur? Cur.n. pirata iugulat nauigantem, cur la-
Vitæ amor ſcelerum oīm incētiuū. tro uiatorem interficit, diues opprimit pauperem, ſu
perbus humilem, & nocēs omnis quemcunque poteſt
infeſtat innocentem? Certè hæc mala omnia illi deſi-
gnant, qui huic uitæ obſequi cupiunt, ſibique perſua
dent, ſe eius in amore poſſe per longa temporum ſpa
tia durare. Non ergo alterius rei cauſa fiunt ſcelera, ni
ſi ut infeliciſsimę huic carnali uitæ à carnalibus inſer
uiatur. Ipſa eſt, quæ eis crimina imperat, iubet facino
ra, ſuadet iniuſta, & poſteaquàm omni eſt crudelitate
omnique ſpurcitia ſaginata, ſeruientes ſibi tradit hic
ſuæ morti ſempiternæ. Ex ipſa enim, & ex eius utero
nata eſt mors æterna, quando gulæ ſuæ & libidini &
oculorū oblectamentis primi homines obſecuti ſunt:
atque ideo qui ad æternam capeſſendam uitam con-
ditierant, in hanc mortis regionem ſunt detruſi, atque
hinc porro ad inferos deuoluti, nihil ſecum abſportā
tes. Hæc ergo uita eſt, quæ nos fallit, amici chariſsimi
ut amicos ueſtros ad uitam euntes ſempiternam, inin
ſto cōſilio reuocetis. Hæc uos inſtigat, ò parentes ſan
ctiſsimi, ut filios ueſtros proficiſcentes ad cæli comita

tum, ad honorem incorruptibilem, ad amicitias Impe
ratoris æterni; ſtultiſsimis lamentationibus retraha-
tis. Hęc eſt, quæ nos ò calliſsimè coniuges beatorum,
ſub pietatis prætextu ad impietatem mentes martyrū
fecit impellere, & mortem pro libertate illis adiicere.
Si enim conſenſiſſent perſuaſionibus ueſtris pauco q
dem tempore uobiſcum eſſe poterant, at poſtea neceſ
ſe eſſet illos à uobis ſeparari, ut non niſi inter tormen
ta perpetuā mutuò uos iterum cōſpiceretis, ubi edax
flammia incredulorum animas deuorat, ubi dracones
tartarei blaſphemorum labia comedunt, ubi ſerpētes
morſibus ſuis incredulorum pectora lacerant, ubi ulu
latus, gemitus & mugitus horrendus perſonat, confu
ſusque clamor, quem uis tormentorum excitat, & in
cendii ardor intolerabilis extorquet. Hæc autem cala
mitas, quæ illic infideles excipiet, nullo unquàm ter-
mino definitur, nullo fine concluditur, ſed flammarū
atrocium combuſtione miſeri illi corroduntur, & ad
rediuiua incendia iterum qui aduſti fuerant, reparan
tur. Has igitur pœnas & hos ſinite euadere, & nolite
ipſos ab illis eripere conamini, permittite interim
hos ad coronam pertingere ipſis præparatam. Nolite
timere, non ſeparabuntur à uobis, ſed uadunt uobis p̄
parare in cælo ſidereas manſiones, in quibus una cum
illis & cum filiis ueſtris ſempiterna fœlicitate perfrua
mini. Si ergo uos domus neſtræ ex lapidibus conſtru-
ctæ delectāt, quanto magis illarum uos debet pulchri-
tudo inuitare domorum, ubi ſunt triclinia auro puro
radiātia, quæ ex gemmis & margaritis habent Zetas
inſtructas. Ibi flos roſarum purpureus nunquàm mar
ceſsit, ibi nemora floribus amœna perpetua uiridita
te uernant, illic prata ridentia mellifluis ſemper fra-
grent riuis, illic croceis gramina floribus redolent, &
albeſcentes campi odores ſpargunt ſuauiſsimos. Ibi
auras uitales nares hauriunt, lumen illic perpes um-
bræ neſcium, ibi ſerenitas ſine nubilo, & abſque no-
ctium alternis tenebris die oculi ſempiterno perfru-
untur. Nulla ibi interpolatione abrumpuntur deliciæ
nulla prorſus ſolicitudine ſecuritas interturbatur. Mu
gitus, ululatus, gemitus, lamenta, luctus procul hinc
abſunt, nihil unquam fœdum, deforme, tetrum horri
dum, ſordidum in illic degētium incurrit oculos. Pul
chritudine in amœnitate nemorum, ſplendore in iu-
cundo aere, & omni elegantia ſine intermiſsione ſua-
uiſsime oblectantur oculi, nec quicquam omnino, q̄
perturbet mentem, ingeritur auribus. Sonant ibi iu-
giter organa hymnos concrepantia, quos ad laudem
regis immortalis angeli & archāgeli concinunt. Ama
ritudo & fellea acerbitas ibi locum non habent, toni
trua nunquàm illic audita, fulgura & coruſcationes
nunquàm uiſæ. Cinnamomum illic uirgulta gignunt
& in balſamum arbuſta proficiunt. Odor inæſtimabi-
lis membra omnia mire afficit, nec eſca in fæces mu-
tatur. Sicut enim bono nuncio aures, & bono odore
nares, & grato adſpectu oculi recreantur, & eiuſmo-
di oblectatio, non poteſt ad malam ſtomachi conco-
ctionem prorumpere, ita illius uitæ beatæ refectio
melliflua, unicuique palatum pro ſuo deſiderio affi-
ciet, moxque uotis ſuis omnibus perfruetur anima, cū
ctis illi ad ea obſequentibus, & delectationibus omni
bus paratiſsimus ſeruiet effectus. Quiſquis ergo in hac
mortali uita cōcupiſcētiis & delectationibus ſuis bel
lum indixerit, nec iis ſeſe permiſerit, illic à creatore
ſuo integras cōſequetur. Deus.n. ita creauit hominem
ut uiueret, porro iuxta delectatiōis introitū mortē po
ſuit, ut q̄bus in hac uita libet uiuere, & mortis timore
abſolui, uitā aliā inquirāt, & dū p̄ter hāc mortalē aliā
eſſe didicerint, explorent nū & illa poſsit ſenectute in
tercipi, aut morte finiri cumq; immortalē eſſe cogno
uerint, inueſtigēt itidē, utrum poſsit illa æternitas uel
honore

gaudia & felicitas cæleſtis paradiſi.

uoluptatis cōtēptꝰ q̄d præſtet

honore iuſtos, uel iniuſtos pœna afficere,idq; ubi ſpeciatim didicerint, conſequenter inquirant, cur à creatore diuitiæ ſint collatæ,ſi ex ei' legis præſcripto ſunt cootemnendæ: cur item quadrupedum, & uolucrum atque repentium tanta uarietas ab illo condita ſit, ſi gulæ renunciandum eſt,cur denique ille oaturalem illam corporibus indiderit delectationem, quæ ad libidinem incitat,ſi eius uſus oon ſolum culpe reum facit ſed etiam æternis tradit incendiis? Si igitut quærat, cur à creatore diuitiæ ſint conceſſæ, ſi ſunt contemnendæ, ità reſpondemus: Diuitiæ à Deo conditæ,ſuos amatores hoc ferè pacto alloquuntur: Sic nos amate, ut nos à uobis nunquàm ſeparemur, ſequi uos morientes non poſſumus,antecedere autem uos uiuentes poſſumus, ſed ſi ipſi iubeatis. Auarus fœnerator & cupidus agricola exemplo uobis ſiot. Ille aurum tradit homini, quod duplicatum recipiat, hic diuerſa terræ ſemina,committit,ut,ſi poſsit fieri,quod ſimplum tradidit, centuplum referat. Debitor ergò creditori aurum reddet duplicatum,& terra ſemen centuplex. Proh nefas,poteſt & debitor reddere fœneratori,& terra agricolæ. Deus uerò diuitias ſuas, ſi eas à te accipiat,amplificatas & auctas reſtituere tibi non poteſt? Si roges, cur diuitias tibi dederit,ſi ſint illi reddendæ,certè tradidit ille eas tibi, ut ſcias, quanta in eis requies quanta uoluptas, quantus luxus quantæque in eis poſſint eſſe deliciæ, ut his cognitis, ſi uerè amas diuitias tuas, ipſi eas tradas cuſtodiendas, quas ſi tu illi nolis credere,aut edacitas gulæ inuadit eas,aut luxuria libidioum matet tibi eas eripit, aut ſine dubio,quod noſti optimè, mors de improuiſo aggrediens, ità tibi illas extorquet, ut tu illas deincèps nec habere nec uidere queas. Quæſo te, ſi tranſires per medias acies barbarorum,& inueoires fortem uirum qui te ſemper dilexiſſet,qui tibi crumenam pecuniis plenam donaſſet diceretque tibi, Da mihi pecunias cuſtodiendas, quas dedi tibi, quia hi barbari inſidiantur, ut eas tibi auferant,quas cum abſtulerint, ſuis te gladiis laniabunt, an non pedibus eius aduolutus, rogares ut ipſe eas reciperet,nihil ambigens, quòd & ampliora quàm acciperet,ſit redditurus,& te ab hoſtibus liberaturus? Reſtat nunc, ut diuitiis ueſtris in tuto repoſitis,ad delicias ueniamus,quas,qui habet aures audiendi,audiat eas dicentes ſibi: Si uerè amatores noſtri eſtis, illi nos commendate,qui nos uobis integras illibatasque in illa regione reſtituat, in qua uobiſcum iugiter manere poſsimus. In hac enim uita caduca ſi nos uobis obſequi nolueritis, quaſi hic expenſæ & exauſtæ,ibi uobis omninò negabimur. Dimittite nos interim ſeruire morituris, qoia idcircò breuiati ſunt dies mortalibus ne immortalibus perpetuò famulemur: Sic enim propter electos breuiabuntur dies, ut ſeruitute noſtra diu frui non poſſint iniuſti. Seruimus interim feſtino curſu impiis, ſceleratis & turpibus, at non ſpontè, ſed propter eum qui nos ſubdidit, liberabimur tamē à ſeruitute corruptionis & reuocabimur ad libertatem gloriæ filiorum Dei.

Diuitiæ cur collata à Deo.

Voluptates reſpuēda

Omnis itaque delectatio futuræ uitæ ſeruata, nequaquàm perditur. Neque enim repoſiti theſauri exiſtimaotur ab eo, qui eos abſconderit in terris, intereſſe, ſed magis tanto ſecurius eos habere ſe confidit, quanto eos occultius & tutius collocarit. Sint ergò repoſitæ omnium deliciarum affluentiæ, ut non contingantur in hac uita quæ prætetit, quia ſi hic in uſu fuerint, in illa uita quæ nunquam præterit, amittuntur. Eſto, quod uita hæc per centum tendatur annorum ſpatia, an non ubi extremus aduenerit dies, ſtatim uidebitur quaſi non fuiſſe,& tāquam hoſpitis, uno die apud nos manentis, ueſtigia reliquiſſe? Illa autem uita manet iugiter, perſeuerat conſtanter: annisque labentibus iuueneſcit & pullulat,& inde renouationis ſumit initium, unde finis accipitur. O uere illum degenerem & omnis boni expertem, qui huius tam formoſæ uitæ amore non capitur, qui timet hanc perituram perdere & illam accipere, quæ perire penitus non nouit, in qua deliciæ, delectationes, diuitiæ & gaudia ſic ſemper inchoant, ut terminum ignorent, ſic principium capiūt ut finiri prorſus non queant. Nam qui huius tam præclaræ uitæ amator eſſe noluerit, non ſolum hanc mortalem perdit, & illam ſempiternam non inuenit, uerum etiam, ut dixi, à morte perpetua capitur & tenetur, in qua eſt iugis flamma, perſeuerans tribulatio & pœna indeficiens: in qua atroces ſpiritus commorantur, quorum brachia, capita draconum ſunt, quorum oculi igneas ex ſe ſagittas iaculantur, quorum dentes ſicut elephantis prominent, & ſtimulant ad tormentum uelut caudæ ſcorpionum quorum uoces ceu leonum fremitus ſonant, quorum adſpectus tremorem incutit, pariter & dolorem & mortem. Atque utinam mors poſſet in his anguſtiis conſtitutis occurrere, ſed quod eſt acerbius, ad hoc uiuitur, ut cruciatibus ſubdantur, ad hoc redintegrantur, ut exeſa ſerpentū morſibus membra iteratis ſubinde & iterum reparatis morſibus dilacerentur. Hæc eſt omnis cauſa certaminis, quæ pœnas martyrii quantumuis atroces, æquo docet animo tolerari debere. Nolite ergo, ò amici, ò parentes, & ò coniuges uenerandæ ſanctorum, nolite à uita ad mortem, quos diligitis, reuocare, à gaudio ad luctū deducere, à lumine ad tenebras trahere, & ab æterna requie ad pœnas ſempiternas accerſire. Hoc eſt enim cum diabolo quaſi piſcibus hamum tendere, & illicere ad exiguam hauriendam ſuauitatem, in qua intus lateat dirus cruciatus uiſcerum, & mors interiorum tormentis extorta. Eſt hoc plane æternarum compenſationi deliciarum fugitiua gaudia anteponere & pro paruo riſu æterna lamenta adſciſcere. At hoc profectò etiam in gladiatoribus, qui ſe ultro neci offerunt, nemo eſt qui non damnet, qui unius anni uoluptates attendunt, nec conſiderant quis fructus ex illis deliciis oriatur. Poſtea enim cruciantur ictibus gladiorū & alterna cæde intima uiſcera, ſciſſo uentris tegmine in conſpectum proferunt populorum, ut pinguedo, quam inconſulta ſagina attulerat, diabolo uoranda offeratur. Hoc nimirum maligni dæmonis conſilio, quo gladiatores iſthuc faciunt, martyres Dei ad uitā æternam proficiſcentes reuocantur, quando ut paucorum dierum uitam uiuant, docentur perpetuos ſibi conciliare cruciatus, & mortem æternam, quæ uel maxime metuenda eſt, non timere. Sed fortaſsis opponitur nobis, quam ob rem Chriſtianus tormenta non metuat, & præſentis non terreatur pœna tortoris. Nimirum idcirco non frangitur metu, ideo dolores non pertimeſcit, quia ſcit ſe perbreuis cruciatus precio perpetuæ ſalutis & ſanitatis gaudium emere, & per momētaneam tribulationem ad perennem felicitatem & ſempiternam lætitiam peruenire. Sed ſi tamen omnino timendus eſt dolor, timendus eſt carnifex, timenda eſt noua & exquiſita pœna tortoris, quæ magis metuenda, quæ horrenda & fugienda magis? iſta ne, quæ hodie exardeſcit, & cras refrigeſcit, quæ ſub una hora inducitur, & ſub hora una excluditur, an illa potius quæ nullo fine concluditur, nullo tempore extinguitur, nulla prorſus conſumitur uetuſtate? Nam præſens dolor aut leuis eſt, & poteſt tolerari, aut grauis eſt, & cito glorioſo certamini adfert finem. Ille autem pœnarum dolor, & cruciatus incendii qui huius uitæ amatores manet, cum ſit quouis tormentorum genere uehementior, nunquam finiendus aggreditur, & acrius ſubinde quam inchoauerit, ſæuiat & terminus ſæuiendi nullus, nullus omnino finis

Dæmonū deſcriptio

Chriſtiani cur pœnas cōtēnāt

occurrit:ſed habēs ſecum uniuerſa ſuppliciorum gene
ra,ſubinde renouatur ut ſęuiat, augumentatur ut ex-
urat, inflammatur ut dorius eacruciet. Ab hoc ergo
interitu hortemur euadere quos amamus,& noſipſos
ad euadendum fortiter præparemus: nec timeamus
una hora ferre dolorem in corpore,qui optamus æter
num gaudere cum Chriſto. Permittamus animas no-
ſtoras cum palma ea hoc egredi corpore, ut poſſimus
pœnas æternas effugere, & ad poſſeſſiones ſidereas,
pleuas delectiouibus, peruenire Lachrymas noſtras
mutemus in gaudium, nec quaſi morituros planga-
mus, quos cum Chriſto credimus ſine fiue regnatu-
ros.Cōgratulemur potius uictoribus hoſtiū,cōculcata
eorū ceruice,cōgaudeamus martyrij prætexta indutis
& cœli deſignatos cōſules gloriemur.En dies,in quo
uincere ſe tyrānus exiſtimabat,qui dū capit,captus eſt
dū tenet,uinctus eſt,dū torquet,tortus eſt, dum inſul
tat,irriſus eſt,dum iugulat,occiſus eſt.Nunc porro in
amotem martyrij etiam noſtros eacitemus affectus,
ut illum,qui de uoſtra captiuitate uoluit triumphum
agere, ſortiter capiamus, & quaſi à graui ſomno ex-
pergefacti,aperiamus oculos animorum, ut uidentes
foueas, quas in noſtri perniciem inimicus aptauerat,
nos quidem auxiliante Deo euadamus, & ipſo diabo
lo cum ſatellitibus ſuis in ipſam, quam parauerat,
Pſal. foueam incidente, nos cum propheta dicamus, Fo
56: derunt ante faciem meam foueam, & ipſi inciderunt
in eam.

Hæc cum beatus Sebaſtianus, inductus chlamyde,
accinctus balteo,ea ſuo ore proferret, ſubito per unā
ferè horam ſplendore nimio, de cœlo ueniente,per-
fuſus eſt & ſub ipſo ſplendore pallio candidiſſimo ab
angelis ſeptem clariſſimis amictus, apparuitque iuue
nis iuxta eum,dans ei pacem,& dicēs: Tu ſemper me
cum eris.Hæc autem gerebantur intra domum pro-
toſcriniarij (quem primiſcrinium author uocat)no
miue Nicoſtrati, apud quem cuſtodiebantur Marcel-
lianus & Marcus,qui Nicoſtratus habebat uxorem no
mine zoen,que ante annos ſex nimia morbi infeſtatio
ne ſacta erat muta, facultatem tamen audiendi & in-
telligendi non ſolum non amiſerat, uerum etiam me
lius quam prius, obtinebat. Hæc itaque cum intelle
xiſſet omnia,quæ beatus Sebaſtianus dixerat,& tantū
lumen circa eum uidiſſet, cumque omnes tremefacti,
miraculi ſtupore tenerentur, innuebat manu omni-
bus, quòd magno illis probro futurum eſſet,ſi tā eui-
dendi aſſertioni non crederent. Deinde genibus eius
aduoluta. rogare eum cœpit quibus potuit manuum
indicijs. At beatus Sebaſtianus uidens eam animi ſen
tētiā linguę expreſſione declarare nō poſſe,causā eius
ſilentij percontatus, didicit ſermonis copiam nimia
illi ui infirmitatis ereptam.Itaque dixit,Si ego uerus
Chriſti Ieſu ſeruus ſum, & uera ſunt omnia, quæ ex
ore meo hæc mulier audiuit & credidit, iubeat Do-
minus meus Ieſus Chriſtus, ut redeant ad eam officia
labiorum, & aperiat os eius, qui aperuit os zachariæ
Luc. 1. prophetæ Domini.Et fecit crucem in os eius. Statim
Mu ergo ad hanc uocē ſancti Sebaſtiani exclamauit mu-
ta lo lier uoce magna, dicens: Beatus es tu, & benedictus
quitur, ſermo oris tui: & beati,qui credunt per te Chriſto fi-
lio Dei uiui.Ego enim uidi oculis meis angelum ad te
uenientem è cœlo, & librum ante oculos tuos tenen-
tem,ex cuius lectione uniuerſa ſermonis tui oratio de
currebat.Benedicti ergo,qui omnibus,quę locutus es,
credunt,& maledicti, qui dubitauerint uel in uno uer-
bo ex his bomnibus, quæ audierunt, quoniam ſicut
aurora ſuperueniens uniuerſas noctis tenebras exclu
dit,& omnium oculis lumen, quod nos cæca negaue
rat,reddit, ita lux ſermonum tuorum omnem caligi-
nem omnemque ignorantiæ meæ cæcitatem exterſit
& oculis rectè credentium ſerenum poſt noctis tene-
bras diem reddidit. A me autem non ſolum incre-
dulitatis tenebras expulit, uerum etiam ſermo-
nis mei oſtium, ſex annis ex infirmitate clauſum, pa-
tefecit.

Videns autem Nicoſtratus uir eius tantam Chriſti *Nico-*
uirtutem in ſua uxore declaratam, cœpit eius pedi- *ſtratus*
bus aduolui, petijtque ueniam, quòd Imperatoris & *credit*
prætoris iuſſu ſanctos Dei Marcum & Macellianū ha *in*
buiſſet in uinculis, & auferens à manibus illorū fer- *Chri-*
reos nexus, genua eorum amplexus rogare cœpit, ut *ſtum.*
dignarentur abſcedere, O quam beatus eſſem, ſi pro
ueſtra poſsē ſalute conſtringi, forſitan ſanguinis mei
effuſione ablueret, ut mortem illam pœnarum æter-
narum euaderem, & ad illam uitam pertingerē, quā
nobis Deus per os Domini mei Sebaſtiani manifeſta-
re dignatus eſt. Cumque rogaret ſanctos martyres,ut
abſcederent,dixerunt ei, Si tu fidei gloriam, quam nū
quam habueras, accepiſti, quomodo uos quam ſem-
per ab infantia habuimus relinquentes, tibi paſsionis
noſtræ calicem dabimus,quem tibi nos propinare poſ
ſumus, dare non poſſumus? Diues enim in omnibus
Chriſtus eſt, & larga ubertatis ſuæ affluētia omnibus
ad ſe uenientibus meliora præſtat quàm rogetur.Si er
go cum eſſetis increduli, donatū uobis eſt lumen ue-
ritatis agnoſcere, quantò magis credētibus uobis om
nia quæcūque popoſceritis,donabūtur? Diuina enim
clemētia ſemper parata eſt uotis omnibus gratis præ-
ſtare, & cunctis gratiæ ſuæ dona eo magis multiplici-
cat,quo mens eorum altioris fidei ſuſceperit normam.
Fides igitur ueſtra à magiſterio ſumpſit exordium, &
omnia quæ eruditio annoſa uix confert, ſpatio unius
horæ uos cœpiſtis. Nulla parentum memoria uos im-
pedit credere, nullus erga teneræ ætatis filios reuo
cat nutritus affectus, contemnitis ſubito, quód ſem-
per amaſtis, & quæritis quod nunquàm ſciuiſtis. Per
ignotas ingreſsi uias, repente peruenistis ad Chriſtū,
& animo iam intraſtis cœlum, qui nullum in terra ſo
latium quæritis. O quàm incomparabilis præconij fa
cinus,ò quàm imitabile uirtutis exemplum. Non-
dum uos ad Chriſtum ſacri baptiſmatis unda per
duxit, nondum per tyrocinij rudimenta, militaria
ſaltem ſigna ſumpſiſtis, & iam pro uero rege arma
corripitis, & eius milites à uinculis ferreis ſoluentis,
uoſipſos iu trepidos optatis pro occidendis morti *Mar*
offerre.

Cum hæc audirent, omnes pariter lachrymis pœ *ci præ*
nitentiam preteritæ perſuaſionis oſtenderent,Marcus *clara*
ait: Diſcite parentes chariſsimi,& ueſter, ò coniuges, *ad hor*
diſcat coniugalis affectus, aduerſus pugnam diaboli *tatio.*
& contra omnes carnalium deſideriorum ſagittas cly
peum uirtutis opponere, atque inter acies tyrannici
exercitus hoſti non credere,dimicare, acrius gradum
figere,& ad regem fortiter peruenire. Inſurgant quā-
tum uolunt, & ſæuiant ſatellites dæmonum, & qui-
bus uolunt pœnis corpora noſtra dilanient: corpus
occidere poſſunt, ſed animam uincere non poſſunt
pro fidei ueritare pugnantem. Glorioſiores faciunt mi
lites uulnera, pro imperatore ſuſcepta. Idcirco enim
diabolus, tyrannidis ſuæ furore percitus, nunc ſęuit,
quod pręuidet perſeuerātiæ noſtræ trophæo ſe poſſe
torqueri: & ideo tormenta infert,ne ſpes eius pereat,
mortem minatur,ut terreat, uitā permittit,ut eripiat,
ſecuritatem pollicetur, ut tollat. Hæc tota belli calli-
ditas, hoc fraudis conſilium, à ſuplicijs corpus eripe-
re,& uitijs animam ſubiugare. Nos contra contendi-
mus hoſti nō credere,corpus cōtēnere, animæ ſubue
nire.Cur.n.fortiſsimi ducis milites miſerrimus terga
uertāt,& in eo bello deficiāt,in quo poſsūt eſſe uicto-
res? uel qua ratione mortē timeant,qui ſciūt hanc ho-
minis

minis naturam eſſe, non pœnam? Cur inquam mori timeant, qui credunt hanc uitam falſam eſſe, & ueram uitam inuenire non poſſe niſi eum, qui ab amore ſuo falſam hanc & caducam abiiciat? quæ ſuis amatoribus non niſi peccata imperat, ſuadet facinora, ingerit crimina, atque hoc unice hortatur, ut de uita æterna ne cogitent quidem, futurum Dei regnum deſperent? Videamus, oro, quibus caſibus ſubiaceat, quibus periculis ſeruiat ancilla: ut cum didicerimus eam nec ſeipſam poſſe regere, ſeruitia noſtra eius dominio ſubtrahētes aliam cui merito ſeruiendum ſit, inquiramus.

Fallacia mi- ſa bus? O quam multos eius amatores ſubito grauis ruina oppreſſit, fulmen percutit & incendit, perdiderunt naufragia, Charybdis uorax abſorbuit, gladius iugulauit? Et hanc miſeri cum dolore amittentes uitam, illam penitus inuenire non poſſunt. Ad illam enim uitam non pœna perducit, ſed cauſa. Vno denique eodemq; pœnarum genere, & innocentibus ſalus æterna cōfertur, & delinquentibus pœna irrogatur.

Hæc & his ſimilia cum Marcus perſequeretur, cœperunt omnes, qui aderant, Deo gratias agere, fundentesque lachrymas pœnitentiam præ ſe ferre quod charitati Dei carnis amorem prætuliſſent, atque ab agone martyrii auſi fuiſſent animos reuocare ſanctorum. Cumque omnes, qui ad decipiendos ſanctos uenerāt, unanimiter crederent Chriſto, Nicoſtratus cum coniuge ſua urgebat, dicens: Non capiam cibum neque potum niſi myſterium Chriſtianę religionis mihi fuerit traditum. Cui ſanctus Sebaſtianus dixit: Muta dignitatem tuam, & incipe magis Chriſti eſſe protoſcriniarius, quàm præfecti. Audi itaque conſilium meum, & omnes quos carcer incluſit, & uincula tenent atq; ergaſtula conficiunt, in unum redige. Quod cum feceris, antiſtitem ſacræ legis adhibebo, ut cum omnibus, qui credere uoluerint, myſteria ſancta ſuſcipias. Si .n. diabolus Chriſto ſanctos ſuos auferre conatus eſt & conatur, quanto magis nos pietatis argumento hos, quos diabolus iniuſte lucratus eſt, curare debemus, & ſuo teſtituere creatori? Ad quæ Nicoſtratus ita reſpondit: Quomodo iniquis & criminoſis poſſunt ſancta committi? Sebaſtianus ait: Saluator noſter propter peccatores ſuam dignatus eſt mundo exhibere præſentiam, oſtenditque myſterium, per quod peccata & crimina omnia hominibus auferantur, & uirtutes Domini conferantur. Inter initia igitur conuerſionis tuæ hoc munus primum ſi tu Chriſto præſtiteris, aderit tibi remunerationis eius præmium, corona martyrii, habens ſecum uirtutum omnium immarceſsibiles flores, æternæ uitæ gaudiis profuturos. His auditis, Nicoſtratus protoſcriniarius abiit ad Claudium Commentarienſem, iuſsitque ut reos omnes in uinculis detentos ad domum ſuam adduceret, dicens: Proxima ſeſsione omnes diſcutiendi ſunt, & uolo, ut cum illis Chriſtiani, qui apud me ſunt, præſto ſint, ne quiſquam diſcuſsioni præturię deſit. Igitur cum omnes ad domū protoſcriniarii perducti adſtarent catenatum nexibus uincti, hoc modo eos uir Dei Sebaſtianus alloquitur:

Sebaſtiani ſermo ad uinctos Crimina diabolica ſi diuinis uirtutibus credent, reatus ueſter immunis à mortis ſupplicio, ad gaudia uotiua reuocatur. Egit enim per ſuos ſatellites hoſtis iniuſtus, ut animos militū Chriſti, ad uirtutum culmē erectos, euerteret, & in ipſo perfectionis faſtigio poſitos, in cœnum conabatur demergere inferorum. Hęc de cauſa incoluit animus, hoſtium dimicatione prouocatus, ut uos, quos iam lucratus fuerat inimicus de eius captiuitate tollentes ueſtro creatori reddamus. Diabolus enim nec Dominus ueſter, nec creator, nec pater eſſe dinoſcitur, Deus autem, & pater, & Dominus, & conditor ueſter eſſe conprobatur. Itaque ſi hunc relinquentes, ad illum abiiſtis, qui ueſter eſt atrociſsimus hoſtis, adeò ut ad mortis æternæ pœnas uos adducere, & ad hunc letalem exitum impellere conatus ſit, quantò magis ad eum redire iam debetis, qui unicum filium ſuum paſsioni & morti tradidit, ut nos ab æternis pœnis & morte liberaret? Hæc & id genus alia dicente ſancto Sebaſtiano, illi ſe cum lachrymis in terram proſtrauerunt, & flexis genibus cœperunt cordis mugitum edere, ſeque peccaſſe & impiè egiſſe pœnitentiæ uocibus confiteri, atque amaras fundentes lachrymas, Chriſto ſe uelle credere magnis clamoribus perſonabant. Tunc beatus Sebaſtianus iubet eos omnes à catenarum uinculis abſolui.

Deinde abiit ad ſanctum Polycarpum preſbyterum ubi ille perſecutionis cauſa latitabat, & narrauit ei omnia quæ geſta erāt. Quibus auditis, ſanctus Polycarpus gratias egit Deo, & unà cū eo uenit ad domum Nicoſtrati protoſcriniarii, uidensque turbas credentium, ſalutauit eos cum omni gaudio, dicens: Beati uos omnes, qui audiſtis uocem Domini noſtri Ieſu Chriſti, dicentis: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis: & ego uos requieſcere faciam. Tollite iugum meum ſuper uos, & diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus ueſtris, iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Itaque uobis fratres noſtri, quos baptiſmatis unda diluet & conſecrando Deo omnipotenti chariſsimos filios faciet, hanc ob cauſam, quòd à propoſito ſuo ſancto reuocare conati eſtis beatiſsimos milites Chriſti opus erat pœnitentia, ut per ipſam ad indulgentiam ueniretis. Nunc autem quando ad tantam gloriam acceſsiſtis ut etiam ad paſsionem, à qua alios reuocare uoluiſtis, uoſipſi deſideretis gratis & libentibus animis properare, ſciatis uos & obtinuiſſe ueniam, & palmam eſſe adepturos. Vetus hoc artificium Chriſti eſt. Nam ille, qui uas electionis eius eſt & quem uoluit magiſtrum eſſe gentium, non ſolum credentium animos a fidei pꝛopoſito retrahebat, ſed etiam uolentes ad Chriſtum accedere lapidibus obruebat. Atque hunc ipſum nobis Dominus Apoſtolum donauit, tribuitq; nobis ea Saulo Paulum, ex apoſtata fecit Apoſtolum, atque ea perſecutione ſuæ Eccleſiæ doctorem dedit. Idemque amator paſsionis effectus eſt, qui perſecutionis author extiterat, & qui in alienis afflictionibus prius gratulabatur, in ſuis poſtmodum perſecutionibus gloriatus eſt. Qui ergo hanc in Apoſtolo ſuo uirtutem tum exercuit, ille nunc quoque uos de inferorum penetralibus & ex ipſis draconum faucibus captiuas animas ueſtras eripuit, uobiſque a tenebris ad lucē remeantibus æternæ uitæ ianuam patefecit.

Matt. 11.

Oratio S. Polycarpi ad baptizandos.

Quia ergo dæmones omnes, qui filii tenebrarum ſunt, contriſtantur, & omnes ſancti Angeli, qui ſunt lucis filii, gratulantur, accedat unuſquiſque & det nomen ſuum hodierna die uſque ad ueſperum præcurrente ieiunio, ut feſtiuum baptiſmatis ſacramentum, opportunum tempus inueniat. Iuſtum eſt enim, ut luce mortali à mundo abſcedente, ad noſtras mentes lux immortalis accedat, & in huius ſeculi cœno uoluptatos, & cæcæ noctis caligine iacentes in loco tenebrarum, nos aqua ſanctificationis ablutos ſanctificet, qua mundati iam & ſynceritatem induti, alacres pergamus ad Chriſtum.

Hæc & his conſimilia pertexente ſancto Polycarpo, omnes gauiſi ſunt, & unuſquiſque nomen ſuum etiam prius, quàm interrogatus eſſet, feſtinabat offerre. Cumque hæc agerentur, uenit Claudius Commentarienſis ad Nicoſtrati domum, dixitque ei: Vehementer præfectura commota eſt, quod perſonas reorum tuæ domus cuſtodię tradi iuſsiſti: hac de cauſa ſuis te adſpectibus iuſsit præfectus præſentari, eu

 uidens

uideris, quale illi interrogatus ſis reſponſum redditurus. Ingreſſus itaque Nicoſtratus ad præfectum, cum interogatus fuiſſet, cur eas perſonas, quas carceris clauſtra retinebãt, ſuæ uoluerit domus mancipari cuſtodiæ, reſpondit: Amplitudinis ueſtræ iuſſu Chriſtianorum intra domũ meam cuſtodiendas ſuſcepit perſonas: quibus ut terrorem paſsionis incuterem, reorũ illos feci ſociari perſonis, ut ſi iuſsioni ueſtræ, noſtræque perſuaſioni ſua ſpontè conſentire nolint, ſaltem alieno experimento conſentiant, metuantque nè ſimilis eos pœna concludat. Libentiſsime hæc audiẽs præfectus, dimiſit eũ à ſe, dicens: Magno te à parentibus eorum munere affici curabo, ſi per te illis filij incolumes fuerint reſtituti. Reuertens itaque ad domũ ſuã Nicoſtratus cũ Claudio Cõmẽtarienſi, cœpit ei referre oĩa, quẽadmodũ ſãctus Sebaſtianus cũ ſit amicus Imperatorũ ſit & Chriſtianiſsimus, & in eruditione diuina perlectus, & ut animos Chriſtianorum ſua exhortatione corroborarit, ſatisque idonea perſuaſione docuerit uitam hanc fugitiuam & imaginariam eſſe, ita ut ibi teneri putatur, abſcedat. Narrauit præterea, quo modo ueniens repentè lux è cœlo, perluſtrarit eum, utque uxorem eius, quæ ſex annis muta fuerat, loqui fecerit. Cum hæc exponeret Nicoſtratus Claudio, corruit ad pedes Nicoſtrati Claudius, dicens: Ex amiſſa coniuge duos filios habeo, quorum alter hydropis morbo fatigatur, alter diuerſis uulneribus opprimitur: rogo te, ut illum iubeas eos uiſitare. Non enim dubito, quin ille, qui potuit facere, ut poſt ſex annos loqueretur uxor tua, efficere etiam poſsit, ſi uoluerit, ut ad filios meos ſanitas redeat. His dictis, proripuit ſe in domum, fecitque inter manus adduci filios ſuos, & introducens eos in ędes, ubi erant ſancti Dei, proiecit ſe ad pedes eorum, dicens: Nulla penitus dubitationis ſigna in corde meo reſident, ſed toto pectore credens Chriſtum, quem uos colitis, eſſe uerum Deum, attuli huc duo pignora mea, nihil hæſitans, quin poſsint per uos à mortis periculo liberari. Dicunt ei omnes ſimul uiri Dei: Omnes, quos hic hodie aliqua tenet infirmitas, mox ut Chriſtiani fuerint facti, ſanabuntur. Cumque clamaret Claudius, credere ſe & deſiderare fieri Chriſtianũ, iuſſit ſanctus Polycarpus presbyter, ut darent uniuerſi nomina ſua. Primus itaque omniũ dedit nomen ſuum Tranquillinus, pater Marcelliani & Marci. Poſt hunc ſex amici eorum, Ariſton, Creſcẽtianus, Eutychianus, Vrbanus, Vitalis & Iuſtus. Et poſt hos Nicoſtratus cum fratre ſuo Caſtorio, & Claudius Commentarienſis: & poſt hos filij Claudij, Feliciſſimus & Felix. Inde Martia, mater Marcelliani & Marci, & Simphoroſa uxor Claudij, & Zoe Nicoſtrati coniuna. Poſt has familia omnis, quæ erat in domo Nicoſtrati, animæ promiſcui ſexus & ætatis trigintatres. Poſtremo uincti omnes, è carceris ſqualore adducti, numero ſexdecim.

Nicoſtratus adit præfectum.

Claudius Commentarienſis credit.

Dant ſua nomina baptizandi.

Igitur omnes illi, ſimul animæ ſexagintaquatuor, à ſancto Policarpo presbytero baptizati, & à ſancto Sebaſtiano ſuſcepti ſunt. Fœminarum autem matres ſpiritales factæ ſunt Beatrix & Lucina. Primos itaque Claudij filios, hydropicum unum & alterum uulneribus plenum, mox ut in nomine Trinitatis intinxit, ita ſani de fonte leuati ſunt, ut nec ſignum in eis alicuius morbi præteriti remanſerit. Poſt hos autẽ infantulos Trãquillinus adductus eſt, adeo podagra & chiragra conſtrictus, ut uix, ſicut ſuprà dictũ eſt, manibus portaretur. Hunc cum exuerent indumentis, & ille intolerabili ſe diceret torqueri dolore, interrogauit eũ Polycarpus presbyter, nũ ex toto corde crederet unigenitum filium Dei, Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum, poſſe ipſi ſalutem conferre, & omnia condonare peccata. Si ita credis, Tranquilline, inquit, ore proprio edicito. Tranquillinus reſpõdit: Ego indulgẽtiã ſolã peccatis meis dari & deſidero, & opto & credo. Cæterum ſi poſt baptiſmatis huius ſanctificationem in doloribus permanſero, non potero tamen de fide Chriſti alterius dubitare. Probaui enim, & ex toto corde credens, in mẽte mea conſenſi, quod filius Dei ſit Dominus Ieſus Chriſtus, q̃ poteſt & animabus & corporibus ſalutem tribuere, & à morte perpetua ad uitam æternam reuocare. Hæc cum dixiſſet uoce magna, omnes ſancti præ gaudio lachrymas fuderũt, rogãtes Dominum, ut fidei eius fructus oſtenderetur. Sanctus igitur Polycarpus cõfeſſor & presbiter, mox ut eũ Chriſmatis liniuit unguento, interrogauit eum, ſi crederet in patrem & filium & ſpiritum ſanctum. Statimque ut reſpõdit, Credo, reſolutæ ſunt manus eius, quæ erãt nodoſæ, & genua ſimul, plãtæque pedum eius ita ſunt incolumes redditæ, ut uelut paruulus renouatis pedibus ſuis in fontem deſcenderet, clamans ac dicens, Tu es Deus unus & uerus, quem miſer iſte mundus ignorat. Hoc itaque ordine iſto baptizato, uniuerſi prout cõgruum erat, baptizati ſunt, & p decem & ſex dies, qui ſuperant dilationi, quam meruerant, in Dei laudibus perdurantes, ducebant dies & noctes in hymnis & canticis, & quaſi fideles milites parabant animos ſuos ad dimicandum pro Chriſti nomine, in martyrio bellaturi, ita ut & mulieribus & infantulis amor ferueret martyrij, & inuicem ſe ad confeſſionẽ ſancti nominis contra diabolicas acies communirent.

Chriſma ſã olim adhibitum in baptiſmo.

Diebus itaque acceptæ dilationis expletis, Agreſtius Chromatius, urbis Romæ perfectus, ad ſe Tranquillinum, Marcelliani & Marci patrẽ, uenire iubet, quem cum de ſuorum ſententia filiorum inquireret, Tranquillinus reſpondit, Ad referẽdas beneficijs tuis gratias, nullus mei oris ſermo ſufficit. Niſi enim currentem ſententiã frena ueſtri moderaminis tenuiſſẽt, & ego filios amiſiſſem, & me patrem filij non haberẽt. Congratulãtur mihi omnes, quos paternus tenet affectus, & pũgit charitatis ſtimulus, etiam tua, ni fallor, mihi congaudet celſitudo, quando morituris uita collata eſt, anxijs lætitia reddita, ſolicitis ſecuritas reſtituta. Tunc præfectus exiſtimans filiós eius ſuis uelle idolis inclinare ceruices, ait, Venite ergo poſtero diè ut debita numinibus thura ponant filij tui, per quæ & tu filijs ſerueris incolumis, & tibi illi condonẽtur. Audiens hæc Tranquillinus, dixit, Illuſtriſsime uirorũ, ſi examinis tui erga me & filios meos librã æqua uelis lance expendere, agnoſcere poteris hoc Chriſtianum uocabulum magnæ eſſe uirtutis. Præfectus ait, Inſanis Tranquilline. Tranquillinus reſpondit, Hucuſquè inſaniam paſſus ſum & animi & corporis, ſed ſtatim ut credidi Chriſto, & amici mei & corporis recepi ſanitatem. Præfectus dixit, ut ego uideo, ad hoc inductus ſceleratis filijs tuis dedi, ut non ſolum tu illos ab errore nõ reduceres, ſed illi te ſuis erroribꝰ irretirẽt. Tranquillinus reſpondit. Per gloriam tuam, nomen ipſum erroris diſcute, & uide quæ opera erroris nomine appellanda ſint. Præfectus dixit, Tu dic potius, in quæ opera nomen erroris competat. Tranquillinus reſpondit, Primus error eſt, uiam uitæ relinquere, & per uiam mortis ingredi. Præfectus dixit, Et quæ eſt mortis uia? Tranquillinus reſpondit, Non tibi uidetur uia mortis eſſe, mortuis hominibus deitatis nomen imponere, & figuras eorum in lignis & lapidibus adorare? Præfectus ait, Ergo non ne ſudij, quos nos colimus? Tranquillinus reſpondit, Certe pro dijs habendi non ſunt, de quibus in publicis codicibus legitur, & quàm male nati ſint, & quã iniquos, crudeles, ſceleratos parentes habuerint, & quàm flagitioſe, iniuſtè, fraudulenter uixerint, & quàm deniquè miſerabiliter mortui ſint. Num ante quàm Saturnus Cretẽſibus

Tranquillinus agit cũ præfecto.

Inſignis cõfutatio falſorũ deorũ.

ſibus imperaret, & filiorum ſuorum uocaret carnes, Deus in cœlis non erat? An uerò Creta inſula ſuum habuit regẽ, & cœli non habebant Deũ? Nimium profecto errant, qui putant Iouem, filium eius ciere tonitrua, imperare fulminibus homuncionem, in quo malitia & libido regnabant. Quem non ille perſecutus eſt, qui patri ſuo non pepercit aut quibus ſordibus pollutus non eſt, qui germanam ſororem ſuam accepit uxorem? In foro, in plateis, in domibus & ubiuis locorum quotidie legitur iactare ſe ſordidiſsima Iuno, ꝙ Iouis & ſoror & coniunx ſit rapti quoque Ganymedis turpiſsimus atque inceſtiſsimus honor ab ipſis Iouis cultoribus non negatur. Non igitur errare te credis, uir clariſsime, qui tales colis, quales Romanæ leges pro ratione criminum iubent pœnis ſubdi, & relicto Deo omnipotẽte, qui in cælis regnat, lapidi dicis, Deus meus es tu, & ligno dicis, Adiuua me? Præfectus dixit Poſteaquam cœpiſtis deos blaſphemare, & a cultura eorum recedere, diuerſis cladibus Romanus orbis opprimitur. Tranquillinus ait: Non ita ſe res habet. Nã ſi Liuii Decades recenſeas, inuenies illic dæmonibus ſacrificantis una die amplius quadragintaduo Romani exercitus millia cecidiſſe, nec illud te fugit, ut Galli etiam Capitolium fere occuparint, & omnem Romanam manum ſuis ludibriis ſubiecerint. Multiplices fames, & inenarrabiles diuerſaſque captiuitates, uarias cædes Romana urbs perpeſſa eſt ante quàm homines unum colerent Deum. Nunc uero quando inuiſibilis & uerus Deus cœpit à credentibus coli, aucta pace Romanum exultat imperium, ſed interim tamẽ, quod peius eſt, Deus qui hoc præſtat, non agnoſcitur, & creaturæ adſcribitur, quicquid à creatore præſtatur Præfectus dixit: Si ille colendus eſt, qui hominibus multa largitur commoda, nemo ſole iuſtius pro Deo habebitur, qui ſuo adſpectu terræ uiſcera negetat, ut ſemina ſuſcepta parturiat, & genuinæ ſobolis grana in culmen producat, idemque cunctis noſtræ ſalutis uſibus & utilitatibus & lumen, & inſtaurationem, & uigorem tribuit: Tranquillinus ait: Et in hoc quoque error eſt infinitus. Nam ſi quiſquam hodie per ſeruum ſuum clientibus ſuis conferat quod rogatur, infinita ſtultitia eſt, ſi neglecto illo, qui præſtitit, ſeruus honoretur, per quem præſtitit. Et ut aliquam huius dicti adhibeamus ſimilitudinem, num tibi nauibus alimenta aduehentibus gratiæ potius referendæ uidentur, quàm regibus? Si igitur non nauibus, ſed regibus annona apportata adſcribitur, quanto magis uni Deo noſtro gratiæ agendæ ſunt, cuius nutu & elementa hæc noſtris uſibus inſeruiunt, & ſol ipſe quotidie terræ marique & occumbit & oritur? Præfectus ait: Si ergo unus idemque inuiſibilis eſt, quem colitis: Christum, quem Iudæi crucifixerunt, non colitis? Trãquillinus reſpondit: Recte hæc inquireres, ſi credere conſtituiſſes. Incredulis autem uanum uidetur omne, quod nolunt. Semel etenim in præces lapſa uoluntas mortalium, quicquid ipſa probet, ſed ſapientes pro merito ſuo unicuique rei aut uituperationem aut laudem adhibere nituntur. Præfectus dixit: Ego de Chriſto ueſtro interrogo, Quod ergo hiſce oculis non uidetur, ſi id ſolum à uobis colitur, cur Chriſtum colitis, qui & uiſus, & auditus, & interrogatus eſt, & omnia quæ humanæ fragilitati competunt, in eius paſsione leguntur eſſe completa? Tranquillinus reſpondit: *Elegãs ſimilitudo.* Audi tu ſimilitudinem, & intellige ueritatem. Si hodie annulum tuum, gemma precioſa inſignitum, uideas in cloaca aut ſterquilino uolutari, & ad eum extrahendum mittas ſeruos tuos, illi autem non modo illum non queant appræhendere, ſed & ſeipſos interea inquinent, poſteà uerò tu ipſe pourìs ſericis, quibus indutus es, ueſtibus, ſeruilem te tunicam induas, & deſcendens in cloacam, mittas manus tuas in ſtercus, ut annulum aureum unà cum gemma recuperes, an non illo recepto præ gaudio amicos, tuos inuitabis ad epulas, & ob extractum è cloaca & ſordibus annulum gemmamquè lætaberis? Præfectus dixit: Cuius rei cauſa hanc adduxiſti ſimilitudinem? Tranquillinus reſpondit: Vt oſtenderem tibi, unum Deum inuiſibilem nos colere. Præfectus dixit: Et quid ſibi uult annulus, quid aurum, quid gemma in ſtercore uolutata? Tranquillinus reſpondit: Aurum, corpus hominis, gemma uerò, anima quæ in ipſo incluſa eſt corpore. Corpus ergò & anima unum hominem faciunt, ſicut aurum & gemma unum efficiunt annulum. Sed quemadmodum tibi precioſus & charus eſt annulus, ita uel centuplo precioſior eſt Chriſto anima hominis. Tu miſiſti ſeruos, ut annulum è ſordibus leuarent, nec eum tamen ulla ratione extrahere potuerunt, ita & Deus miſit prophetas ſuos de cælo loquens ad eos, ut humanum genus è cœno huius mundi educerent, at nullo pacto, nulla id inſtantia facere potuerunt. Tu poſuiſti ueſtes aureas, & ſeruili ſumpto habitu, deſcendiſti in claocam, manuſque tuas miſiſti in ſordes, ut annulum inde eriperes, ſic & diuina Maieſtas ſuo ſe ſplẽdore exuit, non tamen ſuperna deſerens, & induit ſe ſeruili noſtri corporis indumento, atque huc in claocam huius mundi è cælo deſcendens, miſit manus ſuas in ſordes paſsionum noſtrarum, & paſsionem, quæ noſtris debebatur meritis, in ſe ſuſcipiens, gloriæ nos ſuorum reddidit digitorum. Nam qui per incredulitatem uolutabamur in ſqualoribus mundi, per fidem abluti à ſordibus, diuinis ſumus manibus, ut ille tuus annulus, reſtituti. Interea uerò, ſiqui ſerui tui dum te in ſeruili cernerent habitu, ſuum negaſſent Dominum, an non iure ut rebelles occidi potuiſſent? Ita nimirum, qui negant Chriſtum Dominum ſuum, propterea quod à Maieſtate ſua ſe exinaniuit, formam ſerui accipiens, haudquaquam poterunt æterni ignis pœnas euadere. Atque ideo nobis, qui in eum credimus, æterni fontis unda ſubuenit, ut ignis ſempiternus à ſonte perenni uincatur, & infidelitatem fides ſuperet. Præfectus dixit: Vt uideo, non ut filios tuos ab hac intentione tolleres, popoſciſſe probaris inducias, ſed ut has aniles fabulas ad noſtra tribunalia meditatas adferres. Tranquillinus ait: Non meditantur diſcipuli Chriſti, quid in conſpectu iudicium proſequantur. Sic enim præmonuit nos Dominus, dicens: Quando poteſtatibus huius mundi nos cauſa mei nominis trademini, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini, dabitur.n. uobis in illa hora diuinitus, quid dicatis. Non enim uos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus Dei, qui loquitur in uobis, Non ergo meditando ego, ſed credendo inueni creatorem meum, & qui eram podagrico & chiragrico dolore cõtractus & conſtrictus, mox ut in Chriſtum credidi inſtar pueruli omnium membrorũ meorum recepi ſanitatem. *Matt. 10.* Conſtat ergo apud animum meum, illum me creaſſe, qui me renouare dignatus eſt, & ſicut mihi dedit reſtaurationem corporis, ita quoque animæ poſt hanc uitam ſe daturum promiſit ſi tamen non dubius uel timidus hominum terroribus frangar, ſed in eius confeſsione perdurans, fidem integram, quam ille mihi præſtitit inuenire, conſeruẽ. Præfectus dixit: Ignoras Tranquilline, quam atrox inuictiſsimorum principum in Chriſtianos ira ſæuiat & ideo quaſi ſecurus, quod tibi uidetur, proſequeris. Trãquillinus reſpondit: Stultus timor eſt, quo plus humana timetur quam diuina indignatio. Quæſo te, ſi in medium canum latrantium ueniremus, qui nos uana furore perciti morſibus appeterẽt, poſſent ne illis ex animis noſtris tollere hocipſum ꝙ hoĩs ſumus rationales cũ ſint canes inſani & nulla ratione ꝑditi? Ita ergo etiã

S 4 illi,

illi, qui nobis recte credentibus iraſcuntur, ſæuire qui dem poſſunt & inferre iniuſta ſupplicia, at nunquam tamen de cordibus noſtris id auferre poſſunt, quod Dominum Ieſum Chriſtum & creatorem noſtrum eſſe credimus: & redemptorem ac inſtauratorem noſtri generis eſſe gaudemus. Tunc præfectus iuſsit eum recipi à commentarienſibus, dicens. Proxima te audiam ſeſsione. Poſt hæc mittens clanculo, iuſsit eum nocte ad ſe adduci, & offerens ei immenſum pondus auri, dixit: Indica mihi medicamentum, unde tibi ſanitas cõparata eſt. Tranquillinus ait: Scias grandem iram & furorem Dei illis impendere, qui gratiam eius uel uendi uel emi debere exiſtimant. Itaque ſi uis podagræ abſolui dolore, crede Chriſtum filium Dei eſſe & liberaberis, & ſicuti me uides, ita tu quoque ſaluus eris. Ego quidem uix manibus deferebar, & undecim annis per omnes neruorum iuncturas in corpore meo dolorum nodis conſtrictus, alienis manibus cibum ori meo admotum ægrè capiebã. Ilico autem, ut Chriſtum uerum Deum eſſe credidi, ſalutis meæ gaudia recepi, & ſum nunc incolumis, quia uerum Saluatorem agnoui. Tunc præfectus dimiſit eum, dicens: Adduc eum ad me, qui te ſanum fecit, ut ſi mihi promiſerit ſalutem, poſsim & ego fieri Chriſtianus. Mox itaque Tranquillinus ueniens ad ſanctum Polycarpum presbyterum, dicta geſtaque omnia illi enarrauit, ducensque illum in domum præfecti, occultè eum eius adſpectibus præſentauit. Cui Præfectus ait, Licet grauis animaduerſio principum Chriſtianis infeſta ſit, tamẽ ſpe recuperandæ ſalutis offeram uobis quicquid illud eſt, uſque ad dimidium bonorum patrimonii mei, ſi ab hac nodoſitate condylorum corporis mei membra fuerint ſoluta. At ſanctus Polycarpus ſubridens, ait: Potens eſt Deus & Dominus Ieſus Chriſtus, & ignorantiæ tuæ ueritatis ualuas aperire, & oſtendere tibi, quod ipſe ſit corporis tui inſtaurator. Nam pecuniam qui uel offerunt, uel oblatam accipiunt, non ſolũ nullam dolentibus conferunt medicinam, ſed etiam ſibi ipſis morbum inſanabilem adducunt. Dicit ei Præfectus: Dic ergo mihi quid faciam ut conſequi ualeam quod ſpero. Reſpondit Polycarpus: Si credideris ex toto corde tuo, ut credidit Tranquillinus, ſaluus eris. Dicit ei Præfectus: Quo ordine debeam credere, explica to: Tunc ſanctus Polycarpus catechizauit eum, indixitque ei triduanum ieiunium, & accito ad ſe ſancto Sebaſtiano, tribus diebus & noctibus cum eo ieiunauit, orabantque pariter cum lachrymis, ut fidem nominis ſui in ſalutem uolentis credere Dominus demõſtraret. Igitur cum dies tertia, quæ conſtituta erat, aduenisset, ad domum ſuſtinentis præfecti ueniunt ſimul properantes, eamque ingreſsi, dixerunt: Pax fidei tuæ. At ille reſalutauit eos officioſiſsime, & hortatus iuxta ſe ſedere, dixit: Ex ore Tranquillini egreſſa oratio, oculorum meorum aſſertione declaratur. Vidi.n. hunc ſaniſsimum, quem podagrico noueram dolore contractum, a quo genus medicamenti, unde curatus eſſet, inquirens, tale ab eo reſponſum accepi: Dum fidem meam in idolis ponerem, debilis effectus, & nimia ſuum infirmitate contractus: at ubi unum Deum in cælis didici oſtenſione Chriſtianorum, abnegaui uniuerſa, quæ ſine cauſa colueram, & fidem animi mei Chriſto tradidi. Mox autem, ut unum & uerum Deũ in cælis regnare confeſſus ſum, ſtatim omnis, qua undecim annis carueram, ad me reuerſa eſt ſanitas, & infirmitas omnis à me ſeparata. Hæc ego audiui auribus probaui oculis, corde credidi, ſupereſt, ut quod feciſtis Tranquillino, etiam mihi præſtetis, ut poſsim corporis recipere ſanitatem. Polycarpus presbyter dixit: Si tranſeuntes dolores anima hominis non ſuffert, quid de illis doloribus actura eſt, quibus nullus unquam accedet finis, nulla datur omnino ſucceſsio? Nã hi dolores momentanei illorum dolorum quandam referunt imaginem, & quantum intereſt inter ignem uiuum & pictum, tãtum diſtat inter dolores quos nũc patitur corpus, & illos quos anima paſſura eſt, ſi ignara creatoris ſui, præſentis uitæ munus expleuerit. Age ergo nobiſcum prius de illis doloribus, & eſto de illa pœna ſolicitus, quæ habet ignem ſemper ardentem, & uermem perpetuo rodentem. Tunc Chromatius Vrbis præfectus cum unico filio ſuo Tiburtio dedit nomen ſuum, dicens; In hoc de fide mea certos uos eſſe conuenit, quod etiam filium meum unà mecum Chriſtianum fieri exopto. Cui Sebaſtianus dixit: Vide ne ſola recuperandæ ſanitatis ſpe ductus, te Chriſtianum cupias fieri: ſed potius ſpe uitæ æternæ mentem tuam expurges ad intuendam ueritatis rationem. Niſi enim agnoueris, quis ſit creator tuus, non poteris ſalutem inuenire quam quæris. Chromatius dixit: Ergo ruſticos & ſimpliciſsimos homines non uidemus eſſe Chriſtianos, ita ut inter mille uiros uix unum reperias qui ſit uel dicendi arte inſtructus? Num hi omnes ad hanc uiri inquiſitionem pertingere potuerunt, cũ fierent Chriſtiani? Sebaſtianus ait: Hoc reſponſum tuum affirmat noſtræ partis aſſertio. Nam ab origine mundi cum ruricolis & paſtoribus ouium Deus ſermonem habuit, & in fine ſeculorum non elegit Grammaticos & Oratores, ſed ſimplices & piſcatores, eiſq; tradidit ſui notitiam. Chromatius dixit: Cur ergo me dicis prius debere agnoſcere, quis ſit creator meus, quem niſi cognouerim, ſalutem inuenire non queam? Sebaſtianus reſpondit: Quia multos deos deasque coluiſti, quos niſi à corde tuo excluſeris, & imagines eorum confregeris, unumque uerum Deum cognoueris uitam & ſalutem conſequi non poteris. Chromatius dixit: indica ergo mihi, quis eſt unus & uerus Deus? Sebaſtianus ait: Si ſeruum tuum ad hauriendam aquã miſeris, dum ad fontem uenerit, adſpicit prius, ne quæ ſordes intus lateant in lagena, nec eſt auſus aquam in eam mittere, niſi mundatam à ſordibus uiderit: Nos igitur quo pacto ueritatis fontem tibi trademus, niſi prius ab omni idolorum ſqualore & ſpurcitia te feceris alienum? Chromatius dixit: Et quo ordine ab his potero alienus effici? Sebaſtianus ait: Fac nobis poteſtatem idola omnia, quæ intra domum tuam inuenerimus, lapidea quidem confringendi, lignea comburendi, ærea, argentea & aurea conflandi, & precium eorũ pauperibus diſtribuendi. Chromatius dixit: Et cum hæc feceritis, quis mihi inde fructus accedet? Sebaſtianus reſpondit: Omnium neruorum tuorum, quorum nodoſitate conſtringeris, mox conſequeris ſanitatem, & quaſi nihil unquam doloris ſenſeris, ita pedibus currere incipies, & agnoſcere, quod inimicos ſalutis tuæ deos dilexeris, tuum uero parentem hunc eſſe, qui te ſtatim ut eum noſſe & colere cœpiſti, inſtaurarit & ſaluum reſtituerit. Chromatius dixit: Nolite uoſipſos ad hanc iniuriam deponere, Sed ſeruis meis præcipiã ut ipſi uniuerſa confringant. Sebaſtianus ait: Dubii, & timidi ac infideles ſi ea confregerint, inuenit facile diabolus per quancunque negligentiam eorum, occaſionem lædẽdi eos, porro ſimul atque læſi fuerint, dicẽt infideles propterea læſos eos eſſe, quod idola cõfregerint. Non poteſt ſe tueri contra ictus ſagittarum, qui lorica munitus non eſt. Galea enim & ſcuto & haſta utitur docta manus in prælio, ut ex armorum munimine ſumat audaciam, quæ neſcit terga uertere. Ita etiam illi, qui fidei ſcuto protecti ſunt & lorica regminis Chriſti muniuntur, habentes galeam ſpei & ſalutis, tuto in certamen deſcendunt. Pugnant enim acerrime, & fortiter uincunt, quia contra inuiſibilem hoſtem die noctuque infatigabiliter prœliantur, & ſunt

membris

Tranquillin⁹ nocte reuocat ad præfectum

Præfectus fit catechumenus.

Præfectus & ei⁹ fili⁹ dãt nomina ſua.

Pulcra ſimilitudo.

Idola Præfe-ctis confringũtur.

mẽbris omnibus tecti, fideque potius armantor quàm ferro. Chromatius dixit: Fiat uolnotas Dei & ueſtra. Tonc ſanctos Polycarpus presbyter & ſanctus Sebaſtianns præcingentes ſe, orauerunt, & poſt orationẽ pluſqoàm dncenta idola confringentes, gratias egerunt Deo. Poſt hæc acceſſerunt ad Chromatium, dicentes ei: Coofringentihus nobis idola, tu debuiſti ſanitatem recipere, niſi fortaſsis aliqua io aoimo tuo infidelitas iohæſit. Nos enim hoc apud nos induhitatum habemus, aut teſtare quippiam etiamnum, quod necdum fractum ſit, aut ſi ooinia fracta ſint, aliquid hærere in animo tuo: quod nohis, quæſumus, euidentius manifeſta. Tũc ille ait: Haheo cubiculom ex toto uitrenm, io qoo omnis diſciplioa ſtellarum ac matheſis mechanica eſt arte cõſtructa, in cuius fabricam pater meus Tarquioius amplius ducenta auri pondera dinoſcitur impenduiſſe. Cui Sebaſtianus reſpoodit: Si tu hoc integrum habere nolueris, teipſum iotegrũ non habebis. Chromatius dixit: Quid enim? Matheſisoe aut ephemerides aliquo ſacrificiorum ritu colũtur, io quibus menſium & annorum curſns certo oumero per horarum ſpatia diſtinguuntur, & luoaris glohi plenitudo uel diminutio, digitorum motu, rationis magiſterio & calculi ſupputatiooe præuidentur? Polycarpus reſpondit: Illic ſignati ſuot, quorum conſiderandorom ars inimica eſt Deo, cuius artis fallacis conſultor atque conciliator, diuinæ ueritatis remedia oulla conſequitur: illicq; ue ſigna ſunt leonis, & capricorni, & ſagittarij, & ſcorpioois, & tauri. Illic pleraque dæmonum mooſtroſa figmenta, ex quihus illa ars Deo inuiſa cognoſcitur. Hæc enim qui non ita recuſaot, ut ooo ſolum ipſi ea noo audiant, non colant, non credaor, non teneant, uerumetiam oec illos amicos habere uelior, qui his nugis ſuom occupant pectus, Chriſtiani oon ſuot. Omnia enim hæc uana, ac deceptionis mioiſteria ſont, ſimilitudo quædam ueritatis in eis eſt, oon ipſa ueritas. Chromatius dixit: Quid qoòd nonnunquàm futura præonociant? Sebaſtianos reſpondit: Hæc omnia eſſe uaoiſsima & falſa, Chriſto reuelante, cogoouimus, quæ tibi nunc manifeſtius aperiemus. Pręcipe ouoc uenire ad te Matheſeos doctorem, eique dicas illo tempore te aſperis laboraſſe caſihus, & inqoiras quæ ſtellæ id tibi crearint mali. Reſponſa eius proculdubio eruot talia, quòd tẽpus illud à maligno marte ſuſceptum ſuerit, aut Saturnus apoſtaticos regnarit, aut annus tuus ex diametro ſuſceptus ſit, aot climactetica tibi in centro ſint nata, redituſve ſuerit cum maln, aot inuiſibilis deniq;, aut in ſtigmate, aur inmobilis circa te exiiterit curſus ſtellarum. Hæc & his ſimilia cum dixerit, quædam oeriſimilia & ratiooi quaſi conſentanea, quibus ea probet, adferre conabitor. To uerò etiam alium conſulas mathematicum, cui eaſdem ipſas horas idemq; tempus tibi bonis exuberaſſe rehos dicas. Ilico ſanè uidebis etiam eum tibi rationabilia ioſinita proferre ſchemata, quihus doceat, illo tempore hæc tihi bona euenire debuiſſe. Circulum enim tenet ex omni parte collectum, in qoo multiplices ac uarias cauſas contemplatur, ex quibus occaſionem capiat dicendi ea, quæ uolt. Nam futura dnm penitus præuidere nõ poſſuot, climactericas dicet, id eſt, naturæ iocerta perfugia. Etenim coniecturis quiboſdam mendaciſſimæ artis ſuæ, hominibus propria oota proounciaot, eaque confuodunr per callidas uerhorum ambages, ot ſi ah eis prędicta euenerint, ſibi arrogent præſcientiam, ſio ninus, ignauiam ſuam diuerſis rerum neceſſitatihos excuſare nituntur. Nam penitus, ut dixi, futura præuidere nequeunt. Dioerſis enim temporihus oati, uno oaufragio perierunt, & una hora diei uel noctis exorti, alter ad meodicitatem deponitur, alter aſcendit ad regni gubernacula. In nno prælio innnmerabilis multitudo pruſteroitur, & uoo die, immo eadem puncti atomo doæ natæ ſi ſiot ſœmioæ, altera pudiciſsima, altera impodica euadit. Veriſque igitur ſi ſtellæ meritum contulerunt, oec meretrix uituperanda eſt, nec caſta laudanda: Certè legumlatores & priocipes, ſcitorum ſuorum præuaricatores puniunt, & ideo forum, ideo iudex, ideo iura, ut inſti rectè laudeotur, & iniuſti merito puniantur. Sed oec hoc quidem ocioſum exiſtimes, quòd teipſum necdum ſaluum cooſpicis. Nam ſi ex toto inimici humaoi generis ſuperſtitiones & cæremooias abiiceres, in teipſo quod uerum eſt didiciſſes. Audiens hæc Chromatius, dixit: Verus eſt Deus ille, qoi uos tales probatur habere cultores. Nam omnis ſermo oeſter ita rationibus affluit, ut & pecudum mentes ad aſſentiendum permooere poſſit. Itaque ne ſaluti meæ impedimeoto ſit, etiam hoc ipſum, quod ad ornatum domus meæ niſus ſum excepiſſe, prorſus diſſipetur. Credo enim, & hæc fides mea eſt, quod ijs omnihus, quæ lex Chriſtiaoa abominatur ac prohibet, à me penitus ſegregatis, & præſentem ſalutem conſequi merear, & futoram. His auditis, filius eius Tiburtius dixit: Nolla patior ratiooe hoc opus præcipuum & incomparabile deſtrui, ne tameo paternæ ſaluti uidear eſſe cootrarios, adferantur duo clibaoi, & accenſi ante ianoam cubiculi præparentur, ut ubi diſſipatũ ab eis fuerit, & pater meus ooo receperit ſanitatem, ambo io ſiogolos clibaoos demerganiur. Audiẽs hæc pater, prohibebat fieri, ſancti uerò oon ſolum oon metuebant iotentatum exitium, uerumetiam præparati clibanos cooſtanter hortahantur. Deiode acceſſerunt ad uoiuerſa idola cryſtallina & uitrea, & omne illud opus aſſabrè elaboratum confregeroot. Atque ecce repentè inter fraogeodum apparuit ante oculos Chromatij iuoenis, cuins facies flammeo radiabar adſpectu, & dixit ei: Miſit me Dominus Ieſus Chriſtus, io quem credidiſti, ut omnium membrorum tuorum recipias ſanitatem. Ad hanc uocem ſanctiſsimus redditus, cœpit currere poſt iuuenem, nt eius pedes oſcularetur. At ille dixit ei, Vide ne cõtingas me, quia nondum baptiſmatis ſanctificatio te à ſordibus abluit idolorum. Videns hæc Tiburtius, aduoluitur pedibus ſancti Polycarpi. Ipſe autem Chromatius ſtringebat pedes ſancti Sebaſtiani, & amho una uoce clamabant: Voos uerus Deus Dominus Ieſus Chriſtus, omnipotentis Dei unigenitus filius, quem prædicatis boni miniſtri eius. Tũc beatus Sebaſtianus dixit Chromatio, Sicut ipſe noſti, priocipatum primæ cohortis ago, ſed utrum ſit militia hominis, nec ſcire uelle iam olim decreui. Ad hoc tantum ſub chlamyde latere uolui, ot nutantiom animos erigerem, & uacillantes confirmarem, ne pœnarum dolorihus crederent, quos fides fecerant Chriſti bellatores. Tu autem ampliſſimæ poteſtatis apicem teoens, non potes teipſum uel à ſpectaculis ſubducere, uel a iudicandis negociis abſentare. Simulans igitur ægritudinem, poſtula tibi ſucceſſorem, ut liber à mundi occupationihus, poſſis futuræ uitæ rudimenta ſuſcipere, & ſecuoda natiuitate regeneratus, æterni parentis proles effici. Eodem itaque die miſit ad amicos ſuos in palatio poſitos, per quos teſtimonialia ſcripta recipiens, tyrocinium diuinæ militiæ, antequam haptizaretor, ſuſcepit. Quid hic ego commemorem, quàm pleniſſimæ fidei fuerit, quã què acri iogenio contra infidelium aſſertiones conſtiterit? In ipſo ſanè initio, prius quàm ſacroſancti fontis unda eſſet perfuſus, mentis eius fides euidẽter enituit. Interrogatus enim ſi crederet, reſpoodit, Credo. Item interrogatus, utrum renunciaret omoihus idolis, reſpoodit: Abrenuncio. Rurſus ſacerdote interrogante, num renunciaret peccatis omnibus, ille ait:

Contra mathematicos ualidiſsima rationes.

Præfectus & aio & corpore fit ſan'

Iſthuc

Iſthuc primùm inquirere debuiſti, antequàm has aulas regis cœlorum intrarem. Nunc autem reinduam me non baptizatus, ut prius omnibus ignoſcam, in quos commotus fui animo, ut debitoribus meis Chirographa reſtituam, & ſi cui quicquam ui abſtuli, integre reddendum curem. Tum quoquè duæ mihi poſt uxoris obitum concubinæ fuere, quas dotabo & maritis tradam, & omni ſeruitutis nexu expeditas, ingenuas efficiam, atque ita tum priuatim, tum publicè actuum meorum nodos diſſoluam, ſicque demū promittam me renunciaturum cunctis diaboli peccatis, & mūdi uoluptatibus. Dicit ei Polycarpus presbyter: Beatiorem te cœleſtis unda perfundet, cum ea, quæ arbitratu tuo te dicis eſſe facturum, tota feſtinatione compleueris. Nam & Quadrageſimæ tempus ideo baptizandis iniungitur, ut omnibus illis diebus diſcant renunciaturos ſe eſſe omnibus artibus inimici, mundiquè commercijs hi, qui uerißimè uolūt effici Chriſtiani. Tunc Tiburtius iuuenis ſapientißimus dixit: Pater, ſi tu tibi abdicandis negocijs tempus flagitas, ego qui adhuc ſuſcepturus eram negocia fori, ſoli ſuſcipiendorum uoluntati renuncio, & qui futurus erā aduocatus ad agendas cauſas mortalium, amplectar Chriſtianiſmum ad exercendas angelicas actiones, cū unus eſſet cœpero ex eorum numero, qui æternā percipiunt uitam, & efficiuntur cauſidici ſanctitatis. Tum complexus eſt eum beatus Sebaſtianus, cumque eum baptizaſſet ſanctus Polycarpus, ipſe pater ſuſceptionis uel ſuſceptor eius eſt factus.

Quadrageſima tēpus.

Igitur dum pauci admodum tranſacti eſſent dies, omnibus à Chromatio mundi negocijs ritè abrenunciatis, ſuſcepit etiam ipſe ſancti baptiſmatis nouitatē, & cum eo de familia eius promiſcui ſexus mille quadringenti ſerui, quos omnes manumittens, donis egregijs inſtruxit, dicens eos, qui Deum incipiunt habere patrem, ſeruos hominum eſſe non habere. Erat id tēporis Papa urbis Romæ Caius nomine, uir magnæ prudentiæ & eximiæ uirtutis. Imperantibus autem Carino & Diocletiano, primò remiſſior fuit in Chriſtianos perſecutio, quòd Carinus haberet quoſdam in amicitia, quos huius confeſſionis titulus decorabat. Porro occiſo Carino ad Margum, conſulibus Maximo & Aquilino tam immanis orta eſt perſecutio, ut nulli quicquam uel uendere uel emere liceret, niſi paruis quibuſdam ſtatuis, poſitis eo in loco, ubi emendi gratia conuentum eſſet, thura incenderet. Tum etiam circa inſulas, uicos & aquas poſiti erant compulſores, qui neque molendi, neque aquas hauriendi poteſtatē facerent, niſi qui idolis libaſſent. Itaque ex ſancti Caij pōtificis conſilio, Chromatius uir illuſtrißimus Chriſtianos omnes in domum ſuam recepit, cunctoſque ità fouit, ut nullus omnino ſacrificandi neceßitati ſuccumberet. Verum quia tanta perſecutionis extitit uis, ut opinio Chriſtianæ religionis ab eo ſuſceptæ celari iam non poſſet, meruit ex ſacro reſcripto Chromatius, ut medelæ gratia in Campano litore, ubi lati ceſpitis erat dominus, demoraretur. Fecitque copiam Chriſtianis omnibus, cum ipſo ire uolentibus, eo cōmigrandi ad perſecutionis rabiem declinandam. Tū uero orta eſt pia contentio inter ſanctos Polycarpum & Sebaſtianum, quis in urbe remaneret, & quis iret cū Chromatio, qui tam multos ad ſe receperat Chriſtianos. Quibus ita altercantibus, uenerabilis Papa Caius dixit, Dum ambo coronam paſsionis appetitis, populum Domini ſolatio deſtituiſtis. Vnde mihi uidetur, ut tu frater Polycarpe, qui & ſacerdotij rectū tramitem tenes, & ſcientiæ Dei repletus es donis, proficiſcaris ſimul ad confortandas credentium mentes, & animos dubios confirmandos. Quibus ille auditis, acquicuit, & blandum Papæ imperium æquanimiter tulit. Venit itaque dies Dominica, in qua Caius pontifex agens quæ Dei ſunt intra domum Chromatij, omnibus aggregatis, cunctos hac uoce alloquitur: Dominus noſter Ieſus Chriſtus præſcius fragilitatis humanæ, duos credentibus in ſe gradus conſtituit, cōfeſsionis ſcilicet, & martyrii, ut qui martyrii pondus ſe non poſſe ferre uerentur, confeſſionis gratiā teneant, & concedentes laudem bellaturis Chriſti militibus, ac pro eius nomine pugnaturis, illorum ſoliciti curā gerant. Pergant itaque qui uolunt, unà cum filiis noſtris Chromatio & Tiburtio, & mecum in hac urbe qui uoluerint, remaneant. Non enim nos terrarum ſpatia diuidunt, quos Chriſti gratia nectit, nec abſentiā ueſtram ſentiunt oculi noſtri, quia interioris hominis uos intuemur adſpectu. Hæc & his ſimilia dicente Papa Caio, exclamauit Tiburtius uoce magna, dicēs: Obſecro te pater, & epiſcoporum epiſcope, ne me patiaris terga perſequentibus dare. Mihi enim ualdè iucundum eſt & optabile, pro uero Deo millies, ſi poſſim, occidi, tantum ut illius uitæ dignitatem appræbēdam, quam nullus mihi ſucceſſor eripiat, & cui nulla tempora finem imponant. Tunc ſanctus Caius, congaudens fidei eius, lachrymas fundebat, orabatque, ut omnes qui cum ipſo remanſiſſent, certaminis uictores exiſterent, triumphum martyrii aſſecuti.

Præfectus cū 1400. ſeruis baptizatur.

Cōfeſſores & martyres.

Papa, epiſcoporū epiſcopus.

Remanſerunt autem cum uenerabili Papa, Marcellianus & Marcus, & pater eorum, uir clariſſimus, Trāquillinus, itemque beatus Sebaſtianus, & iuuenis corpore pulcherrimus, ſed pulchrior mente ſanctus Tiburtius, tum quoque Nicoſtratus protoſcriniarius, cum fratre ſuo Caſtorio & coniuge Zoe, & Claudius etiam cum fratre ſuo Victorino & filio Symphoriano qui fuit ab hydropis morbo liberatus. Hi ſoli, reliquis omnibus cum Chromatio proficiſcentibus, in urbe cum Caio pontifice remanſerunt, qui Marcum & Marcellianum diaconij honore ſanctificauit, Tranquillinum uerò patrem eorum fecit presbyterum, & beatum Sebaſtianum, qui ad multorum profectum ſub ſpecie militiæ latebat, Eccleſiæ defenſorem conſtituit, cæteros uerò, ſubdiaconos fecit. Sed quia tutus nullus inueniri poterat locus ad latebram cōfouendam, morabantur omnes apud Caſtulum quendam Chriſtianum, zetarium palatij, qui eiuſdem palatij altiſsimo loco commanebat. Ea uerò manſio idcirco idonea uiſa eſt, quòd & Caſtulus ipſe cum omnibus ſuis Chriſtianiſſimus eſſet, & lex de ſacrificiis lata cum ubique ſuo feruore ſæuiret, in illos, qui palatio adhærebant, quia nec ſuſpicio de illis eſſe poterat, minimè executioni dabatur. Morabātur ergo hi omnes, ut diximus, cum ſancto Papa Caio apud Caſtulum, & diu noctuque gemitibus, fletibus, ieiunijs & orationibus occupati, orabant Dominum, ut digni haberentur tolerantia confeſſionis eius, & in numerum ſanctorum martyrum admitti mererentur. Aſcendebant autem ad eos occultè religioſi uiri & fœminæ, qui à ſanctis diuerſas ſanitatum gratias impetrarent. Nam & cæcorum oculi illuminabantur eorum precibus, & ſalus reddebatur ægrotis, & de obſeſſis corporibus dæmones pellebantur.

Interea dum hęc agerentur, tranſiens beatus Tiburtius, occurrit homini, qui de alto lapſu fuerat, & caput membraque omnia ita quaſſauerat, ut parentes eius non niſi de ſepultura illius cogitarent, quibus ille flentibus dixit, Permittite me uerbo uno illum alloqui, forſitan recuperabit ſanitatem. Cumque omnes dediſſent ſpatium, acceſſit iuxta eum, & dicta tractim oratione Dominica & ſymbolo ſuper uulnera eius, adeo ſolidata ſunt oſſa eius, caputque & uiſcera omnia, adeoquè factus eſt incolumis, quaſi nihil mali paſſus eſſet. Hoc facto, cœpit abire Tiburtius. Tenebane

Tiburtij inſigne miraculū.

bant autem illum parentes eius, dicentes: Veni, & habe eum ſeruum, & omnia bona noſtra tibi trademus cum eo, quandoquidem cum eſſet nobis unicus, tu eũ nobis ex mortuo uiuum reddidiſti. Quibus beatus Tiburtius reſpondit: Si ea quæ uobis dixero, feceritis, magni pendam mercedem ſanitatis huius. Dicunt ei illi: Nos ipſos ſi ſeruos habere uoles, contradicere non ualebimus: immò uero optamus etiam, ſi ipſe dignum iudicaueris. Tunc appræhenſa illorum manu, duxit eos ſeorſum è turba, & indicauit eis uirtutem nominis Chriſti, uidensque animos eorum firmos in timore Dei, perduxit eos ad Caium pontificem, dicens ei: Venerabilis Papa ac diuinæ legis antiſtes, ecce quos per me hodiè Chriſtus lucratus eſt, in quibus fides mea uelut arbuſcula nouella primum prorupit in fructum. Tunc ſanctus Caius baptizauit iuuenem cum parentibus eius, gratias Deo referentem.

Zoe orat ad cõfeſſionem S. Petri.

Verũ quia prolixi nimis operis eſt proſequi ea omnia, quæ per illos Chriſtus fecit, ijs omiſſis, quomodo ſinguli ad palmam martyrij peruenerint, explicemus. Itaque beatiſſima Zoe cum in Apoſtolorum natali ad confeſſionem ſancti Petri Apoſtoli oraret, ab inſidiantibus paganis arctata, ducitur ad patronum regionis Naumachiæ, & compellitur Martis paruæ ſtatuæ, quæ illic erat, thura incendere. Cui illa reſpondit: Mulierem Marti ſacrificare compellis, ut oſtẽdas Martem ueſtrum fœminis delectari. At uero ſi ille impudiciſſimæ Veneri potuit pudorem eripere, mihi certè, tropbæum fidei in fronte geſtanti, non poterit præualere. Non enim ego contra eum luctor meis uiribus, ſed Domini mei Ieſu Chriſti freta uirtute, & uos illũ pariter contemno. Tunc patronus regionis miſit eam in cuſtodiam obſcuriſſimam, fecitque ut diebus quinque nec lumen uideret, nec cibum potumque caperet, intentabat quoque illi minas famis & cæcitatis, niſi dijs libaturam ſe promitteret. At qui eam clauſam tenebant, uocem illius audiebant, Deum interim laudãtis & benedicentis. Cum autem ſex tranſiſſent dies, ſuggeſſerunt de ea præfecto ſæuienti, qui iuſſit eam à collo & capillis in arbore excelſa ſuſpendi, & ſub ea fumum è ſterquilinio excitari. Statim ergo ut ſuſpenſa eſt, in confeſſione Domini emiſit ſpiritum. Illi autem tollentes corpus eius, grandi alligatum ſaxo in Tiberim demerſerunt, dicentes, nè Chriſtiani corpus eius tollant, & faciant eam ſibi deam.

Migrat ad Dominum.

Eius igit celebrato martyrio, apparuit illa in ſomnis beato Sebaſtiano, indicans ei ſuum pro Chriſto ſuſceptum martyrium. Quod cum Sebaſtianus alijs narraſſet, in has Tranquillinus uoces prorupit, Fœminæ nos ad coronam præcedunt, ut quid uiuimus? Et octaua Apoſtolorum die ad beati Pauli confeſſionem accedens, ſenſit etiam ipſe paganorum inſidias, & à populo lapidibus obrutus, mortuus eſt, & corpus eius in Tiberim iactatum eſt.

Tranquillini cædes &c.

Nicoſtratus quoquè & Caſtorius unà cum Claudio & Victorino & Symphoriano, dum corpora ſanctorũ per ripas Tiberis quæriunt, tenti ſunt, & ad Vrbis præfectum Fabianum perducti, qui eos hortabatur ut ſacrificarent, diebusque decem minis & blanditijs cum illis agens, nihil prorſus mouere eos potuit. Suggeſſit igitur de illis Imperatoribus, qui iuſſerunt eos tertio torqueri, cumquè nulla ratione tormentis cederent, lata ſententia eſt, ut in medium mare præcipites mitterentur. Immenſis itaque conſtricti ponderibus, pelagi fluctibus dati ſunt, ut in loco mundo inter aquas coronam martyrij reportarent. Atque ita fidelibus infideles inſidiabantur, & iniquo furore eos perſequebantur, adeo ut nec uidere æquo eos poſſent animo, nec eorum ferre nomen.

Intereà ſancto Caio epiſcopo torquatus quidam ſe ſimulata fide ſociauit, dicens ſe eſſe Chriſtianum. Erat autem apoſtata, & homo fraudulentus in omni ſermone, & callidus in omni commiſſo. Quid multa? Cum à beato Tiburtio uiro nobili, erudito & ſancto frequenter argueretur, quòd capillos ſuper apicem frontis, tonſoris arte componeret, quòd aſſiduè commeſſaretur, & ludendo pranderet, quòd fœminarum adſpectu delectaretur, quòd à ieiunijs & orationibus ſe ſubduceret, quòd ſomno deditus, non intereſſet peruigil hymnos Deo noctu dicentibus, cum propter hæc inquã, beato Tiburtio acrius obiurgaretur, ſe eius monita ſimulat libenter accipere, egitquè arte, ut orantem ſanctum Tiburtium infideles comprehenderent, in qua comprehenſione ſe quoquè fecit teneri, & ſimul perduci ad ſecretarium iudicis ſæuientis. Quò cum perducti fuere, Fabianus præfectus dixit ad eum, qui ſe arte tradiderat: Quis diceris? At ille reſpondit, Torquatus. Fabianus dixit: Quid profiteris? Torquatus dixit, Chriſtianus ſum. Fabianus ait, An ignoras iuſſiſſe inuictiſsimos principes, ut qui ſacrificare dijs nolint, diuerſis ſupplicijs macerent? Torquatus ait: Hic magiſter meus eſt, & ipſe me ſemp docuit: qđ eũ uidero facere me quoq; facere neceſſe eſt. Fabianus cõuerſus ad Tiburtiũ, dixit: Audiſti quid Torquatus aſſerat? Quid ad hæc reſpondes? Tiburtius ait, Diu eſt, quòd Torquatus ſe Chriſtianum eſſe mentitur. Virtus enim ipſa ſancti nominis grauiter fert & moleſtè, ſuum nomẽ à non ſuis amatoribus uſurpari. Reuera enim, uir illuſtriſſime, hoc Chriſtianum nomen diuinæ uirtutis eſt ſectatorũ ſcilicet Chriſti, qui uerè philoſophati ſunt, qui ad obterendas libidines fortiter dimicarunt. Credisne uir illuſtriſsime, hunc eſſe Chriſtianum, qui in ſui lenocinio moliendo capitis ſimbrias admittit, qui tonſorem diligit, qui ſcapulis molliter geſtit, qui fluxum greſſum improbo niſu diſtendit, qui neglectis uiris, fœminas curioſius intuetur? Nunquam tales peſtes Chriſtus dignatus eſt habere ſeruos ſuos. Verum quando hic ſe imitaturum me aſſeruit, iam tuipſe coram eum probabis eſſe mentitum. Nam qualis ſemper fuerit, nunc euidenter oſtendit. Fabianus dixit, Conſultius feceris, ſi ſaluti tuæ proſpiciens, principũ decreta non ſpernas. Tiburtius ait, Ego uerò ſaluti meæ melius non conſulo, quàm ut deos deasquè contemnens, unum Dominum Ieſum Chriſtum Deum meum eſſe confitear. Torquatus dixit, Non ſolum ipſe Chriſtianus crudelis eſt, uerumetiam decipit alios, perſuadens & docens deos omnes eſſe dæmones, ipſe autem cum ſocijs ſuis, cum quibus magicas artes exercet, diu noctuquè incantationibus occupatur. Tiburtius dixit, Falſus teſtis non erit impunitus. Hic, quem uides, uir illuſtriſſime, malitiæ ſuæ curis exæſtuans, nullam aliam ob cauſam Chriſtianis ſe adiunxit, niſi ut nobis Chriſtianum ſe fingeret, & alijs fideliſſimum mentiretur. At ego repræhendebam in eo Cycoplæá edacitatem, emergentem è uino putorem, & ſepultã diuini nominis ſanctitatem. Ebrius patiebatur ſitim & eſuriem uomens, nec ut Chriſtianus, ſed ut Antonianus quondam ille conuiuator, edebat, potabat, uomebat, & nunc Chriſtianos arguit, Chriſtianoſquè accuſat, & eos mitem iudicem incitans, gladium nolenti porrigit, utquè dæmonibus ceruices inclinemus, hortabatur. Videmus uotum tuum, uidemus cruenta conſilia, & ſcelerata arte uerborum conflata tui pectoris uenena intuemur. Accingere ergo crudeliſſime, & utere carnificis officio. Vindica tibi ipſius iudicis uocem applica equuleos, ſuſpende Chriſtianos, damna, percute, incende, uniuerſa deniquè ſupplicia adhibe. Si exilium minaris, hoc philoſophantibus totus eſt mũdus, ſi mortis ſupplicium, euadimus mundi carcerẽ, ſi ignes, maiora his incẽdia in cupiditatibus uincimus.

Torquatus homo fraudulentus.

Pro. 19

Egregia Tiburtij cõſtantia.

Decerne

Decerne quicquid libet, omnis nobis uilis eſt pœna, ubi pura comes eſt conſcientia. Fabianus dixit: Reſti. tue te generi tuo, & hoc eſto, quod natura dictauit. Nobiliter enim natus, ad eam deuolutus es fæcem, ut poſſis & ſupplicium & infamiam, & mortem perpeti. Tiburtius dixit: O prudentiſsimum uirorum, & Romanis iudicem conſtitutum.

Quia meretricem Venerem, inceſtum Iouem, Mercurium fallacem & Saturnum filiorum occiſorem colere nolo, generi meo dedecori ſum, & infamiæ mihi notam inuro. & quia unum uerum Deum, qui in cœlis regnat, adoro & ueneror, ſupplicijs me macerandū minaris. Non abnuimus, non renitimur, nō negamus Chriſtum filium Dei ad hoc deſcendiſſe de cælo ad terras, ut à terris homo ad cælos poſcit aſcendere. Ideoque iſtas uanas effigies omnes, quas colitis ſine cauſa, proculcans pedibus meis, Deo me omnipotenti ſubieci. Tunc Fabianus iuſſit ante pedes eius carbones ardentes effundi, & ait ad eum: Elige tibi unum è duobus, aut thura his carbonibus impone, aut pedibus ſuper eos nudis incede. Tiburtius itaque faciens crucis Chriſti ſignum, conſtanter ſuper eis nudis ingreſſus eſt plantis, dixitque præfecto: Depone infidelitatem, & diſce quia hic ſolus eſt Deus, quem confitemur creaturis omnibus dominari. Tu uero, ſi potes, mitte manum in aquam calidam in nomine Iouis tui, & ſi poteſt Iupiter deus tuus, faciat te non ſentire ardorem, Nam mihi quidem in nomine Domini mei Ieſu Chriſti uidetur, quòd ſuper flores roſeos gradiar, quia creatura ipſa creatoris ſui famulatur imperio. Fabianus dixit: Quis ignorat artem magicam uos docuiſſe Chriſtum ueſtrum? Tiburtius ait, Obmuteſce infelix, & noli auribus meis has irrogare iniurias, ut audiam te rabido ore latrantem, uel nominate ſanctum & melliſluum nomen. Tunc iratus Fabianus, hanc in eum dictauit ſententiam: Blaſphemator deorum, & reus atrocium iniuriarum, gladio animaduertatur. Ductus eſt igitur in uiam Lauicanam tertio ab Vrbe milliario, & effundens orationem ad Dominum, uno gladij ictu cæſus deceſſit, & in eodem loco apparente quodam Chriſtiano ſepultus eſt, quo in loco plurima ſemper beneficia præſtat Chriſtus ad laudem nominis ſui uſque in præſentem diem.

Tiburtius illæſus calcat pedib' prunas

Capite truncatur.

Poſt hæc Torquatus egit, ut Caſtulus palatij zetarius, ſanctorum hoſpes, appræhenderetur, qui tertio appenſus, & tertiò auditus, cum in Domini confeſsione perſeueraret, miſſus eſt in foueam, demiſſaque ſuper eum maſſa arenaria, etiam ipſe cum palma martyrij migrauit ad Chriſtum. Tenentur deinde Marcellianus & Marcus, & ambobus ad ſtipitem ligatis, in pedes eorum claui acuti infixi ſunt, dixitque ad eos Fabianus inſaniſſimus iudex, Tandiu ita confixis ſtabitis plantis, donec dijs debitum reddatis officium. At illi ad unum confixi lignum, pſallebant dicentes: Ecce quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in unum. Ad quos Fabianus, Deponite, inquit, amentiam infelices & miſeri, & liberate uos à tormentis imminentibus. Cui ambo reſponderunt, Nunquam tam benè epulati ſumus, quia modo cœpimus eſſe fixi in amore Chriſti. Vtinam nos ſic eſſe permittas, quandiu huius corporis tegimur indumento. Cumque trāſiſſet unus dies & nox, & illi in pſalmis & hymnis perſeuerarent, iuſſit ambos ubi ſtabant, lanceis per latera uerberari, atque ita etiam ipſi cum martyrij gloria ad ſiderea regna migrarunt, ſepultique ſunt uia* Appia, milliario ſecundo ab Vrbe, in loco qui uocatur. Ad arenas, quia cryptæ arenarum illic erant, ex quibus Vrbis mœnia ſtruebantur.

Martyriū Marci & Marcelliani

pſ. 132

** Alij habēt, Ardeatina.*

His igitur expletis, beatus Sebaſtianus conuentus eſt, & quia, ut diximus, uidebatur ſub chlamyde latere, cum Chriſti eſſet digniſſimus miles, ſuggeſsit de eo præfectus Diocletiano Imperatori. Eum itaque ad ſe uocans Diocletianus, ait illi, ego te inter primos in palatio meo ſemper habui, & tu contra ſalutem meam in deorum iniuriam hactenus latuiſti? Sebaſtianus dixit, Pro ſalute tua Chriſtum ſemper colui, & pro ſtatu orbis Romani illum, qui in cœlis eſt, ſemper adoraui, conſiderans à lapidibus auxilium petere, inſani eſſe & uani capitis. Tunc iratus Diocletianus, iuſſit eum duci in medium campum, & ligatum ibi, perinde ut ſignum, ſagittis peti à ſagittariis. Poſuerunt ergo milites in medio campo, & hincindè iaculis adeò repleuerunt, ut inſtar hericij ea ſagittarum denſitate hirſutus uideretur. Exiſtimantes autem illum mortuum, abierunt. Tunc relicta martyris Caſtuli Zetarij, nomine Irene, abijt noctu, ut corpus tolleret & ſepeliret, & inueniens eum uiuentem, per ſcalam excelſam adduxit eum in domum ſuam, ubi manebat, in palatium, ubi intra paucos dies membrorum omnium integerrimam recuperauit ſanitatem. Cumque Chriſtiani omnes ad eum conuenirēt, hortabantur eum abſcedere. Ille autem oratione facta deſcendit, & ſtans ſuper gradus Heliogabali, uenientibus Imperatoribus dixit, Iniquis ſurreptionibus animos imperij ueſtri templorum pontifices obſident, ſuggerentes de Chriſtianis falſa commenta, tanquam illi ſint Reip. aduerſarij, cum illorum orationibus Reſpub. in melius proficiat & creſcat. non enim ceſſant pro imperio ueſtro & pro ſalute Romani exercitus orare. Cum hæc & id genus alia diceret, Diocletianus ait, Tu ne es Sebaſtianus, quem nos dudum ſagittis iuſſeramus interfici? Sebaſtianus dixit: Ad hoc me Dominus meus Ieſus Chriſtus reſuſcitare dignatus eſt, ut conueniam & conteſter uos coram omni populo, iniuſto iudicio perſecutionem ueſtram in Chriſti famulos ebullire. Tunc iuſſit eum in hippodromum palatij duci, & tandiu fuſtibus cædi, donec exalaret ſpiritum. Tulerunt autem corpus eius noctù, & in cloacam maximam miſerunt, dicentes, Ne fortè Chriſtiani eum ſibi martyrem faciant.

Sebaſtiani inſigne martyrium.

Sebaſtianus interimitur.

Porro beatus Sebaſtianus apparuit in ſomnis matronæ religioſæ, Lucinæ nomine, dicens ei, In cloaca illa, quæ eſt iuxta Circum, quære, & ibi inuenies corpus meum pendens in unco, quod cum leuaueris, perduces ad Catacumbas, & ſepelies me in initio cryptæ iuxta ueſtigia apoſtolorum. Itaque beata Lucina cum ſeruis ſuis media nocte abijt, & eleuans corpus eius, poſuit in pilento ſuo, perductumque ad locum, ubi ille imperauerat, cum omni diligentia ſepeliuit, perque dies triginta à ſancto loco illo non receſſit. Poſt aliquot autem annos, pace Eccleſiæ, domum ſuam mutauit in eccleſiam, omnes opes ſuas pro Chriſtianorum conſolatione illi derelinquens, & eccleſiam earum hæredē inſtituens in Chriſto, qui uiuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

VITA, ET RES GESTAE S. patris noſtri, Magni illius Euthymij Abbatis, Authore Cyrillo monacho. Fortaſsis autem hiſtoria à Metaphraſte paraphraſticos reddita eſt.

20. Ianuar.

CVius libet qnidem rei exercitatio, ægrè abſq; exēplo & difficiliter rectè geri pōt, multo magis autē uirtutis operatio, quo eſt difficilior & laborioſior, & perpetuo labore & tolerantia indiget. Idcircò multis quidem exemplis, multa autem eorum, quæ ab alijs in uita geſta ſunt, hiſtoria opus eſt ijs, qui hanc uitam aſperam ingredi conſtiruerunt, quæ quidem & uiam faciunt planiorē, nec ſinunr eos defatigari, qui, quàm ea ſir aſpera & ardua, reſpiciunt. In ijs enim inueniēs quibuſnam modis, moniris & præceptis, & quanam denique ratione res eis rectè ſucceſſerit, quinetiam quaſnam ipſi rurſus conſecuti ſinr & conſequentur remunerationes, etiamſi eius habes ſir & obtuſus animus, etiamſi ignauus & ſupinus, uolet tamen aliquando excirari, & ad parem accendi æmulationem, & aggredi ad imitationem. Qualis quidem mihi uidetur eſſe uita magni patris Euthymij, ſimul & iucundiſſima, & laborioſiſſima, & aptiſſima ad lætificandos & demnlcendos eos, qni eam legerint, & ad rerum ſimilium ſtudium exlætificandos & demulcendos eos, qui eam legerint, & ad rerum ſimilium ſtudium excitandos, adeo ut ſi quis eum noluerit imitari, is & uiuus & mortuus fuerit clariſſimus. De eius itaque rebus incipiendū eſt mihi ab alto dicere, & ex narrandæ ſunt auribus, & quàm fieri poteſt, maximè pijs.

Cum impius paulò antè Iulianus miſerè cum imperio uitam quoquè amiſiſſet, & deinde paulò poſt imperium delatum fuiſſet ad Valentem, bella difficilia propter acerbam Arrij communionem circunſiſtebant omni ex parte eccleſias, & cum ceſſaſſet paganiſmus, Arrianiſmus admodum inualeſcebat, & apertè laborabant eccleſiæ. Erat autem Melitenæ, quæ eſt urbs Armeniæ ad Euphratem, quidam nomine Paulus, cui uitæ conſors erat coniunx nomine Dionyſia, ambo clari & uirtute & genere. *Arrianiſmus graſſatur.* Cum eſſer uerò ſterilis & careret liberis, id ducebat non moderatum eſſe inforrunium, ueque parua dignum ſolicitudine, ſed granibus curis agirabatnr, & doloribus lacerabatur, eiuſqnè cor & uiſcera propter liberorum egeſtatem igne quodammodo accēdebatur, ut quæ fructus uentris deſideraret, quæ quidem eſt res pluribus mulieribus uel maximè optanda, & quæ ſit oculis incundiſſima, & quæ poteſt eis afferre gloriam, & efficere, ut non ſit humilis & abiectus eorum obturus, neque fiducia & libertate priuentur in maritorum oculis. Cnm ſic ergò ſe haberet, & tali premeretur calamitate, ad propinquum diuini Polyeucti martyris templū ueniens cum coniuge, (enm enim accepit uoti quoquè ſocium, quē neceſſario habuerat anteà triſtitiæ) in eo perſeuerarunt multis diebus in oratione. Petebant antem, nt ſibi ſoluerentur uincula ſterilitatis, & rogabant, ut fructum ex ſe natum uiderenr. Noctu autem eis aliqnando ſeorſum orantibus diuina quædam apparet uiſio, dicens: Eſtote, eſtote bono animo. Dat enim uobis Deus filium, qui à bono & tranquillo animo, nempe euthymius, nomen accipiet, & eo dignos mores eſt habiturus. In illius autem orru animi quoquè tranquillitatem dar Deus ſuis eccleſijs. Atque illi quidem cum tempus ſignaſſent uiſionis, propterea ꝙ eſſet admirabile ſpectaculum, domum redierunt, & ſe, quod natum fuerit, Deo eſſe dedicaturos profeſſi ſunt. Paulò poſt autem uteri quoque tumor conceptū confirmabat, & Dionyſiæ animus implebatur lætitia. Deinde cum eis eſſet puer quarto conſularu Gratiani, eum quidem congruenter uiſioni nominant Euthymiū. *Euthymius naſcitur.* Viſionem autem res quoque eſt conſecuta, & componi cœpit bellum aduerſus Orthodoxos, & à difficili tempeſtate iam reſpirabant eccleſiæ, & nir illuceſcebat pietatis, & ad animi tranquillitatem res triſtes eis conuertebantur. Nam cum tempore Conſtantij eccleſias uexaſſet perſecutio, & tempore Iuliani Tyranni, ut iam prius diximus, & Valentis, qui fuit Imperator Orientis, non minus quàm quadraginta annos Arriani ingentes efflaſſenr ſpiritus aduerſus pietatem, Euthymio iam nato, cui à tranquillitate nomen eſt impoſitum, compoſitæ & ſedatæ fnerunt res omnes triſtes eccleſiarum. *Eccleſiæ pax* Valens enim, cum nōdum adueniſſet quintus menſis poſt ortum Enthymij, exercitum ducens aduerſus barbaros, qui ſecurè uexabāt & populabantur Thraciam, cæſis copijs ipſe quoquè eas poſtea lnit pœnas, quas eius merebatur impietas. Ad quendam enim uicum fugientem, qui erat circa Adrianopolim, incurſiones facientes Barbari enm turpiter capiunr, & unà cum uico incendunt, hic ignem, qui eſt ad tempus, accipiētem, ueluti prooemiū ignis, qui eſt illic fururus. *Valētis interitꝰ*

Tertio autem poſt anno, Paulus qnidem Enthymij pater è uita excedit: Sola uerò cum filio mater uiduaque relicta, accedit ad fratrem Eudoxium, filium adducens, quem quidem Otreius, qui Melitenenſi præerat Eccleſiæ, ſuum fecerat confeſſorem, & cum ante eius genua poſuiſſet puerum, uehementer orabat, lachrymas emirtens ex oculis, & eas eſſe credens ualidum medicamenrum perſuaſionis. Rogabat autem, nt & infantis & ſui miſereretur, & ad Otreium puerum adduceret, & ei pro parte dedicaret. Atque mater quidē uidet ſuam petitionem ſibi ſucceſsiſſe ex ſententia, & puer fuit dedicatus Otreio, & per enm Deo, ſicut diù antè ab Anna Samuel. *1.Re.1* Cum autem uidiſſet Otreius, non ſolum aſpexit, ſed etiam animi profundum ſimul ſubijt, quaſdam etiam eius paulo ſecretiores motiones, quo ad eius fieri potuir, acutiſſimè conſectans. Cum uerò de matris ſterilitate audiuiſſet, & de diuina apparitione, & quemadmodum opus precationis fuerat eius conceptio, & quòd antequam naſceretur, Parentes eum Deo dedicaueranr, fuit futuri uerus propheta, & re uera, inquit, requieſcet ſpirirus dei ſuper hunc puerum. Deinde cum eum baptizaſſet, & pilos, qui ea lege tondentur pueris, totondiſſer, in gradum Lectorum eum cooptat. *Euthymius fit lector.* Atque matrem quidē Dionyſiam, ur quæ diuinis uacaret aſſiduè, Diaconiſſam ordinat ſuæ eccleſiæ. cum autem puerum adoptaſſet, non ſolum ei fuit nutriror & Pædagogus, ſed etiam pater & mater, quòd attinet ad affectionē: non eo nomine magijs puero quàm ſibi gratificans, & talis pueri curam gerere cupiens.

Cum itaque Euthymius ſic ab ineunte ætate Deo fuiſſer dedicatus, & in eccleſiaſticum catalogum cooptatus, ſtatim conſequenter Theodoſius ille magnus potitur imperio, & ſic uno & eodem tempore, Deus admirabiliter & præter opinionem, tam ciuilibus rebus quàm Eccleſiæ pacem conciliat, illis quidem præbens Theodoſium, his uerò largiens Euthymiū, adeo ut in eis conſequenter res quoquè conuenirent nominibus. Procedenre autem tempore, cum iam exceſſiſſet ea infantia, lirerarum magiſtris eum tradit epiſcopus. Illi autem erant Acacius & Synodius, qui proprer nobilitatem & prudentiam & moderationem clari erant in choro Lectorum, & in diuinis ſcripturis rectè exercitati, & neque externam neglexerant erudirionem, *Traditur literis.*

ditionem, qui poſt multa propter Chriſtum ſuſcepta certamina, Melitenenſis eccleſiæ adminiſtrationi ſeorſum & ſuo tempore ambo præſiciuntur, quorum mulrarum rerum geſtarum præclaris narrationibus in hodiernum uſque diem iucundiſſimè recreatur ciuitas Melitenenſis, ut quæ & eccleſiæ perfecturæ, & animarum curæ uerè conueniant. Puer itaque bis traditus, cum uberem doctrinæ ſementem in animi ſinus accepiſſet, breui fructus plurimum & ſupra ætatem produxit. Nam in diuinis quidem uerſabatur ſcripturis, ſtudioſeque ac diligenter eis dabat operam. Quando autem alicuius ex uiris antiquis & diuinis uirtutis eos inueniebat facere mentionem, eum uenabatur Euthymius ſtudioſiſſimè & diligẽtiſſimè, ipſumque eius uiti ſtatim tenebat deſiderium, & ad illius ſimilem accendebatur æmulationem. Talis eſt bona anima & honeſti ſtudioſa, ſi uel uirtutis modicam acceperit occaſionem, nempè id quod nouacula ad cotem, torris ad ignem, equus in campo, ut uulgo dicitur, adeo, ut omni tempore Euthymio opus adeſſet, cuius magno ſtudio tenebatur, nempe ut perlegeret libros diuinarum ſcripturarum, & uim eorum, quæ eis inſunt, mandaret memoriæ.

Porro autem fuit etiam æmulator morum Acacij præceptoris, & eos imitabatur pro uiribus, ut non ſolum eius doctrinæ, ſed etiam factorum ſe eſſe oſtenderet diſcipulum, & quomodo ſermocinanti aures, ità etiam facienti pulchrè ac ſtudioſè oculos accommodaret, cibo quidem utens, non uario & compoſito & ſuperuacaneo, ſed minimè curioſo & neceſſario & ſimplici, lautas autem & magnificas delicias animæ apponebat in eloquijs ſpiritus. Et diuinum quidem eccleſiaſticæ regulæ officium, attenta mente & cum cordis contritione præfinitis peragebat temporibus, non riſui & ſuſurris, ſicut multi, animum adhibens, ſed ut, qui adſtaret ante oculos communis Domini & regis omnium, & coram cum eo loqueretur. Eo autem tempore quod intercedebat, domi ocium agens, non ocioſo alicui ſermoni & uanæ meditationi erat intentus, ſed Dei legem diu noctuque meditabatur, & fructum ſuo tempore afferebat, ſicut arbores, quæ ſunt plantatæ iuxta aquas, ut habetur in pſalmis. Erat itaque tempus iræ & excandeſcentiæ: Ille autem manſuetudinẽ producebat & charitatem. Aderat rurſus tempus gulæ & deliciarum: Illi autem fructus egregius erat cõtinentia. Et inanis quidem gloriæ cogitationes, animi moderatione, multarum autem rerum cupiditatẽ, uoluntaria paupertate uincebat. & ſic unaquaque uirtute contraria fundebat & profligabat uitia.

Eius cibus. Officiũ eccleſiaſticum.

Pſa. 1. Pugna contra uitia.

Cum ſic autem fuiſſet educatus & inſtitutus, & proceſſiſſet per omnem graduum conſequentiam, ab eo qui tunc erat epiſcopus Melitenes, inuitus, eum tradente uirtute, ordinatur, & eius fidei committitur cura monaſteriorum, quæ erant in ciuitate. Sed quoniam quietis & ſilentii eum ab ineunte ætate magnũ tenebat deſiderium, ueniebat aſſiduã ad diuini martyris Polyeucti monaſterium, & trigintatrium ſanctorũ martyrum, & longiſſimo tempore in eo uerſabatur. Porro autem ab ipſa quoquè ciuitate omnino ſecedebat, & honoratos dies ieiuniorum in monte propinquo tranſigebat, qui tunc quidem erat ſolitudo, & mons Aſſumptionis uocatus fuerat ab accolis. Nũc autem eſt monaſterium non citra admirationẽ, quod eſt ædificatum proximè ciuitatem. Cum hæc ita ſe haberẽt, & ita diù ante erat quietis amator Euthymius, quod eius intus compoſitum & tranquillum iudicabat animum, ratus curam monaſteriorum ei ad uirtutem afferre impedimentum, fugæ ira, ut erat, ſe mandat, & clam ex urbe egreſſus ætatis ſuæ anno uiceſimo nono, ad adoranda ſacra & ueneranda loca prompto alacri animo uadit Hieroſolymam. Cum autem conueniſſet patres, qui erant in ſolitudine, & didiciſſet inſtitutum uitæ uniuſcuiuſq;, euadit eius impetus acrior & quodammodo pennis in altum tollitur, & ſimilis uitæ degendæ uehementiori punctus ſtimulo, illinc peruenit ad Pharam lauram, quæ ſex milliaribus diſtat Hieroſolymis. Et cum extra lauram inueniſſet quandam cellam, quæ erat ualdè appoſita ad quietem & ſilentium, illic decætero uerſabatur, palmarũ quidem ramos in ea texens, ſibi & egentibus ſuos labores communes efficiens, ut non ſolum neminem grauaret, ad aliorum manus non reſpiciens, ſed etiã Deum coleret, & eum ipſe eſſet potius manus alijs, ab omni autem cura rerum terreſtrium animum liberaſſet, ſe ita comparat, ut omnino dependeat à ſpe futurorum bonorum.

It Hieroſolymam,

Degit in cella ſolus

Erat autem quidam ex eius uicinis nomine Theoctiſtus, qui eandem uitam quam ille, exercebat, & idẽ ſibi uendicabat inſtitutum. Amor uero rerum ſimilium, & laborum ſocietas, ità eos colligauit uinculo charitatis, & uſque adeo ſunt inter ſe contemperati dilectione ſpiritus, ut uterque eorum eſſet poſitus in anima alterius, & quæ alter eorum ſentiret, ea etiam cordi eſſent alteri. Cum ergo eſſet tam fraternus inter eos conſenſus, in Catilæ ſolitudinem peruenerunt, octano die poſt feſtum luminum, ſeparati quidem ab omni humana conſuetudine, cum Deo autẽ ſolo uerſantes per precationem, & totum tempus, quod intercedebat, tranſigentes in ſolitudine, donec aduenisſet dies feſtus Palmarum. Tunc enim uterque reuertebatur in cellam, magnas uirtutis afferentes diuitias, quas erant oblaturi Chriſto qui reſurrexerat, auro longè precioſiores, quod ei qui natus erat, Magi obtulerunt. Morum autem benignitate & ſimplicitate inſigni humilitate magnus excellebat Euthymius, & iõ indies ei creſcebat ad Deum fiducia, & abundantiorẽ gratiam euocabat ſpiritus.

Poſt feſtum luminũ, id eſt, Epiphaniarum. Mat. 2.

Cum autem quinque annos tranſegiſſet in Pharã, illinc recedit cum Theoctiſto, conſueto eis tempore ſeceſſus, & accedentes per ſolitudinem, ad præcipitẽ quendam & profundum torrentem, offendũt magnã quandam ſpeluncam ad boreale torrentis præcipitiũ, ueluti tracti à quadam manu deducente. Ea ergo de cauſa lætati animis, & rati non hoc eis oſtendi ſine Dei numine, illic ſuam faciunt habitationem, quod quidem cum eſſet prius ferarum refugium, ſacrum templum poſtea factum eſt & ſanctorum habitaculũ. Atque diu quidem latuerunt in ſpelunca, nec ullus ad eos accedebat, nec aliquid eis impertiebat, quod eſſet ad uſum neceſſarium, ſed ſolis, quæ propè natæ erant, herbis, ut licebat, alebantur. Cum autem celari illorum uirtutem Deus non amplius ſuſtinuiſſet (quo modo enim, cum nec horti clauſi, nec fontis ſignati ad multos redeat utilitas?) ſed uellet potius eos quoque eſſe alijs cauſam ſalutis, & copioſum aliquod bonum & in commune utile, hoc in eos utitur conſilio & prouidentia.

Mira res, ſolis tãtũ herbis alebantur.

Quidam paſtores Lazarij adducunt aliquãdo oues ad torrentem, & cum obrutum in ſpeluncam immiſiſſent, uident eos imminentes capiti. Repentino autem & non ſolito territi ſpectaculo, ij quidem ſe protinus in pedes conijcientes, fugiebant, illi uerò eis timorem demeentes appoſitiſſimè, uoce quam potuerũt benigniſſima & leniſſima: Ne timeatis, o fratres, dicebant, ne timeatis. Nam nos quoque ipſi ſumus homines, etiamſi propter peccata noſtra præſentem locum habitare conſtituimus. Tunc autem paſtores auſi ad eos aſcendere, & ingreſſi ſpeluncam, quam ipſi habitabant, cùm nihil inueniſſent eorum, quæ ſunt utilia corpori, reuerſi ſunt ualdè admirantes, & iuis ſingu-

la

la aperuerunt. Deindè uerò non ceſſarunt decætero incolæ Lazarij eis miniſtrare, quæ ſunt neceſſaria, Deo ſic ſapienter & benignè diſpenſante, ut ipſi quoquè ea haberent, quibus opus habebant ad uſum corporis, & ijs, qui ea impertiebant, darèt id quod eſt longè melius, nempè ſalutem animæ.

Marinus & Lucas ſe adiũgunt Euthymio.

Cum autem de ijs quoque quæſiiſſent Pharæ habitatores, & didiciſſent ubinã habitarèt, aſſiduè ad eos uenitabant, Et primum quidem duo ex fratribus ad eos accedentes, Marinus & Lucas, non ſunt amplius reuerſi, ſed à uerbis eorum & uirtute capti, tanquam ab aliquibus Sirenibus, ſe ipſis tradunt tanquàm patribus & animarum curatoribus. Quos cum ſupinis manibus magnus excepiſſet Euthymius, exercitationis monaſticæ inſtitutum eos tam pulchrè docet, ut in eodem quoquè tempore, quod eſt conſequutum, in locis, quæ ſunt circa uicum Metopa, clari extiterint, & monaſteria conſtruxerint, & magnum illum Theodoſium, qui fuit princeps & author cœnobiorum, quæ ſunt in ſolitudine, ad monaſticam perduxerint perfectionem. Cum talis fama Euthymij breui tempore in omnem partem peruaderet, multi ad ipſum, tanquàm ab aliquo unguenti odore moti, quotidiè confluebát, & rogabat unuſquiſque eorum, ut cum ipſo habitaret, & ſub eo duce uiueret, & animam componeret, & doceretur ea, quæ ſunt ſpiritalia. Sed ille uolens habere purum & immixtum bonum quietis ac ſilentij, omnem eorum, qui adueniebant, curam beato commiſit Theoctiſto. Ille autem, qui ei nunquàm recuſabat parere, protinus quidè mandatum accipit: omnia uerò adminiſtrabat ex ſententia Euthymij.

Deinde autem in loco quoquè ad habitandũ conſtruendo occupabantur, & in animo habebant in ſpelunca conſtituere lauram, ad figuram Pharæ, ſed quæ loco inerat aſperitas, & quòd is eſſet propemodum inuius, non ſinebat in eo aliquam conſtituere laurã, ſed in ipſo aditu præcipitij cœnobium ædificant fratribus, & ſibi ſpeluncam tranſmutant in eccleſiam, in qua in quiete & ſilentio magnus aſſidens Euthymius erat curator animarum, & earum, quas à uitiis accipiunt, plagarum, & uulnerum, à quibus ſæpè malè afficiuntur, medicus peritiſsimus. Quotidiè enim ad eũ accedentibus fratribus, & ei cogitationes aperire nõ uerentibus, dabat unicuique conueniens malo medicamentum. Quæ quidem experientia & prudentia & egregia diſcernendi ſcientia apud ſe collegerat, adeò ut in eo propemodum impleretur illud diuini Hieremiæ: Probatorem te dedi populi mei, & dum tu probas, cognoſces uiam eorum.

Monachis quæ ſeƈtanda.

Certè ſæpè etiã admonebat paternè, & cõmuniter cũ eis diſſerebat, dicẽs oportere quidẽ eos, qui mũdo renũciant & ijs quæ ad mundũ pertinẽt, ubique curã gerere obedièntiæ & humilitatis, & propriã non ſequi uoluntatem, & in oculis ſemper habere mortẽ, & ſupplicium quidem perhorreſcere, regnum autem cœlorum deſiderare, & ſe omni tempore dedere laboribus manuumque artificio & operationi, & maximè quidẽ, ſi is eſt iuuenis, & cuius appetitio & impetus mouetur ab ætate. Tũc enim oportet præter aliam eius cuſtodiam, corpus quoque exercere multa afflictione, ut pareat rationi, & feruor ſiacceſcat iuuentutis, & ut Pauli imitatores, & diuinarum eius legum ſimus adimpletores, non ocij crimen ſolummodo uitantes, ſiquidem ne alimento quidem eum dignum iudicat, qui eſt adeò hebes & negligens. Ocioſus.n. inquit, ne comedat quidẽ, ſed eaſdẽ quoque, quas ille,

2 Theſ. 3.
Act. 20

manus habentes. Manus.n. inquit, hæ mihi ſuppeditarant, & ijs qui erãt mecũ. Eſt.n. abſurdũ, homines quidem, qui in mundo uerſantur, uxorem & filios & totã familiã alere labore ſuarũ manuũ, & annuũ ab eis ſolui tributũ, quinetiã ſuorum quoq; laborum Deo dare primitias, & benefacere pro uiribus: nos autẽ ne alios quidem impertiri fructu noſtrarum manuum.

In templo loquendũ

Porro aũt hæc quoq; ex illius præceptis digna ſunt quæ mandentur memoriæ. Suadebat.n. honeſtum amplecti ſilentium in templo Domini, & ſynaxi fratrum nihil omnino loqui, cum ſacra peraguntur myſteria, ſed nec in cænaculo ad cœnam collectis fratribus, linguam laxare, ſed in utriſq; manere in eodem ſilentio. Ei autem diſplicebat, quòd nonnulli ex fratribus, & maximè iuuenes, reliquis maius & publicum oſtenderent ieiunium, & communem ſoluerent fratrum regulam, ſuam ſequendo uoluntatem & legem. Neque enim ille bonum tuba cani, neque apertum eſſe ad publicum, ſed quam maximè fieri poterat, latere uolebat. Et ideo dicebat eã eſſe optimã abſtinentiam, quæ præuenit ſatietatẽ. & indigentibus adhuc nobis, reprimit alimentũ, quod quidẽ eſt propemodũ minus alimẽti ſumere, q̃ ſit opus. Clã aũt reſiſtere carnis affectionibus, eſſe uero armis monachorũ oĩ ex parte ſecuræ cõmunitum. ea aũt ſunt, humanitas, moderatio, meditatio, diſcretio, & quæ eſt ex Deo obedientia, & re uera uirtus, quæ Deũ imitatur. Atq; tali quidem à ſuauiſsima illa lingua fratres quotidiè ſtruebantur doctrina. Nobis aũt iã deinceps incipit pergere oratio ad res ueteris Terebonis, quæ oẽs quidẽ, qui ſunt ſeniores ex patribus, mihi narrarunt, accuratius autem ille Terebon, qui fuit nepos huius ueteris Terebonis, & præfuit tribui apud Saracenos, & in eis maximum nomen reliquit ad claritatem. Oportet autem ab alto ordiri principium narrationis, ut ſic facilius poſſit à nobis perſpici oratio.

Arma monachorũ.

Xpianorum pſecutio apud Perſas.

Erat apud Perſas quidã Græcus, nomine Aſpebetus, qui fuerat dux tribus Saracenorũ. Cũ aũt circa finẽ regis Iſdigerdis mota eſſet à Magis perſecutio aduerſus Chriſtianos, illi ducẽtes hoc ſibi eſſe magno ſtudio contendendũ, ut omnes uenarentur Chriſtianos, omnes quotquot erant tribuũ apud ſe præfectos, quinetiã ipſum quoq; Aſpebetũ, ut oẽs uias diligẽter cuſtodirent, conſtituunt, ut nullus Chriſtianus poſſet clanculum confugere ad Imperiũ Romanorũ. Is itaq; Aſpebetus, uidens tantam in Chriſtianos incurſionẽ & inſaniã, & motus miſericordia eorũ calamitatis, nõ ſolũ nõ prohibuit quo minus fugerẽt, ſed eis quoque manũ pbuit adiutricẽ. Qua de cauſa accuſatus apud regẽ Iſdigerdẽ, & illius ueritus crudelitatẽ, acceptis protinus ſuis facultatibus, cognationeq; & puero Terebone, tranſfugit ad Romanos. Quos cũ accepiſſet Anatolius, (is.n. tunc erat unus ex præfectis Oriẽtis) eũ collocat in Arabia, & quæ illic Romanis ſuberat, Saracenorũ præfecturã tradit in manus Aſpebeto, ſic apertè oſtẽdens ſyncerã & oĩs doli expertẽ fuiſſe eius acceptionẽ. Cũ ergo ſic ad Romanos acceſſiſſet, eius quidẽ filius Terebon, cũ eſſet adhuc impubes, atque adeò uerè puer, percuſſus erat flagello dæmonis, ut q dexterã partẽ corporis ex dimidio haberet ſiccã mortuæq; ſimilẽ, & quæ minimè operari poterat. Hoc aũt ei ita ſe habebat à capite uſq; ad pedes, adeo ut cũ pater magnã partẽ facultatis cõſumpſiſſet in medicos, Terebon ex arte illorum nullum acceperit adiumentum.

Viſione Terebon iubetur ire ad Euthymium.

Poſtq̃ uerò migrarũt in Arabiã. uidet puer in ſomnis aliquid, & ad uiſionẽ expergefactus, eã patri narrat. Ille aũt cũ ſtatim puerum accepiſſet, & multos ex ijs, qui eius imperio parebãt, barbaris, uenit ad ſpelũcã huius Euthymij & Theoctiſti. Nã ut eo ueniret, p̃cipiebat quæ ei apparuerat uiſio. Atq; fratres quidem cũ tantã uidiſſent multitudinẽ, inuaſit animi angor & metus, neque ſciebãt, quidnã ſe fieret. Sed beatus Theoctiſtus cũ illũ timorẽ eieciſſet ex animo, audenti animo accedit ad barbaros, & rogat, cuiuſnã rei opus

eos

eos huc addoxiſſet. Illi aũt, Venimus, dixerũt, ad oidẽ dũ Euthymiũ. Beatos uero Theoctiſtus, At ille, ioqt, nũc quieſcit & ſilet, & oeq; uſq; ad ſabbatũ ueoit in alicuius cõſpectũ, oeq; ad colloquiũ cũ aliqoo. Tũc Aſpebetus manus accipiens, oſteodit ei filiũ, qui erat ſemiaridus, & coius pars dextera erat ueluti mortua. Deiode etiam filio aoouit ſuperciliis. Ille autem incipiens, rem omnem narrat ordine.

Cum ego, inquit, in Perſide hãc plagam accepiſſem multis & medicinæ & magicę artibus contritus, oihil amplius ex iis fructus percepi, niſi quod eas ſolum dãnaui, & in illis nequaquàm poſsim magnam habere fiduciam. Deinde poſtquàm in hãc Arabum oeoimus regionem, hic quoqoè rurſus cum priori luctabar calamitate, & malis uexabar ſimilibus, ooctu autẽ apud me aliquaodo cogitans, & cooſiderans an uſquam ab hoc morbo aliquam innenirem liberationem, quoniã ab iis, qoi etant apud nos, nullam uidebam mali curationem, ipſe ſic mecom colloquebaſ. O Tereboo, obi nuoc ſuot, quæ apud Græcos & Perſas feruntor medicioæ artes & magicæ, & quæ ſunt io his ougæ, & qoæ earum oulgo iactatnt utilitas? Vbi ſunt autem præſtigiæ aſtrologorum & fabolæ noſtrarum ſuperſtitiooã & inutiles innocationes? Sunt omoia re oera ſraudes & tiſus maoifeſtus, quæ oihil, ioquam, poſſunt efficere abſque uoiuerſorum opifice & Domino. Cum hæc ergo apud me dixiſſem & diſſeruiſſem, Deum rogaui oehementiſsimè, & ab eo petii à morbo liberationem, & me ei uiciſsim eſſe relaturum uitæ mutationem, & me Chriſtianum ſuturum ſom pollicitus.

Viſio Terebonis

Interea autem dum hæc fierent, & Deo hoc modo eſſem ſupplex, paulatim in ſomnum deductus, mihi uidebar uidere qoendam monachum, cui barba propendebat hiſpida, quique iam ſeoeſcebat, & canis erat conſperſus, me rogantem qoiſnam eſſet morbus, & ſciſcitantem quidnam mali nobis incubuiſſet. Cum ego autem ei morbum oſtẽdiſſem, ille, implebisne, inquit, quæcunque Deo es pollicitus? Deinde cum ego rurſus promiſiſſem, me prompto & alacri animo omõia impleturum. Ego ſom, inquit, Euthymius, qui ad Orieotalem ſolitudinem habito in tottente, qui eſt prope uiam, quæ tendit uerſus Hierico, decem millibus diſtans Hieroſolymis. Si uis ergo iouenire mali ſolutionem, ueni ad me, & te Deus per nos ſanabit. Hæc cum in ſomnis oidiſſem, & eſſem excitatus, Patri ſtatim narraui, & ecce omnib⁹ poſtpoſitis ut iuſsit uiſio, huc nuoc uenimus, teque ualde, & enixè rogamus, ut oobis oſteodas eum, qui per uiſiooeoi nobis fuit iodicatus, uere diuinum & admirabilem medicum.

Oratione et ſigno crucis ſanatur Terebon.

Hæc cum beatus audiiſſet Theoctiſtos, & oiſionem ut apertum Dei gratiæ indicium eſſet admiratus, Euthymio interrumpit quietem ac ſilentium, & ei omnia recenſet ordioe, pueri morbom, egeſtatem eius, q illum eſſet coraturus, eius promiſſa, quæ fecit communi Domino, ſomnum illum, uiſionem quæ apparuit: & ut ſemel dicam, narrat ſiogula. Ipſe autem cum ſibi quoque perſuaſiſſet eam rem diuioo quodam geri conſilio, ſtatim deſcendit ad barbaros, cumque uehementer oraſſet pro puero, & ei figuram crucis impoſuiſſet, non aliquo opus habuit tempore, neque ut in oratione diutius perſeueraret, ſed eum ualentem & omnino ſaoum ſtatim efficit. Stupent barbari id quod factum fuerat, & citios quàm eius, qui laborabat, corpus, eorum quoque curantur animæ, uel potius animæ ſanitatem communiter accipinnt, & fiuot ſtatim fideles. Quocirca proni homi cadentes, rogant illam ſanctam animam, ut Chriſti obſignentur ſignaculo & partem Chriſtianorum conſequaotur & nomen.

Non erat omnino uiri pii & Deum amantis, cunctari in rebus huiuſmodi. Neqne ergo fuit Euthymio in his rebus ulla cunctatio. Sed cum uidiſſet eos corde potius quam ore ſacrum baptiſma poſtulantes, iobet paruam piſcinam fieri io quodam angulo ſpeluncæ, quæ quidem conſiſtit uſque in hodieroum diem. Cũque dixiſſet preces, quæ dici conſueuetuot, & quæ lex in his poſtulat, feciſſet omoia, primum quidem baptizat Aſpebetum, eum Petrum nominans. Deinceps autem Marin, ſratrem uxoris Aſpebeti, ambos elaros genere, & inſignes diuitiis, uel diuitias potius ornantes prudeotia & uirtute, uel potios ipſis diuitiis utentes pro cauſa & inſtrumeoto exercendæ uirtutis. Deinde autẽ Terebooem, & poſt ipſum reliqoos. Quos cum quadragiota dies apud ſe detinuiſſet, & monuiſſet, pietatẽ atqoe ac religionem accurrate docoiſſet & omnibos modis ea firma ac ſtabilia reddidiſſet, quæ pertinẽt ad ſalutem, eos dimittit in pace, ſed oon amplius Agarenos, oec Iſmaelitas, ſed à Sarra oriundos, & certos hæredes prooiſsionis per diuinum baptiſmum. Maris autem, qui ſoit Tereboois auunculus, nõ amplius uoluit retro adſpicere, neque amplius omoino ſuſtinuit diſcedere à monaſterio. Sed cum ei omnes conſecraſſet facultates, & parui feciſſet quæconque ſunt in mundo nec generoſo & excelſo animo dignum eſſe duxiſſet deſideriom, quod in ea confertur, ſoli Deo adhæret, & per totam uitam ſub eo uiuere ſtatuit, magno duce & præceptore utens.

Barbari baptizãtur.

Multi curantur ægri.

Cum autem miraculum eſſet diſperſom per multas partes ſolitudinis, multi, qui morbis laborabant & ægritudinibus, ad dioioum Euthymiom ondiquaquè confluebant, & ſic ſioe mercede, promptamque ac facilem colligentes curatiooem, læti reuertabantur. Quemobrem ſic breui per totam clarus euaſit ſolitudinem, ut oec eius qoidem nomen tota caperet Palæſtina, ſed tranſiret etiam ad eas, quæ erant circuncirca, Præfecturas, & in eis ualde celebraretur. Quod alii quidem fortaſſe fuiſſet ooluptati. Euthymio aotem oalde ueoiebat in mentem ſuccenſere & ægrè ferre, non ſolum quod humanam auerſaretor gloriam, ſed etiam quod prioris meminiſſet quietis & ſileotij, & quemadmodum io eo eſſet iodiu olſus, & ab omni tumultu alienus. Et ideo ſtatuit ad Ruban ſecedere clanculum. Sed diuinus Theoctiſtus cum eius rei, quam cogitabat, ſenſum oeſcio quomodo accepiſſet, & hnc fratribus ſigoificaſſet, & omoes cõgregat, & preces adhibet commuoes & oehementes, ut miſereatur eorum orbitatis: & oon ſic deſpiciat gregem, quem ipſe conſtituit, qui poſt eios receſſũ erat miſere dilacerandus à commuoi hoſte omoium. Hæc dixit, & perſuaſit, oè in præſentia diſcederet, nec eos relinqoeret.

Fugit in aliã eremũ.

Sed cum poſteà eum uehementius inuaſiſſet amor quietis & ſileotij, nec ſciret quid ageret, quodam ſecũ aſſunpto, cui oomen quidem erat Domitianus, qui erat quidem genere Melitenus, uirtutis autem amator oon negligens: una cum eo egreditur, cum id nemo ſenſiſſet, & in ſolitudinem Rubæ, quæ uergit ad Auſtrum, oenit iuxta mare mortuum: & deiode in altum quendam mootem & remotum ab alijs mõtibus aſcendit, qui appellatur Marda, tranſmigrans in montes ſicut paſſer, ut ait diuinus Dauid, & arcus ſugiens peccatorum. Quo quidem io monte com inueniſſet puteum, & humi iacta ædificia, templumque excitaſſet & erexiſſet altare, quæ quidem adhuc ſtant in hodieroum diem, in eo quidem uerſatur aliquo tempore, ea qoæ ſunt corpori oeceſſaria ex ijs quæ ſunt illic, herbis comparaos, & tanquam menſa ſpleodida eis utens. Deiode cum eum quædam ſubijſſet cogitatio ingrediendi io ſolitudioem Ziphoo, quæ eſt prope oicum Ariſtoboliadem, ad uidendum, inquam, illas ſpeluncas, quæ olim Dauid acceperunt, cum eum perſe-

Pſ. 10.

1. Reg. 26.

perſequeretur Saul, ei pater: cumque ueniſſet; & locus ei placuiſſet, illic conſtruxit monaſterium. Cauſã autem prætermittere, quæ fuit conſtruendi eius monaſterij, damnum fuerit pijs.

Cuiuſdam in uico Ariſtobuliade grauiter laborabat filius, & à malo uexabatur ſpiritu. Cum ſic aũt laboraret, & ab immani uexaretur dæmone, Euthymij nomen clara uoce clamabat. Clamabat uerò per ſe, nõ ſua ſponte, ſed is, qui tyrannidem eum exercebat, aperte cogebatur. Videntes ergo parentes, & qui ad eum genere attinebãt, eum ſic ſemper in lingua habere nomen Euthymij, & maxime quando ille execrandus eum inuaderet uehementius, quiſnam eſſet hic Euthymius obeuntes interrogabant, & quemadmodum de eo aliquid ſcirent, maxime erant ſoliciti. Cum in illo autem inquirendo non multum laboraſſent (illius enim fama & nomine iam plenus erat orbis terrarũ) audiunt eſſe inter Parabarichos & Ariſtobuliadem. Accipientes itaque puerum, ad eum ſtatim fuerunt. Vbi autem procul adhuc procedentibus ille adoleſcẽti euadit manifeſtus, cum ueluti præſenſiſſet is, qui in eo habitabat ſpiritus, boni ſpiritus operationem qui inhabitabat in Euthymio, fugam ſpectauit: non ſecus atque timidi & puſilli animi hoſtes, qui nec adhuc quidem ad eos accedentes armatos expectant milites ſed excedunt antequam manus conferant. Adoleſcentem itaque cum repente torſiſſet & diſcerpſiſſet, euanuit. Oportebat enim malũ male facere, & furioſum & conturbatum ſuum diſceſſum oſtendere. Poſtquàm autem ille receſſiſſet, cernebatur homo modeſtus & ſanæ mentis, alterius, non illius, eſſe ſignificans eam, quæ præceſſerat, tempeſtatem & graues fluctus.

Dæmõ fugit ex obſeſſa.

Cum breui autem miraculum totam peruaſiſſet ſolitudinẽ, ex ipſa Ariſtobuliade & ijs, qui circumcirca erant, uicis ad eũ frequentes concurrunt, & ei monaſterium conſtruunt: in quo etiam multi pij ac religioſi ſtatuerunt permanere, Deo deſuper eis ſuppeditante ea, quæ erant ad corporis uſum neceſſaria. Non ſolũ autem eæ feræ, quæ percipiuntur intelligentia, ſpiritus, inquam, maligni, ita erant ei ſubiecti: ſed etiam cum his ſenſilibus, tã quæ ſunt carniuora, quàm quæ uenenata, in ſolitudinibus conuerſans, & cum eis habens conſuetudinem, nullas unquam ab ullis ſenſit inſidias, neque damnum ullum accepit. Neque uerò his non eſſe credendum exiſtimet aliquis, qui ſciuerit q̃ ſit res inexpugnabilis uirtus boni ſpiritus, & quæ poteſt omnia facile facere miracula. Ei quod dico, fert teſtimonium mare, quod uirga ſcinditur, & ſol, qui ſolo iuſſu ſiſtitur, & ne ulterius progrediatur arcetur, ignis, qui in rorem cõuertitur, & quæcunque alia præter opinionem facta ſunt miracula.

Cũ feris degit illæſus.

Exod. 14. Ioſue 10.

Fit autem aliud quoque in ea Ziphon ſolitudine, dignum & mente eius, qui fecit, Euthymij, & perfecta pietate. Nam cũ inueniſſet quoſdam, qui Manetis laborabant inſania, & ſui morbi ſemper aliquam faciebant acceſſionẽ: q̃ nullus accederet, qui eſſet ad morbũ curãdũ idoneus, cũ ſe dediſſet uiſitationi eorũ, qui tã malè laborabãt, & ſe eis aptiſſimũ præbuiſſet medicũ: tanto eos aggreſſus eſt artificio, & ut à morbo diſcederẽt, idẽ eſt aũt dicere hæreſi, ueriſſime effecit, ut illius quoque Patrẽ Manetẽ aperte abdicarẽt; & claro ſubijcerẽt anathemati, & fierẽt ipſi pars Apoſtolicæ & orthodoxæ fidei. Poſtquàm aũt hic quoque rurſus multos uidit cõfluẽtes, (ipſa enim ſolitudo erat circũcirca ſepta uicis, & qui erat apud ipſum theſaurus, uocabat amatores harũ ſpiritualiũ & cœleſtiũ diuitiarũ) rurſus accipiẽs ſuũ diſcipulũ Domitianũ, reuertitur ad fratres & beatũ Theoctiſtũ; qđ quidẽ nõ minus eorũ deſiderabatur oculis, quàm aqua æſtate ijs, qui magna ſiti laborãt. Cũ aũt fuiſſet in quodã loco, qui eſt ad tertiũ lapidẽ remotus à cœnobio, & inueniſſet eum rectè ſe habere, ſiue loci ſpectetur natura & poſitura, ſiue temperies, ut qui iucũdiſſimo & ſereniſſimo aere pſpireſ, & ſit oĩ ex parte quietus & trãquillius, cum diſcipulo illic paruam ingreſſus eſt ſpeluncam, & in ea eſt uerſatus.

Manichæos conuertit.

Cum diuinus autem Theoctiſtus illius didiciſſet aduentum, non ſe amplius continere potuit: ſed ad eũ proficiſcitur, à uehementi motus deſiderio. Cum uerò lubenter & uidiſſet & uiſus eſſet, & ſpiritaliter eũ eſſet complexus, nolebat ab eo diſiungi, amoris ineuitabilibus alligatus uinculis, & à nõ fallacibus Euthymij Sirenibus adſtrictus. Rogabat ergo, ut ad cœnobium & fratres deſcenderet, & communem cum eis uitam ageret, & communiter ſe exerceret. Ille autem cum quietis & ſilẽtij magno amore teneretur, in hoc quidem nõ annuit Theoctiſto: ſed pollicitus eſt ſe ſingulis Dominicis ad eum acceſſurum, & ſe quoque ſynaxi adfuturum. Cũ autem eius aduentus neſcio quomodo fuiſſet ſignificatus *Aſpebetto, qui fuit poſtea cognominatus Petrus, licebat ſtatim uidere congregatam Agarenorum multitudinem. Nam cum ille multos eorum ex omni genere & omni ætate congregaſſet, ut quiſque primus bonum guſtaſſet, & ſtuderet ut illi quoque eſſent participes dulcedinis, accedit ad Euthymium. Ille autem, quòd eos adduxiſſet ualde lætatus, cum & hilaribus eos uidiſſet oculis, & eis de more bene eſſet precatus, adducit ad fratres & monaſterium. Deinde cum eos illic baptizaſſet & inſtituiſſet, & ex illo tempore ſeptem dies cum eis eſſet uerſatus, cum multis habitare non ſibi amplius ducebat tolerabile: ſed quietis & ſilẽtij, ſicut diximus, magno captus deſiderio, ad conſuetam rurſus redit ſolitudinem.

** Aſpebeto.*

Agareni baptizãtur.

Cum ergo Petrus eum uidiſſet & domo carentem, & inopem ſedentem in ſolitudine, pro maximis beneficijs mediocrem utique referens gratiam, ædificatoribus magna mercede acceſſitis, magnam ciſternam, & quæ duo habebat oſtia, fodit in horto, quæ in hodiernum uſque diem foſſa remanet: & panis faciendi officinam apud ciſternam ædificat, & tres cellas conſtruit Euthymio. Inter eas autem excitat etiam oratorium, adeo ut nullius eorum, quæ ad uſum pertinebant, egeret Euthymius. Agarenorum uerò multitudo, quæ, ut prius dixi, fuit ab ipſo baptizata, ſuauiſſimum fluentum ſemper bibere deſiderans, quod quidem aperte erat lingua Euthymij, non amplius ne minimum quidem ab eo diſcedere ſuſtinebat: ſed uehementer contendebat, ut apud ipſum maneret, & delicias & aquã uitæ, nempe eius perciperet orationes. Ille autem ſibi conſeruans indiuulſum bonum quietis & ſilentij, eos quidem non ſinit hic uerſari: ſed cum eos aliò duxiſſet, & eis templum & tabernacula circumſcripſiſſet, (eſt autem locus inter duo monaſteria) iubet ut ea extruant, prout ſe habet deſcriptionis figura & magnitudo, & in eis habitent. Quo quidem in loco cum ſibi & domos ædificaſſent, & in eis deinceps perſeueraſſent, aſſiduè magnus uentitabat Euthymius, & quemadmodum ſe haberent, ſemper uiſebat. Sciebat enim, quantum ex eo lucrifaceret, nec prius deſtitit hoc facere, donec illorum animas purgauit & exercuit, & effecit ut presbytero ſubeſſent & diaconis. Quamobrẽ illic lubenter manſerunt non ij ſoli, qui fuerunt priores baptizati, ſed etiam multi alij ex ijs, qui quotidie ad eum ueniebant & baptizabantur.

Cum ergo uſqueadeo multiplicarentur filij Agar, & ad ueram traducerentur nobilitatem, & in diuerſas excreſcerent copias, mittit diuinus Euthymius ad Iuuenalem Patriarcham Hieroſolymitanum, poſtulans, ut eis ordinaretur Epiſcopus. Ille uerò mittit ad eum Petrum patrem Terebonis, ut qui eſſet

Petrus fit epiſcopus Agarenorũ.

idoneus preeſſe animabus,& deducere ad ſalutem. Petrus ergo ſic quidem primus ordinatur epiſcopus copiarum,quæ erant in Palæſtina. Saraceoorum autem multitudo,non ſecus ac fluuiorum fluenta, affluebat perpetuo:& qui nunc accedebant,adijciebantur prioribus:& ij omnes ſignati baptiſmi ſignaculo, connumerabantur cum grege Chriſtianorũ. Sed de his quidem ea,quæ dicta ſunt,ſufficiuot. Nobis autem deinceps eò conferenda eſt oratio, unde ad hæc dicenda digreſſi ſumus.

Non habebat magnus Euthymius in animo,nec cęoobium,nec omnino Lauram in illo loco conſtruere. Propterea quando aliqui ad eum uenerant, ſiue mundo renunciantes,ſiue aliqua aſſerentes, qnæ ad uſum corporis eſſent oeceſſaria,ab eo rurſus tranſmittebantur ad beatum Theoctiſtum. Cum autem iam ſuperne diuina ſapienter ſtatueret prouidentia, ut hæc habitaretur ſolitudo:ut quæ pulchre ſciret id,quod erat futurum:nempe quòd ea res eſſet futura multis cauſa ſalutis:ad eum accedunt quidam numero tres,fratres ſecundum carnem: qui germina quidem erant Cappadociæ,educati autem in Syria, & in uirtute & doctrina ſe illic exercuerant,Coſmas, Chryſippus,& Gabrielius.Is autem faciens ut conſueuerat, nec eos etiam admiſit, & ætatem cauſans iuuenilem, & mutuum naturæ deſiderium, quod etiam n>uit utplurimum labefactare conſtantiam exercitationis,& maxime,quòd adhuc eſſet Gabrielius adoleſcens & imberbis. Eos ergò his de cauſis nolebat omnino admittere. Ea autem oocte uenit ad eum in ſomnis aliquis,mãdans ut & fratres exciperet:Sunt enim,inquit,ab ipſo

Tres fratres ueniũt ad Euthymiũ & fiũt monachi.

Deo miſſi:& ut deinceps eſſer paratus accipere quemlibet accedentem & uolentem. Mane ergo cum pulchram illam accepiſſet fraternitatem & cognationẽ, ut ei iuſſerat uiſio,dicit Coſmæ: is enim erat primus ætate inter fratres:Sic ego quidẽ feci,ut mihi? à Deo iuſſum fuerat,& uos hic introduxi. Nunc autem par eſt,ut tu iuniorem ex fratribus Gabrielium intra cellã contineas,& nequaquàm ei exire permittas. Eſt enim res ualde periculoſa & inſidioſa aliorum oculis muliebris adſpectus,qui eſt adeo lenis & polirus. Deinde nõ oulla quoque ei aperuit ex ijs, quæ erant euẽtura. Nõ arbitror,dicens,te longo tempore hic uitam acturum ſed tibi propediem committetur præfectura eccleſiæ, quæ eſt Scythopoli. Sed hæc qnidem facta ſunt propter eorum ſuſceptionem.

Item cõplures alij

Poſt eos autem ſeipſum permiſit omnibus ingredi uolentibus,& erat ad excipiendum deinceps paratiſſimus. Nam excipit qnidem qnendam Domnum, ex Antiochena quidem ciuitate profectum, patruelem uerò Iohannes,qui illi præerat eccleſiæ. Suſcipit autem tres quoque alios, fratres genere patria Melitenos,conſobrinos illius Sinodij,qui cum Acacio nutri erat Euthymium. Erant antem eis nomina, Stephanus,Andreas,& Gaianus. Poſt eos uerò Iohannẽ quoque ex Raitho Presbyterum,& Anatolium:& Thalaſſum. Deinceps autem Cyrionem quoque quendam ex Tiberiade, qui ipſe quoque erat Presbyter templi, quod Scythopoli martyri poſitum eſt Baſilio. Cum eos ergo ſuſcepiſſet. Petrum adhortatur Epiſcopum, ut eis paruas quaſdam cellas conſtruat, & eis templũ ſcite adornet:& ſic breui illic Lauram cooſtituit,quæ ea,quæ eſt in Pharam,nihilo erat inferior. Deinde uerò ipſe qnoque Iuuenalis Patriarcha, cum ſanctum Paſſarionem,qui tunc erat Chorepiſcopus, & Heſychium accepiſſet Presbyterum,accedit ad Lauram,&

Tẽplũ dedicatur.

templũ,quod eſt illic,dedicat,cum natus eſſet Euthymius duos & quinqnaginta annos. Diaconos quoque ordinat Domitianũ & Domnũ, cũ iã in presbyrerorũ ſortẽ relati eſſeot Iohannes & Cyrion. Propter hæc magnus gaudebat Eurhymius, & animi tranqnillitare plenam habebat aoimam:& maxime quod Paſſarionem cum Patriarcha,& diuinum Heſychinm, qui in reliquo eorum,qui ſe exercebanr, choro erãt inſignes in Laura degentes cerneret. Sed ſanctus quidem Paſſarion, cum oondum ſeptimum menſem ab illo tempore tranſegiſſet, è uiuis excedit in profunda ſenectute.

.Cum hic autẽ magnus & admirabilis Eurhymius, & qui cum eo erant fratres, in illa Laura premerentur magna rerum neceſſariarum inopia, Dei prouidentia non abiecit curam ſuorum:& manus,quæ aperitur & implet omoe animal benedictione, admirabili cura tunc quoque aperta eſt. Accidit enim, ut multitudo Armeoiorum, quæ nõ erat pauciorum quàm quadringentorum numero, ad Iordanem à ſancta ciuitate deſcendens,dextera de uia declinaret,perinde ac aliquo eis iter præeunte,& ad Lauram illam accederet: hoc, ut arbitror, ſapienter diſpenſante & adminiſtrante prouidentia, ut magna illius Patris uirtus adhuc clarior euaderet. Quos cum magnus ille illuc uidiſſet diuertiſſe,ut ſe à labore itineris aliquantiſper recrearẽt uocat Domitianum, cui ab eo fuerat credita illius Lauræ diſpenſatio, & iubet ut eis menſam apponat. Cum is autem proferret egeſtatem, & reſpondiſſet ſe ne unius quidem diei fratrum habere alimenrum, ille eo fretus, qui uiduæ copioſum ſuppeditauit nutrimentum propter abundantiam bonæ eius uoluntatis iuber Domitianum ire ad arcam panariã. Scies enim, inquit, quid ſibi quidem uolunt humanæ cogitationes,quid autem dinioa poſſit gratia diſpenſare ac prouidere præter opinionem. Ille uerò eum ſtatim ceſſiſſet (ò inexplicabilia tua Chriſte miracula) inuenit diuina quadam & ſapiente prouidentia domum pane adeo plenam,ut ne facile qnidem eſſet parum aperire oſtium,ut quod prohiberetur propter eam,quæ intus erat,multitudinem.

Pſ.144

3.Reg.17.

Panes diuinitus aucti.

Cum ergo alios quoqne fratres uocaſſet, & unà cũ eis oſtium euertiſſet, uidet ea quæ erant intus,nempe quandam,quę narrari non poteſt, panum multitudioem,& magnam quoque uini & olei copiam,& omnino conuenientem Euthymij egregiæ indando beneficentiæ. Hæc cum uidiſſet Domitianus, & coniecisset id eſſe diuinæ gratiæ operationem, procidit ad pedes magni Euthymij, petens ab eo ueniam, ſordeſque & parcitatem uehementi rependens pœnitentiam. Ille autem cum Domitiano beneuolam & mentem & manum porrexiſſet,ò fili,inquit, Qui ſeminat in benedictionibus,in benedictionibus quoque metet. Qui itaque accedentibus commune uectum præbent & ſalẽ, imprudentes ſibi porius comparant copioſam ſuppeditationem:ut qui non tantum dent, quantum accipiunt. Quod quidem à uobis quoqne eſt ſeruandum, ò fratres, ſi Deo eſtis grarificatnri,& rerum neceſſariarum uobis benigne ſuppeditatam copiam conſecuturi. Hinc conſtitit bonorum,ut dicitur,cumulus: cœpitque proſpera & felix eſſe Laura,& eius amplificari multitudo: & deductus eſt fratrum numerus ad quinquaginta & unicuique eorum fuit ædificata cella, & quotidie ſacra peragebanrur myſteria.

1.Co.9

Cum autem animo agitaret is,cui credita fuerar diſpenſatio,tanta fratrum multitudioi magno quoque opus fore miniſterio. Lauræ quoque multos parauit. Erat antem quidam in ea,genere Aſianus,nomine Auxentius,qui erat aptus ad ſeruiendum molis. Is cum ab hoc Oeconomo rogaretur ut hoc ſubiter miniſterium,differebat & nõ obediebat. Cũ res uerò eſſet neceſſaria & utilis, Iohannem quoque ſecum accipiens & Cyrionẽ presbyteros Oeconomus,rurſus rogabat eum eis Auxentium. Cum autem ſię quoque minime

audiret,& iam aduenisſet ſabbatum,quo tẽpore licebat magnum conuenire Euthymium, omnia de Auxentio ei refert Oeconomus. Et ille quidem fratrem ſtatim accerſit: ſuadet autem ut obediat, & ne ſit uſqueadeo contumax & inobediẽs, & propriam ſequẽs uoluntatem,& quod eſt communiter fratribus utile, recuſans miniſterium. Cum is autem nec adhortationem,neque talem eius adſpectum eſſet ueritus, ſed ſic quoque aperte recuſaret,& quem non prætextum afferret, ut ſolam uoluntatem in ſua eſſe poteſtate oſtenderet:& nunc quidem cauſaretur,ſe eſſe alienigenam,nec peritum ſermonis illius regionis: Nunc autem carnis inſidias & uarias maligni artes:ne ſi forte, inquit,me à ueſtris oculis remotum inueneriț, ſupplãtet,& exerceat ſuæ opus malitiæ:& præterea,ne aſſuefactus curis & tumultibus, permaneam decætero diſcrepans & alienus à quiete & animi tranquillitate. Cum hæc diceret,& animæ damnum,ut quod ad mouendum ſatis eſſet, proferret: magnus rurſus Euthymius,Sed Deum,inquit,rogabimus ò fili, ut propter tuam obedientiam à nullo ex ijs, quæ lædunt, capi

Matt. 20. poſſis.Eius enim uox eſt: Non ueni miniſtrari, ſed miniſtrare.&,Non facio uoluntatem meam,ſed eius,qui

Ioan. 5 miſit me,Patris.

Cum ex his autem adhuc magis irritaretur Auxentius,& nequaquàm cederet,grauius in eum inuehens diuinus Euthymius,Nos quidem,ò fili, inquit, quod tibi ipſi quoque eſſe conducibile uidebatur,conſuluimus,tu autem in eadem manens inobedientia, mox ſcies,quiſnam ſit fructus inobedientiæ. Eorum, quæ

Pœna in obedientis monachi.

dicta ſunt,nondum finem fecerat, & agitationem motumque corporis neſcio undenam paſſus Auxentius, miſer in terram decidit, ſolis dignus lachrymis propter calamitatem.Qui uerò aderant ex fratribus,fractis eorum animis ea eo, quòd is eſſet tam miſerè affectus,rogabant Euthymium,ſupplicabant, obſecrabant,ut iacenti opem ferret,& qui ſatis graues pœnas luerat inobedientiæ.Is autem, ut erga adeo contumacem & inobedientem eis obediret, præſto fuit: & cũ ſuis accepiſſet manibus, adhuc tremebundum facit ſurgere Auxentium,& pendentem pœnas per omnia ferè membra corporis.Deinde cum etiã ueluti quoddam medicamentum crucis ſignum ei immiſiſſet,ſoluit hominem ab ea affectione, & eum reddit ſanum

Crucis ſigno ſanatur

protinus.Cum itaque ad ſe rediſſet Auxentius, & ei in mentem ueniſſet inobedientia, & affectionem quoque intellexiſſet,quæ ei incubuerat, & non ignoraſſet id eſſe opus ſolius inobedientiæ, maiores luebat pœnas à conſcientia,& eum uehemens quædam ſubijt pœnitentia,certè ad pedes quoque procidit Euthymij,partim quidẽ petens ueniã eorũ,quæ fecerat,partim autem in futurum ſecuritatem. Cũ is uerò ei ſtatim ignouiſſet (Nam qui uix tandem ad iram conuerſus fuerat animus,quemadmodum non erat promptè curſurus ad commiſerationem, & ei in futurum cauturus per orationem?) ille lubenter promptoque & alacri animo ſuſcipit mulorum miniſterium. Ita diſciplina Domini,ut dicam cum diuina ſcriptura, &

Eſ. 28.

aures aperit,& planè adijcit intelligentiam:& qui deliquerat, priuſquàm deprimeretur humiliſque redderetur,inobedientia,poſt humilitatẽ & diſciplinã accepta,cognitus fuit promptus ac paratus ab obediẽtiã.

Hæc mihi narrauit Cyriacus Anachoreta: ille, inquam,Cyriacus, qui ab ineunte quidem ætate ionſus fuerat in cœnobio Euthymij,poſtquàm aũt cũ eius ſucceſſoribus ſatis longo tẽpore eſſet uerſatus, & ab eis omnẽ eius exercitionẽ & uniuerſũ eius uitæ inſtitutũ accurate didiciſſet, poſtea in Laura ueteris Sucæ ſeptuaginta ferè totis annis ſe exercuit,omni uirtute & honeſtæ uitæ rectè factis illuſtris. Illud aũt ipſe quoque mihi narrauit,ꝙ duo quidã ex fratribus,Maro & Clematius,aſperã illã & difficilẽ in Laura agendo uitã defeſſi,inter ſe cõuenerunt, ut illinc clanculum effugerent,& ſe noctù furtim ſubriperent. Hæc* illic ** illi*

quidem inter ſe loquebantur, & apud ſe cogitabant. *Eſa 60*

Sed qui ſecreta aperit,& ijs,qui ſunt ſibi dedicati, dicit per Eſaiam: Non erit tibi amplius ſol in lucẽ diei, neque ortus lunæ illuminabit tibi noctem,ſed erit tibi Dominus lux æterna:ipſe hoc quoque ſuo aperit famulo.Sic autem facit. Silenti enim ac quieſcenti aliquando huic magno & admirabili Euthymio, uiſus eſt malignus,Maroni & Clematio, tãquàm ſancti oculis ſubiectis,frænum inijcere,& eos in laqueum trahere grauiſſimũ.Is uerò cum ſtatim coniecisſet inſidias, accerſit fratres Maronem & Clematium, eis ſuadens, admonens,rogans,docens,diſſerens,prolixam orationem habens de tolerantia, & ꝙ ubique opus ſit diligenti cuſtodia & cautione. Deinde eis etiam Adæ & *Gen. 3.*

Iobi exemplum adducens:ea quibus alter quidem in *Iob. 2.*

paradiſo præceptum non ſeruauit, alter uerò omne genus uirtutis oſtendit in ſterquilinio. Neque hæc prætermittens, ꝙ oportet monachum non admittere cogitationes,quæ à maligno ſuggeruntur:ſiue ille triſtitiam,ſiue odium,ſiue iniuſtitiam, ſiue in alium locum migrationem ſubijciat, & nec ab initio ei omnino animum adhibere, ſed ea tota manu repellere & reijcere,ne forte nos imprudentes per inſidias ſupplãtet,& in caſum præcipitet lachrymabilem.Si quis autem hic forte non poſſit uirtutem exercere, ne exiſtimet,ſi aliò tranſierit, id cuius ſtudio tenetur, alibi poſſe facilius & rectius gerere.Non enim ex loci natura,ſed ex libero noſtri animi inſtituto boni ſit operatio.Contra autem hoc eſt & periculoſum monachis, & quod eos poteſt reddere imbecillos & uirtutum carentes fructibus.Nam nec planta quidem poteſt ferre fructus,quæ aſſidue tranſplantatur.

Exemplum iracundi monachi.

Ad maiorem uerò fidẽ eorum,quæ dixerat,eis quoque narrabat de quibuſdam ſenibus Aegyptijs. Dicebat ergo,fuiſſe quendam fratrem in Aegypto, qui in quodam reſidebat cœnobio. Is cum ad iram aſſidue moueretur,efferabatur & conturbabatur,acerbitateque & indignatione os eius implebatur.Cum eum autem quædã ſubijſſet pœnitentia, ꝙ propter hãc iram & facilitatẽ ad perturbationẽ ſecũ bellum gereret: & ſi quid boni iã ante acquiſijſſet, id quoque perderet, ei perſuader.ut recederet à cœnobio,& ſolus per ſe quiete uiueret,ut pote ꝙ ſolitudo ei multum conduceret ad tranquillitatẽ, & ad uacuitatem perturbationis. Exiſtimabat enim, ꝙ ſi nullus eſſet cui iraſceretur, & in quẽ uti poſſet indignatione,omnino ſenſim extingueretur uehemẽs ille & qui citiſſime accẽditur ignis iracundiæ, futuruſq; eſſet deinceps mitis & manſuetus,& tranquillitate omni plenus & quiete. Cum ille autẽ hæc apud ſe eſſet ratiocinatus,diſceſſit deinceps à cœnobio,& ſolus uitam egit in quiete & ſilentio, & cũ aliquãdo propter uſum aliquẽ aqua impleſſet poculum,& id humi aliquantiſper uoluiſſet deponere,arte quadã maligni id eſt euerſũ. Quod quidẽ cum non ſemel, ſed bis & ter deinceps factũ eſſet,& iratus eſſet frater, & cũ ab iræ impetu uictus eſſet,ſtatim ita ut habebat humi deiecit poculum, & confregit: & ſic ab inimico maiori & uehementiori habitus eſt ludibrio.

Ad hæc ridet quidem Clematius, ut cuius delectatus eſſet animus lepida narratione. Cum id autem diuinus animaduertiſſet Euthymius, Nunquid, ait, tu quoque frater motus es à malo aliquo dæmone,quòd tam inuerecundè rides & tam impudenter, cum oporteret potius deflere eum, qui illius admittit ſuaſionem,ſi uerũ dicit,qui tunc noſter eſt iudex futurus. *Mat. 5*

Beatos quidem appellãs,qui lugent,quoniam ipſi quo *Luc. 6*

T 2 que,

que,inquit,accipient conſolationem : miſeros autem eos qui rident,& ſibi non adhibent animum. Et alioqui apertæ eſt inſcitiæ,& quod diſciplinæ ſit ignarus, argumentum , ſi monachus loquatur ſupra modum , aut ad quodlibet moueatur,aut etiam in loquendo nimis profuſa utatur licentia,Patres enim uocant liceotiam planè matrem omnium uitiorum . Cum ille ſic quidem increpaſſet Clematium, ingreſſus eſt in interiorem cellam : eũ uerò è ueſtigio perſecuta eſt ultio, pronusque in terram cadens , agitabatur tremore & horrore.Domitianus autem cum,ſic iacentem uidiſſet Clematium,& ſimul quidem Euthymij manſuetudinem & auſteritatem eſſet admiratus,quòd ſcilicet in eo optimè eſſent contemperatæ: & ſimul etiam miſericordia eſſet ductus eius,quod fratri acciderat , congregata aliquos ea patribus , qui pro eo eſſent interceſſuri,& eos unà cum Marone introducit,ad Euthymium,Ille autem cum & ſuaptè natura eſſet propenſus ad miſericordiam,& illorum interceſſionem minimè deſpiceret, unà cum eis accedit ad iacentem Clematium,eiusque horrorem extinguit ſigno crucis,& ſtatim ſiſtit tremorem,& præbet perfectam ab illa affectione liberationem,Attende tibi ipſi,dictitans , & noli contemnere patrum doctrinam & admonitionẽ, ſed efficere totus oculus , ſicut de Cherubim audiuimus,teipſum omni ex parte circunſpiciẽs, ut qui ſemper tranſeas in medio laqueorum . Hæc cum ſuaſiſſet & ſuggeſſiſſet Clematio , & eius exemplo alios feciſſet cautiores,eum dimittit in pace . Sed hoc quidem eſt eiuſmodi , non minus eſt autẽ id quoque,quod deinceps ſequitur , ſi non ſit multo etiam maius & lepidus.

Signo crucis ſiſtit tremorem Clematij.

Cum magna & œcumenica Synodus Epheſi tunc primum congregaretur , Synodius , qui cum Acacio fuerat magiſter huius magni Euthymij,cum eſſet adhuc puer, poſtquàm ueniſſet in Palæſtinam ad adorãda loca uenerabilia , accedit etiam ad Lauram quinquageſimo & quarto anno ætate magni Theodoſij, partim quidẽ illum ipſum uiſurus Euthymium , partim autem ſuos quoque conſobrinos,Stephanum, Andream & Gaianum ſalutaturus . Cum autem uidiſſet Euthymium,ei quidem narrauit de ualde impia hæreſi Neſtorij , qui impie (ò iuſtitia & pudor ſacerdotum) paruo tempore præſedit Conſtantinopoli , & prophanis ſuis & corruptis dogmatibus totum ferè orbem terræ conturbauit . Expoſuit uerò ei quoque de Cyrillo Alexandrino,& Acacio Meliteno,quemadmodum acrem & uehementem zelum oſtendeiſent pro fide orthodoxa: & quòd œcumenica Synodus eſſet mox Epheſi congreganda aduerſus illum impiũ. His ergo ſic dictis à Synodio , animo lætatus eſt Euthymius,cum talia audiuiſſet de Acacio,ad quem uẽtitabat cum eſſet puer, & à quo fuit inſtitutus in literis. Deinde uerò cum ei uale dixiſſet Synodius,diſceſſit è Laura , aſſumens Stephanum conſobrinum , & abit in ſanctam ciuitatem,& perſuadet ei,cui commiſſa fuerat eccleſiæ adminiſtratio , ut Stephanum quoque cooptaret in numerum ſuorum Diaconorum.Ille autem unà cum eo ordinat etiam Coſmam Cappadocem , & utrunque refert in catalogum chori Diaconorum.

Synod' Epheſina cogitur.

Cum autem iam undique congregarentur Epiſcopi ad Synodum , & illuc quoque mox conuenturi eſſent Epiſcopi Palæſtinæ , iubet magnus Euthymius Petro Epiſcopo Saracenorum , ut accederet Cyrillo Alexandriæ & Acacio Melitenes Epiſcopis,& quæ eis uiderentur,ſe quoque illis aſſentiri . Ille uerò peracta Synodo reuerſus ad Euthymium,ei omnia ſingulatim exponit,quæ in ea euenerunt , & quonam proceſſerint. Is autem cum & alia didiciſſet ex ijs , quæ facta fuerant ab Epiſcopis Orientis,& quòd Iohannes,qui præerat Antiochiæ,cum eſſet Orthodoxus,inductus eſſet,ut eadem ſentiret quæ Neſtorius , fuit graui triſtitia cor eius ſauciatum.Eodẽ modo affectus fuit etiã Dominus,illius conſobrinus. Rogauit itaque Euthymium,ut ei permitteretur ire Antiochiam , ut auunculum ſuum, qui ſupplantatus fuerat , reſtitueret , & iam ueluti iacentem erigeret . Ille autem cum præuidiſſet non futurum illuc tutum aduentum, ſed ei potius inutilem & minimè conducibilem , Nequaquam inquit,ò fili:non oportet te à Laura recedere.Neque enim ille tua opus habet præſentia . Sed etſi paululũ à recta fide declinauit,Deus tamen , qui nouit cor illius rectè ſe habere,ipſe ipſum conuertet , & reducet ad id,quod bene erit. Et tu quoque ò fili, ſi quidem in quo uocatus es loco, in eo perpetuo manſeris , profi cies & gloriam adipiſceris ,ueram, inquam, gloriam, & quæ ex Deo eſt,& quæ nunquàm excidit.Sin autem his neglectis , & tolerantiæ contemptis cogitationibus ,à Laura tentabis diſcedere:obtinebis quidem ad miniſtrationem,quam tuus habet auunculus:ſed eam rurſus tibi auferent mali homines & præſtigiatores, cum ab illis prius ſeductus fueris ignoratione,Et hæc quidem,qui eſt in ſanctis,Euthymius.

Vides non debere monachũ inſtitutum ſuũ deſerere.

Dominus autem cum hæc mandata non multum curaſſet,proficiſcitur Antiochiam , & nec uale quidẽ dixit ſancto,& nec ei ullo modo ſuum ſignificauit receſſum.Cum illic uerò fuiſſet, omnia quæ ei prædicta fuerant,effectum ſunt ſortita : illeque poſtea magna ductus pœnitentia,quòd non obediſſet,ad ipſum reuertitur,graui dolore uiſceribus cruciatus, & acerbe deplorans.Iuuenalis autem Stephanum quidem Melitenum ordinat Iſmeniæ Epiſcopum : Coſmam uerò Cappadocem refert in ordinem Presbyterorum,& ei cruces tradit cuſtodiendas . Hæc autem de eo relata ſunt monacho Cyriaco à familiaribus eius & ſucceſſoribus. Nobis autem Cyriacus omnia aperuit , quòd nemo eum unquàm uiderit comedẽtem, niſi ſabbato aut die Dominico, non cum aliquibus colloquentem & nullo modo quempiam conuenientem , niſi forte uſus aliquis poſtularet, ut eum conueniret, nunquam ſuper latus cubantem , ſed nunc quidem ſedentem & parum oculis conniuentem,nunc autem funem,qui ab aliquo angulo tecti cellæ dependebat , ambabus tenentem manibus,& ſic ſomnum aliquem moderate guſtantem,illud forte magni Arſenij ei dicẽtem: Adeſdum ſerue nequam. Affirmabant enim eum quoque fuiſſe æmulatorem Arſenij : Arſenij , inquam , qui in patris quibuſdam moribus educauit & inſtituit Archadium & Honorium Imperatores: & ideo Patris appellatione à ſanctis ſcilicet patribus eſt appellatus:poſtea aũt in ſolitudine Aegypti fuit inſignis uirtutibus.

Euthymius ipſe exprimit uirtutes Arſenij

Hunc ergo diligenter admodum imitabatur Euthymius,& ijs,qui ex Aegypto ueniebant monachis , & de illius uitæ inſtituto aliquid referebant , animum lubenter adhibebat , & ſuæ animæ quibuſdam ueluti tabulis bona illius curabat inſcribere,illiusque quietem & humilitatem & eius imitabatur ſilentium : præterea autem ueſtitus quoque humilitatem , & uentris abſtinentiam , uigilantemque & attentum eius animum & ſobrium , & illud , quod ab eo dicebatur , Arſeni, cur egreſſus es . Compunctionem autem quomodo.Lachrymas , nocturnasque uigilias illumque amorem ſolitudinis,& cum nullo conuerſationem , & præterea commiſerationem , diſcernendi poteſtatem, in precatione alacritatem & conſtantiam & eius in omnibus inſignem fortitudinem . Num autem, cum ſic illius uitæ imitaretur inſtitutum,non etiam fuit dignus illius chariſmatibus . Aut fuit quidem,ſed non paribus. Nequaquàm : ſed etiam illum

re uera ſuperauit in aliquibus. Verumenimuero alijs interim omiſſis, quemadmodum futura cognouit & prædixit, ueridice oſtendemus.

Eum uidere ualde deſiderabat Anaſtaſius, cuius fidei credita erat cuſtodia ſacrorum uaſorum ſanctæ reſurrectionis, eratque Chorepiſcopus, fuitque ſimul diſcipulus & imitator ſancti Paſſarionis. Cum ergo teneretur tanto eius uidendi deſiderio, Phido Ioppes Epiſcopo, & Coſmæ, cuius munus erat cuſtodire cruces illam pulchram communicat cupiditatem. Cumque eos aſſumpſiſſet, quinetiam alium quoque Phidũ, Phidi Epiſcopi nepotem (erat autem is adhuc ætate iuuenis, & in chorum Lectorum cooptatus, qui etiã Cyriaco hæc tradidit & narrauit) cum eis proficiſcitur ad magnum Euthymium.

Poſtquam autem fuerunt iam prope Lauram, ab alijs quidem cum nondum perueniſſent, ignorabantur: Euthymio uerò arcano quodam modo eos aperuit ſpiritus. Cũ ergo ſtatim uocaſſet Lauræ œconomum Chryſippum. Sint, inquit, tibi parata, quæ ſunt ad accipiendos hoſpites neceſſaria. Ecce enim ſimul cum fratre tuo ad uos uenit etiam patriarcha. Cum autem ipſi iam aduenissent, diuiniore quadam contemplatione magnus correptus Euthymius, colloquebatur & diſſerebat cum Anaſtaſio, tanquàm cum Patriarcha Hieroſolymorum. Atque qui aderant quidẽ omnes admirabantur: Chryſippus uerò ipſe quoque obſtupefactus, & ad aurem ſe inclinans Euthymij, Sed non eſt apud nos, inquit, Patriarcha ò uenerande pater: Hic autem eſt ſacrorum uaſorum cuſtos Anaſtaſius. Vides quiſnam ſit eius ueſtitus, oſtendens eius ueſtes. eæ autem erant ſplendidæ & ſericeæ, quas quidem, inquit, non eſt fas Hieroſolymorum Patriarchã induere. Cum aliquo autem tempore ſe repreſſiſſet ſenex, & ueluti ad ſe rediſſet, Sed mihi crede, fili, inquit Hunc uidi candida ueſte indutum, & quali decet indui Patriarcham, & exiſtimo me non eſſe deceptum. Sed quod Deus præſciuit, id ad finẽ quoque deducet. Sunt enim eius chariſmata minime pœnitenda. Ille ergo hæc quidem dixit multis audientibus, & conſecutus fuit rerum euentus.

Euthymius ſpiritu prophetico uentura indicat.

Terebon ille, qui erat genere Saracenus, cum uxore habitans ſterili, non gignebat liberos, quòd quidẽ planè efficiebat uitam ei minime uitalem, eratque cauſa doloris minime tolerabilis. Accedit itaque aliquando cum uxore ad admirabilem Euthymium, rogans, ſupplicans, quid non faciens ex ijs, quæ poſſunt mouere ad miſericordiam, ut is ex natura ſolueretur defectus, & ei aperiretur matrix ad pariendum. Ille autem cum ter eis inieciſſet ſignum crucis, & deinde lapideum illum uentrem tetigiſſet, Abite, inquit, læti in Domino. Is enim uobis concedit, ut cernamini patres trium filiorum. Illi uerò in ſermone, tanquàm in re ipſa collocantes fiduciam, receſſerunt pleni gaudio. Iam autem partus quoque tempus aduenerat, & primum quidem parit Petrum quendam, patrem Terebonis, qui Euthymij familiaribus hæc uere & aperte narrauit. Cum uerò poſt hæc multum interceſſiſſet temporis ueridicum Euthymij promiſſum alios quoque duos fratres præbuit Tereboni.

Vide crucis ſigni efficaciam.

Frater erat in Laura, Romanus genere, nomine Aemilianus, qui bonã uitã exercebat, modeſtiamque ac moderationem uel maxime ex ipſa amplectebatur adoleſcẽtia. Ei noctũ aliquando, cum eſſet dies Dominicus, inimicus ex carne bellum graue commouit. Cui cũ deſperaſſet ſe poſſe perpetuo reſiſtere, ceſſit & ſuccubuit cogitationibus. Cũ ita ſe haberet, & ab ea perturbatione animi obſideretur, mane fit obuius ſancto uenienti ad ſynaxim. Ex eo aũt quidã teter odor exibat, qui grauẽ illã animi perturbationẽ illi magno ſignificabat. Cum eum ergo diuinus eſſet odoratus Euthymius, & cognouiſſet inſidias, increpat malum dæmonem, qui ei exhibebat moleſtiam. Et ſtatim frater quidem humi iacebat, ſeipſum conuellens, lacerans, & agitans, & ſpumam ore expuens. Ad eum autem multi quoque conuenerunt monachi. Cum itaque lumen magnus iuſſiſſet afferri Euthymius, Propterea quòd eſſet locus obſcurus & tenebroſus, Videte fratrem: ò patres, inquit eis, quemadmodum cum ab ineunte ætate in uirtute uiueret, & temperantiæ curam ageret, nunc uexetur propterà, quod parum ceſſerit impudicis carnis cogitationibus. Efficiamini ergo illo meliores, & ex ſupplicio illius lucriſaciatis. Cęterũ Deũ, inquit, rogemos, ut is à talibus liberetur inſidijs. Et ille quidem ſtatim pro fratre eſt precatus. Locus autem fuit ſtatim totus tetro odore plenus, ueluti ardentis cuiuſdam ſulfuris, & tetrum illũ odorem uox eſt conſecuta. Ego ſum, dicens, ſpiritus fornicationis. & deinde ſurrexit frater temperans & ſanæ mentis, ut qui ex illo tempore ſit ipſe factus, ſicut diuinus Apoſtolus uas electionis.

Aemilianus infeſtatur à fornicationis ſpiritu.

Circa illud autem tempus cum terra laboraret ſiccitate, propterea quod non plueret, adeo ut eſſet quidem cœlum ſuper caput, prout dictum eſt, æneum, terra autem ſubtus ferrea: & quæ erant in Laura ciſternæ, eſſent totus aridæ & plenæ puluere, ualde affligebantur fratres, & cum magno accedentes Theoctiſto, magnum rogabant Euthymium, (ſciebant enim, quanta eius eſſet ad Deum fiducia) ut cœlum per preces aperiret, & illinc aquam ad eos deportaret, qui ſiccitate mirandum in modum laborabant. *Deut. 28.*

Ille autem id non in animum inducebat, eam rem uocans Dei diſciplinam & inflammationem inuectã propter peccata. Viæ enim tuæ, inquit diuinus Hieremias, & tua ſtudia hæc tibi fecerunt. & propterea forte ne me quidem exaudiet rogantem eius benignitatem. Ne ores enim, inquit rurſus idem Propheta, pro hoc populo, & ne roges pro eis, quoniam te non exaudiam. Et hæc quidem D. Euthymius, differens de eo Deum rogare, propter ſuam inſignem modeſtiam. Cũ autem intenderetur flagellum, ſiccitaſque & pluuiæ inualeſceret defectus, & deinde etiam uici, qui erant circuncirca, grauiori premerentur neceſſitate, quoniam erat dies octauus ſanctorum Theophaniorum, & iam aduenerat dies præfinitus, quo is exibat in uaſtam ſolitudinem, innumerabilis quidem ad eum cõfluit multitudo, cruces habens in manibus, & Kyrieeleyſon, id eſt, Domine miſerere, de more, non ore ſolum, ſed labiis quoque cordis inuocans. Ille autẽ illorum flexus precibus, ad eos egreditur. Mihi quidem, dicens, ò fili, nullum eſt ad Deum certa fiducia, & eũ libere alloquendi audacia, ut qui ſim peccator, & plus quàm ullus alius, eius opus habeam clementia, & maxime tali eius in nos iræ tẽpore, nimiæ fuerit meæ audaciæ, Deo preces offerre, qui, ut ait diuinus Eſaias, dat panẽ afflictionis & aquã anguſtiã, Qui aperiet, & nõ erit qui occludat, & claudet, & nõ erit qui aperiat. Peccata enim noſtra inter ipſũ & nos ſeparãt. Inquinauimus eius imaginẽ, tẽplũ polluimus, ſeruimus libidinibus & uarijs uoluptatibus, inuidię & auritię hęremus: ei exoſi euaſimus, dũ alter alterũ odimus. Verũ enimuero quoniã benignus & clemẽs eſt nobis Dñs q; ſola indiget occaſione, & abũde protinus omnem effundit miſericordiã, ſupplices ei procidamus, eum uehementer oremus, & ſcio fore, ut nobis ignoſcat, & quod ſuum eſt faciat, & nobis decernat irrigationẽ & noſtri paternam curam gerat. Eſt enim prope Dominus omnibus inuocantibus eum inquit diuinus Dauid, in ueritate. Eo autem adhuc loquente, illi ueluti una lingua & uoce reſpondentes, Ipſe, dixerunt,

Ierẽ. 4.
Ierẽ. 7.
Nota hic antiquitatẽ litaniarum.
Eſa. 30.
Eſa. 22.
Eſa. 59.
Pſ. 144.

ora pro nobis ò pater. Voluntatem enim eorum, qui ipſum timent, ſacere nouit omnino Dominus.

Cum hæc & quæ ſunt eiuſmodi, non poſſet diuinus deſpicere Euthymius, & populo quidem præcepiſſet, ut intenſe orarent, ipſe autem aſſumpſiſſet ex monachis eos, qui erant præſentes, ingreditur cum ipſis oratorium: cumque ſeipſum humi proieciſſet, Deū orabat cum lachrymis. Deus uerò exaudiuit orationē, ſtatimque audiebatur quidem ſonus uehementis ſpiritus, & aer implebatur nubibus, & erumpebant tonitrua, uehemensque magno impetu cadebat pluuia, & affluentibus aquis, terra inebriabatur. Cum ille ergo humo ſurrexiſſet, & ſe turbis oſtēdiſſet, Ecce, inquit, Dominus ueſtris precibus exauditis, uiſitauit terram ſua uiſitatione, & eius ſulcos inebriauit, & ut eam di-

Pſa. 64 taret multiplicauit. Benedicet autem coronam anni huius ſupra alios, & implebuntur quidem campi pinguedine, pingueſcent uerò ſpecioſa deſerti, & ualles multiplicabunt frumentum, & accingentur colles exultatione. Ille autem cum hæc dixiſſet, dimittit multitudinem, mox uerò ſecutus quoquè eſt euentus prædictionis, & terra lætata eſt, in ſuis uiſceribus germinans. Illa certe uehemens pluuia uſqueadeo deorſum cecidit, ut eum diu prohibuerit, quo minus ſecederet in ſolitudinem. Quid ergo? Hæc ne ſufficiunt ex bonis Euthymij? an pijs damnum animis aſſeremus, ſi bonorū illius factorum reliqua prætermiſerimus? Sunt ergo illa quoque narranda, quę mihi Iohannes, ſilentiarius, inquam, & Epiſcopus, & Thalelæus presbyter (ij autem adhuc in Laura beati Sabæ ſe exercentes adſunt) tradiderunt.

Dicebant enim, quòd & multis alijs, & ipſi quoque diuino patri Sabæ hic uir admirabilis fuit admirationi: quòd ſcilicet cum tanta eſſet eius moderatio & lenitas, pro rectis Eccleſiæ dogmatibus tantum zelum attulerit, ut idem re uera eſſet mitis & pugnator: & ut ſemel dicam, aduerſus omnes quidem, qui non recte ſentiunt, magno erat & ardenti zelo: maxime

Manichæos et Origeniſtas aduerſatur Euthymi⁹.

autem Manichæos, & eos qui nugas tuētur Origenis. Qui cum multi tunc eſſent in locis, quæ ſunt circa Cęſaream, & ad ipſum etiam uenirent pietatis prætextu erat tanquàm leo aduerſus uulpes, ſermone inexpugnabilis, & qui ſuſtineri non poterat: quæ ex diuinis ſcripturis ſumebantur demonſtrationibus, eos ualide comprimens & ſuffocans: &, ut ait Hieremias, ut ipſi ex gloriatione afficerentur pudore, efficiēs, quæ apud eos fabulis iactatur, præexiſtentiam & reſtitutionem

Pſ. 138 omnibus uiribus euertens & deprimens. Quinetiam aduerſus eos, qui Arrij & Sabellij laborabant inſania, ingentis erat ſpiritus, & eos, ut ait Propheta, perfecto perſequebatur odio. Septuageſimo autem & quinto anno ætatis magni Euthymij, congregata fuit Synodus Calcedone, in quam omnes fere totius orbis terrarum undique conuenerunt Pontifices. Eos enim ad

Synod⁹ Chalcedonēſis.

conueniendum uocabant, quæ Epheſi ſcilicet innouata fuerant, à Dioſcoro, inquam, Alexandrino, quem ſimul cum ijs, qui illius tuebantur dogmata, è ſacris eijciunt catalogis, & accuratum fidei decretum expoſuerunt. Ei autem ſynodo inſignis quoque Euthymij diſcipuli intererant, Stephanus Iamneæ, & Iohannes Epiſcopus Saracenorum, cum Petrus quidem iam è uita exceſſiſſet, qui eum autem ſecutus eſt Auxolaus, Dioſcoro acceſſiſſet, & ideo magno, proh dolor, Euthymio inuiſus uitam finijſſet. Ij ergo, Stephanus ſcilicet & Iohānes, cum Synodo intereſſent, quoniā fidei decretum iam erat mandatum literis, id ſtatim arripientes, quàm potuerunt celerrime accedunt ad Euthymium. Quanam de cauſa? Volentes ſcire, an ipſe quoque conſentiret ijs, quæ ſcripta fuerant. Non mediocriter enim eos terrebat id, quod Auxolao accide-

rat: neque ſciebant an aſſentirentur, an differrent, priuſquàm ſcirent illius ſententiam. Poſtquàm antē ille legiſſet, & quæ ſcripta erant, recte ſe habere inueniſſet, & concinere rectæ regulæ ueritatis, perſuaſit repente fama totam ſolitudinem, quòd magnus quoque Euthymius ſequatur Synodum Calcedonenſem.

Hoc autem omnes propemodum monachos ad eā attraxiſſet, niſi quidam Theodoſius, habitu quidem

Theodoſius pſeudomonachus oppugnat Synodū Chalcedonenſem.

monachus, moribus uerò præſtigiator importuniſſimus, & mente corruptiſſimus, ueniens in Palæſtinam cum de dicta Synodo quædam improbe confinxiſſet, quod euerteret quidem dogma rectæ fidei, introduceret autem uel potius reuocaret dogmata Neſtorij, cœpit Eudociam, quæ tunc uerſabatur in Palæſtina: & per ipſam induxit omnes monachos, & deinde etiam ſedem Hieroſolymitanam inuerecunde, ô iuſtitia, & impudenter inuadit, & cum ex poteſtate accepiſſet facultatem, bellum gerit aduerſus diuinos canones & leges: hincque factum eſt, ut homines probi & moderati à ſedibus & ſacris expellerentur, & nonnulli etiā ab eo interimerentur, & manus ſceleratas Pontificum ſanguine, proh dolor, pollueret: malefici antē & præſtigiatores, & peſtes, & carceribus potius digni quàm ſedibus, ſacrorum interpretes crearentur & ſacerdotes, & apud hunc ſceleratum & exitioſum hominem magnam aſſequerentur potentiam. Cum uerò ipſe ſic haberet omnes monachos à ſe pendentes, & eos duceret quo uellet, ij ſoli, qui erant magni ſectatores Euthymij, fugiebant eius communione, tanquàm aliquod ſcelus & piaculum. Quoniam autem eum quoque tentabat impius Theodoſius, & ad ſe accerſebat, illo ne ipſius quidem ſermonem audire ſuſtinente, rurſus ad eum mittit legationem, Elpidium & Gerontiū quorum unus quidem magni Paſſarionis, alter autem beatæ Melanes erat ſucceſſor, rogantes ut ſi ad ipſum nollet uenire, conuenirent tamen uterque in locum aliquem, & de ijs, quæ uterque haberet, inter ſe differerent. Ille uero ad hæc grauiter exclamans, Abſit, inquit, ut aut iniuſte fuſo ſanguini ſacerdotū, aut hæreſi communicē cū Theodoſio. Illi autem, ſed neceſſe eſt, inquiunt, ut tu communices Neſtorio, quoniam & is duas tuetur naturas, quod quidem ne in hodiernum quidem diem ab aliquo accepimus, & eum ſecuta eſt

Nota calumniam.

Chalcedonenſis Synodus.

Magnus autem reſpondens Euthymius, Quæ ab ea quidem Synodo ſunt ſtatuta, nondum, inquit, ſingulatim conſideraui omnia: ſed quod attinet ad decretum ab eis expoſitum, non poſſum ea, quæ illi uiſa ſunt, repræhendere. Statuit enim ipſa quoque ſequi ſententiam trecentorum decem & octo ſanctorum patrum, qui Niceæ conuenerunt: & ſuadet amplecti Synodum centum & quinquaginta patrum, qui congregati fuerunt Conſtantinopoli, & iubet eos ſequi, qui Epheſi conuenerunt aduerſus impium Neſtorium. Cyrillum autem Alexandriæ Epiſcopum ſibi adiungit, tāquàm qui ſit eiuſdem ſententiæ, & rectæ ſententiæ fatetur eſſe magiſtrum. Deiparam ſanctam uirginem libera lingua nominat, & unigenitum Dei filium ex ea natum eſſe aſſerit, ſine tempore quidem & ſine corpore ex patre, in tempore autem & ſecundum carnem ex matre, unum Chriſtum, qui à nobis inconfuſe, immutabiliter, citra diuiſionem in duabus naturis cognoſcitur, & propter eos, qui audent quandam inducere diuiſionē in inexplicabili & arcana unione, quæ in hypoſtaſi ſeu pſona facta eſt in utero: & eos, q̄ p̄ cōuerſionē dicūt carnē factā eſſe Dei Verbū, & unigeniti carnē aſſerūt eſſe eiuſdē eſſētiæ cū diuinitate: & alioq̄ ꝓpter eos, q̄ nō cōfitētur uerbi factā eſſe carni unionē in hypoſtaſi, ſed p̄ cōfuſionē, & coaleſcētiā. & deinde ēt ſinuſioſin, hoc eſt, ſimul iūctā eſſētiā, impie & ꝓdigioſe

gioſe affirmant, qui quidem diuinitatis & carnis dicunt unam fuiſſe naturam, adeò ut ſi ea ſpectentur, quæ ab illis dicta ſunt præter rationem, non poſſit ſeruari id, quod eſt Chriſti patibile, propter diuinitatis impatibilitatem: neque id quod eſt impatibile, propter patibilitatem ipſius humanitatis. Conuenienter ergò inſtituto huius rectæ ſententiæ, illud, In duabus naturis, decreto additum eſt à Synodo: non tanquàm ſeorſum & per partes Chriſtum diuidens, ſed eundẽ in utroque confitens, & utrunque in eodem.

Hæc perſequente Euthymio, laudabat quidem Elpidius, & fatebatur rectè habere, quæ dicta fuerant, etiamſi non receſſerit à communione Theodoſij, & ſtatim oſtendit mutationem: Gerontius autem manebat in eadem ſententia: & ſic reuerſi, minime inter ſe conſentientes, Theodoſio reſponſa annunciant. Cum ille uerò hæc audijſſet, quoniam in Palæſtina iam omnia obtinebat, maius ſtudium adhibebat, ut eum in ſuam naſſam traheret: magnoque Euthymio aſſidue tendebat laqueos, & eũ inelcabat, & quotidie aliquos ad eum mittebat, qui bona ſcilicet ſuaderent & utilia nempe ut diſcederet ab ijs, quæ rectè & pie ſibi uiſa fuerant: Theodoſio autem aſſentiretur, & amplecteretur illius communionem. Ille uerò, quòd ij quotidiè uenirent, ægre ferens, quid facit? Cum qui ſub ipſo erant, omnes fratres conuocaſſet, & eis præcepiſſet, ut diligenter cauerent, ut nullo modo cederent, nec aſſentirentur malæ Theodoſij ſentẽtiæ: ſed potius ora obſtruerent eorum, qui ſic ſentiunt, & pro uiribus deducerent ad ueritatem, nunc quoquè recedit in uaſtã ſolitudinem, cum effeciſſet, ut multi quoque alij imitarentur ſeceſſum. Erat autem illic quidam magnus Anachoreta, qui nuper quidem uenerat è Lycia, uocabatur uerò Geraſimus: qui eum omne uitæ inſtitutum, quod Monachos decet, in patria oſtendiſſet, multos quoque paſſus erat ſudores aduerſus ſpiritus nequitiæ. Is ergo eum pulchrè exercetetur in ea, quæ eſt ad Iordanem, ſolitudine, & ſæpe dæmones percuteret pulſatur ipſe quoque, uel potius ſupplãtatur ab eorũ improbitate, & abducitur ab hæreticis. Cum autem ab omnibus ferè Anachoretis audiret de Euthymio, ijſque, quæ de eo ſermone celebrabantur, aures haberet oppletas, aliquando ad eum uenit in Ruban: cumque cum eo diu eſſet uerſatus, & illius linguæ bibiſſet fluentum ſuauiſſimum, ueluti quendam morbũ euomit hæreſim, & ad ſanam fidem reuertitur, quòd deceptus eſſet, magna ductus pœnitentia, & cor uanis corruptum ſermonibus, doloris ſtimulo caſtigans & puniens. Hunc autem ipſum alij quoquè conſecuti ſunt Anachoretæ, Petrus cognomine Gurnitis, & Marcus, & Iulon, & Syluanus, & ipſi quoquè Theodoſij noxiam ſectabantur communionem.

Cum autem ſecundus poſt hæc annus interceſſiſſet, ex hominibus quidem excedit Theodoſius, à Ruban uerò ad Lauram redit magnus Euthymius. & aliquando quidem uno ſabbatorum, ille quidem Deo miniſtrabat, & ei incruentum obtulit ſacrificium: Domitianus autem adſtabat ad dexteram cum myſtico illo uentilabro, cum iam eſſet peragenda ter Sancti glorificatio, Terebonque Saracenus, & Chryſippi frater Gabrielius, alter quidem prope, alter uerò ſtans intra aram, (ò magnam Chriſte tuam in Euthymium gratiam) uident ignem, ueluti in quodam diffuſum linteo, deſuper deſcendentem, quinetiam ipſum magnũ Euthymium, & cum eo Domitianum intus complexum, ſic circa ipſos permanſiſſe ab initio ter Sancti uſque ad completum ſacrum miniſterium. Terebonem autem ait metu correptum & exterritum ab ara receſſiſſe, & non amplius audacter & temere eſſe ingreſſũ adyta: ſed in templo conſtitiſſe ueſtibulo cum magna in ſynaxi reuerentia, ut mihi poſtea narrauit Cyriacus Anachoreta, qui hæc audierat à Terebone & Gabrielio qui uiderant. Non hoc autem ſolum, ſed hæc quoque mihi retulit de Gabrielio, quòd eſſet quidem natura eunuchus, poſt uiginti uerò & quinque annos accedebat tunc primum ad ſynaxim fratrum. Præterea hoc quoque mihi renunciatum eſt à Patribus, à Deo datum eſſe Euthymio, ut internos animi motus ex externo adſpectu ueluti per quoddam ſpeculum intelligeret, & accurate cognoſceret, & cum quibuſnam decertaret cogitationibus, & quaſnam quidem ſuperaret, à quibuſnam autẽ maligni inſtinctu ſuperaretur.

Theodoſius impius uenat Euthymium.

Incruentũ Miſſæ ſacrificium.

Euthymius uidet ſecreta mentium.

Aiunt uerò eum quoquè aliquando dixiſſe quibuſdam fratribus, qui cum eo ſeorſum uerſabantur, quòd ſæpe uideret terribilem Angelorum uiſionem, unà ſecum Deo miniſtrantem & ſacra contrectantem, & quòd in Dominici corporis ſumptione, aliquos quidem ex ijs qui accedebant, uideret ab ipſa illuminari aliquos autem ueluti obſcurari & morte affici, quicunque ſcilicet erant indigni ea luce & ſplendore. Quamobrem non ceſſabat teſtificari fratribus, & illud Apoſtoli optime admonere, ut unuſquiſque attendat & ſeipſum probet, & ſic cum tremore ſumat panem & calicem, cum bene ſciatis, qui accedit, quòd iudicium ſibi comedit & bibit, qui ea indigne ſumit. Propterea enim ſtatim quoquè, cum hoc primum offert ſacerdos ſacrificium, multitudinem ueluti præmunit & iubet ut caueat, Surſum habeamus corda, eis acclamans & cũ ab illis promiſſum acceperit, ſic audet deinceps offerre oblationem. Qua etiam perfecta, ille etiam rurſus manus in cœlum tollens, & oſtendens eſſe diſpenſatum pro noſtra ſalute myſterium, clara uoce ſic dicit: Sancta ſanctis, perinde acſi dixerit quiſpiam: Quandoquidem ego ſum homo æquè ac uos patibilis, ignorans quemadmodum unuſquiſque uixerit: propterea hoc ante aperte teſtificor, & hanc communem probationem ueſtræ ſuggero conſcientiæ. Si quis captus fuit ab odio, & iniuriæ acceptæ recordatione: Si quis ab inuidia, aut ira, aut ſuperbia: Si quis à maledicto, aut à turpi ſermone, aut ab improba cupiditate, aut ab aliquo alio uitio fuit compræhenſus, ne prius accedat, quàm per pœnitentiam à ſcelere fuerit expiatus. Hæc enim ſancta, inquit, non prophanis, ſed ſanctis exhibentur. Quicunque ergo ueſtræ cõfiditis cõſcientiæ, ad eũ accedite, & illuminemini, & ueſtri uultus nequaquã pudore afficiãtur. Sed neſcio, quomodo dulcedo doctrinæ Euthymij me uel nolẽtẽ aſſumens, præcedentium abrupit conſequẽtiam, & ut induceretur perturbatio, propemodũ effecit. Neceſſe eſt ergo, ut nos narrationẽ reuncetis rurſus in memoriã.

1.Cor.

Ante euchariſtiam agenda pœnitẽtia.

Pſa. 35

Capta ergo fuit, ut iam ante oſtendimus, improbi Theodoſij laqueis beata Eudocia, & à catholica communione ſeiuncta, & de cætero toto ſtudio cõtẽdabat aduerſus Orthodoxos. Induxit autẽ omnes quoquè Monachos, qui habitabant in ſolitudine & in ſancta ciuitate, & perſuaſit ut eadẽ, quæ illa, tuerrẽtur & probarẽt. Poſtq̃ uerò iuſtitia aggreſſa eſt Theodoſium, & ille quidẽ procul abeſt, Iuuenalis autẽ ſuã ſedẽ recipit & ea diſſoluuntur, quę eccleſijs afferebant moleſtiam, Valerij fratris & Olbyrij generi ſæpe mittuntur literæ ad Imperatricem hac de cauſa, ut Eutychianiſtarũ relicta communione, ſequatur ea, quæ decreta fuerunt ab Eccleſia catholica. Illa autẽ primum quidẽ cũctabatur, & differebat mutationẽ: neque ſciebat quẽmodum dimitteret ea, quæ ſibi uiſa fuerãt. Poſtquàm uerò intellexiſſent ſuum generum fuiſſe in Thracia interemptum, filiamque & eius filias eſſe in poteſtate hoſtiũ, & captiuos abduci Carthaginem: corde ualde ſauciata, & rerũ chariſſimarũ amiſſione ea eſſe repẽſa arbitrata, inuenit calamitatem magiſtram eius quod

rectè habet.(Ipſa enim, inquit, tua diſciplina me docebit,) & ad rectam & ueram fidem per illam deducta, ſtatuit deinceps uiris diuinis uacare, ab eis inſtructa, & utens ducibus ad ſalutem. Et ideò Anaſtaſium Chorepiſcopum cum quibuſdam alijs, qui ei inſeruiebãt, mittit Antiochiam ad Simeonem cionetin, id eſt, in columna habitantem, qui erat multo altius ſublatus uirtute, quàm columna, & uerè totius orbis miraculum: ei ſcopum cordis per literas ſignificans, rogansque ut ab illo rurſus acciperet, quænam ſua eſſet ſententia. Quidnam autem reſpondit? Scias, inquit, quòd malignus uidens opes tuarum uirtutum, expetiuit te ut cribraret ſicut triticum, & per peſtiferum illum Theodoſium piam ac religioſam tuam corrupit animam. Sed eſto bono animo. Non enim defecit fides tua. Mihi autem ſuccurrit hoc ualde admirari, quòd cum ſit tibi fons propinquus, ipſum quidem deſpicis, procul uerò quæris eandem aquam haurire. Habes autem diuinum Euthymium, cuius ſequens doctrinam, non aberrabis à ſalute.

Eudocia ad ſe accerſit Euthymiũ

His auditis, non fuit negligens Eudocia, neque ſupina in boni inquiſitione. Sed cum ſtatim de uiro inquiſiſſet, & intellexiſſet ei eſſe prohibitum ad ciuitatem aliquam accedere, turrem in ſolitudine, quæ uergit ad Orientem, in altiſſimo ædificat promontorio, quòd non plus quàm triginta ſtadia diſtat à Laura. Et illa quidem in eam aſcendit, ut nullo prohibente, frueretur ad ſatietatẽ doctrina Euthymij. Statim autem mittit ad eum quærendum Coſmam crucis cuſtodem, & qui à me ſuperius dictus eſt, Anaſtaſium Chorepiſcopum. Illi autem cum ardenti mandato æque uehemens ad parendum ſtudium attuliſſent, in Lauram quidem protinus perueniunt. Cum uerò accepiſſent eum non adeſſe, ſed iam diu ante tranſijſſe ad Ruban, ne ſic quidem à cœpto deſtiterunt: ſed cum ſimul beatum accepiſſent Theoctiſtum, ad eum abeunt, & eum uehementer ſimul orant & obſecrant, & tandem perſuadent, ut ad turrim ueniat, ubi nunc eſt ædificatum Scholarij monaſterium. Cum eum autem uidiſſet Imperatrix Eudocia, non leniter adſpexit ſed ut qui æſtate aquam ſitit, & ad illius pedes præ gaudio procidens, Nunc cognoui, inquit, quòd Deus me uiſitauit. Ille autem cum eam ſolita impertijſſet

proſternitur ad pedes Euthymij.

benedictione, Sed oportet, inquit, ò filia, te tibi deinceps attendere, & in futurum diligenter cauere. Nam quoniam uel parum abducta fuiſti unà cum Theodoſio, propterea tibi moleſta euenerunt in rebus chariſſimis. Sed ut per totam uitam abſtineas ab hac à ratione aliena contentione, oportet te præter tres ſanctas & œcumenicas Synodos, nempe Nicenam, quæ conuenit aduerſus Arrium, & Conſtantinopolitanam, quæ ipſa quoquè congregata fuit aduerſus Macedonium, & Epheſinam prius aduerſus Neſtorium, accipere etiam decretum, quod fuit editum ab ea, quæ nunc fuit congregata Chalcedone, & cum te ſeparatis à cõmunione Dioſcori, Iuuenali Hieroſolymitano Archiepiſcopo omnino communicare, & cum eo omnino conſentire.

Redit ad Eccleſiã.

Cum hæc quidem dixiſſet, & precatus eſſet pro Imperatrice, & deinde ei uale dixiſſet, recedit. Illa autem ſtatim re ipſa eſt executa ea, quæ mandata fuerãt ſanctamque ingreſſa ciuitatem, Iuuenali & catholicæ communicat eccleſiæ, magnamque & frequentem inducit multitudinem Monachorũ & laicorum, ut quæ ſicut diſſenſionis, ita etiam communionis optimum fuit exemplum. Quorum fuit etiam unus Archimandrita Elpidius. Nam Gerontius cum in malo maluiſſet conſeneſcere, nõ ſibi ſolum, ſed multis quoq; alijs fuit cauſa interitus. Cui uiam ſimilem & ſimiliter ducentem ad exitum, duo quidam ingreſſi ſunt Elpidij conuentus Marcianus & Romanus, & conſtruxit utrerquè monaſteria, Vnus quidẽ circa ſanctam Betheleẽ, alter uerò in uico Theocorum. Et beata quidem Eudocia accerſit è Laura fratres cuſtodis crucis, nẽpè Chryſippum & Gabrielium, & efficit ut ordinentur Presbyteri. Et Chryſippus quidem cum fuiſſet in presbyteratu inſignis, relinquit ſcripta digna, quæ mandentur memoriæ. Gabrielio autem committit præfecturam monaſterij Stephani protomartyris. Baſſa autem pia & Dei amans, cum Andream fratrem Stephani Iamneæ Epiſcopi è Laura accerſiuiſſet, eum paſtorem efficit & præfectum monaſterij, quod ab ea fuerat ædificatum, ædificatum autem fuerat in nomine Menæ martyris.

Sabas uenit ad Euthymiũ

Octogeſimo uerò & ſecundo anno ætatis Euthymij, accedit beatus Sabas, cum adhuc eſſet iuuenis, & nec barbæ quidem primam haberet lanuginem, quæ genas contegeret, rogatque ut ſub eo maneret, & ſub eo ſe in uirtute exerceret. Ille autem primum quidem accipit, Domitiano uerò tradit diſcipulo. Deinde cum eum acceſſiſſet, Non oportet, ò fili, inquit, te, cum ſis adeo iuuenis & imbarbis, in Laura uerſari. Magis enim expedit, ut qui tales ſunt, uita degant in cœnobio. Cũ hæc dixiſſet, per quendam ex fratribus eum tranſmittit ad beatum Theoctiſtum, dicens, Accipe adoleſcentem, & diligenter ſub te ſimul exerceatur & educetur. Nam ut mihi uidetur, in exercitationis inſtituto & in rectis factis erit inſignis. Atque ille quidem hæc de Saba prædixit, prædictionem autem congruens quoque conſecutus eſt exitus. Nõ eſt enim nunc, non eſt, non urbs, non regio, non ſolitudo, in qua illius diuini uiri res non celebrentur, & ſimul ei qui dicit, & ijs qui audiunt, uoluptatem afferant. Quorum quidẽ non par eſt in tranſitu meminiſſe inter res geſtas Euthymij: ſed ſi Deo placuerit, de ijs opus integrum conſcribemus, quandoquidem neque pium eſt, neque ſanctum, gentilium quidem uitam apud externos columnis honorari & ſcriptis: nos autem tam præclara facta uirtutis digna iudicare ſilentio, & æterna damnare obliuione. Oportet autem etiam de magno tractare Geraſimo, & quales ipſe dederit regulas & formas ijs qui ſub ipſo exercebantur, & ueluti condimentum adtexere narrationẽ, quæ magnã utiq; habet utilitatẽ.

Laura & cœnobiũ Geraſimi.

Hic ergo magnus Geraſimus, qui Iordanis ſolitudinis ciuis ſimul fuit & patronus, cum maximam illic Lauram, quæ non pauciores quàm ſeptuaginta Anachoretas habebat, conſtruxiſſet, & præterea cœnobiũ in medio eius optimè collocaſſet: curabat ut qui introducebantur quidem Monachi, manerent in cœnobio, & uitam monaſticam exercerent: Qui autem crebris & longis ſe laboribus exercuerant, & ad perfectionis menſuras iam peruenerant, eos in ijs, quæ uocantur, cellis collocãs, ſub hac iubebat uiuere regula, ut quinque dies hebdomadæ unuſquiſque in ſua cella ſileret, nihil guſtans quod eſſet eſculentum, niſi panẽ & aquam & dactylos. Sabbato autem & Dominica uenientes in eccleſiam, cum participarint ſanctificata, cocto uterentur in cœnobio, & ſumerent parum uini. In cella uerò nulli permittebatur aut ignem accendere, aut coctum guſtare. Nihil autem poſſidere tantæ

Nota abſtinẽtiam, &c.

erat eis curæ, quãtæ nihil aliud: & humilitate maximè ornabãtur. Vnuſquiſq; uerò laborẽ ſuarũ manuũ, qui per hebdomadã ab eis factus fuerat, ſabbato ferẽs in cœnobiũ, circa crepuſculũ Dominicæ, hebdomadæ ſumptus rurſus accipiẽs, panes, inquã, & dactylos & aquã in uaſe aliquo & palmas, rurſus redibat in cellã. Erãt aũt adeo remoti ab omni ſolicitudine, & à negocijs humanis ita disiuncti, ut nihil haberẽt præter ea, quibus induebãtur, adeò ut nõ eſſet ſecũdus amictus. Stratũ autẽ quid erat aliud, quàm ſtorea? & quæ ſolent

appellare

appellare centonium & embrymium, & uas fictile ad aquam: quod quidem ſimul ſufficiebat ad potum & ad palmas irrigandas.

Hæc lea aût eis eſt optimè tradita à Geraſimo, ut ex eûtes cellas, dimitterẽt apertas, ut liceret ei, q̃ uellet, ingredi, & quod uellet accipere ex illis uilibus & ad uſum neceſſarijs, nemine prohibente, quinetiam ipſi quoq; cernereñt uiuentes Apoſtolicè, & eſſet eorũ *Act. 4.* quoq; qui habitabãt in ſolitudine, eis cõſimiliter cor & anima una: quandoquidem nemo ex ijs quæ habebat, iudicabat eſſe aliquid proprium, ſed omnia eis ex ęquo eſſe communia. Portò aût hoc quoquè dr̃ de Anachoretis, q̃ cum quidã ad eũ acceſſiſſent, & peterent ut ſibi liceret aquam calefacere, & coctum ſumere, & ad lucernam legere, magnum reſpondentẽ Geraſimum, dixiſſe: Si ſic uultis uiuere, multo magis expedit, ut uos uiuatis in cœnobio. Ego enim nequaquàm permittã toto meæ uitæ tẽpore hoc fieri apud Anachoretas. Adeo ut cum Hierchuntini audirent eorum, qui erant apud Geraſimum, eſſe adeo arctum & omnis ſolatij expers uitæ inſtitutum, eſſeque admodum aſperum & uiolentum, hanc ſibi legem tuleſint, ut Sabbato & die Dominico ad eos abirẽt, & eis non modicam afferrent conſolationem. Sed hoc quidem eſt laus Hierichuntinorum & euidens argumẽtum animarum uirtutis amantium.

Cum autem multi ea ijs, qui ſub hoc magno Geraſimo erant, decertatoribus, uiderent multos mundanos cum hoc propoſito & ſcopo ad ſe uenientes, tantum abeſt, ut eis gratus & iucundus eſſet eorum aduentus, ut nec eos quidem in regione omnino uidere aut tolerare poſſent: ſed potius ut ualdè læſuros eos fugerent & declinarent. Illi enim pulchrè ſcie- *Abſtinentia mis.* bant, perfectæ temperantiæ matrem eſſe abſtinentiã, ut quæ poſſit & turpes expellere cogitationes, & ſomni leuare grauitatem: Vt qui nõ ſolum uerbis, ſed etiã factis hoc à patre optimè didiciſſent. Hi enim illum *Mira abſtinẽtia Geraſimi.* dicebant tanti feciſſe abſtinentiam, ut quadraginta ieiunij dies ieiunus tranſigeret, contentus ſola ſacramentorum participatione. Cum ſic uixiſſet Geraſimus, & ijs, qui ſub eo erant, fuiſſet exemplar uirtutis & occaſio ſalutis, communis aduenit finis, quinto menſis Martij indictione tertiadecima, in conſulatu Zenonis Auguſti ſecundo. Nobis autem rurſus redeundum eſt, undè digreſſi ſumus.

Cum iam tũc Leo pius & Chriſti amans, Martianĩ ſucceſſiſſet imperio, Timotheus quidam cognomine Aelurus, totã cõcutiebat, cõturbabat Alexandriã. De- *Proterij cædes.* indè aût cũ ipſum quoq; Patriarcham ciuitatis (ò iniquas & impias manus) in diuini baptiſmatis piſcina interfeciſſet, ſedem audacter & impudenter inuadit. Cum ergo in Aegypto omnia eſſent plena turba & tumultu, duo quidam Anachoretæ, quibus nomen erat Martyrius & Elias, unus quidem Cappadox, alter uerò Arabs, profecti ex monte Nitriæ, ad magnum illũ ueniunt Euthymium, & unuſquiſque eorum in cella ſeparata apud ipſum longo tẽpore ſunt uerſati: quos quidem hic uir diuinus amplectebatur lege amicitię, & aſſiduè inuitabat ad collocutionem, & ad Cutilã & Ruban receſſus & deſcenſus, eos quoquè ſimiliter faciebat participes. Cum quibus & unà cum Geraſimo & alijs deinceps Anachoretis, ſanctæ illę manus una quaq; Dñica intemerata ſumebãt ſacramẽta. Præuidit aût magnus Euthymius perſpicaci oculo animæ ea, quæ erant euentura Martyrio & Eliæ nempe fore, ut Iacobi, qui clarus erat in choro Diſcipulorũ, unuſquiſque eorum ſedis ſit ſucceſſor futurus.

Poſt hæc uerò Elias quidem cum deſcendiſſet in Hiericho, ædificat ſibi cellam ante ciuitatem: quæ acceſſionibus ab eo factis paulatim dilatata, tranſmutata eſt in ea, quæ nunc cernuntur, monaſteria. Martyrius autem ſpeluncam quandam ad Occidẽtem, quæ quindecim ſtadijs diſtat à Laura, ingreditur: & cum ſatis temporis in ea permanſiſſet, magnum quoddam & inſigne is illic quoquè conſtruit monaſterium. Sequenti autem anno Iuuenalis quidẽ Patriarcha quarto decimo anno eius patriarchatus ex hac uita exce- *Iuuenalis epiſcopi mors.* dit: Anaſtaſius uerò communi omnium ſuffragio ad ſedem illius promouetur, de quo Euthymij fuerant prædictiones, & de eo ueræ promiſſiones. Quarum is ſtatim recordatus Pheidum, qui in Lauram cum ipſo acceſſerat, & illas audierat prædictiões, ordinat Diaconum, & rurſus ad magnum illum mittit Euthymiũ unà cum cuſtode crucis, & prophetiæ ſignificans euẽtum, & rogans ut ſibi permitteretur ad eum deſcendere. Is autem dat hæc reſponſa: Ego quidem ſemper deſidero ueſtram uidere perfectionem, & ſic lucrum conſequi ſpiritale. Sed prior quidem ueſter aduentus erat ab omni turba remotus, & ſeparatus ab omnibus negocijs. Nunc autem ueſtri magiſtratus magnitudo dat uobis alium locum & ordinem, Deo ità uolente. Quamobrem longè meam ſuperat imbecillitatẽ ueſtra ſcilicet præſentia. Rogo ergo te, nè amplius uexeris huc iter ſuſcipiendo. Sin minus, ego quidem te uenientem prompto & alacri animi ſtudio accipiã, & deinde neceſse erit, ut non poſſim alios amplius repellere, nec potero deinceps amplius hic uerſari, ut qui ab eorum, qui accedunt, ſim opprimẽdus multitudine. Sed quæ ad magnum quidem ſpectant Patriarcham, ſic habent. Vult autem nunc oratio, ut reuertamur ad Terebonem.

Hic ergo Terebon præfectus Saracenorum, cũ aliqua de cauſa ueniſſet Boſtras, & à quodam ſuo collega per calumniam eſſet accuſatus, ab eo, cui commiſ- *Terebon epiſcopus cõpræhenditur.* ſa fuerat regionis adminiſtratio, compræhenſus fuit & coniectus in carcerem, in quo habitare fuit longo, quod interceſſit, tempore condemnatus. Cum autem ſycophãtiæ actum magnus cognouiſſet Euthymius, ſcribit ad Antipatrum, qui tunc regebat eccleſiam Boſtrenorum, unà cum literis mittens Gaianum fratrem Stephani epiſcopi Iamneæ, ut omnem adhiberent diligentiam, ut Terebon liberaretur à uinculis. Ille uerò cũ accepiſſet literas, & excepiſſet Gaianũ, & liberaſſet quidem Terebonem ab omni accuſatione, & ſumptum, quo erat ei opus ad iter conficiendũ, ei ſuppeditaſſet, ad magnum mittit Euthymium. Gaianum autem, ueluti quaſdam ſcintillas uirtutis Euthymij, ſtatuit retinere, eumque Medabotũ ordinat Epiſcopum.

Beata aût Eudocia cũ q̃ plurima tẽpla Deo ædificaſſet, Gerontocomiaq; & Prochotrophia, & monaſteria, quæ ne facilè quidẽ poſſunt numerari, piè cõſtruxiſſet, iuſſit in quodam ex ijs templis, quæ erant ab ea ædificata, quod eſt ſacrum Petro principi Apoſtolorum, ſitum autem eſt è regione Lauræ Euthymij, non diſtans minus quàm uiginti ſtadia, ciſternã ualdè profundam ſimul & latam fodere gratia alicuius uſus neceſſarij. Cum autem aliquando ueniſſet ad eam ſpectãdam, uidet Lauram Euthymij poſitam in media ſolitudine, & quemadmodum cellæ fratrum erant à ſe inuicem ſeiunctæ: & cum illud ſcripturæ apud ſe cogitaſſet, Quàm pulchri ſunt pedes Iacob, *Nu. 24* tabernacula Iſrael, & ea eo anima eſſet ualdè compũcta, ad eum ſtatim mittit Gabrielium, rogans ut ſibi permitteretur ad eum accedere, & frui illius ſermone & doctrina, & ſimul etiam Lauræ, eique dare reditus, habebat in animo. Cauſa autem erat, ut fratribus daretur de cæterò ſufficiens neceſſariarum rerum ſuppeditatio. Ille uerò eam ſic prius compellat, Cum tuus deceſſus ſit in foribus, cur ſolicita es ò filia, & diſtrahens

Euthymius Eudociæ obitũ prædicit.

ſtraheris circa plurima? Illa ſint tibi ſolũ parata, quæ pertinent ad exceſſum ex hac uita. Noſtri autem ne memineris, quantum ad redditus & pecunias, ſed communis Domini memineris, apud quem rogamus, ut tu noſtri potius recorderis.

His illa auditis, his duabus affectionibus biſariam diuiſum habuit animum, admiratione & animi ægritudine, illud quidem magni Euthymii tribuens præſcientiæ, & quemadmodum quod ipſa de ipſo animo agitabat, ille longo aote ſpatio iotelligat, hoc autem propterea, q̃ ipſa à ſua ſpe excidiſſet. Volebat enim ei pecunias relinquere & redditus, ut diximus. Hinc uerò uenit ad ſanctã ciuitatẽ, & cũ Anaſtaſiũ accerſiuiſſet, Patriarchã, & ei expoſuiſſet, q̃ à diuino audiſſet Euthymio, ea fecit q̃ illi priori cogitationi rñdebãt, & erãt planè fraterna.

Eccleſia S. Stephani dedicatio et & redditus.

Et primũ quidẽ Stephani Protomartyris Chriſti tẽplũ, quod nondũ erat plenè cõſtructum, dedicat quintodecimo menſis Ianuarii. Deinde cum ei etiam multum tribuiſſet reddituũ, & eius curam dediſſet Gabrielio, neque alias quoque neglexit eccleſias, quæ ab ea ædificatæ fuerant, ſed eas quoque ualde diligenter obibat, & dedicans & ſufficientem redditum unicuique attribuens. Cum quatuor autem menſes iam præteriiſſent poſt dedicationem, ipſa quoque, humana uita relicta, excedit ad Dominum.

Longo autem poſt tempore, cum eſſet Euthymius iam nonaginta annos natus in grauem morbum incidit ſanctus quoque Theoctiſtus, qui erat adeo morti uicinus, ut ipſe quoque ſe mox eſſe deceſſurum ſignificarit, ut cuius iam eſſet ſenectus profundiſsima, & humanorum eſſet plenus dierum. Cum ergo ad eum uiſendum magnus ueniſſet Euthymius, & adſpexiſſet eũ uerſari in magno periculo, ſtatuit paucos aliquos dies cum eo manere, ut cum iam eius ſancta ad Dominum excederet anima, ipſa iuſta corpori facere, & ea omnia, quæ mos eſt, in eo impleret. Cum autem cognouiſſet Patriarcha apud Theoctiſtum aſsidere Euthymium, & id exiſtimaſſet ſatis opportunam ad eũ ueniendi occaſionem, cum beatus Theoctiſtus iam ad

Anaſtaſii patriarcha ſtudiũ erga Euthymiũ

Deum exceſsiſſet, tertio die Septembris ad eum accedit, & communiter ab eis facta reliquiarum ſepultura deinde & quæ erga Euthymium uehemens iubebat deſiderium, fecit Patriarcha, & cum ſacras illas manus ſuauiter præhendiſſet, & eis eſſet circunfuſus, & uehementer eſt amplexus, & inter amplexus dixit uerba teſtãtia deſiderium. Iandiu abhinc ego ſanctas has manus deſiderabam, & eccè Deus mihi impleuit deſiderium. Sed rogo te uenerande Pater, & ualde rogo, primũ quidem, ut Deum preceris, ut tuæ in me perpetuo conſeruentur prædictiones, Deinde, ut ad me etiã aſsiduè ſcribas, de iis, quæ uidentur quæcunque lex præcipit filio.

Hæc cum Euthymio benignè admodum colloquebatur, & quæcunque alia tempus poſtulabat, & poſt longum tempus cum eo congreſsio reuocabat io memoriam. Is uerò cum ſolita illa ſua moderatione, Hoc ego, reſpõdit, potius peto à tua beatitudioe, ut in tuis ad Deum interceſsionibus & ſupplicationibus noſtri quoque recorderis. Ille uerò reſpondens: Nequaq̃, inquit, ò pater, hanc tibi concedam petitiooem. Hoc.n. inquit, rogo, ut à te primus accipiam. Pulchrè enim iam ſum expertus diuinorũ chariſmatum, quæ in te eſt, operationem & uirtutem. Ille autem placidè admodum & leniter, Concede, inquit, uenerande pater, & exorare, ut præfeotis monaſterii, mea & tua cauſa, & ipſorum etiam fratrum curam geras, eiquè ut par eſt, prouideas. Ad hæc patriarcha, Cũ, inquit, adhuc ſanctus eſſet ſuperſtes Theoctiſtus, tu huic perfuiſti ſolitudini, eamquè effeciſti ciuitatem inſignem multitudine & uirtute eorum, qui inhabitant, & reddidiſti ueluti quandam aliam Chriſto Hieruſalem, & nunc rurſus cum ille è uita migrauit, ſua tibi relinquit. Ille ergo cum hæc dixiſſet, & ſancto uale feciſſet, reuerſus eſt ad ſuam habitationem. Magnus autem Euthymius cum Marin patruum Terebonis, ea uirtute uiuentem, & iam ætate prouectum, monaſterii præfectum conſtituiſſet, reuertitur ipſe quoquè in ſuam Lauram. Cũ ipſe autem in monaſterii præfectura duos annos uixiſſet, & deinde è uita migraſſet, deſcendens rurſus magnus Euthymius, ſacrũ quidẽ eius corpus in Theoctiſti magna theca piè deponit: cuidam autem Longino, propter uitam laude digno, cõmittit curã moneſterii.

Statim autem poſt magni Theoctiſti deceſſum, cũ Olympius Scythopolis Epiſcopus uitam reliquiſſet, Coſmas quidem cuſtos crucis pro illo ordinatur Epiſcopus, Chryſippo autem cuſtodis crucis committitur miniſterium, & nec in eo excidit prædictio Euthymii. Sed beatus quidem Coſmas cum totos triginta annos manſiſſet in eo munere, ſecunda Palæſtinæ prouincia magnis claruit pulchriquè rebus ea uirtute geſtis. Chryſippus autem, qui erat illius quoquè frater, cum duodecim annos obiiſſet munus cuſtodiendæ crucis, ſcriptis relictis & numero multis, & propter ea quæ tractant, laude dignis, uita excedit. Horum uerò frater Gabrielius, cum fuiſſet, ut prius diximus, Preſbyter & Præfectus uigintiquatuor annos, ædificauit ſibi breue quoddam monaſterium in ualle uenerabilis templi ad Orientem, quod nominatum fuerat ſanctæ aſſumptionis. In quod quidem, ad imitationem beati Euthymii, poſt diuinorũ Theophaniorum octauum diem ſecedens, in eo morabatur uſque ad feſtum Palmarum. Cum autem eſſet ſtudioſus, habuit ingenium quoque ei opem ferens. Quo factum eſt, ut linguam exerceret & ad Græcorum ſermonem & Romanorum & etiam Syrorum. Moritur uerò octogeſimo ætatis anno in monaſterio, & fit illic uiro ſepulchrum, qui ſignis maximis eſt inſignis. Atque ad Euthymiũ quidẽ pertinet diſcipulos, ea ſunt huiuſmodi, & fuit talis uniuſcuiuſque deceſſus.

Theophania te feſtũ Palmarum.

Ego autem ad ea, quæ conſequuntur, eius rectè facta reuertor. Nam hæc quoque mihi cum aliis Iohannes, ſilentiarius & Epiſcopus, & Thalelæus presbiter, narrauerunt. Dicebãt.n. q̃ uerſantibus aliquãdo ipſis inſolitudine, in eos incidẽs beatus Saba colloquebat, dicẽs, q̃ cũ adhuc eſſet in cœnobio, aſcendiſſet poſt mortem Theoctiſti ſimul cum Longino Præfecto ad magnum Euthymium. Cum autem aliquot dies morati eſſent circa Ruban cum Martyrio & Elia, & unà cum eis adeſſet S. Geraſimus: Quoniam, inquit, prompto & alacri animo uidet magnus Euthymius me & Domitianum, utroque aſſumpto, tranſibat per interiorem ſolitudinem. Cibus autem nobis erant radices melagriorum. Deindè peruenimus ad quandam terram admodum incultam, ſiccamque & omninò aquæ expertem. Ego autem, qui planè eram rudis & imperitus conuerſationum, quæ fiunt in ſolitudine, uehementiſſima ſiti oppreſſus deficiabam animo, & nec pedes quidem habebam, qui poſſent itineri conficiendo ſufficere. Conuerſus uerò, inquit, magnus Euthymius, cum me ſic iam deficientem & defeſſum adſpexiſſet, mea cauſa eſt animo commotus: & cum ſe paululum à nobis ſeiunxiſſet, & ad terram proſtrauiſſet, orabat dicens, Domine, da aquam in terra ſitienti, fratris ſitim conſolans & poſt preces ſurgens, apprehendit ligooem, quo herbarum excindentes radices, alimentũ nobis comparabamus, & ſolum parũ ſcindit, & ſtatim aqua è terra ſcaturit, & bibere permittit. Cum ergo bibiſſet, & ſitim quæ eum premebat, depuliſſet, Deo egit gratias, qui præter opinionem per ſuos ſeruos talia facit miracula.

Cum

Cum ergo apud Deum tantā haberet Euthymius fiduciam, & tantam ſpiritus gratiam è ſuperis attraxiſſet, nè communis quidem mortis ei tempus eſt celatum, nec quæcunque euentura erant in eius Laura, ſicut diuini Patres de iis mihi narrarunt. Dicūt enim quòd octauo quidem die poſt feſtum luminum, quo ſolebat ad interiorem proficiſci ſolitudinem, conuenerunt quidem ij qui erāt ipſum deducturi, & qui cunque eius peregrinationis omnino ſolebant eſſe ſocij: inter quos erat etiam Martyrius & Elias. Cum autem nihil parati inueniſſent, neque quod eſſet ſeceſſui conueniens, quinetiam eum omnino offendiſſent imparatū, rogarunt an nō eſſe cras profecturus. Ille uerò, Tota, inquit, hebdomada ero uobiſcum in Laura, & ſabbati media nocte à uobis ſeparabor. Hoc autem dixit, prius ſignificans ſe tunc eſſe moriturū. Tertio itaque die, qui eſt poſteà conſecutus, cum aduenisſet dies feſtus diuini Antonij, præcipit ut uigilent in templo per totam noctem: & nocturnis illis hymnis ab eo peractis, cum aſſumpſiſſet Presbyteros in eo, quod Diaconicum appellatur, Nullas, inquit, ò fratres, uobiſcum amplius peragam uigilias. Me enim iam uocat Deus à uita præſenti. Sed nunc quidem exite, & accerſite mihi Domitianum: manè autem patrū ueluti quidam cœtus conueniat. Manè ergo magno ſtudio omnes ad eum conuenerunt, & cum ſe parum retinuiſſet, ita eos cœpit alloqui.

Feſtū luminū

Nota, dies feſtus S. Antonij.

Patres mei & fratres dilecti in Domino, & filij, ego quidem iam poſtremam uiam meorum patrum ingredior. Vos autem oportet ueſtrum in me amorē cuſtodiendis præceptis oſtendere: ex quibus præcipuè eſt charitas, quæ eſt uinculum uirtutum perfectionis. Quod enim ſal pani, hoc eſt charitas uirtutibus. Nec ſine ea fieri poteſt, ut ſe uirtus rectè gerat: quandoquidem uniuerſa uirtus per charitatem & humilitatem firma & ſtabilis cognoſcitur. Nam humilitas quidem potuit eum, qui ea utitur, ad ſummum rectè factorem extollere: Charitas uerò & firmiter cōtinet, nec ſinit, ut cadat ab illa altitudine. Eſt autem charitas maior humilitate: quod quidem manifeſtū eſt ex ipſo exemplo Domini & opificis. Nam propter ſuam in nos charitatem ſeipſum ſua ſponte humiliauit, & factus eſt ſicut nos. Oportet ergo ei perpetuo confiteri & hymnos offerre. Nam hæc quidem omnes, ut ſemel dicam, homines honeſtum eſt exercere. Nos autem præ cæteris, & propter pacta conuenta cum eo inita, & quòd ab omni perturbatione liberi, & à negocijs, quæ ad uictū comparandum pertinēt, minimè diuulſam & diſtractam uitam noſtram agamus, & ſoli nobis ipſis ſeorſum attendamus. Et corpora & animas, ò fratres, ſemper caſtas conſeruare oportet, & conſueta in ſynaxi glorificatio, & quæ nobis deſuper tradita eſt, regula conſeruanda eſt à uobis omni diligentia. Eorum, qui affliguntur, cura eſt gerenda pro uiribus. Qui ex fratribus colluctatur cū improbis cogitationibus, is ſemper à uobis confirmetur, & perpetua fruatur admonitione & doctrina & præceptione, nè imprudens paulatim ſupplantetur, & caſu graui à diabolo proſternatur. Porrò autē hoc quoque uobis ultimum adijcio mandatum: Nunquā ijs, qui adſunt, occludatur ianua: ſed ſit ſemper aperta cuiuis uiatori, & ad excipiendum ueluti paratiſſima. Quinetiam ipſum tectum ſit uobis commune hoſpitibus atque tranſeuntibus, & ea, quæ habetis, egentibus proponantur communia. Sic enim copioſam ſuppeditationem à ſuperis conſequemini.

Suprema oratio Euthymij ad ſuos.

Hæc cum eis mandaſſet, deindè etiam eos interrogauit, quemnam eis uellent imperare & præeſſe. Illi autem uno ueluti conſenſu reſponderunt omnes, Domitianum. Ille uerò, At hoc, inquit, nequid fieri. Domitianus enim non hic longo tempore poſt me manebit: ſed cum ſeptimum ſolum diem tranſegerit, ſequenti, me conſequetur. Hoc omnes, qui aderant, obſtupefecit, cum tam apertè & tā libere dictum eſſet. Cum de Domino itaque ſpem perdidiſſent, petunt quēdam Eliam, œconomum inferioris monaſterij, genere Hierichuntinum. Ad eum ergo protinus conuerſus magnus Euthymius: Eccè, inquit, omnes patres te ſibi paſtorem & præfectum eligunt. Tu autem uide, ut tibi ipſi attendas & toti gregi. Oportet uerò te hoc quoquè ſcire ante alia, quòd Deo uiſum ſit, haud ita diu abhinc hanc Lauram fieri cœnobium. Deinceps autem & ubinam ædificari cœnobium, & quemadmodum conſtrui oportet, & de hoſpitum exceptione, pſalmodiaque & ſtudio in regula adhibendo præcepit Eliæ, & de non negligendis fratribus, & maximè ijs, qui improbis grauantur cogitationibus. Deinde uerò hoc poſtremo dixit omnibus: Si inuenerim aliquam ad Deum fiduciam, hanc primam petam à Deo gratiam, ut uobiſcum & cum ueſtris poſteris ſit ſemper ſimul ſpiritu in ſeculum.

Prædicit mortē Domitiani.

Hæc cum dixiſſet, dimiſit quidem omnes præter Domitianum: & cum tres poſtea dies māſiſſet in diaconico, ſabbato uncto dormit in pace, & ad eam quæ illic eſt, tranſit beatitudinem, re uera ſenex & plenus dierum, uiceſimo die menſis Ianuarij, in anno quidē à mundi creatione, conuenienter temporibus ſcriptis ab Hippolyto, qui fuit antiquus & ipſis notus Apoſtolis, & ab Epiphanio Cyprio, & ab Herone philoſopho & confeſſore, quinquies milleſimo quingenteſimo & ſexageſimo, Domini autem noſtri Ieſu Chriſti in carne aduentus quadringenteſimo & ſexageſimoquinto. Sciantur autem hæc quoquè de Euthymio, quòd habitu quidem erat minimè fictus & mitiſſimus, adſpectu autem teres & albus, ualdeque lætus & iucundus ad uidendum, omnino canus propter ætatem, paulò breuior, denſa barba & uſque ad zonam promiſſa, membris ſanus & integer, ut cui cū digitus, nō unguis, nō dens, nō parua nec magna pars abeſſet corporis. Atque natus quidem fuit, ut ſuperius dictum eſt, ex reuelatione. Tres autem annos natus, Deo fuit conſecratus in principio ſcilicet magni Theodoſij. Cum uerò tranſijſſet per omnes eccleſiaſticos ordines, uenit Hieruſalem circa uiginti & nouem annos uitæ propriæ. Cum uerò ſexaginta & octo annos tranſegiſſet in ſolitudine, nonageſimo quidē & nono anno ſuæ ætatis, decimo autem ſexto imperij Leonis, excedit è uita.

Obitus S. Euthymij.

Eius effigies.

Cum autem fama celeriter per omnē ſparſa eſſet regionem, Monachorum & laicorum congregata eſt multitudo, quæ non poterat facile numerari. Quinetiam Anaſtaſius Patriarcha Hieroſolymitanus, cū ſimul aſſumpſiſſet examen Clericorum & militum, acceſſit. Cum eo autem aderat Chryſippus & Gabrielius, & Diaconus quoque Pheidas, Anachoretæ quoque qui erant in ſolitudinibus, undiquè, conuenerunt, Quorum erat unus quoque Geraſimus. Omnes autem in ſtuporem adducebat continuatio miraculorum. Cum ergo conueniſſet multitudo propè innumerabilis, prohibebatur ſacrum illud corpus à ſepultura, cum iam eſſet hora nona, donec milites, ut eis iuſſum fuerat à Patriarcha, repellunt multitudinē, & ſic uix tandem datur aditus diuinis patribus, ut corpori illi, quod tam ſtrenuè decertauerat, & multa paſſum fuerat, iuſta peragerent, & cum ijs quos decet, hymnis in locupleti loculo deponerent. Atque dolor quidem Euthymij priuationis, multis erat cauſa lachrymarum, Martyrium autem & Eliam longè tangebat uehementius, & ij ualde lachrymabantur. Sed cum illos quidem conſolatus eſſet Patriarcha

Honorifica admodū ſepultura.

per Chryſippum crucis cuſtodem & cum iis, quibus opus erat, uſus eſſet admonitionibus, hortatus eſt ut frequentius ad eum accederet. Cum autem reliquiſſet Pheidum in Laura Diaconum, ei ædificandi committit negocium, & cum eſſet in ſanctam reuerſus ciuitatem, mittit opifices ad opus & materiam, ut beatæ illæ Euthymii reliquiæ in apto & conuenienti loco deponerentur.

Domitianus uerò, qui magni erat uerè magnus & germanus diſcipulus, ut q eſſet eius uitæ imitator accuratiſsimus, cum pluſquam quinquaginta annos ſancto inſeruiiſſet, à loco non receſsit, ſed permanſit deinceps ad ſextum uſque diem ab illo tempore, ut qui ſtatuiſſet non eſſe ſibi uiuendum decætero, nec ferendum eſſe, ut hanc lucem omnino adſpiceret. Cum ſeptimus autem iam dies aduenißet, ei lætus noctu apparet Euthymius, Veni huc, dicens, tibi paratam gloriam conſecuturus. Ecce enim, inquit, Deus tibi, conceſit, ut nos quoque hic degamus communiter. Hæc Domitianus annunciat fratribus, cum ueniſſet ad ſynaxim. Sicquè ipſe in gaudio & ſpe bonorum futurorum, è uita excedit.

Obitus Domitiani.

Diaconus autem Pheidus, multis collectis operis, & magno adhibito ſtudio, & ſpeluncam, quæ in principio tenuit ſilentem diuinum Euthymium, pulcherrimam & maximam ædem efficit, cuius cum medium attribuiſſet thecæ magni illius patris, ex utraque parte elaborat thecas Presbyterorum, Præfectorũ, & reliquorum ſanctorum uirorum. Poſtquam autem perfecta iam fuiſſent omnia, tabulam, quæ erat ſepulchro imponenda, & argenteum urceum, & cancellos Patriarcha ſtatim mittit Hieroſolymis. Deinde ille ipſe quoque deſcendit ad Lauram, cumque ſanctum illud beati uiri corpus cũ lampadibus & hymnis propriis credidiſſet manibus, transfert ad eam ædem, quam ipſe recenter fuerat fabricatus, & in ſacro ſuo deponit loculo, ut nunquam poſſet amplius aperiri, & nec uel ullæ paruæ poſſent illinc eius auferri reliquiæ. Cũ tabulam autem impoſuiſſet, urceum deſuper quaſi circa pectus defigit. Illa uerò ab eo tempore in hodiernum uſque diem omne genus gratiæ dat iis, qui ad eũ accedunt fideliter. Atque cum ſic quidem præclare feciſſet reliquiarum tranſlationem ſeptimo die Maii, adſumpto ſecum Martyrio & Elia, rurſus reuertitur in ſanctam ciuitatem, & eos ordinat Presbyteros, & refert, in catalogum cleri ſanctæ reſurrectionis. Et hæc quidem ſic habent.

Transfertur corpus S. Euthymy.

Reſtat autem nũc, ut perſequamur quanam de cauſa & quemadmodum Euthymii Laura tranſmutata ſit in cœnobium. Neceſſe uerò eſt orationem paulò altius repetere, ut ſic apertam & dilucidã faciamus narrationem. Cum unus iam præteriiſſet annus poſt mortẽ magni Euthymii, Leo ille magnus & Chriſti amãs Imperator excedit è uita, relicto Leone ſuo nepote plane infante ſucceſſore imperii. Ei autem, cum parum in imperio uixiſſet, ſuccedit pater Zeno, ſed ille quidẽ cum ea inſidiis Baſiliſcus quidam inuaſiſſet imperium fugit in Iſauriam. Cum uerò Baſiliſcus occupaſſet imperium, facit conciliabulum aduerſus diuinam Synodũ Chalcedonenſem, quo quidẽ nitens pars eorum, q erant ſchiſmatici in ſancta ciuitate, cum ſibi Gerontiũ quendam præfeciſſet Archimandritam, multa innouat aduerſus eccleſiam, nec minora iis, quæ prius auſus fuerat Theodoſius. Quinto autem anno poſtea moritur quidem Anaſtaſius Patriarcha, iam incipiente menſe Ianuario. Zeno uerò reuerſus ab exilio, uincit quidem Baſiliſcum, qui adhuc tenebat imperium, rurſus autem recuperat imperium, quod amiſerat. Et ſedi quidem Hieroſolymitanæ ſuccedit Martyrius, de quo mihi ſuperius ſæpè facta eſt mentio, qui ad ipſum Imperatorem Zenonem & Acacium Epiſcopum Conſtantinopolitanum ſcribit de ſchiſmaticis & illorum blaſphemia & uitanda hæreſi, & cum Pheido Diacono dediſſet litteras, mandat ei quoque non pauca ore dicenda.

Conciliabulũ contra Cõcilium Chalcedonẽſe.

Ille autem cum Ioppen perueniſſet, & quoddam aſcendiſſet nauigium, quod proficiſcebatur in Coryciũ ubi fuit in ipſo mari Parathenico, in magnam incidẽs procellam & tempeſtatem, media nocte patitur naufragium. Cum uerò iam demergeretur, nec ſe ſupra fluctus poſſet omnino tollere, ſed propterea quod in medio mari eſſet, & quod nox eſſet obſcura & incerta periret, ei quoddam lignum ex inopinato, uel potius quod Deus id dediſſet, incidit, & cum in quendam locum enataſſet, & à tãta calamitate ſe paululũ recreaſſet, uenit ei in mentem admirabilis Euthymius, & ſtatim illius implorabat auxilium aduerſus periculum, & ambas ei manus tendebat, & illius nomen ſæpè inuocabat. Cum ſic ergo laboraret, ei alicunde magnus apparet Euthymius, p mare tranſiens, & ſecurè in ipſis fluctibus inambulans. Quem cum repente uidiſſet Pheidus, adductus eſt in admirationem. Eum autem ab animi angore & timore uolẽs rurſus ſtatim liberare, ex qua prius quoque ſolebat allocutione, Nolli, inquit, timere. Ego ſum Euthymius, Dei ſeruus. Sciaa non eſſe bonum hoc iter in conſpectu Dei. Neque.n. afferet utilitatem aliquam matri eccleſiarum. Et ideo oportet te reuerti ad eum, qui te miſit, & ei meo nomine iubere, ne ſit ſolicitus de diſiunctione ſchiſmatico rum, haud enim ita diù adhinc, ſed illo Pontificatum obtinente, futuram unionem, & omnes, qui ſunt Hieroſolymis, futuros unum gregem, ſub uno paſtore. Te autem oportet uenire ad meam Lauram, & fratrum quidem cellas diruere ab ipſis fundamentis, cœnobium uerò ædificare illic, ubi meum ædificaſti cœmeterium. Non enim Lauram, ſed cœnobium potius eſſe locum Deo placere. Hæc ille quidem mandat Pheido, & ſuo eum pallio induit. Ille autem re ipſa, & non in ſomnis protinus raptus, non diſsimili ſorte modo ei, quo Abacuc, ita facile & momento tẽporis ſtatuitur in litore, & perinde ac ſi è ſomno ſurrexiſſet, ó diuinam prouidentiam, in ſancta inuenitur ciuitate. Sic autem præter opinionem in domo conſeruatus, deponit quidem illud diuinum Euthymii pallium, quod tantum pelagus tranſuolare penna citius effecit & tutius, conſueto autem induitur ueſtimento: illud uerò, (ſed eſt attendendum, miraculo enim cognatum & conſimile ſequitur miraculum) à quadam ueluti manu abreptum, euaneſcit & tollitur de medio. Cum ad ſe ergo rediiſſet Pheidus, & quænam eum mala oppreſſiſſent conſideraſſet, undæ fluctus, nox, deſperatio, & quæcũque ſunt mala tempeſtatis, deinde uerò animo agitaſſet repentinam huius ineapugnabilis calamitatis ſolutionem, magnumquè Euthymium, & quemadmodum cum iam eſſet defeſſus, & grauiter ſuffocaretur, ei appatet pedibus ingrediens in fluctibus, & ueluti manũ illam porrigens hilarem, uultum què una & uocem, & ei mandans ea, quæ dicta ſunt, & tandem imponens pallium, & tantum mare ueluti ala tum per aerem tranſmittens, & domi ſuæ reddens inſenſiliter. Hæc cum apud ſe cõſideraſſet Pheidus, emiſit illas uoces cum magna admiratione, Nunc ſcio uerum eſſe & germanum Dei ſeruum magnum Euthymium, ab eoquè miſſum, me liberaſſe à calamitate.

Matrẽ eccleſiarũ dicit hieroſolymitanã q̃ ſit de eruta ſint eccleſia.

Inſigne miraculum.

Deinceps autem hæc quoque matri narrauit. Illa uerò eis aures lubenter accõmodans, (amabat enim non ſolum filium, ſed etiam Deum) & propterea tam eius, qui ſeruat, quàm eius qui ſeruatur, delectata narratione, & etiam lachrymas profundens ex oculis, cõſulit filio omnia impleret. Deinde autem ad Patriarcham

cham quoquè tranſiens, ei Pheidus renonciauit omnia. Ille uerò admiratus narrationem, quæ omnem rationem ſuperat & opinionem, Reuera, inquit, Dei propheta eſt magnus Euthymius, magnaq; eſt & quæ dici non poteſt apud illum fiducia. De iis.n. quæ Lauræ euētura eſſent, cum nos omnes eſſemus teſtes, prædiait iā in Chriſto conſummādus. Hæc cū diaiſſet, ipſo quoq; Pheido, pmittit, ut ædificet cœnobiū, & cōcedit, ut ad id proficiſcat, ſimul profeſſus, ſe quoq; oībus uiribus opus unà eſſe aggreſſurū. Cū aūt Pheid⁹ magnā manū accepiſſet mioiſtrorū & domus ædificatorū, & uoū ex mechanicis, deſcēdit in Laurā, & cū ædificaſſet cœnobium, ſepique & foſſa eſſet complexus, oetus quidem templum attribuit fratribus ad cęnaculum, alterum autem templum ſuperius ædificat. Iotra cęnobiū uerò eacitat turrim, quæ eſſet apertè ueluti propugnaculū, totius ſolitudiois, & eam collocat in medio cœmeterio. Loci uerò poſituram, in qua hoc ſacrum collocatum eſt cęnobiū, & eſſe pulchram propter æqualitatem, & Monachis eſſe aptam ad exercitationē propter aeris maaimè temperatiooem, oratione deſcribā & oſtēndam, quantum potero.

Aedificatur cœnobiū ex diuina reuelatione.

Eſt quidem collis admodum breuis inter duas ualles, quæ ex Oriente & Occidēs ſimul paulatim coeūt & ad Aoſtrum iotet ſe commiſcentur. Ad Boream autem patet pulcherrimam campi plaoities circiter tria ſtadia, quā fierit poteſt optimè eacogitata ad oolupratem & delectationem. Per eam mediā torrēs perfluit, qoi ea alto deſcendit ex colle, qui eſt ad Orientem, fitque loco ueluti quædam aona.

Situs cœnobij

Io ipſa uerò collis io planitiem iuclinatione, & eorum elegaoti miatione & cōionctione, exurgit turris uelori quidā uertex & arx quædā, & turrim deinceps conſequitur porta, quæ eſt uerſus planitiem, quæ, cū uoluptate tranſmittit eos, qoi exeoot, uelori à quadā ſpecula deſpicieotes pulchra illa planitiei ſpectacula. Sed quid loci oaturam recenſeat aliquis, quemadmodum eſt quidem mitis & fertilis quali autem ſuper caput eſt aere contemperatus, & neque maiore quàm opus ſit calore, nequè frigore uratur, ſed ex ambobus fugerit ea, qoæ moleſtiā afferunt, uniuſcuiuſque præclarè tenet mediū, & eſt frigidioribus quidē calidior, calidioribus autē rurſus ſenſim frigidior, & conſequēter oaldè humidis ſiccior, & immoderatè ſiccis humidior, cū ea, quæ unicuiq; congruit, cum moderatione.

Cum ergo totum eiuſmodi cœnobii ædificiū ſimul & ornatus, nō opus baboerit plus quā tribus annis pp moltas manus, oehemēſq; & intenſum mioiſteriū, uolebāt qoidem diuioi Patres illod cum alio ornatu & artificio eccleſiæ reddere & dedicare, eos autem arcebat rurſus aquæ peouria. Nam in illa quidem ſolitudine pluit ſola hyeme. Com ea autem fuiſſet magna ea parte ſicca & aquæ eapers, eis aqua defecerat, maximè circa uernam conuerſationē, niſi forte io aliquibus concauis ciſternarum conſiſterent aliqoæ breues aquæ reliqoiæ. Quod quidem eos ualde reddebat animi dubios & perplexos, ut qui premereotur ineſorabilibus naturæ neceſsitatibus. Significant certè præfectus Elias & Diaconus Pheidus Longino præfecto inferioris monaſterii, & Paulo præfecto monaſterii Martyrii, ut ſuis iumentis aquam curent ad eos transferendam ea Pharis. Sequenti autem nocte eis paratis ad iter, cum iam congregata eſſent iomenta, illa nocte apparet beato Eliæ magnus ille Euthymius, Quid hoc ſibi uolt, rogans, quod hodie iumenta congregetis? Cum is uero reſpondiſſet, Vt aquam afferamus ea Pharis, propterea quòd ea non nobis omnino defecerit, increpaoit illū, dicēs, O uos modicæ fidei qoanā de cauſa Deū nō rogaoiſtis? Nū is, qui ea prærupta petra inobedientem potauit populum, & aquam ex

Pluit hic ſola hyeme.

Nu. 20 Iudic. 15.

aſini maxilla Samſooi aliquando fecit ſcaturire, non poterit uobis quoque ad uſum ſuppeditare, ſi ſolum cum fide offeratis petitionem? Deinde eis etiam prohibuit iter ad Pharas, ut mioimè neceſſarium. Aqua eoim uobis implebuntur uel maaimæ ciſternæ, ſi ne tres qoidem horas eapectaueritis.

Com ad haoc uiſiooem è ſomoo eacitatus fuiſſet beatus Elias, & ſtatim eam Pheido & reliquis annunciaſſet, iomenta qoidem à propoſito ſoluit mioiſterio: cum oox autem iam traoſijſſet, & ſol quaotam uidet terram ſuis illuſtraret radijs, oubes neſcio unde aerem, qui erat ſuper cœoobium, repente complexa, protinus erupit in pluuiam. Et omoia quidem circuo circa ſimile adhuc puoiebat flagellum ſiccitatis: ij autem ſoli, qui erāt in cœnobio præter opiniooē aquā erant adepti, periode acſi aliquis pluuiam circunſcripſiſſet, & rurſos ulterius noo ſineret progredi. Poſtquàm autem & ciſternæ fueruot aqua plenæ, & oon erat amplius opus imbribus qui è cælo deſceoduot: diſſipata eſt ſtatim nubes, & uehemens imbrium procella rurſos reducta fuit ad ſerenitatē. Cum uerò miraculum breui totam peruaſiſſet ſolitodioem, & peruoeniſſent iam etiam ad ipſum Archiepiſcopum Martyrium, deſcendeos ille cum multis copijs ad cœnobium præclaram quidem egit ſynaaim & uigiliam cum multis lampadibus & ſuffitibus. Splendidam autem & magnificam facit dedicationem, deponens ſub ara quaſdam partes reliqoiarum martyrum Tarachi, Probi & Andronici ſeptimo meoſis Maij. erat uerò iam duodecimus annus poſt deceſſum Euthymij. Cum aliquod autem tempus tranſijſſet, Diaconus quoque Pheidus ſuſcipit Epiſcopatum ciuitatis, Doron quæ oocatur.

Pluuia diuinit⁹ data.

Nota antiquos ritus dedicationi.

Sed cum ego in hunc locum uenerim, mihi uenit in mentem, ut de ſchiſmaticis illud addam, qood mihi etiam dignum uidetur, de quo dicatur: ut quæ in mari fuit diuini Euthymij prophetia, euidētius hinc oſtendatur. Nam cum iam quidem Patriarcha Martyrius, fidem tribuens Pheidi uiſioni admirabili, & iis quæ in mari prædiait ille magnus, de his quidem ſchiſmaticis ceſſauit cogitare. Non multum autem tēporis interceſſit, & ueluti ea diuiniore quadam uiſitatione Marcianus, cuius paolò ante memini, omnes ipſo coouocat in cœnobio, quod ab ipſo conſtructū fuerat io ſancta Betheelem, &, Quouſqoe tandem, io quit, ò fratres & patres, contendimus corpus Eccleſiæ diuidere in partes, idquè cum nec nobis quidem conſtet, quæ ſit Dei uoluntas, ſed rem ſic credamus proprijs cogitationibus? Eſt ergo nobis coofiderandum, ne forte eaiſtimātibus recta uia ingredi, in auia contingat incidere. Suot enim iocertæ homioum cogitatiooes, ſacra aiunt eloqoia, & ſi uidetur, ſeqoeotes illud Apoſtolicū, & oeluti eaemplo utētes, faciamus ſortes io conſpectu Epiſcoporum & Mooachorum: & ſi ſors quidem oenerit ad Monachos, oportet omnino perſeuerare io ijs, io quibus ounc manemus, & quæ nobis placent. Sin autem ad Epiſcopos cum ipſis commuoicare. Cum hanc attuliſſet ſententiā Marciaous, nullus erat ea ijs, qui aderant, qui non laudaret. Iactam itaque ſortem Monachi quidem eam habueruot: omnes autem ei ſtatim communicabant, tanquàm ex Deo eſſe cogniram arbitrati, præter Gerootium ſolum & Romanom: & omoes ſeipſos præbent ferentes ooioni Eccleſiæ, eiquè decætero germanam ac ſynceram faciūt communionem. Cum eos autem Patriarcha pulchrè noo ſolom ſupinis, ut quis dixerit, manibus, ſed etiam cornis finibus excepiſſet, præclarum & celebre feſtom agit. Admodū enim pulchrè ciuitati exortū eſt bonū pacis, & lætatæ ſunt plateæ Hieruſalē, & p omnia Deus glorificabat. Gerontius

Sap. 9
Ac. 11

Pax eccleſia Hieroſolymitana reformata.

tius aũt & Romanus, alter q̃dẽ cũ quadragintaquinq; annos ꝑfuiſſet beatæ Melanæ monaſterijs, alter uerò in Theoorum, ut ſuprà diximus, regione monaſteriũ conſtruxiſſet, & deinde ex ipſis quoque turpiter fuſſent expulſi propter eorum, quæ ipſis uiſa fuerant, impietatem, mali malè huc & illuc obeuntes receſſerũt. Sed hæc quidem facta ſunt temporibus Zenonis.

Sequentibus uerò annis, cũ Anaſtaſius poſt ipſum accepiſſet imperium, incurſionem autem feciſſent barbari, & magnam partem ſolitudinis uaſtaſſent & depopulati eſſent, euerterunt ipſa quoque Agarenorum tabernacula, quæ eis nuper magnus fixerat Euthymius. Deinde qui ex his quidem erant inſigniores, alia ſibi excitant in Martyrij Monachi monaſterio, & templa erigunt. Barbari autem cum rurſus eos eſſent eggreſſi, alios quidẽ interimunt, alios uerò captiuos abducunt: aliquos autem in alios uicos compellunt, nempe eos, qui ex inopinato hoc periculo euaſere ſuperiores, cum magna & grauiſſima fuiſſet hæc illic barbarorum incurſio. Beatus autem Elias, qui Euthymij rectè præerat ouibus, cum triginta & octo totis annis adminiſtraſſet præfecturam, multaq́ue præclara & egregia in ea feciſſet opera, & magnum ſui amorem reliquiſſet fratribus, qui in eis uiget uſque in hodiernum diem, ipſe quoque feliciter excedit ad Dominum. Cum quidam autem Simeon Apamenſis poſt illum ſuſcepiſſet adminiſtrationem, & in ea tres tantum annos uixiſſet, Stephanus Arabs genere ei ſuccedit: qui cum mortuus eſſet, * ei frater Procopius ſexcentos aureos ex bonis paternis tribuit monaſterio.

* eius.

Sub eadem autem tempora Cæſarius quoque quidam Antiochenus, qui in ciuilibus magiſtratibus ſæpè bonam erat aſſecutus exiſtimationem, cum ad ſanctam ueniſſet ciuitatem, & ſatis longum eſſet illic tẽpus moratus, incidit in quandam corporeã ualde grauem affectionem. Quoniam uerò deerat manus, quæ eum curaret, & omnem ſuperabat tolerantiã & amicorum conſolationem, cum non haberet quidnam deinceps faceret, confugit ad ſepulcrum admirabilis Euthymij, & quod ex illo fluebat oleum, fit ſtatim ad liberandum hominem remedium, cum ſolum morbus fuit inunctus. Is autem referens gratias pro beneficio, pecunias ſancti monaſterio alias quidem iam præbuit ſplendidè ac magnificè, alias autem etiã quot annis præbiturum eſſe promiſit. Domum uerò reuertens, cum ad Tripolitanum Epiſcopum acceſſiſſet, quomodo ſolet animus in rebus huiuſmodi lubẽter rerum meminiſſe grauium, quæ iam præterierũt, narrauit ei ſingula, quẽadmodum malum quidem eũ inuaſiſſet, & manus medicorum & præſentia familiarium, illæ quidem ad curationem, hæ uerò ad conſolationem nihil ualebant: & quemadmodum omnibus deſperatis, uenerit ad ſepulcrum Euthymij, & quemadmodum illic ſolum unctus oleo, protinus & citius, quàm quis ſperare atque adeo optare auſus fuerit, inuenit curationem.

Oleum è ſepulcro S. Euthymij ſanat morbum.

Hæc ille quidẽ ſingulatim narrabat Epiſcopo. Quidam autem Leontius, illius conſobrinus, cum eſſet ætate ualde iuuenis, contigiſſet uerò eum intereſſe narrationi, animo protinus ut audiuit incitatus, & maius aliquid animo agitans, quàm pro ætate, cum quæcunque ſunt mundana cõdemnaſſet, à quibus ut plurimum facile decipi & capi poteſt iuuentus, rectà uenit in magni Euthymij monaſterium, & uitam ſuſcipit monaſticam. Quem utique cum uirtute euaſiſſet inſignis, accerſens Stephanus Epiſcopus, ei tradit curam monaſterij, quod conditum fuit in honorem magni martyris Leontij. Paulopòſt uerò cum ſedis etiam reliquiſſet ſucceſſorem, excedit è uita, uiceſimoſecundo menſis Ianuarij, cũ annos uiginti & unũ integros perfuiſſet cœnobio. Porrò autem Leontius quoquè, huius conſobrinus, Nilum quendam cœnobij presbyterum euntem Antiochiam, & ab eo hoſpitio exceptum, cum ex ijs quæ aderant ſatis accepiſſet, Oreſtiadis ordinat Epiſcopum. Et hæc quidem ita ſe habet.

Leontius ualde iuuenis fit monachus.

Reuertendum eſt autem ad magni Euthymij monaſterium, & quæ deinceps conſequuntur, ea ſunt addenda narrationi. Poſt Stephani Epiſcopi conſumationem, Thomas, qui genus trahebat ex Apamea, cũ id felix & florẽs accepiſſet, minuit & circũcidit. Quo autem tempore is adminiſtrationem tenebat monaſterij, ad eum rurſus uenit Antiochenus Cæſarius, & ab illo humanè & benignè acceptus, cum in eodem cum eo accubuiſſet conuiuio, deinde ut ſolet inter eos agitati eſſent ſermones, & audijſſet quòd in Diaconico eſſent illius ligni partes, in quo Dominus ille ſuo admirabili conſilio fuit crucifixus: petit ab eo, ut liceat ſancta illa ligna adorare, & eorum exiguam aliquam partem accipere. Cum ergo annuiſſet is, qui præerat monaſterio, eadem quidem hora ei aperit ambas fores Diaconia, reſerat autem thecas rerũ precioſarum, aliquid ardentius faciens & amantius: & ingreſſus eſt Cæſarius cum ijs, qui erant circa ipſum. Cum autem adoraſſent & complexi fuiſſent, aliquam quoque partem accipiunt illius ſalutaris & uenerãdi ligni. Deinde etiam ingreſſi interiorem cellam Diaconici, rurſus conuertuntur ad ſe reficiendos.

Lignũ S. Crucis adoratur.

Theodotus autem Galata quidam, qui eis miniſtrabat, frequenter exiens per Diaconicum, & ad eos ingrediens, ſacris illis thecis apertis, ſexcentos illos ſurripit aureos, de quibus ante diximus, qui poſiti erant in tribus crumenis. Et præfectus quidem, Cæſario & ſuis mentem adhibens, non ſenſit quod factũ erat. Mane autem ſurgens Theodotus, ſimulabat ſe iraſci, & præ ſe ferebat ſe ualde indignari, quòd non liceret ei frui quiete & ſilentio. Quocirca recedit ex monaſterio, ſpecie quidem quòd deſideraret locum uacuum à tumultu: re uera autem, quòd cuperet latere, & aurum abſcondere. Cum ergo ad ſanctam ciuitatem iter eſſe ingreſſus, ubi fuit exaduerſo monaſterij Monachi Martyrij, & ſenſim ſedens, & genibus crumenas imponens, aureos quinquaginta numero ex una harũ ſumpſiſſet, ponit reliquos ſub magno quodam lapide: & cum locum ſignaſſet, & ſibi notum, quo ad eius fieri poſſet, feciſſet, rectà profectus eſt Hieroſolyma: illinc uerò Ioppen. Cum equos autem conduxiſſet, & arrham dediſſet, reuertitur ad lapidẽ, ſub quo latebat aurum: & cum iam propè fuiſſet, (ò oculum qui omnia intueris, ò iuſtiſſima iudicia) uidet quẽdam magnitudine maximum & aſpectu terribilem ſerpentem, qui è lapide prorepſerat, & erat ueluti collocatus ad ſeruandos aureos, conari arcere eũ à re aliena. Ille ergo timore affectus, tũc quidẽ uacuis manibus reuertit. Sequenti aũt die rurſus redit, & rurſus inuenit terribilẽ illũ auri cuſtodẽ adeo diligenter uigilantem ad auri cuſtodiam, ut nè liceret quidem omnino accedere ad lapidem: quinetiam cũ aggredi perrexiſſet, diu ſerpens ita eſt eum perſecutus, ut ſatis habuerit illinc ſaluus recedere. Poſtridie autem uenit rurſus ad locum, & protinus aduolans quædam uirtus aerea, cum ueluti quandam clauam incuſſiſſet Theodoto, & certam ei plagam inflixiſſet, illum quidem euertit & propè exanimatũ humi deijcit. Quidam autem Lazarioitæ cum tranſeundo aduenient, & tam miſerè iacentem inueniſſent, accipiunt & deferũt in Noſocomiũ, quod eſt in ciuitate.

Nota diuinã ultionẽ in ſacrilegum.

Cum illic autem diu iaceret, uidet in ſomnis quendam ſenem eum acriter corripientem, & dicentem:

Non

Pando chia. Non aliter tibi licet ſurgere, niſi ſurreptas pecunias prius reddas Euthymii monaſterio. Cum itaque exinde acceſſiſſet eū, qui accipiendis præfectus erat egrotis, & furtū confitetur, & dolū aperit, & cām ꝙ tūc latebat, cur è monaſterio receſſerit, ꝓpalat & ꝓfert in lucē ueritatis, quēadmodū ſub quodā lapide aurū depoſuerit, & quēadmodū cū ſæpè acceſſiſſet & conaretur tollere, primū quidē ſerpēs & magnitudine & adſpectu terribilis, q̃ è lapide prorepſerat, eū expulerit admirabiliter & præter opinionē, deinde aūt quædā uirtus quæ alicūdè aduolauit, eū ſic affecerit. Hæc cū accepiſſent Præfectus Thomas & Leontius, ſtatim aſcendūt ad ſanctā ciuitatē, & cū Theodotū in quodā uehiculo impoſuiſſent, ut eis oſtenderet locū, in quo aurū erat abditū, ipſum quidē inueniūt ſub lapide poſitū, formidabilis aūt ille cuſtos (ò miraculū) nuſquā aderat, ut q̃ ueluti ueris dn̄is theſauro ceſſiſſet. Atq; illi quidē ſtatim tollunt aureos, parū curātes, eos, qui cōſumpti fuerāt à Theodoto. Ipſe autē nihil amplius mali ſentiebat, & erat ſano corpore. Atque Thomam quidē, qui octo annos Euthymii præfuerat monaſterio, uigeſimoquinto mēſis Martii, ſeptuageſimo anno poſt diſceſſum Euthymii, benignus & clemens Dominus hinc euocat. Leontius aūt poſt eū ſuſcipit præfecturam monaſterii, à quo ego, qui hæc ſcriptis mandaui, referor in catalogū fratrū illius gregis. Quæ ergo de hoc diuino & admirabili Euthymio Patres mihi *Pſ. 27.* narrarūt, ut dicā ſicut diuinus Dauid, non abſcondi à filiis eorū in generationē & generationē. Oportet aūt omnino, ea quę meo tēpore facta ſunt, nō deſpicere, cum qui ſunt affecti beneficio, ſint adhuc ſuperſtites, & interſint iis quæ gerūtur, & ſui intuitus utātur teſtimonio, ſed & in hodiernū uſque diē ea, quæ ſunt præter opinionem, fiant miracula, quæ ſunt eorum quæ præceſſerunt, probatio perfectum ſignaculum, quod de illis nihil ſit omnino dubitandum.

Decimoſexto itaque anno, cum Monachorum ſuſcepiſſem habitum, uehementiquè quietis ac ſilentii tenerer deſiderio & habitandæ ſolitudinis, quærebā honeſtā alioqui occaſionem, ut ea cōſequerer. Cū nullam aūt aliam inuenitē, præ me tuli magno me teneri deſiderio uidendæ dedicationi eccleſiæ Hieroſolymitanæ, & petii ut illuc ire liceret. Dimiſſus aūt à Præfecto, cū iā eſſem receſſurus à Metropoli Scythopolitarū, mater hoc mihi dat mandatū, ut nihil ex iis, quæ pertinent ad animā, ex me facerē abſque admonitione & conſilio Iohānis ſilentiarii, Ne forte, inquit, ſtatim ab initio imprudens irretiaris errore Origeniſtarū. *Nota adorationē.* Cū ergo ueniſſem in ſanctā ciuitatē, & ſacra quidē loca adoraſſem, in quibus Dn̄s ꝑ nos moras traxit ſalutares, & cum diuinæ quoq; crucis lignū adoraſſem, deinde ad eū me cōfero. Is aūt cū & mihi alia monita dediſſet & conſilia, tandē hoc quoque mihi præcipit: Si uis, inq̃t, ſaluus eſſe, uade ad magni Euthymii monaſteriū, & in eo habita. Hæc cū ego audiuiſſem, uenio per ſolitudinem quàm citiſſimè ad Iordanem, & cum ſatis longum tempus cum iis, qui illic erant, patribus eſſem uerſatus, in illius magni monaſterium delatus, ſum ſuſceptus. Leontius autem erat, cui & ſuſcipiēdi cura, & monaſterii præfectura fuerat credita.

Cum illic ergo uerſarer, uideo ea ætate quendam genere Cilicem, habitu monachum, Paulum nomine ea Martyrii monaſterio profectum, quem malus quidem poſſidebat ſpiritus, ab iis autem, qui ad ipſum attinebant, adducebatur ad monimentum Euthymii. Cum poſitus ergo fuiſſet monachus ad thecam reliquiarum, apparens paulò poſt magnus Euthymius, *Dæmoniacus curatur ad* media nocte fugat dæmonem. Fuit autem hoc certū curationis teſtimonium. Nam cum ipſa nocte aſcendiſſet Paulus ad horam nocturnè Pſalmodie fit unus ex iis, qui canebant, & nobis omnibus præſentibus, ſe *ſepulcrū S. Euthymy.* fatetur fuiſſe à Deo curatum. Cum autem quod factū fuerat, didiciſſent monachi Martyrii monaſterii, ueniunt ut eum rurſus reducerēt in ſuum monaſterium. Sed ille cum uellet oſtendere, ſe eſſe grato animo, & apud ſe ſcriptam conſeruaret gratiam, manſit deinceps in cœnobio, omnemque laborem & miniſterium alacri animo unà ſubiit cum fratribus.

Cum nos autem aliquando colligeremus alimentum in ſolitudine, id uerò erat quod uulgo ſolet nominari Manuthia, *Manuthia.* in colligendo rogauimus Paulum qui ipſe quoque aderat, quidnam ei accidiſſet, & quanam de cauſa ueniſſet in cœnobium, & quamuam curationem eſſet conſecutus apud thecam reliquiarum. Ipſe autem, ut qui iam eſſet nobis familiaris, & apud nos non poſſet quidquam fingere, omnia apertè recenſet. Ego, inquit, cum mihi Diaconatus munus eſſet creditum in monaſterio Martyrii, neſcio quomodo laborani auaritia, & captus ſum amore pecuniæ. Cum autem eſſem inops, & neſcirem unde uel mihi drachmā pararē, uenit mihi in mentē ea ſacris uaſis aliqua ſurripere, & unumquodque eorum precio uendere, & ſic aliquo modo mihi parare poſſeſsiones. Cum uerò uictus eſſem ab his improbis cogitationibus, & Dei timorem excuſsiſſem, ſurripio claues, ea ara, & cum locum aperuiſſem, in quo erant repoſita uaſa ſacra, ex iis alia quidem mihi uſurpaui, alia autem aliis quoque contemptim diſtribui: Deinde cum illo Diaconatus munere functus eſſem, claues quidem reddo rurſus ad aram referens. Cum autem ad cœnā ueniſſem cum quibuſdam fratribus, & me uini potione exatiaſſem, in ſtrato miſer recumbo. Protinus uerò omnis intemperantiæ cogitatio in meam diffunditur animam, perinde ac ſi omnes ſimul concurriſſent. Ego autem, cuius animus erat adhuc corruptus, à temulentia, me lubenter tradidi his cogitationibus: quæ me aſſumptum ſic affecerunt, ut uiderer ſentire fœminam, quæ unà mecum eſſet, & unà cum ea iacere. *Et hic habes uindictā cæleſtem in ſacrilegum.* Protinus ergo ad me uenit obſcura quædam nubes & caliginoſa, ea autem erat ſceleratus dæmon, qui me inuaſerat: à quo uictus tanquàm ab aliquo hoſte captus, manſi ab eo longo tempore cruciatus, & qui nō graue patiens? Vbinam enim malefaciendi ſatietatem hoſtis cęperit, quando hoc facere fuerit in eius poteſtate? donec fratres mei ducti miſericordia me tollunt, & ad ſancti ipſam adducunt, & ſtatim perinde ac ſi reſipuiſſem, & ad me eſſem reuerſus, cum calidis orabam lachrymis, ut mei magnus miſereretur *Implorat S. Euthymium.* Euthymius, & me ab hac ſcelerati dęmonis liberaret contumelia: & ueſpere propter eam iacebam ſupplicans, & non intermittebam orare.

Iam autem circa mediam noctem uidebar mihi uerſari in quodam loco diuino & admirabili, cuius poſituram, pulchritudinem, gratiam optauerit quidem uidere quiſpiam, ſed uerbis nequaquam poterit exprimere. Videbatur autem mihi nigra quoque quędam cuculla & lana plena eſſe meo capiti impoſita: ea autem lana (ò malorum depulſor Dei ſerue Euthymi) abſit ut ullis alijs imponatur. Nam intrinſecus quidem pro lana, ornata erat ſpinis, ijsque non tolerabilibus utique aut mediocribus, ſed ſtylorum ſtimulis magnitudine longitudineque ſimilibus. Caput autem meum ualde pūgebat, & nec omnino quidem hiare ſinebat aut reſpirare. Cum tali ergo malo premerer, lingua mihi uidebar uerſare nomen Euthymij, & eum orare. Ille autem ſtatim mihi apparet, multa luce circuncirca refulgens, pilis canus, grauis adſpectu, lætus oculis, ſtatura breuis, promiſſa barba, nigra ueſte indutus, & uirgam manu tenens. & quanam re, inquit, tibi opus eſt? Quid autem uis tibi faciā?

bi faciam? Cum ergo autem timidè & ſubtremebunde reſpondiſſem, Miſerere meæ calamitatis, & à graui me libera dæmone: ille uerò auſterius reſpondens, Sed eſt ne tibi, inquit, perſuaſum ex ijs quæ fiunt, nihil Deum latere? Didiciſti ex ijs quæ paſſus es, quantum malum ſit, res eccleſiæ aut Dei potius deſpicere,

Notent hac uſurpatores rerum eccleſijs cõſecratarum.

& inconſiderate ac temere profundere? Nam quomodo rerum eccleſijs conſecratarum gratia aperte tranſit ad Deum, ipſe autem rurſus ſcit ex alto præbere remunerationes: ita qui eis male utuntur, non in aliũ; ſed in illum ipſum ſunt contumelioſi, & ei meritas luunt pœnas: Si enim olim Ananias cum uxore, cũ ex ijs quæ ipſi obtulerant, ſurripuiſſent, tantas dederunt pœnas, ut ipſi unà cum furto morerentur: quã-

Act. 5.

nam ueniam conſequetur, qui ne alienæ quidem parcit oblationi? Verumenimuero, inquit, ſi pactum conuentum feceris, te non amplius rebus ſacris manus iniuſtas immiſſurum, nec te malas admittendo cogitationes, ſuauiter oblectaturum, te, inquit, conſolabi-

Eze. 18 & 33.

tur Deus, & te curabit. Eſt enim benignus & clemẽs, & non uult mortem peccatoris, ut diuina docent eloquia, ſed ut ipſe cõuertatur & uiuat. Propterea enim tibi mala euenerunt præſentia, quòd cum tibi rerum ſacrarum creditũ eſſet miniſterium non tamen teipſum Deo conſeruaſti fidelem: ſed ſtatim ad dolum reſpexiſti, & furtum mentes, ut uerè dicam, ubi non ſeminaſti, & colligens ubi non diſperſiſti. Hinc proficiſcitur, quæ fit ab ipſo, derelictio: hinc inſultus carnis & intemperantia, & hic grauis dæmonũ fluctus hinc in te inundauit.

Hæc cum ego audiuiſſem, ei polliceor me in poſterum cautionem eſſe adhibiturum. Et tunc, inquit, cum in ſceleratum dæmonem infremuiſſet, & manu meam cucullam apprehendiſſet, uix, inquit, & ui eã aufert capiti, ea autem ſtatim mutauit formã, & mihi in ſancti manu breuis quidã uidebatur Aethiops, habens oculos igni ſimiles. Viſa eſt autem ante eius quoque pedes defoſſa eſſe foſſa profundiſſima & illum quidem deiecit in foſſam: ad me uerò rurſus cõ-

Ioan. 5.

uerſus, illud dicit, quod Chriſtus paralytico: Ecce ſanus factus es, noli amplius peccare; ſed attende tibi ipſi, ne quid contingat deterius. Ab ea autem liberatus affectione, ardentius Deo actis gratijs, ab illo tẽpore ſum conſeruatus, uſque in hodiernum diem nullo malo affectus. Hæc cum mihi Paulus narrauerit, ego omnibus cõmunem adieci narrationem. Verum enimuero nũc mihi rurſus incitatur oratio ad rebus alijs paſcendas ueſtras aures. Non finit enim ceſſare miraculorum concinuatio, ſemper magis prouocans orationem, & uehementi ſemper ſtudio contendens progredi ad anteriora, quæ ſunt præſtãtiora atque iucundiora, ueluti ipſa ſecum certans, & ea quæ præceſſerunt ijs, quæ ſequuntur, uolens uincere.

Duas enim ciſternas, quas fama eſt ab initio fodiſſe Amorrhæos, diſtantes duobus ſtadijs à cœnobio renouat quidem, cũ adhuc eſſet ſuper terram magnus Euthymius, ut iam ante declarauimus, & cum alterius ori impoſuiſſet oſtium, tribuit Lauræ ad aquationem. Alteram autem ijs, qui ab ipſo baptizati fuerãt, Agarenis, certo concedit tempore. Cum ſic ergo haberent ciſternæ, & una quidem Lauræ, altera uerò attributa fuiſſet Agarenis, ſolitudinem illam, quæ erat alioqui arida, & propemodum aquæ expers, pluuiæ inuaſerat penuria. Qui Lauram itaque incolebant, aquæ ueriti inopiam, ciſternæ quidem oſtium clauis & uectibus cõmuniunt. Cum uerò Præfecti, qui Romano ſuberant imperio, Aretha & Aluades, contra ſe inuicem arma & bellum ſuſcepiſſent, per ſolitudinem ſæpe diſperſi barbari, & pecunias diripiebant, & domos euertebant, & quæcunque alia in his rebus uiolenta ſolẽt & tyrranica contingere, faciebant. Cũ nos autem aliquando ſederemus ante aditum cœnobij, accedunt quidam duo barbari, cum eis uerò aderat quoque Chriſtianus quidam, Thalamas nomine, qui erat cognatus Agarenorum, qui fuerant olim baptizati ab Euthymio. Adducebant autem unum ex ſua multitudine barbarorũ, qui ipſe quoque à quodã ſæuo poſſidebatur dæmone. Cum ergo acceſſiſſent, expoſuit nobis cauſam Thalamas, nempe quòd cum

Dæmon inuadit barbarum.

aliquando barbari ueniſſent ad Lauram, ut potarent ſuos camelos, & ciſternæ impoſitũ inueniſſent oſtiũ, hic quem poſſidet dæmon, paulò magis barbaricè cõmotus, graui quidem lapide illud confringit, eum autem ſtatim uiciſſim longè grauius ferit dæmon, & deinceps iacebat tortus ac dilaceratus, & os habẽs ſpuma oppletũ. Ego uerò, inquit, accedens, & quòd ita ſe haberet barbarus animo fractus, unà cum his uiris eum tollo, & ad ſancti capſam affero, ut unde accepi calamitatem, illinc inueniat mali quoque medicamẽtum. Eiuſdem enim eſt & caſtigare propter audaciã,

Curatur obſeſſus ad reliquias.

& curare rurſus propter clementiam. Cum ergo ad loculum poſitus eſſet is, qui laborabat, & non multũ deinceps tempus manſiſſet, curationem inuenit maiorem quàm petierat, nõ liberatus ſolum, ab affectione, ſed etiam diuiniore luce animum habens illuminatum, & non multis poſtea diebus baptizatus.

Huius autem ipſius quoque Thalamæ ſororis filia, immundi dæmonis dominatu tenebatur. Ea igitur à Lazario (illic enim habitabat Thalamas) portata ad capſam reliquiarum, nullum quidem aliud medicamentum applicatum, niſi huius loculi ſanctificatio; dies autem non plures quàm tres, ad perfectam ſufficiunt liberationem ab eo, qui oprimebat. Quid uerò

Item obſeſſa.

de filio dixeris Agareni Argobi? (hoc enim erat nomen Patris) Quem cum paſcentem greges in ſolitudine, quidam execrandus inuaſiſſet ſpiritus, non ſolũ mente, ſed aſpectu & oculis quoque erat peruerſis. Delatus autem ipſe quoque ad capſam reliquiarum, breui omnino erigitur, & omnia ſuo loco reſtituta habẽs, patri redditur. Multa quis poſſet alia eiuſmodi recẽſere, atque adeo innumerabilia. Quandam enim mulierem, quæ in uico Betabudiſon cum marito habitabat, meridie domi aliquando ſedentem grauis inuadit dæmon, & totos quidem ſex menſes cũ eo colluctabatur, & marito morte grauiorem uitam efficiebat. Cum itaque is eum caſum ferret intolerabiliter, & nullam poſſet moleſtiæ inuenire conſolationem, conſtituit ad magnum confugere Euthymium, & cũ ſic furore percitam accepiſſet coniugem, cum ea uenit ad monaſterium. Quoniam uerò non licet introire mulieribus, aſſidebat in ueſtibulo, faciens quæ poterat, ieiunio utens & oratione, & ſingulis ueſperis bibẽs ex capſæ ſanctificatione, cũ oleo lucernæ. Tertia

Ecce miram curationem.

autẽ conſequenti nocte ei magnus apparens Euthymius, ei dicit, Ecce ſana facta es, uade in domũ tuam ſtatimq; & morbus eſt diſſolutus, ceſſauit inſania, & domum mulier ſana mente reuertitur. Ab illo aũt tẽpore, utpote memor beneficij, quod à ſancto acceperat, quotannis ueniebat ad monaſterium, ipſumque limen & ſolum, quod eſt ante ingreſſum, & puluerem ipſum complectens, oſculabatur, fratresque inuitabat ad conuiuium, & quàm humaniſſimè poterat, accipiebat. Et hoc quidem eſt eiuſmodi, & quod nulli priorum cedit magnitudine.

Illud autem ipſe quoque qui ſubijt calamitatem, & ad ſancti ſepulcrum conſecutus fuit curationem, cum ſit adhuc ſuperſtes in monaſterio, & unus ex ijs, qui in eo ſunt Monachis, ſua lingua & uoce teſtificatur. Eſt enim quidam frater in monaſterio, genere Galata, nomine Procopius. Hic ergo Procopius cum ad-

hue

huc in ciuilibus uerſaretur tumultibus, occupatus fuit à malo dæmone, & eum habuit diu ſimul habitantem, & ea, quæ intus erant, opplentem ſtrepitu, ſicut ipſe mihi narrauit. Poſtquam autem mundo relicto acceſſit ad monaſteriũ, & à conuentu fratrum fuit acceptus, & adorauit capſam reliquiarum, malus ſtatim dæmon eſt conuictus tanquam lux à tenebris, & in apertum productus, & eſſe dæmoniacus cognitus eſt Procopius, omnia illa patiens, quæ ſunt propria iis, qui ſic ſunt affecti, ut qui crebrò diſrumperetur, & humi prouolueretur, & uinctam præterea haberet linguam, & nec ſineretur quidem loqui, ut conſueuerat, quem ipſum quoque magnus curat Euthymius, & ab affectione ſimul & inſania liberat, & à linguæ uinculis, ſicut in hodiernum uſque diem oſtenditur præſens in monaſterio, non ſolum ſanus & liber ab omni affectione, ſed omni temperantia & tolerantia inſignis, & in eo ſuaue Chriſti iugum trahẽs pro uiribus.

Adorauit, pro ueneratus.

His conſequens fuerit ea perſequi, quæ illi Xenico euenerunt. Nobis enim aliquando ſedentibus in ingreſſu monaſterii, & ligonem quondam in manu habentibus & purgantibus, aduenit hic cum magno tumultu, tanquam procella quædam à malo actus dæmone, & clara uoce exclamans: Quid mihi & tibi Dei ſerue Euthymi? Quò me uiolenter trahis? Non exeo. Deinde eum ante fores proiicit malus dæmon ceciditque in caſu iis, qui uidebant, miſerabili. Cum ergo cum ianitore Babyla ſurrexiſſemus, & uix eum ſuſtuliſſemus, ad reliquiarum capſam eum deducimus. Ille autem adhuc ſimiles quoque uoces uſurpabat, ſic clamans: Cur me per uim diuellitis & diſtrahitis? Cur me ad meum hoſtem ducitis? Cur me ad eum uehẹmenter trahitis, qui me ſemper incendit? O uiolentiam. Non ambulabo uobiſcum, ſed egrediar, & non manebo amplius. Poſtquam autem ad ipſum ſancti ſepulcrum cum Xenico multum defeſſi peruenimus, eum rurſus quoque deiicit dæmon, & cum totam illam noctem mutus omnino tranſegiſſet, manè ſurgit moderatus & ſanæ mentis, ne minimas quidem habens priorum reliquias. Cum itaque cum eo iniiſſemus, conuiuium, inter cœnandum eum interrogauimus, quidnam heri ei accidiſſet, & quemadmodum huc ueniſſet, & quidnam clamaret. Ille uero dicebat, ſe omnia ignorare, & neque quemadmodum ueniſſet, neque quid clamaret ſe omnino ſciuiſſe. Hæc autem cum ſint eiuſmodi, & quód ad miraculorum rationem attinet, nihil relinquunt, quod ea ſuperet, ijs ſolis cedunt, quæ facta ſunt in uico Betagabæorum ad quæ noſtra nunc conuertitur oratio.

Nota dæmonē incē dī à S. Euthymio.

Erat enim quidam Presbyter in monaſterio, ex eo uico ortus, nomine Achthabius, qui quadragintaquinque annos in eo peregerat, & Chriſti mandata ſe probe exequi oſtenderat. Erat autem ei quoque quidam frater genere in uico Tagabæorum, qui quidem ac duodecimum lapidem diſtat à Gaza, nihil fratris ſimilia aut cognata faciens, Romanus, (ita enim uocabatur) ſed delicatè uiuens & ocioſè. Cum uerò ei quidam inuidiſſet facultates, ei per ſcelus parabat inſidias, & eos conabatur auferre. Cum autem à ſcopo aberraſſet, & uehementiori inuidiæ ſtimulo eſſet conſauciatus, uenit Eleutheropolim, & aduerſus eum quendam accipit præſtigiatorem, alterius damnum miſer magno comparans.

Atque ille quidem uſus eſt ijs, quas ſciebat, artibus: Romanus autem, ut qui nihil præuidiſſet eorum, quæ gerebantur, in agro degebat, nihil omnino cauens ea, quæ per ipſum ſtruebantur, maleficia, & laborans quodam ueterno corporis (utpote quòd Deus eius magnam irrumperet ſocordiam, & eius animum ad ſtudium reduceret & diligentiam, & ideò permiſiſſet, ut aliquantum uinceretur à maligni inſidiis, ut paulopoſt oſtendent ea, quæ ſubiungentur) domum refertur. Deinde cum malum uehementius incubuiſſet, ille quidem iacebat hydropicus, & plane erat deſperatus ab arte medicorum. Qui autem ad eum attinebant & amici, circunſidebant, ultimas ſeparationis lachrymas propter eum emittentes.

Cum hic ergo ita eſſet grauiſſimè affectus, & ipſam mortem expectaret, cum uix & obſcurè admodum, ut uix cerni poſſet, oculos aperuiſſet, orat eos, qui aderant, ut paululum ſecederent, ipſequè ſolus relictus, & ad parietem conuerſus, ſicut ille magnus aliquando Ezechias, in contritione cordis talia eſt precatus, Deus exercituum, qui dixiſti, Quando conuerſus ingemueris, tunc eris ſaluus, ipſe reſpice ſuper me, & ab hac, quæ me comprimit, neceſſitate & calamitate eripe. Interea autem cum in mentem ueniſſet, magnum uocabat Euthymium aduerſus hanc affectionem, & eum Deo offerebat interceſſorem, & per ipſum rogabat ut liberaretur. Deinde cum fuiſſet ueluti in ecſtaſi, uidet quendam ueſtitũ monachum, pilis canum, adſtantem & dicentem: Quis uis tibi faciam? Et ille quidem, metu, inquit, & gaudio diuiſus, interrogauit: Qui tu es Domine? Euthymius autem dixit: Quem ipſe nuper uocaſti, neque meum adſpectum quidquam extimeſcas, ſed uideam quid patiaris, & quænam pars corporis acceperit calamitatem.

4. Reg 20.

Inuocat æger S. Euthymium

Cum is autem oſtendiſſet uentrem, ipſe coniunctos ſuos erigens digitos, & his utens tanquam gladio, ſcindit id quod uentris intumuerat, & affectionem illam excernit & diffundit, & ex uentre educit ueluti quandam laminam ex ſtanno factam, quæ quoſdam habebat characteres, eamquè in menſa ſubijcit eius oculis. Deinde cum manu coniunxiſſet ſciſſuram & inunxiſſet, integramquè partem effeciſſet & ſanam, deinceps ei totum actum refert, ex opibus exortam inuidiam, malefici conductionem, dæmonum inuocationem. Tu autem ne ſic quidem, inquit, uiciſſent hoſtis machinationes, niſi ipſe anſam præbuiſſes. Ecce enim, quantum eſt tempus, ex quo nec ad eccleſiam uenire curaſti, nec ad intemerata accedere ſacramenta, ſed uixiſti ſine cura & ſolicitudine, quòd ad tuam quidem pertinebat animam? Quoniam ergo tui Deus motus eſt miſericordia, deinceps attende tibiipſi, & ne tuæ ſalutis curam amplius negligas. Hæc ubi audiiſſet Romanus, & ſtatim ſurrexit ſanus, cum tumor, qui erat in uentre, iam eſſet perſpiratus, & conuocatis ſuis neceſſariis, eis & ſancti aduentum, nouamquè illam & alienam per digitos diſſectionem, & totam, ut ſemel dicam, renunciauit uiſionem. Deinde uero ad nos quoque tranſiit, & præfecto monaſterii, & fratri Achthabio, & nobis omnibus hęc narrauit. Eo autem die, quo factum eſt miraculum, maximum in hodiernum uſque diem feſtum celebrat, & quotanis ſancto agit gratias. Sed hoc quidem eſt huiuſmodi.

Ecce quā habēt poteſtatem ſancti poſt mortē.

Quod autem iam dicere aggreditur oratio, uereor ne uideatur multis incredibile, eiusquè moribus & clementiæ non ſatis congruere, tantum oſtendit ardorem & tam perfectum zelum in eos qui peierant. Eſt enim quidam uicus ad ſolem orientem, à Laura Phararum diſtans decem ſtadia, qui ipſe quoque uocatur Pharan, qui quidem non cognomen, ut arbitror, accepit, ſed ipſe nomeo potius

V Lauræ

Laorę dedit. Vir aotem quidam nomine Cyriacus ex eo ortus: paſcebat gregem: & cum gregem paſceret per illas ſolitudines, à quodam, qui erat ortus ex eodem uico, qui ipſe quoque erat pauper, ius ſi dei creduntur oues aliæ decem numero, ut eas una cum ſuis paſceret.

Cum autem aliquantum tẽporis interceſſiſſet, tedactus eſt pauper ad neceſsitatem adeo inexorabilẽ, ut cum nihil haberet aliud, ad gregem ſtatim reſpiceret, & neceſſe haberet eum uendere. Cum uero mali eſſet animi, ut uidetur, Cyriacus, & nec paruo quidẽ lucro præferret ueritatem, octo ſolas reddebat, & tot ſe ab initio accepiſſe aſſerebat. Cum is autem duas alias ultra eas peteret, inficiabatur Cyriacus, & res eis tendebat ad contritionem, & ambo inter ſe magnam agitabant ſeditionem. Quidam uerò arbitri inter eos accepti, ei qui uellet iurare, detulere iuſiurandum, ut ea ratione inter eos componeretur controuerſia. Cum autem ſtatuiſſet iurare Cyriacus, paoper ab eo exigebat iuſiurandum per capſam reliquiarum magni Euthymii, & iam fuerat eis quidam dies præſtitutus, & per illam ipſam iuraturus uel potius peieraturus, deſcendebat cum paupere ad monaſterium. Cum uero ea uia ingrederentur, quæ ab Hieruſalem fert in Hierico, & iam ab ipſis uideretur monaſterium, uidens pauper Cyriacum totum periurio deditum, & uelnti in ſumma lingua habentem iuſiurandum, & timore affectus, perindè ac ſi ipſe eſſet iuraturus aut peieraturus, Age, inquit, frater, reuertamur. Nobis enim ad fidem faciendam ſufficit uel ſola ad iurandum propenſio, nec oportet aliquid amplius adiicere. Hæc cum ille quidem dixiſſet, rogabat eum ne iuraret. Is aurem non ferebat, ſed niſi etiam periurium re ipſa perficeret, putabat ſe rem abſurdam facere.

Poſtquàm ergo ingreſſus eſt monaſterium, & graue illud perpetrauit aduerſus capſam reliquiarum, & ad finem deduxit periurium, ille quidem, ut qui eſſet reuera inſipiens, dixit in corde ſuo, Non eſt Deus, uel

Pſ. 13. & 52. potius ipſe Dei oblitus, exiſtimabat fore ut eũ quoquè lateret. Et domum quidem tunc eſt reuerſus, ue luti quadam acceſsione ſtultè lætus lucro, quod fecerat ex periurio. Poſtridiè autem ipſe quidem in lecto iacebat uigilans circa mediam noctem: Ei uero uidebatur, oſtio domus ſua ſponte aperto, accedere quidam ſenex Monachus cum quinque iunioribus manu quidem dextera uirgam tenens, plurima autem luce totam domum illuſtrans, terribilique eum adſpe-

Egregie flagellatur periurus. ctu intuens, auſtera uoce dicere, Quidnam ergo o ſtolide auſus es aduerſus capſam Euthymij? eum autem, cum illi eſſet os obſtrictum, & nihil inueniret poſſet, quo ſe excuſaret, ſed perinde ac ſurdus lingua eſſet impedita, iis qui circa ſe erant, iuſſiſſe tradi puniendum. Deinde cum quatuor eum diſtendiſſent, quinto uirgam in manum tradidiſſe, & mandaſſe ut eum ualidè uerberaret, ut non eſſet Dei contemptor, nec periurus, neque fraudator alienorum. Poſtquam uero uiſus eſt habere ſatis plagarum, cum manum repreſſiſſet adoleſcentis, eum appræhendit capillis, & ait: Num noſti, o impie, eſſe Deum, qui hæc in terra iudicat? Ecce autem hac nocte a te animam petunt. Quæ uero improbe abſtuliſti, cuius erunt? Propterea autem hoc tibi intulit ſupplicium, ut ex eo euadant alii meliores, & id, quod ex periurio imminet, periculum fugiant, uel potius ipſum omnino iuramentum, & ſi uera ſint dicturi.

Hæc cum ille Cyriaco minatus eſſet & dixiſſet, ſtatim receſsit cum iis, qui erant circa ipſum. Ipſe autem & uiſione conturbatus, & alioqui cum ferre non poſſet dolores allatos ex plagis, uoce uſus eſt acutiore, & uocauit eos, qui prope erant, & plagas oſtendit, & periurium planè eſt confeſſus, & apud eos ſuam defleuit calamitatem. Deinde eos rogauit, ut ferretur ad ſancti capſam: Forte, dicens, is qui has plagas inflixit intolerabiles, facilius curauerit, cum ſit illius diſcipulus, cui eſt inoatum benefacere potius, quàm punire.

Nam aduerſus tales dolores medicorum manus uix ſuffecerint. Illi autem cum hæc audiuiſſent, & quàm graues etiam plagas accepiſſet, ſpectaſſent, & ipſi quo que non leui eſſent metu affecti, eius tamen cedentes deſiderio, eius exportandi ſic rationem ineunt. Implent duos ſaccos palea, cumque eos cuidam aſino ex tranſuerſo rectè impoſuiſſent, eum deinde imponunt medium, & ad monaſterium & ad capſam deferunt. Qui cum omnia, quæ ei euenerant, oobis narraſſent, & quas in tergo acceperat plagas oſtendiſſent, tantũ fratribus metum immittunt, ut nullos ex hinc neque ipſe fineret aliquem iurare per ſancti capſam, neque quantum in eis eſſet, alii iuſiurandum deferret. Illi autem cum tunc apud oos diem unum tranſegiſſent, cum uidiſſent Cyriacum uel tenui & imbecilla ſpe uitæ eſſe priuatum, & ad mortem ſpectare, cum uenter eius defluxiſſet, & os ne taotum quidem poſſet uomitum reprimere, eum tollunt, & domum rurſus referunt. Is uero cum illa uix nocte uixiſſet, mortuus eſt poſtridiè. *Periurus moritur.*

Illo autem tempore externus quoq; quidã peregrinus, in monaſterio hoſpitio acceptus, cũ precandi gratia in templum acceſſiſſet, & quæ in eo erant, omnia eſſet contemplatus, media nocte ſepulchrum ſancti ſubiens, quæ ſupra id ſtabat coyto argenteam, non illotis ſolum, ut dicitur, ſed etiam profanis reuera ao fert manibus, noctuquè clam à nemine conſpectus egreditur. Ex iis autem omnibus, qui erant in monaſterio, nullus donum depræhendit, ſed ignorabatur id, quod factum fuerat. Mane uerò, qui ianuę præerat Procopius, qui etiam a ſancto conſecutus fuerat magnam pius curatione, ab aditu parum progreſſus inuenit externum illum, (o miraculum) quodam modo in ſtar columnæ affixum. Animo itaque perplexus, & neſciens quid ageret, aperit arcanum ianitori. Ille autem introducit quidem eum in monaſterium, efficit uero, ut omnibus fratribus præſentibus fateatur miraculum. Narrabat aotem aliquid nouum & propè non credendum. Dicebat enim, ſe circa mediam quidem noctem argenteam illam coytu ſurripuiſſe, ſtatim uero egreſſum eſſe eum beſtiis monaſterii, & noctu quidem deinceps celeri pede iter eſſe ingreſſum non minus quàm triginta ſtadia, nequaquàm autem tranſiiſſe fines monaſterii, ſed diluculo ante ipſum fuiſſe inueotum tanqoam uinctum, & qui nè minimum quidem moueri poterat. Furem enim quodammodo uinxerat id, quod furto ſurreptum fuerat, & faciebat manere eos, qoi furtum fuſti nuerãt. Nos omoes propter hæc obſtupuimus, & hãc ſancti magnam uirtutem mirati ſumus. Cum ergo ſacram coytu accepiſſemus, & uiro (pauper enim erat) quod ſatis erat uiatici dediſſemus, dimiſimus eum domum diſcedere. *Comi.* *Sacrilegus fur nõ põt aufugere.*

Hæc ſunt magni Patris Euthymii pauca ex multis, quæ & ipſi uidimus, & quæ auditione accepimus, ut nec uita, quam egit in carne, nec quæ poſt deceſſum facta ſunt ab eo miracula, ignota ſint poſteris, quoniam utraque inter ſe conueniunt, & pulchrè inter ſe cohærent. Res eo. enim eiuſmodi factæ poſt mortem non poſſunt eſſe alterius, niſi eius, qui talem uitam oſtendit ſuper terram. Neque alius talem uitam egiſſet, niſi is, qoi poſt mortem talibus eſt clarus miraculis. Ego enim, qui ipſe

ipſe quoquè ſum ab eo multas conſecutus gratias, & multis ab eo beneficijs affectus in corpore & anima, cum uiderem eius capſam aſsiduè mulris ſcatere miraculis, & apud me ſemper mirabar, & cogitabam, quomodo ad Deum tantam aſſecutus ſit fiduciam, & incitabatur animus uehementi deſiderio accuratè ſciendi, quænam fuiſſet eius uita, & quænam in uirtute fuiſſet exercitatio, & undenam ei tanta fuiſſet cum Deo familiaritas & cõiunctio. Cum autem incidiſſem in multos ex patribus, qui erant in ſolitudine, qui partim quidem recte audierant res Euthymii, partim autem cum ipſo quoque beato Saba conuerſati fuerant, quæcunque unuſquiſque eorum de utrouis eorum mihi narrauit, omnia quidem conſcripſi accuratiſsimè, confusè tamen & inordinatè.

V. Synodus œcumenica. Cum procedente autem tempore poſtea congregata fuiſſet Conſtantinopoli quinta ſancta Synodus, & Origenis & Neſtorij dogmata fuiſſent ab ea percuſſa anathemate & qui nouam Lauram tenuerant Origeniaſtæ, illinc eſſent expulſi, & fideles & Orthodoxi patres rurſus in eam migraſſent, permittente mihi admirabili Iohanne Silentario, eo, inquam, qui erat Epiſcopus, diſcedo à cœnobio, & ipſe quoquè uerſor in hac Laura. Cum autem ad eam tranſiſſem, ſecutus paternas literas, quæ à me portabantur, ut componerem hiſtoriam beatorum Euthymij & Sabæ, duos quidem annos deinceps continuos quieui in Laura, & cœptũ opus ſum perſecutus. Cum uerò non poſſem orationis facere principium, ut qui non ſim in externa uerſatus eruditione, non ceſſabam lachrymari, & uehementiſſimè rogare & precari. Iã autem cogitabamus deſiſtere à cœpto adeo difficili, & quod noſtris erat uiribus ſuperius.

Cum itaque eſſem aliquando animi dubius & perplexus, & ſederem in ſolita cathedra, habens chartam in manu, & cogitabundus, circa ſecundam horam diei me ſomnus opprimit, & ſtatim magnus Euthymius *Hic habes nomen authoris huius hiſtoria* & diuinus Saba apparent, ueſtiti ita ut conſueuerant, & mihi uidebat eos audire differentes, uenerando Saba primum incipiente ſermonem, & dicente magno Euthymio: Ecce Cyrillus quidem tuus manu quidem tenet chartam commentariorum, cum autem magnũ adhibuerit ſtudium & diligentiam, nondum potuit orationi ne principium quidem imponere. Cum autẽ dixiſſet Euthymius: Et quomodo hæc potuerit facere, ſi non eum ſuperna adiuuerit gratia? Diuinus Saba, Ac tu ei da gratiam ſancte pater, reſpondens, inquit. Et ſimul diuinus Euthymius annuenti ſimilis, cum manum ſuam in ſinum immiſiſſet, argenteam quandam mellis pyxidem illinc ſumit, in qua cum ſcalpellum intinxiſſet, in os mihi ter immiſit. Illius autem ſpecies quidem erat ſimilis oleo, guſtus uerò (ò quę illic ſunt gratiæ) reuerà explicari & uerbis exprimi non poteſt, & id quidem cum melle conferre, eſſet plane eam rem afficere iniuria. Nam mihi etiam expergefacto propter uoluptatem, quæ narrari non poteſt, eius adhuc in ore remanebant reliquię, & ſic expletus diuina hac ſuauitate, præſens opus ſum aggreſſus, in *Idẽ ſcripſit uitam Sabæ.* alio quoque opere conatus Sabæ res geſtas ſcribere.

Eorum autem interceſsionibus magna ad auditores redeat utilitas, in gloriam patris & filii & ſpiritus ſancti, unius & inſeparabilis Trinitatis, quam decet gloria, honor & adoratio, nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA ET MARTYRIVM

Sanctæ Virginis & martyris Agnetis,

Per Diuum Ambroſium Epiſcopum Mediolanenſem accuratè ac diligenter ſcripta.

SEruus Chriſti Ambroſius Virginibus ſacris: Diem feſtum ſacratiſſimæ uirginis celebremus: *Eſt ſermo 91. in ordine ſermonũ eius. 21. Ia. Tpe D. Ambroſii celebrabatur. feſtũ S. Agnetis.* Hinc pſalmi reſonent, inde concrepent lectiones. Hinc populorum turbæ lætentur, inde ſuſtententur pauperes CHRISTI. Omnes ergo gratulemur in Domino, & ad ædificationem uirginum, qualiter paſſa ſit Agnes beatiſsima, ad memoriam reuocemus. Tertiodecimo ætatis ſuæ anno mortem perdidit, & uitam inuenit, quia ſolum uitæ dilexit authorem. Infantia quidem computabatur in annis, ſed erat ſenectus mentis immenſa, corpora quidem iuuencula, ſed animo cana, pulchra facie, ſed pulchrior fide.

Dum à ſcholis reuertitur, à præfecti Vrbis filio adamatur. Cuius parentes dum requiſiſſet & inueniſſet, cœpit offerre plurima, & plura promittere. Denique detulerat ſecum preciosiſsima ornamenta, quæ à beata Agnete ueluti quædam ſtercora ſunt recuſata. Vnde factum eſt, ut iuuenis maiori perurgeretur amoris ſtimulo. Et putans eam maiora uelle accipere ornamenta, omnium lapidum precioſorum ſecum detulit gloriam, & per ſeipſum, & amicos, & notos, & affines cœpit aures uirginis appellare, diuitias, domos, poſſeſsiones, familias, atque omnes mundi huius diuitias repromittere, ſi cõſenſum ſuum eius coniugio non negaret.

Nota cõſtãtiã tenerrimæ virginis. Ad hæc beata Agnes tale fertur iuueni dediſſe reſponſum: Diſcede à me fomes peccati, nutrimentum facinoris, atquè pabulum mortis, diſcede à me inquam, quia iam ab alio amatore præuenta ſum, qui mihi ſatis meliora ditioraq; te obtulit ornamenta, & annulo fidei ſuæ ſubarrauit me, longe te nobilior, & genere, poteſtate & dignitate. Ornauit me inæſtimabili dextrocherio. Dextram meam & collum meum cinxit lapidibus precioſis. Tradidit auribus meis inæſtimabiles margaritas, & circundedit me uernantibus atque coruſcantibus gemmis. Poſuit ſignum in faciem meam, ut nullum pręter ipſum uerum amatorem admittam. Induit me cyclade auro texta, & immenſis monilibus ornauit me. Oſtendit mihi theſauros uerè incomparabiles, quos mihi ſe daturum, ſi ei perſeuerauero, repromiſit. Non ergo potero ad contumeliam prioris amatoris uel adſpicere alium, & illum derelinquere, cum quo ſum charitate deuincta.

Cuius generoſitas celſior, poſsibilitas fortior, adſpectus pulchrior, amor ſuauior, & omni gratia elegantior. A quo mihi iamiam thalamus collocatus eſt, cuius mihi organa modulatis uocibus cantant. Iam enim mel & lac ex ore eius ſuſcepi: iam amplexibus eius caſtiſsimis adſtricta ſum, iamq́ue corpus eius corpori meo ſociatum eſt, & ſanguis eius ornauit & decorauit genas meas. Cuius mater uirgo eſt, & cuius pater fœminam neſcit. Cui angeli ſeruiunt, cuius pulchritudinem ſol & luna mirãtur, cuius odore reuiuiſcunt mortui, cuius tactu fouentur

infirmi,cuius opes nunquam deficiunt , cuiuſque diuitiæ non decreſcunt. Ipſi ſoli ſeruo fidem,ipſi me tota deuotione committo. Quem cum amauero , caſta ſum , cum tetigero , munda ſum , cum accepero, uirgo ſum. Nec deerunt poſt nuptias filii , ubi partus ſine dolore ſuccedit , & fœcunditas quotidiana cumulatur.

Audiens hæc inſanus iuuenis , amore carpitur cæco , & inter anguſtias animi , anhelo cruciabatur ſpiritu. Inter hæc lecto proſternitur, & per alta ſuſpiria amor medicis aperitur. Fiunt nota patri,quæ fuerant inuēta à medicis,& eadem paterna uoce,quæ fuerant iam dicta à filio, ad petitionē uirginis reuoluuntur. Abnegat Agnes beatiſſima ,& ſe nullo pacto prioris aſſerit ſponſi fœdere uiolare. Cumque pater diceret , in faſcibus præfecture ſe agere,& idcirco non ſibi quemuis illuſtriſsimum uirum etiam poſſe prǽferri , cœpit tamen uehementiſsime inquireret,quis eſſet ſponſus , de cuius ſe Agnes poteſtate iactaret. Tunc extitit quidam ex paraſitis eius , qui diceret hanc Chriſtianam eſſe ab infantia,& magicis artibus ita occupatam , ut dicat Chriſtum ſuum ſponſum.

S. Agnes ſiſtitur ad tribunal.

Audiens hæc præfectus,lætus efficitur,& miſſa apparitione,cum ingenti ſtrepitu ſuis eam tribunalibus præcipit ſiſti.Et primo quidem blandis eam ſermonibus ſecretius prouocat,deindè terroribus pulſat . Sed uirgo Chriſti nec blandimentis ſeducitur,nec terrore concutitur,ſed eodem uultu,eodem animo perſeuerans,& terrentem ſimiliter,ſicut blandientem,animo deridebat.Videns itaque Symphronius præfectus tantam in puella conſtantiam,parentes eius alloquitur. Et qui erant nobiles, & uim eis inferre non poterat, titulum eis Chriſtianitatis oppoſuit. Sequenti nanque die Agnetē ſibi præſentari iubet, & iterum iterūque repetens,replicare cœpit de iuuenis amore ſermonem.Cumque omnis ſermo eius caſſo labore deficeret,ſiſti eam iterum ſuis tribunalibus iuſsit , cui & dixit:Superſtitio Chriſtianorum, de quorum te magicis artibus iactas,niſi a te fuerit ſegregata , non poteris inſanias abiicere pectoris,neque æquiſsimis conſiliis præbere conſenſum.Vnde te ad uenerandam deā Veſtam properare neceſſe eſt, ut ſi perſeuerantia uirginitatis placet,eius die noctuque ſacrificiis uenerendis inſiſtas.

Ad hæc beata Agnes dixit, Si filium tuum , quanuis iniquo amore,uexatum tamen uiuentem hominē recuſaui,hominem utique,qui eſt rationis capax, qui & audire , & uidere , palpare , & ambulare poteſt, & flore lucis huius cum bonis frui , Si ergo hunc cauſa amoris Chriſti nulla poſſum ratione reſpicere , quomodo poſſum idola muta,& ſurda,& ſine ſenſu,& ſine anima colere,& ad iniuriam ſummi Dei,ceruicem meam uanis lapidibus inclinare? Audiens hæc præfectus Symphronius, dixit : Cupio conſultum infantiæ tuæ,& adhuc tę deos blaſphemantem idcirco differo, quia annos tuos infra ſenſum adſpicio. Noli ergo temetipſam ita deſpicere , ut motus deorum incurras. Beata Agnes dixit , Noli Infantiam corporalem ita in me deſpicere,ut putes me te uelle habere propitium. Fides enim non in annis, ſed in ſenſibus inuenitur , & Deus omnipotens mentes magis comprobat, quàm ætates. Deos autem tuos , quorum motus me incurrere non uis , ipſos iraſci permitte , ipſi loquantur,ipſi hoc mihi præcipiant , ipſi iubeant ſe coli, ipſi iubeant ſe adorari. Verum quoniam ad hoc uideo te tendere,quod impetrare non poteris, quicquid tibi uidetur , exerce. Symphronius præfectus dixit : Vnum tibi è duobus elige , cum uirginibus deæ Veſtæ ſacrifica,aut cum meretricibus ſcortaberis in contubernio lupanaris. Et longè erunt à te Chriſtiani,qui te ità magicis artibus imbuerunt, ut hanc calamitatem intrepido animo te poſſe perferre confidas. Vnde,ut dixi,aut ſacrifica deæ Veſtæ ad laudem generis tui,aut ad ignominiam natalium tuorū , eris publicæ abiectionis ſcortum.

Cōſtantia S. Agnetis.

Tunc beata Agnes cum ingenti conſtantia dixit : Si ſcires quis eſt Deus meus, non iſta ex ore tuo proferras.Vnde ego quia noui uirtutem domini mei Ieſu Chriſti,ſecura contemno minas tuas,credens quòd neque ſacrificem idolis tuis , neque polluar ſordibus alienis:Mecum enim habeo cuſtodem corporis mei , angelum Domini. Nam unigenitus Dei filius , quem ignoras, murus eſt mihi impenetrabilis & cuſtos mihi eſt nunquàm dormiens,& defenſor mihi eſt nunquàm deficiens. Dij autem tui,aut ærei ſunt,ex quibus cucumæ melius fiunt ad uſus hominum,aut lapidei,ex quibus ſternuntur plateæ. Diuinitas ergo non in lapidibus uanis habitat , ſed in cœlis , non in ære, aut aliquo metallo,ſed in regno ſuperno conſiſtit. Tu autem & ſimiles tui,niſi ab iſtorum cultu receſſeritis ſimul uos pœnæ concludent. Sicut enim illi igne conflati ſunt,ut funderentur, ſic colentes eos , perpetuo incendio conflabuntur,non ut fundantur,ſed ut confundantur in æternum,& pereant.

Nudatur S. Virgo, & ad lupanar ducitur.

Ad hæc inſanus iuſſit eam expoliari , & nudam ad lupanar duci ſub uoçe præconis,dicentis, Agnetē ſacrilegam uirginem , dijs blaſphemiam inferentem, ſcortum lupanaribus datam.Statim autem ut expoliata eſt , crine reſoluto, tantam denſitatem capillis eius diuina gratia conceſsit, ut melius uideretur fimbriis eorum,quàm ueſtibus tecta.Ingreſſa autem turpitudinis locum, Angelum Domini ita præparatum inuenit,ut circundaret eam immenſo lumine , ita ut nullus poſſet eam præ ſplendore reſpicere.Fulgebat enim tota cellula illa,quaſi radians ſol in uirtute ſua,Et quāto quis curioſior oculis eſſe uoluiſſet,tanto ſibi uiſus aciem obtundebat. Cumq; ſe in orōnem Dño proſtrauiſſet,apparuit ante oculos eius ſtola candidiſsima.

Accipit cœleſtem ueſtem.

Et appræhendens eam,induit ſe,& dixit, Gratias tibi ago,Domine Ieſu Chriſte,qui me in numero ancillarum tuarum computans ,ueſtē hanc mihi largiri præcepiſti.Ita nanque ad menſuram corpuſculi eius aptū erat indumentum,& ita nimio candore conſpicuum, ut nullus dubitaret hoc angelicis manibus præparatum.

Intereà lupanar efficitur locus orationis , in quo omnis,qui fuiſſet ingreſſus,adoraret & ueneraretur, dans honorem immenſo lumini,& mundior egrederetur foras , quàm fuerat intus ingreſſus . Cumquè hæc agerentur,præfecti filius , qui author èrat huius ſceleris, uenit ad locum cum ſodalibus ſuis iuuenculis , inſultaturus puellæ , cum quibus libidinis ſuæ ſe poſſe credebat ludibrium exercere. Et ingreſſos ante ſe furentes pueros , & turpiter ſæuientes , cum omni ueneratione & ingenti admiratione egreſſos cœpit impotentes arguere,atque uanos,& molles , ac miſeros iudicare.Et irridens,locum , in quo uirgo orabat, audacter ingreſſus eſt . Et uidens tantum lumen circa eam,non dedit honorem Deo,ſed irruens in ipſum lumen,priuſquam uel manu eam contingeret,cecidit in faciem ſuam,& præfocatus à diabolo,expirauit.Videntes autem ſocii eius,quòd moras intus faceret,putabant obſcœnis eum operibus occupari. Et ingreſſus eſt unus ex iuuenibus , qui ei familiarior erat , ut congratularetur inſultationi eius , & mortuum eum inueniens,exclamauit uoce magna , dicens , Piiſſimi Romani , ſuccurrite. Magicis artibus iſta meretrix præfecti filium interfecit.

Præfecti fili⁹ à diabolo ſuffocatur

Fit repentè concurſus populorum ad theatrum, &

uaria

uaria furentis populi acclamatio. Alij dicebant magam, alij innocentem, alij ſacrilegam conclamabant. Præfectus autem audiens filium ſuum interiſſe, cum ingenti tumultu uenit ad theatrum. Et ingreſſus locum in quo corpus filij eius iacebat exanime, cum ingenti clamore dicebat: Crudeliſſima omnium fœmina ſum, ad filium meum uoluiſti apodixen tuæ artis magicæ demonſtrare? Et cum talia, atque alia huiuſcemodi uerba repeteret, & cauſas mortis eius ab ea uehementer inquireret, ait ad eum beatiſſima Agnes: Ille, cuius uoluntatem uolebat perficere, ipſe in eum poteſtatem accepit. Quare autem omnes, qui ad me ingreſſi ſunt, ſani ſunt? Quia uniuerſi dederunt honorē Deo, qui miſit Angelum ſuum, & induit me hoc indumento miſericordiæ, & cuſtodiuit corpus meum, quod ab ipſis cunabulis Chriſto conſecratum eſt & oblatum. Videntes ergo ſplendorem angelicum, adorabant omnes, & abſcedebant illæſi. Hic autem impudens ſtatim & ingreſſus eſt, ſæuire cœpit & fremere: cumque manum ſuam ad me contingendam apraret, dedit eum Angelus Domini in reprobam, quam conſpicis, mortem. Dicit ei præfectus. In hoc apparebit, quia non magicis artibus iſta geſſiſti, ſi deprecata fueris ipſum Angelum, ut reſtituat mihi filium meum ſanum. Cui beata Agnes, dixit, Licet fides ueſtra hoc impetrare non mereatur à Domino, tamen quia tempus eſt, ut uirtus Domini mei Ieſu Chriſti manifeſtetur, egredimini omnes, ut ſolitam ei orationem offeram. Cumque uniuerſi fuiſſent egreſſi, proſternens ſe in faciem planam, rogare cœpit Dominum, ut iuuenem ſuſcitaret. Orante autem illa, apparuit Angelus Domini, qui eleuauit eam flentem, & confortans animum eius, iuuenem ſuſcitauit. Qui egreſſus foras, cœpit uoce publica clamare & dicere, Vnus Deus in cœlo & in terra, & in mari, qui eſt Deus Chriſtianorum. Nam omnia templa uana ſunt, Dij qui coluntur, omnes uani ſunt, & penitus nec ſibi poſſunt, nec alijs aliquot auxilium exhibere.

Redit ad uitã precibus S. Virginis.

Ad hanc uocem omnes aruſpices, & templorum Pontifices conturbabãtur, & fit per eos uehementior, quàm fuerat, ſeditio populorum. Atque omnes una uoce clamabant, Tolle magam, tolle maleficam, quæ & mentes mutat, & animos alienat. Præfectus autem uidens tanta mirabilia, obſtupuit. Sed ueritus proſcriptionem, ſi contra templorum pontifices ageret, & Agnetē contra ſuã ſententiam defenſaret, uicarium ad ſeditionem populi iudicem dereliquit. Ipſe autem triſtis abſceſſit, quod eam non potuit poſt reſurrectionem filij ſui liberare. Tunc Vicarius, Aſpaſius nomine, iuſſit in conſpectu omnium ignem copioſum accēdi, & in medio eam præcepit iactari flammarum. Quod cum fuiſſet impletum, ſtatim in duas partes diuiſę ſunt flammæ, & hinc, atque illinc ſeditioſos populos exurebant, ipſam autem penitus in nullo contingebat incendium, Eo magis non hoc uirtutibus diuinis, ſed maleficijs reputantes, dabant fremitus inter ſe populi, & infinitos clamores ad cœlos. Tunc beata Agnes expandens manus ſuas in medio ignis, his uerbis orationem fudit ad Dominum: Omnipotens, adorande, colende, tremende Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, benedico tè, quia per filium tuũ unigenitum, euaſi manus hominũ impiorum, & ſpurcitias diaboli impolluto calle tranſiui. Ecce & nunc rore cæleſti perfuſus per ſpiritum ſanctum focum, iuxta me moritur, flamma diuiditur, & ardor incendii huius ad eos à quibus in me miniſtratur, effunditur. Benedico te, pater prædicande, qui etiam inter flammas intrepidam me ad te peruenire permittis. Ecce iam quod credidi, uideo, quod ſperaui, iam teneo, quod concupiui, complector. Te confiteor labiis & corde, te totis uiſceribus concupiſco. Ecce ad te uenio uiuũ & uerum Deum: qui cũ Domino noſtro Ieſu Chriſto filio tuo, & cum ſpiritu ſancto uiuis & regnas in cuncta ſecula ſeculorum, Amen.

Oratio S. Agnetis in medijs flãmis.

Cumque compleſſet orationem, ita omnis ignis extinctus eſt, ut nec tepor quidem incendij remaneret. Tunc Aſpaſius, Vrbis Romæ uicarius, populi ſeditionem non ferens, in guttur eius gladium mergi præcepit. Atque hoc exitu, roſeo ſui ſanguinis rubore perfuſam, Chriſtus ſibi ſponſam & martyrem conſecrauit. Parētes uero eius, nullam penitus triſtitiam habētes, cum omni gaudio abſtulerunt corpus, & poſuerunt illud in prædiolo ſuo, non longe ab Vrbe, in uia, quæ dicitur Numentana. Vbi cum omnium turba Chriſtianorum concurreret, inſidias à paganis perpeſſi ſunt, & uidentes populum infidelium ſuper ſe uenientes armatum, omnes fugerunt. Aliquanti tamen lapidum ictibus læſi euaſerunt. Emerantiana autem, quæ fuerat collactanea eius, uirgo ſanctiſſima, licet catechumena, conſtanter intrepida ſtabat & immobilis, & his uerbis exprobrabat eis: Superflui, miſeri, caduci, atque atrociſſimi, Deũ omnipotentem colentem occidiſtis, & percuſſione lapidum homines innocentes iugulaſtis. Hæc & his ſimilia dum turbis furentibus diceret, lapidata eſt ab eis, & orans iuxta ſepulcrum Agnetis beatiſſimæ, emiſit ſpiritum.

Gladio iugulatur S. Agnes.

Emerētiana lapidatur.

Non dubium eſt, quod in ſuo ſanguine ſit baptizata, quæ pro defenſione iuſtitiæ dum confiteretur Dominum, mortem conſtanter excepit. Eadem denique hora fit terræmotus uehementiſſimus, & cum nimia eſſet cæli ſerenitas, tantæ coruſcationes, tantaquè fulgura & tonitrua extiterunt, ut pars maxima inſani populi expiraret. Vnde factum eſt, ut nullus penitus ex eis aduenientibus ad ſepulcra ſanctorum, aliquas moleſtias, exhiberet. Venientes autē parentes beatæ Agnetis cũ ſacerdotibus noctù, abſtulerũt corpus ſanctæ Emarētianæ uerginis, & ſepelierunt illud in confinio beatiſſimæ uirginis Agnetis.

Igitur dum parentes beatæ Agnetis aſſiduis pernoctationibus uigilarent ad tumulum eius, uidēt in medio noctis ſilentio exercitum Virginum quæ omnes auro textis cycladibus indutæ, cum ingenti lumine præteribant. Inter quas uident beatiſſimam Agnetē, ſimili ueſte fulgentem, & ad dexteram eius agnum niue candidiorem. Hæc itaque dum uiderent parentes eius, & qui ſimul erant, ſtuporem mentis incurrunt. Sed beata Agnes rogat ſanctas Virgines parumper gradum figere, & ſtans, parentibus ſuis dixit: Videte, ne me quaſi mortuam lugeatis, ſed congaudete mihi, & congratulamini, quia cum his omnibus lucidas ſedes accepi, & illi ſum iuncta in cœlis, quem in terris poſita, tota animi intentione dilexi. Et his dictis, pertranſiit.

Nota uigilias ad tumulum S. Agnetis.

Hæc uiſio publicè ab omnibus, qui uiderant, quotidiè uulgabantur. Vndè factum eſt, ut poſt aliquantos annos ad Conſtantiam, Conſtantini filiam, hoc factum ab his, qui uiderant, narraretur. Erat enim ipſa Conſtantia regina uirgo prudentiſſima, ſed ita obſeſſa uulneribus, ut a capite uſque ad pedes, nulla membrorum pars libera remanſiſſet. Accepto autem conſilio, ſpe recuperandæ ſalutis, uenit ad tumulum martyris nocte, & licet pagana, tamen credula animi intentione preces fideliter fundebat. Quod dum faceret, repentina ſomni ſuauitate corripitur, & uidit per uiſum beatiſſimam Agnetē, talia ſibi monita præferentem, Conſtanter age, Conſtantia, & crede Dominum Ieſum Chriſtum filium Dei eſſe Saluatorem tuum, per quem modo conſequeris omnium uulnerum, quæ in corpore tuo pateris, ſanitatem. Ad hanc uocem Conſtantia euigilat ſana,

Conſtãtia ad tumulũ eius orans, ſanat.

& ſic ſana, ut nec ſignum in eius membris alicuius uulneris remaneret.

Reuerſa igitur ad palatium ſaniſsima, facit gaudium & patri ſuo Auguſto, & fratribus ſuis Imperatoribus. Coronatur ciuitas tota. Fit lætitia militantibus, atque priuatis, & uniuerſis audientibus hæc. Infidelitas gentium confundebatur, & fides Dominica lætabatur. Interea patrem, & fratres Auguſtos rogat, ut baſilica beatæ Agnes conſtrueretur, & ſibi illic mauſoleum collocari præcepit. Currit hæc opinio ad omnes, & quotquot credentes ad eius tumulum adueniſſent, ſanabantur quacunque fuiſſent infirmitate detenti. Quod facere Chriſtum nullus dubitat uſque in hodiernum diem. Perſeuerauit autem Conſtantia Auguſti filia in uirginitate, per quam multæ uirgines & mediocres, & nobiles, & illuſtres, ſacra uelamina ſuſceperunt. Et quia fides mortis damna non patitur, uſque in hodiernum diem multæ uirgines Romanæ Agnem beatiſsimam, quaſi in corpore manentem, attendunt, & eius exemplo agentes uiriliter, integræ perſeuerant, credentes ſine dubio, quod perſeuerantes perpetuæ uictoriæ palmam acquirant.

Conſtãtia uirgo, multas ad ſacra uela ꝑducit.

Hæc ego Ambroſius ſeruus Chriſti, dum in uoluminibus abditis inueniſſem ſcripta, non ſum paſſus infructuoſo ſilentio tegi. Ad honorem igitur tantæ martyris, ſicut geſta eius agnoui, conſcripſi, & ad ædificationem ueſtram, ò Virgines CHRISTI, textum paſsionis eius credidi deſtinandum, obſecrans charitatem Spiritus ſancti, ut labor noſter in ueſtra imitatione fructum in conſpectu Domini ualeant inuenire, Amen.

MARTYRIVM S. PATROCLI Martyris, Eleganti ſtylo iam olim Conſcriptum : quod nos ex uetuſto manuſcripto codice deſcripſimus, qui pleriſque locis ob characteres penè abolitos difficulter legi potuit.

21. Ianuar.

GLoriosum pro patria mori, beatũ in patria uiuere, iucundum & delectabile eſt poſt bella bene geſta pace demum frui perpetua. Hoc ſapientes mundi laudant, fortes deſiderant, rerum geſtarum ſcriptores magnificant. Omnes quidem currũt, ſed unus accipit brauium, qui in unitate fidei & agnitionis filii Dei abnegat ſeipſum ſibi, ut ſequatur Chriſtum. Hæc eſt nanque uia ſalutis, ueritas ſingularis, uita perẽnis, ac lux lucens in tenebris, quam abſcondit Deus à ſapientibus & prudentibus, & reuelauit eam paruulis, uidelicet humilibus, quos teſtes ſuos eſſe uoluit, incipientes ab Hieruſalem, ut per mundi huius contemptibilia confunderentur fortia. Talibus enim, quia ſuperbi ſunt, reſiſtit Deus, humilibus autem dat gratiam. Vere utiq; ſapientes, uere fortes erant, quibus uiuere Chriſtus, & mori pro Chriſto lucrum fuit uere nimirum beati ſunt, qui ſic imitatores Chriſti extiterant, ut quemadmodum ſunt illi commortui, ita poteſtatem acciperent conregnandi. Ex huiuſmodi ergo coniuratis in Chriſti ſacramenta militibus, Patroclus in magnificæ ſanctitatis, uelut quoddam luminare in mundo, in medio nationis prauæ & peruerſæ, uerbum uitæ continens effulſit. Et quoniam lux fuit in Domino fructum lucis oſtendit in ſemetipſo. Fructus enim lucis, ut ait Apoſtolus, eſt in omni bonitate, & iuſtitia, & ueritate. Hic in Trecaſsinæ urbis territorio, ducentis fere ab eadem urbe paſsibus, relictam ſibi à parentibus ſuis domum & prædia ſatis ampla poſſedit. Nobiles enim erant & rebus ſecularibus locupletes. Sed uir Dei generoſitatis ſuæ claritatem totam introrſus traxit, meditans animæ dignitate ſic tantummodo ſeruari poſſe ſuam nobilitatem, ſi ſolum ſupra ſe ſuum ſemper attenderet creatorem. Scripturæ ſacræ ſtudioſus lector inuigilauit, ibi quicquid de fide catholica, quicquid de regula præceptorum Dei, quicquid de dulcedine promiſsionum eius audierat, ſicut ipſum Dominum Deum, delectabiliter amplexatus eſt. Non enim his ſolummodo aures corporis, ſed multo magis aures cordis adhibuit. Verbum nanque Dei lucerna pedibus eius, & lumen fuit ſemitis eius: propterea odiuit omnem uiam iniquitatis. Abſtinentiæ, & frugalitatis operibus ita deditus fuit, ut cibum potumquè modicũ hora diei tãtũ ultima, ſibi ſumendũ arbitraretur. Continẽtia ſiquidẽ in eo regnabat & caſtitas. Facultates uero ſuas uelut nõ proprias, ſed ad hoc ſibi ſolũmodo creditas, indigẽtibꝰ ſolicitè miniſtrauit. Singulorũ neceſſitatibus iuxta uires ſuccurrit, ꝓdeſſe ẽt ultra uires cõcupiuit. Proinde omnibus omnia factus eſt, ſecũdum Apoſtolum, non quærens quid ſibi utile fuit, ſed multis, ut ſalui fierent. Ita factum eſt, ut Chriſtianis illius prouinciæ, diſpenſator cæleſtis & pater ciuium diceretur. Signa etiam & mirabilia per eum frequentius facta ſunt, ita ut dæmonia ab obſeſsis corporibus per uirtutem ſpiritus fugaret, & infirmis quibuslibet remedium ſanitatis optatæ conferret, ut inuiſibilis ſapientia ſemetipſam in eo quaſi in templo ſuo habitare per uiſibilia miracula demonſtraret. Sic in pace Eccleſiæ degens, religioſam admodum uitam duxit, fugitans gaudia ſeculi, expectans regnum Dei. Orta autem perſecutionis tempeſtate ſub Aureliano principe qui uiceſimus nonus à Cæſare Auguſto, Romano præſidebat imperio, cum manifeſtare uellet index omnium, quæ eſſent conſilia cordium, cœperunt uſquequaque cultores peruerſorum dogmatum urgere plebem Chriſti ad ſacrificia idolorum. Sed, ſicut per Sapientem dictum eſt, ſimplicitas iuſtorum direxit eos, & ſupplantatio peruerſorum uaſtauit illos. Nam fruſtratis inſidiis inimici, perſtiterunt fortiter in agone caſtra Dei, illuſtriumque uirorum animi, per uirtute elabi ad gloriam nitebantur. Eodem tempore Aurelianus, immaniſsimus Chriſtiani nominis perſecutor, de partibus urbis Senonicæ, zelo feruens amaritudinis, Trecaſsin Galliarum oppidum ueniebat, ibique audiens de uita, fide & geſtis beati Patrocli, quomodo ex uoluntate Dei ſui Ieſu Chriſti poſſeſſa negligeret, trãſitoria & momentanea cuncta deſpiceret, idola uana & nullo uſui apta clamaret, confeſtim eum diligentiſſime inquiri fecit. Et cum ſibi præſentatus fuiſſet, ait illi. Audiui te per ignorantiam falli, ita ut ſuperſtitioſam ſectam inducere audeas, & ad deorum noſtrorum iniuriam, quendam qui ab hominibus cæſus eſt alapis adorandum eſſe contendas. Sanctus uero Patroclus inſipienti eius propoſitioni nihil reſpondit. Aurelianus dixit. Cuius nominis, cuiusue religionis es? ille reſpondit. Patroclus uocor, & Chriſtianus ſum. Adoro Deum uiuum & uerum, qui in altis habitat, & humilia reſpicit, & omnia ſcit antequam fiant. Aurelianus dixit: Inepta ſunt & uana, q̃ loqueris. Recede ergo ab hac ſtultitia tua, & adora deos noſtros inuictiſsimos à quibus ditari poteris & honorari. Patroclus reſpondit: Ego nõ noui aliũ Deũ, niſi unũ, ſolũ uerũ Deum & quem ipſe miſit Ieſum Chriſtum, qui fecit cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt, uiſibilia & inuiſibilia. Aurelianus dixit. Diſputa, & proba uera eſſe quæ dicis. Patroclus reſpondit. Vera quidem & ꝓbabilia

1. Cor. 9.

Matt. 11.

Iacs. 4.

1. Petr. 5.

Eph. 5.

Patrocli opes

Pſ. 118

Eius abſtinẽtia.

Cõtinẽtia.

1. Co. 9

Pro. 11

Patroclus ſiſtitur Aureliano.

babilia ſunt, quæ oſtendo, ſed quia mendacium inualuit, ueritas odium parit. Hanc tu, niſi credideris, nunquã intelliges. Verbis enim Domini noſtri Ieſu Chriſti interdicitur, ne ſanctum detur canibus, nec ante porcos margaritæ mittantur. Tunc Aurelianus ira permotus, dixit: Niſi ad hoc mihi cito conſenſeris, ut ſa- *Mat. 7* crificium diis omnipotentibus offeras, igni te conſumendum tradam. Sanctus Patroclus ad hæc uerba hilari uultu & læto corde reſpondit: Ego ſemper immolo ſacrificium laudis Domino Deo meo, illic enim iter eſt, quo oſtendat mihi ſalutare ſuum. Aurelianus non ferens diutius conſtantiam loquentis, ſic erupit *Pſ. 49.* in uocem Statis, & miniſtratis. Adhibere catenas ignitas & compedes, ut uinctis poſt tergum manibus & alligatis pedibus, mittatur rebellis iſte in cuſtodiam, donec pertractem, quomodo eum ad exemplum ſui ſimilium perdam. Sic ſanctus uir & iam electus Domini martyr, ſtrictus uinculis, traditus eſt Elegio uni de adſtantibus miniſtris, qui cuſtodiret eum uſque in diem tertium. Sanctus uero Patroclus cum eſſet in cuſtodia, orauit Dominum, dicens, Fiat miſericordia tua Domine, ut conſoletur me, ſecũdum elo- *Pſ. 110* quium tuum ſeruo tuo. Sic enim lætabor & exultabo in miſericordia tua Domine, quia reſpexit humilitatem meam. Cumque poſt diẽ tertium eductus fuiſſet in publicum, iudex dixit: Veni contemptor deorũ noſtrorum, redime te tandem aliquando, & ſacrifica *Pſ. 33.* diis. Beatus Patroclus reſpondit, Redimet Dominus animas ſanctorum ſuorum, & non relinquent omnes qui ſperant in eum. Tu uerò miſer & infelix es, qui non deſideras ab æterna miſeria liberari, & indignũ te facis gratia & beneficio creatoris tui, theſaurizans tibi irã in die iræ & reuelationibus iuſti iudicij eius. Qui licet iam ſalutis dona refugias, nec penſare uelis, quòd theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis: uellem tamen adhuc tibi aliquid largiri de theſauro Domini mei, quia te egenum & pauperem uideo. Aurelianus dixit: Quomodo pauperem me dicis, qui tam multis abundo diuitijs? Beatus Patroclus reſpondit: Habes quidem terrenas & cito perituras diuitias: pauper tamen es, nec teipſum habes: quia fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti in arca cordis tui recludere noluiſti. Ideoque ipſe cum iudex uenerit, te cum diabolo patre tuo, in æternum damnabit. Aurelianus dixit: Multas mihi per audaciam tuam iniurias infers, ita ut iam tui amplius non miſerear. Sanctus autem Patroclus confortatus in Domino dixit: Miſerebitur mei Deus meus, cui ſeruio à iuuentute mea. Tu autẽ uanum & ſuperſtitioſum hunc honorem tuum, quo tumes, & temporalem atque caducam gloriam, quã ab hominibus honoraris, in puncto temporis perdes. Et uæ tibi cum ueneris ad locum illum, ubi te ſempiternus cum diabolo cruciatus expectat. Aurelianus dixit: Ego quid dicas neſcio: Tu autem uelis nolis, in poteſtate mea eris, nec eſt q̃ te eripiat de manibus meis. Beatus Patroclus reſpõdit. Si corpus meũ in poteſtate habes, aĩam meã certe lædere nõ poteris quia eã in *Luc. 12* poteſtate nemo habet, niſi ſolus Dominus & creator meus, qui nobis hanc ſecuritatem dedit, dicens. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent amplius quid faciant. Sed illum potius timete, qui poſtquam occiderit corpus, habet poteſtatem animam mittere in gehennam. Aurelianus dixit: Habent poteſtatem dii noſtri, qui uera nobis reſponſa canunt, & te adhuc uiuere permiſerunt. Sanctus Patro- *Proſcin* clus reſpõdit: Qui ſunt dii tui? Aurelianus dixit: Apol- *dit fal* lo optimus & uerus deus, Iupiterque ſummus deus, *ſos de-* & Diana, quæ eſt mater deorum. Beatus Patroclus re- *os gen-* ſpondit: Apollo, quem dicis tuum eſſe deum, audiui- *tilium.* mus a maioribus noſtris, quod Admeti regis pecora pauerit, ibique non ſolum gregis detrimentum perpeſſus ſit, ſed etiam ipſa tela perdiderit. Et Iouem, quem adoras, hominem fuiſſe nequiſsimum, raptorẽ & adulterũ, comperimus, qui cum uicinis ſuis ſeditioſus ſemper extitit, ipſeque nullius criminis expers, alios ſecum uiuus æquè & mortuus ad ſcelera traxit. Et cum ipſe ſimul cum diabolo torqueatur in inferno, non ceſſat adhuc colligere condemnandos. Dianam nanque, quam dicis eſſe matrem deorum, quis neſciat eſſe dæmonium? O miſeranda dementia hominum, qui uanitates has fruſtra colunt, quæ nec ſibi, nec aliis proſunt. Aurelianus dixit: Magna patientia mentis meæ: iamdiu retineor ad auſcultandam audaciam tuam. Sed nunc niſi Apollinem, & Iouem, & Dianam matrem deorum adoraueris, diuerſis hodie pœnis te interficiam. Sanctus Patroclus reſpondit: Execrabilis & quilibet peruerſus latro, etſi innocentem aliquem occidere poteſt, corpus tamen eius deuorare non poteſt. Tu uerò, qui corpus meum occidendum in poteſtate te habere iactitas, licet deuores illud, animæ tamen meæ nocere non poteris. Et cum hoc beatus Patroclus locutus fuiſſet, Aurelianus Cæſar, furore repletus, talem dedit ſentẽtiam. Patroclus obnoxius & deteſtabilis & reus maieſta- *Sñia in Patroclũ.* tis, qui nobis confuſionem intulit, & deos noſtros iniurioſe fœdauit, gladio feriatur, ut uerboſitatis eius nequitia conquieſcat. Ducite iam illum in locum limoſum & paluſtrem, ibique eum decollatum dimittite, ne ſaltem corpus eius in arido requieſcat. Sic beatus Patroclus traditus carnificibus ad decollandum exultans ibat cum eis ad ripam Sequanæ. Tunc uir ſanctus orauit Dominum, dicens: Domine Ieſu Chriſte, ne patiaris corpuſculum meum in hoc aquoſo loco demergi, ſed da gloriam nomini tuo, ut magni- *Ex. 14* ficetur in cõſpectu inimicorum tuorum, ne unquã dicant in gentibus, Vbi eſt Deus eorum? Exaudi Domine orationem meam, qui exaudiſti Moyſen & Aaron orantes pro populo tuo, & diuiſiſti ante eos mare rubrum, & eduxiſti per ſiccũ. Sic ergo Domine permitte mihi tranſire hoc flumen in nomine tuo. Eripe me de luto, ut non inhæream: libera me à perſequentibus me. Et cum oraſſet ſanctus Patroclus, obſcurati ſunt oculi tenentis eum. Ille uerò ingreſſus flumen, pertrãſijt, & illæſus exijt in aliam ripam, ita ut genua eius non tangerent aquam, quę tamen rapax & inundans erat multum eodem tempore. Cumque egreſſus eſ- *Pſ. 96* ſet, pergebat in aridum locum, ubi erat mõs idolorũ, ita cantãs & laudans Dominum, Cuſtodit Dominus animas ſanctorum ſuorum, de manu peccatoris liberauit eos. Illi uerò qui tenuerũt eum, obſtupefacti propter metum cæſaris, dicebant, Quàm magnus eſt Deus, quem adorat iſte? Ecce quomodo liberauit eum. Alij autem dicebant: Nõ, ſed phantaſma fuit. hoc modo altercabantur, & ſchiſma erat inter eos. Illis uerò ita contendentibus adueniens quædam mulier ſeditioſa & ipſa gentilis, dixit: Hominem Chriſtianum, quem quæritis, uidi nunc in monte ultra flumen, proſtratum in terra, & ſic orabat Dominum ſuum. At illi, qui ueloces habebant pedes ad effundendum ſanguinem innocentem & iuſtum, cum hoc audiſſent, ſtatim peruenerũt ad eum. Et cum perueniſſent ad locum, ubi erat proſtratus, inuenerunt eũ orantẽ. Tunc unus ex illis, qui erat prior, ait illi. Tu iã reus es, quia effugiſti nos, & ecce es in manibus noſtris, & non diſcedes à nobis, donec moriaris, aut certe immoles diis noſtris. Beatus Patroclus reſpondit. Ego dæmones immundos nunquam adorabo, ſed unum uerũ Deum, qui eſt in cælis. Carnifex dixit. Ergo deus noſter qualis eſt? Natus, an factus? Beatus Patroclus dixit. O errorem uaniſsimum, ò incredulitatem fallaciæ, o ſer-

monem ſuperſtitioſum. De Deo quomodo loquitur
Eſ. 53. homo, Generationem eius quis enarrabit? Ipſe dixit,
Pſ. 148 & facta ſunt, ipſe mandauit, & creata ſunt, quæcunque ſunt. Ipſe miſit pro redemptione generis humani filium ſuum Dominum Ieſum Chriſtum, qui pro nobis ſanguinem ſuum fudit, ut nos de interitu & morte liberaret æterna. Tertia poſt hæc die reſurrexit à mortuis, deindè uidentibus diſcipulis ſuis, aſcendit in cœlum, & miſit illis promiſſum à ſe ſpiritum ſanctum. Quod ipſe docuit, hoc mundus rectè credit. Qui autem hoc non credit, non uidebit uitam, ſed ira Dei manet ſuper eum. Siue ergò uiuimus, ſiue morimur, Domini ſumus, & dignū eſt ut pro nomine eius nos patiamur. Quicunque autem ſacrificauerit dæmo
Ro. 14. nibus, cum eiſdem mergetur in ignem æternum. Loquente hoc beato Patroclo, Elegius furore commotus, dixit: Stringantur pedes eius uinculis, & manus eius catenis, & ſic proſtratus in terram, gladio feriatur, quia tantas dijs noſtris contumelias irrogauit. Tunc Patroclus genua flectens in terram, percuſſus eſt à carnifice. Qui dum percuteretur, dixit: In manus
Cadit gladio tuas Domine commendo ſpiritum meum. tu enim ſcis Domine, quòd propter nomen tuum has patior pœnas. Sic gladio percuſſus atque decollatus eſt. Caput uerò eius longè proiecerunt à corpore, perfuſum ſanguine. Factum eſt autem hoc xij. Kalend. Februarij, vj. feria. Poſt paſsionem ergo hoc modo conſummatam, carnifices redeuntes ad Cæſarem, corpus ſolū ſine cuſtodia reliquerunt. Quod audientes duo ſenes, qui & ipſi eleemoſynam à ſancto uiro, dum adhuc uiueret, expectabant, acceperunt corpus eius cum tremore, & metu magno, & cuſtodierunt illud uſque ad ueſperam. Euſebius autem, qui erat archipreſbyter in eodem loco, cum Liberio diacono uenit nocte ſequenti, & accipiens corpus ſancti uiri, inuoluit illud in linteaminibus, & paucis accenſis luminaribus, propter turbam gentilium, ſepeliuit eum. Duo autem illi ſenes, uigilias ducebant ibi ſolennes ad memoriā mar-
Vigilia ſolēnes ad martyres memoriam. tyris, dicentes: Quàm precioſa eſt in conſpectu Domini, mors ſanctorum eius? Et alia multa per totam noctem, in laudē Domini & uenerationem martyris, concinebant. Poſt non multum temporis perſecutio conquieuit. Nam ipſe, qui hanc concitauerat, Imperator, dum iter faceret denſo ſtipatus agmine, fulminis ante ſe uehementiſsimi terrorem ſentiens, obſtupuit, deinde præmiſſo hoc inſauſto homine, in eodem itinere à ſuis interemptus eſt: & qui paulò ante putabat ſe diuini nominis gloriam inter homines extinguere poſſe, nomen, familiam, uitam ipſamque ſalutis ſpem perdidit, quæ credentes in Chriſtum, nec in morte relinquit. Tunc Euſebius ædificauit ſuper corpus ſancti uiri, paruam parua ua facultate eccleſiam, ibique iuxta corpus ſanctum, ſibi etiam ſepulturam popoſcerat affuturam, ut confeſſor Domini uicinus eſſe mereretur ſanctiſsimo martyri. Ex illo tempore continua illic dignè petentibus præſtātur beneficia, & optatę ſanitatis remedia. Martyr enim, qui pro teſtamento Dei uitam temporalem amiſit, iam cum Domino ſine tempore uiuit.

MARTYRIVM SANCTORVM Fructuoſi Epiſcopi, Augurij & Eulogij Diaconorum: quod etiam luculentis uerſibus conſcripſit Prudentius.

Die Dominico compræhenſus eſt Fructuoſus epiſcopus, Augurius & Eulogius Diacones. Repoſito autem Fructuoſo epiſcopo in cubiculo ſuo, dixerunt beneficiarij in domum eius, id eſt, Aurelius, Feſtucius, Elius, Polleneus, Donatus & Maximus. Qui cum ſenſiſſent pedibulum ipſorum, confeſtim ſurrexit, & prodijt ad eos ubi ſedebant in ſolijs. Cui milites dixerūt: Veni, præſes te accerſit cum diaconibus tuis. Quibus Fructuoſus epiſcopus dixit: Eamus quò uultis, calceo me. Cui milites dixerunt: Calcea te ad animum tuū. Qui mox ut uenerunt, recepti ſunt in carcerem. Fructuoſus autem certus & gaudēs de corona Domini,
Martyres in carcerē truduntur. ad quam uocatus erat, orabat ſine ceſſatione. Erat autem & fraternitas cū ipſo refrigerans, ut illos in mente haberet. Alia uerò die baptizauit in carcere fratrem noſtrum Rogatianum, & fecerūt in carcere dies ſex, & producti ſunt duodecimo Calendas Februarij, feria ſexta, & auditi ſunt. Aemilianus itaque dixit: Fructuoſum epiſcopum, Augurium & Eulogium, in eis conſpectibus pręſentate. Ex officio dictū eſt: Adſtant. Aemilianus Fructuoſo epiſcopo dixit, Audiſti quid Imperatores præceperunt? Fructuoſus epiſcopus dixit, Neſcio quid præceperunt. ego Chriſtianus ſum.
Siſtunt iudici. Aemilianus dixit, Præceperunt deos coli. Fructuoſus epiſcopus dixit, Ego unum Deum colo, qui fecit cœlum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt. Aemilianus dixit. Scis eſſe deos? Fructuoſus epiſcopus dixit: Neſcio. Aemilianus dixit, Scies poſtea. Fructuoſus epiſcopus reſpexit ad dominum, & orare cœpit intra ſe. Aemilianus dixit, Qui audiuntur, qui timentur, qui adorantur, ſi dij non coluntur, nec Imperatorum uultus adorātur? Aemilianus Augurio Diacono dixit: Noli uerba Fructuoſi imitari. Augurius diaconus dixit, Ego Deum omnipotentem colo. Aemilianus Eulogio diacono dixit: Nūquid & tu Fructuoſum colis? Eulogius diaconus dixit, Ego Fructuoſum non colo, ſed ipſum colo, quem & Fructuoſus. Aemilianus Fructuoſo epiſcopo dixit, Epiſcopus es? Fructuoſus epiſcopus dixit, Sum. Aemilianus dixit, Fuiſti. Et iuſſit eos uiuos ardere. Et cum duceretur Fructuoſus epiſcopus cum diaconibus ſuis ad āphitheatrū, populus Fructuoſum epiſcopū dolere cœpit, quia magno eū amore proſequebantur non tantum fratres, ſed etiam
Fructuoſus epiſcopus etiā ethnicis charus ethnici. Talis enim erat, qualis ſpiritus ſanctus beatū Paulum Apoſtolum, uas electionis & doctorem gentium debere eſſe declarauit. Propter quod etiam fratres, qui ſciebant illum ad tantam gloriam pergere, gaudebant potius, quā dolebāt. Cumque multi ex fraterna charitate eis offerrēt condimentū, uti permixtū poculū ſumerent, ait: Nondū eſt hora ſoluēdi ieiunij, Agebatur enim hora diei, quarta. Siquidē in carcere
Statio ſolēniter in carcere celebrata quarta feria ſtationem ſolēniter celebrauerūt. Igitur ſexta feria lætus atque ſecurus feſtinabat, uti cū martyribus & prophetis in paradiſo, quē Dominus præparauit amantibus ſe, perſolueret ſtationem. Cumque ad amphitheatrū perueniſſent, ſtatim ad eū acceſſit Auguſtialis nomine lector, eiuſdē, flens & deprecās, ut eū diſcalcearet. Cui beatus martyr reſpondit. Miſſum fac, fili, ego me diſcalceo, fortis & gaudēs & certus de Dominica promiſſione. Qui cū ſe diſcalceaſſet, acceſſit ad eū cōmilito frater noſter, nomine Felix, & appræhēdit dexterā eius, rogās ut ſui meminiſſet. Cui

Fructuoſus

Fructuoſus epiſcopus, cunctis audientibus clara uoce reſpondit, In mente me habere neceſſe eſt eccleſiã catholicam, ab Oriente uſque in Occidentem, Igitur in porta amphitheatri conſtitutus, cum iam prope eſſet, ut ingrederetur ad coronam immarceſsibilem potius, quàm ad pœnam, obſeruantibus licet ex officio beneficiariis, quorum nomina ſupra memorata ſunt, ita ut ipſi audirent fratres noſtri, monente pariter ac loquente ſpiritu ſancto, Fructuoſus martyr ait: Non deerit nobis paſtor, nec deficere poterit charitas & repromiſsio Domini te hîc, quam in futurũ. Hoc enim quod uidetis, unius horæ uidetur infirmitas. Conſolatus igitur fraternitatem, ingreſſus eſt ad ſalutẽ, digni ipſi martyrio, felices, qui ſanctarum ſcripturarum fructus ex promiſsione ſenſerũt, ſimiles Ananiæ, Azariæ & Miſaeli, ſteterunt que, ut etiam in illis tribus diuina miracula cernerentur, ſic quidem in igne iam conſtituti, ut pater non deeſſet, & filius ſubueniret, & ſpiritus ſanctus in medio ignis ambularet. Cumque exuctæ fuiſſent faſciolæ, quibus manus eorum fuerant colligatę, Fructuoſus epiſcopus orationis diuinæ & ſolitæ cõſuetudinis memor, gaudens poſitis genibus orabat de reſurrectione ſecurus in ſignoque trophei conſtitutus Dominum precabatur. Hic ſolita Domini non defuere magnalia, apertumque eſt cœlum, uidentibus Babylone & Mygdonio fratribus. Ex familia autem Aemiliani præſidis, filia eius dominæ ſuæ carnali oſtendebat Fructuoſum epiſcopum cum diaconibus, adhuc ſtipitibus, quibus ligati fuerant, permanentibus, in cælum aſcendentes coronatos. Cumque Aemilianum uocarent, dicentes, Veni, & uide quos hodie damnaſti, quemadmodum cęlo & ſpei ſuæ reſtituti ſunt: Aemilianus ueniens, uidere eos non fuit dignus. Tunc igitur, uelut derelicti ſine paſtore, triſtea fratres ſolicitudinem ſuſtinebant, non quod dolerent Fructuoſum, ſed potius deſiderarent. Porro fidei & agonis memores, gaudenteſque, ſuperueniente nocte ad amphitheatrum cum uino feſtinauerunt, ut ſemiuſta corpora extinguerent. Quo facto cineres eorum collecti ſunt, & pront quiſque potuit, ſibi uendicauit. Sed nec in hoc Domini & Saluatoris noſtri defuere magnalia, ut credentibus fides augeretur, & paruulis oſtenderetur exemplum. Oportebat enim Fructuoſum martyrem, quod per miſericordiam Dei docendo pręmiſerat in Domino & Saluatore noſtro, in ſua poſtea paſsione & reſurrectione carnis comprobare. Igitur poſt paſsionẽ apparuit fratribus, & monuit, ut quod unuſquiſq; per charitatem de cineribus uſurpauerat, reſtituerent ſine mora, unoque in loco ſimul condendos curarent. Aemiliano etiam, qui eos damnauerat, Fructuoſus pariter cum diaconibus ſuis oſtendit ſe in ſtolis repromiſsionis, increpans pariter & inſultans, nihil illi profuiſſe, quod fruſtra exuſtos corpore in terram crederet redactum iri, quos cerneret glorioſos. O beatos martyres, qui igne probati ſunt ut aurum precioſum, ueſtiti lorica fidei & galea ſalutis, qui coronati ſunt diademate & corona immarceſsibili, eo quod diaboli caput calcauerunt. O beatos martyres, qui meruerunt dignam habitationem in cęlis, ad dexteram ſtantes Chriſti, benedicentes Deum patrem & Ieſum Chriſtum filium eius. Suſcepit autem Dominus martyres ſuos in pace per bonam confeſsionem, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Ingrediuntur in rogum ſancti martyres. Dã. 3.

Colliguntur martyrum cineres.

Sancti martyres apparent præſidi, eiq; inſultant.

LIBET HVC ADSCRIbere elegantiſsimos uerſus Prudentij, quibus ille totam hanc hiſtoriam claudit.

O triplex honor, ò triforme culmen,
Quo noſtra caput excitatur urbis,
Cunctis urbibus eminens Iberis.
Exultare tribus libet patronis,
Quorum præſidio fruemur omnes
Terrarum populi Pyrenæarum.
Circunſtet chorus ex utroque ſexu,
Heros, uirgo, puer ſenex anicla,
Veſtrum pſallite rite Fructuoſum.
Laudans Augurium reſultet hymnus,
Miſtis Eulogium modiſq; coæquans;
Reddamus paribus pares Camœnas.
Hinc aurata ſonent in arce tecta
Blandum littoris extet inde murmur.
Et carmen freta feriata pangant.
Olim tempus erit, ruente mundo.
Cum te, Tarraco, Fructuoſus acri
Soluet ſupplicio, tegens ab igni.
Fors dignabitur & meis medelam
Tormentis dare, proſperante Chriſto.
Dulces hendacaſyllabos reuoluens.

Nota patrocinũ & prediſſium ſanctorũ.

VITA ET PASSIO S. Meinradi, Eremitæ & Martyris, Lectù Digna.

DIcturo mihi uenerabilis uiri Meinradi Eremitæ & martyris paſſionem & obitum libet parumper reflectere ſtylum, atque quo tempore, ubi, & unde, quo uel cui traditus primum ad diſcendas literas, ſub quo abbate monaſticam uitam complexus ſit, qualiter etiã à fratrum cõuentu diſcedens, ſingulare certamen eremi adierit, paucis præmittere. Tẽporibus Caroli glorioſiſsimi Imperatoris, qui primus inter Francos Cæſaris nomen accepit, prædictus uir in Alemannia natus eſt in pago, quem ex uilla Sulichgenue uocauit antiquitas. Parentes uero eius ex Alemannis fuerũt, morum nobilitate magis conſpicui, quam diuitiis perituris. Qui cum iam eã attigiſſet ætatem, qua aptari poſſet literarum ſtudiis, a patre ducitur ad inſulam, quã ueteres Sindles Augiam uocabant, in qua ſanctus Pirminius conſtruxit monaſterium ordinis S. Benedicti. Huc ergo puer iam dictus a patre ductus, cõmendatur uiro per omnia honeſtiſsimo Erlebaldo monacho, qui etiam prædicto puerulo propagine carnali affinis erat. Is cum infantulum bonæ indolis conſpiceret, gratanter, nutriendum ſuſcepit, ſtudioſe docuit, atque eouſque imbuendo perduxit, ut ſanctarum etiã ſcripturarum ſcientiam adeptus uideretur. Nam puer à primæua ætate iocos atque errores, quibus tenerior ætas implicari ſolet, uitauit, mentemque occupauit meditandis illis, quæ magiſter docuerat.

Cum autem uiceſimumquintum ętatis annum attingeret, ad diaconatus officium, & non multò poſt ad gradum presbyterij, faciente eodem magiſtro ſuo,

ſublimatus

ſublimatus eſt, fuit autem tunc temporis, regnante Ludouico Cæſare, filio Caroli in ipſa inſula abbas, nomine Hatto, uir ualde doctrina & operibus bonis, morumque nnbilitate ſpectabilis, qui & Baſileenſis eccele ſiæ præſul extitit. Quo actunſæ uitæ negocia reſpuente, atque ad contemplatiuæ uitæ pulchritudinem ſe transferente, prædictus Erlebaldus cum licentia Ludouici Imperatotis electus ab omnibus, prædictæ inſulæ frattibus præficitur, atq; io abbatis officium ſubſtituitur. Qui hac poteſtate accepta, Meinrado mox author & ſuaſor fuit, ut regulæ iugum ſuſciperet, normamque monaſticæ uitæ ſectarerur. Conſenſit ille ſalubri conſilio & profeſsionem fecit, atque omni intẽtione ſtuduit promiſſa ſeruare, promptus ſemper ad obediendũ, io ieiunando ſtrictus, in oratione aſsiduus iu miſericordiæ operibus largus, & maxime in humilitate cunctis ſubſtractus. His dum polleret moribus, ab abbate mittitur ad cellulam quandam, ad iã dictũ monaſterium pertineutem, iuxta lacum Tigurinum ſitam, quem interfluit Lindemacus fluuius, ut ibidem ſcholæ præeſſet, & talentum, quo ipſe ditatus erat, ad lucra Dominica in plurimos diſperget. Aliquantulũ temporis fluxerae, eo in bis detento. Quadam uerò die accepit ſecum nonnullos ſcholaſticos, quos nutrierat, & prædictũ lacũ tranſnauigãs, intrauit iu eremum, quæ ipſius laci litori adiacet, & uſque ad Alpes Apenninas tendit, atque ad uillam Cbama, cauſa piſcationis & loca eremi intuenda. Perueniunt itaque ad fluuium quendam, qui in ipſam decurrit ſolitudinem ibique uir beatus, ad piſcandum occupatis comitibus, in conſideratione ſolitudinis ſolus ſpatiabatur. Accẽſus enim erat nimium amore ſolitariæ ſedis. Qua conſideratione dum mentem diu paſceret, rediit ad ſocios inuenitque non parua præda piſcium oneratos, quos taliter affatur. Gratias largitori, qui nos ſuis miſericorditer ditauit donis. Iam filii, ſi placet, tempus eſt proprios inni ſere lares. Regrediuntur itaque, & ad uillã perueniũt, non longe à litore ſitam. Ibi cuiuſdam matronæ hoſpitium intrantes, paululum quieuerunt, reficientes ſe cibo & potu. Vir autem Dei cernens matronam timore Dei plenam, & ad obſequendum hoſpitibus promptiſsimam, ardorem ſui animi occultũ ei aperuit, his uerbis incipiẽs: O cbara Chriſto fœmina, ſi uellas audire, ſecretum cordis mei tibi manifeſtarem, ſed antequam id agã, poſco, ut uerba mea atque uoluntatem occultes, quouſque cernas, ſi poſsit opere compleri, qnod credo me deuota mente concepiſſe. Habitatione huius eremi ultra omues diuitias delector, cuperemque iam in ea collocare manſiunculam meam, ut familiarius poſſem precibus uacare, ſi quempiam reperirem, qui neceſſaria corporis mihi miniſtrare ob Dei amorem uellet. Sed qnia adhuc ſolatio hoc defraudor, poſco interim occultari, quod cupio. Illa autem à Deo inſpirata (ut credo) reſpondit: Secretum uulli, nolente te, reuelabo, noueris autem, ſi in cœpto perſiſtere uoles, me neceſſaria tibi propter Deum miniſtraturam, & quantum poſſum, tuo uoto ſatisfacturam. Ille promiſsis gratias rependens; rediit ad cellam, unde egreſſus fuerat, ibique ieiuniis & orationibus continuis à Deo popoſcit, ut ſi illi animi ſui propoſitum non diſpliceret, illud ſua ope confirmare dignaretur. Tandem confortatus diuina inſpiratione reliquit cellam ſcolamque, cui præerat, & reuiſit hoſpitam ſuam, explorare uolens, utrum promiſsis ſtare uellet, nec ne. Quam ut in præbendo ſolatio promiſſo perdurare ſenſit, non longe ab ipſa uilla, in qua eãdẽ fœmina commanebat, in eremo ſibi habitaculum eõſtruxit, atque ibidem in ieiuniis & orationibus indefeſſus creatori ſeruiuit, neceſſaria præbente ei prædicta matrona, necnon & aliis religioſis uiris. Ibi dum per ſeptem annos ſuperni regis militiam exegiſſet, multitudinem populi ad ſe uenientis ferre non ualens mutauit locum, atque à prædicti laci litore quatuor millibus diſtantem reperit inter montes planitiem, acceſſu ualde difficilem. Ibi adiuuantibus uiris religioſis, & maxime quadam abbatiſſa, Heiluuiga nomine, neceſſaria uoti ſui conſtruxit habitacula, atque in eodem loco, quod reliquum erat uitæ, peregit, maximis ſeſe macerans ieiuniis, & quantum humana fragilitas permiſit, ſine ceſſatione orans, atque ea, quæ à fidelibus uiris uel fœminis mittebantur, cuncta ad ſe uenientibus benigne & comiter impartiens. Accidit autem inter hæc, ut quadam die, eo orante, tanta multitudo dæmonum circa illum undique diffunderetur, ut nec ipſam lucem diei illis tenebrarum miniſtris tetram caliginem offundentibus, cernere poſſet. Qui cum minis terrribilibus & horrore nimio eum fatigarunt, in orationem proſtratus, ut res poſcebat, omni ſtudio ſe pio Domino commendabat. Quod cum diu ageretur cernit ab Oriente lucem; Quam lucem ſecutus angelus, ad ipſum, ubi in oratione iacebat, in medio malignorum ſpiritum peruenit, magna authoritate agmini nefando præcepit ut diſcederent, nihilque terroris & tentationis ei ultra inferre auderent. Diſcedentibus itaque hoſtibus; prædictus angelus poſtquam amanter eũ conſolatus eſt, abſceſsit atque ab illo die (ut uir uenerabilis referebat) nil terroris ultra à malignis ſpiritibus ſuſtinuit.

Hatto Abbas & epiſcopus baſiliẽ.

Meĩradus fit monachº augienſis.

Feruet amore uitæ ſolitariæ

Petie er emũ et in ea ſibi conſtruxie domicilium.

Dæmones ei infeſti ſũt ſed ab angelis repellunt.

Accidit etiam poſteà, ut quidam frater de monaſterio illius eum uiſitationis gratia adiret. Quem benigne ſuſcipiens cum ſociis, qui cum illo uenerant, & cũcta, quæ hoſpites decebat, quantum facultas tulit, exhibuit. Cum uero ueſpertinum tempus iam ueniſſet & ſidera ſplendentia ſuaderent ſomnos, refecerunt ſe dulcibus collationum colloquiis, atque poſt Completorii, ut uocant, preces ieiunt dormitum, in loco quidem ſeparato: frater, qui ueoerat, ſeorſum etiam comites eius, necnon & ipſe uenerabilis uir in priuata manſiuncula. Paululum autem corpuſculum reficiens ſomno, uir Dei ſurgit atq; aſſuetis incumbit peruigil precibus. Prædictus etiam frater, licet inſtrato conquieſceret, pene inſomnem duxit noctem. Dum autem curioſè huc atque illuc uerteret oculos, cernit puerum in ueſtibus albis ab ipſo oratorii loco progredientem miræ pulchritudinis, ut ei uiſum eſt, ætatis ſeptem annorum; qui ingreditur ad uirum Dei & cum eo orante orabat, & uaria cum eo miſcebat colloquia, quæ licet prædictus frater audiret, ſenſum tamẽ eorum, quæ dicebantur non percipiebat. Qui etiam puer ipſi fratri plene uigilanti adſtitit, atque de quibuſdam monuit, quæ omnino frater ille ſibi, ne in publicum proferret, interdicta dicebat. Equidem breuitati ſtudens, multa, quæ de eo miranda plurimorum narratio certa demonſtrat, pertranſeo.

Gen. 3.

Cum autem in illa eremo uiceſimumſextum ageret annum, ſeruiens Domino in ieiuniis & abſtinentia rerum omnium mundi huius, illo inſpirante, qui ſerpentem intrauit, & per os eius protoplaſtum decepit & de paradiſo eiecit, duo ſcelerati homines cauſa occidendi eum ad Cellam illius properarent. Qui cũ ueniſſent ad uillam quandam, in Tigurini laci litore ſitam, rogauerant ſibi monſtrari, quæ pars peruia eſſet ad cellulam eius.

Quod cum monſtratum eis fuiſſet, maturè per noctem ſurgentes, ingreſsi ſunt, monſtratum ſibi iter, agitante, qui eos impleuerat, teterrimo ſpiritu. Diu tamen erroneià recto tramite, ducente ad ipſam cellam, tandem uexati, quo uolebant, peruenerunt, maxima iam parte diei elapſa. Ille uero, ſolitis orationibus incumbens, Miſſarum deuote ſolennia libabat creatori.

Priua

Latrones ad eũ accedunt. Prius autem quam in ipſam cellam maligni illi intraſſent, (quorum unus uocabatur Richardus, eratque genere Alemannus, alter uero Petrus, Rhetianorum natione procreatus) pulli, quos uir uenerabilis eodem in loco nutrierat, eos in proximo uenire conſpicientes, quaſi à uulpe inſequente per eremum diffugerunt clamore inſolito & ſtrepitu inaudito ſyluam, reſultante echo, complentes, ita ut etiam ipſi latrones hac de re multum mirarentur & obſtupeſcerent, atque ad prodigium hoc pertinere, propriæ mentis decernerent iudicio. Attamen à cœptu non diſtracti, aggrediuntur ſacellum, in quo uir Dei, ut prædictum eſt, orationibus Deum ſibi placabat profuſis, corpusque Dominicum, ut præſcius futurorum, ad uiaticum obitus ſui puro corde & deuota mente ſuſceperat. Vt autem ſenſit adeſſe peremptores ſuos, non ſtatim ſe eis præſentauit, ſed modicum adhuc differens, clauſum ſacelli oſtium non aperuit, ut aliquantiſper in oratione adhuc demorari poſſet. Strenuè ergò orationem compleuit capſaſque ſingulis reliquiarum manu ſuſcipiēs & deoſculans, commendabat agonem ſuum Domino & ſanctis, quorum reliquias complectebatur reuerenter. Huc, qui aduenerant, maligni per foramen quoddam parietis eum agētem inſpiciebant. Iamque athleta fortis, Deo confortante, pugnaturus egreditur, præſentiamque ſuam non negat ſicariis illis. Ac primum ſalutationis uerba ad eos proferens, poſt intulit. O ſocii, cur iam ſerò uenistis? Quare non maturaſtis uenire ad audiendam paruitatis meæ Miſſam, ut pro uobis communem Dominum deprecarer? Sed uel nunc intrate, poſcituri, ut placabilem ſe uobis præſtet Deus & ſancti eius, ac poſtea reuertimini ad me, ut quod donante Deo uobis benedictionis præbere poſſum, eius amore impertiar, ſicquè complete opus, ad quod agendum uenistis. Intrantes igitur oratorium, non ad id, quod ſuadebantur, intenti, ſed ad malum ad quod uenerant perpetrandum, continuo regrediuntur ad eum. Quibus uir Dei cucullam & tunicam ſuam dedit, panem inſuper ac potum addidit, dicente: Hæc de manibus meis percipite. Poſtquam ueró compleueritis id, quod facere conſtituiſtis, poteſtis ea his, quæ adſunt, per uos tollere, quod cupitis. Scio enim, quod ad occidendum me intraſtis. Sed unum à uobis expoſco beneficium, ut dum præſentis uitæ curſum in me terminaueritis, candelas, quas inſpicitis, quas etiam ad hoc ipſum formaui, unam ad caput meum ardentem & aliam ad pedes ponatis, & cito poſteà ab hoc loco diſcedatis, ne à superuenientibus, qui me uiſitare ſolent, conſtringamini, pœnas luituri ſceleris ueſtri. Cōfeſtim igitur prædictus Richardus pollutis manibus beatum uirum medium comprehendit, maceratumquè ieiuniis corpuſculum fortiter brachijs ſtrinxit, ſocioquè minaciter iuſsit, ut ſanctum fuſte percuteret. Qui cum diu eum feriendo circa latus & ſuras, debilitaſſet, ſancto extendente palmas ad Deum, alter ſubintulit, dicens: O ſegnis, cur eum in caput non percutis ut plagam mortalem accipiat. Quam ſi tu tardas inferre, ego citiſsime illaturus ſum. Confeſtimquè fuſte apprehenſo, ictum librabat in caput uehementiſsimè.

Vir ſanctus à ſceliſtis latronibus interimit. Hoc modo uir ſanctus ſemiuiuus in terram corruit, & illi continuo in eum irruentes, guttur eius ſuffocāt manibus, donec exhalaret ſpiritum. Egrediente autē iam anima, in ipſo tractu nouiſsimæ aſpirationis, tātæ ſuauitatis odor progrediens, totum cellulæ locum haud aliter peruaſit, & compleuit quā ſi omnium aromatū odoramenta ibi fragrarent. Poſtea uero nudauerunt eum ueſte, qua erat indutus, & portantes eum poſuerunt in lectulo, in quo uir Dei quieſcere ſolebat & nudo impoſuerunt pannū rudem, atque etiam ſtramēta quædam, & ut uiuens rogauerat, candelas ſumpſerunt, unam ponentes ad caput, & cum alia currentes ad ſacellum, lumen inde allaturi, quod in eodēm oratorio iugiter ardebat. Regreſsi uerò ad corpuſculū defuncti, inuenerunt clare ardētem candelam quā poſuerant ad caput. Tantus autem eos continuo inuaſit timor, ut nihil contingere de rebus ad altaris officia pertinentibus auderent. Veſtes uero ac ſtramenta quædam lectuli eius rapientes, feſtini eo properarūt unde regreſsi fuerant. Eis autē inde fugientibus, corui qui more ſolito ad famulū Dei uiuentē uenire conſueuerant, & annonā de manibus eius accipere, quaſi uindicare cupientes extinctū, ſequebantur latrones, uocibusquè grādiſonis replebant ſyluas, & quam proxime poterāt, capitibus eorū aduolantes, prodebant perpetratū facinus. Non multo poſt maligni illi cōprehenſi ſunt, & quod occulte perpetrauerant, patefactū eſt ſcelus, nolente Deo differri tantæ atrocitatis pœnam quam in ſanctum uirū exercuerāt: A iudicibus enim & populo Chriſtiano ſub comite Adelberto lata in eos ſententia, uiui incenſi ſunt. Candela autē, quā ad caput uiri Dei poſuerant, & quæ cælitus accenſa eſt, ardebat uſque ad ſtramenta, quæ impoſita fuerant defuncto corpuſculo. Quorum etiam partem ipſe ignis inuaſit, & peruenit uſquo ad membra defuncti. Quæ ubi attigit, ſicut diuinitus accenſus fuerat, ita Dei nutu extinctus eſt. Illico autem diffamatur cædes eius. Qua cōperta, uenerabilis abbas Vualtherus, & fratres ibi degentes, corpus uiri Dei ex eremo auferentes, atque ad monaſterium Augiæ deferentes, ibi digno condiderunt cum honore. *Transfertur corpus ad Augiam.* Paſſus eſt autē ſanctus martyr duodecimo Calend Februarij, Anno ab incarnatione Domini octingenteſimo ſexageſimo, Ludouici regis anno quarto.

COMMENTARIVS RERVM Geſtarum Sancti Apoſtoli Chriſti Timothei, Authore Simeone metaphraſte.

MAgnum Timotheum tulit quidē Lycaonia, aluit autē & inſtituit, quæ olim inter ciuitates fuit inclyta Lyſtra, non tantum ſibi placens de ubertate & abundantia rerum neceſſariarum, quantum de hac planta longe ſuauiſsima, & de ijs, quæ in eo efflorent, uirtutis ornamentis, etſi ne puras quidem & ſynceras generis habuerit radices, ſed ea ſpinis quoquè infidelitas plurimum habuerit admixtum. *Ia. 22.* Nam erat quidem ei auia Loìs, mulier pia, & quæ re uera cùrā gerebat uirtutis: mater Eunica, quæ ex Iudæis quidem olim fuerat inſita in pietatem, & in integris uirtutum hortis re uera floruerat Pater autem gentilis, & in gentilium rebus maxime inſignis, ueluti quoddam in frumento lolium, nempe honeſto & præclaro Timothei genere, & roſis ſpina adnatus, & uitio tantū inſignis, quantum fuit illius filius pietate clarus & uirtute incomparabilis. *2. Ti. 1 Genus Timothei.*

Cum eſſet autem adhuc infans Timotheus, & à matre Eunica inſtitueretur, gentilium & Iudæorum errorem ſimul ex æquo declinauit, & tunc accedit ad Paulum, preclaram Eccleſiæ tubam, ſimul cum Barnaba Chriſto diſcipulo & Apoſtolo, ſicut diuinus Lucas dicit in Actis, cum is ueniſſet in Lycaoniam, quæ eſt finitima quidem Iconio & Derbæ, ex Pauli uerò aduentu magnum erat cōſecutū miraculum, & claudū ab ipſo ortu (O diuinam uiſitationem, ò admirabile ſpectaculum) ſanum effectum illius præſentia, & pedibus ſuis abſque moleſtia & ſecurè utentem. *Act. 14* Qui quidem

dem eos, qui erant in ciuitate in tantam adduxit ad
mirationem, ut eſſet eis id, quòd factum fuerat, ſupra
fidem, & ſuos deos eaiſtimarent ſorma hominibus aſ
ſimilatos obire ciuitatem, & eorum eſſe opus claudi
curationem. Poſtquàm autem, quiſnam eſſet, cogno-
uerunt, & quòd Dei uiui eſſet potius Apoſtolus, & ho
rum qui falſo dicuntur, deorum aduerſarius, ad hoc
ipſum miſſus, ut ab eorum errore liberarentur homi
nes, & quòd prædicat Deum, qui non ſolum poteſt
corrigere tales corporum mutilatiooes, ſed etiam ſu-
ſcitare mortuos: multi ab errore deficieutes, acceſſe-
runt ad pietatem. Opus illius miraculi, fuerunt etiam
huius admirabilis diſcipuli & Apoſtoli parentes, quæ
magno ſtudio & liberalitate Paulum domi ſuæ acce
peruut: & pietatis quidem lucem ab eo habuerunt, piũ
autem & Dei amautem Timotheum ueluti uiciſsim
reddiderunt, qui erat adhuc iuuenis & tener, & aptus
ad ſuſcipienda ſemina pietatis, quod quidẽ licet aper
tius diſcere ex libro Actuum Apoſt. Nam cũ Paulus,
Ac. 16 inquit, obiret Lyſtram & Derben, erat illic diſcipulus
quidam, nomine Timotheus, filius mulieris Iudææ
fidelis, patris autem gentilis. Huic teſtimonium
bonum reddebant, qui in Lyſtris erant & Icooio
fratres.

Cum ſic ergo Paulo traditus fuiſſet Timotheus, pa
Ibid. tri ſpiritali filius magis proprius, quàm eius qui erat
pater ſecundum carnem, & ea ciuitate una eſſet eaceſ
ſurus, ab eo circunciditur propter quoſdam Iudæos,
quibus plena erat ciuitas, & omnia circumcirca, quo
niam omnes ſciebant illum eſſe natum patre gentili.
Atque ciuitates, quidem obibat Paulus, ſemioans præ
dicationem, ueritatemque auuncians & omnes ſpiri-
tu regenerans. Eum autem conſequebatur ſicut ſtella
ſolem Timotheus, deductus quidem à pareutibus, ea-
rum autem cor uoo obſcure ſaucians propter ſepara
tionem. O uidui enim, cum eſſent parentes talis filij,
Timotheus ab Apoſtolo literis imbuitur. & qui ſcatebat tam ſuaui flore uirtutis? Ipſe uerò ea
eorum ſeiunctione nihil uiſus eſt affici, ſed quodam-
modo Pauli deſiderio contegere ſuam in parentes af-
fectionem, & oſteodere id naturali neceſſitate longe
eſſe ualẽtius. Hiuc io literarum diſciplina ab illo inſti
tuitur, fitque ei contubernalis, & omnio ſimul cum
eo uiuebat. Deinde eius quoque Diaconus conſtitui-
tur, & ad Apoſtolatum confirmatur, periculorum at-
que laborum effectus ſocius, & nihil omnino impedi
tus ab ætatis teneritudine, quo minus reſiſteret labo-
ribus, ſed generoſam ioducens uoluntatem, quæ æta
te plus poterat, adeo ut boni eius animi & piorũ ope
1. Cor. 16. rum teſtem ipſum habuerit magiſtrum, ſic dicentem:
Videte, nè quis ipſum coutemnat. Opus enim Domi-
ni operatur, ſicut ego.

Cum autem ad tantam perueniſſet uirtutẽ, & tan
tum eius teſtem adhibuiſſet, non hic ſolum, ſed etiã
2. Co. 4 in multis alijs locis. Nam modo quidẽ, inquit, ſcribẽs
ad Coriothios Paulus: Miſi ad uos Timotheum fratrẽ
1. Cor. 16. meum, qui eſt filius meus dilectus & fidelis in Domi
no, qui uobis in memoriã rediget uias meas in Chri-
ſto. Et rurſus, Si uenerit Timotheus, uidete ut ſine me
Phi. 1. & 2. tu ſit apud uos. Modo autem ad philipenſes quoque
ſcribens, adſciſcit ſocium inſcriptionis: Paulus & Ti
motheus ſerui Ieſu Chriſti. Et deinceps conſequẽter
in epiſtola, Spero autem in Domino me Timotheum
cito ad uos miſſurũ, ut & ego bono animo ſim, cogni
tis quę circa uos ſunt. Neminem enim habeo tam una
nimem, qui ſincere pro uobis ſit ſolicitus. His uerò cõ
1. & 2 Th. 1. gruentia ſcribit etiam ad Theſſalonicenſes, Paulus &
Timotheus ſerui Ieſu Chriſti, cum hic quoque hono
1. Th. 3. rans ſocietate inſcriptionis, Miſi ad uos Timotheum
fratrem noſtrum & miniſtrum Dei, & cooperatorem
in Euangelio Ieſu Chriſti, ad confirmandos uos & ex
hortandos pro fide noſtra, ut nemo moueatur in iſtis
afflictionibus. Et alibi: Probationem autem eius co- *Phil. 2*
gnoſcitis, quòd ſicut filius patri, mecũ ſeruiuit in E-
uangelio, illos quoque aſſumens, ueluti teſtes uirtutis
Timothei. Deinde uero etiam ad Coloſſenſes: Paulus *Colo. 1*
Apoſtolus Ieſu Chriſti per uoluntatem Dei, & Timo
theus frater.

Porro autem cum a præceptore tantum ferret teſti
monium, & modo quidem filius in Domino fidelis &
dilectus, modo autem etiam eius frater & Euange-
lii cooperator uocari dignus haberetur, rurſusque
tot & tam magna conſequeretur encomia, tamen nõ
ſic quidem ſibipſi confidere & non timere poterat,
ſed tam accuratè uiuebat, & tam diligenter ſe exerce-
bat, & tam acriter ſe affligebat, ut eum etiam exhorta
retur præceptor, ſuadẽs diſcipulo, ne aquam amplius *1. Ti. 5.*
biberet, ſed uino modico uteretur: Propter ſtomachũ
tuum, inquit, & frequentes tuas infirmitates. Sed quã-
uis ſic laboraret eius corpus contioua infirmitate, &
haberet deiectam ſtomachi facultatem, generoſus re-
ſplendebat animus. Noo poterat enim corporis infir-
mitas deprimere tam geoeroſum animum, ſed celeri
zeli penna omnem in partem peruolabat, & modo
quidem Epheſum, modo uerò Corinthum illius lin-
guæ Sirenes demulcebant. Macedoniam quoquè ſępè
& Italiam & uoiuerſam terram cum præceptore com
plectebatur prædicatione. Quid autem dixeris, quàm
multos cupiditatibus à rõne maximè alienis & abſur
dis ſeruiẽtes, ab hoc graui liberauit miniſterio? Rectè
nouit, qđ dicò, is qui eius, qui Corinthi eſt fornicatus,
nõ ignorauit delictum. Erat. n. diuinus Timotheus nõ
ad intelligendum ſolum acutiſsimus, ſed ad dicendũ
etiam promptiſsimus, & ad facundia egregiè utendũ
deaterrimus, & in diuinis exponendis iucũdiſsimus,
& ad Eccleſiam componendam & cuſtodiendam uel
maximè idoneus. Nam & copioſiorem conſecutus eſt
gratiam, & doctrinæ fontibus uſus eſt duplicibus, non
Pauli ſolummodo admirabili lyra ſpiritus ſe oblectãs
ſed etiam uerſans cum Iohanne eximiè dilecto diſci- *Timotheus uerſatur cũ Iohãne Apoſtolo.*
pulo, & ab eo præfectus adminiſtrationi ſedis Ephe-
ſiorum, cum ab eo andiiſſet & didiciſſet, quæ ille rur-
ſus à bono ſpiritu.

Nam cum Nero, qui malè ad imperium, malè (ò in
ſtitia & Dei tolerantia) acceſſerat, ſui martyrii princi
pes Apoſtolorum, Petrum, inquam, & Paulum ſubie-
ciſſet, & alii, qui cum ipſis erant, diſcipuli ſe alio con-
uertiſſent, accidit ut hic magnus Euangeliſta & Theo
logus Epheſi conſiſteret, à tempeſtate & naufragio
eiectus, ut & referunt, quæ ab Irenæo Lugdunenſi
ſcripta ſunt, & fama tradit. Ex diſcipulis autem ij, qui
ſecuti ſunt alios Euangeliſtas & Apoſtolos, ea quæ ab
illis diuerſa lingua compoſita fuerant, (nondũ enim
unius uocis ſermone uſi fuerant) cum ad Epheſiorum *Hiſt. Eccle. li. 3. c. 18.*
ciuitatem detuliſſent, ei tradunt. Illum uero, ut etiam
uidetur Euſebio Pamphili hæc tractanti, aiunt ea qui
dem, quæ ſcripta fuerant, admiſiſſe, de eorum ueritate
ferendo teſtimonium, animaduertiſſe autem in eis ſo
lam reſtare narrationem de iis, quæ io primis & in
principio prædicationis a Chriſto facta fuerant. Ea ue
ra quidem eſt oratio. Inuenies enim, ſi diligenter con
ſideraueris, tres Euangeliſtas ea ſolum conſcripſiſſe,
quæ uno anno a Seruatore geſta ſunt, poſtquàm Iohã
nes Bapt. fuit coniectus in carcerem, idque eos rectè ſi
gnificare io principio ſuæ hiſtoriæ.

Nam poſt ieiunium Chriſti quadraginta dierum,
& eam quæ in ipſo fuit tentationem, Matthæus qui-
dem ſignificat tempus ſuæ ſcriptionis, dicens: Cum au *Mat. 4*
tem audiuiſſet, quòd Iohannes erat traditus, à Iudæa
receſsit in Galilæam. Lucas quoque, priuſquam incipe
ret narrare facta Ieſu, ſimiliter oſtendit, dicens, quòd

adiiciens

adijciens Herodes ijs, quæ fecerat, incluſit Iohannem in cuſtodia. Propterea ergo dicunt, Iohannem Apo- *Luc. 3.* ſtolum rogatnm, tempus quod fuit ſilentio præteritũ à prioribus Euangeliſtis, & quæ in eo facta fuerant à Saluat ote, ea autem ſunt, quæ facta ſunt antequam Baptiſta in carcerem coniiceretur, in ſuo tradidiſſe Euangelio, etſi prius non ſcripta uſns eſſet prædicatione, & hoc ipſum ſignificaſſe, partim quidem dicendo. Hoc priucipium fecit ſignorum Ieſus, partim autem laciẽdo *Iohã. 2* mẽtionem Baptiſtæ inter actiones Ieſu, ut qui tũc adhuc baptizaret in Aenon prope Salim. Præterea uero hoc oſtendit aperiius, dicens. Nondum enim erat *Iohã. 3* Ioannes coniectus iucarcerem. Ex his ergo aperte o- *Ibidẽ.* ſtendit, Theologum ea in ſuo Euangelio tradere, qnæ à Chriſto facta ſunt, Iohanue nõdnm coniecto in carcerem, reliquos autẽ tres Euangeliſtas meminiſſe eorum, quæ facta ſũt, poſtqnàm Iohannes fuiſſet coniectns in uincula. Quæ qui attenderit, non amplius ei uidebuntur diſcrepare Euãgelia, quòd id quidẽ quòd eſt ſecundum Iohanuem, primas Chriſti contiuet actiones, reliqua autem, hiſtoriam quæ facta eſt in ipſo fine Chriſti. Merito ergo carnis quidem Saluatoris noſtri generalogiam, ut quæ à Matthæo & Luca prius ſcripta fuiſſent, Ioannes ſilentio præterit, à Theologia autem incipit, ut quæ ei, uipote præſtanriori, fuiſſer à bono ſpiritu conſeruata. Et ſic quidem Euſebius de Iohanue & aliis narrat Euangeliſtis.

Fieri ergo nou poterat, ut ipſins ueritatis, Chriſti, inquam, uerba exciderent, qui diſcipulis ſuis dixit, In muudo afflictionem habebitis. Neque ergo exciderũt *Ioã. 16* ſed uterque multas ſubiit moleſtias. Cum enim Domitianus per magnam uim ſceleris tunc inuaſiſſet imperium, condemnatur hic quoque habitare unam ex Cycladibus. Domitianus, inquam, cui poſt Neronem & eos, qui intercedunt, mandatum fuit imperiũ: ei autem improbitate oihilo fuit inferior, ſed ſemper ad ipſum reſpici ebat, aut etiam ſceleribus & flagitijs ſuperabat, & ſtructis in alios calumnijs tam lubenter aures accommodabat, quàm ſuis ipſius laudibus: ſiquidem tantum ualuit aſſentatio, ut etiam Domitianum *Ap. 1.* laude aliqua imperiiret & celebraret. Illius ergo ad facile dudiendas calumnias propenſio, Iohannem condemnat, ut relegetur iu Patmon. Sic enim uominata eſt inſula, in qnam fuit relegatus. Quem quidem iu locum cum per iguominiam relegatus fuiſſet uenerandus Iohannes, Timotheus eius loco ſuſcepit Epiſcopatum Epheſiorum. Quamquàm nec ipſum quoque in ſede longo tempore uiuere permiſit inimicus.

Erat enim quidam dies feſtus apud Epheſios, qui ab eis uocabatur Catagogium. In eo ergo & clauas tollentes, & ſimulacra in manibus tenentes & ſibi quaſdam imponentes perſonas, & inſigniores partes ciuitatis impudenter obeuutes, & ijs quædam carmina decantantes, uiroſque & mulieres more prædonum inuadentes, magoam cædem eorum faciebant: ea ratione putantes execrandi, ſe ſuum honorare dæmonem, ut eos uiderentur homines honorare, quorum maximus cultus, eſt mors eorum qni honorant. Diuinus ergo Timotheus hoc ægre ferens, & igne zeli uiſceribus inflammatus, & partim quidem conſilijs ſuis & admonitiooibus, cum minime potuiſſet eis perſuadere, ut à tali deſiſterent inſania, accedit ad eos iu media compita, cum iam feſtum ageretur, rurſus admonens, in- *Cædes crudelis S. Timothei.* crepans, docens, quid non faciens ex iis, quæ poſſent dimouere hominem à tali inſania.

Illi autem eius dicendi libertatem ægre ferentes, quæcuuque habebant in manibns, iis aduerſus eum uſi ſuut, eum ferientes & per terram traheutes cum quam maxima dici poteſt crudelitate & inhumanitate & tandem humi iacentem, cum omnis uirtus uitalis & operatio eum deficeret, quidam Chriſtiani eum tollentes, parum adhuc & ægre ſpirantem, & iam morti nicinum, ultra ciuitatis portum depoluerunt, ubi cũ Deo commendatum emiſiſſet ſpiritum, corpus rurſus pie & ſanctè in quodam loco condunt, qui apud eos Pion, id eſt, pinguis, dicitur. Longo autem tempore poſtea, Conſtantii iu eum amores, qui filius fuit Conſtantini Magni, inqnem, illius & primi Impera- *Tranſlatio reliquiarũ eius* toris Chriſtianorum, illinc exportant reliquias, deſiderii adminiſtro utentes Artemio, qui cum egregiæ illius Timothei in dicendo libertatis fuiſſet imitator ei quoque poſtea fuit conformis mortis ſimlitudine & fuit martyrii ornamento propter Chriſtum decoratus. Reponitur autem iu ſacra ara eius, quod cognominatur templum Apoſtolorum, (fuit uero ad Conſtantii manns opus & fidei) ſub ipſa menſa myſtica, ſuppeditator miraculorum, diſpenſator gratiarum theſaurus qui non poteſt exinaniri, diuitiæ quæ non conſumuntnr, & cum Luca & Andrea cõnumeratur: Deo fortaſſe hoc benigne prouidente, ut ſicut eis omnia fuere communia, mores, diſciplina, prædicatio, commune quoque eſſet ſepulcrum, quoniam eis quoque eſt eis eſt illic quies communis.

Templum autem Iuſtinianus, cum manu poſtea magnificentiori quoque arte adhibita, ſplendide ædificat & transformat, & ei pulchritudinem & magnitndinem, quæ nunc eſt & cernitur, exhibet, præterquam myſticam & diuinam menſam. Ab ea enim ſola abſtinuit, hoc pulchre & ſancte faciens propter depoſitionem ſacrarum reliquiarum. Quocirca poſita eſt in medio templo uſque in hodiernũ diem, cum mẽſam ex puriſſimo argento conſtruxiſſet, & cum magna ſui in Chriſtum amoris ſignificationem, ſanctorum Chriſti Apoſtolorum ſancta corpora recondidiſſet.

Cum autem impius Domitianus ſceleratiſsimè quidem imperaſſet, miſerrime autem uitam finiiſſet, Nerua ſuſcipiens imperium, & ſtatim poſt ipſum Traianus quoque, cum ſe & quam fieri poſſet clementiſsimos & æquiſſimos uellent oſtendere, cum multis alijs Euangeliſtæ quoque & Theologo diſſoluunt *S. Iohãnes redit Epheſum.* exilium. Ille autem cum Epheſum (ò cum quanto dixerit quis gaudio & honore) tedijſſet, & diuinum iam Timotheum ad Ieſum, quem deſiderabat, exceſſiſſe didiciſſet, & fine martyrii curſum Euangelii obſignaſſe & eſſe Eccleſiam Præſule defectam inueniſſet, eam rurſus ſuſcipit adeo ut idem & ſedem Thimoteo præbuerit, & ei ſucceſsit. Quæ quidem utraque ſunt eius zeli in Deum, magnique illius ſtudii & ardoris in pietatem, Qui quidem longo poſtea tempore perpetuo curam geſsit eccleſiæ, & ueritatis annunciauit prædicationem, ad augmentum pietatis, ad gloriam Domini noſtri Ieſu: Cum quo Patri una cum ſancto Spiritu eſt omnis honor nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTY-

MARTYRIVM SANCTI Vincentij, Leuitæ & martyris, authore Simeone Metaphraſte.

VIctoriam, quam ſanctiſsimus martyr Vincentius de hoſte reportauit, maxime probatam fuiſſe ex hoc ipſo intelligi poteſt, quod bonarum rerum inimicus diabolus eorum certaminum, quæ martyr ille ſuſtinuit ac perpeſſus eſt, uenerandam memoriam ſilentio interim obruendam curauit. Sed nos ordine ſingulas res ut geſtæ ſunt, in apertum proferemus, certiſsimamq; earum rerum fidem ſequentes, inuiolatam Martyris confeſsionem, & tolerantem conſtantiam uſque ad extremum ſpiritum ſeruatam, ſimulque incredibilem Iudicis immanitatem narrabimus

Iudex Datianus atrociſsimus

Is cum Chriſtianorum uaſtationem, ut quiuis alius ſitiret, in Hiſpaniam profectus eſt, ut illius prouinciæ adminiſtrationem gereret, quæ à Romanis Imperatoribus commiſſa ei fu erat. Erat iudex ille Græcus, ſcelere, furore & diaboli peruerſitate arteque compoſitus & malitiæ illius miniſter ualde idoneus, uocabatur autem Datianus. Cum igitur ad eius regionis urbem omnium primam ueniſſet, cui nomen erat Auguſta, tanquam lupus quidam uorandi ſanguinis multum appetens, ſimpliciſsimas Chriſti oues adortus eſt. Nã etſi earum ſynceritas, conſtantia & firmitas Chriſtianæ fidei teſtimonium præberet, ab illis tamen furoré ſuum nõ temperabat, ſed cum eſſet ſacrilegus, & Græcæ ſuperſtitionis amantiſsimus, ſummam in Chriſtianos acerbitatem exercebat. Itaque cum magiſtratum iniiſſet, ſe omnia ex animi ſententia conſecuturum arbitrabatur, ſi furoris & inſaniæ, quæ illum exagitabat manifeſta indicia oſtenderet, nefariæ enim crudelitatis, & noui furoris rabie accendebatur. Quamobrem ſui ſpiritus fœditatem ac uehementiam, quamprimum potuit, effundere cœpit, Epiſcopos & omnes clericos ac uiros ſanctos iniqua diaboli tentatione inuadens, quãquam potius ſactum id fuit, ut qui probati eſſent, manifeſti herent.

Vincentius Leuita.

Hæc cum ita ſe haberent, Vincentius in Leuitarum ordine conſtitutus, ſub Valerio Epiſcopo magnæ exiſtimationis & modeſtiæ uiro, animi alacritate multa erectus, ad celeberrima illa & ſalutaria certamina properabat. Eiuſmodi autem tentatio multis quidem uidebatur pernicioſa, ſed non uiris Deum uerè amantibus, quippe qui futurum ſperabant, ut tali certamine propoſiro beati efficerentur ſiquidem recta factis conſecrati, fidei coronam aſſequerentur. Itaque artificioſus ille, & animo ac ſeutentia multiplex Datianus, exiſtimans fieri poſſe, ut Chriſtiani homines, quos non poterat cruciatibus ad ſententiam ſuam perducere, itineris longitudine, & corporis ærumnis defatigati afflictique eius uoluntati ſe ſubiicerent, mandauit ſanctos uiros Valerium Epiſcopum & Vincentium Diaconum multis cum iniuriis duci in unam quandam illius proninciæ urbem, Valentiam nomine, quos ſtatim iuſsit in carcere quodam obſcuro & male olenti concludi, maximiſque cruciatibus affligi, fame, inedia & catenatum anguſtiis, & ferreis quibuſdam ponderibus a collo ad manus uſque protẽſis, toto (ut ſummatim dicam) eorum corpore mortiferis calamitatibus afflicto. Sed quanuis tota ſãtęquè calamitates illorum corporibus adhiberentur, omnia tamen uiri ſanctiſsimi tormenta, ut res leuiſsimas, perferebant, ad futura illa bona, quibus compenſandi eſſent, animos erectos intentosquè habentes.

Mittitur cũ epiſcopo ualẽtiã

Cum uero peruerſus ille & deprauatæ mentis homo Datianus exiſtimaret, eos uiros defatigatione atque ęrumnarum iugo nimium grauatos eſſe, ac uereretur, ne forte, ſi eorum res obliuiſcerentur, antea mortem illi obirent, quam ipſe propriam in illorum ſanguine fundẽdo, & membris lacerandis ſæuitiam exerceret, iuſsit illos educi è carcere. Opinabatur enim, eo quod diuturno carcere uexati, & à lumine communique hominum conſuetudine remoti fuiſſent, nihil uirium amplius reliquum habere. Nolebat autem illos mori, priuſquam cruciatibus afflicti eſſent, quãdoquidem futurum ſperabat, ut multiplici ac diuturno cruciatu eos flecteret. Cum igitur uiri illi ſancti educti è carcere, ante tribunal iudicis ſtetiſſent corporibus & uiribus integriores, adſpectuque ipſo multo hilariores, quàm antea fuerant, Datianus Præſes amens factus, & ſtupore perculſus, atq; inſania excæcatus fuit, eorum uidelicet, qui à Deo ſeruati fuerant, robur & uires obſtupeſcent.

Inſania iudicis.

Cum uerò ab illis ſe uinci non pateretur, & ab impuri ſpiritus peruerſitate agitaretur, ad carceris cuſtodem conuerſus. Cur nam, inquit, cibo & potu homines iſtos recreaſti? Cur ita pingues fieri curaſti? Mox feroci quadam uoce fremens, & orationem ſuam ad ſanctiſsimum Epiſcopum conuertens, ait: Quid nam tu de teipſo dicis, Valeat, qui per religionis ſpeciem ac ſimulationem Imperatoribus aduerſaris? Opinabatur enim impius ille, facile fieri poſſe, ut ſi caput ipſum, hoc eſt, Epiſcopum, abſcinderet, reliqua etiam membra, clerum uidelicet & populum, facillime demoliretur. Sed benigniſsimus Deus qui ſuperbos homines ex alto & ſublimi gradu in imum præcipites detrudit, & humiles infimo in loco iacentes in altum extollit, uoluit ſuperbum & nefarium illum hominẽ non ab Epiſcopo, ſed ab inferioris gradus illius cleri uiro ſuperari, ut ſe imbecillem eſſe cognoſceret, neq; quicquam ſe contra Epiſcopum facere poſſe, quippe qui à Leuita longe inferiore, tum ordine, tum dignitate, uictus proſtratusquè fuiſſet.

Inſignis conſtantia Vincentij.

Etenim beatus martyr Vincentius ſancto ſpiritu plenus, excitatusque & uictoriæ coronam iamiam cõprehenſam habens, dum Epiſcopus Valerius quieto & ſedato animo reſponderet, Vincentius ſic eum allocutus eſt: Cur nam, ò pater, ita ſuſurras, ut qui metu detenti ſunt, & contra canem iſtum ſic muſsitas? Clama uoce magna, & Chriſti potentiam adiutricem implora, ut huius Tyranni rabies uoce libera, & cum authoritate prolata refrenetur, & eius cõtra ſancta Chriſti myſteria ferociras comprimatur. Hic enim ille eſt, ò pater, peſtifer ſerpens, qui aduerſus hominis primo formati gloriam, quæ in omnes homines tranſitura erat, inuidia excitatus ſe armauit. Nam cum ea gloria ipſe frui non poſſet, ſtatim inſatiabili quadam perdendorum hominum cupiditate accenſus eſt, & contra illos maxime inuidiam exercuit, quos benignus Deus mori ſempiterna morte prohibuit. Hic ille eſt, quem diuini nominis inuocatione ſæpe ab humanis corporibus nos expulimus. Itaque ſi uiribus ſuis confidit, omnes pugnæ machinas in me cõmoueat, uidebit me tormentis cruciatum, plus quam ſe cruciantum, ualere, & quò magis putabit me afflictum iri, eò grauius ipſe affligetur. Quamobrem omnino gaudeo exultoquè, quod diabolus maximis de rebus conuincendus ſit.

Ad hæc ille diaboli miniſter Datianus, aduerſus Chriſti fidem magis magisquè inflammatus eſt, quippe quod ſeipſum ualde contemni animaduerteret. Itaque diaboli miniſtros ſic affectus eſt: Abducite hinc Epiſcopum, at iſtum qui ad iudicii & Imperatorum contumeliam huc uenit, ante nos ſiſtite, & ad ipſius

durum

durum ac pertinacem animum reprimendum tormē ta & cruciatus adhibete. Hæc cum diceret, maxima quæque ſupplicia contra Martyrem excogitabat quidem, ſed illud tamen ſecum animo reuoluebat, quod quicquid, quanuis aſperum & acerbum inferret, fortis ille martyr pro nihilo facere uideretur. Fortaſſe, inquiens, futuræ gloriæ cauſa omnia ſibi perferēda propoſuit. Excogitauit igitur tormentorum machinas diabolus, ſed quas in uiros illos iuſtos pœnas ſe illaturum cogitabat, eas ipſe, ut nolebat, paſſurus erat. Sed quidnam ait iniquus ille? Agite, inquit, ſuſpendite hominem iſtum in ligno, eiuſque membra diſcerpite, ac totum corpus contundite, ut priuſquàm aliis cruciatibus affligatur, ſe laceratum & conſumptum uideat.

Laceratur corpus S. Vincētij.

Cũ igitur Martyr ipſe multis horis dilaniaretur, ſic eum Datianus alloquebatur, Quid ais, Vincenti? An non uides, quàm miſeris modis corpus tuum miſerabile dilaniatum ſit? Tum illi ſubridens Vincentius: Hoc, inquit, eſt quod ipſe toto animo expetebam, itaque nemo mihi unquàm, credas uelim, optabilior teipſo fuit, neque animæ meæ beneficium maius contulit, nam licet hoſtili animo id facias, tamen ſummum beneficium in me confers. En ut ad ſublimiora aſcendo. En ut cœleſtes res attingo. En ut Imperatores tuos magis contēno. Tu igitur ab iſta tua crudelitate nè deſiſtas, mihi enim eò cumulatiorem uictoriam afferes, quo maiora tormenta perferendo, teipſum ſuperabo. Eſto, quæſo, in me magis magiſque concitatus, & nefarii tui ſpiritus peruerſitate quantũuis debacchare, ne quo modo gloriam meam imminuas & noſtris laudibus dãnum afferas. En ego Chriſti ſeruus paratus ſum omnia ſuſtinere pro nomine eiuſdem Domini mei Ieſu Chriſti. Quibus autem minis & cruciatibus me uexandum eſſe opinaris, illis tu ipſe acerbius uexaberis.

Irridet tyrãnũ

His uerbis auditis, Datianus furore quodam & rabie inflammatus, & clamores pręinſania tollens, lignis ac uirgis carnifices uerberabat, quòd ſegnes eſſent in Martyre cruciando, magiſque contra carnifices, quàm contra uirum illum ſanctum excandeſcebat, domeſticos & familiares ſuos priusquam Martyrem uerberans. Cum autem Iudex ipſe in ſuos magis fureret, tunc athleta Vincentius (Eius autem nomen, ſi quis Græce interpretetur, inueniret idem ualere, ac ſi Niceten, hoc eſt, Victorem, dicat) in ligno pendens ſceleratum iudicem ſic affatus eſt. Quid ais, Datiane? En pœnas recipio ab his, qui me cruciant, & tu cõtra tuos homines ultorem te mihi præbes.

Iudex cædit carnifices.

Hæc cũ Martyr diceret, iudicē ipsũ magis magisquè cruciabat. Quamobrē cœpit plus furere, & clamare, & dentibus fremere, ultra modum ſe magis quàm Martyrem crucians. Ad hæc carnifices ipſi, cum in eo lacerando eſſent defatigati, tanquam exanimati iam torperant, eorumque manus, tanquam mortuæ, circa Martyris latera obriguerant, cumque expalluiſſent, ſudore multo totum eorum corpus irrigabatur, omnibus denique membris diſſoluti erant. Itaque eos uidere licebat cruciatibus magis affectos, quam Martyrē ac propemodum mortuos, quin etiam Datianum ipſum ore pallido exanimem, trementem, oculis caligātem, & tanquam morte correptum, atque immobilē factum, rurſus incompoſitum, inſanientem, & contra carnifices uociferantem: Quidnam uos agitis? An nõ mihi notæ ſunt manus ueſtræ? Sæpè homicidarum ſæuitiam à uobis proſtratam cognoui. Frequenter latronum & parricidarum ferocitatem manibus ueſtris expugnaſtis, & ueneficiorum arcana, in intimo eorum corde latentia, ſæpenumero extraxiſtis, qmquæ nefariæ intemperantiam ſuam effuderunt, eorum inteſtina dilaniaſtis, atque (ut ſummatim dicam) quiſnam ita inexpugnabilis fuit, qui cum in manus ueſtras inciderit, non facile interfectus fuerit? Quid igitur eſt, milites mei, quod hominem iſtum ſceleſtum, magna cum temeritate Imperatores noſtros contemnentem reprimere non poſſumus? Saltem nos moneat dedecus & turpitudo, ne quid grauius dicam. Alios negantes crimina, & mortem ipſam irridentes, nondum morte illata, perterrefecimus, & iſtius debacchantis, atque Imperatores ipſos, leges & deorum iura reprobantis linguam procacem continere non poſſumus?

Ad hæc hilari uultu beatus Vincentius ſubridens, reſpondit: Hac in re diuinum illud oraculum impletur: Videntes non uident, & audientes non audiunt. Tunc omnium hominum crudeliſsime Tyranne, cogi me illum Deum negare, quem uniuerſarum rerum opificem, ac Saluatorem eſſe teſtor? Hunc ego uerum Deum eſſe confiteor. Atqui meritò cruciatibus afficiē dus eſſem, ſi nouum aliquid, aut falſum dixiſſem, ſi Imperatores deos eſſe affirmaſſem. Tu uero diutius me crucies in huiuſmodi confeſsione permanentem, neque crudelitatem iſtam exercere contra me deſinas, ita enim probatiſsimam Chriſtianorum ueritatem magis cognoſcere poteris, ſi tamen parumper impurus ſpiritus à te diſceſſerit. Hæc cum ſanctus martyr Vincentius diceret, & iudex ſe irrideri putaret, magis magiſque inſaniebat, toto pectore anhelans, & collo intumeſcens, totoque uultu immutatus, & ab oculis radios inſtar ſcintillarum emittens, qui turbato adſpectu ſanguinis colorem pręſe ferente tunc æſtuabat, cũ carnifices ipſos non ſolum martyris latera, ſed totum corpus & inteſtina, compages quoque corporis & iuncturas ita dilacerare uideret, ut nõ amplius poſſet carnifices accuſare, quod negligentes forent. Itaque ſtupore afficiebatur, quod illius athletæ animum ita magnum & excelſum uideret.

Eſa 6. Matt. 13.

Inſania baccha- tur tyrãnum

Cum uerò acerbus atque immitis ille Tyrannus à martyre ſe uictũ cognoſceret, peſtifer homo alia quadam uia Vincentium aggreſſus eſt, credens fieri poſſe ut miſericordia & lenitate uiri iuſti mentem ac uolũtatem alliceret. Aiebat igitur: Miſerere, Vincenti, iuuentutis tuæ, neque ætatis florem in primis annis decerpi patiaris, atque longioris uitæ ſpatium ne ſibi ꝑcidas. Parce tibi ipſi. Ne committas, ut cruciatu maiore lacereris. Saltem ſero ſapias, & reſipiſcas tandem ne reliqua tormēta patiaris. Cum hæc iudex dixiſſet, beatiſsimus martyr Vincentius, à Spiritu ſancto edoctus dolos præſenſit, itaque his uerbis uſus eſt. Non diſplicent mihi cruciatus, quos afferre ſtudes, ſed illud me perterreſacit, quod miſericordiæ uerba te ſimulantem audio. Exerceantur ergo contra me tormenta omnia & multiplices cruciatus, quantumuis graues, afferātur, ac ſi quid prodigioſis & maleficis uiribus tuis cõfiſus, inuenire contra me poteris, ne deſiſtas peſtifera iſtam immanitatem tuam in me inferre. Experire Chriſtianorũ uires, neque abſtineas à uerberibus & tormētis, nõ à ferro, igne atque incendio, ſic.n. in omnibus his te uictum fatebere, magiſquè erubeſces.

Cum hæc audiens Datianus ualde cruciaretur, & athletæ illius conſtantiam ſibi dedecori eſſe non pateretur, cohorti hæc iuſsit, Ducatur iſte ad iudicium & legum examen, & his pœnis ac ſuppliciis ſubiiciatur, quibus parricidæ, ſcelerati & nefarii homines ſunt obnoxi, ut cum eius animus cruciatus graues diutius ferre paratus ſit, membra ipſa omniũ generum tormētis conſumantur. Quandiu enim iſte ſupererit, fieri non poteſt, ut ego uictoriæ compos fiam. Hæc ait Datianus. Athleta uero ille fortiſsimus aduerſarium his uerbis alta uoce inloquebatur: O me beatum, & uere felicem atque hilarem factum, quandoquidem iſtæ tuæ

calumni

calumoi & minæ, meæ ſunt perfectiſsimæ laudes. His
uerbis Datianus ad inſaniam concitatus, ſtatim inſſit
Suſpen ditur ĩ eculeo martir
crucem componi, & in illa Vincentium ſuffigi, ac mé
bratim cædi. Cum igitur crux ipſa in terra defixa eſſet
martyrem in liguo ſuſpenderunt nefarii homines, &
ſatellites diaboli, Datiaui iuſſa exequentes. Poſtea
uero eundem multa cum celeritare è ligno detraxe
runt. Qui cum à uioculis ſolutus eſſet, & in terra uir
ſanctiſsimus conſtitiſſet, Spiritus ſancti ope adiutus
ſeipſum à carneficibus abſtraxit, & ad crucem illam
eximia martyris fortitudo.
cucurrit, in quam cum inſiliret, hoſtem ipſum pertet
refecit. Itaque eos, à quibus cruciabatur, & tormenta
cumulabautur, increpans; Cur nam, inquit, tardiores
& in me ipſo ad tormenta ducendo facti eſtis imbecil
liores? Agite, quàm celerrime ueſtri principis crude-
litatem exequamini, ut in omni re quamprimum ſe ri
diculum faciat. His uerbis nefarium Iudicem ferocio
rem factum, tanquam iaculis quibuſdam cõfodiebat.
Quamobrem magis magisquè in martyrem exarde-
ſcens, grauiora in eum tormenta excogitabat. Statim
igitur beatus Vincentius torqnebatur, diuerſisquè fla
gellis, & ferreis nnguibus aſsiduè lacerabatur, atque
eius latera continuis flammis comburebantur. Deni-
Horrẽdi cruciatus.
què membra ipſa ita diſtente diſtractaquè ſuot, ut to
tus eneruatus eſſet. Deinde cum ferreas uirgas carni-
fices in igue diu tenentes ignitas effeciſſent, mox in
eiuſdem martyris pectus eas coniecerunt, quoad can-
dentibus illis uirgis cõbureretur. Corporis .n. ſuperfi
cies ac pellis flãma illa comburebatur, uulneraquè uul
oeribus addita renouabãtur, & lacerationes laccratio
nibus nouis augebantur. Alii carbones accenſos in
eius corpus iniicientes, diuturnis flãmis ipſius mẽbra
comburebaut, in quo cum nullæ amplius ſupereſſent
carnes, flãmæ ipſę deinceps ad inteſtinas uſque partes
penetrabaut, & cum ſuperioribus uulneribus additæ
eſſent, nouo cruciatu martyris corpus affligebant, cu
jus etſi nulla pars ſana relicta eſſet, nihilominus tamẽ
mens ipſa cruciatus illos fortiter perferens, robuſtior
efficiebatur, idq; non immerito, dinino enim præſidio
qund humana cogitatione cõpræbendi oon poteſt,
undique communiebatur. Datianus uerò inſania mul
ta & furore agitatus, pergebat illam tormentorum co
piam inferre, nimirum expectans cootrariam marty-
ris confeſsionem audire.

Interea cohors militaris, conſtantia martyris per-
culſa, retulit Datiano carnifices ipſos defatigatos eſ-
ſe, & in tormentis infligendis ad extremum ſpiritum
redactos, athletam uerò illum mnltiplicem tormento
rum copiam, ac certamen egregie ſuperaſſe. Tunc Da
tianus ſpe deceptus, & tenebris mẽtis oppreſſus: Heu,
inquit, uicti ſumus: ſed quanuis tam multis cruciati-
bus eius mens uicta non ſit, cnm fortiter corpus ipſi-
us flammas pertulerit, nihilominns tamẽ demus ope
ram, ut eius animus t aliuns crucietnr pœnis, quibus
oullum remedium adhiberi poſsit. Exquirite igitur lo
cum omni ex parte obſcurũ ac tenebricoſum, ut ſem-
piterna quadam uocte puniatur. Locum uero illum,
in quo eius corpus cõſtituendum eſt, teſtis fractis ſter
oite, ex utraque parte accutiſsimis, & aculeatos angu
los habentibus, ut compungatur, & iu quamcnnque
partem latera ſua conuerterit, dilaceret ur. Poſt hæc,
membrorũ unllum remiſsionem habeat aut recreatio
uem, ſed totum eius corpus aſsidua tormẽtorũ reno
uatione affligatur, ſuper huiuſmodi teſtas hominem
iſtũ proſternentes pertrahite, ut mẽbratim uarie lace
retur, & animã ac ſpiritũ emittat, qui cõtra noſtros
Imperatores certamen ſuſcepit. Denique concludite
ipſum inloco illo tenebricoſo, & illic derelinquite,
nt ne minimã quidẽ lucis partẽ oculis ſuis adſpiciat,
neque quiſquã illuc accedat, omniſque cõſolationis
ratio ac ſpes ab eo remoueat, Ianuas ipſas uudiq; clau
dite, & uectibns eas cõmunite, hocquè diligenter cu-
ratate, nt qnãprimũ aoimã effluxeri mibi referatis.

His ita factis, ut oefario impii Datiani edicto præ-
ſcriptum fnerat, & eo in loco martyre iucluſo, aduen
Includitur ĩ carcerẽ obſcuriſſimum.
tante oocte ſtatim cuſtodes ipſi alto ſopore oppreſsi
ſunt. Itaq; q̃ Datianus cõtra ſauctũ martyrẽ, excogita
uerat, id ipſum in ſanctiſsimi uiri iucundicatẽ ac glo-
riã cõnerſum fuit. Terribilis .o. & illuſtris angelorũ co
hors illuc acceſsit, athletã curãs & lãguoribus eripiẽs
ac recreans, ita ut locus ille obſcnrus, & nocturnæ te-
nebræ oouo quodam & admirando lumine illuſtrate
ſint. Repente igitur cuſtodes experrecti, exiſtimabãt
Viſitatʼ ab angelis.
martyrẽ ipsũ carcere aufugiſſe. Itaq; illis ualde pertur
batis ac metuẽtibus, dixit uir ſanctiſsimus. Nolite, q̃-
ſo, milites, turbari ueq; clamare aut metu aliquo af-
fici, nunq̃ .n. ego aufugerẽ oeque repoſitas mihi coro
nas amitterẽ. Sed q̃ celerrime poteſtis huc introite, &
ſeruũ Dei p angelicũ miniſteriũ admirabili quadã cõ
ſolatiõe recreatũ, ut quo loco nos obſcuriſsimas tene
bras reliq ſtis, illic cęleſte lumẽ adſpiciẽtes, gaudeatis.

His uerbis athleta ille uſus eſt. Poſtea uero, quàm
Datiani ſatellites ingreſsi ſunt, eos adhortatus: Abite,
inquit, & domino ueſtro renuociate, quali & quanta
luce ego hac perfruar. Itaque ſi quid poteſt, acerbius
excogitet; & ad meas laudes illud accumulet. Cũ igi-
tur cuſtodes omnia, quæ io carcere uiderant, Datiano
retuliſſent, repente ille exanimatus expallnit, & ſecũ
peſsime agi animaduertit, quandoquidem martyris
lacerationes & uulnera io eius ipſius ignominiã ac de
decus cõuertebantur. Quamobrem acerbitate quidẽ
magna contra Chriſti athletã Vincentiũ cõmoueba-
tur, ſed mitius tñ ſe gerere ſimulabat. Itaque dicebat;
quid eſt, q̃ amplius pugnemus, cũ maxime ab hoc ho
mine uicti ſimus? Geſtetur igitur io lecto aliquo, &
ſtragulis delicatiſsimis, nou enim patiar, nt in crucia-
tibus moriatur. Tollant ipſum iu lecto poſitum homi
nis aliquot hilares & exultantes. Sint & alii, qui eius
ueſtigia & dilaniatũ corpus totũ exoſculentur, quiue
etiam ſanguinem ex uulneribus deſluentem colligen-
tes, ad ſuæ ualetudinis recuperationem illũ adhibeãt.
Taliũ uirorũ ſatellitio utatur ꝓbatiſsimus Chriſti mi-
niſter Vincentius, dignus certe, qui ab inimicis etiã co
latur, non ſolum ab amicis & Chriſtianus obſeruetur.

Hæc uerſutæ mẽtis homo Datianus faciebat, mul
tũ animo perplexus, quippe qui modo infirmitatẽ ſuã
confitebatur, modo glorioſi martyris Vincentii tole-
rantiam ac fortitudinem laudibus extollebat. Quan-
diu uero doloſo animo talia machinabatur, prouidit
Deus, cuius bonitas omni ex parte perfecta eſt, nt, Ty
rannus ille omni ſpe deceptus ſoperaretur. Ipſius .n.
martyris animam uictricem, ex caduco & fragili cor-
poris tabernaculo ad cæleſtẽ regionẽ traduxit. Qua re
diabolus ualde confuſus fnit. Equidẽ nõ temere fa-
ctum arbitror, nt ſanctiſsimus uir eo tempore mortẽ
obiret, quo Datianus ipſe curatione illa, uel inſidiis
potius martyrẽ aggredi uolebat. Dicturus .n. fuiſſet,
eius cura & ſtudio athletã Vincentiũ ſeruatũ eſſe. Cũ
igitur Victorẽ martyrẽ obiiſſe Datianns accepiſſet,
cæpit ultra modũ inſanire, & ait: Si unũ hominẽ iſtũ
ſuperare non potui, ſaltẽ mortuũ ſuperabo. Non am-
plius ſupereſt in eo ſpiritus, qui mibi aduerſetur, neq;
hominis mortui membra mecum amplius pugnare
poterunt. Proiiciatur igitur in campum eius cada-
uer, neque arborum foliis, aut alia re cootegatur, ſed
feris & uolucribus in eſcam propoſitũ ſit. Quicquid
enim contra mortuũ iſtum efficere potero, oou omit
tam, nt careat funere ac ſepultura.

Itaque precioſiſsimæ martyris reliquiæ oefaria Ty
rãni edicto proiectæ ſunt, illis aſſidente, eaſque cuſto-
diente

diente carnifice, peſſimique illius Datiani amicis quibuſdam. Nemo autem Chriſtianorum religioſi martyris corpus à Tyranno petere audebat, ut ſcilicet optabilem illum martyrem ſecum habere poſſet. Coruus autem quidam, ales, inquam, ille ignauiſſimus & maximè ſegnis, è propinquo loco aduolauit, & ſanctũ illud corpus cuſtodire cœpit: qui nigris pennis & colore atro, tanquàm pulla quadam ueſte indutus, quodammodo luctum præ ſe ferebat, aliasque uolucres grandiores, uolatu magno irruentes, impigre perſequens, è loco illo facile abigebat. Quinimmo lupum quendam repentino curſu eo uenientem ita repulit, ut ille terga uertens, non corui quidem impetum, ſed iacentis illius ſancti corporis aſpectum extimeſcere præ ſe tulerit, ac ſtupore perculſus, repente ſubterfugerit. Equidem feram illam Angelica præſentia perterrefactam illinc aufugiſſe arbitror. Vetere hiſtoria nobis traditum eſt, beatum Eliam Iſraelitarum impietatem fugientem, cum deſertis locis & ſpeluncis prauam eorum hominum, qui tunc erant, conſuetudinem permutaſſe, eoque tempore quotidie mane ac ueſperi prophetam illum à coruo ſibi oblatum cibum accepiſſe. Et nunc igitur diuino iuſſu, quemadmodũ & olim, coruus excitatus, Vincentio martyri congruentem operam curamque adhibebat.

Coruus tuetur corpus exanime.

Quo miraculo perculſus Datianus, clamare cœpit: Heu quidnam hoc eſt? Ne mortuum quidem hominem iſtum ſuperare poſſumus? Quinimmo quo maiore acerbitate in eum utimur, eo efficitur glorioſior. Quoniam igitur fieri non potuit, ut in terris conſumeretur, in altum mare demergatur, ut huius uictoriæ magnificentiam mare ipſum obruat, ne quotidie omnibus ridiculus fiam. Deijciatur autem, quemadmodum parricidæ ſolent, in utre ex bouis pelle confecto incluſum, ſaxiſque magnis illigatum, eius cadauer in altum mare demergatur: cũque nautæ ipſi multum maris ſpatium tranarint, in undas profundiſſimas iſtius hominis cadauer deijciant, ut ſi quod Vincentij membrum reliquum eſt, illud piſces conſumãt & deuorent. Itaque precioſæ martyris reliquiæ, ſicut Datianus iuſſerat, concluſæ ſunt.

Cũ uerò athletæ & martyris corpus ita cõcluſum fuiſſet, mox uenit cum nautis homo quidam, Eumorphius nomine, peſſimis moribus, & animo ſacrilego, qui promiſerat Tyranno illi nautas ſe adhibiturũ, qui ad execrabile ſcelus committendũ idonei, eius uoluntati facile obtemperaturi eſſent. Itaque nautæ illi precioſiſſimas Vincentij martyris reliquias in ſcapham coniecerunt, & eouſque in altum mare nauigarũt, ut litora & montes oculorum aciem fugerent: cumque id facere uellent, quod iuſſi fuerant, ſanctas reliquias in mare proiecerunt, & hilari uultu ad Datianũ reuertebantur, quaſi læti illius nuncij præmiũ relaturi eſſent, impijs & incompoſitis uocibus atque irriſionibus utentes, exultanteſque, eo quòd Vincentij corpus perditũ fuiſſet. Sed priuſquàm in aridã terram reuerſi eſſent, qui Martyris corpus in mare proiecerant, illud ipſum, quod proiectum fuerat, Chriſti manu ad terrã appulſum fuit, quodquè arbitrabantur in altũ & immenſu pelagus demerſum fuiſſe, illud cũ ante oculos ſuos expoſitũ uidiſſent, quaſi debitũ ſepulcri honorẽ poſtularet, ſtupore & metu correpti, illis ipſis reliquijs derelictis, abierunt.

Iactatur corpus in mare, ſed mox enatat.

Iam uerò ſanctus martyr Vincentius uiro cuidã in ſomnis reliquias ſuas ex alto mari in terram expoſitas ſignificauit: quinetiam locum, in quo reliquiæ ipſæ poſitæ erant, eidem patefecit. Quoniam uerò Præſidem timens uir ille, ad martyris reliquias inquirendas ſegnem & parum alacrem ſe præbuit, ille ipſe martyr in ſomnis apparuit fœminæ cuidam uiduæ, quæ ut ætate prouecta, ita & morũ ſanctitate prædita erat. Illã cũ ſimiliter admonuiſſet, idem ſigna quædã eius loci patefecit, in quo ſanctum illud corpus iaceret, quòd uidelicet lateret ſub arena, quã lenis & tranquilla unda in reliquias illas ſanctas ſic infuderat, quaſi arena ipſa martyris ſepulturæ deſeruiret.

Sepultus igitur fuit generoſus Chriſti athleta primum in litore ſub arena. Mox anus illa, fœmina ualde religioſa & uidua, quã ſupradiximus, perluſtrabat litora, inquirens ſigna illa, quæ in ſomnis ei patefacta fuerant: cumque inueniſſet, quod quærebat, & martyris reliquias in ædem illis dignam tuliſſet, eas ſanctè ac religioſè condidit. Itaque ſumptuoſis exequijs adhibitis, ſacræ illæ reliquiæ Deo ipſi dicatæ ſunt in illius templi ara, quod ſancti martyris Vincentij nomine appellatum fuit. Hæc eſt ſanctiſſima martyris confeſſio, hæc illius certamina, qui martyriũ ſuũ compleuit in gloriã Chriſti Dei noſtri, nũc & in ſecula, Amẽ.

VITA ET MARTYRIVM SANcti patris noſtri Anaſtaſii Perſæ, Authore Simeone Metaphraſte. Teſtatur uerò etiã Beda in fine Hiſtoriæ Anglorum, ſe librũ uitæ & paſsionis S. Anaſtaſii malè de Græco translatum, & peius à quodam imperito emendatum, ad ſenſum, prout potuit, correxiſſe.

CVM magna ciuitas Hieroſolymorum capta fuiſſet à rege Perſarum, & ſacra illa loca, quæ mei Chriſti uidere conuerſationẽ, & cruci affixionem, & reſurrectionem, Medorũ lanceæ & igni iis, quos ipſe nouit, modis eſſent tradita: & multa alia capta ſunt cũ ciuitate, & ſalutis quoquè noſtræ trophæũ, mortis ſolutio, peccati internecio: lignum, inquam, uiuificæ crucis, illinc translatũ eſt in Perſidem: quod quidem mihi uidetur diuinioris eſſe gratiæ, & eius, qui eſt crucifixus, ſolius diſpẽſationis, quæ ſępè nouit etiam per aduerſarios ea contexere, quæ ſunt meliora & utiliora. Poſtquàm enim ſalutaris crux Domini hoſtilibus capta fuit manibus, & in Perſidẽ, ut diximus, in ea captiuitate captiua abducta eſt à Barbaris, imitatur eũ, qui in ea fuit affixus, Chriſtũ: uel potius ipſa Perſicam euertit & ſpoliat falsã religionẽ, & quæ ſe dignæ erãt, captiuas abducit animas, uerè laudabili & lõgè pulcherrima captiuitate: aut, ut magis propriè dicã, à captiuitate reuocat, & eis rurſus primã reſtituit libertatẽ, Simul ac.n. ingreditur Perſidẽ, eam ſtatim totã illuſtrans radijs ſuæ gratiæ, ferit quidẽ animas infideliũ, non ſecus ac ſol, qui laborantẽ oculũ ingreditur: fideles aũt non ſecus ac fulgur quoddam apparens in tenebris, reuocat. Et quibus fuit unus is, qui nobis nũc eſt propoſitus Anaſtaſius, & ſi nõdũ quidem cultu, ſed iam moribus & inſtituto: q̃ proceſſit quidã è uico, qui uocabatur Raſnuni: eſt uerò regionis Razech, quæ ſita eſt in Perſide. Erat autem nomen eius moribus cõueniẽs, & ex re ipſa magis cognitum. Is enim uocabatur Magundat. Erat.n. illius Bau filius, q̃ erat in re magica præſtantiſſimus & eruditiſſimus. Qui cũ præeſſet communi ludo literario, & multos haberet adoleſcentes ad eum uentitantes, captos amore præſtigiarum, & cum in hoc ſolum omne ſuum ſtudium poneret, nẽpè in rei magicæ exercitatione, in filio maximè arte utitur, & rem magicam eum tam diligenter docet, ut in ejus cognitione patri nihil eſſet reliquum, quod non notum quoque eſſet filio.

Ian. 22

Crux ſancta in Perſidẽ trãſlata.

Patria Anaſtaſii.

Parẽs.

Cum adoleſcẽtiæ aũt ætatem iam attingeret, & rex

Choſroë nouum exercitum in Perſide colligeret, ipſe quoque eum alijs refertur in numerum tyronũ. Quũ uerò ueneranda crux Domini totã agitabat & perturbabat Perſidem, infidelibus quidem horrorem & terrorem incutiens, fidelibus autem ſuauiter admodum & placide illuceſcens: de ea quidẽ fama quædam per omnes peruadebat, fama, inquam, quæ paulò craſſius & indoctius prædicabat, Chriſtianorum Deum adeſſe Perſis. Ad quam hic adoleſcens repente fuit accenſus animo. Iam enim occulte eum tangebat ille ignis, quem Chriſtus uenit iacere ſuper terram: qui quidem non ſinebat quieſcere pulchram illius adoleſcentiam ſed ſtatim omnes obibat partes, de eo ſciſcitans quàm uehementiſſime poterat & diligentiſſime. Cum audiret autem ab omnibus, eam eſſe crucem, in qua Chriſtus Dei filius, qui à Chriſtianis adoratur, fuit crucifixus, ueluti ignem igni adiecit, & quæſtioni coniunxit quæſtionem, & ex reſponſione accepit occaſionem alterius interrogationis, & multo magis ſitiebat diſcere, quemadmodum ex cœlo quidem deſcenderit, cum ſit Deus, & quemadmodum etiam factus ſit homo, & cur etiam ſit ad crucem condemnatus, & à quibus, & an ſit ad cœlum reuerſus, unde deſcenderat. Cum autem ei à pijs annunciaretur carnis ſuſceptæ diuini conſilij myſterium, aures quidem pietatis ſemina lubenter ſuſcipiebant: anima uerò producebat ſenſim ſpicam fidei, & ei deſiderium paulatim innaſcebatur, ſubibatque æmulatio eius per peſſionum quæ cum in eius anima aucta & amplificata eſſent, eum informant & inſtituunt ad optimum uitæ genus, clarumque & inſignem teſtem, Martyrẽ, inquam, efficiunt, ut iam procedens declarabit oratio. Erat enim ei quidam frater genere & commilito: ambo autem relati in numerum exercitus Sain, ueneruntque uſque ad inclytam Chalcedonem. Cum autem diuinus Heraclius irruptione facta in Perſidem, contra Sain retraxiſſet, rurſus Perſa reditum aggreſſus eſt, & in ſuam regionem uehementi ſtudio eſt reuerſus. Exercitum autem perſicum relinquit Anaſtaſius, & refertur in alium multo meliorem & diuiniorem. Relinquit uerò ſuum fratrẽ & commilitonem, ut ei placeret qui exercitum collegerat, & eum ſolum poſſet ſemper ſequi, & conſerere manus cum ſolis eius hoſtibus.

Lu. 21

Pia curioſitas Anaſtaſii.

Et primum quidem cum ueniſſet Hierapolim, diuertit ad quendam Perſam Chriſtianum, arte argenti conflatorem, & cum artem cõflandi argenti exercuiſſet, manus quidem habebat intentas operi, animus autem ſemper & cogitatio in Dei amore uerſabatur & alebatur, eumque ſibi adhuc magis accendebat, & ab ipſo rurſus inflammebatur uehementius. Quamobrem eum rogabat ille beatus, ut diuinum baptiſmũ conſequeretur, & omnino à prioribus expurgaretur, & ab illa labe præſtigiarum: ut non ſolum uoluntate & electione, ſed anima quoque & corpore eſſet purgatus, & fieret Chriſti partis, quam deſiderabat, illius ſignatus ſignaculo. Cum ille autem ex Perſis timeret periculum, & ideo morando rem differret in futurum, interim quidem ad diuina templa aditione magnum ſuum ſolabatur deſiderium, & cum argenti cõflatore, ad ipſa quoquè ſimul adibat, & cum orante ſimul orabat, & cum ſanctorum miracula & certamina uideret deſcripta in parietibus, de ijs admodum diligenter rogabat. Cum uerò audiuiſſet, qualis eis uita, mores, uirtus, & qualia propter Chriſtum certamina & qualem apud ipſum rurſus fiduciam eis liceret conſequi, non poterat amplius continere id, quod eius parturiebat animus, ſed ſtatuit proficiſci Hieroſolyma, & baptiſmum illic conſequi. Cum ergo in ſanctã perueniſſet ciuitatem, & acceſſiſſet in domum cuiuſdam, qui ipſe quoq; argenti conflandi exercebat artem, ei aperit cauſam ſui aduẽtus, nempe q̃ uellet tradući ad pietatem & uerum Dei cultum: & ad Chriſtum adduci per baptiſmum. Ille autem eum adducit ad Eliam, ſanctæ reſurrectionis ſanctiſſimum presbyterum: qui cum ſupinis, ut dicitur, manibus iuuenem accepiſſet, de eo refert ad Modeſtum, qui ſedi præerat Apoſtolicæ: & ſic diuinum baptiſmum aſſequitur, & uenerandæ crucis uerè pulcher fructus oſtenditur, & Anaſtaſius nomine tranſmutato appellatur, ſumpta denominatione à reuocatione & ad meliora mutatione à priori infidelitate & præſtigijs. Vnà autem cum eo baptizatur quoque quidam alius, qui erat eiuſdem etiam patriæ & regionis, cuius Anaſtaſius: qui fuit eius quoque ſocius in ferendo pro Chriſto martyrio, & eaſdem eſt Edeſſæ coronas conſecutus.

argirocopòs.

Picturarum ſacrarũ antiquitas.

Anaſtaſius baptizatur.

Cum autem manſiſſet Anaſtaſius octoginta dies apud presbyterum, quibus non licet egredi eos, qui modo fuere illuminati, rogauit eum diuinus Elias, quidnam de ſe deinceps uellet. Ille autem rogauit, ut habitum conſequeretur monaſticum. Cum uerò ad hoc quoque annuiſſet presbyter, (iam enim ueluti ex quadam perlucida ueſte, & ex decoro habitu & ſtatu oſtendebatur nobilitas animæ, & quali uirtute futurus eſſet Anaſtaſius: & ideo ipſe faciie ceſſit eius precibus) uenit cum eo poſt diuini myſterij celebrationem ad monaſterium ſancti Anaſtaſij, ut eius quoque fieret manſionis particeps, cuius futurus erat uirtutis ſocius, ſicut etiam nominis. Atque monaſterium quidem ad quartum lapidem erat remotum, à ſancta ciuitate: ei autem præerat Iuſtinus, uir & alioqui clarus, & boni ſpiritus uarij donis ornatus. Quẽ cum ſimul cum multis quoque alijs rogaſſet presbyter, in monaſterium admiſſus eſt Anaſtaſius, anno decimo imperij Heraclij illius egregij & fidelis. Tradit uerò Iuſtinus Anaſtaſium uni ex ſuis diſcipulis, uiro ualde prudenti & uirtutis amanti. Qui cum eum & Græcas docuiſſet literas & pſalterium, eiusque inſtitutionem animaduertiſſet iam rectè ſe habere ad uitam monaſticam, tonſis ſtatim eius capillis, & in eo factis omnibus, quæ lex poſtulat, eum habitu induit monaſtico, & ea habitu hoc facit Anaſtaſium, quod prius re erat & moribus, uel potius moribus, conuenientem & cognatum tradit habitum, & in eum deinceps erat affectus, ut in filium è ſuis genitum uiſceribus. Adeo pulchra res eſt uirtus, ut quæ cum alijs & uirtutis ſtudioſos in amore coniungere, & tantam poſſit ingenerare beneuolentiam, quantam nulla omnino alia cognatio.

Fit monachus

Tõdetur & induit habitũ monaſticum.

Ex illo tempore apud monaſterium uitam cum cõuentu egit Anaſtaſius. Porrò autem ei quoque fuerũt diuerſa credita miniſteria, nec erat ſolum in eis utiliſſimus, ſed etiam in actione uirtutis diligentiſſimus. Nam cum & culinæ & horti miniſterio ſuam daret operam, & rectè ſe gereret in labore manuum, à fratrum ſynaxi nunquàm aberat, & ante alios ſacrorum myſteriorum celebrationi intererat. In diuinarum autem ſcripturarum lectione, & maximè uitæ ſanctorũ Patrum, totus erat affixus, & aures, ut dicitur, arrigebat ad audiendũ, eratq; mente uigilans, & oĩa memoria colligebat: ut etiam ſi quid diceretur, quod ingenij eius captum ſuperaret, non negligeret, neque lucrum per ſocordiam amitteret: ſed potius accederet ad fratres, qui eum doctrina ſuperabant, & qui poſſent talia explanare, & lubenter cum eo inquirere, & ſic meditãdo uenari, quidquid eum latebat. Cũ autem apud ſe legeret uictorias inſigniũ Martyrum, trophæa & certamina, libros adſpergebat lachrymis, ſignificans ſuũ in patiendo conſenſum, ſeque cum eis moleſtia affici & zeli eſſe ſociũ, & beatos quidẽ ſanctos pronũciabat propter finem, mirabatur uerò eorum tolerantiam.

Deinde

Deinde id,quod erat ei ab initio congenitum,deſiderium martyrij & aelum ardentiorem efficiebat,ut qui accenderetur ſua cum prioribus conuerſatione,& orabat,ut ipſe quoque tales pro Chriſto ſubiret perpeſſiones. Quocirca nulli rei alteri ſibi uacandum eſſe cenſebat:niſi ſoli eorum lectioni. Cum ergo ſeptem annos in monaſterio tranſegiſſet Anaſtaſius,uidere eius in uirtute augmentum non ferens pater inuidiæ, ſed tantum & tam conſtantem ardentemque eius impetũ & ſtudium uolens omni ratione retardare,ei paternã doctrinam reuocauit in memoriam,& fœtida illa uerba præſtigiarum, & eiuſmodi inſultibus eius animæ turrim conabatur labefactare. Is autem illius nõ ignorans inſidias,aduerſus eum ſupernum inuocat auxiliũ turrem fortitudinis, ut dicam cum diuino Dauide, à facie inimici. Deinde etiam cum calidis lachrymis magiſtro ſignificat maligni iniuriam & petulantiam. Ille uerò cum ex eo,quod eſſet paſſus,poſſet etiam tuto docere,ubi pulcherrima ei dediſſet monita, & deinde etiam fudiſſet preces in toto conuentu fratrum, & rogaſſet pro diſcipulo, liberauit eum à graui illa impulſione.

Infeſtas patitur dæmonis tentationes.

Pſa. 60

Fit autem aliud quoque dignum, quod mandetur memoriæ & ſcriptioni. Noctũ dormienti Anaſtaſio in ſomnis ei tale quid apparet. Videbatur montem quendam excellum aſcẽdiſſe, ad eum autem acceſſiſſe quiſpiam porrigens uini poculum,auro ornatum & gemmis,& dixiſſe:Accipe,bibe.cumque id accepiſſet,ſtatim bibiſſe. Potus autem eius animæ latenter inſtillauit dulcedinẽ,adeo ut uel in ſomnis intelligeret Anaſtaſius, ſomnum ſignificare deſideratum à ſe finẽ martyrij. E ſomno itaque protinus excitatus, alacris & lætus uenit ad eccleſiam,ut qui ea,quæ ſperabantur, haberet in manibus. Iam enim uocabat tempus congregationem pro dicendis hymnis nocturnis,& celebrãdo uenerabili feſto Chriſti reſurrectioni. erat enim dies Dominicus, primus omnium & maximus. Cum ſic ergo ueniſſet ad congregationem & ſuum accepiſſet magiſtrum,& ſolus cum ipſo eſſet ingreſſus in id, quod dicitur Diaconicum,procidit ad eius pedes,profuſis eos lachrymis irrigans,& eum rogans in contritione cordis, ut pro ipſo communem omnium rogaret Dominum, ut qui eſſet propediem ad illum receſſurus. Deinde etiam ea loquitur, quæ dici ſolent ab exeuntibus & ijs,qui peregre proficiſcuntur:Scio,dicens,ſancte pater,ꝙ pro me miſero labores ſuſtinuiſti & ꝙ ſæpe & in multis moleſtia affeci tua in me paterna & amantia uiſcera,& ꝙ per te lucem mei uiderunt oculi,lucem ueram,lucẽ agnitionis, & à grauiſſimis liberatus ſum tenebris.Quocirca ne ceſſes,qui es fidelis ſeruus,clementem ac benignum perpetuo pro me orare Dominum.

Feſtum reſurrectionis Dominica.

Ad hæc ille reſpõdens:Quid hoc autem eſt,inquit, & undenam hoc euaſerit manifeſtum, ꝙ ſis in præſentia poſtremum à nobis deceſſum ſuſcepturus? Ille uerò refert ei ſomnum cum quàm maxima poteſt affectione,& affirmat ſe omnino haud ita multo poſt mortuum,ſiue hac communi & omnibus æquali morte, ſiue aliqua alia,& alio modo,moriturum autem omnino. Neſciebat enim, quonam modo aperiret arcanum, ꝙ ſcilicet martyrij deſiderium eius animo inhæſiſſet,ad quod ille referebat ſomnia. Verabatur enim, ne forte ab eo corriperetur, & ſic refrigeſceret ardor eius animi, & à tantis opibus & theſauro excideret. Tunc ergo Anaſtaſius,cum eum præceptor eius multis & pijs monitis eſſet conſolatus,matutinas Pſalmodias Deo reddit cum fratribus.Deinde etiam cum ſacrum celebrarum myſterium, diuinus communicat ſacramentis,& cum unà cum fratribus communis mẽſæ fuiſſet particeps, ſomnumque parum uidiſſet & ſurrexiſſet,quoniam neſciebat quemadmodum poſſet extinguere egregium illum amorem decertandi propter Chriſtum,ſed ab eo cor eius uehementer accẽderetur,clam egreditur monaſterio, nihil ſecum ferens præter ea,quibus neceſſario opus habebat ad tegumentum corporis.

Pſalmodia matutina.

Et primum quidem cum ueniſſet Dioſpolim, & deinde etiam in montem,qui dicitur Chariaim,orationis gratia & adorationis: & deinde etiam ad cætera, quæ illic ſunt,loca ueneranda acceſſiſſet, & perueniſſet uſque ad Cæſaream Palæſtinæ, in templo Deiparæ uirginis duobus diebus moratus, & exinde eum rurſus excipit templum omni ex patre laudandæ Euphemiæ,ueluti quodam uiç duce utentem clanculum, ꝗ plane eius detegebat greſſus ad martyrium. Nã cum accederet,ut diximus, ad templum illius ſemper laudandæ Euphemiæ, uidet quoſdam Perſarum magos occupatos in quibuſdam præſtigijs,zeloque protinus concitatur eius animus. Sciebat enim,quàm ea res eſſet impia & ſcelerata, eo quòd ipſe quoque in ea improba arte eſſet uerſatus. Quænam,inquit,tanta caligo ueſtris offuſa eſt oculis, ut ne ea quidem adſpiciatis,quæ ante ueſtros pedes ſita ſunt, quemadmodum in uniuerſum ſcilicet eſt deceptio, quæ ueſtram leuitatem ludificatur,& facilitatem,& eorum,quos nos rurſus ad eundem uobiſcum corripitis interitum? Hanc illi admirati in dicendo libertatem & audaciam, rogarunt quiſnam eſſet,& quid eum impuliſſet,ut hæc diceret. Ille autem,Fui ego quoque, inquit, aliquando uobis ſimilis, & eodem falſus errore, & eiſdem dedi operam præſtigijs. Hæc audacter dixit, cum nihil eũ puderet ſuæ,quam ab ineunte ætate acceperat, impietatis & ſordium uitæ prioris:ſed potius gloriaretur, quòd in fidem eſſet translatus,& ſacro eſſet baptiſmo ablutus. Deinde prolixa cœpit uti oratione, rem eſſe execrandam arguens,& quam eſſet inſigniter abſurda aperiens, & ſic paulatim ſeipſum eis exemplum adducens,& ſimiliter eos inuitans ad meliorem mutationem. Illi autem non ſolum ad hæc fuere ſurdis ſimiles ſed eum etiam uehementer rogarunt,ne tam impudẽter,quæ ſunt apud Perſas præclara, contemneret, & in uulgus irridenda proponeret. Exinde ille uerè egregius & deſiderabilis Anaſtaſius feſtinabat ad delectabile & iucundum martyrij hoſpitium.

Cum non longe autem à ſe remotum eum quidam uidiſſent ex ij,qui dicuntur à Perſis Caballarij,ſedentes apud Derbas,ſicut etiam conſueuerunt,(Hoc autem eſt prætorium eius, qui apud ipſos dicitur Sellarius) Certe hic eſt delator,dixerunt inter ſe ſermone Perſico. Ille uerò cum uerbum ſenſiſſet,& linguam nõ ignoraſſet,ut qui ipſe quoque eſſet Perſa, & in eadem uoce,qua illi, eruditus, eos torue & acriter intuens, Non ſum delator, inquit. Sunt hæc,inquit,nugæ & ineptiæ, ſed potius ſeruos Ieſu Chriſti, & uobis quidem melior: ſiquidem ego quoque fui aliquando, ſicut uos, & in Caballariorum numerum fui relatus. Hæc cum illi audiſſent,& è cathedra ſtatim exilijſſẽt eum detinuerunt. Deinde cum Sellario quoque fuiſſet annunciatum,egreditur etiam ille ex Prætorio: & cum,quiſnam is eſſet,interrogaſſet,& undenam ueniret,& quæ ad ipſum pertinebant,diligenter examinaſſet, dat ſeruandum Anaſtaſium in cuſtodia tutiſſima. In qua iam tres dies incluſus,neque cibũ, neque potum, neque aliquid aliud ab eis omnino accipere ſuſtinuit: ſed ſic omnino ieiunus detentus eſt in cuſtodia, ut qui futurorum pro Chriſto periculorum aleretur ſola expectatione. Cum autem iam redijſſet Marzabanas ex peregrinatiõe(neque enim tũc erat Cæſareæ) & de Anaſtaſio ſignificaſſet Sellarius, uinctus ſtatim adducitur martyr in prætoriũ. Interim

Anaſtaſius detinetur à Perſis

uerò dum Marzabanas erat in aliquibus alijs curis occupatus, agnoſcit aliquis ex pijs Anaſtaſium, qui eum in uenerando templo Deiparæ adſpexerat. Cum ergo ſic eum agnouiſſet in prætorio, & eum interrogaſſet, quanam de cauſa illic adeſſet, eius ſcopum & inſtitutum laudans, & eum eo nomine beatum pronuncians eius promptum & alacrem animum magis confirmat in rebus grauibus & aſperis, ut neque propter Chriſtum timeret uincula, nec tormenta, nec mortem: ſed Marzabanæ reſponderet ſtrenue & iuueniliter. Certe etiam cum fuit ad Tyrannum introductus, nec genu quidem flexit, ut ſemper mos eſt Perſis, adorationem reddere maioribus, ſed generoſum, & qui in ſeruitutem redigi non poterat, animum per externa ſignificabat.

Siſtitur Marzabanæ.

Cum ergo fixis oculis eum ſatis eſſet intuitus Marzabanas, partim quidem, ut conſtanti adſpectu ei terrorem incuteret, partim autem, ut eum conſideraret diligentius, rogauit eum quiſnam eſſet & cuias. Ille uerò, Verus ſum Chriſtianus, reſpondit. Quòd ſi uelis etiam ſcire, cuias ſim, Sum quidem Perſa genere, ex regione Razech, uico autem Raſnuni, qui ipſe quoque fui aliquando Caballarius, & in rebus magicis exercitatus, cumque ſic eſſem miniſter tenebrarum, potui, ut uides, tranſire ad lucem è tenebris, & diſcere ueritatem. Marzabanas autem cum nondum feciſſet periculum, quàm eſſet generoſus athleta, ſed putaret rem eſſe facilem & expeditam, eum à ſua traducere ſententia, cœpit illius mentem non ſecus ac parui alicuius pueri paruis tentare promiſſionibus, ille uerè parui & abiecti animi, Deſiſte, dicens, ab hoc errore ad patriam religionem. Si enim ſic feceris, dabo tibi equos & nummos, & multa alia bona. Martyr autē cœlum intuens, Abſit, inquit, rex Chriſte, ut beatam tuam fallam confeſſionē. Propter quæ eum tanquam uolens pudore afficere Marzabanas, Quidem autem, Placet ne tibi, inquit, hoc habitu indui, quo nunc es indutus? Ille uerò, Non minoris, reſpondit, eum facio quàm tu hanc tuam dignitatem. Quamobrem ille ira commotus, Certe tu, inquit, uteris cohabitante dæmone, neque aliud per te ipſum loqueris, quàm quod ipſe tibi ſuggeſſerit. Ad ea martyr: Quando eram, inquit, in errore, male honorans impietatem, aut potius ab illa affectus ignominia, tunc grauis dæmon mecum cohabitabat. Nunc habeo ipſum Chriſtum cohabitantem, qui tuos expellit dæmones. Cum autē adieciſſet Marzabanas, Quid ergo, Non times, inquit ne hæc ad Regem referantur, ille uerò te acerbe cruci affigat? Quomodo, inquit, hominem timuerim, qui eſt patibilis & in quem cadit interitus. Nam & ſi corpus ſuperauerit, capi tamen non poteſt anima, & ei non poſſunt omnino parari inſidiæ.

Damnatur ad ſaxa ferenda.

Hæc ergo non ferens Marzabanas, iubet ferreis collaribus collum & alterum ex pedibus ſubiectum, & ductum ad ergaſtulum, illic lapides cogi ferre grauiſſimos. Quod quidem cum eius iuſſu factum eſſet, & ad ferendos lapides ſemper ſanctus manus afferret, manus ſanctas, manus quæ multum poterant apud Deum, corporeis laboribus plura erant, quæ extrinſecus ei afferebantur. Multi enim ex Perſis ad eum accedentes, & maximè ex iis, qui orti erant ex eodem uico ex quo Anaſtaſius, ueluti proprium reputantes dedecus, quæ in illum fiebant, exprobrationem aduerſus proximum, ut cum diuino Dauid dicam, ſumebant:

Pſa. 14

Cur hoc feciſti, dicentes. Cur antiquam nobilitatem generis affeciſti contumelia, effectus Chriſtianus, & tantam nobis inuſſiſti ignominiam, propterea in uincula coniectus, & maleficorum damnatus ſupplicio? quod quidem noſtri ferre non poſſunt oculi. Cum his autem grauibus linguæ uerberibus, manuum quoque beato uerbera infligebant, uehementer uerberantes, atque, barbam uellentes, & eius ueſtimenta lacerantes, & lapides, quos quatuor ſimul coniuncti ferebant eos ſoli Anaſtaſio ferendos imponebant, adeo ut ipſe rurſus loqui uiſus ſit cum Dauide, Supra dorſum meū fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatē ſuam idquè cum ne ferre quidem per ſe poſſet ferrū, quod erat collo & pedi eius impoſitum, ſed ſub eodē ferro alios quoque cum Martyre pedem haberet uinctum. Quæ quidem ei nectebant omnino multiplicē coronam martyrij. Habes, ſi uis, alios quoque dolores & occaſiones aliarum coronarum, hoc ipſum, inquā, quòd in conſpectu eorum, qui ipſum nouerant, hæc & multa alia probra ab eis pateretur, quæ iam prius dicta ſunt, à quibus adeo manſit nihil affectus, ut ea putaret potius encomia propter Chriſtum, quàm cor eius ab eis morderetur aliquid.

Affligitur ualde à ſuis.

Pſ. 128

Marzabanas ergo (redeundum eſt enim ad orationis conſequentiam) ratus fore, ut Martyr aliquid remitteret de magna illa conſtantia propter eam, quæ interceſſerat, afflictionem, cum eo rurſus ad ſe produxiſſet, Si uerè es, inquit, mago patre natus, (hoc enim ipſe de teipſo ſignificaſti) & linguam illorum libris ſatis exercuiſti, nobis quoque loquere aliquid ex magicis, ut nos quoque de tua ſcientia feramus, teſtimonium. Ille autem & os & labra & mentem macular & pollui exiſtimans, ſi horum alicuius meminiſſet, O Saluator: inquit, qui es meus Dominus, & communis omnium opifex, ne mihi des omnino, ut tale quid aut loquar, aut audiam. Quę cum peruerſus ille ægre tuliſſet, & planè deſperans, ex ſe nihil haberet quod faceret, Martyri rurſus ueluti quandam laruam regem intentat. Et cur tu, inquit, in eiſdem perſiſtis? Ad priorē cōuertere religionem. Scias enim fore ut de te ad regem referatur. Ille autem ſciens nihil referre, an ab ipſo, an à rege puniretur, quandoquidē ambobus inhumanitas una eſt & ſæuitia. Fac, inquit, quod uis. Forte enim iam ſcripſiſti, & reſponſum accepiſti. Is uerò exiſtimans ſe ipſum ita eſſe perterritum, Ego quidem, inquit, nihil de eo adhuc ſcripſi, ſed iam, ut uides, ſcribere aggredior. Hoc Martyri nullam omnino attulit curam aut ſollicitudinem: Quomodo enim, cū potius gauderet ſe pati propter Chriſtum, & plagas quidem remunerationes, damnum autem putaret remiſſionem, & eorum, qui caſtigabant ipſum, miſericordiam. Quid autem oportebat eum talem regē curare, qui ad Chriſtum ſolum adſpiciebat & eum uerum eſſe, regem & Deum crediderat. Ille ergo, ſicut dixi, nihil ambigens, Qualeſcunque inquit, uolueris, & quomodocunque de me ſcribe literas. Chriſtianus.n.ego: & rurſus fateor, ſum Chriſtianus.

Dire uerberatur clauæ ictibus.

Quamobrem cum Dux ſpem abieciſſet omnium, quæ poſſent illum perſuadere, ad uim rurſus reuertitur, iubetque humi extenſum Martyrem tandiu uerberari, donec profiteretur facere, quod iuberetur. Ille autem quòd iubebatur quidem, æquo animo & lubenti ſuſcepit: ſolummodo lictorum manibus, ut ab illis extēderetur, teneri nō ſuſtinuit. Sinite me, dicens: Nō opus habeo ullo, qui me teneat. Nā hoc ipſum, Pati ſcilicet propter Chriſtū, nequaquàm eſt inuoluntariū ſed qđ ego nō minus, q̄ aquā æſtate ſitio, & quod magis, q̄ ullas uoluptates & delicias amplector. Cū ergo pronus humi cecidiſſet, & ipſe ipſū ſenſim extēdiſſet, tā crebris & tā cōtinētibus uerberabatur clauæ ictibus, q̄ imber deorsū cadit, cū ab inimicis ſolā illā petijſſet gratiā, ut exueret uenerādū monachorū amictū & nudis uerberaret carnibus. Ne is, inq̄t, unà cū meis mēbris ꝓbro afficiat. Sic ille nō ſolā uitæ ex Deo inſtitutionē, ſed & eius ſigna oī honore afficiebat. Sed ille q̄dē diu tā crudeliter torquebat, cū nec ab ullo oino

teneretur,

teneretur, nec premeretur, & nō ſe transferre aut omnino mouere prohiberetur: ſed ipſe ſeipſum ualide teneret & immobiliter, non ui manuū, ſed animi, & naturæ neceſſitatem uincens neceſſitate liberi arbitrij, & acres corporis dolores acri uincens Dei deſiderio, & præſentes moleſtias conſolans ſpe futurorum.

Cum aduerſus hæc ſtultus ille Dux nihil ſapiētius poſſet excogitare, quod tantæ fortitudini opponeret & tolerantiæ, ei rurſus quoque regem intentabat & rogabat, ut perſuaderetur athleta. Nam de te, inquit, ipſi regi ſignificabo, perinde ac ſi uni puero utre terrorem afferret, ut dicitur. Ille autem eadem quæ prius, reſpondit, & quod eius animo placeret, iuſſit facere. Quocirca ille quoque rurſus rogabat ſimiliter. Deinde dicens, Non times regem? Quamobrem, inquit Martyr, & quid eiuſmodi ſum ab eo paſſurus? An nō, inquit, ipſe quoque homo eſt, in quem idem interitus cadit & mors eadem? Quemnam ergo me oportet magis timere, eumnè qui æquè atque ego interit: an eū, qui ſemper eſt, & qui cælum & terram, & quæcunque ſub adſpectum cadunt & percipiuntur intelligentia, ad hoc ut eſſent, produxit? Cū ergo uidiſſet Dux rurſus inutilem fuiſſe ſuum conatum, cum in conſtantia pro pietate nulli cederet Anaſtaſius, rurſus athletam trāſmittit in cuſtodiam. Quomodo autem ſolet quis, quod uult, facile expectare, poſt aliquot dies rurſus ſanctum educit è carcere, adhuc aliqua ei ſpe blandiente: & acceptis, inquit, magicis ſacrifica, ne te ſtulte hac luce priues. Martyr autem, Quibus, inquit, me iubes diis ſacrificare? Ille uerò, Igni, inquit, & Soli, & Lunæ. Ergo etiam montibus, inquit Martyr, & collibus, & pecoribus, & omni ſeruituti hominum, quibus imperare iuſſi ſumus ab opifice, non autem eis potius parere, ut nos uultis: non tanquàm propter nos factis utentes, ſed perinde ac ſi nos propter ea producti eſſemus, ita ea honorantes, & deos turpiter nominantes. Cum his uerbis Martyr ducē obſtupefeciſſet, rurſus abductus eſt in carcerem hoc prætextu, quaſi deeſſet quod reſponderet, damnatus ad carcerem. Abductus eſt ergo, & decore confeſſionis glorians, & uinculis propter Chriſtum.

Cum autem de eo reſciuiſſet is, cui in monaſterio fuerat credita eius animæ cura: qualem, inquam, productus ad Præſidem ſæpè oſtendiſſet confeſſionem, & quemadmodum ipſe conſtituiſſet omnia pati pro pietate, ipſe quoque cum alio cœtu monachorum repletus eſt lætitia, ipſe etiam putabat ſe eſſe unà cum Anaſtaſio, & in membris illius decertare, & cum non poſſet opem ferre ſua præſentia, opem ferebat precibus & atramento. Et partim quidem Deum uehementiſſimè rogabat cū tota fraternitate, ut pulchrè per martyrium ei perficeretur ſtadium, Partim autem duobus quoque miſsis fratribus, promptum & alacrem eius animū magis auxit. Interea uerò dum Martyr cuſtodiebatur in carcere, diuinis uerbis & ſententijs ſe oblectabat aſſidue, & neque noa eius ad Deum hymnos, neque grauium illorum uinculorum & reliquæ afflictionis labores eos interrumpebant. Quinetiam cum quidam iuuenis, qui captus fuerat propter aliquod maleficium, cum Martyre haberet collum & pedem colligatum, noctu ſurgens ſanctus, ut Deo conſuetas redderet glorificationes, & ei nollet afferre moleſtiam, ſed ut dormiret & quieſceret curā gereret, collum ad iacentem inclinabat, & pedem illius pedi admouebat, ne extenſis catenis iniucundum & moleſtū ei ſomnum efficeret. Vnà autem nocte aliquando eum pſallentem quidam ea lis, qui erāt uincti in cuſtodia, exaudiit, Hebræus quidem religione, iſque ualde inſignis, mitis uerò ac manſuetus, & ualde bonis moribus. Qui cum beatum illum uidiſſet interdiu quidem

Exercitia S. martyris in carcere.

uexari portandis lapidibus, noctis autem quietem rurſus interrumpi ſtando & orando, & nihil omnino remittere de ſua conſtantia, neque deſeſſa membra paululum recreare, cogitabat apud ſe, quiſnam hic eſſet, & quænam ei obtigiſſet adeo robuſta natura, tamq; firma ac ualida, laboribusque minimè cedens & inexpugnabilis.

Ille itaque fixis oculis adſpiciens Martyrem matutinos hymnos decantantem, & tota mente ad Deum peregrinantē, & qui uel ante martyrium rapiebatur cū corpore, uidet quoſdam repente candidatos, & pallio ſaciaquè illa omnino ueſte, & uenerando indumento Pontificū amictos, ueluti quandā ea ſe lucē emittere, lucem uiſu quidem iucundiſſimam, ad explicandū aūt non facilem, uel potius ad uidendū quidem maiorem, quàm ut ea humanus poſsit conſpectus aſſequi, aut quàm ulla quod uiderit referre narratio, idquè obſcura nocte, cum luna non luceret, ſanctum uirum in orbem circundantes. Quos cū angelos eſſe putaſſet, ſicut erant re uera, paulò poſt uidet etiam martyrē, qui eundem ſplendorem & ſimilem illis habebat amictū, Deinde etiam quidam adoleſcens, ſpecie & pulchritudine eximius, ſuſpenſum dextera geſtans thuribulum, in magna, quæ erat circa ipſum, gloria angelorū, ſtabat ante martyrē ſuffumigans. Cū ille ergo hæc uideret, & cor haberet perculſum nouitate ſpectaculi, erat quidem perplexus animo, adeo ut eum etiam excitarit, qui propè dormiebat, (erat autem is Chriſtianus, cui fuerat commiſſa præfectura Scythopolis) & ſocium tanti fecerit ſpectaculi. manus aūt nequaquàm ſequebatur, ſed attenta quidem mente & fixis oculis attendebat iis, quæ uidebantur, erat uerò corpore immobilis & mutus, ſiue repentina illa admiratione cū reddente immobilem, ſiue Deo etiam aliquid aliud diſpenſante & prouidente ſapientius & occultius. Cū tamen is, qui erat propinquus, ſe uia tandem proximè admouiſſet, (non poterat enim uti pedibus & manibus) conturbatus ille, ex eo cauſam rogat. Ille autē timore perculſus, ei uiſionem indicans, &, Vides, dicēs, uides? non prius uerbum abſoluerat, quàm uiſio euanuerit. Atque Præſidi quidem, cū ad uidēdum ſpectaculū totos defixiſſet oculos, nihil licebat uidere, uinctus autē ille, omnia ſingulatim ei narrabat cum uoluptate & admiratione. Et hæc quidē, ne piæ animæ tanto priuentur miraculo. Nobis aūt rurſus quoque uia procedat oratio martyrii, ſuam ſeruans conſequentiā.

Hymni matutini.

Viſio angelica.

Poſtquàm enim uidēs Marzabanas eſſe planè Martyrē immobilem, & non ſolum unā mortem, ſed etiam, ſi fieri poſſet, plures paratum eſſe pro pietate alacriter ſuſcipere, ad regem Choſroen de eo retuliſſet, & quemadmodum eſſet is tractandus, ab illo didiciſſet, cum ipſum è carcere accerſiuiſſet, eum ſuo adſpectu non dignatus, ſignificat per eum qui dicitur Meizoteros, id eſt, maior: Ecce inquit, rex tibi imperat, ut quoniam fieri non poteſt, ut ſis omnino impius, uerbo ſolum abiures Chriſtianiſmū, & ſtatim ſolueris è carcere & à uinculis: & de cætero ſiue uelis eſſe Monachus, ſiue Caballarius, hoc ſitū erit in tuo arbitrio. Martyr aūt rurſus rndens, Abſit, inquit, ò Chriſte Saluator, ut negē tuā pro Trinitate confeſſionē, neque animo, nec labris. Poſtq̄ aūt poſt multas alias Præſidis machinationes, ne ſic quidē pulchrā illā remitteret conſtantiā & dicendi libertatē, hanc et poſtremā adhibet periclitationem. Hæc cum per Maiorē rurſus ſignificaſſet: Scio, inquit, ꝙ cū te multorū pudeat intuitus, & maximè eorum, qui ſunt ex eadem regione & tribu, ea de cauſa in eorum oculis ne hoc quidem facis leue & expeditum, ut uerbo ſolum tuam inficieris religionem. Quid enim, inquit, ex ex re detrimēti accipitur, cum cor non ſimul loquatur? Quoniam uerò de iuſſu

Regis fraudulenta iuſſio.

Olim quam ſubdolã diaboli

regis hic agitur, quem non licet cuiquam omnino repellere: ſi, quod eſt hoc multo leuius, hoc dixeris in meo conſpectu & quorundam duorum Sellariorum, liber eſto à carcere & ſupplicijs. Quæ cum ille dixiſſet, fudit preces Anaſtaſius prioribus ſimiles, dicens: Neque tu me uideris, neque ullus alius, non ò rex & Deus, ne ſpecie quidem tuum nomen, neque in ſomnis aut ullo alio modo negantem.

Cum ergo uideret Præſes, quod aduerſus tam fortem & tam excelſum animum nihil per ſe efficeret, resque ea & ſuas uires ſuperaret & modum dignitatis, cum beatum in ſuum conſpectum adduxiſſet: Ecce iuſſus ſum, inquit, in ferreis uinculis te in Perſidem tranſmittere ad regem. Martyr autem, Ego, inquit, ſi mihi à te permitteretur, etiam abſque ullis uinculis illuc accederem. Quid enim in me opus eſt uinculis, qui lubenter patior propter Chriſtum, ad quem, ſcilicet mittor? Cum eum ergo tunc quoque Iudex ſic uidiſſet affectum, & neque minis cedentem, neque inescatum blanditijs, planeque inſuperabilem & inexpugnabilem, cum ei & duobus alijs ex pijs iniecisſet ſignaculum, tradit in carcerem publicum, ut qui poſt quintum diem iter eſſent inituri. Cum interim autem

Nota feſtum Exaltationis ſanctæ crucis.

ueniſſet feſtum uenerabile, uiuifici, inquam, ligni exaltationis, & ipſe admirabilis Anaſtaſius & duo ex fratribus, qui ad eum acceſſerunt, & qui eandem, quam ille, notam Iudicis acceperant, & quidam alij uiri pij qui erant in ciuitate, cum totam illam noctem celebraſſent precibus & pſalmodijs, effecerunt, ut qui erant in carcere, omnium ſuorum malorum obliuiſcerentur, perinde ac ſi uerſarentur in domo eorum qui feſtum celebrarent, non in carcere. Mane uerò ad Marzabanam ingreſſus Comerciarius, uir pius, & qui ſciebat miſereri animarum affectarum moleſtia, & conſolari in afflictionibus, rogat Præſidem, ut ex carcere ſoluatur Anaſtaſius, ut ipſe poſſit intereſſe feſto Chriſtianorum.

Cum ille autem hoc cōceſſiſſet, & ueniſſet martyr in eccleſiam, conſolatio, gaudium & lætitia circunfuſa fuit piorum animis. Eos enim nuper inuaſerat triſtitia & mœror, propterea quòd quæ dici nequeſit, ei infligerētur moleſtiæ. Multi autem iam erant ſocordes in pietate, & ueniebant in periculum, ne ſtatim caperentur miſerabiliter laqueis inimici, cum non eſſet qui redimeret, nec qui daret ſalutem, ſeu erigeret cadentes & uictas eorum animas. Cum uerò ſacer Anaſtaſius tunc eſſet ingreſſus eccleſiam, tantus eos zelus ſubijt pro pietate, & uel ex ſolo eius adſpectu ſic eſt, cor eorum inflammatum, ut non ſolum ipſi parati eſſent ad mortem pro Chriſto & pietate ſubeundam, ſed eius etiam uincula deoſcularentur, & deſiderij lachrymas eis inſtillantes, ei animum adderent laudibus & adhortationibus, eiusque magis accenderent & inflammarent amorem martyrij. Et hæc quidem aliqui, qui iam erant labefactati tempore & contumelijs & iam ſpectabant mutationem, & eius quod eſt honeſtum proditionem, non ſolum uiri, ſed etiam mulieres. Naturæ enim non eſt hic differentia, propterea quòd ſit communis electio & inſtitutum. Sic tūc fuit populo feſtum duplex: Vnum quidem diei præfiniti: alterum autem aduentus Martyris. Nam poſtquàm ſacrum quidem fuit celebratum myſterium, Comerciario non dimittente, ſed Martyrem uehementer urgēte & rogante, ut ad illius domum ueniret, putabat enim uel ſolum illius aduentum impertiri poſſe ſanctificationem: partim quidem ille cedens, partim aūt coactus, cum duobus monaſterij fratribus illuc accedit. Vbi cum ſe inuicem in conuiuio accepiſſent & lætificaſſent, in cuſtodiam lubenter reuertuntur.

Nutantes eius conſpectu confirmati

Sacrū myſterium, Miſſæ ſacrificiū nuncupat.

Cum iam autem dies ueniſſet præſtitutus, egreditur è ciuitate Cæſareæ cum duobus illis uiris Chriſti amantiſſimis, qui ipſi quoque aliqua de cauſa fuerant appetiti calumnijs, lachrymis, adhortationibus, eiulatibus, gratiarum actionibus, non ſolum ex Perſis, qui cum Anaſtaſio ſcilicet communem habebant patriam & ſanguinem, ſed etiam ex noſtratibus & alienigenis. Communem enim eſſe orbitatem, illius ducebant ſeparationem, ſicut ruſus etiam proprium unuſquiſque honorem, adijciam autem gloriæ quoque coronam, eius pro pietate conſtantiam & cōfeſſionem. Quocirca utraque tunc conueniebant, & ciuitati diuiſi erant animi duobus animi motibus. Alter autem ex fratribus una cum Martyre profectus eſt in Perſidem, & eſt unà peregrinatus, quoniam ita iuſſerat Præfectus, partim quidem, ut ei ſubminiſtrarentur neceſſaria, & ut eius conſolaretur animum, qui premebatur tanta malorum perpeſſione: partim autem, ut cum apud hunc uirum præclarum ſemper adeſſet, & eius uideret omnia, poſſet illa poſtea aperte Præfecto narrare & fraternitati, non quæ ab alio audiuiſſet, ſed quæ ipſe uidiſſet, & quorum haberet teſtes ſuos oculos. Atque qui uix quidem erant continentes uici & ciuitates, per quas ille obiens tranſibat, ita eum uenientem excipiebant, & diſcedentem proſequebantur ac deducebant, & utrunque cum tanta pietate & reuerentia, ut ipſe ſuſpectum habens nimium honorē ne de ea, quā illinc à Deo expectabat, gloria, aliquid detraheret, ſcripſerit Hierapoli ad Præfectum monaſterij, ut pro eo Deum rogaret, ut pro his conſeruaretur non condemnatus in eo, quod illic eſt iudicio: & ſcripſerit etiam apud Tigrim fluuium, rogans ſimiliter, ut pro eo oraret, ut inflexibiliter & citra ullum lapſum ab eo martyrij curſus conſummaretur.

Veretur uir ſanctus ob latū ſibi honorē.

Cum iam autem perueniſſent in Perſidem, datur in cuſtodiam, ſitam in quodam prædio, quod uocatur Betſaloe, quæ ad ſextum lapidem diſtat à Diſcartha, in quo rex uerſabatur Choſroe. Qui uerò cum eo erat frater, in domo Cortacti, qui erat illinx Ieſdin filiux, fuit hoſpitio acceptus. Et carcer quidem martyrem habuit cum maleficis. Cum autem poſt aliquot dies de eo fuiſſet relatum ad Choſroē, ille miſſo uno ex magiſtratibus, eum rogauit quiſnam eſſet, & cuias, & quidnam eum mouiſſet, ut patriam relinqueret religionem. Is uerò per quendam reſpondet interpretē. Nam ne uoce quidem Perſica uolebat uti amplius, ut qui eam abiuraſſet linguam unà cum religione, aut linguæ potius eſſet inimicus propter falſam religionem. Reſpondet ergo, Quoniam, dicens, ueſter deorum cultus eſt manifeſtum exitium & error dæmonum. Quem quidem cum ipſe aliquando ſequerer, nuper luce commutani tenebras, & die noctem, & ſole obſcuram caliginem, illi Deo me dedicans, qui eſt cœli & terræ & omnium, quæ uidentur & mente percipiuntur, opifex. Cui magiſtratux, Miſer, inquit, Non eum, quem uos Chriſtiani colitis, cruci Iudæi affixere? Quomodo ergo Perſicæ religioni Chriſtianorum res prætuliſti? Martyr autem, Quòd fuerit quidem, inquit, à Iudæis crucifixus, ipſe quoque aſſentior, ſed ſua ſponte, & pro nobis ingratis, & qui ſumus beneficij accepti immemores. Eius enim benignitatis & clemētiæ eſt hoc uel maxime admirabile, ꝙ cum eſſet Deus & Saluator oīum, & opifex huius uniuerſi, non ſolū ꝑ nos ſerui formā accepit, cū de cęlo deſcēdiſſet, ſed ēt ꝓ nobis crucē uolēs ſubijt & mortē, & noſtrorū peccatum tolleret, qđ ex maligni inſidijs & fraudibus inflictū erat hominibus. Vos aūt inimicū prætuliſtis: qui ſtulte illius fraudes in hodiernum uſque diem ſequimini, & Soli ſacrificatis, & igni, & lunæ, nullam ne Chriſti quidē cędis, ſi nō alterius, ducētes rationē.

Ingenua martyris confeſſio.

Reſpondēs autē Magiſtratus, Quid tibi, inquit, cū

his

his ſtultis uerbis & ſuperuacaneis, Ecce enim tibi à rege inſigues diguitates, & zonæ aureæ, & equi, & quæcuuque illuſtria & glorioſa, ſunt parata. Agedum ergo patriam ſuſcipe religionem. Ad hæc Martyr, Mihi, inquit, ò Præſes, quæ hic ſuut iucunda, ualdeq; expetenda & iuuidioſa, nomen ſcilicet deliciæ & diuitiæ, & ſplendor, iam ſuut diu abhinc contemptui, ut qui uitam ſuſceperim monaſticam, & à ſola ſpe, quã hinc concepi, pendeam, Huius rei etiam antequàm loquar, hic uenerandus Monachorum habitus, & hic uillis pannus eſt certus núcius. Quomodo ergo ea, in quæ omni ſtudium omuemq́ue meam curam contulit & ſolicitudinem: ea uunc babebo contemptui, regis qui eſt ad tẽpus, & in quem cadit interitus, inductus promiſsionibus, Ad quę cum uon haberet magiſtratus quid diceret, reducit ad eum, qui miſerat è cuſtodia, ei lingua omnia ſiguificans. Qua de cauſa ille non leuiter indiguatus, iubet cum ſuaſione uim quoque adhibere, & uerbis etiam miſcere ſupplicia. Sequenti autem die, cum rurſus magiſtratus ueniſſet ad cuſtodiam, ea quæ imperata fuerant, cœpit reipſa exequi, & inſsit ut per uim protruſum illinc athletam abducerent, ipſe quoque multas minas intentans, uehemẽtique inſultu & tumultu ſe fortem & ſtrenuam illam animam perterre facturũ exiſtimans. Ille uerò nihil effœminatum, oihil quod ſit puſilli & abiecti animi, & nihil quod ſit indignum ijs, quæ præceſſerant, præ ſe ferens, cum illa conſueta & inconditiſſima morum ſimplicitate, Ne labores, inquit, neque defatigeris domine Præſes. Mihi enim, qui ſum mei Chriſti gratia confirmatus, non perſuadebis ut à pietate deficiam. Fac ergo quæcunque uis, à uullo abſtinens.

Caditur uirgis atrociter.

Hanc Anaſtaſij cum prudentia conſtantiam uolla moderatio excepit aut homanitas, ſed uinctus, more Perſico uirgis cædebatur crudeliter. Cum is autem uerberaretor: hæc de cãtabat Magiſtratus: Cum maximis regis donis & honoribus perſuaderi uou ſuſtiuueris, ad hæc ſis deinceps paratus. Sic enim te quotidie uerberans, conſumam plagis. Ille autem cum eum iuberet rurſus, quæ uellet facere, iubet Martyri relaxato à uiuculis cum exteuſus eſſet ſupinus, lignis medias intercipi tibias, utraque autem eorum extrema premere oiros aliquot robuſtos, qui & corporum magnitudine & ætatis uigore pręſtateut: Martyr autem cum ſic eius tibiæ premereutur uſque ad oſſa, magno & excelſo animo & planè philoſophico tolerabat.

Premũtur eius tibia.

Quod quidem cuoi uidiſſet Magiſtratus, & cognouiſſet ſe ex eo magis augere eius patientiæ & tolerantiæ conſtantiam, rurſus in tutiſſimam eum tradit cuſtodiam, ot de eo rurſus referret ad regem. Cum is autem cui erar commiſſa cura carceris, Sellarius, eſſet religione Chriſtianus, & ideo eorum miſereretur, qui pro pietate laborabant & eo quod eſt bonum & honeſtũ; & eis, qui uellent ex Chriſtiauis, concederet ingreſſum, interdiu iogrediẽs ſine ulla prohibitione frater monaſterij, qui cum martyre ſoluerat ex Cæſarea, cõſolabatur illam aſperam & terrã in carcere habitationẽ, & quos ex plagis ſenſerat dolores, & quas ex uinculis & alia malorũ perpeſſione acceperat moleſtias. Multi quoque alij uiri pij, cum quibus illius quoque Ieſdiu filij ad eum iugredientes, ad ſpecioſos eius pedes, & bona aperte euangelizantes, procidebãt, & uiocula deoſculabantur, & rogabant, ut ab eo aliquas conſequerentur preces & benedictiones. Cum is autem hæc omnino minimè admitteret, (ille enim toto ſemper animo & mentem, humanæ gloriæ, huius, inquã, uanæ & infidæ & fallacis, & quæ uihil habet firmum ac ſtabile, reſecabat occaſioues) ipſi uinculis ceram immittẽtes, quæ ex illis exprimebatur effigiem, tanquàm maximum aliquod remedium & ſalutare ad omoem morbum & dolorem ſoluendum efferebant.

Nou moltum temporis interceſſit, & rurſus ueniens ille magiſtratus iu cuſtodiam, an iuſſis cederet regijs, fruſtra interrogabat, aut potius quærens occaſiouem gratificaudi animo crudeliſſimo, qui pœnas cupiebat ſumere. Cum is autem uou parum ægre tuliſſet interrogationem, & magna contentione & motione capitis id quod ſæpe dixerat, ounc quoque reſpondiſſet, Scito me Chriſto & pietati nibil eſſe praelaturum, iubet eum rurſus quoque claois uerberari, ſicut prius. Cum uerò uiri ſtatuam potius quàm uirum niſi eſſent uerberare, quantum licuit conijcere ex eo, quòd eſſet eius animus planè inflexibilis, eo quidem relicto in cuſtodia, recedir magiſtratus, & aliquot interiectis diebus ad eum reuertitur, oarias artes & rationes excogitans, & uunc quidem minis & promiſſis, nunc autem minis & ſupplicijs eum reuocans ad negandam pietatem. Cum autem idem eſſet Anaſtaſius, & nec his inclinaretur, nec illis delineretur, prioribus uinculis & plagis eſt traditus. Deinde cum fuiſſet relaxatus à uinculis, ex altera manu ſuſpenditur, cum lapis grauiſſimi pouderis eſſet alligatus alteri, ex pedibus. Cum eum ergo ſic pendentem & ſic diuulſum duabus boris reliquiſſet magiſtratus, uideretq́ue robur ac firmitatem minimè diſſolui martyri, illum quidem remittit, ad regem autem reuerſus, immutabilem eius mentem ſignificat & ſummam animi fortitudioem. Ipſe quoque ei couſulit, ne amplius periculum faciat in Anaſtaſio, nec permittat ut tanta altitudo & magnitudo imperij ab unius uiri couſtantia uideatur ſuperata.

Iterum uerberatur clauis.

Atrox ſupplicium.

Hioc cum omnem ſpem ſuperaudi martyris rex abieciſſet, mittit poſt decimumquintum diem, & dictum magiſtratum, & quoſdam alios ex ſubditis, ut oon ſolum ſanctum, ſed multos quoque alios Chriſtianos cum eo interimerent. Illi autem cum ueniſſẽt in carcerem, expellũt Chriſtianos captiuos non pauciores, quàm ſeptuaginta, uuà cum martyre, cum quibus erant ij quoque, qui cum Anaſtaſio Cæſareæ dãnati fuerant ad cuſtodiã, ſignaculique & uinculorum fuerant ei ſocij, quos cum eduxiſſent ex prædio Betſaloes, in quo fuerat carcer ædificatus, & ad fluuium ſtatuiſſent, eos ſingulatim diuidentes, & eorum collo funem inijcientes, & miſerabiliter ante oculos martyris ſuffocantes, ſancto in unoquoque ſubmergendo dicebant, Cur uis ſicut uuus ex his, uiolenter tolli de medio, & non potius regi parere, & priorem conſequi felicitatem? Ille autem cum his mentem adhibuiſſet, & in cœlum oculos ſuſtuliſſet, & Deo ingentes egiſſet gratias, quòd iam pro ipſo mortem uideret eſſe ſubeundam, Deinde ad illos quoque conuerſus, Ego inquit, pro Chriſti mei charitate, ardentique & uebementi io eum amore, expectabam omne membrum miuutatim conſcindi, expectans nouam aliquã & inauditam mortem. Quoniã autem hæc eſt, ea quã oos mihi minamini, ago tibi gratias ſoli Deo meo & Saluatori Chriſto, quòd morte, quę uſqueadeo uacat omni labore & moleſtia, quam quidem paulòpoſt ipſa quoque attuliſſet natura, me uoluiſti emere honorẽ martyrij. Cũ hęc dixiſſet, & hęc ultima uerba ꝑclare eſſet locut⁹, ęquali morte ſic quoq; eſt cõſummat⁹.

Strangulat S. Anaſtaſius.

Carnifices autẽ cũ ſacrũ illud caput amputaſſent, ot eum eſſe interfectũ oſtenderẽt, ad regem deferuut. Sellarium uerò, qui præerat cuſtodiæ carceris, cum eſſet Chriſtianus, & ſciret martyrũ honorare corpora, uellet autẽ ſancti tollere reliquias, & eas ſepararo ab alijs ne tantũ lateret bonũ, ꝑmixtum cum cæteris corporibus, prohibuere carnifices. Cum filijs autem Ieſdin annũciata fuiſſet uiri cõſummatio, ad quã eũtẽ Martyrem illorũ pueri cõſequebantur, & illi ſeruie

bant, ij pecunia corrumpunt carnificum diligentiam & ut corpus ſibi liceret io loco ſeparato deponere, nõ paucis emuot pecunijs. Deinde is quoqne Monachus, qui cum Martyre exceſſerat è Cæſarea, & cum decertante ad finem uſque manſerat, cuins etiam ſæpe fecimus mentionem, eum & pueros filiorum Ieſdin, & quoſdam ex ijs, qui illic erant, Monachis in oočtem ſe quêtem aſſumpſiſſet, & nt martyris corpus pie & ſancte componeret, ueniſſet, (ò quomodo, ò Chriſte laudabo miraculorum tuorum magnitudinem?) inuenit canes alia quidem corpora toto ore exedentes, ab hoc autem ſolo, ſe abſtinentes, utquod non ſubijceretur amplius legib⁹ corporis. Iã enim erat pnlchritudinis corona in manu Dei, (ut dininus dixit Eſaias) & diadema regni in manu Dei eius. Cum ſuſtuliſſet ergo corpus Martyris, & mundis linteis, quæ dedere filij Ieſdin pro ultimis corporis exequijs, mundas illas & ſanctas inuoluiſſet reliquias, in Sergij Martyris monaſterio, quod ad nnum lapidẽ diſtabat à uico, deponit, decimoſeptimo quidem anno imperij pij Heraclij, uiceſimo autem ſecundo menſis Iannarij. Is enim fuit dies, qui uidit deceſſum martyris.

Eſa. 62

Sequenti autem die duos ex ijs, qni erant in cuſtodia, licuit audire hæc inter ſe narrantes. Dicebat eoim unus alteri, Vidiſti quemadmodum canes, qui heri uenerunt, reliquis quidem corporibus ſe cupide impleuerunt, abſtinuerunt autem à ſolo corpore illius monachi: & qnemadmodum poſtquàm ſe alijs exatiaſsẽt, prope illud ſedentes, niſi ſunt potius eſſe cuſtodes, horis deinceps duabns neque recedentes, neque corpus tangentes? Alter autem rurſus excipiens orationem, Ego uerò, inquit, cum ueſpere ex ſpecula in domum reuerterer, uidebar mihi uidere ſtellam quandam terram tangentem, iucundum quendam & perſpicnum ſplendorem emittentem. Spectaculi itaque nouitate obſtupefactus, ꝙ ſcilicet non ſicut aliæ, ſed humilius & terræ uicinius reſplenderet, uado ut uideam, quidnam ſit illud quod apparuerat. Cum autem fui prope illum locum, illam quidem ſtellam uidere non poterã ſed ſolum corpus monachi, quod iacebat ſuper terrã. Hæc cum oarrarent & mirarentur milites, quidam ex Chriſtianis captiuis, qui exercitati erãt in lingua Perſica, qua tunc illi inter ſe utebantur, intellexerunt ea, quæ dicebantur. Ex quibus duo qnidam relaxati à cuſtodia poſt interemptnm regem Coſroen, unà cum multis alijs uenerunt io ſanctam ciuitatem, qnibus quidem martyr cum unà cum eis eſſet in carcere, de ſua conſummatione, & de eorum liberatione, & de ſæui perſecutoris, & tyranni potins quàm regis interfectione, uериſſime prædixerat, ſic aperte dicens: Sciatis fratres mei, me boni quidem Dei gratia cras eſſe conſummandum: uos autem paucis poſt diebus liberandos, quando rex iniquiſſimus & ſceleratiſſimus fuerit interemptus. Cæterum uobis, cum Deo omnino regẽte & ducente in ſanctam fueritis reuerſi ciuitatem, curæ erit ad Abbatis Anaſtaſij uos conferre monaſteriũ & eos noſtro nomine ſalntare, & omnia annunciare patri meo & fratribus. Has prædictiones cum illi non ſolum audiuiſſent, ſed effectum etiam uidiſſent conſecutas, nltima mandata martyris non neglexere: ſed uenire ad monaſterium, pluris quàm ipſum facientes reditum, & ita ut erant feſſi ex itinere, cum ſuo uiatico uenìẽtes in monaſteriũ, expoſuernnt oĩa fraternitati.

Stella uidetur ad corpus martyris.

Frater autem, cuius ſæpe facta eſt mentio, (ad enm enim ex conſequentia nos rurſus reducit oratio) cum corpus martyris pie, & cum eo, quo par eſt, martyrẽ honore & reuerentia depoſuiſſet in magni Sergij monaſterio: ipſe quidem aliquanrum temporis ibi eſt moratus, quemadmodum ad eum, qui miſit, & fratres ſaluus & ſine periculo perueniret, coofiderans. Decimo autem die, poſtquàm depoſitæ fuerunt reliquiæ, eò uenit cum exercitu rex alius, non qualis is, qui prius dictus eſt, perſecutor & religioni infeſtus, & in ſcelere eximius & plane profligatus: ſed ualde æquus & manſuetus, pietateque & humaoitate illi plane cõtrarius. Quos cum lubenter uidiſſet monachus in externa regione, tanquàm quaſdam lucernas in tenebris, à cura de reditu & ægritudinis onere mox reſpirans, & ueluti animi pondere leuatus, ut qni frateroitatem & monaſterium ſe eſſe propediem uiſurum ſperaret: lingua eos Græca alloquitur, ea ratione ſui notitiam aperiẽs. Illi autem cũ nouiſſent eum eſſe Chriſtianum, quod quidem rarum eſt apud Perſas, (hoc enim & monachorum ſignificabat indumentum & ſermo) rogarũt illum, cur illic moraretur. Cum is uerò eis ſingulatim de beato expoſuiſſet Anaſtaſio, illi partim quidẽ deſiderio martyris, partim autem monachi moti miſericordia, cum uirum in ſua accepiſſent tabernacula, tectique & menſæ ſocium eum deinceps feciſſent, & ut decet Chriſtianos & martyrum amantes, io eum affecti eſſent, eduxerunt ipſum per Armeniam. Qui cũ poſt annum perueniſſet ad monaſterium, præfecto & fratribns iucundiſſimum lautumque & magnificum exhibuit epulnm. nempe de S. Aoaſtaſio narratiooem ut qui etiam attulerit monaſticum illius colobium, quo indutus erat in ipſa reſolntione: nec attnlerit ſolum, ſed ſimul etiam mira quædam oarrauerit.

Rari apud Perſias Chriſtiani.

Dicebat enim, fuiſſe quendam fratrem in monaſterio, in quo poſitæ erant reliquiæ, ætate iuuenem, quẽ à maligno ſpiritu detinebatur. Cum autem præfectus à me ſæpe petijſſet colobium, & hoc ſimul atque accepiſſet, iuuenem induiſſet, (ò celerem uiſitationem, ò promptiſſimum auxilium) ſtatim exuit dæmonem, ut qui ſicut frigus calori, uel luci teoebræ, huic martyris panno facile ceſſiſſet, in gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, quem decet omnia honor & adoratio, uunc & io ſecula ſeculorum Amen.

Habit⁹ monaſticus pellit dæmonẽ.

VITA S. BLESILLAE VIDVAE Adoleſcentis Romanæ, per D. Hieronymum ad Paulam ſcripta.

Tom. 1 epiſtola 25.
22. Ian.

QVis dabit capiti meo aquã, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo, oon, ut Hieremias ait, uulneratos populi mei: nec ut Ieſus, miſeriam Hieruſalem: ſed plorabo ſanctitatẽ, miſericordiam, innocentiam, caſtitatem; plorabo omnes pariter in unius morte defeciſſe nirtutes? Non quòd lugenda ſit illa, quæ abijt: ſed quod nobis impatientins ſit dolendum, qui talem uidere deſiuimus. Quis enim ſiccis oculis recordetur, uigiuti annorum adoleſcentulam tam ardenti fide crucis leuaſſe nexillum, ut magis amiſſam uirginitatem, quam mariti doleret interitum? Quis ſine ſingultibus tranſeat orandi inſtantiam, nitorẽ linguæ memoriæ tenacitatem, acumen ingenij? Si Græce loquentem audiſſes, Latinè eam neſcire putares. Si in Romanum ſomnum lingua ſe uerterat, nihil omnioo peregrini ſermo redolebat. Iam uerò, qnod in Origene quoque illo Græcia tota miratur, in pancis, non dicam menſibus, ſed diebus, ita Hebrææ linguæ uicerat difficultates, ut in diſcendis canẽdiſque pſalmis cum matre contenderet. Humilitas ueſtinm nõ (ut in pleriſque ſolet) tumẽtes animos arguebat, ſed cũ interiori ſe mẽte deiecerat, inter ancillarũ uirginũ cultũ dominãq; nihil medium, niſi ꝙ in eo facilius dignoſcebatnr, quòd neglectius incedebat.

Iere. 9
Lu. 19

Humilitas ueſtium.

bat. Vacillabant ægrotatione greſſus, & pallentem ac trementem faciem uix collum tenue ſuſtinebat: & ſta meu aut prophetam, aut Euangelium ſemper in manibus tenebat. Lachrymis ora complentur, ſingultus occupat uocem, & hærentem linguam, uiſcera commota non laxant. Cum ſanctum corpuſculum febriũ ardor exquoqueret, & ſemianimæ lectulum uallaret circulus propinquorum, hæc in extrema uerba mandabat: Orate Dominũ Ieſum, ut mihi ignoſcat, quia implere non potui, quod uolebam. Secura eſto, mi *Luc. 23.* Bleſilla: confidimus: probas uera quæ dicimus: Nunquàm eſt ſera conuerſio. Vox hæc primum dedicata eſt in latrone: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo.

Poſtquàm autem, ſarcina carnis abiecta, ad ſuum anima reuolauit authorem, & in antiquam poſſeſſionem diu peregrinata conſcendit: ex more parantur exequiæ, & nobilium ordine præeunte, aureum feretro uelamen obtenditur. Videbatur mihi tunc clamare de cælo: Non agnoſco ueſtes, amictus iſte non eſt meus, hic ornatus alienus eſt.

Ioh. 11 Sed quid agimus? Matris prohibituri lachrymas, ipſi plangimus. Confiteor affectus meos: totus hic liber fletibus ſcribitur. Fleuit & Ieſus Lazarum, quẽ amabat illum. Non eſt optimus conſolator, quem proprij uincunt gemitus, cuius uiſceribus emollitis, fracta in lachrymis uerba deſudant. Teſtor mi Paula Ieſum, quem Bleſilla nunc ſequitur: teſtor ſanctos angelos, quorum conſortio fruitur, eadem me dolorum perpeti tormenta, quæ pateris: patrem eſſe ſpiritu, nutritium charitate, & interdum dicere: Pereat dies illa, in qua natus ſum. Et, Hei mihi mater, ut quid genuiſti me uirum, qui diceret diſcrimen omni terræ? Et illud: Iuſtus es Domine, uerumtamen iudicia loquar ad te. Quid eſt, quod uia peccatorum proſperantur? Et Mei quoque pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei. Quia zelaui in peccatoribus, pacem peccatorum uidens. Et dixi: Quomodo cognouit Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo? Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſeculo, obtinuerunt diuitias. Sed rurſus illud ocurrit: Si narrauero ſic, ecce generationem filiorum tuorum præuaricatus ſum.

Ieſum. nunc ſequitur Bleſilla, & angelorum cõſortio fruitur.

Iob. 3.

Ie. 15.

12.

Pſa. 72.

Nunquid & in meam mentem, non hic ſæpius fluctus illiditur? Quare ſenes impij, ſeculi diuitijs perfruuntur? quare adoleſcentia rudis, & ſine peccato pueritia, immaturo flore metitur? Quid cauſæ eſt, ut ſæpe bimuli trimulique, & ubera materna lactentes, à dæmonio corripiantur, repleantur lepra, morbo regio deuorentur? & econtrario, impij, adulteri, homicidiæ, ſacrilegi, uegeti atque ſecuri de ſua ſanitate, in *Ezech. 18.* Deum blaſphement? Præſertim cum iniuſtitia patris non redũdet ad filium, & anima quæ peccauerit, ipſa *Ex. 20* moriatur. Aut ſi manet uetus illa ſententia, peccata patrum in filios oportere reſtitui, iniquum ſit longæui patris innumera delicta in innocentem infantia re*Pſa. 72* penſare. Et dixi, Ergo ſine cauſa iuſtificaui cor meũ, & laui inter innocentes manus meas, & factus ſum flagellatus tota die? Sed cum hæc cogitarem, ſtatim di*Pſa. 35* dici cum propheta, Et ſuſcepi, ut cognoſcerem, hoc labor eſt in conſpectu meo, donec ingrediar ſanctuarium Dei, & intelligam in nouiſſima eorum. Iudicia *Ro. 11.* enim Domini abyſſus multa. Et, O profundum diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles uiæ eius. Bonus eſt. Deus, & omnia quæ facit, bona ſint neceſſe eſt.

Mariti orbitas irrogatur: plango, quod accidit: ſed quia ſic placet Domino, æquo animo ſuſtinebo. Vnicus raptus eſt filius: durum quidem, ſed tolerabile, quia ſuſtulit ille, qui dederat. Si cæcus fuero, amici me lectio conſolabitur. Si auditum quoque ſurdæ aures negauerint, uacabo à uitijs: nihil aliud, niſi Dominum cogitabo. Imminebit ſuper hæc & dura paupertas, frigus, languor & nuditas: extremam expectabo mortem, & breue putabo malum, quod finis melior ſubſequetur. Cõſideremus q̃d propheticus ille pſalm⁹ *Pſ. 118* ſonet: Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum. Hoc non poteſt dicere, niſi ille, qui ad uniuerſa quæ patitur, magnificat Dominum, & ſuo merito imputans, in aduerſis de eius clementia gloriatur. Exultauerunt enim filiæ Iudæ in omnibus iudicijs Domini. Si *Pſa. 96* Iuda confeſſio interpretatur, confitens autem omnis anima credentis eſt: neceſſe eſt, ut qui ſe credere dicit in Chriſto, in omnibus Chriſti iudicijs gaudeat. Sanus ſum, gratias refero creatori. Langueo, & in hoc laudo Domini uoluntatem. Quando enim infirmor, tunc fortis ſum, & uirtus ſpiritus in carnis infirmitate perficitur. Patitur & Apoſtolus aliquid, quod non *2. Cor. 12.* uult, pro quo ter Dominum deprecatur. Sed dicitur ei: Sufficit tibi gratia mea, quia uirtus in infirmitate *Ibidem* perficitur, & ad reuelationum humiliandam ſuperbiam, monitor quidam humanæ imbecillitatis apponitur, in ſimilitudinem triumphantium, quibus in curru retro comes adhærebat, per ſingulas acclamationes ciuium, dicens: Hominem te eſſe memento. Cur autem durum ſit, quod quandoque patiendum eſt? Et cur dolemus quenquam mortuum? Ad hoc enim nati ſumus, ut maneamus æterni? Abraham, Moyſes, Eſaias, Petrus, Iacobus, Iohannes, Paulus electionis uas, & ſuper omnia filius Dei, moritur: & nos indignamur aliquem exire de corpore, qui ad hoc forſitan raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius? Placita enim erat anima eius Deo. Propter hoc *Sap. 4* properauit educere eam de media iniquitate, ne longo uitæ itinere deuiis operaretur anfractibus.

Lugeatur mortuus, ſed ille, quem gehenna ſuſcipit, quem tartarus deuorat, in cuius pœnam æternus ignis æſtuat. Nos, quorum exitum angelorum turba comitatur, quibus obuiam Chriſtus occurrit, grauemur magis, ſi diutius in tabernaculo iſto mortis habi*2. Co. 5* temus. Quia quandiu hic moramur, peregrinamur à *Pſ. 119* Domino. Illa nos cupido teneat, Hei mihi, q̃a peregrinatio mea prolongata eſt à me, habitaui cum habitantibus Cedar, multũ peregrinata eſt anima mea. Si Cedar, tenebræ ſunt, & mundus iſte ſunt tenebræ, *Iohan. 1* quia lux lucet in tenebris, & tenebræ eam non comprehenderunt, faueamus Bleſillæ noſtræ, quæ de tenebris migrauit ad lucem, & inter fidei incipientis ardorem, conſumati operis percepit coronam. Reuera ſi ſeculare deſiderium, &, quod Deus à ſuis auertat, delicias uitæ huius cogitantem, mors immatura rapuiſſet plangenda erat, & omni lachrymarum fonte ploranda. Nunc uerò, cum, propitio Chriſto, ante *Semper monaſterium cogitauit* quatuor ferme menſes, ſecundo quodamodo propoſiti ſe baptiſmo lauerit, & ita deinceps uixerit, ut calcato mundo, ſemper monaſterium cogitarit, non ueteris, ne tibi Seluator dicat, Iraſceris Paula, quia tua filia, mea facta eſt filia? Indignaris de iudicio meo, & rebellibus lachrymis facis iniuriam poſſidenti? Scis enim, quid de te, quid de cæteris tuis cogitem.

Cibum tibi denegas, non ieiuniorum ſtudio, ſed doloris. Non amo frugalitatem iſtam. Ieiunia iſta aduerſarij mei ſunt. Nullam animam recipio, quæ, me nolente, ſeparatur à corpore. Tales ſtulta philoſophia habeat martyres, habeat Zennem, Cleombro*Eſ. 66.* tum, uel Catonem. Super nullum requieſcit ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum, & timentem uerba mea. Hoc eſt, quod mihi monaſterium promittebas? quòd habitu à matronis cæteris ſeparato, tibi quaſi religioſior uidebaris? Mens iſta, que plangit, ſericarum ueſtium eſt. Interciperis & emoreris, & *Ioã. 12*

quaſi

quaſi non in meas manus neutura ſis, crudelem iudi-
cem fugis. Fugerat quondam & Ionas animoſus pro-
pheta, ſed in profundo maris meus fuit. Si uiuētē cre
deres filiam, nūquam plangeres ad meliora migraſſe.
Hoc eſt, qnod per Apoſtolum meum iuſſeram, ne pro
1.Thes. dormientibus in ſimilitudinem gentium triſtaremini
4. Erubeſce, ethnicæ, cōparatione ſuperaris. Melior dia
boli ancilla, quam mea eſt. Illa infidelem maritū tranſ
latum fingit in cœlum, tu mecum tuam filiam com-
morantem, aut non credis, aut non uis.

Sed dicis, Quô lugere me prohibes, cum & Iacob
Ge.37 Ioſeph in ſacco fleuerit, cōgregatisquè ad ſe omnibus
propinquis noluerit, conſolari, dicens: Deſcendam ad
filium meum lugens in infernum? Et Dauid Abſalon
conperto capite plāaerit, repetēs: Fili mi, Abſalon, Ab
2.Reg. ſalon fili mi, quis dabit, ut moriar pro te fili mi Abſa-
18. lon? Moyſi quoque & Aaron, cæterisquè ſanctorum ſo
lennis ſit luctus exhibitus? Perfacilis ad iſta reſpon-
De.34 ſio eſt: Inaiſſet Iacob filiū, qnē putabat occisū, ad quē
Nu.20 & ipſe erat ad inferos deſcenſurus dicens, Deſcendā
ad filium meum lugens in infernum, quia necdnm pa-
radiſi ianuam Chriſtus effregerat, necdum flammeam
Ge.37. illam rompheam, & uertiginem præſidentium Che-
rubin, ſanguis eius extinxerat. Vnde & Abraham, li-
cet in loco refrigeri, tamen apud inferos cum Lazaro
Luc.16 fuiſſe ſcribitur. Et Dauid iuſte fleuiſſe filium parrici-
dam, qui alium paruulum, poſtquam nt uiueret impe
trare non potuit, quia ſciebat nō peccaſſe, non fleuit.
De Moyſe uerò & Aaron, quòd eis ex ueteri more ſit
planctus exhibitus, non mirandū eſt, cum & in Actis
apoſtolorum iam Euangelio coruſcante, Stephano fe
Act.8. cerint Hieroſolymæ fratres planctum magnum: Et
utiquè planctus magnus, non in plangētium exanima
tione, ut tu putas, ſed in pompa funeris, & exequiarū
freqnentia intelligendus ſit. Deniq; de Iacob ſcriptu-
ra ſic loqnitur. Et aſcendit Ioſeph ſepelire patrem
Ge.50. ſuum, & aſcenderunt cum eo omnes pueri Pharaonia
& ſeniores domus eius, & ſeniores omnis terræ Aegy
pti, & oīs domus Ioſeph & fratres eius. Et poſt paulu-
lum, Et aſcenderunt cum eo quadrigæ & equites, &
facta ſunt caſtra grandia nimis. Ac deinde, Et plaxerūt
eum planctu magno & forti nimis. Planctus iſte ſolē-
nis, non longis Aegyptiis imperat lachrymas, ſed fu-
neris monſtrat ornatum. Iuxta quem modum Aaron
quoque & Moyſen, fletos eſſe manifeſtum eſt. Nequeo
ſatis ſcripturæ laudare myſteria, & diuinum ſenſum,
in nerbis licet ſimplicibus, admirari, quid ſibi nelit, ꝙ
Moyſes plāgitur, & Ieſus Naue uir ſanctus, ſepultus re-
fertur, & tamen flectus eſſe non ſcribitur. Nempe il-
Ioſ.24. lnd, quòd in Moyſe, id eſt in lege ueteri ſnb peccato
Adam omnes tenebantur elogio, & ad inferos deſcen
dentes, conſequenter lachrymæ proſequebantur, ſecū
dum Apoſtolnm, qui ait, Et regnauit mors ab Adam
uſque ad Moyſen, etiam ſuper eos qui nō peccauerūt.
Rom.5 In Ieſu uerò, id eſt, in Euangelio, per quem paradiſus
eſt apertus, mortem gaudia proſequuntur, flenteſqnè
hodie Iudæi, & nudatis pedibus in cinere uolutati,
ſacco incūbant. Ac ne quid deſit ſuperſtitioni, ex ritu
Ge.25. uaniſsimo phariſæorum, primum cibnm lentis acci-
piunt, uidelicet oſtendentes, quali edulio primogeni-
ta perdiderint. Sed merito, quia in reſurrectionē Do-
mini nō credētes, Antichriſti præparantur aduentui.
1.Pet.2. Nos uerò, qui Chriſtum induimus, & facti ſumus, iux
ta Apoſtolum, genus, regium & ſacerdotale, non debe
mus ſuper mortuos contriſtari. Et dixit, inquit, Moy-
ſes ad Aaron & Eleazar & Ithamar filio eius, qui reli-
Leu.10 cti erant, Caput ueſtrum non denudabitis, & ueſtimē
ta ueſtra non ſcindetis, ne moriamini, & ſnper omnē
ſynagogā ueniat ira. Nolite, inquit, ſcindere neſtimē
ta ueſtra, & luctum exhibere gētilem, ne moriamini.

Mors noſtra, peccatum eſt, Et quod forſitan crudele
alicui uideatnr, ſed fidei neceſſarium eſt, in eodem Le *Le.21.*
uitico ſcribitur, quomodo ſacerdos magnus ad patrē
matrem fratreſquè, uel liberos mortuos prohibeatur
accedere, ne uidelicet anima Dei ſacrificiis uacans, &
tota in illius myſteriis occupata, aliquo impediatur
affectu. Nónne aliis uerbis idipſum in Euangelio præ-
cipitur, ne non renūcier domui diſcipulus? vt mortuo *Luc.9.*
patris non exhiberat ſepulturam? Et de ſanctis, inquit *Mat.8*
non exiet, & nō contaminabitur ſanctificatio Dei eius *Le.21.*
quia ſanctum oleum unctionis à Deo ſuper eum eſt.
Certè poſtquam credimus in Chriſtum, & oleo un-
ctionis eius accepto, illum portamus in nobis, non de
bemus exire de templo, id eſt, de propoſito Chriſtia-
no, non foras egredi, incredulitati uidelicet gentiliū
cōmiſceri, ſed eſſe ſemper intrinſecus, id eſt, uolunta
ti Domini miniſtrare.

Hæc idcirco dicimus, ne ignorantia ſcripturarum
authoritatem tibi præberet in luctu, & nidereris ratio
nabiliter errare. Et adhnc ſic loqnutus ſum, quaſi unā
de turbis conuenerim Chriſtianam. Nunc uerò cum
ſciam toti te renuntiaſſe mundo, & abiectis calcatiſ-
què deliciis ſeculi, orationi, ieiuniis, lectioni uacare
quotidie, cum ad exemplum Abraham cupias exire *Ge.12.*
de terra tua, & de cognatione tua, ut & Caldæis & Me
ſopotamia derelictis, terram repromiſsionis introeas
cum omnem ſubſtantiolam, aut pauperibus dilargita
ſis, aut filiis ante mortem mundo mortuo dederis, mi
ror te ea facere, quæ ſi facerent cæteræ, repræhenſione
digne uiderentur.

Redit tibi in memoriam confabulatio eius, blandi
tiæ, ſermo, conſortium, & quod his careas, pati nō po
tes. Ignoſcimus matris lachrymis, ſed modum quæri-
mus in dolore. Si parentem cogito, non repræhendo
qnod plangis. Si Chriſtianam & monacham iſtis no-
minibus mater excluditur. Recēs uulnus eſt, & tactus
iſte, quo blandior, non tam curat, quam exaſperat. At
tamen quod tempore mitigandum, eſt, cur ratione nō
uincitur? Nam & Noemi famem fugiens, in terra Mo- *Ruth.1*
ab & maritum perdidit, & filios. Et cum ſuorum au-
xilio eſſet diſtituta, Ruth alienigena ab eius latere nō
recedit. Vide quanti meriti ſit deſertæ præſtitiſſe ſola-
tium. Et eius ſemine Chriſtus oritur. Reſpice Iob, quā *Mat.1*
ta ſuſtinuit, & uidebis te nimium delicatam, illū ere- *Iob.12*
ctis in cælum oculis, inter ruinas domus, pœnas ulce
ria, innumeras orbitates, & ad extremum uxoris inſi-
dias, inuictam tenuiſſe patientiam.

Scio qnod reſponſura ſis, hoc illi quaſi iuſto ad pro-
bationem eueniſſe. Et tu è duobus elige, quod uelis,
aut ſancta es, & probari, aut peccatrix, & iniuſte que-
reris, minora ſuſtinens, quam mereris. Qnid uetera re
plicem? Præſentia exempla ſectare. Sancta Melania,
noſtri temporis inter Chriſtianos uera nobilitas, cum
qua tibi Dominus, mihi concedat in die ſua habere *Mela-*
partem, calente, adhuc mariti corpuſculo, & necdum *nia ui-*
humato, duos ſimul perdidit filios. Rem ſum dictu- *dua.*
rus incredibilem, ſed teſte Chriſto, non falſam.
Quis illam tunc non putaret more lymphatico, ſpar-
ſis crinibus, ueſte conſciſſa, lacerum pectus inuadere?
Lachrymę gutta non fluxit, ſtetit immobilis, ad pe-
des aduoluta Chriſti, quaſi ipſum teneret arriſit. Expe
ditus, inquit, tibi ſeruitura ſum Domine, quia à tāto
me onere liberaſti. Sed fortaſſitan ſuperatur in cæteris
quinimmo qua illos mente contempſerit, in unico po
ſtea filio probat, cui omni, quam habebat, poſſeſsione
conceſſa, ingruente iam hyeme, Hieroſolymam naui-
gauit. Parce quæſo tibi, parce filiæ cum Chriſto iam
regnanti, parce ſaltem Euſtochio tuæ, cuius parua
adhuc ætas & rudis penè infantia, te magiſtrante di-
rigitur. Sæuit nunc diabolus, & quia unam cernit de
tuis

tuis liberis triumphantem, obtritum ſe eſſe condolens, quærit in remanente uictoriam, quam in præeunte iam perdidit. Grandium ſuos pietas in Deum eſt. Abrabam unicum filium lætus interſecit, & tu unam de pluribus quereris coronatam.

Nō poſſum ſine gemitu eloqui, quod dicturus ſum. Cum de media pompa funeris, te exanimē referrent, hoc inter ſe populus muſsitabat, Nónne illud eſt, quod ſæpius dicebamus? Dolet filiam ieiuniis interfectā, quod non uel de ſecundo eius matrimonio tenuerit

Gē. 22. *Verba ipſa noſtrorū hæreticorū cōtra monachos.*

nepotes, Quouſque genus deteſtabile monachorum non urbe pellitur? non lapidibus obruitur? non præcipitatur in fluctus? Matronam miſerabilem ſeduxerūt, quæ quia monacha eſſe noluerit, hinc probatur, quod nulla gentilium ita ſuos unquam fleuerit filios. Qualem putas ad iſtas uoces Chriſtum babuiſſe triſtitiā? Quomodo exultaſſe ſatanam, qui nunc tuam animā eripere feſtinans, & pii tibi proponens doloris illecebram, dum ante oculos tuos, filiæ ſemper imago uerſatur, cupit matrem ſimul necare uictricis, & ſolitudinem ſororis inuadere relictæ. Non ut terream loquar, ſed, ut mihi teſtis eſt Dominus, quaſi ante tribunal eius aſsiſtens, in hæc te uerba conuenio: Deteſtandæ ſunt iſtæ lachrymæ, plenæ ſacrilegio, incredulitate pleniſsimæ, quæ non habent modum, quæ uſque ad uicinam mortis accedunt. Vlulas & exclamitas, & quaſi quibuſdam facibus accēſa, quantum in te eſt, tui ſemper homicida. Sed ad talem clemens ingreditur Ieſus,

Mat. 9

& dicit, Quid ploras? Non eſt mortua puella, ſed dormit. Irridebant circunſtantes. Iſta infidelitas Iudæorū eſt. Te quoque, ſi ad ſepulcrum filiæ uolueris ululari, angelus increpabit: Quid quæris uiuentem cum mortuis? Quod quia Maria fecerat Magdalene, poſtquam uocem Domini ſe clamantis agnouit, ad eius prouoluta pedes, audit: Ne tetigeris me: necdū enim aſcendi ad patrem meum, id eſt, Non mereris tangere reſurgentem, quem mortuū exiſtimas in ſepulcro.

Lu. 24 *Ioā. 20*

Quas nūc exiſtimas Bleſillam noſtram pati cruces, quæ ferre tormenta, quód tibi Chriſtum uideat ſubiratum? Clamat nunc illa lugenti: Si unquā me amaſti mater, ſi tua ubera ſuxi, ſi tuis inſtituta ſum monitis, ne inuideas gloriæ meæ, nec hoc agas, ut à nobis in perpetuum ſeparemur. Putas me eſſe ſolam? Habeo pro te Mariā, matrem Domini. Multas hic uideo, quas ante neſciebam. O quanto melior eſt iſte comitatus Habeo Annam, quódam in Euangelio prophetiſſam, &, quo magis gaudeas, tantorum annorum labores, ego in tribus menſibus conſequuta ſum. Vnam palmam caſtitatis accepimus. Miſereris mei, quia mundum reliqui? At ego ueſtri ſortem doleo, quos adhuc ſeculi carcer includit, quos quotidie in acie præliantes, nūc ira, nunc auaritia, nunc libido, nunc uariorum incentiua uitiorum pertraunt ad ruinā. Si uis ut mater mea

Luc. 2.

ſis, cura placere Chriſto. Non agnoſco matrem, meo Domino diſplicentē. Loquitur illa & alia multa, quæ taceo, & pro te Dominum rogat, mihique ut de eius mente ſecurus ſim, ueniam impetrat peccatorum, quod monui, quod hortatus ſum, quód inuidiam propinquorum, ut ſalua eſſet, excepi. Itaque dū ſpiritus hos artus regit, dum uitæ huius fruimur commeatu, ſpondeo, promitto, polliceor, illam mea lingua reſonabit, illi mei dedicabuntur labores, illi meum ſudabit ingenium. Nulla erit pagina, quæ non Bleſillam ſonet, quocunquè ſermonis noſtri monumenta peruenerint, illa cum meis opuſculis peregrinabitur, hanc in mea mēte defixam legent uirgines, uiduæ, monachi, ſacerdotes. Breuis uitæ ſpatium æterna memoria compenſabit, quæ cum Chriſto uiuit in cælis, in hominum quoque ore uictura eſt. Tranſibit & præſens ætas, ſequentur ſecula poſt futura, quæ ſine amore, ſine inuidia iudicabunt. Inter Paulæ Euſtochiiquè nomē media ponetur, nunquam in meis moritura eſt libris, audiet me ſemper loquentem cum ſorore, cum matre.

Bleſilla rogat Dominum pro matre, & ueniā peccatorū impetrat Hieronymo.

Bleſilla cum Chriſto uiuit in cælis.

VITA S. EPIPHANII Ticinenſis Epiſcopi, edita ab illius ſucceſſore B. Euodio epiſcopo.

22. Ianuar.

Vitam beati Epiphanii Ticinenſis antiſtitis narraturus, inuoco ſpiritum ſanctum, teſtem actuum eius & comitem, ut ipſius auxilio gloriam ſereniſsimæ conſcientiæ, quam eidem ceſsit, tradam chartis uicturis in ſeculo, ut eaē plum præbitura uirtutum, nunquam fama moriatur. Igitur uir inſignis Epiphanius, cæleſtis militiæ tyrocinium ſortitus, lectoris eccleſiaſtici ſuſcipit officium ſigno antē cælitus demōſtrato. Nam dum eſſet in crepundiis lactantis infantiæ, fulſiſſe eius cunabula uidere quam plurimi, ut futuræ mentis claritatem luſtrans eum & præcedens fulgor oſtenderet, ſecuturumquè ſplendorem in moribus iam tūc typica luce figuraret. Cana conſilia in annis puerilibus meditabantur, & uernabat in illo præ cæteris mater bonorum operum, uerecundia. Accipiebat ſenes grauiter, iuuenes comiter, & coercebat iam tunc facinoroſos audacter. Erat primis ſubiectus, prioribus ſancta iniungentibus obſecundans, æqualibus blandus atque officioſus, ſequentibus mera charitate communis, nulli ſe præferens, cum religioſo curſu per cæleſtē tramitem omnibus anteiret. Laudationis amore uacuus, cum quotidiè in eo laudanda adoleſcerent. Cū res gloriæ dignas per horarum momenta conſummaret, perire fructum gloriæ opinabatur atque mercedē ſi prætuliſſent homines, quod ſoli Deo exhibebat abſcondite. Ridebant genæ, etiam cum animus mœſtitudine torpuiſſet, nitida ſimul labia commendabant dupliciter mella ſermonum, necnon quocunque uertiſſet oculos, ſerenitatem mentis nūciabat adſpectus. Frons cereæ pulchritudinis & candoris illius, quæ ſolis paſſa radios, colorem traxit ab æthere. Nares in tāto naturaliter ſplēdore formatæ, ut illa nequiret imaginibus corpora repreſentans pictor æmulari. Manus teretes, prolixi digiti, de quibus alienigena aliquid gauderet accipere. Staturæ proceritas decēs, quæ eminētiam ſecuturæ dignitatis præfiguraret in membris. Erat in eodem ſermo ad doctrinam congruus, fabricatus ad blanditias. Ad intercesſiones iamtunc artifex, ad corripiendos ſingulos authoritate plenus, ad exhortandos quouſque neceſſario labore dulciſsimus. Vox ſonora, ſucco uirilis eloquentiæ condita, nec tamen agreſtis, nec ruſtica, nec infracta, gradatimquè à maſcula ſoliditate depoſita. Talis iam ad octauumdecimum ætatis ſuæ peruenit annum, in quo in ſecundo à Leuitis numero dedicatus, ſenum cœtibus præadiunctus eſt. Stupuere quam plurimi, ſed externi, qui mores illius cum ætatis immaturitate iungebāt. Serā credebant dignitatem hanc redditam eſſe, qui nouerant. At ille uenerabilis Chriſpinus epiſcopus, fauoris neſcius, pertinaci tenens diſtrictione cenſuram, & quem nunquam niſi bona conſcientia duxit ad gratiā ſicceum mulcebat ſenſibus, ut morderet obtutū, & ſub ſpecie ſtōnis rigidæ clandeſtinū circa diſcipulū nutriebat affectū. Paſcebatur alūni optabili cōuerſatione pater, & in omnibus eius actibus oculos amœnabat. In quo tamen ille ſubdiaconi ordine nihil amplius, quā biennio commoratus meritorum ſuorum ſaltibus euectus exiliuit. Nec ſe diu intra anguſtias modici honoris

Fit Lector.

Eius uerecūdia.

Contēptio laudis.

Forma corporis.

Vox.

Fit ſubdiaconus.

ris anima eſt diues paſſa refrænari. Feſtinabat ad Leuiticam dignitatem conſcientia, quàm nunquam uota præſumpſerant: exigebat conuerſatio, quod deſideria penitus ignorabant. Turbatur ſuſcepti honoris tyrocinio homo, qui iam ducem poterat implere Chriſtianum. Singulorum pro pudore inclinabat adſpectus, quem uniuerſa ciuitas quaſi ſalutis ſignum aliquod attendebat. Interea ſupradictus antiſtes omnem Eccleſiaſticæ conuerſatiõis ſubſtantiã & diuitias pauperum ſuorum in eius poteſtate committit, uolens ante epiſcopatum cognoſcere, qualem futuris temporibus præpararet epiſcopum. At ille quotidianis profectibus, etiam cupidiſſimi in orationem genitoris uota tranſcendebat. Erat enim genitor eius, cũ per euangelium conceptum uerbi cæleſtis ſemine, fœta aluus effuderat. De pudicitia iuuenis mei quid loquar? In eo domum ſuam conſtituerat caſtitas, & continentia radices fixerat in profundis. Virum ſe eſſe, niſi per patientiam laboris, ignorabat. Carnem habere, niſi cum moriturum ſe meminerat, neſciebat. Vtebatur lectione pro requie, librorum uenerabilium pro blandimẽtis inſtrumenta ſuſcipiens: & ne crederetur tramitem uerborum celeritare tranſuolaſſe, pingebat actibus ſuis paginam, quam legiſſet. Si propheta fuiſſet in manibus, prophetantem uideres amiſſo codice lectorẽ. Si teſtamenti ueteris recenſuiſſet uolumina, Moyſi dignus æmulator incedebat taliter, acſi illum Iſraeliticaper deſertum agmina ſequerentur. Si Apoſtolicorũ lac uerborum, & mel Dominicæ paſſionis, ſeueritatẽ legis condiens, ſcriptura indea reuelaſſet, cõtinuo ex ore ipſius dulciora fauis uerba fluxerunt. Poſtremò quod libri docuiſſent, uita ſignabatur. Domum taliter regebat Eccleſiæ, ut nec profuſione immoderata commiſſam pecuniam exhaurire, nec odia ſordium pietate cõtraheret. Interceſſionum etiã tunc certamina præludebat. Nam ubicunque pro remedijs miſerorum epiſcopi mittebatur imperio, tanta exigebat beneficium arte ſupplicandi, ut ſentiret ſibi in cauſis profuiſſe quam plurimi, ipſum, per ſeipſum non ueniſſe. Augebatur circa eum per ſingulos dies popularis affectus, & magnis ſucceſſibus cumulabatur amor, qui ex iudicio deſcendebat. Deſiderabatur in eo ſacerdociũ, cum nemo nutritoris eius optaret interitum. Poſtquã tamen inualida ſenectus, & ſemper de infirmitatibus querula, uenerabilem uirum Criſpinum pontificẽ occupauit, iſtius ſuſtentabatur manibus, in huius nitens erigebatur amplexus, cuius miniſterio quicquid optaſſet fieri, ante iuſſionem uidebat impletum. Præſentiunt enim bonæ mentes eorum deſideria, quibus cũ integritate famulantur. Aliquantis uerò diebus emẽſis, morbo regio perſuſus, lucem ſeculi noſtri ſuperna habitatione commutauit. Ex templo iſtorum bonorũ omnium in iſtum conſenſus adducitur, magnus ilico in tota urbe concurſus: rapitur à lamentatione funebri in gaudium populi conſecrandus antiſtes. Tantũ magis ſurgebat in eo dilectio cunctorum, quantum in multitudine magna ſolus erat, qui ſe uocitaret indignum. Exultat mũdus de tam ſanctæ ordinationis inſignibus. Extranearum habitatores urbium tanto ſe tripudio iactabant, quaſi ipſis propriè profuturum, inſula ſacerdotalis exciperet. Exacto ergo dedicationis ſuæ tempore, conuocatiſque uniuerſis presbyteris ac miniſtris, talibus eos inſtruuit ac confortauit alloquis: Quamuis me, fratres chariſſimi, inter primordia immatura titubãtem, iudicij ueſtri & ſuſceptæ dignitatis oppreſſerit pondus, memini tamen, quàm magna ueſtræ gratiæ debeam, cui maxima contuliſtis, & licet uobis parendi magis quam iubendi habuerim uoluntatem, mutaui tamen per officium perſonam, ſeruiendi animum non omiſi. Eſtote pacifici, eſtote

Fit Diaconus.

Eius caſtitas inſignis.

Inuitus fit epiſcopus.

Oratio eius ad Clerũ.

unanimes, onus meum mecum diuidite. Fit enim ad portandum facilis ſarcina, quam multorum colla ſufferant. Meam uobis communionem ſeruandam cum omni humilitate polliceor, neqnè futurum eſſe quẽquam, qui me niſi cum Deo meo poſſit offendere. Et ne iniurioſum putetis, qui grandæuos & presbyteros de continentia & integritare ſeruanda puer appellat conuerſatio, non anni, aut adoleſcentiam aperit, aut ſenectam. Speculamini meæ conuerſationis itinera: & ſi indignum aliquid cognoſcitis, coercere. Nemo eccleſiæ principem admonere timeat, ſi probat errantẽ. His ita dictis, conticuit. Surrexerunt omnes, & conſona quique, ex meditatione priſtina, ſub momentanea tamen uoce, dixerunt: Aue pontifex ſingularis: optimum te tua teſtantur alloquia. Creſcis ſanctis meritis apud conſcientiam noſtram, & aperiris luce operum ſupra quam porrigebatur opinio. Quibus breuiter perſtrictis, ſuſcepto omnes munere diſceſſerunt. Mox per uniuerſum mundum ſanctam illius conuerſationem illa, quæ licet in glorioſis tardior ſolet eſſe, fama non tacuit, ſed ad aures Recimeris, qui tunc ſecundus ab Anthemio principe habitus, Rempublicam gubernabat, detulit. Nam Imperatore Romæ poſito, ſeminarium iecit ſcandali illa quæ dominantes ſequeſtrat, inuidia, & par dignitas, cauſa diſcedit, Et lis ipſa, circunſtantium conſilio nutriebatur. Nutabat ſtatus periclitantis Italiæ, & affligebatur ipſis diſcriminibus grauius, dum expectabat futura diſcrimina. Quid plura? Mulcerut Recimer, & uelle ſe reparare concordiã, permotus multorum fletibus, pollicetur. Sed quis, ait, potiſſimũ huius legationis pondus accipiet? Tunc omnes uno ore reſponderunt, Nobis eſt perſona, nuper ad ſacerdotium Ticinenſis Vrbis adſcita, cui eſt uultus uitæ ſimilis, quem uenerari poſſit quicunque, ſi eſt catholicus & Romanus, amare certè, ſi uidere mereatur, & Græculus. Iam ſi ad ſermonem eius ueniamus, nunquàm ſic diras aſpides uerborum, digitis, incantator Theſſalus, uiolentis poterit euocare carminibus, quomodo ille effectum petitionis ſuæ etiam à negaturis extorquet. Pendet in arbitrio eius, cum loqui cœperit, ſententia audientis. Tunc Patritius Recimer ita reſpondit, Detulit ad me hunc hominem fama glorioſum, & in hoc admirationi magis mihi eſt, quòd omnes habeat laudatores. Ite ergo, & rogate hominem Dei, ut ambulet, iungite etiam meas preces. Egreſſi de concilio, ſtatim Ticinum petunt, causã narrant, fuſis, ut iſtum laborem ſuſciperet, B. Epiphanius rogatur lachrymis. Qui ne extenuaret beneficium, ſi filios diutina ſupplicatione torqueret, antoceſſit deſideria poſtulantium. Quos tamen taliter allocutus eſt. Quãuis tantæ rei neceſſitas probatiſſimæ perſonæ pondus inquirat, & titubet ſub graui faſce portitor immaturus, affectum tamen, quem debeo, patriæ non negabo. Quibus breuiter narratis, quomodo erat loquendi partus, ad Recimerem patritium perrexit: A quo ſimul uiſus & electus eſt. Mãdato igitur ſibi legationis ordine, Romam petiit: perfertur ad principem Anthemium, ſtudio legationis epiſcopum ueniſſe Liguriæ hominem quem nullus poſſit, etiam diues eloquio, ſufficienter exponere. Dicit Anthemius, Tales dirigit, qui ſupplicatione expugnent, quos ille laceſſit iniurijs. Perducite tamen hominem, qui ſi poſſibilia precatur, admittam, ſi difficilia, ſuplicabo ne excuſationem meã grauetur accipere. Dubito tamen, an Recimer apud me, quod poſcit, obtineat, quem ſcio in conditionibus proponendis, rationis terminum non tenere. Sed ueniat directus antiſtes, & laudatam iampridem præſentet effigiem. At uenerabilis & ſeculis omnibus probatus pontifex, poſteaquàm introgreſſus eſt, tali

Vit. Nice. Hiſ. Eccleſ. lib. 15. ca. 11.

Suſcipit legationẽ ad Imperatorem.

narratione

narratione incipiens, ianuam oris referauit; Summa cæleſtis Domini, uenerande princeps, eſt ordinatione diſpoſitum, ut cui tantæ Reip. mandabantur, per catholicæ fidei dogma Deũ & authorẽ, & amatorẽ pietatis agnoſceret, per quem bellorum furorem pacis armis confringunt, & calcans colla ſuperbiæ, concordia ſuperat, quod fortitudo non præualet. Sic nanque Dauid prædicabilem patcendi magis inimico animus reddit, quàm intentio uindicandi. Sic perfecti ſeculorum reges & domini ſupplicãtibus indulgere cæleſti arte didicerunt. Supernæ nanque dominationis inſtar poſſidet qui imperiũ ſuum pietate ſublimat. Hoc itaque Italia noſtra freta iudicio, uel Recimer patritius, paruitatem meam oratum direxit, indubitanter conijciens, quòd pacem Romanus Deo munus tribuat, quã precaẽ & Barbarus. Erit enim ueſtris ꝓpriè profuturus triumphus annalibus, ſi ſine ſanguine uiceritis. Simul neſcio, quæ ſpecies fortior poſsit eſſe bellorum, quam dimicare contra iracundiam, & fortiſsimi Getæ pudorem onerare beneficiis. Grauius enim percellitur, ſi poſtulata impetret, quem puduit hactenus ſupplicare. Cogitare, bene cauſæ ſuę ordinem dirigit, qui pacem prius obtulerit. Hactenus admirandus pontifex proſecutus, loquendi finem fecit. Tunc princeps erigens oculos, itá urſus eſt, Quanuis inexplicabilis mihi, ſanctè antiſtes, aduerſus Recimerem cauſa doloris ſit, & nihil profuerit eum fuiſſe donatũ maximis à nobis beneficiis, quem etiam (quod non ſine pudore & regni & ſanguinis noſtri dicendum eſt) in familiæ ſtemma copulauimus, dũ indulſimus amore Reipublicæ, quod uideretur ad noſtrorum odium pertinere. Neſciuimus parcere ſanguini noſtro, dum ſeruamus alienum. Benè tamen apud nos compertum eſt, perire Imperatori laudem ſuæ uirtutis, qui pro aliorum cautela non metuit. Sed ut tuæ uenerationi ad liquidum conatus illius aperiamus, quoties à nobis maioribus donis cumulatus eſt, toties grauior inimicus apparuit. Poſtremo etiam, ubi nocere non potuit, nocendi tamen fomenta ſuggeſsit. Huic nos pacem dabimus, hunc inteſtinum ſub indumento amicitiarum inimicum ſuſtinebimus, quem ad fœdus cõcordiæ nec affinitatis uincula tenuerunt? Grandis cautio eſt, aduerſarii animum cognouiſſe. Poſtremò, ſi ſolitæ calliditatis aſtutia etiam te feſellerit, certamenq; iam uulneratus aſſumat, me tamen ſtatumq́ue Reipublicę tuis cõmitto & commẽdo manibus, & gratiam, quam ſupplicanti & profuſo per ſe Recimeri negare diſpoſuerã, per te primus exhibeo. Quis tibi enim ea cuſare præſumat beneficium poſtulanti, cui oportuerat ante preces offerri? Hæc Imperator. At uenerabilis ſacerdos, Gratias, inquit, omnipotenti Deo, qui pacem ſuam principis menti inſeruit, quem ad inſtar ſuperni dominatus uicarium poteſtatis ſuæ uoluit eſſe mortalibus. Quibus breuiter narratis, diſceſsit, feſtinãs ad Liguriam reuerti, quoniam reſurrectionis Dominicæ tempus inſtabat, per quod maceratis ieiuniorum cruce corporibus, carne frigida, ſpiritus hilaris recaleſceret, dum à redemptore noſtro, moriendo mors uincitur, & fidelis ſpei cibis anima ſaginatur. De Thuloſanis partibus aliquando regrediens, ſingula ſanctarum habitationum loca uiſitabat, unde ſingulos uitæ floſculos decerpſit ex omnibus, quos in ſe boni germinis fomes inſereret, & ad maturitatis tempus grauida pomis cæleſtibus arbor adducere. Creſcẽte laudum cumulo, in eo humilitas pariter ſentiebat augmentum. Igitur dum talibus ſe diſciplinis & laboribus Chriſti & Dei noſtri operarius exerceret, eccè ille quietis neſcius, & ſcelerum patrator inimicus, magna dolorum incrementa conglutinat, & inquirit, quibus uirum integerrimum paſsionibus laceſſeret. In eiuſdem anni periculo, ſumma dæmonum turba de obſeſsis cœperunt clamare corporibus, flagris ſe & cruciatibus nimiis ut fugerent, ſacerdote Epiphanio imperante, compelli. Quos ille, modica cum fletu oratione profuſa, ad extima terrarum confinia tranſmittebat, ac diuerſis uocibus eiulantes, meritorum ſuorũ urgebat imperio. Sed cũ talia iugiter per Chriſti gratiam faceret, nihil ſibi de præſumptionum fletibus aſſumebat. Tollit enim illis boni meriti potentiam, quibus ſuperciliũ fiducia benignitatis attulerit. Sed quid fruſtra geſtio ſingulorum ſpecies laborum eius uel formas, eloqui, dum quod non explicat poſsibilitas, præſumit affectus, datquè terminum latiora opinantibus ſermonis anguſtia? Cum autem beatiſsimus cerneret pontifex, ſarcina carnis abiecta, maturius ſe ad purũ ætheris euolare fulgorem, læto animo ac uultu ſereno, hymnis & canticis reſonãs, ad ſedem ſuã cæleſtis anima remeabat. Illud itaq; ſilentio præterire non debeo, ꝙ eius ſanctæ reliquiæ uſque in diẽ tertium, quo cum ſumma ueneratione reconditæ dinoſcuntur, tanto lumine ac decore ueſtitæ cunctorũ uiſę ſunt oculis, ut ſplendorem uitæ uultus ſignaret defuncti, & depoſitam gloriam iam tunc percepiſſe glorioſum uas crederetur, in quo uerè fuit theſaurus magni regis inclusus. Quæ fuerunt ibi flumina lachrymarum, qui planctus, ſilebo, ne poſt annoſa curricula, nouellum dolorem ſcriptor incutiam. Sed quæſo iam temperemus à luctibus, contractam triſtitia reſoluamus frontem. Excelſa cum Deo poſsidet, cuius obitum mœremus in terris. Intelligo, quòd nunquam ad flentem flens bene ueniat conſolator. Hæc ſancto patri & doctori peritiſsimo, idoneus affectu, non ſcientia impendi, ut aliquos de conuerſatione eius floſculos relegerẽ ut eſt longum iter agentibus in uſu poſitum, qui non omnes obuios conſalutant. Tu mihi anima præpotẽs apud redemptorem tribue, ut pectore liber, & cura uacuus, munda tibi, ſicut debẽtur, præconia mundus exoluam. Hactenus Ennodius.

Oratio Anthemiũ. — *1. Reg. 24.* — *accuſatur grauiter Recimer.* — *Inuiſit loca ſacra.* — *Profligat dæmones.* — *Feliciter migrat è uita* — *Anima ei præpotens nunc apud Deum.*

CERTAMEN SANCTI PATRIS noſtri Clementis Ancyrani Epiſcopi & Martyris, authore Simeõe Metaphraſte.

Ianuary 23.

POST ducenteſimum & quinquageſimum annum Domini noſtri Ieſu Chriſti, anno duodecimo Valeriani Imperatoris, Conſulibus ipſo Valeriano & Luciano, ille uerè magnus & admirabilis Clemẽs, Ancyræ Galatarum prouinciæ, tanquam egregius aliquis palmes, multis boni ſpiritus botris erat omni ex parte plenus. Ea enim cum ipſum tuliſſet, & multis etiam alijs ciuitatibus miſiſſet præclarum exemplar martyri, ipſa quoque collegit pulchros fructus conſummationis. Erat autem genere inſignis, ex nobili quidem & alto deductus, ſanguine. Erat enim ei pater & mater, hæc quidem ex ambobus parentibus claris & fidelibus: ille autem in religione à Sophia fideli ualde diſſidens, & gentili deditus ſtultitiæ. Nam cum eam haberet uitæ ſociam & habitationis, multa ſemper dicens & faciens, conabatur eam facere ſociam religionis. Ea autem cum animi magnitudine maritum ſuperaret, hoc maiori ſtudio contendebat, ut ſi qua ratione fieri poſſet, eum deduceret ad ueram pietatem. Sed ille quidem dormiens in profundis erroris tenebris, erat ſua ſponte malus, & recuſabat adſpicere magnã lucem ueritatis. Quocirca ſic quoque miſer duplici morte moritur, nempe carnis & animæ: Solus autem uxori

Patria Clemẽtis. — *Parentes.*

uxori filius, hic Clemens admirabilis, ex ipſo reliquitur, adhuc infans, & quem mater ſuis tenebat ulnis, & eius alebatur ubere.

Cum ſic ergo eſſet mater marito uidua, labaretquè adhuc ſpes eius de puero, ei tantam dabat operam, & ei tam diligenter attendebat, ut ei eſſet omnia, & pater, & pædagogus, & mater. Nam primum quidem eum ſtudioſè alebat, & ea faciebat, quæ par eſt matrem filio. Cum autem iam ad eam perueniſſet ætatem, in qua ſunt pueri capaces diſciplinarum, ei rectam pietatis rationem rectè ſapiens ſuggeſſit, ut quæ eum rectè Clementem nominauerit, uel potius propheticè, & ut fini cõueniebat. Sciebat enim eum futurum ueluti quendam palmitem ueræ Chriſti uineæ, & ei producturum eſſe fructum multarũ animarum, etiamſi multi reges, ueluti quidam non boni agricolæ, eum ſæpè multis totonderint ſuplicijs, ut deinceps procedens declarabit oratio. Cum ita ſe haberet Clemens, & à matre beneuola tam pulchrè aleretur atque educaretur, propinquum illa ſentiens deceſſum, puerum benignè & amanter complexa, qui duodecimum nondnm aonum compleuerat, non magis eum ſuarum ſacultatum, quam theſauri, qui eſt in cælis, hæredem conabatur facere, hæc cum ſuauiſsimis ei mandans amplexibus.

Clemẽs Apoſtõ clima-tos quod ſignificat palmitem.

Matris moritura ad eũ oratio.

Fili mi, fili chariſsime, fili, qui prius, quam tuum uideres patrem, uidiſti orbitatem, Dei autem patris opibus es locupletatus, & orbitate uſus es ad ſelicitatem, ego quidem te produxi corpore, Chriſtus autem regenerauit per ſpiritum. Cognoſce tuum patrem, uide ne eius filii denominatio ſit tibi falſo impoſita. Serui ſoli Chriſto, in Chriſtum tuam colloca fiduciã. Is uerè eſt immortalitas, is ſalus, is qui de cælo deſcendit propter nos, & nos quoquè unà ſecum in altum extulit, & filios ſuos effecit, & deos. Qui ergo huic paret Domino, ſuperabit quæcunque ſunt difficilia, non ſolum, qui ſimulachra honorant, Tyrannos & Reges deprimens & deiiciens, ſed eos etiam, qui ab ipſis honorantur, dæmones pudore afficiens, eorumquè ducem & Præſidem diabolnm. Deindè inter loquendum oculos ſuffuſa lachrymis, & diuina contemplatione impleta à gratia, ea etiam, quæ erant euentura Clementi, perſequitur uel maximè propheticè, & Rogo te, dicebat, fili chariſsime, rogo te, ut mihi des unam gratiam pro omnibus. Quoniam enim inſtat tempus difficile, & uehementer ſpirat impietatis perſecutio, es autem ipſe quoque ut noſter dicit Dominus, ad reges propter ipſum Præſideſquè ducendus, hunc mihi honorem concede fili, ut pro ipſo ſtes fortis & ſtrenuus, & mihi firmam ac ſtabilem conſerues confeſsionem, & confido in Chriſtò meo, ò membrum meum, confido, quòd citò in tuo quoquè capite florebit corona martirii.

Matt. 10.

Para ergo teipſum, & ad magni animi uirtutem tuam incita animam, ne te imparatum offendant certamina. Non enim aduerſus hoſtes contemnendos, neque de rebus leuibus eſt decertatio. Sed ſunt aduerſarii quidem ipſe malignus, illiuſquè miniſtri & ſatellites, agitur autem de uita æterna & honore, aut rurſus de dedecore, quod nnnquam terminatur, ſupplicio. Aut ergo te bona adhortentur, aut grauia deterreant. Turpe eſt, ò fili, milites quidem pro conſeruo & mortali rege lubenter mortem oppetere, nos uerò non hoc uelle ſimiliter ſubire pro rege immortali. Quanquam ipſi quidem ab eo nihil accipiunt, quod reſpõdeat meritis tantæ beneuolentiæ. Quod enim donum tãtũ eſt momẽti, quãti uita? aut quiſnam poſt mortem eſt ſenſus eorũ, quo donãtur? Sed ſi mortuus fueris pro Chriſto communi omnium Domino, pro uita, quę eſt ad tempus, habebis immortalem: pro delicijs & gloria & quæ ſemper fluunt diuitiis, æterna frueris beatitudine. Quid uerò, etſi nunc non moriamur? non paulò poſt omnino moriemur, & omnibus commune reddemus debitum? Et alioqui quæ propter Chriſtum mors ſuſcipitur, ne mors quidem iure exiſtimabitur. Semper enim meliore ſpe futurorum, eius ſenſus adimitur.

Ante omnia autem, ò fili, illa ſunt conſideranda, quemadmodum ipſe effector uniuerſæ creatæ naturæ, & noſtri generis opiſex, propter nos homo factus eſt: & cum in terram ueniſſet, conuerſatus eſt cum hominibus. Cur non dico id, quod eſt maximum, quòd pro nobis quoque ingratis famulis, Dominus morte eſt condemnatus, conſputus, colaphis pulſatus, & poſtremò mortuus? Et hæc omnia ipſe paſſus eſt propter nos & noſtram ſalutem, ut peccati ſolueretur tyrannis, ut prior tolleretur condemnatio, ut cæli portæ nobis rurſus aperirentur. Quomodo ergo non erimus uenia indigni, ò fili, ſi ipſe quidem pro nobis, qui grauiſſima perpetrauimus, iſque cum ſit Dominus, talia paſſus ſit: nos autem ne pauca quidẽ propter illum ſuſtineamus? Hæc, ò fili, conſidera, & nihil te ſeparet à charitate Chriſti, non minæ Præſidum, non tormenta ac ſupplicia, nõ metus regum, qui ſunt ad tempus, quorum ira cito decidit cum ſupercilio, & ignis extinguitur, & enſis rubigine obducitur: ſed potius te conſolentur bona, quæ ſunt parata Martyribus, & cælum ipſum, quod eſt tibi propoſitũ præmium martyrij.

Cur paſſus Chriſtus.

Hæc quotidie mater ei ſuggerebat, ut quæ eius, qui uerè eſt ſapientia, ſpiritum haberet per ſe loquentẽ, cum puer iam eſſet canus prudentia etiam ante ætatem, & profundiore opus haberet admonitione. In fine autem hæc quoque adiecit: Hæc mihi tuæ matri redde, ò fili, pro tui nutritione. hæc ſit mihi merces meorum in te pariendo dolorum, ò fili iucundiſſime, ut ego quoque mater, ex Pauli ſententia, ſalua fiam per liberorum procreationem, & in membris filij glorificer. Ecce enim, ó fili, ego quidem iam recedo, (ſenſerat enim ſe moriẽtem, uirtute gratiæ) & hæc lux ſenſibilis mihi mane non illuceſcet. Tu uerò mea in Chriſto lux & uita, & te rogo mea uiſcera, ne ea ſpe fallar, quam de te concepi. Vna mulier Hebræa aliquando ſeptem produxit Martyres, & ipſa in illorum ſeptem decertauit corporibus. Tu autem uel ſolus mihi ſufficies ad gloriam, & beata ego inter matres, quòd per te ero inſignis. Ecce uado ante te, ò fili, & deinceps quidem corpore ſeparor hodie à tuis ſuauiſſimis oculis: animam autem meam poſtquàm deceſſero, exiſtima ò fili, à tua ſemper pendere, cum qua confidenter Chriſti adorabo tribunal, tuis glorians laboribus, de tuis propter ipſum notis ac ſtigmatibus me magnificè circumſpiciẽs, & magnificorum illorũ præmiorum & lætitiæ futura particeps.

1. Ti. 2

2. Ma. 7.

Hæc mater dicebat filio, & ſimul omnia illius mẽbra deoſculabatur: Felix ego, rurſus dicens, quòd mẽbra Martyris deoſculor, membra offerenda Chriſto ſacrificium. Sic ergo eum amplectens, & quàm ſuauiſſime differens, uerè beata quiete requieuit, cum ſpiritum quidem Deo, corpus autem dulciſſimis filij manibus commendaſſet. Ille autem, ut qui in beneuolam matrem fuiſſet ſemper pius filius, illud quidem ſepelit ſplendidè & magnifice. Ipſe uerò uitam ſuſcipit monaſticam hoc ſtatim primum matris concedens mandatis, ut à mundo propter Chriſtum diſcederet, qui poſtea propter illum à uita quoque erat diſceſſurus. Atque clementi quidem ſic matre orbato, (Deũ enim habebat patrem) ille ei rurſus aliam inducit matrem, quæ nec nomine, nec moribus quidquam differebat à priore, ipſa quidem & genere inſignis

Clemens fit monach⁹

gnis & diues, quæ ipſa quoque ſimiliter uocabatur Sophia, & noctu & interdiu ſemper uerſabatur in orationibus. Cum eſſet autem, ſi ulla alia, filiorum amantiſſima, carebat omnino filiis. Diuina uerò prouidentia, quæ res eorum ex alto adminiſtrabat, nec ferens teneram Clementis ætatem eſſe à matre deſertam, & rurſus uolens explere Sophiæ deſiderium, Clementem ſapienter ad ipſam adducens, ut adoptet efficit. Cum re uera autem eſſe ſapiens Sophia, in ea quæ eſt ex Deo ſapientia, ipſa eum inſtituebat, & perinde ac ipſa eum peperiſſet, in Clementem erat affecta, & ſummam curam eius gerebat. Neque uerò Clemens minus, quàm par erat in matrem, amorem in eam oſtendebat, ſed puram quidem ac ſynceram in eam reuerentiam ſeruabat & deſiderium. Præceptoribus autem plurimū quoq; fructus mox reddidit, ſicut bona quædam terra & pinguis, quæ nequaquam agricolam propter paucitatem moleſtia afficit: ſed per eorum, quæ naſcuntur, multitudinem prouocat potius ad alia deijcienda ſemina: ea quidem, quæ habebat communia proponens ijs, qui egebant, ex æqualibus, ſuæ autem linguæ eos inſtituens ſapientia, & eos ad agnitionem deducens ueritatis.

Adoptatur à Sophia, optima matrona.

Cum itaque aliquando fames inuaſiſſet Galatiam, & omnibus ſimiliter hominibus & pecoribus afferret exitium, ipſe tollens infantes gentilium, quicunque relicti fuerant orbati parentibus, & quicunque rurſus propter paupertatem in uiam proiecti fuerant, & amictu quo corpus tegerent & alimento egebant neceſſario, alebat, ueſtiebat, inſtituebat, & quod his erat longè maius, ad Deum adducebat: ea quidem, quæ ad corpus pertinebant, ex fidelis Sophiæ pecunijs lætus ſuppeditans: quæ autem ad doctrinam pietatis, & morū ornamentum, & animæ utilitatem, à domo ipſe proferens ex ſapientia ſpiritus. Quos quidem cum & apud ipſum uiuerent, & ab ipſo rectè componerentur, & cum eo tecti & ſalis & aſſidui eſſent ſermonis participes, & illius doctrina in dies irrigarentur, paulatim uirtuti aſſuefecit, & procedente tempore exercitatus eſt eorum animus, ut cum ipſo admirabili Clemente decertarēt. Quocircà non ſolum multos habebat filios, ſed eos bonos & bene educatos, Sophia, quę prius carebat filiis, ueluti quandam ciuitatem ex his cōſtruēs adoleſcentibus, Deo undique circundatam, qui eſt murus longè tutiſſimus. Clementi autem cum alii, uirturis laboribus, legumina quoque ſolum erant alimentum. Ab animatis enim omnino abſtinebat, illorum trium ſemper memor puerorum, quorum corpora cum acuiſſet ieiunium, effecit ut expugnari quidem non poſſent ab igne uitiorū, neque fundi flamma fornacis ſenſilis.

Eius præclara facinora.

Eius uictus.

Dan. 3

Sed enim oportebat lucernam imponi candelabro, & uideri ciuitatē, quæ eſt poſita ſupra montem, & Clementem, qui reſplendebat tanta luce uirtutis, nanciſci ſacerdotium, ut ſic quoque pluribus fieret uia ſalutis. Propterea & Dei è ſuperis ſuffragio, & communi ſententia omnium, qui erant in Galatia, primum quidam ſacer præco ſacri atrii, deinde etiam paulò poſt diaconus creatur & presbyter. Cum duo autem deinde anni præteriiſſent, ad Epiſcopalem quoque ſedem prouehitur, alius inter ſacerdotes hic quoque exortus Daniel, ut qui etiamſi eſſet iuuenis, omnem tamē ſacerdotis ſenectutem uirtute ſuperaſſet, & oſtendiſſet ſenectutem non eſſe huiuſmodi, ut rerum bonarum omninò certos efficiat poſſeſſores, ſed nonnunquam etiam rectè inſtitutam iuuentutē, eſſe uirtutis non contemnendam cuſtodem. nam uiceſimum quidem annum iam attigerat. Cum autem ei eſſet mandatus magiſtratus, maiorem curam gerebat orphanorum, eos primum ſacras docens ſcripturas, & deindè etiam diuino eos dignas baptiſmo, & ad eos, quos par erat, gradus, non omnes, ſed dignos referens. Hinc factum eſt, ut ex locis uicinis omnes confluere, ſuos filios ad ipſum ex toto animo adducētes. Quos quidem tanquàm germanus ſuos filios ſuſcipiens, ſimiliter educabat atque inſtituebat. Sed ſunt hi quidem primi reuera fructus uirtutis boni Clementis, & talia præmia ſacerdotii.

Anno ætatis uiceſimo fit epiſcopus: ſed id ſacri Canones iam non ſinunt.

Deinceps autē in finem incipiunt accipere matris prędictiones, & contexi diuina corona martyrii, eſt autem à nobis oratio ducēda paulò altius. Cum Diocletianus Romanum ſuſcepiſſet imperium, & in eo primum annum ageret, noua quidem genera tormentorum excogitata fuerant aduerſus Chriſtianos. Nouorum autem mortis generum minæ fuerant intentatæ, & mittebantur literæ per omnem terram, quæ parebat Romanis, quæ magiſtratibus præſidibus uicariiſque & proconſulibus aduerſus pios ſupplicia & cædes inſultas ſignifibāt, & iis, qui in iis fuiſſent negligentes, æquale minabantur periculum, iis autem, qui diligenter fuiſſent executi, opes pollicebantur, dona, & eſſe inter primos amicos Imperatoris, & eum honore omnes eſſe ſuperaturum, qui in his rebus fuit ſtudio ſuperior. Qui ergo in urbibus & regionibus erāt impii præſides, ex obſequio in Principem ducentes ſuæ ſomitem inſaniæ, in hoc conſentiebat, ut eos, qui in pietate uiuebant, conſcinderet, & ita omnes delerent & de medio tollerent, ut eorum, qui timebant Dominum, nullus euaderet. Itaque ad Domitianum quoque, qui Vicarii gerebat magiſtratum, & uerſabatur in partibus Galatiæ, referunt de hoc magno & admirabili Clemēte, quòd cum infantium magnam abſtraxiſſet multitudinem, ad Chriſtum qui dicitur, adduceret, & magnorum deorum cultum, quantum poſſet prohiberet, perſuaderet autem multis illi animum adhibere, & unum ſolum eum Deū prædicare.

Hæc ſimul ac audiiſſet Domitianus, eum iubet adduci. Qui cum paulò poſt ante eum conſtitiſſet, eum blandis & inſidioſis uerbis ad ſe attrahere conabatur. Quæ uidentur, dicens, nequaquàm conueniunt & cōgruunt, iis, quæ de te allatæ ſunt, accuſationibus. Vultus enim & ſpecies liberalis, morumq́ue māſuetudo & moderatio, mihi omnino uidentur prudentis & ingenui animi. Quæ autē de te dicta ſunt ad aliquibus, ſunt puerilis potius inſcitiæ, puſilliq́ue animi & plane illiberalis. Res uerò ipſa id indicabit. ex te enim uera diſcemus facilius, ſi pauca quædam dederis uerba tuæ prudentiæ. Martyr autem, Noſtra, inquit, prudentia & intelligentia eſt Chriſtus, qui eſt uerè ſapientia, qui Dei eſt Patris filius & uerbū, cuius uerbo producta ſunt omnia, à quo ipſum quoq́ue dicere & ſapere nos habemus. Reſpondens autem Vicarius, Me, inquit, per deos affeciſti moleſtia, cum has præter omnem ſpē ſtatim ab initio nugas dicere cęperis. Sed ſi mihi credas, has longas nugas multū ualere iubens, ueni & diis ſacrifica propitijs: eorum quidem, qui eos contemnunt & inficiantur, ſupplicia: eorum autē rurſus, qui uenerantur & colunt, honores reputans. Eorum uerò, qui dicuntur, nos ſibi ſumus exemplum, qui per ipſos ad hunc peruenimus magiſtratum, & beneficij gratias eis referimus, honorando eos, qui ipſos colunt, & ſupplicijs afficiendo eos qui nolunt parere.

Siſtitur iudici Clemēs

Cum ad hæc ille riſiſſet, ut eſt conſentaneū, quòd donorum, quibus afficeretur, & turpium meminiſſet honorum, & promptum eius animi ſtudium uideretur his diſſoluere. Sed nos quidem, inquit, ò Præſes, ſentimus his contraria, & damnum quidem ueſtra dona: honorem autem, ignominiam: & magiſtratum eſſe putamus ſeruitutem; contumelias uerò rurſus, ſupplicia,

Conſtātia martyris.

plicia, & minas, uoluptatem & delicias: & quod eſt his maius, eum Deo coniunctionem. Hæc cũ tu ſcias, nec promiſſis & honoribus, neque rurſus minis & ſupplicijs, exiſtimes te poſſe nos abducere à pietate. Hæc paulatim mouebant animum Domitiano, & ſanctum acrius intuens, Ego te, inquit, omnino feci arrogantiorem, cum me in te tam leniter geſſerim. Non eſt autem mirum, ſi cum tu perpetuo uitam agas cum pueris, non abſimilem eis ſenſum habeas. Cæterum niſi & deos placaris ſacrificijs, & hinc noſtram lucrifeceris beneuolentiam, ſcias pœnam mortis eſſe tibi ſubundam, eamque, non quæ breuiter & ciro afferatur, ut tu fortè eſſe exiſtimaueris: ſed multis prius & uarijs affecto ſupplicijs. Deinde etiã eſſe grauiſſimũ ſuſtinendum modum mortis, ut & ipſe malus male abolearis, & tuo exẽplo caſtiges multorũ arrogantiã.

Admirabilis uerò Clemens, Quoniã mihi, inquit, pueros obijcis, Ego, inquit, ſtudui pueris eam indere prudentiam, quàm ignorant qui ſunt apud uos uiri, & ex his ipſis qui ſunt ſeniores & ſapientiores. Nam quæ eſt uerè Dei ſapientia, ſeipſam abſcondit à ſapientibus & prudentibus, & reuelauit uidelicet infantibus. Glorior autem & prædico me offerre ſacrificia, ſed Deo meo rationabilia: non, ut ipſi, torrentes ſanguinis, fumosque & nidores, quibus eos, qui ſunt apud uos, deos colitis uel maximè præter rationem. Quòd ſi meum ſanguinem pro ipſo ſacrificauero, ita mihi quoque aderit, ſi nõ ex æquo, aut aliqua ex parte Domino meo uicem rependere. Etenim me Chriſte rex ipſe tuo præciolo redemiſti ſanguine.

Matt. 11.

Hæc cum Martyr cum magna dixiſſet fiducia, abiecta perſona præſes, quàm olim in ipſum parturiebat inſaniam, eam produxit in medium: & eum ſublimem ſuper lignum ſtatim athletam ſuſtuliſſent qui aderãt, quòd is ita iuſſiſſet, eius latera laniabant, & acclamabant, ne iuſſa contemneret Imperatoris. Profundi itaque ſulci ſecabantur in illius carnibus, & earum magna pars auferebatur, & forma internorum aperiebatur uiſcerum, ut ne hominum quidem oculis eſſet tolerandum ſpectaculum. Ille autem non eſt animo commotus, non mutauit formam, non uocem, non uerbum emiſit miſerabile, non gemitum eius, qui dolore cruciatur: ſed perinde acſi eſſet ſecurior iis, qui aderant & contemplabatur, & minus ſentiret, quàm ipſi qui cædebant, magno animo agebat gratias Deo agonothetæ. Cum uerò in eius ſupplicio multum temporis conſumeretur, & remiſſæ quidem eſſent manus lictoribus. Martyr autem eundem fortem & generoſum oſtenderet animum, uolens Præſes diſſoluere fortis eius animi robur, Noli, inquit, ò tu exiſtimare fore, ut tu me ſuperes fortitudine, ſed etſi longum tempus effecerit, ut eorum, qui cædunt, dextera ſint parum defeſſæ, at ego rurſus eorum loco alios ponam recentes, qui non prius te ceſſabunt cædere, quàm nuda carnibus oſſa tua reliquerint. Statimque lictores ex ſucceſſione rurſus Martyrem circunſiſtentes, ei quoque ſimilia faciebant prioribus, donec eis quoque ſimiliter manus imbecillæ fuerunt & defeſſæ.

Dirè cruciatur.

Lictores lictorib⁹ ſuccedunt.

Ille ergo ſtultus Præſes, partim quidem admiratus Martyris conſtantiam: partim autem pudore affectus propter lictorum imbecillitatem, iuſsit eum deponi de ligno. Ille uerò talis erat, qualem nec oculi lictorũ adſpicere, neque manus ſuſtinebant tãgere. erat enim omnino nudatus carnibus, eiſque tanquàm ueſte erat exutus, ſolum autem propterea, quòd eſſent oſſa fixa homo eſſe uidebatur: quę ipſa quoque erant illita ſanguine, quoddam nouum & alienum ſpectaculum, & quod uel ex ſe poſsit efficere, ut caligẽt oculi. Quocircà cũ ille deſperaſſet ſe poſſe ei uim afferre & caſtigare, utpote quod ei uiſum eſſet inutile, perſuaſione rurſus apud eũ utebatur & lenitate. & duæ tibi, aiebat, ò Clemẽs, fuere cauſæ tantorum malorum, inuidia & contẽtio, ſed ad te quidem à fortuna peruenit inuidia, quæ tibi omnino inuidens, non ſinit res tibi ſuccedere ex ſententia. A natura autem eſt tibi cõtentio. ea enim te ad intẽpeſtiuã rurſus litem incitans, prohibet quo minus nobis pareas: & ideo in mala te coniecit extrema: magnis autem priuauit muneribus, quæ eras conſecuturus, ſi noluiſſes cedere iuſſui Imperatoris: uel potius tibi quoque fortuna iniecit contentionem, nolens tibi omni ex parte aduerſari, & tua ſemper labefactare. Sed uel breue aliquod momentum temporis parce miſero corpori, & noli, dum in te uana uis oſtendere egregiam animi conſtantiam, immaturam mortem & uiolentam ſubire.

Lingua uerſuta ſerpentis antiqui.

Ad hæc Clemens admirabilis, alias illius nugas ne minimum quidem curans, hoc ei ſolum reſpondit: Quæ mihi à te mors eſt afferenda, ò Iudex, & corpori interitus uacuitatem, & animæ efficit immortalitatẽ. Et hoc, inquit, Vicarius, omnino eſt ueſtræ ſtultitiæ, id quod eſt bonum, uſqueadeo ignorare & negligere, ut & dulcem hanc lucem, benignumq; & lætum illud aſtrum, nempe ſolem, quæ ad fruendum & nos oblectandos dii nobis conceſſerunt, ſpe alicuius alterius incertæ uitæ amittatis. Etenim ſi rurſus in eadem permaneas inobidientia, acceperis quidem aliquam breuem à tormentis dilationem, ne tam uehementibus ſuppliciis tibi corpus defatigetur, ſed hæc remiſſio erit tibi paulò poſt cauſa maiorum malorum, & cum te paruo tempore collegeris, magnis rurſus & uariis traderis ſuppliciis: quorũ, ut mihi uidetur, anima quoque è corpore excedens, ſenſum habebit acerrimum. Martyr autem, Solis, inquit, minis, ut uidetur, & nudis uerbis polliceris mihi te impleturum ea quæ deſidero. Cæterũ cũ ſcias, quænam ſit mihi ſententia, noli uſq; ad uerba ſolũ ſiſtere, ſed tibi ad opus perducantur omnia, & à nulla re abſtineas, quę ſit aſpera & difficilis.

Vox martyre digna.

Tunc ferus ille & immitis ab ira conſueta abripitur, & cum dixiſſet, Planè contentioſum animal eſt homo iſte, genas & os iubet ei uerberari. Nã quoniã, inquit, hæc ſola pars corporis remanſit minimè affecta ſupplicio dicendi utitur libertate. Patiatur ergo hæc quoque ſimiliter atque aliæ partes corporis: Statimquè ex lictoribus, qui erant quidem paulò humaniores, alii quidem eum ſolis manibus uerberabant: Alii autẽ etiam fuſtinebant, ut qui lacerationibus iam eſſet diſſolutus & ad terram diffluneret. Quotquot uerò audaciores erant & crudeliores, lapidibus quoque in eum utebantur, & ijs illud ueridicum Martyris os pulſabant. Martyr aũt, Magno, inquit, me honore affeciſti, ò Tyranne, magno, inquam, affeciſti honore, nõ ſupplicio. Quomodo enim non eſt honor ſeruo, dignum haberi, qui eadem perpatiatur quæ Dominus, & primi illi paſſionis ſocii & martyres? Colaphis quoque cæſus eſt uultus mei Domini, & lapidibus fuit interemptus Stephanus. Hæc quoq; mihi nunc magnũ decus & ornamentum afferunt. Leuat mihi laborẽ paſſionis imitatio. Sedat mihi dolorẽ iis qui ſunt me præſtantiores, in honore æqualitas. Hæc dicebat. & ad ſuũ agonotheram frequenter tollens oculos, uehemẽti ſtudio agebat gratias.

Os & genæ eius uerberantur.

Matt. 26

Act. 7.

Domitianus autem cum omnino animum deſpondiſſet, eum rurſus mittit in cuſtodiã. Cum uerò putaret eũ non poſſe amplius uti pedibus ad ingrediendũ, quod prioribus ſuppliciis eſſet corpus confectum, iubet eũ utrinq; portari: ſed qui omnes qui concidunt, confirmat, afflictosque & depreſſos erigit, non ſinit eũ opus habere manu, quæ eius greſſum fulciret, ſed eos repellens, qui accedebant ex gentilibus, & illud ſenſim acclamans, Oleum peccatorum non impinguet caput

Pſ. 14

put meum, ipſis pedibus ipſe illam uiam peregit. quẽ cum ſic abeuntẽ anima duertiſſet Vicarius, fortitudinem ualde eſt admiratus, & conuerſus ad eos, qui circumſtabant, Papæ, inquit, magnã tolerantiã. Talibus utique militibus opus eſſet Imperatoribus, ut eſſent quouis periculo ſuperiores, & tã conſtantem animũ & tã magnos ſpiritus conſeruarent in rebus aſperis. Cæterum hic non ſiſtetur amplius ad meũ tribunal: ipſum autẽ ad Imperatorẽ mittam Diocletianum. Ille enim ſolus eũ ſuperauerit. Dixit, & cũ ſtatim ſignificaſſet literis, quomodo ſe res haberent, iuſsit eũ quãprimum duci Romã. Cum fuiſſet ergo Martyr extra ciuitatẽ, unà cum corde manibus in cælum ſublatis, Domine Deus, inquit, qui oĩa facis & procuras pro uniuerſo genere hominũ, & multas nobis munis uias ſalutis, hanc tuam ciuitatem, & animas eorum, qui in ipſa crediderunt, conſerua, ne implicentur laqueo diaboli, & Tyrannorum capiantur inſidiis. Porrò autem ne eos quoque perpetuò eſſe ſinas alienos ab ea, quæ nos tulit, ſed qui Iacob cõuertiſti in domũ patris ſui, & eum à manu Eſau liberaſti, qui etiam oſſa Ioſeph unà cum populo ex Aegypto extuliſti, & ea patriis reſtituiſti ſepulcris, tuæ quoque placeant uoluntati me reducere, & quæ me genuit & aluit, & ad hanc uſque ætatem produxit patriæ, tanquam aliquod rurſus reddere debitum. Hæc cum à Deo precibus contendiſſet, uiam confecit alacriter.

Mittitur Romam.

Gẽ.36.
Ex.13

Poſtquàm autẽ Romam peruenerunt, ubi tũc quoque uerſabatur Diocletianus, & qui miſsi fuerant, ei reddunt literas, & Clementem admirabilẽ, cũ ille iuſſiſſet, adducuntur in medium. Cum uerò adſtitiſſet, tunc uidens Diocletianus iucundum eius alacremq; & generoſum adſpectum, primũ quidem celans, quid in animo haberet, apud ſe admirabatur, an illa omnia ſuſtinuiſſet, quæ ei ſignificabant literæ. Deinde eũ etiã fixis intuens oculis, & totum conſiderans, Tu es, inquit, celebris ille Clemens, cuius magnũ eſt nomen propter fortẽ & generoſum animũ? Sed oporteret omnino hunc tuũ generoſum & magnum animũ, habere aliquam piam & iuſtam cauſam, ſed non hanc impiam & iniquam, & hoc ipſum manifeſtum animæ & carnis exitium. Nunc enim quo eſt maior, eo eſt deterior, & nos magis ad iram prouocat, deos incitat ad uindictam. Verumenimuerò tu animo ad contraria mutato, hũc firmũ & cõſtantẽ animũ oſtende pro pietate in deos, ut ſic quoque potius dignas conſequaris remunerationes. Illi enim, ut arbitror, tui ꝓꝑ hunc fortẽ & excelſum animũ miſerti, propterea effecerũt, ut tot & tantis reſiſteres ſuppliciis, nec permiſerũt, ut tu iam diù male perires & præripereris, agnitionẽ & mutationẽ omnino expectantes. Hæc dixit, & ꝓ oculis ſancti ſtatim proponit, illinc quidem aurũ & argẽtũ, & literas imperatorias, quæ Patriciorũ illi dabãt honorem. Deinde etiam aliorum magiſtratuum & dignitatum Inſignia: & præterea ueſtes floridas & magnificas, & alia quæcunque rerum pulchrarum cupidus euocant oculos, illinc autem rurſus inſtrumenta tormentorum, manus ferreas grabatus, & ipſus quoque ferreos, menſaſq; & pectines, craticulas, lebetes, obeliſcos, ſartagines, & graues catenas, & aliã magnã inſtrumentorum multitudinem, ſpecie quidem diuerſorũ, ſpectaculo uerò terribilium, experientiam autem habentium ipſo quoque ſpectaculo grauiorem. Deinde Martyrem ſuauiter intuens, & manu oſtendens pecunias: His te, inquit, remuneramur, ſi pius in deos, & in nos ſanctus extiteris.

Siſtitur Diocletiano.

Nota artes diaboli: aut terret, ut frangat: aut blanditur, ut alliciat.

Ille autem, cum ſanctus ab eis oculos auertiſſet, & ea ueluti ſubſannaſſet, & propter ea, quæ dicta fuerãt grauiter ingemuiſſet, Vobis, inquit, pereãt ipſi nobiſcũ dii, tunc acriter & toruè fortè intuens Clementẽ, & ſimul conuertens oculos ad genera tormentorum, Vides, inquit, hæc ſunt eorum, qui non parent & ſunt impii. Martyr autem, Si ueſtræ, inquit, pœnę ſunt, ſicut exiſtimas, terribiles, & ad experiendum intolerabiles, ſicut rurſus dona ſplendida & magnifica & digna, quæ beata iudicentur, quænam eſſe exiſtimas ea, quæ cæleſtis ſunt & ſolius Dei? quænam immortalia quidẽ ſupplicia & dolores inexorabiles? quales autẽ ignis fluuios, qui ne ſolo quidem ſunt adſpectu tolerabiles? quænam uerò rurſus bona ſunt conſecuturi, qui eum dilexerint? Scriptum eſt enim: Talia, ut nec mente poſsint cõpræhendi, nec oculis adſpici, aut quæ ex his percipitur omnino uoluptas conici. Nã quæ ſunt quidem præſentia, hoc argentum & aurum, ſunt ſolũ puluis & lutum, uilis & infrugifera materia, quæ turpiter quidem ex terra naſcitur, turpius autem in eam, quę uidetur, ſpeciem per ferrum & ignẽ transfertur, latronibus ſubiecta & furibus, & ſi nõ his, at diminutioni ſaltem & rubigini, ut quæ conſumatur atq; diffluat. Veſtes autem purpureę & ſplendidæ; fila ſunt uermium, & inuenta barbarorum hominũ. Quamobrẽ ſi ea nos reddunt honoratos, ueſtra quidem ſententia homo eſt uerme uilior. Quòd ſi oportet etiam homines propter hæc habere in admiratione, multo magis admiraret eos, qui hæc fabricãtur, quàm eos, qui propter ex his confecta indumenta gloriantur, & ſe magnificè circunſpiciunt. Nam illi quidem artis ſolertia transformãt naturã ad id, quod eſt melius, & ſenſum decipiunt, & ornatum amantibus oculis ſuaues eſcas proponunt. Hi autem induti ſibi placent, & ſe magnificè circunſpiciunt, de ſui animi leuitate ferentes teſtimonium, & cum oporteret eos pudere ſui erroris, illi potius intumeſcunt, & tollunt ſupercilia, honorati aliorum operibus, ſi modo ea omnino honorem uocare oporteat. Sed ueſtra quidem ſunt talia, & eo modo ſe habent. Quæ autem à bono Deo noſtra ſunt bona, contra ſe habent. Voluptatẽ enim habent immortalem, ſplendorem uerò perpetuum. Neque enim timent eam, quæ eſt ex tempore, mutationem. Non ſuſpectam habent conuerſionem, ſenium ignorant, ſed ſemper florent, in æquali decore permanẽtia, ſtabiliaque perpetuò & immobilia.

Præclara martyris oratio.

1.Co.2

Ad hæc Diocletianus: Mihi uideris, inquit, rectè quidem dicere, ò Clemens, ſed male admodum ſentire. Nam lingua quidem præfers immortalitatem, in mortali autem ſemper ſpem tuam collocas, Veſtrum, inquam, Chriſtum, quem dicunt à Iudæis mala paſſum eſſe innumerabilia, & tandem mortem in cruce ſuſtinuiſſet. Noſtri uerò dij ſunt & ſemper immortales, & nihil graue nec moleſtum ſuſtinent. Reſpondens autem Martyr, De ipſorum, inquit, immortalitate & doloris uacuitate, propemodum uera dicis, ò Imperator. Quomodo enim morientur, qui ne omnino quidem uixerunt? aut quomodo dolorem ſenſerint, qui ipſo quoque ſenſu planè carent? Sed & ſi dolorem non ſentiunt, ſunt tamen ſubiecti innumerabilibus plagis & contumeliis. Nam qui facti quidem ſunt ex lapidibus, & à manu, quæ ſculpit, plagas acceperunt, & ferro ſunt leuigati ac politi, & ſic cum magno, ſed inani labore, formæ humanæ ſimulacra & ſtatuæ facti ſunt. Quibus autem rurſus aurum eſt materia, ſiue æs, ſiue argentum, ij quoque fuſi igne uehementiſsimo, ſimiliter atque alij conſiſtunt omnino ſenſus expertes, qui tantum abeſt, ut opem ferant alijs, ut ne ipſi quidem poſſint facere, quo minus hæc omnino patiantur. Nequaquam ergo moriuntur, quoniam nec omnino quidem, ut prius dixi, uixerunt, diſſluũt autem & conteruntur, quomodo quod ſint, à tempore, ita etiam, quod non ſint, accipientes. Non ergo noſtra quoque ſunt huiuſmodi, ſed ipſe uerus Deus

In falſos deos

Y nus

nus & opifex omnium, Deus meus], qui eſt & expers temporis, & immortalis, [propter me quoque fit homo poſteà, ut ego fiam propter illum deus, noleoſque cruci affigitur & ſepelitur, & tertio die reſurgit, & rurſus in cælū aſcendit unde deſcenderat: cum nos ona quoque feciſſet reſurgere, & ad priorem reduaiſſet principatum, à quo malè excidimus propter inobedientiam.

Propter hæc Imperator ad iram conciratur, & uerbis uictus, conuertitur ad ſupplicia, neſciens ſtultus, ſe per illa magis eſſe uincendum. ſiquidem apertum eſt indicium, uictum eſſe eum, qui punit, quòd is, qui punitur, nihil omnino cedat ſupplicijs. Iubet ergo totæ alligari Martyrem, & rotam quidem uerti magno impetu, Martyrem autem uirgis uerberari crudeliſſimis. Statimque Martyr fuerat alligatus: rota uerò uertebatur celeriter: Martyr autem, quando erat quidem in rota ſublimi, tradebatur ijs, qui uerberabant: Quando uerò rota eum ſub ſe ferebat, corpus eius acerbe conſciodebatur, & oſſa conterebantur. Cumque ſic laceraretur, Domine mi Ieſu Chriſte, dicebat, ueni ad opem mihi ferendam, & leua me hoc pondere ſupplicij: quoniam circundederunt me dolores mortis, pericula inferni inuenerunt me. Reſpice ad me, & miſerere mei, & ex neceſſitatibus meis erue me. Adſis mihi, ut aliquando etiam paralytico, ad gloriam tuā, ad confeſſionem tui nominis, ad dedecus & ignominiam inimicorum, ad maiorum propter te perpeſſionum tolerantiam.

Immaniſſimū ſupplicium.

Hæc cū dixiſſet ſanctus, ſtatim & rota à motu, & qui uerberabant, ceſſauerunt à plagis afferendis. & Martyr quidem ſimul ab omnibus, & à rota, & à uinculis illis ſua ſponte ſolutus fuerat. & reſtitutus in priorem ſanitatem. Lictores autem ſubijt membrorum diſſolutio, & multi ex Romanis, qui ad tale ſpectaculum concurrerant, ſanis euaſerunt animis, & magnus eſt Deus Chriſtianorum, magna uoce exclamauerunt. Magnus uerò Clemens, qui erat uerè Chriſti palmes, cum ueluti pulchros quoſdam fructus ſua membra Deo obtuliſſet, Ago tibi gratias, dicebat, ò Deus, quòd uolueris me in hac maxima & frequentiſſima ciuitate pati pro filio tuo unigenito, qui ipſe quoque paſſus fuit pro nobis, & precium noſtræ captiuitatis & ſeruitutis ſuum effudit ſanguinē. Deinde ſubiunxit etiam ſeriem ſanctorum, qui Romæ erant. Quem Petrus, inquit, docuit colere, & Paulus prædicauit, & qui erat eiuſdem, cuius ego, nominis Clemens ille ſapiens, adorandum eſſe decreuit: & diuinus deinceps Oneſimus eſt cōfeſſus. Propter quē ipſi quoque paſſi, libere loquendi poteſtate apud eos ualent plurimum, & adorantur à fidelibus, haud ita multo poſt autem adorabuntur etiam à fidelibus Imperatoribus. Hoc autem dixit, prædicens mox delendam impietatem.

Adorare, pro honorare & uenerari.

Hæc Diocletiani animum acrius inflammauerunt, iuſſit autem ſtylis ferreis illud præclarum Martyris os contundi ac confringi. Quo factum eſt, ut dentes quidem mox labefactarentur: maxillæ uerò contererentur. Vox tamen non reprimebatur, neque illi pro ſua loquendi libertati uel minima dabatur remiſſio: ſed etiam lictoribus ut ſileret, iubentibus, ipſe idem erat, & ne parum quidē remittebat: ſed contra etiā uoce utebatur maiore, non ſecus ac ſtatua quædā ænea, quæ icta uehementius, maiorem edit ſonitum, Quāobrem cū ipſe quoque Imperator eſſet defatigatus, uinculis & quæ ex eis oritur afflictione & miſeria toti Martyri impoſita, tradit eum in cuſtodiā. Multitudo autē eorum, qui rotæ miraculo crediderant, uiri, & quæcunque erant prudentia præditæ mulieres, inita inter ſe conuentione, carcerē ingreſſi ſunt. Deinde tangentes illius pedes, ualde acriter rogarunt, ut diuinū baptiſmū conſequerentur. Cum itaque precibus tā uehementibus ipſe quoque alacerrimè annuiſſet, rē ſtatim eſt agggreſſus. Cū itaque in carcere eſſet aquæ copia, & ipſe quas oportet preces profert, & cū ipſis pueris omnes ſacro dignatur baptiſmate. Media autē nocte eis diuina quædā apparet uiſio: nempe lux quædam, quæ neque uerbis exprimi poteſt, & quam humanus non admittit adſpectus, totum ſimul tanquā fulgur illuſtrat carcerem. In media uerò luce erat uir quidam adſpectu ualde alacer, ſplendida autem ueſte indutus, qui ipſe quoque erat lux totus quantus, pennis inſignis denſiſſimis. Is cum ad Clementem acceſſiſſet admirabilem, ei in manus tradit panem & calicem. Deinde ille quidem euanuit: eos autē ipſa quoque uox deficit, ut qui ſpectaculo admirabili eſſent obſtupefacti. Sanctiſſimus autē Clemens cum ſtatim conieciſſet ea eſſe ſigna Dominici corporis & ſanguinis, ea & ualde pie ſuſcepit, & cū preces dixiſſet conſuetas, ea communicat ijs, qui iam erant baptizati.

Multi ab eo in carcere baptizātur.

Signa dicit panem & calicē, quia nōdum erant cōſecrata

Cum ergo complures ad eū undiquè accederent, & carcerem facerent eccleſiam, & multitudini Chriſtianorum fieret acceſſio, cuſtodes carceris hæc renūciant Imperatori. Ille autem & eos iubet noctu comprehendi, & niſi pietatē abnegauerint, omnes citra ullam interimi miſericordiā. Illi uerò comprehenſi iuſſu Imperatoris, inuenti ſunt non ignari eius, quod erat bonū & utile eligendi, ſed ab hac, quæ eſt ad tempus, uita maluerunt recedere, quàm à Chriſto deficere, qui nos formauit, & dilexit, & mortuus eſt pro nobis. Quamobrem ante ciuitatē, tanquàm ſacras quaſdā hoſtias, ſeipſos & filios offerunt Domino, cum nullus tunc remanere ſuſtinuiſſet præter unū, cuius quidem erat animus aliquanto iuuenilior. Non enim remanſerat, ut certamē effugeret, ſed ut cum maioribus potius malis colluctaretur, eaque ei eſſent coronarū maiorum occaſio. Is erat admirabilis Agathangelus, de quo etiam deinceps dicetur apertius. Diocletianus autē cum paulopòſt eſſet magni Clementis recordatus, eum rurſus producit: & primū quidem, tanquam abductus pœnitentia, priorem illā abieciſſet inſaniā, ipſum & laudibus leniter aggrediebatur, & ea ratione conabatur potius ſuperare generoſum illū & excelſum animum. Deinde cum uidiſſet rem ſibi eſſe cū homine cordato, & qui non magis poſſet animi fortitudine malorum ferre impetus, quàm prudentia blandis uerbis & diſertis non ſuccumbere: abiecta ſtatim perſona & ficta illa manſuetudine, repente apparuit id, quod erat: & rurſus aliquod nouū excogitauit ſupplicium, quodam Amphione, qui inter ſuos primū locum obtinebat, ad hoc maxime incitante. Erat autem hoc ſupplicium, ut ſic & à tanta multitudine diſtenderetur Martyr, ut ipſæ quoque membrorum diſſoluerentur cōpages, lictores autē quatuor circunſiſtentes, exiccatis boū neruis eum diu crudeliter uerberarent.

Dirus cruciatus.

Poſtquā uerò ille quoque fortiter huic reſtitit ſupplicio, & perinde ac ſi alius pateretur, ipſe impatibilis manſit & immobilis: Scio, inquit Diocletianus, ò Clemens, te eſſe animo ualde contentioſo, corpus autem illi poſſe inſeruire. Sed ipſe ne ſic quidē rurſus cedā, ſed etiā ferreis te aggrediar ungulis. es enim tu forte ferreus & torpidus, & nullo ferè ſenſu præditus: ut uideā an te forte bis excitauerim, quē ſomnus tam profundus inuaſit. Martyr autem, Rectè quidem, ait dixiſti ò Imperator. Dormio enim ueluti quendam dulcem ſomnum, me meo Chriſto ad labores pro eo ſuſcipiendos futurorum ſpe inpiente: rurſus uerò efficiente, ut ſim ſobrius & uigilans, quando eum prædicare oportet, & libere loqui pro eius confeſſione. Hæc ille dixit, & Imperator quidem

Ferreis diſcerpitur ungulis.

dem ſtatim iubet lictores deſiſtere à uerberibus, ſublimem autem eum in lignum tollere, & ſic eum ferreis carpere ungulis, donec ei carnes omnino conſumptæ eſſent, ſanguis autem exinanitus, & ſola oſſa relinquerentur. Cum itaque rurſus lictores ad id magnam adhiberent diligentiam, ut qui etiam ab occulto lictore atque adeo carnifice ad ea incitarentur, Martyr quidem primum ſeipſum attendens, deinde etiam ad tyrannum adſpiciens, Non eſt, inquit, meum corpus id quod adeſt, quo ego quidem ſum indutus, tu autem id nūc, ò Imperator, laceras. Neque enim omnino dolore afficior, quomodo me oporteret, dum laceror, ſed quod mihi quidem datum fuerat à natura, paulatim præcedentibus prius conſumptum eſt ſupplicijs, & nec parua quidem eius pars mihi eſt relicta, carne autem, quæ nunc ad oſſa mea accurrit, & membrorum continet compagem, ueluti quodam indumento meus me Chriſtus induit, propter quem priori me exui, eaque nunc eraſa, me rurſus induet alia. Neque enim lutum defuerit figulo.

Cum is ergo hæc & his plura dixiſſet, ceſſauit, Diocletianus autem iuſsit ei ignis faces adhiberi. Ei autē illa quoque erant uoluptati, ut quæ eſſent tanquàm lux, quæ nim ignis non haberet. Obſtupuit decætero Imperator: & conuerſus ad eos, qui circunſiſtebant: Ego multos quidem punij, inquit, ex miſeris Chriſtianis, & multos etiam morte affeci: ſed nondum uidi uirum tam magno & excelſo animo præditum, ſed neque cuiuſquam corpus adeo ualidum & robuſtum, & cui mortem afferre eſſet difficilius. Eum ergo tranſmittam Nicomediam, Maximiano, ut eſt uериſimile, prodigium futurum incredibile. Neque enim exiſtimo eum unquàm incidiſſe in uirum tam firmi & tam conſtantis animi. Hæc cum mirabundus dixiſſet ijs, qui aderant, decernit ut Clemens uinctus trans mare mitteretur Nicomediam, examinandus à Maximiano de eo ſcribens, & quæ prius à Domitiano, & quæ à ſe rurſus paſſus ſit, quę opinionem & humanam omnē naturam ſuperant: & hoc prætetea ſignificans, quòd ſi eum quidem, quod eſt planè deſperandum, uincere & in aliam potuerit traducere ſententiam, eum rurſus remittat, rem illi gratam futuram, ut argumentū illius maximæ prudentiæ & ingenij ſolertiæ. Sin minus, eum tradat beſtijs, uel etiam acerbis alijs ſupplicijs ei uitam adimat, ne ſi amplius, inquit, ſit ſuperſtes & Chriſtianos & Græcos magnis afficiat incommodis, hos quidem corrumpens & attrahens: Chriſtianos autem efficiens difficiles ad tranſmouendum, eoſque muniens & confirmans.

Etiam tyrannus miratur eius conſtantiā.

Roma ergo ſanctus eſt eductus, multis quidem eū deducentibus, multis autem lacbrymis quoque proſequentibus, quibus conſolabantur ſuam ab eo ſeparationē. Quis enim oratione perſequi potuerit ea, quæ tunc dicebant quidem fideles, & quæ rurſus propter ipſum fecerint? Nam alij quidem pedes tangebant, & manus amplectebantur: alij uerò collum complectentes deoſculabantur, & propter ſeparatiooem amaras effundebant lachrymas. Alij ſe eius ſanguine inungebant, uulnera contrectabant, à ueſtibus auelli non poterant: Vir præclarus & fortis, ſtrenuus decertator, qui ferro, dicentes, eſt ualidior. Qui ipſum autem abducebant fracti fletibus & ipſi quoque affecti animis, conſtiterunt diu, cedentes animorum perturbationi & ſpectaculo miſerabili, Cum uerò iam tēpus uocaret ut martyr nauem aſcenderet, ui & uix tandem auulſus ab ijs, qui ipſum continebant, & tāquàm membrū commune abruptus ab omnibus, ciuitati ea, quæ par erat, & ſibi precatus, nauem aſcendit, & cœpit nauigare. Sed quid ſapiens gubernator uniuerſorum Deus in naue ſuo prouidet conſilio.

Magno piorum dolore abit Roma.

Is qui prius ſolus martyrium effugerat ex ijs, qui ſub Clemente crediderant in carcere, de quo paulò ante ſumus nos eſſe dicturos polliciti, cum eſſet Romanus quidem genere, Agathangelus autem nomine hic unà nauigat cum martyre. Cum enim perueniſſet ad nauem, in qua erat Roma enauigaturus, & cum nautis pauca eſſet locutus, eis facile perſuadet, cumque ſenſim conſcendiſſet, in aliqua eius parte deliteſcebat. Deus autem fuit, qui & nauem oſtendit Agathangelo, & effecit ut eſſent ei nautæ faciles, & cito fuerint ab eo perſuaſi. Poſtquàm autem iam martyr quoque adfuit ipſe cum militibus, & nauem ſunt ingreſſi, & diſtabant à terra circa ducenta ſtadia, uidens Agathangelus milites quidem & inter ſe & circa nauem eſſe occupatos, ſolum uerò ſacrum Clementem ſeorſum Deum orare, à nemine uiſus nec animaduerſus propè eum accedit: cumque eius pedes præhendiſſet, ei in memoriam reuocat eius, quæ in cuſtodia facta eſt, confeſſionis & dati baptiſmatis. Deinde etiam narrat, quomodo è cœde effugerit, & quemadmodū prius ſciuerit nauigium, & quemadmodum ſit ingreſſus, & quemadmodum ea delituerit. Martyr autem (quomodo enim par eſt eum fuiſſe affectum, cū agnouit Agathangelum, erat enim primus ex ijs, qui tunc ab eo fuere baptizati) ſalutabat, amplectebatur, benigne eum alloquebatur, aperte præ ſe ferebat, ſe uiſcera habere refecta gaudio. Deinde etiam cœpit precari uehementius, partim quidem gratias agens pro Agathangelo, & uerba quæ animi lætitia ſignificabant offerens, partim autem Deum quoque inuocans, ut illi ferret auxilium, & rogans, ut is eſſet ſibi ſocius confeſſionis. Ago tibi gratias, Dñe Ieſu Chriſte, dicens, qui mihi es, ſola & unica conſolatio & auxiliū, ꝙ me neq; in terra, neq; in mari relinquas à tuo deſertū auxilio, ſed me per totam uiā defenderis & deduxeris, & meū labore defeſſum animum recreaueris eo, quem ſcis modo, eius conſolator effectus. Ecce enim nunc quoque in mari in Agathangelo bono meo fratre mihi es cognitus, qui uel mihi ex ipſo nomine tuum ſpondet auxilium, ut qui Agathangelus, i. bonorum nuncius, & ſit & dicatur. Sed ei quoque concede ò rex Chriſte ut ad finē tuam deducat uoluntatem, & glorifica ipſū tua cōfeſſione, ut tu quoque rurſus in ipſo glorificeris.

Agathangelus cū martyre proficiſcitur

Ille ergo cum Agathangelo ſic diu noctuque precabatur, cibum quidem non ſumens. nam ne minimum quidem eis cibi uſquàm aderat, ut cuius Clemens nullam curam geſſiſſet omnino, uiuum autem panem in corde & uiuam illam aquam habentes, quibus obſcure alebantur & potebantur. Diuturnæ ergo illorum, ut uidebatur, inediæ miſerti milites, motique animo, benigneque & humane in eos affecti, eos cibis uolebāt impertiri. Illi autem laudabant quidem bonum militū animū, cibū uerò nō accipiebāt, dicētes ſe eum deſuper à Deo accipere. Quod aūt illi dicebāt, Deus effectum reddidit, & circa primam noctis cuſtodiam, celeſte alimētū iuſtis ſuppeditabatur, & pane angelorū nutriebantur homines. Multi uerò dies conſumpti ſunt ab eis in nauigādo, & cū Rhodū appuliſſent, alij quidē oēs è naui deſcenderūt ad quærendū cōmeatū: eis aūt, q relicti fuerāt ꝓ cuſtodia ſanctorū, inſtabāt ipſi uehementer rogātes & orantes, ut liceret eis accedere ad eccleſiā Chriſtianorū & eſſe intemeratorū participes ſacramētorū. Atq; tūc quidē dies celebrabatur Dñicus, & quicūque erant in inſula Chriſtiani, pauci aūt erāt, ad tēplū cōcurrebāt. Ex his uerò cū qdā accuratè didiciſſet, qūo ſe haberent res ſanctorū, Antiſtiti Rhodi oia ſignificat. Epiſcopo nomē erat Photinus, Ille autem nihil amplius cunctatus, cum ſtatim acce-piſſet multos ex ijs, qui aderant, Chriſtianis, uenit ad litus, ad quod appulerat nauis, in qua erant ſan-

Noctis diuq; precantur martyres.

Cibum accipiunt cælitus.

ɛ̃ti,& cuſtodes uehemẽter orauit,ut martyres ſoluerẽ
tur à uinculis,& eis permitteretur uenire in eccleſiã.

Cum illi autem ceſſiſſent precibus, cũ multis hym
nis, quibus Deo aguntur gratiæ,in eccleſiam deducũ
tur martyres,& conſequenter ſacro libro, propoſito,
admirabiliter & præter opinionem declarauit uox
Euangeliorum illa, quæ & tempus decebant,& ſan-
Matt. 10. ɛ̃tis conueniebant. Quænam autem ea ſunt? Nolite ti
mere eos, qui corpus occidunt, animam autem non
poſſunt occidere. Hoc ueluti quandam diuinam dul-
cedinem ſanctorum inſtillauit animis, oculosq́ue ſi-
mul & manus ſtatim ad cælos tollentes, præ gaudio
orabant lachrymantes. Aedificatio autem in fide fuit
Clemẽs Miſſæ ſacrificium offert. res ea iis, qui aderant, omnesq́ue eos intuentes, ipſi
quoque aperte emittebant lachrymas. Deinde pius
ille & Dei amans Epiſcopus rogabat Clementem ſan
ɛ̃tiſsimum,ut ſanɛ̃tæ oblationis perageret myſteria.
Qua quidem cum de more ab eo peragerentur,& om
nes in cõtritione cordis,ueluti nuda & aperta anima,
eis attenderent,uident multi ex iis,qui aderant, qui-
cunque ſcilicet erant digni talia intueri,ſtupendum ò
Viſio mirabilis. Domine & mirabile ſpectaculum, ludis quidem car-
bonem maximum,in intemerata & myſtica mẽſa pro
poſitum,candidatorum autem multitudinem in aere
ſuperuolantem. Atque illi quidem cum uiſionem fer
re non potuiſſent, & humi pronos ſeipſos deieciſſent
iacebant, ut qui eum, qui ex iis procedebat ſplendo-
rem contra non poſſent omnino adſpicere. Cum au-
tem fama breui totam peruaſiſſet ciuitatem, multi
etiam ex infidelibus publicè concurrebant, & maxi-
mè quicunque aliquos ex filiis,cognatis uel domeſti-
Multi ægri ſanantur. cis habebant laborantes aliquibus morbis immedica
bilibus,frequentes concurrebant,ſecũ ægrotos addu-
centes,& alios quidem ad pedes martyrũ proiiciẽtes,
alios autem ad beatarum manuum contactum addu-
centes, eos ſtatim uidebant à morbis expurgatos.
Multorum quoque gentiliũ curatæ ſunt animæ, & ſa-
nationis ipſorum miraculo deducti ſunt ad ueritatẽ.

Hæc milites obſtupecerunt, & cum uiderent ciuita
tis magnum in Clementem deſiderium, & timerent
deinde,ne in eos aliquid innouaret,& martyr ex eorũ
manibus effugeret, ei uincula rurſus immittũt & ad
nauẽ abducũt, illi male faciẽdi ſumẽtes occaſionẽ ex
inſigni eius uirtute. Præceſsit aũt Agathangelus, &
primus nauẽ aſcẽdit, ut qui eſſet primus uiã initurus
martyrii: Cũ eis itaque uentus ſucceſsiſſet ſecundus,
Aegeũ mare trãſmittũr; & cũ appuliſſẽt Nicomediã,
deducuntur ſtatim ad Maximianũ. Ille aũt cum acce-
piſſet literas Imperatoris, & multa quidem etiam ex
ipſis didiciſſet,ea uerò uidiſſet congruere literis, nẽ-
pe adſpectum, qui quam profitebatur uirtutem con-
ſeruaret, faciem liberalem,morum libertatem, nihil
ſeruile,humile & abiectum, neque quod facile poſſet
in aliam traduci ſententiam. Hæc cum uidiſſet Maxi-
mianus, ut qui in iudicandis illis multum ualeret,ſi-
bi ſtatim interdicit eius examinationem, & quaſdam
Siſtitur præſidi Agrippino. bellicas cauſatus,præfecto Agrippino committit Cle
mentis cognitionem. Ille uerò cum eum ſtatim ſiſti
curaſſet,hoc ante alia interrogat, an ipſe eſſe ille Cle
mens, qui uulgo ita iactabatur. Cum is autem ſe eſſe
reſpondiſſet, & Chriſti ſeruum præterea adieciſſet,
iratus Agrippinus, iuſsit militibus, ut ei in facie
colaphum impingerent,dictitantes,ſe ſeruum Impe-
ratorum,non autem Chriſti, uocaret. Martyr autem,
Vtinam,inquit, & Domini & Imperatores ueſtri, uo-
cati eſſent Chriſti ſerui,& aliæ quoque omnes gentes
eis ſeruirent & parerent, & non eis potius improbe
imperaret impietas,& ſtolte nos uincere contẽderet.

Hæc cum ueluti flãma quædam incidiſſent in ani-
mum Agrippini, magis accẽderunt fornacẽ inſaniæ,
& Clementi quidẽ nihil reſpondit, ut qui oſtenderet
conceptam in eum iram eſſe maiorem, quam ut mi-
nis eam ſignificaret. Ad Agathangelum autem adſpi
ciẽs, Tu uerò quis es,inquit. Neque enim contineris
in literis Diocletiani. Ille autem cum uiſum ſuum di-
uiſiſſet, & ſimul in cælũ & ad Clementẽ ſuſtuliſſet
oculos,(utrinque enim ad ſe uenturum ſperabat au-
xiliũ) Ego quoque, inquit, ſum Chriſtianus, per ſeruũ
Chriſti Clementẽ hanc beatã nactus appellationem. *Cruciatur martyres.*
Tũc Agrippinus iubet Clementẽ quidẽ in altum ſub
latũ cædi ac mutilari: Agathangelũ antẽ boũ neruis
à lictoribus crudeliſsimè uerberat. Quoniã uerò ma-
gnus Clemens eiuſmodi tormentum tam magno &
excelſo animo ferebat,& tantum aberat,ut plagarum
uel modicam ullam duceret rationẽ, ut pro ſe & pro
Agathangelo aſſidue oraret. Præfectus hæc parua eſ-
ſe arbitratus,& quæ animum non attingerẽt, in quo
hoc adeo fixũ & firmũ inſederat, ne ad contrariã tra-
duceretur ſententiã,utrũq; quidẽ relaxauit à caſtiga-
tione, & tradidit in cuſtodiam, ſequenti autẽ die iu-
bet theatrum parari & beſtias, & numero multas, &
genere diuerſas,& crudelitate inſignes. Atq; ſancti q
dem relicti in carcere, uehementius & intenſius uigi
lantes,uacabant orationi, Angeli autem ad eos deſu-
per aduolantes præparabant & confirmabant ad mar
tyrium. Quicunq; uerò alii propter alias etiam cau-
ſas habitabant in carcere,cũ eorũ intenſam uidiſſent
orationem,& deinde etiam ſenſiſſent aduentum ange
lorum, & illa admirabili obſtupefacti eſſent conſola-
tione, diuino quodam ardore eorũ incitatis animis,
procidunt ad pedes ſanctorum, & rogant ut ipſi quo
que ueniant ad Chriſti cognitionem: & ne reputen-
tur indigni, qui illum confiteantur. Illi autem cũ eis
ad mediam uſque noctem diſſerentes, ſuadentes,ad-
monentes, docentes,non prius deſtiterunt, quàm eos
in uera fide inſtituerint,& diuino baptiſmo obſigna-
uerint. Deinde cũ magnus Clemẽs ſola oratiõe eis car *Oratione patefacit uinctis carcerẽ.*
ceris totã aperuiſſet ianuã, illos quidẽ lætus lætos di-
miſit: ipſe autẽ ſolus cũ Agathãgelo mãſit in cuſtodia.

Hoc Agrippinũ ualde magnũ ciet furore, & cũ eos
deduxiſſet in theatrum, & ipſe prius more leonis in
ſanctos rugiiſſet,deinde in eos quoque leones & mul
tas alias beſtias iubet immitti. Illi autem immiſſi, ni-
Feræ blandiuntur martyribus. hil quidem mali ſanctis omnino faciebant, ſed blan-
dis potius & benignis eos intuebantur oculis,& nũc
quidem eorum pedes hilariter lingebant, nunc autẽ
in eos etiam placide inſiliebant, non diſsimiliter fa-
cientis iis, quæ canes ſæpè faciunt ſuis dominis, qui
poſt longum tempus redeunt. Atque ſanctis quidem
beſtiæ nihil mali faciebant: Agrippini uerò animum
ualde percellebant, qui erat de tota re mirandum in
modum perplexus & animi dubius, &,ut dicitur, ea
aggrederetur,quæ non poſſent effici, quanquam erro
ris tenebræ uſqueadeo craſſæ eum detinebant, ut nec
cum ea quidem uidiſſet,intelligeret,& nec beſtiarum
ſaltem uereretur illam ſupra naturam naturæ muta
tionem. Sanctis autem ea res fuit cauſa Deum glorifi
candi,& orantes dicebant, Gloria tibi Chriſte, quod
feræ quoque ſint nos admirabiliter & præter opinio-
nem reueritæ,& confirmaſti quæ dicta ſunt per tuum
Danielem prophetam. Ecce enim & leones & multæ *Dan. 6 14.*
immanes feræ in nos ſunt immiſſæ,ſed tu omnino fui
ſti nobiſcum,qui es etiam Deus Danielis.

Deinde uerè agreſtis Agrippinus, cum nihil, ut
prius diximus,eſſet mutatus,ſed eius,quod admirabi-
liter feciſſent beſtiæ & præter opinionem,earum man
Acerbiſſimè cruciatus. ſuetudinem dixiſſet eſſe, cauſam, iubet ſubulas
ualde candentes, eis per medios utriuſque manus
digitos, ad ipſas uſque ulnas infigi. Atque illæ quidẽ,
ut ille iuſſerat,athletis adactæ, theatro acerbũ præ-

buere

buere ſpectaculum, ut multi ne liberè quidem intueri poſſent, ſed propter triſtitiam eius, quod cernebatur, humanis & clementibus ooninerent oculis effecere. Cum primum enim ferrum carnes attigiſſet, illæ quidem ueluti quendam primum grauem ſibilū emiſere, deinde purpurea quædam pinguedo illinc deſcendens cum ſanguine, uidebatur uim ignis extinguere, nidoreq́ue & fumo implebat aere. Atque illi quidem, qui aderant, eius quod fiebat ęgre ferentes acerbitatem, & animi perturbationem aperte oſtendebant, & ut uiri dimitterentur, clamabant. Agrippinus autem magis accenſus, & propter furorem impos mentis, iubet alias ſubulas & ipſas quoque uehementer accenſas ſub eorum axillis uſque ad humeros trāfigi, quod quidem eis quoque magis auxit dolorem, & eis ſenſum longe immiſit acriorem. Populus itaq; non ferens tam inhumanum ſpectaculum, ſed partim quidem grauiter ferens magiſtratus ſæuitiam, partim autem indicans admirabile id, quod factum fuerat, quemadmodum Marytres tantis reſtiterint inſultibus & non unà cum eis protinus quoque animas emiſerint, iecerunt quidem undique lapides in Magiſtratū magnus autem eſt Deus Chriſtianorum, uoce quam potuerunt clariſsima clamauerunt. Cū magnus itaq;, ut eſt conſentaneū, exortus eſſet tumultus, & præfectus ſuæ ſaluti fuga conſuluiſſet, libere & ſecure Martyres in montem Pyramin aſcenderunt, in quo & ſacrificia fiebāt à gentilibus, & deorū apud eos inſigniū occultabantur ſimulacra.

Itē alij acru-res.

Popul⁹ iacit lapides ī tyrānū

Sed ne ſic quidem iraſci deſiit Agrippinus, ſed cum per ſuos ſatellites eos multos dies diligenter queſiiſſet, uix tandem inuenit ſanctos, & cum ſequenti die iuſsiſſet per præconem conuenire in montem omnes qui erant initiati dijs & dæmonibus, ipſe quoque in eo præſidet in alto tribunali, & cum ſanctos in mediū produxiſſet, Cur, inquit, ueſtris præſtigiis & incantationibus in populo ſeditionem excitaſtis, ut manus autem in nos tollerent, & ad deos negandos & maledictis inſectandos procederent, perſuaſiſtis? Martyres uero, A nobis quidem, dixerunt, ò præfecte, nihil factum eſt, quo moueretur & ad ſeditionem concitaretur populus, ſed uel nobis ſilentibus uerus eis ex ipſa ueritate cognitus eſt Dominus, & eum magna, ut ipſe noſti, uoce unum ſolum Deum prædicauerunt. Tu autem ſi aliquod rurſus nobis uelis propter ipſum inferre ſupplicium, infer non differens, poteſt enim is ab eo quoque nos liberare, & à ueſtris manibus eripere Sic à Martyrū anima & ſentētia turpiter uictus Agrippinus, corpora ſaltem ſtudebat ſuperare, cumq́ue eos extendiſſet in petra, quæ erat ſuper uerticem montis, & craſsiſsimus lignis oſſa eorum confregiſſet, & carnes, proh dolor, conſcidiſſet, deinde iniicit in ſaccos, & eis maximis alligatis lapidibus, per latera montis deiicit uehementiſsime. Atque eorum quidem, qui aderant, nullus erat cui non eſſet perſuaſum, ſtatim morituros martyres, illo uehementiſsimo impetu diſcerptos & diſtractos. Illi autem cum ferrentur tam celeriter, ne ad extremum quidem montis lateris conſtiterunt, ſed cum ab ipſo quoque litore decidiſſent, dilapſi ſunt in profundum maris.

Nota tyrāni atrocitatem.

Illic itaque ſtabant ex piis aliquot ad Martyrū uenerandas reliquias, ut ſi ex eis aliquid à mari eiiceretur id tollerent. Cum illic ergo ſatis diu permanſiſſent, uident ſaccos è profundo redditos, & ſenſim aquis ſupernatantes, Cum ergo nauem aſcendiſſent, & prope ſaccos fuiſſent, uiuentes (ò tua Chriſte rea potentia) Martyres ſuſcipiunt, ne paruum quidem illarum plagarum ueſtigium adhuc in ſe habentes. Media autem nocte magna quoque lux ſanctos è cœlo circunfulſit, & angeli aperte manum eis præbuere, & eum in terrā eduxiſſent, eos cæleſti alimento impertierunt, & malis aſsiduis deiecta eorum uirtutem recrearunt. Deinde cum ſic ſancti in mediam acceſsiſſent ciuitatem, & aliis ſanctis Dei narrabant magnalia, & ipſi manus in cęlos extollentes, ei gratias egerunt uehementius. Eorum autem in ciuitatem aduentus acceſsio in tranſitu fuerunt duo quidam cæci, ſtantes in quadam porticu, & alius, cui erant manus torpefactæ, & alius rurſus, cui corpus laborabat paralyſi, qui ex beatarum illarū manuum ſolo contactu, ſine labore & mercede inuenerū curationē. Multi quoque alii, qui uariis morbis laborabant ad eū confluxiſſent, eandem quā illi fidē afferentes, eandem quoque conſecuti fuere curationem.

O mirā chriſti potētiam.

Cum ergo hæc quoque didiciſſet præfectus, & ipſa cognouiſſet experientia, ſe non modo nihil proficere dum puniret martyres, ſed ſuam potius lædere religionem, ut qui multos uideret ex gentilibus, iis quæ præter opinionem ab ipſis fiebant miraculis, transfugere ad pietatem, non audet quidem ipſe amplius certamē ſuſcipere: ſed de eis ad Maximianum refert Imperatorem, qui procul à Nicodemia cum toto uerſabatur exercitu: cumquè alia ſingulatim retuliſſet, & quòd orti quidem eſſent in regione Galatarum, patria autē Ancyranorum, cum eas accepiſſet Maximianus, & legiſſet ea quæ continebantur, eum ueretur rurſus examinare, hoc prætextu rem uolens euitare. Nam cum eos Ancyræ eſſe ortos literæ ſignificarent, illuc ſanctos ad quendam Ducem tranſmittit, nomine Curicium, dicens, Aequum eſt, ut quæ genuit, eos & habeat, & alat, & puniat. Tantum ſolertia & ſapientia & excogitandi facilitate ualet Dei prouidentia. & in rebus dubiis exitum tam facile inuenit, & Clemens, qui tantum terræ & maris obierat, & tandiu fuerat peregrinatus, in chariſsimam & iucundiſsimam, ſicut optabat, patriam reuertitur. Quam læto & alacri animo eſſet ingreſſus, Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte Deus, dicebat, quod meas preces exaudieris, patriæque & meorum maiorum ſepulcris me cum pulchra reddideris acceſsione, cum ſocio, inquam, certaminis Agathangelo, ut ubi natus ſum, illic etiam decedam Deinde ad Curicium præſidentem in quodam loco qui uocabatur Cryptas, i. occultus, ubi etiam parua quædam ædificata fuerat eccleſia, uiri ſiſtuntur egregij. Ille autem conans eos inducere, & ad ſe pellicere ingenii acumine & ſolertia, eos ita eſt allocutus ſtatim in principiò.

Siſtuntur Curicio duci.

Cum accurate, ò uiri, de uobis didicerim, & quantum terræ obieritis, & quot & quanta ſubieritis pericula & quot mortis genera uobis intentata effugeritis, ipſe quoque animo afficior, & uel eorum ſola frangor auditione, & efficior uobis quodammodo ſocius calamitatum, & ideo illa magiſtratus depoſita ſeueritate, tam benigne uobiſcum & placide colloquor. Videris enim mihi omnino, ò Clemens maxime & admirabilis, eo quòd ex hac præſtantiſsima natus ſis ciuitate, in eaquè creueris, & doctus ſis & educatus, ea de cauſa ne pius quidem in deos in alia uideri noluiſſes ciuitate, niſi prius in tuam rediiſſes patriam pro alia, ut uidetur, remuneratione hoc illi reſeruans: Sunt ergo nunc à te ciuitati & nobis agendæ gratiæ. Te autem conſequatur præclarus quoque Agathangelus: Nolite ergo differre, ſed dijs de more ſacrificate. Sancti uerò, Quomodo, dixerunt, fieris nobis ſocius afflictionū, quibus ſunt uoluptati afflictiones. Lætamur enim his perpeſſionibus, & eo magis, quòd non talia pati, perpeſſionem eſſe ducimus & calamitatem, ſicut etiā perpetuā rurſus beatitudinē, ſi in præſenti Chriſti fide & in hac cōſumemur cōfeſsione: quòd ſi oportet nos eſſe inter nos ſocios calamitatū, oportet nos ueſtrorū potius malorū miſereri, qui uerū Deum

Vide ſibilos tartarei ſerpentis.

ignorantes

ignorantes, nullo ſenſu præditis, proh dolor, ſimulacris & ſurdis miſerè eſtis dediti.

His grauiter efferatus Curicius, Quoniam inquit, ut uidetur, malarum eſtis partiū, & ut uidetur, lætamini dum cruciamini, ego quæ ſunt uobis cordi, præbebo liberaliter & magnifice: Cum itaque ſtatim ferrū uehementer accendiſſet, ut etiam ignis ſcintillas undequaquè emitteret, eum ſubiicit axillis magni Clementis, & deinde cum lateribus ulnas fortiter alligaſſet, ut dolorem ſentiret acerbiorem, lignum magnitudine ei æquale figit in terram, & Clementem quidem iubet rectum in eo alligari. Cum Agathangelum autem ſublimem ſuſtuliſſet, & lictores circa eum omni ex parte ſtatuiſſet, eorum latera & tibias ſimul cædebat. Interim autem eos ueluti ſubſannās, interrogabat an ſentirent ſupplicia. Cui magnus Clemens illud Pauli in tēpore reſpondit dicens. Quantum externus homo noſter corrumpitur, tantum internus renouatur. Dux itaque ſummam illius tolerantiam contendens rurſus ſummis ſuperare ſuppliciis, ferream quoque galeam, cum eum quantum potuiſſet accendiſſet, ferens poſuit ſupra caput martyris, & ſtatim fumus quidem mittebatur per os per nares, per aures. Cum ille autem profunde ingemuiſſet, & Deum inuocaſſet, O aqua, inquit, uiua, imber noſtræ ſalutis, ipſe, inquit, tuum inſtilla mihi rorē, Nos quidē prius ex aqua eduxiſti, & nunc ea igne educ in refrigerium. Hæc dixit, & paulatim frigida euaſit illa machina, & defeſsi ſunt qui ipſum cædebant Agathangelum. Quod quidem cum dux uidiſſet, eum inuaſit tremor & admiratio, & ſtatim iuſsit ſanctos abduci in carcerem, inopiam conſilii tegens prætextu miſericordiæ.

Noua ſupplicia, ex q̄; horrenda.

2. Co. 4

O immanitatem.

Sapiens autem Sophia, quæ, ut diximus, eius erat & mater & inſtitutrix, & bono Clementi effecta erat omnia, cum poſt longum tempus eum uidiſſet ſic rediiſſe cum ornatu confeſsionis & ſplendida ſtola martiris, & rurſus in patria euaſiſſe clariorem acceſsione periculorum, habebat cor plenum lætitia, & ſperabat ſe mox uiſuram coronas, quæ deſuper mitterētur. Noctu autem ueniens in carcerem, complexa Clementē & præ gaudio in eum emittens lachrymas, os, manus lachrymas, & omnia denique illius mēbra germane & ſuauiter deoſculabatur. Deinde quomodo illinc nauigauerit, quibuſnā traditus fuerit, & quænā interim ſuſtinuerit, & quēadmodum tanto tēpore decertauerit, & quiſnam ſit, qui cum eo ſub hoc duce decertauit & cum eo rurſus eſt incluſus, ſingula aperte interrogauit. Poſtquam uero magnus Clemens ſingulatim omnia, quomodo ſe haberent, expoſuit, cum eorum abſterſiſſet ſanguinem, & mundis linteis mundaſſet uulnera, ei apponit alimenta, quibus ſciebat Clementē nutriri ab ineunte ætate. Cum interim autē conſideraſſet Curicius, quod nihil ab eo poſſet eiuſmodi excogitari ad ſupplicium, ut uirorum tantam ſuperaret tolerantiam, Vicario cuidam, cui tunc Ameſenorum data erat adminiſtratio, erat autem ei nomen Domitius de eis mandat cognitionem. Cum uero ad eum deducerentur martyres, quæ filiorum aut Martyrum potius amore tenebatur, ab eis abeſſe non potuit, ſed prompto, & alacri animo ſequebatur cum iis, qui ab ea alebantur, pueris, quos quidem, ut prius diximus, ei Clemens adſciuerat.

Cum autem ad Maximianum ſtatim eſſet relatum de pueris, iubet, ut ſi noluerint quidem diſcedere à Clemente, eis permittat domū redire. Sin uero ab eo non facile recedant, ut eos morti dedat. Cum hæc ergo in pueros lata eſſet ſententia, eos appræhendentes milites, conabantur eos per uim auellere à Martyre. Cum ab eo autem diſiungi non ſuſtinerent, ipſos ſe humi deiicientes, & ambabus manibus pedes illius amplectentes, non prius dimiſerunt, quam unuſquiſque eorum enſe uitæ finē acceperit, cum conſtantiam & prudentiam ſupra ætatē oſtendiſſent, & aperte monſtraſſent perfectum hoc donum deſcendiſſe deſuper à patre luminum, boni animi & inſtituti munificentiſsimam remunerationem. Atque locus quidem, cui puerorum corpora ſorte obtigerunt, appellabatur cāpus. Pia autem Sophia, propter ſummam ſuam in eos beneuolentiam, gerebat etiam curam mortuorum corporum, nec ſe dignum eſſe exiſtimabat, ſi ea humi uideret iacentia, ſed uel inuita à magno Clemente diſiuncta eſt & diuino Agathangelo, cum eis prius uale feciſſet, & dixiſſet quod ſi Deus daret, ad eo rurſus rediret. Quamobrem cum illa puerorum corpora manibus ſanctis ſancte humo texiſſet, illa quidem læta domum eſt reuerſa.

Pueri aliqui necātur

Martyres uero cum ad Ameſenorum perueniſſet ciuitatem, & genua in terram aliquandiu inclinant, & cum ut Deus eis rurſus adeſſet ad auxilium, cum calidis inuocaſſent lachrymiſ, à militibus adducuntur ad Domitium: Sed ille cum eſſet occupatus in examinandis aliis Chriſtianis, eos in diem ſequentē reſeruat certis tribunalibus & ſuppliciis, dicens non eſſe honeſtū ut de eis cognitionem aliis adiungeret. Ad eum ergo adducuntur die ſequenti cum generoſo & excelſo animo, & qui erat expers omnis timoris, qui tantum abeſt, ut ſi quid graue paterentur, cederent & pietatem proderent, ut etiam ipſum iudicem magnus Clemens conatus ſit in ſuam traducere ſententiam, docens de bonis futuris & de uita immortali, quæ expectant, qui pati propter Chriſtum conſtituerunt, propter quem nos quoque præſentia, dicebat, ſupplicia libenter ſuſtinemus, & adhuc bis plures alſiciens admonitiones, & eius aures implens doctrina iucundiſsima, adeo ut ipſe quoque Agathangelus repletus uoluptate, prociderit ad eius pedes, & cum illinc deinde ſurrexiſſet, eum ſit complexus, & ſuaue illud os ardenter deoſculatus. Sed Domitius ut eſt in prouerbio, erat aſinus ad lyram in audiēdo, & nec pauca quidem intelligebat ea eis, quæ ab eo dicta fuerant, ſed cum ab errore totus detineretur, arma capit contra Martyres, exiſtimans fore, ut eos a pietate traduceret. Certe & eos a ſe inuicem ſeparat, ut etiam ſic in eos incideret imbicilliores, & ſingulos ſeorſum ducit ad examinationem. Sed totum euenit contrarium. Nam cum deſiuncti eſſent corpore, erant omnino colligati ſpiritu, & reuerentes eas, quæ erant inter ſe inuicem factæ conuentiones & confeſsionem, ſic ſeipſos effecerunt magis generoſi & magis excelſi animi, eam, quæ erat à ſe inuicem, incitationem à ſe contendens utetque accipere.

Mergūtur martyres ī calcem

Impius ergo ille iudex, cū eos ab initio punire ſtatuiſſet, ciſterna quadam calce impleta, ſanctos in ipſa defodit. Deinde cum prope ſtatuiſſet milites, iuſsit ut eos diligenter ſeruarent, ne forte inquit, Chriſtiani eos noctu ſuffurentur. Et hæc quidē ille ſtultus, & uere ſtulta aggrediens, ut nouit Deus. Quomodo enim fornax, quæ olim tres ſuſcepit pueros, nullo eos dolore nec ulla affecit moleſtia, & ut dicam cum diuina ſcriptura, ne unū quidē eorū pilum læſit, ita etiā in his factū eſt. Nā cū hora ſecunda iacti eſſent in calcē, toto die (erat autem paraſceue) ſteterunt nullo malo affecti Deum laudantes, ueſpere uero & lux eis deſuper emicuit, & per totam noctē eos circunfulſit. Miraculum autem fructus quoque eſt conſecutus. Duo enim ex militibus, quibus erat eorum demandata cuſtodia, hunc ſplendorem mirati & hanc alacritatem, & libenter in calcem inſilierunt, & Chriſtianos ſe eſſe confeſsi ſunt. Cum uero iam dies appareret, eos eſſe mortuos exiſtimans Vicarius, qui erat impietate mortuus, iubet eorum

Dan 3

rum corpora eiici è ciſterna. Et cum acceſſiſſent ij, quibus erat eorum commiſſa cuſtodia, uident eos, & milites qui ad eos transfugerant, nihil quidem graue ſuſtinuiſſe, ſed habere diuinam quandam gratiam in ſuo uultu eſſloreſcentẽ, & è facie dulcem quendam radiũ emittere. Cum eos ergo è ciſterna extraxiſſent, de militibus Vicario renunciant, (erant autem eorum nomina Phengon & Eucarpus) & illo iubente, protinus fuere crucifixi, clara quoque ipſi luce confeſsionis habentes oculos illuminatos, & iam remunerationum fruentes proœmiis.

duo milites credũt & crucifiguntur

Clemens uero & Agathangelus adhuc currebant in ſtadio martyrii. Vicarius autẽ ſtudebat eis quoque uitam præſentem adimere, ut qui nec uideret eos perſuaderi bonorum promiſsionibus, nec omnino malorum cedere inſultibus, plures adhuc & præclariores uolens eis coronas contexi. Dehinc certe Vicarius iuſſit duo lora excindi ex tergis uniuſcuiuſque, deinde autem ipſos quoque uerberari uirgis toto corpore uehementiſsime. Illi uero cum etiam eis carnes conſcinderentur, & oſſa contererentur, fortiter tamen & conſtũter ſuſtinebant præſentia, tanquam ad impatibilem iam traducti naturam, & nullam ſentientes neceſsitatem corporis. Præclarus autem Clemens tales quoque uoces ad Deum loquebatur, dicẽs, Domine Ieſu Chriſte, qui quidquid ſpirat, è luto propriis fabricatus es manibus, & homini neruos & oſſa & aliam conſtruxiſti figuram, qui etiam nos ſæpe contritos confirmaſti, & concidentes ſtabiliſti, afflictosquè & proſtratos erexiſti, ipſe oſſa quoque noſtra nunc contrita erige, & tua imple exultatione. Ipſe enim es ò rex inuicte, qui in nobis hoc certamen decertas, ut per noſtram imbecillitatem tua apertius oſtendatur Potentia. Quomodo enim hoc corpus, in quod cadit interitus, tales uinceret perpeſsiones? Ita magnus Clemens cum Deo loquebatur. Vicarius autem uidens eos ſuperare præſentia, ad alium modum proceſsit ſupplicij, & cum duos ferreos candefeciſſet grabatos, facit ut in altero eorum alter recumbat. Cum uero multum ignis inferius ſubſtrauiſſet, oleum & ignem & picem & ſulfur infundit. Cum multus ergo, ut eſt conſentaneum, fumus & flammæ ſublati eſſent in magnam partem aeris, ij quidem, qui circunſiſtebant, quinetiam ipſe quoque cum eis magiſtratus, id quod erat rei & naturæ conſequẽs credebant omnes ſanctos eſſe mortuos. Significabat autẽ iam lictoribus quoque Vicarius, ut rogo extincto, corpora ſanctorum iacerent in fluuium. Eos uero inualerat quidã dulcis ſomnus & inexplicabile. In ſõno autẽ uiſio quoque accedebat. Viſio uero erat ipſe agonotheta Chriſtus, qui cũ exercitu angelorũ apparuit, & dixit. Nolite timere, ego enim ſum uobiſcum. Illi ergo cũ ab hoc diuino ſomno eſſent expergefacti cõmunicabant ſibi inuicẽ uiſionem, tanquã in herba molli & odorifera, non in media antè flãmæ, iacentes.

Chriſtus eis apparet.

Cum eos uero Domitius uidiſſet ita admirabiliter & præter opinionem ignẽ ſuperauiſſe, nec ſciret deinceps quidnam eis faceret, remittit eos ad Maximianũ, qui tunc ex Tarſo reuertebatur Ancyram. Cum ſancti ergo ſub militibus cum multis quoque aliis Chriſtianis eſſent iter ingreſsi, quoniã & uitæ longitudine deſeſſa erant corpora, & alioqui uia, qua erant tranſituri, erat admodum deſerta & plane aquæ expers, ſitis eos urebat uehementiſsime. Ea cum uideret grauiter premi eos, qui unà iter ingrediebantur, & mox eſſe defecturus, ad preces cum genibus ipſum cor quoque inclinantes, Domine Ieſu Chriſte Deus noſter, dicebant qui etiã prius aquas maris, tanquam murum firmas effeciſti & ſtabiles, & aquã rurſus eduxiſti è petra, ipſo nunc quoque ſuper nos reſpice, reſpice, inquam, Rex, ualde enim ardet noſtra anima, & currimus in ſiti æſtus in loco, qui eſt ſine aquis. Te autẽ uolente, omnino & terra aqua, & rurſus aqua terra fieret. Hæc & dicebant, & calidæ & lachrymæ eis fluebant ex oculis. Cũ itaque oraſſent, & protinus in cælum ſuſpexiſſent, purum quoddam & perſpicuũ fluentum ex illa arida & inculta terra emittitur: Ex quo cum bibiſſent, eã quæ eos premebat ſitim ſedarunt.

Ex. 14 & 17.

Cum huius autem rei fama etiam ad eos, qui procul erant remoti, peruaſiſſet, ad ipſos confluebant qui circuncirca habitabant, & magna hominum multitudo, qui multis & uariis morbis uexabantur, ad eos adducebatur. Mutuum autem ſolus contactus fuit uniuſcuiuſque morbi medicamentum. Beatiſsimus ergo Clemens (ad ipſum enim ſolum rurſus reuertitur oratio) propter Chriſtũ pati adeo ſitiebat, ut nec uitæ quidẽ ſuę tempus oraret minui ſuppliciis, ſed eius ſepta extendi perpetuo, Domine, dicens, qui es ſolus rex ſeculorum, ne me abduxeris in dimidio dierum meorum his quotidianis defeſſum periculis, ſed præbeas mihi peccatori per totam meam uitam omnia pati pro tuo nomine & tua confeſsione, & uel ipſa tibi mẽbra ſacrificare, ut ea rurſus accipiã cum maiori ſplendore. Hæc ſimul ac precatus eſt, uiſus eſt ſibi uocem audire ex alto dicentem. Quæ petiſti Clemens, ea nunc tibi data ſunt. Te fortiter gere, & tuas uires confirma, & certaminis curſum conſtanter conſice. Vniuerſum enim quod tibi reſtat uitæ tempus, cum iis, quæ certando iam u te ſunt peracta, numerabitur ad uiginti & octo annos martyrii. Sic ergo egregius Clemens, cum è cælo accepiſſent certum pignus martyrii, ad Ancyranorum ciuitatem rurſus confidenter procedebat unà cũ Agathangelo. Qui eos autem abducebant milites, audientibus Imperatorem adhuc uerſari Tarſis oppido Ciliciæ, illuc ad eum ſanctos ducunt. Ille autem cum eos ſtatim ſiſti curaſſet, & id quod re uera erat celaſſet, ſimulata benignitate, humane & placide eos primum conabatur inducere.

Nota patiẽdi deſiderium.

Idẽ habet Nicephor. Eccle. Hiſtor. lib. 7. ca. 14.

Mihi uidemini, dicens, ò uiri, propterea in hodiernum uſque diem non induxiſſe in animum, ut omnino cederitis, ſed in eos potius, ad quos miſsi eſtis, immorigeri fuiſſe & contentioſi, ut ad nos uſque ueniretis, & non prius in alicuius alterius, quam in ipſius Imperatoris oculis mutaremini. Scit enim ſæpe præſentia Imperatoris animum quoque transmutare, & id quod eſt ualde inimicum, prouocare ad beneuolentiam. Ecce ergo noſtro adſpectu dignati eſtis in præſentia, propediem autẽ digni quoque noſtra cenſebimini beneuolentia, ſi prius deos ut ſeruatores & communes hominum curatores colueritis. Præclari autem uiri præclare admodum reſpondentes, Quòd ad tuam quidem potentiam, dixerunt, deducti ſimus, ò Imperator, ipſi quoque lætamur, ſed ut qui pro tuo tribunali ſupplicio propter Chriſtum, non aliquo autem alio honore, digni ſimus cenſendi. Sic enim cũ magnu fiducia ſiſtemur ad illius terribile, & quod corrumpi minime poteſt, tribunal, quam ut conſequaris, re quoque rogamus ò Imperator. Ipſe enim eſt, per quẽ & reges uere regnant, & tyranni in terra dominatũ obtinent. Ipſe enim eſt, qui & deſtruit omnem gentem, & Romanorum extollit imperium, & adhuc magis extollet, & per ipſum omnibus dominabitur gentibus. Quod quidem Propheta quoque appellat uirgam ferream, Dedi tibi, dicens, gentes hæreditatem tuam, & poſsionem tuam fines terræ. Paſces eos in uirga ferrea. Porro autem Imperatores quoque, qui uos ſequentur excitabit pios & ueri Dei cultores. Nam hoc quoque prius elocutus eſt ſpiritus.

Pſ. 2.

His ergo uehementius cõmotus Maximianus. Quiſnũ, inquit, ò uos, qui uiolenta eſtis morte perituri, legiſtis libros fatidicos, q hæc fabulãtur? Illi autẽ. Non

ſatidicos, ſed propheticos potius, dixerunt, ò Impera
tor, in quibus utique hoc quoque ſcriptum eſt, Exur-
gere faciet Deus in diebus nouiſsimis reges pios. Ma
ximianus uerò, dum ij hæc dicerent, interrumpẽs ora
tionem, Quid uerò, inquit, Non nos ij ſumus, qui ea
deos tanta pietate utimur, ut eos quoquè qui eis non
parent, ut nunc uos, malis afficiamus grauiſsimis?
Quamobrem magnus Clemens, ſilente Agathangelo
Sed ò Imperator, inquit, ſi fuiſſet quidem aliqua mu-
tatio impietatis, ex quo illud prædictum eſt propheti
cum, ea quæ à te dicta ſunt, aliquam haberent ratio-
nem. Cum autem cultus ſimulacrorum in hodiernũ
uſque diem abundet in orbe terrarum, clarum eſt, fu-
turum omnino aliud tempus piorum Imperatorum.
Cum ex his ira, quæ cohiberi non poterat, eſſet inci-
tatus Maximianus, loqui quidem deſiit, fornax uerò,
Iactan Chaldæorum fornace longe maior, ſanctis fuit accen
tur in ſa. Sed eos quoque in ipſam iniectos, diuina rore per-
forna- fudit gratia, ſicut illic pueros, ſic hic conſeruans Mar-
cẽ, ſed tyres. Atque totam quidem noctem & diem eos ſor-
nihil nax tenuit, illinc uero audiebatur quidam ſonus feſtũ
lædunt celebrantium, ſuaueque olens & dulcis fumus ex eo
ſurſum emittebatur.

Hæc ſignificantur Maximiano. Ille autem, cum iam
flamma extabuiſſet, accedens, uidet ſanctos in ea ſal-
uos, ò miraculum, cum flamma ne uel ſolum quidem
eorum pilum læſiſſet, ſed manus quidem haberent in
cælum extenſas, labia uero mouerent ad glorificatio-
nem. Quos cum curaſſet ſtatim ad ſuum tribunal ſi-
ſtendos, Vel in hoc, inquit, mihi ſaltem gratificemini,
ut ſignificetis quibuſnam incantationibus igni uim
ademetis. Illi autem, Non incantationibus, dixerunt,
ò Imperator, ſed ſola eius, qui dixit, promiſsione. Etiã
Eſ. 43: ſi per ignem tranſeas, flamma non te comburet. Hæc
ergo rurſus mordebant & male habebant. Imperato-
rem, & eos iuſsit trahi publice, & conuelli à lictori-
bus, & extrema perpeti. Sed hæc quoque illi malè ceſ-
ſerunt. Nam tunc quoque multi ex infidelibus, uiden
tes ſpiritus, qui non poterant redigi in ſeruitutem, &
animum, qui deiici & deprimi non poterat, planequè
fiduciam ſpirabat & libertatem, & hoc quod eſt maxi
mum, homines qui acerbè trahebantur & conuelle-
bantur, & quid non graue patiebantur, & non ſolum
nõ cedebant, ſed euaſerãt quodammodo robuſtiores
& alacriores, & pleni erant fiducia, & ſuperabant ip-
ſum Imperatorem. Hæc uidentes, & patriam abiura-
Multi bant religionem, & eis ſe adiungebant, & ei, qui ab
credũt ipſis prædicabatur, Chriſto.
in chri Cum itaque cõſilij inopia eſſet planè ex omni par-
ſto. te implicatus Maximianus, Martyres ita ut erant
uinctos tradit in cuſtodiam, cum eos damnaſſet qua-
tuor annos habitare carcerem, ſi fortè, inquit, quod
intercedit tempus, ſit eorum ſoluturum conſtantiã,
4. ãnis prompti & alacris animi habetaturum uehementiã.
ſunt in Sed ea econtra quæ ſperabat euenerunt. Bono.n. &
carcere tranquillo animo fuerũt interea, & cum iam tempus
adeſſet præfinitum, perinde ac ſi fuiſſet incluſi heri &
nudiuſtertius, acrem & uehementem ſeruabant zelũ
ad confeſſionem. Deſiderium enim in Chriſtum, &
ſpes futurorum, efficiebant ut habitarent carcerem
non ſecus, ac magnificas ædes & palatium. Maximia-
nus ergo cum hæc quoque didiciſſet, ipſe quidem re-
cuſans amplius ſuſcipere aduerſus eos certamina, deli
berabat autem, ad quem eos decætero tranſmitteret,
prætextu quidem, quod propter inſignem impietatẽ
ne Imperatoris quidẽ eſſent digni tribunali. Vera au-
tem cauſa erat ꝙ cũ eos inueniſſet omnibus eos indu-
cendi rationibus ſuperioribus, & neq; induci bonorũ
promiſsionibus, neq; flecti malorũ inſultibus, uereba
tur adhuc manus cum eis cõſerere, generoſum & qui

deprimi non poterat eorum ſpiritum, eius deprimere
gloriam & aliquid de magnitudine detrahere exi-
ſtimans.

Ei autem ſic deliberanti, aderant multi quoque alii
ſimul magiſtratus & præſides, qui ex multis conuene
rant prouinciis. Inter quos erat etiam ſacerdos, qui
erat quidem principatu inſignis, ſed erat longe impie
tate inſignior, & multos Chriſtianos multis ſæpe &
uariis ſubiecerat ſuppliciis. Ei mandat Maximianus
cognitionem de martyribus. Cum autem perſuaden-
di magna ui eſſet præditus, & ad alliciendas hominũ
mentes artifex egregius, & alioqui ſtuderet oſtende-
re, eos qui ipſum præceſſerant, non ex Martyrium ani
mi magnitudine, ſed ex ſua potius ſimplicitate illis
præbuiſſe uictoriam, ſedens in tribunali effecit, ut ui-
ri illi egregii coram ſe ſiſterentur, & uarie cum eis de
certare eſt aggreſſus, modo quidem lenitate & pecu-
niæ promiſsione, modo uero acerbitate & minis rerũ
malarum, nunc blanditiis, nunc indignatione, & par-
tim quidem aſperarum rerum experientia partim
autem iis, quæ præceſſerant adhibendo medicinam
tanquam ex pœnitentia. Cęterum cum primum fecit
ut ſiſterentur Martyres, Adeſte, inquit, ad ſacerdotem
quem nullus, inquit, effugit ex Chriſtianis, qui Pon-
tum habitant & Galatiam, ſed multos quidem perſua
ſos honoribus affeci & muneribus, & diis, quod quidẽ
eſt maximum, reconciliaui, & effeci familiares, mul-
tos uero ex iis, qui non paruerunt, ferro & igne con-
ſumpſi, & mortui tradidi acerbiſsimæ. Cui quidem *Rom. 8*
uos quoque parẽtes, ſacrificate, ut pro portione tot ma
lorum, quę tot annos patimini, uos bonis fruamini.

Ad hæc dixerunt ſancti: Qui nos pro meritis eſt re
muneraturus & honoraturus, eſt Chriſtus, qui dona
habet tam excellentia, ut ne condigne quidem ſint
huius ſeculi paſsiones ad gloriam, quæ eſt in nobis
ab ipſo reuelanda. Propter quæ ſacerdos quoque fecit
ſimiliter iis, qui præceſſerant, & eos iuſsit cædi in hu
meris, donec eis ipſa oſſa operirẽtur. Cum autem Mar
tyribus præſentia uiderentur eſſe leuia, ſpina quoque *Rurſus*
ſimiliter cædebatur, donec à præſentibus oculis uiſa *crude-*
eſt oſsium compoſitio, & tota dimenſa eſt compago *liſsime*
uertebrarum. Sacerdos ergo tam miſere & tam mi- *cædun*
ſerabiliter uictus eſt à Martyrium fortitudine. Quo- *tur.*
circa quæ illos pati erat uériſimile, ipſe potius ſuſtine
bat. Nam ii quidem cum ille iuſsiſſet, ſuis pedibus re
dierũt in carcerem. Ille autem cum ex pudore & ægri
tudine quod uinceretur, linqueretur animo, & multis
portaretur manibus, turpiter receſsit à Tyrannico
tribunali.

Interim autem dum ſancti irent in carcerem, car-
nes quæ eis decidebant cum ſanguine, effecerunt ut
fideles undique ad eas colligendas concurrerent, tan
quam ad quendam theſaurum bonorum. Quas quidẽ
ſtatim cum ipſo puluere tollentes ſitientibus manibus
credebant ſe quandam benedictionem attrahere &
gratiam. Poſtquam uero ſacerdos omni metu inten-
tato, adhibita itaquè omni experientia, callidiſquè com
mentis artificiiſquè & præſtigiis, nihil potuit effice-
re, ſed ut dicitur, in cælum eſt iaculatus, & hæc reſci
uit Maximianus, & riſum profudit in ſacerdotem.
Hic eſt ſacerdos, inquit, qui decantatur ab omnibus.
Maximus ergo quidam, qui ipſe quoque erat Dux,
cum eſſet apud Maximianum, & audiret quæ diceban
tur, impletur quodam animi zelo aduerſus ſanctos,
& Rogo, inquit, ò Imperator, tuam potentiam, ut ij
uiri mihi quoque tradantur in manus enim diis habeo
fiduciam, quod uel eis perſuadebo, ut mutent om-
nino ſententiam, uel eis male uitam adimam. Quam-
obrem cum annuiſſet Maximianus, octauus ipſe ſu-
ſcipit Martyres, & nouum quid in ipſos machina-

tur

tur, ut qui interiectu aliquo temporis interuallo cum ipſis colloqueretur, & ſe ſanctis uerũ & amicum dare fingeret conſiliũ. Nam eos quidẽ primũ alloquitur, amicè ſermocinans, & quæ iucunda & grata eſſent, cum eis differens. Deinceps uerò aliquot rurſus diebus interiectis, eos ad ſermonem conferendũ uocabat, eoſquè admonere & eis conſulere, non autem eis omnino uim afferre, neque eos cogere uidebatur.

Cum uero ſic multum temporis interceſſiſſet, fraus Maximi apertè arguebatur, & aperiebatur cauſa illius fraudulentæ & ſimulatæ amicitiæ. Nam cum ſanctos aduocaſſet, Saluete, inquit, o homines, quos ſimiliter amant dii immortales, & ambos habent locu germanorum filiorum. Sæpè enim mihi & reſponſa dederũt & in ſomnis apparuerunt, iram in uos reprimentes, nulla quidem omnino alia de cauſa, niſi quòd expectant ueſtram ſpontè futuram mutationem, quæ quidem paulò poſt aderit, ut mihi certè præterita nocte magnus inter deos aperuit Dionyſius, ut qui nobis mandauerit, dicens: Adhuc uiros. Ecce ergo & ara eſt parata, & parata ſunt ſacrificia, accedite, & ſacrificate eorum beneuolentiæ. Ad hæc ſancti reſpondentes: Falſum, o Iudex, apertè dixiſti & minimè probabiliter. Namquæ interdiu tui tibi dij loquuntur, ea omnino noctu quoque. Quiſnam enim adeſt tibi Dionyſius? Is enim eſt duplex, ut uidemus, aut quemnam nominas ex his immortalem? æneum ne, an lapideum? Nam ſi eum dicis, qui conſtat ex lapide, uidebis paulo poſt hunc tibi deum immortalem uel confractum, uel iniectum in ædificium, uel exuſtum & in calcem transmutatum. Quòd ſi tecum diſſeruit æneus, is quoque citò pulchrè fundetur in uaſa, quæ deſeruiunt miniſterijs, quomodo unumquodque eorum uſus exegerit. Cum hæc ſancti reſpondiſſent, & cognouiſſet Maximus nihil ſibi aliud profuiſſe omnino ſimulationem illã & fictionẽ, quàm quòd ſuis dijs labem & maculam inuſſerit, perſonam deinceps cauens, apertè oſtendit Maximum, & id quod erat, protinus apparuit.

Alia adhibẽtur acerbiſſima ſupplicia.

Iubet itaque obeliſcos in extremo acutos, unius pedis magnitudine, ſupernè habentes cuſpides, defigi in terram, & beatum Clementem ſupinum acubus impoſitum, craſſiſsimis lignis uerberari uehementiſsimè: Agathangelo autem in caput infundi plumbum igne liquefactum. Cum ergo iuſſus effectum celeriter accepiſſet, magnanimus quidem Clemens, & in pectore ſupernè cædebantur, & eius terga infernè obeliſcis trãsfigebantur. Sed ne ſic quidem anima huic ſancto diſcedebat à corpore. Verax enim erat, qui fuerat pollicitus, tormenta eum non eſſe ſuperatura, nec ullo ſupplicio uitam eſſe finiturum. Agathangelus uero ipſe quoque ſimiliter admirabilem oſtendit fortitudinem. Maximus itaque hoc præter opinionem miraculo obſtupefactus cum ijs, qui circunſtabant, propemodum ne poterant quidem credere ſuis oculis, adeo inopinatum & quod erat præter rationem, uidentibus miraculum per pectus, cor & totum deinceps corpus, acuto ferro tranſfixum hominem, & præterea ſupernè quoquè uehementer uerberatum, non ſtatim emiſiſſe animam, ſed uiuum adhuc eſſe & ſuperſtitem, & ut illi intolerabili ſana mente reſiſtere. Vix ergo tandem eum detrahit ab obeliſcis, non ſecus ac ueſtem undique dilaceratam, & ſolo ſermone perſuadentem, ſe nõ eſſe mortuum. Martyr ergo ad Maximum protinus adſpiciens, Modo, inquit, cognouiſtis, quemadmodum non ſolum noſtrum corpus aduerſus uos decertat, ſed Deum habet, qui per ipſum longe ueſtras ſuperat inſidias, qui etiam non ſinit animam euolare è corpore, eam cohibens & continens arcano quodam conſilio, & quæ dici non poteſt, prouidentia.

Cum animum ergo omnino deſpondiſſet tyrãnus, & nulla ſpe amplius teneretur, ſacrum quidem Clementem, qui adhuc portabatur, cum Agathangelo includit in carcere. refert autem ipſe quoque ſingula Maximiano, quænam aduerſus Martyres excogitauerit, & quemadmodum inuenerit eos nec blanditiis uinci poſſe, nec tormentis, atqueadeo ipſam quoque ab eis ſuperari naturam. Maximianus uero cum ſimiliter atque ipſe, nullam poſſet excogitare rationem, nedum uiros perſuadendi egregios, ſed nec eos quidẽ interimendi, iubet eos relinqui in carcere, nec ullam eorum omnino curam geri, donec ipſi naturalẽ mortem ſuſtinuiſſent. Viri autem impii, cum eorum tam manifeſtam accepiſſent experientiam, (ò amentiam, o crudelitatem) ne ſic quidem poterant quieſcere, ſed etiam expectabant fore ut ſic uincerent. Certè Aphrodiſius quoquè unus luctam aduerſus ipſos ſuſcipit, genere quidem Perſa, qui multa tormentorum genera ſæpe excogitarat aduerſus Chriſtianos. Erat autem hoc ſignum euidens, Maximianum eorum magnam habere rationem, & hoc ſciebant omnes, quòd qui eos potuiſſet perſuaderet, ei eſſet rem facturus gratiſſimam, & pro eo maximam accepturus remunerationem. Hic ergo cum forte fuiſſet apud Maximianum, quo tempore de ſanctis ei renunciabatur, petit in eos ſibi dari poteſtatem, etiam ſi, ut eſt in prouerbio, ea ue ſit Sicyonum. Cum autem periiſſet & accepiſſet, domi ſtatim apponit lautam & magnificam cœnam, & eos inuitat ad conuiuium, ut eis labores ſuſtinendo defeſſis, res iucundas præbendo gratificaretur, & eorum ad ſe animum leniter alliceret. Cum uerò, quæ eis coaluerat, & gratia erat, magis amplecterentur abſtinentiam, & adiicerent, Nos pane cœleſti ueſcimur, quem qui comederit, non amplius eſuriet, ſed uiuet in æternum, illic enim eſt bonis cœna parata, contumeliam eſſe ratus Aphrodiſius, & in eos commotus uehementius, illos quidem tradit in cuſtodiam, dicens: Veſtra ergo cœna erit mori cum dolore, quam quidem ego cras uobis apponam magnificè.

Iohã. 6.

Iubet autem poſtridiè afferri duos lapides mulares: Vtrunque uero eorum collo utriuſque alligari, & ſic eos lapidibus undique appetitos, trahi per mediam ciuitatem, ijs, qui trahebant, hoc eis acclamantibus, Diis parete & Imperatoribus. Qui aliquid decernit præter noſtram patriam religionem, ſit obnoxius talibus ſupplicijs. Sed hoc quidem totum faciebat Aphrodiſius, ut uel ingentes frangeret eorum ſpiritus, & efficeret ut cederent, ſe tam turpiter traduci non ferentes, uel in eos incitaret ciuitatem, & communiter concurrentes omnes, ipſos interimerent. Sed qui quæ ſunt profunda & occulta aperit, id euertit, quod is callidè cogitauerat. Nam & Martyres, gloriantes potius, quàm pudore affecti, circunducebantur, ciuitaſquè confluens ad ſpectaculum, & uidens quàm alacres & læti propter Chriſtum obirent, & q̃ poſt tot & tanta ſupplicia ualida eſſent eis corpora, maximas illas plagas, cito repellentia, eos ueluti impatibiles exiſtimantes & immortales, illi quoque uerum Deum confitebantur, & lęti accedebant ad pietatem. Cum ſic ergo longè fuiſſet inferior Aphrodiſius, hæc Maximiano quoque ſignificantur. Ille autem cum ſpem omnem abieciſſet mutationis, utpote quòd fieri non poſſet, ut à ſua ſententia traducerentur Martyres, maximè cum ex eo plures ad eorum traherentur pietatem, ad perpetuum eos condemnat carcerem, ut cum cuſtodia, à qua nullo tempore egredi liceret, extabuiſſent, ſic è uita excederent, Deo hoc eis prouidente, ut oratio Clementis eum, quem ipſe precatus fuerat, finem acciperet, & eſſent eis maiores martyrii remunerationes.

Ethnici multi fidẽ amplectuntur

Dãnantur martyres ad perpetuum carcerẽ

Cum longo ergo tempore ſic morati eſſent in cuſtodia,

ſtodia, multi alij ea piis, qui martyrium poſt eos inchoauerant, acceperunt ante ipſos conſummationẽ. Qui autẽ Clementis & Agathangeli, pręclarorũ athletarum pietatis, erant à Maximiano carceris conſtituti cuſtodes, defeſſi diuturna illa carceris cuſtodia, uix tandẽ accedunt ad Maximinum, qui tunc ſuſceperat imperiũ, & rogant ecquid iubeat de ijs, quos multis annis tenent uinctos, qui Chriſtianæ ſunt religionis, qui difficiliter moriuntur, uel ſunt potius immortales. Sic.n. nominabant beatos, propterea quòd mala ſuſtinuiſſent, quæ ferre non poteſt humana natura. Maximinus autẽ, cũ prius ſuos deos multis inſectatus fuiſſet maledictus, quod non potuiſſet præſentẽ illis uitã adimere, deinde etiã quæſiuiſſet de ciuitate, in qua nati & ex qua profecti fuerant, & cuiuſnã eſſent generis, cũ eos & Galatas eſſe intellexiſſet, & ea ciuitate Ancyrana, ad Lucium eos mittit præſidẽ. Is.n. tunc ei præerat. Ita cognoſcitur Dominus iudicia faciẽs, qui Martyres quoque poſt tot & tanta pericula, ei rurſus, quæ eos tulerat, iis quibus ipſe nouit modis, reſtituit. Illi ergo cũ Tarſis egreſſi eſſent, alacri pede confecerunt uiã, quæ fert in patriã. Cũ primũ autẽ uiderunt Ancyrã, ſiſtunt corã Præſide Lucio. Ille uero cũ nec eis quidẽ prius loquendi feciſſet poteſtatẽ, tunc eos quidẽ ualidè includit in ligno, lapide utriq; alligato, ita ut nec ipſi quidẽ poſſent omnino moueri, nec crura extendere.

Noua cruciamenta.

Sequenti aũt die accerſito Agathangelo, Scio, inquit, ꝙ nõ propter improbitatẽ, ſed propter animi facilitatẽ, & morũ ſimplicitatẽ, deceptus es à tuo familiari Clemente. Quocirca uideris multis habere innatũ nimiũ contendendi ſtudiũ. Non eſt aũt mirũ, ſi mala conſuetudo, quæ ueluti morbus quidẽ tẽpore callũ obduxerit, mutauerit ſententiã. Nã gutta quoq; aquæ aſſiduè diſtillans, petrã quoque ſcit cauare, ut dicitur. Sed hanc tuã ad morẽ gerendũ facilitatẽ nobis quoq; aliquando concede Agathangele, longè utiliorem & iuſtiorẽ, & conuenienter tuo nomini, ſis nobis bonus nuncius, nuncians conuerſionẽ propriã & pœnitentiã. Ad hæc Agathangelus, Mihi, inquit, hanc conſtantiã nec animi fecit facilitas, nec improbitas. Sed ꝙ nõ improbitas quidẽ, ipſe prius es confeſſus. Quòd aũt rurſus nec quibuslibet facilè pareã, hinc eſt apertum. Quo.n. tã multis reſtitiſſem Præſidibus, atque adeo ipſi etiã Imperatori, qui cũ me & cũ Clemente & ſeorſum rurſus accepiſſent, nullã nõ adhibuere machinã, ſed & promiſſis ineſcare, & minis perterrere, & ſupplicijs conati ſunt in aliã traducere ſententiã. Neq; ergo facilitatẽ, neque improbitatẽ, ſed ſapientiã potius & animi fortitudinẽ hæc nomines: Sapientiã quidẽ, qua ijs quæ intereunt & cito fluunt, præferimus ea quæ ſtant & manent, falſoſque ueſtros deos & adulterinos auerſantes, ſolũ unũ Deũ & uerũ attendimus. Fortitudinẽ aũt, per quã cũ tã multis pro Chriſto colluctamur periculis, & ueluti quendã ſomnũ mortẽ cõtemnimus. Neque eſt ergo Clemens, qui mihi perſuadet: ſed Chriſtus multo prius, qui me uocauit per Clementẽ. Neque deceptus ſum, ſed potius diſceſſi ab errore, a quo, rogo, ut uos quoque recedatis, ut qui uobis quoque, ſi uultis, ſim nuncius ueritatis.

Egregium Agathangeli reſpõſum.

Hæc cum dixiſſet Agathangelus, omni de eo ſpe concepta. Præſes fruſtratus, & ferreas fibulas ualdè accenſas in illius aures iniicit, & faces copioſum ignem alentes utriſque admonet lateribus. Cũ acris itaque dolor hinc ex auribus intrinſecus uerſaret cerebrum, fumuſque & tenebræ id implerent, fortiter id ferebat Martyr, Chriſtũ confitens, & eũ ſolum uocans in auxilium, & clamans: Domine Ieſu Chriſte, ne me priuaueris beato illo fructu bonorum immortalium, ſed des mihi patientiam & tolerantiam, & cum dignatus me fueris perficere curſum tuæ confeſsionis, cum tuo famulo Clemẽte me connumeres, & cum omnibus, qui pro glorioſo tuo nomine decertarunt, quoniam defecit uirtus mea, anima autẽ mea in te ſperauit. Hæc ille quidẽ eſt precatus, Deus autẽ ex alto hæc perfecit, & cũ uideret Præſes nihil ſibi ſuccedere ea ſententia, ſed athletã potius effici clariorẽ, abducto illo in locũ, qui Cryptos, id eſt, abditus, appellatur, enſe beatũ caput amputat, quinto menſis Nouẽbris. Atque Martyr quidẽ, cum receſſiſſet ab ijs, quæ ſunt ad tẽpus, & à laboribus liberatus fuiſſet & tormentis, fuit in cęlis, & qui ſtaret cũ angelis, & cũ ſuperis choros duceret, dignus fuit habitus, cũ certaſſet ſub Imperatoribus quidẽ Diocletiano & Maximiano, ſub Magiſtratibus autem, Agrippino, Curicio, Domitio, Sacerdote, Maximo, Aphrodiſio & Lucio. Pia autẽ illa & Martyrum amantiſſima Sophia, materno amore in Agathangelũ quoque accenſa propter magnũ Clementẽ, poſtquã uidit eũ, ut optabat, conſummatũ, & ab ijs, quas pro ipſo gerebat, curis eſt exoluta, & cũ magna uoluptate tollens illud corpus martyricũ, & componens, in loco conſummationis, in quodam ſepulchro profundiſsimo, in ingreſſu templi quod illic eſt, depoſuit.

Agathangelus dirè affligitur.

Necatur.

Præclarus autem Chriſti athleta Clemens, cũ ſui in certamine ſocij Agathangeli intellexiſſet conſummationẽ, ipſe quoque uoluptate, quæ minimè poteſt explicari, repletus, in carcere ita ut erat pronus humi extenſus (prohibebat.n. ne ſurgeret, lignũ quod habebat in pedibus, & lapis alligatus corpori) emittebat, ut par eſt, ad Deũ uoces, quibus agebat gratias. Sed neque in eũ eualerat Præſes negligẽtior, ſed præter uincula, & quã perpatiebatur ex illis miſeriã, iubebat cẽtũ & quinquaginta plagas ei in uultu & in capite infligi quotidie. Sic ergo quotidiè ex eo fluebant riui ſanguinis, ut ipſe quoquè lapis, qui erat ei alligatus, & totus ſubiectus locus fieret purpureus. Nocte autem rurſus adueniente, & lux circa ipſum ueluti eluxit, & angeli adſtiterunt, & eius liberalis conſecuta eſt curatio. Cum ipſe ergo & lapidẽ & uincula & nocturnas illas plagas ferret fortiter iã longo tẽpore, Chriſtianis quidẽ iã erant feſta aduentura, Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti Theophania, Pia aũt & Dei amãs Sophia, quæ uehementi quidẽ pietatis zelo ſemper mouebatur, & alioqui ardentiori tunc feruebat ſpiritu, audet præclarũ aggredi facinus & magni animi. Cũ famulorũ accepiſſet multitudinẽ, & puerorũ, qui ab ea alebãtur, maſculos & fœminas, ingreditur carcerẽ, & cum uinculis ſoluiſſent Martyrẽ, educunt è carcere. Deinde uero cũ Sophia eũ ueſte induiſſet candida, & ſuperhumerale ei impoſuiſſet, & ei in manus tradidiſſet Euangeliũ, eũ multis lãpadibus & ſuffitibus circunſeptũ deducebat ad eccleſiam. Cũ ipſa autẽ ueſtẽ quoq; induiſſet candidam, & internam propter egregium Clementem oſtenderet animi lætitiam, ei in ſiniſtra parte manum ſubiiciebat, quæ eum ſuſtineret, & ad ingrediendum ferret opem Martyri.

Vide in dicem ſanguinariũ.

Feſta Theophania

Adhuc aũt erant in itinere, cũ Clemens, ut qui iam ſenſiſſet Dominum eum ad ſe uocantẽ, in cælum ſublata dextera, (altera enim tenebat Euangelium) orauit & pro ſua ſecundũ ſpiritum matre Sophia, & orauit etiam pro clero & uniuerſo grege, & pro iis, qui ipſum inuocarent, poſtquàm hinc exceſſiſſet, & eum alioqui honorarent & colerent, Domini defenſionem & ſalutem, & quidquid ad eorum petitionem tributum, futurum eſſet eis utile, & ſic poſtremo orãs, cum Martyrum amante Sophia, & ijs qui eũ deducebant, ingreditur eccleſiam. Atque illi quidem cum clauibus & uectibus fores muniiſſent (timebant enim, ne aliqui ex impijs in eos irruerent) tota nocte cauebant. Poſtquam autem dies aduenit ſalutaris, iucunde & ſuauiter illuceſcens eorum, qui digni erant, animis, cũ

Incruentũ Miſſæ ſacrificium.

præclare admodum Martyr ſacrum celebraſſet miniſteriũ,& intẽnerato & incruento eos,qui aderãt,impertiiſſet ſacrificio,eis ſuauis Chriſti palmes, Clemẽs inquã,eis inſtillauit dulce uinũ doctrinæ. Cũ aũt eos uideret perturbatos & timore affectos,ut qui ſuſpicarentur fore aliquã infideliũ incurſionẽ, confirmauit eorũ ſpiritus,& cũ quæ futura erãt,eorum ſubieciſſet oculis,Bone,inquit, ſitis animo fratres, non peribit unus ex uobis.Duo autẽ quidã, & ego tertius cum eis poſtremo à uobis excedemus.Deinde extinguetur quidem, quæ ſæuit in Chriſtianos, rabies, orietur uero pax in imperio Romanorum,omniſquè ciuitas & regio implebitur Chriſti cognitione, & aperietur quidem omnis ædes ſacra,claudentur autem templa gentilium,& fugient,qui in eis adorant, & eo, quo nunc uos, in timore afficientur. Hoc autem tempus prope eſt, & quidam ex uobis uidebunt euerſos perſecutores,

Hęc cum ille tam apertè diſſereret ijs,qui aderant, Chriſti & Martyrum amantiſſima Sophia, maximo gaudio & lætitia propter Clementem in corde plena, connocabat uiduas & orphanos,panemquè & cibum & uinum eis abundè ſuppeditabat,& pro uiribus eos complectebatur.Atque hæc quidem duodecim deinceps dies facta ſunt,& eos,qui accedebant,conuiuio liberaliter accepit Sophia, feſtoſque dies celebrabant & hilariter tranſigebant,& Clementis aduentum honorabant.Cum autem iam dies adeſſet præſtiturus(erat uero dies Dominicus)à præſenti uita athletam euocans,ille quidem diuinum celebrat ſacrificium. Poſtquam autem perfecta fuerant,quæ conſueuerant, & participes fuerunt fideles uiuifici corporis & ſanguinis,diuinis adhuc donis in ſacra menſa propoſitis, & ad ea Martyre collum habente inclinatum,quidam ex Magiſtratibus, Alexander nomine,impetu repentè facto cum militibus,iubet uni ex ſuis amputare ſacrũ caput Clementis.Deinde etiam intemeratam oblationem (o tuam Chriſte rex patientiam) deiecerunt in terram,& profanis pedibus profani conculcarunt. Atque ſic quidem magnus ille Clemens ſacrificans,acceptum pro aliquo alio ſacrificium ipſe Deo offertur.

Caput S. Clementi ad arã amputatur.

Eorum autem qui aderant multitudo,alij quidem receſſerunt lachrymantes,duo uero ſoli ex Leuitis, qui etiam intemerato miniſtrabant ſacrificio, unus quidẽ Chriſtophorus,alter autem Chariton nomine, ut ipſe prius ſignificauit beatus, ad diuinam quidem eius menſam beatum ipſi quoque finem acceperunt.

Fidelis autem Sophia, quæ magno Clementi fuit ex Deo mater & nutrix & inſtitutrix,cum in aula tutiſsima haberet filium repoſitum, & qui ad ſupernas tranſierat coronas & immobilium illorum bonorum remunerationes, ſolicitudinem omnem ſoluens & mœrorem,& lucernarum accendit multitudinẽ,multaquè perpeſſum & quod multa uicerat certamina, ſui amiciſſimi mortuum tollens corpus,mundis ueſtibus & linteis inuoluit,& in ipſo templo,quod eſt in loco, qui dicitur Cryptos,præclarum præclare deponit,ubi etiam prius depoſuerat Agathangelum, ut uni ſepulcro crederentur corpora, quorum animas idem cœli ſuſcepit tabernaculum. Prope eos autem, illos etiam ſepelit Diaconos,qui cum magno clemente concertauerant,quo in loco eorum quoquè parua ædificata eſt ædicula. Deinde cum Clementis aſſediſſet ſepulcro, hæc præclara humanitateq̀uè & affectione plena uerba eloquebatur: Ego quidem uos,o fili,in Crypto, id eſt,in abdito,depoſui,ſed uos omnino Chriſtus in apto deducet in requiem,propter quem tot & tanta ueſtra ſponte pati delegiſtis,& nobis dignam ædem excitabit,& ueſtra corpora in ea reponentur. Porro autem me quoque iam ad uos uocat ſenectus, quæ propterea in hodiernum uſque diem eſt conſeruata, ut uobis communem omnino congeram puluerẽ, quos ne longum quidem tempus martyrii à ſe inuicem ſeparauit, & meipſam uobis pulchrum buſtum præbeam. Sed orate pro me,ò chariſſimi,quæ ſum mater, & nutrix, & ſupplex,ut poſsim ſicut hic, ita etiam illic quoque eſſe prope uos,& apud Dominum poſſim quoque paruam aliquam habere fiduciam. Atque illa quidem hęc apud ſepulchrum loquebatur, & ſenſim unà cum uoce etiam effluebant lachrymæ.

Præclara eius cũ lucernis ſepultura

Orat Sophia ſanctos, ut pro ipſa precentur.

Præclarus autem Chriſti athleta Clemens (nã cũ ijs,quæ dicta ſunt,pauca quædam adiecero, finiã orationem)perpetuo quidem decertauit ſub Imperatoribus Diocletiano & Maximiano,ſub magiſtratibus autem ac prȩſidibus Domitiano, Agrippino, Curitio, Domitio,Sacerdote, Maximo, Aphrodiſio, Lucio & Alexandro. Finiit uero certamen 23. Ianuarii, adeo ut totum tempus martyrii ei fuerit uiginti & octo anni. Quod quidem nos oportet tenere memoria, ut à noſtra excitemur ſocordia, & hæc tam prolixa reuereamur certamina, qui nec paruum aliquod momentum temporis aliquid moleſti propter Chriſtum tolerare ſuſtinemus,& ſic nos comparemus, & tãtam ſuſcipiamus confidentiam, ut propter ipſum, ſi opus fuerit,omnia patiamur, ut ipſi uoluntatis ſubeamus martyrium, & apud Deum fiduciam cum illis conſequamur, quam detur nobis omnibus conſequi gratia & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ſimul & cum ſancto ſpiritu gloria, potentia, honor & adoratio, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Nota lõgiſſimũ certamen.

VITA SANCTI PATRIS NOſtri Iohannis Archiepiſcopi Alexandrini, qui dictus eſt Eleemon, id eſt, miſericors aut eleemoſynarius: Simeone Metaphraſte, qui uidetur illam uitam, quam Leontius Epiſcopus Neapoleos conſcripſit, longè meliori ordine digeſſiſſe.

Ian. 23

BOnorum uirorum ſcriptis mandare actiones, & memoriam eorum tradere poſteris, conciliant magnam uitæ utilitatem Quendam enim zeli ſtimulũ immittit animis piorum,eorum quæ ab eis rectè geſta ſunt, narratio, & ad ſimilia facienda adhortatur. Quarum una eſt ea quoque uita, quæ nunc nobis eſt propoſita ad narrandũ,boni,inquã,Iohannis,cuius actioni nomen eſt conueniens. Vocatur enim Eleemon, id eſt,miſericors, propter magnã ſuã ad hoc propenſionẽ & ſummã bonitatem. Quẽ tulit quidẽ inſula Cyprus,& aluit tanquã plantam aliquã florentẽ & comatam uirtutibus,clara autẽ Alexandria eum ſortita eſt Pontificem & Patronum ciuitatis. Ei pater quidẽ erat illuſtris, nomine Epiphanius. Cui etiã uirtutis præſtãtia effecit,ut ei committeretur illius inſulæ rectio. Mater autẽ honeſta,& quæ tali marito conueniebat, ut quæ reſplenderet corporis & animæ pulchritudine. Iohanni eum tales obtigiſſent parentes, nõ affecit genus ſuum dedecore,ſed ſtuduit potius id ornare, adeo ut arbor ex fructu fieret manifeſta, & non ipſe ex illis ornamentum acciperet,ſed illi potius gloriarentur filio,cum cognoſcerentur eſſe patres talis fili.

Patria S. Iohãnis.

Parentes.

Cum autem rectè educatus perueniſſet ad menſuram ætatis, uel inuitus à parentibus uxori iungitur matri-

Ducit uxorẽ.

matrimonio,cùm qua habitare cum,ut parẽtibus obe
diret,admiſiſſet,auerſatus eſt coniunctionem,tempe-
rantiam & continentiam amplexus etiam in matri-
monio.Sed magna ſoceri importunitas coegit magnū
Iohannem cedere naturæ legibus.Ex quo efficitur qui
dem pater liberorum : Patrem autem uocari , citò ei
eſt ablatum,immatura morte ei præreptis filiis. Poſt-
quàm autem cum ramis radicem quoque ſimul exci-
dit communis hoſtis generis,& abſtulit ei uitæ ſociā
propter omnia quidem agit gratias grata & memor
anima Deo,qui dederat & abſtulerat,eam autem rem
efficit materiam uirtutis , & cum illorum priuatio-
nem reputaſſet eſſe curarum depoſitionem , Deo per-
petuò ita aſsidebat,ut diuelli non poſſet , & ad Chri-
ſti portam aſsiduè pulſanti,ei aperiuntur uiſcera diui
næ benignitatis . Itaque ipſe quoque illa imitans pro
uiribus ,aperit uiſcera & portas omnes & manum in-
digentibus , non miſericordiæ guttans aliquas parcè
præbens,ſed emittens imbres benignitatis , & amba-
bus manibus opes effundens inopibus.

Mors libero-rū & cōiugis.

Hinc euadit omnibus manifeſtus,non priuatis ſolū
& principibus,ſed etiam ipſi Imperatori . Heraclius
autem ſceptra tenebat Romanorum . Quamobrem
cum ciuitas Alexandrina tunc eſſet orbata Patriarcha
ad hunc uirum toto contendit deſiderio , & rogat
Imperatorem , nè ipſa à ſcopo ſuo excideret ;
ſed ab eo Pontifice paſceretur eorum Eccleſia .
Et ille quidem magnum illum accerſit protinus , &
omnibus modis conatur ei perſuadere, ut ad ſedem
aſcendat.Ille autem ſtrenuè reſiſtit , dicens ſe timere
rei magnitudinem , nec ſe poſſe tantam ſuſtinere di-
gnitatem.Cum uero Nicetas dignitate Patricius, qui
tunc multum poterat apud Imperatorem , & beato
Iohanni erat frater ſpiritu, & uinculis amicitiæ erat
ei optimè coniunctus , & alioqui rectè ſciebat uirtu-
tem eius incomparabilem , & nouerat illum , ſi ullus
eſſet alius , ea ſede eſſe dignum , uehementer inſtaret
Imperatori,dicens eum remitteret , ſed uel inuitum
ſedem eueheret,urgens Imperator maiore impetu &
ſpiritu,perſuadet Iohanni , ut ſuſcipiat Pontificatum,
ut qui reputauerit non ſine Dei numine fuiſſe tantam
Alexandrini populi commotionem & Imperatoris
contentionem.Fit itaque ſedis Marci ſucceſſor, tem-
pore quidem neſcio quotus poſt illum , ſed non mul-
tum remotus à uita illius & uirtute , quomodo etiam
poſſunt oſtendere,quæ ſtatim poſt ſuſceptam rectio-
nem,rectè ab illo geſta ſunt. Poſtquam enim aſcendit
ſedem , hoc ante alia omnia contendit , ut renouaret
Marci prædicationem,& fidem patrum qui præceſſe-
rant,& hæreticorum,quæ enata fuerant, zizania euel
leret radicitius, Nam cum Petrus Cnaphæus blaſphe
mam quandam in diuinitatem additionem hymno
ter ſancto auſus eſſet inſerere,& ei,quod eſt , Sanctus
immortalis,adiecisset,Qui crucifixus eſt propter nos
diuinus ille uir,hac blaſphemia ſublata, impatibilem
& immortalem diuinitatem ſuo dogmate aſſeruit , &
gregem ita ſentire docuit.

Recuſat pon tificatū Alexā drinū.

Fit ale xādrinº Epiſcopus.

Cum aũt inueniſſet ſeptẽ ſola Orthodoxorū orato
ria,ea efficit decies plura,ut qui ea ſeptuaginta conſti-
tuerit. Deinde omne confert ſtudium,ut qui capti fue
rant* omne genus hæreſibus,conuerterentur ad pieta
tem,luitquè zelus eius uehementiſsimus in ordinatio
nibus, ut eæ quidem puræ eſſent à lucris & muneri-
bus,nulla autem earum fieret citra examinationem ,
Preterea autem maximam adhibebat diligentiam in
defendendis ijs , quibus fiebat iniuria , & nè Iudices
gratificando perſonis ius proderent,ſed iuſtitiæ truti-
na ponderarent iudicia,& nec ad gratiam adſpicerẽt,
nec ad odium. Quod autem erat ei maximum & maxi
mè proprium,erat miſericordia in pauperes, & in cu-

Mire augetſacras ædes.

** omni gems.*

randis indigentibus inſatiabilitas & proclinitas, quæ
non poterat comprimi,& nihil omnino parcere pecu
niis, adeo ut etiam ſæpè ad fundum ipſum perueni-
ret.Cum itaque præter alia ſua beneficia , eatruxiſſet
Xenodochia & Noſocomia & Prochotrophia,eis fru
mentum attribuit quotidianum, tantæque hæc erant
ei curæ,ut etiam pauperibus fœminis , quibus ad pa-
riendum non erant habitacula, neque aliquid eorum
quæ ſunt apta ea earum curationem , ſeptem domos
attribuerit in diuerſis locis ciuitatis, effeceritque , ut
in eis eſſent lecti & ſtragula & ſuppeditatio alimen-
torum ,qua reficeretur indigentia parientium . Præ-
ter hæc pauperibus quoquè Clericis prouidebat , &
unicuique eorum pecuniæ præbebantur annuæ . Non
eis autem ſolis,ſed etiam Epiſcopis , quibus ſumptus
minimè ſuppetebant ad uictum.

Suma. pauperes miſericordia.

Sed quid hæc ad magnum mare eius liberalis uo-
luntatis, & uaſtum illud pelagus benignitatis?Erat e-
nim alter Nilus copioſo fluento eleemoſynæ , non ſo-
lam,ut ille, rigans Aegyptum , ſed ipſam uniuerſam,
ut ſemel dicam,terram circunfluens.Quis enim ex ijs
qui undiquè aduentabant,uictu indigens,ſi ad ipſum
acceſsiſſet,triſti uultu & uacuis reuerſus eſt manibus
& non eſt benignitatem abundè conſecutus ? Immo
uero cuinam ex iis,qui egeſtate laborabant , ubicun-
que terratum eſſe accepiſſet,non ea præbuit , quæ ad
ad uſum ſufficerent ? Nam cum tunc Perſæ populati
eſſent uniuerſam Syriam , qui eorum manus potue-
rant effugere,& laici,tam ij qui magiſtratū gerebant,
quàm priuati, & Clerici cum Epiſcopis , confugiunt
Alexandriam. Quibus omnibus diues ille & minime
anguſtus conuiuator quotidiè ſuppeditabat,quæ erāt
ad uſum neceſſaria , non ad indigentium adſpiciens
multitudinem ,ut aliquid faceret , quod eſſet ſordidi
& illiberalis animi,ſed ad eum, qui aperit manum,&
omne animal implet benedictione.Cum autem Raſ-
miſzus,dux exercitus Chosroe,uaſtaſſet & depopula-
tus eſſet ueneranda loca Hieroſolymorum,poſtquàm
hoc audiuit ille homo Dei,& quòd omnia ſancta fuiſ
ſent igni tradita,defiet quidem non ſecus atque Hie-
remias , id quod factum fuerat non hactenus autem
cōſtitit eius commiſeratio , ſed mittit etiam Cre-
ſippum quendam , uirum pium , tradens ei multum
auri , frumentumquè & alia alimenta & indumen-
ta , & ad ea uehenda iumenta plurima , tum ut adſpi-
ceret uaſtitatem , tum etiam , ut eos qui remanſerant
ex captiuitate,ſatis per ea quæ dicta fuerūt,recrearet.
Prætérea autem Theodorū quoque Amathuntis Epi-
ſcopum , & Anaſtaſium præfectum magni montis
Antonij , & gregorium Epiſcopum Rinocurorum ,
èmittit ad eos recipiendos , qui abducti fuerant
in captiuitatem , uim auri præbens prope innumer-
abilem .

Liberalitas eximia in oēs.

Pſ.144

Quemadmodum autem hoc quiſpiam mandarit
ſilentio,& non potius miſericordum auribus per ip-
ſum fuerit gratificatus,ut quod magis ſignificet, quā-
uis in eleemoſyna lōge diligentiſsimus fuerit & uehe
mentiſſimus ? Nam cum plurimū eius fidei creditu a
fuiſſet pontificatus, ijs accerſitis , qui res eccleſiæ di
ſpenſabant, iis etiam ſimul audientibus , qui erant à
ſecreto,Non eſt,inquit,iuſtum o fratres & in miniſte
rio ſocii,ullius alterius rei curam gerere prius, quàm
Chriſti.Euntes itaque per totam ciuitatem , ſingula-
tim deſcribite meos dominos. Cum autem illi , poſt-
quàm hoc dixiſſet,dubitarent, & quinam eſſent Pa-
triarchæ domini,interrogarent, Quos uos,dixit ille,
pauperas & mendicos ſoletis appellare,eos ego domi
nos meos & adiutores nomino.Nam ii ſoli mihi poſ-
ſunt opem ferre , ut à Chriſti regno non excidam .
Poſtquàm autem cito factum fuerat quod iuſſerat,in
tellexit

Pauperes uocat dominos ſuos eſ que deſcribi iubet ſingulatī.

tellexit omnes, qui numerati fuerant, efficere ſeptem millia & quingentos, & iuſſit unicuique eorum dari ſumptum diurnum. Poſt hæc ſuum conuertit ſtudium ad hoc, ut iuſtis ponderibus & menſuris uterentur, qui uendebant in ciuitate. Quod quidem pulchrè fecit uir iuſtus publicè præſcriptis edictis. Porrò uerò hoc quoque ab illo factum eſt, quo magnam curam gerebat eorum, quibus fiebat iniuria. Nam cum accepiſſet multos ad eum acceſſuros, & de ijs, quæ illis factæ fuerant, iniurijs ſupplicaturos, ab ijs qui ipſum ſequebantur, arceri, quid facit? Duobus hebdomadæ conſtitutis diebus, quarto, inquam, die & die paraſceues, ſedens in templi porticibus, ſe cuilibet uolenti præbebat adeundum, nonnullos ex ijs, qui erant uirtute inſignes, habens ſecum conſidentes. Quibus ſæpè dictitabat illud, dignum quod ſcriptis & memoriæ mandetur, Si nobis, dicens, qui ſumus homines, licet omnino ad Deum accedere abſque ullo interceſſore, & de quibus uolumus eum rogare, quomodo non ipſi quoque noſtris conſeruis portas aperuerimus abſque ullo impedimento? & non cuilibet, cui eſt opus, benignam autem præbuerimus? Scimus enim, qua menſi fuerimus menſura, eadem nos eſſe menſum uiciſsim accepturos.

Mat. 7

Cum autem, ut conſueuerat, aliquando præſediſſet & nullus acceſſiſſet, ſurgens ueſpere, acceſſit triſtis & lachrymans. Nullo uerò audente rogare cauſam cur eſſet triſtis, diuinus, qui aderat, Sophronius, Quid eſt, inquit, ò uir diuine, quod te affecit moleſtia, & animi ægritudine bonam tuam impleuit animam? Ille autem miti & leni uoce, Hodie inquit, miſerandus Iohannes non ab aliquo ullam accepit mercedem, neque ullum uel minimum piaculum potuit offerre Chriſto pro multis & magnis ſuis delictis, quomodo neque alias unquam. Quid hoc illo minus, niſi etiam maius dixeris, quod dicunt eſſe cuiuſdam Imperatoris Romanorum, qui dixit, Hodie non regnauimus, quoniam nemine affecimus beneficio? Cùm itaque ſacroſanctus intellexiſſet Sophronius, quid ſibi uellet, quod ab eo dictum fuerat, Te potius inquit, lætari oporteret, & non triſtitia affici, ò beatiſsime Domine, quòd tibi commiſſum gregem feceris uiuere in tanta pace, ut nullus de re aliqua cum uicino habeat cõtrouerſiam: ſed tanquam angeli aliqui abſque ulla lite & contentione homines uiuant in terra. Cum autem uerum eſſe, quod dixerat, inueniſſet uir mitiſsimus, ſtatim fuit traductus ad animi lætitiam, & pro eo, Deo egit gratias. Hoc dicunt etiam eſſe imitatum, qui Heraclio in imperio ſucceſſit, Conſtantinum, qui etiam huius diuini uiri fuit filius ſecundum ſpiritum.

Titus is fuit.

Sed quæ ſunt propoſita, perſequatur oratio, & tradat auribus ea, quæ ſunt auditu digna & utiliſsima. Tunc autem, cum ad beatum Iohannem acceſſiſſent ij, quibus fuerat commiſſa diſtributio eleemoſynæ, & tale quid annunciaſſent, quòd ſcilicet puellæ quædam bene ornatæ, & quæ collo geſtabant monilia, ipſæ quoque conueniunt, ut ſint participes eorum, quæ dantur pauperibus, & petijſſent, an eis quoque præbere oporteat, mitiſſimus Iohannes toruè in eos intuens, Si humilis quidem & abiecti Iohannis, uel potius ipſius Chriſti miniſtri eſſe uultis & diſtributores, parete diuino eius iuſſui, qui iubet dare cuiuis petenti. Sin autem dicitis uos eſſe alicuius alterius, qui imperat ut examinetis uitam & ſtatum mendicantium, ſciatis quòd neque Chriſtus ipſe, neque humilis Iohannes opus habet curioſis miniſtris. Nam ſi noſtra quidem eſſent, quę dantur, & ea à nobis illata eſſent in mundum, fortaſſe aliqua danda eſſet uenia ei, qui parce eis uteretur. Si autem Dei ſunt omnia quæ ſunt, eius omnino iuſſum in ijs, quæ ſunt eius, ſeruare oportet. Sin autem uos ſubiit timor ex incredulitate, ne forte multitudo impenſarum ſuperet redditus eccleſiaſticos, ego ne tantillum quidem ſuſtinebo eſſe ſocius ueſtræ modicæ fidei. Perſuaſum enim habeo, quòd etiamſi contingeret uniuerſum mundum uenire ſimul Alexandriam, egentem beneficentia, hos Dei theſauros nequaquam in anguſtum redegerit.

Nota hãc reſponſionem. Luc. 6.

Fiducia eius in Deum.

Poſtquam autem eorum incredulitate admonitionibus curata, eos emiſit, ijs, qui confidebant, munificum eius animum ſtupentibus, talem retulit narrationem, dicens, Mihi cum eſſem XV. annos natus, & uerſarer in Cypro, quadam nocte puella quædam apparet in ſomnis eximia pulchritudine, & quæ uerbis non poteſt exprimi. erat autem ſplendide ueſtita, & oleagina corona erat ei caput redimitum. Cum uerò propè me ſteriſſet, & manu latus pupugiſſet, me territum è ſomno excitat, ſtatimque non amplius ſomnium, ſed re uera aderat id, quòd apparebat. Rogaui autem eam, quænam eſſet & unde ueniret, & quomodo auſa eſſet accedere ad me dormientem. Illa autem ſubridenti & lęto uult me hilariter & placidè intuens, Sum, inquit, prima ex filiabus magni regis. Si tu me tibi amicam parabis, potero te ei efficere familiarem. Nulli enim maior eſt apud eum, quàm mihi, fiducia, quoniam ei, ut è cœlo deſcenderet in terram, & carnem acciperet humanam, ego perſuaſi. Hæc dixit, & ſtatim receſſit. Ego uerò cum ad me rediſſem, & id quod uiſum fuerat, mente uerſarem, iudicabam eam eſſe miſericordiam. Propter eam enim & Deus in terram uenire, & hominibus ſimilis conſpici non eſt dedignatus. Statim ergo ſurgens, iui ſolus ad eccleſiam, mane enim iã illuceſcebat, & fio obuiam uiro pauperi, qui erat nudus & ualde affligebatur frigore. Et cum me exuiſſem ea ueſte, qua eram indutus, trado, apud me dicens. Sciam, an ſit uerum & non deceptio id, quod à me eſt uiſum, & prius, quam ueniſſem in eccleſiam, ad me accedens uir quidam candidatus, tradit mihi auri centum nummos alligatos. Hæc accipe, dicens, ò amice. Ego autem etſi eos lubenter accepiſſem, ductus ſum pœnitentia, & quàmprimum conuerſus, cogitabam id reddere ei, qui dederat, ut qui non indigerem. Is autem qui dederat, protinus euanuerat. Tunc intellexi uiſionem non eſſe phantaſiam, ſed apertam uiſionem. Ab illo tempore cum aliquid aliud præbuiſſem, Videam, dicebam, an conuenienter promiſioni ſit mihi Chriſtus centuplum redditurus. Cum autem millies ſic faciens, ipſis factis rem ita eſſe eſſem expertus, dixi apud me, Ceſſa. Quouſque tentabis eum, qui non poteſt tentari? Cum ego inquit, tam euidentia accepiſſem argumenta, iſti, inquit, qui ſunt ſordidi & illiberales, uenerunt ut me arriperent, & efficerent ſocium ſuæ infideliatis, & me uocarent ad immiſericordiam.

Viſio eius.

Huius maximam benignitatem cum conſideraſſet quidam aduena, cogitauit eum tentare, qui erat ſuperior omni tentatione. Cum ſe ergo pannis induiſſet, accedit ad eum euntem ad uiſendos eos, qui erant in Noſocomio, (Solebat enim hoc bis & ter facere in hebdomada) & uerbis lugubribus, Miſerere mei, inquit, Domine, qui ſum captiuus. Ille autem iubet diſtributori dare ei ſex nummos. Ille uerò ijs acceptis & mutato habitu, per aliam uiam accedit rurſus ſimiliter rogans. Beatus autem ei rurſus iubet dari ſex nummos. Ad magnum autem uirum accedens is, qui dabat, illi in aurem ſignificat eum eſſe, qui paulò ante alios ſex acceperat. Cum uerò ſimulans tertio rurſus ueniſſet ad accipiendum, diſtributor innuit

Aduena quidam tẽtat eius animũ.

Patriarchę,

Patriarchę, eundem eſſe rurſus ſignificans. Ille autem illud præclarum rurſus dicit & facit, ut qui dixerit: Da ei duodecim nummos. Num ille ipſe eſt Dominus meus, qui me tentat? Sed hæc quidem ſic. Oratio autem uult etiam alia plurima tractare, ſignificantia qualis eſſet uir ille ſummus circa benignitatē.

Mercator quidam poſſidens nauem propriam, cū ei infeliciſſimè ceſſiſſet mercatura, graui premebatur inopia. Ei ergo cum acceſſiſſet & petijſſet aliquid auxilij, beatus iubet dari quinque libras auri. Quas quidem cum accepiſſet, & ęa quibus opus habebat eſſet mercatus, nauigauit. Poſtquàm autem fuit circa Pharon, ui uentorum uexatus, amittit quidem ea, quæ uehebat, nauigium uerò ſolum ſeruat uacuum. Accedit ergo rurſus ad Patriarcham, ſimul quidem Tragice deflens id quod acciderat, & eum ad maiorem uocans commiſerationem. Ille autem cum audijſſet, hortatur quidem ne animum deſpondeat, apertè autem ſubiungit, dicens, Niſi iis, quæ tibi reliquæ erant ex iniquitate, eccleſiæ quoque pecunias coniuxiſſes, non hoc tibi contigiſſet. Rurſus ergo iubet ei dari decem libras auri, iubens, ne eas iniceret cum alijs. Quamprimum ergo nauigauit mercator, accidit ut & pateretur priori grauius naufragium, ut qui cum naue onus ſimul amiſerit. Cum ergo in extremam cecidiſſet deſperationem, & uictus eſſet animi ægritudine, & nec tantillum quidem poſſet cohibere motum animi, & iam manum ſibi eſſet allaturus, deinde cum quod factum erat, rurſus reſciuiſſet Patriarcha, eum accerſit. Ille autem acceſſit ueſte diſrupta, coma euulſa, & caput habens conſperſum cinere, habitu miſerabilis, miſerabilior aūt grauitate calamitatis, & multis lachrimis lachrymas oculorū attrahens. Quem etiam hic magnus cum uidiſſet, Propitius, inquit, ſit tibi Deus. Cur propter puſillum & abiectum animum ita es affectus? Confido in deo meo, ꝙ decætero tibi nauis nullū patietur naufragiū. Sed ſcias hoc tibi nulla alia de cauſa accidiſſe, niſi ꝙ hæc nauis non iuſte, non honeſte à te eſſet acquiſita.

Nota quod ait de pecūijs eccleſiæ

Obſerua mirabilē.

Hæc cum dixiſſet, iuſſit ei dari unam ex nauibus eccleſiæ, impletam uiginti millibus modiorum frumenti. Qua quidem accepta, nauigauit ex Alexandria, & uento uſus ſecundo, cum ſeipſum tradidiſſet ei, qui ferebat, ducebatur nihil ſciens ubinam eſſet. Nam cum uiginti dies & totidem noctes nauis ſic curreret, neque ipſe, neque ullus alius ex ijs, qui erant in naue, nec ex aſtris, nec ex regionis indicijs, ubinàm eſſent poterant diſcernere, niſi quod ſoli gubernatori apparebat Patriarcha, cum eo clauum dirigens. Cum autem præterijſſet uiceſſimus dies, perueniunt ad inſulas Britanicas. Quem in locum cum appuliſſent, inueniunt famem crudeliſſimam, famem quæ homines illius regionis miſerè conficiebat. Cum autem eorum principem conueniſſent, & ab eis cognitum eſſet, quòd frumentum afferent, magna animi alacritate impleta eſt tota ciuitas, & eos cum magna accepit lætitia, non ſine Dei numine eos adueniſſe reputans. Cum autem inſulares totum frumentum emiſſent, pro dimidio quidem aurum præbentes pro reliquo autem ſtannum, (ita enim inter utroſq; conuenerat) & mercator iam rediret, fit res quædam, quæ digna eſt, ſi ulla alia, quæ memoriæ quidem & ſcriptis mandetur, admittere autem & credere, niſi fideliſſimis auribus, nequaquàm eſt facile.

Cum enim iam Decapolim perueniſſent nauigantes, Nauclerus de naue deſcendens, cum in quendam incidiſſet amicum & familiarem arte aurificem, datis ei quinquaginta libris è ſtanno, quod acceperat, pro eo accepit precium. Ille autem, cum id uellet igne probare, ut ſciret quodnam eſſet, inuenit argentum probum & puriſſimum. Arbitratus itaque Nauclerum id magis facere, ut tentaret, quàm quòd uerum eſſe putaret, accedens eum probris eſt inſectatus, dicens, Quid hoc à te factum eſt? An non ſufficit tempus ad fidem faciendam uſque in hodiernum diem, quòd ſine dolo uerſamur in contractibus? Tu autem nunc, ut potè teneans, argentum depoſuiſti pro ſtanno. Protinus ergo eo, quod dixerat, obſtupefactus Nauclerus, Nihil, inquit, per ipſam ò amice ueritatem, nihil fecimus ut tentaremus, ſed ſcio me tibi ſtannum apertè prębuiſſe. Si autem Patriarchæ precibus mutatum eſt in argentum, non eſt hoc nouum & alienum. Ille enim hæc poteſt, qui aquam in uinum, & rurſus aliquando id mutauit in ſanguinem. Vt autem uel hinc poſſis credere, aſcende in nauem, & totum diſce cuiuſmodi ſit naturæ. Ille uerò ingreſſus, apertè inuenit ipſum, ſicut erat, argentum puriſſimum. Nauclerus autem cum omnia ſtatim ab initio uſque ad finem expoſuiſſet, ad gloriam Dei & laudem Patriarchæ, qui fuit ei gratificatus, omnes euocauit auditores. Sed pergendum eſt ad ſequentem narrationem.

Stannū mutatur in argētum.

Iohā. Exo. 2

Ad magnum, aliquando euntem ad eccleſiam, accedit quidam nobilis, cui fures quas habebat facultates diripuerant, & qui ſic erat ad extremam redactus paupertatem. cuius miſertus, quæ tam breui tempore acciderat inopiæ, iuſſit ei dari quindecim libras auri. Ille autem, qui iuſſus fuerat dare partim quidem cedens inobedientiæ, partim autem ſuggeſtioni eorum, qui adminiſtrabant res eccleſiæ, tanquam non eſſent multa reliqua, utpotè quòd neſciret magnus Iohannes theſaurum recondere, præbuit quinque ſolas ei qui rogauerat. Beato autem Iohanni ex eccleſia egredienti, mulier quædam uidua admodum diues, ei tradit chartam, in qua ſcriptum erat donum quingentarum librarum. Quam cum legiſſet, intellexit ex ea, quæ in ipſo habitabat, gratia, id quod non fuerat factum prout iuſſerat, de diminutione, inquam, quindecim librarum auri. Cum eos ergo, qui id fecerant, accerſiuiſſet, de eo examinauit. Cum ij autem de re geſta mentiri conarentur, & non ſolum in re prius, ſed etiam mendaces exiſtere in ſermone, eo ipſo qui rogauerat accerſito, cum reſciuiſſet eum accepiſſe ſolas quinque libras auri, oſtendens illis chartam mulieris, à uobis, inquit, Dominus eſt exacturus alias mille. Si enim uos quindecim libras, ut à nobis ſtatutum fuerat, ei qui rogarat præbuiſſetis, mille & quingentas Deo præbuiſſet mulier. Vt autem factis fides fiat eius, quod nobis eſt incredibile, accerſite mihi, inquit, hanc piam mulierem. Cùm ea autē acceſsiſſet, & aurum promiſſum attuliſſet: Dic mihi, inquit Patriarcha, an tantum pecuniæ ſtatuiſſes Deo offerre ab initio. Ille uerò cum ſenſiſſet illum non latuiſſe id, quod ſeorſum ab ea factum fuerat, magno metu correpta, uniuerſum arcanum enūciauit, dicens, Reuera, Domine, mille & quingentas libras ſcripſeram in charta tibi data. Paucis autem poſt diebus cum eam euoluiſſem, inueni mille neſcio quomodo ſua ſponte deletas. Hinc iudicaui Deo omnino non placere, ut plures quingentis libris offerrem. Hæc illis, qui audiuerant, magnum metum iniecerunt: & accedentes ſimul ad pedes magni Iohannis, petierūt ut ſibi remitteretur peccatū inobidiētiæ. Illi autē Chriſti amāti uiduæ multā à Deo precatus benedictionē, dimiſit beatus Iohānes, ut abiret in pace.

Pœna inobediētiæ.

Huic munifico animo & manu inuidens malignus dæmon, ſuggerit Patricio Nicetæ, quem ei fuiſſe amicum & familiarem prius diximus, ut quiddam ſua uirtute indignum cogitaret & diceret. Accedens itaque ad beatum, Manus, inquit, Imperatoris

Nicetas patritius uiurpat monetur.

ris eget multis pecunijs, ut quas ad neceſſarios uſus reipublicæ quotidiè conſumat. Nam ipſe quoque uides, in quantas anguſtias redacta ſit res publica. Oportet ergo, ut quæ temere & ad nihil, quod oportet, à te conſumuntur, deferantur ad ærarium publicum. Ille autem nihil propterea conturbatus, Non eſt, inquit, iuſtum, ut quæ regi cœleſti ſunt conſecrata, prodantur regi terreno. Eſt hoc enim planè ſacrilegium, & non paruum in Deum peccatum. Sin autem tibi uiſú eſt ſic facere, ecce quæcunque ſunt eccleſiæ, ea accipe, & fac ut uolueris, ſi quidem te nulla ratio ab hac abducit ſententia. mea enim uoluntate ne obolum quidem dimittam eorum, quæ ſunt repoſita. Nihil ergo, neſcio quo modo, ex eo repreſſus uir ille admirabilis uocat eos qui ſequebantur, & ſtatim iubet tollere pecunias, nihil aliud relinquens Patriarchæ, niſi ſolas centum libras auri. Interim autem dum deſcendebant ij, qui eas portabant, occurrunt quibuſdam aſcendentibus ad Patriarcham, qui mellis amphoras afferebant ad eum, in quarum nonnullis inſcriptum quidem erat, Primarium: in alijs autem, Fumo carens.

Mel in aurum mutatum.

Poſtquàm ergo hæc uidit Patricius, & agnouit inſcriptionem, ſignificauit Patriarchæ, ut ad ipſum mittatur una ex amphoris. Cum is autem, cuius fidei hæc commiſſa fuerant, eorum, ut mos eſt, feciſſet periculum, & deinde intellexiſſet, quòd in eis factum erat miraculum, & beato Iohanni ſignificaſſet, quòd ſunt omnia auri plena, ilico unum mittit ad Patriciú quod inſcriptum erat, Mel primarium. Ad eum autem mittit etiam literas, quarum hæc erat uis: Dominus qui dixit, Non te dimittam, nec te derelinquam: ipſe pro ijs, quas tua celſitudo nunc abſtulit, pecunijs reddit alias. Id autem tibi declarabit quæ nunc ad te miſſa fuit amphora, quæ eſt una ex ijs. Scias ergo, quòd Deum, qui ſpiritum & alimentum omnibus ſuppeditat, homo, in quem cadit interitus, nequaquàm poterit in anguſtum redigere. Porrò autem præcepit etiam iis, qui ferebant amphoram, ut eis præſentibus aperiretur in conſpectu Patricii, & ei renunciarent, quòd aliæ omnes, quas uidit, ita ſe habent, & ſic ſunt auro plenæ,

Hebr. 13. Ioſ. 1.

Cum eum ergo inueniſſent conuiuantem, ei tradút epiſtolam, oſtendentes etiam amphoram. Quam quidem poſtquàm uidit, Iraſcitur mihi omnino Dominus meus, inquit, neque enim unam mihi ſolam miſiſſet. Qui autem portabant, quomodo fuerat eis imperatum, cum in eius conſpectu aperuiſſent amphoram, & pecunias effudiſſent, annunciabant fuiſſe reliquas auro ſimiliter repletas. Cum uerò perlegens epiſtolam, inueniſſet quòd homo Deum non poteſt in anguſtum redigere, ad ſe poſteà reuerſus & timore repletus, (eorum enim, quæ non rectè facta ſunt, pœnitentia cito mouetur generoſa, uirtutis amans, anima) Viuit Deus, exclamauit, Nec humilis Nicetas ſuſtinebit tentare eum in anguſtum redigere. Cum ſtatim itaque ſurrexiſſet & quaſcunque ex eccleſia ſuſtulerat pecunias, rurſus ſumpſiſſet, & ipſam quæ miſſa fuerat amphoram, quinetiam è ſuo libras trecentas addidiſſet, aſcendit ad patriarcham, ueniam petens inconſiderati conſilij. Ille autem eum lubenter excipiens, neque ei exprobrauit, neque aliquid locutus eſt, quod ei afferret moleſtiam, ſed uerbis potius animum conſolantibus & ſpiritalibus admonitionibus confirmatum amandauit. Ab eo autem tempore tanto fuerunt inter ſe coniuncti uinculo amicitiæ, ut etiam Patriarcha fuerit eius filiorum ſuſceptor. Vt autem non ſolum per uberiorem laxamque & ſolutam uiuendi ratione cognoſceretur animus eius incomparabilis, & bona ſpes eius in Deum fidei, ſed etiam per anguſtiorem, quàm eſſet probatus, eſſet euidens. (Clarum eſt enim, quòd ſunt utraque periculoſa, nempe & res ſecundæ, quæ eneruant & emolliunt, à Deique recordatione eijciunt, & res aduerſæ rurſus, quæ in arctum cogunt, puſillumque & abiectum animum efficiunt) propterea prouidit Deus, ut is cadat in egeſtatem. Quonam modo autem id prouiſum ſit, dicam.

Agnoſcit erratum ſuum Nicetas.

Cum magna multitudo eorum, qui manum Perſicam effugerant, confugiſſet Alexandriam, & eſſet magna alimenti penuria, maximèque quòd nec illo tempore Nilus aſcendiſſet, ut conſueuerat, & pecuniæ eccleſiæ eſſent conſumptæ, coactus eſt ille magnus mille libras auri mutuas accipere ab aliquibus. Cum autem eas quoque conſumpſiſſet, agitabatur magna ſolicitudine, & Dei orabat benignitatem, ut in rebus dubijs aliquam uiam excogitaret. Sed etiamſi ad tantam redactus fuiſſet inopiam, non fuit tamen uictus à calamitate, non diuinas leges & ſacras conſtitutiones affecit dedecore: nec intermiſit commiſſum ſibi gregem accurate regere. Itaque cum quidam Clericus ex iis, qui ſecundas nuptias contraxerant, abundans diuitijs, uellet conſequi gradum Diaconatus, reſciuiſſet autem has Patriarchæ anguſtias, & arripuiſſet tempus tanquàm opportunum, ſi pecunijs leuata inopia aſſequeretur id, quod deſiderabat, chartam tradit beato Iohanni, quæ ſic habebat, Cum accepiſſem anguſtias, in quas redacta eſt munifica dextera mei Domini, non exiſtimaui oportere me quidem degere in delicijs & rerum abundantia, Dominum autem meum redactum eſſe in anguſtias. Sũt apud me frumenti quidem multa millia, auri autem centum libræ & quinquaginta, eas uelim per te dare Chriſto, ſi tantum iudicatus fuero dignus eius diaconatu per ſanctam tuam ordinationem. Inuentum enim eſt alicubi quid dictum fuiſſe apud Apoſtolum ex neceſſitate legis quoque fieri tranſlationem.

Virtus Patriarchæ penuria.

Eum ergo ſeorſum accerſit Patriarcha, non uolens multis præſentibus eum afficere dedecore, & dicit ei: Tua quidem oblatio, ò fili, eſt magna, & huic tempori neceſſaria. Sed eſt uitioſa, & propter hoc ipſum non admittenda. Non ignoras enim, quòd oues quæ ex lege offerebantur, ſi non eſſent uitij expertes etiamſi eſſent magnæ, non poterant admitti ad ſacrificium? Qua de cauſa nec munera Cain Deo fuerunt accepta. Illud autem, Ex neceſſitate etiam fieri legis tranſlationẽ, hoc ab Apoſtolo dictũ eſſe ſcimus de lege ueteri. Quid enim tibi uidetur, quod ſcitũ eſt apud fratrẽ Dñi Iacobũ? Sic aũt habet: Qui totã legem impleuerit, in uno aũt lapſus ſit, eſſe omniũ reũ. Fratres aũt noſtros pauperes, étſi nos uerſemur in inopia, at qui aluit Deus uſque in hodiernũ diẽ, ipſe eorum quoque decætero curã geret, ſi modo nos eius mãdata ſeruemus immobilia. Quid eſt enim qđ facere non poſſit? aut qđ ſit difficile ei, qui quinque panes in deſerto aliquãdo multiplicauit, ſi decẽ modios, qui ſunt in meo horreo, benedixerit, eos in magnã augere multitudinẽ? Quãobrẽ tibi ò fili, cõueniet id, qđ Simoni dictũ eſt in Actibus, Nõ eſt tibi pars, neq; ſors in hac parte. Nõdũ ille dimiſſus domũ re infecta redierat, cũ magno Iohãni ſignificatꝰ duas naues eccleſię in portũ appuliſſe, ferẽtes ex Scilia multa frumẽti millia. Quod quidẽ cũ ille audiuiſſet, procidens in genua, Deo egit gratias, dicẽs, Qui te q̃rũt, Dñe, & ſeruãt tua mãdata nõ minuenť oĩ bono. Quãobrẽ magnifico ſanctiſſimũ nomen tuum, quòd non permiſeris ſeruo tuo, ut tuam gratiam uenundaret pecunia. Sed ſic quidem in anguſtiis dilatatus uir inclytus, non pro uſu rerum neceſſariarum prodidit accuratã regulæ obſeruationẽ.

Bigami ad maiores ordines nõ promouendi.

Leui. 22.

Gene 4

Heb. 7

Iaco. 2

Ioan. 6

Act. 8.

Pſa. 33

Oportet aũt dicere & iudiciũ magnæ, quã habuit, tolerãtiæ, & narrare, q̃ ſe pfectè gereret in hoc præcepto. Duos

pto. Duos quoſdã ex ſuis Clericis, q inter ſe inuicẽ fuerãt debacchati, uir admirãdus ſubiecerat ſegregationi. Quorũ unus qdẽ pęnã lubenter ſubierat, alter aũt cũ eã inueniſſet tãquàm prætextũ ſuæ ſocordiæ, precũ quidẽ & congregationũ nollã omnino curã gerebat, uacabat aũt omnino ſuis cupiditatibus. Deinde minabatur etiam, ſe magni illius uiri ſummam illam & ſanctiſſimam ſimplicitatem calliditate aliqua circunuenturum. Dicunt uerò aliqui, hunc quoque eum eſſe, qui Nicetæ Patricio ſuggeſſerat, ut pecunias tolleret eccleſiæ, dum exiſtimaret ſe ea ratione Patriarcham affecturum moleſtia. Cum ergo hoc magnus cognouiſſet Patriarcha, timens ne forte is à diabolo conſumeretur, eum erat uocaturus & dignaturus com miſeratione: meliore autem prouidentia mandatur obliuioni id, quod animo cogitabat, ut ſuprema eius humilitas fieret euidens maiori commiſeratione. Nã cum adeſſet dierum omnium præcipuus, ipſe autem adſtaret in tribunali, & incruẽtum offerret ſacrificiũ; ea ipſa hora, in qua ſacrum uelum auferetur a ſanctis donis, recordatus eius, qui odium in eum conceperat, & memor præcepti Dominici, quod iubet quidẽ dimittere donum ante altare, procedere autem prius ad fratris reconciliationem, & tunc donum offerre: ſignificat diacono, ut connexam reſumat petitionem, & ſæpè dicat, donec ipſe redierit. Ipſe autem uentrem præteaens, egreſſus eſt ab altari, & mittit magna celeritate, ad ſe uocans illum Clericum: qui quidem non aderat: Sanctus uerò procidit ad eius pedes, nihil omnino auerſans oculos eorum, qui aderant, ueniam poſtulans. Deinde ille, qui prius fuerat inſipiens, uidẽs hoc ſacroſanctum caput proiectũ ad ſuos pedes, fuit ſtatim fractus animo, timens ignem de cælo, & quæ illinc mittuntur fulmina. Ipſe quoque pronus cadẽs, petiit ab eo ueniam. Beatus autem Iohannes, Deus ambobus, inquit, ignoſcat fili mi. Deinde eum quoque ſecum aſſumit, & cum gaudio & cum quanta dici non poteſt uoluptate aram ingreſſus, tunc auſus eſt Deo dicere cum fiducia: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Abhinc ergo fuit hic Clericus adeo modeſtus & moderatus, ut uiſus ſit dignus, qui ordinaretur Presbyter. Sed hoc quidem, ſicut diximus, eſt indicium magnæ illius tolerantiæ & moderationis.

Incruentum Miſſa ſacrificium. *Mat. 5* *Nota ſummã humilitatem.*

Aliud autem narrabo, quod eſt non multum diſſimile ei quod præceſſit. Eſt angelorum, ait quidam ex Patribus, nequaquàm depugnare, ſed eſſe in pace perpetua: dæmonum autem irreuocabiles per totam uitã exercere inimicitias: hominum uerò ſapientum breuiter quidem fortaſſe iraſci, cito autem & paulopòſt currere ad reconciliationes. Cum ergo huic magno Iohanni accidiſſet, ut nonnihil eſſet ira percitus aduerſus eum, cuius ſæpè mentionem fecimus, Patricium, illo quidem defendente rem iniuſtam lucri cauſa, non patiente autem Iohanne propter zelum iuſtitiæ, cum iam hora aduenìſſet undecima, Patriarcha per nuncium primum ex Presbyteris ei ſignificat, dicens, Sol iam eſt in occaſu, ò uir maximè uenerande. Ille autem hoc uerbo tanquàm ſtimulo aliquo compunctus animo, ſtatim ſurrexit & uenit ad ſanctum. Quem cum ille lubens excepiſſet & eſſet amplexus; Crede mihi, inquit, niſi fuiſſet mihi exploratum, quod te moleſtia affeciſſem, fortè nihil dubitans aut penſi habens, ipſe ad tuam ueniſſem magnificẽtiam. Quid enim, ſi communis quoque noſter Dominus non eſt dedignatus obire ciuitates & uicos, utilitatis gratia & curationis? Omnibus autem qui aderant admirantibus ſummam moderationem, dixit ei Patricius, Non amplius capiunt aures meæ, inquit, ò Domine, delationes eorum, qui criminantur. Cui dixit ſapiens Magiſter, Perſuaſum tibi ſit, inquit, ò fili fideliſſime, quod ſi ſimpliciter & abſque examinatione eſſemus aures præbituri omnibus, pararemus nobis examen decies mille peccatorum, & maximè nunc in hoc tempore, quando refrixit in omnibus charitas. Scio enim ego, quòd propterea quod credideram aliquibus, quibus obtigerat rectio ciuitatis, & eorum uerbis ſolum eſſem inductus, nonnullos cum minimè oporteret, ſæpè affecerim moleſtia. Quo factum eſt, ut non paucorum me decætero ſubierit pœnitentia. Quamobrem cum ſemel & bis & ſæpe incidiſſem in fraudem eorum, qui criminantur, decætero apud me conſtitui, non amplius aliquid pronunciare in aliquem, priuſquam audiiſſem ius utriuſque partis, & iis, qui facta ad me deferebant, ſum minatus, quod ſi deinceps fuiſſent depræhenſi inanes aliquas nugas ad meas aures deferre per calumniam, eaſdem daturi eſſent pœnas, quas qui eſt reuera calumniator. Ab illo itaque tempore exciſa fuit omnis calumnia ſycophantarum. Quamobrem tuam quoque rogo magnificentiam, ne tam facile admittas malignorum hominum calumnias, ſed eas prius diligenter examines. Neque enim hinc mala naſcuntur mediocria, ſed & bonorum publicationes, & uerbera, & cædes ſæpe per mendacium multi innocentes ſubierunt, & ab iis propemodum eſt euerſa uniuerſa uita hominum. Has admonitiones cum tanquam à Deo accepiſſet Patricius, pollicitus eſt ſe eas perpetuo ſeruaturum.

Non temere fides habenda delatoribus.

Aliud addatur iis, quæ dicta ſunt, quod ſatis poteſt exprimere eius manſuetudinem atque patientiam. Magni Iohannis conſobrinus erat, nomine Georgius. Is contumelia affectus ab aliquo caupone ciuitatis, uehementer fuerat morſus, & id ferebat grauiſſimè. Id enim faciebat & magnum, quod erat inter eos, diſcrimen, nempe & eius cum magno affinitas, & nimiæ ſordes & humilitas eius fecerat iniuriam. Accedit ergo ſeorſum ad beatum Iohannem adoleſcens, lachrymis & dolore cordis, quo agebatur, deplorans iniuriam. Cum ſic eum uidiſſet ictum ab omni perturbatione Patriarcha, uolens eum demulcere, & ueluti recreare, &c, Auſus eſt, inquit, omnino, os aduerſus te aperire, & omnino contumelia afficere aliquis eum, qui eſt mihi chariſsimus? Benedictus Dominus, rem in ipſo faciam, ut admiretur omnis Alexandria. Poſtquàm autem uidit eum propter id, quod dixerat, paululum remiſiſſe de animi ægritudine, Fili, inquit, mihi iucundiſsimè, ſi re uera uis meæ paruitatis eſſe & nominari conſobrinus, para te ipſum non ſolum aduerſus contumelias, ſed etiamſi ſit amplius aliquid dicendum, etiam aduerſos ipſa flagra. Vera enim nobilitas non ex ſanguine & carne, ſed ex uirtute animæ accipit formam & characterem. Statim ergo accerſito principe cauponum, ei denonciauit, ne conſuetum deinceps uectigal acciperet ab eo, qui ſuum conſobrinum affecerat contumelia, aut aliquid ex iis, quæ eo de more dabantur eccleſiæ. Propter quæ admirati omnes incomparabilem illius patientiã, intellexerunt omnes hoc eſſe ſuppliciũ, quid erat miratura tota Alexandria.

Vera nobilitas. *Nota incredibilem patientiam & magnanimitatem.*

Sed fortè in iis quidem, qui ad ipſum pertinebãt, tã diligenter cauebat, ne memor eſſet acceptæ iniuriæ: alios autem negligebat in rebus huiuſmodi. Nequaquam. Cum enim reſciuiſſet quendam ex Diaconis, nomine Damianum, odio habere propinquum, ut qui recordaretur acceptæ iniuriæ, denunciauit Archidiacono, ut in tempore participationis ſacramentorum ei oſtenderet eum, qui memor erat iniuriæ. Cum ergo cognouiſſet, eum manu accipiens, Vade, dicit ei, & fratri primum reconciliare, ut uult præceptum, & tunc ſumes ſacramenta Chriſti, qui non eſt

Mat. 5

memor

memor acceptæ iniuriæ. Ille autem pudore affectus, præſentibus omnibus promiſit ſe hoc eſſe facturum, & tunc eum impertit ſanctificatis. Deinceps ergo inuaſit timor non ſolum Clericos, ſed etiam laicos, & cauebant ne ullum odio haberent, & eſſent acceptæ iniuriæ memores, timentes ne multis præſentibus ſic pudore afficerentur. Sed tam accurata quidem & exacta fuit eius uita, tam quòd ad ipſum attinebat, quã quòd ad eos, qui ab illo paſcebantur. Præter alia autem bona, in ſacrarum quoque ſcripturarum cognitione ſummè laborauerat & plurimum erat meditatus, nõ ſine uoluptate & ſtudio acerrimo. Licebat ergo uidere quotidie in congreſſione, quæ fiebat in ſecreto, eum nihil ferè aliud loquentem, aut quærentẽ, quàm narrationes Patrum, qui erant magni nominis, & problemata dogmatica & quæſtiones ad ſcripturam pertinentes. Hæc autem maximè propterea, quòd tunc abundabat multitudo hęreticorum, ad quos euertendos adſciuerat eos, qui illis temporibus erant excelentiſſimi Iohannem, inquam, & Sophronium. Porrò autem ei quoque erat ſtudio conſeruare confeſſum, nulli detractioni affinem, & nullo uano ſermoni. Quòd ſi quis ex ijs, qui conſidebant, tale quid propoſuiſſet, ille ingenioſe & aptè id repellebat, inijciens bonam aliquam quæſtione & animæ utilem. Si is autem eſſet craſſus & plebeius, & qui non recedebat ab ijs quæ ſunt conſueta, præſentem quidem non male tractabat, nec ſe iracunde & aſpere in eum gerebat præcipiebat uerò, ne eum ſinerent amplius eſſe è conſilio, ut per eum unum fierent alij cautiores & diligentiores.

Mat. 5

Eius ſtudiũ & eruditio.

Detractiones & ocioſos ſermones nõ fert

Mortis perpetuò memor

Vt autem mortis memoriam ſuæ cogitationi profunde imprimeret, & eam perpetuò haberet præſentem & ante oculos, quid facit? Iubet ſibi extrui monimentum, ei autem finem non imponi, ſed ſemiperfectum ſic relinqui: Deinde eos, qui præfecti erant operi, cum eſſet feſtum aliquod inſigne, accedentes in conſpectu omnium, qui conſidebant, aperte dicere: Monimentum tuum in hodiernum uſque diem eſt imperfectum Domine. Iube ergo, ut id finem accipiat. Incertum eſt enim, qua hora fur ingrediatur, nempe mors. Sed quis illius uictus tenuitatem, & quę erat circa ueſtem & ſtratum uilitatem & mediocritatem, rectè enunciauerit? Cum alijs enim ne hanc quidem neglexit uirtutem, adeo ut uulgus & eos qui ſunt contempti, in his ne ſuperarer quidem. Quidam certè ex habitatoribus ciuitatis, qui erat ei familiarior, cum reſciuiſſet quomodo res ſe haberet, cilicium emptum triginta ſex nummis mittit ad beatum, plurimum rogans ne id recuſaret, ſed ſe eo indueret. Hoc ergo cum & propter uiri fidelitatem, precumq́ue contentionem & ardorem facere uoluiſſet, non ceſſauit tamen tota nocte lamentari, ut poſtremo expoſuerunt, qui ei aſſidebant. Quis, dicens, non condemnarit me miſerum Iohannem, ſi mihi quidem liceat tegi tegumento triginta & ſex nummorum, fratres autem mei proh dolor, ſecundum Chriſtum, ſub dio perpetuo degant concreti frigore, & nec minimum quidem & uiliſſimum pannum habeant? quorum plurimi * quidam uentre uacuo & incœnati recumbunt, & uel ipſas, hei mihi, quæ à menſa mea cadunt, micas cupiunt, ſicut pauper Lazarus. Heu heu quàm multi nunc hoſpites & peregrini ad hanc uenerunt ciuitatem, qui non habent ubi caput reclinent, eſurientesq́ue & ſitientes iacent in medio foro. Ego autem me delicate omne genus explens bonis, præter alias delicias hoc quoque nunc ſumptuoſo induor tegumento. Quid ergo illo die expecto me auditurũ? Quid aliud, quàm, Recepiſti bona tua in uita tua, pauperes autẽ mala: & propterea ipſi quidem nunc accipiunt conſolationem, tu autem cruciaris pro meritis? Sed benedictus Deus, non amplius eo tegetur humilis Iohannes ſed eius precio induentur pauperes.

Hæc apud Leontiũ lèguntur de lecti operimento.

** quidẽ*

Luc. 16

Cum primum itaque illuxiſſet, mittit cilicium in forum uenundandum, quod cum uidiſſet is, qui obtulerat, rurſus emit & ad eum adfert. Ille autem accipit quidem, rurſus uerò mittit ad forum. Cum autem bis & ſæpe hoc factum eſſet, magnus Iohannes ſignificat ei qui offerebat: Videamus, dicens, quis ex nobis prius defatigabitur, ego quidem ipſum uendens, tu autem emens & offerens. erat enim ualde diues. Quã obrem dedita opera uolebat magnus Iohannes ex eo lucrifacere, ut illius bona ad pauperes affluerent. Dicebat autem etiam tale quid, quòd ſi quis ab his delicatis & diuitibus, & maximè ijs, qui ſunt immiſericordes, poſſet arte aliqua & ratione ad ipſas uſque auferre tunicas, ut benefaceret indigentibus, ab eo, quod decet, minimè aberraret. Sic enim res duas efficiet pulcherrimas: unam quidem, quòd illorum animis ſalutem cõciliabit: alteram autem, quòd ex rebus alienis non paruam neque leuem ſibi parabit mercedem. In teſtimonium autem eius, quod dicebat, adducebat etiam id, quod magnus fecit Epiphanius, qui effecit, ut pecuniæ Iohannis Epiſcopi Hieroſolymitani pia quadam uia & ratione diſtribuerentur pauperibus. Addebat uerò aliud quoque, quod à fideli quodam & amante ueritatis dicebat ſe audiuiſſe Cypri, qui ſic narrabat, ea quæ dicebat, iureiurando confirmans.

Exemplũ mirabile Petri Publicani

Cum eſſem in Aphrica, habitabam apud quendam publicanum, ualde quidem diuitem, ſed admodum immiſericordem, & pauperem, quòd attinet ad miſericordiam. Cum autem accidiſſet, ut tempore hyberno ſol luceret calidius, pauperes ſimul congregati calore fruebantur. Vt ſolet autem in his euenire, domos enumerabant, illas quidem, quæ erant miſericordum & ſua communicantium, beantes: eas autem, quæ poſſidebantur à parcis & nihil elargientibus, miſeras dicentes & execrantes, cum quibus, inquit, etiam meum connumerarunt dominum. Sic itaque inuicem rogabant, an aliquis unquàm illinc fuiſſet eleemoſynæ particeps. Cum uerò nullus eſſet ex omnibus, qui affirmaret ſe accepiſſe, unus ex illis: Sed quid, inquit, mihi dabitis, ſi ego hodie recedens illinc, conſecutus fuero miſericordiam? Cum autem de ea re pacta conuenta inter ſe feciſſent, pauper cum fuiſſet ex aduerſo ueſtibuli publicani, inuenit ipſa hora piſtorem trahentem multum panẽ onuſtum, ipſumq́ue uenientem per uiam, quæ tendit ad ædes. Cum itaque pauperem ex aduerſo ſtantem uidiſſet Publicanus, & ſolo triſti habitu prouocantem eum ad miſericordiam, neque enim uel ſolam uocem audebat emittere, ne uirum irritaret alienum à miſericordia, ſic quoque furore percitus, uno pane arrepto, & eo uſus tanquàm lapide, iacit in pauperem. Quem ille protinus accepit, & abiens oſtendit alijs, affirmans quòd accepiſſet ab ipſis manibus publicani.

Viſio publicani

Nondum duo dies præterierant, & publicanus morbo correptus mortifero, cum mentis ſubijſſet ecſtaſin, uidebat à ſe exigi rationem ſuarum actionum. Deinde uidebatur etiam adeſſe trutina, utraque diſcernens, in cuius ſiniſtra quidem lance uidebat nigros congregatos, & multa eius turpia facta in lance deponentes. In dextero autem, uiros quidem candidatos & forma terribiles aſſiſtentes: nihil uerò boni inuenientes, quod contra poſſent in lance collocare, eſſeq́ue mœſtos & triſtes, & dicentes: Nihil habemus aliud, quod opponamus, niſi panẽ illum, quem duobus ante diębus, & nec ipſum quidẽ ſponte, dedit cuidam pauperi. Cum in altera itaque

lance eſſ impoſuiſſent, fecerunt trutinã ex utraq; parte ex æquo propẽdentẽ. Tũc illi Publicano dicunt uiri candidati: Recedens adde huic pani, & operare. Nã illi, quos uides, nigri ſunt te accepturi. Cũ ſtatim itaquè experrectus eſſet, & ad ſe rediſſet, agnouit uera eſſe, quæ uiſa fuerant. Nam quæcunque ab ineunte ętate ab eo facta fuerant, & quorum iam erat oblitus, uidebat illos æthiopes utiquè congregantes, & in lancem imponentes. Quamobrem ſæpe obſtupefactus, Papè, dicebat, quanta eſt uirtus eleemoſynæ? Si enim unus panis, iſque per iram pauperi proiectus, tantum potuit: à quàm multis malis ſe poterit liberare, qui hilariter bonis ſuis impertitur pauperes? Adeo ergo munificè uſus eſt eleemoſyna, & tam abunde ambabus, ut dici ſolet, effudit manibus, in uentres pauperum infundens: ut poſtquàm omnia profundiſſet, ne ſuo quidem parceret corpori, ſed eo quoque aleret pauperes, uẽdita libertate, ut paulò poſt clarius oſtẽdemus.

Vis eleemoſyna

Ei enim eunti in telonium, occurrit nauta nudus ex naufragio. Quem quidem cum uidiſſet, ueſte ſtatim ſe exuens, quæ erat delicata & ſumptuoſa, ei donat, multum precatus, ut ea perpetuo indueretur. Ille autem partim quidem erubeſcens uti ueſte magnifica, partim uerò aliarum quoque rerum egenus, in foro exponit ut uenderetur. Cum autem reuertens Publicanus, eam uidit pendentem, magno fuit affectus dolore, & erat triſtis, reputans quòd nõ ei licuiſſet relinquere pauperi aliquod monimentum ſuæ miſericordiæ. Hæc cum cogitaret, ei obrepit ſomnus. In ſomnis autem ad eum accedit uir quidam inſignis, ſole ſpecie alacrior: crucem quidem habens in capite, indutus autem ueſte, quam ipſe dederat nautæ. Qui cum propè acceſſiſſet, Cur, inquit, chare Petre (hoc enim erat nomen Publicano) angeris & cruciaris? Ille autem perinde ac ſi noſſet, quiſnam eſſet qui loquebatur, Quoniam, inquit, Domine, quæ tu nobis abunde præbes, ea nonnullis ſæpe impertientes, non uidemus eos rectè uti ijs, quæ data ſunt, propter turpe lucrum. Ille nondum implerat orationem, & qui apparuerat oſtendens ei ueſtem, Agnoſcis ne hanc, inquit? Cum is autem affirmaſſet, ille rurſus: Ecce, inquit, ex quo tu mihi eã præbuiſti, ea ꝑpetuò induor.

Mutatur in uirũ lõge aliũ publicanus.

Videt Chriſtum.

Poſtquàm autem eum dimiſit ſomnus, hæc mente agitãs, Benedictus Dominus, aiebat: Si Chriſtus uidetur eſſe unus ex indigentibus, non deſiſtam, donec ipſe quoque ſim unus ex ijs minimis. Statim ergo uocato Procuratore domus, qui fuerat ab ipſo emptus: Volo, inquit, tibi credere quoddam arcanum, quod ſi enunciaueris, aut niſi effectum reddideris, quod uolo, procul recedes à meo conſpectu, & uenderis in barbara regione. Hæc cum dixiſſet, decem libras auri ei tradit, quæ erant ei ſoluendæ ob negotiationem. Deinde, Me quoque, inquit, aſſume ad hanc negotiationem. (Hoc eſt enim arcanum) & cum me abduxeris ad partes ſanctæ ciuitatis, illic me uende Chriſtiano alicui tanquàm mancipium. Quod autem ad te ex eo redibit precium, quantumcunque fuerit, detur pauperibus. Cum poſtquàm diu inſtitiſſet, uix tandem ei perſuaſiſſet, uenit cum eo Hieroſolyma. Quo in loco cum in quendam amicum, qui erat quidem arte aurifex, incidiſſet Procurator, (erat autem ei nomen Zoilus, qui propter aliquem caſum redactus erat ad inopiam) Seruus eſt inquit, mihi ualde bonus: quem ſi me audiens emeris, nihil erit impedimento, quo minus ad priſtinam redeas felicitatem. Eſt enim non ſolum bonis moribus, ſed etiam in fundendo auro ſummè exercitatus. fuerat enim Petrus huic quoque arti ſummà deditus. Ille autem ſtatim in medium adducens paupertatem, cum qua conflictabatur, dicebat ſe non poſſe eum emere. Sed tamen ille uerbis amici perſuaſus, & auro accepto fœnori, emit zelo feruentem Petrum triginta nummis. Quos cum accepiſſet Procurator, iuit Conſtantinopolim.

Petrus ſua ſpõte uenditur 30 nummis.

Licebat ergo uidere eum, qui propter Chriſtum uoluntariam ſuſceperat ſeruitutem, diligentiſſimè domino ſuo inſeruientem in omnibus, quæ ad uſum domus pertinebant, ieiunijsque uacantem & uigilijs: quæ faciebant, ut res domini incrementum acciperent, & ut benedicerentur eius ultima, ſicut Iobo, magis quàm priora. Qui etiam ſummam eius uirtutem uenerans, cogitabat eum manomittere, etiamſi ille id minimè admiſerit, uolens potius in ſeruitute propter Chriſtũ perpeti, quàm cum libertate quieſcere. Sed quis dicere omnino potuerit eas, quæ ei à maligno inferebantur, afflictiones? Quicunque enim erãt è familia, tanquam emotæ mentis quempiam reputantes, aliquando quidem eum irridebant: aliquando autem alapas infligebant, & non deſiſtebant ei omnibus modis adferre moleſtiam. Quotieſcunque autem contigiſſet eum, contumelijs à conſeruis affectum, dormire cum animi ægritudine, toties ei aſſiſtebat in ſomnis, qui in Aphrica ab eo uiſus fuerat, ferensque eius ueſtem, & precium triginta aureos habens in manibus, Ne ſis triſtis, aiebat, frater Petre. Ego enim etiã tuum accepi precium, ſicut prius ueſtem.

Seruit aurifici

Iob. 42

Multa patit.

Interceſſit aliquantum temporis, & quidam, qui erant eiuſdem, cuius Petrus, regionis, arte aurifices, uoti cauſa & adorationis, peruenerunt ad loca ueneranda. Quos dominus eius, ut qui eſſent eiuſdem artis, domum ductos accepit omni benignitate. Petrus autem cum eis miniſtraret, & uiros agnouiſſet, ſeipſum celabat pro uiribus, & omnibus modis conabatur latere. Illi uerò tanquàm per figuram corporis eũ indagantes, agnouerunt. Et primum quidem inter ſe ſuſurrabant: dubitationem enim eis afferebat ſimilitudo. Poſtquàm autem illum ipſum eſſe aperte agnouerunt, communiter eum ſtatim alloquentes; qui eos inuitauerat, Quid ſibi uult, dixerunt, quòd uir talis tibi miniſtrat, qui eſt unus quidem ordinis ſenatorij, ſplendore autem nulli eſt ſecundus? Is enim, qui nunc nobis ſeruit in menſa, eſt Petrus Publicanus, de quo Imperator quidem magnum accepit dolorem, magnum autem Senatus quoque, ut qui euanuerit. Eos hæc uerba dicentes cum audiſſet Petrus, ſtatim humi quidem iacit diſcum, quem habebat in manibus: curſu autem deſcendit ad ueſtibulum, in quo adſtabat quidam adoleſcens, ab ortu ſurdus & mutus, qui oſtium poterat claudere & aperire. Cui Petrus, Tibi dico, inquit, qui es ſurdus & mutus, In nomine Chriſti Dei noſtri, audi me, & aperi. Ille autem, Sicut iubes, reſpondit: & ſtatim aperuit. Ille uerò currens, protinus eſt egreſſus. Deinde aſcendens ianitor lætus, narrauit quod in ipſum fecerat miraculum. Dicebat enim ſe uidiſſe flammam ignis, procedentem ex ore magni Petri, ad aures eius peruaſiſſe. Quæ, inquit, cũ me totum circumfulſiſſet, repente fecit audire & loqui. Hæc cum narraret is, qui prius erat ſurdus & mutus, ſubijt omnes ſtupor & admiratio, & ſtatim quàm maxima potuerunt celeritate, aggreſſi ſunt eum perſequi. Cum ubiquè autem ſcrutati eſſent, non potuerunt eum, quem quærebant, compræhendere. Quamobrem eos magna ſubijt pœnitentia, & deplorabant quòd non magis animum attendiſſent: quo factum erat, uti Dei hominem tantis afficeret contumelijs, uerberantes & inſultantes, & ipſum quotidiè irridentes.

Vide per regionatum ad loca ſancta, uoti & adorationis cauſa.

Sanat ſurdũ & mutum.

Tales erant miſericordis & clementis Iohannis animæ benignæ & humanæ narrationes. Maxima enim ex parte, quæcunque incitabant ad commiſerationem & amo-

& amorem in pauperes, ea nolebat dicere & audire. Aſſiduè quidem certè inueſtigabat uitam eorum Patrum, qui fuerunt celebrati propter eleemoſynam, & in hoc per totam uitam magnum ponebat ſtudium, ut qui nellet eadem uia, qua illi, ingredi. Cum itaque aliquando incidiſſet in uitam diuini Serapionis Sidonij, non ceſſabat uirum illum admirari & res illius narrare, quemadmodum cum aliquando in egentem incidiſſet pauperem, ſe pallio exuit, & ei dedit. Deinde cũ obuiam factus eſſet alteri algenti, ſimiliter ei præbuit tunicam: & decætero ſedit nudus, ulnis ſolum tenens Euangelium. Deinde ab aliquo interrogatus, quiſnam eum nudaſſet, Hoc, inquit: oſtendens Euangelium. Cum uerò eo quoque uendito, pro eo acceptum precium diſtribuiſſet pauperibus, cuidam diſcipulo, qui eum rogauit, Vbi eſt, pater, paruum Euangelium? Crede mihi, inquit, fili, parens ei qui dixit, Vende quæ habes & da pauperibus: ne ipſi quidem libro, in quo hoc ſcriptum erat, ſtatui parcere. Addatur hoc quoque ijs, quæ dicta ſunt, afferens auditoribus non mediocrem utilitatem.

Serapion Sidonius.

Matt. 19.

Quidam monachus illo tempore puellam ducens ſpecioſam, obibat ciuitatem. cum autem quidam ex Eccleſia eum uidiſſent ad multorum offenſionem eã circumagentem, introducunt ad beatum Iohannem. Ille autem uerbis illorum inductus, ut qui ea illi mal-ſet eos telo diuino illum admonuiſſe, ipſum & puellam iubet uehementer cædi, deinde eos in diuerſis cuſtodijs includi. Cum autem factum eſſet quod iuſſerat, & eos accepiſſent cuſtodiæ, & nox iam aduentaſſet, Monachus ei apparet in ſomnis, oſtẽdens tergum notatum uibicibus & ſtigmatibus, ei dicens ſimpliciter & placidè: Quid uerò hæc tibi placent Domine? Crede, nunc quidem certè ſemel deceptus es, ut homo. A ſomno autem excitatus, accerſit ilicò Monachum, educens eum è cuſtodia, præ plagis uix ualentem ingredi. Deinde cum in eius uultum conieciſſet oculos, agnouit eum eſſe, qui fuerat ab eo uiſus. Cum que uellet ſcire, an tã multas accepiſſet plagas, quàm multas habens in ſomnis apparuerat, iubet eum linteo ſuccinctum aperire dorſum. Cum diuina autem prouidentia fuiſſet linteum ſolutum, apertæ fuerunt partes occultæ, & conſpectus eſt monachus propemodum exectus & mancus uirilibus, etiamſi propter florem ætatis non fuiſſet prius immunis a ſuſpicione. Statim ergo eos qui illos detulerant, è ſuis gradibus deturbatos, tres annos arcet à communione. Pio uerò monacho ſe, ut par erat, excuſauit, & rogauit, ut ei cõdonaret peccatum admiſſum per ignorantiam. Sed hoc ſolum dixit ſe non laudare, quòd nullo adhibito cuſtode obiret ciuitates, cum eſſet monachus, & uideretur adeo iuuenis, & traheret ſecum fœminam, & eſſet multis cauſa offenſionis. Ille uerò cum ea, qua par erat, reuerentia & modeſtia, Benedictus Dominus, inquit: Domine, non mentior, Non multis ante diebus cum eſſem Gazæ, & illinc feſtinarem ad adorandum ſanctos Cyrum & Iohannem, hæc puella mihi uesperè fit obuiam, & ad meos pedes procidit, rogans ut mecum iter ingrederetur, eo quòd uellet eſſe Chriſtiana. erat enim Hebræa. Ego autem Dei ueritus iudicium, qui dixit, ne ex puſillis aliquem deſpiceremus, obediens admiſi eam uiæ comitem, maximè confidens, quod cum eſſent mihi membra ita affecta, non eſſet facile inimico ſtruere in me tentationem. Cum illuc autem ueniſſem, & uota reddidiſſem, feci eam catechiſmo inſtrui & baptizari, & de cætero eam circunduco in ſimplicitate cordis, & mendicans eam alo, ſtudens, ſi poſſim, eam collocare in aliquo monaſterio uirginum. Hæc cum audiſſet ille beatus, Papè, inquit, quàm multi ſunt occulti ſerui Dei, etiamſi ſint nobis ignoti? Cum autem monachum donaret centũ nummis, ille non accepit, dicens: Monachus ſi habet fidem, non indiget pecunijs. Sin autem omnino amat, eſt omnino fide defectus. Hæc cum dixiſſet & adoraſſet, receſsit.

Nota hic, quàm cauendasint temeraria iudicia.

Matt. 18.

Quàm magnum autem ſtudium poneret beatus, ut mortis meminiſſet, & quòd plurimi faceret, efficere ne eius recordatio deleretur, dictum quidem eſt prius, dicetur autem nunc quoque. Nam cum letalis morbus aliquando inuaſiſſet ciuitatem, maximæ illi erat curæ accedere ad ægrotorum uiſitationem, & eorum qui decedebant, ſepulturam. Sæpè autem etiam aſsidebat ijs, qui emittebant animam, & eorum oculos ſuis tegebat manibus. Iubebat ſynaxes quoque celebrare pro ijs, qui dormierant, aſſerens & affirmans defunctis multum prodeſſe quæ pro eis fiunt, commemorationes & ſacra miniſteria. Ad fidem autem faciendam eorum, quæ dicebantur, tale quid etiam narrabat, quod factum fuerat non ita multo ante. Dicebat enim, quòd à Perſis quidam abductus captiuus, in cuſtodia, quæ appellatur Lethe, aſſeruabatur uinctus. Lex autẽ erat apud Perſas, ut qui coniecti erant in eam cuſtodiam, nunquàm reuocarentur: & ea ratione conſentaneum eſt eam fuiſſe uocatam Lethen, id eſt, obliuionem. Illinc autem cum quidam potuiſſet aufugere, & in Cyprum uenire, affirmarunt parentibus adoleſcentis, eum eſſe mortuum in cuſtodia. Illi uerò tres quotannis ſynaxes celebrabant, tanquam eo mortuo. Quatuor anni præterierant, cum filius illinc aufugiens, redit domum. Quem cum parentes non tanquàm qui fugiſſet è cuſtodia, ſed tanquàm qui ſurrexiſſet è mortuis, cum magno ſtupore adſpexiſſent, & fuiſſent ineffabili uoluptate repleti, & alia faciebant & dicebant, quæ anima, quæ talem uidiſſet, faceret & diceret: & quemadmodum ei tanquàm iam mortuo fecerant iuſta, quæ fiunt mortuis, & cum eum docuiſſent, quinã eſſent ij dies, nempe dies ſanctorum Theophaniorum, & dies ſalutaris Paſchæ, & dies ſanctæ Pentecoſtes. Hæc cum ille audiuiſſet, & in memoriam reuocaſſet, parentibus affirmabat, quòd his ipſis diebus relaxabatur à uinculis aduentu cuiuſdam, qui geſtabat lampadem, & fruebatur omni ſecuritate: diebus autem ſequentibus tenebatur in uinculis, ſicut prius.

Nota de ijs, quæ fiunt pro defunctis.

Simile exemplũ habes apud D. Gregorium Papam Homi. 37. in Euãg.

Talibus utens factis & narrationibus, fuit multis occaſio ſalutis. Propterea plurimi quoque imitantes illa, quæ fiebant tempore Apoſtolorum, & uendentes ea quæ habebant, eorum precium afferentes, deponebant in eius manibus, uolentes id ab ipſo diſtribui pauperibus. Cum quibus unus quiſpiam accedens, auri ſeptem libras cum dimidia obtulit, affirmans nihil amplius auri apud ſe remanſiſſe: Petebat autem ab eo, ut duas gratias acciperet: nempe ut & ſeruaretur quidem eius filius illius precibus: referretur uerò nauis abſque ullo periculo, quæ quidem emiſſa fuerat in Aphricam. Cum autem poſt preces triginta dies præterijſſent, moritur quidem filius: tertio uerò die poſt eius mortem, nauis quæ redibat ea Aphrica, cum fuiſſet e aduerſo Phari, in graue incidit naufragium, adeo ut uniuerſum quidem onus perierit: ſola autem nauis fuerit ſalua cum uectoribus. Cum prius, audito nuncio de filio, adhuc uigente animi perturbatione, acceſſit de naue triſtitia, id eum planè obruit. Quod quidem poſtquàm cognouiſſet Patriacha id nihilo minorem ei attulit animi ægritudinem. Deum itaque rogauit, ut inuiſibiliter eius animam attingeret, & increparet tempeſtatem animi ægritudini, & transmutaret in tranquillitatẽ. In ſomnis itaq; nocte ſequẽti illi apparet uir, figura & lineamẽtis ſimilis Patriarchę, ei dicẽs: Cur ita à uictus es à triſtitia

Act. 4.

pter ea, quæ acciderunt? Num tu me rogaſti, ut hæc precibus à Deo poſtularem, nempe ut & tuus ſaluus eſſet filius? & ecce eius gratia eſt ſaluus ut qui à uita malis dimiſſus ſit illæſus. Si enim uixiſſet longius, nō bonus, ſed improbus erat euaſurus, & indignus eo, qui creauerat. Quod ad nauem autem attinet, nihil dubites, quòd niſi Deus fuiſſet exoratus à noſtra mediocritate, erat cum ipſis uiris in profundum tranſmittenda, & præter onus, fratrem quoque & alios amiſiſſes. Non oportet ergo eſſe triſtem, ſed propter hos ipſum ferenda ſunt potius, quæ accidunt, grato animo. Nihil enim eorum, quæ fiunt, fit ſine Dei iudicio, etiamſi ſint nobis ignota multa ea illius iudicijs. Poſtquàm ergo eum dimiſit ſomnus, ſenſit cor ſuum ſatis magnā accepiſſe conſolationem. Statimq́ue profectus, procidit ad beati uiri pedes, magnas ei agens gratias, & quam uiderat noctù narrans uiſionem. Ille autem ſua ſit, ut non ipſi, ſed Deo, qui omnia diſpenſat ad utilitatem, acceptam ferat gratiam.

Sed quemadmodum non eos ſolum, qui Chriſto of- *2. Co. 9* ferebant, & ut dicit diuinus Apoſtol. in benedictione ſeminabant, ille benedictione dignos duxit & accipiēdos: ſed eos, etiam qui in ipſum erant parci & liberales, prudenti ratione ſtuduerit inducere ad eleemoſynam, declarant quidem etiam multa alia, declarabit autem etiam, qđ factum eſt in Troilum Epiſcopum. *Curat auarū quendā epiſcopum.* Eum enim, cum eſſet auariſſimus & parciſſimus; ſtatuit traducere ad amorem eleemoſynæ hoc modo: In Ptochotrophium, quod ipſe conſtruxerat, ut ſolebat, uadens, aſſumit etiam Troilum. Cuius comitem cum cognouiſſet habere in ſinu triginta libras auri: Sunt, inquit, à te hodie curandi, ſanctiſſimè Troile, noſtri in Chriſto fratres. Ille autem tanquàm eo ſermone pudore motus, & uolens non exiſtimari tenax & ſordidus, ſed potius ſimplex & liberalis, iubet ei, cui creditæ fuerant pecuniæ, unicuique eorum, qui illic erant, pauperum, præbere unum nummum. Cum uerò totum aurum iam fuiſſet conſumptum, & aduentitius ille & non ex affectione ardor ad eleemoſynam fuiſſet refrigeratus, grauis dolor & magna pœnitentia inceſſit inuoluntarium benefactorem. Domum itaque reuerſus, inopinato horrore & febre correptus, decumbebat in lecto. Cum eſſet autem iam hora prādij, eum ad conuiuium inuitat Patriarcha. Qui cum accepiſſet quemadmodum ſe haberet, & cauſam morbi non ignoraret, non ſuſtinuit eum quidem deſpicere ſic uexari & pati, ſe autem inire conuiuium, ſed ſtatim ſurgens, ad ipſum uenit, & dicit ſubridens: Ne putes, ò comminiſter, me tibi uerè dixiſſe, ut è domo tua largireris fratribus ſecundum Deum: ſed quoniam tunc aurum non habebat ad manum comes meus, accepi à te mutuo. Nunc uerò adſum, triginta, inquit, libras ad te afferens, quas etiam ſaluas reddo tuæ uirtuti. Poſtquàm ergo ſolum uidit aurum in manibus Patriarchæ, horrorem uicit, mala febris diſceſſit, uires ei redierunt, & uiſus eſt habens uultum alacrem & uiuidum, ut hinc fieret manifeſtum, quód omnino redditum, morbum ſoluit, hoc etiam primum ablatum, eum uocauit, cum non eſſet.

Cum aurum ergo in illius manus dediſſet Patriarcha, poſtulabat ut literis ei mercede cederet. Ille autem lubenter ſua manu conſcribit ſyngrapham, quæ ſic habebat: Deus miſericordiæ & clementiæ, ipſam mercedem redde Iohanni, meo Domino & Patriarchæ Alexandriæ, triginta auri librarum, quæ à me fuerunt diſtributæ pauperibus. Ego enim mea accepi. Patriarcha ergo accepto chirographo, illum quoque ſimul accipit, menſæ futurum participem. Quem, cum comediſſet, dormientem uolens Deus excitare à graui ſomno auaritię, & efficere ut ſciret quanta fuerit priuatus remuneratione, & diſceret benignitatem, ei immittit quodammodo ecſtaſim, & uidebatur ſibi uidere domum quandam pulcherrimam & ſplendidiſſimam, & cui elegantia & magnitudine nulla poterat conferri. Supra ueſtibulum autem inſcriptus erat titulus aureis literis, Manſio & requies æterna Troili *Nota premia bonorū operū.* Epiſcopi. Poſtquàm uerò his lectis eſt lætatus, exiſtimans domum ſibi datam fuiſſe ab Imperatore, accedit uir quidam inſignis, & qui uidebatur eſſe unus ex ſenatu, habitu ſimilis Cubiculario, habens quoſdam alios ante ſe ambulantes. Qui poſtquàm appropinquauit ueſtibulo, adſpiciens ad fores, iubet quàm primum deijci titulum: pro illo autem poni alium, quem inquit, iubet Dominus orbis terræ. Statim autem fuit poſitus, hanc habens inſcriptionem: Manſio & requies æterna Iohannis Archiepiſcopi Alexandrini, empta triginta libris auri. E ſomno itaque ſurgēs, obſtupefactus, expoſuit Patriarchæ uiſionem, & ipſe ſuum uitium animaduertit, & mores mutauit, & facere eleemoſynam ardēter eſt aggreſſus, & pro eo, quód erat prius parcus & tenax, ad dandum manum habuit promptiſſimam.

Sed Deus, qui permiſit Iobi diſſipari & exinaniri *Iob. 1.* diuitias ad eius uirtutis faciendum periculum, permittit etiam ſimilia accidere huic beato Patriarchæ. Erāt enim tredecim naues eius eccleſiæ, quæ quidem oneratæ cum eſſent in mari Adriatico, incidunt omnes ſimul in naufragium, peritq́ue uniuerſum onus, quod erat ter mille & trecentarum librarum auri. Ij ergo, quibus fuerant commiſſæ naues, adducentes has inanes appellunt in portum Alexandriæ: ipſi autem confugerunt in templum. Quod quidem cum cognouiſ- *Inſignis patientia in maximis dānis.* ſet Patriarcha, Deo quidem propter hoc quoque agit gratias: ad illos uerò mittit literas remiſſionis, ea ſola, quæ Iob dixit, dicens: Dñs dedit, fratres, Dñs abſtulit. Egredimini ergo, pro hoc nullū timentes periculū. Dñs enim erit ſolicitus de craſtino. Cū aūt multi ex ciuibus uenirent ad eum cōſolandum, prior ipſe eis dixit: Non oportet uos, ò fratres, triſtitia affici propter periculum nauium, cuius ipſe ſolus ſum cauſa. Niſi .n. magnos & elatos ſumpſiſſem ſpiritus pp alienōrum elargitionē, immo uerò Dei ipſius, hoc nequāquàm accidiſſet. Volens itaque Deus meū tumorem cōprimere, permittit hanc accidere mihi calamitatē. Eſt .n. Eleemoſyna ſæpè cauſa ſuperbiæ ei, qui non aduertit. Paupertas aūt, ſicut ſcriptum eſt, uirū reddit humilē. Ego ſum igitur cauſa duorum malorū: Vnius quidem, ꝙ mercede eleemoſynæ priuatus ſum propter uanā gloriam: Alterius uerò, ꝙ propter eā procuraui amiſſionē tantarum pecuniarū: & nūc ad me attraho uniuerſum iudicium aīmarū, quæ rediguntur ad anguſtias. Sed Deus, etiamſi nō pp me, ſed tū propter curam, quā gerit eorum qui indigent, ſuppeditabit ea, q̄ ſunt ad uſum neceſſaria. Illud .n. Non te dimittam, ne- *Heb. 13.* que te relinquam, ab eo dictū eſt. fidelis autem eſt, qui promiſit. Sic ij, qui uenerant ad ſanctum conſolandū, *Ioſ. 1.* ipſi ſunt potius ab illo dimiſsi accepta conſolatione.

Non multum temporis præterierat, & Deus nouo Iobo duplicat facultates, eratque in egenos liberalior & munificentior quàm prius, non in egenos ſolum abundantiam, ſed in eos etiam, quibus fiebat iniuria, oſtendens commiſerationem. Cum enim iret aliquando ad diuinos martyres Cyrum & Ioannem precaturus, acceſſit ad eū quædam paupercula, dicens ſe fuiſ- *Nota humanitatē erga pauperculam.* ſe à genero graui iniuria affectam, & ſe eius indigere auxilio. Cum ij autem; qui erant eius uiæ comites, conſulerent ut dum rediret, uideret & conſideraret, quæ ad eam pertinent, Miſericors ille non ſuſtinuit, dicens: Sed quomodo Deus attendet meas preces, ſi ego differo eius ſupplicationem? Quis autem fide-

iuſſerit,

inſſerit, fore ut uiuam uſque in diem craſtinum, & nō ſi ante eam moriar, futurum me apud Deum inexcuſabilem propter eius ſupplicationem? Hęc cum dixiſſet, minime receſſit à loco, donec mulieri iuſtum reddidiſſet iudicium. Hic ergo, qui ſummam curam gerebat indigentium, cum audiuiſſet de filio uiri miſericordis, quod cum pater eius deceſſiſſet, is magna laboraret inopia, propterea ꝙ pater eius quidquid habebat, lubenter conſumpſiſſet in pauperes: eum autem ſoli Dei parenti commendaſſet Mariæ, cuius templo aſſidebat noctu & interdiu, accerſit quendam iuris peritum, & clanculum iubet, ut in ueteri charta conſcribat teſtamentum cuiuſdam uiri, nemine Theopempti dicens id oſtendere, me & patrem huius pueri eſſe ueros & germanos huius conſobrinos: & oſtendat puero exemplum teſtamenti, ut certior factus de ea, quæ illi mecum intercedit, cognatione, nihil formidet, ſed audacter ad meam ueniat humilitatem. Facta ſunt autem omnia, ſicut ei uiſum fuerat, & cum adoleſcente uenit ad Patriarcham Iuriſperitus. Scriptum oſtenditur teſtamentum. Confitetur magnus ille, cognationem, amplectitur adoleſcentem tanquàm germani conſobrini filium germaniſſimum. Dat ei pecunias, poſſeſſiones, alias multas facultates, coniungit eum matrimonio cuidam illuſtri fœminæ Alexandrinæ, & breui eum reddit ex obſcuro nobilem, ex abiecto inſignem, ex paupere diuitem, ſtudens oſtendere eſſe ueriſſimum diuinum illud uerbum, quod dicit ſe non uidiſſe iuſtum derelictum, neque ſemen eius quærens panem.

Iſtō erga in opē adoleſcentē

Pſ. 36.

Alius autem quidam ſenex Monachus, qui uitam agebat perfectam, nomine Vitalis, uolens magni Iohannis facere periculum, num præter alia, quæ habebat bona, ne eſſet quidem facilis ad condemnandum, cum quietem & ſilentium ageret in monaſterio magni Seridonis, uenit Alexandriam. Quò cum ueniſſet exercet uitæ genus, quod apud homines quidem eſt ualde probroſum & obnoxiū uituperationi, & quod multis afferre poteſt offenſionem: Deo autem erat ualde gratum. Ingreſſus enim ciuitatem ſenex, iam ſexaginta annos natus & amplius, ſuum in id conferebat ſtudium, ut deſcriberet omnes meretrices, quæ erant in proſtibulis. Porro autem incipit etiam ſeruire mercede, pacto inito, ſe quotidie duodecim obolos accepturum, quorum uno lupinos quidem emens, eos comedebat poſt occaſum ſolis: reliquos autem una nocte dabat, uadens ad unam ex meretricibus, dicens; Hæc accipe, & conſerua te mihi hac nocte impollutā. Quod cum faceret, ſtabat tota nocte in angulo habitaculi illius mulieris, genu flectens, & linguam pſalmis exercēs aſſidue, & ſupplices manus pro ea ad illū tendens. Mane autem exiens, eam adigebat iureiurando, ſe nemini id eſſe indicaturam. Vnam itaque ex iis, quæ auſa fuerat contemptui habere iuſiurandum & aperire arcana, facit ſenex precibus poſſideri à dæmone adeo ut nulla deinceps auſa fuerit eius uitam enunciare. Ipſe autem uolens effugere gloriam ex hominibus, & animas educere à peccatis, quando erat apud aliquem mercenarius, accipiens quod datum fuerat, cum eſſet abiturus, fingebat apud ſe dicere omnibus audientibus: Abeamus iam infelix ſenex. Scis enim, ꝙ illa te expectat. illam ſignificans, ad quam erat diuerſurus. Ad eos autem, qui irridebāt & eum probris ac maledictis impetebant, ſe excuſans tanquàm pro mala, quæ fiebat, re uera actione: Quid uerò? An non ego quoque ſum ex iis, qui carnem geſtant, & cedunt eius legibus? An ſolis prohibitum eſt monachis manere extra corporis uoluptates? non ſunt ipſi quoque participes naturalium affectionum, ſimiliter atque alii? Deinde quibuſdam conſulentibus & dicentibus, Vnam ſaltem tibi accipe, mutato ueſtitu, & ne ſis tam multis offenſioni, ut neque Deus per te blaſphemetur neque monachorum precioſus habitus probro afficiatur, & omnium iudicium in tuum caput attrahatur: Multis hæc ei dicētibus, ille ſe ſimulans iraſci & ægre ferre, Sed non ego, inquit, uos audiam: dicebat cum magno clamore: Quid mea refert, ſi uos, ut dicitis, offendimini? Diſcedite à me. Quid rei mecum eſt uobis? Ex ueſtro, inquit, cōſilio cum fœmina coniungar matrimonio, & me iniiciam in curas innumerabiles, & de uictu ſolicitudines. Ceſſate me ludificari & criminari, Non eſtis enim mei iudices, res meæ ſint mihi curæ, Eſt enim alius, qui eſt iudicaturus orbem terræ, qui etiam reddet unicuique ſecundum opus ſuū.

Hiſtoria memorabilis Vitalis monachi.

Monachorum habitū pretioſū dicunt.

Multi ergo hæc uerba audientes cum acerbitate & uociferatione: alii quidem ceſſabant repræhendere, eius impudentiam timentes & audaciam: alii uerò conabantur eum apud ſanctū criminari. Sed ille, ut qui à Deo didicerat, quali uirtute eſſet ſenex minime attēdebat ea, quæ dicebantur ab ipſis, ut qui ante oculos ſemper deſcriptum haberet illud excelſi monachi. Suadebat autem omnino uitare accuſationes, quæ fiebāt aduerſus monachos, præclarum illud uerbum Imperatoris Conſtantini in ore habens, qui in Nicena Synodo libellos accuſationum datos aduerſus aliquos epiſcopos non admiſit, dicens: Si in Epiſcopum aut monachum fornicantem incidiſſem, ſuſtuliſſem meā chlamydem, & ei impoſuiſſem, ut à nullo oculo uideretur: ut qui rectè ſciret, quòd delicta talium uirorum ſi multis fiant manifeſta, non ſolum efficiunt ut contemnantur, quæ ſunt honore digna & reuerentia: ſed etiam magnum præbent incitamentum & occaſionē ad uitiū. Sed ſic quidem magnus ille repellebat calumnias, quæ intentabantur aduerſus magnum ſenem. Ille autem non ceſſabat ab hac operatione, ſed etiam ſi probro & dedecore à multis afficeretur, ipſe unum ſolum ſpectabat, nempe ſalutem animarum. Iis uerò, qui aduerſus eum linguam mouebant: peccati ſui precabatur ueniam. Quòd autem hoc ſtudium non fuit ei infrugiferum & inutile, ſed multis attulit ſalutem, hinc eſt manifeſtum. Videntes enim mulieres eius pernoctem ſtationem, & linguam diuina perpetuò canentem, & pro earum mutatione & ut ſeruarentur aſſiduam precationem, deſiſtentes à malis actionibus gerebant curam temperantiæ: & aliæ quidem legitimo coniungebantur matrimonio: aliæ autem ſic manebant, deſiſtentes à flagitioſis actionibus, aliæ uerò mundo perfecte renunciantes, uitam eligebant monaſticam. Nemo autem cognouit occultam eius ex Deo uitam, quandiu fuit in uita ſuperſtes: nec quemadmodum ſimulando nequitiam, à malis moribus traduxit malas mulieres.

Conſtātini Imperatoris dictū memorabile.

Meretrices ſe recipiūt ad bonam frugem

Quamobrem cum aliquando egrederetur ex habitaculo eius, quæ primum locum tenebat inter meretrices, ei occurrit quidam libidinoſus, propter hoc ipſum ingrediens, ut data pecunia, expleret libidinem, & ſancto impingit colaphum: Quouſque, dicens, ò Chriſti illuſor, non deſiſtes à malis actionibus? Ad hæc homo ille admirabilis, Miſer, inquit, eſt tibi incutiendus colaphus, ut tota fere Alexandria ad tuos clamores congregetur. Non multum interceſſit temporis, & uir ille diuinus migrauit ad Dominum, cum eſſet in parua quadam cella, quam conſtruxerat in loco, quæ dicitur Porta Solis: in qua quoddam paruum habens oratorium, faciebat in eo multas ſynaxes. Quo in loco congregabatur etiam multitudo impudicarum mulierum, quæ conſequebantur ab eo curationem, adeo ut qui uitam agebant libidinoſam & uoluptariam, & iraſcerentur & ſuccenſerent, ut cui propter rem, malam, ſcilicet inuiderent, dicentes

Obitus S. Vitalis.

centes: Quomodo fieri potuit, ut hic impoſtor tam multas ad ſe attraxerit? Cum dormiſſet ergo, ſicut dictum eſt, & nemo ſenſiſſet, accedit repente quidam deformis Aethiops ad uirum libidinoſum, qui ei colaphum impegerat, & eius genis incutit grauem & ualidum colaphum, adeo ut eius ſonus ad maximum uſque ſpatiũ fuerit exauditus. Qui deinde ei dixit: Accipe, hunc colaphum, quem ad te miſit monachus Vitalis, ſicut prædixit. Protinus ergo miſer uolutabatur correptus à dæmone, & ad ipſum fuit congregata tota ferè Alexandria, ſicut ille uir iuſtus prædixerat. Cũ itaque uix tandem poſt multum tempus ad ſe rediſſet, rumpit ueſtes, & ſurgens, curſu contendit ad ſancti domunculam, Miſerere mei, clamans, ſerue Dei Vitalis, qui in Deum & in te multum peccaui. Omnibus ergo uidentibus, qui aderant, poſtquàm domui ſenis appropinquauit, ipſum iaciens & diſcerpens dæmonium dimiſit.

Cum ergo hæc uidiſſent, ingreſſi domunculam, inuenerunt ſanctum, qui genu flexerat, & Deo per precationem animam commendatam emiſerat. Deinde humi adſpicientes, uident ſcripturam, quæ ſic habebat: Viri Alexãdrini, nolite aliquid iudicare ante tempus, donec uenerit Dominus. Confitebatur itaque omnibus præſentibus is, qui liberatus fuerat à dæmone, mala quæ ſancto fecerat, & quæ audiuit propheticè ab eo dicta, quæ etiam paſſus eſt. Fuerunt ergo hæc ſtatim renunciata Patriarchæ, & ipſe cum ſimul ueniſſet cũ toto clero, ubi legit eã, quæ erat humi, ſcripturam, paulòpoſt dixit: Si fuiſſem inductus uerbis eorũ, qui calumniabantur, fuiſſet mihi incuſſus ille colaphus. Tunc etiam congregatur uniuerſum agmen meretricum ad iuſta facienda uenerando corpori. Quæ quidem eum efferebant cum aromatibus & lampadibus, ualde deflentes priuationem eius doctrinæ, à qua ad eas magna manebat utilitas: & tunc exponebant eius uitam, ijs, quæ dicebantur, fidem omnibus modis facientes, quòd non ob aliquod malum ad eas ingrediebatur, & nec uiſus ſit ulli earum ne manum quidem admouiſſe, aut ad latus omnino accubuiſſe. Ad eos autem, qui illarum repræhendebant ſilentium, & dicebant eas fuiſſe multis cauſam offenſionis, illius præceptum adducebant ad ſui excuſationem: & quæ a dæmone inflicta fuerat, plagam ad diſciplinam ei, quæ non obedierat. Ipſe autem, qui colaphum dederat & contra acceperat, nunquàm intermiſit, cum dæmon eum reliquiſſet, beati ſepulcro aſſidere, quod effectum eſt theſaurus multorum miraculorum, & illius commemorationem de more cum pſalmis peragere. Deinde paucis poſt annis reponitur in monaſterio monachi Seridonis: & cum illi fuiſſet tradita beati Vitalis cella propter magnam in ipſum fidem, illic uitam quietam in ſilentio tranſegit perpetuo, donec peruenit ad finem uitæ præſentis. Præterea autem Patriarcha quoque magnas Deo agebat gratias, quòd non permiſiſſet, ut aliquid diceret aut cogitaret indignum beata illa & glorioſa anima. Alioqui autem multi quoque ex ijs, qui habitabant Alexandriam, meliores euaſerunt, qui propenſi erant ad condemnandum, & hãc malam didicerant conſuetudinem. Sed talis quidem erat uir ille ſanctus, & res eius hoc modo ſe habebãt.

Sufficiet autem id quoque, quod eſt dicendum, ad teſtandum quàm eſſet tardus uir ille admirabilis ad condemnationem. *Iuuenis impudicus ſeducit ſanctimonialem.* Quidam iuuenis impudicus ciuitatem obiens Alexandriam, cum uirginem quandam ex ijs, quæ uitam amplexæ erant monaſticam, à uia recta abduxiſſet, & deinde eam ſuæ libidinis & intemperãtiæ feciſſet, delicias, paulòpoſt cum ea aufugit Byzantium. Quod quidem cum reſciuiſſet uir diuinus, magno dolore eſt affectus, &, ut dicitur, omnem mouebat lapidem, ſtudens eos à lapſu reuocare. Aliquanto antè tẽpore interiecto, accidit ut cum apud quoſdam ex clero narraret, & beatus quandam narrationẽ, quæ poterat eorum animæ afferre utilitatem, illius quoque iuuenis, qui hæc recentia fecerat, fieret mentio: quem qui tunc aderant, protinus condemnabant & abdicabant, tanquàm uno ore omnes dicentes, eum non ſolum duas, ut apparebat, perdidiſſe animas, ſed etiam multas alias, quibus hoc malum erat exemplar propoſitum. Eorum itaque magnus ille nimis facilem repræhendens condemnationẽ, Nolite, inquit, ò filij, nolite eſſe lingua tam prompti ad detrahendum proximo. *1.Co.4* Nam ſic quidem futurum eſt, ut uos omnino in duo mala incidatis, Vnum quidem, tranſgredientes præceptum illius, qui iubet nõ iudicare ante tempus. Alterum autem, quòd ignorantes quod hucuſque factum eſt, uos magna facilitate conſtituitis iudices. Eſt enim omnino incertum, an hucuſque permaneant in peccato: an mutati ſint ad correctionem. Ego enim, inquit, aliquando legens uitam cuiſdam magni ex Patribus, incidi in talem narrationem plenam utilitate. Sic autem habebat.

In Tyrum ciuitatem uenerant duo monachi, aliquo fungentes miniſterio. *Exemplum notabile.* Alterum uerò eorum, cum ueniſſet in quendam locum, quædam meretrix, cui nomen erat Porphyria, ſequebatur clamans: Venerande Pater, ſerua me, ſicut olim Ieſus Chriſtus meretricẽ. Ille autem humanarum rerum nihil reputans, eam manu * acceptam, multis uidentibus, egreditur per mediam ciuitatem. ** accepta*ns*, Luc. 7* Manauit itaque fama in omnes partes, quòd ille monachus in uxorem accepiſſet Porphyriam. Cum ipſo autem obiens meretrix urbes & uicos, incidit in infantem humi iacentem. Quem quidem cũ benignè ſuſtuliſſet ut aleret, ſecum eum portabat. Cum aliquo autem tempore ueniſſent Tyri in eum locum, ubi uerſabantur, & meretricem uidiſſent in ulnis tenere infantem, ueluti irridentes & egregiũ hunc uirum ludificantes, Re uera, ei dicebant, à ſcopo non aberraſti. Pulcher enim tibi filius natus eſt ex monacho. Qui etiam Tyrum reuerſi, eam rem ubique diſſeminarunt, quòd ea ex monacho, perperiſſet filium, qui illius expreſſam conſernauit effigiem. *In ſuſpiciones qui ſint maxime propenſi.* Ita ferè ſũt homines prompti ad credẽdum ſuſpicionibus, & maximè, qui ſunt mali & flagitioſi, & à ſe habẽt acceptã credendi occaſionem. Statim enim tanquàm è propinquo ſeipſos teſtes accipientes, alios accuſant facile, ſimul quidem ſe uolentes explere delicijs talium cogitationum & uerborum, & cupientes eſſe alios ſimiliter improbos, & ſic ſtudentes uitare plagas, quæ inferunt ur eis à conſcientia. Monachus autem cum totondiſſet Porphyriam, & ei monaſticum impoſuiſſet habitum, uocat eam Pelagiam, & concedit ei, ut in monaſterio uirginum agat ſilentium. Cum uerò præſciuiſſet diem ſui deceſſus, illa quoque accepta, redit Tyrum. Eam autem puer quoque ſequebatur, iam ſeptẽ annos natus. Ad omnes uerò peruenit fama eorum aduentus, quòd ſcilicet reuertitur Porphyria cum monacho ſuo cõiuge. Deinde cum ægrotaſſet monachus, & ad mortem iam ſpectaret, plurimi ad eum acceſſerũt ex habitatoribus, eius uiſitandi gratia. In quorum cõſpectu cum iuſiſſet afferri thuribulum plenum candentibus carbonibus, accipit eos carbones, & infundit in ſinũ, & oĩbus audiẽtibus, Benedictus, inquit, Dñs, qui olim rubũ ſeruauit incõbuſtũ, is mihi fuerit teſtis fidelis, quòd quõ meas ueſtes nõ attigit hæc, q̃ eſt in igne, urẽdi uis, ita nec ego attigi mulierẽ toto tẽpore uitę meę. *Exo. 3* His auditis, oẽs obſtupuerũt, Deo dãtes gloriã, q eos q ipſũ in occulto colũt, ſcit aperte glorificare. Hæc cũ feciſſet & dixiſſet monachus, in manus Dei deponit animã. Propterea uobis oĩbus ſuadeo, ò filij ſpiritales

ſicut

ſicut etiã prius dixi, nõ eſſe promptos ad cõdemnationem. Contingit enim nonnunquam, ut eius quidem, qui eſt fornicatus, aut aliquid aliud deliquit, peccatũ apertè factum ſciamus: in occulto autem factam ignoremus pœnitentiam. Oportet autem Dominicam
Mat. 7 quoque timere uocem, quæ dicit: In quo iudicio iudicatis, iudicabimini.

Neque uerò ſuadebat ſolum cauere hoc delictum: ſed eorum etiam, qui diuina præcepta negligunt, nolens corrigere ſocordiam, tale quid fecit, dignum ꝙ mandetur memoriæ. Cum enim cognouiſſet multos negligentiores, poſt lectionem diuinorum Euangeliorum exire ex eccleſia, & uanis ac otioſis uacare ſermonibus, ſolenni quodam die, relicto ſacrificio, ipſe quoque è templo egreditur, & ſedet cum uniuerſa multitudine. Omnibus autem hoc ſtupentibus, Non oportet, inquit, admirari. Vbi enim ſunt oues illic omnino oportet eſſe paſtorem. Nam cum propter uos & ueſtrã utilitatem ſoleamus ſynaxes celebrare, ſi uos autem foris uerſemini, contingit inutilem à nobis capi laborem, ſtatui cum egredientibus uobis ſimul egredi, & rurſus ingredi, & cum ingredientibus. Hoc multos correxit, & à mala abduxit cõſuetudine. Non illos uerò ſolos ſtuduit corrigere, qui extra congregationem otioſis uacabant ſermonibus, ſed eos etiam, qui citra rationem ullam inter ſe conferebant ſermones: & maximè eos, qui erant è ſuggeſtu. Si quando autem uidiſſet quempiam poſt unam & alteram admonitionem nequaquam poſſe corrigi, eum ſtatim eiiciebat, apud
Eſa 56 eos uocem uſurpans Dominicam, Domum Dei oportere eſſe domum orationis. Contra autem eorum, qui
Matt. 21. in diuinas congregationes erant ſtudioſiores, illi accepta erat pietas, eosq; & laudabat, & ad gradus prouehebat. Quod quidem apertius indicabit id, quod iam eſt dicendum.

Duo Clerici eius eccleſiæ, artem exercentes incidẽdi corium, erãt inter ſe uicini. Quorum unus quidem mulieri coniunctus matrimonio, habensque filios, & patrem & matrem cum ipſo habitantes, quos quidem alebat omnes ſuis manibus, non negligebat tamen diuinas congregationes. Alter autem etſi erat ſolus, & artis peritior, & in operando diligentior, ne ſibi quidem ſoli parare poterat, quæ erãt ad uſum neceſſaria. Ei itaque, qui erat eiuſdem artis, inuidens, & non amplius ferre ualens quã animo conceperat inuidiam, eũ aliquando ſolũ offendens. Adiuro tè, inquit, per Deũ, ne me celes, ſed hoc mihi aperias, qui fit, ꝙ tu ſis ſemper quidem diues, idque cum ſis in operando negligẽs mihi autem, qui ſum diligens & laborioſus, contra ac-
at cidit, * & iam redactus ſim ad extremã paupertatem. Ille autem nolens eum reddere diligentiorẽ, qui erat negligens in adeundis congregationibus, quæ fiunt ſacrorum cauſa: Mihi quoque, inquit, ò frater, res erat redacta ad maximas anguſtias. Ex quo autem mihi ꝑſuaſi diuinis uacare congregationibus, nonnunquam eò uadens, aurum in uia inuenio, quo factum eſt, ut
More Orientalis eccleſia hũc clericũ coniugatũ ordinat preſbyterum. mihi ſint congregatæ omnes, quas uides, copiæ. Sed ſi me audias, ipſe quoque me euntem ſequere, & hinc non uulgarem habebis conſolationem. Paret dictis, & ad ſingulas diuinas ſynaxes cum ipſo uentitans, ſentiebat domui ſuæ factam à Deo benedictionem, & bono conſultori agebat gratias. Ille autem ſcenã mox aperta, manifeſto dicit ſocio, ſe nunquam aurum in uia inueniſſe: ſed uolens, inquit, te excitare, ut ueníres ad diuinas congregationes, finxi hanc auri inuentionem. Hoc cum perueniſſet ad aures beatiſsimi Patriarchæ, & eius bonum commendat propoſitum, & eum ordinat Presbyterum.
Matt. 10.

Hic reuera bonus paſtor, diuinus, inquam, Patriarcha, credens principi paſtorum Chriſto, qui iubet, ſi perſecuti fuerint ex una ciuitate, fugere in aliam, cum eſſet Alexandria tradenda manibus Perſarum, diuina prouidẽtia illic quidem recedit, migrat autẽ in ſuam patriam Cyprum, ſuum ei corpus largiturus, ut quæ eum aluerat. Præſciuerat enim iam appropinquare deceſſum. Is itaque, cuius ſæpe mentionem fecimus, Patricius Nicetas, accepta occaſione ex eo, quòd Perſæ irruperant, obſecrat uirũ diuinum, ut ueniat uſque ad regiam ciuitatem, precibus & benedictione impertiturus Imperatorem. Ille autem cũ ſciret, qualis eſſet fides uiri clariſsimi annuit quidem petitioni. Cum ambo autem naue ueherẽtur, & iam eſſent in medio mari, incidunt in grauem tempeſtatem. Cum uerò nauis tam uehementer quateretur fluctibus, & iam eſſet mittẽda in profundum, uiſus eſt nocte illa, qua fuerat excitata tempeſtas, Patricius in ſomnis uidere Patriarcham cum pauperibus, aliquando quidem per totam nauem circuncurſantem, aliquando autem cum ipſis manus extendentem, & è cælis petentem auxiliũ. Cũ autem iam in Rhodum inſulam perueniſſent, ille ipſe
Viſio Patriarchæ. Patriarcha cum à ſe diſceſsiſſet, re uera uidet & nõ in ſomnis, ſplendidũ uirum Eunucho ſimilem, aureũ ſceptrum habentem in manibus, & ad eum accedentem dicere: Vocat te rex regum. Statim ergo accerſito Patricio, cũ dixiſſet qualem habuiſſet uiſionem: Tu quidem, inquit, ò uir ſplendiſsimè, ſtuduiſti nos deducere ad eum, qui regnat in terra: Qui autẽ cælum & terram & omnia ſua tenet ditione, prior ad ſe accerſiit. Ille uerò hoc dicto triſtitia affectus, & dolore repletus, non potuit quidem eum retinere. Sed cum uenerabilium eius precum fructum iucundè accepiſſet, quam potuit officioſiſsimè eum dimittit in Cyprum.

Cum autem in ſuam ciuitatem perueniſſet Amathuntem, iuſsit Scribis ut ſcriberent teſtamentum, ꝙ
Teſtamentũ eius. ſic habebat: Iohannes humilis quidem ſeruus ſeruorũ Dei, propter autem mihi impoſitam Pontificatus dignitatem, gratia Chriſti liber, Ago tibi gratias Domine Deus meus, quod me dignum cenſueris, qui tua tibi offerrem, & quòd ex mũdi bonis nihil aliud ſit mihi reliquum, niſi tertia pars nummi, quam ipſam iubeo quoque dari pauperibus, qui ſunt mihi fratres in Chriſto. Quando enim Dei permiſsione creatus ſui Epiſcopus Alexandriæ, inueni in meo Epiſcopatu circiter octo millia librarum auri, ex oblationibus autẽ piorum collegi denis millibus plures his pecunias. Quas
Mors miſericordiſsimi uiri. cũ cognoſcerem eſſe Chriſti, Chriſto etiam dare uolui, cui nunc quoque trado animam. Cum hoc teſtamentum ſui feciſſet ille magnus homo Dei, depoſuit ſpiritum in manus Dei uiuentis. In eius autem ſepultura ſit miraculum, quod nulli cedit ex iis, quæ unquã
Inſigne miraculum. facta ſunt mirabilia. Nam cum eſſet deponendus in æde oratoria admirabilium operum effectoris Tychonis, in quadam capſa, in qua erant condita duo corpora Epiſcoporum, uidere licebat hæc mortua corpora ueluti animata, tribuere cultum beato corpori. Nam à ſe inuicem ſeiuncta, id mediũ accipiunt. Et hoc quidem, quod euenit in eius ſepultura, uiſum eſt multorum oculis, alterum autem eo non minus, procedens declarabit oratio.

Quædam enim mulier, orta in oppidulo, quod tulerat Patriarcham, poſtquã reſciuit eum iã eſſe migraturũ ad Dominũ, magni & grauis peccati ſibi conſcia, accurrit ad beatum, & calidis lachrymis profuſis, eius pedes tangens, petebat illius peccati abſolutionem. Ille autem, Si credis, inquit, meis precibus te eſſe ab hoc peccato abſoluendã, oportet omnino te in prius confiteri. Cum autem dixiſſet ſe non poſſe id labiis proferre, iuſsit id ſcriptis ſignificare. Cum uerò uidere eam id ægre ferre, iubet ut ipſa id ſcribat, & ſuo ipſius ſigillo muniat, & ſic ei tradat ſchedulã. Cũ ſic er-

go factum eſſet, & in eius manus tradita fuiſſet obſignata ſchedula, rogabat mulier eum obteſtans, ut nihil eorum, quæ inerant, ueniret ad cuiuſquam cognitionem. Quinque dies abhinc præterierant, & magnus ille excedens è uita, migrauit ad iuſtorum tabernacula, cum nihil de ea re cuiquam dixiſſet omnino. Cum autem mulier, diuina quadam forte prouidentia, non adfuiſſet illo die, quo exceſſit è uita, ea accedens ad ſepulturam, & dubitans ne forte quæ eius fidei commiſſa fuerat ſchedula, neglecta & in epiſcopatu relicta depræhenderetur ab omnibus, dolore affecta, à ſe propemodum diſceſſerat, ſed cum fide ardentiſſima ſe rurſus collegiſſet, quàm maxima potuit celeritate uenit ad illius capſam, & tanquàm eo uiuo, clamabat, Quid hoc feciſti, ò uir diuine, mihi peccatrici ut nūc afficiar ab omnibus probro & dedecore? Quod enim ne tibi quidem potui aperire propter lapſum inſignem, hoc erit omnibus manifeſtum. Vtinam ne cogitaſſem quidem te de hac re conuenire. Exiſtimans enim per te pœnas futurus effugere, & hoc non ſum aſſecuta, & quod ex eo oritur, dedecus mihi conciliaui. Sed enim non recedam à tuo ſepulcro, neque omnino hinc ſurgam, niſi de ijs, quæ periui, me feceris certiorem. Perſuaſum enim habeo te nō eſſe mortuū, ſed in Deo uiuere, & te apud eū poſſe, quæ uis, facere.

Nota hanc fæmina confeſſionem.

Hæc dicens, & alia his ſimilia, tribus diebus & totidem noctibus uenerandæ eius capſæ aſſedit, & (ò Dei miracula) ultima nocte egreditur è capſa uir ille admirabilis ſimul cum ij, qui cum eo iacebant, Epiſcopis, (eiuſmodi enim erat id, quod apperebat) & ei dixit, Quouſque ò mulier, clamans, es ijs qui hic ſunt, moleſtia? Noſtra enim ueſtimenta iam tuæ humectarunt lachrymæ, fluentes inſtar fluuij. Cum hæc dixiſſet, tradit ei ſchedulam ſicut erat ab illa obſignatam. Deinde, Agnoſcisne hanc, dixit, ò mulier? Accipe ergo, & eam ſoluens, uide Dei opera admirabilia. Cum illa autem ſurrexiſſet, & ad ſe redijſſet, uidet quidem rurſus ſanctos ſuam caſpam ingceſſoa, habes *uerò ſchedulam in manibus, illæſo manente ſignaculo. Quod quidem cum ſoluiſſet, priorem quidem ſcripturam inuenit deletam, alienam autem uidet poſitam ſubſcriptionem, quæ ſic habebat, Propter Iohannem ſeruum meum deletum eſt tuum magnum peccatum Declarabit autem id quoque, quod de eo dicendum eſt, quanta eſſet uiri uirtus, & quantam beatitudinem ex ea ſit aſſecutus,

** Vere*

Nam uir quidam, nomine Sabinus, temperanter admodum & è uirtute uiuens, monaſticam & à nego eijs remotam uitam exercens Alexandriæ, hora, qua beatus deceſſit Iohannes, putabat exiſtens in ecſtaſi ſe eum uidere egreſſum ex Epiſcopatu cum uniuerſo clero, habentem in manu lampadem, & iter ad regem ingredientem, uiro quodam ſplendidiſſimo, habitu cubiculario, eum accerſente: & puella quadam ſpecioſiſſima, ut diceret etiam ipſum ſolem ei primas partes cedere in pulchritudine, cui erat caput oleæ corona redimitum: & aliquando quidem eum præcedente, aliquando aūt manum quoque tangente, & ſimul incedente. Cum autem diem adnotaſſet is, qui uiderat, (Erat uerò memoria Menæ magni martyris) tunc autem ueniſſent quidam è Cypro, ab ipſis accepit, quòd illo ipſo die, quo hæc uiſa ſunt, inclytus Iohannes exceſſit ex hoc mundo.

Viſio admirabilis.

Vir quidā alius Alexandrinus, qui erat ipſe quoque ex ijs, qui ſunt pietate inſignes, uidit ea ipſa nocte examen pauperum & multitudinem orphanorum & uiduarum, quæ numero non poterat compræhendi, habentem in manibus ramos oliuarum, & præcedentem Patriarcham, euntem ad ſynaxim. Sufficiunt hæc teſtimonia maximę magni Iohānis ad Deū fiduciæ. Quod autem eſt maximum & caret omni dubitatione: celebrabantur anniuerſaria magni & admirabilium operum effectoris Tychonis. Deinde cum perageretur de more hymnodia, & ſimul eſſet cōgregata populi multitudo, Deus admirabilium, uolens apertum reddere, quantam fuerit apud eum gloriam conſecutus is, qui fuerat eius benignitatis, quoad eius fieri poterat, æmulator, Iohannes, inquam, qui cognomen accepit à miſericordia: uoluit ut ex eius diuinis reliquijs copiola ſcaturirent unguenta, emittentia ſuaueolentem odorem curationum. Quibus fruentes qui in ea inciderant, communiter Deum, qui ſic eos qui ipſum glorificant, longe amplius glorificat, gratis labiis glorificarunt. Cui nos quoque oportet quam conuenit offerre glorificationem, glorificantes patrem & filium & ſpiritum ſanctum, unam in tribus diuinitatem & potentiam, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorū, Amen.

Ecce qua quam ad ſanctorum tumulis Deus uirtute apparet miracula.

VITA S. HILDEPHONSI, Toletanae urbis Epiſcopi, Authore iuliano pomerio, Eiuſdem urbis pontifce. Habetur etiam in Tomis Aloyſij, ſed mutila, imperfecta, atque mendis ſcateis.

HIldephonſus memora ſui temporis elatus, & irriguis eloquētiæ floribus exornatis, ſeculo ætatis noſtrę nobiliſſinus Toletanæ ciuitatis adſcitus in cathedra præſul, poſt ſanctum Eugenium in ſacerdotium conſecratur, uir tanta laude digniſſimus quanta & uirtutum gratia numeroſus. Qui ab ipſis cunabulis eunuchus permanens, magnum in ſe Domino habitaculum præparauit, Qui non manubrij materiali, ſed diuino ſecatus eſt gladio. Nec ingenio ferramentorum reſecauit libidinem, ſed munere cœleſti meruit ſanctitatem. Quique melliſluas dape de paradiſo Dei capiens, & per totam Heſperiam diſpergens, inediam noſtram ingenti eloquio ſatiauit. Non impar meritis Iſidori, de cuius fonte adhuc cliētulus puriſſimos latices bibit. Nam directus à ſancto Eugenio, uenerabili Toletanæ ſedis epiſcopo, ad ſupradictum doctorem Iſidorum Hiſpalenſem archiepiſcopū cum ſibi iam ſciolus uideretur, adeo ab eo tentus & elimatus eſt, &, ut ferunt, aliquo ferro conſtrictus, ut ſi quid ſcientiæ deerat, plenius inſtrueretur. Tandem ergo optime in formatus, ad pædagogum ſuum dominum Eugenium remeans, non poſt multos dies diaconij officium adeptus eſt. Hic igitur ſub rudimentis infantiæ adhuc degens, diuino tactus ſpiritu, monachorum uita delectatus, contemptis parentum rerumque affectibus, Agalienſe cœnobium petijt, monachūque ſe in eo multis annis decenter exhibuit. Cœnobium quoque uirginum in Deibrenſi uilla conſtruxit, ac proprijs opibus ditauit. Rector deinde uel Abbas effectus Agalienſis cœnobij, monachorū mores exercuit, rem diſcreuit, uitamque ſeruauit. Vbi ſtatim in officio clarens, duas Miſſas in laudem beatorum Coſmæ & Damiani martyrum, quas in feſtiuitate eorum pſallerūt, miro modulationis modo compoſuit: Quæ Miſſæ infra annum tenentur notatæ. Deinde poſt multum tempus, decedente ſancto Eugenio, regali uiolentia Toletum deducitur, atque ibidem pontifex ſubrogatur. Cuius ſtatim uirtus enucleata in ſede Romulea refulſit, & ueluti facula ignea ardens, omnem Heſperiam perluſtrauit. Cuius doctrina uſque hodie fulget Eccleſia, ut, ſol & luna. Cuius memoria in benedictionem odoris, & in compoſitione incenſi habetur.

Ianuary 23

Ab infantia caſtus uixit.

Iſidori epiſcopi fuit diſcipulus.

Fit diacon.

Monachus profeſſus.

Creatur Abbas.

Cogitur eſſe epiſcopus.

Fuit denique timoris Dei inſtantia plenus, religione

ne comptus, cōpunctione probus, inceſſu grauis, honeſtate laudabilis, patientia ſingularis, ſecreti tacitus, ſapientia ſummus, differendi ingenio clarus, eloquendi facultate præcipuus, linguæ flumine copioſus: tantoque eloquii decore eſt celeber habitus, ut diſputationum eius profunda oratio dum porrectè dirigitur, non homo, ſed Deus per hominem eloqui affatim crederetur. Scripſit ſanè quam plurimos libros, luculentiori ſermone potiſsimos, quos idem in tot partibus cenſuit diuideodos: id eſt, librum pro ſapiæ imbecillitatis propriæ, librum de uirginitate beatæ Mariæ contra tres hæreticos, Opuſculum de proprietate perſonarum patris & filii & ſpiritusſancti, Opuſculum annotationum actionis diurnæ, Opuſculum annnotationum in ſacramentis, librum in cognitione baptiſmi, unum librum epiſtolarum, Miſſarum, hymnorum atque Sermonum. Scripſit & alia multa, quæ uariis occupationibus impeditus, alia cœpta, alia ſemiplena reliquit. Hic igitur dono afflatus ſuperno, reliquias ſanctæ ac Deo dicatæ uirginis & confeſſoris Leochadie, adueniente rege in ſedem ſuam regiam ob feſtiuitatē omnibus adſtantibus præſentauit. Nam ante tumulū uirginis orante Hildefonſo in genua pronoluto, tumulus, in quo ſanctum corpus eius humatum eſt, exiliuit & operculum, quod uix triginta iuuenes mouere poſſent, angelicis manibus eleuatum, uelum, quod ſanctę uirginis membra tegebat, conſurrexit, tanquam illud ipſa uiuens foras ſubmittere, & ueluti manibus hominum extenſum eleuaretur, atque conſpectui eius uirgo pulcherrima procederet, clamantibus epiſcopis, principibus, presbyteris, diaconibus, clero ac populo: Deo gratias in cælo, Deo gratias io terris. Ipſe uerò manibus complectens oblatum, talia promebat uoca, uociferans cum populo, & dicens. Deo gratias. Clerus uerò uehementer pſallebat Alleluia, & canticum, quod ipſe dominus archiepiſcopus compoſuerat in laudem eius, Speciosa facta es, alleluia. Si clero & papulo reboante, clamabat epiſcopus, inter uoces populi ueluti mugiens, ut aliquod inciſorium illi deferrent, unde quod manibus tenebat præſideretur, & nemo illi occurrebat: quia populus uaſtis uocibus inſiſtebat. Nam & ſancta uirgo quod ſponte obtulerat, retrahebat. Sed & rex *Receſſundus, qui aderat, cultrū modicum, quem in theca tenebat, epiſcopo cum lachrymis offerebat, & collo ſubmiſſo ſupplices manus à throno ſuo extendens, deprecabatur, ut epiſcopus non haberet indignum. Quem ille apprehendens, quē manu læua iam modicum tenebat, dextera præcidit, & cultrum ipſum ſimul cum ipſis reliquiis in thecis argenteis collocauit, indignum iudicans, ut qui ſancta præciderat, polluta ultra tangeret. Alia adhuc miracula ſpiritusſanctus per eum peregit, quæ quia longum eſt omnia recenſere, ex multis pauca aggrediamur. Superueniente nanque die ſanctæ & ſemper uirginis Mariæ, ante tres dies, litanias peregit, & Miſſam quæ in eius laudem caneretur, compoſuit. At ubi uentum eſt ad eius ſanctam ſolennitatem, quæ eſt aſſumptio, tam regem quam populum ad hanc gratiam ſollicitabat. Nam ſeruus Dei Hildefonſus, maiore ad hoc munere fretus, dum dominæ ſuæ, Deo præſule, ſeruiens, ouans eius ſolēnitatem ſuſciperent, & in laudem ipſius Dei genetricis ſummo cordis affectu harmonica modulatione compoſita carmina aptaret, & libellum uirginitatis, more ſynonymo teſtimoniis ueteris ac noui teſtamenti plenum, compte edidiſſet, & digna facundia ac magnificentia iā præfatæ dñæ ſuæ feſtū exornaſſet. Dumq; ante horas matutinas ſolito more ad obſequia Deo peragenda cōſurgeret, ut uigilias ſuo Dño cōſecraret, diacono uel ſubdiacono atq; clero ante eum cū faculis præcedētibus, ſubito oſtiū aperientes, & eccleſiam intuentes ſplendore cæleſti micantem, deficientes ad lumen, quod ferre non ualuerunt, aufugienteſque cum tremore, faculas quas manibus tenebant, reliquerunt, & ueſtigia, per quæ uenerant, reperentes, propè mortui reuerſi ſunt ad ſodales. Solicitè uerò omnis congregatio requirebat, quid de Dei ſeruo ageretur cū angelicis choris, quos tam ſubito expauerant cuſtodes, ut terga ad oſtium dantes, ita aufugerent. At ille bene ſibi conſcius, ante altare beatæ ſemper uirginis procedens, reperit in cathedra ipſam dominam ſedentem, ubi erat ſolitus ſedere & populum ſalutare: Et eleuatis oculis, uidit in circuitu eius omnem abſidem repletam uirginum choris, quæ de canticis Dauid modulata ſuauitate aliquid cantabant. Adſpiciensque in eam ipſe ſibi bene conſcius & Deo chariſsimus, talem noſtræ dominæ ad ſe loquentis uocem audiuit: Propera in occurſum ſerue Dei rectiſsimè, & accipe de manu mea munuſculum, quod tibi de theſauro filii mei attuli, Sic enim tibi opus eſt, ut benedictione tegminis, quæ tibi data eſt, in meo tantum die utaris. Et quia oculos fidei fixos in meo ſemper ſeruitio tenens manſiſti, & laudē meā diffuſa in labiis tuis gratia, dulciter in cordibus fidelium depinxiſti, & ueſtimentis eccleſiæ iam in hac uita ornatus eris, & in futuro in promptuariis meis cū aliis ſeruis filii mei lætaberis. Et his dictis, una cum uirginibus & luce, quæ uenerat, ab oculis eius remeauit. Remanſit uerò Dei ſeruus in tantum ſecurus de adipiſcenda gloria, quantum præſcius de promiſſa ſibi uictoriæ palma. Veſtis quoque, quam detulerat Dei mater, ſeruatur in Toletana eccleſia, miræque ſubtilitatis, miríque candoris. Cathedram autem epiſcopalem, in qua dignata eſt reſidere Dei mater, nullus poſteà ſedere præſumpſit epiſcopus, niſi dominus Sigibertus, qui ſtatim ſedem ipſam perdens, exilio relegatus eſt. Nouem itaque anni & duobus ferè menſibus uir Dei Hildefonſus clarus extitit meritis, & retentione pontificalis regiminis. Expleto autem xviij. prædicti regis Receſſundi anno, die x. Calend. Februarii domicilio carnis exuitur, atque in eccleſia B. Leochadiæ honorificè tumulatur. Non deſuerunt ei promiſſa à regina cæli, beata gaudia, quinimmò ea ſuffragante, felix eius anima ad cæli perlata eſt palatia, ubi filium uirginis contuetur in ſua gloria, Amen.

Eius ſcripta.

Reliq̃a S. Leochadiæ diuinitus declarātur.

**Riſiſundus *Receſſundus.*

Viſio admiranda

Veſtem ei miriſicā donat uirgo Maria

PASSIO SVNCTI BABYLAE Epiſcopi & Martyris, per D. Ioannem Chryſoſtomum contra Gentiles ſcripta: omiſsis quibuſdam ob uitandam nimiam prolixitatem.

Habetur tomo tertio operū eiuſdem.

Ian. 24

QVòd uetera ea, quæ nos auditu accepimus, non minore fide digna ſint, quàm quæ præſentia ſunt, & quæ ipſi uidemus, id certe omnes fatentur, niſi ſi qui forte ſtupidi ac delirantes fuerint. Verum ut uictoriam etiam uel ex ſuperioribus facultatibus reportemus, uolo & memoriæ noſtræ nouum quoddam atque inopinatum facinus proferre. Enimuero ne tumultuemini, ſi miraculum ætate noſtra factum dicturum me pollicitus, tamen à ueteri hiſtoria narrationis exordium contexere aggredior. neque enim intra uetera illa tātum ſubſiſtam, neque quæ ego uetera ſum huc allaturus, ea à rerum nouarum argumento diſcrepans. ſic enim utraque inter ſeſe cohærent, ut non poſsis illorū conſequentiam alteram ab altera ſeparare. Idquè auditis, rebus probe iudicabitis.

Fuit

Fuit Imperator quidam Maiorum noſtrorum temporibus, qui qualis alioquì fuerit dicere non habeo. uerum ubi ſcelus ab eodem magna audacia atque improbitate factum audieritis, & reliquã morum illius crudelitatem perfectam habebitis. Quodnam ergo piaculum id fuit? Viſum fuerat genti cuidam, cũ hoc Imperatore bello decertãtĩ, bellum tandem componere, ſic, ut* neque alteros affigerent, neque ipſi uiciſſim ab alteris poſthac affligerẽtur: quin potius moleſtiis, periculis, omni denique timore defungerentur, ac partis contenti, nihil quicquam præterea requirerẽt: præſtare enim, timore procul depulſo, mediocribus frui, quàm plura appetentes, ubique timere, trepidare, atque adeo malis ultro citroquè datis & acceptis, uitam tranſigere. Itaque cum conſtitutum illis eſſet, bello prorſus depoſito, quietam ac minimè ſolicitam uitam uiuere, uiſum eſt commodum, hoc firma aliqua pactione ac ſtabilibus terminis uioctum confirmare. Tum fœdere facto, dato atque accepto iureiurando, & regi præterea ſuo ſuadere conantur, uti ſuo ille filio (puer autem is admodum erat) pro certo pacis pignore depoſito, præſtaret, tum ut qui prius hoſtes erant, bono in reliquum tempus animo eſſent: tum animi ac conſilii ſui teſtimonio prodito indicaret, ſe, quã pacem cum illis faceret, eam citra dolum oẽm facere. Qua oratione rex adductus, filium dedidit, ut ipſe quidẽ opinabatur, amicis ac ſociis: ut uerò rei exitus probauit, beluæ omniũ beluarũ crudeliſſimæ. Amicitiæ enim ac fœderis lege regium illum puerulum cũ accepiſſet, ſtatim omnia ſimul conculcauit ac ſubuertit, iuſiurandum, pacta, pudorem eum, qui homini ab homine, religionem, quæ Deo debetur, miſericordiã, quam à nobis ætas illa impetrare ſolet: ac neque iuuentus feram illam flexit, neque ſanè, quæ huiuſmodi ſceleribus comes eſſe ſolet, ultio agreſte illud pectus terruit, neque patris filium deponentis uerba, eiuſdẽ animum ſubiere, ea, inquam, quæ ille filium in manũ tradens fortaſſe mandarat, dum poſtulat, uti illius curam quam diligentiſſimè Imperator ſuſciperet, patrẽ etiam illum filio ſuo appellans, dum obſecrat, ut quaſi ipſe genitor foret, ſic illum enutriret atque erudiret, perficeretque, ut maiorum ſuorum nobilitate dignus ille olim euaderet: denique dum idem pater inter hæc uerba media filij dextrã homicidiæ dextræ inſertat, ac multis etiam cum lachrymis congreſſum ſoluit; horum omniũ inquinatiſſimus ille nihil quicquam ſecum reputans, quin potius omnibus illis una ex animo excuſſis, cædem illam cædium omnium ſceleratiſſimam patrat.

**neque alteri*

Imperatoris crudelitas & perfidia

Hoc enim flagitium, filij etiam proprij cæde grauius eſt, cuius rei teſtimoniũ a uobis mutuabor, qui utique non ſic, opinor, indoluiſſetis, (ſi modo ex animi mei affectibus & ueſtrorum item affectuum coniecturam facere oportet) ſi illum audijſſetis proprium filium occidiſſe. Tum enim unà cum communibus legibus, & naturæ etiã leges ſubuerti uiſæ fuiſſent. Hic autem plurima ſimul concurrerunt, quæ numero ipſo naturæ neceſſitudine ualidiora eſſe poſſunt. Quoties enim mihi ante oculos obuerſatur adoleſcẽs ille prorſus innocens, idem à patre deditus, idem à Maiorum ſuorum regia auulſus, idem domeſticas delicias, gloriam, honorem cum extorri uita, hoc nomine commutans, ut poſſet impurus Imperator pactis cum hoſte fœderibus fidere: idem poſtea ab illo miſerè confectus, & ſplendore domus paternæ per eadem fœdera priuatus, denique ab eodem iugulatus: nimirum ſecũ pugnans me ſubit affectus, liquefacto ſimul atque exæſtuante intus animo, quorum affectuum alterum mœſtitia parit. Nam dum mecum reputo ſceleſtum illum armantem ſeſe, gladium intentantem, pueri collum apprehendentem, qua dextra depoſitum receperat, hac eadem gladium in illud impellentẽ, diſrumpor, atque adeo ira ſuffocor. Rurſus dum intueor, iuuenẽ illum timentem, trementem, ploratus extremos plorantem, patrem inclamantem, hunc ipſum iſtarum rerum authorem fuiſſe teſtantem, cædem non ei, qui gladium in guttur mergeret, ſed ei, qui ſe genuiſſet, acceptam referentem, neque fugam adornare, neque ſibi auxilio eſſe ualentem, ſed quod unum ſupereſt, fruſtra de proprio parente expoſtulantem, denique plagam receptantem, palpitantem, calcibus pauimentum ferientem, terram ſanguineis riuis inquinantẽ, ipſa mihi intus uiſcera diſcerpuntur, ipſa mihi cogitatio obtenebratur, ac mihi ob oculos mœſtitiæ caligo quædam offunditur. At uerò non perſode belluinum illud Imperatoris pectus affectum uideas: quin potius quaſi uel agnum, uel uitulum immolaturus, ſic ad ſceleſtam illam cædem animatus fertur.

Mira rei geſta repræſentatio.

Et puer quidem plaga accepta, exanimis iacebat: at percuſſor admiſſo ſceleri patrocinabatur, poſteriori facinore prius illud obſcurare laborans. Exiſtimaturus es fortaſſe, me de ſepultura loqui uelle, deque Imperatoris impietate, qui à ſe occiſo ne tantillum quidem terræ impertiuerit. Ego uerò aliud quoddam facinus eo, quod à me iam dictum eſt, longè atrocius indicaturus ſum. Nam manus illas impias tam innocenti ſanguine ubi conſpurcauit atque conſcelerauit, nonamquè illam tragœdiam peregit, quaſi nullo prorſus à ſe ſcelere facto, effrons, & ipſis etiam ſaxis durior, ad Dei optimi maximi templum feſtinabundus accurrit. Miraturi fortaſsè ſunt nonnulli, cur factum eſt, ut qui tam ſæuum patraſſet facinus, diuina ſtatim plaga percuſſus non fuerit, aut quo pacto prius, quam introiſſet, in illum Deus non continuo fulmen cælitùs contorſerit, ita ut eiuſdem os impudens cæleſti igni mox conflagraret. At ego, ſi quibus huiuſmodi cogitatio in animum deſcenderit, laudo quidem illos & admiror excandeſcentiæ iſtius cauſa: tamen huic meæ de illis tum laudationi, tum admirationi, nonnihil certe adhuc deeſſe dico. Etenim iuſta quidem illos indignatio ſubit, tum ob peremptum iniuria puerũ, tum ob diuinas leges tãta cum petulantia atque contumelia uiolatas: ſed iidem tamen iræ impotẽtia exæſtuantes, rem ipſam totam non perpendunt. Iuſtitiæ enim lege hac, alia quædam lex longè ſublimior in cælis lata eſt. Lex uerò ea quæ tandem eſſe poteſt? Iis qui peccatum aliquod commiſere, pœnam non è ueſtigio Deum irrogare, ſed tempus delinquenti concedere, ac ueluti præſcriptum diem ſtatuere, intra quẽ, peccatum quum depoſuerit, pœnitentiæ beneficio par tãdem iis euadat, qui nullum prorſus peccatum admiſerunt. Id quod & tunc Deus in miſeri ac perditi illius cauſa declarauit: ſed nullus tamen propterea ſubſequebatur profectus. in emendatus enim perſiſtebat. At deus, quo eſt in humanum genus amore, hoc etiã cum prouidiſſet, ne ſic quidem illum diſpexit, neque partes ipſe ſuas intermiſit: ſed & laborantem inuiſit, adhibitis etiam iis remediis, quæ ſalutem afferre poſſent. cæterum tantum abfuit, ut porrectum ille medicamentum admitteret, ut uel medicum ad ſe hoc nomine miſſum trucidauerit. Medicamentum porrò ac medicinæ item ratio, huiuſmodi erat.

Forte fortuna per quod tempus crudelis ac miſerãda, quam dixi, fabula licentioſè ageretur, magnus quidam atque admirabilis uir (ſi modo uiri nomine deſignare illum fas eſt) noſtri huius gregis curam gerebat: Babylas huic nomen erat. Is igitur, per eos dies Chriſti eccleſiam hanc à ſpiritus gratia ſibi concreditam quum haberet, Eliam atque huius æmulum Ioannem, non dico præteriit, ne inuidioſo admodum

Babylas regit eccleſiã Antiochenam.

uerbo

uerbo orat, ſed uſqueadeo eſt aſſequutus, ut ne tantillum quidem illorum generoſorum pectorum libertati conceſſerit. Neque enim paucarum ciuitatum tetrarcham, neque gentis unius regem, ſed eum, qui imperio ſuo plurimam totius orbis partem contineret, ipſum, ipſum hunc (inquam) homicidam, de quo nobis eſt ſermo, eundem multarum gentium, multarum ciuitatum, immenſi item exercitus dominum, eundē, quoquo te uertas, tum ab imperii amplitudine, tum à morum ferocitate terribilem, quaſi uile quoddam ac nullius precii mancipium, ſic à Dei templo exegit, tā-
Imperatorē à templo ejicit. ta adeo cum conſtantia atque animi præſentia, eū quā ta paſtor ſcabioſam ac morbidam ouem ab ouili excludit, dum prohibet, ne laborantis ouis morbus ad reliquum quoque gregem contagione ſerpat. Et hæc quidem fecit Babylas, te ipſa ſeruatoris noſtri uerbū confirmans, ſolum illum uidelicet ſeruum eſſe, qui
Ioā. 8. peccatum facit, ut ſexcentas etiam coronas capite geſtet, ut omnibus, qui ſuper terram ſunt, hominibus imperare uideatur. qui autem culpæ nullius ſibi conſcius eſt, ut in ſubditorum claſſe cenſeatur, hunc uel regibus omnibus regaliorem præſtantioremque eſſe. Ergo ipſum Imperatorem ſtatim is, qui illius imperio parebat, rexit, & ei, qui omnium dominator erat, ſub ditus iura dedit, atque adeo aduerſus eum damnationis calculum tulit.

Tu uerò quiſquis es, qui hæc audis, noli quod dictū eſt, leuiter tranſmittere. Nam audiuiſſe facti huius nuncius, extitiſſe ex ſubditis, qui Imperatorem à templi ueſtibulo exegerit, per ſe abunde ſatis eſt ad commouendos ac perterrefaciendos auditorum animos: qui ſi uis miraculum totum exacte pernoſcere, ne uerbum ipſum nudū ſpectes, ſed ponito tibi ante oculos, hinc ſatellites haſtatos, hinc milites ſcutatos, hinc tribunos, hinc exercitus duces, hinc permultos in aula regia educatos, hinc eos, quibus ciuitatum adminiſtratio credita eſſet, hinc præeuntium, hinc ſequentium faſtum, hinc aſſeclarum ſeipſos urgentium turbam, denique uniuerſum Imperatoris famulitium: ſecundum hæc ipſum Imperatorem in medio illo comitatu multo cum faſtu ingredientem, eundemque ueſtium, purpuræ, lapillorum, hac illac conſperſorum, in dextera, in militaris ueſtis commiſſura, in capitis diademate refulgentium ſumptu ſibi placentem: ac ne hoc quidem loci cœptæ ſemel à te imaginis iſtius faciem finias, quin eandem proferas ad Dei uſque ſeruum illum, beatum, inquam, Babylam, eiuſdemque humilē habitum, uulgarem ueſtem, animam contritam, ſenſum ab omni temeritate alienum: atque his demum coloribus utrunque cum depinxeris, & alterum alteri oppoſueris, tum certe facti huius miraculum bellè perſpicies. Immo uerò ne ſic quidem id exactā comprehendes. Babylæ enim fiduciam nullius planè ſermo, nullius oculorum acies repræſentare queat, ſed ſolum illius experimentum atque uſus, cuius generoſi
Conſtātia Babylæ. animi præſentiam ſolus is poſſit rectè animo concipere, qui potuerit ad id fiduciæ faſtigium pertingere. Quomodo enim ſenex ille acceſſit? quomodo prætoriam cohortem diſſipauit? quomodo labia deduxit, quomodo uerba fecit? quomodo increpuit? quomodo dexteram in pectus impactam firmauit? pectus, inquā, ira turgens, ac cæde fruens? quomodo homicidā exegit? nihil illum eorum, quæ agerentur, deterruit, nihil de ſententia deduxit.

Exclamare hic libet: O animum imperterritum, mentemque excelſam, ò cæleſte pectus, & cōſtantiam angelicā. Quaſi. n. depictā in pariete uideret uniuerſam illam ſpeciem, ſic omnia intrepide generoſus ille uir peregit. Etenim illum ſacræ erudierā, literæ, mūdi huius res oēs non niſi umbram eſſe ac ſomnium, & ſi quid his uanius eſt. Propterea Babylam nihil ea omnia terruere, immo uerò magis animauere: illorum enim, quæ coram cōtinebatur, adſpectus, eius cogitationem traducebat ad ſupremum illum regem, ſeden-
tem ſuper Cherubin, abyſſos contuentē, ad thronum *Dan. 3*
illum glorioſum & excelſum, ad exercitum illum cæleſtem, ad angelorum myriadas, ad chiliadas archangelorum, ad ſuggeſtum terribile, ad tribunal incorruptum, ad flumen ignis, ad iudicem ipſum. Propterea certe ſe ipſe totum à terra in cælum transferens, quaſi iudici ipſi adſiſteret, ipſumque audiret iubentem, ut ſceleſtum atque inquinatum illum à ſacroſancto grege expelleret, ſic eiecit, & à reliquo armento ſeparauit, nihil prorſus reſpiciens eorum omnium, quæ uidebat. quæque terrifica alijs uidentur: quin potius illo uiriliter atque admodum generoſè expellendo, diuinis legibus uim ac tyrānidem patientibus, opem tulit. Atqui quanta Babylas erga cæteros fiducia uſus ſit, hinc conſtare poteſt. Quemnam enim ea alijs metueret, qui aduerſus ipſummet Imperatorem tantam ſibi poteſtatem ſumeret?

Equidem uir ille qualis fuerit, coniectura quodammodo aſſequor, ſeu, ut uerius dicam, de eo ſic mihi ip-
ſe perſuaſi, ut nihil quicquam, uel in gratiam, uel in *Integritas S. Babylæ.*
odium unquàm uel faceret, uel diceret: ſed generoſo ſemper ac forti animo contra timorem, contra item adulationem, quæ timore impotentior eſt, contra id genus alia (cuiuſmodi multa inter homines accidūt) ſeſe opponeret, nec unquàm, nec tantillum quidem re-
ctum adulterari iudicium. Si enim amictus, dentium *Eccl. 19.*
riſus, pedis ingreſſus, hominis naturam arguunt: multo quidem magis tot ac tanta illius egregia facta, omnibus nobis fidem facere poſſint, quantam ille reliqua uita uirtutem amplexatus fuerit.

Neque enim nobis ille ob fiduciam modo, qua præditus erat, admirabilis eſſe debet: uerum ob id quoque, quòd eam fiduciam ad hoc uſque loci perduxerit, ſimul ob id, quòd eā ulterius non promouerit. Ta-
lis eſt enim Chriſti ſapientia, quæ permittit, ne quid *Chriſti ſapientia.*
minus, ne quid item plus iuſto decertes: ſed ut omnia intra modum efficias. Atqui Babylæ licebat, ſi uoluiſſet, ulterius progredi. ei enim, qui uitæ curam ſemel abiecerat, (prorſus enim non acceſſiſſet, niſi ſe ipſe huiuſmodi cogitatione armauiſſet) omnia libere agere licebat, & Imperatorem conuicijs adſpergere, & diadema capite detrahere, & pugnis os contundere: nā & dexteram in pectus iam impegerat, ſed tamen ab his omnibus abſtinuit. animam enim habebat ſale ſpirituali conditam, quæ res præſtabat, ut nihil ſtulte, ſed omnia recto rationis iudicio ac ſtato ordine exequeretur, non quemadmodum gentilium ſapientes, qui nū-
quam intra modum, ſed ubique (ut ita dicam) aut ma- *Immoderatio philoſophorū.*
iorem, aut minorem, quàm decet, orationis libertatē uſurbant, idque ut nuſquàm fortitudinis, ubiquè affectum ratione carentium opinionem ſibi concilient, in ijs, quæ aſſequi non poſſent, metus atque ignauiæ, in quibus excelluiſſent, inſolentiæ ac uanitatis apud omnes conuicti. At non ſic Babylas noſter, qui quod ipſi in mentem uenerat, id non inconſulto aggreſſus eſt, ſed nihil non accurate perpendens, & animi ſui cogitationes diuinis legibus conformans, ita demum ad opus eas eduxit. Ea propter ſectionē ipſam neque per ſumma tātum inſtituit, ut ne maior membri affecti pars incurata relinqueretur, neque altiorem quam deceret ut ne ſuperuacanea plaga, quod ſanum eſſet, offenderet, ſed plaga prius ad morbum attemperata, medicinam quam optimam adhibuit. Equidem hinc illum pronunciare auſim, ira, puſillanimitate, arrogantia, ambitione, odio, timore, adulatione prorſus uacauiſſe. quod ſi & maius quiddam atque admirabilius fa-

tendum

tendum eſt, non tam certe mirum mihi uidetur, eundem aduerſus imperatoriã inſaniam tanta fiducia conſtituiſſe, quam uidiſſe atque intellexiſſet ſe, quatenus hoc ipſum facere oporteret, nec quicquam præterea uel feciſſe uel dixiſſe.

Vocis libertate ut utendum.

Et quidem quod poſtremum hoc longè illo admirabilius ſit, multos utiquè inuenias illius compotes euaſiſſe, ab hoc tamen ſuperatos. Vocis enim libertatem utcunque uſurpare poſſunt, & ex plebeis permulti, at illa eadem decenter uti tempore conſentaneo, congrua, tum menſura, tum prudentia adhibita, magni admodum animi & admirabilis fuerit. Quando & in beatum illum Dauid magna cum licentia ac contumelia inuectus eſt Semei, quem & ſanguinariũ uirũ appellauit, uerũ hanc ego nunquã dixerim fiduciã ac libertatẽ, ſed linguæ potius intẽperãtiã, mẽtis temeritatem, contumaciam, dementiam, atque id genus quodlibet uitium. *2. Reg. 16.* Conuenit enim, arbitror, ut qui alios repræhenſurus eſt, is animum ſuum quàm lõgiſsimè ab omni temeritate ac contumacia aſſerat, quamque uſurpat agendi uehementiam, eam ex uerborum atque rerum natura tantum demonſtret. Etenim medici dũ uel putrida mẽbra ſecare, uel intumeſcenti comprimere opus eſt, non ita prius animum ſuum complentes, ita demum ad curandum accedũt, ſed tum maximè decenti in ſtatu animi cogitationem continere ad laborant, ut ne arti ipſi turbati animi motus officiat. Quod ſi corpus curaturo tanta animi ſe datione opus eſt: quo, obſecro, animarum medicum loco habebimus? quantam ab eo ſapientiam exigemus? Certe longè maiorem, atque adeò tantam, quãtam bonus ille martyr præſtitit. Nobis enim quoſdam quaſi terminos & regulas præſcribit, per quas uidelicet & in reliquis facta proportione nobis ipſi modum deſumamus, ſic miſerum illũ è ſacroſanctis clauſtris ſummouit.

At factum quidem hoc uideri poteſt unum modo eſſe egregiæ uirtutis opus, ueruntamen ſi quis id perpendat, ac tanquam explicans undiquè diligenter ſpeculetur, inueniet & alterum, & tertium item emolumentum inde ſimul enaſci, magnumq́ue in ibi utilitatis theſaurum recundi. Siquidem unus tantum is fuit, quem à templo expulit Babylas, at multi extitere, qui lucrum inde reportarunt. Quotquot enim erant, qui fidem ſuam Chriſto nondum obſtrinxiſſet, (de iis loquor, qui tyranni huius imperio parebant, id autem imperium bonam totius orbis partem occuparat) ij certe omnes obſtupuere, admirati ſunt, inde edocti, quantam ſeruis libertatem Chriſtus impertierit, deriſerunt ſuam ipſorum illiberalem, & abiectam ſeruitutem, perſpexerunt, quantum inter ſe diſcrepent Chriſtianorum nobilitas, & gẽtilium probrum. Qui enim apud illos templorum adminiſtrationem ſuſcepere, ij reges ſuos colunt pluſquam dominos, pluſquam idola etiam ipſa, quæ adorant, regumq́ue metu ſtatuis ipſis aſsident, ita ut maligni illi dæmones, honorem omnem ſibi impẽſum, Imperatoribus ſolis acceptum referant.

Sacerdotes ethnici quàm colant reges ſuos.

Itaq́ue ubi contingit Imperatorem aliquem creari, qui cum illorum religione non conſentiat, mox ibidem, ſi quis in idolorum templa fuerit ingreſſus, paſsim aranearum telas parietibus circunfuſas uidebit, & tanto ſitu idoli ſtatuam abductam, ut neq; naſus, neque oculus, neq; alia quæuis totius corporis pars appareat. Ex altaribus autem, aliorum reliquias ſolum ſupereſſe, maiore parte iam collapſa: alia undiquè herba circundari, ut qui altaria ea eſſe neſcit, ſterquilinii aceruum aliquem eſſe putet. Cuius rei cauſa hæc eſt: Illis olim licebat quæcunque uellent ſuffurari, & per ſtatuarum cultum uentri indulgere: nunc uerò quamobrem ſeſe miſeri diſcruciauerint? Accubantes enim, ac ſe ipſi conficientes, ab illis tamen nullam prorſus expectant retributionem. ſunt enim ligna tantum ac lapides, uerum honore eo, quem Imperatores ſtatuis ijsdem exhibent, adducuntur illi ad huiuſmodi cultum ſimulandum, qui certè tollitur, dum Imperatores ſapiunt, Dei optimi maximi filium adorantes. At non ea eſt rerum noſtrarum conditio, ſed planè cõtraria. Quum enim in Imperatorium thronum conſcendit, qui nobiſcum in fide ac diuinitatis opinione conſentit, hic ſegniores efficiuntur Chriſtianorum res, tãtum abeſt ut illæ per humanus honores erectæ, conſiſtant. Rurſus cum impius aliquis Imperator regnat, qui nos undiquè urget, qui nos infinitis malis exercet, tum cædem precium accipiunt atque inclareſcunt, tum præmiorum ac triumphorum tempus, tũ coronarum, præconiorum ac uirtutis omnis oſtentandæ facultas.

Regni Chriſtianorũ perſecutionibus inclareſcunt.

Quòd ſi quis dixerit, ſupereſſe etiam nunc ciuitates, eandem quam olim ſuperſtitionem circa idolorũ inſaniam præ ſe ferentes, is primum admodum paucas numerabit. Veruntamen ne hac quidem ratione officiet inſtituto à me ſermoni. (Eadem enim ſuppoſitio adhuc manet) nam pro Imperatore, ciuitatis admãniſtratores habent parem ſecum idolis honorem deferentes. Atque huius cultus cauſæ hæ exiſtunt, crapulæ, commeſſationes tum diurnæ, tum nocturnæ, tibiæ, tympana, & quod liberum eſt, turpia quidem cũ omni oris imprudentia proferre, turpiora autem factitare, liberũ item præ ingluuie diſrumpi, præ ebrietate debacchari, & in probroſiſſimam inſaniam dilabi. Id genus indecentes ſumptus, continent adhuc & fouent intercidentem illum errorem. Nam qui opulentiores inter illos ſunt, in ordinem paraſitorum cogunt eos, qui ob ignauiam fame pereunt, quos ipſos tanquàm canes ad menſas ſuas enutriunt, eorumq́ue impudentes uentres iniquarum cœnarum reliquiis differciunt, iiſdem pro animi arbitrio abutentes. At nos, qui in uniuerſum mores ueſtros iniquos, ac prorſus ratione carentes abominamur, qui ob propriam ſegnitiem atque ignauiam eſurire coguntur, eos non paſcimus: quin potius ſuadendo hortamur, ut & ſibi, & cęteris opera ſua uictum ſufficiant: qui uerò mutilo ſunt corpore, iis permittimus modo uictum neceſſarium ab iis, quibus facultates ſuppetunt, mendicare. At commeſſationes, ebrietates, & reliqua omnis inſania, ac turpitudo à cœtu noſtro exacta exploſaque, & pro quibus introducta ſunt quæcunque grauia, quæcunque caſta, quæcũque iuſta quæcunque ſunt probata, ſi qua uirtus ſi qua laus.

Cauſa idololatria.

Eph. 4.

Phil. 4.

Nam cætera illa, quæ Græci iactabunde efferunt, philoſophis ſuis attribuentes, facile commonſtrarunt uanam gloriam, temeritatem, & puerilis cogitationis opera eſſe. Neque enim temere apud nos dolio quis accepto ſe ipſe incluſit, neque uili ac lacero panno obiectus, ſic per forum ingreſſus eſt. Ea enim admirabilia quidem eſſe uidentur, laboreq́uè multo ac ſumma ærumna plena, ſed indigna tamen ſunt, quæ laudem mereantur, Eſt autem diaboli aſtutiæ, ſibi ſeruientes laboribus eiuſmodi addicere, unde qui decepti ab illo fuerint, tum diuellantur, tum ridiculi omnibus appareant. Labor enim is, ex quo nullum lucrum manat, nullam prorſus laudem meretur. Etenim exiſtunt etiã hodiè perditi quidam homines, nullis non flagitijs pleni, qui multo maiora iactitant, quam philoſophus ille. Alij enim acutos clauos comedunt, alij calceos mandunt & degluciunt, alij ad alia his longè flagitioſiora male conſulti ſe conferunt: opera porro huiuſmodi multo ſunt admirabiliora, quàm uel dolium illud, uel panni illi uiles ac laceri, ſed ea tamen minimè probamus, ſicuti neque illa, quinimmo & iſtos, & omnes

Labor philoſophorum inanis.

Nota inſaniam

nes item, qui ſimilibus præſtigijs mirabiles ſunt, æque ac philoſophum eundem damnantes deploramus.

Diogenes perſtringitur.

Dices, Magnam uerò philoſophus orationis libertatem apud regem præ ſe tulit. Videamus ergo, quæ ſit egregia illa libertas, num etiam ea dolij præſtigijs maior ſit. quænam igitur illa? Proficiſcenti cum exercitu aduerſus Perſas Macedoni, eidemque philoſophũ magna inſtantia hortanti, diceret, ſi qua re indigeret, nulla, ille inquit, niſi quòd regem rogauit, ſibi a ſole ne obſtaret. acciderat enim tũ iam, ut philoſophus à ſolis radijs calefieret. Hic non uoſipſos pudore ſuffunderis? non oculos, frontemque contegetis? non hinc faceſſentes, terra uos obruetis, ob ea ipſa uobis placentes, ob quæ pudore ſuffundi oportebat? Quanto enim præſtiterat, ueſte aliqua ſumpta, eaque craſſiuſcula, ad opus aliquod ſe traducere, neque nõ à rege quidpiam, quod uſui foret, petere, quam lacero indutum pallio, ſedentem ad ſolis radios calefieri, paruorum lactentiũque puerorum more, quos nutrices lotos atque inunctos ibi collocant, ubi tum philoſophus idem ſedebat infelicis aniculæ gratiam flagitans? At admiranda fortaſſis ea eſt orationis libertas? immo uerò & hac quoque nihil certe prodigioſius. Bonum.n. uirum oportet publica utilitate, facta ſua omnia metiri, & aliorum uitam emendatiorem reddere. Poſtulare uerò, ut ne ſibi à ſole obſtetur, quamnam id ciuitatem, quamnã domum, quemnam uirum, quamnam mulierem conſeruauit?

Age uerò num quoddam lucrum uocis huius libertas peperit? nam lucrum à libera martyris noſtri uoce natum, iam ipſi demonſtrauimus, idque ulterius progreſſi apertius detegemus. Tum enim Babylas iniurium Imperatorem, quatenus ſacerdoti fas eſt, puniuit, principum altos ſpiritus compreſſit, diuinis legibus, dum uiolarentur, opem tulit, ſupplicium pro iniuſtè occiſo exegit, ſuppliciorum omnium grauiſſimum, ij quidem certè, qui mente ſana ſunt. Meminiſtis quidem omnino, cum de cæde ipſa uerba facerẽ, quemadmodum ueſtrum, qui audiebatis, unuſquiſque intra ſe afficeretur atque inflammaretur, percuſſoremque ipſum in manum capere deſideraret, neque non precaretur alicunde apparere, qui cædem ulciſceretur. Hoc ipſum igitur beatus ille præſtitit: pœnã enim ſumpſit, tum ſe dignã, tum idoneam, quæ illum converteret, ſi modo ſtupidus admodum non fuiſſet, nequaquàm poſtulando, ut ſibi ad ſolis radios caleſcenti abſcederet rex, nec à ſole obſtaret: quin potius impudenter in templi ſepta ingredientem, atque omnia confundentem, quaſi canem quendam aut ſeruũ improbum, à Domini ſui aula excludendo. Vides nũc me non iactabunde, non temere pauló ante dixiſſe, philoſophorum ueſtrorum miracula à Babyla puerilis ſenſus opera reddita fuiſſe? At temperans, inquis, fuit, continentemq; uitam egit Sinopenſis ille, ut qui etiam legitimas nuptias non ſuſtinuerit. Sed adde, obſecro, temperantiæ ac continentiæ illius modum. Tu uerò nequaquàm addes, quin libentius temperãtiæ laudes illi detraxeris, cum temperantiæ eius modum prodideris. adeo certè ille infamis, ac magno dedecore plenus. Percurrerem hoc loco & cæterorum nugas, ſtultum ac uanum ſtudium, denique turpitudinem. Vbi enim, quæſo, utile, à feminis humani guſtu non temperare? Id quod faciebat Stagirites. Quale commodum, cum matribus ac ſororibus miſceri? quod quidem philoſophus Stoæ præfectus lege ſanxit. Percurrerem etiam Academiæ principem, illiuſque diſcipulum, item & eos, de quibus maior eſt admiratio, his quos nominaui obſcœniores fuiſſe demonſtrarem, ob ſcœnum quoque puerorum amorem ab illis in honeſtatis ac philoſophiæ parte annumeratum, omni relecta allegoria denudarem, niſi tum nobis ad alia properantibus oratio longior hac ratione fieret, tum omnium illorum riſus, uno a nobis detecto, ſatis ſuperq; redargueretur. Vbi enim is, qui auſteriorem philoſophiæ partem ſequi uiſus eſt, quique cæteros & linguæ libertate, & uitæ continentia excelluit, adeo turpis, adeo ineptus, adeo immoderatus fuiſſe demonſtratus eſt, (nam & humanis ueſci carnibus indifferens eſſe dixit) quorſum attinet & de reliquis deinceps uerba facere, præſertim ubi qui ſtudij ac uitæ inſtituti excellentia cæteris illuſtrior fuit, omnibus tam ridiculus, tam puerilis, tam delirus apparuit? Itaque eo noſtra redeat, unde aberrauit, oratio.

Philoſophus taxatur.

Ergo Babylas ſic, ut dictum eſt, tum eos, qui nondũ Chriſti fidem receperant, cõpeſcuit: tum eos, qui iam receperant, religioſiores etiamnum reddidit, non priuatos homines modo, ſed & milites, & militũ duces, & præfectos, planum faciens, ipſum etiam regem, eumque, qui ſummus fuerit, apud Chriſtianos nuda tantummodo eſſe nomina, ac dum uel pœna irroganda, uel honos deferendus fuerit, quiſquis etiam diadema geſſet, hunc uel infimis quibuſque adæquari. Ad hæc eorum certe ora obturauit, qui impudentia quadam abutentes, affirmare uellent, quam Chriſtiani libertatem apoſtolis tribuimus, eam non niſi fictam quandam a nobis iactantiam eſſe, re quidem commõſtrans, olim etiam eiuſmodi uiros probabiliter extitiſſe, dum eorum poteſtatem ſignorum præſtatio maiorem efficeret. Extitit & hinc tertium quoddam raræ uirtutis facinus atque exemplum. Futurorum enim poſthac & ſacerdotum & regum animos, horum quidem demiſit, illorum autem extulit: planum faciens, terræ, & eorum, quæ in terra fiunt, curam ac præfecturam uerius reſidere penes ſacerdotem, quam penes eum, qui paludamento ornatus, ac purpura indutus eſt: necnon oportere de poteſtatis huius amplitudine ſacerdotem nihil detrahere, ſed hominẽ potius exuere, quàm authoritatem huic principatui supernè à Deo attributam deponere. Proinde qui ſicè uita deceſſerit, uel mortuus nemini non prodeſſe poterit: at qui ordinis huiuſmodi deſertor fuerit, non ſolum nemini mortuus uſui eſt, ſed uiuentium quoque, quibus præeſt, quàm plurimos ſegniores mollioreſque reddit, exteris ipſe interim & uituperabilis & ridiculus. Idem etiam cùm è uiuis deceſſerit, multo cum dedecore ac mœrore ad Chriſti tribunal ſiſtetur, unde ipſum poſtea trahentes, in fornacem ardentem abducent poteſtates eæ, quibus id negocij demandatum eſt. Quamobrem ſapientis uerbum nos monet, Ne perſonam adſumpſeris contra tuam ipſius animam. Quod ſi diſſimulare tutum non eſt, dum homini ab homine iniuria infertur, quo tandem ſupplicio dignus non erit, qui ſiluerit ac neglexerit, intuitus diuinas leges iniuriam accipere?

Obſerua quã hic poteſtatẽ tribuat Epiſcopis.

Eccl. 42.

Quinetiam & aliud item non minus iis, quæ dixi, bonum nos Babylas docuit, quòd uidelicet unumquẽque oportet ſuo officio fungi, etiamſi inde nullum lucrum ad alios dimanet. Neque enim ipſi ad Imperatoris quidem emolumentum, libertas profuit nihilo tamẽ ſeciùs ſuas omnes partes atque officium omnibus numeris impleuit, quum interim qui morbo laborabat, propria contumacia atque uecordia artificis peritiam offenderit, medicamento à uulnere magna cũ animi indignatione amoto. Quaſi enim abunde ſatis ad impietatem non eſſet, homicidium patraſſe, & frõte perfricta in Dei templum inſiliiſſe, ſic homicidio priori & alterum adiecit homicidium, & quaſi ſimul ſtuderet poſterioribus ſceleribus priora uincere, nec tamen præcedentium indignitatem ſubſequentium excellẽtia obſcurare: (ea enim diaboli inſania, ut quæ

Inſania diaboli.

contraria

contraria ac ſibi inuicem pugnantia ſunt, aſtruat moliaturque) ſic utriq; homicidio eximium id largitus eſt, ut mutuam quandam inter ſe congruentiam haberent. Et erat profectò pueri cædes prior poſteriori miſerabilior, Babylæ autem cædes poſterior priori ſceleſtior.

Elegãs ſimilitudo.

Anima enim quæ peccati guſtum ſemel fecerit, tumquè nullius doloris aut pœnitentiæ ſtimulis tangitur, magnum certè auctarium morbo adiicere ſolet. At quemadmodum uſu uenit, ut ſcintilla ignis, ſi fortè immenſam materiam corripuerit, ſtatim obuiam quanque exurat, nec ante tamen ſubſiſtat, quam quod reliquum eſt, id omne deſpacarit, quantoque plura comprehenderit flamma, tanto magis robur ad alia conſumenda concipiat, fitque tum, ut comprehenſorum à flamma lignorum cõgeries lignis iis, quæ mox flamma comprehenſura eſt, quaſi inſidias ſtruat, flamma eadem ſeſe ſemper lignorũ comprehenſorum auxilio contra ea, quæ intacta adhuc manent, armante: ſic & peccati natura, ubi animi cogitationem aliquã adorta eſt, nec quiſquam eſt, qui malũ reſtinguat, procedẽs ulterius, grauior certè ac magis indomita efficitur: propterea ſæpe fit, ut quæ poſteriora ſint peccata, prioribus grauiora ſint, anima ſemper poſteriorum peccatorum acceſſione ad maiorem contumaciam ac diſpicientiam ſeſe promouente, & per hæc ipſa ſuam quidem uim eneruante, peccati autem robur alente: qua utiquè oratione cumplures uideas in omne peccatorum genus imprudentes prolapſos, quòd flammam initio exorientem non reſtrinxerint: ſic & infelix ille Imperator peccatis ſuis prioribus, poſteriora grauiora adiecit. Vbi enim iuuenem illum extinxit, eueſtigio ab illius cæde ad inferendam templo iniuriam irruit: rurſus ab hac iniuria, tanquam iter ſemel cœptum perſequens, ad contumaciam temeritatemque ſuam, ſacerdotio contumelia officiendo ſe accinxit, uinctumque ferro Babylam, atque in carcerem

Babylas uinctus truditur in carcerẽ

coniectum, ita tum excruciabat, ab eodem beneficij pœnas exigens, eumque ob quæ officia admirari potius, coronaque inſignire, ac pluſquàm etiam parentes proprios ueteri conueniebat, ob ea ipſa cogebat maleficorum hominum uincula, uinculorum calamitates, miſerias, ærumnas ſuſtinere. Ita, quod modo dixi, peccatum ubi initium cępit, nec eſt, qui id ulterius progredi impediat, cohiberi poſtea ac frenari haud facile poteſt, equorum inſanientium ritu, qui cum freno ab ore diſiecto, necnon ſeſſore ab armis excuſſo atque reſupinato, neutiquàm tolerabiles occurrentibus euaſerint, nemine illos inhibente, immoderato quodam impetu hac illac ſe ipſi præcipites ferũt. Quò fit, ut ſalutis noſtræ inimicus huiuſmodi animas ad inſaniam impellat, quo eas medicorum præſentia atque auxilio deſtitutas depræhendens, concidat, & infinitis malis exerceat. Etenim qui corpore laborant, donec medicos ad ſe adire patiuntur, in magnam certè ſalutis ſpem ingrediuntur: ubi uerò mente capti calcitrant, ac ſe morbo liberare uolens mordent, tum denique morbo incurabili laborant, idq; non ob morbi ingenium, ſed quòd ab ijs deſtituti ſunt, qui inſaniam illam ſanare poſſint. In quam inſaniam & tyrannus iſte ſeſe coniecit. Nam medicum nactus, hunc uulnus adhuc dum ſecaret, ſtatim expulit, & à domo quã potuit longiſſimè exegit.

Hic poteras Herodis fabulam, non iam auribus tãtum haurire, ſed & coram maiori ſanè cum petulantia atque immodeſtia ſpectare, quoniam quidem & maiori certè cũ oſtentatione atque apparatu diabolus rurſus ipſam fabulam in uitæ huius theatrum agendam introduxit, pro tetrarcha regem ſubſtituens, pro una cauſa duplex argumentum, idque longè illo inquinatius præbens, ut non numero tãtum, ſed & ipſa rerum natura, hæcce tragœdia clarior multo atque illuſtrior euaſerit. Non enim hic ſicut illic nuptiis iniuria afferebatur, neque ex illegitimo coitu, ſed ex ſceleſtiori, puerilis cędis inquinamento, ex tyrannide crudeliſsima, ex legis tranſgreſsione, non in uxorem, ſed in ipſam ſanctimoniam præſtita, hiſtoriæ huius telam diabolus contexuit. Coniectus ergo in carcerem Babylas, gaudebat quidem de uinculis, dolebat autem de eius exitio, à quo uinctus fuerat. neque enim pater, neque pædotriba, quum ille ex filii, hic ex diſcipuli flagitio aut calamitate celebriores fiunt, celebritatis huius uoluptatem mœrore uacantem capiunt. Propterea & beatus Paulus Corinthios alloquens, dicebat, Precamur autem, ut mali nihil committatis, non quo nos probati uideamur, ſed ut nos bonum faciatis, nos autem tanquàm reprobi ſimus. *2.Cor. 13.* Eadem igitur ratione, & admirabili uiro Babylæ diſcipuli ſalus deſideratior erat, quàm expectata ex carcere merces, cui quidem gratius certè accidere nihil potuiſſet, quàm ſi per diſcipulum reſipiſcentem huiuſmodi laudibus priuari ipſum contigiſſet, ſeu, ut uerius dicam, ſi diſcipulus prorſus in iſtam morum peruerſitatem dilapſus non fuiſſe. Nolunt enim ſancti corollas ſibi alienis ex malis contexi, quod ſi ab alienis malis nolunt, multo minus ab iis malis, quæ ipſorum domeſticis ac familiaribus obueniunt. Quo nomine & beatus Dauid uictoria parta, ac triumpho iam acto, lugebat & lachrymabatur, quod ad calamitatem, quam ex filio receperat, & hæc item acceſsiſſet, qui exeuntibus ad conflictum militibus multa tyranni nomine mandabat, eoſque qui ad illius cædem properabant, hæc oratione cohibebat: Parcite puero Abſalon, quem ipſum & in prælio proſtratum lugebat, non ſine fletibus lachrymiſque amaris inimicum reuocans. *2.Reg. 18.& 19.* Quòd ſi naturalis pater tam propenſo eſt erga liberos ſuos affectu, certè multo magis id de ſpiritali patre fatendum eſt. Parentibus enim ſpiritalibus liberorum ſuorum maior cura eſt quam naturalibus, Paulo ità atteſtante: Quis infirmatur, & ego nõ infirmor? quis offendiculum patitur, & ego non uror? *2.Co.11*

Sed hoc quidem æqualitatem nobis repræſentat, quanquàm certè uix patres in hanc ipſam uocem erũpant. Veruntamen demus & illos hucuſquè affectu accedere poſſe: nos enim ſpiritales patres maiora etiã præſtare oſtendemus. At hoc ipſum unde? Ab ijſdem iterum uiſceribus, & à legislatoris Moſis uerbis. *Ex.32* Ille uerò quid dicit? Si remittis eis peccatum, remitte: ſin minus, & meipſum ex libro, quem ſcripſiſti, dele. Nullus ſanè eſt pater, cui alioqui bonis infinitis perfrui liberum ſit, qui tamen malit unà cum liberis ſuis pœnis affligi. At Apoſtolus, ut qui in gratiæ ſtatu uerſatus fuerat, paterni huius affectus intentionem addidit, propter Chriſtum. Nõ enim Moſis exemplo cum illis pœnas dare malebat, ſed ut aliis benè eſſet, ſibi ipſi excidium imprecabatur, quum diceret: Optarim anathema eſſe à Chriſto pro cognatis meis fratribus ſecundum carnem, tanta certè miſericordia, atque affectu olim ſanctorum animi abundabant. *Rom.9* Vnde & Babylæ noſtri uiſcera magis excruciabantur, quòd Imperatoris exitium magis ac magis inualeſcere tueretur. Neque enim ſolum templi cauſa ſtomachatus, ſed beneuolentia quadam erga Imperatorem adductus id fecit, quod illum feciſſe diximus. Etenim hic dum diuina ſacra contumelia afficeret, illis quidem detrimenti nihil afferebat: quin potius ſemetipſum infinitis malis implicabat. quapropter pater filii amore tactus, illum intuitus illata ſacris cõtumelia furore percitum præcipitem ferri immoderatum illum impetum cohibere conatus eſt, eundem à ſe obiurgatum quaſi effrenem equum retrò inhibere properans.

At

At non ſuſtinuit infelix ille: quin potius morſo freno prorſus obſiſtens, ſeque & furori, & inſaniæ, rationis gyro relicto, dedens, in extremi exitii uoraginem coniecit, Babylam è carcere eductum, iubés uinctum ad mortis ſupplicium abduci. Atque hic quæ fierent, ijs, quæ cernerentur, minimè reſpondebat. Qui enim uinctus uidebatur, omnibus ſimul uinculis ſolutus erat tam ferreis quam alijs item grauioribus: (curas hic intelligo ac labores, ceteraque mala omnia, quæ nos hac in mortali uita circunſiſtunt) contra, qui ſolutus ferro & adamante uidebatur, aliis quibusdam compedibus longè grauioribus uinctus erat peccatorum ſcilicet catenis irretitus. *Iubet ſecū ſepeliri catenas ferreas* Sanctus igitur Babylas morti ſe propinquum dum uideret, corpus ſuum unà cum ferreis illis catenis ſepeliendum mandauit, planū faciens, quæ ignominioſa uidētur, ea quoties propter Christum fiunt, honorifica eſſe ac ſplendida, eumq; qui ea patitur, non ſolum non diſsimulare, ſed inde ſibi placere oportere: hac quidē in parte beatum Paulum imitatus, qui ſurſum ac deorſum ſtigmata, uincula, catenam uerſabat, ob ea ipſa gloriabundus, ac ſibi placens, quorum alios puderet. Quod autem alios *Ac. 26* puderet, id ille nobis ea defenſione declarauit, qua ad Agrippam uſus eſt. Nam Agrippæ dicenti, Parum abeſt Paule, quin me Christianum efficias: reſpōdit Paulus, Vtinam uel paruo, uel multo tempore, non ſolum tu, ſed & qui hic circunſtant omnes, Chriſtiani fierēt, exceptis hiſce uinculis. quæ uincula non utique adiecisset, niſi res ea ignominioſa uulgo uiſa fuiſſet. Sancti enim Dominum uerè quum amarent, afflictiones pro illo magna cum alacritate ſuſcipiebant, per quas etiam clariores euadebant. unde & hic idem ait, Gau- *Rom. 5 Col. 1.* deo in afflictionibus meis. Lucas autem & de reliquo Apoſtolorum cœtu eadem hæc teſtatur: *Act. 5* Poſt multa, inquit, flagella recedebant gaudentes, quòd digni habiti eſſent pro Christi nomine ignominia notari. Igitur ut ne quis gentilium exiſtimaret, certamina ac decora ui ac neceſſitate à noſtris ſuſtineri, ipſa certaminum ſymbola iubet Babylas unà cum cadauere ſuo inhumari, oſtendens ſibi illa pergrata & peramica eſſe, pro ea quidem charitate, qua totus in Chriſtum appenſus erat. Et extant etiam nunc cum Babylæ cineribus compedes, eccleſiarum præfectos omnes commonefacientes, ut uinciri, ut iugulari, ut quiduis pati oporteat, certè omnia prompto atque alacri animo, ac magna item cum uoluptate ſuſtinenda, ut concreditæ nobis libertatis ne leuiſſimam quidem partem prodamus aut contaminemus. Et quidem beatus ille in eo ſplendore atque honore mortem cum uita commutauit.

Enimuero exiſtimaturus eſt fortaſſe quiſpiam hoc loci orationi nos noſtræ finē impoſituros: neque enim uita hac finita, laudatorum operum aut uirtutis oſtēdandæ occaſiones ſuppetere, quemadmodum neque athletis poſt ipſum certaminum tempus exactum, coronas contexi conuenire. Verum ea quidem eſt gentilium non abre opinio, quorum ſpes ultra hanc mortalem uitam haudquaquàm prorogatur. At nos quibus uitæ huius exitus, illuſtrioris uitæ alterius initiū eſt, ab hac ſuſpicione atque opinione longè abſumus, quam ſanè opinionem rectā eſſe, apertius à nobis alibi commonſtrabitur. Interim & quæ uirtutis eximiæ opera poſt Babylæ generoſi martyris obitum obuenere, talia ſunt, quæ magnam orationi noſtræ fidem facere poſſint. Poſteaquàm enim pro ueritate tuenda ad mortem uſque decertauit, & ad proprij ſanguinis *Aia Babylæ eſt ī cœlo.* effuſionem uſque contra peccatum depugnans reſtitit, atque ut ne ordinem eum, quem à magno rege acceperat, deſereret, ipſam etiam animam deſeruit, nullo non generoſo atque egregio bellatore illuſtrius occumbens, animam quidem ipſius cælum habuit, corpus autem (quo tanquàm miniſtro ad uirtutis opera præſtanda uſus fuerat) terra, ſic ut creatura ipſa athletam diuiſerit.

Atqui poterat Babylas uel exemplo Enoch transferri, uel Eliæ modo rapi, ut qui utriuſque æmulator *Gen. 5.* fuerat: At Deus, qua eſt in humanum genus benigni- *4. Re. 2* tate, inter alias, quas infinitas nobis ſalutis noſtræ occaſiones dedit, & hanc quoque uiam nobis à ſe munitam eſſe uoluit, idoneum ad uirtutem capeſſendam ſtimulum, relictis ſcilicet interim apud nos ſanctorū reliquijs. Nam poſt ſermonis facultatem, ipſa certè ſanctorum ſepulcra proximum locum obtinēt ad animas hominum, in ipſos ſanctos intuentium, ad uirtutum earundem æmulationem excitandas. Ac ſicubi quis huiuſmodi conditorijs adſtat, ſuum ſtatim ſenſum ab hac, quam dico, ui correptum animaduertit. capſulæ enim adſpectus in animam inuadens, ipſam percellit, & exulcitat, ac perinde afficit, quaſi qui illic mortuus iacet, preces ſimul fundat, præſensque adeſſe cernatur: deinde fit, ut qui ſe ſic affectum ſentit, mira alacritate geſtiēs, aliusque prorſus quodammodo effectus, ita ex eo loco decedat. Quiſquis porrò animum aduertere uolet ad eos, qui mortuos luctu proſequuntur, probe inde edocebitur, imaginationem de mortuis conceptam, ſolere ea ipſis locis in animos inſinuare: qui ubi mortuorum ſepulcris adſtiterunt, protinus quaſi ibidem ſepultos coram ſtantes contueantur, ſic eoſdem in ipſo ſtatim ueſtibulo inclamant: plerique autem intolerabili dolore uexati, reliquum uitæ tempus ad mortuorum monumenta habitare ſibi in animum induxerunt. Id quod nequaquàm feciſſent, niſi à locorum adſpectu conſolationem aliquam cępiſſent. Et quid hic de locis ac ſepulcris uerba facio? quum & ſæpe ueſtis ſola mortuorum uiſa, & uerbum unum in mentem influens, animum noſtrum excitet, & memoriam interlabentem refricet: quibus de cauſis ipſas nobis ſanctorum reliquias Deus reliquit.

Porrò autem quòd hæc dicam non temerariæ cuiuſdam iactantiæ cauſa, ſed quòd idipſum emolumenti noſtri gratia factum fuerit, abunde orationi noſtræ fidem faciunt, tum quæ quotidiana à martyribus miracula eduntur, magna affatim ad illa hominum multitudine affluente: tum illis, nihilo inferiora Babylæ præclara poſt ipſius obitum uirtutis egregiæ ſpecimina. Vbi enim ita, ut mandauit, ſepultus fuit, & tam lōgū tēporis interuallū ab eius ſepultura interceſſit, ut non niſi oſſa ac cinis in feretro ſuperarent: placuit Imperatori uni ea ijs, q postea imperarūt, Deo ipſius animum ad id impellente, capſulam in ſuburbium iſtud Daphnen abduci. *Trāſferuntur reliq. S. Babylæ à Gallo Cæſare* Quum enim Deus uidiſſet locum illum adoleſcentium intemperantia, quadam quaſi tyrannide obſeſſum, in periculum uenire, ne prorſus ab ijs deſereretur, qui grauiores eſſent, quique in honeſtate ac modeſtia uitam degere in animo haberent; loci incommodum ac noxam miſeratus, miſit qui contumeliam uindicaret. Etenim ipſe Daphnes locus pulcher adque amœnus, ut eſſet, Deus fecit, ſimul aquarum copia ac pulchritudine, ſimul terræ ingenio, ſimul cæli atque aëris temperie, non quidem uti ſolum inde oblectamentum ac leuamētum captaremus, ſed uti his de rebus ſe optimum opificem laudaremus. Salutis autē noſtræ hoſtis (cuius ea eſt natura, ut Dei muneribus in opus contrarium ſemper abutatur) locum eundem cum occupaſſet, qua corruptorum hominum turba, qua malorum ſpirituum habitaculis, affixit præterea & infamem quādam fabulam, per quam ſuburbij decor omnis ac gratia dæmoni accepta ferebatur. Fabula porrò ſic habetur.

Daphnen aiunt adhuc puellā, Ladonis fluuij filiā, (antiquis

Fabula de Daphne.

(antiquis enim mos is receptus fuerat, ut & fluuii gignerent, & quæ à fluuiis genita eſſent, in res poſtea ſenſu carentes mutarentur, & pleraquè id genus prodigioſa effingerentur) Daphnen, inquam, puellam, forma admodum præſtantem fuiſſe uolunt: quam cũ uidiſſet Apollo, illius ſtatim amore deflagrauit. Hæc uerò deum curſu ſe capere cupientem, fugiens, in ſuburbium iſtud cum perueniſſet, ibidem ſubſtitit: mater porrò uim patienti filiæ opem ferre uolens, aperto gremio uirginẽ ſtatim accepit, ac pro puella eiuſdem nominis plantulam reddidit. Hic perditus amator, amoribus ſuis fraudatus, arborem circunplexus, tum plantam, tum locum ſibi uendicauit, propriumque fecit. In quo poſtea quum aſsiduus commoraretur, eum præ aliis omnibus diligere atque amare cœpit, poſtremò qui tum rex erat, Apollini templum & aram extrui iuſsit, quo poſſet dæmon ſuam inſaniam per eum locum conſolari. Et hæc quidem uetus fabula, at incommodum à fabula exortum, non iam fabula fuit. Poſteaquam enim iuuenes permulti impudici illuc accedentes, ſuburbii pulchritudinem contaminarunt, ibidem in comeſſationibus atque ebrietatibus uictitantes, uolens diabolus malum hoc magis ac magis gliſcere, fabulam eam, quam recitaui, confinxit, dæmonem loci eius incolam eſſe diuulgans, ut eiuſmodi hiſtoria maius illis impudicitiæ atque impietatis incendium fieret.

Quam mira de ſancti epiſcopi et martyris corporis refert Chryſoſtomus

Ad tanta porro iſthæc mala tollenda, inuenit Imperator ſapientiſsimum id remedium: Sanctum Babylæ martyris corpus eum in locum ſi transferretur, exiſtimauit perinde fore, ac ſi medicus ad laborãtes mitteretur. Sin iter, id quod ab urbe ad ſuburbium ferret, authoritatis regiæ mandato impediret atque interdiceret, iudicauit mandatum id omnibus uulgo uiſum iri tyrannicum quoddam, agreſte ac crudele factum. Quòd ſi mãdato adderet, ut qui honeſti ac moderati eſſent, iis ſuburbii adeundi poteſtas fieret: qui uerò incontinentes atque intemperantes, ab eo arcerentur, mandatum perplexum ac difficile forè cenſuit, utpotè per quod præuidebat quotidianas cenſuras in diiudicanda uniuscuiſque uita neceſſarias. Itaq; martyris præſentiam malorum horum omnium finẽ ac remedium fore exiſtimauit, quem quidem idoneũ intelligebat, qui tum dæmonis potentiam antiquaret, tum iuuenum luxum emendaret, qua utique ſpe nequaquam falſus eſt. Nam ubi quis Daphnæ appropinquat, uiſo ſtatim martyris monumento, uel ab ipſo ſuburbii ueſtibulo, conpeſcitur atque emendatur, more adoleſcentis alicuius in conuiuio accumbentis, ac pædagogum adſtantem contuentis, eundemque uultus ſignificatione iubentem, ut decenti ordine ſeruato bibat, edat, loquatur, rideat, cauens necubi modum ſupergreſſus, ſuam ipſe exiſtimationem dehoneſtet. Porrò ab eiuſdem monumenti adſpectu, tum ab ea, quam de beato martyre concepit, imaginatione factus ille religioſior, ad capſulam ipſam cõtinuo accurrit, ad quam cum primum peruenit, maiorem animo trepidationem recipit, mox abiecto omni cõtemptu, tanquam uolatilis effectus, ità ab eo ſe loco domum recipit. Idem etiam eos, qui ab urbe in ſuburbium aſcẽdunt, de uia excipiens, huiuſmodi cum temperãtia relegat ad Daphnes lauamentum, tantum non uocem

pſal. 2.

illã inclamans. Exultate Domino in tremore, & Apo-

1. Cor. 10.

ſtolicum illud adduciens, Siue comeditis, ſiue bibitis, ſiue aliud quoduis facitis, ad Dei gloriam omnia facite. Qui idem ſi incidat in nonnullos deliciis delibutos, ex ſuburbio ad urbem ſe recipientes, (ſi quibus forte uſu uenerit, ut quadam quaſi animi ſocordia frenum abiiciant, atque in crapulam, in abſurdas aliquas delicias præcipites ferantur) hos ebrios in ſuum diuerſorium excipiens, non permittit ebrietatis noxam geſtantes, domum abire. quinimmo timore incuſſo refrenans, ad eandem reducit ſobrietatem, qua prædití erant, antequam ebrietate madefierẽt. Etenim quaſi tenuis quædam aura eos, qui in martyris æde fuerint, undiquè circumſpitans afflat, non ea quidem ſenſibilis, nec quæ ad augendam corporis uim faciat, ſed quæ in ipſum tantum animum obrebat, eundemque undique decenter compeſcens, ac terreſtrem omnem ſarcinã circuncidens reficiat, atq; ingraueſcentem iã & fractum agiliorem reddat. Et quidem Daphnes forma ac pulchritudo ſegniores ad ſe ipſa euocat, at martyr quodam quaſi in piſcatu confidens, & ad ſe introgreſsis inſidias parans, eos retinet, ac ueluti ad normã quandam prius compoſitos dimittit, & ita dimittit, ut amata in poſterum pudice ac citra omnem incontinentiam ſint uſuri. Dum enim ex hominibus alii ſocordia adducti, alii mundanis ſolicitudinibus impediti, ſanctorum martyrum monumenta inuiſere negligunt, perfecit Deus, ut hocce irretirentur modo, & talem ipſi fructum curationis animæ caperent, ac perinde fit, ut ſi quis ægroto medicamenta ſalutifera admittere nolenti, medicamentum dulci quodam condimento oblitum præparet. Qui igitur inibi tandẽ cunctantur, eo perueniunt, ut iam non deliciæ ſolum, ſed & uiſendi ſancti deſiderium ſuburbii adeundi occaſionem multis afferat, ſiue, ut uerius dicam, qui honeſtioris uitæ ſunt, hoc uno nomine illuc uentitant: qui infirmiores illis ſunt, utroque nomine, qui uerò infirmiſsimi, non alio, quàm deliciarum captandarum nomine. poſteaquam autem illuc peruenerunt, eos aduocans ad ſeſe martyr, ſuis ipſius epulis ſplendide exceptos, fortique armatura præmunitos, non patitur in malum aliquod prolabi. Et eſt perinde mirum, eo in loco mollem aliquem ac ſocordem reſipiſcere, & tanquam è media inſania ſanũ caput attollere, ut ſi quis in medios ignes coniectus, ab igni detrimenti nihil accipiat, circunuallata enim rationis arce ab iuuentute, ab effrenata audacia, à uino, à ſaturitate moleſtius etiam, quàm à flamma ipſa, beati Babylæ os inſpectantium animam ex obtutu ipſo influens, flammam ipſam ſopit, incendium ſiſtit, ac magnam certè animi religionem inſtillat. Atque in eum, quem dixi, modum Babylas intemperantiæ tyrannidem ſubuertit.

Babylas dæmonis poteſtatem extinxit præſentia reliquarũ ſuarũ.

At quo idem modo & dæmones poteſtatem extinxit? Primum quidem tum dæmonis inibi habitantis obſidionem, tum fabulæ notam iis ipſis, quas dixi, rebus inefficacem reddidit, deinde & dæmonem ipſum exegit. Verum antequam ad exactionis modum ueniam, illud nos annotare poſtulo, Babylã non ſtatim ubi aduenit, dæmonem eieciſſe, ſed manentem eum ocioſum, inertem, agẽdiſque rebus ineptum reddidiſſe. Illi enim os ita obſtruxit, ut uel lapidibus ipſis magis mutus redderetur. Et quidem manentem inibi dæmonem ſuperaniſſe, non minus fuit, quam ſi eundem de loco exegiſſet, quum qui loci illius accolis omnibus fucum prius faceret, ne extincti quidem Babylæ cineres contueri ſuſtinere. Ea eſt enim ſanctorum po-

Veſtes & loculi ſanctorum dæmonibus formidabiles.

teſtas, ut illorum ſuperſtitum dæmones, ne umbras quidem, aut ueſtes ferre poſsint, uita autem functorũ & loculos quoque reformident. Itaque ſi quis quæ ab apoſtolis facta fuiſſe prædicantur, fidem non habet, is tandem memoriæ huius miracula intuitus, ab impudentia ſua deſiſtat. Nam qui de omnibus olim gentilibus uictoriam reportabat, à martyre tanquam ab hero increpitus, ſuppreſſa uoce latrare deſiit. Ac primum quidem uidebatur mutus eſſe, quod ſacrificiorum & aliorum id genus cultuum particeps minimè fieret. Dæmonum enim mores ii ſunt, ut dum mortales nidore, fumo, ſanguine eos inuitant & allectant,

tanquam

tanquam canes cruoris auidi, & helluones, ebibendi abſorbendique eius cauſa præſto adſint, rurſus dum nemo eſt, qui ea offerat, quaſi ſame quadam pereant. Quibus certè ſacrificia dum fiunt, ac fœda dum celebrantur myſteria, (quæ ipſa nihil certe aliud ſunt quàm amores quidam obſcœni, quàm puerorum contumeliæ, quàm adulteria, quàm domorum ſubuerſiones, ut nihil hic agam de inhumanis cædium generibus, dequè nefarijs illorum cœnis) quibus, inquam, fœda dum celebrantur myſteria, ſtatim aduolant & delectantur, etiamſi malefici, etiamſi præſtigiatores, etiamſi peſtes hominum ſint, qui myſteria eadem peragant. Immo uerò, ut uerius dicam, non alios planè habent, quàm quos depinxi, ſacrorum ſuorum adminiſtros. Qui enim temperans, modeſtus, caſtus eſt, is nec comeſſationem admittet, nec temulentiam, nec dictu fœdum aliquod uerbum ipſe proferet, nec alteri cuiquam id genus fœditatibus inſeruienti, aures ſuas accommodabit, quanquàm oportebat, ſi quã illi humanæ uirtutis curam gererent, ſi quam felicitatis aſſeclarum ſuorum ratione haberent, nihil potius requirere, quàm uitam optimam, quàm mores rectè emendatos (prætermiſſis illis indecoris dapibus, quibus tamen quando nihil habent antiquius hominum exitio) magnopere delectantur, iiſdem coli ſe profitẽtes, quibus tum noſtra mortalium uita ſubuertitur, tum honeſtas omnis radicitus diuellitur.

Primum igitur uidebatur hic dæmon hac, quam dixi, ratione obmuteſcere. Poſt autem conuictus fuit, uiolenta neceſſitate præpeditus id facere. metus enim quo quaſi indito in os freno cogebatur, impedimento illi fuit, quò minus ſolita contra homines impoſtura abuteretur. Vnde hoc liquet? ſed ne tumultuemini. Id enim commonſtrabo, atque ità commonſtrabo, ut ne illis quidem, quibus maximæ curæ ſemper fuit impudenter omnia aſſeuerare, in poſterum ea impudentia abuti liceat, quoties ſermo inciderit, uel de ueterum illorum dæmonum, uel de iſtius dæmonis infirmitate. Neque enim mihi coniecturis opus eſt, neque id attinet planum facere probabilibus quibuſdam rationibus ſed ipſum dæmonis hac de re teſtimonium adhibebimus. Ipſe enim letalem uobis plagam inflixit, uelliramquè omnem fiduciam ac libertatem concidit. At uos ne illi ſuccenſeatis, neque enim prudens, ſed à maiore quadam poteſtate coactus, tyrãnidem ipſe ſuam deleuit. Id uerò qua tandem ratione factũ eſt?

Impiũ Iulianũ Conſtans Cæſarẽ creat.

Mortuo eo Imperatore, q Babylæ corpus in ſuburbium tranſtulerat, huius fratrem ad impij adminiſtrationem perduxit is idem, qui illum Imperatorem fecerat, atque hic ſine diademate Imperium accipit. hactenus enim demortui quoque fratris poteſtas præſcripta erat. Idem hic Imperator, quum impoſtor ac ſceleſtus eſſet, primum propter eum, à quo principatum acceperat, Chriſtianum ſe eſſe ſimulauit, deinde eo uita defuncto, abiecta ſtatim perſona, fronte perfricta, quam antea ſuperſtitionem intus celauerat, hanc in medium productam nemini non manifeſtam fecit, diuulgato per uniuerſum terrarum orbem mandato, ut idolorum templa inſtaurarentur, aræ excitarentur priſtini dæmonibus honores redderentur, magni itẽ illis prouentus uarijs ex locis ſuppeterent. Quo ex mandato magi continuo, incantatores, augures, haruſpices, menargitæ, hoc eſt, menſtrui uiatores, ſeu dracones, deniquè omniſariæ impoſturæ artifices, undiquè ab uniuerſo orbe confluxerunt. Hic cernere quidẽ licerebat regiam ipſam infamibus, abiectis ac profugis hominibus refertam. Nam quotquot uſquàm fame tabeſcentes, quotquot ob ueneficia ac maleficia conuicti, quotquot publicæ cuſtodiæ addicti, atque ad metalli opus detruſi, denique quotquot ſordidarũ artium artifices uixqinde uictitare poſſent, quum ſe ipſi derepente ſacerdotes eſſe profiterentur, mirum eſt quanto in honore, quanto in precio habiti omnes fuerint. Hic Imperator duces ipſos, ac militum præfectos contemnere, aſſis unius non æſtimare: contra, mares meritorios, & meretrices è fornicibus ſuis excitatas, unà ſecum per totam urbem, per angiportus omnes circunducere, quum interim regius quidem equus, omnesquã prætoriani ponè multo interuallo ſequerentur, lenones autem & meretriculæ anteambulonum loco, & uniuerſus meritoriorum adoleſcentum chorus regem mediũ ſtipantes: per forum inambularent, ſermones eos proferentes, atque cachinnos attollẽtes, quos par erat eiuſcemodi farinæ homines attollere, quæ ipſa certè non neſcimus talia, tamquè abſurda fuiſſe, ut poſteris fide maiora futura ſint, neque enim priuatorum quiſquam, eorumúe qui humile pudendumque uiuendi genus inſtituerint, uelit tã turpis, tamque indecens publicè uideri.

Inſtaurat idololatriam.

Sed ad eos ſanè, qui adhuc uita ſunt ſuperſtite, oratione nulla opus eſt. qui enim adfuere, & ea dum fierent ſpectauere, hi & quæ hic à me dicuntur, nunc exaudiunt. Propterea enim ſuperſtitibus etiam nunc teſtibus hæc ſcribo, ut ne quis uetera recenſentẽ me, Inter eos, qui rei ignari ſint, magna licẽtia mentiri exiſtimet. Ex iis enim, qui ea uiderunt, ſuperant adhuc & ſenes & iuuenes, quos omnes obſecro & obteſtor, ſi quid à me hiſtoriæ adiectum fuerit, in mediũ prodeant, meque redarguãt. Sed. ſ. tantũ abeſt, ut me de meo adieciſſe quicquã ſint redarguturi, ut depræhenſuri etiã ſint, multa certè à me prætermiſſa. Neq; enim fieri potuit, ut oratione turpitudinis illius immenſam magnitudinem repræſentarem: poſteris uerò, qui creduri iſthæc nõ ſunt, unũ id dictum eſſe uelim, dæmonẽ ueſtrũ, quẽ Venerẽ appellatis, nequaq̃ pudere id genus adminiſtris uti. Itaque mirũ nemini eſſe debet, ſi miſer ille, qui prorſus dæmonũ ludibrio ſeſe addixerat, ea minimè diſſimularet, ꝑꝑ quę dij ij, quos coleret, magnopere ſibi placent. Iam uerò quis enumerauerit necromantias? quis puerorũ cædes? nã uictimæ illæ, à quibus homines ante Chriſti aduentũ non abſtinebant, poſt eius apparitionem repreſſæ, de integro renouabantur, non iam quidem in propatulo (nam tametſi Imperator eſſet, ac licentioſè omnia ageret, tamen tanta erat rerũ earum impietas, ut ea imperatoriæ etiam licentię magnitudinem ſuperaret) uictimæ, inquam, illæ deintegro tamen renouabantur.

Iuliani necromantia & puerorum cædes.

Daphnen itaque idẽ hic Imperator, grauitatẽ ore præferens, conſcendit, multis quidẽ cũ donarijs ac ſacrificijs, manante etiã ſanguinis torrente, quẽ mactatarũ pecudum cædes effecerat. Tũ à dæmone magna Inſtantia oraculum poſcit, poſtulans ſibi ille ijs de rebus reſponſum ut daret, quas animo agitabat. Ibi ſtrenuus ille ſcilicet, qui pelagiq; modũ, & numerũ qui nouit arenæ, qui mutũ capit, & ſurdũ qui intelligit idẽ, ut de ſe ipſe profitet, bellè admodum cauit, ne in eũ ſermonẽ deueniret, ut apertè teſtaret, per ſanctũ Babylã ac uicinorũ uirtutũ obſtructũ ſibi eſſe os, ac propiereà loqui nequaquã poſſe: nimirũ ueritus, ne cultoribus ſuis rediculus fieret. Cęterũ cũ idẽ adumbrare uellet uiriũ ſuarum à Babyla diuictarũ conditionẽ, eũ taciturnitatis titulũ aperuit, per quem ridiculus magis reddebatur, q̃ ſi prorſus tacuiſſet. Tacẽs enim, imbecillitatem tantummodò ſuam detexiſſet: nunc uerò imbecillitatem & turpitudinẽ & impudẽtiã declarauit, ſtudens ea adũbrare, quæ adumbrari minimè queũt. Quis. n. color hic eſſe pôt? Daphnes, inquit, locus cadaueribus ſcatet, id quod oraculũ arcet. Et quanto præſtabat, peſſime dæmon, martyris

Iulian⁹ conſulit Apollinem.

uirtutem non diſſimulare, quàm titulum tam impudentem prætexere? & hæc quidem dæmon.

Imperator autem mente alienata cum eſſet, perinde ut in ſcena ludens, fabulamque agens, eueſtigio ad beatum Babylam fertur: Quãquam ò nequam, ac nequiſsimè, niſi uobis ipſi ultro mutuo uerba daretis, inque aliorum exitium colluderetis, quam tandem ob cauſam, tu quidem ſuppreſsis nominibus, atque in genere de cadaueribus loqueris, tu uerò, quaſi certi alicuius cadaueris nomẽ exaudiſſes, aliis intractis, Babylæ unius cadauer mouendum tibi ſumis? Oportebat enim iuxta dæmonis ſententiam, conditoria ea omnia, quæ in Daphne eſſent, effodere, & terriculũ à deorum adſpectu quamlongiſsimè abducere. Ac non de omnibus, inquis, mortuis uerba dæmon fecit. Cur igitur id non apertè profeſſus eſt? nempe tibi impoſturæ fabulam agenti, ænigma iſtud reliquit. Equidem cadauera, inquit, tibi dico, ut ne palam fiat me uictum eſſe. nam & alioqui reformido Babylam nominatim deſignare, at tu intelligito, quod à me dictum eſt, atque unum pro omnibus martyrem amoueto. Ille enim eſt, per quem muti afficimur. Tantæ certè dementiæ dæmon cultores ſuos à ſe damnatos eſſe uoluit, ut tam apertam impoſturam capere nequirent. nam ut mente alienata atque inſana omnes eſſent, tamen ne ſic quidem ignorare debebant, quod uictum ſeſe dæmõ fateretur, tam ea res manifeſta, tã aperta futura erat. Nam ſi hominum cadauera inquinatum quiddam (quod tu eſſe uis) & execrabile, ſunt multo magis brutorum cadauera, ac tanto certè magis, quanto brutorum genus humano genere contemptibilius eſt. Multorum uerò canum, ſimiarum, aſinorum oſſa proximè templum defoſſa ſunt, quæ potius mouenda fuerant, niſi fortè cenſes homines ſimiis eſſe uiliores.

Verſutia maligni dæmonis.

Vbi nunc ſunt, qui ſolem, bellum Dei opificium, & ad noſtrum miniſterium creatum, contumelia afficiunt, & dæmoni aſtrum attribuunt, & hunc illum eſſe affirmant? Sol enim, in tanta etiam cadauerum in terra iacentium copia, per uniuerſum orbem diffunditur, nec ullo loco neque radios, neque radiorum ſuorum efficaciam propter ipſas locorum inquinationes contrahit. At deus ueſter impuram hominum uitã, impoſturas, cædes non modo non euerſatur, aut odit, ſed diligit, amplexatur, amat, corpora autem noſtra deuitat, quanquam peccati genus tale eſſe ſolet, ut uel apud ipſos authores in ſummã etiã reprehenſionem ueniat, corpus autem mortuum, & quod minimè mouetur, omni reprehẽſionem ac criminatione uacat. Sed ſcilicet iſtud eſt ueſtrorum deorum inſtitutum, ut abominentur, quæ abominanda nequaquam ſunt, colãt iidem & approbent, quæ omni odio & auerſatione digna ſunt. Et bonus quidem uir, quiſquis eſt neque à ſano aliquo cõſilio uel dando, uel capiendo, neque ab opere neceſſario faciundo per mortuum corpus prohibebitur: immò ſi animo ſano eſt, uel ad ipſa ſepulcra inhabitans, & temperantiam, & iuſtitiam, & oẽm denique uirtutẽ præſtabit, prætereaquè artifex ſuæ quiſq; artis opere abſquè ullo impedimento facturus eſt, iisq;, qui ipſum rogauerint, præbiturus, non ſolum cadaueribus propinquus aſsidens, ſed etiam ſi ipſa mortuorum monumenta extruere opus ſit, & pictor, & latomus, & faber tã lignarius, quã ferrarius, deniquè oẽs ſua ipſorum opera conferunt: unus aũt omniũ Apollo per cadauera impediri ſe ait, quo minus futura ꝓſpiciat. At qui & apud nos magni & admirabiles uiri extitere, qui res futuras quadringentis ac mille etiam ante annis quam euenirent, prædixerunt, quod dum facerẽt, nullã prorſus harũ excuſationum, uel quæſierũt, uel cauſati ſunt, neq; mortuorũ ſepulcra perfringi, neq; eos qui intra ea iacerent, abiici, neque nouum & impudẽtẽ effodiendorũ cadauerũ modũ excogitari iuſſerunt. Attamen ex eis nonnulli, impiis ac ſceleſtis gẽtibus uicini cum habitarent, uel in mediis ipſis barbaris, quorum omnia conſpurcata ac polluta erant, uerè futura uaticinati ſunt, neq; illis ad uaticinationẽ, aliorũ obfuit conſpurcatio. Quid ita? ꝙ quæ illi dicebãt, ea reuera per diuinæ uirtutis opus dicebãt. Dæmõ aũt, cum prorſus in eo diuina uis nulla eſſet, de futuris nihil habuit, quod Imperatori prædiceret. Cæterum ne hæreat, perplexuſquè eſſe uideatur, cogitur uerisimilia quædã & ridicula ſimulare. Quamobrem.n. quæro ex te, ſuperiore tempore nunquã tale quiddam elocutus eſt? quando quidem tum uelamen hoc prætendere poterat, ſui cultum ab hominibus intermiſſum eſſe, hac autem idem excuſatione ſibi adẽpta, ad cadauera cõfugit, anxius animi, quorſum euaderet. Nam à decoro ipſe ſuo recedere nolebat. Verũ ipſi uos illum coegiſtis, qui cultus excuſationem ei ademiſtis, neque locum illi feciſtis ad ſacrificiorum penuriam confugiendi.

Dæmonũ mores.

Hæc igitur ubi audiuit fabulæ iſtius actor Imperator, iubet ſtatim caſulam deturbari, quo omnibus dæmonem uictum eſſe innoteſceret. Et enim ſi dixiſſet ille, Per ſanctum Babylam loqui impedior, ſed hunc tamen ne loco ſuo moueatis, neuè illius capſam ulterius conturbetis, nimirum ea res dæmonis modo cultoribus innotuiſſet, illos enim puduiſſet factũ id ad alios deferre. Nunc uerò, quaſi ipſius infirmitatẽ traducere ad laboraret Imperator, ſic nihil nõ fieri coegit, quo ne uolenti quidem factũ adumbrare licebat. Neque enim iã ſimulatio ſalua & integra eſſe poteſt, propterea quòd nõ alius mortuus, ſed ſolus Babylas illinc trãſlatus eſt: nec ſolum qui urbem & ſuburbiũ & agros item incolebant, ſed qui remotiſsimã etiam habitabãt in rem præſentem cum uenirent, capſulãque non amplius illic eſſe uiderent, quæſita cauſa ſtatim edocebantur, dæmonẽ ab Imperatore rogatum uaticinari, reſpondiſſe, id ſe præſtare non poſſe, niſi beato Babyla prius à ſe procul amoto. Quanquàm, ò perridicule dæmon, licebat tibi ad alias confugere excuſationes, euiuſmodi multis identidem uteris, infinita ſemper rebus in dubiis artificioſè excogitans, alias Lydorum regi promittẽs magni Imperii perditionem, Alym fluuium trangreſſo, hunc ipſum tamẽ regem poſtea ſuper accenſam pyram poſitum commonſtrans, alias in Salamine hac eadem arte uſus, quum tu perridiculam illam addidiſſes coniunctionem. Nã quod dixiſti, Muliebria pignora perdes, ſimile fuit illi, quod Lydorum regi dixeras: quod autem adiecisti, Vſquam uel Cerere ſparſa coeunte uel uſquam, maiore id certè riſu dignum fuit, ac prorſus ſimile iis, quæ à circulatoribus in triuiis uulgo iactantur. At tibi ne iſtud quidem facere placuit. Licebat & tibi ſermonem tuum obſcuritate uelare, (nam & hoc tibi artificium ſolenne eſſe ſolet) at enim inſtitiſſent omnes iterum, non intellectæ uocis ſolutionem quærentes. Tibi etiam licebat ad aſtra confugere: id enim tute perſæpe nullo rubore, nullo pudore facis, neque enim tibi res eſt cũ uiris mente præditis, ſed cũ pecudibus, atque adeo cum longè craſsioribus, quam ſunt pecudes ipſæ. Non erant utique, qui tum te conſulebant, Græcis ſapientiores, ancipitia reſponſa tua audire ſolitis, ab errore tamen ſeſe non eximentibus. At mẽdacium intellexiſſent? Te igitur oportuit uni tuo ſacerdoti ueritatẽ aperire, qui quod uictus eſſes, melius, quam tu te, multo adumbrare noſſet. Nunc uerò quis te miſer adducit, ut te in tam manifeſtam impudentiã obtruderes? Sed tu fortaſſe peccaſti nihil: Im-

Iulianus iubet trãſferri reliquias S. Babylæ.

Fallacia & ambigua reſponſa Apollinis.

perator

perator uerò perperam fabulæ ſubſeruiuit. In genere enim cum de cadaueribus audiſſet, ad Babylam ſolũ adiens, re ille coarguit, & Impoſturam denudauit: Sed ne ille quidem nolens id fecit, neque enim unius eiuſdemque erat, tot ac tanta tibi donaria honoris gratia offerre, & temet rurſus infamare. Verum omnium ſimul oculis martyris uictus tenebras offudit, neque paſſa eſt illos ea intelligere, quæ fierent: quæ omnia fiebant quidem quaſi cõtra Chriſtianos: riſus autem non in eos, qui ea paterentur, ſed in eos, qui ea facerent, totus uertebat, quod ipſum uſu uenire uidemus, quum qui furore correpti ſunt, in ipſos etiam parietes calcitrantes, & fœda ac nefanda in præſentes conuicia iactitantes, ſibi ipſi uidentur proximos belle ulciſci, quum factis talibus non illos, ſed ſe ipſi dedecorent. Id quod & tum certè euenerat. Trahebatur enim capſula per totam uiam, reuertebatur autẽ martyr athleta alicuius exemplo, coronam alteram in ſuam urbem ferens, in qua & priorem coronam reportarat. Quamobrem ſi quis eſt forte, qui mortuorũ reſurrectionem neget, quum uideat martyris noſtri facta illuſtriora poſt obitum eſſe, in poſterum erubeſcat, qui martyr ſtrenui alicuius bellatoris more, trophæis trophæa coniunxit, magnis maiora, & mirabilibus mirabiliora. Tum enim certamen illi cum Imperatore ſolo fuerat: nunc cum Imperatore pariter ac dæmone. Tum Imperatorem à ſacro templi ambitu exegerat, nunc ex omnibus Daphnes locis peſtilentiſſimum humani generis hoſtem expulit, non manum admouens, quemadmodum & prius fecerat, ſed uirtute inuiſibili inuiſibilem uirtute debellans.

Mortuus ſancti cineres nec Imperator, nec dæmon ſuſtinuit.

Ac uiuentia quidem liberam orationem non tulit homicida, mortui autem cineres, neque Imperator, neque dæmon ſuſtinuit, quo dæmone authore Imperator hæc agebat. Nam quòd Babylas ambobus iſtis poſterioribus maiorem incuſſerit timorem, quàm antea incuſſiſſet priori illi Imperatori, inde certè apertè liquet. Prior enim ille Babylam captum, eundemque in uincula coniectum interfecit, Poſteriores autem iſti Babylam ſolum tranſtulere. Cur enim capſulam in mari demergi, neque dæmon iuſſit, neque poſterior hic Imperator uoluit? cur non attriuit & excuſſit? cur non in uaſtam aliquam ſolitudinem deferre eam mandauit? Nam ſi ea piaculum & ſcelus fuiſſet, ſi eam abominans, ac non potius reformidans, illinc dimouiſſet, non intra urbem piaculum deducere: quin potius in montes quoſpiam, in ſaltus transferre oportuit. Sed ſcilicet perdito huic Imperatori æque atque Apollini Babylæ uirtus, & quam cum Deo haberet, fiducia cognita erat, ob id formidabat, ſi hoc feciſſet, ne fulmen diuinum, neuè aliquem alium morbum in ſe ipſe prouocaret. multa enim habebat Chriſti uirtutis, tum in ijs, qui ante ſe regnauerant, tum in iis, qui unà ſecum imperium adminiſtrabant, ſpectata argumenta. Nam ex ſuperioribus Imperatoribus ij, qui ſimilia attentauerant, multis iisque intolerabilibus calamitatibus acceptis, fœda ac mirabili morte interierant, ita ut cuiuſdam, dum adhuc uiueret, ſponte ex oculis pupillæ exilierint. Maximianus hic fuit, alius autem furore, alius alia id genus calamitate uexatus, mortem cum uita commutarit. Cæterum ex iis, qui cũ eum ipſo erant, patruus, quum licentioſius inſaniam ſuam contra nos prodidiſſet, auſus impuris manibus ſacra uaſa contingere, hoc etiam ſcelere non contentus, ſed cõtumelia ulterius progreſſus, (uaſis enim iis inuerſis, & ſuper pauimentum collocatis atque extenſis, ita ſuper ea ſedebat) e ueſtigio illegitimæ huiuſce ſeſſionis pœnas luit. Illius enim uerenda corrupta, uermiculos generarunt, ita ut morbum diuinitus illatum conſtaret, ad quem curandum medici aues pingues, caſquè peregrinas interficiebant, quibus ad putrefacta membra admotis, uermiculos euocabant, illi uerò loco quum non mouerentur, mordicus putridis partibus inhærebant, atque illum ira demum multis diebus abſumptum, perdiderũt. Alius porrò regij ærarij præfectus, antequam aulæ regiæ limen tranſcenderet, derepente medius crepuit, & ipſe id genus impietatis cuiuſdam pœnas luens. Hæc ſanè, & his item plura (neque enim omnia enumerare temporis huius eſt) animo luſtrans impius Imperator, uerebatur temeritatem ſuam ulterius promouere. Me porrò hæc non ex me enunciare ex eis conſtabit, quæ ab illo poſtea edita ſunt. Interim hiſtoriæ noſtræ tenorem perſequamur, quid exinde euenerit recẽſentes. hoc enim demum mirum admodum eſt, non modo Dei maximi uirtutem, ſed & inenarrabile benignitatẽ patefaciẽs.

Iuliani quo ſuis apoſtatæ patruus, (ſecundum alios auunculus) in ſacra uaſa cõtumelia & pœna.

Babylas intra ſacrum templi ſeptum erat, intra qđ & prius fuerat, antequàm Daphnen trãſlatus fuiſſet. At malignus dæmon ſtatim edoctus eſt, fruſtra ſibi fraudis ſuæ artificia conficta, ſeque non iam certamẽ habere cum mortuo, ſed cum eo qui uiueret, qui efficax eſſet, quiquè non ſe modo, ſed omnes quoque dæmones fortitudine ſuperaret. Is enim Deum precatus ignem in templum ut cælitus dimitteret, totum illius tectum exuſſit, ipſoquè idolo ad extremos uſque pedes deleto, eodemquè in cinerem ac puluerem redacto, ab omnibus parietibus, qui ipſi integri adhuc ſtãt abſtinuit. Ac ſi quis nunc illo acceſſerit nunquàm uel que dixerit factum id, ignia opus eſſe. Neque enim incendium id, non ex compoſito factum, neque ex materia inanimi natum, ſed tanquàm manu quadam ignẽ circumagente, atque indicãte, à quibus abſtinere, quæ porro abſumere oporteret, tanta certè concinnitate, tanto artificio ipſum templum detectum eſt, nec adſimile quidem ijs, quæ caſu ac temerè incendio conflagraſſe uidemus, uerum ijs, quæ parietum ambitum integrum cum habent, tecto tamen carẽt. Cætera enim omnia, & columnæ item omnes, tam ea, quæ templi culmen, quàm quæ ueſtibulum ſuſtinebant, adhuc extant, præter unam, quæ ad poſteriorem templi partẽ ſtabat, & hæc tamen non temere perfracta eſt, ſed ea de cauſa, quam poſtea dicturi ſumus.

Apollo diuinitus, in cinerẽ redigitur, ad preces S. Babylæ.

Hoc incendium ubi accidit, ſtatim dæmonis ſacerdos in carcerem rapitur, incendij authorem indicare coactus. Qui ubi non habuit quem accuſaret, intortis cubitis, multis flagris uapulauit, in ſublime raptus, ac latera undiquè cæſus, quanquàm ne ſic quidem ex eo quicquam didicere, reiquè huius euentus ſimilis erat illi, qui in Chriſti reſurrectione accidit. Tum enim diſpoſiti fuere milites, qui corpus Ieſu cuſtodirent, ne qua poſſent eius diſcipuli furto illud auferre. cæterũ fuit rei ipſius euentus, ut nulla uel impudens ſpecies ijs relicta fuerit, qui reſurrectionis eius fidem eleuare ac calumniari uellent. Atque hic diſtrahebatur miſer ſacerdos, quo teſtificaretur ictum id, non diuina ira, ſed humano maleficio accidiſſe. Is tamen contortus ac fœde laceratur, quum neminem haberet, quem proderet, ignem è cœlo delapſum teſtatus, eſt ut maleuolis atque impudentibus nullus iam calumniæ locus relictus fuerit.

Matt. 28.

Sed quod nos paulò ante dicere uolentes, in alium locum reiecimus, id ipſi hic tempeſtiuè dicemus. Quidnam uerò id eſſe poteſt. Certe martyr noſter Babylas Imperatorẽ couſque terruit, ut furore illo ſuo ſuperſederet, Neque enim ipſum quidem ſacerdotẽ, eumquè quem tanto antea honore proſequebatur, tot malis tecti exuſti cauſa affecit, & immanius quàm fera crudelis dilaniauit, (à cuius etiam uorandis carnibus fortaſſe non temperaſſet, niſi res ea deteſtanda, omnibuſquè abominabilis uiſa fuiſſet) Baby-

Iam antem, per quē dæmon os ſuum obſtruaerat, iutſus in urbem ea de cauſa tranſtulit, ut maior illi honos ab omnibus haberetur. Etenim idē Imperator ſi minus prius, hoc eſt, quo tempore uictum ſe eſſe dæmon faſſus eſt, at certè poſt ipſum incendium omnia ſubuertiſſet ac perdidiſſet, capſulam exuſſiſſet, utrunque item monumētum, tum quod Daphne, tũ quod in urbe erat, niſi metus in eo, quàm ira maior fuiſſet, ac niſi eius mœſtitiæ timor imperaſſet. Solēne enim permultis eſſe uidemus, quum eos ira ac dolor corripuerit, etiam ſi affectuum eorum authores nō nanciſcantur, in obuios quoſque ac ſuſpectos iram effundere. Non procul aũt ab hac ſuſpicione Babylas erat. Nam ſimul ut in urbē peruenit, ſtatim ignis in templũ inuaſit. Sed, quod dixi, affectus cum affectu pugnabat, & iræ metus imperabat. Mihi enim hic cogita, qualis eſſe poterat bonus ille Imperator in ſuburbium aſcendens, hinc martyris monumentũ ſtans intuitus, hinc in templũ cauſtum, idolum deletũ, donaria abſumpta, & liberalitatis ſuæ ac pompæ ſatanicæ memoriã oēm de medio ſublatã. Nã ut concedamus futurum fuiſſe, ut illum hæc cernentē neq; ira, neq; mœſtitia ſubire poſſet, ipſum certè dedecus ac riſum permultum ferre minimè potuiſſet: quin potius ſacras impuraſque manus in ſancti Babylæ ſacellũ intendiſſet, niſi illum ea, quam ante diai, cauſa prohibuiſſet. Neque enim parui momenti ea res eſſe uidebatur, per quam uidelicet præciſa ademptaque erat omnis gentilium fiducia & libertas, lætitia omnis extincta, ac tanta mœroris nebula illorum animis offuſa, quanta certè offundi potuiſſet, ſi deorũ ſimul omnium templa diruta diſturbataque fuiſſent.

Timet impius apoſtata caleſtē uindictam

Cæterum tempus iam appetere puto, ut oſtendamus tum cur iram ſuam non in Imperatorem, ſed in dæmonem conuertit: tum cur factum eſt, ut ignis totum templum non abſumpſerit, ſed templi tecto ſtatim diſſipato, correptum ſimulacrum improbarit, atque refutarit, neque enim ea temere, neque ſine cauſa contigerũt, ſed ab ea Dei benignitate, qua errantes homines tueri ſolet, facta fuere. Qui enim res oēs, etiã antequàm enaſcantur, nouit, is & hoc item unà cum alijs nouerat, futurũ, ut ſi fulmen contra Imperatorē contorſiſſet, qui præſentes rē ſpectaſſent, tēporario quodam timore percellerētur: altero aũt, & tertio uertente anno, rei eius memoria deperiret, multique miraculo fidē minimè haberent: ſin autem tēplum flamma correptũ fuiſſet, fore, ut ea res quouis buccinatore clarius non iis modo, qui tum ſuperſtites erant, ſed & poſteris quoque omnibus Dei iram enunciaret: ut iis quoque, qui impudentes eſſe, ac factũ id occultare uellent, omnis calumniandi anſa eſſet præcepta. Quiſquis enim in rē præſentē uenit, quaſi nuper contigerit incendiũ, ſic animo afficitur, idemq; horrore quodã perculſus, cælũ contuitus, ſtatim Dei optimi maximi, incendij eius authoris, gloriam ac uirtutē laudibus effert. Vt enim ſi quis primarij cuiuſdã latronis perfracta supernè ſpelunca ac latibulo, uinctũ illũ extraxerit, tũ eiuſdem ſupellectile omni ablata, locũ illum feris ac monedulis receptaculum eſſe ſciuerit, poſtea quiſquis latibulum huiuſmodi fuerit ingreſſus, ſimul ut locorũ deuaſtationes ac direptiones cōtēplatus fuerit, ſtatim ſecum animo concipit ac reputat, qualis fuerit, qui locũ illũ prius inhabitaret: ita & hic uſu uenit. Procul enim columnas quis intuitus, poſtea ubi acceſſit, ac templi limen ſupergreſſus eſt, effingit ſibi dæmonis abominationem, fraudem, inſidias, ac Dei iram atque fortitudinē admiratus, ita demum de loco eo decedit: ſic quæ prius domus erroris & blaſphemiæ fuerat, nunc diuinæ gloriæ hymnis decantandæ argumentum eſt: tam ingenioſus, tamque induſtrius eſt Deus noſter.

Cur in ſolum idolum caleſtis ultio cō uerſa ſit.

Simile.

Atque hæc quidem nec opinata nō nunc primũ, ſed iam inde à ſuperioribus ſeculis magno ille miraculo edere ſolet. Omnia porrò recenſere, temporis huius non eſt: cōmemorabimus tamen factum quoddã huius perquàm ſimile. Prælio olim in Palæſtina à Iudæis contra alienigenas quoſdã facto, uictoria potiti hoſtes, captam Dei arcã, tanquàm exuuias & opimum quoddam ſpoliuoi ſuo cuidam idolo (huic nomen erat Dagon) donarij loco conſecrarunt, ea porrò in doli eius templum perlata, ſtatim idoli ſtatua delapſa in caput, iacebat. Vbi autem diuinæ uirtutis robur hac ruina illi minimè agnoſcentes, idolum de integro excitatum, in ſede ſua collocarunt: poſtridie ſub auroræ tempus eò quum acceſſiſſent, uiderunt non iam collapſum idolum, ſed prorſus diffractum. Huius enim manus ab humeris auulſæ, unà cum pedibus ad templi limen exilierant, reliqua idoli parte, & ea quoque diuulſa, aliò diſperſa. Et Sodomorũ item tellus, ut parua magnis conferamus, hac ratione unà cum ipſis incolis incendio aſſumpta, ſterilis facta eſt, ut non ſolum qui id temporis ſuperſtites eſſent, ſed & poſteri item omnes locorum uaſtitate admoniti, continentiores uiuerent. Si enim ad homines ſolos ſupplicium peruaſiſſet, futurum erat, ut factum id poſtea ab aliis minimè crederetur. Propterea locus ipſe plagam accepit, qui tempore prorogari poteſt, quique & ſequētia omnia ſecula admonet, lege cautum eſſe, ut qui ſimilia commiſerint peccata, ij ſimiles pœnas luant, etiamſi in præſentia id nō fiat: id quod & in templi huius incendio accidiſſe uidemus. Ecce enim iam uiceſimus ex eo annus agitur, nec tamen ædificij ab igne relicti pars ulla deleta eſt, ſed quæ partes flammas euaſerunt, eæ ſolidè ac firmiter ſtant, ſuntque etiam nunc ſic ualidæ, ut uel ad centenos ducentenoſque, & multo item plures annos durare poſſint. Id uerò qui mirum uideri debet, ſi ex columnis nulla prorſus ab altera auulſa, ad ſolum deciderit? Columnarum enim earum, quæ ad poſteriorem templi partem erant, una tantum tum perfracta: nec ea quidem corruit, ſed à ſua ſede mota, ad murum dum caderet inclinata, ſic manſit. Cuius quidem columnæ partes ſunt duæ, quarum altera à baſi ad ſectionem obliquè muro incubuit, altera à ſectione eadem ad capitulum ſupina conſtitit, & ea ab inferiori parte ſuffulta. Quanquàm autem & uenti uehementes loco illi ſæpè incubuere, & terræmotibus crebris tellus fuit concuſſa, ignis tamen reliquiæ inconcuſſæ manſerunt, quæ ipſæ firmiter ſtant, propemodum clamitantes, ſeſe ad poſteriorũ emendationem aſſeruatas eſſe.

1. Reg. 4. & 5

Gē 19.

Nota de hac columna.

Et quidem ꝙ templum ipſum totum non conflagrarit, hanc dicere poſsis cauſam eſſe: ꝙ autem Imperator fulmine percuſſus non fuerit, aliam ſi quæſieris, cauſam reperies, ex eodem bonitatis & benignitatis Dei fonte manantem. Propterea enim Deus ignem ab Imperatoris capite defendit, eundemque in templi tectum eiaculatus eſt, ut alieno ille malo edoctus, pœnam ſibi reſeruatam effugeret pœnitentia compunctus, & errore liberatus. Illi enim hoc neque ſolum, neque primum uirtutis ſuæ ſignũ Chriſtus dedit, ſed & alia item multa, hoc ipſo non inferiora. Nam & patruus eius, & quæſtor ærarius, ſic, ut dixi, uterque uitam finientes, præterea & fames in urbem ſtatim unà cum ipſo inuadens, & aquarũ penuria nunquàm ante uiſa, quàm ab eo ſacrificia in ipſis fontibus facta fuiſſent, & multa præterea alia, tum ea, quæ in ipſius caſtris, tum ea, quæ in urbibus euenerunt, huiuſmodi certè fuere, ut uel ſaxeã animam flectere poſſent, non ob id quidem, ꝙ per

Sæpè admonitus ut reſipiſceret, admonitus Iulianus.

multa

multa eſſent, neque ob id, quòd omnia pariter ederentur, ac deinceps & poſt ipſa ſtatim ſcelera perpetrata, ut quondam Aegyptiorum regis tempore: ſed quæ edebantur miracula, per ſeſe talia erant, ut ad eorum, qui ea cernerent, emendationem aliud alio non egeret, uerum illorum unumquodque hoc ipſum per ſe præſtare poſſit. Nam ut cætera prætermittam, quē tandem, qui idem non admodum ſtupidus eſſet, non perterrefeciſſet editæ ad ueteris tēpli Hieroſolymitani fundamenta miraculū? id porrò cuiuſmodi fuit?

Exo, aliquot capitibus.

Tyrannus cum uideret per omnes Imperij ſui fines Chriſti fidem diffuſam, eandemquè ad Perſas uſque, aliosquè remotiores Barbaros, atque adeo ultra etiā illos perſuaſiſſe, breuiter omnem eam, quam ſol radijs ſuis luſtrat, regionem occupare, cruciabatur animo atque angebatur, apparabatquè ſeſe ad gerendum cōtra Chriſtianorum conuentus bellum, infelix, ut qui ignoraret ſe contra ſtimulum calces. Ac quidem primū Hieroſolymitanum templum, Chriſti uirtute ſolo æquatum, excitare conabatur, & Iudæorum res, quanquàm Græcus homo, procurabat, uirtutis Chriſti periculum inde facere uolens. Hic uocatis ad ſe Iudæis quibuſdam, ijsquè ſacrificare iuſſis, (nam & illorum Maiores dicebat hunc religionis ritum obſeruare ſolitos) ubi Iudæi ijdem eò confugerunt, ut dicerent, fas ſibi nequaquàm eſſe, id, templo collapſo, extra ueterem metropolim facere, iubet illos pecunia de regali theſauro ſumpta, ſuppeditarisquè ijs omnibus, quæ ad opus neceſſaria forent, abire, templum inſtaurare, & ad priſtinam ſacrorum conſuetudinem redire. Tum illi dementes planè, à matrisquè utero errantes, atque ad canos uſque eruditione indigentes diſceſſerunt, Imperatoris mādato pariturì. At ſimul ut ædificaturi, foſſitiam humum euacuare cœperunt, ſtatim è fundamentis ignis exilijt, quo omnes pariter abſumpti fuere. Quæ res Imperatori ut renunciata fuit, neque ulterius inſaniam ſuam promouere conatus eſt, (metu enim detinebatur) neque tamen dæmonum errore (quorum tyrannide prorſus premebatur) liberari uoluit. At tum quidem ſuperſedebat.

Iulian⁹ excitare uult tēplum Hieroſolymitanum.

Nota miraculum.

Cæterum non ita multo poſt tempore ad id genus leuitatis redijt, templum quidem non iam ædificare audens, aliunde autem paruulis prælijs ac uelitationibus nos petens: aperto enim Marte nos adoriri tum differebat, primum atque præcipuè, quòd perſuaſus planè eſſet, fruſtra ſe id tentaturum: deinde, quòd nullam nobis anſam relinquere nolebat, per quam martyrij corona redimiri poſſemus: Ferre enim haudquaquàm poterat, idquè illi quauis calamitate indignius erat, ſi quis in medium productus, pro ueritate uel ad mortē uſque tormenta ſuſtineret: uſque adeò ex animo inimicitias ſe noſtras ſuſcepiſſe declarabat; nouerat enim, nouerat (inquam) apertè, futurum, ut ſi id ipſe attentaſſet, omnes pro Chriſti nomine ſuas animas proderent. Proinde uafer & callidus cum eſſet, quos intelligebat ob peccatum aliquod Chriſtianorum cōuentuum principibus pœnas dediſſe, & à præfectura quam gererent amotos, eos omnes liberos eſſe ſciuit, hoc modo peſſimis quibuſque licentiam largiens, Eccleſiæ leges ſubuertens, deniq; oēs inter ſe committens. fore.n. ſperabat, ut poſtea minori negocio debellarentur, ſi prius bello inter ſe cōflictati fuiſſent. Quinetiā quendā (huic Stephano nomē erat) tū ob doctrinæ peruerſitatē, tū ob uitæ improbitatē ab Eccleſiaſtico principatu amotū, iubet deintegro magiſterij ſedē occupare, atque adeo Chriſtianum nomen tunc ut extinguĕretur, quoad eius poterat, elaborabat, Galilæos pro Chriſtianis nos in edictis ſuis tum ipſe appellans, tum principes, ut idem factitarent, adhortans.

Iulian⁹ uult Chriſtianorum nomen extinctū.

Inter media autem ea ſigna, quæ per famem atque ſiccitatem eueniſſe recenſui, à ſua ipſe impudentia ac duritia minime deſiſtebat. Idem contra Perſas bellū ſuſcepturus, tanto cum faſtu cum deſcendiſſet, ut ſi omnem Barbarorum gentem deleturus eſſet, idem idē nobis cōminabatur, quum diceret omnes ſe, poſt ſuum à Perſis reditum, funditus perditurum, hoc enim bellum ſibi eſſe Perſico grauius, atque adeo oportere minore illo confecto, tum demum ad hoc, quod maius foret, deſcendere. & hæc quidem nobis nunciabant, qui illi à conſilijs erant. Aeſtuans porrò ira aduerſum nos, ad maiorem quotidie inſaniam ſublatus, in eadem nunquàm ſententia perſiſtebat, ſed priore conſilio poſito, rurſus nobis perſequutionem minabatur. Cæterum cum illam Deus inhibere, atque intumeſcentem ſedare uellet, edidit rurſus ſignum hoc in Daphne, igni in templum immiſſo. Hic uero ne ſic quidem furore ſuo ſuperſedit, quin potius ſumma depopulandi noſtri cupiditate quum diſrumperetur, ne ad id quidem tempus, quod minitatus fuerat, ſibi temperauit, ſed Euphratem traiecturus, militum ſuorum animos probabat, ac paucos quoſdam adulatione quum corrupiſſet: quos ſuæ uoluntati repugnantes inuenit, nequaquàm exauthorauit, ueritus ſi eos à reliquorum cœtu congregaſſet, ne copias ſuas contra Perſas debiliores redderet.

Quis nobis hic quæ ſubſequuta ſunt enarrabit? quę quidem ijs multo terribiliora ſunt, quæ tum in eremo tum in mari, tum in Aegypto acciderunt, quo tempore Pharao ille ſenſu carens plectebatur, & qui cum eo erant omnes ſubmergebantur. Quemadmodum enim tum, poſteaquàm Aegyptius ob nullum calamitatis genus concedere, ac melior fieri uoluit, illum tandem Deus una cum ſuo exercitu perdidit: ſic & nunc poſteaquàm ad omnia Dei miracula Imperator hic impudenter conſtitit, nihil fructus inde percipere nolēs animumquè inemendatum ad omnia afferens, hunc ipſum Deus idem extremis malis inuoluit, ut quoniam aliorum calamitatibus edoctus, ad frugem bonam redire non ſuſtinuit, eius ſupplicijs meliores alii euaderent. Qui enim plures militum myriadas ſecū duxerat, quàm ullus unquàm ante ipſum Imperator, quiquè Perſidem omnē per incurſionem ac ſine puluere, quod aiunt, capturum ſe ſperauerat, huic ſic infeliciter ac miſerabiliter res ſucceſſit, ut fœminarū potius, ac puerorū, quàm uirorū exercitū illū ſecū habuiſſe dicas. Primū enim imprudentia ſua in tantā illos neceſſitatē adegit, ut equinis carnibus ueſcerentur, ac partim fame, partim ſiti abſumpti perirent. Quaſi enim in Perſarum gratiam copias ageret, neque illos capere, quin potius ſuos illis prodere ſtuderet, ſic eos in locorum difficultates quaſdam concluſit, ac tantum non uinctos hoſti tradidit.

Exod. 14.

Enimuero calamitatum earum genus omne nullus poſſit, ne ex ijs quidem, qui illas uiderunt, expertiquè ſunt, recenſere, ita omnem modum exuperarunt. Sed ut ſummatim dicamus, illo turpiter ac miſerabiliter mortuo, (alij enim illum uolunt à lixa quodam, rerū indignitatem non ferente, percuſſum interiiſſe, alii autem, ne uidiſſe quidem ſe, à quo interfectus ſit, ſed fuiſſe tantummodo percuſſum dicunt, rogaſſequè ut Ciliciam, inibi ſepeliendus, portaretur, ubi etiam nunc iacet) illo, inquam, tam turpiter mortuo, quum uiderent milites in extremo ſeſe uitæ periculo conſtituros, cum hoſtibus pepigerunt. quibus cum iureiurando recepiſſent, abſceſſuros ſe à loco locorū omnium tutiſſimo, eodemquè regionis noſtræ tanquàm muro quoddam inexpugnabili. Barbaros humanos erga ſe nacti, ita euaſerunt, atque è multis pauci reuerterunt, & ipſi affectis admodum corporibus, erubeſcentes ob fœdera cum hoſtibus pacta co-

Iuliani obitus.

acti uerò illis per iuſiurandum paternis bonis cedere. Hic uidere erat ſpectaculum qualibet captiuitate miſerabilius. Nam urbis illius ciues, à quibus gratiã aliquam expectabant, ꝙ ſuos omnes intus muri inſtar in portu collocarant, pro omnibus ſemper ad omnia pericula obiecti, ab ijs hoſtilia omnia paſſi ſunt, proprijs domibus atque agris relictis, ſolum uertere coacti, & à Maiorum ſuorum poſſeſſionibus auulſi. & quidem eam iniuriam à ſuis acceperunt: hunc nos fructum ab egregij iſtius Imperatoris operibus percepimus.

Hæc porrò temere à nobis dicta non ſunt, ſed ut ſatisfactum ijs eſſet, qui quærerent, cur non antea Deus de Imperatore pœnas ſumpſit. Illum enim rabie percitum ſæpenumero reprimere uoluit, ne impetu ulterius procederet, & alienorum malorum exemplo emẽdare: uerum ubi reſtitit, extremis illum malis obiecit, iuſtam quidem peccatorum eius retributionẽ in magnum illud iudicii diem reiiciens, præſenti autẽ pœna ſuperiores excitans & caſtigans. Talis eſt enim Dei lenitas, ut qui eadem non rectè utuntur, eos grauiore pœna afficiat: quæ quemadmodum reſipiſcentibus utilis, ita & obſtinatis ac peruicacibus maioris ſupplicij occaſio eſſe ſolet.

Cur tolleret Deus malos.

Quòd ſi dixeris, Quid? nónne præuiderat Deus fore, ut tyrannus hic nunquam emendaretur? Huic ita reſpondebimus: Præuiderat quidem, ſed tamen ob id, ꝙ malitiam noſtram proſpiciat, officium ille ſuũ non intermittit: quin potius etiamſi eius non admittamus admonitionem, clementiam tamen in nos ſuam præſtat: qui ſi poſtea in grauiora etiam nos peccata impingimus, id certè non iam eo authore euenit, qui non, propterea lenis longanimiſque eſt, ut pereamus, ſed ut ſeruemur potius, uerum nobis authoribus fit, qui in illius immenſam tolerantiam iniurij ſumus. Sic autem & infinitam ſuam in nos benignitatem oſtendit, quoties enim recuſamus ab eius prolixa lenitate adiuuari, tum ille in aliorum uſum eam uertit, nuſquàm non clementiam erga nos ſuam ſimul & prouidentiã ſolertiamque prodens. Id quod tum præſtitum eſt.

Et tyrannus quidem in hunc, quem dixi, modum è uiuis deceſſit, Rabiei autem eius, ac beati Babylæ uirtutis argumenta extant, & templum & martyrii monumentum, illud deſolatum, hoc eandem, quã prius, efficaciam retinens. Cuius capſula non ultra refertur, Deo rem ſic diſpenſante, quò poſteris teſtatiora ſint præclara Babylæ eiuſdem facinora. Quiſquis enim eò aliunde accedit martyrem requirens, hunc ubi ab eo loco abeſſe uidet, ſtatim cauſam ſciſcitatur, neque prius de loco decedit, quàm omnẽ eam hiſtoriam per doctus fuerit. ſic & dum ad Daphnes locum accedit, & rurſus ab eodem dum decedit, fructum maximum percipit. Ea eſt martyrum uirtus & uiuentium & mortuorum, & ad loca illa uel illa adeuntium, & rurſus ab eiſdem alio migrantium. Etenim ab initio ad finem uſque, Babylæ noſtri præclara facinora cõtinua quaſi ſerie copulata fuere.

Virtus martyrum, et in uita, & poſt obitum

Rem quæſo, animo luſtra, Dei leges ab iniuria uindicauit, pro occiſo pœnas ſumpſit, qua ex re planum fecit, quanto inter ſe interuallo ſacerdotium & regnum diſſideant, mundi faſtum omnem ſoluit, uitæ huius opinionem conculcauit, reges docuit, nihil ultra modum, ipſis à Deo datum, poteſtatem promouere, ſacerdotibus planum fecit, ut principatui huic præeſſe oporteat. Atque hæc quidem, & his item longè plura, etiamnum uiuens præſtitit. Vbi autem hinc emigrauit, dæmonis robur eneruauit, gentilium impoſturã coarguit, uaticinij deliramenta detexit, perſonam eius contriuit, ſimulationem omnibus denudauit ac patefecit, eum qui in ea dominari uideretur, obmuteſcere cogens, ac magna uehementia opprimens. Hodie quoque templi parietes recti ſtant, omnibus quaſi prædicantes, quà dæmonis impudẽtiam, riſum, imbecillitatem: quà martyris coronas, uictoriam, uirtutem. Ea ſanè eſt ſanctorum fortitudo tam inexpugnabilis & terrifica, tum regibus, tum dæmonibus, tum ipſi etiam dæmonum principi.

PASSIO SANCTORVM Iuuentini & Maximi Martyrum, per D. Iohannem Chryſoſtomum ſcripta.

Habetur Tomo tertio operum eiuſdem

25. Ianuarij.

HEri beatus Babylas cũ tribus pueris nos hic congregabat: hodie uerò par ſanctorum militum, in acie exercitum Chriſti oſtendit. Heri quadriga martyrum, hodie biga ſe oſtendit. Impar eorum eſt ætas, ſed par fides. Varia certamina, ſed eadem fortitudo. Illi tempore ſuperiores, iſti recentiores. Et cum tantus theſaurus ſit Eccleſiæ, nouas & ueteres habentis margaritas: ſed una omnium eſt gratia. Eorum flos neque langueſcit, neque defluit tẽpore. Neſcit uetuſtatis rubiginem ſplendoris iſtius natura. Temporis acceſsione opes quæ ad corpora ſpectant, facile intereunt, ueſtimenta abſumuntur, domus deſtruuntur, & aurum rubigine conſumitur: & in ſumma, omniũ ſenſibiliũ facultatum natura tempore tandem aboletur & intercidit. At non ſic res habet in ſpiritualibus theſauris, de martyribus, inquam, qui ſemper in eodem manent uigore, ſemper in eodem iuuentutis flore ſunt, ſemper ſuæ gloriæ fulgorem emittunt & radios. Quod ſcientes, non aliter priſcos, aliter recentiores colitis ſanctos, ſed eadem alacritate omnes.

Colere ſanctos alacriter.

Non enim exploratis tempus, ſed exquiritis animi fortitudinẽ, fidẽ, zelũ feruidum, & eas uirtutes, quas præ ſe ferunt ſancti, ob quorum honorẽ hodie conuenimus. Hi enim tanto amore Dei flagrabant, ut etiã extra perſecutionis tempus, martyrij corona redimiti fuerint, abſque pugna triumphum retulerint, abſque prælio uictoria potiti ſint, abſque theatri certamine brauium rapuerint. Et quomodo hoc? Ego dicam: ſed ferte me rem paulò altius enarrantem.

Erat res quidem etiam noſtro æuo, omnes, qui ſe præceſſerunt, impietate uincens, de quo & heri à me dictum. Qui cum uideret res noſtras martyrum morte clariores fieri, & ea cauſa non ſolum uiros, ſed & teneros pueros, uirgineſque nondum nubiles, & in ſumma, ex omni ſexu & ætate quoſdam pro religione ad mortem proſilire, cruciabatur & dolebat. Cæterum mouere bellũ manifeſtè nolebat. Omnes enim, dicebat, ad martyrium, quaſi ad aluearium apes, uolabunt. Hæc autem non à ſemetipſo habebat, ſed à progenitoribus ſuis didicerat. Etenim & illi, utpotè tyranni, Eccleſiam infeſtarunt, & populi quoque in nos inſurrexerunt, quum adhuc parua religionis ſcintilla eſſet: eam tamen non expugnarunt, neque confregerunt, ſed ipſi potius confracti ſunt. Augebatur quotidie ſcintilla hæc, ferebaturque ſublimè, & omnem undiquè orbem inuadebat. Cum occiderentur, adurerentur, ſuſpenderentur, præcipitarentur, beſtijs obijcerentur fideles: carbones ſicut lutum calcabant, mare & fluctus ſicut pratum, intuebantur, ad gladium ſicut ad diadema & coronam currebant: omniaque tormentorum genera ita contemnebant, ut ea non ſolum generosè & fortiter ferrent, ſed & alacriter & uolupè. Enimuerò ſicut plantæ rigatæ magis creſcunt, ita & fides noſtra oppugnata magis

Iuliani apoſtatam [illegible]

tamagis

ta magis floret: & ſeditione agitata, incremēta maiora ſumit. Neque horti aquis irrigati ità germinãt & fœcũdi ſunt, ut eccleſiæ, ſi martyrũ irrigētur ſanguine.

Ve-ſutia Iuliani apoſtata.

Hæc omnia atque plura cum rex ille ſciret, meticuloſior erat, quàm ut manifeſtè cũ noſtris confligeret. Non, inquit, triumphos & uictorias & coronas mutuo parabimus. Sed quid facit? Vide, oro, malignitatem. Medicos & milites & oratores omnes, uel à profeſſionibus ſuis diſcedere, uel fidem ſuam abiurare iubet. Excitauitque in hunc modum contra noſtros bellum, tela eminus mittens, ut ſi à fide deſiſterent, ridiculè uincerentur, utpote qui fidem opibus non præferrent: ſi generoſe perſeuerarēt, & uincerent, neque ſic egregia foret uictoria, neque inſignis triumphus. Nihil enim magnum, artem uel profeſſionē pro pietate contemnere. Neque is ſæuitiæ eius finis erat. Nam ad hæc, ſi quis ſuperioribus annis: cum adhuc pij reges, rerum potirentur, uel altaria demolitus fuiſſet, uel templa ſuffodiſſet, uel oblationes diripuiſſet, uel, aliud tale quiddam egiſſet, rapiebatur ad tribunal, & occidebatur, etiam inſons, & duntaxat delatus. Fingebat quoque & alias uarias cauſas, ita ut pie uiuentiũ nemo non lugeret. Agebat autem hæc, ut obſcuraretur contemptaque eſſet martyrij corona, & nihilominus cædes & ſtrages fierent. Nihil tamen arte hac proficiebat. Nam qui ita affligebantur, non ad illius calculum & malignitatem ſpectabant, ſed ad incorruptum iudicem, à quo & cœleſtem coronam accepturos ſeſe confidebant.

Cōqueruntur milites inter ſe de pietate profligata

Interea cum hæc ita ſeſe haberent, & bellum quidem rex parturiret aduerſus noſtros, ceſſaret autem, ueritus ne uincerent, accidit ut milites quoddam conuiuium haberent, in quo & martyres, quos hodie colimus, erant. Cæterum, ut conuiuiorum mos eſt, cum uarij ſermones hincinde dicerentur, alijque alia tractarent, martyres noſtri mala ſui ſeculi inter ſe deplorabant, longè feliciora fuiſſe ſuperiora aſſerentes, dicebantque & inter ſe, & ad ſodales: Quem iuuaret ultra uiuere, uel ſpirare, uel ſolem intueri, ſacris legibus ita conculcatis, pietate ita uiolata, creaturarum omnium Domino irā contempto? Omnia nidore plena ſunt & fumo, omnia ſacrificijs immundis referta. Proh, neque purum aerem ſpirare poſſumus. Dicta hæc ne perfunctoriè tranſeas, ſed conſidera, quando ea locuti ſunt, & quanta pietate. Nã ſi in militari ſympoſio, ubi regnat ebrietas & intemperantia, ubi certatur de prodigalitate, ubi agon eſt ſtuporis & inſipientiæ, ſic ingemiſcebant & lugebant: quales erant domi, cum ſoli inter ſe agerent? Quales erant in precibus & ieiunijs, qui deliciarum tempore, tam humiliati, & tam apoſtolica præ ſe ferebant pectora? Gaudebant alij, hi uerò lugebant: impie agebant alij, hi uerò zelo urebantur. Sanè ipſi ob fratrũ ualetudinem ſuam ſanitatem non ſentiebant. Sic dolebant & lachrymabãtur in malis, quæ tunc fiebant, quaſi uniuerſo mundo tutores dati eſſent. Neque clandeſtinum fuit, talia eos dixiſſe. Nam ex ſodalibus & conuiuis adulator & irriſor quidam, obſequium regi facturus, omnia ut dicta erant, detulit. Rex accepta occaſione iam diu quæſita cauſatus eſt ex uerbis illis affectatam tyrannidem, ut ita martyrij corona priuaret. Et iuſſit confiſcatis facultatibus eorũ omnibus, nudos eos in carcerem conijci. Illi autem gaudebant & exultabant, dicentes: Quid nobis diuitijs, precioſaque ueſte opus? Si & indutum intimum, nempe caro, propter Chriſtum exuendum eſt, non obluctabimur, ſed ſpōte cōcedimus. Et ocyus dicto ſcripti ſunt libelli indices, cōfiſcataque omnia. Porrò ut homines in patriam migraturi, ſubſtantiã oēm in pecuniã cōmutatã præmittunt, ita & illis accidit. Quoniã enim in cœlos tranſituri, inimicis ipſis negocium agentibus, & in hoc miniſtrantibus, opes ſuas ante ſe miſerunt. Non enim illæ tantũ opes, quas eleemoſynæ nomine diſpendimus, transferunt in cœlum, ſed etiã quaſcunque nobis hoſtes fidei piorumque perſecutores rapiunt, alibi theſauri erunt. Eſt enim hoc non minus, quàm illud. De hoc audi, quid Paulus dicat, Et rapinam, inquit, facultatũ ueſtrarum cum gaudio tuliſtis, ſcientes uos habere meliorem ſubſtantiam, & manentem in cœlis. *Heb. 10.*

Apoſtata illos propterea perſequitur.

Vt autem ingreſſi ſunt in carcerem, confluxit ad eos omnis ciuitas, tametſi multis terroribus, minis, & periculis interdictum erat, ne quis uel eos accederet, uel eis loqueretur, uel quouis modo communicaret. Atqui timor Dei efficiebat, ut non curarentur ea principis mandata. Vnde multi ob conſuetudinem, quam cum martyribus habebant, facti ſunt & ipſi martyres. Multi enim, contēpta præſenti uita, frequenter eos uiſitando, ſacras apud eos uigilias cōtinuis pſalmis perficiebant. Erant familiaritates illæ ſpiritualis eruditionis atque conſolationis plenæ. Et clauſa quidem tunc eſt eccleſia, carcer autem eccleſia factus eſt. Neque hi ſolũ, q eos uiſebãt, ſed & q intus cũ eis tenebãtur, merã ſapiētiã & uirtutē à patiētia & fide eorũ diſcebant.

Rex, ut hæc audiuit, ualde ſtomachatus eſt, cupiēs tamen eos ſupplantare, & ab alacritate ſua deſtituere auaros quoſdam homines & impoſtores ſubornauit, qui ſi quando priuatum colloquium ſeſe offerret, eos accederent: non ut à rege miſſi, ſed quaſi ſingulari cōpaſſione & proprio conſilio id agentes, & adhortarentur, ut à religione deſiſtant, & ad impietatem trāſeãt. Dicebant enim, Sic non ſolum imminens periculum effugietis, ſed maiore dignitate honeſtati, maiorem quoque principatum adepturi eſtis, regis ira feliciter placatæ. Nónne uidiſtis & alios ueſtri ordinis idipſũ feciſſe? Quibus illi reſponderunt, Atqui nos hac potiſſimum ratione uiriliter ſtabimus, & pro illorum ruina noſmetipſos in ſacrificia offeremur. Benignus & miſericors nobis Dominus eſt. ſolet etiam uno accepto ſacrificio, toti orbi conciliari. At ſicut olim tres pueri dixerunt; Non eſt in tempore hoc princeps, & propheta, & dux, neque ſacrificium, neque incenſum, neque holocauſtum, neque locus primitiarum coram te, ut poſſimus inuenire miſericordiam, ſed in animo contrito, & ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur, quaſi in holocauſtis arietum & taurorum, & ſicut in milibus agnorum pinguium. Ita & illi uidentes altaria ſubuerſa, clauſas eccleſias, ſacerdotes fugatos, fideles omnes in exilium actos, ſtudebant ut pro omnibus offerrentur Domino, relictiſque militaribus ſignis, angelicis ſeſe choris adiungerent. Quocirca & dicebant: Quid? etiam ſi nunc non morimur, moriendum tamen omnino eſt non multo poſthac. Satius igitur fuerit mori pro rege angelorum, quàm pro rege tam impio. Hic etſi moriatur quis pro rege, nihil accipiet à rege, ſua dignum fortitudine. Et quid poſſet defuncto præſtare, ſi uel maximè uellet? Atqui eis ſæpenumero ne ſepultura quidē contingit, & nō raro à canibus deuorantur. Quòd ſi pro rege angelorum mortui fuerimus, certi ſumus, nos accepturos corpus multo glorioſius, maiori gloria conſpicui erimus, longè maiora nobis erunt laborum præmia. Proinde arripiamus arma ſpiritualia: non opus iaculis & ſagittis: ſufficit pro omnibus lingua. Sunt enim & ſanctorum ora pharetræ, è quibus diabolico capiti continui & crebri ictus inferuntur.

Conſtãtia martyrum.

Dan. 3

Tyrãni fraudulentia.

Nunciata ſunt & hæc atque ſimilia regi, qui nec ſic deſtitit, ſed illecebrarum eſcis iterum atque iterum illos tentauit. Ita autem mandauit, quòd ſi cederent uicti, ſub omnium oculos producerentur, ſin fortes perſeuerarent, uti perduellionis rei educerentur &

occiderētur, neque ulla Chriſtianæ profeſsionis, ob quam tenebantur, mentio fieret. At qui reuelat profunda & abdita, non permiſit ut machinationes illæ occultæ manerent, & ignotæ inſidiæ. *Gē. 39.* Nam quemadmodum olim mulier Aegyptia Ioſephum in lecto ap præbendens, licet ſperaret factū ſuum clam fore omnibus hominibus, non fuit tamen occulta, uel oculo illi ſoporis neſcio, uel poſteritati. Quippe quod abſq; arbitro illa Ioſepho dixit, id nunc toto ubique mundo canitur. Ità & ea, quæ per ſubornatos illos conſiliarios doloſus rea agebat, ſperans occulta fore, nequaquā manſerunt occulta. Didicerunt enim poſteri omnes & inſidias doloſas, & triumphantium uictorias. Denique cum multo tempore exacto, alacritatem eorum non ſolum non frangeret multitudo dierum, ſed potius ſtudium & ardorem excitaret, æmulatoresq; multos faceret, iuſsit tandem media nocte in barathrum eos abduci. *Plectūtur capite martyres.* Ducebantur itaque in denſas tenebras luminaria, & decollabantur. Cæterum capita detruncata tunc diabolo magis terribilia erant, quàm cum adhuc uocem darent: Sicut & caput Iohannis non tantum terrebat cum loqueretur, quantum cū in diſco mutum afferretur. *Matt. 14.* Habet enim & ſanctorum ſanguis ſuam uocem, quæ non per aures auditur, ſed occidentium conſcientiam inuadit & peſtringit.

Poſt beatam autem illā cædem, quidam etiam cum ſalutis periculo, athletas illos optimos rapuerūt, etiā ipſi uiui martyres, ut illorum reliquias curarent decēter. Nam quanuis non occidebantur, optabant tamen mori potius, quàm ut corpora illa relinquerent inhumata, ita ad uenationem eorum feſtinabant. Dicunt qui tunc affuere, & quibus corpora illa recens occiſa uidere datum fuit, quod iacentibus ſimul illis in ſepulchro, talis quædam ea eorum oculis & uultu gratia reſplenduerit, qualem in Stephano Iudæis reſpōſuro, fuiſſe Lucas dicit. *Act. 6.* Neque ullus eſt, qui non pio quodam horrore illis adſtiterit, adeo adſpectus ille afficiebat oēs. Quin & oēs clamabant in laudē eorū id, qđ à Dauide dictū: *2. Re. 1* In uita ſua non ſunt ſeparati, & in morte non ſunt diuiſi. Pariter enim confeſſi ſunt, pariter carcerem inhabitarunt, pariter in barathrum abducti ſunt, pariter capite mulctati ſunt, & unus utriuſque corpora tumulus tenet. Et unum quoq; tabernaculum in cælis eos excipiet, quando in maiorem peruenturi ſunt gloriam, nempe immutandi.

Nota quæ à tanto uiro dicuntur de his S. martyribus & eorum reliquijs.

Illos non indignum fuerit & columnas, & ſcopulos, & turres, & candelabra, & tauros ſimul appellare. Nam Eccleſiam ſicut columnæ ſuſtinent, ſicut turres muniunt, & ſicut ſcopuli, omnes undarum aſſultus repulerunt, multam interim ipſi ſeruantes tranquillitatem, ſicut luminaria tenebras impietatis diſcuſſerūt, & ſicut tauri, anima promptitudineque eadem, ſuaue Chriſti iugum traxere. Idcirco ſæpe eos inuiſamus, tumulos adornemus, magnaque fide reliquias eorum cōtingamus, ut inde benedictionem aliquam aſſequamur. Etenim ſicut milites uulnera, in præliis ſibi inflicta, regi monſtrantes, fidenter loquuntur, ita & illi in manibus abſecta capita geſtantes, & in medium adferentes, quæcunque uoluerint apud regem cælorum impetrare poſſunt. Proinde magna fide prōptitudineque huc ueniamus quo & uiſis ſanctorum monumentis, & conſideratis eorum præmiis, inde uarios theſauros undiquaque colligamus, & per præſentē uitam ita iuxta uoluntatem Dei tranſeamus, ut in portum æternitatis cum multis mercibus ingrediamur, fruituri regno cælorum in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui ſit gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA SANCTAE EVSEBIAE,

Quæ cognominata eſt Hoſpita, uel externa, authore Simeone Metaphraſte.

Noua & aliena uita illius uerè admirabilis Hoſpitæ ſeu Externæ, *Ianu. 25.* habet quidem breuiſsimam, & quàm fieri poteſt maxime ſuccinctam narrationem, alienam uerò, & inprimis honeſtam. Quāuis autem ſit adeo ſuccincta, in certaminibus tamen & laboribus, & iis, quę rationem habēt utilitatis, omnes ferè aut certè permultos ſuperauit. Hæc enim mulierum beatiſsima, magnique & maximè uirilis animi, erat genere clariſsima, ſi patria & parentes reſpiciantur. *Genus eius & patria.* Nam hi quidem fuerunt illuſtres, non opibus ſolum & gloria, ſed etiam pietate, illa autem fuit omnium ciuitatum clariſsima & maximi nominis, nempe Roma antiqua. Nam cum ea ex eiuſmodi parentibus nata eſſet prima & ſola, genere quoque dignam habuit educationem, probè & ex uirtute educta, & Chriſtianè inſtituta, & quæ Deo gratam egit uitam.

Cum autem iam eſſet nubilis, petitura quodam ex ciuibus, qui ipſe quoque erat clarus, & genere ſimul & diuitiis ſponſæ conueniebat. Atque puellæ quidē parentes, cum in nulla re deſponſationem poſſent repræhendere, ſed ſcirent eſſe dignam & congruentem alterius cum altero coniunctionem, aſſenſi ſunt affinitati, & adſpexerunt ad matrimoniū, diesque fuit præſtitutus, & iam parata erant omnia. Hoſpita autem illa, quæ erat magni & excelſi animi, & ſe dignam cenſebat præſtantioribus, & ad alium ſponſum intuebatur immortalem, cum audiret uerba fieri de his nuptiis, in quas cadit interitus, putabat eſſe nugas, & *Reſpuit nuptias* nec, ut eis aſſentiretur, omnino inducebat in animū, & nec erat ullo modo affecta muliebriter. Ab illo uerò ſolo ſponſo eius pendebat animus, eiusque amore & præcordia & cor ualde ſauciabat, & ad ipſum totū conuertebat animum. Quamobrem ſtatuit ſe clanculum ſubducere, parentibusque & domo relictis, ſe fugæ committere. *Meditatur fugam.* Hoc autē uerſans in animo, alios quidem celauit, quas uerò ſciebat ex ancillis eſſe magna in ſe beneuolentia, & alioqui in multis ſui magnam dediſſe experientiam, quod non ut ancillarum, neque adeo ut fœminarum, earum facilè caperetur & expugnaretur animus, eas cum accerſijſſet & iureiurando adegiſſet, eis aperte totam rem enunciat, quidnam cōſilij cępiſſet, & quemadmodum omnino conſtituiſſet effugere matrimonium. Deinde adiicit, quod ſi uellent, eas huius boni inſtituti aſſumeret ſocias. Hæc ergo dixit, & ſimul ea, quæ obſtare uidebantur, ſapienter expurgauit, dicens, Ne de ea cogitarent aliquid, tanquam de iuuencula & thalamo educata, neque uererentur, ne eam ſui pœniteret inſtituti, & ne ex eo non ſolum ſibi, ſed eis quoque afferet periculum, ſed bono ſint animo, & certo credant, ꝙ & ſi uis omnis ingruerit, ſi enſis, ignis & beſtiæ, & ſi aliquid aliud ex iis, quæ ſunt aſpera & moleſta, inuaſerit, nō eā ab hoc dimouebit propoſito. Cum ſic dixiſſet, eæ quoque parent prompto & alacri animo, & aſſentiuntur eidem inſtituto, & hoc quoque auſæ ſunt adiicere magno & excelſo animo, quod ſi tale quid ex ijs, quæ nollent, contingerit, ſe malle cum ea mori, quam ſi ab ea ſepararentur, uti rebus ſecundis.

Ancillæ ei aſſentiuntur.

Cum ſic inter ſe eſſent aſſenſæ, & pulchrè coniunctæ animis, tres autem eæ erant apud dominam, iam erant inter ſe & honore æquales, & conſeruæ & moribus

ribus ſimiles, pari mente utentes & pari ſtudio, communiter ſubiectæ uni Domino, & ei unitæ, & tempus quærentes opportunum, quo ſe expeditæ poſſent fugæ committere, & quæ non obſeruaretur. Sed neque illos dies interiectos ſtatuerunt oportere in ſocordia & ocio tranſigere, ſed ſe potius afflictioni dedere & laboribus, ſeueluti prius exercentes & aſſuefacientes uirtutis ſudoribus. Earum uerò domina & princeps huius pulcherrimi conſilii, beata illa, inquam, Hoſpita, ut quæ ſibi prius fugæ complanaret ſemitã, & hoc ageret, ut eſſet abſque ulla offenſione, uniuerſum mũdum muliebrem, qui erat tam in ueſte quàm in auro & argento, inſcientibus parentibus, per illas ancillas ferebat ad pauperes.

Res ſuas pauperibus elargitur.

Cum autem & hæc illi rectè haberent, & iam tempus adeſſet nuptiarum, tunc modum fugæ eis quoque ſuggeſsit Hoſpita. Mutatis certè ueſtibus, & ut oportebat eas quæ orant uirili animo, ueſtibus indutæ uirilibus, ita clanculum egreſſæ ſunt extra fores, ſimul flẽtes & gaudentes, uel potius ipſæ lachrymæ erant uoluptatis & lætitiæ.

Capeſſit fugam.

Egreſſæ ſunt ergo, Tu ſis nobiſcum, dicentes, ò fili Dei, & ſignifica nobis uiam, qua ſumus ingreſſuræ, ad te enim totam mentem & animam ſuſtulimus. Eis autem ingredientibus, beata illa rurſus cœpit eas admonere: Nihil ò ſorores, (ſic enim ſum uos deinceps uocatura) nihil, inquam, ex terrenis rebus uos ad ſe conuertat, nec pulcherrimi conſilii uos ulla ſubeat pœnitentia. Hac enim uia nõ inuenerit aliquis quicquam beatius. Nam ſiue ſpectamus præſentia, ſumus remotæ ab omnibus turbis & negociis, ſiue uelimus conſiderare futura, neque mens, neque oratio poteſt ea bona compræhendere, quæ eos manent, qui hanc uitam elegerint. Cum eæ hæc uerba audirent in itinere, accendebantur animis, & ea ſpe, quæ eſt ex Deo, magis confirmabantur.

Cum autem fuiſſent propè mare, paratum inueniunt nauigium & iã enauigaturum, cum nec id quidem eis ſine Dei numine accidiſſet. Quod cum aſcendiſſent, & uentum ſecundum nactæ eſſent, breui perueniunt Alexandriam. Deinde cum illinc ſoluiſſent, ueniunt rurſus in Co inſulam. Omnia enim faciebãt ad hoc, ut laterent, & ut quæſitæ, minimè agnoſcerẽtur. Quineriam eis alioqui placuit è uia hic quieſcere & corpora & animos recreare, utporè quòd & apta eſſet inſula ad quietem præbendam, & multum conferret ad hoc, ut non poſſent depræhendi. Poſtquam ergo fuere in tuto, muliebrem rurſus habitũ ſuſcipiunt.

Studet ſoli deo eſſe nota.

Deinde cum habitaculum in ſeparato quodam loco mercede conduxiſſent, illic ſtudioſè diuinæ uacabant philoſophiæ. Hoc autem præcipue magno ſtudio contendebat Hoſpita, ut nulli eſſet manifeſta, nec ipſa, nec eius uitę inſtitutio, ſed omnino ignota hominibus, ſic Deo magis eſſet cognita. Nam & famam alioqui uerebatur, & dubitabat nè ſui parentes eam ualde quærerent, Sciebat enim non eſſe rem quæ negligatur nec quæ facile ferri poſsit, chariſsimæ filiæ amiſſionẽ amantibus parentibus, ſed cuius inuentionem uel anima lubenter commutarent. Et ideo quotidie præcipiebat ancillis, ut diligenter cauerẽt, ne cui arcanum aperirent, & ſi quis, inquit, de meo nomine interroget, dicite me non Euſebiam, ſicut re uera uocor, uocari, ſed Hoſpitam. Sum enim, ut uidetis, hoſpita. Sicque fiet ut & uos ſitis puræ à mendacio, & uos ipſas conſeruetis ignotas. Et hæc quidem illis dixit.

Cum autem ſtuderet inuenire aliquem, qui eis præeſſet ad ſalutem, non alias eum, niſi a Deo uoluit inuenire. Inclinatis itaque unà cum corde genibus, orabat lachrymans, Deus qui ubiquè ades, dicens, & nos ſic uides errantes, ne nos deſpexeris, ne nos reliqueris, propter quem parentibus & domo relictis, peregrè uerſari delegimus, ſed tibi placeat, ſeruatorem aliquẽ & tutum uiæ ducem, & nõ errantem, ad nos mittere, ſicut olim Teclæ Paulum, & cuius ſequentes ueſtigia, poſsimus nos miſeræ & abiectæ tuam uiam ingredi.

Oſee. 6

Ea hæc orante, eis inuentum eſt illud Oſeæ, nempe, Sicut matutinum paratus Deus, noctem diſſoluẽs rerum difficiliũ. Protinus enim uiſus eſt eis homo quidam, aſcendens è portu, canis capillis, formam præ ſe ferẽs monaſticã, adſpectu præclaro, & ut dixerit quiſpiam, omni ex parte angelicus.

Monachus diuinitus ad eam mittitur

*Et cum uidiſſet uirgo Chriſti, & ſpiritali gaudio eſt repleta, & currẽs prẹhẽdit pedes, in eos quidem fundens lachrymas, petens autem, ut non eas omnino deſpiceret, ſed deſiderantibus ſalutem attenderet, & non intermitteret docere, admonere, in eam uiam, quæ ducit ad Chriſtum, deducere, & ut ſemel dicam, externis omnia effici.

**Eum cum.*

Cum autem uidiſſet monachus ſic affectã uirginẽ, & quęnam eſſent interrogauit protinus, & quemadmodum ſic errarent in inſula. Poſtquàm autem intellixit eſſe quidem eas genere Romanas, externas uerò & errantes propter Chriſtum, & quòd procedere & uideri ab aliquibus ex ijs, qui hic ſunt, & turpe eſt, & non eſt omnino ferẽdum. Atqui, inquit, uos quoque uolo eadẽ de me exiſtimare. Nam ipſe quoque ſum hoſpes, & huius loci omnino ignarus, ut qui è ſacris locis modo enauigauerim. Poſtquàm enim illic fui gratia orationis, ad meam nunc deſcendo patriam. Eum itaque interrogauit beata, cuiuſnam eſſet ciuitatis, & quanam eſſet dignitate præditus. Exiſtimabat enim eum eſſe epiſcopum, quantum conijcere poterat ex habitu. Ille autem, Patria quidem, inquit, mihi eſt Caria: ciuitas uerò, Mylaſſa. eſt autem mihi talis ueſtimentorum habitus, quod ſim Presbyter, & paruo cuidam gregi præſim, magni, inquã, ex Chriſti diſcipulis Andreæ, nomen autem mihi eſt (nã hoc quoque uoles fortaſſe ſcire) Paulus. Eam uerò, cum hoc nomen, Paulus, audijſſet, cępit non parua admiratio, quod cum oraſſet talem ſibi dari magiſtrum, qualis Teclæ apparuiſſet Paulus, præces Deus celerrimè, uel potius ante preces eam exaudijſſet, ut illud dicamus Dauidicum, In cordis præparatione: & hic qui erat ei appariturus Paulus, non ſolum rei, ſed etiam nominis futurus erat ſocius.

Pſ. 91.

Cum lachrymis ergo impleſſet oculos, Deo quidem magnam gratiarũ actionem, Paulo autem obtulit ſupplicationem, ut eſſet ei pater ſecundum ſpiritum, & tota penderet ab eius cura & prouidentia. Ille uerò, Si hic quidem, inquit, ſitis, non potero uobis amplius prodeſſe, ut qui ipſe quoque ſim hoſpes, & in uos in tranſitu inciderim: & maximè cum nec poſſim quidem amplius expectare. Oportet enim, inquit, nos reuerti, gregem noſtrum uiſitaturos. Vos autem, ſi uoletis, abeuntes nos ſequemini. Sic enim ipſe quoque pro uiribus curæ ueſtrum gerendæ non deero.

Cum eæ autem id, quod dixerat, lubenter accepiſſent, & ſe eum eſſe ſecuturas ſignificaſſent, ijs acceptis, ſoluit in Mylaſſam ciuitatem, datque eis habitacula ad quietem accommodata propè templum: quo in loco domum quoque oratoriam excitat Hoſpita Stephano protomartyri. Intra breue autem tempus conſtruit etiam monaſterium uirginum, id quoque ſacræ Pauli curæ committẽs.

Aedẽ & monaſterium cõſtruit

Toto uerò tempore eius uitæ nemo cognouit, quænam eſſet, nec cuias, & propter quamnam cauſam à ſuis receſsiſſet, & quomodo uocaretur: ſed dicebat omnibus, ſe uocari Hoſpitam: & dicebat hoc ſibi eſſe nomen proprium, & dicendo perſuadebat. Porrò autem beatus quoque Paulus dicens interrogantibus ſe adduxiſſe illas ex Co inſula, nec incredibilia nec falſa uidebatur dicere. Quocirca earum quoque monaſterium dicebatur eſſe Coo-

tum

rum, ſequente ſcilicet nomine multorum opinionē, & ea quæ fama iactabantur. Cnm aurem Cyrillus, cui fuerar commiſſus ciuitatis epiſcopatus, tunc è uita eaceſſiſſet, communi ciuitatis ſuffragio decernitur, ut in Cyrilli ſede Paulus ſuccedat: quod quidem & ſtatim finem accepit, & is fuit ordinatus.

Iam uerò is creatus Mylaſſenns Antiſtes, Hoſpitæ quoque perſuadet, ut ad ſacrum gradnm aſcendat, & eam ordinat Diaconiſſam. *Fit diaconiſſa* Quæ quidem, poſtquàm fuit eius fidei mandatus honor Diaconatns, què merebatur quidem, inuita tamen accepit: dici non poteſt, quantis corpus tradiderit laboribus, & maximè quod erat aſſueium deliciis & lautitijs omnibus, quādam netè nouam & alienam uitam ſectata & planè eaternam, & ueluti materiæ eapertem & incorpoream: adeo ut auſteram eius uitam uel procul horrerent dæmones, & nec auderent ad eam omnino accedere. *Mira eins abſtinentia.* Quæ quidem cum ſæpe quidem ſolueret intenſam & aſperam exercitationem, non intra duorū aut trium dierum ſpatium comedebat. Quando autem ad certamina accurate & eaactè aggrediebatur, etiam ad ſeptem uſque dies permanebat ieiuna, pugnās cum naturæ legibus propter legē ſpiritus. Quin etiam cum ſic quoque uia tandem accederet ad cibum capiendum, & ad corpus propter ninculum intueretur, à uino quidem & oleo, & ab oleribns & leguminibus, & à quolibet, ut ſemel dicam, quo igni admoto utimur, omnino abſtinebat. Porrò autem nullum quoque fructum omnino guſtabat, ſed ſolo pane ſatisſaciebat neceſſitati naturæ: & nec eum adeo leuiter & citra laborem admittebat, ſed eum lachrymis irrigabat, & thuribuli cinere adſpergebat, ut nec ipſum quidem ueſci, quod communiter laborioſis ſolet eſſe mediocris conſolatio, ei eſſet citra laborem, & liberum à mali perpeſſione.

Fuit autem Hoſpitæ hic ſe nutriendi modus per totam ſuam uitam, adeo ut ipſa cum diuino Dauide cinerem tanqnàm panem comederet, & potum cum *Pſ. 101.* fletu meſceret. Hæc autem faciena, & ſic panem doloris comedens (ut rurſus dicam, quæ diuinus Dauid) *Pſ. 126* etiamſi alias ea ſororibus, eas ramen duas, quæ ei aſſidebant, & fugæ fuerant ſociæ, latere non potuit. clam enim adſpiciebant, quæ ab ea fiebant, ita ut ipſæ uidētes, non uiderentur: immo uerò non ſolnm uidebāt, ſed etiam eam pro uiribus ſtudebant imitari. Cum autem tam parce & non niſi neceſſitate compulſa aleretur, num ſortaſſe ſomno aliter utebatur, & ſic uim conſolabatur corporis, idque multa laborans inedia & ueluti concidens, ſuſtentabat & recreabat? Nequaquàm. Sed tam toleranter quidem ieiunabat, ut uel hoc ſolum ſufficeret ad diſſoluendum robur corporis, etſi nihil eſſet aliud, quod eam affligeret. *Mirabiles uigiliæ.* Plus autem uigilabat, quàm ieiunabat, & ſic carnem affligebar, rora manu ferens opem ſpiritui. Id nerò ea hoc eſt euidens, ꝙ cum ſe, ut ſolebat, daret orationi, ſole iam occidente, non priusquàm uenirent ſorores *Nota matutina cantica.* ad cantanda matutina cantica, ſoluebat orationem, ſed nonnunquam depræhendebatur ab eis tollens manus. Aliquando autem cum ueſpere humi inclinaſſet genna, tota noa eam ſic tenebar iacentem & deflentē, & Deum uehementer orantem, & quod eſt omnium maaimè admirandum, cum illa ſic ſe in uita eaercerer, *Eius humilitas.* tanta erat eius humilitas, nt nullus ea iis, qui ſe gerunr improbiſsime, poſſent ea, qua ipſa erat, eſſe moderatione.

Et ut alia omittam, quæ afferent moleſtiam propter mulritudinem, ea quidem certè, quæ ſunt eius maaimè propria & longè apertiſsima indicia, tradam *Virtutes.* piis animis, nempe inſignem manſuetudinem, & ꝙ à nemine unquam uiſa ſit irata, charitatem, qnæ ſorores ſummo complectebatur amorè, & earum curām gerebat, inanis gloriæ magnnm odium, indumentorum, quæ uel idiote conneniret, nilitarem, & cui nullius æquari poſſet frugalitatē. *Veſtes.* Tales enim erant egregiæ illius uirginis neſtes, qnales uel ex iis, qui in forn mendicant, dedignatus eſſe aliqnis uideri geſtare, cordis ſummam tranquillitatem & ſerenitatem, quæ ad profundum uſque adeo proceſſerat, & eam acceperat qualitatem, ut ex eaterno habitu eſſet euident. Poſtremo id, quod erat præferendum cæteris, quod eſſet ſemper cogitabunda & attenta, & planè eiuſmodi, ut oon gaudio diffunderetur. Ex quo hoc conſequebatur, ut unquam uiderentur eius oculi inanes lachrymis: ſed ſemper parturirent aliquid, non ſecus ac fontes, ea quibus aqua ſemper ſcaturit.

. Porrò autem cum ea eſſet è uita eaceſſnra, erat quidem dies feſtus beati Ephraim, non quem aluit Syria, *Dies feſtus B. Ephraim, epiſcopi Mylaſſen.* ſed qui erat ciuitati notus & familiaris, qui, inquam, præclarè reait ſedem Mylaſſenorum. Epiſcopus autē Paulus cum toto populo ciuitatis, ierat ad nicū Lencen. Illic enim erat & templum & diuioi Ephraim erant & ſacræ repoſitæ reliquiæ, & feſtum celebrabatur ſplēdidè. Illa uerò, cum ad ſe omnes ſorores acceſſiſſet, his uerbis apud eas cœpit uti, quæ magnam habebat moderationem, & unà cum moderatione coniūctum amorem in ſorores, Dominæ meæ, dicens, & ſorores, ego quidem magnam, quam mei geſsiſtis, curā rectè ſcio, quēadmodū cum eſſem eaterna & errans, meam ſuſcepiſti imbecillitatem, & intra ueſtra uiſcera poſueritis, meque benigne uobis effeciſtis familiarem. Sed nunc mihi uobis eſt opus, ualde, inquam, eſt opus, ut nec cum receſſero, me mandetis obliuioni, ſed multo magis amorem augeatis, & mei memoriam in ueſtris ſanctis animi deſcriptā & impreſſam conſeruetis, & quando ad Deum accedetis, ſanctas *Petit poſt mortē orari pro ſe.* manus ad ipſum tolletis, meæ quoque humilis & abiectæ, & quid aliud, niſi ueſtræ ancillæ? ſitis memores. Sic ego ero uiua & immortalis, & poſt finem ſi ullus eſt ſenſus, ualde lætabor. Nūc enim quantum poſſum uidere, mihi finis imminet, & quædam premit moleſtia, & ineaplicabilis metus cor meum agitat, ne ſint mihi impedimento multa mea peccara, & arceant ab ea, quę ad Deum tendir, uia, ſed inueniam ſacras ueſtras preces bonas duces, & hanc mihi uiam reddeotes facilem & eapeditam. Porrò aurem illnd qnoque meum non parum cōturbat animum, quod & à Paulo abſum communi noſtro patre, qui precatus eſſet pro meo deceſſu, & effeciſſet, ut non bona ſpe defecta illuc proficerer. Sed uos id ei cum uenerit dicite, *Matt. 25.* & pro nobis uehementer orate, ne mei obliuiſcatur Hoſpitæ, quam ipſe conuenienter Chriſti dicto collegit, & in hanc uiam deduait.

Hæc cum ea diceret, omnibus lachrymæ proflnebant ea oculis, & dolore, qni dici non poteſt, earum cruciabatur animus, & graui mœrore affligebārur: & utpotę communi & filiarum amantiſſima matre recedente, in orbem circunſiſtens, deflebant orbitatem: multo autem magis duas ancillas, quas & fugæ & uitæ, quæ in eaterna regione acta eſt, habuit ſocias, attigit motus animi. Cum itaque nulrus, ut pareſt, fletus luctusque & tumultus eſſet exciratus, ei quoque earum miſerenti calidæ decidebant lachrymæ. Cæterum & ipſa cito ad ſe redijt, & illas eſt eahortata, ut relictis fletibus, ſeipſas componerent, & hoc potius conſiderarent, ne in fine ipſæ eſſent dignæ, quæ defleantur. Oporet enim, inquit, uos prudentes imitari uirgines, & accendere lampades, & hoc curare, *Mat. 25.* ut in ueſtris uaſis accipiaris oleum: Porrò autem diuinorum quoque uerborum meminit, quòd non tardat *2. Th. 5.* Dominus. Veniet enim dies Domini ſicut fur. Cum

uerò

uerò poſt admonitionem lugere magis pergerent, & lecto hærerent ualde miſerabiliter, & nec minimum quidem ab eo diſcedere ſuſtinerent, ipſa cum & manus & oculos ad cælum ſuſtuliſſet, & oculorum lachrymis internam animi ſignificaſſet affectionem: Deus, inquit, qui in hodiernum uſque diem omnia mihi fuiſti benigniſſimè pater & mater & nutrix & patria, ſolum & iucundum mei hoſpitæ ſolatium, ipſe quoque Domine dignare me mane ſuſcipere in ſupernam patriam, tuam ciuitatem Ieruſalem. Memento autem harum quoque omnium, quæ mihi ſecundum ſpiritum coniunctæ ſunt ut ſorores, & conſerua eas ſuperiores omnibus maligni dæmonis inſidijs. Harum quoque duarum mihi præcipuè conſeruarũ memento tu, qui bonus es, & quomodo in hac, quæ eſt ad tempus, uita, & fugæ, & laborum, & aliorum, quæ in externa regione feruntur, malorum fuere ſociæ, & à me perpetuò manſere inſeparabiles: ita ut nos quoque illic ſimus inſeparabiles, & beata tua uita fruamur concede.

Hæc cum precata eſſet, rogauit ſorores, ut eam parum dimitterent. Quod quidem cum factum eſſet, & illæ eſſent egreſſæ, e lecto deſcendit Hoſpita, & uenit ad oratorium. Deinde incluſa, cum genu flexiſſet in terram, intenſe orabat, duabus ancillis eatrinſecus eã contemplantibus. Cum ea ergo diutiſſimè produceret orationem, uident repente lætam & claram lucem domum circunfulſiſſe, & cum ſuauem, qui dici non poteſt, ſenſiſſent odorem, cui nulla poſſunt conferri, quæ ſunt in terra, aromata, ſtatim fores aperiunt: & cum ſimul irruiſſent, (ò diuinam prouidẽtiam) inueniunt Hoſpitam feliciter obdormijſſe, & ad quem deſiderabat Chriſtum eſſe profectam hora ſexta diei ſabbati. Egreſſæ ergo cum flentes & uociferantes ſorores conuocaſſent, eam circunſtabant, & omnes ſimul plangebant. Deus autem uolens deſuper oſtendere, cuiuſmodi lux celabatur in occaſu huius uitæ, maximo ſigno eam honorat poſt mortem. Cum enim eam iam reliquiſſet anima meridie, eſſetque aer ſerenus, & ſol reſplenderet clariſſimè, in cælo apparet ueluti quædam corona, quæ ſtellis circulum circunſcribebat: in medio autem coronæ cernitur crux, quæ ipſa quoque erat ſtellis lucidis figurata. Cum ergo miraculum ſic euaſiſſet manifeſtum omnibus, Epiſcopus Paulus, qui in Leuce uico adhuc agebat, cũ hoc præter ſpem ſpectaculum ſuis acciperet oculis, diuino ſpiritu motus, ijs qui congregati erant, dixit: Domina hoſpita dormijt, & hoc eſt eius ſignum coronæ & crucis.

Domino ſpiritũ reddit.

Nota miraculum.

Poſtquàm autem ab eo fuit peractum ſacri myſterij miniſterium, magno ſtudio illinc recedit: unà uerò cum eo iuit reliquus quoque populus. Deinde cũ ingreſſi eſſent ciuitatem, uident Epiſcopum nihil eſſe omnino falſum ſua prædictione, ſed eadem hora Hoſpitam à rebus mundanis uerè fuiſſe eaternam, qua illud ſignum apparuit, & hic uir diuino ſpiritu aſſlatus, de eo eſt hæc locutus. Cum toto ergo populo concurrebant omnes uiri & mulieres, cum magna uociferatione & admiratione dicentes: Gloria tibi Chriſte, gloria, qui noluiſti talem theſaurum latere in terra. Gloria tibi omnium opifex, quòd paruã noſtram & in hodiernum uſque diem obſcuram ciuitatem, tam illuſtrem reddideris, & dediſti, ut poſſet de tali gloriari theſauro. Et ſic quidem omnes communiter, multo autem magis multitudo mulierum, quæ ſimul quidem motæ & calore naturę, & quòd eã, quæ erat eiuſdem ſexus, uiderent adeo admirabilem, non potentes ſe continere, magno impetu accedunt ad Pontificem: Ne nos, dicentes, celaueris laudem noſtræ ciuitatis, margaritam ne infoderis, hanc communiter deducamus: lucernam feramus publicè. Videãt omnes non eſſe reijciendas fœminas, ut quæ non ſint infames. Videant cuius regis ſumus ancillæ. Videant gentiles, uideant Iudæi, & nullus ſuos tegant præ pudore: cognoſcant quiſnam ſit ab eis crucifixus, & plãgant. Atque ſic quidem fœminæ.

Illuſtrãtur urbes ſanctorum reliquijs.

Epiſcopus autem cum ad lectum acceſſiſſet, & cum quanta dici poteſt reuerentia ceruicem inclinaſſet, corpus adorauit. Quinetiam ſacerdotum reliquus chorus & uniuerſus clerus eundem iacenti exibebãt honorem. Sicque lectum ferentes, multis comitanti bus lampadibus & ſuaue olentibus aromatibus, per mediam duxerunt ciuitatem. Illarum uerò ſtellarum corona, & quæ cum ea erat crux, cum lectus quidem ferebatur, ipſa quoque ſequebatur: cum ſtabat autem, ſtans quoque apertè cernebatur, & propemodum lectum oſtendens, & loquens quòd illa ſit propter ipſum, & eo duce & ſtet, & moueatur. Fama uerò miraculi cito peruenit ad exteros, omneſque protinus id uiſuri concurrebant: ut ciuitas eſſet propemodum nimis anguſta ciuitati. Cum totam ergo illam noctem ſic uigilaſſent, (erat autem dies Dominicus) cernebant ſic quoque multas fieri curationes. Quicunque enim uel morbo diuturno erat detentus, uel immedicabili aliqua affectione, non multis opus habebat laboribus, non pecunijs, non tempore & mora, ſed ſatis erat ſolummodo ad lectum accedere & tangere: eratque contactus protinus liberatio à quolibet, quod premebat.

Adorauit, pro ueneratus eſt.

Multi ægri curantur tactu lecti eius.

Cum autem iam dies illuxiſſet, & eſſet hora tertia, ubi peruenerunt ad locum, qui uocatur quidem Sycinium: ſitus uerò eſt ad partem Auſtralem ciuitatis, quo quidem in loco mandarat Hoſpita ut ſepeliretur: eam ſepeliunt, ut quæ lege quidem mortis humi ſit condita, uirtutis autem ratione ubiquè prædicetur. Cernebatur autem ſurſus & circulus & crux iacere ſimilia, nempe & ingredi cum lecto, & cum ſtaret, conſiſtere. ſimul ac uerò is fuit terra abſconſus, ipſe quoque latuiſſe, & non apparuiſſe amplius. Cum eam ergo ſic depoſuiſſent, & ut par erat unxiſſent, lintea, quæ erant impoſita relinquijs, eiuſmodi eſſe duxerunt, ut pro eis depugnarent, Epiſcopus.ſ.& ij qui aderant, & cum ueluti quandam hæreditatem ea inter ſe diuiſiſſent, à morbis & affectionibus & à quolibet alio quòd ægrè eſſet liberationem per illa ſe habere credebant. neque ſpe falſi fuere. Quinetiam locus quoquè erat plenus curationum, cui obtigit, ut ſacrum eius corpus conderet, theſaurum qui exinaniri non poteſt & conſumi. Non multum intercesſit temporis, & fideles eius ancillæ, aut Dei potius gratæ ſeruæ, è uita excedunt, & ad pedes Dominæ ſepeliuntur, ex ueritate magis oſtendi uolentes, quã ex eo, quod erat humilitatis legibus diſpenſatum: & ut per propinquitatem ſimul cerneretur amor & beneuolentia, & ſeruitus rurſus & ſubiectio per ordinẽ.

Lintea reliquijs eius impoſita, ſanant morbos.

Ex quibus cum quæ primo erat mortua, de ſua fuga nihil aperuiſſet, quoniam ſecunda quoque erat paulopoſt moritura, ſorores eam ſacramento quammaximè horrendo adiurantes, efficiunt ut nihil celet ea ijs, quæ facta fuerant, & ſtatim omnia uerè narrauit, Vndenam uenerit ſancta, & quibuſnam claris orta ſit parentibus, & quænam ei fuerit cauſa erroris & fugæ, nempe Dei amor inexpugnabilis, propter quem & maximos labores & immodicam ſuſtinuerunt afflictionem: & quodnam eſſet eius nomen proprium, nempe Euſebia. ità enim nominabatur à diuino baptiſmate. Impoſito autem nomine, maluit illa uocari Hoſpita, propterea quòd à rebus mundanis eſſet planè hoſpes & aliena: & etiam ut magis latere gratum erat.

Pancis

Paucis uerò puſt diebus beatiſsimus quoque Paulus emigrat glorioſè, qui fuit reuera bonus paſtur, ſuamq́ue uitam poſt mortem comprobauit miraculis, & cum alijs eo quoque diues eſt Mylaſſa ciuitas. *Nota de reliquijs.* Templum uerò Andreæ Apoſtoli eius corpus tanquã ſacrum ſuſcipir. Sunt uerò nunc ij Mylaſſæ ornamentum, turres quæ rumpi nequeunt, theſauri ſine ſumptu, & bonorum omnium ſuppeditatores: In gloriam patris & filij & ſancti ſpiritus, nũc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. PRAEIECTI, ARVERnorum Epiſcopi & martyris, & ſociorum eius, per F. Laurentium Surium reddita aliquod locis Paraphraſticos.

25. Ianuar. BEatus Præiectus claris apud Aruernos ortus natalibus, parentes habuit Gondolenum atque Elidiam: & quidem cum necdum in lucem eſſet editus, cæleſti reuelatione indicatũ eſt, quis quandoquè futurus eſſet. *Viſio eius matri oblata.* Cum enim materno adhuc geſtaretur utero, eiuſmodi uiſio genitrici eius oblata eſt. Videre nanq; ſibi uiſa eſt infantem per ipſius latus egredi, undæ, iuſtar ſanguinis rubentis, baptiſmate ablutum. Eam rem mater ad quendam Dei ſeruum retulit, à quo hoc tulit reſponſi, puerum ex ipſa naſciturum, magnum quandoque in hoc ſeculo futurum, & cum palma martyrij ex hac uita deceſſurum. Deinde natus eſt puer ſanè elegans, & infantiæ annis præteritis, *Traditur ſchola.* apud Iciodorenſes ſcholæ traditus eſt, ut literis in illa ætate tenera imbueretur. Nec deerat puero gratia cœleſtis, cuius beneficio præ cæteris condiſcipulis non contemnendos faciebat in literis progreſſus. Vt autem uiderunt parentes eius & literis & cantandi peritia eum iuſtructum, Geneſin archidiacono, qui poſtea factus eſt Aruernorum epiſcopus, eum commendarunt: qui cum animaduerteret præclaro illum ingenio & ſpectata indole præditum, atque ſtudio accuratiori educatum, primo illius fidei tradidit pecuniam, unde pauperes ſuſtentabantur. Poſtea uerò maiori accedente eruditione, non raro etiam ſuis eũ uolebat conſultationibus intereſſe. Sed quia in aliena felicitate plerunque inuidis dolẽt oculi, putantq; improbi ab ipſis decedere, quicquid alijs accedit, *Patitur æmulos* Clerici quidam Præiecti proſperis ſucceſſibus miſerè diſcruciati, arte quadam id efficere conati ſunt, ut pudore afficeretur. Itaque cum adhuc puer eſſet, Martinum cantorem incitant, ut eius cædendi quandam ocaſionem captet. Iubet ille, ut puer cantum reddat, quem uix breui temporis ſpatio illum audierat præcinentem. Sentiens autem probus & innocens puer ſtructas ſibi tendiculas, mentem refert ad dominum Ieſum, diuinam illius implorat opem, ſimul etiam Iuliani martyris ſuffragia ambiens animo pio ac religioſo. Ibi tum ſancti ſpiritus adſpirante gratia, ea facilitate cantum memoriter reddidit, ut eam canendi haud uulgarem peritiam non niſi diuinitus illi puero præſtitam omnes perſpicuè intelligerent, ſicque factum eſt, ut inuidentia rei nouitate obſtupefacta, in admirationem uerteretur. Sed hæc illius, nullo dubitante, ſunt dona & opera, qui armentarium *Amos 7.* ſycomoros uellicantem, prophetica gratia perfudit.

Præiecti uirtutes. Porrò autem cum bonis polleret moribus, ab eo, quem iam diximus antiſtite Iciodorenſibus præfectus eſt. Itaque licebat uidere eum caſtitatis ſtudio conſpicuum, charitate eximium, incumbentem precibus, ieiunijs deditum, ſcripturis lectitandis intentum. Ipſis autem ſanctæ Quadrageſimæ diebus hominum ſecularium declinabat commercia, & cum domeſticis fidei duntaxat, uictus parſimoniæ, humilitati & eleemoſinarum largitati uacabat. Vt autem die quodam multi ad eum eleemoſinæ petendæ cauſa pauperes acceſſerunt, didicitque uir ſanctus ex miniſtro ſuo, non niſi duos nummos aureos ipſi ſupereſſe: ad ſe crumenam apportari iubet, Ieſumq́ue intra ſe tacitis pulſans precibus, mox ſe ſenſit non fruſtra illius benignitatem imploraſſe. Nam intra crumenam paucisſimi illi nummi cœleſti benedictione uſqueadeo aucti ſunt, ut toti ad fores conſiſtenti pauperum cateruæ ſufficerent. Et quid mirum ad preces fidelis ſerui illum creaſſe in ſacculo pecuniam, qui ſua uirtute extendit cœlos, manumq́ue aperit, & implet omne animal benedictione? *Pſ. 144*

Aderant quandoque illi conuiuæ à carnibus abſtinẽtes: Ibi uerò ille nonnihil cœpit eſſe anxius, quòd piſcem, quem illis apponeret, non haberet. Forte autem accidit, ut aqua ad miniſterium deeſſet. Abiit puer cum ſitula ad fontem, & cum hauriret aquam, præter omnem expectationem ſimul piſcem hauſiſſe ſe ſenſit. Eũ uerò adfert Præiecto, abũde hoſpitibus *Exod. 16.* illis ſuffecturum. Erat hoc quoque illius munus, qui annis quadraginta populum Iſraeliticum manna cœli pauit in deſerto.

Iani Paſcoli ſolennitas agebatur, & Præiectus Aruernos properat ad epiſcopum. Die autem quodam in ſuperiori domus loco conniuium inſtruxerat, cui etiam ab illo inuitati intererant multi laici & nobiles, è quibus tres nolebant ueſci carnibus. Et quia ſemper grauis eſt prauis mẽtibus uita bonorum, cœperunt illos irridere uiri ſeculares, probra etiam & cõuicia iactare. Admonentur interim à ſancto uiro, ut quos uenerari potius deberent, eos deſinant indignis modis exagitare & carpere. Illis uerò ſe nihil *Pœna irridentiũ quorundã abſtinẽtiam à carnibus.* corrigentibus, ſubito pauimentum cum irriſoribus deorſum ruit, & ſolus Præiectus cũ illis pœnitẽtibus ad menſam relictus eſt. Ita temeritas cito pœnas dedit, & pudefacti irriſores, ad ſuas domos abiere.

Hoc ferè tempore Præiectus Diaconus ordinatus eſt, eratq́ue cantus egregiè peritus, ſapientia affluẽs, multa ſanctitate clarus & illuſtris, omniq́ue prudentia ornatus. Et quia non poterat Eccleſiæ lucerna abſcondi ſub modio, poſita ſuper candelabrum, ſuæ lucis radios præclarè diffudit. Nam certamina egregiorum martyrum Caſij, Victorini, Antoliani, & Auſtremonii, cæterorumq́ue ſanctorum, qui apud Aruenorum urbem, ut ſuam in Chriſtum fidem & amorem *Eius quædã ſcripta.* teſtarentur, ſanguinem ſuum libentibus animis profuderunt luculento cõſcripſit ſtylo. Oſtendit ſanè optaſſe ſe participem fieri calicis illius, quem ipſi biberant, qui tam accuratè illorum res geſtas ſcripto uoluit compræhendere.

Aliquanto deinde euoluto tempore, Felix, qui tũ *Præficitur monaſterio.* Aruernorum erat epiſcopus, Candidinenſis cœnobii præfecturam Præiecto demandauit. Ibi uir ſanctus nõ negligenter attentus fuit ad diſciplinã monaſticam, & tam animarum lucra, quàm ædificiorum ſtructuras in melius prouehendas curauit: Erat uerò paries domus cuiuſdam quadraginta pedum altitudine, qui cum inſtauratione haberet opus, uir Dei res neceſſarias parans, artificesq́ue conduxit, qui cum iam in machina ſtarent, repente ab ipſis fundamentis uetus ille paries collabitur, unumq́ue ex operariis ita ſua mole oppreſſit, ut inter rudera nuſquam illius quicquam conſpiceretur. Ea res uirum Dei ualde anxium habuit. Itaque coram Chriſto magnam lachrymarũ effudit uim, deinde iubet amoueri lapidum congeriem,

riem,nt poſſet uel quaſſatum cadaner tradere ſepulturæ. Ecce autem diſiectis lapidibus & tuderibus, homo ille adeo inuentus eſt ſanus & incolumis, acſi procul ab illa parietis ruina abfuiſſet. Sed id miraculi ſatis ſuperque declarabat Præiecti uirtutem, & quam grata eſſent Deo eius opera.

Porrò Felice Pontifice uita functo, cum maxima pars Cleri populique in Præiectum propenſis eſſet animis, cuperentque illum habere antiſtitem. Archidiaconus eius ciuitatis Gitoaldus, mala cupiditate incenſus, contempto clero, laicorum quorundã uſus conſilio, ad cathedram illam largitione ſibi aditum parauit, ſed non niſi diebus quadraginta tam malè parta perfruitus dignitate, uitam unà cum cathredra perdidit. Poteſt hoc exemplũ deterrere eos, qui per fas, & nefas ad honores & dignitates adſpirant. Rurſus igitur Aruerni de eligendo præſule tractant, uirumque inclytum & ſenatorii ordinis Geneſium paſtorem ſibi depoſcunt. At ille non minus prudẽs animo, quàm opibus potens, noluit temere eum honoris gradum appetere, ſed coram omnibus illo ſe indignum ingenuè confeſſus eſt, hortatur autem ciues, ut Præiectum ſibi à rege Pontificem petant. Itá ille ſapienter à ſuis humeris eam ſarcinam auertit. Populo uerò eius conſiliis obtemperante, omniumquè fauore in præiectum propendente, immo uerò Spiritu ſancto moderante & agente, communibus ſuffragiis Præiectus electus eſt, accedente etiam regis conſenſu & decreto. Cumque in eo officio & functione ſublimi, poſtquàm conſecratus erat, angelica fulgeret conuerſatione, gratias agebat Deo plebs deuota, quod talem haberet eccleſia ſacerdotem. Erat enim multiplex in illo gratia, magna morum ſuauitas, uultus hilaris, illuſtres oculi, ſermo blandus, uirginea corporis integritas, forma præclara, cutis candida, ſtatura elegans, & omnium bonorum multa congeries. Quendam autem uirum, religioſum, Euodium nomine, ſibi adſciuit ſocium, cuius opera multorum animos ſacris concionibus ad appetenda cæleſtia inflammauit.

Geneſius renuit pōtificatum.

Creatur epiſcopus Præiectus.

Cœpit interea nir Dei Pręiectus illum, quem ſupra diximus, Geneſium adhortari, quãdo quidem nullas haberet proles, ut Eccleſiam Dei ſibi filiorum loco adoptaret. Ceſsit tandem uir nobilis bene monenti, atque in ipſius oppidi ſuburbio monaſterium conſtruxit, in quo ex monaſticæ regulæ præſcripto ſacræ uirgines Deo ſeruirent, reliquas uerò amplisſimas facultates ſuas poſt obitum diuerſis eſt eccleſijs elargitus. Videbas tum, beatiſsimè Præiecte, camelum tranſire per foramen acus, & hominem locupletem propemodum uim cœlo inferre, & uiolentia quadam illud rapere. Exoneratur diues propter eũ; qui tulit peccata mundi, gazarum & prædiorum ſarcinis, & per te alterum nobis Zachæum repræſentat: immo fortaſsis etiam illo nõ paulò exſtitit ſublimior factis multa laude & prædicatione dignis. Ille uidit quidem Chriſtum oculis carnis, quem ſua doctrina & huius & aliorum oculis interrioribus uiſendum exhibuit. Ille munus obtulit Chriſto, quem coram intuebatur, Geneſius uerò & ſi eum per fidem nouerat, per te tamen & timere & amare eum melius ſpiritu didicit, eumque rerum ſuarum hæredem ex aſſe inſtituit.

Geneſius ſuas facultates largitur eccleſiis.

Lu. 19.

Aedificauit etiam uir Dei aliud uirginum cœnobium in Arnernorum territorio: nam antea quidem in ea regione nulla fuerant uirginum monaſteria cõſtituta. Noſocomium quoque è ſuis facultatibus condidit, medicos egregios illi adhibuit, uoluitq; uiginti morbidos homines illic ſemper foueri, quibus ſanitati redditis totidem æque morbis affecti ſuccederent, quibus curandis medicorum opera inſeruiret: ſed ad alia ueniamus.

Illa ætate, qua in Chriſti cultores tyrãnorum crudelitas graſſata eſt, integram legionem uirorum fidelium unà cum coniugibus ac liberis cruentus carnifex extinxit. Horum ſacras reliquias uir Domini Præiectus per certa loca uoluit transferre: ſed temporum perturbatione & propinqua morte, quam impii homines illi erant illaturi, præpeditus, quod cœperat, perfectè exequi non potuit, ſed partim etiam ſuo ſucceſſori exequẽdum reliquit. Porrò cum unius ex his martyribus corpus trãſferre cuperet, ſolito more nocturnis celebratis uigiliis, raſtro humum fodere cœpit. Superuenit autem pauper quidam, qui iam annis quindecim aduerſa laborabat ualetudine, meritisquè ſanctorum integra ſe ſenſit ſanitate donatum. Credimus autem hac in uirtute etiam S. Præiectum partem quandam obtinere, & quia martyres uenerans, eorum ſemper optabat fieri particeps, cum illis per Dominum huius quoque miraculi habere conſortiũ. Neque id immeritò, quando quidem etiam in fundẽdo ſanguine illis ſociandus erat.

Transferre uult ſanctorum reliquias.

Aderat Paſchæ ſolennis dies, & quidam ex miniſtris uas argenteũ ſuffuratus eſt, quod eius fide creditum erat. Id ubi ad uiri Dei notitiam perductum eſt, lateretquè huius ſceleris author, nocte proxima in preces incubuit, moxquè illi diuinitus & furtum & fur indicatur. Mane uerò cum inquireretur in miniſtros, & ſinguli à ſe eius admiſsi facinoris ſuſpicionẽ amolirentur, uir Domini ad locum cęlitus ipſi monſtratum quoſdam miſit, repertumquè argentum eſt. Itaque furem illum cum multa manſuetudine clemẽter caſtigauit, ne ſimilia deinceps attentare auſus eſſet. Ita ergo uir ſanctus in pectore ſuo diſcretionis & patientiæ uirtutem ſeruans, & prudendo uitium, ſanauit reum. & illi parcendo, à miſericordiæ legibus non receſcit. Habes hic eiuſdem ſpiritus manifeſtum argumentum, qui olim Eliſeo oſtendit auari diſcipuli audax & improbum facinus, tametſi corpore procul ab illo abeſſet.

4. Reg. 5.

Inciderat quandoquè negocium, cuius cauſa adeũdus eſſet uiro Dei Childericus rex. In ipſo autem itinere peruenit ad locum, qui Claroangus dicitur, in Morago, ubi milites Chriſti ſtudio beatæ paupertatis monaſticam degebant uitam, à quibus cum eſſet hilariter acceptus, patrem monaſterii Amarinum inuenit febre uexatum acerrimè, ita ut nec pedibus ingredi, nec quicquam alimenti præter ſolam aquam poſſet admittere. Ibi uir Dei ad ſolita ſe recepit arma pietatis, crucisquè ſignum in ægrotum edens, mox pulſa febre, incolumem illum reddidit. Surrexit itaque Amarinus lætus, & noctem inſequentem pſalmis & hymnis exegerunt. Deinde ubi ad palatium regis Pręiectus peruenit, clementer ab illo ſuſceptus eſt, & ab eius optimatibus ſummo honore & ueneratione affectus, impetrauitquè à rege quæcunque petiit & uoluit. Poſtea uerò regi reginæ, dignæ Chriſti famulæ* Blitildi, itemquè regni proceribus ualedicens, ad Aruernos redire maturauit.

Is eſt Childericus 2. regnauitq; circa annum Domini 668

**aliàs, Belechildi.*

Audiens autem uir Domini Amarinus, cuius paulò ante meminimus, pontificem Præiectum ad ſua incolumem reuertiſſe, ad illum inuitante charitate Arnernos profectus eſt. Fuit hoc quodam diuinæ prouidentiæ conſilio ita diſpenſatum, ut qui magno inter ſe amore deuincti, magna erant beneuolentiæ coniũcti, pariter etiam martyrii coronam perciperent. Cũ autem aliquanto tempore ſanctè & religioſe inter ſe conuerſati eſſent, malignus dæmon antiquæ inuidiæ ſtimulis percitus, ſuos adminiſtros in eos concitat. In iis erat uir quidam primarius Agritius nomine,

qui

qui ſuis perſuaſionibus Aruernorum proreres in ſanctorum uitorum necem inflammauit. Eraut autem pariter Præiectus & Amarinus iu loco quodam, quē Volonicum appellaut. Ibi in eos ſimul irruunt homines nefarii cum multo fremitu & clāgore tubarum. Cumquè id audire cœpiſſent uiri Dei, in terram proſtrati, ad excipiendā mortem æquis animis ſeſe præpararunt, at miniſtri eorum repentino timore perterriti, quotquot euadere potuerunt, fugæ præſidia ceptarunt: demptis duobus ſolis, qui ſancto Præiecto conſtanter adhæſerunt. Et alii quidem omnes, quos illa perditorum hominum fæx inuenit, ab illis nudi dimiſsi ſunt: portò Amarinus foras uolebat egredi, & oratione illotum leuire furorem. Id ubi ſenſit uir Domini Præiectus, eum compeſcuit, dicens: Noli, pater chariſsime, præparatam differe coronam: quam ſi modo non obtinueris, nunquam fortaſsis poſteacō ſequeris. His auditis, ille mutata ſententia ſubſtitit, & duobus ſicariis intro ingrediētibus, primus ab eis interſectus eſt. Et illi quidem ſanguinarii homines ſe Præiectum trucidaſſe putabant, iāque rurſus ad ſuos ſocios uolebant egredi: at ſanctus Præiectus ea loco illo, ubi orationi incumbebat, his uocibus eos compellat: Eccè hic eſt, quem quæritis: facite, quod optatis.

Amarinus necatur.

Tum uerò unus ea illis, natione Saxo, Radebertus nomine, ſanctum uirum gladio percuſsit in pectore. At ille roſea ſui ſanguinis unda perfuſus, Dominum attentius precabatur: Ne ſtatuas, eis, inquiens, Domine hoc peccatum, quia neſciunt quid faciunt, præclarè ſanè in illo ſupremo uitæ articulo illum imitatus, qui pro ſuis lapidatoribus Chriſtū orauit, cuius ſanè paſsionis; atque in ipſa morte eximiæ charitatis tunc egregiè memor erat, non dubitans ilicò cœlū ſibi patefactum iri, ſi beatiſsimo protomartyri Stephano ſe poſſet conformare. O inſignem patientiæ & fortitudinis uirtutem, quæ ſanctorum animis multam in Chriſto parit lætitiam & iucunditatem. Currebat mente beatus martyr & pontifex noſter p̄ florigeros ſacri Euangelii campos, quando corpus & animam pro uita, quæ Chriſtus eſt, tradebat. Eo autem ſic, ut diximus, orante, cruentus latro gladium in caput eius uibrans, cerebrum excuſsit. Ita illa ſancta anima, corporeis iam expedita uinculis, Chriſto remunerante, inter ſanctorum angelorum agmina læta migrauit ad cælos, cum beatis martyribus feliciſsimè coronata. Impleta eſt eius matris uiſio, cuius in ipſo hiſtoriæ initio fecimus mentionem.

Praiectus in pectore ſauciatur.

Act. 7.

Praiectus trucidat.

Hand procul aberant, cum hæc cædes fieret, ſenatores duo, Bodo & Placidus, qui in ſancti uiri necem conſenſerat. Ij deimprouiſo tres uident micare ſtellas ſupra domum illam, in qua ſanctorum corpora iacebant, è quibus una cæteras claritate anteibat. Animaduertentes autem illi, Dei benignitate id eis uidere donatum eſſe, tum ad ſanctorum declarandam gloriam, tum ad ipſorum tanto ſcelere obſtricta pectora ad pœnitentiam excitanda, magno correpti timore & terrore, dolere cœperunt, quòd in tam neſariū facinus conſenſiſſent. Satellites autem illi, qui ſanctos uiros peremerant, eorum corpora inhumata reliquerunt. Porrò ſceleſtus ille Radebertus, qui ſanctū epiſcopum trucidauit, uiuens à uermibus conſumptus eſt, indignamque uitam digna morte finiuit. Aduenerunt autem paulò poſt multi presbyteri, ſanctorumque corpora auferentes, ſummo cum honore & ingenti ſtudio tumularunt: pura ſanctum Præiectum Epiſcopum, Amarinum Abbatem, & unum ea miniſtris Præiecti Elidium. Vt uerò oſtenderet Deus, quā precioſa in ipſius conſpectu fuerit mors ſanctorum eius, ad illorum ſacras reliquias permulta ſunt edita miracula. Cæcis amiſſa reddebantur lumina, claudorum reformabantur greſſus, contractis redibat membrorum uſus, leproſi fœdiſſimam ſcabiem cum natiuo corporum colore ſe commutaſſe gaudebant, captiuorum ſoluebantur uincula, fugabantur ab obſeſſis corporibus ſpiritus immundi. Quod ubi ad notitiam Aniti Epiſcopi peruenit, in eo loco, ubi ſancti erant perempti, monaſterium extruxit, templum ædificauit, eique monaſterio Godonem præfecit Abbatē.

Tres ſtellæ uiſuntur.

Radebertum uermes conſumunt.

Miracula ad ſanctorum reliquias

In eo loco, qui Riomaus dicitur, quidam acerrima febre cruciabatur. Is ergo uotum fecit, ſi ſanctorum ope & interceſſione ab eo morbo liberaretur, de ſua ſubſtantiola ſuis ſe humeris ad iam dictam eccleſiā manus apportaturum. Vbi ergo habuit meliuſcule, & quod uouerat, etiam complere uellet, præ difficultate ferendi oneris ad montis, radicem laſſus ſubſtitit: cumque anxius timere cœpiſſet, ne forte mendax inueniretur, quoſdam conſpicatur aduentare pauperes, quibus impartiebatur uinum, quod in uaſculo ſerebat: ſicque reſumptis uiribus, ad ſanctorū martyrū limina properauit, ingrediensque intro, uaſculum iam inane ad templi fores depoſuit. Rurſus autem è templo egreſſus, Chriſti operante gratia, uas illud uino plenum inuenit. Itaque per merita ſanctorum martyrum triplex hic miraculum Chriſtus effecit: Redditæ ſunt uires languido, pauperum turba refecta eſt, uinumque ea uoto reddendum, & auctum & ſurreptum eſt ab illo.

Quidam ex illis, qui authores fuerant necis ſanctorum, Vrſio nomine, uenationis cauſa egreſſus, de equo corruit, fractoque brachio dextero, etiam cætera membra ſibi ſenſit debilitata. Adhibebantur medici, immo & incantatores: ſed eorum omnis opera fruſtra inſumpta eſt. Rediit ergo ille ad ſe, & ſuum facinus agnoſcens, communicato cum uxore conſilio, mittit eam ad ſancti Præiecti ſepulcrum, ut ipſi ueniam precaretur, & de oleo, unde illic lampas perpetuo ardet, quippiam reportaret, ut debilia membra illo perungerentur. Quæ cum ita ordine completa eſſent, dicto citius membra ſunt priſtino reſtituta uigori. Id ille ut uidit, uas argenteum pondere librarū miſit ad ornamentum loci illius. Poſtquàm autem iſthuc ad alios quoque perlatum eſt, qui eius ſceleris erant participes, ad pœnitentiæ remedia confugerunt, atque aurum & argentum bene multum ad ſanctorum martyrum ſepulcra tranſmiſere.

Vltio diuina in Vrſionem.

Sanatur per unctus oleo lāpadis S. Præiecti.

Erat in Aruernorum regione locus quidam, quem antiquitus Verſetonem appellarunt. Ibi diuina maieſtas non paucas dignata eſt uirtutes edere, idque ad lectulum illum, in quo ſolitus erat uir Dei Præiectus ſe ad capiendum ſomnum reponere. Acceſſit autem ad eum locum etiam Vrſio ante dictus, præcepitque miniſtro, ut aliquantulum olei in lampadem Eccleſiæ infunderet. Totius olei pondus duas libras non excedebat. Paret uerò miniſter, adfert uaſculum cum oleo: & eccè Domino benedicente in tantam ubertatem excreuit oleum, ut non modo omnibus templi eius lampadibus implendis ſufficeret, ſed etiam apportatum ſit ad alteram baſilicam, quam Vrſio S. Præiecti honorem conſtruxerat, & triginta Lampades inde completæ ſint. At nec ſic oleum exhauſtum eſt, ſed ex eo, quod ſupererat, ad alia quoque ſanctorum loca tranſmiſſum eſt, abundeque ſufficit. Hæc quidem ex prioribus S. Præiecti miraculis excepta, hic commemoraſſe ſufficiat, ut nec prolixitas faſtidioſo lectori nauſeam pariat, & ad laudandū Chriſtum in ſancto martyre incitetur deuotio populorum. Ipſum autem Chriſtum Dominum oro, (ita ferè loquitur author huius hiſtoriæ) ut mihi det ueniam, ꝙ multa præterij, dum tenui ſenſu uix pauca annotaui.

Oleum mirè augetur.

notaui. Perſeuerat autem hodieque oſtenſa per martyrem uirtus altiſsimi, nec in ſola Aruernorum ditione, ſed etiam ubicunqoè illius ſacræ aſſeruantur reliquiæ, multiuaria præſtantur beneficia petentibus, Chriſti operante uirtute, cui cum patre & ſancto ſpiritu eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. POPPONIS ABBATIS Stabulenſis, ſcripta ab Euerhelmo Abbate Altimotenſi. De hoc S. Poppone uide præclarum teſtimonium Abbatis Spanheimenſis in Chronica Hirſaugienſis monaſterij.

PROLOGVS AVTHORIS.

Maioribus præſtāda obedientia

APoſtolicis, atque etiam monaſticis ſanctionibus, omnibus iam ſæculis fama & celebritate ſua promulgatis, conſtat, ꝙ nemo ſuorum præcepta Maiorū uel tacito murmurātis animi nutu neglectoi habere debeat: ſed mox adiubentis imperium, pronæ mētis intuitu parete: & licet cum detrimento ſui pudoris ſit, eum tamen ad iniuncta ſibi, obedientiæ bonū debere. Talis ergo ſanctionis occaſione & ego conuētus, immo eorum, quæ monaſticæ profeſſionis ſunt, nomine non merito contentus, qui uobis mi uenerabilis pater Euerhelme, iubenti parere ex obedientiæ debito habueram, multo magis uobis petenti ex charitatis debito annuere debuerā. Iuſſionem certè, qua plurimum in me poteſtis, & cui ego, ut ueſtræ ſeruus ſanctitatis, obtemperare debui, excluſiſtis, meæque exiguitati petitionem pro impetio miſiſtis, & ut beati uiri Popponis geſta, noſtris diebus ioſtitia & fide late diuulgati, ſcriberem humiliter coegiſtis. Et quomodo ueſtram humilitatem, qua in me, ut prædictum eſt, pro iuſſione uſus fuiſtis, laudabo, inſcitiāqne meam pro negotio, tam humiliter iniuncto mihi à uobis, excuſabo? In utramlibet quippe partem primis agendi conatibus deficio: qnia neque nos humilitatis nomine laudare ſufficio: neque me quomodo pro fragilitate mea in iniuncto mihi opere excuſare poſſim, inuenio. Seruato tamen propenſius æquitatis tenore, ſic ratio utrinquè medię temperata procedat, ut nec uobis quicquā à me, quod abſit, denegeeur, neque tamen ruinam in tam arduo ac difficili opere fragilitas mea patiatur: hocque fiat labore, de qno dicitur, Labor improbus omnia uincit: & uoluntate bona, qua Deo nihil unqnam ditius offerri contigit. Per has etenim geminas res, laborem uidelicet & uoluntatem bonam, omnia uolenti & currenti fiunt facilia, quæcunque ex immanitate ſui uidentur difficilia. Sed quia, ut ſcriptum eſt, Neque nolentis aut currentis, ſed Dei eſt miſerentis: uoluntati ac curſui meo Dei miſeratio ex ueſtris precibus admiſceatur: ut qui dat uerbum euangelizantibus uirtute multa, det nobis etiam uerbum in uirtute ſua, ad beati patris Popponis uirtutes enarrandas. Proinde hæc lecturis ſummopere dicendum, ne cum ſcriptis apocryphis libellum hunc æſtiment relinquendum: ſed oerè, licet nouum, fidedignis autheuticiſqne ſcriptis interſerendum, cum penè nihil in eo ſit, quod non experientiam fidelium, Deo in tanto uiro operante, uiſu didicerit, atque exinde eorum, que uiderant, fidem nobis præſtiterint.

Labor & bona uoluntas.
Rom. 9
Pſ. 67.

VITA BEATI POPPONIS Abbatis.

CAPVT I.

BEatus Poppo in diebus noſtris Deo & ſeculis in omui uirtute commendatiſſimus, atque ut alter Nathanael, uerè Iſraelita & ſine dolo probatiſsimus, Liſtrogaugij partibus à Chriſtianis & ingenuis parētibus editus eſt hanc temporalem in lucem, ex inſuſione ſancti ſpiritus in ipſis crepundis iam ſactus iucundus. Natus eſt uerò Tizekino patre atqne Adaluniſ illuſtriſſima matre, ſeptimo conceptionis ſuæ menſæ, præter ſolita naſcentium tempora, potitus hac luce. Vnde etiam pro uita eiuſdem pueri parentes ipſius diffidentiæ cogitationibus agitantur, ac tam intempeſtiuæ & fragili infantiæ timentes ſolicitantur, preſertim cum ab ipſis, ut primogenitus, tenerè diligeretur, & obtinendi eius ſimilem, ſi illū amiſiſſent, uix aliqua ſpes haberetur. Venit proinde ex conſilio, ut credo, altiſſimi in mentem cuidam matronæ, eiuſdem uidelicet pueri auiæ, ut in lana ſuauiſsima ſagaci tandiu foueretur induſtria, quoadnſque teneræ infantiæ prima ualuiſſet ponere ueſtigia: Factumque eſt, ut idem puſio intempeſtiui ortus periculum euaderet, parentibusque ſuis gaudiū & exultatio fieret. Contigit interea patrem eius, uiribus & audacia nulli, commilitonum ſuorum ſecundum, in bello Hasbanienſi occubuiſſe, eundemque ſeptimana natiuitatis ſuæ quinta pupillum cum uidua matre ſolatio ſuo deſtituiſſe. Et quanquam maturius quam oportuit paterna amitteret ſolatia, diuina tamen non eſt fraudatus clementia, ut uerè, ſi ualuiſſet & noſſet, cantico illo humiliter gloriari haberet, quo dicitur: Pater meus dereliquit me, Dominus autem aſſumpſit me. Genitrici uerò eius, in teſtimonium ueræ caſtitatis, perſeuerantia, ut euangelicæ illi Annæ, laudabilis placuit uidnitatis, quæ qualiter laudabilibus ex geſtis odorem uirtutum ſibi adſciuerit, in ſequentibus lector animaduertere poterit, ubi nos ſuo in loco pauca, quæ de ipſa facta ſunt, diſferre nouerit. Ad uitam autem beati uiri, quem res nunc obtulit, reſpectum habeamus, & quæ de ipſo ſunt, ordine proſequeure uideamus. Hic nanque ex temporum ſucceſſibus, adoleſcentiæ paulatim creſcens proceſsibus, inaniter ſtuduit curis ſecularibus armari, tum in eis cum cæteris commilitonibus ſuis appetitu uanæ gloriæ uerſari. In quibus dum ad tēpus, ut ſeſe res militaris tunc habuit, plurimum ingenio & audacia ualeret, poſtremo tamen periculum & precipitium pluribus inde detrimento fore uideret, eum quem in ingreſſu mundi poſuerat, retrahere pedem uolnit, ſed militaris negocij occaſione prohibente, non omnino quod conatus eſt, ualuit. Fecit tamen pro uoti ſui ſatisfatione quod potuit, atque à rapinis importunis opportune reſipuit, tandemque à deſiderio acquiſitionis non inſtæ, illo diuinitus in ſe exhauſto, abſtinuit. Qui proceſſu temporis ſemper in dies ſe melior fiens, conſenſuque uirtutis ac piæ induſtriæ proficiens, licet adhuc intonſus ſub laicali habitu atque militari tyronem ſe oſtenderet, & ſub Theodorico, tunc temporis uiro illuſtriſſimo, militiæ arma prætenderet: ſub cingulo tamen militiæ armaturam ſacerdotalis religionis induebat, monachaliſque deuotionis inſignia opere exibebat, ut per omuia futuram ſpeciem paſtoris ſuis præſignare

25. Ianuarij.
Ioan 1.
Eius parentes.
Pater eius moritur.
Pſ. 26.
Luc. 2.
Dat ſe militiæ.
In ipſa militia mona-

tu

ſticam pra ſe fert de uotionẽ

in geſtis crederetur, ſacerdosque in templo Domini iam futurus præpararetur. Eccleſiarum uerò Dei limina ſolicitis precum ſuarum frequentabat acceſſibus, & diuinarũ ſcripturarum pabula in ſecretis ſuæ mentis ruminabat receſsibus: illud nimirum præcauens ne ſemen uerbi Dei in agro cordis uitiorum ſpinis ſuffocaretur, ſed fructu centuplicato in patienti aaugmentaretur.

Matt. 13.

CAPVT II.

Adit ſepul-crũ Do mini pe riculo-ſiſsimo tempo-re.

COntigit etiam eum tyrocinij ſui diebus, ex inſpiratione diuina excitatum, Dominici ſepulchri loca cum pij teſtimonij uiris Rotberto & Lauſo ire uiſitatum: qui pari conſenſu ſibi in idipſum reſpondebant: iter, quod Hieroſolymam reſpicit, Deo ducente, conficiebant. Illis nãque diebus, quia humana cum confuſione ſceleris ſui promiſcua nihil penſi aut moderationis habebant, atque homines peccatis exigentibus offendiculum iræ Dei ſibi præ oculis ponebant, ſumma paganorum uiolentia & infeſtatio uiam eandem claudebant: neu quis Dominicum adiret ſepulcrum, ui qua poterãt, arcebant: & ſecũdum illud Eſaiæ num, diſsipatæ ſunt uiæ, ceſſauit tranſiens per ſemitam. Hic tamen cum præſcriptis uiris eandem uiam aggredi, & non præter ſpem martyrij labores & pericula uitæ ſuæ auſus eſt ingredi. Sed quantis tam ipſe, quàm qui ſecum itineris ſocij erant, periculis penè uſque ad internecionem ſubiacuerint, qualiterque multimodæ plagæ, naufragia, paganorum etiam contumeliæ modũ in ipſis exceſſerint, explicare quis poterit? Sed patientia, quæ Iob in multis periclitatum ſuſtinuit, his cõſtantiæ robur fideique murum inexpognabilem circumpoſuit, ut etiam non condignas crederent paſſiones huius temporis ad ſuperuenturam gloriam in ipſis reuelandam. Deo tamen deducente, eademque patientia indiſſocabiliter à dextris & à ſiniſtris comitante, loca itineris, quæ Dominicum ſepulcrũ reſpiciebant, cum gaudio non modico, ut prædictũ eſt, conficiebant. Vbi uoti ſui poſt deſideria inexplebilia compotes effecti, optionisque ſuæ ſacietate preces uel ſuſpiria fundendo contenti, paſchalis, immò cœleſtis iubaris lumine, ad idẽ Dominicũ ſepulcrum quotannis deſcẽdente, iucundant, atq; amore ſeu ſtupore in ipſo infatigabiliter excitant, atq; eis ſecundũ illud ſapientis, nõ Hieroſolymis fuiſſe, ſed Hieroſolymis benè uixiſſe laudabile fuit. Intereà beatus Poppo quibuſdam de ſepulchro Domini ſumptis reliquijs, itinere, quo ueuerat, cum ſæpe memoratis repedabat uiris, & ad locum Hapioſpater dictum, quem nos, Ad Sanctos Patres, dicere poſſumus, peruenit, ubi perſecutionis tempore ſancti à perſequentium ſe facie declinauerant & in cauernis petrarum & ſpeluncis montium ſeceſſerant, occultoque Dei iudicio agente, iiſdem corporum ſuorum geſtibus, eademque in carne, qua tunc temporis ſuerant, immobiles uſque in præſens cernuntur à prætereuntibus. Qui beato uiro ſuique itineris comitibus tam ſpectaculo quàm reuerentia ſatis habiti, orationibusquè ipſorum, ut ſibi miſererentur, humiliter ſunt admoniti. Ex quorum reliquijs cum fide non modica prædictus uir Dei Poppo portionem aliquam ſibi tulit, eamque interim ſecum & cum uiris ſupra memoratis Rotberto Lauſoquè domum retulit, atque in oratorio ſanctæ Mariæ, in uilla dunſa ſito, perpetuò ſeruandam condanauit. Prædictus autem Rotbertus in cœnobio, Vuasloy ſeu Beloacus uocitato, monaſticæ conuerſationis habitum ſumpſit ſub uenerando abbate Richardo, omnibus penè ſeculis iuſtitiæ &

Eſ. 33.

Rom. 8

probitatis ſuæ nomine iam celebrato. Sed & Lauſus uerè ſub laicali habitu monachum ſe prætendebat, ſubque eodem propoſito æuum ſuum ſine tonſura clericali, ſed non præter uitam clericalem, conficiebat, atque Gandaui in Eccleſia ſancti Iohannis, quam ipſe conſtruxerat, locum ſibi funereæ quietis delegerat. Et ut interim ſuper his, quorum uitam ſola Dei ſcientia melius colligit, taceamus, ad beati uiri Popponis uitam, quam ſcribere cœpimus, ſtylo proſequente redeamus.

Lauſus extra-xit ec-cleſiã S. Iohã nis Gã daui.

CAPVT III.

POſt prolixæ peregrinationis laborem non multum temporis interceſſerat, cũ ecce ei diuina gratia, ut ſecundò peregrinaretur, inſpirauerat, atque ut limina Apoſtolorum Petri & Pauli, tam animi quàm corporis inuiſeret præſentia, inſpirauerat. Qua inſpiratione multo animæquior factus, effectumque deſiderij ſui, quod dilatione creuerat, tandem nactus, cum Theodorico nobiliſſimo, ſub quo eum militaſſe iam ſupra ſcripſimus, uiam eſt aggreſſus, atque ad limina Apoſtolorũ Petri, & Pauli, diu multumque deſiderata, peruectus. Vbi & uoti ſui ſatietatem, quæ faſtidium non nouerat, adeptus, & ijs, ad quæ uenerat, ritè peractis, redijt. Contigit interea, ut occaſione diuertendi ad ſanctum Theodoricum tunc applicatet, iſque quem ante diximus, Theodoricus uir nobiliſſimus, ſub quo militiæ ſe dederat, languore in dies creſcente, deficeret: cui etiam de uita iam periclitanti phrenesis, prout temporis acceſſus habuit, acceſſerat. Quem beatus uir Poppo per aliquot dies apud eiuſdẽ loci fratres detinuit, atque ipſum non ſanæ mentis incommodo liberari obtinuit, hocque orationibus ſuis, ſanctique meritis Theodorici concurrentibus meruit. Memoratus uerò Theodoricus pro indulta ſibi ſanæ mentis, qua diu caruerat, ſoſpitate, in magnas gratiarum laudes ſubita prorupit hilaritate, filiumque uicino temporis articulo, Deo donante, ſibi naſciturum, Deo ſanctoque Theodorico ſe è ueſtigio uouit daturũ. Quod & contigit re ipſa poſtmodum ita fieri. Nam filium, quem diuina annuente prouidentia acceperat, ſancto Theodorico ſibique cognominem fecerat, eumque ubi uouit, donatione ſolenniter facta reddiderat. Poſtquàm uerò beatus Poppo, ut in ſequentibus luce clarius conſtabit, abbas in cœnobio Stabulenſi uenerando Abbati Bertranno ſucceſſit, amore eiuſdem Theodorici ductus, eum ad ſe accerſiuit, & apud ſe in omni doctrina & ſcientia nutriuit, donec uirum perfectum & Eccleſiæ Dei idoneum per omnia afficeret, poſtremo uerò etiam ſucceſſorem ſibi in regimine monaſterij S. Maximini apud Treuiros expeteret. Sed quia rationis occaſio ſe ad præſens ingeſſit, hoc tantum de uenerando abbate Theodorico, beato uiro Popponi in regimine ſuccedenti, breuiter interceſſit: latius ſuo in loco de reliquis percurrendum, uel qualiter ab eo educatus, uel ſucceſſor factus, alias laxius agendum eſt. Nunc uerò operæprecium hic inſerere geſta cenſuimus, uicinum in beato uiro locum habentia, ab his, quæ propoſuimus, ſcilicet mũdi huius principem qualiter cum copijs ſuis eluſerit, & ad monaſticæ profeſſionis propoſitum adſpirauerit.

Inuiſit limina SS. Apoſtolo-rum.

CAPVT IIII.

ILlis itaque diebus Balduino Marchiſo ſummũ in faſcibus comitatum agente, Flandriarumquè populis iuſtis cum legibus imperante, beatus Poppo tam apud eundem principem, quàm optimatum ſuorum primos plurimum amicitia ualuit, utpotè

Multũ pollet amici-tia a-pud magna tes.

utpote qui religione, iuſtitia & fide magnificè claret. Contigit etiam inter alios Frumoldum quendã eiuſdem principis lateri loco penè proximo adhærere, primiſquè regni negocijs apprimè conſultò incumbere: qui in loco Sithin nominato habitatione morabatur, cuius amicitia præ cæteris amplius ſingulariuſquè beatus Poppo tenebatur. Tãtus etenim eis & omnium rerum inuicem erat conſenſus, ut idẽ Frumoldus filiam ſuam, quæ ſibi præ cęteris, quas habebat, præſtantior uidebatur, eidem uiro Dei ſtabili adiungere connubio moliretur, quibuſdam etiã ſui iuris rebus ad id operè præſcribere ſatagens, eumquè quaſi generum ſibi futurum in ſua adſciſci expectens.

Cuius uoti uir Dei aſſenſum ad tempus præbuit, ſed poſtea infuſione ſancti ſpiritus reuocatus, ut id fieret ſecum, renuit. Denique pertæſus repẽte nuptiarum, utpotè iam tacto eius corde intus diuina inſpiratione, per aliquod dies diſſimulauit connubium ſub incerta reſponſione. Sed ne ex toto ab incepto reſiliret, timebat id amico fideli fore offendiculo, eo maximè, quòd de coniunctione filię uterque iam per arrham firmauerat conſilium. Inde imminente nuptiarum tempore, utrobique hæſitans pendebat animus in dubio, ad quam partẽ ſe uerteret, ſaluo utrorunque conſilio. Tandem ſtatuit, ut in Sithin ad Frumoldum, ſecundum quod diuina prouidentia diſponebat, iter dirigeret, quatenus, ut cõſtitutum erat, familiaris uiri gener fieret. Sed ut id quiete ageret abſque rumore, reſpuens quaſi non inglorius uti copijs uel apparatu plurimo, uiam illam aggreſſus eſt ſub intempeſtæ noctis ſilentio: Nec mora, in eundo per noctis medium lux cælitus emiſſa, reſplenduit ſuper eum equo inſidentem, quæ foris pariter & intus totum illuminauit hominem. Qua de re inopinata tremefactus, circumfert obtutus non ſine admiratione, & uidet lanceam, quam gerebat, in modum facolæ nimio fulgore radiantem, quaſi inflammato ardere cuſpide. Intelligens ergo uir altioris ingenij, reſpicere ſe hoc genus prodigij, acclamat uix ſuæ comitibus, nequaquàm ultra iam ſe progredi: Neceſſe eſt, inquit, commilitones mei, alia intentione aliaquè uia incedere: opportunum uideo, finem uitiis cum cupiditatibus his imponere, & quod diuinitati placet, toto conatu intendere. Poſt hæc, proiectis armis militaribus, induitur Dei armatura, & mutata mente ad meliora, meliori uia redijt ad propria. Nec mora interceſſit, ſed ſtatim è ueſtigio ad ſanctũ Theodoricum, de quo ante ſcripſimus, ut ſe monachum profiteretur, conuolauit. Cui Gilbertum quendam, ſagacis ingenij uirum, obuiam mox uenire contigit, qui domini Gerardi Cameracenſium Epiſcopi carne & ſpiritu germanus erat, quiquè quondam eidem beato uiro Popponi, ibidem unà cum prædicto Domino ſuo Theodorico diuertenti, notus factus, proquè ſanctitate ipſius & uita laudabili ſummopere eſt adamatus. Nam & ipſe pridem à ſeculi actibus nudus euaſit, ibidemquè ſub monachali tunica ſe Laicum mutauit, tamquè officio quàm nomine monachus iam diù eſſe didicit. Hic uenerabili uiro Popponi & ipſe nihilominus uenerabilis, obuius, ut diximus, uenit, atque pſalteriũ, quod ei plurimũ uſitatũ erat, iam in ſeptuageſimumnonũ pſalmum percurrerat, manuſquè ſancti ſpiritus gratia cor tactus in ipſum iniecit, ac uerſum in prædicto Pſalmo antepenultimum, ſic ſe habentẽ, adiecit: Fiat manus tua ſuper uirum dexteræ tuæ, & ſuper filiũ hominis, quẽ confirmaſti tibi. Sed quia non facile ei ea diuturna ab inuicẽ abſentia ut eum agnoſceret, ſuppetebat, quem tamen olim mente & corpore planè cognouerat, primũ ab eo quis eſſet uel ab quid ueniſſet, didicit, deinde &, Non diſcedimus, inquit, à te: uiuificabis nos, & cætera in ordine ſeſe habẽtia. Tunc laudabilibus ipſius cõgaudẽs uotis, totiſq; in ipſum animi intẽdens medullis, Verè, inquit, te frater Deus ad quod ueniſti miſit, qui te totum hoc pietatis ſuæ oraculo muniſit. Et ſuper prædicti uerſus expoſitione ipſum ſatis edocens, animæquioremque exinde pro uoto monaſtico, quo ducebatur, efficiens, cauſas uoti ipſius abbati cæteriſque fratribus intimauit, & quòd uerè eũ Deus ad hoc miſiſſet, indicijs euidẽtibus declarauit. Quid igitur? Petenti ei abbas unà cum fratribus ingreſſum annuit, & per ſingula, ut monaſtica docet norma, probatum ſine macula inuenit: Deinde, ut paruulum Ieſus, innocentia & manſuetudine plenũ, in medium ſtatuit, monaſticique rigoris habitum impoſuit. Verè enim eum paruulum quodammodo dixerim, quem ſine dolo ex geſtorum ipſius atteſtatione ſenſerim: qui licet ætate & ſapientia indies fuerit prouectus, malitia tamen, ut ait Apoſtolus, paruulus fuit. Et ut eum uerè prioribus ante legem & ſub lege comparem patribus, de terra & de cognatione ſua cum Abraham, Deo inſpirante & iubente, tranſiuit, & cum Elia & Iohanne à mundi illecebris ſolitarius eſſe quæſiuit, Quem, ſecundum Pſalmiſtã, Deus in abſcondito faciei ſuæ à perturbatione hominum abſcondit & ad hoc totum ſpiritu ſancto inſpirauit, ut omnibus ſui iuris relictis, mundo euaderet nudus, pro his in terra ſanctorum duplicia poſſeſſurus, & ex promiſſione euangelica centuplum cum uita, quæ finem neſcit, habiturus. Cœpit interim à prædicto Gilberto, Marriliacenſium poſtea abbate, literis ſtrenue erudiri, & in omnibus, quæ monaſticæ inſtitutionis ſunt, ad plenum informari, ita ut in breui cũctis, quæ ſcientiæ expedierant, percurſis, faſtigium monaſticæ attingeret perfectionis. Nequè mirum, ſi ſpiritu ſancto, ut uerè credimus, donante id ualuit, qui omnes ad diſcendum moras ſemper ignorauit.

Lux eũ cælitꝰ illuſtrat intꝰ & foris.

Pſa. 79

Ibidẽ.

Monaſticum complectitur inſtitutũ, habitis nuptijs.

Matt. 18.

1. Cor. 14.

Gen. 12

3. Reg. 19

Luc. 1.

Pſa. 30

Matt. 19.

CAPVT V.

SVb ſæpe memorato autem piæ recordationis Gilberto, tunc temporis monaſterij exiſtente portario, beato Popponi pro recipiendis in xenodochio pauperibus cura ab eiuſdem loci abbate eſt mandata, & ut ſatis fideli domus Dei œconomo ſiue diſpenſatori ſolicitudo commiſſa. In qua adminiſtratione liberalitatem cum hoſpitalitate tenuit, atque uerè cum beato Iob dicere potuit, foris non mãſit peregrinus, oſtium meum uiatori patuit. Et item: Si comedi buccellã meã ſolꝰ, & nõ comedit pupillus ex ea. Quadã uerò die inter cæteros ab ipſo in xenodochiũ introducendos ſimul & alendos, leproſus quidã aduenit, qui pro deformitate ſui uix cũ aliquibus conſortij ueſtigia ulla inuenit. Quẽ uir Dei nihil omnino horruit, ſed cum reliquis introductũ, quàm potuit officioſe accurauit & aluit: poſtremo uerò nocturnis iã tenebris irruẽtibus, apud ſe detinuit. Sed ueritus eũ nocturnis frigoribus, utpotè ueſtimẽti indigum, arctius conſtringendum, primum ſolicitus ſecum cogitat, quid ſuper his eſſet agendum, deinde uerò ex humilitatis conſulto uiã, qua pauperi miſereretur, inuenit. Nam coopertoriũ, quo ipſemet inſtratis recumbens uti ſolebat, pauperem ſimul & leproſum, nihil pro deformitate ipſius refugiens, ut alter Martinus tegebat. Sed hæc humilitas compaſſioni permiſta, non inanis aut irrita in conſpectu Dei habita eſt, quia eã ſalus in leproſo, & magnificentia in beato uiro ſecuta eſt. Veſtimẽto certe illo præfatus leproſus coopertus, primum ſudoris guttas emiſit, & è ueſtigio omni lepra fugata, ſanitas eum repentina inuiſit,

Iob. 31

Ibidẽ.

Nota miraculum.

uiſit, atque manè ſancto uiro ad eum uenienti ſanus apparuit, proque duplici pietatis bono ſibi præſtito gratiarum uota reddidit. Qui uenerabili uiro ſtuporem & timorem iniecit: ſtuporem uidelicet, quòd ueſtimento ſuo ſalutem in paupere Deus fecit: timorem, nè pro hoc facto ipſe palam fieret, & ad ruinam ſui fauor eum popularis paſceret. Precibus tamē admiſſis, ut ſine publicatione ſui diſcederet, hortatur; Deoque, non ſibi, pro hoc facto gratias ageret, humiliter precatur. Poſtmodum uerò eodem in ſtratis ſuis coopertorio uſus eſt, neque ob id, quòd leproſum eo operuerat, ipſe tegi dedignatus eſt. Sed uirū Dei Gilbertum res geſta non latuit, ſe tamen ſcire ad tempus diſſimulauit, eūquè pro ueſtimento ipſius, pauperi ſimul & leproſo præſtito, conuenit, cur ſuū, & non aliud præſtiterit, diſſimulando, ut diximus, redarguit. Ille uerò humi proſtratus, ab eo pro re geſta ſecreti cauſas implorauit, ſacramentiſquè maximis nè ſe publicaret exorauit: imitans certè Dominum, qui humilitate & compaſſione leproſum, quē lex tangere uetuerat, tetigit & mundauit, cui ipſe tamen eiuſdem facti manifeſtationem interdixit. Ecce quantum humilitas beati uiri meruit, quæ prius in ueſtimentis quàm in ipſo, palā fieri habuit. Neque. n. non credendum, quantum in ſe remedij habeat, qui in ueſtimentis ſuis tantum meritis exigentibus ualebat. Proinde nemo Deum ſanctorum ſuorum ueſtimentis ſalutem efficere poſſe dubitet, quem ex ueſtimentorum ſuorum fimbriis mulierem ſanguinis profluuio laborantem ſanaſſe liquidò patet. Hoc autem factum, qui a prædicto Gilberto coram didicerant, mihi ſcribenti, Deum teſtor, intimauerant, ne cui hoc tēporibus noſtris fieri incredibile uideatur, quod laudabilium perſonarū teſtimonio per B. Popponem factum fuiſſe probatur.

Vide humilitatē Sancti uiri.
Ma. 8.
Ma. 9.

CAPVT VI.

Subſequenti nāque tempore ſanctæ recordationis uirum abbatem Richardum ad ſanctum contigit Theodoricum uenire, atque piam uiri Dei conuerſationem ſibi relatam innoteſcere. Qui in eū dilectionis ſuæ oculos mox cōuertit, & ut facilè amborum meritis ſibi reſpondentibus fieri potuit, totus in eum ſancti ſpiritus igne agente exarſit. Vndè & eū ſecum abducere uoluit, atque in hoc totius cōſilij uiribus incubuit. Et primum uiri Dei animum ſuper hac re inquiſiuit: Deinde uerò apud abbatem ipſius preces adhibuit. Quas quidem diu multūquè idem abbas humiliter refugiens, abnuit: poſtremò tamē ipſis defatigatus aſſenſum, licet ſero, præbuit. Ex cuius conſenſu & decreto uir Dei corpore, non mente, indè diſceſſit, atque Virdunum cum prædicto uenerabili Richardo ire perrexit. Vbi ante omnia, & ſuper omnia, ab eodem abbate pro obedientia ſeu patientia ipſius comprobanda eſt exhibitus, & in omnibus obediens, fidelis, patiens ex ſeruitutis pēſo inuētus, interimquè inter cæteros adoptionis ſuæ filios dilectione apprimè eſt habitus, ita ut promotiori, quā m fuerat, loco eum promoueret, tum quædā ex primis ſuarum rerum negociis adminiſtrare iuberet. Quæ quidem tam honeſtè, quam ſtrenuè curauit, & in dies melioribus ſemper auſpiciis amplius augmentauit.

Mittitur ad Virdunenſe monaſteriū.

CAPVT VII.

Interea matrem ſuam, de qua iam ſuprà etiam diximus, marito iādiu, non uirtutibus, uiduatam reuiſit, & ut ſeculo ſecum abſtraheret, cogitatus ſui cōſilia primum præmiſit. Sed quia ipſa, ut erat in cunctis uirtutum conſiliis tantum ſemper aſſentiens, quantum in ſingulis ſine ceſſatione idonea, filium ſuum ſuper perſuaſione tam amabili laudauit, & ad cœnobiticæ uitæ callem cum eo migrauit, omnibus ſui iuris tam liberis quàm mancipiis hæreditarijquè ceſpitis redditibus poſthabitis. Quam quique liberorum ſimul & ſeruorum, ſicut unicæ matris ac dominæ ſolatio deſtituti, uſque adeò clamoribus lamentiſque incōſolabilibus ſunt proſecuti, ut etiam plerique eorum medios penè ſe, Scaldem fluuium tranſuadere ſimulantes, humectarēt, ſi quo fortè pacto eam compaſſione compunctam, ad ſe reuocarēt. Sed quia nemo mittens manum in aratrum, & adſpiciens retro, aptus eſt regno Dei, ex ſimilibus & ipſa uiā ad Deū, quam filio ducente ſibi ſenſit aperiri, nō ut uxor Lot obtutibus retrò deflexis, cœpit experiri: Deo tamē eos, quibus timuit, rata fide commiſit: ac deindè cū filio ſuo deſiderij ſui habenas in incepto itinere laxauit. Quæ in Eluonenſe monaſterium, ad ſanctum ſcilicet Amandum, unà cum filio peruecta, ibidem deſiderij ſui ex cœleſtis uiſionis oraculo ſecuritatē eſt adepta. Nā ante beati Cyrici lipſanas eadem in uigiliis precibuſquè pernoctante, atque poſt paululum ex diutina ſui defatigatione ſemiuigilante, quia eam ſuperna reſpexerit exauditio, huiuſmodi ad ſe diuinitus perlata patefecit uiſio. Nouatorum certè facie complures Chriſti ſacerdotes in conſiſtoriis dealbatos uidit, quos in modum coronæ diuina oſtenſio altrinſecus poſitos ſpectaculo ſibi dedit: inter quos ēt beatus Amandus, utpotè eiuſdem loci primus, præ cæteris promotius honeſtiuſquè reſidere uidebatur, atq; ad ſententiam ipſius, ſicut eum eo loci tunc decebat, omnium intuitus ſuſpendebatur. Sed & beatum Cyricum ſerico gemmiſquè totum uidebat nitere, elegantiſquè pueri uultus præ ſe ferre, tum cum ſingulis ſacerdotum ſermonem conſerere, proquè ſe ibidē in medio proſtrata preces fundere. Cui ſanctus Amandus unà cum pari confidentium ſibi conſenſu, Eia, inquit, bonæ indolis puer, tuū eſt pietatis dexterā cum precibus etiam huic uiduæ porrigere, quæ ante ſacroſanctas lipſanas tibi continuas nō deſinit preces offerre: Qua authoritate uenerabilem puerum Cyricum certiorem factum, ad ſe appropinquaſſe, totāquè ſe quaſi de terra ubi iacuerat proſtrata, uidit leuaſſe. Atque huiuſmodi uiſio hic finem ſuum habuit, ipſaque beati Popponis mater mox expergefacta, ad ſe rediit. Quæ hanc quidē uiſionem filio retulit, cum quo etiā ipſa ſuper eadem uiſionis fide animæquior facta, Virdunum ſe cōtulit, uoloquè piæ conuerſationis ex conſilio beati uiri ſibi impoſito, iuſtitia & moribus iam cœnobialis uitæ arriſit propoſito. In quo cum erga humani generis hoſtem iam diu uirtute ſua multimoda bellum conferente didiciſſet contendere, & uelut contra uitiorum torrentē brachia tendere, apud ſanctum Vitonem ſuccedente etiam tempore ſolitaria eſſe cœperegit. Neque enim dubium erit, hanc poſt conuerſionem apud Deum efficiendi, quæ popoſcerit locum inueniſſe, quam etiam ante conuerſionis ſuæ tempus præſtitit id potuiſſe, ut lucernam extinctam, precibus & non manibus rearcenderet: quod etiam miraculi eſſet iudicio eam ſimilia poſſe, ſi occaſionis ratio expeteret. Hæc de conuerſione & uita matris beati uiri dicta ſufficiant: quæ de ipſo ſunt, me interim ex relatione Maiorum ſcriptorem inueniant.

Luc. 9.
Ge. 19.
Mater eius fit ſanctimonialis.
Degit ſolitaria.

CAPVT

CAPVT VIII.

Nouũ Popponi munus demandatur.

EXhinc ſæpè memoratum abbatem Richardũ Balduinus Marchiſus apud ſanctũ Vedaſtum, Folrado à regimine deiecto, ſubrogauit, quia animum eius ad hoc conſilij tam eiuſdem uiri ſanctitas, quàm principum regni ſui collatio ſuaſit. Authoritate uerò præfati principis idem Richardus abbas adminiſtrationem operis ſibi iniuncti ſuſcepit, uirũque Dei Popponem, quia rerum gerendarum copia ſe offerebat, ſecundum à ſe eo loci præfecit. Et non tantum ſuo, ſed etiam, omnium fratrum conſenſu fauente id effecerat: quippe quorum mens uenerabilis uiri Popponis uirtutum conſcia iam fuerat, & in eũ amoris ſui intuitum charitate non ficta conuerterat. Venerabiles præterea inter eos extitere uiri, quorum dilectione ſingulari præ cæteris amplius beatus Poppo fruebatur, dominus ſcilicet Fredericus, qui Gozelonem ducem carne germanum habens, uenerandũ abbatem Richardum ibidem comitatus fuerat: Liuinus quoque, qui ſe laicum eo loci ſub monachali propoſito mutauerat, ſuccedenti uerò tempore, fauore præfati abbatis Richardi poſcente, ipſi in regimine ſucceſſerat. Et quomodo anima Ionathæ animæ Dauid colligata fuit, ità & affectus horum piæ dilectionis uinculis adinuicem colligari niſus eſt.

1. Reg. 18.

Vndè & eum à ſæpe memorato abbate Richardo ſecundum præfici contigit, in quem tam laudabilium uirorum unà cum cunctis ipſius loci fratribus dilectio ferebatur. Sed in adminiſtrandis eiuſdem loci neceſſarijs magna tunc extitit difficultas, utpotè ubi plurima ex parte ſtipendiorum monaſterij deerat facultas, militesquè præfati loci res pro beneficio poſſiderent ipſis indultas. Vnde & eadem cauſa beato Popponi, licet pro uiribus honeſtè agenti, mœrorem primò iniecit quem prudenti, quo plurimum ualuit, conſilio à ſe mox diſiecit. Nam annuente prædicto Marchiſo, res monaſterij à militibus callide prudenterquè repetiuit, atque ut eiuſdem loci fratribus permanerent, publicis archiuis ſtabiliuit.

Archiuis, pro diplomatis & inſtrumẽtis pro fuit.

Pro quo etiam inſidiarum fomitem ab eiſdem militibus ſibi comparauit, tantãque inimicitiarum nim apud eos, à quibus res iniuſtè poſſeſſas diſtraxerat, contraxit, ut uiarum ſepta circunquaque occuparent, tum etiam ad perimendũ eum inſidias apparent. Sed ut ſcriptum eſt, inuanum quæſierunt animam eius, quia per arma iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris uallatus, omnes iniquæ coniurationis rupit conatus, mediusquè per ipſos incedens, & fraudum copiam eluſit, & periculum Deo ducente euaſit.

Pſa. 62

Ille nimirum, qui per medium phariſæorũ trãſiens, oculos eorundem à notitia ſui clauſit, atque paſſus, nominis ſui catena retro eos proſtratos ligauit ad ſuſpendendum etiam ſerui ſui periculum, omnem inſidiantium illi ab eo deflexit intuitum.

Luc. 4 Iohan. 18.

CAPVT IX.

ERat interea uiro Dei iter ad Henricum, tam piũ quàm magnum Romani potentatus Imperatorem, primum poſt Otthonem iuniorem ex principum regni conſulto ſucceſſorem. Nam & Baeuam, è uicino Rheno flumini adiacentem, applicuit ubi quædam ſancto Vedaſto redituum ſuorum poſſeſſio fuit, quam etiam ex adminiſtratione præpoſituræ ſuæ uſui fratrum præuidere habuit. Ibi certè quidam conſanguinitate familiaritatequè beato uiro, dum res poſcebat, officioſum ſe præbuit. Nam præcognito aduentu ad ſe uiri Dei, quæque ſuis, ut uenturum decebat hoſpitem, mandat apparari, tum in capturam piſcium retia ſtudioſe laxari. Sed circa id operis diu inſtantes, laboris difficultas eluſit, uacuosquè ad dominum à litore remiſit. Omni uerò capiendorum piſcium ſpe abiecta, ſanctitas beati Popponis, memorato illuſtri uiro iamdudum cognita, mox ipſi licèt abſens ſua inſpirauit conſilia. Nam eo pacto idem pater familias iterum eadem mitti mandat retia, ut ſi beato Propponi ſanctitatis ſuæ ulla cũ Deo eſſet gratia uotum ſuum in capiendis piſcibus ſubita ſequeretur efficacia. Quid igitur? Laxantur retia in capturam, non minus piſcium retibus Petri habitura.

Ioan. 21

Nam tantam piſcium multitudinem mox collegerunt, quantam ante capturam nullatenus futuram ſperauerunt, ut in argumentum & fidem ſanctitatis beati uiri, nec numero nec modo poſſent æſtimari.

Capiũtur non ſine grandi miraculo piſces

Et ecce beato Popponi apud illuſtrem, quem diximus, uirum diuertenti quantum apud Deum meruerit, ille ordine explicant. Et primum captura piſcium ſuos edocuit fruſtratos fuiſſe, deinde uerò in nomine ipſius retia miſiſſe, ſicquè tantos, ut ſibi præ oculis tunc erant, cepiſſe. Pro collato ergo ſibi diuinæ pietatis beneficio, conditori rerum gratias egit, reliquumquè itineris, quod ad Imperatorem, ut diximus, ſibi fuit, poſt alternam cum amico ſuo ueræ dilectionis communionem perſecutus eſt. Ab illo uerò tam magnificentia quàm honorificentia regia eſt ſuſceptus, utpotè qui primum amicitiæ locum inter cæteros iam apud eũ fuerat adeptus, cuius etiam ſanctitas humilitatem manſuetudinemquè. Imperatoris in amorem ſui ita accendit, ut etiam reuerentia dictante, magis parere quaſi ad iuſſa ab eo uiſus fuerit, quàm rogata ab alio implere uoluerit. Contigit etiam ludis hiſtrionum imperiales tunc fores occupari, atque eo ſpectaculi genere regem cum ſuis delectari. Vrſis etiam nudus quidam membra melle perunctus exhibetur, à quo etiam plurimum pro periculo ſui timetur, ne fortè ab iiſdem urſis ad olla ſua, melle conſumpto, perueniretur. Porrò rex eiuſdem ſpectaculi, amore in oculis ſuis captus tenebatur, ut malè prouidus pro periculo uiri parum eſſet ſolicitus. Vnde ſuper tam iniqua in Chriſtianum illuſione regẽ beatus Poppo redarguit, eumquè ab hoc ſpectaculo ſuis cũ optimatibus mox compeſcuit, tum etiam à periculo urſorum uirum liberauit, & ne id ultra fieret, arguendo & obſecrando obtinuit.

S. Poppo reprehendit Imperatorem.

Henricus enim Imperator tam obſecrationi quàm correptioni eius humiliter paruit, & quẽ honorificè ad ſe uenientem ſuſceperat, honorificè etiam à ſe digredientem dimiſit. Qui qua uenerat, Atrebatũ uſque rediit, ſanctæquè recordationis abbatẽ Richardũ ſup imperiali in ſe humanitate ſatis edocuit.

CAPVT X.

ALiquantis deinde euolutis diebus, in quibus plurimum pro monaſterij ipſius elaborauit rebus, quia eodem ex loco iam recedere debuerat, diuinæ uiſionis oraculo ante didicerat. Nam caſula, quæ quaſi gratuitæ uiriditatis elegantiam cernebatur imitari, totũ ſe ſicut in agendis Miſſarũ ſolẽnijs uidit ornari, ſicquè demum inclinato capite corã altari ſancti Vedaſti aſſiſtere, illũ ex ſexageſimoſeptimo Pſalmo uerſiculũ, fratrũ ſibi reſpondente cõuentu, ter repetere: Benedictus Dominus die quotidie, proſperum iter faciet nobis Deus ſalutarium noſtrorũ.

Pſa. 67

Quem poſtquàm, ut diximus, ter repetiuit, oratoriũ eueſtigiò exuit, atque hic uiſio huiuſmodi finẽ ſui dedit. Neque enim hoc ocioſum aut ab re fuit, quod hoc ueſtis ſacerdotalis uigore beati uiri diſceſſio præoccupari meruit, qui æternæ uiriditatis fructu ſuis in actibus non caruit. Non multo poſt uerò effectum ſui uiſio talis inuenit, atque & uenerabili Richardo abbate iuſſus, inde abiit, & Virdunum, pcilinum conuer

Eius probatur patientia & humilitas. Eccl. 3

ſionis ſuæ locum, rediit. Vbi pro comprobanda, poſt ſummam præpoſituræ adminiſtrationē, ipſius patiētia, onus infimarum rerum monaſterii item ab abbate ei iniungitur obediētia, ne pro ſui dudum præ cæteris promotione, ſpiritu elationis fortè exagitaretur, ſicquè à priſtinis uirtutum ſuarum gradibus deiiceretur. Sed memor illius, quod dicitur, Quanto magnus es, humilia, te in omnibus: & humilitatem in promotioribus monaſteriis rebus ſibi collatis tenuit, eandemquè in infimis, & in quibus quidam iniuriæ locus uidebatur eſſe, non perdidit, quia nec in proſperis inflari, nec in aduerſis nouerat deiici. Geminas proinde opere recoluit ſententias, quibus dicitur: Aſcendet fœtor eius, qui magnificat opera ſua: &, Doctrina uiri per patientiam noſcitur: quia unam earum ex humilitate timebat, alteram uerò ex patientia appetebat. Et quia omne ſubiectionis onus humilitate & patientia præueniebat, atque pro ſuperanda ipſius obedientia nihil laboris ſufficere Abbas uidebat, eum proximo à ſe loco non inconſultè promouebat, tum etiam in adminiſtrandis, primis monaſterialium rerum cauſis ſecundum ſtare iubebat: Abbatiam inſuper ſancti Mauritii, Vuaploė dictam, cum omnibus eiuſdem loci appendicibus ei delegauit, utquè ibi in agendis, quæ fieri oporteret, eſſet ſedulus, eum admonere, curauit. Qua ſuſcepta, quia eam, quam ſitus loci iucunditate ſua commendabilem reddebat, in officinis monaſterii que breuiſſimis clauſtris uileſcere inuenit, funditus monaſteriū cum adiacentibus illi receptaculis euerſum, maiori quàm fuerat elegantia inſtaurauit, atque priſtino nomine mutato, ex honeſtate ſui Beloacum dinominari uoluit. Atque eo quidem uocabulo iam ad præſens circunquaque eſt iouulgatum, oec illo, euolutis ad nos uſque diebus, conſtat eſſe priuarum.

Iocl 2. Prou. 19.

CAPVT XI.

Lupus paſtorē rapit.

HEnrico intereà, quem ſupra memorauimus, Imperatore apud Argentinam ciuitatem ſuper regni ſtatu agente, proque illo conſiliis optimatum ſuorum priuatum & publicè incumbente, hunc beatum uirum iter ad ipſum quadam contigit occaſione denuo arripere, ſicquè ad Eliſgandium unà cum ſuis applicare: Cumque quodam in loco, quem grata commendabat amœnitas, pro ſumendis cibis diuertiſſet, iamquè cibis coram poſitis reſediſſet, eccè lupum, humanum tunc ſitientem ſanguinem, è ſyluarum latebris impetu uidit prorumpere, atque paſtorem, e regione greges paſcentem, uiolenter per colli nuda arripere, atque ad loca, nequitiæ ſuæ deſiderii opportuna, per abrupta locorum pertrahere. Spirito ergo tam ſtuporis quā mœroris uir Domini cor tactus, & ut ſemper miſceribus miſericordiarum totus fuerat plenus: Eccè, inquit, ò Deus, hominem, quem ad imaginem & ſimilitudinem tuam feciſti, lupis prædam eſſe ſiniſti? Proinde ſuos, ut miſero iam penè abſumpto opem tandē ferrent conuocat, precibusſque nomen Domini ipſe interim inuocat, poteſtans lupum prædam illam antè eſſe amiſſurum, quàm ſe quicquam cibi aut potus guſtaturum. Sed quia paluſtrium locorum prohibente interſtitio, nō facilis ſuorum ad ereptionem illius ſuffocati erat acceſsio, uia in gyrū arrepta, paluſtria illa loca circumeunt, ubi ex ueſtigiis effluentis ſanguinis, hominem nolla uitæ indicia de ſe dantem inueniunt, nec uſpiam locorum lupum pſpiciūt. Mox omni ſpe ſuper uita ipſius abiecta, equo impoſitum in beati uiri adducūt præſentiam. Qui de Dei miſericordia nihil pro eodem diffiſus, apud ſeipſum collocat, Deumque pro ſoſpitate ipſius tacito mentis nutu inuocat. Benedictionis ſuæ eum remedio interim fouet, paulatimque eum exinde mouet: deinde ſurgēdi uires ex ſanctificatione tam manuum ſuarū, quam precum obtinet, ita ut cum uirum Dei cibum capeſceret, eum ulterius de uita ſua iam præſumeret. Nulliquè dubium, ipſum, precibus ſancti uiri ad uitam ſeruatum, ex cuius benedictione menſæquè communione hi, qui adfuere, uidere curatum. Poſtquàm uerò conualuit, cicatricem ſuarum ſpectaculo eos, qui eū uiderent, permouit: à quorum etiam fide nos idipſum didicimus, poſteriſquè in argumentum ſanctitatis uiri Dei commendamus.

Paſtor à lupo præfocatus, à S. Poppone uitæ redditur.

CAPVT XII.

COntigit uerò Stabulenſis cœnobii abbatem Bertrannum debitum mortis perſoluere, atque alteri ſuccedendi ſibi locum relinquere. Vnde & Henrico Imperatori beatum Popponem ſubrogare animo ſedit, quod ut fieret, Richardum abbatem tunc ſecum in conſiliis agentem humiliter conuenit, cui tamen omnino ſui conſilia animi non patefecit, quia Popponem ſibi ab eo tantum dari poſtulauit, ſed qua ratione poſtularet, indicare noluit. Venerabili autē Richardo abbate imperiali primū petitionē diù multumquè renitente, cauſaſquè permultas, ob quas ſe tali uiro carere non poſſe dicebat, exponente, ſanctum Heribertum, Agrippinæ Coloniæ epiſcopum præfatus Imperator euocauit, eoquè ſibi adiuncto, apud prædictū abbatem preces adhuc repetere curauit: poſtremo uerò obedientiæ ſententiam ex regia authoritate in eum dictauit. Quam ne ſpreuiſſe uideretur, ſubiectione, non uoluntate, ſuſcepit, & ut ei beatus Poppo in manus cederet, licet inuitus, annuit. Cui Stabulenſis regiminis pedum mox porrexit, utquè Popponi pro ſucceſsionis indicio deferret, induxit, adiuncto illi ad id negocii Vulbodone Leodienſium epiſcopo, ſanctitate & fide ad quæcunque ſtrenue & pie peragenda illuſtriſsimo. Qui ex edicto regio ſibi iuſſa pergunt implere, memoratumquè Dei uirum Popponem apud ſanctum Remaclum in regimine promouere. Qui promotus, quibuſdam eo loci, quorum moribus conuenire non poterat, diſplicere benè agendo cœpit. Vnde tam ipſi, quàm eis, qui ſecum eò uenerāt, fratribus inimicitiarum uis ingens accreuit, & tum manifeſtis odiis inſidiiſquè, interdum clandeſtinis ira laicorum ad hoc coniuratorum deſeuiit, ut quadam die monaſterii clauſtra ab eis impetu dato irrumperentur, euaginatiquè gladii Chriſti greges per Dominica ſepta perſequerentur. Sed, mirum dictu, qui gladiis in ſe uibratis cædi uidebantur, ictibus non humano, ſed diuino clypeo eluſis, non lædebantur, ſicut & ille à Moyſe rubus ardere uidebatur, qui tamen uſtionis moleſtia nulla afficiebatur. Tāti uerò fama mali ubi beato uiro Popponi, Malmundarii tunc demoranti, innotuit, eum ſpiritu contritionis & mœroris pro tam execrabili rerum facie induit: præſertim cum ex nunciatoribus ſibi plures ſuorum acceperit occubuiſſe, atque exinde his, qui ſuperſtites fuerant, metum de reliquo accreuiſſe. Duo præterea ſecum militiæ ſecularis fuere uiri, à quibus etiam quod factum fuerat, contigit ſciri, quorum unus Adalberti, alterquè Baſonis uocabula ſunt ſortiti. Qui ſumma cum uelocitate eo, ubi in tyrones Chriſti phalanx illa graſſata fuerat, iter pergunt, Deiquè non ſua adminiſtrante uirtute, omnem illam multitudinem ſoli expellunt, capiunt & ſternunt, atque omnis pro uoto reſiliis fuit, quorum manibus, beati uiri id impetrantibus

S. Heriberto Colonienſ. epiſcopus.

S. Poppo fit Abbas Stabulen.

Patitur graues infeſtationes

Exo. 3

bus meritis, ille pugnauit, qui non ſaluat in millibus, aut curruum & armorum multitudine, ſed per unũ mille, & per duos decem ualet fugare millia. Diuina deinde actum eſt animaduerſione, ut nullus, emenſo iam anno, ſuperſtes, ex illa iniquorum coniuratione cerneretur: ſicque omnis erga uirum Dei oſtenſio in gratiam redijt, amorque omnium pari in eum conſenſu prodijt.

CAPVT XIII.

Fit Abbas S. Maximini.

BIennium iam effluxerat, Herichonique Treuirenſum abbati apud ſanctum Maximinum, præfato iubente Imperatore, ſucceſſit: ubi in eum ſimilis, immò grauior quorundam cum inſidiandi copijs inuidia proceſſit, eorum uidelicet, qui à monaſticis regularibusque obſeruationibus per abrupta deflexerant. Cumque ſibi ſub eo illicita iam nõ licere, & aſſueta locum apud ſe non poſſe habere cõſpicerent, de eius morte plura machinantur, & quod palam non poterant, quibuſdam præſtigiarum ſuarum inſidijs operantur: Atque, nefas dictu, ſacroſancta Miſſarum ſolennia uiolando, ſuis occupant diuinationibus, & quas preces credebant, in immunditia & languine manuum ſuarum execrandis admiſcent incantationibus, ponentes, ſecundum illud prophetæ, tenebras lucem, & lucem tenebras. Neque hæc eis ad fomitem malorum ſuorum tantum ſuffecere: ſed apponentes adhuc peccare, peccatum ſuper peccatum adiecere, tamquè execrabili quàm inuidia eo uſque perducuntur excogitatione, ut in apponendis beato uiro cibis & potibus, uenenorũ ſuorum uterẽtur admixtione.

Eſa. 5. 21

Venenũ S. Popponi porrigitur.

Sed inuidia diaboli, per quam mors primum ſubintroiuit in mundum, nulla morte per nequitiæ ſuæ miniſtros Dei læſit miniſtrum: licet per iniquorum manus dæmon beato uiro ſæpius porrexerit, ipſequè toties guſtare non refugerit. Ille enim, in cuius oculis hic beatus Poppo obturauit aures ſuas, ne audiret ſanguinem, & clauſit oculos ſuos nè uideret malum: iſtius etiam à ueneni læſione clauſit uiſcera, ut in extinguenda domus ſuæ lucerna omnis iniquorum fruſtraretur induſtria. Nec ad hoc ſcelus coniuratis pro ſeruo ſuo Dei uindicta defuit, quorũ nec unus eo anno, uelut grege in unum mortis locũ facto, ſuperfuit: ut profecto conſtaret, in uiſcera eorum per os beati uiri uenena illa tranſiſſe, atque argumentum malitiæ ſuæ cæteris ex hoc reliquiſſe. Quibus tamen, ad inferendam mortem, uenenum quidẽ corporale inefficax fuit, ſed in conſpectu æterni iudicis, malitiæ ſuæ uenenum ad interitum ipſis fuit. Vnde etiam hi, qui ſanioris conſilij occaſione ſuperſtites fuerant, timorẽ cum amore in eũ concipere, ſicq; ob ſanctitatẽ ſuã intimè à ſubiectis amari, & ex nuperrima in inſidiantes ei diuina uindicta cœpit timeri. Sed & ipſe dilectionis non fictæ ſeruato tenore, ſtuduit magis prodeſſe quàm præeſſe, ita ut in omni patientia & doctrina quoſque foueret: poſtremo uerò plures illorũ in paſtores eccleſiarũ Dei promoueret.

Sap 2. Nihil eum lædit uenenum.

CAPVT XIIII.

ALiquanti interea temporis diebus emenſis, ægritudinibus cœpit fatigari immenſis: unde etiam lecto decubuit, atque uitæ ſuæ deſperationem cum mœrore ſuis incuſſit. Mirè enim, ut diximus, intima in eum cunctorum feruebat dilectio: ideoquè eos de ipſo, pro cuius amiſſione ſibi timebant, intolerabilis habuit afflictio. Inter quos quidam Erneſtus, ex laico uerè tam nomine quàm officio monachus olim factus, cum cæteris, immò præ cæteris pro ægritudine beati uiri dolore cordis intrinſecus tunc tactus, nocturnis uigilijs precibusquè, quibus plurimum ex more inſudare ſolebat, tunc pro eadem etiam ſancti uiri aduerſa ualetudine fortè detergenda, plus ſolito incumbebat. Et primũ coram Domino, quòd tantum talemquè ab ipſo meruerit patrem, laudes dicebat: dehinc mœroris timoriſquè ſui ſtimulos coram ipſo ponebat, quibus talẽ in detrimentum gregis Dominici amittere timebat, nec ullam ſpem recuperandi ſimilem habebat. Quo in hac ſpiritus ſui contritione pernoctante, precibuſquè coram Domino animi ſui affectum commendãre, uox ad eum diuino certè oraculo perlabitur, quæ pro mœrore ipſius ſoluendo in hæc uerba diſtinguitur: Popponi hæc non ad mortem eſt infirmitas, cui ad augmentum uirtutis ſuæ in bis denos annos uiuẽdi adhuc ſupereſt ſpatium. Cuius quidem uocis oraculum eidem pro nouitate ſui ſtuporem iniecit, atq; omnem mœroris ab eo deterſit caliginem: ita ut qui, prius inter ſpem & metum pro amiſſione ſibi dilecti patris ſpiritualis, dubius iactabatur, iam tanto ſecurior non ſe eum amiſſurum fieri inciperet, quanto amittere eum magis anxiè ante timebat. Mirũ enim in modum qui ter quinos Ezechiæ ægrotanti addidit annos, huic beato uiro bis denos etiam ſuperaddidit annos: illi quidem pro his, quæ coram ſe fuderat lamentis: iſti uero, quia pro eo ille uſus ſit lachrymis, qui ex eo, quòd antea pallorem talem nõ habuerit, poſt amiſsionem ipſius ſimilem ſibi futurum non ſperauerit. Et uerè utrorũque ſanctitas hoc obtinuit: quia quod hic Erneſtus de patre ſpirituali audire meruit, ille quidem de ſe, ſi pro ſe rogaret, audire ſimiliter ex merito potuit. Sed quia cum Martino nec mori timuit, nec uiuere recuſauit, hoc alter pro eo obtinuit, quod ipſe, ut diximus, ex merito inuenire potuit. Ex diuino itaque oraculo res effectum inuenit, beatuſque Poppo mox conualeſcens, in excubiis gregis Domini uiginti poſtea annos impleuit.

Vox cælitus auditur.

4. Reg. 25.

CAPVT XV.

ACcidit interea, Henricum Imperatorem, cuius ſæpè iam meminimus, uiuendi finem facere, Conradumquè, tam nobilitate quàm armis egregiè commendabilem, in regno habere ſucceſſorem. Sed quæ nunquàm extinguitur, ſitis habendi tunc amplius inter principes regni diſſidiorum occaſionem peperit. Beatus autẽ Poppo, uerè euangeliſtæ pacis filius, Dei uirtute comitatus, illos in pacis redigere gratiam diù multumquè laborauit, tandemquè deſiderij ſui ſatietatem inuenit, omneſquè in unum pacis locum ſua mediante ſanctitate reuocauit. Sed & ipſe animum regis nuper ordinati, de quo nihil adhuc certi ſtatuerat, prudentia & ſanctitate ad amorem ſui pertraxit: ita ut dilectio ab Henrico in ſe quondam declarata non deperiret, cũ ſimilem, immo maiorem, in ſucceſſore ipſius inueniret. Et quia ante complures annos Romani imperij cum Francis diſcordia non minima extitit, ipſe inter utroſque pacis gratiam labore & induſtria ſua reformauit, Conradumquè atque Henricum reges in conſenſum reuocauit: quorum unus, id eſt, Conradus Romanorum ſiue Orientalium, alter uerò, id eſt, Henricus Occidentalium popolis Francorum imperauit. Erat enim ei cum utriuſque par locus obtinendi, quæ poſcebat, utpotè qui plurimum amicitia apud eos ualeret. ideoquè diſcordia, quæ inter eos quaſi quoddam fenum longum duxerat, ipſo mediante in nihilum redacta eſt. Vnde & inuidendi ſibi occaſionem quibuſdam tribuit, quia ſolus id effi-

Pax inter Cõradum Imper. & Hẽricum Gallorum regem.

cere ualuit, quod ut fieret, multi iam olim conſequi nulla ratione potuerunt.

CAPVT XVI.

Subterfugit Epiſcopatum Argentinen.

ARgentinæ intereà ciuitatis epiſcopatum, regis Conradi iuſſione ipſi deſtinatū, tam callidè quàm humiliter declinauit: quia occaſionem declinandi regi hanc oppoſuit, uidelicet ſe clerici dicens filium, canonicisq; ſanctionibus huiuſmodi fieri obnoxium, ſi pontificij temere præſumeret officium. At pro excuſationis huius fictione aliquantum tunc rex erubuit, & quaſi ſynodali præſcripto conuentus, ſuper hoc ad præſens conticuit. Sed nō multò poſt ab Ermengarde, nobiliſſimi Principis Godefridi filia, didicit, quoniam beatus Poppo non clerici, ut ipſe regiæ maieſtati finxiſſet, ſed laici, ingenuitate & militia egregij, filius fuerit. Vnde etiam poſtea beatum uirum conuenit, proq; excuſatione iuſſioni ſuæ callidè obiecta redarguit. Sed ille, ut quem Deus humilitate & ſubiectione totum perfuderat, regiam illam obiurgationem humiliter amouit, affirmās ſe ad id negocij minus idoneum exiſtere, qui ſe in adminiſtrandis, quæ ipſi tunc incūbebant, curis paſtoralibus non uidebat ſufficere. Cuius humilitas quia cæterarum uirtutum eius argumentum regi fuit, totius conſilij uiribus idem mox rex eo incubuit, quatenus eas regni ſui abbatias illū adminiſtrare iuberet, quas aliquando paſtoribus deſtitui uideret. Quod & factum eſt. Nam quaſcūque rectoribus uiduatas percipere potuit, ut ei mox cōferret, dilatio nulla prohibuit: licet ipſe ab eis pro humilitate aliquantum ſe ſubduxerit, atque erga iuſſionē impoſſibilitatis excuſationibus uſus fuerit.

Lintburg tradit Imperator Popponi.

Et primò Lintburg, in Voſago ſitum, quod hæreditaria ſorte ſibi iam olim in manus uenērat, probabilium cum adſtipulatione teſtium beato uiro delegauit, & pro ſtruendo inibi in honore ſancti Iohannis Euangeliſtæ cœnobio preces intendit. Qui ex regalium precum edicto, eundem locum, ferarum iam tunc cubile, multo cum labore excolens, ſeruorūque Dei habitacula non uilia extruens, Chriſti iugum leue ſub monaſtica inſtitutione ipſis iniecit, atque Iohannem nepotem ſuum tam illi loco, quàm apud S. Maximinum Treuirenſibus præfecit. In quāplurimis proindè monaſtici inſtituti cœnobiis, à præfato iuſſus rege, primus ſucceſſit, rectoresque ſingulos ſingulis præfecit: apud Herſfeldiam quidē Ruodonem,* Pachalabornenſem poſteà antiſtitem: ad S. Gallum, uer ſus Alpium iuga, Nortbertum, & in Vuitzenburg Volmarum: Halternaco quoque Humbertum, uita & moribus præclarum.

*for. * Paderbornenſem legēdū.*

In his itaque tam conſilij q̄ impenſarum adminiſtratione regiminis ſtatum firmauit: tum in ſingulis omnia, & in omnibus ſingula, ut oportuit & decuit, augmentauit. Suarum præterea precū interuentu, Heribrādus in Cella S. Gisleni, Euerhelmus quoque in Altomonte rector cœpit haberi. Apud Brunuillarium uerò, quod ab Ezrone, palatij adminiſtrante comitatum ſuſcepit, Ellonem, omnibus eiuſdem loci habitaculis à fundamēto extructis, præfecit: atque in Boſenthorff, quod largiēte ſibi Adalberto comite in manus uenerat, ſimiliter ſub Conone, quem rectorem illic ſubrogauerat, monachorum gregem aggregauit. Sed & apud Traiectum, quod Phriſiam reſpicit ad Adalbaldo, eiuſdē ciuitatis epiſcopo, cœnobium Sancti Pauli regēdum ſuſcepit, ibique Herigerum tā prodeſſe quàm præeſſe præcepit: illoque humanis rebus exēpto, duos in regimine uiros uiciſſim ſibi ſuccedere iuſſit. Non multo poſt verò memoratus antiſtes Adalboldus hoc ratu beati uiri, ad monaſtica inſtituta adſpirauit, omnēque illi in paſtoralibus pontificij ſui adminiſtrationem commendauit, quam tamen ex præſcripto B. Popponis iterum recepit, & in ea quoad uixit, ſub monaſtico habitu permanſit. In Niuilrario præterea Theodoricum, & meti apud S. Vincentium præfecit Heribertum: in Vualciodoro quoque nihilominus Lambertum: quæ quidem monaſtici rigoris cœnobia per Theodoricum Metenſium antiſtitem diuina ei induſſit gratia. Apud S. Eucharium etiam Treuiris Bertulſum in regimine promouendo roborauit, quod ei gratia regendi Treuirenſium archipræſul Poppo donauit.

CAPVT XVII.

IOhanne igitur, nepote beati uiri, ab eodem apud S. Maximinum, ut præfati ſumus, in regimine tā promoto, ipſoque ab oneris ſui pondere paululum releuato, Stabulaus ire pertexit, ubi ſe prius in excolendis inſtitutionibus monaſticis artius fixerat. Qui in ipſo monaſterij introitu à quodam Iohāne, nomine, non opere, monacho, conſpectus, conuiciis & blaſphemiis ab illo incredibilibus eſt proſciſſus, ita ut mortuum potius eo inferri optaret, quàm uiuus eius adſpectibus præſentaretur. Qui nequitię ſuæ conſenſum cum blaſphemantibus iungens pharıſæis, de quibus uoce ueritatis dicitur, Si patrē familias Beelzebub uocauerunt, quanto magis domeſticos eius? non ſemel os in uirum Dei conuiciando laxauit, ſæpiusque mortem ei imprecando, ſuperbiæ uerba iterauit. Sed quia beati uiri mortem cum uitæ eius faſtidio optauit, ipſe mortē ſibi non multò poſt ea improbitate comparauit. Nam ut ficus illa in euāgelio ex ſententia Domini quondā aruit: ita & hic ex uindicta Dei, ſerui ſui iniurias ulciſcentis, totus mox areſcēdo palluit, atque eo ipſo blaſphemiarum in uirum Dei momento, eum mors inopinata inuaſit, atque ad ultimum uſque uitæ ſuæ punctum dolor horrendus occupauit, donec morte peſſima ipſe nihilominus de medio fieret, atque deinceps conuiciandi alios finem faceret.

Maio

Ma. 21

Vltio diuina in cōuiciatorem S. Popponis.

CAPVT XVIII.

ALio quoque tempore poſt ueſpertinam ſynaxim in cella degebat, ſermonemq; cum aliquantis fratrum, apud illum tunc ſimiliter agentibus, non ab re trahebat: cū vni eorū, Adalberoni nomine, ut ſuperius cellæ oſtiū clauderet, mandauit, eidēque pro nocturnarum horrore tenebrarū ſæpius refugienti, inſtare non ceſſauit. Ille uerò, qui inobedientiæ ultium ſemel atque iterum admiſit, tādem compulſus, ad ſibi iuſſa tam tepidè quam trepidè abiit, atque eo, quo ire iuſſus fuerat, ſolus peruenit. Quem quia uiro Dei non mox parere per inobedientiæ ſtimulos ſpiritus malignus ſuaſit, eū e ueſtigio ipſe inuaſit, ita ut inconditæ uocis ſtridore quoſque undecūque cieret, tāque ſubito nō ſanę mentis ſuæ ſpectaculo eos, qui cōuenerāt, permoueret. Ligatus ergo, in oratoriū adducitur, atque in medio corā deponitur, ubi à fratribus orationi inſtantius pro eo inſiſtitur, atque ēt in ſpiritū illū peſtilentem exorciſmus adhibetur. Neque uero B. Popponē cauſa tetrū flagellarū latuit, quæ ex prædicti fratris inobediētia exinnotuit. Qui mox ſumma cū grauitate ad fratrē illū non ſanæ mentis deuenit, alapāquè tantū, ut alter Benedictus, in faciē illi dedit, ſpiritūque malignum ſine mora eiecit. Nulliquè dubium ſit eum prece non præmiſſa hoc potuiſſe, cum, Beato Gregorio in dialogis ſuis

Pœna inobedientis monachi.

Alapa eiecit dæmonem S. Poppo.

logis ſuis aſſeuerante, ſanctorum quique ſigna aliquando ea prece, aliquando peragant ea poteſtate. Et *Iohā. 1* hi, quibus ſecundum Iohannem dedit Deus poteſtatem filios Dei fieri, quid mirum, ſi per eos ſigna ex poteſtate ualeant fieri, qui ea poteſtate Dei ſunt filij? *Act. 9.* Nam & Petrus Tabitham orãdo ſuſcitauit: Ananiam uerò & Saphiram increpando in mortẽ ſtrauit: quia uitam, quam illi ea prece contulit, iſtis mentientibus *Act. 5.* ex poteſtate abſtulit. His in argumentum huius ſigni ſic ſe habentibus, cætera, quæ de uiro Dei ſunt, delectamentum porrò præſtent legentibus.

CAPVT XIX.

INtereà tam Malmundarienſium, quàm Stabulenſium locorum renouationi operam dedit, in qua affectus ſui effectum, Deo opitulante, tandem inuenit: Et apud Malmundarium quidem cryptam, ut facilè cernere eſt, è fundamentis extruxit: Stabulaus uerò, qui omnes cum monaſterio officinas pro paruitate ſui uileſcere uidit, funditus eas euerſum ire cœpit, atque in habitaculis amplioris ſitus extruendis plurimum impenſarũ abſumpſit. Sed quia his humani generis hoſtis more ſolito inuidebat, fraudum ſuarum laqueos adnectebat, ſi fortè uirum Dei in cœpto opere præoccuparet, immò per eorum, qui eidẽ tunc operi inſudabant, offenſam retardaret. Nam Hubaldo cuidam, cuius ingenio & labore id opus ſatis proceſſit, præcipitium à cancellis ſuggeſſit, ita ut toto corpore collideretur, omniſque uirium ſpes, præter ſolum ſuſpirare, iam in eo deſideraretur. Cuius caſu uir Dei comperto, tam pro eo, quàm pro operis deſtitutione admodum doluit: ſed tamen in hoc ſolitæ medendi uires ea ſanctitate & uirtute ipſius ei minimè defuere. In ſua nãque ſemotius eum transferri iuſſit atque locari, & ea propriis, ſicut eum oportuerat, in cunctis accurari. Proinde ipſemet quidam cibi & potus ſibi illati, benedictione etiam addita, illi dirigit, eũque, mirum dictu, ſaluti mox reſtituit. Vndè & diabolicę fraudis ſubitò machinamenta eluſit, omnẽque cum colliſione memorati Hubaldi mœrorem terſit: ita ut qui uitæ ſuæ diffidentiam incuſſit cernentibus, iam ſuis omnino ad opus priſtinum reſumptis uiribus iucundum ſpectaculum ecõtrario & gaudium ingereret uidentibus. *Stabulẽſe monaſterium egregiè inſtaurat.* Itáque opus illud in altũ proceſſit, omnẽque tam longè quàm latè locum eregionè reſpexit, atque cooperante ſeptemplici ſpiritus ſancti gratia, omnis per ſeptennium illius ſtructura conſummata eſt. Neque.n. id fore uir Dei crediderat. In augmentum quoque decoris, plura ornamẽtorum pondera addidit. Nam calicem miræ magnitudinis, auro gẽmiſquè egregiè donauit fabrefactum, & in corona auri argentique non modicum expendit apparatum, hiſq; cõplura per beatum uirum dona adiuncta, addidere ornatum. Et ut hæc breuiter ſcripto cõprehendamus, quæcũque in tabula, cappis, palliis reliquoque ornamento eo loci aut ſunt aut fuerant, cõſilio & opera beati Popponis illic eſſe cęperunt. Marmoreas proinde columnas ad id ſimiliter opus, diuina reuera prouiſione, inibi inuenit, ubi nulli unquàm eius natura loci marmor inuenire dedit. Et uerè ipſo iam olim iaciente fundamentum, incepti quòdam operis Deus ſuperædificauit prouentum, ut cum Apo*1. Co. 3*ſtolo litera & ſpiritu illud dicere poſſet: Secundum gratiam, quæ data eſt mihi, ut ſapiens architectus *Pſ. 126* fundamentum poſui: alius autẽ ſuperædificat. Quis, inquam, ſuperædificat, niſi ille, quo non ædificante, in uanum laborat qui ædificat? Tam egregiè præterea, quàm ſtrenue eiuſdem eccleſiæ ſtructura perficitur, proque conſecratione illius in honorem ſancti Petri, ſanctique Remacli, in omne conſilium à ſancto uiro deſcenditur. *Solẽnis cõſecratio eccleſiæ Stabulenſis.* Vndè & ad id negocij Hermannum, Agrippinæ Coloniæ archipræſulem, Nizonẽq; Leodienſem euocauit, quibus epiſcopos abbateſquè complures eiuſdem rei occaſio una ſociauit: tum ut honeſtius hoc commendaretur, imperialem Henrici maieſtatẽ inuitauit, cui poſt Conradum patrem ſucceſſio iuſta imperiũ adſpirauit. Præfinitus certè dies iam aderat, qui ad eandem domum Domini conſecrandam & chriſmandam Nonis Iunij illuxit, ubi nõ modica cũ memoratis uiris turba confluxerat. Quantos autem impenſarum donorũquè uſus tam imperiali præſentiæ, quàm reliquis optimatum tunc exhibuerit, quis ſcribendo facilè explicare poterit? Sed & à præfato Henrico ſui iuris in Amblauia ceſpitem, qui in duodecim ferè manſos extendebatur, teſtamẽtis legalibus ad eiuſdem loci uſus adſtipulabatur: ac deinde eundem encæniorum diem ex concurſu populi ulterius celebrem decreuit. Vnde ẽt uſque in præſens undecũque à populis ad præſcriptum diem accurrendi mos inoleuit. Malmũdarium inſuper, quòd præfato loco tam attinere quàm adiacere ſemper habuit, ut firmius ad eundem locum reſpiceret, ſcripti imperialis ſententia ſtatuit, confirmans etiam his, quæcũque ad eum locum iuſtè uidebantur pertinere, ne quis iniuſtè appetendi ea facultatem deinceps poſſet habere. Sed & beatus Poppo, ut Malmundarienſes profeſſionis ſuæ ſponſionem apud Stabulaus agerẽt, perpetua lege ratum ſtabiliuit: atque exindè in omnes ſucceſſores ipſorum, huiuſmodi ſententia manauit. Conſecrata autem & chriſmata eſt præfata eccleſia in honorem principis apoſtolorum Petri, ſanctorũquè confeſſorum Martini & Remacli, anno Domini milleſimo quadrageſimo, indictione octaua, Henrici quoque Imperatoris anno ſecundo.

CAPVT XX.

TEmpore, quo beatus Poppo Iohanni cœnobiũ S. Maximini regendum commiſit, contigit illum quædam in uiſione ſuper eiuſdem regiminis receptione diſcere. Vox nanque ad eum oraculo, ut uerè conſtat, diuino aduenit, quæ eam certè ſententiam illi audire dedit, quæ ad Petrum olim à Chriſto prolata paſſionem ipſius ita prænuntiauit. Cũ eſſes, inquit, iunior, cingebas te & ambulabas ubi uolebas: dum autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te ducet, quo tu non uis. Diuinitus hoc editum oraculum mox intellexit, atq; prophetiæ oculis aliter id de ſe, aliter de Petro ſignificatum conſpexit. Sermonem interea ſuper Iohãnis ſæpè memorati regimine ad fratres habuit, & de uẽturis, tã in ſe quàm in illo, uerba tanquam de præteritis contexuit. Hoc tamen ſæpius inculcando docebat, quòd eundem Iohãnem mortis occaſus iam è propinquo reſpiciebat. Res itaque poſt modicum, ut uir Dei indicarat, effectum inuenit, uiuendiquè finem, eodem nimirũ anno, ipſe dedit. Quo de medio facto, quia cæleſtis in ſe oraculi ſententiam pro humilitate aliquantum declinare contendebat, in regimine Bernardum quẽdam ſuccedere iuſſit. Qui ſimiliter annis uix duobus emenſis, rebus humanis eximitur, nihilquè exinde quàm metus cum ſtupore relinquitur. Ante proximam tamen ſui exitus horam in fratribus circunſtantibus talem protulit ſentẽtiã, nullum, excepto Dei uiro Poppone, promouendum in regimine, ne ſimiliter & illũ primo ſucceſſionis uel promotionis ſuæ aditu perire contingat. Tandem, ne diuinum ullo modo reſpõſum euacuaretur, B. Poppo idem cœnobium S. Maximini imperiali maieſtate repetere iubetur. Sicq; quod ſtu- *S. Poppo cog.*

tur rur ſus præeſſe monaſterio S. Maximini.

ſtrà declinare contendebat, licet iouitus, tunc ſubiit, atque ot in uiſione acceperat, manus ſuas ad paſtoralia extenſas præbuit, eoque ab alio ductus eſt, quò ipſe ooluit. Sed Limburg, cui ſimiliter prædictus, dum adnicit, Iohannes præerat, Gumbertus, profeſsione & loco ſancti uiti monacbus, regendnm ſuſceperat: ſed quod temere, eodem beato uiro non conſentiente Poppone, oon ſuum præſumpſerat, cum uita etiã ſua nõ multo poſt amiſit, ita ut uiſceribus paulatim digeſtis, diutina eum huiuſmodi ad mortem uſq; peſtis pertraheret. Poſt quem Hagaoo, nihil ſimile ueritus, ſubintrauit, quem ſimiliter grauis ad mortem caſus impulit. Godeſtenum intereà, cuius uita ſolitaria ſanctitate & fama latè iam percrebuit, à ſolitario & quodammodo eremitico propoſito ſuccedendi amor rabuit, ita ut recluſionis ſuæ clauſtra effringeret ſolusque quaſi ex ſanctitate ſua, quod priores nõ poterãt, ipſe impune ſe facturum præſumeret. Sed quia cupiditatis ſuæ ſe ſtimulis non ſenſit exigitari, quem fama uſque adeo hominibus reddiderat uenerabilẽ, in grauem mortis uiam ex hoc incurrit, quod uelut ſuis ex meritis præſumere auderet. Nam tendens in altum, cadit ab alto, qnia quadam die in uallium ima à montis uertice caſum dedit, mortisque occaſionem inde inuenit. Sicque omnes, qui aduerſus B. Popponem tam ſupplantationis, quam concupiſcentiæ fraudibus utebantur, io unum mortis locum colligebantur, paulatimque cœnobii illius ſtatus deperiit, & uſque in præſens inopiæ ſuæ ueſtigia oſtentare non deſinit.

CAPVT XXI.

Reſidens ergo uir Dei Poppo Stabulaus, ubi ſtabilis laus à fidelibus perpetuo cõcionitur, ut hoſtias & laudes cum eleemoſinarum fructibus Deo perſolueret, contigit quandam mulierem ſenſu perdito per montes & ualles, cãpos & ſyluas errando & dilacerando ſemetipſam, ad locum ignoranter deuenire ſupradictum. Hoſpitio alioqui uel municipio nullatenus teneri poterat, ſed caſu locum tunc memoratum ſubiit, & uſque ad ſecretariũ uiri Dei peruenit. Hora tunc erat, qua uir Dei Miſſarum ſolenoia expleuerat, cum miniſtri aquam ad abluendas manus uel os porrigerent. Qnod uidens illa infelix mulier, eandem aquam, in piſcinam de more proijciendam, petiit ſibi dari baurienda m. Qua accepta, mentis inſaniam noo eſt ulterius paſſa. Monſtrauit Deus in boc facto, quanti meriti apud ſe extiterit ſanctus iſte. Quanuis enim diſpar ſanctitas beati Benedicti patris monachorum fuerit, tamen io hoc opere imitator eius claruit, quia ſicut ad illius ſpecum mulier ſanata rediit per ipſius merita, ita ad iſtius cellam per aquam ablutionis manuum uel oris eius, rediit & hæc curata.

Mulier mẽte capta, ſanatur aqua, qua manus abluit S. Poppo.

CAPVT XXII.

Stephanus quidam uir illuſtris, familiaritate beato uiro coniunctus, depoſito cingulo militiæ, in cœnobium ſupradictum beato uiro ſe obtulit, ac monachum ſpopondit. Qui quidem ſenio iã feſſus, diem expectabat ſupremum. Viſitatus ergo à fratribus, dixit ſe uelle mori, ſed abſque licentia patris non poſſe. Qui cum eſſet aduocatus, benedictionem & uiaticum ab eo promeruit, ſicque diſceſſum eſt. Vir Dei ad cellam, unde digreſſus erat, rediit, & Stephanus uiam uniuerſæ carnis ingreſſus eſt. Quis non miretur tanti patris authoritatem, & fidem diſcipuli morientis? Antiqoorum patrum geſta, per hunc ſanctum renouari uidemus.

CAPVT XXIII.

Atrebatenſium quoque rector Iohannes hac de loce ſubtrahitur, ſanctitatisq; beati Popponis mentio Balduioo Marchiſo pro ſucceſſione ingeritur, qui ſuper hoc per internuncios diù multumquè laborauit, &, licet tarde, ſancti uiri ad id conſenſum impetrauit. Licentia tamen imperialis, quam in hoc idem Marchiſus reſtare adhuc uidebat, non ſtatim id fieri ſinebat: præſertim cũ multa tunc temporis eſſet diſſenſio, orientalium que atq; ſuorum ualida inter ſe contentio. Eadem tamen à rege licentia B. Popponi permittitur, atque ita Atrebatum uſque aduehitur. Et primum à Nannete ciuitate cum Vuazone epiſcopo Leodium deuenit, qui ſpiritualis cauſa amoris ſemper animo eius ſedit, quem etiam Leodio olim inuidia pulſum ipſe ſuſcepit, & apud ſe ſedulo fouit, tuoi etiam aliquantis ſibi ſuccedentibus diebus, illò, unde exulauerat, reuocauit, cõſilioquè & fauore poſtmodum ad pontificium promouit. His uerò inter eundum ſermo de cæleſtibus exoritur, animusquè ad ſuperna pariter ſuſpenditur: cum ecce beatus Poppo curſu ante prærepto, Eia, inquit, iam nunc te præeo: aliud uidelicet agens, aliud uerò prophetiæ ſpiritu ſuper obitu ſuo iam imminẽte ſignificare uolens. Suſceptis interim à præfato antiſtite his, quibus ſe tunc ad præſens opus habere uidebat, Atrebatum uſq;, ut prædiximus, peruenit. Vbi pari omnium affectu egregiè ſuſcipi meruit, utporè cuius ſanctitas olim ipſis ſatis explorata fuit. Singuli deinde dilectioni illius ſeſe accommodant, & quod cuiquè uſque ad id temporis ſuum fuerat, coram illo ponitur, ut uerè Apoſtolica ioter eos tempora cernerentur, dum res quæque ab illis, quibus cor unum & animi una erat, ante pedes Apoſtolorum ponebantur. His itaque magis prodeſſe qoàm præeſſe cœpit, & ad miniſtrandis utiliter & honeſtè eorum rebus, Emmelinum uirum prudentem præfecit, qui prædicti antiſtitis Vuazonis carne germanus, ſanctiquè uiri cooperator, &, ut uulgo dicitur, dextera manus fuit. His obſolutis, ad beati uiri de hac uita exitum ſtylum uertamus.

Obitũ ſuũ S. Poppo prædicit.

Act. 4.

CAPVT XXIIII.

Præſciens itaque beatus Poppo diſceſſus ſui ex hac carne horã baud procul abeſſe, iter, quod Stabulaus ſpectat, perrexit intendere, ut locus ille, qui ipſum arctius ſub monaſtica habuiſſet inſtitutione, in ſua ei ex hac loce migratione non deeſſet. Diſcendens uerò inde, charitatis ueſtigia ſui reliquit, ſingoliſquè per tricenos dies ſingulos dari biberes præcepit, quod quidem charitatis edictum per totidem dies apud eos inoleuit. Precibus itaque licentiam Marchiſi ſuper hoc obtinuit, ſicquè reuerſionis ſuæ uiam ingredi cœpit. Præſatus tamen Marchiſus Martianas cœnobium tutelæ ipſius delegauit & ut in ipſo regreſsionis ſuæ articulo ſingula accuraret, mandauit. Quod quidem oneris magis inuitus, quàm ſpontaneus ſubiit, locumquè illum tam uiſitatum qnam accuratum adiit. Vbi honeſtè & cum multa grauitate monachorũ illi occurrit proceſsio, quæ indicio uidentibus fuit, quanta ſanctitatis eius in illis eſſet dilectio. Cœpit interea cunctis ſingula, quæ uſui forent, prouidere, & ut euangelicus ille diſpenſator, neceſſaria ſine typho præbere. Sed quia multimoda rerum occaſio alio eum trahebat, nec ſe ſolũ ad omnia ſufficere uidebat, in adminiſtrandis his Balduinum, Atrebatenſiom poſtea abbatem, ſecundum à ſe promouit. Et iam ultimo exitus eius tempore imminente

Lu. 12

Typhũ pro faſtu & ſuperbia.

minuente, ipſoquè in cella paulùlum ſopori indulgente, ſomnia phantaſticis, immò diabolicis, impreſſa illuſionibus patitur, dæmonemque quaſi propè adſtantem ſibi uidere uidetur, qui minas uiro Dei intêtãs, illo de loco eum citius migraturum adiecit. Cui uir Dei, Deus, inquit, cuius nutu huius loci in me proceſsit adminiſtratio, & quãdo uult & quomodo uult me hinc iubebit abſcedere. Et mox dæmon, impetu dato, ipſum uiſus eſt inuadere, grauemq; per niſum moleſtiam inticere. Vnde & phantaſtica illuſione cõſtrictus, uerſum illum ex centeſimo uiceſimotertio pſalmo ſubinferendo exclamauit, *Pſ. 123* Adiutorium noſtrum in nomine Domini, eoquè clamoris ſono tam ipſe, quàm qui coram illo abdormierant, expergefacti, euigilant: lucernamquè, quæ ante illum eo quidẽ noctis tempore lucere ſolebat, uir Dei extinctã conſpexit, hocquè inimicum affeciſſe, euidenti præteritæ uiſionis iudicio intellexit. Nec mirum eſſe debet, hæc in uirum Dei per ſomnia dæmonem ualuiſſe, quem nec per ſomnia aut ænigmata, ſed facie ad faciem ipſum uerum Deum uerumquè hominem ſcimus *Matt. 4.* tentando petiiſſe, tum de loco ad locum pro nequitiæ ſuæ uoto duxiſſe. Ipſe eſt etenim, qui humani generis calcaneo inſidias tendit, & cum ſanctis importuna ſuæ malitiæ bella intendit: nunc his uiſibilẽ quodammodo ſe præferens, nunc illis phantaſtico ſomniorum horrore ſe ingerens. De quo etiam ſomniorum genere illud ſcriptũ legimus: *Eccl. 34.* Multos errare fecerunt ſomnia, exciderũt ſperantes in illis. Et licet paululum à propoſito digredimur, tamen id quod propoſitæ rei occaſione ingeſtum eſt, loquimur. Sciẽdum què eſt, ſecundum pleroſque, ſex, ſecundũ alios, *Somniorum uaria genera* quinque ſomniorum modos inueniri. Et ſex quidem, non ab re hic interſerimus, quæ uentris plenitudine, inanitate, illuſione, cogitatione ſimul & illuſione, reuelatione, cogitatione ſimul & reuelatione eueniũt. Sed duo, quæ prima poſuimus, experimento noſcuntur: reliqua uerò quatuor, atteſtante beato Gregorio, in diuinæ ſcripturæ paginis inueniuntur. Et quidem beatum hunc uirum Dei Popponem illuſionu conſtat tentatum, quem tamen ab eius læſione pro illius ſanctitate, Deo illi opitulante, uerè conſeruatũ credimus. Qui uerò præfatorum diſtinctiones ſomniorum in quinque tantum modos noſſe deſiderant, *Lib. 1. cap. 3.* Macrobiũ in ſomnium Scipionis legant: nihil diuerſum inter utroſque reperturi, ſi intime eorum ſignificatio inſpiciatur. Sed his occaſione, ut diximus, rei propoſitæ interſertis, reliquum de beato uiro dicere pergamus, quem Deus a negotio perambulante in tenebris, & ab incurſu dæmoniaco defenſionibus protexit aſſiduis. Signo intereà crucis facto, ſeruituriſque diuinæ penſo, cui reliquum noctis impendebat, abſoluto, ualida febrium ui cœpit fatigari, atq; inexhauſtis doloribus iam ad ultima uitæ perurgeri. Vnde & dominum Euerhelmum Altimontenſem abbatem, qui ſecutus eum illuc uſque fuerat, cæteris unà cum fratribus euocans, reſolutionis ſuæ diem imminere prædixit: deinde ad uiſitationem unctionemque ſui præfatum abbatem nihilominus admonuit. *Petit extremã unctionẽ.* Adiecit inſuper eidem, ad priſtinum profeſſionis ſuæ locum Stabulaus ſe poſt mortem ab eo deferendum, corpuſque ſuum à læſione alienum, illic dormitionis ſuæ locum obtenturum: ſingulas etiam diuertendi manſiones ſibi mortuo præuidens, quas, ſi adiuiueret, ipſe utique ad ſimile hoſpitandi opus eſſet electurus. Expletis deinde pro ſe omnibus, cilicium, quod ſibi ſterni fecit, nudis pedibus adijt, terramque tam corpore quàm pectore prono deoſculans, ſe ſupinum collocauit: tum reſponſorium circunſtantibus iniungendo, hoc duntaxat modo inchoauit: Subuenite ſancti Dei, occurrite angeli Domini: quod quidem iniunctum circunſtantium caterua fratrum excepit, atque in finem uſque eum ſubiũcta etiam Litania perfecit. *Implorat ſanctorum preces.* Poſt cuius expletionem ipſe mirum in modum ad ſe rediens, rurſus reſedit, totiuſque loquendi ità inſuper dedit: Noueritis certè fratres, quædam in agendis per me rebus reſtare, Deuſque loquendi adhuc uobis ſpatium mihi præſtare. Nec ab re hæc ad ſe rediens dixit, quia quæ oportuit fieri, minuſque adhuc impleuerat, dicendo & agendo poſtmodum effectui mancipauit. Et primum de erogandis, quæ ſibi eatenus fuerant, rebus conſulens, quaſdam eccleſijs Dei in augmentum miſit, quaſdã uerò amicis pauperibuſque Chriſti in monimentum ſui diſperſit, itaque omnem inimico auaritiæ ſuſpicionem ipſe præcidit, illud Apoſtolicum recolens: *1. Ti. 6* Nihil in mundum hunc intulimus: ſed nec auferre quid poſſumus. Theodoricum intereà, quem ipſe olim, ut præfati ſumus, in omni doctrina nutriebat, adire ſuos quantocyus iubebat, ut imperialem præſentiam illum ſuis uerbis compellaret accedere, atque in regendo S. Maximini cœnobio paſtoralem curam ſubire. Cui cum adſtantes dicerent, Quid ſuper Stabulaus decernitis agendum? nihil, inquit, aliud mihi uobis ſuper hoc dicendum, quàm ꝙ ſoli Deo illud uelim eſſe commendatũ. Hoc, ut dixi, ſoli certè Deo committo, nec alium, quàm ipſe prouiderit, rectorẽ admitto. Sacerdotali demùm authoritate & ſtola criminum ueniam fratribus impendit, orationiſque uerba cum manibus hunc in modum deprompſit: Da Deus immenſe, ineffabilis & magne, ut ſi uerè conuerſus ſum, hoc eiuſmodi indicium habeam, quatenus in S. Pauli conuerſione, quæ hac quidem nocte inſtat, è carne tranſeam: quod ut fieret, ſemper optaui, ſemper te Deum rogaui. *Oratio eius ad Deum.* Et hæc dicens, ſe cilicio recolligi præcepit, ultimumque loquendi finem dedit: cum eccè mediæ noctis articulo mirum immodum manus leuat, atque extremum eoſquo poſcebat, tempore matutinali expleto officio, ſpiritum Deo reddit. *Feliciter migrat è corpore* Conclamatum ſubito eſt à circunſtantibus: Eccè, ò beate Poppo, hæc hora ſanctitatis tuæ indicio eſt omnibus: eccè quantum bonitatis tuæ gratia meruit, in ſapientia ſua Deus mundo innotuit. Nec facile erat quenquam ſibi à lachrymis tunc temperare, cum tam feliciter ad eum, cui ſemper uixerat, meruit hinc egredi: feliciter, inquam, migrauit. qui felicibus ſemper auſpicijs uirtutes in ſe augmentauit. Quas quidem, ne quaſi negligentia præterire uideamur, in argumentum tam egregij exitus eius dicere, prout uires ſuppetunt, aggrediamur. Erat enim ei compunctio cordis ex infuſione ſancti ſpiritus affluens, cuius etiam conuerſionis ſuæ tempore intantum erat appetens, ut cum quoſdam fratrum in lachrymas excitari uideret, ſequè ſimilia nõ poſſe doleret, ſumpto lapide, pectus eo contunderet, *Catalogus uirtutum eius.* ut hoc fortè modo uel modica compunctionis ſtilla ſibi afflueret. Cuius deſiderij ſui compos poſt modicum effectus, tantam compunctionis à Deo gratiã eſt adeptus, ut illud, ubi ſæpè genu uel millies flexo, die & nocte orationi incumbebat, omne lachrymis inundaret pauimentũ. In celebratione proinde Miſſarum *caſubulam, qua induebatur, lachrymis humectabat, interquè prandendum magis lectione quàm comeſtione paſci amabat: & uerè ꝓ lachrymis quas inde fundere ſolebat, cum Pſalmiſta dicere poterat: ** for. caſulã* Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. *Pſa. 41* Quid uerò de corporis ſui dicam afflictione, dequè carnis interitu & contritione? Quam intantum ieiunijs flagelliſquè atterebat, ut quicquid uitioſum illa aduerſus ſpiritum concupiſceret, ipſe flagellis,

prupria

propcia ſibi manu clam illatis, extergeret: & pro hoc in ſeipſum uindictam exerceret. Balnearũ uerò uſus illi rarus fuit in infirmitate, qua aſſidue laborabat: nunquàm uerò extra infirmitatem, poſtquè conuerſionem illas admiſit, cum etiam à ſaginatis cibarijs omnino abſtinuit. Nec ſola ad carnis macerationem huiuſmodi abſtinentia illi ſufficere uiſa eſt, ſed inſuper ad crucifigendum ſe mundo, peregrinationis ſibi cruces adiecit, ſæpè limina adiens Apoſtolorum, ſæpè etiam atque uſitatius excubias cæterorum frequentas ſanctorum. Nec dici poteſt, quantum omne ſuum iudicium diſcretione temperauerit, quantum iuſta illud miſeratione honeſtauerit: & reuera cum
Iob.29 beato Iob oculus cæco & pes claudo erat, cauſamq; pupilli & pauperis, ut ſuam, immo magis accurauerat: atque excepto, quòd quotidianis eos ſumptibus alebat, trecentos ſingulis calendis Chriſti pauperes plene reficiebat. Deſtinabat etiã plura tam auri quã argenti donaria eremiticam ſolitariamque uitam ducentibus, quàmplurimisque à regimine deiectis conſulendo rectoribus, ſuis opibus & eos releuauit, &
Alius uirtutũ eius catalogus ad priſtinum regiminis locum reuocauit. Et ut omnes probitatis eius uirtutes compendio referantur, & ex relatione antiquorum fidem legentibus faciãt, erat fide firmus, ſpe longanimis, charitate nõ fictus, compasſione ſingulis proximus, & ad omne opus bonum mente & uultu ſemper promptiſſimus: arguebatque ſubiectos clementer, tolerabat patienter, & ſi quê pro quouis crimine uellet corripere, in ſe prius deſcendens, hoc uelut ſuum plangebat, ſecundum il-
Gal.6. lud Apoſtoli: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, uos, qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris. Et ut uigiliarum orationumque eius prætereatur inſtantia, (Licet enim prætetire cõmunia) in carne uerè angelum uixit, dum ſemper in cæleſtibus, ubi angeli faciem uident patris, animum fixit
Matt. 18. Et pro hoc cuique fidelium miracula & quæ diximus, & quæ dicenda ſunt, ad fidem faciendam ſufficiant, proquè ſanctitate ipſius, totius diffidentiæ caligine excluſa, ſatiſfaciant. Obijt ſanè octauo Calendas Februarij, anno incarnati Verbi milleſimo quadrageſimooctauo, indictione prima, ætatis ſuæ anno ſeptuageſimo, imperij uerò Henrici anno decimo.

CAPVT XXV.

SAcerdotalibus porrò infulis, ut ſacris adſtare altaribus ſolebat, ueſtitur: ubi ex ſacro corpore eius gratiſſimæ ſuauitatis fragrantia ſentitur: quæquè olim uiuenti in uirtutibus amplius flagrarat, & nunc in carne ipſius redolere non ceſſauit. Alba etiam caſubula ſanctum illud corpus fratres curabant ueſtire, cuius omnia felicius in cæleſtibus inter amictos ſtolis albis primam meruit ſtolam inuenire. Oratorio deinde exponitur, noxque illa eum præcibus uſque ad lucis ortum pro eo tranſigitur, cum eccè apparatis his, quæ ad transferendum eum prouiderant, clam è patriæ ipſius limine exierunt. Et in eiſdem certè hoſpitandi locis manendo, quæ ab illo uiuente didicerant, Leodium uſque deuenerunt, præmiſſoque nuncio, beati uiri aduentum Vuazoni, eiuſdem ciuitatis antiſtiti, intimauerunt. At ille uiuum eum tunc uenturum gaudendo primum æſtimauit. ſed cum ei, ut ſe res de morte ipſius habuit, nuncius perorauit, clamoribus & lamentis inconſolabiliter ſe affligere, & quòd talem amiſiſſet uirum, incredibiliter dolere cœpit. Poſtquàm uerò lamenta, non dolor, aliquantulum conquieuere, eiuſmodi fama, quæ omne Leodium iam impleuit, authoritate etiam pontificali hoc uniuerſis eiuſdem ciuitatis cœnobijs edictum peperit, ut cum crucibus, lampadibus atque thymiamaterijs illud ſacrum corpus exciperent eaque, quæ talem Dei deceret ſeruum honorificentia proſequerentur. Quod quidẽ, permixtis ſibi cunctis, cum deuotione ſimul & dolore contigit fieri, nec fuit, quem compunctio cordis pro huiuſcemodi rebus intrinſecus non tetigerit. Et nos quidem, qui
Honorifice admodu corpus eius Leodij excipitur. de eo hæc ſcribimus, ipſi ſimiliter toti in funere fuimus, quanto magis hi, qui eius tunc exequijs interfuerunt, dolorem pro amiſſione tanti taliſque uiri pertulere? Sed ſi ideo eſt dolendum, quòd eum, quẽ charum habuimus, amiſimus, multo magis certè gaudendum, quòd in cœleſti eum manſione interceſſorem pro nobis præmiſimus. Pauperibus præterea Chriſti memoratus antiſtes pro ſancto uiro eleemoſynarum ſtipem diſpendit, & ad Stabulaus uſq; cum cæteris exequias illas uenerabiles proſequutus eſt. Nec difficultas itineris aut temporis incedentes uel modicè defatigauit, præſertim cum brumalis rigor omnem ſuperficiem terræ tunc occuparet: Dei proculdubio uirtute ibidem operante, ſeruiquè ſui tranſlationi inuiſibiliter fauente. Tandem ad Stabulaus, ut diximus, peruenitur, omniſque loci illius tã laicorum quàm monachorum turba doloribus eiulatibusquè afficitur, ita ut plangentium uoce, ſeiulantium quidem clamor exuperaret, & in paruulis etiã gemitum affectus exprimeret. Sepulchrum mox poſt Miſſarum ſolennia illi in medio cryptæ ubi ipſe uiuus elegerat, aperitur, atque ibidem id officij non
Viſio angelica. ſine angelica præſentia peragitur. Nam memorato antiſtiti, cui facile ſuis pro meritis hoc cernere fuit, uiſio angelica inter exequias illas apparuit, qui adſtantem ipſi miniſtrum, utrum idem uideret, ſæpius repetens interrogauit. Sed quod ille pro meritis, ut præfati ſumus, uidere meruit, non noſtrum iudicare eſt, cur nemo id uidere potuit, niſi forte, quòd nulli circunſtantium ad prædictam uiſionem ſanctitas ſua ſuffecerit, uel quòd nemini, excepto ipſo præſule, reuelare Dei gratia uoluerit. Et iam ſextus circa inſepulti corporis funus dies abſceſſerat, nec tamen priſtina in illo fragrantia defecit: ut certè teſtantur illi qui adfuere. quòd uelut pulueris pigmentarij ſuauitatem in ipſo perſenſerint. Quaſdam uerò literas exhortatorias, a uenerando abbate Richardo olim de charitate ipſi ſcriptas, unà cum calice pectori eius ſuperpoſuere, quarum etiam literarum exemplar in eodem monaſterio poſteris relinquerunt, ut ex eo amborũ cõſenſus & dilectio perſpiciatur, quidque charitatis gratia ualeat, à legentibus ibi inueniatur.
Hæc nos quidem de obitu tranſlationequè beati uiri dixiſſe ſufficiat, de cuius uirtutibus & miraculis fides apud lectorem non uacillet, præſertim cum teſtibus, qui ea oculata fide didicerunt, confirmentur, certiuſquè his ſcriptis roborentur. Cæterum cur ad ſepulchrum eius miracula crebrius non fiant, nemo miretur, nec propter hoc ea, quæ uerè de eo diximus, uocet in dubium, cum ipſe adhuc in carne uiuus, pleriſque fratrum audientibus, atteſtatus fuerat, quòd nunquàm delectatus ſit miracula facere, nec unquàm hanc gratiam ſibi dari à Deo expetere præſumpſerit. Et quanquàm pro humilitate fauorem erga ſe populi in uita timuit, non tamen miraculorum gratia mortuus caruit, quia poſt mortem nequibat latere, cui ante mortem hoc Deus inſpirauit, ut uellet latere. Pauca tamen è pluribus hic inſeram, gloriamque Dei in ſancto ſuo, non ſine legentium admiratione commemorabo.

CAPVT

CAPVT XXVI.

Hrimanus, eiuſdem monaſterij monachus ſimul & ianitor, tribus fermè poſt beati uiri depoſitionem menſibus elapſis, infirmitate correptus, ad ultimũ uitæ ſuæ terminũ peruenit, loquendiquè finem in agone ſuſpenſus fecit, ita ut nec reſpirare ullo modo uideretur, nihilquè aliud in eo, quàm ipſa mors conſpici uideretur. Qui miro quodam modo poſt duarum ferè horarum ſpatium ad ſe rediјt, & quod ad iudicium raptus fuerit, fratribus ſibi adſtantibus retulit, ſingulisque criminum ſuorum maculis in confeſſione deterſis, pro uno tantum conuertus fuerit, quod contra beati Popponis ſtatuta admiſerit. Aiebat nanque, Noueritis me de ſingulis criminibus confeſſionem feciſſe, unum tantum obliuioni reliquiſſe, quia agrum paſcualem, quem beatus Poppo cuidam crediderat, mea olim auferre ſuperbia non dubitauit. Pro quo & ego ad iudiciũ raptus, temeritatisque erga uirum Dei ſum incuſatus, tandemque eiuſdem ſancti uiri interceſſione huc remeare, crimenquè illud iam precibus ueſtris, quam confeſſione permiſſus ſum expiare. Fratribus uerò multa de præfato uiro Dei rogantibus, id de ipſo reſtatus eſt, ſe eum honeſtate & reuerentia commendabilem inter cœleſtis aulæ primores uidiſſe, ibiquè interceſſione ipſius redeundi copiam accepiſſe, cumque rurſus uidendi ſpem ſibi de reliquo accreuiſſe, ſi tamen preces ipſorum pro ſe ad Deũ præmitterentur, atque ita contra ipſius ſtatutum temerè à ſe commiſſa expurgarentur. Deinde adiecit, neminem in uirum Dei impune quid poſſe admittere, quemadmodum ipſius exemplo poſſet facile doceri. Mox pro eo fratres orationi inſtabant, quodquè contra uiri Dei ſtatutum deliquerat, precibus expiabant: cum eccè ſine mora ultimũ efflauit ſpiritum, ut profectò intelligi daretur, ipſum ideò in carne accepiſſe redeundi facultatem, ut quod in uirum Dei deliquerat, hic detergeretur, uerumque de eo, quod dixerat, iudicium relinqueretur. Lætare ergo Stabulenſium eccleſia, lætare, inquam, ex tanti uiri præſentia, quia ut Turonica ciuitas in Martino ſuo mirabiliter gloriatur, ita etiam in Poppone tuo ſtatus tuus magnificatur: dum ille ei mortuum uiuus ſuſcitauit, & iſte monachum, ad iudicium extra ſe raptum, mortuus ad uitam reuocauit. Magnum quidem eſt, mortuum ſuſcitare, magnum etiam eſt, hominem ad iudicium raptum, ad ſe reuocare, cum neutrum niſi à ſanctis fieri ualeat, qui præſentia Dei mirifice perfruuntur. Et uerè in hoc patet, beatum Popponem poſt mortem etiam uiuere, curamque ſuorum apud Deum ſemper gerere.

Viſio de S. Poppone.

CAPVT XXVII.

Alio quoq; tempore puer quidam Gozo, idẽque monachus uiri Dei, ſcholari adhuc diſciplinæ ſubiectus, ualida corporis infirmitate correptus eſt. Qui ſe mox uiſitari petijt & ũgi, hymnis pſalmisque & precibus Deo commendari. Quòd cum ageretur, illique à fratribus in prece & infirmitatis eius uiſitatione adſtaretur, exclamauit ſubitò, dæmonum phalangem, Aeneæ & Turni aliorumque ex Virgilio uirorum uultus imitari, ſeque ab eis, qui ſibi in diſcendo plurimum in uſu fuerant, uſque ad animam infeſtari. Fratribus uerò, ut ſibi crucis ſignũ imprimeret, hortantibus, ſenuè non poſſe, illo reſpondente, mox dominum abbatem Popponem adeſſe exclamat, eumquè fratribus ignorantibus quem ſignificaſſet, inclinato capite ſalutat. Quem cum adſtantium fratrum caterua quid uideret inquireret, aut quemnam ſalutaret, Num, inquit, dominum abbatem Popponem in medio ueſtri non cernitis, & ad eius præſentiam omnem dęmonum phalangem effugiſſe non conſpicitis? Adiecit proinde, ſe eorum manibus, præfato ſuccurrente abbate, ereptum, ſecuritatisquè remedia de eis porrò adeptum. Quo iſta perſequente, dolorequè ſimul cum tremore in ipſo conquieſcente, ſpiritum ultimum exhalauit, & tam uerum quàm manifeſtum eorum, quæ dixerat, indicium oſtentauit, ita ut eum beato Poppone uerè inde migraſſe crederetur, & in eo erga omnes fratres beati uiri ſimilis ſolicitudo intelligeretur. Cuius quidem pueri corpus à coętaneis ſocijs fauore pariter & dolore circundatum, & ante ſcholam, licet quibuſdam inuitis, eſt ſepultum, pro quo etiam gemitus ipſorum tanto fuit intolerabilior, quanto erga eum affectus omnium in uita ipſius extiterat propenſior.

Puer uidet S. Popponẽ ipſi apparẽtem in extremis.

CAPVT XXVIII.

Eodem tempore extitit quidam magiſter carpentariorum uel latomorum, Thietmarus nomine, qui uiro Dei Popponi ualde charus habebatur propter peritiam artis ſuæ. Nam enim illi Deus inſpirauerat, quemadmodum Beſeleel, opus perficere in domo Domini ſecundum uoluntatem uiri Dei, monſtrante id uidentibus præſentis baſilicæ ſtructura mirabili. Hic ſynaxi ueſpertina expleta, uenit ad quoſdam fratres in clauſtrum cum non parua, ut proſequemur, triſtitia, & ecce præſens ſedebat nepos ſancti uiri Euerhelmus Altimontenſis abbas. Qui percontari cœpit, quid cauſæ haberet. Reſpondit ſe priuatum eſſe beneficio, quod ſibi iure perpetuo conceſſerat homo Dei Poppo. Et ille, Non eſt, inquit, mortuus dominus tuus Poppo, ſed uerè uiuit, perge quantocyus ad ipſum, & narra ei ſi quid habes. Credidit homo ſermoni, quẽ audiuit & præpeti curſu ad ſepulchrum uiri Dei peruenit, ibiquè amariſsime, quæ ſequuntur, clamitando, ſuper corpus ſanctum ſe proſtrauit, Heu mi pater & Domine, ut quid me diutius ſinis uiuere in hac conualle plorationis? Conteſtor te per omnipotentem, cui in hac uita fideliter ſeruiſti, nè me permitas in hac miſerabili uita octo diebus uiuere. Vt ergo ſe exauditum credidit ſurrexit, & domum rediјt. in lectum ſe proiecit, uiaticum petijt & accepit, & ſicut a ſancto uiro petierat, ante octauum diem de hac luce ſubtractus eſt.

Exod. 31.

Nota petitionem, et celerẽ impetrationem.

CAPVT XXIX.

Preterea plurima ſanitatum beneficia per eum Dominus operatur, Febricitantes, dæmoniaci, alijquè languidi ad ſepulcrum eius, Deo cooperante, curantur. Vnum enimuerò præclarum, quod omnibus penè notum eſt, in medium proferam, ut ex hoc fides credentium incaleſcat. Aeger quidam diu uexatus hydropico morbo, adductus eſt ab occidentali plaga, & in baſilica ſancti & apoſtolici uiri Remacli, mirabilium factoris, & in præſentia corporis eius eſt collocatus. Qui per ſeptimanam ibidem diu cupitam ſalutem præſtolans, tandẽ feſſus ſopore deprimitur, Et ecce uidet ſibi ſanctiſsimum ac Deo dilectum Remaclum adſtare, immò ſplendore radiantem, & hæc ſibi dicentem, Surge, & ad ſepulcrum abbatis Popponis, quod eſt in hac crypta propera, per eum enim tibi ſalus proueniet. Expergefactus æger, ſurrexit & utcunque potuit, illuc peruenit, ſequè toto corpore ſuper illius proſternens

maa-

mauſoleum, deuotiſſimè implorabat eius in teruẽtu Dei adiutorium, cum ſubito uirus omne, quod per membra ac uitalia diffundebatur, conglomeratum, ut quondam attactu S. Martini immo Deo ſuum glorificante famulum, quàm grandiſquè meriti apud ipſum eſſet oſtendente, more torrentis magno uomitu per gutturis prorupit meatum. Statimquè homo incolumis ſurrexit, qui penè deſperatus aduenerat, & gratias agens Deo in ſanctis eius confeſſoribus, lætus ad propria repedauit. Quis non ſtupeat euentu huius inuſitati miraculi, mandans illud ſtylo memoriæquè in profectum poſteritatis, ut magnificetur Dominus, qui illum dignatus eſt per ſeruum ſuum curare? Idem præfatus athleta Dei dum in terris hominem geſsit, multa cum deuotione & ſtudio Christo ſanctiſſimoque eis præſuli Remaclo ſeruiuit, unde & ciuis eſſe ſanctorum domeſticusquè Dei hoc facto declarari meruit. O felix Stabulaus, tanti pontificis Remacli membra continens, cui ad tutelam loci ipſius adiunctus eſt famulus Dei Poppo, ſcutum inexpugnabile contra omnes inimici inſidias. Non enim accidentale nomen tibi, ſed eſſentiale adhæſit ſtabilis laus, abiecto uulgari illo, ab ignorantia profecto, Stabulaus: quia tibi ſtabilis laus perpetuò non extinguetur, ſicut luminaria cereorum brumali tempore flantibus uentis ſub diuo non quibant extingui, quando ſuſceptum eſt corpus beati Popponis à fratribus præfati loci.

Hydropic' ad S. Popponis loculum curatur.

Cerei non extinguũtur uentis flantibus, ad corpus S. Popponis.

CAPVT XXX.

EGo igitur Euerhelmus, Altimotenſis abbas, hunc libellum, poſitus in cœnobio Blandiniẽſi, ſcribendo ſummatim perſtrinxi, nõ ut omnia, quæ de beato uiro dicenda erant, illo comprehenderem. Quem dum deferre ad locum ſupra memoratum diſpoſuiſſem, ſocios itineris mei aſſumpſi, Onulfum monachum, qui in præfatiuncula huius libelli ſcriptus eſt, & Odulſum capellanum comitis Lamperti. Quicum in uia & ſpe futurorum ſedulo colloqueremur frequenter etiam hunc libellum Odulſus reuoluebat mecum, beatum beatificans uirum, qui ſic præſentis ſeculi euaſiſſet naufragium. Quid plura? Tandem peruenimus Leodium, ubi tunc temporis ſancti Lãberti martyris recolebatur martyriũ. Poſt Miſſarũ ſolẽnia inde digredientes, ut ad uiri Dei properaremus tumulũ, Onulſus, Odulſi conſilio deceptus, recuſat cœptum iter peragere mecum, neſcio quid de uiri ſancti meritis proferens ad alterum. Aiunt ergo ambo. Iter perage tuum: nos uerò in ſancti Trudonis cœnobio tuum præſtolabimur reditum. Ad hæc ego, eorum fidem infirmam conſiderans, aio, eos dolituros ductum iri in proximo. Et inde progreſſus, ad beati uiri tumulum perueni, unius tantum contentus conſortio pueri. Extrahens ergo libellum, de eius geſtis editum, non ſine contritione cordis ſuper ſepulturam piiſſimi patris depoſui. In craſtinum uerò ad comites mei itineris rediens, eos triſtes mœſtoſque nimium reperi. Nam alter percuſſi equi ſui damno grauiter dolebat: Odulſus autem lurida peſte mulctatus, grauius gemebat. Quem cum intueret, primo exorſus ille, heu me, ait, domine, cur tecum cœptum iter diſtuli peragere? Eccè nunc morbo dyſenteriæ, immò diuina percuſſus uirtute, pereo. Quem blandè leniterque conſolans, hortatus ſum monaſticum ſuſcipere habitum. Poſt hæc abij, & ille non longè poſt obijt, exemplum ſuæ præuaricationis relinquens poſteris, ne præſumant detrahere uirtutibus uiri Dei Popponis.

GESTA QVAEDAM ET ILLVſtre Martyrium B. Polycarpi, Smyrnenſis Epiſcopi, ex lib. 4. cap. 13. & 14. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Euſebij Pamphili, interprete Iohanne Chriſtophorſono, apud Anglos quondam Ciceſtrenſi Epiſcopo.

LIB. 4. CAP. 13.

TEmporibus modo demonſtratis, dũ Anicetus Romanæ Eccleſiæ præerat, Polycarpũ, cui adhuc ſuppeditabat uita, Romam aduentaſſe, & cum Aniceto in cõgreſſum colloquiumquè de controuerſia, quæ fuit de die Paſchę celebrando ſuſcepta, ueniſſe cõmemorat Irenæus. Aliam item hiſtoriam de Polycarpo idem ſcriptor tradit quam ex tertio eius libro cõtra hæreſes petitam, his, quæ de eo tradita ſunt, neceſſario putamus adiungendam, quæ ita ſe habet: Polycarpus non ſolum ab apoſtolis inſtitutus, & cum multis, qui Chriſtum oculis conſpicati ſunt, familiariter uerſatus, ſed etiam ab eiſdem in Aſiam delegatus eſt, quo Smyrnenſis eccleſiæ epiſcopatum capeſſeret: quem quidem nos ineunte ætate uidimus. Nam diù uitam propagauit, & planè grandis fuit, qui ſumma cum admiratione & celebritate martyrium perpeſſus, ceſsit è uita, eaquè perpetuo docuit, quæ ab apoſtolis didicerat, quæ eccleſia tradit, quæ deniquè ſola uera ſunt. Atque iſta teſtimonio confirmant, cũ omnes eccleſiæ Aſiaticæ, tum epiſcopi, qui hactenus ſucceſſerunt Polycarpo, qui profecto teſtis ueritatis fuit multo fidelior conſtantiorque quam Valentinus Marcion, & totum reliquum genus eorum, qui tot & tam peſtiferas in Eccleſiam errorum ſectas inuexerunt. Qui tandem, Aniceto Romanæ Eccleſiæ epiſcopatum gerente, Romam aduentans, complures ab errore hæreticorum, quos diximus, euocauit, & ad Eccleſiam ueramquè religionẽ traduxit, palamquè prædicauit, ſe ab apoſtolis accepiſſe hanc unam & ſolã ueritatem, quæ eſt ab Eccleſia tradita. Sunt etiã, qui ab eo audiuerint, Iohannem Domini diſcipulum, cũ Epheſi ad balnea ſe cõferret, intusq; uideret Cherinthum hæreticum, ſe mox à balneo illorum proripuiſſe, & eos, qui unà erant, hoc modo eſſe hortatum: Fugiamus ocyus, ne balneum, in quo eſt Cherinthus ueritatis aduerſarius, ex templo corruat. Idem Polycarpus Marcioni in eius conſpectum uenienti, dicentique roganti que, Noſce nos, amabo, reſpondit. Noui equidem primogenitum Satanæ. Talem enim tum Apoſtoli, tum illorum diſcipuli adhibuerunt cautionem, ut ne ſermonem quidem cum aliquo illorum, qui ueritatem fallaciter ſuis commentis adulterare nitebantur, aliquando conferre uellent: ſicut Paulus admonet, Hæreticum hominem poſt unam & alterã admonitionem deuita, ſciens quòd talis euerſus eſt, & peccat proprio iudicio condemnatus. Eſt etiam epiſtola Polycarpi ad Philippenſes ſcripta accuratiſſimè, ex qua expreſſam fidei illius notam & ueritatis prædicationem hi, quibus libitum ſit, quiquè ſuæ ſaluti, rationem ducant, poſſunt manifeſte perſpicere. Hactenus Irenæus. Polycarpus quidem in ea epiſtola, quam diximus, ad Philippenſes ſcriptam, quæ què adhuc extat, quibuſdam prioris epiſtolæ diui Petri teſtimonii utitur.

26. Ianuarij.

Lib. 3. cap. 1.

Polycarpus uenit Romã.

Iohannes apoſtolus quàm uitarit Cherinthum.

Nota hanc reſponſionem.

Tit. 3.

Antonino, cognomento Pio, cum uigeſimum ſecũdum annum imperii ſui conſeciſſet, M. Aurelius Verus, eius filius, qui & Antoninus dictus eſt, cum Lu-

Cap. 14.

cio fratre ſucceſſerunt. Eodem tempore Polycarpus, cum Aſia maximi perſecutionum procellis turbaretur, martyrio ſupremum uitæ diem egit. Cuius quidem uitæ exitum, literarum monumentis adhuc conſeruatum, in hac noſtra hiſtoria memoriæ prodere cum primis neceſſarium arbitror. Eſt autem epiſtola ex perſona eccleſiæ Smyrnenſis, cui præfuit Polycarpus, eccleſiis Ponti ſcripta, quæ ea, quæ ad eius martyrium ſpectant, perſpicue docet his uerbis: Eccleſia Dei, quæ Smyrnam incolit, eccleſiæ, quæ eſt Philomelii,

Epiſtola Smyrnenſis eccleſiæ de martyrio S. Polycarpi.

& aliis omnibus ſanctis & catholicis eccleſiis, quæ ubiquè gentium ſunt, miſericordia, pax, & charitas Dei patris & Domini noſtri Ieſu Chriſti affatim impleatur. Scripſimus uobis, fratres, quæ uidebantur pertinere, cum ad alios martyres, tum ad beatum Policarpum, qui quidem perſecutionis flammam, contra Eccleſiã incenſam, ſanguine ſuo copioſè per martyrium effuſo penitus reſtinxit. Iſti deinceps, antequàm in martyrii Polycarpi explicationem ingrediũtur, ea, quæ ſpectant ad cæteros martyres, ordine narrant, & qualem quamque celſam erectamque animorum firmitatem ad dolorum morſus tolerandos oſtẽderint, ſcite deſcribunt.

Conſtãtia martyrum.

Nam, ut epiſtola loquitur, qui undiquè circumſiſtebant, cum coram cernerent illos partim flagris ad intimas uſque uenas & arterias dilaceratos, ſic ut iam uiſcera aliaquè occultiora membra, intimis corporis receſſibus abdita, oculis omnibus ſubiicerentur, partim buccinorum teſtis, è mari deportatis, & lapillis quibuſdam præacutis ſubſtratis afflictos, & per quodquè ſuppliciorum ac tormentorum genus raptatos, & beſtiis denique immanibus ad dilaniẽdum traditos, cum coram, inquã, cernerent illos hæc omnia tam toleranter ſuſtinuiſſe, incredibili propè admiratione obſtupuerunt.

Germanici fortitudo.

Inter quos Germanicum quendam, qui diuina gratia roboratus, imbecillitatem animi naturaliter inſitã, quæ efficit ut corporis mortem uehementer extimeſcamus, erexit recreauitquè, propter eximiam & ſingularem eius cõſtantiam, facile primas tuliſſe memorant. Nam cum proconſul illi perſuadere conaretur, proponeret ætatem & magnopere flagitaret, ut cum iam adoleſcens eſſet, & in ipſo ætatis flore conſtitutus, ſuiipſius miſericordiam caperet: eum illa minimè curaſſe, ſed abiecta cunctatione, feram parato animo attraxiſſe ad ſe, & propè ui in corporis ſui laniatum impuliſſe, quo celerius ab hac iniuſta & impia uita liberaretur. Verum quanquàm uniuerſa multitudo tum diuini & cæleſtis huius martyris fortitudinem & conſtantiam, propter egregiam & generoſam mortem, magnoperè admirabatur, tum excelſam uniuerſi generis Chriſtianorum uirtutem uehementer ſuſpiciebat, tamen ſubito una omnes hoc pacto cœpiſſe conclamare: Tolle impios, Quæratur Polycarpus. Quinetiam cum per magna turba iſtis populi clamoribus de Chriſtianis conquirendis facta eſſet,

Quinti apoſtaſis.

Phrygem quendam, nomine Quintum, qui nuper è Phrygia aduentauerat, ſimul ac immanes feras & terribiles præterea cruciatus perſpexerat, molli & fracto animo attonitum obſtupuiſſe, & tandem, ſalute prodita, manus præ ignauia dediſſe. Declarat quidem eadem, quam modo citauimus, epiſtola, illum non prudenti animi prouiſione & conſilio adductũ, ſed temerè & quaſi repentino uento incitatum, cum aliis ad tribunal iudicis ruiſſe, qui ſimulatque deprehenſus tenebatur, illuſtre & euidens omnibus exemplum propoſuiſſe, ne inconſiderate & imprudẽter huiuſmodi rebus ſe aliquãdo obiicerent. Sed iſto modo de illorum martyrium exitu à nobis expoſitũ ſit. Polycarpus autem, qui maximam omnibus admirationem ſui excitabat, primum ut iſte de martyribus audierat, pacato & tranquillo animo perſtitiſſe, & uultum omnemque mentis ſtatum, conſtãtem & immobilem conſeruaſſe. Et quamuis in animo haberet, illic in ciuitate manere, tamen familiaribus petentibus obſecrantibuſque, ut ſe inde ſubduceret, demum morem geſſiſſe, ad uillam non longè ab urbe diſtantem progreſſum eſſe, ibique cum paucis amicorum commoratum, & dies noctesque nihil aliud molitum, quàm preces obnixe & inſtanter ad Dominũ fundere, quibus quidem ſupplex efflagitabat, (hoc enim erat illi ſemper in more poſitum) ut pax tranquilla cõcederet eccleſiis.

Polycarpi eximia uirtus.

Ac triduo antequã cõprehenderetur, cum in precibus attẽte poſitus, ſomno oppreſſus eſſet, noctu in uiſione ſecundum quietem uidiſſe dicitur ceruical flamma accenſum, derepente conſumi conficiquè. Qua quidem re è ſomno excitatum, ſtatim uiſum ſuum iis, qui aderant, expoſuiſſe, & quod futurum erat, mente iam præſagientem, aperte ſuis prædixiſſe, neceſſariis ſe flammarum incẽdiis corpori circumiectis uitam pro Chriſto profundere oportere.

Viſio Polycarpi.

Tandem igitur cum illi, qui eum omni cura & diligentia conquirebant, inſtarent, iterum incredibili ſtudio & amore erga fratres compulſum, in aliam uillam ſe tranſtuliſſe ferunt, quo quidem nõ longo tempore poſt, qui illum inſequebantur, recta perueniſſe, duoſque illius loci pueros comprehendiſſe, atque alterius illorum indicio, ubi uerberibus eum ceciderant, ad Polycarpi diuerſorium acceſſiſſe. Qui ſub crepuſculum aduentantes, certiores fiebant, eum in ſuperiori conclaui aſſidere. Ex quo licet perfacile in aliam domum ſe recipere potuiſſe, noluiſſe tamen, ſed dixiſſe: Fiat uoluntas Domini. Quem, ut illos adeſſe intelligebat, refert epiſtola deſcendiſſe per gradus, & cum illis adeo ſereno ac placido uultu collocutum eſſe, ut qui uirum antea ignoraſſent, cum oculos in canam eius & ingraueſcentẽ ætatem, in uenerandam quoque & conſtantem uultus moderationem conieciſſent, uiderentur ſibi rem permiram uidere, rogarentquè ab ſe ipſi mutuo, Tantane, quæſo feſtinatio in tali ſene prehendendo ſuſcipi debuiſſet? Iſtum autem, abiecta cunctatione, primũ mẽſam illis actutum apponi iuſſiſſe, deinde oraſſe, ut cibum large & affatim ſumerent, unamque horam, qua orationi uacaret, poſtulaſſe. Qua ei conceſſa, ſurrexiſſe, & gratia Domini cumulate repletum, adeo ardenter precatum eſſe, ut qui præſto illum audirent orantem admiratione propè obſtupeſcerent, complureſquè illorum tam ſpectatum, tamque eximia & diuina uirtute præditum ſenem, morte affici uehementer condoleſcerent. Poſt iſta, reliqua illius hiſtoria eſt ad uerbũ in eadem epiſtola hoc modo explicata: Vt primum finem precandi fecerat, & memoria repetierat omnia, quæcunque illi in uita aliquando contigiſſent, ſiue magna illa fuiſſent, ſiue exigua, ſiue glorioſa, ſiue in gloria, & totam denique Eccleſiã catholicã, per uniuerſum orbem diſperſam, precibus Deo commendauerat, cum iam hora abeundi inſtaret, ſatellites eum aſino impoſitum, uerſus urbem die feſto magni ſabbati deduxere. Herodes, qui præfectus pacis dicebatur, & pater illius Nicetes, illi obuiam prodire: qui ubi illum ad ſe in rhedam tranſtulerant, propter eũ aſſidentes, ei perſuadere conati ſunt ad hunc modũ: Quid mali eſt iſtud, dicere, (Domine Cæſar) & illic ſacrificare, & ſic tandem ſaluum euadere, & incolumem? Polycarpus primo nullum dedit reſponſum, ſed illis magis inſtantibus, ſic tandem locutus eſt: Non facturus ſum aliquando, quod mihi conſulitis.

Nota uerſutiam diaboli.

Iſti igitur ſpe illius in ſuam ſententiam pertrahendi deiecti, contumelioſa uerba in eũ iaciũt & tanta cum celebritate de curru præcipitant, ut

inde

inde delapſus, tibiā magnoperè laceraret læderetque. *Præcipitatur de curru.* At ille de ea re minimè laborans, quaſi nihil mali fuiſſet ꝑpeſſus, lubēti aīo à ſatellitibus ductatus ſatis incitato gradu ad ſtadiū ꝓficiſcit. Policarpo igit ī ſtadiū ingrediēti, uox è cœlo dimiſſa, dixit: Fortis eſto Polycarpe, & excelſo animo rem gere. Eū, à quo eſſet uox ꝓfecta, non uidit: uocem autem multi è noſtris audiuerunt: ſed propter tumultum in ſtadio concitatum, multitudo omnino eam audire non potuit. Illo igitur ad iudicem deducto, ſimulatquè intellectum erat *Siſtitur ad tribunal.* Polycarpum fuiſſe comprehenſum, ingens tumultus ciebatur. Ex quo proconſul, ubi acceſſit, ſciſcitatus eſt: Tunc es Polycarpus? Polycarpus ſe eundem eſſe fatebatur. Tum ſuadere proconſul, ut Chriſtum negaret, ſic locutus: Reuerere ætatem tuam, & alia his ſimilia, quæ ab eiuſmodi uiris dici ſolent. Iura per Cæſaris fortunam. Reſipiſce: dic, Tolle impios. Polycarpus graui & conſtanti uultu in uniuerſam multitudinem, quæ erat in ſtadio, intuens, & manū uerſus eos intendens, cum gemitu oculis in cælum ſublatis, dixit: Tolle impios. Præſidi, cum amplius in *Præclarum reſponſū.* ſtaret diceretque, Iurato, conuicijs Chriſtum afficito, & te dimittam: reſpondit Polycarpus: Octogintaſex annos illi iam inſeruiui, & nullo me hactenus affecit incommodo: quomodo igitur regem meum, qui me ad hoc uſque tempus ſeruauerit incolumen, contumelioſis uerbis poſſum afficere? Proconſule denuo urgente ac dicente, Iura per Cæſaris fortunam: Polycarpus, ſi, inquit, ad inanem oſtentationem requiris, ut per Cæſaris fortunam iurem, (ſic enim uocas) & me qui ſim, ignorare præ te fers, ſic, ut liberè & ingenuè loquar, accipito: Chriſtianus ſum. Quòd ſi placet Chriſtiani profeſſionē cognoſcere, da mihi diem, & audiens. Tum proconſul, Iſtud, inquit, perſuade populo. Tibi equidem, inquit Polycarpus, rationem & ſententiam meam (magiſtratibus enim & poteſtatibus à Deo conſtitutis, eum honorem, qui noſtrorum animorum ſaluti, noſtræque religioni nihil afferat detrimenti, pro dignitate tribuere docemur) impertire non grauabor: ſed illos non ſatis dignos exiſtimo, quibus de fide noſtra per reſponſum ſatisfaciam. Et proconſul, Beſtias, inquit, habeo in promptu: iſtis te obijciam laniandum, niſi te mature pœnituerit: Accerſe, inquit. nam nobis rata ac decreta ſtat ſententia, & multū ab eo abſumus, ut aliquando animo mutato, nos meliorum pœniteat, quo deteriora ſequamur. A ſæuitia & crudelitate ad æquitatem & modeſtiam traduci, eſt ſanè pulcra mutatio. Ad quem turſus proconſul: Te, inquit, ardentibus flāmarum incendijs domitum & manſuetum reddam, ſi beſtiarum laniatus contemnas, & non reſipiſcas ocyus. Tum Polycarpus, ignem, inquit, mihi minitaris, qui ad tempus exardeſcit ille quidem, ſed paulò poſt penitus extinguitur. Verum ignem illum futuri iudicij, ad perpetuum impiorum ſupplicium & cruciatum reſeruatum, omnino ignoras. Sed quid cunctaris? Profer beſtias, aut aliud quod lubet. Iſta & alia complura locutus, tanto uultus decore & gratia imbutus eſt, tantaque animi fidentia & alacritate expletus, uti his, quæ ei eſſent tam minaciter obiecta, non modo non conturbatus ſuccumberet, ſed contra certè illum ipſum proconſulem admirabili ſua cōſtantia & grauitate protſus obſtupefacere. Proconſul *Clamor gētilium & Iudæorū contra Polycarpū.* præconem mittit, qui in medio ſtadio iſtud ter prædicaret: Polycarpus profeſſus eſt ſe Chriſtianum eſſe. Quæ uox cum eſſet à præcone emiſſa, uniuerſa tum gentium, tum Iudæorum multitudo, qui Smyrnam incolebant, animi impetu & bile effrenata exardeſcēs, alta uoce clamare cœpit: Iſte eſt Aſiæ doctor, iſte Chriſtianorum pater, iſte noſtrorum deorum euerſor, iſte denique eſt, qui adeo multos perdocuit, ut neque dijs ſacrificent, neque eos adorent. Quæ cum eſſent locuti, uociferari, & rogare Philippum munetarium, ut leonem, qui Polycarpū diſcerperet, emitteret. Hic uerò reſpondere, non eſſe ei integrū, quoniam iam ferarum certamina confecta erant. Tunc illis uiſum eſt, uno conſenſu clamando inſtare, ut Polycarpus uiuus in rogum conijceretur. Ita enim factum oportuerat, ut uiſio, quæ de ceruicali illi apparuiſſet, compleretur. Quod quidem cum ardens uideret, Deum precatus paululum, ad fideles tandem qui cum eo erant, ſe conuertit, & mente prophetico more futura præſagiens, dixit, me uiuum oportet cremari. Iſta igitur erant cum tanta celeritate ſuſcepta, ut dicto penè citius propterea geri uiderentur, ꝙ cum frequens hominum turba & ex officinis & ex balneis ligna ſarmentaque actutum coaceruabat, tum maximè Iudæi ad hoc facinus (ſic enim illorum mos in eiuſmodi negocio erat) operam propenſo animo conferebant. Verum ubi rogus extructus & paratus erat, Polycarpus ſoluto cingulo & omnibus ueſtibus exutis, calceos etiam ſibi extraehere cœpit: quod quidem antea non aliquando facere conſueuerat, ꝓpterea ꝙ ſinguli fideles magno ſtudio inter ſe contendebant, quis primum ei in eo munere inſeruiens, corpus illius poſſet contrectare. Nam in toto ætatis curriculo, etiam ante canitiem, propter uitam honeſtè actam probequè moratam, magnopere colebatur. Paulò poſt igitur inſtrumenta, quibus in rogo firme teneretur, apparata, corpori illius circunijciūtur. Et cum illum clauis uellent affigere, dixit: Sinite me hoc modo. Nam qui mihi patientiā ad ignis flammas ſuſtinendas pro ſua clementia largitur, largietur etiam, ut ſine commiſſuris clauorum, quibus me affigere ſtatuitis, conſtans abſque ulla corporis commotione rogo adhæreſcam. Idcirco illum non clauis, ſed uinculis ſolum colligarunt. Qui manibus à tergo circumplicatis conſtrictiſquè, tanquàm aries inſignis, ex immenſo grege delectus, ut holocauſtū *Oratio S. Polycarpi.* gratum acceptumquè fieret Deo omnipotenti, ſic locutus eſt: Pater dilecti & benedicti filij tui Ieſu Chriſti, per quem tui cognitionem accepimus: Deus angelorum & poteſtatum, Deus tòtius creaturæ & iuſtorum cuiuſque generis, qui uiuunt in conſpectu tuo: gratias tibi ago, ꝙ me huius diei & horæ celebritate donaſti, in qua cum in martyrum numero, tū in calice paſſionis Chriſti tui, tormentorum particeps fiam, in reſurrectionem uitæ æterne, tam animæ quàm corporis, per immortalem ſpiritusſancti uirtutem, inter quos, quæſo, martyres hodie in conſpectu tuo pro hoſtia pingui & accepta admittar, ſicut præparaſti, præſignificaſti, & iam tandem compleuiſti ꝙ uerus Deus es, & omnis mendacij expers. Ac proptere a præ cæteris omnibus te laudo, te benedico, te glorifico per Ieſum Chriſtum dilectum filiū tuum, pontificem æternum, per quem tibi cū eo in ſpiritu ſancto gloria nunc & in futura ſecula ſeculorum, Amen. Hanc uocem, Amen, ubi emiſerat, & orandi finem fecerat, carnifices, quibus ignis extruendi cura imponebatur, rogum incenderunt. Qui ubi ardentē flāmam effuderat, miraculum ingens illis, quibus idō uidere à Deo conceſſum fuit, quiquè ad ea, quæ gerebantur, cæteris fidelibus uerè in poſterum narranda, erant reſeruati, uiſum eſt. Ignis enim fornacis ſpeciē gerens, tanquàm uelum nauigij, uentorum flatibus turgeſcens, corpus martyris undiquè obuallat. Ille *Inſigne miraculum.* in medio conſtitit, non tanquàm caro exuſta, ſed tāquàm aurū & argentū, in camino ignis ardore probatū. Quinetiam tantū & tā fragrantem odorē inde hauriebamus, ut idem uelut ex thure odorifero, aut

alio

alio quouis pręcioſo aromate efflatus uideretur. Ad extremum igitur, cũ nefarij & impij homines eius corpus ab igne minimè poſſe conſumi uiderent, carnifici mandata dederunt, ut propius ad rogum progreſſus, illum enſe ſtricto confoderet. Qua re confecta, tanta cruoris copia effluxit, ut ignẽ prorſus extingueret, & uniuerſa multitudo quæreret ſecũ magna cum admiratione, utrum tantum eſſet diſcriminis inter infideles & electos, ex quorum numero iſte Polycarpus unus erat, uir noſtris temporibus omnium facilè præſtantiſſimus, catholicæ Smyrnenſis eccleſiæ epiſcopus, doctor apoſtolicus, & propheta pius. Nam quodcunque uerbum ex eius ore exibat, idem uel iam expletum erat, uel poſtea pro certo explendum. Inuidus igitur, odioſus & iuſtorũ hominum generi ſemper infeſtus diabolus, cum martyrii eius amplitudinem, eumquè incorruptam & integram uſque à teneris unguiculis uiuendi rationem immortalitatis corona remuneratam, eumque ipſum propterea ſtabili & certo præmio uitæ æternæ donatum cerneret, omni cura & cogitatione eò incubuit, ne corpus eius à nobis inde auferretur: idque adeo, cum permulti è noſtris permagna cupiditate ducerẽtur & huius rei efficiendæ, & ſanctę illibatæquè carnis perfruendæ. Nam certi homines Nicete, patrem Herodis, Dalcæ fratrem, ſubmonebant, ut præſidem exoraret, ne corpus eius cuiquam daret, ne Chriſtiani, inquiunt, crucifixo illo derelicto, hunc uenerari incipiant. Atque hæc Iudæis ſubmonentibus, obnixeque inſtantibus, aggreſſi ſunt: Iudæi autem nos, quibus in animo erat illum ex igne eximere, accuratè obſeruabant. At illud quidem miſeri penitus ignorabant, nimirum nos non aliquando in animum poſſe inducere, ut uel Chriſtum deſeramus, qui pro ſalute omnium, qui in toto mundo ſalui ſint futuri, crucis tormenta perpeſſus ſit, uel alium quempiam aliquando colamus ut Deum. Illum enim, qui uerè Dei filius eſt, adoramus: Martyres autem, ut diſcipulos & imitatores Domini, propter incredibilem eorum beneuolentiam, quam in proprium regem & magiſtrũ declarauerunt, merito amplexamur, quorum nos cũ in pietate diſcipulos, tum conſortes in gloria forè optamus. Centurio autem cum uideret Iudæos inſtare contentius, corpus martyris in medio poni, &, ut gẽtium mos fert, igne comburi iubet. Sic nos poſteà oſſa eius potiora, lapillis pretioſis auroquè puriora ex cineribus ſelecta eo loco repoſuimus, qui illis erat decorus conſentaneusque. Vbi ſanè nobis in unum aliquando coactis, Dominus præſtabit, ut celebrẽ eius martyrii diem inſtar natalis feſti cum exultatione & gaudio, quantum fieri poteſt, maximo recolamus, id que cum ad martyrum memoriam, qui anteà tale certamen confecerunt, tum ad eorum exercitatione, mentiſque ad talem conſtantiam præparationem, qui poſteà Chriſtum eo genere mortis ingenuè confeſſuri ſunt. Iſta de beato Polycarpo, q Smyrnæ martirium obiuit, cũ aliis duodecim ex Philadelphia profectis, qui idem genus mortis lubentes pertulerunt, literis mãdata ſunt. Qui ſolus præ cæteris multo maxima nominis celebritate apud omnes floruit, uſque adeo, ut ipſis gentibus ubiquè locorum frequens in ore & ſermone uerſetur. Talem quidem exitũ res ab admirabili & apoſtolico Polycarpo geſtæ tandem cõſecutæ ſunt. Cuius hiſtoriam in ea, quam declarauimus, epiſtola fratres eccleſiæ Smyrnenſis accuratè narrarunt.

Item aliud.

Nota quàm cupiãt eius habere reliquias.

Oſſa eius reuerenter reponuntur.

Celebris eius martyrij dies.

VITA SANCTI PATRIS NOſtri Iohannis Archiepiſcopi Conſtantinopolitani, qui dictus eſt Chryſoſtomus, id eſt, os aureum: Simeone Metaphraſte authore.

OMnium quidem eorum, qui ſe ex Deo geſſere, uita eſt pijs utiliſſima: ut quæ ſit non ſolum exemplar & forma, ſed etiam adhortatio ad uirtutẽ. Immittit enim ſtimulum bonæ æmulationis, & accendit piam animam ad imitationem. Vita autem patris noſtri Chryſoſtomi, eſt auditu quidem aliis iucũdior, ad imitandum autem ſalutaris & utilis. Nam ille quidem uir non ſolum habebat linguam conducibilem ijs, qui audiebant, ſed etiam uitam, multo magis utilem ijs, qui eam imitantur. Immò uerò, ſi uerum dicere oporteat, quomodo illam in dicendo habebat inimitabilem, ita etiam hanc, quam in agendo nemo poteſt aſſequi. Verumenimuerò res illius ſunt omnino narrandæ & imitandæ pro uiribus. Nam pictoribus quoque non ſunt deſpicienda pulcherrima exemplaria, quatenus non habent facilem imitationem, ſed quod ſperent fore, ut ſi ea tandem aſſecuti fuerint, clari & inſignes reddantur, id imitatores excitat ad æmulationem. Mihi autẽ oratio media quadam uia eſt ingreſſura, ut nec quæcunque ab eo facta ſunt, perſequatur, neque prętermittat ea, quæ ſunt præcipua. Nam illud quidem ferè eſt eiuſmodi, ut fieri non poſſit, hoc uerò non eſt utile. Sed illa quidem dicat, quæ dicta, auditoribus plurimum afferẽt utilitatis: prætermiſſa autem, damni plurimum, alia uerò relinquat alijs. Hic ergo uerus homo Dei, & germanus, ſi ullus alius, poſt eum, qui erat eiuſdem nominis præco pœnitentiæ, qui lingua ſimul & uoce & ore & in omnibus aureus, immò uerò longè auro precioſior, genus quidẽ ducebat ex Antiochia, Antiochia, inquã, quæ ſita eſt in cœleſyria. Cũ tam claram autem haberet patriam, nec parẽtes quidem habuit minus nobiles. Fuerunt enim ij quoque ſuſpiciẽdi, & ſplendore uitæ paucis ſecundi. Erat enim pater Dux exercitus, & qui multis abundabat opibus. Nomen autem patri quidem erat Secundus, matri uerò Anthuſa. Qui primum quidem erant religione gentiles, & tenebantur profundis tenebris ignorantiæ, etiamſi poſtquàm eis natus eſſet filius, & diuino baptiſmate regeneratus, fuerunt ij quoque ueritatis luce illuminati. Ex his ille ortus, cum eſſet adhuc puer ætate, nequaquàm habuit puerile ingenium. Neque enim faciebat aliquid indecorum, neque erat occupatus in ludicris & luſibus: ſed qualis procedens futura eſſet planta, ipſa omnino ſeipſam indicabat. Deinde diuinum aſſequitur baptiſmum, corpore adhuc ualde tenere & molli. Oportebat enim eum, cuius uita ad Chriſtum inclinabat, non manere amplius Chriſti ſignaculo non ſignatum.

Qui eum autem baptiſmo tinxit, fuit Meletius, qui optimè adminiſtrauit ſedem Antiochenam, ſede uirtutis longè altior. Poſtea autem eius quoque parentes diuino tradit lauacro. Neque enim par erat, ut eum ad lucem gratiæ acceſſiſſet filius, qui ei cauſæ fuerant ut in lucem ederetur, non eiuſdem, cuius filius, eſſent ſplendoris participes. Deinde Grammatico traditus, ut primas diſceret diſciplinas, erat fax iniecta in ignem: neque ullo omnino opus habebat ſtimulo, nec aliquo, qui eum eſſet incitaturus. Quanquàm diſciplina, & diuturna in uno loco mora, & aſſidere

27. Ianuarij quo die habetur in antiquiſſimo Romano martyrologio, item Bedæ et Vſuardi

Patria Chryſoſtomi.

Parentes.

Baptizatur.

Traditur literis.

ſidere occupatum, ſunt omnino iuuenibus ingrata
& iniucunda, quomodo contra ſaltationes & tranſla
tiones, curſuſque & mationes ſunt eis gratiſsima.
Ille autem ſe totum dedebat diſciplinis. Cum bono
itaque ingenio ſimul concurrens ſtudium, effecit ut
breui plurima diſceret.

Abhorret à faſtu. Cum autem ab ineunte ætate tenuitatem amaſ-
ſet, & a faſtu alienationem, erat ſuperior omnibus
blanditijs & rebus ſuperfluis, neque comitum mul-
titudinem ſecum ducens ad ludum literarium, ne-
que equo uectus, iter ingredi ſuſtinens. Sed nec aliud
quidquam delicatum aut ſplendidum, ut qui eſſet
ex tanta domo, ſtentare contendens. Itaque cum
Parentes quidem ualde inſtarent, & eam rem eſſe ſi-
bi probro ducerent, nec ij ſoli, ſed etiam pædagogus
& condiſcipuli eadem facerent, & ei exprobrarent,
quòd eſſet nimis uilis & abiectus, multum aberat ut
ille perſuaderetur eorum uerbis, & ſibi congenitam
& gratam repelleret moderationem. Quamobrem
cum eum aliquando conuenirent parentes, & cau-
ſam rogarent, cur eis dedecori eſſe uellet tam tenui-
ter uiuens, & inſtar cuiuſdam plebeij, ille reuera ſa-
piens, & lingua planè inuictus, ò cur mihi, inquit,
fruſtra uultis exhibere negocium, perinde ac ſi nos
primi uitæ tenuitatem & moderationē ſtatuiſſemus
colere, ægre ferentes? Deinde ſtatim adducebatur
Dan. 6 in exemplū Daniel & tres pueri. Ex quibus ille qui
dem, inquit, propter animæ contritionem & ſpiri-
tus moderationem, ab ore leonum adiri non potuit.
Illi autem coniecti in fornacem ignis, tantum abfuit
ut ab ipſo uincerentur, ut etiam propemodum uide
rentur miniſtro igne utentes, & inimicos, qui circun
ſiſtebant, eum abſque ullo immitterent impedimen
to. Alioqui autem ubiquè inuenio diuinam ſcriptu-
ram, hanc, quæ apud uos iudices habetur contem-
ptui, humilitatem ubiquè magnifacere, & ut nihil
magis, commendare, faſtum uerò & honoris ſtudiū
reprehendere, idque puſilli & abiecti eſſe potius
animi, quàm excelſi & magni, ducere. Quamobrem
Iac. 4. non ego ignoranter pluris facio hanc mediocritatē
1. Pet. 5 Deum enim didici his delectari, (ſolet enim ſimul
cum externo habitu affici anima) & gratiam quidē
præbere humilibus, ijs autem, qui contra ſe habent,
aduerſarij. Hæc illo dicente, parentes obſtupuerunt.
Conſecuta eſt autem omnino, quæ à uerbis, uel po-
tius quæ à factis procedebat utilitas, adeo ut talem
eis daret mercedem ſuæ in uitam productionis, &
qui ab eis quidem ſolum acceperat, ut eſſet, ut benè
eſſent, eis munificè redderet. Vix tandem autem à pa
rentibus perſuaſus, in hoc eis paret, qui alioqui ſe in
alijs præbebat obedientiſſimum, ut nequaquàm qui-
dem cum pluribus, ſed uno ex famulis eum comitan
te, iret ad ludum literarium.

Non multum interiectum eſt temporis, & pater
quidem exceſsit è uita præſenti: mater autem, ut quæ
præmaturam ſubijſſet uiduitatem, & propter puerū
adhuc teneræ ætatis, uitæ fluctibus agitata, multis &
uarijs quotidiè uexabatur caſibus & moleſtijs, quas
ex ſolę apertè ſciunt, quæ illas ſentiunt. Quorum
quidem paruam illa ducens rationem, duo ex omni
bus maximè curabat: nempe ut & poſt ſui mariti de
ceſſum nullius amore caperetur, poterat enim eius
ætas adhuc capi his laqueis, & filium ſic educere, ut
nulla alia oſtenderetur mater talis filij. Poſtquàm
autem ille didiciſſet grammaticam & orbem diſci-
Summus eſt rhetor & Philoſoph⁹. plinarum, deinde etiam peruenit ad ſummum dicen
di facultatis atque philoſophiæ: ut qui illam qui-
dem quamoptimè acceperit à Libanio, cuius erat
inſignis fama in arte dicendi, hanc autem ab Andra
gathio diligēter audiuerit. Quid fit? Deſiderium ma
ioris eruditionis (in pluribus enim bonis aſſequen-
dis laborabat cupiditate) efficit ut ueniat Athenas,
& illic ſimul uerſans cum præſtantiſſimis Rhetori-
bus & Philoſophis, ſic & mentem locupletauit, &
linguam ſummè exercuit, ut nulli facile concederet,
ut eſſet cum eo conferendus. Hinc factum eſt, ut bre
ui eſſet inſignis, non ſolum Athenis, ſed etiam in uni
uerſa Græcia: adeo ut ipſi quoque præfecto Prætorio
res uideretur eſſe digna magno ſtudio, uel ſolum ue
nire in conſpectum Athenarum.

Cum ergo quodam tempore haberet concionem,
& eos conuocaret, ex Athenienſibus ei, qui & gloria
& dicēdi facultate tenebat primas partes, curæ fuit,
ut ſanctum quoque officioſè uocaret & honorificè:
ſtatimquè miſſum fuit uehiculum, & alius, qui ad
hoc expedit, comitatus. Sed ille hæc tanquam ſu- *Vide humilitatem.*
peruacanea & inutilia & ueluti inane itineris adiu-
mentum repellens, ſolus uiam eſt ingreſſus, ſuis ntē s
pedibus. quod quidem ſibi faciendum conſtituit is,
qui eſt ſanus, & non propter arrogantiam & uanam
gloriam ea ſuſtinet facere, quæ ægroti. Quamobrem
magis ſtupentes eius moderationem, & eam quæ a p
parebat conſtitutionem, ducentes eſſe imaginem
animæ, quæ non apparebat, ipſe primus Prætorio
præfectus & qui cum eo aderant, ei accedenti luben-
ter aſſurrexerunt, & eum adſpexerunt oculis reue-
rentia plenis & beneuolentia. Deinde etiam ui attra-
hentes, (reſiſtebat enim propter uehementem amo
rem moderationis) primo loco eum dignati ſunt, pu
bliceque ornarunt eloquentiæ laudibus & alijs pri-
uilegis. Fieri autem non poterat, ut toleranter hæc
ferret inuidia: nec ſine dolore hæc adſpicerent ieni-
dorum oculi. Nam cum uanam gloriam ſummè ſibi
uendicarent, exiſtimabant illius honorem illorum
honori detrahere. Quomodo accidit, ut tunc quo- *Patitur Anthemiū ob trectatorem.*
que afficeretur Anthemius, qui non parui quidem
fuit nominis propter ſtudium eloquentiæ, gentilis
autem erat religione, & alioqui lingua profuſus, &
uolēs ei nimium indulgere, qui ſancti laudibus non
minus morſus, quàm ſi ipſe fuiſſet ſumma affectus
contumelia, in eum uehementi ſpiritu inuehebatur,
& iniuſtum uocabat id, quod factum fuerat, & dice-
bat eſſe nefarium, hoſpitem & aduenam primos ſic
honores conſequi: & maximè, aiebat, eum, qui à no
bis plurimum differt religione. Propter quæ primū
inuidiam ægrè ferens Præfectus, Quidnam, dixit,
fuerit præter rationem, ſi uir, qui eſt & tali genere
ortus, tantaque & doctrina & modeſtia præditus,
fuerat iudicatus à nobis honore dignus, cum etiam,
præter alia, ipſum honorem fugere, honorem acqui
rat apud eos, qui ſapiunt & recte ſciunt iudicare?

Deinde autem Iohannes quoquè placidè eius ſer-
monem excipiens, Non oportebat, inquit, ò Anthe
mi, eum, qui ſibi uendicat philoſophiam, itá ſupera-
ri ab honore hominum, & eum perſequi tanquàm
rem magnam & magna contentione appetendam,
qui non ſolum nobis non prodeſſe, ſed etiam pluri-
mum poteſt lædere, quòd attinet ad uirtutem. Quid
enim fuerit re uera homo ex eo ſeipſo melior? Quòd
uerò dixiſti me eſſe diſſimili uobis religione, et rube-
ſcerem, ſi uiderer tacere, ducens hoc eſſe pudendum.
Ego enim deos neque noui, nec me eos unquàm eſſe
adoraturum, profeſſus fuerim. Abſit ut adeò deſipiā
& ſit mihi lingua tā temeraria. Sed unus mihi Deus
eſt Chriſtus, qui cognoſcitur in patre & in ſpiritu:
qui & omnia ab initio produxit ex nihilo, & nunc
ineffabili ea uirtute cōtinet, & annuos nobis fructus
ſuppeditat, & manū aperiēs, oē animal implet bene-
dictione. Sed nō Chriſtus, dixit interpellās Anthe- *Pſ. 144*
mius, producit hoc fructus annuos, ſed elementa mū
di

di ſuis temporibus producunt, deorum prouidentia.

Anthemium dæmon inuadit. Nódum finem acceperat eius ſermo, cum à maligno ſpiritu poſſeſſus, & terræ alliſus, miſere iacebat rugiens, lachrymarum & timoris ſimul cauſa ijs, qui aderant, peruertens quidem oculos, ſtridens autem dentibus, ſpumam uerò ex ore turpiſſime expuens.

Hæc cum adſpexiſſet Præfectus & qui circa illum erant, eos ſubiit admiratio & ſtupor, & erant pleni tumultu. Deinde ad beatum Iohannem accedentes, fiunt ei ſupplices, & rogant ut uelit opem ferre affectioni. Ille autem (Quis enim fuit illo benignior?) ut qui benigni Chriſti eſſet imitator, & calamitatis hominis eſt miſertus, & cum pro eo rogaſſet eum, *Curatur à Chryſoſt.* qui uel ſolus poteſt opem ferre, ei qui iacebat, duplicem affert curationem. Nam cum iſte liberatus à dæmone, ſenſiſſet in quanto malo eſſet uerſatus, arbitratus non ſufficientem eam eſſe curationem, cauſam quoque, propter quam uenerat ad tantam calamitatem, rogabat curari, ne eadem ei turſus eueniret. Ille autem (Sciebat enim ueri Dei ignorationem, eius eſſe cauſam) conſuluit, ut prompto & alacri animo quamprimum adiret Pontificem ciuitatis, & rogaret ut in diuinis catecheſi ab eo initiaretur, & quò latentium animæ uibicum ueniret curatio, & à dæmonibus, quo colebat, omnino liberaretur, aſſequeretur *Baptizatur.* lauacrum regenerationis. Paret eius dictis Anthemius, & cito accedit ad eccleſiam: & cum Domino credidiſſet, baptizatur, & fit multis exemplum, ut credant in Chriſtum. Clarorum enim & magnorum uirorum in melius aut deterius mutatio, ſolet multis eſſe cauſa ad idem mutationis. Hinc factũ eſt, ut Athenarum Epiſcopus, cum adſpexiſſet quantam eius eccleſiæ acceſſionem feciſſet Iohannes ille aureus, uerbis & monitis crebro eum ſibi inſinuaret, & ut ſibi eſſet ſucceſſor (iam enim erat grauis ætate) procuraret. Aliter autem Dei prouidentia de eo ſtatuerat, in maiori omnino & excelſiori candelabro magnam illam lucem poſitura.

Cum uerò in Athenienſium doctrina plurimum profeciſſet, uiſcerum maternorum & patriæ rurſus eſt recordatus, & rurſus Athenis rediit Antiochiam. Deinde hæc parua eſſe putans, nempe orationes & conciones, & quæcunque ad ſuperuacaneam pertinent ambitionem, angelicam ſeu monaſticam uitam ſtatuit ſuſcipere, ad hoc conſultore & inſtituti ſocio *Monaſticã uitam appellat angelica.* utens Baſilio quodam ſuo familiari, & qui erat unius animæ & fraterni cum eo ſpiritus. Non is autem erat ille, qui & patriam & ſedem ornauit Cappadocum, ut quidam exiſtimant, decepti à ſimilitudine nominis. Siquidem ad fidem huius rei faciendam, hic ipſe ſufficit lingua aureus, qui ſatis illud oſtendit in libris de Sacerdotio. Dicit enim eum eſſe ipſum ſecurum toto tempore, & eaſdem attigiſſe diſciplinas, & eoſdem habuiſſe præceptores. Quod autem maximè omnium prohibet, non hunc eſſe magnum illum Baſilium, eſt, quòd ipſum quidem oſtendit euſdem patriæ, ſuiſſeque & genere pares & diuitijs. Quomodo uero ſtatues hæc eſſe magno & huic maximo communia, quæ ſunt maxime diuerſa? Siquidem plurimũ inter ſe differunt Antiochia & Cappadocia. Sunt autem multa quoque alia, per quæ conijci poteſt, non eſſe hunc magnum Baſilium, ſed quendam alium, ortum Antiochiæ.

Cæterum ab hoc inſtituto tunc ſapientem abducunt & ciuitas, & mater multo magis, ad perſuadendum efficacia ei temperans lachrymarum medicamenta. Nam ciuitas quidem, tanquàm fœtum proprium & à ſe educatum, eum amplectebatur, & cum perpetuo uolebat retinere, ea enim ualde mouebatur ſuauitate eius orationum, quarum maximã partẽ conſumebat in iudiciis, aſſidue illuc uentitans, & partẽ defendens inferiorem, & eum, qui habebatur contemptui, recreans: Mater aũt, utpotè mater, magis germanè eum adiens, doloresque partus & lactationem ei in memoriam reuocãs, & mala uiduitatis, & quæcunque poterant attrahere filium, ut matris miſereretur, arcebat à propoſito. Sed ſatius eſt, ut illi ipſi hanc relinquam narrationem. Neque enim omnino fas eſt, nec conueniens, ut cum ei liceat ſuaper ſe dicere, nos illis relictis, ex nobis ipſis faciamus narrationem. Dicit enim ipſe in libris de Sacerdotio, innuens amicum, qui eum erat abducturus ad id, cuius ſtudio tenebat. Deinde matrẽ, quæ hoc reſciuerat, miſerabiliter acceſſiſſe, & id prohibuiſſe: Sic aũt habet:

Poſtquàm enim ſenſit conſilium, quod à nobis capiebatur, me dextera accepto, & in domo ei attribute ad ſedendum collocato prope lectum, in quo nos pepererat, emittebat fontes lachrymarum, & adiungebat uerba lachrymis miſerabiliora, ſic apud nos lamentãs? Mihi, inquit, ò fili, uirtute tui patris diu frui *Matris ad Chryſoſt. oratio.* non lieuit, cum Deo ita uiſum eſſet. Nam dolores in partu propter te acceptos, mors illius confecuta, tibi quidem orbitatem, mihi autem uiduitatem attulit ante tempus, & mala uiduitatis, quæ ex ſolæ demum quę illa paſſę ſunt, ſcire aperte potuerint. Nulla enim oratio potuerit conſequi tempeſtatem illam & fluctus illos, quos ſubit puella, è domo quidem paterna nuper egreſſa, & rerum imperita, & quĩ cohiberi nõ poteſt, repente luctu oppreſſa, & neceſſe habẽs maiores ſuſcipere ſolicitudines, quàm pro ætate & ſexu. Oportet enim, ut arbitror, famulorum ſocordiam animaduertere & corrigere, & maleficia obſeruare, cognatorum inſidias propulſare, publicanorũ iniurias & inhumanitatem in exigendis uectigalibus magno & excelſo animo ferre. Quòd ſi relicto etiam infante deceſſerit, qui eſt mortuus, ſi ſit quidem fœmina, magnam quidem ſic quoque matri præbebit ſolicitudinem, à ſumptibus tamen & metu liberam. Filius autem eam quotidie implet timoribus innumerabilibus & pluribus ſolicitudinibus. Mitto ſumptum pecuniarum, quam neceſſe habet facere, ſi eum educare cupit liberaliter. Nihil horum tamen mihi perſuaſit, ut ſecundum inirem matrimonium, neque alium ſponſum introducerem in domum patris tui, ſed mãſi in tempeſtate & tumultu, & nõ effugi ferream fornacem uiduitatis, primum quidem adiuta à ſuperno auxilio: afferebat autem mihi non paruã malorũ conſolationem, & quòd tuum uultum uiderem aſſiduè, & mortui animatã ſeruarẽ imaginẽ, ad illius effigiẽ accuratè expreſſam. Propterea cũ eſſes adhuc infans, & necdum loqui didiciſſes, quando parẽtes maximè delectant pueri, mihi magnam præbebas conſolationem. Atqui nec illud mihi potueris obiicere, quòd uiduitatem quidem fortiter tulerimus, patrias autem facultates tibi minuerimus propter neceſſitatem uiduitatis, quod quidem ſcio accidiſſe multis, qui in orbitatem inciderant. Nam eas quoque uniuerſas reliqui integras, & quæ debebant expendi, ut uir bonus & probus euaderes, non ceſſaui ea ex meis, & quas domo attuli, expendere pecuniis. Nec exiſtimes me hæc tibi nunc dicere exprobrantem. Sed pro ijs omnibus unam à te peto gratiam, ne me in ſecundam inijcias uiduitatem. Sed expecta meum deceſſum. Fortaſſe breui poſt tempore decedam. Nam ſpes quidem eſt, adoleſcentes eſſe ad longam uenturos ſenectutem. Nos autem qui conſenuimus, nihil aliud quàm mortem expectamus. Quandò uerò me terræ mandaueris, & cum oſſibus patris tui miſcueris, longas ſuſcipe peregrinationes, & mare nauiga quod

cunque uolueris, tunc nullus eſt prohibiturus. Quã diù autem ſpiramus, ſuſtineas nobiſcum habitare, neque Deum offendas: non temere in tanta mala coniiciens, quæ te nulla affecimus iniuria. Nam ſi me quidem potes criminari, quòd te attraho in huius uitæ ſolicitudines, & cogo te rerum mearum curam gerere, non leges naturæ, non educationem, non familiaritatem, nec aliquid deniquè aliud ueritus, fuge tã quàm hoſtes & inſidiatores. Si autem omnia facimus ut magnum tibi paremus ocium, ad hoc, ut hoc uitæ iter ingrediaris, ſi nihil aliud, hoc ſaltem te noſtrum retineat uinculum. Nam & ſi dicas te amari ab innumerabilibus, nemo tibi præbebit, ut tanta fruaris libertate. Nemo enim eſt, cui tua bona exiſtimatio ſit æquè curæ, atque eſt mihi.

Hæc refert lingua illa egregia, & quemadmodum Baſilius quidem ſubiit iugũ Diaconatus, ſperans fore, ut eum haberet eius ordinis ſocium: Ille autẽ gradum dubitans ſuſcipere, pulchrè eum promiſſo impellit, tanquàm ipſe quod iam futurus eſſe eiuſdem particeps. Et tunc quidem recuſat ordinationem, uictus à ſua in eam reuerentia. Cum aliquanto autem poſt tempore uix ſuſcepiſſet ordinem Lectoris, non libros ſacros legebat ſolummodo, ſed etiã ſpiritu ſapientiæ eos interpretabatur, & magna uerbi luce & bono euidentiæ utebatur in expoſitione. Quanuis autem tanta eſſet gratia præditus & uniuerſus populus penderet ab eius lingua, ægrè tamẽ ferens tumultus, qui erant in ciuitate, & uitans quidquid facit ad oſtẽtationem, ut qui arceretur à deſiderio, quod ab initio animo concipiebat, quod erat ſub Deo uiuere, & ei ſoli fieri manifeſtum, triſtitia afficiebatur, angebatur animo, plurimi faciebat ſolitudinem, & tanquã illic abſconſum inuenturus theſaurum, ad eam feſtinabat. Cum hoc ergo animo uerſaret, opportuno tẽpore obſeruato, iubens omnes ualere cognatos, amicos, familiares, plauſus ciuiles oſtentationem, quinetiam eorũ, quibus fiebat iniuria, defenſiones, & nec uiduitatem matris cogitans, nec ſororis curam reputans, quæ iuuenili corpore ſubierat iugum uirginitatis, opusque habebat, ut ei diligenter prouideretur: atque adeò ipſam quoque domum parum curans, relicta ciuitate, relictis omnibus, toto pede ad uitam quietam transfugit.

Ecce ordo lectoratus.

Tenetur magno ſolitudinis deſiderio.

Deinde cum eſſet ætas adhuc iuuenilis, & ſi eſſet ei corpus natura malè affectum & ualetudinarium, ſe tradit monaſteriis, in quibus uita agebatur accuratior & aſperior, quàm in aliis, & cum totam ueſtem exuiſſet cum ſapientia carnis, aut, ut uerius dicam, illam prius exuiſſet, induit amictum ex pilis contextũ corpus adhuc affligens, & ueluti quandam nubẽ attenuans, & lumini mentis præbens libertatem. Maximam autem ponebat ſtudium in legendis libris diuinarum ſcripturarum. Quod quidem faciebat tam diligenter, ut uim eorum, quæ in eis inſunt, nihilominus in mente imprimeret, deinde manu propria & labore digitorum eas interpretaretur, ut dictum eſt: & quæ ſunt compræhenſu difficilia, aperta redderet ſtudioſis: & quam ſententiam ipſe collegerat cum labore, præberet iis, qui nolebant, accipiendam citra ullum laborem. Si ergo propriis laboribus panem præbere, conciliat mercedem: eſurientes animas ſic exatiare, quantæ fuerit cauſa remunerationis? Sic ergo diuinas ſcripturas interpretans, deinde etiã eas exornat eo, quò ad mores pertinet, ut illud quidem eſſet ad mentis illuminationem, hoc autem ad morum gerendam, aut, ſi mauis, illo quidem illuſtraret ſnũ diuitias ſpiritus, quæ iacent in profundo, hoc uerò etiam apertè deduceret, ut eius eſſemus participes.

Fit monachus

Induit amictũ ex pilis contextum.

In hac grata quiete & ſilentio componuntur ab eo libri de ſacerdotio, in quibus quanta quidem ſit dignitas ſacerdotii, qualem autem eſſe oporteat eum, qui hoc eſt dignatus, accuratè oſtendit. Tunc etiam ſcribit orationem ad quandam illuſtrem mulierem, quæ paulò ante uiderat noctem uiduitatis, & magno luctu grauabatur, eam leniter recreans, & oſtendens uiduitatem non eſſe rem uilem & abiectam, ſed magnam & uenerandam eſſe eius dignitatem, eamque magnis laudibus eſſe dignam, quæ ſuam in defunctũ integram conſeruauit conſcientiam, ſe ſecundis nuptiis non reddidit infamem, ut quæ beneuolentiam mentita ſit in maritum. Deinde etiam de uirginitate ſcribit alium librum, diuinam eius oſtendens pulchritudinem & magnum eius ornamentũ. Stagirio quoque ſcribit pulchras orationes & ualde præclaras. Hic uir erat ei ualde familiaris, fuerat autem poſſeſſus à maligno dæmone, qualia ſunt Dei iudicia. Liber uerò illum quidẽ accipit ſcribendi occaſionem, per uniuerſam autem procedit philoſophiam: cum dixeris eſte commune documentum uirtutis grati animi & tolerantiæ, ut qui compoſitus ſit tanta in dicẽdo probabilitate, tam multisque neceſſariis Rethorũ argumentis, aut, melius dicã, diuinis & ſpiritalibus gratiis adeo, ut hoc ipſum quòd inciderit in dæmonem, exiſtimaretur non eſſe abominandum nec auerſandum, ut quod fuerit argumentum maximæ utilitatis. Tunc etiam compoſiti ſunt ab eo quo libri de compunctione, quorum unus quidẽ fuit inſcriptus ad Demetrium, alter autem ad Stelechium, eum, qui eſt ſtudioſus uirtutis, accuratiſsimè elaborantes, & acrem ſtimulũ compunctionis piis immittentes animis. Sed hos quidem ſcripſit libros, ne caderent illi, ad quos ſcripti fuerant, neque maligni laqueis prius implicaretur, ſed ſtaret firmiter in bono proficiens. Alium autem ſcribit ad eum, qui, proh dolor, iam erat lapſus, ſeu percuſſus telo peccati, ei uero, qui lapſus erat, nomen fuit Theodorus, ut non concideret, neque deſperaret ſalutem, tanquàm benignam manum ei porrigens orationem, & iacentem erigens, & non concedens, et omnino permaneret in peccato. Sed ſic quidem erat eius per libros doctrina, cum uoluptate magnam habens utilitatem.

Libros de Sacerdotio ſcribit & alia.

Libri duo de Compũctione.

Multo autem magis ex factis adhibuit doctrinam, ut qui perpetuò quidem uacaret orationi, & omnem exerceret uirtutem, ad eum futurus aliis tanquàm exemplar. Humilitatem uerò ita erat amplexus, tanquàm in ea alio modo uellet primas partes obtinere in eo, quod nulli alii cederet extremum omnium. Partẽ quoque diei ſibi deputabat ad uiſendos ægrotos, è domo quidem omnia illis præbens pro uiribus: maximè autem conſolationem eis afferens oratione, & omnibus modis eis oſtendens benignitatẽ. Quid autem? Modeſtia quidem, ut diximus, cedebat nemini, in caſtitate uerò aut continentia, aut alias uirtute eſt omnibus aliquis, cui cederet? Et quis illum uel adeo non nouit, uel neſcit eſſe uerax*, ut ei quod dicitur, aſſentiatur? Sed ſic quidẽ ille ſe pulchrè geſſit in omni uirtute, melius quàm ut eum quis poſſet imitari. Porrò autem hæc quoque illi tribuunt tanquàm eximia, quòd neque ipſe unquam iurauerit, poſtquàm aufugit à mundo, neque ulli iuſiurandum detulerit, nulli detraxerit, nunquam ſit mentitus, nulli ſit malè precatus, faceta ac ſcurilia neque ipſe ſit locutus, neq; aliũ dicentẽ ſuſtinuerit. Dicunt autẽ ipſum quoque mediocrẽ ſomnum ſumpſiſſe, cum eſſet opus, ſic autem ſumpſiſſe, Funis ex alto dimittebatur, alligatus extremis, cui & manibus & barba ipſe innitens, quendam modicum, neque ipſum firmum, ſed ſimbe e illum & ementitum ſomnum guſtabat.

Virtutes S. Chryſoſtomi

** quid dicitur ut ei ſi*

Somnũ ut capere.

Cum ſic uitam ageret, ualde quidẽ ſtudebat latere & nemi-

Capere neſcit.

& neminem habere, qui eſſet eius conſcius. Nulli.n. eorum, qui mala fecerant, ut illi, omnino curæ fuit latere. Hoc autem erat difficile, cum & uirtus ſic ſe habeat natura, ut eum, qui ipſam exercet, ſoleat, facere manifeſtum: & Deus præterea uelit cultorem ſuum glorificare. Itaque illum quoque ſic in præſentia aperit. Vir quidã genere Syrus, nomine Heſychius, ætate quidem iam prouectus, tempore autem ferè quoqꝫ æqualem habebat exercitationem: qui ipſe quoque erat unus ex illis, qui in ſacro illo exercebantur monaſterio: cuius ueſtigia inſiſtere cupiebat magnus ille Iohannes, dum nondũ eſſet uirtute ſummus. Ei nocturnas preces Deo offerenti apparet quiddã diuinũ & fortius, quàm ut id intueri humani poſſent oculi, quod & uereretur lingua in mediũ adducere, & quod eſt auditu inprimis horribile. Sed eſt adhibendus animus. Etenim non minus metu, quàm uoluptate mixta eſt narratio. Viri quidam ueſte candidi, aſpectu terribiles, è cælo quidem uiſi ſunt ad eũ deſcendere: Iohanni uerò lingua aureo, qui ipſe quoque noctu precabatur, uenire in conſpectũ. Viſi ſunt autẽ, unus quidem librum, alter autem claues habere in manibus. Deinde Iohannes noua illa eorum forma obſtupefactus, timore fuit correptus, & ſe ſimul humi deiecit. Illi autem eum manu appræhendentes, erigunt, & metu ſoluunt, & iubent eum eſſe bono animo. Cum uerò rogaſſet magnus Iohannes, quinam eſſent, qui eũ tanti eſſent, ad eũ uenirent: ſed ne timeas, illi dixerunt. Nos enim uenimus ad te, miſſi à Chriſto. Sic dixerunt, & ſtatim alter eorũ manus porrigens, dicit: Hoc accipe. Id autẽ erat liber. Ego enim, inquit, ſum Iohannes, cui Dei ſapientia pectus dimiſit, & permiſit, ut ſuper ipſum recumberem nihil ueritus. Quæ tibi quoque per nos faciet ſcripturas comprçhẽſu faciles, & deducet ad illius cognitionẽ. Similiter autẽ alter quoque manum porrigens: Accipe, dicit, has claues. Me autem ſcias eſſe Petrum, cui eæ fuerunt à Deo traditæ. Quem nunc quoque crede per me eadẽ te dignari gratia, adeo ut quæcunque ligaueris aut ſolueris ſuper terram, ità etiam ſe habeant in cælis. Ad hæc cum beatus ille erubeſceret, & cõſternaretur animo, & tanta gratia ſe eſſe iudicaret indignum, diuini illi uiri eum recreant & implent audacia. Deindè cum eum crucis figura obſignaſſent, & uiſi eſſent eum oſculari, reuolarunt in cœlos.

Viſio admiranda.

Ioã. 13

Hæc cum uidiſſet uir ille inſignis, diu manſit plenus metu & ſtupore, adeo ut cum monachi eum uiderent ſic affectum, & rogarent quænam eſſet cauſa, uix eam aperuerit, indicens eis ſilentium, & ut hæc celaretur, Iohannes, Ne demus enim, inquit, ei occaſionem, ut hinc recedat. Illi ergo his, quæ dicta ſunt, obſtupefacti, hinc deinceps futuram eius uitam cõijciebant, quòd ſcilicet eſſe facturus magna & admirabilia. Et facta quidem ſunt reuera innumerabilia, Deo glorificante magnum illum in operibus. Nobis autem pauca & paucis ſunt narranda pro uiribus.

Vir quidã Antiochenus, illuſtris genere, uita ſplendidus, & magnificus, morbo quodam magnum ſentiebat dolorem in media parte cranii. Tanta autem erat uis morbi & adeo intenſa, ut oculus ſua ſede eſſet emotus, ut qui ui mali nõ potuiſſet reſiſtere, & ita uideretur omnibus res lachrymabilis. Is cum ueniſſet ad monaſterium, in quo degebat magnus Iohannes, multum quidem rogabat, multas autem emittebat uoces ad mouendam miſericordiam, petens curationem. Is uerò fuit quidem miſertus. Quidni enim, cũ eſſet omnium hominum clementiſsimus? Dixit autẽ, hæc eſſe præmia ſceleratorum factorum, & in Chriſtum incredulitatis. Si ergo, aiebat, toto animo ad eũ acceſſeris, & deinde prioribus relictis ſtudiis, uitã rationem agreſſus fueris ei gratam & mundam, nihil erit quod obſtet, quo minus ſequatur curatio eius, quæ te cruciat. Cum is autẽ & ſe fateretur credere, & pollice retur uitã mutare in melius, & illius caſtiſsimas manus deoſcularetur, & dolenti parti ueſtẽ admoueret, non ſolũ fuit caput liberatum à dolore, ſed etiam oculus, qui ab eo fuerat exturbatus, fuit loco priori reſtitutus. Satis erat hoc, qđ dictum eſt, ut eſſet ſignũ euidens fidei ſancti, & ut ſignificaret magnum gratiç adiumentum, quod à Deo erat affatim conſecutus.

Curatur laborans ex capite & oculo.

Vult autẽ oratio alterũ quoque adijcere nihilominus præcedenti, quod nequaquàm ſe patitur mandari ſilentio. Cuiuſmodi enim fuerit id quod Archelao acciderit, ſcitis utiquè, & quodnam in eum factum fuerit miraculũ, qui erat quidem Præſes Antiochiæ, & obtinebat primas partes in ciuitate, arcano autem caſu lepra quædam quæ in eius fronte efflorúerat, eũ magna afficiebat moleſtia, ut quæ eum pudore afficeret, & efficeret ut omnium uitaret oculos. Cum itaqꝫ multum uſus eſſet medicina, ut quæ poſſet ei opem ferre, nihil aliud fructus ex ea accepit, quã ut ſpe blãda illuderetur, donec conſtitit eam eſſe fallacem. Cũ autem ſanctus uir tandem ei ueniſſet in mentem, & ad eum ueniſſet feruentiori ſpiritu, tetigit ſanctos illos pedes, & morbum oſtendit, & petiit ut conſequeretur curationem eius, quod illũ malè habebat. Is autem & miſertus calamitatis, ut qui eſſet clementiſſimus, & flexus fuit precantis uocibus. Deindè cum eo pactus eſt, ut à malis declinaret operibus de cætero, petens etiã, ut priora peccata corrigeret. Quod quidẽ cũ eſſet pollicitus, præbuit ei curationẽ, dicẽs: In nomine Chriſti laua te aqua, ubi fratres ſolent bibere. Quod cũ factum eſſet, fecit ſimiliter atque Siloe, & conſecuta eſt lepræ ſanatio adeo purè, ut nec morbi quidẽ remaneret ueſtigiũ. Quanta Archelaũ propter hoc inceſſit lætitia? Quantum perfudit gaudiũ? Quantas effecit hoc ut Deo ageret gratias? Quid nõ dico, quod eſt maius & perfectius? Quanti fuit ei ſtudii cauſa, ut ad animæ adſpiceret curationẽ? Sancti.n. uerbis adeo fuit captus, & adeo ſtuduit reuera exequi id, quod ei promiſerat, ut nihil differret, neque ſei daret ullã morã tẽporis, ſed ijs, quæ habebat, ſtatim diſtributis pauperibus, aliorum deinceps eſſe ſtatueret uerſari in ijs, quæ ad hanc uitã pertinent, & eius ſectari ſomnia, ex iis ſtulte illudi: ipſe autem ueniens ad monaſterium, in quo erat illius medicus, uoluerit eſſe in numero illorum, qui illic exercebantur, & ſub eo præceptore uitam eligens perfectiſsimam, illic uſque ad finem ſtudere placere creatori.

Sanat leproſũ Ioan. 9

Archelaꝰ amplecti tur monaſticã uitam.

Hoc multos ex ijs, qui erant illuſtres Antiochiæ, excitauit ad ſimilẽ æmulationẽ, & adiũxit numero eorũ, qui ſalui fiũt. Similiter.n. Deo ſuas propter egẽtes dedicantes facultates, alii quidem relati ſunt in numerũ huius ſancti monaſterii, quomodo etiã aiũt illum Theodorum, qui fuit unus ex ualde illuſtribus: alii uerò uentitabant ad alia, quæ in ciuitate erant, monaſteria. Omnes autem intuebantur ad uitam Iohannis, tanquàm unum exemplar. Nam etſi erant apud ſingulos, qui uita & ordine præſtabant aliis, is tamen erat omnium primus eruditor & magiſter.

Verumenimuerò uult oratio aliorum quoque meminiſſe eius miraculorum, & ea non dari obliuioni, quæ reuera non ſunt digna quæ dentur. Nam uir quidam nomine Eucleus, cui inuidia dæmonis excuſus erat oculus, ſtatuit uitam ſuſcipere monaſticam in eo monaſterio, in quo erat ſanctus cumque eceſciſſet, & habitum mutaſſet & uitam, magnum Iohannem attrahit ad miſericordiam. Audit itaque illum ſic ad uerbum orantem, & magno feruore commiſerationis ſic animum inflammantem:

Sẽper nouus mona

tem: Deus, ò frater, tibi medebitur, & illuminabit tuos oculos & cordis & corporis. Simul cum hoc dicto concurrit etiam curatio, & illuminatus erat oculus, & eo utebatur ſimiliter atque alio. Simpliciter & leniter à me narrantur miracula, dum ad orationis adſpicio longitudinem, & nihil nolo fuſe ac prolixe perſequi. Sed nullo opus eſt ornamento externo, & ijs quæ ea poſſunt extollere, ſed ſufficiet eis ſua pulchritudo & magnitudo. Quocirca ſunt etiam mihi alia eodem modo narranda.

…bus cũ uita & habitũ mutat.

Mulier quædam, ciuis Antiochena, nomine Chriſtina, profluuio ſanguinis ſeptem iam annos grauiter laborabat. Cum ea ergo diu uſa medicis, agnouiſſet eos uana ſpe ducere & mora inutili, uehitur à iumentis, & uiro ſequente, defertur ad hoc ſanctum monaſterium, & proijcitur in ueſtibulo. Ille autem ad ſanctum ingreſſus, cum dixiſſet cauſam aduentus, à ſancto reprehenditur, quòd non fecerit ut erat conſentaneum, & quòd ignoraret id, quod erat ſibi futurum conducibile. Cur enim, inquit, eo prætermiſſo, qui hæc poteſt curare, acceſſiſti ad uirum, qui eſt obnoxius ijſdem affectionibus, ab eo poſtulans ea, quæ facere nõ eſt in eius poteſtate? Sed tamen hæc dic uxori: Si aſperis & peruicacibus his moribus eiectis, te moderatã & benignam ancillis præbueris: & manum quidem largam & diuitem pauperibus aperueris, precationẽque & continentiam obliuioni non mandatis, animæ curationẽ cito conſequetur curatio corporis. Accipit hæc mulier, & ſignificat ſe nihil omiſſuram eorum, quæ iuſſerat. Poſtquàm autem audiuit illa à marito uxoris promiſſionem, Abite, inquit, iam enim curata fuit à Chriſto uxor tua. Hoc cum ipſe abiens, reuera ita eſſe uidiſſet, ſtatim cum uxore linguam quidem mouit ad gratiarum actionem, pedes autem ad iter. Cum unum iis, quæ dicta ſunt, adiecero, aliorum rurſus ſuo tempore faciam mentionem.

Morbidam ſanat mulierem.

Leo magnitudine maximus, & cuius uires ſuſtineri non poterant, & qui erat uiſu maximè terribilis, & ad inuadendum acerrimus, illo tempore uerſabatur in locis, quæ ſunt circa Alexandriam. Is erat agricolis quidem malus uicinus, uiatoribus autem graue ſpectaculum & occurſu formidabile. Magno enim impetu in eos irrumpens, plurimos occidebat, & ſimul in uentrem tranſmittebat: eratque ea æquo & damno pernicioſiſſimus, & ad eum de medio tollendum difficillimus, & cum magna & uiuida manus eorum, qui prope habitabant, in ipſum inuaſiſſet, agnouit ſe ſuo malo hoc eſſe auſam. Celerrime enim in omnes incurrens, alios quidem ſolo rugitu loco motos, uertit in fugam: alios autem ore diſcerptos exedit: aliorum uerò cum corpus dilaceraſſet unguibus, reddidit miſerabiles. Quid enim aliud, niſi ſauciatos à leone? Hinc quid accidebat? Neglectos quidẽ agros relinqui ab agricolis: ad loca autem inuia diuertere uiatores, propterea quòd bellua ſuſtineri non poſſet. Poſtquàm autem iam ad extremam redacti dubitationem, uix tandem recordati fuerunt hominis Dei, frequentiſſima multitudine ad ipſum uenientes, narrabant ipſa mala, quibus leo eos affecerat, & ab ipſo petebant, ut eos ſolueret hac calamitate. Ille uerò cũ paucam fidem eis prius exprobaſſet, & quòd eis uiſa eſſet beſtia inexpugnabilis, cauſatus eſſet contemptionem diuinorum præceptorum: Vobis quidem, inquit, omnibus eſt Deus placandus, in templum ſimul conuenientibus, id autem, quod do uobis, (erat uerò crux) ponendum eſt in ijs locis, per quæ tranſit leo: & abſit quidem omnis metus, ſit autem perfecta fides, & haud ita multo poſt manifeſta uobis quoque erit mei Chriſti uirtus. Cum hanc illi crucem accepiſſent, & ſicut eis fuerat imperatum feciſſent,

Leo immaniſſimus.

& die ſequenti illuc ueniſſent, ò Domine & Deus omnium, & admirabilium operum effector ineffabilis, belluam uident iacentem mortuam ad ipſam baſim Crucis. Sed miſſis in præſentia quidem miraculis, tranſeamus ad orationis ſeriem.

Vide miram uirtutẽ ſigni Chriſtianæ Crucis.

Cum ille ergo beatus ſic quatuor annos uixiſſet in hoc monaſterio: partim quidem iis, quæ dicebat, partim autem & magis, iis quæ faciebat, inducens ad uirtutem, euaſit clarus & omni ex parte celebratus, omnibusque & linguis & auribus magnam afferebat uoluptatem: alijs quidem dicere, aliis uerò ea quæ dicebantur, attendere ex æquo amantibus. Cum hęc illi non modo grata non eſſent, ſed ea etiam ægre ferret (Non minus enim, quàm ex Deo uiuere, ſtudebat ſic uiuendo latere, ut antea diximus) rurſus conſtituit aufugere, & ſe ab oculis hominum ſubducere. Cum itaquè clanculũ aufugiſſet, & ſeorſum uiuere ſtatuiſſet, totos duos tranſegit annos, uiuens ſolitariè, & ſoli Deo apparens. Non erat ei lucerna, non lectus, non menſa, neque aliquid huiuſmodi, quod faciat ad miniſterium corporis. Solum autem erat ei parum panis, quod præbebatur ab aliquo ex uicinis, algori uerò & æſtui, & omnibus iniuriis aeris erat expoſitus, & cũ eis contendebat. Quoniam autem oportebat ipſum quoque, cum eſſet homo, oſtendi eſſe obnoxium naturæ infirmitatibus, quid fit, & quomodo res illius diſpenſantur, & qualibus ſæpe ſolet Dei ſapientia uti occaſionibus, alia per alia contexens & narians, facileque & magno artificio diſpenſans. In imo uentre accipit ſenſum doloris, & eius renum ſoluuntur uires, ut qui fuiſſet ſuperatus à nimiis frigoribus.

Ecce ſancti uiri paupertatem, abſtinẽtiam & patientiã.

Compulſus ergo ab hac neceſſitate, uel potius deductus ab eo, quo ducebatur, ſpiritu, ut eſſet multis cauſa ſalutis, ad eccleſiam præter ſpem uenit eius luminare, & cum omnibus quidem, præcipue autem magno Meletio, fuiſſet cauſa magnæ lætitię, & ab eo fuiſſet iucundiſſime acceptus & recreatus, deinde etiam ab eo accipit ordinem Diaconi. Cum autem in hoc gradu pulcherrime, & ut Deo gratum erat, totos quinque annos ſe geſſiſſet, tam eius orationibus, quas propter ſummam ingenii copiam habebat eo tempore, quàm iis, quas per otium componebat, & meditatione maiori elaborabat aurea lingua, imbris inſtar effundens, pulchre rigabat faciem eccleſiæ. Cum poſtea autem Meletius ueniſſet ad Epiſcoporum ſynodum, quę congregata fuerat Conſtantinopoli, ut eos quidem deponeret, qui cum ſpiritu ſancto pugnabant non in ſpiritu Dei: Gregorium autem illum Theologum in ſede collocaret: & illic quæ ſũt caduca & ad tempus, permutaſſet manentibus: hic uerè aureus, ſimul quidem uitans omnem excellentiam, & bonum amplectens ſilentij & quietis, reuertitur in primum monaſterium. Sed cum illinc rurſus receſſiſſet, reuertitur Antiochiam, non migrans temere, nec ſine Dei numine, ut alius duce utens ſua ratione: ſed Deo eum mouente & uocante, modo quodam diuiniore & præſtantiori ratione. Magno enim Flauiano, qui Meletio paulò ante in ſede ſucceſſerat, Deo in aurora canenti ſacros hymnos, apparens angelus: in monaſterium in quo erat Iohannes, iuſſit ire quàm citiſſimè, & eum ducere ad Eccleſiam, & conſecrare ſacerdotem, futurum ei uas electionis quemadmodum Paulus, & uerbo cõprehenſurum uniuerſum orbem terræ. Eadem autem hora ad Iohannem, quoque uenit ſimilis uiſio. Nam illi quoque oranti adſtans angelus cum magna gloria & ſplendore, iubet aperte Flauianum ſequi ad Eccleſiam, & accipere ordinem Presbyteratus. Ille autem cum non ignoraſſet quidem uiſionem eſſe diuinam, reuereretur autem alioqui & dubitaret facere,

Fit diaconus.

Synod. Conſtantinopolitana.

Act. 9.

Angelica uiſio.

cere, quod ei fuerat imperatum, propter moderationem, dicitur uocē audiuiſſe diuiniorem: Quæ Deus ſtatuit, quis poterit uitare? Cum ſic reſponſum accepiſſet beatus, & ſimul intellexiſſet eſſe grati & prudentis famuli, non repugnare Domini uolūtati, acceſſit ad monachos, & cū eis dixiſſet ſe eſſe abſceſſurum, affert eis dolorem, qui nō poteſt uerbis exprimi. Poſtquàm autem eos uerbis ſatis eſt conſolatus, deindè de eo quoque, quod erat illis utile futurum, ſoliciens, electis duobus ex omnibus, qui erant & uita & ſermone reliquorum omnium præſtantiſsimi, fratrum curam eis committit.

Interim autem, dum hæc fierent, accedens Flauianus, cū maxima uoluptate beatum allocutus: Diù quidem, inquit, deſideraui te conuenire, ò uir ſapientiſſime & in primis uenerande, non licuit autem uſq; in hodiernum diem, cum uacarem curis eccleſiaſticis. Nunc uerò cum Deo ità uiſum ſit, ad te uenimus chariſſimam animam. Deindè cum ei etiam diuinam aperuiſſet uiſionem, quoniā ſtatuerat magnus Iohānes, ſicut diximus, Dei nutui omnino non repugnare & maximè cum diuina uiſio per utrunque fuiſſet cōfirmata, rogat illum ipſum Pontificē, ut illo ipſo die ſacrum peragat myſterium, ut ſint omnes participes ſanctificatorum, & ij qui fratrum curam ſuſceperūt, conſequātur illius benedictionem. Poſt hæc autem, inquit, quo Deo uiſum eſt, ſequar ipſe quoque prompto & alacri animo. Facta ſunt hæc, & cum ſequenti die eſſet abiturus ſimul cum pontifice, fit res lachrymabilis piis animi, ſi uel ſolum audiatur. Eum circūſiſtens uniuerſus chorus monachorum, perinde ac ſi eo, ꝙ ille ſimul cum eis eſſet, uiuerent, & diuiſione ſimul quoque eſſent eis auferendæ animæ, quid ad mouendam miſericordiam non dicebant & faciebant? Quam non uel ſummā edebant lamentationem? Eū demulcebant, amplectebantur, ſe mēbris illius implicabant. Deſipere eos faciebat animi perturbatio, exiſtimabant ſe, cum liceret, uel ipſa eſſe corpora coniūcturos, reditu ſibi interdicebant, fugiebant monaſterium, tanquàm fieri non poſſet, ut amplius ſuis adſpiceretur oculis. Cum autem ſecante oratione, partim quidem magni Iohannis, partim autem Pontificis admonentis, & aliquando etiam acerbius increpantis, ſunt ab eo auulſi, alii quidē inuiti redierunt, crebro ad eum ſe ipſorum conuertentibus oculis, & pedum iter interrumpentibus, ꝙ diuiſio eſſet inuoluntaria, alii cum magno Iohanne iter ingreſſi ſunt, recta contendentes ad eccleſiam. Omnes autem undiq; confluebant & currebant, ut ei fierent obuiam. Non minus ad ipſum Antiochia, quàm prius ad Baptiſtam in Iordanem Iſrael.

Eiꝰ abitu mirè cruciātur monachi.

Luc. 3.

Cum autem eum ordinaturi eſſent, ut Deus iuſſerat, & dies adeſſet præſtitutus, aderat quidem omnis cœtus fidelium, & ſimul etiam aderat uniuerſus chorus Pontificum. Cū ad aram uerò ſacram acceſſiſſent & ipſe quidem, ut fas exigit, caput Pontifici ſubmiſiſſet, ipſi autem eius manus fuiſſent impoſitæ, miraculum quoddam hic quoque facit Deus, & oſtendit eum, qui initiabatur, eſſe dignū, & ex ſua ſententia illum dignatū fuiſſe ſacerdotio. Columba enim & colore alba, & ſpecie ualde pulchra, tēplum ſuperius cōuolans, ilicò deſcendit & inſidet capiti eius, qui ordinabatur. Superuacaneum eſſet omnino immorari in interpretandis iis, quæ ſunt manifeſta. Cui enim non eſt manifeſtū hoc eſſe ſignum ſancti ſpiritus? Cū itaque copioſè ad eum affluxiſſet ſpiritus ſapientiæ, licebat quidem uidere frequentiores congregationes, & populum ad eum audiendum conuenientem, eius aurem linguam, quæ mouebatur aſsidue, & orationis fluento inundabat. Quo tēpore cum ſermonem extolleret altius, quàm ut id uulgi ingenium caperet, mulier quædam, quæ prompto quidem & alacri animo concurrerat, eorum autem, quæ dicebantur, altitudinē aſſequi non poterat, ne dubitauit quidē eius orationē apertè repræhendere, & eā uocare infrugiferū, propterea ꝙ non adepto eſſet id, ꝙ deſiderabat. Hoc cū ad aures illius peruenisset, efficit ut intellectu faciliorē & apertiorē componeret orationem. Tunc antē quidā ex iis, qui tenebantur amore eloquētiæ, ualde delectati melle illius linguæ, conſiderāte illius orationes eſſe & utiles & ueras, ſenſiſquè diuinis plenas claraſq; & apertas, & cū quanta gratia & quanto dicendi flumine, quantoque artificio & quàm pulchra compoſitione proferrentur, alii quidē eum os Dei & Chriſti: alii autem, ꝙ magnis inualuit, eum Chryſoſtomum uocabant, id eſt, os aureum.

Columba eiꝰ inſidet capiti, dū ordinatur.

Poſt hæc Flauianus quidem, arbitrans fore, ut eū poſt ſe haberet Antiſtitem eccleſiæ Antiochenæ, eū ad hoc inducebat, rerum curam ei uolebat tradere. Cum autem turba ſolicitudinum, & in eiuſmodi rebus diſtrahi animum, ei minimè eſſet gratum, id quidem lubenter repulit, ſoli uerò doctrinæ & infirmorum uiſitationi uacandum eſſe cenſuit. Quo quidem factum eſt, ut Chriſti, ꝙ omnia poteſt, nomine, ab infirmitate multos liberauerit. Eum enim rurſus inſignem uoluit reddere ſpiritus. Satius autem fuerit iterum paucorum meminiſſe, ſicut ſum pollicitus. Illuſtri cuidā mulieri Antiochiæ nomen erat Euclia. Ei uerò erat dilectus filius, qui ardenti febre laborabat, & ueniebat in mortis periculum. Quid igitur? Mater imitatur Chananęam, & non minus, quam filius, ſuis inflammata uiſceribus, accedit ad beatum, emittens uoces illi ſimiles, & non ſimiliter ut illa in filia, ſed in filio miſerabiliter rogans, ut conſequeretur miſericordiam. Sed oportet animum attendere & conſiderare, quemadmodum egregio illi uiro erat animus animas etiam curare, illaſque multo magis, quoniā ut malè paterētur corpora, has inueniebat cauſas: Et hoc quidem iam euaſit manifeſtū per ea, quæ præceſſerunt, à nobis aūt rurſus quoque oſtendetur. Videntur.n.pueri parentes fuiſſe in uita agenda ſocordes & negligentes. Cum enim concitate & inſanè admodū ferretur mulier ad ſupplicandū, (habebat enim maximam lamētandi occaſionem, ut quæ poſt quatuor filios iam mortuos, ipſum quoque uiſura eſſet mori) ille cum ſpiritu in eo habitante uidiſſet ea, quæ latebant, & cognouiſſet, quòd peccata parentum filiis mortem conciliauerant, cum ea publicè accuſaſſet, Hunc quoque, inquit, quintum, niſi eorum, quæ feciſtis, uos ſubierit pęnitētia, uidebitis eueſtigio mortuum & exanimem. Cum autem parentes his auditis ueram & ſynceram promiſsiſſent pœnitentiam, & quæ facilè moueri poterat, animam incitaſſent ad miſericordiam, ille miſertus calamitatis, aquam iubet adſerri. Quam cum ter quidem ſignaſſet in nomine ſanctæ Trinitatis, & ter ea adſpexiſſet illum, qui ægrotabat, ſanum & morbo liberum reddidit ei, quæ genuerat. Atque ij quidem, ut qui uellent referre gratias ei qui curauerat, magna ui auri ſanctum donabant. Cum autem dixiſſet, ſe ne minimum quidē uellet accipere eorū, quæ dabantur, dicens ſe nolle Dei donum pecunis uenale proponere, ſed ſi, inquit illis, uobis curæ ſit manifeſtū reddere quòd Deo uerè agitis gratias pro curatione, oſtendite eſſe ueram promiſſionem, & relicta omni improbitate, bona opera exercete. Sic ei, qui ueſtri eſt miſertus, refereтis gratiam. Sed hoc quidem eſt huiuſmodi. Quod autem nunc eſt dicendum, nihilo eſt eo minus & ad animæ utilitatem, & oſtendendam gratiam, quæ in magno Iohanne habitabat.

Matt. 15.

Aqua ter ſignata aſpergit febricitātē puerū, & eum ſanat.

Qui illo tempore erat Præſes ciuitatis, laborabat morbo dogmatũ Marcionis,& fauebat illius ſectatoribus, & ideo parti orthodoxæ erat cauſa malorũ innumerabilium. Huius uxorem is, qui arcane & benigne hæc uariat, dimiſit laborare morbo torminis inteſtinorum. Illa autem à malo ſuperata, omnem quidem refellit medicinæ artem: omnes uerò, qui eadẽ ſentiebant, uocantes ad orationem, non eam melius affecerunt, immo uerò deterius, mali tempus ei producentes uana ſpe curationis. Vix tandem autem Iohannis gratiæ recordati, cum hoc apud ſe ſtatuiſſent quòd ſi per ipſum fieret à morbo liberatio, ſimul etiã deſiſterent à morbo dogmatis, qui eſt longe grauior. Cum ſic ſibi perſuaſiſſent, in lecto decumbentem adferunt mulierem, & eam ſtatuunt pro foribus templi, deſiderantes inuenire Flauianum & beatum uultum Iohannis. Sancti ergo ad eos egrediuntur. Neque enim par eſſe, neque honeſtum cenſebant, ut eis templum pateret, quorum anima non patebat dogmatibus pietatis. Primus autem eis dixit uerus ille homo Dei, beata, inquam, illa & ſuauis lingua: Quid uos mouit, ut ſtatueritis uenire ad templũ Chriſtianorum, qui Chriſtum quidem auerſamini: Marcionẽ autem plurimi facitis, & habetis in magno honore? Quod quidem plane ſatis oſtendit, quòd illius cultores conuocaueritis ad morbi aut alicuius moleſtiæ liberationem, & quòd cum illi precati eſſent, non aſſecuti ſitis curationem: quod quidem uobis accidit præter expectationem. Diſcedite ergo ab hoc ſacro templo, quoniam nec uos poteritis omnino Chriſtum tentare: ne hoc ſtulte putetis, Illi autem dicebant ſe parentum errore eſſe captos, & uſque in hodiernum diem fuiſſe ſuperatos à mala conſuetudine. Sed per Chriſtum, aiebant, uos rogamus, miſeremini pœnitentium. Sic enim cum eo, quòd corpus recte aſficietis, efficietis etiam, ut ſana ſit anima. Sciatis enim fore, ut nos nequaquàm amplius abſtineamus à communione ueſtra, quæ eſt ex uera pietate.

Etiam olim heretici ab ingreſſu Eccleſiarũ repellebãtur.

His flexus magnus Iohannes, iuſſit aquam adferri cui, cum diuinum ſignaculum inieciſſet Pontifex, (ſic enim illic ei perſuaſit) mulieri infudit in Chriſti nomine. Quod quidem cum factum eſſet, quæ in lecto decumbebat, ſtatim ſurrexit ſana, & cum marito & ciuibus una uoce unanimes Chriſtum magnificabant. Deinde etiam ad ſanctorum genua procidentes, petierunt ueniam prioris ignorantiæ, & domum redierunt, & cum multas quidem pecunias egenis diſtribuiſſent, triginta uerò libras auri, partim quidem ad ſumptum peregrinorum, partim autem ægrotorum, partim uerò egentium Xenodochio tradidiſſent, & ab illo tempore à Marcioniſtarum communione omnino abſtinuiſſent, inſaniam & amentiam res illorum uocantes, Chriſti ſacroſanctæ aſſidebant eccleſiæ. Cum autem illi omni adhibito ſtudio, & omni, ut dicitur, rudente moto, nihil omnino perfeciſſent, & deſperaſſent fieri poſſe, ut ipſi ad eos redirent, præſtigiatorem & Magũ Iohannem appellabant, & pluribus aliis contumelijs ciuitatẽ obeuntes, eũ afficiebant. Ille uerò tantum abfuit, ut uel minimũ curaret contumelias, ut ei potius ſimiliter atque Dominus gloriaretur. Alioqui autem diuinitus immiſſam calamitatẽ ad eos mox eſſe uenturã ille prædixit. Paucis enim poſt diebus, cum magnus terræmotus fuiſſet Antiochiæ, ipſa domus, quæ Marcioniſtarũ ſuſceperat congregationẽ, corruens, & domus quoque plurimæ cũ ijs, qui eadẽ ſentiebant labefactatæ, perdiderunt quandã incredibilẽ eorũ multitudinem, & quod eſt maximè admirabile, & quod aperte oſtendebat eã diuinitus immiſſam fuiſſe calamitatẽ, cũ tanta perijſſet multitudo eorũ, qui male ſentiebant, nullus ex ijs, qui recte ſentiebant, ſimul cum ijs perijt.

Aqua ab epiſcopo crucis ſigno ſignata ſanat inteſtinorum dolorẽ.

Nota rẽ memorabilem.

Hoc cũ ita factũ eſſet, & pios corroborauit, & correxit multos ex ijs, qui male ſentiebant, & licebat uidere in uniuerſa regione ciuitatis, domos quidẽ oratorias Deo excitari, tẽpla autẽ ſimulacrorũ, ſi quod remanſerat, dirui funditus & in terrã deiici: uiros autẽ, qui philoſophiæ curã gerebãt & uirtutis, magnaquè ornati erant intelligentia & acumine ingenii, à magni huius uiri prouidentia emitti ad multorũ ſalutẽ. Certũ autẽ eius, quod dicimus, teſtimoniũ ſunt ea, quæ facta ſunt in monte Ammano, ubi eos qui habitabant, qui erant impij & immanſueti, & nihil diſferebant à beſtiarũ immanitate, ille ad tantã manſuetudinẽ deduxit & pietatẽ, ut à patribus quidẽ datã neglexerint religionẽ, rẽ ualde difficilẽ, & quæ, ſi ulla res alia, multos uincit abſque ratione: prómpto autẽ & alacri animo transfugerint ad lucẽ ueritatis, & nec hactenus ſteterint, ſed ẽt multi ex ijs pietate uſi munificentius, uiri, inquã, & mulieres, illi quidẽ monachorũ, hæ uirginũ iugũ ſubiarint. Quæ autẽ in Caſio monte & in tẽplo, quod illic erat, gentiliũ ab illo uiro facta ſunt, quis eſt adeo inuidns aut negligens aut deſes, ut id ſuſtineat prætermittere? Quo in loco cũ tantus error prius eſſet diffuſus, & multitudo quidẽ aſſidue ueniret innumerabilis, fieret autẽ immenſum animaliũ ſacrificiũ propter cultũ, proh dolor, dæmonum, perierunt illa omnia & extincta ſunt zelo illius magnæ & quæ à Deo mouebãtur animæ. Neque hæc ſunt digna quæ mandentur ſilentio, quæ facta ſunt in faſtigio ciuitatis, in tẽplo Veneris, & quòd non ſolũ ſtuduerit, ut id dirueretur: ſed etiã ut in eo loco uiri ſancti habitarent, terribiles ijs, qui eo ſubibant, dæmonibus, adeo ut illi quidẽ procul expulſi fuerint, tanquàm armis quibuſdam terribilibus intentatis, eorũ uirorũ precibus: homines autẽ, qui circuncirca habitabant, non ſolũ à læſione illorũ liberarentur, ſed etiã maximã acciperẽt utilitatẽ: cũ poſſent uerſari cũ monachis, qui perfecti erant in Dei timore. Illius mentis & ſtudij etiam eſt opus, quæ fuit in arce Beli, qui dicitur: profani templi deſtructio, & ad ſolũ uſque demolitio. Poteſt etiã quæ circa Selenciam habitatus regio, gloriari præclaris factis illius uiri. Nã & ſimulacrorũ templa illic diru pta, & diuinas ædes extructas, & uiros uirtutis ſtudioſos illic ad habitandum collocatos inuenies. Quis enim zelum ſingulatim enunciauerit illius apoſtolicæ & ſolicitæ animæ?

Impij multi reſipiſcunt.

Eius geſta præclara in conuertendis ethnicis.

Ne ergo in immenſum nobis creſcat oratio, reliquis omnibus prętermiſſis, quæ recte geſta sũt in hoc presbyteratu, ea procedet ad tempus Epiſcopatus. Non multũ enim interceſſit temporis, & Nectarius quidẽ præſul Conſtantinopolis, migrat ad Dominũ. Protinus autem quærebatur quiſpiam, qui eſſet dignus ea ſede. Cum alii ergo alius, ut fieri ſolet in eiuſmodi rebus, primas partes tribuerent. (Fit enim in ijs maxima ex parte examinatio, non ex uirtute eorum, qui adſciſcuntur, ſed ex eorũ, qui ſunt potentes, in eos beneuolentia, quæ uel eſt pura ac ſyncera, uel acceſſit muneribus) oporteret autem ſanctum ſpiritum uincere, & eum præfici, qui ad hoc ipſum erat ab eo prædeſtinatus, & ſuperari omnes ab Iohannis uirtute & eloquẽtia, & ei primũ locũ cedere in eccleſia, & alioqui eius fama plenæ eſſent oẽs aures, adeo ut ẽt bona illius auditione accepiſſet Imperator, is uerò erat Archadius. Cũ hęc ita ſe haberẽt, tãdẽ cũ & qui eccleſiã regebãt, & qui rẽpublicã adminiſtrabãt, cũ Imperatore in unã conueniſſent ſententiã, mittũtur literæ ad Flauianũ Pontificẽ Antiochiæ, quæ ſimul quidẽ & Nectarii mortem ei ſignificabant, & au-

reum Iohannem, quod terram & mare continet miraculum, atque adeò ipſum etiam cælum tangit, ad ipſum accerſebant. Pontificem autem cum in manus ſumpſiſſet epiſtolam, & eam perlegiſſet, aiunt tradidiſſe Iohanni, eum uerò, cum legiſſet, multum quidem ingemuiſſe propter ea, quæ ſcripta fuerant: & multas etiam lachrymas emiſiſſe ex oculis propter contritionem ſpiritus, dicentem ſe eſſe indignum, & qui longe abeſt, ut tanta rectionis cura debeat ei cõmitti. Nam paruæ naui, aiebat, non eſt tutum magnũ onus imponere. Cum ſic diceret, eum conſolabatur Flauianus, & apte erigebat uerbis, pro medicamentis ſpargens eius animi ægritudinem. Ciuitas autem poſtquam ſenſit hoc damnum, (damnum enim non ferendum iudicabat unuſquiſque Iohannis priuationem) id ægre & intoleranter ferebant. Deinde etiam tanquàm uiolentum aliquid & tyrrannicum paſſuri & alijs ceſſuri ea, quæ ad ipſos pertinebant, clamabant aduerſus eum qui miſit: Quid uerò, adeonè eſt infelix Conſtantinopolis, iactantes, adeò ne expers uirorum bonorum? Ad tantam ne uirtutis inopiam uenit urbs maximè regia? Eſt nè adeò inops in ijs, quæ ſunt principalia, quam oportebat in omnibus ſuperare, ut à nobis opus habeat eo, qui ſit illorum præfuturus eccleſiæ? Sed nos nec tam ſtulti, nec tam negligentes, nec tantopere erimus proditores, ut eis noſtro bono tam facile cedamus. Caput prius nobis auferent, quàm illum à uolentibus nobis ſint accepturi. Hæc dicentes, deinde etiam ſuum conſilium confirmant iureiurando, non permittere ijs, qui miſſi fuerant, ſed eſſe potius paratos ad patiendum, ſi quid eſſent facturi.

Videtur in eam tanti uiri humilitatem

Cum itaque Epiſcopus habuiſſet concionem, & uerba feciſſet apta ad perſuadendum, ut efficeret nè populus contradiceret, illis ea erant inanis ſtrepitus & uana aurium moleſtia. Quid enim dicendo poſſet perſuadere, cum eos lingua eſſet priuaturus, lingua, quæ tam pulchre quidem canebat, & cuius cãtus erat adeo utilis & ſalutaris? Quam non audire, damnum eſt non mediocre, ſed uel ad ipſam uſque peruadens animam. Deinde cum qui miſſi fuerant, pararent uim adferre & trahere Iohannem, ipſe ingreſſus, emiſſis ijs, qui erant præcipui ciuitatis, rogabat plebem, nè quid noui moliretur, neque res aggrederetur nimis acriter & inconſiderate, affirmãs ſe non ſua ſponte ſi traditurum iis, qui miſi fuerant. Cum ſic dixiſſet, uia magnum repreſſit eorum impetum. Neque enim ſe cura omnino liberarunt, ſed etiam per uices cuſtodiam adhibebant, ne aliqua in eum fieret proditio.

Antiocheni nolunt illum à ſe dimitte re.

Hæc Imperatori ſignificantur literis, & qui miſſi fuerant, affirmabant Antiochenorum conſtantiam ſe nihil remittere. Ei ergo & ciuibus uehementius accẽſus fuit amor in Iohannem. Solet enim negligi, quod facile capitur. Quod autem aliquam moram adferr & dilationem, prouocat deſiderium. Cum ergo apud ſe conſideraſſet, quemadmodum poſſet & id quod deſiderabat aſſequi, nec ideo res eſſet in ullum uentura periculum, ſcribit per arcana ad comitem Antiochiæ. Ipſe autem cum Iohannem accerſiuiſſet extra ciuitatem, tanquàm de quibuſdam rebus neceſſarijs cum eo communicaturus, eum licet ualde reluctantem & repugnantem mulis, quos habebat paratos, impoſuit: & ſic nullo omnino animum aduertente, ipſum iis qui miſſi fuerant, traditum emittit.

Callide extra Antiochiam euocat.

Cum ergo ille uerus homo Dei, toto illo confecto itinere, iam eſſet prope urbem regiam, hoc primum honore afficitur in ingreſſu uoluntate Imperatoris. Quidquid erat clarum & illuſtre, non ſolum in eccleſia, ſed etiam ex magiſtratibus, ſex milliaria progreſſum extra ciuitatẽ, ridentibus oculis & læto uultu ſignificantes animę lætitiam, ei fiunt obuiam, & eum ſplendidiſſimis afficiunt honoribus. Sic & iis, à quibus diſceſſit, ardens immiſit deſiderium illa deſiderabilis & maximi facienda anima: & ijs, ad quos acceſſit, maximam attulit uoluptatem. Erant autem utraque multiplicis Dei ſapientiæ & benignitatis, quæ omnem intelligentiam uincit & orationem: ut & illius oſtenderet uirtutem & quàm ſit amabilis: & efficeret, ut ipſe utriſque mercedem conciliaret. Ambos enim honeſti amore tenere fuit cognitum: illos quidem, quòd cum dolore dimiſerint: hos autem, quòd cum lætitia exceperint. Cum uerò eſſet ingreſſus & interceſſiſſet paruum ſpatium temporis, aderat dies conſecrationis: & cum adeſſent quidem Epiſcopi prouinciæ, adeſſet autem etiam Theophilus Alexandriæ qui primus ex aliis feſtinauit, ut intereſſet beati Iohannis conſecrationis: & eſſet quidem Februarij dies uiceſimusſextus: liceret autem conijcere, quòd cum ſimul lætaretur chorus ſanctorum, ne angeli quidẽ abeſſent ab hoc diuino feſto, qui erat in terra angelus, ſacro chriſmate conſecratur, & in excelſo loco eccleſiæ collocatur, qui erat reuerà ſtella lucidiſſima, & iucundiori luce hominium illuſtrabat animas, qui & habebat uitam orationi conuenientem, & orationem, quæ decebat talem uitæ puritatem: cui perſuadere non minus erat facile, quàm cuiuis alii loqui ſolummodo dicere. Cuius uox quidem erat lenis, lenis autem congreſſio: oratio uerò, quæ adeo placidè & iucunde fluebat in animam, & tam benignè eam attingebat, ut nullum eſſet eiuſmodi medicamentum corporis, quod cum iuuaret plurimum, nihil adferret in utendo moleſtiæ: quomodo illa abſque ullo morſu maximam adferebat utilitatem. Deinde die ſequenti ipſe Imperator, & quicunque erant in ciuitate honorati & alijs ſuperiores, ad beatum uirum accedentes, (hoc enim omnino uolebant) eius preces & benedictionem iucundiſſime ſunt conſecuti. Deinde ille, iniecta oratione, ſic dixit:

Ecce quomodo Metropolitanus adſtantibus Epiſcopis ſuæ prouinciæ conſecrat.

Cum is laudabilis, qui prius, me inuaſiſſet metus, & eſſem ſummus imitator Ieſu humilitatis, terribilis mihi uiſa eſt, ô Imperator, terribilis, & maior quàm ut meæ uires ferre poſſent, inſignis dignitas huius pontificatus, quod me etiam reddebat timidũ cunctantem ad eius ſuſceptionem: quòd & ad meam intuerer abiectionem, & ad magnitudinem eius, quod meæ fidei committebatur: Quo eſt enim dignitas ſublimior, eo magis opus habet ijs, qui ſunt excela, uiribus: & qui confidere poſſunt in miniſterio. Cum autem nos etſi indignos & abiectos, ijs quibus ſcit rationibus, is cuius iudicia ſunt abyſſus multa, *Pſa. 35* ad hanc deduxit ſpeculam, & ratione præditi ſui gregis Paſtorem conſtituit, rogo ô Imperator, per eam ſpẽ, quã omnes habemus (neque enim mihi tutum fuerit deinceps ſilere, neque quod meũ eſt ſolũ ſpectando, mercenariũ eſſe, & non paſtorẽ) rogo ergo, ut principaliter quidẽ uos Dei uerbis aurẽ præbentes attentã, ſuper fundamentũ fidei, aurũ & argentũ & lapides precioſos, bonas, inquam, actiones, ædificetis. Si qui autẽ præoccupati fuerunt, aut quod abſit, ſint præoccupandi humanis delictis, ea ſunt pœnitentia & ſtudio expurganda. Ad ea ſit nobis pulchrum exemplũ magnus ille Dauid. Qui cũ in peccatum ut homo incidiſſet, & ab homine fuiſſet repræhenſus, non ut homo ſolummodo, neque ſimiliter ac uulgus ſe geſſit gratiſſima illa anima, neque contumelia repræhenſionem pauperis rex repulit: ſed magna moderatione & animi contritione ipſam tulit repræhenſionem, & cum ſe peccaſſe non eſſet inficiatus, citius q̃ fecerat, cõſecutus fuit remiſſionem. Atqui labi quidem eſt facile, ſurgere aũt, & in ſtatũ

Oratio eius ad Imperat.

1 Re. 11 & 12.

priorem reſtitui: eſt operoſum ac difficile. Adeo erat mitis, adeo moderatus: tam magnum fructũ fuit conſecutus ex diuina humilitate. Et nos ergo, qui ineffabilibus Dei rationibus ideò ad uos uenimus, ut uolũtatem eius teſtificemur, hoc primũ uerbum à Chriſto & diuino eius præcurſore accipientes, uobis annunciamus & ſuademus: Pœnitentiã agite: propè eſt enim regnum cælorum. Hæc autem non dubitabo uobis aſsiduè reuocare in memoriam: uobis autem timendum eſt, ne, ſi fueritis contemptores Dei teſtimoniorum, ab eo rei depræhendamini in die uiſitationis. Nihil enim noſtrum, neque ex noſtro uentre ſeu cogitatione annunciabimus, ſed quæ hauſimus ex diuino fluento ſcripturæ diuinitus inſpiratæ. Hæc autẽ neminem reuerentes, neque dies, ut hoc dicam diuini Dauidis, timentes, ad uos loquemur. Si uos ergo intelligatis, & aures attentas uerbo doctrinæ præbeatis, nobis quidẽ ipſis ſalutis, gaudii uerò angelis, qui ſunt in cœlis, magnæ autem meæ quoque ſpiritui cauſæ eritis lætitiæ. Sin autem mea uerba neglexeritis, & doctrinæ non patuerint aures cordis ueſtri, quod abſit, moleſtia quidem afficietur ſpiritus ſanctus: moleſtia afficietur meus quoque ſpiritus. Quod autem reſtat, auditu quidèm eſt moleſtum, ſed tamen eſt uerum, nempè me quidem futurum uobis ad conturbationem, aut, ut apertius dicam, ad condemnationem uos uerò mihi, proh dolor, ad luctum & animæ dolorem ineffabilem & immedicabilem.

Matt. 3.

Pſ. 48.

His lætati Imperator & qui cum eo erant, & teſtimonio conſcientiæ credentes, quòd quæ dicta fuerãt rectè ſe habebãt: Deo magnas agebant gratias, quòd a tali patre & paſtore ei placuiſſet paſci ſuum gregẽ rationis participem. Sancto autem adhuc ſuauiſſimã continente doctrinam, aureaque ac muſica lingua canente pulchrè ac modulatè, Deo uolente ipſum glorificare, uir quidam repente poſſeſſus à maligno ſpiritu, ſeipſum intrudit in mediam eccleſiam, ſpumam ore emittens, & linguam adeò, ut uiſu eſſet tetrum, demittens. Omnibus ergo rogantibus ſanctam illam animam, ut miſereretur calamitatis, & ut oraret pro curatione eius, qui patiebatur, ipſe eum eum iuſſiſſet propius accedere, & benignè appropinquans uir benignus, manu eum obſignaſſet, & effatus eſſet nomen ſanctæ Trinitatis, malignum dæmonem iubet egredi. Protinus autem licuit uidere, ſactum conſequi orationem, & hominem momento temporis fuiſſe liberatum à tam graui afflictione. Deindè cum magnus eum feciſſet ſurgere, admonuit ut uacaret eccleſiæ, & ſanctificatorum diuinæ communioni, & operã daret ieiuniis & orationibus. Si enim, inquit, ſic feceris, non te amplius capere poterit inimicus, neque eius irretieris laqueis. Hinc animæ incipit curationẽ qui hac arte alios longè antecellebat. Melle autem miſcens orationem, & mitioribus medicamentis, ut iam ante diximus, quid aliquando inieciſſet amari & pungentis, quòd morbi uis ita poſtularet, tunc oſtẽdebat quantum eſſe artis peritus. Nam ſic ſæpè mordens & incidens oratio, & urens ea, quæ non apparẽt non modò non ſit moleſta ei, qui ægrotat, ſed etiam auditu potius iucunda & ſuauis, aureſque deliniens & demulcens.

Signo ſanctæ crucis & inuocatione ſanctæ trinitatis, dæmoniacum curat.

Primum ergo aduerſus eos, qui prætextu cognationis mulieres introducebant, acutam & muſicam mouet linguam, & oſtendit eos longè grauius peccare, quàm eos qui apertè exercent ea, quæ ſunt flagitioſa: quandoquidem illi quidem ſoli & per ſe ſunt impudici & ſuam corrumpunt animam: hi autem, qui in clero uerſantur, totum corpus corrumpunt Eccleſiæ, uerberantes, ut dicit Paulus, eorum conſcientiam, & ſe præbentes commune mouimento intemperantiæ. ſed uel abſque his, quantum illi damnum afferant cohabitatione harum, quæ introducuntur, mulierum, rectè ſciet, qui eam orationem legerit ut oportet. Deinde aduerſus iniuſtam plura habendi cupiditatem, & eos qui grauem manũ immittunt alienis, & effundunt in dolia, ut dicitur, inexplebilia, grauius inuehitur, planè maiorem curam gerens eorum, qui faciunt iniuriã, quàm eorũ, qui patiunt, quandoquidẽ illis quidem damnum affertur in aliquo eorum, quæ intereunt: ipſis autem, qui faciunt iniuriã, in anima, quæ eſt punienda immortaliter. Deinceps uitam repræhendit prodigorum, qui in menſis, in ædificiis, in tali faſtu in talibus deliciis gloriantur, & ut uulgo dicitur, ſeipſo melle adſpergunt. Nunc accuſat ſuperbiam, nunc uanam gloriam inſectatur, nunc expellit calumniam, tanquam dignam quæ uituperetur. Vaniloquium rurſus tollit de medio pro uiribus. Periurium adeò prohibet, ut nec ſolum iurare, etiamſi uerè, dimiſerit abſque repræhenſione, ſed etiam aduerſus id multas eaſquè præclarus habuerit orationes, ita elaboratas, ut mixtæ eſſent uero & probabili, & ità ſtuduerit id de medio auferre, tanquam manifeſtã in Deum contumeliam, & omnibus ineffabilis & uenerandi nominis coinquinationem. Quomodò enim præſtantiſsimus & diligentiſsimus quiſpiam agricola, qui uult de uirtute ſeminare orationes, ſtatuit prius oportere excindere radices uitii & ſeminis maligni, & nihil dimittere eorum, quæ poſſent omnino lædere aut offendere. Deindè cum terra ſic fuerit cõplanata & manſuefacta, quod quidem eſt humanarum animarum, uirtutis & philoſophiæ deponere ſemina.

1. Cor. 8.

In Homilijs ad populum Antiochenũ ſunt aliquot tales.

Poſt hæc de eleemoſyna orationes, tanquam imbres aliquos opportunos effundit in animas hominum, & uſquè adeò colit benignitatem, ut multorum quidem dexteram promptam reddiderit & alacrem ad ſuccurẽdum pauperibus, quæ prius erat parca & illiberalis, nè dicam auida rapiendi aliena: & alios quidem effecerit eſſe munificos & ſua lubenter communicantes, ea pleno, ut dicitur, in inane utriſque effundẽtes manibus: alios aũt præferre nihil habere, & cum oẽs ſuas diuitias pauperibus magnificè pręquè diuiſiſſent, uitam monaſticam & ſeparatam eligere. Ex quo omnia habere alio modo ad eos redit, ut qui Deo pro omnibus iis ditati fuerint, à quo dependebat tota ſpes eorum uitæ, & ad quem ſolum dilexerunt intueri, ex quo factum eſt, ut cor diuitiis non opponerent, neque omnibus rebus materialibus. Humilitatem autem & moderationem adeò extulit, & tantam eius eſſe oſtendit in humili excellẽtiam, ut nulla alia uirtus poſſit cum ea conferri: ſed ea ſit mater & cuſtos aliarum omnium, immò uerò ſine qua aliæ nihil habent, quod ſit certum & fide dignum, ſed ſint, proh dolor, uanus quidam labor & inanis. Temperantiam autem & uere pulchram uirginitatem quis ſic uel amauit, uel alios, qui ſunt honeſtiores, magniq́ue & excelſi animi, ad eius inſignẽ incitauit pulchritudinem: ut eam propemodum oſtẽderit eſſe maiorem & ſublimiorẽ, quam ut ad eã poſſit humana natura peruenire, & ſuperare ipſam legem: liberalitatiſquè & magnificentiæ potius locũ tenere, quàm præcepti? Charitatem uerò, quæ eſt omnium uirtutum maximè regia, quis illo magnis amauit aut laudauit: ut dubitetur maior ne fuerit laudatio, an eius in eam amor? Quis eſt enim adeò plane lapis aut ferro in corde frigidior, ut audiens eius de illa orationes, non fiat mitis & hilaris, & ad dilectionem proximi excitetur, & non Pauli expreſſam effigiem putet eſſe illius animam? Quòd ſi Paulus optauit, ut uel & bonis quæ illic ſunt, excideret: & apertè

Humilitatis præſtantia.

Itẽ uirginitatis.

Rom. 9. 2. Cor 11.

oſtendit

oſtendit, ſe hoc magis uelle, quàm eos, qui ſunt ex Iſrael, eſſe extra partem Chriſti, & ei cor omnino urebatur aliorum offenſionibus, ipſe quoque Iohannes nihilo minus inflammabatur amore in proximum & fratrum ſalutis ardebat deſiderio, ſi illi ipſi eſt credendum, in morali 24. in Actus Homilia ſic dicenti.

Eximia eius charitas.

Vellem, ſi fieri poſſet, ueſtris oculis oſtendere, quã in uos habeo charitatem. Nihil eſt enim mihi uobis iucundius & deſiderabilius, ne hæc ipſa quidem lux. Millies enim optarem ipſe eſſe cæcus, ſi per hoc liceret ueſtras animas conuertere. Adeo ipſa luce mihi eſt ueſtra ſalus iucundior. Quid enim me iuuant ſolares radii, quando, quæ propter uos accipitur, animi ægritudo oculis meis magnas offundit tenebras? Lux enim tunc eſt bona, quando apparet in lætitia. Animam enim, quæ mœrore eſt affecta, uidetur etiã moleſtia afficere. Quòd autem non mentiar, abſit quidem, ut unquàm faciam periculum. Sed ſi quando cõtigerit ex uobis peccare aliquem, accedite ad me dormientem. Si nõ ſum ſimilis paralyticis: ſi non iis, qui

Pſa. 37

à ſe diſceſſerunt: & ut dicam cum propheta, Et lumẽ oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum: & niſi iudicaret quiſpiam, me eſſe ſupra modũ ambitioſum & laudis cupidum, uideres me quotidie fontes lachrymarum emittentem. Horum autem eſt mihi cõſcia domuncula & ſolitudo. Credite enim mihi ſpẽ quidem abieci meæ ſalutis: dum uerò ueſtra defleo, nunquàm eſt mihi ocium mea mala deflendi. Adeo mihi omnia uos eſtis. Si ſenſero uos proficere, præ gaudio mea mala non ſentio. Si uidero non proficere, præ animi ægritudine rurſus mea dimitto: ut qui lætus ſim ueſtris bonis, etſi mala habeam innumerabilia: triſtis autem propter ueſtra mala, etiamſi innumerabilia ſint mihi rectè facta. Quænam enim nobis eſt ſpes, ſi uos non proficiatis? Quænam autem triſtitia, ſi uos rectè geratis? In altum extolli uideor, quando aliquid boni de uobis audiuero. Implete gaudium meum: liceat uobis ſalutem aſſequi, me autem propter uos reddere rationem: Vobis dari ſalutem, me uerò accuſari, quod meum munus non impleuerim. Non enim curo, ut per me ſalui ſitis: ſed ut ſolum ſalui ſitis, quacunque ratione. Hoc ſolum in uotum cõtuli, quod ueſtrum profectum deſidero, quod uos amo, quod uos complector, quod uos eſtis mihi omnia, & pater, & mater, & fratres, & filii: & ſi liceret cor noſtrũ rumpere, & uobis omnibus oſtẽdere, uideretis in magna latitudine intus eſſe & uxores & filios & maritos. Eiuſmodi enim eſt uirtus charitatis, facitque animã uel cælo ipſo latiorem.

Hæc autem non ſolum faciebat in urbe regia, neque eos ſolos exercebat ad uirtutem: ſed per omnem terram extendebatur, & illi curæ erant omnes eccleſiæ, eiuſque curæ unus hois erant terræ termini. Iohanni enim curæ non erant menſæ & epulæ, agroſq; poſſidere & crumenas replere, & ſi quid eſt aliud, quorum ſtudio uulgus tenetur: ſed hoc erat ei cura, quæ extingui non poterat, & oſſium tinea, cælrumque, quod eius cor ſubibat, perpetuum eius bellum aduerſus hoſtem noſtrum, & ut ſuis ad nos orationibus, & frequentibus admonitionibus arceret eius inſidias, & inſultus prohiberet, & quantum quidem ad ipſum ſpectaret, nullum ſineret ex uocatis, non ex iis, qui tunc erant, non ex iis, qui poſtea, excidere à ſorte electorum, & eſſe partis ſiniſtræ. Propter hæc ſermones perpetuò habebat & docebat, & nunquàm ceſſabat diſerta illa & modulata lingua noſtras incantare animas. Propterea ſunt pulchræ illæ uerborum Sirenes, innumerabilium illud mare bonorum, animarum lautiſſimæ, quæ conſumi minimè poſſunt, epulæ, panis angelorum, menſæ totius orbis. Quòd ſiij, qui alimẽtorum ſenſilium curam geſſerunt, quæ poſſunt longo tempore ſufficere gentibus, quæ appellare ſolent Gerontocomia, ipſi exiſtimant ſe opus feciſſe laude dignum, & ita reputãtur ab aliis: qui hoc diuturnum & permanens nutrimẽtum, ſuauiſſimas, inquam, orationes, aſſiduè ſuppeditabat, ut non ſolum cum eſſet ſuperſtes, ſed etiam cum ſurſum eſſet tranſlatus, ſitientes impleret animas, & ineuitabilia per ipſos ſolueret uincula, & à manu tyranni captiuas liberaret animas, & iis, qui ſalui fiebant, magnam adferret acceſſionem: qui hæc abundè præbebat & liberaliter & in uniuerſum tempus hoc donum extẽdebat, quamnam poterit aſſequi linguam, quæ ei dignam contexat laudationem? Immò uerò quaſnam & quot linguas? Sed tali quidem anima & lingua ne ipſe quidem eſt dignus mundus, ut dicam cum diuino Paulo.

Hebr. 11.

Quòd autem non ij ſoli, qui habitabant Conſtantinopolim, illi eſſent curæ, ſed omnes ferè, quos ſol intuetur, hinc potes intelligere. Cum intellexiſſet Phœniciam ſimulacris adhuc & dæmonibus & ſceleratis templis eſſe deditam, regiam manum habens adiutricem, & magnam aliam manum, cui perſuaſerat, ut in id quod oportebat impenderent, ſecum ducens, execranda quidem illa templa humi euertit: eorum autem loco ſacras ædes excitat, & immittit monachos, qui feruentem zelum quodammodo ſpirabant, & fidem tenebant optimè & accuratiſſime. Præterea cum audiiſſet Celtas implicatos eſſe laqueis Arrianiſmi, ille aduerſus improbitatem contra ſic machinatur: Præsbyteros ſimul & diaconos, & eos, qui diuinos libros legunt, qui ſimilem quidem & cognatam habebant linguam, ſana autem erant fide, accipiens, & eos ueluti quendam, ut aiunt, magnetem iis, qui ſe non rectè habebant, admiſcens, ſic illos quoque comiter attrahit ad pietatem. Cum autem aliud quoque genus Scytharum, qui habitabant ad fluenta Danubij, accepiſſet ſitire quidem fluentum pietatis, opus uerò habere eo, qui eſſet potaturus, hæc ſignificat Leontio Ancyræ Epiſcopo: & quoniã ille opus habebat uiris ad hæc idoneis, cum tales illinc accepiſſet, & ad eos, quos diximus, Scythas, ueluti quaſdam ſtellas miſiſſet ad occidentales, deducit ad ueritatem. Præter hæc cum Marcionis hæreſim reſciuiſſet ſerpere in quoſdam uicos Orientis, & multos corrumpere, non tulit toleranter, neque dilationibus & temporibus protraxit correctionem: ſed ſtatim ſimul quidem regia potentia, ſimul autem ſua quoque uſus authoritate, & literis ad hoc ſimul uicinos excitans Epiſcopos, tanquàm morbum aliquem peſtiferum, qui poterat non mediocre importare detrimentum, efficit abeſſe procul ab eccleſia. Sed quẽadmodum ille quidem, ſicut diuinus Paulus, erat ſollicitus de omnibus eccleſiis, ſicut à nobis mediocriter, ita etiam uerè fuit oſtenſum. Oportet autem aliorum quoque meminiſſe, in quibus ille, lingua eius tacente, erat occupatus, & quænam aggrediebatur opera.

Apud Phœnices euertit templa gentilium

Celtas Arrianizantes conuertit.

Itẽ Scythas.

2. Cor. 11.

Cum conſideraſſet impenſas eccleſiæ, & inueniſſet earum plurimas nequaquàm conſumi in ea, quæ oportebat, eum quidem ſiſtit ſumptum, tanquàm motum quempiam inconſideratum, & traducit ad uſum uerè pium & humanum: & cum peregrinis ædificaſſet noſocomia is, qui Deo appropinquabat, effecit ut illic etiam affluerent, quæ ſunt neceſſaria: eis Præſbyteros præficiens ualde pios & coniugij expertes, & medicos quoque probatiſſimos ad curam gerendam ægrotorum. Erat autem hoc quoque eius opus & cura non mediocris, nempe ordo uiduarum. Nam cum eas uidiſſet uir præclarus non rectè & ordine, ſed

Hinc cõſtat, ẽt orientalis Eccleſia preſbyteros fuiſſe calibes

ſed prauè ſe gerere, pulchrè quidem diuidit, non minus autem piè diſpenſat & adminiſtrat id, quod ad eas pertinebat. Quæcunque enim ex ijs erant ætate iuuenes, & ideo propenſæ ad uoluptates, iubet ſecundis uti nuptijs: melius eſſe arbitratus id, quod eſt in tuto, humile, quàm ſublime, quod non eſt ſine metu. Ijs autem, quæ erant uitæ melioris, & ætatis alijs prouectioris, ut quæ non eſſent natæ minus quàm ſexaginta annos, eis ſuadet ut uacent ieiunijs & precibus: abſtineant autem à lauacris & maximè conuiuijs, & à ſumptuoſis ueſtibus. Habes ſtudioſè auditor aliud quoque, cuius ſtudio tenebatur, quod non eſt uile nec mediocre, nempe ad ſacram ſynaxim aduentum uirorum & mulierum. Nam nec hoc quoque relinquit inordinatum, nec in periculum adductum, nec defectum diſpenſatione, quæ fit ex ratione. Sed hic quoque pulchrè & tutò diſtribuit pro uiribus, & uiros quidem iubet noctù ſimul uenitare & in multitudine, ut uoluerint: mulieres uerò noctù quidem ſeruare domum, interdiù autem uenire prompto & alacri animo. Sic faciens, & in talibus uerſans operibus & ſolicitudinibus, ſtudebat, ſicut Paulus, eſſe omnibus ſine offenſione, & ſicut ille, omnibus ſine ſumptu præbebat Euangeliū.

1. Cor. 10.

1. Co. 9

Sic autem ipſe quoque nullo ex iis, quæ erant eccleſiæ, & quibus ſecurè licebat omnibus Epiſcopis, nullo modo eſt uſus, ut qui nunquàm adſpexerit ad delicias & recreationes. Quomodo enim, qui uix ſolum attingebat nutrimentum, conuiuia autem & compotationes ita fugiebat, ſicut prius diximus, ut cum nullo ueſci induceret in animum? Quamobrem? Satius enim fuerit dicere cauſam. uiſum eſt enim hoc multis aſperum & ingratum, & affine reprehenſioni.

Cur cō uiuia uitarit.

Primum quidem, quòd cum ab ineunte ætate aſſueuiſſet ieiunio, idq; eſſet ei ueluti coalitū & uſitatū, à uinoq; & quouis alio, quod eſt uētri gratū, omnino abſtinuiſſet, adeo ut ſolo hordei ſucco uiueret, & carne ſuperior, & cibiq; & potus expers propemodū uideret, cū ille ſtomachū hac aſpera & quæ nihil hilare habebat uiuendi ratione ualde corrupiſſet, & effeciſſet ut ad nullum aliud ſumendū nutrimentum eſſet idoneus, ægre poterat aliquid admittere ex ijs, quæ alijs ſunt grata & ſolida. Et iden non lubenter adſpiciebat aliquid, quod eſſet gratū gutturi & cū uoluptate ſumeretur. Atque hæc quidem eſt una cauſa, cur fugeret mēſas, & cum alijs non iniret conuiuia. Deinde etiam, quòd cum apud ſe iudicaſſet, quòd ſi induxiſſet in animum, ut communiter ueſceretur cum ijs, qui uel amicitia antecellunt aut dignitate, neceſſe habebit id etiam facere cum alijs. Nam quomodo conſeruari potuerit, ut nulli ſit offenſioni, neque cuiquam adferat moleſtiam? Sicque res ad multos tranſiens, non ſolum illi futura eſſet laborioſa & moleſta, ut qui nō eſſet uerſatus in rebus huiuſmodi: ſed etiam interrupta eſſet neceſſario & ea, quibus ipſe uacare conſueuerat, orationem, inquam, & meditationem & rerum honeſtarum doctrinam: quibus adeo erat deditus, ut hoc ſæpè paruum negligeret nutrimentum: tantum aberat, ut poſſet uacare menſis & alijs inutilibus & ſupernacaneis. Quamobrem ſatis aptè poterat dicere illud Apoſtolicum: Non licet nobis, relicto uerbo Dei, miniſtrare menſis.

Act. 6.

Alioqui autem ſi uiſum ei eſſet hoc facere, neceſſe erat omnino, ut duorum alterum eueniret: nempe ut aut conſueto alimento relicto, cogeretur ueſci craſſioribus & ijs, quibus ueſcebantur conuiuæ: quod quidem non modo ei non conueniebat, ſed nec omnino id facere poterat, cum malè, ut diximus, eſſet ei affectus ſtomachus: aut ſi hoc fugeret & tenui uictu uteretur, ijs qui conuiuabantur, grauis uideretur & moleſtus. Et quid aliud exiſtimaretur, quàm hoc facere ſuperbiæ cauſa & uanæ gloriæ? Sed de his quidem ſatis. oratio autem deinceps reliqua ordine perſequatur.

Eius præclara ſtudia & exercitia.

Maximum ergo in hoc ponebat ſtudium, ut aſſiduè uerſaretur in oratione & meditatione, & rerum honeſtarum doctrina & Dei laudatione. Sed neque communes negligebat congregationes, & ea, quæ tempus habent conſtitutum. utpotè nocturnam, & matutinā, & quæ fit ueſpere, glorificationem. Quinetiā contendebat Iohannes noctu procedens alios præuenire, & templi portas primum aperire. Hæc autem cuiuſmodi? Erat enim egregius Iohannes acutiſſimus, non ſolum ad intelligendas ſcripturas, quæ à uulgo non poſſunt comprehendi, & ad dicti conijciendam germanè ſententiam ingenioſiſſimus: & ut dicit Salomon, ad cognoſcenda dicta ſapientum & ænigmata: ſed etiam ad id, quod intellexerat, facilè interpretandum & illuſtrandum, & ut dicitur, ad id uel cæco apertè oſtendendum, eorum, qui fuerunt ex omni ſeculo, facundiſſimus & maximè idoneus.

Prou. 1

Eius erat quidem magnus amor in omnes, qui cum eo, quòd pij fuerunt, ex Deo etiam uitam egerunt: Prophetas, inquam, & Apoſtolos, & quibus oratio per ſpiritum promanauit: in eorum certè libris uerſabatur aſſiduè, & in eorum uerbis maximam capiebat uoluptatem. Simile enim, ut aiunt, ſimili delectatur. Paulo autem præconi totus adhærebat, & ineffabili quodam deſiderio ei erat coniunctus, & uiuebat illius ſermonibus. Nam apertè multis in locis uerborum eius meminit, idque magnas ducit eſſe delicias & internæ flammæ conſolationem. Propter quam cauſam ille quoque ſimiliter atque ij, qui amāt inſanè, & ſunt ualde inflammati, fatetur ſe ab eo eſſe ſuperatum, & non poſſe ab eo diuelli: & alicubi quidem in ipſo impetu orationis, cum ille ei ueniſſet in mentem, captus fuit ueluti à quibuſdam uinculis, & plurimum cum eo morari magni facit, & non facilè poteſt ab eo diſcedere. Tam magnus & tam ineffabilis fuit eius amor in Paulum, ut qui ſic dicit, uerè dicat, hoc Iohanni eſſe Paulum, quod Paulo fuit Chriſtus: immò uerò Iohanni quoque fuit Chriſtus, ſicut Paulo. Nam tantus quoque illius propter Chriſtum fuit amor in Paulum.

Paulo plurimū delectatur.

Cum eius autem epiſtolas legeret hic magnus Iohannes, & in earum conuenienti meditatione magnum ſtudium poneret, quinetiam quoad eius fieri poſſet, qualis eſſet animus Pauli, ſcire cuperet: eum ſubijt deſiderium earum explicandi intelligentiam, & efficiendi, ut perueniri poſſet ad eius profundum, quod à multis nondum rectè cognoſcebatur. Rem itaque aggreſſus, & illas ad uerbum interpretans, apud ſe quodammodo dubitabat & differebat. Id autem ex eo oriebatur, quòd illum ualde diligeret, & ei uellet omnino placere. Id uerò, de quo dubitabat, erat num Paulo gratus eſſet eius labor: an rectè aſſequeretur mentem eius, quem diligebat, & num longè à ueritate abeſſet & à ſcopo. Hoc eum in mente uerſaret & dubitaret, & Deum ualde rogaret, ut id, de quo dubitabat, ei notum fieret, non diu abfuit ſolutio. Modus autem qualis? Eſt enim reuerà Deo dignus & illius ſapientia, Sed eſt attendendum. Habet enim uarium quiddam & admirabile. Vir quidam, qui magiſtratum geſſerat & erat mundi ſplendore inſignis, inuido oculo conſpectus & per calumniam delatus ad Imperatorem, (ò acerbam inuidiam & inimici improbitatem) à regia ſimul & honore expellitur. Cum autem uidiſſet ſe magna laborare inopia eius, qui eſſet opem laturus, intelligens ſe eſſe infelicem & dominum habere aduerſum, & ſe ideo nemini curæ futurum, quoniam amicos nihil eſſe dicit

Exponit Apoſtoli epiſtolas.

tragœdia

tragœdia, ſi ſit infelix quiſpiam, præterquàm beatæ illi animæ, & quæ huiuſmodi caſuum moueri ſolet miſericordia: & nulli alij ſimiliter atque illi, libere loqui apud Imperatorem, neque largiri mores, nec ipſam dignitatem: petit per aliquem intermedium, uenire in beati conſpectum. Quod cum reſciuiſſet, noctu permiſit ut ueniret, utpotè quod interdiu non futurum eſſet tutum eum alloqui. Iuſſit autem Dei cultori Proclo, qui erat ad hoc conſtitutus, ut cum ueniſſet, ad eum facilem illi præbeat aditum. Sed enim rurſus eſt attẽdendum. adferret enim oratio uoluptatem ſimul cum admiratione.

Cum ille ueniſſet & eſſet portas ingreſſus, uadit Proclus annunciatum. Cum autem iam acceſſiſſet ad cubiculum, in quo labori magnus uacabat Iohannes, & attentus erat interpretationi, oſtio ſtatim admouens oculos, & ut licebat per foramen adſpiciẽs, uidet Iohannem, qui pergebat quidem ſcribere, & in eo erat diligenter occupatus, uirum autem quendam, capite caluum, qualis eſt Eliſæi effigies, cui denſa quidem erat promiſſa barba, ſuper humeros ſenſim cum beato congredi, & eum illo loqui in aurem. Hæc cum uidiſſet Proclus, exiſtimabat aliquem, ſe non ſentiente, eſſe ingreſſum, & ipſum eſſe, qui cum ſancto loquebatur. Cum itaque illi ſignificaſſet id quod fuerat ſuſpicatus, rogabat ut expectaret. Cum autem multum interceſſiſſet temporis, & is, cuius præſtolabatur exitum, nondum adeſſet, rurſus uadit Proclus, eum urgẽte homine, ut ſi uidiſſet ceſſare colloquiũ, ſtatim annunciaret. Cum uerò ille rurſus per foramẽ adſpiciens, uidiſſet eſſe attentam & ſeriam collocutionem, importunum & impudens eſſe arbitratus interpellare orationẽ, reuerens dubitabat quiſnam eſſet qui loquebatur, & quonã modo eſſet ingreſſus, cũ non fuiſſet ei prius annunciatũ. Cum autem parũ ſubſtitiſſet, uadit rurſus: & cũ rurſus uidiſſet tam diligentem & tam ſeriam collocutionem, lignum uerò iam pulſatum uocaret ad congregationem, accedens ad hominem, dixit eum de cætero non poſſe ipſum conuenire uſque ad finem matutinæ glorificationis: & protinus eum emitrit, iubens eum redire poſtridie. Vadit itaque homo ille, & Proclus ſtatim uadit nihil cunctatus, & eadem rurſus uidit, nihil ceſſante illa collocutione. Propterea ergo nõ auſus illũ adhuc admonere, reuertitur: triſtis triſti uerò apparens, & qui hoc nomine merito eſſet accuſandus, quod homini, qui in mala talia inciderat, & tam graue tempus erat perpeſſus, non ſe benignum præbuiſſet, neque quam poterat opem ferre, ei tuliſſet: ſed alijs potius ad magnum Iohannem præbens aditum, dilationibus eum ſic protelaret. Proclo autem affirmãte, nihil eſſe huiuſmodi: ſed ſe non ſentiente nec ſciẽte hoc accidiſſe, cum iam magna pars noctis eſſet tranſacta, nequaquam autem minueretur illa collocutio, lignum rurſus pulſatum, plenum dolore & animi ægritudine amandat hominem, non tamen ita, ut futuri reditus ſpem abijceret. Proclo uerò admirari quidem, ut par erat, ueniebat in mentem: ſed neminem habebat, quem repræhenderet: ſed de ſe potius quęrebatur, ut qui ſua neglıgẽtia hoc putaret accidere. Quamobrem apud ſe omnino conſtituit, non cibum ſumere, non ſomno ne minimum quidem cedere, neque à foribus omnino diſcedere, donec uel ipſe primus homini daret aditum: aut ſaltem ſciret, quiſnam is ſit, qui præcedentibus diebus clanculum fuit ingreſſus.

S. Paulus adeſt illi eius epiſtolas interpretanti.

Cum autem arrectis oculis & auribus ſtaret pro foribus, & totum animum adhiberet, hæc quidem erat nox tertia, & homo iam aderat. Statim ergo Proclus ei factus obuiam: Eſto, inquit, bono animo: ego enim modo tibi fui cuſtos diligens, neque ullus huc uſque ad magnum ingreſſus fuerit: ſed tibi primo & ſoli ad eum erit ingrediendum, & eum per ocium cõueniens, quantum uoles. Hoc cum dixiſſet, accedit quamprimum, & cum foramini oculum admouiſſet, & uidiſſet ſimilia prioribus: illum quidem os admouentem alteri ex auribus, & tanquàm arcanum quodpiam ei communicantem & ſubmurmurantem: hunc autem chartam habentem in manibus, & qui uidebatur ſcriptis mandare ea, quæ dictabantur, intellexit Proclus non ſine Dei numine hanc fieri uiſionem, neque humanum quidpiam eſſe, quod apparebat, ſed rem diuinam & quæ ſit ſupra hominem. Conuerſus ergo, homini dixit, Abi, & mane apud te, Deum rogans. Conſentaneum enim eſt eum nolle, ut tu ingrediaris, & te ideò prohiberi. Hoc enim pro certo habeas, nullius omnino ex ijs, qui ſunt corporati, ſed diuiniorem quandam & quæ eſt ſupra nos, eſſe ſermocinationem. Habet enim rurſus ſe ſimiliter, ſicut duæ præcedentes noctes iam mihi oſtenderunt. Et ille quidem ſic abijt, graui dolore oppreſſus, & plenus dubitatione. Cum autem iam eſſet dies, (neque enim ſinit ille bonus conturbatum animum ſic manere abſque conſolatione) recordatus ſanctus, iubet acceſſiri Proclum, &, Vbi eſt ille, inquit, qui tribus ante diebus ad nos cupiebat accedere? Quod quidem à nobis haud grauate impetrauit. Ille autem, Ter, inquit, tribus deinceps noctibus acceſſit, & permanſit uſque ad matutinum. Sed quoniã alius tecum loquebatur, exiſtimauimus futurum eſſe nimiæ arrogãtiæ, ſi accedentes interrumperemus tuam collocutionem. Is autem admiratus, Et quis, inquit, noctu ad nos acceſſerit, & quis nos conuenerit? Deinde Proclus, Eſt quidem, inquit, omnino mihi ignotus, qui autem te alloquebatur, inquit, erat huic ſimilis: oſtendẽs Pauli imaginem, quæ perpetuo ſtabat ante Iohannem, & quã ſolebat aſſidue intueri: qui etiam uidebatur tibi ſedenti & ſcriptioni incumbenti ſenſim in humeros inclinare, & tecum loqui in aurem. Vt autem ego opinor, erat ille ipſe reuera. Cognouit itaque magnus Iohannes ſe à Deo fuiſſe exauditum de ijs, quæ cupiebat ſcire, an Paulo grata eſſet epiſtolarũ expoſitio, & ideò oſtẽdiſſe illũ ipſum Paulum, qui cum eo uerſabatur, & ei tamquã diſcipulo opem ferebat in oratione, immò uerò, qui nihil amplius adferebat, niſi quòd ijs, quæ dicebantur, ſolum ſeruientem porrigebat dexteram.

S. Pauli imaginem ſemper ſibi propoſitã habet.

Cum ſic ſibi perſuaſiſſet Iohannes, iuſſit quidem Proclum parum recedere. Ille autem incluſus, procidit in genua, & lachrymis plenos habens oculos, Deo magnas egit gratias, quòd ſoluiſſet ea, quæ erãt dubia. Deinde iuſſit Proclo, ne eum negligeret, qui petierat ut eum conueniret, ſed iuberet, ut nocte ſequenti accederet. Dicit enim nihil tale amplius ab eo uiſum iri. Is autem uocatus acceſſit, & rogauit de ijs, quæ erãt propoſita. Deindè Iohannes nihil differens, (Quomodo enim, qui in talibus erat igni ardore ſimilis?) Imperatori quidem de eo ſignificat, & ille quidem ſtatim ceſſit, hic autem fuit reuocatus, & priorem honorem rurſus fuit aſſecutus. Aureus uerò Iohannes prompto & alacri animo repletus ex eo, quòd illam diuinam accepiſſet uiſionem, & tãquàm diſcipulus in magiſtro haberet fiduciam, cum quæ reſtabant ſacrarum illius epiſtolarum, ad finem deduxiſſet & explicaſſet, dat Eccleſiæ diuitias, quæ nunquam conſumuntur.

Reſtituit hominem calamitoſum in priſtinum gradũ.

Hæc ergo inſignis & clara ſtella Eccleſiæ, & doctor accuratus, uirtutis accenſus zelo pro Eccleſia, & arguens ſacerdotes, qui inique ſe gerebant, quinetiã eos, qui non admittebant correctionem, à ſacris arcens

cens ueſtibulis,& non ſolis uerbis caſtigans, ſed etiã caoonibus Eccleſiaſticis io tempore puuiens improbitatem, uiſus eſt aliquaodò grauis, qui erat ualdè mitis & clemens. Quid enim ſi mel quoque mordet uulnera, in quibus ioeſt ulcus? uiſus eſt autem ijs, qoi erant omoino immedicabiles, & qnorum curatio erat omnioo deſperata. Nam qois aot curandarũ animarum peritior, aut in medicameotis, qoæ pertioent ad curationem, nempe io oratiooe & in modis adminiſtrationis ac diſpeoſationis, mitior ac benignior, ſicut etiam iã aoteà oſtendimus? Cæterum quandiu circa ſolum quidem clerum cooſiſtebat repræhenſio, & erat intra eccleſiam, quæ uidebatur, grauitas, non erat oimius dolor, nec in eum erat odium agreſte & furioſum, ſed remiſſum & tolerabile, nec procedebat extra labia concepta moleſtia. Cum autem in multos quoque, qoi gerebaot magiſtratus, proceſſiſſet repræheoſio, (Oportebat enim propter ſplendorem perſonarum, & quòd & ſe & alios poſſet ualdè lædere, ut non eſſet remiſſa improbitas, taoquàm impetus aquæ facile flueotis, & quæ fertur per plana, eam eius oerbis tanquàm propugnaculis interrumpi, ne ſi eſſet abſque ullo metu & liberè ſe iactaret, fusè per omnia procederet, & multos induceret ad æmulationem propter libertatem eorum, quæ perpetrabantur.) Cum ſic faceret, & ſtuderet, ut ij uitam ſuam corrigerent, quæ malè & oequiter ſe habebat, partim quidem rapina & auaritia, partim autem alijs quoque affectionibus & uitiis maximis, oon erat amplius tolerabilis: ſed lingua acerbus & mordax, & planè oon ferendus nõ ſua natura (quomodo enim, qui uel melle erat dulcior?) ſed ex morbo & malignitate eorum, qui repræheodebantor. Porrò autem quædam etiam cauſa opem tulit ijs, qoi temere uolebaot ei eſſe inimici.

Eutropius enim, qui tuoc præerat cubiculo Imperatoris, oolẽs ſuo arbitratu iram exercere io quoſdam, qui eum quidem offeoderaot, ad eccleſiam autem coofugerant, pro lege habet ſuam animi perturbatiooem: & Imperatori perſuadet, ot legem ferat, noo licere ulli reo confugere ad eccleſiam, aut ſi confugiant, licere eos ſecurè expellere. Hæc ille ſtudeos ſtatuere, ignorabat ſe gladium io ſeipſum acuere, & legem ferre de uenia ei ooo danda, & portum claudere, quo ipſe magis opus erat habiturus, quàm alij. Diuioa enim iuſtitia, & ſi magna ex parte ſoleat differre, ſequeos leges benigoitatis, & quòd quærat pœnitentiam, at in hoc quidem certè rectè faciens, eum iouaſit ueſtigiò. Etenim ille oon multo ioteriecto tempore cum offendiſſet Imperatorem, ſolam eccleſiam, quam affecerat iniuria, agnouit auxilium, & ad eam confugiens, & tanquàm ſacram ancoram appræhendeos, ab ea quærebat ſalutem, quam ipſe ſtultè ſeruare prohibuerat. Quis ergo ſanæ mentis & ſciẽs benignitatis tempus & iuſtitiæ, eum iudicauerit dignum miſericordia, qui, ut dicitur, captus erat ſuis pennis, & bos ex ſe præbebatur flagellum? Nec ergo ille magous homo Dei, qui & ſciebat miſericordiam tribuere ubi oporiet, & ſuſtinere quando oportet, & differre commiſerationem. Sciebat enim eo apertè ſpectare illud diuini Eſaiæ: In ſtateris & menſuris ſitam eſſe apud Deum iuſtitiam.

Malũ conſiliũ conſultori peſſimum.

Eſa. 28

Cũ is ergo iaceret ad arã, & timore propè eſſet moriturus, hic uir diuinus zelo motus pro eccleſia, quã omnino uidebat fuiſſe affectam cõtumelia ab illius legibus ad id uocante occaſione, conſcendens ſugeſtum, ut eſſet omnibus manifeſtus, eum oportune arguit, & iuſſit præclaræ ſuæ legis facere periculum. Cur autem hoc faciebat uir ſapientiſſimus? Simul quidem, ut extolleret Dei iuſtitiam & leges prouidentiæ, & audacium hominum frangeret arrogantiam, & ut illum in tempore admoneret, quantum hominibus bonum ſit clementia. Hæc oon bonis ratiocinatoribus & qui eius ſpiritum noo nouerant, uidebatur extra tempus cecidiſſe, & importunus, proh dolor, exiſtimabatur, qui erat mitiſſimus, & accuſabatur ſæuitiæ, qui erat omnium humaniſſimus. Id autẽ erat omoino humanitas, & pro ea zelos uel opportuniſſimus, ut cognoſcerent, qui erant omnino duri & crudeli aoimo, ſe homioes, uel ab humana uicti infirmitate, & cum in fratrum delictis ignorarint benignitatem, eam diſcerent in ſuis, & cum didiciſſent, quidquid eſt inhumanum & immiſericors, & benigni & miſericordes fiereot per pœoitentiam. Sic ergo paulatim in oonnullorum animis nõ rectè io eum uerſabatur odium. Sed de hac re quidem & de exilio, quod omoem ſuperat iniuſtitiam, expectate paululum. Nunc autem, quę id præceſſerunt, & quę oec ſunt quidem prætermittenda, mandet auribus oratio.

Zelum eius quidam ſiniſtre interpretantur.

Sanctum uirum eo tempore res quædam afficiebat moleſtia, & igne zeli implebat eius animam. Etenim permiſſum erat Arrianis intra ciuitatem habere cooſiliabulum: quod quidem fuerat multis cauſa, ot eodem, quo ipſi, laborarent morbo malæ opinionis. Oportunum itaque tempus noctu, quando Imperator ueoit ad ſacrum, feſto eum ad id uocante, (erat autem dies Epiphaniorom) Dic mihi, inquit, ò Imperator, Si quis huic pulchræ & precioſe (oſtẽdeos coronam, quam habebat io capite) quoſdam abiectos & obſcuros lapides inſeruiſſet, uideretur ne tibi hoc eſſe tolerandum, & non tanquàm uniuerſa per illos afficeretur contumelia, ægrè tuliſſes? Cum is autem ueritati ſermonis aonuiſſet, Quid uerò, inquit, non exiſtimas uniuerſorum regem iraſci, ſi in pia ciuitate & quæ omoino rectè ſe habet, pars quæ malè ſentit, ſinatur habitare, cum oporteat uel ab ipſis exigere, ut cooue rtantur, uel ſi perſeuereot, protinus expellere? Hæc cum audiſſet Imperator, non diſtulit, nec eſt cõctatus, ſed primos eorum ſtatim accerſiit, & ex eis ſcire uoluit, an in animum inducereot à fugieoda deſiſtere opinione, minatus exilium & bonorum ſuorum priuatiooem ijs, qui non parereot. Cum autem uidiſſet eos eſſe immedicabiles, minas deduxit ad effectum, & iuſſit eos expelli è ciuitate. Hoc effecit, ut multi errorem dediſceotes, ſe rectæ adiuogerent opinioni, qood nollent corporis ſuſtioere afflictiooem, animæ uitium eijcientes: & quod laborioſum fugerent exilium, ſe improbi potius dogmatis laudabili exilio coodennantes, & utraque rectè fugientes. Quicunque autem fuerunt omnino incurabiles, ij perpetuo dãoati exilio, uerſabantur extra regiam ciuitatem, ſuæ aoimæ morbo ſe ablactantes, & eum deponere, non autem habere, miſerabiliter erubeſcentes.

Feſtus dies Epiphaniorũ.

Arriani non ſinũtur degere Conſtãtinopoli.

Deiode cum tempus aliquod effluxiſſet, ab ijs, qui intra aulam Imperatoris eadem ſentiebant, latenter congregati, ſic eis paulatim aperta dicẽdi libertate, auſi ſunt illi io quibuſdam diebus inſigoibus, in quibus ſolent cœtus coouenire, ipſi qooquè ingredi ciuitatem & cogi in porticibus, & liberè quædam aotiphona ipſi canere cantica, compoſita conuenieoter eorũ opinioni, & quod quæuis pia auris abhorruit, paulatim proceſſeruot eò impudeutiæ, ut etiam Orthodoxis pſallentibus exprobrarent homouſion, & id execrandi in cantico pooerent, Vbi ſunt, dicentes, qui tria unam defenduot eſſe uirtutem? Hæc cum audiſſet ille magnus, eum pietatis zelus magis incendit. uerebatur enim ne malum, ſic rurſus loquendi libertatem aſſecutum, eſſet aliis cauſa exitii. Machinatur

chinatur itaque uirtus contra uitium, & cum ipſe antiphona compoſuiſſet cantica, & dediſſet populis canenda in matutino, effecit ut ſic euaneſcerẽt inanes uoces hæreticorum. Quid deinde conſequitur? Fuit accenſa hæreticis inuidia & ira agreſtis, ex qualis orta eſt: ex ea autem pugnæ, & præter eas plagæ: deinde inſidiæ, & poſtremò cædes ex utriſque, adeo ut unus quoque ex Eunuchis Imperatricis, nomine Bryſon, fauens cantoribus Orthodoxis, in fronte fuerit percuſſus lapide. Quod quidem cum perueniſſet ad aures Imperatoris, uetuit hæreticis, ne amplius hymnos publicè facerent. Satius autem fuerit de antiphonis quoque canticis dicere, quiſnam fuerit author eorum inuentionis. Dicunt enim diuinum & martyrẽ Ignatium hoc tradidiſſe primum Antiochenis, non domi ſuæ & à ſe inuentum, ſed diuiniori quadam uiſione, ut ille cum Deo magnam habebat familiaritatem, acceptum: ut qui uiderit angelos ſic inter ſe contra pſallentes, & hymnum offerentes adorandæ Trinitati.

Antiphonarũ uſus antiquiſſimus.

Porrò autem ex ijs, quæ de Iohanne traduntur, hoc minimè eſt prætermittendum. Dicitur enim & multorum ſermone celebratur, ꝙ cum diuinum panem conſecrans extolleret, totus à Deo afflatus, (Quid autem horum eſt incredibile in tam ſancta anima?) quibuſdam ſignis uidebat Dei ſpiritum ad dona propoſita deſcendere. Cum autem unus ex miniſtris, qui ei aſſiſtebant, in quandam mulierem ex ijs, quæ deſuper ſolebant deſpiceret, (ò tuam omnia peruadentem, ò maligne, improbitatem) oculum conieciſſet & eam curioſè adſpiceret, ſic quidem magno Iohanni fuit depulſa uiſio ſancti ſpiritus. Ille autem non ignorauit, ſed miniſtrum quidem ſtatim mouit è ſua ſtatione: ipſe uerò conſueta uiſione ne ſic quidem eſt fruſtratus. Deinde futuri quoque curam gerens, iuſſit uelis ſuperiora muniri tabulata. Quomodo autem iuſtum fuerit hoc quoque prætterire, qđ eſt quidem unum ex ijs, quæ de eo dicuntur, piæ uerò animæ poteſt eſſe ualde gratum, & eam accendere ad hymnum creatoris? Sic autem habet.

Eucharistia eleuatio in Miſſa.

Ipuroa. Superiora tabula, in quibus sũt mulieres in Eccleſia ſeparata à uiris.

Vir erat quidam illo tempore, qui ipſe quoque idẽ ſentiebat cũ Macedoniſtis, & habebat uxorem, quæ eandem, quam ipſe, habebat opinionem. Eum magnus Iohannes ſapienter & artificioſè aggreſſus, ſua lingua cœperat & adiunxerat Eccleſiæ fidelium. Deinde ille rurſus conabatur perſuadere eius uxori, ut eandem teneret ſententiam. Mulier autem, ut quæ eſſet mulier & attenderet magis falſum, quàm ueritatem, dicebat ſe quidẽ eadem ſentire quæ maritus, & ea, quæ Orthodoxi ſimiliter atque ille, tenere: cor autem minimè habebat idem loquens, quod lingua: nolens ſicut prius cum marito errori, ita ueritati poſtremo communicare. Cum itaque à quodã ex Pneumatomachis panis partem accepiſſet, eam quidem latenter credit ancillæ fidei: ad fidelium autem ſacrum accedit cum marito, præ ſe ferens ſe participem fore ſanctificatorum. Deinde cum panem diuinum accepiſſet, eum quidem rurſus latenter tradit ancillæ: eius uerò loco accipit eum, quem habuerat ab hæreticis. Poſtquàm autem eum ori admouet, (ò ſtupendum miraculum, ò quàm aperta & expreſſa fuit imago mentis eorum, qui deſerant) uidit eum mutatũ in naturam lapidis. Atque ipſa quidem eum enunciaſſet id, quod factum fuerat & credidiſſet, ipſa quoque fit è numero piorum. Lapis autem reponitur in quadam domo ex ijs, quæ ſacra ſeruant.

Nota miraculum.

Aggreditur nunc oratio res Gainæ, quemadmodum ſe habeant, tradere auribus fidelium, qui erat quidem genere Gallus, nihilominus autem mente quoque barbarus. Cum eſſet uerò Romanis ſubiectus, & relatus in numerum exercitus, & deinde paulatim progrediens, maiores gradus eſſet aſſecutus, poſtremo creatur etiam Dux exercitus Romanorũ, tam equeſtrium, inquam, copiarum, quàm pedeſtriũ. Is cum acriter defenderet opinionem Arrianorum, auſus eſt ab Imperatore petere unum templum ijs, qui erant einſdem cuius ipſe opinionis, ex ijs templis, quæ erant in ciuitate. Archadius ergo protinus, (ille enim tunc tenebat ſceptra imperij Romanorũ) Dei homine accerſito, rogabat ut petitio eius exaudiretur, eius uirtutem illi reuocans in memoriam, & tacitè ſignificans tyrannidem, quam ipſum uidebat affectare, ut ſic, aiebat, barbari manſueſcat animus. Et ſic quidem Imperator. Ille autem lingua planè aureus, ſtatim oſtendit ſe etiam habere aures, quæ linguæ nihil crederent, & quæ poſſent indicare, quibuſnam orationibus parere oporteat, & quibus non. Statim ergo renuit, diuini metus nõ oblitus & eius, quã habebat, dignitatis, & dicit ſe non eſſe id permiſſurum, quodcunque acciderit. Quomodo enim ſuſtinuerit, qui non & à mente & à pietate procul diſceſſerit, ut qui ingrediuntur rectum tramitem ueritatis, & Chriſtum defendunt eſſe unum uenerandæ illius Trinitatis, amandentur extra ſacra ueſtibula: ij autẽ, qui ſe magnificè iactantem & audacem linguã in eũ mouent, ij, inquam (ò profanos pedes) intra domum illius introducantur? Sed ſi quid eum ueteris, ò Imperator, cum tu mihi eum deduxeris in conſpectũ, omnem curam depone, ea ſolum quæ dicuntur auſcultans. Ego enim cum eo diſſerens perſuadebo, ne ille uelit ea à te petere, quæ non eſt fas omnino præbere.

Theodoretus Scythã fuiſſe ait.

Gainas Arrianus petit templũ pro ſuis.

Chryſoſtomus negat.

Lætatus eſt his auditis Imperator, & die ſequenti, cum ſimul etiam adeſſet uir diuinus, accedit quoque Gainas, ipſe quidem ſicut heri & nudiuſtertius petẽs ab Imperatore unam ex ſacris domibus, Iohannes autem dixit, non licere Imperatori audere aliquid in rebus Eccleſiaſticis, ſi uelit omnino eſſe pius. Quid uerò, non mihi quoque, inquit barbarus, una ædes oratoria permittetur ad precandum? Nullum eſt templũ, inquit magnus Iohannes, quod non tibi pateat, neceſt quiſquam te prohibiturus, ſi uelis orare. Sed ſum, inquit, alterius ſectæ, & ideo uolo ſeorſum cum ea uerſari in Eccleſia. Non eſt mea petitio repræhendenda, & quæ non iuſtam habeat occaſionem, cum belli pericula quotidie adeam, & reipublicæ utilitatem uitæ meæ præferam. Sed habes, ò optime, inquit ſanctus, laborum non minores remunerationes, ſiquidem es Dux exercitus, & conſularem honorem es aſſecutus. Satius autem fuerit hoc quoque conſiderare, quàm antea quidem eſſes obſcurus & ignobilis, quãtus uerò ſit nunc tuus ſplendor & quanta gloria, & quanta quidem eſſet antea paupertas, quantis autem nunc abondes diuitiis. Hoc te cogitantem, oportet eſſe beneuolum, & non eſſe ingratum in imperium, qđ te ſic honorauit, & non ab eo petere quæ non licet. Cum ad hæc nihil haberet Gainas, quod aptè reſponderet, prætulit ſilentium, ut qui pulchrè re ipſa didiciſſet, ſe in uirum incidiſſe, qui non minus poſſet uerſare linguam, quàm ipſe gladium. Admiratus eſt autem Imperator & qui aderant, ꝙ tam paucis barbaricæ temeritatis refrenata fuiſſet loquacitas.

Nota quòd hic dicit de Imperatore.

Cum autem aliquantum effluxiſſet temporis, Gainas quam iam diù parturiebat tyrannidem, apertè edens in lucem, in Thracia & Macedonia faciebat incurſiones eas populares & prædas ex eis agens. Aduerſus quem cum nemo auderet nec bellum fortiter ſuſcipere, nec apud eum fungi legatione, generoſa illa anima & diuino metu armata, neque timens priorem illius cum ipſo contentionem, neque quid-

quam

quam eorum, quæ ſolent animum frangere & perterrere, ad eum ſtatuit proficiſci, homo in ſumma quiete educatus, & qui nullum unquàm tale uiderat periculum, nec talem perturbationem. Atque egreditur quidem ualde alacri animo, ipſe legatione functurus pro omnibus. Cũ uerò iam accederet, ambularet aũt terram intuens, geſtu quidẽ graui & honeſto, inceſſu uerò tardo & tranquillo, manifeſta uirtutis ueſtigia in uultu ſignificans, Barbarus hoc adſpiciens, nõ amplius erat barbarus, ſed ſtatim & iram remiſit, & placidè adſpexit, tumore animi ei quodammodo cõpreſſo tã moderato & trãquillo ſpectaculo. Quinetiã eũ quoque inuaſit timor, recordatum illius dicendi libertatis, & qui perterreri minimè poteſt ſpiritus, & uerborũ quæ uires habent ex ueritate, & quæ ualde poſſunt animũ ſauciare. Propterea ergo ei proceſſit obuiã, & ad pedes procidit, & aſſumens eius dexterã, imponebat oculis tanquàm ſanctificaturam. Preterea autem filios quoque fecit procedere ante ſanctos eius pedes. Deinde cum uerba & ualdè ſuauem audijſſet admonitionem, facile perſuadetur: & ſublatis inimicitijs, fit Romanis, ſicut prius, fęderatus & amicus. Ità ſæpenumero uenerandus uultus, & opportunitas & prudentia orationis, quæ uis belli non potuit, facilè effecerunt, & uiſa eſt plus potuiſſe oratio, quàm gladius. Sed nunc quidem ſic uictus à uirtute & lingua Iohannis, depoſitus armis, pacem eſt amplexus.

Suſcipit legationem ad Gainam.

Gainas placatur.

Prou. 11.

Non multo poſt autem illa ualdè dulcia & aurea uerba, erant, ut cum diuina ſcriptura dicam, inaures aureæ in aure porci, & Aethiops quidem mutauit pellẽ, & felis crocoti oblita, perſecuta eſt ea quæ conſueuerat: & ipſe quoque priorem complectens improbitatem, rurſus cum alijs obibat Thraciam, res nouas moliens: donec in Romanorum exercitũ incidit cum alijs ſeditioſis: & ſic malus ille malè perit. Sed res quidem Gainæ ſic ſe habuerunt. & hæc quidem diximus pauca ex multis, quantum ſatis fuerit ad ſignificandum eius peruerſitatem, & magni illius uiri uirtutem. Similiter autem pro Eccleſiaſticis quoque regulis ſtudium, & quem pro ipſis habebat zelum, ſingulatim quidem nemo poteſt explicare. Sed tamen hoc quoque paucis, quoad eius fieri poteſt, conabimur oſtendere, tanquam uniuerſam aquã fontis per modicum fluentum. Cum enim Conſtantinopoli Aſiani Epiſcopi numero uigintiduo cum hoc magno Pontifice conſiderent, repente uno ſabbatorum Epiſcopus quidam Valentinopolis, nomine Euſebius, ex odio ad illum accedẽs, porrexit libellos Synodo, qui erant aduerſus Antoninum, qui tũc Epheſinam ſedem adminiſtrabat. Deinde etiam maximo ſacramento adigit magnum Chriſti Pontificẽ, ea quæ data fuerant, nõ leuiter & in tranſitu tractaturum: ſed examinationem quamprimum deducturum. Septem autem capitibus compræhenſa erat tota accuſatio. Sic autem habebat.

Gainæ interitus.

Crimina intẽtata Antonino epiſcopo

Sacris uaſis precioſis tranſmutatis, eorum materia uſum eſſe ad uaſa quæ eius & filij ſui fuerunt nũcupata. Marmor rurſus accepiſſe ex aditu baptiſterij, & audaci manu & mente in balneo ſuo depoſuiſſe. Columnas, quæ longo ante tempore intrà templũ fuerãt repoſitæ, in ſuo collocaſſe triclinio. Suum filiũ cædis reum, non diuina nec humana reueritum, eum ſua nimia authoritate conſeruare adhuc immotum in diaconatu. Prædia, inquit, à Baſilina, quæ erat mater Iuliani abominandi Imperatoris, eccleſiæ conſecrata uendidiſſe, & precium ſibi uſurpaſſe. Cum uxori ſua ſponte prius renunciaſſet, cum ea rurſus coiuiſſe, & ex ea filios ſuſcepiſſe. His omnibus malis accedebat hæc corona, ꝙ tanquàm ſit licitum & permiſſum, auro uendat Epiſcoporum ordinationes, adeo ut maiores fiant, qui plus præbent pecuniæ. Ad hæc homo Dei placidè admodum & tranquille: Frater, inquit, Euſebi, ijs, quæ propter animi dolorem fiunt, accuſationibus maxima ex parte non ſunt faciles probationes. Mittamus ergo in ſcriptis accuſare Antonium, cum doloris cauſas poſſimus curare facilius. Cum is autem repente uerbis uteretur acrioribus, & impudentiſſimè affirmaret ſe nulla animi perturbatione motum, ſed ueritate omnia accuſare, dat beatus Iohannes locum iræ, arbitratus inimicitias eſſe cauſam accuſationis: & cum Paulum Heracleæ Epiſcopum (uidebatur enim is benè uelle Antonino) rogaſſet, ut inter utrumque pacem conciliaret, ſurgens ingreſſus eſt in templum. templum enim uocabat celebrandi diuini myſterij. Sed hæc ne minimum quidem placebant Euſebio, neque ceſſabat ab inimicitijs: ſed uehementer inuehebatur in Antoninum, & magno in eum ferebatur impeto. Incertum autem, quomodo fuiſſet in eum motus, & quonam animi motu fuiſſet incitatus. Itaque accedens, alterum magno Iohanni tradit libellum, cuius erat eadem cũ priori ſententia. Præterea autem rurſus quoque horrendis adigit ſacramentis, ipſam etiam adiungens ſalutem Imperatorum: non hoc quidem Epiſcopaliter, ſed fortaſſe ciuiliter, ne id pręteriret citra examinationem.

Cum ergo uidiſſet illius impetum minimè poſſe cohiberi, & eam rem ad omnium aures iam perueniſſe, alios quidem iubet diuina dona offerre, non iudicans eſſe ſanctum, cum aures incubuerint in taliũ rerum cogitationem, aſſiſtere ſanctificatis, Ipſe autem libello in manus ſumpto, egreditur. Deinde tanquàm uolens Euſebij impetum reprimere, Ne exiſtimes, inquit, poſtquàm lecta fuerint ea, quæ ſunt in manibus, & tradita auribus omnium, te facilè poſſe effugere eorum probationem. Neque enim nos eum, qui poteſt probare, arcemus: neque eum, qui non poteſt, ui trahimus. Cum ille autem acerrimè inſtaret & urgeret, ut ſtatim legeretur, præbuit legendum. Cum uerò omnia uiſa eſſent grauia, ij ex Epiſcopis, qui erant ætate prouectiores, ab eo, quod eis iudicatum fuerat eſſe deterius, (id autem erat uenditio ordinationum) ſtatuerunt eſſe faciendam examinationem. Sic enim dicebant ſibi facilem & breuem futuram eſſe dijudicationem. Si enim oſtenſum fuerit hoc eſſe uerum, ſuperuacaneum fuerit alia examinare. Qui enim ſancti ſpiritus gratiam non eſt ueritus uenalem proponere, is uix precioſis uaſis aut lapidibus aut prædijs eccleſiæ pepercerit. Hæc ſancto quoque uiſa ſunt. Cum ergo interrogatus is, qui accuſabatur, negaret: & qui aurum inſimulabantur præbuiſſe, ipſi quoque ſe dediſſe inficiarentur, ſic manſit & producta eſt quæſtio uſque ad diem iam inclinantem.

Cum ergo quæ mota fuerant, ſolui aliter non liceret, niſi teſtes producerentur, quibus præſentibus datum fuit & acceptum, quoniam accuſator quidem dicebat eſſe, ſed non adeſſe, neque in ea uerſari regione, intuens beatus ad difficultatem inuentionis, & conſiderans quàm arduum futurum eſſet opus, & quàm multorum dierum, productio teſtium, (ò Apoſtolicam illam animam, & quæ propter ſocordiam nihil omittebat eorum, quæ erant neceſſaria) ſtatuit ipſe uenire in Aſiam, & ea, quæ mouebantur, ſuæ ipſius fidei credidit examinanda: in corpore tam liquefacto & immenſis laboribus confecto, tantam afflictionem ſubire conſtituens propter negocia eccleſiaſtica. Antoninus autem cum animaduertiſſet non rectè ei ceſſurum Iohannis in Aſiam aduentũ, (Sciebat

Statuit licet debilis, proficiſci in Aſiam ob Eccleſiaſtica negocia.

bat enim, quomodo ſeipſum planè eſſe reum, ità illum poſſe apertè omnia conuincere) perſuadet Imperatori, quodam ex magnis uiris adiutore ad hoc uſus, cuius agrorum ipſe curam ſuſceperat, ut ſiſteretur Iohanni exitus, prætextu Gainæ tyrannidis, quæ adhuc conturbabat: propter quam cauſam neceſſariam eſſe eius præſentiam. Et ſic quidem arcetur beatus ille à ſuo exeundi propoſito: ſed ne ſic quidem deſiſtit à perſcrutatione eorum, quæ dicta ſunt: ſed accito uno ex illis uigintiduobus Aſianis Epiſcopis, qui erant in ſynodo, & tribus ex ijs, qui erant apud ſe, Metropolitanis, eos mittit in Aſiam, quæſituros de Euſebio, & de eo quem ipſe accuſabat Antonino: cũ hoc apertè dixiſſet & in actis poſuiſſet, ut qui non ad locum præſtitutum intrà duos menſes peruenisset, cum ijs, quæ uterque habebat ad ſua confirmanda, eſſet excommunicatus.

Cum ergo, qui erant iudicaturi, eſſent in regione, qui iudicio contendebant, priuſquàm uenißent in iudicium, cum inter ſe dediſſent, alter quidem aurũ, alter uerò iuſiurandum, ſe effecturum ut bono eſſet animo, dilatione temporis cogitabant iudices fallere. Nam cum accuſatori uiſum eſſet tempus producere, & ſic eis afferret tædium, maximè cum eis anni tempus poſſet ſatis magnam afferre moleſtiam, (erat enim æſtatis calor uehementiſſimus) dixit ſe nõ poſſe producere teſtes intrà quadraginta dies. Cum ſic dixiſſet, ipſe quidem productionem teſtium nihili ſaciens, uenit Conſtantinopolim. Iudices autem cum præter quadraginta, alios non pauciores quàm triginta expectaſſent, neque adeſſet ullus eorum, quos ſperabant, ſed res eſſet fraus manifeſta: Euſebium quidem, ſcribentes ad eos, qui ubiquè ſunt in Aſia Epiſcopos, denunciant excommunicatum. Ipſi autem poſt hæc ad ſanctum reuerti decreuerunt. Quo in loco cum in Euſebium accidiſſent, accuſabant quod pactis conuentis non ſtetiſſet. Ille uerò cauſatus corporis ualetudinem, adhuc pollicebatur ſe eſſe teſtes productururum: ludens ille in ijs, in quibus non eſt ludendum, & nec manum reueritus, quam graui affecerat iniuria, & quam habebat conſciam eius improbitatis. Sed interim, proh dolor, Antoninus excedit ex hac uita: & ſic quidem præſens effugit iudicium, quo modocunquè potuit: futurum autem omnino expectat, & quod non poteſt circunueniri. Quid poſt hæc eſt conſecutum?

Literæ mittuntur ad ſanctum, quæ etiam erãt preces ex Aſia communes, tum omnium Epiſcoporum, tum etiam Presbyterorum, qui etiam eum rogabant & ei ualde ſupplicabant, ne eum quidem in ſcriptis parcentes adiurare, quo ſuam uehementiorem redderent petitionem, ut ad eos ueniret, excogitaturus aliquod remediũ eorũ Eccleſijs, quæ & ab ijs, qui partes ſequuntur Arrij, & ab iis, qui plura habẽdi tenentur cupiditate, peſſimè diuexãtur. Dei itaque homo & paſtor bonus, non corporis imbecillitatem, non uiæ longitudinem, non hyemis difficultatem, (erat enim tunc eius tempus) non aliquid aliud reputans ac formidans, uiolẽta illa & acerrima propter Chriſtũ anima, ſed hæc omnia parua & nihili ducens pro cura Eccleſiarum, nauem conſcendens, tribus diebus uenit Apameã. Quo in loco Paulus quoque & Quirinus & Palladius Epiſcopi eum expectabant, (eos enim ſtatuerat ſecum ducere in peregrinationem) cum quibus pedibus ſine mora iter conficiens, uenit Epheſum. Omnes ergo Lydorum & Phrygum, quin etiam Carum Epiſcopi, non pauciores quàm ſeptuaginta, & quicunque ex Aſiæ populo erant inſignes, læti ocyus confluebant, uultum illum uidere cupientes, in quo florebat, magna uirtutis gratia, & linguã

Proficiſcitur hyeme in Aſiam.

audire cupientes, quæ pulchrè & ſuauiter influebat in animas.

Simul autem aderat etiam ille Euſebius accuſator Antonini, rogans ut abſolueretur à ſegregatione, & ut admitteretur deinceps ad communionem. Cum Epiſcopi autem contradicerent, dicentes non oportere admittere calumniatorem, ipſe dicit ſe non eſſe calumniatorem, ſed affirmabat ſe & momento tẽporis teſtes eſſe producturum, & eos qui auro fuerãt ordinati. Viſum eſt itaque ſynodo, etiamſi è uita exceſſiſſet is, qui pecuniam acceperat, ſatius tamen eſſe propter eos qui dederant, rem deduci ad examinationem. Productis itaque actis, quæ iam fuerant compoſita, ſiſtuntur quidem Epiſcopi, qui accuſabantur, ſiſtuntur autem etiam teſtes conſequenter, quibus notum erat arcanum nefariæ propter pecunias factæ ordinationis. Atque primum quidem perfecta negatio eorum, quæ obijciebantur, & quòd res eſſet aperta calumnia, (ita enim dicebãt ij, qui accuſabantur) quæ nihil habebant ſani nec firmi ex ueritate. Cum autem probationibus eos teſtes aſſiduè impeterent, eis loca & tempora reuocantes in memoriã, & quantitatem eorum, quæ ſoluta fuerant, quinetiã ſpecies eorum, quæ data ſunt, referrent, Cum hæc ita eſſent ualida, reueriti illi apertam eorum, quæ dicebantur, ueritatem, & deinde ineuitabilem iudicem pulſantem non ferentes conſcientiam, perſuadentur & fatentur rem uerè ita ſe habere, ſubiungentes: Exiſtimauimus talem eſſe conſuetudinem, ut liberaremur, aiebant, à curia, cui eramus obnoxij, Nũc autem ſi fas quidem ſit, ut ſimus ex miniſtris Eccleſiæ, Sin minus, aurum ſaltem, quod ſoluimus, uelitis nobis reddere. Nonnulli enim dicebant id, quod ſolutum fuerat, eſſe ex bonis uxorum. Ad hæc magnus ille. Ego inquit, dabo operam, ut uos à curia liberemini, pro ea re petitione oblata Imperatori. Vobis autem curæ erit omnino, dixit conuerſus ad ſynodũ, ut eis conſeruentur, ex Antonini ſcilicet hæredibus ea quæ ipſi ſoluerunt. Protinus ergo decretum eſt, ut aurum quidem illis redderetur: priuarentur autem ſacerdotio, Hoc ſolum eis datum eſt, ut altare ingreſſi, participes eſſent ſanctificatorum, ne res longè peſſima ueniret in conſuetudinem, uel ſacerdotium, quod Dei donum eſſe dicimus, eſſet uenale pecunijs, & Iudaicè eius fieret cauponatio.

Symonacè ordinati, priuantur ſacerdotio.

Cum hæc pluribus diebus canonicè iudicaſſent, & ſcripta in acta retuliſſent, eorum loco conſtituũt in Eccleſijs uiros uerbo & uita ornatos. Non hos autem ſolum, qui erant ſex numero, ſed alios quoque totidem cum magnus ille inueniſſet pecunijs inuaſiſſe in Eccleſias, eos Eccleſiaſtica regula depoſuit. Erat enim ille cum in cæteris quidem rebus Eccleſiaſticis cautus & diligens, tum in ordinationibus diligentiſſimus & accuratiſſimus, & diu producens examinationem, adeo ut qui coaptabantur, non ſolum eſſent puri, ſed auaritia quoque ſuperiores, & ut ſemel dicam, nulli affines repræhenſioni. Cum autem eſſet adeo diligens & accuratus, adhuc tamen abundantiorem adhibens cautionẽ, muniebat eos, qui ordinabantur, & eis ſuadebat id, quod rectè dictum eſt ab Apoſtolo, ut nemini manus citò imponerent, neque alienis peccatis communicarent. Et hæc quidem ita ſe habebant.

2. Machab. 11

1. Ti 5

Cum autem Antoninus, ut diximus, è uita exceſſiſſet, in eius ſedem magnus ille (ea autem erat Epheſus) ordinat Heraclidem, genere quidem Cyprum, ſuum autem Diaconum. Deindè cum multorum quidem uitam ſermone expurgaſſet, multis uerò Nouatianorum eccleſiis, & eorum, qui dicuntur Teſſareſcędecatitæ, perſuaſiſſet à priori recedere opinione,

& tranſire

& tranſire ad orthodoxam, & alia feciſſet plurima & maximè Apoſtolica, dignaque eius mente & lingua; ad urbium reginam reuertitur ille aureus, eratque ſicut prius orationem cœleſti nutrimento nutriens, & conſuetorum operum curam gerens. Ea autem erât, cura uiduarum, defenſio orphanorum, eorum, qui erant neglecti & iniurijs faciles patebant auxilium; & quod erat omnium maximum, uitæ deductio ad uirtutem & cura animarum, ad quod egregia illa lingua non tanquàm minutas roris guttas uerba emittens, ſed totos fontes aptè & numeroſè effundens, populum incitabat. Verumenimuerò cum tam pulchrè ſe haberet eccleſia, & in magna ageret tranquillitate, grauis irruens procella, magnos ei fluctus excitauit. Nam cum ille homo Dei & uitiorum animæ medicus artificioſiſsimus, & alia quidē ſtuderet magnopere curare: maximè autem peſsimum & illiberaliſsimum, & aliorum omnium ferè uitiorum cauſam, nempe auaritiam, & in eam quotidiè uehementer inueheretur, non æquo animo tulerunt, qui huic uitio ſeruiebant, ſuam & ſolius plagam eam rem eſſe unuſquiſque exiſtimans, etiamſi illa non ullam perſonam priuatim perſtringeret, ſed communiter & obſcurè inferret repræhenſionem.

Auaritiam inſectatur aſſiduè.

Eudoxia Imperatrix, ancilla pecuniæ.

Prima autem ex alijs, & prima ex ijs, qui eius amore tenebantur, Eudoxia, quam ex auditu quidem omnes ſcitis, cum eſſet (ò dedecus) pecuniæ ancilla, Imperatrix. Sed enim reuera magnas ad feriendum uires habet conſcientia, cum etiamſi nullus alius moueat, ipſe quidem unuſquiſque per ſe, non poſſimus ferre illius plagas. Hæc ergo tam miſerè affecta, communes illas repræhenſiones, ſui eſſe ſolius, ut iam diximus, & non alicuius alterius, eſſé exiſtimabat. Accidit autem aliquid eiuſmodi, quod ei materiam præbuit ulciſcendi eum, qui repræhendebat. Id uerò ſic habebat. Erat uir quidam Conſtantinopoli, nomine Theodoricus, dignitate Patricius, diuitijs autem ualde abundans. Eius ergo diuitias illa liberalibus oculis non intuens, eaſque ſuas facere ualdè cupiens quærebat modum, per quē poſſet aſſequi quod deſiderabat. Cū ea autē dubia eſſet animi, (ille enim nullam dabat anſam) quid facit? Publicandi quidem eius bona capit conſilium, ſed cum hoc ſtuderet facere non apertè, ſignificat ei, qui poſſidebat. Cum communi, inquit, dare poſsis mutuas pecunias, ne differas, quòd propter multas, inquit, cauſas ei nūc opus habet. Ille autem non ad id ſolum, quod dicebatur, ſed ad id etiam, quod prætexebatur, intuens, & intelligens eam uelle ipſum priuare bonis, quærebat aliquem, qui ſuſciperet eius defenſionem. Is autem quiſnam eſſet alius, niſi homo Dei? Ad quem quidem cū protinus acceſſiſſet, eum nequaq̄ ſuæ ſpei pœnituit. neque enim eum inuenit ſolum ſocium curarum, ſed promptiſſimum etiam curatorem. Ille nanque nihil cunctatus, ſcribit ad ipſam quomodo oportebat, & quæ ſcopus requirebat propoſitus. Ipſa autem ſtatim mota ijs, quæ ſcripta fuerant, ſtatuit abſtinere & deſinere eum afficere moleſtia.

Cum res ergo ei tam leniter proceſſiſſet, dixit ei ſanctus: Si Imperatrix feciſſet quod animo agitabat, ipſe & bonis eſſes priuatus, & Deo nullam habuiſſes gratiam. Cum autem ipſe obſtiterit ijs quæ cogitabat, quid eſt conſequens, niſi ut non uideamur omnino eſſe ingrati & immemores accepti beneficij? Cum ſic dixiſſet ſanctus, is ira illum cœpit, ut omnes diuitias, ijs ſolis exceptis, quibus ipſe & filij uiuerēt; conſecrarit pandocheo Eccleſiæ. Hæc cum ad Eudoxiæ ueniſſent notitiam, eius animū uehementer ſauciarunt. Cum ex præſentibus certè conieciſſet, q̄ & quæ prius ſcripta fuerant, è magna cura quam gerebat Theodorici, ex auaritia potius exiſterent, quā ex humanitate, & quòd uellet fieri dominus pecuniæ, ſignificat ſancto quæ in animo habebat, & acri ſpiritu ei exprobrat, quòd accepiſſet pecunias, dicēs: Oportebat te omnino, ſicut nos, abſtinere ab ijs, quæ pertinebant ad Theodoricū. Eam enim grauiter uexabat & conturbabat cupiditas pecuniæ, magnaque ducebatur pœnitentia, quòd eorum, quæ ſcripta fuerant, cedens reuerentiæ, tam magnas non eſſet aſſecuta diuitias. Cum hæc autem audijſſet beatus, ei literis ſignificauit ea, quæ par erat eum, qui ueritatis curam ſimul gerit & pietatis. Sic autem habebant ea, quæ ad ipſam ſcripta ſunt.

Litera eius ad Eudoxiam.

Exiſtimo, ò pia filia, te non ignorare, quòd ſi ipſe uoluiſſem habere pecunias, nihil mihi obſtitiſſet. Habui enim parentes, qui & multū poterant, & multa poſſidebant: ſed diuitias lubens ceſſi egentibus, exiſtimans eas eſſe rem non dignam, in quam meam curam conferrem. Quomodo ergo quas & ipſe magno ſtudio depoſui, & quas omnibus communiter conſulo deſpicere, eas nunc non erubui uideri concupiſcere? Pecunias autem Theodoricus mihi quidem non præbuit, ſed nec ipſo præbente ipſe accepi: Chriſto uerò fœneratus eſt, eas præbens pauperibus, ille quidem rectè faciens & ſibi utiliter; illinc enim multiplices habebit remunerationes. Si autem tuus ſit ſcopus hæc Chriſto auferre, nos quidem nullo damno afficiens: nec ideo nos ulla afficiens moleſtia; ſed Chriſtum potius, cuius eæ ſunt: & illi curæ erit earum ablatio. Hoc Eudoxiæ exiſtit primum ſemen concepti in eum odij: hinc paulatim in illum furorem parturijt, habens multos quoque alios, qui iram accendebant, & inimicitijs eius opem ferebant. Quod autem ille periculi nullam ducebat rationem, & in ſe irritandi crabrones, & mouendi eos, qui ipſum eſſent læſuri in iis, in quibus aliquid negligere, erat Deum ad iram prouocare, & excidere ab eius beneuolentia, iā eſt tempus docere: immò uerò quomodo ira in eum eruperit ab iis, qui oderunt repræhendi, & quos auertere eſt difficile, ut qui lubenter, ut dicitur, ſe affricant.

Mulier quædam uidua, nomine Callitrope, habitans Alexandriam, defertur ad Paulacium Ducem exercitus, qui tunc quidem Alexandriæ Auguſtalē adminiſtrabat magiſtratum, pecuniæ uerò magno amore tenebatur. Defertur autem, quòd illa abūdaret pecunijs, & eſſet ualdè diues, & ideo quingenti aurei à miſera exiguntur, quos non ut quæ poſſet dare, ſed ut quæ magno metu afficeretur, illi dat ſitienti, omnibus bonis ſuis dati pignori, ab ijs, qui habebant mutuata. Cum autem duo anni præterijſſent, finemque eius accepiſſet magiſtratus, & ageret ipſe in urbe regia, & ab eo exigeretur ratio ſuæ adminiſtrationis, mulier, quæ inuenerat tempus eam adiuuans, aſcendit e ueſtigiò, & accedit ad Imperatorē, in eum qui iniuriam fecerat, uociferans, & iniuſtam annuncians ablationem. Cum uerò cauſa fuiſſet cōmiſſa Præfecto prætorio, & Imperator iuſſiſſet reddi mulieri, quod non fuerat rectè ablatum ille ſiue perſonas peccatorum acciperet, ut dicit diuina ſcriptura, ſiue non rectè ſe gereret manus, neque liberaliter, malè affecit uiduam, & non uindicem, ſed aduerſarium potius ſe præbuit iudicem. Cum ergo ab eo mulier deſperaſſet auxilium, accedit ad Imperatricem, mulier à muliere, quæ malè affecta fuerat, ab ea, quæ poterat opem ferre, ſe conſecuturam eſſe miſericordiam, ut par erat, iudicans. Eudoxia ergo, ut quæ inueniſſet uenandi occaſionem, & muſtela, ut dicitur, odorata fuiſſet pinguedinem, quamprimum accerſit eum, qui fecerat iniuriam. Deinde cum quæ

Pro. 28

uiduæ feciſſet, ei dixiſſet, & eū eſſe iniuſtum arguiſſet, eum quidem mulctat centum libris auri: triginta ſex autem ſolis nomiſmatibus datis Callitropæ, iuſſit eſſe contentam. Hæc auara illa & illiberalis, & auro uiuens, & aurum omnia uidens, ſicut Midas ille in fabulis, aurum noctù & interdiù uiſione appræhendens, cuius in manibus iniquitas, ut dicit beatus David, & dextera plena iniuſtitiæ. *Pſ. 25.*

Quid ergo miſerabilis illa uidua, & reuerà calamitoſiſſima, quæ talia quidem paſſa fuerat ab ea, à qua non debebat, ut à qua ſperaſſet potius defenſionem? Ipſa ergo cum omnem ſpem abſciſſet, uno utitur refugio, communi illo uiduarum defenſore. Cui cum rem renuntiaſſet, & qualia pateretur à fœneratoribus, & ꝙ ſit uſuris omnino opprimenda. Hæc dicens, & lachrymas, quæ ad perſuadendum magnam uim habent, effundēs euocat ad miſericordiam eum, qui ad ipſam erat propenſiſsimus; & qui non minus erat promptus ad eos defendendos, qui paſſi fuerant iniuriam, quàm Eudoaia ad faciēdum. Quamobrem nec ei quidem licebat cunctare, ſed protinus quidem accerſit eum, qui læſerat: forti autem & generoſo animo ei exprobrat & arguit iniuſtitiam, & aurum ab eo requirit, non quomodo Eudoxia, ſuum morbum, non autem alienam plagam curans: ſed libera & quæ odio malos habet, mente mulierem defendens.

Cum is autem adduceret mulctam centum librarum, quibus eum mulctauerat Imperatrix, & ſic non reddendæ rationis quæreret ſubterfugium, beatus, Pro delictis, inquit, publicis facta eſt illa exactio. Tu uerò non aliter effugies, niſi mulieri quingēta prius numeraueris. Cum primum autem hoc ueniſſet ad aures Eudoxiæ, illa mittit ad illum magnum, iubens eum, qui detinebatur, abſolui à crimine, ut qui ſe ſatis defendiſſet. Ille uerò leonis pellem ſtatim induēs: Immo uerò non dimittam, inquit, quoniam nec iuſtum eſt (ò Dei leges & præcepta) eum ante noſtros oculos ſit ea, quæ fuit affecta iniuria, eaque mulier externa & uidua, quæ lachrymis operit, ait Malachias altare Domini, indigens eo, qui ſit opē laturus. Quænam autem ſunt Deo tantæ curæ, quātæ hæc? Quòd ſi me iubes eum dimittere, at tu redde mulier debitum ex ijs, quæ illius prætextu abſtuliſti amplius. Hæc quidem magnus ille.

Eudoxia infeſta eſt ſancto uiro.

Mala. 2.

Cum autem illa ſemel & bis miſiſſet, neque quicquam proficeret, cum ipſe minoris faceret homines quam Deum offendere, & cognouiſſet rem ſibi eſſe cum homine, qui non cedebat temporibus, minas non formidabat, nec timebat ab ulla excidere rectione, quæ quidem ſunt magna ea parte terriculamenta ijs, qui ſunt parui & abiecti animi, ſed conſtanti & generoſo ſpiritu fortiter uſque ad mortem reſiſtebat peccato, & magis cauebat male facere, quàm pati. Cum, inquam, cognouiſſet cum eiuſmodi uiro rem eſſe ſibi futuram, ira plena (uidebatur enim minime ferendum, ut quæ multos ſuperabat, uideretur uno longe inferior, eſt enim eiuſmodi res mulier, nempe leuis, & quæ facilè mouetur; & planè inanis gloriæ ludibrium) iubet e templo & duo quidem Centuriones, eos ſequente, quæ ſub eis erat manu, quamprimum mittuntur, quibus fuerat imperatum, ſtatim templum ingredi, & eum qui detinebatur, ui illinc eripere. Et ſic quidē Eudoaia, ignorabat autem ſe ea aggredi, quæ fieri non poterant, & bellum aduerſus Deū ſuſcipere. Nam cum illi ueniſſent, & iam eſſent in foribus, & irrupturi eſſent, (ò Diuinum ſpectaculum, ò rē planè nouā) uident Dei angelū ſpecie admirabilē, forma terribilē, qui ſtringebat rhomphæam, & horribiliter arcebat ab ingreſſu. Hoc illi malum cū uidiſſent, metu repletæ fuerunt illis animæ, & protinus nihil amplius facere decreuerunt, ſed quamprimum reuerſi ad eam, quæ miſerat, ſtupendū hoc ſpectaculum cum ſtupore narrarunt. Illa autem ſtupuit quidem ipſa quoque, cum audiiſſet, & de ſuo cœpto aliquid remiſit protinus. Solet enim, ꝙ mentis lenitate celeriter ſuſcipitur, celeritate quoque ſimili excidere. Deinde paulopòſt ad ſcopū priorē reuertit, & Frumētio quodā ad eū miſſo, (neq; enim tā eſſe negligentem ſinebat amor pecuniæ) iuſſit perſuaſione potius aggredi propoſitū. Magnus autem minimè parens eius blanditiis, dixit: Non ꝙ delecter litibus, neque ꝙ Imperatrici reſiſtere ſtatuerim, uobis uideor eſſe ſupra modum contentioſus, non per ſacras leges & diuina eorū, qui præceſſerunt, & dogmata & diſciplinas: ſed ſimul quidē iniuria affectā defendens uiduam, & quæ omni egebat auxilio, & Imperatricis animæ ſalutem procurans, ſic uideor contradicere.

Nota rē admirabilem.

Cum ſanctus talem dediſſet reſponſionem, & oſtēdiſſet ſe nihil eſſe ceſſurum, qui autem fecerat iniuriam, uidiſſet omnem ſpem eſſe ſibi irritam, & Imperatricis, quam ſomniabat, opem nihil habere momenti, & eſſe planè ficulneum, ut dicitur, auxilium, domum mittens, aurum ex ſe ſoluit mulier, & ſic liberatur ab obligatione. Paulopòſt autem Eudoxia (quærebat enim faciendi, quæ uellet, libertatem, ſeu benè ſeu ſecus ſe haberent, & neminē eſſe, qui contradiceret) mittens ad ſanctū, & partim quidem minis, partim autem blanditiis eum aggrediens, ſuadet ut deſinat uelle ei reſiſtere, dicens: Sed oportere te eſſe contentum eccleſiaſticis: ciuilia uerò omnino non ſubire, ſed eis cedere Imperatoribus: quomodo ipſi tibi rurſus eccleſiaſticis: ceſſate autē contra me conciones habere in eccleſiis. Nā ego quidem hucuſque te obſeruaui ut patrem, & paternum, ut ſciunt omnes, honorem tibi tribui. Tu autem niſi de cætero in nos fueris melior, ſcias me non eſſe toleraturam. His magnus Iohannes magna affectus triſtitia, (uidebat enim cor eius parturire iniuſtitiā, & laborē improbe concipere, & iniquitatē, ut dicit diuinus David, parere) dixit iis, qui miſſi fuerāt: Iubet, me abſcedere à rebus ciuilibus. Tātum autē abeſt, ut eas attingam mundanas & ciuiles, ut ſim ab eis tam alienus, quā ij, qui diu ante ſunt mortui, remoti ſunt à rebus, quæ ad uictum pertinent: Sed cum ſim Epiſcopus, & mihi commiſſa ſit cura animarum, apertū ſcio eſſe periculum, non arguere iniquitatē. Vereor enim, ne de nobis quoque dicatur illud Oſee: Celauerūt ſacerdotes uiā Dñi, ſi nos, cū iniuſtè aliqd admittatur, id feramus ſilentio. Sed eū quoq;, qui peccat, iubet rurſus diuinus Paulus corā omnibus arguere, ut reliqui, inquit, timorē habeant. Nos autē nihil illā in eccleſiis, neque nominatim, neque aperte arguimus. Quocirca nobis temerè ſuccēſet Imperatrix. Sin autē oratio, quę inuehitur in eos qui ſunt obnoxij auaritiæ & aliis uitiis, nonnullorum mordet conſcientiam, nō illi nos, ſed ſeipſos potius merito reprehendat.

Pſa. 7.

Oſee 4

1. Ti. 5

Hæc & alia his ſimilia cū audiiſſent ii, qui miſſi fuerant, ſcriptis mandarunt quæ dicta ſunt, & reuerſi, dixerunt ſe nihil efficere, conantes in cælum iaculari, & radere leonem, & aduerſus ſtimulos calcitrare, nebulaſq; cædere, & tumulo prædicare, & alia, quæ dicuntur de ijs, quæ non poſſunt fieri. Ille enim homo eſt metu ſuperior & minis, & aduerſus ipſam quoq; mortē erigitur. Vnū ſolū timet, nempe peccatū, & ne Deū per ipſum uel modicū offendat. Parua uiſa ſunt hæc Eudoaiæ, acriq; & effreni eius auri cupiditati. Quamobrē ab ira & furore non deſiſtebat, ſed apud ſe habitārē magis uerſabat irā, expectans tēpus & occaſionē eius, qui ipſā deſpiciebat, ulciſcendi uſque ad ſatietatem. Cum ergo rectè ſe haberet eccleſia, & ędificaretur

Inuicta animi eius fortitudo.

ficaretur in dies ad pietatem, & reſpublica rigaretur quotidie ab eius lingua, & uitam, quæ eſt ex Deo: ſua uiſſime p[ro]duceret, etenim cum alijs malis, hæc ét, quæ erant uſitata & familiaria, incepit contemnere: nempe equorum curſus & theatra, cœtusque & orationes, quæ nihil habebant utile aut neceſſarium: & quod in ea ponebat ſtudium, conuertit ad currendũ ad ædes orationis & ad templa Domini, adeo ut inter ſe contenderent, quis ueniret prior in templum Domini, & in eo uerſaretur diutius, & maiorem perciperet utilitatẽ. Hæc quæ adeo pulchrè & piè ſe habebant inuidiam magna afficiebant moleſtia: & ideo uehementem quidem & periculoſam aduerſus eccleſiam excitat tempeſtatem, grauem autem & profundam ei offundit noctem, magno illo, proh dolor, luminari & ſole animarum, procul ab ea amandato & miſſo in exilium. Sed cupitis ſcire, ſat ſcio, quoſnam habuerit grauis inuidia, qui celeres pedes ad hoc intulerunt.

Fructꝰ concionũ eius

Mouit quidem & alios ex epiſcopis & Clericis, quorum animus erat aptus, ut maligni ſuſciperet ſemina. Qui fecerunt conſilium, & non per me, (hæc dicit Eſaias, diſſerens in perſona Domini) & pacta conuenta, & non per ſpiritum meum, & nonnullos etiam, qui erant ex ipſa aula Imperatoris. Ne mulieres quidem ſe ab hoc iniquo cœtu abſtinuerunt, ſed eæ quoque maligno fuerunt pars germana. Erant quædam mulieres, quæ mundo delectabantur & erãt obnoxiæ uitijs. Quæ quidem, quòd ab illius lingua ſauciatæ fuerant, in eum uehementes concipiunt & effundunt ſpiritus. Quos autem habuit acriores alijs aduerſarios, ij fuerunt, Alexandriæ Theophilus, BerrhϾæ Acacius, Seuerianus Gabalorum, & Antiochus Ptolemaidis. Præter hos, duo Presbyteri & quinque Diaconi ſimul eruperunt. Cercopum improbum quendam cœtum eos dixerit quiſpiam, aut uiros ſanguinum & fraudis, ut è diuina ſcriptura aliquid dicatur potius. Sed ſatius fortaſſe fuerit oſtendere, undenam bellum cœperit in Eccleſia.

Eſ. 30

Aduerſarij præcipui ſancti uiri

Pſa. 14

Erat Alexandriæ presbyter quidam nomine Petrus, qui in presbyteratu ſuæ eccleſiæ primas partes obtinuerat. Is cum neſcio quomodo in odium ueniſſet Theophilo, quoniam ad machinãdum aliquid & ſtruendam calumniam, erat eorum, qui ex toto ſeculo fuerunt, ingenioſiſſimus, non parua labe per fraudem eum adſpergit, nempe quòd mulierem quandã hæreſis Manichæorum, cum eam execrandam nondum repuliſſet opinionem: admiſiſſet ad communionem. Eo autem aſſerente, & ipſam prius illam abdicaſſe opinionem, & admiſſam eſſe è ſententia eius, qui nunc eſt accuſatoris, tanquàm hoc non ſufficeret ad fidem faciendam, ab eo quoque adductus eſt teſtis Iſidorus Peluſiota, uir & uita & dicẽdi facultate unus ex præſtantiſſimis, & præterea ab ipſo quoque & magno Athanaſio relatus in numerum presbyterorum. Atque ipſe quidem, tanquàm ab Iſidoro extrema affectus iniuria, & ut ab illo conuictus, propterea quòd oſtendiſſet ueritatem, Petrum quidem præter rationem expellit è ſacerdotio, non propter aliam cauſam niſi propter inimicitias. Deinde etiam quærebat occaſionem, per quã ſuæ improbitatis trophæum ipſum quoque erigeret Iſidorum. Quod etiam facit paulò poſt, aliunde ad iram incitatus. Hinc autem fuit commotus.

Iſidoro ditur mille aurei Theodote, quæ fuit uxor Theodori præfecti prætorio. Ea uerò mandauit Iſidoro, ut pauperibus, quæ erant Alexandriæ, mulieribus emeret indumenta. Hoc Theophilo non communicatum, in eum peperit iram minimè tolerandam. Cauſa autem erat, Ne ſi ille, inquit, acceperit, conſumat in lapides, ut ſolet, & in ædificia. Cũ antẽ interrogatus Iſidorus confeſſus eſſet, & dixiſſet ſe id feciſſe, quod nolebat quæ dederat, tunc quidem nequaquàm oſtẽdit ſe fuiſſe iratum, ſed ſub Plutonis, ut aiunt galea celat iram, in cordis penetralibus Pontifex fouens æmulationem. Paulopoſt autem eam aperit, & grauiſſimam machinatus calumniam, (ſciebat enim ille ſicut prius diximus, optime dolos ſtruere & machinari inſidias) cum illam mandaſſet literis, & ordinem deinde ſacratum uocaſſet ad concionem, ipſo præſente, in quem erat ordinata calumnia, Hanc, dixit, ò Iſidore, oſtendens ſchedulam quam habebat in manibus, ante decem & octo annos contra te mihi traditam, quoniam in alijs occupatus, uictus ſui ab obliuione; nunc rurſus propter alia ſurte perſcrutans, inueni. Agebat autem tũc Iſidorus annum uitæ octogeſimum, uir qui exercitatione & laboribus longis iam conſenuerat, & ipſum habebat uultum nuncium uirtutis, & qui eorum, qui uidebant: animis poterat magnam afferre reuerentiam.

Theophilus perſequitur Iſidorũ

Cũ ergo poſtquàm hoc ſic dixiſſet, peteret ut protinus de obiecto crimine cauſam diceret, (id autem erat Sodomiticæ libidinis) Iſidorus ſtatim placidè, & ut ſe dignum erat, Ego, inquit, chartam tunc datã latuiſſe, quomodo non rurſus proceſſitis, qui dedita attamen ſi ne tunc quidem aderat, at nunc adſit, & oſtendens quiſnam ipſe ſit, dicat in nos. Cum ergo nihil haberet, quo poſſet calumnia uideri fide digna, quid facit? Quodam adoleſcente corrupto pecunijs, eum pulchre inſtruit ad ſycophantiam. Deinde ille abiens, rem matri communicat. Illa autem partim quidem Deum timens, partim autem ſuſpectum quoque habens, quod erat in præſentia, iudicium, ne forte manifeſtum redderet id, quod erat compoſitum, Iſidoro rem ſignificat, & quòd quindecim aureos accepiſſet eius filius, quos ei dicebat dediſſe ſororem Theophili, mercedem comparatæ in illum ſycophantiæ. Hæc cum audiſſet quidem Iſidorus, egit ſilentiũ, ſoli Deo relinquẽs uniuerſum, ut qui laudes quidem celare potius didiciſſet, non autem uituperationes. Adoleſcens uerò ratus ſic ſibi rem in tuto magis futuram, in diuinum templum accedens, confugit ad altare. Cum autem ſic magis in dubium ueniret Theophilus, abdicat, proh dolor, ob tam leuem calumniã Iſidorum, & arcet ab eccleſia. Deinde ille cum hoc lucro habuiſſet, & id ex eius ſucceſſiſſet ſententia, dans nullam rei dilationem, uenit ei in mentem ad montem Nitriæ proficiſci, ubi prius ab ineunte ætate egerat pulchram uitam exercitationis. Illic ergo rurſus uacabat, cum Deo ſolo congrediens. Sed ne ſic quidem ei concedebatur eſſe extra teli iactum, neque erat euitaturus Theophili laqueos, uel potius communis omnium hoſtis, qui hæc mala Iſidoro intulerat eius uirtuti inuidẽs, & Theophilo author fuit, ut Deum offenderet: illũ oppugnans per ea, quæ ſe offerebant. Tum enim mota erat quæſtio in monaſterijs, quæ erant in Aegypto. Vult autem oratio nobis rem paulò altius repetitam declarare.

Eum per calumniã abdicat

Quæſtio autem erat, cum alij quidẽ corpus Deũ eſſe dicerent, planeque indutum figura & perſona & forma hominis: ij ſcilicet, qui erãt paulò rudiores & craſſiores, alij uerò eũ omnino ponerẽt incorporeum ab omniq; ſimilitudine & forma hominũ liberũ. hoc aũt dicebat, qui erãt doctiores & acutioris ingenij. In hac uerò ſententia cũ eſſet Theophilus, eos, qui Deũ dicebant humanæ formæ ſimilẽ, nõ leuiter, ſed admodũ uehemẽter abdicabat. Quod quidẽ cũ compertũ habuiſſent, q erãt in Aegypto monachi, minus participes rationis, id in eos immiſit tumultũ, & illũ de medio tollere ut qui eſſet blaſphemus: & non ſanæ opinionis,

Callidè eludit monachos Theophilus.

nionis, putabant eſſe maximum Dei cultum. Ille autem callido inuento rem, quæ aderat, aggrediens, Sic ego, inquit, uos intueor, tanquàm Dei faciem. Hoc cum illi audijſſent, repreſſerunt quidem protinus illum cædis impetum, ei autem dixerunt, Si eadem, quæ nos, germane ſentis, unum tibi ſolum deeſt, nẽpe ut libros Origenis ſubijcias anathemati, qui maximè Deum eſſe corpus & faciem habere homini ſimilem, ne ſinunt quidem in aures cadere. Ad hæc Theophilus: Quid autem, inquit, prohibet, quo minus hoc faciam, qui ab Origene maximè diſſideo, & cum eo acriter bellum gero? Hæc cum dixiſſet & eſſet pollicitus, iram ſedauit monachorum. Sic ille ſemper anceps, & facile ad utrunque annuens, & ſe temporibus accommodans, cum oporteret eum, ut qui eſſet Epiſcopus, & cui commiſſæ erant animæ populi, non uti figmento & ſcena ad decipiendum & ſic illos relinquere ægrotantes: ſed quàm fieri poſſet optime diſtinguere, & uerbum ueritatis recte adminiſtrare, & utrique parti componere ſeditionem, paterne docentem, ſed non artificioſe diuerſum perſuadẽtem, dicere ipſum quidem per ſe Deum eſſe incorporeum & figuræ expertem, corpus autem & faciem & formam humanam unigenitum Dei uerbum accepiſſe, arcanis rationibus ſuæ benignitatis. Deinde cum etiam rurſus ſurrexiſſet poſt mortem pro nobis ſuſceptam, in ſimili ſcilicet figura carnis humanæ, ſic in cœlũ eſſe aſſumptum. hoc enim eſſe ſummæ unionis & ineffabilis in ſuum figmentum beneuolentiæ: & ſic manere ſedentem ad dexteram patris. Nondũ euaſit manifeſtum, quod dictum eſt, ſed alia luce adhuc indiget oratio ad aperte declarandum id, quod eſt propoſitum.

Longi fratres monachi.

Erãt quatuor monachi fratres corporibus, fratres animis, monachorum omnium, qui erant in Aegypto, & doctrina & uitæ longe excellentiſſimi. Eis erãt nomina, Dioſcorus & Ammonius, Euſebiuſquè & alius Euthymius: quos etiam Longos uocabant, ob ſtaturæ forte proceritatem. Hi non ſolum ab Alexandrinis plurimi fiebant ob mores & uitæ probitatem, ſed Theophilo quoque erãt chari, & in magno apud eum precio habebantur, & eos amabat æque ac ſuos oculos, & in medio cordis ſui habitabant. Hæc antẽ ita ſe habebant, quandiu fuit ille Deo amicus, adeo ut perſuaſum Dioſcorum (uix enim attrahit honorem uirens) conſtituerit epiſcopum Hermopolis, Ammonium autem & Euthymium honorarit ſacerdotio, & eis tradiderit eccleſiæ adminiſtrationem, & fecerit œconomos. Cur non dico, quod eius in ipſos maximam ſignificat beneuolentiam? Elegit eos, qui cum ipſo habitarent, & eſſent toto tempore uitæ ei conuictores, ut eos nec à corporis, nec ab animæ oculis pateretur diſcedere. Sed hæc quidem quandiu Theophilus erat, ut diximus, uerè Theophilus, id eſt pius ac religioſus. Cum autem eum uidiſſent declinaſſe ad auaritiam, & magna ex parte aurum magis amare quàm Deum, & ut pararet pecunias, acerrimum ponere ſtudium, tanquàm noxiam recuſantes cohabitationem, (ſolet enim uitium mutare facilimè) elegerunt ſolitudinem, & illic, ubi prius, uerſari.

Hanc ille diſiunctionis cauſam cum intellexiſſet eſſe ſui condemnationem, ualde ægre tulit, ipſoſq́ue manibus & pedibus, ut dicitur, cœpit moleſtia afficere: primum quidem illos criminans apud Anthropomorphianos, dicebat eos conuenire cum Origene, & eandem quam ille tenere opinionem, & decernere Deum eſſe incorporeum, & ideo dicit oportere eos tanquàm malè ſentientes, & quid aliud quàm hæreticos, expellit. Deinde finitimis quoque iuſſit Epiſcopis, nonnullos monachos, qui eadem quæ ipſi ſentiebant, & in ima habitabant ſolitudine, cum non prius ſignificaſſet, cur hæc &, quidnam fecerant, è monte quamprimum deturbari præcipites. Monachi ergo illi fratres uenientes Alexandriam, conuenerunt Theophilum, & cauſam rogarunt, propter quam eos ille ſic condemnaſſet. Ille autem protinus ira plenus & inſtar ignis micantibus oculis (natura enim ſubito mouebatur impetu, nec poterat ullo modo ſuis manibus temperare,) Ammonii colum pallio compræhendit, deinde etiam ſuis pugnis eius maxillas contundens, acclamat: Anathemati ſubijce Origenem. Erat autem Origenes quidẽ plane Patroclus, & eadem quæ ille ſentire, quæſitus prætextus. Vera autem cauſa aperte erat in illum & fratres odium. Sic extrema contumelia affectos, uiros magno honore dignos & reuerentia, dimiſit cũ dedecore. Deinde uicinis, cum nihil opus eſſet, accerſitis Epiſcopis, illos ſanctos, cum nec adeſſent, nec ſuam cauſam defenderent, quòd prauum & corruptum dogma tenerent criminatus, ipſos ſimul & diuinum Iſidorum datos anathemati abdicat. Erat autem non extreme malum, neque ſic, ut non eſſet piæ & religioſæ animæ, ſi hactenus repreſſiſſet impetũ. Ille uerò minime, ſed cum quoſdam abiectos & nullius nominis homunculos quinque numero, alium aliunde ex tenebris & angulis quomodocunque collegiſſet, & alium quidem ex his, propter defectum ciuitatis, in uiculo conſtituiſſet Epiſcopum, in quo ne prius quidem erat nomen Epiſcopatus, alium autem presbyterum, alios uerò Diaconos, eis tradit libellos aduerſus diuinos hos uiros compoſitos: quos ille (ò diuina iuſtitia & Dei omnia intuentes oculi) latenter cõpoſuit, iubẽs eos ſibi dari, quãdo cõcionabatur.

Longi fratres contumelia afficiuntur à Theophilo.

Acceptis ergo libellis, quorum ille erat pater, cum proceſſiſſet, & Auguſtali eos communicaſſet, ab eo petit manum militarem: ut ſanctos uiros, ut qui malam tenerent opinionem, procul à tota Aegypto expelleret, & accipit quidem ad quingentos. Cum autem ipſe quoque manum non paruam adieciſſet, uiros audaces & ad nouandum aliquid egregios, & deinde etiam eorum impetus dato uino incitaſſet, ut ipſe acerrimus & cuius impetus non poterat cohiberi, noctù ducit exercitum in monachos, contendens erigere trophæum. Quod quidem neſcio an ulli alii, qui eſſet quidem Pontifex, uel, minimum conueniret. Alioqui autem ſi nulla alia de cauſa, & ſuæ quidẽ certe, honeſtatis gratia, à re tã uituperãda debebat abſtinere. Aut, o præcedẽtẽ, quæ ei cũ uiris intercellit amicitiã, dixeris eſſe animi leuitatẽ, q̃ eligit ante probationem, aut quod poſtea exortũ eſt odiũ, euidentẽ improbitatem cui eſt etiam hoc magis adſcribendum. Eſt enim uirtus eorum manifeſta, & eius qui illos oderat malignitas. Atque primum quidem Dioſcorum expellit è ſede per quoſdam ſuos famulos Aethiopes. Oportebat enim illum uti talibus miniſtris. Deinde etiam tyrannicè & per uim ei aufert diœceſim, & montem ſpoliat, tanquàm Imperator quiſpiam electus & præfectus bello gerendo contra monachos, & eorum domos diripit, tres illos miſer diligenter perſcrutans, Ammonium, inquam, cum alijs, quos ne Momus quidem repræhendiſſet, & qui erant omni ex parte fratres. Cum autem nõ poſſet omnino inuenire, (ſe enim ipſos in puteum demiſerant) uiros non aſſecutus uir puſilli & abiecti animi, ſe protinus conuertit ad materiam: & tanquàm inſaniæ nimiam oſtentans abundantiam, in eam effundit iram, domos illorum & omnem ſupplectilem (erant autem nonnulli quoque libri ſtudioſorum) omnia ſimul igni mandans.

Ducit exercitum in monachos Theophilus.

Accidit huic improbo Imperatori aliud quoq; facinus,

cinus, quod omnino quidem illi ſatis congruit, nec eſt eo indignum, eſt autem dignum non paucis lachrymis. Infans enim; qui incidit, & ſacra quædam ſigna ſacramentorum, ea quoque ab igne conſumuntur. Cum uix tandē ab ira ceſſauiſſet, reuertitur Alexandriam Pontifex cum talibus uictoriis. Illi autem uix tandem ſecuri & à metu liberi, nudi exeunt è puteo, pudenda ſolum ſuccincti linteis, & obibant ſimul Alexandriam fugitiui, prædā, quam non potuerat aſſequi Theophilus & illius inſania, miſerabile iis, qui uidebant, ſpectaculum, etiamſi uirtute erant induti ſplendidè, & ab illa pulchrè ornati. Eos cum agnouiſſent Alexandrini, zelo & ira ſtatim repleti, ut ſunt acres & uehementes, lampades in manus ſumentes, & Theophilum ubicunquè eum eſſe putabant, publicè circunſiſtentes, nonnulli quidem cœperunt incendere, alii autem bona diripere. Cum uerò iam ad ſacra uaſa eſſent uenturi, Præſes timēs periculum, acceſſit eos leniēs, & humanitate eorum iram uolens ſedare. Illi autem magis efferebantur, Theophilum tanquàm uenatici quidam canes naribus indagantes, & ultricem in eum manum cupientes immittere. Atque Præſidi quidem ſuadebat metus eum iam tradere, propter concitatam illam eorum, qui ipſum quærebant, incurſionem. Sed ille cum ſolis pedibus ſibi quæſiiſſet ſalutem, in quodam loco ſecreto infodit, timidus repentè apparens, qui tanta erat audacia; & mus modo picem guſtans. Deinde cum præſes accepiſſet monachos, & eos induiſſet ueſtibus, (ſic enim ſtudebat populum ſedare, ſicut diximus, & impetus eorum reprimere) oſtendebat præſentes. Cum autē nihil proficeret, timens ne ipſe fieret iræ trophæum & lueret pœnas furoris in Theophilum; accedens ſuper Theophilum nequaquàm ei oſtendiſſe cauſam cur eos uiros quæreret, ſed dixiſſe, quòd eſſent corrupti in religione, & quòd non ſatis ducerēt, ſi ipſi ſoli ægrotarent, ſed alios etiam conarentur inducere ad ſuam communionem. Si enim ſciuiſſem, inquit, quod animo agitabat, non modo non præbuiſſem milites, ſed nec illū ipſum quidem ſiniſſem egredi. Cum ſic dixiſſet, uix tandem eis perſuaſit ut recederent. Poſteà autem Theophilus, cum & ipſum Præſidem, & quidquid erat clarū & illuſtre in ciuitate, (erat enim res pecuniaria eis in magnas adducta anguſtias) donis expleſſet ad ſatietatem, in ſuam ſedem quod utinam non factum eſſet, reſtituitur.

Alexādrini ulciſcūtur Iōgos fratres.

Atque alii quidem ex his ſanctis uiris alibi ſunt diſperſi: Dioſcorus autem, & plures alii ex melioribus, non ſolum ex monachis, ſed etiam ex ſacerdotibus, eum ſecuti accedunt ad Syluanum Epiſcopum Hieroſolymitanum. Sed ne ſic quidem eos ſciuit quieſcere illa omni tumultu plena ſemper anima, ſed ſcribēs ad Syluanum, Nō oportebat, inquit, omnino præter meam uoluntatem meos excipi fugitiuos. Ignorantiæ autem eſt ignoſcendum, ſi deinceps iſti non priuati loci fuerint omnino apud te participes. Sic cum animo omni ex parte dubii & perplexi eſſent monachi, neceſſario quod intercedebat itinere confecto, ueniunt Conſtantinopolim, & ad bonum hunc (ad quem enim alium poſſent?) paſtorē accedentes, qui erat lingua quidem dulcis, magna autem miſericordia animā habet exhilaratam, rogabant ut eis ferret auxilium, qui in malum uirum inciderant, & ab eo eā paſſi ſunt mala, quæ nullus ferè homo ab homine, &, quid enim aliud, inquiunt, uel ipſam modo inuidet uitam? Hæc cum attendiſſet uir beatus, & uidiſſet uiros numero quinquaginta, uultu moderatos, ſermone eruditos, magna membrorum maceratione latentem magnam oſtendentes uirtutem, miſertus eſt eorū calamitatis. Quidni enim miſereretur ſic affectorū, qui erat humaniſsimus? & quā domi habebat conſolationē, ante omnia eis præbuit, lachrymas, & apertè oſtendit, ſe ex eorū malis ſimul cum eis dolorem accipere. Deinde cū quēadmodū res eorū ſe haberēt didiciſſet, eos quidē habuit in honore, & iuſſit eos ſeorſum manere in tēplo, quod uocatur Anaſtaſiæ: iuſſit autē eos linguā cōtinere, & nemini cauſam aperire cur ueniſſent. Cōmunione uerò eos nō impertiit, dicens nō oportere, quouſq; de eis ſcripſiſſet ad Theophilū.

Longi fratres ueniūt Conſtātinopolim cū aliis.

Cum autem contigiſſet quoſdam ex familia Theophili adeſſe Conſtantinopoli, eos accerſitos interrogat, an cognoſcant eos, qui nūc acceſſere, monachos. Illi autem dixerunt ſe & noſſe, & ſe ſcire eos eſſe grauiſſima paſſos à Theophilo. Ad ipſum ergo ſcribit ille uir magnus, & rogat ut his uiris iraſci deſinat, eoſquè accipiat, & eorum cōſpectū admittat, qui nihil habet, quod ei afferat triſtitiam. Ille autem ſimulat quidem ſe exaudiiſſe, ſed cor eius nequaquàm conſentiebat cum labiis. Accerſit enim illos circulatorēs, quibus Epiſcopatum & ſacerdotium indignè crediderat & eis traditis libellis, quos ipſe aduerſus eos uiros cōpoſuerat, mittit ad Imperatorem, in eos ementitus hæreſim & præſtigias, qui erat ipſe ualdè peruerſa & ementita conſcientia. Cum ergo his uiris bonis eſſet euidens, odium, quod in ipſos conceperat Theophilus, minimè poſſe curari, illi præſentem neceſſitatem adhibentes in conſilium, magno Iohanni tradunt ſcripta, in quibus ſita erāt multa Theophili facta minimè honeſta. Ille autē eos quidem rurſus admonet, ut eum nihil accuſent, ad ipſum uerò ſcribit, conſulens ut eis quamprimum ignoſcat, ut qui iam uincantur & aduerſus eum dicere propoſitis ſcriptis ſint incitati. Quod ergo tibi uidetur, quāprimum ſignificetur. Nō poſſunt enim perſuaderi, ut à ſcopo deſiſtāt. Atque ſic quidem ſe habebant literæ. Eum protinus inuaſit furor, non in illos, ſed in eum potius, qui curā gerebat utriuſque. Ei enim dabat nimium reprehendi ſtudium, & aduerſus omnes cōtenderet. Protinus autem ſcribit in hunc modū: Exiſtimo te non ignorare, quæ decreta fuerunt à Patribus Nicææ, qui pronūciarunt non oportere Epiſcopum iudicare extra terminos ſuæ diœceſis. Sin autem ignorans, inquit, diſcu; & abſtine ab iis, quæ ad me pertinent. Nam ſi iudicari oporteat, erit hoc apud Aegyptios, non apud te, qui à nobis abes tam longo interuallo.

Chryſoſto. ſcribit Theophilo pro illis.

Theophilus acerbè reſpondet.

Cum tam acerbè ſcriptæ eſſent literæ, uiri illi deſperantes ſe poſſe à magno Iohanne cōſequi auxiliū à re dubia & cuius exitū non poterant inuenire, uincuntur, & à neceſſitate, qua nihil eſt fortius, ut aiunt perſuadentur, aduerſus Theophilum aut calumniatores, nihil quidem falſi, ſicut ille, ſed ueros libellos cōponere. Eos autem accedentes, tradunt Imperatori. Ab eo uerò profertur ſententia, Calumniatorū quidem cauſæ cognitionem & examinationem eſſe Præfectis mandandam. Theophilum autem (oportebat enim maiori mandari iudicium eius, qui erat maior uitio) uel inuitū ſiſti, & hoc magno uiro iudice reddere rationem. Literæ igitur Imperatoriæ, aliæ quidem ſtatim miſſæ ſunt ad Præſidem Alexandriæ, ut ad urbem regiam quamprimum mitteret Theophilum, alia autem ad Epiſcopum Romanum; is erat Innocentius, præterea uerò ad Honorium quoque, fratrem Imperatoris, hortantes ut mitterentur Epiſcopi & legati, qui dici ſolent topotiritæ, id eſt, locum tenentes, ut quæreretur de Theophilo & de monachis Nitriæ. Atque calumniatores quidem à præfectis interrogati, quoniam fieri non poterāt ut mendacium ſuperaret ueritatem, confeſſi ſunt omnia eſſe Theophili illiuſquè belluæ Aegyptiæ aduerſus innocentes figmenta & machinationes.

Condemnantur

Condemnantur itaque coerceri in carcere, donec ipſe neuerit. Theophilus autem cum eum uidiſſet, qui ad ipſum miſſus fuerat, cui etiam imperatum fuerat, ut uel inuitum duceret quoniam non bonam ſpem ei prænunciabat iudicium conſcientiæ, neque ueritatis poterat habere auxilium, quam aduerſus ſe ad bellum ualde prouocauerat, ut qui ſe maximè, adiunxiſſet mendacio, ad theſauros adſpexit & ad crumenas, qui quidem ſciebat delioire & incantare multorum animos, & quibus intelligebat magna ex parte prodere ueritatem, & non ſolum perſuaderi, ſed etiam ſeruos effici eos, qui lucrum exiſtimant melius libertate.

Theophilus largitione corrũpit præſidem.

Cum magis itaque muneribus & ipſius Præſidis dexteram ipſe placaſſet, ei permittebatur manere ſecuriſſime. Videtur enim uerum eſſe, quod uulgo dicitur, nullum malum facile perire. Vt autem bene in eũ affecti eſſent, qui rerum potiebantur, procurans, congeſtis aceruis Arabicorum aromatum & cæterorum quę erant rata & peregrina, ſe parat ad iter ineundũ. Epiſcopi nerò Romæ, ad quos ſcriptum fuerat ut uenirent, cum eſſent patati, expectabant, ut mitterentur literæ, quæ inſtarent ut uenirent, ne ſi ante tempus ueniſſent, in externa regione diu fruſtra ſederẽt. Dum hæc autem fierent, falſa fama aures ſcalpens Theophili, quæ erant faciles ad credendum, quòd Iohannes Dioſcorum admiſiſſet ad communionem, eũ ad inſignem accendit inſaniam. A mala enim conſcientia omnino facile creditur malus rumor, ut quæ ex ſuis moribus aliorum quoque mores metiatur. Aſcendit itaque Theophilus Conſtantinopolim, non tam ut ſuam componeret controuerſiam, quàm ut alii inureret labem & repræhenſionem. Id autẽ erat, ut ulciſceretur quidem Dioſcorum, Iohannem uerò è ſede deponeret. Verumenimuerò hoc quidem prætextu, quòd librorum Origenis propoſiturus eſſet interdictionem, ſtatuit ſecum aſſumere Epiſcopos, qui erant ſuæ diœceſis. Cum fuiſſet autem in Cypro, Deo charum Epiphanium, qui non ſolum uita, ſed doctrina quoque erat clarus, arte inducit ad amicitiã etſi antea ei eſſet inuiſus & male audiret, ut qui cum hæreticorum conueniret opinionibus. Cum eo ergo & cum Cypri epiſcopis faciens concilia, prohibuit lectionem librorum Origenis.

Venit Conſtãtinopolim

Epiphanius autem præ magna omnino ſimplicitate & moribus à malitia liberis, quæ intra eum, qui apparebat, habitum inſidebat, Theophili aſtutiam non cognoſcens, perſuadetur ad inſignem illum ſcribere Iohannem, ut abſtineat à libris Origenis. Ille autem non hæc ſolum, ſed alia etiam, quæ aduerſus eum facile attendebantur, parum curans, ex uno ſolo pendebat pro omnibus, nempe à ſpe in Deum. Sed ut & illius zelus in res honeſtas appareret clarius, & eorum, qui in ipſum temere gerebant inimicitias, nota eſſet improbitas, quædam res accidit, quæ ſufficit ad utrunque oſtendendum, & ualde grata erit auribus, quæ oderunt improbos. Vir quidam erat illuſtris in hac regia ciuitate, uita pius, fide religioſus, nomine Theognoſtus. is cũ cuidã Arriano extitiſſet inuiſus, per calumniã accuſatur apud Imperatorẽ, & fit eis linguæ certamen non laudabile. Accuſatio autem erat, quòd ipſum & Imperatricem clanculum maledictis inſectaretur, & lingua calumniatrice in eum uteretur. Hinc factum eſt, ut & uniuerſa eius bona publicarentur, & miſer damnaretur exilio. Atque ille quidẽ cũ proficiſceretur ad ciuitatem, in quam fuerat relegatus: ea uerò erat Theſſalonica, iamquè prope eſſet, abducitur ad eam, quæ eſt longiſſime remota, & à qua non licet expectare reuocationem, ſuo uitæ fine accepto in itinere. Eius autem uxor (quid enim aliud niſi eſſet lapis, niſi ferrum?) afflicta & perdita concurſu malorum innumerabilium, mariti priuatione, priuatione bonorum, tam graui eius, qui ſimul habitabat, exilio, non à domo ſolum, ſed etiam à uita ſeparante, non poterat ſedare luctum, nec unquàm ceſſabat à lachrymis. Vnum ergo ipſa quoque nouit ſolatium, nempe ad magnũ illum uirum refugium, & cum acceſſiſſet, & quomodo res ſuæ ſe haberent te nunciaſſet, inuenit ipſum diuinum medicamentum dolorum ſuorum longe acerbiſſimorum, non uerbis tantum medicans, ſed factis, ut oportebat, curans indigentiam. Quantum enim ſatis erat frumenti, ei tribuit ex xenodochio eccleſiæ. De cætero autem expectabatur tempus, quo pro ipſa intercederet apud Imperatorem.

Theognoſtus per calumniã damnatur.

Moritur.

Sed quales ſunt inuidiæ inſultus, uitæque iniqui & graues caſus? Nam cum illa à prioribus malis nondum reſpiraſſet, rurſus opprimitur pondere alterius calamitatis, adeo ut una quidem effunderetur, ut aiunt, altera uerò influeret. Sic autem ſe habebat: Tẽpus erat uindemiæ. Eudoxia uerò ipſa quoque egreſſa è ciuitate, ambulabat in quodã agro Imperatoris, erat autem ſitus non procul à uinea uiduæ. Cum autẽ botrum ex uinea uiduæ ſumpſiſſet Imperatrix, eo uſa eſt. Cum quidam autem dixiſſet, uineam eſſe alienam, Sed ipſa quoque, inquit Eudoxia, iam relata eſt in numerum agrorum Imperatoris. hæc enim in uſa erat conſuetudo longe improbiſſima, auaritia ne, an execranda adulatio hanc induxerit incertum. ut quẽcunque agrum Imperator aſcendiſſet, & de eius fructu guſtaſſet, is ſtatim recenſeretur inter agros Imperatoris: agri uerò dominus uel eũ cũ alio permutaret, uel iuſtũ preciũ aſſequeretur. Cum ipſa quoque hãc attendiſſet conſuetudinem, & maximè eius moribus conueniẽtem, & iudicaret eſſe imperij proprium, facere iniuriam, & non poſſe aliter oſtendi quid ipſa poſſet, aufert agrum, ſimul etiam ſtudens eam afficere moleſtia, (acceperat enim, ipſam ad beatam illam animam, confugiſſe) & illum è ſede deponendi quærens occaſionem, ſciebat enim, ipſum non eſſe toleraturum, ſi ueniſſet ad eius cognitionem, ſed omni ratione ei opem eſſe laturum. Quid ergo conſequitur? Ille quidem ab hac miſerabili uidua miſerabiliter eiulante inflammatus uiſceribus, ſcribit ad Imperatricem, mouens ad miſericordiam, patrum pietatem reuocans in memoriam & Dei timorem, terribiliſque tribunalis, cogitatione commouens eius animam.

Nota morem deterrimum.

Eudoxia ſibi uendicat uineam uidua.

Sed curuum lignum nunquàm feceris rectum, nec aſperum herinacium unquàm leuem reddideris: nec effeceris, ut cancer rectus ingrediatur. Mala enim conſuetudo cum appræhenderit animam facilem ad improbitatem, facile imprimitur & inuritur, neque ullam audit omnino rationem: ſed uix fieri poteſt ut deleatur, ut quæ tantum poſſit, quantum natura immutabilis. Ipſa ergo dura & graui corde, & q̃d allud, quàm mala mulier? non ſolum nihil, non literas, non ipſam eius, qui ſcripſerat, reuerita eſt omnino dignitatem, ſed uiſa eſt magnam acerbitatem celare in animo. Fuit enim hoc euidens ex iis, quæ reſcripſit, magnum Iohannem uocans inſolentem & linguæ intemperantis, & qui eum, quem par eſt, honorem ei minime tribuit, & qui ignorat eas, quæ latę ſunt, leges: ex quibus dicebat hanc unam eſſe admirabilẽ & longe iuſtiſſimã, quæ prodigioſo quodã modo agrũ, quẽ ſolũ ingreſſi fuerint Imperatores, eum protinus facit illorũ, etiamſi is fuerit peregrinus & planè alienus.

Vis mala conſuetudinis.

Hæc cum legiſſet homo Dei, non fuit retardatum eius promptũ animi ſtudiũ, cum ſtatim primum facto periculo non eſſet aſſecutus, neque quod ſuũ erat

à ſe non eſſe cenſuit faciendum, aut aliquam attulit excuſationem, interiecto tempore aliquo & dilatione, ut in rebus huiuſmodi ſolet multis euenire, dum aut cedunt dubitantes, aut tempora reformidant: ſed nihili faciens quicquid poſſet arcere eius impetum, ut qui paratus eſſet toto pede currere, ille ipſe accedit ad Imperatricem: & cum multa dixiſſet, & omnẽ lapidem, ut aiunt mouiſſet, eam autem uidiſſet minimè cedere, ſed improbam hanc conſuetudinem, tanquàm inexpugnabilem & immobilem aliquam legẽ proferre, opus habet auſteriore medicamento propter morbi repugnantiam. Redde ergo, inquit, mulieri, quod ſuum eſt. Quid enim te uxori Achab ſtuduiſti comparare? Hæc poſtquàm audiuit Eudoxia, ira magna incenſa, ignem ſpirabat, & ueluti ſemiinſana & emotæ mentis, ne poterat quidem omnino contineri: ſed clamabat & domum implebat uociferatione, dicens: Ego me ulciſcar, nec diù patiar, me tanquã infamem fœminam affici contumelia. Viduæ autem non modò uinea, ſed nec pro precio quidem ei quidquam omnino ſoluetur. Sic magnus Iohannes reuerſus è regia, præcipit templi ianitoribus, ut ſi acceſsiſſet Eudoxia, ei fores protinus obſerarent, neque eam ingredi ſinerent.

3. Reg. 21.

Eudoxia inſanit præ ira ĩ Chryſoſt.

Interdicit ingreſſũ eccleſiæ Imperatrici Chryſoſt.

Parum temporis intereeſſit, & aderat dies feſtus, quo diuinæ, crucis lignum in altum tollitur. Vniuerſus itaque populus confluebat in templum, neque ullum genus aut ulla ætas aberat. Neque .n. dies feſtus ſolũ eis cauſa erat, ut uenirent, ſed multo magis linguæ Iohannis auditio. Omnibus enim iniecerat tã uehemens audiendarum orationum ſuarum deſiderium, ut ſæpè cum concionaretur, eſſent à Deo afflati auditores, & ab eius lingua quodammodò penderent, eiſque in ſublime tollerentur ſimul animæ & corpora: eiuſque attenderent labia quæ mouebãtur, non tanquàm dicentis, ſed emittentis quid poculentum nectareumque & perſpicuum. Ea de cauſa ſtudio erat omnibus, ne abeſſet quiſquam ab auſcultatione, quinetiam ut ipſa quoque uerba non ſemel audita negligerent, ſed omni ſtudio ea per ueloces ſcriptores exciperent, & tanquàm theſaurum reponerẽt. Cum ergo hæc ita ſe haberent, & Imperatrix ueniret cum omnibus cum magno comitatu & cum faſtu regio, ianitores ſteterunt in ſoribus, & fecerunt id ꝙ eis fuerat imperatum. Quod quidem ferens ægerrimè Eudoxia, cælum terræ miſcebat, & ualdè uociferabatur, & populum, qui aderat, uocabat in teſtimonium, ut conſcios ei factæ iniuriæ. Deinde etiam cũ fores ui traderentur, quidam ex iis, qui aderant, audacius aliquod factum uolens oſtendere, ſtrictum gladium intendit in ſacram illam portam. Diuina autem ſuit conſecuta iuſtitia, non ut ſæpè ſolet, lento paſſu, ſed e ueſtigiò. Nam ille enſem ſuſtuliſſet, ſimul quoque temeraria dextera exaruit & extitit ocioſa. Terret miraculum Eudoxiam. Quinetiam quicunque eã circunſiſtebant, magno timore ſunt affecti. Quod .n. à diuina lingua Iohannis fuerat imperatum, non temerè factum erat, neque dependebat ab aliqua mente humana: ſed diuino zelo apertè fiebat ad Dei gloriam. Quanam de cauſa, dices? Ne ſancta, deſpicerentur, neque multis ſic paterent, aut potius indignis. Quonam modo enim digna (o Dei rationes & leges) quæ pecuniis furebat & rapinis, & rerum alterius tanto amore tenebatur, ut non uerbis, nõ admonitionibus maximè tanti uiri, cederet, & non ſolũ non deſiſteret facere iniuriã, ſed etiã inſurgeret in eos, qui uolebãt corrigere? Quid aliud faciens, quàm quod planè ſolent furioſi, qui & medicis & eorum, qui alioqui ipſorum curam gerunt, non ſolum ſæpè graues manus, ſed ſæuos quoque dentes immittunt?

Nota uindictã in ſacrilegum.

Atque ſic quidẽ Eudoxia à ſacris excluſa ueſtibulis, cum nihil amplius facere, nec ſe ulciſci potuiſſet, immò ne melior quidẽ euadere uoluiſſet, reuertitur. Qui autem in manu acceperat diſciplinam, cum, ut uidetur, non eſſet tã obtuſo ingenio, neque ſimiliter atque illa, malitiæ immedicabilis, ſed ſimulatque plagam accepit, euaſiſſet cordatus, & oſtenderet latentẽ animæ nobilitatem, accedit ad magnum Iohannem, & in conſpectu omnium confeſſus eſt ſe peccaſſe, & oſtendit magnam pœnitentiam. Ille autem eum benignis oculis intuitus, & acceptiorem præſentem habens pœnitentiam, quàm propter priorem iratus fuerat impudentiam, ut qui eſſet promptior ad beneficium humanè conferendum, quàm ad iuſtè puniendum, iubet ad templi lauacrum, uolens imitari Chriſtum etiã in miraculis, abluere dexteram, quæ fecerat iniuriam. Quod quidem cum factum eſſet, eam ſtatim habuit ſanam & robuſtam, & ad Deum ſe pulchrè extollentem in confeſsione gratiæ.

Reſtituitur manus arida pœnitẽti.

Non multopòſt autem Epiphanius, cedens nõ honeſtis Theophili impulſionibus, aſcendit è Cypro, libros, quos aduerſus Origenem conſcripſerat, ſecum afferens. Cum uerò è naue deſcendiſſet, & appuliſſet in templum Percuſoris, quod ſeptem miliaribus ad occidentem abeſt à ciuitate, ſacrã peregit ſynaxim, & cum diaconi ſecus atque oportebat, feciſſet ordinationem, ingreditur ciuitatem. Deinde Theophilo agens gratias, hoſpitio quidem accipi apud beatum declinat tanquàm neſarium, priuato autem quodam habitaculo non honeſtè acceptus hoſpitio, & illuc peregrinos, qui in ciuitate uerſabantur, aduocans, eis legebat libros ſuos in Originem. Quorum alii quidẽ illius gratia, perſuadebãtur ea uel manu defendere, alii autem hoc facere recuſabant. Homo autem Dei Iohannes, Epiphanio nihil infenſus, quòd intra terminos ſuæ eccleſiæ non abſtinuiſſe ab ordinatione, hoc ſolum rogabat, ut cum aliis, ut par erat, Epiſcopis ad ipſum diuerſaretur. Is uerò reſpondit, ſe nec ſimul quidem eſſe precaturum, niſi ipſe prius Dioſcorum expelleret è ciuitate, & libris, quos ſcripſerat aduerſus Origenem, ſua eſſet aſſenſus ſubſcriptione. Ad hæc dixit Patriarcha: Non oportet, nos, priuſquàm accurate diſcernamus, aliquid temerè facere aut dicere.

Epiphani⁹ uitat Chryſoſto.

Eudoxia cũ primũ intellexiſſet hanc inter eos eſſe ueluti diſſenſionẽ, & hanc quaſi arripuiſſe occaſionẽ accerſito ſtatim Epiphanio, Vides, inq̃t, ò pater, quẽadmodũ omnia quidẽ Romanorum ſceptra mihi cedunt, & meæ ſubiecta ſunt poteſtati: Iohannes autem eſt adeo mihi infeſtus, & tãta eſt in me arrogãtia, ut uel extrema afficiat cõtumelia. Dicitur autẽ etiã quãdã tenere opinionẽ, quæ diſcrepat ab eccleſia. Tu uerò (ego .n. tibi do imperiũ in oẽs eccleſias, ut nihil tibi ſit impedimento) uide ut aduerſus eum congreges ſynodum, & eum, ut iuſtũ eſt & honeſtum, è ſede deponas. Hæc & dicebat, & uultu apertius oſtendebat iræ in ſanctum ueſtigia, & manifeſtè præ ſe ferebat, ſe graue & non ceſſaturũ uirus ſpirare in illũ ſapiẽtẽ, nec extincturam prius iracundiam, quã ꝙ animo agitabat, deduxiſſet ad effectũ. Hæc cum admirandus audiſſet Epiphanius, non ſtatuit iis, qui rerũ potiebantur, in iis, quæ non oportebat, gratificari, nec tanti eſſe faciendum eis inſeruire, ut aliquid fiat præter id, ꝙ Deo uidetur. Et ideo ad eam propius accedẽs, Nõ irato animo, ſed benignè ac placidè, ò filia, à te audiẽda ſunt, quæ à nobis dicũtur. Si accuſetur quidẽ Iohãnes alicuius hæreſis & non accedat uocatus, uel ſe purũ oſtẽſurus, uel pœnitẽtia correcturus ignorantiã, is mihi quidem uidetur indignus ſacerdotio, & ꝙ eſt imperatum, quamprimum fiet à nobis. Sin autẽ,

Eudoxia apud Epiphanium accuſat Chryſoſt.

Epiphani⁹ præclarè reſpõdet.

quòd

quòd uobis malediaie, propter hanc ſolam cauſam uiſum eſt ahdicatum eſſe Iohannem ab Eccleſia, Epiphanium non hahebitis aſſentientem. Eſt enim maaimè Imperatorum, propter nihil eiuſmodi meminiſſe acceptæ iniuriæ, ſed ſe bonos & benignos in omnes oſtendere: ſiquidem nohis quoque eſt alius rex in cælis: quem, cum nt homines peccatis, opus habetis benignum habere & propitium, propter ſuam manſuetudinem in eos, qui ſunt eiuſdem generis.

Endoxia teterrima uox

Hæc uerba cum audiiſſet Endoxia non ex ſna ſententia, inconſideratum quiddam planeque, quod nimiam arguebat uecordiam & præcipitationem, propter uimium dolorem, uel, ut uerius dicam, propter ſummam improhitatem, ſtolide eſt elocuta, dicens: Niſi Iohannes fuerit è ſede depoſitus, & exilio (ò audacem linguam) fuerit cõdemnatus, ipſa permittam aperiri templa ſimulacrorum: nec erit, qni nobis uolentibus, ſit impedimento, quò minus illa à quolibet adorentur. Quidnam habuit amplius Herodias, quo eam in uitio ſuperaret, quæ magno ſtudio contendit, ut fieret cædes eius, qui erat einſdem nominis? Niſi quòd non erant utrique eadem uitia: quandoqnidem illa quidem inſigni libidine, hæc antem immoderata laborabat auaritia. Ambæ autem, quòd effugere nellent repræhenſiones, ab amhobus ſitierunt magnopere liberari. Diuinus autem Epiphanius perculſus abſurditate eorum, quæ dicebantur, cum dixiſſet, Ego iudicii, quod ſic habet, ſum inſons, protinus eſt egreſſus. Quędam autem falſa fama, quæ ex hoc ad omniũ aures perſuaſit, quòd ipſe quoque Epiphanius huic depoſitioni Patriarchæ ſit aſſenſus, ad magnum uſque Iohannem peruadit. Ille uerò aut uerum ignorauit, fortaſſe quòd Deus eum celaſſet, diuina quadã prouidentia, ut alio modo efficeret ambos, quæ utrilque euenerunt, prædicere: aut ſciuit quidem Iohannes non eſſe uerum, quod fama ferebatur, lubens autem aſſenſus eſt multorum exiſtimationi, ut ſic Epiphanio futurum prædiceret. Fertur ergo Patriarcha ſic poſt hæc ſcripſiſſe ad Epiphanium: ſcripſit autem ſimplieiter & familiariter. Frater Epiphani, Audiui te conſenſiſſe meæ relegationi. Scias autem nec teipſum tuam ſedem uiſurum eſſe amplius. Ad hæc ſacroſanctus Epiphanius ſimplicibus rurſus uerhis reſcripſit, quihus ipſe quoque utar: Athleta Iohannes, feri, & uince: ſed nec ipſe perueniens ad uidendum locũ exilii. Vera autem fuerũt, quæ dicta ſunt ah utriſque. Nam & Epiphanius cum ſtatuiſſet nauigare in Cyprum, decedit in nauigatione, & admirabilis Iohannes priuſquàm perueniret ad locum ſecundi exilij, migrauit ad Dominum. hoc autem procedens oratio oſtendet apertius.

Theophilus cũ multis improbis uenit depoſiturus Chryſoſt.

Non multum interceſſit temporis, & ſtatim eum pluribus Epiſcopis Theophilus uenit Conſtantinopolim, eum urgente Eudoaia, & ei præbente ingreſſum liherum ab omni metu. licehat autem tunc uidere malorum examen, quod congregabatur & Theophilo opẽ ferebat ad ſapientis Iohannis depoſitionẽ. Quinam uerò ij & undenam ad hoc fuere commoti? Quædam animæ nõ paucis peccatis obnoxiæ, & quæ erant planè incurabiles, de quibus prius quoque diximus: quos cum incorruptus Iohannis calculus, uelutí lapis quidam Lydius, probaſſet eſſe indignos fuggeſtu, mouerat ſacerdotio. Cum multis ergo, ut dictum eſt, Epiſcopis Theophilus cõueniſſet. Endoxiã, ſeorſum cum ea collocuti, ah ea in ſecretum admittuntur, muneribus donantur, aduerſus ſanctum uirũ linguæ eorum conducuntur: ſe omnibus ſententijs iuſtum eſſe condemnaturos pollicentur. Cum tam iniquam conuentionem iniiſſent egregii paſtores, & innocenti ſanguine animas potius quàm manus intinxiſſent, exeunt, eum nihil horum adhuc ueniſſet ad notitiam Archadij, ſed rurſus quoque dantur occaſiones ijs, qui eas quærebant, & parturiehant improhitatem: ſed quæ ne umbram quidem habebant ueritatis: materiam tamen præbebant igni malarum actionum.

Non multum enim interceſſit temporis, cum partem quandam libri Regum, diuinæ ſcilicet ſcripturæ cum uſus ita poſtularet, contexens magnus Iohãnes inſtitutæ orationi, concionatus eſt in eccleſia. Ea autem ita ſe habebat, Congregate ad me ſacerdotes decoris, qni comedunt menſam Iezabel, ut dicam eis ſicut dixit Elias: Quouſque claudicabitis utriſque poplitibus ueſtris? Si Baal eſt Deus, ambulate poſt ipſum. Si autem Iezabel quoque menſa ipſa eſt Deus, comedentes euomite. *3. Reg. 18.* Hinc illi ſapientes in malitia, cũ uerha quædam tanquàm arma appræhendiſſent & ualidum auxilium, accedunt ad Archadium, duce huius improhæ ſynagogæ Theophilo, alia quidem addentes, alia autem perperam exponentes. Dicebãt uerò uiri egregii & facile perſuadehant, ſe quidem dictos fuiſſe ſacerdotes dedecoris, re uera enim erant: Imperatricem autem eſſe aperte Iezabelem. Hinc factum eſt, ut Imperatoris quidem in magnum Iohannem cederet reuerentia, & deſiderium tranſiret in dolorem: daturquè præda uiris improbis. Eiuſmodi enim res eſt ſimplicitas, ne dicam leuitas & facilitas. Eſt facilis quidem ad ædificandum, quæ autem ſunt iam ædificata, ſunt facilima ad deſtruendum, & ut ſemel dicam, eſt omnino ualde infidelis & ad ducendum facilis uento campus, ut aiunt, & res optanda ſceleratis. Sic Eudoxia ex epiſcopis quidem, qui de Theophilo prius male dixerant, alios quidem bonis oblatis, alios autem illatis malis arcet à dicendo.

Teophilus autem liberatus ah accuſatorihus, ei quæ prius non iuſto ipſum affecerat heneficio, noluit parẽ atq; adeo maiorẽ ei referre gratiã, & cũ alios quidẽ donis, alios uerò minis, alios aũt aliis modis, quos ſcit inuenire malitia conſecuta potentiã, perſuaſus ad ſuã traduxiſſet uolũtatẽ, & effeciſſet ut toti à ſua penderent ſententia, ille tãta improbitate permiſcuit & confudit oĩa, ut qui rerũ potiehantur, ei permitterent congregare ſynodum maximam aduerſus Iohãnem. Cũ inueniſſet autẽ duos diaconos, quorũ alter quidẽ erat reus adulterii, alter uerò cædis, & ideo à magno Iohanne fuerãt depoſiti, eos uir ille egregius cũ magna authoritate (ò ſacrę leges) ahſoluiſſet, libellos, quorũ ille rurſus fuerat opifex, eahibere facit aduerſus ſanctũ, libellos, qui erãt pleni quidẽ calumniis, nullũ aũt habebãt ueſtigiũ ueritatis: niſi quod hoc ſolũ moderate attingebãt, ẽtſi nõ ab eis eadẽ diceretur intelligẽtia, quod aquã uel uinũ uel paſtillũ ſuadehat guſtare poſt cõmunionẽ iis, qui cõmunicabãt. Quid tum? erat enim hoc eius, qui ſtatuebat, ut adhiberetur cautio & qui accurate tenebat ea, quæ ſunt noſtræ fidei, ne cuidam contingeret cum iis, quæ expuuntur, etiam ex ſanctificatis aliquid excidere.

Calumnia in ſanctiſſimum uirum.

Cum itaque nugaces hos libellos accepiſſet is qui dederat, & Acacium & Seuerianum, & præterea Antiochum, inuictos, ut ita dicam, uitii propugnatores, cito in ſuam adſciuiſſet ſocietatem, extra ciuitatem (erat antem ager Ruffini, nomine Quercus ſitus ſub Chalcedone) de ſancto deponendo exectandi cõferebant & contexebant conſilia. Ipſe uerò uerſans ſimul cum quadraginta. Epiſcopis, ualde mirabatur, quemadmodum talibus criminibus, ohnoxius Theophilus, & deinde adeſſe iuſſus &, reddere rationem, tam repente eorum, qui rerum potiebantur, animos potuerit capere, ut non ſolum de ſuis cauſam non diceret, ſed aliorum etiam propemodum eſſet iudex,

indicta ab eis omnino cauſa. Deinde hortabatur, ne eſſent paruo & abiecto animo, nec triſtitia afficerentur, nec hoc, quod erat præſens, quidpiam magnum eſſe ducerent, cogitantes quòd per multas afflictiones ſit intrandum regnum cælorum ab ijs qui ipſum diligunt. Deinde rogabat, ne quis ſua uellet ſuam relinquere eccleſiam: ſed ſi uultis mihi, aiebat, gratificari, mementote noſtri in ueſtris orationibus. Hæc dicens, poſtquàm uidit eos uinci lachrymis, eccleſiã autem, ut magis ità dicam, deflere, eos recreabat ſpiritaliter, & indice ſiniſtræ manus uolam pulſans, ut ſolebat facere in curis animi: Satis, inquit, lamentationum. Quid enim uultis cor mihi frangere? Sed uidete, ne relinquatis eccleſias. hoc enim, ſicut prius dixi, nolo à uobis, ſi quid aliud, fieri. Cum autem dixiſſet quidam: Sed neceſſe eſt nos manentes in eccleſiis, cõmunicare cum inſidiatoribus & dare manum iiſdem ſubſcriptionibus: Beatus autẽ protinus: Sed permitto quidem, inquit, ut communices, te omnino abſtinens ab eccleſiæ ſchiſmatibus: nequaquã autem ſubſcribas. nullius enim rei mihi ſum omnino conſcius, cur deponar.

Act. 14.

Cum ijs ſic communiter colloquerentur, accedũt quidam afferentes literas à Theophilo, quarum erat inſcriptio: Sancta ſynodus in Quercu cogregata, Iohanni: illum quidem adeo nudè & tam ignominioſè, ut ne nomen quidem darent Epiſcopi, ſuam autẽ reuera inprobam ſynagogam, uocantes ſanctam ſynodum. Videbantur enim eum condemnaſſe uel ante dictam cauſam, infames ſcilicet & execrandi eum, in quem non cadit repræhenſio, eſtque purus & mundus. Quidnam autem continebant eæ literæ? Libellos accepimus, qui erant pleni multis contra te accuſationibus. Oportet ergo te uenire, de eis redditurũ rationem. Ad hæc Chriſti diſcipulus & imitans illius manſuetudinem, tres Epiſcopos cum duobus Presbyteris mittit ad eos, ipſum defenſuros, ſicut ille ipſe ſcribit in epiſtola ad Innocentium: (is autem erat Patriarcha Romanus) Miſimus ad ipſum, dicẽs, Epiſcopum Peſſiuuntis Demetrium, Apameæ Eulyſium, & Apiareæ Lucipinum. Presbyteros autem Germanum & Seuerum, cum ea, qua nos oportebat, moderatione reſpondentes, & dicentes nos non recuſare iudicium, ſed apertum inimicum & hoſtem manifeſtum. Qui enim nondum libellos acceperat, & talia ab initio fecerat, & ſe ab Eccleſiæ cõmunione & precatione abſciderat, accuſatores adornabat, clerũ tranimonebat, & deſertas reddebat eccleſias, quomodo is iure potuerit aſcendere ſedem iudicis, quæ ad eum minimè pertinet? Neque enim erat conſentaneum, ut qui ea Aegypto erat profectos, eſſet iudea iis, q̃ erãt in Thracia, & qui ipſe erat reus, hoſtisque & inimicus. Sed tamen nihil horum ueritus, ſed implere ſtudens ea quæ ſtatuerat, cum nos ſignificaſſemus eſſe paratos diluere crimina uel mille & centum præſentibus Epiſcopis, & nos puros eſſe oſtendere, ſicut nunc ſumus, non paſſus eſt, ſed nobis abſentibus & ſynodum inuocantibus, iudicium requirentibus, & non auditionẽ fugientibus, ſed apertas inimicitias, admiſit accuſatores, & eos qui excommunicati à me fuerant, abſoluit, & ab iis ipſis, qui nondum crimina diluerant, accepit libellos, & exegit commentarios: quæ quidem erant omnia prẹter canonum conſequẽtiam. Sed hæc quidem & quæ deinceps ſequuntur, egregia illa lingua recenſet, & ideo non opus eſt, ut ea nos dicamus, cum illam audire liceat.

Ex epiſtola Chryſoſt. ad Innocẽtiũ Papam.

Verumenimuerò renunciata defenſione iis, qui erant cum Theophilo, ipſi non ferentes ueritatem eorũ, quæ dicebantur, (Quomodo enim, q̃ ſpem poſuerant mendacium, ut ait beatus Eſaias, & expectabant fore, ut eo tegerentur?) iram effuderunt in eos, qui miſſi fuerant, eosquè appræhenſos, uehementer uerberarunt, & eorum tunicas diſruperunt, quinetiam ferro, quod tunc pararant in Patriarcham, collum unius circundederunt, quinetiam cum malignus eorum corda ſic affeciſſet, eum mittunt in exilium, in quendam locum obſcurum & occultum, ferro ſic circundatum. Illo ergo eos, ut diximus, recuſante, tanquàm apertos inimicos, canonicum autem inuocante Concilium, qui erant ueloces ad effundendum ſanguinem, etiam non præſentem aut aliquid reſpondẽtem condemnant, cum imbecilla quædã maledicta in uitam congeſſiſſent angelicam, niſi potius ludere, quam ſerio agere, & quæ longo tempore inſtructa & ordinata fuerat, malitiam uno die temere ſtudentes effectam reddere. Res eſt enim timida mendacium, & quæ facile poteſt terreri, & ideo actionum executionem nouit accelerare, fugiens omnino, ne conuincatur. Deinde cum conſideraſſent fore ſibi utile, ſi haberent Imperatorem ſuæ defenſorem ſententiæ, ut quod improbè faciebant, redderent ualidius, ad eum mittunt literas in hanc ſententiam: Quoniam accuſatus Iohannes, & ſibi cum aliorum plurimorum cõſcius, tum etiam, quòd ſit reus læſæ maieſtatis (læſam planè maieſtatem nominantes, quæ ei cum Imperatrice fuerat controuerſiam) non potuit ſibi perſuadere, ut ueniret ad ſynodum, propterea ſi exactè conſiderent canones, iã eſt depoſitus, & nihil reſtat, niſi ut ueſtra iubeat potẽtia eũ uel inuitũ mitti in exiliũ.

Damnatur ſanctus inuiquiſsimè.

Hæc ſunt egregiorum illorum ſacerdotum, qui debebant quidem eſſe tardi ad iram incitandam, urgere autem ad benignitatem, quibus ira ad ſimilitudinem ſerpentis, & lingua (rurſus enim nobiſcum loquatur diuinus Dauid) gladius acutus. Deinde cum iuſsiſſet Archadius (eis enim credebat tãquàm ſacerdotibus, neſciens eos in interiori homine, non eſſe ſacerdotibus, ſed potius ſacrilegis ſimiles) quid ſit? Mouetur quidẽ uniuerſus populus, ut qui ſenſiſſe id, q̃ erat faciendum, & repentè in magnam accenditur ſeditionẽ, & partim quidem uociferatur aduerſus Imperatorem, partim autem Theophili quoque & multò magis arguit improbitatem. Multi enim etiam ex iis, qui erant ei inſenſi, iã mutati, dicebant fuiſſe ſanctum temerè accuſatum, incorruptum teſtem habentes omnes conſcientiam, apertamq́ue & euidentem reuerentes ueritatem. Tandem autem cum plus ualuiſſet improbitas, immó uerò cum iuſtus Iohannes hoc noluiſſet, ne aliquod oriretur periculũ, ut ſolet accidere in talibus ſeditionibus, profundo ueſpere expellitur, ſicut ipſam linguam auream licet audire in epiſtola ad Innocentiũ, quæ ſic dicit: Quid enim multa opus eſt dicere? Non deſtitit omnia facere & moliri, donec nos cum multa poteſtate & authoritate, è ciuitate eiecit & ex eccleſia, & profundo ueſpere, attracto omni populo, tractus à Magiſtrato ciuitatis, per mediam ciuitatem, & per uim deductus ſum, in nauẽ immiſſus, & noctu nauigaui, quoniam inuocabam ſynodum ad iuſtam auditionem. Quis hæc audiuerit ſine lachrymis, etiamſi cor habuerit lapideum?

Pſ. 57. & 136.

Expellitur ſanctus.

Sed ſic quidem expulſus, appelit ad os Ponti, quod uocant ſacrum. Deinde etiam tranſit Prænetum, aut ab iis potius, qui agebant, tranſmittitur. Bonus autẽ Theophilus, poſtquàm euenit, ut ex animi ſententia fierent quæ uolebat, mittit etiam literas ad Innocentium Romanũ Epiſcopũ, ei ſignificans Iohannis depoſitionẽ. Qui cum legiſſet literas, & in eis uidiſſet multã inſidere peruerſitatẽ, ne uoluit quidẽ reſpõdere, ut qui eũ magnæ temeritatis damnaſſet & arrogantiæ, q̃ & ſolus ſcripſiſſet, & q̃ non apertè ſcripſiſſet, quanã de cauſa & cũ quibus eũ depoſuiſſe. Hinc cauſam

Theophilus ſcribit Innocẽtio.

ſum Heraclidis, quem magnus ille Iohannes Epheſi conſtituerat antiſtitem, tractans Theophilus, & ex eo illi beato tentans labem inurere, ipſum etiam iudicauit non præſentem, dicens, quòd aliquos iniuſtè uerberaſſet, & per medium forum uinctos catena circunduxiſſet. Ciuibus autem contra dicentibus, nō oportere abſentes iudicare, uolentibus uerò Alexandrinis attendere accuſatores Heraclidis, ex eo orta eſt ſeditio: ex ſeditione autem uentum eſt ad manus: ex eo uerò ad uulnera. ea autem mors quoque eſt conſecuta, quorū omnium Theophilus dictus eſt & fuit cauſa. Hæc ſummè irritarunt Byzantinos, & eum quærebant perdere, & in profundum maris mittere eum, qui erat dignus. Ille autem poſtquàm ſenſit perſequētes, fuga ſtatim ſibi conſuluit, & penetralia ſubijt Aegyptia.

Quòd autē neque prius perturbator iure Dioſcoro iraſcebatur, neque ueram & accuratam defendens pietatem erat infeſtus libris Origenis: ſed hinc captabat occaſionem deponendi Iohannis, oſtendit id, quod eſt poſtea conſecutum. Nā ſimul atque perfecit quod ſtudebat, cum monachis ſtatim fœdus iniit: libros autem admiſit, quos prius abdicarat ſynodicè. Sed uult etiam reliqua perſequi oratio. Interim enim, dum hæc fierent, Deus terræmotu terrefecit ciuitatem, communesque eam agitabant conquaſſationes, & graues terrores imperatorio imminebant cubiculo: adeo ut populus tumultu impleretur; & magna uoce clamans, reuocaret ſacerdotem. Quinetiam ipſe quoque Imperator uehementi ſtimulo triſtitiæ in corde ſauciatus, mouetur pœnitentia, & literis imperatoriis quamprimum magnum illum reuocat. Briſon autem erat, cui datæ fuerunt literæ, unus ex Eunuchis, qui miniſtrabant Eudoxiæ. Qui eum perueniſſet ad ſanctum, qui Præneti aſſeruabatur in cuſtodia, rogauit ut ueniret & ciuitatem liberaret à periculo. Sed non ad Briſonem uſque conſtitit eius reditus ſtudium & acceleratio: ſed poſt ipſum alii, & poſt illos alii. Sicque fuit Boſphorus plenus eorum, qui mittebantur. Cum itaque eum redire agnouiſſet ciuitas, (erat autem decimustertius Nouembris) quemadmodum enumerarit quiſpiam multitudinem eorum, qui exibant? quomodo explicarit ſtudium in egrediendo? Quomodo expreſſerit uoluptatem? Planè enim imitabatur fluenta fluuiorum, cum alii aliis agminatim ſuccederent. Et erat quidem mare plenū nauigijs, plenum autem ſonitu, canticisque & hymnis, qui Deo cū magna uoluptate canebant. Hoc poteſt inſidens animi uiri deſiderium, qui uirtute quidem eſt ornatus, eſt autem fortiris populi adminiſtrationem, & eum amat paternè. Hoc eſt euidens argumentum uoluptatis, qua tunc fruebantur, qui iucundis ſe explebant fluentis aureæ huius linguæ. Quòd enim, qui eum exceperunt, adeo ſunt lætati, id oſtendebat priuationem fuiſſe cauſam magni doloris. Magnus autem dolor, poſt priuationem, teſtatur omnino fuiſſe parem antea uoluptatem.

Diuina ultio graſſatur.

Redit ur ſanctus Cōſtantinopolim.

Cum ergo reuertens, eſſet proximè ciuitatem, nolebat prius ingredi, quàm maiori iudicio res eius cōmitteretur: ſed populus ægrè ferebat, & ad audendū iam ſe parabat, & eos, qui rerum potiebantur, inſectabatur maledictis, donec omnes in idem conuenientes, & partim quidem utentes precibus, partim autē uim afferentes (audaciæ enim aliquid habet deſiderium) uix tandem perſuadent aſcendere ciuitatem. Cum uerò eſſent eum in ſede collocaturi, ipſe rurſus reſiſtit uehementius, dicens oportere ea, quæ prius ſunt decreta, examinari, & omnino magis generale aſſequi iudicium. Sed uicit populi iudicium, quod erat fortius omnibus: & ſic eum rurſus in ſedem reducunt patriarchalem. Ille autem & omnes lubenter adſpexit, &, ut mos eſt, pacem eis eſt precatus. Et ſic quidem eccleſia cum ſuū ſponſum accepiſſet, & quæ eam circunſiſtebat, tunc ſoluiſſet triſtitiam, florebat & germinabat irrigata ſuauiſſimis uerborū eius fontibus. Sed ò inuidia malum inuictum, malum, quod ſemper bonis inſidiatur. Tibi enim omnino non licebat quieſcere, neque ulla te cœpit ſatietas cōtinuorum inſultuum, donec ò ſæua & agreſtis, eum ualuiſti omnino abrumpere & procul à grege remouere, heu heu bonum paſtorem, & qui uigilantibus oculis ei præerat. Sed quonam modo hæc euenerunt, & undenam rurſus inuidiæ tanti mali occaſio?

Reſtituitur in ſedē ſuam.

Statua quædam argentea Imperatricis prope templum, cui cognomen eſt Sophia, erat ſuper columnā. In ea de more fiebant ludi quidam publici. Quod quidem cum magnus ille rectè reputaſſet eſſe templi cōtumeliam, (Ad ſacros enim, qui canebantur hymnos, confuſæ & inordinatæ uoces contra reſonabant) ſæpè autem adhortatus, non potuiſſet facere ut ceſſarent, linguam laxat in eos, qui hæc iubebant fieri. Itaque Eudoxia rurſus ad ſe trahens ea, quæ dicebantur, & exiſtimans omnia ad ſe referri, grauiori telo iræ ſauciata, erat intolerabilis, nec poterat cohiberi, quantum efficere poterat, uniuerſum euertere aggrediens, & nihil aliud effectum reddere machinans, quàm opportunè eum ulciſci, qui uiſus fuerat eam afficere iniuria. Rurſus ergo ſtatim congregabatur ſynodus, & literæ mittebantur imperatoriæ, quæ & alios epiſcopos & eos, qui nuper accuſatores fuerāt, euocabant. Cum autem non eſſet eis honeſta cauſa mouendi ea, quorum iam fuerat accuſatus, ars tamē non defuit malitiæ. Ad eum enim, qui in rebus eiuſmodi erat ingenioſiſſimus, & ad hæc conſtruenda ſolertiſſimus, nempe ad Theophilum, ſtatuerunt ſcribere, ut uel ueniret quamprimum, uel modum eis rurſus ſuggereret, per quem poſſent aduerſus Iohannis ſummam contendere ueritatem. Ipſe autem, ut qui quomodo fugiſſet, eſſet memor, uenire quidem ad eos recuſauit, ut quòd non eſſet ſibi conducibile: mittit autem tres ex ſuis Epiſcopis, eis dato canone ad accuſationem, quem prius propoſuerunt Arriani aduerſus ualidum Eccleſiæ propugnaculum, nempe Athanaſium, qui dicit: Si quis Epiſcopus aut Presbyter iuſtè aut etiam iniuſtè depoſitus, per ſe redierit abſque ſynodo Eccleſiæ, ei non detur amplius locus defenſionis. Atque ſic quidem is, cui nullus erat par improbitate, cochlear Eccleſiæ, Lybica planè fera, ex Aegypto Proteus, iuſſit eos dicere qui ab ipſo miſſi fuerant, nihil aliud uolens efficere, quàm ut ſic ſua eſſet firma ac rata ſententia: & nec uiro egregio daretur locus diluendi calumnias, quæ ei obiectæ fuerant.

Eudoxia iterum cogit Synodum contra uirum Dei.

Sed ille non uulpinam, ſed leoninam potius pellē induens, nempe ueritatem, dicit nec ſe in iudicio fuiſſe, neque accuſationem audiuiſſe, neque omnino habuiſſe tempus ad defenſionem: ab Imperatore autem fuiſſe expulſum, & ab illo rurſus uel inuitum introductum: alioqui autem ſe ſcire hunc canonem fuiſſe compoſitum ab Arrianis: & quoniam non rectè ſe habebat, à Sardicenſi ſynodo fuiſſe abrogatum. Deinde cum ſimul cum Acacio & Antiocho & aliis calumniatoribus ex parte quoque Iohannis decem ingreſſi fuiſſent ad Imperatorem: & illi quidem affirmarēt, dictum canonem eſſe firmum & ualidū, ut qui apertè factus eſſet ab orthodoxis: hi autem dicerent, eum eſſe & mentis & linguæ hæreticæ, & malignè ab eis eſſe inuentum. Quamobrem ſæpè ab eccleſia iniuſtè expulſus Athanaſius, deinde occaſionem nactus, per ſe rediit, & quòd Iohannes ne prius quidem fuerit depoſitus,

Defenditur ſanctus per ſeipſum

Per ſuos.

poſitus, & neque per ſe rurſus eſſet ingreſſus, ſed tuo cedens imperio, aiebant, ò Imperator, immò uerò per uim coactus. Poſtremò inſcribantur, dicebāt, ij qui ſunt Iohannis & Dei patris, & iſti, Acacium dicentes & Antiochum, qui orthodoxum affirmant eſſe canonem, & fateantur ſe eſſe eiuſdem fidei, cuius ij, qui ediderunt, & ſic ſoluitur id, de quo dubitatur, laudauit quod dictum fuerat Imperator, ut quod rectè ſe haberet, & ſic iuſſit eos facere. Illi autem ſe facturos quidem ſunt polliciti, præ ſe ferentes, ſe confidere: deſtiterunt uerò, ut qui ſint ſuſpicati rem minimè eſſe tutam.

Cum res ita ſe haberent, & ille quidem anno integro optimè adminiſtraret eccleſiam poſt reuocationem: iſti autem, quæ ſibi erant propria, facerent: ea uerò erant artes & impoſturæ: & quid non mouerēt, ut ſanctum è ſede deponerent, etiamſi non potuerint eius ſpiritus deijcere? cum adeſſet feſtus dies Paſcæ, à multis moleſtijs, quas ei exhibuerunt iſti, uictus Imperator, ſignificat Patriarchæ, ut excedat ex eccleſia, ut qui iam à duabus ſynodis ſit condemnatus. Ad hæc magnus ille Iohannes: Ego, inquit, cui Deus & Saluator eccleſiam tradidit regendam, ab ea mea ſponte uereor recedere. Sin autem hoc ita tibi uidetur, ò Imperator, at me ea ea ui expelle, ut me poſſim omnino defendere, quòd ordine uel ui deſeruerim. Ad eum itaque mittentes, prohibent quidē ſacrificare: concedunt autem, ut in præſentia quidem

Iubetur ceſſare à ſacrificio.

uerſetur in Epiſcopatu: timētes, ut opinor, nè Deus rurſus deſuper ferat ſententiam in eorum audaciam, & ut propè eum habentes, Dei iram per ipſum reprimant. Sic ergo ſeorſum interim egit uir ille magnus, ceſſans à ſermonibus & pulchris linguæ fluētis.

Nota, cum eſſet dies magni ſabbati, hoc eſt, ſabbatum ſanctū. Matt. 27.

Cum autem eſſet dies magni ſabbati, Imperator fecit quod non rectè ſe habebat, nec animi erat imperatorij. Accerſitis Acatio & Antiocho, rogauit quidnam oporteret & facere. Sed oportet, inquit, cōſiderare, an Deo grata ſint, quæ à uobis fiunt. Illi autem, (Quid enim erat eis Deus curæ?) In noſtrum, inquiunt, redeat caput Iohannis depoſitio: ſimilia iis, qui dixerunt: Sanguis eius ſuper nos, & non procul ab eorum ſententia, elocuti. Sic abſentem condēnant uirum iuſtum, cum nec de iis, quorum accuſabatur, dicendi poteſtatem ei permiſiſſent, quod eſt commune omnibus, qui iudicant ſine ulla animi perturbatione: neque ab illo ullam accepiſſent defenſionē.

Denuo cōdemnatur.

Cum hæc autem audiuiſſent, qui erant à partibus Iohannis, Epiſcopi quidem ſe animi ęgritudini dedentes & lachrymis, in angulis latebant & ſilentium agebant in habitaculis: Sacerdotes autem & quicunque erant ex clero, congregabātur ad quaſdam ædes oratorias: uocatur autem locus Conſtantianæ: & cū magna concurriſſent multitudo, iis omnibus curæ erant ſacri hymni & conſueta glorificatio: præterea uerò eos quoque, qui accedebant, diuino dignabantur baptiſmo. Timentes ergo, qui erant improbi conſilii, nè ſi in templum, ut ſolebat, ueniſſet Imperator, & uidiſſet id uacuum populo, hinc quidem ſentiret populi in magnum Iohannem beneuolentiam: eorum autem, ut erat conſentaneum, condemnaret inuidiam. efficiunt ut quidam Lucius dux militum numeri grauis armaturæ, quem etiam fama erat eſſe gentilem religione, uadens conuocaret populum ad eccleſiam, manſuetudine primum utens & perſuaſione, lege, ut aiunt, Bœotia. Sin minus, uim etiam inferret, lanceam miſcens cum caduceo. Ille autem cum ſtatim cum iis, quos habebat, quadringentis ueſperè irruiſſet, illa fecit, quæ par erat eos ſolos pati, qui fecerant: dicere autem & explicare non nos oportet, ſed id concedere illi linguæ omnium pulcherrimæ, & eam audire narrantem. Ipſe enim ſicut fortiter ſuſtinuit, ita etiam uerè narrauit quod accidit. Scribēs enim ad Innocentium, & quæ auſi fuerant, oratione perſequens, eum autem antea diximus Romanum fuiſſe Epiſcopum, ſic rem tractauit:

Quomodo quæ hic facta ſunt deinceps, narrauerim, quæ omnem ſuperant tragœdiam? Quænam ea explicarit oratio? Quænam aures ea abſque horrore acceperint? Nam cum nos eadem ſicut prius proponeremus, repente multitudo militum in ipſo magno Sabbato, die iam inclinante ad ueſperam, in eccleſias irruens, uniuerſum clerum, qui erat nobiſcū, expulit, armiſque circundedit: & mulieres, quæ ſe ad baptiſmum exuerant, ex ædibus oratoriis nudæ eo tempore euaſerunt, metu grauis huius irruptionis, ne eum quidem, quem decet mulieres, pudoris ornatum induere permiſſæ: nolæ uerò etiam acceptis uulneribus expulſæ ſunt, & lauacra ſanguine ſunt impleta, & ſacra fluenta ſanguine euaſerunt purpurea.

Horrēda facinora eorū, qui ſanctū uirum perſequebantur.

Et nec hic quidem malum conſtitit: ſed ingreſſi milites, ubi ſancta erant repoſita, quorum ſicut cognouimus nonnulli non erant myſteriis initiati, quæ intus erant omnia uiderunt, & ſanctiſſimus Chriſti ſanguis, ut in tanto tumultu, in prædictorum militum ueſtes fuit effuſus, & tanquàm in barbarica captiuitate auſi ſunt illa omnia, & populus eiectus fuit in ſolitudinem, & uniuerſus populi cœtus uerſabatur extra ciuitatem: & in tali feſto eccleſiæ erant inanes populo, & plus quàm quadraginta Epicopi, qui nobiſcum communicabant, cum populo & clero temere expulſi ſunt, gemituſque & planctus erat in ſolitudinibus, & quælibet pars ciuitatis erat plena his calamitatibus. Nam propter inſignem iniquitatem, non ſolum qui patiebantur, ſed etiam qui nihil tale ſuſtinebant, per conſenſum nobiſcum dolorem accipiebant non ſolū qui erant eiuſdem opinionis, ſed etiā hæretici, & Iudæi, & gentiles: perindè ac ſi ui capta eſſet ciuitas, ſic in tumultibus, perturbationibus & gemitibus erant omnia. Et hæc facta ſunt præter ſentētiam pii Imperatoris, noctu hæc comparantibus Epiſcopis, & multis in locis exercentibus munus Ducis exercitus, qui non erubeſcebant pro diaconis campiductores habere præcedentes. Cū autem fuiſſet dies, tota ciuitas migrauit extra mœnia, ſub arboribus & nemoribus ſicut diſperſæ oues feſtū celebrantes. Sed ſic quidem lingua illa aurea. Hæc autem in feſto Paſchæ egregii Paſtores & quibus animarum cura erat credita, obtulerunt ei, qui ſurrexerat. Hinc etiam in omnem partem miſſa ſunt edicta, quæ prohibebant ab Iohannis communione, quæ tantam uim habuerunt, perinde ac ſi præcepiſſent contrarium, & eos, qui oppugnabantur, magis ſic confirmarunt, quem quidem modum ſolet tenere Deus in huiuſmodi tēporibus. eccleſiæ certè & numerus creſcebat aſſidue eorum, qui illi adijciebantur.

Interim autem dum iam ueniſſet Pentecoſtes, quoniam fieri non poterat, ut occulto inimico hæc eſſent tolerabilia, accedente ii, quos ille inſpirabat, & à quibus ipſe ualde obſeruabatur: Tibi quidem, dixerunt Imperatori, rerum humanarum data eſt à Deo poteſtas, ſed eccleſiarum res ſunt nobis commiſſæ. Itaque nec ſacerdotibus ſanctior, nec canonibus uolens maiorem habere authoritatē, hæc relinque Epiſcopis. Tibi quidem prius quoque diximus, ò Imperator, In noſtrum redeat caput Iohannis depoſitio. Vide ergo, nè unum ſic complectens, omnes pergas afficere triſtitia. Non amplius hæc ſuſtinere poterat Imperator, ſed protinus apertè mittens, ſignificat Patriarchæ in hunc modum: Accuſatores tui iudiciū tuum, quomodocunque ſe habeat, & quam depoſi-

tionis

tionis tulerunt ſententiam, trahunt in ſuum caput. Rem itaque tuam Deo committens, recede ab eccleſia. Quid hoc, ò uirorum longe mutabiliſſime, & Imperatorum in adminiſtrandu imperio ignauiſſime, quomodo cui tantum adhibuiſti ſtudium, eum accerſens Antiochia, & Chriſti ei credens eccleſiam, cuius uirtutis non paruum feciſti periculum, eum non ſolum eieciſti ex eccleſia: ſed eum etiam uirum turpiter damnaſti exilio, Chriſti gregem damno afficiens: quo quidem uiro, ut cum magno dicam Pau-
Hebr. 11. lo, ne dignus quidem erat uniuerſus mundus? Sed te quoque omnino cœpit mulier. Eua rurſus tuas aures,
Gen. 3. quæ ſunt faciles, decepit miſerabiliter, quomodo per illam ſerpens, ita ipſa per nō bonos paſtores cordis uirus euomens.

Hæc cum magnus ille audiuiſſet, nullo mœrore aut triſtitia nec in corde affectus, nec uultu præ ſe ferens: ſed uirum oſtendens in tentationibus, ſicut in tempeſtate gubernatorem, Adeſte, inquit, ſuis Epiſcopis, iam ualere iubeamus angelum eccleſiæ. Deindè poſt factas, quas conueniebat, preces, de fide orthodoxa multa teſtificatur, & hortatur, ut eam ſequātur immutabiliter. Prætereà uerò eis quoquè prohibet omnes hæreſes. Cum hæc autem uerba faceret, accedit quidam, nuncians Deo inuiſum Lucium cum ſuo exercitu accedere ità paratū, ut ſi qua fiat in exitu dilatio, non ſileat omnino nec mitigetur, ſed manum quoquè protinus afferat, & cum contumelia expellat ex eccleſia. Porrò autem commouetur quoq; populus, qui ferre non poteſt ſui priuationem. Expedit ergo accelerare exitum, nè fortè te nimium defendens populus, quod abſit ut uideamus, manus cōferat cum militibus, & inducatur ut aliquid faciat nimis præceps & periculoſum. Hæc cum magnus audiſſet Iohannes, Epiſcopiſque aliquot porrecta dextera (neque enim, ut omnibus porrigeret, concedebat tempus) & oſculo miſerabiles miſcuiſſet lachrymas propterea quòd ſepararetur à familiaribus, deindè etiam iuſsiſſet ualere reliquos, præcepit ut ibi utiquè manerent, donec cum paululum abceſsiſſet, reuerteretur.

Olympias, præclara fœmina. Hæc cum dixiſſet, ſacrum ingreditur baptiſteriū, & ſanctam uocat Olympiadem: eſt autem omninò clara mulier uel ſolo nomine. Sed non fuerit fortaſſe deterius permittere orationi, ut ſe paululum recreet eius bonorum delicijs. Ea cum & genere & diuitijs & ſpecie corporis & alijs eiuſmodi ualde reſplenderet, cum uiro quidem iungitur matrimonio, ſed non amittit uirginitatem: ſed cum ſic cum eo uixiſſet circa uiginti menſes, ille autem exceſſiſſet ex hominibus, & ſi non ea eſſet ætate, cui pudori eſſent ſecundæ nuptiæ, pulchram reuerà amplexa temperantiam, per totam uitam eam amare noluit: & licet Imperator eam uocaret ad matrimonium ſuorū cognatorum, & eam magnis afficeret honoribus, illa
Eius honeſta exercitia. omnibus relictis delicijs, ut quæ cum ingenuis nihil haberent commune, ſe oblectabat ieiunio, non ſolum cibi, ſed etiam ſomni, pulchrè exercens corpus, & id ſtudens habere opem ferens, non autem inſidians ad uirtutem: temperantiam ac pudicitiam cōplectens uſque ad cogitationem, non ſolum uſque ad contactum. Poſtquàm autem omnium bonorum fuit domina, ea in uſus ſanctorum ſtuduit effundere: fuitque Diaconiſſa totius eccleſiæ, propter inſignē eius pietatem & hoſpitalitatem. Eos enim maximè, qui uirtutem exercebāt, hoſpitio magnificè excipiebat, & quocunque poterat officio hilariter proſequebatur. Quæ etiam Theophilum, tanquàm Dei amicū obſeruans, ſuam in eum oſtendit magnificentiam, etiamſi eius linguæ impudentiam & maledicentiam ne ipſa quidem omnino potuit effugere, data ei occaſione, quòd quos ille fuerat perſecutus, Ammoniū ſcilicet & Iſidorum, uiros Deo charos, exceperit: Atque omnium quidem, ſicut dixi, uirorū uirtutis amātium magnam curam gerebat, & eis omnibus modis prouidebat: huic autem uiro beato fuit etiam familiaris, quomodo Tecla Paulo, ab eius lingua tota uita dependens. Quoniam uerò cum ea aliæ quoque erāt Diaconiſſæ, Procula & Pentadia & Siluana, quæ bonam partem elegerant conuenienter diuino Chriſti *Luc. 11.* uerbo, cum ipſas quoque tunc magnus ille conuocaſſet, Adeſte huc, inquit, filiæ, animum mihi adhibite. Res enim noſtræ utique iam tendunt ad finem, nec me amplius uidebitis in hoc mundo. Hanc autē à uobis extremam rogo petitionem, ut de ueſtra in Dei templum aſſiduitate & fide nihil remittatis, & quicunque hanc ſedē aſcenderit, (fieri enim nō poterit, ut eccleſia omnino careat epiſcopis) ei uos ſicut mihi capita inclinetis, & mei dilectionis in precibus memineritis. Poſt hæc cum eas dolor uehementer inuaſiſſet, & protinus fuiſſent confuſæ lachrymis, & dicerent eius priuationem non futuram eis tolerabilem, & eius pedes prenſarent, eiulantes miſerabiliter, ille, ne ſi populus id ſenſiſſet, afferret tumultum, annuit uni ex presbyteris, ut eas abduceret, & iumentum quidem, quod ſolebat aſcendere, (uolebat enim latere) iuſſit ſtatui ad portas Occidentales, ipſe autē *Abit in exiliū uir ſanct⁹.* per portam Orientalem ſimul eſt egreſſus, & cū paucis ad litus deductus nauigauit.

Sed qualem rem, & quàm dignam, quæ commemoretur ad planè arguendam improborum malitiam, feſtinans oratio propemodum prætermiſit? Improbum enim illud concilium, cum oporteret cum alijs malis, quæ ſancto intentabant, ne ipſos quidem à cede abſtinere, ſed etiam iniquè gladio cædem in eum parturire, famulus cuiuſdam ex præsbyteris, nomine Elpidius, quinquaginta nummis, proh dolor, ab illis conductus, erat uiro iuſto paraturus inſidias. Qui quidem depræhenſus (Neque enim quibus nouit rationibus, ſciuit eum latere Dei prouidentia) nonnullos ex ijs, qui eū compræhenderant, ijs, quos habuit, enſibus interfecit, alios autem grauiter uulnerauit. Sed ille quidē magnus ſic nauigabat & abibat in exilium. populus autē partim lætitia, partim dolore afficiebatur: Dolore quidem pij, qui priuati erant ſuauibus illius orationibus cum uenerando aſpectu: Lætitia uerò Iudæi & Gentiles, quibus hæc res dies erat feſtus, ut qui illius linguæ repræhenſio- *Pſ. 126*
nes omnino effugiſſent, repræhenſiones, inquā, quæ tanquàm tela in manu potentis, ut cum diuino dicā Dauide, in corda eorum immittebantur, qui & irridebant, & ludificabantur, & in principum ſtultitiam riſum effundebant maximū, & Chriſtianorū calamitatis propemodum etiam miſerebantur.

Fit autem ſtatim res quædam terribilis, ſi uel ſolū ad aures perueniat, Deo hæc prouidente, ſicut etiā prius terræmotum, ad gloriam quidem ſuorū famulorum, metum autem & conſcientiæ terrorem eorū, qui ſunt audaces & temerarij, qui etiam propemodū *Pſ. 65.* emittebat uocem Dauidis, qui exarcebant, nè extollantur in ſeipſis. Eo enim die, quo magna illa ſtella *Ignis ulciſcitur S. uiri iniurias.* eccleſiæ, ueluti ad quendam occaſum ibat in exiliū, ignis diuinus ex illa ſede, in qua aſſidens ſacrā effundebat doctrinam, à nulla manu accenſus, per ſacras catenas ſerpit in altum. Deinde cum tectum eædiſſet, proceſſit per ſummam ſuperficiem uenerandarū ædium. Hinc cum uehemens uentus flammam inuaſiſſet, eam in domū ſenatus euocat, quæ ſita erat lōgo abhinc ſpatio. Erat autem res ualdè admirabilis, quemadmodum flamma tanquàm animatum quidpiam,

piam, ijs, quæ erant intermedia, pepercerit & ea tranſilierit, ut poſſet aliquis id, quod factum fuerat, adſcribere uicinitati, & tam magnum opus & tam diuturnum, materia quidem precioſiſſimum, pulchritudine autem ſpecioſiſſimum, exutum trium horarũ ſpatio, redactum ſit in nihilum. Sic autem ignis ſerpens & in orbem depaſcens, ſoli rurſus parcit domunculæ, in qua ſeruabantur uaſa ſacra. Quod quidem non abſque Dei numine nec caſu factum eſt, ſed nè ſycophantis præberet occaſionem, ea ſacrorum uaſorum interitu, ſancto uiro inferendi calumniam.

Quid ergo? cum hinc oporteret improbos, tanquã percuſſum, ut aiunt, piſcatorem ſapere, illi male faciendi hinc maiorem ſumentes occaſionem, pergebant ea perſequi, quæ ſolebant: & multos quidem ea Epiſcopis & ſacerdotibus, multos autem ex alijs quoque, qui fauebant partibus Iohannis, uehementer puniebant dicentes ab ijs ignem fuiſſe iniectum, dum uellent facere rem gratam Patriarchæ. Sed perſequatur oratio ea, quæ conſequuntur, & quomodo ſe habuerit exilium, ſingulatim declaret. Sic ergo magnus homo Dei & fortiſſimus athleta ueritatis, à ſæuis militibus ducebatur in quoddam deſertum Armeniæ opidulũ nomine Cucuſum, multi tũc & aſſiduè Iſauris id depopulãtibus, & incurſiones facientibus. Fuit autem hoc factum conſulto, ut arbitror, ut cum alijs malis, inimiciſsimis quoquè eorum manibus traderetur. Quæ uerò ille in uia paſſus ſit, & cum quam multis decertans malis, nec ſic quidem abiecerit curam Dei eccleſiarum, quemnã alium aut iucundius, aut apertius, aut uerius, dicentem audiemus, quàm illum? Hæc enim in una epiſtola, quæ ab illo ſtatim Niceæ ſcripta eſt ad Conſtantium presbyterum, tractat lingua illa aurea.

Amici eius affliguntur.

Deportatur Cucuſum.

Quarto menſis Panæmi Nicea ſoluturus, has ſcribo literas ad tuam pietatem, adhortans ad id, quod nunquam ceſſaui te adhortari, etiamſi hac, quę nunc eſt, orta fuerit tempeſtas grauior & maiores excitentur fluctus, ut non ceſſes ea, quæ tua ſunt, implere, ad ea adminiſtranda, quæ ab initio es aggreſſus: ad deſtruendam, inquam, gentium ſuperſtitionem, eccleſiarum ædificationem, animarum curam gerendam. Ne te ſupinum reddat rerum difficultas: neque enim gubernator uidens mare ſæuiens, & agitatum, recedet à clauo. Sed nec medicus ægrotum uidens morbo teneri, relinquet curationem: ſed tunc unuſquiſque eorum arte utetur maximè & animi alacritate. Ne te ſupinum faciant, quæ contingũt. Neque enim pro malis, quæ alij nobis faciunt, reddemus rationẽ, ſed etiam mercedem accipiemus. Si autem ipſi, quæ nos oportet, non ex nobis attulerimus, ſed pigri & ſocordes fuerimus, nihil nos ad hoc defendet rerum tumultus. Nam Paulus quoque, cũ habitaret in carcere & ligno eſſet alligatus, quæ ſua erãt faciebat, & Ionas, qui ferebatur in mari nętre piſcis: & tres pueri, qui uerſabantur in fornace, neque ullum eorum fecerunt pigriorem hi uarij carceres. Hæc ergo cogitans, Domine mi, & phœniciæ & Arabiæ, & earũ, quæ ſunt in Oriente, eccleſiarum ne ceſſes curã gerere, ſciens fore ut maiorem accipias mercedem, cũ etſi ſint tam multa obſtacula, tu quæ tua ſunt conferas. Porrò autem noli eſſe in ſcribendo ad nos negligens, ſed ſcribe ad nos frequentiſſimè. Nam ut nunc cognouimus, non amplius Sebaſtiam, ſed Cucuſum abire iuſſi ſumus, quem in locum erit tibi facilius ad nos dare literas. Scribe ergo, quot eccleſiæ hoc anno fuerint ædificatæ, & quinam uiri ſancti migrarint in Phœniciam, & an maior factus fuerit profectus. Etenim cum ea Nicea inueniſſem quendam monachum incluſum, perſuaſi ipſi ut ueniret ad tuam pietatem, & abiret in Phœniciam. An ergo acceſſerit, uelis mihi ſignificare. De fundo Salamis, qui ſitus eſt in Cyro, qui abſidebatur ab hæreſi Marcioniſtarum, conueneram quos oportebat, & uniuerſum effectum reddideram, ſed fui prius expulſus. Si ergo ſcieris Dominum meum Quiriacum Epiſcopum agere Conſtantinopoli, de hac re ad eum ſcribe, & poterit uniuerſum efficere. Omnes, & eos maximè, qui habent ad Deum fiduciam, roga ut multis & intenſis contendant precibus, ut ceſſet hoc naufragiũ orbis terræ. Mala enim intolerabilia & Aſiam inuaſerunt, aliaſque ciuitates & eccleſias: quę quidem ne uidear eſſe moleſtus, mittens ſingula dicere, illud ſolum dicam, multis opus eſſe & intenſis precibus.

Ex Epiſtola eius ad Conſtãtium.

Act. 16.

Ion. 2.

Dan. 3

In alia rurſus epiſtola ſic ſcribit: Si enim carcerem habitatis, & catena uincti eſtis, & cum ſqualidis & ſordidis incluſi eſtis, propterea quòd non aſſentiamini eorum iniquitati, exultate & lętemini, coronemini & choros ducite, quòd hæc ſint uobis occaſio copioſarum mercedum. Nam nos quoque tabefacti & conſumpti ſumus, mortes paſſi ſumus innumerabiles. Hæc autem poſſunt melius renunciare, qui uel breui temporis momento nobiſcum ſunt uerſati: cũ quibus ne potui quidem loqui, cum oppreſſus eſſem aſſiduis febribus. Quibus cum laborarem, & noctu & interdiu cogebar iter ingredi, & æſtu obſeſſus, & uigilia perditus, & ſolitudine neceſſariorum, & egeſtate eorum, qui mei curam gererent. Ijs enim, qui metalla fodiunt, & carceres habitant, grauiora paſſi ſumus & patimur. Via tandem autem perueni Cæſaream, tanquàm qui ueniſſem à tempeſtate in portũ. Sed nec hic portus potuit recreare mala fluctuum, adeo nos omnino prius tempus confecerat. Sed tamen cum ueniſſem Cæſaream, non parum reſpiraui, quòd aquam bibi puram, quòd panem ſumpſi non olentem nec durum, quòd non amplius fui ablurus fragmentis doliorum, ſed inueni balneum qualecunque, quòd tunc mihi conceſſum fuit lecto attingi. Poteram his plura dicere, ſed ne nimium ſim moleſtus, hucuſquè ſiſto, illud addens, quòd nõ ceſſetis exprobrare ijs, qui nos diligũt. Nam cũ tam multos habeamus, qui nos amant, & quorũ eſt tanta potẽtia, ne ea quidem aſſequimur quæ condemnati, ut in mitiorẽ & propinquiorem aliquem locũ relegemur, ſed cum & corpus nobis ſit defeſſum, & metus Iſaurorũ omnia abſideat, hanc paruam & uilem gratiam non ſumus aſſecuti. Deo propter hoc quoque ſit gloria. Nõ ceſſamus enim eũ glorificare in omnibus. Sit nomẽ eius benedictum in ſecula ſeculorum. Apertè enim ſcitis, omnia eſſe plena tumultibus & perturbationibus. Nec oportet ſolum rogare pro Conſtantinopoli, ſed pro uniuerſo orbe terrarum quandoquidem malum, quod hinc cœpit, ſicut dictum eſt, ubiquè terrarum perdit eccleſias. Cum ſeptuaginta itaque dies conſumpſiſſemus in itinere, uix tandem uenimus Cucuſum, totius orbis terræ locum deſertiſſimum. Quamobrem licet hinc ueſtræ amplitudini ratiocinari, quàm multa mala paſſi ſimus, & cum febribus luctãtes intolerabilibus, & obſeſſi metu Iſaurorum. Et hæc dico, non uolens rogare aliquẽ, ut nos hinc tranſmoueat. Perfecimus enim, quod erat grauiſſimum, nempe uiæ moleſtiam. Sed hanc à uobis peto gratiam, ut aſſiduè ad nos ſcribatis, & curam geratis eccleſiarum. Et rurſus ſic dicit: Nam nos quoque, qui tertium annum uerſamur in exilio, fame, peſte, bellis, frequentibus obſidionibus, ſolitudine, quæ uerbis explicari non poteſt, morte quotidiana, gladijs Iſauricis, non leuiter conſolatur perpetua ueſtra & ſtabilis affectio, firmaque & immota fiducia. Quãobrem etiamſi à ſolo &, mœnibus ciuitatis expulſi ſumus:

Grauiſſima tãtis uiri afflictiones in exilio.

ſumus: ab ea tamen, quæ eſt propriè ciuitas, non migrauimus. Si enim uos eſtis ciuitas, non autem ſemper uobiſcum & in uobis, clarum eſt, ꝙ hic quoque degentes, illã habitamus ciuitatem. In ueſtris enim degimus animis, & ubicunque fuerimus, omnes uos, qui uehementes eſtis noſtri amatores, in cogitatione circunferentes abimus. Sed reuertendum eſt, unde diſceſſimus.

Diuinitus admonetur Adelphius epiſcopus excipere Chryſoſt.

Atque ſic quidem, cum, ut diximus, duceretur Cucuſum, quod eſt oppidulum ſolitudinis, eum excipit Adelphius, qui erat Epiſcopus Anabiſi, non caſu, ſed diuina quadam uiſione iuſſus eum excipere. Sed nec hoc erat extra diuinam prouidentiam, ꝙ magnus ille exilio illic eſſet condemnatus. Nam cum poſt illa, ex hominibus, qui impietate & ignorantia omnino laborabant, ſimulacra autem & arbores & nemora per ſummam colebant inſcitiam: qui autẽ pauloplùs ſapiebant, ſol ab eis adorabatur: ex ijs ergo quidam (de magno enim Iohanne acceperant auditione) cũ quendam adduxiſſent paralyticum in lecto decumbẽtem, rogabant ut eum curaret. Is uerò cum tempus rogaſſet morbi & religionẽ, ubi audiuit tempus quidem eſſe octo annorum: ab eo autẽ coli ſolem, oportet ergo ſolem tibi mederi, dixit, parum ſubridens, ſi hic eſt deus tuus, ſed nec ipſe poteſt, inquit ille, abſque Deo, quem habet. Audimus enim ſoli quoque eſſe Deum, quem colit. Quid ergo, dixit reſpondens ſanctus, nõ illum potius Deum colitis, quem ſol quoque colit? Sed nos, inquit ille, nõ audemus. Ille enim, inquit, eſt magnus, & qui poteſt ſolo nomine horrorem afferre: & ſi quis non fuerit eo dignus & liber à peccato, ſimulatque acceſſit ad adorandum, igne diuino comburitur. Cum autem ſanctus hæc dixiſſet eſſe fabulas & artem maligni, qui ijs, qui parent, mercedẽ conciliat interitum: & Deum huius ſolis, eſſe Deum eorum, quæ ſub adſpectum cadunt & quæ non cadũt, nec ullum ex ijs, qui ad eum accedunt, reijci, etiamſi ſit peccator, modo eum ſubierit pœnitentia eorum, quæ præceſſerunt. Solum itaque, inquit, crede, & ſtatim cum curatione corporis, ſequetur etiam curatio animæ. Cum ſic dixiſſet ſacroſancta illa lingua, dixit ægrotus ſe credere, & ſe nullum alium amplius Deũ eſſe culturum. Tunc ergo beatus, cum membra eius obſignaſſet, Domine, inquit, qui paralyticum, quem

Luc. 5.

per tectum cum ipſo lecto tibi dimiſerunt, ſolo uerbo curaſti, hunc quoque ad gloriam tuam & agnitionem tuo nutu cura. Hæc cum dixiſſet, ſtatim ſurrexit, qui ægrotabat, & ſtetit ſanus, ut qui fructum pietatis accepiſſet robur corporis: aut potius per morbum corporis deductus fuiſſet ad ſanitatem animæ, aut etiam utriuſque.

Hoc miraculum facit regionem cum toto cœtu credere, & innumerabiles accedere ad baptiſmum. Cum ergo ſeptem epiſcopos cum presbyteris & diaconibus ſufficientibus multitudini eorũ, qui crediderant, eis ordinaſſet, inueniſſet autem quoſdam ex eis bene ſcire Græcum ſermonem, eis tanquàm lingua uſus, diuinum Dauid & totum nouum teſtamentum per ipſos Græcè interpretatur: & formã quidem tradit incruenti ſacrificij: docet autem ea quoque, quæ ſunt noui teſtamenti. Deinde tradit etiam eis regulas pſalmodiæ & orationum. Cum ergo paucis diebus uidiſſet hanc recens ſtructam eccleſiã multiplicari, quinetiã Chriſti præceptorum non paruũ in eis fieri incrementũ, Deo magnas agebat gratias & exultabat ſpiritu, ijs, qui ex eis erant infirmi, medicas manus imponens, & id quod eſt omnium pulcherrimũ, gratis largiens. Sed ille quidem in his, eorum autem, qui inimicitias temere exercebant, aut eorum, qui Deo & Iohanni adhærebant, res quomodo? Quicunque ei communicauerant Epiſcopi, ut ſemel dicam, & ſacerdotes, qui propter pro Chriſto zelũ odio habebant eccleſiam malignantium, ij omnes bonorum publicationes, relegationes, mortes, & uaria ſupplicia ſubierunt. Etenim oportebat hic quoque, cum bonus Paſtor ad imitationem primi ueniſſet in manus impiorum, diſpergi quidem oues, eas autem eſſe quoque cum magiſtro moleſtorum participes. Licebat ergo uidere alios quidem implere, quæ propè erant, cuſtodias, alios autem condemnari habitare terras & inſulas procul ſitas, multis & grauibus tormentis prius confectos.

Nota de Miſſa ſacrificio.

Fautores Chry-

ſoſt. dire mulctãtur.

Zac. 13

Quæ autem fiebant in itinere, ea erant alia quædã tragœdia & planè Ilias malorum. Nam cum nacti eſſent ſæuos & improbos eos, qui ducebant, eis nihil omnino parcebatur, neque in eos ulla oſtendebatur clementia & benignitas, nec cũ eis ita agebatur, tanquàm fuiſſent homines commiſſi hominibus, ſed tanquàm feris potius aut dæmonibus immanibus & homicidis. & ideo ducebantur acerbè & immiſericorditer, alij quidem ſic uexati in itinere, alij autem nudis & non ſtratis mulis iniecti non ſecus, quàm ſi eſſent onera inanima. Sed quis inſignem eorum dixerit inſolentiam? quis probra, ludificationem, ſubſannationem, irriſionem, quæ plagis & flagris animam tãgũt uehementius, & efficiunt, ut mors acerba ſit magis optanda ijs, qui patiuntur? Ut autem illorum dedecus haberent pro delicijs, non in domos orationum, non in aliqua alia habitacula in diuerſorijs eos intro ducebant, ſed in fornicibus & proſtibulis eos execrãdi & ſcelerati includebant. Hæc autem omnia, parua ducebant uiri egregij, & malebant quidlibet potius pati, quàm ab Iohannis parte & communione (hoc enim erat eis grauiſſimum) excidere. Quicunque uerò potuerunt effugere manus perſecutorum, ipſi quoque nihilo ſecius fuerunt ſibiipſis tortores, ut qui ſe ſolitudine & extremis quibuſdam finibus condemnarint, ut qui magis elegerint habitare cũ feris, quàm uiuere cum hominibus, feris longè agreſtioribus.

Arſacius ſuccedit Chryſoſtomo

Non multi dies præterierunt, & Arſacij fidei committitur, qui ordinatur Patriarcha Conſtantinopolitanus, proh dolor, quis poſt diem? Qualem uirum qualis annoſus, ut ita dicam, truncus excipit, facilitate eorum, qui rerum potiebantur? Uir, qui uixerat pluſquàm octoginta annos, loculo magis aptus q̃ throno, delirus & emotæ mentis, in dicendo quidẽ minimè facundus, ad aliquid autem, quod oporteat, excogitandum ineptiſſimus, ad agendum uerò ignauiſſimus, inanimis non multum diſſimilis, lecto dignus & angulo. Qui cum ex ſe eſſet inutilis, deinde etiam ex alia parte accepiſſet aduerſariam populi in Iohannem beneuolentiam, erat planè omnibus inuiſus & contemptus. Cum itaque quatuordecim menſes uixiſſet in ſede, præ ipſa quidem naturæ hebetudine ignauiaque & quaſi torpore, non minus, quàm ſi naturalis finis ei eueniſſet, præmortuus, neque ullum, ut ita dixerim, uiui opus interim effeciſſet, exceſſit. Poſt eum autem, uiro cuidam educto ex presbyteris, nomine Attico, tradit clauus eccleſiæ. Quo quidem tempore Epheſini, cũ nullo coercente metu licentiam arripuiſſent, omnia mouere & transmutare, ſicut eis uidebatur, ſtudebant: eos quidem, qui rectè & ut Deo placebat, in ſedibus erant collocati, expellentes: quoſdam autem ſceleratos & profanos ad animarum exitium collocantes, cum ordinationẽ nulla perſcrutatio præceſſiſſet aut examinatio: ſed perinde, ac ſi eſſet res leuis & facilis, qui uoluerat aut potius qui dederat, ad ſedem perueniebat. Quo tempore qui ab illa quoque beata anima iuſtè eiecti fuerant

Arſacius obit, & ſubſtituitur Atticus.

fuerant ab eccleſijs, rurſus non difficiliter fuerunt introducti: ſed hos contemptores aptè aggredientes, eas emerunt pecunijs. Qui quidem Heraclidem quoque, cui ab illo & ſeptuaginta ſcilicet epiſcopis, dignè commiſſus fuerat thronus Epheſi, cum incluſiſſent & ab eccleſia expuliſſent, Tribuni Victoris Eunuchum in ſede uirginis, malè (ò iuſtitia & Dei patientia) & indignè collocant, cum non eſſet ſemimalus nec tolerabiliter improbus, ſed apertè cinædus & execrandus.

Porphyrij autem audaciam & inſignem illam rei impudentiam, quis lubens ſilentio præterierit? Is ſenex, & in improbitate, ut qui in ea ab ineunte ætate eſſet eductus, accuratè uerſatus: præter temporis autem longitudinem nihil remiſiſſet de intemperantia, ſed contendiſſet uel natura uideri ſuperior in rebus turpiſſimis, poſtquàm magnum iam Flauianum eorum, qui in cælis feſtum agunt, tenebat chorus, captus deſiderio in eccleſia Antiochena exercendi tyrannidem, cum obſeruaſſet tempus, in quo uniuerſa ciuitas exierat, ut eſt mos ei antiquus, ad ſpectacula, quæ fiunt in Daphne, Antiochum habēs & Seuerianum & Acacium, qui erant apertè inimici ueritatis, opem ferentes eius cupiditati, (eſt enim ſimile ſimili amicum) inuadit ſedem, ut qui eſſet fur & non paſtor, & ab his execrandis ordinatur: qui ei rei tantam adhibuerunt celeritatem, ut nec quæ de more quidem ſolent fieri, locum habuerint. Sed iſti quidem conſecratores, cum hæc facta eſſent in tenebris, ſe ſtatim in pedes conijcientes, fuga ſibi conſuluerunt, aſtris uiam notantes, & montibus inuijs ſe committentes. Ciuitas autem cum quod iam factum fuerat ſenſiſſet, publicè omnes conuenientes, ſarmentaque & ignem tenentes in manibus, ipſi quoque zelo non minus inflammati, irruperunt ad Porphyrium, (Sciebat enim, qualis eſſet eius uita, quàm inſolens & quàm execranda) cum ipſa domo Epiſcopatus eū uolentes comburere, Is autem cum ſenſiſſet conceptum in ſe odium, Duce exercitus corrupto pecunijs, perſuadet aduerſus zelum fidelium pro pietate iram armare dæmoniacam: ſtatimque fuit congregatus in eos exercitus ſæuus & immanis, & quem ne facilè quidē potuiſſe aggredi, qui aciem inſtruaiſſent.

Porphyrius ſenex impius occupat ſedem Antiochenā.

Deinde excitata eſt magna perſecutio aduerſus eccleſias, & imperatoria edicta & decreta, ſuggeſtione Attici (nullus enim pius ei uolebat communicare) proponebantur per ciuitates, quæ dicebant. Si quis Epiſcopus Theophilo nolit communicare, Atticoq; & Porphyrio, eijciatur ex eccleſia, & priuetur bonis: ex laicis autem, qui magiſtratus quidem gerunt, ab honore excidant: militibus uerò auferantur cingula: communis autem multitudo & quæ eſt occupata in artibus, auro mulctata, damnetur exilio. Hæc faciebant multos uel inuitos communicare, à quibus iudicabatur quid magnum & minimè tolerabile, excedere à pecunijs, & priuari gloria. Multi autem cum uoluntarium elegiſſent exilium, elegerunt potius ſolitudinem & monachorum tuguria habitare, quàm ciuitatem. Sunt etiā, qui ex animi magnitudine omne periculum ſubire ſatius eſſe duxerunt, quàm facere aliquid, quod diſcreparet & eſſet indignum pio ac religioſo uitæ genere.

Perſecutio magna eccleſiarum.

Hæc cum ita ſe haberent, nonnulli Epiſcopi & clerici, qui ſtabant à partibus Iohannis, pro Iohanne & quæ malè ſe habebat eccleſia zelo inſtincti, (quomodo enim non oportebat eos, qui uel mediocriter Dei metum in utero concipiebant & parturiebant?) ad ueterem Romam ueniunt: & cum ipſi Imperatori Honorio & Innocētio Papę in conſpectu ueniſſent, & illam grauem explicaſſent tragœdiam: quinetiam tres reddidiſſent epiſtolas, quarum una quidem erat egregiæ illius animæ & linguæ, apertè omnia ſingulatim perſequens: altera autem communis cleri Conſtantinopolitani, tertia uerò erat quadraginta Epiſcoporum, qui cum Iohanne communicabant. Quas quidem cum communiter tradidiſſent, effecerunt, ut qui eas acceperant, tantopere perturbarentur, & eorum animis tantum zelum immiſerunt, ut ambo ſtatim ſcriberent ad Imperatorem Archadium, profundi ſomni cum arguentes in ijs, quo ab ipſo gerebantur, & q̃ non honeſtè nec iuſtè, ſed planè nefariè fuit decretum Iohannis ſecundum exilium, & quod oportet omnino, ſi eſt ei aliqua honeſti ratio & pacis eccleſiarum, Patriarcham quidem rurſus reſtitui eccleſiæ, & Epiſcoporum ſynodum fieri Theſſalonicæ, ut quæ ſita ſit in medio eorum, qui ab Oriente ueniunt & ab urbe Roma: adeſſe autem etiam Theophilum, ut qui fuerit præcipua cauſa eorum, quæ improbe facta ſunt in hac relegatione: & ſic cauſā Iohānis ab animi perturbatione alieno & iuſto iudicio decidere. Propterea enim, aiebant, aliquot Italiæ Epiſcopos, qui recta incedunt conſcientia, & ſunt acres iuſtitiæ defenſores, propter hoc ipſum emittere ſtatuimus.

Innocētius & Honorius reprehendūt Archadiū.

Cum has itaque literas cū actis, quæ propter hāc cauſam facta ſunt à ſynodo Epiſcoporum Italorum, ſanctus accepiſſet Aemelius, (erat autem is Epiſcopus Beneuenti) Cathegiuſque & Gaudentius cum Valentio & Bonifacio presbyteris, Roma inierūt iter uerſus Byzantium, ſequente Quiriaco & Demetrio ſimul cum Palladio & Euliſio Epiſcopis, qui cū Iohāne communicabant. Ij enim prius deſcenderant, & Romanorū auribus omnia apertè expoſuerant. Cū autem iam in Greciam nauigaſſent, compræhenſi fuerunt à quodam tribuno militum, mente ualdè corrupto & deprauato. Qui cum eos cuidam ex ſuis tradidiſſet, non conceſſit ut uiderent Theſſalonicam, cum uellent illuc prius proficiſci, & Anyſio Epiſcopo tradere miſſas à Papa literas. Cæterum hoc quoque erat inuentum & artificium mulierum omnium ſceleratiſſimæ Eudoxiæ. Nā cum ipſa accepiſſet fuiſſe miſſos Epiſcopos Italos, & quanam de cauſa uenirēt, hæc prius eſt machinata, & obſtitit menti eorum, qui miſerant. In duas itaque naues diuiſi ab eo, qui acceperat, decimo die appellunt in quendam locum, non multum diſtantem à ciuitate, qui erat propè ſuburbana Victoris. Deinde cum illinc quidam alius, nomine Marianus, eos accepiſſet, nec ille quidem ſine arte & malitia, ſed ad hoc miſſus ab Imperatrice, e ueſtigiò eos duxit, & in cuſtodia Thraciæ, quæ uocatur, Athyras uiolenta mente & manu eos incluſit.

Epiſcopi & presbyteri Itali crudeliſſimè uexātur.

Seorſum ergo Romani & Quiriacus Epiſcopus cū ſuis incluſi, acerbè torquebant, grauiter examinabantur, afficiebant malis innumerabilibus, & ab eis exigebant epiſtolæ. Cum autē dicerent ſe non daturos, niſi uidiſſent Imperatorem, cū eſſent legati, primū quidem uno miſſo ex patricijs, deinde alijs quoque uiris illuſtribus & epiſtolas exigentibus, tandem quidam Valerius nomine, genere Cappadox, moribus helluinus, ex re impudentiſſima & uiolentia uolens ſibi nomen comparare, unius ex Epiſcopis, apud quē erant literæ ad Imperatorem & ad alios, fracto pollice, eas aufert, & pugillares, & ſacra uaſa, & quidquid argenti erat eis uſui. Quod ipſum quoque malo conſilio factum eſt, ut cum eis deeſſent quæ ſunt ad uſum neceſſaria, cogerentur aliquid facere præter ſententiam. Die autem ſequenti, incertum an ex ijs, qui erant Imperatricis, an ex ijs, qui erant Attici, quidam accedentes, uolebant eos non gratis nec paruo precio, ſed acceptis tribus millibus aureorum, cū

Valerij nefarium facinus.

Attico quidem communicare, Iohannis uerò cauſam negligere. Cum ij autem id paſſi non eſſent, (nã aliquid quoque acciderat diuinitus: Aemilij enim diacono, Paulo nomine, qui erat moderatus & temperans, diuinus Paulus in ſomnis apparens, Videte, inquit, ut caute ambuletis, dies enim mali ſunt: tacite ſignificans fraudem, ad quam muneribus & blanditijs eos ſtudebant inducere.) Cum ergo non paſſi eſſent, ſed hoc ſolum peterent, ut liceret redire ad eos, qui miſerant, Valerius iſte, cuius inſanum & uiolentum facinus fuit fractio pollicis, cum non ſolum eſſet audax & uiolentus, ſed etiam ad maleficium, ut res ipſa indicabit, calliдiſſimus, naui iam uetuſtate fatiſcenti & putridæ, ut eos apertè perdere, committens, ſceleratus iuſſit eos abire. Cum ergo parum abfuiſſet, quin inciderent in periculũ, uix tandem euenit, ut appellerent Lampſacum: & cum illic mutaſſent nauigium, poſt quatuor menſes uenere Romam. Innocentio itaque narrant, quæ acciderant Quiriaco & Palladio, an aliquid eis factum eſſet, ignorantes: ſed nec de Iohanne ualentes ſcire, quid accidiſſet. Quæ quidem omnia obtuſum latebant Archadiũ, ut poſtea ſcire licuit.

Chryſoſtomi in exilio res geſta.

Sed enim rurſus redeat oratio, unde eſt digreſſa, & narret ea, quæ reſtant de illo magno Iohanne. Admirabilis ergo ille Iohannes cum Cucuſum ueniſſet, & in ædibus Adelphij, ut iam diximus, degeret, (illic enim eum reliquimus) multos quidem pauperes aluit pane terreſtri (tunc enim grauiſſima fames eum locum inuaſerat) longe autem plures nutrimẽto, quod à lingua ſuppeditabatur, quod & cor confirmat & mentem illuminat. Quam multas autem de multis neceſſarijs habuit orationes? Quid enim ex ijs, quæ contingunt aſpera & moleſta, potuit linguam ſiſtere, quæ fluebat inſtar fluminum? Habuit etiam non paucas de patientia, & quòd non ſolum oporteat non eſſe ſocordes, ſed nec offendi moleſtijs, quas contingit perpeti. Multæ quoque ab eo diuinæ ſcribuntur epiſtolæ ad ſanctam Olympiadem, in quibus ſæpenumero unum dicit eſſe terribile, nempe peccãtum, & ei recenſet moleſtias, quæ euenerunt in itinere, & eam mœrentem propter eius priuationem ſtudens recreare, efficit ut non ſit deſperandum, fore ut eum rurſus conueniat. Quinetiam quemadmodum cum uia moleſte in ſummo æſtatis uigore perageretur, & uehemens eum febris inuaſit & mala ſtomachi, & qui his longè erat grauior ſceleratus Gallus, cui fuit ad ducendum uir ille iuſtus commiſſus.

Præterea autem, quemadmodum cum ad quoddã ueniſſent diuerſorium, omnia illis moleſta acciderunt, eorum, qui ipſorum curam gererent, ſolitudo, inopia rerum neceſſariarum. (Vtor enim illis eiſdem uerbis aureis) nullum adeſſe medicũ, metus irruptionis Iſaurorum, & ſpes, fore ut mox in eorum manus deuenirent. Quid uerò, qui præter omnem beſtiarũ feritatem in eum furebant monachi, minantes ſe eũ combuſturos eſſe cum ipſa domo, & quemadmodũ à febre malè effectum, & de itinere ualde feſſum, qui eum abducebant, non modo eum nulla dignati ſunt miſericordia: ſed eos etiam, qui uolebant, prohibebant, minantes eis extrema & omnium maximè terribilia. Præter hæc autem, qualem uiam peregit, nempe arduam, lapidoſam & difficilem, idque cum ægre poſſet ingredi, utpote quòd ei eſſet malè affectum corpus, quantũ ex eo ſcribente ſciri poteſt, quando etiã rogat beatam, ut ei curæ ſit, ut non ſit relegationis uia longior, dicens: Mihi mille exilijs eſt ingredi difficilius. Hæc & alia his plura, quæ facta ſunt poſt relegationẽ, inuenerit quiſpiã has epiſtolas referẽtes.

Abducitur.

Sed illuc rurſus reuertor. Cum enim magnus ille Cucuſi, & corporis nutrimento non paucos, & plures nutriret pane animæ, accenſa ex eo inuidia, facit eum rurſus migrare Arabiſſum. Volebant enim illi ſcelerati & planè deploratæ improbitatis, cum ei maleſaciendi nondum ipſos cœpiſſet ſatietas, eum tam frequentibus cedentem afflictionibus, uitã ſic amittere. Sed illuc quidem abductus, maioribus afficitur uexationibus, ſed apertè oſtẽdit ſe à philoſophia eſſe ductum ſuperiorẽ quolibet, quod poſſit accidere, & ex his maioris uirtutis ſumere occaſionem, & per ipſa lætus reſplendere, perinde atque in igne lutẽ ei ſuggerente maiore materia. Sic ille, qui erat reuera inuictus, & nec ab afflictione, neque ab ulla alia moleſtia ſuperatus, ſic affectus afferebat potius moleſtiam ſycophantis, eiusquè laus & fama ualdè angebat eorum animos. Quam admirabilis res eſt uirtus, magniq́ue facienda & beata iudicanda ab ijs, qui ſapiunt? Nam ille quidem tot malis appetitus, manebat inuictus & inexpugnabilis, & re quæ intẽtabatur qualibet ſuperior. Ij autem, in quorũ poteſtate erat hæc facere, erant miſeri & timidi, & quo non miſeriores? pauperem, erronem, exulem formidantes, & licet tanto eſſet interuallo disiunctus, efficientes ut pluribus remoueretur finibus: ut nec eius quidem fama eò perueniens, inuidos eorum animos ſauciaret. Hinc Pityuntem, cum ſic eis eſſet imperatum, traducitur ab ijs, qui eum cuſtodiebant: eſt autem id opidulum ualde deſertum, ſitum quidem ad dexteram in fine maris Pontici: eſt uerò finis Romanorũ imperij, contiguus barbaris & crudelibus gentibus.

Arabiſſum.

Eius inuicta patientia.

Traducitur Pityuntem.

Cũ ergo iam eſſet in itinere & ad hoc ultimũ duceretur exilium, iam ad Deum potius profecturo & ceſſaturo ab his magnis laboribus, paucis ante diebus noctu precanti, Petrus ille magnus & Iohãnes quos etiam uiderat in principio uitæ ex Deo agendæ, rurſus ei apparent, & lubenter eum alloquuntur, recreantes à laboribus, & uictoriam aduerſus dæmones ſuauiſſimè annũciantes. Deinde cum ei gratum exceſſum prædixiſſent, & quæ eum quidem bona mox eſſent exceptura, mala autem Eudoxiam eius perſecutricẽ, Comede, dicunt, quendã ei cibũ oſtendentes, quem cũ comederis, non erit tibi opus alio, donec eum ſumes nobiſcũ, in quem non cadet interitus. Hæc & illi dixerunt, & ipſe ſumens comedit. & ſic illi quidẽ receſſerunt: ipſe autẽ ſatis recreatus, lingua læta & florida, Chriſto, qui eum tam pulchra impertijt conſolatione, egit gratias. Sed quis eſt, qui hæc in lucem protulit? dixerit quiſpiam acrioris ingenii. Clarum eſt enim quòd non ille, qui res ſuas ualdè celare ſciebat. In promptu eſt, quod reſpondeatur. Duo enim presbyteri & quidã ex diaconis, qui magno capti eius deſiderio, elegerant peregre cũ eo proficiſci, laborumq́ue & dolorũ eius eſſe perpetuò participes, oculisq́ue & auribus hæc diuina acceperant, & hæc alijs ſimiliter tradiderunt.

Petrus & Iohannes apparent ei.

Cum autẽ quatenus iam finis appropinquabat, oporteret cœpta magis attolli conuenientẽr animi alacritati athletæ, cum duceretur in exiliũ, ij quibus cõmiſſus fuerat, eũ tàm lõgis & tam uehementibus uexabant ambulationibus, ut uellẽt eum morti tradere, nimia celeritate uictum & afflictione. Itaque cũ & imbres deciderẽt uehementes, & ſol ureret ardẽtiſſimè, tunc & prolixior erat eius deductio, & ab eo poſtulabatur ut intensè ingrederetur. Vbi autẽ erat ciuitas aut locus aliquis, aut corporis defeſſi recreatio, aut lauacri ſolatiũ, aut aliqua alia breuis laborũ remiſſio, ne parum quidẽ eum uolebant illic manere, cum ſic eis fuiſſet imperatum. Merces enim crudelitatis eis promiſſa fuerat, maiorum honorũ conſecutio: Sed cum ille hanc uiam difficilem perageret

O crudelitatẽ pluſquàm barbaricam.

ieiunus

ieiunus, uultum habuit longè lætiorem ijs, qui aſſiduè uacāt delicijs & compotationibus. Atque Pityuntem quidem definitum ei locum exilij, ut ei Epiphanius prædixerat, non peruenit. Sed cum eſſet prope Comanos, & diuerſati eſſent in martyrio Baſiliſci, quem aiunt quidem fuiſſe Epiſcopum: tempore autē Maximiani in ciuitate Nicomediæ ſubijſſe certamen martyrij & uiciſſe, & corona fuiſſe redimitū, ei apparens in ſomnis Baſiliſcus, Bono animo eſto, inquit, ò frater, & lætare; ambos enim coniunget dies craſtinus. Dicitur autem æditu quoque martyrij die præcedenti apparuiſſe, & dixiſſe, Para locum fratri Iohanni. uenit enim.

S. Baſiliſcus ei apparet.

Cum autem ſimulatque illuxiſſet, uiā rurſus eſſent ingreſſuri, diem ſciens magnus Iohannes tanquàm ex reſponſo, rogabat eos, qui abducebant, ut ſinerent eum manere in loco. Cum illi autem non conceſſiſſent, ſed inſtar uolucris triginta ſtadia confeciſſent, ipſe, cuius uoluntate omnia adminiſtrantur ipſe (ò miraculum) effecit ut errorem ſubeuntes, redirent in illum locum, eoſque rurſus habebat ædes martyris Baſiliſci. Cum autem & tempus uocaret & iam adeſſet hora eius ad Deum migrationis, & egregia illa lingua eſſet tacitura, & claudendi eſſent oculi nuncij puræ illius animæ, & inſignis temperantiæ ſumma pulchritudine, omnem quidem, quam ſecū attulerat ſupellectilem, diuiſit ijs qui aderant. Deindè etiam cū exuiſſet ea, quibus erat indutus, ea quoque donat, & cum ſe ad calceos uſque lætius & alacrius compoſuiſſet, ut etiam ijs, quæ apparebant, liceret cum ijs, quæ erant intus, celebrare diē feſtum eius exceſſus & migrationis, & eum ſic ornatus diuina ſumpſiſſet ſacramenta, & conſuetam effatus eſſet precationem, Glora tibi Domine propter omnia: quinetiam ſe ſignaſſet ſigno crucis, cum qua uixerat, & pedes extuliſſet, pedes, inquam, illos ſpecioſos & uerè Apoſtolicos, beatum illud iter inijt, ut Chriſtū uideret, cum Chriſto uerſaretur, Chriſti perpetuò exultaret pulchritudine, ſibi quidem felix ob deceſſum & migrationem, magnam autem afferens triſtitiam ijs, qui res illius pulchre nouerant, & quibus uel modicum ſui mellis guſtum præbuerat. Fuit autem dies eius deceſſus, qui fuit uiuificæ Crucis, quā ex re ipſa ſolemus uocare Exaltationem, quæ, ut omnes ſciunt, celebratur quartodecimo Septembris. Oportebat enim eum, qui ſe nulli rerum preſentiū dederat, ſed ſe totum mundo omnino crucifixerat, & in nulla re alia gloriatus fuerat, quàm in cruce Chriſti, eo ipſo die feſto Crucis, eum ipſum quoque deponere puluerem, quem habebat ex hac materia, & mundum peruenire ad eam, quæ eſt in cœlis, conuerſationem.

Feſtū exaltationis S. Crucis.

Tunc autem extitit quoddam manifeſtiſsimum indicium omnium amoris in ſanctum. Nam cum iam ad multorum aures perueniſſet eum deceſsiſſe, & cōmunis iactura in omnem partem peruaderet, multitudo innumerabilis, multitudo incredibilis uirorū ſimul & mulierum, quæ piè exercebantur, ex ipſa Syria & Cilicia, ex Ponto & Armenia confluebant ad adorandum beatum tabernaculum. Quod quidem, cum ei de more ſacri dicti fuiſſent hymni & pſalmodia, & uix effugiſſet eorum manus, qui ipſum tanquā uiuum accipiebant & cum gaudio complectebantur & id contendebant, quidquid fieret, non dimittere, deponitur propè Baſiliſcum martyrem, reuera dignum omnibus laudibus, ut quod tali fuerit animæ coniunctum, & talium laborum fuerit ei ſocium, & miniſterij grati ei, qui ipſum creauit: Ad laudem ipſius boni Dei noſtri, ad cuius gloriam ipſe omnia faciebat, & unigeniti eius filij, & uiuifici ſpiritus: quæ eſt beata & principalis Trinitas, quam decet gloria, honor & adoratio, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

LEONIS, IN CHRISTO æterno rege Imperatoris, Oratio Encomiaſtica de magno Dei Pōtifice & communi orbis terrę portu, Iohanne Chryſoſtomo.

VIri uirtutem laudare iuſſus, uiri, inquā, cui cognomen eſt Os aureum, puto à me exigi, ut flāmeos currus aſcendam, aut miracula oſtentem Moſaica. Perinde eſt enim, ut ego ſentio, illa quempiam audere aggredi, & lingua laudare linguam illam uerè auream, & quæ uniuerſo mundo ſeipſam præbuit precium redemptionis. Sic autem mihi cœpti audaciam cogitanti, cum res uideatur eiuſmodi, prohibita eſt omnino obedientia, arbitranti tutius eſſe præponere in obedientiam, cum formidabilis ſit obedientia, periculoſaque & ſupra uires. Quid uerò, quoniam eſt periculoſum, an ne eouſq; quidem tacendū eſt, ut non dicamus, quàm multorum cauſa cernatur obidientia, an iuueniliter ab initio aggredientem dicere, propter fidei ardorem, aut illius uiſcerum benignitatem, immittere ſe oportet in mare encomiorū? Et quiſnam cernitur uirum illum adeo ignorare, qui non ſolū ut mutus & ſurdus ſit loquaciſſimus, ſed etiam ut lapides clamorem emittant, creditur poſſe efficere? Horum enim fidem faciunt flammæ deſiderij, quas ſpes in altum ſublata conciliat: quomodo etiam magnus Apoſtolus præcipit, ſcribens: Multum ualet iuſti oratio operans: hoc eſt, Quę operationem conſequitur ex eo, quòd non dubitant qui accedunt. Quamobrem mittenda quidem eſt periculoſa exiſtimatio, paternum autem iuſſum curare oportet, ei, qui ante omnia omnium eſt bonorū cauſa, patri luminum, ex quo omnis datio bona hominibus, ut ſacris ſcribitur literis, & omne donum perfectum, mentem dedicando, & ſic incipiendo.

Iac. 5.

Iac. 1.

Atque ſi magno quidem Chryſoſtomo uideretur deeſſe uitæ ſplendor dogmatum cœleſtium tonitru, miraculorum terribilium fulgur, & alia omnia, quibus uir diuinus in terra, etiam priuſquàm hinc migret, deſcribitur & exprimitur, opus haberet, conuenienter legi encomiorum, certe claritate, diuitijs, inquàm, & patria, & gloria, & alijs omnibus, quæ in bonam abducunt exiſtimationem, quibus eius parētes in Antiochia Cœleſyriæ inſignes, omnes illo tēpore facilè ſuperarunt. Quoniam autem magnitudo eorum, quæ illi inſunt, bonorum, non minus tegit ea, quæ ſunt corporis, quam emiſſio radiorum ſolarium fulgorem aſtrorum pulchritudinis, cauendum eſt, ne propter rei humilitatem & abiectionem, in eiuſmodi argumentis uerſetur oratio: & ad ea eundum eſt, ad quæ cupio pro uiribus. Par eſt autem mihi animum adhibere, dicenti eius honeſtos & compoſitos mores in tenera ætate, de his audire maius eſſe putantes, quàm cuiuis alij, quæ expetitur, ſe dedere operationi. Nam hoc quoque eſt expetendum, noſſe motum communis luminaris.

Is cum adhuc uentitaret ad eos, qui Antiochiæ pueros erudiebant & exercebant, erat magiſter uirtutis, non ſolum æqualibus, ſed etiam ipſis magiſtris, & uiris & patribus & ſeruis, moribus inimitabilis,

Puer ut ſe geſſerit Chryſoſt.

in con-

in conſuetndine moderatus, quæ excelſum reddit, humilitate ornatus, ludos ſuorum æqualinm ludnm planè exiſtimãs, & ab alijs ſordibus expurgatus, etiã ante diuini lauacri expiatiooem. Poſt diuinum autẽ lauacrum, quod Meletius magnus Pontifex Antiochenus, primum quidem dat magoo Iohanoi, poſtea uerò eius qnoqne parentibus (nondum enim eis illuxerat lux diuina, ut qui paternarum traditionũ, quomodo magnnm quoqne Paulũ audimus, eſſent æmnlatores) ad ſolidiorum eorum, quæ ſunt ex uerbo, alimentorum participationem Iohannes adducitur, ingenij dexteritate ſe illis conformem reddens, quibus diuinus qui ineſt timor, ſcit largiri præceptorum obſeruationem, carnis pnrgationem, diuinam illuminationem, & quem diuinæ dicunt literæ finem deſiderij. Ante omnia autem imitans Ieſu humilitatem, cuius breuis qnædã detur narratio ad id, quod dicitur, cognoſcendum. Audite uos pneri qui uos iactatis parentnm gloria, faſtu & diuitijs, & imitemini. Curæ erat parentibus, ut ei eſſet equus, famuli, & magnos comitatus eunti ad diſciplinam. Ille autem omnia contemnebat. Perſuadebat omnibus, ut imitarentur Ieſu humilltatem, ſpecioſos pedes præparaos, nt leuiter currerent ad Euangelium, Danielem, pueros, Dauidem, uerbis exemplum ptoponens. Illos qnidem, quòd per ipſam ab eis ea præclare geſta ſunt, quæ sũt ſupra hominem, Hunc uerò, quòd enm aliis eſt etiã diſciplina Dei iuſtificationum, dum dicit: Bonnm mihi quòd bumiliaſti me: ut diſcã iuſtificationes tuas.

Gala. 1

Humilitatis ſtudioſiſſimus eſt.

Pſa. 118

Cum ipſe in his reſplenderet, breue effluxit tempus, & Secundo (hoc enim erat nomen patri) contigit uitæ exitus. Quid uerò mater, ætate florens & nomine? (Anthuſa enim dicebatur, quod eſt florens) Simul florens, & ſimul oriens, habebat ipſa id, quod erat omnium bonorum ſpecioſiſſimum. Ipſa cum aliis ſolicitudioibus, quæ ſunt multæ, niduitatis magno amore curam gerebat, ut filius incrementum acciperet, nt quæ uere eſſet illius mater, ipſa quoque illi rurſus ſe formam præbens & reſplendens. Qua ratione ſpecioſe qnoque fructus præbent, coniiciendũ cauſarum nobilitatem. Cum autem teneretur amore pbiloſophiæ & dicendi facultatis, uẽtitat ad primos doctores ex iis, qni eraot Antiochiæ. Libanius autem tunc erat, & Aodragathius. Qui breuiſſimo tempore ea percepit, quæ longis annorum & noctium curriculis alii uix tandem percipiont, ſedens optimus iudex eorum, quæ percipiuntut intelligentia, & ea quidem, quæ erant utilia, ſua confirmans ſententia, quæ autem à nugantibus aut oſcitantibus fabuloſè conficta fuerant, iubens multum ualere. Poſt eos, quoniã ſatietatem non poterat capere ingenium, quod tenebatur amore contemplationis meliorum, migrat ad magiſtros, qui erant Athenis matre doctrinæ. Quo etiam in loco cum quæ ſunt optima, capaciſſimo ingeoio citius, quàm ſpongia humorem, bauſiſſet, erat magnæ omnibus admirationi. Hinc aduerſus eum locum occupat inuidia, excitata eius bonis excellentibus. Modum autem ſignificet oratio, etiamſi maximè curet ut uitet ſatietatem.

Proficiſcitur Athenas dicendi ſtudio.

Anthemius ſacerdos quidam Mineruæ, tunc Athenis io tanta habebatur admiratione, ut etiam ei fecerint ſtatuam, quæ omnes trahebat ad admirationem. Sed is quidem celebratus euadit arrogantia, Iohãnes autem manſuetudine & humilitate & moderatione ſpiritus. Veniunt hæc ad aures Demoſthenis, qui erat Præfectus urbis, & ut fit in rebus eiuſmodi, capitur Præfectus amore facieodi periculum, ut cognoſceret eum, qui excellit uirtute. Congregat omnes, accerſit Iohannem. Curru, eum honorans, iubet uenire. Ille uerò hoc quidem recuſat, uenit autem ſuis pedibus. Hoc efficit, ut Iohanni quidem creſceret honor cum admiratione, & in gradu & in honore cathedræ, Anthemii autem aperiretur, quæ latebat, iouidia. Nam cum ipſe uidiſſet honorem, quem adeptus erat Iohãoes, & quòd in cathedra eſſet ei ſuperior, cum ſe non poſſet amplius continere, hæc quidem dixit, Ciuitatis mores ſunt, ut uideo, innouati, nouæ leges ſunt propoſitæ. Quæ ſunt antiquorum, quæ ſapientum, quæ familiarium priuilegia, ea tradita ſuut hoſpitibus & adnenis. Non aoimaduertit autem ſe per hæc ſeipſum ueteri honore priuare, cum ueniſſet omnibus in ſuſpicionem, quòd hæc dixerit propter inuidiam. Has iure pœnas de eo ſumit iniuſtiſſima inuidia, quod eam genuerit, ei reddens alimentum. Vide autem quæ conſequuntur. Non oportebat te, inquit Præfectus, qui te iactas de philoſophia, tanquàm nnũ ex uulgo aut ex agro feras uenantem, aut aliquem ex iis, qui latrocinantur, ita clamare & tumultuari. Nã multa ſuot, propter quæ Iohannes dignus eſt qui honoretur: Nempe qnòd & ſit filius Secundi, magni Ducis exercitus, & quòd canos homines ſuperauit diſciplinis. Quinetiam quòd à nobis coactus accepit hũc honorem, & ante omnia, humilitas eſt ei horum cauſa & conciliatrix. Sed bæc quidem Præfectus.

Miraculũ. 1

Anthemius torquetur inuidia.

Quid uerò Iohaones, qui manſuetudine contemperauit iuſtitiam? Primum quidem reſpondit iis, quę ei obiecit Anthemius. Deinde ſe Ieſu diſciplinæ & iis qnæ illa libere profitetur, ſe totum eſſe deditum, paucis oſtendens, plauſu omnium excipitur. Licebatque uidere oculis, orationem Iohanois refulſiſſe illuminatione ſancti ſpiritns, adeo ut diceret hoc uidens urbis Præfectus: Re uera Græcorum diſciplinæ cum doctrina Cbriſtianorum nihil omoino conuenit, cum illi quidem laboreot inſana gloriæ cupiditate, bi autem ingrediantut uia illis contraria. Poſt hæc ſequitur Iobannes, & ardore mouentis eum ſpiritus, publice libere profitetut pietatem, in gentes inuehitur, eorumque deos & dæmones: Saturnum, & Iouem, & Mineruam, & Appollinem, & reliquam deorum gentilium ſeriem, ſerpenteſque & beſtias, quæ ab eis coluntur, qui eis debetur, honore afficiens. De quibus ij etiam, qui habentur ſermones, aiebat, ætherem inficiunt. Quid præterea? ueram etiam lucem pergit prædicare ſanctæ Trinitatis, quæ in patre & filio & ſancto ſpiritu in nna diuioitate & tribus perſonis, ſine principio & ſempiterne, à Cbriſtianis contemplatione cernitur & adoratut. Hæc qnidem Iohannes. Lætata eſt autem uniuerſa turba, quæ ſequebatur partes Chriſti, dolore autem affecti gentiles, ira fuere perciti.

Inuehitur in falſos deos.

Vt paucis abſoluam, unà cũ eis mouetur quoque Præfectus, iubens Iohanoem ceſſare deos ludificari, Anthemio rurſus datus eſt dicendi locus, & primum quidem ſe blandis uerbis inſinuat Præfecto: ualde autem & prolixe nugatur io Iohannem & eius religiooem, illa blaterans, quæ conſentaneum eſt eum, qui colit talia. Sic dixit. Sed ex quo Imperatores, contra dixit Præfectus, Chriſto nomen dederunt, in altum ſublatum eſt eotum imperium, cum ubiquè Chriſtiani longè lateque creuiſſent, cum quibus fui ego quoque ſocietate coniunctus, & in hunc locum ſum deductus. Rurſus ergo Anthemio iniectus eſt camus & triſtitia. Eius autem orationem excipit Iohãnes, & hæc adijcit, dicẽs, Vera dicit Præfectus, ò uiri. Nullus eſt enim locus ab extremis uſque ad extrema orbis terrarũ, ubi Chriſtus non honoratur & colitur, & ſi quis ſtudioſius hæc uelit diſcere ſciat de Iudæis, qui exilierũt ab Hieruſalem, quod poſtquam Chriſtus reuixiſſet à mortuis, à Romanis bello obſeſſi, ad tãtas redacti ſunt anguſtias, ut ſuorũ infantiũ carnes pro pane comederint. Qui ergo mihi creditis,

eccè Epiſcopus, accedite ad ipſum, & baptizemini. Quoniam autem diuinum zelum ſolet etiam metus quidam conſequi, (Quibus enim animi ſocordia obſidetur à molli & eneruato ſpiritu, utiliter eis metus obiicitur) eos ergo terret zelo pcitus ille Elias. Quid dicens? Niſi mihi parueritis conſulenti, quæ dant ſalutem eccè uos deferã ad Imperatores, & ſtatim moriemini. Eſt enim mors melior, quàm uita, quæ blaſphemiis & maledictis incesſit uitæ datorem, & minus habere ſenſus, quã canes & uolucres & feræ, quæ iis cedunt, quæ eas manſuefaciunt, miteſque reddũt & cicures. Cum hæc liberè diceret Iohannes, Anthemius grauiter quidem inſurgit aduerſus Chriſtum, cadit autem grauius. Iam enim os ſceleratum nondũ ceſſarat Chriſtum maledictis inceſſere, & protinus ab immondo ſpiritu correptus Anthemius, afficiebatur ſicut dæmoniaci, horrorem & fugam immittens iis qui adſpiciebant. Deinde quid? Miſericordia monetur Iohannes, & Anthemium, & ſi malo adhuc uexaretur, magnis clamoribus, confeſſum, non eſſe aliũ Deum niſi Chriſtianorum, à malo liberat. Cumque eſſet redactus in ecſtaſim, omnes quidẽ afficit admiratione, propter repentinam mutationem: repentè autem baptizatur cũ tota domo, & ſic confirmata baptizatur multitudo. Nec hoc ſolum, ſed etiam ex iis, qui audierunt, omnes filii lucis regenerantur diuino baptiſmate. Communis hinc omnibus gaudii & lætitiæ exultatio: adeò ut re ipſa liceret intueri quod canitur, Lætantium omnium habitatio eſt in te.

Anthemius blaſphemans arripitur à dæmone.

Fit Chriſtian⁹.

Pſ. 86.

Huius lætitiæ cauſam ignorabat antiſtes Athenarum. Deinde cum intellexiſſet, eum ſtatuit adducere ad ordinationem. Quod cũ reſciuiſſent Iohannes, clam aufugit, & ſe reddit patriæ. Hinc ubiquè terrarum fama & ſermone erat celebratus Iohannes, cũ ad illud tempus uenisſet, quo lanugo ſolet genas ueſtire, ut qui annos ageret decem & octo. Quo tempore eum inſignem eſſe Iohannem magnus animaduertiſſet Meletius, perſuadet ut ad ſe ueniat frequẽtius. Quo tempore dicitur ſuis condiſcipulis, Theodoro, q fuit poſtea Epiſcopus Mopſueſtiæ, & Maximo Seleuciæ Iſauriæ, perſuaſiſſe, ut relicta uita augẽdæ pecuniæ dedita, uitam eligerent tenuem & ſolitariam. Hinc cum magno Baſilio, qui ab ipſo Meletio diaconus fuerat ordinatus, magna iungitur amicitia, & tãta, ut mutuo amore nullus ei eſſet æqualis ex iis, qui à principio fuerant ei familiares. Quomodo enim ab artificibus coniunguntur harmoniæ, aut cum ii, quæ in cælo æquali celeritate mouentur, luminaribus in confuſus ordo coniungitur coitionum, aut, ut melius dicam, quomodo lux uiſui, & uiſus luci coniunctim præbet ut uideatur, aut quomodo mentis cũ anima, & animæ cum mente nota eſt cognatio, aut, ut dicam conuenientius, quomodo ſpiritus ignis in ſpecie linguarum, cũ uerbi diſcipulis cognoſcens coniungitur, tã etiam in his. Homines enim ſpiritus, ſancto ſpiritu coniuncti, unam in Chriſto charitatis perfectam effecerunt conſpirationem. Quodnam autem eſſet amoris inter eos uinculum, ſic oſtendit oratio.

Amicitia eius cũ M. Baſilio.

Act. 2.

Baſilius, qui iam uitam ſuſceperat monaſticam, ſe cum attrahebat Iohãnem. Eum autem cõtra attrahebat matrem rurſus, amoris plena lachrymis oratio. Cum uerò clementis & miſericordis Iohannis non eſſet animæ & ſapientiæ; tam multas matris lachrymas, prolixamque orationem & uiduitatem deſpicere, tunc retrahitur, & matri ſe inuitum tradidit, perſuaſus non tonderi ante eius exitum. Cum materna ergo cura & prouidentia inſignis eſſet Iohannes, Zeno Epiſcopus aſcendit ex Hieroſolymis, & populo Antiochenæ eccleſiæ Iohannem conſtituit lectoré. Tunc aũt dicunt eũ cõpoſuiſſe ſex libros aduerſus Iũdeos, perpetuum recti ſui ad meliora curſus tenorẽ uita & oratione conſeruantem. Poſt hæc cum mater in Dei manus ſuũ tradidiſſet ſpiritum, ſacroſancto filio concedit libertatem. Atq; magnus quidẽ Dauid in his uirum iuſtum exprimens, dicit: Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eis manet in ſeculum. Iohannes autem cum matri, ut decebat, iuſta feciſſet, nõ ſolũ omnes diuitias, partim quidem pulchrè diſpergit, partim autem Deo pulcherrimè conſecrat, ſed etiam ſuum in notos & amicos, & alioqui familiares amorem poſtponens, à uerò & qui ſolus non diſſidit, pendet amore, & cũ uitam ſuſcepiſſet monaſticã, q etiã antè, ſi ullus alius, erat ſolitarius, tanquã tunc incipiens dat ſe monaſteriis quotidiè ad anteriora, ſicut Paulus inquit, ſe extendens: Cum talis autem cerneretur, rogatur quidem, ut fratrum ſuſcipiat præfecturam: ſed minimè id ſuſtinet: Decreta autẽ & ordinẽ omnis bonæ monaſticæ exercitationis diuinus hic zelotes conſcripta eius tradit. Sed quid hæc, etſi magna ſint, ſi conferantur cum futuris?

Pſ. 111

Monaſticam uitam amplectitur.

Phil. 3.

Quæ de eo quidem ſpargebatur fama, cogebat omnes libenter ad eum confluere. Ipſe autẽ tanquã fons quidam perennis, diſcernendarum ſcripturarũ aquã effundens minimè perturbatam, eam affatim ſuppeditabat omnibus. Licebatque uidere omnes, qui æſtu & egeſtate & ſiti diuinorũ exiccabantur eloquiorũ, ex eius libris tanquàm ex uaſis, eius claras & perſpicuas hauriẽtes interpretationes, & lætos reuertentes in patriã. Cũ ad hunc locũ peruenerim, ſtatui ſilere. rerum enim mearũ teſtis eſt conſcientia. Quænã eſt aũt ratio ſilentii? Quòd hinc rerum magnarum exoritur narratio, quarum admirabilitatẽ narrare, aut laudibus, ut par eſt, celebrare non poſſum. Sed q mihi in principio proœmii, id rurſus quoque uenit in mentẽ. Et mihi primum quidem ignoſcat hic uir diuinus, diuinæquè clementiæ imitator & fideiuſſor. Ignoſcite autem ex uobis quoq;, quicunque eius philoſophiæ laudatores eſtis, & in ea uos oblectatis. Beatus es Simon, dicitur in Euangeliis. hæc aũt uox eſt Chriſti ad magnum inter Apoſtolos Petrum. Alium quoque Apoſtolum teſtatum eſt ſuper Chriſti pectus recubuiſſe: & quæcunque fuerunt utriuſque poſt hæc beatitudines & reuelationes, & poſtremò claues regni cælorum. Num ergo ſi eodem honore & gloria cerneretur hic quoque Iohannes dignatus, ei deeſſet aliquid, quo minus & eſſet & nominaretur par beatæ illi dignitati & ordini Apoſtolorũ? Nequaquàm. Quomodo aũt & quanã ratione, iam dicam:

Pſ. 16.

Ioã. 13

Cum Iohãne uerſabatur Syrus quidam ſenex, nomine Heſychius, uirtute tantus, ut is quoque dignus ſit habitus, qui aſſequeretur magnũ donum præſcientiæ cuius conuerſationis & uitæ agendæ honeſtatem imitabatur Iohannes. Huic ſeni aliquando oranti apparent duo ſenes, induti candidis ueſtibus, adſtantes ubi precabatur Iohannes. Quorum unus quidem librum ſcriptũ, alter uerò geſtabat claues. Licebat autem uidere Iohannem, cum eos uidiſſet, adorare illos autem dicere: Confide, & noli timere. Illum uerò uerbo rogaſſe, quo appellamus dominos quidnam eſſent, q dignati eſſent uenire ad ſuã humilitatẽ, & eos rurſus dicere: Ne timeas uir deſideriorum, noue Daniel, in quo habitat ſpiritus sãctus. Rex magn⁹ Chriſtus, noſter magiſter, nos miſit ad te nũcios gaudii: gaudii, inquam, quo per te fruenter oẽs Dei eccleſię. Hæc dixiſſe, & ei tradidiſſe, alterum ex his quidẽ librum, alterum uerò Claues, ſubiungendo, Ego quidem Iohãnes, qui in myſtica cęna ſup Chriſti pectus recubui, & illinc hauſi fluenta Theologię: Ego aũt ſũ Petrus, qui Chriſtum Dei uiui filium ſum confeſſus. Deus uerò tibi quoque dat meã poteſtatẽ. Fac ergo omnia,

Viſio oblata Heſychio.

omnia, quæcuuque tibi iubemus; & cum in diuinorũ præceptorum myſterijs eum inſtituiſſent, & futurorum ei bellorum & afflictionum, quæ inſtis hic multæ eſſe ſolenr, prædixiſſent euentum, tandem cum uniuerſa eius membra obſignaſſent, eumque amplexi eſſent, bonoque & forti animo eſſe iuſſiſſent, recedunt. Hæc cum ille uerè admirabilis uidiſſet & audiſſet ſenex, apud ſe mirabatur. Iis autem, qui eum ſic uidebanr cauſam rogãtibus, dixit: Regis, ò fratres, arcana propalare, & Dei aperire miracula, par atquè adeo maius affert periculum. & incipiens, totam narrauit uiſionem. Cui cum data eſſet fides, non ſcitorũ id Iohannem, is mentes omuium impleuir admiratione. Iohannes autem tunc ſcripſit libros de monaſtica exercitatione.

Hinc ei aſcendenti ad faſtigium inprimis regiæ uirtutum contemplationis, & ſubijcienti audaciam animi perturbationum, diuinitus in eas datur poteſtas, quæ principatum obtinet mente ſupernum adiuuante auxilium, & ſubiugãte illarum feritatem. Operepreciũ eſt autem de omnipotentis quoquè in eum in his munificentia, contrahendo orationem, quoad eius fieri poterit, breuiter diſſerere. Dominicam fimbriam, ſicut audiuimus, neceſſitate morbi adacta illic quidem mulier fide tangens, accipit tactu ſalutem. Ergo hic quoque imitatur magiſtrum. Hic enim uir quidam laborabat tanto dolore hemicraníj, ut mali uehementia exiliens eius oculus, cerneretur pendere à maxilla. Is cum incaſſum in medicos ſuas omnes conſumpſiſſet facultates, accedir aliquando ad diuinum Iohannem, rogans ut ſanaretur. Ille autem dicit ei, Hunc morbum tibi conciliarunt tua animi peruerſitas, & pauca fides in Chriſtum Saluatorem. Ille uerò, qui laborabat, ſimul atque hoc dixiſſet Iohannes, ſe totum traducens ad firmam & infractam fidem Chriſti, tangit Iohannis tunicam, & cum eam locis affectis impoſuiſſet, dicto citius fuit curatus.

Matt. 9.

Miracu. 2.

Tactu tunicæ Iohannis, illaq; locis affectis impoſita, infirmus ſtatim curatur.

Poſt hunc quidam facie leproſus, qui erat ex proceribus, nomine Archelaus, acceſſir ad Iohannem, & quomodo Zacchæus ille, ad Dominum magnanimo motu fidei, hic quoque dicens & accedens, cum leproſæ animæ deformitatem, Iohannis eloquiorum, quæ maximè expurgabat, abluiſſet aqua, iubet eum quoque aqua putei, qua fratres utebantur, lauari, & cum lauaſſet, eius quoque corpus mũdatur protinus. Deinde propter ſummam in Chriſtum fidem, quem ei conciliarar illud os uerè aureum & ſanctum, tondetur, & cum ſanctè fuiſſet monachus, inſignis euadit & conſummatur. Multi ex iis, qui tunc erant, fuerũt eius imitatores, uaria quidẽ cogitationum uulnera medico aperientes, ſimplicem autem & facilimam & copioſam aſſequentes curationem. Vbique tunc de cætero monaſteria charitatis abundantia, duplicitatis expulſio, redundantia humilitatis, diluuium ſuperbię, uita in uirtute ſe exercens, oratio pacifica, ciborum contemptio, doctrina uerorum dogmatum. Non licebat tunc uidere compotationum temulentiam, non riſus inſolentiam, non lites, non æmulationem, non aliquam aliam nubem, quæ obſtat, quo minus uideatur ſpendor ſolis. Quorum omnium eſt caput unum, benigna cura Iohannis prouidẽtiæ. Quid alia miracula? Nunc quidem Eucleus ille, qui inuidia diaboli, alterius oculorum lucem dicitur perdidiſſe, credit Chriſto, accedit, tondetur, tandem Iohannis precibus lucem rurſus accipit. Nunc autem illa, quæ laborabat ſanguinis profluuio, ſeptem annos ſic affecta, perſuadet coniugi, & per eum rogat quidem Iohannem, ab eo autem docetur cauſam, quòd propter peccata permiſſum fuit, ut puniretur. Quęnam autẽ ea? Summam inhumanitatem, pauperum cõtemptionem, & ingluuiem, & omnem nugacitatem. Ad hæc, quid opus eſt dicere multiplicia medici medicamenta, quæ in mulierem excogitauit? Quæ cum omnia per coniugem didiciſſet, & ſe ea omnia eſſe correcturam fideliter promiſiſſet, celerrime accipit ſenſum curationis. Quid uerò de immani quoque illa fera, quæ multos quidem deuorauit ex ijs, qui tranſibant, ex finitimis autem multos egit in fugam? Dominica arma diuinus ille Imperator obijcit belluæ, & cum decreuiſſet ut ea figerentur ante ſpeluncam, facit ut ille terribilis & ſæuus hominum occiſor leo, ante precioſam crucẽ mane humi inueniretur morte affectus.

Mira-cu. 3.

Mira-cu. 4.

Mira-cu. 5.

Aduerte uirtutem precioſæ Crucis.

His armis & moribus liberat quidem eos, qui capti erant à captiuitate cultus ſimulacrorũ, animũ aũt cõfert ad alia Deo grata conſilia & contemplationem. Nam quoniam illud diuini Dauidis ſingulariter & ſolum eſſe ualde amplectebatur, aduerſus id autem contendebat benignitas uoluntatem reprimens, optimo & prudenti conſilio utrunque rectè adminiſtrat. Nam cum ſciret, ſeorſum quidem eſſe, eſſe tutius & magis uacuum perturbatione: à multis aũt id exiſtimari non carere faſtu & arrogantia, uti autem multorum conſuetudine & ſe eis communicare, turbulentũ quidẽ & periculoſius, ſed nõ carere mercede & utilitate, ſapiẽtiſſime utraque cõmiſcet, aliquãdo quidẽ uerſans cũ omnibus, ut oẽs lucrifaceret Paulus hic nouus, aut cõplures: aliquando aũt ſeorſum latens in caligine, & purus cum puro uerſans, nouus Moyſes, animarũ & mentiũ, quæ Deũ uidẽt, legislator & dux. Hinc tũc amor diuinus ſuperaſſet, is magnũ hũc decertatorẽ deducit ad quandã ſpeluncã habitandam, in quo biennium inſomnis ferè perages, diuinæ ſcrutabatur ſcripturæ, tam ueteris q̃ nouæ, quæ ſunt profundiſſima. Cum autem robur corporis uolũtati animæ non ſuffeciſſet, imus uenter morte afficitur, & cũ haberet renes frigore cõſauciatos, tanquàm in portũ uenit ad eccleſiam Antiochenam. Deinde ordinatur diaconus. Quo in ordine ſe quinque annos præclare gerens, ſcripſit ſex libros de Sacerdotio, tres ad Stagiriũ, eos, qui ſunt inſcripti de incompræhẽſibili & diſſimili, & ſex preterea de introductitiis.

Pſ. 54.

1. Co. 9

Ex. 20

In ſpelunca habitat.

Sed iam magni Iohannis in Præsbyterũ ordinationẽ nos uocãs oratio, modũ ennunciet. Cũ Conſtãtinopoli mortuus eſſet Nectarius, qui eò uenerat ad conſtituendũ magnũ illud luminare, nempe Gregorium cognomento Theologũ, Flauianus Meletio ſuccedit Antiochiæ. Is autẽ cũ uigilaret, ut cõſueuerat, quadã nocte uidet diuinũ acceſſiſſe angelũ, qui ei iubebat ordinare Iohannem, dicens futurum Iohannẽ nouũ uas electionis, Ecce, dicens, ego ei de hoc mandatum dabo, & obediet. Ad quẽ quidem cũ acceſſiſſet angelus ei mandauit, prius narrauit futura, & quæcunque par eſt facere eum, qui diuinus ſit futurus miniſter. Et ut pluribus prætermiſſis ueniat oratio ad id, quod eſt maximè mirabile, hoc faciat. Cum magnus & hoſtia & Pontifex Ieſus Chriſtus filius Dei aquis mihi purgaretur, pater apparet, ab alto uoce teſtificãs eũ germanũ eſſe filiũ, & ſpiritus in colũbæ ſpecie uocẽ illã confirmat: & licet alicui audax uideatur oratio propter ea, quæ audet dicere iuueniliter, illa proponimus ad recordationẽ. Quęnam? Illud, Ego dixi, Dij eſtis. & illud rurſus, ſi uultis. Et filij altiſſimi oẽs, & ante ea, uerbũ qđ eſt, ad imaginẽ & ſimilitudinẽ: & quæcũque ad honorẽ eorũ, qui ſeruant q̃ ſunt imaginis, copioſa prouidit gratia. Mihi aũt hic quoq; conſiderãdũ eſt. Cũ adeſſet hora ordinationis, & incruẽtũ peragerettur ſacrificium, & inferius aſſiſteret multitudo innumerabilis, & angeli deſuper intuerẽtur, manũ imponẽte Epiſcopo & preces dicẽte cõſuetas, dicitur factũ eſſe illud maxime nouũ ſpectaculũ. Alba columba

Matt. 3.

Miracu 7.

Pſ. 81.

Gene. 1

Columba inſi-

det ei capiti.*

ba repẽtè deuolãs, quomodo illic ſupra Ieſum meũ & Deum, io bonorem eius, cui manus hic imponebatur, ſtetit ſupra eius caput. Hoc admiratione quidẽ afficit & ſtupefacit eos, qui tunc aderant: ſimul attertabit autem eos quoque, qui audiunt. Admiratue uniuerſa, non ſolum quæ circuocircà ſita eſt, regio, ſed etiam uniuerſa, quæ extra fines procul remota eſt, Syria. Sic omnes apud ſe cogitabant: Quidnã ergo erit Iohanni, ꝙ ab initio ei apparuit gloria Domini? Atquè ex ijs quidem, quæ dicta ſunt, rerũ eſt demonſtratio admirabilis, eò ꝙ ſuũ miniſtrũ honorat rex cæleſtis, qui facit admirabilia, ad bonorem & gloriam ſuorum miniſtrorum.

Cum hic autẽ orationis curſum propter ſatieratẽ parúper ſteterimus, ea quæ deinceps conſequuntur, peragemus alacrius. Quoniam orbis terræ creandus erat magnus antiſtes & index, bis quoque bonis & boneſtis prius exercetur. Nam cum duodecim annos tranſegiſſet presbyter in eccleſia Antiochena, puritate uitæ decorat ſacerdotium, eorum qui uidebant, animas expurgans, & uetbi ſplendore mentes omnium illuſtrans & ſanctificans, multus in docendo, magnus ad utilitatem eorum, qui audiebant, morum potius ſeueritati quàm pudori ſeruiẽs, leonis fiduciã oſtendens in iuſtitia. Qua de cauſa bebetioribus exiſtimabatur arrogans & inſolens. Quæ mens, quæ oratio, oſtenderit uias, quæ ab illo inuentæ ſunt ad ſalutem omnium? Quarum plurimam partem dicunt in hodiernum uſque diem ſeruari Antiochiæ. Cogitur aliquando ab antiſtite Flauiano aſcendere ſuggeſtũ, & ex tempore populo exponere: & uix tandẽ quidẽ, ſed ui perſuaſus, cum dicendi cœpiſſet argumentum. Cũ nunc primũ mihi ſit dicẽdũ, & Epiſcopi loco, cuius eſt munus, nũ uera ſunt, quæ mihi occiderũt? afficit oẽs admiratione. Ab eo tp̃e oẽs ꝓptereà attrahebat, oẽs affluebãt, relinquebãt agriculturã, artes, poteſtates, oẽs adminiſtrationes, quas multas adfert hominibus laborioſæ uitæ uaria & multiplex conditio. Ad Archadii Imperatoris aures peruenit etiam eius fama, & tenetur eius animus magno illius uidendi deſiderio. Sed inter hæc breui oratione aſſumatur, que ex magna cautione emerſit caſtigatio, communis quidem omnibus, maximè autem animis eorum, qui ſunt ſub iugo. Operæprecium autem eſt attendere:

Magnus fit ad eũ hominũ concurſus.

Miracu.7.

Mulier quædã prima ex iis, quæ erant Antiochiæ, filium uebementer ſebricitantem, & planè deploratum adducit ad bunc ſapientẽ medicũ, inſtãs ut eum curaret. Ille autem dixit: Hoc quidẽ eſt Dei uiuificãtis. Tu uerò ò mulier, abſtine à tuis prioribus delictis. Scias enim cæteros quoque tuos quatuor filios, propter peccata tua & mariti tui, eſſe mortuos ad ueſtram diſciplinã. Erat autem bic quoque moriturus. Sed ſurgite & reſipiſcite, & non ſolum filium uiuum, ſed etiam cælorum regnum accipietis. Hæc cũ tanq̃ ex ore Dei accepiſſent, & ſe eſſe correcturos ſanctè eſſent polliciti, protinus filiũ quoque ſanum accipiũt, & effectum reddunt ꝙ promiſerant. Sed hucuſque quidem procedat curſus orationis. Hinc autem eorum, qui Marcionis morbo laborabant, dicatur quodnam diuinum fuerit iudicium. Atque qui hoc quidẽ morbo tunc laborabant, quanam quidẽ fiducia freti multos attraherent, iamiam dicetur. Quõ autem à uia, quæ tendit ad mortem, liberata ſit tota ciuitas, reſtabit dicendum ad Verbi gloriam.

Miracu.8.

Eodem morbo, quo ciuitas, laborabat etiam Præſes ciuitatis, & hæc erat cauſa, ꝙ malum creſceret. Quid ergo facit Deus, qui animarum ſemper ſaluti prouidet? Vxorem præſidis ferit morbo dyſenteriȩ. Et ea quidem omnes accerſit, nihil autem ei prodeſt, ſed omni ex parte auxilio deficitur. Deinde quid? Cõfugit ad bæreticos. Ij quoque aggrediuntur ad trium dierum uſque precationem, nec quidquam proficiũt. Neſcit rurſus quid agat mulier: tandem ſtatuit ad uirum diuinum confugere. Deinde id dicit ſuo marito, perſuadet. Poſtremo uenit ad Dei ſeruum. Iohannes de his diſceptat cum Epiſcopo, eis procedit obuiam, ex eccleſia arcens tanquàm indignos, arguit hæreſis, petunt ipſi ueniam, aſſentiuntur ueritati, maximè autẽ mulier. Cum ſanctus aquã attuliſſet, rogat Epiſcopum, ut facto ſignaculo mulieri aquã adſpergat. Hoc cum factũ eſſet, ſtatim mulier accipit ſanitatẽ, reuerſa ſuis pedibus, & pulcbrè effecta reddens, quæcunque erat pollicita. Hoc fuit hæreticis dedecori, probro & afflictionis, & cauſa ut uirũ diuinũ maledictis inceſſerent. Ille aũt omnia quidem deſpiciebat, uni ſolũ rei intentus, nẽpè illorũ ſaluti. Sed nõ perſuadebat. Dolore autẽ affectus propter uniuerſam ciuitatẽ, lamentabatur, dicens: Si Saluator maledictis inceſſebatur, idq; ne cũ Deus eſſet, ab ingratis: quì boc magnũ in nos ſeruos? Spero tamen fore, ut illorũ caſu Deus uniuerſam caſtiget ciuitatem. Nondũ antẽ nox præterierat, & terræmotu tota concutitur ciuitas. Tenebris inuoluitur concilium bæreticorum, ad ſolũ uſque deiicitur, & quæuis domus hæretici, & domus eorũ fiunt eorũ ſepulchra, nulla læſa domo orthodoxorũ. Propter bæc cõfirmabatur ciuitas, & augebatur fides, & Deus laudabatur. Quid prætereà?

Aqua cruce ſignata curatur fœmina.

Miracu.9.

Grauis ultio Dei in hæreticos.

Poſt banc admirabilẽ omnipotentis prouidentiã & iudicium, non longum effluxit tempus, & deceſſit Nectarius, antiſtes Conſtantinopolitanus. quærebat aũt quilibet, eũ, q̃ eſſet dignus. Cũ alius uerò ab aliis præferretur, aut ẽt intruderetur, Imperatori uiſum eſt poſt longam de re conſultationem, Iohannem deduci Antiochia, omnibus communiter ſuffragantibus & rei & literis. Hæc cognoſcit Antiochia, & quȩ deinceps quidem ſequuntur, aggredi neretur oratio: aggredietur tamen, quoad eius fieri poterit. Cum cogitaret unuſquiſque ſe ſui boni facere iacturam, ad tãtam excitãtur ſeditionem, ut timore affectus Antiſtes, dato iureiurando perſuaſerit omnibus, ſe rẽ eſſe prohibiturum. Sicquè uix tandem ſedat ſeditionem: ad Imperatorem autem ſcribit de ſeditione. Diuini itaque ſtimuli & miraculi deſiderio feritur cor Imperatoris & ſenatus, cum hæc audiuiſſent, & erecto tropbæo, ſacrum illud bellum declinantes, cum rẽ quæ deſiderabatur, planè auream ex Antiocbena ciuitate ſurripuiſſet, donant Conſtantinopoli. Quomodo? Comiti Antiocbeno iubet Imperator, ut ignorantibus omnibus Iohannẽ ad ſe accerſeret. Quod cũ feciſſet Comes, & uſque ad martyria, quæ ſunt extra ciuitatem, ſapienter admodum traxiſſet Iobannem, & equo impoſitum celeri curſu abduxiſſet, dedit iis, qui deſiderabant. Cum autem multi conueniſſent Epiſcopi Imperatoris parati ſolicitudine, cum epiſcopis erat etiam Alexandrinus ille Tbeophilus, qui inuidia motus, conabatur Iobannis gloriæ detrahere, quòd nulla in eum caderet reprȩhenſio, tabeſcẽs, & eum recuſans manu impoſita conſecrare. Vincitur tamen uel inuitus. Semper enim uincit ſpiritus ſanctus. Sic autem uincitur.

Arte quadã conſtantinopolim mittitur.

Multi ex iis, qui diuino erant zelo incenſi, Theophili malorum Iliadem ſcriptis ſatis pulcbrè mandarunt. Quam quidem tunc manu tenens, qui in Imperatorio primas partes obtinebat gynecæo: is autem erat Eutropius: Theophilo oſtendit, dicens: Alterum duorum elige, ut uel borum conuincaris, uel impoſitis manibus Iohannem conſecres. Aduerſus eum ergo, qui talia auſus fuerat, Eutropii uerborũ producta acies, ui expugnat maleficum periculoſo & præcipiti ſtudio.

ſtudio. Quoquidem cum in Theophilum acres iam fierent incurſiones, in triuio cogitationum, ut eſt in prouerbio, telis appetitur, & ad manuum quidem impoſitionem, cum eſſet tempus, extendit manus, ad quas poſtea extendendas in eum, cui eas impoſuerat, minime obtorpuit. *Imperator benedicitur à Chryſoſt.* Deinde poſt conſecrationem, benedicitur à Pontifice fidelis Imperator ſimul cum ſuis omnibus, qui in maximo honore & uerbis & modis omnibus habebat Pontificem. Ille autem piè, ut ſolebat, ſentiebat & diſſerebat: qui etiam hanc ultimam tunc dedit admonitionem. Aliæ quidem adminiſtrationes, dicens, ò Imperator & omnes qui adeſtis, proportione conuenientia habent & præmia & pericula: Sacerdotum autem & paſtorum quantum ſit periculum, & quãta præmia eorum, quæ bene uel male geſſerint in adminiſtratione, plena eſt uniuerſa ſcriptura & noua & uetus. Si quis ergo quotidie opus habeat curatione, non parcam. & his adijciebat quæ ſcriptura dicit de Dauide & Nathan, in exẽplũ. *2. Reg. 12.* Ea lubenter audit Imperator fideliſſimus, grataque fuerunt toti cateruæ Imperatoris. Tunc autem, tunc in docendo prolixa utebatur oratione, quonam modo oporteret omnes omnia aggredi, & proferebat hiſtoriam dignam, quæ & in admiratione haberetur, & mandaretur memoriæ, dicens: Titius Imperator Romanorum ſæpe tale quid apud ſe dictitabat, Hodie non imperauimus, ſeu non uiximus, ut qui nihil fecerimus dignum Imperatore.

Cum autem adhuc uerba continuaret Pontifex, ecce uir quidam dæmoniacus illa faciebat & clamabat *Mira. 10.* in medio omnium, quæ nexans cogit genus dæmonum, rogatur medicus, ut curet laborantem. Quem quidem curam ſigno precioſæ crucis, & inuocatione *Dæmoniacum ſanat ſigno crucis &c.* ſanctæ & uiuificæ Trinitatis, ei dicens, Ecce ſanus factus es, ne Deum amplius blaſphemes, ne deterius quid tibi contingat. Hoc ille, qui erat omnibus perfectum ornamentum confeſſionis & fidei in Chriſtũ. Sed hæc quidem ſunt, quæ auditorem deducunt ad tantam admirationem. Oſtendet autem procedens oratio his quoque magis admirabilia. Cũ iam nauis orbis terræ clauum accepiſſet, à ſpiritu ſancto motus gubernator, & aduerſas conſideraret tempeſtates, quæ multæ exoriebantur in mari mirabili Eccleſiæ, quid non facit, quam non ſalutis excogitat machinã, donec perueniretur ad portum ſuperiorem, qui eſt tranquillus & ualde expetendus, ut qui hominum omni genere morborum laborantium eſſet medicus admirabilis.

Age uerò animæ antidotorum, quæ ſunt ab illo ſapiẽter excogitata, dicatur breuis quædam particula. Fuit enim ea iis, qui opus habent medicis, non contemnenda quædam cauſa ſalutis. Ille repræhenſionũ antidoto (ſic enim conuenit dicere) inprimis utitur aduerſus eos, qui mulieribus utuntur introductitiis, qui in electione aut comparatione malorum ſunt omnino deteriores lenonibus. Nam his quidem morbus procul eſt ab officina medici, illis autem intra officinam ſalutis, & ſibi & ijs, qui ſunt ſani, multo magis augetur morbus. Quos ſapientiſſimus medicus, utẽs *Mat. 3* repræhenſione ſicut magnus, qui erat eiuſdem nominis, præcurſor, ualidiſſimæ orationis uiribus à tali liberauit pernicie. Deinde aduerſus arcẽ uitiorũ, auaritiã inquã, dirigit aciẽ. Deinde ꝓcedit aduerſus eos, qui ſecant crumenas, quibus cõpræhẽſa eſt ẽt helluonũ & aſſentatorũ lues, Et iis q̃dem ſe applicat oratio ut par eſt eius, qui medetur. Quorum autem Deus eſt uenter & gloria, quomoda ſanari potuerint cura uerborum humanorum. Non ſolum certe non ſanantur ſed etiam ab eis aduerſus medicum excogitantur accuſationes. Viſitat libidinoſos & intẽperantes oratio medici, adeo tangens primum affectam mentem eorum, qui ſua ſponte laborant libera ſui arbitrii uoluntate, ut idẽ nequaquàm ullo modo permiſerit (Quis *Heb. 13* enim conuenienter Paulo, magis honorauit honeſtũ & uenerandum matrimonium,) ab eo abſtinere multas propter inſignem animaduerſionem & obedientiam. Ante omnia autem docendo alendos eſſe pauperes, alebat eorum, qui ipſos nutriebant, animas, nouus ille frumenti dator, utpote quòd omnium bonorum operationem contineat & compræhendat eleemoſyna, quæ etiã docuit. Quod uni horum feciſtis, *Matt. 25.* ſic omnia compræhendens. Diuini itaque uiri audiẽtes orationem, adeo trahebantur omnes ad ea obſeruanda, ut in diſpergendis opibus ii, qui eis abundabant, fierent pauperiores iis, qui erant olim pauperes perfectè autem fierent in Chriſto diuites, & theſaurum cœleſtem acquirerent. Propter quæ is, qui hæc bona introduxerat, nominabatur Iohãnes eleemoſynæ.

Quid uerò ſycophantis & calumniatoribus? Quid autem iis, qui inſoleſcunt faſtus elatione & inani ſuperbia? Quid uerò iis, qui prodiga & luxurioſa uita grauiter peccant in corpus proprium, aut etiam mẽtis inopia animæ ſuæ adferant exitium? Quid ergo his ille magn⁹ excogitauit medicus? multiplicia opẽ ferentia medicamẽta, à perturbationibus animi liberationem, per pœnitentiam ſalutarem operationem. Mitto dicere fructum charitatis & hoſpitalitatis, quo effecit, ut omnes onerati pingueſcerent, ſuaui rore ſuorum uerborum, pro muſicis canticis, in omnibus operibus, ad quæ hæc uita cogit homines, diuinũ canticum iubens canere. Sed forte hæc ſolum faciebat in ſua eccleſia & ciuitate & finitima regione, earum autem, quæ procul erant remotæ, nullam gerebat curam, ſatis habens dare ſalutem propinquorum multitudini. Mente mihi perſequere totius Thracię, Aſiæ, Ponti, Phœniciæ, Celtarum latitudinẽ, & Scythas Nomadas, qui ſunt ultra Danubium. Quis locus *Pſa. 18* fuit abſconſus à radio eius uerborum. Reuera nullus. Sol quidem à magno Dauide laudatur & in admiratione habetur, propter magnitudinem, illuminationem, egreſſum, occurſum, quòd non ſit abſconſus locus aliquis ab illius calore & ſplendore. Bona autem eius eximia, ſunt ſolari radio operatione longe prçſtantiora, nempe quantum præſtant iis, quæ aliter illuſtrantur, ea quæ ratione illuminantur. Præterea hoc dicam:

Denſa caligo Marcionis exhalationũ tegebat Oriẽtem. Cum eam autem, Dei gratia, ſuorum uerborum ſplendore ſol noſter diſſipaſſet, extendit album diem orthodoxæ fidei. Quid opus eſt ut ea dicam, quæ ſunt procul remota? Scrutatur, quantum frumenti redderet Epiſcopatus ad uictum ſuſtentandum, & iis, quæ redundabant ad ſumptus, ſupplet defectum noſocomiorum. Se autem uolens poſteris præbere exemplar *Ac 20* ſua mercede, ſicut Paulus contendebat uiuere. Sed ta *1. Co. 4* men neceſſe eſt eum aliis. quæ ſunt eccleſiæ: idque eſt *Lu. 10* conſentaneum. Dignus eſt enim operarius ſua merce *1. Co. 9* de. Quis uerò paſcit ouem, & non lacte eius nutritur? aut quis, qui plantauit uineam, fructus eius non eſt particeps? Ille autem cum nemine comedebat, & in- *Conuiuia cur fugerit* uitatus recuſabat. Quanam de cauſa, Quòd primum quidem uinum bibere renuebat, prætexens calorem capitis. Nonnunquàm enim utebatur ſolum æſtate eo, quod dicitur Diarodon. Secundum autem, quòd ex quadam imbecillitate eum male habebat ſtomachus, & nequaquàm ſuo fungebatur munere, adeo ut ſæpè cum cibum ſumeret, propter ſtomachi faſtidium, minimè omnino aleretur, Non ea autem ſolum, ſed hæc quoque efficiebant, ut cibi omnino obliuiſceretur. Quęnam ea ſunt? ſtudium doctrinæ, in ſpi

ritu contemplatio, uerbi curatio, ſcripturarum cognitio, cura uiduarum, aliorum, quibus ſacerdotum corona contexitur, meditatio perpetua & ſolicitudo. Erant tunc quædam uiduæ carois amantes, quibus aſſiduè ſuadens, ſtudet ut alterum eligant è duobus, ut uel nitam agant, quam decet uiduas, uel ſe ad ſecuoda conferant, matrimonia, ut lex diuina maneat illæſa & inuiolata. Ijs qui erant ex populo, ſuadebat noctu & interdiu uigilare io precibus & ſupplicationibus, fœminis, quibns non licet foras progredi, domi precari. Diuites apoſtolicè admonebat, ne nimis altos ſpiritus conciperent, neque in incertis inſtabilibusque & diffluentibus diuitiis omoino ſpem haberent. Sed hæc quidem pauca ex multis nolubiliter re cenſuit oratio. Hinc autem aliud quoddam exiſtit, in quo ſumus, principium.

Nota, ſuadebat uigilare noctu & inter diu in precibus & ſupplicationibus.

Eum quidem qui manu & imagine Dei primû fuerat honoratus, non ferens aduerſarius uidere itâ frui nullo labore patris deliciis & uictu, effecit ut à Deo, paradiſo & honore expelleretur, ſerpente & cibo, & muliere & dolo, ignominioſam uitam & mortem ei machinatus. Ille etiam aduerſus Deum ſe impudenter gerit, Iob poſtulans. Idem non amplius ſuſtinens uidere Eccleſiam, quæ erat ſpecioſa inſtar paradiſi, & ſuorum fructuum, nempe filiorum, reſplendebat pulchritudine, & agricolam, qui & præcepti & imaginis conſernabat dignitatem, rebellibus quæ ſub ipſo ſunt poteſtatibus eum curat compræhendendum machinis & inſidiis, ſuſcitans bellum aduerſus bonû agricolam & paſtorem. Quomodo autem, narrabo, ab alto repetens: Quidam nomine Serapion, qui erat diaconus ſub hoc egregio paſtore, inuidia diaboli & mulieris impulſu, (indicabit autem eam quoque oratio) cum eſſet callidus & malitioſus, paſtori uerò familiaris, mouet omnem, ut dicitur, lapidem, ut odiû & offenſionem excitet aduerſus diuinum Pontificē. Et primum quidem hoc facit, cum Seueriano Epiſcopo colloquens, aut aliquid eorum dicens, quæ dicuntur quotidiè, fretus ea, quæ apud Pontificem ei erat, fiducia, & loquēdi libertate, ſedēs cû eo diſſerebat. Vt autem ſolet in his accidere, quodam die non ferens dedecus Seuerianus, ſuam attendens dignitatem & gradum, diaconi, dicitur aliquando tale quid dixiſſe: Si Serapion mortuus fuerit Chriſtianus, Chriſtus non fuit homo. Hoc cum audiuiſſet uafer ille & plane factus ad malitiam, cum dictum diuiſiſſet, apud ſanctum accuſat Seuerianum, ut eius & Chriſti inimicum, ut qui dixiſſet, Chriſtus nô fuit homo, è ſua caterua huius dicti teſtes producens.

Gen. 3. Iob. 1 & 2.

Quid ergo opportebat facere zelotem illum Eliâ, ò per ipſam iuſtitiam? (Detur enim ſic inter laudes dicere) dimittere id, quod ſibi fuerat renunciatum? non credere ea, quæ dicta fuerant à teſtibus? procul amandare eos, qui loquuntur pro Chriſto? Et quis non ægrè tuliſſet, & repræhendiſſet, cum callidus horum artifex, etiamſi tûc ignoraretur malitia, propterea quòd actus eſſet peruerſus, eſſet clamaturus aduerſus iudicem & paſtorem? Sed ſicut audio, iudico, inquit Chriſtus, cum adhuc eſſet in hac uita & carne. Cuius diſcipulus, iuſtam ſic ferens ſententiam, è ciuitate expellit Seuerianum, ut qui blaſphemauiſſet. Quem cum, quæ tunc imperabat, (erat autem Eudoxia) hæc audiuiſſet eſſe paſſum, tollens filiû Theodoſiam planè adhuc infantem, eum ponit ante ſancti pedes, & plurimis adacto ſacramentis perſuadet Pontifici, ut cum Seueriano ineat amicitiam. Seuerianus uerò amicitiam quidem ſimulet, belluam autem inimiciarum agni pelle contegit, & aduerſus paſtorem facta conſpiratione, non leues apud populum diſpergit calumnias, de omnium amore in Pontificem moliens plurimum detrahere. Ille autem calumnias quidem, quæ in eum ſtruebantur, parum aut nihil omnino curabat, fama uerò ſuæ in dicendo gloriæ & alterius utilitatis, efficiebat, ut totæ ciuitates & inſulæ confluerēt, & conuenirent. Nam nec Romę quidem magnus Epiſcopus innocentius, erat bonorum eius ignarus, ſed eum in magna habebat exiſtimatione, ad eum ſcribēs & literas uiciſſim accipiēs. Volo paululû immorari in iucunda narratione, quomodo Paulus, qui eſt & myſta & eruditor arcanorû myſteriorum, Pontificem initiarit io myſteriis.

Iob. 5.

Seuerianus infeſtus eſt uiro Dei.

Cû diuinas eius epiſtolas earum interpres & expoſitor percurreret, erat, ut eſt ueriſimile, dubia & ſuſpenſa cogitatione, dicens: Quis ſcit, an Deo grata mea ſit interpretatio? Hæc cogitans, rogabat ut de ea re à Deo fieret certior. quod etiam citò hoc modo factum eſt. Quidam ex iis, qui Imperatori erant familiariſſimi, offendit Imperatorem, qui mortem minatur, & mittit qui apud diuinum Pontificem intercederet, ut noctu ad eum ueniret propter metum Imperatoris, & ſua ei exponeret. Quibus aſſentiens ſanctus, per Proclum iubet ut ueniat. Nox aderat, & ſimul etiam aderat is, qui erat ſupplex. Vt eum admoneat, dat operam Proclus. Deinde primû aſpicit per quoddam foramen, & uidet pontificem, ut conſueuerat, in ſede ſedentem & ſcribentem. Ea autem erat interpretatio diuinarum epiſtolarum. Tunc autem, tunc illo terribili dignus habetur ſpectaculo. Videt enim Proclus diuinum apoſtolum Paulum inclinatû poſt ſedem ad caput Pontificis, & os admouentem auri eius dexteræ, & cum eo colloquentem. Proclum inceſſit ſtupor & admiratio, quanam ingreſſus eſſet qui cernebatur. Ignorabat enim quis eſſet, & rogat hominem, ut parum expectet. Rurſus Paulopòſt adſpicit & ſemel & bis, & erat idem ſpectaculum. Repræhēditur Proclus ab illo optimate, qui dixit: Nô oportebat te, cum uideres mortem quæ mihi expectatur, alium ad ſanctum adducere. Ille autem ei affirmat, ſe de eo nihil cogitaſſe. His adhuc dubitâtibus, Præco ad matutina cantica excitat ligni pulſibus. Homo itaque reuertitur, in ſecundam noctem ſpē reiiciens. Acceſſit ſecunda nox & tertia, & erat rurſus ſimile ſpectaculum. His obſtupefactus, uix tandem ſenſit Proclus, nemine uidente à Deo miſſum eſſe eum, qui loquebatur. Dicitq; illi optimati, ò optime, Deo reſiſtente ſtudiis omnibus, labor eſt inutilis. Roga ergo Deum, ut tibi opem ferat.

S. Paulus adeſt exponēti eius epiſtolas.

Dies aderat, & cum ſupplicis recordatus eſſet Pontifex, rogauit an acceſſiſſet. De eo ergo ei ſignificat Proclus, qui hæc etiam dixit: Cum tu præteritis noctibus ſeorſum eſſet cum alio, ſtatui non temere accedere. Cû ſanctus aût rogaſſet, quiſnâ is eſſet, incipiēs Proclus, uerbis quidē totû perſequitꝰ miraculû digito aût p imaginē euidētiſſimè probâs eû fuiſſe Apoſtolû, totâ narrat ſeriē miraculi. Quibus cû adhibuiſſet mētē hic uir diuinus, apertè intellexit ſpectaculû, & factus certior ſe ſuâ accepiſſet petitionē, Deo egit gratias. Deinde ſic rurſus accerſit ſupplicē, & eû conuenit, & pro eo intercedit apud Imperatorē, & priori reſtituit magiſtratui, impletq; promptius & alacrius, q̃ reſtabât ex diuinis epiſtolis. Hæ ſunt partes meæ narrationis. Tu aût, dic mihi tuâ loxiâ, uatē aurei tui tripodis, qui me perſequeris, & uocem ex lauriuoro guttture tuæ Phœbadis, reſponſa, nugas ex quercubus, Orphei myſteria, illos Tireſias, illos qui ſunt illotis pedibus, tuos ueros prophetas. Mitto enim dicere Phœbi tui magnificentiam, qui honore tuam afficit ſtultitiam, & tibi præbet præſcientiam per uaticinationem: uaticinationē, quâ nemo poteſt repræhendere, quæ fit ex talis & hordeo & thure: & prætereà

Loxias

terea per lateres & lucernas & folia & cubos. Vereor dicere, quæ per inſecta fiũt, & pelles, & reliqua membra, ex diuerſis animalibus, per uiaſque & mortuos, myſticas præſcientias. Quorum omnium quod eſt reuerà præclariſſimum, eſt incredulitas & contumelia id quod creditur. Sed illi quidem nugentur: nobis autem ad tectum deducatur oratio, deducatur noſtra quoque uita uniuerſa melius illius interceſſionibus.

In auaritia dũ inuehitur, multos offendit

Poſt hæc cognoſcitur ab accuſatoribus, quæ per Pontificem data eſt ſalus ei, qui confugerat, & regreſſus ad priorem dignitatem: eoſque incendentes flammæ inuidiæ, faciunt rabie agitari & furore aduerſus eum qui dedit ſalutem, huius furoris præcipuum accipientes miniſtrum diaconum, quem prius diximus Serapionem. Quæ cognoſcit quidem bonus paſtor, ea uerò nihil curat. Cum autem uideret multos ſerui re auaritiæ, ipſam autem præ cæteris Imperatricem, in eos producit in aciem gratiam ſuorum ſermonũ: nullius quidem perſonam publiee nominãs, communiter autem procurans ſalutem omnibus. Quod quidem eos, qui illo uitio laborabant, faciebat medico ſuccenſere & efferari. Iam autem uenit ad caput orationis. Theodoricus ille, qui tunc erat Patricius, cum eſſet ditiſſimus, ab Imperatrice appetitur inſidijs. Quid ergo facit uir ille? Confugit ad communem portum: & ſeruatur quidem ab ijs, quæ ei parabãtur, inſidiis. Seruatur autem meliori quoque & permanente ſalute modo alio. Diſperſit, dedit omnia pauperibus. Quo modo? Magiſtri conſilijs & ſuaſionibus. Qua ex re quid lucratur? Theſaurum cœleſtem, cum eſſet ei perſuaſum, Cornelii eleemoſinæ eius quoque eſſe exæquandam eleemoſynam. Hæc cum reſciuiſſet Imperatrix, non potuit amplius contineri. Impudentiam autem & aliam temeritatem ſuam abſque ullo rubore ſancto indicat: eum bona Patricii lucratum eſſe nugabatur & obiiciebat. Eius enim, qui erat mundus propter benignitatem, admonitio, erat inquinatæ ſordida exiſtimatio. Augetur ergo (quid enim opus eſt in ſingulis immorari?) in ſanctũ inuidia: ex ea autẽ odiũ: ex eo maledicta: ex maledictis uerò calumniæ, ex calumniis concilia. Transmutant, quò uiderentur, non quò eſſent, ſermones in nugas prolatas aduerſus Imperatores. Fiunt hæc rurſus alioqui ualidiora ſermone & habito aduerſus Eutropium. Dicatur autem modus, ut ſit multorum doctrina & utilitas.

Acti. 10.

Hic Eutropius cum peruerſis eſſet moribus & inclemens, ad malefaciẽdum autem malitioſus, talem laqueum, (ò nouum inuentum) fabricatur inhumanitatis. Perſuadet Imperatori (apud Imperatorem enim multum poterat) ut legem ferret, ne cui liceret confugere ad diuinam & ſacram menſam. Non multum autem interceſſit temporis, & ſuis laqueis (ò iuſtam pœnam & celeritatem) capitur qui fabricatur. Cadit enim, & ad eam, quam alijs ſtuduit prohibere confugit eccleſiam. Propter hæc iuſta repræhenſione ea, quæ fecerat Eutropius ſuo ſermone ſapiens perſequitur medicus. & hoc fuit accuſatoribus alia iniuſtitiæ occaſio & inſurrectio, ut qui eum non ſolum illius non miſereri, ſed illum etiam repræhenſionibus flagellare dicerent. Et huius quidem inſurrectionis dux erat & princeps Theophilus Alexandrinus. Ei autem, qui accuſabatur, nulla horum erat cura, ſed ſolum cultus omnipotentis. Cum eius autem ſolius curam gereret perpetuã, cognouiſſet uerò eos, qui morbo laborabãt Arrij, in cœtus cõgregari, primum quidem precibus, deinde ſtudiis omnibus expellit è ciuitate. Sed non multum proceſſerat temporis, & rurſus deducti Arriani à quibuſdam ex ſenatu, libere uerſantur in ciuitate. Et tacenda quidem ſunt grauia mala, quæ hinc ſunt cõſecuta. Quinetiam quæ per ea, quæ

Eutropius ſuo enſe iugulat.

dicuntur Antiphona, Arrianis acciderunt & Orthodoxis, his quidem claris hymnis celebrantibus homouſium, deiectis autem & ſuperatis Arrianis, cum utrique ex contentione ueniſſent in periculum, prætermittens oratio, dicat modum primæ ab initio traditionis antiphonarum. Hic eſt autem:

Nota quando uſus Antiphonarum cœperit in Eccleſia.

Ignatius, qui fuit tertius Antiochenus Epiſcopus, poſt magnum & ſummum Apoſtolorum ornamentum Petrum, qui etiam uerſatus eſt cum ipſis Chriſti diſcipulis, dicitur eſſe dignatus diuina angelorum uiſione, per antiphona laudantium ſanctam & eiuſdem eſſentiæ Trinitatem. Ex quo Antiochiæ, & illinc omnibus eccleſiis, antiphonarum, qua etiam cruces argenteæ in antiphonis figuntur, data eſt traditio. Sed hoc quidem ſic enunciauit oratio. Quoniam autem occurrit illud argumentum hiſtoriæ, de Gallo, inquã, Gaina Arriano, eam quoque lubens prætermittet oratio, ſtudioſos, uel potius eos, qui ignorant, remittens ad à Deo datam hiſtoriam eccleſiaſticam, quæ hoc multis ſuppeditabit, quomodo ſancti labore & dicendi libertate os ei obſtruitur: & tunc pacem agit uir ille barbarus. Hinc ſequuntur aduerſus Epheſiorum Epiſcopum libelli Antonini, & Pontificis Epheſum migratio, & iuſta multorum depoſitio, qui deprehenſi ſunt auro eſſe adepti Epiſcopatum. Deinde Paulacij a quadam uidua apud Imperatricem accuſatio. Largiamur uerò nonnihil narrationi. Continebat autem accuſatio, quòd debitor eſſet circiter quingentorum aureorum. Eũ ducit Imperatrix, nec prius eum remiſit, quàm ab eo exegiſſet quantitatem centum librarum auri, reddidit autem accuſatrici ſolum 36. aureos nummos. Quid ergo facit quæ accuſabat mulier? Confugit ad communem defenſorem. Ille autem producendum curauit eum, qui accuſabatur, & ab eo exigebat id, quod reliquum erat debiti. Hoc quoque reſciuit Imperatrix, quæ ſignificauit Pontifici, ut eum dimitteret, cum ipſa ab illo exegiſſet pecuniam. De hac re inter utrunque uehemens exoritur contentio, & poſtremo res eo deducitur, ut per impudentiam procedatur aduerſus ſanctum. Mittit enim duos centuriones cum ſuis cohortibus, ut eum, qui accuſabatur, à ſancti manibus abſtraherent. Hæc auara mens Imperatricis. Quid autem, qui glorificat eos, qui ipſum glorificant, nihili autem pendit eos, qui ipſum contemnunt, Deus? Angelum eis mittit terribilem in rhomphæa. Quem cum illa uidiſſet multitudo horribiliter ſtantem in ueſtibulis & eis occurrentem minaciter, timet quidẽ & metu afficitur, reuertitur autem cũ tremore & magna admiratione.

1. Re 2

Et cum hæc ſimiliter reſciuiſſet Imperatrix, metu quidem afficitur: ſeruat autem inimicitias, & armatur ad uindictam. Anima enim ſemel uicta pecunijs, & uehementia oppreſſa auaritiæ, nõ poteſt coerceri freno mẽtis tẽperãtis. Diligẽter ergo quærit Imperatrix, quaſnã inſidias inueniet aduerſus Põtificẽ: aliquãdo quidẽ minãtis, aliquando uerò blandiẽtis perſonã ſuſcipiẽs. Ille aũt manet inuictus, firmuſque & immobilis, ab uno ſolo pendẽs, nempe à cõmuni omniũ ſalute. Nõ poſſum aũt ſatis admirari, cogitãs hũc magnũ & diuinũ Dei ſeruũ, os uerè aureũ, præconem diuinæ benignitatis, quòd propter omniũ ſalutẽ adeo erat ſolicitus & adeo incendebatur, & omnia prouidens, quæ mens Deũ dignata uidere, poteſt inuenirẽ ad ſalutẽ, non deſtituebat ille eos, qui erãt eiuſdẽ generis, adeo ut quod eſt maximè admirabile, uel inuiti multi per ipſum ſalutẽ ſint aſſecuti. Sed cũ hæc ita ſe haberẽt, & eccleſia diuinæ fidei illuſtraretur ſplẽdoribus, & illuminatiõe pietatis uita fideliũ refulgeret, nõ tulit hominũ inimicus, ſed ſicut à me dictũ eſt ſuperius, conuocat rebelles quæ ſũt ſub eo poteſtates, & oĩa

confundit & peruertit, ſusquè deque permiſcens, & multos cogens & compellens, ut ſuam terrenam re docerent malitiam.

Et primum quidem inſtrumentis, quomodo olim ſerpente, malitiæ uſus Theophilo & Seueriano, Acacio & Antiocho, & presbyteris quibuſdam & diaconibus, & præterea è ſenatu fœminis, quæ ſunt antiqua eius arma, locupletiſſimis uiduis & ſceleratiſſimis, parauit mortem ſancto. *Multi necem ſtruunt ſancto uiro.* Dicat aliquis Acacii Berrhœæ Epiſcopi temerarium & inconſideratum ſermonem qui ad tantam peruenit amentiam, ut diceret: Sine, ego ei parabo ollam, de ſancto id dicēs ſceleſtiſſimus. Deinde mittit etiam aliquos Antiochiam. Quid facturos? ut ſcrutarētur ſancti delicta a iuuētute. Quid dicis, in ciuitatem cæleſtis illius ciuis, quæ uerborū & morum illius fragantia bonum emiſit odorem uſque ad cæleſtem & ſupernam ciuitatem Hieruſalem, quā intuentes etiam meretrices ſanctificantur? Sed defecerunt ſcrutantes ſcrutationes, & euanuerunt in cogitationibus ſuis, ut dicamus cū Pſalmiſta: Conuerſus eſt enim labor eorū in caput eorū, ut procedens dicet oratio, & iniuſtitia eorum deſcēdit in verticē eorum, hæc callidè machinante & procurante Theophilo. *Pſ. 63. Rom 1 Pſal. 7.* Quales autem & quàm ſophiſticæ huius Dei hoſtis malitiæ, uanæ & inanes nugæ fuerint aduerſus Dominum & aduerſus Chriſtum eius, ſuperuacaneum eſt dicere. Quomodo autem ſe geſſerit in fideles & ſanctos monachos & in ipſum Pontificem, ſtudioſis ſignificabit lectio: Nec id ſolum, ſed ea etiam, quæ fecit cum eſſet Alexandriæ, iam ſunt prætereunda, quæ quidem publicabuntur in eo, quod illic futurum eſt, iudicio. Nos autē procedamus ad noſtra.

Cognoſcit ergo Imperator a quibuſdā monachis, quæ ab accuſatoribus facta ſunt & Theophilo. Is autem magna celeritate & ui iubet adduci Theophilū. Scribit uerò ad Pontificem Romanum Innocentiū pulchrè & ſapienter, cum alia, tū ut citò Roma proficiſcerētur, qui de Theophilo cognoſcerent. Præterea autem ad ſuum quoque fratrem & Imperatorem Honoriū, ut efficeret, ut Papa exequeretur ea, quæ ad ipſum ſcripta fuerant. Qui cum ea accepiſſent, ſe parāt quidem ad ea implenda. Cum autem dubitaſſent, ne ſi citò mitterentur, tempus tererent Conſtantinopoli, & alioqui operientes, dum reliqui quoque congregarentur, expectant ſecundas literas. Quid ergo uafer ille & aſtutus Dei hoſtis? Hæc cum reſciuiſſet, inſurgit ſceleratius aduerſus paſtorum principem, & illum gregem, qui Imperatori nefaria eius facta expoſuerant, & cum in eos confinxiſſet errores Origenis, magnum Epiphanium Cypri Epiſcopum ad ſe attrahit, & cum eo init amicitiam, ut congregata ſynodo, ſcripta repræhenderet Origenis. His inducitur Epiphanius, & fert opem Theophilo. *Machinationes Theophili.* Cuius uniuerſus ſtudii ſcopus non aliò ſpectabat, quàm aduerſus ſanctū, & eos, qui dicti ſunt, monachos. Poſt hæc quid? Perſuadet Epiphanio, ut ſcribat ad Iohannem, ut abſtineat à ſcriptis Origenis, & cū eis minimè ſentiat. Ille autem uerè magnus Chryſoſtomus cū hæc accepiſſet, ſententiæ ſuæ fretus puritate, nō curabat eos, qui inſultabant, ſed de cōmuni ſalute ſolum erat perpetuo ſolicitus. Sed hæc quidem rebus conſequenter perſequens, declarabit oratio.

Inter hæc autem celebratæ illius uiduæ uineæ acceſsit narratio, ad quam peruenimus. Theognoſtus pius ille & fidelis, erat ipſe quoque unus ex iis, qui erant familiares Imperatori Archadio: Inuidia autē diaboli & Gaij, qui morbo laborabat Arrij, apud Imperatorem accuſatur Theognoſtus, & iniuſta bonorum publicatione cum relegatione damnatur ſimul cum uxore & liberis, & ut paucis abſoluā, priuſquā *Theognoſti exiliū.* perueniſſet ad locum, in quem erat relegatus, in itinere uia uitæ peracta, migrauit ad Deum. *Mors.* Huius uxor reuerſa, accedit ad uirum diuinum, & de ſe omnia docuit. Hic autem miſericors & Chriſti imitator, corde dolorem accipit ob ea quæ acciderant, & ob fœminæ uiduitatem; & pulchrè quidem conſolatur, & quæ par erat ei ſuadet: rurſus uerò conſiderat, quemadmodum uiduæ ſua reſtituantur. Cum is autem de eo eſſet ſolicitus, aliud malum excitauit malignus aduerſus mulierem uiduam. Erat enim tempus uindemiæ propter quam Imperatrix egreſſa erat ex urbe, & neſcio quomodo prius ingreſſa fuit in uineam uiduæ, & ſua manu excectum botrum comedit. Deinde docetur, uineam eſſe alterius. Inducunt legis, quod eſt in rebus eiuſmodi, auxilium, quæ uineam Imperatrici adiudicat, ſi quid tale contigerit, & domino aliquod precium uel aliquid iubet reddi, & iuſſu Imperatricis refertur uinea in numerum ſuorum ſuburbanorū. Hoc autē non temerè & ſimpliciter iubebat, ſed hæc duo meditata: Vnum quidem, propterea quòd iraſceretur uiduæ, ut eam magis affligeret: Alterum autem, & cuius maiore ſtudio tenebatur, ut acciperet occaſionē uexandi Pontificis, cogitante illa, fore ut reſiſteret, & in legē incideret, & offenderet imperiū.

Sed illa quidem ita ſe habebat: Pontifex autē quomodo? Suadebat, ſuplicabat, ut decebat eius philoſophiam. Quid illa contrà? Ea dabat reſponſa, quæ erāt plena impudentia, Romanæ legis auxilium, & quæuis alia, quam ex aduerſo obiiciebat uana phantaſia ſuæ arrogantiæ. Rurſus ergo temperat medicus medicamenta ſalutis. Quod autem laborabat, curari nō poterat. Alia eſt præterea ſpecies curationis, ſoluens cauſas, per quas uidebatur id, quod malè erat affectū, laborare grauius, ſoluens inteſtinos prætextu, nempe quòd hæc lex quidē lata eſſet ab Imperatoribus, ſed qui fortè erant à fide alieni. Tu autem es, aiebat, lex, & tibi obtigit, ut imperares, & eſt tibi conſcientia quæ cogit, & quæ rem optime nouit & intelligit. Ne permittas, ut multi coacti te nouam uocent Iezabel, & quæ de Nabuthe ſcripta ſunt in ueteri teſtamento. *3. Reg. 21.* Hæc ſapiētis medici, quæ perpetuò adhibebat, medicamenta, malè affectam fœminam magis inflammabant, adeo ut nec medicum quidem admitteret, immò uerò repelleret, & quam nefariè conceptam celabat bilem, apertè in lucem proderet. Sic quidem repellitur medicus. Quid uerò, quæ deinceps conſequuntur? Aderat dies feſtus & celebris Crucis in altū elationis, & iuſſerat Pontifex, ut portæ eccleſiæ clauderentur ſoli Imperatrici. *Dies feſtus & celebris exaltationis ſanctæ Crucis.* Eccè ergo primus ingreditur Imperator, & fideliſsimi populi uniuerſa multitudo cum ipſo & circa ipſum. Cum autem incepiſſet ſanctus de more concionari, uis ſanctiſsimi, quæ eum illuminarat, ſpiritus reddidit elegantiorem uerborum pulchritudinem cum eo, qui loquebatur. Et quid opus eſt dicere, ad quantam admirationem ueniens multitudo, applauſit exultationibus ſacræ dilectionis? Cum hæc autem fierent intrà templum, eccè etiam Imperatrix cum reliquo, qui eam ſtipabat, comitatu, & alii quidem omnibus ingreſſum ſeruabāt liberum, ipſam uerò prohibebant. Ità adhuc inconſideratam poſſidebat Imperatricem. Mitto dicere, quā tum in diuinum Pontificem, idem eſt autem dicere, in Deum, contumeliis inuecta eſt & infremuit. Deinde cogitat quidam ex ijs, qui cum ipſa erant, & tentat portam gladio percutere, eius autem manus ſtatim areſcit. *Pœna ſacrilegi.* Timet ergo Imperatrix, & ſtatim reuertitur. Ille autem, cuius manus exaruerat, accedit ad ſanctum, pœnitentia ductus, & ſupplicans ſtatim curatur, & Deus per ſuum ſeruum magnificatur & glorificatur. *Mira. 11.*

Eſt ne

Eſt'ne aliquid his iuſtius aut benignius, & promptius ad conuertendam animam, cui iuſtum abundè ſuppetit? Sed nihil lenleeam, quæ improba uoluntate ſequi deteriora miſerè ſtatuerat. Vide autem hic mihi Imperatoris inſignem uirtutis abundantiam. Nam cum res eius reſciuiſſet, tam ijs, quę illa expoſuerat Imperatori, quàm ijs, quæ alios fecerat renunciare, omnia deſpicit, & nullam eius ducit rationē, amori in Pontificem & reuerentiæ iuſtæ nihil præponēs: maximè cum illius morum acerbitatem ſciret & importunitatem. Atque illa quidem magnopere contēdebat bonum illum Paſtorem expellere: promptum autem & alacre animi ſtudium eorum, qui prohibebant, diuinorum uerò canonum accurata regula, & ciuitas, quæ ab eo illuminabatur, & greges monachorum, omnia reſiſtebant tyrannidi Imperatricis. Quæ cum tam multa eſſent, ſuam tamen expleuit cupiditatem, aut, ut uerius dicam, cædem fecit Imperatrix. Atque magnus quidem Paulus uas electionis dicit:

2. Ti. 3
Pſa 33

Qui uolunt piè uiuere in Chriſto Ieſu, perſecutionē patientur. Quinetiam ante eum magnus ille Dauid affirmat, eſſe multas iuſtorū afflictiones: omnis quoque diuinitus inſpirata ſcriptura multis in locis his concinit. Quænam autem ſit ratio, cur iuſtis multæ inferantur hic moleſtiæ & difficultates, (honeſtum enim eſt hic parum philoſophari propter multorū utilitatem) audiamus tonitru Gregorij Theologi.

Matt. 11.

Quid uerò is dicit? Si enim iugū ſuaue & onus Chriſti eſt leue, at hoc eſt propter ſpem & remunerationem, ſignificante uerbo, quòd quæ ſunt ſummæ in uita præſenti moleſtiæ, ſi ſpectetur ſpes, quæ illic eſt & remuneratio, ſunt ſimiles rebus lætis & ſecundis. Quinetiam ꝙ hæc tormenta corporis ſunt tuis ſeruis lætitiæ, audiui ſapientiſſimum ad Deum dicentē. Quamobrem cum iuſtum, qui nunc habetur in admiratione, audieris tradi manibus iniquorum; nè perturberis, eum enim nihil tangit: ſed ægrè feras uoſitatem eorum, qui ipſum tradunt. Sed eò redeat, unde digreſſa eſt, oratio.

Non multum interim effluxit temporis, & uenit Cypri Epiſcopus Epiphanius. Quem cum rurſus attraxiſſet Theophilus, tum ꝙ eſſet callido & uafro ingenio, tum ꝙ eſſet moribus præditus aptis ad alliciēdum: perſuaſit, ut & ea faceret, quæ ſanctum moleſtia afficiebant, & ipſum reddebant Epiphanium canonum contemptorem. Quænam autem ea ſunt? Quæ prope ciuitatem factæ ſunt congregationes, ordinationes, Origenis dogmatum damnationes, cum pars una ſolum adeſſet: & uniuerſa denique ab eo uſurpata authoritas & temeritas. Qualem autem cōtra hæc ſe geſſit Pontifex? nam ea quoque ſcire eſt operæprecium. Patientem, fratrum amantem, canones accurate ſequentem, & in cæteris ita ſe gerērem, ut & prudentia & uoluntate ſe homine eſſe ſuperiorem apertè indicaret. Quibus motus Ephiphanius, aliquantulum quidem ceſſit & deflexit: magna autem affecit moleſtia eos, qui ipſum impellebant. Ipſi uerò quàm potuerunt citiſſimè ad Imperatricē hæç retulerunt. Ipſa autem Epiphanium celerrimè trahit ad ſuas partes, ea docens & ſuggerens, quæ eius iniquam explebant libidinem, & quæ ſanctum deponebant, adijciens etiam arcanum, (ò hominum audaciam, ò diuinam lenitatem) hæreticum eſſe Dei ſeruum & famulum. Quid autem contra ſapiens dixit Epiphanius, audiamus: Si eſt tibi quidem, inquit, ò Imperatrix, ratio cur hæreſim ſuſpiceris, adſit, & cauſam ſuam agat Iohannes in pœnitentia. Sin autē hæc uerba profers cauſa contumeliæ, tibi minimè aſſentitur Epiphanius. Tunc commota illa hoſtis, erupit in hanc execrandam uocem: Si, ò Epiphani, ſis im-

Vide quoties Eccleſiaſticorū Canonum honorabilē faciat mētionem.

Execrabilis uox Eudoxiæ.

pedimento, quò minus Iohannes mittatur in exiliū, ecce aperiam templa idolorum, & contendam ut ea adorentur. Non amplius ergo ferens Epiphanius aures ſuas pollui cœno inimicæ fœminæ, totus perfuſus ſuit lachrymis, & ſe eorum eſſe innocentem pronuncians, fugam omnino arripuit.

Hæc autem neſcio quomodo aliter iactabantur externorum ſermonibus. Quomodo? Quòd uocatus Epiphanius ſua decreuit ſententia Iohannem eſſe deponendum. Hæc cum audiuiſſet Iohannes, ad eum ſcribit: Sapiens Epiphani, & tu meo conſenſiſti exilio? Decætetò non uidebaris amplius ſedens in tua ſede. Ille autem ad hæc reſcribit: Athleta Iohannes, feri & uince. ad locum autem, ad quem mitteris in exilium, minimè peruenies. Sic ſcripſerunt, & ſic factum eſt. Nam inter nauigandum mortuus eſt Epiphanius, & Iohannes cum nondum perueniſſet ad locum in ſecundo exilio, ut iam declarabimus, migrauit ex hac uita. Cum autem poſtquàm enauigaſſet, reſciuiſſet Iohannes, quemadmodum propulſaſſet Imperatricem, profert communiter uituperationem aduerſus omnem malam fœminam. Quam tanquàm dictam ænigmaticè aduerſus Imperatricem, arripuit examen accuſatorum. Id itaque per eam deferunt ad Imperatorem. Cui cum neſcio quas, nec quàm multas adhibuiſſet ad eum inclinandum rationes, incitat ut bellum ſuſcipiat aduerſus Iohannem, & ut coacta ſynodo damnaretur exilio. Neque tamen ſine Theophilo conſtitutum fuit hoc certamen: ſed quamprimum ad eum miſſis literis curat, ut ueniat cum Epiſcopis Indicis & Aegyptijs, & ijs, qui tunc propter iuſtas cauſas meritò depoſiti fuerant à Pontifice: & ut ſemel dicam, confluunt omnes Chalcedonem: in qua prius parati, ueniunt omnes in urbem regiam. Cum autem tardarent, qui erant Roma uenturi, Imperator Archadius nullo modo uolens adſpicere Theophilum, dubitabat, & uarijs diſtrahebatur cogitationibus; ignorans quòd Romanus Epiſcopus ſecūdus, ut à me prius dictum eſt, expectabat literas. Quid ergo Eudoxia? Clàm accerſit Theophilum & eos, qui cum ipſo erant, & eos amplis ac magnificis proſequitur muneribus, pollicetúrque ſe perſuaſuram Imperatori, ut eis pareat.

Hæc cum cognouiſſet noſter Elias & magna tuba Eccleſiæ Chryſoſtomus, uſus tuba orationis, & non timens aciem, quam in eum direxerant aduerſarij, tāquā alius Moyſes aut Phinees aut Ieſus, aut ille terribilis & diuinæ armatus princeps militiæ, ſtricta rhōphæa terret aduerſariorum audaciam, in concione dicens: Congregate ad me ſacerdotes dedecoris, comedentes menſam Iezabel, ut dicam eis: Quouſqꝫ claudicatis ambabus ueſtris tibijs? Si Baal eſt Deus, ambulate poſt ipſum. Si autem ipſa menſa Iezabel eſt Deus, comedentes euomite. Præterea apertè publicans inuictam Theophili malitiam, & tenebroſarum eius machinationum impudentiam, proponit omnia cognoſcenda ab omnibus. Cum hæc regiè & generosè dixiſſet leo pietatis, uulpes improbitatis, uerba fraudolenter diuidunt: & cum ijſdem uerbis Imperatori dediſſent exemplum, coegerunt eum iraſci, & effecerunt ut Imperatoris indignatio in Theophilum, conuerteretur in Pontificem. Qui etiam iuſſi ſunt in eum facere concilium, & cum tempus accepiſſent libertatis, & ad luctam ſe fortiter inſtruxiſſent, ac muniſſent conſilijs, Imperatricis donis, uerbis, promiſsis, minis, & omnibus modis omnes congregant: & alios quidem, qui raſiſtebant plano & improborum architecto conſiliorum, mittebant in exilium: alios autem uanis promiſsis miſerè redactos in ſeruitutem, adeo armabant aduerſus Pontificem, ut

1. Reg. 18.

Plano, id eſt, impoſtori.

eum

eum uel ſacrificaturi eſſent & perdituri. Hinc magnũ exiſtit certamen Eudoxiæ & Theophilo, dum menſis, auro, blanditijs & modis omnibus ſuos ſocios ad bellum inſtruunt. Deinde quid? Adornantur & contexuntur libelli, & mittuntur ad Imperatorem, qui continent omnes uanitates & inſanias falſas. Poſtremum uerò erat, ꝙ poſt communionem hic Iohannes faceret omnes guſtare aquam aut paſtillum propter ſputum, & ante omnes ipſe. De cætero autem non amplius procedunt per ea, quæ ipſi in eum intendebant, crimina, nempè quod ſectaretur errores Origenis, ſed per contumelias & maledicta.

Calumnijs appetitur uir dei.

Cum hæc ſic neſcio quo modo ſtruerentur, (neq; enim fieri poteſt, ut ſtructas ei inſidias ſingulatim perſequamur, quæ ad unum finem ſpectabant, nempè ad cædem Principis paſtorum & mortem) accedit ad Paſtorem id, quod è grege non fuerat correptum à feris illis immanibus, nempè quadragintaduo Epiſcopi numero: qui paſtorẽ circundantes admirabantur repentinam & diuerſam mutationem, nempè ꝙ Theophilus, qui erat inter reos relatus, repẽtè ſit cõſtitutus iudex aduerſus ſanctum & iuſtum Chryſoſtomum. Quid ergo paſtor ille bonus, magni principis paſtorũ, nẽpè Ieſu, imitator? Sed cũ ad hũc locũ peruenit oratio, memini ſacrorũ dierũ: Dñm uenientem ad paſsionem, diſcipulos qui tunc erant, nouum teſtamentum, inter ſe inuicem charitatẽ, & omnia, quæ illic myſticè facta ſunt, edoctos, ſingulatim apud me cogitaui: & eum, qui modo erat diſcipulos, ſimiliter atque magiſtrum & Dominum, eos qui ſub ſe erant, initiantem myſterijs. Nam cum omnes dolore cruciarentur propter magiſtrum, dicit eis ille uir ſapiens in diuinis & humanis: (ò quomodo fieri poteſt, ut ſine lachrymis eorum memoriam tibi tradat oratio?) Orate, ò filij & amici & uiſcera, quæ mihi ex omnibus præcipuè eſtis uiciſſim dilecta, & Deo agite gratias. Nullus autem cernatur ex uobis ſe ſeparaſſe ab Eccleſia. Ego enim iam libor, & inſtat tempus meæ reſolutionis. Satanas non fert meas aduerſus ipſum orationes. Sed nè obliuiſcamini ſacræ meæ in uos dilectionis.

Conſolatur ſuos uir pius.

Cum hæc & his longè plura dixiſſet, (quid opus dicere & lachrymas & dolorem, quibus ſunt repleti?) tandem omnes complexus, rogauit omnes, ut irent in concilium. malebat enim mortem ſubire gladio, hoc lucrum eſſe exiſtimans, pro communi omnium ſecuritate & ſalute. & rurſus dicit: Vos omnino recordamini uitam præſentem eſſe uiam, & tranſire quæ in ea ſunt bona & moleſta: nec hoc ſolum, ſed * eſt etiam nundinæ. emimus itaque, uendimus, diuerſamur. Num ſumus nos meliores Patriarchis, Prophetis, aut Apoſtolis? Dicit ei quidam cum eiulatu: Sed deflemus noſtram orbitatem, rerum confuſionem, ſtatum Eccleſiæ, & alios honores, quibus affecti ſumus, & ignominias quibus afficiemur. Sed nè ueſtras, inquit, relinquite eccleſias. Non enim à me eſt principium: neque ad me uſque eſt finis. Nõ enim poſt Moſem ſurrexit Ieſus? Non fuit Dauid ſucceſſor Samuelis? Hieremiæ Baruch? Eliæ Eliſæus? Poſt Paulum autem quis? Non Timotheus, Titus, Apollo? Nõ alij innumerabiles? Sed ſi tenemus, dicit quiſpiam, uoſtras eccleſias, omnino communicare neceſſe eſt & ſubſcribere. Communicate, inquit, ut non perturbetur neque ſcindatur Eccleſia: ſed nè ſubſcribatis. Quonam modo hoc iubes? Quoniam, inquit, nullius mihi culpæ ſum conſcius, propter quam deponar. Cum his ſacram illam turbam magnus inter Patriarchas confirmaſſet Chryſoſtomus, iam conciliũ, quod extra urbem in Rufini prædijs inania in eum ſtatuerat, accerſit eum, reſponſurum ijs quorum accuſabatur. Quæ autem ei ſignificata ſunt, erant huiuſmodi: Sancta Synodus congregata, Iohanni: Libellos contra te accepimus, plenos malis innumerabilibus. Veni ergo eis reſponſurus. His lectis, hæc reſcribit ſanctus: Eccleſiam, propter quam Deus uerbum factum eſt, nè ſcindas, nec diſſoluas, neque extra terminos iudices, repugnans trecentis & octodecim patribus, & nè Abel, ut Cain, doloſè in agrum aduoces: ſed tu ueni potius. Septuaginta enim capita apertè continent, qui aduerſus te ſcripti ſunt libelli. Sumus autem nos ex diuerſis & plures, Dei gratia. Et ut quæ poſtea ſequebantur, in pauca contraham, cũ ſapiens Pontifex præterea ſcripſiſſet, & oſtendiſſet nullam eſſe eorum, quæ ab ipſis fiebant, conſequentiam, optimè & iuſtiſſimè eos repellabat præſcriptione, optans ut in ſe fieret potius œcumenica ſynodus.

**eſſe & nundinas.*

Vocatur ad Synodum.

Reſpondet ſcripto.

Gen. 4.

Hæc cum accepiſſet & didiciſſet concilium illud per lectionem, irruunt tanquàm leones: & ex ijs, qui miſſi fuerant, alium quidem ceciderunt, alium uerò comprehenderunt, alium autem coniecerunt in uincula & ferreos compedes, quos illi bacchantes paſtori parauerant. Quid ergo poſt hæc faciunt? Cum aranearum telis imbecillioribus ſcriptis eum damnaſſent, quem neque uiderant, neque huius uocem audiuerant, deponunt Pontificem, & hæc referunt ad Imperatorem. Quid dicentes? Quòd cum non auſus eſſet accedere, ꝙ eſſet ſibi conſcius: cum autem leges deponant, hoc etiam ſuſtinuit. Iuſſu ergo ueſtræ potentiæ, aiebant, uel inuitus relegetur, & det pœnas, ꝙ maledictis inſectatus ſit Imperatricem, eam dicẽs Iezabel, uel in eo morte ab occiſoribus accelerata ꝓpter uerbi aſperitatem. Eis itaque credit Imperator tanquam ſacerdotibus, & abſque ulla examinatione, miſſa manu militari, iubet ſanctum relegari. Hæc cognouit fidelis populi multitudo, fideique feruore & abundantia, uicto & deiecto metu Imperatoris, uiriliter reſtiterunt. Hoc autem cum animaduertiſſet uir diuinus, & quæ ex eo oriebantur damna & pericula conſideraſſet, omnes latet, & ad cædem (Sic enim ego uoco illorum concilium & impetum, exiſtimo autem uos quoque) tanquàm ouis ſua ſponte accedit. Eum uerò cum comprehendiſſent, uſque ad Euxini Propontidem tunc trahunt.

Nota ſæuitiã in legatos Chryſoſt.

Iubetur exulare.

Poſt hæc quid? Quidam ex ijs ducti pœnitentia, dicebant fuiſſe Iohannẽ appetitũ calumnijs & iniuria affectum. Nec hoc credebatur à multis, fidẽ autẽ res ipſæ magis fecerunt. Quo? Ex honore & emolumentis, quibus ſunt affecti accuſatores. Sed profanũ os dedecoris, reſpondebat his nugis, dicens: Etiãſi nihil aliud, at arrogantia & ſuperbia Iohannis eũ depoſuit, ſuæ malitiæ improbus ueterator ſcripturã applicans, nempe ꝙ ſuperbis reſiſtit Dominus. Deinde ſcribit perſecutor ad Romanum Pontificem Innocentium, quam in Paſtorem fecerat iniquitatem trãsformans & uarians. Sed Theophilus ſcribit quidem, condemnatur autem, cum Papa apertè res ſancti cognoſceret. Quorum uarios ac multiplices conatus mirans Romanus Epiſcopus, ad Deum confugit, & petit ut illinc ſoluantur machinationes offenſionum. Maxima itaque celeritate illinc accipit ſolutionem. Canina Theophili impudentia adhuc inquirebat aduerſus innocentem. Hinc ad iram irritat fidelium multitudinem. Innumerabiles ex eo exiſtunt ſeditiones & plagę & diuerſa pericula, & conſenueſcũt improbi. Vir impius celerimè fugit Alexandriam, cũ uix euaſiſſet eos, qui quæſierant eum mari obruere. Sic pater ſcandalorum, malus & malè ex regia amandatur cum ipſis accuſatoribus, & ijs, qui erant eiuſdẽ ſententiæ. Hæc Romæ audijt etiam Imperator Honorius, & ꝙ ut gratum facerent Eudoxiæ, Iohannem

1 Pet. 5

Theophilus fugit.

ſunt

ſunt calumniati. Dolore ergo affectus, (ualde enim amabat Imperator, & cupiebat uidere Pontificem) ſcribit ad fratrem Imperatorem, Archadium, cum eo expoſtulans & exprobrans, ꝙ Theophilo, quem reum tenebat, locum dederit deponendi Iohannem, idque ſine Romanis. Hæc cum cognouiſſet Imperator Archadius, magna ductus pœnitentia, de Pontifice reuocando cogitabat: & ecce noctu uenit terræmotus, & cadit pars cubilis Imperatricis: fuitque hoc, (nam quæ interceſſerunt, lubenter prætermitto) cauſa reuocationis. Rurſus ergo Paſtor bonus (oportet enim paucis dicere) recipit gregem, cum Imperator longè ſplendidius quàm prius ei proceſſiſſet obuiam: & ille quidem prius contenderet, ut res ſuæ examinarentur: omnes uerò planè uiolenta ſi dei motione eum adduxiſſent, in ſede collocaſſent, & ut pacem ageret effeciſſent.* Hæc ſuorum ſeruorum Deus, qui reſiſtit ſuperbis & humilibus, reddit gratiam.

Reuocatur uir ſanctus

1. Pe. 5

** Hæc ſuis ſeruis*

Dã. 13

Hinc adeſt, quæ hoſpitalitate & temperantia (ſciẽtibus loquor) Sarram & Suſannam exprimit Olympias. Paucis autem eam quoque declaret oratio, quæ uoluptatem ſimul & adhortationem ad uirtutẽ præbet ijs, qui laudant ea, quæ ſunt honeſta. Olympias erat, quæ temperantia, hoſpitalitate, & doctrina diſciplinarum, non minus erat clara, quàm ſplendore generis, opum & pulchritudinis. propter quæ antecellabat omnibus, quæ tunc erant. Hæc marito quidẽ fuit coniuncta legitimè, non eſt autem experta, ut quæ parum cum eo uixerit. Eam Imperator Theodoſius ui poſtea trahebat, ut nuberet cuidam ſuo cognato, non quidem dedignantem, ſed contrà ea, quæ par erat, ſignificantem. Dicebat enim: Si rex meus Chriſtus uoluiſſet me uiuere cum marito, primum omnino non abſtuliſſet. Et quid opus eſt orationem extendere, quæ contendit ad ea, quæ deinceps ſequuntur, exponenda illius uerba ſapientia? Ei enim qui ſapit, licet ex fimbria, ut eſt in prouerbio, id quod eſt contextum, intelligere. Iuſſu ergo Imperatoris auferuntur ei facultates, gratia cuſtodiæ. Illa autem ea re ualde eſt læta, & dictum protulit Imperatori, quod dignum eſt quod habeatur in admiratione & mandetur memoriæ. Dixit enim: Ne ea cuſtodiantur, ò Imperator, ſed dentur potius pauperibus. iã olim enim deprecor, quæ ea hac diſtributione accedit, uanam gloriam. Statim ergo lætatus fuit Imperator, cũ hæc audijſſet, & ei ſua rurſus reddit. Illa autem cum ea accepiſſet, pulcherrimè quidem adminiſtrauit, ſeque exuit ac parauit ad exercitationem: & paulopòſt refertur in numerum Diaconiſſarum eccleſiæ. Sed ne ſic quidem potuit euadere grauia retia Theophili, cum illius hoſpitalitatem ignominiæ materiam acceperit iſte Deo inuiſus. Ipſa poſt multos curam quoque geſſit Nectarij, ut quæ ſuis manibus, quando ad Deum exceſſit, eius texit oculos. Ipſa hoſpitio quoque magnum accipiebat Chryſoſtomum, ei * libum exhibens, propterea ꝙ non poſſet auelli à ſtudijs: ipſeque eam in ſecundo ſuo exilio duabus epiſtolis eſt proſecutus. Sed hæc quidem poſtea: ueniat autẽ oratio ad id, quod eſt propoſitum.

Olympias prædicatur.

Miſſa.

Poſt Pontificis ſecundam in ſedem ſuam reſtitutionem, cum non multum præterfluxiſſet temporis, incidit aliquid, quod neceſſario opus habebat correctione: & ſuo pro uiribus officio functus eſt is, qui erat rerum huiuſmodi corrector, & rurſus Imperatrix fuit ualdè irata Paſtori. Si quis ueſtrum ſcit argenteam ſtatuam, & qui illic fiebant ludos publicos, & diuinam ædem contumelia affectam, ſcit quod dico. Rurſus ergo certamina ex certaminibus, & ſynodi aduerſus Pontificem. Hæc cognoſcit is quem perſequebantur, & celebratum illum & inſignem habet ſermonem: Rurſus furit Herodias. Hoc accendit irã Imperatricis, & rurſus liberè ac confidenter agunt accuſatores. Et Theophilo quidem ſignificatur, ut ueniat Alexandria: ſed adhuc timens, differt infelix: Arriano tamen canone tanquàm arcu uſus, audet eum ferire iaculis ex atramento. Certum autem, quem afferebant, erat hic ictus, ꝙ abſque ſynodo qui erat depoſitus, irrupiſſet & in eccleſiam. Quos cum conueniſſet hic uir diuinus & ab eis interrogaretur, reſpondit: Expulſus fui ab Imperatore, fui etiam reuocatus ab ipſo Imperatore. Quod placebat quidem ijs, qui erant recti iudicij & ſententiæ, & Imperator ijs aſſentiebatur: coram Imperatore autem aduerſus eum decertans malignorum illorum fucorum examen, ſtrepitu obtundebat illius ſimplicitatem. Tunc autem profert quidam (is uerò erat Elpidius, Laodiceæ quæ eſt in Syria Epiſcopus) ſententiam planè admirabilem: Ne tumultuemur, inquit, in conſpectu Imperatoris: neſas eſt enim: ſed ſubſcribant accuſatores ſe eſſe eiuſdem fidei, cuius ſunt, qui illum ediderunt canonem, & ſoluta eſt dubitatio. Cum ergo intellexiſſet Imperator facultate propoſitionis ſolui id, de quo agebatur, lætus & ſubridens dixit: Nihil eſt hoc melius. Id autem, quod erat propoſitum, cum eſſet anceps, affecit ut caligarent accuſatores. Et tũc ſũmis quidẽ labiis pollicẽtur, re autem infecta tunc exeũt.

Arrianorum canone oppugnatur uir ſanctus.

Cum hæc alias aliter machinarentur accuſatores, & teſſeris quodãmodo luderent, menſes decẽ pterierunt. Paſtor aũt ne tantillum quidẽ prętermittebat ex conſuetis, immò uerò quotidie magis ac magis augebatur eius ſtudium. Solet enim neſcio quo modo mens, quæ caret uana gloria, iucundius affici, & ſe magis rationis compotem oſtendere in caſibus, qui accidunt. Illi autem non dederunt ſomnum oculis, nullis abſtinuerunt machinationibus, Imperatoris mentem obſidentes, ut eam funderent & captiuã abducerent. Imperator uerò aliquandiu fortiter reſtitit & repugnauit. Quando autem omni ex parte tuta fuerunt omnia accuſatoribus, nec ullus fuit, qui aduerſus talem inſurrectionem poſſet amplius Imperatoris mentem fulcire & ei opem ferre, ipſe quoque eſt mollitus, & humanum quid paſſus, ab inſidijs hoſtis eſt circumuentus. Dicam autem apertè, quomodo. Erat dies maximus, Chriſti ortus, Imperator autem, ut mos eſt, non ſimul aderat. Significauit autem Pontifici, ſe non prius communicaturum, quã ipſe crimina diluiſſet. Sic præterijt etiam quadrageſima, & die uno ante Paſcha, rurſus Imperator uiolento motu accuſatorum, eadem ſignificat, addens, Duæ te condemnarunt ſynodi: non poſſum tibi cõmunicare. Quid uerò Paſtor bonus, qui adſpiciens aduenire beſtias, non fugit & dimittit gregem? Mihi, inquit, ò Imperator, à Deo fuit credita eccleſia, nec ab ea recedam. Sin autem hoc tibi uiſum ſit, ui expellar, ne accuſari poſsim, quòd ordines deſeruerim. Quod ueritus Imperator, in quem tyrannidem obtinebat uis inimicorum, cum eum cum metu ſeparaſſet ab eccleſia, iuſsit degere in Epiſcopatu: illud cogitans, quòd ſi quid rurſus eueniſſet inopinatum, facilius eſſet eum inuenire ad Deum placandum. Sic magnum luminare prohibetur lumen præbere eccleſiæ: & cum rurſus Imperatori exiberetur moleſtia ab accuſatoribus, ipſe eis totum permittit conſiliũ, ut qui uenerandum diem ſabbati & Pontificis uirtutem uereretur.

Feſtum natiuitatis Chriſti.

Imperator timet, & epiſcopi ſæuiunt

Quid ergo dicunt ij, quibus fuerat permiſſum? In noſtrum caput, ò Imperator, ſit Iohannis depoſitio: ſolũ citò expellatur. Rurſus ergo nulla interrogatio, & rurſus ſuffragia & latæ ſententiæ. Quæ agebar, ſciebant

bant omnes,confunditur uniuerſus populus, confunditur etiam dies feſtus, metus in fugam conijcit, & fugientes clerus,& quicquid erat fidelis populi & eorum, qui gerebant magiſtratus, diuinum Paſcha in publico quodam lauacro, quod Conſtantianæ dicitur,celebrarunt, uigilantes in illius noctis glorificationibus,& eos, qui erant catecheſi inſtituti, baptizantes,& ea,quæ tempori conueniunt,munera obeuntes. Hæc quoque cito deferunt ad Imperatorem, qui ad mala erant audaces, partim quidem timẽtes, nè ſi fuiſſet ingreſſus & ſolam inueniſſet eccleſiam Imperator, populi quidem cognoſceret beneuolentiam,eos autem damnaret inuidiæ,partim uerò hoc agentes,ut omnes, qui illic erant.ulciſceretur Imperator. Hinc aſſumpto Lucio, qui erat ſecta & ſententia gentilis,& eo quem ſub ſe recens habebat exercitu, nempe Thracibus armatis circiter quadrigentis, ſecunda noctis uigilia, (ò quæ illic ſunt per ſummã perpetrata audaciam, quę quiſnam dignè fuerit lamentatus?) repente impudenter irruperunt, & per medias turbas ad ſanctas uſque aquas procedunt prohibentes diuinorũ myſteriorum celebrationem,aciẽ ſtruunt contra miniſtros, licebatque uidere effuſa diuinorũ ſymbolorum myſteria, clauisque percutiunt capita ſacerdotum, ſanguine permiſcent ſacram piſcinam. Deinde quid? Fugiunt omnes: miſerabile ſpectaculum ijs, qui illic erant detenti. Nam ex militibus quidem alius uirginem trahebat, tanquàm prædam bello captam: alius autem tunicas, alius uerò diuina myſteria & uaſa precioſa. Sacerdotes conijciebantur in carceres, expellabantur magiſtratus, frequentia proferebantur edicta, & minæ intentabãtur frequentiores, quæ iubebant abnegari Iohannis communionem. Sed ſic quoque non ceſſabat, immó uerò magis inualeſcebat & corroborabatur fides: & quomodò dictum eſt de exitu Iſrael, Quò magis eos occidebant, eò magis creſcebant. Hinc eos Iohannitas nominarunt cacodæmones.

Atrocia facinora Lucij & militum.

Exo. 1.

Egreditur poſt hæc Imperator è regia,cauſa exercitationis,& uidet procul campum abſcentem candidis ueſtibus eorum, qui recens erant illuminati. Eò autem ſpectaculo afficitur admiratione, ut qui terræ florem putaret eſſe id, quod cernebatur,erant enim recens illuminatorum ad tria millia: rogat, quidnã hoc ſit. Vide autem malæ linguæ deprecationem. Eſt,inquiunt,diuerſa à recta fide ſentientium multitudo Valentinianorum. Quod ſimulatquè dixiſſent, ex inſidijs in eos impetum faciunt uiri armati. Quæ uerò poſt hæc ſunt conſecuta, quænam oſtenderit oratio? Rurſus plagæ,rurſus tormenta, rurſus uincula: carceres erant eccleſiæ plenæ hymnis & glorificationibus: eccleſiæ uerò deteriores carceribus, pœnis flagellis & tormentis pleniſſimæ. Duo adhuc mẽſes interceſſerunt, & Imperator ui perſuaſus, ſignificat Pontifici, dicens: Multitudo tuorum aduerſariorum in ſe attraxit id, quod in te fuit conſtitutum,iudiciũ. Tu ergo res tuas Deo committens, egredere ex eccleſia. Hoc cùm apertè ſibi ſignificatum ſacroſanctus intellexiſſet athleta,poſtquàm admonuit, confirmauit, ædificauit, omnibus quæ ſunt optima conſuluit, omneſque eſt oſculatus ſancto & ultimo oſculo, eos ualere iuſſit. Prætereà autem, cùm, quæ cum admirabili Olympiade erant, Diaconiſſas cuidam ualdè pio ac religioſo Presbytero commendaſſet, egreditur ex eccleſia, ſimul cum ipſo quoquè egreſſo angelo, qui cuſtodiebat eccleſiam,ut qui non ferret hanc uidere ſolitudinem. Nihilo enim melius erat tunc affectam quàm theatrum, cum diſcurerent, tumultuarentur, exibilarent, irriderent, maledictiſque ſanctum inceſſerent. Sunt hæc horrenda & digna lamentationibus, à quibus ſimul etiã afficitur oratio, quæ eorum meminit per inciſa. Quæ deinceps conſequuntur,ſunt magis horribilia.

Horrẽda flagitia hoſtiũ Chryſoſto.

Eo ipſo die perſecutionis ſine occaſus luminaris, fit tale quid maximè horribile. Terribiliſſima apparens flãma ex medio throno, in quo uerbi interpres ſolebat interpretari ſcripturas, per uniuerſam diffunditur eccleſiam, & catenatim aſſurgit in altitudinẽ uſque ad tectum,& perinde ac uipera,quæ exedit uterum,fertur ſuper tergum eccleſiæ, caſtigans, admonens,& omnes terrens, palam oſtentans audaces homines ea auſos,quæ non decebãt. Quid deinceps eſt conſecutum? exoritur uentus ſubſolanus,& dicto citius depaſcit curiam. Deinde ignis,perinde ac ſi eſſet ratione præditus, tranſit ad aulam regiam, licebatque uidere maximum miraculum, ueluti inter duos igneos montes,populum quidem, qui erat intus,nõ lædi: domos autem,quæ illic erant,conſumi,& ignẽ non audere ſacra uaſa tangere, & inuehi in aliam ſycophantarum audaciam, qui auſi erant dicere,quod propter ablatas precioſas materias & uaſa ſacra eiectus fuerat pontifex. Nec hoc ſolum, (ò hominum audaciam, ò omnipotentis tolerantiam) ſed adhuc improbè & impiè à malignis ſparſa eſt fama, quòd qui Iohannem amabant, exuſſerant eccleſiam, ſepulcrum reuera patens guttur eorum. Audiuntur hæc quoque à Præfecto. Ille autem, ut qui ſecta eſſet & ſententia gentilis, ea de cauſa multos quidem ex paſtoribus, ſacerdotibus, & alijs ex populo, qui erant dedicati principi paſtorum,tormentis ſubijcit. Procedit autem etiam aduerſus Pontificem,& eum uinctũ tradens militibus,ſolum relegat in Bithyniã,& cum eſſet ſolus,(ó miraculum) profitebatur liberè pietatem. Vt finiam orationem, in quoddam oppidulum, cui nomen eſt Cucuſos, athleta tranſmittitur. Et doloſè quidem hoc factum eſt & de induſtria, ut illic interimeretur ab Iſauris, qui eam obſidebant. Sedenim non dimiſit eum Deus, qui cuſtodit eos, quĩ ſperant in ipſum. Illic enim quidam nomine Philadelphius,diuina uiſione dignatus, excipit athletam. Erat autem totus ille locus plenus cultu ſimulacrorum & impietate,mutantur autem: Quomodo?

Ignis cælitus accenſus,uaſtat tẽplum.

Mox curiã.

Iohannitæ peſſime mulctãtur.

Habebant,qui illic erant,hominem quendam paralyticum. Quem cum adduxiſſent, (neque enim fieri poterat,ut abſconderetur, quæ ſupra montem ſita erat,uirtutum magna ciuitas) eum rogant,ut ipſum curet. Ille autem accepta conuerſione & fide eius, qui patiebatur,cum eum citò curaſſet, per eum uniuerſam regionẽ (erat uerò multa & innumerabilis) attrahit,baptizat,docet pietatẽ,& poſtremo illic collocat omnem ordinem ſacerdotalem: Propterea ineffabili gaudio afficitur uir diuinus. & multos qui uenerant aut allati fuerant, curat ab omnibus morbis. Sed cum iter quidem confecerit,maneat oratio.

Miracu. 12.

Plurimi credunt in Chriſtum.

Iohannes oẽs curat ab omnibus morbis

Poſt exilium autẽ principis Paſtorum, (hoc enim ego ſolum narrabo,qualia in gregem ſunt machinati immanes illi laniatores, & quæ ab eis, facta ſunt) quomodo dixerit & expoſuerit aliquis multiplices cruciatus? Quinam autem hi ſunt? Exilia, aſperę tractationes, publicationes, tranſlationes, acerbæ mortis machinationes, non in hac aut illa ciuitate, ſed ferè per uniuerſum orbem terræ. Peruenit hoc ad aures Romani Pontificis. Ex eo fit,ut nouas excogitent rationes & accuſatrices literas mittant accuſatores. Sed ille quidem tunc parum patienter tolerat,eligitur autem Conſtantinopoli quidã,nomine Arſacius, qui erat uel ipſis piſcibus magis mutus, amentibus amentior, lenio confectus, condemnatus, inutilis. Ex quo quid accidit? Omnes omnino recedunt ab Eccleſia. quid ergo mali horum iudices? Perſuadent Imperatori,

Arſacius taxatur.

peratori, & omnes cogunt inuitos aſſentiri Arſacio. Et alios quidem ducebat timor, alij autem contra decertantes, martyrio ſuſcepto coronabantur. Alij uerò fuga ſalutem ſibi quærebant, Interceſſit totus annus & parum amplius, & moritur Arſacius. Ei autē ſuccedit Atticus, quænam autem ab eo fiebant? Accuſationes, ordinationes. Metropolitani indigni, qui mandentur memoriæ. Quidam uiri boni non ferentes hæc uidere, eunt Romam: Ex quibus cum reſciuiſſet antiſtes, ſingula refert Imperatori Honorio. Imperator autem cum Imperatorem & fratrem ſcriptis ad eum literis acriter arguiſſet & repræhēdiſſet, cōpararasque inſidias & machinationes ei pulchre expoſuiſſet, increpat, admonet, adhortatur, & poſtremo conſulit, ut reuocetur ſanctus.

Non latuerunt hæc Eudoxiam, quæ orationis ntēs probabilitate, (erat enim in rebus huiuſmodi ingenioſa artifex) perſuadet Imperatori, ut ijs, qui Romæ erant, expectatis, ut res eſſent uacuæ omni perturbatione, (ò iniquum prætextum) tunc non reuocaret antiſtitem. Clam autem mittens, occupat qui tūc erāt portus, Abydumque & omnem tranſitū, iubens aſcēdentes quidem Romanos malè mulctatos & contumelijs affectos amandare: eorum autem epiſtolas eis ereptas auferre. Sciebat enim apertè, ſciebat callida in malis mulier, q̧ ſi res examinarentur, eſſet reuocādus Pontifex. Hæc & machinata eſt Imperatrix, eaq; finem acceperunt. Detinentur enim, qui Roma illuc uenerant, coijciuntur in cuſtodiam, male mulctantur, literæ ab eis petuntur. Illi fortiter reſiſtunt: reſiſtentia autem deſinit in periculum. Nam cum fregiſſet quidam pollicem Epiſcopi, cum literis rapit etiā ea, quæ afferebant. Deinde audent impudentes & audaces homines eis blandiri, auro miſericordiam moliuntur ſibi comparare: & omnem quidem dolum cōtexunt, non autem perſuadent. Quomodo & quanā ratione, pulchrum eſt hoc quoque dicere. Paulus diuinus Apoſtolus ad eos accedens, prædixit: Videte quomodo cautè ambuletis, tanquàm ſapientes, non tanquàm inſipientes, ſcientes q̧ dies mali ſunt: per ea quæ tunc fiebant, ea quæ nunc fiunt, tacitè innuēs. Quo quidem confirmati, non admiſerunt eſcam, quæ ori uenatorum Eudoxiæ erat impoſita. Poſt ſextum ergo menſem ad ſuos reuerſi, ſignificarunt omnia. Et hæc quidem hucuſque, & ita ſe habēnt. Ad ea autē, quæ deinceps conſequuntur, procedens oratio perſequatur ea quæ ſunt propoſita.

Legati Romani crudeliter uexantur.

Eph. 5

Cum iam qui a diuina gratia eſt denominatus, toto anno in oppidulo Cucuſo ſe præclarè geſſiſſet, & aluiſſet eos, qui fame & ſiti laborabant, uerborū Domini, fames panis & rerum neceſſariarum terram inuaſit: & cum hanc urbem regiam deficere cognouiſſet Paſtor ille bonus, eam epiſtolarum & orationum conſolatur auxilijs. Et primum quidem eam, quæ eſt per epiſtolam, orationem auditorum animas nutrientem admirabiliter, ſuppeditat frumenti uerborū ſuppeditator: quæ continet uigintiquatuor capita. Ad eos autem, qui uitæ offenduntur iniquitatibus, habet argumentum oratio. Quodnam eſt autem principium orationis? Medici quidem, & quæ deinde ſequuntur. Præterea autem duas ad Quiriacum, & ad Conſtantinum Presbyterū uaria ſcripta, & ad ipſam admirabilem Olympiadem. Sed non ſic eum dimiſit inuidia. Iam enim uexationes, iniurias, afflictiones neſcio quam multas perpeſſus, tranſmittitur Arabiſſum. Et rurſus in eo eadem facit, quæ in alio oppidulo. Rurſus uerò inuidia ſe obſtetricem præbens accuſatorum metui, eos impellit & incitat ad pariendam cædem, adeo ut ex accuſatoribus quidam dixerit ſuis ſocijs: Videte mortuum terribilem, qui uiuos terret & rerum potientes, quomodo laruæ mortuos. Quis hæc facit? Ille imbecillus, ille relegatus, qui non habet qui eum defendat. Illi autem ſerpentis inſidias in ſe adhuc oſtentantes, iuſſerunt eum iaci in quendam locum omnium deſertiſſimum: ſciētibus dico, Pityuntem qui dicitur, finitimum accolis Tzannorū.

Relegatur uir Dei Arabiſſum.

Itē Pityuntē.

Adhuc autem antequàm perueniret ſanctus in loci ſolitudinem, (hoc enim ego narrabo paululum interſiſtens) ab eo rurſus uidentur, ſicut Antiochiæ, diuini Apoſtoli. Quid dicentes? Diuinam gratiam afferentes, confirmantes & corroborantes, ungentes, laudantes eum propter puritatem conſcientiæ: poſtremo annunciantes eius ad Deum exceſſum, forequè ut ad eorum perueniret honorem & gloriam, Eudoxiæ fętidam & infamem mortem, eamq; ante mortē ipſum ſæpè è ſe requiſiſſe. Nihil prætermittunt, qđ faceret ad eum docendum. Poſtremò eum paſcunt ambroſia, dicentes: Hac tibi opem ferente, nullo alio opus habebis nutrimento. Quam cum accepiſſet, comedit coram duobus, qui eum fideliter ſequebantur. Qui etiam digni habiti ſunt ſermone & contemplatione Dei præconum, impleriq́ue gaudio & exultatione, quæ illinc proficiſcitur. Tres ergo poſt hæc menſes interceſſerunt, & augebantur mala, quibus eum afficiebant milites: quod ipſum quoque meditatum & de induſtriā procuratum fuerat à perſecutoribus. Quæ autem ab eis meditata fuerant, Deo non permittente, citò interrupta fuerunt & reſciſſa. Quiſnam autem modus? Data enim ſit hæc quoque poſtrema narratio ſummo miraculo.

Apoſtoli ei apparent.

Nondum Comanam appropinquarat ſanctus, ecce autem noctu ei apparent Baſiliſcus & Lucianus martyres, dicentes: Bono eſto animo, & gaudio exultā ineffabili, frater Iohannes. Cras enim ſimul erimus. Hoc ipſum quoque dixerunt ſui templi presbytero, ut ſe pararet ad iuſta facienda & debitas exequias diuino pontifici. Venit ergo ad locum diuus Pontifex: quærit ueſtem ſplendidam, quæ tempori & dignitati cōueniat: mutat autem ea quæ geſtabat, & illa diſtribuit ijs qui aderant. Deinde ſacrum celebrat myſterium, communicat ſacramento gratiæ, fundit ultimas preces. Deinde cum de more dixiſſet hic inter Patriarchas diuinus & re uera magnus Chryſoſtomus, Gloria Deo propter omnia, & facto ſigno Crucis ſubiunxiſſet, Amen. & recubuiſſet, requieuit decimoquarto menſis Septembris.

Moriturus cōmunicat. ſignat ſe cruce &c.

Licebat autem poſt hæc uidere, tanquàm ſigno dato, concurrentes ex Syria, Cilicia, Ponto & Armenia omne genus hominum & omnem ætatem, propter utilitatem communem & ſalutem: & ſic deponitur patientiſſimum & ſanctiſſimum illud corpus cū martyrum, quæ illic ſunt, corporibus, beatiſſima autem & diuiniſſima anima excipitur intemeratis manibus immortalis omnium regis, Domini & Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, Quem decet omnis gloria, honor, potentia, maieſtas & magnificentia, nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

EPITOME VITAE S. IOANnis Chryſoſtomi.

HIC ſanctus erat quidem genere Antiochenus, Pater autem eius erat Dux exercitus Syriæ, nomine Secundus. Mater uerò eius cognominabatur Anthuſa. Præclarè autem & piè educatur, cum is fuiſſet decem & octo annos natus, receſſit à Libanio Sophiſta, & iuit Athenas matrem eloquentiæ. Deinde reuerſus

ſus ad ſuos, à Meletio Archiepiſcopo Antiocheno
baptizatus, ordinatur poſtea lector à Zenone Ar-
chiepiſcopo Hieroſolymitano, & cum permanſiſſet
tres annos in eccleſia, illinc receſsit, ut qui in magnū
incidiſſet monaſticæ uitæ exercitatorem, & cū apud
eum manſiſſet annos quatuor, & in unam ſeceſsiſſet
ſpeluncam, manſit ſolus annos duos. deinde rurſus
uenit ad eccleſiam, & ordinatur Diaconus. Cum ſe
in eo quinque annos præclarè geſsiſſet, ordinatur
Presbyter à Flauiano. In quo cum duodecim annos
clarus fuiſſet & illuſtris, illo autem tempore è uiuis
exceſsiſſet Nectarius Archiepiſcopus Conſtantino-
politanus, ab Imperatore Archadio Antiochia accer
ſitus, ordinatur Archiepiſcopus Conſtantinopolita-
nus, menſe Decembri, quarta indictione. Cum autē
munus Epiſcopatus functus eſſet annos quinque, pro
pter inuidiam fuit relegatus in ciuitatem Comano-
rum, prope Armeniam. Tranſegit autem in exilio, lo
cum loco mutans & malè habitus à militibus, annos
tres, menſes duos. Fit totum ſimul eius uitæ tempus,
anni LII. menſes VIII. Mortuus eſt autem XIIII.
Septemb. & ſepultus eſt cū ſanctis & glorioſis Chri-
ſti martyribus Baſiliſco & Luciano. Portatæ ſunt au
tem uenerandæ & ſanctæ eius reliquiæ Conſtantino
Hoc polim, triginta tribus annis poſtea, imperante Theo
die eius doſio iuniore & pontificatum gerente Proclo, & id
feſtum rurſus efferentes cum Pſalmodia, luminibusque &
Latina unguentis, quæ uerbis exprimi nequeunt, depoſue-
colit runt in templo ſanctorum & benedictorum Apoſto
Eccle- lorum, menſis Ianuarij xxvij.
ſia.

VITA S. PAVLAE, NOBILISſimæ Viduæ Romanæ, per D. Hieronymum ad Euſtochium eius filiam conſcripta.

Eſt epi ſtol. 27.

27. Ianuarij.

SI Cuncta corporis mei membra
uerterentur in linguas, & om-
nes artus humana uoce reſona-
rent, nihil dignum ſanctæ ac ue
nerabilis Paulæ uirtutibus di-
cerem, Nobilis genere, ſed mul
to nobilior ſanctitate, potens
quondā diuitijs, ſed nunc Chri
ſti paupertate inſignior. Gracchorum ſtirps, ſoboles
Genus Scipionum, Pauli hæres, cuius uocabulum trahit,
S. Pau Martię Papyriæ, matris Africani, uera & germana
læ. progenies, Romæ prætulit Bethlehem, & auro tecta
fulgentia, informis luti uilitate mutauit. Non mœre
mus, quòd talē amiſimus, ſed gratias agimus, quòd
habuimus, imò habemus. Deo enim uiuūt omnia:
2. Co. 5 & quicquid reuertitur ad Dominum, in familiæ nu-
mero computatur. Quanquam amiſsio illius, cœle-
ſtis domus habitatio ſit, quæ quādiu in corpore fuit,
Pſ. 119 peregrinata eſt à Domino, & uoce ſemper flebili
querebatur, dicens, Heu mihi, quia peregrinatio
1. Io. 5. mea prolungata eſt, habitaui cum habitantibus Ce-
dar, multum peregrinata eſt anima mea. Nec mirū,
ſi planxerit ſe uerſari in tenebris, (hoc enim Cedar
interpretatur) cum mundus in maligno poſitus ſit,
& ſicut tenebræ illius, ita & lumen eius, luxque in
Pſ. 138 tenebris luceat, & tenebræ eam non comprahende-
Ioan. 1. runt. Vnde & illud crebrius inferebat, Aduena ſum
Pſ. 38. & peregrina ſicut omnes patres mei. Et iterum: Cu-
Phil. 1. pio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Quoties autem in-
firmitate corpuſculi (quam incredibili abſtinentia
& duplicatis contraxerat ieiunijs) uexabatur, hoc
1. Co. 9 in ore uoluebat, Subijcio corpus meum, & in ſerui-
Ro. 14. tutem redigo, ne alijs prædicans, ipſa reproba inue-
niar. Et, Bonum eſt uinum non bibere, & carnem non *Pſ. 34.*
manducare. Et, Humiliaui in ieiunio animam meā, *Pſ. 40.*
& totum lectum uerſaſti in infirmitate mea, & uer- *31.*
ſata ſum in miſeria, dum mihi configitur ſpina. Atqꝫ *Pſ. 54.*
inter doloris aculeos, quos mira patientia ſuſtinebat,
quaſi apertos ſibi cœlos adſpiceret, loquebatur, Quis
dabit mihi pennas ſicut columbę, & uolabo, & re-
quieſcam? Teſtor Ieſum & ſanctos eius, ipſumque
proprium angelum, qui cuſtos fuit & comes admira
bilis fœminæ, me nihil in gratiam, nihil more blan-
dientium loqui, ſed quicquid dicturus ſum, pro teſti-
monio dicere, & minus eius eſſe meritis, quā totus
orbis canit, ſacerdotes mirantur, uirginum chori de-
ſiderant, monachorum & pauperum turbæ deplan-
gunt. Vis lector eius breuiter ſcire uirtutes? Omnes
ſuos pauperes pauperior ipſa dimiſit. Nec mirum,
de proximis & familiola, quam in utroque ſexu de
ſeruis & ancillis in fratres ſororesqꝫ mutauerat, iſta
profero: cum Euſtochiū uirginem, & deuotam Chri
ſto filiam, in cuius conſolationem libellus hic cudi-
tur, procul à nobili genere, ſola fide & gratia diuitē
reliquerit.

Carpamus igitur narrandi ordinem. Alij altius re
petāt, & à cunabulis eius, ipſisque (ut ita dicam) cre
pundijs matrem Bleſillam, & Rogatum proferant
patrē, quorum altera Scipionum Gracchorumqꝫ pro
genies eſt, alter per omnes ferè Græcias uſque hodiè
ſtemmatibus & diuitijs, ac nobilitate Agamemno-
nis fertur ſanguinem trahere, qui decennali Troiā
obſidione deleuit. Nos nihil laudabimus, niſi quod
proprium eſt, & de puriſſimo ſanctæ mētis fonte pro
fertur. Quanquàm Dominus atque ſaluator in euan *Marc.*
gelio doceat Apoſtolos, ſciſcitantes quid ſibi reddi- *10.*
turus ſit, qui ſua pro nomine eius dimiſerunt, centu-
plum in præſentiarum recepturos, & in futuro uitā
æternam. Ex quo intelligimus, non laudis eſſe poſſi-
dere diuitias, ſed pro Chriſto eas contemnere, non
tumere ad honores, ſed pro Dei fide eos paruipende
re. Verè quod pollicitus eſt ſeruis ſuis & ancillis ſal-
uator, reddidit iu præſenti. Nam quæ unius uerbis
contempſit gloriam, totius orbis opinione celebra-
tur, quàm Romæ habitantem, nullus extra Romam
nouerat: latentem in Bethlehem, & barbara & Ro-
mana terra miratur. Cuius enim gentis homines ad
ſancta loca non ueniūt? Quis autem in ſanctis locis,
præter Paulam, quod plus inter homines miraretur,
inuenit? Hæc, ſicut inter multas gemmas precioſiſ-
ſima gemma micat, & iubar ſolis paruos igniculos
ſtellarum obruit & obſcurat, ita cunctorum uirtu-
tes & potentias ſua humilitate ſuperauit, minimaqꝫ
fuit inter omnes, ut omnium maior eſſet, & quanto
ſe plus deijciebat, tanto magis à Chriſto ſubleuaba-
tur. Latebat, & non latebat. Fugiēdo gloriam, gloriā
merebatur, quæ uirtutem quaſi umbra ſequitur, &
appetitores ſui deſerens, appetit contemptores. Sed
quid ago, narrandi ordinem prętermittens? Dum in
ſingulis teneor, non ſeruo præcepta dicendi.

Tali igitur ſtirpe generata, iuncta eſt uiro Toxo-
tio, qui Aeneæ & Iuliorum altiſſimum ſanguinem
trahit. Vnde etiam filia eius Chriſti uirgo Euſtochiū *Iungi-*
Iulia nuncupatur, & ipſe Iulius à magno demiſſum *tur To*
nomen Iulo. Et hæc dicimus, non quòd habentibus *xotio.*
grandia ſint, ſed quo contemnentibus mirabilia. Se-
culi homines ſuſcipiunt eos, qui his pollent priuile-
gijs: nos laudamus, qui pro ſaluatore iſta deſpexe-
rint, & mirum in modum, quos habentes paruipen-
dimus, ſi habere uoluerint, prædicamus. His (inquā)
orta maioribus, & fœcūditate ac pudicitia probata,
primum uiro, deinde propinquis, & totius urbis te- *Eius li*
ſtimonio, cum quinque liberos edidiſſet, Bleſillam, *beri.*
ſuper

ſuper cuius morte eam Romæ conſolatus ſum, Pau-
linam, quæ ſanctum & admirabilem uirum, & pro-
poſiti & rerum ſuarum Pammachium reliquit hære
dem, ad quem ſuper obitu eius paruulum libellū edi
dimus, Euſtochium, quæ nunc in ſanctis locis uirgi-
nitatis & Eccleſiæ monille precioſum eſt, Ruſſinam,
quæ immaturo funere pium matris animum conſter
nauit, & Toxotium, poſt quem parere deſijt, ut intel
ligere s eam non diu ſeruire uoluiſſe officio coniu-
gali, ſed mariti deſiderio, qui marem optabat libe-
ros edidiſſe.

Poſtquàm uir mortuus eſt, ita eum planxit, ut pro
pe ipſa moreretur, ita ſe conuertit ad Domini ſerui-
tutem, ut eius mortem uideretur optaſſe. Quid ergo
referram, amplæ & nobilis domus, & quondam opu
lentiſſimæ, omnes penè diuitias in pauperes eroga-
tas? Quid in cunctos clementiſſimum animum & bo
nitatem etiam in eos, quos nunquàm uiderat, euagā-
tem? Quis inopum moriens, non illius ueſtimentis
obuolutus eſt? Quis clinicorum non eius facultati-
bus ſuſtentatus eſt? quos curioſiſſimè tota urbe per-
quirens, damnum putabat, ſi quiſquam debilis & eſu
riens cibo ſuſtentaretur alterius. Spoliabat filios, &
inter obiurgantes propinquos, maiorem ſe eis hære-
ditatem Chriſti miſericordiam, dimittere loqueba-
tur. Nec diu potuit excelſi apud ſeculum generis, &
nobiliſſimæ familiæ uiſitationes & frequentiam ſu-
ſtinere. Mœrebat honore ſuo, & ora laudantium de-
clinare ac fugere feſtinabat. Cumque Oriētis & Oc-
cidentis epiſcopos ob quaſdam eccleſiarum diſſenſio
nes Romam Imperiales literæ contraxiſſent, uidit
admirabiles uiros, Chriſtique pontifices, Paulinum
Epiphanꝰ hoſpes S. Paulæ. Antiochenæ urbis epiſcopum, & Epiphanium Sala-
minæ Cypri, quæ nunc Conſtantia dicitur: quorum
Epiphanium etiam hoſpitem habuit, Paulinum in
aliena manentem domo, quaſi proprium, humanita
te poſſedit. Quorum accenſa uirtutibus, per momen
ta patriam deſerere cogitabat, non domus, non libe-
rorum, non familiæ, non poſſeſſionum, non alicuius
rei, quæ ad ſeculum pertinet, memor, ſola, ſi dici po-
teſt, & incomitata, ad eremum Antoniorū atque Pau
lorum pergere geſtiebat. Tandemque exacta hyeme,
aperto mari, redeuntibus ad eccleſias ſuas epiſcopis,
& ipſa uoto cum eis ac deſiderio nauigauit. Quid ul
tra differo? Deſcendit ad portum, fratre, cognatis,
affinibus, & quod his maius eſt, liberis proſequenti
bus, & clementiſſimam matrem pietate uincere cu-
Nota fortitudinē animi in tanta matrona. pientibus. Iam carbaſa tendebantur, & remorum du
ctu nauis in altum protrahebatur. Paruus Toxotius
ſupplices manus tēdebat in litore, Ruffina iam nobi-
lis, ut ſuas expectaret nuptias, tacens fletibus obſe-
crabat, & tamen illa ſiccos tendebat ad cœlum ocu-
los, pietatem in filios, pietate in Deum ſuperans. Ne-
ſciebat ſe matrem, ut Chriſti probaret ancillam. Tor
quebantur uiſcera, & quaſi à ſuis membris diſtrahe-
retur, cum dolore pugnabat: in eo cunctis admirabi
lior, quòd magnam uinceret charitatem. Inter ho-
ſtium manus & captiuitatis duram neceſſitatem ni-
hil crudelius eſt, quā parentes à liberis ſeparari. Hoc
cōtra iura naturæ plena fides patiebatur, immò gau-
dens animus appetebat, & amorem filiorum maiore
in Deum amore contemnens, in ſola Euſtochio, quæ
& propoſiti & nauigationis eius comes erat, acquie
ſcebat. Sulcabat interim nauis mare, & cunctis, qui
cum ea uehebantur, litora reſpicientibus, ipſa auer-
ſos tenebat oculos, ne uideret, quos ſine tormento
uidere nō poterat. Fateor, nulla ſic amauit filios, qui
bus antequā proficiſceretur, cūcta largita eſt, exhære
dans ſe in terra, ut hæreditatem inueniret in cœlo.

Delata ad inſulam Pontiā quam clariſſimè quon-
dam fœminarū ſub Domitiano principe pro confeſ-
ſione nominis Chriſtiani, Flauiæ Domicillæ nobili-
tauit exilium, uidenſque cellulas, in quibus illa lon-
gum martyrium duxerat, ſumptis fidei alis, Hieroſo
lymam & ſancta loca uidere cupiebat. Tardi erant
uenti, & omnes pigra uelocitas. Inter Scillā & Cha-
rybdim Adriatico ſe credēs pelago, quaſi per ſta-
gnū uenit Methonē, ibique refocillato corpuſculo,
& ſale tabentes artus in litore ponēs, per Maleam &
Cytherā, ſparſaſq; per æquor Cycladas, & crebris
freta concita terris, poſt Rhodū & Lyciam, tandem
uidit Cyprum: ubi ſancti & uenerabilis Epiphanij
pedibus prouoluta, decem ab eo diebus retenta eſt,
non in refectionem, ut ille arbitrabatur, ſed in opus
Dei, ut re comprobatum eſt. Nam omnia illius regio
nis luſtrans monaſteria, prout potuit, refrigeria, ſum
ptuum fratribus dereliquit, quos amor ſancti uiri de
toto illuc orbe contraxerat. Inde breui curſu trāſ-
fretauit Seleuciam, de qua aſcendens Antiochiam,
ſancti confeſſoris Paulini modicum charitate detē
ta, media hyeme, calente ardore fidei, fœmina nobi-
lis, quæ prius eunuchorum manibus portabatur, aſel
lo ſedēs, profecta eſt. Omitto cœles Syriæ & Phœni
ces iter (neque enim hodœporicon eius diſpoſui ſcri
bere) ea tantum loca nominabo, quæ ſacris uolumini
bus continentur.

Beryto Romana colonia, & antiqua urbe Sidone
derelicta, in Sareptæ litore Heliæ eſt ingreſſa turricu
lā: in qua adorato Domino ſaluatore, per arenas Tyri,
in quibus genua Paulus fixit, peruenit ad Coth, quæ *Ac. 21*
nunc Ptolemais dicitur: & per campos Mageddo, Io- *2. Par.*
ſiæ necis conſcios, intrauit terram Philiſtijm. Mirata *35.*
ruinas Dor, urbis quondam potentiſſimæ, & uerſa ui
ce Stratonis turrim, ab Herode rege Iudææ in hono-
rem Cæſaris Auguſti Cæſaream nuncupatam, in qua
Cornelij domum, Chriſti uidit Eccleſiam, & Philip- *Ac. 10*
pi ædiculas, & cubicula quatuor uirginum propheta *21.*
rum. Deinde Antipatrida ſemirutū oppidulum, quod
de patris nomine Herodes uocauerat. & Lyddam uer *Ac. 9.*
ſam in Dioſpolim, Dorcadis atque Aeneæ reſurre-
ctione ac ſanitate inclytam. Haud procul ab ea Ari-
mathiam, uiculum Ioſeph, qui Dominum ſepeliuit:
& Nobe urbem quondam ſacerdotum, nunc tumu-
lum occiſorum. Ioppen quoque fugientis portum *Ion. 1.*
Ionæ: & (ut aliquid perſtringam de fabulis poetarū)
religatæ ad ſaxum Andromades ſpectatricem. Repe-
titoque itinere Nicopolim, quæ prius Emaus uocaba
tur, apud quam in fractione panis cognitus Domi- *Lu. 24*
nus, Cleophæ domum in Eccleſiam dedicauit. Atq;
inde proficiſcens, aſcendit Bethorum inferiorem &
ſuperiorem, urbes à Salomone conditas, ſed uaria po *2. Par.*
ſtea bellorum tempeſtate deletas: ad dexteram ad- *8.*
ſpiciens Haialon & Gabaon, ubi Ieſus filius Naue cō
tra quinque reges dimicās, ſoli imperauit & lunæ: & *Ioſ. 9*
Gabaonitas ob dolos & inſidias fœderis impetrati, *10.*
in aquarios lignarioſque damnauit. In Gabaon, urbe
uſque ad ſolum diruta, paululū ſubſtitit, recordata *Iud. 19*
peccati eius, & concubinæ in fruſta diuiſæ, & tribus *20.*
Beniamin trecentos uiros propter Paulum Apoſto-
lum reſeruatos.

Quid diu moror? Ad læuam mauſoleo Helenæ de
relicto, quæ Adiabenorum regina in fame populum
frumento iuuerat, ingreſſa eſt Hieroſolymam, urbē **Aelio*
trinominem, Iebus, Salem, Hieruſalem, quæ ab * He-
lio poſtea Hadriano, de ruinis & cineribus ciuitatis
in * Heliam ſuſcitata eſt. Cumque proconſul Palæſti- **Aeliā*
næ, qui familiam eius optimè nouerat, præmiſſis ap-
paritoribus iuſſiſſet parari prætorium, elegit humilē
cellulam: & cuncta loca tanto ardore ac ſtudio circu
miuit, ut niſi ad reliqua feſtinaret, à primis non poſ-
ſet

Matt. let abduci. Proſtrataque ante crucem, quaſi penden-
28. tem Dominum cerneret, adorabat. Ingreſſa ſepulcrū,
reſurrectionis obſculabatur lapidem, quem ab oſtio
monumenti amouerat angelus. Et ipſum corporis lo
cum, in quo Dominus iacuerat, quaſi ſitiens deſide-
ratas aquas, fideli ore lambebat. Quid ibi lachryma-
rum, quantum gemituum, quid doloris effuderit, te-
ſtis eſt cuncta Hieroſolyma, teſtis eſt ipſe Dominus,
quem rogabat. Inde egrediens, aſcendit Sion, quæ in
arcem uel ſpeculam uertitur, Hanc urbem quondam
expugnauit & reædificauit & Dauid. De expugnata
2. Re. 2 ſcribitur: Væ tibi ciuitas Ariel, id eſt, leo Dei: & quó-
Eſ. 25 dam fortiſſima, quam expugnauit Dauid. Et de ea,
Pſ. 86. quæ ædificata eſt, dictum eſt: Fundamenta eius in
montibus ſanctis: diligit Dominus portas Sion, ſu-
per omnia tabernacula Iacob. Non eas portas, quas
hodiè cernimus in fauillam & cinerem diſſolutas:
ſed portas, quibus non præualet infernus, & per quas
Matt. credentiū ad Chriſtum ingreditur multitudo. Oſten
16. debatur illi columna, Eccleſiæ porticum ſuſtinens,
infecta cruore Domini, ad quam uinctus ducitur &
Act. 2. flagellatur. Monſtrabatur locus, ubi ſuper centum ui
ginti credentium animas ſpiritus ſanctus deſcendiſ-
Ioel. 1. ſet, ut Ioelis uaticinium compleretur. Deinde pro ſa
cultatula ſua pauperibus atque conſeruis pecunia di
Gē. 35. ſtributa, perrexit Bethlehem, & in dextera parte iti-
neris ſtetit ad ſepulchrum Rachel, in quo mater Be-
niamin, non, ut uocauerat moriens, Benoni, hoc eſt,
filius doloris mei: ſed, ut pater prophetizauit in ſpiri
tu filium dexteræ procreauit. Atque inde Bethlehem
ingreſſa, & in ſpecum Saluatoris introiens, poſtquàm
uidit ſacrum uirginis diuerſorium, & ſtabulum, in
Eſa. 1. quo agnouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſe-
Eſ. 32. pe Domini ſui, ut illud impleretur, quod in eodem
propheta ſcriptū eſt: Beatus, q ſeminat ſuper aquas,
ubi bos & aſinus calcant: me audiente iurabat, cer-
nere ſe oculis fidei infantem pannis inuolutum, ua-
gientem in præſepi Dominum, Magos adorantes, ſtel
lam fulgentem deſuper, matrem uirginem, nutriciū
ſedulum, paſtores nocte uenientes, ut uiderent uer-
Ioan. 1. bum, quod factum erat, & iam tūc euangeliſtæ Iohā-
nis principium dedicarent: In principio erat uerbū,
& uerbum caro factum eſt: paruulos interfectos, He-
rodem ſæuientem, Ioſeph & Mariam fugientes in
Aegyptum: mixtiſq; gaudio lachrymis, loquebatur.

Salue Bethlehem, domus panis, in qua natus eſt
ille panis, qui de cælo deſcendit. Salue Ephrata regio
uberrima, atque carpoſóre, cuius fertilitas Deus eſt.
Mich. De te quondam Michæas uaticinatus eſt: Et tu Be-
5. thlehem domus Ephrata, non minima es in milli-
bus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui ſit princeps in
Iſrael: & egreſſus eius ab initio, à diebus æternitatis.
Propterea dabis eos uſque ad tempus parientis. Pa-
riet, & reliquiæ fratrū eius conuertentur ad filios Iſ-
Pſ. 109 rael. In te enim natus eſt princeps, qui ante luciferū
genitus eſt: cuius de patre natiuitas, omnem excedit
ętatem. Et tam diu in te Dauidici generis origo per-
manſit, donec uirgo pareret, & reliquiæ populi cre-
Ac. 13 dentis in Chriſtum, conuerterentur ad filios Iſrael,
& liberè prædicarent, Vobis oportebat primum lo-
qui uerbum Dei, ſed quoniam repuliſtis illud, & indi
Matt. gnos uos iudicaſtis ęternæ uitæ, eccè conuertimur
15. ad gentes. Dixerat enim Deus, Nō ueni, niſi ad oues
perditas domus Iſrael. Et eo tempore Iacob ſuper eo
Gē. 49. uerba completa ſunt, Non deficiet princeps ex Iuda,
& dux de femoribus eius, donec ueniat, cui repoſitū
Pſ. 131 eſt, & ipſe erit expectatio gentium. Benè Dauid iura-
bat, benè uota faciebat, dicens: Si introiero in taber-
naculum domus meæ, ſi aſcendero in lectū ſtrati mei:
ſi dedero ſomnū oculis meis, & palpebris meis dor-
mitationem, & requiem temporibus meis, donec in
ueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob,
& ſtatim, quid deſideraret, expoſuit, atque oculis pro
pheticalibus, quem nos ueniſſet iam credimus, ille uē-
turum eſſe cernebat. Eccè audiuimus eum in Ephra-
ta, inuenimus eum in campis ſyluæ. Vau quippe ſer-
mo Hebraicus, ut te docente didici, non Mariam ma-
trem Domini, hoc eſt, autin, ſed ipſum, id eſt, autòn
ſignificat. Vnde loquitur confidenter, Introibimus
in tabernaculum eius, adorabimus in loco, ubi ſtete-
rūt pedes eius. Et ego miſera atque peccatrix, digna
ſum iudicata deoſculari præſepe, in quo Dominus
paruulus uagijt? Orare in ſpelūca, in qua uirgo puer-
pera Dominum fudit infantem? Hæc requies mea,
quia Domini mei patria eſt: hic habitabo, quoniam
ſaluator elegit eam. Paraui lucernam Chriſto meo. Gē. 35.
Anima mea illi uiuet, & ſemen meum ſeruiet ipſi. Luc. 2.

Haud procul inde deſcendit ad turrim Ader, id
eſt, gregis, iuxta quam Iacob pauit greges ſuos, & pa
ſtores nocte uigilantes audire meruerunt: Gloria in
excelſis Deo, & ſuper terram pax hominibus bonæ
uoluntatis. Dumque ſeruant oues, inuenerunt agnū
Dei puro & mundiſſimo uellere, quod in ariditate
totius terræ, cæleſti rore completum eſt, & cuius ſan- Exod.
guis tulit peccata mundi, & exterminatorem Aegy- 12.
pti, litus in poſtibus fugauit. Statimque concito gra-
du, cœpit per uiam ueterem pergere, quæ ducit Ga Act. 8
zam, ad potentiam uel ad diuitias Dei, & tacita ſecū
uoluere, quomodo eunuchus Aethiops, gentium po
pulos præfigurans, mutauerit pellem ſuam, & dum
uetus relegit inſtrumentum, fontem reperit Euange-
lij. Atque inde ad dexteram, tranſita Bethſur, uenit
Eſcol, quæ in botrum uertitur. Vnde in teſtimonium Eſ. 63
terræ fertiliſſimæ, & typum eius, qui dicit, Torcular Nu. 13
calcaui ſolus, & de gentibus non eſt uir mecum, ex-
ploratores botrum miræ magnitudinis portauerūt.
Nec poſt longum ſpatium intrauit Saræ cællulas, ui- Gē. 18.
dens incunabula Iſaac, & ueſtigia quercus Abrahā, Ioan. 8.
ſub qua uidit diem Chriſti, & lętatus eſt. Atque inde Ioſ. 14.
conſurgens, aſcendit Chebron, hæc eſt Cariath ar-
be, id eſt, oppidum uirorum quatuor, Abrahā, Iſaac,
Iacob, & Adam magni, quem ibi conditum, iuxta li-
brum Ieſu Naue, Hebræi autumant, licet pleriquè
Caleb quartum putent, cuius ex latere memoria mō
ſtratur. His inſpectis, noluit pergere ad Cariathſe-
phor, id eſt, uiculum literarum, quia contemnens oc-
cidentem literam, repererat ſpiritum uiuificantem.
Magiſque mirabatur ſuperiores & inferiores aquas, Iudic. 1
quas Othoniel filius Iephonæ kenaz pro auſtrali ter
ra & arida poſſeſſione ſuſceperat, & quarum ductu,
ſiccos prioris inſtrumenti agros faciebat irriguos,
ut redemptionem ueterum peccatorū, in aquis ba-
ptiſmi reperiret. Altera die, orto iam ſole, ſtetit in ſu
percilio Caphar Barucha, id eſt, uillæ benedictionis,
quem ad locum Abraham Dominum proſequutus
eſt. Vnde latam deſpiciens ſolitudinem, ac terram Gē. 18.
quondā Sodomæ & Gomorrhæ, Adamæ & Seboim,
contemplata eſt balſami uineas in Engaddi, & Segor
uitulam conternantem, quæ prius Bala uocabatur, & Eſ. 15
in Zoaram, id eſt, paruulam, Syro ſermone tranſlata
eſt. Recordabatur ſpeluncæ Lot, & uerſa in lachry- Gē. 19.
mas, uirgines ſocias admonebat, cauendum eſſe ui-
num, in quo eſt luxuria, cuius opus Moabitæ ſunt &
Ammonitæ.

Diu hæreo in meridie, ubi ſponſa cubantem repe- Can. 1.
rit ſponſum, & Ioſeph inebriatus eſt cum fratribus Gē. 43
ſuis Reuertar Hieroſolymam, & per Techuam at-
que Amos rutilantem montis Oliueti lucem aſpi-
ciam, de quo Saluator aſcendit ad patrem. In quo per Act. 1.
annos ſingulos uacca ruffa in holocauſtum Domino Nu. 19
cremabatur,

cremabatur,& cuius cinis expiabat populum Iſrael,
Ezech. in quo,iuxta Exechielem,Cherubim de templo tranſ
Matt. migrantes,Eccleſiam Domini fundauernut. Poſt in-
21. greſſa ſepulcrum Laxari, Mariæ & Marthæ uidit ho-
ſpitium,& Bethphage uillam ſacerdotalium maxilla
rum:& locum,in quo pullus laſciuiens gentium,Dei
frena ſulcepit:apoſtulorumque ſtratus ueſtibus,mol-
Luc. 10. lia terga præbuit ad ſedeudum, Rectoque itinere de
ſcendebat Hiericho, recogitans illum de euangelio
uulneratum,ac ſacerdotibus & Leuitis, mentis feri-
tate prætereuntibus,clementiam Samaritæ,id eſt,cu-
ſtodis: qui leminecem ſuo iumento impoſitum, ad
ſtabulum Eccleſiæ deportauit. Et locum Adomim,
quod interpretatur, ſanguinum, quia multus in eo
ſanguis crebris latronum fundebatur incurſibus. Et
Luc. 19 arborem ſycomorum Zachæi,id eſt, bona pœniten-
tiæ opera,quibus cruenta dudum & noxia rapinis,
peccata calcabat,excelſumque Dominum de excello
3. Reg. uirtutum intuebatur. Et iuxta uiam cæcorum loca,
16. qui receptis luminibus utriuſque populi credentis
Ioſ. 6. 4 in Dominnm ſacramenta præmiſerant. Ingreſſa Hie
richo,uidit urbem, quam fundauit Hiel in Abiram
primogenito ſuo,& cuius portas poſuit in Segub no
uiſsimo filiorum. Intuita eſt caſtra Galgalæ, & acer-
uum præputiorum, & ſecundæ circuncisionis myſte
rium,& duodecim lapides, qui de Iordanis illuc trãſ
lati alueo,duodecim apoſtolorum fundamenta firma
uerant:& fontem quondam legis amariſſimum & ſte
rilem, quem uerus Eliſæus ſua condiuit ſapientia, &
in dulcorem ubertatemque conuertit. Vix nox tran-
ſierat,feruentiſſimo æſtu uenit ad Iordanem. Stetit
Ioſ. 3. in ripa fluminis,& orto ſole, Solis iuſtitiæ recordata
4. Re. 2 eſt,quomodo in medio amnis alueo ſicca ſacerdotes
poſuerint ueſtigia,& ad Eliæ & Eliſæi imperium,ſtã-
tibus ex utraque parte aquis, iter unda præbuerit,
pollutasque diluuio aquas, & totius humani generis
interfectione maculatas, ſuo Dominus mundauerit
Ioſ. 7. baptiſmate,

Longum eſt,ſi uelim de ualle Achor dicere,id eſt,
Ge. 28. tumultus atque turbarum,in qua furtum & auaritia
condemnata eſt:& de Bethel domo Dei in qua ſuper
nudam humum,nudus & pauper dormiuit Iacob,&
Zac. 3. poſito ſubter caput lapide, qui in Zacharia ſeptem
Eſ. 28 oculos habere deſcribitur, & in Eſaia lapis dicitur
angularis:uidit ſcalam uſque ad cælum tendentem,
in qua Dominus deſuper innitebatur,aſcendentibus
porrigens manum,& negligentes de ſublimi præcipi
Ioſ. 24. tans. Sepulcra quoque in monte Ephraim Ieſu filii
Naue,& Eleazari filii Aarõ ſacerdotis, e regione uene
rata eſt:quorum alter conditus eſt in Tamnathſare à
ſeptentrionali parte montis Gaias: alter in Gabaa fi-
lii ſui Phinees,ſatisque mirata eſt, quòd diſtributor
Iud. 21 poſſeſſionũ ſibi montana & aſpera delegiſſet. Quid
narrem Silo,in qua altare diruptum hodieque mon-
ſtratur,& raptum Sabinarum à Romulo, tribus Be-
niamitica præcucurrit? Tranſiuit Sichem,non ut ple
rique errantes legunt,Sichar,quæ nunc Neapolis ap
Iohã. 4 pellatur,& ex latere montis Garizim extructam cir-
ca puteum Iacob intrauit eccleſiam, ſuper quo ſeſi-
dens Dominus,ſitiensque & eſuriens,Samaritanæ fi-
de ſatiatus eſt:quæ quinque Moſaicorum uoluminũ
uiris, ſextoque,quem ſe habere iactabat,errore Doſi
thei derelicto, uerum Meſſiam & uerum reperit Sal-
uatorem. Atque inde diuertens, uidit duodecim pa-
triarcharum ſepulcra,& Sebaſten,id eſt, Samariam
quæ in honorem Auguſti, ab Herode Græco ſermo-
ne Auguſta eſt nominata. Ibi ſiti ſunt Eliſæus & Ab-
dias prophetæ, & (quo maior inter natos mulierum
non fuit) Iohannes Baptiſta. Vbi multis intremuit
conſternatã mirabilibus:nanque cernebat uariis dæ-
mones rugire cruciatibus? & ante ſepulcra ſanctorũ
ululare homines more luporum,uocibus latrare ca- *Nota*
num,fremere leonum, ſibilare ſerpentum, mugire *de ſe*
taurorum. Alios rotare caput,& poſt tergum terram *pul-*
uertice tangere: ſuſpenſisque pede fœminis, ueſtes *chris ſã-*
defluere in faciem. Miſerebatur omnium, & per ſin- *ctorum*
gulos effuſis lachrymis,Chriſti clementiam depreca
batur. Et ſicut erat inualida, aſcendit pedibus mon-
tem,in cuius duabus ſpeluncis,perſequutionis & fa-
mis tempore, Abdias propheta centum prophetas
aluit pane & aqua. Inde cito itinere percucurrit Na-
zareth,nutriculam Domini,Chanaan & Capharnaũ *3. Reg.*
ſignorum eius familiares. Lacum Tiberiadis, nauigã *18.*
te Domino ſanctificatum,& ſolitudinem,in qua mul
ta populorum millia paucis ſaturata ſunt panibus,&
de reliquiis ueſcentium repleti ſunt cophini duode
cim tribuum Iſrael. Scandebat montem Thabor, in
quo transfiguratus eſt Dominus. Adſpiciebat procul
mõtes Hermon & Hermonim, & campos latiſſimos *Iud. 4.*
Galilææ,in quibus Siſara & omnis exercitus eius, Ba
rach uincente,proſtratus eſt, Torrens Ciſon, qui me-
diam planitiem diuidebat, & oppidum iuxta Naim,
in quo uiduæ ſuſcitatus eſt filius,monſtrabatur. Dies
me prius quàm ſermo deficiet, ſi uoluero cuncta per
currere, quæ Paula uenerabilis fide incredibili per-
uagata eſt.

Tranſibo ad Aegyptum, & inter Sochoth atque *Iud. 15.*
fontem Sampſon,quem de molari maxillæ dente pro
duxit,ſubſiſtam parumper,& arentia ora colluam, ut
refocillatus uideam Moraſthim, ſepulcrum quondã
Michæ prophetæ,nunc eccleſiam. Et ex latere dere-
linquam Chorræos,& Gethæos,Mareſa,Idumæam &
Lachis:& per arenas molliſſimas, pergentium ueſti-
gia ſubtrahentes,laramque eremi uaſtitatem, ueniã
ad Aegypti fluuium Sior,qui interpretatus turbidus
& quinque Aegypti tranſeam ciuitates,quæ loquun-
tur lingua Chananitide,& terram Geſſen,& campos
Taphneos,in quibus Deus mirabilia, & urbem No,
quæ poſtea uerſa eſt in Alexandriam, & oppidum
Domini Nitriam, in quo puriſſimo uirtutum nitro
ſordes lauantur quotidie plurimorum. Quod cum
uidiſſet, occurrente ſibi ſancto ac uenerabili epiſco-
po Iſidoro confeſſore, & turbis innumerabilibus mo
nachorũ, ex quibus multos ſacerdotalis & leuiticus
ſublimabat gradus, lætabatur quidem ad gloriam
Domini, ſed ſe indignam tanto honore fatebatur.
Quid ego narrem Macarios, Arſatas, Serapionas, &
reliqua columnarum Chriſti nomina? Cuius non in-
trauit cellulam? quorum pedibus non aduoluta eſt?
Per ſingulos ſanctos Chriſtum ſe uidere credebat, &
quicquid in illos contulerat,in Dominum ſe contuliſ
ſe lætabatur. Mirus ardor, & uix in fœmina credibi-
lis fortitudo. Oblita ſexus & fragilitatis corporeæ,
inter tot millia monachorum cum puellis ſuis habi-
tare cupiebat,& forſitan,cunctis eam ſuſcipientibus
impetraſſet,ni maius ſanctorum locorum retraxiſſet
deſiderium. Atque propter feruentiſſimos æſtus de
Peluſio Maiomam nauigatione perueniens, tanta ue
locitate reuerſa eſt, ut auem putares. Nec multo poſt
in ſancta Bethlehem manſura perpetuò,anguſto per
triennium manſit hoſpitiolo,donec extrueret cellu-
las ac monaſteria,& diuerſorum peregrinorum iux-
ta uiam conderet manſiones, in qua Maria & Ioſeph
hoſpitium non inuenerant.

Hucuſque iter eius deſcriptũ ſit,quod cum multis
uirginibus & filia comite peragrauit. Nunc uirtus la
tius deſcribatur,quę ipſius propria eſt,& in qua expo
nenda,Deo iudice ac teſte,profiteor me nihil addere
nihil in maius attollere more laudantium,ſed,ne re-
rum excedam fidẽ,multa detrahere,& ne apud detra

ctores & genuino me ſemper dente rodentes fingere puter, & cornicem Aeſopi alienis coloribus adornare; *Eius humilitas.* Quæ prima Chriſtianorum uirtus eſt, tanta ſe humilitate deiecit, ut qui eam non uidiſſet, & pro celebritate nominis uidere geſtiſſet, ipſam eſſe non crederet, ſed ancillularum ultimam, & cum frequentibus choris uirginum cingeretur, & ueſte & uoce & habitu & inceſſu minima omnium erat; Nunquàm poſt uiri mortem uſque ad diem dormitionis ſuæ cũ ullo comedit uiro, quanuis eum ſanctum, & in pontificali ſciret culmine conſtitutum. *Stratũ.* Balneas, niſi periclitans, non adiit. Mollia, etiam in grauiſſima febre, lectuli ſtrata non habuit, ſed ſuper duriſſimam humũ ſtratis ciliciolis quieſcebat: ſi tamẽ illa quies dicenda eſt, quæ iugibus penè orationibus dies noctesquè iungebat, illud implens de Pſalterio: *Pſal. 6.* Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo. In quo fontes crederes lacbrymarum, ità leuia peccata plangebat, ut illam grauiſſimorum criminum crederes ream. Cumquè à nobis crebrius moneretur, ut parceret oculis, & eos ſeruaret euangelicæ lectioni, aiebat: Turpanda eſt facies, quam cõtra Dei præceptum purpuriſſo & ceruſſa & ſtibio ſæpè depinxi. Affligendum corpus, quod multis uacauit delicijs. Longus riſus, perpeti compenſandus eſt fletu. Mollia linteamina & ſerica precioſiſſima, aſperitate cilicii commutanda. Quæ uiro & ſeculo placui, nunc Chriſto placere deſidero.

Si inter tales tantasquè uirtutes caſtitatem in illa uoluero prædicare, ſuperfluus uidear, in qua etiam cum ſecularis eſſet omnium Romæ matronarũ exẽplum fuit, quæ ità ſe geſſit, ut nunquam de illa etiam maledicorum quicquam audere ſania confingere. Nihil animo eius clementius, nihil erga humiles blandius fuit. Non appetebat potentes, nec tamen ſuperbos & gloriolam quærentes, faſtidio deſpiciebat. Si pauperem uidebat, ſuſtentabat, ſi diuitem, ad beneſaciendum hortabatur. *Liberalitas.* Liberalitas ſola excedebat modum. Et uſuras tribuens, uerſuram quoque ſæpius faciebat, ut nulli ſtipem rogantium denegaret. Fateor errorem meum, Cum in largiendo eſſet profuſior, arguebam, illud proferens de Apoſtolo: *2. Co. 8* Non ut alijs ſit refrigerium, uobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate in hoc tempore, ut ueſtra abundantia ſit ad illorũ inopiam, & illorum abundantia ſit ad ueſtram inopiam. *Luc. 3.* Et hoc de euãgelio Saluatoris: Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. Et prouidendum eſſe, ne quod libenter faceret, ſemper facere non poſſet, multaquè huiuſcemodi, quæ illa mira uerecundia, & ſermone parciſſimo diſſoluebat, teſtem inuocans Deum, ſe pro illius nomine cuncta facere, & hoc habere uoti, ut mendicans ipſa moreretur, ut unum nummum filiæ non dimitteret, & in funere ſuo aliena ſindone inuolueretur. Ad extremum inferebat: Ego ſi petiero, multos inueniam, qui mihi tribuant, iſte mendicans ſi à me non acceperit, quæ ei poſſum, etiam de alieno tribuere, & mortuus fuerit, à quo eius anima requiretur? Ego cautiorem in re familiari eſſe cupiebam, ſed illa ardentior fide, toto Saluatori animo iungebatur, & pauperem Dominum, pauper ſpiritu ſequebatur, reddens ei quod acceperat, pauper pro ipſo effecta. Denique conſequuta eſt quod optabat, & in gradi ære alieno filiã dereliquit, quod hucuſque debens, non ſuis uiribus, ſed Chriſti ſe confidit miſericordia reddituram.

Solent pleræquè matronarum buccinatoribus ſuis dona cõferre, & in paucos largitate profuſa, manum à cæteris retrahere, quo illa omnino carebat uitio. Ità enim ſingulis ſuam pecuniam diuidebat, ut ſingulis neceſſarium erat, non ad luxuriam, ſed neceſſitatem. Nemo ab ea pauperũ uacuus reuerſus eſt. Quod obtinebat, nõ diuitiarũ magnitudine, ſed prudentia diſpenſandi, illud ſemper replicans, *Mat.* Beati miſericordes, quoniã ipſi miſericordiã conſequentur. *Eccl. 3* Et, Sicut aqua extinguit ignem, ità eleemoſyna extinxit peccatum. *Lu. 16.* Et, Facite uobis amicos de iniquo mãmona, qui uos recipiant in æterna tabernacula. *Lu. 11.* Et: Date eleemoſynã, & eccè omnia munda ſunt uobis. *Dan. 4* Et uerba Danielis, regem Nabuchodonoſor monentis, ut eleemoſynis redimeret peccata ſua. Nolebat in his lapidibus pecuniam effundere, qui cum terra & ſeculo tranſituri ſunt, ſed in uiuis lapidibus, qui uoluntur ſuper terram, de quibus in Apocalypſi Iohannis, *Apoc. 21.* ciuitas, magni regis extruitur, quos in ſaphirum & ſmaragdum & iaſpidẽ & cęteras gẽmas eſſe uertendos, ſcriptura cõmemorat. *Eſ. 54.* Verũ hęc poſſunt eſſe cõmunia cũ multis, & ſcit diabolus, nõ in ſummo uirtutũ culmine poſita. Vnde loquitur ad Dñm, poſt amiſſam Iob ſubſtãtiã, poſt euerſam domũ, poſt liberos interfectos: *Iob 2.* Coriũ pro corio, & omnia q̃ habuerit homo, dabit pro anima ſua. Sed extende manum tuã, & tange oſſa eius & carnes, niſi in faciẽ benedixerit tibi. Scimus pleroſque dediſſe eleemoſynã, ſed de proprio corpore nihil dediſſe, porrexiſſe egentibus manum, ſed carnis uoluptate ſuperatos, dealbaſſe ea, quæ foris erant, & intus plenos fuiſſe oſſibus mortuorum. At non Paula talis, quæ tantæ continentiæ fuit, ut propè menſurã excederet, & debilitatem corporis nimiis ieiuniis ac labore cõtraheret. *Ieiunia & abſtinentia.* Quæ, exceptis diebus feſtis, uix oleũ, in cibũ caperet, ut ex hoc uno æſtimetur, quid de uino & liquamine, piſcibus & lacte, & melle, & ouis, & reliquis, quæ guſtui ſuauia ſunt, iudicarit. In quibus ſumendis quidam ſe abſtinentiſsimos putant, & ſi his uentrem ingurgitauerint, tutam pudicitiam ſuſpicantur.

Semper quidem uirtutes ſequitur inuidia, feriuntquè ſummos fulgura montes. Nec mirum, ſi hoc de hominibus loquar, *Sap. 2.* cum etiam Dominus noſter phariſæorum zelo ſit crucifixus, & omnes ſancti æmulos habuerint, in paradiſo quoque ſerpens fuerit, cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarum. Suſcitauerat ei Dominus Adad Idumæum, qui eam colaphizaret, ne ſe extolleret, & quaſi quodam ſtimulo carnis ſæpius admonebat, ne magnitudo uirtutum altius raperet, & aliarum uitiis fœminarum, ſe in excelſo crederet conſtitutam. *Gẽ. 27.* Ego aiebam, liuori eſſe cedendum & dandum inſaniæ locum, quod feciſſet Iacob in fratre ſuo Eſau, *1. Reg. 27.* & Dauid in pertinaciſſimo inimicorum Saul, quorum alter in Meſopotamiam fugerit, alter ſe Allophylis tradiderit, malens hoſtibus, quã inuidis, ſubiacere. At illa reſpondebat: Iuſtè hæc diceres, ſi diabolus contra ſeruos Dei & ancillas non ubique pugnaret, & ad omnia loca fugientes non præcederet, ſi non ſanctorũ locorũ amore retineret, & Bethlehem meam in alia reperire poſſem parte terrarum. Cur enim non patientia liuorem ſuperem? Cur non humilitate frangam ſuperbiã, & percutienti maxillã offerã alteram? *Ro. 12.* dicente apoſtolo Paulo: uincite in bono malum. *Act. 5.* Nónne apoſtoli gloriabantur, quando pro Domino ſunt paſſi contumeliam? *Phil. 2.* Nónne ipſe Saluator humiliauit ſe, formã ſerui accipiens, & factus eſt obediens patri uſque ad mortẽ, & mortẽ crucis, ut nos ſua paſſione ſaluaret? Iob niſi certaſſet, & uiciſſet in prælio, non accepiſſet coronam iuſtitiæ, nec audiſſet à Domino, *Iob 42.* Putas me aliter loquutum tibi, quàm ut appareres iuſtos? *Mat. 5* Beati dicuntur in euangelio, qui perſequutionem patiuntur propter iuſtitiam. Secura ſit conſcientia, q non propter peccata patiamur, & afflictio in ſeculo, materia præmiorum eſt.

Si quando procacior fuiſſet inimicus, & uſque ad

uerborum

uerborum iurgia proſiliſſet, illud Pſalterii decanta-
Pſa. 28 bat: Com conſiſteret aduerſum me peccator, obmu-
Pſa. 37 tui & ſilui à boois. Er rurſus: Ego aurem quaſi ſurdus
oon audiebam, & quaſi mutus oon aperiens os ſuũ:
Et factus ſum ſicut homo non audiens, & oon habēs
Deut- in ore ſuo increpationes. In teotationibus, Deutero-
nomij uerba uoluebat, Teotat uos Dominus Deus
13. ueſter, ut ſciat ſi diligatis Dominum Deom ueſtrum
de toto corde ueſtro, & de tota anima ueſtra. In tribu
Eſ. 28 lationibos & anguſtijs, Eſaiæ replicabat eloquia, Qui
ablactati eſtis à lacte, qui abſtracti ab ubere, tribula-
tiooem ſuper tribulationem expectate, ſpem ſuper
ſpem, adhuc puſillum propter malitiam labiorum,
propter linguam malignam. Et ſcripturæ teſtimoniũ
in conſolatiooem ſuam diſſerebat: Ablactatorum eſ-
ſe, eorũ ſcilicet, qui ad uirilem ætatem perueniſſeot,
tribolationem ſuper tribulationem ſuſtinere, ut ſpē
Rom. 5 ſuper ſpem mereaotur accipere: Scieotes quooiam
tribulatio patientiam operatur, patientia aurem pro
batiooem, probatio uerò ſpem, ſpes autem non con-
2. Co. 4 fundit. Et: Quòd ſi is, qui foris eſt, homo ooſter cor-
rumpatur: ille qui intus eſt, ionouatur: & in præſentia
rum leue & momētaneum tribulationis ueſtræ, æter
næ gloriæ pondus operatur in uobis, ooo adſpicien-
tibus quæ uidentor, ſed quæ non uidentur. Quę enim
uideotur, temporalia ſunt: quæ autem noo uidentur,
æterna. Nec longum fore tempus, etiam ſi humanæ
impatientiæ tardum uideatur, quin Dei ſtatim uidea
Eſ. 49. rot auxilium, dicentis: Tempote opportuno exaudi-
ui te, & io die ſalutis auxiliatus ſum tibi. Nec doloſa
labia & linguas iniquorum eſſe metuendas, cum Do
mino adiutore lætemur, & ipſum debeamus audire
Eſ. 51. per prophetam monentem. Nolite timere opprobria
hominum, & blaſphemias eorum ne merueritis. Si-
cut eoim ueſtimeotum, ſic comedit eos uermis, & ſi-
Lu. 21 cut lanam, ſic deuorauit eos tinea. Et, Per patieotiam
Rom. 8 ueſtram poſſidebitis animas ueſtras. Et, Non ſunt con
dignæ paſſiooes huius temporis ad futuram gloriam
quæ reuelabitur io nobis. Et alibi, Tribulationem ſu
per tribulatiooem ſoſtinete, ut patienter agamus in
omnibus, quæ accidoot nobis. Patiens enim uir, mul-
Pro. 14 tum prudens. Qui autem puſillaoimis eſt, uehemen-
ter inſipiens. In languoribus & crebra infirmitate di-
2. Cor. cebat: Quando infirma ſum, tunc fortis ſum. Et, Ha-
12. bemus theſaurum iſtum in uaſis fictilibus, donec
mortale hoc ioduat immortalitatem, & corruptiuũ
2 Co 4 hoc ueſtiatur incorruptione. Et iterum, Sicut ſupera
buodant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chri-
1. Cor. ſtum abundat & conſolatio. Ac deinde: Vt ſocij paſſio
15. oum eſtis, ſic eritis & conſolationis. In mœrore can
2. Co. 1 tabat: Qoare triſtis es anima mea, & quare cootur-
Pſa. 41 bas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor il-
li, ſalutare uultus mei & Deus meus. In periculis lo-
quebatur: Qui uult oeoire poſt me, aboeget ſemet-
ipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Et ite-
rum, Qui uult aoimam ſuam ſaluam facere, perder
Luc. 9. eam. Et, Qui perdiderit animam ſuam propter me,
ſaluam eam facier. Quando diſpendia rei familiaris
& eoerſio totius patrimonii nunciebatur, aiebat:
Quid eoim prodeſt homini, ſi totum mundum lucri
Matt. fecerit, & animæ ſuæ damoum habuerit? aut quam
16. dabit homo commutationem pro anima ſua? Et Nu
dus exiui de utero matris meæ, nudus & reddeam. Si
cut Domino placuit, ita factum eſt, Sit nomen Domi
Iob. 1. ni benedictum. Et illud: Nolite diligere mundum, ne
1. Ioã. 2 que ea quæ ſunt in muodo: Quoniam omne quod in
mundo eſt, deſiderium carnis eſt, & concupiſceotia
oculorum, & ſuperbia uitæ huius, quæ non eſt ex pa-
tre, ſed ex mundo. Et mundus tranſit, & cooncupiſcen
tia eius. Scio ei ſcriptas iofirmitates grauiſſimas libe
rorum, & maxime Toxotii ſui, quē diligebat pluri-
mum. Cumque illud uirtute cōpleſſet, Turbata ſum
& nō ſum loquuta, in hæc uerba prorupit: Qui aoiat *Matt.*
filium aut filiam plus qoàm me, noo eſt me digous. *10.*
Et orans ad Dominum, loquebatur, Poſſide Domine *Pſa. 76*
filios mortificatorum, qui pro te quotidie morificaot
corpora ſua.

Noui ſuſurrooem quendam (quod genus hominũ
pernicioſiſſimum eſt) quaſi beneuolum ouociaſſe, quod
pro oimio feruore uirtutum quibuſdam uideretur
inſana, & cerebrum illius dicerent confouēdum. Cui *1. Co. 4*
illa reſpondit: Theatrum facti ſumus muodo, & an- *1. Co. 1*
gelis & hominibus. Et: Nos ſtulti propter Chriſtum,
ſed ſtultum Dei ſapientius eſt homioibus. Vnde &
Saluator loquitur ad patrem: Tu ſcis inſipientiam *Pſa. 68*
meam. Et iterum: Taoquàm prodigiũ factus ſum mul *70. 72.*
tis, & tu adiutor fortis: Vt iumentũ factus ſum apud *Marc.*
te, & ego ſemper tecum. Quem io Euaogelio & pro- *3.*
pioqui quaſi mentis impotem ligare cupiebant, & *Iohã 8.*
aduerſarii ſugillebant, dicentes: Dæmonium habet, *Matt.*
& Samaritanus eſt. Et, In Beelzebub principe dæmo- *12.*
niorum eiicit dæmonia. Sed nos audiamus Apoſtolũ
cohortantem: Hæc eſt gloria noſtra, teſtimoniũ con-
ſcieotiæ noſtræ: quoniam io ſanctitate & ſynceritate *2. Co. 1*
& in gratia Dei conuerſati ſumus in muodo. Et Do-
mioum dicenrem ad Apoſtolos, Ideo muodus odit *Iohan.*
uos, quoniam oon eſtis de mundo. Si enim eſſetis de *15.*
mundo, amaret utiquè mundus, quod ſuum erat. Et
ad ipſum Dominum uerba uertebat: Tu noſti cordis *Pſa. 43*
abſcondita, & hæc omnia uenerunt ſuper oos, nec ſu
mus obliti tui, neque inique egimus io teſtamento
tuo, nec aoerſum eſt retrorſus cor noſtrum. Et: Pro-
pter te mortificati ſumus tota die: reputati ſumus ut
oues occiſionis. Sed Dominus auxiliator meus, non
timebo quid faciat mihi homo. Legi enim: Fili, hooo *Pſ. 117*
ra Domioum, & confortaberis, & extra Dominum *Prou. 7*
nullum timueris. His & talibus teſtimonijs, quaſi ar
matura Dei, & aduerſus omnia quidem uitia, ſed præ
cipue inſtruebat ſe cootra iouidiam ſæuieorem, &
patiendo iniurias, furorem rabidi pectoris mitiga-
bat. Deniqueuſque ad diem mortis, & huius patien-
tia, & aliorum zelus omnibus patuit, qui ſuum rodit
authorem, & dum æmulum lædere nititur, io ſemet-
ipſum proprio furore bacchatur.

Dicam & de ordine monaſterij, quomodo ſancto-
rum continētiam in ſuum uertit lucrum. Seminabat
carnalia, ut meteret ſpiritualia, dabat terrena, ut cœ-
leſtia tolleret, breuia concedebat, ut pro his æterna
mutaret. Poſt uirorum monaſterium, quod uiris tra-
diderat gubernandum, plures uirgines, quas è diuer-
ſis prouiociis congregarat, tā nobiles quàm medii & infi-
mi generis, in tres turmas monaſteriaque diuiſit, ita
duntaxat, ut in opere & in cibo ſeparatæ, pſalmodiis
& orationibus iūgerētur. Poſt alleluia cātatũ (quo ſi-
gno uocabantur ad collectā) nulli reſidere licitũ erat:
ſed prima, ſeo inter primas ueniēs, cæterarũ operieba
tur aduentũ, pudore & exēplo ad laborē eas prouo-
cās, nō terrore. Maoe, hora tertia, ſexta, nona, ueſpere
noctis medio, per ordinē pſalteriũ cantabant: nec li-
cebat cuiquā ſororũ ignorare pſalmos, & nō de ſcri-
pturis ſanctis quotidie aliqd diſcere. Die tñ Dñico
ad Eccleſiā pcedebāt, ex cuius habitabant latere, &
unũquodq; agmen matrē propriā ſequebatur, atq; in
de pariter reuertētes, inſtabāt operi diſtributo, & uel
ſibi, uel cæteris indumenta faciebant. Si qua erat no-
bilis, non permittebatur de domo ſua habere comitē
ne ueterum actuum memor, & laſciuientis infantiæ
errorem refricaret antiquum, & crebra confabulatio
ne renouaret. Vnus omnium habitus. Linteamine ad
tergendas ſolum manus utebantur. A uiris tanta

 ſeparatio,

ſeparatio, ut à ſpadonibus quoque eas ſeiungeret, ne
ullam daret occaſionem linguæ maledicæ, quæ ſan-
ctos carpere ſolita eſt in ſolatium delinquendi. Si qua
uel tardior ueniebat ad pſalmos, uel erat in opere pi
grior, uariis eam modis aggrediebatur. Si erat iracun
1.Co.4 da, blanditiis, ſi patiens, correptione: illud Apoſtoli
imitans: Qui uultis? In uirga ueniā ad uos, an in ſpi-
1.Ti.6 ritu lenitatis & manſuetudinis? Excepto uictu & ue-
ſtitu, nullā habere quicquā patiebat, dicente Paulo:
Habentes uictū & ueſtitū, his contenti ſumus, ne cō
ſuetudine plus habendi præberet locū auaritiæ, quæ
nullis expletur opibus: & quanto amplius habuerit,
plus requirit: & neque copia, neq; inopia minuitur.
Iurgantes inter ſe, ſermone leniſſimo fœderabat. La-
ſciuientem adoleſcentularum carnem crebris & du-
plicatis frangebat ieiuniis, malens eis ſtomachū do-
lere, quàm mētem. Si uidiſſet aliquam comptiorem,
contractione frontis & uultus triſtitia arguebat errā
tem, dicens munditiam corporis atque ueſtitus, ani-
mæ eſſe immunditiam, & turpe uerbum atque laſci-
uum, nunquàm de ore uirgineo proferendum, qui-
bus ſignis libidinoſus animus oſtenditur, & per exte
riorem hominem, interioris hominis uitia demon-
ſtrantur. Quam linguoſam, garrulam ac procacem,
rixisq; perſpexerat delectari, & ſæpius commonitā
nolle conuerti, inter ultimas & extra conuentum ſo
rorum, ad fores triclinii orare faciebat, & ſeparatim
cibum capere, ut quam obiurgatio non correxerat,
emendaret pudor. Furtum quaſi ſacrilegium deteſta
batur, quod & inter ſeculi homines uel leue putatur
uel nihili, hoc in monaſteriis grauiſſimum dicebat eſ
ſe delictum. Quid memorem clementiam & ſedulita
tem in ægrotantes, quas miris obſequiis & miniſte-
riis confouebat? Cumque aliis languentibus largè
præberet omnia, & eſum quoque exhiberet carnium
ſi quando ipſa ægrotaſſet, ſibi non indulgebat, in eo
inæqualis uidebatur, quòd in aliis clementiam, in ſe
duritiam commutabat. Nulla iuuenum puellarum ſa
no & uegeto corpore, tantæ ſe dederat continentiæ,
quantæ ipſa fracto & ſenili debitatoque corpuſculo.
Fateor, in hac re pertinacior fuit, ut ſibi non parce-
ret, & nulli cederet admonenti. Referā, quod exper-
tus ſum. Mēſe Iulio feruētiſſimis æſtibus incidit in ar
dorem febris, & poſt deſperationem cum Dei miſeri
cordia reſpiraſſet, & medici perſuaderent ob refectio
nem corporis uino opus eſſe tenui, & parco, ne aquā
bibens, in hydropem uerteretur, & ego clā beatū pa
pam Epiphanium rogarem, ut eā moneret, immò cō
pelleret uinū bibere, illa, ut erat prudens & ſolertis
ingenii, ſtarim ſenſit inſidias, & ſubridēs, meū eſſe ꝙ
ille diceret, intimauit. Quid plura? Cū beatus ponti-
fex poſt multa hortamenta exiſſet foras, quærenti mi
hi quid egiſſet, reſpondit: Tātum profeci, ut ſeni ho-
Pro.13 mini penè perſuaſerit, ne uinum bibam. Hæc refero,
non ꝙ inconſideranter & ultra uires ſumpta onera
probem, mouente ſcriptura: Super te onus ne leua-
ueris, ſed ꝙ mentis eius ardorem, deſiderium fidelis
animę: ex hac quoque probare uelim perſeueran-
Pſa.62 tia, decantantis. Sitiuit anima mea in te, quam mul-
tipliciter tibi caro mea.

Difficile eſt modum tenere in omnibus, & uerè iu
xta philoſophorum ſentētiam, meſótis i areti, cacía
iperbolì pèleta, id eſt, modus uirtus eſt, uitiū nimie
tas reputatur. Quod nos una & breui ſententiola ex-
primere poſſumus: Ne quid nimis. Quæ in contēptu
ciborum tantam habebat pertinaciam, in luctu mitis
erat, & ſuorū mortibus frangebatur, maximè libro-
rum. Nā & in uiri & filiarum dormitione, ſemper pe
riclitata eſt, & cum os ſtomachūque ſignaret, & ma-
tris dolorem, crucis niteretur impreſſione lenire, ſu-
perabatur affectu, & credulam mentem, parentis ui-
ſcera conſternabant, animoquè uincens, fragilitate
corporis uincebatur. Quam ſemel languor arripiens,
longo tempore poſſidebat, ut & nobis inquietudi-
nem, & ſibi diſcrimina offerret, in quo illa lætabatur
per momenta commemorās: Miſer ego homo, quis Ro.7.
me liberabit de corpore mortis huius? Dicat prudēs
lector, pro laudibus me uituperationem ſcribere.
Teſtor Ieſum, cui illa ſeruiuit, & ego ſeruire cupio,
me utranque in partem nihil fingere, ſed quaſi Chri
ſtianum de Chriſtiana, quæ ſunt uera, proferre, id eſt,
hiſtoriam ſcribere, non panegyricum, & illius uitia,
aliorum eſſe uirtutes. Vitia loquor, ſecundum animū
meum, & omnium ſororum ac fratrum deſiderium,
qui illam diligimus, & abſentem quærimus.

Cæterum illa implenit curſum ſuum, fidemque Pſ.47.
ſeruauit, & nunc fruitur corona iuſtitiæ, ſequiturque
agnum quocunque uadit. Saturatur, quia eſuriuit, &
læta decantat. Sicut audiuimus, ità & uidimus in ci
uitate Domini uirtutum, in ciuitate Dei noſtri. O
beata rerum commutatio: fleuit, ut ſemper rideret,
Deſpexit lacus contritos, ut fontem Dominum repe Pſa.29
riret. Veſtita cilicio eſt, ut nunc albis ueſtimentis ute 101.41.
retur, & diceret: Sciſiſti ſaccum meum, & induiſti 33.44.
me lætitia. Cinerem ſicut panem manducabat, & po
tionem ſuam cum fletu miſcebat, dicens: Fuerunt mi
hi lachrymæ meæ panes die ac nocte, ut in æternum
pane angelorum uelceretur, & caneret, Guſtate & ui
dete, quoniam ſuauis eſt Dominus. Et, Eructauit cor
meum uerbum bonum, dico ego opera mea regi. Et
Eſaiæ, immò Domini per Eſaiam, in ſe cerneret uer- Eſ.65.
ba cōpleri, Eccè qui ſeruiunt mihi, manducabunt,
uos autem eſurietis, Eccè qui ſeruiunt mihi bibent,
uos autem ſitietis. Eccè qui ſeruiunt mihi, lætabun-
tur, uos autem confundemini. Eccè qui ſeruiunt mi-
hi, exultabunt, uos autem clamabitis ob dolorē cor-
dis, & propter contritionem ſpiritus ululabitis.

Dixeram lacus eam ſemper fugiſſe contritos, ut
fontem Dominum reperiret, ut poſſet læta cantare: Pſ.41.
Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquarum, ità deſide
rat anima mea ad te Deus. Quando ueniam & appa-
rebo ante faciem Dei? Tāgam ergo breuiter, quomo
do hæreticorum cœnoſos deuitauerit lacus, & eos
inſtar habuerit ethnicorum. Quidam ueterator cal-
lidus, atque ut ſibi uidebatur, doctus & ſciolus, me
neſciente, cœpit ei proponere quęſtiones, & dicere:
Quid peccauit infans, ut à dæmone corripiatur? In
qua ætate reſurrecturi ſumus? Si in ipſa, qua mori-
mur, ergo nutricibus poſt reſurrectionem opus erit.
Sin aliter, nequaquàm erit reſurrectio mortuorum,
ſed transformatio in alios. Diuerſitas quoque ſexus
maris ac fœminæ erit, aut non erit? Si erit, ſequentur
& nuptiæ, & concubitus, ſed & generatio. Si non erit Sap.9.
ſublata diuerſitate ſexus, eadem corpora non reſur- 1.Cor.
gēt, aggrauat enim terrena inhabitatio ſenſum mul 15.
ta cogitantem, ſed tenua erunt & ſpiritalia, dicente
Apoſtolo. Seminatur corpus animale, reſurget cor-
pus ſpiritale. Ex quibus omnibus probare cupiebat,
rationales creaturas ob quædam uitia & antiqua pec
cata, in corpora eſſe delapſas, & pro diuerſitate & me
ritis peccatorum, tali conditione generari, ut uel cor
porum ſanitate gauderet, & parentum diuitiis ac no
bilitate, uel in morbidas carnes & domus inopum ue
nientes, pœnas priſtinorum luerent delictorum, &
præſenti ſeculo atque corporibus quaſi carcere clau-
derentur. Quod cum audiſſet, & ad me retuliſſet,
indicans hominem, mihique incubuiſſet neceſſitas
nequiſſimæ uiperæ ac mortiferæ beſtiæ reſiſtendi,
de quibus Pſalmiſta commemorat, dicens: Ne Pſ.73.
tradas beſtiis animas confitentium tibi: Et: Increpa & 67.

Domine

Domine beſtias calami, qui ſcribentes iniqnitatem, loqunntur contra Dominum mendacium, & eleuant in excelſum os ſuũ, cõueni hominem, & orationibus eius, quam decipere nitebatur, breui interrogatione concluſi, dicens: Vtrum crederet futuram reſurrectio nem mortuorum, an oon? Qui cum ſe credere reſpõ diſſet, intuli. Eadem reſurgent corpora, an altera? Cũ dixiſſet, Eadem, ſciſcitatus ſum: In eodem ſexu, an io altero? Ad interrogata reticenti, & inſtar colubri huc atque illnc transferenti caput, ne feriretur: Quia, inquam, taces, ego mihi pro te reſpondebo, & conſequentia ioferam: Si non reſurget mulier, ut mulier, neqne maſculus, ut maſculus. non erit reſurrectio mortuorum, quia ſeaus membra habet, membra autem totum corpus efficiunt. Si autem ſeaus & membra non fuerint, ubi erit reſurrectio corporum, quæ ſine ſexu non conſtant & membris? Porrò ſi corporũ non fuerit reſurrectio, nequaquàm erit reſurrectio mortuorum. Sed & illud, quod de nuptijs obijcis: Si *Matt. 22.* eadem membra fuerint, ſequi nuptias à Saluatore diſſoluitur, dicente, Erratis, neſcientes ſcripturas, neque uirtutẽ Dei: In reſurrectione enim mortuorum non nubent, neque nubentur, ſed erunt ſimiles angelorũ. Vbi dicitur, Non nubent, neque nubentur, ſeauum diuerſitas demonſtratur. Nemo enim de lapide & ligno dicit, Non nubent, neque nubentur, quæ naturam nubendi non habent, ſed de iis, qui poſſint nubere, & gratia Chriſti ac uirtute non nubant. Quòd ſi oppoſueris, Quomodo ergo erimus ſimiles angelorum, cũ inter angelos non ſit maſculus & fœmina? breuiter *Luc. 7.* auſculta, Non ſubſtaotiam nobis angelorum, ſed conuerſationẽ, & beatitudinem Dominus repromittit. Quomodo & Iohannes Baptiſta, antequàm decollaretur, angelus appellatus eſt, & omnes ſancti ac uirgines Dei, etiam in iſto ſeculo uitam in ſe exprimunt angelorum. Quando enim dicitur: Eritis ſimiles angelorum, ſimilitudo promittitur, non natura mutatur. Simulque reſponde, quomodo illud interpreteris, ꝙ *Iohan. 10. 21* Thomas Domini reſurgentis tetigerit manus, & uiderit lancea latus eius perforatum? Et Petrus in litore ſtantem uiderit Dominum, & partem aſſi piſcis, ac fauum mellis comedentem? Qui ſtabat, profecto habebat pedes. Qui monſtrauit latus uulneratum, utique & uentrem, & pectus habuit, ſine quibus non ſunt latera uẽtri & pectori cohærentia. Qui loquutus eſt, lingua & palato ac dentibus loquebatur. Sicut enim plectrum chordis, ita lingua illiditur dentibus & uocalem reddit ſonum. Cuius palpatæ ſunt manus conſequenter & brachia habuit. Cum igitur omnia membra habuiſſe dicatur, neceſſe eſt, ut totum corpus habuerit, quod conficitur ea membris, non utique fœmineum, ſed uirile, id eſt, eiuſdem ſeaus, in quo mortuus eſt. Quòd ſi obtẽderis, Ergo & nos poſt reſurrectionem comedemus? Et quomodo clauſis ingreſſus eſt ianuis, contra naturam pinguium & ſolidorum corporum? Audies: Noli propter cibum, re- *Matt. 5.* ſurrectionis fidem in calumniam trahere. Nam & ar- *Iohan. 11.* chiſynagogi filiæ reſuſcitatæ iuſſit cibum dari, & Lazarus quatriduanus mortuus, cum ipſo ſcribitur iniſſe conuiuiũ, ne reſurrectio eorum phantaſma putaretur. Sin autem clauſis ingreſſus eſt ianuis, & idcirco ſpirituale & aereum corpus niteris approbare, ergo & antequàm pateretur, quia contra naturam grauiorum corporum ſuper mare ambulauit, ſpirituale corpus habuit: & apoſtolus Petrus, qui & ipſe ſuper *Matt. 14.* aquas pendulo inceſſit gradu, ſpirituale corpus habuiſſe credendus eſt, cum potentia magis & uirtus oſtendatur Dei, quando fit aliquid contra naturam. Et ut ſcias, in ſignorum magnitudine, non naturæ mutationem, ſed Dei omnipotentiam demonſtrari, Qui ambulabat fide, cœpit infidelitate mergi, niſi eum manus Domini ſubleuaſſet, dicentis: Modicæ fidei, quare dubitaſti? Miror autem te obdurate frontẽ loquẽte Domino: Infer digitum tuum huc, & tange manus meas: & porrige manum tuam, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Et alibi: *Iohan. 20.* Videte manus meas, & pedes meos, quia ipſe ego *Lu. 24* ſum. Palpate & uidete, quia ſpiritus carnem & oſſa non habẽt, ſicut me uidetis habere. Et cum hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & pedes. Oſſa audis & carnẽ, & pedes, & manus, & globos mihi Stoicorum, atque aerea quædam deliramenta confingis. Porrò ſi quæris, cur infans à dæmone corripiatur, qui peccata nõ habuit, aut in qua ætate reſurrecturi ſimus, cum diuerſa ætate moriamur, ingratis ſuſcipies, Iudicia Dei *Pſ. 35.* abyſſus multa. Et, O altitudo diuitiarum ſapientiæ *Ro. 11.* & ſcientiæ Dei, quàm inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles uiæ eius. Quis enim cognouit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit? Aetatum autem diuerſitas non mutat corporum ueritatem. Cum enim quotidie corpora noſtra fluant, & aut creſcant, aut decreſcant, ergo tot erimus homines, quot quotidie commutamur? aut alius fui, cum decem annorum eſſem, alius cum triginta, alius cum quinquaginta, alius cum iam toto cauo capite ſum? Igitur, iuxta eccleſiarum traditiones & Apoſtolum Paulum, illud eſt reſpondendum, quòd in uirum perfectum, *Eph. 4* & in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti reſurrecturi ſumus, in qua & Adam Iudæi conditum autumant, Dominum Saluatorem legimus ſurrexiſſe, & multa alia, quæ de utroque teſtamento in ſuffocationem hæretici protuli. Ex quo die ita cępit hominem deteſtari, & omnes, qui eiuſdem dogmatis erant, ut eos uoce publica, hoſtes Domini proclamaret. Et hæc dixi, non ut breuiter hæreſim confutarem, cuĩ multis uoluminibus reſpondendum eſſet, ſed ut fidẽ tantæ fœminæ oſtenderem, quæ maluit inimicitias hominum ſubire perpetuas, quàm Dei offenſam amicitiis noxijs prouocare.

Dicam ergo, ut cœperam, nihil ingenio eius docilius fuit. Tarda erat ad loquendum, uelox ad audiendum, memor illius præcepti: Audi Iſrael, & tace. Scripturas ſanctas tenebat memoriter. Et cum amaret hiſtoriam, & hoc ueritatis diceret fundamentum, magis tamen ſequebatur intelligentiam ſpiritualem, & hoc culmine, ædificationem animæ protegebat. Denique compulit me, ut uetus & nouum inſtrumentum cum filia, me diſſerente, perlegeret. Quod propter uerecundiam negans, propter aſſiduitatem tamen & crebras poſtulationes eius præſtiti, ut docerẽ quod didiceram, non à meipſo, id eſt, à præſumptione, peſſimo præceptore, ſed ab illuſtribus Eccleſiæ uiris. Sicubi hæſitabam, & neſcire me ingenue confitebar, nequaquam mihi uoluit acquieſcere, ſed iugi interrogatione cogebat, è multis uarijſque ſenſẽtiis, quæ mihi uideretur probabilior, indicarem. Loquar & aliud, quod forſitan æmulis uideatur incredibile. Hebræã linguam, quam ego ab adoleſcentia multo labore ac ſudore ex parte didici, & infatigabili meditatione non deſero, ne ipſe ab ea deſerar, diſcere uoluit, & cõſequuta eſt, ita ut pſalmos Hebraicè caneret, & ſermonẽ abſq; ulla Latinæ linguæ proprietate perſonaret. Quod quidẽ uſque hodie in ſancta filia eius Euſtochio cernimus: quæ ita ſemper adhæſit matri, & eius obediuit imperijs, ut nunq̃ abſque ea cubaret, nunq̃ procederet, nunq̃ cibũ caperet, ne unũ quidẽ nummũ haberet poteſtatis ſuæ, ſed & paternã & maternam ſubſtantiolã, a matre diſtribui pauperibus lętaretur, & pietatẽ in parẽtẽ, hæreditatẽ maximã & diuitias crederet. Non debeo ſilentio præterire, quanto exulta-

uerit gaudio, ꝙ Paulam neptem ſuam, ex Læta & To-
xotio genitam, immò uoto & futuræ uirginitatis re-
promiſſione conceptam, audierat in cunis & crepita
culis balbutiente lingua, alleluia cantare, auiæquè &
amitæ nomina, dimidiatis uerbis frangere. In hoc ſo
lo patriæ deſiderium habuit, ut filium, nurũ, neptem
renunciaſſe ſeculo, & Chriſto ſeruire cognoſceret.
Quod & impetrauit ex parte. Nam neptis Chriſti ſtā
meo reſeruatur: nurus æternæ ſe tradens pudicitiæ,
ſocrus opera, fide & eleemoſynis ſequitur, & Romæ
conatur exprimere, quod Hieroſolymis illa comple-
uit. Quid agimus anima? Cur ad mortem eius uenire
formidas? Iamdudum prolixior liber cuditur, dum ti
memus ad ultima peruenire, quaſi tacentibus nobis,
& in laudibus illius occupatis, differri poſſit occubi-
tus. Hucuſque proſperis nauigamus uentis, & ſcripā-
tia maris æquora lubens carina ſulcauit: nunc in ſco-
pulos incurrit oratio, & tumentibus fluctuum moti-
bus, præſens utrique noſtrum intentatur naufragiũ,
Luc. 8. ità ut cogamur dicere: Præceptor, ſaluos nos fac, pe
rimus. Et illud: Exurge, ut quid obdormis Domine?
Pſa. 43 Quis enim poſſit ſiccis oculis Paulam narrare morié
tem? Incidit in grauiſſimam ualetudinem, immò ꝙ
optabat inuenit, ut non deſereret, & plenius Domi-
no iungeretur. In quo languore Euſtochii filiæ pro-
bata ſemper in matre pietas, magis ab omnibus com
probata eſt. Ipſa aſſidere lectulo, flabellum tenere, ſu
ſtentare caput, puluillum ſupponere, fricare pedes,
manu ſtomachum confouere, mollia ſtrata compo-
nere, aquam calidam temperare, mappulam appone
re, omnium ancillarũ præuenire officia, & quicquid
alia feciſſet, de ſua mercede putare ſubtractā. Quibus
illa precibus, quibus lamentis & gemitu, inter iacētē
matrē & ſpecũ Dñi diſcurrit, ne priuaretur tāto cōtu
bernio, ne illa abſente uiueret, ut eodē feretro por-
Eccl. 3 & 5. taretur? Sed ò mortalium fragilis & caduca natura,
& niſi Chriſti fides nos extollat ad cælum, & æterni-
tas animæ promittatur, cũ beſtiis ac iumentis, corpo
rum una conditio eſt. Idem occubitus iuſto & im-
pio, bono & malo, mũdo ac in mũdo, ſacrificāti & nō
ſacrificāti. Sicut bonus, ita, & qui peccat, ſicut qui iu
rat, ita & is qui iuramētũ metuit. Similiter & homi-
nes & iumenta, in fauillā, & cinerē diſſoluuntur.

Quid diu immoror, & dolorem meum differendo
facio longiorem? Sentiebat prudentiſſima fœmina-
rum adeſſe mortem, & frigente alia parte corporis at
que membrorum, ſolum animæ teporem, in ſacro
pectore palpitare, & nihilo minus quaſi ad ſuos per-
geret, alienosquè deſereret, illos uerſiculos ſuſurra-
bat, Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locũ ha-
Pſ. 25. bitationis gloriæ tuæ. Et: Quàm dilecta tabernacula
Pſ. 83. tua Dñe uirtutum, concupiſcit & deficit anima mea
in atria Domini. Et: Elegi abiecta eſſe in domo Dei
mei, magis quàm habitare in tabernaculis peccato-
rum. Cumquè à me interrogaretur, cur taceret, cur
nollet reſpondere, an doleret aliquid: Græco ſermo-
ne reſpōdit, nihil ſe habere moleſtia, ſed omnia quie
ta & trāquilla perſpicere. Poſt hæc obmutuit, & clau
ſis oculis, quaſi iam mortalia deſpiceret, uſquead ex-
pirationem animæ, eoſdem repetebat uerſiculos, ut ꝙ
dicebat, uix audire poſſemus, digitum ad os tenens,
crucis ſignum pingebat in labiis. Defecerat ſpiritus,
& anhelabat in mortem: animaquè erumpere ge-
ſtiens, ipſum ſtridorem, quo mortalium uita finitur,
in laudes Domini conuertebat. Aderant Hieroſoly-
marum & aliarũ urbium epiſcopi, & ſacerdotum infe
riores gradus, ac leuitarum innumerabilis multitu-
do. Omne monaſterium, uirginum & monacho-
rum chori repleuerat. Statimquè ut audiuit ſpon-
Can. 2 ſum uocantem: Surge, ueni proxima mea ſpecioſa

mea, columba mea. Quoniam eccè hyems tranſiit
& receſsit, pluuia abiit ſibi: Læta reſpondit: Flores ui
ſi ſunt in terra, tempus ſectionis aduenit. Et: Credo ui *Pſ. 26.*
dere bona Domini in terra uiuentium.

Ex hinc non ululatus, non planctus, ut inter ſe-
culi homines fieri ſolet, ſed pſalmorum linguis diuer
ſis examina concrepabant: tranſlataquè epiſcopo-
rum manibus, & ceruicem feretro ſubiicientibus, cũ
alij pontifices lampadas cereosque præferrent, alij
choros pſallentium ducerent, in media eccleſia ſpe-
luncę ſaluatoris eſt poſita. Tota ad funus eius, Palæ-
ſtinarum urbium turba conuenit. Quem monacho
rum latentium in eremo cellula ſua tenuit? Quam
uirginum cubiculorum ſecreta texerunt? Sacrilegum
putabant, qui non tali fœminæ ultimum reddidiſſet
officium. Viduæ & pauperes, in exemplum Dorca- *Act. 9.*
dis, ueſtes ab ea præbitas oſtendebant. Omnis inopũ
multitudo matrem & nutritiam ſe perdidiſſe clama-
bat. Quodquè mirum ſit, nihil pallor mutauerat fa-
ciem, ſed ità dignitas quædā & grauitas ora comple-
uerat, ut eā putares non mortuā, ſed dormientē. He-
bræo, Græco, Latino, Syroquè ſermone pſalmi in or-
dine perſonabant, non ſolum triduo, donec & ſubter
eccleſiam, & iuxta ſpecum Dñi conderetur, ſed per
omnem hebdomadam, cunctis qui uenerant, ſuum
funus & proprias credentibus lachrymas. Venerabi-
lis uirgo filia eius Euſtochium, quaſi ablactata ſuper
matrem ſuam, abſtrahi à parente non poterat, deo-
ſculari oculos, hærere uultui, totum corpus amplexa
ri, & ſe cum matre uelle ſepeliri.

Teſtis eſt Ieſus, ne unũ quidē nummũ ab ea filiæ de
relictũ, ſed, ut ante iā dixi, derelictũ magnũ ęs alienũ,
&, qđ his difficilius eſt, fratrum & ſororũ immenſam
multitudinē, quos & ſuſtentare arduũ, & abiicere im
pium eſt. Quid hac uirtute mirabilius, fœminam no
biliſſimæ familiæ, magnis quondam opibus, tanta fi-
de omnia delargitam, ut ad egeſtatem penè ultimā
perueniret? Iactēt alii pecunias, & in corbonam Dei
æra congeſta, funalibusquè aureis dona pendentia.
Nemo plus dedit pauperibus, quàm quæ ſibi nihil
reſeruauit. Nũc illa diuitiis fruitur, & his bonis, quæ *Eſ. 64.*
nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor homi-
nis aſcenderunt. Noſtram uicem dolemus, & inuide-
re potius gloriæ eius uidebimur, ſi uoluerimus diu-
tius flere regnantem. Secura eſto Euſtochium, ma-
gna hæreditate ditata es. Pars tua Dominus, & quo
magis gaudeas, mater tua longo martyrio coronata
eſt. Non ſolum enim effuſio ſanguinis in confeſſione
reputatur, ſed deuotæ quoque mentis ſeruitus imma
culata, quotidianum martyrium eſt. Illa corona de
roſis & uiolis plectitur, iſta de liliis. Vnde, & in can
tico ſcribitur canticorum: Fratuelis meus cādidus &
rubicundus, & in pace, & in bello eadem præmia uin
centibus tribuens. Mater (inquam) tua audiuit cum *Gē. 12.*
Abraham, Exi de terra tua, & de cognatione tua, & *Hier.*
ueni in terram, quam oſtendam tibi. Et per Hieremiā
Dominum præcipientem: Fugite de medio Babylo- *5. & 5.*
nis, & ſaluate animas ueſtras. Hæc autem exiit de ter
ra ſua, & uſque ad diem mortis ſuę non eſt reuerſa in
Chaldeam, nec ollas Aegypti, & uirulentias carniũ
deſiderauit, ſed choris comitata uirgineis, ciuis eſt
Saluatoris effecta, de paruula Bethlehem, cæleſtia re
gna conſcendens, dicit ad ueram Noemi: Populus *Ruth 1*
tuus, populus meus, & Deus tuus, Deus meus.

Hunc tibi librum ad duas lucubratiunculas, eodē
quem tu ſuſtines dolore, dictaui. Nam quotieſcunq;
ſtylum figere uolui, & opus exarare promiſſum, to-
ties obriguerunt digiti, cecidit manus, ſenſus elan-
guit. Vnde & inculta oratio notum ſcribētis abſquè
ulla elegantia & uerborum lepore teſtatur.

Vale,

Inuocat S. Paulã Hieronymus.

Vale,ò Paula, & cultoris tui ultimam ſenectutem orationibus iuua. Fides & opera tua Chriſto te ſociãt præſens facilius,quod poſtulas,impetrabis. Exegi monumentum tuum ære perennius,quod nulla deſtruere poſſit uetuſtas. Incidi elogium ſepulcro tuo, quod huic uolumini ſubdidi, ut quocunque noſter ſermo peruenerit,te laudatam, te in Bethlehem conditam lector agnoſcat.

Sequitur titulus ſepulcri:

Scipio quam genuit Pauli fudere parentes,
Gracchorũ ſoboles, Agamemnonis inclyta proles,
Hoc iacet in tumulo: Paulam dixere priores:
Euſtochÿ genitrix, Romani prima ſenatus,
Pauperiẽ Chriſti et Bethlemitica rura ſequuta eſt.

In fronte ſpeluncæ:

Adſpicis anguſtum præciſa rupe ſepulcrum?
Hoſpitium Paulæ eſt, cœleſtia regna tenentis.
Fratrem, cognatos, Romã, patriamquè relinquẽs,
Diuitias, ſobolem, Bethlemiti conditur antro.
Hic præſepe tuũ Chriſte, atque hic myſtica Magi
Munera portantes, hominiq́; Deoq́; dedere

Dormiuit ſancta & Beata Paula, ſeptimo Kalendarum Februariarum, ter ſabbata poſt ſolis occubitum. Sepulta eſt quinto kalend. earundem, Honorio Auguſto ſexies & Areſtenio conſulibus. Vixit in ſancto propoſito, Romæ annos quinq;, Bethlehem annos uiginti. Omne uitæ tempus impleuit annis quinquaginta ſex, menſibus octo, diebus uiginti & uno.

VITA S. IACOBI EREMITAE, cuius lectio multum habet Compunctionis, Authore Simeone Metaphraſte.

28. Ianuarÿ.

MVlta bona, & animæ ſalutaria beneficia iјs uiris, qui Dei amantes ſunt, & Saluatoris Chriſti præceptis congruentem uitam ingrediuntur, pulcherrima humilitatis poſſeſſio conciliat, quàm qui amplecti ſtuduerit, & perfecte obierit, is nunquàm illud timere poterit, ne aliquo modo cadat, aut ullo affectu capiatur, uel ſuæ fiduciæ ſuperbia efferatur. Quòd enim multum damni, & inſanabilem iacturam, maximumque periculum, hæc iis afferat, qui non cautiores fuerint, licet è multis alijs argumentis hoc intelligere, præcipue uerò ex hac hiſtoria, quæ nobis ſcribenda eſt, ut qui cœleſtem uitam ſibi propoſuerint, ex ipſa narratione proficiant, quo tutiores ſint. In hac enim & inſtitutionem optimam inueniemus, & exercitationem perfectam, extremum deniquè curſum ex pigritia proficiſcentem, & pœnitentiæ uirtutem, quæ tantum ualet apud benigniſſimum Deum, ut non ſolum ex ipſis inferorum portis, & gehennæ doloribus hominem eripiat, ſed etiam talem reddat, ut priore uirtute maius aliquid poſſideat, &, adiuuante diuina gratia emendationem uitæ ſuperiore ſtatu meliorem recuperet.

Quindecim annis degit in ſpeluca.

Fuit quidam uir, qui ſolitarium in locum ſeceſſit prope oppidum Porphyrionem. Erat uiro illi nomen Iacobus. Hicq́; cum breuis huius uitæ uanitati renunciaſſet, in ſpelunca quadam quindecim annos habitauit. Tantos autem in uirtutis exercitatione progreſſus fecit, tamque inſignis & Deo gratus extitit, ut & gratia contra dæmones dignus effectus fuerit, multasque alias curationes Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti nomine hominibus attulerit. Cum omnes igitur eius hominis uitam admirarentur, ad eum concurrebant, quorum plerique erant ex impiorum Samaritarum ſuperſtitione. Illos, cũ ad ſe uenieѣtes diuinus ille uir animaduerteret, ex diuinarum literarũ lectione ipſos multum erudiendo, ad ueram fidem conuertebat.

Sed qui humano generi inde uſque à principio aduerſari cœpit diabolus, & iis præcipuè, qui Chriſto ſeruiunt, cum ex multa illius hominis uirtute, ac perfecta uita ſe fugari uideret, aggreſſus eſt eum perſequi, & ex iis locis, quæ ſupra diximus, expellere. Cum enim in unum quempiam Samaritam ingreſſus fuiſſet ex eorum numero, qui ab initio ueritatem ipſam auerſabantur, fecit ut ille uniuerſos ad ſe pertinentes amicos, conſanguineos ac ſeruos ad inſidias ſancto illi uiro ſtruendas, in unum colligeret, quo eum ita irretitum poſſet è regionibus illis propulſare. Omnes igitur cum ad ſacerdotis ſui diuerſorium conueniſſent, & multa eſſent machinati, una omnium ſententia hæc fuit, ut impudentem atque inhoneſtam mulierculam ad ſe accerſirent, cui uiginti aureos nummos darent, totidemque alios ſe illi daturos promitterent, ſi ipſa Dei ſeruum Iacobum illecebris ſuis corrumpere poſſet, ut anſam aliquam arripientes, eum uirum cum dedecore è ſua regione fugarent. *Samaritæ illi inſidiãtur.*

His promiſſis mulier illa inducta, multam noctem obſeruans, ad ipſum adiit, ac ianuam pulſans, eum rogabat, ut ipſam intromitteret. Cumq; ille moraretur & diutius id ſe facturum recuſaret, illa nihilominus impudenter ianuã pulſare pergebat, & multis precibus eum obſecrare, ut ipſam admitteret. Cum igitur ille ianuam patefeciſſet, & eam uidiſſet, ſpectrum aliquod cernere ſibi uiſus eſt, ſeque Crucis ſigno muniès ianuam ipſam cum impetu clauſit, atque in cellã reuerſus, ad Orientem ſolem ſe conuertit, & Deum attente precatus eſt. *Seque Crucis ſigno munit.* Non multo autem tempore poſtea, cum media nox præterijſſet, non deſinebat mulier illa pulſare ianuam, quinetiam magna uoce Miſerere, inquit, mei tu, qui Dei ſeruus es, aperi mihi ianuam, ne ante cellam tuam ferarum cibus efficiar.

Cum iuſtus ille uir hæc conſideraret, & ferarum multitudinem, quæ erat in illis locis, animaduerteret, ianuã ipſam inuitus (ut ita dicam) patefecit, eiq́; dixit: Vnde huc ueniſti? Quem quæris? Et unde es? Cui mulier, E monaſterio, inquit, hoc ꝓpinquo ego ſum, meque monaſterij Præſes ad ferendas benedictiones in hoc caſtellum miſit ac dum reuerterer in monaſterium, hoc in loco nox me oppreſſit. Rogo igitur te, diuine uir, ut miſerearis mei, & apud te accipiar, ne ferarum præda efficiar. His igitur uerbis ille commotus, eam ad ſe introduxit, panéque & aquã illi appoſuit, & interiorem cellam ingreſſus, ſeipſum illic incluſit, muliere in exteriore cella derelicta. Illa uerò cum cibum ſumpſiſſet, uoluit pauliſper quieſcere. Poſtea cœpit uociferari, & cum lamentis ad ianuam ſe deijcere, uirumq́ue ſanctum implorare. Ille uerò è feneſtra proſpiciens, eamq́ue uidens anguſtiis & multo dolore compreſſam, dubitabat quidnam ei diceret, aut faceret. Tunc illa, Precor te, inquit, ut me reſpicias, & ſigno Crucis munias, quoniã dolore cordis opprimor. His ille auditis, exiit, & ſtatim igne multo accenſo, prope mulierem ſedit, ac ſiniſtra manu igni admota, dextera ſacrum oleum ſumpſit, & eam calefacere cœpit propriæ manus calore, neque deſinebat eius pectus Crucis ſigno munire. *Neque deſinebat eius pectus Crucis ſigno munire*

Illa igitur impudentiæ ſtimulis impulſa, cum irretire eum uellet, & in turpem libidinem cõcitare, Rogo, inquit, te diutius cor meum ungas, ut dolor, qui me comprimit, iam deſinat. Ille, quæ eius erat ſimplicitas, mulieri credens, quæq́ue ad eam curan-

dam pertinebant, attendens, ſimulque fraudem praui dæmonis ſciens ac metuens, ne forte ex mulia in eam commiſeratione ſempiternam infirmitatem ſibi afferret, duabus uel tribus horis conſtanter ſiniſtram manum in ignem iniectam detinuit, ità ut digitorũ compages combuſtæ deciderint. Hoc ille faciebat cõtra diabolicas machinas militans, ut propter intolerabilem illum dolorẽ, ex ignis flamma proficiſcentẽ nulla peſſima cogitatio in eius animum irreperet. Quod cum admirabiliter ab eo fieri mulier uideret, & ipſa reſipiſceret, (totam enim ſancti uiri manum ferè igne conſumptam uidebat) lachrymans atque ingemiſcens, ad ſancti uiri pedes ſe deiecit, & ſuis manibus proprium pectus pulſans, clamabat: Hei mihi miſeræ & excæcatæ, hei mihi, ꝙ diaboli domicilium facta ſum. Hæc cum ſanctus uir audiret atque obſtupeſceret: Surge, inquit, mulier. Hoc dixit, & admodũ feſtinanter è ſolo illam erexit, & attentas preces ad Deum mittens: Nuncia, inquit, mulier, quid hoc ſit. Vixque ad ſe reuerſa, quo pacto res ſe habebat, ſingulatim expoſuit, aperiens quas praui Samaritæ, uel diabolus potius aduerſus iuſtum uirum inſidias machinatus fuerat. Qua re audita, Dei ſeruus magnoperè ingemuit: cumq́, Dei gloriam celebraſſet, & lachrymas multas emittens Deo gratias egiſſet, illam catechiſmo inſtruxit, eique benedictiones impartitus, miſit ad ſanctiſſimum Alexandrum Epiſcopum.

Locus optim⁹ pro confeſſione ſacramentali.

Mulier uerò cum ad eccleſiam ueniſſet, unamquãque rem ordine Deo ipſi primum, deinde & ſanctiſſimo uiro confeſſa eſt: qui & ipſe cum plurimum eam inſtruxiſſet, eorumque malorum, quæ cõmiſerat, ualdè pœnitentem uideret, immortalitatis lauacrum ei dedit, & mulierem quidem ipſam ad uirginũ monaſterium miſit: omnem uerò populum religioſum, & Chriſti amatorem clerum cum congregaſſet, ex urbe & regione illa omnes Samaritas expulit, ac poſtea Dei ſeruum Iacobum adiit, eumque ut bonus pater multum confirmauit. Ità uerò & mulier ſupradicta per pœnitentiam Chriſto ſeipſam obtulit, ut & chara Deo eſſet, & aduerſus dæmones gratiam acciperet.

Facto aũt interuallo quodam temporis, filia cuiuſdam uiri, qui principem locum in ſenatu obtinebat, impuro ſpiritu agitata, nominatim ſanctum illũ uirum inuocabat. Cum igitur eius parentes ad Dei ſeruum eam duxiſſent, ipſum rogabant, ut puellæ iuuentutem miſericordia proſequeretur, & impurum ſpiritum ab ipſa expelleret. Cumque ſanctus uir pro ea Deum precatus eſſet, & manus ſuper illam impoſuiſſet, ſtatim diuina ope dæmonem expulit, & puellam curauit. Eius igitur parentes cum & Deo, & ipſi gratias egiſſent, trecentos aureos nummos ei miſerunt, quos non ſolum iuſtus ille uir accipere auſus eſt, ſed ne uidere quidem eos paſſus fuit, dicens eiſque perſuadens, non decere diuinarum rerum mercaturam facere, ſed pauperibus illos potius dare. Ego enim, inquit, eos non accipio. nam in ſolitudine degens, iſtis non indigeo. Itaque gratias Deo agentes homines illos, in eorum domos remiſit.

Triduano ieiunio & precibus paralyticum ſanat.

Aliquando uerò cum adoleſcens quidã à dæmone tentatus fuiſſet, utroq; pede diſſolutus fuit: quẽ eius conſanguinei baiulantes, ad ſanctum uirum tulerũt, eum rogantes, ut pro ipſo Deum precaretur. Ille autem cum tres dies ieiunaſſet, & diuinis precibus operam dediſſet, paralyticum hominem ſanũ reſtituit, cui & benedixit, iuſſitque propriis pedibus in ſuam domum reuerti. Multi alii ad eundem ueniebant, qui cum diuerſis morbis laborarent, omnes diuina ope per ipſius preces curati, ad ſuas domos reuertebanť.

Cum autem ille Dei ſeruus ſe ab omnibus multũ honorari uideret, & caſum, qui ex honore ipſo multis euenire ſolet, ualdè metueret, locum illum reliquit, & fugiens abiit procul ab urbe illa quadraginta milliaribus, cumq; apud petras, quæ ſunt ad ripam fluuii, ſpeluncam magnam inueniſſet, triginta annos illic habitauit, in precibus & hymnis totos dies ac noctes inſumendo. Nutrimenta uerò ipſa multo tempore ex herbis, quæ prope fluuium naſcebantur, ſibi conficiebat: poſteà paruum quendam hortum ad ripã fluminis eleganter conſtruxit, atque in eo aliquot horis diei opus faciens, ex eo ipſo cibum ſibi comparabat. Ità uerò eius uita celebrabatur, ut è uiginti & triginta monaſteriis monachi & clerici ad eum uenirent, multique alii ex iis, qui mundi rebus occupantur, ad eum ſe conferrent, ut eius benedictionem acciperent, & ab eo confirmari poſſent.

Triginta annis habitat in ſpelunca.

Sed talis ac tantus uir, tantaque gratia dignus effectus, fortaſſe elatione uel ſuperbia captus, in lapſũ eumque omnium grauiſſimum incidere permiſſus fuit. Nã ſceleſtiſſimus humani generis inimicus, qui contra homines rectam & Deo gratam uitam degenter, propriam inuidiam exercet, in puellam quandã ingreſſus, cuiuſdam diuitis filiam, cœpit clamare, & ſanctum Iacobum nominatim appellare, ità ut parentes puellæ circumirent, & ubiquè diuinum illum hominem inueſtigarent, neque monaſterium, neque deſertum aliquem locum relinquentes. Quem cum inuenire non poſſent, poſteà ſolitarium quendam hominem in eo loco, quem ſupra diximus, eſſe cognouerunt. Pater igitur ſeruos ſuos ſecum habens, & puellam iubens unà cum matre in iumento ſedere, & eũ ſequi, uenit in eum locum, de quo audierat, ubi & ille uir ſanctus uitam degebat. Quem cum uidiſſet, & ad eius pedes ſe abieciſſet: Miſerere, inquit, filiæ meæ, quoniam grauiter ab impuro ſpiritu cruciatur, nam uiginti dies ſunt, quibus neque cibum, neque potum ſumpſit, ſed clamat ſeipſam lacerans, & nomen tuum appellans.

Tunc iuſſit puellam illuc duci: cumquè ſe diutius precibus dediſſet, ſic ardenter pro ipſa precatus eſt, ut & locus, in quo ſtabant, contremuerit. Finitis uerò precibus, inſufflauit in illum impurum ſpiritum, & ait: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti exi ab iſta puella. Statimquè dæmon ipſe, tanquàm igne aliquo impulſus, è puella diſceſſit. Illa uerò cum in ſolum cecidiſſet, multis horis iacuit ſine uoce, ſed ſanctus ille Deum precatus, eam, manu appræhenſa, erexit, & parentibus ſuis reddidit. Qui cum miraculum illud uidiſſent, diuinam gloriam collaudarunt. Sed metuentes, ne impurus ille dæmon reuerſus, in eam ingrederetur, ipſum rogarunt, ut puella apud eum duos dies remaneret, quoad omnino à dæmone liberaretur. Puella igitur apud eum relicta, parentes in domum ſuam reuerſi ſunt.

Qui amat periculũ, peribit in illo.

Decet autem, ſicut initio diximus, ad multorum cautionem, & cæleſtem hanc uitam exercentiũ ædificationem, nõ ſolum perfectorum hominum rectè facta narrantes, bona tantum colligere, ſed ne malarũ artium & laqueorum ſceleſtiſſimi illius hoſtis imperiti ſint, qui Deo ſeruiunt, quemadmodum maximas & ueras huius hominis uirtutes enumerauimus, ità, inquam, conuenit, & fluctuationem in eum illatam, & inde maximum eius lapſum, enarrare. Dicemus autem deinceps, ut decet, & ea miracula magna atq; ingẽtia, quæ poſt perfectam ipſius pœnitentiam, & generoſam confeſſionem per eundẽ edita ſunt. Quo enim nobiliorem exercitationem ac uitam antea egerat, eo maior poſtea ipſius fuit lapſus. Quanto autem grauior fuit lapſus, eo maior poſtea ipſius fuit & emendatio.

Ille enim peſſimus & impius Dei ſeruorum inimicus, cũ puellã, quæ curata fuerat, illinc ſolam cũ ſolo relictã uidiſſet, & uelut anſam quandã aduerſus iuſtũ hominem arripuiſſet, libidinoſum ſpiritum in eum immiſit: qui tantoperè ipſum adortus eſt, ut qui exercitationis initio, quo tempore impiorum Samaritarum laquei per mulierem, quam ſupradiximus, parati fuerant, generoſo & forti animo reſtiterat, quique ut diabolum ſuperaret, per quem mulier aduerſus ipſum impulſa fuerat, ſiniſtræ manus iacturam perferre maluerat: is, inquam, uir libidinis ſtimulo percitus, diuini timoris, & tantæ ſanationum gratiæ, ac tã diuturnæ exercitationis, totque laborum oblitus fuerit: & quamuis ad multam ſenectutem ueniſſet, uictus tamen dæmoni ſuccubuerit, & in eum locum, qui ante cellam erat, egreſſus, puellam ipſam uitiauerit, & impietatis cœno ſeipſum commacularit. Deinde uerò, tanquàm primordijs quibuſdam dæmoni oblatis, coactus eſt ſuperiori malo & alterum addere. Cum enim corruptor ille ſerpens uereretur, ne Iacobus ipſe reſipiſcens ad emendationem ueniret, quæ per pœnitentiam his præbetur, qui eam ſyncero animo inquirunt, ei uiro, quem, ut ſibi uidebatur, captiuum ducebat, ſuggeſſit, ut ſuperiore peccato maius quiddam patraret: Quaſdam enim timiditatis cogitationes cum in eius mentem inieciſſet, author illi fuit, ut puellam à ſe uitiatam interficeret.

Vir ſanctus cadit grauiſſimè

Et eo igitur peccato ſuperatus, eius quoque cædẽ patrauit, ſperans ſcilicet ea re fieri poſſe, ut eius puellæ parentum moleſtiam uitaret. Sed neque eo ſcelere contentus fuit uetus ille malorum author diabolus, ſed aliud etiam addidit, ut nõ ſolum interfectæ puellæ reliquias ſepulturæ non mandaret, ſed eas etiam in aquas fluuij ſine miſericordia aliqua proijceret. Talis eſt ſuperbiæ & arrogantiæ fructus. Niſi enim eiuſmodi peccato monachus ille ſe ſubieciſſet, paruus hoſtis, tanquàm in breue aliquod nauigium uim omnem ac uentorum æſtum effundens, eum ſenem nequaquàm dedecoraſſet, à quo adhuc iuuene uictus fuerat: quem poſtea & ipſe uicit, eò quod nimis elatum ſenſit.

Sed tamen egregia Chriſti, ſummorum bonorũ largitoris, in homines beneuolentia, qui omnes homines mauult ſaluos eſſe, quàm perire, ei, qui lapſus fuerat atque humi iacebat, manum porrexit, & pęnitentiæ remedijs inſanabilia & graueolentia proprij figmenti, hoc eſt, eius uiri uulnera curauit, iiſdemq́; ac maioribus gratijs poſt pęnitentiam eum decorauit. Hæc autem in medium proferre coacti ſumus, ut ſicut ſuperiorem eius uitam cognoſcentes, Deum laudauimus, & quomodo lapſus fuerit audientes, in triſtitiam incidimus: ita & ſynceram ipſius pęnitentiam diſcentes, non nobiſipſis confidamus, ſed in beniguiſſimo Deo, ex quo gratiæ omnes proficiſcũtur, ſpem collocemus: qui & nobis ſtantibus dat patientiam, ut perfectè ſtare poſſimus, & pigritia cadentes ſua manu ſuſtentat, hoc eſt, opem nobis porrigit, ac pœnitentes pro ſua in humanũ genus charitate amplectitur. Etenim qui tot & talia mala patrauit, quorum unumquodque gehennæ obnoxium eum faciebat, Dauidis exemplum imitandum ſibi propoſuit, quò à lapſu erigi poſſet. Nam & Dauid poſt adulterium rerum ordinem peruertit, & pro eo ꝙ adulterij ſui pœnas dare debuiſſet, cædem etiam addidit eius uiri, cui prius iniuriam fecerat.

2. Reg. 11.

Ille igitur cum animaduerteret, quemadmodum Deus ipſe ac benignus Dominus, Dauidis oratione placatus, ſtatim peccata ei condonauit, ad pœnitentiæ portum confugit, ſola ſpe ad animæ ipſius emendationem gubernatrice uſus. Cum enim ad ſe rediſſet, & è ſomno, ut aliquis diceret, excitatus eſſet, in cellam ſuam ingreſſus eſt, ſeque in terram cum abieciſſet, intolerabiles gemitus emittebat, pectus ſuum ualde percutiens, & lachrymarum riuulos emittens. Sed neque ſic ab eo diſceſſit impurus & ſceleſtiſſimus diabolus. Nam cum eius uiri propoſitum ac uoluntatem ferre non poſſet, cœpit deſperationis cogitationes in eius animum inijcere, cum huiuſmodi peſſima initia aduerſus humanum genus ex Iudæ ipſius deſperatione inferre conatus eſſet. Ille igitur ad ſeculi conſuetudinem redire decreuit. Sed benigni Chriſti uoluntate factum eſt, ut iter faciens, in monaſterium quoddam ueniret.

Vult redire ad ſeculũ ex deſperatione.

Ad eos igitur monachos, qui illic erant, ingreſſus, ipſos ſalutauit: qui cum eius pedes lauiſſent, & panẽ ei appoſuiſſent, rogabant, ut cibum ſumeret. Ille uerò cum neque eos ferè audire pateretur, grauem gemitum emittens: Hei mihi, inquit, miſero, quomodo potero in cælum oculos erigere? Quomodo ipſius Chriſti Domini nomen audebo inuocare, quem reprobaui ac dereliqui? Quomodo audebo aliquid ex ipſius bonis attingere, qui anima & corpore adulter contra ipſum fui, & intemperantiæ libidinibus meipſum commiſcui? Cumq́ue cœpiſſet narrare, quo pacto res ſe habuerat, illis omnia confeſſus eſt: qui multa triſtitia ob eam rem affecti, & his, quæ diuerſis modis paſſus fuerat, commoti, pro uiribus eum conſolati ſunt. Cumque benedictiones ei dediſſent, & multas atque attentas preces pro eo ad Deum miſiſſent, illum à ſe dimiſerunt.

Cum autem iter faceret, frater quidam ei occurrit, uerè Chriſtum in ſeipſo habens: qui cum eum ſalutaſſet, coegit in ſuam cellã diuertere: cumq́ue eius pedes lauiſſet, & omnia charitatis officia illi præſtitiſſet, panem appoſuit, ipſumq́ue adhortatus eſt, ut particeps fieret earum benedictionum, quas Deus miſiſſet. Ille uerò cum peccatorum ſuorum ſibi conſcius eſſet, pectus ſuum pulſans, diu recuſabat cibum ſumere. At Dei ſeruus, apud quem ille diuerterat, ad ipſius pedes ſe abiecit, eum conſolans, & iureiurando affirmans, ſe non prius è terra ſurrecturum, quàm promiſiſſet, ſe illorum quæ appoſita fuerant, participem futurum. Id cum ille promiſiſſet, Dei ſeruus è terra ſurrexit, ut cibum ſumeret.

Poſtea uerò quàm ambo panem guſtauerunt, & Deo gratias egerunt, rurſus unà ſedebant. Tunc is, à quo Iacobus hoſpitio acceptus fuerat, ipſum affatus: Inſtrue, inquit, pater, me in Chriſto filium tuum, & cor meum confirma, quoniam multis & uarijs cogitationibus ualde ſollicitor. Tunc ululans ſanctus Iacobus, & cum lachrymis, gemitibus & lamentis ſuum pectus uerberans: Sine, inquit, frater, me flere, & grauia peccata mea, quæque impiè aduerſus Deum auſus ſum, lamentari, quoniam in hac mea uana & turpi canitie, tanquàm puer, à diabolo ſupplantatus, in interitum omnino immerſus ſum. Malis enim, quæ iuuenis toleranter uici, nunc in ſenectute inhoneſtè me gerens, ſuccubui, cum in graueolentis ſtupri cœnum meipſum coniecerim, & alia his grauiora peccata commiſerim. Hæc cum ille audiuiſſet, mœrore multo affectus eſt, eumq́ue rogauit, ut ſingulatim fraudem diaboli narraret, hæc duo ex ea re procurãs: primum, ꝙ ſperabat peccati confeſſione ad pœnitẽtiam illum uirum prouocandum, deinde, ꝙ ex fratris lapſu cautionem ſibi in poſterum parare cupiebat. Ille igitur ſic narrare cœpit.

Narrat fratri lapſum ſuum.

Cum exercitatione accurata & ualde laborioſa uſus fuiſſem, & Deo ipſi quinquaginta annos innocẽter ſeruiuiſſem, poſtquàm multam à benigno Deo gratiam accepi, multaque miracula per me ſceleſtũ

perfecta

perfecta ſunt, poſtremò ſatanas in puellam quandam ingreſſus fuit, cuius parentes cum audiuiſſent Chriſti gratiam mihi adeſſe, illam ad me duxerunt, ut curari poſſet. Cumque me rogaſſent, ut pro illa Deum orarem, id feci, & diuina ope factum eſt, ut impurus ſpiritus ab illa diſcederet. Illi cum omnino eam curari cuperent, duos dies apud me puellam reliquerunt, ipſique in domum ſuam reuerſi ſunt. Mente uerò excæcatus ego, ad illam eaij, & libidinis ſtimulo ſuperatus, neque Deum hora illa in mente habens, neque q; tam diuturnæ exercitationis labores perderem cogitans, ſed omnia (ut ſummatim dicam) oblitus, & gehennam contemnens, ad ſtupri pernicioſam ruinam cecidi. Cumque puellam uitiaſſem, malo malũ curare nolui: quinimmo minori malo maius addidi. Nam dedecoris illius author dæmon me inuadens, eiuſdem puellæ cædem in mentem ſuggeſſit. Itaque poſt ſtuprum, quod intuleram, illam ipſam interfeci, eiusquè corpus in fluuium proieci. De mea igitur ſalute deſperans, diſceſſi, & nunc in mundum reuertor. Quomodo enim in cæli altitudinem oculos erigere potero? Nam ſi Chriſtum ipſum nominare auſus fuero, nunc ignis de cælo deſcendens, ſtatim me conſumet.

Deſperat.

Hæc & talia cũ ille multis lachrymis & gemitibus maximis enarraret, alter Dei ſeruus hæc audiens, diuina gratia compunctus, in eius collum cecidit, eumque oſculans: Quæſo, inquit, frater, nè animo decidas, neque de ſalute tua deſperes: ſed credens pœnitẽtiæ locum eſſe, lachrymas fundens benigno Deo cõfitere. Multum enim miſericors eſt Dominus, & multa eſt miſericordia, qua nos ſemp proſequitur. Quoad tempus habemus, pœnitentiam agamus. Nam ſi pœnitentia non eſſet, quomodo Dauid poſt prophetiæ donum, poſt regnum, poſt Domini teſtimoniũ, in adulterij & cædis barathrum lapſus, uerbis & re pœnitentiam oſtendens, talium peccatorum remiſſionem aſſequi potuiſſet? Si pœnitentiæ locus nõ eſt, quomodo beatus Petrus apoſtolorum princeps, primusque diſcipulus, qui claues cæli à Deo accepit, cũ Dominum Chriſtum non ſemel, non bis, ſed ter negaſſet, & poſt hæc amare fleuiſſet, non ſolũ eius peccati remiſſionem impetrauit, ſed maiore etiam honore dignus fuit habitus, rationalium Chriſti ouium paſtor effectus? Niſi pœnitentia eſſet, quomodo eũ, qui apud Corinthios fornicatus fuerat, aſſumi Apoſtolus mandaſſet: Nè, inquiens, circumueniamur à ſatana? His & talibus uerbis cum eius animum ualdè confirmaſſet uerus & miſericors frater, eũ rogauit, ut ſecum unà manere uellet. Cumque ille nollet, ad eius pedes Dei ſeruus ſe abiecit, eosque oſculatus, illũ orabat, nè ab eo ſepararetur, cogitans ac metuẽs, nè aliquo modo in deſperationem incideret, & animam ſuam omnino perderet. Cum uerò uehementer eum admonens, rogans atque obſecrans, illi perſuadere nõ poſſet, ſanctus uir anguſtijs compreſſus, & ſpiritu ingemiſcens, atque pro eo magnopere Deũ præcatus, illum dimiſit, cum benedictiones etiam dediſſet, quibus in uia uteretur. Cumque unà cum illo uſque ad quindecim milliaria iuiſſet, non deſinebat ipſum hortari, longam de pœnitẽtia orationem habens. Eum deinde amplexus, & cum lachrymis oſculatus, ac pro ipſo Deum precatus, in cellulam ſuam reuerſus eſt.

2. Reg. 12. — Matt. 16. — Matt. 26. — Ioã. 21 — 2. Co. 2

Iacobus autem cum uiæ, quæ in mundum ducebat, ſe dediſſet, in itinere erat: cumque partem quandam uiæ tranſegiſſet, & paululũ declinaſſet, uetus quoddam ſepulcrum inuenit, ad figuram ſpeluncæ factum, in quo plurima mortuorũ oſſa repoſita erãt, quæ temporis uetuſtate ferè ut puluis eua[n]erãt. Quo ingreſſus, cum oſſa illa in unum collegiſſet, in quodam monumenti angulo ea repoſuit: cumque ueterem ſpeluncæ ianuam occluſiſſet, & genua in terra poſuiſſet, pectus uerberans, magno cum eiulatu ac lamentatione ita Deo confitebatur: Quomodo ad te, Deus, oculos erigam? Quale confeſſionis meæ initiũ faciam? Quo animo, quave conſcientia fretus, impiam linguam & labia ſordibus plena mouere aggrediar? Primum cuiuſnam peccati remiſſionem petere audebo? Da ueniam, benigniſſime Domine. Eſto propitius mihi indigno, bone Domine, neque perdas me cum turpiſſimis factis meis: non enim paruæ sũt impietates meæ, Stuprum commiſi, cædem feci, ſanguinem innocentem effudi. Ad hæc omnia miſerum corpus aquis, feris ac uolucribus eſcam dedi. Et nũc, Domine, tibi ſcienti omnia confiteor, harum rerum ueniam à te poſtulans. Nè me deſpicias, Domine, ſed pro tua miſericordia & in homines charitate, miſerere mei hominis impij atque indigni, & mihi copioſam miſericordiam tuam impertias, omnemque iniquitatem meã remitte, ne in peccati profundam uoraginẽ demerſum obruat me uaſtatoris inimici procella, ne draco abyſſi me deuoret.

In ſepulcro implorat dei miſericordiã.

Hac conſtanti pœnitentia & confeſſione uſus, decem annos in ſpelunca tranſegit, uel in ſepulcro potius duram uitam tolerans, è loco illo non exijt, neque cum aliquo uerſatus eſt, neque quenquam allocutus: ſed amaris lachrymis, gemitibus & lamentis intolerabilibus, multaque compunctione omne tempus tranſegit, bis in hebdomada ianuam ſpeluncæ aperiens, & olera, quæ erant propè oſtium ſepulcri, ubi ipſe manebat, colligens, ea quibus tantum comedebat, quantum ſibi ſatis eſſe putabat, atque in ſpelũcam reuertebatur, multas Deo gratias agens, omnique tempore precibus, uigilijs & confeſſionis perſeuerantiæ dans operam. Quamobrẽ benignus Deus, qui non uult mortem peccatoris, ſed conuerſionem & uitam, tantum & tam multum laborem non inanem neque inutilem eſſe paſſus eſt. Eius enim purã & diligentiſſimam pœnitentiam attendens, tantorum & talium peccatorum ueniam ei dedit.

decem annis agit pœnitẽtiã in ſepulcro. — *Ezec. 18.*

Cũque & ſancto illi homini, & omnibus alijs pœnitentiæ uim manifeſtã Deus ipſe facere uellet, permiſit, ut uehementiſſimus ſqualor & pluuiæ penuria totam illam regionẽ detineret. Itaque poſt multa ieiunia, preces, & ſupplicationes, reuelatum fuit ciuitatis illius religioſiſſimo Epiſcopo, uiro ſancto & Deũ metuenti, eſſe quendam hominem, ea in regione in ſepulcro habitantem, habitu quidem humilem, ſed ſpiritu & animo ſanctũ: qui ſi ab ipſis perſuaſus, Deũ precatus fuiſſet, omnia mala, quæ illi regioni imminerent, auerteret. Sanctiſſimus igitur Epiſcopus cũ toto clero iuſſit omnes congregari ad uiſionem illã audiendam, quam ei narraturus erat, ut cum ſupplicationibus ad ſpeluncam ſibi reuelatam, ad eum diuinum hominẽ adirent. Cum id factum fuiſſet, & ad eum locũ ueniſſent, iuſtum illum hominẽ inuenerunt, multiſque precibus ab eo petierunt, ut eorum regionis miſereretur, & Deum precari uellet, ab eoque impetrare, ut populo ſuo reconciliaretur, & præſentem ſqualorem depellens, pluuiam in eorum terram demitteret. Ille nihil omnino eis reſpondẽs, ſuũ pectus uerberabat, neque in cælum oculos, erigere audens, id tantum dicebat: Propitius eſto, Chriſte, multis meis impietatibus.

Vide ueram humilitatem in tanta pœnitẽtia.

Epiſcopus uerò cum in ſupplicationibus atq; hortationibus perſeueraret, neque reſponſum aliquod ab eo reciperet, illo relicto, qui eo uenerant, lamentantes reuerſi ſunt. Cumque ad eccleſiam ueniſſent, illic rurſus lachrymãtes & ſupplices à benigno Deo

malorum

malorum liberationem quærebant. Cum uerò multis diebus lamentantes ac ieiunantes Deum implorarent, ut eis ſubuenire uellet, iterum eidem Epiſcopo reuelatum eſt, & clara uox audita fuit, quæ ita dixit: Abi ad ſeruum meum Iacobum, quem tibi iam reuelaui, eique perſuadeas, ut de his rebus me orare uelit: eo enim orante, ijs malis, quæ regioni impendent, liberi eritis.

Reuerſus igitur cum toto clero & populo ſanctus Dei ſacerdos, pergebat diuino homini ſupplicationes afferre. Tunc ille inuitus (ut breui dicam) & multis ſupplicationibus adductus, & ab illo ſancto Epiſcopo perſuaſus, quòd diuina reuelatione ad eum miſſus ueniſſet, erectis in cælum oculis, multo tempore attentas preces habuit: cumque adhuc in eius ore preces eſſent, bonus & miſericors Deus, qui omnia ſe metuentibus abunde & facile largitur, re ipſa illud diuinarum literarum dictum implens: Adhuc te loquente, dicam, Eccè adſum: pluuiam multam in terram demiſit. Quam maiorem in modum admirati,

Eſ. 58.

hymnum pro gratijs agendis miſericordi Deo & eius magnificentiæ cecinerunt, ac reuerſi ſunt: diuinam uerò gloriam celebrantes, eius ſeruos beatos prædicabant, qui per uirtutis exercitationem, tali ac tanto honore & gratia digni efficerentur.

Eo igitur maximo beneficio à benigno Deo adiuti, & illa plaga liberati, quæ per Dei ſeruum Iacobum repulſa eſt, ad hodiernum uſque diem per ſingulos annos illius diei memoriam celebrant, quo ariditate illa aerea liberati ſunt, & hymnos, ſupplicationes & gratias aſſiduas Chriſto agunt. Multi uerò diuerſis morbis detenti è populo ipſo, unà cum Epiſcopo, conſolationis & curationis cauſa ad Dei ſeruum Iacobum confugiebant: quos ille oleo ſancto unctos, & Chriſti nomine benedictos, ita ſanabat, ut domum reuerſi gloriam Dei collaudarēt, qui per ſeruū ſuum curationem ipſis attulerat. Omnes igitur, qui ciuitatem ac finitimā regionem habitabant, ægrotos ſuos ad eum ferebant, uel rogabāt, ut, ipſis abſentibus, pro eorum ſalute ipſe Deum oraret: ac ſtatim diuina ope curationem aſſequebantur: tanta enim gratia illi collata eſt, ut uel ſolo ſermone ſtatim impuros ſpiritus fugaret.

Multis claret miraculis poſt pœnitē tiam.

Eodem autem ipſo anno, quo acerbiſſima illa ſqualoris plaga repulſa eſt, Dei ſeruus Iacobus acerſiuit ſanctiſſimum Epiſcopum, eumque rogauit, ut ſpeluncam, hoc eſt, ſepulcrum curaret, in quo iamdiu ipſe domicilium habuerat, & ab eo petiuit, ut mortuus illic ſepeliretur. Id cum ille ſe facturum promiſiſſet, & in urbem reuerſus eſſet, poſt paucos dies beatus Iacobus in ſenectute bona obijt, quintum & ſeptuageſimum annum agens. Quod cum religioſiſſimus Epiſcopus cognouiſſet, ad eum locum cum toto clero & probis laicis acceſſit: qui cum aromatibus precioſis eum condiſſet, Deum ipſum & eius gloriam celebrantes, uenerandas eius reliquias in illo ipſo monumento depoſuerunt. Poſtea ſanctus Dei ſacerdos ſacram ædem ad ſpeluncam ædificauit, eiuſque reliquias illuc tranſtulit. Quo in loco uſque ad hodiernum diem multi curantur, ac tota ciuitas & finitima regio eius memoriā ſingulis annis celebrās, diem magnum feſtum agit, in gloriam benigni Dei, qui ſic illum honorauit: quem & nos conſueto more & glorioſe celebremus, benedicentes Patri, Filio, & Spiritui ſancto, cui gloria eſt & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Moritur.

VITA ILLVTRISSIMAE MARgaretæ Virginis, filię Regis Hungarorū, ordinis Prædicatorum, quam F. Garinus S. Theologiæ Doctor eiuſdem Ordinis, ex iuratorum teſtium diffuſioribus dictis in compendium redegit Auinione, Anno Chriſti 1340. Etſi autem nondum certo mihi conſtat, eam eſſe relatam in numerū ſanctorum, & tamen id ut fieret & Hungariæ Rex petijt, & aliquot Romani Pontifices diligenter iuſſerunt inquiri de uita illius: quæ ab ipſis propè incunabulis fuit ſanctiſſima. Stylus in Lectoris gratiam per F. Laurentium Surium paſſim mutatus eſt.

28. Ianuarij.

Illuſtriſſima uirgo Margareta, in Dominicano cœnobio Inſulę beatiſſimæ ſemperque uirginis Mariæ, quæ eſt in Danubio & diœceſi Veſprimienſi, monaſticā profeſſa religionem, ualdè nobilis fuit genere, ſed moribus nobilior. Fuit enim filia illuſtriſſimi regis Hungariæ Belæ ac reginæ Mariæ, qui cum timerent Tartaros ipſorum regnum inuaſuros, uoto ſe obſtrinxere Deo, ſi regnum liberaret à Tartaris, & filiam ipſis daret, oblaturos ſe illā ipſi perpetuò ſeruituram apud ſorores inſtituti Dominicani. Et Tartari quidem deſceſſere, regina uerò concepit, & peperit filiam Margaretam, quæ ubi annos tres & ſex menſes ætatis habuit, à parentibus in monaſterium Veſprimienſe oblata eſt, eiuſque amore dña Olympias Comes, quæ eius fuerat nutrix monaſticum induit habitum in eodē cœnobio, ut & Deo ſeruiret, & puellam nobilem cuſtodiret. Margareta uerò in tā tilla ætate ſtatim deuotioni ſe dedit, & preces Horarias beatiſſimę Mariæ Virginis intra annum dimidium perfectè didicit, & cum alijs perſoluit. Ludos uerò puerilles, quibus illa ſolet gaudere ętas, reſpuēs, alijs ludentibus, orationi uacabat: immò etiam illas ludere uolentes, ad precandum pertrahebat.

Is Bela 4. eſt eius nominis: & Maria, filia Cōſtantinopolitani Imperat.

Cùm uerò magiſtra illius à precibus retrahere illam uellet, nè corpuſculum ſuum grauaret, tandiù permanſit in fletu, donec magiſtra lachrymis eius uicta, liberam ei faceret in precibus perſeuerandi poteſtatem. Erat ſanè ſumma humilitate prædita, nec regis filia dici uoluit: ſed quoties ſic appellata fuiſſet, cum lachrymis conquerebatur ſe audiuiſſe uituperium. Atque hac de cauſa raro uoluit loqui cum parentibus ſuis, ne ex illorum colloquio glorioſior putaretur. Dixit aliquādo, Vtinam Deus hanc mihi largitus eſſet gratiam, ut non regis eſſem filia, ſed potius ruſtici cuiuſdam: non nobilis, ſed ancilla paupercula. ita enim illi liberius poſſem inſeruire. Poſtquàm autem decem plus minus annorum fuit, cum multis alijs tranſlata eſt ad monaſterium Inſulæ Danubij, ab eius parentibus Chriſti amore fundatum. Cum adhuc quartum ætatis ageret annum, conſpiciens crucem quandam, ſciſcitabatur ex ſororibus, quid rei eſſet. Reſpondentibus illis, ſignum eſſe crucis, in qua Deus Dei filius, noſtræ ſalutis cauſa ſuum fudiſſet precioſiſſimum ſanguinem, illa his auditis, ſtatim crucem amplexari & oſculari cœpit & corā illa ſe proſternens, & adorans crucifixum, alta uoce dixit: Domine, me tibi committo. Ex eo autem tempore tanta deuotione erga ſanctam crucem ferebatur, ut ubicunque crucem uideret, quocunque etiā

Nota deuotionem & humilitatem.

Fundatio monaſterij in Inſula Danubij.

detiueretur

detineretur impedimento, ſeſe proſterneret, eamq; adoraret. Quandam etiam crucem paruulam de ligno ſanctæ crucis habens, ſemper ſecum portabat, & die ac nocte ſæpius oſculabatur deuotè, Alijs eun tibus ad locum refectionis, illa ſemper orabat corã imagine Chriſti crucifixi, quæ erat in domo, ut uocant, Capitulari, & aliquando tam diu manebat in oratione, ut uſque ac alteram refectionem non comederet. Orabat ut plurimum ante altare ſanctæ Crucis, uel coram imagine crucifixi. Tanta quoque deuotione complectebatur nomen Ieſu, ut quaſi ſemper illud in ore haberet, nec aliquid illi ſapidum uidebatur, niſi ſonaret ibi nomen Ieſu. Corpus autem Chriſti in ſacramento altaris deuotiſſimè uenerabatur, & ſub eleuatione illius in Miſſa flebat uberrimè, & frequenter ab eleuatione uſque ad ſacram communionem ſic præ deuotione manebat abſtracta à corporis ſenſibus, ut quaſi mortua uideretur.

Ad ſacrã cõmunionem ut ſe præpararit

Quando uerò ſacram erat cõmunionem perceptura, die præcedenti non ſumebat niſi panem & aquã, & tota nocte in orationibus permanebat. Sumebat autem ipſum ſacramentum cum magna deuotione & multo lachrymarum imbre, atque interdum adeo rapiebatur in ſpiritu, ut ceu mortua uideretur, nec raro uiſa eſt inter cœlum & terram plus quàm cubiti altitudine eleuata, nullis corporis ſenſibus utens. Poſt acceptam uerò Euchariſtiã, tenebat ab una parte mappulam ante facies ad communionem accedentium hoc fine, ut uideret identidem corpus Chriſti. Ipſa quoque die, qua communicarat, perſiſtebat continẽter in precibus uſque ad noctem, & tunc cibo ualde modico utebatur.

Amor erga beatam uirginẽ

Beatam quoque uirginem, Dei matrem, præcipuo uenerabatur affectu, & ubicunque eius uidebat imaginem, flexis genibus ſalutationem angelicam proferebat. In uigilijs Natiuitatis Chriſti & quatuor ſolennitatum beatæ uirginis, dum in loco Capitulari pronunciabatur diei ſequentis ſolẽnitas, deuotionem mirabilem præ ſe ferebat, ſe proſternens, & cum lachrymis orans, gratias agens Deo, in ijſdemque Vigilijs non niſi pane & aqua neſcebatur. In ſingulis quoque feſtiuitatibus beatæ Virginis ac intra octauas offerebat eidẽ ſanctiſſimæ Virgini mille ſalutationes angelicas, ad ſingulas quaſque humi ſe proſternens.

Humilitas et paupertas ueſtium.

Humilitatis & paupertatis ſtudiũ in ueſtibus præcipuè declarabat. Pannus, quo induebatur, rudior erat, aſperiorque & uilior ueſtibus aliarum. Nunquã lineis utebatur nec in capite, nec in corpore, nec in lecto. Per totam Quadrageſimam non mutabat ueſtes, & aliis quoquè temporibus rarò admodum. Veſtimenta eius rariſsimè lauabantur: itaquè tum propter uetuſtatem, tum longum uſum contrahebant ſordes, & uermes multos: quæ cauſa fuit, ut multæ uitarent eam, nec illi uellent aſsidere, nè inficerentur uermibus eius. Quando hortabantur eam ſorores, ut ueſtes curaret mundari, & à uermibus repurgari, dicebat: Permittatis corpus meum amore Ieſu Chriſti Domini noſtri ab his uermibus lacerari: non ſit uobis iſthuc curæ, ego ſola fero & ſentio. Raro balneis, rariſſime unguentis, raro capitis lotione utebatur.

In Quadrageſima uerò nunquàm à quinto ætatis anno laneum induſium depoſuit: neque tunc lineis ad carnem utebatur indumentis, etiamſi morbo eſſet correpta.

Vtitur aſpero cilicio.

Circa ſeptimum annum aſperum cilicium ad carnem ferre cœpit, & deinceps per totam uitam in aduentu Domini & quadrageſima, ieiunijs quatuor temporum, uigilijs Chriſti & beatæ Virginis, Apoſtolorum & præcipuorum ſanctorum, alijs uerò temporibus à die Iouis uſque ad Completoriũ ſabbati ſequentis eo utebatur. A duodecimo uerò anno, in quo profeſſionem expreſſam fecit, confeſſarium ei occultè obtinuit & tradidit cilicium aſperrimum è pilis equorũ & ſetis porcorum, cum multis intextum nodis inſtar retis. Occultabat autem uirgo quãtum poterat cilicium ſuum, & ut à nullo uideretur, manicas de panno ueteri aſſuebat cilicio, à cubito uſque ad manus. Hortabatur etiam ſocias ſorores ſecretè induere cilicium ad nudam carnem.

Circulo ferreo ſe ſtringit

Præter hoc habebat ſub cilicio circulum ferreum, quo caro eius nuda fortiter ſtringebatur, & ad iacendum nocte habebat cingulum è pellibus hericij ſpinis horridum. Crebro etiã uoluit ligari brachia ſua nuda funibus canabinis, & in tantum ſtringi, ut funes carni inhærentes, eam rumperent ac lacerarent.

Clauiculis in calceis.

Habebat etiam in calceis ſuis clauiculos quoſdam ferreos, quorum acumina ita erant diſpoſita, ut quandocũque uel ambularet, uel ſubſiſteret, plantas pedum eius pungerent atque cruentarent.

Flagellat ſeſe.

Corpus quoque ſuum multis ictibus flagellabat, nocte qualibet, poſt diſciplinam, ut uocant, cum alijs communiter acceptam, ſecedentibus cæteris, rurſus ipſa ſe cædebat uirgis uel uirgultis ſpinoſis, uel cum uirgulis circumpoſitis pellibus aculeatis hericij, iubebat ſe ab alijs uerberari uſque ad ſanguinis effuſionem, quæ licet horrerent, attamẽ contradicere non audentes, obediebant inuitæ, & inter cædendum plorabant. Ducebat autem eas ad loca ſecreta, ut clã uerberaretur, ne ab alijs poſſet animaduerti. Tantum uerò fatigabantur quædam uerberando eã, ut uix poſſent reſpirare. Et quamuis eiuſmodi uerbera quotidie perferret, ſpecialiter tamen die ſancto Cœnæ & duobus alijs ante Paſcha ſingulis horis diurnis & nocturnis, tãtis ſe afficiebat uerberibus & flagellis, ut ſanguis ex eius corpore ubertim emanaret. Quadam nocte, cum eſſent denſiſſimæ tenebræ, duxit quandam ſororem ad locum admodum ſecretum, ut ibi manibus eius uerberaretur: ubi cum ſe ſpoliaſſet & carnẽ nudam expoſuiſſet, lux copioſa de cœlo ſuper eam deſcendit, & totã illuſtrãs domum, iam diu durauit, donec completa uerberatione ueſtes reſumpſit, quibus ubi ſe induit, lux euanuit, & ſorores, quæ hoc uiderant, accurrerunt, & ſe precibus eius commendauerunt. Quadam quoque die, cum adhuc non niſi decem eſſet annorum, inueniens iuuenculas uirgines ludentes in ualetudinario, & propter obſcuritatẽ tenebroſi temporis parum aut nihil uidentes, dixit eis, Vultis ut faciam uobis apparere ſolem? Illis deſiderãtibus, ſed impoſſibile putantibus, indicauit locum quendam digito, ſatis propinquum, & dixit eis: Ibo uſque ad locum illum & antequàm reuertar ad uos, uidebitis ſolẽ clare lucentem. Iuit & orauit, & ſtatim ſol apparens & clare lucens, totam domum illuminauit. Quodã tempore cum circa mediã noctem eſſet in ambulacro, quod eſt ante dormitorium ſororum, & de cœleſtibus cogitaret, apparuerunt ei ſol & luna, lucentes in medio cœli.

Eius ieiunias

Carnem ſuam abſtinẽtijs & ieiunijs aſſiduis macerabat Crebro ſedens ad menſam cũ alijs, maiori temporis parte, quo cæteræ ueſcebantur, uelabat faciem ſuam, & tacita orabat. Si cibus delicatior uel uinum melius eſſet appoſitum, indigne ferebat, & accipere noluit, non niſi cibo & potu communi uti uolens. Ab Exaltatione S. Crucis uſque ad Paſcha quotidiè ieiunabat: & ſi Prioriſſa eam cogere uellet uti diſpenſationibus, tandiu flebat, donec Prioriſſam uinceret lachrymis, ut eam permitteret ieiunare. Non ſolum autem in uigilijs Natiuitatis Chriſti & beatæ uirginis, Verumetiam Pentecoſtes & Apoſtolorum, ſed & quorumlibet ſolennium ſanctorum, & per totam Quadrageſimam, ac omni quarta & ſexta feria ut

plurimum

plurimum ſolo pane & aqua cootẽta fuit, & illis die
bus permiſſum illi erat priuatim cibum ſumere, nè
ab alijs uideretur. A carnibus ſemper abſtinuit toto
tempore uitæ ſuæ, niſi graui & euidenti infirmitate
teneretur. Suas ægritudines celabat, quantum pote-
rat, ne propter eas in ualetudinario hęrere & carnes
comedere cogeretur. Quadam uice grauem fluxum
ſanguinis paſſa fuit quadraginta diebus, at oihilomi
nus ſemper comedit cum alijs in refectorio, cubauit
in dormitorio, & fecit officia monaſterij perinde ut
ſaoa, hoc ſolum ſciente in ſecreto quadam ſorore, cui
inhibnerat, oe alijs reuelaret.

A quarto anno ætatis ſemper in die Paraſceues ie-
iunauit: toto uerò triduo ante Paſcha ſingulis annis
oon ſe reponebat in lectum, nec dormiebat, nec co-
medebat nel bibebat: ſed continuè uel ſtans erecta,
oculis eleuatis in cælum, uel ante altare S. Crucis ia-
cens proſtrata, niſi quando diuinum perſoluebatur
officium, orabat, legebat pſalterium, flebat, & corpus
diutius ſolito uſque ad largam effuſionem ſanguinis
uerberabat. Et quidem corpuſculum eius propter ab
ſtinentias, uigilias & afflictiones alias adeo fuit ma-
cilentum & pallidum, ut intuentibus admirationem
adferret. Exhibebat ſe ſororibus ad omnia officia uel
Liben- minisſteria ancillam humilimam. Sæpè ſerniebat in re
ter ſoro fectorio, & ubi cibum ſororibus appoſuerat, curre-
ribus bat latenter ad eccleſiam, & orabat donec comediſ-
inſer- ſent: & tunc iterum rediens, illis inſeruiebat. Nec ſo-
uit. lum ſanis, uerumetiam infirmis, idque libentius &
deuotius miniſtrabat. Prima reſciſcebat earum ægri-
tudines, moxque ſe ad ſeruiendnm offerebat. Obſer-
uantias ſine inſtituta regularia perfectius cũctis alijs
tota uita ſeruanit. Erat ſummè ad obedientiam para-
ta, & ſi Priorißa aliquid ſororibus faciendum impo-
neret indiſcriminatim, erat ad exequendum prima,
& omnes ad promptè obediendum ſuo prouocabat
exemplo. Nolebat parci ſibi à pœnis, quæ cæteris ſo-
roribus irrogabantnr. Itaque rogauit Priorem pro-
uincialem, ut ipſi, ſicut alijs, mulctam irrogaret pro
fractione ſileotij: ſicque factum eſt. Nam cum alijs
humi diſcubuit, panem & aquam comedens. Erat e-
tiam mitisſima, multæque commiſerationis & beni-
gnitatis erga illas, qnæ ipſam ininria affeciſſent. Si
qna ſoror ei iniuriã faceret, proſtrata ad pedes eius,
petebat ab ea ueniam, & promittebat ſui emendatio-
nem. Diſcordantes & turbatas reducebat ad pacem.
Si ſoror per aliquot dies ei locuta non fuiſſet, quære
bat eam, proſtrataque rogabat ueniam, timeos ne
aliquid haberet aduerſus eam. Virginitatem cordis
& corporis ſemper ſeruanit & præcipuè dilexit. Ea
cauſa matrimoniũ ducis Poloniæ & regis Boemiæ,
atque etiam Caroli regis Siciliæ recuſauit. Et cum di
ceretur ei, q; Papa diſpenſaret io uoto ſolenni conti-
nentiæ, quod iam fecerat, reſpondit ſe potius præci-
ſuram ſibi naſum ac labia, & oculos euulſuram, quàm
in cuiuſcunque matrimonium conſenſuram. Vt au-
tem tales infeſtationes euaderet, benedictionem uir-
ginalem ab Archiepiſcopo Strigonieñ. ſuſcepit. Cum
autem diceretur, Tartaros uenire in Vngariam, & in
ter cætera mala etiam uirgines uiolare, ait Margare-
ta: Ego ſcio qnid faciam: labia mea detruncabo, & cũ
Libera me ſic uiderint deturpatam, miſſam me facient. Erat
litas et ualde miſericors, & compatiebatur miſeris. Quando
benigni parentes mittebant ei aurum uel argentum, uel ſtre-
tas in nas & munnſcula, nihil ipſa contingebat manibns,
miſeros ſed per manus Prioriſſæ cnrabat diſtribui pauperi-
bus monaſterijs, eccleſijs & ſacerdotibus, ac alijs indi
gentibus. Cum mittebatur ei pannus precioſns pro
ueſte, dabat illum paupeculis ſororibus, recipiebat-
que ab illis earum uilia indumenta. Si per feneſtram
chori uidiſſet panperẽ, currebat ad Prioriſſam, orãs
ut pro illius neceſsitate faceret eleemoſynam. Vidit
quandoquè hominem inopem & nudum in acerri-
ma hyeme, moxque exuens optimam tunicam ſuã,
cum bona uenia Prioriſſæ, pauperi illam dedit. Ve-
ſtes & linteamina mittebat ſeruientibus, quãdo ægro
tabant: fercula ipſi appoſita in menſa & xenia, quæ à
parentibus mittebantur, crebro diſtribuebat infir-
mis, ita ut non rarò ipſa ieiuna à menſa ſurrexerit.
Hortabatur ſorores, ut quæ eleemoſynas corporales
facere non poſſent, cum uiderent pauperes, pro eis
orarent. Omnibus igitur indigentibus compatieba-
tur, deſolatas conſolabatur. Si qua ſoror propter mor
tem, ægritudinem uel aduerſos caſus amicorum luge
ret, lugebat cum ea, & eam conſortabat. Quando ui-
debat cæcos, claudos, aridos & alios morbidos homi
nes, plorabat, & gratias agebat Deo, dicens: Gratias
ago Deo, quia me talibus corporis uitijs & incommo
dis ſubiecißet, ſi ipſi placuiſſet. Orabat aſsiduè, & à
ſeptimo ætatis anno ubicunque uidebat ſorores oran
tes, accurrebat & orabat cum eis. Omni tempore ſur *Seduli*
gebat ad nocturnas preces, nec unquàm in uita ſua *tas in*
ab illis, uel etiam à Miſſa & cæteris precibus horarijs *preci-*
abſens fuit, niſi grauis eam morbns impediret. Præue *bus.*
niebat omnes ad Eccleſiam: diuque antequàm pulſa-
retur ad nocturnas preces, orabat ante lectum: & au-
dito ſigno, reponebat ſe in lectum, ne ſorores ſurgen
tes, eam ad lectnm inuenirent oranrem. Antequàm
è ſtrato ſurgeret, muniens ſe ſigno crucis, accipiebat
crucem & oſculabatur, oculiſque apprimebat, & por
tans eam ſecum, ibat ante altare ſanctæ Crucis uel
imaginem crucifixi, & ibi orabat cum lachrymis, do
nec ſorores chorum intrarenr. Poſt illas noctis abſo-
lutas preces uſque ad auroram uel circiter, manebat
in orationibus: & ſic ferè tota nocte uigilabat & ora-
bat. Ab aurora uerò uſque ad prandium auſcultando
Miſſæ ſacrificio & orationibus uacabat, interim uſ-
queadeo ſilentij tenax, ut nulli uellet loqui, ne ipſis
quidem parentibus, uel fratri aut ſorori, aut eorum
nuncijs, niſi per Prioriſſam cogeretur. Contigit ut
ſoror eius ueniret ad eam, aſſerque caderet ſuper ca-
put orantis: at illa nec propter caſum aſſeris, nec pro
pter aduentum ſororis, orationem inrerrupit. Capta
bat loca ſecreta ad orandum. Antequàm iret ad pran
dium, ſemper orabat prius coram imagine crucifixi
in domo capitulari. Poſt prandium continuè uel ope
rabatur manibus, uel ſeruiebat infirmis aut ſanis, uel
orabat. Nunquàm illi tædio fuit orare. Poſt comple-
torium manebat orans in templo donec ianua clau-
deretur: & ſæpè quidem rogabat cuſtodem, ut tar-
dius ianuam clauderet, quò diutius poſſet ſuis preca
tionibus inmorari. Clauſis uerò ianuis, orabat in do
mo capitulari ante imaginem crucifixi. Poſtremò
clauſis omnibus oſtijs, orabat ante lectum uſque ad
gallicinium: & tunc excitabat quandam ſociam, &
ducebat ad locum ſecretum, ubi ſe uoluit eius mani-
bus flagellari. Antequàm ſomno ſe daret, ambulabat
ſilenter per dormitorinm, explorans ſi qua ſoror fle-
ret, gemeret, uel re aliqua indigeret. Si quam indigã
comperiſſet, prouidebat ei: & ſic demum ibat cubi-
tum, quanquàm uix ſciri poterat, num in lecto iace-
ret, nam expanſo corio ante lectum, & lapide capiti
ſuppoſito, dormiebat. Intrabat autem lectnm, cum *Nota*
aliæ debebant ſurgere, ut ita ſemper in lecto iacuiſſe *ſtratũ*
crederetur. In uigilia natiuitatis Chriſti mille oratio *tanta*
nes dominicas, & in uigilia Pentecoſtes millies, Ve- *uirgi-*
ni ſancte ſpiritus, & in quatuor uigilijs beatisſimæ *nis.*
Mariæ uirginis, mille angelicas ſalutationes, cum to
tidem ſui proſtrationibus dicebat, atque in ijſdem ui
gilijs tota nocte in templo uigilabat & orabat. In

orationibus

Gratia lachrymarũ.

orationibus ſemper flebat. Habebat genas aduſtas profluuijs lachrymarum, quibus detergendis multa deterebat ſudariola. Velum quoque capitis adeo erat lachrymis madidum, ac ſi fuiſſet aquis intinctum. Propter aſſiduas proſtrationes in cubitos & genua, ueſtes eius iis in locis erant laceræ, cutis itidem in genibus contrita fuit, & tandem creuerunt ibi calli inſtar teſtæ oui induratæ. Duabus ſeptimanis ante Paſcha occupabatur commemoratione Dominicæ paſſionis, cuius hiſtoriam ſibi legi uoluit uulgari idiomate, & exponi. Audiebat uerò cum gemitibus & lachrymis, iiſq; diebus ſemper uel ſtabat erecta, uel iacebat proſtrata, nunq̃ ſedens. Quandoq; in Dominica Palmarum, dum paſſio in eccleſia legebatur, adeo commota fuit corde, ut omnes crederent eam ſubitò morituram. In die Paraſceues ea hora, qua crux nudabatur, proſtrata edebat magnos eiulatus, ita ut foris audiretur. In uigilijs quoque martyrum curabat ſibi legi & exponi paſſiones eorum, & illos imitari deſiderans, dixit ſæpenumero: Vtinam fuiſſem illis temporibus quibus feruebant perſecutiones martyrum, & cum eis licuiſſet obire martyrium. Vtinam eſſet tempus alicuius perſecutionis, martyrium pro Chriſto poſſem ſuſcipere: uellem enim amore eius detruncari & comburi: & ut dolor duraret diutius, per membra ſingula laniari, & omni genere tormentorum excruciari. Laudabat ſpecialiter uirgines, quæ pro Chriſto ſuſtinuere martyrium, & earum in ferẽdis martyrijs optabat, ſi eſſet poſſibile, ſe fuiſſe participem. Cum ſparſus eſſet rumor, Tartaros aduentare in Hungariam, ait uirgo martyrij deſiderio: Orabo nè ueniant, uti nè noceant populo Chriſtiano: ſed quantum ad me attinet, uellem iam ueniſſent, ut manibus illorum martyr poſſem effici. Et quia mẽs eius ad cælum magno deſiderio ferebatur, corpus etiam ſequi uolebat. Vnde non raro in die ſancto Paraſceues, & omnium Sanctorum ac Aſſumptionis beatiſſimæ Virginis uigilijs & ſolennitatibus, uiſum eſt corpus eius inter cælum & terram pluſquàm cubiti ſpatio eleuatum: ſicque diu permanebat, nullis ſenſibus utẽs corporeis, & quaſi mortua uidebatur. Quadam uice in peruigilio omnium Sanctorum cũ oraret, ſubitò uelut mortua cecidit, ſicque permanſit, donec ſoror quæ illi aderat, totum pſalteriũ tractim dixit: tum uerò mortuam eam putans, ſtrepitum & uoces edidit: ſed nihil proficiens, alias uocans, mortuam eſſe dixit. Accurrebant illæ, & uelut mortuam intuebantur. Tandem ad ſe redijt, ſeque non niſi breui ſpatio ita fuiſſe aiebat. Quodam tempore cũ oraret, uocata ſeptem uicibus, nihil audiuit. Octauo autem cum uocaretur, quam primam illa uocationem putauit, demum reſpondit. Cum à precibus rediret, ſæpè tanta in eius facie uenuſtas relucebat, ut eam ſorores adſpicere non auderent. Quadam uice in aduentu Domini cum oraret nocte, ſubitò rapta fuit in ſpiritu, & globus ac flamma ignis apparuit ſuper caput eius: porrò ſoror ei aſſiſtens, crebro uocauit eã: ſed cum non reſponderet, cucurrit ad templum, ubi multas ſorores orantes inuenit. Accurrerunt illæ, diuquè ibi ſteterunt, & multos quidem faciebant ſtrepitus, ſed illa rapta in ſpiritu, nihil aduertit. Tandem quaſi excitata, ad ſe redijt. Dixerunt ergo ei, ꝙ ignis eſſet ſuper caput eius: at illa eum manu diſcuſſit, rogauitque ut nemini dicerent, quod uidiſſent. Poſtquàm autem flamma diſparuit, odor ſuauiſſimus in illo loco remanſit. Denique ollam ardentem & tripodem ferreum candentem, de medio ignis nuda manu ſine læſione manus extraxit. Accidit quandoquè, ut cum alia ſorore portaret in tabula panes fermentatos ad furnum, mappula coopertos, eaque ſoror timeret uentum ualidum, qui iam ſuo impetu tectũ domus Capitularis tranſtulerat in pomarium. Orauit ergo, & ſtatim uentus ceſſauit. Cum frater quidã ſuis precibus nollet aquieſcere, ut maneret, & die craſtino haberet concionem, orationibus eius, nullo tãgente, fractus eſt currus fratris, & ſic coactus eſt remanere. Peracta uerò concione, rogauit uirginem, ut currum ſibi reſtitueret. Orauit illa cũ lachrymis, & ſtatim currus, nullo tangente, ſed multis uidentibus fuit diuinitus reparatus. Simile quiddam contigit etiam alias cuidam fratri, qui manere renuens, cum uſque ad uillæ limites proceſſiſſet, orante uirgine fractus eſt currus, & eius abſoluta concione inſtauratus. Item alius quidam frater ad preces eius manere nolens, ut concionaretur, ubi abſeſsit, cum tempus eſſet mire ſerenum, uirgo, ſicut ei cõminata fuerat, orauit Deum, benè plueret, ut manere cogeretur uel inuitus: & ſtatim tanta extitit pluuia, ut diſcedere non poſſet. Quodam tempore Danubius inundãs, hortum ſororum triduo inuaſit. At Prior prouincialis Margaretæ hoc narranti non credidit. Erubeſcens uerò illa, ꝙ mendax putaretur, rogauit Deũ, ut oſtẽderet uera ipſam dixiſſe: moxquè inundans Danubius in cœnobiũ & officinas ſororum ſeſe intulit. Ita quæ ſorores fugerunt in ſolarium, Priorquè prouincialis ad cœnobij murum aſcendit. Durauit autem inundatio uſque ad preces ueſpertinas. Tũ uerò Margareta rogata à ſororibus, orauit Dominum, ut aqua recederet, ſtatimque receſſit, & ſub precibus nocturnis loca omnia adeo ſunt exiccata, ut nullũ uel aquæ uel luti ueſtigium ibi permanſerit.

Danubij inundationẽ auertit ſuis precibus.

Puella quædam, miſſa ab ea nocte Paſchæ ad quærendam eius tunicam, cum eſſet nox obſcura & ingens pluuia, cecidit in puteum profundum. Diu uerò quæſita, nõ inueniebatur, donec orãte ſancta uirgine, in ſuperficie aquæ apparuit, & cum labore extracta eſt. Eius autem omnia corporis membra confracta & conquaſſata erãt, carebatquè ſenſu & motu, & planè mortua uidebatur. Improperabant itaque uirgini, ꝙ fuiſſet cauſa mortis eius. Orauit autem uirgo beata cum lachrymis, & ſtatim puella uiua & ſana, nullam habens læſionem, ſurrexit & ambulauit, proſtrataquè ad pedes eius, gratias egit, & poſteà multis ſuperuixit annis.

Puellã mortuã reſtituit uitæ.

Cum ſorores quandoquè medicamenta apponerent cuidam oſſi eius dilatato, & quædam ſoror ea cauſa murmuraret, mox illa idem os ſimiliter affectum ſenſit ſuo in corpore, donec ad uirginem ueniens, culpam edixit ſuã, & ueniam poſtulans, uerbo illius ſtatim curata fuit. Soror quædam grauem patiens dolorem digiti, rogauit eam, ut ſi quam haberet gemmã, talis doloris expultricem, ipſi accommodaret. At illa ſtrinxit digitũ eius, & confeſtim dolor ceſſauit. Prior prouincialis rogauit eam, ut curaret ſocium ſuum fratrem conuerſum à quartana febre, quæ illum uexarat a feſto B. Dominici uſque ad Purificationem beatæ Virginis. Orauit ergo pro eo, & quàmprimum curatus eſt. Claruit etiam ſpiritu prophetiæ. Nam cum rex Bela, pater eius, iuiſſet pugnatum contra ducem Auſtriæ, dixit reginæ matri ſuæ, regem, cæſo duce, uictoria potiturum, quod & factum eſt. Nouitiæ cuidam cogitanti de elegantia ueſtium & ſecularium ornamentorum, atque hac de cauſa uolenti redire ad ſeculum, quid cogitaſſet, indicauit, ſicquè eam in arrepto propoſito confirmauit.

Regis Belæ uictoria aduerſus Fredericũ Auſtriæ ducem prædicit.

Quandam ſororem animo dolentem, ꝙ ſeculo renunciaſſet, ad ſanam mentem reduxit, cum totam cogitationis eius ſeriem ipſi expoſuiſſet. Aliam iræ ſtimulis incitatam pacauit, eius cogitationes, quas animo uoluerat, ei dicens. Aliam quoque ira commotam, nec ſeipſam tranquillare ualentem, ſedauit, cauſam illi aperiens, cur in

eam

eam perturbationem incidiſſet, & quid interim cogitaſſet. Obitum quoque ſuum anno uno ante præuidit & prædixit, & tandem* nona die Ianuarij, cum ſana eſſet corpore, multis præſentibus, dixit, die abhinc decima ſe morituram. Tertia uerò die, poſtquàm iſta prædixerat, ſebre decubuit, quæ uſque ad diem, quem prædixerat, continua fuit, & interim ſemper orans, & de Deo cogitans, receptis deuotiſſimè Eccleſiaſticis ſacramentis, ubi ad extremam horam uenit, incepit pſalmum illum, In te Domine ſperaui. Et cum dixiſſet, In manus tuas commendo ſpiritum meum, ſelicem animam tranſmiſit in cælum. Obijt autem anno Domini 1270. ætatis uerò ſuæ 28. Porrò Ordine uitam ſanctam duxerat annis quatuor & uiginti, uel circiter. Poſt tranſitum eius facies eius nimio decore reſplenduit. Sub oculis color extitit aureus, nec unquàm pulchrior uiſa fuerat, dum uixit, adeo ut Archiepiſcopus Strigonienſis diceret ſororibus, non debere eas flere quaſi mortuam, quæ eſſet uerè beata & cum Chriſto in gloria, & in cuius corpore reſurrectionis inſignia apparerent. Simul etiam ex eius corpore manauit odor ſuauiſſimus, aromata ſuperans uniuerſa, isquè ſenſibiliter à cunctis eo aduenientibus percipiebatur aliquot non paucis diebus. Quartadecima quoque die, cū ſaxum rude fuit eius ſepulcro impoſitum, & rurſus poſt tres menſes quando fuit tumba illi adhibita marmorea, is odor erupit. Nocte qua deceſſit, frater Petrus, lector Lanrieñ. poſt nocturnas preces dormiens, audiuit in ſomnis uocem dicentem: Agna mortua eſt. Manè ille hoc dixit fratribus, & omnes interpretati ſunt de obitu Margaretæ. Statimquè ad monaſterium acceſſit, & eã illa nocte migraſſe comperit. Idem frater grauem dolorem dentium & tumorem in facie, quatuor dies & noctes paſſus erat. Noctis igitur principio orauit uirginem Chriſti Margaretam, ut ipſum liberaret, promittens ſe diebus ſingulis in honorem eius genua curuaturum, ſi uoti compos fieret: & eccè manè fuit penitus liberatus. Multa quoque alia miracula fecit & facit continue in honorem ſponſæ ſuæ ſponſus uirginum Ieſus Chriſtus Dominus noſter, cui cum patre & ſpirituſancto eſt honor, uirtus: poteſtas, & imperium, per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

** Aut hic legendū eſt decimanona: aut in quibuſdā martyrologys lapſus eſt.*

Pſ. 30.

VITA S. VALERII TREVIROrum Epiſcopi, ex inſigni manuſcripta codice deſcripta. Author teſtatur alibi, ſe poſt excidium Treuericæ urbis inter relictos cineres hæc & quædam alia in chartulis ſcripta repeririſſe.

29. Ianuarij.

POſt uenerabilem obitum beatiſſimi Eucharij, Treuericæ ciuitatis Archiepiſcopi, ſanctus Valerius in miniſterium ſacerdotale ſucceſſit, illudquè per quindecim annos ſanctè vīuēdo, & uerbum uitæ prædicando, probatiſſimè rexit: In quo uidelicet temporis ſpatio multos ad Dominum populos, ſigna magna & ſtupenda prodigia exercēdo, conuertit, & ad agnitionem Catholicæ fidei ſaluberrima inſtigatione perduxit. Qui etiam tam ſtudioſiſſimè uerbo prædicationis inſtabat, ut iam tunc penè per Galliam & Germaniam Chriſtiani paganos & numero ſuperarent & religione. Erat nanque doctrina eius ſingulis congrua, cunctisquè audientibus dulcis & gratiſſima, unde ob melliſluam ſermonis eius facundiam, undiquè ad cū populi confluebant, & ſaltem aliquod uerbum ex ore eius audire cupiebant.

Multi conuertuntur ad fidē Chriſti

Eius uirtutes.

Quantum uerò ad proprios mores pertinuit, ut breuiter narrem, fuit cogitatione mundiſſimus, uerbo utilis & diſcretus, operatione nihilominus irrepræhenſibilis & præcipuus, ac ſic per actiuam uitam ſingulis compaſſione extitit proximus, ut tamen præ cæteris contemplatione eſſet ſuſpenſus. Et in hac cōtemplatione poſitus, non deſerebat fraternam condeſcenſionem uitæ actualis, nec etiam in actione ſubmiſſus, recedebat à ſublimitate cōtemplationis. Quiquè ſalutaria monita ſui magiſtri recto tramite ſequens, Euangelicum triticum Dominicæ familiæ fideliter diſpenſauit, & credita ſibi talēta ſpiritualibus augmentis quotidiè multiplicauit. Cū uerò bis ꝓſectuum gradibus uſque ad uenerabiles canos peruenisſet, & iam conſummatio ſui curſus appropinquaret, quadam nocte apparuit ei beatus Eucharius per uiſionem, dicens, Tempus iam inſtat, frater Valeri, reſolutionis tuæ, & parata ſunt tibi gaudia retributionis æternæ. Pater enim tibi ianua regni cœleſtis, quã poſt hanc horam quinto die gratulabundus ingredieris, & de conceſsis Domini tui beneficijs ſine fine lætaberis. Quapropter Maternum, agonis noſtri cooperatorem, tui officij ſucceſſorem conſtitue, illumque de uiſitatione noſtra ante diem ſui exitus certiſſimum redde. Et hæc dicens, receſſit. Euigilans autē S. Valerius, mox uiſum ſomnium beato Materno cæterisque fratribus, qui præſto erant, narrauit, & eis diem obitus ſui lætiſſimo uultu inſtare prædixit. Sequenti uerò die uenerabilem Maternum ad ſacerdotalem gradum prouexit, & eum de ſtudio commiſſi miniſterij diligenter inſtruxit. Cumque per prædictum ſpatium, ob famam depoſitionis eius aduenientes, fideles uerbo ſalutiſera admonitionis de exercitio ſanctæ conuerſationis inſtanter inſtrueret, & eos ad ſalutem animarum ſuarum dulciſlua exhortatione paternisque uiſceribus incitaret: illuceſcente iam quinto die, oratorium ingreſſus, uiaticum, quod ipſe conſecrauerat, accepit, & poſt hæc extenſis inter diſcipulorum manus membris ſacris, 4. kalend. Febr. ſpiritum reddidit cœlo. Cuius corpus colligentes diſcipuli, ſacratiſſimo corpori S. Eucharij coapraueru͂t, & in eodem ſarcophago cum diuinis laudibus condiderunt. Quod ſupernà diſpoſitione actum eſſe credimus, ut quorū una mens ſemper in Domino erat, eorum quoque corpora nec ſepulchrum ab inuicem ſepararet.

Lu. 12 Matt. 25.

Accipit uiaticum.

Decedit.

VITA ET MARTYRIVM SANctorum & Mirabilium operum Effectorum, Abbatis Cyri & Iohannis.

31. Ianuarij.

CYrus ille, clara ſtella martyrū, ex clariſſima quoque fuit ciuitate Alexandria, quæ ſita eſt in Aegypto: quam fama eſt ædificaſſe Macedonē, & eam ſuo impertijſſe nomine. Erat autē Cyrus, religione quidem fidelis à parētibus, uita uerò laudabilis, arte autem medicus, cuius officina in hodiernum uſque diem nota eſt omnibus, ſed mutato nomine, ut quæ iam Dei templum, & ædes ſanctorū trium puerorum appelletur, ſimul uerò quodammodo commutata etiam operatione, aut effecta potius diuiniore, & pro illa priore morborum liberatione, quam præbebat ars medicina, laboresq́; , & artis medicamenta, modo omnis generis & quæ ſua ſponte fiunt, ſcatens

tens miraculis. Quemadmodum autem hanc acceperit mutationem ab alto petiia declarabit oratio.

Apollinaris, non uehemens ille ueritatis & rectorum dogmatum inimicus, qui etiam in Laodicenam ſedem magnũ effudit dedecus', ſed ille potius ardens amator ueritatis, & defenſor piorum dogmatũ, tanto illo gloria & moribus eacellentior, quanta erat in eodem nomine cnnuenientia, cui cum Dei ſententia commiſſa fuiſſet ſedes Alexãdrina, ut uult uera, quæ de ea iactatur, fama, quòd diuino iudicio & cuiuſdã uiri, qui futura præuidebat, prædictione, eius fidei ſacerdotalis eſſet ſedes credita. Hic ergo Apollinaris cum iam perueniſſet ad pontificatum, alebat etiam quendam ſuæ ſororis filium, diligenter admodum & ea uirtute, & quomodo eum habebat genere propinquum, ita multo magis eum redderet uita coniunctum. Cum uerò is ad uirilem perueniſſet ætatem & ad florem iuuentutis, non, ut multi iuuenes, ſe dedit & permiſit naturæ appetitionibus, laxatis frenis omnibus, neque clam noctuq; egrediendo uolnit nõ honeſtas ſuffurari uoluptates, ſed potius unlens nihil ei eiuſmodi accidere, ad patruum ſuum & pontificem libere & ingenuè accedens, petijt legitimæ uxoris coniugium. Vir autem ille uerè diuinus, cum nè auditione quidem, quod dicebat, accipere ſuſtinuiſſet, apud eum multis uerbis eſt ulus, turbas matrimonij reuocans in memoriam, & tentans eum ab illa abducere ſententia. Poſtquàm uerò uidit eum ualde inſtare, & de conſtantia ne tantillum quidem remittere, ualdè pulchrè hoc excogitat, dicens ſe cupere eacitare templum tribus ſanctis pueris, cuius quidem ædificationis oportet te, inquit, in præſentia curam gerere, & cuius ſtudio teneris, id tibi ſuccedet ex ſententia. Audijt ille, & lubenter admodũ ſuſcepit quod iuſſus fuerat, calorem cupiditatis bona ſpe refrigerans & recreans.

Apollinaris episcop. Alexãdrinus.

Erat autem illic quidam locus, qui uocabatur Doryzim. Quo quidem in loco cum uiſum eſſet eacitare ædẽ, ipſe toto ſtudio inſtabat operi: & illud quidem ſtatim gerontocomium, hoc uerò deputabatur ad trium, atrium autem intercipiebat hãc, quæ uulgo celebratur, officinam. Quam quidem cum in templum mutaſſent, à nomine ſolum, ut iam prius diximus, non autem à re etiam receſſerunt, niſi, quòd eã effecerunt ueriorem cuiuſuis hominum morbi medendi officinam. Sed ea quidem hoc modo eſt tranſmutata, & ex medici officina templum eſt conſtitutum, uerè quidem gratuita, & nullam accipiens mercedem medici officina, ueloa morborum liberatio, curatio quæ nullam habet dilationem, ſed eorum, qui laborant, præueniens petitiones. Nobis autem ſunt etiam ea, quæ deinceps conſequuntur, addenda, neque ſunt pulchro priuandæ miraculo aures, quæ utiles ſitiunt orationes, etiamſi ab inſtituto ſatis longa uidebitur digreſſio, additio narrationis.

Tẽplũ trium puerorum extruitur Alexãdria.

Nam cum adoleſcẽs toto ſtudio in ædificando fuiſſet occupatus, in templum quidẽ officina breui fuit mutata. Noſocomium antem & gerontocomium ab eo conſtructa lunt, & omnia non longi temporis ſpatio ab eo ſunt perfecta. Deinde accerſit Apollinaris uirum quendam, qui gregi præerat, & erat uirtute inſignis. Cui cum dediſſet literas, emittit eũ ad tres ſanctos pueros Babylonem. Literis autem ſuplicabatur, ut aliquæ ex illis ſacris reliquijs mitterentur ad templum, quod erat Alexandriæ, quod ipſe multis ſumptibus & multis laboribus conſtruaerat. Talis erat enim in eos amor Apollinaris eum ardenti & uiua fide, ut tot iam ante annis conſummatos, tanquã adhuc uiuos, epiſtolam eſſe ſenſuros, & ſuis eum eſſe membris impertituros crederet. Cum ergo ille magnus & rerum uerè magnarum miniſter hanc uiam confeciſſet, & Babylonem perueniſſet, & ante ſacras illas ſteti ſſet reliquias, & manu indicaſſet literas, & plurimum rogaſſet, ut literas acciperent, & pontificem ijs, quæ petebat, impertirent, qui erat eorũ medius, tanquam à ſomno excitatus, (O diuinam prouidentiam, ò ſtupendam narrationem) cum manum ſenſim porexiſſet, & epiſtolam accepiſſet, rurſus nihil adijciens decubuit.

Nota rem mirandã.

Literarum itaque tabellarius, miraculum quidem admiratus, quòd nihil autem eſſet conſecutus eorũ, propter quæ uenerat, animo cruciatus, cum tota hebdomada in templo permanens & præcatus nihil profeciſſet, reuerſus eſt animo anxius, & pro reliquijs ferens Apollinari lachrymas. Ille autem cum ne ſic quidem deſpondiſſet animum, nec curam abieciſſet inſtituti, quod habebat in manibus: (eiuſmodi enim res eſt deſiderium: non ſolet ſpem abijcere non eorũ ſolum, quæ ſunt difficilia, ſed nec eorum quidẽ, quæ non poſſunt omninò fieri) Abi, inquit, rurſus ò uir optime, & uehementius à ſanctis pete meo nomine: & ſi eos quidem aliqua iubeat miſeratio, noſtris placati precibus, præbeant aliqua ex ijs, quæ petimus: Sin minus, accepta epiſtola reuerteris, & mihi erit ea res pro reliquijs. nam nec illa quidem erit expers ſanctificationis, ut quæ rectè ſit accepta, & iã longo tempore ſacra membra contigerit. His quoque paret magna uir ille obedientia. Oportebat enim, ut arbitror, tali ſeruire deſiderio talem parendi alacritatem. Et cum rurſus ueniſſet Babylonem, & ad ſanctos acceſſiſſet, uehemẽter rogabat, ſupplicabat, obſecrabat, lachrymis magis quàm uerbis implẽs ſupplicationẽ, ne has ſecundas preces Patriarchæ contemnerent, neque ſecundos ſuos itineris labores deſpicerent, ſed quod ille eis templum ædificauit ad honorem, hoc ſuis mẽbris uiciſſim glorificarent. Hæc precatus quidem eſt, ſed nihil profecit.

En quãtopere cupit ſacras habere reliquias.

Quocirca cum ſpem abieciſſet reliquiarum, (Sed eſt diligenter attendendum, audietis enim rem quidem ad audiendum iucundiſſimam, & ad admiratione afficiendum animum diuiniſſimam) cum ille ſpẽ diuinarum abieciſſet reliquiarũ, ſtudebat ipſam ſaltem recipere epiſtolã, ut ei iuſſum fuerat, ei, qui erat fide ardenti, impleturam locum reliquiarũ. Cum ſic itaque manum manui admouiſſet, ſuam manui martyris, & epiſtolam accepiſſet, illam quidem traxit ad ſe, eam autem ſecuta quoque eſt pulchra manus martyris. Quam cum ſic uidiſſet diuiſam à toto corpore, deſiderantibus ſimul & uenerantibus amplexus manibus, in precioſo theſauro reponens, quæ ſunt precioſiſſima, lubens peruenit Alexandriam. Quamobrem quis uel Patriarchæ uoluptatem & lætitiam, uel rurſus populi feſtiuam celebritatẽ potuerit oſtẽdere? Quam ſapienter autem ſe geſſerit in præſtando promiſſo ſuæ ſororis filio, audire eſt operæ precium. Nam cum ſequenti die totum, qui ei ſuberat, clerum conuocaſſet, manum quidem illam, & cum ipſa epiſtolam, quæ ab ea tenebatur, ſacroſanctè ſimul & præclare deponit, & cum alia in templo ſplendidè & magnificè peregiſſet, idque de more Chriſtianorũ conſecraſſet, adducto deinde ſororis filio, & ſacerdote ordinato, loco alterius cõiugis ei deſpondet eccleſiã, ei dicens: En tibi uxor. Sed eius, ut par eſt, curam gere. Hoc dictum ſic affecit adoleſcentem, & eius ſic tetigit animum, & dimouit cupiditatẽ, ut maiore uirginitatis fuerit deinceps captus amore, quã ante matrimonij. Sed de his quidem ſatis.

Manus unius è trib⁹ pueris fertur. Alexãdriam.

Nobis autem rurſus Cyri & eorum, quæ ad Cyrũ pertinent, facienda eſt mentio, quem quidem propoſuimus argumentum præſentis orationis. Hic ergo

cum

Cyrus medic⁹ excellentiſſimus.

cum in arte medicina aliorum fuiſſet excellentiſſimus, nihilo ſecius erat etiam uita hominibus utiliſſimus, arte quidem corpora, moribus autem curãs animas uel potius, per artem perſuadens, ut morum curam gererent, & docens morbum animæ eſſe morbo corporis longè difficiliorem, quòd huius quoque ille ſæpe cauſa ſit, Domino omnium & medico ſtudente per morbum corporis, ut nos animæ uitiũ deponamus: quod quidem eſt morborum re uera longè periculoſiſſimum, & curatu difficilimum. Ad ægrotos enim ingrediens Cyrus, non Galeni & Hippocratis & ſimilium omnino meminerat: is enim ſecundo loco eorum habebat rationem, ſed à noſtro fonte ſumens, propheticaque & apoſtolica atque etiam paterna eis multa dicta accinens, & deinde etiam gratiam adijciens, efficiebat ut ſani eſſent, non ſolũ corporibus, ſed animis, & parua rogantibus & ea dabat, & ijs multo maiora, quæ quidem ſunt, Dei agnitio, uitij purgatio, ſalus animæ, eis gratificabatur: multos quidem ex pijs adhuc ſtabiliores efficiens ad ueritatem, multos autem etiam ex infidelibus ab errore liberans gentilium. Is uerò tunc erat frequẽs, & multos atque adeo plures inuaſerat, tunc ſeptrum tenente Diocletiano, qui non magis erat inſignis diademate, quàm nimia ſuperſtitione. Nam in hoc quidẽ multos inuenies, quibus ipſum aſſimilaueris, in illo autem, omnino paucos.

Cum uerò nec fieri poſſet, ut malignum hæc laterent, neque ſi nõ latuiſſent, ferre erat facile, res enim, quæ dificiliter contineri poteſt, & impudens eſt uitium, hæc per ipſum ſignificantur Præſidi ciuitatis, qui magno quoque incitebatur furore in Chriſtianos: qui compræhenſum quoque Cyrum ſtatim iubet duci. Ille autem cum illum cognouiſſet, recedit à ciuitate, & uenit in Arabiam, quæ eſt in finibus Aegypti. Nemo autem eum condemnet imbecillitatis, neque puſilli & abiecti animi. Non enim adſpiciens ad crudelitatem Præſidis, neque propter Chriſtum afferenda tormenta reformidans, neque ulla motus animi mollitia, exijt è ciuitate: ſed partim quidem implens præceptum Domini: Quando enim, inquit, perſecuti uos fuerint in hac ciuitate, fugite in aliam: partim uerò etiam per ocium uolens ſeipſum conſiderare, & cor ſuum acuere, & deinde aggredi ad pericula pro Chriſto ſuſcipiẽda: forte autem diuina quoque prouidentia eum uocante in Arabiam propter infideles, quos illic erat ad Chriſtum adducturus, & fideles rurſus effecturus conſtantiores. Cum ille ergo ſic & propter hæc ueniſſet in Arabiam, ſtatim mutat habitum, uitæ formam & ſtudium: & cum caput cute tenus totondiſſet, amictu induitur monaſtico, & ad uiuendi rationem extollitur ſublimiorem. Deinde etiam mutat modum curationis. Non amplius enim medicus Cyrus dicebatur aut erat, niſi quòd ſolum faciebat potius miracula, non medicamentorum, nõ herbarum omnino utens auxilijs, ſed prece ſola & doctrina: hac quidem aduerſus animas, quæ malè ſe habebant: illa uerò, aduerſus corpora.

Cyrus fugit in Arabiam.

Matt. 10.

Nota tonſurã & habitũ monaſticũ

Cum ergo eius fama totam peruaſiſſet Arabiam, & iam ad Iohannis quoque aures uirtutes illius perueniſſent, Iohannem, inquam, illum, qui genus trahebat ex patria Edeſſa, moribus autem erat uere ciuis cœleſtis, erat uerò militari inſignis authoritate. Cum hæc ergo fama ad illum quoque perueniſſet, & alioqui cum Diocletianus intentaſſet perſecutionem, præclarus hic miles, mutato ordine, & humano relicto exercitu: egregie relatus eſt in numerum Chriſti militum, & maluit ſe fortiter gerere aduerſus eius hoſtes, quàm aduerſus eos, qui ſunt hoſtili animo in homines. Quemobrem ſtatim abiectis omnibus, opibus, diuitiis, gloria, authoritate, uenit Hieroſolyma. Deinde etiam proficiſcitur in Aegyptũ amore Cyri eum trahente citra laborem, & toto pede eius greſſum accelerante ad eum, qui eſt eiuſdem fidei, ut qui unà cum illo philoſophari & una exerceri conſtituiſſet. Qui cum ad eum acceſſiſſet, & unà cum eo habitaſſet, fuiſſetque pulchrorum illius certaminum & miraculorum ſpectator, erat nouacula cotem nacta, & deinceps ad eum adſpiciebat, & uirtutis eius ueſtigia diligenter ſequebatur: non ut qui longe ab eo abeſſet ut diſcipulus, ſed qui eius ſimilitudinem accurate aſſequeretur. Cum autem perſecutio ſpiraſſet, ut diximus, uehementius, tres quidem numero uirgines cum matre compræhenduntur, quæ res ſectabantur Chriſtianorum, ducuntur uerò in ciuitatem Canopum, cum Caſſianus execrandum eorum, qui dij nõ ſunt, exerceret ſacerdotium, Syrianus autem ciuitatis haberet adminiſtrationem. Hæc autem non uirginibus & matre ſolis, ſed etiam ipſi quoque Cyro & Iohanni, fuerunt ueluti prooemia & principia martyrii, & iã incipiebat eis cõtexi corona. Veritus enim Cyrus uirginum teneritudinem, nè aſpera reformidarẽt ſupplicia, quãdoquidẽ erãt ętate admodũ iuuenili Theoctiſte enim, quę erat triũ ætate natu maxima, decimũquintũ annũ nondũ attigerat: Theodora autem quæ eã ſequebatur, agebat annũ quartũdecimũ: Eudoxia uerò omnium minima, agebat annũ undecimũ.

Iohãnes uir militaris ſe iungit Cyro.

His ergo de cauſis timore affectus Cyrus cauſa uirginum, quãdoquidẽ hæc ætas, & maxime inter mulieres, nõ ſolũ facile uinci poteſt metu ſuppliciorũ, ſed ẽt blanditijs nullo negocio corrumpitur: exiſtimauit eſſe neceſſarium, deſcenderet ad ciuitatem, & eis, quoad eius fieri poſſet, adderet animum ad certamẽ. Nam nec erat quidem extra ſuſpicionem de earum matre Athanaſia: partim quidem, cum eam ſciret eſſe mulierem: partim autem matrem quoque filiarum tã teneræ ætatis, quæ ſcit matris oblectare oculos, & ne ipſæ graue aliquid patiãtur, efficiet quòd nolint aliquid, quod non uult mater. Hæc Cyrum metu replebant, dubitantem ne mater quoque frangeretur iuuẽtute filiarum, ne eius paterentur uiſcera, & uicta à natura, eis miſerabile aliquid, quo ſe cedere ſignificaret eis diceret, aut etiam annueret. Hęc ergo, ut diximus dubitantem Cyrum inducunt in ciuitatem. Eum autẽ egregius quoque ſequebatur Iohannes. Fiunt uerò illi eis aliptæ ad certamina, & pulchrum exemplar martyrii: quod quidẽ erat, nõ illas adducere ad martyrium, ſed ſuam ipſorum confeſſionem manifeſtam efficere: uel potius utrunque per ſe inuicem, ut & ipſi propter uirgines libere ſuam oſtenderent pietatem, & illas per ſe Chriſto offerrent hoſtias.

Nota ſanctis uiri piũ timorẽ.

Cũ itaque rurſus ſuæ improbitatis nõ negligentes miniſtros inueniſſet inimicus, eis perſuadet præſidi dicere de martyribus: ꝙ ſcilicet ſint qdã ignoti, unus quidẽ monaſtico, alter uerò militari inducti amictu, qui efficiant, ut modo compræhenſæ uirgines: deos quidẽ noſtros deſpiciant, totisq; uiribus abiurẽt & execrẽtur eorũ religionẽ, Cæſarisq; iuſſa cõtemnãt, Ieſum aũt quẽdã ſolũ laudẽt, & ei, quæcũque Deo, tribuãt, & ad oſtẽdendã ſuã in eũ beneuolẽtiã, mortẽ parui faciãt. Syrianus igitur cũ hæc nõ leuiter tuliſſet, ſed uiros præclaros in ſuũ cõſpectũ produxiſſet: Vos, inquit, infelices & hoſtes deorũ beatorũ: uos, qui uirginib⁹ qdẽ conamini pſuadere, Chriſtianorũ aũt res ſtudetis augere: Cæſarẽ uerò omnibus modis afficere cõtumelia. Sed etſi nõ prius, nũc qdẽ certe ab hac uana deficiẽtes religione, precibus & ſacrificiis deos placare maximos. Hoc enim non efficiet ſolum, ut ſitis liberi à ſupplicijs, ſed etiam, ut digni uideamini honoribus: Sin minus, mox quidem ſcietis Syria-

num: ſcietis autem Imperatorem quoque Diocletianum: quinetiã deos ipſos, aduerſus quos hæc ſtolidè audetis, quam gratiam ſuis referant cultoribus etiã ſi ſint mites & benigni.

Martyrũ conſtantia

Ad hæc Cyrus & Iohannes: Nos, dixerunt, ò præſes, de multis pauca dicere conſueuimus. Scias ergo, nos nec eſſe infames honores admiſſuros, neq; Chriſtianiſmum, quicquid factum fuerit, prodituros. Hæc cum audiuiſſet Syrianus, & uehementi cordis iræ eſſet commotus, & dentes inſtar apri exacuiſſet: Oportebat, inquit, uos in hoc ſaltem uti benignitate iudicis, quod mori pœnitentia eorum, quæ prius ſtatuiſſetis, ſi ulla eſſet ſapientia, minas euitaſſetis. Quoniam autem uniuerſum, ut uideo, eſt fallus & arrogãtia & inanis iactantia, non prolixis uerbis amplius erit opus, ſed iam ad ipſam ueniemus experientiam. Sic enim ipſi & quæ deſideratis præmia omnino conſequemini, & ut quæ iuſſit Imperator faciatis, uel inuiti perſuadebimini. Hæc cum dixiſſet, & produxiſſet uirgines in conſpectum martyrum, ut uiderent quæ fiebãt, inferebat athletis omne genus tormentorũ, flagellis cædebat, clauis cõterebat, lãpadibus uſtulabat, & cũ, q̃ uſta fuerunt, mẽbra aceto & ſale madefeciſſet, deinde pãnis ex pilis cõfectis iubebat abſtergere, & bulliẽte pice pedes inungebat.

Atrociter cruciãtur.

Nihil denique non faciebat ex iis, quæ poſſent corpus aliquo modo punire, ſimul quidẽ & eorũ ulciſcẽs conſtantiã & uirginum ſpiritus prius labefactare moliens.

Cum autem eos, qui uidebant, uideretur potius caſtigare quã martyres, (illi enim uel ex ſolo patiebantur ſpectaculo, propter inſignia ſupplicia, his uerò omnia erant iucunda, propter ſpẽ remunerationis) ipſos quidem relaxat à tormentis, iuſſit autem uirgines torqueri unà cum matre. Poſtquàm autem faciẽs periculũ, maiori pudore afficiebatur, ut qui nec mulieres quidem poſſet ſolum uincere, cernebantur.n. ſexu ſolum Chriſti martyres fuiſſe præſtare, non minus uerò eſſe animis, quàm ſint ipſi, maſculis, eoſque ad unguẽ planè eſſe imitatæ. Poſtquã ergo hæc uidit iudex impius, eas morte condemnat, & earum, quæ uita dignæ erant, ſicut etiam factum eſt, capita amputari pronunciat.

Tres puellæ cũ matre torquẽtur.

Atque cum uirgines quidem una cũ matre manus lictorũ accepiſſet, morti quæ enſo infertur, tradiderunt, nihil muliebre aut ignauum oſtẽdentes in cæde, ſed reddentes id, quod acceperãt, & eis effectas exẽplar fortitudinis, quos ipſæ prius pulchrũ acceperant archetypum ad uirtutẽ magni animi.

Perimũtur.

Cyrum autem & Iohannem iudex rurſus uocauit ad luctam, quibus quid non fecit impius, uolens eos ad ſuam traducere ſententiam? Prolixa utebatur oratione, ſe eorum curam gererẽ præ ſe ferens, minabatur grauiſſima parere nolentibus, proferebat dona, ſubiiciebat tormentis, alia inferebat maiora, non ſolum ſupplicia, ſed etiam munerat, ut qui exiſtimaret contempta fuiſſe priora propter egregiã magni animi uirtutem, aut præclarum & magnificum deſiderium. Cum uerò omnia faciens nihil proficeret, in eos quoque fert ſententiã: Cyro, dicens, antiſtiti Galilæorum, & Iohanni, qui eſt ei in religione ſimilis, qui non ceſſerunt iuſſui Imperatoris & ſacrificia maximis diis non obtulerunt, pronunciamus amputari capita, conuenienter legi Imperatorum.

Plectũtur capite Cyrus & Ioãnes.

Hanc cum ſententiam tuliſſet Syrianus, ij ſtatim humana quidem manu accipiunt amputationem: immortali autem eam, quæ è cœlo datur, coronam, triceſimoprimo menſis Ian. Reliquias autem pij minimè neglexerunt, ueriti difficultatem temporis, ſed maximo ſtudio eis ſtatim manus admouẽtes, eas piè & ſuſtulerunt, & cũ compoſuiſſet, ſingulas in tẽplo Marci Apoſtoli honorificè deponunt, niſi q̄ eis ſunt capſæ diuerſæ. Alteri enim, Virginum, & matris reliquiæ: alteri uerò, Cyri & Iohannis, rurſus mandantur. Procedente autem poſtea tempore, cum Gentibus quidem eſſet diſſoluta tyrannis, Theodoſius uerò regni ſceptrum accepiſſet, piæque religionis amicis Chriſtianis pia præeſſet, eæ & mouentur transferuntur. Quomodo autem, non erit piis ad dicendum iniucunda narratio.

Cum Theodoſius, ut diximus, paulò ante ſuſcepiſſet imperium, maximum, & difficilimum bellũ mouetur ab occidente. Cum enim repentè multæ gentes ſimul coiiſſent, & fœdus inter ſe iniiſſent, minabantur in Romanorũ regionẽ grauẽ irruptionẽ. Veritus ergo tunc magnus inter Imperatores hic Theodoſius, neque ad colligendas aſpexit pecunias, neque magnam aliquam manum inuocauit ad auxiliũ: ſed ille in omnibus ſemper pẽdebat à manu illa ſuperna. Sic ergo tunc quoque fecit, & id faciens, ſpe nequaquàm eſt fruſtratus. Cum enim intellexiſſet, q̄ in Sceте (eſt hæc autem ſolitudo in Aegypto quidem ſita, ſic uerò nominata) philoſophatur uir quidam, genere quidem ipſe quoque Aegyptius, maximorum autẽ effector miraculorum, ſcribit protinus ad Theophilum Alexandriæ Epiſcopum, iubens ut efficiat, ut uir ille admirabilis quamprimum ueniat Conſtantinopolim.

Senuphium monachũ Imperator ad ſe euocat.

Eis autem literis quoque continebatur, quid eius aduentu opus eſſet. Ille uerò iis acceptis, ſtatim ad eũ uenit, & datis literis, preces Imperatoris & uſum, q̄ urgebat, ſignificat. Deinde etiam ipſe quoque ex ſe facit, quæ poteſt: uehemẽter rogat, orat, ſupplicat, ne preces deſpiciat Imperatoris, neque ſuos uilipendat labores: ſed ueniat ad ciuitatem, & bellum, quod in eam paratur, ſuis auertat precibus, & à tanto periculo & metu eam liberet, ut pote q̄ in eius poteſtate ſitum ſit, ut ciuitas uel ſalua ſit, uel intereat.

Admirabilis autem ille Senuphius (hoc enim nomine uocabatur) primum quidẽ, ut eſt conſentaneũ ne rogaret prohibuit, non ad menſuram eius, quam habebat gratiæ, ſed ad menſura potius eius, qua erat diues, humilitatis aſpiciens. Magna eſt, inquit, mea in ciuitatẽ beneuolentia, & ipſam ualde ſaluam eſſe cupio, ſed non uoluntatem quoque uires conſequuntur ex ea, quæ eſt ad Deum, fiducia. Quinetiam rogauit ipſum Alexãdriæ epiſcopum, ne de eo talia ſentiret, neque eum putaret uulgo antecellere. Cum eum autem ipſe omnino non dimitteret, nec ſciret deinceps magnus quidnam faceret Senuphius, diceſſum quidem ſuum pulchre differt, dat autem ſic quoque auxilium, idquè facit admirabilius. Nam & ſtatim ſtetit ad Orientem, & cum ſuperhumerale & baculũ in cælũ ſuſtuliſſet, Domine Deus, inquit, Deus exercituũ, da huic meo ſuperhumerali & huic baculo, ut tantũ poſſit, quantum ego ipſe, ſi illic adeſſem. Hæc cum Deo dixiſſet, quæ habebat in manibus, dat ſtatim Põtifici. Hæc accipe, dicens, & mitte ſtatim ad Imperatorem. Ille autem ſuperhumerale quidem imponat capiti, baculũ uerò manu ferat. Deinde quando opus fuerit manus conſerere cum inimicis, præcedat omnes alios, & audacter procedat aduerſus inimicos. Nam ego quidẽ poſſim à Deo exaudiri, exiſtimo fore, ut ipſe ſit illis terribilis, & ſine ſanguine glorioſam referat uictoriam.

Nota hæc de habitu monachi & pietate tãti Imperat.

Hæc cum ad Imperatorem lubenter eſſent allata, ille quidem munit caput ſuperhumerali, quauis galea tutius: baculo autem munit dexteram, lancea longè ualidius, & hac ratione confidens fore, ut uideretur hoſtibus terribilior, quã olim, ut aiunt, claua Hercules. Iam accedentibus hoſtibus, ipſe primus præcedit, ducens, totum exercitum. Propter Senuphii autẽ ad Deũ orationẽ nulla erat dilatio, ſed res ſtatim

finem

ſinem accipiebat. Simulac enim eum uiderunt barbari, eum admirati tanquàm unum ex cœleſtibus, ad fugam ſtatim ſpectabant, & pedum uirtutem laudabant. Fugiebant uerò non aliquo certo ordine, ut qui non eſſent omnino obliti uirium, ſed ut qui eſſent emotæ mentis & perterriti, alius alio diſperſi, terga uolentibus facilia, expedita uenatio, ſecura perſecutio & libera ab omni periculo, ipſi potius propter fugam, quæ erat ſine ullo certo ordine, plagas & uulnera, atque adeo mortem ſibi inuicē conciliātes, adeo ut Imperator non ſolum ſine ſanguine, ſed etiam ſine labore hanc uictoriam retulerit. Feſtum ille nominauit hunc diem, & nunc quoque poſt tantum tempus magnifice celebratur ab Alexandrinis, nominaturque ab eis leonium. Ab eis enim Imperatoris facta eſt quædam ſtatua, eo, quo tunc modo, armata: & capite quidem induta ſuper humerali, dextera autem tenens baculum.

Cum uerò gentiles nondum effloruiſſent, Is, qui Alexandrinæ præerat eccleſiæ, deſtruxit quidem omnes cultus dæmonum, ſacris autem ædibus ornauit ciuitatem, imaginibusque & donariis: Canopique extruxit templum Apoſtolis, magnitudine inſigne & pulchritudine, qđ nō minus quàm decē ſtadia abeſt à ciuitate. Eſt autē ipſis quoque gentilibus locus inſignis & non parui nominis. Id uerò licet coniicere, & ex uia, quæ fert ad ipſum, ut quæ tota conſtrata eſt tabulis & recte concinnatis lapidibus, & ſuburbiorum & balneorum ornata eſt multitudine, quæ quidem fama eſt adhuc nigiuti quatuor noſtris manſiſſe temporibus: habet autem & forum, & abundat copia rerum uenalium. Ab hac enim ciuitate, Canopo, inquā

** Manuthe*

diſtat quidam uicus ſpatio duorum ſtadiorum, nomine * Menuthe. Hic autem uicus erat dæmonum habitatio, & uerſabantur in eo maligni ſpiritus. Theophilus uerò hic, præſul, ut prius diximus, Alexandrinus cum uoluiſſet reddere locum purum à dæmonibus, Chriſtique Euangeliſtarum & Apoſtolorum characteribus & figuris, ut ad eum conſeruandum idoneis occupare, id quod ſtatuerat, non perduxit ad effectum. Interim enim mors aduenicns, quæ eſt hominibus res inexorabilis, abducit eum à uita præſenti. Deinde autem Cyrillo quoque, qui poſt ipſum ſedi ſucceſſit, non parum erat curæ liberare locum à dæmonum iniuria.

Angelus iubet reliquias ſanctorum in uico reponi cōtra dæmones.

Cum uerò de ea re ſæpe Deum rogaſſet, angelus ei apparens in uiſione, iubet ut magni illius Cyri & Marci Euangeliſtæ reliquiæ in hoc uico reponerentur. Sic enim fore, ut à dæmonum nocumento liberetur. Cur autem non Iohannis quoque dixerit, ſatis quidem oſtenſum eſt à Cyrillo. eſt autem omnibus quoque per ſe manifeſtum, quòd nomine Cyri, omnino Iohannis quoque nomen ſimul oſtenditur. Sicut enim mores ſunt eis communes, & quæ propter Chriſtum facta eſt confeſſio & conſummatio, ita etiam ſimplex eſt omnino uocatio & citra ullum diſcrimen. Hinc in Manuthe martyricæ eorum reliquiæ uiceſimo & octauo menſis Iulii præclare ſimul & ſacroſanctè transferuntur, uici cuſtodia, dæmonū fuga, à morbis liberatio: & nunc locus eſt Deo conſecratus, illiusque martyribus & adminiſtris, gratia & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti, quem decet omnis gloria, honor & adoratio, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA SANCTAE MELANAE Romanae.

Ianuarij 31.

FVlt ergo hoc quoque earum, quæ olim fuerunt, ciuitatum maximę & clariſſimæ Rumæ, non ſolum efferri pulchritudine, neque ſitu uincere, neque trophæis & alijs omnibus gloriari: ſed multo magis ſibi placere, & ſe magnificare propter eos, qui pro Chriſto ſe fortiter geſſerunt, tam uiros quàm mulieres, & has magis, quòd non ſecus ac uiri fortiter decertarunt, & ſe uitæ exemplum ad uirtutem aliis conſtituerunt: Ex quibus una fuit beata Melana, quam ſibi nunc argumentum propoſuit oratio, & aggreſſa eſt res illius dicere ab initio. Eam enim tulit celeberrima & clariſſima Roma. Fuit autem eius quoque genus clariſſimum. erant enim eius parentes primi ſenatus Romanorum. Orta eſt autem bona ex bonis. Nam erant illi quoque pii & uirtutum amatores.

In uitæ hebetur ultimo Decembris ſed uidetur mendū eſſe.

Cum ergo iam eſſet nubilis, deſiderium continentiæ uicit eius, quæ ex ætate erat, appetitionem, & rogauit parentes, ne unquàm eam iungerent matrimonio, ſed ſicut ei, ut eſſet, ita etiam ut uirgo maneret, concederent. Illi autem cum propter hanc ſolam, huius uitæ agitarentur fluctibus, ei pararet diuitias, & ſperantes ſe ſucceſſorem generis ex ea habituros, quartumdecimum annum iam agentem uel inuitam collocant in matrimonio. Erat uerò eius ſponſus, & genere, & ætate & aliis omnibus cum Melana conferendus: natus quidem ex Conſulibus, & modo excedens ex ephebis. Sponſi autem nomen erat Apenianus, agens annum circiter decimumſeptimum. Eis autem ſic celebratis nuptiis, admirabilis Melana etiā poſt nuptias, adhuc uehementius amabat continentiam, & amor caſtitatis non intermittebat eam acrius urere: multis uerò uerbis maritum ſuum ad hoc exhortabatur, & cum uerba non ſuficerent, ei quoque ad perſuaſionem opem ferebant lachrymæ, hæc dicenti, ſi quidem, ò marite chariſſime, eadem tibi quoque uidentur, & ambo habitabimus conuenienter legi continentiæ, beati nos erimus propter nuptias, & ambo per nos inuicem ſalui erimus, & erimus alter alteri uitæ pulcherrimæ occaſio. Sin autem iuuentus & ætas propenſior ad uoluptates non permittit ut hoc feras, at tu me ſinas, & cœptum meum & inſtitutum prohibeas: mei autem corporis & meæ libertatis merces erunt omnes poſſeſſiones, omnes famuli, & ueſtes, & domus, & quæcunque alia ſunt in meis facultaribus. His omnibus tibi cedo, dummodo meipſam redimam. Ille uerò neque uniuerſum concedens neque eius totam auerſans uoluptatem, Nunc quidem, ò uxor, inquit, non poſſunt hæc fieri: poſtquàm autem generis & facultatum habuerimus ſucceſſorē nec ego bono tuo inſtituto deero. Graue enim eſſet, ſi in diuino deſiderio uir fœminæ cedere cōſpiceret. Sed tunc ambo hanc uiam eligentes, non ſecus ac in matrimonio, ita in uita ex Deo agenda inter nos conſpirabimus.

Inuita traditur marito.

Acquieſcunt ambo ei, quod dictum fuerat. Procedente autem tempore, naſcitur eis puella. Ea cum primum lucem adſpexit, caſtitatis Soli fuit conſecrata. Melana offerente primitias Domino, qui ipſam dederat, ut ſic uel conſuetudinem habens matrimonij, uideretur plurimum tribuere uirginitati. Deinceps uerò ſeipſam contrahens, moderate & temperanter uiuebat. Non ueſtem geſtabat ſplendidam, non corpus ſuum fouebat lauacris: & ſi quando à mariro aut à parentibus cogeretur, ibat quidem ad balneū,

cum autem uultum ſolum lauacris abluiſſet, ut eo-
rum qui iubebant, uoluntati ſatisfaceret, non ſinebat
reliquum corpus calidis foueri. Vt uerò deinceps la-
** hic* teret, *emebat auro ácillis perſuaſis. Cum autẽ mul-
aliter ta etiam feciſſet, ut uiro perſuaderet, ut eſſet eiuſdẽ
legen. inſtituti, ubi non uidit eum obtemperare, ſed cupere
etiam fieri parentem aliorum liberorum, de fuga co
1.Co.7 gitat, & ſtatuit ipſum maritum & patrem, quinetiã
ſuas quoque facultates relinquere. Sed cum quidam
uiri boni & uirtutis amantes ſentientes, id prohibe-
Vtitur rent, dicentes illud Apoſtolicũ, Quid enim ſcis mu-
cilicio. lier, an uirum tuum ſaluum facies? manſit quidem,
ægrè ferens, eam, qua tenebatur, neceſsitatem: cilicium
autem intrà ſumptuoſam & ſplendidam ueſtem, tan
quàm præiudium exercitationis, perpetuò ferebat,
quando cum marito non habebat conſuetudinẽ. Cũ
uerò omnium falleret oculos, ſuam amitam latere nõ
potuit. Sed ipſa quidem cum cognouiſſet, eam incre
pabat, & indumentum irridebat. Ea uerò nihil ægre
ferens ipſorum aſperitatem, hoc grauius ferebat, ꝙ
non poſſet omnes latere. Quocirca multis lachrymis
& precibus, ut res taceatur, impetrat.

Erat autem ei maximè in uotis a mundo abrum-
pi, & ut uult Deus, philoſophari. Vnde etiam cũ ute-
Feſtũ rum ferret, & ei ſecundò iam partus appeteret, cele-
S Lau brabatur quidem feſtum glorioſi martyris Lauren-
rentij. tij, illa uerò pernoctabat inſomnis, genu flectẽs, pſal
mos canens, dolores, & naturã ſuperare contendẽs.
Deſierat matutinum, illa autem non ceſſabat à pre-
cibus. Sed ſic quoque ſeipſam intendens, dolores ſen
tiebat grauiores, & uiolenter quidem, parit tamen.
Atque quod natum quidem fuerat, erat maſculinum
ſimulatquè autem natum & ſancto baptiſmo fuit re-
generatum, ab hoc mundo diſcedens, ad eum, qui il-
lic eſt, tranſmittitur. Illam uerò etiam poſt partũ ue-
xabant dolores, & acerbus cruciatus mortem accele-
rabat. Adſtans autem maritus, cum adſperam & gra-
uem uidiſſet perpeſſionẽ, conturbatus propè emiſit
animam. Cum ſe autem collegiſſet ac recreaſſet, cur-
rit ad aram, & eam in orbem ambiens, lachrymas pro
fundebat ex oculis, uoces emittebat miſerabiles, & ut
quàm citiſſimũ à ſuperis adueniret inuocabat auxilium.
Illa uerò arbitrata hoc eſſe illud tẽpus, ꝙ finẽ impo-
net eius deſiderio, uiro qui adhuc aſſidebat in tẽplo,
per nũciũ ſignificat, & ipſum, & adhuc eſſe uicturã, ſi
detur iuſiurandũ, & pacta conuenta ineantur, utroſ-
que decætero uicturos eſſe in continentia, & non quã
mundus, ſed quam uult Deus, uitam eſſe perpetuò
acturos. Paret uir uxoris uerbis & uoluntati, & reſpõ
det id ſibi eſſe perſuaſum. Quod quidem cum illa re-
ſciuiſſet, corpore quidem ſe habet melius, animo au-
tem protinus euadit lætior, ſeu morbo locum dante
lætitiæ, ſeu etiam manu ſuperna eius adiuuante ſco-
pum & inſtitutum.

Cum ergo nacta eſſet tempus & occaſionem, depo
ſuit, quidẽ alium ornatum corporis, tenuiter & ſim
pliciter uiuere conſtituens, & totã ſe conuertens ad
internum ornatum animæ. Interim autem pulchrũ
quoque eius germẽ uirginitatis, quæ Deo fuerat con
ſecrata, filia, migrans ex hac uita, uadit ad Deum ſuũ
Cum amatorẽ. Eius mors meliorem mentẽ dat uiro, ut idẽ
marito ꝙ ipſa ſentiat, & efficit, ut ea dẽ uia ingrediatur, qua
pariter Melana. Cum ambo ergo ſe ſubiungiſſet iugo uitæ
uiuit cõ ex Deo ducendæ, id prompto & alacri animo trahe-
tinẽter bant, inter ſe uirtute decertantes. Atque illis quidem
& ex curæ erat ab uniuerſo mundo omnino ſeparari, & ſe
uirtutis Deo dedicare, & cum uita & habitu monaſticam ele
præſcri giſſent inſtitutionem, parentes autem non permit-
pto. terent, illi medicabantur ſe fuga ſubducere, ſed hoc
quidem tunc manus prohibet ſuperna, diuina autem

lætitia eis timorem excutit. Dum de his enim conſul
tarent, ſequente nocte ſuauis quidã odor & planè cæ
leſtis, & qui neque uerbis exprimi, neque mente co-
gitari poteſt, ad eos uenit à ſuperis, qui admirabilem
quendam uoluptatis ſpiritum eis attulit, & qui triſti
tia afficiebatur & contrahebatur, animum protinus
diffudit ad lætitiam. Cum tali gratia impleti fuiſſent
eorũ animi, manebant ſic, omnia uitæ ſuæ frena Deo
permittentes, ut ducerentur quò & quomodo uellet.
Cum ille ergo paulopòſt annuiſſet, eis quidem è ui-
uis excedit Melanæ pater, Illi autem, cum amotus eſ
ſet is, qui prohibebat, quando Deo uiſum eſt & tem-
pus uocabat, ſtatim quidem exeunt è magna ciuita
te, urbanam multitudinem & tumultus ualere iubẽ
tes, eis uerò excipiunt ſuburbana commoda ad phi-
loſophandum, & apta ad quietem. Eis autem, quando *Nota*
hanc angelicam inceperunt uitæ formam, ætas erat, *ætatẽ,*
Apeniano quidem uigintiquatuor annorum: Mela- *qua ſe*
næ autem uiginti, quo tempore uel maxima ſolet ra *dant*
bie agitari adoleſcentia.

Illa uerò & omni utens cautione, ſe ualdè gerebat *continẽ*
philoſophicè, & in his erat marito nõ iniucũda adiu *tia.*
trix. Quinetiã ſi uidebat iuuenẽ ab accurata & pfecta
uitæ forma declinantẽ, eũ ſapienter corrigebat, & ad
pietatẽ dirigebat. Nã illi quidẽ nihil tãtæ erat curæ,
quãtæ nihil ea curare, quæ ad corpus pertinebãt: im
mò uerò & cibo & ueſte & omni rõne flammã iuuen
tis extinguere. Cum illũ aũt uiderẽt amictus & orna
tum & ueſtium pulchritudinem adhuc amplecti, nõ
ceſſabat partim quidem admonere, partim uerò ſci-
te quoque & apte irridere, donec effecit, ut is bis ſe
gereret philoſophicè. Et alioq; coniugi dux erat Me-
lana ad pietatem, cum ſua, quòd ad illum attinebat,
pugnans ex diametro. Eos enim, qui ægrotabant, adi
re & inuiſere, & curationem adhibere, & peregrinan
tes hoſpites menſa accipere, & uiatico eos donare, à
Melana docebatur maritus. Quæ quidem ambo ſimi
liter faciebant, & obibant ut communes ſeruatores
& benefactores, cuſtodias, loca relegatis conſtituta,
carceres & ergaſtula, eos quidem, qui propter inopiã
detinebantur, ſoluentes, qui autem propter aliquam
aliam retinebantur clamitatem, eos & re ipſa & uer-
bis conſolantes. Via autẽ procedentes, reliquas quo- *Diſtra*
que facultates, uendere incipiunt, alios quidẽ ex pau *hunt fa*
peribus facientes diuites, ſibi uerò nihil aliud con- *culta-*
ſeruantes, q̃ nihil habere, & ſolũ ſperare in Dominũ. *tes ſuas*

Qui autem benefactis ſemper inſidiatur, & aduer-
ſus quemlibet, qui boni aliquid facit, bellum ſuſcipit
ab initio, non ſinebat quieſcere, ſed grauem quidem
aduerſus eos machinam Apeniani fratrem admouet
Seuerum, per quem exiſtimabat ſeſe ſolidæ eorũ men
tis turrim eſſe labefactaturum. Apenianum autem
fuiſſe Melanæ maritum, ſuperius declarauit oratio.
Hic ergo Seuerus improba mẽte ementiebatur natu
rã, & cũ eſſet frater, factis erat inimicus. Cũ eñi Ape- *Seuer⁹*
nianus unà cum Melana ad uitam ex Deo agendã eſ- *eos inſe*
ſet traductus, Seuerus inſano dæmonis inſtinctu inſpi *ſtat.*
ratus, aggreſſus eſt fratrem moleſtia afficere, agros
auellens, fructus abripiens, omnibus modis inſultans
& uim afferens. Poſtquàm uerò eos uidit omnia mal
lè amittere, quàm præceptum Domini deſpicere,
quo cauetur oportere eum ferre, qui acceperit iniu-
riam, tunc ille ui maiore eos aggrediebatur. Nam
cum ex Apeniani ſeruis improbiſſimos doloſè ſubor
naſſet & corrupiſſet, alios quidem promiſſis, alios ue
rò pecuniis, iis perſuadet, ut contra fratrem ſuum
inſurgant, & ab eo quidem deficiant: non ſolum
autem ſeipſos, ſed eos quoque agros, in quibus ha-
bitabant, Seueri eſſe dicerent, & eos eius nomina-
rẽt. Sed ſtolidus planè aggreſſus eſt inania. Nã illi quĩ
dem

dem & ſi talia paterentur ab eo, à quo quis minimè expectaſſet, ea quidem toleranter & ſedate ferebant, immò uerò gaudebant potius. Non enim eis leue uidebatur cum Iob contendere rebus aduerſis & calamitatibus; generoſos autem illos hoc ſolum malè habebat, quòd cũ auferrentur opes, parum flueret fluentum beneficentiæ, diuitiis non ſecus atque aliquo fluento alio diriuatis.

Verina Auguſta. Nō hæc autem ita gerebantur, ut inprimis pia Imperatrix Verina non hæc acceperit auditione, ſed ad eam quidem diu antè peruenerat fama eorum philoſophiç, ducebatque operæprecium illos & uidere & audire dicentes, & multis precibus accerſebat Melanam. Tunc autem tempore quoque dante occaſionē, illā magno ſtudio uocauit: illa uerò iuit. Sed quæ extiterunt ante eorum congreſſionem, ſatius eſt pauca ex iis audire. Erat quidem hæc lex apud Romanos, ut nullus uir nec mulier ad Imperatorem aut Imperatricem operto capite accederet. Ea uerò legem nihil curans, uelata acceſſit, non tyrannorum mores, ſed Pauli legē maximè dicens oportere conſeruare, qui non ſinit mulieres nudo capite incedere. *1. Cor. 11.* Sed neq; ueſtem uoluit mutare, neque pannos exuere, etſi multi ſuaderent ut faceret.

Illa uerò eis dicebat: Meis me ueſtibus indui, quo modo eas exuam? Vnde etiam cum ingrederetur in regiā, ne adſpexit quidem ad aliquid ex iis, quæ apud alios habebantur in admiratione, ne obtutu quidem ea digna iudicans. Procedenti autem ei ſimul cū Apeniano, ſtatim aſſurrexit Imperatrix, & allocuta eſt, & ut proximè aſſideret, eſt dignata. Eam enim obſtupefecit ueſtitus, & admodum rudis & ſimplex habitus, & eos conuocans, qui erant in ſua poteſtate, Melanā communiter admirabatur: O qualem, dicens, nunc rem intueor? Te iampridem quidem diuinam audiui eſſe mulierem, nunc autem etiam uideo, & ſimul ſurgens è throno aureo eam ſuſpexit & amplexa eſt, & ſæpè dixit: Beata es tu, quæ iure conſecuta es in Domino beatitudinem.

Poſtquàm autem pollicita eſt ſe de Seuero iure pęnas eſſe ſumpturam propter iniurias, quibus eos affecerat, At nobis, inquit Melana, melius eſt iniuriā pati, quàm facere iniuriam. Eos enim, quibus impingũtur alapæ, non ſolum pati, ſed etiam aliam obuertere maxillam, lex eſt diuina. *Mat. 5. Noluit puniri Seuerũ.* Atque tu quidem multa bona à Deo conſequeris propter hoc bonum tuum propoſitum: nobis uerò ſufficiet, ſi damnum hucuſque ſiſtatur, & non plura adducat. Nam noſtra quidem cauſa huius nullā duceremus rationē, niſi quod ea, quæ ſunt hoſpitibus & egētibus attributa & deſtinata, eripit. Propter hæc ergo Imperatrix eos magis admirata, propter hos ipſos perpepcit Seuero, ipſis autem, ut ſicut uolebant omnes citra impedimentum uenderent facultates, per fratrem præbet & Imperatorem qui Romana ſceptra tunc adminiſtrabat. Hi autem erant domini multorum in multis locis prædiorum, non ſolū propè urbem, ſed etiam multorum aliorum in Italia, & non paucorum quoque in Sicilia, plurimorum uerò in Hiſpania & Britannia, quæ etiā propter ſtudiū Imperatoris, promptè emebant omnes, ſtatim ſine intermiſſione precium exoluentes. Hi itaque egregii magnificè etiam admirabantur Imperatores, & Melana uoluit ſororem Imperatoris quibuſdam honeſtis donare muneribus, ſed illa eorū aliquid accipere dicebat eſſe inſtar ſacrilegii. Sunt enim re uera ſacra & Chriſto dedicata. Cum hæc dixiſſet, beatam, Melanam à ſe cum magno dimiſit comitatu, multis inſignibus Eunuchis cum præpoſitis eā præcedentibus. Sicquè exierunt Melana & eius maritus è regia, in admiratione habiti, & honorificè deducti.

Cum hi autem præclari cœpiſſent ſua, ut uolebant, diſpenſare, non longo abhinc tempore magnas illas ſuas pecunias in pauperes exhauſerunt. *Nota opes Apeniani & Melanæ.* Neque enim ullus alius, excepto Imperatore, de diuitiis cū eis cōtendiſſet, tam magna uis pecuniæ & propè incredibilis, ex agris eorum quotannis redibat, auri, ut aiunt, duodecim millia. Illi autē hoc uniuerſum diſtribuebant pauperibus, atque illos ipſos agros poſtea uendiderunt. Hoc uerò eſt argumentum eorum diuitiarum. eorum enim domum, quæ erat adeo ſplendida & magnifica, nullus Romanorū potuit iuſto precio emere, igne autem poſtea à barbaris exuſtam, cū multum de precio remiſiſſent, eam quoque ſimiliter uendiderunt, maius quiddam quàm Iob, ut mihi quidem uidetur, hac in re facientes. Nam ei quidem paupertas fuit inuoluntaria, hi autem lubentes ex ditiſſimis effecti ſunt pauperrimi. *Ex ditiſſimis ſponte fiunt egentiſſimi.* Et eius quidem uxor non magno & forti animo ferebat, quod contigerat: Melana autem non ſolū quod ad ſe attinebat, id lubenter faciebat ſed etiam maritum faciebat participē ſui ſcopi & inſtituti. Eſt autem ſatis euidens, ſupernā dexteram eis opem tuliſſe, quæ & ſtantes cuſtodiebat, & ſi quando fuiſſet ſupplātati, ipſa eos protinus erigebat & firmabat. Ipſa eos ſæpè cum in ſomnis prolaberentur, ſuſtollebat, & eos efficiebat cautiores in poſterum. Aliquando autem ſibi uiſi ſunt ambo ſimul in principio quidem ambulare per uiam admodum anguſtam & foſſis interceptam, quæ ita eos affligebat, ut uiderentur ſibi eſſe contriti & confracti. Poſtquàm uerò eam cum magna afflictione ac perpeſſione cōfeciſſet, tūc eos excepit relaxatio, liberumque & latum ſpatium uoluptas ineffabilis & ualdè admirabilis: Sic Deus efficiebat, ut ij apertè de futuris certam conciperent fiduciam, & quòd paruos labores magna bona eſſent conſecuta.

Sed neque erat negligens communis inimicus, qui, ut eſt in prouerbio, mouebat omnem rudentem: ſed ſicut eſt mos illius, omnibus quidē modis aggrediebatur, ſemper autem uictus recedebat. Collecta aliquando fuerat ab illis iuſtis uis auri maxima, & humi erat effuſa, domus autem tota auro non ſecus atque igne collucebat, erat uerò hoc aurum ſubuentum multorum, inopiæ & calamitati.

Tunc malignus cœpit ſuo uti artificio, eius faciē auri ſpecie illuſtrauit, colore eius animum lenijt & demulſit, admonuit magni ponderis, oſtendit pulchritudinem, omnibus modis uolebat ei eripere uerè magnum theſaurum rationis, & nihil non moliebatur, ut efficeret eam auri amore teneri. *Tentatio diaboli.* Sed fruſtra ei malignus parabat inſidias. Etenim cum ea, illi perturbationi tanquàm frenum iniecisset, auri colori ea illi opponebat, quæ neque uerbis explicari, neque mente comprehendi, neque tempore interire poterant, ſed ſunt in æternum ſenij expertia & immortalia. Quod autem ei maximam excitauit tempeſtatem, ut mulier illa egregia paulopòſt ſignificauit, hoc erat:

Erat, inquit, mihi quidam ager, qui amœnitate & pulchritudine alios omnes ſuperabat. *Ager amœniſſimus eius animũ uel maximè tentat.* In hoc autem ipſo erat etiam lauacrum, & artificio tam pulchrum, & ea tam bona materia confectum, & aquis tam iucundum, ut cuiuſuis deliniret animum, etiam antequàm biberet aut lauaretur. Quod uerò lauacri ad deliniendum erat accommodatiſſimum, illius una pars quidem habebat mare, altera uerò arbores. Sic autem erat ædificatum, ut è ſolio quidem proſpiciens, illinc poſſes uidere fluctus maris in tranquillitate iucundiſſimum ſpectaculum, & naues nauigantes, & portum, & nautas, hinc uerò terræ pulchritudinē, & arborum proceritatē, & garritus auiū, & fluentes fontes: quinetiam uenatores & uenationem, &, ut ſe-

mel dicam, ubiq́ne innumerabilia ad demulcendum accommodata, & omnia plena elegantia & amœnitate. Hoc ergo cum mihi aſſidue ueniret in mentem, dici non poteſt quomodo meum teneret animum, & huius uarietate me uarius conabatur dæmon delinire & ad ſe trahere, ſed meum protinus animum excuſſit Deus, mihi ſuggerens, ut ea cogitarem, quæ præparauit iis, qui ipſum dilexerũt, ut ait diuinus Apoſt. hæc autem omnia, ut quæ fluant, deſpicerem. Sed ſic quidem fuit ſuperatus malignus, nullo penitus relicto, quod poſſet illorum demulcere animas, & ad ſe conuertere.

1. Co. 2

Largiſſima beneficentia.

Quæ autem deinceps ſunt conſecuta, quamnam quidem ciuitatem latuerunt? quamnam etiam regionem? Quænam uerò gens, ad quam non peruenit illorum beneficentia, ueloci quodam fluuio magno & puro fluento, per uniuerſam terram & mare fluente uberi riuo eorum beneficentiæ? Meſopotamia, Phœnicum ciuitates, regio Syrorum, Aegyptus quoque eius accepit fluxionem: & ubi ſol oritur & occidit, à manu illorum omnia ſunt repleta. Sunt autem, qui dicunt eos quoque, cum totas inſulas emiſſent ab Imperatore, partim quidem illo dimittente, partim uerò ipſis dantibus, alias quidem ſanctis uiris donaſſe, alias uerò exornaſſe choris uirginum & monachorũ multitudine. Precioſa autem ueſtis & ſplendidum argentum erat ſacerdotibus ab eis dedicatum ornamentum. Cum ſic quæ erant in Italia, bene diſpoſuiſſent & ex facultatibus pauca reliquiſſent, nauigarunt in Siciliam, partim quidem, ut agros qui illic erant uenderent, partim autem, ut ſanctiſſimum Epiſcopum Paulinum uiſerent, qui erat eis pater ſecundum ſpiritum. Cum ij autem receſſiſſent à ciuitate, Præfectum quidem, qui eorum domum & quod remanſerat pecuniæ, non liberalibus intuebatur oculis, diuina quædam ira protinus appræhendit. Nam prætextu penuriæ panis, in medio foro commota plebs, quæ erat in ciuitate, eum faciunt præmium ſui furoris & inſaniæ, & miſerum uiolenta morte interimunt. Barbari uerè repente facta incurſione, quæcunque erant ante ciuitatem, prædam Myſorum effecere, adeo ut hinc euaſerit manifeſtum, illos non ſine Dei numine res ſuas in tuto collocaſſe, & in cœleſtibus horreis recondidiſſe.

Barbari uaſtant agros urbis Romæ.

Cum autem à Sicilia rectà in Libyam & Carthaginem eſſent nauigaturi, quidam uehemens & ſæuus uẽtus eos excipit & uexat multis diebus, adeo ut aqua defecerit nauigantibus, erant uerò in naui multi uectores. Cum autem eis tantum immineret periculum uiſa eſt eorum nauigatio non eſſe Deo grata. Iubet itaque Melana, ut uelum conuertentes, flanti uento obtemperarent, quocunque nauem duceret. Itaque cum ſecundum uentum in puppi habuiſſent, appellunt in quandam inſulam. Eam uerò gens quædam barbara & quæ præda & rapto uiuebat, paulò ante fuerat populata. Cum multi autem illinc abducti eſſent captiui uiri & mulieres & pueri, inſulæ incolis ſignificabant barbari, ſi pro eis redimendis quantum ſatis eſſet auri accepiſſent, ipſos captiuos eſſe reddituros, inſulæ autem parſuros. Sin uerò non accepiſſent, ſe inſulam quidem exuſturos, captiuis autem gladio mortem illaturos. Atque inſulæ quidem incolas ea, quæ ſignificabantur, dubios reddebant & perplexos.

Cũ ipſos autẽ iuſtos acceſſiſſe intellexiſſet Epiſcopus, hoc in lucro poſuit, & ad eos ueniẽs, ipſos orauit & plus adeptus pecuniæ quàm petebat, & prædã uniuerſam liberauit, & inſulã eripuit à periculo. Melana uerò cũ ſuis ſe clemẽtius & benignius gerentes in captiuos, eis cederũt ẽt quingẽtos aureos, panemq́; præbuerunt & cætera, quibus opus habebãt, hoc agẽtes, ut donorũ magnitudine obliuiſcerẽtur magnarũ calamitatũ. Deinceps aũt cũ bonũ uentũ aſſecuti, ſoluiſſent ab inſula, nauigarunt citra ullã moleſtiam, placidusq́ne eos à tergo impellens uentus, cito tranſmiſit Carthaginẽ. Cũ è naue autẽ deſcendiſſent, ſua ſolitã aggreſſi ſunt operationem, pecunias & agros partim quidem ſacris ædibus dedicantes, partim uerò conſecrantes monaſteriis, partim etiam in pauperes effundentes. Sic ſe leuantes omni onere diuitiarum, leues & expediti pergebant ad ueras diuitias, quæ emuntur eo, quòd nihil poſſideatur ab iis, qui theſaurum pie recondunt. Ciuitas autem, in qua uerſabantur, appellabatur Tagaſte, in qua erat ſacrum templum, & ſacerdos dicendi peritus, & qui oratione multos poterat inducere ad ſalutem, nomine Alypius, cum quo uerſantes, ſacra meditabantur eloquia. Templum uero, in quo agebat Alypius, admodum munifice & aureis ornamentis, & lucidis gemmis & plurimis ornarunt agrorum prouentibus. Ab eis quoque ſunt ædificata duo monaſteria, quæ ſatis habebant opum & prouẽtuum. Quorum alterum quidem habebat chorum uirorum, numero octoginta, alterum autem habebat uirgines, quæ erant numero centũ & triginta.

Pecunias & agros conſeruunt eccleſiis, monaſteriis &c.

Melana cib⁹ & pot⁹

Cum hæc pulchre ſic diſpoſuiſſet Melana, rurſus meminit abſtinentiæ, & toto quidem die generoſa mulier permanebat ieiuna. Sole autem iam occidente, parum cibi ſumebat, eiusq́ue duri, nonnunquàm uerò modico olei condiebat obſonium. Vino autem non utebatur omnino, ſed accipiens ex melle confectam potionem, quam ſolent appellere Conditum, ſic leuabat ſitim. Tempus uerò, quod multis ſæpe obtundit & retardat impetum, ei illum reddebat acriorem. Et primo quidem ſecundo quoq́ne die cibum ſumebat, deinde autem tertio quoque die, deinde ſeptimo quoque, adeo, ut ſemel tantum in hebdomada cibo ueſceretur, eoq́ue caſtigato & temperato, & qui nihil omnino haberet ex iis, quæ poſſunt adferre uoluptatem. Panis enim durus, breues quædam erant eius menſæ deliciæ, adeo ut ea ieiunio nihil eſſet minus laborioſa. Scribebat autem generoſa illa fœmina adeo celeriter & pulchre & citra errorem, ut nullam unquàm daret repræhendendi anſam iis, qui ſunt huius rei periti. Et in ſcribendo quidem maximam diei partem conſumebat. Defeſſa uerò manu, oculi quidem plurima ſcripta percurrebant, plurima autẽ menti tradebant, ut mandaret memoriæ. Porrò uero ijs iam defeſſis, aures iis ſeruiebant, quæ pertinent ad utilitatem, & animum ſanctorum uirorum adhibebat ſermonibus. Præter hæc autem non paruam quoque partem tribuebat orationi. Nam tota quidem nox ſere in ea conſumebatur, duabus ſolũ horis ſomno ab ea attributis. Accubitus autem erat, ſaccus ſuper nudum ſolum poſitus. Dicebat enim, Oportet ſemper uigilare, cum neſciamus, ut uox eſt Dominica, qua hora fur ueniat. Propterea & ſe, & quæ ſecum erant uirgines, ſic faciebat aduerſus ſomnum contendere. Sibi autem leges imponebat, & à ſe rationem exigebat, & ocioſa oratio, & mores non ſatis graues, & riſus nimis profuſus, & ſiniſtra cogitatio omnino caſtigabatur, & non ſinebat omnino malam aliquam nubem ætherem animæ ſubtercurrere.

Vide ſãcta honeſta exercitia.

Scriptiones

Verbi Dei auditiões.

Orationes.

Vigilias.

Lu. 12

Vitiorũ extirpatiões

Atque illa quidem tam caute & tam duriter uitã agebat, & aliis erat regula, ut eam uiam ingrederentur. Perinde autem, ac ſi ei ad ieiunium non ſufficeret ſpatium ſeptem dierum, adiiciebat ẽt Dominicũ ut ieiunaret octo dies ſibi uim adſerẽs ẽtſi è Præfecta uetita ſit hoc facere quæ dicebat eſſe abſurdũ diẽ reſurrectionis ſimiliter atq; alios attribui afflictioni. Vñ ẽt dicẽs pluaſit & effecit ut eſſe eibi particeps & modici olei docẽs eſſe p̃ceptũ Apoſtolicũ. Præfectus obedire

Hebr. 13.

dire

dire & eis cedere. Eius autẽ in laboribus diligentiã, & à ſuis laboribus lectionis uehementem contentionem, & eorũ quæ lecta fuerant, acrem perſcrutationẽ, & multa alia quiſnam ſatis uerbis potuerit exprimere? Nam manibus quidem, ut dictum eſt, ad ſcribendũ, quod ex ſcriptura autẽ lucrifaciebat, eo utebatur ad alendos pauperes. Quinetiam ſæpe quoque indumentum, ſuis manibus confectum, ponebat in manibus pauperũ, ex ſacro, ut aiunt, quodammodo In ſacro ſacrorum autem eloquiorũ erat adeo ſtudioſa, ut totam quidem diuinam ſcripturam, ueterem & nouam ter ſingulis annis perlegeret, eius uerò ea, quæ ſunt pulcherrima, ſemper haberet in lingua. In omnibus autem exquirendis & examinãdis erat planè admirabilis. Nunquàm enim ſenſus aut uerbũ eã prætercurrebat, ſed omnia diligenter perſcrutabatur, & quod latebat, eruebat. Inſigne uerò eius diſcẽdi ſtudium, eam quoque ad recentiorum, bonorũ inquam, & ſtudioſorum ſcripta tranſmittebat. & nihil erat omnino ex ijs, quæ ad utilitatem ſcripta fuerãt aut ſcribebantur, quod non poſſideret & alijs cõmunicaret. Iam uerò in lingua quoque Græca ita erat exercitata, ut quãdo ea loqueretur, nullus ex ijs, qui audiebant, crederet Italicam linguam ei eſſe patriã. Eius autem uigebat in omnibus honeſta quædam & grata lenitas & manſuetudo, maximè ea differẽte & habente orationem ad eos, qui exercebant philoſophiam. Eius uerò in Christum zelũ nutriebat amor quidam ineffabilis, & qui non poterat contineri. Hac itaque ratione non ſolũ efficiebat, ut mens eos auerſaretur, qui furioſam aliquã ſequuntur hæreſim, ſed nec permittebat, ut eorum nomen aut auribus audiretur, aut lingua proferretur, adeo, ut ualde appoſitè diceret illud diuini Dauidis: Non meminero nominum eorum per labia mea.

Hereticos ualde abominatur.
Pſ. 15.
Ro. 12.

Cum autem, iuxta Paulum, ferueret ſpiritu, graue ducebat, ſi non ipſa multos Chriſti parte adiecisſet, & ſimiles haberet amatores temperantiæ, & partim quidem uerbis, partim autem donis multos adoleſcentes & multas adoleſcentulas traxit ad exercitationem. Eadem uerò faciebat etiam in gentiles & Samaritanos, & eos uocabat ad rectam fidem, qui paulopòſt dimiſſis ſuis, illam ſequebantur. Sic ergo erat beata illa fœmina ſapiens piſcatrix, & ſciebat uenari animas hominum. Maiores autem labores aggrediens, aliam quoque inopinatam & propemodũ incredibilem oſtendit tolerantiam. Cum ligneam quãdam arcam paraſſet, altitudine quidẽ tantam, ut nõ permitteret ei ſtare rectam, latitudine uerò, ut non poſſet declinare ad dexteram nec ad ſiniſtram, in ea corpus includit, per breue foramen eos, qui foris erant, alloquens & eos audiens. Cum mater autẽ ſæpe ad eã accederet, (erat enim ei nauigationis comes & ſocia philoſophiæ) nõ temerè ueniebat, ſed ſi aut uacabat orationi, aut in diuinis uerſabatur eloquijs, non prius ad eam intuebatur, aut illam compellabat, quàm ſpiritale opus, quod obibat perfeciſſet. Sic cum omnibus ipſam quoque uicit naturã. Quam obrẽ mater magnã lucrifaciens utilitatẽ, abibat magnas Deo agens gratias, quòd ex ſuo uentre talẽ fructum produxiſſet. Et quid opus eſt illius omnia perſequi? Ad eius enim laudẽ ſufficit pro omnibus modeſtia eius & moderatio, quòd cum uiueret tam pure, quã ullus alius, cor haberet contritũ & mentẽ demiſſam ac humilẽ, ut nullus alius ex ijs, qui multa admittunt non honeſta.

In lignea arca arctisſimè degit.

Eius humilitas.

Cũ ſic autẽ ſeptẽ annos decertaſſet, eã ſubijt cogitatio longioris peregrinationis. Dicebat enim, oportere ad ſacra etiã loca accedere, & etiã uidere Hieruſalẽ, & obire & adorare omnia, quæ illic ſunt miracula. Cumque ei ita uiſum eſſet, & mare eã ſuſcepit, cum ſimul adeſſet mater & Apenianus, & cũ eis proſpera fuiſſet nauigatio, peruenerũt Alexandriã. ea eſt aũt ciuitas Aegypti, in qua Pontificali munere fungebatur magnus inter ſacerdotes Cyrillus. Cũ eo congreſſi, & cũ alio uiro prophetico, nomine Theodoro, & in tranſitu ex eorum ſermone magnam accepiſſent utilitatẽ, nauẽ rurſus aſcenderũt, ad ſacra loca feſtinantes, nihil aũt ſecum adferentes, præterquã ſi quid erat neceſſariũ, & quod poſſet paucis diebus ſufficere, uolentes ipſi quoque eſſe cũ mendicãtibus. Poſtquam uerò in terram deſcenderũt, contigit beatam Melanã in morbũ incidere. Deinde cũ conualuiſſet à corporis infirmitate, & Dominico ſepulchro recuperatã ſanitatẽ primo optuliſſet, & ad id primo acceſſiſſet, idque adoraſſet, de cætero oculos & animũ paſcebat alijs ſpectaculis. Verſabatur autẽ cum ijs, qui ex ſacerdotibus erant maximè inſignes, & maximè cũ ijs, qui in dicendo erant ſapientisſimi, ut etiã utilitatem ex eis perciperet. Alebatur uerò illis, quibus in Lybia, tot dies, quot illic manſit, operans manibus, ſicut Carthagine. Cum aduentaſſet aũt ueſpera, ingrediebatur quidẽ in ſalutare ſepulcrũ reſurrectionis, clauſo uerò templo, manebat intus, & oratio noctu ab ea tandiu producebatur, donec ingreſſi eſſent matutina cantaturi cantica. Poſtquam autem finem acceperat glorificatio, tunc ipſa quoq; corpus parum dabat ſomno & quieti.

rationis gratia.

Nota nocturnas uigilias, inges orationes, & cantica matutina.

Cum uerò, ſicut à me dictum eſt, paucæ quædam facultatum reliquiæ ei Romæ remanſiſſent, & cuidã ex fidelibus mandatũ eſſet, ut eas proponeret emendas uolẽtibus, poſtquàm ille hoc feciſſet, aurũ ad eos mittit Hieroſolymã. Qui ſolita utentes benignitate, eas hæreditatẽ fecerunt egentiũ. Hic cum aliquandiu eſſent uerſati, uideret autem Melana matrem ſuã ſenio & tempore grauari, eam illic relinquit, rogauitq; ut ea illi pararet tabernaculum in monte Oliueti. Illa uerò uenit in Aegyptum, unà cum Apeniano: tum quod uellent uidere ſanctos, qui erant in ea: tum etiam, ut ſua benignitate impertirent eos, qui illic erant, pauperes. Hi ergo uenientes, faciebant id propter quod uenerant, & eos qui ſe in pietate exercebant, obibãt. Cum autem acceſsiſſent ad quoddam tabernaculum quod apud ſe habebat uirum in philoſophia maximum, cui nomen erat Ephæſtion, rogabant ut ipſe quoquè ea, quæ alij, participaret. Cum is autem recuſaret, quid nõ fecit Melana, uolẽs ei perſuadere ut acciperet? Cùm uerò non perſuaderet, tale quid ſtatim machinatur, quod quidem pulcherrimè amborũ parem declarauit conſtantiam, Melanæ ad benefaciẽdum, & Ephæſtionis ad hoc, ut non perſuaderetur ex rebus humanis aliquid accipere.

Obibat enim domunculam, ſcrutans omnem, quæ in ea erat, ſupellectilem: & cum nihil aliud uidiſſet niſi ſtoreã & ſportulam, in qua ſal erat repoſitus, cum ſub eo ſale aliquam auri partem poſuiſſet & infodiſſet, ut quæ latuiſſet, magno ſtudio preces ab eo popoſcit. Quas cum impetraſſet, exijt. Sed nihil ei profuit hoc inuentum. Cum enim uir ille ſacroſanctus id cognouiſſet, magno curſu cõtendit, & eos uoce procul ſtitit: & manibus aurum quatiens oſtendit, & dixit ſe neſcire, ad quid eo uteretur. Cũ ij autem dixiſſent, Si non tibi omninò, at aliquibus alijs erit utile. Atqui non erit, inquit, aliquis, qui hic petat. eſt enim pauper locus, ut uidetis, & admodum deſertus. Cum uerò ne ſic quidem acciperent, auro in fluuiũ iacto, receſſit ſenex. In alios quoquè non paucos eiuſmodi aiunt eos incidiſſe, qui æquè cauebant omninò aurum manu ab aliquo accipere, atquè uirus ſerpentis, aut aliquid aliud mortiferum & exitiale

Ephræſtion reſpuit aurum.

Adit loca ſãcta ado-

** Nitria.*

Melana ſe includit in domuncula.

ſua ſponte bibere. Cum talibus ergo in Aegypto fuiſſent repleti miraculis, reuerſi ſunt Aleaandriam, & cum multorum bonorum uirorum, qui illic erant, conſuetudine ſecundo exatiaſſent, profecti ſunt in montes, qui dicuntur*Netriæ. Congreſsi autem illic qooque cum uiris uirtutis ſtudioſis, qui illic erant, cũ inſtar apum omnem florem uirtutis collegiſſent, pleni bonis redierunt Hieroſolyma. Melanæ uerò paratum erat tabernaculum in monte Oliueti, ſicut matri mandatum fuerat. Cum faustum antem accepiſſet principium diem luminum, ſeipſam includit in domuncula, & legem ſibi imponit, ut aliorum quidẽ oullum neque uideat, neque ab ullo uideatur, à matre autem, & ab eo, qui olim coniugii, tunc uerò erat laborum ſocius, ſpatio quinque dierum ſemel uideretur, & ſimiliter ſui adſpectum non denegaret conſobrinæ eam enim iam diu ante in ſuam diſciplinam acceptam erudiebat, plenamquè faſtu & Romano ſpiritu, ad extremam deduxerat modeſtiam, & ſic effecit, ut ſummum magis appræhenderet.

Hanc longè laborioſiſſimam uitam dicunt fuiſſet Melanæ ad annos quatuordecim. Deinde cum mater ei emigraſſet, illa cum ei iuſlis factis ipſam honoraſſet, & corpus compoſuiſſet, in altera domuncula annum tranſegit, quæ carebat luce, & alioqui erat priori ſimilis, in qua producebat luctum & exercitationẽ & ieiunium. Poſtea autem cum fama in omoem partem peruaſiſſet, & multi ad eam uentitarent, ab ea quoque factum eſſet cœoobium plus quàm nonaginta oirginum, in quo non ſolum uirgines, ſed multæ etiam, quæ anteà turpiter uixerant, priorem oitam & uoluptates multum ualere iubentes, uerè pulchrã fecerunt mutationem.

Leges monaſtica fœminis data.

Imponuntur uerò eis quoque leges, ut cũ uiro nunquam ſermonem cooferant, neque ea monaſterio exeant, & ab iis, qui ſunt eatra, nihil unquàm accipiant. Ducem autem gregis non ſeipſam conſtituit, ſed ipſa quidem apud eas tenebat locum ancillæ, ſic enim, ut id ſuſtinerent, iis perſuaſit, ut ſimul & amor in eam augeretur, & eis eſſet propinquum exemplum, ut ſe modeſtè gererent, rectionem uerò ſuſcepit alia, quæ & moribus & oratione pręſtabat cæteris, adeo ut ea quidem apud eas, quæ ei parebant, locum obtineret Dominæ: Melana autẽ, obſequio quidem, ancillæ, benignitate uerò, matris. Quòd ſi quando contigiſſet onus abſtinentiæ à Præfecta grauius imponi ſororibus, quod mollioribus reputabatur moleſtum, eis ad conſolationem beata ſufficiebat Melana, quæ quod eis durũ erat, aptè & prudenter molliebat, & cum aliquando affligeretur ieiunio, inſcientibus omnibus, ſua uniuſcuiuſque lecto ponebat ea, quæ erant ad uſum neceſſaria. Illa autem cum inueniſſet, non ignorabat quidem quis hoc feciſſet, accipiens uerò, ſic remedium adferebat inopię io ipſam autem ualdè magnam conſeruabat beneuolentiam. Sic ſe ſapienter in earum animos inſinuans, meritò etiam cum eos docebat, habebat mortem gerentes.

Preclare docet ſanctimoniales.

Dicebat autem, non oportere ſolũ corpus, ſed etiã animum quoque caſtum & purum ſeruare à libidinoſis cogitationibus. Deinde media quidem nocte ad preces nullam oſtendere pigritiam: precantes uerò non ſolum labia mouere, ſed multo magis totam ſimul cogere cogitationem, & adhibere mentem iis quę dicũtur. Abſurdũ enim eſſe, bona quidem à Deo petere, non diligenter autem & ſtudioſè ea petere, & ad regem quidem mortalem accedentes, & habitu & adſpectu & modis omnibus præ ſe ferre reuerentiam, ad terribilem uerè & immortalem regem uenientes, non multo magis ad Dominicam authoritatem & infinitam excellentiam timidos aſſiſteret. Cũ de his hæc diſſeruiſſet, trãſiit ad matrem omniũ charitatẽ, omnia eſſe uaoa & ſuperuacanea ſine hac pronouocians. De qua & multa alia oratione eſt perſecuta, & quod alia quidem noſtra malignus dæmon poteſt imitari, ut, uerbi cauſa, inediam & uigiliam, & quæcunque in corpore conſiſtunt. Nam ſecundum naturam ipſe eſt his omnibus ſuperior, & à nullo eorum uinci potuerit. Humilitatis autem & charitatis non magis nobiſcum habere potuerit participationem, quàm tenebræ lucis, & uitium uirtutis, qui etiam propter ea, quæ ſunt naturæ maximè cõtraria, ſuperbiam, inquam, & in homines maleuolentiam, ea luce miſer effectus eſt tenebræ. Ante omnia uerò dicebat oportere conſeruare rectam fidem, puram, & citra ullam dubitationem. Nam qui in aliis quidem ſe rectè geſſit, in hac autem dubitat, in eo quod eſt præcipuum & caput omnium, aberrauerit.

Ieiuniũ cum cæteris uirtutibus coniungendum.

Cum autem uideret multas ea iis, quæ erant apud ipſam, mulieribus magni facere ieiuniũ, & timeret, oe in eo exiſtimantes omnia contineri, alias uirtutes negligerent, tales eis adducens ſimilitudines, ad ipſarum excitabat ſtudium. Dicebat enim, animam quidem eſſe ſponſę ſimilem, quæ ſunt autem circa ipſam uirtutes, ouptialibus indumentis unãquãque partẽ aliquam corporis ornare. Ieiunium uerò eſſe pedum ornamentum. Quomodo ergo cum aliis indumentis oportet etiam ea habere, quæ pedes ornant, ità etiam animæ cum aliis adeſſe oportet ieiunium. Si quis autem rurſus eius quidem ſolius curam gerit alia uerò omnia negligit, non eſt ea anima diſsimilis illi puellæ, quæ cum duceretur ad ouptias, & ſolum pedes ſibi induiſſet, reliqua omnia reliquit inornata & nuda.

Obediẽtia præſtãda

De obedientia autem, & ꝙ oporteat magiſtratibus parere, hæc quoque adiecit. Etiã in iis, quę ad uitam mundanam pertinent, hoc eſt ꝙ omnia maximè continet, & ꝙ imperare quidem facit imperatorẽ, parere autem eum, qui eſt et ſubiectus. Et ſi hoc ſuſtuleris, ordinem quoque ſuſtuliſti, & cum nominibus ſcilicet res quoque confudiſti. Neque uerò ei deerant eaempla ſic dicenti:

Acceſsit aliquando quidã ad magnum quendã ſenem, eius ſtudens fieri diſcipulus. Is autem ab initio oſtendens, qualem oportet eſſe diſcipulum, iuſſit eũ ſtatuam, quæ propè ſtabat, quantum poſſet uerberare & ei inſultare calcibus. Poſtquàm uerò paruit adoleſcens interrogauit ſenea, an quæ pulſabatur & calcibus impetebatur ſtatua, contradixerit aut ægrè tulerit. Cum is autem diaiſſet, nihil factum eiuſmodi, iuſſit eum rurſus percutere, & præter plagas eam etiam inceſſere maledictis. Poſtquàm uerò ter fecit eadem, ſtatua autem erat ſolũ in anima & muta, tunc ſenea:

Monachum qualem eſſe oporteat

Si quidem, inquit, tu quoque potes eadem ſuſtinere, & nihil contradicere, quomodo nec hæc ſtatua perpetuo probris affecta & contumeliis, accede, & noſtra diſciplina fruere: Sin minus, ne te ad noſtrã conferas diſciplinam. Illa multa eiuſmodi oratione percurrebat apud uirgines. Ad ſummam aotem, per omnes peruadens uirtutes, & quantum in unaquaque eſſet lucri oſtendens, & quantũ damni, ſi pigræ eſſent ac ſocordes, eas ęrigebat & excitabat oratione, & perſuadebat, ut omnem laborem audacter ſubirent. Deinde etiam, ut par erat, eis quoque templum ædificat, in quo poſſent diuinum peragere miniſterium, hoc ſanctorum reliquiis conſecrans, Prophetæ, inquam, Zachariæ & Stephani primi martyris, & quadraginta etiam Chriſti martyrum.

Quid uult id, quod eſt poſtea conſecutum, declarare oratio? Apenianus qui fuerat eius quidem ſecundũ carnem coniunx, frater autem ſecundum ſpiritũ, iis quę ſunt ſuperius relictis, migrat ad ſuperas regiones.

nes. Illa autem ſuum quoque finem iam propè adeſſe exiſtimans, maiorum certaminum hinc ſibi ſumpſit occaſionem, intra templum quidem manens, ad ieiunium autē & alia laborioſa omnia ſe extendens, idq; ad quatuor annos integros. Deinde cogitat etiam uirorum extruere monaſteriū, ſed ſumptuum inopia eius promptum animi ſtudium prohibebat. Cum uerò ſentiret & diceret, nihil eſſe quod à Deo non poſſet fieri, ipſe eam hac quoque liberauit inopia. Nam uir quidam locupletiſſimus & pecunioſiſſimus ei magnam uim auri elargitur: quo factum eſt, ut & opus ab ea perficeretur, & ſacrum ædificaretur monaſterium, & uiros in id admitteret, quales oportebat illius conuenire moribus. Cum parum autem ab hoc labore reſpiraſſet, eam maiores excepere labores & longa peregrinatio. Redduntur enim ei literæ ab eius patruo Voluſiano: qui illo quidem tempore erat creatus præfectus Romanæ ciuitatis: miſſus uerò erat legatus Byzātium ad Eudochiam Imperatricem. Hæc autem ſignificabat epiſtola, ꝙ iam diu illam deſideraret uidere. Illa uerò cupiebat ipſa quoque uidere patruum, & ei perſuadere, ut à gentilium deſiſteret opinione. Dubia autem erat animi, ne quid imprudens faceret præter id, quod Deo uidebatur. Cum uerò aliquibus alijs monachis rem communicaſſet, permitterēt autem illi, ut poſſet proficiſci, egreditur Hieroſolymis beata Melana. Per quamcunque autē tranſibat ciuitatem & regionem, eam, quo par erat, proſequebantur honore & officijs. Ciuitatum enim ſacerdotes & Pontifices eam non paruo honore afficiebant, & uenerandæ uirgines & quotquot erant egregij monachi, eam adorabant & ſalutabant, & tāquàm è cælo uenientem adſpiciebant.

Monaſterium uirorū extruit

Cum autem ueniſſet Chalcedonem, & ad ipſum ſinum maris, uerebatur ingredi & uidebatur perturbata. Ventura enim in maximam ciuitatem, mulier quæ uixerat in exercitatione, quietiſque & ſilentij maximam curam geſſerat, & non guſtauerat tumultus, qui ſunt in ciuitate, meritò extimeſcebat & refugiebat. Atque diuertit quidem, ubi erat templum omni ex parte benedictæ martyris Euphemiæ: circa mediam autem noctem martyr non parum ex ſe effundit ſuauiſſimi odoris, & uoluptate replet ineffabili. Quocirca bona concepta fiducia, diluculo fretū audacter traiecit, & ingreſſa eſt Byzantium. Hoſpitio uerò excipitur á quodam uiro illuſtri & alioqui bono, nomine quidem Lauſo, qui ad Præpoſituræ honorem aſcenderat. Inuenit autem ſuum quoque Patruum Voluſianū graui morbo oppreſſum: qui eius habitum admiratus, formæque & ueſtitus incredibili & inopinata ſtupefactus mutatione, (extenuatus enim admodum erat eius uultus exercitatione) magna uoce exclamauit: O qualem ex quali te uideo Melana chariſſima. Illa uerò ex eius ſermone ſumpta occaſione, A me ergo tu quoque, inquit, diſce ò beate Patrue, & accipe indicium futurorum bonorū. Nam nec ego tantam deſpicatui gloriam habuiſſem, nec pecuniam, nec abieciſſem curam ipſius corporis, niſi perſuaſum haberem, me his propediem longè maiora accepturam. Non per ſe autem ſolam, ſed per multos quoque alios in eius mentē ſenſim irrepebat beata Melana, & eius falſam religionem ſtudebat labefactare: ſicut etiam per ſapientiſſimum Proclū, cuius fidei tunc erat creditus ſacer clauus eccleſiæ Conſtantinopolitanæ. Qui cum ad eum ueniſſet, & ſuaſu beatæ Melanæ eum ad pietatem dirigeret, is dicitur illum adeo eſſe admiratus, ut etiam dixerit poſt agnitam ueritatem, ꝙ ſi Roma tres haberet tales, ne illic quidem nomen unquàm audiretur gentilium. Sed hæc quidem poſtea.

Venit Conſtātinopolim, ac cita à patruo Romæ præfecto.

Poſtquàm autem Voluſianus ſenſit Melanam uelle Imperatorem quoque ad id incitare, ueritus protinus, ne uiolentum & non uoluntarium reputaretur eſſe baptiſma, & quam ex eo eſſet conſecuturus, ipſe mercede priuaretur, eam à cœpto prohibuit. Et is quidem, ut dicemus paulopòſt, rem à ſe adimpleuit, & abiurata gentiliū opinione, traductus eſt ad Chriſtum. Illa autem nec aliorum quoque curam abiecit. Sed cum tunc eſſet exorta Neſtorij blaſphemia, & malignus multos in errorem adduceret etiam ex ijs, qui erant in uerbo ueritatis, ipſa erat quæ magnū aduerſus eum inibat certamen, uanumque & inane reddebat eius ſophiſma, & ab aurora uſque ad ueſperā ijs reſpondens, qui eam interrogabant, multiſque ex ijs qui decepti fuerant, perſuadens, & eos reducens. Quā obrem malignus ſe ab ea uinci non ferens, in uirum eius conuerſus, & ei apparens miſerabilis cum lugubri & nigra ueſte, accedit eam terrens, & grauia minitans: & primum quidem ſe ipſius Imperatoris & eius famulorum cor mutaturum, & in contrarium traducturum: deinde etiam, ut miſerabili exitu uitam finiret, procuraturum, grauiſſimis confecta doloribus. Illa autem hæc eſſe artem maligni intelligens, Chriſti nomen, quod grauiſſimam illi plagam adfert, inuocans, effecit ut is ſtatim euaneſceret. Deinde cum accerſiſſet eum, qui erat cum ipſa, ſacerdotem, & incepiſſet narrare ea, quæ uiderat & audierat, ſentit repentè dolorem in coxendice, eumque adeo acrem, ut ea uocem amiſerit, & nemo dubitauerit id eſſe manifeſtum inimici inſultum. Cum ſic ei productus eſſet dolor ad ſex uſque dies, & illa hora maximè malum intenderetur, quo nigrum adſpexerat & minas audierat, (aderat enim dies ſeptimus) accedit aliquis, renuncians patruum ueniſſe in periculum, ne repentina morte uitam mox finiret.

Voluſianus credit in Chriſtum.

Hoc poſtquàm illa audiuit, & ſi propter dolorem coxendicis uix ſe poſſet mouere, manibus & lectica protinus ad eum uecta proficiſcitur. Valde enim angebatur animo, non ꝙ ille moreretur, ſed ꝙ mortem ſubiret animæ, ut qui baptiſmi incorruptionem nondum eſſet aſſecutus. Deinde uenit quidam alius, ei ſignificans uirum eſſe baptizatum, & ꝙ cum eam ſæpè quæſitam non inueniſſet, ſed eam morbo detineri didiciſſet, alium ducem rurſus nactus, per illum fit lucis filius, & baptiſmum conſequitur. Cum hæc ei dicta eſſent, cum dolore animæ protinus ceſſauit etiam morbus corporis: & lumbus quidem carebat dolore, pes autem mouebatur, & communis inimicus afficiebatur dedecore: adeo ut iter reliquum ipſa per ſe conficeret, & qui portabant, pro eo ꝙ prius portabant, ad Deum laudandum ſtatim manus extendebant. Deinde cum ueniſſet ad patruum, & uerbis eum confirmaſſet, & de ea quæ illic eſt uita diſſeruiſſet, lætum & bona ſpe præditum tranſmittit ad uiam, quæ ducit ad Deum, cum pulcherrimo uiatico, nempe precioſo Chriſti corpore & ſanguine, eum inſtruxiſſet, & ſic ut tuto recederet, perfeciſſet. Et hæc quidem hoc modo geſta ſunt. Illa autem cū multos quidem dies hic trāſegiſſet, in paucis uerò multis plurimum profuiſſet, & ante alios Imperatrici & ipſi Imperatori, (is autem erat Theodoſius) nam ij maiori opus habebant curatione, ut quorum animi maiore mundi gloria eſſent tumidi.

Voluſianus accepta Euchariſtia moritur.

Cum hæc illa pulchrè & piè feciſſet, egreditur è ciuitate: tenebatur enim magno amore ſilētij & quietis, & ſacra loca ei ueniebant in mentem: Acciderat autem tunc niuis plurimum cecidiſſe, & exortum eſſe frigus uehementiſſimum, & ad tolerandum difficillimum. Illa autem & tempus & niuem & ætatem & eliquatum ac tabefactum corpus, & omnia denique

que ſimul ſuperare contendens, uiam confecit, labores magis augens exercitationis. Multis uerò ſanctis eam in uia & hoſpitio excipientibus, & ut ea maneret rogantibus, illa minimè obtemperauit: ſed contẽto quodam curſu cucurrit, ſalutaris paſſionis diem feſtum ſtudens celebrare Hieroſolymis. quod ei etiam ſucceſſit ex ſententia. Cum ſic ergo unà cum eis feſtum illic celebraſſet, ad priora ſe rurſus contulit, non minus ſui & gregis utriuſque curam gerens. Cum autem ei ueniſſet in mentem, alterum ędificare oratorium in eo loco, in quo dicitur ſtetiſſe Chriſtus Dominus & Deus noſter crucem aſceoſurus, & ſalutarem ſubijſſe paſſionem, eius uerò propoſito Deus quoque opem ferret, ædificat oratorium: deinde id etiam facit monaſterium, in quo ſe exercerent animæ, uiris ſanctis in eo congregatis ad Deum laudandum & glorificandum. Interim autem dum hæc fierent, Imperatrix Eudocia iuerat Antiochiã. Paruerat enim Melanæ monitis, cum ea ueniſſet Byzantiũ, ſuadentis, ut hanc ſuſciperet peregrinationem, & ueniret Hieroſolyma, ut uideret ſancta loca, & quæ ex eis percipitur, fieret particeps ſanctificationis. Cum ea itaque illi proceſſiſſet obuiã, magno honore fuit affecta ab Imperatrice, ut quæ eam matris loco haberet, & duabus de cauſis prouidentiæ diuinæ ageret gratias, nempe ꝙ & uſqueadeo celebratam Hieruſalem & ſancta loca quæ uideret, digna ſit habita, & ꝙ ea talis matris facta ſit filia ſecundum ſpiritum. Signum eſt autem magni amoris Imperatricis in Melanam, ꝙ non dubitauerit tantum iter ingredi, & eò accedere, & quæ illic erant uirgines, tanquàm ſorores ſalutare & amplexari. Porrò autem cum celebraretur noui templi dedicatio, illa quoque aderat, & feſtum celebrabat.

Aliud uirorũ monaſterium cõſtruit

Nota de locorũ ſanctorum uiſitatione.

Feſtum dedicationis templi.

Hanc autem rem bonam conſecutum eſt quiddã dignum maligni improbitate, & boni Dei uirtute. Pedem enim Imperatricis, qui iniuria dæmonis è cõpage erat luxatus, illa abſque dolore aptè & rectè in ſuum locum reſtituit. Cum hæc & non pauca alia à magna Melana percepiſſet cõmoda, & ſe ſimul etiã exatiaſſet ſpectaculis, decreuit reuerti Conſtantinopolim: & ei quidem Melana cum tanquàm bonæ comite dediſſet preces, ipſam dimittit: Ipſa autẽ æquales atque adeo maiores uitæ ex Deo agendæ labores pergebat ſuſcipere. Ad eam quoque, affluebat à Deo fluuius miraculorum. Quorum exiſtimo non eſſe ſuperuacaneum aliquot meminiſſe, ea tanquàm aliquod condimentum admiſcendo narrationi. Mulier quædã iuuenis ætate, inuaditur à dæmone. Quę quidem clauſis dentibus & labiis non ſolum uocem nõ emittebat, ſed neque cibum omnino attingebat. Fames autem, uiſceribus & carne grauiter liquefacta, mortem minabatur paulò poſt. Tentãtibus uerò medicis, diligenter adhibitis medicamentis & artis remedijs, malum uincere, poſtquàm omnia conuincebantur eſſe inania & nihil poſſe, defatigati qui ad eam attinebãt, ad unum intuebantur auxilium, nempe ad preces magnæ Melanæ. Eam itaque afferunt tollentes manibus, lachrymas oculis effundentes, & uerba emittentes lachrymis magis miſerabilia. Illa autem, (hominum enim uitabat gloriam, ut quæ magnum afferret damnum, modeſteque ac moderatè ſe gerebat) Hæc quidem, inquit, à me non poſſunt fieri: Chriſti uerò martyres hæc & bis maiora poſſunt facere. Cum ſic dixiſſet, dæmoniacam duci iubet in tẽplum. Cum de ſanctorum autem oleo ſumpſiſſet, & os laborantis tetigiſſet, claram emittit uocem: In nomine Ieſu Chriſti, dicens, os tuum aperi. Vocem autem uox ſtatim eſt conſecuta, ſanctæ uocẽ uox ægrotæ, & incitata eſt lingua ad agendas gratias, & dæmon aberat, & cibus ſimul aderat, & diuinũ nomen per ipſam glorificabatur.

Dæmoniacam curat oleo martyrum.

Quædam alia mulier grauida inpartum incidit morte acerbiorem. Nam cum iam pareret, fœtus, qui nundum proceſſerat, intus erat mortuus, eratque matris uterus ſepulcrum filij. Peruenit itaque calamitas matris uſque ad aures Melanæ. Illa autẽ ualde graui dolore affecta, & perindè ac ipſa quæ patiebatur cruciata, uenit ſtatim ad ædes, in quibus periculum adibat mulier, magnumque medicamentum parauit orationem. Quæ uerò laborabat, uix membra mouens, non poterat quidem loqui: habitu autẽ & oculis flebiliter & miſerabiliter intuens, uidebatur dicere, Miſerere. Quid ergo magna Melana? Oculis in cælum ſublatis, cum zonam ſuam ſoluiſſet, ſtatim imponit ei, quæ erat ferè mortua. Deinde cum dixiſſet, Ipſa fuit mihi donum magni uiri, & qui eã fuerit conſecutus, non fruſtrabitur curatione: ſtatim & mortuum eiecit & peperit, & quæ iacebat, fuit ſtatim ab omni dolore liberata. Hæc uel per zonam beata Melana faciẽs miracula, ea alijs attribuebat. Quã multa facta ſunt illic eiuſmodi, quæ mihi non licet nunc attingere, cum prolixam cernam orationem, & remiſſus iam mihi ſit ſpiritus propter multitudinẽ eorum, quæ dicta ſunt. Sed ex iis, quæ dicta ſunt, uobis facilè licet reliqua conijcere, ut qui ex modico guſtu totum cognoueritis. ex eodem enim dolio, dixerit quiſpiam, eſt reliquum. Eundum eſt ergo ad deceſſum, ſi prius narrationi pauca adiecerimus.

Nota curationẽ per zonam

Cum enim adeſſet finis, & is eſſet Melanæ præcognitus, & tanquàm athleta quiſpiam non procul abeſſet a corona, magis feſtinabat, & eum iam adeſſe lætabatur: & obiens alia loca Hieroſolymorum, & Bethlehem illam & Galileam, & quæcunque in orbem circumibat, ea tanquàm anima ſalutabat in peregrinatione. Cum aduenìſſet autem dies natalis Saluatoris, ad præſepe cucurrit & ſpeluncam, & conſobrinæ dicit, ſe non amplius eſſe feſtum cum eis celebraturam. Cum ergo tota nocte illic uigilaſſet in ſpelunca, die ſequenti uadit ad ædem primi martyris: & cũ illic pernoctaſſet, & librum ſumpſiſſet in manus, eis legit mortem primi martyris. Deinde cum adiecíſſet, eas nõ amplius eſſe illam audituras legentẽ, poſtquàm uidit eas grauiter ferre, quod dictum fuerat, ſentiebant enim quid ſibi uellet hæc dicens, illa rurſus cœpit uerba ad eas facere, & corda earum conſolata eſt uerbis ſpiritalibus: Ego quidẽ, dicens, ò chariſſimæ, à uobis iam recedo, cum hoc ità Deo uiſum ſit. Vos uerò ità uitam agite, tanquàm præſentibus & intuentibus Dei oculis, qui cogitationes ſcrutatur & uidet corda. Eum ergo, ut dicit Propheta, uobis ante ueſtrum conſpectu proponẽtes, & caſtas animas & corpora ab omni labe munda conſeruate. & ſi propter meam priuationem triſtitia corda ueſtra pupugerit, ſi illius uobis ueniat in mentem, protinus ſatis magnam inuenietis conſolationem. *Pſ. 15.*

Rurſus inuiſit loca ſãcta.

Cum ſic dixiſſet, templum ingreditur, & cum ad precandum conſtitiſſet, Domine Deus, dicebat, quẽ ego elegi ab initio, quem ego & nuptijs & diuitijs & gloriæ prętuli & uoluptatibus, cui ab ortu corpus commendaui & ſpiritum, cuius metu os ſemper adhæſit carni meæ, qui tenuiſti dexteram meam, & in conſilio tuo deduxiſti me, tu quoque nunc exaudi uocem meam, & hæ lachrymæ moueant fluenta tuæ miſericordiæ, & omnium peccatorum ſordes tã uoluntarias quàm inuoluntarias expurga: præbe mihi ad te iter abſque ulla perturbatione & citra ullũ impedimentum. Ne me retineant huius aeris mali dæmones. Noſti mortale, ò immortalis. Scis ò hominum amator, nullũ hominem eſſe ſine ſordibus. Nul

lus

lus eſt, in quem uon poſſit arripere anſam aduerſarius, nec ſi uitam quidem habeam uno die dimẽſam. Sed tu quidem cum mea omnia deſpexeris, ſiſte me muodam ante tuum tribunal. Ea ſic precante cum lachrymis, cum nondum ceſſaſſet orare, horror corpus eius inuadit: & incipit quidem ægrotaret non ceſſat autem laborare. Sed quamuis ita eſſet affecta, ibat ad conſueta cantica, & ſimul hymnos pſallebat matutinos: cumque de anima & ſalute multum eſſet philoſophata, & ſuum gregem allocuta, eum ad uirtutẽ incitaſſet, his finitis cum ſe ſenſiſſet ueluti deficientem, uidiſſet autem eas, quæ ei parebant, monachas grauiter ferre ſe ab ea diſiungi, multis uerbis eas conſolata, dicens non oportere ità mœrere & lugere, dato iam deſuper ſigno emigrationis, diuina Chriſti ſumit ſacramenta.

Cantica conſueta et hymni matutini.

Cùm autem cum pontifice Eleutheropolis, qui ad eam cum toto clero uenerat, diu locuta, de ſuis gregibus multa mandata dediſſet, & cum multi quoquè alij confluxiſſent, (exceptis enim admodum paucis, omnes qui circuncirca habitabant, tam qui ſe ſeparatim exercebant, quàm qui communiter uiuebant, & quicunque erant ſacrati ordinis, atque adeò qui erãt etiam ciues oppida habitantes) * cum ad eos in commune utilem feciſſet admonitionem, præcipuè uerò ad conſobrinam, quæ propter eius ſeparationem ualdè erat perturbata, & deindè ad omnes, qui dolore afficiebantur, extremam hanc uocem effata, ſicut domino uiſum eſt, ita factum eſt: ſanctam illam & ſacrã emiſit animam, ultimo die menſis* Decemb. cum eſſet dies Dominicus. Vt autẽ corpus aptè, ut mos eſt, & decorè componeretur, nihil opus fuit alienis manibus: ſed & manus ſua ſponte pectori honeſtè erant impoſitæ: pedes autem erant extenſi, ut decebat: ſupercilia uerò perindè ac ſi adhuc uiueret, aptè & eleganter erant clauſa. Cùm ergo tota nocte ſuper eam pro amore ceciniſſent, circa auroram eam terræ mandant, quæ cælis erat uerè digna, & quæ illic in thalamis habitat, & luce illa aſſiduè fruitur, Ad gloriam patris & filij & ſpiritus ſancti, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

**deeſt, eò aduenerant, aut quippiam ſimile.*

**Ianuarij, fortaſſis.*

Nota hunc canendi morem

VITA S. MARCELLAE uiduæ, authore D. Hieronymo ad principiam uirginem.

Eſt Epiſtola XVI.

31. Ianuary.

SAepe & multum flagitas, uirgo Chriſti Principia, ut memoriam ſanctæ fœminæ Marcellæ literis recolam, & bonum, quo diu frui ti ſumus, etiam cæteris noſcendum imitandumque deſcribam. Satis doleo, quòd hortaris ſponte currẽtem, & me arbitraris indigere precibus, qui ne tibi quidem in eius dilectione concedam: multoque plus accipiam quàm tribuam beneficij, tantarum recordatione uirtutum. Nam ut hucuſque reticerem, & biennium præterirem ſilẽtio, non fuit diſsimulationis, ut malè exiſtimas, ſed triſtitiæ incredibilis, quæ ità meum oppreſsit animum, ut melius iudicarem tacere in præſentiarum, quàm nihil dignum illius laudibus dicere.

Neque uerò Marcellam tuam, immò meam, &, ut uerius loquar, noſtram omniumq; ſanctorum, & propriæ Romanæ urbis inclytum decus, inſtitutis rhetorum prædicabo, ut exponam illuſtrem familiam, alti ſanguinis decus, & ſtemmata per proconſules & præfectus prætorio decurrentia. Nihil in illa laudabo, niſi quod proprium eſt, ut eo nobilius, quod opibus & nobilitate contempta, facta eſt paupertate & humilitate nobilior. Orba patris morte, uiro quoque poſt nuptias ſeptimo menſe priuata eſt. Cumque eã Cerealis, cuius clarum inter conſules nomen eſt, propter ætatem & antiquitatẽ familiæ, & inſignẽ, quod maximè uiris placere conſueuit, decorem corporis, ac morum temperantiam ambitioſius peteret, ſuaſque longæuus polliceretur diuitias, & non quaſi in uxorem, ſed quaſi in filiam uellet donationem transfundere: Albinaque mater tam clarum præſidiũ uiduatæ domus ultro appeteret, illa reſpondit: Si uellẽ nubere, & non æternæ me cuperem pudicitiæ dedicare, utiquè maritum quærerem, non hæreditatem. Illoque mandante, poſſe & ſenes diu uiuere, & iuuenes, cito mori, elegãter luſit, Iuuenis quidem poteſt citò mori, ſed ſenex diu uiuere non poteſt. Qua ſentẽtia repudiatus, exemplo cæteris fuit, ut eius nuptias deſperarent. Legimus in Euangelio ſecundum Lucã: Et erat Anna propheteſſa filia Phanuelis de tribu Aſer: Et hęc prouectæ ætatis in diebus plurimis. Vixeratque cũ uiro ſuo annis ſeptem à uirginitate ſua, & erat uidua annis octogintaquatuor, nec recedebat de templo, ieiunijs, & obſecrationibus Domino ſeruiens die ac nocte. Nec mirum, ſi uidere meruit Saluatorem, quem tanto labore quærebat. Conferamus ſeptem annos, ſeptem menſibus, ſperare Chriſtum, & tenere, natum confiteri, & in crucifixum credere, paruulum non negare, & uirum gaudere regnantẽ. Non facio ullam inter ſanctas fœminas differentiã, quod nonnulli inter ſanctos uiros & eccleſiarũ principes, ſtultè facere conſueuerunt, ſed illo tendit aſſertio, ut quarum unus eſt labor, unum & præmium ſit.

Maritum ſeptimo à nuptijs menſe amittit

Luc. 2.

Difficile eſt in maledica ciuitate, & in urbe, in qua orbis quondam populus fuit, palmaque uirorum, ſi honeſtis detraherent, & pura ac munda macularẽt, non aliquam ſiniſtri rumoris fabulam contrahere. Vnde quaſi rem difficilimam, & penè impoſſibilem optat Propheta potius, quàm præſumit, dicens: Beati immaculati in uia, qui ambulant in lege Domini. Immaculatos in uia huius ſeculi appellat, quos nulla obſcœni rumoris aura macularit, qui opprobriũ non acceperit aduerſus proximos ſuos. De quibus & Saluator in euangelio: Eſto: inquit, beneuolus, ſiue benè ſentiens de aduerſario tuo, dum es in uia cum illo. Quis unquàm de hac muliere, quod diſpliceret, audiuit, ut crederet? Quis credidit, ut non magis ſe ipſum malignitatis & infamiæ condemnaret? Ab hac primum confuſa gentilitas eſt, dum omnibus patuit, quæ eſſet uiduitas Chriſtiana, quam & conſciẽtia & habitu promittebat. Illæ enim ſolent purpuriſſimo & ceruſſa ora depingere, ſericis nitere ueſtibus, ſplẽdere gemmis, aurum portare ceruicibus, & auribus perforatis rubri maris precioſiſſima grana ſuſpendere, fragrare*muſco mare, maritos ita plangere, ut tandem dominatu eorum ſe caruiſſe lætentur, quærantque alios, non quibus iuxta Dei ſententiam ſeruiãt, ſed quibus imperent. Vnde & pauperes eligunt, ut nomen tantum uirorum habere uideantur, qui patiẽter riuales ſuſtineant, ſi muſſitauerint, ilicò proijciẽdi. Noſtra uidua talibus uſa eſt ueſtibus, quibus arceret frigus, nõ membra nudaret, aurum uſque ad anuli ſignaculum repudians, & magis in uentribus egenorum, quàm in marſupijs recondens. Nuſquam ſine matre. Nullum clericorum, aut monachorum (quod amplæ domus interdum exigebat neceſſitas) uidit abſque arbitris. Semper in comitatu ſuo uirgines ac uiduas, & ipſas graues fœminas, habuit, ſciẽs ex laſciuia puellarũ ſæpe de dominarũ moribus iudicari, & qualis quæque ſit, talium conſortio delectari.

Pſ. 118

Pſa. 14.

Mat. 5

**muſci more,*

Gen 1.

Diuinarum

Pſ.118 Diuinarum ſcripturarum ardor erat incredibilis,
ſemperque cantabat: In corde meo abſcōdit eloquia
Pſal. 1. tua, us non peccem tibi. Et illud de perfecto uiro: Et
in lege Domini uoluntas eius, & iu lege eius medita
bitur die ac nocte. Meditationem legis non io repli-
cando, quæ ſcripta ſunt, ut Iudæorū exiſtimant pha
1. Cor. riſæi, ſed iu opere intelligens, iuxta illud Apoſtolicū:
10. Siue comeditis, ſiue bibitis, ſiue quid agitis, omnia
Pſ.118 iu gloriā Domini facientes. Et Prophetæ uerba, di-
centis: A mandatis tuis intellexi: Vt poſtquàm man-
data compleſſet, tunc ſe ſciret mereri intelligentiam
Act. 1. ſcripturarum. Quod & alibi legimus: Quia cœpit Ie
ſus facere & docere. Erubeſcit enim quamuis præcla-
ra doctrina, quam propria repræhendit conſcientia.
Fruſtraque eius lingua prædicat paupertatem, & do
cet eleemoſynas, qui Crœſi diuitiis tumet, uiſque
opertus pallio, pugnat contra tineas ueſtium Serica-
rum. Illi erant moderata ieiunia, carnium abſtinen-
tia: uini odor magis, quàm guſtus, propter ſtomachū
& frequentes infirmitates. Rarò procedebat ad pu-
blicum, & maximè nobilium matronarum uitabat
domos, ne cogeretur uidere quod cōtempſerat, Apo
ſtolorum & martyrum baſilicas ſecretis celebrans
orationibus, & quæ populorum frequentiam decli-
narent. Matri intantum obediens, ut interdum lace-
ret, quod nolebat. Nam cum illa ſuum diligeret ſan-
guinem, & abſque filiis & nepotibus uellet in fratris
liberos uniuerſa conferre: iſta pauperes eligebat, &
tamen matri contraire non poterat: monilia, & quic-
quid ſupellectilis fuit, diuitibus peritura concedens,
magiſque uolens pecuniam perdere, quàm parentis
animum contriſtare. Nulla eo tempore nobilium fœ
minarum nouerat Romæ propoſitum monachorū,
nec audebat propter rei nouitatem, ignominioſum,
Roma ut tunc putabatur, & uile in populis nomen aſſume
tutiſſi- re. Hæc ab Alexandrinis prius ſacerdotibus, papaq;
mus Athanaſio, & poſteà Petro, qui perſequutionem Ar-
Chri- rianæ hæreſeos declinantes, quaſi ad tutiſſimum cō-
ſtianæ munionis ſuæ portum Romam confugerant, uitam
cōmu- beati Antonii, adhuc tunc uiuentis, monaſteriorum
nionis que in Thebaide Pachumii, & uirginum ac uidua-
portus. rum didicit diſciplinam. Nec erubuit profiteri, quod
Chriſto placere cognouerat. Hanc multos poſt an-
nos imitata eſt Sophronia & aliæ, quibus rectiſſimè
illud Ennianum aptari poteſt: Vtinam ne in nemore
Pelio. Huius amicitiis fruita eſt Paula uenerabilis.
In huius cubiculo nutrita Euſtochium, uirginitatis
decus: ut facilis æſtimatio ſit, qualis magiſtra, ubi ta-
les diſcipulæ.

Rideat forſan infidelis lector, me in muliercularū
laudibus immorari: qui ſi recordetur ſanctas fœmi-
nas comites Domini Saluatoris, quæ miniſtrabant ei
de ſua ſubſtantia, & tres Marias ſtantes ante crucem,
Matt. Mariamque propriè Magdalenam, quæ ob ſedulita-
27. tem & ardorem fidei, Turritæ nomen accepit, & pri-
Ioā. 19 ma ante apoſtolos, Chriſtum uidere meruit reſurgē-
& 20 tem, ſe potius ſuperbiæ, quàm nos condemnabit ine
Marc. ptiarum, qui uirtutes, contemptæque nobilitatis ac
16. diuitiarum maiorem gloriam ducimus. Vnde & Ie-
Ioā 18 ſus Iohannem euangeliſtam amabat plurimum, qui
propter generis nobilitatem erat notus pontifici, &
Iudæorum inſidias non timebat, intantum, ut Petrū
introduceret in atrium, & ſtaret ſolus Apoſtolorum
ante crucem, matremque Saluatoris iu ſua reciperet,
ut hæreditatem uirginis Domini, uirginem matrem
filius uirgo ſuſciperet.

Annis igitur plurimis ſic ſuam tranſegit ætatem,
ut antè ſe uetulam cerneret, quàm adoleſcentulā fuiſ-
ſe meminiſſet laudans illud Platonicū, qui philoſo-
phiam meditationem mortis eſſe dixit. Vndè & no-
ſter Apoſtolus: Quotidiè, inquit, morior propter ue- 1. Cor.
ſtram ſalutem. Et Dominus iuxta antiqua exempla- 15.
ria: Niſi quis tulerit crucē ſuam quotidiè, & ſequu- Luc. 9.
tus fuerit me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Mul- Pſ. 43.
toque antè per Prophetam ſpiritus ſanctus: Propter Eccl. 7
te mortificamur tota die, æſtimati ſumus ut oues oc-
ciſionis. Et poſt multas ætates illa ſententia: Memen-
to ſemper diem mortis, & nunquàm peccabis. Diſer-
tiſſimique præceptum Satyrici:

> Viue memor leti, fugit hora, hoc quod loquor, Perſius
> inde eſt.

Sic ergo, ut dicere cœperamus, ætatem duxit, &
uixit, ut ſemper ſe crederet eſſe morituram. Sic indu- Ro. 13.
ta eſt ueſtibus, ut meminiſſet ſepulcri, offerens ho-
ſtiam rationabilem, uiuam, placentem Deo.

Deinde cum & me Romam cum ſanctis pontifi-
cibus, Paulino & Epiphanio, Eccleſiaſtica traxiſſet
neceſſitas, quorum alter Antiochenam Syriæ, alter
Salaminiam Cypri rexit eccleſiam, & uerecundè no
bilium fœminarum oculos declinarem, ita egit, ſe-
cundum Apoſtolum, importunè opportunè, ut pu- 2. Ti. 4
dorem meum ſua ſuperaret induſtria. Et quia alicu-
ius tunc nominis eſſe exiſtimabat ſuper ſtudio ſcri-
pturarum, nunquàm conuenit, quin de ſcripturis ali
quid interrogaret, nec ſtatim acquieſceret, ſed moue
ret è contrario quæſtiones, non ut contenderet, ſed
ut quærendo diſceret earum ſolutiones, quas oppo-
ni poſſe intelligebat. Quid in illa uirtutum, quid in-
genij, quid ſanctitatis, quid puritatis inuenerim, ue-
reor dicere, ne fidem credulitatis excedam, & tibi
maiorem dolorem incutiam, recordanti quanto bo-
no carueris. Hoc ſolum dicam, quòd quicquid in nobis
longo fuit ſtudio congregatum, & meditatione diu-
turna quaſi in naturam uerſum, hoc illa libauit, didi
cit atque poſſedit, ita ut poſt profectionem noſtram,
ſi de aliquo teſtimonio ſcripturarum eſſet oborta cō-
tentio, ad illam iudicem pergeretur. Et quia ualdè
prudens erat, & nouerat illud, quod appellant philo
ſophi, τὸ πρέπον, id eſt, decere quod facias, ſic ad inter-
rogata reſpondebat, ut etiam ſua non ſua diceres, ſed
uel mea, uel cuiuſlibet alterius, ut in eo ipſo, quod do
cebat, ſe diſcipulam fateretur. Sciebat enim dictum 1. Ti. 2
ab Apoſtolo: Docere autem mulieri nō permitto, ne
uirili ſexui, & interdum ſacerdotibus, de obſcuris &
ambiguis ſciſcitantibus, facere uideretur iniuriam.
In noſtrum locum ſtatim audiuimus te illius adhæ-
ſiſſe conſortio, & nunquàm ab illa ne tranſuerſum
quidem unguem, ut dicitur, receſſiſſe. Eadem domo,
eodem cubiculo uſam, ut omnibus in urbe clariſſi-
ma notum fieret, & te matrem, & illam filiam repe-
riſſet. Suburbanus ager uobis pro monaſterio fuit, &
rus electum pro ſolitudine, multoque ita uixiſtis tē-
pore, ut ex imitatione ueſtri & conuerſione multa-
rum gauderemus Romam factam Hieroſolymam.
Crebra uirginum monaſteria, monachorum innu- Mona
merabilis multitudo, ut pro frequentia ſeruientium chorum
Deo, quod prius ignominiæ fuerat, eſſet poſteà glo- Romæ
riæ. Interim abſentiam noſtri mutuis ſolabamur al- frequē-
loquijs, & quod carne non poteramus, ſpiritu red- tia.
debamus. Sēper obuiare epiſtolis, ſuperare officijs,
ſalutationibus præuenire. Non multum perdebat ab
ſentia, quæ iugibus ſibi literis iungebatur.

In hac tranquillitate & Domini ſeruitute, hæreti
ca in his prouincijs exorta tempeſtas, cuncta turba-
uit, & in tantam rabiem concitata eſt, ut nec tibi, nec
ulli bonorum parceret. Et quaſi parum eſſet, hic uni
uerſa mouiſſe, nauem plenam blaſphemiarum Ro-
mano intulit portui. Inuenitque protinus patella
operculum, & Romanæ fidei puriſſimum fontem,
cœno lutoſa permiſcuere ueſtigia. Nec mirum, ſi in
plateis

plateis & in foro rerum uenalium, fictus ariolus ſtultorum uerberet nares, & obtorto ſuſte dentes mordentium quatiat, cum uenenata ſpurcaque doctrina Romæ inuenerit, quos induceret. Tunc librorum peri arkon infamis interpretatio; tunc diſcipulus oluios & uerè nominis ſui, ſi in talem magiſtrũ non impegiſſet. Tunc noſtrorũ didacticô cõtradictio, & phariſæorum turbata eſt ſcola. Tunc ſancta Marcella, quæ diu ſe cohibuerat, nè per æmulationem quippiam facere *[Rom. 1]* uideretur, poſtquam ſenſit fidem, Apoſtolico ore laudatam, in pleriſque uiolari, ita ut ſacerdotes quoque & nonnullos monachorum, maximeque ſeculi homines in aſſenſum ſui traheret, ac ſimplicitati illuderet epiſcopi, qui de ſuo ingenio cæteros æſtimabat, *[Lu. 16]* publicè reſtitit: malens Deo placere, quàm hominibus. Laudat Saluator in Euangelio uillicum iniquitatis, quòd contra dominum quidem fraudulenter, attamen pro ſe prudenter fecerit. Cernentes hæretici de parua ſcintilla maxima incendia concitari, & ſuppoſitam dudum flammam, iam ad culmina perueniſſe, nec poſſe latere, quod multos deceperat: petunt & impetrant eccleſiaſticas epiſtolas, ut communicantes Eccleſiæ diſceſſiſſe uiderentur. Non multum tempus in medio, ſuccedit in Pontificatum uir inſignis Anaſtaſius, quem diu Roma habere non meruit, ne orbis caput ſub tali epiſcopo truncaretur: Immo idcirco raptus atque tranſlatus eſt, ne ſemel latam ſententiam, precibus ſuis flectere conaretur, dicente Domi- *[Hiere. 14.]* no ad Hieremiam: Ne oraueris pro populo iſto, neque depreceris in bonum: Quia ſi ieiunauerint, non exaudiam preces eorum. Et ſi holocauſta & uictimas obtulerint, non ſuſcipiam eas. In gladio enim & fame & peſtilentia ego conſumam eos. Dicas, Quid hæc ad laudem Marcellæ? damnationis hæreticorũ hæc fuit principium, dum adducit teſtes, qui prius ab eis eruditi, & poſtea ab hæretico fuerant errore correpti: dum oſtendit multitudinem deceptorum, dum impia peri arkon ingerit uolumina, quæ emendata manu ſcorpij monſtrabantur: dum acciti frequentibus literis hæretici, ut ſe defenderent, uenire non ſunt auſi: tantaque uis conſcientiæ fuit, ut abſentes damnari, quàm præſentes coargui maluerint: Huius tam glorioſæ uictoriæ origo Marcella eſt: tuque caput horum & cauſa bonorum, ſcis me uera narrare, quem noſti uix de multis pauca dicere, ne legenti faſtidium faciat odioſa replicatio, & uidear apud maleuolos ſub occaſione laudis alterius, ſtomachum meum digerere. Pergam ad reliqua.

De Occidentis partibus ad Orientem turbo tranſgreſſus, minabatur plurimis magna naufragia. Tunc *[Lu. 18.]* impletum eſt: Putas ueniens filius hominis fidem inueniet ſuper terram? Refrigerata charitate multorum, pauci, qui amabant fidei ueritatem, noſtro lateri iungebantur, quorum publicè petebatur caput, *[Gala. 2]* contra quos opes omnes parabantur, ita ut Barnabas quoque duceretur in illam ſimulationem, immò apertum parricidium, quod non uiribus, ſed uoluntate cõ- *[Pſ. 103 & 145]* miſit. Et ecce uniuerſa tempeſtas, Domino flante, deleta eſt, expleturmque uaticinium prophetale: Auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in puluerem ſuũ reuertentur: In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Et illud euangelicum: Stulte, hac nocte auferetur anima tua à te: quæ autem præparaſti, cuius erunt? *[Lu. 12]*

Dum hæc aguntur in Iebus, terribilis de Occidente rumor affertur, obſideri Romam, & auro ſalutem ciuium redimi, ſpoliatosque rurſum circundari, ut *[Roma capta à Gothis]* poſt ſubſtantiam, uitam quoque perderent. Hæret uox, & ſingultus intercipiunt uerba dictantis. Capitur urbs, quæ totum cœpit orbem: immò fame perit antequàm gladio, & uix pauci qui caperentur, inuenti ſunt. Ad nefandos cibos erupit eſurientium rabies, & ſua inuicem membra laniarunt, dum mater non parcit lactanti infantiæ, & ſuo recipit utero, quem paulò ante effuderat. Nocte Moab capta eſt, *[Eſa. 15]* nocte cecidit murus eius. Deus, uenerunt gentes in *[Pſ. 78.]* hæreditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum, poſuerunt Hieruſalem in pomorum cuſtodiã. Poſuerunt cadauera ſanctorum tuorum eſcas uolatilibus cæli, carnes ſanctorum tuorum beſtijs terræ. Effuderunt ſanguinem eorum ſicut aquam in circuitu Hieruſalem, & non erat qui ſepeliret.

Quis cladem illius noctis, quis funera fando *[Aeneida 2.]*
*Explicet, aut poſſit lachrymis æquare * dolorem?* *[*labores?]*
Vrbs antiqua ruit, multos dominata per annos:
Plurima perq; uias ſparguntur inertia paſſim
Corpora, perq; domos & plurima mortis imago.

Cum interim, ut in tanta confuſione rerum, Marcellæ quoque domum cruentus uictor ingreditur.

Sit mihi fas audita loqui, immo à ſanctis uiris uiſa narrare, qui interfuere præſentes, qui te dicunt in periculo quoque ei fuiſſe ſociatam. Io trepido uultu excepiſſe dicitur introgreſſos, cumque poſceretur aurũ & defoſſas opes uili excuſaret tunica, non tamen fecit fidem uoluntariæ paupertatis. Cæſam fuſtibus flagelliſque aiunt non ſenſiſſe tormenta: ſed hoc lachrymis, hoc pedibus eorum proſtratã egiſſe, ne te à ſuo *[Marcella cæditur fuſtib⁹ & flagellis.]* conſortio ſepararent, ne ſuſtineret adoleſcẽtia, quod ſenilis ætas timere non poterat. Chriſtus dura corda molliuit, & inter cruentos gladios inuenit locum pietas: cumque & illam & te ad Apoſtoli Pauli baſilicam Barbari deduxiſſent, ut uel ſalutem uobis oſtenderent, uel ſepulcrum, in tantam lætitiam dicitur erupiſſe, ut gratias ageret Deo, quòd te integram ſibi reſeruaſſet, quòd pauperem illam non feciſſet captiuitas, ſed inueniſſet: quòd egeret quotidiano cibo quòd ſaturata Chriſto, non ſentiret eſuriem, quòd & uoce & opere loqueretur: Nuda exiui de utero matris meæ, nuda & redeam. Sicut Domino uiſum eſt, ita & *[Iob 1.]* factum eſt. Sit nomen Domini benedictum. Poſt aliquot dies ſano, integro, uegetoque corpuſculo obdormiuit in Domino & te paupertaculæ ſuæ, immo per te pauperes reliquit hæredes, claudens oculos in manibus tuis, reddens ſpiritum in tuis oſculis, dum inter lachrymas tuas illa rideret, conſcientia uitæ bonæ & præmiis futurorum. Hæc tibi, Marcella uenerabilis, & tibi, Principia filia, una & breui lucubratione dictaui, non eloquij uenuſtate, ſed uoluntate in uos animi gratiſſimi, & Deo & legentibus placere deſiderans. *[Reddit animã.]*

FINIS IANVARII.

FEBRVARIVS.

MARTYRIVM SACROSANCTI MARTYRIS DEIFERI IGNATII EPISCOPI,

AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

1. Feb.

CVm Traianus ſumpſiſſet ſceptra Romanorum imperij, erat Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopus, & nomine & re Deifer Ignatius. Nam magno quidem Petro ſuccedit Euodus: Euodo autẽ Ignatius, ſitque & morũ eius & uirtutis æmulator. Huic diuino Ignatio, cum eſſet adhuc planè puer, aiunt Chriſtum adhuc uerſantem in mundo, ei intemeratas manus impoſuiſſe, & ad populum intuentem, dixiſſe: Niſi quis ſeipſum humiliauerit ut hic puellus, non intrabit in regnum cælorum: & qui unum ea talibus pueris ſuſceperit in nomine meo, me ſuſcipit: qualiſnam futurus eſſet ætate proficiens Ignatius, hinc oſtendẽs, & apoſtolicam illius doctrinam apertè indicans.

Matt. 18.

Ignatius, diſcipulus Iohannis Euãg.

Hic ergo diuinus Ignatius, ſimul cum Policarpo, qui Smyrnenſi præerat eccleſiæ, fuit diſcipulus Iohãnis Euangeliſtæ: & cum ad eum ſolum uenticaſſet, & omnem uirtutis ſpeciem, & eam maximè, quæ decet ſacerdotem, diligenter exercuiſſet, ſacerdos deinde eligitur communi ſententia omnium ſimul apoſtolorum, & Antiochenus creatur Epiſcopus. Cum autem aſſumpſiſſet eccleſiam, & multo ſudore & labore in ea ſeminaſſet præconium pietatis, & zelum per omnia apoſtolicum & doctrinam oſtendiſſet, & extitiſſet perfectus miniſter Chriſti myſteriorum, ſic quoque poſteà martyr, beſtiis propter illum traditus, ut paulò altius repetens declarabit oratio.

Fit epiſcopus Antiochiæ.

Traiano enim Romanorum Imperatori, quam de Scythis habuerat, elato uictoria, & nõ ſuſtinenti ſuã hucuſquè ſiſtere felicitatem, ſed uolenti eam ulterius producere, & Romanorũ imperio multos alios ſubiungere, aduerſus Chriſtianos ſeu aduerſus pietatem bellum ei uiſum eſt optimum eſſe & expedire. Nam illo quidem modo putabat ſe ſoli prodeſſe reipublicæ: ſic autem etiam deos ſuos colere, & eos inducere, ut opem ferant aduerſus hoſtes. Grauem itaque ac difficilem perſecutionem infert aduerſus piã fidem, & proponit edicta per uniuerſam terrã, quæ eius parebat imperio, ut uel eſſent cum eo omnes impietatis participes, uel adhuc manentes Chriſti, afficerentur uarijs ſupplicis & acerbis mortibus. Cõtigerat, ut tunc Traianus uerſaretur Antiochiæ, ut qui eſſet expeditionem ſuſcepturus contra Perſas, & bellum ibi pareret. Hic ergo ei de diuino ſignificatur Ignatio, ꝙ & religionem teneret Chriſtianam, & hominibus perſuaderet, ut Chriſtũ tanquàm Deũ honorarent: idque cum fuiſſet à Pilato cruce condẽnatus & morte, ut docent eius acta: & fert legem de ſeruanda uirginitate, & de contemnendis diuitijs & delicijs, & alijs, quæ ſunt in uita iucunda: & quod eſt omnium grauiſſimum, ꝙ non oporteat putare eſſe deos, & nullam Imperatorum ducere rationem.

Traianus perſequitur Chriſtianos.

Nota has tanti uiri leges.

Hæc poſtquàm audiuit Traianus, ſancto ſtatim accerſito, cum unà etiam adeſſet Senatus: Tu ne es, inquit, qui diceris Deifer, qui noſtra iuſſa ludificaris, & omnẽ euertis Antiochiã, & omnes ducis poſt Chriſtum, qui à te prædicatur, & nec ſolu quidem deos dignaris nomine? Diuinus autem Ignatius, Ego ſum, inquit, Ille uerò, Et quid ſibi uult, inquit, illud Deifer? Cui Martyr: Qui Chriſtum, inquit, circunfert in anima. Imperator autem, Tu ergo, inquit, Chriſtum in teipſo circunfers? Certè, inquit. Scriptũ eſt enim: Habitabo in eis & inambulabo. Quid uerò nos? non uidemur tibi deorum aſſiduè meminiſſe, & eos ſemper in anima circunferre, eosque inducere ad opem ferendam contra hoſtes, & per eos omnia facere, quę ſunt ea animi ſententia? Reſpondens autem diuinus Ignatius: Hei mihi, inquit, ſimulacra gentium deos nominas. Vnus enim Deus, inquit, uerus, qui cæli & terræ & maris, & omnium quæ ſunt in ipſis, eſt creator: Vnus Chriſtus Ieſus, Dei filius unigenitus, cuius regni non eſt finis. Quem ſi tu agnoſceres, ò Imperator, & purpura ipſa & diadema & thronus regius, firmiora eſſent & ſtabiliora.

Theophoros. Deum ferens.

2. Co. 6

Imperator uerò, Hæc, inquit, mittamus. Tu autẽ, ſi uelis, inquit, ò Ignati, meæ potentiæ rẽ facere gratiſſimam, & decætero referri in numerum meorum amicorum; hac mente mutata, dijs nobiſcum ſacrifica, & ſtatim (Sciant ipſi omnes) te magni Iouis conſtituam Pontificem, & patrem nominabo Senatus. Ad hæc diuinus Ignatius, Gratias quidem præbere, ò Imperator, omnibus quidem eſt pulchrum, maximè autem Imperatoribus, ꝙ poſſint ipſi amplius gratificari, ſed eas, quæ ſunt omnino utriſque utiles & conducibiles, eas uerò, quæ poſſunt lædere & maximè animam, & uehementiorem ignis gehennam ei accedere, non qui dat ſolum, ſed etiam qui petit, & ipſe miſerrimus, Admirabilis autem, ò Imperator, & munifica eſt tua promiſſio. Quid enim mea refert, à re maximi Iouis conſtitui Pontificem, & uocari patrem Senatus, qui ſum Chriſti ſacerdos, & ei quotidiè ſacrifico ſacrificium laudis, & iam totum meipſum propero immolare, & efficere complantatũ eius mortis ſimilitudini? Imperator uerò: Cuinam, inquit, feſtinas teipſum immolare, ei ne, qui à Pontio Pilato in crucem fuit actus? Maximè, inquit magnus Ignatius, ei, qui peccatum crucifixit, & eius inuentorem deſtruxit diabolum, & omnem eius potentiam per crucem aboleuit. Rurſus autem Imperator: Videris, inquit, mihi ò Ignati, omnino recto carere iudicio & ſana mente. Non enim tam apertè fuiſſes deceptus ſcripturis Chriſtianorum, ſed cognouiſſes omnino quantum ſit bonum edictis parere Imperatorijs, dijs ſacrificia offerre cum omnibus. Ad hæc ſanctus, utens rurſus maiore dicendi libertate: Etiamſi beſtijs, inquit, conſumpſeris, etiamſi me cruce condemnaueris, etiamſi gladio & igni tradideris quæ ſũt in tua poteſtate, nunquàm ego patiar dæmonibus offerre ſacrificium. neque enim metuo mortem, neque deſidero præſentia, quæ eſt in poteſtate ueſtra præbere fruenda, ſed ſola deſidero futura, & à me omne adhibere ſtudium, ut tranſeam ad Chriſtum, qui pro me eſt mortuus.

Heb. 2.

Fortitudo beatiſſimi martyris.

Propter quę uolens Senatus martyrem arguere ignorantiæ: Quid autem tu quoque, dixerunt, confiteris Deum eſſe mortuum? Quomodo uerò qui ſubijt mortem, eamque execrandam, poterit prodeſſe alijs? Dij autem & ſunt immortales, & dicuntur à nobis. Cum ex hoc occaſionem diuinus accepiſſet Ignatius, ſimul & irridendi illorum deos, & eis aperiendi ianuam

di ianuam myſterij ſuſceptæ carnis diſpenſationis; & ſic deducendi ad fidem Chriſti cognitionis, ſic uerba habuit: Meus Dominus & Deus Ieſus Chriſtus, primum quidem propter nos homo factus eſt & propter noſtram ſalutem, crucemque & mortem & ſepulturam ſua ſponte accepit. Cæterum rurſus tertio die reſurrexit, inimici deiecta & proſtrata potentia, & aſcendit in cælos, unde uenerat, nos ſimul à lapſu peccati faciẽs reſurgere, & rurſus introducens in paradiſum, ex quo malè fueramus eiecti, nos donauit bonis maioribus, quàm erant ea, quæ præceſſerant. Quòd autem ex iis, qui à nobis cenſentur dij, ullus tale quid fecerit; nullus omnino aſſeruerit. Nam cum iſti fuiſſent homines malefici & exitioſi, & multa feciſſent ad damnum & exitium noſtræ uitæ & ſtatus, prauam autem deorum opinionem & ſpeciem hominibus, qui ſunt à ratione paulò alieniores, citra ullã rationem præbuiſſent, contractis poſtea uelis deceptionis & ſcena ablata, deprehenſi ſunt id ꝙ erant, ut qui turpiter è uita exceſſerint, & morti immortali traditi ſint propter multorum interitum. Iupiter quidem certè, qui eſt nobis primus & maximus deorum, in Creta eſt ſepultus, Aeſculapius uerò fulmine eſt percuſſus. Sepulcrum Veneris oſtenditur in Papho, & Hercules fuit ab igne conſumptus. Nam cum tales ſint, immo uerò longe deteriores, ea eis obtigerunt, quæ merentur.

Cum hæc dicta fuiſſent ab Ignatio, Imperator ſimul cum Senatu, timens ne ſi eſſet eius ſermo prolixior, res quidem gentilium labefactarẽtur, & uel nõ crederentur, uel haberentur ludibrio: & uera quidẽ floreret religio, & tolleretur nubes erroris, quæ ei offundit tenebras: eum quidem conijcit in uincula, & in tutiſſima collocat cuſtodia.

Mittitur in carcerẽ S. Ignatius.

Ipſe autem cum tota nocte apud ſe cogitaſſet, quonam modo eum ulciſceretur pro meritis, & quonam modo è præſenti eũ uita ſubduceret, ſtatuit eum feris tradere deuorandum, ut dilaniatus ab eis ſanctus, interiret. Viſus eſt enim Imperatori hic mortis modus longe grauiſſimus. Cum hanc rem ergo Senatui manè communicaſſet, ipſi quoque eius laudarunt ſententiam: ſed cõſuluerunt, ne hæc beſtijs obiectio fieret Antiochiæ, ne aiebant, ſic magis deſideratum & glorioſum apud ſuos ciues reddamus Ignatium, martyrico fine è uita excedentem. Quamobrem dicebãt oportere eum Romam abduci uinctũ, & illic tradi beſtijs. Sic enim & prolixitate itineris grauius ſubibit ſupplicium, & ſimul Romanis quiſnam ſit ignorantibus, uidebitur eſſe peremptus, tanquam unus ex maleficis; & nec minima quidem erit eius apud illos memoria. Cum hoc ergo placuiſſet, & in ipſum lata fuiſſet protinus ſententia, Imperator eum rurſus producit è cuſtodia, hoc eius poſtremum faciens periculum. Et primum quidem multis bonorum promiſſis crebro ſanctum deliniebat ac demulcebat: Deinde etiam rurſus minis magis terreſcens.

Hæc ſũt machinæ maligni dæmonis.

Poſtquàm autem eum uidit nec cedere promiſſis, neque minas formidare, deſperans omnino fore ut mutaretur, ad effectum deduxit ea, quæ decreta fuerant: & cum iuſſiſſet prioribus grauiora ei imponi uincula, tradit eum cohorti militari, & mittit Romam, iubens, cum aduenisset ciuibus dies feſtus, quo totus congregatur populus, eum tradi beſtijs ad communem theatri delectationem, ut conueniente ei, quod dicit D. Paulus, ipſe quoque fieret ſpectaculũ mundo, angelis & hominibus.

1. Co. 4

Martyr ergo cum ultimam illam accepiſſet ſentẽtiam, & Deo magno clamore, ut conſentaneum erat, egiſſet gratias, cum magna uoluptate & lætitia ſibi imponit uincula. Et Imperator quidẽ egreditur contra Perſas cum ſuo exercitu: diuinus autẽ Ignatius, cum eccleſiæ prius benè eſſet precatus, & gregem ſuum Deo commendaſſet cum lachrymis, uinctus ſequebatur milites. Deinde cum Seleuciam non cunctans, non flens, non ſe aliquid graue omnino pati præ ſe ferens, ſed alacribus ueniſſet pedibus, à militibus in nauem immittitur, & cum eis appellit Smyrnam. Hic ſalutat Polycarpum diuinum Apoſtolum, quem Smyrnenſi præfuiſſe eccleſiæ, cum Ignatij fuiſſet condiſcipulus, ſuperius diximus. Eum ergo ſalutat, glorians & magnificè ſibi placens lætuſque de uinculis. Quid enim ei poterat eſſe maiori ornamento, quàm aſpici pati pro Domino, qui eum ſic dilexerat?

Lætatur in uinculis.

Deinde cum etiam reliquis Epiſcopis & Presbyteris & Diaconis reddidiſſet eas, quas par erat, ſalutationes, quoniam multi concurrebant ex eccleſijs Aſiæ & ciuitatibus ad uidendum illud ſpectaculũ, & ut pulchro fruerentur fluento, quod fluebat ex illius lingua, ipſe ea, quæ par erat, ſuadẽs, rogabat omnes, ut pro ipſo orarent, ut per feras citò reſolueretur ad eum, quem deſiderabat; & appareret ante illius faciem. Cum uideret autem eos ualde perturbatos & quodammodo pendentes ab illius anima, & non ferendum damnum exiſtimantes ſeparationem eius & mortem, de iis, qui ſunt Romæ, timens, ne ipſi quoque ſimiliter affecti, non ſuſtinerent eum uidere tradi beſtijs ſed manus ei afferrent, quibus mandatum erat ut eum traderent, & ei clauderent apertum ianuam martyrij, ſtatuit ad eos mittere, ut ij quoque ꝓ eo orarent, ut curſus ſuæ exercitationis ei impediretur: ſed per feras, ſicut dictum eſt, citò reſolueretur ad dilectum Dominum. Operæpretium eſt autem illius quoque meminiſſe epiſtolæ, quæ ſic habet ad uerbũ.

Epiſtola eius ad Romanos.

Ignatius, qui & Deifer, Epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ, quæ eſt Antiochiæ, eccleſiæ, quæ miſericordiã eſt conſecuta in maieſtate patris altiſſimi & Ieſu Chriſti ſolius eius filij, dilectæ & illuminatæ, in uoluntate eius, qui uoluit omnia, quæ ſunt ſecundum charitatem Ieſu Chriſti Dei noſtri, quæ etiam præſidet in loco regionis Romanorum, quam ſaluto in nomine Ieſu Chriſti, ſecundum carnem & ſpiritum unitam omni eius mandato, impletam gratia Dei ad lætandum in Chriſto Ieſu Dño. Cum Deum precatus, obtinuerim ut uiderem ſpectabiles ueſtros uultus, uinctus in Chriſto Ieſu ſpero me uos ſalutaturũ, ſi Dei fuerit uoluntas, ut dignus habear, qui ſic ſim uſque ad finem. Meum enim ritè ſuccedit uotum, ſi gratiam fuero conſecutus, ut ſortem meam accipiã ſine impedimẽto. Timeo enim ueſtram charitatem, ne ea me afficiat iniuria. Vobis enim facile eſt facere, quod uultis, mihi autem difficile eſt Deum aſſequi, ſi uos mihi peperceritis. Non enim uolo uos hominibus placere, ſed Deo, ſicut etiam placetis. Non enim ego unquam habebo aliud tempus Deum aſſequẽdi, neque uos. Si ſilueritis à me, ego Dei efficiar. Sin uerò carnem meam amaueritis, rurſus ero currens.

Deſiderium eius ardentiſſimũ patiendi propter Chriſtũ.

Potius autem mihi præbete, ut Deo immoler, eſt enim ara parata, ut effecti chorus in charitate, canatis patri in Chriſto Ieſu, quòd Epiſcopum Syriæ dignatus ſit Dominus, ut inueniretur in Occidente, cum accerſens ab Oriente. Pulchrũ eſt à mundo occidere ad Deum, ut ad ipſum exoriamur. Nulli unquàm inuidiſtis, alios docuiſtis. Ego autem uolo illa quoque eſſe firma ac ſtabilia, quæ uobis mandata didiciſtis. Solum rogate, ut dentur mihi uires à Domino, ut non ſolum dicar Chriſtianus, ſed etiam inueniar & dici poſſim, & tunc uidebor eſſe fidelis, quando mundo non apparebo. Nihil enim quod apparet, eſt æternum. Quæ enim cernuntur, ſunt ad tempus, quæ autem non uidentur, æterna.

2. Co. 4

Ego ſcribo eccleſijs, & mãdo omnibus, quòd ego

lubens

lubens pro Chriſto morior,ſi uos non prohibueritis. Rogo uos, ne ſit intempeſtiua ueſtra in me beneuolētia, ſinite me deuorari à feris, per quas licet Deum conſequi. Sum Dei ſrumentum, & molor per dentes ferarum, ut Chriſti inueniar mundus panis. Feris potius blandimini,ut fiant mihi ſepulcrum, & nihil relinquant mei corporis,ne ſopitus fiam grauis. Tunc ero uerus Chriſti diſcipulus, quādo nec corpus quidem meum adhuc uidebit mundus. Pro me Chriſto ſupplicate,ut per hæc inſtrumenta, munda inueniar hoſtia. Non ſicut Petrus & Paulus uobis præcipio. Illi Apoſtoli, ego condemnatus, illi liberi, ego autē ſeruus uſque in hodiernum diem. ſed ſi nolueritis, ego libertus Ieſu Chriſti, & exurgam in ipſo liber.

Humilitas tāti uiri.

Nunc diſco uinctus nihil mundanum cupere aut inane: à Syria uſque ad Romam ipſam pugnans cum beſtijs, à terra & mari noctu & diu uinctus decem leopardis, qui ſunt cohors militaris, qui etiam ſi beneficio afficiantur, fiūt deteriores. In eorum uerò iniurijs magis diſco Profuerint feræ mihi paratæ,& opto,ut eæ mihi paratæ inueniantur, quibus etiā blandiar,ut me protinus deuorent, non ſicut quoſdam timore affectæ non tetigerunt. Quòd ſi ea etiam inuitæ noluerint, at ego tranſibo. Ignoſcite mihi, ſcio quid mea interſit. Nūc incipio eſſe diſcipulus,ut Ieſum Chriſtum aſſequar. Ignis & crux, beſtiarum irruptiones,diſſectiones, diuiſiones, oſſium diſperſiones, amputatio membrorū, trituræ totius corporis, & diaboli tormenta ſuper me ueniant, dummodo Ieſum Chriſtum aſſequar. Nihil mihi proderūt mundi iucunditates,neque regna huius ſeculi. Melius eſt mihi mori in Chriſto Ieſu, quàm regnum obtinere uſque ad fines terræ. Quid enim prodeſt homini,ſi totum mundum lucretur,& ſuæ animæ patiatur detrimentum? Illum quæro,qui pro nobis eſt mortuus.

Matt. 16.

Ignoſcite mihi,fratres: ne ſitis mihi impedimēto, quo minus uiuam,neque me uelitis mori. Sinite me puram lucem accipere. Cum illuc enim uenero,ero homo Dei. Permittite mihi, ut ſim imitator paſſionis Chriſti. Si quis ipſum in ſeipſo habet intelligat quod uolo,& mei moueatur cōmiſeratione, cū ſciat quæ me conſtringant. Princeps huius ſeculi me uult diripere, & corrumpere meam in Deum ſentētiam. Nemo ergo ea ijs,qui adſunt, ei opem ferat. Eſtote mei potius,hoc eſt,Dei. Ne loquamini Chriſtum Ieſum,mundum uerò deſideretis. Ne habitet inter uos inuidia. Nec ſi ego quidem præſens uos rogem, parete mihi,ijs autem parete potius, quæ ego ad uos ſcribo. Ex ijs enim,quæ ſcribo ad uos,mori cupio. Meus amor eſt cruci affixus, & non eſt in me ignis amans mundanæ materiæ,aqua autem potius uiua & in me loquens,quæ intus mihi dicit: Veni ad patrem. Non delector nutrimento corruptionis, neque uoluptatibus huius uitæ. Panem Dei uolo,panem cæleſtem,panem uitæ, qui eſt caro Ieſu Chriſti filij Dei, qui poſtea natus eſt ex ſemine Dauid & Abraam, & potum Dei uolo,eius ſanguinem, qui eſt charitas, in quam non cadit interitus, & uita perennis. Non amplius uolo uiuere,ſicut homines. hoc autem erit, ſi uos uolueritis. Velitis ergo,ut uos quoquè Deus uelit. Breuibus literis peto à uobis, mihi credite. Ieſus uerò Chriſtus uobis aperiet,qui eſt os non mendax, quòd uera dico petendo,ut conſequar. Non ſecundum carnem ad uos ſcribo,ſed ſecundum Dei ſententiam. Si paſſus fuero, mementote in oratione ueſtra eccleſiæ Syriæ, quæ pro me, paſtore Deo utitur. Solus ipſam Ieſus Chriſtus uiſitabit, eiusque curam geret & ueſtra charitas. Salutat uos meus ſpiritus,& charitas eccleſiarū, quæ me ſuſceperunt in nomine Ieſu Chriſti,non tanquàm tranſeuntē. Etenim quæ ad me non attinebant in uia, quæ eſt ſecundum carnem, me deduxerunt in ciuitatem. Scribo autem hæc ad uos è Smyrna per Epheſios,qui digni ſunt, qui beati iudicentur. Eſt uerò mecum cū multis alijs Crocus quoque,nomen deſiderabile eorum, qui mecum conuenerunt è Syria ad gloriam Dei. Hæc ad uos ſcripſi nono Cal. Septemb. Valete perpetuo fratres in tolerantia Ieſu Chriſti, Amen.

Nota uerba uerè ignea.

Sed eſt hæc quidem epiſtola. Ipſe autē paulo pòſt è Smyrna deductus à militibus, & cū appuliſſet Troadem & Neapolim,tranſijt pedes per Philippos & Macedoniam,eas, quæ ſunt in uia, inuiſens eccleſias,& in eis docens,exhortans,diſſerens,fratres, qui erant paulò ſimpliciores & imbecilliores, confirmans, & efficiens, ut omnes uigilarent & eſſent ſobrij. Cū uerò tranſijſſet Epirum, & mare tranſmiſiſſet Adriaticum & Tyrrhenū,appellit Puteolos. Hoſpitio autem exceptus ſimul cū militibus ab ijs, qui illic erāt, fidelibus, cum eos quoque ualere iuſſiſſet in Domino, uenit Romam, & ſiſtitur ante præfectum urbis. Cum is ergo Deiferum uidiſſet Ignatium, & literas accepiſſet Imperatorias, dies autem aduenīſſet opportunus,quando erat dies feſtus & celebris Romanorum,ducit eum in medium theatrum, ſicut iubebat improbum edictum Imperatoris. Cum ergo uniuerſa ciuitas ſederet in theatro, cum ardenti ſpiritu & oculis iam ſpectaculum amantibus, utpotè quòd iam ſama ubique annunciaſſet, Syriæ Epiſcopum cū feris eſſe pugnaturum,conuerſus ille ad populū cum quodam generoſo & inflexibili animo, ut qui gloriaretur & ſibi placeret propter eā, quæ pro Chriſto ſuſcipi cernebatur,ignominiam, Viri,inquit,Romani,& præſentis huius certaminis ſpectatores: nō hæc mihi fiunt,ut luam pœnas alicuius maleficij, aut ſceleratę alicuius actionis, ſed ut Deum aſſequar,cuius quidem teneor deſiderio, & quem cupio inſatiabiliter. Sum enim eius frumentum, & molor per dentes beſtiarū,ut fiam ei purus panis. Hæc dixit, & dimiſſi leones, eum ſtatim dilacerarunt & deuorarunt,à ſolis aſperioribus illius oſſibus abſtinentes, ei re uera impletis uotis, ut beſtiæ eſſent eius ſepulcrum,& nihil reliquū eſſet eius corporis, utpotè quòd Deus pluris faceret famuli preces & amorem ferre uſque ad finem, quàm efficere, ut non tangeretur à leonibus,ut ſuo nomini tribueret gloriam.

In itinere confirmat eccleſias.

A leonibus deuoratur, ſicut optarat.

Poſtquàm autem hæc euenerunt & finem acceperunt,qui Romæ erant fideles,ad quos adhuc uiuens diuinus ſcripſerat Ignatius, poſtquam dimiſſum fuerat theatrum,conuenientes,cum oſſa id cupientibus manibus ſuſtuliſſent, & ea honorificè ac reuerenter compoſuiſſent, ea depoſuerunt in loco inſigni extra urbem, uiceſimo menſis Decemb. Hæc poſtea deportata ſunt in patriam martyris Antiochiam, & quæ intercedunt ciuitates, duplicē accepere benedictionem,& prius,quando martyr uinctus ducebatur Romam ex Antiochia, & nunc, quando cum præclaris trophæis illuc referebatur, tanquàm apes fauum, illum circumuolantes. Atque dicitur quidem, quòd poſt martyricam eius conſummationem,lugentibus illius priuationē ijs,qui Romæ erant fideles, & nullam accipiētibus doloris conſolationem, & uacantibus ſepulcralibus hymnis & uigilijs, ipſe in ſomnis apparēs, & eos quaſi amplectens,qui ſcilicet ſeipſos præbuerunt dignos illius conſuetudine, luctum eis effecit facilem & leniorem, & doloris ſedauit uehementiam. Alij rurſus dixerunt, ſe uidiſſe eum ſudore diffluentem, tanquàm qui nuper reſpiraſſet à laboribus decertationis, & precantem ſalutem ciuitati & omnibus fidelibus.

Ex oſſibus eius ciuitates benedictionē accipiunt.

Hic quidem fuit exitus Deiferi Ignatij, hæc ſunt

certamina

certamina, hi ſunt inſani eius amores in Chriſtum. Et fert teſtimoniũ Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus uir magni faciendus, qui diuini Ignatij crebro meminit. Quinetiam Polycarpus, qui Smyrnenſi præerat eccleſiæ, qui cum eo uentitabat ad Iohannem Euang. & Theologum, & cum captiuus Romam duceretur Antiochia, eum ſicut diximus ſalutauit, hæc alicubi ſcribens in ſuis Epiſtolis: Rogo uos fratres, ut obediatis, & omnem exerceretis tolerantiam, quã uidiſtis oculis, non ſolum in beatis Ignatio, Ruffino & Zoſimo, ſed etiã in multis alijs ex uobis, & in ipſo Paulo & ijs, qui cũ ipſo crediderũt, ꝙ ij omnes nõ in uanũ cucurrerũt, neq; in uanũ laborauerũt ſed in fide & iuſtitia, q̃ eſt in Chriſto Ieſu. Quamobrẽ ſũt etiã in loco, qui eis debetur à Domino, cũ quo paſſi ſunt. Non enim præſens ſeculum dilexerunt, ſed Chriſtũ, qui pro nobis mortuus eſt & reſurrexit. Sic ergo ſitus erat D. Ignatius in ſacris illorum animis, & cum deſideraſſet beſtiarum uẽtres ſibi ſepulcrum efficere, in piorum uirorum magis habitat animis.

Lib. 5. aduerſus hæreſes.

Phil. 2.

Imperator autẽ Troianus cũ de diuino hoc Ignatio poſtea didiciſſet, & quam fortiter peregiſſet hoc certamen martyrij, & quòd, ut ipſe tulerat ſententiã à beſtijs fuiſſet deuoratus, & multa etiam audiuiſſet de Chriſtianis, qui erant in regione, quòd ſcilicet nihil præter leges facerent, neque rem ullam agerent impiam, ſed diluculo ſurgentes, & Chriſtum adorarent tanquàm Dei filium, & omnem exercerent abſtinentiam in cibo & in potu, & nihil tangerent ex ijs, quæ lex prohibet. Cum ille, inquam, hæc audiuiſſet, & ductus eſt pœnitentia eorum, quæ facta fuerant, & dicitur tale decretum propoſuiſſe, ut gens quidem Chriſtianorum exquireretur & omnibus eſſet cognita: inuenti autem non interficerentur, ſed neque magiſtratus gererent, neque ſuſciperent ullam reipublicę adminiſtrationem. Sic non uita ſolum Ignatij, ſed iam mors etiam fuit multorum bonorum conciliatrix, gloriatio fidei, quæ eſt in Chriſto, augmentũ pietatis, adhortatio ad eos, qui ſunt ex Deo, labores, & contemptio eius uitæ, quæ eſt ad tempus, & cõtinentia ab ijs, quæ ſunt noxia, & ſtudiũ uitæ puritatis: Gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria & ſancto & uiuifico ſpiritui nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Plinius Secundus hac ad eum ſcripſit.

Nota abſtinẽtiam Chriſtianorum.

MARTYRIVM S. PIONII presbyteri & Sociorũ, ex Simeone Metaphraſte. Apparet autem ab ijs eſſe conſcriptum, qui præſentes illi interfuere. Teſtatur uero Euſebius Cæſareenſ. lib. 4. cap. 14. Hiſtor. Eccleſiaſt. ſe in libello de ueterum ſanctorum martyriis, omnia Pionij facta pleniſſimè eſſe complexum.

Hebr. 13.

1. Feb. iuxta Bedam Vſuardũ &c.

APoſtolus monet, ut ſanctorum memoriã celebremus, minimè ignorans, nos, dum eos, qui toto animo in fide ſana permanſerunt, celebramus, ad ea, q̃ præſtãtiora ſunt, mitanda concitari. Quod cum ita ſit, Pionij martyris memoria nobis præcipuè colenda eſt, qui tunc etiam, cum in mundo peregrinaretur, multos ab errore reuocauit, & uir Apoſtolicus noſtris temporibus fuit. Cumque martyrio coronatus, ad Dominum uocatus eſt, admonitionis gratia hoc nobis uirtutis exemplum reliquit, ut nunc etiam doctrinæ ipſius monimenta haberemus.

Vigeſimatertia menſis Februarij die, cum ſabbatũ magnum inſtaret, natali ſcilicet beati martyris Polycarpi, uigente Decij Imperatoris perſecutione, Pionius Presbyter, & Sabina ueræ pietatis ſtudioſa, & Aſclepiades, & Macedonia, & Linus Eccleſiæ Catholicæ Presbyter, compræhenſi ſunt. Pionius igitur pridie natalis diei ſancti Polycarpi futurum præuidit, ut eo ipſo die caperentur. Itaque cum ſimul cum Sabina & Aſclepiade ieiunans, ſe poſtridie compræhenſos iri proſpexiſſet, ſumptis tribus catenis conneaxis, colloque ſuo & Sabinæ & Aſclepiadis iniectis, domi expectabat. Id autem fecit, tum ne ab amicis abducerentur, tum ne poſſet aliquis ſuſpicari, ſe, ut reliquos, ad ea, quæ idolis eſſent immolata, comedenda duci uelle: & ut omnes intelligerent, ſe ſtatim in carcerem duci decreuiſſe. Cum igitur precationibus incubuiſſent, & ſabbato ſanctum panem & aquam cepiſſent, ſuperuenit Polemo Ædituus cũ ſatellitibus ſuis, ut homines Chriſtianos quæreret, eoſque ad immolandum idolis, & comedendum ea ijs, quæ fuiſſent immolata, perduceret. Et Ædituus: Noſtis, inquit, planè decretum Imperatoris, quo uobis iubetur, ut dijs ſacrificetis? Cui Pionius: Nouimus, inquit, mandata Dei, quibus imperat, ut ipſum ſolum adoremus. In forum igitur, inquit Polemo, uenite, & illic obtemperabitis. At Sabina & Aſclepiades dixerunt: Nos Deo uiuenti obtemperamus. Ducebat igitur eos, ſed ſine ui. Cum autem ire pergerent, uiderunt omnes, eos uincula geſtantes. Quamobrem re noua commotus populus, celeriter concurrebat, & præ multitudine mutuo premebantur. Et cum in forum ueniſſent, & in portico ad Orientem ſita, ad portam duplicem conſtitiſſent, impletum eſt totum forum, & ſuperiores porticus tum uiris Gręcis atque Iudæis, tum etiam mulieribus. Nam cum magnum eſſet ſabbatum, feriabantur. Quinetiam fundamenta arcusque conſcenderant, ut ſpectarent.

peraũit anno Chriſti 251.

In media igitur cum ſtetiſſent. Satius eſt, inquit Polemo, ò Pioni, ut quemadmodum omnes faciunt, uos quoque pareatis Imperatori, & ſimulacris immoletis, ne puniamini. At Pionius, extenſa manu, hilari uultu cauſam ſuam defendit: Viri, inquiens, Smyrnæi, qui & urbis pulchritudine, & melle Homerico, ut dicitis, gloriamini, & ſi qui ſunt inter uos Iudæi, audite me paucis perorantem: Audio uos riſu gaudioque eos, qui transfugiunt, ſuſcipere, perinde quaſi ridiculum aliquid, ac leue ſit id, quod agunt, dum idolis ſponte ſacra faciunt. Atqui æquum erat, Græci, ut magiſtrum ueſtrum Homerum audiretis, qui hominum interitu lætari, pium eſſe negat. Vobis autem, Iudæi, Moſes ita iubet. Si uideris iumentum inimici tui cecidiſſe, & ſub onere iacere, ne præterieris, ſed ipſum excitato. Aequum item erat, uos Salomonem audire, qui, Si ceciderit, inquit, inimicus tuus, ne gaudeas, & calamitate ipſius ne extollaris. Ego enim magiſtrum meum audiẽs, mori malo, quàm ab eius præceptis diſcedere. Et totis uiribus enitor, ne recedam ab ijs, quæ primum didici, deinde etiam docui. Quid eſt igitur, cur nos crudeliter irrideant Iudæi? Quamuis, ut ipſi dicunt, hoſtes eorum eſſemus, homines tamen ſumus. Pręterea iniuria affecti aiunt, nobis eſſe liberè loquendi facultatem. Sed quos affecimus iniuria? Quos occidimus? Quos perſecuti ſumus? Quos coegimus, ut adorarent idola? Putant ne ſimilia eſſe peccata ſua peccatis eorum, qui nunc humano terrore adducti præuaricantur? Atqui tantum differunt, quantum intereſt inter illa, quæ ui, & quæ uoluntate aguntur. Quis enim coegit Iudæos, ut ſacra facerent Beelphegor? ut comederent ſacrificia mortuorum? ut ſcortarentur cum filiabus alienigenarũ? ut comburerent filios & filias ſuas idolis? ut murmurarent

Deut. 22.

Pro. 24

Pſ. 105

Nu. 25

h Decius anno

rarent aduerſus Deum? ut maledicerent Moſi? ut in bene de ſe meritos eſſent ingrati? ut corde in Aegy- *Exod. 32.* ptum reuerterentur? ut cum Moſes ad legem accipiendam aſcendiſſet, dicerent Aaroo: Fac oobis deos, & uitulum adorarent? Vt cætera taceam, quæ perpetra ruot. Vos enim poſſunt decipere: Sed legant uobis Eaodom, & librum Iudicum, legant libros Regum, & reliquos omnes, in quibus coarguuntur. Obijciũt nobis, quoſdam non ui coactos, ſed ultro quæſitos, ad immolandum acceſſiſſe. Et nos propter paucos deſertores, cunctos Chriſtiaoos repræhendendos & dãnandos eſſe iudicatis? Conſiderate uitam præſeotem areæ eſſe ſimilem. Vter maior aceruus eſt, palearũ, ao tritici? Cum ueoerit agricola, ut uentilabro areã expurget, palea, quæ leuis eſt, facilè uẽto ſublata reijcietur, triticum aorem ibidem manebit. Prætereà ſagenam io mare miſſam conſiderate. Nũ omoia, quæ colligit, bona ſunt? Nequaquàm. Sic etiam ſe habet uitæ præſentis ſtatus. Quomodo igitur uultis, ut hæc patiamur? ut ſontes, an ut innocẽtes? Si ut ſontes, qui fieri poterit, ut uos, qui factis ipſis ſootes eſſe depræheodimini, oon eadem petiamini? Sin ut iooocentes, *1. Pe. 4* ecquam uos, cum iuſti patiaotur, ſpem habetis? Nam ſi iuſtus oia ſernatur, impius & peccator ubi apparebit? Muodo enim iudicium adeſt. Cuius quidem ſigna ſunt manifeſta.

De Pẽtapoli dicit. Ego qoidem cum peregrè proficiſceos, uniuerſam Iudæam luſtraſſem, Iordaoemq; fluuiũ traieciſſem, ſpectabam regionem illam, qoę ad hoc oſque tempus diuinam in ſe iodigoatioñẽ teſtatur, propter peccata, quæ incolæ ipſius admiſerunt, dum hoſpites uel occiduot, uel eiiciunt, uel eis oim adferunt. Ceroebã fumum ex illa adhuc aſcendentẽ, & agros inceodiis cinerem redactos, omnium fructum atque humoris eapertes. Ceroebam & mare mortuum, & aquam immutatã, & diuioa formidine extra oaturales terminos egredientem, quæ nec animalia poteſt alere, & ſi quid iniiciatur, ſurſum reiicit, nec hominis corpus apnd ſe ualet retioere. Hominẽ enim recuſat admittere, ne propter homioem rurſum puoiatur. Hæc ego cõmemoro, quæ procul abſuot. Vos Decapolim, Lydiæ regionem, igne, combuſtam uidetis ad impiorũ eaemplum uſque in præſentẽ diem: Aetnæ item incẽdium, & Siciliæ, atque, Lyciæ, & ioſularum. Quòd ſi hæc quoque uidentur uobis abeſſe loogius, cogitate uſum aquæ calidæ, ex terra ſcaturientis. Vnde enim, niſi ea igne, in intimis terræ partibus ſito, contrahit caliditatem? Ad hæc memoriæ proditum eſt, aliquas orbis partes tum igne uaſtatas eſſe, tum etiam aqua, *Gen. 7.* uel tempore Deucalioois, ut oos dicitis, uel Noè tempore, ut nos aſſerimos. Quamobrem ea rebus ſingularibus poſſuot uniuerſæ cognoſci. Itaque teſtamur uobis & denonciamus, iudicium per ignem à Deo per uerbum ipſius Ieſum Chriſtum factum iri. Et idcirco deos ueſtros, & ſtatuam aureã nolumus adorare.

Hæc & alia multa cũ ſine ulla interpellatiooe Pionius loqueretur, attentè atque incredibili ſilẽtio tũ ab Aedituo, eiusquè ſatellitibus, tum ab uniuerſo populo audiebatur. Verum cũ oerba illa Pionius repeteret: Deos oeſtros, aureamq; ſtatuẽ nolomus adorare, duxerunt eos in medium ſubdio. Circuoſteterunt autem quidam homioes forenſes, unà cum Polemooe orantes atque dicentes: Nobis obtẽpera, Piooi, moréque gere, qoi te diligimus, uitaque dignũ ducimus propter morũ probitatem, atque modeſtiã tuã. Dulce & iucondum eſt uiuere, & lucem intueri. Ego quo- *Sirenũ mortifera uoces.* que, Pionius, inquit, uitam amabilẽ poto, ſed illud lõgè eſt amabilius, quod optamos oos Chriſtiani. Lucẽ hãc iucundã ac dulcẽ eaiſtimo, ſed illã multo iucoodiorẽ & dulciorem, quæ uera eſt, lux, quã nos cupimus contemplari. Hæc quidẽ omnia ſunt pulchra, neque nos damnamus, odiove proſequimur opera Dei. Sed alia ſuot loogè pulchriora ac præſtaotiora, quàm his anteponimus. Circunſoraneus aũt quidã, oomine Alexãder homo improbus ait: Audi nos, Pioni. Cui Pionius: Tu inqoit, potius audi me. Quæ enim tu ſcis, ſunt mihi cogoita, quæ autem ego ſcio, eorum tu es ignarus. uolebat autem eum Alexaoder irridere. Itaque cum ironia: Quid ſibi uolunt, inqoit, iſtæ catenę? Cui Pionius reſpondit: Ne per urbem ueſtram iter facientes, exiſtimemur ad immolaodum idolis, aut ad edeodũ ea, quæ ſiot illis immolata, proficiſci, atque adeo, ut iotelligatis, nosne interrogari quidem uelle, ſed decreuiſſe oon in forũ, ſed rectè io carcerẽ ire, & ne per uiui nos compræheoſos ut reliquos, trahetis, ſed cũ uincula geſtemus, dimittatis. Fortaſſe enim uos uinculis illigatos, ad idola ueſtra oõ iotroducetis. Sic eũ Alexander illudebat. Cumquè rurſum illi multis uerbis Piooium hortarentur, atque ipſe ſibi ita decretũ & ſtatutum eſſe reſponderet, eosquè repræhenderet, & de ijs, quæ ſuot euẽtura, diſſereret Alexãder. Quid multis, ioquit, opus eſt uerbis, cũ uiuere nequeatis?

Sed cum populus uellet in theatro conuentum fieri, ut plura illic audiret, quidã Ducis ſtudioſi ad Polemonem Aedituum accedẽtes, ei perſuaſerunt, ne ſineret io theatro populũ conuenire, ne tumultus fieret, & panis flagitaretur. Quibus auditis, Polemo: Si oon uis, ioquit Pioni, ſacrificare, ſaltem in templum ingredere. Piooius autem: Idolis, ioquit, non eapedit ut illuc ingrediamur. Polemo uerò. Perſuade, inquit, hoc oobis Pioni. At ille, utinam, inquit, poſſem uobis perſuadere, ut fieretis Chriſtiani. Tunc illi riſo ſoluto diaerunt: Tu uerò ne id feceris, ne uiui cõburamur. Grauius, atque acerbius eſt, ioquit Piooius, poſt mortem igne comburi ſempiterno. Arridenteque Sabina, Aedituus & ſatellites eius diaerunt: Rides? Ita *Sabina uirile pectus.* Deo placet, inquit illa: Chriſtiani enim ſumus, & qui fide ſunt in Chriſtum firma atque cooſtanti, riſu ridebunt perpetuo. Tu, ioquiunt illi, quod oon uir, patieris. Quæ enim diis nolunt ſacrificare, io proſtibulum cõijciuntur. At illa: Saocto, inquit, Deo id erit curæ.

Pionum rurſus Polemo ſic allocutus eſt: Obtempera oobis, Pioni. Reſpondit Pionius: Iuſſiſti, ut uel obtemperarem, uel plecterer. Noo obtempero, iube igitur plecti. Tũc Aedituus Polemo: Sacrifica, inquit, Pioni. At ille: Chriſtianus ſum. Quem inquit Polemo deum colis? Reſpondit Pionius, Deum illum omnipoteotem, qui fecit cælũ & terrã, & omnia, quæ cælo & terra cõtinentur, atque omnes nos, qui nobis abũde ſuppeditat omoia, qoem per Verbum ipſius Chriſtũ, cognitum habemus. Sacrifica igitur, inquit Polemo, ſaltem Imperatori. Ego, inquit Pionius, homini nõ ſacrificabo, Chriſtianus enim ſum. Deinde, cũcta ſcribente notario; Quod, inquit, eſt tibi nomen? At ille reſpõdit: Pionius. Tum Polemo Chriſtianus, inquit, es? Reſpoodit; Sũ profectò. Cuius, inquit Po- *Vna Catholica Eccleſia.* lemo, es Eccleſiæ? Reſpoodit Pionius; Catholicæ; Nulla enim eſt alia apud Chriſtum. Tum ad Sabinam acceſſit. Moooerat autem illam Pionius, à ſe fuiſſe Theodotam appellatam, ne ex nomine in manus impię ciuis iam domioę ſoę rurſũ incideret, quę imperante Gordiano, cum uellet Sabinam à fide abducere, eam uinctam io montibus relegauit, ubi clam uictui oeceſſaria ei a fratribus ſubminiſtrabantur. Poſt autem ſtudioſè curatum fuit, ut à domioæ ſeruitute & à uinculis liberaretur. Plurimum autem cũ *Praclara Sabina uoces.* Pionio uerſabatur. Quæ etiam io hac perſecutione capta fuit. Dixit igitur huic quoque Polemo; Quo nomine uocaris? Eaque reſpondente, Thodota, ſubiecit ille, Chriſtiana es? Næ, inquit, Chriſtiana ſũ. Cuius

Eccleſiæ?

Eccleſiæ?inquit Polemo. Sabina reſpondit: Catholi-
cę. Tunc ait Polemo: Et quem colis & uenerari? Deũ,
inquit illa, omnipotentem, qui fecit cœlum & terrã,
& omnes nos, quem nouimus per Verbum ipſius Ie-
ſum Chriſtum. Moa Aſclepiadem interrogauit: Quo
modo, inquiens, appellaris? Aſclepiades, inquit ille.
Tum Polemo: Chriſtianus es? Reſpondit: Sum. Quẽ
inquit Polemo, uenerari? Eoque reſpondente, Chri-
ſtum Ieſum: ait Polemo, Eſt ne alius? Minime uerò,
inquit Aſclepiades, ſed idem ille, quem hi dixerunt,
His dictis, in carcerem ducti ſunt, tam ingenti multi-
tudine conſequente, ut forum impleretur. Et dicebãt
quidam de Pionio: Quomodo qui ſemper erat palli-
Irridẽ dus, nunc eſt facie ignea ac rubicunda?.
tur ſan Cum autem ipſum Sabina, ueſtimento propter
cti. multitudinis impetum teneret, quidam eam deridẽ-
tes, dicebant: Quam ueretur, ne ab eius uberibus de-
pellatur? Vnus autem quidam clamauit, Si nolunt, in
quiens, parere, ſupplicio afficiantur. Cui Polemo re-
ſpondit, Nobis non præcedunt faſces, neque ſecures,
ut hanc habeamus poteſtatem. Alius dicebat, Ecce
homunculum ſubducit ad immolandum. Innuebat
autem Aſclepiadem, qui nobiſcum erat. Pionius di-
xit, Tu mentiris, neque enim id facit. Alij dicebant,
Hic & ille dijs immolarunt. Pionius autem, Pro ſuo
quiſque, inquit, agit arbitrio. Quid igitur ad me? Ego
Pionius uocor. Dicebant alii, Quid prodeſt huic do-
ctrina ſua, cum ita ſe habeat? Hanc, inquit Pionius,
uos doctrinam didiciſtis, per quam & famem, & cæ-
des, & alias calamitates experti eſtis. At ipſe quoque
fame, quidam reſpondit, nobiſcum laboraſti. Sane,
Pionius inquit, ſed tamen cum ſpe, quam in Deo po
ſitam habeo. Hæc illo dicente, ſic à turba uexati ſunt,
ut parum abfuerit quin opprimerentur.

In carcerem igitur coniecti, & cuſtodibus traditi
ſunt. Ingreſſi autem, Catholicæ Eccleſiæ presbyte
rum, nomine Linum, & mulierem ex uico Carina,
nomine Macedoniam, & ex hæreſi Phrygum quen-
dam, nomine Eutychianum, illic incluſos offende-
runt. Cum igitur eſſent eodem in loco, cuſtodes ani-
maduerterunt, ea quæ à fidelibus afferebantur, à Pio
nio non accipi. Dicebat enim. Si, cum pluribus egere
mus, nemini graues eramus, quanto minus accipere
Mittũ nunc debemus? Cuſtodes igitur, qui ab inuiſentibus
tur munera ſolebant accipere, eos in interiorem carceris
interio partem coniecerunt, ne poſſent ullum ſolarium aut
rem conſolationem accipere. At illi Deum collaudantes
carcerẽ acquieuerunt, & quæ dari ſolita erant, ipſis præbue-
runt, adeo ut carceris Præfectus admiraretur, & pri
ſtinum eos in locum uellet reducere. Ipſi uerò man-
ſerunt, dicẽtes, Gloria Domino, hoc enim nobis pro
ſpere ſucceſſit. Poſſumus nanque libere philoſophari
& precibus incumbere nocte & die. Multi tamen ex
gentibus eos etiam in carcere uiſebant, & conaban-
tur illos à propoſito dimouere ſed eorum reſponſa ad
mirabantur. Introibant etiam illi, qui per uim tracti
fuerant, & magnum fletum excitabant, adeo ut in lu
ctu & ſqualore ſingulis horis uerſarentur, præſertim
propter illos, quorum uitæ inſtitutio proba erat at-
que honeſta.

Apoc. Itaque Pionius lugebat, Nouo, inquiens, afficior
12. ſupplicij genere. Membratim concidor, dum uideo
Pſ. 79. margaritas Eccleſiæ à porcis conculcari, & cœli ſtel-
las a cauda draconis in terram detrahi. Vineam, quã
dextera Dei plantauit, à filio porci ſylueſtris uaſtatã
Gala. 4 uindemiant omnes, qui prætergrediuntur uiam. Fi-
lioli mei, quos iterum parturio, donec formetur
Chriſtus in uobis, Alumni mei delicati ambulaue-
Dan. runt uias aſperas atque difficiles. Nunc impii ſe-
13. niores inſidias Suſannæ tetenderunt. Nunc delica-

tam atque formoſam retegunt ut eius pulchritudine
impleantur, & falſum in illam teſtimonium ferant.
Nunc Aman inſultat, Eſther autem atque uniuerſa ci *Eſth. 3*
uitas perturbatur. Nunc non panis fames, nec aquæ *4.*
ſitis, ſed audiendi uerbi Domini fames ac ſitis pre-
mit. An omnino dormitauerunt omnes uirgines, & *Amos.*
dormierunt? Impletum eſt illud, Si filius hominis ue *8.*
nerit, inueniet ne fidem in terra? Quid, quòd unuſ- *Matt.*
quiſque, ut audio, prodit proximum ſuum? ut illud *25.*
impleatur, Tradet frater fratrem in mortem. Proſe- *Lu. 18*
cto quæſiuit nos ſatanas, quos cribraret ut triticum.
Ignitum porrò uentilabrum eſt in manu Dei uerbi,
ut purget aream. Fortaſſe infatuatum eſt ſal, & eie- *Matt.*
ctum eſt foras, & conculcatur ab hominibus. Nemo *10.*
tamen, filioli, Dominum debilitatum exiſtimet, ſed *Lu. 22*
nos. Num infirmata eſt, inquit, manus mea, quo mi-
nus apprehendat, aut auris effecta grauis, ut non au *Eſ. 50.*
diat, Peccata ueſtra diuiſerunt inter uos & Deum ue *59.*
ſtrum. Peccauimus enim quidam etiam contemnen-
tes. Inique egimus nos, uiciſſim mordentes & accu-
ſantes. Mutuo conſumpti ſumus. Oportebat autem,
ut Scribas & Phariſæos iuſtitia uinceremus.

Quid, quòd Iudæi quoſdam ueſtrum, ut audio, in
Synagogas ſuas uocant? Quamobrem cauete, ne ma-
iore atque uoluntario ſcelere uos obſtringatis, & ne
quis ex uobis peccatum, quod non remittitur, in Spi
ritum Sanctum admittat, & ne uos quoque ſimul cũ
illis, ſitis principes Sodomorũ & populus Gomorrhę *Eſai. 1*
quorum manus ſanguine ſunt plenæ. Nos neque Pro
phetas occidimus, neque prodidimus Chriſtum,
aut in crucẽ egimus. Quid multis moror? Memoria
repetite ea, quæ audiuiſtis, quandoquidem non igno
ratis, Iudæos affirmare, Chriſtum fuiſſe purum ho-
minem, & tanquàm mortalem occidiſſe. Dicant igi-
tur nobis, Si ſimplex homo mortalis fuit, quomodo
mundus uniuerſus diſcipulorum eius multitudine
repletus ſit. Cur eius diſcipuli, & poſtea tam multi
pro nomine ipſius mortem opperierint. Quomodo
ſimplicis hominis mortalis nomine tot annis dæmo
nia eiecta ſint, & eijciantur, & eijcienda ſint, & aliæ
multæ res admirandæ in Eccleſia Catholica fiant. Ne
ſciunt autem eum ita fuiſſe mortalem, ut propria uo
luntate animam egerit. Dicunt præterea Chriſtum
necromãtiã exercuiſſe, eiusque ui poſt crucẽ fuiſſe ſu
ſcitatum. Quæ ſcriptura uel ipſorum, uel noſtra
de Chriſto talia commemorat? Aut quis homo iu-
ſtus unquam hæc dixit? Non ne qui nugas eiuſmo-
di confingunt, ſunt homines flagitioſi? Quod cum
ita ſit, cur ſceleratis potius hominibus, quàm pro-
bis & iuſtis, fides habetur?

Ego quidem cum adhuc eſſem puer, figmentum *1. Reg.*
hoc Iudæorum audiui, Memoriæ proditum eſt, Sau- *28.*
lem ad mulierem uentriloquam acceſſiſſe, ut ab ea re
ſponſum acciperet, quæſiſſeque ut ſibi Samuelẽ Pro-
phetam excitaret. Et uidit mulier uirum rectũ aſcen
dentem, & pallio indutum. Et agnouit Saul illum eſ
ſe Samuelem & rogauit ea, quæ uoluit. Quid igitur?
Potuit ne uentriloqua illa mulier Samuelẽ excitare,
an nõ, Si potuiſſet dicũt, iniuſtitiã, pluſquàm iuſtitiã
ualere cõfitẽtur, & ſunt execrãdi. Sin negant, ne Chri
ſtus quidẽ id egit, quod iſti fingũt. Huius aũt argumẽ
ti uis eſt eiuſmodi. Quomodo potuit impius dæmon,
q in illius mulieris uentre loquebatur, ſancti Prophe
tę animã, in ſinu Abrahæ quieſcentẽ, in hãc uitã reuo
care, Quod enim inferius eſt, ſuperioris imperio pa-
ret. Non igitur, ut iſti ſuſpicẽntur, Samuel fuit ab illa
muliere pythonẽ habẽte in hãc uitã reuocatus. Sed
ita ſeſe res habet. Angeli deſertores ſequũtur eos, qui
à Deo deficiunt, & omnibus maleficis, & magis, &
pręſtigiatoribus, & uatibus inſeruiunt angeli diaboli

ci. Idq́ue mirum non eſt, cum ipſe ſatanas (ut inquit
2. Cor, 11. Apoſtolus) transfiguret ſe in angelum lucis. Quamobrem & miniſtros eius ſpeciem miniſtrorum iuſtitiæ ſuſcipere eſt conſentaneum. Alioqui quomodo Antichriſtus Chriſti perſonam indueret? Non igitur Samuelem in hanc lucem reduxit mulier illa uentriloqua, ſed tartarei dæmones Samuelis perſonam atque ſimilitudinem induentes, ſeſe mulieri uentriloquæ, & Sauli, qui à Deo defecerat, conſpicuos præbuerũt, Hoc autẽ indicat ipſa ſcriptura. Dicit enim, ille, qui Samuelis formam gerebat: Et tu hodiè mecum eris.
1. Reg. 28. Quomodo enim poteſt Saul Dei inimicus eſſe cũ Samuele? Nõ'ne potius cum impiis dæmoniis, quę ipſi obuiam uenerant, & quibus ipſe ſeruiebat, erat futurus? Non igitur erat Samuel. Quòd ſi fieri non
Act. 1. potuit, ut ſancti Prophetæ anima nunc in hanc uitã reuocaretur, quomodo Ieſum Chriſtum, quẽ in cælos aſcendentem diſcipuli conſpexerunt, & pro quo mori maluerunt, quàm ipſum negare, è terra hoc modo ſurrexiſſe audent affirmare? Quòd ſi nõ poteſtis hæc illis perſuadere, dicite aduerſum illos: Nónne uobis, q nulla neceſſitate adducti, ſcortati eſtis, & idola coluiſtis, nos meliores ſumus? Et nolite illis aſſentiri, & animos deſpondere: ſed reſipiſcite, fratres, & pœnitẽtiam agite, & ad Chriſtum, qui benignus eſt, uosq́ue iterum ſuſcipiet confugite.

Hæc ille cum dixiſſet, & rogaret eos, ut è carcere egrederentur, æditus Polemo, & Theophilus magiſter equitum cum ſatellitibus, & multa turba superuenerunt, atque dixerunt: Eccè Euctemon Præſul ueſter immolauit. Vos item obtemperate. Interrogabũt uos in templo Lepidus & Euctemon. Reſpondit Pionius: Eos, qui in carcerẽ coniecti ſunt, æquum eſt aduentum Proconſulis expectare. Quid uobis partes ipſius arrogatis? Cum autẽ multa dixiſſent, diſceſſerũt. Sed rurſus cum ſatellitibus turba reuerſi ſunt. Et Hipparchus cum dolo: Proconſul, inquit, miſit, ut Epheſum abducamini. Veniat, reſpondit Pionius, ille qui miſſus eſt, & accipiat nos. Atqui Princeps, inquit Magiſter equitum, dignus eſt, cui fides habeatur. Ego aũt ſiue uelis, ſiue nolis, Princeps ſum. Et arripiens illũ, laqueumquè collo ipſius iniiciẽs, eum ita premebat, ut propemodum ſuffocaret. Tradidit igitur illũ ſatellitibus, atque ita ſimul cum Sabina, & reliquis ſociis in forũ ductus eſt. Cumquè magna uoce ſe Chriſtianos eſſe teſtarentur, humiquè ſeſe proſternerent, ne in idolorum templum inducerentur, ſex miniſtri Pionium rapuerunt ita reluctanrem, ut eius latera genibus comprimentes, manibusquè ac pedibus cædentes, uix potuerint ipſum impellere. Sublatum igitur atque clamantem geſtarunt, humiquè ante aram depoſuerunt, ubi adhuc adſtabat Euctemon, qui idolis ſacrificauerat.

Et Lepidus: Cur, inquit, nos ò Pioni, non immolatis? Reſpondit: Pionius: Quia ſumus Chriſtiani. Lepidus ſubiecit: Quem Deum colitis? Eum, inquit Pionius, qui fecit cælum, & terrã, & mare, & quæ in eis ſunt omnia. Quis igitur, inquit Lepidus, fuit crucifixus? Is, reſpondit Pionius, quem Deus pater miſit ad ſalutem mundi. Principes hic ualdè clamantes, riſerunt, & Lepidus ipſum deteſtabatur. Clamabat autẽ Pionius: Pietatem, inquiens, colite, iuſtitiam obſeruate, affectionis ſimilitudinem cognoſcite, legibus ueſtris parete. Nos puniendos cenſetis, quia non obtemperamus, & uos item à legum ueſtrarum præſcripto receditis. Iubent enim, nõ ut cogatis nos, ſed ut puniatis. Tum Rufinus quidam inprimis excellens eloquentiæ fama: Deſine, inquit, Pioni, inanem gloriam aucupari. Ille autem reſpondit: Iſta eſt tua dicendi facultas? Iſti tui ſunt libri? Nónne hæc ab Atheniẽſibus Socrates perpeſſus eſt? Nũc omnes ſunt imperfecti, & ceſſatores, & pigri, & tardi atque ignaui. Socrates igiť, & Ariſtides, & Anaxarchus, & cæteri horũ ſimiles, ſententia tua, inanis gloriæ ſtudio ducebãtur, quoniam & philoſophiam, & iuſtitiam, & fortitudinem excolebant? Rufinus, bis auditis, obticuit. *Pionius Rufinũ cogit obmuteſcere.*

At quidã alius, qui mũdi gloria præſtabat, & Lepidus: Noli, inquiunt, Pioni, uociferari. Reſpondit ille: Ignem accendite, ingrediemur. Terentius aũt quidã è turba, magna uoce: Videtis, inquit, quomodo hic aliis quoq; ſuadet, ut impii ſint, nec diis ſacrificent? Tunc illis coronas impoſuerunt, quas ipſi diſcerptas abiecere. At miniſter publicus idolis immolatũ accępit, nec tñ ad quenquã ipſorũ eſt auſus appropiquare, ſed illud in omniũ conſpectu comedit. Verũ cũ illi rurſum clamarent, Chriſtiani ſumus, nõ reperientes quid illis facerent, eos in carcerẽ reduxerunt. Turba autẽ eos illudebat, ac uerberabat. Et Sabinæ neſcio quis dixit: Tu nõ potuiſti in patria mori? Cui illa reſpondit: Quæ eſt patria mea? Ego ſũ Pionii ſoror: Terentius uerò, qui tunc uenationes curabat, ad Aſclepiadem: Te, inquit, accuſabo, ut beſtiis damnatũ in munere gladiatorio filii mei. Cui Aſclepiades: Non ob id, inquit, me perterrefacies. Atque ita in carcerẽ ducti ſunt. *Reducuntur in carcerem.* Ingredienti autẽ Pionio quidã è ſatellitibus uehementer caput percuſſit, ac uulnerauit. Atq; ipſe quidem patienti animo id tulit. Sed percuſſoris manus & latera ſic inflãmata ſunt & intumuerunt, ut reſpirare uix poſſet. Ingreſsi aũt, Deũ collaudabant, q aduerſus inimicũ & ſimulatorem Euctemonem fortes conſtanteſq́ue permanſiſſent, & pſalmis ac precibus ſe confirmabant.

Poſt hęc autem Proconſul Smyrnã uenit, & Pionius adductus in iudicium, martyrio coronatus eſt. Quemadmodũ autem res tranſacta ſit, cõmemorabimus. *Conſtãtia Pionij.* Ante 4. Idus Martij Quintilianus Proconſul ſedens pro tribunali, ſic interrogauit: Quomodo uocaris? Reſpondit: Pionius. Proconſul ait: Diis immolas? Reſpondit: Non. Proconſul: Quam, inquit, religionẽ aut ſectam colis? Reſpondit: Catholicorum. Quorũ, inquit ille, Catholicorũ? Reſpondit, Eccleſiæ catholicæ presbyter ſum. Procõſul: Túne, inquit, es doctor ipſorum? Reſpondit: Docui ſanè. Interrogauit: Cuius partis magiſter es? Reſpondit: Pietatis. Cuius, inquit, pietatis? Reſpondit: In Deum patrem, qui fecit omnia. Immola, inquit Proconſul. Reſpondit: Nolo. Deũ enim oportet adorare. Omnes, inquit ille, adoramus cælum, & deos qui ſunt in cælo. Cur aeri preces fundis? Ipſi ſacrifica. Reſpondit: Non aeri preces fundo, ſed illi, à quo factus eſt aer, & cælũ, & quæ in eis ſunt omnia. Dic, inquit Proconſul, quis fecit? Reſpondit: Nõ expedit dicere. Deus, inquit Proconſul, omnino, id eſt, Iuppiter, qui eſt in cælo: Rex enim eſt omnium deorum. Tacenti autem Pionio atque ſuſpenſo, dictum eſt: Immolas, an non? Reſpondit: Non. Et rurſum, cum ungulis torqueretur, dictum eſt: Reſipiſce. *Torquetur Pionius.* cur inſanis? Reſpondit: Nõ inſanio, ſed Deum uiuentem timeo. Proconſul: Cæteri, inquit, immolarunt, & uiuunt, ac rectè ſentiunt. Reſpondit: Non immolo. Proconſul: Te ipſum, inquit, collige, & conſilium muta. Reſpondit, Non faciam. Dictum eſt illi: Cur ad mortem properas? Non ad mortem, inquit, propero, ſed ad uitã. Quintilianus Proconſul: Nihil, inquit, eximiũ facis ad mortẽ feſtinãs. Nã & qui nomẽ dãt, ac deſcribũtur, exigui lucelli gratia morte contẽpta, cũ beſtiis pugnant. Et tu ex eorum unus es numero. Quãdo igitur ad mortẽ curris, uiuus cumbureris. Ex tabella autem hæc uerbis Romanis ſcripta ſententia legebatur, Pionium ſe Chriſtianum eſſe confitentẽ, uiuum igni comburendum iudicauimus.

Cum

Cum igitur fidei ſtudio álacriter in ſtadium ueniſſet, ultro ſe ueſtimentis ſpoliauit. Deinde corporis ſui caſtitatem ac decus agnoſcens, ingenti repletus eſt gaudio, & in cœlum ſuſpiciens, ac Deo, qui ſe talē conſeruaſſet, gratias agens, ſuper ligno ſeipſum extendit, militique tradidit, ut clauos infigeret. Cumquè iam confixus eſſet, ei rurſum miniſter ait, Reſipiſce, atque ſententiam muta, & auferentur claui. Ac ille reſpondit: Eos ineſſe ſenſi. Et cum paulisper cogitabundus manſiſſet: Idcirco, inquit, dormite feſtino, ut celerius ſurgam, ſignificans è mortuis reſurrectionem. Eum igitur ligno ſuffixum erexerunt. Deinde etiam Metrodorum quendam presbyterum ex ſecta Marcioniſtarum. Erat autem Pionius à dexteris, & Metrodorus à ſiniſtris collocatus: uterque tamē Orientem uerſus ſpectabat. Cumque materiæ lignorumque cumulus undique congeſtus eſſet, & Pionius oculos clauſiſſet, turba illum animam egiſſe ſuſpicabatur: ſed ipſe ſecreto precabatur. Cumque precandi finem feciſſet, oculos aperuit. Iamque flamma ſublimis aſcendebat, cum hilari uultu poſtremum Amen pronuncians ac dicens: Domine, ſuſcipe animam meam, tanquàm eructans, quietè, & ſine dolore expirauit, & Patri, qui omnem ſanguinem inique effuſum, atque omnem animam iniuſte damnatam ſe pollicitus eſt ſeruaturum, ſpiritum tradidit.

Clauis affigit ligno.

Reddit ſpiritū ſine dolore.

Tali dignus effectus eſt exitu beatus Pionius, qui uitam ſuā ab omni crimine ac repræhenſione liberam integramque ſeruauit, atque animum ſuum in Deum omnipotentem, & mediatorem Dei atque hominum Ieſum Chriſtum ſemper propenſum & erectum habuit. Et magno in certamine uictor exiſtens, per anguſtam portam in amplum magnumque lumen peruenit. Ac corona quidem ipſius corpore etiam eſt cōprobata. Etenim cum ignis extinctus eſſet, nos qui præſentes eramus, talem ipſum uidimus, quale uigentis ornatique pugilis corpus exiſtit. Siquidem & aures erant molles, & capilli in cute capitis inhærebāt, & barba, ut iuuenibus primum pubeſcentibus, decore florebat, & facies eius gratia ſplendebat admirabili, ut & Chriſtiani magis confirmarentur in fide, & qui erant à fide alieni, conſcientiæ ſtimulis uerberati conterritique diſcederent.

Corpus inter flammas illæſum & admirabile.

Hæc acta ſunt, Iulio Aſiæ Proconſule, Proclo & Quintiliano magiſtratum gerentibus, Conſule tertium Meſio Quinto Traiano, & * Deltio Graro ſecundum, Traiano Decio Auguſto, ante 4. idus Martias more Romanorum, Aſiæ autem more, ſeptimi menſis undecimo, die ſabbati, hora decima, ut nos autem loquimur, regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto, Cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

*for. * Decio*

VITA S. PARIS NOSTRI Ephraem Syri, Authore Simeone Metaphraſte.

1. Februarij ut habent latina Martyrologia

Ephraem ille admirabilis, natus quidem fuit in Syria, in ciuitate Edeſſa, Chriſtianis parentibus. Cum autem elegiſſet uirtutem ab infantia, noxias ac damnoſas æqualium conſuetudines, ſemper ſtudebat cauere & uitare. Verſabatur uerò aſſidue potius in ſacris libris ſcripturarum, & ad quod in eas conferebat ſtudium, otium, & meditatio, erat Ephræm quauis uoluptate ſuauior, adeo ut ipſe quoque diceret conuenienter Prophetæ, Quàm dulcia ſunt gutturi meo eloquia tua? Hinc factum eſt, ut ab ineunte ætate ei uirtus omnis coaleſceret, & diligens ſtudiū tolerandorum laborum. Quid enim non ab eo recte & perfecte geſtum eſt? Non ieiunium? Non uigiliæ? Non humicubatio? Non benignitas? Non lenitas? Non nihil poſſidere? Non in tantis bonorum opibus etiam humilitas? Sed neque docendi fuit expers chariſmatis: ſed in hodiernum uſque diem nobiſcum loquitur per ſuas orationes, admonet, adhortatur, conſulit & diſſerit. A quibus habemus, ut non ſolum recta fidei ſemita ingrediamur, ſed etiam ad uirtutem parandam excitemur.

Pſ. 118

Nota ieiuniū uigilia humicubatio, paupertas.

Spes autem in Deum, & charitas in proximum, tantæ fuit curæ Ephræm, ut ille ipſe ſic diceret, è uita excedens: (Vtendum eſt enim ipſius uerbis:) Nunquàm in tota uita mea maledixi Domino. Non uerbū inſipiens per mea labia proceſſit. In tota uita mea neminem ſum execratus, & cum nullo omnino contendi ex fidelibus. Lachrymæ uerò ei quoque perpetuo fluebant ex oculis, adeo ut perennis fontis fluentum citius defeciſſet, quàm illum inſtar imbris cadentes lachrymæ. Vnà autem cum lachrymis emittebantur etiam gemitus, oſtendentes intus ardentem ignem compunctionis. Quodquidem apertius ſciet aliquis, qui illius ſcripta legerit. Inueniet enim eum ſemper philoſophantē de iudicio & ſecundo Chriſti aduentu, & terribile illud tribunal ſemper ſubijcientē oculis, & illū diē imprimētē noſtrę cogitationi, & ſe inducentē cōdemnatū, & deflentē ualde miſerabiliter.

Gratia lachrymarū.

Cum Ephræm ſemper uerſaretur in talibus uiſorum appræhenſionibus, elongabat, ut ait Pſalmiſta, fugiens, omnemque de ijs, quæ ad uitam hanc pertinent, tumultum, motumque & fluctum declinans. Cum habitaret autem in ſolitudine, locis uerò loca mutaret, propter ædificationem & utilitatem animarum, ut qui diuino moueretur ſpiritu, reliquit aliquando ſolitudinem iuſſu diuiniore, & feruenti deſiderio uenit in ſuam patriam Edeſſam, ut qui ſimul ueniſſet ad ſacras adorandas reliquias & loca ſancta, & ſimul etiam, ut aliquem uirum eruditum conueniret, ut cognitionis illinc fructum acciperet, quod ēt à Deo petit, ſic dicens: Ieſu Chriſte omnium Domine, concede ut ego Edeſſam ciuitatem ingrediens, in talem uirum ſtatim incidam, qui ſit idoneus ad diſſerendum mecum de iis, quæ ad animæ ædificationem pertineant & utilitatem. Cum ſic oraſſet, poſtquàm fuit in ingreſſu ciuitatis, & portam eſt ingreſſus, erat cogitabundus, attentoque & ſolicito animo, ut qui conſideraret, quemadmodum ad illum quidem uirū accederet, quænam autem ex eo quæreret, & quamnam perciperet utilitatem.

Pſa. 54

Cum ſic autem incederet cogitabundus, ei ſtatim quædam occurrit mulier, eaque meretrix. Dei uerò hoc erat omnino, qui myſtice & arcane ſæpe per contraria diſpēſat cōtraria. Sacroſanctus itaque Ephræm cum ſic præter ſpem incidiſſet in meretricem, conſtitit in eam defixis intuens oculis & quaſi emotæ mentis, triſtisq; & apud ſe perturbato animo, ꝙ nō ut precatus fuerat, ſed cōtrariū potius eueniſſet eius, qđ petierat. Illa aūt cū ſic eū uidiſſet adſpicientē, in eū rurſus oculos tōijcit acerrimos. Poſtq̃ uerò ſic diu ſe inuicē adſpexiſſent, uolēs eā pudore afficere, & ad uerecundiā, quæ mulieribus conuenit, deducere magnus Ephræm, Quid uerò, inquit, Nō erubeſcis mulier, tā fixis oculis nos intuēs? Illa aūt, Sed me, inquit, cōuenit te ſic adſpicere. ex te enim ſumpta ſum & tuo latere. Te uerò non nos, ſed terram potius oportet adſpicere, ex qua ipſe rurſus ſumptus es. Hæc cum audiiſſet Ephræm præter omnē expectationem, & mulieri cōfeſſus eſt magnas ſe habere gratias propter eā quā ab ipſa acceperat, utilitatē, & Deo acri emiſit ſtudio gratiarū actiones, qui per ea, quæ præter ſpem accidunt, ea ſæpe poteſt facere, quæ ipſam ſpē ſuperāt.

Impudens ſcortū tētat sāctū uirum.

Cū ergo dies aliquot trāſiiſſent, & diuinus Ephrę̄m moraretur Edeſſæ, mulier quædam meretrix, quæ in propinqua habitabat uicinia, fit maligno inſtrumentum ad uitium, & per eam, ſicut prius ipſam per ſerpentem, iuſtum aggreditur Ephræm. Cum itaque diuinus Ephræm cibū quendā coqueret, illa aperta feneſtra, quæ erat in corte, impudenter deſpicit & planè meretriciè: & deinde cum ſanctum adſpexiſſet inuerecundè, Benedic, inquit, Abba. Ille uerò cum eo, qui ipſum decebat, habitu, geſtu & ſermone: Dn̄s, inquit, tibi benedicat. Ipſa autem rurſus cum uehementi & indecoro riſu: Sed quid, inquit, tuo cibo deeſt? Ille uerò, Tres, inquit, lapides & parum luti, ut hæc obſtruatur feneſtra. Ille nihil de ſua remittens impudentia, Quòd te, inquit, priores appelleuimus, hoc nè te effecit inſolentem? Ego, inquit, uolo tecum dormire. Tu ne autē hoc mihi ſtatim primo negaſti? Ad hæc, quomodo illa uerbis ſatanicis, ita multo magis ipſe ſermonibus abundauit ſpiritalibus, & quales ipſum dicere, & eam oportebat audire. Si uis enim, inquit, nos ambos ſimul dormire, ubi tibi dixero, illi cōmuniter iacebimus. Poſtquàm uerò illa ſermonem ſurripuit, & rogante locum ubi hoc fieri oporteret: Non in alio, inquit, loco tecū congrediar, niſi in medio ciuitatis. Sed non, inquit, pudore & rubore apertè afficiemur à uidētibus hominibus ſi ſic nos iaceamus in medio? Capta eſt mulier, quæ uoluit capere impatibilē animam, & inexpugnabilem, ut quæ ne hoc quidē potuerit cognoſcere, quod dicit Salamon: Oculi Domini altiſſimi, ſunt innumerabilibus partibus ſole ſplendidiores, qui intuentur omnes uias hominum.

Eccl. 23.

Cum ſtatim itaque, ueluti anſam, uerbum appræhendiſſet uir præclarus, contrà intulit: Si ergo hominum iudicaſti oculos ſatis eſſe ad pudore afficiendā animam, & à mala actione abducendam. Dei oculos, qui omnia intuentur, tam quæ clam, quæ apertè ſiūt, non multo magis reuerebimur & extimeſcemus, & à re mala abſtinebimus, qui ſemper nobiſcum habitantem in nobis excitat conſcientiam, & ex ea nobis reſeruat tormenta, quæ finem non accipiunt. Hæc ſuffecerunt non ſolū ad meretrici perſuadendum, ut abſtineret ab improba in eum libidine, ſed ut priorum etiā eā malorū pœniteret, & adferret mutationem totius uitæ & ſententiæ. Statim itaque accedens & humi procidēs, & ſacros illius pedes tangens, petiit ueniam à ratione alieniſſimæ cupiditatis, impudicæque & intemperantis propenſionis, & nè, cum uerá & germanam attuliſſet pœnitentiam, à uia, quæ fert ad ſalutem, aberraret, eum ducem & magiſtrum uoluit accipere. Ille autem (Quomodo enim, cum eſſet ille Ephræm, nō erat talibus pariturus petitionibus, & ea quæ par erat admoniturus?) ne rurſus ambularet, ut cum diuino dicam Hieremia, poſt cogitationes cordis ſui mali, neq; contēneret, ita ut uias priores repeteret, præcipit egregiè, eamque in mulierum includit monaſterio, quæ uirtutis curam gerebant, & tandem cum eá, quæ à uia recta illum uolebat abducere, ipſe à uia mala potius conuertiſſet iuſtitiæ fructū habuit illā conuerſionē. Sic diuinus Ephræm cum in duas incidiſſet meretrices, huic quidem profuit, ipſe autē ea altera accepit utilitatem, aut, ut uerius dicam, ea utraq;, & utrunque præter ſpem oēm, utpotè ꝙ diuinū auxilium in utriſque concurrerit.

Meretrix reſipiſcit.

Hier. 7. 16.

Hinc ad eá, quæ eſt in Cappadocia, Cæſaream deductus à gratia, quæ ex alto eum ducebat, magnum uidit Baſilium, os eccleſiæ fontem dogmatum. Quē cum uidiſſet Ephræm, cœpit eum multis honorare laudibus. Perſpicaci .n. animi oculo uidet quādā colūbam (erat autem illius forma radiis ſolis ſimilis) præclaram præclarè eius humero inſidere, & in autem loqui cum Baſilio, & illum rurſus ea, quæ ab ipſa ueluti dictabantur, referre populo. A qua ueneranda columba cum didiciſſet de Ephræm, & quiſnam eſſet cognouit, & quanam de cauſa ueniſſet, Quocirca & ſe inuicem ſermone impertiunt, & fruuntur alter alterius bonis. Sed reuertendum eſt rurſus ad diuinum Ephræm, & ſolæ illius res ſunt purè narrandæ, quem admodum nullam admittebat cogitationem, quæ nō ei conferret ad uirtutis operationem, & quemadmodum abundè ei erat à Deo datum talentum doctrinę: quod quidem ille ſemper præcipuè ſtudebat augere ad menſas animarum.

Venit ad M. Baſiliū

Ipſe autem hoc ſignificat, dicens, quòd cum adhuc eſſet puer, & nondum ad ephebi perueniſſet ætatem, uiderit quandā uitem, permultis botris plenā, è lingua ſua enatam, in magnam fuiſſe ſublatam altitudinem, & uniuerſæ terræ occupaſſe ſuperficiem. Et omnes quidem ei inſidebant uolucres, & circumuolabant & botros paſcebant. Vitis uerò quo magis eius botri carpebantur, & quo liberalius & ſplendidius aues accipiebat, eo maiori fructu ſcatebat, fructumque multum producebat & copioſum. Et hoc quidē ipſe dicit de ſeipſo. Illud aūt hoc quoq; alii Ephræm ſuo tribuunt teſtimonio, ex iis, qui digni ſunt habiti qui hæc uiderent. Dicunt ſe aliquando uidiſſe angelorum multitudinem a ſuperis deſcendentem librūque intrinſecus & extrinſecus ſcriptū habentem in manu. Apud ſe uerò conſiderabat illa, quæ apparuerat, uiſio, quiſnā eſſet is, cui liber traderet, & cū alij quidem hunc, alii uerò illum, & alii alium proponerent, quotquot ſcilicet tunc uitam piam exercebant & honeſtā, tandē cū omnes cōueniſſent in Ephræm, ei cōmittitur liber à ſacra multitudine. Experrectus ergo is, qui uiderat uiſionem, timore affectus, uenit, in eccleſiam, & cum in ea inueniſſet Ephræm, doctrinis quamoptimis & uel ipſo melle ſuauioribus paſcētem eos, qui aderant, & ſomniū ea ratione coniicit. Et ille quidē Deo egit gratiſs, ab illo autē tēpore tā copioſè & tam uehementer Ephræm fluxerūt fluēta orationis, & cū tanta & tā perpetua obruebat uis cogitatorum, ut nec ſatis quidem poſſet eius lingua ſeruare celeritati eorū, quæ cogitarat, & ſi eius erat tantus in dicendo fluxus, & tā propè enunciabat id, ꝙ mente cōceperat, ut non minus celeriter ſermone explicaret, quā alii cogitarent. Quamobrem dicitur is Deo aliquando dixiſſe: Remitte, ò Domine, undas tuę gratiæ. Abyſſus enim doctrinæ, quæ linguam inūdabat, non ſinebat eum amplius continere, cum ad dicendum minimè ſeruirent inſtrumenta.

Viſio Ephrem adhuc puer.

Eiꝰ maxima dicendi copia.

Illius autem orationem nihil aliud interrumpebat, niſi precatio, eam uerò lachrymæ. Noctes uerò quæ ipſum aſſumebant uigilantem, luci diei rurſus reddebant ſobrium, ut qui uereretur, ne princeps tenebrarum eum ſomno impeditum depræhenderet, & ideo uigilaret aduerſus eius inſultus. Ei enim ſufficiebat ſomnus uel breuiſſimus, ut qui eū ſolū leuiter guſtaret, nō uteretur aūt ad ſacietatē, ſed tātum, quantum ſatis eſſet ad neceſſario continendum corpus, ꝙ multis intendebatur ſudoribus & laboribus. Vt enim ab eius oculis fugeret ſomnus, faciebant quidē multa etiam alia, maximè autem humicubatio, uitæ auſteritas, illaquè uaria & multiplex corporis conſumptio & afflictio. Nihil uerò poſſidendi cauſa ſunt ab eo collectæ diuitiæ, ut ad id aſſumatur oris eius teſtimonium, & uerba, quæ ab eo dicta ſunt in extremo eius ſpiritu, quibus nihil eſt fide dignius aut uerius. Sic autem habent: Ephræm nunquam fuit crumena, non uirga, non pera, neque aurum, nec argentum. Sed nec in terra ullam habuit poſſeſſionē. Bonum enim regem audiui, inquit, in ſuis Euangeliis præcipientem

Catalogus uirtutū sācti patris.

Orationes, Lachryma, Vigilia, Hamicubationes, Corporis afflictiones.

Paupertas uoluntaria.

præcipientem diſcipulis: Nihil in terra posſideritis. Quocirca nec affectione qnidem tale quid habuit. Ita Magiſtro parebat in omnibus, & ſe uere præbuit imitatorem primorum illius diſcipulorum.

Humilitas. *Pſ. 108*

In humilitate autem & cordis contritione & moderatione quis frequentius aut acrius aut perfectius eſt uerſatus? adeo ut cinerem quidem tanquàm panem comederet, potum autem fletu miſceret. Laudes uerò ualde uitabat, & eos, qui eum laudabant, non ſolum non admittebat, ſed eis etiam aperte ſuccenſebat, ut alius iis, qui irrident & maledictis inſequuntur: erubeſceret autem & terram adſpiceret, & uultus colorem alias alium mutaret: tenui autem ſudore difflueret, & omnino mutus maneret, pudore eius uocem ueluti retinente. Porrò autem hoc quoque eſt proprium magnæ eius moderationis. Cum enim iam eſſet abiturus, hæc cum magna mandabat

Pſ. 38.

increpatione: Ne cãticum cecineritis ſuper Ephræm ne eum laudaueritis, ne me precioſa ueſte indueritis, ne ſeorſum meo corpori ſepulcrum feceritis: ſtatui enim, Deo uolente, habitare cum peregrinis. Peregrinus enim ſum & aduena, ſicut omnes patres mei.

Benignitas ĩ pauperes.

Benignitatis autem, & alendorum medicorum, & miſericordiæ in pauperes tantam habebat rationem, & tantam illorum curam gerebat, ut quoniam ex ſe non habebat, quod eis impertiret: (Quomodo enim haberet, qui ipſe quoque laborabat inopia rerum neceſſariarum?) quod ſolum habebat, eo utebatur ad eorum ſalutem: & cum linguæ ſapientia & intelligentiam multis diuitum & manum & uiſcera & horrea aperuiſſet, copioſe per ea ſuppeditabat egẽtibus. Nõ ſolum enim poterat eius ſermo mollire & demulcere animos, & mouere ad miſericordiam: ſed uel ipſe adſpectus & morum moderatio. Sæpe autem uel ipſum ſolum reſpexiſſe, ſuffecit aliorum animis ad compunctionem. Et ſunt hæc quidem huiuſmodi, & quæ ad ſummum omnis uirtutis ſic uenerunt.

Zelus & labores pro fide

Eius uerò ex Deo zeli, & eorum, quos pro recta fide ſuſcepit, ludorum, ſunt multa alia quoque iudicia. Quod autem nunc ſuggerit dicendum oratio, & ad quod fert deinceps conſequentia narrationis, eſt omnium maximum & iucundiſſimum. Ita autem habet:

Apollinaris hæreticus.

Apollinaris, qui in altum quidem locutus eſt & meditatus magnam iniquitatem: omnia uerò & facere & dicere didicit ad recta peruertenda dogmata: cum circa rectam fidem multa innouaſſet, & ſicut engaſtrimythi, & qui è terra uocem edunt, ut recte de ijs

Eſ. 29.

magno uidetur Eſaiæ, locutus eſſet, & ea duobus libris compoſuiſſet, credit cuidam mulieri, quæ illius animo dicebatur ſeruire & uoluptatibus. Cum hoc ergo didiciſſet Ephræm, & eam rem eſſe exiſtimaſſet conuenientem ſibi uenationem, non leuem quidem illam, ſed quæ opus haberet arte & ſapientia, ſuſcipit perſonam unius ex iis, qui eadem quæ ille ſentiebat, & accedit ad cuſtodem librorum, partim quidem ei eulogias afferens ea ſolitudine: partim autem ſe artificioſe inſinuans in mulieris familiaritatem, ut quæ morum magiſtri cum eo haberet ſocietatem. Cum autem ei ſcena recte ſe haberet & actus ſimulationis, & omnino iam ſibi perſuaſiſſet mulier eum plane eſſe diſcipulum Apollinaris, & eius, qui circa illũ erat, chori impietatis, rogat mulierem, ut ſibi dentur ſcripta magiſtri, ut poſſit, ut aiebat, cũ hereticis (ita nos nocãs, q̃ partẽ ſequimur orthodoxã) facile cõgredi. Illa uerò callida hac arte & probabili inſeƈata ratione ei libros tradit, tantũ dicẽs, ut ij ſibi cito redderẽtur.

Hic autem magnus Iacob, cum hac ratione prophanũ ſupplantaſſet Eſau, & ſcelerata illius improbitatis primogenita fuiſſent ei credita, magno & forti animo uirum execrandũ aggreditur, &, ut dicitur, uulpẽ pulchre decipit. Vide enim mihi uiri ſapiẽtis inuentũ, & quemadmodũ tã improbũ & tã uariũ callide fallit animũ. Venire quidẽ ad diſputandũ & opponendũ, & linguã eis immittere, quæ omnia facile poſſet ſoluere & euertere, non erat ei admodũ expeditũ, ſed id longo opus habebat tempore & labore. Cum autem id facere non permitteret opportunitas, (Vrgebat enim mulier, libros uehementer repetẽs) conuertitur ad quandam aliam machinationem, quæ cum celeritate magnam habebat uim & efficaciam. Nam cum libros explicaſſet, & foliorum unumquodque diuiſiſſet, & * ichthyocolla ſatis uniuerſũ illiuiſſet, & deinde cum altero complicaſſet, & ea diu manu conſtrinxiſſet & compreſſiſſet, adeo ut mutua inter ſe coniunctione omnia unum fierent, & neutrum poſſet ab altero diuelli aut quomodocunque abrũpi, eos reddit mulieri. Illa uerò eos recipit, nihil quærens amplius, neque eos explicans, ſatis habẽs, quod recte ſe haberent extinſecus. Aliquo ergo tempore ſic libros apud ſe tenuit.

** gluten ex piſce.*

Deinde uocatur quidem ab orthodoxis Apollinaris, hoc autem ſuggeſſerat propter Chriſtum acutiſſima & ingenioſiſſima Ephræm anima. ſciebat enim, quid feciſſet in illos impios & execrandos libros. Vocatur ergo Apollinaris, ut cum egregio uerbi defenſore diſputaturus. Ille autem iam & ſenectute & ſenectutis malis defeſſus, recuſauit quidem ipſe diſſerere: ſtatim uerò ad ſuos libros adſpexit, & eos ad ſe deferri præcipit. Ipſi enim mihi, inquit, ſubminiſtrabunt, quæcũque os orationi. Cum ex libris itaque cępiſſet alterum, ille quidem eum explicare ſtatim in principio operis cum magna quadam grauitate conabatur. Cum ille autem omnino non obediret, neque ea foliis aliqua diuellerentur, ſed ſibi potius cohærerent, ut qui tanquàm unum corpus euaſiſſent, tranſit ad eius medium. Cum uerò illic quoque eſſet ſpe falſus, eo libro relicto, tranſiit ad alterum. Vbi autem ille quoque ſe haberet ſimiliter, & ipſe à ſe non poſſet diuidi, nec fieri omnino poſſet, ut diuelleretur: ad magnam inopiam, præ pudore & animi ægritudine caligans, & uertigine laborans, & eo caſu ueluti euerſus, exilit è conſeſſu, ut qui ſe nõ poſſet amplius continere, & tandẽ male perit, fructũ ſuorũ laborũ & librorũ mortẽ colligẽs. Talis pro Chriſto fuit zelus Ephræm & ſic omnis uirtus plantata fuerat in illius anima, adeo ut q̃s eã merito uocauerit fontẽ, qui ſcatet omne genus fluentis: aut pratũ, quod ſibi placet propter uarios flores & roſas: aut ẽt aliud cęlũ in terra, quod aſtrorũ multitudine undique uariatur: & ſi uelis, audis etiã paradiſũ, ueluti illius Eden, qui eſt ſemper florẽs & lætus, & nunquàm marceſcit, ſed arboribus fertilibus & q̃ nunq̃ intereũt, ſemp̃ floret & germinat: ſolus aũt ſerpẽs eũ non põt attingere, nec ei patet aditus, q̃ eſt malus & inuidus, & noſtræ ſaluti inſidiatur.

Apollinaris perit.

Sed iam mihi tendit ad finem de Ephræm narratio. Quocirca aliquid ex ijs, quæ circa mortem illius fuerunt, neceſſe eſt perſequi, & quod ſufficit ad oſtendendam illius gratiæ abundantiam. Nam iam quidẽ erat deceſſurus: poſtremo autem præcepit iis, qui aderant, ne in precioſa ueſte eum ſepelirent, ſicut prius declarauimus. Si quis uero, inquit, cum patrem amet talem nobis ueſtem præparauit, ille eam, quæ conſtituta eſt ad ſepulturam, det egentibus. Et ille quidem hæc mandabat iis, qui circunfluebant. Vnus autem ex eis, qui erat illuſtrior & uehementior, cũ precioſã & ſumptuoſam ueſtem paraſſet, qua poſt mortem corpus illius tegeret, & deinde audiſſet mandatum, ægre tulit, ut qui à ſuo excidiſſet propoſito, & ideo differebat eam quoque dare pauperibus, melius eſſe iudicans tantũ auri illis pendere, quãti ueſtis æſtima-

retur: ignorans ſe multo magis gratificaturum eſſe Ephræm, ſi dederic pauperi, quam ſi propriam uoluntatem ſequatur & iudicium.

Inobedientia plectitur.

Cũ ſic itaq; affectus cõſtituiſſet, inobedientiæ protinus luit pœnas, à malo arreptus dæmone, & cogitationis ſolũ, nõ actionis, pendẽs ſuppliciũ. Quamobrẽ ad ſancti lectum ſeproripit in medio omnium uidentium, torquens manus, inuertens oculos, ſpumam ex ore eapuens, & planè faciens omnia, quæ faciunt ij, qui furore exagitantur: à diuina prouidentia ei traditus ad diſciplinam, cui parens, patrium contempſit mandatum. Quid ergo? qui occulta preuidebat, & diuino ſpiritu loquebatur, ille intellexit morbum eſſe fructum peccati: &, Quid à te, inquit, ò homo, factũ eſt quod non oporteat, quod te in tantum protruſit periculum? Ille autem cum reſipuiſſet ab inſania, pronunciat iniquitatem, aperit inobedientiam, arguit cogitationum ſuarum imbecillitatem. Cuius morbi diuinus Ephræm miſertus, cum accepiſſet confeſſionem, ſola precatione & manuum impoſitione liberat à dæmone, iubens ut impleret promiſſum, ſicut ei mandauerat. Cum ſic ergo ſanctus Ephræm, in fine uitæ, ſuperiores actiones tanto obſignaſſet miraculo, eos autem qui aderant admonuiſſet, eiſquè conſuluiſſet & præcepta dediſſet, & eos ad operationem uirtutis ſatis eacitaſſet, tranſiit ad ea, quæ ſunt illic, tabernacula, & ſplendorem, qui eos qui tales ſunt, excipit: in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui honor, gloria & potentia, cum patre & ſancto ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Sola precatione et manuũ impoſitione ſãctus hominem à dæmone liberat.

Habetur in libris eiꝰ Græce conſcriptis nũc primũ Latinis cognitũ, 3. Tomo Aloyſij.

TESTAMENTVM SANCTI ET diuino afflati Spiritu Patris noſtri Ephraem Syri, Iulio Clemente Canonico Seculari congregationis ſancti Georgij in Alga, Interprete.

EGO Ephræm morior, notum igitur uobis ſit omnibus, ò uiri Edeſſeni. Teſtamentũ enim uobis relinquo, monumenti ſymbolũ doctrinæ ueritatis, ea, quæ mihi gratia & dono impartita fuit, ut in orationibus mei memoriam faciatis, ſcientes & cognoſcentes me. Hei mihi, ꝙ laquei mortis præuenerunt me. Hei mihi, meæ uitæ dies defecerunt me, & ueſtimentum corporis mei præciſum eſt, & tela perfecta eſt, & omnino ablata. Defecit oleum terreſtris lucernæ, & piratæ ſcaphæ propè facti ſunt. Mercenarius enim cum eſſem, meos impleui annos, & incola cum meum perfecerim tempus, abeo. Circundederunt me utrinque populares, qui ſeueri ſunt inquiſitores, & ſubiecere ceruicem meam graui ſupplicio, tanquàm homines malefici.

Quid igitur? plorem? At non eſt, qui attendat. Clamem? At ubi eſt, qui me exaudiat? Hei mihi ab expectatione increpantis iudicij, cum adſtitero ante tribunal formidabile Domini, ibiquè diiudicabunt me utrinq; circuncedentes, qui nouerunt me. Verè enim ibi eſt horrenda cõfuſio. Væ aũt erubeſcenti. Domine Ieſu Chriſte, ne intres in iudicium cum ſeruo tuo, & ne des alteri iudicium meũ, ſed ante glorioſum tribunal tuum fac ut dignè adſtare queam. Quem enim Dominus iudicat, miſericordia dignus exiſtimatur. Cum audierim autem hoc à ſapientibus, inquam, & prudentibus, apoſtolis ſanctis, nempe ꝙ quicunque regem uiderit, quamuis peccator extiterit, hic miſericordia dignus exiſtimatur. Væ autem mihi fratres.

Quid eſt, ꝙ me coarctauit? Plorate, ululate, propter contritionem meam: Appropinquauerunt enim cuſtodiæ, ex ſpeluncа eiicientes me in regionem, ſuſcipientem homines à ſeculo. Magniuocus prophetarum Oſee ualdè me terret. Obiurgans enim clamat, & dicit mihi: Canities dealbauit Ephræm, ipſe autem ignorauit, neque reuerſus eſt. Et rurſus: Ephræm iuuẽca furore agitata, docta diligere uictoriam. Et rurſus: Ephræm tanq̃ auis euolauit. Si quis dicat de Ephræm qui fuit filius Ioſeph, Prophetã hæc dicere: at & ego idem ſum. Quando enim Propheta hoc lamentabatur pacto, non diſtinxit Ephræm alterum ab altero. Dauid rurſus uiciſſim admonet me, dicens: Ephræm robur capitis mei. Et rurſus, Coram Ephræm, Beniamin, & Manaſſe. Non arrogantia elatus hoc dico, neque ad me accedet. Nam teſtis mearum cogitationum eſt Dominus.

Oſee 7. 10.9.

Pſ. 59. 79.

Et nunc uolens, fratres mei, admonere uos, & firmiter ſtabilire, ut poſt tranſitum meum aſſiduè in ueſtris orationibus mei memoriam faciatis, accedentes nunc claudite mihi oculos, ſuper eos manus ueſtras imponẽtes. Deficit enim in me ſpiritus. Iam me deficiente, & ea quæ de me ſunt, finem habent, & uerus adeſt iam terminus. Per ueſtram enim uitam & meã ex lectulo hoc, in quo detentus ſum, non deſcendã. Et ex omni parte lãgueo, & nõ poſſum ferre, & doloribus ſum confectus. Memoriam autem uobis omnibus relinquam, & ſpeculum immaculatum, in quo diligenter prorſus inſpicientes, omnequè ſtudium adhibentes, ſemper hanc aſſimilantes diligenter curate.

Petit pro ſe defun. Eto orari aſſiduè.

In tota autem uita mea nemini maledixi in uniuerſum, & cum nemine ex notis contendi. Etenim cũ apoſtatis omnibus docens & obiurgans omnibus diebus meis, & admonens, non torpui in memoria ſanctorum. Scitis enim & ipſi fratres, ꝙ ſi quis paterfamilias canem habeat ouile negligentem, uel intuentem lupum in ouium ſepta irruentem, ac minimè latrantem, aut ipſum non inſequentem, prorſus hunc percutit, & tanquàm inutilem eiicit longè à domo.

Igitur ſcitis fratres, ꝙ ſapiens uir neminem odio proſequitur, & inſipiens neminẽ diligit. Quòd ſi diligat, ſimilem ſibi diligit. Vos autem chariſſimi, nolite mirari de ijs, qui mihi rebelles facti ſunt, propter obedientiæ diſciplinam. Nam inter duodecim apoſtolos unus fuit proditor Iudas. Scitis autem, ꝙ etiam inter uineam rubus præter intentionem germinare conſueuit, & ſpinæ inter roſas nutriuntur. Firmamentum autem fidei in uos corroborari uelim, tanquàm legitimos & concordes fratres. Immutabilem autem & firmam fidem facio per iuramentum.

Volo enim uos de incõmpræhenſibili, & indiſſolubili, & unica fide optimè ſentire. Et iuro uobis per eum, qui in natura ignis deſcendit in montem Sina, & per eum qui in aquæ fuſione de petra duriſſima locutus eſt, & per illud uerbum, ꝙ dictum fuit in cruce ad exemplum noſtrum: Eloi, Eloi, lammazabacthanĩ, & omnes finium terræ renes coarctari ſunt per illũ, q in Iudæa à proditore uenditus fuit, & flagellatus in medio Hieruſalem, per maieſtatem ab iniquis ſe conſpui æquo animo ferentem, & per ineffabilem potentiam, ab hominis manu alapis cæſam, per ignem trihonymum diuinæ maieſtatis, & per infinitam & ſolam Dei potentiam, per tres nouelli ignis ſubſtantias, quæ ſunt altitudo & uoluntas, in nulla re ſeparatus ſum ab uniuerſa Eccleſia, neque dubitaui de Dei potentia.

Exod. 19.

Exod. 17.

Marc. 15.

Matt. 16. & 17.

Hic locus mãcus eſt.

Si aũt in meo tẽplo Deũ & patrem pluſquã ipſius

filium

filium magnificauerim non reſpiciat ad me in pietatis miſerationibus. Sin ex Deo ſpiritum ſanctum imminui, longè ab eius adſpectu me tenebroſum reddat. Et niſi nunc etiam dico, ſicut in principio confeſſus ſum, mittar in tenebras æternas & caliginoſas. Et ſi per hypocriſim hæc loquar, in gehennæ igne portio mea computetur. Si etiam adulans hæc ſubſeminem, in iudicio non mei miſereatur Dominus.

Paupertas ſancti uiri. *Matt. 10.*

Per ueſtram ueram uitã, qui mecũ perſeueraſtis diſcipuli, & per uitã ipſius immutabilẽ filij Dei, marſupium Ephræm nequaquã habuit, non baculũ, non peram, nõ argentum, uel aurum, uel ſuper terram alias adeptus ſum poſſeſsiones. Audiui enim bonum magiſtrum in euangelijs dicentem ſuis diſcipulis: Nihil ſuper terram poſsideatis: neque cum affectu huiuſmodi quicquam habui. Accedentes igitur fratres mei, pacem tandem mihi date: & dimittite me, propterea ꝙ deficiens abeo. Reminiſcamini autem mei abiecti in ueſtris pijs ſanctis orationibus. Etenim in uanitate & iniquitate uitam peregi meam.

In timore autem ueſtro adiuro uos uiri ſancti, & habitatores ciuitatis Edeſſę, per immutabilem fidẽ immortalis Dei, ne obliuiſcamini præceptorũ meæ paruitatis, neque aſpernemini, pro nihilo habentes mea uerba. Nam hæc ex diuina dicta ſunt gratia. Et ne permittatis me in domo Domini poni ſub altari. Non enim hoc decet uermem putredinem emittentem, ſed neque alibi me poni permittatis. Nam neq; homo dignus habeatur templo gloriç regni cęlorũ, qui contumax hoc fecerit. Vana enim gloria homini

Rom. 14.

indigno nihil prodeſt, & cui non conuenit. Quapropter nudi omnes creati ſumus, ſimiliter etiam reſurgentes, nudi ſumus appariturі. Et omnes adſtantes ante Chriſti tribunal, ibi eorum quæ in uita geſsimus, rationem reddemus.

Vt quid uos igitur me afficitis honore, qui actionum appellatione meipſum nõ honoraui? Qui enim ſeipſum bonis operibus & bonis actionibus non exornauerit, qualibet hominum uita huic addita exiſtimationi, quam non eſt adeptus, nihil prodeſſe poterit. Omne autem creatum, eſſe etiam corruptibile, fratres, ſecundum illud, quod ſcriptum eſt, per Deum audiſtis. Quapropter & flens dico, ſicuti percepiſtis, diſſoluitur & corrumpitur hoc templũ manufactum, & templum corporale ſpiritualiter ſuſcitatur, non corporale & tranſitorium, corruptum ſecundum carnis concupiſcentiam, ſed ipſum corporale,

2. Cor. 15.

ſpirituale, incorruptibile ſuſcitatum, ut amplius ad corruptionem nequaquàm conuertatur, quando Chriſti tuba ſonans à ſomno excitabit à ſeculo ibi dormientes. Non enim iudicium erit propter lapidea templa, neque lapides Deus iudicabit, ſed templa, quæ ſunt in corpore, quæ ſapiunt naturam humanam, in templis continentibus unumquenque. Dico autem: hominem ſecundum proprias actiones iudicabit Deus, & ſecundum uniuſcuiuſque certamen & laborem, præmium etiam pro meritis reddet.

1. Co. 3

Hæc uir ſanctus modeſtia cauſa dicit, non ut reprehendat reliquarum uenerationem.

Attendite autem, chariſsimi, ne pannos meos tanquàm reliquias monumenti gratia habeatis. Memoriæ enim habetis præceptum Saluatoris noſtris Dei, quod acceptum ab ipſo didiciſtis, ut ipſius reditum expectetis. Cur enim præter cætera, laborem & onus graue mihi imponitis, ne quando in inquiſitionis iudicium ueniam, (Non enim melior ſum hominibus à ſeculo ſanctis) & pœnæ propter uos ſubijciar? Et redarguens meam ſtultitiam Dominus, dicat ad me: O Ephræm, in te plus, quàm in me, homines credidere. Si enim ex te monumenta ſibi ſuſcipere uelint, fortaſſe non crediderunt in mandatorum obſeruationes, quas illis tradidi. Propterea tua magis memoria, quàm mea, delectantur. Prætereà hortor uos, ò mea deſideratisſima uiſcera, quemadmodũ à Chriſti doctrina accepiſtis, ne me inter ſanctos referatis. Sum enim peccator, & minimus, & ſtultitiæ meæ cauſa timeo illis appropinquare. Si enim lignum ſarmenticium appropinquat igni, uel etiam aggeritur, totum combuſtum ab ipſo conſumetur. Hæc autem nõ eo dico, ꝙ eorum ſocietatẽ & coniunctionem aſperner, ſed reſpiciens ad infinitam multitudinem peccatorum meorum, horreo & contremiſco. Audio enim prophetam, dicentem, ꝙ quidem Noė, & Iob, & Daniel non liberabunt filios ſuos & filias: frater non redimit, non redimet homo. Sic etiam Giezi à lepra nõ liberatur.

Nota tantum uiri mirabilem humilitatem. *Ezec. 14.* *Pſ. 48.*

Ne quis ueſtrum ſatellitij munere fungens, in põpam progrediens, ad oſtentationem me circunferat, ſed ſuper humeros tollentes me, & curſim comitantes funus curantes ſepelite, tanquàm opprobrium deſpectum, propterea ꝙ in doloribus dies uitæ meæ præteriere. Ne quis ueſtrum me præconij extollat, uel etiam laudet. Abiectus etenim ſum coram Deo, & meis confuſus operibus. Et ualde timeo, quia coram Deo ſum, ut eorum aliquis, qui fari non audent. Quis enim mihi oſtendet debita mea, niſi oẽs horrueritis meã ruditatẽ? Et quæ collatio putredinis cũ uirtute? Vel quæ peccatoris, ut appropinquet iuſto? Quæ collatio eſt inter lucem & tenebras? Si. n. ſenſeritis odorem actionum meañ, oẽs utique fugam arripietis, inhumatum me relinquentes, fœtorem nõ ferẽtes peccatorũ. Qui aũt me ueſtimento indutum ornato deponet, in tenebras proijcietur exteriores. Si quis aũt myrrha me cõdiet, horũ pars erit in ardentẽ furnacẽ, & in ignẽ gehennę. Sed in mea tunica, & in meo pallio deponite me, in quibus fui toto tempore uitæ meæ. Nam peccatori non conuenit cultus, & uermi, & pleno putredine. Neque lætificat, neque exornat peccatores, qui ſunt in terra, uiuentium gloria. Peccator autem ſum, ſicuti dixi.

2. Cor. 6.

Nemo igitur me beatum appellet. Omnes enim meæ actiones notæ ſunt Deo, omneſque meæ prauitates, quas geſsi. Inquinatus ſum propter iniquitates meas, & abiectus ſum propter ſcelera mea. Quæ enim iniquitas non eſt à me perpetrata? Vel quale, uel quod in me non extitit peccatum? Quia omnes iniquitates & peccata aſsiduè extitere in meo mortali corpore.

Hæc dicuntur ex incredibili humilitate à uiro ſãctiſsimo.

Cæterum omnes, qui patrum munere fungimini, & filiorum, & fratrum, & diſcipulorum, uiri, qui habitatis Edeſſam, ferte fructum iuſtitiæ ueſtræ, quicunque conſtituiſtis ponere mecum quodlibet in perpetuam ueſtram memoriam, ut ego precio his ſtatuto, parato ex his uaſe aliquo precioſo, mercede conducã operarios, dignos ueſtro fructuoſo propoſito. Dico autem pauperes, & orphanos & uiduas & egenos, & peregrinos, nudos, famelicos, & omnes laborantes, ut ueſtrum ſalutis monumentum fiat perfectum in regione uiuentium. Nam uobis eueniet ad ſalutem, mihique computabitur uoluntaria merces conſiliũ, quod uobis dederim, Sed alia eſt merces, quæ operibus, & alia, quæ uerbis datur. Maior autem eſt, fratres, qui dat, quàm qui accipit, ſicut etiam à Domino audiſtis. Sicut unuſquiſque ueſtro decreto fieri uoluit, ſic & faciatis. Et habeo ueſtram gratiam, & abundo.

Act. 20.

Adiuro autem uos fratres per Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum, ut omnia pauperibus diſtribuãtur: ſatis mihi ſuperque eſt charitas ueſtra: Quia omnibus uiribus me honoraſtis, & ego indignus ſum. Verum enim qui honoratus eſt, ipſe uobis ſuperabundãtem mercedem reddat. Et ſicut audiſtis ſapientem præce-

præceptorum dicentem: Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Ipſe enim Chriſtus accipiet munus ueſtrum perfectũ, quia in ſpe propter ipſius nomen me huiuſmodi affeciſtis honore. *Matt. 10.*

Gen. 8. *Gẽ. 15* Suſcipiatur munus ueſtrum, ſicut illud Noe iuſti, & illud antiqui patris noſtri Abraham, & ciuitas ueſtra, in qua habitatis, benedicta ſit. Ipſa enim eſt ciuitas, & mater ſapientum Edeſſa, quæ quidem etiã palam ex ore Domini benedicta eſt, per ſuos diſcipulos, noſtros autem apoſtolos, quando Abagarus rex, qui eam ædificauit, ſalutem dixit Domino Saluatori omnium, & Domino Chriſto cum miſiſſet ex Iudæa, dicens: Audiui omnia, quæ à te facta ſunt, & quæcunque paſſus es à reprobis Iudæis. Veni igitur huc, & meo utere hoſpitio. Habeo enim hanc ſanè paruam ciuitatem, quæ mihi & tibi ſatis erit. Cuius fidẽ Dominus admiratus, mittens per nuncios perpetuò benedixit ciuitatẽ, firmans ipſius fundamenta. Benedictio illa hic inhabitãs permanebit, donec è cælo ſanctus apparebit Ieſus Chriſtus filius Dei, & Deus ex Deo.

Ne quis ueſtrum à propoſito deficiens, infructuoſus recedat. Qui enim quippiam afferre inſtituerit, *Act. 5* & illud deferere, iniuſti Ananiæ mortẽ patiatur, qui uoluit homines latere, & redargutus eſt incidens in eorum pedes.

Cum adhuc ea ipſe loqueretur, uir ex illic adſtãtibus ualdè illuſtris, correptus à ſpiritu immundo, ſtatim cecidit ad lectum, & clamans uolutabatur. Qui dixit ad illum: O homo dic, quod à te factum eſt. Et in uerbi præcepto exurgens ille, reſpondit: Statuerã (inquit) in animo meo quoddam precioſum ueſtimẽtum afferre, & tecum deponere. Quia uerò uetuiſti, ne quicquam amplius tecum tumularemus, hoc mecum ipſe cogitabam, dicens: Si prorſus in ijs non deponitur, quid opus erit, ut etiam proferatur? Si autẽ præcipit, ut pauperibus aliquid demus, aliarũ diuitiarũ egẽtibus dabimus, quæcũque ipſis opus erũt.

Hic rurſus ex ſola humilitate, nõ uult ſibi defũcto cereũ accendi, quippe qui ſe indignũ cẽſeat: uti & paulò infra uetat ſe cũ ſuauis odore ſepeliri.

Reſpondens autem beatus, dixit ad eum: Abi, & perfice quod te facturum decreueras. Et cum pro eo oraſſet, & manus ſuper eum impoſuiſſet, eum ſanũ reddidit à ſpiritu immundo. Et rurſus admonens, dixit: Si quis cereum mihi in exitu accenderit, ipſe con ſumatur in æterno igne. Quid enim proderit homini corruptibilis ſplendor, ignis, qui à proprio comburetur igne? Quando enim ille terrificus apparebit ignis, illi obnoxius in eo cõſumetur. Satis igitur ſit mihi meus dolor, neque alia mihi à uobis ſuperinducatur pœna. Et plorate fratres mei ſuper me. Dies enim mei in doloribus præterere: & ille me circundedit laqueus, quem non animaduertebam. Et uenit inquiſitor meus, & laqueis moleſtis uexantes me, adducunt ad pœnam, tanquàm ſatellites, & trahũt me in terrã mortuorum, & regionẽ quã ignoro.

Obſecro te Saluator, dux meus, ne eijciens me, miſerum reddas, & contereus me condemnes. Si enim dignè de ijs, quæ à me geſta ſunt, perſcruteris, timor utrinque me circundabit. Quandò.n. hæc omnia recenſeo, intolerabilis ſuper me irruens tremor me cõterit, & graui quodam conficior horrore, & compræhendor tremore propter pœnarum expectationem, quæ in illo conſpiciuntur ſeculo, & nequaquàm ferre poſſum. Et palam dentes mei perturbant me, illic propter dolorem ſtridentes.

Hortor uos, ne me cũ aromatibus tumuletis. Nã neque ſtultorum deliciæ decent, ſed neque gloria inglorium, neque alius boni odoris fumus illum, qui eſt putredo & terræ puluis: Sed date uaporationem fumi boni odoris in domo Dei, & pro me orate. Potius autem ſimul comitamini, & aromata date Deo: me autem fletibus ſepelite in doloribus conceptum. Et hortor uos, ut loco ſuauis aromatum odoris, ueſtris me adiuuetis orationibus, in ipſis continuè mei memoriam faciẽtes. Qui enim proderit ſuauis odor mortuo, ſenſu carenti? Veſtra autem incenſa adolete in domo Domini ad ipſius laudem & honorem: quoniam & ipſe ibi inhabitat. Cur autem induis corpus corruptibile ſplendida & egregia ueſte, quæ quidem illud nequaquàm calefaciet? Sed terreſtre corpus relinquite ipſius matri terræ, quandoquidem ex ea ſine ſpiritu confectum eſt. Et illud ſequitur uana gloria, Virum autem inclytum decent diuitiæ: Pauperi conuenit humilitas. Generoſos quidem decet regnũ, infimos autem militiæ conſolatio, agnoſcens conſolationis gratiam.

Neque me in ueſtris deponite monumentis. Nam neque loculi ueſtrorum monumentorum ex meis me eripient captiuitatibus. Rationem autem habeo cum Deo meo habitare cũ hoſpitibus: quandoquidẽ ſum aduena, quemadmodum & illi. Cum illis igitur quieſcere me faciatis. Quia omnis caro, fratres mei, adhæret ei, cuius eſt particeps. Et quilibet homo ſuo gaudet conſorte, In cœmeterio (inquam) ubi iacent contriti corde, ibi me tumulate: ut quandò Dei filius reſurgere illos fecerit & reformauerit, cum illis me ſuſcitari faciat. *Vult in cœmeterio ſepeliri.*

Reſpice Domine ad humilitatem ſupplicationis meæ, & precor te, ut miſerearis mei Dignum me reddas unigenite fili Dei, neque ea, quæ in uita geſſi, mihi retribuas. Si enim iniquitatem obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit? *Pſ. 129* Si etiam ſecundũ maieſtatem tuam reddes nobis, quis in tuo iudicio miſericordia dignus exiſtimabitur? Etenim (ut ait ſcriptura) quodlibet os obturabitur, & totus mundus Deo fiet ſubditus. *Rom. 3* Non hoc dico, gratiam contemnẽs. Dico enim ea, quæ ſcripta ſunt, clementiſſime Chriſte: Quæ utilitas in ſanguine meo, ſi in ignem ardentem mittor? Fac igitur mecum iuxta miſerationes tuas. Et in hoc gratia tuæ dignoſcetur pietatis. Si uerò totã iudicabis terram, ſicut remuneratio tua manifeſta, unus non ſaluabitur ex millibus, & ex decem millibus duo non redimentur.

Quid igitur? Ego enim infelix Ephræm præ dolore deficiens loquor. Sic aliquis aſſerens dicit, mortalium non fieri iudicium, ſed æquabuntur iniuſti & peccatores iuſtis & probis & ueridicis: & humiles & boni, improbis & impijs. Non poſſunt hæc inter ſe adæquari. *Gen. 4.* Lux enim offuſcat tenebras. Qui enim fieri poteſt, ut iuſtus Abel fratricidæ & iniuſto Cain adæquetur? Vt hoc euidentius fiat: Qui cohabitare faciet iuſtos & iniuſtos in eodẽ loco? Clamantes enim intolerabiles dabunt uoces. Precor te Saluator, ne exæques peccatores iuſtis, te oro probitatis fili: ſed miſerationes tuas extendere digneris ſuper me, & ſuper pauperes meos.

Quod igitur prius dixeram, dicam rurſus, neque ab eo recedam. Quia niſi tuas ſuper nos extenderis miſerationes, nemo uidebit uitam. De uno enim Deo omnino perhibetur, quod unus ſit bonus ex omnibus, qui mortale ſortiti ſunt corpus. Nõ autem quod ſim peccator, hæc dico. Conſueuit enim diuina ſcriptura ea, quæ à me dicta ſunt, ſparſim dicere. Quieſce ò Ephræm, angelus appræhendens me, & redarguens, mihi dicit: Continua ſuſpiria non tibi proderunt, quando acres ſatellites ad te miſſi, non corrumpentur donis. Et aſperè reſpondens, dicit ad me: Os tuum obtura. Non.n. conſortes tui perditi ſunt. Inter hominũ generationes peccator omnes ſibi ſimiles eſſe exiſtimat, & cæcus ſibijpſi ſimiles exiſtimat propinquos.

Accedite

Nota quæ hic de oblationib⁹ & die triceſimo &c. dicuntur.

Accedite igitur ad me fratres, & componentes collocate me. Spiritus enim meus defecit fortiter. Et commiramini me pſalmis & orationibus neſtris, & aſſiduè pro mea paruitate offerre dignemini: & cum trigeſimum diem complenero, mei memoriam faciatis. Mortui enim beneficio afficiuntur in oblationibus recordationum ſanctorum uiuentium.

Videtis exemplum ex particularibus Dei creaturis, ueluti in fœtu uitis. Vua acerba in agro, & uinū, quod in dolijs poſitum eſt. Quando igitur racemus in uite uiget, tunc de ſtatu ſuo mouebitur, quod eſt immobile in domo. Vinum mei ſimile intelligitur: Cepa etiam, quæ poſita eſt in auro, cum tempore ſuo uireſcere inceperit, arida, quæ eſt in domo, germinat. Si igitur rerum fœtus ſic inter ſe conſentiunt, quanto magis mortui in memorijs ueſtrarum oblationū oblectantur? Et ſi quis diceret, O ſapiens, redde rationem, quare hoc ita naturaliter fiat: noſcens teipſum eſſe quandam creaturarum Dei primitiā, & niſi exēplum compertum habeas, niſi teſtem tibi adducam, patienter audi ea, quæ ſcripta ſunt. Et ſi quidem uolueris, prudenter ſuſcipe ea quæ dicuntur.

Nota defunctos oblectari memorijs noſtrarū oblationum.

Seruus Dei Moyſes in benedictionibus. Ruben ad tertiam uſque generationem nonne benedixit? Si igitur non redimuntur mortui, qua ratione benedixit Ruben Moyſes? Et ſi non eſt reſurrectionis memoria, audi quid Paulus dicat: Si prorſus mortui non reſurgunt, cur baptizantur pro mortuis? Qui enim erant ſub lege, ad expectationem reſurrectionis in myſterio occluſi detinebantur in fidē, quæ reuelanda erat. Sicut legiſti, ꝙ in oblationibus diuini cultus ſacerdotes in lege mundabant, & qui in bello in inquinationibus uulnerati, pleni actionibus orant inquinatis, ijs quæ ſcripta erant, tenebantur: Quomodo non magis noui teſtamenti ſacerdotes Chriſti delere poſſunt, quum ueriſimiliter debita iam præterierint in ſanctis oblationibus, & ſuarum precationibus linguarum?

Deut. 33. 1. Cor. 15. Gal. 3.

Quum autem ad memoriā faciēdam acceſſeritis, cauete fratres, ne quis in ſancta peccet, ſed attente, & reuerenter, & humiliter, & ſanctè, & purè inuigiletis. Non quia grauiori damnatione dignum exiſtimatum ſit peccatum, propter lubricam carnem cōmiſtum, ſupra cætera. Siquidem ſunt longè hoc grauiora. Sed hoc mihi impendet miſerabile, ne quando pro memoria, honorum gratia pro nobis rationem reddam Deo meo. Fortaſſe enim in iudicio obijciet mihi hoc: O Ephræm, horum omnium author fuiſti tu, utpotè qui congregaueris eos ad laſciuiendum. Scriptum eſt enim: Adulteros & mœchos iudicabit Deus.

Hebr. 13.

Et quid dicemus in hoc, fratres mei chariſſimi? Quod anteà dixi timore detentus, & nunc dicam, ꝙ ſcilicet quem Deus iudicabit, uenia dignus exiſtimatur. Iudicati autem à Domino corripimur, * ne hoc mundo iudicemur. Et hoc dicente Apoſtolo: Sicut enim parum fermenti totam maſſam corrumpit, ſic malorum cogitatio diffuſa, comburit totum corpus. Et quemadmodum ferri rubigo ipſum conſumit, ſic etiam ex hominibus peccatum perpetratum repugnat grauioribus eorum inſtitutis & moribus, & perpetratum conſumit corrumpens eos, qui ipſius adimpleuere omnia. Qui autem ipſum non perpetrauerit, eſt ueluti permanens paradiſus, & poſtquàm manſerit in quodam diuerſorio, abit, ſimili modo moratū apud eū aliquandiu exilium recedet. Præterit enim hoc mortale corpus, & induit immortale & cæleſte. Quando corruptionis periculum fecerit, tūc ſtrennè incorruptibile reſurget, omnis corruptionis expers.

*1. Cor. 11. * ne cū*

Eccè clara & potens Eccleſiæ lucerna Paulus, ex uobis imbecilles his alloquitur uerbis, & dicens aſſerit: Quod ſeminatur in corruptione, colligitur in incorruptione. Sed enim huc agite. Quod mihi relinquitur, diſcipuli, ſitis benedicti in fortitudine boni paſtoris, & magiſtri ſancti Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui quidem eſt Deus ex Deo. Et ego quanuis non ſim ut Noe, uos tamen ſitis benedicti, & efficiamini ut Sem & Iapheth. Et quanuis non ſim ego Melchiſedech, at uos efficiamini ut Abraham. Et quanuis non ſim ego ut Iſaac, uos tamen accedentes, ſitis benedicti ut Iacob. Et quanuis nō ſim ego Moyſes, uos ſitis ut Ieſus Naue. Et quanuis non ſim ego ut Elias, petentes uos eum duplicem recipite ſpiritum, ut Eliſæus petijt. Veniam autem ad uos, mei diſcipuli, noſtri cauſa. Abba uir admirabilis, Chriſtus magnificet monumentum tuum, & fiat perſona tua prope angelos maieſtatis Dei: Et fias ſimilis magno Moyſi, ut omnes inſpicientes intelligant, ꝙ ſeruus es Dei electus. Et tu Abrahā, quia libens adhæſiſti mihi, Deus Abrahā exaudiet te in orationibus & precationibus, & priuſquàm aperias os tuum, illud implebit ſapientia & intellectu. Sicut dicit Prophæta: Aperi os tuū, & implebo illud.

1. Cor. 15. Gen. 9. Gē. 14. Gē. 27. Deut. 31. 4. Reg. 2. Pſ. 80.

Simeon, exaudiat te Deus, & in ſupernā ciuitatē ingrediaris. Impleatur eius Eccleſia, ſicut poculum mixtum populorum non credentium in ſaluationē. Ingrediantur ſponſæ in uiſionem tuam, incluſæ doctrinam tuam. Quarum quidem ſponſæ ſunt matres, clauſæ uerò in iugo aduerſarij detinebantur. Cū ueniſſet autem Chriſtus, has obſcurauit, audientes à te parabolas prudentiæ, ut perciperent à te doctrinam uitæ ſpiritus ſancti. Conſequentur à te ſalutem ſapiētium, & ſicut ſapiens medicus in parabola inopum, ſic in creatura auditus tuus percurrat. Maras uir Galilæus, manſuetus non natura, ſed libera uoluntate, tanquam certans in ſpe Dei, in meis adiuuiſti me paſſionibus. Ipſe igitur Deus reddat tibi mercedem tuā inter pios, quam accipies cum ſanctis omnibus.

Zenobius uir Zigareus, uir exercitatus inter fortes bellatos, ſermo tuus fiat tanquam ignis, & conſumat iniquorū multitudinē. & ſicut flamma pertranſiens ſyluas condenſas, ſic diſciplina tua ipſos inſequetur. Sapienter etiam doctus ſis quamcunque Dei ſcientiam. Et ut Dauid illuſtris aduerſus ſceleratum Goliath declaratus eſt, tu etiam parta uictoria, uinces errantiū animas. Induere armaturā ſanctorū, galeam ſpē ſalutis, forte ſcutū ſanctorū, quæ ſanctorum armatura, eſt ſpiritus ſanctus, & ipſorum roboris galea, eſt digitus Dei, ſit tibi comes & auxiliū, quod nunquam in aliqua re deficiat.

1. Reg. 2.

Væ tibi Appollo, mater tua ex mulieribus maledicta. Væ uētri, qui te peperit, quia perditionis omniū hæreſum factus es particeps, & quamlibet extremitatum ingrederis ianuam. Opera ſunt enim cuiuſlibet laboris tui. Denudatus, proiectus factus es à gratia, tāquàm Iudas proditor, & ex omnibus ipſius ſtudijs confuſus. Columna enim huius ſedes eſt, quam dereliquiſti. Horribilem autem finem oſtendet in corpore tuo ipſe, qui cœlum ſuſtinet, & in quo quidem cuiuſcunque creaturæ natura poſita eſt. Nam quælibet creatura in ipſo fundata eſt, mare & eius plenitudo. Confiſus es etiam in arūdine fracta, derelinquēs Chriſti baculum, quod infirmos conſolidat, & quamlibet medicatur paſſionem, & animarū, & corporū.

Igitur uir perdite, quia uoluiſti congregationes Dei eccleſiarum, à ſpiritu ſanctiſſimo congregatarū, perdere, ex ea, quæ ſub cœlo eſt, extinguetur memoria tua, & non inuenietur in libro uiuentium. Quia dereliquiſti nouum uitæ, hoc eſt, ſanguinem Chriſti, & panem cœleſtem, hoc eſt, corpus Dei & Saluatoris noſtri,

noſtri, & comediſti cibos uictimarum fœdetarū, & bibiſti fæcem peccatorum, fel turbidum.

Verbum Dei, & filius patris, in quem os tuum impium inſultauit, ſubtili inquiſitione exquirat à te ipſo exprobrationem in ſe factam, & ſimiliter ab omnibus hæreſibus, Arrianis, inquam, & Manichæis, & Catharis, & Ophitis, Marcioniſtis, Eunomianis, & Euchitis, & Cauchitis, & Paulianis, & Vitalianis, & impuris Borianis, & ab omnibus reliquis nelandis, qui lignis & lapidibus ſacrificant, & ſoli, & lunæ, & augures, & aſtronomi, qui ſegregati ſunt diuerſimodè aduerſus diuinā maieſtatem æternæ Trinitatis, Patris & Filij & ſpiritus ſancti.

Benedictus, qui elegit catholicam ipſius Eccleſiā, ueluti ſanctam agnam, quam lupus depopulator nō contriuit, & immaculatam columbam, quam nunquàm appræhendit inſequens opprimendi cauſa, & eo cucurrit uenator accipiter. Nam poculum in ma-
Pſ. 10. nu Domini eſt uini fæculenti: & ex eo bibunt omnes
1. Reg. 17. apoſtatæ Chriſti, diuiſores ſanctæ & omni principio carentis Trinitatis, & ueritatis hoſtes: Iudæorū,
Pſ. 74. inquā, genus, quū bibiſſent euomuerunt, & immani
Haretici, apoſtata Chriſti. tet impetū fecerunt aduerſus Saluatorē noſtrū Chriſtum. Et nihil mirum. Siquidem rabidus canis, quū furore percitus eſt, proprium mordet Dominū. Nos uerò glorificabimus exaltatum Deum omnium, cui appropinquare nequeunt apoſtatarū germina. Nam ſi illis fuiſſet aliqua opinionis ratio, quòd in cœlum aſcendere poſſent peccatores, omnino diſſentientes, ibi etiam diſcordiam diſſeminaſſent in domo pietatis in cœleſtibus tabernaculis, quemadmodum pri-
Gē. 11 ſcis temporibus horum Maiores in Chalanes turris ædificatione, omni ſtudio in cœlum aſcendere contenderūt, & à gratia repulſi ſunt, ignari quid agerēt, ac fruſtra iniquè agentes, poſteaquàm incompoſita ſeparatione diuiſæ ſunt omnium eorum linguæ. Si igitur eos, qui hoc facinus auſi ſunt, tam uehemens inuaſit calamitas, uolentes aſcendere in chorum cœleſtium ſanctorum, & uigilantium diuerſorium, & merces eorum ſic manifeſtè in eorum capita recedit: quanto graniore ſupplicio digni iudicabuntur, fratres, qui apoſtaſiæ ſeparationem cogitāt diſſeminare in cordibus hominum, aduerſus Deū patrem & ſpiritum ſanctum?

Mea igitur præcepta cōſideratote diſcipuli mei, & ne à catholica deſciſcatis fide, quam & ego à pueritia acceptam, immobilem ſeruaui, neque ab illa deflectamini in aliquo ſchiſmate. Si quis autem dubitauerit, & ſeparatus fuerit contra Deum, & ſanctam eius Eccleſiam, ſpirans & uiuus in inferno detruda-
Gen. 4. tur, particeps etiā hæreditarius maledictionis Cain, gemens ſuper terram & tremens erit. Et quicunque patre filium minorem fecerit, inhumatus & ipſe pariter in terram deſcendat. Qui uerò diſſenſerit aduerſus ſpiritum ſanctum, hic in iudicio miſericordiam non conſequatur. Et ſi quis ſeparatus fuerit ad-
4. Reg. 5. uerſus catholicam Eccleſiam, leproſus fiat, haud ſecus ac ſtultus Giezi. Quicunque reliquerit rectam fidem, ſuſpendatur iniquitatis funiculo proditoris Iudæ. Et quam ego noui fidem, hanc accepi ab Apoſtolis ſanctis, hanc didici, & ipſi cum hanc à Deo percepiſſent, omni creaturæ prædicarūt. Intolerabilis igitur & euitanda iniquitas eſt, in Deum blaſphemia, cuius etiam fugite, ò, mei diſcipuli. In Deum enim prorſus apoſtaſiam prædicat is, qui blaſphemat, utpotè emouens fundamentum uerbi fidei. Noſque graui mole oppreſſi, erigere nos nō poſſumus ſub ea, quæ ſerui eſt carne, ueluti ſub pædagogo conſtituti.

Ne igitur addamus nobiſmetipſis peccata propter iniquitates noſtras. Expectationem autē habeo ipſi in hoc, & conſolationem coram Domino, quòd nunquàm in tota uita mea Dominum maledictis inceſſi, & ſermo ſtultus non exijt ex labijs meis. Qui enim *Pſ. 138*
oderunt te Domine, perfectè odio habui, & inimicos tuos prorſus abominatus ſum. Eorum quæ dico, fratres, memoriam infigite in cordibus ueſtris. Nam eorum mihi ab initio author extitit Deus. Et hoc opus in Deum agricolationis nobis eſto, ut uigilias aſſidue, cantuſque & ieiunia & fidem diligatis: Speretis atque expectetis Dominum omnium, & Saluatorem noſtrum Chriſtum.

Habere nos oportet præterea hoſpitū ſuſcipiendorum curam. Nam qui peregrinum ſuſcipit, prorſus is Deum ipſum ſuſcipit. Videte ne quis peregrinum hunc appellet. Sed ſinguli ex uobis, potius eſtote proprium alter alterius membrum. Et eſtote maximè in fide conſtantes, cauentes ab aduerſarijs, ab iis, inquam, qui contraria uobis operantur, uaniloquis & deceptoribus. Quod quidem Apoſtolus etiam docere non neglexit, ſic dicens: Scientes, quòd poſt diſceſſum meum uenient ad uos lupi graues non parcentes gregi, loquentes peruerſa, ut auellāt diſcipulos poſt ſe. Et alio in loco: Qui uenient ad uos ueſtimentis ouium, cum ſint ipſi lupi rapaces, uerba quidem dulcia habētes, cor autem plenum felle & amaritudine. Et ueſte quidem induti lugubri, cum ſint ipſi diſcipuli ab initio decipiētis nos diaboli. Quapropter & illius ſunt zizaniorum ſemina. *Hoſpitalitas ſectanda. Ac. 20. Mat. 7 Matt. 13.*

Omni igitur cauentes diligentia, fugite horum conſuetudinem. Hoc autē perſpicuum do uobis exēplum, quod uos etiam ſcitis: Quòd quilibet peregrinus ſi ſtans inuentus fuerit in loco regio, licet nihil mali uiſus fuerit perpetraſſe, nihilominus ut temerarius malè plectetur, & in iudicium ductus, correptione corripietur illa, quæ eſt ſecundum leges, tanquàm peregrinus huiuſcemodi loci. Ne igit̄ ſtetis in conſeſſu uanitatis eorum, & ne inueſtigetis uiam cogitationis eorum. Nihil enim intereſt, utrum cum dæmone quis habitet, an cum uiro inconſtāti & iniquo. Adſcitus enim in contuberniam dæmon, timēs aufugiet, eo quòd nō poſſit manere, ubi Chriſtus cōtra illum nominatur. *Vitādi haretici.*

Tu uerò ò homo cū foris in Chriſti corpore ſis, ſi intus etiā in ſpiritu eius es, perfectus homo es Dei. Quoniam uir, qui non accepit baptiſma, ſimilis eſt cuidam domui paratæ regi, quam neutiquàm habitanit rex. At ſi adiuraueris iniquum & infidelem, dupliciter hic utetur ſua malitia, neque de inſania ſua quicquam remittet. Adiurari autem potius poſſunt ſceleſti dæmones, quàm perſuaderi iniquitatis filij. Siquidem dæmones fatentur: Tu es Chriſtus filius
Dei. Et uide obſtinatos & amaros eorū mores. Prin- *Lu. 4.*
ceps apoſtaſiæ eorum exclamat, & dicit: Quid nobis *Mat. 8*
& tibi Ieſu fili Dei? Et ipſi negant aſſiduè. Si ergo fie- *Luc. 8.*
ri poteſt, ut ſterilis ſalix in loco arido germinet, fieri etiam poteſt, ut apoſtata aliquādo erudiatur. Cōſilia enim mentis elatæ loco ſuo humiliabuntur, quemadmodū Prophetæ uidetur Eſaiæ, dicenti: Omnis mōs & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aſpera in uias planas. *Eſai. 40.*

Si igitur ſterilis ſalix in aſpreto germinabit unquàm, propheticus etiam ſermo confirmabitur uobis. Et ijs plura contingent. Et accedēt ſponte iniuſti ad diſcendā ueritatem. Sicut uerò coruus albus nunquam fiet, ac ſi is inalbuerit, malus etiam efficietur bonus, & accedens, quod rectum eſt diſcet. Euenit autem aliquando, ut hyberno tempore cadente niue, aliquandiu cadens apparuerit coruus, tametſi ſuapte natura is niger eſſet. Cæterum ubi ſe ad uolatum incitauit, tota à ſe niue excuſſa, eodē, quo prius

colore

colore apparuit. Similes huic ſunt peccatores. cum enim ad breue tempus compuncti oſtenderint pœnitentiæ temporariæ fructus, territi ex comminatione futuri iudicij, propterea quòd in propoſito ſtabiles non permanſerint, haud ita multo poſt omnium obliti in priſtinum ſuorum uitiorum detrahûtur locũ.

Audite precepta mea diſcipuli, eaque aſſiduè memoria tenete. Neque excedatis à uia ueritatis, neque monita mea fugiatis. Quũ autem bella audieritis, & tumultus in creatura, ſcitote, quòd in ianuis adeſt. Et ſpem ueſtrã conſtanter retinete. Scriptũ eſt enim, fore ut omnia fiant, quæ in ea ſcripta ſunt. Cœlum enim (inquit) & terra tranſibũt, uerba aũt mea non præteribũt. Iota quoque unum, atque unus apex de lege præterire non poterit: Quemadmodũ magiſter noſter iurauit ſemetipſum, & dixit. Scitis autem eum ueracem eſſe, & nunquàm mentiri. Vt igitur adſtare ualeamus ipſi immutabili iuſtæ ſententiæ iudici, operã demus, ut noſmetipſos per bona opera in patientia confirmemus.

Lu. 21 Mat. 5

Interim autem dum hæc cum lachrymis præciperet & mandaret beatus uir, & uniuerſa ciuitatis multitudo circũſtaret ac fleret, mulier quædam nomine Lamprotate, filia magni Ariſtidæ, ſummota hincinde turba uitiorum & mulierum, procidit & ait illi: Per Deum tuum, quem à iuuentute ad ſenectutem uſque dilexiſti, permitte mihi ancillæ tuæ, ut minutum loculum, quemadmodum mandando adiuraſti nos, faciam, atque in eo uenerabiles tuas reliquias reponam. Porrò ille probato illius propoſiti feruore, dixit ad illam: Mulier, uade: fac quemadmodum ſtatuiſti. Et alias hoc nolentes facere, ne impedias. Ex marmore autem caue, ne mihi facias monumentum. Nihil enim mihi proderit uana gloria.

Vides ſanctorum reliquias eſſe uenerabiles.

Mandatum autem hoc grauiſſimum mando tibi, quod uide ut ſerues. Ne ſedeas omnino in lecticis. Neque enim pium uel fas eſt, ut homo ceruicem ad lecticam reclinet, & ſatellites circunferant ſuper humeris perniciolum nobis & mortis authorem. Siquidem Chriſtum, ad cuius adorationem uenis, ipſum iugo ſubijcis. Nunquid non audiſti & legiſti, quòd cuiuſlibet uiri caput eſt Chriſtus? Et quom quid alicui metiri, memento reſurrectionis, & actionum noſtrarum retributionem fore nobis à Deo. In qua enim quis metietur menſura, eadem remetietur illi. Fortè & ipſum Deum audiſti dicentem: Quemlibet iuxta uias ueſtras iudicabo uos, & ſecundum ſtudia ueſtra, domus Iſrael, dicit, Viuo ego, dicit Dominus.

1. Cor. 11. Mat. 7 Ezech. 18.

Tunc iurauit puella coram circunſtante populo, dicens: Per Deum, cui conſtanter ſeruiuiſti à iuuentute tua ad ſenectutem uſque, in poſterum non ingrediar lecticam, & non ſubibit homo geſtaturus lecticam meam. Quòd ſi mentita fuero, ueniat romphæa reſolutionis in illa hora in iuuentute mea, & in æternum ignem gehennæ portio mea cum iniquis computetur. Et ſi mandata tua tranſgreſſa fuero, in exemplum oſtendar coram Chriſti Eccleſia.

Beatus uir reſpondens, dixit ad illam: O filia, antequàm moriar, benedicam tibi ſecundum deſiderium tuum. Non deficiat ex ſemine tuo ſanctorum doctrina uſque in ſecula. Quum uenerit Chriſtus ad mutandum cælum & terram, ipſe inſcribet memoriam tuam in libris uiuentium in regno cælorũ. Et pax Dei, quæ ſanctos coronat ſertis immaculatis, præmium tribuat tibi. Quoniam Deo & Patri gloria, & filio adoratio, & ſancto ſpiritui maieſtas ante omnia ſecula, & nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. BRIGIDAE VIRGINIS è Scotia per F. Laurentium Surium reddita paraphraſticos.

1. Februar.

FVIT apud Hybernos uir quidã, Duptacus nomine, genere Lagineuſis. Is ancillam Brotſech (ita enim uocabatur) bonis præditã moribus emit, ſed eius impudico captus amore, ad illam explẽdam libidinem ea abuſus eſt. Vbi autẽ coniunx illius animaduertit eam geſtare uterum, magno animi dolore conſternata, dixit marito, Eijce, & accepto precio uende ancillam hanc, ne meæ proles ab illius futura ſobole profligentur & indignum aliquid patiantur. Accepit hoc grauiter maritus, & moras nectens, coniugis diſtulit uotum. Accidit interim, ut duo epiſcopi ſanctitate uenerabiles, ad Duptaci uenirent ædes, è quibus alter dixit eius uxori, Non te male habeat, quòd ancillam uides tuis in ædibus, illius enim proles tuæ ſtirpi magno erit ornamento. At cum illa nihil de ſuo animi furore remitteret, compulſus tandem maritus, cuidam mago ancillam uendidit, in cuius domo quidam uir ſanctus nocte orans, uidit puellæ Brigidæ imminentem globum igneum, idque mane illi mago indicauit. Faſtidiuit autem ſancta puella cibos magi, & quotidie per uomitum ſumptam eſcam reijciebat. Animaduertens id magus, ait, Ego homo impurus ſum, porrò hæc puella plena eſt ſpiritu Dei, & idcirco non poteſt cibos meos capere. Itaque uaccam unam dedit S. Brigidæ, cuius lacte à teneris annis uictitans, bonarum rerum ſtudijs ſe dedit, pudicitiæ & ſobrietati ſemper intenta, atque in dies uirtutum capeſſens incrementa, adeo ut etiam ſignis & miraculis edendis admirabilis haberetur. Paſcebat autem magis uaccas, & quicquid ex lacte colligere potuit, liberaliter in pauperes & inopes contulit. Vbi uerò magus in magno uaſe parum butyri uidit, animo ualde commotus eſt. Cernens hoc ſancta Brigida, totam ſe conuertit ad rogandum Dominum, qui ſua uirtute uas illud totum butyro compleuit. Quo miraculo obſtupefactus magus, in Chriſtum credidit, uaccaſque duodecim puellæ donans, liberam illam cum matre ad Duptacum remiſit.

Non poteſt ferre cibos magi.

Liberalis eſt in inopes.

Illa igitur ad patris reuerſa domum, nõ ualdè grata ei fuit, quòd auferret quicquid poſſet, & pauperibus clam elargiretur. Ea itaque re permotus Duptacus, obtulit eam regi emẽdam. Dixit autem rex Brigidæ: Cur tuliſti gladium patris tui, & eum pauperi dediſti? Reſpondit Brigida: Ego uerò Chriſto illum dedi. Et certè ſi & te dominum meum regem & parentem meum Deus à me peteret, modo poſſem, ambos uos cum omnibus facultatibus ueſtris illi darem. Quibus auditis, rex ait Duptaco: Filia tua, ut uideo, longè maior eſt, quàm quæ uel abs te uendi, uel à me emi debeat, deditque uirgini gladium, quem daret patri ſuo loco illius, quem abſtulerat.

Pater eã uult uendere.

Accidit deinde, ut ab amicis ad ineundum coniugium multis modis urgeretur. Sed cum illi ſorderẽt amplexus hominis mortalis & corruptibilis præ deſiderio & amore Ieſu Chriſti ſponſi immortalis, rogauit Dominum, ut turpem & deformem ipſam efficeret, atque ità ab eius appetendo coniugio omnes abſterrerentur. Mox exaudita eſt, & oculus eius crepuit, & inſtar aquæ liquefactus eſt. Tum uerò permiſſum eſt ei nuncium remittere procis omnibus, & Chriſto ſe uirginem conſecrare. Itaque tribus aſſumptis puellis, abijt ad Machillam epiſcopum, ſancti Patritij diſcipulum, qui ut eam conſpicatus eſt, uidit columnam

Abhorret à nuptijs.

columnam ignis ſupra caput illius. Perlectis autem precibus, Brigida uirgo ſubmittens caput, pedem altaris ligneum ſua manu contigit, & mox lignum illud uiruit, & oculus eius ſanitati eſt reſtitutus, cum uelum accepiſſet.

Longum eſt enarrare, quæ per illam Dominus efficere dignatus eſt in teſtimonium eximiæ ſanctitatis eius, mira & ſtupenda opera. Coxit quandoquè cereuiſiam ex materia exigua, cum Paſcha aduentaret: eamque coctam per decem & octo uicinas diſtribuit eccleſias, ijſque omnibus per octo Paſchæ dies abunde ſuffecit. Eodem Paſchate quidam leproſus ab ea uaccam ſibi donari petijt. At illa cum uaccam non haberet, ſic ei locuta eſt: Vis, rogemus Deum, ut te hoc lepræ morbo abſoluat? Tum ille: Nihil uerò eſt, inquit, quod ego magis uelim & optem. Mox ſancta uirgo aqua benedicta corpus eius adſperſit, & abſceſſit lepra, illeque Deo, ut par erat, gratias agens cum ſancta uirgine, ad ſupremum uitæ permanſit diem.

Parum cereuiſiæ multis ſufficit.

Curatur leproſus.

Duæ uirginis paralyſi uexatæ, à S. Brigida aquam benedictam cum ſale accepere, ijſque uſæ, ſanas ſe uiderunt, & in Dei laudes proruperunt. Duo Britones oculorum lumine deſtituti, leproſo miniſtro illos ducente, ad oſtia eccleſiæ eius peregrè uenerunt, eiuſque precibus ſalutem ſibi reſtitui precabantur. At illa iuſſit eos parumper expectare, cibumque in domo hoſpitali ſumere, donec ipſa Domino pro illis preces offerret. Illi uerò indignatione commoti, Tuæ, inquiunt, gentis ægros ſanas, nos autem tanquàm aduenas & peregrinos negligis. Illa audito hoc conuicio, exit ad eos, & aqua benedicta in illos adſperſa, cæcis lumen, leproſo corporis munditiam reſtituit.

Paralyticæ.

Duo cæci & leproſus.

Virgo quædam ab illa inuitata cum menſæ aſſideret, S. Brigida dæmonem illi propè aſſidentem uidit. Ait autem uirgo: Vellem & ego, modo poſſit fieri, uidere illum. Non eſt iſthuc, inquit Brigida, impoſſibile: ſed prius oculos conſigna tuos, ut eius adſpectum ferre queas. Illa ſigno crucis munit oculos, uidet ſatanã acerrima ſpecie, immani & uaſto capite, & per foramina & rimas omnes capitis flammas fumoſque erumpentes. Tum Brigida, Loquere, ait, nobis dæmon. At ille, Non poſſum, inquit, tibi loqui ſancta uirgo, nec tamen tua iuſſa contemnere, quandoquidem tu præcepta Dei non contemnis, & pauperibus ac infimis quibuſque affabilem te præbes. Cur uerò, ait S. Brigida, huc acceſſiſti? Apud uirginem hanc, inquit, demorandi mihi & ſpatium & opportunitatem præſtat eius deſidia & torpor. Conuerſa ad uirginem S. Brigida, Vide nunc, inquit, quem tam multis annis apud te foueris, atque ex illa die liberata eſt uirgo ab illo nequam ſpiritu. Quædam mulier poma attulit ſanctæ uirgini Brigidæ, ſimul autem accedebant leproſi, ſtipem ab ea emendicantes. Iuſſit ergo poma illa dari miſeris. At mulier id audiens, poma ad ſe retraxit, dicens: Non leproſis hæc mala attuli, ſed tibi & uirginibus tuis. Diſplicuit id ſanctæ uirgini, aitque ad illam: Non rectè facis, dum hoc miſericordiæ officium impedis. Itaque arbores tuas noueris æterna ſterilitate damnatas. Abijt mulier, & eccè hortum ſuum, quem pomis plenum reliquerat, uacuum inuenit, & deinceps perpetuò ſenſit ſterilem.

Arbores ſteriliſcũt

Fœmina quædam filium ex ipſa natum, ex epiſcopo Broone, qui S. Patritij diſcipulus fuit, concepiſſe ſe ſcelaratiſſimè mentiebatur. Cum ille uerò ab hac culpa alienum ſe affirmaret, S. Brigida mulierem accerſiri iubet, eiq; dicit: Ex quo infantem hunc ſuſtuliſti? Reſpondit illa: Ex epiſcopo Broone. Mox ſancta uirgo ori eius ſignum ſalutaris crucis impreſſit, protinuſque caput cum lingua intumuit. Porrò S. Brigida infantis conſignans linguam, ait: Dic nobis, infantule, quis eſt tuus pater? Stupenda res, aperit os infantis, qui quondàm Balaam aſſiduè loquendi præſtitit facultatem, aitque paruulus: Epiſcopus Broon non eſt parens meus, ſed deformis ille & uilis homuncio, qui in populo extremo ſedet loco. Itaque omnes Deum laudant, & mulier agit pœnitentiam. Dæmoniacus quidam ad ſanctam uirginem adducẽdus erat. Vbi id ſenſit malus dæmon, in terrã ſe proſternit, dicens: Non me patiar ad illam adduci. Noſti, inquiũt, ubi illa degat? Equidem noui, ait, nec ibo illuc. Cum igitur hominem obſeſſum loco mouere non poſſent, miſerunt quendam oratum ſanctam Brigidam, ut ad liberandum miſerum accedere non grauaretur. Venit illa, & cum procul adhuc abeſſet, eius præſentiam ferre non ſuſtinens impurus ſpiritus, fugit ab homine.

Nu. 22

Infans loquitur.

Filia cuiuſdam principis Deo perpetuam uouerat uirginitatem: ſed pater inuitam compulit inire coniugium. Vbi tempus nuptiarum aduenit, eſſentque iam inſtructæ epulæ, puella fugiens, ad S. Brigidam ſe recepit. Eam uerò pater inſecutus eſt: cuius equitatum ut uidit S. Brigida, ſignum crucis terræ imprimit, & omnes illi cum ſuis equis inſtar ſtatuæ manẽt fixi & immobiles. Sed patre reſipiſcente, & agente pœnitentiam, ſoluti ſunt: porrò puella, relicto ſeculo, Chriſto ſe, ut erat pollicita, uirginem cõſecrauit.

Multos ſancta uirgo claudos, leproſos, dæmoniacos, uarijſque affectos morbis curauerat, cum eccè ueniunt ad eam duo leproſi, cum lachrymis ipſam rogantes pro corporis bona ualetudine. Orauit uirgo pia, & cũ aquã benedixiſſet, iuſſit ut ſe inuicem illa aqua abluerent. Lotus unus, ſanus effectus eſt: cui cũ diceret ſancta uirgo, ut ſocium lauaret, & ille ſuam iactitans ſanitatem, alterius lepram contingere noller, ſenſit mox diuinam ultionem, totoque corpore lepra percuſſus, ſocium ſuum uidit benè ſanum & incolumem: ſiquidem illum ſancta Brigida mundarat.

Multa edit miracula.

Vehebatur quandoquè curru ſancta uirgo, & auriga petebat copiam ducendi currum per agrum hominis cuiuſdam, qui tum ſepe illum moleſtabat. Quàuis autem S. Brigida aurigam iuberet diſcedere ab agro, cum uir ille tranſeundi copiam negaſſet, at tamen auriga cœptum urgebat iter, ſed repulſus eſt à uiro, illius equos uerberante. Porrò non dormitauit ultio diuina, quæ illum miſerum & durum hominem repentè extinxit.

Rogauit Dupracus, pater ſanctæ Brigidæ, ut ad regem Laginenſium accederet, & peteret ut gladius, quem iam ſupra diximus, ab illo rege datum fuiſſe Brigidæ, ut illum Duptaco daret, perpetuo poſſet apud ipſum Duptacum permanere. Abijt uirgo ſancta ad regem, & petijt non ſolum gladium, ſed etiam unius è ſeruis regijs manumiſſionem. Ait autem ad illam rex: Si ego tibi præſtitero quæ poſtulas, quid mihi datura es? Reſpondit Brigida: Si uis, uitam æternam dabo tibi, oraboque Dominum, ut poſteri tui ſemper regiam obtineant dignitatem. At ille, uitam, inquit, quæ ſub adſpectum non cadit, nõ appeto, nec mihi curæ ſunt filij, qui poſt me futuri ſunt. Alia uerò duo malim, ut mihi liceat in hac uita, cuius amore teneor, in multam ætatem degere, & quandocunquè bellum ſuſcepero, in eo uictorem euadere. Etſi autem hæ preces hominis erant ualdè huic mundo dediti, at tamen ſancta uirgo, Quæ petijſti, inquit, pro uoto dabuntur tibi. Non multo poſt cum paucis ille contra multos pugnam initurus abijt, & cum S. Brigidæ imploraſſet patrocinium, ab hoſtibus uictor reuerſus eſt.

Animus regis planè dedit' huic mundo

Accepit quandoquè è manu epiſcopi ſacroſanctã Euchariſtiam, & eccè uidet in calice, quem puer epi

ſcopi

ſcopi tenebat, deforme potentum, uidelicet hirci umbram. Itaque noluit è calice illo bibere, & quid uidiſſet, indicauit epiſcopo. Tum uerò epiſcopus ait ad puerum: Ecquidnam feciſti? Da gloriam Deo, & ingenuè confitere. Ille igitur confeſſus eſt ſe furto abſtuliſſe unum ea hircis illius, eiuſque partem comediſſe: cumq; animi dolorem & pœnitentiam lachrymis teſtatus eſſet, uocata Brigida, nihil iam hirci in calice uidit.

Puella egregiè extingu it libidinis flāmas

Erat inter puellas eius quædam turpi capta amore uiri cuiuſnam, in quem oculos incautè cōiecerat, qui illius itidem impuro tenebatur amore: iamque pollicita erat, ſe certo tempore ad illum uenturam. Itaque ubi ſenſit Brigidam ſeſe quieti dediſſe, ſurrexit è lecto, & libidinis accenſa flammis, cœpit miro quodam cogitationum tumultu exagitari. At tamen præpotentis Dei & ſanctæ Brigidæ timore retenta, obnixè Dominum precabatur, ut in tanto periculo, tantoque ſalutis ſuæ naufragio ipſi opem ferre dignaretur. Incidit tandem menti eius ſalubre cōſilium, accenſoquè igniculo, illi pedes admouit, ignibusquè extinxit igneum, & ardorem libidinis corporis dolore ſuperauit. Nihil uerò horum latebat S. Brigidam, cui diuinitus erant omnia reuelata: tacuit autem, ut puellæ poſſet conſtantia probari. Porrò manè illa ſanctæ Brigidæ aperuit quid feciſſet, audiuitque rurſus ab ea: Quandoquidem hac nocte egiſti uiriliter, & pedes tuos aduſſiſti, neque libidinis ignis in hac uita nocebit tibi, neque gehennæ flammis cōbureris, moxque eius pedes adeo ſanauit, ut nullum aduſtionis ueſtigium in eis appareret.

Meſſis tempore quodam die à manè uſque ad ueſperam tanta uis imbrium è cælo ruit, ut nulli meſſores quicquam in demetendis frugibus poſſent efficere: ſolius Brigidæ meſſores ne pluuiæ quidem gutta attigit. Puerum ab ipſo matris utero cæcum ſuis precibus illuminauit, aquam mutauit in cereuiſiam, ſitientibusquè leproſis abundè potandam obtulit, lapidem edito crucis ſigno in ſalem conuertit, & indigenti hilariter dedit.

Ingluuiem hominis ſanat.

Erat uir quidā incredibili ingluuie, & ingenti corporis robore. Orauit pro illo S. Brigida, & uiribus quidem corporis nihil detractum eſt, ſed ad communem hominum cæterorum edendi bibendiquè menſuram redactus eſt. Reus quidā ducebatur ad ſupplicium. Eius miſerta ſancta uirgo, rogauit Dominum, & diuinitus accepit argentum, quod cum regi obtuliſſet, miſero illi uitam impetrauit. Dacia uirgo oculis capta, ſanctæ Brigidæ dixit: Benedictionem impertire oculis meis, ut pro uoto liceat mihi cernere mūdum hunc uiſibilem. Fecit Brigida, ut erat rogata, & illa ſtatim uidit.

Cæca illumināta, rurſus ut redeat cæcitas, optat.

Verū præ mentis interiori luce mundi huius lumen faſtidiens, rurſus orauit S. Brigidam, ut iuberet priſtinam in eius oculos recidere cæcitatem, ita dicens: Tanto quiſque maiori Dei præſentia perfruitur, quanto huic mundo abſentior eſt. Orauit denuo ſancta Brigida, & mox illa uidere deſijt. Mulier nobilis è Scotia, filiam habuit à natiuitate mutam. Eam cum eſſet annorum duodecim, duxit ad S. Brigidam, quæ appræhenſa puellæ manu, ait: Vis Chriſti amore corporis ſeruare integritatem & uirgo permanere? Neſciebat uerò puellam eſſe mutam. Vt autem mater eius dixit, eā reſpondere non poſſe, ait Brigida: Ego uerò manū eius non prius dimittam, quā illa mihi reſponſum reddat. Mox puella ita locuta eſt: Faciam, quicquid iuſſeris. Permanſit igitur uirgo, & præterea uſque ad ſupremum uitæ diē nulla fuit illa eloquentior. Fluuiū quendā ſancta Brigida ſuis precibus alio auertit, qui etiā uſq; in præſens tenet curſū illū. Aues & anates ſæpè ad ſe accerſitas, manu palpare ſolebat, & inde rurſus dimittere.

Nouem uiri inter ſe nefanda coniuratione conſpirarant, in hominis cuiuſdam necem, quem Calendis Iulij perimere conſtituerāt. Multum apud illos egit ſancta uirgo, ut ab immani ſcelere illos reuocaret. Sed cum uerbis nihil efficeret, ad precandum pro illorum obcæcatione Dominum ſe contulit. Vident igitur illi ſpeciem hominis, quem inſectabantur, & exiſtimantes illum eſſe, gladijs & haſtis confodiunt, reque peracta tanquàm poſt triumphum cum cruentis armis, redeunt ad Brigidam, à qua cum ſe non hominem, ſed phantaſma iugulaſſe didiciſſent, ad ſanitatem & meliorem mentē ſe receperunt. Nimij operis fuerit, ſingulatim referre res geſtas omnes huius admirandæ uirginis. Tandem poſt multos pro Chriſto ſuſceptos & exantlatos labores puellam alumnā ſuam ad ſe acciuit, eique ſui obitus indicauit diem, quo adueniente, felicem Chriſto ſpiritum reddidit anno ſalutis 518. ut habet Sigebertus, uel 522. ut apud Marianum Scotum legitur, qui eam ſcribit in Hybernia diem ſuum obijſſe.

VITA S. SEVERI RAVENNAtis Epiſcopi, ex uetuſto quodam manuſcripto codice, mutato ſtylo deſcripta per F. Laur. Surium: idquè ſtrictius atque cōpræhēſius, plerūq; etiā paraphraſticos.

1. Febr.

Patria S. Seueri.

Tob. 4.

SEuerus inſigni Italiæ oppido Rauena ortus eſt, poteſtque de illo dici, quod de beatiſſimo Pontifice Gregorio, Vnde genus duxit, ſummum conſcendit honorem. Motibus ualdè inculpatis uixit, plenus columbina ſimplicitate, & quidem cum S. Tobia pauperem geſſit uitam, ſed erat diues in Chriſto illius diuino timori ſemper inhærens. Vxorem duxit, & cum ea caſtum coluit matrimonium, uictum quotidianum ſuo ſibi labore parās. Textorem enim fuiſſe, ueraci relatione conſtat. Accidit interea, ut Rauennæ epiſcopus ea hac uita migraret, & eccleſia illa paſtore orbaretur. Conueniunt igitur frequentes epiſcopi & ea propinquis & remotis locis, ut tantæ ciuitati pontificē ſolito more præficerent atque conſecrarent. Illis uerò congregatis, Seuerus domi laborans, uxori ſuæ dicit: Vadam ocyus, & uidebo quis ſit futurus antiſtes noſter. Cui uxor: Sede hic, inquit, & tuum negocium age. Nam ſi uelis uacare ocio, nō erit id in rem noſtram. Siue uerò tu illic adſis, ſiue domi reſideas, te pontificem non creabunt. Ille Porrò, Liceat mihi, ait, cū bona pace tua illuc ire. Reſpōdit coniux: Fac ut lubet. nam ſine dubio ſimulatque eo fueris ingreſſus, epiſcopus ordinaberis. Dixit hoc illa falsè & irridiculè, ſed uir Dei ilicò abijt, & ueniens in eccleſiam, ubi erat populus cum ſacerdotibus congregatus, quòd eſſet uili & deformi opertus habitu, poſt templi oſtium latitabat.

Columba eius latitantis capiti inſidet.

Eſai. 66.

Precibus uerò pro more abſolutus, ecce columba niue candidior è cœlo deſcendens, eius capiti inſidet. Id ille conſpicatus, columbam à ſe abigit, at illa per aera circunuolitans, tertio reddijt ſuper caput eius, tanquam in columba diceret Spiritus ſanctus: Ad quem reſpiciam, niſi ad pauperculum & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos? Ea autem res ſtuporem attulit omnibus qui ibi tum aderant è clero & populo, & in commune laudes gratesque egerunt Deo, bonorum omnium largitori.

Mox igitur productus eſt è ſuo latibulo uir ſanctus, & uel inuitus raptus ad ſedem pontificiam, unctusque

ctusque oleo exultationis & unguento ſacri chriſma
Matt. 19. tis,ut fieri ſolet ad eam dignitatem uocatis. Poterat
tum dici illud ex euangelio: Apud homines hoc im-
1.Co.1 poſſibile eſt, apud Deum autem omnia poſſibilia.&
illud ex Apoſtolo: Ignobilia mundi & contemptibi-
lia elegit Deus, & ea quæ non ſunt, ut ea, quæ ſunt,
deſtrueret. Vbi uerò illud tantum munus beatus Se-
uerus accepit,in illo exequendo ſe planè irrepræhen
ſibilē exhibuit, locumque prorſus eo non habuit,&
quod uulgo iactari ſolet, Honores mutant mores.
Quotidiana enim uirtutum illi accedebant incremē
ta,& ſpiritus ſanctus,quo authore id erat officij ade
ptus,apoſtolicis eum operibus fecit conſpicuum.

Quodam die cum ſacra Miſſarum ſolennia eo mo
re,quo ſolent pontifices, celebraret,ea hora, qua le-
Patitur ecſta-ſim. ctio ex Apoſtoli epiſtolis erat recitanda, extra ſeſe
uir ſanctus rapitur, & altari aſſiſtens, ſomno ſuaui
correptus uidebatur. Sed cum iam longior mora in-
tercederet, miniſtri altaris eum exiſtimantes de im-
prouiſo obdormiuiſſe,celeriter accurrūt, ſacraſque
concutientes ueſtes, eum excitant. Quid habes, in-
quiunt,pater? Tam multus te populus expectat,& tu
ſopore deprimeris? Ille ſubito ad ſe reuerſus, ueluti
ſubſtomachans nonnihil,ait ad eos: Quid facitis,fra
tres? cur me interturbare uoluiſtis? Ego etſi uobiſcū
hic corpore fui, at ſpiritu alibi uerſabar. Tum uerò
illi multa inſtantia ab eo percontati ſunt, ubinam in
terea fuiſſet. Quibus ille reſpondit: Ignoſcat uobis
Deus, filioli, quòd me adeo attonitum reddidiſtis.
Ego eram in ſancta Mutinenſi eccleſia,& animā coe-
piſcopi mei Geminiani Domino commendabā,man
ſique illic, donec humatum eſſet corpus illius. His
auditis, Rauennates clam mittunt celeres nuncios ad
Mutinenſes,quo in ſtatu ſint res Geminiani, explora
turos. Qui ubi Mutinam uenere, ante omnia percon
tantur de ſalute epiſcopi, diſcuntque è ciuibus, ante
aliquot dies illo ſe egregio paſtore & Pontifice ſuo
eſſe deſtitutos, addebant uerò ciues: Certe Domi-
nus Seuerus archiepiſcopus ueſter, immò & noſter,
illo decedente, præſens hic adfuit, eiuſque animam
Deo ritu pontificio commendauit,nec abſceſſit, do-
nec eius corpus eſſet ſepulturæ datum. Deinde ue-
rò ab oculis noſtris repente ablatus eſt. His auditis,
celerrimè nuncij Rauennā repetunt, & ciuibus ſuis
omnia explicant, depræhenſumque eſt ex diligenti
collatione,eo tempore mentis ſtuporem ſanctum Se
uerum pertuliſſe, quo S. Geminianus migrauit ad
Dominum.

Seueri Innocē tia. Filia beatiſſimi in ætate iuuenili mortua eſt. Iam
ante è uiuis eius mater exceſſerat, uolebantque eā
in eius monumento reponere. Vt autem uiderunt
anguſtiorem eſſe loculum,quàm qui utriuſque cor-
puſculum capere poſſet, mœſti aiunt ad Seuerū epi-
ſcopum: Quid pater ſancte facturi ſumus? Videſne
ſarcophagi anguſtiam? Tum uerò ſanctus pontifex
ad uxoris quondam ſuæ extinctum corpuſculum con
uerſus, Quid mihi, inquit, moleſta es mulier? Cur nō
Vxor mortua cedit filia in ſarco-phago. das locum filiæ tuæ? Accipe,quod quondā utero geſ-
ſiſti,& noli eſſe tenax nimium locelli tui. Ad has bea
ti uiri uoces tanta celeritate corpuſculū illud in par-
tem aliam ſeceſſit, ut uitali præditum ſpiritu, citius
mouere ſe non potuerit,longumque filiæ ſpatiū con
ceſſit. Veniendum nunc eſt ad obitum ſancti uiri,&
quemadmodum ex his ſeculi ærumnis ſubtractus,ad
illam ſupernæ patriæ beatitudinē commigrarit. Erat
iam prouectæ ætatis & multa canitie uenerabilis,diē
que obitus ſui ex diuina reuelatione longe ante co-
gnouerat. Itaque die quodam ſanctiſſimum Miſſæ ſa
crificium offerens, tranſitum ſuum ex hoc mundo
ad patriam cæleſtem, ſaluberrima ſacramentorū cœ
leſtium perceptione communiuit, conuocatoque ad
ſe totius urbis clero & utriuſque ſexus populo,iuxta
Eccleſiæ morē,de integritate catholicæ fidei, de fra-
terna charitate & dulciſſima animorum conſenſio-
ne ſeruanda & colenda, pro data ipſi diuinitus ſapiē
tia,prolixam habuit ad eos ſermonem. Eo abſoluto,
impertitaque illis pace & benedictione, ſtola ponti-
ficali indutus,populique mœrentis frequentia undi-
que uallatus, ſuum ſibi iubet aperiri ſepulcrū. Quod
cum illi feciſſent, uiuus in illud ingreditur, miraque *Viuus ingredi-tur ſe-pulcrū, & deceſ-dit.*
authoritate inter coniugem & filiam medium ſe col
locans, clara uoce & uultu uiuido uale ultimum di-
cit filijs ſuis,feliciter iam in Domino obdormiturus,
marmorque imponi monumento iubet, ſicque poſt
fuſas aliquandiu preces ſanctam animam ſuo reddit
creatori, plenus & dierū & meritorum. Incidit eius
obitus in ipſas Februarij Calendas. In ſignum autē
eximiæ ſanctitatis, ad tumulum eius innumera, hu-
manumque modum excedentia diuinitus eduntur
miracula, è quibus unum adſcribemus, quod huius
hiſtoriæ author ſua ætate factum aſſeuerat. Mulier
quædam Rauēnas filiorum habuit quotidiana febre
immodicè diuexatum, cui ut celerior poſſet refor-
mari ſalus, & dolores illi acres remitti, mater illum
offerre decreuit Deo ad ſepulcrū beatiſſimi Seueri.
Cum igitur eò perueniſſet unà cum filio & amicis,
proſtrauerunt ſe humiliter Deo ſanctoque Seuero,
attentius pro paruuli ſanitate orantes,idque adeo,ut
ſpe bona incitati, in templo in precibus pernoctare
ſtatuerēt. Interim uerò præ nimia defatigatione om
nes ſomno correpti, pueri illius uoce lachrymabili
rurſus excitantur. Ecce autem dum circunſpiciunt,
uident lampades prius extinctas luculenter ardere,
eoque miraculo obſtupefacti, gratias agunt Deo, &
ſancto eius confeſſori Seuero. Porrò mater ex puero
ſollicitatur,quid ipſi accidiſſet. Dum ille coram om-
nibus dixit: Vidi ex hoc ſepulcro progredientem ſe-
nem quendam pontificali habitu indutum, niueis ca
pillis decorum,uultu angelico admirabilem. Is ue-
rò me tetigit,& uehementer expaui, ſimulque mor-
bus omnis confeſtim euanuit. Quo tempore uir ſan- *Puer cu-ratur à febre*
ctus claruerit,author hiſtoriæ dubium relinquit,ſed
Volaterranus Commentariorum Vrbanorum Lib.
16. teſtis eſt eum ſub Iouiniano principe,itemque S.
Geminianum Mutinen. epiſcopum, cuius eſt ſupra
mentio habita, floruiſſe.

PARS HISTORICA SERMOnis Beati Petri Damiani de Sancto Seuero Epiſcopo.

AVdiſtis,fratres chariſſimi,ex beati Seueri,dum legeretur,hiſtoria,qualiter illum Deus de lanificij ergodocio ſuſtulit,quàm mirabiliter illum non ſolum præter opinionem omnium ciuium,ſed etiam ſui, ad arcem Pontificatus elegit. Audiſtis,pauperculum hominem à Deo mundi diuitibus anteferri. Audiſtis, abiectum & humilem ſuper potentatus nobilium cum gloria ſublimari. Audiſtis Spiritum ſanctum ſapientes ſeculi cōtemnentem, ſimplicem hominem eligentem, ornatos ueſtibus tranſuolantem, in pannoſum & ſqualidum, quaſi in amicum familiarem, & olim ſibi notiſſimum,deſcendentem.

Libet autem, dilectiſſimi, ad illud pulchrum ſpectaculum totos interiorum luminum radios diligēter expandere, & omnipotens Deus quàm diuerſo modo ab hominibus iudicet,inquantum mihi poſſibile

bile eſt, ſtudioſe penſare. Conueniunt uniuerſi ciues ad oratorium, deſcendit Spiritus ſanctus in columbæ ſpecie ſuper populum congregatum. Multa inferius corda, unus deſuper inſpector. Præſtolantur iſti, magnum aliquem ex diuitibus eligi, conſiderat ille, quis ex omnibus maximè ualeat diues uirtutibus inueniri. Iſti apud ſe præferunt eruditam linguam, luculentum ſermonem, ille autem animum ſimplicem & cordis humilis puritatem. Hinc populus uiſu plebeios præterit, ad primates uerò, quis eorum maximè eligatur, attendit, inde autem excelſus Dominus
Pſ. 137 humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit. Hinc multi ſibimetipſis illud ſacræ dignitatis culmen exoptát & garrulo ſilentio intrà conſcientiam clamant: O columba ueniat ſuper me ò ſi Deus eligat me. Putas
Pſ. 7. ego ero electus? Putas mihi dabit Epiſcopatus? Inde
32. autem ille ſcrutatur renes & corda, qui finxit ſingulatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum. Et quidem aderant ibi multi, vtpotè in egregia ciuitate, alij quidem frementium equorum glomeratis greſſibus incedere ſoliti, alij claris natalium titulis inſigniti, alij precioſarum ueſtium nitore conſpicui, alij crebris obſequentium militum cuneis conſtipati, alij omnibus huiſmundi muneribus multipliciter præditi, alij alijs rebus pro ſua poſſibilitate dotati. Sed omnipotens Deus, qui corda hominum ſubtiliter intendebat, quod olim per Prophetam dixerat, ſine aliquo uocis ſtrepitu iterum repetebat: Super quem requieſcet Spiritus meus, niſi ſuper humilem, & quie-
Eſ. 66. tum, & trementé ſermones meos? Videbat populus in aperto loco columbam cælitus expectantem. Adſpiciebat illa Seuerum pauperculum, poſt ianuam latitantem. Qui enim ſe hominibus abſcondebat, diuinæ maieſtatis intuitum declinare non poterat. Quid eſt hoc, beate Seuere, tam pauper, tam diues, tam humilis, tam ſublimis, tã pannoſus, tã glorioſus, apud iudicia humana deiectus, ex diuina prouidentia inuiſibiliter ſublimatus? Cur te abſcondere niteris, qui ad hoc proueheris, ut ad uirtutis exemplum omnium oculis proponaris? Cur uultus hominum erubeſcis, qui diuinæ maieſtatis conſpectui præ omnibus placuiſti? Videlicet ideirco abſconderis, ut uideas, & nõ uidearis, uideas ſcilicet columbam pro admiratione, non uidearis autem pro ueſtium fœditate. Agè iam manifeſtare in publicũ, procede ad medium, & Chriſtianæ familię ſuſcipe uillicatum. Exeat margarita de ſterquilinio, ut in ſummi regis fulgeat ornamento.
Mat. 5 Non lateat ulterius lucerna ſub modio, ſed ſuper candelabrum poſita, omnes qui in domo ſunt, ſplendoris ſui luce perfundat. Paſce igitur Dominicum gregem, & ſuper ouile Chriſti curam exhibe paſtoralé. Tibi Chriſtus eccleſiam ſuam committere iam decreuit, quam inæſtimabili ſui ſanguinis precio comparauit. Suſcipe egregiæ adminiſtrationis officium, ut de commiſſi talenti fœnore auctum referas lucrũ. Nec expaueſcas ignorantiá literarum, non dubites de incompoſitorũ enormitate ſermonũ, quia ille, qui promouet te, ſine legendi labore inſtruet te, qui tibi doctrinæ committit officium, docendi etiam ſuggeret incrementum. Summum quippe eſt uerbum, quod tibi
Matt. 10. ſeminandi uerbi exhibet miniſterium. Hoc Verbum tibi, tuiſquè ſimilibus per ſemetipſum dicit:
Ibid. Cũ ſteteritis ante reges, &c. Et iterum: Non uos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris ueſtri, qui loquitur in uobis.

Quid plura? Tandem uenit columba, & mirantibus cunctis, dilectum ſibi caput inuiſit. Et certè iam olim in eius pectore inuiſibiliter erat, in cuius nunc uerticem corporaliter deſcendebat. Sed quid iam fugitiuus Dei faceret? Quò ſe uerteret? Quod ſibi latibulum tutius inueniret? A conſpectu omnium fugit, ualuas oppoſuit, ad uidendum ſibi ſolas poſtiũ rimulas dereliquit. Sed qui humanos adſpectus auertere potuit columbini acumen intuitus non euaſit. Videt ſe depræhenſum, conqueritur intra ſe, nil ſibi profuiſſe confugium. Veruntamen adhuc ſuſpicatur deceptam errare columbam, nec poſſe in tanta hominum multitudine certam erigendi notare perſonã. Tertio igitur ad ſe uolitantem agitatis manibus repulit, & ſic in nomine ſanctiſsimæ Trinitatis benedictione ſuæ conſecrationis accepit.

O nouum & inauditum promotionis ordinem. O admirabilem egregij Põtificis dignitatem. Nã quid aliud fuit, in caput beatiſſimi uiri columbam tertia uice deſcendere, niſi patenter illum in Patris, & Filij, & Spiritus ſancti nomine conſecrare? Et quid aliud fuit, eandem columbam à ſe exturbando, manibus tãgere, niſi ex Eccleſiaſticæ inſtitutionis ordine, in ipſis manibus oleum ſanctæ unctionis accipere? Nam quod columba in ſanctiſſimi uiri caput illapſa deſcendit, officium manus impoſitionis impleuit. Quòd autem ſacris ſe manibus tangi permiſit, ipſas manus ſancti Spiritus unctione ſignauit. *Oleum ſancta unctionis ritu Eccleſiaſtico, quo liniũtur manus*

Suſcepto igitur Pontificatus officio, beatus ille Seuerus, non magis ex ordine Eccleſiaſticę dignitatis aſcendit, quàm in arcem quoque ſummæ ſanctitatis excreuit.

SANCTI MARTYRIS TRYPHONIS
Vita, authore Simeone Metaphraſte.

CVm Dominus & Deus & Saluator noſter Ieſus Chriſtus, poſtquàm Deus & homo ad homines aduenisſet, & tertio die à mortuis ſurrexiſſet, & ad patrẽ cum gloria eſſet aſſumptus, in diſcipulos effudit ſpiritum ſanctum, & eos diuina cognitione impleuit & uirtute, ex eius plenitudine accepit uniuerſa terra, & omnes homines fuerunt participes doni, quod ex eo emanabat: & liberati quidem ſunt à tenebris ignorantiæ, & cultus ſimulacrorum, ueræ autem luci Dei cognitionis euaſere familiares. Nam cũ nõ ſecus ac diuina & luce micantia fulgura, per omnes fines percurrentes, & non paruam adferentes illuminationem, egreſſi eſſent Apoſtoli, eorũ qui uidebant illuſtratos oculos, ne momento quidem tẽporis mox ſinerunt ſedere in tenebris. Alius autem aliam orbis partem ſortiti, cum omnem gentem, regionem & ciuitatem ſibi diſtribuiſſent, eis iniecerunt ueram ſcintillam ueritatis. Quæ paulatim per eos, qui apti erãt, accenſa, in claram & ſublimem euaſit facem. *2. Feb.* *Act. 2.*

Hoc principium cum accepiſſet fides, ad tantum proceſſit ſplendorem, ut conſumptis profundis tenebris ignorantiæ, in diuinæ lucis ſtatum omnia tranſmutauerit. Huius poſt Apoſtolos cauſæ & authores fuere diuini martyres, qui cum ueluti ſemen lucis ab eis accepiſſent, deinde tanquàm uiolentis uentis traditi tentatoribus, id non ſolum non extinxerunt illatis iniurijs, ſed etiam uarijs tormentis effecti clariores, ipſi quidem tanquam lucida ſidera, decætero ſunt collocati in cæli firmamento, quod percipitur intelligentia. Illinc autem clariſſimè refulgentes, terræ uniuerſæ lucem præbent. Ex his unus eſt etiam beatus Tryphon, qui à diuinis & in quas non cadit interitus, delicijs nomen ſortitus, frugiferũ germen horti deliciarum. Qui è Phrygia quidem primum fuit editus, uico uerò Campſade, qui eſt uicinus ciuitati *Tryphonis patria.*

Apameæ. A pijs autem parentibus ortus magis pius filius, ab ineunte ætate uiſus eſt Deo adeo eſſe gratus: ut iudicatus ſit idoneus ad miniſtrandas operationes ſpiritus. Quamobrem uarij quidem morbi fugiebant a corporibus: dæmoniorum uerò uniuerſa hominibus infeſta natura, ſolo nomine Tryphonis flagellata uel potius uſta uirtute eius, qui in eo erat, ſpiritus, fugabatur quidem ab hominibus, abigebatur autem in intima diſerti penetralia. Atque omnia quidē recenſere miracula, quæ ab eo facta ſunt, non eſt præſentis temporis. Cum unius autem in præſentia fecero mentionem, per quod gratiæ, quæ in eo erat, uirtus poſſit eſſe euidens, ad martyriū præclari athletæ me cōferā.

Claret miraculis

Anno 225. poſt Auguſti mortem, Gordianus accipit ſceptra Romani imperij, uir quidem gentilis religione, ſed Chriſtianis non adeo grauis. Non enim is, ſicut reliqui, mouit perſecutionem aduerſus Chriſtianos. Ei naſcitur unica filia, corporis quidem ſpecie & pulchritudine inſignis, ingenio autem & intelligentia fœminas, quæ erant ſuo tempore, ſuperans: neque ulli cedebat in doctrina literarum. Quocirca magnopere contendebant parētes, ut eam integram & illæſam conſeruarent. Primus uerò ciuitatis, qui eam ambiebant, magna urebat æmulatio: ipſa autem in munitis locis clauſa, diligenter & tuto cuſtodiebatur. Vt uerò à ciuitate Romanorum ſanctus cognoſceretur Tryphon, uel potius ut Chriſtus in eo laudaretur, repente execrandum dæmonium dictam Cæſaris filiam inuadens, eam impudenter uexabat, aſſiduè diſcerpebat, in aquam & ignem proijciebat, & omni ratione eius uitæ inſidiabatur. Atque dubitabant quidem omnes ſapientes, hærebantque & manebant planè attoniti medici, uidentes affectionem eſſe miſerabilē, non ualentes autem ei omnino opem ferre. Animo uerò anxius erat pater, affectioni nuſquàm ullum inueniens auxilium: triſtis erat ægre ferebat, tabeſcebat, donec ipſe malus ſpiritus, maiori ſcilicet poteſtate coactus, ſuum inuocabat expulſorem: ſuum quidem percuſſorem, puellæ autem, quæ ab eo uexabatur, appellabat curatorem. Niſi, inquit, acceſſerit Tryphon, puellam non ceſſabo terrere: ab ea non recedam, niſi uidero adueniſſe Thryphonem. Protinus ergo iuſſis exeuntibus Imperatorijs, miſſiſque frequentibus literis, uniuerſo autem orbe terræ ferè percurſo ad inquirendum Tryphonem: & multis quidem multis è locis emiſſis ad eos euocandos, qui hoc appellarentur nomine, nihil autem ualentibus efficere, peruenit etiam ad partes Phrygiæ hæc inquiſitio. Significatur deinde is, qui quæritur, agere in uico Campſade: inuenitur propter paludem lacus, qui eſt ſitus prope eum locum, anſerū curam gerēs. Confeſſus autem is, qui quærebatur, ſe eſſe Tryphonem, ſtatim quidem tranſmittitur per eos, qui ipſum inuenerunt, ad Præfectos Pompeianum & Poteſtatum. Ipſi uerò cum eum equis publicis protinus impoſuiſſent, Romam tranſmiſerunt ad Imperatorem. Atque ille quidem iter recta confecit: agebat autem tunc ferè ætatis annū decimumſeptimum. Malignus uerò ſpiritus cum eius ſenſiſſet aduentum, tunc grauiter uexabat, & per puellam efferueſcebat: & ſæpe eiulans clamabat ſe non poſſe amplius eius corpore uti habitaculo: prope enim adeſſe, qui potenti manu eum expellat. Adhuc enim, inquit, tres dies, & accedit Tryphon, qui in nos accepit poteſtatem. Cum ſic multum clamaſſet & eam diſcerpſiſſet, exijt.

Filia Gordiani Augusti arripitur à dæmone.

Nota ætatē.

Tertio uerò die ab exceſſu dæmonis, Romam quidem uenit ſanctus, adducitur autem repente ad Gordianum. Quem cum lubenter excepiſſet, agnouit eū eſſe, qui Gordianam ſuam filiam curauerat, ea aduentu coniciens præfixum terminum trium dierum. Vt res uerò eſſet certior & euidentior, rogabat ut dæmonem oculis uidendum produceret, & eum interrogaret. Sex itaque dies ieiunio & intenſis ad Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum uir ſanctus uacans precibus, illuceſcente ſeptimo, iam deſuper maiorem & ualidiorem aduerſus dæmones conſequitur poteſtatem. Nam cum uox quidem procul abeſſet, ſol autē ſuis radijs in terra ſubrideret, aderat quidem Imperator, aderant omnes ſatellites & qui eius parebant imperio, ab eo petentes, ut uiderent aliquid admirabili. Diuinus autem Thryphon cum eſſet plenus diuino ſpiritu, in ipſo uerò immundum quoque illum ſpiritum intueretur intelligentia: Tibi dico, inquit, in nomine Ieſu Chriſti, appare ijs, qui adſunt, & eis oſtēde tuā turpitudinē & imbecillitatē. Simulatque cum hoc dixiſſet, eccè tanquàm canis adſpectu deformis, niger colore, oculos habens tāquàm ignem emittentes, & caput humi defixum, corā omnibus apparuit.

Ieiunio & precibus obtinet maiorē aduerſus dæmones poteſtatem.

Cui, qui precatus fuerat, Dei ſeruus, Dic, inquit, execrande, quis te miſit? Quis permiſit, ut hanc inuaderes adoleſcentulam? & quomodo cum ſis talis, nempe tenebroſus & imbecillus, & plenus omni probro & dedecore, adeo audet contemptui habere & uexare, quod factum eſt ad Dei imaginem? Dæmon autem reſpondens, Mittor, inquit, à meo patre. Dicebat uerò eſſe ſibi patrem, authorem & cauſam malorum, qui etiam appellatur ſatan, & ab eo iuſſum eſſe hanc puellam torquere. Et quænam eſt ei poteſtas, rurſus dicit Tryphon: malitiæ, inquam, principi aduerſus figmentum, quod conſtituit omnipotens bonitas & munijt ſancto ſpiritu? Ille autem canis, etiamſi nollet, diuina tamen quadam operatione uera reſpondit omnibus audientibus: Nos nullam habemus poteſtatem in eos, qui ſunt pij in Deum omnipotentem, & in eius Chriſtum, pro quo Petrus & Paulus hic præclarum ſuſcepere martyrium. Eos uerò reuerentes fugeremus, niſi nobis eſſet pmiſſum alicui extrinſecus leuē aliquam adferre tentationem. In eos autem omnino uires nobis uigent, & in eos tyrannidem obtinemus, qui ſuo animi propoſito ſectantur opera, quæ ſunt nobis grata. Maxime uerò grata nobis opera ſunt, cultus ſimulacrorum, blaſphemia, adulterium, ueneficium, inuidia, cædes, ſuperbia. Per hæc enim & quæ ea cōſequuntur, homines ſua ſponte nobis effecti familiares, ſuis factis tanquàm laqueis implicantur: & ab eius quidē, qui ipſos fecit, alienantur bonitate: illaqueātur aūt noſtris maleficijs. Cū hæc ab eo dicerētur, Imperator & omnes qui aderant, his auditis, repleti ſunt horrore & admiratione. Et multi quidē ex infidelibus, Chriſto ſtatim crediderūt: fideles aūt ſtabiliti & teſtimonio inimici magis cōfirmati, regi gloriæ laudē emiſerūt & gloriā. Increpatus uerò ille immūdus & ſceleratus dęmō, ꝑtinus euanuit ex oculis.

In quos obtineat uires ſatan.

Cæſar autē hoc beneficio affectus, & ualde ea admiratus, cum plurimis donis & honoribus beatū Tryphonē eſſet ꝓſecutus, cura ſuorū Pręfectorū eū ſuis reſtituit. Atq; quæcunq; quidē ex his ad eū redierunt ī uia diſtribuit pauperibus: ipſe uerò cū domū ueniſſet, cōſueta fidei ſequēs opera, & uacās beneficio afficiēdis ijs, qui laborabāt, erectā ſolū habebat mētē ad brauiū ſupernæ uocationis. Cum aūt deceſſiſſet Gordianus, Philippuſque execrandus & impius ei ſucceſſiſſet in imperio, & ipſe quoque cito fuiſſet interfectus in bello aduerſus Troglodytas, Decius poſt eū renunciatur, uir crudelis & animo impudens, & feruēs qdē furore circa ſimulacra: rabie aūt intolerabili ab inhabitāte in ipſo dæmone motus aduerſus eos, q nolebāt eis ſacrificare. Fuit uerò hoc graue bellū aduerſus Chriſtianos. Non enim parabantur arma aduerſus alienigenas, non tela & lanceæ, non rhomphæa

Deciana perſecutio.

&

Crimē Chriſtianorum.

& gladius uibrabantur aduerſus eos, qui faciebant iniuriam, ſed rotæ & catapultæ, unguesque ferrei & pectines, & omne genus ſuppliciorum comparabatur aduerſus innocentes. Vnum autem in eos crimen intendebatur, nempe in Deum ſanctitas. Cum ergo illic multa erumperet confuſio, dicebat ſe uidere, ue luti quodam, quod intelligentia percipitur, uentilabro purgari aream Domini. Quicūque enim leuitate mentis & ſtramineis cogitationibus, uerbum fidei uidebantur ſuſcepiſſe, ij perinde ac ui uentorum uentilati tentationibus, reſeruabantur igni, qui non extinguitur. Qui autem recta ſententia & animo ſtabili adhærebant ueritati, ij iniuriis & afflictionibus inflammati, cum ſuæ fidei probationem Deo & hominibus oſtendiſſent, in horrea cœleſtia, tanquàm purum frumentum, recondebantur.

Tryphonis nomen defertur.

Cum hæc ſic fierent, & uehementer urgeret perſecutio, defertur Tryphon ad Præfectum Orientis. Aquilinus autem tunc gerebat Præfecti magiſtratū. Ad eum ergo defertur, quòd uir quidam Apameenſis genere non ignobilis, doctrina eſcultus, arte medicus, Augustos ualde deſpicit: & magnos quidem deos ſubſannat, Chriſtum autem ſolum Deum annunciat, & ea ratione fieri, ut multi decipiantur à uerborum eius magnificentia. Statim ergo emiſit literas & edicta cum minis uehementibus ad loci illius magiſtratus, ut eum, qui quærebatur, maxima celeritate ad eū adducerent. Fieri uerò non poterat, ut præclara fidei lucerna in ſordido loco lucens lateret. Cum ergo audiuiſſet ſe quæri à perſecutoribus, non recedit in ſolitudines, non denſos & incultos obit montes: ſed cum precibus & orationibus ſe in Chriſto muniiſſet, alacri animo accedit ad eos, qui quærebant, & ad Aquilinum cum magno gaudio & prompto animi ſtudio, qui tunc agebat Niceæ, ſtatim mittitur per milites cohortis.

Siſtitur coram præfecto.

Cum ergo ei ſtatim excelſum erectum fuiſſet tribunal, honeſteq́ue & decore eum circunſtetiſſent ſatellites, dixit Pompeianus ſcriniarius maximi ordinis: Qui Apamea à Frontone legato ad ueſtram miſſus eſt magnificentiam, adeſt ad puriſſimum tribunal ueſtræ poteſtatis. Aquilinus Præfectus dixit: Qui adeſt, primum dicat nomen, patriam, fortunam, deinde religionē.

Præclara eius confeſſio.

Dixit S. Tryphon: Mihi nomen eſt Tryphon: Patria, uicus Campſades, uicinus ciuitati Apameæ. Fortuna autem apud nos nec eſt, nec dicitur, qui Dei prouidentia, ſerieq́ue & ordine ineffabili ſapientiæ omnia fieri credimus: nō autem à fortuito, & qui fit præter rationem, concurſu aſtrorum & à caſu ſtatuimus pendere ortū hominis. Sum uerò liber moribus & uitæ educatione, uni ſoli Chriſto ſeruiens. Chriſtus enim eſt mihi religio, Chriſtus mihi gloria, & corona gloriationis.

Dixit Præfectus: Exiſtimo te in hodiernum uſque diem nondum cognouiſſe iuſſum Augusti, qui iuſſit quemuis hominem, qui hoc nomine ſe iactat, & ad deos colendos eſt durus, tradi morti uiolentæ. & te remoue à tali deceptione, ne igni tradaris. Dixit ſanctus Tryphon: Vtinam mihi liceat & igne & omnibus tormentis conſumi pro nomine Ieſu Chriſti Domini mei & Dei. Dixit Præfectus: O Tryphon, ſuadeo ut dijs ſacrifices. Video enim præter ætatem corporis, te quoque perfectum ſenſum animi oſtendere, nec per deos uolo te male mori. Dixit ſanctus Tryphon: Perfectum habebo ſenſum, ſi Deo meo perfectam obtulero confeſſionem, & pulchrū depoſitum, nempe in ipſum fidem, eam non negando conſeruās, me ab omni repræhenſione uacuum & integrum ſacrificium obtulero Chriſto, qui fuit pro me ſacrificatus. Dixit Præfectus: Igni tradam tuum corpus, & acerbiſſimis ſupplicijs conſumam tuam animam. Dixit ſanctus Thrypon: Mihi minaris ignem, qui extinguitur, & ſimul deletur cum ea quæ accendit materia, cuius finis eſt cinis. Ego autem eum, qui non poteſt extingui, & eſt æternus, contra minor impijs. Recede, inquam, à rebus uanis, & cognoſce eum, qui eſt uerè Deus: ne ſi forte illius ignis feceris periculum, te malorum pœniteat. Hæc cū audijſſet Aquilinus, & ira fuiſſet percitus, iubet eum ſuſpenſum cædi.

Tribus horis cæditur.

Cum primum ergo prolata fuiſſet ſententia, beatus Tryphon cum ueſtem exuiſſet, & uenerandum illud & pulchrum corpus prompto & alacri animo tradidiſſet lictoribus, in ligno ſuſpenditur, & manibus pone circumactis uincitur. Cū ipſe autem tribus horis cæderetur, & animum quidem firmum & ſtabilem & inuulnerabilem Chriſto oſtenderet, ſilentio uerò plagas tanquàm alio patiente ſuſtineret, dicit Præfectus Aquilinus: Pœniteat te, ò Tryphon, huius importunæ amentiæ, & profitere te dijs eſſe ſacrificaturum. Nemo enim reſiſtit edicto Imperatoris, qui non acerbe & uiolenter ex hac uita exceſſerit. Dixit ſanctus Tryphon: Ego quoque tibi dico: Nemo qui regem cœleſtem Chriſtum negauit, uitam æternam conſequetur: ſed traſmittitur ad ignem æternum, & qui non poteſt extingui. Dixit Præfectus: Rex cœleſtis nō eſt alius niſi magnus Iupiter. Saturni & Rheæ filius. Is eſt pater hominumq́ue deumq́ue: cui qui nō paruerint, minimè poſſunt uiuere. Cui tu quoque debes parere, ut dignus cenſearis uita iucundiſſima. Dixit ſanctus Tryphon: Similes fiant Ioui deo tuo, qui eum pro deo colunt, & omnes qui confidunt in eo. Quem dicunt quidem primum fuiſſe præſtigiatorem hominem & ſceleratum ac pernicioſum, patremq́ue eius ſuis nefariæ actionis & impietatis. Poſt eius autem deceſſum, aureas & argenteas ſtatuas ei erigentes, qui fecerunt ſimilia opera dedecoris, deum pronunciarunt, ſuæ libidinis & intemperantiæ afferentes excuſationem, quòd is in deos ſit relatus. Idem modus cernitur etiam in alijs, qui falſo uocantur dij. Sic uos falſam multis retro ſeculis datā ſequentes traditionē, inanimæ materiæ & ſurdæ cultum impiè tribuitis, Deum uiuum negligentes, qui cœlum firmauit, terrā ſuper aquas ſtabiliuit, aerem effudit: & cū rebus omnibus creatis formam dediſſet, hominē dominum in ipſis poſtea formatum cōſtituit. Cuius decepti à maligno ſerpente, & innumerabilibus tracti erroribus & exitijs, Deus uerbum miſertus, homo fieri uoluit, & nobis ſimili forma ſuſcepta, in ea in crucē actus & ſepultus, cū tertio die reſurrexiſſet, & in cœlos eſſet aſſumptus, ſedet ad dexterā maieſtatis in excelſis, donec quæcunque res eſt creata, eū agnoſcat: & ſic è cœlis cum diuina uirtute & gloria apparens, reddet unicuique conueniēter ſuis actionibus. Hic eſt Deus deorum, rex regum, & iudex uiuorū & mortuorum. Qui autem è uobis dii exiſtimantur, ſunt æterni ignis fomites cum iis, qui ipſos colunt.

Gen. 1.
Gene. 3

Hæc cum diceret beatus Tryphō, Aquilinus ſummo furore percitus, eū quidē iubet de ligno deponi, ſe aūt ſequi uinctū, exeuntem ad uenationem. Licebat ergo uidere acerbiſſimum tormentum infligi martyri. Nā plantæ pedum eius diſrumpebantur, quæ nō ſolū nudę obijciebantur frigori hyemis intolerabili, ſed etiam conculcabantur equorum pedibus: carnes autem ei dilaceratæ, per terram diſpergebantur. Martyr uerò ſemper ad Dominum intuens, dum in eo ſoueretur & recrearetur, nō ægre ferebat dolorē, pſallens: Perfice Domine greſſus meos in ſemitis tuis, ut non commoueantur greſſus mei. Et rurſus, Greſſus meos dirige ſecundum eloquium tuum, & non dominetur mei omnis iniquitas: & quæ deinceps ſequūtur. Præter hæc emittebat etiam uoces primi martyris,

Acerbiſſimū S. Tryphonis ſupplicium.
Pſ. 16.
Pſ. 118
Act. 7.

tyris, dicens: Domine, ne ſtatuas eis hoc peccatum. Cum à uenatione autem ſero redijſſent, dicit Aquilinus accerſito martyre: Nunc ne tandem, ò miſer, tibi perſuaſiſti ſapienti uti ratiocinatione & dijs ſacrificare, an adhuc priſtina teneris inſania? Dicit ſanctus Tryphon: Cum tu omnis expertis inſaniæ & imprudentię ſis ipſe plenus, à diaboli offuſa tibi temulentia non potes reſipiſcere, & adorare creatorem uniuerſorum. Ego autem ſapienti utor ratiocinatione, non recedens ab ea, quæ dat ſalutem, ueritate. Dicit Aquilinus Præfectus: Nunc redeat in carcerem, & reſeruetur ad alteram examinationem. Fortè cum fuerit ſolus, ſe admonebit, ut deſiſtat ab hac mala perſuaſione. Cũ ſic dixiſſet, ad finitimas regiones eſt profectus.

Cum autem aliquot dies interceſſiſſent, ueniens rurſus Niceam, & ſedens in tribunali, ſiſtendum curauit ſanctum Triphonem, & dixit: Num te prolixitas tẽporis admonuit, pareas Imperatoribus, & ſupplex procidas dijs ſeruatoribus? Cui dixit ſanctus martyr: Deus meus & Dominus Ieſus Chriſtus, cui pura mente ſeruio, admonens admonuit & confirmauit, ut immutabilem & immobilem in eum fidem teneam. Quamobrem eum ſolum ut uerum regem & Deum attendo: tuam autem infelicitatem & tui Imperatoris deſpicio arrogantiam, & eorum, quæ à uobis coluntur, auerſor uanitatem. Dixit iudex: Acutis clauis eius pedes perforate, & uerberatum per mediã ciuitatem exigite. Cum diu autem ageretur ſanctus, & ſanguis diſpergeretur, & labores intenderetur, & temporis aſperitas exhiberet moleſtiam, (erat enim rigor hyemis) inflexibilis & inuictus manſit cogitatione. Nam ante ſe Chriſtum præuidens, & conſiderans beatitudinem, quæ ſanctis eſt repoſita, perinde acſi eſſent rorantes imbris ſtillę, ſuſtinuit uel niue, denſiora ſupplicia.

Noua ſupplicia adhibentur.

His aũt ualde obſtupefactus Aquilinus, Quouſq;, inquit, ò Triphon, non ſenties tormenta? Quouſquè te non tanget dolorum acerbitas? Sanctus uerò Tryphon reſpondit: Quouſquè tu non intelliges uirtutẽ Chriſti, quæ in me manet? Quouſque non deſines tẽtare ſpiritum ſanctum? Miſer, nondum ſenſiſti inuictã eſſe Chriſti potentiam? Tunc ira repletus impius, iubet eum circumactis ulnis uerberari uirgis, deinde eius lateribus adhiberi faces ignis. Cum ergo cũ magna uehementia hæc ei infligerentur tormenta, diuinus quidam ſplendor eum repentè illuſtrans & circumfulgens, diuinamquè & omni ex parte pulchram coronam florentem gemmis præbens, ſtupore quidẽ afficit eos, qui de ipſo habebant quæſtionẽ, (qui quidem putabant eum torqueri) eum hoc magnum & quod naturam longè ſuperat, uidiſſent miraculum, & effecit, ut præ ſtupore ij in terram caderent. Chriſti autem martyr, à ſuperis adueniſſe expertus defenſionem, impletus fiducia & exultatione, Deo confitebatur, dicens: Domine, ago tibi gratias, quòd non reliquiſti me in manibus inimicorum: ſed obumbraſti ſuper caput meum in die belli, & dediſti mihi protectionem ſalutis, & dextera tua ſuſcepit me. Et nunc Domine, rogo te, adſis mihi perpetuò, confirmans & defendens, & dignare me perfectè & ſine ulla offenſione decertare hoc pulchrum certamen confeſſionis, ut etiam corona iuſtitiæ dignus habear cum omnibus, qui tuum nomen ſanctum dilexerunt: Quoniam ſolus glorificatus in ſecula, Amen.

Flagellatur & aduritur.

Rurſus autem execrãdus ille iudex accerſens athletam, & ueluti adulari præ ſe ferens: Sacrifica, dicebat, ò Tryphon, magno Ioui, & adora imaginem Cæſaris, & ego te dimittam maximis honoribus affectũ & muneribus. Sanctus Tryphon ſubridens, dixit: Si illum ipſum Auguſtũ deſpexi, & à ratione aliena eius iuſſa reſpui, inanimam eius imaginem, humana arte & coloribus formatã, adorabo? Abſit. De Ioue uerò & aliis tuis, qui falſo nomine dicuntur dij, interrogaens, qui inter uos ſe iactant de ſapientia, qui ꝙ ex ijs, q̃ de ijs dicuntur fabulis, ijs qui ſapiunt, apparet turpe, conantur effugere, Ioue quidem dicunt æthera, Iunonẽ aũt aerem, & Cererem terram, & Neptunum quidem mare, Apollinem uerò ſolem, & lunam Dianam nominarunt. Ijdem mihi uidentur Mercurium quidem orationem, Martem autem iram, & Venerẽ cupiditatem dicere per allegoriã. Et ſic unamquãque mundi partem, quinetiam ipſos animæ habitus ſimulacra conſtituentes, & uniuerſorum quidem opificẽ inanè relinquentes, rem autem creatam magis quã creatorem colentes, non ſolum ipſi à recta ſententia excidentes, ad animæ interitũ ferimini præcipites, ſed nos etiam contenditis attrahere, ut ſimus participes eiuſdem barathri & exitij, ſed prædam doloſi minimè aſſequemini, nec eos qui uerè ſperauerũt in ſolum Deum fortem & uiuum, à recta mente abducentes, uana ſimulachra attendere perſuadebitis. Admiratus eſt, hæc uerba audiens Aquilinus, ualde magna autem repletus, acerbitate, eũ rurſus cædi, & per omnem contumeliam flagris iuſſit uerberari: Vt, inquit, conſumatur animæ eius arrogantia. Cum is uerò cæderetur, & per omnem contumeliã flagris uerberaretur, eadem erat ei ſtabilitas. Quo magis autem remittebatur robur corporis plagis intolerabilibus, eò magis cordis confirmata conſtantia, perclariorem oſtendebat fortitudinem.

Caditur flagris.

Cum ergo uidiſſet Prefectus ſe ea aggredi, quæ fieri non poterant, ſic tulit ſententiam. Tryphon Apameenſis, qui repugnauit iuſſui Imperatoris, neq; dijs uoluit ſacrificare, poſt multa inflicta tormenta, capite luat pœnas. Statim ergo milites cum eum eduxiſſent è ciuitate, adducunt in locum, in quo illud uenerandum & Deo charíſſimum caput uolebant amputare. Sanctus autem martyr ſtans ad Orientem, uocẽ ſuã extulit, & ſic orauit: Domine Deus deorum, rex regum, ſancte ſanctorum, ago tibi gratias, ꝙ me dignum cenſueris, qui hoc certamen peragerem citra reprehenſionem, & nunc rogo te, ne me tangat improba & inſidioſa manus inimici, neque me trahat ad profundũ interitus, ſed ꝑ ſanctos angelos magnificæ tuæ gloriæ, in dilecta tabernacula & in deſiderabilem & immaculatam tuam introducens hæreditatẽ, ſuſcipe in pace animam. Omnibus autem qui tui famuli meminerint, & in meam gratiam tibi ſacrificia offerre uoluerint, attende ex uenerando tuo habitaculo, ex cœlo ſancto tuo, copioſa & ab interitu aliena eis contra remittens beneficia: Quoniam es ſalus bonus, & largitor bonorum in ſecula ſeculorum.

Hæc cum oraſſet athleta, & Deum adoraſſet, antequàm feriretur gladio, tradidit animam. Qui autẽ Niceam concurrerant fratres, mundis ſindonibus & uarijs aromatibus ſancti martyris uenerandas ad ſepeliendum componentes reliquias, uolebant quidem eas recondere, ut eſſent cuſtodes ſuæ ciuitatis: Sanctus uerò apparens in ſomnis, iuſſit eas transferre in ſuum uicum, nempe Campſadem, ꝙ etiam fecerunt. Sic beatus Tryphon à teneris unguiculis Deo conſecratus, cum multos quidem ad Chriſti fidem adduxiſſet, multos autem morbos hominum curaſſet, plurima uerò poſt hæc tormentorum & ſuppliciorum genera pro ueritate pertuliſſet, redimitus fuit corona incorruptionis:

Feliciter exit è corpore.

Ad gloriam patris & filij & ſpiritus ſancti, Nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

AMPHI-

AMPHILOCHII EPISCOPI Iconii homilia in Purificationem Dei genitricis Mariæ, in Annam Prophetiſſam, & Simeonem.

2. Februar. Vide Virginitatis cōmendationem egregiam.

MVlti quidem non uulgares, ſed uiri ſummi atque præſtantes, Virginitatem admiratione magna proſequuntur, idq; non immerito faciunt, cum uerè ſit admirabilis, ut angelorum naturæ cognata, & eundem curſum ſibi proponens, quem & naturæ illæ incorporeæ propoſitum habent, Eccleſiæ ſanctæ lampadem geſtans, ut mundum ſuperans, ut affectus & perturbationes carnis conculcans, ut appetitum refrenans, ut cum Eua non communicans, ut à dolnre hac triſtitia liberata, ut caſtitati adhærens, ut à gemitibus redempta, quippe quę cōdemnationis ſentētiā non admiſit: quæ ait, In dolore paries filios, & conuerſio tua ad uirum, & ſub uiri poteſtate eris. *Gen. 3.* Verè igitur Virginitas ipſa admirabilis, ut poſſeſſio quædam à ſeruitute libera, ut germen nunquàm exareſcens, ſed ſemper uirens ac florens, ut uitæ inſtitutio inſignis, ut exercitationis & uitæ laudabilis ornamē tum, ut humano habitu ſnperior ut corporeis affectibus pura, nt denique nnà cū ſponſo Chriſto in thalamum regni cœleſtis ingrediens, Virginitatis igitur multiplex gloria talis tantaque eſt, cui hæc & his ſimilia conueniunt.

Vide etiam matrimonij & nuptiarū encomium.

At Nuptiæ honoratæ etiam ſunt, & quouis terreſtri dono ſuperiores, fœcundæ arboris ſimilitudinē præ ſe ferentes. Eſt enim coniugio ipſum tanquàm planta quædam pulcherrima, ex qua Virginitas ipſa naſcitur, & rationalia animataque germina producuntur. Eſt, inquam, coniugium ipſum benedictio illa, qua mundus creauit, & generis inſtauratio facta eſt per ipſum enim natura humana reparata fuit quam cum Dominus ſuscepiſſet, diuinam imaginem renouauit. Tale denique coniugium eſt, ut uniuerſum genus humanum contineat, & cum illo uerſetur, ita ut libere poſſit dicere: Ecce ego & pueri, quos dedit mihi *Eſa. 8.* Deus. Cum ergo tam eximium ſit coniugiū, quid Virginitas erit, coniugij flos? Non enim ex alia re, quàm ex coniugio Virginitas gignitur.

Hæc autem cum dicimus, inter Virginitatem & Nuptias contentionem aut pugnam non introducimus, ſed utrinſque bona, ut par eſt, admiramur, quandoquidem tam coniugij, quàm Virgitatis curam habet Dominus ipſe, qui non alterum alteri, tanquàm in trutina, opponit, ſed facit, ut in utraque parte Dei timor adſit. Nam ſi pietas. Hæc antequàm Euangelicæ lectionis explanationem aggrediamur, dixiſſe uolui, propter id, quod in lege, quidem ſcriptum, ſed gratiæ tempore confirmatum eſt, ab uniuerſis expectatum, ſed in ſolo Domino completum eſt. Dico primogenitum fructum illum Mariæ Virginis. Audiſti *Luc. 2.* enim Euangeliſtam paulò ante dicentem, Poſtquàm conſummati ſunt dies octo, ut circuncideretur puer, uocatum eſt nomen eius Ieſus, quod uocatū eſt ab angelo, priuſquàm in utero cōciperetur. Et poſtquàm impleti ſunt dies purgationis eius, tulerunt illum in *Nū. 8 3. Exod.* Hieruſalem, ut ſiſterēt eum Domino, ſic ut ſcriptum eſt in lege Domini: Quia omne maſculinum adaperiens uuluam, ſanctum Domino uocabitur.

Audiſtine coniugij benedictionem? Id communiter quidem dictum eſt de omnibus, ſed in ſolo Domino perfectum. Quod enim ſcriptura dicit, Omne maſculinum adaperiens uuluam, ſanctum Domino uocabitur, ad ſolum Dominum Ieſum refertur, non ad alium quempiam, licet communiter dictum ſit. Talis enim eſt uniuſcuiuſque uirginis natura, ut primum uiri congreſſu aperiatur uulua ipſe, deinde pariat. Sed in Saluatoris noſtri ortu non ita factum eſt. Nam nulla præeunte uiri cognitione in Virgine matre, ipſe ſine uirginitatis illius corruptione ortus eſt. Itaque dictum illud, Omne maſculinum adaperiens uuluam, ſanctum Domino uocabitur, uere ac prope proprie ad Dominum Ieſum referebatur. Nunquid Cain ſanctus fuit, quoniam omnium primus ex materno utero editus eſt? Num, inquam, propterea ſanctus uocabitur, qui nefarie uitam terminauit? *Gen. 4. 25 29. 35.* Num Eſau uir bellicoſus & gladij hæres, propterea ſanctus dicetur, quia prior natus eſt, quàm Iacob, An Ruben ſanctus quia primus ex utero matris editus eſt, quippe qui patris cubile commaculauit, Nemo iſtorum ſanctus fuit. Omnes iſti rei extiterunt. Ex his igitur manifeſtum eſt, ſcripturæ dictum illud, Omne maſculinum adperiens uuluam, ſanctum Domino uocabitur, proprie ac uerè ad ſolum Dominum Ieſum ſpectaſſe. Idque confirmatur illo Gabrielis ad Virginem teſtimonio, *Luc. 1.* Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & uirtus altiſſimi obumbrabit tibi, ideoque quod naſcetur ex te ſanctum, uocabitur filius Dei.

Sunt autem, qui noſtris dictis aduerſantes, hæc nobis obijciunt: Si ſcripturæ locus ille, Omne maſculinum adaperiens uuluam, ſanctum Domino uocabitur: ad Ieſum ſolum refertur, non igitur Virgo ipſa remanſit uirgo, cum ſcriptura dicat, Omne maſculinum adaperiens uuluam. Animaduerte, & prudenter intellige quicunque de uirginea illa natura uerba facis, quòd ſcilicet nullo modo uirginalis illa porta patefacta ſit, eius prouidentia & uoluntate, qui antea in ipſa conceptus eſt. Hoc enim futurum prædixit Spiritus ſanctus, cum per prophetam dixit: Hæc porta clauſa erit, & non aperietur, & uir non tranſibit per eam: quoniam Dominus Deus Iſrael ingredietur & egredietur per eam, *Ezec. 46.* & porta ipſa erit clauſa. Quantum igitur pertinet ad uirginalem naturam, uirginis clauſtra nullo modo aperta ſunt, quod uerò pertinet ad potentiam geniti Domini, nihil clauſum, omnia aperta, nihil quod impedimentum afferre potuerit, cum omnia *Pſa. 23* Domino ipſi ſint reſerata. Quamobrem & ſuperiores potentiæ clamantes, dicebant inferioribus: Tollite portas principes noſtras, & introibit rex gloriæ.

Admirabilis certe Virginitas ipſa eſt, ſed quæ uera Virginitas dici poſſit, nam & in uirginibus diſcrimen eſt, cum aliæ dormitent, aliæ uigilantes ſint. Admirabile coniugium, ſed quod uere coniugium eſt, multi enim coniugii legem ſeruarunt, multi eam uiolantes, tranſgreſſi ſunt. Admirabilis eſt & uiduitas ipſa, (quandoquidem omnes tres iſtos ordines decet commemorari) admirabilis, inquam, eſt & uiduitas ipſa, in caſtitatis certamine ſe uictricem oſtendens, cuiuſmodi fuit Anna illa, *Luc. 2* de qua paulò ante Lucam Euangeliſtam narrantem audiuiſtis. *Ibidē.* Ea enim cum bene ac laudabiliter conſenuiſſet, renouauit, ut aquila, iuuētutem ſuam. Hæc autē ipſe Lucas, Et erat Anna prophetiſſa, filia Phanuel de tribu Aſer. Hæc proceſſerat in diebus multis, & uixerat cum uiro ſuo annos ſeptem à uirginitate ſua: & hæc uidua uſque ad annos octogintaquatuor, quæ non diſcedebat de templo, ieiunijs & obſecrationibus ſeruiēs nocte ac die. Audiſti, quibus laudibus in ſacris Euangelijs ornata ſit Anna uidua ſancta? Vere fidelis fuit Anna illa, morū probitate, ut nomine ipſo, glorioſa. Audiant mulieres, & egregiam Annæ uitam imitentur. Similem

curſum & ipſæ teneant, ut pares coronas cõſequãtur.

Anna encomium. Nulla ſibi propooat uiduitatis defectioné, ne monogamiæ continentiam amittat. Certè uiduarum corona fuit Anna, ſexu mulier, ordine ac dignitate prophetiſſa, (ut eſt in Euaogelio) io uiduitate uitam degens, & in templo uerſans, corpore quidem imbecillis, & propter ſenectuté infirma, ſed animo fortis ac robuſta, corrugata facie, ſed prudentia uigens ac florens, ſenectute incuruata, ſed conſilio & ſententia recte incedens, multorum annorũ oumero ſenior iam facta, ſed Dei cognitione præcellens, ieiunijs, non ſaturitati, ſtudens: Deum precans, non inter oſcitantes uitam degens, in templo perſeuerans, non alienas domos obiens, pſalmos canens, non nugis uacans, prophetiæ intenta, non fabulis aut nugacitati, diuioa meditans, inhonaſta reijciens. Tot, tantæq; fuerunt Annæ uirtutes, ut illam etiam ſuperarit, quàm Apoſtolus Paulus beatam prædicat, hæc ſcribens: Vidua deligatur oõ minus ſexaginta annorũ, ſi filios educauit, ſi ſanctorum pedes lauit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtrauit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt. *1.Ti.5*

An non hanc ab Apoſtolo prædicatam uiduam, ſuperauit Anna & annorum uomero, & uita ac moribus? Quæ enim prophetiæ dono digna, & ſancti ſpiritus capax effecta eſt, Deique in carne humana præſentiam omnibus, qui eam expectabaot, nunciauit atque oſtendit, quomodo non illa omnes alias uiduas ſuperauit, cum Euangeliũ, ſicut populo antè audiuiſtis, de ipſa dicat: Et hæc illa ipſa hora ſuperueniens, cõfitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptiooem in Iſrael? *Luc.2.* Vides ne quanta fuerit Annæ præſtantia? Pro Domino teſtimoniũ proferebat, & Domini ſpiritu afflata, quæ ipſius erant, præſente illo ipſo Domino, loquebatur. O res admirabilis. Erat mulier illa uidua, & ea reuelabat, quæ ſacerdotes quidem & ſcribas mœrore afficiebãt ſed populum ipſum recreabant, cum ea Domini præſentia futuram in Iſrael redemptionem nunciaret. Videbat Aona infantem Dominum, dona pro ſeipſo in templo tunc offerentem, neque tamen propterea offenſa eſt, neque quòd uideret Dominum in ætate puerilli, ſed confeſſa eſt, infantem illum eſſe Deum, medicum, redemptorem, fortem ac ualidum peccatorum deſtructorem.

Noli, quęſo, Annæ uerba ſimpliciter præterire quæ omnibus, qui præſentes erãt, Domini Ieſu Chriſti futurum opus prænunciabat. Videtisne, inquit, puerum hunc mammam ſuggẽtem, in materno ſinu quieſcentem, uondum pedibus ueſtigia ſupra terram figere ualẽtem? Videtisne puerum illum, qui octauo die circunciditur? Hic fuodauit ſecula, hic cœlos in orbem circunduxit, hic terram dilatauit, hic mare ipſum arena, tanquàm uallo quodam, circũdedit. Puer iſte educit uentos de theſauris ſuis. *Gen.7.* Idem & Noe temporibus cataractas cœlorum aperiens, diluuium in omnem orbem terrarum immiſit. Hic pluuiam atque imbres cõponit. Iſte puer niuẽ ut lanã ſpargit. *Pſ.147* Iſte Moſaica illa uirga patres noſtros de terra Aegypti liberauit. *Exod. 14.* Iſte mare rubrũ diſſecuit, & tanquàm per campum aliquem fecit illos tranſire puluerulento pede qui ſpẽ ſuã in eo collocauerant. Hic & mãna, ut imbres quoſdam, demiſit. Iſte patribus noſtris terram melle ac lacte fluentem ſorte diſtribuit. Iſte templũ hoc per Salamonem conſtrui, atque in ſublime erigi fecit. Iſte iurans dixit Abraham: Multiplicans multiplicabo ſemen tuũ, ſicut ſtellas cæli, & ſicut arenam quæ eſt in litore maris. *Gẽ. 17* De hoc puero propheticus chorus conſolationẽ afferens, dicebat: Excita potentiam tuam, & ueni, ut ſaluos facias nos. *Pſ. 79.* Non igitur offendatis in eo, ꝙ puer ſit, idem enim & puer eſt, & eũ parte coæternus. Idẽ ſub tẽpore numeratur, & genealogiam non babet. Idem puer eſt balbuciens, & hominibus os & ſapientiam largitur, partim ut ea uirgine homo factus partim ut naturam habens, quæ cõprehendi non poſſit. Nam & hoc expreſſit Eſaias, cum dixit: Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt oobis, *Eſa.9.* partim enim genitus, partim datus eſt. Quod ad humanam oaturam pertinet, genitus, quòd ad diuinam, datus eſt.

Hæc io illa uiduæ Annæ prophetia continebantur. Hæc à muliere, & uidua illa egregia clara uoce prænunciata ſunt. Quæ uerè fuit uidua, quæ benè uitæ ſtatum permutauit, quæ uirum quidem, cũ quo fuerat coniugata, diem ſuum obeuntem emiſit, ſed Deũ ipſum ſuſcepit. Septem aonos cum uiro ſuo uixit à uirginitate ſua. Annorum bebdomadam complens, & anno ſeptimo à uiri conſuetudine requieſcens, bene ſubbatiſmo functa eſt, bene amplexa eſt Dominicæ diei gratiam. Turturis morem Aona ſeruauit. Nõ oblita eſt coniugis ſui, non admiſit in cubile uirum aliquem, à quo eius caſtitas uiolari poſſet. Nam in lecto ipſo priorem uirum, quanuis mortuum, memoria retinebat. Non commaculauit ſindonem, in qua cum primo illo uiro copulata fuerat. Verè repræhenſione dignæ ſunt, quæ uirorum, quibus authore Deo coniugatæ ſunt, memoriam cum eorum ſepulcris obruũt, præſertim filio, aut filiis ex coniugio ſuſceptis, cuius rei cauſa connubium conceſſum eſt. Nam ſi iuniori uiduæ non ſit proles, repræhendenda non eſt, ſi filiorum deſiderio impulſa, ueniat ad alterum coniugiũ, qm̃ & beatus Paulus hoc admonens, dicebat: Volo iuniores uiduas nubere, filios procreare, matresfamilias eſſe. *1.Ti.5* Itaque procreandorum filiorum cauſa, ſecundum connubium additũ eſt. Cũ uerò ſit proles iuniori uiduæ, ſuperuacaneum uidetur ſemen ſpargere, cum ſcilicet ariſtæ floreant.

Sed quid'nam deinceps narrat Euangeliſta? Operæ precium eſt enim totam ſeriem tractare. Audiſti paulò antè Lucam Euangeliſtam narrantem, quemadmodum Simeon dixerit uirgini: Eccè hic poſitus eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum, cui contradicetur, & tuam ipſius animã pertranſibit gladius. *Luc.2.* Quæſo, quidnam hoc eſt, Tuam ipſius animam pertranſibit gladius? Intelligit prudenter, ꝙ dixit Simeon uirgini: Eccè hic poſitus eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum, cui cõtradicetur. Diceret uirgo, ut mater Domini. Quidnã hoc eſt, quod ais, Simeon? Cur triſtia quædam aduerſus Chriſtũ denuncias? Ignoras, qua ratione hic puer conceptus fuerit, & propterea tanquàm alicuius communis hominis ſignum contradicẽdum ſignificas? Nulla in hoc ipſo ruina, ſed exaltatio multa inuenietur, qui ad alios extollendos ſe demiſit. Cur igitur non ei benedicis, ſed ais: Eccè hic poſitus eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum, cui contradicetur?

Hæc dicere poterat Virgo, cui reſponderet Simeõ, Satis eſt tibi, Virgo, matrem omnium creatoris dici. Satis eſt nutricem eſſe illius, qui nutrit orbem terrarum, & mundum ſuſtentat. Satis eſt, quòd eum feras, qui portat uniuerſa. Qui nunc in te habitauit Chriſtus, & nunc manibus meis tenetur, hic ipſe ſuggeſſit mihi, quæ de ipſo loquar, quod ſcilicet hic poſitus eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſrael. In ruinã ſcilicet non credentium Iudæorũ, & reſurrectionẽ Gentium, quæ crediture ſunt. Signũ aũt, cui contradicetur, Crucem appellauit. Quandoquidem multi ex infideliũ numero contradictionis uerba cruci Dñicæ intulerũt, uerbis ac factis Ieſú impugnantes, arũdine caput ipſius percutientes, acetum dãtes *Matt. 27.*

illi

Illi bibere, fel pro cibo afferentes, corona ſpinis contexta eius caput induentes, ſceleratis manibus alapas inſligentes, lancea latus aperientes, contumelioſa illa *Ioã. 19* uerba magnis clamoribus obiicientes: Alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere. Totum hoc interpretatus eſt Simeon, cum dixit: Et erit in ſignum, cui contradicetur. Multi illo ipſo tempore contradixerũt, quo Petrus negauit, & omnes apoſtoli, ut oues ſine paſtore, diſperſi ſunt. In eodem illo Crucis ſigno ipſius etiam Virginis cor dolore fuit repletum, ita ut uitam ipſam acerbam ſibi eſſe exiſtimauerit, eo quòd diem illum uiderit, & crucifixo filio, inteſtino dolore affecta fuerit. Huiuſmodi multas Virginis cogitationes, gladium Simeon appellauit, quippe quòd intimum cor pupugerint, & ſcandala intulerint, ſicut Dominus noſter prædixerat: Omnes in me ſcandalũ patiemini in nocte iſta. Quamobrem & Simeon hoc futurum præuidit, & dixit. Tuam ipſius animam pertranſibit gladius, ut reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Vides ne, quemadmodum inſolitas illas cogitationes gladium appellauit, ut intimas cordis partes, & renes, ac medullas ferientes? In huiuſmodi cogitationes incidit Virgo ipſa, cum necdum reſurrectionis potentiam cognouiſſet, quòd ſcilicet proxima eſſet Chriſti reſurrectio. Ignorabat enim tantam eſſe Chriſti uirtutem, ut mortem quidem ipſam guſtaturus eſſet, ſed ab illa deuorari non poſſet. Itaque poſt reſurrectionem non amplius gladius anceps, ſed hilaritas, & exultatio conſecuta eſt. Signum igitur, cui contradicetur, Crucis ſignum Simeon appellauit cuius cauſa gladius uariarum cogitationum animam Virginis penetrauit.

Caute locum lege. Non enim ullum paſſa eſt ſcandalum Deimater, ſed fuit de reſurrectione filij certiſſima

Licet etiam alia quædam de hoc ſigno dicere, ſi Dominum hæc in Euangelio dicentem attendamus: Generatio hæc praua eſt: ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in uentre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ſic erit & filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Vides quemadmodum Crucis ſignum non ſolum in nouo, ſed etiam in ueteri teſtamento nominatum ſit? Multum enim uetus teſtamentum conuenit cum nouo, quoniam unus & idem eſt Deus, qui & ueterem legẽ tulit, & nouam ſanciuit. Huius rei teſtis eſt Dominus ipſe, quem audiui in propheta Ezechiele dicentẽ ad angelos, & uniuerſalem conſummationem ſignificãtem: Ne parcat oculus ueſter, neque miſereatur ſenis uel adoleſcentis, non uirginis aut pueri, & mulieres interficite uſque ad internecionem. Eos uerò, qui tulerint in frontibus ſuis ſignum Tau, ne tetigeritis. Vides ne ſignum ueteris & noui teſtamenti? Quod ſignum nihil aliud eſt, quàm Crux ipſa, quæ mundo ſalutem dedit per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, Cui ſit gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Matt. 12. Ioan. 2

Ezec. 9.

SANCTI PATRIS NOSTRI Iohannis Archiepiſcopi Conſtantinopolitani, cognomine Chryſoſtomi, De occurſu Domini noſtri Ieſu Chriſti, & de Deiparente & Simeone.

Februarij 2.

NOn ſolum fert carnem Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſed etiam ex lege circumciditur, ut auferat prætextum Iudaicæ incredulitatis. Venit enim ad legem pro lege, ut diſcipulos liberet per fidem legis: & accipit carnem, & circumciditur cum Iudæis. Fuit carnis particeps: fuit etiam particeps circumciſionis. Confirmauit cognationem, ut non negarent eum, qui uenit. Ex ſemine David Chriſtus expectatur: oſtendit argumento cognationis. Si enim etiam cum eſſet circumciſus, dixerunt, Neſcimus unde ſit. Si non fuiſſet carne circumciſus, excuſationem rationi conſentaneam habuiſſet eorum negatio. Quando ergo impleti fuerunt dies octo, ut puerum circumciderent, erat Ieſus expectans augmentum inſtrumenti. Quando impleti fuerunt dies octo. iubet enim lex circumcidere puerum octauo die. Et ſi uenerit dies octauus, uenit in medium medicus, & ſumit ferrum, & exercet artem, & ceſſat ſabbatum in circumciſione.

Iohã 9

Gẽ. 17.

Rogemus ergo Iudæos: Sabbatũ eſt remiſſio. Perfectum ocium eſt dies Qua de cauſa octauus eijcit ſeptimũ? Quamobrem ſit octauus ſupra ſeptimum? Sed Iudæi quidem non norunt Iudaica, Eccleſia autem nouit Chriſtum & diſciplinas Iudaicas. Circumciditur enim infans die octauo: quoniam octauo futura erat reſurrectio, ſeu Dominica circũciſio totius mundi. Cur enim nõ iuſſit Moſes ſexto circumcidere? Cur non nono aut decimo? Eſt ergo manifeſtus octauus, quo ſurgit Dominus. Si quis ergo non credit reſurrectioni, eſt corde incircumciſus, propter incredulitatem à Deo alienatus. Circumciſio autem, fidei eſt uera cognitio & ſenſus. Propterea ò dilecte, circumciſio traditur fidelibus ratione ſancti baptiſmatis, & ſuppeditatur ſimul cum cognitione. Sanctum uerò baptiſma, eſt typus Chriſti reſurrectionis. Tranſi à carne ad ſpiritum, & ab eo, quod eſt corporeum, ad deductionem ſpiritus: & inuenies illic quidem carnalem circumciſionẽ, hic autem ſpiritalem peccatorum purgationẽ. Octauus uerò, eſt circumciſio. Illa autem eſt etiam reſurrectio. reſurrectionis uerò figura, baptiſma: à paruis ad maiora, à corporeis ad ſpiritalia. Veniãt ergo Iudæi, & proficiant. Oportet enim proficere à carnalibus, & non manere in eis. Dominus ergo Ieſus Chriſtus, qui non uenit ut ſolueret legem, ſed ut adimpleret, fuit circumciſus cum Iudæis, Impleti ſunt ergo octo dies, ut circumciderent infantem, & uocatum eſt nomen eius Ieſus, quod fuit ei uocatum ab angelo, priuſquàm ipſe fuiſſet conceptus in utero. Nam nos quidem uocamur poſtquàm nati ſumus Ieſus autem uocatur, priuſquàm ipſe fuit conceptus in utero. Ieſus uerò fuit uocatus, quoniam fungebatur munere Saluatoris.

Cur octauo die facta circumciſio

Mat. 5 Luc. 2

Et quando impleti ſunt, inquit, dies purificationis eorum, ſecũdũ legem Moſis. Cuiuſnam purificationis? Mariæ & Ioſeph. Iuſſit enim lex purgari mulierem, quæ recens pepererat, conſeruare dies, & in eis non progredi. Quando ergo impleti ſunt dies purificationis eorum ſecundum legem Moſis. Atqui non neceſſe erat uirgini. Sed tamen lex fuit impleta. Deduxerũt eũ Hieroſolyma, ut ſiſterẽt Domino, quomodo ſcriptum eſt in lege Domini. Vbi eſt purgatio corporis, dicit ſecundum legem Moſis. Vbi autem ſiſtitur ſanctus, Quomodo ſcriptum eſt in lege Domini. Non quod lex Moſis non eſſet lex Domini: Nam quæcunque loquitur propheta ſpiritu ſancto differens, non ipſe loquitur, ſed Dominus ſuggerit. Quoniam tamen purificatio habebat figuram corporalem, dicit, Lex Moſis. Quoniam autem ſiſtebat primogenitũ dicit, Secundum legem Domini, honorans id, quod factum fuerat. Quemadmodum ſcriptum eſt in lege Domini: Omne maſculinum aperiẽs uuluam, ſanctũ Domino uocabitur. Hæc ergo oratio & lex tota & cauſa legis, poſita eſt propter eũ, qui erat aperturus uuluam. Vniuerſa enim primogenita animalium & hominum, nunquàm aperuerunt uuluam, ſed erant ſolum primogenita. Quem autem uirgo peperit, ipſe

Ibidẽ. Leu. 12

Exod. 13. Num 8.

ſolus uuluam aperuit. Vide ergo mihi totius legis de
ſcriptionem,propter eum,qui erat naſciturus ea uir-
gine. Vndenam autem poterant Iudæi eam intellige
re? Nam cum ſint carnales cogitatione, longè abeſt
ut poſſint intelligere curſus ortus ſpiritalis. Deinde
Leu.12 aſcendunt,ut dent hoſtiã ſecundum ꝙ dictum eſt in
lege,par turturum,aut duos pullos columbarum: Fie
bant autem hæc quoque ex lege typicè, ut nihil deeſ
ſet ad legis implementum. Veniamus iam decætero
Luc.2. ad expoſitionem euangelicam.

Et eccè homo in Hieruſalem, cui nomen erat Si-
meon:& homo ille iuſtus & pius,& erat ſpiritus Dei
in ipſo,& is acceperat reſponſum à ſpiritu ſancto, ſe
uitam non prius eſſe finiturum,donec uideret Chri-
ſtum in carne.Erat ſenex,expectabat promiſſum, ma
nebat intus in templo,illud dicens apud ſe: Vbicun-
què ſit natus,omnino huc ueniet. Is uenit in ſpiritu
in templũ illa hora,quãdo parentes obtulerunt pue-
rum.Nam ſæpè quidem ueniebat, ſed ſuo propoſito.
Tunc uerò à ſancto ſpiritu deductus, uenit opportu-
nè ad implendum promiſſum. Is accepit in ulnis Ie-
ſum,& benedixit Deum,dicens:Nunc dimittis ſeruũ
tuum Domine,ſecundum uerbum tuum in pace.Vn-
dè dimittis? Ex uerſa huius uitæ. eſt enim res mole-
ſta & plane carcer uita Ille ergo uenit, ut dimitteре-
tur. Si quis autem damnum eſſe putat hinc recede
re,is nondum eſt fide perfectus. Dicebat autem: Núc
dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundum uerbum
tuum in pace. Qui enim mundo facturus eſt pa-
cem,acceſſit.Venit enim pacificator, qui terræ cælũ
coniungit, & terram cælum conſtituit. Per Euange-
licam doctrinam clamat Simeon: Nunc dimittis ſer-
uum tuum Domine, ſecundum uerbum tuum in pa-
ce:Quoniam uiderunt oculi mei ſalutare tuũ. Quid
eſt,quod dicit? Nam prius quidem credebam cogita
tioni,& cognoſcebam ratiocinatione. Nunc autẽ ui-
derunt oculi mei. Quod enim cor meum expectabat
uiderunt oculi mei,conſummatus ſum. Quid autem
uidi,inquit?Salutare tuum.Quale? Quod paraſti an-
te faciem,non unius populi,neque ſolius Iſraelis,ſed
ante faciem omnium populorum.Eſt enim natus ma
giſter omnium: Lumen ad reuelationem gentium,
& gloriam plebis tuæ Iſrael. Hic gloria,illic reuela-
tio. Illic principium doctrinæ,hic conſequens diſci-
plina. Et gloria populi tui Iſrael.

Sed omnino dicet quiſpiam:Et ubi ſunt Iſraelitæ?
Habe Petrum,habe Paulum, habe Iohannem. Habe
tria millia.Habe quinque millia.Habe eccleſiam Hie
roſolymitanam, habe eos,qui crediderunt ex genti-
Eſa.2. bus.Erat enim gens inter eos, qui crediderunt. Niſi
enim Dominus reliquiſſet nobis ſemẽ, facti eſſemus
3.Reg. ſicut Sodoma,& Gomorrhæ ſimiles facti eſſemus.De
19. inde:Reliqui mihi ſeptem millia uirorum. Sic in po-
pulo conſeruabatur ſemen fidei, & non perierat to-
Matt. tus populus,abſit, neque interierant omnes Iudæi.
20.22. Nam nunc quoque in hoc beato ſtatu & uocatione,
Multi quidẽ uocati,pauci uerò electi. Vocauit enim
Matt. Chriſtus uniuerſum orbem terræ, & parauit ſanctũ
22. conuiuium Euangelii. Sed cum uenerit,ingredietur
& facit electionem. Diligenter ſcrutatur eos, qui re
cumbunt, & ſi inuenerit aliquem non habentem ue-
ſtitum nuptialem, dicit ei: Amice,quomodo huc in-
traſti? Quamobrem & illic facta eſt electio,& hic fiet
electio.Non enim quoniam uocati ſumus,ex eo debe
mus nos inſolenter gerere, ne qui id quod eſt perfe-
ctum,obtinuerimus. Lapſus enim primorum,fiat no
ſtra cautio. Sic ò dilecte,populus non omnino periit,
neque totus fuit incredulus,neque totus fuit perſecu
Act.2. tus apoſtolos. Sed crediderunt per apoſtolos tria ſi-
mul millia,præter mulieres & pueros, & fuit Hiero-
ſolymis eccleſia decies mille hominum. Tẽplo enim
nondum euerſo, & necdum eiectis Iudæis,& nondũ
diruta Hieruſalem, ædificata fuit Eccleſia, & fuerũt Ioã. 3.
Iohannis uerba euidens ueritas:Illum oportet auge-
ri,me autem minui.

Simeon ergo cum eſſet propheta, dicit,Gloriã po
puli tui Iſrael.Erat enim gloria expectãtiũ, aduentus
eius,qui expectabatur,glorificãt Ioſeph & Maria ea,
quæ dicũtur,angelus annunciauit, Magi agnouerũt, Mat.2
paſtores audierunt, exercitus angelorum duxit cho-
ros,ſtella ex alto ſignificauit,Simeon prophetat, An-
na uxor Phanuelis prophetat, terra uerba fecit,cælũ
eſt elocutum,Magi tyrannum negauerunt, paſtores
adorarunt Chriſtum, principem paſtorum. Omnia Luc.2.
agnouerũt,mater cognouit,Ioſeph audiuit, propter
res tremuerunt, intellexerunt autem rerum quoque
euentum.Et benedixit eos Simeõ, & dixit Mariæ ma
tri eius: Eccè hic poſitus eſt in ruinam& reſurrectio-
nem multorum in Iſrael,& in ſignum,cui contradi-
citur. In quorum ruinam? Eorum ſcilicet,qui non cre
dunt,qui contradicunt,qui in crucẽ egerunt.In quo-
rum autem reſurrectionem? Eorum qui agnoſcunt,
memoriquè & grato animo confitentur. Et in ſignũ, Signũ
cui contradicitur.Quod ſignum dicit? Signum crucis crucis,
ꝙ Eccleſia nouit mundi ſalurare, cui inimici ſunt Iu noua
dæi,ꝙ ſæpenumero cœlum quoque prædicauit. Con eccleſia
tradicitur autem ſigno, ut uincat ueritas. Nam abſq; mundi
cõtradictione nõ eſt integra uictoria. Oportebat ergo ſaluta-
introduci contradictionem,ut iudex per totum ſecu re.
lum ferat ſententiam. Quamobrem dicit:Et in ſignũ
cui contradicitur,nempe,ab incredulis.

Tu uerò,inquit,uideris eſſe mater. Num autem tu
euades ſine tentatione, quoniam tu te fateris eſſe ma
trem quoniam eũ peperiſti, quoniam uiſa es ei tuum
commodare uterum? Fuit enim uenter tuus uas ope-
rationis.Euades ne ergo ſine tẽtatione, quoniam fui
ſti Dei parens,quoniã perperiſti nõ experta nuptias?
Quoniam fuiſti conſtienta,num eris ſine tentatione?
Sed tuam quoque ipſius animã pertranſibit gladius.
Quarè ò Domine? Quid enim ego peccaui? Nihil Maria
quidem peccaſti, ſed quando uideris eum penden- nihil
tem in cruce, quando uideris eum pro mundo pa- pecca-
tientem,quando uideris eius manus extenſas in cru- uit.
ce & in ligno clauis affixas,incipies dubitare & dice
re:Hic ne eſt,de quo mecum angelus eſt locutus? Hic
ne eſt, in quo fuit miraculum meæ conceptionis? Vir
go eram,& peperi. Quare hic in crucẽ agitur? Et tuã
ipſius animã pertrãſibit gladius.Quamobrem nemo
eſt,qui non tentetur. Petrus ter negauit, alii diſcipu-
li eo relicto fugerunt. Neque enim opus habebat pa
ſtor præfectura ouium, neque athleta opus habe-
bat iis,qui ei opem ferrent,ſed oẽs receſſerunt Chri-
ſtus autem erat ſolus, tanquàm aries ſuſpenſus. Pe-
tranſiit ergo eius quoque animã gladius, tentatio,du
bitatio. Et tuam quoque ipſius animam pertranſibit
gladius, donec reuelatæ fuerint ex multorum cor-
dibus cogitationes. Quamobrem patitur Ieſum ad
conuincendam incredulitatem, ad confirmandum
gratum animum credentium. Contradicitur autem
ſigno, ut conuincantur, qui contradicunt propter
improbitatem. Si enim ueritati non contradicere-
tur omnino apud homines, nequaquàm probata eſ-
ſet pietas.Conceſſio uerò contradictionis, electioni
ueritatis affert probationem.

Signo contradicitur. Quomodo enim probati
ſunt martyres in perſecutione? Dum decertarunt ef-
fecti uictores per tolerantiam. Vide quantum iuuit
contradictio.Non ſolum enim conſtituit,ut quis di-
xerit,fideles,ſed etiã martyres, qui ad tormenta uſq;
& mortẽ proceſſerunt,& præbuerunt guſtum gratiæ
Chriſti

Chriſti per ſuam tolerantiam. Quando ergo dicit Simeoo: Ecce hic eſt poſitus io ruinam & reſurrectionem multorum, & in ſignum cui contradicitur: intelligitur, ꝙ oeque ruinam operatur, neque ui adducit reſurrectionem. Sed poſitus quidē eſt io ruinam ijs, qui offendunt ad lapidem offenſionis: In reſurrectionem autē ijs, qui ſua ſponte credūt. Poſitus eſt enim, inquit, qunmodo ſi dixerit quiſpiam, lux oritur, ut qni ſani ſunt, uideant: ij autem, quibus dolent oculi, radios lucis magis fugiant. Quomodo uerò illi quidem ceciderunt, ut qui digni eſſent ut conuincereotur: hi autem ſurrexerunt, booam ſpem habentes ſua ſponte, niſi ſigno contradiceretur? Et quomodo dicit Simeon, Et in ſignum cui contradicitur? Ne eos qui credunt, alienet contradictio, quooiam ueritati, quæ eſt ex Deo, contradicitur. Et quis audet aut poteſt, niſi Deo concedente, cootradicere? Neceſſaria autē eſt conceſsio. erit enim, quando non amplius contra- *Phil. 2.* dicetur. Quando enim ſignum fulſerit, cæleſtium, terreſtrium & ioſernorum, & omnium denique lingua confitebitur, ꝙ Dn̄s Ieſus Chriſtus io gloria eſt Dei patris. Nam quandiu quidem ſignum ipſum ſolum apparet, nuſquam autem nidetur quod ſignificatur, ſigno contradicitnr. Quando autem is, qui ſignificatur, reuelatus fuerit ſecuodo ſuo aduentu, ooo audebit amplius aliquis ſigno contradicere, cum is qui ſignificatur, adſit manifeſta diuinitate aduerſus eos, qui cootradixerunt. Tunc qui ſignom quidem ſuſceperunt, glorificabuntur ab eo, cui contradicitur. Qui autem ſigno contradixerunt, condemnabuntur ab eo, qui eſt ſignificatus: & erit aliquaodo fiois contradictioois, finis dubitationis, finis incredulitatis, finis erroris: priocipium uerò præmiorum & coronarum: Quas detor oobis omnibus conſequi in Chriſto Ieſu Domino noſtro: Cui gloria & poteotia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

ITEM SANCTI PATRIS noſtri Gregorij Epiſcopi Nyſſeni Oratio de Occurſu Domini, & de Dei parente, & de iuſto Simeone.

2. Februar. QVI cæleſtium rerum ſapieotia eſt ſublimis, & terrenarum rerū deſpicientia excellus, Paolus ille, mens á Deo afflata, lingua á *Pſa. 44* Chriſto mota, celeriter ſcribentis ſcribæ ſpecioſiſsimus calamus, qui Eccleſiæ pulchrè deſcripſit dogmata ueritatis, quæ eſt in manu potentis ſagitta à Deo ſabricata, quæ in corde priocipis tenebrarum huius mundi certam io- *Ro 15.* flixit plagam, quod ab Hieruſalem circuncirca uſque ad Illyricum, uel potius uſq; ad fines terræ apparuit *2. Cor. 12.* fulgur diuini tonitru in myſtica Euangelij rota, quæ uoluebatur per uniuerſum orbem terræ, uox clariſſima & maximè ſonora; is tanquàm ex ipſis paradiſi adytis loquens, ubi aodiuit uerba ineffabilia, uel potius taoquàm ex ipſo excelſo & ſublimi throno gloriæ, ubi aſſiſtit, honorificum paraos comitatum præſeoti ſancto ſeſto Domioi, ad excipiendum regē gloriæ, tanquàm myſticum quendam ſenatum, Eccleſiæ populum, regale ſacerdotium, per ſeriem, ot ita dicaoi, parat, & honeſtæ uitæ numeroſum & concioo ū tradens ordinem, dicit, Fratres, Ne efficiamini pueri mente, ſed eſtote malitia ioſantes. Sic enim cum *1. Cor. 14.* perfectiſſimo & æterno Deo, cuius diem feſtum hodie celebramus, qui propter nos ſecundum carnem infans fuit in extremis diebus, ex quo omoe donum & quicquid perficit, qni uirtutis admirabilem ſecundum oaturam perfectionem in humana ſua oſtendit conſtitutione, concorporales ſiemus & participes, & ad eios honorem & gloriam erit coouentus eccleſiæ. Sic enim ouper genitam eius corporaliter diuinam apparitionem, deſcribit characteribus diuinæ eius perfectionis. Priuſquàm, ioqnit, cognoſcat puer *Eſai. 7* bonom aut malum, noo paret improbitati, eliget bonum, quod eſt ſummæ & perfectiſſimæ diſcretionis & re uera prudentiæ indicium.

Ad cuius ſimilitudinem nos inſtruēs magnus Apo- *Eph. 3* ſtolus, dixit id, quod prius eſt poſitum, diuinitus inſpiratum eloquium, otpotè ꝙ io eo, quæ eſt ad eius imaginem & ſimilitudioem, Dei fabricatio in nobis ſimiliter agnoſcatur & innoteſcat ſumma ſanctitas primariæ pulchritudioi. Quomodo enim cum regi qui ſub eo ſuot exercitus, apparant glorioſam & magnificam pompam, de aoratoa & de argentatos eſſe coouenit eos, qui ſunt congregati, ut ſatellitum muoere apod eum fungantur, & illius ſpectaculi effigiem proponi oportet ſignificantiſſimè, ſic nos quoque, qui transformamur renouatione mentis ooſtræ, & ueterem hominem exuimus & diuinæ imaginis ſimilitudinē, quoad eius fieri pōt ab hominibus, in oobis circnnſerimus, ſic ad ſalutaria & ſpiritalia feſta ac- *Feſta ut Chriſtianis celebrāda.* cedere neceſſe eſt, ut ſint oobis, cōuenienter ei quod dicit propheta, ieiuniū quartū, & ieiunium qointū, & ieiunium ſeptimū, & ieiunium decimū, ad lætitiā & ad bona feſta, ut ieiunium ſcilicet intelligatur ana- *Zac. 8.* gogicè, in eo ꝙ abſtineatur & temperetur ab omni inquinamento & carnis & ſpiritus. Nam per quartū & quintum, ſeptimumque & decimum ſignificatur quæuis carnalis ſpecies, adnata ſenſibus, qui facilè decipiuotur, & quæ cum oita præſeoti coocluditur. Corpori enim deditam & carois magis amantem uiuendi rationem, per quartum diſcimus, utpotè ꝙ ex quatuor elementis fiot corpora contemperata. Quæ *Eccl. 1* eſt autem per ſenſus cadendi facilitatem, utpotè ꝙ ſint quinque, ſigoificat nomen quinti. Septimus uerò conuenienter ei, quod dicit Salomon, id quod ſeptenarij ritu io ſe reuoluitur, inferoræ ſortis ſeculum uidetur ſignificare. Decimos autem oſtendit ioterni *Mat. 6* hominis expurgationem à ſenſibus, qui eſt deductus ad ea, quæ ſunt extrioſecus, ut ſit mentis oculus ſimplex & pellucidus, ut ſit totū corpus lucidū, ut dicit ſanctū Euangelium, & auris animæ, diuina exultatione impletur & lætitia, quam fore ut auditū acciperet, magnus quoque Dauid eſt pollicitus, eius uerò guſtā- *Pſ. 84.* di facultas, exerceatur in Dn̄i benignitate, ſicut is, *Pſ. 33.* qui pſallit ioter prophetas, eloquitur, & in ſuſceptione Chriſti booi odoris, quem ſpirauit, cooſiſtat odorandi habitus, & ioterois manibus diſcretionis, contrectet uerbū uitæ, ut dixit filios tonitru. Mētis eoim *1. Ioā. 1* ſeoſuum in his exercitatio, in eorum, quæ ſuot his cōtraria, abſtinentia & alienatione, id quod apud Deū laudatur, efficit ieiuoium, & ita fit, ut oos rectè geramus, ꝙ uitio quidem ſimus ioſantes, ſimus autem in perfectiooe prudentiæ, quæ eſt ex Deo.

Sic Apoſtolicarū & propheticarū doctrinarū, ex fontibus ſpiritus, cōfluēs meos magna & excelſa, & Dei fluuiū implēs aquis myſticis Dei cęleſtē ciuitatē, *Pſ. 45.* quæ ex ſupercæleſtibus cōſiſtit uirtutibus, ſcit lætificare impetu huius fluuij, ut audiuimus canentē pſalmodiā. Superoorum.n. ſpiritū ſanctus cœtus, ſalute homioū ualdè lætatur. Sic.n. cæleſtia ſimul cū terreſtribus cōiter ſolēt feſtū agere, ijs, qui ſunt io terra, aogelicā uitam amplectentibus. Quando eoim hic Deus *Baru. 3* noſter, quem præmooſtrando annunciauit prophe- *Luc. 2.* ta, in terra uiſus eſt, & cum hominibus eſt cooueſatus, & ſupernā beatitudinem, quę in terra plantabatur,

tur, adſpexèrunt angeli, Gloria in excelſis Deo, elo-
qnebantur, & in terra pacem annunciabant, cnm di-
uina uoluutas ſuiſſet in hominibus. Sic qui ſuum di
uinum miniſterium eximium, uereque purum & ſin
gulare eſſe gloriantur, ſanctorum angelorum beati
cœtus, ueræ ſanctitatis in nobis uidentes characte-
res, non nos reijcient, quin aſſumant participes ſuæ
puræ & ſynceræ lætitiæ, quomodo eum, qui ſordida
Matt. erat ueſte indutus, à diuinis ſecerni nuptijs fecit Euá
22. gelicæ oratio parabolæ.

Etenim quando in archetypo, ut ita dicam, tempo
re præſentis feſti, qui erat in forma Dei, & ſerui for-
mam acceperat, qui fuerat Dei & hominum interceſ
ſor, legis implens præceptum, cum eſſet quadragin-
ta dierum infans, uerbum æternum, ad templum cũ
matre eſt profectus, & ut par erat, in decreto ſacrifi-
cio, incorporeorum ordines collum ſeruiliter iocli-
nantes, ex eo, quod non eſt adſpectabile, quæ Deum
decet pompam parabant, & ineffabiles ſapientiæ pe-
Feſtum lagus diuinis efferebant laudibus, & legalis literæ,
Purifi- quæ eſt magis ad manum, conſtitutionis tranſmiſſio
catio- nem, myſterij abſcondi manifeſtationem, in Deo qui
nis per omnia creauit, expectabant, cuius quidem nos hodiè
antiqu- celebrantes commemorationem, expleamus nos de-
um. licijs ſpiritalium contemplationum, ſicut mentes in-
corporeæ, & diuinorum miraculornm maieſtatem
glorificantes, erimus ſocij illorum dignitatis, non le-
gali umbra oculum animæ obſcurantes, ſed, ut dici-
tur à ſapientiſſimo Paulo, reuelata facie gloriam Do
2. Cor. mini tanquàm in ſpeculo intuentes. Nam cum lex di
3. cit, omne maſculinum aperiens uuluam, ſanctificari,
Exod. oportere autem, quæ recẽs peperit, mulierem & fuit
13. mater pueri maſculi, quadraginta dierũ ſpatio poſt-
Leui. quàm peperit, ſic cnm definita & diſtincta hoſtia pro
12. ficiſci ad Dei templnm: illi quidem uelum in lectio-
ne ueteris teſtamenti in corde circunferentes, eiſdem
qnotannis, ut ità dicam, ſacrificijs, quæ nnnquàm cõ-
Hebr. ſummare poſſunt eos, qui accedunt, ſe, inſtar infan-
10. tium ſapientes, putent eam legem implere.

Hebr. Nobis nerò, quibus in conuerſione ad Denm, id
9. eſt ablatum uelamen, qui ſemel in conſummatione ſe
culi, ad abolendnm peccatum per eius ſacrificium
credidimus euaſiſſe manifeſtum magnum ſacramen-
tum pietatis, dignè diuino lumine ueritatis, prælu-
cente ſpiritu, eſt præſentis feſti contemplandum my
ſterium, quod parnm ex alto accedit ad myſterium,
cum illnd quidem prius ſignificauerimus, ꝙ ex con-
ſequentia examinationis, legis decretnm propoſitũ,
in ſolo Deo: qui carne eſt indutus, definirè & ità, ut
nulli alij conueniat, cernitur impletum. Solus enim
ipſe ineffabiliter conceptus, nuptijs nou prins aper-
tam uuluam uirginalem aperuit, ſignacula uirginita
tis illæſa conſeruans, etiam poſt proceſſum admirabi
lẽ, & ſolus ſpiritaliter maſculus fuit creditus, ut qui
nihil afferret ei uitij, quod quidem eſt fœmininum
& mulieri conueniens. Vnde etiam re uera ſanctus iu
Luc. 1. rè eſt nocatus. Qũo etiam Gabriel, uiuifici fœtus ad
Dei parentem ferent nuncium, & ueluti prius latam
& ad ipſum ſolum ſpectantem legem in memoriam
reuocans: Quamobrem & quod naſcetur ſanctum, in
quit, uocabitur filius Dei, utpotè ꝙ ſancti cognomen
propriè conueniat ei, qui uirgineam uuluam diuino
aperuit miraculo. Et in aliis quidem primogenitis,
ea uocanda eſſe ſancta, diligenter legis intuens pro-
funditatem, perfectio pronunciauit euangelica, ut-
potè ꝙ Dei conſecratione ſortita eſſent, ut ſic uoca-
Luc. 2. rentur: In primogenito autem omnis creaturæ, ſan-
ctum id, quod naſcitur, dixit angelus, ut quòd hoc ſit
Coloſ. 1 propriè, & eam, quæ eſt uerè, ſanctitatem, in aman-
Eſa. 7. dando uitio & bono eligendo, ſimulatquè natus ſit,
ut dicit Propheta, oſtenderit.

Sed reuertendum eſt ad mare contemplationis, ut
lex diuina inbet legiſlatori ſpiritus gratia, tanqnàm
in columna iguis & nubis, ſplendore ſcripturarum
præcedente caſtra diuina Eccleſiæ, ut uirgo uirtutis,
quæ immittitur è ſuperna Sion, ut dicit Pſalmus, per *Pſ. 109*
quam in inimicos obtinetnr dominatio, tranſmittẽ-
tes pelagus literæ, quod eſt hinc & hinc diuiſum, in
puro & dilucido tranſitu ſententiarum, Aegyptium
eorum, qui gratiæ non obediũt, ſenſum effugiamus,
eis obtutis fluento ueritatis, quibus eſt ſtudio nobis
impedire uiam Euangelij, quæ ducit ad ſpiritalem
terram promiſſionis, & uelle nos in ferrea fornace li-
teræ, quæ dicta eſt Aegyptus permanere, ſeruientes
luto & lateribus, hoc eſt, corporalibus legis obſerua-
tionibus. Dixit ergo Moſi in Aegypto Deus uniuerſo *Exod.*
rum, eum iam plagam decreuiſſet infligendam ad- *13.*
uerſus Aegypti primogenita: Sanctifica mihi om-
ne primogenitum, primo natum, aperiens omnem
uuluam in filijs Iſrael, ab homine uſque ad pecus. Cu
ius quidem diuinæ legis id, quod erat complicatum,
ueluti explicans beatus Moſes, enunciat in ſua ad po
pulnm allocutione: Et erit, poſtquàm introduxerit te
Dominns Deus tnns in terram Chananæorum, quo- *Ibidem*
modo iurauit tibi & patruis tuis, & dederit tibi eam,
ſegregans omue, quod aperit uuluam, maſculinum
Domino, & omne quod aperit uuluam ex boum ar-
mentis, aut in iumentis tuis, quæcunque tibi fue-
rint maſculina, Domioo. Omne autem, quod aperit
uuluam aſinæ, mutabis oue. Sin autem non mutaue-
ris, redimes ipſum, & omne primogenitum filiorum
tuorum redimes, hoc eſt, pro eo dabis precium. Sic
enim in libro Numerorum diuinum declarat reſpõ-
ſum, cum eo loquens, qui ſuſceperat pontificatum: Et *Nu. 18*
omne aperiens uuluam ex omni carne, qnam offerũt
Domino, ab homine uſque ad pecus, erit tibi, ſed pre
cijs redimentur primogenita hominũ, & primoge-
nita pecorum immundorum redimes, & redemptio
eius ab uno menſe, æſtimatio argenti quinqne ſiclo-
rum, ſecundũ ſiclum ſanctum. Sed primogenita uitu-
lorum, & primogenita ouium & caprarum non redi
mes. Sancta enim ſuut: & ſauguinem eorum pro-
fundes ad altare.

Iam ergo cum immundis ex pecoribus coniunxit
& connumerauit uox diuina Iſraelis primogenita, ut
qnæ, quod uerè eſt purum & ſanctum, in cultu, qui
eſt ex lege, non habeant, etiamſi ea exiſtimabantur
ſanctificari à lege facta attributione. Similiter enim
ac pro ijs, quæ ſuut reiecta ad Dei ſacrificium, precia
dari pro primogenitis hominum apud eos fuerat cõ
ſtitutum, utpotè ꝙ quæ eſt apud Iudæos à ratione
alienior conſtitutio, indigna ſit cultnm offerre ratio-
nalem, & eorum, quæ noui teſtamenti ſunt maximè
myſtica, ſpiritalem offerre aræ oblationem. Precia
autem erant ueluti ſibi conuenientia, ut quæ ſolita
eſſent offerre ſacrificia, quę ex lege fiũt, per ſanguinẽ.
Quæ propheta Eſaias, tanquàm ex Dei perſona, ne *Eſa. 1.*
ex manibus quidẽ eorum requiſijſſe definit, utpotè
ꝙ ad ſpiritalem, ſcilicet perfectionem intueatur ſco-
pus legiſlatoris. Quæ autem offerebautur ad ſacrifi-
cium, quorum ſanguinem in ara fundi lege cautum
fuerat, ſancta dictinctè ſunt nominata, uel in hoc ſci-
licet ueritate prius deſcripta à figura. Qui enim ſeip
ſum Deo obtulit & patri ſacrificium & oblationem
in odorem ſuauitatis, Dominus noſter Ieſus Chri-
ſtus, is ſolus propriè & uerè ſanctus eſt & nomina- *Eph. 5.*
tur. Sed fortè dicet incredulus Iudæus, ꝙ quæ legiti-
mo ſacrificio non poſſunt offerri, immundorum pe-
corum apud eos primogenita ſolent precijs permu-
tari. Similiter etiam cum humana primogenita non
mactentur

mactentur ad ſacrificium, eſt enim hoc minimè con-
ſentaneum, & à lege diuina alienum, par eſt, ea con-
ſecrari preciorum permutatione. Sed conſideret, ſi
non impediarur uelamine, quod obſtruit oculos eius
animæ, quòd iam in alia Leuitas accepiſſe ad conſe-
crationem pro primogenitis ſacra docuit ſcriptura,
ſic dicens io Numeris his uerbis: Et locutns eſt Do-
minus ad Moſem, dicens: Eccè accepi Leuitas è me-
dio filiorum Iſrael. Pro omni primogenito aperien-
Nu. 3. te uuluam à filijs Iſrael, erunt eorum primogenita: &
erunr mibi Leuitæ. Mihi enim omne primogenitum
ſanctificaui in Iſrael, in quo die percuſſi omne pri-
mogenitum in terra Aegypti. Deinde quàm eſſet ac-
curata permutatio, lex enuncians: Dixit, inquit, Do-
minus ad Moſem: Inſpice omne primogenitum filio
Ibidem rum Iſrael, ab eo, quod eſt unius menſis & ſupra, &
accipe numerum ex nomine eorum, & accipies Le-
uitas mihi pro omnibus primogenitis filiorum Iſ-
rael. Deinde cum inuentus eſſet numerus primoge-
nitorum maior numero Leuitarum, dicit: Locutus
eſt Dominus Moſi, dicens: Accipe precia eorum, qui
ſunt ſupra numerum Leuitarum, ex primogenitis fi-
liorum Iſrael, & accipies quinque ſiclos per caput,
ſecundum didrachmam ſanctam. Si ergo, ut ſacra di-
cit ſcriptura, Leuitæ ſunt precia primogenitorum fi-
liorū Iſrael, ut accurata ſignificat enumeratio, adeo
ut pro ijs, qui erant plures numero inter eos, defini-
tum pondus lege ſit redditum, quanam ratione in
unoquoque primogenito precia dari lex iuſſit? in pe-
coribus enim, quæ aſſumi nō poſſunt ad ſacrificium,
aut ea permutari, aut precia pro eis dari lex iubet.
In hominibus autem & dari precia, & iam permuta
tionem per Leuitas factam eſſe diſcimus, quod qui-
dem non uidetur conuenire ipſi literæ legis, ut oſtē-
dit lex lata de pecoribus, & exponit ipſa rei natura. Si
enim etiam poſt Leuitarum, ad Dei miniſterium, pro
primogenitis attributionem, pro eis precia dari edi-
ctum eſt, id ſit ſcilicet, ꝙ Leuitæ non ſint tāti, ut pre
cio pro eis dando poſſint exæquari. Si autem hoc ità
eſt, longè minoris eſt precij, quæ per argentum offer
tur, redēptio, quatenus quænis expers rationis & nul
lo ſenſu prædita natura, eſt uilior humana eſſentia.

Sed quoniam, ut dicit Propheta, oculos ſuos clau-
ſerunt, & quod ex eis conſequitur, non poſſunt adſpi
cere, num etiam audire poterunt ſapientiſſimum Mi
cheam clamantem? Ego quidem non puto. Nam etiā
Eſa. 6. auribus ſuis grauiter audiunt. Veniat tamen beatus
hic prpheta, hæc magna uoce clamans, & propheti-
co ſpiritu tacite prius ſignificans Iudaicorum pri-
mogenitorum abiectionem, ſimiliter atquè corpo-
reorum ſacrificiorum oblationis. Dicit enim: In quo
nam comprehendam Dominum, ſuſcipiam Deum
Mich. meum altiſſimum? Si comprehendam ipſum in uitu
6. lis unius anni? Si acceptum habebit Dominus in mil
libus arietum, aut in decem millibus capellarū pin-
guium? Si dedero primogenita mea impietatis, fru-
ctum uentris mei pro peccatis meis, Audiant qui cor
habent craſſum, id, cuius propheta Micheas eos an-
te nos accuſauit. Primogenita enim impietatis bea-
tus Micheas nominauit primogenita Iſraelis ſecun-
dum carnem. Quomodo ergo ea ſancta exiſtimarūt,
quæ propheticis uerbis primogenita impietatis ſunt
nominata? Dicant nobis linguæ, quæ re uera balbu-
tiunt, quæ non poſſunt rectè dicere ueritatem: quem
admodum propheta, loquens in ſpiritu, fructum im
pietatis ea uocare auſus eſt? quonam modo quæ de
eorum redemptione dicta ſunt, non uidentur eſſe
plana & inter ſe habere conſequentiam, ꝗ attinet ad
literam? quanquàm lex apud nos ſancta & ſpiritalis
eſſe intelligitur & creditur.

Videtis Iudaicorum currum axes colligatos non *Exod,*
ſecus, atque olim Aegyptiorum currus in rubris flu- *14.*
entis. Sed pro uirga immittatur in mare orationis,
ueri legiſlatoris & regis gloriæ uirtus & auxilium, &
deducat populum ſuum in uiam rectam anagoges &
contemplationis, ut proficiſcantur ad ciuitatem ha-
bitaculi cognitionis & ueritatis, & obruat aduerſa- *Nu. 14*
rios diuinæ gloriæ inexpugnabilitas, qua repleta eſt
uniuerſa terra, ut cognoſcant Dominum, ut dicit ſcri
ptura, ꝙ multa aqua maris iam obruit primogenitū
diaboli fœtum, nempe peccatū, qui carne tectus eſt,
Deus morteq; id affecit & deleuit, ſimulatque natus
eſt ſecundum carnem: & cum in ſeipſo uitij feciſſet *Colo. 2*
condemnationem, & id in ſe planè deleuiſſet, contra
rias uirtutes repleuit lamentationibus, cum ueluti
quædam uaſa ab eis accepiſſet, nēpe Magos, qui ue- *Mat. 2*
nerunt ab Oriente, adoratione & agnitione eius do-
minij, facti ſunt Domino uaſa utilia ad adiuuandā
Eccleſiæ ædificationem, quæ eſt à Deo uerè conſtru
ctum tabernaculū, ꝙ fixit Dominus, & non homo. *Heb. 8*

Iam cum ſicut olim Iſraelem à luto & lateribus,
ita nunc à paterna prudentia genus hominū in ſeip-
ſo redimiſſet, id quidem fecit fugere Aegyptum, hoc
eſt, mortis inuiſum & tenebroſum præſidium, ſan-
ctificat autem Deo & patri non ſolum hominum pri
mogenita, ſed etiam omne genus hominum, per eā,
quæ in ipſo ab initio fuit, conſperſionē, hoc eſt, per
eam, quæ ex nobis ab ipſo ſumpta eſt, carnem intel-
ligenter animatam, cum totum ueluti fermentaſſet
ad ſanctificationem, concretum humanæ eſſentiæ.
Si enim primitiæ ſanctæ, & conſperſio, dixerim ego *Ro. 11.*
nunc quoque merito cum diuino Paulo. & quomo-
do olim tribum, cui obtigerat fungi munere ſacer-
dotali, pro primitijs primogenitorum legiſlator ſer-
mo typice Deo obtulit, ita nunc in præclaro chara-
ctere ueritatis, Pontificem & Apoſtolum confesſio- *Heb 7,*
nis noſtræ, ſanctum & innocentem & impollutum, &
ab omni ſorde & ſenſu peccati ſeparatum, Deo & pa
tri corporaliter oblatū fuiſſe cognoſcimus, pro hu-
manitate ab eo per fidem ſanctificata, & eo magis,
quòd nec eſſe ſuperiorem, nec aliquid amplius in ſe
habere, quam is, qui ſeipſum precium dedit, pro mul
tis, totam uidemus humanitatem, quòd attinet ad *Nu. 3.*
ſanctitatem, quomodo in umbra legis inuenta ſunt
primogenita amplius aliquid habuiſſe præter Leui- *Heb. 7*
tas, ſed eam longe ab ipſo fuiſſe à tergo relictā, qua-
tenus citra ullam controuerſiā, id quod benedicitur,
eſt minus eo, quod benedicit.

Et tunc quidem ſolo genere Iſraelitico fuit digni
tas ſacerdotij, & ſolum eorum, quæ erāt apud ipſos,
primogenitorum precia eſſe Leuitas, fuit teſtatum:
Chriſtus autem, qui acceſſit Pontifex futurorum bo *Heb. 9.*
norum, ut dicit ſapientisſimus Paulus, & non ſecun- *Heb. 7,*
dum ordinem Aaron, ſed ſecundum ordinē Melchi-
ſedec, quomodo prius diuinum reſpōdit eloquium,
tranſlatione quidem ſacerdotij eum eſſe ex alia tri-
bu: Clarum eſt enim, ex Iuda eſſe exortum Dominū
Ieſum Chriſtum, & legis effeciſſe translationem, ex
umbra, quæ eſt ex lege, ad regni cœlorum nos tranſ-
ferens euangelium, perinde ac tribu Leuitica ad tri
bum regiam, dignitatem ſacerdotij. Ea uerò, quæ eſt
ſecundum ordinem Melchiſedec, aſſimilatione, non
pro ſolo Iſraele, ſed pro omnibus gentibus, ſe pre-
cium patri obtulit, & omnium hominum confeſſio-
nis fuit conſtitutus Pontifex. Nam Melchiſedec quo
que agnoſcitur eſſe ex parte gentium, & non inueni
tur ex genere Abrahæ. Quinque autē didrachmarū
ex lege æſtimatio pro unoquoque primogenito, oſtē
dit ænigmaticè, quòd oportet unumquenque noſtrū
omnē ſenſum Deo ſanctificare, & quæ ſunt in eis, &
mundum,

mundum, ab omnique nefaria uoluptate alienum, creatori offerre, tanquam precium pium & legitimum. Horum nos hodie ſacrorum myſteriorum cõmemorationis diem feſtum celebramus. Hæc nobis ſpiritalis myſterij explicatio, hunc ſanctum cœtum, qui adeſt, congregauit, in qua legaliter quidem oblatus fuit Saluator, prout apparebat, intelligenter autem & ſpiritaliter, cum noſtræ conſperſionis primitias patri ſuo obtuliſſet, totam eam ſacram reddidit, & aptam ad diuinam oblationẽ. Hoc enim lex olim parturiebat, & eo ſpectabat id, quod lege conſtitutũ erat de primogenitis, & de Leuitarum redditione, & de didrachmarum æſtimatione. *Si nos per mare ſcri-
*Sic pturarum tranſmiſit gratia ſpiritus.

Sed uideamus etiam aduerſariorum concluſionẽ & demonſtrationem. Atque ſuperius quidem nobis iam fuit euidens, quod eſt lege conſtitutum de Leuitis & primogenitis. Sed quomodo magnus Moſes populo addens animũ, affirmauit eos non eſſe amplius
Exod. 14. uiſuros Aegyptios, ita ego nũc quoque produco Dei populum peculiarem, ut ei annunciem, quòd adumbrati cultus corporea caſtra nõ amplius uidebimus. Vbi enim nunc, poſtquàm magnus ſe oſtendit Pontifex, eſt Leuitarum ſacrificium? Vbi poſt mundi expians precium, eſt æſtimatio primogenitorum? Vbi eſt, reliqua diligens & accurata obſeruatio myſteriorum legis? Non uides, quod quandiu uniuerſa occupabat nox ignorantiæ, inſtar ſtellarum, exilem quen-
Ad Chriſti aduentũ lex uetus obſoleuit. dam & modicum ſplendorem præbebat cultus, quẽ eſt lege? Quãdo autem ortus eſt ſol iuſtitiæ, & ex alto oriens apparuit, & illuxit dies ſalutis, legaliũ conſtitutionem ſua modica euanuit, uicta ſupra modum fulgenti luce gratiæ. Non eſt euerſum & ſolo ſtratũ, non ſecus atque ſatellites & currus, inclytum illud templum, & uniuerſa Pontificum propter id gloriatio & elatio? Non eſt obrutus & confuſus omnis eorum legitimus ornatus? Non penitus interierũt mores, qui à Iudæis accurate obſeruabantur? Vbi enim obtulerint ſacrificia quæ offerebantur pro mulieri-
Deut. 12. bus, quæ nuper pepererant, cum locus electus corruerit, & apertè ſit diffinitum, non licere alibi ab eis offerri ſacrificia? Vbi eſt ueſtis & dignitas ſacerdotalis, & reliqua omnia? Sed ne ſingula perſequentes tanquam mortuorum continuo con tactu & contemplatione animæ oculos terreamus, illos quidem relinquamus mortuos ad aquam legalis literæ, nos autem benigno & clementi Deo hymnum canamus epinicium, & nutriti nutrimento, quod eſt uerè cœleſte, & potati flueuto, quod manat ea uera petra, ueniamus ad montem Dei Choreb, hoc eſt, ad excelſam doctrinam Euãgelij, ut nobis diuinarum tubarũ, uerbis beati Lucæ internas aures admoueamus, tanquàm ex ſanctis adytis clamãte ſpiritu myſtagogiæ.

Luc. 2. Et factum eſt, poſtquàm impleti ſunt dies purificationis eorum, duxerunt parentes puerum Ieſum, ut ſiſterent Domino, quomodo ſcriptum eſt in lege Domini: Omne maſculinum aperiens uuluam, ſanctum Domino uocabitur, & darent hoſtiam ſecundũ id, quod dictum eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. Et eccè homo erat in Hieruſalem, cui nomen Simeon. Et homo hic iuſtus & pius, expectans conſolationem Iſraelis, & ſpiritus ſanctus erat in eo, & fuerat ei reſponſum à ſpiritu ſancto, non uiſurum eum mortem, priuſquàm uideret Chriſtum Domini in carne. Et uenit in ſpiritu ad templum. Quid eſt, expectans conſolationem Iſrael? Hoc eſt, expectãs dum fieret manifeſta ueritas, & populus Iſraeliticus ab umbra legis ad eam tranſiret, propterea quod mittens eſſe ſub mundi elemẽtis, accederet inſtituendus ad ludum ueritatis, & per ficeretur eius perfectione. Neq; enim potuerit quiſ dicere, quòd cum Iudæi grauia perpeterentur, & captiuitate aliqua detinerentur, expectabant ut ab his recrearentur, & ad lætum ac priſtinum ſtatum reuerterentur, cum omnis antiqua cõſuetudo eis ritè procederet, & templum ſtaret, & offerrentur in eo ſacrificia, & omnis alia uiuendi ratio, eorum generi peculiaris, ritè obſeruaretur.

Sin autem obijciatur, eos fuiſſe ſub Romanis, & Herodem conſtitutum fuiſſe regem Iudææ, qui erat genere alienigena, ſciatis, quod ratio uitæ ex lege agendæ ex eo nil lædebatur, quòd Iſraeli rex eſſet alienigena, ut de eo conſolationem iuſtus ſenex expectaret. Etenim diuerſis modis contigit, perinde ac filiũ quempiam ſeditioſum, à patre alicui tradi auſtero pædagogo ad hoc, ut caſtigetur, ita Iſraelẽ ſæpe fuiſſe ſub rege alienigena. Hoc oſtẽdit populi longa mora in Aegypto, & propheta Hieremias tempore Sedechiæ regis diuino iuſſu ad eum loquens, & populum, qui eius parebat imperio, fore ut eſſent ſub ſceptro regis Nabuchodonoſor, & accederent ad Chal- Hiere. 34.
dæos. Non ſolum autem hos, qui erant digni, ut quorum uita eſſet flagitioſa, alienigenæ ſubijci ſceptro, non erat à ratione alienum: ſed etiam quoſdam ex iuſtis, & quibus dignos non erat mundus, ut dicam cũ Paulo, non imperare, ſed barbaris & impijs uiris parere, Dei effecit lenitas & patientia: ut pietatis eorum probatio magis appareat. Id oſtendit Abraham, Heb. 11.
qui fuit in Aegypto, cuius & uxor ablata fuit à Pharaone, & qui terram ſibi promiſſam habitabat in incolatu. Similiter autem eius quoquẽ filius & nepos, Ge. 12. 20.
Iſaac inquam, & Iacob: rurſusque temperãtiſſimus illius filius Ioſeph, qui factus eſt ſeruus, & condemnatus eſt habitaru carcerem. Non ergo ad mundanã gloriam & iactantiam. Iſraelis conſolationem ſa- Ge. 39.
piens expectabat Simeon, ſed eam, quæ eſt uerè, traditionem ad ueritatis pulchritudinem, Nam cum ei datum fuiſſet reſponſum, fore ut antequam è uita excederet, uideret Chriſtum Domini, expectabat fore, ut ſpiritaliter cum eo accipere populi conſolatio.

Venit ergo in ſpiritu in templum, & dum introduxiſſent parentes infantem Ieſum, ut facerent ſecundum conſuetudinem legis de ipſo, ipſe quoque eum accepit in ulnis ſuis, & benedixit Deũ, & dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundum uerbum tuum in pace: Quoniam uiderunt oculi mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem omnium populorum: Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuę Iſrael. O uerè beate atque adeo beatiſſime ſenex. Quam beatus ille tuus re uera ſacroſanctus in templum ingreſſus, per quem progreſſus es ad excelſum è uita? Quam beati ſunt oculi, animæ ſimul & corporis, hi quidem, ut qui adſpectabilem Dei apprehenderint apparitionem, illi uerò, ut qui non ſolum adſpexerint ad id, quod cernitur, ſed fuerint illuſtrati ipſa luce ſpiritus, & corporatum Deum uerbũ agnouerint, qui uiderunt diuinum ſalutare, quod paratum fuit ante faciem omnium populorum. Quam beatæ ſunt manus tuæ, quæ ueritatis uerbum contre- Luc. 2.
ctauerunt? Quam beata eſt lingua tua, cui feliciter fuit annunciata reuelatio uitalis luminis? Et quid ſtudeo tibi ſingulatim accommodare laudẽ in unoquoque membro, cum te iam totum laudabilem, & beatũ, & à ſancto ſpiritu poſſeſſum, prius docuerit Euangeliſta? Sed age, ò beate pater, eo qui in te reſonat ſpiritu, doce tanquam filios, pecudes Eccleſiæ, theſaurum, qui tanquam in uaſis fictilibus, latet in paucis tuis uerbis, quandoquidem ad nos, & eos, qui ſunt ſicut nos, ornati canitie ſupernæ prudentiæ, & uerè eſtis presbyteri, id eſt, ſeniores, & Eccleſiæ patres appellamini,

peſſamini, diuinum uerbum nos deducit, ut diſca-
Deut. mus doctrinas ſalutares, dicens: Interroga patrem
32. tuũ,& annunciabit tibi, ſeniores,& dicent tibi. Quæ
illius ergo linguam tũc mouit ad loquendũ de Deo,
uirtus ſpiritus nobis quoque nunc det ſermonem in
apertione oris.

Nunc dimittis, inquit, ſeruum tuum Domine ſe-
cundum uerbũ tuum in pace. Ex quo enim Chriſtus
homo factus eſt,& peccatum, quod eſt belli cauſa de
leuit, & patri nos reconciliauit, in pace fit ſanctorũ
Pſal.4. exceſſus. Hoc enim prophetice magnus quoque Da
uid prius indicans, dicebat: In pace in idipſum dor-
miam & requieſcam, non id, quod adeſt, ſed quod eſt
futurũ in Chriſti aduentu, ſignificans. Et ut oſtende-
ret, quòd uno ſolo modo talis ſpes, pacificæ, inquã,
Ibidem in Chriſto dormitionis, in ſanctis ſit collocata per
ſpiritum, dicit: Tu Domine ſingulariter in ſpe conſti
tuiſti me. Beatus autem ſenex Simeon, cum iam præ-
ſens tempus eſſet intuitus, dicit: Nunc dimittis ſer-
uum tuum Domine ſecundum uerbũ tuum in pace:
oſtendens ſtabilitatem diuinæ promiſſionis. Quoniã
uiderunt, inquit, oculi mei ſalutare tuum, quod pa-
raſti ante faciem omnium populorum, hoc eſt, eam,
quæ per Chriſtum facta eſt toti mundo, ſalutem, &
nõ ſoli Iſrael. Quomodo ergo ſuperius teſtatum eſt,
eum expectare conſolationem Iſraelis, nunc autem
conſpicitur dicere, Dei ſalutare in conſpectu omniũ
populorum? Quoniam tunc futuram Iſraelis conſo-
lationem nouit ſpiritu, quando omnibus quoque
populis fuit paratum ſalutare. Vide autem, quàm ſi
accurata diuina inſpiratio. Lumen enim, inquit, ad
reuelationem gentiũ, & gloriam plebis tuæ Iſrael,
magno Paulo loquens conſentanea de Iſraelis enu-
Ro.11. meratione. Quando enim, inquit, ingreſſa fuerit ple
nitudo gentium, tunc etiam totus Iſrael ſaluus erit.
Ergo ipſe quoque cum præpoſuiſſet uocationem gen
tium, poſtremo, conuenienter prophetiæ, uniuerſi Iſ
raelis repoſuit conuerſionem, etiamſi iam reliquiæ
ſaluæ factæ ſunt, propter eos, qui iam ex Iudæis acceſ
ſerunt ad gratiam.

Contemplare autem mihi alterum ſententiarum
proprietatem dictionis. Nam cum dixiſſet, Lumen
ad reuelationem gentium, ſalutaris diuini reuelatio-
nẽ, dat nobis intelligendũ, ꝙ in abſolutis tenebris &
perfectã caligine, nullum habentes ſplendorem Dei
cognitionis, ante Chriſti aduentum ſtabant gentes.
Eſa.9. Quomodo beatus quoque Eſaias felicem nunciũ affe
rens is, qui ſedebant in tenebris, dixit eos uidere ma
gnam lucem. Quoniam autem Iſrael, etiamſi modicè
typica tamen lege illuminabatur, lucem quidem in
illo nõ dixit, gloriam autem illum ſortitum eſſe præ
dixit, ueterem hiſtoriam reuoca in memoriam, quòd
Exod. quomodo olim admirabilis Moſes, qui cũ Deo fami-
33.34. liariter eſt locutus, glorificatũ habebat uultum, ita
etiam ipſi, cum diuina ſuſceptæ humanitatis luce per
fidem conuerſati, & uirtute ſpiritus illuminati, in
gloria apparebunt, ueteri depoſito uelamine,& eadẽ
2.Cor. imagine transformati à gloria in gloriã, ut dicit Apo
3. ſtolus, tanquàm à Domini ſpiritu.
Luc.2. Quod autem dixit Deo afflatus Simeon, in ruinã
& reſurrectionem multorum in Iſraele poſitum eſſe
Eſ.49. Dominum, oſtendit per conſenſum ſententiarum cũ
1.Pe.2. ijs, quæ dixerunt Prophetæ, unum & eundem Deũ
& legislatorem locutũ eſſe in prophetis & in nouo
teſtamento. Lapidem enim offenſionis & petrã ſcan
dali, cauſam eſſe, ne pudore afficiantur ij, ipſum cre-
dunt, dixit oratio prophetica. Eſt ergo ruina quidẽ
ijs qui propter humilitatem carnis, offendunt ex in
credulitate: Reſurrectio autem ijs, qui agnouerunt
firmitatem diuinæ œconomiæ. Quin etiã dicens gla-

dium tranſadactum eſſe per animam Dei parentis,
aperte prædicit eam, quæ fuit in cruce, paſſionem.
Nam cum ijs, quæ ex ipſa admirabili conceptione, uſ
que ad tempus paſſionis, diuinè abdicta & ſunt unũ
ueluti corpus indiuiduum, excelſiorem & diuiniorẽ
de ipſo haberet Deiparens exiſtimationem, exiſtima
bimus eam paſſam eſſe ueluti quãdam inciſionem in
ignominioſa cruci affixione, etiamſi miraculum reſur
rectionis, ei inciſioni perfectiſſimam obduxerit cica-
tricem. Sed nec eam ſolam hac affectione dicit eſſe
tenendam, ſed ex multis cordibus cogitationes, du-
bitationes ſcilicet & hæſitationes, prædicit apparitu
ras, ut in diuerſis de eo opinionibus nihil omnino
moueretur Dei mater uirgo.

Quoniam uerò propheteſſa Anna, præ ſenio imbe
cillum quid loquitur, & quod ualde non poteſt exau
diri: ſed nec excelſum Euangelium, quæ ab ipſa dicta
ſunt, ijſdem uerbis adduxit: primum quidem roge-
mus Euangeliſtam, quænam & undenam ea fuerit, &
ſub quibus & quando ad templum acceſſerit: & rur-
ſus ſcrutemur, quorumnam dicit eſſe cogitationem.
Dicit ergo beatus Lucas, ꝙ Anna erat propheteſſa, fi- *Luc.2.*
lia Phanuelis ex tribu Aſer, quæ proceſſerat in multis
diebus, & uixerat cum marito ſeptem annos à uirgi-
nitate ſua: & ipſa erat uidua annorum circiter octo-
gintaquatuor, quæ non diſcedebat à templo, ieiunijs
& precibus diu noctuq; Deum colens: & ipſa hora ac
cedens, confitebatur Deo, & loquebatur de ipſo om-
nibus expectantibus redemptionem in Iſrael. Quænã
eſt ratio, ꝙ de hac propheteſſa tam accuratam Euan-
geliſta fecerit narrationem, ut ei uenerit in mentem,
facere mentionem eius patris & tribus? Et quæ à nul
lo quidem ferè mandata ſcriptis inuenta eſt, de ea re
accuratam rationem nouerit ipſe ſolus ſanctorum
Deus, & qui eius inſpiratione, ut dicit diuinus Apo- *1.Cor.*
ſtolus, ſpiritu loqui docti ſunt myſteria. Quantum *14.*
uerò nos poſſumus aſſequi, dicimus fuiſſe alias illo
tempore eiuſdem nominis, cuius hæc beata: & fuiſſe
deditas ijſdem ſacris, quibus illa, ſtudijs, aſſiduis ſcilĩ
cet ieiunijs & precibus. Vt ergo eius perſona facilè
diſcerneretur, cum patris eius feciſſet mentionem,
tribum quoque propriam adſcripſit. Magnis autem
ipſam ornauit laudibus, & quæ auditoribus faciant
omnino fide digna ea, quæ de Domino diſſeruit,

Sed quoniam, ut iam dictum eſt, ſonora & quæ grã
di uoce profertur oratio, oblata eſt à ſenio, prope os
eius quodammodo admouentes aurem cogitationis,
ſcrutando hoc præſens adnatum argumentum, uidea
mus quid ipſa dixerit ijs, qui expectabant redemptio
nem in Hieruſalem. Conuenienter enim ei, quod mẽ
te poteſt comprehendi ex uerbis propheticis, uerba
faciebat de Domino. Nam cum ij, quibus eam hæc eſ
ſe locutam dixit Euangelium, omnino ex diuinis re-
ſponſis, quæ efferuntur in prophetis, didicerunt expe
ctare redemptionem, ea omnino fuit prompta ad de
ſcribendum myſterium. Conſtat id, quod magnus di *Eſai.9*
xit Eſaias: Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt no- *Eſai.*
bis: cuius principatus factus eſt deſuper humerum *60.*
eius,& uocatur nomen eius, magni conſilij angelus.
Et præterea. Illuminare, illuminare Hieruſalem, ue-
nit enim lumen tuum, & gloria Domini ſuper te or- *Pſ.84.*
ta eſt. Magnus quoque Dauid adducebatur, Miſericor
dia & ueritas ſibi inuicem occurrerũt, iuſtitia & pax
ſe oſculatæ ſunt, & uiderunt omnes fines terræ ſalu-
tare Dei noſtri. Et ipſum indicando, Ante ſolem per- *Pſ.97.*
manet nomen eius, & benedicentur in eo omnes tri- *Pſa.71*
bus terræ. Omnes gentes beatum eum dicent,& ſer- *Pſ 97.*
uient ei,& adorabunt eum. &, Notum fecit Domi- *Mala*
nus ſalutare ſuum filijs Iſrael. Et rurſus ueneranda & *ch.3.*
angelica uox ſapientis Malachiæ, Ecce ego mittam
ange-

angelum meum, & parabit uiam ante faciem ſuam,
& repente ueniet in templum ſuum Dominus, & An
Mal. 3 gelus teſtamenti, quem uos uultis, & alijs aliunde col
lectis myſticis floribus propheticorum eloquiorum,
diuinam & beatam contexuit coronam, adhuc quidẽ
imbecilla & tremente mann, ut quæ proceſsiſſet in
multis diebus. Non enim tũc permittebatur ijs, qui
audiebant, altorum de Domino ſenſuum expoſitio,
quando etiam poſt tantam ſignorum oſtenſionem &
diuinorum myſteriorum prædicationem, ſapientiæ
& cognitionis theſaurorum promus Chriſtus, ſuis di
Ioã. 16 xit diſcipulis, Habeo multa, quæ uobis loquar, ſed
non poteſtis portare modo. Etſi autem obſcurè & exi
liter anus & prophetiſſa uerba fecit de Domino, ut
quæ legis perſonam ſuſtineret, quæ antiquata & ſe-
nio confecta, & non longè remota ab interitu, ceſſit
nouo teſtamento: non fuit tamen inutilis eius ſermo
auditoribus intelligentibus, quomodo nec quæ à le-
ge in nmbris & ænigmatibus fuit magni myſterij
præcedens enunciatio.

1. Cor. Age ergo nos quoque, ò patres & fratres ſpirita-
5. les, qui didicimus feſtum celebrare in nouitate ſpiri-
tus & non uetuſtate literæ: Qui in azymis ſyncerita-
tis & ueritatis, uenerandum & uiuificum paſcha ſa-
crificij Chriſti debemus celebrare: Qui diuina re-
Eph. 4 generatione ſancti baptiſmatis ueterem hominem
Colo. 3. exuimus qui corrumpitur per deſideria deceptionis,
& nouum induimus, qui renouatur ad agnitionem
ſecundũ imaginem eius, qui creauit: Venite, exulte
mus Domino, iubilemus Deo Saluatori noſtro. Di-
Pſ. 94. camus: Quã terribilia ſunt opera tua Domine, etiãſi
Pſ. 65. in multitudine uirtutis tuæ inimici tui mentiti ſunt,
ſua ſponte ad diuinam tuam lucem, quæ mundo ap-
paruit, claudentes ſuos oculos. Præoccupemus faciẽ
eius in confeſſione, & in pſalmis iubilemus ei. Sacri-
ficium laudis Deo perpetuo offeramus, hoc eſt, fru-
Hebr. ctum labiorum confitentium nomen eius, beneficen
13. tiæque & communicationis nequaquàm obliuiſca-
mur. Talibus enim ſacrificijs placatur Deus, ut ſor-
des peccati abluamus, & renouabitur tanquàm aqui
læ ſpiritalis noſtra iuuentus, quomodo etiam beati
ſenis Simeonis, ut nos quoque pacificè & iucundè in
bona fiducia & ſpe ſalutari ad uitæ exitum contenda
mus, & non cum pudore & metu è uita præſenti ex-
cedamus, & quodammodo non uolens, quomodo
qui ſibi mali alicuius ſunt conſcij, ægrè & iniucundè
ferunt aduentum regis.

Nota. Imitemur beatæ illius Annæ in ieiunijs & oratio-
oibus perpetuam conſtantiam, ne uideamur mulie-
re deteriores, idque quæ uitam agebat ſub umbra le
gis, quo tempore, ſe in his rectè gerere, erat rarum.
Sed nos luce gratiæ illuſtrati, & certa & expreſſa ſpe
adiuti, & uirtute ſpiritus corroborati, ne ſeparemur
à ſacris doctrinis, à quibus ſalutaris habitus ſolet ge
nerari in animis, quomodo teſtatum fuit, illam quo-
Pſ. 118 que à templo fuiſſe inſeparabilem. Ne à diuino metu
2. Cor. aberremus cogitationibus, ſed ex ipſo & in ipſo car-
11. nes noſtras & cogitatus, conuenienter uotis Prophe
tæ, affigamus. Audiamus magnum Paulum docen-
tem: Deſpondi uos uni uiro uirginem caſtam exhi-
bere Chriſto. & non uiolemus, quæ inita ſunt cũ eo,
pacta conuenta, per conſuetudinem cum eo, qui ui-
tam noſtram corrumpit ex eo, ꝙ faciamus illius uo-
luntatem, uel in hoc Prophetiſſæ immitantes pudi-
citiam, quæ fuit unico contenta coniugio. Sed quod
eſt in promptu, ab imitatione eius non diſcedatis,
quicunque ſoluti eſtis à monogamia, & ſi fieri poſſit,
1. Co 7 ad ſecundas non ueniatis nuptias. Sic enim uos bea-
Ro. 12. tus futuros eſſe affirmat Paulus. Offeramus nos quo-
que in ſuperno altari, ueluti par turturum, animi &
corporis puritatem, uel tanquàm duos pullos colum
barum, prouidere bona, non ſolum coram Domino,
ſed etiam coram hominibus, ut cum nos quoque om
nia ſpiritaliter ex diuina lege fecerimus, in ſapientia
& gratia proficientes, & ad menſuram ætatis pleni-
tudinis Chriſti peruenientes, & internum hoẽm perfe
ctum habentes, & ſpiritus ſancti effecti habitaculũ,
reuertamur ad ueram noſtram patriam, cæleſtẽ Hie-
ruſalem: In qua digni habeamur frui beata ac perpe-
tua lætitia & regno, in Chriſto Domino noſtro, cui
gloria & potentia cum patre & ſancto ſpiritu, nunc
& ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

SANCTI PATRIS NOSTRI Amphilochij Epiſcopi Iconij orationem de Occurſu Domini noſtri Ieſu Chriſti, & de Dei parente & Simeone, quæ hoc loco in V. Tomo D. Aloyſij ſequebatur, idcirco non poſuimus, quòd paulò ſupra eam ex VII. Tomo eiuſdem Aloyſij, ſed alio interprete, poſuerimus.

SANCTI PATRIS NOSTRI Cyrili Archiepiſcopi Hieroſolymitani Oratio de Occurſu Domini noſtri Ieſu Chriſti, & de Simeone, qui Deum excepit.

LAetare ualde filia Sion, prædica 2. Februar.
lætitiam filia Hieruſalem, duc
choros populi ciuitatis Dei.
Exultate portæ & muri Sion, &
uniuerſæ terræ clamate montes
& colles, & ualdè exultate.
Fluuij plaudite, & rupes Sion
comprehẽdite Dei aduentum,
in eũ intuentes. Concinant hodiè cæleſtia cũ terre-
nis, & Hoſanna dicant cum ea, quæ eſt inferne, Hie-
ruſalem, propter Chriſtum, qui eſt in ipſa. Cæleſtiũ
intelligentes uirtutes, choros ducite. Qui eſtis in ter
ris cum angelis hymnos canite. Hodiè enim glorio- Pſ. 86.
ſa dicta ſunt de te, ciuitas Dei Hieruſalem, ciuitas re
gis magni, aperiat portas ei, qui aperuit omnibus cæ
leſtes portas, & aperuit in cruce oſtia ſepulcrorum,
& contriuit portas inferorum, quæ erant ab æterno,
& admirabiliter clauſit portas uirginitatis. Hodiè,
qui mirabiliter olim reſpondit Moſi in monte Sina,
diuinè implet legem, factus ſub lege. Hodiè Deus à
Themam, uenit Sion. Hodiè cæleſtis ſponſus cũ tha-
lamo Dei matris uenit in templum. Filiæ Hieruſalẽ,
egredimini in occurſum eius. Lampades alacriter
accendamus uero lumini. Tunicas animarum pate-
mus ſponſo Chriſto cum Sion. Gentium populi, lu-
cem ferentes occuramus cum templo. In templo ad
Deum Chriſtum conueniamus. Cum Angelis hym- Eſai. 6
num canamus. Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus
Sabaoth. Plenum eſt cælum & terra gloria eius. Ple-
ni ſunt fines mundi bonitate eius. Plena eſt eius lau-
de omnis humanitas. Eius indulgentiam plena ſunt
cæleſtia, terreſtria & inferna, plena miſericordia, ple
na donis eius & beneficijs. Omnes ergo gentes plau-
dite manibus. Omnes gentes terræ uenite & uidete
opera Dei. Omnes ſpiritus laudet Dominũ. Omnis Pijſſima
terra adoret. Omnis lingua canat & pſallat, & glorifi de
cet puerum Deum, qui eſt quadraginta dierum, & eſt Chriſto
ante ſecula: puerum paruum, & antiquum dierum, contem
puerum lactentem, & ſeculorum effectorem. plationes.

Inſantem adſpicio, & Deum meum agnoſco. In-
fantem qui lactet, & mundum nutrit. Infantem qui
flet,

ſlet,& mundo largitur uitam & lætitiam. Infantem
qui inuoluitur faſcijs, & me liberat à faſcijs peccati.
Infantem in ulnis matris uerè cum carne & ſine de-
fectu in terra, eundem uerè in ſinu patris, & ſine de-
fectu in cælis. Infantem uideo in Bethleem, Hieruſa
lem ingredientem, & qui nequaquàm ſeparetur à ſu-
perna Hieruſalem. Infantem uideo, qui ex lege in tē-
plo offert ſacrificium in terra, ſed idem pia omnium
ſacrificia in cælis excipit. Ipſum in ulnis ſenis per diſ
penſationem, eundem in maieſtate diuina in thronis
Cherubicis. Qui offertur & purificatur, ſed idē om-
nia purificat & purgat. Ipſe eſt ergo donum, ipſe Pō-
tifex, ipſe ara, ipſe propitiatorium. Ipſe qui offert, ip-
ſe qui pro mundo offertur. Ipſe ignis, ipſe holocau-
ſtum. Ipſe lignum uitæ & cognitionis. Ipſe agnus, ip
ſe gladius ſpiritus. Ipſe paſtor, ipſe ouis. Ipſe ſacrifi-
cus, ipſe qui ſacrificatur. Ipſe qui offertur, ipſe lex, &
ipſe qui ſuſcipit ſacrificium.

Sed enim age decæterò dicamus de die ex ſacris
Luc. 2. Euangelijs. Ait enim de Chriſto Lucas admirabilis,
Quando impleti ſunt dies purificationis eorum ſe-
cundum legem Moiſis, duxerunt Ieſum Hieruſalem,
ut ſiſterent eum Domino, quomodo ſcriptum eſt in
Exod. lege Domini: Omne maſculinum aperiens uuluam,
13. ſanctum Domino uocabitur. Nam Samuel quidem
& Iſaac, & ſimul etiam Iacob & Ioſeph & alij multi,
qui præter ſpem nati ſunt ex ſterilibus, & aperuerūt
infertiles uuluas matrū, ſancti Domino uocati ſunt:
Chriſtus autem ſolus ex ſolo unigenitus, cum uirgi-
nales portas non aperuiſſet, non eſt ſanctus Domino,
Dan. 9 ſed ſanctus ſanctorum, & Dominus dominorum, &
Apoc. Deus deorum, & primogenitus primogenitorum,
17. 19. princepsque & rex regnantium & uocabitur & cre-
Luc. 2. detur, & nunc in templo à Simeone prædicabitur.
Erat enim, inquit, homo in Hieruſalem, cui nomen
Simeon. Et ipſe erat homo iuſtus, & ſpiritus ſanctus
erat cum eo, & fuerat ei datum reſponſum à ſpiritu
ſancto, non uiſurum eum mortem, priuſquàm uide-
ret Chriſtum Domini. Et uenit in templum in ſpiri-
tu. Et cum introduxiſſent parentes puerum Ieſum,
ut ipſi facerent ſecundum morem legis de ipſo, ipſe
Simeon accepit eum in ulnis ſuis, & benedixit Deū,
& dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecun-
dum uerbum tuum in pace. Quoniam uiderunt ocu
li mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem om-
nium populorum. Lumen ad reuelationem gētium,
& gloriam plebis tuæ Iſrael.

Pſ. 105 Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet
Eſ. 20. omnes laudes eius? Qui continet uniuerſam terram
Heb. 1. pugillo, ſenis ulnis capitur, & portatur, qui fert om-
nia uerbo uirtutis ſuæ. Exultet Adam, per Simeonem
Chriſto dicens, Nunc dimittis ſeruum tuum Domi-
ne ſecundum uerbum tuum in pace. Nunc me ſoluis
ab æternis uinculis. Nunc me ſoluis ab interitu. Nūc
me ſoluis à morte. Nunc me ſoluis à mœrere. Meum
Dominum & Deum Simeon in templo ulnis ample-
ctens, altum œconomiæ myſterium ſignificauit om-
nibus gentibus. Iudæis enim annuncians, exilit &
exultat, & clara uoce de eo apertè clamat, dicens:
Hic eſt, qui eſt, & ante eſt, & ſemper adeſt, cum pa-
trem eiuſdem eſſentiæ, in eadem ſede ſedens, eiuſdē
gloriæ & potentiæ: par potentia, omnipotens, prin-
cipio carens, increatus, inalterabilis, qui nec circun-
ſcribi, nec adſpici, nec uerbis explicari, nec compre-
hendi, nec contrectari, nec mente concipi, nec conij
ci poteſt. Hic eſt ſplendor paternæ gloriæ. Hic eſt
character ſubſtantiæ omnium conſtitutionis. Hoc
Heb. 1. eſt lumen luminum, quod oritur ex ſinu patris. Hic
apud Deum, & ex Deo Deus cognoſcitur. Hic eſt
fons uitæ, ex fonte patris uita procedens. Hic eſt Dei
ſluuius, qui exit è diuina abyſſo, ſed ab ea non ſepara
tur. Hic eſt theſaurus bonitatis paternæ, & ęternæ
beatitudinis. Hæc eſt aqua uitæ, quæ uitam mundo
largitur. Hic eſt radius increatus, qui ex ſole patre lu
minum gignitur, ſed non ſcinditur. Hic eſt Deus Ver
bum, quod ex ijs, quæ non ſunt, ad hoc ut eſſent, ſo-
lo uerbo omnia conſtituit. Hic eſt Lucifer, qui ante *Iob 9.*
Luciferum incorporeas adornauit uirtutes, cæleſtiū *Iob 38.*
exercituum & ordinum. Hic eſt, qui cælum extendit *Pſ. 135*
ſolus, & ſuper mare ambulat tanquàm ſuper cælum.
Hic eſt, qui abyſſum caligine inuoluit tanquàm fa-
ſcijs. Hic eſt, qui terram firmauit ſuper aquas. Hic
eſt, qui mare ſepſit arena, tanquàm muro. Hic eſt, qui
lucem diuiſit à tenebris. Hic eſt, qui circularem aſtro
rum ornatum compoſuit. Hic eſt, qui uniuerſum tā
qui cernitur, quàm qui intelligentia appræhenditur,
mundum conſtituit in ſapientia. Hic eſt, qui non fi-
ctis manu manibus, ex luto hominem finxit, & for-
mauit. Hic eſt, qui ad Dei imaginem nos fuit fabrica
tus, nunc ipſe ad noſtram imaginem homo factus.
Quinetiam Deus, id quod mente præcipitur, perfe-
ctus, ex perfecto patre habens eſſentiam. Qui cum
eſſet in forma Dei Dominus, nunc meam ſuſcepit
formam ſeruilem, non diminuens dignitatem diuini
tatis, ſed ſanctificans, ut ſanctificaret maſſam meæ
naturæ, ſupra totus & infrà totus. Qui idem cogno-
ſcitur, ſupernà genitus ſine tempore, & infernè ſine
ſemine, ſupernè effector, infernè res creata. Audite
omnes gentes, audi Iſrael. Dominus hic eſt, quem
ego ſacerdos tuus Simeon, geſtans in ulnis, magna
uoce prædico in templo populo teſtificans.

Quamobrem attendite populi mi ſermonē meū,
inclinate aures ueſtras ad uerba oris mei. Hic eſt
puer, de quo Eſaias prius prædicauit, dicens: Puer *Eſa. 9.*
natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. & uocatur
nomen eius magni conſilij Angelus, admirabilis cō-
ſiliarius, Deus fortis, princeps pacis, pater futuri ſe-
culi. Si eſt ergo hic puer Deus fortis, de eo ſignifi- *Pſ. 83.*
cans Dauid quoque dixit: Videbitur Deus deorum
in Sion. De hoc puero clamat etiā Hieremias: Deus *Baruc.*
in terra uiſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. *3.*
Hic eſt puer, qui olim mare perfregit Iſraeli, & ſub- *Exod.*
merſit Pharaonem, & legem dedit Iſraelitis, & pluit *14.*
manna & in columna ignis deduxit genus Hebræo-
rum, & petram rupit, & rubum flamma ignis, tan-
quàm rore cinctum conſeruauit incombuſtum. Hic *Exo. 3.*
puer Moſem quadraginta annos fecit paſtorē, & qua
draginta annos conſtituit Ducem Iſraelis; & eum *Exod.*
coroborauit, ut ieiunaret quadraginta dies. *24. 34.*

Sic ipſe quoq; puer baptizatus, ieiunauit quadra-
ginta dies, & poſt quadraginta dies à mortuis regene *Mat. 4*
rationis aſcendit in ſupernam Hieruſalem, & poſt *Ac. 1.*
quadraginta dies ſui ortus ex uirgine, nunc ingreſſus
eſt in terrenam Hieruſalem.

De hoc puero prius etiam prædicauit Propheta *Hab. 3*
Habacuc, dicens: Deus à Themam ueniet, hoc eſt, ab
auſtro. Ab auſtro enim Hieruſalem eſt Betbleem.
A Bethleem autem nunc ingreſſus eſt Sion. Propter
hunc puerū Moſes nobis teſtificatus eſt, dicens: Pro-
phetam uobis ſuſcitabit Dominus Deus ex fratri- *Deut.*
bus ueſtris, & omnis qui non audit eum, extermina- *18.*
bitur ex terra uiuentiū. De hoc puero Propheta Da
uid nota fecit, dicēs, Qui ſedes ſuper Cherubim, ap- *Pſ. 79.*
pare, excita potētiam tuā, & ueni ad nos ſeruādos. Et
alibi: Cito pręoccupēt nos miſerationes tuę Dn̄e. Et *Pſ. 78.*
rurſus: Dn̄e, inclina cælos tuos, & deſcende. Et alibi: *Pſ. 143*
Tu Dn̄e Deus uirtutū, attende ad uiſitandas oēs gen- *Pſa 58*
tes. Quamobrē cognoſcite gētes, & uincimini. Vide-
te Iudæi, & perſuadeamini, ꝙ hūc puerū laudant an-
geli, hunc adorant arcangeli, hunc tremunt poteſta
tes,

tes, hunc glotificant uirtutes, huic ſeruinut Cherubim, hunc Deum prædicant Seraphim, huic ſol ſeruit, huic miniſtrat luna, huic obediunt elementa, huic ſubijciunſ fontes. Hunc puerũ cũ uidiſſeut, portæ inſerorum ſunt cõfractæ, portæ aũt cœleſtes ſunt apertæ. Hic puer mortem aboleuit, diabolum pudore aſſecit, maledictum ſoluit, dolorem ceſſare fecit, ſerpentem contriuit, intermediam maceriam diſcidit, malum chirographum peccatorũ perfregit, peccatũ conculcauit, errorẽ aboleuit, ſurgere fecit creatam naturam. Hic puer Adam conſeruauit, Euam refinxit, geutes uocauit, muudum illuminauit.

Nota peruetuſtum Eccleſiæ morem de cereis hac die in manibus geſtandis.

. Quamobrẽ uenire uos omnes Chriſti & Dei amãtes, Domino læti & mundi occurramus, non legaliter, ſed ſpiritaliter, uon uentrem delicijs explentes, ſed ſpiritu exultantes, uon nos uiuo inebriantes, ſed ſpiritu ſeruentes. Læti hodiè lampades ornemus. Tãquàm filij lucis, ceras ueræ loci Chriſto offeramus. Quoniam lumen ad reuelarionem gentium mundo apparuit, ideo lumina ex lumine ſupra niuem reſplẽdeamus, ſupra lac de albati, ſupra ſaphirum illumioati, ſupra immaculatas columbas in cœlos euolantes, ita iu nubibus ad Dei occurſum exeamus. Hodiè dilecti feſti curſum perpetuò peragamus. Cum Angelis choros ducamus, cum paſtoribus illuminemur, cum orthodoxis adoremus, cũ Bethleem feſtum agamus, cum Siou occurramus, cum templo ſanctificemur, cum oirgine feſtum agamus, cum Simeoue Chriſtũ ulois amplectamur, ut ſimus intra æterua Chriſti bona, gratia & miſeratiouibus & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & potentia ounc & iu ſecula ſeculorum, Amen.

TIMOTEI PRESBYTERI HIEroſolymitani oratio de Propheta Simeone Dei ſuſceptore, & de eo quod eſt, Nũc dimittis ſeruum tuum Dominc.

2. Feb.

Simeõ, primus & ultimus iuſtus.

AGe dilecti, ultimom iuſtum oratione intueamur. Et quis eſt ille ultimus iuſtus? Qui nnper à nobis eſt lectus in Euangelio ſecũdum Lucam, nomine Simeon? Hic eſt & primus & ultimus, ultimus legis, primus gratiæ: Iudæus religione, Chriſtianus gratiarũ actione: Chriſtianus lectione, angelus lingua, Simeon, qui fuit modo à nobis lectus. Qui ex phariſaica blaſphemia, roſa collectus eſt ex ſpinis, & primus donationis gratiæ inſpiratione cognitus: Simeon, qui eo proceſſit iuſtitiæ, ut iu ipſo corpore ueluti reſponſum acciperet, non præteriturum præſentem, quæ eſt ad tempus, uitam, donec uideret Dominum ooſtrum Ieſum Chriſtum. Iuſtus ergo & magnus Simeon, ò dilecti, cum ante ſuſceptam carnem deſideraſſet uidere Dominũ, uidit in carnis ſuſceptione, & animaduerrit, & ulnis eſt amplexus, & rogauit ot relaxaretur à coſtodia corporis, ore ſenili clamans ad omnium Dominum, qui uidebatur infans, ſicut audijſtis: Nũc dimittis ſeruum toum Domine ſecundum uerbum tuum iu pace. Quoniam uiderunt oculi mei ſalutare tuum. Vidi gloriam tuam. Soluar ab hac breui uita, iu quam cadit interitus. Vidi choreã angelorum, glorificationem archangelorum, omnẽ creatam naturam exultanrem, cæleſtia & terreſtria onum habeutia tranſitum. Nunc abſoluar, ne hic retinear. Spiritus ſanctus eſt iu me, & uideo, quæ tibi euenient. Nunc abſoluar, ue Iudæorũ, qui ſunt mei generis, quæ io te eſt futura, uideam audaciam. Ne oideam ſpineam, quæ plectitur, coronam. Ne uideã ſeruum tibi alapas infligentem. Ne nideam tibi inteutari lanceam. Ne uideam ſolem obſcurari. Ne uideam lunam deficere. Ne uideam elementa mutari. Ne uideam te cruci affixum. Ne nideam rumpi petras. Ne nideam ſciodi uelum templi. Non ferentia enim audaciam ipſa quoque elementa, cum Domiuo dolore afficiuntur. Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundum oerbum tuum in pace: Quoniam uiderunt oculi mei ſalutare tuum: Quod paraſti ante faciem omnium populorum.

Mat. 26. & 27. Ioã. 19

Quid ergo Euangeliſta? Audi ipſum dicentem: Et erat homo in Hieruſalẽ, cui uomeo Simeou, & erat homo iſte iuſtus, expectans conſolationem Iſraelis. Et ſpiritus ſanctus erat in ipſo, & erat ei datum reſponſum à ſpiritu, uon uiſurum eum mortem, priuſq̃ uidiſſet Chriſtum Domini. Et uenit iu ſpiritu iu tẽplum. Audi ſapieuter, dilecte. hoc eſt quod dicit: Simeone domi ſedente, & apud ſe oranre, reſponſum ueniſſe ad effectum. Solum cogitauit Ioſeph & uirgo introducere puerum Ieſum iu templom, ut facerẽt ipſi ſecundum morem legis de ipſo, & ſtatim Spiritus ſauctus præboit reſponſum, hoc eſt, Excitauit ſpiritus Simeonem, dicens: Expergiſcere ſenex, quid dormis? Venit tẽpus reſponſi: Vade citò, uenit enim qui te ſoluit, excute ueſtes ſepulcrales, para ſepulcrũ, ordina quæ ad domum tuam ſpectant. Venit enim, qui te ſoluit. Veuit Emanuel. Tranſi cito in templũ. In loco ſacro ſacra. De ſacro loco propheta. Quamobrem peruiciſſimo curſu cupiditatis, tanquàm penna aliqua, iucitatus, & à ſpiritu leuatus, præuenit Ioſeph & uirgiuem in templum, non præuenit autem puerum, qui portabatur. Quomodo enim potuiſſet præuenire eum, qui ubique aderat? Ioſeph & uirginem præuenit Simeon in templo. Et cum præueniſſet, adhuc prope adyta erat expectans reuelationem ſancti Spiritus.

Simeõ unde agnouerit matrẽ Domini.

Cum fuiſſet iu templo Simeon, oidit quidem multas matres cum ſuis filijs in templum ingredientes, ad peragendum ſacrificium purificationis. Iu quarũ medio erat etiam, quæ portabat ueuerandum fœtũ, & uullis ſordibus contaminatum. Iuſtus autem Simeon huc & illuc oculos circuuferens, poſtquàm uidit multas matres iu priuato habitu humanitatis, ſolam autem uirginem infinito & diuino lumine circũdatam, ſeparauit reliquas matres, clamans & dicens coram omnibus: Date mihi locum, ut teneam eum, qui deſideratur. Vidi eum, qui me præuidit. Vidi, & meus germinauit ſpiritus. Cur oos, quæ eſtis ancillæ, cum libera & Dña concertatis? Cor infantes ueſtros aræ offertis? Huc conuertimini, & eos offerte huic puero, qui eſt antiquior Abraam. Interim Simeoo ſuis ulois tenens Dominum, qui uidebatur infans, Ioſeph quidem & oirginem beuedixit, prophetiam autem traduxit ad Dominum, dicens uirgini: Qui adſpicis hunc puerum, ò nirgo, tuum & noo tuũ? manſiſti enim uirgo, ſicut eras prius. Cur enim aſſiduè fixis oculis intueris, & eum frequeuter amplecteris? Cur ei mamillam ſemper præbes, uolens filium habere florentiorem? Non eget outrimento, cum ipſe ſic mannæ & uitæ ſuppeditator. Cur mollibus palmis demulces infautem, eum uolens ſopire? Hic infans non dormitabit neque dormiet, quòd attinet ad diuinitatis dignitatẽ, quæ celatur. De eo enim dicit Propheta: Nou dormitabit ueque dormiet, qui cuſtodit Iſrael. *Pſ. 120* Cur hunc puerum adſpicis nirgo? Hic puer, ò oirgo, diuinitatis quæ later oirtute, cœlum exteodit ſicut pellem, *Pſ. 103.* terram autem ſuper nihilum ſuſpendit, cum aquam mundo baſim ſundaſſet. *Pſ. 23. 134.* Hic puer, ò uirgo incorrupta, eſt ſolis auriga, lunam tanquàm clauo regit,

regit, è theſauris ſuis promit uentos, & eſt omnium quæ ſunt Dominus. Hunc puerum ò uirgo, non mundanam, ſed ſpiritalem accipe lætitiã. Ecce enim hic eſt poſitus in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum, cui contradicitur. Tuã quoq; ipſius animam pertranſibit gladius, ut reuelentur ex multorum cordibus cogitationes.

Hæc ſanctus & qui Deum ſuſcepit Simeon, dixit uirgini Mariæ, reuelatione ſancti ſpiritus de Ieſu, qui uidebatur infans: Ecce hic eſt poſitus in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſrael. Cur autem in ruinam, & cur in reſurrectionem? Verum eſt uerbum Domini. Quoniam enim Simeon, non ſua uirtute, ſed ſancti ſpiritus reuelatione, quicquid enunciauit de Domino, ad uirginem dicens, Ecce hic eſt poſitus in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſrael. dixit: In ruinam quidem infideliũ, reſurrectionem autem eorum, qui credunt. Ad ruinam Synagogæ, reſurrectionem uerò Eccleſiæ. In ruinam dæmonum, reſurrectionem autem ſanctorum. In ruinam prophanorum, reſurectionem uerò iuſtorum. In ruinam & reſurrectionem, ſurrexit Mathias, cecidit autem Iudas. In ruinam & reſurrectionem multorum in Iſrael. In reſurrectionem latronis, qui erat á dexteris, in ruinam autem eius, qui erat á ſiniſtris. Nam ille quidem piè ſe gerebat, hic uerò maledicebat. In ruinam & reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum, cui contradicitur. uera eſt oratio. In ſignum, cui contradicitur, fuit Dominus, utpotè, fœtus uirginis. Nam magnum eſt ſignum, quòd quæ uirgo peperit, manſit uirgo. Quod uerò uirgo ſit ſignum, cui contradicitur, audi Eſaiam in ſuo opere, Domino dicente ad Achaz: Pete tibi ſignum in profundo aut in alto. & dixit Achax: Non petam, neque tẽtabo Dominum. Et dixit Eſaias: Ecce dabit uobis Dominus ipſe ſignum. Quodnam hoc? Ecce uirgo in utero concipiet. De hoc Dominico ſigno in uirgine nato, cui cõtentioſa lingua multi erant contradicturi, Simeon futurũ prius ſignificauit, dicens uirgini: Ecce hic poſitus eſt in ruinã & reſurrectionẽ multorũ in Iſrael, & in ſignum, cui contradicitur. Tuam quoque ipſius animam pertranſibit gladius, ut reuelẽtur ex multorum cordibus cogitationes,

Chriſtus quibus in ruinã, quibus in reſurrectionem poſitus.

Lu. 23

Eſa. 7.

Hinc nonnulli exſtimarunt Domini matrem gladio morte affectam, finem accepiſſe martyrij, propterea ꝙ dixerit Simeon: Tuam quoque ipſius animam pertranſibit gladius. Non ita autem habet. Ferreus enim gladius corpus diuidit, non diſſecat animam. Quo fit, ut intemerata & ſanctiſſima uirgo hucuſquè ſit immortalis, propterea ꝙ qui in ea habitauit, eam traduxerit in loca, in quibus eſt aſſumpta, Quid ergo uult dicere Simeon ad Mariam, Tuam quoque ipſius animam pertranſibit gladius, ut reuelenter ex multorum cordibus cogitationes? Gladium, qui pertranſit animam, hic dixit Simeon dolorem uirginis, quo erat afficienda uirgo, ut quæ uideretur perdidiſſe eum, qui ueniebat ad quærendum eos, qui perierant. Quòd uerò dolor attigerit animam uirginis, cum uideretur perdidiſſe ſuum filium, qui appellatur nempe uirginis, audiuiſti nuper Euangeliſtam dicentem: Et quando fuit annorum duodecim Ieſus. Sententia procedit ex ſententia, & quæſtio quæſtione depellitur. Et quando fuit annorum duodecim. Quis? Deus uerbum annorum duodecim, unigenitus filius Dei, qui eſt ante mundum, Qui olim fuit effector uiſionis temporum, non autem genitus poſt tempora. Et quando fuit annorum duodecim Ieſus? Quòd attinet ad ortum ex uirgine, numeratur tempus duodecim annorum. Particulatim enim proficiebat Ieſus ætate corporea: non ſimul autem totus creuit Dominus. Quamobrem nè exiſtimaretur fuiſſe phantaſia œconomiæ ueritas, ut prius diximus, particulatim proficiebat, ſeruans omnes humanas menſuras humanæ ſuſceptæ naturæ. De eo itaque dicebat Euangeliſta: Puer autem Ieſus proficiebat ſpiritu & ſapientia, & gratia Dei erat in ipſo. Vide quàm accuratè locutus ſit Euangeliſta. Non dixit, Deus uerbum proficiebat, ne præberet Arrio materiam blaſphemiæ. illud, Proficiebat, oſtendit id fieri intercedente œconomia. Propterea enim duodecim annos natus. Vnde etiam dicebat Euangeliſta: Et quando fuit annorum duodecim Ieſus, adduxerunt puerum Ieſum ſecundum morem feſti eorum in templum: & cum impleuiſſent ipſi dies, dum reuerterentur ipſi, remanſit puer Ieſus, & non cognouerunt parentes eius. Putantes autem ipſum eſſe ſecum in comitatu, iuerunt iter diei, & quærebant eum inter cognatos: & cum non inueniſſent eum, iuerunt Hieruſalem, quærentes eum.

Immortalis ſic intellige, quia ad immortalem uitam reſurrexerit: Videtur tamen eius fuiſſe opinionis Author, nunquã mortua fuerit.

Luc. 2.

Ecce uerò impletur dictum Simeonis ad uirginem: Tuam quoque ipſius animam pertranſibit gladius: gladius, inquam, doloris, gladius inquiſitionis, per quem eum quærebat, qui perierat. Nam etſi mater eſſet uirgo, eum tamen geſtauit utero, & ei præbuit mamillam, & eum magna aluit cura, & maternum habuit habitum, ut mater erga ſuum filium. Quamobrem cum uiſa eſſet eum perdidiſſe, quærens in tribus diebus, in dolore cordis clamabat, dicens: O calamitatem, quando expectaui felicitatem, tunc damnum ſenſi. Hei mihi, quis theſaurum ſurripuit? Quis precioſas opes mihi abſtulit? Quis me mea ſpe eſt fruſtratus? Hei mihi, non dicar amplius benedicta in mulieribus. Non amplius dicent: Beatus uenter, qui te portauit. extabui, non autem beata euaſi. Quis eſt, qui te mihi eripuit? Quis tibi eſt inſidiatus? Quis meum abſcondit theſaurum? Quis meam a me abſtulit cõſolationem? Quis meum cordis mei ſolatium abſcondit? Cognata mea Elizabet lætatur propter filium: ego uerò, ei me miſera, crucior. Illa enim habet egregium militem: ego uerò rege ſum fruſtrata. Seruus cuſtoditur, & Dominus non apparet. Vbi eſt archangeli Gabrielis ſalutatio? Vbi ſtellæ illuminatio? Vbi Magorum adoratio? Vbi Paſtorum exultatio? Vbi angelorum eſt glorificatio? Quando regnum expectaui, tunc relicta fui in mendicitate. Hinc ergo afflictionem & dolorem, tanquàm animæ gladium ancipitem, Simeon futurum uidens, præſignificauit, dicens uirgini: Tuam quoque ipſius animam pertranſibit gladius. Non dixit, Tenebit gladius, aut dominabitur gladius, ſed, pertranſibit gladius, hoc eſt, Paruo tempore dolore afficieris & affligeris, & ſtatim à dolore liberaberis & afflictione.

Lu. 11.

Quòd autem dolore affecta ſit intemerata & ſanctiſſima uirgo, putans ſe perdidiſſe eum, qui uenerat ad ſalutem eorum, qui perierant, audiuiſti Euangeliſtam modo dicentem, Et factum eſt poſt tres dies. Vide quantum dolorem & afflictionem ſubijt uirgo tribus diebus. Et factum eſt poſt tres dies, & ecce inuenit eum in templo ſedentem in medio doctorum, & eos interrogantem, & eos audientem. & dixit ei mater eius: Fili, cur feciſti nobis hoc? Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Cur non nobiſcum deſcendiſti, ſicut nobiſcum aſcendiſti? Cur ſediſti in medio doctorum? Quid interrogas & doces? Cũ literas nõdum didiceris, quid ſophiſtam agis? Cur inuidiè aduerſus te concitas? Cur me uis orbari fili? Ecce te ardẽtibus oculis adſpiciũt: iã ſtrident in te dẽtibus

ſicut feræ immanes, quæ mouentur aduerſus agnum. Fili, cur ſic feciſti nobis? Ecce pater tuus & ego dolẽtes quærebamus te. Dominus autẽ eis decætero aperiens diuinitatis, quæ latebat, dignitatem, in mẽdico humanitatis ſuſceptæ ſpectaculo, eis reſpondet, dicens. Quid me quærebatis? ubi autem quærebatis? In cælum non aſcendiſtis, ad inferos non deſcendiſtis. In Ionæ balena non habitaſtis. Quid me quærebatis neſciebatis, quòd in ijs, quæ ſunt patria mei, oportet me eſſe? Non audiuiſtis Simeonem? Nõne me Dominum & Deum eſt confeſſus? Vos autem me quæritia tanquàm puerum. Neſciebatis, quòd in iis, quæ ſunt patris mei, oportet me eſſe? Vnum patrem habeo in cœlo: uos uerò accepi commodato.

Diuinam et myſticam menſã, ſanctã Eucharistiam appellat.

Sed hic imponentes finem orationi, uacemus diuinæ & myſticæ menſæ, per quam & mundus eſt ſtabilitur, & orbis terræ conſiſtit, & regnum cuſtoditur, & Eccleſia multiplicatur, & Deus ſanctificatur: In Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui gloria & potentia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

GESTA QVAEDAM LAVrentii Archiepicopi Cantuarienſis, ex ſecundo libro Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum, uenerabilis Bedæ Presbyteri.

EX LIB. 2. CAP. 4.

2. Feb.

Laurẽtius creat archiepiſcop⁹ Cantuariẽ.

SVcceſsit autem Augustino in epiſcopatum Laurentius: quem ipſe idcirco adhuc uiuens ordinauerat, ne ſe defuncto, ſtatus eccleſiæ tam rudis, uel ad horã paſtore deſtitutus, uacillare inciperet. In quo & exemplum ſequebatur primi paſtoris Eccleſiæ, hoc eſt, beatiſſimi Apoſtolorum principis Petri, qui fundata Romæ Eccleſia Chriſti, Clementem ſibi adiutorem euangelizandi ſimul & ſucceſſorem conſecraſſe perhibetur. Laurentius Archiepiſcopatus gradu potitus, ſtrenuiſſime fundamenta eccleſiæ, quæ nobiliter iacta uidit, augmentare, atque ad perfectum debiti culminis, & crebra uoce ſanctæ exhortationis, & continuis piæ operationis exemplis prouehere curauit. denique nõ ſolum nouæ, quæ de Anglis erat collecta, eccleſiæ curam gerebat, ſed & ueterum Britanniæ incolarum, necnon & Scotorum, qui Hyberniã, inſulam Britanniæ proximam, incolunt, populis paſtoralem impendere curabat ſolicitudinem. Siquidẽ ubi Scotorum in præfata ipſorum patria, quomodo & Britonum in ipſa Britannia, uitam ac profeſſionẽ minus Eccleſiaſticam in multis eſſe cognouit, maximè quòd Paſchæ ſolennitatem non ſuo tempore celebrarent, ſed, ut ſupra docuimus, à decima quarta luna uſque ad uiceſimam Dominicæ reſurrectionis diẽ obſeruandum eſſe putarent, ſcripſit cum coepiſcopis ſuis exhortatoriam ad eos epiſtolam, obſecrans eos & conteſtans, unitatem pacis & catholicæ obſeruationis cum ea, quæ toto orbe diffuſſa eſt, Chriſti Eccleſia tenere: cuius uidelicet epiſtolæ principium hoc eſt, Dominis, chariſſimis fratribus, epiſcopis uel abbatibus, per uniuerſam Scotiam, Laurentius, Mellitus, & Iuſtus epiſcopi, ſerui ſeruorum Dei, Dum nos ſedes Apoſtolica more ſuo, ſicut in uniuerſo orbe terrarum, in his occiduis partibus ad prædicandum gẽtibus paganis dirigeret, atque in hanc inſulam, quæ Britannia nuncupatur, contigit introiſſe, antequàm cognoſceremus, credẽtes quòd iuxta morem uniuerſalis Eccleſiæ ingrederentur, in magna reuerẽtia ſanctitatis tam Britones quàm Scotos uenerati ſumus, Sed cognoſcentes Britones, Scotos meliores putauimus. Scotos uerò per Dagamum epiſcopum in hanc, quam ſuperius memorauimus, inſulam, & Columbanum abbatem in Gallijs uenientem, nihil diſcrepare à Britonibus in eorum conuerſatione didicimus. Nam Dagamus epiſcopus ad nos ueniens, non ſolum cibum nobiſcum, ſed nec in eodem hoſpitio, quo ueſcebamur, ſumere uoluit. Miſit enim Laurentius cum coepiſcopis ſuis, etiam Britonum ſacerdotibus literas, ſuo gradu condignas, quibus eos in unitate catholica confirmare ſategit. Sed quantum hæc agẽdo profecerit, adhuc præſentia tempora declarant.

Eius ſolicitudo, paſtore tã to digna.

Epiſtola eius ad Scotia epiſcopos.

Ex ca. 6.

Cum uerò Laurentius Mellitum Iuſtumque ſecuturus, ac Britanniam eſſet relicturus, iuſſit ipſa ſibi nocte in eccleſia beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli de qua frequenter iam diximus, ſtratum parari, in quo quum poſt multas preces ac lachrymas, ad Deũ pro ſtatu eccleſiæ fuſas, ad quieſcendum membra poſuiſſet atque obdormiſſet, apparuit ei beatiſſimus apoſtolorum princeps, multo illum tempore ſecretæ noctis flagellis acrioribus afficiens, ſciſcitabatur apoſtolica diſtrictione, quare gregem, quem ſibi ipſe crediderat, relinqueret, uel cui paſtorum oues Chriſti, in medio luporum poſitas, fugiens ipſe dimitteret. An mei, inquit, oblitus es exempli, qui pro paruulis Chriſti, quos mihi in indicium ſuæ dilectionis commendauerat, uincula, uerbera, carceres, afflictiones, ipſam poſtremo mortem, mortem autem crucis, ab infidelibus & inimicis Chriſti, ipſe cum Chriſto coronandus, pertuli? His beati Petri flagellis ſimul & exhortationibus animatus famulus Chriſti Laurentius, mox mane facto uenit ad regem, & retecto ueſtimento, quantis eſſet uerberibus laceratus, ei oſtẽdit. Quid multũ miratus, & inquirens quis tanto uiro tales auſus eſſet plagas infligere, ut audiuit, quia cauſa ſuæ ſalutis epiſcopus ab Apoſtolo Chriſti tanta eſſet tormenta plagaſque perpeſſus, extimuit multum, atque anathematizato omni idololatriæ cultu, abdicato conubio non legitimo, ſuſcepit fidem Chriſti, & baptizatus, eccleſiæ rebus, quantum ualuit, in omnibus conſulere ac fauere curauit. Miſit etiam in Galliam, & reuocauit Mellitum & Iuſtum, eoſque ad ſuas eccleſiaa libere inſtituendas redire præcepit. Qui poſt annum, ex quo abierant, reuerſi ſunt, & Iuſtua quidem ad ciuitatem Roffi, cui præfuerat, redijt, Mellitum uerò Londonienſes epiſcopum recipere noluerunt, idololatris pontificibus magia ſeruire gaudentes. Non enim tanta erat ei, quanta patri ipſius, regni poteſtas, ut etiam nolentibus ac contradicentibus paganis antiſtitem ſuæ poſſet eccleſiæ reddere. Veruntamen ipſe cum ſua gente, ex quo ad Dominum conuerſus eſt, diuinis ſe ſtuduit mancipare præceptia. Denique & in monaſterio beatiſſimi Apoſtolorum principis, eccleſiam ſanctæ Dei genitricis fecit, quam conſecrauit archiepiſcopus Mellitus.

Flagellatur ab Apoſtolorũ principe.

Ioã. 12

Ex. cap. 7

Hoc enim regnante rege, beatus archiepiſcopus Laurentius regnum cœleſte conſcendit, atque in eccleſia & monaſterio ſancti Apoſtoli Petri, iuxta prædeceſſorem ſuum Auguſtinum ſepultus eſt, die quarto Nonarum Februariarum.

DE S. CELERINO ETC. EX Epiſtolis Beatiſſimi Cypriani Epiſcopi & Martyris.

EST LIB. 4. EPISTOLA 5.

Cyprianus presbyteris, & diaconibus, & plebi uniuerſæ, fratribus ſalutem.

3. Feb.

AGnoſcenda & amplectenda ſunt, fratres dilectiſſimi, beneficia diuina, quibus Eccleſiam ſuam Dominus illuſtrare temporibus noſtris & honeſtare dignatus eſt, commeatum dando bonis confeſſoribus ſuis, & martyribus glorioſis, ut qui ſublimiter Chriſtum confeſſi eſſent, Clerũ poſtmodum Chriſti miniſterijs Eccleſiaſticis adornarent. Exultate itaque & gaudete nobiſcum, lectis literis noſtris, quibus ego & collegæ mei, qui præſentes aderant, referimus ad uos Celerinum fratrem noſtrum, uirtutibus pariter & moribus glorioſum, Clero noſtro non humana ſuffragatione, ſed diuina dignatione coniunctũ, qui cum conſentire dubitaret Eccleſiæ, ipſius admonitu & hortatu in uiſione per noctem compulſus eſt, ne negaret, nobis ſuadentibus, cui plus licuit, & coegit, quia nec fas fuerat, nec decebat ſine honore Eccleſiaſtico eſſe, quem ſic Dominus honorauit cæleſtis gloriæ dignitate. *Fortitudo S. Celerini.* Hic ad temporis noſtri prælium primus, hic inter Chriſti milites anteſignanus, hic inter perſecutionis initia feruentia cum ipſo infeſtationis principe & authore congreſſus, dum inexpugnabili firmitate certaminis ſui aduerſarium uincit, uincendi cæteris uiam fecit, non breui compendio uulnerum uictor, ſed adhærentibus diu & permanentibus pœnis longæ colluctationis miraculo triumphator, per decem & nouem dies cuſtodia carceris ſeptus, in neruo ac ferro fuit, ſed poſito in uinculis corpore, ſolutus ac liber ſpiritus manſit. Caro famis ac ſitis diuturnitate contabuit, ſed animam fide & uirtute uiuentẽ nutrimentis ſpiritalibus Deus pauit. Iacuit inter pœnas pœnis ſuis fortior, incluſus includentibus maior, iacens ſtantibus celſior, uincientibus firmior uinctus, ſublimior iudicantibus iudicatus. Et quamuis ligati neruo pedes eſſent, calcatus ſerpens & obtritus & uictus eſt. Lucent in corpore glorioſo clara uulnerũ ſigna, eminent & apparent in neruis hominis ac mẽbris, longa tabe conſumptis, expreſſa ueſtigia. Sunt magna, ſunt mira, quæ de uirtutibus eius ac laudibus fraternitas audiat. *Ioã. 20* Et ſi aliquis Thomæ ſimilis extiterit, qui minus auribus credat, nec oculorum fides deeſt, ut quis quod audit, & uideat. In ſeruo Dei uictoriam gloria uulnerum fecit, gloriam cicatricem memoria cuſtodit. Nec rudis iſte aut nouus eſt in Celerino chariſſimo noſtro titulus gloriarum, per ueſtigia cognationis ſuæ graditur, parentibus ac propinquis ſuis honore conſimili diuinæ dignationis æquatur. *Celerina. Laurentinus. Ignatius.* Auia eius Celerina iampridem martyrio coronata eſt, item patruus eius & auunculus, Laurentinus & Ignatius, in caſtris & ipſi quondam ſecularibus militantes, ſed ueri & ſpiritales Dei milites, dum diabolum Chriſti confeſſione proſternunt, palmas à Domino & coronas illuſtri paſſione meruerunt. Sacrificia pro eis ſemper, meminiſtis, offerimus, quoties martyrum paſſiones & dies anniuerſaria cõmemoratione celebramus. *Nota de ſacrificijs & die- bus celebribus martyrum.* Nec degener ergo eſſe nec minor poterat, quem ſic domeſticis exemplis uirtutis ac fidei prouocabat familiæ dignitas & generoſa nobilitas. Quod ſi in familia ſeculari prædicationis & laudis eſt, eſſe patritium, quanto maioris laudis & honoris eſt, fieri in cæleſti prædicatione generoſum? Non inuenio, quem beatiorem magis dicam, utrumne illos de poſteritate tam clara, an hunc de origine glorioſa, ita æqualiter apud eos recurrit & commeat diuina dignatio, ut & illorum coronam dignitas ſobolis illuſtret, & huius gloriam ſublimitas generis illuminet. Hũc ad nos, fratres dilectiſſimi, cum tanta Domini dignatione uenientem, teſtimonio & miraculo eius ipſius, qui ſe perſecutus fuerat, illuſtrem, quid aliud, quàm ſuper pulpitum, id eſt, ſuper tribunal Eccleſiæ oportebat imponi, ut loci altioris celſitate ſubnixus, & plebi uniuerſæ pro honoris ſui claritate conſpicuus, legat præcepta & Euangelium Domini, quæ fortiter ac fideliter ſequitur, uox Dominum confeſſa, in his quotidiè, quæ Dominus locutus eſt, audiatur? Viderit, an ſit ulterior gradus, ad quem profici in Eccleſia poſſit. Nihil eſt, in quo magis confeſſor fratribus proſit, quàm ut dum Euangelica lectio de ore eius auditur, lectoris fidem quiſquis audierit, imitetur. Iungendus in lectione Aurelio fuerat, cum quo & Domini honoris ſocietate coniunctus eſt, cum quo omnibus uirtutis & laudis inſignibus copulatus eſt. Pares ambo & uterque conſimiles. In quantum gloria ſublimes, in tantum uerecundia humiles, quantum diuina dignatione promoti, tantum ſua quiete & tranquillitate ſubmiſſi, & uirtutum pariter & morum ſingulis exempla præbentes, & congreſsioni & paci congruentes, illic robore, hic pudore laudabiles. In talibus ſeruis lætatur Dominus. In eiuſmodi confeſſoribus gloriatur, quorum ſecta & conuerſatio ſic proficit ad præconium gloriæ, ut magiſterium cæteris præbeat diſciplinæ. Ad hoc eos Chriſtus eſſe hic in Eccleſia diu uoluit, ad hoc de media morte ſubtractos, quadam dixerim reſurrectione circa eos facta, incolumes reſeruauit, ut dum nihil in honore ſublimius, nihil in humilitate ſubmiſſius à fratribus cernitur, hos eoſdem fraternitas ſectata comitatur. Hos tamen lectores interim conſtitutos ſciatis, quia oportebat lucernam ſuper candelabrum poni, unde omnibus luceat, & glorioſos uultus in loco altiori conſtitui, ubi ab omni fraternitate circunſtante conſpecti, incitamentum gloriæ uidentibus præbeant. *Mat. 5* Cæterum presbyterij honorem deſignaſſe nos illis iam ſciatis, ut & ſportulis iiſdem cum presbyteris honorentur & diuiſiones menſuratas æquatis quantitatibus partiantur, ſeſſuri nobiſcum prouectis & corroboratis annis ſuis, quamuis in nullo minor poſſit uideri ætatis indole, qui conſummauit ætatem gloriæ dignitate. Opto uos fratres chariſſimi ac deſideratiſsimi ſemper bene ualere.

VITA ET MARTYRIVM SANcti & glorioſi Martyris Blaſij, Epiſcopi Sebaſteæ & ſociorum, authore Simeone Metaphraſte.

3 Februarij Perantiquum Martyrologiũ Romã. itẽq; Vſuard⁹

QVO tempore uigebat cultus ſimulacrorum, & multi homines adorabant figmenta & res creatas, tunc etiam florebat fides omnium ſanctorum, cum quibus ſides quoque ſancti & glorioſi martyris Blaſij. Hic ergo ſãctus & uenerandus uir Blaſius, cũ toto tempore uitam egiſſet manſuetam & mitem, ſicut ſcriptum eſt in Iob, erat innocens, inculpatus,

& ado eum habent. 15 Februarij in antiq. MS. exemplaribus.

Iob 1. Mat. 5

uerus, pius & religioſus, abſtinens ab omni opere malo. Quamobrem propter puram uitam & quæ nulli aſſinis erat repræhenſioni, qui in ciuitate Sebaſtea Cappadociæ erant fideles, eum crearunt Epiſcopum. Is autem profectus in montem, qui dicitur Argeus, habitabat in ſpelunca, feræque ad eum conueniebant & ab eo benedicebantur: & ſi contigiſſet unam ex eis incidere in eius meditationẽ, tanquam ratione prędita, expectabãt ad ſpeluncã, & niſi impoſuiſſet eis manus, eas benedicens, à ſancto minimè recedebant.

Degit in ſpelunca.

In illis autem diebus iuſſit Præſes Agricolaus capi omne genus animalium, ut ſancti, qui tũc erant, martyres ab eis conſumerentur, & cum eis depugnarent. In montes uerò egreſſi uenatores, uenerunt etiam in montem, qui dicitur Argeus, in quo latebat ſanctus & uenerandus uir Blaſius. Cum autem appropinquaſſent ſpeluncæ, & uidiſſent in eius ingreſſu multitudinem agreſtium animalium, quæ adſtabant & exiliebant, dixerunt inter ſe: Quid hoc ſibi uult? & cum ueniſſent propius, inuenerunt intrà ſpeluncam S. Blaſium, ſedentem tanquam in thalamo, & diuidentem unicuique id, quod erat ei opus, per benedictionem atque curationes, & Deo fundentẽ preces. Qui ſtatim reuerſi, renunciarũt Præſidi Agricolao quæ uiderãt. Præſes uerò iuſſit plures milites cum eis proficiſci, ut quoſcunque illic inueniſſent latentes Chriſtianos ad eũ adducerent. Euntes autem in montem, qui miſſi fuerant milites, & ingreſſi ſpeluncã, inuenerunt ſolũ ſanctũ, orantẽ & laudãtẽ Dominum, & dixerunt ei, Egredere, uocat te Præſes. Cum eos uerò uidiſſet S. Blaſius, ualde lætatus eſt, & dixit, Adeſte, eamus ſimul, ò filij. mei enim recordatus eſt Domin[us]. In hac enim nocte ter mihi apparuit, dicens, Surge, offer mihi ſacrificia pro more tui ſacerdotij. Nunc ergo filij mei, bene ueniſtis. Dominus meus Ieſus Chriſtus ſit uobiſcum.

Dominus ei apparet.

Dum autem ipſi uenirent, in uia conuertebantur gentiles ad Dei cognitionem per eius manſuetudinẽ & doctrinam. Etenim per eius preces faciebat Dominus curationes: & cum ad eum affererẽtur ægroti, eis imponens manus, dimittebat ſanos, Non ſolum autem curabat homines, ſed etiam iumenta & beſtias, Cum itaque contigiſſet aliquem os deuorare, uel aliquid eiuſmodi, repentè ad eum afferebant patientem, & per ſanctas ſuas preces eum ſtatim reddebat ſanum. Contigit itaque, ut filius cuiuſdam mulieris, quæ eum habebat unicum, partem piſcis comedens, os repente deuoraret, & mutus maneret. Cum ergo mater pueri de ſancto audiuiſſet, eum allatum proiecit ad eius pedes ſemi mortuum, cum fletu clamans & dicens ſancto, Miſerere mei filij ſerue ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti. eſt enim mihi unigena: narrauitque ſancto, quid filio ſuo repente accidiſſet. Sanctus autem Dei & magnus ſacerdos Blaſius, manu impoſita gutturi pueri, ſic orauit, extendens in cœlũ oculos, & Deo dicens: Qui ijs, qui te inuocabant in ueritate, præſto fuiſti adiutor, ò Saluator, audi meas preces, & ſpinam infixam huic puero, tua, quæ ſub adſpectum non cadit, uirtute ei exime, eum curans, & decætero ſeu in hominibus, ſeu in pueris, ſeu in beſtijs tale quid contigerit, illic autem recordatus fuerit aliquis mei nominis, dicens: Deus, interceſſione ſerui tui Blaſij, accelera tuum auxilium, fac cito in eo curationẽ ad gloriam & honorem ſancti tui nominis. & cum ipſe hæc dixiſſet, puerum ſtatim ſanum reſtituit ſicut prius, & eum reddidit matri ſuæ ore nũquàm ſilente Deum laudantem atque glorificantem. Hominum autem ſermone celebrabatur Dei martyr & Epiſcopus Blaſius, non ſolum Sebaſteæ, ſed etiam Nicopoli, erat enim eruditus etiam in ſcientia medendi.

Homines & iumenta curat.

In itinere uerò ingrediente ſancto, contigit ut cuiuſdam pauperculæ mulieris, quæ unum habebat porcum & nihil aliud, porcus à lupo raperetur. Mulier autem, quæ erat fidelis, acceſſit ad ſanctum martyrẽ cõtra feram. Sanctus uerò Chriſti ſacerdos & martyr Blaſius ſubridens, dixit ei: Ne ſis triſtis, ò mulier, nec lachrymeris. Tibi enim reddetur porcus uiuus & illæſus. Sanctus autem cępit iter ingredi: eo uerò ingrediente, lupus, qui porcum illæſum conſeruauerat eum reddidit uiduæ. Ingreſſo autem ſancto in metropolim Sebaſteam, iuſſit Præſes Agricolaus eum conijci in cuſtodiam. Die uerò ſequenti ſedens Præſes in tribunali, iuſſit adduci ſanctum Blaſium. Cum is autẽ adſtitiſſet, uidens eum Præſes, cępit primum cum eo agere blanditijs, & prius eum ſalutat, dicens: Salue chariſſime Blaſi, deorum amice & noſter. Sanctus autem Blaſius dicit ei. Salue tu quoque Præſes optime. Ne eos uerò dicas deos, ſed dæmonia, quæ quidem tradentur igni æterno cum iis, qui ea colunt. His Præſes ità percitus, iuſſit eũ agreſtibus baculis uerberari. Multis autem horis uerberatus martyr Chriſti Blaſius, dicit Præſidi: O nullo ſenſu prædite & deceptor animarũ, putas me per tua tormenta abducere à Dei mei cõfeſſione? Sed nõ potes. Habeo enim Ieſum Chriſtũ, qui corroborat. Decætero fac, q[uo]d uolueris.

Lupus reddit uiduæ porcũ.

Caditur agreſtibus baculis.

Cum autem non potuiſſet impius Præſes eum à fide abducere, iuſſit eum rurſus duci in carcerem. Cum uerò accepiſſet pia anus & uidua ſancti martyris Blaſij tolerantiam, & eius fidei conſtantiam, cum occidiſſet porcum, quem à fera acceperat iuſſu ſancti martyris, & coxiſſet caput & pedes & in caniſtrum iecisſet ex ſeminibus terræ, & aliquibus aliis ex ſua paupertate cum fructibus, cereoſque accendiſſet, attulit ad ſanctum martyrem in cuſtodiam, & procidit ad eius pedes, rogans ut ex eis ſumeret. Cum gratias autem egiſſet ſanctus, & ex eis ſumpſiſſet, ei benedixit, & ei mandauit, dicens: Mulier, in hoc habitu perage mei commemorationem, & in domo tua non deficiet omne bonum à Deo meo. Sed & ſi quis te hoc modo imitans, mei peregerit commemorationem, habebit à Deo meo perpetuum donum & benedictionem omnibus diebus uitæ ſuæ. Et ueneranda quidem illa & beata anus, accepto mandato à ſancto martyre Blaſio Deum laudans, abiit læta in domum ſuam, & impleta fuit in hac beata uidua ſcriptura, quæ dicit: Dicetur ubique, quod fecit ipſa, ad eius memoriam.

Matt. 26.

Ier. 10.

Tyrannus autem cum ſecundo progreſſus ſediſſet in tribunali, iuſſit adduci Dei martyrem. Quo adducto, dicit ei Præſes: Blaſi, dijs ne ſacrificas, an uis male perire? Dixit ſanctus Blaſius, Dij, qui cælum & terrã non fecerunt, pereant. Quam tu autem mihi minaris mortem, ea mihi uitam æternam conciliabit. Præſes uerò cum uidiſſet eius fidẽ immutabilem, iuſſit eum in ligno ſuſpenſum cædi uehementer. Cum diu autẽ cæderetur martyr Dei Blaſius, dicit Duci; O impie & inique, putas ne me terrere plagis? Habeo Ieſũ Chriſtum, qui me corroborat, nõ timeo tua, quæ uidẽtur tormenta, adſpiciens ad bona, quæ expectantur, quæ ſunt promiſſa iis, qui ipſum quærunt. Tunc iuſſit Præſes eum de ligno deponi. Dum fuiſſet ante depoſitus iuſſit eum rurſus conijci in cuſtodiam. Cum uerò abduceretur in cuſtodiam ſanctus martyr Blaſius, ecce ſeptem mulieres piæ & timentes Deum, eum ſequebantur, excipientes ſanguinem, qui ex ipſo diſtillabat, & ſeipſas ungentes. Quas cum uidiſſent lictores & appræhendiſſent, duxerunt ad Præſidem, ei dicentes, Hæ quoque ſunt Chriſtianæ. Cum eas aũt Præſes uidiſſet, dicit eis, Perſuademini, & diis ſacrificate, ut magnos honores a me conſequamini. Uenerãdę uerò & ſanctæ mulieres illæ reſpõdẽtes, dixerũt ei, Si uis, ò Præſes,

Iterum uerberatur.

7. Fœmina cõprahendũtur.

Præſes, ut dijs tuis ſacrificemus, eamus prope lacũ & tu quidẽ immitte deos tuos in ſaccum, & eos plumbo obſigna. Nos aũt cũ abluerimus uultus noſtros in lacu, accedemus, & eis ſacrificabimus. His lætatus Præſes, ad eas adduait deos ſuos. Illæ aũt cum eos accepiſſent, deiecerũt & demerſerũt in profundo lacus.

Cum hæc uidiſſet Præſes, & furore fuiſſet percitus ualde rugiens ſicut leo, & plaudens manibus, fuit ad modum iratus militibus, & dixit eis: O peſſimi miniſtri, cur non deos retinuiſtis, ne in profundum lacus inijcerentur? Reſpondentes autem milites, dixerunt Præſidi: O optimè Præſes, dolum tibi locutæ ſunt hæ mulieres, & deos tuos demeerſerunt. Nos uerò hoc neſcientes, eos non tenuimus. Dixerunt autem illæ ſanctæ & uenerandæ mulieres: Deus uerus dolum nõ patitur, ſed ſurda ligna & lapides, & aurum & argentum, & omnes, qui confidunt in eis. Tunc furore percitus Præſes, iuſſit fornacem accendi uehementiſſimam, & diſſolui plumbum, & ferreos afferri pectines, & ſeptem æneas laminas candefieri: ſplendidum autem linteum eatendi in alio loco, dixitq́ue ſanctis mulieribus: Eligite unum ea duobus, aut adorare & dijs ſacrificare, & conſeruare animas ueſtras, ambulantes in lineo: aut, ſi nolitis, experiri tormenta, quæ ſunt uobis parata. Vna uerò ex ijs, habens duos pueros, rapuit linteum & iniecit in fornacem, & id combuſſit. Pueri autem dicebant matri ſuæ, Veneranda mater noſtra, ne ſinas nos in hac terra interire: ſed quomodo nos impleuiſti pulchro & ſyncero & ſuauiſſimo tuo lacte, nos quoque imple regno cœlorũ.

Sanctæ fœminæ torquẽtur

Præſes autem iuſſit eas ſuſpendi, & earum carnes lacerari pectinibus ferreis. Videbant uerò milites ea earum carnibus manare lac pro ſanguine. Quinetiã earũ carnes cernebantur ut nix cãdidæ. Angeli enim Domini, qui deſcenderant, cum eas curaſſent, dicebant eis: Ne timeatis. Bonus enim operarius cum æſtate inceperit & perfecerit, & à Domino operis fuerit benedictus, & mercedem eius acceperit, lætus uadit in domum ſuam. Sic ergo uos quoque decertate, ut à Saluatore noſtro Ieſu Chriſto æternam & quæ nunquàm deſinit, uitam accipiatis. Tunc Præſes iuſſit eas depoſitas iaci in caminum. Cum autem iactæ fuiſſent, protinus ceſſauit ignis, & eiectæ ſunt fornace illæſæ conſeruatæ ſanctæ mulieres. Dicit uerò eis Præſes: Abiectis ueſtris præſtigijs, accedite, & dijs meis ſacrificate. Sanctæ autem ſeptem mulieres, tanquàm uno ore dixerunt ei: Ne tibi bene ſit, ò fili diaboli, ut non relinquamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & adoremus lapides & ligna, quæ ſunt ſimiliter atque tu, ſurda & nullo ſenſu prædita. Decætero fac in nos, quod uelis. Nam nos quoque uocatæ ſumus in regnum cœlorum. Tunc ira percitus Præſes tulit in eas ſententiam: & accipientes eas lictores, duxerunt eas ad locum eis propoſitum.

Mittũtur in caminum.

Sanctæ autem ſeptem mulieres cum ueniſſent ad locum, in quo erãt conſummandæ, rogarunt lictores, dicentes: Concedite nobis, ut parumper precemur: & flexis in terram genibus, ſic dixerunt: Gloria tibi magno & glorificato noſtro Deo. Gloria tibi Chriſte, qui regnas in ſęcula, qui nos uocaſti in uiam bonitatis tuæ. Quis eſt enim magnus, ſicut tu Deus noſter qui nos feciſti recedere a tenebris, & uocaſti nos ad ueram lucem & ſuauiſſimam? Quamobrem rogamus te Domine, nos connumera cum prima martyre tua Tecla, accipiens interceſſionem ſanctiſſimi patris noſtri & paſtoris Blaſij, qui deducat nos ad hanc ueritatem & fruitionem uitæ æternæ. Hæc cum ſanctæ fuiſſent precatæ mulieres, & è ſolo ſurreaiſſent, & manus ſuas eatendiſſent, & oculis in cœlum inſpeaiſſent, mundo corde & uno animo Deo dixerunt: Gloria tibi Domine Deus noſter, qui nos dignatus es ſiſtere ad hanc tuam aram, tanquàm agnas immaculatas & ratione præditas, noſtras quoque animas ſuſcipe in cœleſti tua ara, ut bonus & benignus. Pueri autem accedentes ad matrem, dixerunt ei: Mater, coronæ uobis ſunt paratæ apud Deũ cœleſtem. Nos ergo & cõmenda ſanctiſſimo & forti athletæ, Epiſcopo noſtro & Paſtori Blaſio. Tunc ſpiculator abſcidit capita ſeptem ſanctarum mulierum, & occulte fuerunt conſummatæ.

Pſ. 76.

Plectũtur capite,

Poſt hæc autem iubet Præſes ſanctum Blaſium educi è cuſtodia. Quo educto, dicit ei: Dijs ne modo ſacrificas, an non? Dicit ei ſanctus Blaſius: Miſer, cum ſis cæcus, non uides ueram lucem. Quis enim homo, qui Deum uiuum unquàm cognouit, mortuis ſimulacris ſacrificat, aut ea adorat? Tu ergo tenebris inuolute & inique, ſcias te Deum uiuum dimiſiſſe, & adorare lapides nullo ſenſu præditos. Sed ego non timebo minas tuas. Vt uis ergo, me torque. trado tibi carnes meas: Deus autem habet animæ poteſtatem. Præſes dicit ſancto: Si te proiecero in lacum, quid tibi proderit, quem dicis Chriſtus, quem etiam adoras? Dicit ſanctus Blaſius: Cæce & nullo ſenſu prædite, adulterina adoras, & putas te eſſe ſaluum. Ego autem Chriſtum uiuum colens, non oſtendam tibi in aqua Dei mei uirtutes? Tunc iuſſit Præſes eum iaci in lacum. Sanctus uerò præueniens, obſignauit aquam: quæ ſtetit perinde ac ſi fuiſſet pons. Sedensq́ue in medio lacus, dicit lictoribus: Si habetis deos, oſtendite eorum uirtutes, & uos quoque ingredimini. Statimq́ue ingreſſi ſexaginta & octo uiri, ſubmerſi ſunt in profundo aquæ. Tunc Angelus Domini deſcendens ad ſanctum, dicit ei: Gratia plena & præclara anima, Dei Pontifex, egredere ea aqua, & accipe à Deo tibi paratam æternam coronam.

68. uiri ſubmerſi.

Sanctus autem Blaſius cum ea aqua ſurrexiſſet, tanquàm ſuper terram ambulans, eſt egreſſus: & reſplenduit facies eius ſicut lux, adeo ut mirarentur, qui eũ uidebant. Præſes uerò dicit ei: Adeo ne, ò miſer, ſtatuiſti dijs non ſacrificare? Dicit ſanctus Blaſius: Scias Tyranne ſanguiuore, me eſſe ſeruum Chriſti, & nunquàm dæmonibus eſſe ſacrificaturum. Tunc ira percitus Præſes, tulit in eum ſententiam, dicens: Blaſius, qui mihi non paruit, & Imperatorem contempſit, & deos probris affecit, & ſexagintaocto uiros perdidit, gladio truncetur capite ſimul cum duobus pueris. Accepta autem ſententia, cum ueniſſet ad locum, ſtãs ſanctus, precatus eſt Dominum, dicẽs: Domine Deus uirtutum, qui me liberaſti à ſimulacris, qui tenebras feciſti lucem, & errorem ueritatem, qui ſedes ſuper Cherubim, & aperis cataractas cælorum, qui extendis arcum tuum in manu tua, qui diabolum humilẽ & abiectũ reddidiſti, & draconem confixiſti, audi me ſeruum tuum, & quicunque ad hãc arã tuã acceſſerit & quamcũque ſpinam aut os deuorauerit, aut uarijs fuerit uexatus morbis, aut in afflictione fuerit, aut in neceſſitate perſecutionis, imple uniuſcuiuſque cordis petitionẽ Domine, ut bonus & clemens: Quoniam es ſemper glorificandus nunc & in ſecula. Cum hæc aũt eſſet precatus, Chriſtus deſcendit de cœlo tanq̃ nubes, & eũ obũbrauit, & dicit ei Saluator, Omnes petitiones eorũ implebo propter te, athleta mi dilecte. Non hæc aũt ſolũ, ſed ẽt faciam, ut precatus es uidux, & benedicã omnẽ domum, quę tui celebrat memoriam, & penaria eorũ replebo omnibus bonis propter pulchrã tuam confeſſionem & fidẽ, quam in me habes. Hæc cum Dominus locutus eſſet martyri, cũ eũ antea eduxiſſet ſpiculator è prætorio cũ duobus infantibus, capita eis amputauit in Sebaſtea ciuitate, intra mœnia ſupra petram, undecimo mẽſis Februarij.

S. Blaſii preces ad Chriſtum.

Decollatur cum 2. pueris.

Fideles autem & pij uiri depoſuerũt eũ in ipſo loco, ubi etiam uſque in hodiernum diem multæ curationes peraguntur ad Dei gloriam.

Cum uerò accepiſſet ueneranda & pia anus conſummationem beati martyris Blaſij, celebrauit eius memoriam eo ritu, quo celebrauit in cuſtodia, & nõ ſolum cognatis miſit ex ſeminibus terræ benedictiones & ex reliquis, ſed etiam omnibus amicis. Qui uiciſſim imitantes, rurſus in eodem tempore remiſerũt non ſolum fideli uiduæ, ſed etiam omnibus ſuis amicis & cognatis. Vnde etiam traditũ eſt hoc pulchrũ & bonum exemplum uſque in hodiernum diem omnibus, qui fideliter peragunt uenerandam memoriã ſancti martyris Blaſij, cum lampadibus & hymnis & magno epulo: Ad gloriam omnipotentis Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia ſimul cum ſancto & uiuifico ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

SANCTORVM PHILOROMI & Philææ martyrium, Ex Lib. 8. Cap. 10. Eccleſ. Hiſt. Euſebij Cæſareenſ. interprete Ioanne Chriſtophorſono Anglo,

4. Februar.

ATque iſti martyres admiratione digni quidem fuerunt, ſed illi præ cæteris uidebantur egregiè admirabiles, qui quanuis diuitijs, nobilitate, gloria, eloquentia & philoſophiæ cognitione illuſtres eſſent, hæc omnia tamẽ pro uera pietate & fide in Saluatorem & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, pro nihilo ducerent. *Philoromus.* Talis erat Philoromus, uir magiſtratum, non illum quidem uulgarẽ adeptus, ſed ad Imperatoris negocia Alexandriæ procuranda delectus, qui non ſine magna gloria & honore, ut Romanorũ mos fert, à ſatellitibus ſtipatus, in dies ſingulos de cõtrouerſijs ad ſe relatis iudicium tulit. Talis philæas etiam, Thmuitenſis eccleſiæ epiſcopus, uir planè cũ *Philæas Epiſco.* in ciuilibus patriæ inſtitutis & Eccleſiæ miniſterijs ualde præſtabilis, tũ philoſophiæ diſciplinis eximi⁹. Iſti duo, cum multi & cognati & alij amici eos obſecraſſent, cum prætereà uiri primarij, qui enim imperio erant, oraſſent, cum ipſe iudex denique hortatus eſſet, ut ſuijpſorum caperent miſericordiam, liberorumquè & uxorum curã ducerent, nequaquam eiuſmodi uirorũ precibus adduci potuerunt, ut uitæ cupiditate aliqua ex parte delectarentur, & diuinas leges de confeſſione & negatione Saluatoris noſtri penitus contemneret, ſed uirili animo & mente digna philoſophis, immò uerò pia & digna Deo, contra omnes iudicis minas, contra contumelias fortiter ſe opponentes, ambo capitibus abſciſſis abirent è uita. *Inuicti illorũ animi. Abeũt è uita.*

Cap. 11 Ex Epiſtola Philææ, ſcripta ex carcere, de martyribus Alexãdriæ.

Sed quoniam Philæam, propter humanioris literaturę noticiam, crebro hominum ſermone prædicatum diximus, ipſe ſuijpſius in ea re locuples teſtis accepat, & partim ſeipſum, quinam tandem fuerit, ante oculos cuiuſq; proponat, partim martyria, quę eius ætate Alexandriæ contigerint, accuratius multo, quàm in noſtra ſitum eſt poteſtate, narret his uerbis, quæ quidem ab ipſius literis, ad Thmuitas perſcriptis petita ſunt: Beati martyres, qui apud nos occubuerunt, præclara illa exempla, monita ſalutaria & inſignes præceptiones, in diuinis & ſacri literis nobis ad imitandum propoſitas, nulla ex parte contemnentes, oculos animi in Deum omnium effectorem exquiſitè intendebant, & mortem pro pietate oppetere ſecum ſtatuentes, mordicus ſuæ uocationi adhæreſcebant. Ac quoniam illi ſancti martyres, Chriſti inſignibus decorati, Dominũ noſtrum Ieſum pro nobis hominis naturam induiſſe pro certo cognouerant, ut omne peccatum radicitus extirparet, & uiatica noſtri itineris, uitam æternam ſuſcepit, nobis ſuppeditaret: (Non enim rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe *Phil. 2* æqualem Deo, ſed ſeipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, & habitu inuentus eſt ut homo, humiliauit ſeipſum uſque ad mortem, mortẽ autem crucis) iſti, inquam, idcirco meliora dona æmulantes, omnẽ cruciatum, omnia ſuppliciorum genera, quæ poterant excogitari, non ſemel, ſed iterum atque iterum ſuſtinuerunt. Atque præ omnibus ſatellitum terroribus, quos laborabant non uerbis ſolum, ſed rebus ipſis obnixe eis inijcere, non dimiſerunt animos, neq; *1. Io ha 4.* ſuccubuerunt, propterea ꝙ perfecta in illis charitas timorem foras miſerat. Quorum eximiam fortitudinem, & excelſam in ſingulis tormentis animi magnitudinem, quæ tandem oratio poterit explanare? Et *Martyrum multiplices cruciatꝰ & iniuriæ.* cum libera poteſtas omnibus permiſſa eſſet, contumelias & pœnas illis pro arbitratu inferendi, hi fuſtibus, illi uirgis, alij flagellis, nonnulli loris, multi funibus eos percuſſerunt, atque ſpectaculum nouis uiciſsim plagarum & ſupplicij generibus erat uariatũ, & multum probri habuit & ignominiæ. Quidam enim primum manibus à tergo colligatis, ligno appenſi, & machinis quibuſdam membra eorum uniuerſa diſtenta diſtractaquè, deinde à tortoribus ex mandato magiſtratuum per totum corpus grauiter diuexati, & non quemadmodum cum homicidis agi ſolet, latera ſolum, ſed uenter, tibiæ & genæ flagris ferreis cæſæ. Alij pependerunt, ad porticum una manu affixi, & articulorum membrorũmque diſtenſionem, quæ omne doloris ſuperabat acerbitatem, pertulerunt. Alij uultu alterius in alterum obuerſo ligati, & columnis, pedibus nõ ad terrã demiſſis, appenſi ſicuti cum funes acrius retraherentur & contentius corporis grauitate ac pondere acerbius premerẽtur. Neque tantiſper ſolum, dum præſes cum illis quæſtione diſceptabat, illiſque examinandis uacabat, ſed per totum ferè diem iſtud ſupplicij genus ſuſtinuerunt. Quando enim ab illis ad alios profectus eſt, miniſtros ipſius authoritati obſequentes reliquit, qui priores accuratè ſeruarent, ſi fortè quiſquam tormẽtis euictus, cedere uideretur, mandauitque, ut acerbè & ſine remiſsione ulla funibus diſtorquerentur, & deinceps, cum iamiam eſſent animã acturi, rursũ in terrã demiſsi, paſsim miſere raptarentur. Neque enim de nobis uel minima cura in eorum animis reſedit, ſed omnia in nos perinde tum excogitare, tum re pręſtare uidebant, ac ſi homines non fuiſſemus. Præter alia tormentorum genera iſtud nouum prætereà, ꝙ ſequitur, aduerſarij noſtri inuenerunt: Nõnulli enim *Nouũ ſupplicij genus.* poſt uerbera in compedibus ligneis poſiti erant, & pedes, alter ab alteru, ad quartum foramen diſtenti diſtractique, adeo ut neceſſariò ſupini iacerent, nec poſſent propter plagarum uulnera, rẹcens toti corpori inflicta, ſe ullo modo commouere. Alij in ſolum proiecti, præ crebris tormentorum ictibus, quos pertulerant, ſemineces iacuerunt, & propter uaria ac diuerſa cruciamentorum ſtigmata, quæ in corporibus habebant, miſerabilius ſpectaculum, quàm cum torquebantur, oculis contemplantium ſubiecerunt. Ex his autem, qui ita ſe habebant, nonnulli in cruciatu mortui ſunt, & ſingulari animi tolerantia aduerſarium prorſus confuderunt. Alij ſemineces in carcerem concluſi, non multis diebus poſt, dolorum grauitate oppreſſi, excedunt è uita. Reliqui ualetudine & uiribus curatione recuperatis, temporis longin-

quitate

quitate carceriſque uſu & uelut contritu, molto eua-
dunt fidentiores. Sic igitur cum eſſet ſingulis eorum
præceptum, libera data optione, uel uictimas eaecra
biles contractandi, quo liberarentur moleſtijs, & pro
phana atque execrabili ab illis libertate potirentur:
uel non ſacrificandi, ſeotentiam mortis exciperent: il
Exod. 22. li abſque mora ad mortem libentibus animis gradiū
tur. Norunt enim pro certo ea, quæ à ſacris literis no
bis præſcripta ſunt: Qui dijs alienis, inquit ſcriptura,
Exod. 20. immolat, delebitur. & quòd non erunt tibi dij alieni
præter me. Einſmodi ſunt uoces Pbilææ martyris,
Pſa. 10 cum ſapientiæ, tum Dei ipſius amore inflammati ma
ximè, quas ante extremam de eo in iudicio latam ſen
tentiam, cum adhuc eſſet in carceris cuſtodia, ad fra-
tres eccleſiæ, cui ipſe præerat, per literas miſit: par-
tim, uti qnoloco res illius erant, illis exponeret, par-
tim, uti eos hortaretur, ut pietati in Chriſto poſt
mortem ſuam, quæ breui ipſum eſſet occnpatura,
mordicns adhæreſcerent.

POENITENTIA ET REVOCAtio ad Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quæ facta eſt à quodam œconomo nomine Theophilo, Eccleſiæ Orientalis regionis, nomine Adana, per interceſſionem ſanctiſſimæ & glorioſiſſimæ Dei parentis, ſemper uirginis Mariæ: ex Simeone Metaphraſte, ſed authore Eutychiano huius Theophili miniſtro.

Februa ry 4. ACidit illo tempore, priuſqnàm fie
ret incurſio impiorum & ſcele-
ratorum Perſarum in rempubli
cam Romanorum, nt in una ci-
uitate, nomine Adana, ſecundæ
Cilicū prouinciæ, eſſet œcono-
mus in ſanctiſſima Dei catholi-
ca eccleſia, nomine Theophilus.
Theophili præclara laus Qni Oeconomus pulchrè admodum & diuine diſpē
ſaos res omoes & loca, quæ pertinebant ad hanc ſan
ctiſſimam eccleſiam, gregem quoque Chriſti paſce-
bat in magna quiete, moderatione & ſanctitate, ut de
cætero ſanctiſſimus quoque Epiſcopus huius eccleſię
in ipſo ualde requieſceret, ad omnem eius admini-
ſtrationem & actionem, & uninerſæ eius Chriſti
amantis ciuitatis. Et ſemel dicam, oon ſolum Epi-
ſcopus, ſed etiam omnes reliqui, à magno eornm oſ-
que ad paruum, ei agebant gratias, Orphanis enim
& uiduis & pauperibus abunde & copioſe ſuppedita
bat, quæ erant neceſſaria, & maximè quos ſciebat à
ſuis bonis excidiſſe. Cum hæc ergo ita ſe haberent,
uiſum eſt Dei uoluntati, ut ſanctiſſimus illius ciuita-
tis epiſcopus fine uitæ potiretur. Qua de cauſa Chri-
ſti amantes clerici ſimul cum ciuibus totius ciuitatis
Eligitur in epiſcopum. acerrimo incitati deſiderio ad germanā eius in Chri
ſto charitatem, quinetiam intuentis ad uiri ſufficien
tiam, omnes communi conſilio eligunt ipſum ualde
pium Oeconomum in Epiſcopum, mittentes ſtatim
in ſuam Metropolim electionem, quæ ab ipſis facta
fuerat, Quam cum accepiſſet Metropolitanns, ut quis
res eius iam præſciret, ceſſit eornm petitioni: & mit-
tens adduxit prædictum Oeconomum, ut eum ordi-
naret Epiſcopum in prædicta ſancta Eccleſia. Et pri-
mum quidem acceptis literis, quæ ad ipſum miſſæ
fuerā: a ſanctiſſimo Metropolitano, & iubebāt eū ue
nire in metropolim, nolebat uenire, omnes rogans &
ſupplicās, ne ipſe fieret Epiſcopus, ſufficere ſibi dicēs,
quòd eſſet Oeconomus: huic turbæ reſpondēs, ſe nō
eſſe ſede dignū. Turba autē ioſtante & rogante, & ijs
qui propter ipſum miſſi fuerant, eis non parētē, ui &
manu abdnaerunt ad dictam Metropolim. Quem
cum beatiſſimus accepiſſet Metropolitanns, & ualde
fuiſſet lætatus, uoluit ipſum ordinare Epiſcopum.
Prædictus uerò Oeconomns ſe humi abijciens, roga *Multa tanti uiri humilitas.*
bat Metropolitanum, ne quid taleio eum procede-
ret, clamans & dicens: Sum indignns epiſcopatu, &
ſcio mea peccata. Et cum aliqnot horas iacuiſſet ad
pedes Metropolitani, tres dies ei dedit ad deliberādū
ut perſuaderetnr ordinari Epiſcopus. Poſt tres autem
dies, rurſus eum accerſit, & cœpit eum adhortari &
rogare, ut ſuſciperet dignitatem Epiſcopatus: Lau-
dans etiam eius ſufficientiam & caſtitatem. exiſtima
batur enim eſſe homo ualde continens. Sed nihil pro
ficiebat. Perſiſtebat enim dictus Oeconomus cla-
mans & dicens, ſe non eſte ſede dignum.

Cum ergo nidiſſet ſanctiſſimus Metropolitanus
tantam eius conſtaotiam & perſeuerantiam, ne per-
ſuaderetur fieri Epiſcopus, illum quidem ſiuit: alium
autem præficit, quem ſede ſciebat eſſe dignum: & cū
eum ordioaſſet, dat Epiſcopum in dicta ciuitate, ei
quoqne tradito beatiſſimo Oeconomo Theophilo
ad ſuum munus Oeconomiæ. Et cum ipſi ueniſſent
in prædictam ciuitatem cum Epiſcopo, qui fuerat or
dinatus, quidam inimicè & maleuolè zelo moti ſata *Deponitur ab œconomi officio.*
nico aduerſus ſæpe nominatum Oeconomum, inuri
lia quædam maledicta cœperunt deferre ad aures
Epiſcopi, Qui qnidem hoc din facientes, perſuadent
Epiſcopo, ut eum deponat ab adminiſtratione: adeo
ut ipſe decætero nihil faceret io Epiſcopatu, aut ali-
cui imperaret, ſed quiete degeret domi ſuæ. Alium
autem eius loco præficit rebus adminiſtrandis. Cum
itaque fraudulentus, & qui aliquas ſemper ſtruit ma
chinationes, & humani generis eſt ſemper æmulus
& aduerſarius, diabolus uidiſſet uirum moderate &
quiete degentem, & ei ualde inuidiſſet, eius cor ſubit
& ei ſuggerit cogitationes, & æmulationē ob id mi-
niſterium adminiſtrationis, adeo ut ipſe decætero ac
cederet & uerſaretur cum ueneficis.

Erat autem quidam homo in illa ciuitate magus
Hebræus, ualde ſermone celebratus, qui erat diaboli
adminiſter, & multos perdiderat. Noctu ergo nadit
ad hunc ueneficū is, qui motus fuerat ab officio Oe-
conomi, & pulſat eius oſtium. Ille autē cū audijſſet,
egreditur uolens uidere quis pulſaſſet: & cum uirum
uidiſſet, timore affectus fuit & obſtupefactus: & ad-
mirans (eū enim prius cognoſcebat) accerſit in ædes
ſuas, & dicit ei: Quænā eſt cauſa Domioe mi, propter *Petit opem à mago.*
quā acceſſiſti ad me, qui ſum uilis & indignus? Qui
uerò fuerat Oeconomus Theophilus, ſtatim & pro-
tinus ſe abijcit ad pedes magi, eum rogans & ſingula
tim eaponēs ea, quæ ſibi acciderant, & dicens: Si quid
potes, me adiuua, & ne me deſpicias, qui ſum in mul
ta afflictione. Epiſcopus meus me probro affecit in ci
uitate, & hæc mihi fecit: & pollicitus eſt ſe ei daturū
mercedē, quæ ſufficeret. Solū, inquit, fer mihi opē, &
oe me deſpexeris. Diait uerò ei ille apoſtata & magus
Hebræus: Domine mi, de hac re omnem curam depo
oe, ſed abi lætus in domum tuam, & nocte ſeqnenti
hac hora ueni ad me, & abducam te ad patronunt
meum, qui tibi omnino opem feret.

Miſer autem & abiectus Theophilus, qni fuerat *Nota quod magus dicat de ſigno crucis.*
Oeconomus, cū andiuiſſet nerba magi, & ualde eſſet
lætatus, ita fecit. Et cum ſequenti nocte ueniſſet, nt
conuenerat, ad Indæum circa mediam noctem, acce-
pit eum magus in hippodromum ciuitatis, & dicit
ei: Si qnod uideris prodigiū, aut ſonū audieris, nihil
timeas, neq; facias ſignū crncis. Crux.n. nihil opis a-
fert hominibus, ſed eſt potius ludibriū & fraus Chri
ſtianorū. Cumque miſer ille aſſenſus eſſet, ſe hæc eſſe

factorũ, repente ei oſtendit quaſdã uiſiones, nempe uiros plurimos lenis indutos, cũ multitudine lãpadũ & ſatellitum, uoces emittentes & laudibus proſequẽtes, & in medio eorum ſedentem principem tenebrarũ. Dico autem diabolum & ſuos. Tunc miſerrimus Iudæus manu tenens Theophilum, ducit eum ad perniciosiſſimum illum cœtum, & ad eum qui in ipſo præſidebat. & dicit diabolus ad Iudæum: Hunc hominem cur huc ad nos deduxiſti? Reſpondit Deo inuiſus Iudæus, & dicit: Duxi ipſum domine mi ad te, ut qui iniuria afficiatur ab Epiſcopo, & petit à te auxilium. Dicit ei ille princeps: Quodnam poſſum ei dare auxilium, qui ſeruiat Deo ſuo? Si autem uult re uera meus eſſe ſeruus, & in meorum referri numerum, ego ei opem feram, ut plus quàm antè poſſit facere, & omnibus imperare, quinetiam plus quàm ipſe Epiſcopus. His ſic dictis, dicit Iudæus Theophilo, prius Oeconomo: Audiuiſti quid dixit princeps? Dicit ei Theophilus: Audiui, & faciam, ſi quid me iubet. Statimque cœpit procidere & deoſculari pedes illius principis. Tũc dicit diabolus proditori, Neget Theophilus quondam Oeconomus, filiũ qui dicitur Mariæ, & illam ipſam (eos enim ualdè abominor) & ipſorum negationem & renunciationem mihi ſcriptis mandet, & quæcunque uult, à me impetrabit, ſolummodo eos neget. Theophilus autẽ cum hæc audiuiſſet, dixit ei: Faciam omnia, quæ mihi iubes, dummodo conſequar quod deſidero.

O miſerũ, pedes diaboli oſculantem.

Simulatque hoc audiuiſſet doloſus hoſtis humani generis diabolus, Theophili quondã Oeconomi barbam iucundè demulcet, & cœpit eum os ori admouens deoſculari, & dicit ei: Salue decætero germane mi amicè & fideliſſimè. Tunc prorſus eum ingreſſus eſt ſatanas, & pactus cum diabolo, negauit Chriſtum & ſanctiſſimam Deiparentem, & cum ſcriptis in charta mandaſſet ſuam negationem, cera obſignauit, & tradidit principi. & cum ſe inuicem eſſent amplexi, ambo receſſerunt à principe, Theophilus quondam Oeconomus, & proditor ex hippodromo, magna affecti lætitia propter ſuum interitum. Sequẽti autem die, à diuina, ut arbitror, prouidentia motus Epiſcopus, ductus fuit pœnitentia, & cum id ſignificaſſet Theophilo quondam Oeconomo, duxit eum ad Epiſcopatum cum omni honore & ſtudio, & eo depoſito, quem ipſe fecerat Oeconomum, in præſentia cleri & omnium ciuium, dat ei omnem authoritatem & adminiſtrationem ſanctiſſimæ eccleſiæ, & earum, quæ ſunt ſub ea, poſſeſſionum, quinetiam ciuitatis tam in forenſes quàm in poſſeſſores, duplicato ei honore, coram omnibus ſe excuſante ſanctiſſimo Epiſcopo, & dicente Theophilo: Ignoſce mihi frater, quoniam peccaui tibi, ut qui tuã depoſuerim ſanctitatẽ & ſufficientiã, præfecerim uerò hunc ineptũ & inidoneũ.

Negat Chriſtũ & matrẽ eius.

Reſtituitur priſtinæ adminiſtrationi.

Cum primum autem hoc dixiſſet, & oſtendiſſet ſe eſſe motum pœnitentia, dicens: Ignoſce mihi propter Dominum, ſi quid in te feci, & omnia ſic proceſſiſſent, cœpit ipſe Oeconomus adminiſtrare, ſicut prius, & ſupra omnes extolli. Quamobrem omnes ei obediebant cum timore & tremore, & ei miniſtrabant. Quinetiam ipſe Epiſcopus eum aliquandiu ſuſpiciebat atque uerebatur. Inutilis autem & miſer Iudæus & magus, aſſiduè occultè ueniens ad Oeconomum Theophilũ, dicebat ei: Vidiſti domine mi, quemadmodum inueniſti beneficium maximum ex nobis & patrono noſtro, & celerrimum auxilium in ijs, quæ ab eo petiuiſti? Oeconomus uerò Theophilus dicebat ei: Certè inueni, & ꝙ mihi ſuccurreritis, magnas ago gratias. Omnium autem formator & creator noſter Deus, qui non uult mortem noſtram peccatorũ, ſed cõuerſionẽ & pœnitentiã noſtra quærit ſemper, honeſtæ & diuinæ eius uitæ prioris recordatus, quando miniſtrauit ſanctiſſimæ ſuæ eccleſiæ, quo tempore uiduis & orphanis & pauperibus abundè & benignè ſubminiſtrauit, non eum deſpexit, ſed ei dedit pœnitentiam, diuinam conuerſionẽ, & cum ad ſe redijſſet ea tanta elatione & negatione, & reſipuiſſet, cœpit ſuã demittere cogitationem, affligiq; & cruciari ob ea, quæ malè fecerat, & decætero uacabat ieiunij, precibus & lachrymis, & aſſiduè benignũ & clementẽ Deum rogabat, ut ei condonaretur iniquitas & peccatum propter ea, quæ male fecerat.

Vides, quomodo uera agitur pœnitentia? Vacabat, inquit, ieiunijs precib' & lachrymis.

Hæc aũt apud ſe dicebat quotidiè: Hei mihi miſero, hei mihi infelici. Quò ibo ego afflictus, ut ſalutẽ conſequar? Quò ibo infelix, ut mihi detur miſericordia? Quò ibo miſer ego & peccator, qui negaui Chriſtum meum & laudatiſſimã eius matrẽ in ſcriptis, & me feci ſatanæ ſeruum per literis mandatã confeſſionem? Quis homo poterit eam auellere à manibus peſtiferi illius hoſtis, & mihi opem ferre? Quid mihi fuit neceſsè cognoſcere ſceleſtum illum & execrandum Hebræum, & tradi igni æterno? fuerat enim ille quoque Hebręus paulò ante punitus à principe & lege propter magica. Sic enim honorantur, qui Deum relinquunt, & accurunt ad diabolũ. Quænam eſt aũt ea, quæ mihi fuit ad tempus, utilitas? Quænam uerò ſuperbia & tumor huius uani mundi? Hei mihi, erraui. Hei mihi, perdidi lucem æternam, & dego in tenebris. Pulchrè degebam, poſtquàm depoſitus fui ab Oeconomia. Cur uolui propter temporalem & uanã exiſtimationem & inanem hominum gloriam, humilem meam animam perdere in gehenna? Nam & ſi homines mẽte mea latui, Deũ latere nõ potui. Ego ſum mali author, Ego ſum cædis meæ Dñs, ego ſum inſidiator miſeræ meæ animæ. Hei mihi, quid paſſus ſum? Hei mihi, neſcio quo inductus ſim. Hei mihi, qd faciã? Hei mihi ad quas ibo? Hei mihi, quid reſpõdebo Deo in die iudicij, quando erunt oĩa nuda & aperta, quando iuſti coronabuntur, ego autem miſer condemnabor? Quomodo tunc ſiſtar ante tribunal regium? Quem rogabo? Quem aduocabo in illa afflictione? aut quos implorabo in illa neceſſitate, quando ſunt omnes de ſuis ſoliciti, & non de alienis? Quis tunc mei miſerebitur? Re uera nullus. Hei mihi miſeræ & abiectæ animæ. Quomodo abducta fuiſti in captiuitatem? Quomodo fuiſti ſauciata? Quomodo lapſa es? Quo caſu concidiſti? Quonam fuiſti obruta naufragio? Ad quem portum decætero confugies, aut quodnam te conferes refugium? Hei mihi, anima hei mihi, quid tibi accidit?

Cum his & adhuc pluribus apud ſe cum ſua depugnaret anima, rurſus qui ſolus eſt miſericors, qui ſolus benignus, qui ſolus clemens pater, qui nunquàm uult ſuum perire figmentum, dat ei bonam cogitationem & bonam mentem, & dixit apud ſe: Noui omnino, me Dei filium, qui natus eſt ex ſancta Dei parente & ſemper uirgine Maria, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum negaſſe & ipſam, per malè perdendũ proditorem. Nunc autem uado ad eius matrem ſanctiſſimam Dei parentem, & ad eam accedo ex tota anima mea, & ex toto corde meo, & aſſiduè fundam preces, & ieiunabo in uenerando eius templo, donec per eam inuenero miſericordiam in futuro eius iudicio. Rurſus uerò dicebat: Quibuſnam labijs bonitatem eius placabo, neſcio. Scio enim me tranſgreſſum eſſe, & eos negaſſe. Quodnam autem principium inueniam confeſſionis? Quonam uerò corde aut qua conſcientia fretus, impiam conabor mouere linguam & labia plena ſordibus? Primum etenim, de quibuſdam peccatis audebo petere remiſsionem? Hoc non potero facere. Ignis enim de cælo ſtatim

Cõfert ſe ad beatiſſimam Dei matrẽ.

aame

ad me deſcendet, & comburat me miſerum. Atta-
mē anima mea reſipiſce ab ea, quæ te tenet, uertigine
& accede ad matrē Chriſti, & pudure oō efficieris.
Cumque hæc apud ſe conſideraſſet, & hæc omnia
in corde ſuo ardentet tenuiſſet, & protinus deleuiſ-
Ecce ſet omnes laborioſas huius uitæ tentatinues, cum
preces, feruenti corde & magna animi alacritate, acceſſit
ieiunia ad uenerandum & celebrandum templum ſanctæ
& uigi Dei parentis & ſemper uirginis Mariæ, ei offerens
lias. preces & ſupplicationes, ieiunans noctes & dies, &
ſine intermiſſione uigilans & orans, ut ipſe excipe-
retur, reuertens à deceptione ſceleratiſſimi draco-
nis, & à terra illa & nefaria, quam fecit, eorum ne-
gatione. Quod cum feciſſet dictus Oecouomus,
quadraginta dies & quadraginta noctes orans & ſup
plicans, ut eius protectionem ſuſciperet & defenſio-
nem, poſt completos quadraginta dies, in medio
Nota noctis, ita ut oculis uideretur, ei tanquàm iu uiſione
quæ hic apparet totius mundi ſalus & refugium generis bo-
dicun- minum, quæ eſt uerè & propriè mater Saluatoris no
tur ue- ſtri Ieſu Chriſti, dicens ei, O homo, cur tam impu
riſſimè denter temereque & præfractè pergis mihi mole-
de ma- ſtiam eshibere, & rogare ut tibi opem feram, ho-
tre dei. mini, qui negaſti filium meum & me? Quomodo
autem potero rugare, ut ipſe tibi condonet ea, quæ
malè feciſti? Quibuſnam oculis adſpiciam ad figu-
ram filij mei, quem tu uegaſti, & audebo eum pro
te rogare? Sed uec ego ſuſtinere poſſum uidere filium
meum & Deum ignominia affici. Pone ergo, ò ho-
mo, me ueſtris in me peccatis & delictis facile igno
ſcere, propterea quòd ego, quæ eum peperi, ita di-
ligam genus Chriſtianorum, & masimè eos, qui
recta mente & fide ad me accedunt, & mane uigi-
lant in meo templo: eis euim pateo, & eis occur-
ro, & eos meis ulnis amplector, & preces eorum
exaudio. Quæ autem filium meum ad iram pro-
uocaor, & quæ in eum geruntur impiè, de ijs uos
exaudire, eſt magnorum certaminum & laborum
ad eius placandum bonitatem, etiamſi ſit ualde cle-
mens & beniguus.
Oeconomus uerò Theophilus reſpondens, dixit
ei: Certè Dña mea benedicta & defenſio generis hu-
mani: Certè portus & protectio eorum, qui ad te con
fugiuut: ſcio, ò Domina mea Deipatens, ꝙ te ualde
offeuderim, & ex te natū Deum noſtrum: uec ſum di-
gnus conſequi miſericordiā. Sed habeo multa exēpla
eorum, qui ante me offenderūt filium tuum & Deum
noſtrum, quibus data eſt uenia ſuorū in eum peccato
rū, propter pœnitentiā & confeſſionē. Si.n. uon eſſet
Ion. 2. pœnitētia, Dña mea Dei parēs, qūo Niniuitas ſeruaſ
Ioſ.6. ſet filius tuus? Si non eſſet pœnitentia, qūo Raab ſer
uaſſet meretricē? Si non eſſet pœnitentia, qūo Dauid
filius Ieſſe, poſt donum prophetiæ, poſt regnum, poſt
2.Reg. Dñi teſtimonium, in adulterij & cædis lapſus bara-
11. thrū, uon ſolum eſt aſſecutus remiſſionem tantorum
peccatorū, ſed etiam ruſus prophetauit? Si uon eſſet
Matt. pœnitētia, qūo beatus Petrus Apoſtolorum primus
16. diſcipulus, columna Eccleſiæ, qui a Deo accepit cla-
Matt. ues regni cælorum, cū Dñm nō ſemel nec bis, ſed ter
26. negaſſet, poſt hæc autem acerbè fleniſſet, non ſolū eſt
aſſecutus tanti lapſus remiſſionē, ſed etiā maiori ho-
nore eſt dignatus, ut qui factus ſit paſtor Dñi Chriſti
Ioā.21 ouium rationis participum? Si nou eſſe pœnitentia,
quomodo publicanum, qui omnia rapuerat, feciſſet
Mat.9 Euangeliſtam? Si nou eſſet pœnitentia, qūo beatus
Paulus ex perſecutore factus eſſet uas electionis? Si
Act.9. non eſſet pœnitentia, qūo excepiſſet Zacchæum, qui
Lu.10 ipſe quoque erat publicanorum princeps & ſycophā
ta? Si nō eſſet pœnitentia, qūo eum, qui ſe iniquè geſ-
2.Co.2 ſerat apud Corinthios, permiſit Apoſtolus ut aſſume
retur, dicens: Aſſumite eum, ne nos circunueniat ſa-
tanas? Si non eſſet pœnitentia, qūo qui tot & tāta ma
la fecit in hac uita Cyprianus, qui etiā prægnantes ſe
cabat mulieres, & diabolū totum erat iudutus, à uene
randa & honeſta Iuſtina confirmatus, & mirandū in
modum accedens ad pœnitentiam, non ſolum acce-
pit remiſſionē tam multorum & tantorum malorū:
ſed etiam dignatus fuit ſorte martyrum, & à Chriſto
redimitus corona incorruptionis? Quamobrem ego
quoque miſer & peccator, fretus tot & talibus exem
plis, accedo rogans tuam ditiſſimam defenſionem,
& omni ex parte bonam miſericordiam, ut manum
mihi porrigat, & detur mihi uenia à filio tuo & Deo
noſtro malorum, quæ admiſi.
Hæc cum ipſe reſpondiſſet, dicit ei ſancta ueneran *Ma-*
daq; & omnibus laudibus celebrāda Dei parens, quæ *tris dei*
eſt ſola caſta & pura, quæ eſt ſola ſancta anima & cor *eximia*
pore, quæ ſola habet fiduciā ad eum, qui eſt natus ex *præco-*
ipſa: quæ eſt ſolatium eorum, qui affliguntur, quæ eſt *nia.*
ultio eorum, qui uexantur, quæ eſt amictus eorum,
qui ſunt nudi, quæ eſt baculus ſenectutis, quæ eſt fir-
ma defenſio eorum, qui mane ad eam uigilant, quæ
ſemper ſuis ulnis fouet Chriſtianos. Confitere, ò ho-
mo, me genuiſſe filium, quem tu negaſti, cū eſſe Chri
ſtum filium Dei uiui, qui uenit iudicatū uiuos & mor
tuos. Ego aūt rogabo eū, & is te ſuſcipiet pœnitētem.
Dicit ei Oecouomus Theophilus: Et qūo audebo, Do
mina mea benedicta, ego qui ſum indignus & miſer,
aperire labia, cū os habeam ſordidū & luto inquina-
tū, quod negauit filiū tuū & Deum noſtrū, & uana hu
ius uitæ ſpe ſum deceptus? Non hoc uerò ſolū, ſed id *Crux*
etiā, quod habui animæ propugnaculū, uenerandam, *uenerā*
inquam, crucem & diuinum baptiſma, quod accepi, *da ani*
pollui per ſcriptis mandatam & acerbam negationē. *mæ pro*
Dicit ei intemerata & ſancta Dei parens, Tu ſolum *pugna-*
accede, & eum cōfitere, & ne ſit id tibi curæ. eſt euim *culum.*
benignus & clemens, & accipit lachrymas pœniten
tiæ eorum, qui ſyncerè & purè ad eum accedunt.
Tunc ille uerè beatus & diuinus uir Theophilus,
cum pudore & quæ ei conueniebat humilitate, triſti
tiaque & eiulatu, confeſſus eſt & dixit, Credo & ado-
ro & glorifico unū ſanctæ Triuitatis, Dñm noſtrū Ie-
ſum Chriſtū, filium Dei uiui, qui ante ſecula ex patre
genitus fuit ineffabiliter, in ultimis antē diebus de-
ſcendit Deus uerbum è cælis, & incarnatus eſt è ſpiri
tu ſancto, & ex ſancta uirgine Maria, & proceſſit ad
ſalutē humani generis, eum eſſe perfectū Deū & per-
fectum hominē, qui propter nos peccatores ſuſcepit
paſſionem & ſputa, & in uiuifico ligno crucis manus
extendit, Qui eſt paſtor bonus qui poſuit animā ſuā *Ioā.10*
pro ouibus, fuitque ſepultus & reſurrexit, & aſcendit
in cælos cū carne, quæ ex te caſta fuit aſſumpta, & ue
niet cum gloria iudicatum uiuos & mortuos, & red-
ditū unicuique ſecundū ſua opera. Hæc confiteor cor *Ro. 2.*
de & animo & ore, coloque & adoro & amplector, &
cum hac intenſa & quæ ex tota ſit anima cōfeſſione,
rogo ſanctiſſima Dña, offer me Chriſto, qui natus eſt
ex te ſancta & mundo deſiderata Dei parentes, & ne
abomineris me infelicem, neque deſpicias preces mei
peccatoris, qui fuit correptus à maligno inimico,
ſed me libera ab iniquitatibus & afflictionibus, quæ
me premunt, ut cum omnibus ego quoque emittam
hymnos ad agendas gratias Deo noſtro, qui ex te
ſancta & beata natus eſt.
Cū aūt quandam ſatisfactionē ab eo accepiſſet ſan
ctiſſima Dei parens, quæ eſt refugiū eorū, qui affligun
tur, q̄ eſt ſpes & defenſio generis Chriſtianorū, quæ
ſemper intercedit ꝑ peccatoribus, dicit ei, Ecce ego
propter baptiſma, quod accepiſti propter filiū meum
& Deū Ieſum Chriſtum, & propter magnam meam
& ineffa-

& ineffabilem beneuolentiam, quam habeo in uos Chriſtianos, tibi credens, accedam & rogabo ipſum pro te, ut te ſuſcipiat. Quæ cum inter eos conueniſſent, & dies eſſet exortus, quæ ei apparuerat, purpuram gêſtans ſancta, ab eo euanuit. Poſt eum uerò diẽ magis ſyncerè rogans Oeconomus, & faciem ſuam uerbarans ſuper terram, permanebat ieiunus in maximè uenerabili templo ſanctæ & laudibus celebrādæ Dei pareotis, & neque requieſcens, neque à ſolo ſurgens, ſed etiam lachrymis locum rigans, non ceſſabat intueri uenerandam & ſanctam figuram glorioſiſſimæ Dominæ noſtræ Dei parentis & ſemper uirginis Mariæ, ſpem expectans eius ſalutis. Vnde etiam rurſus noctu, quæ ſola uera eſt & propriè Deiparens, defenſio noſtra, recreatio eorum, qui ad ipſam confugiunt, quæ eſt ſola nubes lucem ferēs, quæ educata fuit in ſanctis ſanctorum, ei apparet hilari uultu & lætis oculis, ei dicens miti uoce: Homo Dei, ſufficit tibi pœniteotia, quam oſtendiſti apud Saluatorē omnium & opificem ſeculorum. Suſcepit enim Dominus Deus lachrymas tuas & preces propter me, ſi tu conſeruaueris in corde tuo rectam fidem in Chriſtum filium uſque ad diem mortis tuæ. Illæ autem dicit ei: Certè Domina mea benedicta, conſeruabo, nec faciam irrita ea, quæ tu mihi dixiſti. Te enim habeo, poſt Deum, protectionem & defenſionem, & ad tuum intuens auxilium & gubernationem, non faciam irrita ea, quæ tibi ſum pollicitus. Scio enim, ſcio ò benedicta, non eſſe aliam hominum defenſionem, niſi te ſolam ó Deiparens. Quis enim, ò Domina mea, ſperauit in te, & pudore eſt affectus? Aut quis hominum fideliter omnipotentem tuam rogauit opem, & fuit unquàm derelictus? Reuera nullus unquàm. Quamobrem ego quoque peccator & nequā, rogo tuum perennem fontem, ex quo fluunt ad animas noſtras curationes, præbe mihi uiſcera miſerationum, qui aberraui & cecidi in pelagos luti: & iube me ſolum accipere hanc malam & pernicioſam negationis chartam obſignatam à diabolo, qui me ſefellit, quoniam hoc eſt ſolum, quod miſeram meam tabefacit animam.

Enquāta operis ſatisfactio.

En uſū imaginum.

Poſt Deum defenſio & protectio noſtra eſt ſancta Dei genitrix.

Rurſus ergo multum flens & lamentans hic uir ſemper memorandus, & rogans totius mundi ſpem & ſalutem animarum noſtrarum de hac re ſtatim & de charta. Ea uerò, quæ eſt ſemper paratum auxiliū eorum, qui affliguntur, poſt alios tres dies, tanquàm in uiſione defert ei chartam, habentem etiam bullā ceræ, ſeu pernicioſam defectionis confeſſionem. Et cū ſurrexiſſet è ſomno ſæpè memoratus Theophilus Oeconomus, inuenit chartam bullatam ſupra pectus. Lætitiaque affectus & timore correptus, omnino tremuit, & diſſolutæ ſunt compages eius membrorum. Sequenti autem die, cum eſſet dies Dominicus, uadens in ſanctam & uniuerſam eccleſiam, poſt lectionem ſancti Euangelij, ſe repentè proijcit ad pedes ſanctiſſimi eius Epiſcopi: & cum ſingulatim ei narraſſet omnia, quæ ab ipſo facta fuerant, & ei chartam in manus tradidiſſet obſignatam, admirantibus omnibus clericis, laicis & pueris, petijt ut ſceleratiſſima charta legeretur in ambone: Quod cum factum eſſet, cognouit uniuerſus populus quæ ei acciderant, & quemadmodum prædicta charta fuiſſet ei allata, adeo ut ſanctiſſimus Epiſcopus clamaret & diceret.

Venite omnes fideles, glorificemus benignum & uerum Deum noſtrum. Venite ò pij & Dei amantes, uidete miracula, quæ ſunt contra opinionem. Venite ò Chriſti amantes, agnoſcite eū, qui non uult mortem peccatorum, ſed expectat conuerſionem eorum ad æternam uitam. Venite, uidete ò pij & religioſi, quàm multa poſſit gemitus animæ & cordis cōtritio, & lachryimatum ablutio. Quis non miretur, ò fratres mei & patres, magnam & ineffabilem patiētiam benigni & miſericordis Dei? Quis non ſtupeat, ò Dei & Chriſti amantes, magnas & immenſas diuitias, Deique indulgentiam & charitatem in nos peccatores? Papæ, cum quadraginta dies ieiunaſſet Moſes legiſlator, accepit à Deo impreſſas tabulas. Hic quoque frater noſter Theophilus, cum quadraginta dies manſiſſet in uenerando templo laudibus celebrandæ Deiparentis chartam, quam nuper cum defeciſſet perdiderat, eam per ipſam recuperauit, motam ad intercedendum apud uerum noſtrum Deum. Canamus ergo nos quoque, ò dilecti, cum ipſo intēſe hymnū eius, qui tam miſericorditer exaudijt pœnitentiam illius, qui ad ipſum acceſſit per interceſſionem intemeratæ Deiparentis, quæ eſt hominibus pons ad Deum, ſpes eorum qui ſpem abiecerunt, refugium eorum qui ſunt uexati: quæ humanæ naturæ ſuſtulit maledictum, uera porta, quā peccatores pulſamus, & ſæpè aperitur, & offert noſtras preces Deo noſtro, qui ex ipſa natus eſt, & accipit peccatorum noſtrorum remiſſionem. Et quid amplius dicam, aut quid loquar, aut quem hymnum recitabo ad eam glorificandam & eum, qui ex ipſa natus eſt? Sunt reuera admirabilia opera tua Domine, & non ſufficiet lingua ad laudem tuorum admirabiliū. Reuera quā magnificata ſunt opera tua Domine? Omnia in intelligentia feciſti & ſapientia. Reuera rationi conſentaneum eſt dicere dictum illud Euangelicum. Afferte primam ueſtem, & eum induite, & date annulum in manu eius & calceos in pedibus: & adferentes uitulum ſaginatum, eum ſactificate, & comedentes lætemur, quia hic frater erat mortuus, & reuixit, perierat, & eſt inuentus.

Exod. 24.31.

Vide ſanctiſſimæ uirginis laudes & potentiam.

Pſ. 103

Lu. 15

Tunc cum manum ſuam extendiſſet Epiſcopus, fecit è ſolo ſurgere inprimis pium uirum Theophilū. Et cum ipſe ſurrexiſſet, rogauit Epiſcopum, ut igne exureret nefariam & ſceleratam chartam. quod etiā factum eſt Dei gratia. Cum autem uidiſſet populus combuſtam nefariam & adulterinam chartam, ſeu iniquam defectionis confeſſionem Oecooomi Theophili, cœperunt cum multis lachrymis multas horas clamare, Domine miſerere, ut nos hæc poſſimus ſatis laudare, & glorificare benignum Deum. Sanctiſſimus Epiſcopus cum manu populo indixiſſet ſilentium, & eis dixiſſet, Pax omnibus, cœpit peragere cōſuetam euchariſtiam ſanctæ oblationis, & poſtquam perfecta fuiſſent dona diuina, eum impertijt intemeratis & uiuificis Chriſti ſacramentis, ſtatimque reſplenduit facies eius ſicut ſol: & cum uidiſſent omnes eius figuræ repentinam mutationem, benignum Deum magis glorificarunt, qui facit mirabilia ijs, qui ad ipſum confugiunt.

Statim ergo accurrens ad uenerandum templum glorioſæ Deiparentis, cum parum in eo requieuiſſet. & corpore infirmus euaſiſſet in ipſo loco, in quo beatam uiderat uiſionem, ubi etiam fuit ſepultus, cum ſe inclinaſſet tanquam ei loco affixus, tribus poſt diebus, ſalutatis omnibus fratribus, qui aderant, tradidit beatam animam in manus eius, qui natus eſt ex ſemper uirgine & intemerata matre Domini noſtri cum de rebus omnibus ſuis pulchrè & diuiuè diſpoſuiſſet, glorificans & confitens in omnibus patrem & filium & ſpiritumſanctum, & miſericordem laudibusque omnibus & celebrandam Deiparentem & matrem Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorū, Amen.

Feliciter migrae ad Dominum

Ego autem Eutychianus humilis & peccator, qui fui natus in ædibus huius beatiſſimi Theophili, & deinde Clericus huius catholicæ eccleſiæ, cum ſecutus

meum dominum ei inſeruijſſem in afflictione, quæ uidi oculis meis & auribus audiui à beata eius lingua, ſecurè & certo ſcripſi, quæ ei contigerant, & expoſui fidelibus amicis & pijs uiris: Ad gloriam Dei omnipotentis & Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui glorificatur in ſanctis ſuis.

VITA S. REMBERTI, SECVNdi Archiepiſcopi Bremenſis, ex manuſcripto Codice deſcripta, ſed ſtylo mutato per F. Laurentium Surium: nec dubiū, quin grauis & S. Remberto contemporaneus, huius uitæ ſcriptor fuerit, tametſi eius nomen neſcitur.

4. Feb. Ludouici Pij ſtudiū erga eccleſias augendas.

CVm Lodouicus Pius Imperio potiretur, ut erga Deum, ſuæ ſublimitatis & dignitatis authorem, ſe gratum declararet, in eā curā deuotus incubuit, ut eccleſiæ Dei, in ditionibus eius conſtitutæ, congruis incrementis proficerent, itemque ſeruorū & ancillarum Chriſti ſtatus ſua capeſſeret honoris augmenta. His eius aſſiduis meditationibus, Deo inſpirante, acceſſit etiam recordatio rerū, à patre eius Carolo Magno geſtarum, quemadmodum ille Saxonum gentem, ad id uſque temporis incredulam, ad fidem Chriſti conuertiſſet, conſtitutis etiam per illam prouinciam epiſcopis, qui ſufficerent, eorumq́ue ſedibus prudēter diſtributis, ad extremam plagam uerſus Aquilonem locum ſibi reſeruaſſet, ubi Archiepiſcopi ſedes cōſtitueretur, unde prædicatio uerbi Dei in finitimos populos propagaret, putà Suedos, Noruegos, Sclauos, Iſlandos, Gronlandos, aliasq́ue omnes ad Boream & Solis ortum ſitas gentes, quæ adhuc ſtultiſſimis ethniciſmi erroribus implicatę tenebantur. Verum in hunc finem conſtituta & exædificata eccleſia Hamburgenſi in Sclauorum confinio, extremis uidelicet Saxonum locis apud Nordalbingos, eadem eccleſia iuſſu Caroli Imperatoris preſbyteris gubernanda eſt tradita, donec oportuno tēpore, attributis prius illi loco ſufficientibus epiſcopo prouentibus, archiepiſcopum illic curaret ordinari. At prius illo ex hac luce ſubtracto, quàm huius uoti ſui compos fieret, pijſſimus filius eius Ludouicus cum ſuis hanc eius uoluntatem pertractans. Anſcharium ſummæ ſanctitatis uirum, ut pater Carolus decreuerat, priuilegij archiepiſcopalis & ordine & nomine ſublimari, & illi nouellæ eccleſiæ, rudibusq́ue in fide populis rectorem præfici, & gentibus, ut dictum eſt, à fide alienis uerbi diuini præconem curauit ordinandum. Cuius quidem Anſcharij qualis à puero in Dei timore conuerſatio, uel cū ætatis proceſſu quæ uirtutum incrementa, cuiuſmodi etiam ſignis pontificatus & prædicatio eius præmonſtrata, tum quoque ut ſedis Apoſtolicæ approbatione & priuilegijs omne eius miniſterium communitum, denique quo ſtudio & profectum in lucrandis Deo animabus uerſatus ſit, quas uel in fide confirmare, uel de gentilitate in Chriſtianiſmum quotidiè traducere nitebatur, ſi quis exactius noſſe uolet, legat libellum de uita eius, eoq́ue perlecto, quantæ fuerit ſanctitatis, ipſe ſecum expendat. Nos in præſens de ſanctitatis eius imitatore, tum quoque dignitatis ſucceſſore Remberto ſcripturi, ut primum ad illius notitiam peruenerit, ac deinde ab illo adſcitus ſit, explicare aggredimur.

Eccleſia Hāburgenſis.

Anſcharius, 1. Hamburgenſis archiepiſcopus.

Cum Hamburgenſis eccleſiæ, recens, ut diximus, inſtitutæ termini anguſti eſſent, officioq́ue tam amplo, eius antiſtiti demandato, ſumptus inde collecti non ſufficerent, ipſique redituum prouentus frequēti hoſtium irruptione diriperentur: non hac occaſione uir Dei à prædicationis officio, quod in eius geſtis legatio ad gentes uocari ſolet, retardaretur, memoratus Imperator Ludouicus cellam quandam uel monaſteriolum in Gallijs, nomine Turholt, eidem legationi attribuit, ut perpetuis temporibus, illi inſeruiret, ubi cum tempore quodam ſanctus Epiſcopus Anſcharius demoraretur, uidit pueros quoſdam iocantes, inanibus curſibus ad eccelſiam feſtinare, at inter eos quendam, omnium ferè minimum, grauiter incedentem, pueriles leuitates ſolicitè, deuitantem, orationem cum timore & reuerentia peragentem, ſigno crucis frontem munientem, & per omnia tanquam maturæ ætatis hominem, egregiā pre ſe continentiam ferentem. Animaduertens ergo uir Dei ſacram religioſi pueri infantiam, diuini iam cultus & famulatus amore flagrare, accitis ad ſe parentibus eius, didicit Rembertum illum uocari, ijsq́ue conſentientibus, tonſuram ei & eccleſiaſticum habitum contulit, paternaquè ſolicitudine eum commendans, cœpit ſtudiosè illum erudire, ac deinde poſt dies non multos diſcendens, paſtorale officiū ſuamq́ue ad gentes legationē ſtrenuè executus eſt. At puer Rembertus dilectus Deo, magis magisq́ue in grauitate profecit, perdiſcendisq; liberalibus diſciplinis ardenter incubuit: orationibus quoque, cæterisq́ue bonarum rerū ſtudijs intentus, intra paucos annos omni maturitate & ſcientia uirtutū emicuit, atque iam tum, iuxta Pſalmi uocem, concaluit cor eius intra ipſum, & in meditatione eius exarſit ignis, cumq́ue perſcrutaretur, quid ipſi in hac uita degenti potiſſimum expediret, occurrit illi quod à quodam ſapiente dictum eſt, primam philoſophiæ definitionem, mortis eſſe meditationē, idque toto pectore amplectens, toto uitæ ſuæ ſpatio eo connitebatur, ut hanc ſapientię ſummam appræhenderet, ne aduentante morte mœrore poſſet affici, ſi eā non eſſet ante præmeditatus, ſed potius ex impletione ſcripturæ dicentis, Memorare nouiſſima tua, & in æternū non peccabis, quantū humana fert conditio, de peccatorū uel euitatione, uel remiſſione ſecurus, gaudio profundi mereretur.

Remberti pueri grauitas.

Pſ. 38.

Eccl. 7

Porrò uenerandus præſul Anſcharius, qui eum diuino manciparat cultui, ſicut in uitæ eius geſtis habetur, quæ illi euentura, uel ab illo gerenda eſſent, penè omnia uel per ſomnium, uel per intimam in mente reuelationem prænoſcere ſolitus erat. Eam autem intimam in mente reuelationē ſcriptores uitæ eius quippiam eiuſmodi eſſe arbitrantur, quale in Actibus Apoſtolorum crebro habetur: Dixit autem ſpiritus illi uel illi diſcipulo. Non igitur debet incredibile uideri, uirum ſanctum non caſu aut fortuito, ſed diuinæ admonitionis inſtinctu, quem occultiori ſenſu, utpotè uir ſpiritualis, in anima percipere ſolebat, felicem hunc, de quo loquimur, puerum tanto paternæ beneuolentiæ affectu diuino adhibuiſſe miniſterijs, immò potius ſi attendatur ratio conuerſationis, & quo deinceps pacto ſemper ab illo tractatus & habitus eſt, ueriſimile apparebit, perſpicuè à Deo id illi fuiſſe reuelatum, q; eum in epiſcopatu eſſet habiturus ſucceſſorem. Nam cum primo diſcendis artibus & diſciplinis ſcholaſticis traditus, ac deindè à ludimagiſtris dimiſſus, atque è ſchola egreſſus eſſet, mox cum ſanctus epiſcopus indiuiduum ſuæ legationis comitem habere uoluit, uenientemq́ue è ſupradicto monaſteriolo, eum nutriendum commendauerat, cum gaudio ſuſcepit, omniumq́ue factorum ſuorum

Act. 8. 10. 11.

Indiuiduus fit Anſcharij comes.

rum fecit conſcium, quibus ille tum occultè, tum pa
lam cum omni pietate Deo inſeruiebat. Cumque die
quondam iuata mntem ſimul nrarioni incumberent,
eaque finita è templo eſſent eaituri, quaſi ſecretioris
gratiæ munus in diſcipulo ponrifea agnoſcens, eum
his compellat uerbis: Oportet te, fili Rembette, ſem
per illi gratias agere, qui de turbulentis ſeculi flucti
bus ad portum quietis te uocauit, cui cum te citra
dubium uideam animum applicare, amore tui rene-
ri me fateor, nec dubites, quin hic amor, ꝙ ad me at-
tiner, ad finem uſque uitæ erga te ſit perſeueraturus.
Cui ille reſpõdit: Indignus ſum Domine tanta erga
me beneuolentia tua, attamen quia tam te mihi be-
nignum & humanum exhibes, oro ut meritis & pre-
cibus tuis apud Dominum mihi obrineas, ut io futu
ra uita præmiorum tuorum merear eſſe particeps.
Tunc ſanctus epiſcopus, cuius mentem ex diuina il-
luſtratione ſæpè futura præuidiſſe diaimus, his qui-
dem ſancti Remberti uerbis nullum reſponſum red
didir, poſt triduum uerò cum iam anaia nimis eum
teneret ſolicitudo, quamobrem huic peritioni ſuæ
oihil reſpondiſſet epiſcopns, ita eum cooſolatus eſt:
Iam obtinni à Domino, ut in luturo ſeculo, ſicut pe
tijſti, ab inuicem non ſeparemur, ubi ita æternæ bea-
titudinis erimus participes, ſi noſtris ad eam uiribus
poſſe pertingere non præſumamus, qnod eſt crimen
ſuperbiæ, per quam ceciderunt, qni operantnr iniqui
tatem, nec rurſum deſidia torpentes obliuiſcamur il
. 35. lins, quod in Pſalmis habetur, In Deo faciemus uir-
Pſ. 59. tutem, ſed quotidiè demus operam, ut, quemadmo-
107. dum ſanctus Gregorius admonet, bonũ opus habea-
tur à nobis in uoluntate, & ita conſequenter confida
mus, ꝙ ur idem ſanctus pootifex ait, ea diuino adiu-
torio erit etiam in perfectione. Quod ſi quempiam
mouet, cur triduo diſtulerit ſanctus epiſcopus huic
quæſtioni ſatisfacere, meminerit nos dixiſſe quidem,
mentem eius diuina gratia ſæpè fuiſſe illuminata ad
prænoſceoda futura, interim tamen hac de re in eius
uita ita ſcriptum haberi: Ad omnia ergo, quæ fortè
præcipua definire debebat, ſpatium cogitandi habe-
re uolebat, nec quicquam temerè diſponebar, anre-
quam gratia Dei illuſtratus in mente ſua ipſe ſenti-
ret, quid melius eſſet, ſicque ſuperna uiſitatione cer-
tificatus in mẽte, ſine cunctatione quæ agenda erãt,
diſponebat. Hæc ex illius uita oportunè nos inſeruiſ-
ſe lector intelligat, ut hoc teſtimonio doceremus, ni
hil eum ad preces ſanctiſſimi diſcipuli ſui Remberti
ti teſpondiſſe, niſi quod tridui ſpatio mẽti eius ſpiri-
tus ſanctus iofudit iuxta ſenrentiam, quam iam ante
ex Apoſtolorum Actibus protulimus.

Accedit uerò ad præſagiom uirtutum beati niri,
uiſio quædam procuratori antiſtitis de illo oblata ea
nocte, qua primum uenit Hamburgum, cum ille pri
mos adoleſcentiæ annos ageret: Videbatur enim pro
curatori, uidiſſe ſe Rembertum ſedentem in faſti-
gio oratorij, atque imum eccleſiæ ſignum in cælo ap
paruiſſe, ab eoque ſigno ligamen lincum, ut aſſoler,
inſtar funis demiſſum uſque ad illum, depẽdiſſe, per
quod ille ſignum ipſum hilariter traxiſſe, eiuſque ſo
no ſuauiter oblectatus eſſe uidebatur, cui nimirum
Exod. ſomnio congruam ex ipſis ſcripturis diuinis ioter-
28. pretationem iouenimus. Precipirur Moyſi à Domi-
no, ut inter alia ſacerdotum myſtica indumẽta, hæc
etiam fiant: Deorſum ad pedes, inquit, eiuſdem tuni-
cæ per circoitum quaſi mala Punica facies ea hya-
cintho, & purpura, & cocco bis tincto, & byſſo retor
ta, miatis in medio tintinnabulis. Cur uerò hæc
tintinnabula adiungi iuſſa ſint, paulò infra ſubiun-
gitur his uerbis: Vt audiatur ſonirus, quando ingre-
ditur & egreditur pontiſex ſanctuarinm io conſpe-
ctu Domini, & non moriatur. Sacerdos ingrediens *Grego-*
uel egrediens moritnr, ſi de eo ſonitus nõ audiarur, *rius li-*
quia iram contra ſe occulti iudicis exigir, ſi ſine ſoni- *bro 2.*
tu prædicationis incedit. Qnia igitur futurum erat, *Paſto-*
ut ſummo Eccleſiæ gradu conſcenſo, uir Domini ſpi *ralis*
ritalibus ornamentis eniteret, nr etiam prædicatio- *curæ,*
nis officium inſigniter eaecutus prnbaretnr, rectè in *cap. 4.*
faſtigin templi, qund apicem pontificalem ſignificat,
cum doctrinæ ſuauiſſimo & cœlitus concitato ſooi-
tu ad conuoeandam ad Dei ſeruitium & cultum ſa-
cram Chriſti plebem, ſediſſe uiſus eſt. Hoe nanque
in hac uiſione perſonans eius attracto ſignnm cœle-
ſte ſignificare poteſt, quod in pontificis ueſte tintin-
oabula deſignant. Vt uerò etiam cætera, quæ de ſcri-
pturis diuinis propoſuimus, ſacerdotalis habitus or
namenta ſpiritaliter in ſeipſo ſemper exhibuerit, ad
profectum & imitationem eorum, qui hæc lecturi
ſunt uel audituri, proſeremus. Malis qnippe Puni- *Mala*
cis utebatur, in quibus multa ioterius grana uno ex- *Punica*
terius cortice teguntur: quia multiuariam uirtutum
operationem uno charitatis mnnimine nndique te-
ctam habebat. Hæc autem mala Punica ea purpnra,
& hyacintho, & cocco bis tincto, & byſſo retorta fa-
cta erant, quæ cuncta illi aptiſſimè conueniuot. Nã
toto deſiderio ſemper inquirebat cœleſtia, quæ per *Hya-*
hyacinthũ deſignantur, & pro Chriſti nomioe etiã *cinthus*
martyrium ſuſcipere paratus fuit, qund oobis purpu *Purpu-*
ra innuit: Dei quoque & proximi flagrabat amore, *ra.*
quod per eoceum bis tinctum exprimitur, & ſicut *Coccus*
byſſus è terra orta longo eaercitio ſiccandi, tnnden- *bis tin-*
di, purgandi, coquendi, & nẽdi gramineum amittit, *ctus.*
& candidum induit eolorem, ita ipſe cum magoo cõ
tioentiæ labore natiuum ueluti eaaudans humorẽ,
Deo dignæ puritatis & caſtitatis decorem ſolerti &
infatigabili ieiuniorum, uigiliarum, orationis, lectio
ois patientiæ & humilitatis inſtantia adeptus eſt.
Quibus omnibus tintinnabula habuit permiata, qui *Tintin*
raro ab ore eius aliud, quam prædictarum uirtutum *nabu-*
ſuauiſſimus ſonitus audiebatur, qui itidem operum *la.*
eius ſublimitate auditorum animis commendaba-
tur, ſicut etiam ſequens opnſculi huius textus maoi-
feſtius oſteodet.

Cum adhuc eſſer in miniſterio deceſſoris ſoi do-
mini Anſcharij, apparuit ei Arnulphus presbyter iã
pridem defunctus, & percontanti quo in ſtatu res
eius eſſent io illo ſeculo, dolenter reſpondit: Ego cũ
adhuc in corpore eſſem, ſalutem animæ meæ negli-
genter curabam, nec ſeruabam eam, quæ meam de-
cuiſſet perſonam, morum grauitatem, ocio ſæpè na-
cans, & qnandoque eriam tempore iodicti ieiuoij car
nem comedens, aliaque ſimiliter uetita in cibo & po
tu frequenter uſurpans, ob quas culpas hactenus in-
dignus fui admitti ad conſpectum Dei. Sed ſi tua fra-
ternitas pane & ſale & aqua contenta, à cæteris ali-
mentis interim abſtinens, quadraginta dierum ieiu-
oium pro me ſuſcipere uellet, credo per Dei miſeri-
cordiam huius repulſæ, quam patior, pœnã me abſo
lutum iri. Cui cum ille ſe ita faturum, ut ipſi uideba- *40. dies*
tur, eſſet pollicitns, expergefactus moa ut epiſcopũ *pane et*
conueniendi copia oblata fuit uiſionem omnem illi *aqua ui*
eapoſuit, acceptoque ab eo conſilio, per dies quadra- *ctitat.*
ginta non niſi pane ſolo & aqna uſus eſt, qoo tempo-
re tam immaoi dolore dentium cruciabatur, ur paoẽ
illis mandncare noo poſſet. Itaque panem manibus
contritum & comminutũ aquæ imnuſcebat, & pro
dentium leuamento inſtar pultis emoliebat, in quo
tamen ad abſtinentiæ augmentum etiam ea deerant,
quæ in ſimplici panis decoctione eſſe poſſunt, pura
ius alimenti, & ſoporis ſuauitas. Expletis autem hu-
ius abſtinentiæ diebns, presbyter ille, pro cuius ſalu
te

te hæc agebantur, per uiſum apparuit cuidam fœminæ, dinturna loboranti paralyſi, cui longus quidem *Homilia 15 in Euãgelia.* languor mẽbra tenuit, ſed tamen, ut de Seruulo beatus Gregorius dicit, eadem membra à bono opere nõ ligauit. Quotidiè enim ſe ad eccleſiam deportari faciens, uerbũ uitæ illic delectabiliter audiebat, hymniſque & laudibus Dei diu noctuque uacabat. Huic ergo, ut diximus, in uiſione apparens iam dictus preſbyter, petijt ab ea, ut gratias ageret ſeruo Dei Remberto pro cibi ac potus parſimonia, eius cauſa tolerata, quam uſqueadeo ſibi profuiſſe aiebat, ut prius negatum ipſi Dei conſpectum, & cœleſtis aulæ ingreſſum, propter eam iam permiſſum ſibi gauderet. *Sap 3.* Porrò Rembertus, inquit idem, inter eos adſcribetur, de quibus canitur, Fulgebunt iuſti, & tanquam ſcintillæ in arundinero diſcurrent, *Pſ 83.* & de quibus Pſalmographus ait: Ibunt de uirtute in uirtutem. At uerò eiuſmodi uiſionibus uir Dei nunquàm animo efferebatur, ſed humilitatis tutiſſimo ſemper incedens itinere, ita uirtutum quotidiè gradus altiores ſcandebat, ut illam beatiſſimi pontificis Gregorij ſententiam *Hom. 7 in Euãgelia.* ſemper ob oculos ferre uideretur, qua ille dicit: Magnus unuſquiſque eſſe ſtudeat, ſed tamen aliquo modo eſſe ſe neſciat, ne, dum ſibi magnitudinem arroganter tribuit, amittat. Quandiu ergo fuit in corpore uir Domini Anſcharius, ſeruus Chriſti Rembertus præ cunctis illi familiarius adeſſe ſolebat in omnibus, quemadmodum libellus geſtorum eius, cuius aliquoties mentionem fecimus, ab ipſo Remberto & alio quodam eius condiſcipulo editus, teſtatur, in quo libello ubicũque commemoratur quidam eius fidiſſimus diſcipulus, quod crebro illic lector offendet, Rembertus deſignatur, ſed quia, ut diximus, cũ alio quodam illa S. Anſcharij geſta ipſo edidit, rei ueritatem tacito ſuo nomine indicare uoluit, ne de ſe familiaritatis illius gratiam iactanter proferre uide*Ioã. 13 19. 12.*retur. Ita nanque etiam beatus euangeliſta Iohannes in ſuo facit euangelio, perſonam ſuam quadam circunlocutione potius, quàm proprij nominis expreſſione ſubindicans. Quàm autem in hac familiaritate apud ſanctum epiſcopum uir Dei Rembertus ad extremum uſque conſtanter perſeuerauerit, ex uerbis iam dicti libelli ſatis poteſt intelligi, quibus obitus eiuſdem epiſcopi ita commemoratur: Percepta Dominici corporis & ſanguinis communione, ſanctus Pontifex Dominum deprecabatur, ut quicunque in eum quoquo modo peccaſſet, diuina hoc ei pietas remitteret. Deinde uerſiculos iſtos cœpit frequentius *Pſ. 24.* repetere. Secundum miſericordiam tuam memento mei tu propter bonitatem tuam Domine. & *Lu. 18.*: Deus propitius eſto mihi peccatori. & *Pſa. 30*: In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum. Cumque hæc ſæpius repeteret, & deficiente anhelitu iam ea frequẽtare non poſſet, cuidam fratri præcepit, ut hæc uice illius frequentando caneret. ſicque oculis in cælum intentis, Domini gratiæ commendatum ſpiritum exhalauit. Hic ergo, quem ſuo loco uerba orationis crebro repetere uoluit, Rembertus fuit, cui uoce deficiente ſua, deſiderij ſui uerba commendans, per eũ compenſare ſe non dubitauit, quicquid ipſe iam moribundus minus poſſet orando præſtare. Nam & ob uitæ eius meritum, pro ſe illum exaudiri credidit, & quod ille feciſſet, nihil ab eo diſcreuit, quod à ſeipſo factum eſſet: quãdoquidem cor unum & anima una, unus ſpiritus & una fides erat ſemper in eis.

Deniq; cum in illa ægritudine, qua confectus ex hac uita migrauit beatus Anſcharius, quæreretur ab illo, quid conſilij daret de eligendo ipſi ſucceſſore, & quidam etiam eius de Remberto ſententiam noſſe cuperent, reſpondiſſe fertur, non hoc ſui eſſe miniſteri definire, cum multorum animos fortaſſis in epiſcopatu offenderit, quàm offenſionem amouere potius deberet, quàm eoipſo augere magis, ꝙ talem ſibi ſucceſſorem nominaret, qui ſua fortitan inhabilitate grauaret ſubditos, & inde acerbæ contra ipſum querimoniæ naſcerentur. Attamen de Remberti meritis noſſe uos uelim, inquit, quia dignior ille eſt ſede archiepiſcopi, quàm ego ſubdiaconi functione. *Teſtimoniũ S. Anſcharij de Rẽberto.* Hæc ille ſanctus epiſcopus ingenti humilitatis ſtudio de ſe dixit tanquàm uerus obſeruator illius monaſticæ regulæ, quam ipſe etiam olim perfectè excoluit, quæ ſic habet: Septimus humilitatis gradus eſt, ſi non ſolum omnibus inferiorem ſua ſe lingua pronunciat monachus, uerumetiam intimo cordis credat affectu, humilians ſe & dicens cũ Propheta: Ego *Pſa 21* autem ſum uermis & non homo. Solent enim ſancti uiri etiam tunc, cum fortia agunt, de ſe ſentire uiliter, ſicut de ſeipſo ſanctus Dauid, coram arca Domi*2. Reg. 6.*ni ſaltando, regni ſui potentiam deſpiciens, dixit Ludam, & uilior fiam pluſquàm factus ſum, & ero humilis in oculis meis. quò pertinet etiam illud Apo*Phil. 2*ſtolicum: Implete gaudium meum, ut idem ſapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes, idipſum ſentientes, nihil per contentionem, neque per inanẽ gloriam, ſed in humilitate ſuperiores ſibi inuicem arbitrantes. Et prius quidem, hoc eſt, Prophetæ teſtimonium, beatus Anſcharius ita in ſeipſo obſeruare ſolebat, ut de ſe intus humilia ſentiens, honorem foris non expeteret, quaſi dicẽs: Ludam, & uilior fiã, nec rurſum per hoc quod uilem ſe extrinſecus exhibuit, intus intumeſceret, impleret potius quod ſequitur, Et ero humilis in oculis meis, id eſt: Qualem me foris deſpiciẽs exhibeo, talem me intus attendo; quo ſanè contemptus ſui ſtudio etiam illud impleuit, ꝙ ex Apoſtolo attulimus, ut omni contentione & uana gloria profligata, per humilitatem alios ſe ſuperiores arbitraretur. Vnde etiã, ut antè iam diximus, potioris meriti Rembertum eſſe affirmauit, quam eſſet ipſe. Sed quamuis ille humilitatis cauſa ita de ſe dixerit, noſtrum tamen non eſt, quemlibet eorum alteri anteponere, ſed ſentire potius meritis fuiſſe pares, quos & unius fidei deuotio, & eiuſdem miniſterij uel functionis, licet diuerſis temporibus, executio commendet æquales, uel æqualiter commendet. Quanquàm autem, uti ante dictum eſt, ſanctus pontifex ob uitandam aliorum offenſionem, non libenter illis indicauit, quem putaret idoneum ſucceſſorem, ne ſuum tamen Rembertum, omnium penè ſecretorum ſuorum conſcium, hac gratia in extremis defraudaret, triduo ante obitum rem ſecretam illi expoſuit, indicans illum poſt ſe ad pontificatus eius apicem promouendum. At illo renitente, & ad tantum miniſterium nec uiribus, nec meritis, ſe idoneũ proclamante, ſanctus epiſcopus dixit, ſic eſſe a Deo conſtitutum, ut ita fiat, adhibuitque congruẽtes adhortationes, ut ſuam uoluntatem diuinæ ordinationi accommodaret, & cum ſancto Thoma apoſtolo diceret: Dominus meus es tu, & ego ſeruus tuus, fiat uoluntas tua. His auditis, beatus Rembertus deſtitit ultra reluctari, ꝙ ſanctum epiſcopum diuinitus hæc accepiſſe intelligeret, neque etiam uel in clero uel in populo ulla reſedit, quem è pluribus potiſſimũ *Eligitur Anſcharij ſucceſſor.* eligeret ambiguitas, ſed eodemipſo die, quo ſanctus Anſcharius ſpiritum Domino reddidit, beatum Rembertum concorditer omnes elegerunt. Porrò ita electum, ad glorioſum tunc temporis regẽ Ludouicum adduxerunt uiri uenerabiles, Theodoricus Mindenſis epiſcopus, & Adelgarius Abbas monaſterij nouæ Corbeiæ: ſuſceptusque honorificè à rege, cũ ponti*Ita dicitur Sa-*ficalis baculi cõmendatione, epiſcopatus eſt dominiũ adeptus

xonica Corbeia propter Gallicam, quæ eſt Saxonica parens.

adeptus Porrò in literis Romanæ ſedis pôtificum, à quibus Archiepiſcopi priuilegium illi ſedi, quam tûc Rembertus ſuſcepit, collatum eſt, etiam hoc continetur, ut quia propter nouellam eiuſdem ſedis inſtitutionem, & necdum cônerſos ad fidem populos, ſuffraganei non habentur epiſcopi à quibus decedente uno, alter archiepiſcopus conſecretur. palatinæ interim prouidentiæ ſuccedentium per tempora pontificum conſecratio ſit commiſſa, donec numerus ſuffraganeorum epiſcoporum, canonicè eum conſecrare debentium, ea gentibus ſuppleatur. Cum huius ergo tenoris inſinuatione, ut loquitur hiſtoriæ huius author, ordinandum eum, nempe ſanctum Rembertum, rex Ludouicus miſit ad Lintbertum Archiepiſcopum Moguntinum, à quo iuſſu eius ita eſt conſecratus, ut non ſine Dei prouidentia factum uideatur, ut ad eius conſecrationem non unius, ſed duarũ eccleſiarum metropolitanarum conuenirent ſuffraganei, puta Lintuuardus Paderburnẽſ. epiſcopus Moguntini, & iam dictus Theodoricus Mindẽſis epiſcopus, Colonienſis Archiepiſcopi ſuffraganeus. Quos ita permiatim adeſſe placuit, ut tam huius conſecrationis actio, quàm etiam domini Anſcharij in eadem ſede non diſſimili modo facta ordinatio, argumento eſſent, q huius ſedis epiſcopi conſecratio tantiſper palatinæ eſſet commiſſa prouidentiæ, donec conſecrantium numerus ea gentibus ſuppleatur.

Fit monachus Corbeienſis.

Tenebatur autem ſanctus Rembertus iam olim uoto eiuſmodi obſtrictus, ut poſt S. Anſcharij obitum mox & propoſitum & habitum monaſticum amplecteretur. Quamobrem communicato cum pontificibus, qui ipſum conſecrarant, conſilio, ſtatim ut ordinatus fuit, ad nouæ Corbeiæ monaſterium properans, illius profeſſionis habitum ex toto ſuſcepit: côuerſationis autem illius profeſſionem ita fecit, ut obedientiam, & conuerſionem morum, & ſtabilitatem ſecundum regulam ſancti Benedicti exhiberet, quatenus labores & occupationes ſuſcepti Epiſcopatus permitterent. Atque ut huius promiſſionis effectui ueracius aſſueſceret, aliquem ex fratribus monaſterij ſibi permitti orabat, ut quia ipſi in eo permanere non liceret, pro ſui conſolatione poſſet cum illo aſſiduè inde meditari, & uſum quendam ſibi parare ſnata regulæ moderamen, quam ampleaus eſſet, ſe gerendi. Adiunctus autem eſt illi hoc petenti quidam inſignis conuerſationis uir, gradu diaconis, nomine Adelgarius, qui illius monaſterij Abbatis, cuius ſupra meminimus: germanus frater erat, atque eiuſdem cum eo nominis. Atque hic uir uenerabilis, qui & côuerſationis eius ſedulus imitator, & in dignitate ſucceſſor fuit, adhuc hodiè ſupereſt, cum multis alijs id aſſirmans, q ſanctus Epiſcopus, cuius uitam ſcribimus, ea occaſione curæ paſtoralis nullam monaſticæ perfectionis iacturam fecerit, imò uerò ex illis ipſis, qui in monaſterijs degunt, nullus bonorũ operum inſtrumenta, quæ illorum regula commemorat, æquè ac ipſe excoluerit, cuius ſanè res geſtæ uix à nobis explicari queant, porrò quotidianã eius cum Deo conuerſationem, & animum cælo ſemper intentum, noſtræ ſcientiæ tenuitas nedum uerbis exponere, ſed nec expendere ſatis poteſt. Graue certè exiſtimabat & permoleſtum, tempus ullum Dei opere uacuũ tranſigere, itaque orationi lectio, & lectioni ſemper oratio ſucceſſit, & ſi quid accidiſſet, quod illum ab oratione impedire uideretur, ſemper tamẽ quæ iuſta ſunt agens, ſine intermiſſione oraſſe cenſendus eſt, ut docet beatus Auguſtinus. Qui enim in diuino uerſatur officio, eius dicta factaque omnia pro oratione computantur. Vigiliarum uſum moderate agebat, abſtinentiæ modũ illum tenuit, ut quotidiana illi eſſent ieiunia, & refectio ſatietatem fugiẽs: qua in re id obſeruabat, ut iuxta beati Hieronymi ſententiam, ita corporis frangeret appetitum, ut ad lectiones, & pſalmodiam, & altaris pontificatusque miniſteria uires non deficerent. Nihil enim prodeſt, ut ait idem Hieronymus, biduo triduoque tranſmiſſo uacuum portare uentrem, ſi pariter obruatur, ſi cõpenſetur ſaturitate ieiunium. Ilico mens repleta torpeſcit, & irrigata humus, ſpinas libidinũ germinat. Quod uir Dei, ut diximus, in ſe cauere uolens, eiuſmodi ieiunij moderamen tenuit, quale Dominus in Euangelio, Iudæos arguens, q nec Iohannem ieiunantem, nec ipſum manducantem & bibentem ſuſciperent, ſubindicat, dicens: Et iuſtificata eſt ſapiẽtia à filijs ſuis, oſtendens filios ſapientiæ intelligere, nec in abſtinendo, nec in manducando eſſe iuſtitiã, ſed in æquanimitate tolerandi inopiam, & in temperantia per abundantiam non ſe corrumpendi, atque opportunè ſumendi uel non ſumendi ea quorum nõ uſus, ſed concupiſcentia repræhendenda eſt.

Hieronymi Epiſtol. 22. ad Euſtochiũ.

Ibidẽ.

Matt. 11.

Hæc ſũt uerba Auguſtini, quæſtionũ Euãgelicarũ lib. 2. cap. 11.

Quicquid etiam ad uſus & ſuſtentationes pauperum beatæ memoriæ deceſſor eius inſtituerat, nulla id ex parte ipſe abrogauit, ſed curam & ſtudium omne adhibuit, ut quæcunque in eos uſus deputata eſſent, non modo nullam ipſius temporibus caperent detrimentum, ſed eius opera nonnihil potius quotidiè acciperent incrementi. Erat. n. pro indigentiũ leuamine & ſolatio domus hoſpitalis in eius diœceſi conſtituta, tam abundè rebus neceſſarijs atque ſubſidijs inſtructa, ut nullibi uel copioſius, uel prudentius id curatum ſciamus. At uerò etiam extra diœceſim ſuam ubicunq; eſſet, ſemper habebat à ſe quoſdã inſtitutos, qui erogandos pauperibus nummos in ſaccellis circumferrent, & ipſe etiam in hunc uſum ad zonam ſuam appenſum habebat marſupium, ut ſi abſente interdum ſuo eleemoſynæ diſpenſatore, inops aliquis occurreret, ad manum haberet pecuniã, quam illi largiretur. Solicitus enim hoc curare ſolebat, ne quis eiuſmodi abſque leuamento ab ipſo diſcederet, & ad idem ſtudium perpetua adhortatione ſuos inuitabat, ita dicens: Non debemus cunctanter opitulari egenis omnibus quando quis eorũ ſit Chriſtus, uel quando ille ueniat ad nos, ignoramus. Simul autem, iuxta beati Gregorij admonitionem, etiam eleemoſinam uerbi inceſſanter faciens, doctrinæ ſalutaris ſtudio iugiter inſtabat, non immemor, dictũ eſſe ab eodem ſanctiſſimo pontifice, plus eſſe, uerbi pabulo uicturam in perpetuum mentẽ reficere, quã uentrem morituræ carnis terreno pane ſatiare. Hac de cauſa libellum quandã, ex dictis huius ſanctiſſimi Gregorij, lectori utilem confecit, & ſua manu deſcripſit, atque etiam epiſtolas aliquot plenas ædificationis ad diuerſos compoſuit, è quibus una eſt ad quandam Dei famulam, in monaſterio degentem, cæteraſque ſorores ibidem Domino ſeruientes. Hæc autem Chriſti ancilla, de qua loquimur, neptis erat uenerabilis epiſcopi Lintuuardi, cuius ſupra mentionem fecimus, qui ſe ſancto uiro omni deuotionis affectu deuinxit, & nõ modo ipſe eius ſanctitatis amator fuit, ſed etiam omnes ad ſe quoquo modo pertinentes, illi commendare ſtuduit, hanc præſertim, de qua agimus, ab infantia Deo oblatam, & in uirginitate permanentem neptem ſuam, quæ etiam propria ſua deuotione id promeruit, ut unicam dilectionis ſuæ filiã uir ſanctus eam appellare ſoleret. Quę licet nomen ſuum uitandæ iactantiæ cauſa palam noluit edicere, at nos tamen eam epiſtolam ad ſacratarum uirginum ædificationẽ, tacito eius nomine, cui ſpecialiter ſcripta eſt, hic inſeremus, ita ſe habentem:

Benignitas in pauperes.

Hom. 6 in Euãgelia.

Epiſtola S. Rẽber-

Chariſſimæ filiæ N. cæteriſq; uirginibus & ſponſis Chriſti,

Si ad ſacras uirgines, in qua nihil de ſtylo mutatum eſt

Chriſti, Rembertus gregis Dei uilis ſeruulus, in Domino ſalutem. Frater Adalgarius, nuper à uobis rediẽs, dixit mihi grauiter uos ferre, ꝙ paruitatis meę literas raro ſuſcipiatis. Quod mihi emendare cupiẽti, quod ſcribere debeam, nihil conuenientius occurrit, quàm ut uos de ueſtræ ſanctitatis commoneã propoſito. Si ergo ad ſublimiſſimam gloriam peruenire uultis, omni uirtute incorruptionem corporis ac ſpiritus excolere debetis. Interiori enim fotu ac pabulo puritatis, ſubminiſtrari neceſſe eſt etiam exterioris hominis caſtitatem, eamque iugiter ad perſeuerantiam perpetuæ incorruptionis, animari. *Veræ uirgines.* Illæ nanque ſunt ueræ atque incorruptæ uirgines Chriſti, non quæ metuunt, ſed quibus nõ libet fornicari. Quod donum ſi per Dei gratiam adeptas uos ſenſeritis, quanto magnæ eſtis, ut ſancta monet ſcriptura, humilitate uos in omnibus, & coram Deo inuenietis *Eccl. 3* gratiam. Ea enim uia peruenire debetis ad Chriſtũ Dominum & ſponſum ueſtrum, quia ipſe dixit: Diſci *Matt. 11.* te à me, quia mitis ſum & humilis corde. Curandum itaque eſt, ut omni cuſtodia mens ſeruetur à ſuperbiæ tumore, non enim ante oculos Dei uacuè tranſuolant cogitationes ueſtræ. Intus ergo uidet Deus, quod mentem eleuat, & idcirco foris permittit inua *Oſee 5.* leſcere, quod deponat. Dicit quippe per Oſee contra *Lib. 26* Iſraelitas Deus: Spiritus fornicationis in medio eo *in Iob,* rum, & Dominum non cognouerunt. Qui ut oſten *cap. 12* deret, ſicut dicit beatus Gregorius, ꝙ cauſa libidinis ex culpa prorumpat elationis, mox ſubdidit, dicens: Et reſpondebit arrogantia Iſrael in faciem eius, ac ſi dicere: Culpa, quæ per elationem mentis in occulto latuit, per carnis luxuriam in aperto reſpondebit. Proinde per humilitatis cuſtodiam ſeruanda eſt mũditia caſtitatis. Si enim pie ſpiritus ſub Deo premitur, caro illicitè ſuper ſpiritum non leuatur. Habet quippè ſpiritus commiſſum ſibi dominium carnis, ſi tamen ſub Deo recognoſcat iura legitimæ ſeruitutis. Nam ſi authorem ſuum ſuperbiendo contẽnit, iure *Ibidem* & à ſubiecta carne prælium ſuſcipit. Hinc eſt enim, *cap. 13* ꝙ longa continentia repentè ſoluitur, hinc, ꝙ plerumquè & uſque ad ſenium uirginitas ſeruata uitiatur. Quia enim negligitur humilitas cordis, rectus index deſpicit etiam integritatẽ corporis, & quandoque per apertum malũ reprobos annunciat, quos dudum reprobos in occulto tolerabat. Nam qui diu ſeruatum bonum ſubito perdidit, apud ſemetipſum intus aliud malum tenuit, ex quo aliud ſubito erupit, per quod ab omnipotente Deo etiam tunc alienus extitit, quando ſe ei per munditiam corporis inhærere monſtrauit. Hæc ergo, filiæ, non ideo ſcribo, ꝙ in uobis quicquam de qualitate ſuperbiæ uel uanæ gloriæ cognouerim: ſed quia uos opto in illarum conſortio eſſe, de quibus legitur, quoniam ſequun *Apoc. 14.* tur agnum, quocunq; ierit. Vbi multos cecidiſſe doleo, uos cautè ambulare deſidero, optoq; ut dicat uobis Dominus & ſponſus ueſter: Tota pulchra es ami *Can. 4* ca mea, & macula non eſt in te. Itaque ſequimini agnum in præceptis ſuis, ut ipſo auxiliante illum ſequi ualeatis in æterna uita, cantando canticũ, quod nemo poteſt dicere, niſi chorus uirgineus, quod perpulchrè explicauit beatus Auguſtinus, uirgines adhortando; Pergite, inquit, ſancti Dei pueri & puellæ, mares & fœminæ, cælibes & innuptæ; pergite perſeueranter in finem. Laudate Dominũ dulcius, quem cogitatis uberius, ſperate felicius, cui ſeruitis inſtantius; amate ardentius, cui placetis attentius, lumbis accinctis & lucernis ardentibus expectate Dominũ, quando ueniat à nuptijs. Vos adferetis ad agni nuptias canticum nouum, quod cantabitis in citharis ueſtris, utiq; talè quale nemo poteſt dicere, niſi uos. Sic enim uidit in Apocalypſi quidam præ cæteris di *Ioã. 13* lectus agno, qui diſcumbere ſuper pectus Domini ſolitus erat. Ipſe uos uidit duodecies duodena millia ſanctorum citharędorum, illibatæ uirginitatis in corpore, inuiolatæ ueritatis in corde. Sequimini agnũ, quia igni caro utique uirgo. Sequimini eum in uirginitate cordis & carnis, quocunque ierit. Quid enim eſt ſequi, niſi imitari? de quo beatus Petrus, Chriſtus, *1. Pe. 2* inquit, pro uobis paſſus eſt, uobis relinquens exemplum, ut ſequamini ueſtigia eius.

Hanc S. Remberti epiſtolam idcirco huc adſcripſimus, ut poſſit uidere lector, quantum ex Apoſtolica *1. Ti. 6* admonitione ſtudium illi fuerit eius, quæ ſecundum pietatem eſt doctrinæ, & quam in ipſa doctrina potens fuerit etiam alios exortari. Præterea autem legationis quoque ſuæ officium, quod ad prædicandum gentibus uerbum Dei, primo quidem ab eius deceſſore ſuſceptum, & deinde quodã ſucceſſionis iure quaſi hæreditarium illi obuenit, impigre executus eſt, ipſe ſanè per ſe, quoties per alias occupationes licuit, eidem legationi inſiſtens, ſemper autem quoſdam illi operi deſtinatos habens præsbyteros, per quos & uerbum Dei gentiles audirent, & ſolatium Chriſtiani captiui acciperent, quique eccleſias longè à ſuæ ſedis eccleſia remotas, quodque grauiſſimũ erat, non ſine magnis pelagi diſcriminibus adeũdas, inuiſerent. Quæ tamen diſcrimina ipſe frequentius & abundantius ſubibat, ita ut ſæpè, quemadmodum *2. Cor. 11.* de ſe quoque Apoſtolus dicit, naufragium fecerit, non raro in id periculi coniectus ſit, ut propemodũ *Ibidem* cum eodem dicere potuerit, Nocte & die in profundo maris fui. Sed profecto aderat ei ſpiritus ſanctus, qui in exterioris hominis corruptione, interiorem renouaret de die in diem, & ſpe futuræ beatitudinis omnia præſentis uitæ aſpera deliniret, & grauia releuaret. Conſolabatur enim continua meditatione ſermonis Apoſtolici, quia non ſunt condignæ paſſiones huius tẽporis ad futurã gloriam, quæ reuelabitur in *Ro. 8.* nobis. Atq; ita quæcunque fuerũt dura laborãti, miteſcere ſolebant eadem propter Chriſtum toleranti.

Porrò ad redemptionem captiuorum penè cunctis, quæ habebat, expenſis, cum multorum adhuc apud infideles detentorum calamitatẽ cernere cogeretur, etiam ſacri altaris uaſa ab illos redimendos impendere non dubitauit, qua in re dum quibuſdam minus ſublimiter intelligentibus non rectè feciſſe uideretur, quaſi in alios uſus conuerteret, quæ ſacris eſſent deputata miniſterijs, & à quodam interrogatus eſſet, cur id faceret, iuſta ratione ſciſcitãti ſatisfaciẽs: Non ignoro, inquit, res eccleſiaſtici officij dignè tractandas, & ſub magna obligatione ad hoc opus eſſe depoſitas, ueruntamen plus eſt apud Deum, per eas ſubueniri captiuis Chriſtianis in anguſtia conſtitutis, quam queat depoſitum eas cuſtodiendi, cumque incumbit neceſſitas è duobus bonis alterum eligẽdi, altero carendi, præferendum eſt illud, quod eſt præſtantius, & id quod inferius eſt, relinquendũ. Vnde etiam ego, ait, cum nullum aliud ſuppetit conſiliũ, non ſum arguendus impietatis, ſi Chriſtianum, qui filius Dei eſt, theſauris eccleſiæ redimo, quandoquidem ſemper inuenire poſſumus, quod ad uſum ſacri miniſterij ſufficiat, irrecuperabilis uerò damni eſt, ſi Chriſtianus in captiuitatis afflictione deficiat. Exempli autem cauſa unum aliquod eius factum commemoremus, in quo ſanè non minus potentia miraculi, quam miſericordiæ opus effulſit. Cum ueniſſet quandoquè ad partes Sclauorum, ubi nouellam recens ad Chriſtum conuerſorum eccleſiam extructam habebat in loco, qui dicitur Sleſuuicum, uidit multitudinem Chriſtianorum in catenis captiuam teneri, in-

ter

ter quas uirgo quædam Deo ſacrata ut eminus illum
conſpexit, tam genu flectendo, quam caput crebro
inclinando, tum honorem illi exhibere, tum eius mi
ſericordiã pro ſui liberatione implorare uidebatur,
atque ut ipſam intelligeret eſſe Chriſtianam, ſublata
altius uoce, cœpit cantare Pſalmos. Tum epiſcopus
miſeratione commotus, cũ lachrymis rogabat Deũ,
ut illi opitularetur, ad cuius preces mox dirupta eſt
catena, qua ad collũ uincta tenebatur, ne tamen poſ
ſet effugere, facile eam impediebant gentiles illi, in-
Libe- ter quorum manus habebatur. At epiſcopus pro eius
rat ca- ereptione anxius, detinẽtibus eam paganis, complu-
ptiuam ra diuerſi generis precia pro illa obtulit, uerum illi
Deo ſa- nullam accipiebant conditionem, niſi eam ſolam, ut
cratam equũ ſuum, quo ipſe ſedere conſueuerat, ipſis daret.
uirginẽ Quod ille uir pius & miſericors non detrectans, &
repente de equo deſiliens, totum illum cum omni-
bus ad eum pertinentibus pro captiua dedit, redem-
ptamque libertate donauit, poteſtatẽ illi faciens quo
uellet abeundi, ex uno opere geminum ſuæ laudis &
uirtutis monumentum relinquens, quòd & efficacia
orationis ſuæ catenam confregerit, & tam egregium
miſericordiæ opus declararit.

2.Ti.2 Cum autem Apoſtolus dicat, Seruum Dei opor-
tet manſuetum eſſe ad omnes, ita ſe in uita ſua geſ-
ſit, ut eius ætate nullus inuentus ſit, qui Moſaicum
illud æque atque ipſe in ſe exprimeret, ꝙ uir mitiſſi-
Nu.12 mus eſſet ſuper omnes, qui morabantur in terra. Inte
rim tamen nonnunquam ſine ullo manſuetudinis de
trimento adeo in inquirendis uel diſcutiendis cauſis
conſtans & immotus in ſua permanſit ſententia, ut
nemine poſſet ab ea dimoueri. Quod aũt nihil hoc
manſuetudini eius detrimenti attulerit, ſatis illúd
argumento eſt, ꝙ contradicẽtibus ipſi nihil unquã
iracundæ commotionis oſtendit, nihil uerbis aſpe-
ris contra illos egit, ſed familiaribus colloquijs &
grata morũ ſuauitate id apud omnes effecit, quod
animo conſtituerat. Interrogatus uerò à quodam fa-
miliariùs, de ſententiæ ſuæ immobilitate, uel cur à
ſententia ſua ſe deduci non pateretur, hæc reſpondit:
Quæcunque uel agere uel omittere debeo, & quæ
mihi in poſterum euentura ſunt, ea ex uiſionibus do-
mini ac deceſſoris mei Anſcharij prædiſco. Solet
enim ille mihi apparens, ipſa ſui uultus qualitate mi
hi iudicare, quo pacto rebus agendis me immiſcere
debeã, quicquid uerò ex eius reuelatione precipio,
nõ poſſum ulla diſſimulatione negligere, quin illud
executioni tradam.

Fertur uerò etiam priſcorum more ſanctorũ quæ-
Sacra- dam feciſſe miracula, nempe cum in Suediam profi-
mento ciſceretur, non raro maris tempeſtatem ſuis orationi-
Confir bus ſedaſſe, cæci cuiuſdam oculos illuminaſſe, id-
matio- que cum pontificali more illum ſacro adhibito chriſ
nis ſa- mate confirmaret, atque etiam quendam regis filiũ
nat cæ- dicitur à dæmone liberaſſe, cui quidem affirmationi
cum. illud adſtipulari uidetur, ꝙ multis adſtantibus epi-
ſcopis ab ore dæmoniaci ſæpius hic clamor edeba-
tur, Rembertum ſolum inter illos dignè ſuo functũ
eſſe officio, & ab illo ſe torqueri. Sed quia noſtris tẽ-
Pſ.11. poribus, ut dicit Pſalmographus, defecit ſanctus, &
diminutæ ſunt ueritates à filijs hominum, nec faci-
le admittitur, quenquam ex huius æui uiris talia fe-
ciſſe, ſatis ſit nos hactenus demonſtraſſe, uirum Dei
Rembertum ſanctitatis appræhendiſſe apicem, id-
Mat.5 que per illos uirtutum gradus, quos in euangelio Do
minus ad promerendam beatitudinẽ proponit, Bea-
ti, inquiens, pauperes ſpiritu, & cætera quæ ſequun-
tur de octonario uirtutum catalogo, quo per gratiã
reſurrectionis ſpei noſtræ implenda perfectio ſigni-
ficatur. Nec miracula illi defuerunt ſpiritualia, quæ
etiã nunc in Eccleſia fieri teſtatur beatus Gregorius,
exponens illa Chriſti uerba, Signa autem eos qui cre *Mar.*
diderunt, hæc ſequentur: In nomine meo dæmonia *16.*
eijcient, linguis loquentur nouis, ſerpentes tollent,
&c. quorum expoſitionem ex eodem ſancto Docto-
re huc adſcribere longum eſt, neque tamen neceſſa-
rium, cum homilia illa, ubi hæc explanantur, in prõ
ptu ſit, ad quam etiam nos lectorem remittentes, cę
ptum de uita beati Remberti opus ad finem tandem
perducere debemus, qui cũ iam ſenio grauari cœpiſ
ſet, cõtinui quoque pedum dolores ad moleſtiæ aug
mentum illi acceſſerunt. Itaque primo apud glorio-
ſum regem Ludouicum, quo commendante Epiſco-
patum ſuſceperat, ac deinde apud eius filios Ludoui
cum & Carolum hoc optinuit, ut inſignis uir Adel-
garius, nouellæ Corbeiæ monachus, illi, ut ſupra di-
ximus adiunctus, ita in adiutorium ipſi confirmare-
tur, ut cum aliqua præpeditus eſſet ægritudine, ille
poſſet circumire diœceſin, adire placita, & quando
exigeretur, in expeditionem uel ad palatium cum co
mitatu ſuo proficiſci, nec multo poſt electio ipſi ſuc
cedendi in illo confirmaretur, & per manus acce-
ptionẽ inter conſiliarios regis numeraretur, idque
aſſentiente Abbate & fratribus monaſterij eius, &
ſancta Synodo hæc omnia approbante.

His ita geſtis, deinceps tanquam à ſecularibus ne-
gocijs expeditior, omni inſtantia magis ac magis an
gere cœpit, quicquid antea boni exercuerat. Nec diu
poſtea in hac uita durauit, cuius quidem obitus ita
ſe fertur habuiſſe, uti nunc deſcribemus. Anno penè
integro ante ſuam è corpore migrationem quibuſdã
fidelibus amicis ſuis ſecretò indicauit, multa ipſi
oſtenſa eſſe ſigna, è quibus colligeret atque prænoſ-
ſet, ſe non diu in hac uita manſurum, eosque, quibus
hæc loquebatur, in corpore ulterius non eſſe uiſu-
rum. Sunt autem, inquit, in his quædam eiuſmodi
præſagia, quæ mihi alijs pateſacere non licet, at ta-
mẽ uiſionem hac nocte mihi oblatam nobis referã,
qua deceſſum meum euidentiſſimè mihi præſigni-
ficatum intelligo. Videbatur mihi, ꝙ in templo quo *Viſio il*
dam, firmiſſimo muro per medium interſepto, ego *li obla-*
ex una parte cõſiſterem, ex altera uerò teneretur do- *ta.*
minus & deceſſor meus Anſcharius, quodque ego in
numerabilem uiderem multitudinem utriuſque ſe-
xus, more eorum, qui aliquid ſolent inquirere, hac il
lacque ſe uertentem, nec quicquam ex ijs, quæ quęre
bat, inuenientem, porrò dominum Anſcharium ex
illis ſciſcitantem quid quærerent, ipſos autem annul
lum meum ſe quærere reſpondentes, at denuo illum
dicentem, ceſſarent annullum quærere, quandoqui-
dem ipſe ſecum illum eſſet habiturus. Hæc dum qui
buſdam, ut diximus, narraret dominus Rembertus,
ex hoc multisque alijs iudicijs ſe certum affirmauit,
ꝙ eo ipſo anno abiturus eſſet è corpore. Vt autem
memoria eius audientium animis per uerba, quæ re
cedens diceret, fortius imprimeretur, ſalutares eis
exhortationes, uti etiam eos optare nouerat, propo-
ſuit, uerbis eius non mediocri ædificationis gratia af
fluentibus. Poſtea autem eis ualedicens, diſceſſit ab
eis, nec ulterius, ut prædixerat, eum in carne uide-
runt. Vt uerò ſomnium hoc, quod iam retulimus,
euidenti effectu in eius obitu, ſicut ipſe quoque intel
lexerat, completum ſit, eo loco cõgruè enarabimus,
ubi dicendum erit, quemadmodum ſancta anima
eius in cœlum ſubleuata ſit, & corpus eius ſepul-
turæ mandatum.

Itaq; duodecimo ante obitum ſuum die ad Bremẽ
ſem eccleſiam perueniens, eodem die morbo corre-
ptus eſt, quo per ſingulas horas ingraueſcente, ille
ſemper Pſalmodijs & ſacris & lectionibus intentus,
ſeſe

ſeſe ad futuram ex hac uita emigrationem ſolicitè præparabat. Quamuis autem languoris immanitas corporis uires omni robore deſtitueret, at tamen animo ſemper inuictus, Apoſtolicam illam præ ſe ferebat fortitudinem, de qua ille dicit. Quando infirmor, tunc fortior ſum & potens. Septimo autem ante obitum die miniſterium ſacræ unctionis cum oleo ſancto exhiberi ſibi præcepit unà cum communione corporis & ſanguinis Domini: cuius communionis ſalutare remedium ad ſupremum uſque ſpiritum quotidie percepit. Cumque iam migraturus eſſet è mundo, conuocatis presbyteris & uniuerſis fratribus, ueniam ſibi dari petijt eorum omnium, quibus fortaſſis quenquam illorum offendiſſet: cumque ipſe uiciſſim condonaſſet omnibus, qui eum quocunque modo læſiſſent, eiſq́; à Domino ueniã precatus eſſet; percepto corpore & ſanguine Domini, ſanctã emiſit animam.

2. Cor. 12.

Sacrã Vnctionem & Euchariſtiam moriturus accipit.

Exit è uita.

Tum uerò incredibilis, omnium gemitus ſubſecutus eſt, inprimis pauperum & egenorum, has inter lachrymas uoces emittentium: Væ nobis ſancte pater, quomodo iam poſt te inueniemus aliũ, tuis eleemoſynis in uictu & ueſtitu hactenus ſuſtentati? à quo deinceps hæc conſequi merebimur? Tibi autem Chriſte, aiebant, ſupplicamus, ut anima famuli tui ſentiat te nunc memorem dictorum tuorum, quibus promittere dignatus es mercedem illis, qui uni ex minimis tuis aliquid ſolatij impenderent. Ipſe autem uir Dei cum adhuc uiueret, humilitatis ſtudio præcepit, ne in templo ſepeliretur. Quod eius præceptum cum tranſgredi non auderent fratres eccleſiæ illius, ſepelierunt eum extra baſilicam prope tumbam ſancti Vuillehadi extra orientalem eccleſiæ murum. Porrò ſepulcrum eius ſanctus Adelgarius, de quo iam crebro ante diximus, qui etiam illi in epiſcopatu ſucceſſit, deſuper extructo, atque in honorem S. Michaelis, ſanctorumq́ue martyrum Stephani & Viti dedicato oratoriolo adornauit. Atque ita impleta eſt uiſio memorata, quod dominus Anſcharius & ipſe intra unã quidem eccleſiam continerentur, ſed interiecto muro à ſe inuicem ſeiungerentur. Eſt enim iam dictum oratoriolum ita illi antiquæ eccleſiæ coniunctum, ut non niſi muro, ad orientem extructo, ab hac in illud aditus præcludatur. In ipſo autem, ut diximus, nouo oratoriolo ſepulturæ datus eſt dominus Rembertus: porrò in ueteri eccleſia dominus Anſcharius requieſcit. Et hoc eſt, quod ille in uiſione dixiſſe uidetur, quòd annulum domini Remberti ſecum habiturus eſſet: his uerbis indicans, quòd dominus Rembertus, iam fide & bona operatione perfectus, non multo poſt ipſi coniungendus eſſet, tam in monumenti uicinitate, quàm in beatæ requiei, quæ in cœlis eſt, feliciſſima perceptione, ſicut olim ex diuini ſpiritus reuelatione illi prædixerat. Per annulum enim, fides ſignificatur, qua nobis imago Dei imprimitur: & quia ille ſolet ad manum, quibus operatio deſignatur, ornamẽtum adhiberi, rectè nimirum per hoc oſtenditur ornamento fidei bonum opus ſemper ineſſe debere: quòd cum dominus Rembertus in ſua conuerſatione ipſius curæ commiſſis ſemper exhibuerit, non incongrue in ipſa futuræ mortis eius præſignificatione multitudo plebis oſtenſa eſt, annulum eius inquirentis: quare id utique ſignificatum eſt, tempore obitus illius eos, qui illi commiſſi fuerant, anxie id deſideraturos, ut exemplis in illo perſpectis longiori ſpatio perfrui mererentur. Sed ut id non impetrarent, tempus poſcebat requiei illius, quam Epiſcopus Anſcharius innuere uoluit, cum plebem ab inquirendo annulo compeſcuit, dicens quòd ſecum illum habiturus eſſet. Eſt uerò ſuper eius ſepulcrum lampas lignea ſuſpenſa, ut perpetuum in illa lumen haberetur. Sub illa uerò lampade in ſepulcri ſuperficie quoddã erat uelamen expanſum, in quo fertur præclarum ſanè cõtigiſſe miraculum, quod quidem, quatenus ex referentium narratione, uel memoria uel intellectu retinemus, hoc pacto eueniſſe conſtat: Nocte quadam illa conflagrarat, & primo non paucæ inde decidebant prunæ in uelũ memoratum, atque mox tota in illud lampas ruit, & in ipſo uelo ita penitus combuſta eſt, ut uelo prorſus nullam attulerit læſionem: quod nulli dubium eſſe debet ob declaranda merita fidelis ſerui ſui Chriſtum feciſſe, qui cũ patre & ſpirituſancto uiuit & regnat Deus per oĩa ſecula ſeculorũ, Amen.

Matt. 25.

Miraculum ad eius ſepulcrum.

MARTYRIVM SANCTI ET Glorioſi Martyris Iſidori, Authore Simeone Metaphraſte.

5 Feb.

CVm uenerandam & diuinam doctrinã Domini noſtri Ieſu Chriſti, ijs datam, qui ipſo ſunt digni diligenter & utiliter eſſet ſecutus diuinus & uenerandus martyr Chriſti Iſidorus, & ſe per diuinas ſcripturas & Chriſti mandata omni ex parte muniuiſſet, animo fuit præclarè ſtabilitus, ſpiritu cõfirmatus, corpore corroboratus: & fuit diuina quadam motus æmulatione in eos, qui carnem ante ipſum exuerant, & martyrium pro Domino ſuſceperant, aduerſus tentationes ſeipſum exercens, afflictioneſq́ue & minas tyrannorum. Sciebat enim, quod fuerat prædictum à diuino ore Domini noſtri & Saluatoris Ieſu Chriſti magni Dei, nempe, quód qui diligit animam ſuã, perdet eam. Quocirca fidem tenẽs omnino immobilem, & conſeruans theſaurum fidei immobilem, acquirẽs ſibi ſalutem & infractam portans confeſſionem, Deo oſtendit cor integrum: eratq́ue omnino à repræhenſione alienus, iuſtus, pius & in omnibus perfectus. Non erat enim in eo macula aut indecorum aliquid, aut inſtabile: non uitium, non malitia, nec quæ ex maligno ſunt mala, eius mentem reddiderunt improbam, ſed moderatè & piè cum honeſtate & temperantia ſuam uitam conſeruans, pure uiuebat & citra repræhenſionem.

Ioã. 12

Accidit autem, ut in Chio inſula eſſent naues cuiuſdam Numerij, qui ducebat exercitum, quomodo ei iuſſerat Decius tyrannus. Erat uerò inprimis uenerandus & glorioſus martyr, Chriſti Iſidorus ex ciuitate magni nominis Alexandria, qui locum quidem tenebat Optionis, non idem autem ſentiebat, quod gentiles, qui erant in Aegypto, qui errorem colebant ex fabulis: ſed colebat & adorabat Deum uiuum, qui eſt Dominus uitæ & mortis, nec ei perſuaderi poterat, ut ſacrificaret ſimulacris neque attendebat edicta Decij Imperatoris. Hũc ergo ſanctum Iſidorum, apud Ducem exercitus Numerium accuſans quidam nomine Iulius, qui locum tenebat Centurionis, ei renunciauit omnia, ut qui inuidia motus eſſet aduerſus martyrem, & ei dicit, Notum tibi ſit Domine mi, quòd Iſidorus dijs non ſacrificat, neque ullam ducit rationem ſanctorũ ſacrificiorum: neque inducit in animum, ut pareat Imperatori Decio. Iube ergo eum duci ante ueſtram poteſtatem & interrogari.

Patria & munus S. Iſidori.

Hæc cum audijſſet dux exercitus Numerius, iuſſit eum ſtatim ſiſti tribunali. Cum is autem adfuiſſet, dixit ei, Quod eſt nomen tuum? Sanctus uerò reſpondens, dixit: Vocor Iſidorus. Dixit Numerius dux exercitus, Tu es, qui magnis & piis legibus Decij Imperatoris non credis, & non uis ſacrificare dijs? Dixit ſanctus Iſidorus, Quinam enim ſunt dij ueſtri, aut quid ſunt, ut ego quoque ijs ſacrificẽ? Nõ ſunt ſimulacra

ſnrda & cęca, & nullo ſenſu pdita? Dixit Numerius:
O malã & improbã huius uiri mẽtẽ. Re uera dignus
eſt multis & ſupplicijs & tormẽtis. Dixit ſãctus Iſido
rus; Dignus ſũ pro Deo meo ferre cõtumeliã, & pla-
gas accipere, & mortẽ ſuſtinere, ut ipſe quoq; me red
dat dignum ſãctis martyribus, q ante me carne ſunt
mortui pro ſancto eius nomine. Scio enim ſpiritu, ꝙ
Ioã. 11 qui in ipſo ſpem collocant, nunq̃ ſunt morituri. Sic
enim dixit: Qui credit in me, etiamſi mortuus fue-
rit, uiuet. Numerius dixit: Sacrificas ne Iſidore, ut ui
uas, an non? Saoctus autem martyr Chriſti Iſidorus
dixit: Etiamſi uelis corpus meum occidere, animæ
Pracla meæ non dominaberis. Decætero puni me, ut uis, &
ra mar ut uis, fac cito. Habeo enim in me, etiam poſtquàm
tyris mortuus fuero, Deum uetum & uiuum. Viuit enim
uox. in me Chriſtus, & ego in eo, nec ceſſabo Chriſtum
confiteri, donec eſt ſpiritus in naribus meis. Nume-
rius dixit: Pare decætero, ò homo, & ſemel ſaltem ſa
crifica. Sanctus dixit Iſidorius: Ne temere nugeris,
non ſacrificabo dæmonibus, neque tibi parebo. Va-
nus enim error te diu tenens, & * planum cõſtituens,
**planũ* ſtudet efficere, ut reliqui per te errent. Mihi autem
id eſt, nunquàm perſuaſeris, fac cito, quod uelis decætero.
impoſto Dixit Numerius dux exercitus: Ego tibi perſuade-
rem. bo, ò Iſidore, meũ audire conſilium. Enſem.n.& gra
uia flagella tibi infligam, donec deos confeſſus fue-
ris. & ſtatim iuſsit eum extendi à quatnor, & boum
neruis uehementer uerberari. Dicebant autem ei ij
quoque, qui aderant: Sacrifica dijs Iſidore, priuſq̃
moriaris in tormentis. Eis dixit ſanctus Iſidorus: Ego
unum Deum eſſe dico, quem confiteor & colo, qui
eſt & nunc fuit & ſemper manet, qui eſt uniuerſorũ
rex & Dominus, & omnium opifex, quem non relin-
quam, nec omnino negabo, ne ego quoque ab eo ne-
ger in die iudicij. Dixit autem Numerius dux exerci-
tus: Viſum ne eſt tibi, non parere mihi? Sanctus dicit
Iſidorus: Nunquàm tibi parebo. Chriſtum enim ti-
meo, qnem adoro & colo. Tunc Numerius dux exer-
citus, uidens eius ſcopum immutabilẽ, eiusq; conſtã
tiam & fortitudinem, cum fuiſſet locutus, & conſul-
taſſet cum ſuis malis aſſeſſoribus, in eum tulit ſentẽ-
tiam, ſic dicens: Iſidorum, qui non paruit legibus, &
dijs noluit ſacrificare, eum iubent leges Decij Cæſa-
ris, enſi tradi.

Spiculator autem eum aſſumens, duxit ad locum
certaminis. Lætabatur uerò ſanctus martyr, prope-
rans ad ſui occiſionem, tanquàm agnus immacula-
tus, & hilari uultu intuens cæli altitudinem, dicebat:
Sancte Domine, benedico te, ꝙ beneplacito & uolun
tate tua me hodiè ſuſcipis in ſancta taberoacula & in
loca quietis. Et cum perueniſſet ad locum, in quo
ſanctus erat conſummandus, orauit ad Dominum,
& dixit; Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte, fili Dei ui-
ui, cum patre ineffabili, & cum ſancto tuo & uiuifico
ſpiritu. Tibi enim Domine gratias agens, hac hora ac
cedo & oro: Domine Deus meus, qui Abrahæ propo
Gẽ. 15 ſitum & ſacrificium habuiſti acceptum, exaudi me in
& 22. hac hora, & ſerui tui preces ſuſcipe, & animam
meam accipe in ſanctas tuas manus. Tibi ſoli Domi-
ne, commendo ſpiritum meum, qui eum mihi dedi-
ſti, & quicunq; te inuocauerit ſolũ uerũ Deũ, in noĩe
meo ſerui tui Iſidori, ſiue in fame ſiue in tentatione,
ſiue in iudicio, ſiue in periculo & afflictione huius,
mundi, ſiue in mari, conſeruetur ab omni periculo
remotus & pacificus. Da autem ei quoque Domine
bonam partem inter tuos electos, & fac cum eo diui
tem tuam miſericordiam, liberans eum ab ea, qua cir
cundatur, afflictione & neceſſitate, propter me, qui
Signo ſacrificor ſancto tuo & terribili nomini. Quoniam
crucis tu es Deus ſolus, qui ab aflictione & neceſſitate re-
dimis eos, qui te inuocant, & te decet gloria in ſecu *per totũ*
la ſeculorum, Amen. Hæc cum dixiſſet, genibus *corpus*
flexis in terram, & ſe ſigno crucis per totum corpus *ſe ar-*
armaſſet, amputatum eſt ei caput & connumeratur *mat.*
in ſacris choris martyrum, & ſimul lætatur cum po-
pulis Patriarcharum, & pro peccatoribus & ijs, qui
eius peragunt memoriam, perpetuo intercedit apud
Chriſtum Dominum noſtrum.

Quidam autem Ammonius, qui erat eius amicus,
fodit in eo loco, & clanculum in poſuit uenerandum
& ſanctum eius corpus, cum nemo auderet eum ſepe
lire. Sic enim iuſſerat iniquus Numerius eum non
ſepeliri, ſed proijci comedendum à uolucribus cæ
li. Is uerò, cuius meminimus, uenerandus uir Am-
monius, cum tenuiſſet pulchram fidem & conſilium
Chriſtianorum & contendiſſet in Helleſpontum,
perfecta ueri certaminis corona redimitus fuit in ci
uitate Cyzico.

Poſt aliquot autem dies cum ueniſſet ex Epheſo
ueneranda & pia Myrope, propter imminentem
Chriſtianorum perſecutionem, & accepiſſet de ſan
cto martyre Iſidoro, quærebat locum, in quo proie- *Venerã*
ctæ fuerat uenerandæ & ſanctæ eius reliquiæ. Quem *da &*
cum cognouiſſet, noctu ad locum accedens, & manus *ſancta*
ſuas orando ad cælum extendens, fuit uoti ſui com- *reli-*
pos, & cum inueniſſet uenerandum & ſanctum cor- *quia.*
pus martyris, cuſtoditum ab angelis & reſplendens
inſtar luminis, cum magno gaudio & lętitia appræ-
hendens reliquias, eas unxit unguento, & cum eas
ſindone munda inuoluiſſet generoſa & præclara hæc
mulier, cum ſuis ancillis eas exportauit, & tulit in
domum ſuam, Deum laudans & glorificans.

Poſt glorioſam uerò & precioſam dormitionem
ſancti martyris Chriſti Iſidori, & inimiciſſimã inre-
remptionem tyranni Decij, & tranſitum perſecutio-
nis aduerſus Chriſtianos, magno deſiderio ſauciati
Chij ciues, in honorem & memoriam huius marty-
ris, uenerandas & precioſas ædes excitauerunt in
eius nomine, & in ijs depoſuerunt eius ſanctas & ue-
neradas reliquias. Sed diuinæ quoque memoriæ Mar- *Tẽplũ*
cianus, qui fuit ſanctus & beatus Oeconomus & preſ *S. Iſido*
byter, qui uenerandum templum ſanctæ Irenes & *ri.*
ſanctæ Anaſtaſiæ, in hac regia ciuitate diuinè excita-
uit, cum in poſterioribus temporibus in ſomnis re-
ſponſum accepiſſet à ſancto martyre, (ab eo enim ui
ſus fuit ſanctns martyr, præcipiens ei, ut excitaret tẽ
plum in ſuo nomine) & à ſomno excitatus ſanctus
Marcianus, diuina fuit captus cogitatione, & extru-
xit ueneraodam ædem, in nomine & ad gloriam ſan-
cti & glorioſi martyris Chriſti Iſidori, prope ſanctam
Irenen, quæ ſpectat ad mare, quam etiam ſimul dedit
ipſi ædi ſanctæ Irenes. Depoſuit enim ſanctus & ma-
gnus uir Marcianus, in ueneranda & ſancta eius ca-
pſa, partem quandam ſanctarum eius reliquiarum,
cum aromatibus, & unguento ſanctificato. Quam-
obrem ab eo tempore per multa miracula oſtendit
propriam uirtutem & in eo loco præſentiam, dans
unicuique diuina gratia ea, quæ ſunt ei conducibilia.
Quamobrẽ & fugauit ſpiritus immundos, & multos *Multa*
liberauit ab infirmitate & à malis incurabilibus, & *eius mi*
eos, qui in mari nauigabant, à tempeſtate & periculo *racula*
conſeruauit illæſos & non paſſos naufragium. Pro- *poſt*
pter hæc ergo & multa alia, gloriam emittimus, ho *morte.*
norem & adorationem Deo, qui per martyrem largi
tur omnibus curationes & miracula ad peccatorum
redemptionem, ad purificationem animarum, & ad
ſalutem corporum: Gratia & clementia Domini no-
ſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & potentia nunc & in ſecu
la ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM

MARTYRIVM SANCTAE ET Glorioſæ Martyris Chriſti Agathæ.

Feb. 5

IMperante illo tempore Decio, cui quo Cæſare: Quintiano autem præſide inſulæ Siciliæ, Italorum prouinciæ, exiit ab eis iniquum & iniuſtum edictum, ut omnes Chriſtiani, qui colebant ueram & piã religionem, morti acerbæ traderentur. Sancta ergo magniq́ue & excelſi animi Agatha, quæ nata quidem erat ex ciuitate Panormitana: erat autem inſigni & claro genere orta, cum audiuiſſet hoc impium ſermone iactatũ eſſe decretum, ilico patria, genere, gloria & uniuerſa quæ eſt ad tempus, ſpecie ac uiſione, atque adeo ipſa quoque uita contempta, armata fuit ad certamina pro Chriſto ſuſcipienda.

Patria S. Agatha.

Quintianus autem Præſes cum audiuiſſet de ſancta & generoſa Chriſti athleta Agatha, quòd formæ pulchritudine ſuperaret omnes ſui temporis adoleſcentulas, quærebat quonam modo Dei uirginem Agatham compræhenderet & ad ſe attraheret. Non ceſſabat itaque quotidie improbam ſuam agitare cogitationem, donec ei liceret œſtrum ſuæ libidinis ad effectum deducere. Quare uenerandam & inſignem Dei ancillam Agatham eo prætextu, quòd eſſet Chriſtiana, iubet compræhendi & ad ſe adduci. Erat autẽ beata Agatha uita & oratione ornata, & inſigni pulchritudine, quæ poterat eximia ſpecie eos, qui ipſam uidebant, ſubijcere. Quintianus uerò Præſes cum eſſet uafer & malitioſus, captus amore uirginis oculum ſuum perturbabat. Similiter autem eius quoque pecunias concupiſcens, non ceſſabat aſſidue cogitare quomodo eam appræhenderet. His ergo modis, quos diximus, furore percitus Quintianus, iuſſit ſanctam Agatham compræhendi à militibus. Milites autem Catania egreſſi, cum ſanctam inueniſſent Agatham, dicunt ei: Exijt aduerſus te decretum à Cæſare & Præſide, quoniam dijs non ſacrificas, qui honorantur ab Imperatore, neque eos colis ritu patrio. Nunc ergo ſaltem pollicere te dijs eſſe ſacrificaturam, ut cũ omni honore & gloria te adducamus ad præſidem Quintianum. Sancta autem Agatha ſuperno auxilio & fide circundata, aduerſus tyrannum præclare armabatur. Lictoribus uerò feſtinantibus eam ſiſtere tyranno, ingreſſa in domum ſuam, cum manus in cœlum extendiſſet, dixit: Domine Ieſu Chriſte, tu ſolus ſcis affectionem mei cordis. Tu ſcis animi mei alacritatem & promptum ſtudium, & meam in te fidem & beneuolentiam. Tu ſis mihi dux aduerſus tyrannum. Iam enim, ò Domine, morte eſt à me affectus & conculcatus. Et nunc oro te Domine, ne glorietur hic uir exitioſus & malitioſus, quòd polluerit meum corpus in quo uixi hucuſque honeſtam & glorioſam uitam: ſed feſtina & uince diabolum & eius miniſtrum Præſidem, ne dicat, Vbi eſt Deus eius? tanquàm ſacrificiũ & oblationem meas accipiens lachrymas, in odore ſuauitatis: Quoniam tu es Deus ſolus, & te decet gloria in ſecula, Amen.

Chriſto preces offert.

Et cum ipſa hæc eſſet precata, egreſſa eſt è ciuitate Panormitana, tanquàm murus infractus & uallo circundatus, promptoq́ue & alacri animo iuit cum lictoribus: mente autem apud ſe cogitans pulchritudinem uirtutis, hæc dicebat, Primum quidem, per gratiam Chriſti decertaui, ut conſeruarem corporis caſtitatem, malumq́ue & mali authorem diabolum, qui in genere hominum ſeminauit uoluptates, uici & cõculcaui. Deinde ẽt aĩam meam poſui pro Chriſto, & ſpero, quòd eum perpetuo pudore afficiam & perdã. Sed ò male diabole & inimice ueritatis, non uides meum ſtadium: quod cum ſit immortale, exultant iuſti ſimul & angeli, huius uerò ſpectatorem immortalem, Dominum meum Ieſum Chriſtum filium Dei, qui ſtipatur innumerabilibus ordinibus angelorum? Et hæc apud ſe dicens, flebat. Ea autem proficiſcente cõ militibus, ſoluta eſt corrigia huius calceamenti: & cum poſuiſſet pedem ſuum ſupra lapidem, id ligauit. Deinde retro conuerſa, cum neminem uidiſſet eam ſequentem ex ciuibus, qui eam deducebant, ſed omnes eam reliquiſſe & receſſiſſe, magno dolore affecta, orauit Dominum, dicens: Domine omnipotens propter meos ciues, qui non crediderunt ancillæ tuæ quæ eſt decertatura pro ſancto tuo nomine, & me nõ ſunt perfectè ſecuti, oſtende magnum miraculum hoc loco. & ſtatim exorta eſt olea infertilis, quæ publica notabat ignominia mentes Panormitanorum.

Sterilis olea repente oritur.

Ea autem ingreſſa Cataniam, iuſſit Præſes eã tradi cuidam matronæ, nomine Aphrodiſiæ, quæ habebat quinque iuuenes filias: ut eam inducerent morum & uerborum blanditijs, & mentem eius mutarent, ut perſuaſa dijs ſacrificaret. & cœperunt, aliquando quidem eam laudando & honorando, incitare, magna ei pollicentes: aliquando uerò minas intentantes, ſperantes his eſcis attrahere ſanctam Agatham ad cultũ ſimulacrorum. Cum autem his fallacibus rationibus eius fortem & conſtantem mentem conarentur ei auferre, eis reſpondens ſancta martyr Agatha, dicebat: Notum ſit uobis, quòd mens mea & cogitatio eſt fundata ſupra petram, quæ nunquàm poteſt ſeparari à Chriſti charitate, ueſtra uerò uerba uentis ſimilia diſflagãtur: ſermones ueſtri ſunt pluuiæ: minæ ueſtræ ſunt fluuij, & licet cum iis in meã domũ irruperitis, eam nequaquàm labefactatis. eſt enim fundata ſupra petram, quæ eſt Chriſtus filius Dei uiui. Dum ipſa autem hæc diceret, non intermittebat ſuum pectus irrigare lachrymarum inundatione. Nam quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita etiã deſiderauit eius anima uenire ad ſtadium decertationis, omne genus tormentorum prompto & alacri animo deſiderans & ſtudẽs ferre pro fide in Chriſtũ.

Cõſtãs anim⁹ S. Agatha.

Aphrodiſia ergo uidens immobilem & inuictam ſanctæ Agathæ mentem, ad Quintianum accedens, dixit ei, Eſt facilius lapides molles & teneros facere, aut ferrum in plumbum conuertere, quàm mentem huius puellæ à Chriſti amore traducere. Ego enim & filiæ meę noctu & diu nihil aliud fecimus, aliquando quidem monentes, aliquando autem etiam minas intentantes. Ego quidem ei obtuli margaritas, mundũq́ue & ueſtem precioſam, aurumq́ue & argentum, domosq́ue & ſuburbia & mancipia, ea uerò hæc omnia nõ pluris facit, quàm terram, quam calcat pedibus. Tunc iratus Quintianus, iuſſit eam duci in ſecretum & ſedens in tribunali, dicit ei, Cuius es generis? Reſpondit ſancta Agatha, Non ſolum ſum ex nobili & illuſtri genere, ſed ſunt ẽt mihi cognati inſignes diuitijs. Dixit Quintian⁹, Si es genere nobilis & illuſtris, cur moribus ancillæ perſonam ſuſcipis? Sancta dixit Agatha, Recte dixiſti. Nã quoniã ſum Chriſti ancilla, propterea me oſtẽdo eſſe ſeruã. Quintianus dixit, Vere es libera. Quomodo ergo te affirmas eſſe ſeruã? Dixit ſancta Agatha, Noſtra nobilitas & gloria eſt in eo, quòd Chriſti annunciatur ſeruitus. Dixit Quintianus, Quid ergo, nos non habemus libertatẽ, qui Chriſti ſeruitutẽ deſpuimus? Dixit sãcta Agatha, Ad tantã deueniſtis ſeruitutem & captiuitatẽ, ut uos nõ ſolum ſerui peccati efficiamini, ſed etiam cultores abominandorum & nullo ſenſu præditorum ſimulacrorum,

Egregia ſancta uirginis ſẽtentia.

crorum, honorem, qui Deo conuenit, tribuentas lignis & lapidibus. Dixit Quintianus: Si quid inſanè blaſphemabis, de te poterunt ſumi pœnæ. Sed priuſquàm io mea tormenta incidas, dic quanam de cauſa recuſas deos colere. Dixit ſancta Agatha: Ne dicas deos, ſed dæmones, quorum faciem in æs conuertitis, quorũ marmoreos & è gypſo effictos uultus inaurastis. Dixit Quintianus: Elige tibi bonam mentem, & perſuaſa ſacrifica. Sin minus, diuerſa tormẽta ſubibis cum damnatis, & cum ignominia affeceris dignitatẽ tuæ cognationis, tandem perſuaſa ſacrificabis dijs omnipotentibus. Dixit Agatha: Sicut Venus dea tua, uxor tua, & ſis tu, ſicut Iupiter deus tuus.

Hæc cum audijſſet Quintianus, iuſsit, ei impingi colaphũ, dicens: Ne ore arroganti Præſidem afficias contumelia. Sancta dixit Agatha: Quos dixiſti deus tuos, non uis referri in eorum numerum? Dixit Quintianus: Hoc planum eſt, te plurimorum tormentorũ teneri cupiditate, cum per tuas contumelias, ut ad ea deſcendam, me horteris. Dixit Agatha: Miror te cũ ſis homo prudens, ad tantam uaniſſe inſipientiam, ut nolis euadere dijs tuis ſimilis, & eſſe particeps eorũ uitæ. Si ſunt ergo dij tui & eos colis, eccè tibi bene ſũ precata, quomodo ergo dicis, te fuiſſe à me affectum contumelia, quæ optaui, ut tua uita eſſet ſicut uita illorum? Sin autem illam abijcis hæreditatem, ipſos mecum uocabis execrandos. Dixit Quintianus: Superba uerba loqueris. Aut dijs ſacrifica, aut uaria tormẽta expecta. Dixit Agatha: Etiamſi in me feras immittas, cum Chriſti nomen audierint, manſueſient. Sin autem ignem inferas, angeli mihi è cælis rorem ſuppeditabunt. Quòd ſi plagas & flagella, habeo ſpiritũ ueritatis, qui me liberabit ea tuis manibus. Tunc Quintianus caput mouens, iuſſit eã duci in tenebroſam cuſtodiam, dicens: Apud te conſiderans, ò Agata, ducere pœnitentia, ut effugere poſsis mea tormenta. Dicit ei ſancta: Tu ipſe ducere pœnitentia, ut poſſis effugere æternum ſupplicium. Tunc iratus Quintianus, iuſsit eam trahi uſque ad cuſtodiam. Sancta

It læta in carcerem.

uerò Agatha cum plurima lætitia ingreſſa eſt in cuſtodiam, tanquàm ad gaudium & exultationem, certamen ſuum Domino commendans cum precibus.

Sequenti autem die impius Quintianus iuſsit eã ſiſti tribunali, dicens ei: Conſideraſtinè de tua ſalute? Sancta dixit Agatha: Salus mea eſt Chriſtus. Dixit Quintianus: Quouſque ò miſera miſerã producis cogitationem? Nega Chriſtum, & incipe deos colere ne uita & ætate priuata, immaturam mortem ſubeas. Dixit Agatha: Tu nega deos tuos, qui ſunt lapides & ligna, & accede ad uerum Deum, qui te fecit, ne in æterna incidas tormenta, & quæ nunquàm ceſſant ſupplicia. Tunc iratus Quintianus, iuſsit eam ſu-

Verberatur.

ſpenſam uerberari, & dicebat ei: Agatha, corrige tuã cogitationem, ut uita tibi cõdonetur. Dixit Agatha: Tormenta tua gaudij theſaurum mihi recondunt, & exulto, ut qui bonum audit nuncium, & qui uidet eũ, quem deſiderabat, & qui inuenit multos theſauros: Ita ego quoque delector ijs, quæ ſunt ad tempus, tormentis, quæ minaris te mihi intentaturum.

Sapientiſsima martyris uox

Fieri enim non poteſt, ut frumentum tutò in horreo conſeruetur, priuſquàm fuerit nudatum palea. Similiter etiam anima mea non poteſt uenire intra paradiſum, priuſquam còrpus meum uarijs tormentis affectum fuerit a tuis miniſtris. Iratus itaque Quintianus, iuſſit eius mamillam torqueri, & deinde eam amputari. Dixit autem ſancta Agatha: Impie & crudelis tyranne, non erubuiſti hæc facere fœminæ, mamillam, quam in matre tua ſuxiſti, amputare? Sed tamen etiamſi externam mamillam abſcidiſti, habeo aliam in anima mea, quàm non poteris excindere, eſt enim oblata Chriſto DEO meo à tenera ætate. Iratus autem rurſus Quintianus iuſsit eam abduci in carcerem, iubens nulli ex medicis permitti ad eam ingredi, & nec panem ei dari, nec aquam.

S. Petrus apparet.

Ea aũt ingreſſa cuſtodiã circa mediã noctẽ in ſenis ſimilitudine apparuit ei apoſtolus Petrus, quẽ præcedebat puer ferens lampadem in manibus, plurima habens medicamenta, & ſe dicẽs eſſe medicum, & talibus uerbis eam alloquens: Impius quidem Tyrannus flagellis in te uſus, nihil profecit, tua autem fortitudine & conſtantia eum magis tabeſeciſti. Quamobrem mamillam tuam nõ ſolum iuſsit torqueri, ſed etiam fecit abſcindi. Quare anima eius afficietur dolore in æternum. Cum autem adeſſem in illa hora, in qua hæc paſſa es, & animaduertens uidiſſem fieri poſſe, ut tua mamilla ſanaretur, ea de cauſa huc ueni. Dicit ei ſancta Agatha: Meo corpori nullam unquã adhibui medicinam, & nunc turpe eſſe exiſtimo, morẽ

Sancti in Dei lumine ſciunt, quæ circa nos aguntur

bonum, qui ab ineunte ætate eſt confirmatus, interire. Senex uerò reſpondens, dicit ei: Ego quoque ſum Chriſtianus, & confidens te poſſe à me curari, ea de cauſa ueni ad te. Sed ne me uerearis. Sancta autem reſpondens, dixit ei: Et quomodo fieri poteſt, cum tu ſis ſenex & longæuus, ego autem ſim puella, ut oſtendam tibi corpus perditum tormentis? Sed ſinam potius hæc uulnera mentem meam pungere, quam, quod mihi probro futurum eſſet, impudenter mea aperiã ulcera. Quamobrem ago tibi gratias, uenerande pater, quod ſis dignatus ad me uenire propter hanc corporis curationem. Scias uerò, quòd medicamenta ab hominibus compoſita, corpori meo nunquam admouebuntur. Reſpondens autem ſenex, dicit ei: Cur non ſinis me te curare? Dicit ei ſancta: Quoniam habeo Dominum meum Ieſum Chriſtum, qui ſolo nutu curat omnia, & uerbo ſuo facit proſtratos ſurgere. Ipſe, ſi uelit, poteſt me quoque conſeruare, quæ ſũ indigna eius ancilla. Tunc ſenex ſubridens, dixit ei: Ipſe quoque me miſit ad te, & ego ſum eius Apoſtolus. Vide autem teipſam, quemadmodum ſis curata. Hæc uerò, cum dixiſſet, euanuit ab eius oculis.

Tunc precans, dixit ſancta Agatha: Ago tibi gratias Domine mi Ieſu Chriſte, quod ſis mei recordatus, & ad me miſeris tuum Apoſtolum, qui me corroborauit, & renouauit membra mea. Dum ipſa autem im-

Curantur ei uulnera diuinitus

pleſſet preces, adſpiciens ſuum corpus inuenit curata ſua uulnera, & mamillam ſanam redditã ſicut prius. Tota uerò nocte lux circundedit cuſtodiam, adeo ut præ illuminatione cuſtodes fugerint, & apertum carcerem reliquerint. Qui autem illic erant condamnati, cum uidiſſent quod factũ fuerat, dicũt ſanctæ Agathæ: Eccè portæ ſunt apertæ, & nemo eſt qui eas cuſtodiat, egredere & fuge. Reſpondens autem ſancta, dixit eis: Abſit, ut ego priuer corona meorum certaminum, & cuſtodes carceris conijciam in periculum. Habens enim adiutorem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, filium Dei uiui, ad finem uſque permanebo in eius confeſſione, qui me curauit & eſt conſolatus. Poſt quartum uerò diem iubet Quintianus eam duci in iudicium, & dicit ei: Quouſquè pergis aduerſari edictis Imperatorum? Aut dijs ſacrifica, aut te grauioribus puniam ſupplicij. Dicit ei ſancta: Omnia uerba tua ſunt uana, edicta autem tua & Imperatorum tuorum ſunt iniqua, quæ quidem ipſum quoque aerem polluunt. Quamobrem dic mihi, ò miſer & nullo ſenſu prædite: Quis uult ad auxilium inuocare lapides & ligna, quibus nullus adeſt ſenſus? Non uides, quòd pro mamilla mea à te abſciſſa, aliam mihi fecit exoriri Dñs meus Ieſus Chriſtus? Furore autẽ percitus Quintianus, dixit ei: Quis te curauit? Dicit

ei ſan-

ei ſācta: Ieſus Chriſtus, filius Dei uiui. Dicit ei Quintianus. Rurſus tu Chriſtum nominas, quem ego nec uolo quidem audire? Dixit ſancta, Non ceſſabo eum inuocare labijs meis, & corde glorificare. Dixit Quintianus: Ego iam cognoſcam, an te ſeruet Chriſtus tuus. & iuſſit ſterni teſtas acutas, carbones uerò ignis inijci, & eam proijci in carbones. Cum hoc autem factum eſſet, eo in loco fuit repente terræmotus & pars eius repente humi cadens, compræhendit ſocium Præſidis nomine Vulteium, & amicum eius nomine Theophilum, quorum conſilio faciebat hæc iniuſta. Non hoc autem ſolum, ſed etiam uniuerſa Catania ciuitas à terræmotu ualde fuit agitata, adeo ut omnes ciues concurrerint in Prætorium, & Præſidem ualde conturbauerint.

Nouis afficitur pœnis.

Tunc Quintianus primum quidem timens terræmotum, ſecundo autem conturbatus populi inſurrectione, iuſſit ſanctam Agatham abduci in carcerem. Ingreſſa uerò cuſtodiā, extenſis in cælum manibus, dixit: Ago tibi gratias Domine, ꝙ me dignam cēſueris, quæ decertarem pro ſancto tuo nomine, ablato à me præſentis uitæ deſiderio & ſimiliter meo corpori donata tolerātia. Tu ergo Domine, exaudi me in hac hora, & dignare ancillam tuam relinquere hunc mūdum, & peruenire ad diuitem & magnam miſericordiam. Peractis autem precibus, protinus tradidit Domino ſpiritum, adeo ut populus cum audijſſet, uenerit cum omni ſtudio, & reliquias ſanctæ martyris cū omni reuerētia & honore depoſuerit. Quidam uerò adoleſcens, habens ſecum pueros numero centum pulcherrimè ueſtitos, & q erat ſimiliter ignotus ijs, qui habitabant ciuitatem Catanenſiū, cū ueniſſet in locum, in quo ſitum erat ſanctum eius corpus, tabulā quam oportauerat marmoream, capſæ impoſuit, ſic inſcribēs: Mens ſancta, honor in Deū uoluntarius, & patriæ redēptio. Quā cum tuto intus depoſuiſſet ad caput ſanctæ, receſſit, & nō amplius apparuit in ciuitate, adeo ut nōnulli ſuſpicarent eū eſſe angelū Dei.

Deponit populus reliquias ſanctæ martyris cū omni reuerētia & honore.

Cum aūt audijſſet Quintianus hinc exceſſiſſe martyrem, ad inuadenda eius bona contendebat. Accepta uerò ſecum uniuerſa cohorte, properabat ire Panormū. Cum iter aūt iniſſet, iuſto Dei iudicio accidit, ut ipſe periret in quodam fluuio, ſito prope ciuitatem Cataniam, nomine Pſemitho. Nā cum ipſe uellet eū tranſmittere, ingreſſus eſt ponem cum equis ſuis. Duo aūt equi in eum fecere impetū: Et unus quidem irruens in eius faciem, eū deleuit, alter uerò non ceſſauit calcibus eum impetere, donec eum iecit in fluuium Pſemithum. Et cum multi quæſijſſent eius corpus, non fuit inuentum uſque in hodiernum diem.

Quintianus perit in flumine.

His aūt ſic peractis, creuit cultus & honor ſanctæ martyris Agathæ, nec auſus eſt quiſpiam uexare eius genus. Quo autem in loco apparuit immutabilis ille angelus, qui tabulam impoſuit in capſa martyris, impleto anno eius conſummationis, mons Aetna ignē eructauit, & tanquàm fluuius ualde mugiens, ſic deſcendit, lapides diſſoluens tanquàm ceram è uertice montis, combuſturus & perditurus uniuerſam ciuitatem Catanenſium. Qui uerò circa montem habitabant, & ſi eſſent gentiles, ignem fugientes, properarunt ad templum uirginis, & auferentes amictum, qui erat arcæ impoſitus, ex aduerſo ignis eum poſuerunt. Dei autem prouidentia ignis ille protinus eſt repreſſus. Factum eſt uerò miraculum quinto Februarij, in quo etiam decertauit. In quo etiam feſtum quoque celebrantes, glorificamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Deum, ut nos quoque ſanctis eius interceſſionibus, accipiamus remiſſionem peccatorum & magnam miſericordiam nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Amictus ſāctæ uirginis profligat ignem.

VITA S. CONFESSORIS Chriſti Bertulphi, iuſſu Folcardi Abbatis conſcripta, ſed author nomen ſuum ſuppreſsit.

PROLOGVS.

QVoniam quidem omnis, qui mēbra cuiuſcunque honorat, totū hoc, cuius membra ſunt, honorat, membra uerò Chriſti omnes ſunt ſancti, ergo & qui ſanctos honorant, Chriſtum laudare & honorare probantur. Non tamen Chriſtus in ſanctis ſuis, neq; Sancti in Chriſto laudari egent, ſed qui eos hic laudant, egent utiquè ut laudent. Eccè inter reliqua membra Chriſti beatum Bertulphum, egregium corporis Chriſti membrum, in medium aſſumo, quem tanto minus laudare ſufficio, quāto amplius & ingenio & uita ſordeſco. Sed quod minus ſufficio, ſancti huius ſupplebit interceſſio, & qui dedit uelle, dabit (credo) & poſſe. Cuius uitā, ueteri olim ſtylo deſcriptam, ut nouo ſcribendi percurrerem ſtudio, domini Abbatis noſtri Folcardi obtinuit iuſsio, cui petenti fas non erat quicquam negare, quia ſpeciali ſanctū hunc adeo deuotione amplectitur, ut cum omnibus ſanctis ſpecialem hunc pro omnibus fidelibus defunctis habeat interceſſorem, quem ad eorundem fidelium defunctorum memoriam, & corpore & interceſſione fecit eſſe præſentem. Sed hoc ſolum miror, ꝙ humiliter à me ignauo exigere uoluit, quod ipſe ſancto efficaciter exhibere ualuit: præſertim cum ſim incircuncisſus corde & labijs, ille autem diſciplinis nō mediocriter inſtructus Eccleſiaſticis. Cuius præclara ad ſanctum deuotio, quia humilitate ornabatur, ꝙ deuotè humilis ſancto exhibere, ualuit, humiliter de uotus alio, licet ſciolo, petere nō horruit. Quid ergo? Iubēti authoritate, & petēti humilitate, nō quātū debeo, ſed quātū habeo, patri præſto, ſalua uirorum illuſtriū maieſtate, qui ad hoc opus ingenio & doctrina lōgè me præcellūt. Sed ſi quid mens noſtra dictādo, uel manus ſcribēdo errauerint, eius erit & apud ſanctiſſimū Bertulphū excuſare, q me nō timuit ad hoc ſcribendi ſtudium applicare. Et notandum, ex multis pauca ſancti uiri geſta me eſſe ſcripturum, quia temporum uetuſtas plura obliuioni, pauca memoriæ dedit. Sed fideli pauca multum ſufficiūt, infideli autem nec multa parum ſatisfaciunt. Prudens igitur lector materiem magis penſet, quàm ſtylum, ratione magis quàm ſcriptorem, quia uinum, plumbi fiſtula hauſtū ſæpe placet, boniquè nuncij baiulus nō quis, ſed quid afferat, inquiritur.

Iuſſu Abbatis ſui ſcripſit hāc uitā quidā doctus monachus

De natiuitate beati uiri Bertulphi confeſſoris. Cap. 1.

CVM ſub glorioſo rege Sigeberto Eccleſia Chriſti pacem ſimul & gloriam meruit, beatiſſimus confeſſor Bertulphus ortum natiuitatis patria Alemannia habuit, parentibus, quidem honeſtè mediocribus, ſed gentilibus. Neque enim adhuc Alemanniam fides Chriſti reſpexerat, quāquā in ea hic futurus Eccleſiæ filius, carnis tunc progenitores habuerit: Cuius uterque parens, paganis ritibus horrens, ſicut ſpina roſam, ſanctum ſic edidit iſtū. Neque parum gloriæ huic ſancto uiro fore dixerim, ꝙ ſimilem cum ſanctiſſimo illo Martino ortum ſortitus fuerit. Sicut enim ille, ſic iſte, gentilibus parentibus proceſſit, ille quidem Pannoniæ, hic finibus Alemanniæ.

Feb. 5

Eius patria.

Quòd ob adipiſcendam ſacri baptiſmatis gratiam parentes reliquerit & patriam. Cap. 2

Etiam inter ethnicos nec dũ baptizatus ut ſe geſſerit.

Gẽ. 12

CVmque adoleſcentiæ ingreſſus iter, primæuæ ætatis excederet annos, naturali tantum lege edoctus, in uia mandatorum Domini cœpit ire, & inter eos qui nil norunt, niſi barbarum frendere, deatrũ iuſtitiæ iter conatus eſt arripere. Sed quia non facile habuit, quod conatus eſt, (inter iniquos enim arduum, immò difficile fuit æquitatis iura tenere, præſertim cum ad fidem Chriſti indigenas illos nec ratio, nec perſuaſio poſſet allicere) maluit patria parentibusque deſtitui, quàm conſortio prauorũ ſordibusque gentilium pollui. Exiuit ergo hic nouus Abraham de terra & cognatione ſua, & uenit in terram & cognationem non ſuam. Nam arrepto itinere uerſus Occidentem, tandem in partes Galliarum deuenit, eoque, ubi Taruanenſium fines Oceanus terminat, manſionem accepit.

De Vuamberto principe eiusquè coniuge, eorumquè laudabili erga Deum deuotione. Cap. 3.

Vuãbertus comes pi⁹

ERat tunc temporis in præfata regione quidam Vuambertus non infimus comitum, cui cum diuitijs par erat meritum. Huic paris conditionis coniunx adhæſit, cuius ingenuitatem religio ſancta & immaculata adornauit, nomine Homburga. Vtriſque ergo illorum cum ingenuitate ſancta religio, & cum religione irrepræhenſibilis erat operum exhibitio. Nec defuere in argumentum religionis eorum plura uirtutum opera, inter quæ illud præclarè emicuit, multarum per eos conſtructio eccleſiarum. Nam ex facultatibus proprijs in proprij iuris prædio conſtruxere cœnobium, operoſa manu elaboratum, non minus à magnis cœnobijs pollens, quod honori & nomini Dionyſij martyris titulari fecerunt. Adiecerunt etiam tres alias eccleſias, easque non parua deuotione ſanctis dedicarunt, unam principi apoſtolorũ, aliã beatiſsimo Martino, tertiã ſancto Vedaſto.

Quas, ut dictum eſt, tam ex ſumptibus proprijs, quàm in proprij iuris prædio, nuncupato Rentica, conſtructas uenerantur omnes & colunt, præcipuè qui Eunenonem fluuium bibunt, cuius ripæ prædicta poſſeſsio contigua adiacet.

Vt uir Dei Bertulphus baptiZatus, & eccleſia clero ſit aſsignatus. Cap. 4.

Pſ. 118

Bertulphus baptiZatur.

Eph. 2.

Adſcribitur in Clerũ.

IN hac nãque, quam dixi, regione adeò fides Chriſti cõcordabat cum religione, ut facilè eſſet eis, qui quærunt Chriſtum, illic eum inuenire. Quò cum beatus Bertulphus perueniſſet, eundem peregrinationis ſuæ locum patriam credidit: quia ibi fidem Chriſti, qua nil unquàm iucundius habuit, inuenit, & ſecundũ illud Pſalmiſtæ, cantabiles illi erant iuſtificationes Domini in loco peregrinationis ſuæ. Et ut choris fidelium poſſet adiungi, humiliter ſe petijt ſacramento baptiſmatis inſigniri. Conſecutusque baptiſmatis ſacramẽtũ, ſpiritusſancti factus eſt tẽplũ, & inter illius patriæ indigenas cœpit iam eſſe non hoſpes & aduena, ſed ciuis ſanctorũ & domeſticus Dei. Nec ſatis fuit iam iurato in Chriſti ſacramẽta tyroni baptiſmatis gratiã ſuſcepiſſe, ſed ut clericatus ſignaculo arctius iungeretur Eccleſiæ, & uotis optauit, & precibus exorauit: quodq; deuotè expetijt, efficaciter impetrauit. Sicq; fideliũ choris admixtus, ibat de uirtute in uirtutẽ, uiſurus Deum deorum in Sion.

Quòd apud præfatum principem eiusquè coniugem charus habitus, ipſorumquè famulitio & amicitia ſit uſus. Cap. 5.

Venit in amicitiam Vuãberti Comitis.

Gẽ. 39

CVmque fama uiri clariſſimi Vuamberti coniugisque eius percrebuiſſet, & ut facile uiris clariſſimis eſt, ſuarum odore uirtutum complures attraxiſſet, cor huius famuli Dei ſpiritusſanctus præueniens tetigit, & in amorem tanti uiri coniugisque eius penetrabiliter accendit. Nec deſiderio ſe paſſus eſt fraudari ſuo, donec ſe eorum præſentiæ obtulit, non modicè exultans, quòd tandem poſt longũ peregrinationis ſudorem, unius ueri Dei cultores reperiſſet, quos reperiſſe, tam charum, quàm rarum habebat. Vnde etiam ab eis ſicut ſine detrimento ſuo ſeparari ſe nõ poſſe putabat, ita ipſis inſeparabiliter adhærere ſuũ lucrum ſciebat: Lucrum dico ſuum, quod ea ſpiritalibus magis, quàm ex temporalibus diuitijs conflare noluit. Horũ itaq; non erubuit ſe ſubdere dño, quos Chriſti cernebat inhærere ſeruitio, eratq; ſubditus illis, ſeruiens ut antiquus ille Ioſeph abſq; omni dolo.

Vt à prædicto principe uniuerſa domus ſua præpoſitus fuerit. Cap. 6.

Præficitur adminiſtrationi ampliſſimæ.

Matt. 25.

NEc latuit illuſtriſsimum patremfamiliàs Vnãbertum coniugemque eius tãti uiri probitas, & aſsidua circa rẽ ſuam familiarẽ ſagacitas. Vnde ut foriſque domus eorũ tota cuſtodiæ illius cederet, communi conſilio decreuere. Securus enim erat uterque rerum ſuarũ ſub cuſtodia tam fidelis œconomi: ideoq; cõmiſsis ei omnibus, quæ ſui iuris erãt, ſecundo ipſum à ſe gradu in omni domo ſua præficiebant. Adeptus denique fidelis diſpẽſator & prudens totius rei familiaris curã, ne credita ſibi Domini ſui minueretur, ſed incrementis in dies augeretur ſubſtãtia, ſagaci elaborabat induſtria. Cuius labori & uolũtati pietas diuina fauens, id præſtitit, ut ad nutum fidelis œconomi res familiaris paſsim augeretur. Vnde factum eſt, ut Dominicis ſe dignum efficeret promiſsis, quibus remuneranda eſt ſerui fidelis diligentia & probitas: Euge, inquit, ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam. Quæ promiſsio dũ uiro Dei tam moraliter quàm ſpiritaliter congrueret, & hic tẽporalem, & in futura uita ſempiternam meruit remunerationem.

Vt benignitate in pauperes creditam ſibi ſubſtantiam mirè auxerit. Cap. 7.

1. Pe. 2

Matt. 6.

NAm ut temporali domino ſuo cum terrenis commodis obtineret etiam cæleſtia, pietatis in pauperes Chriſti effecit inſtantia. Inſiſtebat enim clam eleemoſynis clandeſtinis, Deum uotis & precibus interpellans aſsiduis, ut hac liberaliſsima in domeſticos fidei compaſsione rem Domino ſuo duplicaret & gratiam. Quod & factum eſt. Nauiter ille dabat, ſed res data non deficiebat: opes dũ erogantur, augmentantur: tantoque amplius incremẽtũ ſumpſere, quanto eas manus tribuentis in pauperes benignius diſperſit. Quo in facto non ſolum ſibi, ſed & temporali domino ſuo hic famulus fidelis conſuluit: ut uidelicet his perituris permanſuras in ſecula diuitias compẽſaret, easque large erogando, largius augmentaret. Proinde non ad oculum ſeruiens, ad nutũ dñorum ſuorũ omni ſubiectione pendebat, quibus ſubijci egregium atque inſigne habebat: dilectioni eorũ timorẽ, timori dilectionem coniungens, idque ſecundum primi paſtoris ſententiam, dicentis: Serui, ſubditi eſtote in omni timore dominis. Sicque res eò proceſsit, ut fidelis famuli obſequium fideli æquè domino magnum prærogaret beneficiũ, opibus nõ ſolum domi foriſque multiplicatis, ſed & in cælo, ubi fures nõ effodiunt, neque tinea demolitur, repoſitis.

Vt apud principem ab inuidis accuſatus, à Deo ſignis eſt mirificatus. Cap. 8.

PRo his operibus iuſtitiæ aduerſus militẽ Chriſti bella non defuere. Nam hoſtis humani generis per quoſdam ſatellites nequitiæ ſuæ euomuit in ſan-

ctum

Patitur æmulos & obtrectatores.

ctum Dei uirus inuidiæ ſuæ, ut fortè per hæc uaſa ſuę iniquitatis compeſceret famulum Dei à ſolito opere probitatis. Et inuidiæ ſtimulis quoſdam maleuolos adeo accendit, ut illuſtrem uirum Vuambertum adirent, famulumque Dei fideliſſimũ Bertulphum fraudis & criminis hiſce uerbis inſimularent: Conſidera, inquiunt, prudentiſſime uirorum, quæ tui iuris ſunt, conſidera, ꝙ prodigna per aduenã illũ depereunt, aot maduerte ér, quid cui cõmiſeris, quãta habueris, quãta amiſeris. His derogantium uerbis uenerabilis uir Vuambertus aures tantum, non fidem, accõmodabat. fidelem enim dominum de fideli famulo quicquam ſiniſtrum ſuſpicari non decebat, præſertim cum multis experimentis didicerit, ꝙ fideliſſimus idem ipſe, qui accuſabatur, fuiſſet ſemper. Sed cum ſæpius illi principi detractionis uerba replicarentur, eò res perducta eſt, ut loquentibus pro ſeruo Chriſti miraculis omnis iniquitas accuſantium oppilaret os ſuum. Quod qualiter acciderit, ad deſcribẽdum ſtylum uertere non pigebit.

Vt pro inuidorum detractione compeſcenda natura uini & panis caſeique ſecundum Dei ſententiam ſit mutata. Cap. 9.

NAm quadam die cum ſol flammiuomus Ponti remearet ad umbras, contigit famulum Dei Bertulphum præ foribus temporalis domini ſui in ueſte, qua circumamiciebatur, panem cum caſeo, & in uaſe, figuli opere cõpoſito, uinum geſtare, ut clam eleemoſynis clandeſtinis pauperibus gratificaretur. Quo uiſo, inuidi quaſi opportunam accuſationis nacti occaſionem, uirum illuſtrem Vuambertũ qui tum fortè præ foribus ſtabat adeunt, & accuſationis in uirum Dei quaſi quædam argumenta hiſce uerbis prætẽdũt: Saltem, inquiunt, nunc illuſtriſsime uirorum oculata fide experiri licet, ꝙ plus ueri minuſque falſi noſter ſermo de hoc aduena ad te pertulerit cuius diſpenſatio prodiga eſt, non larga, & in detrimento rei familiaris minus ſolicita. Eccè enim in argumentũ uerbi, ꝙ tibi diximus, ipſum nunc res tuas non ſine fraude geſtantem oſtendimus. At ille, ſicut ſimplices facile ſuaderi ſolẽt, benigno, ut erat animo accito ad ſe fideli ſimpliciq; Bertulpho, Quid, inquit, tuo geſtas in gremio? At ille ne de beneficijs in miſeros collatis uelut fraudis notaretur, In uaſe, inquit, hoc fictili aquam habeo, quam aſſulis ueſte hac adſtrictis eo calefaciunt. Cui ſuus ſic reſponſum reddidit heros: Verbis quidem tuis fidem accommodo, ſed quia te in domo mea inter primos primum uiliſſimas geſtare res admiror, id ꝙ uerbis aſſeris, oculis experiri uolo. Quæ igitur clãm geſsit, palam uidentibus expoſuit, & ſecundum uiri Dei ſententiam, oculis uidentium ea quæ dixerat apparuere. Sicque natura rerum mirabiliter mutata, & uirum Dei oſtendit uerum dixiſſe, & de eodem æmulos ipſius falſa aſſeruiſſe. Vnde uir illuſtris Vuambertus eum in omni domo ſua fideliſſimum, illos uerò mendaces eſſe certioribus iam didicit argumentis.

Rerum ſpecies mutantur.

De felici prædictorum peregrinatione, & humilima uiri Dei ſeruitute. Cap. 10.

SAepè memoratus deinde paterfamilias, coniũxque eius uenerabilis, dum de uirtute in uirtutem proficerent, exemploque fidelis famuli in dies creſcerent, ſubeundæ etiam peregrinationis deſiderio accenduntur. Et primum urbem maximam, Apoſtolicis nobilem pignoribus, Romam uiſere animo concipiunt, opereque efficaciter perficiunt. Porrò de fideli famulo Bertulpho uſqueadeo bene confidunt, ut nihil intus foriſque ſuarum rerum relinquerent, quod non illius fidei atque prudentiæ permitteretur. Nec facile dictu eſt, quàm fideliter, quàm prudenter rebus domi foriſquè ſibi creditis præcauerit. Sicquè iter, quod Romam tendit, arripiunt, deminumque ad limina apoſtolorum Petri & Pauli peruenerunt. Vbi corpus humi, mentem cælo dedere, inter lachymas ac oſcula, anhela trahunt ſuſpiria & apertis theſauris ſuis, ſacroſancta loca nõ modicis honorant obſequijs, & ditant donarijs. Qui Apoſtolica benedictione inſigniri, expletiſquè pro quibus aduenerant, ad propria iam læti reditum maturant.

Suſcipiunt peregrinationem ad urbem Romã tãti principes.

Vt ſub intempeſta noctis ſilentio, ut domini ſui pareret imperio, nec noctis horrorem, nec tempeſtatis refugerit incommodum. Cap. 11.

CVmquè diuæ memoriæ Vuambertum, comitesquè ſuos labor itineris iam confecti fatigaſſet, nec quiſquam inter eos ſub intempeſta nocte cuſtos equis poſſet ſuficere, eaquè cauſa commilitones ſingulos ſolicitudo non modica teneret, ſuo ſuggeſſere domino, ut ſe adeo fatigatos, ab excubijs nocturnis relaxaret, equisque uigiles minus laſſos adhiberet. Quorum ſolicitudini Bertulphus, ſanctiſſimæ charitatis filius, mox condeſcendit, eisquè in aures uiri illuſtris hæc uerba reſpondit: Ad domini mei imperium uigil ſub hac nocte præbebo obſequium, equosquè integro numero ad lucem uſq; ducam in paſcua, integro æque numero mane eos reducturus. Quid multa? Promiſſis effectum dedit, animalia ad paſcua eiecit, totamquè ſub dio noctem peruigil tranſegit. Et eccè ab improuiſo apertis cataractis ſuis cælum pluuias dedit multò largiores, quàm quas humus abſorbere poſſet. Prorſus cornipedes pluuijs hincinde madentes, Accipiunt triſtem membris torpentibus imbrẽ: Diriguere metu, gelidus pauor occupat artus. Sed miles Chriſti ſpe & fide animatus, nec loco quidem ſe patitur moueri, quia de ſupernis ſperabat umbraculum in ſecuritatem & abſconſionem à turbine & à pluuia. Nec ſpes fefellit ſanctum, quia non ſine miraculorum gloria, diuina eſt gratia protectus.

Vt in tempeſtate, cæleſti ſit illuſtratus lumine & de angelico miniſterio in ſpecie aquilæ ei exhibi[to]. Cap. 12.

NAM, ut diximus, ſanctus uir nec loco uoluit cedere, cum commilitones eius, qui ſimul tunc in paſcuis erant, non ſolum loco ceſſere, ſed domum quantocyus, tempeſtate impulſi, remearunt. Sed uir illuſtris Vuambertus, de fideli famulo ſolicitus, dum ſodales eius à paſcuis reuertiſſe, ipſum uerò deeſſe conſpiceret, unum ex officio ad eundem ſub dio adhuc manentem deſtinauit, & ut domum rediret, iterum iterumque monens imperauit. Cucurrit puer ad imperium domini ſui, peruenitque in præſentiam commilitonis ſui. Vbi erat cernere in glorificatione ſancti, gloriam Dei, & inauditũ ſeculis prodigium. Nam ignea fax, coram ipſo à ſummo cæli ad terras uſque pertingens, fulſit, tenebraſq; hincinde fugauit, uiroque Dei ſedenti, atque in quodam libro ad legendum intento, lumen non modicũ miniſtrauit. Miræ etiã magnitudinis aquila caput ipſius obũbrãdo circumuolitabat, pluuiæq; incõmodũ alis expanſis ab eo fugebat. Sicq; duplici miraculo duplex à ſancto Dei incõmodũ, ſcilicet tenebrarũ ac pluuiarũ, repellebatur, dũ hinc lumine facis ardẽtis tenebræ, hinc aqla circũuolitãte imbriũ ab eo tẽpeſtas arcebatur. Nec immerito. Quia. n. eũ duplex armauerat uirtus, charitatis ſcilicet & obedientiæ, charitatis quidẽ, qua cõmilitones, itinere fatigatos, à labore laxabat labore ſuo, obedientiæ, qua & in aduerſis dñi

Cæleſte lumen ſeruit uiro Dei.

Aquila auertit ab eo pluuiã.

ſui paruit imperio: ideo & duplici miraculorum gloria, diuina ipſum glorificauit gratia. Neque dubium eſt, in illa luminis aquilæque oſtenſione angelorum adfuiſſe præſentiam, quorum miniſterio tempeſtatis moleſtiam declinauit.

Vt uiſo luminis ac aquilæ miraculo, Vuambertus ſuo ſe famulo humiliter proſtrauerit. Cap. 13.

PRædictus igitur puer familiaris, uiſo erga Dei famulum luminis ac aquilæ miniſterio, maturato reditu, Domino quod uiderat, retulit ſuo. Quibus auditis, nec mora nec requie retrahitur, donec ad locum uſque, ubi famulus Dei manebat, peruehitur: non ſolum nouitate miraculi, quod à puero ſuo audierat, ſed etiam commiſeratione in dilectum ſibi Bertulphum illectus: Vbi autem miraculum, quod prius auribus acceperat, oculis etiam contemplatus eſt, tanto amplius ſtupet, quanto manifeſtius coram ipſe intuitus eſt, moxque remota poteſtate dominij ſui, proſternitur pedibus famuli ſui, ſeſe reum nocturnæ ipſius afflictionis, & uerbis & gemitibus fatetur. Inde preces replicat, ueniam ueluti reus orat: quia ſi eum ad excubias animalium ſub noctem non miſiſſet, nequaquàm ſubdio imbrium fuiſſet inundatione uexatus. Num ſatis hic, quicunque hæc legerit, admirabitur, humilem dominum ab humili æque famulo paulominus minoratum, dum ſe dominum famulo proſternit, quem ſanctitate ſe maiorem nouerat? An uerò uel iſtius ſanctitatem, uel illius dilectionem, aut prorſus utrorunque humilitatem, pro dignitate quiſquam prædicauerit? Tanta nanque in utriſque enituit humilitas, ut dominus famulo quod domini, famulus uerò domino, quod domini erat, impenderet. Hic tamen, quia famulus domino ſuo, quod domini erat, debuit, illi in aduerſis etiam obſequendo: ille autem, licet dominus, famulo ſuo, eo quòd ſe ſanctior erat, id quod domini fuerat, exhibuit, ſeſe illi humiliter proſternendo.

Vuambertus ſe Bertulphi ad pedes abijcit.

Vt uir Dei ſciſcitanti principi cauſam peregrinationis ſuæ expoſuerit. Cap. 14.

CErnens igitur Vuambertus in ſancto cum uirtutum gratia etiam ſignorum effulſiſſe gloriam, quanto amplius in eo, quod poſſet mirari, inuenit, tanto eum etiam amplius diligere cœpit. Cumque ipſum & admirando diligeret, ac diligendo admiraretur: cur patriam parenteſque reliquerit, blandè ſciſcitatus eſt. Deinde pergit etiam inquirere, cur ipſius ſeſe dominio ſubdiderit, cum potius, miniſtrari quàm miniſtrare debuerit: aſſerẽs ſe potius, quàm illum, oportere miniſtrare, quem ſanctitate & iuſtitia ſe cerneret anteire. Hæc & his ſimilia ſciſcitanti patrifamilias, beatus Bertulphus reſpondit: Cauſam meæ peregrinationis effecit ratio iuſtæ occaſionis. Nam patria, qua oriundus ſum, quia idolorum cultura ſorduit, eam mens mea adeo habuit horrori, ut patria cum parentibus ſpreta, aliam alio ſub ſole iacentem adire non timerem. Finitoque peregrinationis meæ labore, optata tandem apud uos gauiſus requie, & uotorum meorum potitus ſum ſatietate: uotorum meorum, inquam, quibus diu multumque ueri Dei cultores cernere concupiui. Quos hac in patria, & inter eos Deo te apprime deuotum & hominibus benignum tam reperiens quàm experiens, promiſi me de reliquo apud te permanſurum, appetoque ad imperium tuum benè* oprando, bene famulãdo pendere. Quibus auditis Vuãbertus uir uenerabilis, tã Deo quam hominibus charus, gaudio non modico exultauit, & eum magis magiſque honorando amauit, & amando honorauit. Cumque pleniſſimè didiciſſet, eum Deo totis animæ medullis famulari uelle, cœpit & ipſe, ſpiritu ſancto inſtigante, illum deinceps non quaſi dominus famulum, ſed ut filium chariſſimum amplecti. Nec ſolum ille, ſed etiam uenerabilis eius, quam ante diximus, coniunx non minori eum excoluit & amore & honore.

** operando,*

Vuambertus Bertulphum filij loco habet.

Vt Vuambertus princeps eccleſias ab ipſo conſtructas, uiro Dei hæreditarias eſſe uoluerit. Cap. 15.

CVmque conſpiceret uir clariſſimus Vuambertus in ſeruo Dei, & quod admiraretur, & quod diligeret, cœpit eum & admirando diligere, & diligendo uenerari: adeo ut quem prius his, quæ domi, deinceps etiam his quæ foris habebat, præficeret. Nec ſolum rebus ſuis intus foriſque eum præfecit, ſed quarundam ſuarum rerum temporalium etiam hæredem inſtituit. Nam prædium ſui iuris, uulgo Rentica dictum, unà cum eccleſijs in illo conſtructis cum ijs, quæ ad illud pertinebant, illi contradedit, & donatione ſolleniter facta, hæredem fecit.

Vuambertus qua Bertulphodonauerit

Quam donationem & illuſtrium uirorum teſtimonio, & priuilegijs roborauit, atque è ſuo iure in ius uiri Dei de reliquo translatum eſſe uoluit. Suſcepit ergo uir Dei prædium, non ſibi, ſed Deo Deique pauperibus, ſuſcepit, inquam, non cupiditate captus, ſed charitate in Deum & proximum ductus. Nec cauſetur quiſquam, uirum Dei in ſua patria res próprias reliquiſſe, & in patria non ſua poſſeſſiones ſuſcepiſſe, cum, in dandis accipiendiſque muneribus non quid ſed quo fructu & detur & accipiatur, perpendendum ſit. In hoc igitur uerè Iſraelita, in quo dolus nõ erat, non quid, ſed quo ſcopò receperit, inſpiciendum eſt, quia, ut poſtea indicijs euidentibus claruit, eo nimirum fine, quod datum eſt, accepit, ut Dei gloriam & proximi utilitatem promoueret.

De iterata principis eiuſquè coniugis peregrinatione & felici eorum in Chriſto dormitione. Cap. 16.

INterea uir illuſtris Vuambertus unà cum coniuge ſua æque illuſtri peregre profectus, iter, quod Romã reſpicit, denuo eſt ingreſſus, & poſt longa terrarum emenſa ſpatia, apoſtolica tandem ad patrocinia peruenit. Vbi tã ipſe quàm uenerabilis coniunx eius magna animi & corporis deuotione corpus humo, cælo animum dedere, & cum lachrymis precumque ſuſpirijs, ſanctorum ſe commendant ſuffragijs. Nec illud ſilendum, quòd antequàm uiam ingrederẽtur peregrinationis, fideliſſimo ſuggeſſere Bertulpho ut ubicunque eos diem ultimum claudere perciperet illuc ad deportanda eorum corpora accurreret, hoc uotis omnibus ſitientes, ut nec poſt mortem tam fidelis famuli obſequio priuarentur, nec adiutorio fraudarentur. Contigit itaque eos, adoratis in urbe maxima ſanctorum pignoribus, inter redeundum ui febrium inclementius infeſtari. Qui tandem in uilla iuris ſui Falcombarga manſionem accepere, atque per dies languore ingraueſcente, humanis rebus exẽpti ſunt. Quorum obitum beatus Bertulphus ut fama uulgante comperit, tantos ac tales ſe amiſiſſe multũ doluit: quippe ex quorum uita etiam ipſius pendere uidebatur, & quibus in hac uita nihil antiquius aut charius habebat. Nec facile in famulo Dei dolor de illorũ amiſſione ſuſceptus conquieuit, quanquàm eos de morte ad uitã tranſitũ feciſſe crederet. Sed dum hinc quidem de eorum amiſſione gemeret, hinc uerò de felici eorum requie gauderet: eó, quod ſalubriter gaudebat, temperandũ credidit hoc, quod ægre dolebat. Mox fidelium turmis unà cum eccleſiæ miniſtris ſibi iunctis, ad deportanda eorum corpora, ſicut in mandatis acceperat, iter arripit. Quæ cum ſubſequentibus

Denuo princeps cũ coniuge Romã religionis ergo inuiſit.

Vuambertus et uxor eius abeunt è uita.

tibus & præcedentibus utriuſque ſexus tuimis traſtu liſſet, & ad prædium ſui ioris Renricam perueniſſet, in oratorio, olim ab eis conſtructo, corpora tumulis, animas commendauit cælis. His ita ſe habentibus, quæ uirtorum præclara facinura in uiro Dei exciterit, hinc lectori palam explanabimus.

Vt in eccleſiis ipſi traditis uir ſanctus Deo cum multis ſeruierit fratribus. Cap. 17.

SAnctus igitur Domini confeſſor Bertulphus, ſuſcepta à uenerabili Vuamberto, quam antè diximus, poſſeſſione, hoc omni elaborabat ſtudio gloriæ Dei proximorumque utilitati impenderet, quicquid ipſi rerum temporalium ſeppeteret. Satagebat quippe ſic habita poſſidere, quaſi non poſſideret, ſic non habita contemnere, quaſi omnia poſſideret, ut illis annumerari poſſet, de quibus dicitur: Ni-
2. Co. 6 hil habentes, & omnia poſſidentes. Vnde ut exutus ſeculo, ſecretius Deo uacaret, eò ſtatuit ſecedere, ubi contemplationis uiam poſſet arripere. Erant nanque in memoraio prædio eccleſiæ numero quatuor, ab illuſtriſſimo uiro Vuamberto, ut dictum eſt, conſtructæ, quarum una reliquis quantitate maior, & opulētia erat præſtantior. In quam uir Dei, collectis ſecum undecunquè uiris religioſis, ſaceſſerat, arctiorisque uitæ tramitem arripuerat. Et dignum quidem, ſed difficile relatu eſt, quàm pie ibidem adhuc in terra poſitus, cum angelis Dei coram Deo ſit conuerſatus, bene orando, bene ieiunando, bene uigilando, & charitatem ergo Deum & proximum optime declarando.
Multi ad eum confluunt fratres. Cuius exemplo complures inuitati, ad ſimilia ſeſe ſanctitatis ſtudia contulere, & cum illo in eodem loco uiam ingredienres iuſtitiæ, profecere in altum gradibus piæ conuerſationis. Sicquè factum eſt, ut uir Dei per bona temporalia lucraretur ſpiritalia: per trāſitoria compararet in æternum manſura. Credidit quippe, ſe ſibi ad correnda uiam mandatorum Domini non poſſe ſufficere, niſi etiā alios ſibi in bonis operibus ſatageret adiungere, illud & uerbis & exēplis
Apoc. 22. implens, quod ſcriptum eſt; Qui audit, dicat: Veni. Vnde ut ſapiens architectus fundamentum in cordibus diſcipulorum poſuit, quibus ſic paſtorali magiſterio præfuit, ut docendo magiſter, in miniſtrando eſſet miniſter, promptus & facilis in utroque, quia nouerat prælatis congruere utrunque, præcipuè cum Do-
Matt. 20. minus dominorum non uenerit miniſtrari, ſed miniſtrare. Sic ergo ſubditos quoſque docebat, ut in corde eſſet humilitas, ſic eiſdem ſubditis ſeruiebat, ut in coercendo pia eſſet ſeueritas.

Operum eius, & ſantiſſima curam Deo & hominibus conuerſationis, commemoratio.

Cap. 18.

NEc ab re Deo & hominibus ſanctus iſte erat amabis, quia uita & moribus probabilis, humanum in omni uirtute uiſus eſt modum exceſſiſſe, & nihil minus ab apoſtolicis uiris in omni ſanctitate habuiſſe. Nam excepta miraculorum eius gloria, ex quibus multa de multis ſcriptorum prætериuit negligentia pauca de multis relinquens, illa ſanè de eo benefacta non ſunt prętereunda, quæ in electis ſanctitatem non ſolum oſtendunt, ſed etiam faciunt. In ſingulis quippe uirtutibus ſic perfectionem eſt aſſecutus, ut in nulla earum ulli electorum ſecundus uideri queat. Et ut uirum in omni uirtute conſummatū, ſtrictim depingamus, hæc lector paucis accipiat.
Catalogus & ſumma quadā uirtutū Pauperum refrigerijs hilariter proſpiciebat, nudos ueſte tegebat, uagis & peregrinis hoſpitium, egenis quibuſcunque præbebat ſubſidium. In iudicio oppreſſis tum conſulendo ſubueniebat, afflictis compaſſionem, infirmis uiſitationem, mortuis ſepulturam exhibebat. Charitatē quoque erga Deum & proximū
& chariſmatum eius. nſos, Deum ex toto corde, & proximum ſicut ſemetipſum dilexit, reddens quæ ſnot proximi, proximo, & quæ ſunt Dei, Deo. Erat planè ſicut mente, ita & corpore pulcher, uultu decorus, mente deuotus, corpore caſtus, animo ſobrius, ſermone blandus, humilitate uenerandus, fide firmus, ſpe longaminis, charitate hilaris. In temporalibus parcus ſibi, largus egenis, in ſpiritalibus uerò & ſibi proſpiciens, & egenis. Orationi intentus, in uigilijs ſacris aſſiduus, coronā pro his à Domino expectabat, quam ſibi uigilantibus & orātibus promiſit. Non aliter coram Deo & hominibus uiuebat, quàm homines propter Deum docebat. Iuſta quidem & pia decebat, nam iuſte & piè uiuebat. In ſynaxi fratrum, ſe primum in laudum diuinarum inchoatione, nouiſſimum exhibebat in complectione. O uirum in omni uirtute probabilem, etiam perfectiſſimis uiris imitabilem. Vtinam noſtri temporis ſummi in eccleſia ſacerdotes hunc inferiorem gradu, ſed ſuperiorem ſanctitate uirum imitarētur, qui in eo quidem gradu, quo in Eccleſia ſacerdotibus minor apparuit, nihil minus ab ipſis in omni uirtute habuit. Sed hæc abeant in ſua, & ſuccedant, quæ de uiro Dei dicenda ſuperſunt.

De obitu beati uiri. Cap. 19.

COnſummatus igitur uenerabilis pater in omni uirtute, cum bonum iam certamen certaſ- *2. Ti. 4*
ſet, curſum conſummaſſet, fidem ſeruaſſet, de reliquo repoſitam ſibi coronam iuſtitiæ optando ſperabat. Cuius uotis ſupernus arbiter ſatisfacere nolēs, poſt emeritam ipſius in hac uita militiam, ad cæleſtē eum euocare diſponit gloriam. Conuocata ergo diſcipulorum caterua, clareſcentibus febrium indicijs, indicat ſe iam reſolui, & iam futura depoſitione corpo- *Munit*
ris ſui, feſtinare introeat in gaudium Domini ſui. Et *ſe*
percepto ſacroſancto Dominici corporis & ſangui- *Eucha-*
nis uiatico, adſtantibus non ſine mœrore diſcipulis, *riſtia*
uale ultimum fecit, ac ipſos ſeſeque Domino commē- *morti*
dans, ſpiritum in manus angelorum efflauit. Quem *propin-*
meritis maturum & annis Chriſtus ad cæleſtia euo- *quus.*
cans, eius ſpiritum ſpiritibus angelicis aggregauit. Nam ſacro eius corpori terra, ſpiritui cælum aperitur, & cui mors diem ultimum in terris clauſit, uita æterna diem æternū in cælis aperuit. Obijt ſanè Nonis Februarij, cuius obitum natalem magis quā mortem dignum eſt appellari, quia hic moriens, cælis eſt natus, & inter intelligibilia translatus. Vbi non per
ſpeculum & in ænigmate, ſed facie ad faciem Deum *1. Cor.*
cernit, tantoquè promptius pro ueneratoribus inter- *13.*
uenit, quanto uicinius diuinæ maieſtati aſſiſtit: Tanto hic erga homines clementior, quanto illic coram Deo præſentior. Sed non parum negligentiæ arguemur, ſi non uel uotis ei iungamur in cælis, qui nobis in terra in artubus, licet uita functis, adhuc uiuit, quos ſignorum glorificatione uenerabiles hominibus Deus facit. Eum uerò, quem in mundo membris habemus præſentem, in cœlo, niſi multum noſmet abiecerimus, ſpiritu & interceſſione ſentiemus clementem. Diſcipuli proinde beati uiri exequiis ipſius interierant, quam ſyncera ſemper charitate dilexerant, quibus dolor quidem de amiſſione confuſionem, ſed fides de remuneratione eius generauit exultationē. Cuius corpus ad locum uſque ſepulcri hymnis proſequuntur, funeriquè ſacroſancto triſtes, ſed deuoti obſequuntur. Sicquè ab eis in prædio ſui olim iuris Rentica, in oratorio beati Dionyſij tumulum accepit, defunctusque, eo in loco uoluit quieſcere, ubi humanis pridem rebus functus, ſuis paſtorali cura alumnis præſedit. Cuius corpus licet tumulus clauſerit,

ſerit, uirtutes non clauſit, quia loquẽtibus ad ſepulcrum eius miraculis, magnum in ſeruo Chriſti ſpectaculum populis eius uirtutes exhibent.

Vt ad ſepulcrum ſuum ſanctus Bertulphus uirtutum gloria & populi multo tempore celebratus ſit frequentia. Cap. 20.

SAnctus domini Bertulphus, poſt multiplices huius ſeculi labores, quibus coram Deo & hominibus optimè eſt conuerſatus, de præſenti uita ad æternam gloriam tranſlatus, & ante Deum ab angelis eſt coronatus. Cum ergo, ut prædictum eſt, in proprij iuris prædio Rentica ſepulcrum accepiſſet, ꝙ eum locum, humanis olim rebus functus, elegiſſet, ad tumulum eius miracula nõ defuere, quæ ſanctitati illius præclara perhibuere teſtimonia. Nã cæcis uiſus, ſurdis auditus, mutis linguæ officium reparatur, & ſingulis morbis tanti medici efficacia præſto eſt, licetque cernere in gloria ſancti gloriam Dei, & in miraculis uiſibilibus admirari Deum inuiſibilem. Porrò creſcentibus miraculis, ſpectaculum creuit populis, ſignorumque frequentia frequentiam etiam inuitauit populorum. Nam non ſolum rei nouitate, ſed etiam ſpe recuperãdæ ſanitatis undecunque accurritur, nec ſpe ſua deuotus quiſque atque fidelis fallitur, dum & infirmi lætantur morbi ſe euaſiſſe inclementiam, & ſani nihilominus gaudent tantam ſe in infirmis uidiſſe ſalutem. Sicquè ſepulcrum ſancti in breui adeo factum eſt glorioſum & celebre, ut non minus diuitibus quàm pauperibus precioſum fuerit, & ſicut miraculorum gloria, ſic rerum creuerit opulentia.

Miracula ad monumentũ S. Bertulphi.

De irruptione paganorum, & de effoſſis alioquè abſportatis multorum corporibus ſanctorum. Cap. 21.

ACcidit intereà triſte malum in terris, quod ſine horrore dici uix queat. Inuaſere enim Galliæ loca maritima ſæuiſſimi piratæ, homines rapaciſſimi, eaquè in uaſtas uſquequaquè redegere ſolitudines, igni, rapinis & gladio omnia uaſtantes. Quæ peſtis dum interdum circunquaquè deſæuiret, interdum quieſceret, hi, qui in locis poſt tanta mala reſiduis erant, ſuſpicione hoſtilis irruptionis ducti, ſinguli de ſingulis locis unà cum ſanctorum pignoribus migrabant, alioque ad tutiora loca declinabant. Erat quippe uidere miſeriã. Nã cum ſæpius, quos diximus, piratæ tum terras uaſtarent, tũ in mari latitarent, iterumque ad uaſtationem terrarũ oblata opportunitate ſeſe inferrent, intantum furor eorum proceſſit, ut nec ab eccleſiarum Dei excidijs abſtinerent. Quas igni cremantes, nil in eis reliquum fecere, quod non igni, gladio, rapina abſumerent, ita ut ſecundum illud prophetæ, diſperſi cernerentur lapides ſanctuarij in capite omnium platearum. Vnde factum eſt, ut tam monaſticus quàm canonicus ordo, relictis, in quibus habitabant, ſedibus, fugæ operam darent aliaſque ad ſedes, effoſſis abſportatiſque, ut dictum eſt, ſecum ſanctorum corporibus, migrarent, nullis aut raris citra mare relictis cœnobijs, quæ non tam ſuo honore, quàm ſuorum ſanctorum priuarentur patrocinijs.

Irruptio barbarorũ in Gallias.

Thre. 41.

Vt corpus S. Bertulphi effoſſum, & ab ErKengario comite Bononiam ſit deportatum. Cap. 22.

CArolus rex regno Francorum Occidentalium leges dictauit, quem poſteà Heribertus Comes Viromanduorum dolo captum Peronæ poſuit in cuſtodia. Quo adhuc imperium obtinente, Bononienſium comes fuit ErKengarius, genere & potentia non parum egregius. In cuius etiam ditione Rentica fuit, prædium in quo beati Bertulphi corpus tumulatum erat. Qui cõſpectis ad ſepulcrum ſancti uirtutibus, eum quanto ob miracula admirabatur magis, tanto charius amplectebatur. Sed quia omnem circa regionem irruptioni eorum, quos diximus, piratarum expoſitam uidebat, de amiſſione tanti patroni ſibi ſuiſquè pertimuit. Vnde conſilio accepto, illo eum tranſtulit, ubi & ipſe tantarũ reliquiarum ſecurus eſſet, & ſanctus ampliori in artubus ſuis honore afficeretur. Conuocato deniquè Eccleſiaſtici ordinis conuentu, animi ſui uotum religioſorum roborauit conſilijs, efficacibuſque perſecit auxilijs. Et admiſſis ad ſacroſanctum tumulum ſacerdotibus, unà cum eccleſiæ miniſtris in ſanctiſſimorum artuum attrectatione, cum magna animi deuotione aſſiſtebat. Sicquè membra ſancti locello diligenter repoſita, de Rẽtica Bononiã transferri præcepit, ubi ea tutius atq; deuotius ſeruãda nõ ignorauit. Erat quippe Bononia ſui iuris munita tunc tẽporis ciuitas, mari Morinorum propinqua, mercibuſq; marinis præcipua, ſede inſuper epiſcopali & benedictione conſecrata. In quo loco uſque ad tempora magni Arnulphi ea pignora ſeruabantur: immò ut uerius dicam, magis ſeruabant potius, quàm ſeruabantur. Seruabant, inquam, quia ſancti ipſius, cuius membra erãt, interceſſione, locum eundem ab omni infeſtatione liberum reddiderunt.

Is fuit Carolus Simplex. capitus au

Hic eſt anno Chriſti 924

De potentia Arnulphi marcionis, eiuſq; operibus bonis. Cap. 23.

QVia occaſio ſe obtulit, ut de temporibus magni Arnulphi mentionem faceremus, non ab re eſt, pauca etiam de illo conſcribere, quæ & tanto uiro laudem non modicam, alijſque eũ imitari uolentibus exemplum uiuendi adferant: præſertim cum exceptis reliquis uirtutibus eius, ex hoc uel maximè glorioſus euaſerit, ꝙ ſanctũ hunc, multaque ſanctorum pignora Blandinium transferre dignus inuentus eſt. Proceſſit itaque hic à ſanguine magnorum regnum, quem Balduino Caluo peperit Elſtrudis, filia Edgeri regis Anglorum, non minus ingenui ſanguinis à patre, quàm à matre, quia à patre regem Frãcorum Carolum Caluum proauum, à matre, ut dictum eſt, Edgerum regem Anglorum traxit auum. Qui, quod in uiris clariſſimis clariſſimum eſt, hanc tantam generis nobilitatem, probitatis induſtria decorauit. Succeſſione proinde hæreditaria monarchiã ſortitus eſt Flandrorum, quam adeo ampla dicendi & agendi facultate gubernabat, ut pro magna animi corporiſquè uirtute Magni nomen obtinuerit. Hic Blandinium, à beato olim Amando in caſtro Gandauo conſtructum, intimo præ cæteris regni ſui cœnobijs affectu complexus, ſtudio, quanto maximo potuit prouexit intantum, ut tã ſuis quã Apoſtolicis regalibuſque priuilegijs roborarit, multiſq; inſuper ſanctorum pignoribus undecunquè collectis ditarit. Vt uerò etiam maiori elegantia illud inſtaurarit, in archiuis eiuſdem monaſterij lector luce clarius noſſe poterit, hoc tantum hic ſtrictim inſeruiſſe ſufficiat, quod lectori de tranſlatione ſancti huius, de quo ſermo eſt, ſatisfaciat. Quæ quidem tranſlatio, huius Marchionis ſtudio potenti accurata, induſtriaquè prudenti eſt conſummata.

Arnulphi Marchionis genus.

Blandinienſe cœnobium egregiè promouetur.

Vt corpus ſancti furtim ablatum, & de Bononia alio deportatum ſit. Cap. 24.

SVcceſſu intereà temporum, ditioni eiuſdẽ Marchionis Bononia ceſſit, quam non minus honeſtè, quam cæteras urbes maritimas ſuſcepit gubernandã. Quo tempore in eadem urbe accidit amiſ-

ſione

ſione corporis beati Bertulphi damnum, ſed idē mox cum lucro ſarcitum eſt. Nam quidam Britānia oriundus, nomine Electus, officio ſacrilegus, ad ſubripiendos ſanctiſſimi Bertulphi artus locum obſeruabat & tēpus. Qui tandem improbi uoti compos effectus, illos quadam calliditate adeptus eſt. Nam tempus ſacrilegio, quod mente iam conceperat, opportunum nactus, ad locum, in quo ſancti confeſſoris membra repoſita erant, temere accedit, ruptoque ſigillo ac aperto locello, corpus ſanctiſſimum, omni theſauro precioſius, furtim abripiens, clam diſcedit. Nec ſolū beati Bertulphi membra abſtuliſſe ſat habuit, ſed etiam multorum ſanctorum pignoribus pariter ſublatis, ad id uſque ueſaniæ proceſſit, ut quas furto ſubripuerat reliquias, locello reponeret, ac in uilla Otidigem recorderet, precio eas, ut putabat & uolebat, Adelſtano regi Anglorum uenditurus. Detrimento quippe illorum, qui eas amiſerant, lucrum ſuum decreuerat facere, ſed diſpoſitione Dei intentio ſacrilegi nullos habuit effectus. Eluſit enim eum per ſanctū hunc uirtus Dei, ac iam ſæpè memorati induſtria Marchionis, qui tempore ſacrilegij Bononiam ueniens, de republica ſolennē cū ſuis conuentū habuit.

Sacrilegus quidā furat reliquias ſanctorum

De induſtria Arnulphi Marchionis erga inquiſitionem corporis ſancti. Cap. 25.

CVm ergo, ut dictum eſt, reipublicæ prædictus Marchio conſuleret, hoc maximè curabat, ut etiam rebus Eccleſiaſticis ante omnia præcaueret. Erat enim ſicut reipublicæ prudens orator, ita & Eccleſiæ Dei fortiſſimus propugnator. Vnde accito memoratæ ciuitatis epiſcopo, nomine Vuigfredo, ueſpertina iam ſynaxi dimiſſa, inter cætera, quæ ſuper Eccleſiaſticis rebus plurimum curabat, hæc pontifici dixit: Satis, domine mi, de ſacroſanctis ſanctorum pignoribus timeo, & utrum ſuis in locis ſalua ſint, non parum ſolicitudinis habeo. Deo quibus qm̄ & me certiorem, & uos uolo eſſe ſolicitiorem, conuenit ut cum timore & fide ad ſancta ſanctorum accedatis, & in ſingulis utrum ſalua ſint ſignacula, perquiratis. Periculoſa enim ſunt tempora, & quia ſunt homines ſeipſos amantes, à manu latronum uix quicquam eſt tutū. Cui Epiſcopus: Nō, inquit, horæ inſtātis eſt negocium, hoc nunc ueſtrum exequi imperium. Diem enim cernitis in ueſperum declinare, nec fas eſt hac hora ſancta ſanctorum attrectare: matutinum nos potius tempus ad ea admittet, craſtinū id, quod iubetis, differre nil prohibet. Contra uerò Marchio à ſpiritu ſancto permotus: Non eſt, inquit, utile differre, quod deuotione magis quàm temeritate fieri affectamus, præſertim cum noſmetipſos, ſi dilferatur, periclitari timeamus. Cumque antiſtes excuſando, Marchio niteretur inſtando, inclytus Marchio affectus ſui effectum obtinuit, quem ut poſt patuit, ſpiritu ſancto inſpirante adeo urgere perrexerat. Quid plura? Ad ſancta ſanctorum antiſtes acceſſit, loculumquè, quo beati Bertulphi artus contineri ſperabat, detexit, & eccè ob precioſiſſimi corporis amiſſionem, magna animum confuſione induit. Expauit cor uidentis, irrigantur ora lamentis, & precioſi theſauri deſtitutione, Marchio quoque & alij adſtantes ſimili afficiuntur lamentatione, quæ maiori non multopòſt conſolatione ſedata eſt.

Induſtria Marchionis ſacrilegus compertus. Cap. 26.

SIcut erat in glorioſo Marchione mens præſaga ſacrilegij, ſic ſpiritu ſancto docente non ignara ſacrilegi. Vnde damno ſacratiſſimi corporis nal de ægrè cognito, Noueritis, inquit, deteſtandū hunc Britonem damnum hoc dediſſe, corpusque ſancti furtim ſubripuiſſe. Quo audito, religioſi quique circunſtantes Britonem correptum, ſuper damno, quod acciderat, conuenere. Illi ſacrilegium ſacrilego intendebant, is è diuerſo quod intendebatur, repellebat. Cumquè nec ſuaſionibus nec terroribus ad confeſſionem furti inclinaretur, præſentiæ Marchionis offertur examinandus. Quem blanda, immò callida comes circunuentione conuentum, his allocutus eſt uerbis: Benè, inquit, feciſti, ꝙ ſancti corpus ablatum eò transtuleris, ubi decentius excoleretur. Hac callida Marchionis oratione magnus ſacrilego pudor iniectus eſt, moxque comitis proſternitur pedibus, ſe corpus ſancti profeſſus abſtuliſſe, ſed ea mente, quam comes dixerat, nempe ut illo trāsferretur, ubi maiori reuerentia à fidelibus affici poſſet. Cui comes ſubridens, Deo, inquit, gratias referimus, quia compertum habemus, quod quæſiuimus. Sed ubi quod abripueras repoſueris, pande. Licet enim ſacrilegiū colore uirtutis fucaueris, non tamen uirtutis eſt ſacrilegium feciſſe, nec ſatis credibile, ob reuerentiam te ſancti alibi eum repoſuiſſe. At ille rubore ſuffuſus, & timore deiectus, uillam Otidigem mari penè cōtiguam indicauit, ad quam, ut ante diximus, membra ſancti deportauerat, ea uidelicet deluſus ſpe, qua ſibi mare ſe transfretaturum, regique, ut dictum eſt, Britanniæ ea precio diſtracturum perſuaſerat.

Marchio ſacrilegū furem prodit.

Vt corpus S. Bertulphi repertum ſit cum corpore S. Guduuardi. Cap. 27.

CVm prolixior ad ſcribendum hiſtoria ſuppetit, capitulis eam diſtinguere par eſt, ut ſcriptori leuamen in ſcribēdo, & lectori reſpiratio ſit in legendo, præſertim cum prolixa materies ſæpè faſtidium, ſuccincta uerò nonnunquàm tū ſcribendi, tum legendi generet deſiderium. His interim præmiſſis, reliquum hiſtoriæ proſequamur. Sacrilegio igitur callida, ut dictum eſt, induſtria Marchionis detecto, loco etiam, quo corpus ſancti clanculo repoſitum erat, conperto, in animum idem comes induxit, illuc religioſos quoſdam ac fideles mittere, ſanctumque corpus eò, unde ablatum fuerat, reuocare. Et licet hoc animi ſui conſilium meliori poſtmodum ipſe conſilio mutauerit, nec Bononiam ſanctas reliquias reduxerit, ſicut in ſequentibus liquido patebit, accito tamen una cum religioſis quibuſque memoratæ uerbis epiſcopo Vuigfredo, ad uillam, ubi ſacrilegus ille ſancta ſe repoſuiſſe membra confeſſus eſt, eum mittit, mandans ut ea Bononiam reduceret. Et quoniam timuit tanto theſauro aliqua occaſione priuari, negocium, quod iniunxit, maturè exequi eos iuſſit. Illi mandata iubentis exequuntur, & ad uillam Otidigem propere aduecti, locum ſacri corporis cōſcium adeunt, maioremque, quàm ſperauere, reparandi damni materiam inueniūt. Nam cū corpore beati Bertulphi corpus etiam ſancti Guduuali reperiunt, & in unius inquiſitione, geminorū exultant inuētione. Erat quippe beatus Guduualus confeſſor pariter & pontifex, alta Britonum proſapia ortus, generis quidem titulo nobilis, ſed uita & moribus multo nobilior. Qui ut ſpreta parentum celſitudine & hæreditarij iuris amplitudine, uel in monaſterio, uel in epiſcopatu Deo ſeruierit, & poſt plurima ac in audita ſeculis miracula ex hoc mundo ad Deum tranſierit, liber, qui de uita & uirtutibus eius pleniſſime conſcriptus eſt, liquido pandit. Corpus uerò illius qua de cauſa monaſterioli caſtro deportatum, uel uti furtim inde ſublatum per antedictum Britonem, corpori ſancti Bertulphi coniunctum, atque cum illo Blandinium

Vide quàm anxiè curat hic princeps ſacras reliquias quamprimū ſibi reſtitui.

S Guduualus Brito.

dinium traſlatum ſit, ex libello, qui de eorum aduentu ſcriptus eſt, lector cognoſcere poterit. Nunc uerò ea tantum, quæ ſpecialius beati Bertulphi priuilegium indicare uidentur, proſequente ſtilo commemoremus.

Vt ſanctus Bertulphus ad Harlebecenſem eccleſiam ſit deportatus. Cap. 28.

GLorioſus igitur Marchio, licet, ut ſupra ſcriptum eſt, corpus beati Bertulphi Bononiam referri iuſſerit, hanc tamen animi ſui ſententiam meliori mutauit, alioque illud cenſuit transferendum. Et conuocatis ſanctorum Audomari ac Bertini præpoſitis, illuſtribus etiam perſonis conſilio adhibitis, ut ad Harlebecenſem illud transferent eccleſiam, imperauit. Erat autẽ Harlebeca unum ex multis ſui iuris prædium, flumini Legiæ adiacens. Ad quod S. Bertulphum transferri iuſſit tranſlaturus illum mox Blandinium, quod ſpeciale amoris ipſius meruit priuilegium, quodque in caſtro Gandauo à beato olim Amando, ut ante diximus, fundatũ, apoſtolicisque Petri & Pauli titulis dedicatum fuit. Cuius fundationem loci qui noſſe uelit, in uetuſtiſſimis eiuſdẽ monaſterij archiuis poterit cognoſcere. Sancti ergo corpore ad Harlebecenſem eccleſiam translato, & à uenerabili Theodrado, eiuſdem eccleſiæ ſacerdote honorificè ſuſcepto, nõ multo poſt magnus Arnulphus cum magno ſe comitatu obuium pridiè Calend. Decembris exhibuit, completurus tunc uoti effectum ſui.

Vt Theodradus presbyter impetrarit reliquias S. Bertulphi ab Arnulpho Marchione.

Cap. 29.

MEmoratæ eccleſiæ Theodradus, quem iam dixi, tũc præfuit, cui erat nõ modica apud Marchionẽ fiducia impetrãdi, quæ uoluit. Qui cum intellexiſſet Marchionis hanc eſſe uoluntatem, ut ſancti reliquiæ inde transſerentur, ad impetrandum quaſdam ex ijs, preces obtulit, & quod fideliter poſtulauit, efficaciter impetrauit. Nã aſſenſum petenti Comes accomodauit, reliquiasque de corpore ſancti deuota tollens præſumptione, illi donauit, hoc iterum iterumque monens, ut eum ſancto honorem exhiberet, quaſi in reliquijs eius illũ uerè crederet præſentem. Quod ille non ſegniter executus, in eadem, qua Deo miniſter, ſubditis erat magiſter, eccleſia, ſanctiſſima membra ſumma excoluit reuerentia. Quæ ibidem longo tempore honorificè ſeruabantur, donec ea eccleſia igni cremata, de incendio diuinitus ſunt extracta, & reliquis ipſius membris in Blandinio reſtituta. Quod qualiter acciderit ſicut fidelium relatu didicimus, dicendum eſt in ſequentibus. Nunc interim hoc aggredimur dicere, quemadmodum idem ſanctus domini confeſſor Blandinium ſacroſanctis artubus ſuis dignatus ſit inuiſere.

En qualẽ uult ſanctus reliquijs habers honorem.

De aduentu eiuſdem ſancti in mentem Blandinium. Cap. 30.

EA tempeſtate in monaſterio Blandinio Gerardus merito & officio abbas degebat, cuius cõſilijs glorioſus Marchio libenter utebat. Qui cum titulos nobilitatis, nobilius etiam ornaret moribus probitatis, cũctis penè Galliæ cœnobijs & præeſſe & prodeſſe dignus inuentus eſt. Quo accito, prædictus marchio de transferendis ſancti reliquijs communicatis cum eo conſilijs pertractat. Tum utrique ita uiſum eſt, ut memorati ſancti pignora Blandiniũ transferentur. Placuit etiam ex optimatibus ſententia, ut tanti confeſſoris pignoribus Blandinienſis eccleſia ditaretur. Cumque tam eccleſiaſticis quàm politicis ordinibus ita eſſet deliberatũ, ſanctiſſimi confeſſoris Bertulphi membra leuãtur, transferenda eò, quo iam diximus, non ſine magna tum præcedentium, tum ſubſequẽtium gratulatione. Nec ſolus hic ſanctus tunc transferri uoluit, ſed in conſortiũ tranſlatione eius oſſa beati Guduuali adiuncta ſunt, atq; etiam membrum unum beati Audomari cum dente ipſius, reliquiæ quoque ſanctiſsimi Bertini in augmẽtum gloriæ eius. O quam lætum populis, undecunque concurrentibus, in illa die ſpectaculum fuit, cũ ante ſanctiſsimas reliquias hinc Eccleſiaſtica pompa cum crucibus & lampadibus, inde aulicus Marchionis procederet ſenatus cum faſcibus. Et licet ex utraque parte impenſus honor minor eſſet, quàm pro ſancti meritis, omnem tamẽ gloriam principũ æquauit. Facta eſt autem tranſlatio hæc tertio Nonas Decembris, cum aduentum Domini eccleſia pro more celebrat, cum etiam in aduentu ſancti Chriſtum ſibi aduenisſe exaltauit, præſertim cum in ſanctis & electis Chriſtum habitare nemo ambigat. Erat præcipuè idoneus huius tranſlationis miniſter una cum religioſo grege monachorũ abbas, quem diximus, Gerardus, cuius prudenti diſpoſitioni glorioſus Marchio credidit, quicquid in tranſlatione illa agendum uideretur. Qui in monaſterium Blandinienſe, cui ipſe tunc præfuit, ſacroſanctos artus tranſtulit, ac in Orientali abſide cum magna pſalentium melodia repoſuit. Vbi ad tempora uſque noſtra manſit corpus ſanctiſsimum, donec in medio eiuſdem eccleſiæ memoria fidelium defunctorum à fidelibus ædificata, & in honorem incarnationis, natiuitatis, paſſionis, reſurrectionis ac aſcenſionis Ieſu Chriſti eſt titulata. Ad quam dignam memoria memoriam qualiter hic ſanctiſſimus confeſſor Bertulphus ſit tranſlatus, ſuo mox loco dicendum differimus.

Ingenti cum honore transferuntur reliquia S. Bertulphi.

Cap. 31.

TAmetſi ea, quæ fidelium hominum ſermone referuntur, haud difficile ab auditoribus æquè fidelibus creduntur, multo tamen certiori fide ea ſciuntur, quæcunque oculis licet intueri. Vnde ſicut ea, quæ à Maioribus de ſanctiſſimo patre noſtro Bertulpho didicimus, ſic & illa, quę oculis ipſi uidimus, ſtylo tradere conamur. Nouit charitas ueſtra, dignam memoria fidelium defunctorum in eccleſia hodieque florere memoriam, quæ, ſicut in geſtis beati Odilonis legimus, ex diuina reuelatione in eccleſia primum inoleuit, & non multopoſt authoritate uenerandi Papæ Leonis per omnes penè iam Chriſti eccleſias propagata eſt. Cumque hoc in pleriſque locis deuotius agererur, paulatimq; huius rei religio magis magisque augeretur, adeo res proceſſit, ut in eccleſijs ob memoriam fidelium defunctorum honoremque Domini, altaria erigerentur, eæque generaliter ac ſolenniter celebrarentur, eo uel maximè die, qui omnium Sanctorum ſolennitatem à capite Calendarum Nouembrium ſequitur, non incongrua uidelicet ratione, ut omnium Sanctorum, quorum feſtũ pridie præceſſit, interceſsio, clementiſsima omnium fidelium defunctorum fieret relaxatio. Sed hæc ſuo in loco, hoc tantum dicere nunc aggredimur, ut ipſum diem corporis beati Bertulphi, reliquiarũquè ſanctæ uirginis Chriſti Amalbergæ tranſlatio ſolennem effecerit, In Blandinienſi nanque eccleſia memoriam fidelium defunctorum conſtruxit fidelium uiuorum induſtria, quam honorificè in ipſo depoſitionis ſanctiſſimi Bertulphi die abſoluit, atque in honorem incarnationis, natiuitatis, paſſionis, reſurrectionis atque aſcenſionis Ieſu Chriſti, Radbodo Nouiomẽſi epiſcopo conſecrari fecit anno uerbi incarnati

Cõmemoratio omnium fidelium defunctorum

millesimo

milleſimo ſeptuageſimoſecundo, ſecunda hebdoma dæ paſchalis feria, præſente glorioſo Flandrorũ marchione Roberto, cum multa optimatum & promiſcui ſexus frequentia. Nec multopòſt Blandinienſis cœnobij fratribus placuit, ad eandem memoriam beati Bertulphi corpus, ſanctiſſimæq; uirginis Chriſti Amalbergæ reliquias transferre, ut maior inde cõfluentibus eo plebibus deuotio, fidelibusquè defunctis tantis interceſſoribus heret conſolatio.

Cap. 32.

CVmque fratribus ut dictum eſt, ſanctæ Blandinienſis eccleſiæ corpus S. Bertulphi transferre placuiſſet, hocquè non temere fieri iudicaſſent, conſulto quidem ab ijs, qui fautoris conſilij tunc uidebantur, definitum eſt ut admiſſis clam nonnullis ad loculum ſacri corporis ſacerdotibus, omnem reconditi ſacroſancti theſauri ueritatẽ oculis explorarent, ut teſtibus his reliqui fratres ad agendum id, quod ſtatuerant, certiores redderentur. Neque enim de ſacroſanctis artubus parum dubij erat, quippe opinio uulgi habebat, magnam de ſacro corpore partem ab Harlebecenſibus haberi, adeo ut eccleſia eorum ad ſanctum Bertulphum uulgo diceretur. Sed nec fratres Gandenſes, uel hanc appellationem, uel reliquias ſanctæ eccleſiæ Harlebecenſi inuidebant, cum in ueteribus de ſancto cõſcriptis exemplaribus magnum Arnulphum eas Theodrado preſbytero dediſſe legerent, quod etiam nos in hoc nono opuſculo plenius diſcripſimus. Sed ſicut iam diximus, & adhuc expreſſius dicemus, eædem, quę Harlebecenſibus reliquiæ fuere, in Blandinio quieſcenti corpori poſt aliquod tempus rurſus adiunctæ ſunt. Quod ut indicijs ſit euidentibus compertum, prudens lector animaduertat. Paulo ante tranſlationem ſanctiſſimi Bertulphi, ſacerdotes, ut dictum eſt, albis induti, pedibus nudi, deuote potius quàm temere ad ſancti corporis locellum admiſſi, confeſſione primum uiciſſim facta, cum fide & tremore accedunt, ipſumquè licet difficulter apperiunt. Tum ſacroſanctum corpus pallio inuolutum, ſignaculo reperiunt ſignatum, & partem quidem artuum adeſſe maximam, ſed partem quoque non modicam deeſſe. Vbi etiam titulum huiuſmodi inſcriptum, corporiquè ſancto impoſitum inuenerunt: Hic requieſcunt mẽbra ſanctiſſimi corporis Bertulphi confeſſoris, cuius trãſitus celebratur Nonis Februarij, quæ Arnulphus Magnus Blandinium tranſtulit tertio Nonas Decembris. Oculos hinc in partem loculi deflectunt, locellum alterum incluſum, ſigilloquè ſignatum cernunt. Gaudio itaque affecti reſpirant, quippe qui ſe haud vulgares ibi reliquias inuenturos ſperarent. Cautius intendunt, titulumq́ue huiuſmodi infra poſitum inſpiciunt: Hic locellus continet, quod reſiduũ fuit igni de corpore ſanctiſſimi confeſſoris Chriſti Bertulphi. Quod legentes, ſatis nec intelligere nec admirari poterant. Aperto tamẽ locello, erat cernere quiddam diuini horroris, immò uerò non tam horroris, quàm honoris. Paſſim quippe penè ambuſta oſſa iacebant. Quæ cum diligentius hincinde inſpicerent, titulum quendam complicatum & inuolutum reperiunt & aperiunt, barbaris quidem literis inſcriptũ, adeò ut facilem legentibus de reconditis illis ſancti Bertulphi membris fidem faceret. Erat autem eiuſmodi. Hic repoſita ſunt oſſa illa egregij confeſſoris Chriſti Bertulphi, quæ angelus Dñi de medio ignis extulit, quãdo Harlebeca cremata eſt, quæ domina Rozala Blandiniũ tranſtulit cum Balduino filio paruulo, & appoſuit reliquię parti corporis ipſius ſancti. Has ergo ſancti patris reliquias, quas apud nos in hoc uſque tempus haberi ignorauimus, quando ne qualiter Deus per angelum ſuum de medio ignis eripuerit, ſicut fidelium relatũ fidelius inueſtigare potuimus, hic inſerere curauimus.

Obſeruaerga ſanctorum reliquias reuerentiã, contra Vigilãtianos.

Cap. 33.

POſt immaturam Arnulphi iunioris Marchionis mortem, cuius auus magnus extitit Arnulphus, Balduinus filius eius cum matre* Rozala derelictus eſt paruulus. Hic enim eſt, qui poſtea prolixæ barbæ dictus eſt Balduinus, cuius mater Rozala, filia fuit Berengarij regis Italiæ, quæ poſt mortem Arnulphi principis, Roberto regi Francorum nupſit, & Suſana dicta, mutato nomine, regina regnauit. Quæ cum adhuc uidua, & filius eius Balduinus eſſet infantulus, tanta in regione noſtra facta eſt perturbatio, ut non tam ad hoſtile, quàm inteſtinũ bellum pertraheretur ipſa diſſenſio. Multi enim ea, quæ à patre pueri huius & beneficiarij acceperant, in hac perturbatione ceu propria uſurpabant. Quo tempore quidam nobilis proſapiæ Eilbodo Curtracenſi territorio præſidebat, cuius uxor Imniacin, nobilis æque proſapiæ, dicta fuit. Ipſo autem Eilbodone defuncto, Balduinus, qui ex ſucceſſione hæreditaria in principatu monarchiæ Flandrenſis gratia Dei iam conualuerat, comitatum Curtracenſem ditioni ſuæ, ut etiã poſteà fecit, ſubdere cogitabat. Sed Curtracenſes cum aliquanto tempore rebellaſſent, Harlebecenſes uicinos, qui Domino Balduini Marchionis parebant, hoſtiliter ſæpè aggreſſi ſunt. Illis uerò fortiter repugnantibus, Curtracẽſes quindecim ſuæ partis homines, in hoc ipſum coniuratos, noctu miſerũt, & ut uillam Harlebecenſem ignis ſuccenderent, ſacramento adegerunt. Qui prima uigilia noctis aduenientes, uillam, ut iurauerant, omni ex parte ſuccedunt. Flammæ autem, ui uentorum impellente, domos domibus cohærentes conſumebant, eccleſiamq́ue S. Bertulphi ita repente inuadebant, ut nihil aut parum omnino ſupellectilis eccleſiaſticæ inde poſſet auferri. Erat autem in eccleſia pars non minima oſſium eiuſdem ſancti confeſſoris, quam ſudum uenerabilis ipſius eccleſiæ ſacerdos Theodradus à magno, ut ſupra dictum eſt, impetrauit Arnulpho, eo uidelicet tempore, cum ab eodem glorioſo Marchione ſanctiſſimum ſancti corpus Blandinium transferebatur. Quæ quidem ſacræ reliquiæ cum multis diebus magno ab incolis loci eiuſdem honore fuiſſent affectæ, tunc igni uidebãtur abſumendæ non ſine maximo omnium dolore. Adſtabat tunc ipſius eccleſiæ ſacerdos, Bugecinus nomine, ſumma animi deiectus mœſtitudine. Decidente aũt pro immenſitate ignũ omni eccleſiæ tecto, loculoq́ue, in quo ſancti continebatur pignora, flammis conſumpto, cum iam miſerabilis de ereptione ſanctarũ reliquiarum omnes inuaderet deſperatio, ideoque lachrymabilis ad Deũ ſanctumquè Bertulphum omnium fieret obſecratio, ecce inter ipſas flammas cœpit crepitus quidam fragorq́ue immenſus audiri, uidebaturq́ue quaſi congeſtus in unum formicarum aceruus ſenſim efferri, qui leniter ex ipſis flammis emergens, repente ſurſum eſt elatus ſtatimq́ue ſuper expanſum ſacerdotis ueſtimentum cunctis mirantibus eſt depoſitus. Qui diligenter intuens, quid nam eſſet, oſſa uidit humana, in ſuperficie quidem tactu ignis denigrata, & nõ, ut efferebantur, ſibi inuicem cohęrentia, ſed ut melius agnoſci poſſent, alia ab alijs diſiuncta. Tunc incunctanter adſtantes hæc S. Bertulphi intelligentes fuiſſe pignora, uirtute diuina & ſubuectione angelica ex ipſis ignium flammis elata, ad comparationem tanti theſauri, detrimenta rerum ſuarũ, ignibus abſumptarum,

** Roſula Balduinus pulchra barba, ut ab alijs uocatur.*

Harlebecũ inflãmatur.

Nota inſigne miraculum.

Et quãtum iſti pij homines amant ſacras reliquias.

ſumptarum, quaſi nihil pendebant, Deoquè, tam glorioſè ſanctum ſuum glorificanti, laudes & gratias toto corde referebant.

Cap. 34.

IGitur Harlebecenſis eccleſiæ ciues, eaſipſas ſancti Bertulphi reliquias naui impoſitas, quoniam & eccleſia propria cremata fuit, & hoſtilis incurſionis metus imminebat, per Legiam fluuium ad Viuium caſtellum, tunc temporis munitiſſimum, deportarunt. Poſt aliquantum uerò temporis placuit ipſis referre reliquias, iterumque naui impoſitas ad propriam parochiam reportare inſtituebant. Sed inter eundũ quibuſdam incidit dubitatio, utrum uerè, quæ ab eis deportabantur, S. Bertulphi eſſent reliquiæ. Quod memoratus illorum ſacerdos Bugecinus, qui interfuit, intelligens, omni cordis intẽtione Deum orauit, ut pro miſericordia ſua euidens huius rei ſignum oſtenderet dignaretur. Tum ecce grex auium deſuper uolitans apparuit, in cuius extremo agmine ales quædam candidi coloris, quæ cæteris præſtantior eſſe uidebat, apparuit. Quum diligentius ſacerdos intuẽs; In noĩe, inquit, Dei tibi præcipio, ut ſi uerè hæ ſancti ſunt reliquiæ Bertulphi, tu ſuper ipſas ſine mora deſcendas, Quo dicto, auis illa, relicto præeuntium agmine, deſcendit, & in gremio ſacerdotis, reliquias ſanctas tenentis, reſedit. Quàm ille blanda manu, quandiu placuit, cunctis admirantibus, contrectauit, itaque abſterſo à cordibus illorũ omni dubitationis ſcrupulo, libere abire permiſit. His agnitis, Rozala, quæ & Suſanna, diuæ memoriæ dña cum Balduino filio adoleſcentulo Marchione aduenit, cõ ſilioque cum ſuis habito, reliquias ſanctas inde abſportauit, & in Blandinienſi eccleſia reliquæ parti corporis ipſius ſancti appoſuit, parte quadã ex eis eccleſiæ nuper crematæ reddita. Hæc ita eſſe cũ multi ex ore primogenitorũ ſuorũ loquantur, quædam tñ fidelis mulier etiamnũ ſupereſt, quæ cum iureiurando ſe præſentẽ his interfuiſſe memorat, & quæ iam diximus, uera eſſe uiua uoce teſtatur. Et hoc ſatis tã auditu quàm uiſu, quiſquis eadem ſancti membra inſpexit, comperire potuit, non niſi uirtute Dei ex ipſis ignium flammis ſacras reliquias ereptas eſſe, quia ut in ipſis apparet, omni eccleſia & loculo, in quo continebantur, exuſtis, ita ſunt ab igni compræhenſæ, ut nulla humani ingenij induſtria extrahi potuerint, & niſi angelica uirtute abducerẽtur, in fauillas uel cineres uſque redigi oporteret. Sed iam ad præſcribendã ſanctæ translationis ordinem redeamus.

Miraculo declarantur uera S. Bertulphi reliquia.

Cap. 35.

IN transferendis ſancti Bertulphi reliquijs, gloriæ eius gloriam hanc Chriſtus adiunxit, ut ſicut gaudij ſanctorum conſors eſt in cælis, ita etiam reliquiarum eorundem ſecum tráſferendarũ conſors fieret in terris. Cui hoc ſpeciale mox transferendo decus fuit, ꝙ ſacratiſſimam Chriſti uirginẽ Amalbergam in hac ſui tranſlatione ſociam habere meruit. Quod ut factum ſit, lectori paucis indicare non pigebit. Erat in Orientali ſanctæ Blandinienſis eccleſiæ apſide ſcrinium immenſa ætate in abdito repoſitum, quod à quibuſdam fratribus deuote eo admiſſis eſt apertũ, & in eo quiddã diuini horroris reptum. Nã erat in eo cernere omnẽ penè uirginei corporis uirginis Chriſti Amalbergæ puluerẽ, & plures caſtiſſimorum oſſium ipſius particulas unà cum ueſtimentis eius & peplo, pera quoque & baculo, cilicio etiam & ſacrato precioſi operis colorisque uelo: uelo, inquam, quo diuinitus per beatum Vuillibrordum ſanctamquè Gertrudẽ legitur uelata, Deoque conſecrata. Fratres ad tam ſanctum ſpectaculum ſecretius admiſſi, reperto tam precioſo theſauro, nõ parum, gaudebant, eumque cum corpore ſancti Bertulphi collocare dignum ducebãt. Quod & factũ eſt.

Reliquiæ S. Amalbergæ reperta

Cap. 36.

EA ſiquidem tempeſtate, quæ ſacram ſancti Bertulphi reliquiarũque uirginis Chriſti Amalbergæ tranſlationem præceſſerat, inundationis incommodo uniuerſa regio laborabat adeo, ut à ſydere Arietis uſque ad Geminos, nec pluuiales cælo nubes, nec terræ deeſſent imbres. Sol Aquarium exibat, propè ſydus Cãcri reſpiciebat, & tñ Aquarius plus ſolito imbres non ceſſabat effundere. Cerneres inundationẽ circunquaq; graſſari inexhauſtam, & laborantibus agricolis omnẽ futurã meſſis ſpẽ adimi. Et eccè ante tranſlationis diem, cum ſe ad perſcrutandũ ſancti confeſſoris loculum fratres, quos diximus, contuliſſent, eumq; cũ fide & tremore aperuiſſent, imbre ſuſpenſo ſerenitas mox redit, ita ut unum idemquè eſſet, fratres loculum aperuiſſe, cataractaſque cæli pluuias retraxiſſet. In apertione quippe loculi ſancti ſui, miſertus eſt Dñs populi ſui ſinum illi miſericordiæ ſuæ aperiens, tempeſtatẽmquè iubens faceſſere. Renouantur hic in ſancto Dei antiqua miracula, quæ non minus defuncto, quàm olim uiuenti familiaria fuere. Qui enim iam pridem ſubdio poſitus, pluuiæ incommoda non ſenſit, hic etiam ad artuum ſuorum attrectationem, imbrium ſuſpendit inundationem, tanto nunc miraculis & uirtutibus excellentior, quãto diuino conſpectui præſentior. Nec alienum à fide eſt, Deum ſancti huius tranſlationem mox futurãm ſic diſpoſuiſſe, quem pro ex diſponenda tempeſtatis inſolentiam compeſcuiſſe credimus. Gradere nunc, bone Ieſu, nobiſcum, & ad peragendam ſanctarum reliquiarum confeſſoris & uirginis tuæ tranſlationem, puram nobis tribue deuotionem.

Pluuia ſiſtitur repente

Cap. 37.

SAcratiſſima dies Pentecoſtes 14. Calend. Iunij luceſcebat, cum aduentum ſanctiſpiritus Eccleſia generaliter celebrẽ habuit. Qua die placuit fratribus ſacroſanctum corpus beati Bertulphi cum ſanctæ Amalbergæ reliquijs ad memoriam, quã ante memorauimus, fidelium defunctorum deportare, & die craſtino de locello uetuſto in nouum tranſferre. Quod conſulto quidem ab eis definitum eſt, uidelicet ut animæ fidelium defunctorum in aduentu ſpirituſſancti, lætificarentur etiam aduentu corporis ſancti. Nam & hac celebri die plus ſolito confluẽtem plebem recepit eccleſia, ſacra ibi Miſſarum ſolennia celebraturum. Innotuit etiã res populis, quæ agebatur de deportatione ſanctiſſimi corporis. Vnde complures tam huius rei pia nouitas, quàm ſacra paraclyti ſolennitas inuitabat, tãto liberius confluẽtes quanto diu optata tandemquè huius meritis conceſſa ſerenitate impenſius lætabantur. Et tertia quidem diei hora, qua ſe ſpirituſſanctus diſcipulorum olim cordibus infudit, ante Miſſarum ſolennia fratres ad ſancta ſanctorum cum thymiamaterijs & hymnis accedunt, loculum, quo ſacratiſſimum corpus continebatur, deponunt, ac proſequente pſallentium choro, memoriam, quam diximus, fideliũ defunctorum adeunt, nouoque altari eum imponunt, nocturnas illic in honorem Dei ſanctique huius acturi uigilias, craſtinumque expectaturi diem ad transferendas illius ſanctæque uirginis, quæ ſimul aduectæ ſunt, de theca in thecam reliquias.

Nocturnas agunt uigilias ad ſacra oſſa

Cap. 38

CRaſtina porrò dies populis optatiſſima illuxit, quæ ad diuinum illud ſpectaculum illos undecunquè inuitarat. Magnam & præclarã

hac

Magna adhibita ſolennitas in transferendis ſacris reliquijs.

hac die iucunditatem, magnam æquè ſancto ſuo omnipotens prærogauit ſolenniratem, Clerus omnis de adiacentibus eccleſijs, mooachorom chorus de cœnobijs, tam plebs urbana de urbibus, quã uulgus promiſcuum accurit de rure, ut in futura ſanctiſſimi corporis tranſlatione, optata uiſione fruantur. Nec piguit ob ſanctilſimi huius corporis reliquiarumquè uirginis Amalbergæ reuerentiam, circuniacentium ſanctorum corpora ſuam præſentiam exhibere. Nam ſanctum Liuinum martyrem, & beatam Pharaildem Christi uirginem, ſanctum quoque Gerulphũ æquè martyrem ſinguli de ſuis locis obuios exhibuere, in magnaque populi proſequentis frequentia gaudij noſtri participes eſſe uoluerunt. Prætereà aliæ complures reliquiæ longo illo tranſlationis ſanctiſſimi patris noſtri Bertulphi, ſanctæque uirginis Amalbergæ itinere proceſſere obuiam. Noonm quippe glorioſumque genus ſpectaculi hunc iouitauit populi conuentum, qui ſanè tam frequens accurrit, ot nec ambitus, nec atrium eccleſiæ eum capere ſufficeret.

Cap. 39.

EXpectantibus intereà in eccleſia populis, ſacerdotes ad memoriam fidelium defunctorũ proceduot cum infulis, minoreſque eccleſiæ gradus cum crucibus & thymiamaterijs. Populus quoque, qui tam multus conuenerat, niſu, quo potuit, ſe ad ſpectandum ingeſſit, uel religione, uel rei nouitate, aut etiam ſpe impetrandi aliquid pro benedictione de ſancti corpore incitatus. Et præmiſſa Litania, adiunctis etiam laudibus tam diuino operi congruentibus, ac ſacerdotibus, qui huic ſanctiſſimo negocio aderant, ad altare accedentibus, precioſiſſimi theſauri loculus aperitur. Corpus ſanctiſſimum ſindone inuolutum altari imponitur, ſigillo rupto, titulus precioſæ glebæ teſtis legitur, cunctiſque quibus accedendi uel uiuendi liberior facultas erat, palam exponitur. Oculis hæc cernentibus lachrymas pias pia æquè lætitia exprimit, atqoe hæc cernentes de cernendi etiam maiora afficit. Locellus deinde minor coram exponitur, ſigilli item titulus, quem prædiximus, audientibus cunctis legitur. Cumquè hinc corpus ſanctiſſimum, inde quod corpori deerat, modice igne tactum conſpiceretur, teſtibus titulis una cum ſigillis, ueteri manu deſcriptis, facilè id, quod uiſum eſt, populo fidem fecit, membra ſanctiſſimi cõfeſſoris Christi Bertulphi integro ferè numero illic repoſita aſſeruari.

Certa documenta præſentum reliquiarum S. Bertulphi.

Cap. 40.

EX conſeqoentibus hinc cauſis conſtat, ſanctiſſimi patris hanc tranſlationem maioris illi per Christum honoris fuiſſe occaſionem. Cuius pignora quia aliquanto oeglıgentius uſque ad id tẽporis habita fuere, maiorem ſolito deinceps habuere reuerentiam. Neque enim decuit hanc Christi lucernam ſub modio, ſed ſuper candelabrum poni, ut ingredientibus in eccleſiam Dei, in edito chariſſimã prætenderet præſentiam. Et ut latius ſanctitatis ſuæ diffunderet odorem, aliquantam pignorum ſuorum per Eccleſias Dei paſſus eſt diſtributionẽ fieri. Quod ut fieret, deuotio, non temeritas, non ſuperbia, ſed humilitas promeruit. Nam inſpirante ſpiritu ſancto, animis fidelium, ad tranſlationem eius deoote confluentium, perſuaſum eſt pro benedictione aliquid de pignoribus illius expetere, ut uel in modica reliquiarum eius portiuncula ſinguli ſanctum quaſi totum præſentem colerent, cuius ope & interceſſione nihilo minus ſe iuuari confiderent. Nec fefellit poſcentes fratrum benigna charitas, nec eluſa eſt piè poſcentium deuota humilitas, dum & illi, quod poſcebantur, ſine damno de pignoribus ſancti concedebant, & iſti pro magno ſuo lucro uel parum aliquid de reliquijs eiuſdẽ patris accipiebant. Vnde & apud ſingulos tanti hodieque habitus eſt, quaſi apud ſingulos totus eſſet corporali præſentia, qui ſingulis utiquè totus, fideli præſens eſt beneuolẽtia & amore.

Cap. 41.

ACceſſit qooque gloriæ eius ingens aliorum ſanctorum gloria, quam in terris per homines Deus Dei ſapientia procurauit. Nam ad ſancti ſui glorificatiooem multorum cum eo pignorum fieri uoluit tranſlationem, licet minus idoneæ per nos homiles adminiſtratam, affectu tamen, quo potuimus, conſummatam. Enimuerò cum beatiſſimi patris noſtri Bertulphi corpus, linteaminibus mundis inuolutum, diligenter obſignatum, & de theca in thecam eſſet tranſlatum, accedunt fratres tã ſtudioſe quàm religioſe ad tranſponenda in eandem, in qua ſanctus hic repoſitus erat, thecam, aliorũ ſanctorum reliquias, eæque, atteſtantibus illarum titulis, his qui affuerant, coram exponuntur, affixiſquè ſigillis, diligenter cum corpore ſancti reconduntur. Acta eſt hæc tranſlatio anno Dominicæ incarnationis milleſimo ſeptuageſimotertio, indictione undecima, Alexandro Papa Apoſtolicæ ſedi, & eccleſiæ Nouiomenſi põtifice Radbodo præſidente, regnante Francorum rege Philippo, & Roberto Flandriæ monarchiam tenente. Tranſlatus eſt autem hic ſanctus pater & precioſus Christi confeſſor Bertulphus cum ſupradictis admirandæ uirginis Amalbergæ, multorumquè ſanctorum pignoribus de Orientali ſanctæ Blandinienſis eccleſiæ parte ad altare, quod in medio ipſius baſilicę ædificatum & conſecratum eſt in memoriam ſanctæ incarnationis, natiuitatis, paſſionis, reſurrectionis & aſcẽſionis Domini noſtri Ieſu Christi, & in commemorationem omnium fidelium defunctorum, atque à Domino Abbate Folcardo cum ijſdem ſanctæ Amalbergæ aliorũq; ſanctorũ reliquijs in locello nouo collocatus, ipſo cum fratribus ſibi creditæ congregationis hanc eandem tranſlationem adminiſtrante anno regiminis ſui tertio, 13. Calend. Iunij, coram multitudine copioſa monachorum, clericorum ac utriuſque ſexus hominum.

Is eſt Alexãder II. cui Gregorius VII. ſucceſſit.

Cæterum quia huius diœceſeos antiſtes huic ſanctæ tranſlationi, diu licet expectatus aliasquè occupatus, intereſſe non potuit, proximo ſuo ad nos aduentu tã præſentibus per ſe, quã abſentibus per literas, diẽ hunc feſtiue celebrẽ conſtituit, ad laudẽ Christi, ſanctorumquè ſuorum, in quibus cum Deo patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM & glorioſorum Christi Martyrum, Fauſtæ, Euelaſij, & Maximini, authore Simeone Metaphraſte.

Feb. 6.

IN illis temporibus erat ſancta martyr Christi Fauſta in ciuitate Cyzico, imperante Maximiaoo, diuitibus parentibus nata & fidelibus. Ab eis autem educata in Christi dogmatibus, relicta eſt orphana, cum eſſet tredecim annos nata: & decætero uacabat ieiunio & orationi, & meditationi diuinarum ſcripturarum. Quamobrem conuenienter uoci Domini, non poterat abſcondi ciuitas, ſita ſupra montem, ſed eius peruenit fama uſque ad aures Imperatoris Maxi-

Mat. 5

Mazimiui. ſtatimque mittit primum ſui palatij, uo-
miue Euelaſium, iu ciuiratem Cyzicum, ut quæreret
& inueuiret Fauſtam, Chriſti ſpouſam, ſic iubens: Si
ei quidem perſuaſum fuerit, ut ſacrificet, rectè habue
rit: Siu minus, proijce eam in flueutum.

Euelaſius autem uadens Cyzicum, iuuenit ipſam
ætate quidem infantem, fide uerò & prudentia ualde
ſenem. Quamobrem cum ipſa adducta fuiſſet ad tri-
buual, uis ei afferebatur, ut dijs, qui non ſunt, ſacrifi-
caret. Sancta autem diait ei: Ego ijs dijs oon ſacrifi-
co, qui ſunt ſurdi & cæci, & nullo ſenſu præditi, cum
ſint opera manuum huminum. Habeo enim patrem
& ſpouſum Ieſum Chriſtum iu cælis, uec poſſum eú
reliuquere, uec perdam meam hæreditatem, quā ha-
beo apud Dominum. Euelaſius autem dicit ei: Sacri-
fica Fauſta dijs, ue malè & acerbè muriatis. Reſpon-
dit ſaucta: Ne putes me eſſe tanquàm uuam ex ſtultis
S. Fauſta dirè uerberatur. mulieribus. Nam etſi ſum parua ætate, at tamen cor
meum eſt magnum & perfectum apud Deum. Euela-
ſius uerò multa ira repletus, iubet tonderi eius caput
ad iguominiam & ludibrium, & ſic eam in lignu ſu-
ſpenſam fortiter uerberari. Sancta autem Fauſta cum
ualde torqueretur, ſuſtulit oculus ſuos in cælum, &
orauit Dominum: & poſtquàm ea ſatis oraſſet, exti-
tit ſtatim fulgur è cælu, adeu ut multi morerentur.
Euelaſius autem id uidens, ualde timuit, & cum ſan
ctam Fauſtam uocaſſet, dixit ei: Mulier, dic mihi quæ
nam ſis. te enim adſpeai facientem upera magica. Sā-
cta uerò dixit: Audi me Euelaſi, & fac imaginé, quæ
habear meam figuram: & deinde affer omuia turmē-
ta, & ipſa quuque iuſcribantur io imagine. Quod
cum celerrimè factum eſſet, dicit ſaucta: Sit tibi uo-
tom, ꝙ quomodo hæc imago non ſentit tormenta, ita
Noua ſupplicia. nec meum corpus ſentit tuas pœnas & ſupplicia. Ani
ma euim mea eſt tota omniuo ſtabilita iu Dominuo.
Decætero fac citò iu me id, quod uelis. Tunc iuſſit
eam, iu loculo incluſam, clauis affigi & ſecari. Licto
res autem cum citò feciſſeut id, quod fuerat impera-
tum, erat ſaucta intra loculum, pſallens & Duminum
glorificans: & defeſſi ij, qui eam ſecabant, facti ſuot
tanquàm mortui, iuerunt autem ad Euelaſium, & ei
dixerunt: Rogamus te Dominue. Mulierem, quam de
diſti uobis, ab hora prima uſque ad horam ſextam ſe
cantes, nihil potuimus efficere. mutauit enim ſex ſer
Eſ. 43 ras, & neque potuerunt eam omniuo tangere. Quio
etiam iguem loculo admouimus: illa uerò pſallebat,
diceus: Et ſi per ignem tranſiero, flamma oon me
cumburet.

Hæc cum audijſſet Euelaſius, non parum fuit ani-
mo anxius, & dicit ſanctæ Fauſtæ: O mulier, me ſtu-
pure affeciſti, faciens opera mirabilia. Sum uctugin
ta aunos uarus, & nuuquàm uidi talia. Decætero ad-
iuro te per Deum, cui credis, dic mihi omnem ueri-
tatem. Reſpundit ſancta Fauſta, & dixit ei: Rogo te
Duminue mi, mentem diligenter adhibe. Id enim,
quod dicitur, eſt uirtus diuina, ſicut tu quoque adſpe
xiſti, & citò tibi perſuadebo, ut ſis ſucius meæ reli-
S. Fauſta præclarè inſtituit Euelaſium. gionis. Ille autem diait: Dic liberè ueritatem. ego
uerò attentè audiam. Sancta dicit: Deus eſt immur
talis & æteruus, & upera eius ſunt uera, & iudicium
eius eſt ſanctum & iuſtū. Quamobrem prupter eos,
qui iuſtè & rectè uitam egerunt, & pulchrum certa-
men couſummarūt, & diabulum pudore affecerunt,
& idola, quæ à uobis dij dicuntur, tanquàm malos
dæmones fugarunt, & mundi mala & improba opera
uicerunt, & terrena quidem recuſarunt, cæleſtia au-
tem deſiderarunt, & uirginitatem cuſtodieruut, &
eius præcepta citra ullam conſeruarunt repræhenſio
nem, nam ipſi quuque ſciuerunt noo eſſe aliū Deum
præter eum, deſcendit in terram, & habitauit in ſan
cta & munda uirgine, quomodo ſcit ipſe ſolus. Cum
is itaque eſſet natus & educatus, ut iu pauca conſe-
ram ea, quæ couſequuntur, uenit ſua ſponte ad cru-
cem, & carue paſſus eſt, ut uos ſeruaret. Deiude ſe-
pultus eſt, & reſurrexit tertio die, & in gloria aſſum-
ptus eſt in cælus. Qui rurſus eſt ueurrurus io conſum *Rom. 2*
matione ſeculorum, iudicaturus uiuos & mortuos,
& redditurus uuicuique ſecuudum opera ſua. Quam
obrem nos quoque eius exemplar ſequentes, nos da-
mus ad flagella & tormeuta prupter regnum cælorū,
ne æternum condemnemur. Nam hic quidem mo-
rimur, illic autem ſemper uiuimus.
Euelaſius autem cum hæc audiuiſſet, & Dei uirtutē *Euelaſius reſipiſcit.*
cognouiſſet eſſe magnam & ioſuperabilem, compun
ctus a ſauctu ſpiritu, cœpit cogitare & conuerti ad
bouum, & decætero iuſſit relaxari ſauctam. Tunc cur
rens unus ex ſeruis Euelaſij, renuuciauit Imperatori
Maximinu, dicens, Domine mi Imperator, tuā cha-
ritatem perdidit Euelaſius, & eſt futurus Chriſtia-
nus. Feſtina ergo ad eum eripiendū, priuſquam per-
fectè conuertatur. Imperator autem ualde motus
animo, cum maxima celeritate uocaſſet Maximinum
ſuum præfectum, qui erat ſæuiſſimus & inhumaniſ-
ſimus, & ei iusſiſſet, & eum per deos adiuraſſet, Cy-
zicum miſit ad Euelaſium. Qui cum magna ira mo-
tus eum acceſſiſſet, rogauit beatum Euelaſium, di-
cens, Dic mihi ſceleſtum caput, quemadmudum ao-
ſus es relinquere maximus deos, & eos deſpicere, cre
dens ſtultis Chriſtianis & eis accedeus? Dixit Eue- *Euelaſius torquetur.*
laſius, Per meum caput, ſi tu quoque Fauſtam audi-
ueris, citò agnoſces Deum uiuum, & eris beatus.
Prælectus uerò Maximinus ualde ira commotus, iuſ
ſit eum ſuſpenſum io liguo, futtiter uerberari. Dum
diu autem uerberaretur, ad Duminum clamabat, di-
cens, Domine Deus omnipotens, qui opem tuliſti
ancillæ tuæ Fauſtæ iu omnibus, quæ ei acciderunt, af
flictionibus, & meis oculis oſtendiſti tua mirabilia,
me quoquè humilem libera ab hoc ſæuiſſimo & im-
maniſſimo Præfecto, Quuniam te deſideraui Domi
ne, propter multa & magna tua mirabilia. Quæ puſt
quàm ipſe eſſet precatus, rurſus iuſſit Præfectus lam
pades iguis eius admoueri lateribus. Quod cum fa-
ctum eſſet maxima celeritate, beatus Euelaſius roga-
uit ſanctam Fauſtam, ut pro ipſo oraret. Saucta autē
his auditis, ualde miſerata, cœpit pro eo orare, & ſic
dicere: Dumine Deus meus, dona mihi gratiam tuā,
& accipe Euelaſium in aulam tuorum gregum, & re
fer eum in numerum tuorum iuſtorum, Quoniam es
benedictus in ſecula, Ameu.

Tunc Præfectus iuſſit ſanctam quoque Fauſtam ſi-
ſti pro tribunali, ut quæ perſuaſiſſet Euelaſium fieri
Chriſtiauum. Cum autē ueuiſſet ſancta, dicit ei Præ-
fectus Maximinus: Sceleſtum caput, quumodo auſa
es ueuerandum ſacerdutem Euelaſium à dijs maxi-
mis auellare, & ipſum ad Deum tuum adducere? Sā-
cta dicit Fauſta: Spero iu bono & beniguo Deo meo,
qui uocauit Euelaſium, ut fieret filius ueritatis, fore,
ut te quoque uucet ad eius adurationem, Diait Præ-
fectus: Fauſta, ne putes me eſſe ſtultum, ut eſt is, qui
fuit perſuaſus. & ſtatim iuſſit eā ligari, & clauos eius
talis iufigi. Cum hæc autem facta eſſent maxima ce- *Fauſta rurſus cruciatur.*
leritate, ſancta ne omuino quidem ſeuſit tormenta.
Videns uerò Præfectus huuc cruciatum eam non at
tingere, uocata cohorte, diait: Si quis hoc difficilius
& maius inuenerit ſupplicium, id ei ualde proderit.
Tunc reſpoudens unus ex eis, oomine Claudius, di-
xit Præfecto: Dominue mi, ſi tua celſitudo iubet eam
cito mori, obijciatur beſtijs. Præfectus autem iuſſit
hoc fieri. & cum ducta fuiſſet nuda io ſtadium, in eā
emiſeruut lezuam. Lezoa uerò accurreus, eam adu-
rauit:

rauit:& poſt hæc plurimæ in eá emiſſe beſtiæ, currẽtes ad eius pedes ſe proiecere. Tunc cũ rurſus uidiſſet præfectus alienum miraculũ, & quod erat præter omnem opinionem, iuſſit eam uinctam pedibus trahi per terram. Cum autem nuda traheretur beata Fauſta, clamauit ad Dominum, ſic dicens: Domine Ieſu Chriſte, tege tuum figmentum, & ſtatim nubes deſcendit de cœlo, & texit eam.

Poſt hæc autẽ rurſus uir alius, nomine Euſebius, dixit Præfecto, Si tua iubet celſitudo, da mihi in eam poteſtatem. Dixit uerò Præfectus: Accipe eam. Cum in eam aũt accepiſſet poteſtatem Euſebius, adduxit fabrum ferrarium, & cum ipſe feciſſet clauos ferreos eius caput clauis confixit, frontemq́ue & oculos, & pectus, & tibias, perinde ac crepidam. Et cum hæc omnia facta eſſent, Deum apud ſe orabat, dicens, Domine Ieſu Chriſte, ago tibi gratias, quòd tu ſis cognitor cordium, gloriatio & corona iuſtorum, me quoque humilem & indignam tuam famulam dignare inueniri in ſtadio tranquilli ad te portus, & Maximinum Præfectum fac confirmari in tuo timore, & adduc eum in fide & charitate eorum, qui te confitentur ſolum uerum Deum, ut ſciant omnes te eſſe ſolũ Deum, & te decere gloriam in ſecula ſeculorũ, Amen. Cum uidiſſet autem Euſebius ſe nihil proficere, uictum à tenera uirgine, iuſſit afferri ſartaginem, & in eam iniici picem & reſinam & ſulphur, & in ſartaginem iniici ſanctam Fauſtam ſimul cum ſancto Euelaſio, uehementiſſimo igne ſubtus accenſo. Cum hoc autem factum eſſet, & ſancti martyres, ſtantes in ſartagine, pſallerent, ignis fuit extinctus, & refrixit ſartago. Tunc cum Præfectus Maximinus uidiſſet ſanctorum fidem & tolerantiam, dixit, Deus æterne, qui feciſti Euelaſium connumerari cum ſancta ancilla tua Fauſta, me quoque ſuſcipe humilem & peccatorem, & me cum duobus connumera, ut ego quoque uilis & minimus impleam ſanctam Trinitatem. Certe Domine Deus uirtutum, oſtende tuam clementiam in me quoque indignum tuum famulum, & fac cito per tuas miſerationes in me miſericordiam, ut ſuper omnes magis glorificeris.

Alia ſupplicia Fauſtæ.

Maximinus credit in Dominum Ieſum.

Hæc cum dixiſſet, cœli fuerunt aperti, & uiſus eſt filius Dei, & uniuerſus exercitus angelorum & archãgelorum, & iuſti omnes reſplendentes ſicut lux. Videns autem Maximinus hæc maxima & terribilia myſteria, magna uoce clamauit ad Deum, dicens: Domine, ſuſcipe me ſicut ſeruum tuum Euelaſium, & ne memineris iniquitatum mearum, neque recorderis ſcelerum mei peccatoris & indigni ſerui tui, ſed me ſuſcipe, ſicut latronem. Statimq́ue currens, uenit prope ſartaginem, ubi erat ſancta Fauſta & ſanctus Euelaſius, & cum extendiſſet oculos ſuos in cœlum, & ſe ſignaſſet ſigno crucis per totum corpus, dixit, In nomine patris & filij & ſpiritus ſancti, & ego nobiſcum ſum. Cum uerò exuiſſet ſuas ueſtes, & rurſus feciſſet id, quod eſt in Chriſto, ſignaculum, ſe iecit in ſartaginem. Tunc beata ſancta Fauſta magno gaudio & lætitia repleta, propterea quòd ipſam Deus exaudierat, & crediderat Maximinus Præfectus, dixit, Gloria tibi Chriſte Deus, qui non uis perire aliquem, ſed omnes eſſe ſaluos, & ad agnitionem uenire ueritatis. Ecce enim ſum in medio duorum, tanquàm uitis fructum ferens, & triplex funiculus non diſrumpetur, quoniam dixit Dominus Deus noſter, Vbicunque fuerint duo aut tres congregati in nomine meo, illic ſum in medio eorum. Ea hæc dicente, extitit uox è cœlo, dicẽs, Venite ad me, qui laboratis & onerati eſtis propter nomen meũ, & ego reficiã uos in regno cælorũ

Lu. 23

Nota, q̃ ſe ſignaſſet ſigno Crucis per totum corpus.

Eccl. 4
Matt. 18.
Matt. 1.

Cum hæc ergo audiiſſent, & magno gaudio repleti eſſent, & Dominum laudaſſent, & ei egiſſent gratias, uenerandas ſuas & ſanctas Deo tradiderunt animas in pace, menſis Februarij 6. Quorum interceſſionibus & precibus, & nos & omnes, per fidem in te & confeſſionem, peccatorum remiſſionem dignare nos conſequi, Quoniam es benedictus nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM S. DOROTHEAE Virginis, ex Quodam egregio MS. Codice deſcriptum: cui etiam antiquiſſima Martyrologia pulchrè conſentiunt,

IN prouincia Cappadociæ apud Cæſaream ciuitatem fuit quædam puella, nomine Dorothea. Hæc quotidie in caſtitate & ſobrietate & puritate Deo ſedulũ exhibebat officium, & cum humilitate & manſuetudine ieiunijs & orationibus inſiſtebat. Erat autem ſanè prudentiſſima, itá ut uix eam pauci imitari poſſent uiri. Omnes autem, qui eam noſſe poterant, magnificabant nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui talem haberet famulam, cuius & adſpectus, erat gratus, & uita & ſapientia incomparabilis, & immaculata uirginitas. Cum eſſet ergo adeo in charitate Chriſti perfecta, ut ad eius thalamum perueniret, duplicauit certaminis ſui palmam, & unam uirginitatis coronam tenens, alteram martyrij, cum gaudio peruenit ad Chriſtum. Quo autem ordine paſſa ſit, geſtorum euidens pagina edocuit. Cum fama ſanctitatis eius per aures hominum uolitaret, peruenit etiam ad præſidis perſecutoris auditum. Qui ingreſſus ciuitatem memoratam, id eſt, Cæſaream celeberrimam Chriſtianorum, præcepit Dorotheam Dei famulam coarctari. Cumq́ue fuiſſet illi ſedenti pro tribunalibus oblata, inclinato capite orans Deũ ſuum, ſtetit antè præſidem. Interrogauit autem eam præſes, nomine Sapritius, dicens, Dic, quæ uocaris? At illa reſpondit, Dorothea nomen eſt mihi. Sapritius dixit, Ideo exhiberi te uolui, ut dijs immortalibus ſacrifices ſecundum imperium principum Auguſtorumq́ue noſtrorum. Dorothea dixit, Deus, qui eſt in cœlo Auguſtus, imperauit mihi, ut ipſi ſoli ſeruiã. Sic denique ſcriptum eſt, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Et iterum, Dij, qui non ſecerunt cœlum & terram, à terra pereant. Videndum ergo eſt, cui Imperatori obtemperare debeamus, terreno, an cæleſti, Deo, an homini. Qui ſunt enim Imperatores, niſi homines mortales, ſicut fuerunt & iſti dij, quorum imagines adoratis? Sapritius dixit, Si uis euadere & reuerti ſana & immaculata & illæſa, pone animum tuum, & ſacrifica dijs, Sin alias, legibus acta amaris, dabis timoris exemplum. Dorotha dixit, Omnibus dabo timoris Dei exemplum, ut hi, qui timent Deum, homines rabidos non timeant. Hoc enim faciunt, quod canes rabidi. Laniant homines innocẽtes, & quia ratio in illis nulla eſt, inſaniũt, deſeuiũt, iraſcũtur, latrãt, & ſuis morſibus uulnerãt trãſeũtes. Sapritius dixit, Tu, quãtũ uideo, perſeuerare decreuiſti i hac ineptiſſima profeſſione, & uis cũ cęteris mori. Audi me, & ſacrifica, ut eculei pęnas euadas. Dorothea dixit, Eculei tui pęnæ, tẽporales ſunt, gehennæ aũt tormenta, æterna. Vt autem æternam pęnam euadere mihi liceat, temporales timere non debeo. Memor ſum dixiſſe Dominũ meũ, Nolite, inquit, timere eos, qui corpus occidũt, animã autẽ occidere nõ poſſunt, ſed potius eum timete, qui poteſt & corpus & animam perdere in gehennam. Sapritius dixit, Ergo

6. Feb. S. Dorothea, uirgo et martyr.

Siſtitur præſidi

Deut. 6. 10.
Matt. 4.
Ierem. 10.

Matt. 10.

timere debes deos, ne irati, & animam tuam & corpus tuam perdant, ſi non eis ſacrificaueris. Dotothea dixit: Iam dixi tibi Sapriti, quia nullo modo poteris perſuadere, ut ſacrificem dæmonijs, qui habitauerũt in bis hominibus uanis, qui ſic uixerunt, ut turpe ſit etiã dicere, qui ſic mortui ſunt, ut bruta animantia, qui cum uiuerent, non cognouerunt eum, qui fecit cælum & terram, & omnia quæ in eis ſunt. Horum.n. animæ in igne ardent, quorum per uaria metalla adoratis effigiens, & neceſſe erit, ut cum eis etiam illi in ignem æternum mittantur, quicunque relicto creatore ſuo, horũ uoluerunt eſſe cultores. Cumq̀ue hoc audiſſet Sapritius, uehementer iratus eſt, & conuerſus ad tortores, dixit? Siſtite eam in catasta, ut uidens ſe conſtitutam in pœnis, uel ſic conſentiat dijs ſe exhibere cultricem. Dei uerò famula cũ ſe uidiſſet erectam in catasſte, conſtanter intrepida & nõ interrogata, ait ad iudicem. Quid me tricas? Fac, ꝙ facturus es, ut poſſim eum uidere, pro cuius amore te non timeo, & torqueri non formido. Sapritius dixit, quis eſt, quẽ deſideras? Dorothea dixit: Chriſtus, filius Dei. Sapritius dixit: Et ubi eſt Chriſtus? Dorothea dixit; Quantum ad omnipotentiam eius attinet, ubique eſt quantum ad humanam capacitatem, quia ſenſu humanæ fragilitatis uanum quidem putat, quod non in loco aliquo eſſe didicerit, confitemur filium Dei aſcendiſſe in cælum, & ſedere ad dexteram patris ſui Dei omnipotentis, qui unitatem deitatis obtinens cum patre ſuo & cum ſpiritu ſancto, inuitat nos ad paradiſum deliciarum ſuarum, ubi nemora omni tẽpore pomis ornantur, omni tempore lilia albeſcunt, roſæ floreſcunt, campi uernant, montes uirant, colles ornantur, fontes dulceſcunt, & ſanctorum animæ in Chriſto iucundantur. Hęc tu ſi credideris Sapriti, liberaueris, & paradiſum ingredieris deliciarum Dei. Sapritius dixit: Oportet te relinquere uanitatem, & ſacrificare dijs, & accipere uitã, & lætari in uita tua, ne ſic intereas, quẽadmodum ſimiles tui propter ſtultitiam ſuam. Dorothea dixit, Nec ſacrificabo dæmonijs, quia Chriſtiana ſum, nec uirum accipiam, quia Chriſti ſponſa ſum. Et hæc eſt fides mea, quód me introducet in paradiſum ſuum, & ad ſuum thalamum me faciet peruenire. Tunc Sapritius iuſſit eam duci ad duas ſorores Chriſten & Caliſten, quæ nuper apoſtatauerant, commendauit eam illius, dicens, Sicut uos, relicta uanitate & ſuperſtitione Chriſtiana, dijs ſacrificaſſis inuictis, & muneribus affectæ eſtis, ita etiam maiora potioraq̀ue accipietis, ſi hanc potueritis ab hac ſtultitia reuocare. Cumq̀ue ſuſcepiſſent eã in domum ſuam, & dicerent ei, Conſenti iudici, libera te de periculo pœnarum, ſicut & nos fecimus: Satius eſt, lumen iſtud non amittere per tormenta, ne ante tempus pereas. Reſpondens Dorothea, dixit eis: O ſi audiatis conſilium meũ, & uos idolis ſacrificaſſe pœniteat. Bonus eſt enim Deus & copioſus in miſericordia erga eos, qui conuertuntur ad eum toto corde ſuo. Dicunt ei Chriſte & Caliſte: Iam ſemel periimus à Chriſto, quomodo poteſt fieri, ut reuerti poſſimus? Dorothea dixit: Peius eſt deſperare de Domini miſericordia, quam uanis idolis immolare. Nolite ergo deſperare de bono medico & peritiſsimo, quia poteſt curare uulnera ueſtra. Nullum eſt tam immane uulnus, quod curare illum non deceat. Nã ideo Saluator dicitur, quia ſalutem reddit, ideo redemptor, quia redimit, ideo liberator, quia liberare non ceſſat. Vos tantum ex animo ad pœnitentiam conuertimini, & ſine dubio ad indulgentiam peruenietis. Tũc miſerunt ſe ad pedes eius, fluẽtes ac deprecãtes, ut oraret pro eis, pœnitentiã ſuã ut poſſent per ipsã offerre Deo, & ab illo ueniã promereri. At illa cũ lachrymis orans Dominum, Deus, inquit, qui dixiſti, Nolo mortem peccatoris, ſed uolo ut conuertatur & uiuat: Domine Ieſu Chriſte, qui dixiſti ſuper peccatore uno pęnitentiam agente plus gaudij haberi in cælis ab angelis, quã ſuper nonagintanouem iuſtis, qui non peccauerunt, oſtende pietatem tuam erga has, quas diabolus tibi conatur eſt auferre. Reuoca oues tuas ad gregem tuum, ut exemplo earum redeant ad te, qui receſſerunt à te. Cumq̀ue hæc & his ſimilia diceret, eccè præſes mittit ad eas nuncium, iubens eas cum Dorothea uenire ad ſe. Quas cum tuliſſet in partem, cœpit ab eis inquirere, num Dorotheæ animum permouiſſent. At illæ uno ore reſponderunt: Errauimus, & ſatis inique egimus, dum timentes pœnas & dolores momentaneos, ſacrificauimus idolis uanis, & ideo rogauimus eam, & dedit nobis pœnitentiam, ut poſſimus ad Chriſti indulgentiam peruenire. Tunc Sapritius ſcidit ueſtimenta ſua, & cũ furore nimio iuſsit, ut dorſis inter ſe colligatæ, mitterentur in cupam, ſi ſacrificare nollent. At illæ clamauerunt, dicentes: Domine Ieſu Chriſte, accipe pœnitentiam noſtrã, & da ueniam nobis. In his uerbis & in hac confeſsione durantes, in cupam miſſæ ſunt, & incenſæ in conſpectu ſanctæ Dorotheæ. Gaudebat autẽ Dorothea illis animam reddentibus, & clamans dicebat: Antecedite me, ſecuræ de indulgentia criminis ueſtri, & ſcitote quia palmam martyrij, quam perdideratis, ſine dubio adepturæ eſtis, occurretq̀ue in complexũ ueſtri pater qui in filio perdito & recuperato lætatur. Tunc Sapritius iuſſit ſanctam Dorotheam iterum in catasta leuari. Cumq̀ue leuata eſſet, tanto gaudio perfuſa eſt, ut probaretur ueræ ad deſideratũ perueniſſe ſuæ deuotionis affectũ. Dicit ei Sapritius: Quid eſt, ꝙ uultus tuus tam ingẽtia mẽtitur gaudia, & in ſupplicijs poſita, exultare te fingis? Dorothea dixit: Nunq̃ in omni uita mea ſic lætata ſum, ſicut hodie. Primo omnium propter has animas, quas diabolus per te quidẽ à Deo abſtraxerat, per me uerò recepit Chriſtus, hodie in cęlis epulæ ſunt, de ijsq̀ue gaudent angeli, lætãtur archangeli, ſimul oẽs apoſtoli, martyres & prophetę exultant. Feſtina ergo Sapriti, & fac quod facturus es, ut poſſim ad hæc feſta gaudia ſanctorum occurrere; & ſimul cum illis lætari in cælis, cum quibus fleui in terris. Tũc Sapritius iuſſit lãpades ad eius latera applicari. At uerò Dorothea magis ac magis faciem ſuam iudicis hilarẽ exhibens, eiq̀ue inſultans dixit: Miſer, ad nihilum redactus es cum idolis. Iterũ ergo depoſitam de catasta, iubet diu in faciẽ palmis cædi, dicens: Cædatur facies, quæ mihi inſultat. Cũq̀ue diu multumq̀ue cæſa, iterum gauderet, & cædentes eam fatigati deficerent, hoc ordine Sapritius dictauit ſententiam: Dorotheam ſuperbiſſimam puellã quæ ſacrificare noluit dijs immortalibus, ut uiueret, ſed uoluit abſolute mori propter neſcio quem hominẽ, qui dicitur Chriſtus, iuſsimus gladio percuti. Ad hæc Dorothea exclamabat, dicens: Gratias tibi ago amator animarum, qui me ad paradiſum tuũ uocaſti & ad thalamum tuum inuitaſti, & cum egrederetur prætorium iudicis, dicit ad eam irridiculè, quidam aduocatus, nomine Theophilus, Eia tu ſponſa Chriſti, mitte mihi de paradiſo ſponſi tui mala aut roſas. Et Dorothea reſpondit, Plane, ita faciam. Cum ueniſſet igitur ad ictum percuſſoris, rogauit carnificẽ, ut permitteretur breuiter precari, abſolutaque oratione, eccè puer ante eam apparuit, ferens in orario tria mala optima, & tres roſas. Cui illa ait. Obſecro te feras ea Theophilo, & dicas ei, Eccè quod à me petijſti, ut tibi de ſponſi mei paradiſo tranſmitterẽ. Ipſa aũt percuſſa gladio, cum triumpho martyrij perrexit ad Chriſtum, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Igitur

Falſos deos perſtringit

Conſtãtia eius in pœnis.

Reſpuit nuptias

Reſipiſcunt, quæ à Chriſto defecerant.

Ezec. 18.

Lu. 15.

Mittũtur in cupam.

Lu. 15.

Lampadibus eius latera inflãmantur.

Igitur Theophilus, aduocatus præſidis, irridena promiſſionem ſanctæ Dorotheæ, ſuis ſodalibua ita ait: Hodie cũ à percuſſore duceretur Dorothea, quæ ſe ſponſam Chriſti dicebat, & ad eius paradiſum proficiſci gloriabat̃, ego dixi illi eunti: O tu ſpõſa Chriſti, ubi perueneris ad paradiſum ſponſi tui, mitte mihi roſas inde aut mala. Plane, inquit illa, ſic faciam. Cum autem hæc narraret, irridens ſanctæ uirginis promiſſionem, ecce puer ante eum cum orario, in quo ferens tria mala magnifica & tres roſas elegantiſſimas, dixit ei: Ecce ſicut petenti promiſit uirgo ſacratiſſima Dorothea, tranſmiſit hæc tibi de paradiſo ſponſi ſui. Tunc Theophilus accipiens, exclamauit uoce magna, dicens: Verè Deus, Chriſtus eſt, & non eſt ulla ſimulatio in eo. Dicunt ei collegæ ſui: Inſanis Theophile, an iocaris? Dicit illis Theophilus: Nec inſaniam patior, nec iocantis animum gero: ſed eſt in me rationabilis fides, ut credam uerum Deum eſſe Ieſum Chriſtum. Dicunt ei: Quæ ratio te repente in iſtam uociferationem impulit? At ille, Dicite mihi, inquit, quis menſis nunc agitur? Dicunt ei: Februarius. Tum ille: Cum totam Cappadociam, inquit, glaciale frigus obtineat, & nulla penitus uirgulta uel foliorum ſuorũ tegmine ueſtiãtur, unde illas roſas aut mala mirifica cum ſuis frondibus adeſſe putatis? Dicunt illi: Nos quidem eiuſmodi nec ſuis temporibus uidimus. At Theophilus: En ego, quem uidetis, ait, it ridicule allocutus ſum euntem Dorotheam ad excipiendũ ictum percuſſoris, quòd fatuam exiſtimarẽ, quæ diceret Chriſtum ſponſum ſuum, ſeque peruenturam ad paradiſum eius: inſultanſq́ue tanquàm deliranti dixi, Vbi ueneris ad paradiſum ſponſi tui, mitte mihi ea illo roſas & mala. At illa ait: Profectò ſic faciam. Et eccè poſteaquam pro nomine Chriſti cæſa eſt, uenit ad me infantulus pulcher, perbreuis, quatuor plus minus annorum, quem ego putabam uerba formare non poſſe præ ipſa infantia. Is uerò pulſauit latus meum, & cum reſpexiſſem, tulit me in partem, cœpitq́ue mecum ita perfectè loqui, ut me eius comparatione planè ruſticum putarem: & proferens mihi orarium iſthuc cum his malis & roſis, dixit mihi: Virgo ſacratiſſima Dorothea, ſicut te petente promiſit, hæc tibi mittit munera de horto ſponſi ſui. Cum accepiſſem autem & clamarem, ille infans nuſquàm comparuit: quem ego nõ dubito fuiſſe angelum Dei. Et hæc dicens, exclamabat: Beati qui credunt in Chriſtum, & qui patiuntur pro nomine eius. Ipſe eſt enim uerus Deua, & quiſquis illi fidem accõmodat ſuam, is uerè ſapiẽs eſt. Cumq́; hæc & id genus alia diceret, ingreſſi ſunt quidam ad præſidẽ, & dixerunt ei: Scholaſticus tuua Theophilus, qui hucuſque poſtulabat contra Chriſtianos, & perſequebatur eos uſque ad mortem: is pro foribus uociferatur, laudans & benedicens nomen neſcio cuius Ieſu Chriſti, & multi credunt ſermonibus eius.

Theophilus credit in Chriſtum, ſubito mutatus dextera excelſi.

At præſes iuſſit eum introduci ad ſe. Cui intromiſſo ait: Quid eſt, quod foris loquebaris? Theophilus ait: Laudabam Chriſtum feliciter, quem hactenus infeliciter negaui. Dicit ei præſes, Miror te hominem prudentem hoc nomen uel nominare uoluiſſe, quod uſque in præſens quicunque nominauit, eum perſecutus es. Dicit ei Theophilus: In hoc apparet uerum eſſe Deum, quòd me conuertit ab errore ad ueritatem, & fecit me cognoſcere, quia ipſe eſt uerus Deus. Dicit ei præſes: Omnes accepto guſtu ſapientiæ, creſcunt in ea, ut ex ſapientibus ſapientiores fiant. tu ex ſapiente inſipiens repentè effectus es, dum Deum dicis, quem à Iudæis crucifixum, ab ipſis Chriſtianis audiſti. Dicit ei Theophilus: Equidem crucifixum eum audiui, & errorem paſſus, putaui Deum non eſſe, & blaſphemaui quotidie nomen eius: nunc autẽ ductus pœnitentia præteritorum criminum & blaſphemiarum mearum, illum ipſum Deum eſſe confiteor. Dicit ei preſes: Et ubi aut quando factus es Chriſtianus, qui huc uſque ſacrificaſti? Dicit ei Theophilus: Ea hora, qua Chriſtum confeſſus credidi, ſenſi me Chriſtianum effectum. Et ideo, ſicut toto pectore Chriſto immortali Dei filio credo, ſic prædico nomen eius uerum nomen ſanctum, nomen immaculatum, nomen in quo nulla ſimulatio, nulla impoſtura eſt, quæ in idolis regnat. Dicit ei præſes: Ergo impoſtura in dijs noſtris regnat? Dicit ei Theophilus: Ergo non regnat impoſtura in omnibus his ſimulacris quæ artifex dolauit in ligno, conflauit ex ære, limauit in ferro, conſtabiliuit plumbo, quæ noctuæ cuſtodiunt, quæ araneæ inteaunt, quorum concaua muribus & ſoricibus plena ſunt? Mentior, ſi iſthæc probari non poſſunt. Sed quia non mentior, iuſtum eſt ut ueritati ſubſcribens, à falſitate animum reuoces. Decet enim, ut qui alios iudicas mentientes, teipſum à mendacio auferas, & ad eam, quæ eſt in Chriſto, te transferas ueritatem. Præſes dixit, Ergo dij nõ ſunt uiui? Theophilus dixit, Interim effigies uidemus ſine ſenſu, Dei autem ſenſus eſt inuiſibilis. Iſti cuſtodiuntur, ille cuſtodit. Si ita non eſt, conuinci debeo ratione. Si autem poteſtate agitur, conſtat te ratione ſuperatum. Præſes dixit: Ego uideo, infelix Theophile, mala morte interire te uelle. Theophilus contra, Ego uerò bonam, inquit, uitam inuenire deſidero. Præſes dixit, Scias, quia ſi in hac ſtultitia perſeuerare uolueris, primum tibi adhibeo diuerſa ſupplicia, & ita demum crudeliter te interfici iubebo. Theophilus dixit, Hoc ego & appetere iam cœpi. Dicit ei præſes, Conſulere te oportet tibi & tuis ac domui tuæ, & patrimonio filijſque & affinibus tuis, & non ita præcipitem te tradere in mortem publicam, in quam ſtulti & ſceleſti temere incurrunt. Theophilus dixit, Summa ſapientia hæc eſt, ut philoſophiam declarem erga omnes affectus meos, & cruciatus tuos nihil penitus timeam. Nec hoc irrationabili conſideratione decreuiſſe me approbo, dum cunctis rebus temporarijs æterna præfero, & labentibus antepono æterna. Præſes dixit, Magis tormenta eligis, quàm requiem, & mortem uita habes potiorem. Theophilus dixit, Ego & tormenta timeo, & mortem horreſco, ſed illa tormenta timeo, quæ finem non habent, & illam mortem reformido, quæ æternas tenebras patitur. Has autem pœnas temporarias tu potes inferre, quæ breui tempore finem accipiunt, tormenta uerò, quæ idolorum cultoribus irrogantur, acrius ſubinde ſæuiũt, & finem nullum inueniunt. Præſes dixit, Appendatur in eculeo uir diſertus Theophilus, ut uerba uana uerberibus acrioribus cedant. At ubi in eculeo ſuſpenſus eſt, dixit, Eccè modo factus ſum Chriſtianus, quia in cruce ſuſpenſus ſum. Eculeus enim crucis quandã ſimilitudinem gerit. Gratias tibi ago Chriſte, quia in ſigno tuo leuari me permiſiſti. Dicit ei præſes, Infelix, parce carnibus tuis. Et Theophilus, Infelix, ait, parce animæ tuæ. Ego enim carnibus meis temporaliter, non parco, ut animæ æternum parcatur. Tunc furore percitus pręſes, ungulis latera eius attrectari pręcepit, & lampadibus ardentibus exuri. At uerè Theophilus nihil aliud inter tormenta clamabat, niſi hoc tantum, Chriſte fili Dei, te confiteor, adiunge me numero ſeruorum tuorum. Erat interim intrepidus in uultu, & conſtans in uerbis, ita ut minimè torqueri uideretur. Cumq́ue tortores inferendis tormentis deficerent, hanc pręſes impius dictauit ſententiam, Theophilum, qui nũc uſque dijs immortalibus ſacrificauit, & cultor illorũ fuit, nũc uerò pręuaricator in

Confeſſio Theophili corã præſide.

Inuictꝰ Theophili animus

Suſpenditur in eculeo.

Laceratur ungulis, et flammis.

uentus

uentus eſt, ita ut ijs poſthabitis ſectæ ſe tradiderit Chriſtianorum, iuſsimus capite plecti. Theophilus dixit: Gratias tibi ago Chriſte. Et gaudens, ibat ad coronam ſupernæ uocationis, qui ad undecimam horã conductus, æquam cum illis portionem accepit, qui à prima hora uſq; ad undecimã operati ſunt, per gratiã eius, q glorificat ſanctos ſuos. Cui eſt honor, &c.

Matt. 20.

VITA S. VEDASTI EPISCOPI Atrebaten. authore Albino Flacco Alcuino, ut habent uetuſti MS. codices.

PRAEFATIO.

DVlciſſimo dilectionis filio Radooi Abbati, humilis leuita Albinus ſalutem. Dilectionis ueſtræ uenerabile præceptum ſecutus, uitã ſancti Vedaſti patris ueſtri & interceſſoris noſtri emendare ſtudui, non q aliquid illius excellentiſſimis meritis dignum ualuiſſem, ſed quòd nihil tuæ reuerentiæ iuſsis denegare ratum putaui. Idcirco ad te maximè pertinet harum laus uel uituperatio literarum. Vtinam tibi & fratribus, qualeſcunque ſint, placeant, deprecor autem, ut meum laborem orationum ueſtrarum ſolatio remunerare dignemini, & unus merear eſſe ueſtrum in charitatis communione, illius ſemper memores mandati, qui dixit: Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis inuicem. In hoc enim mandato omnium ſalus conſiſtit. Hoc cunctis pernecessarium eſſe conſtat, & maximè ijs, qui gregem Chriſti regendum accipiũt. Quapropter tu chariſsime gregem, quem accepiſti regendum, fraterno amore diligenter erudire ſtudeto, & ſanctis admonitionibus eum per paſcua uitæ deducere ſatage. Habes in omni opere bono Chriſtũ adiutorem, ſanctum quoquè Vedaſtum interceſſorẽ. Sicut magno labore domum Dei optimè habes ornatam, & largiſsimis donis decoratam, ita tibi ſubiectos bonis moribus ornari contende, & eos in diuina laude fac conſiſtere, & quod angeli ſemper agunt in cælis, hoc fratres iugiter faciant in eccleſijs. Tuũ eſt præcipere, illorum obedire. Tuum eſt præire, illorũ ſubſequi. Omnium itaque in ſeruitio Dei una debet eſſe uoluntas, ut una fiat in regno Dei remuneratio. Nullus horis canonicis ſe diuinis ſubtrahat laudibus ne propter aliquam negligentiam, cuiuſlibet locus in conſpectu Dei uacuus inueniatur, & uerba Dei in eccleſijs intimo cordis affectu proferantur, & cũ magna reuerentia Dei omnipotentis officia celebrẽtur. Omnes utique obedientiam in ſeculi neceſſitatibus fideliter & ſtrenuè peragunt. Fiat equidem inter omnes concordiſſima pax & ſanctiſſima charitas. Seniores bonis exemplis & ſedula admonitione erudiant iuniores, illosque diligant ut filios, & illi, quaſi patres, eos honorificent, illorũ cũ omni alacritate obediãt præceptis. Tua uerò, uenerande fili, conuerſatio omnibus ſit exemplum ſalutis. Caue, ut nec minimus quis in tua ſcandalizetur uita, ſed ædificetur & roboretur in uia ueritatis, quia tibi ex illorum ſalute merces iudicabitur æterna. Cani capilli, extremũ denunciant properare diẽ. Quapropter paratus eſto omni hora in occurſum Domini Dei tui. Dilectio fraterna, & eleemoſynæ miſerorum, & uitæ caſtitas præparẽt tibi gradus in cælũ. Diligenter elabora tibi æternos dies felices. Honor ſecularis, quem habet, ſpiritualẽ tibi abundet in gloriã. Feſtiuis diebus ueniente ad eccleſiam populo, fac eis prædicari uerbum Dei, & quocunque uadis, clerici ſeruitiũ Dei pleniter peragant, tecũ eant ſobrietate ornati, nõ ebrietati aſſueti, quorũ honeſtas uitæ, alijs ſit doctrina ſalutis. Curã q; ubique habeas maximè pauperum, uiduarum & orphanorum, ut audias in die tremendo à Domino Chriſto cũ alijs eleemoſynã facientibus: Quandiu uni ex his minimis feciſtis, mihi feciſtis. Eſto miſeris ut pater, & cauſam ad te clamantium diligenter diſcute, & parce in te peccantibus, ut Deus tuis parcat peccatis. Eſto iuſtus in iudicijs, & miſericors in debitis: Magiſter uirtutum, moribus honeſtus, uerbis iucundus, uita laudabilis, in omni opere Dei deuotus. Fratres quoque hortare, ut ſanctas diligentiſſimè legãt ſcripturas. Non confidant in linguæ notitia, ſed in ueritatis intelligentia, ut poſsint contradicentibus ueritati reſiſtere. Sunt tempora periculoſa, ut Apoſtoli prædixerunt, quia multi pſeudodoctores ſurgent, nouas introducentes ſectas, qui catholicæ fidei puritatem impijs aſſertionibus maculare nitentur. Ideo neceſſe eſt eccleſiam plurimos habere defenſores, qui nõ ſolũ uitæ ſanctitate, ſed etiam doctrina ueritatis caſtra Dei uiriliter defendere ualeant. Has uerò piæ admonitionis literulas nõ quaſi neſcienti direxi, ſed ut ueræ charitatis in meo pectore fidem oſtenderem. Quid facit amicus, ſi ſeipſum uerbis non oſtendit? Si diuites pauperũ munuſcula non ſpernunt, cur & ueſtræ ſapientiæ flumina, noſtræ riuulos intelligentiæ reſpuere debent? Nã & maiores amnes riuulis augentur influentibus, & ipſe Dñs uiduæ laudauit duo minuta, ex inopia ſuæ paupertatis larga manu Deo, q habuit, obtulit. Et ego quanuis ſcientia inops, tñ fideli amore ueſtræ hæc munuſcula direxi pietati, obſecrans ut tam humili fraternitatis ea intuitu reſpicere digneris, quã nos pia deuotionis charitate illa uobis dirigere ſtuduimus. Omnipotens Deus te tuosq; fratres in omni bono proficere faciat, & ad beatitudinem æternæ gloriæ peruenire concedat.

Ioã. 15

Sancti, ſunt interceſſores noſtri.

Officia ſeniorũ. Iuniorũ Præfecti.

Matt. 25.

Studiũ ſcripturarum.

2. Ti. 3

2. Pe. 3

Lu. 21.

VITA S. VEDASTI Epiſcopi.

POſtquàm Deus & Dominus noſter Ieſus Chriſtus ouem quærere perditam de cælis in hunc mundum per uirginalem uenerat uterum, & toto ſuæ diſpenſationis & noſtræ ſalutis peracta plenitudine, cum triumpho gloriæ ad ſedem paternæ maieſtatis reuerſus, ut tetricas ignorantiæ tenebras toto depelleret orbe, multa ſanctorum lumine doctorũ, euangelicæ prędicationis luce fulgentia, toto diuiſerat mundo, ut ſicut cælum fulgentibus ornatur ſtellis, quę tamen omnes ab uno illuſtrantur ſole, & ſic & lata terrarum ſpatia ſanctis ſplendeſcerent doctoribus, qui tamen ab æterno ſole illuminati, diuina præeunte gratia, cæcas ignorantiæ tenebras ueræ fidei fulgore & glorioſo Chriſti nomine illuſtrarent, & eis miniſtrantibus, longa ab initio ſeculi eſuries, æternæ uitæ epulis ſatiaretur. De quorum numero ſanctus Dei ſacerdos Vedaſtus & prędicator, egregius, tẽporibus fortiſſimi regis tunc temporis Frãcorum Clodouei, in has diuina dirigente gratia ob multorum ſalutem peruenit regiones, quatenus ſupernæ pietatis ſuffultus auxilio, populum diabolica fraude deceptũ, & errorũ laqueis captiuum, in uiam dirigeret ſalutis æternæ, & ueræ, quæ in Chriſto eſt, libertati reſtitueret. Sed & hoc acceptabili, ſecundum Apoſtolũ, fieret tẽpore, qui ait: Eccè nunc tempus acceptabile, eccè nunc dies ſalutis, Dominus Ieſus, qui uult omnes homines ſaluos fieri, competentem ſuo famulo præuidebat

6. Feb.

Lu. 15.

Doctores, lumina Eccleſiæ.

Vedaſtus, tẽpore Clodouei fuit

2. Co. 6

1. Ti. 2

debat cauſam, quomodo opportunè ad miniſterium uerbi Dei peruenire ualuiſſet. Contigit uerò præfatũ Francorũ regem Clodoueum Alemannis bella inferre, qui tunc temporis regno ſuo per ſe potiti ſunt: ſed non eos ita offendit imparatos, ut uoluit. Nã fortiſſima collecta manu, regi circa ripas Rheni fluminis obuiauerunt, unanimes, bellica uirtute patriã defendere, uel libera manu pro patria mori. & fortiſſimè utrinquè decertatum eſt: Hi, ne triumphi gloriã, illi, ne patriæ proderent libertatem, in mutuã corruentes cædem. Igitur rex nimio turbatus terrore, dũ inimicos uidit fortiter pugnare, & ſuos penè ad internecionem uinci, màgis cœpit de ſalute deſperare, q̃ de uictoria ſperare. Etſi autem necdum uoluntate renatus eſſet in Chriſto, tamen neceſsitate cogente, ad Chriſti confugit auxilium. Et quia reginã habuit religioſam, baptiſmique ſacramentis initiatam, nomine Clotildeo, oculos cum hac uoce ad cælum leuauit, O Deus unicæ poteſtatis & ſummæ maieſtatis, quem regina Clotildis colit, confitetur & adorat: concede mihi hodie de inimicis meis uictoriam. Nã ex hac die tu ſolus mihi eris Deus & ueneranda poteſtas. Tu mihi triumphum præſta, & ego tibi ſeruitium promitto ſempiternum. Mox diuina operante pietate, terga uerterunt Alemanni, uictoria ceſsit regi & Francis. O mira omnipotentis Dei clemẽtia, ò ineffabilis bonitas: qui ſic exaudit, & nunquàm derelinquit ſperãtes in ſe. Quanta fide Chriſtiani illius miſericordiã inuocare debent, dum paganus rex ad unius precis effectum tantam promeruit uictoriã? Cui ex antiquis huius diuinæ pietatis adæquare auxilium debemus, qui ob unius momenti lachrymas tam celebrẽ uenturo ſuo ſeruo contulit triumphum, niſi Ezechiæ regi, qui in anguſtia tribulationis una tantummodo petitione promeruit, non ſolum à præſenti uaſtatione ciuitatẽ ſuperna protectione defendi, ſed etiam in eadem nocte, qua preces in diuinas effuderat aures, centum octogintaquinque millia hoſtium lætus & liberatus occidi uiderat? Hæc uerò uictoria, de qua ante diximus, regi populoque ſuo cauſa fuit ſalutis æternæ, & ne lucerna, ſanctus uidelicet Vedaſtus, ſub modio lateret abſconditus, ſed ſupra candelabrũ poſitus, exemplis uel prædicationibus in domo Dei lucens, ab errore idololatriæ & caligine ignorantiæ in uiam plurimos educeret ueritatis. Igitur ſuperatis hoſtibus, & rebus in pace compoſitis, & Alemannis ſuæ ſubiectis ditioni, rex ouans cum laude triumphi ad patriam redijt. Et ut fidelis tantæ ſibi gloriæ largitori ſponſor appareret, feſtinauit ſeruorum Chriſti ſacra imbui prædicatione, & ſancti baptiſmatis ablui ſacramentis. Venit aũt ad Tullum oppidum, ubi ſanctum agnouit Vedaſtum laudabili religione ſoli ſeruire Deo, & dulciſsimos contemplatiuæ uitæ carpere fructus. Hunc uerò, ad ſanctum Remigium, Chriſti clariſsimũ ſacerdotem, ad Rhemorum properans ciuitatem, ſibi ſocium aſſumpſit, quatenus per ſingulos itineris ſui greſſus ſaluberrimis ab eo imbueretur doctrinis, & catholicæ fidei firmis initiaretur fundamentis, ut paratus fide & uirtutum ſcientia, à tanto pontifice ſpirituali ablueretur lauacro, & ab illo donis cœleſtibus confirmaretur, quod ab iſto diuina prius præueniente gratia, euangelicis cœptum fuerat prædicationibus. Hic ad fontem uitæ feſtinantẽ deducebat regem, ille in fonte ſalutis æternæ uenientem abluebat. Ambo propemodum pari pietate patres, hic doctrina fidei, ille baptiſmatis unda. Vtrique æterno regi regẽ tẽporalem munus obtulerunt acceptabile. Hi ſunt duæ oliuæ & duo candelabra lucẽtia, à quibus rex præfatus in uia Dei eruditus, miſerante Deo portã perpetuæ lucis ingreſſus, cũ fortiſsima gẽte Frãcorũ credidit Chriſto, & facta eſt gens ſancta, populus acquiſitionis, ut annuncientur in eo uirtutes illius, qui eos de tenebris uocauit in admirabile lumen ſuum.

Clodoueꝰ bellum facit Alemannis.

Clodoueus licet gentilis, preces offert Christo et uotum.

4. Reg. 19.

Matt. 5.

Clodoueus uenit ad Vedaſtum.

zach. 4

1. Pe. 2

Lu. 18

Sacra igitur euangelicæ authoritatis narrat hiſtoria, Dñm Ieſum Hiericho pergentẽ ad cõfirmanda fide ſuæ maieſtatis corda populi præſentis, cuidam cæco ad ſe clamanti lumẽ reddidiſſe oculorũ, ut per corporale unius illius cæci lumen, ſpiritualiter multorũ illuminarentur pectora. Ita & ſanctus Vedaſtus, Deo Chriſto donante, per cuiuſdam illuminationẽ cæci, fidem, quã uerbo prædicauit, in corde regis miraculo confirmauit, ut rex ipſe intelligeret, tam ſibi eſſe neceſſariũ cordis lumen, quàm cæco oculorũ illuſtrationẽ, & quod diuina operata eſt gratia, per preces famuli ſui, in oculis cæca nocte caſtigatis, hoc per ſermones eiuſdem famuli, eadẽ operante potentia, per ſpiritualis intelligentiã lucis in ſuo pectore perficeretur. Nã regia excellentia condigno comitatu cũ multitudine maxima populi iter agentibus illis, uenerũt in quendam pagum, qui incolarũ terræ illius conſuetudine Vungiſe pagus dicitur prope Reguliacã uillã, quæ ſita eſt ſuper florigeras Axonæ fluminis ripas, & ecce eiuſdẽ fluminis pontem rege tranſeunte cum multitudine populi, obuiauit illi cæcus quidã, huius diutiſsimè ſolaris expers luminis, fortè nec ſua cæcatus culpa, ſed ut manifeſtarentur opera Dei in illo, & per illius illuminationẽ præſentem, plurimorum illuminarentur corda ſpiritualiter. Qui cum intellexiſſet à prætereuntibus, ſanctum Vedaſtum Chriſti ſeruum in eodem iter agere comitatu, clamauit, Sancte & electe Deo Vedaſte, miſerere mei, & ſupernam pio pectore diligentius depoſce potentiam, ut meæ ſubueniat miſeriæ. Non aurum poſco, nec argentum, ſed ut mihi lumẽ per ſanctitatis tuæ preces reſtituat oculorum. Senſit itaque uir Dei uirtutem ſibi adeſſe ſupernam. Non ob illius cæci tantummodo, ſed plus propter præſentis populi ſalutem, totum ſe in ſacras effudit preces, in diuina fidens pietate, & dexteram cum ſigno crucis poſuit ſuper oculos cæci, dicens, Domine Ieſu, qui es lumen uerum, qui aperuiſti oculos cæci ad te clamantis, aperi oculos & iſtius, ut intelligat populus iſte præſens, quia tu es Deus ſolus, faciens mirabilia in cælo & in terra. Mox ille cæcus lumine recepto, gaudens perrexit uiam ſuam. In quo loco tempore ſequenti à religioſis uiris ædificata eſt eccleſia, in teſtimonium miraculi iſtius, in qua orantibus & credentibus uſque hodie beneficia præſtantur diuina.

Signo crucis & prece S. Vedaſtus ſanat cæcum.

Igitur rex à uiro Dei euangelicis apprimè imbutus doctrinis, & hoc præſenti miraculo in fide firmiter confortatus, nil moratus in uia, nil dubitans in fide, ſed magna alacritate animi, magna feſtinatione itineris, ſanctiſsimum pontificẽ Remigium uidere properauit, ut illius ſacratiſsimo miniſterio, ſpiritu ſancto operante, in remiſsionem peccatorum & ſpẽ uitæ æternæ, catholici baptiſmatis uiuo ablueretur fonte. Cũ quo aliquantis moratus eſt diebus, ut Eccleſiaſticis ſatisfaceret ſanctionibus, & pœnitentiæ ſecũdũ apoſtolicum præceptum prius ablueretur lachrymis, dicente beato Petro principe apoſtolorum, Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque ueſtrum in nomine Ieſu Chriſti, & in nomine ſanctæ Trinitatis, cæleſtis myſterij baptiſma ſuſciperet. Sciens uerò beatus Pontifex apoſtolorum dicere Paulum, Omnia ueſtra honeſto cum ordine fiant; ſtatuit diem, quo rex eccleſiam intraret ad ſuſcipienda diuinæ pietatis ſacramenta. Quale fuit tunc ſanctis Dei gaudium, qualis in Eccleſia Chriſti lætitia, cum uiderent regem Niniue ad prædicationẽ Ionæ de ſolio maie-

Act. 2.

1. Cor. 14.

Ion. 3.

ſtatis ſuæ deſcendiſſe,& in cinere ſediſſe pœnitentiæ
& ſub pia Dei ſacerdotis dextera,ſuæ excellentiæ ca-
put humillare? Baptizatus itaque rex cum optimati
bus ſuis & populo,qui diuina præueniente gratia,ſa-
lutaris lauacri gaudebant ſuſcipere ſacramentum,
utriuſque & uictoriæ ex hoſtibus, & ſuæ ſalutis uoti
compos,ad ſceptra regni gubernãda reuerſus eſt, ſan
ctumquè Vedaſtum beato põtifici commendauit Re-
migio. Qui ibi moratus, uitæ meritis & uirtutum
claruit exemplis. Omnibus amabilis & uenerabilis
factus eſt.Fuit enim morum dignitate religioſus,cha
ritate præcipuus,fraterna dilectione iucundus, hu-
mili pietate eximius,orationum uigilantia aſſiduus,
ſermone modeſtus, corpore caſtus, ieiunio ſobrius,
miſerorum conſolator.Non de craſtino cogitans,ſed
ſemper de Dei confidens clementia.Omnes ad ſe ue-
nienets,æternæ uitæ paſcebat alimento. Nullum in
ſua deſpiciebat anguſtia, ſed piæ conſolationis uerbo
reficiebat mœſtos.Nemini uel uerbo nocuit,ſed fra-
terno amore cunctis prodeſſe ſatagebat. Vnde & à
quàmplurimis illuſtribus frequentabatur uiris,ut il-
lius ſacratiſſimo alloquio uel in triſtitia cuiuslibet ſo
licitudinis ſuſciperent conſolationem,uel in religio-
ne eccleſiaſticæ exercitationis puram ab eo audirent
ueritatem. Vndè & illius pia deuotione multi à dia-
boli laqueis liberati ſunt,& uias uitæ perpetuæ, ſu-
perna adiuuante pietate,ingreſſi ſunt.

Clodoneus rex baptizat.

Catalogus uirtutum S. Vedaſti.

Scilicet multi,ut ſupradiximus, ob celeberrimam
ſanctitatis famam, nobilium uel plebeiorum uirum
Dei uiſitare ſolebant, ut conſolarentur per gratiam,
quæ abundabat in labijs illius,& quia ex abundantia
cordis os loquitur,& quia fraterno amore omnes dili
gebat,omnibus ſe affabilem præſtabat. Aliorum ſalu-
tem ſuum reputans lucrum,nec Dominicæ talentum
pecuniæ pigritiæ obruit humo, ſed quotidiano cha-
ritatis ſudore multiplicare ſtudebat,ne uacuus,reue-
niente Domino ſuo,in conſpectu illius appareret.

Matt. 12.

Igitur quidam uir nobilis & religioſus inter alios
famulum uenit uiſitare Chriſti, ut per eum cœleſtis
doctrinæ reficeretur melle. Et dum ſermo dulciſſimæ
allocutionis in longum traheretur,& ſol medium cæ
li tranſiens centrum, creſcentes duplicaret umbras,
nolebat uir Dei hoſpitem ſuum abſque charitatis di-
mittere uiatico. mandauit autem puero,ut ſi quid il-
li remanſiſſet uini, charo pocula portaret amico, qua
tenus in utroque & anima refectus,& corpore confor
tatus,domum rediret.Sed propter hoſpitum frequen
tiam & uiri Dei largam erga omnes munificentiam,
non arida patris charitate,aridum inuenit uaſculum
in quo uinum ſeruari ſolebat. Mox triſtis, tacito mur
mure,hoc ipſum puer paternis intimauit auribus.
Qui uerecundiæ rubore perfuſus, charitatis tamen
dulcedine abundans corde,in diuina confiſus ſuffra-
gia,tacitus paulìſper Deo preces effudit: nil de diui-
no dubitans auxilio, nil de ſuæ petitionis hæſitans ef
fectu,totus in eius credens clementia, qui de arida
petra ſitiẽti populo fontem aquæ uiuæ produxit,uel
in Cana Galilææ aquam in mirabilis uini conuertit
ſaporem:dixit puero: Vade in Dei confidens bonita-
te,& quodcunquè inueneris in uaſculo, non cuncte-
ris nobis afferre.Qui celer paterno obediens præce-
pto cucurrit,& uas uino optimo ſuperaffluens inue-
nit,gratias Deo agens,alacri animo uenienti & eius
ſocijs propinauit amico. Qui duplici roboratus cha-
ritate,remeauit in propria. Sed famulus Chriſti ne
uanis iactantiæ uerbis uel rumigero populi celebra-
retur fauore,ſub magna atteſtatione præcepit puero,
omnibus uitæ ſuæ diebus hoc tacere miraculũ, plus
Deo ſoli cognitus eſſe cupiens, quàm hominibus cer
to ſciens,omnium eſſe uirtutum ueram in humilita-
te cuſtodiam,& hanc eſſe,quæ charitatis gradibus al
tiſſima cœli regna conſcendat,ipſa dicente ueritate:
Omnis qui ſe humiliat,exaltabitur.

Exod. 17.
Nume 20.
Ioã. 2.

Præcibus uinum obtinet à Deo

Matt. 23.

Cumque uiri Dei celeberrima uulgaretur fama,
& charitatis in eo munificentia, & religio uitæ, &
uerbi Dei inſtantia longe lateque ab omnibus cele-
braretur, uiſum eſt beatiſſimo pontifici Remigio, tã
præclaram Chriſti lucernam melius eſſe ſupra cande
labrum ponere,ut ſplendidiſſimo ſuæ ſanctitatis ful-
gore latius ad ſalutem luceret multorum, quàm ſub
unius loci latebris propemodum abſcondita lateret.
Diuina igitur diſpenſatione & ſalubri ſacerdotum
conſilio, ordinauit eum epiſcopum, & ad prędican-
dum uerbum uitę Atrebatenſi eum direxit urbi,
quatenus populus diu in antiquo malæ conſuetudi-
nis erroribus iacens, Deo auxiliante per aſſiduam ſa-
cræ prædicationis inſtantiam,per illum in uiam ueri
tatis & agnitionem filij Dei deducerentur. Qui pontifi
catus gradu & prædicationis officio ſuſcepto, conci-
tus ad præfatam ire perrexit urbem:ſed in auſpicium
futuræ proſperitatis & ſalutis, Deus cuiuſdam mira-
culi teſtificatione eius patefecit ciuibus introitum.
Igitur in ipſa ciuitatis porta duos habuit obuiam ſibi
egenos & infirmos,cæcum ſcilicet & claudum,miſe-
rabili à uiro Dei uoce ſtipem poſtulantes. Mox ſacer-
dos Chriſti, illorum condolens miſeriæ, ſecum tra-
ctabat,quid illis ſolatij præſtare poſſet. Et cum apo-
ſtolicus prædicator pecuniam in ſacculis ſe non ha-
buiſſe ſciret,in diuina confidens clementia,& ſancto
rum apoſtolorum Petri & Iohannis confortatus exẽ-
plo,ait: Aurũ & argentũ nõ eſt mecũ: qđ autẽ habeo,
id eſt,charitatis officia & pietatẽ orõnis ad Deũ,hoc
uobis præſtare non differo.Et poſt hæc uerba uir Dei
ex intimo cordis affectu pro illorum miſeria fudit la
chrymas, & cũ fidei puritate opẽ illis poſcebat diui-
nã,uel pro illorũ corporali, uel pro populi præſentis
ſalute ſpirituali. Nec tã piæ & tam neceſſariæ preces
inefficaces eſſe potuerunt,ſed ab illo, qui per Eſaiã lo
quitur prophetã: Tẽpore opportuno exaudiui te, & in
die ſalutis adiuui te: mox ambo in conſpectu multi-
tudinis optatam receperunt ſanitatem: hic luminis
claritate ditatus,ille pedum uelocitate lætatus. Am-
bo ſupernæ gratias agentes pietati,maiora quàm ſpe
rauerant,munera reportantes, domum reuerſi ſunt.
Sed & hoc miraculum ſanitatis in illis,plurimis cau-
ſa fuit ſalutis æternæ. Videntes enim cœleſtem uirtu-
tem uerba conſequi ſacerdotis Dei, relictis idolola-
triæ ſordibus, in Chriſtum credẽntes, uiuo ſacri ba-
ptiſmatis fonte purgati ſunt.

S. Vedaſtus ordinatur Epiſcopus Atrebatenſis.

Actu. 3

Eſ. 49. cæcum & claudum ſanat.

Multi amplectũtur Chriſtianiſſimum

Præfati uerò miraculi teſtificatione uir Dei, fa-
uore populi ſuffultus, ſingula ciuitatis loca pera-
grans, quæſiuit inter ruinas ædificiorum, ſi quod
eccleſiæ ſignum inueniri ualuiſſet. Nam antiquis
fermè temporibus, ſacræ in illis locis fidei floruiſ-
ſe religionem agnouit, ſed propter peccata habita-
torum terrę illius,occulto Dei iudicio ſed iuſtiſſimo,
tradita eſt cum cæteris Galliæ uel Germaniæ ciuitati
bus pagano & perfido Hunnorum regi Attilæ urbs
quoque illa deprædanda. Qui propter animi ſui ſæui
tiam, nec ſacerdotibus Dei honorem, nec eccleſijs
Chriſti reuerentiam impendere ſciebat: ſed omnia,
quaſi tempeſtas immaniſſima, ferro uaſtauit & igne.

Attilæ regis immanitas.

Tunc in ſimilitudine Hieroſolymitanę uaſtationis
quæ ab impio Babyloniæ rege facta eſt,uenerunt gen
tes in hæreditatem Dei,& pollutis manibus propha
nauerunt ſacraria Chriſti,effundentes ſeruorum Dei
ſanguinem circa altaria altiſſimi regis. Non hæc pa-
ganorum fecit fortitudo, ſed populi Chriſtiani pro-
meruerunt peccata. Inuenit uerò famulus Chriſti an
tiquæ ruinas eccleſiæ, inter murorumquè fragmenta

4. Reg. 25.

vepriuni

ueprium creſcere denſitates, ubi quondam pſallentium chori, ibi luſtra & latibula ferarum uiſa ſunt, ſtercoribus & immunditijs omnia plena, ita ut uix ueſtigiũ aliquod remanſiſſet murorum: Hæc cernẽs intimo cordis dolore ingemuit, dicens: O Domine, hæc omnia uenerunt ſuper nos, quia peccauimus cũ patribus noſtris, iniuſte egimus, iniquitatẽ fecimus. Sed tu Domine memor eſto miſericordiæ tuæ, & noſtris parce peccatis, & ne obliuiſcaris pauperum tuorum in finem. Dum hæc itaque lachrymoſis murmuraret querelis, eccè ſubitò ex ruinoſis ſpeluncis urſus proſiliuit. Cui uir Dei cum indignatione præcedit, ut in deſerta ſecederet loca, & ſibi commoda inter condenſa ſyluarum quæreret habitacula, nec ultra illius fluminis ripas tranſiret. Qui mox tali territus minatione, fugit, nec unquàm poſtea illis uiſus eſt in partibus. O mira omnipotentis Dei in ſanctis ſuis potentia, quibus beſtiæ ferociſſimæ obedire ſciunt. O miſerabilis hominum audacia, qui ſalutiferæ prædicationis uerba, à ſanctis prolata doctoribus, contemnere non metuunt. Irrationalis beſtia, in obtemperando ſanctorum præceptis, quodammodum ratione utitur humana, homo uerò ad imaginem Dei conditus, ratione præditus, honorem ſuum non intelligens, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.

Pſ. 105

Sancti beſtias ſentiũt obſequẽtes, homines contemnentes.

Pſ. 48.

Dum uerò comperiſſet uir Dei eccleſias Chriſti deſertas, cor populi idololatriæ erroribus infectum, ignorantiæ tenebris obcæcatum, gemino ſe pietatis ſubdidit labori. Populũ ſedula intentatione ad agnitionem ueri luminis perduxit, eccleſias ad culmen ſummi honoris erexit, presbyteros & diaconos ſibi in adiutorium per diuerſa eccleſiarum diſpoſuit loca, & ubi prius ſpeluncæ fuerunt latronum, ibi orationum domos conſtruxit, magiſquè diuinis intendit eas ornare laudibus, quàm pompaticis ſeculi diuitijs comere. Fuit uerò pauperibus largus, diuitibus affabilis, quatenus omnes uel largitate munerum, uel iocunditate uerborum in uiam deduceret ueritatis. Sciens itaque nullatenus ſuperba ſecularis potentiæ colla ad Chriſtianæ religionis humilitatem inclinari poſſe, niſi per ſuauiſſimas pietatis admonitiones, Apoſtolico inſtructus exemplo, omnibus omnia factus, ut omnes lucrifaceret, ſeniores honoribus præueniens iuniores paterna dilectione admonens, obiquè per officia charitatis non ſua quærens, ſed quæ Dei ſunt, Chriſti ſequutus ueſtigis, potentium conuiuia nõ contẽpſit, nõ luxuriæ cauſa, ſed prædicationis obtentu, ut familiaritate cõcordiæ, facilius uerbum Dei conuiuantiũ infunderet cordibus. Igit quidã nobilis frãcus, potẽtia clarus, Ocinus noĩe, regem Clotarium, prædicti regis Clodouei filium, qui tunc temporis regni nobiliter rexerat, ſceptra, uocauit ad prãdium, quod magno apparatu in domo ſua regi & ſuis parauerat optimatibus. Rogatus quoque eſt ſanctus ad conuiuium Vedaſtus. Qui domum intrans, more ſibi ſolito, dextera extenta, omnia ſanctæ crucis uexillo ſignauit. Quædam uerò uaſcula ibi ceruiſia adſtabant plena, ſed male gentili errore dæmoniacis incantationibus infecta. Quæ mox ob potentiam ſanctæ crucis deſtructa crepuerunt, & quicquid liquoris habuerunt, in terram effuderunt. Territus uerò rex & optimates illius, huius uiſione miraculi, ſciſcitabatur Pontificem cauſam repentini prodigij. Cui ſanctus reſpondit epiſcopus: Per quaſdam maleficorum incantationes, ad decipiendas conuiuarum animas, diabolica in his latuit liquoribus potentia, ſed uirtute crucis Chriſti territa, ſic inuiſibiliter de domo effugit iſta, ſicut uiſibiliter conſideraſtis liquorem effundi in terram. Hæc uerò res multis proficiebat in ſalutẽ. Nã plurimi, occultis diabolicę fraudis catenis abſoluti, augoriorum uanitate ſpreta, incantationũ conſuetudine relicta, ad ueræ religionis conuolauerunt puritatem, intelligentes diuinæ potentiæ efficaciam in ſuo famulo facere ſigna, nihilquè contra eius ſanctitatem antiqui ſerpentis ualere machinamenta. Et ꝙ ille ad perditionẽ parauerat aliquorũ, hoc Chriſti gratia ad redemptionem conuertit plurimorum.

Coſtruit ſacras ædes.

1.Co.9

Nota miraculum crucis, manu S. Vedaſti expreſſæ.

Rexit igitur prælatus Dei ſacerdos eccleſiã Chriſti, diuina auxiliante gratia, annis circiter quadraginta, ſub magna euangelicæ prædicationis deuotione, ſub magno pietatis amore, ac per id temporis multudinem populi catholico dogmate ad Chriſtianæ fidei conuertit ſanctitatem. Claruit ubiquè diuinæ cognitio legis, ſanctiſſimum Chriſti nomen cunctorũ audiebatur in ore, floruit in moribus caſtiſſimæ uitæ honeſtas ardebat in pectoribus ſingulorum cæleſtis patriæ amor, populus ſtatutis diebus ad eccleſiam cõcurrebat, feſta cum magno gaudio noſtri Saluatoris opportunis celebrabantur diebus, eleemoſynæ circa domos uberrime pauperibus diſpertiebantur, uerbũ Dei quotidie per loca ſingula populis prædicabatur, hymnidicas laudes Deo horis canonicis chorus cantabat in eccleſijs. Beatum dixerunt populũ, cui hæc ſunt, beatus populus, cuius Dñs Deus eius. Omnes enim in pulchritudine pacis quieſcebant, in agnitione ueritatis gaudebant, in ſanctitate Chriſtianæ religionis lætabantur. Poſtquàm uerò pius predicator & ſanctus Dei ſacerdos, meritis maturus & annis, præmia ſui laboris accipere debuit, Deo diſpenſante, in eadem Atrebata ciuitate ualidæ infirmitatis febre correptus eſt, diuina præuidente miſericordia, ut ubi plurimum in Dei ſudauit ſeruitio, inde ad palmã æternæ beatitudinis perueniret, & inter chariſſimorum manus filiorum animam ſuo redderet creatori. Vt uerò ſui famuli obitum Deus deſignaret, uiſa eſt nocte quadam clariſſimæ columna lucis, à culmine domus, in qua ſanctus iacebat ſacerdos, uſq; ad ſummum cæli, horarum ferme ſpatio duarum, ſtare faſtigium. Quod cum uiro Dei diceretur, intellexit ſtatim, hoc ſignum ſuum demonſtrare obitum. Vocauit igitur ſuos ad ſe filios, ut eorum precibus ſuam fideli conditori commendaret animam. Et poſt dulces paternæ pietatis, admonitione, & extrema charitatis uerba, ſacroſancto corporis & ſanguinis Chriſti confirmatus uiatico, inter manus lachrymantium ſpiritũ emiſit. O dies ſancto lætiſſima ſacerdoti, ſed cuncto mœſtiſſima populo, quem tantus ſubito còrporali uita deſeruit paſtor, quem tamen ſpirituali nunquàm deſerit interceſsione, ſi ſacræ illius admonitionis uerba & ꝓbatiſsimæ uitæ ueſtigia ſequi non deſiſtat. Cõuenerũt itaq; ad ultimas uenerandi uiri exequias clerus & populus copioſos, aliarumquè eccleſiarum ſacerdotes, presbyteri & diaconi. Sed mirum, inter lachrymantium uoces in terra, pſallentium (ut fertur) à quibuſdã religionis uiris cœtus audiebantur in cælo, & dũ digno honoris officio feretrum, in quo iacebat corpus, paratũ ſtaret in medio, accedẽtes mouere illud non ualebant. Quid uero agerent, ambigebant, quo ſe uerterent, neſciebant. Sciſcitabantur à Scophilione archipresbytero, uiro equidẽ religioſo, qui ſecretarius fuerat ſermonũ ſancti Dei, ſi aliquid de ſua eum teſtari ſepultura memoraret, timẽtes, ne forte illis hoc ideo accidiſſet, quia intra murũ eiuſdẽ ciuitatis illũ ſepelire diſponebãt. Quibus ille reſpõdit, ſæpius eũ ſe audiſſe dicẽtẽ, ꝙ nullus intra muros ciuitatis ſepeliri debuiſſet, quia omnis ciuitas locus debet eſſe uiuorũ, nõ mortuorũ. Volebãt ſiquidẽ illũ in eccleſia beatæ ſẽp uirginis Mariæ, ubi ſedi pontificali ꝓſederat, tumulari. Ipſe uerò ſepulturæ ſuæ locũ in ora-

Fruct⁹ ueræ prædicationis Euãgelicæ.

Horæ canonicæ.

Pſ. 143

Viſio columnæ lucidæ.

Accipit Eucharistiam obitur⁹.

Mm 4 torio,

torio, quod paupere ſūptu, id eſt, ligneis tabulis prope litus Crientionis fluuioli ædificauerat, fieri diſpoſuiſſe cognoſcitur. Quod licet ipſe pro humilitate, qua ſemper uſus eſt, fieri uoluiſſet, omnes tamen, qui aderant attendentes meritorum eius inſignia, indignum ducebant tanti uiri corpus in loco humili debere ſepeliri: præſertim cum nec locus ipſe habilis eſſet tanto monumento, nec, palude obſitus, foret acceſſibilis populo. Dum talia inter ſe quererentur, uenerabilis uir Scopilio, doctus uirtute precum, ad ſolita ſibi eredidit arma currendum, ut uidelicet oratio fidei obtineret, quod multa hominum manus uiribus nequiuiſſet. Vnde cunctos hortans ad precem, ipſe prior illachrymans, ſuper corpus ſacratiſſimum incumbens orationi, in hanc uocem, mœrore cordis affectus, erūpit: Heu mihi, inquit, ò beatiſſime pater, quid uis ut faciam, quoniam & dies in ueſperum declinat, & omnes, qui ad tuas exequias conuenerunt, ad propria iā remeare feſtinant? Permitte, obſecro, te perferri ad locum, qui tibi filiorum cura præparatus exiſtit. Et his dictis, accipientes capulum, in quo ſancti uiri corpus iacebat exanime, nullum onus ſentientes, portauerūt eum ſubiectis humeris cum alacritate animi ad ſepulturæ locum. Sepelieruntque eum in eccleſia iam dicta beatæ Dei genitricis ſemper uirginis Mariæ, in dextera parte altaris, ubi quondam pontificalis cathedræ fungebatur officio, nobilem terræ abſcondentes theſaurum. In quo loco per aliquod iacuit tempus, quouſque Domino reuelante, ad locum, ubi nunc fulget eius memoria, eſt à uiris ſanctis Autberto & Audomaro epiſcopis felici mutatione tranſlatus.

Honorificè conditur ſacrum corpus.

Nunc autem, quid in eodem epiſcopio poſt eius exceſſum uiſum eſt dignum memoriæ, referatur. Superueniente igitur tempore, domuncula, in qua Deo dilectus diem obijt, flammis arrepta, ardere cœpit. Sed uidente quadam religioſa fœmina, Abita nomine, ſanctus aduenient Vedaſtus, flammas à domo diſcuſſit, &, ita incolumis remanſit cum lecto, in quo uir Domini ſanctam ad cæleſtia regna animam emiſit, ut omnes agnoſcerent, quanta illius eſſet beatitudo in cælis, cuius lectuli domicilium in terris ardere nō potuit.

Iacuit autem in loco eodem uſque ad tempus beati Autberti, qui ſeptimus ei in ſede pontificali ſucceſſit epiſcopus. Is autem, ut Maiorum relatione cognouimus, & ut in innumerabilium hominum ore uerſator & quod oculis etiam factum probamus, dum quadam die poſt hymnos matutinos in humanis cōſiſtēs rubente aurora, Orientem uerſus intenderet, uidit eminus trans fluuiolum, qui Crientio uocatur, uirū præfulgidum uirgam manu tenentem, baſilicæ locū metiri. Quod ille cernens, reuelante Deo, uiſionem cognouit angelicam: oſtenſumque eſt illi, beatum illuc Vedaſtum, annuente Chriſto, ſine dubio transferendum. Qua reuelatione certior factus, inuitauit ad tantum opus beatum Audomarum, qui ea tempeſtate Taruennæ Morinorum urbis epiſcopus, in Dei rebus magnificus habebatur. Qui licet iam ſenio preſſus, & amiſſione luminum uideretur debilior factus, animum tamen ut arcum habens ſpiritali ſtudio intentum, ilico promptus, Chriſto greſſus regente, feſtinus ad uenerabilem peruenit Autbertum. At ille quid animo gereret, & quid ſibi diuinitus eſſet oſtenſum, referens, pari uoto communique conſilio cum magno populorum gaudio, qui undique confluxerāt ad locum deſignatum beatiſſimum tranſtulerunt Vedaſtum. In qua tranſlatione perhibetur beatus Audomarus lumen recepiſſe oculorum, ſed ilico precibus eandem, quam ultroneus ferebat, reimpetraſſe cæcitatem. Paruipendebat quippe lumen carnalium oculorum, qui lumen meruit ciuium ſupernorum. Porrò autem miracula, quæ & tunc geſta perhibentur, & quæ iam per annos ferme centum ſexaginta per merita beati Vedaſti patrata ſunt, nullo ſunt ſtylo memoriæ tradita, excepto, quód uocibus cantorum huiuſmodi canitur antiphona: Hic eſt beatus Vedaſtus, cui templum fieri ab angelis iuſſum eſt hominibus. Eſt autem locus ipſe non longe ab eadem urbe, qui pro nobilitate ſui Nobiliacus primo eſt appellatus: ſed procedente tempore tam inſignis effectus, ut urbis nomine, quæ iam ruinis crebrioribus penè obſoluerat, uocitetur. Eſt nanque & largitione fidelium ſublimatus, & agmine monachorum & aliorum Deo deuotorum grege refertus: ubi inceſſanter quotidie diuina celebrantur præconia, & frequenter cæleſtia facta ſunt & fiunt miraculorum ſigna, quæ iam magis cernentium ore narrantur, quàm dictantis ſtylo ſcribantur. Felix equidem Atrebatum ciuitas, tam excellenti munita patrono: & ſi murorum ruinis uileſcat, illius tamen meritorum nobilitate clareſcit. Totuſquè pro eius ſanctitatis interceſſione gaudeat populus, omnipotentiquè Deo æternas referat laudes, qui tam clarum illi perdonauit doctorem, cuius prædicatione uiam agnouit ueritatis. Cuius precibus, ſi in fidei firmitate & uitæ ſanctitate conſiſtit, ab omni aduerſitate ſecura permanebit, & uſque ad perfectam beatitudinis gloriam perueniet, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorū, Amē.

Viſio S. Autberti.

S. Audomarus epiſcopus

VITA SANCTI AMANDI

Epiſcopi Traiectenſis & confeſſoris, ſcripta à Milone monacho cœnobij S. Amandi. Claruit is Milo anno Chriſti 870.

PROLOGVS.

SCripturus uitam beati Amandi habitatorem eius inuoco ſpiritum ſanctum: ut qui ei uirtutes largiri dignatus eſt, mihi etiam eas ſermonem tribuat narrandi. quatenus & charitati ueſtræ debitum ſeruitutis impendam officiū, & ne is lateat, qui omnibus modis eſt imitandus. Licet enim tantæ rei ſim impar ingenio, atque nugacitatis uel deſidiæ pondere opprimar, ad illum tamen ſpem erigo, qui dixit: Aperi os tuum, & ego adimplebo illud: Maximeque ueſtris fretus ſuffragijs, ut quod meritis meis obtinere non ualeo, orate pro me beatitudine ueſtra, opus tam arduum atque difficile, à nemine hactenus indiſcuſſum ſuperna opitulante gratia poſſim aggredi. Prius enim ſcire uos cupio, me ad omnes uirtutes, quas per eum Dominus operari dignatus eſt, attingere minime poſſe. Et quamuis ad omnia illius peruenire nequeã, tamē prout Dominus uires infuderit, pauca è pluribus curſim ſuccincteque, & ut ita dicam, breuiter aggredi conabor. Indignū eſt enim, ut de tanto uiro ſilere quis audeat, dū pius rerū arbiter talem in Eccleſiaſticæ culturæ campo cultorem inſtituit, per quem, agrum ipſius intenta operatione fidei raſtro colentem, ad centeni numeri redditum Chriſti ſeges eacteſceret. Satis enim fuit ſolicita circa humanū genus immenſæ diuinitatis prouiſa remedia, dum talem ad illuminationem patriæ dignata eſt dirigere, miſericordia conſulente. Et licet longè lateque ſe per rumigerulos fauores diuulgare noluerit, tamen, ut ait ipſa ueritas, ciuitas in monte poſita, latere non potuit. Et quod mihi pace ſanctorū omniū liceat confiteri, nulli eſt ſecū

Pſa. 80

Mat. 5

dus in meritis eorum, quorum agnouimus uirtutes. Igitur ne prolixa oratio horrorem incutiat, generetque, ut aſſolet, legenti faſtidium, uitam ſancti Amādi, qualiter à pueritia uſque ad perfectam uixerit ætatem, qualiterve ante epiſcopatum uel in epiſcopatu ſe geſſerit, aut circa beatum finem qualiter rigorem mentis atque propoſitum tenuerit, licet ruſtico ac plebeio ſermone, propter exemplum tamen uel imitationem, memoriæ, contempta uerecundia, tradere curabo.

VITA.

6 Februar.

Amandi patria & parentes.

AMandus igitur ſanctiſſimus atque religioſiſſimus, Aquitaniæ partibus haud procul à maris Oceani litore ex Chriſtianis atque inclytis parentibus editus puer eſt. Pater eius Serenus nomine, genitrix uerò Amantia uocabatur. Sed cum iam adoleſcentiam tranſiens, in robur migraret uirile, & immodicis deſiderijs in Chriſti flagraret amore, patriam parentesque relinquens, ad Ogiam inſulam, quæ à litore Oceani maris quadraginta diſtat milliaribus, felici nauigens curſu, tandem portum monaſterij petijt, ibique à fratribus ſpiritalibus cum magno receptus eſt gaudio, & q*u*a ſacras ab infantia didicerat literas, ex hoc maiori ſuccenſus deſiderio, amplius quotidiè in Dei rebus creſcebat.

Cōfert ſe ī monaſterium.

Quadam igitur die, dum ei à fratribus imperatū fuiſſet, ut obedientiæ cauſa per inſulā deambularet, fit ei repentè obuiam miræ magnitudinis ſerpens, ſicut idem uir Dei narrare conſueuerat; ita ingens atque immanis, qualis nec poſt, nec anteà in eadē uiſus eſt inſula. Quo uiſo, perterritus puer, ſicut ipſa patiebatur ætas, quid ageret ignorabat. Tum ſubito ſuperna reſpectus gratia, ad orationum confugit auxilia. Statimque ſolo proſtratus, cum aliquantiſper orationi incubuiſſet, ſignum crucis contra immanē oppoſuit, anguem, potentique uirtute uerborum, ut ad latebras quantocyus rediret, imperat. Qui dicto obediens, atque ad ſignum uiri Dei fugiens, rapidoque curſu ad latebros remeans, in eadem inſula ulterius nuſquàm comparuit. Sicque eandem inſulam per orationem beati uiri Amandi omnipotens Deus ab imminenti liberauit periculo. Hoc initium ſignorum eius, ad nos multorum fama uolitante perlatum eſt.

Signo crucis pellit ī manē ſerpentem.

Dein cœpit pater eius blandis eum ſermonibus irretire, ut quantocyus de monaſterio egrederetur, & rurſus ſecularem aſſumeret habitum. Cumque his atq; huiuſcemodi perſuaſionibus animū illius conaretur euertere, obteſtans niſi citius aſſenſum daret, ut de monaſterio egrederetur, iam paterna priuaretur hæreditate, reſpondiſſe fertur: Nihil mihi, pater, tā proprium uidetur, quàm ut Chriſti aſſumam ſeruitium, qui eſt pars & hæreditas mea. De paternis enim ſubſtantijs nihil adipiſci cupio, ſolummodo, ut Chriſto militem, permitte.

Sicque in eodem permanens deſiderio, relicto ſolo parentibusque, Turones & ſepulcrum ſanctiſſimi petijt Martini. Ibique proſtratus, & profuſis in oratione uberrimè lachrymis, ex toto cordis petijt affectu quatenus uir ſanctus oratione ſua apud Deum obtinere mereretur, ut nunquàm eum Dominus ad ſolū proprium remeare permitteret, ſed omnem uitæ ſuæ curſum in peregrinatione expenderet. Cumque ab oratione ſurrexiſſet, ſtatim comam capitis ſui abſcidit, adeptusque clericatus honorem, omnem gratiam tranſcendebat in clero.

Tōdet ſibi caput.

Poſt hæc uerò ab abbate ipſius loci & à fratribus benedictione percepta, ciuitatem Bituricas & ſanctum adijt Auſtregiſillum, qui tunc in Dei rebus magnificus atque inſignis habetur. Cumque ab eo & ab eius archidiacono, ſanctiſſimo uidelicet Sulpitio, qui poſtea epiſcopus claruit, clementiſsimè fuiſſet ſuſceptus, omni ei humanitate exhibita, celullā iuxta eccleſiā in ſuperiori ciuitatis muro cōſtrui fecerūt.

Huius uitā inueniet Lector 17. Ianuarij.

In qua cellula multis diebus ab amorem æternæ uitæ, cilicio tectus & cinere, ieiunijs attritus atque inedia, hordeaceo tantum contentus pane atque aqua modica, corpus ſuum ſuſtentauit potius, quàm aluit. Sicque ibidem tribus fermè militans luſtris, à uino & ſicera omnino abſtinuit. His ita geſtis, cæleſtium rerum inflammato deſiderio, incidit ei cogitatio, ut ad limina beatiſſimorum apoſtolorū Petri & Pauli properare deberet. Aſſumptoque ſecum uno tantummodo comite, ſqualida atque deuia luſtrans loca tandem Romam peruenit. Ibique ſancto ſatiatus deſiderio, prædulcia in liminibus apoſtolorum figens oſcula, diebus eccleſiarum Dei circuibat loca, nocte uerò ad ſancti Petri reuertebatur eccleſiam.

Degit ſolitarius 17. annis.

Romæ loca ſacra uiſit.

Quadā namque die iam appropinquante ueſpera, cum cuſtodes iuxta morem in eccleſia feciſſent diligentiam, ſanctus uir Domini Amandus, egredientibus cunctis, in eccleſia paululum ſubſtitit, ibi ex deuotione tota nocte uigilare cupiens. Tū uerò unus ex cuſtodibus inuentum, contemptibiliter affectum iniurijs, eiecit extra eccleſiam. Sedente autem eo in ecſtaſi mentis in gradibus ante fores eccleſiæ, ſubito ei ſanctus apparuit Petrus, blandè leniterque eum alloquitur, & ut in Gallias ad prædicationem exercēdam reuerti deberet, admonuit. De qua uiſione ſanctus uir Amandus hilarior redditus, accepta benedictione apoſtoli atque patrocinijs, feliciter remeauit in Gallias.

S. Petrus ei apparet.

Cum interim paucis poſt tranſactis diebus, coactus à rege ac ſacerdotibus, epiſcopus ordinatus eſt. Acceptoque pontificatus honore, gentibus uerbum euangelizare cœpit Domini, atque ſeipſum in omnibus exemplum præbere bonorum operum. Erat autem pijſſimus atque omni bonitate repletus, uultu ſerenus, eleemoſynis largus, ſenſu ſobrius, corpore caſtus, atque inter diuites & pauperes medius, ita ut pauperes illum quaſi pauperem adſpicerent, diuites quaſi ſuperiorem ſe exiſtimarent. Vigilijs atque orationibus deditus, ſermone cautus.

Fit epiſcopus.

Si quos etiam captiuos uel pueros tranſmarinos inueniſſet, dato precio redimebat, ſpiritalique eos regenerās lauacro, literis affatim imbui ſcipiebat, præmiſſaque libertate, per diuerſas diſtribuebat eccleſias: Pluresque ex his poſtea epiſcopos, uel presbyteros, ſeu honorificos abbates fuiſſe audiuimus.

Illud etiam non eſt prætermittendum, quòd idem uir Dei Amandus à Roma ſecundo rediens aſcēſa naui, peruenit ad Centumcelenſem locum. Quadam igitur nocte dum ſolus, ut illi mos erat, oraret, immundus ſpiritus unum è famulis appræhenſa manu trahebat ad mare, uolēs eum ibi demergere. Sed idē puer, qui trahebatur, magnis cœpit uocibus clamare, dicens: Chriſte, adiuua me: Chriſte, adiuua me: Mox malignus ſpiritus eidem puero inſultando reſpōdit: Qualis Chriſtus? Sed dum puer, qui trahebatur, minimè reſponderet, ait ſanctus Amandus: Dic illi fili: Chriſtus filius Dei uiui, crucifixus. Statimque ad uocē illius inimicus ut fumus euanuit.

Improbitas diaboli.

Nec multo poſt cum quadam die per medium pelagus nauigaret, nautasque uerbum doceret Domini, ſubitò apparuit illis miræ magnitudinis piſcis. Nautæ uerò, miſſo in pelagus reti, eundem piſcem cepe-

Sana tempeſtas in mari.

cœperunt. Cumque epularentur, mutuisquè plauſibus exultarent, ſubito inopinata orta tempeſtas eſt, quæ omne gaudium eorum in luctum conuertit. Cœperunt autem quicquid in naui habebant, tam quæ ad cibum pertinebãt, quam reliqua ſubſidia omnia, uel etiam armamẽta nauis, in pelagus proijcere, uehementerquè labori inſiſtere, ut ad terras egrederentur, ſed nihil omnino proficere ualebant. Nauis uerò quaſſata, huc illucquè a fluctibus ferebatur, cũctosquè de uita ſpem omnem abijcere cogebat. Mox igitur nautæ ad ſeruum Dei cucurrerunt Amãdum, rogantes ut Dominum deprecaretur, quatenus eos per orationẽ ipſius de imminente liberaret periculo. Vir autem Domini Amandus blande eos conſolatus, confidere iuſſit, & ut de Domini miſericordia fiduciam haberent, fideliter admouit. Nautæ uerò nimio feſſi labore, paſſim in naui iacebant ſopore depreſſi. Ipſe etiã ſanctus in puppi nauis reſidens, quieſcebat. Tũ ei ex improuiſo ſanctus apparuit Petrus, tranſiens per puppim nauis, excitansquè eum ac blãditer alloquens, ait: Noli timere Amande, non peribis tu, neque qui tecum ſunt. Mox uerò ad uerbum illius ſedata tempeſtate, tranquillitas reddita eſt magna. Et facto manè, omnes, qui in naue cum uiro erãt Dei, ſani atque incolumes ad terras egreſſi ſunt.

Gandauenſiũ priſcorũ ſtultitia.

Per idem autẽ tempus, cum loca uel diœceſes ob animarum ſolicitudinẽ uir Domini circumiret Amãdus, audiuit pagum eſſe quendã iuxta fluentia Scaldis fluuij, cui uocabulum eſt Gandauum. Cuius loci habitatores antiqua diaboli uerſutia uſqueadeo circunquaque laqueis uehementer irretiuit, ut incolæ terræ illius, relicto Deo, arbores & ligna pro Deo colerent, atque uana idola adorarent. Propter ferocitatem enim gentis illius, uel ob terræ infœcunditatẽ, omnes ſacerdotes à prædicatione loci illius ſe ſubtraxerant, & nemo audebant in eodem loco uerbum annunciare Domini. Quo audito, uir ſanctus magis eorum miſeratus errorem, quàm de uitæ ſuæ periculo pertimeſcens, Aichariũ epiſcopum, qui tunc Nouiomenſis urbis cathedræ præſidebat ſacerdotali, adijt, eumquè humiliter poſtulauit, ut ad regem Dagobertum quantocyus pergeret, epiſtolasque ex iuſſu illius acciperet, ut ſi quis ſe non ſponte per baptiſmi lauacrum regenerare uoluiſſet, coactus à rege, ſacro ablueretur baptiſmate. Quod ita factum eſt. Percepta oanque à rege poteſtate, & benedictione à pontifice, illuc uir Domini Amãdus perrexit intrepide.

Vir ſanctus multa patitur ab incredulis.

Vix enim quis digne enarrare ſufficiet, quantas ibidẽ pro Chriſti oomine perpeſſus ſit iniurias, & quã frequenter ab incolis loci illius cæſus ſit, necnon & à mulieribus & à ruſticis non abſque iniuria ſic repulſus, uerumetiam & in flumẽ ſæpè precipitatus. Quę omnia uir ſanctus pro nihilo deputans, uerbum Dñi non deſtitit prædicare, memorans illam ſancti euangelij ſententiam, quæ ait: Maiorem charitatem nemo habet, quam ut animã ſuam ponat quis pro amicis ſuis.

Ioã. 15

Comites etiam illius, qui eum fuerãt germana charitate ſecuti, ob mediam uel ſterilitatem loci ad propria remeantes, eũ ibidem ſolum reliquerũt. Ipſe uerò in prædicationis permanens officio, alimẽtum proprijs acquirebat manibus. Sanè captiuos innumeros redimens, ſacro baptiſmate emuodabat, & ut in operibus bonis perſiſterẽt, fideliter hortabatur.

Multos conuertit.

Illud etiam huic ſchedulæ annectendum putauimus, quod uiro uenerabili presbytero, nomine Bono, narrante didicimus, qui teſtabatur ſe præſentem fuiſſe, quando hæc geſta res eſt. Aiebat nanque, quod comes quidam ex genere Francorũ, cognomine Dotto, congregata non minima multitudine Francorũ, in urbe Tornaco, ut erat illi iniunctum, ad dirimandas reſederat actiones. Tum ſubito à lictoribus ante eum præſentatus eſt quidam reus, quem omnis turba acclamabat dignum eſſe morte. Erat uerò idẽ fur plagis iam crudeliter affectus, uehementerquè cæſus, & corpore non niſi ſemiuiuus. Cumque præfatus Dotto decreuiſſet, ut eum patibulo deberent affigere, uir Domini Amandus adueniens, obnixa prece poſtulare cœpit, ut ei uitam concedere dignaretur. Sed ut erat ſæuus atque omni belua crudelior, nihil apud eum Amandus obtinere potuit. Tandemq; à miniſtris uel apparitoribus idem fur affixus patibulo eſt, atque extremum exhalauit ſpiritum. Dotto igitur domum reuerſus eſt, populi conſtipatus caterua. Sanctus uerò uir Domini Amandus citius ad patibulum cucurrit, hominemquè iam mortuum inuenit. Depoſitumque de ligno, ad cubiculum, in quo familiariter orare conſueuerat, deferri fecit, fratribusquè è cellula egreſſis, ipſe ſuper membra defuncti, orationi tam diu incubuit, lachrymis ad Dominum proluſis ac precibus, donec iubẽte Deo anima in corpus redijt, atque cum uiro Dei loqui cœpit.

Excitat mortua functũ furem.

Adueniente itaque matutinali tempore, conuocatis fratribus, aquam iuſſit afferri. Suſpicantibus autem illis, quod corpus ad ſepeliendum, ſicut mos eſt, uellet abluere, ſubito cellulam ingreſſi, uiderunt eundem hominem, quem mortuum reliquerant, ſanum cum uiro Dei ſedentem atque incolumem colloquentẽ. Mirariquè uehementer cœperunt, quod uiuũ uidebãt, quem pauloantè mortuum reliquerant. Tũ igitur ſanctus uir Domini Amandus aſſiſtentes cunctos uehementiſſimè obteſtari cœpit, ut ne cuiquam unquã proderent hoc, quod per eum Dominus operari dignatus eſt, aſſerens, non ſuæ hoc eſſe aſcribendũ uirtuti, ſed miſericordiæ Domini, qui in ſe ſperãtibus ubique dignatur adeſſe. Loto itaque omni corpore atq; cicatricibus, carnem carni reſtituit, ita ut de plagis, quas ante pertulerat, in eius corpore nullum indiciũ appareret. Sicque eum ad propriam remittens domum, parentibus reſtituit incolumem.

Vult id celari.

At ubi hoc miraculum longe latequè diuulgatũ eſt, ſtatim incolæ regionis illius curſu celeri ad eum cucurrerunt, & ut eos faceret Chriſtianos, humiliter poſtulabant. Fana etiam, quæ ante adorare conſueuerant, proprijs deſtruẽtes manibus, ad uirum Dei omnes unanimiter peruenerunt. Nam ubi fana deſtruebantur, uir Domini Amandus tam ex munificentia regis, quam ex collatione religioſorum uirorum religioſarumquè fœminarum, ſtatim monaſteria aut eccleſias cõſtruebat, uerbiquè ſacri pabulo populũ reficiens, omni corda mandatis cœleſtibus illuminabat.

Multi hoc miraculo inſtituuntur ad fidem.

Monaſteria extruit

Cũ iam uir ſanctus uideret prædicatione ſua quoſdam ad Deum conuerti, ex hoc maiori æſtuabat deſiderio, quatenus adhuc alij conuerterentur. Audiuit denique, quòd Sclaui nimio errore decepti, à diaboli laqueis tenerentur oppreſſi. Illicque martyrij palmam ſe aſſequi poſſe confidens, transfretato Danubio, eadem circumiens loca, libera uoce euangelium Chriſti gentibus predicabat. Paucis uero ex eis in Chriſto regeneratis, uidens etiam ſibi non ſatis accreſcere fructum, & martyrium, quod ſemper quærebat, nondum ſe adepturum, ad proprias iterum reuerſus eſt oues, curamquè gerẽs earũ, ad cæleſtia regna prædicando perduxit.

Prædicat Sclauis.

Interea rex Dagobertus amori mulierum plusquàm oportebat deditus, omnique ſpurcitia libidinis inflammatus, ſobolem minimè uidebatur habere: ſed tamen ad Domini confugit auxilium, deprecabaturque ſedulo, ut ei filium dare dignaretur, qui poſt eum regni ſui gubernaret ſceptra. Quod ita dãte Deo factum eſt. Cumque ſibi nunciatum fuiſſet,

quòd

quòd ei Dominus filium dare dignatus eſſet, magno mox repletus gaudio, cogitare cœpit, cui ipſum puerum traderet, qui eum ſacro baptiſmate regenerare deberet. Statimque accerſitis miniſtris, ut ſanctum perquirerent Amandum, ſagaci intentione præcepit. Nam dudum ipſe pontifex, dum pro capitalibus criminibus, quod nullus ex ſacerdotibus facere auſus eſt, ipſum redargueret regem, iubente eo iam furore percito, nó abſque iniuria de regno eius fuerat expulſus. Ille uerò remotiora perquirens loca, uerbũ Dei gentibus prædicabat. Cumque à miniſtris tandem fuiſſet repertus, & ut ad regem ire deberet, admonitus, memorans illud Apoſtoli præceptum, Poteſtatibus ſublimioribus ſe ſubdi debere: tandem peruenit ad regem, qui illis diebus in uilla, cui uocabulum Clypiaco eſt, morabatur. Viſoque rex beatiſſimo Amando, magno repletus eſt gaudio: proſtratuſque pedibus beati uiri, deprecabatur ut tanto ſceleri, quod in eum perpetrauerat, ueniam largiri dignaretur. Sed ille, ut erat mitiſſimus atque ſupra modũ patiens, citius eum eleuauit à terra, facinuſque in ſe perpetratũ clementiſſimè indulſit. Tunc rex ad ſanctum ait Amandum: Pœnitet me ualde, quòd ſtulte aduerſum te egerim. Precor igitur, ne memineris iniuriæ, quam tibi irrogaui, atque preci meæ, qua ſummoperè poſtulo, ne dedigneris annuere. Dedit mihi Dominus filium, non meis præcedentibus meritis, precorque, ut eum ſacro digneris abluere baptiſmate, atque in filium tibi ſpiritalẽ ſuſcipere. Quod uir Domini uehementer renuens, ſcilicet ſciens eſſe ſcriptum, militantem Deo non oportere implicari ſecularibus negocijs, & quietum atque remotum, palatia non debere frequentare regia, è conſpectu regis abſceſſit. Statim igitur rex miſit ad eum uirum illuſtrẽ Dadonem, atque cum eo uenerabilem uirum Eligiũ, qui tunc in palatio regis ſub ſeculari degebant habitu, quos tamen poſtea egregios ſacerdotes atque præclaros in meritis, ſignis quoque atque uirtutibus fuiſſet, plurimis compertum eſt. Hi uero humiliter uirum Dei petierũt, ut precibus regis daret aſſenſum, atque filium ipſius ſacro dignaretur diluere fonte, & ut eum enutrire atque lege imbuere diuina, quantocyus aſſentiret, dicentes quòd ſi hoc uir Dei non tenueret, per hanc familiaritatem liberius in regno ipſius uel ubicunque eligeret, haberet licentiam prædicandi, ſeu nationes complures per hanc gratiam ſe poſſe conquirere fatebantur. Tandem fatigatus precibus amborum, facturum ſe eſſe promiſit. Audiens autem rex, quòd preces ſuas ſanctus non renueret Amandus, ſtatim ipſum puerum afferri præcepit, qui dicebatur non plus à natiuitate habere, quàm dies circiter quadraginta. Accepit igitur uir ſanctus in manibus puerum, & benedicens eum, catechumenum fecit. Cumquè finita oratione, nemo ex circunſtante multitudine reſpondiſſet, Amen: aperuit Dominus os pueri, atq; audientibus cunctis, clara uoce reſpondit, Amẽ: Statimquè eum regenerans ſacro baptiſmate, Impoſitoque nomine Sigberto, regem atque omnem eius exercitum tunc ſanctus Amandus magno repleuit gaudio.

Ro. 13.

Dagobertus rex ſe abijcit ad pedes S. Amandi.

2. Ti. 2

Infans regis dierum 40. reſpõdet, Amen.

His ita geſtis, adueniente obitus ſui die, Traiectẽſium epiſcopus feliciter migrauit ad Chriſtum. Rex igitur huius uiri uenerabilis cõperiens obitum, ſanctum accerſiri fecit Amandum. Congregataque multitudine ſacerdotum, populiquè turba non modica, ad regendam Traiectenſium eccleſiam eum præpoſuit, Illo uerò renuente, atque ſe indignum uociferãte, omnes una uoce clamabant, dignum eum eſſe ſacerdotio, atque ob animarum ſolicitudinem eccleſiã magis, quam pecuniæ quæſtũ debere ſuſcipere. Coactus igitur à rege ac ſacerdotibus, pontificalẽ ſuſcẽpit cathedram. Sicque per triennium ferè uicos uel caſtra circumiens, uerbum Domini conſtanter omnibus prædicauit. Multi etiam, quod dictu nefas eſt, ſacerdotes atque Leuitæ, prædicationem illius reſpuẽtes, audire cõtempſerũt. At ille ſecundum euangelij præceptum, puluerem de pedibus in teſtimonium excutiens, ad alia properabat loca.

Traditur S. Amando ſedes Traiecten.

Matt. 10.

Igitur tandem reperiẽs inſulã, cui uocabulum eſt Chanelaus, iuxta Scaldem fluuium, aliquantis diebus cum fratribus ſpiritalibus ibidem Chriſto militare ſtuduit. Sed uerbi Dei contemptores per biennium ferè ingens attriuit plaga, ita ut euerſæ domus & agri in ſolitudinem eſſent redacti, necnon etiam uici uel caſtra deſtruerentur, nulluſque penè in his regionibus remaneret, qui uirum Dei contempſerant prædicantem.

Vltio in contemptores ſermonum eius.

Nec multo poſt cum à fratribus, quos ob animarum curam per diuerſa reliquerat loca, rogaretur, ut eos præſentia ſua uiſitaret, & ut uerbi ſacri pabulo reficere dignaretur, tandem prece accepta, peruenit ad eos, audiuitque ab eis, gentẽ, quam Vacceiam appellauit antiquitas, quæ nũc uulgo nuncupatur Vaſconia, nimio errore deceptã, ita ut augurijs uel omni errori dedita, idola etiam pro Deo coleret. Quæ gens circa Pyrenæos ſaltus per aſpera atque inacceſſibilia diffuſa erat loca, fretaque agilitate pugnandi, frequenter fines occupabat Francorum. Vir autem Domini Amandus eorum miſeratus errorem, eniti elaborare cœpit, ut eos à diaboli reuocaret ſeruitio. Dum autem eis uerbum prædicaret diuinum, atque euangelium annũciaret ſalutis: unus è miniſtris aſſurgens, leuis ac lubricus, necnon & ſuperbus, atque etiam apta mouendo riſui effutiens uerba, quem uulgus mimilogum uocat, ſeruo Chriſti detrahere cœpit, euangeliumque, quod prædicabat, pro nihilo ducere. Sed eadem mox hora arreptus à dæmone miſer, proprijs ſe cœpit manibus laniare, atque coactus publicè confiteri, quòd ob iniuriam, quam Dei irrogauerat ſeruo, hæc perpeti mereretur. Sicque in ipſo conſtitutus tormento, ſpiritum exhalauit extremũ.

Vaſconibus prædicat uerbum Dei.

Illis autem adhuc in eorũ cæcitate permanentibus, dũ uir ſanctus ad alia demigraret loca, peruenit ad ciuitatem quandam. Vbi cum ab epiſcopo ciuitatis illius honorificè fuiſſet ſuſceptus, & ei hoſpitalitatis more epiſcopus aquam in manibus funderet, ſecretius præcepit miniſtro, ut eandem aquam in qua uir Dei manus abluerat, diligenter in ſacrario deportaret cuſtodiendam. Quod ita factum eſt. Præfatus namque ciuitatis antiſtes ſatis benè fidebat, quòd eadẽ uiri Dei benedictio ſalutem fidelibus reſtituere poſſet. Eodẽ quoque tempore homo quidam cæcus ſedebat ante fores templi mendicans, qui multo iam tempore corporalem amiſerat uiſum. Ad quẽ ciuitatis ipſius epiſcopus ait: O homo, ſi habes fidẽ, ablue oculos tuos ea aqua, in qua uir Dei Amandus abluit manus. Confido enim, quòd per ipſius ſanctitatem, priſtinam conſequeris ſalutem. Cumque idem cæcus oculos eadem aqua abluiſſet, ſtatim iubente Deo priſtinum recepit uiſum, ita ut omnia clare uideret.

Cæcus uidet abluto aqua, qua Amãdus ſuas lauerat manus.

His ita peractis, idem uir Domini Amandus in fines remeauit Francorum, elegitquè ſibi locum prædicationis aptum, in quo cum fratribus, qui cum eo per diuerſas prouincias multas pro nomine Chriſti perpeſſi fuerant paſſiones, ædificauit cœnobium. At quæ ex eiſdẽ fratribus plures poſtea abbates ſeu honorificos uidimus uiros. Eodẽ ferè tempore uir ſanctus Domini Amandus Childericum adijt regem, eũquè humiliter poſtulauit, quatenus ei aliquod municipium ad conſtruendum monaſterium, non ambitionis

tinnis gratia, ſed ob animarum ſalutem, largiri dignaretur. Deditquè præſatus rex ei locum, nuncupatum Nanto. In quo uir Domini ſagaci intentione cœpit ędificare cœnobium. Mummulus autem quidã, Ozidinſis urbis antiſtes, ualde ſerebat moleſtè, ꝙ idẽ uir Domini eundem locum impetrauerat à rege, inuidiæque facibus accenſus, eundem uirum Domini extinguere conabatur. Miſsisque agilibus uiris, iuſſit ut eundem uirum Dei à loco ipſo contemptibiliter iniurijs affectum eijcerent, aut certè in eodem punirẽt loco. Venientesque ad eum miniſtri, ſimulato dolo dixerunt, ꝙ ei locum aptũ ad conſtruendum monaſterium oſtendere deberent, tantummodo cum illis illuc properare deberet. Sed eorum fallacia, reuelante Deo, latere non potuit. Cumquè eam ad prædictum locum ducere ſimularent, non erat inſcius uir Domini Amandus, quo in loco eum interimere diſponerent. Tandem igitur peruenerunt ad ſupercilium mõtis, ut eum ibi capite truncarent. Vir tamen Domini ſuis hoc ante indicare noluit quia ad martyrium libentisſimè properabat. Sed ſubitò orta tẽpeſtate pluuiæ grandiosisque omnem illius montis locũ tenebroſæ obtexerunt nubes, ita ut apparitores, qui ad interficiendum eum fuerant miſſi amiſſo lumine, nihil penitus uiderent. Spemquè uitæ iam nullam habentes, proſtrati pedibus ſancti uiri, ueniam poſtulabant, & ut eos uiuos abire fineret, humiliter deprecabantur. Tunc uir Domini ad conſueta recurrit præſidia, ſcilicet ad orationum auxilia, profuſisquè uberrimè lachrymis, tam diu orationi incubuit, donec reddita ſerenitate, lumine etiam apparitores recepto, non abſque metu uel ſtupore ad propria reuerterent. Talisque perculſis timore miniſtris, uir Domini mortem incolumis euaſit.

Cœnobium ædificat

Properat ad intentã ipſi necem.

Nec illud quoquè prætereundũ putaui, qđ presbytero quodam, nomine Erchengiſilo, uenerabili atq; fideli uiro narrante didici. Quadam die, dum uir Domini Amandus in pago Beluacenſi uerbum Domini prædicaret, peruenit ad quendam locum, cui uocabulum eſt Roſſunto, ſecus Aronnam fluuium. Eratque ibi mulier quædam cæca, quæ longo iam tempore amiſſo lumine, nihil præter tenebras nouerat. Ingreſſus autem uir Dei domum illius, cœpit percontari ab ea, qualiter ei hæc cæcitas eueniſſet. Reſponditque illa, ꝙ non ob cauſam aliam ei ipſa cæcitas accidiſſet, niſi ꝙ auguria uel idola ſemper coluerat, inſuper oſtendit ei locum, in quo prædictum idolum adorare conſueuerat, ſcilicet arborem, quæ erat dæmoni dedicata. Ad quam uir Domini ait; Non miror ſi pro hac ſtultitia cæca facta ſis, ſed admiror clementiam Domini, qui te tam diu expectando ſuſtentat, ut cum factorem, & redemptorem tuum adorare debeas, adores dæmones & idola muta, quæ nec tibi, nec ſibi poſſunt prodeſſe. Nũc igitur accipe ſecurim & hanc nefandam arborem quantocyùs ſuccidere feſtina, per quam lumen amiſiſti corporis, & animæ ꝑdidiſti ſalutem. Confido enim, ꝙ ſi firmiter credideris, lumen priſtinum a Domino conſequi poſsis. Deducta autem puellæ ſuæ manibus, ad arborem citius peruenit, atque eam excidere conabatur. Tum uir Domini Amandus eam ad ſe aduocans, ſignumquè crucis ſuper oculos eius imprimens, inuocato Chriſti nomine, priſtinæ reddidit ſanitati. Inſtructaque qualiter ſe agere deberet, omnibus diebus uitæ ſuæ caſtè atque ſobriè ſe exhibuit, & correctiorem uitam deinceps gerens, mores commutauit in melius.

Signo crucis cæcæ oculos aperit.

Hoc quoque, quod ad cumulum laudis eius Dominus oſtendere dignatus eſt, non uidetur ſilentio tegendum. Quodam nanque tempore cum cuidam monacho, uidelicet præpoſito monaſterij ſui, Chrodobaldo nomine per quendam miſſum iuſſiſſet, ut uehicula ad uinum in uſus fratrum monaſterio deferendum præparare deberet, dicitur is inobediens extitiſſe. Sed eum nocte eadem ultio diuina ſubſecuta eſt. Nam eo iter agente, ut ad uirum Dei pergeret excuſationis cauſa, ꝙ uehicula minimè haberet, ita dicitur omni corporis compage paralyſi diſſolutus, ut nec manum quidem uel pedem poſſet mouere. Omnique iam carne uelut mortua, in ſolo pectore uitalis anhelabat ſpiritus. Tenuique flatu confiteri, ut ualebat, nitebatur, ꝙ ob inobedientiam & contumaciã hæc perpeti merebatur. Igitur præfatum monachum fratres mittentes in naui ad monaſterium, cui uocabulum Maiores indiderunt Elnonem, ad uirum Dei adduxerunt Amandum. Cumque iam ueſperaſcẽte die, finitis Miſſarum ſeu ueſpertinarum ſolennijs, uir Domini ad reficiendum iuxta morem iſſet, ſubitò ei nũciatum eſt, qualiter idem monachus ægrotaret. Leniterque, ut aiunt, ſubridens, dixiſſe fertur: Adhuc maiora ſuſtinebit pericula, quia ualde iactantiæ atque inobedientiæ deditus erat. Sed tamen presbyterum quendam, fidelem uirum, ad ſe uocari præcepit, eidẽque monacho calicem uini & fragmen panis per eundem tranſmiſit presbyterum, eique mandauit, dicẽs: Vade, & dic monacho illi, ut ſumat partem panis iſtius & uini, & cras, iubente Deo, cum ad eum uiſitandum perrexero, obuiam mihi procedat, & in lectulo iacere non patiatur. Quod ita factum eſt. Accepta itaque idem monachus patris benedictione, ita totius corporis recepit ſanitatem, ac ſi nullam unquàm pertuliſſet læſionem. Adueniente igitur ſancto uiro, obuiam ei proceſſit, atque cum eo loqui cœpit. Miratique ſunt fratres uehemẽter, ꝙ uiuum & incolumẽ uidebant, quem mortuum ferè ſuſpicabantur. Vir autem Domini Amandus, indulta fratri uenia, ut mores deinceps in melius commutaret, admonuit, atque eum ſanum ad monaſterium direxit.

Pœna inobedientia.

Sanat paralyticum.

Alia quidem ſunt multa, quæ per eum Dominus operari dignatus eſt, nobis quidem incognita, Deo autem nota. Sed quantum ad noſtras, fidelibus narrantibus uiris, perlatum eſt aures, ſi omnia cupiam perſequi, dies, ut opinor, ante, quam ſermo, deficiet. Nam quas per eum Dominus uirtutes non edidit, cũ & mortuis uitam, cæcis uiſum, paralyticis greſſum, leproſis munditiam, ſurdis auditum, à dæmonibus oppresſis reſtituit ſanitatem?

Igitur ſanctisſimus Dñi Amandus, curſu fideliter peracto, repletus omniũ bonorũ operũ fructu, adueniente ſanctisſimi obitus die, feliciter migrauit ad Chriſtum: Sepultusq; eſt cum magnifico honore in loco, cui uocabulum eſt Elnone. In quo loco multa fiunt orationibus eius beneficia, & laudatur ibi ab omnibus nomen Dñi Ieſu Chriſti: cui eſt cũ æterno patre & ſpiritu ſancto uirtus & honor, gloria & imperiũ, laus & poteſtas per infinita ſecula ſeculorũ, Amẽ.

Eius ſepultura honorifica ĩ Elnone monaſterio Hãnonia.

VISIO SANCTAE ALDEGVNdis Virginis, de ſancti Amandi gloria & beatitudine.

Eodem tempore beata Aldegundis, in tempore ſancto ab ipſis infantiæ annis Domino ſeruiens uirgo, & corpore angelicam in terris uitam peragere ſtudens, inter reliquas uiſiones, ſibi frequentius à ſupernis oſtenſas, dum nocte Dominica uigilijs & hymnis ĩ eccleſia Malbodiẽſis cœnobij ante altare ſanctæ Mariæ incubaret, in ipſa, qua beatus tranſijt, hora in ecſtaſi mentis eleuata, & ab

& ab angelo per amœna iucundæ habitationis loca deducta, uidit uirum ſenem, cygneo capite reuerendum, ſacerdotalibus & præclaris indutum ueſtibus, baculum manu tenentem, ad ſuperna quaſi tranſire, turbamque copioſam albatorũ ante & poſt eum iter habere. Cumq; quis eſſet requiſita, neſcire ſe diceret, ab angelo ſancto ita ei reſponſum eſt: Vir, inquit, Dei Amandus migrauit à ſeculo: & quia ſacerdos in uita extitit dignus, ſeq; ipſum bonæ uoluntatis obſequio atque ſanctarum uirtutum exercitio diuinæ maieſtati ſacrificauit, tam glorioſus nunc ad gaudia ſui Domini pertranſijt. Turba autem, quam uides, albatorum, hi ſunt, qui per inſtantiam prædicationis ipſius ad exemplum tanti magiſtri feliciter informati, digni Deo & ſanctorum claritati iudicantur aſcribi in cæleſtibus. Quibus pro eo, quòd paſtor extitit idoneus, in regno ſanctorum & terra uiuentium ſuper eos princeps in æternum apparebit modis omnibus gratioſus.

Baſilica iam olim fœminis inacceſſa.

Corpus S. Amandi poſt annos 16. incorruptũ.

Hac itaque uiſione diuinitus ita manifeſtata, corpus ſacroſanctum beati Amandi in cœnobio, quod idem ſanctus ædificauerat, atque Elnonis uocabulũ indiderat, debito fidelium honore ſepultum eſt: non tamen in ipſa, qua nunc requieſcit, baſilica, ſed in altera, quæ adhuc ſupereſt, principis Apoſtolorum Petri nomine dedicata. Quæ quoniam pro ſui paruitate tanti præſulis tumulo uiſa fuit incongrua, atque etiam ſecundo ſexui propter monachorum habitacula inacceſſa, frequenti religioſorum uirorum conuentui uiſum eſt, aliam magnitudine præſtantem debere ædificari, quę & utrique ſexui, ac confluenti illo ſufficeret multitudini populari. Ad quam uenerandus Chriſti confeſſor, qui tunc ſupererat, Eligius corpuſculum ſancti patris ſextodecimo poſt tranſitum anno, integrum & omnimodis incorruptum, ſeptimo Calend. Nouembris tranſtulit, &, ut tunc moris erat, altius telluri commendauit.

En poſt tot annos corpus inuiolatũ.

Quod ibi uſque ad annum ſui obitus centeſimum quinquageſimum in imis terræ uiſceribus occultatum, longo temporis ſpatio iacuit, ſed anno incarnationis Domini octingenteſimonono ſarcophagum, in quo quieuerat, Lotharius, ſacri templi ædituus, eleuari faciens, reperit inſperatum magni gaudij theſaurum, inuiolati uidelicet corporis prodigium. Qui ſtupefactus, ut par erat, tam inopinati uiſione miraculi, omnipotentem Deum debitis laudibus benedixit, tantorumque donorum largitori gratias egit. Cōgaudens etiam tanti inuentione theſauri, non modico cœpit ſolicitudinis angore cruciari, multa animo uoluens, quid ex ipſo ad commemorationem ſequẽtium pro munere deberet auferri. Vbi uerò fluctuantem animum ancora conſilij ſtabiliuit, caſulam, qua erat indutus, à ſacratiſſimo eius collo abſtulit, eundemque in latus utrunque uerſans, cannas arundinũ fluuiales, quæ ſub ipſo olim poſitæ fuerant propter humorem aquatilem: ſubduxit: Idque ſuis deſiderijs minus eſſe perpendẽs, niſi ẽt ex corpore aliquam tolleret in uiolatorũ portionẽ membrorũ, uertit audaces, ut ita dicã, ad cadauer uenerabile manus, unguesq; ſpiritualis uituli, cornua producentis & ungulas, ſecuit, quæ poſt obitum illius contra naturã ita excreuerant, ut etiam manicas manuum cremẽto ſuo penetrarẽt. Necnõ & barbã põtificis noſtri Aaronis, poſt ſepulturam ipſius recreſcentem, totondit.

Nota ſtupẽdũ ĩ defuncto corpore miraculũ.

Hæc uerò omnia ſibi ſummo deuotionis obſequio recondens, nec ſibi tamen ſuiſque deſiderijs ſufficere credens, ad os ſacratiſſimum, per quod diuinæ pietati crebræ orationum preces fuerant fuſæ, ac uarijs populis frequentes prædicationes directæ, auſus eſt manum mittere, atque ſi aliquem de dentibus illius poſſet eximere, ſtuduit pertentare. Sed & cum hoc pro eorũdem firmitate nequiret perficere, fabrili inſtrumento, tenaci uidelicet uſus forcipe, de gingiuis pulcherrimi oris duos dentes eduxit, rubicundo ebore, ut credi decet, ac antiquo ſaphiro precioſiores. Mirum dictu, fidelem quærens auditorem, quod contra naturam eſt mortui cadaueris, de dentibus eductis ſtillæ fluxerunt cruoris. Huiusque monimẽti uſque in diem hodiernum teſtimoniũ acerra præbet eburnea, adhuc eodẽ, quo infuſa fuerat, ſanguine cũ ibi ſeruãdi mitterẽtur, mirabile dictu, cruentata.

Dentes cruenti in corpore exanimi.

Facta eſt igitur eleuatio iſta uenerabilis XII. Calen. Octobris, ſignis etiam in ea per ſupernam uirtutem patefactis, fideli populo eſt conſtituta ferialis. Sanè ſanctorum memoria, qui per beatum Amandũ Domino famulari elegerunt, ſuperius generaliter prælibata: reſtat nunc quorundam nomina ad laudẽ præcipui doctoris intimare, ut eorũ ſi quis geſta legere uoluerit, ex illorum uirtutibus tanti patris & idoneæ legionis ſigniferi merita quodammodo penſare præualeat.

Catalogus aliquot ſãctorum S. Amandi diſcipulorum.

Cuius tam beatæ cateruæ pars quædam & honorabilis extitit Andreas ſanctus, ab ipſo pontifice in monaſterio Elnonẽſi conſtitutus abbas. Lonatus etiam, in Marcianis cœnobio delegatus, ſanctusque Florebertus cum egregio uiro Iohanne, unus poſt alterum congregationi, quæ Blandinium appellatur, præpoſiti, necnon Leuita præcipuus, quẽ idem uir ſanctus per reuelationem detotondit, beatus uidelicet confeſſor Maurontus, unà cum Iuſto & magnifico uiro Humberto, qui angelo reuelante, tã ſibi quàm beato Amando coronam in cælis præparatam cognouit, atque ad indicium rei certæ, eodem angelo imprimente, ſignũ crucis in uertice, oſſe crucis in modum implicato, uiſibiliter uſque ad mortem deportauit.

S. Gertrudis, diſcipula S. Amandi.

Non elongatur à cœtu iſto beatorum Gertrudis, uirgo ſancta, ab ipſo fidei initijs inſignita, & ſacro uelamine conſecrata: quæ fideliter uſque ad obitum mandatis cæleſtibus obtemperans, & in uita, & poſt exitum multis ſe miraculis manifeſtauit.

S. Bano per S. Amandum cõuerſus ad fidẽ.

Iuxta ſeculi etiam dignitatem nobilis Allouinus, qui ſanctus Bauo eſt omnium uocibus appellatus, ex paganorum ritu ad Dei cultum per Pontificem prædictum conuerſus, & in uia præceptorum eius ſalubriter introductus, per diuinæ inſpirationis gratiam in tantum celſitudinis apicem conſcendere meruit, ut etiã mortuum ab inferni faucibus reuocaret, & palàm omnibus uitæ reconſignatũ exhiberet. Cuius reliquijs felicibus in eadem, qua uenerantur, eccleſia ſanctus

S. Landoaldus.

S. Amãtius

Landoaldus archipresbyter ſancti Amandi, hoc eſt, curam paſtoralem uice ipſius agens in epiſcopio Traiectenſi, ſanctusque Amantius, poſt multum oblitus ſui tempus tandem reuelãte Deo manifeſtari, atque illuc uſque perlati, modo in pace quietis conſociati, beneficia populis fidelibus impendũt aſſidui. Quod ita cunctis in hac regione cognitũ ſcimus, ut ad pręſens ſcribi neceſſe non ſit, cum ibi uiſum cæci, claudi quoque greſſum, debiles etiam & multi uarijs infirmitatibus detenti, noſtris temporibus ſaluti congruæ ſint reſtituti.

Sunt uerò complures & alij, quos ſtudio breuitatis intermittere horum ſanctorum ſpecialis quodãmodo refulgens apud homines gratia ſuaſit, qui & ipſi inuenti ſunt in fide & reſpectione Domini noſtri Ieſu Chriſti multipliciter gratioſi. Ecce quàm bonum & quàm iucundum, ait Pſalmiſta, habitare fratres in unum. In unum enim habitant, qui unum mẽte ſimplici adorando Deum, unius felicitatis, hoc eſt, æternæ beatitudinis gaudia ſimul adipiſci meruerunt. Laudemus ergo uiros glorioſos, quibus mul

Pſ. 132

Eccl. 44.

tam

tam gloriam fecit Dominus magnificentia ſua. Hi ſunt enim uiri miſericordiæ, quorum iuſtitiæ obliuionem non acceperunt, corporaque eorum in pace ſepulta ſunt, & nomen eorum uiuet in generationem & generationem. Vt igitur nos, ultimo adhuc poſiti gradu, de uirtute in uirtutem ſanctos Dei aſcendentes aliquatenus imitari, eorumque lætitiæ in parte mereamur fieri participes, amabilis Deo & hominibus Amandus confeſſor magnus & Pontifex egregius, ſimulque ſancta multitudo diſcipulorũ ipſius, orationibus aſſiduis nos ad bona uirtutum eleuent, & quod prauum eſt, diluere piè dignentur, meritiſque ſanctis in numero fidelium Chriſti conſocient, ut in æternum nomen ipſius benedicatur in nobis, noſque eius populus fieri ualeamus, per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Petit ſuffragia & interceſſiones S. Amandi &c.

MARTYRIVM SANCTI ET Glorioſi Martyris Chriſti Theodori, Ducis exercitus, ex Simeone Metaphraſte, authore uerò Augaro ſcriba, qui coram interfuit.

Feb. 7.

QVomodo reſplendet ſol ijs, qui uident, ita de martyribus oratio ijs, qui audiunt. Quomodo autẽ cælum eſt aſtris ornatum, ita etiam eccleſiæ, quæ Dei tenent martyres. quomodo florens in campo, ita etiam martyres in Eccleſijs. Memoria martyrum, eſt remiſſio debitorum. Memoria martyrum, eſt reuocatio eorũ, qui uexantur à dæmonibus. Memoria martyrum, eſt uita & ſanitas ijs, qui amant martyres. Magna martyrum certamina, ſplendidæ ſunt ſanctorum coronæ. Tradiderunt enim flagellis ſua corpora, & quæcunque ſunt mundi iucunda, arbitrati ſunt eſſe ſtercora, ut Chriſtum nõ negent. Propterea Dominus ipſos quoque eſt item uneratus ea uita, quæ degitur cum angelis incorporeis. Nam cum qui eſt ab initio inimicus generis hominum, putaret ſe eos eſſe oppugnaturum, potius habitatores effecit paradiſi. Non ceſſauit enim agreſtes feras mouere in eos, qui ſunt fide pij, etſi ſemper ab eis uincerentur. Qui etiam noſtro tempore excitauit hanc agreſtem ferã aduerſus gregem Chriſti, Licinium, inquam, ſororis Pij Imperatoris Conſtantini maritum. Nam cum accepiſſet ſceptra ab impio Maximiano, imitans eius mentem & actiones, ſtatim irreconciliabilem excitauit perſecutionem aduerſus eos, qui erant inſignes pietate, & miſit edicta per uniuerſam ciuitatem & regionem. Quinetiam ex innumeris militaribus, ille impijs ſuis decretis interfecit quadraginta Sebaſteæ, & ſimiliter ſeptuaginta centuriones & trecentos in Macedonia.

Memoria martyrum quid præſtet.

Licinius hoſtis Chriſtianorum.

Cum autem uidiſſet ſceleratiſſimus, quòd magna atque adeo infinita multitudo contemneret impia eius decreta, & ſe daret ad mortem propter pietatem in Deum, ſtatuit inſigniores potius & magis eminentes compræhendere in exercitibus & in ciuitatibus, & eos cogere cultum offerre ſimulacris, exiſtimans ſtolidus, ſe metu poſſe perſuadere omnibus, qui ſunt eius ditionis. Cũ uerò ubique quærerentur ij, qui ſunt glorioſiores in rebus huius mundi, & magna uterentur diligentia, ei ſignificatum eſt de quodam uiro, nomine Theodoro, ſpecie quidem formoſo & in dicendo ſapiente, qui fuit defenſor regius ſcholaſticus is autem uocabatur Bryo theior, ætate quidem iuuenis, antiquus uerò in pia actione. Qui etiam occidit draconem Euchaitis: illic enim erat draco, immanis bellua: Quando enim mouebatur, ut egrederetur, contremiſcebat terra ob eius motum. Quando ergo egrediebatur è ſua cauerna, ſiue homo, ſiue iumẽtum illi occurriſſet, omnino ab eo deuorabatur.

Cum de hac ergo ſæuiſſima bellua audiuiſſet generoſus Chriſti athleta Theodorus, & in ſuis caſtris nullum ediſſet tumultum, ſolus eſt profectus, ſua ſapientia portans crucem precioſam & arma eius ſocietatis, dicens apud ſe: Vadam, & liberabo paternã meam poſſeſſionem à ſæua hac bellua, dracone. Cum uerò ueniſſet in illum locum, & fœni uidiſſet uiriditatem, iacuit illic & dormiuit, neſciens illic expectare draconem. In parte autem Euchaitarum, quæ uergit ad auſtrum, erat quædam pia mulier, nomine Euſebia, credens in Chriſtum. Ea cum uidiſſet Chriſti athletam Theodorum dormientem, cũ magno metu ad eum ueniens, & eum manu appræhendens, eũ excitauit, dicens: Surge frater mi, & cito recede ex hoc loco: Neſcis enim metum, qui eſt in hoc loco. eſt enim hic magnus metus. Sed ſurge, & cito uiam tuam ingredere. Venerandus autem martyr Chriſti Theodorus cum ſurrexiſſet, dixit ei: Quis eſt timor & tremor in hoc loco, ò mater? Dei uerò ancilla Euſebia, dicit ei Fili, eſt in hoc loco draco ingentis magnitudinis. & ideo nemo poteſt hac tranſire. Quotidie enim egrediens, ſiue homo, ſiue pecus inuentum fit ante eum, ab eo interficitur. Verè perfectus autẽ Chriſti athleta Theodorus, dicit mulieri. Vade mater, & ſta procul ab hoc loco, & uidebis uirtutem Chriſti mei, Veneranda uerò illa mulier cum à loco receſſiſſet, ſe pronam humi proiecit, flens & dicens: Fer ei opem Deus Chriſtianorum hac hora. Sanctus autem martyr Chriſti Theodorus, cum Chriſti feciſſet ſignaculum, & ſuum pectus pulſaſſet, & in cælum adſpexiſſet, dixit: Domine Ieſu Chriſte pulchrum nomen, qui è patris effulſiſti eſſentia, ne differas facere quam à te peto petitionem, qui in belli mihi aſſiſtis, & das mihi uictoriam contra aduerſarios. Et nũc tu idem es Domine Chriſte Deus: emitte mihi uictoriam ex alto ſancto tuo, ut uincam hoſtem draconẽ. Tunc tanquàm cum homine cum ſuo equo diſſerẽs: dixit: Scimus Deum eſſe bona uoluntate in omnibus tam hominibus quàm beſtijs. Quamobrem tu quoque fer mihi opem, te Chriſto corroborante, ut uincam aduerſarium. Cum equus autẽ audijſſet uerba ſui domini, ſtetit expectans motum draconis.

Signo crucis ſe munit & preces contra draconem.

Tunc dicit martyr Chriſti draconi: Tibi dico & præcipio in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti crucifixi propter genus hominum & eius uirtutẽ, egredere ex hoc loco, & ueni ad me. Cum uerò Chriſti athletam audijſſet draco, ſeipſum mouit. Et cum ipſe moueretur, petræ loci conterebantur, & terra tremuit. Sanctus autem Theodorus cum Chriſti feciſſet ſignaculum, aſcendit equum ſuum, & calcitrans ſtetit equus ſupra draconem quatuor ſuis pedibus. Tunc Chriſti athleta Theodorus, ſtricto gladio percuſſit draconem, & dixit: Ago tibi gratias Domine Ieſu Chriſte, quòd me exaudiſti in hac hora, ut uincam aduerſarium, Deinde is conuerſus, uiam ſuam in pace iniit, ſimul lætans & Deum glorificans. Multi autem ex gentilibus, qui illic erant, militibus, cum audijſſent miraculum, quod ſanctus fecerat Theodorus. Chriſto crediderunt, ſic dicentes. Reuera magnus eſt Deus eius, & ab ipſo baptizati ſunt in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti, & facti ſunt omnes unus grex Chriſti, & laudabant omnes Deum ſancti & magni martyris Theodori.

Imperat draconi, ut exeat contra ipſum.

Licinius uerò cum hæc de ipſo audiuiſſet, mittit ad ipſum, à Nicomedia uſque ad Heracleam, cũ propè eſſet pontus Euxinus. Illic enim eo tempore degebat

gebat beatus Theodorus. Protectores itaque mittit cum ſatellitibus, qui enm eum omni honore cõpræhenderent. Illi autem cum ueniſſent Heracleam, aſſiduè inſtabant, ut iret Theodorus ad Imperatorem, dicentes ei. Accede ad Imperarorem, qui te deſiderat. Præclaram enim tuam formam ualde cupit intueri. Beatus antem Theodorus eos illudebat uerbis probabilibus. Simul uerò facto quoque munere, eos excepit magnificè. Tres autem dies eos detinuit. Cum illi uerò urgerent, ut uiam iniret, ipſe paucis retẽtis, reliquos miſit ad Liciniũ, ad eũ ſcribẽs epiſtolã, ne ægrè ferret ipſe Imperator ad eũ uenire cũ dijs ſuis inſignoribus, ut te, aiebat, præſente dijs ſacrificẽ. Illi antem reuerſi ad eum, qui ipſos miſerat, cum reddidiſſent epiſtolam, & eius expoſuiſſent prudentiam & uirtutem quinetiam eius animi magnitudinem, & decere eum non grauati ire ad ipſum, quod ſi fiat, omnes, qui locum habitant, adorabunt deos Imperatoris, deorum uerbis inductus, Licinius, cum magnã congregaſſet multitudinem, tam ciuium quàm aliorum, ad octo millia, profectus eſt Heracleam in magno gaudio. In ipſa autẽ nocte uidet ſanctus in ſomnis, quòd in altum elatum erat tectum, in quo manebat, & ignea iacula ad ipſum de cœlo ferebantur, & uox Domini extitit, dicens ei: Confide Theodore, ſum enim tecum. Beatus uerò è ſomno excitatus, cũ conieciſſet ſomniũ, id eſſe reputauit martyriũ quod à Domino ei ſignificabatur, & lætatus eſt exultans.

Viſio ſãcti Theodori.

Poſt hæc autem cũ ſciuiſſet iam ueniſſe Liciniũ, ingreſſus intimum ſuum penetrale, fleuit nõ mediocriter, dicẽs: Adſis mihi Domine in curſu ſtadij, pro te ſuſcipiendo. & cum rurſus ſciuiſſet appropinquare Licinium, ſurrexit & lauit uultum, & oculos compoſuit, contexta byſſinaque indutus tunica, flammæ ignis ſimilis, & ſedẽs ĩ equo Dardano præclariſsimo, factus eſt obuiam Licinio, & ſalute, qua par erat, impertijt Imperatorem, dicens: Salue Domine diuiniſſime, pontentiſsime Imperator. Imperator uerò iuuenem oſculatus eſt, dicens: Adeſdum, inquit, nitide ut ſol, legum adiutor, coronate corona. Tuum eſt ſua ſponte enatum diadema. Oportet enim te poſt me conſtitui Imperatorem. Deinde eo ingreſſo Heracleã, ei excelſo parato tribuuali in foro in medio ciuitatis, cum aſcendiſſet & ſediſſet turbis præſentibus, concionatus eſt, dicens: Verè clara & celebris eſt hæc ciuitas, & quæ à me munera accipit. Quare etiam exultat. Tu quoque chare Theodore, oſtende diem, in quo dijs maximis offers ſacrificium. Beatus autem Theodorus dixit: Imperator, affer ad me inſigniores tuos deos, ut cum eos fecero ingredi meum penetrale eoſquè uaporauero & unguentis unxero, eos rurſus reducam, & te præſente eis ſacrificẽ. Hæc eum audijſſet Imperator Licinius, cum magno gaudio iubet ipſos ei dari. Cum deos autem Licinij accepiſſet beatus Theodorus, qui conſtructi erant ex auro & argento, in ſuum penetrale, eum media nocte eos confregiſſet & contriuiſſet, dedit pauperibus.

Cũ lachrymis petit uires à Domino.

Irridet ſtultũ Imperatorem.

Cum duo uerò dies præterijſſent, Licinius accerſito martyre, dicit ei: Vt generoſus & inclytus, & honoratus ab ijs, qui nos præceſſerunt Imperatoribus, oſtende promptum tuum in deos animi ſtudium, ut reliqui uidentes te hoc facientem, promptiores fiant & alacriores. Maxentius autem quidam centurio aſſiſtẽs, dixit Licinio: Per deos, ò Imperator, diuina tua potentia ab ipſo fuit illuſa. Vidi enim præcedenti nocte, magnæ noſtræ deæ dianæ manum cuidam mendico optigiſſe, qui abibat & lætabatur. Hæc eum audijſſet Licinius, manſit mutus & attonitus, Reſpondens autem beatus dixit Theodorus: Per Chriſti mei uirtutem, ita eſt, ut dicit Maxentius; rectè uerò feci, ò Imperator. Si ergo dij tui ſibi non poſſunt opem ferre, quomodo uobis poterunt? Licinius autem mutato uultu, & manibus complexis genibus, deflebat, dicens: Hei mihi, hei mihi habitus ſum ludibrio. Quid dicã, aut quid faciam, aut quid loquar, neſcio. Imperator potentiſſimus acceſſit ad hunc uirum peſtiferum, & congregauit tantam multitudinem, & fuit irriſus ab omnibus phalãgibus inimicorũ. Quinetiam uictoriæ inſignes deos meos confregit, & dedit pauperibus. Beatus autẽ Theodorus dixit ei: Fremis, ò Imperator, ſed ego rugio. tu ſtertis, at ego exilio. Tu cum Deo pugnas, at ego de Deo diſſero. Tu blaſphemas, ego uerò Deum hymnis laudo. Tu colis deos mortuos, ego uerò Deum uiuum. Tu ſerapin, ego uerò eum, qui eſt ſuper Seraphim. Tu Apollinẽ, ego uerò Deum ſemper uiuentẽ. Tu es carbo Thracius, ego uerò princeps Romanus. Tu Licinius uentilator, ego uerò Theodorus donũ Dei. Quamobrẽ nè ægrè feras, ò Imperator, neq; calcitres. hæc enim faciens, tuos oſtendis cruciatus. Aſini enim & muli tenes figuram.

Præclaræ uoces martyris robuſti.

Tunc multa ira plenus Licinius, iuſſit exui martyrem, & eum extẽdi à quatuor, & boum neruis ei plagas inferri, ſexcentas ſuper dorſum, & quingentas ſuper uentrem, & poſtea iubet globis plumbeis immiſſe rieorditer eius uerberare* tendinem. Deinde ferreis ungulis lacerari eius carnes, & lãpadibus ignis uſtulari eius ulcera, & acutis teſtis radi concretũ ſanguinem. Poſt hæc autem omnia, iubet eum tutò teneri in cuſtodia, & eius pedes illigari compedibus, & eũ ſic manere quinque dies, neque guſtare quidpiam. Cum autem fuiſſent impleti quinque dies, iuſſit crucem deferri in baſilicam, & duci ſanctum, & cruci affigi. Lictores uerò cum ſanctum adduxiſſent martyrem, ligno affixerunt eius manus & pedes, & fibulã unam in occultis eius partibus uſque ad partes ſuperiores. Excogitatum quoque fuit aliud deterius. Iuſſi enim pueri iaculari in eius oculos, & tela euellebant cum pupillis. Alij autem ſecretas partes eius teſticulorum enſe ſecabant per obliquum. Ego antẽ aderam ſcriba Augarius, & uidens grauia hæc ſuplicia, & audiens etiam dolorem occultorum eius gemituum, abiectis codicillis, deuoluebar lachrymas ad eius pedes. Dominus uerò meus, Chriſti miles Theodorus, paruam uocem emittens, mihi dixit. Augare, ne relinquas munus tuum, nec intermittas dicere, quæ in me futura ſunt ſupplicia. Sed feſtinè meũ aduentum deſcribere & certamina & diem meæ cõſummationis. Deinde clamãs ad Dominum dicebat: Domine, mihi prius dixiſti, Ego ſum tecum, & nunc quid à me receſſiſti? Vide Domine, feciſti me nulli culpæ affinem, & feræ agreſtes me ſauciauerunt propter te: exturbatæ ſunt pupillæ oculorum meorum, carnes igne ſunt diſſolutæ, pili autem humi decidũt: dentes euelluntur, liuida fit facies, oſſa arida in cruce detinentur. Memento Domine, quòd crucem propter te ſuſtinui, quinetiam ferrum & ignem & clauos perpaſſus. Decætero accipe meum ſpiritum, & rege ut uelis. ego enim exeo ex uita mea. Hæc cũ dixiſſet martyr, non amplius eſt locutus. erat enim totũ eius corpus laniatũ. Arbitratus aũt impius Licinius eum eſſe mortuum, reliquit in ligno pedentem.

Atrociſſimè flagellatur.

**for. inguinem*

Crucifigitur.

Immaniter uexatur.

Circa primam uerò uigiliam noctis adſtans angelus Domini, ſoluit eum ab illo inſtrumento, & reddidit eum ſanum corpore, ſicut prius, & eum ſalutauit, & dixit: Gaudeas & corroboreris in ſapientia & gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti. Ecce enim tecum eſt Dominus Deus, & cur dixiſti, Receſſiſti à me? Cõſumma ergo curſum tuæ decertationis, & uenies ad Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, accipiens coro-

Diuinitus ſanatur & confirmatur.

nam

nam immortalitatis. Hæc cum martyri diaiſſet angelus, ab eo receſſit. Sanctus aotem martyr Chriſti Theodorus, effectus ſanus, Domioo ſuo agebat gratias, & cœpit pſallere: Eaaltabo te Deus meus rex meus, & benedicam oomen tuum io ſeculum & in ſeculum ſeculi. Sæuus uerò & iniquus Licinius, cum nondum ueniſſet dies, mittit Antiochum & Patricium, duos ſuos cêtutiones, (erant eoim ordinarij) dicens eis: Ite & adducite mihi malè mortuum corpus deceptoris Theodori, ut impooam in capſa plúbea, & id in maris abyſſum proijciam propter oientes captos Chriſtianós. Cum autem ueniſſeot centuriones, & loco appropinquaſſent, lignum quidem uidebant erectum, eum uerò, qoi quærebatur, ouſquã. dicitquè Antiochus Patritio: Reuera conuenienter uoci Galilæorum, qui dicunt Chriſtum ſurrexiſſe à mortuis, fortè hunc quoque hodie fecit ſurgere. Patricius autem proprius accedẽs, oidet beatum Theodorum ſedentem & Dei prædicantem eloquia, & clamãs, magna uoce dicebat, Magnus Deus Chriſtianorum, & nõ eſt alius Deus præter eum. Et accedẽtea ad ſanctum, dixerũt ei, Rogamus te nos quoq; qui ab hoc tẽpore ſumus Chriſtiaoi. Et crediderũt in illo die ipſi & octoginta milites.

Pſ. 144

Credũt 2. centuriones & 80. milites

Cum hoc autem reſciuiſſet Licinius, mittit Seatũ Proconſulẽ, & cum eo trecentos milites, ut eos morte afficerent. Cum illi uerò ueniſſent & uidiſſent miracula, quæ fecerat ſanctus Theodorus, crediderũt ipſi quoq; Domino noſtro Ieſu Chriſto. Concurrit aũt infinita quoque multitudo in locum, & clamauit: Vous eſt Deus Chriſtianorum. Ipſe eſt Deos ſolus, & oon alius. Tunc una uoce oẽs clamaueruot & dixerunt: quis eſt hic lictor Licinius, ut eũ appetamus lapidibus? Eſt eoim noſter Deus & Rex Chriſtus, qui prædicatur per Theodorum. Fit uerò magna confuſio & tumultua & impetus ad fundendum ſanguinem. Irruit enim quidam enſem ferens, Leander nomine, aduerſus S. Theodorum. Ei autem occurrens Proconſul, ſpatha ab eo ablata, eom traiecit mediũ. Quidã uerò Merdas, Hunnus genere, impeto facto, conſumauit Proconſulẽ. Tuoc ueniens beatus Theodorus, multis uerbis turbas alloquens, uia tandem ſedauit tumultum, dicens eis: Ceſſare, chariſſimi. Dominos meus Chriſtos fuit cruci affixus, reprimens angelos, ne hominum genus ulciſceretur. Prætereunte autem ſancto Theodoro cum magna turba per carcerem, clamabant, qui erant in uinculis: Miſerere noſtri, ſerue Dei altiſſimi. Sanctus uerò martyr ſolo uerbo ſolutis eorum uinculis, dicit eis: Ite in pace, & mementote mei, ò uiri. Magna autem multitudo idololatrarum credidit in Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum, & qui uexabantur ab immundis ſpiritibus, curabant tactu manus eius & coloris eius ueſtimẽtorũ.

Item alij innumeri.

Quamobrem quidam ex cohorte renunciaruot Licinio, quòd uniuerſus populus, dijs relictis, Deo credidit per Theodorum. Is uerò ira repletus, miſſo ſpiculatore, iuſſit ſanctũ eius caput abſcindi. Videns aũt populus, cœpit ſeditionẽ agitare aduerſus Liciniũ. Beatus uerò Theodorus prolixa oratione & admonitione rogabat eos, diceos: Fratres & patres, ne ſuccẽſeatis Licinio. eſt enim miniſter patris ſui diaboli, & me decætero oportet ire ad Dominum meum. Cum hæc diaiſſet martyr, & diu eſſet precatus, & benè precatus eſſet fratribus, & precibus finẽ impoſuiſſet, obſignauit totũ ſuom corpus, & deinde ſic dicit Augaro: Fili mi Augare, ne neglexeris literis mandare diem meę conſummationis. Reliquias aũt meas depone in Euchaitis, in Maiorum meorum poſſeſſione. In tua uerò cõſummatione dormias mihi à ſiniſtris. Et cum rurſus diu eſſet precatus & impoſuiſſet finẽ ſuis precibus, & dixiſſet, Amen: & naſere iuſſiſſet omnes fratres, extẽdit precioſum ſuũ collum, & ſic ente fuit conſummatus, Februarij menſis die ſeptimo, ſabbato, hora tertia diei.

Totum corpus ſuũ obſignat.

Poſt hæc autem cum accepiſſent uenerãdas & ſanctas eius reliquias, cum cereis & ſuffitibus, uniuerſa comitante multitudine, Heraclea tulerũt Euchaita, & illic depoſuerunt omnibus uidentibus, octauo* menſe Iunij. Quo in loco nunc quoque ex uniuerſa terra, quæ eſt ſub cœlo, congregatur genus hominũ. Multa enim miracula facit Dominus & curationes, per uenerandum & ſanctũ corpus glorioſi martyris Theodori, ad gloriam & gratiarum actionẽ eius nominis, quem decet omnis gloria, honor & potẽtia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Venerãda & ſancta reliq.
**mẽſis*

VITA SANCTI PATRIS NOſtri Parthenij Epiſcopi Lampſaci, ex Simeone Metaphraſte, authore uerò Criſpino.

DEſiderio & amore motus ego peccator Criſpinus, ſtudui conſcribere admirabilem & glorioſam uiri uitam & à puero inſtitutionem, ſancti patris noſtri Parthenij, qui fuit Epiſcopus Lampſaci. Eſt enim plena utilitate animæ, & quæ poteſt ijs, qui legeot, oſtendere ea, quæ Deus præbet ijs, qui ipſum diligũt.

7. Feb.

Beatus ergo & inclytus hic Parthenius, habuit quidem patrem, nomine Chriſtodolum, dignitate diaconum ſanctæ Dei catholicæ, quæ erat Meliti, eccleſiæ, literarum imperitus, ſanctarum autem ſcripturarum uel maximè ualens memoria. Creſcens uerò ætate, ibat in propinquum lacum, & ibi piſcabatur, & piſcium mercaturam ſuppeditabat uſui eorum, qui egebant. A prima enim ætate, gratia Dei dignatus, ſeipſum celabat. A tempore autem decem & octo annorum, ſigna facere incipiens, dæmones expellebat ab hominibus eius inuocatione. Cum uerò bona de eo fama eſſet multorum ſermone celebrata, Meliti ciuitatis Epiſcopus, nomine Philetos, cum audiuiſſet de S. Parthenio, eum acceſſitum & multum laudatum, uel inuitum ordinat Presbyterum & uiſitatorem ſanctæ ciuitatis Meliti eccleſiæ. Porrò autem ei quoquè opem ferebat gratia curationum io omnibus ægrotantibus, & faciebat multa ſigna admirabilia in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Parthenij parẽtes.

Inter cætera uerò accidit aliquando, ut ei homo fieret obuiam, cui à tauro fuerat effoſſus oculus, quẽ manu ſua portabat, & deflebat. Eum cum accepiſſet uir ſanctus, & in ſuo loco impoſuiſſet, aqua madefaciens, in tribus diebus ſanum reddidit. Quædam autem mulier, quæ in pudendis corporis ſui partibus cãcrum habebat extantem, rogabat uirum ſanctum, ut acciperet morbi curationem. Sanctus uerò in eius fronte facto ſigno crucis, eam curauit protinus: & excidit ab ea morbus, adeo ut ſpecies cancri uel ipſam terram exulcerauerit. Tunc omnes, qui aderant, cum hoc uidiſſent miraculum, dederunt laudem & gloriam Deo noſtro, qui facit miracula. Cum itaquè iret aliquando beatus Parthenius ad uiſendum quendã ægrotum, inter eundum repente canis ingentis magnitudinis & cædem ſpirans, rupta catena, quæ ei fuerat impoſita, exilijt è quadam domo cuiuſdam ex proceribus, & eum inuaſit, & rectus ſtetit ſupra corpus eius. Sanctus autem cum in eum ſpiraſſet, & crucem Chriſti feciſſet, repentè exiccauit, & ab humeris ſuis in terram proiecit mortuum.

Claret ſignis admirandis.

Signo crucis mulierem à morbo cancri curat.

Hæc

Vide aliud miraculũ ſigni ſãctiſſimæ crucis. *2. Tim. 4.*

Hæc & his ſimilia cum audiuiſſet, qui erat illo tempore ſanctiſsimus Cyaicenorum metropolis Epiſcopus, nomine Aſcolius, cum accerſiuiſſet uenerandum & ſanctum hunc uirum Parthenium, eum præfecit dignitati epiſcopatus, & maximum cõceſsit donum ciuitati Lampſcenorum. Homo autem Dei Parthenius, cum ueniſſet ad ei dedicatam ciuitatem Lãpſacum, & eam inueniſſet deditã cultui ſimulacrorũ, grauiter angebatur. Sed nõ ceſſabat, ſicut Apoſtolus admonet, rogare, increpare, ueritatis uiam eis oſtendere, imbecillitatemque & uanitatem ſimulacrorũ: & faciens miracula in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & curans eorum infirmos, paulatim traxit eos ad Dei agnationem. Cum uero uidiſſet eos proficere in fide, & ſimulacra deſpicere, uoluit eorum tẽpla diruere, & ædificare eccleſiã in nomine Dominĩ noſtri Ieſu Chriſti. Cum ſe autem ſuſtinuiſſet, ſic ſtatuit, quòd cùm Imperator ſit Chriſtianus & pius, iuſtum ſit eius ſententia templorum idolorum fieri demolitionẽ. Hæc cum apud ſe ſtatuiſſet Chriſti ſeruus Parthenius, & ſuſtuliſſet ex ciuitate Lampſaco, uenit in urbem regiam. Fortè autem accidit, ut die ſequenti pius Imperator Conſtantinus deſcenderet in uehiculo ad uidendos agros. Ad eum itaque accedens uir ſanctus, expoſuit ei ſuam petitionẽ. Venerandus uero & planè Chriſti amans Imperator Conſtantinus, benignè accepit eius petitionem, & ualdè eſt lætatus: iuſsitq; eum ire in regiam, & expectare donec ipſe rediret ab agris. Reuerſus itaq; Imperator in Palatiũ, lubenter accepit uirum ſanctum, & complexus rogauit, ut pro ipſo precaretur: & protinus iuſsit fieri Sacram pro idolorum & eorum templorum demolitione. & cum hoc ſuis diuinis confirmaſſet ſyllabis, dat Parthenio cum multo auro ad extructionem ſanctæ Dei eccleſiæ: & eũ amplexus, dimiſit in pace.

Pulcherrimum templũ cõſtruit

Reuerſus autem Parthenius in ſuam ciuitatem Lãpſacum, tẽpla diruit, & cũ pulcherrimam & ornatiſsimam deſcripſiſſet Dei ædem, ipſe per ſe aſsiſtens operi, magno ſtudio eam curabat excitandam. Etenim cum multi adnauigarent & enauigarent hoſpites, non contingebat eis tranſire, niſi prius eum uidiſſent, & benedictione ab eo dignati, eam, tanquã multorum bonorum uiaticum, auferentes, recedebant. Quodam autem die acceſsit quidam ad eum, qui latẽter in ſe habebat ſpiritum immundi dæmonij. Quem cum longo tempore habuiſſet, hoc ignorabat. Hic ergo homo cum uidiſſet ſanctum, eum ſalutauit. Homo uerò Dei Parthenius eum cognouiſſet dæmonẽ, qui in eo habitabat, eum non reſalutauit. Dæmon autem perturbatus, dixit ſancto: Quoniam deſideraui te uidere, ideo te ſalutaui: cur tu non ſalutaſti? Sanctus autem Parthenius dicit ei: Ecce uidiſti me, quid tum? Dixit dæmon: Et te uidi & agnoui. Dicit ſanctus: Si reuera me uidiſti & agnouiſti, egredere cito à figmento Dei. Dixit dæmon: Hoc totum eſt, ut me expellas à mea habitatione? Nunc, rogo te, ne me expellas poſt tantum tempus. Dicit ei beatus Parthenius: Eſt ne longum tempus, ex quo in eo habitas? Dixit dæmon: A pueritia, nec fui ulli unquàm cognitus, niſi nunc à te: tu autem me expellis, ut uideo. & quò iubes me abire? Dixit ſanctus: Do tibi locum, quo proficiſcaris. Dicit dæmon: Omnino dices mihi, Abi in porcos. Dicit ei ſanctus: Minimè, ſed do tibi hominem humilem, & ingreſſus in eum, illic habita. Nunc uerò ex eo egredere. Dixit dæmon: In ueritate hoc facis, an ſolum hoc dicis dum me eieceris. Dixit ſanctus: Dico tibi in ueritate, mihi quidem eſt homo paratus, in quo debes habitare. ſolũ cito egredere. Dæmon autem ſancti pactis conuentis perſuaſus, petebatur promiſſio deduceretur ad effectum. Tunc ſanctus os aperiens, dixit dæmoni: Ecce ego ſum homo, ingredere, & in me inhabita: Dæmon autem tanquã ab igne uſtus ob id, quod ſanctus dixerat, exclamauit dicens: Hei mihi, me, qui * in alieno uaſe abij, poſt tãtum tempus perſequeris, & quid non mali à te paſſus fuero? Quomodo uerò in domum Dei ingrediar? Nõ licet ueritatem audire à uobis Chriſtianis. Tunc dæmon egreſſus ab homine, abit in loca deſerta & inacceſſa: homo autem euaſit ſanus uirtute & gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, Deumquè perpetuò laudabat & glorificabat, & ſanctũ eius famulũ Partheniũ.

**ex*

Expelliit dæmonẽ.

Altare ad offerẽdũ incruentum ſacrificium.

Perfecto uerò opere ædificationis ſanctæ Dei eccleſiæ, ſtudiũ ponebat homo Dei, ut reponeretur mẽſa, in qua oportebat Dño offerri ſpiritale & incruentum ſacrificium. Cum autem inueniſſet in quodam loco, dedicato idolis, lapidem precioſum & aptum ad ſanctæ menſæ concinandum opus, quod quærebatur, effecit id pulchrè elaborari & adaptari ab artificibus. Perfecto uerò opere, iuſsit id afferri in eccleſiam. Cum ergo artifices lapidem currui impoſuiſſent, & boues iunxiſſent, ducebant ad ciuitatem. Inuidens autem & bonorum operum æmulus diabolus, non ferẽs ignẽ diuini zeli ſancti uiri, conturbatis bubus, effecit, ut ij repentè impetu, qui cohiberi non poterat, incitati, ſupinum in terram proiecerint eum, qui trahebat boues, nomine Eutychianum; quem excipiens currus, per rotam perfregit omnem uiſcerum eius compagem. Sicque is expirauit. Cùm aũt accepiſſet quod acciderat, ſeruus Dei Parthenius, dixit: Hoc ſatanica planè fecit malitia. Non impedies in hoc diabole opus Dei. & ſtatim aſſumens ſecum pios uiros, qui cũ ipſo erant, cucurrit ad locũ: & ſtans prope cadauer, & ſancta ſua inclinans genua, cum lachrymis intensè orauit ad Deum, dicens: Tu Domine omnipotens, ſuppeditator uitæ & mortis, non ignoras ꝑpter quam cauſam author malorum inimicus, machinatus eſt mortem in tuũ figmentum. Sed o benigniſsime, nũc quoque oſtende inanem eius conatum: uitæ autẽ participem fac tuum ſeruum Eutychianũ, oſtendens ijs, qui in te credunt inuictã tuam potentiã: Quoniam tu es ſolus Deus, & te decet gloria in ſecula, Amen. Cum autem uir iuſtus Deo miſiſſet has preces, reuerſus eſt mortui ſpiritus in corpus eius, & cœpit, qui fuerat mortuus, dicere in conſpectu uniuerſi populi: Gloria tibi Chriſte Deus, qui etiam ſuſcitas mortuos, & cũ protinus ſurrexiſſet, & factus eſſet ſanus ſicut prius, & accepiſſet boues, traxit currum uſque ad ædem eccleſiæ. Tunc omnes, qui uiderant hoc miraculũ, ſuper opinionẽ, dederũt gloriã & laudẽ benigno Deo.

Mortuũ ad uitam reuocat.

Afferebant uerò undiquè omnes ægrotãtes, & qui uexabãtur ab immũdis ſpiritibus, & gratia & uirtute Dñi Ieſu curabantur oẽs. Omnis aũt ars medicinæ in diebus huius ſancti uiri erat imbecilla, ꝓpterea ꝙ oẽ genus morbi in nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti, gratis ab ipſo curaretur. Inter quos Dionyſius quoq;, prepoſiti filius, ſtirpe imperatoria, cum haberet filiã uirginẽ, nomine Daphnen, q̃ à dæmone grauiter caſtigabatur, ipſe eã totis tribus diebus curauit. Alterã aũt Mamalij cuiuſdã filiã, qui erat princeps ciuitatis Smyrnenſium, nomine Agalmatiam, quæ ab immũdo ſpiritu uexata, ſpumam emittebat, curauit. Zoelã uerò nomine, quæ ad Perſas uenerat, & à dæmone uaticinãte miſerabiliter conterebatur, haud ita lõgo poſt tempore, Domini gratia liberauit. Aliũ aũt rurſus iuuenẽ ex Hunnis ortũ, presbyteri filiũ, noĩe Niconẽ, q ab immũdo ſpiritu grauiter caſtigabatur, adducentes eius parentes, iecerunt ad pedes ſancti, rogantes ut eius miſereretur iuuentutis, & eum liberaret ab immundo dæmone. Vir autem ſanctus dixit eis: Non eſt dignus qui curetur, ad caſtigationẽ enim

Multos curat dæmoniacos.

datus ei fuit ſtimulus ſpiritus. eſt enim parricida. Vos enim ſępe ab eo habiti contemptui, in animæ ueſtræ amatore à Deo petijſtis, ut ipſe caſtigaretur. Sinire eũ ſic eſſe eapedit enim. Illi uerò, ut qui eſſent parentes & uincerentur uiſceribus, exclamauerunt rogantes cum lachrymis, præcare Deum pro ipſo, ut liberetur à ſæuo & immani dæmone. Bearus autem Parthenius miſertus abunde profluentium lachrymarum pareutum, intenſe Deũ precatus eſt pro ipſo, & protinus egreſſus fuit ab ipſo dæmon, & mundarus fuit homo. Tunc parentes eius eum ſanum aeceperunt, & domum redierunt, Deum laudantes atque glorificantes. Alexandria autem quædam nomine, ex Ariſba, quæ eſt Abydo, draconalem habens ſpiritum, ſibilans & multos interimens, allara eſt ad ſeruum Dei Parthenium. Qui cum increpaſſet ſpiritum, curauit eam, & remiſit ad ſuos. Synodij uerò cuiuſdam Abydeni filiam uirginem, quæ ab immundo ſpiritu ueaabatur in montibus, parenres eius compræhendentes, duxerunt ad iuſtum, & cum manus ei impoſuiſſet & eſſet præcatus, eam curanir. Alium quoque, Aaanum quendam militem, qui omnes partes corporis habebat diſſolutas, duaerunt ad ſeruum Dei Partheninm. Quem aqua madefaciens & precans, ſanum miſit domum ſuam ambulautem. Quendam autem aliũ nomine Alanam, genere Syrũ, operatione mali, qui in eo habitabat, dæmonis, ex tabulato catechnmenorum ſanctæ eccleſiæ, quam condidit ſanctus uir Parthenius, ſuſpenſum & tractum & effectũ mortuum, ad cadauer adueniens Dei famulus, illum quoque uiuificauit precibus, & ab eo fugauit dæmnnem. Eutropus uerò quidam nomine, ea Pareo, uanrem ſuam duxit ad lanctum, quæ hahebat ſpiritum immundnm, & rogabar eum mulrum, nt pro ipſa rogaret, ut curaretur à dæmone, qui ipſam nexabat. Vir autem ſanctus cedens eins precibus, cum eam accepiſſet, & in eius oculos inſpiraſſet, & ſuper eapur eius eſſet precatus, liberauit à dæmone. Tunc marirus eius Deum glorificans, iuir in domum ſuam cum ipſa. Acaciam uerò quandam nomine, ex pago, qni dicitur Celæus, quæ ab immundo ſpiritu conlumebatur, ad eum adduaerunr, & grana & uirtute domini Ieſu, ſanam dimiſit. Eucheria quædam nomine, uaot Agapij Magiſtriani Pangeleori, ueneficio arrentat, cum ei roderẽtur inteſtina, allata eſt ad ſanctum, & cum in tribus diebns ei eſſet precatus, & ea oleo ſanctotum eam potaſſet, ſanam remiſit in domum ſuam.

Tabulatũ catechumenorum.

Oleo ſãctorum curat ægram,

Maaiminus qnidã nomine, ex Bizye ciuitate Thraciæ, qui erat diſcipulus nni ea ijs, qui ſunt apud nos Diaconi, nomine Pſertæ. Hic ergo Maximinus cum incidiſſet in morbum torminis inteſtinorum, deſperatus fuerat ab omnibus. Cum id aurem teſciuiſſent eius parentes, Bizye nenerunt Lampſacum ad eum ſepeliendum, & cum eum accepiſſent cum lectulo, ſide ducti, ferunt eũ in ſanctam eccleſiam, & eum ponunt in ingreſſu Epiſcopi, per quem Dei ſeruus erat tranſiturus. Cum uerò in eum locũ ueniſſet ſanctus uir Parrhenius, & uidiſſer eum in lecto iacentem, & eius parentes lamẽtanres, & omnes, qui cum eis aderans, lachrymantes, ipſe quoque eſt lachrymatus, & cum flexiſſet genua, Deum pro ipſo eſt precarns, & uirtute ac gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, ad ipſum reuerſus eſt ſpiritn, & ſtatim aſſedit, qni fuerat mortuus, & cœpir loqui. Dara autem ei manu, fecit eum ſurgere, & ſanum reddidit parentibus, adeo nt uniuerſa ciuitas Deum laudarer propter factum miraculum. Quædam antem mulier Diaconiſſa, nomine Theophila, & ex Aſermo uico Cherroneſi, & cũ ipſa, Ruffina impubes ex eodem uico, ab immundo ſpiritu diſſoluta & effecta paralytica, allatæ ſunt ad ſanctum uirum. Quas paucis diebus aqua irrigans & precans, uirtute Domioi ſanas emiſit ad ſuos. Hilarij euiuſdam presbyteri ex Auſadia filius unigena, nomine Thalaſsins, qui à maligno ſpiritu fuerat mente motus, portarns eſt ad ſanctum. Quem cum accepiſſet, orans totos ſeptem dies, tednxit ad naturam, & Domino agentem gratias, cum patre remiſit in parriam. Vetulas uerò quaſdam duas pauperes, quarum uni nomen erat Calliope, alteri uerò Cyriaca, quæ ambæ ab immundo ſpiritu caſtigabanrur, tulerunt ad ſanctum, qui per ſuas ad Denm preces ambas curauit. Cum autem eis quoque dediſſet ea, quæ erant ad uictum neceſſaria, dimiſit in pace.

Mortuus reuiuiſcit

Præter hæc autem, & alia, quæ narrari nõ poſſunt, ſancti huius uiri miracula, accidit ut officina quoq;, in qua tingebatur purpura, impediretur ab immundo ſpiritu, qui in eam incubuerat, & non afficeret eã, quam ſolehar, tincturam, ſed etiam immundus dæmiou appareret tinctoribus, & opus Imperatoris non ſinerer effectum reddere, adeo ut ex hac re magnum periculum & damnum ferui ſuſtinerent & tinctores. Quamobrem cum hæc reſciuiſſet homo Dei Parthenius, & ab eis fuiſſet rogatus, prompto & alacri animo uenit ad locum officinæ, & cum aduocaſſet immundum operantem dæmonem, & eum increpaſſet terribili ſancto nomine Chriſti, fecit eum euaneſcere ab omnihus finibus, illo clamante omnibus audiẽtibus: Tanquàm ab igne eapellor ingehennam ignis. Cum autem iuſtiſſet ſanctus, tinctores impleuerunt lebetes, & eo præſente immiſerunt lanam. Ea uerò ab illo tempore, eam, quam oportebat, tincturam citra ullum impedimentum accepit etiam in futurum. Sicque & qui gerehant rempublicam, & tinctores omnes liberati fuerunt à periculo Imperatoris.

Dæmonem expellit ab officina purpuram tingentiũ.

Audite aliud quoque magnum miraculnm, quod factum eſt à ſancto patre noſtro Parthenio. Tempore piſcationis Thynnorum, cetnahantur quidem piſces à piſcatoribus, tanquàm qui iam eſſent in manibus. Cnm laaarentur autem retia, nihil proficiebant, ſed laborem inanem ſuſtinebant. Fuit uerò hoc à diabolica aura impedimentum, non in uno tantum aut altero emporio, ſed in tota regione maritima uſque ad Ahydum. omnes autem ſimul congregati, rogarunt uirum iuſtum, ut Deum pro eis precaretur. Eo uerò precante cũ ieiunio & fletu, Deus ei aperuit cauſam & ſatanicam operationem. Eaperrectus autem, citra moram profectus eſt in unumquodquè emporium uſque ab Abydum, & aquam benedicens, & ſal inijciens, & Deũ inuocans, iuſsit afferri retia, & eo præſenre piſcium conſuetam facere piſcationem. Tunc cũ magno gaudio ſua retia laxantes, Domini uirtute & ſancti precibus, tanta bona conſacuti ſunt in piſcatione, ut præteriti temporis defectum ſuppleuerint. Sedente aũt uiro ſancto in emporio Catapteleæ, cum piſcatio fieret piſcium, reteq; traheretur, Thynnus maaimus è reti exiliens, ſe proiecit ad pedes ſancti. Quem cum ſignaſſet & precarus eſſet, iuſsit ſcindi & diſtribui fratribus ad gloriam Dei.

Vide hic aquam benedici cum ſale.

Aliquando Heracleotem quendam nomine Calliſtum, cui à diabolica operatione fuerant pedes ſoluti, duaerunr ad bearum Parthenium. Quem qnidem, cum eſſet precarus, & curaſſet uirtute Domini, proprijs pedibus ambulanrẽ remiſit in domũ ſuam, lætãtẽ & Deũ glorificãtẽ. Aliũ aũt quẽdã, nomine Lesbũ, ea inſula, q̃ dicit̃ Oa, duxerũt ad hominẽ Dei. Qui quidem à pedibus ad caput uſq; erar totus ulcerarus, à leproſos nihil differẽs. Eũ oleo ungẽs precãs tribus diebus, ſanũ remiſir ad ſuos. Ex magnis ergo multis miraculis, quæ à ſancto patre noſtro Parrhenio Dei gratia facta ſũt, partẽ, prout potui, ſignificaui ueſtræ charitari,

Oleo ũgens ſanat ægrotũ.

tari,non tanquam de patre & doctore uerba faciens ad eum ornandum, propter id, quod dicitur: Perdet *Pſal. 5.* Dominus omnes, qui loquuntur mendacium, ſed res ipſæ teſtantur, etiam quæ fiunt poſt eius obitum. Vnde etiam cum eo adhuc uiuo uſus aliquando eum noſcaſſet, iuit in Thratiæ metropolim Heracleam, & conueniens Archiepiſcopum, qui illic erat, nomine Hypatianum, qui ad extrema ferre erat redactus, rogauit cauſam morbi. Cum per diuinam autem reuelationem cognouiſſet beatus Parthenius, eum caſtigari propter auaritiam, ut qui res pauperum uſurparet, & eos illis priuaret, mane iuit rurſus ad eum uiſendum, & ei dicit: Surge magne Domine. Non enim laboras, infirmitate corporis, ſed caſtigaris propter morbum animæ. Hæc ergo depone, & rurſus euades ſanus. Reſpondit ægrotus & dixit: Scio ego quoque me eſſe peccatorem, & ideo caſtigari. Sed ora pro me rogo te, ut leuer meis iniquitatibus. Dicit ei ſanctus Parthenius, Siquis in hominem peccauerit, de eo forſitan exaudietur oratio, morbus autem tuus ad Deū tendit. Quæ ſunt ergo pauperum, redde Deo, & eris ſemper ſanus animo & corpore: Tunc is ad ſe rediens, dixit: Re vera Pater peccaui Domino meo, Dominus uerò iuſtus, & protinus accerſito ſuo œconomo, iuſſit in medium afferri, quidquid auri collectum fuerat ex pauperibus. Cum autem ſatis auri fuiſſet allatum, ſanctum rogauit Epiſcopus, ut id diſtribueret pauperibus. Ille uerò non ſuſtinuit, dicens, Cum Deus tibi det uires, tu per teipſum redde eis, quæ ſua ſunt. Tunc is ſedens in lectica, iuit ad tēplum ſanctæ martyris Glyceriæ &, cum congregaſſet omnes paupēres ciuitatis, affatim omnibus diſtribuit. Benignus *Lu. 12* autem & clemens Deus, qui uiduæ duo minuta non *3.Reg. 17.* deſpexit numiſmata, & rurſus diues uiduæ propoſitum acceptum habuit tempore Eliæ prophetæ & *Luc.7.* pauperis flagitioſæque meretricis lachrymas non eſt *Lu. 18* auerſatus, & publicani ſuſpirium comprobauit, ipſe quoque prædicti Archiepiſcopi acceptam habens pœnitentiam, in tribus diebus ei perfectam præbuit ſanitatem.

Dei uerò ſeruus Parthenius quotidie obibat ſacras ædes ciuitatis, conſuetas preces in eis peragens. Quodam autem die ingreſſus in martyrium, quod Achilas dicitur, inuenit illic hominem quendam iacentem omnino aridum. Cuius miſertus, cum oleum *Aridū ſācto oleo perungitet ſanat.* petiiſſet flexis genibus, cum lachrymis orauit pro ipſo benignum & clementem Deum. Et cum deinde ſurrexiſſet à precatione, ſenſim & paulatim eum ſancto oleo molliens, protinus & ipſa hora fecit eum ſanum ſurgere, & iuſſit eum ſuis pedibus ad ſuos ediire Deum glorificantem. Cum hoc autem terribile & quod opinionem ſuperat miraculum factum eſſet in Heraclea ciuitate, quicunque habebant ægrotos, cum eis concurrebat ad Dei hominem Parthenium, & uirtute Domini noſtri Ieſu Chriſti, omnes reuertebantur ſani. Simul uerò cum eo aderat etiam Hypatianus, qui illo tempore erat Archidiaconus ciuitatis Heracleæ, quando hæc fiebant miracula. Quæ cum uidiſſet procidit ad pedes ſancti uiri, rogans eum cū lachrymis & dicens, ꝙ in prædio ſuo multa quidem ſunt ſeminata, propter pluuiæ autem egeſtatem omnia ſunt exiccata. Sed ueni ad locum, dicebat, ò uenerande pater, & ora Deum, ut terræ præbeat pluuiam, ut conſeruetur uniuerſa noſtra patria. Venerandus uerò & ſanctus uir Parthenius, iuit prompto & alacri animo. Cumque ueniſſet ad locum, & uidiſſet omnia exiccata, lachrymatus eſt, flexiſque genibus diu precans cum lachrymis, clementem Deum rogauit, *Pſ.144* ut pluuiam in terram demitteret ad fructus producē*Precib'* dos. Benignus autem & clemens Deus, qui ſemper facit uoluntatem eorum qui ipſum timent, cum adhuc *è cæ a lo pluuiā deponit.* preces eſſent in ore eius, tectum fuit cælum nubibus & deſcendit multa pluuia, ſatiauit terram. Ingreſſis autem ipſis in agrum, quæ fuit habitaculum, in quo preces ſuas peragerer. Archidiaconus uerò Hypatianus, ꝙ fuit etiā agri dñs, introduxit eū in unū ex ſuis cubiculis. Qui pernoctauit illic in orationibus, & cū mane accerſijſſet Archidiaconum, dixit ei, Attende tibi, ò frater, non enim ignoras Epiſcopum tuum fuiſſe caſtigatum propter auaritiam. Oſtendit enim mihi Deus hac nocte, te non multis poſt diebus futurū Epiſcopum; uide ergo, ut ſemper curam geras pauperum, hoc enim Deum placat ſuper omnia.

Sanctum autem rogauit Archidiaconus, ut ueniret in ſuum prædium, & bene precaretur agris & uitibus. Ingreſſus uerò beatus in unam maximam regionem, quæ nihil habebat, dixit ei, Cur non ſeminaſti eam, cum ſit maxima? Archidiaconus aūt lachrymās, dixit, Seminata quidem eſt, ò bone, ſed mea peccata & pluuiæ defectus, eam, ut uides, exiccauit. Dicit ei ſanctus: Quot modios tibi præbuit Deus ex hac regione? Ille dixit: Mille, ò bone. Sanctus autem dixit ei Ne ſis triſtis, ò frater. Omnia ſunt poſſibilia credenti. *Mar. 9.* Sed Deus tibi dicit per me peccatorem, ꝙ ſi in tēpore æſtatis fructum, qui ex hoc agro naſcitur, ſolū tritueris, inuenies ſicut dixiſti, mille modios, qm̄ leue eſt in conſpectu Domini hæc facere. Eum quoque introduxit in uineam recens plantatā. erat autem omnino exiccata & exeſa à uermibus, pp pluuiæ egeſtatem. erat uerò locus ſatis amplus, ut caperet ſementē octoginta modiorū. Beatus aūt ſale iniecto, totam uitē conſpergit, & dixit Archidiacono: Eſto bono animo, Nam Deus dat tibi ex hoc loco ſatis magnam benedictionem, ſicut ei placet. Cū uerò ingreſſi eſſent in ciuitatem, iuit ad Epiſcopum, ut ei ualediceret, & na- *Predicit obitū Archiepiſcopo.* uigaret. Ille aūt ei proceſſit obuiam, & eum eſt complexus. Ij uerò cum aſſediſſent, ſanctus dixit Epiſcopo, Annuncio tibi, ò Domine, ꝙ poſt nō multos hos dies excedes è corpore, & migrabis ad Dominum. Ecce enim Chriſtus te accerſijt, qui eſt uerus Deus noſter, & bonū ſucceſſorem reliques, ut mihi reuelauit Dñs, dñm Hypatianū, tuū Archidiaconū. Dixit Epiſcopus: Fiat uoluntas Domini. Et cum ſe inuicem oſculati eſſent in oſculo ſancto, Heraclea ſanctus nauigauit Parthenius, & uenit in ſuā ciuitatē Lampſacū.

Accidit autem non multis poſt diebus, ut morbo correptus Heracleæ Epiſcopus, in Chriſto requieſceret. Pro ipſo uerò factus eſt Epiſcopus Dominus Hypatianus Archidiaconus, conuenienter, ei quod dixerat ſeruus Dei Parthenius. Cum eſſet autem æſtus, *Squalida regio uberes reddit fructus.* egreſſus Epiſcopus Hypatianus in agrum ſuum ad colligendos fructus terræ, & metendum id, quod erat natum ex exiccata & ſqualida regione, inuenit mille modios plenos frumento, conuenienter uerbo ſerui Dei Parthenij. Similiter uerò in tempore quoque uindemiarum, ex plantatione exiccatarum uinearum Deus dedit magnam uini quantitatem. Qui cum experientia accepiſſet euentum eius, quod ſanctus prædixerat, decimam fructuum utroruque, nē pe tam aridorum q̄ humidorum, naui impoſitam duxit Lampſacum, ut ſancto offerret, maximas ei agens gratias. Ille autem noluit accipere, dicens Domino Hypatiano Epiſcopo, Deo agens gratias in omnibus, eas diſtribue noſtris fratribus, & cum ſe inuicem ſalutaſſent, reuerſus eſt ſanctus Epiſcopus Heracleam & diſtribuit frumentum uinum ſuis fratribus, ut iuſſerat homo Dei. Epiſcopus ergo Hypatianus non ceſſauit uſque ad finem uitæ, narrare omnibus Dei magnalia, quæ fecit cum ipſo per ſeruum ſuum Parthenium.

S. Parthens decedit

Cum ergo in hac pia & angelica uita refulſiſſet in terra Dei ſeruus & uir uenerandus Parthenius, & multos conuertiſſet à ſimulacris ad Deum uiuum, & perinde ac morbo arreptus, à Deo uocatus, requieuit in pace. Prædictus ergo Hypatianus Epiſcopus cum audiuiſſet inclytum & uenerandum patrem noſtrum Pathenium ad Chriſtum migraſſe, relictis omnibus, quæ habebat in manibus, ſoluens ea ciuitate Heraclea, ſecundo uento cum Deus iuſſiſſet, eadem nocte peruenit Lampſacum. Similiter etiam Cyzici epiſcopus, & epiſcopus Meliti, in qua fuerat natus, & Parij epiſcopus nomine Euſtathius & reliqui ea ciuitatibus, quæ erant circuncirca. Sicq; cum pſalmis & hymnis & ſpiritalibus canticis depoſuerunt eum prope eccleſiam in oratorio, quod ipſe ædificauit. Dormijt autem ſanctus Chriſti ſeruus Parthenius ſeptimo menſis Februarij, non parua nobis relicta doctrina per perfectam & immobilem eius in Deum fidê. Qui etiam poſt deceſſum ſua ad Deum ſupplicatione non ceſſat facere miracula, dæmones expellens, leproſos mundans, & omnem morbum & ægritudinê curans uirtute & gratia Domini & Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Honorificè ſepelitur.

EPITAPHIVM S. RICHARDI,
Regis Angliç, ſculptum in ciuitate Luca Italiæ, ubi requieſcit.

7. Feb.

SOror Offonis regis, fuit mater beati Richardi. beatus Richardus rex angliæ, exul patriæ, ſpretor mundi, contemptor ſui, pater ſanctorum fratrum Vuillebaldi & Vuinnibaldi, & beatæ Vualburgis uirginis, terrenum regnum in cæleſte mutauit. Depoſuit coronam regiam pro uita perpetua. Euuit purpuram, & uilem induit tunicam. Regionum reliquit tribunal, & ſanctorum quæſiuit limina. Dimiſit ſceptrum, & accepit baculum. Dimiſitquè filiam ſuam in regno beatam Vualburgam, atque ſimul cum filijs peregrè profectus. Et eis relictis apud ſanctum Bonifacium martyrem glorioſum, tunc Archiepiſcopum Moguntinenſem, uirum miræ ſanctitatis, eo quòd Anglicus eſſet, de regno ſuo natus, idem ſanctus rex exilio ſe ulterior, limina ſanctorũ trans alpes adijt, & loca deinceps magis deuia petijt ſolitudinum, Deo ſoli idem ſolus libere uacaturus. Deinde poſt lõga exilia, poſt multa certamina, poſt famis, ſitis & frigoris multimodas ærumnas, in prouincia Italiæ, ciuitate Luca finitur pugna, dantur præmia, cælo recipitur anima, & in beati Fridiani baſilica iuxta corpus eius ponuntur pia membra, ubi & miraculis coruſcat. Cuius feſtiuitas ſeptimo Idus Februarij celebratur. Locus etiam, in quo requieſcit, his uerſibus adornatur:

Suſcipit rex pius cũ filijs lõginquã peregrinationẽ religionis ergo.

Moritur Italia.

Hic rex Richardus requieſcit ſceptrifer almus.
Rex fuit Anglorum, regnum tenet iſte Polorum.
Regnum dimiſit, pro Chriſto cuncta reliquit.
Ergo Richardum nobis dedit Anglia ſanctum.
Hic genitor ſancta Vualburga uirginis alma,
Et Vuillebaldi ſancti ſimul & Vuinnibaldi.
Suffragiũ quorũ det nobis regna Polorum. Amẽ.

VITA B. EVGENII ET MARIAE
eius Filiæ, authore Simone Metraphraſte.

Febr. 8

IN illo tempore erat uir quidam in Bithynia, nomine Eugenius. Is habebat uxorem ualde honeſtam & Deum timentem, quæ peperit filiam unicam, & uocauit nomê eius Mariam. Mortua autem eius uxore, educauit filiam ſuam Eugenius in bona & honeſta uita. Cum uerò creuiſſet adoleſcentula, dixit ei pater eius: Filia chariſſima, eccè omnes meas facultates trado in manu tuas. Ego enim uado, ut ſaluam faciam animam meam. Cum hæc autem à patre ſuo audijſſet adoleſcentula, dicit ei: Pater, tu uis teipsũ ſeruare, & me perdere. Neſcis Dominum dicere in Euangelijs: Paſtor, bonus animam ſuam ponit pro ouibus? Rurſus uerò alibi dicit: Qui ſaluam facit animam, eſt tanquàm qui creat. Hæc cũ audijſſet pater eius Eugenius, eius uerbis ualde fuit lætatus. flebat enim & eiulabat, cum hæc diceret, & dicit ei pater eius. Filia chariſſima, quid poſſum tibi facere? Tu quidem es fœmina ego autem uolo ingredi monaſterium, & quomodo potes mecum uerſari? Diabolus enim propter uos bellum gerit aduerſus Dei ſeruos. Hæc cum audijſſet eius filia, dixit patri ſuo, Domine mi pater: Non ſic ingrediar, quomodo tu dicis, ſed tõdebo comam capitis, & inducta ueſte uirili, ingrediar tecum monaſterium, nemine ſciente, me eſſe fœminam. *Ioa. 10.*

Mariã tondet pater eius, uocatquè Marinum, et ducit ĩ uirorũ monaſteriũ.

Beatus antê Eugenius, auditis ijs, quæ dicebat filia ualde lætatus, cum omnia bona ſua diſtribuiſſet pauperibus & mendicis, orphanisquè & uiduis, & totondiſſet ſuam filiam, uirili amictu eam induit, & nominauit nomen eius Marinum, hæc ei dans mandata: Vide filia, quomodo tu ſis conſeruatura. Futura enim es in medio ignis. nõ ingreditur enim fœmina in monaſterium. Te ergo conſerua Chriſto immaculatam, ut cum impleuerimus id quod ſumus polliciti, habeamur digni regno cælorum. Hæc cum dixiſſet Eugenius, & precatus eſſet, aſſumens filiam ſuam Mariã in habitu adoleſcentis, ingreſſu eſt cenobium. Eis autem ingreſſis in monaſterium, in dies proficiebat puella in omni uirtute, obedientiaque & humilitate & in maiori exercitatione. Cum uerò aliquot annos peregiſſet beata in monaſterio, exiſtimabant monachi eum eſſe Eunuchum, propterea ꝙ eſſet imberbis & uoce gracili. Alij autem exiſtimabant, præ nimia exercitatione, & ꝙ ſolum ſecundo quoque die comederet, eũ eſſe uoce adeo tenui. Aliquo uerò poſt tempore contigit eius patrem decedere, incrementum autem accepit eius exercitatio, obedientia & humilitas, adeo ut ipſa quoque donũ Dei acceperit contra dæmones. Vnumquenque enim eorum, qui laborabant & uexabantur, manus eis imponens & orans, curabat protinus. Habebat autem illud cœnobium quadraginta uiros, omni uirtute & ſapientia exornatos. Singulis uerò menſibus mittebantur quatuor monachi ad reſponſa monaſterij, propterea quod ipſi haberent in aliis quoque locis diuerſas poſſeſſiones. Erat autem in media uia diuerſorium, & qui ibant & ueniebant, propter itineris longitudinem illic requieſcebant. Inter cæteros autem magnam eorum curam gerebat is, qui præerat diuerſorio, eos ſeorſum accipiens. Inuidus uerò & malignus diabolus, qui rebus bonis ſemper inuidet, mala aũt ad ſe attrahit, ægre ferens huius beatæ in Deum amorem, pulcherrimãquè & honeſtiſſimam uiuendi rationem, ſtuduit aliquantulam ei labem inurere & eam affligere.

Qnodam

Quodam itaque die, Præfectus monaſterij, accerſito Marino, dicit ei: Frater Marine, ſcio tuã uitæ agendæ rationem eſſe perfectam in omnibus, & præcipuè in obedientia. Velis ergo tu quoque egredi, ut miniſtres monaſterio. Fratres, enim ægre ferunt, te ad id non egredi. Hoc autem faciens, ò fili, maiorem accipies mercedem à benigno & clementi Deo. Etenim Dominus quoque noſter Deus nõ dedignatus eſt miniſtrare ſuis diſcipulis. Hæc cum audijſſet Marinus, ſe proiecit ad pedes Præfecti, dicens: Bene precare mihi uenerande pater, & ego ibo quocunque uolueris. Egreſſo autẽ Marino & alijs tribus monachis ut miniſtrarent, diuerterunt, ut conſueuerant, ad illud diuerſorium. Qui autem præerat diuerſorio, habebat filiam unicam. Miles uerò quidam ingreſſus diuerſorium, ei attulit uitiũ, ea uerò concepit. Præcepit aũt ille miles, dicens: Si hæc res fuerit cognita, & te examinauerint tui parentes, unde hoc factũ ſit, dic eis: Formoſus ille iunior monahus mecum dormijt, & ex eo concepi. Poſtquàm ergo egreſſi fuiſſent monachi ſimul cum Marino, reſciuit pater puellæ filiam ſuam utero concepiſſet. Qui rogauit eam, dicens, Vndenã hoc tibi factum eſt? Puella autem reſpondit, dicens: Iunior ille cœnobij formoſus monachus, qui dicitur Marinus, mecum dormijt, & me prægnantẽ reddidit.

Lu. 22

Puella uitiata infamat Marinum.

Cũ hæc autem audijſſet Præfectus diuerſorij, curſu & cum magna ira uenit in monaſterium, eum accuſans, & dicens: Vbi eſt ille falſus Chriſtianus, quẽ dicitis eſſe monachum? Ei uerò factus eſt obuiã apocriſiarius monaſterij, & dicit ei: Bene ueniſti frater. Cur es adeo triſtis, & cur tam temerè loqueris? ceſſa parumper, rogo te. Reſpondens autem præfectus diuerſorij, dixit ei: Pereat hora, qua unquàm cognoui monachum. Hei mihi, quid mihi accidit? Quid faciã antẽ, neſcio. Cum uerò hæc reſciuiſſet Præfectus, eũ accerſijt, & dicit: Quid tibi uis frater? Quid es triſtis? Præfecto autem monaſterij dixit is, qui præerat diuerſorio: Quid mihi uolo? Decætero nullum amplius uideam aut conueniam monachum. Poſt quàm autem à Præfecto rurſus fuit rogatus, is qui præerat diuerſorio, Propter quam cauſam hæc dicis? reſpondit & dixit: Filiam habebam unicam, in quam ſpem meam collocabam, quòd ea requies meæ ſenectutis. Eccẽ uerò quid fecit Marinus, eam prægnantem reddidit, quem dicitis eſſe Chriſtianum & pium. Hæc cum audijſſet Præfectus, ſtupefactus dicit ei: Quid poſſum tibi facere, cum ipſe non ſit hic? Sed quando uenerit ex miniſterio, nihil eſt aliud quod agam, niſi ut expellam è monaſterio. Cum autem ueniſſet Marinus cum alijs tribus fratribus, accerſit eum præfectus, & dicit ei: Abba, Hæc ne eſt tua uiuendi ratio & exercitatio? Quando diuerſatus fuiſti in diuerſorio, attuliſti uitium filiæ præfecti diuerſorij. Huc autem ueniens eius pater, tanquàm per theatrum traduxit nos monachos. Marinus uerò his auditis, ſe humi proiecit in faciem, dicens Præfecto: Condona mihi humili & peccatori propter Dominum, ò pater, quoniam tanquam homo erraui. Tunc Præfectus ei iratus, eiecit eum è monaſterio.

Fatetũ crimen quod nõ admiſit.

Egreſſus aũt beatus extra ueſtibulũ monaſterij, mãſit ſub dio, ſuſtinẽs frigus & æſtũ annos tres. Qui ergò ingrediebantur & egrediebant̃ ex monaſterio, rogabant ipſum, dicentes: Cur ſic ſedes, Abba, afflictus in ueſtibulo? Ille autem dixit eis: Quoniam ſum fornicatus, propterea eiectus ſum ex monaſterio. Cum uerò ueniſſet pariendi tempus filiæ Præfecti diuerſorij, peperit puella filium maſculum. Puerum autem tollens pater eius, uenit ad monaſterium, & cum inueniſſet Marinum ſedentẽ extra monaſteriũ, proiecit ei puerum, & ſtatim receſsit. Marinus uerò ſumens puerum in manus, dicebat lamentans: Hei mihi miſero & abiecto: Ego certè humilis & nequam, accipio pro meritis meorum peccatorum. Cur autẽ hic quoque infelix puer mecum moritur? Cœpit uerò accipere lac à paſtoribus, & ſic alebat puerum ut pater. Non ſatis autem erat Marino afflictio, & pudor, quo afficiebatur quotidiè, ſed puer quoque flens & excernens, cõtaminabat, & ſordidabat eius ueſtes. Poſt ſpatium autem trium annorum, ſeditionem agitarunt omnes fratres, dicentes Præfecto: Pater uenerande, ſufficit fratri Marino pœna, quã ſuſtinuit. Decætero rogamus, accipe eum rurſus in monaſterium, maximè uerò, ꝙ coram omnibus confeſſus eſt lapſum ſuũ. Cum autem contradiceret Præfectus, & non perſuaderetur eum accipere, cœperunt monachi ei rurſus dicere: Niſi fratrem Marinum rurſus acceperis in monaſterium, ò pater, nos quoque recedimus. Quomodo poſſumus à Deo petere, ut condonet nobis noſtra peccata, cum frater noſter tres annos ſub dio ſedeat in ueſtibulo?

Fornicatã ſe dicit, ſed longe alio ſenſu.

Hæc cũ audijſſet Præfectus à monachis, dicit eis: Reuerà propter peccatum, quod fecit, non eſt dignus huc ingredi, propter ueſtram tamen charitatem & preces eum accipio. & cum accerſijſſet Marinum coram omnibus, dicit ei: Frater, non es dignus ſtare in primo tuo loco, propter peccatum quod feciſti, propter fratrum autem charitatem & preces, accipio te omnium poſtremum in regulam. Marinus uerò cœpit præfecto dicere cum lachrymis: Hoc quoque mihi magnum eſt, ò uenerande pater, ꝙ me dignum feceris, qui ingrederer intra ueſtibulum, ut ſic quoque dignus habear, qui ſeruiam ſanctis meis patribus. Et cum eum accepiſſet Præfectus, immiſit ad uiliora & abiectiora opera monaſterij. Is uerò ea faciebat cum ſtudio & magno metu & compunctione. Habebat autem puerum quoque Marinus, eum retro ſequentẽ & clamantem: Ta ta ta, & requirentem ea, quæ ſunt pueris neceſſaria ad alimentũ. Non ſolum enim his ærũnis & afflictionibus premebatur Marinus, ſed etiam de alendo hoc puero erat ualdè ſolicitus. Cum creuiſſet autem puer, degebat in monaſterio, educatus in uirtute & in temperantia. Porrò uerò ſancto quoque & monaſtico habitu eſt dignatus. Sicquè proficiebat in humilitate & multa obedientia, ut amaretur ab omnibus. Poſt hæc aũt cum uidiſſet Dñs perfectam eſſe eius fidem & tolerantiã, & eſſe dignam regno cælorũ, accepit eã in æterna paradiſi tabernacula, nemine ſciente. Nã cũ is obijſſet, & nec egrederet̃ ad ſeruitiũ monaſterij, & nec ad pſalmodiã regulæ, rogauit Prefectus fratres, dicens: Vbi eſt Abbas Marinus? Eccè.n.iã præterierunt tres dies, ex quo eũ nõ uidi in pſalmodia, neq; in ſuo miniſterio. Primus aũt omniũ inueniebat̃ in regula. Ingredimini ergo eius cellã, & uidete, nũ in aliquã ciciderit ægritudinẽ. Cũ aũt ueniſſent fratres in cellã beatæ, Ingreſſi inuenerunt eã cõſummatã in Dño, & puerũ ei aſſidentẽ & flentem. Tunc properè egreſsi fratres, Præfecto renũciarunt, dicentes: Frater Marinus dormijt. Ille uerò cũ audijſſet, miratus eſt & dicit: Quõ exceſsit eius anima, aut q̃ Deo allaturus eſt excuſationẽ de ijs, q̃ peccauit? Tũc decætero iuſſit, ut ei iuſta facerent. Cũ aũt ueniſſent fratres, ut eum cõponerent ad ſepeliendum, inuenerunt eum eſſe mulierem, & ſtupefacti, cœperunt omnes una uoce clamare: Domine miſerere. Præfectus uerò cum tumultum audijſſet & conturbationem, rogauit, dicens: Quidnã hoc ſibi uult? Illi autem dicũt ei cum admiratione, Frater noſter Marinus eſt ſexu mulier. Cum ueniſſet ergo Præfectus & uidiſſet rem admirabilem & præter opinionẽ ſe humi proiecit, & tenens pedes beatæ, tũ multis la-

Vide ſanctæ uirginis ineffabilẽ humilitatem.

Migrat è corpore

Nota, procidēs ad uenorādas & ſanctas eius reliquias

chrymis clamabat, dicens: Ignoſce mihi Domine Ieſu Chriſte, q̃ per ignorantiam peccaui in ſanctam & caſtam tuam ſponſam. Et rurſus procidens ad uenerandas & ſanctas eius reliquias, clamabat, dicēs: Hic moriar ad ſanctos & uenerandos tuos pedes, donec audiero mihi eſſe condonata ea, quæ in te peccaui. Cum is autem diu defleret & plangeret, uenit ad eū uox de cælo, dicens: Si hoc quidem ſciens feciſſes, nō tibi condonaſtem: Quia autem neſciens hoc feciſti, peccatum fuit tibi condonatum.

Tunc ſurgens Præfectus à uenerandis eius reliquijs, ſtatim miſit ad præfectum diuerſorij, dicens: Veni cito ad nos, nam te uolo conuenire. Cum autē ueniſſet Præfectus diuerſorij dicit ei, Præfectus monaſterij: Ecce frater Marinus eſt mortuus: Is uerò dicit Præfecto monaſterij: Deus ei condonet id, quod fecit in abiectam meam filiam. Dicit ei Præfectus monaſterij: Pœnitentiam age, ò frater. Nam peccaſti coram Deo. Sed me quoque tuis uerbis decepiſti, & peccaui ego quoque propter te. Ecce enim Marinus re uera eſt mulier. Cum hæc autem audiuiſſet præfectus diuerſorij, & Præfecti uerbis fuiſſet obſtupefactus, manſit mutus & attonitus. Eū uerò manu apprehendens Præfectus monaſterij, duxit eum in locum, in quo iacebât beata Maria, & cum eam honeſtè & decorè locaſſet ac compoſuiſſet, ei oſtendit ipſam eſſe ſexu fœminam, & eam fuiſſe temerè maledictis appetitam. Tunc cœpit diuerſorij quoque præfectus deflere propter inopinatū ab eo uiſū miraculū.

Filia pandochei arrepta à dæmone, & ſuū confeſſa crimen curatur meritis ſanctæ uirginis.

Poſt hæc autem iuſta fecerunt ſanctis & uenerandis eius reliquijs, & depoſuerunt in inſigni loco monaſterij, cum pſalmis & hymnis & multis luminibus, octauo menſis Februarij. Statim uerò uenit filia Præfecti diuerſorij à dæmone correpta, & confitens omnem ueritatem, & dicens: Talis miles me fefellit, & perſuaſit, ut falsò accuſarem hanc beatam. Deinde cum appropinquaſſet loculo beatæ, Præfecto & fratribus rogantibus ſanctæ uenerandas reliquias, protinus ipſa hora fuit curata & mundata à dæmone. Tunc cum uidiſſent miraculum, quod erat præter opinionem, laudarunt omnes clementem & benignum Deum propter ſignum, quod factum fuerat, & propter patientiam & tolerantiam beatæ q̃ perſtitiſſet uſque ad mortem, non aperiens ſe eſſe mulierem, propter regnum cælorum. Et nos ergo, ò fratres dilecti, æmulemur eius fortitudinem, conſtantiam & tolerantiam, ut inueniamus miſericordiam & gratiam in futuro ſeculo, à magno Deo & Saluatore noſtro Ieſu Chriſto: Cui gloria & potentia ſimul cum patre & ſpirituſancto nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. PAVLI EPISCOPII Virdunenſis, grauiter et fideliter iā olim conſcripta, ſed nunc demum in gratiam Lectoris reddita aliquanto Latiniori ſtylo per F. Laur. Surium, & quidem aliquot locis paraphraſticos.

Traditur ſtudijs literarum

BEatus Paulus Virdunenſis eccleſiæ præſul digniſſimus, beatiſſimi Pauli Apoſtoli imitator egregius, quē non minus uita & moribus, quàm nomine referre pro uiribus conatus eſt, in Gallia Belgica parentibus ortus eſt non infima dignitate. Porrò uerò in ipſis annis teneris artiū liberalium ſtudijs, ut erat apud antiquos more receptū, adhibitus eſt bonæ indolis puer, & in ijs ſanè breui tēpore eos habuit proceſſus, ut Grammatica, Dialectica, Rhetorica, cæteriſque humanioribus diſciplinis ſic ſatis inſtructus uideretur. Verum ab ipſo mundani faſtus aditu (qui ut curis & angoribus diſcruciat ſui ſtudioſos, ita nihilominus aureos illis montes pollicetur) pedem ſuum maturè retrahens, ne ſi nimio illius ſemel eſſet amore irretitus, immani ſe præcipitio daret, totū ſe ad res diuinas contulit, & ad officia charitatis & miſericordiæ, in templis quidem & monaſterijs ijs, quæ ad diuinum cultum pertinent, intentus ſedulo, benignè uerò opē ferēs miſeris & preſſis inopia, adeo ut nihil ſibi præter ea, quæ ſunt ad uictū cultumque corporis neceſſaria retinens, facultates ſuas omnes in egenos, morbidos, nudos, fame ſitiq; afflictos, in carcerem coniectos, alijſquè calamitatibus obnoxios conferret, nihil de craſtino ſolicitus, quemadmodum à Chriſto didicerat. Vacabat interim ieiunijs & precibus, cum ijs coniungens ſemper ſtudium pacis & ſanctimoniæ, ſine qua, ut ait Apoſtolus, nemo uidebit Deum. *Hebr. 12.* Etſi uerò actuoſæ uitæ cum Martha nō ſegniter nauaret operam, at tamen contemplationis diuinæ auidus, eam ceu partem meliorem, cū Maria arctius complecti cupiebat. *Lu. 10.* Cumquè hac in cogitatione diu noctuque uerſaretur, modumquè inquireret, quinam ad ſummum poſſet perfectionis apicem pertingere, diuinitus illius animo ſaluberrimum incidit conſilium, ut cum magno illo patriarcha Abrahamo, indubitata in Dei benignitatem fide innixus, exiret è terra & cognatione ſua, *Ge. 12.* & ad exteras regiones ignotaque loca ſe reciperet, beatæquè paupertatis ampliſſimis ditatus promiſſionibus, cum Chriſto Domino ſuo uulpibus foueas & uolucribus nidos ſuos habentibus pauperior effectus, non haberet ubi ſuum reclinaret caput. *Matt. 8.* Accedebant huc Dauidis regis & dicta & facta, quæ magno illi ad uirtutem erant incitamento, contemplāti quemadmodum ille tantus rex interdiu purpura opertus regni negocia curabat, noctibus uerò in cilicio & cinere cubans, laborabat in gemitu, lachrymis ſtratum rigabat ſuum, *Pſal. 6* egenum, mendicum & pauperē ſe dictitās, *Pſa. 39* hiſque utēs uocibus: Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem aſſumpſit me. *Pſa. 26* itemque illis: Extraneus factus ſum fratribus meis & peregrinus filijs matris meæ. *Pſa. 68* & rurſus: Ecce elongaui fugiēs, & manſi in ſolitudine. *Pſa. 54* His alijſq; inflammatus, mundi gloriam, ut rem inaniſſimam, putauit prorſus pro nihilo, ut quæ inſtar floſculi ſubito appareret, & paulo pòſt marceſceret: cogitationibusq; diuerſum perſuadere uolētibus, eiuſquè ſalutari propoſito aduerſis & contrarijs, opponebat illud Apoſtolicum: Nihil intulimus in hunc mundū, haud dubium, quia nec auferre quid poſſumus. *1.Ti 6* Huic iungebat illud ex Euangelio, quo perfectionē attingere cupiēti mandatur uendere omnia quæ poſſideat, & dare pauperibus: *Matt. 19.* itemq; illud quo Chriſtus Dominus propter nomē ipſius relinquenti domum, parentes, fratres, ſorores, filios, agros, centuplū pollicetur, & præterea uitam ſempiternā. *Ibidem* Addebat etiā illud: Niſi quis tollat crucē ſuā quotidiè, & ſequatur Saluatorē, oderitq; patrē & matrē, &c. immò uerò etiā animam ſuā, nō poſſe Chriſti eſſe diſcipulū. *Matt. 10. Lu. 14* His ergo omnibus eius feruēti uolūtati ſtimulos & calcaria adhibētibus, inuſitatæ peregrinationis & ignoti itineris ſibijpſi laborē indixit, oblituſq; generis antiqua ſtēmata & ſuperbā nobilitatē, relictiſq; chariſſimis parētibus, Chriſto duce proficiſcitur è patria, neſciensq; quo pergeret, quippe uiarū ignarus, tandē ad eremū Voſagi peruenit, eāq;, poſthabitis mūdi rebus & curis omnibus, lætus ingredit, Chriſto, rei ſuo

illic

ſllic militaturus. Aiunt autem in ea ſolitudine mul-
tos habitaſſe anachoretas diſtinctis cellulis, quique
demptis Sabbato & Dominico die, perpetuo ſoli de-
gerent in arctiſsimo ſilentio, niſi uel morbus corpo-
ris, uel animæ ſalus ſecus poſtulaſſet. Horum ipſi op-
tatiſſimam uiuendi conſuetudinem Paulus ita, ut ani
mo iampridem deſtinarat, modis omnibus amplecti
uoluit, ſed quoniã non eſt in hominis poteſtate uita
eius, neque eſt conſilium contra Dominum, & neque
Pro. 21 currentis eſt neque uolentis, longè aliter euenit, at-
Rom. 9 que ille putarat. Futurus enim quandoquè pontifex
& paſtor ouium Chriſti, diuina id agente prouiden-
tia, ad cęnobiũ potius peruenit, ut illic interim apud
fratres deliteſcens, in ſchola uirtutum probè exerci-
tatus diſceret, quod poſtea alios ea officio doceret.
Erat nanque in illa eremo monaſterium, quod Deo
miſeranteque hodie perſeuerat, monaſticis inſtitutis
Tabu- ualde inſigne, Tabuleium antiquitus dictũ, ꝙ ſectis
leiũ an inſtar tabularum lapidibus primo ædificatum fuerit
tiquit⁹. at nunc uerò Theolegium appellatur. Ad id cœno-
bium caſu hoſpitij captandi cauſa diuertit Paulus, at
que ab Abbate & fratribus libentiſſimè acceptus eſt,
Deinde ab oratione reuertenti ad hoſpitium, Abbas
cum fratribus pedes manusquè abluunt, & cum mul
ta deuotione & reuerentia omnia humanitatis offi-
cia impendunt, orantque ut aliquantiſper uelit apud
ipſos permanere, & longo itinere defeſſa membra da
re quieti. Annuit ille precibus eorum, & cum aliquan
diu hæſiſſet apud illos, & ex crebris colloquijs cœpiſ
ſe cognoſci, Abbas rem diuinitus geri exiſtimans,
ut eius uita poſſet alijs, & exemplo eſſe & ſaluti, co-
gitationem ſuſcepit de inuitando illo ad monaſticæ
uitæ complexum, ne ſi forte alio ſe transferret, ipſe
ſuæ ſanctitatis ferret diſpendia.

Quadam itaque die, cum de mundi huius contem
ptu, ut ſæpe alias, colloquia miſcerent, Paulus animi
ſui conſilium & intentionem, tum quis eſſet, qua cau
ſa eò aduenisſet, quò mẽtis flagraret deſiderio, ꝙ ere
mi habitationem, modo Chriſto annuẽte ipſi poſſet
contingere, totius orbis uaſtitati anteponeret, ſciſci-
tanti Abbati perſpicuè indicauit, multum eum ob-
teſtãs per Dominum, uti ne cuiquam alteri reuellet,
locumquè ipſi uelit inquirere aptum diuino ſeruitio;
repertumquè ocyus demonſtrare. Abbas hoc pacto
adiuratus, ne illius uotis aduerſaretur, multum an-
xius formidare cœpit, ne tanto uiro cœnobium de-
ſtitutum, maxima inde incommoda caperet, & iam
non ſua, ſed ipſius Saluatoris ei exempla propoſuit,
ut eorum commemoratione poſſet illum permouere
Ma- ad manendum in cœnobio. Ait Chriſtum ſub horam
26. paſſionis ſuæ, cum humana ipſius natura à morte ab-
horreret, patrem ſic oraſſe: Pater, ſi uis, transfer à me
calicem iſtum, attamen non meæ uoluntas, ſed tua
fiat. Eundem etiam alias dixiſſe: Non ueni facere uo-
Ioa5 luntatem meam, ſed eius qui miſit me. Et ſatis quidẽ
agebat Abbas his & id genus alijs adferẽdis, ut eum
apud ſe retineret. At Paulus in ſententia animi ſui ꝑ-
ſtabat immotus, nec ſe ab ea ulla rõne deduci patie-
batur. Id uerò Abbas animaduertens, ſimul etiã con-
ſiderans non ea paulũ eſſe fortuna uel conditione, ut
poſſet cogere inuitum, confert ſe ad alia ea ſcripturis
depromenda exempla. Et ſi, inquit, cũ Abrahamo pa-
triarcha exulem te feciſti à paterno ſolo, & cum Da-
Ps 4. uide elongaſti fugiens, ut maneas in ſolitudine, & de
nique ut uir euangelicus, patriam parentes, agros,
cognatos Chriſti & uoluntate & amore reliquiſti, at
tamen noueris ad perfectionem capeſſenda quippiã
: 65. adhuc tibi deeſſe. Quod ſi noſſe cupis, audi Pſalmiſtã
ità dicentẽ: Induxiſti nos in laqueũ, poſuiſti tribula-
tiones in dorſo noſtro, impoſuiſti homines ſuper ca-
pita noſtra. Vbi ſanè per tribulatiões dorſo noſtro, &
homines capitibus noſtris impoſitos indicare uoluit
nõ noſtro nos uiuere arbitratu, ſed ſuperiorum iuſſis
humiliter parere debere. Huius exẽplũ in ipſo Chri-
ſto nobis illuſtriſſimum proponitur, dicente Apoſto Phil. 2.
to, Chriſtus factus eſt pro nobis obediens uſque ad
mortem. Si ergo uere illum imitari uis, ſanctæ obe-
dientiæ iugum manſuetiſſimis humeris accipe, & il-
lud, ſi ſic neceſſe ſit, ad ſupremum uſque uitæ diẽ fer-
to. Non enim erit diſcipuli illius laude digna exerci-
tatio, quam magiſtri reuerenda eruditio non appro-
barit, nec debet ſanè alijs uelle præeſſe, qui prius ſub-
eſſe non didicerit. His Paulus auditis, ceſsit abbatis
admonitioni, & quia par illi uiſũ fuit, ut ipſe potius
prior rogare debuerit, quod Abbas ab illo petebat,
toto corpore humi ꝓſtratus, negligẽtiæ & ignorãtię Mona
ſuæ ueniã precabatur, ſimul prõptũ ſe offerens ad oĩa ſticũ in
illius iuſſa exequenda. Itaque uotis omnium cum Ab duit ha
batis benedictione monaſticum induit habitum, & bitum.
ut uerus Chriſti ſeruus, adiungitur illi congregatio-
ni ſanctorum. Qualem uerò deinde ſeſe præſtiterit, q̃
moribus & uita ſanctum & inculpatum, non facile
quiſquã explicauerit. Ab ipſo nãque mutati habitus
die, propè fidem excedere uidebimur, ſi dicere ueli-
mus, quas cruces, quæ tormenta ſibiipſi intulerit, dũ
uult corpus caſtigare ſuum & in ſeruitutem redige-
re. Neque enim uel tenuiter corporis indulſi ualetu- Luc. 9.
dini, neque manu ſemel ad aratrum miſſa, uoluit cum Ge. 19.
uxore Lot retrorſum reſpicere. Fuit uerò etiam cha-
ritate præcipuus, caſtitate mundiſſimus, humilitate
ſummus, prudentia ſolers, aſtutiam ſerpentis cũ ſim-
plicis animi puritate coniungens. His itaque alijsq;
uirtutibus cum polleret, amabatur ab omnibus, cun
ctis erat gratus & uenerabilis, & ꝓ eximiæ sãctitatis
reuerentia, ſolo paſtoris dempto nomine, inſtar ma
giſtri miro à fratribus affectu colebatur.

Sed ne tanta uirtutum copia quaſi ſterilis & uacua
uideretur, neque lucerna tam illuſtris ſub modio po Matt.
neretur, ſed luceret omnibus, qui in domo Dei ſunt, 5.
cum iam eius fama longè latequè increbuiſſet, cœpe
runt multi ad eum confluere etiam ea longinquis re
gionibus, & ſe in eius tradere diſciplinam non ſolum
mediocris fortunæ, ſed etiam præpotentum ac nobi
lium hominum filij. In ijs autem Grimo, qui etiam
Adalgiſilus dictus eſt, Dagoberti regis nepos, præ cæ
leſtis patriæ amore omnem huius mundi gloriam du Grimo,
cens pro nihilo, illi ſe tradidit inſtituendum, quippe nepos
cuius uitam, mores & actiones, ceu agrum fertilem, regis, ſe
multa florum diuerſorum gratiſſima amœnitate uer adiũgit
nantem, & cui benedixit Dominus, à permultis iam S. Pau-
didicerat uirtutum omnium odoribus flagraret. Et il lo.
li quidem repente tanto eſt dilectionis ardore coniũ-
ctus, ut non niſi ſola interpellante morte, ab illo ſe ſe
parari pateretur. Introductus autem à ſancto uiro in
amęniſſimos ſcripturarum campos, intantum breui
profecit, ut diſciplina & moribus magiſtrum æquipa
rare uideretur. Et ille quidem in monaſterio hoc Ta
buleio ſiuę Theolegio, ꝙ iure hæreditario illius di-
tionis eſſet, cum magiſtro maiori libertate degebat,
& de gramine uirtutum, centuplicatum fructum re-
tulit, adeo ut ad Diaconatus quoq; gradũ euectus ſit.

Per idẽ aũt tẽpus defuncto Ermefredo Virdunenſi
epiſcopo, idoneus ſucceſſor mox inquirebať, ne uacã
te diu ſede, grex Dñi, paſtoris uigilantia deſtitutus,
pateret morſibus luporũ. Ibi tũ nõ defuit, q ad aures
principũ perſerret, intra regni fines, & quidẽ in mo-
naſterio ſupradicto degere Paulũ monachũ, q idone⁹
ſit cui cura paſtoralis demãdetur. Mox iubente rege
ablegantur quidam ad Grimonem, qui illi dicant, ut
unã cũ Paulo feſtinet uenire ad aulam. Illũ, enim, di-

uina agente prouidentia, à palatinis, à clero & populo electum, ut ſit Virduneſium antiſtes, uelleque regem, in ſui erga illum amoris teſtimonium, illorum uotis & ſententiæ aſſentiri. Grimo ijs auditis, multa hilaritate perfunditur, refert ad patrem chariſſimũ regis iuſſionem, nobilium, mediocrium, denique omnium concordem & ab animis in ipſum propenſiſſimis profectam electionem, hortaturque, ut quamprimum ad regis ſeſe accommodet uoluntatem. Tum uerò Paulus, Tametſi, inquit, laudo illorum tale de me iudicium & exiſtimationem, qua me tanto honore dignum arbitrantur, at fortaſsis tamen ignorant Canonum authoritate caueri, ne quis à ſede ſua transferatur ad aliam. Itaq; cogitare debebunt, neque iuſſa regis, neque populi ſtudium & fauorem tanti à me fieri debere, ut eorum cauſa ſacri canones uiolentur. Satius igitur eſt, ut regis populique ſententia ad alium ſeſe transferat, ne ſi hominem ignotum & ad uulgi rumuſculos falsò prædicatum atque laudatum eccleſiæ Chriſti præfecerint, poſt ſera ducti pœnitentia, ſeſe inconſultæ damnẽt temeritatis. Cum his uerbis legatos regis à ſe uacuos dimittit, id ſe hac ratione ſperans aſſecuturum, ut & regis mutetur animus, & ipſi liceat optata frui quiete. Sed infallibilis prouidẽtia Dei, qui illum ſuæ plebi paſtorem deſtinauerat, & à longinquis regionibus eam ob cauſam ad hæc loca perduxerat, animo regis id conſilij adſpirauit, ut ex monaſterio extractum, etiam inuitum & calcitrãtem in cathedra collocaret, uti paulò poſt dicemus.

Recuſat ultrò oblatum epiſcopatum.

S. Paulus, frater S. Germani epiſcopi Pariſiẽſis.

Interim hoc admonitum uoluimus lectorem, hunc beatum uirum Paulum fratrem fuiſſe S. Germani Pariſienſis epiſcopi, & id quidem, ut ex ſcriptis accepimus, uitæ ſanctitas uirtutumq; excellẽtia liquido teſtatur. Ne cui autem incredibile id fortaſſe uideatur ſi nullius ſit authoris teſtimonio confirmatum, operæ precium putamus Bercharij presbyteri uerba huc adſcribere. Is enim Bercharius, rogatus a Dadone Virdunenſi epiſcopo, omnium ſuperiorum antiſtitum eius eccleſiæ nomina & res geſtas, quatenus noſſe potuit, mira breuitate conſcripſit. Itaque de hoc noſtro beato Paulo ad uerbum ſic habet: Poſt Ermenfredũ tractus eſt de monaſterio Tabuleio S. Paulus, qui fuit frater Germani Pariſiecenſis eccleſiæ epiſcopi, & in eccleſia iſta epiſcopus conſecratur, cuius memoria æterna eſt. Nam nepos Dagoberti regis Grimo diaconus, qui & Adalgiſilus dicitur, cum fuiſſet à B. Paulo ab infantia reuerenter educatus, pro amore ipſius antiſtitis ſuam proprietatem, id eſt, Tabuleium monaſterium S. Mariæ in Virduno ſuo ſcripto & multorũ fidelium ſcriptis, ut in ſempiternũ noſtra eccleſia ipſum monaſterium habuiſſet, traddidit, roborauit, & omni authoritate firmauit. Fraſindum uerò uillam pro ſua pietate uictui fratrum noſtrorum delegauit. Sanctus uerò Paulus Baſonis uillare de ſuis redditibus comparauit. Priuilegiũ etenim noſtris canonicis de antiquioribus uillis fecit, & ſuis manibus & aliorum epiſcoporum ipſum ſub diuina atteſtatione roborauit. De uirtutibus autem iſtius ſancti patris noſtri mirabile audiuimus, quòd adhuc monaſticam uitam ducens, cum in priſtino fratrum obedientiam habuiſſet, & timeret nè hora ſtatuta fratres panem habere potuiſſet, eiecto igne de clibano, ipſe introgreſſus, cum cuculla ſua clibanum purgauit, & panem illic ad coquendũ ordinauit, & ſanus foras egreſſus, panẽ factũ fratribus in refectorio tẽpore ſtatuto diſtribuit. Legi, & picta uidi multa miracula, quæ uiuẽs in epiſcopatu egit, & poſt ex[...]m poſitus in baſilica S. Saturnini, Deo cooperan[...]is fecit. Cæcos nanque illuminauit, claudis g[...]oræbuit, ægrotos à uarijs infirmitatibus curau[...]id plura? Iſtã eccleſiã dilatauit rebus tẽporalibus, & Deus omnipotẽs animã illius cũ omnibus ſanctis in æterna gloria ſine fine gaudere fecit. Hæc Bercharius, eius uerbis prorſus nihil immutatis. Vera autem illum ſcribere, & eius authoritas, ut ait huius uitæ ſcriptor, & non ſpernenda antiquitas fidem facit. Verũ his obiter cõmemoratis, ad narrationis ordinem reuertamur.

Berchaꝛius, antiquus ſcriptor

Clibanum Elaſus ingreditur.

Legati regis ubi ſe ſua ſpe fruſtratos, tantumque, itineris fruſtrà ſuſcepiſſe uiderunt, reuerſi ad regem, quæ beatus Paulus dixiſſet, ordine explicarunt. Rex uerò & ira & amore permotus, mittit ſatellites, uiq; è monaſterio extractum, iubet uel inuitum creari epiſcopum & ab epiſcopis conſecratum in ſede pontificia reponi. Quod etiam ita factum eſt, cunctis miro applauſu gratulantibus & acclamantibus, ea ſede eſſe digniſſimum. At Grimo nepos regis, cernens re ipſa iam co[m]pletum id, quod diu peroptaſſet, mirabiliter exhi[l]atus, facultates ſuas omnes libenti ac prõpto animo Virdunenſi eccleſiæ legauit. Erat nanque illis temporibus ea eccleſia adeo rerum inops, ut nemo ex clero, quemadmodum Eccleſiaſticus ordo poſtulat, Miſſarum ſolennia uel ſolitum Pſalmodiæ pẽſum abſolueret, ſed propter penuriam ægre quidem & cũ multo labore per ſingulos dies presbyter cuiſpiam circunforaneus conducebatur, iſque perfunctorie parũquè decenter & preces horarias & Miſſæ officium complens, deinde recedebat. Itidem faciebat & ſecũdus, & tertius, & cæteri, donec conſulo ordine à nouiſſimo ad primum reditum eſſet. Id uerò conſpicatus Paulus epiſcopus, Grimonem chariſſimum accerſit, animi ſui dolorem ei exponit. Ille rurus beato uiro & conſilium præbet, & auxilium: Tu quidem, inquit, Pater difficilem te reddidiſti, inuituſque rege iubente, ad hanc ſedem petractus es. Potes igitur iure apud illum conqueri de his, quæ te male habent. Quæ uerò mea ſunt uel eſſe poſſint in prædijs, poſſeſsionibus, pecunijs, tibi libens permitto & trado, ut pro tuo uoto, mearum facultatum ope fretus, Clerus diuino cultui, ſicut tu præſcripſeris, ordine inſeruiat. Hæc ubi dixit, Fraſindum uillam uictui fratrũ deleganit, nullaquè interpoſita mora, ſimul palatiũ adeunt, & de eccleſiæ Virdunenſis incommodis ad aures regis querelas deferunt, obſecrantes, ut ad Dei honorem & pro animæ ſuæ remedio, Virdunenſi eccleſiæ uel res uel agros impartiri uelit. Rex illorum pij precibus non difficulter annuit, & tum pecunijs tum poſſeſſionibus auctos & locupletatos, à ſe cũ gaudio remiſit. Porrò uir beatus deincepa Canonicos canonicè uiuere uoluit, & in illa ſede permultis annis reſidens, de uirtutis ſtudio nihil remiſit. Et quidem dolendum eſt, hominum incuria de eius rebus geſtis tam parum eſſe commendatum literis, aut certe ad poſterorum notitiam tranſmiſſa ea, quæ quoſdam non ignoraſſe certum eſt, cum iam ſupra ex Berchario didicerimus, multa eum ſancti uiri miracula legiſſe: qui ſanè eo nomine à quibuſdam repræhenditur, quòd ea noluerit ſcripto compræhendere.

Extrahitur ex monaſterio, & compellitur ſuſcipere epiſcopatum.

Fraſindũ uillã Grimo dono ecclẽſiæ Virdunẽſis.

Peruenit autem tandem uir ſanctus ad id, quod diu concupierat, cuius cauſa tam multos in hac uita labores & ſuſceperat & exantlarat, ut liceret, ruptis corporis uinculis, migrare ad illam ſupernam ciuitatem, quæ eſt patria noſtra. Itaque confectus ſenio pleuuſque dierum, ualedicens fratribus, in pace S. Eccleſiæ felicem Chriſto ſpiritum reddidit 6. Idus Februarij, & in eccleſia beati Saturnini, ut iam ante dictum eſt, ſicut iuſſerat, ſepulturæ mandatus eſt, ubi meritis illius præſtantur beneficia Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Ab[itus] uita[m] Paul[i].

S. APOLLONIA VIRGINE & Martyre, ex Epiſtola Dioniſij Alexandrini ad Fabium Antiochenum Epiſcopum, quæ eſt apud Euſebium lib. 6. cap. 34. Hiſtoriæ Eccleſiaſt. interprete Iohanne Chriſtophorſono Anglo.

9. Feb.

NOn ex Imperatoris edicto (Inquit Dioniſius) perſecutio apud nos incepta fuit, ſed integro anno præuenerat. Nã uates (quiſquis ille fuerit) malorũ omniũ, quæ huic ciuitati acciderunt, architectus, infinitam gentiliũ turbam contra nos incitauerat impuleratque, atque adeo ad patriam ſuam & antiquam ſuperſtitionem defendam magnoperè inſtigarat. Qui ab illo ad maleuolentiam irritari, omnemq; aucupati licentiam ad ſcelus patrandum, ſolam pietatem & uerum cultum dæmonum ſuorum iſtum cẽſuerunt, ut Chriſtianorum cæde & ſanguine ſuas crudeles manus reſpergerent. Et paulò infra: Tum uerò uno quaſi animorum impetu omnes in piorum ædes irruere, & ſinguli quos ſibi uicinos eſſe cognouerãt, propere educere, expoliare, diripere, & diuitias ac ſupellectilem, ſi quæ erat precioſior, ſibi ſeponere, ſi quæ uilior, ſordidior & ex ligno confecta, in uijs diſſipare, deinde exurere, adeo ut ciuitas illa ueram ſpeciem urbis ab hoſtibus captæ deſpoliatæque probè repræſentaret. Fratres ergo deflectere è uia, & in loca ſeparata ac ſolitaria ſe ſubducere, rapinam bonorum

Hebr. 10.

ſuorum ſimiliter cum illis, quibus Paulus illuſtre perhibet teſtimoniũ, cum gaudio ſuſcipere. Atq; haud ſcio, utrum quiſquam præter aliquem unum alicubi fortaſſe, hucuſque Dominum denegauerit. Apolloniam porrò uirginem, id temporis cumprimis admirandam, & admodum prouectam ætate, cumpræhendunt, maxillisque eius crudeliter diuerberatis, omnes dentes illi excutiunt, atque rogo in ſuburbijs extructo minantur, niſi uerba blaſphemiæ unà cum ipſis palam eloqueretur, ſe eam uiuam crematuros. Illa paululum temporis ad deliberandum precata, & dimiſſa ex eorum manibus, ſine mora inſilit in rogũ, ſicque flammarum incendio abſumpta eſt. Ad laudem Dei, cui gloria & honor in ſecula. Amen.

S. Apollonia ultrò ſe præcipitat in flãmas

MARTYRIVM SANCTI ET Glorioſi Martyris Chriſti Nicephori, authore Simeone Metaphraſte.

Feb. 9.

IN illo tempore quidam presbyter in magna Antiochia Syriæ nomine Sapricius. Erat autem quidam quoq; alius, qui appellabatur quidem Nicephorus, erat uerò ordine laicus, & admodũ germanus amicus eiuſdem presbyteri. Seq; ambo ſic mutuo diligebãt, ut exiſtimarentur eſſe fratres germani, nati ex uno utero, adeo ut eſſet excellens amor eorum mutuus. Cum lõgo autem tempore uixiſſent in hac affectione, bono & honeſto inſeſſus & ſceleratiſſimus humani generis inimicus, eis inuidẽs, talem inter eos peperit diſſenſionem, ut nec in platea quidem uellent ſibi inuicẽ occurrere, ex dæmoniaco odio, quod inter ſe inuicem conceperant. Cum ſatis uerò longo tempore ita fuiſſent affecti, ad ſe rediens Nicephorus, & cognoſcens odium eſſe diabolicum, rogauit amicos quoſdam, ut irent ad presbyterum Sapricium, & rogarẽt eum pro Nicephoro, ut ei culpam condonaret, & eum pœnitentia ductum, acciperet propter Dominum. Ille autem noluit ei condonare. Is uerò rurſus miſit alios amicos, ut ei reconciliaretur. Presbyter autem Sapricius ne eos quidem rogantes audire ſuſtinuit. Rurſus ergo Nicephorus rogauit alios quoſdam amicos, & miſit ad ipſum, ut ei dignaretur ſui delicti ueniam concedere, ut conuenienter diuino eloquio, in ore duorum uel trium teſtium ſtaret omne uerbum. Ille autem cum eſſet duro corde & implacabilis, & oblitus eſſet Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui dicit: Remittite, & remittetur uobis. Et rurſus: Si offeras donum tuum ad altare, & recordatus fueris, quod habes aliquid aduerſus fratrem tuum, dimitte id, & uadẽs reconciliare fratri tuo. Et rurſus: Niſi remiſeritis omnibus delicta eorum, nec pater ueſter cœleſtis remittet uobis delicta ueſtra. Omnibus enim rogantibus & petentibus, non condonauit fratri & amico ſuo. Non enim habebat in ſe charitatem & miſericordiam. Quamobrem iure fuit priuatus regno cœlorum.

Deut. 19.
Luc. 6.
Mat. 5
Mat. 6

Inprimis autem pius & fidelis Nicephorus, cum uidit Sapricium deſpexiſſe communes amicos, qui pro eo petentes, ueniam non acceperunt, ipſe currens ad ædes Sapricij, ſe proijcit ad pedes eius, dicẽs: Condona mihi pater, propter Dominum. Ille uerò ei noluit reconciliari ut amico, & maximè cum rogaretur, & maximè cum deberet, etiamſi non fuiſſet rogatus, à prima excuſatione eum accipere, ut Chriſtianus & presbyter, & qui profeſſus erat ſeruire Domino. Cum hæc autem ſic fierent, repente exilijt perſecutio & magna afflictio in Antiochia ciuitate, ubi ambo habitabant, & appræhenditur Sapricius ut Chriſtianus, & traditur Preſidi, & ſtetit ante ipſum, & dixit ei Præſes: Quod eſt nomen tuum? Ille autẽ dixit: Vocor Sapricius. Dicit Præſes: Cuiuſnam es generis? Dixit Sapricius: Sum Chriſtianus. Præſes dixit: Es clericus? Dixit Sapricius: Locum teneo Presbiteri. Dicit Præſes: Auguſtini noſtri & domini huius regionis & finium Romanorum, Valerianus & Gallus, iuſſerunt, ut qui ſe dicunt eſſe Chriſtianos ſacrificẽt dijs immortalibus. Si quis uerò deſpiciens, reſpuit hoc edictum, ſciat ſe diuerſis tormentis & ſupplicijs plectendum, & ſic grauiſſima morte eſſe condemnandũ. Sapricius autem adſtans, dixit Præſidi: Nos Chriſtiani, ò præſes, Chriſtum Deum habemus regem: Quoniam ipſe eſt ſolus uerus Deus & creator cœli & terræ & maris, & omnium, quæ ſunt in eis. Omnes uerò dij gentium dæmonia & pereant à facie uniuerſæ terræ, qui non poſſunt alicui opem ferre, aut aliquem lædere aut impedire, cum ſint opera manuum hominum. Tunc iratus Præſes, iuſſit eum proijci in cochleam, iubens eam uehemẽter uerſari. Cum is ergo adeo acerbè & inhumane torqueretur, dixit Sapricius Præſidi: Carnis meæ habes poteſtatem, animæ autem meæ poteſtatem non habes, ſed Dominus Ieſus Chriſtus, qui eam creauit. Longo uerò tempore tortus, ſuſtinuit tormenta. Cũ uidiſſet aũt improbus & malitioſus Iudex eũ non poſſe perſuaderi, tulit in eum ſententiam, dicens: Sapricium Presbyterũ qui edicta contemnit Imperatorũ, & nec nõ paruit, nec dijs immortalibus uoluit ſacrificare, ut qui à ſpe Chriſtianorum non tulerit excidere, iubemus tradi ſupplicio capitis.

Duritia Sapricij.

Pſ. 95.

Cum ergo ipſe eſſet egreſſus, accepta martyrij ſententia, & feſtinaret ad cœleſtẽ coronã, audiuiſſet aũt ſanctus Nicephorus, currẽs ei proceſſit obuiã, & ſe proijcit ad pedes eius, dicẽs: Martyr Chriſti, ignoſce mihi, quoniam peccaui in te. Ille aũt nihil ei reſpondit:

Ecce pertinaciam, ẽt poſt tantos cruciatus.

Sũmus amor in ſummũ mutatus odium.

dit excæcatum enim fuerat cor eius à malo dæmone. Sanctus uerò Nicephorus eum rurſus præuenit, per aliam uiam, & ei occurrit, priusquàm ipſe egrederetur è ciuitate, & rogauit eum, dicẽs: Martyr Chriſti, condona mihi ea, quæ in te peccaui ut homo. Ecce enim decætero data eſt tibi corona à Chriſto, quem non negaſti, ſed confeſſus es nomen eius ſanctũ corã multis teſtibus. Ille autẽ durus & implacabilis, odio cor habens obcæcatum, neque ei dedit ueniam, neq; ei uerbum uoluit reſpondere, adeo ut ipſi lictures dicerent ſancto Nicephoro: Tam ſtultum hominẽ nunquam uidimus. Vadit ad ſupplicium capitis, & quomodo petis ueniam ab eo, qui iam eſt moriturus? Dicit eis ſanctus Nicephorus: Neſcitis, quid petam à confeſſore Chriſti: Deus autem ſcit. Et cum ueniſſet ad locum, in quo erat interimendus Sapricius, rurſus ei dixit Nicephorus: Rogo te martyr Chriſti, *Mat 7* ignoſce mihi ſi quid peccaui, ut homo. Scriptum eſt enim: Petite, & dabitur uobis Sed eo hæc dicente & quæ ſunt his ſimilia, non audiuit ſæuus & durus amicus, nec flexus eſt ſodalis aſperrimus, nec fuit molitus totus inflexibilis. *Matt. 19. & 22.* Nõ enim audiuit illud, Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo, & proximum tuum ſicut teipſum, ſed clauſit aures cordis ſui & corporis, ut aſpis ſurda & clauda, quæ non exaudiuit uocem incantantium. *Pſ. 57. Deut. 10.* Propterea qui perſonam non reſpicit, & uerax eſt Dominus, qui dixit: Si non remiſeritis hominibus delicta eorum, neque pater ueſter *Mat. 6* cœleſtis remittet uobis delicta ueſtra. &: In qua menſura metieris fratri tuo, in ea remetietur tibi Dominus, cum uidiſſet eum nulla tãgi proximi miſericordia, iure eum priuauit regno ſuo cœleſti, immò uerò ille ſeipſum alienauit à gratia cæleſti & ab æternis Dei bonis, propter iniuriæ à fratre acceptæ recordationem, & maximè ꝙ in germanum & ueterem amicum fuiſſet animo crudeli, immani & irreconciliabili. Tunc dicunt lictores Sapricio: Flecte genua tua, ut caput tibi amputetur. Dicit autem eis Sapricius: Quare? *Hic eſt odij fructus.* Dicunt ei lictores: Quoniam noluiſti dijs ſacrificare, ſed contempſiſti edictum Imperatoris propter hominem, qui dicitur Chriſtus. Hæc cum audijſſet miſer Sapricius, reſpondit lictoribus, hanc miſerã & triſtem uocem, dicens: Nolite me ferire. Facio enim, quæ iuſſerunt Imperatores, & dijs ſacrifico. Sic eum excæcauit odium, & ab eo abduxit Dei gratiam. Qui enim per eiuſmodi tormenta non negauit Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum, cum ueniſſet ad finẽ mortis, & eſſet accepturus præmiũ & coronam gloriæ & ſpei, negauit uitam æternam, & fuit apoſtata.

Hæc cum audijſſet ſanctus Nicephorus, rogauit Sapricium cum lachrymis, dicens: Noli, ò frater, noli trãſgredi & negare Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Noli omnino, rogo te ab eo deficere, & perdere cæleſtem coronam, quam per multa acquiſijſti tormenta & aſflictiones. Ille autem noluit eum omnino audire, ſed contendit abire ad interitum & tenebras ultimæ mortis, & ad ignem, qui non poteſt extingui. Qui tanti precij gloriam in momento unius horæ ictus gladij perdidit, re uera fuit miſer, excæcatus ab odio. Non enim audiuit Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, dicentem in ſancto Euangelio: Si of- *Mat. 5* feras munus tuum ad altare, & recorderis ꝙ frater tuus habet aliquid aduerſus te, dimitte munus tuum ante altare, & uade primum, & recõciliare fratri tuo & tũc ueniens, offer munus tuũ Et rurſus Petro prin- *Matt. 18.* cipi Apoſtolorum, cũ rogaſſet Dominum, Quoties, ſi peccauerit in me frater meus, dimittam ei? ſepties? Reſpondit Dominus: Non dico tibi, ſepties; ſed, ſeptuageſſepties me autem miſer ne ſemel quidem uolui cõdonare fratri ſuo, & maximè petenti ueniã & rogauti. Et Dñs quidẽ noſter & Deus iuſſit ex animo condonare unicuique & dimiſſo munere, quod Deo eſt offerendum, currere ad reconciliationem. Ille uerò ne ſummis quidem labijs condonauit ei, quem pœnitebat, nec in animum induxit, ut ei roganti remitteret, ſed clauſit uiſcera ſua à fratre ſuo, preterea clauſæ ſunt ei fores regni cælorum, & receſſit ab eo gratia diuini & uiuifici ſpiritus, & perdidit magnam, precioſam, & glorioſam coronam martyrij. Quam- *Odiũ ſummè uitãdũ.* obrem, ò dilecti, nos quoq; diligenter caueamus ab hac diabolica operatione, odij, inquam, & iniuriæ accepit recordatione, ut noſtrorum quoque peccatorũ detur nobis remiſſio à Domino Ieſu Chriſto conuenıẽter ei quod dicitur: Dimitte nobis debita noſtra, *Mat. 6* ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Fidelis eſt enim qui promiſit.

Beatus aũt Nicephorus poſtquàm uidit tranſgreſſum eſſe Sapricium, magna uoce dicit lictoribus: Ego ſum Chriſtianus, & credo in nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, quem iſte negauit. Me ergo iam pro ipſo ferite. Lictores uerò non auſi ſunt eum ferire abſque iuſſu Præſidis. mirati ſunt autem oẽs, ꝙ ſe ita ad mortem tradiderit. Libere enim dicebat: Sum Chriſtianus,, & dijs ueſtris nõ ſacrifico. Vnus aũt ex lictoribus currens, renunciauit Præſidi, dicens: Sapricius quidem pollicetur ſe dijs ſacrificaturum, eſt uerò illic quidam alius qui uult mori propter eum, qui dicitur Chriſtus, clamans & dicẽs liberè: Chriſtianus ſũ & dijs ueſtris non ſacrifico, nec obedio edictis Imperatorum. Poſtquàm hæc aũt audijt præſes, in eum tulit ſententia, dicens: Si non ſacrificat dijs immortalibus, prout iuſſerunt Imperatores, iubeo eum mori gladio. Sapricium uerò ſinite abire. Tunc accipientes ſanctum Nicephorum, eum capite truncarunt, ut *Nicephorus accipit coronã Sapricij.* Præſes iuſſerat, nono menſis Februarij, & ſic conſummatus fuit in Chriſto ſanctus martyr Chriſti Nicephorus, & aſcendit in cælos coronatus, per fidem in Chriſtum, charitatemquè & humilitatem. Quoniam enim propenſus fuit ad charitatem & humilitatem, ideo fuit redimitus corona martyrij, & dignatus eſt referri in numerum martyrum: Ad laudem & gloriam magni Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. ANSBERTI EPISCOpi Rothomagenſis, ab Angrado Monacho ſcripta, & dedicata Hilberto Abbati Fontanellenſi.

EO tempore quo ſceptra regni *Feb. 9.* Francorum gubernabat Clotarius filius Clodouei regis & Balthildis reginæ unà cum germanis ſuis uidelicet Childerico & Theodorico, ſanctæ recordationis eccleſiæ Rothomagenſis antiſtes Anſbertus, uirtutibus clarus, ac ſacerdotio dign9, à patre Siuuino, & pago Veliocaſſino patrimonioq;, uocabulo Calcegio, nobili *Gen9 et patria Anſberti.* erat ortus genere. Sed repudiato ſtẽmate patrũ, mox ut ualuit, ſola cõditoris paternitate elegit cẽſeri. Deniq; præfatus genitor ipſius ſub prædictis regibus militauit, & uitæ præſentis cũctis mortalibus cõmune debitũ ſoluit. Sed hanc terrenę dignitatis originẽ & patrum gloriam in beato uiro nõ neceſſe enumerare, cũ oĩs ei gloria de amore ueritatis & cõtẽptu fuerit mũdi. Nã nobilitatẽ ſui generis in pueritiæ æuo *Traditur literarum ſtudijs.* iã quaſi faſtidiẽs, & ſolius Chriſti deſiderio anhelãs cũctos ſuperuacuos horrebat honores. Tradit̃ deinde à parentibus magiſtris ſtrenuis, literis erudiendus.

Eruditur

Fruditur ſine aliqua ſuorum inſtantia. fuerat nanque in eo dulcis infantia, modeſta pueritia, grauis adoleſcentia. Qui cum adultus, pubertatis excederet annos, ſecularis eius pater, ut unicum eum diligens, uenationibus eum occupari, & dulcedine ſeculi armari cupiebat. Sed quo oblectabatur grandæuus pater, adoleſcens filius per omnia faſtidiebat.

His diebus quidā illuſtris, Rotbertus nomine, generoſa ex ſtirpe proditus, gerulus fuerat annuli regis Clotarij. Cuius filiam * religioſiſſimam ac nobiliſſimam Angadriſinam prædictus illuſtris Siuuinus à prælato inclyto Rotberto expetijt, uolens eam ſuo iuueni filio Ansberto ſociari. Nec mora, præbens aſſenſum eius petitioni prædictus illuſtris Rotbertus, conſtituto die, caſto iuueni caſta deſpondetur & puella. Denique ambo integritatem mentis & corporis caſtè ſeruare cupientes, omnipotentem deprecabantur Dominum, ut uoluptatum uenena à cordibus eorum dignaretur repellere. Deinde orante beata Angadriſina uirgine, ut ſpecioſitas illius in deformitatem uerteretur, ilicò Dominus preces eius exaudiuit. Nam facies illius ita exulcerata ac immundiſſima lepra cooperta mox apparuit, ut à conſortijs hominum, quicunque eam uidiſſet, extemplo ſegregandam decerneret. Medicorum deinde concurrit frequentia iuſſu genitoris, ut ſoboli charæ ſi quiuiſſent opitulari medelis, collatis præmijs, digni munerarentur. Sed quantò inſtantius huic operi inſiſtebant, tanto Chriſti ſponſa deformior ulceroſiorque apparebat. Tum pater diuinitus circa ſuam ſobolem hoc fieri intelligens, inquirebat ab ea, utrum in uirginitatis uoto uitam elegiſſet definire. Opto, inquit, mi genitor, & totis niſibus exuro altiſſimi pietatem, ut continentiæ & pudicitiæ, non effrenatæ luxuriæ, effici merear famula. Nam Chriſtus, quem concupiui ſpōſum, ipſe mihi hāc corporis infert moleſtiam, ut animæ tribuat nitorem. Qui mihi cuſtos erit perpetuus, & in uirginitatis propoſito concedet perſeuerare perenniter. Delectat hæc uita præſens, pater pie, ſed decipit: quia omne quod in mundo eſt, uanitas eſt & cōcupiſcentia oculorum, & mundus tranſit, & concupiſcentia eius. Qui autem fecerit uoluntatem Dei, manet inæternum: ſicut & Dominus manet inæternum. Hæc audiens pater, illuſtrem accerſiuit Siuuinum, & quæ circa præfatam ſuam ſobolem geſta erāt, lucide pandit. Ad hæc Siuuinus reſpondit; Voluntatem Domini in omnibus ſequi oportet, neque eius nutui ullo modo contraire uelle: cuius iudicia licet ſint occulta, ſemper tamen iuſta. Vocatus quoque aſfuit & beatus Ansbertus ubi diſſociabilem condit libellum, ut ſancta uirgo Angadriſina, non ſua, ſed Domini uocaretur ſponſa. Hoc facto, ad Rothomagum urbem ſancto Antiſtiti dirigitur Audoeno, ut eius benedictione percepta, & ſacro uelamine operta, in uirginitatis propoſito conſecrari mereretur. Quo patrato, priſtinæ pulchritudini & ſpeciei eleganti extēplo eſt reddita, ita ut cuncti audientes dicerent, quia eam Chriſtus ſibi ſponſam elegiſſet perennem.

** generoſiſſimam.*

Deſpōdetur ei nobilis puella.

Nota præcerta illuſtris uirginis.

1. Io. 2.

Sponſa Anſberti, fit Xpi ſponſa ī cœnobio.

Sequenti quoque tempore ſancta gubernatrix efficitur cœnobij, quod eſt ſitum in pago Belluuacenſi, prope muros urbis Bellouaci. Genitor quoque huius ſanctæ uirginis, illuſtris Rotbertus, & frater eius Altbertus, auunculi erant ſancti patris Lantberti ſucceſſoris in ordine regiminis beati Vuandregiſili, originem ducentes ex territorio Taruanenſi. Ex quibus præfatus Altbertus ſub prædicto abbate Lantberto ſequenti tempore in Fontanella monaſterio monachus efficitur.

Auunculi S. Lantberti, poſtea epiſcopi

Poſt hæc uir Domini Ansbertus in aulam regis, licet nolens, à genitore perductus, ſicut erat acumine ingenij clarus, cœpit eſſe alicuius ſcriba doctus, conditorque regalium priuilegiorum, & gerulus annuli regalis, quo eadem ſignabantur priuilegia. Vbi poſitus, piæ doctrinę atque humilitatis exemplis ad Dominium ſe conuertens, ſeculum relinquere, & ad monaſteria declinare curabat. Atque ita in Laico adhuc habitu conſtitutus, prædicatione ſancta & ſapientiæ doctrina plures exhortando, inuitabat ad præmia felicitatis æternæ. ac ſic quotidie in Domino proficiēs atque ſuccreſcens, gratiam ſibi à Chriſto collatā augmentare curabat. Cum uerò coram rege & principibus conſueto more diuerſa muſicæ artis inſtrumenta in chordis & tibijs audiret perſonantia, aiebat ſibi: O bone conditor, quale erit te diligentibus cāticum indeficiens in cęleſtibus audire angelorum, quamq; ſuaue ac delectabile ſanctorū choris concinentibus, & laudes tibi creatori indeficienter perſonantibus, ſi tantam mortalibus præbes induſtriam, ut peritia artis ac ſuauitas cantilenæ prouocent animos audientium, ut te Deum creatorem omnium deuotè collaudent? Addebatque: Laudate Dominum omnes fideles in tympano & choro, laudate eum in chordis & organo, &c. uſque ad finem Pſalmi.

Lugdunenſ.

Anſbertus fit magnus in aula.

Pſ. 150

Denique in aula regis manens, etiam euangelij nō immemor, ubi ait, Niſi quis reliquerit omnia, nō poteſt meus eſſe diſcipulus, Deo prouidente, & ſibi inſpirante, elegit militiam relinquere terrenam, & cæleſti regi militare. Tunc igne diuini amoris accenſus, ac ſancti ſpiritus lumine perfuſus, à palatio egreſſus, nulliſque ſodalium ac ſibi famulantium confiteri nolens ſuam uoluntatem, arripuit iter, quod ad prouinciam ducit Rothomagenſem, peruenitque ad Fontanellam cœnobium, ſitum in territorio Rothomagenſi, ſuper magnum fluuium Sequanæ, ubi ſacerdos Domini clarus Vuandregiſilus monaſterium conſtruxerat, atque eum magna monachorum cohorte, ſub ſanctæ regulæ iugo laudabilem ducebat uitam. Cum uerò in eodem monaſterio, iubente uiro ſancto, ſecūdum ordinem monaſticum in hoſpitio fuiſſet receptus, cœpit miniſtrum humiliter implorare, quatenus ſancti monaſterij patrem mereretur uidere. Et cum miniſtri pio patri imperata nunciaſſent, tandē præfatum elegantem iuuenem in præſentiam ſui adduci fecit. Tum humi proſtratus, Chriſtumque in tanto patre manentem humiliter adorans, poſtulabat ab eo monachum ſe fieri. Nam corpore & mente ſeculo ſe renunciaturum aiebat, comamque capitis ſui in Chriſti amore ut iuberet deponi, obnixè flagitabat. Audiens autem uenerandus pater ſanctam & Deo dignam eius pullulationem, inducias conſulendi ſuper hoc dicebat habere ſe uelle, ut ſicut apoſtolica & monaſtica docet regula, ſciret ad quod uenerat. Quibus expletis, ſpiritalium fratrum conſilia ſuſcipiens inclytus pater, pia eius uota, ueluti pullulauerat impleuit, clericatuſque habitu decoratum reddiderunt.

Lu. 14

Relicta clā aula, confert ſe ad monaſterium.

Mutat habitū.

Sicque ex eo tempore cœpit ipſe uir Dei amore ſanctarum ſcripturarum legendo feruere, aſſidueque dulciſſimos earū fructus intelligendo carpere. Cumque acumen ingenij in præfato iuuene beatus pater Vuandregiſilus pollere cerneret, diuerſorum uoluminum copiam concitè ei tribui iuſſit. Quæ cum ſedulè legendo percurreret, cuiuſdam ſancti patris ſententiam reperit ſcriptam, continentem hunc modum: Monachus uiuat in monaſterio ſub unius diſciplina patris, conſortioque multorum, ut ab alio diſcat humilitatem, ab alio patientiam. Hæc & cætera legendo percurrens, oculoſquè lachrymarum imbre perfundens, tractare attentiſſimè cępit, qualiter hæc operando ualeret implere. Primò quidem cuſtodem

Hieronym. Epiſtola 4. ad Ruſticū monacum.

omnium

omnium uirtutum humilitatem in corde ſuo ſtuduit fundamentum iacere, imitans illum, qui ait: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Et ita Chri-
Matt. 11. ſti iugo ſuaui & oneri eius leui deuota ſubmittēs col la, factus eſt in cœtu monachorum euoctis humilior, omnibusquè obediens, uigilijs frequens, orationibus aſſiduus, ſpiritu feruens, ſpe gaudens, Domino ſine intermiſſione ſeruiens, Cui etiam data erat ex compunctione cordis per infuſionem ſpiritusſancti effuſio lachrymarum. Et cū ante uigiliarum horas conſurgens, precibus deuotis incumbens laſſeſceret, ſigno tacto ad excitandos fratres, quo laudes Do mini decantarent, in conuentu orationis prior omnibus ſe præſentabat, in hoc etiam, ſicut & in cæteris actibus, immitabilem monachis niam demonſtrans, ita ut uir Dei, qui regiminis præ erat loci, multos obiurgando corriperet, & eorum puſillanimitatem redargueret, pro eo quod præfatus iuuenis nuper conuerſus, in Dei, opere & obſeruatione legis eos præueniret. Et cœpit charius diligere, ſicut monaſtica docet norma, uirtore religionis deuotè pollentē, omnibus modis diligendum. Quadam nanque die in conuentu omnium monachorum, præclarum Domini ſacerdotem Vuandregiſilum humiliter exorabat, ut licitum ſibi foret in opere manuum quotidia no cum licentia patris extra ſolitum fratrum opus inſiſtere, ut ſua mortificaret membra, quæ erant ſibi obſtantia ſuper terram. Hæc eo implorante, gratias omnipotenti Deo fratres agentes, admirabantur ſuper eius Deo digna deuotione. Cumque à patre ſpiritali, quod petierat, ſibi indultum gauderet, cœpit poſtulata cum magna implere deuotione.

Præclara de ſe præbet exēpla.

Quodā enim tempore à climate meridiano, diſtātem à præfato cœnobio paſſus ferè quingentos, hortatu eiuſdem uiri Dei, beatus Vuandregiſilus uineā plantare & excolere cœpit. Quo in loco præ fatus uir Domini Anſbertus, dum una cum fratribus operaretur, Theodoricus adoleſcēs, futurus rex, uenatibus, ut ſibi gentilitium erat, inſiſtens, ad prætatum Dei hominem acceſſit, quia nouerat eum prudentem do ctrina, humilem cultu, ſanctiſſimum imitatione. Nā à ſancto pontifice Audoeno Rothomagenſis eccleſiæ, iam fuerat presbyter conſecratus. Quem idē homo Chriſti, & ſancta benedictione muniuit, & ſacerdotali authoritate de plurimis ſanctæ doctrinæ hortamentis inſtruxit, inſuper & regem eum futurum eſſe prædixit. Quo negante id futurum eſſe, reſpondit uir Dei: Scias, quia bonore regni ſublimaberis, ſed noueris te multa aduerſa in regno perpeſſurum, ſicque laborioſiſſimè triumphum de hoſtibus tuis adepturum. Quod poſteà rei probauit euentus. Ad hæc adoleſcens intulit. Theodoricus: Si pia omnipotentis Dei ordinatio me in culmine dominantem conſtituerit regni, opto te dignum Deo fieri antiſtitem, ut perpetua ſanctaque doctrina creſcat Eccleſia fidelium. Cumque ſacerdos indignum ſe tanto onere ferendo diceret, ipſumque ex ſucceſſione hæreditaria regni faſtigia amplius conſcendere debere intimaret, & ille adhuc dubitans permaneret, adieci uir ſanctus: In hoc noueris meis fidem accommodandam uerbis, ſi hodiè hyemali tempore locus, in quo tabernaculum conſiſtit, qui nunc tritus ob ueſtigia cal cantium uidetur, uiridem produxerit herbam, ſicq; iuxta ueſtigiam eiuſdem tentorij, cæteris agri partibus uiridior maneat in æuum. Quod ita ſecundum ſermonem hominis Dei eueniſſe, omnibus illo adnentantibus indicium eſt, ita ut uſque ad hanc diem locus ille uiridior reliqua agri parte appareat, in mo dum tentorij ibi quondā fixi, ſiue hyemali, ſiue æſtiuo tempore. O magna & inclyta iſtius ſancti gloria,

Anſbertus pdicit Theodorico adoleſcenti, il lum re gē eſſe futurū.

Locus perpetuò uirens.

cuius laudabile meritum tali noluit omnipotens, ſigno demonſtrare: ut qui ueluti palma in domo Chriſti florebat, tali præſagio uirtutis manifeſtaretur populis. Et cum prædictus uir Dei ab opere maoiuum paululum uacaſſet, paruiſſimo refocillatus ſomno, rurſum meditationi diuinæ omni conatu erat inſiſteos. Cuniquè rantæ humilitatis atque obedientiæ ſeu deuotionis lumine radiaret, ueræ charitatis feruor omnium circa illum corda inflammauerat, ut miro à cunctis neo erar etur affectu. Ipſe uerò ſemper ardens deſiderio futuræ gloriæ, indeficiens erat in opere Domini.

Ergo operepræcium uidetur nunc narrare, qualiter uir ſanctus in regiminis loco ſubrogatus & conſtitutus ſit. Denique cum inclytus Domini ſacerdos Vuandregiſilus per uiginti ferè annorum ſpatia hoc cœnobium à primo ædificationis die in regimine te nuiſſet, iamquè foret in decrepita ætate poſitus, ante tranſitus ſui ex hac uita diem languore correptus, ad extrema peruenit. Interrogatque cum lachryma bili uoce uniuerſum agmen monachorum, quem ex ſemetipſis eligerent rectorem. Quibus fertur tale reddidiſſe eloquium: Duo ſunt in præſentia noſtra, chariſſimi filij mei. hos ſubrogatè rectores. Meumquè fragilem receſſum precibus ueſtris protegite, atque me arum admonitionum ſemper memnerote. Chriſto, ſummo paſtori, ueſtri hodiè curam committo, qui uos uſque in finem perenni tutela conſeruet. Quo in cæleſtis regni ſocietatem ab angelicis choris ſuſcepto, omnis cæterua monachorum, Chriſti Domini exorat pietatem, triduanom celebrans ieiuniom. Quo expleto, iubēte Deo, eligit famulum Domini Lantbertum, religione præclarum & genere nobilem, ex territorio Taruanenſi ortum, cuius genitor Erlebertus uocabatur, qui plurima prædia prædicto loco Fontanellenſi in eadem Taruanenſi re gione felici munere largitus eſt. Erat autem idē uenerandus pater Lantbertus charitate plenus, pudicitia ſuperemioens, fide firmus, conſilijs promtus, in bonitate laudabilis, in coloquijs affabilis, uultu & ſtatura decorus, uenerandus omnibus, & in Chriſti religione feruens: Et inſpirante gratia diuinæ charitatis, beatum Chriſti famulum Ansbertum idē uenerabilis pater uenerabatur ut patrem, diligebat ut filium. Eratquè eis in Domino cor unum, & anima una. Is autem, qui regiminis ſuſceperat curam, ac cō ſulta ſancti patris Anſberti, in tractando gregē Chri ſti ſecūdū normā patrū ſanctorū, ſtrenuè cuncta atq; irreprahenſibiliter gerebat. Quorū exēplis præ actio nis ac uerborum ſedulis exhortationibus plurimi excitati, carpebant itinera ſanctæ conuerſationis.

Vuandregiſilus obdormit in Domino.

Lantbertus ſucceſſit Vuādregiſilo.

Lantberti uirtutes.

Huic uenerando patri Lantberto Theodoricus rex, filius Clodouei regis & Balthildæ reginæ, largitus eſt patrimonium aliquod, cuius eſt uocabulum Duſera, quod ſitum erat ultra fluuium Rhodanum in regione, quæ propriè uocatur Prouincia, eo uidelicet modo, ut hoc prædium monachis in cœnobio Fontanellæ morantibus luminaria miniſtraret in eccleſia, in oleo & cæteris huius rei neceſſarijs. In quo loco prædictus pater egregium condidit cœnobiū monachorum, directis ex cœnobio Fontanella monachis, qui illud laudabile opus diligenter executi ſunt. Et de prædio paruo magnū hactenus extat monaſterium monachorū, & in illa regione ab alijs præcipuū. Quod per multa annorum curricula ditioni præfati monaſterij Fontanellenſis ſubiectum erat, donec diuiſione regni, & diſcordia principum, & incurſionem neſandæ gentis Agarenorum, cum alijs uenerabilibus locis aliquanto depopulatum tēpore, finem ſubiectionis fecit.

Duſura attribuitur monaſterio Fontanel.

Sub

Sub huius etiam regimine, beatus Ermelandus ex prædicto monaſterio Fontanella, rogante uenerabili pontifice Paſchario Nemetenſis urbis, in eandē regionem Nemetenſem ab ipſo patre Lantberto directus, in quandam inſulam aluei Ligeris, quæ uocabatur Antrum, iuxta nominis eiuſdem proprietatem monachorum uenerabile ædificauit cœnobiū. In cuius largitione prædictus antiſtes Paſcharius ſtatuit, ut poſt deceſſum eiuſdem uenerandi patris Ermelandi, ea monaſterio Fontanella per cuncta ſuccedentia tempora ſibi inſtituant rectores, uniuerſi præfati loci habitatores, uelut largitiones eiuſdem loci, quæ adhuc in præfato monaſterio Fontanella ſeruantur, apertiſſimè declarant.

Monaſteriū ab Ermelando conſtructū.

Prædicto etiam patre Lantberto regimen loci tenente, beatus Chriſti pontifex Erenbertus Toloſæ urbis, & ſanctus presbyter Condedus & anachoreta Britannia inſula ortus, in prædicto monaſterio Fontanella Deo dignum & nomen aſſumpſerunt & habitum. Plurima enim de tanto patre, niſi ad aliam feſtinaſſemus, Deo digna & loco utilia, per eum & ſub eius regimine geſta, dici poterant, quæ in eius geſtis olim plenius memoriæ tradidimus poſteris intimanda.

Erenbertus Epiſcopus & Cōded⁹ presbyter petūt monaſterium.

Quo uerò ordine in Lugduno, celeberrima urbe Galliæ, pontifex ſit ſubrogatus, breui ſermone narrabimus. Defuncto igitur ſācto Geneſio, præſule eiuſdem urbis, cuius Deo dignam uitam laudabilia commendant geſta, ilico pius rex Theodoricus & inclytus princeps Pipinus, Anſegiſi filius, conſobrinus uidelicet beati patris Vuandregiſili, cum proceribus palatij ſalubre agentes conſilium, diuina utiquè prouidente iuſſione, in præfata urbe cum unanimi eiuſdem regionis populi uoto, eiuſdem urbis eum conſtituerunt antiſtitem. Sed cum diu, humilitate nimia renitens, nollet ſuſcipere, regali iuſſione & ſacerdotali electione compulſus, præfatæ metropoleos urbis ordinatur pontifex. Sicquè ad eandem prouinciā cum honore ſacerdotij ſui condigno directus, humilitatis ac ſanctæ prædicationis piæque actionis exēplis, gregem Chriſti ſedulo moderamine irrepræhēſibiliter rexit. Ibique à Domino uocatus, uinculis terrenæ corruptionis exutus, ad ſupernæ ciuitatis gaudia feliciter migrauit.

Lantbertus nolēs fit Epiſcop⁹ Lugdunenſis.

In prædicto uerò cœnobio Fontanella, poſt receſſum ſancti pontificis Lantberti, diuino nutu iuuante, unanimes eiuſdem congregationis monachi beatum Anſbertum ſibi elegerunt præeſſe rectorem. Ipſe autem poſt ſuſceptam regiminis curam, aſſiduè meditabatur, quale ſuſcepiſſet onus, uidelicet cōmiſſi a Domino gregis regere animas, & multorum ſeruire motibus. Et quia erat apprimè ſanctarum ſcripturarum ſcientia imbutus, commiſſo ſibi gregi indeſinenter erogabat pabula æternæ uiriditatis, uerbis & actibus itinera monſtrans ſanctæ conuerſationis. Erat enim ſicut cæteris prælatus, ita cunctis humilior. In ueſtitu uilis in cibo mediocris: Abſtinentiæ iugi deditus, pudicitia ornatiſſimus, hilaritate cordis & corporis clarus, patientiæ uirtute ac charitatis obſequio, eleemoſynarumque largitionibus abūdantiſſimè cumulatus. His uirtutum ſanctarum operibus adornatus, in medio fratrum ueluti lampas refulgebat accenſa. Quadam nanque die, cum more ſolito edicta legis diuinæ in conuentu omnium recitaret, ita ex affluentia eloquiorum illius nimio charitatis ardore reddita ſunt audientium corda flammiuoma, ut plurimi ex illis ad lachrymas compulſi, immenſas omnipotenti Deo gratias redderent, dicētes: Benedictus Deus, qui talem non noſtri merito, ſed ſuæ pietatis intuitu dedit nobis rectorem. Diligebatur enim à cunctis, ut uerus pater, & ipſi ab eo, ſicuti deuoti filij. Ipſe autē ſtudebat ſemper plus amari quā timeri, & peruigili cura in animabus ſaluandis animum defigere. Cum igitur eiuſdem beati uiri prærogatiua meritorum longius clareſceret, cōfluebant paſſim ad eum plurimi, ſaluationis ſuæ ſalubria expetentes conſilia. Et quoniam ſacerdotij dignitate fulgebat, confluentium ad ſe confeſſiones ſuſcipiebat, monita eis ſalutis impertiens, quomodo ſalui eſſe poſſent, & uias iuſtitiæ ſine defectu alicuius tædij immobiliter retinerent. Cuius doctrina & exhortationibus plurimi corroborati munitique, ad conuerſionis feſtinantes gratiam, plurima deferebant dona in ſpeciebus diuerſis precioſorum metallorum, ſed & poſſeſſionum prædia nonnulla, in diuerſis ſita territorijs, quæ cuncta curioſus lector, inſpectis teſtamentis ſeu largitionibus eorundem fidelium, facilè reperiet. Quæ etiam, ut multis liquido patet, multimodam millenarij numeri effecerunt ſummam. Erat enim ſecundum Deum religionis ſanctitate omnimodis ornatus, in ſeculi quoque aſtutia prudēs, eiusquè bonitatis ac religionis opinio longe lateque laudabilis, immò imitabilis ubiquè percucurrit.

Anſbertus præficitur monaſterio Fontanellēſi.

Amari mauult q̃ timeri.

Multa conferūtur monaſterio Fontanel.

In præfato nāq; uenerabili Fōtanellēſi monaſterio, inter felicia bonitatis ſuæ geſta ēt xenodochiū imbecilliū ac decrepitorū pauperū, inſtar duodeni Apoſtolici numeri, cōſtituit, deputatis eiſdē rebus, quæ ſufficiērer præberēt alimoniā. Alias quoq; duas conſtituit in eodē monaſterio pauperū Chriſti debiliū manſiones, quos in octonario ex multis ſacrato numero, ſingulatim octonos habitare fecit. Quibus ſine indigentia quotidianum largiri uictum perenniter cenſuit. Horum uacatio nulla erat alia, niſi horis conſtitutis diurnis nocturniſue, in domo Domini reſidere, orationi ac uacationi diuinę deuotè inſiſtere, ac tempore ſancti ſacrificij pro ſalute & ſaluatione populi Chriſtiani, Eccleſiaque catholica ubiquè diffuſa uictimam ſalutarem offerre. O magna & inclyta iſtius ſancti patris opera, quæ non tantum uerbis uolant, quantum uirtutibus conſtant.

Aedificia & beneficia in pauperes collata.

Sed his interim omiſſis, nunc iuuante ſupernæ pietatis gratia, narrare aggredior, qualiter idem uir uenerandus pontificatus conſcenderit gradū. His enim diebus contigit, ut beatus Audoenus, Rothomagenſis urbis pōtifex, plenus uirtutibus & ſanctis actibus, à Domino uocatus, migraret è mundo feliciter. In cuius exequijs beatus pater Anſbertus, unà cum aliquibus monachorum ſuorum, clericorumquè ac ſacerdotum Chriſti cohorte plurima affuit. Qui uigilias eius ſacræ depoſitionis ſolenniter celebrantes, dignis exequiarum honorarunt debita ſeruitute obſequijs. Poſt cuius ſacrum tranſitum, ne eccleſia de paſtore amiſſo iacturam pateretur, cuncti Rothomagenſis urbis ciues, miſſa petitione ad Theodoricum glorioſum regem, cum eius permiſſu & authoritate, beatum Anſbertum ſibi elegerunt conſecrari antiſtitem. Quorum electioni congaudens rex, quoniam in eodē ſancto patre ſapientiam affatim redundare & religionem pollere cognouerat ilico eorum annuens petitionis electioni, exemplo legatos dirigit, qui eundem Chriſti famulum regias perducerent ad ædes. Nec mora, legati ad beatum patrem Anſbertū peruenientes, mandata regis pandunt, ad aulam regiam ire compellunt. Morabatur enim præfactus rex in uilla Clypiaco, quæ ſita eſt in Pariſiaco territorio, ubi conuentum magnum populorum habens, de utilitate ac tutela regni tractabat, ut ad eius cōſultum, ueluti agere conſueuerat, (nam confeſſor illius erat) de regni negocijs tractaret. Sed cum ſupradictus uir Dei hoc audiuiſſet, ilicò agnouit, non aliud iſta euo-

S. Audoenus obitus.

catione

cation e fieri , niſi electioni ciuium Rotbomagenſium in ipſo, regem aſſenſum præbere uelle. Ferrur etiam legatis regis reſpondiſſe caoſa eximiæ humilitatis,indignum ſe fore officio curæ paſtoralis. Qui feſlinanter retulerunt regi, nunciando quale reſponſum acceperant. Secuodo quoque ad eū mittens rea, callidè intolit , nullo modo contra ſuam uolūtatem, pòſtquam unà loquerentor , ſuper ordioe pontificatus agere ſe oelle. At ille,ut erat ſanctæ ſimplicitatis ſapientia plenus , ad eundem regem ire deliberauit. Tūc eligētibus ciuibus præfatæ urbis metropoleos, cum unanimi ooto ſanctorum ſacerdotum , regis & principum eligetur, trahitur, atq; in eodem palatio à S. Lantberto Archiepiſcopo ſedis Lugdunenſis, alijsquè ſanctis præſulibus , qui ad hoc generale placitum conueoeraot , io pontificem cooſecratur eccleſiæ Rothomagenſis , diuina utique prouidente ordi uatione,ut qui in paucis fidelis extiterat, ſupra multa à Dño conſtitutus , abundantom daret ſuæ iu tempore familiæ tritici menſuram.

Anſbertus. regis cōfeſſari⁹.

Conſecratur pōtifex eccleſiæ Rothomagenſis.

Luc. 12

Deinde in pontificatus honore & onere ſublimatus,cępit opere ſanctitatis amplius clareſcere , prædicationis lumine ubique radiare , & uelut lucerna accenſa,non iam ſub modio, ſed ſuper candelabrum poſita,errorum tenebris depulſis,uiam ueritatis cuoctis mouſtrare , pietatis & miſericordiæ erga omnes operam dare , pauperum indeſinenrer curam agere, uiduarum & pupillorum cauſas defendere, peregrinorom & hoſpitum ſuſceptionibus magnopere ſtudere, eleemoſynarum diſtribotionē largiter & hilarirer cunctis adminiſtrare. Hæc & his ſimilia eaempla ſobiectæ ſibi plebi indeſinenter feſlinaoit monſtrare . Floruit enim ſub ipſo Chriſti eccleſia , ſicut monaſterium aore floruerat. Creuit gratijs,decreuit metallis. Aliouando enim ingrediens locum, ubi eccleſiæ theſauri reconditi erant , ipſos ſibi iuſsit præſentari & aliqua diſtribui,plurima reſeruans,ut eleemoſynæ pia largitio è ſinu ſanctæ matris eccleſiæ cū pietatis fructu benigne procederet.Nam quæ ocioſè diu congeſta fuerant,ad reprimendam famis ualidæ penuriam,quiuæ tunc populos oodiqoè grauiter premebat , dignis tandem indigentiū uſibus deputauit, & dudum defunctis theſauros ſuos miſit. Alieni temporis uita, deſpenſationē fecit ſuam . Contigit enim tunc pauperum turbā præ foribus conclamare, eleemoſynā peteodo.Quibus ille auditis, ac reminiſcens diuinæ ſenteotiæ diceutis:Qui obturat aores ſuas ad clamorem pauperis,& ipſe clamabit,& non exaudietur:largiter eis eleemoſynam tribuit , cunctosq; gaudentes redire fecit ad propria.Sicque poſtmodū cum in ſede orbis ſuæ Miſſarum ſoleonia ſolenniter celebraret , populi diœceſis ſuæ undique ad eum conflu xerant,uirorum ac mulierum multitudo magna. Lecta autem ſancti euangelij lectione, conuerſus ad populom,multa cœpit eis ueotura prædicere , aduerſa ſimul & proſpera eſſe cauenda,& ut oe unum frangeret,nec alterū extolleret. Aeternæ felicitatis præmia, auida inteutione eſſe quæreoda commoouit. Et com multa eis præſentia ac futora per illuſtrationem ſancti ſpiritus prænunciaret,ex tam excellenti prædicationis gratia ſibi data, omnes compuncti & igne diuini amoris ſuccenſi,ad pœnitentiā agendam ,& cætera bonorum operom exercitia peragenda accenſi ſunt,grates omnimodas ageutes ſummo omniū boaorū largitori,qui talem eis non ſui merito,ſed propria pietate conceſſerat doctorem, ut eorum tempe rares multiformiter mœrorem de eo, qoē nuper corporali uiſu amiſerant,paſtore.Et quia cuncta gaudebat eccleſia ſuper pio paſtore , urbs congratulabatur egregio prædicatori , & patria omnis exultabat magnificè iu tam ſapieute ac prudente conſiliario. Expletis autem Miſſarum ſolenuijs, cunctos ciues,nobiles uidelicet & ignobiles , introduci iuſsit ad præparata conuiuia. Vbi cum ordinatè & diſpoſitè feciſſet omnes diſcumbere , ipſe ad menſam pauperum reſedit,imitans illum , qui cum eſſet diues, propter nos pauper factus eſt,qui etiam io retributione iuſtorum dicturum ſe eſſe promiſit:Quandiu feciſtis uni de mioimis his meis,mihi feciſtis . O quàm præclarum pōtificem , qui ſuæ familiæ duplicem dabat alimoniam qootidiè,cum & corpora replebat cibo terreno, animasque reficiebat uerbo diuino.

Pro. 21

Multa uētura prædicit populo in cōcione

2. Co. 8

Matt. 25.

Cum oerò pro ſalute animarum attentiſſimè uigilaret,etiam archidiaconos coouocans,de prædicatione populorum,& eccleſiarum reſtauratione & bonore,maaimam gerere curam ſedulè commonebat.Cēſus etiam , qui de uicis publicis canonico ordine ad partem pontificis perſolui cooſueuerant, gratuita benignitate in reſtauratiooibus eccleſiarum beoigniſſimè presbyteris indulſit earuodem Dei ædiom. Studebat enim amore potius regere, quā terrore dominari. Deniquè ut primum pontificali potitos eſt gradu,prima ei cora concordię fuit , & præcipuus labor fraternam dilectionem inuiolabilem cuſtodiri . Iam uerò illam ſuam profluam in omnes charitatem, nulla uoquàm ad plenum effari ualet lingua.

Cōcordia & charitatis quā fuerit ſtudioſus.

Ioterea dum multimodam eius io omoes gratiam memoro,etiam ſuper Foutanellenſis cœnobij ſancta monachorom congregatione quantam ſolicitudinē & peruigilem curam indefinenter habuerit,teſtatur inter reliqua prærogatiuæ eius geſta , etiam priuilegij ſui authoritas, quam prædicti cœnobij habitatoribus ob Dei amorem & ſaoctorum reuerentiā ſumma deuotiuoe edidit. Deoique cum ſanctorum ſacerdotum & omnium ciuiom Rothomagenſiū electione & glorioſi regis Theodorici cooſenſu , in pootificem conſecratus fuiſſet , nimio dilectionis feruore, quem erga prædictum ueoerabile cœnobium ſemper habuerat,priuilegij ſui authoritatem eidem edidit,ut per ſuccedeutia tempora ſecondum ſancti patris Benedicti regulam,&,ut præcedeotium regum, Clodouei uidelicet & Clotarij, ſimulque Childerici & Theodorici priuilegiorum authoritates docent,ex ſemetipſis ſibi perennibus temporibus abbatem eligerent. In qua etiam iuſtæ alligationis uerbo præſentes futurosque,qui ibidem Domioo militaturi erāt, cōſtringit,ut ſicuti ſub eius regimioe,ita & deinceps & ipſi & poſteri eorum,ſecuodum regulam ſaocti patris Beoedicti fideliter Chriſto deſeruirent . Quòd ſi aliquaodo peccatis exigentibus aut negligentia paſtorali, à uia rectitudinis & obſeruatiooe regulæ ſancti Benedicti,in futuro deoiare cooarentur aut cogerentur,tuuc conuocatio ſauctorum ſacerdotum, reliquorumquè militum Chriſti unanimiter fieret , eorumquè per cōſilium io priſtinum reducereotur ſtatum. Si uerò hac pootificali authoritate poſtpoſita, qualibet cauillatiooe ſioiſtram elegiſſeot uitam ac coouerſatiooem teoere , ſub uinculo anathematis æternaliter ſe damnaodos ſcirent.

Ei⁹ ſtudiū erga Fontanellenſe cœnobiū.

Facta eſt autem hæc priuilegij authoritas ſub anoo Dominicæ incaroatioois ſexcenteſimo octogeſimoſecundo. Iodictiooe decima,qui erat aonus præfati glorioſi regis Theodorici tertiusdecimus,& præfati ueneraodi præſulis pootificatus annus quiotus, in Synodo generali , Rothomago urbe habita , ubi plurima Deo accepta & ſanctæ eccleſiæ utilitatibus profutura diſputata ſunt. Affuerunt quoque & ſancti pontifices,alijquè uenerabiles uiri, ab ipſo præcipuo præſule euocati,quorum ſubter tenentur nomina adſcripta , Ansbertus archiepiſcopus urbis Rothomagenſis,

Floruit anno Chriſti 682.

Synodus Rothomagenſis.

genſis, huic concilio præſui & ſubſcripſi. Radbertus epiſcopus. Regulus epiſcopus. Afradus epiſcopus Carnotenæ urbis. Autoaldus epiſcopus Pictanenſis urbis. Aquilinus epiſcopus Ebroicinæ urbis. Cadoenus epiſcopus, Arnonius epiſcopus, Saluius epiſcopus, Deſiderius epiſcopus, Fulcrannus epiſcopus, Iohannes epiſcopus, Vuillebertus epiſcopus, Gerebaldus epiſcopus Baiocaſſinæ urbis, Taurinus epiſcorpus Anoobertus epiſcopus Sagienſis urbis. Celſus abba, Audomarus abba, Scladio abba, Boſochindus abba, Genardus uicedomious glorioſus anrefati magni pōtificis. Ermentrannus, Ferrocinctus & Fortianus archidiaconi uenerandi. Aderat quoque presbyterorum reſidentium & diaconorum circunadſtantium magnus numerus. Roguomirus lector huius ſancti Concilij geſta, & hanc priuilegij authoritatem, ipſo ſancto pontifice iubente, recognouit & ſubſcripſit.

Confluentibus autem ad ſe poteſtatibus, feruentia Chriſti maodata, deuoto animo ſeruari ſemper hortabatur idem præſul uenerandus, magnasque Chriſto gratias agendas commonebat, qui morte & reſurrectione propria mortem noſtram ſpe reſurrectionis animanit, æternam uitam offerens, diſcuſſo æteroæ mortis horrore. Sicque uitam ſuadebat tenendam, ne uitæ extrema timerentur. Inter reliqua autem bonitatis ſuæ opera, quæ in epiſcopatu geſſit, qualiter etiam uenerabile ſancti antiſtitis Audoeni corpus Chriſto propitio in eminentiorem locum eccleſiæ. S. Petri, quæ ſita eſt in ſuburbano urbis Rotbomagenſis, tranſtulerit, narrare aggredimur. Cum itaque de diuerſis prouincijs plures congregaſſet artifices, condidit ſuper eius ſepulcrum ripam miræ magnitudinis, precioſis metallis auri argentique decoratam, gēmitque preciosis adornatam, ſicut uſque in præſens humano uiſui apparet. Conſtituta ergo die, in ſolennitate aſcenſionis Domini, ſacerdotum ac monachorum reliquorumque clericorum adunata multitudine, ipſum ſacrum corpus leuari fecit cum reuerentia magna & hymnorum laudibus clero perſonante atque in abſide præfati S. Petri apoſtoli eccleſiæ recondidit feliciter cum gaudio & honorificentia magna. Intererat autem in hoc ſancto conuentu, inter alios uiros uenerandos, etiam clariſſimus Genardus uicedominus, qui magna præparari fecit conuiuia, quia plebs innumera ad tam uenerandi præſulis traſlationem ſanctam undique conuenerat. Completis autem Miſſarum ſolennijs, præfatus Genardus cum niris nobilibus, iuſſu ſancti pontificis, ad conuiuandū reſedit, pontiſex uerò clarus Ansbertus more ſolito cum peregrinis & pauperibus diſcumbens, cum ipſis epulari gaudebat. Nam ipſa die miniſtri officium gerens, pauperibus & egenis obſequium in eorū tectione humiliter exhibebat. Erat enim iucunda facie hilarique uultu, quia miniſter eſſe meruerat pauperum, immò Chriſti Domini, qui illis, qui pauperibus benigne faciunt, præmia ſe largiturum promiſit æterna. Magna illi inter hæc aduenarum & hoſpitū cura. aderat præterea munifico animo par ſubſtātia, pari fide miniſtrata. Et non ſolum indigentibus alimoniam tribuebat ſufficienter, ſed etiam tegumenta corporum & numiſmata largiter offerebat. Hinc iam ex diuerſis regionibus diuerſarum perſonarum frequens ad eum concurſu erat, quos per ſe & per probatos uiros, & munere exhortationis, & benedictione pontificali Deo digna ditabat, & ſubſidia corporeæ neceſſitatis hilariter & ſine defectu tribuebat. Mirabantur enim plurimi, unde tam copioſa prodiret pij diſpenſatoris ſubſtantia. Nam etſi aliquando contigiſſet exhauriri diſpenſationis ſubſtantiam, fides tamen ſemper manſit ſolida. In prædicta uerò ſancti præſulis Audoeni tranſlationis ueneranda, omnes ciues propriæ urbis Rotbomagenſis, necnon & habitatores monaſteriorum circunadiacentium, clerici uidelicet ac ſanctimoniales, de dato ipſius præſulis uenerando ubertim refici meruerunt. Factaque eſt deinceps per ſuccedentia tempora in cōmemoratione beati pōtificis Audoeni illius urbis ciuibus hæc dies ſolenniter celebris. Ipſe autem egregiæ conuerſationis pontifex, ſemper reminiſcens plebis ſibi à Domino commiſſæ, frequenter iuxta miniſterium ſibi traditū parochias circumibat proprias, prædicationis ſanctæ rorem & piæ conuerſationis dulcedinem indeſinenter eorum inſtillando mentibus. Qui etiam ad hoc diuini miniſterij opus probatæ conuerſationis uiros ſemper ſecum retinebat, quorum iuuamine fultus, populum ſibi creditum æternæ uiſionis deduceret ad regnum. Sic unius prædicationis gratia diſpenſatores multos habebat.

Sed humani generis hoſtis, æmulus ſemp bonorū, cuius inuidia mors propinata eſt homini, calidiſſima egit arte, ut uir ſplendidus mundo, ſplendidior in Chriſto, propria priuaretur pontificali ſede, eſſetq; detrimentum plebis, ablatio tanti paſtoris. Nam cū inter principes Francorum ſæua eſſet exorta diſcordia, ob multiformem regni diuiſionem, callidus humani generis hoſtis malignorum contra Dei famulum ſæuire fecit inuidiam, qui Pipino principi fraudulenter ſuggererent, præfatum uirum ſanctū aduerſus eum contraria tractaſſe conſilia. Decedente enim de ordine principatus Vuarratone illuſtri, & eius filio ac ſupplātatore nefando Giſlemaro, Pipinus præfectoriam adminiſtrationem Domino largiente adeptus eſt. Quo tempore incuſatus apud ipſum principem, præfatus pontifex ſanctus, iuſſu eiuſdem exilio deportatur in altummontem monaſterium, quod eſt ſitum in territorio Hannonienſi ſuper Sambre fluuio. Cui tempore illo pręerat uenerabilis Halidulfus abba. Nullo extāte crimine, humiliter exilij ſubijt ærūnam. Perueniens uerò ad pręfatum cœnobium, cœpit aſſuetis ſanctæ conuerſationis ac pię religionis operibus cunctis eiuſdem loci habitatoribus monſtrare lucis exempla. Quos quidem in diuina religione feruentes inuenit, ſed infra parui temporis ſpatiū exēplo & doctrina ſua feruentiores reddidit. Etenim ieiuniorum inſtantia ac uigiliarum prolixa pernoctatione ſe affligebat, orationum ac lachrymarū imbre aſſiduè rigabatur. Cui omnipotens hanc contulit gratiam, ut uniuerſi loci habitatores, cernentes eius in Chriſto imitabilem deuotionem, extemplò eum unico diligerent affectu, nulloque temporis interuallo, opportuno eius abeſſe uellent colloquio. Nam & infra ipſius ambitum cœnobij plurima habitatorū utilitati dictauit opera, quæ hodieque eorum neceſſitati manent utilia. Sed uerſutia hoſtis antiqui inſtigante, malignorum aduerſus eundem uirum Dei accenſa eſt inuidia, qui prædicto principi iterum moliebantur ſuggerere, ut maiora ei inferret exilij detrimenta. Quapropter præfatum uenerabilem patrem Halidulphum accerſiens idem præclarus paſtor, ad prædictum excellentiſſimum principem unà cū alijs uiris uenerandis direxit, ſatisfaciens humiliter eius animi uoluntati, adijciens etiam ſe non ſua ſponte epiſcopatus ſuſcepiſſe gradum, ſed iuſſione principū & electione ciuium humiliter ſuſcepiſſe illud miniſterium. Quadropter pergens prædictus cœnobij pater ad eundem inclytum principem, ſuperno iuuamine fretus, petita concitè impetrare meruit. Reminiſcens etiam idem princeps propinqui ſui, ſancti patris Vuandregiſili, ſub cuius ſancta diſciplina præfatus ſanctus pontifex Ansbertus olim regulali ordine alitus

Transfert corpus S. Audoeni.

Inſeruit pauperibus ad menſam ſedentibus

Viſitat ſuā diœceſin.

Gen. 3. Sap. 2.

Defert apud pipinū ab æmulis.

Deportat in exiliū.

Non poteſt quieſcere inuidia

alitus fuerât, quæcunque perperam geſta fuerant, clementer indulſit, inſuper & ad ſedem propriæ urbis reuertendi licentiam tribuit. Sed ne hoc fieret, diuina uocatione præuentus eſt, ut in ſequentibus dicemus.

Permittitur redire ad ſedem ſuam.

Rediens autem præfatus uenerandus abba Halidulphus, mandata principis pandit. Ad hæc idê ſanctus pôtiſex: Gratias tibi bone Ieſu, qui dirupiſti uincula ſerui tui, & tribuiſti uerba placentia in conſpectu principis, & liberaſti me de manu inſurgentium contra me, & miſiſti mihi etiam in hac exilij ærumna uincula amoris tui. Memorans uerò, quod alicubi egerat, quia magni uiri multa patiuntur, & ut alios pati doceant, uati ſunt in exemplum, ſemetipſum in ſpiritu humiliato & animo contrito inceſſanter affligere non ceſſabat, offerens altiſſimo quotidianæ laudis holocauſta digniſſima. Nam ſi tempore perſecutionis Neronianæ aut Decianæ interfuiſſet, nulli dubium, quia pro confeſſione Chriſti Domini nec uim ignium, nec laniatum beſtiarum, nec eculei ſuſpendium, poſtremo nec gladium pertimeſceret perſecutorum.

Sentiens uerò ex reuelatione diuina, diem uocationis ſuæ imminere, (nam & angelicam ſuper hoc meruit uiſitationem) miſit iterum ad prædictum religioſum principem Pipinum humilem petitionem, ut licitum foret eius corporis membra ad cœnobium referri Fontanellenſe, ubi dudum regulari ordine Domino militauerat. Qui eius annuens petitioni, ut ita libere fieret, extemplo conceſsit. Et licet pauci cum eo eſſent è ſuis, plurimum tamen confortabantur à Domino, quia ualde minus indigebat idem pater humano ſolatio, qui fruebatur angelico obſequio. Die enim quinto Iduum Februariarum, imminente uocationis ſuæ hora, cônocans fratres, celebrari ſibi ſacra fecit Miſſarum ſolennia. Deinde perceptione corporis & ſanguinis Domini ſe muniens, ac ſanctæ crucis uexillo ſe cunctoſque circumadſtantes ſignans, ſomno ultimo exceptus, in mortis quiete dormiens, tranſijt feliciter è mundo, & ab angelicis choris anima eius ſancta, generoſa, ſyncera, & ab omni contractu mundi incontaminata, in conſortium Sanctorum & felicitatis perpetuæ, in perpetuum collocanda, ſuſcepta eſt.

Sub obitũ uult ſibi miſſam celebrari & ſe munit Eucharistia ſignoq; S. Crucis.

Cum uerò poſt lauationem corporis ad induendũ illud uentum eſſet, inuenerunt in poplitibus genuũ & brachiorum cubitis, ob prolixam precum inſtantiam, obduratam cutem. Sicque quod egerat uiuens, mortificans membra ſua, caro pandebat defuncta. Itaque ſanctum illud corpus magna fidei ambitione ueſtitum eſt, ac deſuper linteis ceratis obuolutum, quia ipſe prædixerat hoc ſibi a Domino impetratum eſſe, ut oſſa ſua in prædictum Fontanellenſe cœnobium tumulanda deferrentur. Sicut enim ſanctis altaribus Chriſti aſſiſtere conſueuerat, ita indui eum fratres curarunt. Sed cum ſudarium cera litum, capiti eius imponere uellent, uiſus eſt aperuiſſe oculos, effigiem præferens uiuentis, ita ut aliqui dicerent eum eſſe rediuiuum. Nam adſpectus faciei eius multum erat roſeo perfuſus colore. Quidam uerò dicebant, pro ſudario cera imbuto quaſi indignatũ eſſe. Viderunt enim non ſine ſua gloria, gloriã, Dei in ſancto ſuo triumphantem. Nam & illa exequiarum religio, fidei deuotio erat. Et tam lætum erat talem habuiſſe patronum quam graue talem amiſiſſe. Poſtea ſepelierunt eum cum decore & honorificentia ſumma. Cum uerò lampas, liquore olei plena, ante eius ſepulcrum à fidelibus accenſa fuiſſet, & die noctuque indeſinenter nô ſolum arderet, ſed etiam redundaret, & hoc factum fratres mirarentur, ac diuinæ deputarent gloriæ, poſuerunt aliud uas, in quo diſtillantia eiuſdem olei diuinitus elati refunderetur.

Calli in genibus & cubitis.

Honorifica eius ſepultura.

O magna & inclyta, paſtor Anſberte clariſſime, & felix gloria tua. Nõ enim indigebat meritum tuum ſignis probari, quia admirabilis & glorioſa tuæ conuerſationis operatio, plena uirtutibus, perpetuum ſanctarum uirtutum ſignum miniſtrauit. Sed quid plura? Multa quidem ſignorum miracula in eodem loco per eum operari dignatus eſt Dominus.

Multa fiũt miracula.

Cum uerò ſeptem decemque dierum orbita finiretur, legati, qui ad prælatum principem directi fuerant, reuerſi ſunt licentia ab eo accepta, ut licitum eis foret eum transferri, quo ipſius decreuerat uoluntas nullo eius ſanctæ ordinationi reſiſtente. Cumque ſepulcrum eius aperuiſſent, & putarent uenerabile illius corpus ob tam prolixi temporis interuallum iã fœtere, tanta ſuauiſſimi fragrantia odoris inde manauit, quaſi diuerſis aromatum floribus ac balſami guttulis omnis repleretur eccleſia. Et cum fratres, qui ad eum uiſendum ex propria prouincia aduenerant cum his, quos ſecum in exilio habuerat, ablatis ab eo ueſtibus, cũ quibus in ſepulcro reconditus fuerat, mutare eas uellent, noua eum indumenta indui cupientes, ueluti fecerunt, inuenerunt in brachijs eius ſignum Dominicæ crucis, roſei coloris ſimilitudinem gerens, ut patenter cunctis daretur intelligi, quia cuius arma uiuens portauerat in corde, eius ſtigmata defuncti monſtrarẽtur in corpore. Indutum deinde ueſte pontificali, poſitumque in lectica, prælatis ante ipſum aromatibus & incenſa, ſuſceperunt illud uenerabile corpus ciues, qui aduenerant, Rothomagenſes, monachique cœnobij Fontanellenſis, ſicque gellantes onus, ouantes flẽteſque arripiunt iter. Comitabatur etiã prædictus uenerabilis Halidulphus abba, cum plurima ſuorum frequentia monachorũ, ac plebe innumera utriuſque ſexus, cum ſanctæ crucis uexillis diuerſis, cereiſq; ac lãpadibus, hymnorũ nihilominus canticorumque diuinorum carmina in eius laude dulci modulatione canentes, & in diſſonis diuerſarum linguarum choris, amorem conſonũ habentes, quia ut ualde lætum erat, talem habuiſſe patronum, ita ſuaue, recepiſſe patronum. Et cuius oſſa ſancta uenerabiliter geſtabant in terris, in cæleſtibus eius ſibi patrocinia confidebant adeſſe. His fidelium turmis populorum precioſi confeſſoris uenerabile corpus ſtipatum, & canticis honoratum, uſque ad Fõtanellenſe perlatum eſt cœnobium. Halidulphus tamen uenerabilis abba unà cum comitibus ſancti itineris, qui ſibi famulabantur, uſque ad Venittam uillam regiam, quæ ſita eſt in pago Bellouacenſi ſecus fluuium Iſeram, cũ ingenti reuerentia proſecutus eſt. Cum autem iter cœptum carpentes, in uillam, quæ dicitur Solemoium, quæ eſt poſita ſuper fluuium Sabue in territorio Hannonienſi, cauſa hoſpitij, ob proixi itineris fatigationem & refocillationem ſui diuertiſſent, ibi accurrit quidam homo, filiam portans propriam, paralytico morbo membris diſſolutam, quæ nec pedibus incedere ualebat, ſed quaſi mortua uidebatur, clamans, magniſque precibus flendo merita ſancti præſulis implorans Anſberti, ut unicam eius ſanaret filiam. Cumque à miniſtris & cuſtodibus ſanctiſsimi corporis ſecus feretrum ipſius ea permiſſa fuiſſet nocte morari, totaque nocte illa uigilijs ac hymnis inſiſterent diuinis, manè facto, inuenit eam pater eius ſanam. Atque ita gaudens, grateſq; omnimodas Deo ac ſancto perſoluens præſuli Ansberto, cum filia propria ouans redijt in ſua. Quàm mirabilis Deus in ſanctis ſuis, qui per famuli ſui Anſberti glorioſa merita, huiuſcemodi fecit miraculum?

Signũ Dominicæ crucis in brachijs defuncti.

Cum multo honore corpus eius ducitur ad Fontanellenſe cœnobium.

Paralytica curatur.

Cum ergo haberent loca denominata, ad quæ manendi

Corpus ſancti non põt loco moueri.

nendi gratia declinare debuiſſent, ad quandam acce dentes uillam, optabant in ea requieſcendo uenturã tranſigere noctem. Sed cum ad eam diuertere uellẽt, ſanctiſsimi præſulis uenerabile corpus ueluti onus ingens inter manus ferentium immobilem manſit. Dein addentes maiora hominum ſolatia, ſed nihilominus, ut prius, immobile erat. Cũque diuinitus hoc intellexiſſent actitari, aliamque itineris ſe conuertiſſent in partem, ilico motu celeri, comitante uirtute diuina, peruenerunt ad locum aptum, &, ut creditur Deo ſanctoque antiſtite dignum ad manendum. Ac ſic deinceps per cuncta pij itineris loca tribuit omnipotens congrua ſeruis ſuis adminicula, ad famuli ſui membra deferenda. Venientes uerò ad præfatam uillam Venitam, illic affuerunt obuiam ſancti præſulis corpori comprouinciales urbis Rothomagenſis epiſcopi & ſanctorum cœnobiorum patres, cum uenerabili Domini clero, propinquiſque eiuſdem ſancti põtificis, ac innumerabili uulgo utriuſque ſexus cũ deuotione magna, cœperuntque ante illud ire pſallendo. Indeque Halidulfus uenerabilis abba cũ comitibus itineris ſui, ad * propria reuertitur cœnobij habitacula.

** ppriȷ.*

Illud quoque miraculum, quod in Fraxundo uilla quæ ſita eſt in pago Bellouacenſi, per eundem Chriſti famulum geſtum eſt, placuit conſcriptionis ſtylo tradere. Cumque ad eandem uillam eius delatum eſſet ſanctum corpus, illuc quædam mulier à propinquis catenata, quæ ſpiritu uexabatur immundo, perducta eſt. Clamabatque per obſeſſam mulierculam ſpiritus immundus: Cur introduxiſtis, inquit, in hãc prouinciam Ansbertum, ſeruum Ieſu Chriſti Domini, qui me à proprijs expellit ſedibus? Cumque appropinquaſſet eadem mulier, & tetigiſſet palliũ, quo tegebatur geſtatorium, clamans uoce magna, meritis ſancti Ansberti pontificis ſtatim euomuit cum cruore ſanguinis inimicum humani generis. Factumque eſt ibi grande miraculum. At illa gratias agens omnipotenti Deo & ſancto Ansberto, per quẽ fuerat à peſtifero ſpiritu curata, reuerſa eſt ad ſua. Benedictus Chriſtus Dominus, rex omnium ſeculorum, creatorque ac conſeruator omnium ſanctorum, qui ob famuli ſui merita, talia dignatus eſt patrare miracula. In eadem denique uilla eccleſia in honorem ſancti Ansberti epiſcopi à fidelibus eſt ædificata, eiuſque grabatum in eadem eccleſia multo tempore manſit, ſignaque uirtutum ob merita eiuſdem ſancti ibidem fiunt diuina.

Dæmoniaca liberatur meritis S. Ansberti.

Cũ uerò iam tranſirent dies uiginti & eo amplius uenerunt in Rothomagenſe territorium, in locum, qui dicitur Paldriacus. Illicque cunctipotens Dominus, per merita eiuſdem ſancti antiſtitis, ſimile ſuperiori dignatus eſt oſtendere miraculum. Nam mulier quædam à dæmone arrepta, à parentibus proprijs ad ſancti patrocinia quærenda, uinculis conſtricta, perducta eſt. Quæ cum peruenisſet ad grabatum, ubi ſancti ſeruabatur corpus, ac tetigiſſet linteum, quo operiebatur, magnas dans uoces ad ſidera, ilicò gratia Dei ac meritis ſancti Ansberti, à dæmonio liberata ac ſaniſsima effecta, incolumis proprij iuris repedauit ad habitacula. Sit Deo noſtro gloria & honor & imperiũ, q ſic miraculorũ ſignis in sãcti antiſtitis meritis triũphat. Hic uerò locus, in quo oĩpotẽs iſtud fecit miraculũ, erat patrimoniũ quorũdã illuſtriũ uirorũ, Bertholdi ſcilicet, & Radamaſti, diſtãs a cœnobio Fõtanella millibus quatuor. Ferẽ uerò q a cũ inde eleuare corpus sãctiſsimũ conarentur, ita mãſit immobile quaſi clauis ac retinaculis ferreis ſaxo niteretur ingẽti. Cũq; moueri nõ poſſet, talia poſſeſſor loci Radamaſtus intuliſſe dicitur: Euge Ansberte, ſerue Chriſti fidelis, collocatus inter agmina Chriſticolarum, memento noſtri, quos in uita dilexiſti, quosq; ſeculi impugnant gaudia. Hic iã nobis te Chriſtus reducit, idcirco hoc prædium offero omnipotenti Deo, tibique præſul ſantiſsime cedo per cuncta ſeculorum ſecula.

Alia item dæmoniaca ſanatur.

Corpus ſancti iterum fiere immobile.

Ipſe uerò Radamaſtus, uir honoratus, eiuſque frater Bertholdus cuncta, quæ poſſederant in prædijs ac mancipijs, extemplò deſerunt, ac beato antiſtiti Ansberto, ſeque ſimul cœnobio tradunt Fontanellæ. Sicque iugum libertatis, excutiunt, ac iugum Domini cæ ſeruitutis ſubditis ceruicibus ilicò ſuſcipiunt, monachicum pariter aſſumentes nomen & habitum. In præfata uerò poſſeſsione eorundem uirorum, ſcilicet in uia publica & lapidibus ſtrata, quæ iuxta eam iacet, ac Rothomagenſem deducit ad urbem, ubi ſanctiſsimi pontificis Ansberti uenerabile pauſauerat corpus, in honorem & memoriam ipſius à fidelibus crux ponitur lignea, ubi infirmi à diuerſis languoribus, Domino largiẽte, meritis ſancti Ansberti plura frequenter perceperunt ſanitatum munera. Vbi circa diem pauſationis ſiue aduentus eius ad eundẽ locum, quod eſt quinto Idus Martij, ad honorem & intercesſionẽ eius plebes innumeræ pia Domino ſolenniter perſoluentes uota, uigiliarum uidelicet ac diuinorum hymnorũ, donorũque diuerſorum, confluũt cum deuotione ſumma. Atque ibidem per merita ipſius multa aſsidue fiunt miraculorum ſigna, quæ magnitudine ſui relatoris tranſcendunt ſcientiã. Ibi.o. amiſsio corporeæ lucis uiſum, ariditas greſſum, ac retinacula linguæ, uerborũ ſeriem, officiumque diu negatum aurium, recipit auditum, dæmonũque frequens ab humanis corporibus fit expulſio.

Bertoldus & Radamaſtus, uiri illuſtres, petunt monaſteriũ. Crux lignea ſtatuitur.

Multa fiunt miracula meritis S. Ansberti.

Redeunte autẽ tempore die ſexto Iduum Apriliũ in eodem loco, ubi ſanctæ crucis uexillũ fuerat erectum, mulier quædam, quæ per multa annorum curricula contracta extiterat, cum fide recta ad eundem pergens locum, priſtinæ ſanitati eſt reddita: telluſq; quam diu debiles non preſſerant greſſus, eſt ſtupefacta, ſe ab inualidis quondam tam ſubito contingi ueſtigijs. Agamus grates Deo noſtro innumeras, qui propter iam dicti famuli ſui merita, talia dignatur monſtrare miracula. Sequenti quoque tẽpore in præfato loco eccleſia eſt conſtructa, in honorem ſancti Ansberti præſulis, auguſto & polito opere, à uenerabili Hilberto abbate, ſucceſſore eiuſdem ſancti patris in ordine regiminis.

Sed his omiſsis, ordinem tranſlationis præfati famuli Chriſti, conſcriptionis proſequamur ſtylo. Peruenientes denique cum corpore eius, qui eum tranſferebant, ad cœnobium Fontanellam, intulerunt illud in eccleſiam ſancti apoſtoli Pauli. Flebant autem ſenes & iuuenes, flebant pueri & infantes, omniſque monachorum chorus. Poſtea uerò acceſſit uenerandus abba Hilbertus ad uenerabile corpus, aſſumptis ſecum probatæ uitæ fratribus, ac merito ſanctitatis ornatis, æſtimans illud ob tam prolixi interuallum tẽporis (nam dies triceſimus inſtabat) ſubito fœtere. Cumque ſanctum illius caput uelamine opertum denudaſſent, tantæ ſuauitatis fragrantia inde manauit, ueluti ſi diuerſorum aromatum ac thymiamatum odoribus uniuerſa compleretur eccleſia. Nam & facies illius ita in ruborem, erat uerſa, quaſi in ſopore eſſet, uiuentis effigiem gerens. Multi quidem ſancti præſules & patres uenerandi, reliquumque uulgus contemplati ſunt, quia uniuerſis, qui affuerant, fuit permiſſum hoc cernere ſtupendi miraculi ſignum. Deinde cum omni diligentia & timore in ſindone munda ac pallio inuolutum, eius uenerabile corpus poſuerunt in ſepulcro, quod eidem præparauerant in eadem eccleſia ſancti Pauli apoſtoli, cũ

Nota odorem ſandis defuncti corporis.

laudibus inxta ſanctiſsimi patris Vuandregiſili ſepulcrum ad eius læuam, die quioto Iduum Martiarum ſub anno ſexcenteſimo nonageſimoquinto iocarnationis Domini Dei noſtri Ieſu Chriſti, cui eſt honor & poteſtas, decus & imperium per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. AVSTREBERTHAE Virginis Primæ Abbatiſſæ Pauliacenſis, grauiter & religioſè conſcripta ab eius ferè æquali.

Feb. 10

POſtquàm uoiuerſalis Dominus, humanæ ſalutis author pariter ac redemptor, Gallorum feralia ſuæ ditiôi ſubiugauit colla quartus à Clodoueo, qui prius Chriſtianæ religioois oormã, beato Remigio tradente, ſuſcepit, Dagobertus glorioſus princeps, nobilitate clarus, potentia præpoteos, armis ſtrenuus, regi regum Chriſto ſatis deuotus, regni Francorum Deo ſibi ſuffragante, ſuſcepit habenas. Cuius in tempore uelut palma in Gallijs ſancta mater refloruit Eccleſia, diuerſis ſanctorum ſacerdotnm monachorum que uirtutibus adornata, ac Deo dicatarum uirginũ, ut iuxta ueridicam Pauli apoſtoli, ſenteotiam, ubi hactenus abundauerat delictum, ſuperabundaret gratia. Inter quos uelut ſidus cæteris micantius uir Domioi Philibertus, monachorum egregius paſtor, cœnobiorum nobilis fundator, in ſaltu Gommeticenſi, ex prædicti regis Dagoberti largitione, monaſteriũ à primo lapide ſundauit, conſtruxit, ac Deo famulantium mooachorũ oobili congregatione ornauit. Qua etiam tempeſtate, eius bonitatis fama ſuccreſcente largitione cuiuſdam illuſtris uiri, oomine Amalberti, io fundo, qui Pauliacus nuocupatur, aliud cœnobium ſtruxit, diſtans à præfato Gommeticenſi millibus ferme decem, ubi ancillarum Dei haud paruam coogregationem adunauit. Erat eodem tempore in palatio ſæpedicti priocipis Dagoberti uir hooeſtate uitæ ualde uenerabilis, moribus hooeſtus, ſapientia clarus, conſilio prouidus, priorum regum ex proſapia oriundus, officio etiam, ut fertur, Comes Palatinus, oomine Badefridus. Hic accepit uxorem Alemãnorum regis ex proſapia, oomioe Framehildem. Erat uerò elegans & ipſa facie, ſed oimirum elegantior ſaoctitate. Horum autem conuerſatio qualis quanta ve in terris extiterit, miraculorum gloria hodieque populis declaratur. Erãt enim, ut diximus, in caducis ſeculi honoribus ualde ſublimes, ſed animi probitate ſanctiores, fide firmi charitate præcipui, iuſtitia inſignes, ſpe longanimes, eleemoſynis deditı, pauperũ in ſuſceptione ualde ſoliciti. His igitur talibusq; uirtutum floribus ornati, ſpiritusſancti templa meruerūt effici, ut poſt manifeſtiſsimis claruit indicijs. Nã quemadmodũ, ſicut in euangelicis inuenitur paginis Elizabeth illa noua Domini præcurſoris oiater, ſpiritu ſancto repleta, coocesſum ſibi diuinitus oatum ante ſentire, meruit, quam uidere, ſic & hæc Deo acceptabilis mulier beata Framehildis, eodem illuſtrata ſpiritu, longe ante prolẽ ſuo ſexui conſimilem naſciturã præſciuit, quæ io domo Domini & mater efficeretur, & colũna Chriſtiani populi. Denique aduenięte tempore, quo in huius mundi umbroſa caligine ex uterinis tenebris illa clara lucerna deberet prorũpere, ſupradicta genitrix angelica ſuper hoc meroit honorari uiſione, cuius ex alloquio & nomen naſcituræ uirginis, cuius ve apud Deũ meriti futura eſſet, addi

Religio floret ĩ Gallijs ſub Dagoberto Re. ſ.

Pauliacenſe cœnobiũ conſtituit.

Virtutes Badifredi & Framehildis.

Luc. 1.

Auſtrebertha uirgo naſcit.

dicit. Igiť Taruanienſi territorio exorta illa puellarũ gloria, à parentibus, ut ſibi reuelatum fuerat, nocitatur Auſtrebertha, prius à Deo prælecta, quam io matris aluo coocepta, prius aogelorum cœtibus cognita, quam muodo nata. Necdum eius uidebatur inembra, & iam in populis eius præconabantur geſta. Diligeoti demum cura geoitorum alitur, ac magiſtris ſtreouis imbuenda traditur. Puerilibus uerò annis ſimpliciter domi tranſactis, talis tantusque in ea feruor excreuit ſanctitatis, ut nulli foret dubium, quin ante ortum natiuitatis eam ſibi Dominus in ancillam elegerit. Cępit nempe toto niſu mundum poſtponere, uoluptatum oblectamenta uiriliter calcare, & cæleſtia totis cordis medullis deſiderare. Nam cum eſſet infra decenoium, ita eam ſpiritusſanctus repleuerat, ut mẽs eius aut circa eccleſias aut monaſteria anhelaret. Meditabatur iam tunc in ætate rudis infaotiæ, quod poſtea deuota compleuit.

Eius Virtutes in tenera ætate.

Quadam uerò die, cum uultum ſpeciei ſuæ more infantium in aquis contemplaretur, ecce repente apparuit ei quodã uelameo capiti eius impoſitũ. Quod ſignum apud eam intantum ualuit ut ex illo iam die hoc æſtuaret deſiderio. Et quanquam pareotes eius mortali uiro eam tradere uelleot, illa immortali iam cupiens adhęrere, ſibimetipſi tantum licet conſcia, cum lachrymis ſemper in oratione depoſcebat, ut quod ei Domious in umbra fuerat dignatus oſtendere, io ueritate compleret. Nec enim ab eo tempore ſe paſſa eſt ab hac ioretione quieſcere, donec quod oculis perſpexerat, mente conciperet, gratiaque opitulãte diuina, opere adimpleret. Accenſa ſiquidem illo igne euangelico, quẽ Saluator noſter Ieſus Chriſtus, ad ſeparaodum filium à patre, filiamque à matre ſua, mittere ueniens, ardere uoluit ſuper terram, ita in ſecreto pectoris ſui latens, inextinguibili durauit ardore, ut non diebus oeque noctibus à colloquii dioiois uel oratione ceſſaret, quouſque tempus aptum & cõgruum inueniret, ut habitum ſaoctimonialis deſideratum con[ſ]ecratumque perciperet. Et forte iam legerat, aut lectu[m] audierat, ad quorundam exprobratio nem apoſtoli Iacobi dictum: Si quis anditor eſt uerbi, & non factor, hic comparabitur uiro conſiderantı oultum natiuitat[is] ſuæ io ſpeculo. Cõſiderauit.n. ſe, & abijt, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit. Diſcant igitur, qui neſciunt, h[uius] uius beatæ Dei famulæ exẽplo, hanc ſanctæ ſcripturæ i[mitari] mitari ſententiam, ut non cõparentur uiro obliuioſo, & oon ſolũ auditores uerbi, ſed etiam factores exiſt[ant]. Comparentur, ſi placet, potius huic Dei famul[æ], quæ quidem in ſpeculo conſiderauit, uultum natiu[i]tatis ſuæ ſed non eſt oblita quid uiderit. Qni ergo ill[a]m imitari noluerit, non auditor obliuioſus factus, ſed [factor] factor operis, erit beatus, ſi io facto ſuo permanſerit.

Luc. 12.

Iaco. 1.

Procedente igitur tẽpore cũ p[a]reentes eius, qui felicibus actibus eius parũ ſauebant, [...] arrhabone ꝓ amore ſeculi recepto, tempus præſioi[...]tum & diem ſtatuiſſeot nuptiarum, illa in anguſtijs [...]oſita, cogitare cœpit quid ageret. Mœſta uerò, iter f[...]urtim arripuit, germano ſecum fratre, licet paruulo, a[...]ſſumpto. Cumque pergerẽt ſimul, interrogata ab eo [...]uò tederet, reſpõdit ſe ad uillã, q̃ ꝓxima erat, iturã. [...] Veniẽs igiť ad flumẽ, quod diciť Quãtia, ubi põs era[...]t, ita flumine exuberante, aquarum abundantia totu[...]m repleuerat, ut ſuperiorem pontẽ illic abſconditũ [...] ſob ſe unda teneret, & facultatem euodi oo1oibus i[...]tineraantibus penitus denegaret. Tuoc demum conſe[...]ſſa eſt fratri, quo ire cupiens feſtioabat. Erar his tpo[...]ribus uir ſanctus, magni apud Deum miriti, Audoni[...]rus oomioe, Taroanenſis urbis pontifex, in cuius [...]dioeceſi puella nobilis originem traxerat. Ad h[...]anc ipſa innc properabat,

Parentes uolunt eã iungere matrimonio.

perabat, ſacro uelamine conſecranda. Habebat etiam ſecum multos ſui itineris comites. Qui ut uiderunt tranſeundi difficultatem, omnes pauore conterriti, non auſi ſunt ingredi, ſed habito conſilio, ut redirét itinere quo uenerant, cœperunt à loco abſcedere. Nõ enim ibi uel modicũ quidem nauigium poterat tranſire. Sancta igitur Dei famula, Chriſto deuota, ſancti ſpiritus gratia illuſtrata, oratione facta ſignũ ſalutis præmittens, pontẽ undis ſubmerſum ingreditur, hortaturq; cæteros, ut ſe ſequerentur. Iã n. natura clemẽtorum quodammodo inter ſe commutata, facta eſt eis aqua ſub pedibus inſtar ligni ſolida, porrò lignum uelut aqua liquidum. Tranſiuit igitur Dei famula cum uniuerſis comitibus illæſa, quaſi ſicco calle, in uodis nihil mali perpeſſa. Amne uerò tranſmiſſo, quantocyus properantes, perueniunt ad hominẽ Dei, prouolutaque puella ad pedes eius, quod deſiderabat obtinuit. Conſecrata nanq; eſt Chriſto, & accepto uelamine, adhæſit anima eius poſt ipſum, ipſamque ſuſcepit dextera Chriſti. In uanum ergo deinceps quæſita eſt copulari uiro terreno, q̃ iuncta erat Chriſto in cælo. Vir autem Dei cum cognouiſſet parentes eius hac re eſſe perturbatos, aſſumpta ſecum Dei famula, conſolandi gratia eos uiſitare ſtuduit, eorumque cõmotos animos uerbis pacificis deliniuit, eoſdemq; manſuetos & mites redditos, ad charitatem priſtinam reuocauit. Pater filiam, fratres amplectuntur ſororem, deoſculanturq; eã ſinguli, Deum in cõmune glorificãtes. Diuina quippe diſpẽſatione actũ eſt, ut qui prius illudentes eã deſpexerãt, ſumma poſt deuotione uenerarentur. Aliquandiu ergo cum in domo parentũ cõmorata fuiſſet, cœpit implorare matrẽ & fratres, ut uotũ ipſius non amplius impedirent, ſed potius adiuuarẽt eã, ut monaſteriũ poſſet ingredi, & ſanctis ſociari uirginibus, ſub prãte ſcilicet alterius uictura. Quod illi benigne aſſentiẽtes, non ſolũ abeũdi liberam ei tribuunt poteſtatem, uerumetiam cum ea pergentes, ad monaſterium uſque perducunt. Eſt autem ipſum monaſteriũ ſuper fluuium, qui dicitur Somma conſtructum, nominatur aũt Porcus. Ibique præerat ſpiritualis mater, nomine Burgofledis. Cui cum indicaſſent omnia, quæ geſta erant, gauiſa ualde ſuſcepit eam in filiam, cæteriſque ſororibus aggregauit. Beata quoque Dei famula ouile Chriſti ingreſſa, ouibus ſanctis adiuncta, ſancta eſt ouis effecta. Primã quidem uirtutum humilitatem, ita in ſuo corde pro fundamento inſeruit, ut non ſolum ſpirituali matri; ſed etiam cunctis ſororibus quaſi ancilla ſeruiret, omnibusque ſe ſubdens, obſequium cunctis reddebat ut debitum famularum, inferiorem ſe proclã ſe proclamans, uiliorem ſe iudicans, deteriorem ſe cæteris fatebatur, ſe peccatricem, ſe infelicẽ eſſe pronuncians, quæ iã tã prolixũ tẽpus expenderit, ſeculo ſeruiens, non Deo. Illas potius dicebat eſſe beatas, quæ infatigabili intentione diſciplinis regularibus militantes, Chriſto regi placere ſtuderent, hoc nutrimento educatas fuiſſe, ut etiam certamine intentiuæ carnis deuicto, iam contra ſpirituales nequitias, Deo auxiliante, ſufficerent pugnare. Sed quia ſemper humiles ditat gratia ſua cunctipotens Deus, factum eſt, ut quantò illa uilior atque deſpectior in oculis ſuis fieret, eò glorioſior apud Deum, apud homines uerò honorabilior appareret. Nam eligentibus cunctis, conſentiẽte matre, licet inuita, præpoſita conſtituitur. Quo ex facto cœpit magnis humiliari, magiſque de uirtute in uirtutem proficere, patientiam contra immites opponere, puſillanimis longanimitatem oſtendere, minos tauris grauitatem, indoctis ut doceri queant demonſtrare, ſomniculoſis, nõ uerbis, ſed factis uigilias prædicare, ſignũ qualecũq; inſonuiſſet, prima adeſſe.

Crucis edito ſigno, ambulacum multis ſuper aquas.

S. Audomarus eã uirginẽ Chriſto conſecrat.

In cœnobio intrat ſanctiſſime.

Eius humilitas.

Fit præpoſita.

Ad uerò circa obedientiæ uirtutem qualis fuerit, monſtrabitur ſequenti exemplo. In eodem nanque monaſterio erat conſuetudo, ut uiciſſim à ſororibus coquerentur panes. Sed dum hæc Chriſti famula die quadam in ordine uicis ſuæ hoc in opere laboraret, habebat ſecum unã tantum adoleſcentulã, quæ apud eam fuerat educata, & hoc miraculum narrare conſueuit, quæ hucuſque uiuit in corpore. Cumque clibanus fuiſſet inceuſus, & panes in promptu ad coquẽdum parati, igneq; extracto, deinde à fauillis uel prunis, quæ remanſerant, debuiſſet mundari, faſciculus, q̃ erat in ſũmitate ligni colligatus, caſu igne aduſtus eſt totus. Quod ubi Dei famula aduertit, collidens inter ſe manus, altiusque ingemiſcens, ait: Væ nobis, quid acturæ ſumus? Panes peribunt. Opus enim hoc modo reparari non poteſt. Et currens feſtina, obſerauit oſtiũ domus. Deinde ſigno crucis munita, mediũ inter ignium uapores clibanum ſola ingreditur, arreptiſque manicis, quibus in brachijs utebatur, clibanum omnem mundauit. Egreſſa demum, officium diligenter compleuit, & nec unum quidem capillum capitis, nec denique fimbriam ueſtimenti eius eſt auſus ignis attingere. Tunc præcepit puellæ, ut pateſaceret oſtium domus, multiſque cõteſtata eſt eam ſermonibus ne cuiquam quod uiderat indicarent. Quo facto miraculo, ne forte præſumptionis incurreret uitium, cuidã ſeruo Dei quod fecerat indicauit. Vir aũt ille altioris ingenij, intellexit gratiam Dei, & cuius ſimplicitatis eſſet hæc, cui uirtutem tantam Dominus præſtitiſſet, diſſimulare uolens, quaſi increpando reſpondit, dicens: Noli filia, noli hoc itetare, aut aliquando repetere, ne forte tẽteris à ſatana. Sed quia, ut ſcriptum eſt, non poteſt ciuitas abſcondi ſupra mõtem poſita, ipſo uiro Dei referente, ſorores hoc poſtea didicerunt. Voluntatis autem Dei minime fuit, ut curſum uitæ ſuæ in hoc monaſterio ipſa Dei famula conſummaret. Plures, tamen, per annos quatuordecim ibi degens, ſuo ſaluauit exemplo.

Eius obedientia.

Ardentem clibanum prorſus illæſa ingreditur.

Ma. 5.

Erat illis temporibus uir uitæ ualde uenerabilis, Philibertus nomine, cuius ſupra meminimus. Qui rogatus à quodam uiro potentiſſimo, nomine Amelberto, eo q̃ illo in tempore eius opera atque doctrina in fide & religione erant ſpectata, & ſingularis ab omnibus habebatur, monaſterium, quod in fundo proprio, qui Pauliacus dicebatur, idem Amelbertus conſtruxerat, filiamque ſuam paruulam, quæ Aurea dicebatur, cum alijs Deo ſacratis Chriſto inibi ſeruire deuouerat, ad regendum ſuſcepit. Et licet uir Dei lectione frequenti eaſdem Dei ancillas inſtrueret, prædicatione ſancta doceret, tamen quia neceſſitas expoſcebat, ut talibus rudimentis ab eodem ſexu regularis diſciplinæ norma inhæreret, prædictus Dei famulus, audita iam fama famulæ Chriſti Auſtrubertæ, nuncios ad eum mittere ſtuduit, duos uidelicet ex monachis ſuis, ut ad hunc locum uenire deberet. Dei autem famula, licet iam multo tempore exæſtuans, deſideraret eiuſdem ſancti uiri inſtitui diſciplinis, tamen ut columna immobilis & firma, ſancti Pauli recordans ſententiæ, dicentis, Nõ cito moueamini, neque per ſermonem, neque per epiſtolam, ignorans an forte Deo placeret, ire ad modicũ recuſauit. Reuerſis aũt nuncijs, uir Dei per ſemetipſum ire compulſus, ad Dei famulam feſtinauit. Ibi uerò tunc orta eſt ſancta contentio. Nam omnes illæ famulæ Dei flentes & eiulantes, leuauerunt in ſublime uoces, dicentes: Cur hodie nos ſancto pater decipis? Cur noſtro lumine ablato, in tenebris nos derelinquis? Ad hæc ille reſpõdẽs, dicebat: Nolite, filiæ, nolite ita dicere. Vos. n. in tenebris nullatenus remanetis: q̃a uos ipſæ luminaria mundi eſtis. Nolite ergo prohibe-

2. Th. 2.

re, ex ueſtro lumine alios participare, ſed potius præſtolantibus charitatē impendite. Multa ergo & alia his ſimilia cum Dei famulabus prædicaſſet, tandem altercatione ſubmota, paceque reddita, uicit ſpiritusſanctus per os uiri Dei, & ſic acquieuerunt omnes deoſculanturque eam ſingulæ, omnes Dominum benedicentes. Duabus itaque ſororibus ea ipſis ſecū adhibitis, perrexit cū homine Dei, à quo regiminis curam in eodem loco ilico ſuſcepit.

Præficitur monaſterio Pauliacenſi.

Iam uerò aduerſus eius ſanctam doctrinam, ne ibidē conualeſceret, quanta calliditate diabolus fuerit operatus, adiuuante Dño diſſeramus. Illa nāque rigorē propoſiti ſui fortiter tenens, neq; ad dexterā, neq; ad ſiniſtram declinabat, & quod pre cæteris prædicabat ipſa prius illis uidētibus faciebat. Illæ aūt uelut equus indomitus, necdum loro tractus, ſi quid cauſa ſalutis Dei famula faciebat, omnino uitabant contingere. Intantum enim præualuerat antiqui hoſtis uerſutia, ut magno eam odio habentes, etiam interficere molirentur. Sed cum, Domino prohibente, hoc facere nequiuiſſent, ſuperueniente prędicto magno ſeculi, non Dei, uiro Amelberto, ſtructo mendacio grauiſſimè eam accuſauerunt. Ille autem, ut erat mente crudelis, uultu terribilis, credens mendacijs, adductā ad ſe Dei famulam, uerbis duriſſimis cœpit increpare. Repletusque furore, arrepto gladio, quo erat accinctus, impetum ſecit in eam. Illa exiſtimans congruum tempus eſſe martyrij, nequaquam cor fœmineum, ſed uirile ſe habere oſtendens in pectore, ſubtiliſſimum illud uelamē, quo in capite utebatur, collo circundans ſtrictius, manum tetendit, inclinatoq; uultu, ceruicem præbuit percuſſori. Attonitus ille, ut aiunt, diu ſtetit immobilis, admirans conſtantiam fœminæ, quam in nullo unquam uiro uidiſſet, pauensq; multum, recondidit gladium in locum ſuum. Qua ea re colligi poteſt, ſi hæc illis temporibus extitiſſet, cum à ſordibus idolorum terra martyrum ſanguine lauaretur, non expectatis miniſtris carnificum, uti in uita traheretur ad uictimam, ſed ultro ſe truncandā ingerens, prima omnium uictimarum palmam ſanguinis occupaſſet. Certe nec illud Babilonicū ſupplicium pertimeſcens ſeptempliciter caminum accenſum pro cælorum regni ingredi dubitaſſet, quæ pro paucis panibus, ne damnum monaſterio inferret, ardentem ignem ingreſſa eſt. His autem indicijs probauit Chriſtus Dominus, famulam ſuam non formidaſſe martyrium. Nam non illa martyrio, ſed ei martyrium defuiſſe probatur.

Appetitur gladio, & ſe percuſſori ultro præbet cædendā.

Dan. 3

Rexit autem beata Auſtrebertha idem cœnobiū per plura curricula annorum, quod, ut ante diximus, antiquo uocabulo nominatur Pauliacus, quod quidē tunc temporis paruum fuit & modicū, ſed poſt paululum, factum eſt magnum. Non enim minor numerus, quàm uigintiquinq; ancillarū Dei, erat cum ea, quæ ei ità mente & corpore adhæſerunt, ut uſque in diem uocationis earum, nec una quidem ex eis ab ea quiuerit ſeparari. In quo uidelicet loco præfatus Dei famulus miro modo monaſterium ædificauit, quod in honore uel nomine Dei genitricis Mariæ dedicauit. Sed & alias ibi baſilicas S. Petri, & S. Martini, aliorumque ſanctorum conſtruxit, domus quoque ad habitandum, ſicut decet ſanctos, omnemque opportunitatē uelociter præparauit. Quo uiſo, ſancta ac beatiſſima Auſtrebertha bonitatē Dei in ſe recognoſcēs, uel qualiter erepta eſſe ſicut paſſer de laqueo uenātiū uel quō ei locus ſubito pparatus eſſet ad habitādum, multarū animarū cura ſuſcepta, qualē quātāq; ſe pſtiterit, ꝓloqui lingua nec ulla ualebit. Quāta eā charitas adornauerit, bonitas ei ſucceſſerit, puritas mentis & ſimplicitas cordis in ea refulſerit, lōganimitas circa oēs flagrauerit, frugalitas creuerit, nō eſt noſtræ facultatis euoluere. Erat. n. frequēs in lectiōe, pnox in uigilijs & oratione, ieiunijs prōpta, ueſtimētis uiliſſima, in tribulatiōibus cōſtātiſſima, in tētationibus fidentiſſima. Omnibus Quadrageſimis, præter dies Dñicos, nō niſi ter intra hebdomadā comedebat. Caſtigabat. n. corpus ſuū & ſeruituti ſubigebat, abnegās ſemetipſam, crucem ſuam ferebat, Dñmque ſequebatur. Amabat cunctos, & diligebatur ab omnibus. In cunctis modeſta, omnibus iucunda ac hilaris apparebat. Si forte, ut aſſolet, rixa orta fuiſſet, paucis ſermonibus cunctorum animos mitigabat. Parcitatem ciborum ultra humanum modum ſectabatur, ſobrietas illi nunquàm deerat. Caſta, cauta, manſueta, quieta ſatis in omnibus erat. In collocutione commoda, in conferendo gratiſſima. Si quis certè ad eam ſe caſu iunxiſſet, nunquam niſi compunctus corde ab ea recedebat. Nā oēs per circuitū habitantes, eius exemplū & doctrinam ſequētes, non ſolum filios aut filias offerre Deo ſtatuerunt, uerumetiā multi ex eis coniuges proprias relinquentes monaſteria expetierunt, ſponſi ſponſas abiecerunt, ſponſæque eos, à quibus cauſa ſanctitatis contemptæ ſunt, cōtempſerunt. Humilitatem uerò, quā ſemel beata uirgo aſſumpſerat, nullatenus deſeruit. Nam cum ei moris eſſet, ut ſicut bonus paſtor ſuper gregem Dñi uigilaret, & die noctuque circumiens, ne quid cuiquam forte accidiſſet inſpiceret, die quadam matutinis expletis, cum ſorores feſſis corporibus poſt laborem ſe in lectulis collocaſſent, in ipſo lucis crepuſculo cum aurora terram perfunderet, & ipſa uolēs cognoſcere, an cunctæ quieſcerent, pergrediebatur leniter per dormitorium, inſpiciens lectulos ſingularum. Euigilāſque præpoſita, neſciens eſſe Dei famulam, ualde eam increpauit, dicens: Cur ita agis ſoror? Quare inquietas quieſcētes? Vade, inquit, ad crucem. Illa autem gauiſa, cucurrit quantocyus ſtetitque immobilis, pſallens, donec hora competenti, ſigno tacto, conſurgerent omnes. Præpoſita uero cum cognouiſſet, quod fecerat, cadens ab pedes eius, ueniam precabatur.

Virtutes eius eximiæ

Matutinas dicit nocturnas preces.

Alio quoque tempore dolor grauiſſimus cuidam ſorori acciderat, ita ut pars una faciei altius tumeſcens, oculum pene abſconderet. Sed cum hanc ancillā Dei ea more uiſitaſſet, ſtatim ut tetigit maxillam cuncto dolore & tumore ſublato, reſtituta eſt ſanitati. Initio autem quadrageſimæ, mediæ noctis tempore, facta eſt uox ad quandam ſororem dormientem, dicens: Surge ſoror, curre uelociter, dic Abbatiſſæ ut ſurgat, & ad opus Dei ſorores excitet. At illa ſopore nimio depreſſa, ſurgere neglexit. Secundò autē uox delata eſt, dixitque ſimiliter, nec tunc illa ſurrexit, iterumq; obdormiuit. Tertiò porrò ueniens uox ipſa cum quadam indignatione increpauit eam, dicens: Cur ita dormis ſoror, mœſto ſopore ſoluta? Vſquequo tantum ſomno deprimeris, ut tertiò tibi iuſſio repetēda ſit? Surge, inquit, dic Abbatiſſæ, ut ſurgat, ſignūq; tāgat, & opus Dei ſorores excitet. At illa currēs feſtina, timēs & tremēs, inuenit eā in eccleſia uigilātē, dixitq; ei oia, q̃ circa ſe fuerāt facta. Statimq; ſigno dato, ſub unius momēti ſpatio inuētæ ſunt oēs in eccleſia cōgregatæ, ita ut pter duas infantulas alia nulla deeſſet. Miratæ ſunt ualde ꝙ oēs tā ſubito adeſſent, quod nunq̃ alias contigiſſe meminerāt. Mox uerò impoſito pſalmo, eccè media pars dormitorij concuſſa, ꝓtinus corruit. Territæq; ſonitu, quaſi magno tonitruo, conticuerunt omnes, cœperuntq; egredi, ut uiderent quidnam accidiſſet. Dei aūt famula prohibuit, eis, dicēs: Ne una quidem ex uobis præſumat eccleſiā egredi, ſed potius reuertimini, & agite opus Dei, pſallenteſque & orantes, complete officium noſtrum,

Infantula in monaſterio.

ſtrum. Ipſa uerò ſigno crucis munita, luminari præeunte, eccleſiam eſt egreſſa. Cum uerò cognouiſſet euentum rei, de infantulis cœpit eſſe ſolicita. Et ecce una inuenta eſt ſubtus menſam ipſius, altera in feneſtra dirupta. Paries enim domus ab utraque parte feneſtræ uſque ad fundamentũ corruerat, feneſtra uerò, quæ innocentẽ ſeruauerat, immobilis ſtabat. Quo modo aũt in illũ locũ peruenerint, aut à quo delatæ fuerint, Deum licet non lateat, nobis tñ uſque hodie manet incognitum. Quædam uerò ſoror, unius ex illis infantulis cõſanguinea, præceptum ſanctæ matris Auſtrebarthæ tranſgreſſa, egrediens eccleſiam, periculo imminenti ſe tradidit. Cumque huc atq; illuc diſcurreret, ſi forte uel cadauer alicubi reperire potuiſſet, ruina materiæ ſuper ipſam ruente, oppreſſa corruit, totumque eius corpus ita quaſſatum eſt, ut non ſolum capitis, uerumetiam totius penè corporis oſſa confringerentur. Crepitante uerò ſono ruinæ ſecundæ, & uoce ſororis audita, cucurrerunt pene omnes, atque in ſtragulo inobedientem colligentes, ad ualetudinarium deportauerunt.

Soror immorigera opprimitur ruina parietis.

Vbi cum ab Auſtrebertha diluculo fuiſſet uiſitata, membra cõquaſſata beata mater oleo benedicto perungens, priſtinæ eam redidit ſanitati. Domus autem illa, quæ in capite Quadrageſimæ fuerat diruta, ante Dñicæ reſurrectionis ſolennitatẽ, auxiliante potius Deo dilectæ Abbatiſſæ, q̃ cœmentariorum ſtudio, in melius eſt reſtaurata.

Oleo benedicto cã ſanat Auſtrebertha.

Igitur quia de uita & uirtutibus ſacratiſſimæ uirginis pauca prælibando perſtrinximus, ne legentibus faſtidium ingeramus, nève friuola forte æſtimentur, qualiter peracto uitæ præſentis curriculo, certamine bono certato, curſu conſummato, fideque ſeruata, ſancta illa anima carne ſoluta ſit, breuiter exequamur. Cum igitur omnipotens Deus, ſuorum fideliũ pius remunerator, beatam uirginem Auſtrebertam è ſeculi huius ærumnoſa caligine ad ſempiternam immenſamque beatitudinem decreuiſſet euocare, leni febre correpta, Deo amabilis ægrotare cœpit. Cõgregatis itaque in unum ſororibus, prædixit imminere diem ſui obitus, & q̃ die Dominico, qui ſeptem ferè diebus aberat, ad Dominum eſſet migratura, indicatum ſibi eſſe dixit reuelatione angelica. Ex theſauro igitur cordis ſui multa diuinarum ſcripturarũ proferens teſtimonia, inſtruebat eas de his, quæ ſunt de regno Dei, de contemptu mũdi, de gloria iuſtorum, de pœnis reproborum. Patientiæ uerò & charitatis uinculum omni admonebat ſtudio retinendum, dicens in illorum Chriſtum non poſſe cordibus habitare, qui flamma inuidiæ accenſi, proximorum uretentur profectibus. Dehinc libato oſculo, ac pacatis omnibus, mater uenerabilis ad aſſuetum uobile cilicij ſtratum reuehitur, paucis, quibus ſuperuixit, diebus non ceſſans multiplicare ſibi à Domino traditam talenti pecuniam. Superueniente porrò die Dominico quia iam eius bonitatis ac uirtutum fama per Galliã longè lateque clarueras, confluxerunt ad eius tranſitum cateruatim ſacerdotes & clerici, abbates & monachi, necnon & utriuſque ſexus populi multitudo. Intereà imminente beatæ remunerationis hora, acerſitis ad ſe omnibus, ſancta ac uenerabilis mater, ultimum eis uale faciens, ſingulos iuxta ſui ordinis dignitatem, ne cœptum ſacræ religionis iter dеſererent, hortabatur. Percepto demum Dominici corporis ſacramento, & ſanctæ crucis munita uexillo, ouibus ſibi à Chriſto creditis iterum ualedicens, ait. Eiã in Chriſto mihi dilectiſſimæ ſorores & filiæ, en ego hodie ingredior uiam uniuerſæ terræ, uos ſi me uera charitate diligitis, mearũ admonitionũ p̃ oia memores eſtote, & cœptũ religiõis iter nolite deſerere. Chriſto ſũmo ueſtri curã cõmitto, ipſe nobis paſtor, ipſe & perennis cuſtos. Ad hanc uocẽ ſanctimonialiũ cœtus crine reſoluto & tundatis pectoribus, querulosis aiebant ſingultibus: Cur nos domina, cur nos mater ſanctiſſima tã citò deſeris? cui paſtoralis curæ uigilantiam cõmitis? Eccè tu hodie patriam adis gloriæ interminabilis, & nos in hac cõualle plorationis deſolatas cui reliquis? tuis tecũ precibus nos magis aſſume. Magis enim tecum uolumus mori, q̃ tua cæcatæ abſentia, in hoc mundo uiuere. Quarum fletibus pia mater mota, huiuſmodi fertur fudiſſe orationem: Deus immortalis, angelorum & hominum rector, tu harum ancillarum tuarum, petimus, ſis perẽnis cuſtos, & quas hactenus ſub mea cuſtodia ſeruaſti amodo & uſque in finem cuſtos Iſrael, qui non dormitas, cuſtodire dignare. Eccè ego ad te uenio, quem amaui, ad te propero, quem deſideraui, ad te ſitio peruenire, quem ſemper ardentiſſimo amore dilexi. In te confido, non erubeſcam, in te ſpero, non confundar. tu meum ſuſcipe ſpiritum in pace ſempiterna, ne aduerſum me præualeant inimici iacula. Sed & hoc precor, rex æterne, ut quicunque mei memoriam in terris habuerint, pacis & ſalutis cõmoda de cælo largiri eis digneris. Quo dicto, quia iam remunerationis hora inſtabat, paululum conticuit. Interim cunctis, qui adſtabant, pſallentibus & Sanctorum nomina ſeriatim ſubnectentibus, illa uirtute, qua ualuit, uoces pſallentium interrupit, dicens: Silete, fratres mei, ſilete. Nunquid nõ conſpicitis, quantæ iocunditatis proceſſio aduenit? Certè quorũ inuocatis nomina, adeſt Sãctorum multitudo copioſa. Cumque in hoc, quod uidebat, mentis ſitientis obtutus figeret, ſancta illa anima carne ſoluta eſt. Tranſiuit autem glorioſa uirgo quarto Iduum Februariarum, die Dominica, aurora incipiente, eadem uidelicet hora, qua Chriſtus ab inferis uictor reſurrexit. O uerè ſancta & uenerabilis uirgo, in cuius ſacro tranſitu angelorum adeſt multitudo, martyrum purpurata proceſſio, uirginũ quoque, ut lilium, candidata concio, quibus ſociata uirgo eximia, exultat & lætatur in ſeculorum ſecula.

Prædicat diẽ obitus ſui.

Fit magnus omniũ ordinũ concurſus ad morientem.

Sumit corpus Domini.

Pſalm. 120.

Videt beatam uiſionẽ. & auolat in cælum.

Sepulta uerò in beati Petri principis apoſtolorũ baſilica, ubi per plurima annorum requieuit curricula. Quo in loco quanta miraculorum prodigia meritis excellentiſſimæ uirginis poſt eius glorioſum trãſitum fidelibus oſtendere dignatus ſit Dominus, noſtris reor non poſſe expleri ſermonibus. Nam ibidem ex obſeſſis corporibus dæmonia fugantur, cæci illuminantur, manus informes reformantur, claudis greſſus redditur, uis omnium febrium pellitur, infirmitatum genera multa curantur. Adſit nobis uirgo eximia, ſui memoriam celebrantibus, impetret delictorum ueniam ſibi famulantibus, & poſt huius uitæ terminum ſuis ſacris precibus nos ad ſanctorum perducat conſortium, Amen.

Miracula ad eius monumentum.

PROLOGVS THEOBALDI Epiſcopi, in uitam Beatiſſimi Guilelmi Cõfeſſoris, comitis Pictauorum, & Eremitæ.

PAulus ſeruus Ieſu Chriſti & apoſtolus, prędicator ueritatis & doctor gentium, olim ſcribens ad Hebræos, inter cætera dicebat ad eos: Nõ habemus hic manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus. Si non habemus hic manentem ciuitatem quid hinc exire formidamus? Si futuram inquirimus, quid hic reſidere curamus? Si igitur hic nõ habemus ciuitatẽ manẽtẽ futurã ardẽter inquiramus Hieruſalẽ, q̃ ædificat ut ciuitas, & cuius participatio ei⁹ in idipſum

Heb. 13

Pſalm. 121.

Can. 3.

ipſum,quam numerus cohabitantium non anguſtat.
Sed ad quærendum diligenter, & inueniendum effi-
caciter quis tam idoneus? Multi enim quærunt,& nó
inueniunt,eo ꝙ malè quærunt. Vox male quærẽtis: In
Oſee.5 lectulo meo per noctes quæſiui, quem diligit anima:
mea,quæſiui,& non inueni illum. Vox nõ inuenti: In
gregibus ſuis & in armentis uadent ad quærendum
me, & non inuenient me,ablatus enim ſum ab eis.
Luc.2. Vox quæſiti,ſed non inuenti: Quid eſt, ꝙ quærebatis?
(loquitur ad requirentes eum in comitatu pópæ
ſecularis) Neſciebatis,q̃a in his,quæ patris mei ſunt,
oportet me eſſe? Propter hæc & huiuſmodi clamat
Eſaias,& hortans dicit: Quærite Dñm, dum inueni-
Eſ.55. ri poteſt.& iterum: Si quæritis,quærite. Omnis enim
Eſ.21. qui quærit,inuenit. Si ergo,fratres chariſsimi,futurá
Ma.7 ciuitatem inquirere debemus,qui manentem hic nõ
habemus, ad quærendum diligentiſſime, & inuenien
dum ardentiſſime,duobus quaſi ſtimulis indigemus,
uerbis uidelicet & exemplis. Verba enim ſapientium
Eccl.1 quaſi ſtimuli,& quaſi claui in altum defixi. At quoniá
multi multa loquuntur,quæ & ueriſimiliter operantur,
hodie uerificatur,ꝙ ſtultus uerbis non corripitur,
quia teſte beato Gregorio,plus mouent exẽpla q̃
uerba. Sermo quidem uiuus & efficax, exemplum eſt
operis ſed ubi inter mortales exemplar,cæleſtis bene
ficij à mortalibus poterit inueniri, cum non ſit, qui
faciat bonum,non ſit uſque ad nnum? Ego dixi in ex-
Pſ.115 ceſſu meo,ait quidam: Omnis homo mendax. Atten
Iere.8. di & auſcultaui,ait Ieremias, nemo quod bonum eſt
Oſee.4 loquitur.& in Oſee dicit: Non eſt ueritas, & non eſt
ſcientia Dei in terra. Maledictum & mendacium, ho
micidium & furtum inundauerunt,& ſanguis ſangui
nem tetigit. Et quoniam ſic abundauit iniquitas, re-
frigeſcit charitas multorum. Et Paulus ſcribẽs Timo
theo,magiſter diſcipulo, apoſtolus epiſcopo, quodã
1.Ti.6 in loco dicebat: Habentes alimenta & quibus tegamur,
his contenti ſimus. Vbi forma hæc? In Biblia
theologorum, non in conſcientia multorum, in libris,
non in uitis, in mẽbrana,nõ in anima,in codice,
nõ in corde. At de uiro iuſto ſcriptum reperis,quoniá
Pſ.36. lex Dei eius in corde ipſius,non in codice. Quærebamus
uirum zelatorem Dei, & curatorem Chriſti, &
nõ neglectorẽ ſui,malorum extirpatorem,bonorum
plantatorẽ,mœrentium conſolatorẽ, errantium eru
ditorẽ,patriæ ſaluatorem, delinquentium correctorem,
qui Moyſen ſe exhiberet Aegyptijs,Eliam idolo
latris,Eliſeum auaris,Phinees fornicantibus, Iohannem
regibus,Petrũ mentientibus, Paulum blaſphemantibus,
Petrum Chriſtum negantibus, & eccè in
inueniendo deficimus. Vix enim inuenitur, qui ſeipſum
ſaluum facere poſſit, ut taceam de ſalute aliorũ.
Optimus eſt hodie,qui non eſt nimis malus. Iam in
terra cęcorum monoculus rex eſt, quia ubi omnes fę
tidi ſunt, unius fętor minime ſentitur.

Quia ergo,ut dictum eſt,ad futuram ciuitatem in
quirendam, uerborum & exemplorum ſtimulis indi
gemus,uocemus ſi ſit qui reſpondeat, & ad aliquem
Iaco.5. ſanctorum conuertamur. At quoniam rara auis &
precioſa in terra uir ſanctus & iuſtus, maxime cum
deploret iuſtus Micheas,dicens: Perijt ſanctus de ter
Mic.7 ra,& iuſtus in hominibus non eſt: liber ex bis,qui em
piti ſunt de terra,ſanctis uidelicet, qui modo ſunt in
terra eius, ad excutiendam mentis noſtræ deſidiam,
memoriam reducere illuſtriſsimum ducem ac co-
mitem ſanctum Guilhelmum, uirum Deo deuotum
à carnalibus ſemotum,in ſpiritualibus totũ, in quo
debile principiũ melior fortuna ſecuta eſt. Ipſe erat
lucerna ardens & lucens,ſimul & coruſcans, ardens
in uerbis,lucens in exemplis,coruſcans in miraculis.
Ipſe ſpretis omnibus propter Chriſtum, uitam ere-
miticam ducens,fratribus ſuis infirmis, prout pote-
rat,erat largus,delicatis compatiens, fortioribus mo
deratus,peruerſis ſeuerus, pœnitentibus miſericors,
bonis optimus. Cæterum uitam eius ante me curauerunt
meliores me magis ſparſam colligere, ne periret,
quam depingere,ut in audientiá deueniret. Inter
quos præcipuus ſanctus Albertus, uiri Dei protodi-
ſcipulus,& primitiæ frugum eius, aliqua in parte di-
geſſit, benè quidem & luculento ſatis ſtylo, utpotè
quantum licuit pictori quidem optimo, ſed alias oc
cupato,cuius dicta non repeterem, ſed de omiſſis ſo-
lum ab eo narrationem texerem, niſi à capite reſu-
mere tu iuberes Prior uenerabilis Prouincialis Fran-
ciæ, & tecum Ordinis tui fratres, omniſque ueſtra,
noſtriſque domeſtica Eccleſia ſanctorum. Erant qui-
dem in multis cœnobiorum ueſtrorum collegijs,qui
digna ſatis, immò digniori ueſtirent narratione ma-
teriam, ſed hoc eſt de ueſtræ religionis ac humilita-
tis ſenijs,ut de uobis parua, de alienis maiora præſu
matis. Et utinã quod BenedictoGregorius,quod Mar
tino in laudando Seuerus Sulpitius, hoc in attollẽdo
præconijs ſuo poſſet eſſe Guilelmo peccator Theo-
baldus. Vos denique fratres, qui tantum opus ſubire
me feciſtis,orationum ueſtrarum clypeos exponatis
ut uolũtaria oris mei beneplacita ſemp faciat Deus,
ego uerò in hoc opere ueridicè magis, quam opina-
te,loqui ſemper ſtudebo.

VITA BEATI GVILHELMI Ducis, Comitis & eremitæ, Authore Theobaldo Epiſcopo. Caput. I.

SCripturus uitam ſerui tui,prout *10.Fe.*
tu dederis & inſpiraueris, Domi
ne Deus,qui das cunctis affluen
ter, & ubi uis, ſpiras, inprimis *Iaco.1.*
admonitos eſſe cupio cunctos, *Ioh.3.*
qui lecturi,ſunt uel etiam audi-
turi, ne eos ſcandalizent tyro-
nis primordia, quæ reuera per ſe
ſumpta, ducere ſufficerẽt in abominationem horro
ris,ſi non ſequerentur conuerſionis præconia, quæ
omnibus nobis proponuntur ad imitationem uitæ
melioris. Non enim eſt inſultandum Guilhelmo auer
tenti ex proprijs, ſed potius exultandum Chriſto ex
Bsſan conuertenti. Etſi utique iubeatur in hoſtia cau
da cum capite offerri, tolerabilius tamen eſt in ocu- *Pſ.67.*
lis diuinæ maieſtatis, acephalum quam excaudatum *Leui.1*
animal immolari,hoc eſt dicere: Vtile eſt ad ſalutem
uiro iuſto innocenter inchoare, fideliter conſumma
re. Quòd ſi utrunque non nolumus,melius eſt, ut be-
ne finiendi,quam bene incipiendi gratiam conſequa
mur. Nuſquam enim, qui tantum bene cœperit, ſal-
uandus legitur,ſicut qui perſeuerauerit uſque in finẽ:
Denique ficus præcoquas deſiderat anima Domini, *Mat.10*
qui tamen cor contritum & humiliatum non deſpi- *Mi.7.*
cit,& reliquiæ cogitationis diem feſtum agẽt ei, qui *Pſa.50*
in noſtro genere fragmenta iuuentutis non abijcite. *Pſ.57.*
Scriptum qupipe eſt: Quacũque hora ingemuerit pec *Ex.17*
cator, cunctarum iniquitatum eius amplius non re *iuxta.*
cordabor. Hæc idcirco prælibata ſunt & præſcripta *LXX.*
non abominetur militis læuitia, ſed regis commen-
detur clementia. Fuit ſiquidem præfatus miles na-
tione Pictauus,ex comitum proſapia ex Pictauienſiũ
prouincia oriundus, ibi cõceptus & natus, ibi & alitus *Gen. S.*
eſt ſecũdũ parẽtũ magnalia, qui præclari genere *Guilel-*
& opibus,præclarũ filiũ, ſecũdũ ſeculi dignitatẽ non *mi.*
infimã,præclariſsimè educare curauerũt. Qui ſeculi
gloria

gloria atq; põpa arridẽte & irridẽte, in corde tenaciter illectus, meditabaſ à puero, &, ut ita dicã, à cunabulis, malitia ſupplente ætatẽ, quod poſtea effectui manciparet. Natus illuſtris ea illuſtribus natalibus & educatus ſecundum morem magnorum, qui ſunt in terris, reprimebatur à concepto facinore, cum parentum & cuſtodum timore, tum ætatis imbecillioris infirmitate. Et quidẽ Guilhelmi infantia parum cognita nobis eſt, excepto quòd ex ſequentibus præſumimus, creſcẽte ætate creuiſſe ſimul & malitia apud Deũ & homines. Qñ.n. plenitudo tẽporis uenit, incepit apparere quid eſſet in iuuene, & factus uir, euacuauit quæ erant paruuli. Denique ſacrũ militiæ profeſſus & adeptus non ſacer cingulum, ab omnibus baronibus terræ unanimiter ſuſceptus ẽ ad Pictauiæ Comitatum, Aquitaniæque Ducatum, quorũ uterque ſibi debebatur iure & titulo hæreditariæ ſucceſſionis.

Dux Aquitania & Comes Pictauorum.

Factus ergo miles, fretusque Comitis faſtigio, factus eſt eò inſolẽtior, quò nobilior, quò locupletior, quò fortior, quò honoratior, quò formoſior, uniuerſisque famoſior. Denique ea parentela generoſus, ea fortuna pecunioſus, ex natura uirtuoſus, ea fama glorioſus, ex opifice ſpecioſus, inſolẽtiſſimus omnium extitit, dyſcolus atque faſtuoſus. Genus clarum corpus aptũ, forma elegans, iuuenilis decor, prædia, palatia, immẽſa ſupellex & infulæ dignitatum, carni in eo, non ſpiritui, militabant.

Statura ingẽs & immẽſa eius uoracitas

Proceritas corporis tanta erat, ꝙ magis uidebatur gigantea q̃ humana. Via ei in uno prandio ſufficiebant cibaria, quanta alijs octo iuuenibus fortiſſimis erant alimenta. Nuſq̃ ſe per totam illam prouinciam abſentauit à prælio, quãdiu in armis fuit, ſed affectu pugnæ ſolitarius, armigerorum deſtitutus ſubſidio, armatus multoties incedebat. Et eum nollent dimicare, trahebat uel inuitos ad certamen. Diceres rediuiuum Belis idolum in comedẽdo & bibendo, crederes ipſum Nemrod potentem & robuſtum uenatorem coram Domino in præliando. Extraneis malus, ſuis peior, peſsimus ſibi. Denique proprij germani uxore, Herodiana rabie debacchatus, ad inſtar Herodis contra ius & fas inceſtu impudẽtiſſimo fertur per triennium & amplius tenuiſſe uiolenter.

Dan. 14. Gen. 10 Matt. 14. Abutitur uxore fratris ſui

Si quis inceſtuoſo ſe tanq̃ Iohannes exhibiturus, de tota uicinia diuertiſſet ad eum, conuicijs laceſsitus, inanis & uacuus recedebat. Confidebat in uirtutibus proprijs, uerũ non eſt, ꝙ fortis glorietur in multitudine uirtutis ſuæ. Confidebat in mirabili & optimo mucrone, ſed decantet iuſtus. Et gladius meus nõ ſaluabit me. Et iterum: Nec enim in gladio ſuo poſſederunt terram, & brachium eorum non ſaluauit eos.

Hie. 9. Pſ. 43. Ibidem Pſ. 32.

Confidebat in equo fortiſſimo, ſed fallax equus ad ſalutem. Erat aũt ad ſuccẽdẽdũ flãmeus, ad ignoſcendũ ferreus, ad conſolandum ſaxeus. Diceres ignem urentẽ in iraſcendo, diceres ſecurim uel aſciam in deijciẽdo. Eccè hæc ſunt inſtrumenta artis diabolicæ, quibus onuſtus Comes, currebat aduerſus Deum erecto collo, & pingui ceruice armabatur. Quæ tanto diligẽtius ſunt nobis enumerata, quanto diuinæ clementiæ in reuocatione peccatoris mirabiliter placuit operari. Quis inter hæc animaduerteret prophanum mutandum in ſanctum, Saulum in Paulum, Saul in prophetam, lupum in agnum? Hæc ſanè mutatio dexteræ excelſi. Qui producit mel de petra, oleumq́ue de ſaxo duriſſimo, ipſe fecit hoc. Non feciſti Domine taliter omni nationi, & iudicia tua non manifeſtaſti eis. Si quis ex mortuis ierit ad eos, ait quidam, pœnitentiam agent. Omnes ergo pœnitentiam agere in fauilla & cinere debent, quandoquidem Dñs patiẽs & multum miſericors mittit ad eos tyrannũ, quadruplici morte compeditum; & mirabiliter ad odorem ignis ſpiritus ſancti ſolutum & abire permiſſum, ut nõ ſit q ſe abſcõdat à calore eius. Iã impletũ cernimus Eſaiæ uaticiniũ, dicentis: Babilon dilecta mea poſita eſt mihi in miraculũ. Id aũt de reliquo ꝓſequamur.

Deut. 32. Lu. 16 Eſa. 21

Vt B. Bernardus S. Guilhelmi conuerſionem exoptarit. Cap. 2.

Anno Chriſti 1115. S. Bernardi inſignis laus.

EO tempore fundatum eſt monaſterium Claræuallis, & ibi unà cum uenerabilibus fratribus ſuis familiari ſpiritus ſancti conſilio ad regimẽ domus Abbas eſt Bernardus ordinatus, qui tantũ uita, uirtutibus & doctrina clarus effulſit, ut nullus ei in orbe ſecundus exiſteret ingenio, moribus, ore, ſtylo & uirtutibus: quinimo ſanctorum catalogo annumeratur, & apud ſuperos præſentialiter honorat. Hic eſt, qui in diebus ſuis hæreſes extirpauit, hæreticos confundebat, ſchiſmaticos reuocabat, erroneos inſtruebat, diſcordes concordabat, bonos promouebat, malos increpabat, & principes arguebat. Hic igitur in ſpiritu uehementi audiens famam ſæpè dicti Guilhelmi Comitis, uelut aquila ꝑſpicax, ubi fuerit cadauer, ſtatim adeſſe deſiderans, ſuperni flaminis inſtinctu præmonitus, cogitabat cum muliere euangelica, drachmam perditam reperire, & ouem erroneã ad paſcua deſerti reuocare. Ponẽsq; animã ſuã in manibus ſuis, deliberauit ſe uel ad tyrannũ ꝓfecturũ, uel ad ſe per nuncium gratia mutuæ collocutionis Comitem uocaturum.

Luc. 15.

Sed quid ageret? Si uocaret eũ dilectus Domini in dilectam Clarauallẽ, ut illũ introduceret in cubiculũ genetricis ſuæ, præſumebat probabiliter dyſcolum ducem non uenire. Si ad eum pergeret, iam propoſitum ſuũ frangeret, de quo ſe nouerat ad Petrum diaconum Cardinalem ſic ſcripſiſſe, Salua ueſtra omniumq́ue bonorũ reuerentia, mihi ꝓpoſitum eſt, nequaq̃ egredi de monaſterio, niſi certis ex cauſis.

Epiſtola 17.

Ad tẽpus ergo ſedit ſolitarius, tacẽs, et quietus, negociũ cõmittens ſupernæ diſpoſitioni. O uirtutẽ uiri, O animi puritatẽ, nec affectantis publicũ, nec formidantis tyrannum pro eius ſalute. Si fugiebat publicum, quouſque affectaſſet cathedræ faſtigium Deus meus, quot & quantæ Eccleſiæ cathedrales, ꝓprijs orbatæ paſtoribus, eũ in pontificẽ elegerũt? Sed non plus delectabat eũ mitra & annulus, q̃ raſtrũ & ſarculus. Fugibundus itaq; publici, negociũ cõmittebat, ut dictum eſt, ſupernæ diſpoſitioni. Cũ aũt placuit ei, q ſegregauit Guilhelmũ à ſeculo, & uocauit per gratiã ſuã, ut multos filiorũ Dei auerſos, exẽplo ſuo conuerteret ad Dominum Deum ipſorum, cõcurrere fecit cauſas ordo ille diuinæ ſapientiæ, cuncta complectens, ut Bernardo Guilhelmus occurreret, quẽ uolebat & quærebat. Occurrit aũt hac occaſiõe:

Multos epiſcopatus recuſat ſanctus Bernardus.

De electione Innocentij Papæ II. Cap. 3.

Anno Domini 1130 Schiſma.

CIrca idẽ tẽpus Dñs Papa Honorius ingreſſus eſt uiã uniuerſæ carnis. Nec mora, conuenientibus electoribus & diſſidentibus Cardinalibus, facta eſt diuiſio in Eccleſia Dei, alijs eligentibus Innocentiũ, alijs Petrum Leonis, quẽ uocarunt Anacletum. Sed pars Innocentij conſilio ſanior, zelo feruentior, merito probabilior, numero copioſior. Pars autem Anacleti infirmior, audacior, uiolentior, non rõne uirtuoſior. Ipſe ẽt Innocentius fama ſciã & uita ſũmo põtifice dignus habebatur. Petrus uerò Leonis à lõginqs adſpirationibus, & machinationibus fraudulentis ad hunc apicem conſcendere nitebatur.

Pars autem catholica, omnibus circa electum ſuum ritè peractis, circa Lateranenſe palatium nõ tuta morabatur, ſed acerrimè à Petri ſatellitibus infeſtabatur. Et quia ui humana tueri ſe non poterant, cedere ſalubriter elegerunt. Præmiſsi in Gallias fuerunt nuncij, q Gallicanæ eccleſiæ intimarẽt negocij ueritatẽ, & hortarẽtur epiſcopos, ut accingerẽtur ad ultionẽ,

Is fuit Ludouicus. VI: Craſſus.

Vide quātū tribuit ſanctiſſimo uiro.

partem ſchiſmaticam damnantes,& unitati catholicæ ſubſcribentes. Coueniunt Stampis omnes Pontifices, Barones & Abbates, uocato ex nomine à rege & pluribus epiſcopis ſancto Abbate Claræuallis. Fuitque unicum omnium conſilium & ſententia, ut negocium eccleſiæ Dei Abbati ſancto imponeretur, & ex eius ore tota cauſa penſaretur. Qui diligenter proſecutus electorum merita, electi utriuſque uitam & famam,& electionisque ordinem, aperuit os ſuum, & ſpiritus patris ſui impleuit illud. Vnus ergo omnium ore locutus, ſuſcipiendum ab omnibus Innocētium nominauit,& ratū eſſe omnis pariter Eccleſia cōgregata clamauit. Laborabat eo tempore ſchiſmaticorum oppreſſione tota Burdegalenſium prouincia & non erat in tota Aquitania, qui Guilhelmo principi poſſet reſiſtere, intantum animum eius indurauerat Deus. Perſuadente ſiquidem Gerardo Engoliſmēſi epiſcopo,& inſtillante in cor eius diſſenſionis ſemina, factus erat ſchiſmaticis author & defenſor. Quicūque.n. ſuſceptioni Petri Leonis non ſubſcribebat, perſecutionibus exponebatur, ita ut exulare cogeretur. Sibilabat enim in auribus Guilhelmi ducis crebris ſuggeſtionibus Gerardus prædictus, tanq̄ uulpes aſtutiſſima & ſerpens antiquus atque tortuoſus. Fuerat ſiquidem diutius in partibus illis Apoſtolicæ ſedis legatus, non ſolum per totam Burdegalenſem ac Turonicam prouinciam, ſed quicquid à collibus Iberorum uſque Ligerim complectitur ac claudit Oceanus, eius paruerat imperio. A quo tanto magiſtratu, tunc non modicum ſe dolebat deiectum. Ad Petrum ergo Leonis miſit pro reſtituenda legatione, deiectionem ſuam ferre non ualens,& ipſe ei fide iurata deuotus obediret, principemque terræ & quoſcunq; poſſet, ad eius imperium inclinaret. Gauiſus homo perditionis, celeriter annuit & libenter. Gilone Tuſculano epiſcopo Cardinale, qui ſolus ei de Romanis adhæſerat, ad hoc miſſo ſpecialiter, aggreditur illico Guilhelmum Comitem marſupijs pecunioſis, pulſat animum eius ſuggeſtionibus uenenoſis,& hominem arundineæ leuitatis & corrumpit. Inprimis epiſcopus Pictauienſis Guilhelmus, catholicus & honeſtus de ſede ſua uiolenter expellitur, & quia Petrum Leonis abdicabat, condemnatur, alijs exiſtentibus cauſis priuatis, ob quas ei Comes infenſus, libenter eū perſequitur. Obſecro igitur, ut nulli ſit onerosū uel graue, ſi quiddam animo incidens obiter attigero, uel ſi prius geſta, breuiter repetiero.

Gerardus epiſcopus incitat Guilelmū ad ſchiſma.

Guilelmus Pictauorū Epiſcopus profligatur.

Vt B. Bernardus primò ad ſe uocauit Guilhelmum. Cap. 4.

ANte hos apud multos, fama ubique perſtrepente cœperat audiri, q̄ ſeductor ille machinabatur aduerſus Eccleſiā Dei. Et miſſi ſunt à latere Innocentij Papæ, tunc agentis in Gallijs, B. Bernardus atque uenerabilis Ioſlinus Sueſſionenſis Epiſcopus, ut tam ipſum, quā principem Guilhelmū ſuper his conſtanter conuenirent. Qui Pictauiam uſque peruenientes, prædicto inuaſori ſalutaribus monitis ſuaſerunt, ſed nō perſuaſerunt. Quomodo enim perſuaderent ei, qui iam eodē principe perſuaſo, impudenter in eccleſiam catholicam conuicia deſpumabat, Innocentium uituperabat, Anacletum ſuum præconizabat, non obedientes ei, erroneos & acephalos affirmabat? Vnde factum eſt, ut animari & armari in inſaniā ſchiſmaticis, ex eo die publicè perſecutionē Catholicis intentarent. Interea dum hæc agerentur, Abbas ſanctus in quodam monaſterio ordinis ſui, cōſtructo de nouo in Pictauia, morabatur. Qui de Dñi miſericordia confiſus, nuncium ad Comitem direxerat intrepidus, ſupplicās, ut ad neceſſariæ collocutionis gratia dignaretur properare. Quem mox Comes ut audiuit, depoſita quodammodo ferocitate leonina & aſſumpta manſuetudine columbina uel ouina, ad auditum auris obediuit. Venit filius prodigus ad patrem, etſi nondum reuerſus ad ſe. Venit Saulus ad Ananiam, etſi adhuc cœcus peruerſusque, cum omni gaudio ſuſceptus eſt ab Anania, tanquam Saul, quæritans aſinas, à Samuele propheta. Mox qui in ſpiritu & uirtute Eliæ deuenerat, accēſus eſt quaſi ignis & uerbum eius quaſi facula ardebat, cupiens in ſpiritu uehementi conterere nauem Tharſis. Incluſumq; ſeptem diebus continuis in quodam loco ſecretiori Comitem, de morte & uita, de pœnis malorū & præmijs bonorum, de uita & exemplis beatorum ſuo illo modo ignito ardenter tepidum inſtruebat. O ſi calidum audiſſes ad frigidum ſua uerba proferentem, diceres gladium carnes deuorantem, crederes malleū petras conterentem. At quoniam nondum ſuſcitauerat eum Deus, in maleuolam eius animam non intrauit ſapientia pro tempore illo, ſed cor eius indurabatur quaſi lapis,& quaſi malleatorum incus ſtringebatur, dentibus ſuis fremebat & obfirmabatur, nec adhuc de peccatore iuſti deſiderium complebatur. Audiebat de conuerſione morum admonentem, ſed non exaudiebat. Audiebat ab inferis exitantem, & diſſimulabat. Audiebat à ſchiſmaticorum cōgregatione reuocantem, & exire recuſabat. Interim tyrānus eſurire compellebatur, quia ei cibus in ſapore conſuetus & abundantia negabantur, cui aſſueta relinquere difficile uidebatur. Dormitabat etiam anima eius præ tædio documenti ſalubris & inauditi, utpote cui rationis peribat iudicium, quia ſchiſmaticorum ueniebat negocium, tranſiens cordis in affectum. Quid plura? Induratus Pharao ſurgit in ſcandala, ſeruo Dei phreneticus cōuiciatur,& eum priuare ſe uertice, ſi extra clauſtra reperit, comminatur. Vnde ferocem leonis ſæuitiam agniculus tremebundus expauens, immunem ſuæ doctrinæ tunc eum abire permiſit. Dic mihi ò homo, ſi intelligis hominia Dei ſalutare documentum? Medicus eſt, qui te hortatur, phreneticus es, qui hortaris, portas gladium,& uibras haſtam manu furioſa. Sine modo, ſine Abbatem ſanctum recedere, tu interim contempta cedro & Libano, ſub ombra rhāni tui, accupatoris ſcilicet auariſſimi, requieſce, ſed ueniet tempus & non tardauit, quando ſuſpirabis abſentem, quem paruipendis præſentem. Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. Regreſſo ergo uiro Dei, & in proprio nidulo Claræuallis collocato, factæ ſunt p̄ prædictos Gilonē Cardinalē & Gerardū occupatorem, quas ſupra meminimus, deiectiones Epiſcoporum atque ſedium occupationes.

Perſecutio catholicorum.

Comes Guilelmus uenit ad S. Bernardū.

Act. 9.

1. Reg. 9.

Comes nihil flectitur uerbis ſancti Bernardi.

Intētat minas ſancto uiro.

Hortaris, paſſiue dicis.

De ſecunda Comitis conuentione apud Pertinacum. Cap. 5

AVdiēs huiuſmodi uenerabilis Gaufred9 Carnotenſis epiſcopus, uir uirtutis, plenus ſpiritu conſilij & fortitudinis, cui à Domino Papa Innocentio Aquitaniæ legatio fuerat commendata, uehementer indoluit,& ſuccurendum periclitanti Eccleſiæ, poſtpoſitis alijs negocijs, ſine moræ diſpendio, decreuit. Abbatem ergo Claraualleſem obnixe rogitans petit & obſecrat, ut ſibi ad tantorū malorum eliminationem ſuccurrat. Videns excuſationes fruſtra extendis, aſſenſit & annuit. Ibant igitur ſimul, & ſicut condixerant Abbas & legatus, ingreſſi ſunt Aquitāniæ fines. Significatum eſt interim comiti Guilhelmo per uiros illuſtres & ſolennes nuncios qui minus ad eū accedere uerebātur, q̄ Bernardus Claraualleñ. & Gaufredus Carnotēſis, cū alijs multis epiſcopis, & religioſis, eius colloquium præſtolabantur: quorū

Carnotēſis epiſcopus cū S. Bernardo proficiſcitur ad Guilelmū principem.

quorũ eſſet ſtudiũ, ut de pace Eccleſiæ & malorũ remotione in cõmuni tractarei. Suaſũ eſt illi atq; pſuaſum, ut tãtorum declinaret colloquiũ, quorum communicato conſilio, facile poſſet fieri, quod difficile uidebatur, & repentino prouentu poſsibile reddere tur, quod modo impoſſibile uidebatur. Itaque apud Pertinacum hinciude conuenerunt. Inprimis ergo de eccleſiæ diuiſione, ſciſſuræ ac diſcordiæ obſtinatione, quæ in ſola cõſederat Aquitaniæ regione, multis modis ſerui Dei Comiti propoſuerunt, & ſe multiplici ratione uallauerunt: Eccleſia, inquiunt, unica eſt, & quicquid eatra illam eſt, quaſi extra arcam Noe, diuino iudicio naufragari atque interire neceſſe eſt. Adducunt in medium exempla peſſimorum Core, Dathan & Abiron, quos ob piaculum ſchiſmatis uiuentes terra abſorbuit. Addunt quoque, in nulla ſcriptura authẽtica ſe legiſſe, peſti ſchiſmatis Dei aliquando defuiſſe uindictam. Guilhelmus ad hoc ſano in parte conſilio uſus, reſpondit ſe Innocentio facilimè poſſe obedire, ſed ad reſtitutionem epiſcoporum, quos expulerat, nulla ratione poſſe conſentire, tum quia eum implacabiliter offenderant, tum quia ſe pacem eorum nullo tempore ſuſcepturum iurauerat. Sed dum uiciſſim per internuncios ſermo pertraheretur, incaſſum ſe mutuo uerbis occupabant, & facti uelut æs ſonans aut cymbalũ tinniens, nihil proficiebant. Sermone deterebant diem, & in uentũ uerba proferebant. Anguſtabatur in ſemetipſo Domini ſeruus & quia non caplebatur de principe, quod cogitauerat, aiabatur in eo ſpiritus eius, in ſe cor eius turbabatur. Quid ageret athleta Chriſti? Deficiente humano præſidio, recurrit ad diuinum uir diuinus, ad arma fortiora confugiens, efficacius eſt munitus.

Conueniunt Pertinaci. Vna Eccleſia, extra quam nulli ſalus. Nu. 16

Nihil efficitur apud Comitẽ.

De tertia conuentione Cap. 6.

Accedens ad altare ſanctũ uir ſanctus, pro gente non ſancta ſupplicandum inter Miſſarum ſolennia dignum duxit. Intrauerũt eccleſiã, quibus diuinis intereſſe licebat myſterijs. Guilhelmus Comes cum ſuis adhærentibus præ foribus ſuſtinebant. Sacrificabat igitur & orabat hora ſacrificij ea quidem, qua conſueuerat, ſanctitate cordis ac puritate animi. Ritè ergo conſecratione peracta, pace data & in populũ diffuſa, homo Dei, iam ſe non agẽs ut hominem, corpus Dominicum patenæ ſuperpoſuit, ſecumque portauit. Egrediebatur itaque foras ad Ducem foris manẽtem, ut loqueretur in idipſum ignitis oculis, ignita facie, ignitum portãs eloquiũ, nec ſupplex, ſed minax ac uerbis terribilibus principem terribilem eſt agreſſus, Rogauimus, inquit, te, & rogantes quæ ad pacem ſunt Ieruſalem, contempſiſti. Supplicauit tibi in altero conuentu, quem iam tecum habuimus, ſeruorum Dei coram te adiurata & proſtrata multitudo, & deſpexiſti. Væ qui ſpernis, nonne & ipſe ſperneris? Ecce poſt ſeruos, ad te Dominus omniũ ſupplicaturus aduenit, eccè filius uirginis, caput Eccleſiæ, quem tu perſequeris, poſt mẽbrorum preces, caput ad te proceſſit. Adeſt iudex tuus & tuorum, in cuius nomine curuatur genu omnium cœleſtium, terreſtrium ac infernorum. Adeſt teſtis & iudex tuus, in cuius manus eſt ille tuus ſpiritus deuenturus. Nunquid & illum ſpernes? Nunquid ipſum, ſicut ſeruos eius, cõtemnes? Vniuerſi, qui aderant, lachrymabantur, & orationibus intenti, rei exitum præſtolabantur, & omnium expectatio ſuſpenſa, aliquod diuinum fieri cælitus arbitrabatur. Vidẽs Comes Abbatem procedentem in ſpiritum uehementi, & in manibus tenentem ſacratiſſimum corpus Domini, diriguit & expauit, metusque membra trementia per totum diſſoluit, atque uelut extra mentem poſitus, ad terrã uſque proſternitur. Eleuatusque à ſuis militibus, rurſum in faciem corruit, nulli loquens, & in nullum intendens. Qui comprehendit ſapientes in aſtutia ſua, & regum baltheum diſſoluit, ipſe fecit hoc. Verè non eſt ſapientia, non ſcientia, nec conſilium contra Dominum. Tunc uir Dei propius accedens, Surge, inquit, & ſta ſupra pedes tuos, & diuinam auſculta ſententiam. Præſens eſt epiſcopus Pictauienſis, quem ab eccleſia uiolenter expuliſti, uade tã, reconciliare patri, & in oſculo ſancto pacis cum eo iungito fœdera. Innocẽtio ſubdere, & electo à Deo tanto põtifici pare, ſicut ei obedit omnis Eccleſia ſanctorum. Auditis his tyrãnus, ſacramentorum præſentia ſuperatus, & authoritate ſpiritus ſancti uictus, nec audebat reſpondere ſapientiæ & ſpiritui, qui loquebatur, nec poterat reddere unum pro mille euangelizanti uerbum uirtute multa, ſed ſtatim occurrẽs, recepit epiſcopũ pacis ad oſcula, injiciens manus in Abbatis uincula. Et quod amplius eſt, eadem manu qua prius eum expulit, cum totius exultatione ciuitatis ad ſedem propriam reduxit. Iam fortis impegit in fortem, & fortior ſuperueniens, fortem ſuperauit. Iam deinceps Abbas cum Comite familiarius loquens & ſuauius, ne ad impios auſus & tam temerarios deinceps exurgeret, ne Dei patientiam in tantis flagitijs irritaret, ne pacem reformatam in aliquo uiolaret, paternè commonuit. Tanto ergo malo obruto, & Gerardi ſchiſmate in cineres redacto, Bernardus cum gaudio Clarauallem regreſſus eſt. Guilhelmus uerò audito eo, multa interim faciens, deinceps minus crudelis extitit. Multa mala feciſti, ò tyrãnne, iam aliquando compeſcere, iam mutatus in uas electionis a uaſæ contumeliæ, conuertere. Tempus eſt, ut reuertaris ad eum, qui te fecit, ut te uidentes & ex bonis operibus cõſiderantes, glorificemus Deum in die repentinæ tuæ uiſitationis. Nam oportet te in habitu uili Apoſtolico conſpectui præſentari, & plenũ uirtutibus in uaſta ſolitudine Stabuli Rodis ſepeliri. Dicamus ergo, quando & qualiter.

Nota certiſſimũ documentũ præſentiæ Chriſti in Euchariſtia.

Eſa. 3.

Phil. 2.

En ſchiſma ticus et agnoſcit & ſentit in ſeipſo præſentiã corporis Chriſti

1. Cor. 1.

Iob. 12

Prou. 12.

Romano Pontifici pareat omnis Eccleſia ſanctorum.

De meditatione Guilhelmi. Cap. 7.

Poſt receſſum uiri Dei, potens Dominus de lapidibus filios Abrahæ ſuſcitare, cœpit mentẽ Comitis ad conpunctionem & ueram pœnitentiam mirabiliter excitare, & Oriens ex alto, ſedẽtem in tenebris & umbra mortis, miſericorditer uiſitare. Prædicti ſiquidem patris admonitio crebrius in mentem ipſi ueniebat, & memoria priorum geſtorũ & dictorum animo non excidebat, ſed ut animal mũdiſſimum ad præſepe poſitum, pleniſſimè, quæ audierat & uiderat, ruminabat. Reſoluebatur in caleſcentis affectionis incendium, & in meditatione eius exardeſcebat ignis, quem Dominus uenit mittere in mundum. Formabat ante mentis oculos Bernardi conſtantiam, fortitudinis audaciam, uirtutis eminentiam, prudentiæ ſolertiam, temperãtiæ parſimoniã, iuſtitiæ ſanctimoniam, & imaginabatur beſtiam, ſua uerba tam efficaciter reſonantem. Nec mirum, ſi in ipſo uincebatur Amalech, i. ſi caro ſpiritui ſubdebatur, quando redivivus Moyſes leuans in oratione puras manus, pro Guilhelmo aſſidue præcabatur. Deus meus, quoties homo tuus totas noctes peruigiles in oratione duxit & inſomnes, flens largiter & effundens ſicut aquam cor ſuum ante cõſpectũ tuum, pro quo & de quo loquebatur tibi bona? Certè non poterat tantarum perire filius lachrymarũ. Dicebat enim ſibiipſi adſpiciens in uiſu noctis & rigans lachrymis ſtratum ſuum: Heu me, quid animi habebam, quando illum contemnebam? clamabat ad me, & non exaudiebam, ſtabat, & non reſpiciebam: Mutabar ei in crudelẽ,

Matt. 3.

Comes redit ad ſe.

Luc 12

Alludit ad dictum Aeſchinis de Demoſthene.

Exo. 7

S. Bernardi inſtantiſſima preces pro Comite.

crudelem, & in duritia manus meæ aduerſabar illi. Væ mihi, quia peccaui in ſanctum Dei, dũ deprecaretur me, & non audiui. Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ, & uolabo ad eum, & cum ipſo decætero requieſcam? Veruntamen ſi iniquitates meas obſeruaueris pater, ante faciem eius toties ad iracundiã prouocatam, non ſuſtinebo. Nonne cor meum ardens erat in meipſo, dum loqueretur mihi utilia, & aperiret ſuum os me docendo? Beati ſunt, qui eum audierunt, & in amicitia eius decorati ſunt. Nunquam ſic locutus eſt homo, ſicut ipſe loquebatur, & in labijs eius gratia diffundebatur. Talia dicebat intra ſemetipſum; & huiuſmodi cogitationes aſcendebãt in cor ſuum. Ecce Beniamin lupus rapax, qui mane comederat prædam, iã ueſperi diuidit ſpolia. Iam de comedente exit cibus, & de forti egreditur dulcedo. Non longè eſt à cibo ſpirituali, qui paratus eſt dare precioſa quæque pro cibo ad refocillandam animam. Cum ergo fortia atque præclara arma pœnitentiæ ſub iugo. Chriſti decreuiſſet aſſumere, ad quem pro imponenda ſibi pœnitentia pergeret, cœpit hæſitare, ſciens, quicquid per ſe ſine confeſſore uoluntariè aſſumeret, uanæ gloriæ & præſumptioni, non mercedi, militare: & ſolum, ſi ceciderit, ſubleuantem non habere, & qui ſibi ſe magiſtrum conſtituerit, ſtulto ſe diſcipulo ſubiugare. Sæpiſſimè ſubijt animum eius, uenerabilem Bernardum præ omnibus eligere, ſed porpter iniurias illi illatas, occluſum ſibi redditũ proſpiciens, ad eundem uerebatur aduentare.

Eccl. 4

De acceſſu Comitis ad ſolitarium. Cap. 8.

ERant tunc temporis in diuerſis mundi climatibus uiri religioſi, potentes uirtute, & fortes robore, qui Deum præ oculis habentes, cœlũ appetentes, infernum metuentes, ad extremũ iudicium contremiſcentes, à communi uita aliorum ſegregabant ſemetipſos, nec contenti ſtrata publica præceptorum, ingrediebantur mundiſſimam, rectiſſimam ac ſtrictiſſimam ſemitam conſiliorum. Nec ſufficiebat circa cõmunia languere uiris perfectionis, ſed adſpirabant ad cacumina ſupererogationis. E quibus alij regularem, alij monaſticam, alij anachoreticam, alij eremiticam ducentes uitam, uni Domino ſeruiebant, uni regi militabant. Sed & in regione eadem, quæ talem nobis protulit ciuem ſanctorum & domeſticum Dei, non defuere uiri ſpirituales, habẽtes ſpiritum prophetiæ, propoſitum ſpirituale: qui, ne cum ſalutis periculo uiuerent in ſeculo, uiuebant in eremo, & oculis deſiderantibus Chriſtũ, nil aliud dignabantur adſpicere. Hi tales & ſi pauci numero, de malitia tamen patriæ & furia Pictauiæ traxerunt nihil, non magis, quam de ſale marino piſces maris.

Eremitæ illorum tẽporum ante Guilelmum.

Non longe erat à loco, in quo Guilbelmus talia meditabatur ut columba, quidam de numero talium, uitam eremiticam ducens, & miræ admodum ſimplicitatis homo. Sola enim, quæ Dei ſunt, cogitans, & mundum ab immundo diſcernere neſciens, ſanctæ ruſticitatis, quæ ſolum ſibi prodeſt, & ſanctimonia rutilabat. Ad hunc ſolitarium mox ſoliuagus miles ire cœpit, & eum diligenter quæſiuit, donec inueniret. Cogitabat intra ſemetipſum, qualis eſſet iſta deuotio, quam ad eum ferebat, & quid de ipſo ageret omnipotens, non plenè ipſemet cognoſcebat. Replebatur ſtupore & exſtaſi in eo, quod contigerat illi, penè ſomnium ſuſpicatus. Quid plura? Venit ad pallorẽ agnus factus de lupo, ſed eum uerebatur adunare paſtor trepidus ouili Dominico. Requirebat inſtanter portum naufragus, medicũ ſauciatus, Ananiam Saulus in Paulum proſtratus. Sed quid ageret Ananias? Audierat à multis de hoc uiro, quanta mala feciſſet eccleſijs & eccleſiaſticis perſonis, & neſciebat futurum uas electionis, ut nomen Chriſti portet coram gentibus & regibus & filijs Iſrael. Abſcondebatur ergo columba tremens ab accipitre & niſo, fugit ouis tremebunda ueniente lupo. Metuebat enim ſibi improperari à Domino: Si uidebas furem, currebas cũ eo. Quia tamen perſeuerabat pulſans, propter improbitatem ſurrexit & exiuit, intuitusque in eum toruo lumine, hæſitando admirans, ait: Impie, crudelis & dire tyranne, cur Chriſti ſeruos conaris infeſtare? Nũquid tibi parum eſt hactenus cæteros impugnaſſe, niſi etiã præſumas Chriſti ſeruos moleſtare? Recede, recede: iam ab hac ſtultitia quieſce, deſine tu iuuenis ſenem laceſcere. Qui hactenus orbem terrarũ habuiſti infeſtum, quid tibi ad eremum? Nihil tibi & loco isti, nec eſt ſocietas alterius ad alterum, nõ plus quam luci ad tenebras. Cui timidus herus reſpõdit: Non maleuolus te depoſco, ſed cor pœnitens gero, & delictum meum maximum emundari cupiens, iniquitatem meam corã te recognoſco. Pro exceſſibus igitur præteritis corrigendis & prauis actibus abijciendis, acturus pœnitentiam, adproperaui. Conſidero q̃ feci, & uolo quæ facturus ſum, moderari. Quod in me habui oblectamenta, tot offerre Deo paratus ſum ad tuæ uoluntatis arbitrium de memetipſo cordis & corporis holocauſta. Quapropter noli prohibere per Chriſtum te obſecrantẽ, & ad tuam iuſſionem ſatisfacere cupientem. Guſtem per tuum miniſteriũ, guſtem, inquam, quàm dulce ſit uitijs non ſeruire, qui in meipſo didici, quàm amarum ſit uel expertum eſſe uitia, uel uelle uitium experiri. Sed ille timens uelle eum ſibi illudere, & fuiſſe immundum ſciens, & iam purificatum neſciens fertur reſpondiſſe: Non ego te ligo uel ſoluo, neque falcem in meſſem alienã mitto. Sum homo ſolis latebris dignus, ſoli mihi iudex, ſoli arbiter & accuſator conſtitutus, quatenus monſtret actio, quid habet profeſſio, & monachi nomen ſolitaria mihi conuerſatio interpretetur. Quod tam ſecurus fateor, quàm certus experior. Veruntamen ſi uera ſunt quæ exponis, ad quendam alium ſingularis ſanctitatis hominem feſtinare te conſulo, qui longa experientia temporum iam ſuffultus, & in diſcretione ſpirituum iam exultus, ante me cognoſcitur renunciaſſe ſeculo. Iuit, & in auditu auris obediuit, ſed ille nihilo minus, ob auditam eius crudelitatem, pœnitentiam Guilhelmi uerebatur. Fuit tamen qui conſilium daret auidem quærenti, & cupide recipienti. Quid ni reciperet, qui toties ignem denegatum quaſi digito mendicans quæritabat?

Eremita quidã miræ ſimplicitatis.

Pſ. 49.

Durè accipitur comes ab eremita.

Offert ſe ad ſatisfactionẽ.

De conſilio duorum ſolitariorum ſuper eius conuerſione. Cap. 9.

ERat eodẽ loco & tempore alius ſolitarius uir, ualde diſcretus & ſanctitate conſpicuus. Hic ſicut ſcientiæ ſcintillabat perſpicuitate, ita quoque uitæ rutilabat ſanctitate. Vnde factum eſt, ut utriuſque concurſu luminis, Deo clarus in ſcientia, & populo celebris ex fama redderetur. Ad hunc ſolitarium ſecundus ſolitarius militem mox ſoliuagum deſtinauit, quem tamen dilationis affectum tædio, nihil in itinere retardauit. Quid mirum? Diligebat ardenter, currebat uelociter, & ideo perueniebat celeriter. Omnia bibebat cum ſuauitate, ſecundum antiquum prouerbium, interim omnia facilia & prope nulla faciebat amor. Amanti enim nihil eſt difficile, teſtante anima, quæ canit in ſanctarum nuptiarum epithalamio dulci: Faſciculus myrræ dilectus meus mihi: inter ubera mea commorabitur. Venit ergo ad hominem Dei, quem amoris pennullæ ſubleuabant. Reuelauerat autem Dominus auriculas ſolitarij,

Nullos recuſat labores tantus princeps, iã conuerſus ad Dominum.

Cant. 1.

tarij, antequam ueniret beatus Guilhelmus. Vbi ergo Dei hominē nouit in ſpiritu propinquare, cauſam aduenientis memoriter tenens, magis ac magis omnipotentis clementiā cœpit lachrymabiliter implorare, quatenus impium ab iniquitate dignaretur, ſicut promiſit, reuocare. Poſtquam igitur aduentaſſe Comitem uir ſanctus accepit, cum gaudio ſpiritus ſancti eum in pace ſuſcepit, cauſamquè itineris indagare ſolerter cœpit. Cui ille penetralia cordis aperiens, totum propoſitum conuertendi cœpit fiducialiter enucleare, nec fuit uerbum in cordis cubiculo, quod ei noluerit occultare. Diceres rediuiuum hominem, qui inciderat in latrones, ſauciatum & ſpoliatum, quem pertranſierant ſacerdos & Leuita, Samaritani miſericordiam præſtolari. Sed quid egit Samaritanus? Viſo eo, non præteriuit, ſed miſericordia motus eſt, & curam illius egit. Nam appropinquans alligauit uulnera eius uinculis alligaturæ ſalutaris, fundens oleum conſolationis cum uino mordaci epithematis. Doctus erat cum unguentario Salamonico, facere pigmenta ſuauitatis, & unctiones conficere ſanitatis. Mox mirum in modum, propoſito Comitis diligenter intellecto, ſicut gaudiū eſt angelis Dei in cœlo ſuper uno peccatore cōuerſo, ſic & iſti gaudium cumulatum eſt ſuper pœnitēti Comite & peccatore tam peruerſo. Poſt aliquantulum ergo temporis & monita uitæ ac ſalutis, iam ſecurius locutus eſt ſenior, dicens: Reuertere in domum tuam unde exiſti, & nemini dixeris quod concepiſti. Volo enim te eſſe cautum, & declinare inanem gloriam, quæ eſt uirus uirtutum & dæmonium meridianum. Poſte indutus cunctis armis militaribus, quibus antea maleſacere præſumpſiſti, aſcenſoque meliori equo, cui hactenus inſidere conſueuiſti, ad me clanculū ſolus feſtinabis in habitu tali. Et poſt hæc ſalutare conſilium, cooperante Domino, tibi impendam pro meo poſſe. Talia dicebat medicus infirmū curaturus, ne amplius exprimebat, quia ſciebat quid ipſe eſſet facturus. O medici prudentiam. O uiri ſapientiam. O ſpiritum, qui loquebatur. Statim enim ut ad eum introiuit Guilhelmus, non dixit. O inique, ò immunde, ò adulter, ò ſchiſmatice, ò inceſtuoſe. Portabat gladium ut ſecaret uulnus, ſed ægrotanti non oſtēdebat, ne medicinam repentinam neophytus abhorreret. Abſcondebat intus ferrum diuiſionis, non ſub ueſtimento regminis, ſed ſub uelamento narrationis. His auditis, B. Guilhelmus, cui omnis mora erat longa nimis, gratias agens Deo, domum regreſſus eſt. Sed & monitorum ſalutarium præceptoris ſui non ſurdus aut obliuioſus factus auditor, religioſæ ſolicitudinis ſuæ nulli extraneorum aut propinquorum uoluit eſſe relator. Didicerat enim ſcriptum eſſe: Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua. Domeſtici tamen eius, rē penitus ignorantes, ut eum uiderunt cum rebus indictis ad ſuum redire præceptorem, felicibus eius actibus inſcij execrabiliter maledicentes exiſtimabant eum progreſſurum ad conſuetæ nequitiæ ſcelus & furorem.

Totum pectus ſuum a pe Eremita

Luc. 10.

Eccl. 38.

Luc. 15.

Vide mirabile eremita cōſiliū.

Matt. 6.

De lorica ad eius carnem adſtricta. Cap. 10.

INtereà dum hæc agerentur à Comite, uir Dei quēdam fabrum doctum tractare fabrilia, cum inſtrumentis fabrilibus ad ſe de uico proximo clàm acceſſiuit. Sicq; prouiſum eſt, ut in termino iniuncto Guilhelmus ad uirum Dei rediens, fabrum cum circulis catenisq; & uinculis ferreis uincire paratum, quem neſciebat, reperiret. Ingreſſus ergò Guilhelmus ad ſolitarium, nec ſolitarium, ſed cum fabro reperiens, obſtupuit intantum, ut dicere poſſet: Eccè faber & uincula: ubi eſt uictima uincienda? Sed reſpondetur ei cum Abraham, quòd Dominus ſibi prouideret holocauſti uictimam. Holocauſti dixerim, an holouincti? Vtrunque ſi dixerim, nō me pœnitebit. Veritatem enim dicam. An non holocauſtum, in quo ardor charitatis conſumebat rubiginem uitiorum? An non holouinctum, quod decem ligamentis conſtringitur circulorum ferreorum? Mox ut intrauit, audiuit patrem ſpiritualem dicentem ſibi: Fili Guilhelme, authoritate ſacrorum canonum ſalubriter admonemur, nè falſis pœnitentijs laicorum animas decipientes, in infernū protrahi patiamur. Veritas eſt irrefragabilis, & negare nō poſſumus, q̃ nullum malū impunitum manet, ſicut nullum bonum irremuneratum. Aut enim Deus punit, aut homo. Modus autem puniendi, ſecundum modum præteriti delicti debet extendi. Dicit enim ueridica ſcriptura: Iuxta mēſuram delicti, erit & plagarum modus. Et iterum: Quantū glorificauit ſe & in delicijs fuit, tātū date ei tormētū & luctū. In huius ſignū præco iudicis hortabatur agere fructus pœnitentiæ, nō quoſcunque, ſed dignos fructus pœnitentiæ. Melius eſt ad momentū tēpaliter cruciari, q̃ ſupplicijs addici ſempiternis. Si ergò uerè pœnites, & omninò ad remiſsionē peccati præteriti, ad euaſionem futuri iudicij, & ad adeptionem cęleſtis faſtigij ſuſpiras, talem pœnitentiæ diſtrictionem, tamen citra condignam, tibi impono: Inprimis, quia ieiunium domat peſtes carnis, oratio peſtes mentis, eleemoſyna uerò ad omnia ualet, promiſsionem habens uitæ, quæ nunc eſt & futuræ, per hæc tria emplaſtra precioſiſsima tibi indico poſſe redire ad patriam charitatis æternæ. More ergo perfecti, ibis & uendes omnia, quæ habes, & dabis pauperibus, ut exoneratus & nudus, ſequi poſsis non habētem ubi caput ſuū reclinaret, qui exultauit ut gigas ad currendam uiam. Deinde, quia omnia iſta extra te ſunt, propriam loricam ferream ad carnem ſuper nudum precipio te portare omnibus diebus uitæ tuæ. Poſt hæc, quia in factis tuis offendiſti plurimos, maximè tempore ſchiſmatis ſub Petro Leonis, & non ſufficit bona conſciētia quo ad Deum, ſed requiritur etiam bona fama, quo ad proximum, nudis pedibus Apoſtolico conſpectui te præſentabis, ut ſecundum eius arbitriū ſatisfacias Domino, à quo pro tuis ſceleribus longè lateque anathematis es opprobrio cōdemnatus. De orationum uerò pondere & menſura nihil impono, confidens in Domino, quod proceſſu temporis, cum dilatato pede amoris uiam mandatorum Dei currere cœperis, unctio eius docebit te nō ſolum de orationibus, ſed etiam de omnibus. Et quoniā frater, qui adiuuatur à fratre, quaſi ciuitas firma eſt, ut alter alterius onera portemus, deinceps pro inuicem, ut ſoluemur, Dominum exoremus. His dictis ab homine, Comes accepit uerbum ſalutis, non iam nec ab homine, ſed magis ab angelica lingua, immò ut à diuino flamine ſeu myſtico ſpiramine. Reuera non alius fuerat, qui talia depromſerat, quam ſpiritus patris eius, qui os eius impleuerat, & talia pronūcianda dictauerat. Mox mirum in modum totus in Dei amorem ſuccenditur, & ſine dilationis procraſtinatione inter manus fabri & ſolitarij uetus Comes exuitur, ut nouus miles Chriſtum, qui noua facit omnia, nouiter induatur. Nudatus proprijs ueſtibus ſine confuſione & reuerentia, in medio duorum in nomine Ieſu congregatorum conſtituitur, & lorica propria fortiter ad carnem connexa ſuperueſtitur, firmiterque per totum corpus decem catenis ſeu uinculis artificis magiſterio ſubtiliter cōſtringitur, ne proceſſu temporis facilè diſſoluatur. Poſt hoc aſperrimo cilicio deſuper contegitur, ferrumque galeatum ſubtiliter, ut ſolui non ualeat, capiti militis imponitur, ſic

que

Gen. 22.

Deut. 25.

Apoc. 18.

Mat. 3

Ieiuniū Oratio Eleemosyna.

Nota quid uir ſanctus p ſatisfactione imponat comiti iā uerè pœnitenti.

Pro. 18

Iaco. 5.

Eccè tibi forma pfecta conuerſionis.

Nota aſperitatē ueſtium in tā illuſtri uiro.

que ſpiritualibus armis onuſtus, à ſuo præceptore di
2. Cor. 10. mittitur, & abire permittitur. Iã depoſitis armis car-
nalibus, & aſſumptis ſpiritualibus telis, dicere pote
rat is cum apoſtolicis uiris: Arma militiæ noſtræ non
carnalia ſunt, ſed potentia Deo.

De acceſſu eius ad Eugenium Papam. Cap. 11.

Abijcit omnes res ſuas. LOngam cum homine nouus homo moram nõ
traxit, ſed pectore ſitibundo uelociter in pro
pria rediens, diſpendij impatiens, & uelocita
ti operis inhiãs, omnia bona terrena ante poſ-
ſeſſa ſibi detraxit. Res, quas in ſua poteſtate habuit,
uendidit & pauperibus erogauit, quas uerò ad manũ
non habuit, ex corde proiecit & contempſit. Diſper-
ſit ergo & dedit pauperibus paupertatis amator, in
breui futurus pauperum non ſolum amicus, uerum
etiam & imitator. Hærentis in ſalo nauiculæ funem
Mat. 5 potius ſtudebat præcidere, quam ſoluere. Aſpiciebat
enim in remunerationem paupertatis, cupiens aſſe
qui præmium, quod eſt regnum cœlorum. Nihil ex
omnibus ille quondam opulentus ſibi retinere uo-
luit, diſtribuens ſingula, ne cordi uel manibus adhæ
reret macula. Sicque factũ eſt, ut omnibus ſuis ſimul
& ſemel pro Domino ſpretis, pauperibus terrani, ſi-
bi cœlum diuideret. Narrat textus euangelicus & cũ
Matt. 19. magno exultationis tripudio recitat, Petrum piſca-
torem Chriſto dixiſſe: Ecce nos reliquimus omnia, &
Pſ. 18. ſecuti ſumus te. Benè Petre, & non ad inſipientiam
tibi. Non enim ſequi poteras oneratus eum, qui exul
tauit ut gigas ad currendam uiam. Sed ſcire uelim,
quæ ſunt omnia, quæ te iactas reliquiſſe. Piſcator eras,
uictum manu & arte quærebas, diues non fueras, na-
uem & retia tantum diſrupta poſſederas. Quid ergo
te iactas tam confidẽter omnia reliquiſſe? An omnia
reliquiſti, qui affectum poſſidendi depoſuiſti? Certè
Guilhelmus noſter nónne eodem tecum ſpiritu dere
liquit omnia, qui uoluntatẽ habendi deſeruit? Nihil
minus in hac parte fecit à magnis Apoſtolis, qui nõ
nauem, ſed orbem, non retia, ſed palatia, non paupe
riem, ſed gloriã uelut ſtercora arbitratus eſt, ut Chri
ſtum lucrifaceret. Omnibus ergo pro Chriſto percal
catis, nudis plãtis, illo ſuo ueſtitu ferreo atque aſper
rimo circundatus, rutilans in luto margarita, Domi
Adit Romanũ pontificẽ, ut erat ab eremita iuſſus. num Papam uiſitauit. Quid ni uiſitaret bonos in mũ
do, quem uiſitauerat oriens ex alto? His diebus præſi
debat ſanctæ ſedi Apoſtolicæ B. memoriæ Eugenius
Papa tertius, qui de ſub ferula beati Bernardi aſſum
ptus, Papatus Romani monarchiam tenebat, lauda-
biliter quidem & ſyncerisſimè, utpotè talis ac tanti
patris diſcipulus. Veruntamen quia bonorum uita
malis oppido ſolet eſſe infeſta, & quia eleemoſynam
carpit inuidia, aduerſus eum quorundam Romano-
rum adulterina plantatio, uiperea progenies rebella
uit. Quorum aduerſus ſe malitiam machinantem hu
manitus reformidans in ſuperiorem Galliam cedẽs,
Eugenius habet Synodum Rhemis. ſalubriter ſe recepit. Vbi Rhemis celebrato concilio,
reique publicæ negocijs peractis, Eccleſiaſticæ pote-
ſtatiſq; diſpoſitis atque ordinatis, inter cætera ſenten
tiam antiqui anathematis, in Guilhelmum Comitẽ
dudum latam, renouare curauit. Ignorabat enim iã
conuerſum atque mutatum in uirum alterum. Inte
rim Guilhelmus audiens dominum Apoſtolicum in
Gallias aduentaſſe, gauiſus eſt ualde. Nec ſe capiens
præ gaudio, ignorabat adhuc uoluntatem Dei fuiſſe,
ut ſibi occurreret quem quærebat. Acceſſit itaq; Pau
Gal. 1. lus factus ex Saulo, ut uideret Petrum, nõ iam in ſe,
ſed in ſuo uicario. Intrauit uir obediens ad Simonẽ
Petrum, ſed non ut fieri aſſolet, per Simonem magũ.
Nihil pauper Chriſti oſtiarijs dedit, qui in terris ex
Ecc. 10 omnibus nihil poſſedit. Nec fuit, qui ab intraturo
pecuniam exigeret, teſtante ſcriptura, quia qualis re
ctor ciuitatis, talis & populus eius. Suſcitauit Domi
nus ſuper populum ſuum uirum, qui argentum non
quæreret, & aurum non uellet, ſed ſagittis paruulos
interficeret. Intrauit ergo liberè, qui in libertatẽ ſpi *Oſculatur Comes pedes Eugenij Papæ.*
ritus uocabatur, & proſtratus ſolo tenus, ſacra eius
ueſtigia reuerenter oſculabatur. Vultus in terra fige
batur, oculus lachrymabatur, os pedes deoſculaba-
tur, manus amplexabatur, & lingua de profundiſſi-
mo corde talia loquebatur: Heu mihi, pater mi: Heu
mihi, pater mi. Pater Abraham, miſerere mei, & reſu *Vide cõfeſſionẽ coram pontifice.*
ſcita animam meam, quia multipliciter peccaui. Pa-
ter, peccaui in cœlum & coram te, iam non ſum di-
gnus uocari filius tuus, non etiam mercenarius, ſed
ſpurius ſeu porcus, quia relicto pane filiorum, indi-
gnum me feci pane garcionum, onerando miſerum *Garcio, barbara dictio famulum ſignificat.*
uentrem animæ de ſiliquis porcorum. Ego miſer ho
mo deſcendens ab Hieruſalem in Hiericho, incidi in
latrones, qui percutientes uulnerauerunt me in natu
ra imaginis, tollentes à me pallium diuinæ ſimilitu
dinis. Quapropter ſuſcipe, quæſo te, de Aegypti par
tibus reuertentem, & reduc ad paſcua deſerti ouem
oberrantem. Abſolue de regione diſſimilitudinis ad
patrem fugientem. Pater mi, pater mi, currus Iſrael,
& auriga eius.

De obiurgatione Eugenij Papæ. Cap. 12.

HIs auditis, Dominus Apoſtolicus fertur re- *Ecce quid facit cor contritum & humiliatum quod Deus ſpernere non poteſt.*
ſpondiſſe: Quis enim es tu? At ille: Ego ſum
inquit, Comes Guilhelmus, peccator & im-
pius, quem pro meis meritis iuſtè quidem tu cũ præ
deceſſoribus tuis anathematis mucrone percellere
decreuiſti, & uelut membrum putridum à corpore
Eccleſiæ præſcidiſti. Homicidia, adulteria, ſacrilegia,
& omnia opera nefaria, quæ de me inceſtuoſo & ſchiſ-
matico tibi dicta ſunt, uera ſunt. Si iniquitates à Do-
mino obſeruentur meæ, maior eſt iniquitas, quam ut
ueniam mereat. At quoniam miſericordiæ Chriſti
non eſt numerus, tu qui uicarius Chriſti es, miſeri
miſerere, & patrem miſericordiarum, quæ repræſen-
tas in terris, iure imitare. Peccaui ſuper numerũ are
næ maris, multiplicata ſunt peccata mea. Sed dum
uiuo, & ſpiritus regit hos artus, ſana me medicamen
to pœnitentiæ, cui commiſſum eſt uice Chriſti ſuper *Matt. 16.*
terram ſoluere & ligare. Peccaui & uerè deliqui, ſed
libera me, ut non uadam ad interitum, neque deſcen
dam in corruptionem, qui claudendi & aperiendi cæ
lum omnibus adeptus es dominationem. Ad hæc ex
pauit Dominus Apoſtolicus, & ultra quam credi po *Gen. 27.*
teſt, admiratus eſt. In mentem ei ueniebat factum Ia
cob & Eſau, quorum unus ante conſpectum Iſaac al
terum ſe ſimulabat. Arbitratus aliqua ſub ſpecie Ia-
cob ſibi uelle illudere, ſciensque angelum ſatanæ in
angelum lucis ſe ſolitum transfigurare, fertur reſpon *2. Cor. 11.*
diſſe: Comitem quidem Guilhelmum peccatorem co
ram Domino ſæpè audiui, ſed eum facietenus nun-
quam cognoui. & ideò ſi uera ſunt, quæ tu dicis, ego
nõ noui. Sed eſto. Aut tu es in perſona Guilhelmus,
aut tu non es: Ex duobus unum eſt: aliter eſſe non po-
teſt. Si tu non es, & uoluiſti mihi illudere, indignatio
nem Dei omnipotentis & noſtram incurras, eo quod
Chriſto Domini reuerentiam debitam exhibere non
curas, ſed ſubſannationem eius procuras. Si uerò tu
ipſe es, & non alius, quomodo pœnitentem te eſſe ſi-
mulas? Quomodo poteſt Aethiops mutare pellẽ ſuam
& pardus uarietatem ſuam, ita & tu potes benè face
re poſt iniquitates tantas. Fratris torum inceſtu ma-
culaſti, in orbe ſchiſmata ſeminaſti, nequitijs tuis cli
mata mundi perturbaſti. Et tibi poſt hæc de plena
pœnitentia cordis quomodo credam? Maledixi tibi,
& eris

& eris maledictus. Scio tamen Dominum magna, immò maiora tibi poſſe facere, quia omnipotēs eſt, ſed inueteratum dierum malorum ad plenum pœnitere, deſpero. Surge itaque de medio, ualde ad dexteram ſiue ad ſiniſtram. Ad hæc timidus Guilhelmus ſurrexit, & ad modum publicani euangelici ſtetit à lōge, non audens faciem in ultum leuare, dixitque: Reuera Guilhelmus Comes ego ſum, peccator nimius, & ad tuam dignationem miſſus ob taxationem ſatisfactionis. Sed ex quo credere non uis, ſaltem largire mihi gratiam benedictionis tuæ, & Apoſtolicæ beneficium abſolutionis. Quod ſi non obtinuero, & per incuriam tuam neglectus fuero. Deus, in cuius conſpectu ſto, ſanguine animæ meæ de manibus tuis requirat, qui ſinum uiſcerum paternorum reuertenti filio prodigo præcludere non formīdas. Perditio mea tibi imputetur in cumulum perditionis, & uideat hæc ſuper te omnia uidens Dominus ultionum. Cum audiſſet hos ſermones Papa religioſus, magis timuit, utpote homo conſcientiæ multum ſcrupuloſæ. Cognoſcensque uiri conſtantiam, & Chriſti infinitam miſericordiam, cogitabat intra ſe, quòd nec criminis quãtitas, nec facti enormitas, nec temporis breuitas, nec horæ extremitas excludunt à uenia. Aperiens ergo os ſuum, dixit ad Guilhelmum: Patriarcha Hieroſolymitanus ſcio quòd prudens uir & magni cōſilij ſit, ad ipſum te mitto, & poteſtatem ſuper animam tuã loco mei ſibi cōmitto. Salutato igitur humiliter ſummo pōtifice ſuper infuſa gratia benedictionis Apoſtolicæ, Hieroſolymam profectus eſt.

Luc. 18.

Nullos recuſat labores pro obtinēda uenia.

De acceſſu eius ad patriarcham Hieroſolytanum. Cap. 13.

IN diebus illis ſancta terra Hieroſolymitana in manibus erat Chriſtianorũ, & peregrinis omnibus liber patebat ingreſſus. Guilhelmus igitur ingreſſus in ſanctam ciuitatem, poſtquam ſepulcrum Chriſti glorioſum cum puritate & deuotione uiſitaſſet, requirere cœpit à ciuibus uenerabilem urbis primatem. Factum eſt autem per diuinam uolūtatē, ut & ipſe eſſet Hieroſolymis his diebus. Ad quem cū introductus eſſet Guilhelmus, ſe & cauſam itineris torumque negocium ſeriatim ac per ordinem eidem patefecit. Patriarcha autem uiſo Guilhelmo, gauiſus eſt ualde. erat enim ex magnis temporibus cupiens eum uidere. Audierat ſiquidē, famæ clamoribus ubique perſtrepentibus, multa mala de ipſo, & uidens, quoniam magnificaſſet Dominus miſericordiã ſuam cum ipſo, congratulans & exultans, Dominum benedicebat in ipſo. Fuit & alia familiaris cauſa, quare Guilhelmum uenerabilis Primas tenacius ſibi copulabat & dulcius adſtringebat ac ampliori reuerebatur honore. Nam confeſſus eſt, & non negauit, ſe fuiſſe filium, cuiuſdam de ſeruientibus Guilhelmo, cui fideliſſime famulanti multa bona Guilhelmus feciſſet, ac immēſa donaria munificus contuliſſet. Ob hãc cauſam beneficij accepti non immemor filius, præparabat ſe libenti animo ad rependendum uicem uicariæ benignitatis. Nec ſe capiens præ gaudio ſuper inopinata conuerſione ducis & euentu inſperatæ ſalutis, quibus poterat abundantiam lætitiæ propalabat gemitibus & ſuſpirijs. Conuerſusque ad Dominum, procidit in faciem ſuam & adorauit, dicens: Benedictus es Domine, qui intueris abyſſos, & ſedes ſuper Cherubim, qui uiuificas mortuos, & uocas ea, quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt. Scio Domine, & uerè ſcio, & idipſum bonitati tuæ confiteor, quod uerè poteris de lapidibus filios tibi ſuſcitare, qui poſt tempeſtatem tranquillum noſti facere. O quam nouiſſimus heri, ò quam primus hodiè. O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ tuę. O mirificata & confortata ſcientia tua ex me. O flatus ſpiritus tui, ut fluãt aquæ. Si quis poteſt abyſſum inperſcrutabilem penetrare, poterit & iudicia tua uiasque inueſtigabiles cōpræhendere. Iudicia ſiquidē tua, abyſſus multa. Nūc ergo Domine benigne fac in bona uoluntate tua cū eo, & quod dignatus es incipere, fac cum eo ſignum in bono. Fiat per gratiam tuam cor eius immaculatū, ut q cœpit mirabiliter, felici perſeuerantia ſtudeat complere, & ad obſeruantiam boni ſanctique propoſiti de bono in melius certatim feruere. Doceas eum per ſpiritus tui unctionem cæleſtia diligere, & ſupra ſidera conuerſari, cui iam inſpiraſti terrena deſpicere, paupertatiſq; ſtigmata feruētius æmulari. Quod eidem præſtare digneris tu, qui es Deus deorum & dominus dominorum, regnans & imperans in ſecula ſeculorum. His dictis, Guilhelmum cum ingenti ſuſcepit gaudio, & eum ſatisfactionis ſalutaris ſalutaribus uinculis alligauit. Cumquè niteretur eum cohabitantem retinere ſecum, uir Dei iam fugiens publicum, nullatenus acquieuit, ſed magis ſolitariam uitã ducere prælegit. Quod & factum eſt. Nam infra breue tempus intra ambitum atrij domus ſuæ arctiſſimã ſpecum deſuper coopertam fecit fabricari, ſchemate quidem uili, inſtar umbraculi in uineis & tegurij leprolorum. In qua ædificatione ſic conſtructa, præſente Primate, Guilhelmus lætiſſimè & glorianter quaſi in carcere ſe retruſit, & nouem annis continuis cum nimia ciborum parſimonia ſe recluſit. Intus ergo ſedebat ſolitarius & tacebat, quia leuauerat ſe ſuper ſe. Intus dixerim, quia cunctis, qui foris ſunt, dicetur: Væ, uæ. Sedebat in angulo domatis, non diligens pedes ſuos mouere. An nō tibi uidetur Guilhelmus fuiſſe de numero eorum, quibus dictum eſt: Sedete in ciuitate, quoadusq; induamini uirtute ex alto? Econtra de reprobo dicitur: Non quieuit, & Domino non placuit. Sedebat etiam ſolitarius, & ſedendo tacebat, nolens ſedere cum conſilio uanitatis. Sedebat ergo ſolitarius, & ſedendo tacebat, ſciens cultum iuſtitiæ eſſe ſilentium. In ſilentio enim & ſpe, erit fortitudo ueſtra, & ideo obmuteſcens, ſilebat etiam à re bona. Quamplures uiderat in peccatum incidiſſe loquendo, uix quempiam tacendo. Et quia ſilentium cogit cœleſtia meditari, rectè ſuper ſe poterat eleuari. Ab omni ſtrepitu ſecularium quies perpetua, ad illos exceſſus Pauli perducit, de quibus dicit. Siue ſobrij ſumus, uobis, ſiue mente excedimus, Deo. Domine Deus, qui oſtendere cōſueuiſti populo tuo dura, quã ta illic demonſtraſti famulo mira, & oſtendens ei tribulationes multas & malas, reſeraſti uiſiones conſolatorias & bonas? Quę abſcondebas à ſapientibus & prudentibus paruulo reſeraſti, & prætermiſſis immũdis peccatoribus, mundicordem crebro uiſitaſti.

Aperit omnia patriarchæ Hieroſolymitano.

Patriarcha ſumma gratulatio de comitis mutatione.

Dan. 3. Ro. 4. Ma. 3. Ro. 11.

Pſ. 35.

In ſpecu degit annis nouem in mirabili abſtinentia.

Thrē. 3. Luc. 24. Iere. 14. Eſ. 32. Eſ. 30. Pſ. 38. 2. Cor. 5.

Videt uiſiones

De habitatione eius apud patriarcham. Cap. 14.

BEatus itaque Guilhelmus in illo humili tugurio conſtitutus, Deo & hominibus gratus efficiebatur & dilectus, gratumque ſe hoſpitem exhibebat apud Patriarcham, ita ut diceret ei Patriarcha: Experimento didici, quòd omnibus bonis ſpiritualibus repleti ſumus ad introitum tuum, & ob gratiam tui benedixit nobis omnipotens, ſicut benedixit domui Aegyptij propter Ioſeph. Ipſe autē uerus Ioſeph nihil habuerat ibi, niſi tugurium ſuum, in quo claudebatur, & tegumentum, quo operiebatur, & panem arctum aquamquè breuem, quibus reficiebatur. Domus erat, cella, potus, aqua, cibus, panis nigerrimus, habitus, terreus & aſperrimus, lectus, antrum, culcitra, ſolum, capitale, ſaxum, coopertorium, tectū. Taliter ſe habuit per nouennium continuum,

Gen. 36.

Vita duriſſima

cui uiuere Chriſtus erat, & mori lucrum. Vitam iſtã ducebat in patientia, ſed futuram cum deſiderio expectabat. Degebat pauper in cella, diues in conſcientia, theſaurizans in cœlo, & nihil habens in mundo. Securior dormiebat pauper in terra, quàm diues in auro & purpura. Sæpè noctes peruigiles in oratione ducebat, & cum tandem aliquando ad neceſſitatem naturæ tenuiſſimo ſomno opus eſſet, lachrymis ſtratum ſuum prius irrigabat. Leuabat puras manus in oratione, flectebat genua roborata in ſupplicatione, plorabat coram Domino in peccatorum amariſſima recordatione, per ſingulas noctes lachrymis cor lauabat, cinerem tanquam panem manducabat, omnes dies ſuos in amaritudine animæ recogitabat. Exercebatur in diuinis, quotidiè meditari in lege Domini, refici parcius, orare frequentius: Quando meditabatur, cordis ſuſpirio rapiebatur in patriam, ſi quando loquebatur, os eius leuabatur ſupra ſidera. Eloquia eius eloquia caſta, ignita & igne examinata, nec crederes humanam linguam, ſed angelicam propter ſapientiam & ſpiritum, qui loquebatur. Si quis religioſus aut literatus ad eum aliquando diuertiſſet, monita ſalutis erogaturus, aut de ſcripturis locuturus, non ſolum, ut aſſolet, calefaciebat affectum, ſed & illuminabat intellectum purificatum, in tantum audita eloquia diuina memoriæ commendabat. Vnde factum eſt, ut ſic ſcripturas audiret ardenter, ſic legeret feruenter, quaſi eſſet in craſtino moriturus. Manibus pectus, genibus pauimentum tundebat, uotis & deuotis precibus cœlos cumulabat, lachrymis genas rigabat, gemitibus & ſuſpirijs tugurium mugiebat. His & alijs ſimilibus exercitationibus aſſuetus, cœpit angelorum iucundari adſpectibus, erudiri uiſitationibus, commoneri ſuggeſtionibus, ſedulitate conſolari. Ingenti cura magnoquè tripudio angeli intererant pſallenti, aderãt oranti, inerãt meditanti, ſuperérant quieſcenti, præerant operanti. Solicite conuerſo congaudebant, triſtem confortabant, ignorantem inſtruebant, tentatum protegebant, & in omnibus ipſi prouidebant. Quid eſt homo, ait quidam, quòd memor es eius, aut filius hominis, quoniam uiſitas eum? Reuera Domine magnificas Guilhelmum, apponis erga eum cor tuum, geris pro illo ſolicitudinẽ, curam illius habes. Denique immittis ei ſpiritũ tuũ, promittis uultum, angelos mittis in miniſterium.

Exercitia eius.

Patriã cæleſtẽ dicit.

Angelicis ſouetur conſolationib⁹.

Pſ. 8.

Ecce hæc fuerunt in dilecto Dei conuerſionis inaudita primordia, ecce pœnitentis ueneranda præconia. Multa quidem & alia laude digna tã in occultis quã myſticis reuelationibus, internis & ſecretis conſolationibus ſeruo Dei in eodem loco contigiſſe præſumimus, ſed inde coniecturas ſequi non audemus, quî certitudinem non habemus. Nam ante nos nullus unquã in uita eius hoc digeſſit. Ipſe etiã pater ſanctus non edidit, diſcipulorũ nullus interrogauit. Perſtringentes ergo ſtylum, ad certiora ueniamus.

Vt à ſuis ſolicitatus ſit ad reſiliendum à propoſito. Cap. 15.

FActum eſt autẽ cum homo Dei ibi moraretur, ut ubique terrarum requirerent eum cognati & noti. E quibus alijs luſtrãtibus prouincias, urbes, populos & terras, alij maria transfretarent, extendentes ſe longe ad inſulas remotiſſimas & ignotas. Cumquè diutiſſime fruſtrata fuiſſet ſolicitudo quærentium, tandem rumores ueridicos acceperunt de eo à peregrinis quibuſdam. Arreptoquè itinere, ualèdicentes Pictauiæ, aliqui eorum Maſſiliam uenerunt, & aſcendentes mare in nauibus, uento proſpero in urbem Acconenſem celeriter ac feliciter applicuerunt, & ſic tandem ad ſuum Comitem Hieroſolymam peruenerunt. Poſt iſtos & alij ueniebant, & alijs reliqui ſuccedebant, & multiplicabatur indies aduenientium multitudo. Omnes autem, qui præcedebant & qui ſequebantur, unanimiter eum increpabant, & talia loquebantur: Quid agis Domine? quid inſanis ò Guilhelme? Quis te fraudulentus fraudulẽter circumuenit & nequiter faſcinauit, ut reſpiceres in huiuſmodi uanitates & inſanias falſas? Quid tibi deerat in Comitatus faſtigio, ſuffulto undique ſubſidio amicorum? Quieſce iam ab hac ſtultitia, quieſce ab hac capitis melãcholia. Non enim potes, etſi multum uelles, in rigore propoſiti perdurare. Ecce terrã tuam alieni deuorant, nec eſt qui eis poſſit reſiſtere. Qui ſi te præſentem cernerent, non auderent uel mutire. Non poteras melius amicos deprimere, & inimicos exaltare, quàm ſic te damnabiliter abſentãdo. Animaduerte, quæſumus, propter abſentiam tuã plebes tribulari, uiduas deſolari, innocentes conquaſſari, nocentes graſſari, orphanos ſpoliari, uirgines uiolari, ſenes periclitari, eccleſias deprædari, monaſteria depauperari, homicidia & latrocinia iugiter exerceri; Quomodo diſſimulas exire? quomodo tardas uindicare? quomodo taces, uidens impios conculcantes iuſtiores ſe? Iam iuuentutem tuam in gloria mundi conſumpſiſti, tarde & non ad profectum tibi pœnitentiam incepiſti. Iam quod ſupereſt uitæ tuæ, in flore mundi expendere curato. Veni, & corona te roſis, antequam marceſcant: Fruere creaturis, quæ ſunt, antequam ſeneſcas. Poſt tanta ſcelera, poſt tot illecebras, poſt tantas iniquitates & peccata quam partem habebit in te Deus deſuper? Hæc & huiuſmodi in auribus Comitis Sirenes & ululæ quotidiè ſibilabant, & inimici hominis domeſtici eius talia fabulabãtur. Diceres rediuiuum Iob, cui inſultarunt reges, ita tum inſultabant Guilhelmo quotidiè domeſtici eius & affines. Vnde factum eſt, ut impetum ſuperuenientium amicorum, frequentiam propinquorum & infeſtationem notorum ferre non ſuſtinens, eorũ inquietationem per fugæ remedium cogitaret declinare, & ſenſim ab incurſibus turbulentis, actibus inordinatis, ſermonibusquè incompoſitis ſemetipſum ſegregare. Quod factum eſt. Nam uale dicto hoſpiti, clanculum recedebat, & ſolitarius ibat, quocũque inſtar Eliæ eum ſpiritus duceret. Mox mirum in modum ad eius ſubuerſionem omnia uiſcera ſua concuſſit inimicus, & illicita, quæ prius per os amicorum ſuggeſſerat, ut eius conſenſum obtineret, in memoriam eius redire procurauit hoſtis antiquus. diabolo ergo reuocante ad ruminanda præterita, & mundi concupiſcẽtia illiciẽte oculos ad præſentia, factus eſt minus diligens, extẽdẽdo ſe tepidius ad futura: Imaginabatur in cubili ſuo gloriam, quam dereliquerat, uerebatur ignominiã, quam aſſumpſerat, recordabatur ab amicis quæ audierat, & comparans uiſis audita, miſerabiliter intepuerat. Qui etſi ad primos inſultus nõ eſt perſuaſus ad uomitum remeare, ex inde tamen cœpit aliquã de rigore propoſiti relaxare. Hanc autem tepiditatis tentationem permiſit eum Dominus ſuſtinere, ut poſteris daretur exemplum calcandi præſumptionem, & reſiliendi in propriam miſeriam, quia à nobis ſolum fragilitatẽ habemus & defectum, à Deo autem noſtro fortitudinem & profectum. Dũ igitur ſic animo uacillaret, facta ſunt quæ ſequuntur.

Vbique perquiritur à cognatis.

Acuũt linguas ſuas ſicut ſerpentes.

Iob. 2.

3. Reg. 19.

Tentationibus nõnihil concutitur & frangitur.

Vt à propoſito nonnihil deflexerit. Cap. 16.

COntigit his diebus, ut Guilhelmus, peragratis ſuperioribus partibus Tuſciæ intra confinia Lucenſium deueniret. Ciues autem Lucenſes ſimultate quadam oborta aduerſus uicinos eorum, caſtrum quoddam ex illorum colonia fortiter obſidebant.

obſidebant. Cumq; uiribus uel induſtria nullatenus præualerent, caſu Guilhelmum contigit eò peruenire, & iter faciẽs per medium illorum, obſidionis cauſam quæſiuit ab occurrentibus. Qua diligẽter cognita, ſuadente diabolo, prorupit in hæc uerba: Caſſo labore bellatores hi conſumuntur, inanum caſtrum ſubuertere moliuntur. Non magis uidetur hominibus iſtis ad pugnam conuenire, quam bubus aut aſinis ad lyram. Hæc ſi mihi pugna concederetur, infra paucos dies & diruta mœnia exterminarentur, & caſtrum expugnaretur. Audiuit hæc quiſpiam & nũciauit alijs, & illi alijs, quouſque uerbum innotuit his, qui uidebantur in exercitu gerere principatum. Et fuit cõmune conſilium, ut Guilhelmus à ciuibus uocaretur in medium. Vocatus adfuit, & ſicut de Saule legitur, ab humero & ſurſum eminebat ſuper omnes. Et uiſa proceritatis eius longitudine, magnarumquè uirium fortitudine, cognouerunt eum uirum bellicoſum & in bello doctiſsimũ. Suaſum eſt illi à ciuibus atque perſuaſum, intantum ut pœnitentiæ oblitus, expugnationis triumphum eis in craſtinum promitteret affuturum, & ſic ſuggeſtione diabolica ad damnoſam militiam ſponte reſpiciens, corde cum filijs Iſrael in Aegyptum reuertebatur. Cumq; ſe militares induiſſet habitus, ſequenti nocte tranſacta, ſummo mane omnino ſe lumine priuatũ reperit oculorum. Hoc autem totum factum eſt, ut adimpleretur ſcriptura: Quem enim diligit Dominus, corripit, & quaſi pater in filio complacet ſibi: Vere ne Guilhelmus eſſet exẽptus à numero filiorum, adunatus eſt numero flagellatorum. Nolebat pius Dominus ſeruũ ſuum tantis præteritorum laborum fructibus ſpoliari, & fecit, ut uexatio daret intellectum auditui. Qui ſupponit manũ ſuam ne collidatur iuſtus, ipſe fecit hoc. Videns igitur rediuiuus Saulus plaga cæcitatis ſe eſſe percuſſum, pudibũdus & ualde confuſus, luce clarius perpendit, ab angelo ſatanæ ſibi fuiſſe illuſum. Et compunctus corde intrinſecus, quòd ſemel manũ mittẽs ad aratrum, reſpexiſſet retro, definiuit ad Dominicam militiam ſe protinus rediturum, & nunquã perpetuum ab ea receſſurum. Et recogitans quanta quotidiè beneficia præſtat inuitis pater miſericordiarum, ex totis præcordijs ſe totum contulit ad rogandum Dominum, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos: Domine Deus meus, inquit, qui es lumen indeficiens, qui illuminas omnem hominem uenientem in hunc mũdum, per te, quæſo, tenebræ cordis mei illuminẽtur, & oculi corporis mei miſericorditer aperiantur. Aperi Domine oculos tuos, & uide deſolationẽ meam. Aperi oculos meos, ut uideam conſolationem tuam. Oculos quos culpa claudit, pœna aperiat, & qui propria miſeria præſumpſit, ex tuæ largiflua bonitatis miſericordia uideat. Non enim ad conſumptionem peccantium emittis manum tuã, ſed ſi corruerint, ipſe ſaluabis. Vix ſermonem beatus Guilhelmus finierat, & ecce protinus ſenſit ſuper ſe Dominicam uiſitationem. Mox enim per ſpiritus ſancti gratiam, quæ tarda molimina neſcit, ex inſperato lumen amiſſum, recepit. Sicquè *Dei militiam regreſſus eſt coactus, à qua ſtulte digreſſus fuerat ſpontaneus. Non mirum, ſi famulo Chriſtus corporis & animæ lumẽ reſtituit, qui tot cæcorum multitudini poſtmodum reſtitutionem uiſus obtinuit. Gratiam, quam alijs erat impetraturus, in ſeipſo primitus eſt expertus. Poſtquam autẽ facto die Lucenſium multitudo ad eum ſecundum condictum & placitum conuenit, ea, qua potuit, diſſimulatione pertrãſijt. Intimauit eis, ſe eſſe pœnitentem & ſeruum Dei, & dedicato ad ſeruiendum Deo uiuenti, militare decætero non licere. Et in hunc modum ualefaciens Lucenſibus & tranſiens per mediũ illorum, ibat. Poſtea ſuam perſcrutans tepiditatem, & imminentem ſuſpectam habens imbecillitatem, reuiſere propoſuit Hieroſolymorũ ſanctam ciuitatẽ.

Hic iã nonnihil retro reſpicit.

1. Reg. 10.

Percutitur cæcitate ob temeritatem.

Pro. 3.

Eſ. 28.

Iob. 30

Recepit uiſum.

** ad Dei*

De reditu eius Hieruſalem, & aſceſſu in ſolitudinem aſperam. Cap. 17.

VLt ergo Dei Guilhelmus, reſumptis ſpiritualibus uiribus, dimiſsis Lucenſibus, tendere cœpit ad priorem locum, & ad domum Patriarchæ reuerti, unde prius exierat. Contigit autẽ, ut cum iter faceret ſecus litus maris, caperetur à prædonibus Saracenis & piratis. Et uidentes eum hominem imbellem & nudum, agnouerunt ex circunſtantijs, Chriſti famulatui deputatum. Cumque undiquè perſcrutantes, inueniſſent loricatum, feſtinarũt exuere & ſpoliatum dimittere. Sed ubi loricam circulis, ut prædictum eſt, alligatam & carni iam inhærentem diſtrahere nullatenus ualuerunt, ualedicentes ei more barbarico, illæſum libere diſeruot. Qui proſpere ueniens Hieroſolymam, in prius quidem tuguriũ ſe recepit. & ſicut prius per bienium continuum ſe reclusit, excepto, quod diſtrictiori uita ſolito arctius ſe afflixit. Ex præteritis diſcens præſentia penſare, cœpit amplius propriæ fragilitatis ruinam formidare. Sed nec muſcæ morientes, quæ perdunt ſuauitatẽ unguenti, deſuerunt ibidem. Viro poſteriorum oblito, & ſe in anteriora extendere cupienti, affuit, ſicut ante, notorum & propinquorum multitudo tumultuoſa, & rebellis infeſtatio non quieuit opponentiũ ſe ſpirituali uiri propoſito lingua ueneno ſa. Quid hic agis, inquiunt, inſane? quid conſilium amicorum irritum putas & inane? Ad hoc Chriſti famulus, diligentior effectus ſolito, ſepiebat aures ſuas ſpinis, & nec benedictionibus nec maledictionibus motus, neque ſeducebatur blandimentis, neque concutiebatur minis. Audiebat ſerpentes ſibilantes, & non exaudiebat, percipiebat canes latrantes, & diſſimulabat, perpendebat ranas coaxantes, & uocibus incantantium cor claudebat. Ecce pater, poſt lapſum quam cautus Guilhelmus fuerit contra recidiuum. In hoc opere fortior, meo iudicio, & præclarior inuenitur, quam qui omni tempore ſeruata innocentia, delicta noxia nunquam expetitur. Credo autem, quòd in hac parte iudicium Dei mecum faciat. Nam ſi rerũ principiũ ex charitate penſamus, facilius inuenies, qui innocentiam ſeruauerunt, quam qui peccati ſui condignam pœnitentiam egerunt. Habet quidem Chriſtus multos milites, qui fortiſsime cœperunt, ſteterunt, uicerunt. Paucos autem, qui de fuga conuerſi, ruſus ſe periculo ingeſſerunt, quod euaſerunt, rurſus aduerſarios fugarunt, quos pauloante fugerunt. Sed quanto pauciores, tanto (cum omne rarum ſit carum) qui huiuſmodi ſunt, æſtimantur præclariores. Vnus è numero talium idem iſte ſtrenuiſsimus & ſanctus uir fuit qui à principio cum non ſaperet, ſapuit, & poſtea cũ ſaperet, apoſtatando diſipuit, ſed poſtremo cum diſipuiſſet, reuiuiſcere feſtinauit. Videns igitur uir Deo plenus, quorum ſepulcrũ patens eſt guttur, eorũ ſe moribus & dentibus patere, ob nimiam eorum infeſtationem cogitauit occultè diſcedere, & in ſolitudine quadam propinqua ad uitã ſolitariam agendam ſe Domino conſecrare. Et factum eſt ita. Nam ecce elongauit fugiens, & mãſit in ſolitudine. In qua procul amotus ab hominibus, more anachoretarum ſolitarie aliquandiu habitauit. Et ſicut ab hominibus ſe elongauerat co habitatione corporali, ita etiam ſeceſſit conuerſatione ſpirituali, Accẽdebatur ſpiritualiter in meditatione, eleuabatur intellectualiter in oratione, domabatur inexorabiliter in carnis afflictione,

Redit in ſpecũ ſuam.

Eccẽs. 10.

Iterum illicitur ab amicis.

Surdo canunt Sirenes

Pſ. 54.

Degit inſtar anachoretarũ in ſolitudine.

ſcrutabatur

ſcrutabatur cœleſtem Ieruſalem ſubtiliter io contẽplatione. Circumibat per plateas cæleſtes uir angelicæ puritatis, & eius ſublimitas in excelſis habitabat, angelos conſiderabat, apoſtolos ſalutabat, martyres exorabat, confeſſores uiſitabat, uirgioes ſerta geſtantes in exceſſu mentis honorabat. Si quando ad actiones temporalium & adminiſtrationes neceſsitatum ſuarum corporalium deſcendebat, interpolatis morulis & uicibus raptim & uelut iaculatim quoddam ſuſpirium emittebat. Cumque reddidiſſet ut breuius poterat, Marthæ uel Liæ, quod debebat, iam tunc diffuſius & ſecurius inter Mariæ & Rachelis amplexus caſtiſsimos ſtringendum ſe recipiebat. Si loquebatur ei dilectus, ad uocem amici eius anima liqueſiebat.

Can. 5

Si loquebatur dilecto, tenebat eum nec abire permittebat.

Cant. 3

Si dilectis ſodalibus loqui decernebat, per eos

Cant. 2

amore ſe languere dilecto nunciabat. Hæc fuerũt beato Guilhelmo paſcua ſpiritualis alimoniæ in illa interiori ſolitudine deſerti, poſtquam à priori apoſtaſia cœpiſſet ad Chriſti ſeruitium conuerti.

Vt abierit in Liualliam, & ad montem de Pruno. Cap. 18.

POſt hæc uir Domioi in omnibus pauidũs, & propriam fragilitatem ſemper habens ſuſpectam, recordatus eſt ſcriptum eſſe, ſicut à quodam probo uiro in loco prioris tugurij fuerat eruditus:

Eccl. 4

Melius eſt duos ſimul eſſe, quàm uoum. &, Væ ſoli, quia ſi ceciderit, non habet ſubleuantem. Et reuerà hoc cogitando uir Dei non errauit, quia malũ, quod nemo uidet, nemo arguit. Vbi enim non timetur repræhenſor, tentator accedit ſecurius, & iniquitas perpetratur licentius. Voleos ergo ſe in laboribus corporis exercere, quatenus diabolus inoeoiret occupatũ, deliberauit beati Iacobi apoſtolo limina uiſitare. Et inueoto nauigio per Dei miſericordiam, qui in oculis nautarum ſine naulo coorulit ei gratiam, transfretauit & uenit in Hiſpaniam: & ingreſſus Compoſtellanam ciuitatem, cum omni deuotiooe tanti apoſtoli uiſitauit eccleſiam, & effudit ſicut aquam cor ſuũ ante conſpectum apoſtoli, cuius ſuffragantibus meritis & interceſsionibus patebat deduci & adduci in montem ſanctum æterni tabernaculi.

Viſitat S. Iacobum.

Vbi cum aliquandiu apud quaſdam perſonas religioſas, eum charitatiue detinentes, fuiſſet demoratus, in Tuſciam reuertitur, Piſanorum partes ingreditur, & in ſylua, quæ Liuallia nuocupatur, ſpeluncam horribilem reperit. In hanc deſcendẽs Domino famulaturus recipitur, ſed io breui tempore ſociorum ſibi religioſorũ numerus copulatur, cum quibus illo in loco aliquanto tempore religioſè uiuentibus conuerſabatur, hoſpitaleque conſtruitur ad Dei uenerationem & pauperum Chriſti refectionem.

Speluncã horridam ingreditur in Liuallia, & ſocij ſe illi adiungũt.

Sed non poſt multũ temporis feruor eorum cœpit paulatim tepeſcere, & qui ſpiritu cœperant, io carne probati ſunt conſummari: & tanto in religionis culmine poſiti, deficiendo facti ſunt deteriores, quaoto ibidem proficieodo facti fuiſſent meliores. Compellebantur à uiro Dei Guilhelmo renunciare illicitis, ualeſacere moribus aſſuetis. Non uidebant oculi eorum, niſi manna dulcedinis in ſermonibus patris, ſed nauſeabat aoima eorũ ſup cibo leniſsimo aſſiduæ cohortationis. Et facti faſtidioſi ſuper præceptorum ſalutarium admonitione, uilipendebant imbui tanti patris informatione. Comque ille non poſſet quæ audierat & uiderat, non eloqui, cõuicijs cœperunt eum unanimiter aggredi, & qui mores & uitam longe diſsimilem atque diſſolutam ad eius regulam & exemplar debebant moderari, conati ſunt moleſtijs, conuicijs & iniurijs affligere patrẽ imitabilem.

Tepeſcunt ſocij.

Inter dyſcolos Deicola non proficiebat, intantum eius rectitudinem illorũ prauitas deteſtabatur. Sed quid ageret norma iuſtitiæ, uirtutis inſigne, alumnus diſciplinæ, profesſionis forma? Hoſpitale cuidã uiro religioſo, Petro nomine, qui actibus malorum noo conſenſerat, commendauit, & ſic de illo loco ad alium prudeotiſsimè diſceſsit. Reuera ſpiritualis medicus merito eos deſpexit ægrotantes, quos de medicamẽto ſuo fieri uidit deteriores. Quid ni deſpiceret perſequentium inſaniam, qui mandatũ

Mat. 10.

acceperat, ſæuiente perſecutiooe in una ciuitate, fugere ad aliam? Quid reſtabat, niſi domum exaſperan-

Ezec. 36.

tem deſerere, cum propter eam ſoleat prædicatorum lingua palato adhærere? Receſsit igitur prudens de concilio malignantium, excuſſo puluere pedum illis in teſtimonium. Veniensquè ad mootem, qui de Pruno ouncupatur, io ſylua opacisſima ſub quodam modico tugurio ſolitarius Domino famulatur.

Venit ad mõtem de Pruno,

Ibidẽ arctisſima uita uolontariè aſſumitur, cootemplationi ſimul & actioni inſiſtitur, & unius manus ponitur ambobus. Ibi cellula conſtruitur, hortulus concluditur, areola diuiditur, humus oleribus ſeritur, & arborum diuerſa ſpecies ioſeritur, uioea etiam propaganda plantatur.

Iob. 9.

Sed & à uiro Dei terror & horror ſerpẽtum uenenoſorũ cellula ioquietantium procul repellitur, omniſque infeſtatio immundorũ ſpiritũ potenter abigitur: Nec minus in expugnatione prauorum hominum uirilis extitit, quàm dæmonum. Opioionis ſiquidem eius fama undique crebreſcente, ſociorum multitudo, Deo famulatura, illi copulatur, & à falſis fratribus, inuidiæ facibus accẽſis, inuidiæ uirus multiplicis toleratur. Voum tamen de inſultibus dæmonũ ibi toleratũ, diſtinctè & ordinate cõmemoramus, arbitrati ſtylo potius exprimendum, quam ſilentio ſupprimeodum.

De tentatione dæmonis ſub ſpecie proprij genitoris. Cap. 19.

QVadam igitur nocte, cum ſolus ſuo illo ſolito & ignito modo meditationibus inuigilaret, & in orationibus intentus pernoctaret, cõtigit ut ei ſatanas inuideret. Inoidit, & adſuit, nec ſatellitum immuodorum fraodulenta multitudo defuit. Et quem à rigore ſancti propoſiti per ſe alias nõ ualuerat emollire, cogitabat innumerabili dæmonũ multitudine circundatus, teotando circuouenire. Cõuenerunt igitur in unum aduerſus Domini famulũ, ut multitudine uiocerent, quem uincere fortitudioe non poterant. Prima igitur uigilia noctis, cum ſurrexiſſet in principio uigiliarum ſuarum, & effudiſſet

Thrẽ. 2.

ſicut aquam cor ſuum ante Dominum, audiuit ſubito exercitum aduenientium dæmonum, qui quaſi totam uallem occupantes, phaleris equorum & ſonitibus crepitaculorũ perſtrepebant. Nunc animalia credere uociferantia, nunc uolatilia cantibus uarijs audires garrientia, nunc ſibilabant ut ſerpentes, nunc hinniebant ut elephãtes, modo rugiebant ut leones: iam ululatibus pugnantium tota ſylua reſultabat, iã ſtrepitibus militantium uallis omois reſonabat, modo clamoribus aucupum, & uenãtium totum nemus tinnibat.

Dæmones ei ſunt infeſti.

Accedentes autem propius, cellam, eius circuodederunt, & in modum coronæ rediuiuũ Dauid ſatanas & eius ſatellites cinxerũt. Mox mirum io modum circa illius cellam more militari cœperũt haſtis inter ſe congredi, & duello de uictoria certare.

1. Reg. 23.

Ex illis autem unus cæteris clarior & uirtute robuſtior, apparuit in ſpecie proprij genitoris, & ad Guilhelmuin dicere cœpit cum uociferatione clamoris.

Dæmõ in patris figura ei loquitur.

Cerne ſeneſcentem fili Guilhelme parentem.
Exi continuò patre rogante tuo.

Germine

Germine non humili genitus, me reſpice fili,
Nec mea deſpicias uota, preceſq́; pias.
Exi Guilhelmus, tu nanque reſumere per me,
Terras & dotes, prædia, regna potes.
Iam ſat ſeruiſti, ſupereſt tibi gloria Chriſti:
Præmia non poteris perdere, ſaluus eris.
Iam patrem ſequere, iam iamq; tui miſerere.
Ad tua regredere, uiſcera mota gere.
En generis ſoboles noſtri ſtat, turbaq́; fratrum.
Cum quibus in theatro ludere ſæpè ſoles:
Fratres cum cuneis notorum reſpice triſtes:
Exi, ne diſtes, aſſociandus eis.
Illis iungeris pompa, ſolioq́; frueris.
Cinget te generis turba, beatus eris.
Armigerorum turba decorum glorificabit.
Seruorumq́; chorum copia larga dabit.
Cernendum mæſtum te ſpectat turba nepotum,
His ſaltem præſta, quæ ſumus, antidotum.
Fili mi, quid habes animi leuitate cadendo?
Magnanimi non eſt, perimi ſe uelle latendo.
Quærere uilia, ſpernere gaudia, te ne remordent?
Ecce placentia ſunt tibi triſtia, proſpera ſordent.
Ferrũ, cauma, famem, frigus fers atque ligamen.
Nec florens ætas te monet, aut pietas.
Poſtpoſitis igitur furijs, mihi ſanus obedi:
Ne tardes ergo, concitus ipſe redi.

Hæc & huiuſmodi princeps dæmoniorum in aures eximij principis ſuggerens ſuadebat, ſed Chriſti miles uerba & deceptoria paruipendebat. Licet enim in auditis antea nouellis monſtris fuiſſet aliquantulũ perterritus, protectus fortitudine Dei, nihil ad hæc reſpondit penitus. Mentem eius firmam in Dño nec terrores concuſſerunt, nec blandimenta ſeduxerunt. Videns ergo diabolus ſuã nihil præualere induſtriã, contemni non ferens occultam fraudulentiam, ſeſe conuertit ad quantam permiſſus eſt apertam uiolentiam. Colebant etiam angeli ſatanæ, Guilhelmo ſibi illudi, qui illudẽdi non uenerant, ſed potius illuſuri. Et effractis cellulæ ianuis, multitudine copioſa audacter intrarũt, & extra domum trahentes, uerberibus acriter ceciderunt. Conquaſſatis ergo & confractis uniuerſis membris corporis eius ab iniqua caterua, ſupra deorſum eius fabricante, abierunt, ſemiuiuo relicto & paululum reſpirante.

Nihil mouit demonũ præſtigys.

Viſitatur à uirgine Maria, & cæteris uirginibus. Cap. 20.

RECEDENTIBUS igitur malitiæ ſatellitibus, & diſparentibus operarijs tenebrarum, athletam ſuum in ſua tribulatione conſolari dignatus eſt pater miſericordiarum, & pius Dominus, qui nouit pios eripere de tentatione, ſecundum multitudinem dolorum in corde ſuo, eius lætificauerunt animam multiplici conſolatione. Nam ſubito miſſæ ſunt curare uulnera eius tres puellæ, renitentes inæſtimabiliter ſpeciei generoſa, ſecum portantes unguenta precioſa. E quibus una cæteris præclarior & facie uenuſtior rutilabat, quæ militem Chriſti cohortando, ſermone dulciſſimo mitius blandiebatur. Hæc erat, ſicut ipſo poſtea referente cognitum eſt, genitrix Dei domina mundi, regina cæli, uirgo Maria. Merito ad eum angelorum domina mittitur de cælis, qui puritate angelica rutilare nitebatur in terris. Iuſte quidem Dei filius matrem deſtinauit corporalem, ad ſanandam in terris matrem ſuam ſpiritualem. Qui, inquit, fecerit uoluntatem patris mei, qui in cælis eſt, ipſe meus frater, ſoror & mater eſt. Prædictæ ergo uirgines ignem uehementem circa ſauciatum mira celeritate ſuccenderunt, corpuſque illius dulciter calefactum, ſuauiter unxerunt. O mira unguenti ſuauitas. O mira ungentium efficacitas. O mira unctionis & ſalutis celeritas. Sub omni celeritate incolumitati priſtinæ reſtituerunt, & ſic eo ſalutato & hortato, diſceſſerunt. Felix contritio, quam pia manus puellaris alligat: Felix fractio, quam uirginalis palma conſolidat: Felix uulneratio, quam digitus genitricis Dei perungit & ſanat. Reuera pater ſancte iam non debent eſſe memoria anguſtiæ priores, quas mitigauerunt tantæ Virginis conſolationes exteriores & iteriores. Quid te animi habuiſſe ſuſpicemur, cũ odoratus tuus paſcabatur aromatis effuſione, auditus recreabatur uirginis allocutione, uiſus reficiebatũ tãtæ pulchritudinis admiratione, tactus leniebatur tantæ dulcedinis reſperſione? Decætero in periculis, in anguſtijs, in rebus dubijs Mariam potes ſecurius inuocare, deuotius cogitare, iucundius ſalutare, nec unquam debet à corde recedere, nec ab ore excidere. Et nos quidem ſeruuli tui, ſi inſurgant uenti tribulationum, ſi flumina tentationum, ſi ſcopuli perſecutionum, hoc ſolum poſt filium habemus reſidui, ut oculos noſtros dirigamus ad eius miſericordiæ ſinum. Cæteris in uirtutibus eius congaudemus ei, ſed miſericordia miſeris ſapit dulcius, miſericordiam amplectimur charius, recordamur ſæpius, crebrius inuocamus. Quis miſericordiæ eius longitudinem, latitudinem, ſublimitatem & profunditatem queat inueſtigare? Omnibus omnia facta eſt, ſapientibus & inſipientibus copioſiſſima charitate debitricem ſe fecit. Tanti ergo certaminis uictoriam & refocillationem conſolatoriam, cum antiquo patris Antonij certamine uidemus non modicam habere conuenientiam. Huius autem tam dulciſſimæ uiſionis arcanum nulli unquam, quoad uiueret, uoluit pandere, excepto ſolo miniſtro eius tunc temporis, Petro nomine, qui poſtea Prior factus montis de Pruno, ad exemplar ſibi in monte monſtratum, domum digne ſatagebat regere. Huic ſoli negare non poterat labilis gloriæ percalcator, qui huius rei notitiam & ſignum, quippiam operis intus factitando, acceperat, ſedulus magiſtri explorator.

2. Pet. 2

Beatiſſima uirgo Maria illi apparẽs, eius ſanat uulnera.

Masa

Hæc ferè ſunt D. Bernardi ĩ Homil. in Euãgeliũ, Miſſus eſt.

De hoſpita à febre ſanata. Cap. 21.

INTEREA uidens diabolus per ſeipſum clam uel palam ad ſeducendum uirum DEI ſuam nihil uerſutiam præualere, molitus eſt per alios, quod per ſe non poterat adimplere. Cum enim omnibus DEO ſeruientibus infeſtus ſit, quos, DEO protegente, proprijs uiribus, euertere non poteſt, ad illos decipiendos aliorum ſolet uti opera. Conuertens igitur ſe ad acriorem læſionem & minus tolerabilem pugnam ſerpens antiquus, nouit ſcriptum eſſe, quòd nulla peſtis eſt efficacior ad nocendũ, quã familiaris inimicus. Immiſit itaq; in cor ſodalibus & falſis fratribus, qui cũ ipſo morabãtur ut inuidẽtia cordis, cõnicijs oris, moleſtijs & iniurijs operis eum inceſſanter inſectarentur, & ita factum eſt. Poſtquam uerò malignãtium perſecutiones diu longanimiter ſuſtinuit, tandem eorum nequitijs ceſſit, & abijt, atque in ſyluam Liualliam, ubi prius hoſpitale conſtruxerat, redijt. Sed & fratres loci eiuſdẽ inſtigante diabolo, non minus eum perſecuti ſunt,

Multa patitur à falſis fratribus.

immò plus etiã,q̃ ante,& cœperunt ei conuicijs illudere,eum opprobrijs ſalutare. Improperia exprobrantium Eliſeo,ceciderunt ſuper eũ,quia multũ diſſimilis erat uita eius operibus illorũ. Cũ ergo mortiferũ uirus inuidiæ cogitaret humiliter declinare, cœpit infirmus & debilis corpore quo tẽderet, æſtuare. Et eccè ſubito, ſicut ipſe poſtea referre conſueuerat, uox ad eum de cælo ſonuit, quæ in montem Patritiũ iuxta Caſtellionẽ Burianenſem, eũ ire præcepit. Nec mora, ad obſecundandũ mandantis imperio, licet infirmus artubus & corpore debiliſsimus, ſtatim accingitur,& tandẽ paulatim ad nominatũ locũ peruenit. Cũq; ibi per aliquot dies reſediſſet quietus & ſolitarius,ſuperuenerũt paſtores plurimi, qui de tota uicinia illic ſtatutis diebus conueniebant frequentius. Quorũ & frequentiã & inquietudinẽ uir ſolitarius ferè nõ ſuſtinẽs, egreſſus inde, luſtrato undiq; loco, tãdẽ Caſtellionẽ deuenit, ubi amore & intuitu Ieſu Chriſti,à quodã uiro manſueto, qui erat incola loci illius, honeſtiſsime ſuſceptus eſt, & in domo eius reſedit multis diebus hoſpitatus. Erat uir ille honeſtus habẽs uxorẽ & familiã, & de bonis tẽporibus ſufficiẽtẽ mediocritatẽ. Erãt ambo iuſti in cõſpectu Dñi,ut legit̃ de parẽtibus præcurſoris,incedẽtes in omnibus mãdatis & iuſtificationibus Dñi ſine querela. Apud hos Guilhelmus ꝑ lõgũ tẽpus uſus hoſpitio eſt, eorũ beneficio humaniter ſuſtẽtatus. Factum eſt aũt uindemiarũ tẽpore, ut infirmus & ieiunus circa horã diei nonã diceret hoſpitæ ſuæ: Eccè, inquit, lõgo corporis dolore, tẽporis calore ac ieiunorũ cõtinuorũ põdere cõfectus tabeſco, & ne per meã incuriã deficiã, pertimeſco. Tibi ergo humiliter ſupplico, ad refectionem ueſpertinã mihi aliqd curato præparare. Cui illa reſpõdit: Viuit Dñs & uiuit anima tua, quia hodie tibi miniſtrare non poſſum, incõmodo febris grauiſsime proſtrata. Velle quidẽ adiacet mihi, perficere aũt nõ inuenio. Mox ille paſsionibus hoſpitæ uehementer compaſſus, inuocauit ſuper eam nomen Chriſti, & ſub omni celeritate febris à fœmina pellitur, ſanitasq́ue priſtina reſtituitur. Nec mora, ad uiri Dei ſurgit imperium,& quod iuſſa fuerat, ſedule, fideliter & deuote parat edulium, nec ſolum die illo, ſed prout poteſt, eidem miniſtrat deinceps omnibus diebus uitæ ſuæ. Hoc ipſamet, Dominum in ſeruo glorificans, alijs conſueuit enarrare non ingrata, etiam à nemine interrogata.

Quidã uir bonus recipit illum in domũ ſuam.

Luc. 2.

Precibus pellit febrẽ ab hoſpita ſua.

De tugurio ſancti uiri in Stabulo Rodis.
Cap. 22.

POſt hæc uir uerè humilis, nolens reputari, nec mirabiliter prædicari, laudationẽq; ſui ferè nõ ualẽs, atque quos huiuſmodi fecerat ſignũ, non acquieuit ulterius cõmorari: Et recedẽs clanculo, ad eccleſiam ſancti Nicolai perrexit, & ibi modico tẽpore cũ uenerabili uiro Guidone presbytero permanſit. Nec multo poſt eius beneficio & auxilio fretus, in uallem, quæ dicitur Stabulum Rodis, ad habitandũ eſt introductus. Erat aũt Stabulũ Rodis, ſolitudo quædã penitus inculta & horribilis ualde. Ibi recepit ſemetipſũ in terra deſerta, in loco horroris & uaſtæ ſolitudinis. Anno Dñicæ incarnationis 1155. mẽſe Septẽbri, mediãte adiutorio uirorũ nobiliũ caſtri Burianẽſis,& dicti dñi Guidonis ſacerdotis, erectũ eſt uiro Dei, prout ipſe uoluit,& optauit, mapale modicũ & tuguriũ uile in loco, q dicitur Stabulũ Rodis. Ibidẽ ꝑ annũ ferme & dimidiũ ſuperuixit,& pauperrime degẽs, uitã aſperrimã duxit. Hæc fuit ultima mãſio & ſtatio uiri Dei. Ibi corpus terræ, ſpiritũ uerò tradidit æternæ requiei. Ibidẽ poterat decantare, iuſtus cũ iuſto, comes cũ rege: Tenuiſti manũ dexteram meã,& in uolũtate tua deduxiſti me, & cum gloria ſuſcepiſti me. Ibi in tãta innocẽtia ingreſſus ẽ, in tanta ſimplicitate cõuerſatus eſt, in tanta puritate animi demoratus, ut inter feras, beſtias, ſerpentes & dracones degeret ſecurus & illæſus: Volucres cæli cũ illo ueſcebãtur, beſtiæ ferociſsimæ, depoſita quodam modo rabie naturali, manſuetæ reddebantur, nihilq; ei nocentes, quaſi ratione utentes, eũ reuerebantur, animalia quantũcunq; ſylueſtria, ſacra eius ueſtigia humi proſtrata deoſculabantur, & omnia reptilia, ad iuſſum eius obediẽtia, ibant & reuertebãtur. Diceres Eliã inter coruos, ouẽ Chriſti inter lupos, Lazarũ iter canes, Danielẽ inter leones, Moyſen inter ſerpentes, Dauidẽ inter urſos, Ioſeph inter Aegyptios, Bñdictũ inter uolucres. Nõ immerito cũ oĩbus ſanctis cõgruẽtiã quãdã habuit, q omiũ iuſtorũ ſpiritu plenus fuit. Etiã ſpiritu prophetiæ ibidẽ cœpit clarere, ſicut ſequentia docebunt. Erat ijſdem tẽporibus ſanctus Albertus, cuius in ꝓlogo fecimus mẽtionẽ, bonæ indolis adoleſcens, uiri Dei miniſter, & eius diſciplina ꝑfuſus, ambulans cũ eo, intrans & exiens,& conueſcẽs familiariter. Hũc ergo præuidens in ſpiritu, uirũ ſpiritus & uirtutis futurũ, die ſancto Epiphaniæ in diſcipulũ & fratrẽ recepit, ſecũ Dño militaturũ. Vnde in libello, quem idem dñs Albertus de uita patris uiſu & auditu percepta cõpendiò perſcripſit, inter cætera ſic ait, Poſt hoc, Epiphaniarũ tẽpore ego inutilis & indignus Albertus, uitiorũ multorum labe prægrauatus, à ſua ſanctitate ſum receptus. Nec fraudatus ẽ à deſiderio ſuo uir deſideriorum, proficiente in hoc eius diſcipulo, poſtmodũ multorũ pater fieret filiorũ. In tantũ ſiquidẽ magiſtri diſcipulus factus eſt in melius æmulator, ut ſignorũ & prodigiorũ fuerit effector mirabilis. Ipſo referẽte, & de uita & miraculis patris Guilhelmi multa cognouimus, quæ præſenti opuſculo inſerere dignũ duximus. Quæ tanto à nobis certius fide indubitata tenẽda ſunt, quanto ab eo qui uidit & audiuit, diligentius ſunt relata. Et ſicut diximus à principio, ardebat in uerbis, lucebat in exẽplis, micabat in miraculis. Et qm̃ plus mouere ſolent exẽpla factorũ, q̃ dicta uerborũ, inchoemus à uerbis, mediemus in factis, & terminemus in ſignis. Verba igit̃ B. Guilhelmi huiuſmodi fuerũt, ſicut prædicti retulerunt eius diſcipuli, B. Albertus & Prior mõtis de Pruno uenerabilis Petrus, qui oculis ſuis geſta eius uiderunt,& auribus ſermones audierunt.

Stabulum Rodis, ſolitudo horrida, à ſancto uiro habitatur.

Pſ. 72.

Feræ belluæ & bruta animãtia eum uenerentur.

Albertus, præclarus uiri Dei diſcipulus.

De doctrina & ſermonibus beati Guilhelmi.
Cap. 23.

IN primis ergo more religioſorũ ad omnia ſe inutilem & iniquũ beatus Guilhelmus aſsidue fatebatur, quia in cõſpectu Dñi nec cæli mũdi ſũt quemadmodũ in Iob legimus. Nec ſolũ ſeruũ maleuolũ ſe eſſe, cui tortura opus eſt, exteriori pronunciabat effatu, ſed etiã intimo cordis ſentiebat affectu. Iã Euangelij ſurdus nõ erat auditor, in quo diſcipulis præcepit Saluator: Cum feceritis omnia quæ præcepta ſunt uobis, dicite: Serui inutiles ſumus, quod debuimus facere, fecimus. Nec mirũ, ſi ſeipſum repræhẽdebat corã Dño, quia quãto perſpicaci mẽtis acumine Deũ contemplabatur limpidius, tanto propriã paruitatem penitius perſpiciebat. Vnde Abraham poſt diuinæ familiaritatis faſtigiũ ſe puluerem fatebatur. Moyſes poſt rubi miraculum, impeditioris linguæ ſe proteſtabatur. Eſaias poſt concentus Seraphici auditũ trepudiu, pollutu ſe labijs aſſerebat. Iob etiam

Humilitas ſancti uiri.

Iob. 15

Luc. 17

Ge. 18.

Exo. 4

Eſ. 6.

Iob. 42

Luc. 1.

etiam poſt auditum diuinum iudicium, in fanilla & cinere ſeſe repræhendit. Ad extremum uirgo Maria poſt electionis in matrem Dei priuilegium, ſe ancillam humilem profitebatur. Ex omnibus ſtatuitur, quæ dicta eſt, irrefragabilis ueritas, uidelicet quod ubi maior Dei familiaritas & notitiæ diuinæ acutior perſpicacitas, ibi clarior & profundior propriæ paruitatis cognitio & humilitas. Aſſerebat etiam ſeruū Dei aquam in menſura bibere debere, nec licere etiā in minimis uoluntatem corporis adimplere. Cibum & potum ad ſolam neceſsitatem reſtringebat, ſuperfluitatem etiam in rebus uilibus condemnabat. Producebat exemplum in medium, & confirmabat teſtimonijs ſcripturarum. Sub Adam, inquit, per pomum non per rhombum, uniuerſale factum eſt excidium.
Gen. 3 Eſau reprobatus eſt, appetendo lentis, non carnis,
Ge. 25. 26. edulium. Sub Moyſe populus in deſerto proſtratus eſt propter aquæ, non uini, deſiderium: Denique & de utraque utta ad utriuſque hominis condimentū
Heb. 12 breue longumq; pariter documentū adferebat, breue in ſyllabis, longum in ſententijs: Dicebat ergo in doctrina ſua, ſibi cælitus infuſa: Seruum Dei aut orare, aut labore, aut ſemper debere cæleſtia cogitare. Si ad ſuperficiem uerborum reſpicias, ualde ſunt ſimplicia, ſi te ad medullam intus conuertas, multiplex ſpiritualis latet intelligentia. Non immerito orationem præmiſit, quia oportet ſemper orare, &
Luc. 18 non deficere, ſicut ueritas in Euangelio dicit. Congrue autem laborem ſubiunxit, quia ocioſitas inimica eſt animæ, & quia qui non laborabat, ſecundum
2. Th. 3. Apoſtolum, non manducabit. Iam uerò in meditatione cæleſtium recte concluſit, quia in meditatione iuſti, ignis charitatis exardeſcit. Ideo decantabat uir iuſtus Domino: Et erunt ut complaceant eloquia
Pſ. 18. oris mei, & meditatio cordis mei in conſpectu tuo
Pſ. 18. ſemper. Parum dixi, & pro ſublimitate ſermonis, om
Ro. 6. nis expoſitio inferior eſt. Poſt hæc, Non regnet, inquit, peccatum in noſtro mortali corpore, & quæ illis, qui concupiſcentijs ſuis obediunt. Ocioſitatē arguebat, auaritiam repræhendat, inanem gloriam uilipendebat, & laſciuiam condemnabat, inuidiam deteſtabatur, detractionem relegabat, murmurationē execrabatur, ſuperbiam ſuffocandam, iracundiam reprimendam factis & dictis ſuadebat. Diuitiarum iactanciam ſugiendam, paupertatem uoluntariam appetendam, ſuo illo feruore ſpiritus dogmatizabat.
Dicebat inſuper, ſeruum Dei omni hora cogitata, dicta, geſta debere circunſpicere, ne in ipſis contingeret oculos creatoris offendere. Docebat etiam, uiros ſpirituales fugere ſomnolentiam, ſtratum eorum, durum, rigidum & breue eſſe debere, ne ſe, quò uelint, libere poſsint extendere. Addebat nihilominus, omnibus ſuperfluis reſecatis, indulgendum eſſe corpori in ſolis neceſſarijs, ſalua regula uoluntariæ paupertatis. Quanti fratres, inquit, in Aegypto, quam multis annis Domino ſine piſcibus ſeruierunt. Quantis tyrannis, in inferno poſitis, abunde ſufficeret extra infernum ſaccus Hieronymi, tunica Benedicti, mattula Eulabij, lachrymæ Arſenij, nuditas Apoſtoli, olla Eliſei? Sed næ nobis miſeris, inquit, qui fortitudine mē
Sacertibus ut deſerendū. tis eneruati, & fragilitate corporis prægrauati, ſuperfluitatem conuertimus in neceſsitatem. Iam non eſt, quò ſe immiſceat charitas, ubi totum occupauit uanitas. Monebat quoque, de nulla neceſsitate, tribulatione aut iniuria coquerendū, ſeu murmurationis notam aliquatenus incurrendam, ſed quicquid acciderit, ferendum æquanimiter, & in omnibus diuinæ largitati, cuius hæc xenia ſunt, gratias agēdas. Sacerdotes Dei uice Chriſti ſuadebat honorare, præceptis eorū obedire, nec ea diſcutere, defectus eorū nō iudicare, uoluntati eorum propriam neqnaqnam anteponere, aut in aliquo præiudicare. Sacerdotibus tamen proprium prælatū ſuadebat ſuperponere, obedientiam patri ſpiritualis uſque ad mortem impendere, niſi, quod abſit, contra Deum aliquid præcipere uideretur. Nullius quippe iuſsio poteſt obuiare à Deo prohibitis, nullius prohibitio præiudicare præceptis. Eccè hæc ſunt uerba oris eius, quæ licet nuda, catholica tamen & utiliſsima ſuis auditoribus ad pleniſsimo fonte pectoris propinabat. Hæc prædicta Albertus referre conſueuerat ſe uidiſſe magis eum opere facientem, quàm ore ſuadentem. Et de eius quidē factis & operibus ipſe proſequitur ſequentia.

De factis eius & modo uiuendi. Cap. 24

INprimis beatus Guilhelmus pro commiſsis criminibus aſsidue præcabatur, & pro ipſis diluen- Ro. 6.
dis plerunque lachrymabatur. Et ſicut peccando membra ſua ſeruire iniquitati ad iniquitatem exhibuerat, ita pœnitendo eadem ſeruire cogebat iuſtitiæ in ſanctificationem. Et ſicut filia Babylonis miſera, caro uidelicet, ei retribuerat, ſic ei retributio-
nem ſuam pœnitendo retribuere ſatagebat. Et quia Pſal.
læta carne ſeſe in culpas merſerat, ipſa nunc afflicta 136.
ad ueniam redibat, & fama & inedia corpus excruci-
cians. Quātum glorificauerat ſe & in delicijs fuerat, Apo.
tantū ſibi tormentū & luctū dabat. Quotidie, etiam 18.
diebus feſtiuis, ieiunabat, & poſt protracta ieiunia, 1. Ti. 5
modico & ſimplici cibo debilia membra reſocillabat. Ternis diebus in hebdomada exiguo pulmento & uino modico iuxta doctrinam Apoſtoli, ſe reficiebat, ſed adeo diluto, ut ſapore penitus ablato, colorē uini tantummodo retineret. Cæteris diebus aqua & pane uiuebat, ijs ad condimentum crudas herbas ſuperaddens. Pro menſura cibi quandam paropſidem, & pro quantitate potus ſcyphum ligneum habebat, intantum cibum & potum in modo & menſura ſumebat, quam etiam nunquam excedebat, ſub de ea potius menſura ſæpè aliquid uoluntarie ſibi ſubtrahebat, adeo corporalia ſibi negando magis ac magis
appetebat ſpiritalia. Beati nanque, qui eſuriunt, & ſi- Ma. 5.
tiūt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Sic enim primogenita Iſraelis uiuificantur, Aegypti primogenita ab exterminatore ſuffocantur. Hoc diſcretionis moderamine uir Dei uſus eſt aſsidue uſque ad fi-
nē uitæ ſuæ. Tantę abſtinentiæ uirum, miniſtris eius Eius mira abſtinē tia.
narrantibus, uix quiſpiam potuiſſet inuenire, etiam ſi cuncta orbis climata perluſtraſſet. Cilicinis ſuper loricam ueſtibus diebus & noctibus utebatur, in quibus, præter aſperitatem & frigus tāto laniatu afficiebatur, ut horroris abominatio quibuslibet cernentibus incuteretur. Nuda humo cubabat, ligno capiti ſuppoſito, uerus Chriſticola. Mira illi erga uniuerſos lenitas, mira charitas, patiētia atq; humilitas ſupra
modū humanū. Ira eius, in manū eius, uocata ueniebat, exiēs, nō erūpēs. Nutu, nō impetu, ferebat. Iuſſa, Ira domitor egregi9
nō excuſſa, progrediebatur, utebat illa, nō urebat, mouebatur ea, nō turbabat. Interioribus animi motibus præſidebat ut dominus, nulli ſubiacebat ut mācipiū. Vnde ſolitus èrat de ipſo referre beatus Albertus: Tantæ patiētiæ, tantæ humilitatis & parſimoniæ neminē uidi unquā. Denique exteriorem homi-
nem ad præſcriptum interioris componebat, omnia ſecundum exemplar, quod ipſi in monte monſtratū Ec. 19
erat, faciens. Ab occurſu faciei cognoſcebatur ſenſa-
tus, intantum ſapientia relucebat in uultu illius. Eodem ſemper eſt uultu.
Vultum eius ubiformem nec mœror fuſcabat, neque uiciſsitudo in diuerſa mutabat. Si amictus corporis & riſus dētium & inceſſus hominis enunciant de eo,
uerè per omnia Guilhelmus nūciari poterat eſſe ſen- Ec. 19
ſatus homo. Econtra de quibuſdam irrationabiliter

uiuentibus dicitur in Pſalmo: Sciant gentes, quoniá *Pſ. 9.* homines ſunt. Homo ſenſatus erat, qui in ſapientia *Ec. 27* manet ut ſol, cum ſtultus ut luna mutetur. Sicut ſæpè docuerat, hunc morē ſibi ſtatuerat, ut ſemper aut laboraret, aut meditaretur, aut oraret. Neque enim credibile eſt, ut uir ſanctus aliter uiueret, q̃ doceret. In ipſa ægritudine ultima, qua & mortuus eſt, laborabat, in extremis poſitus, lecto doloris decumbebat & tamen ſtans aut ſedens, orabat aſsiduus, & uoce interclusa, labia motibus agitabat, adeo ad ſuperna animo indefeſſo ſuſpirabat. Sed iā nunc poſt uiri ſancti dicta & geſta, ſtylum conuertamus ad miracula, tam quæ obitum præceſſerunt, q̃ quæ ſunt ſubſecuta.

Primum miraculum uiri Dei. Cap. 25.

PRimū ergo miraculū, quod per ſeruū ſuū Dñs fecit, ipſe fuit. Si enim mirabile eſt, ſanitati reſtituere corpora uel mēbra corporis quandoq; moritura, quanto mirabilius eſt ſanare animas ſine ſine uicturas? Et ſi mira res eſt iuſtificatio impij alte- *Ec. 30* rius, quanto magis ſuijpſius? Scriptum quippe eſt: Miſerere animæ tuæ placēs Deo. Si plus eſt facere ex impio pium, q̃ creare cælum & terram, an non miraculū facit magnum, qui ſe Dei gratia de profundo liberat uitiorum, & quæ retro ſunt obliuiſcens, in anteriora *Iac. 5.* ſe extendit? Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uiæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, dicit Iacobus, & operit multitudinem peccatorum. Magnū igitur miraculum facit, qui ſe uel alium de peccato conuertit. Et tanto, me iudice, operatur mirabilius, quanto in regionem diſsimilitudinis abierat remotius. Qui ſarcina paupertatis & inediæ premitur, qui inuilitate humilitatis & aduerſitate calamitatis cōſtituitur, non longe à Deo ponitur, quia mala, quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt. Sed diues & nobilis, potens & rigidus in proſperis, tanto longius à ſalute collocatur, quanto talium reditus ad conuerſionem & lamentum probatur rarior. Talis fuit Guilhelmi conuerſio, cuius de longinquo facta eſt reuoca- *Eſ. 46.* tio. Dominus enim per Eſaiam dicit: Vocans ab Oriēte auem, & de terra longinqua uirū uoluntatis meæ. Sed quia hoc miraculum ſatis claret ex præcedentibus, iam ad ſequentia feſtinemus.

De puella febricitante, & curata. Cap. 26

IN diebus illis pater ſanctus, uir Domini Guilhelmus cū ſuo diſcipulo Alberto ſolitarius & quietus in ſuo reſidebat eremitorio, & quidam uir, Michius nomine, uictum ei de Caſtellione, charitatis ſtudio, ſemel uel bis in hebdomada deportabat. Huius uiri puella laborabat febribus, quę pro charitate panem à uiro Dei benedici, & ſibi adferri rogabat. Cuius cum deſiderium prædictus uir uiro Dei cū interceſsione ſupplicationis aperuiſſet, mox uir Dei, præſumptionem fugitans, mittere quod rogabat, recuſauit, adeo ſe peccatorem & omnium uirtutum expertem ſentiebat. Sed ne pia oratio nuncij turbaretur, qui ſignum aliquod deſiderabat uidere ſanctus Albertus preces ſuas ſtuduit interponere. Dicebat ergo, periculum eſſe negare, quod pro charitate expe- *Vir ſanctus nō niſi cōpulſus uult edere miraculum.* tebatur, nec aliud id eſſe, quàm de miſericordia Dei hæſitare. Cum audiſſet hos ſermones uir beatus, qui ſempe erat pauidus, perterritus expauit, & madentibus genis erumpens in gemitum, panem oblatum ſignauit, ſicq́ue particulam in nomine Domini puellæ febricitanti deſtinauit. Qui deguſtatus, in Trinitatis nomine tribus puellis febricitantibus beneficium ſanitatis eſt operatus.

De lampade cadente, & non confracta. Cap. 27.

ALio tempore, cum nocte quadam more ſolito uocaſſet Albertum ad orationē, parua & tenuiſsima lāpas iuxta tectum ſuſpenſa, caſu in pauimentū corruit, commota propter murium corroſionem. Et eccè oleum perditum eſt & effuſum, ſed mira Dei uoluntate, uaſculum integrū & illæſum permanſit. Quod natura habuit, olei mon- *Lāpas corruēs nihil læditur.* ſtrauit effuſio, ſed quod creator potuit, lampadis fragilis patefecit integritas. Qui ſtatim ſurgens, diſcipuli ſomnolentiam feruenter increpauit, & Chriſti nomen benedictum in ſecula, cum hymnis & laudibus exultauit.

In morte habuit ſpiritum prophetiæ. Cap. 28.

NEc prætereundum eſt, ꝙ cum ad ſanctiſsimum ſui corporis feſtinaret obitum, accepit prophetiæ ſpiritum. Erant ambo ſolitarij habitātes unius moris in tugurio, diſcipulus & magiſter. Guilhelmus ægrotabat ad mortē, & Albertus famulabatur ut miniſter. Et cognoſcens diſcipulus, quia magiſter moreretur, ut ad terram uiuentium migraret, lachrymabiliter talia ad eū loquebatur: Heu heu, qualiter unicum deſeris filium pater? Nunquid poſt te ſuperſtes potero uiuere? Nunquid ſoliuagus in hac obſcura ſolitudine potero remanere? Si cōtingat recedere, quò accedam? Si cōtingat reſidere, quid agam? quò me uertam? Penitus ignoro, quid ſim facturus, quò iturus, uel quos comites habiturus. Conſule tu pater tuæ ouiculæ, quam uſque modo ſeruaſti tam ſedulè. Si diſolatam non formidas deſerere, putas poterit luporum euadere morſus? Si paſtor recedit & uadit, lupus inſidians accedit & inuadit, & mirabile eſt ſi ouicula ſolitaria ſecura incedit & euadit. Pater amantiſsime, ne me ſolum deſeras, ne me deſolatum derelinquas. Pro tuo ſolius conſortio parētes & omnia terrena relinqueram, & in corde meo præponderabat tua ſola grata præſentia omnibus, quæ deſerueram. Quid ergo erat, ſi te miſerabilis amitto, pro quo ſolo cuncta dimiſi? Ad has uoces Guilhelmus, ſuper filium pia geſtans uiſcera, blande conſolatus eſt eum, dicens inter cætera: Suſtine, fili mi, paulisper, ſuſtine, & noli ingemiſcere, quoniam antequam ſpiritus meus egrediatur è corpore, meliorem me ſocium tibi Dominus tranſmittere curabat. Hæc dixit, & poſt hoc quieſcens, aliquanto tempore ſuperuixit. Poſt paululum reſpiciens diſcipulus ſecundum arbitrium ſuum mortem magiſtri imminere, exclamando cœpit iterum dicere: En moreris, & promiſſum tuum erga me irritum facere non uereris. Cur quæ proceſſerunt de labijs tuis, ſic facis irrita, reliquendo me ſolitarium & ſuperſtitem in hac uita? Eccè iam egrederis extra pręſens ſeculum, & ſolitarium deſeris me famulum tuum. Cui rurſus magiſter fiducia- *Prædicit Alberto ſocium adfuturum.* liter dixit: Eſto conſtās: Dixi tibi, Suſtine paulisper, ne ægre feras, ipſe ueniet quem deſideras. Vix B. Guilhelmus ſermonem compleuerat, & egreſſo de tugurio diſcipulo, uir illuſtris & prudens Reinaldus, medicinæ peritiſsimus, ſecularibuſque affluens delicijs aduenit, qui Alberti ſocius olim in ſcolis fuerat. Quo uiſo, Albertus occurrit in amplexus eius alacriter, & ſalutauerunt ſe mutuo uerbis pacificis familiariter. Tunc Reinaldus ſecreto dixit Alberto, Doleo, mi frater, ſup tā ꝓximo tranſitu magiſtri tui. Dixerat ſiquidē mortē in ianuis ex ore miniſtri. Adiecitq́i: Cupiebā oīno mūdo ualefacere, & oīa mūdana ꝑ Chriſtum relinquere, & uobiſcum uitam ſolitariā ducere. Ad hāc uocē Albertus præ iubilo & exultatione cordis in terrā procidens, genu flexit, & ſubleuatis in cælum oculis ac manibus, cū fletibus dixit:

Gratias

Gratias tibi ago Deus & pater Dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui meæ incredulitati ſubueniſti, & promiſſum magiſtri mei dignanter adimplere uoluiſti. Et conuerſus ad Reinaldum: Noli, inquit, frater formidare. Ego in omnibus paratus ſum tibi obedire, & Dominus reget nos, qui omnibus confidentibus in ſe paratus eſt ſubuenire. Vade ergo feſtinus, & ne cuncteris & teipſum manibus trade domino meo, anteq̃ à nobis tranſeat ad gaudia æterna. Quo peracto Domini prouidentia, uir Dei prophetice dixit Reinaldo uera quidem uerba, ſed breuia: Vade, inquit, ne tardes redire fili, & confortare, & noli diffidere, quia ſpiritus mammonæ totis uiribus à ſancto propoſito te ſtudebit retrorſum abducere. His dictis, egreſſus eſt Reinaldus, & poſtmodum reuerſus.

De morte beati Guilhelmi. Cap. 29.

POſt hęc ſciens B. Guilhelmus, quia uenit hora eius, ut tranſeat ex hoc mundo ad patrem, cũ dilexiſſet pœnitentiam quoad uixerat, in finẽ dilexit eam. Subijt ergo animum eius, ut Albertum diluculo Caſtellionem pro ſacerdote cito dirigeret, qui ipſi pœnitentiam imponeret in extremis. Iuſsione ergo facta diſcipulo, tantus eum inuaſit horror & pauor frigoris, q̃ uix explicare ualet ſermo doctoris. Frigus enim præualidũ, flante Borea, ſolito aſperius inhorruerat, gelu nimium iter ſcopuloſum conſtrinxerat, & dẽſa nix omnia cooperuerat, atque uiã dealbauerat. Sed confortatus à magiſtro diſcipulus, relictis calceis, nudis ac teneris plantis cœpit ire, diffidens tamẽ, licet de iuſsione ſolicitus, trepidabat obedire. Sed ò miram fidem magiſtri, quæ cunctantem diſcipuli diffidentiam ſuperaret. Nulla uis algoris uel niuis eum omnino aut læſit, aut contriſtauit, aut quicquam moleſtiæ intulit. Derelique rat aũt ignoranter, priuſquam ad ſacerdotem pergeret, ſupra magiſtri caput pauxillum candelæ ardentis, quam cum ſacerdote rediens ardentem, ut prius, reperit, & in nullo imminutam ſolo omnipotentis Dei miraculo.

Albertus in acerrimo gelu nudis pedibus iter illæſus peragit.

Mox Guilhelmus de manu ſacerdotis omnia ſacramẽta Chriſti rite ſuſcepit, ea quidem reuerentia & deuotione, qua ſpiritualiter à ſpiritu Domini accepit. Poſtea appropinquante hora exitus ſui ſubito, licet incredibile uideatur, primus pallor, qui ex cilicio, ferro, ſqualore ac inedia corpori eius obrepſerat, totus abſceſsit, uultuque clarificato ac lætis oculis, inuiſus antea color acceſsit. Iam deinceps operabatur in eo, cuius pater uſque modo operatur aſsidue, Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Defunctus uiuere, & uiuens mortuus uidebatur cui uiuere, Chriſtus fuerat, & mori lucrum. Poſtea ſciens Albertus, q̃ ea quæ de magiſtro ſuo ſunt, finẽ ſortiuntur, incepit dicere antiphonam, quæ in egreſſu decedentium dicitur: Subuenite ſancti Dei &c. Pſallebat etiam cũ eo uenerabilis ſacerdos, quẽ pro imponenda pœnitentia, de Caſtellione uocauerat, qui ut uideret finem, cum ſolitarijs duobus remanſerat. Ipſe uerò tranſiens ad patrem, in medio illorũ iacebat, & irreuerberatis oculis ac manibus ſurſum intendebat, inuictum in oratione ſpiritum, gemitibus ac ſuſpirijs inenarrabilibus ſuſpendebat. Interim Albertus præparans funeris exequias, cantando plorabat, & plorando cantabat, non ignorans, pium & ſalubre, orare pro defunctis, & ſup mortuos producere lachrymas. Cum ueniſſent ad locum illum: Occurrite angeli, exiuit ſpiritus eius, & reuerſus eſt ad Dñm qui dedit illum, & à carne ſoluta ſancta eius anima, appoſitus eſt ad patres ſuos, ambulans cũ Deo, & obdormiãs in Dño. Sic moriẽs in pace quietiſsimũ ſuſtinuit obitũ ut nullis notari poſſet indicijs momentũ quo emiſit ſpiritum. In ipſo mortis articulo magis uidebatur abdormiens, q̃ obiens; poſt mortem uerò ſoporatus potius q̃ exanimatus. Non ei, ut aſſolet, accidit oris oppilatio, non frontis rugatio, non oculorũ ſuffoſsio, non narium contractio, nõ naſi exinanitio, non hiatus apertio, non dentium commotio. Extenti pedes & combinatim dimiſsi lacerti eius, & cruce ſignati, erecti ſenſus omnes, & quaſi in aera ſubleuati. Nitorem coloris in facie, ſicut in diebus iuuentutis, receperat, & omnis decoloratio ſoliſque aduſtio receſſerat. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris.

Muniit ſe Eccleſiæ ſacramẽtis. Io. 5. Phil. 3. 2. Mach. 12. Ec. 38 Feliciter obdormit in Domino. Pſ. 117.

De ſepultura & miraculis eius. Cap. 30.

Ge. 30.

CErnens Albertus cum Ioſeph uerum Iſrael obijſſe, ruit in faciem animo conſternatus, & tenens pedes ueri Iacob, amplexando eius ſacra ueſtigia, reuerenter oſculabatur. Rurſus aũt refricatus eſt dolor de ſolitaria deſertione: rurſus interpellatus eſt pater de promiſsi tardatione: At ille introierat in potentias Domini, & iam potentior factus erat ad impetrandũ. Nõ ergo paſſus eſt diutius diſcipulũ ſua expectatione fraudari. Nã Reinaldus, cũctis facultatibus ſuis in pauperes diſtributis, aſsidue qđ à uiro Dei audierat & uiderat, aĩo æſtuãte reuoluit & citò poſt eius obitũ ad Albertũ rediẽs, qđ Deo promiſerat, exoluit. Veruntñ grauiſsimæ dæmonũ perſecutiones iuxta præſagiũ S. Guilhelmi, in conuerſionis primordijs nõ defuerunt ei, quibus ingruentibus, mox fugiebat ad tumulum uiri Dei. Et quandiu ibi erat, ſicut poſtea referebat, nullas hoſtium moleſtias metuebat, ſecurior, q̃ inter amicorum cateruas permanens. Poſt hæc corpus B. Guilhelmi à diſcipulo & presbytero more Chriſtiano ad ſepulturam præparatur, & in hortulo, quẽ ipſe dũ uiueret, proprijs manibus coluerat, gleba illa ſanctiſsima, ſuper aurũ precioſiſsima terræ cõmẽdatur. In quo loco poſtea humili ſchemate cõſtructũ eſt oratorium, ubi morbidis & uarijs depreſsis languoribus multiplex à Domino præſtatur beneficium, & propè eſt Dominus petitionibus omnibus piè B. Guilhelmum inuocantium. Ibidem cæcis reſtituitur uiſus, ſurdis auditus, claudis inceſſus, leproſis munditia, languidis conualeſcentia, mutis loquela: ibi furioſis dementia tollitur, & reſtituitur ſanitas. In ſumma, de quacunque tribulatione clamãtes, in quacunque neceſsitate ad locum illum properantes, S. Guilhelmi patrocinium ſibi ſentiunt adfuiſſe. Obijt uerbi incarnati anno 1156. 4. Idus Februarij, & ſepultus eſt in Stabulo Rodis uir Dei Guilhelmus, Dux & Comes illuſtris & magnificus, Domino coronante in cælis ſpiritum, & ornante in terris corporis ſepulcrum ſequentibus ſignis. E quibus aliqua, & ſi non omnia, ſequentes Albertum relatorem fideliſsimum, ad diuinæ laudis cumulationem, ſancti ſui commendationem, & lectoris excitandam deuotionem in hoc opuſculo recitamus, ut ex paucis multa, ex ſimilibus ſimilia, & ex minimis maiora colligere ſoleter incipimus.

Reinaldus inſignis medicus, fit S. Guilelmi ſectator. Quando obierit.

PASSIO BEATISSIMORVM Martyrum Saturnini presbyteri, Datiui, felicis, Apuleij, & multorum aliorum, grauiter & docte conſcripta ex Actis publicis, quemadmodum teſtatur author.

11. Fe.

QVI religionis ſanctiſſimæ fide exultat & gloriatur in Chriſto, quinq; Dominica ueritate gaudet, errore damnato, ut Eccleſiã catholicam teneat, ſanctamque communionẽ prophana diſcernat, acta martyrum legat, quæ neceſſario in archiuo memoriæ conſcripta ſunt, ne ſeculis tranſeuntibus abſoleſceret gloria martyrum, & damnatio Traditorum. Aggredior itaque cæleſtes pugnas, nouaque certamina, geſta per fortiſſimos Chriſti confeſſores, bellatores inuictos, martyres glorioſos. Aggredior, inquam, ex Actis publicis ſcribere, non tam ingenio præditus, quã ciuili, quo illis ſum amore coniunctus: Conſulte quidem hoc faciens, duplici ſcilicet modo, ut & imitatoribus eorũ ad martyrium animos præparemus, & quos uiuere in perpetuum, & atque cum Domino Chriſto regnare confidimus, etiam confeſſionis eorũ pugnas atque uictorias, cũ in literis digerimus, æternæ memoriæ conſeramus. Sed non inuenio, fratres dilectiſſimi, quibus utar exordijs, quouè principio laudis aggrediar ſanctiſſimorũ martyrum feliciſſimã confeſſionem. Magnis enim rebus magniſque uirtutibus rapior, & quicquid eſt, quod in ipſis aſpicio, hoc totũ diuinũ atque cæleſte admiror. In deuotione fidem, in uita ſanctitatem, in confeſſione conſtantiam, in paſſione uictoriam. Quæ res quanto ſolæ in ſuis uirtutibus fulgent, tanto ſunt omnes in ſingulis martyribus clariores. Placet igitur in principio cauſam ipſius belli tractare, totiusque mundi diſcrimen neceſſario breuiter omni celeritate diſcurrere, ut agnita ueritate, & præmia martyrũ, & pœnas quis nouerit Traditorum.

Actus martyrum legendi.

Perſecutio Chriſtianorum.

Temporibus nanque Diocletiani & Maximiani, bellum diabolus Chriſtianis induxit iſto modo, ut ſacroſancta Domini teſtamenta, ſcripturasque diuinas ad exurendum peteret. Baſilicas Dominicas ſubuerteret, & ritus ſacros cœtusque ſanctiſsimos celebrari Domino prohiberet. Sed non tulit exercitus Domini Dei immane præceptum, ſacrilegamque iuſſionẽ perhorruit, & mox fidei arma corripuit, deſcẽdit in prælium, non tam contra homines, quã contra diabolũ pugnaturus. Et quamuis tradendo gentilibus ſcripturas Dominicas atque teſtamenta diuina, prophanis ignibus comburenda, à fidei cardine cecidere nonnulli, conſeruando tamẽ eas, & pro ipſis libenter ſuũ ſanguinem effundendo, fortiter fecere quãplurimi. Quique pleni Deo, deuicto ac proſtrato diabolo, uictricẽ palmam in paſsione geſtantes, ſententiã in Traditores atque eorum conſortes, qua illos ab Eccleſiæ cõmunione præcidant, cuncti martyres proprio ſanguine cõſignabant. Fas.n. non fuerat, ut in eccleſia Dei ſimul eſſent Martyres & Traditores. Aduolabant itaq; undique uerſũ ad certaminis cãpũ immenſa agmina confeſſorum, & ubi quiſque hoſtem repererat, caſtra illic Dominica collocabat. Nanque in ciuitate* Alutinenſi in domo Octaui felicis cum bellica caneret tuba, Dominica ſigna glorioſi martyres erexerunt, ibique celebrãtes ex more Dominica ſacramenta, à Coloniæ magiſtratibus atque ab ipſo ſtationario milite appræhendunt; Saturninus presbyter cum filijs quatuor. i. Saturnino iuniore & Felice lectoribus. Maria ſãctimoniali, Hilarione infante. Itaq; Datiuus, q & ſenator, Felix, alius Felix, Emeritus, Ampelius, Rogatianus, Quintus, Maximianus, Thelica, Rogatianus, Rogatus, Ianuarius, Caſsianus, Victorianus, Vincentius, Cæcilianus, Reſtituta, Prima, Eua, Rogatianus, Guinalius, Rogatus, Põponia, Secũda, Ianuaria, Saturnina, Martinus, Dantus, Felix, Margareta maior, Honorata, Regiola, Victorinus, Peluſius, Fauſtus, Dacianus, Matrona, Cæcilia, Victoria, Herectina, ſecunda Matrona, Ianuaria. Hi appræhenſi, producebant alacres ad forũ.

Vide crimen Traditorum.

Volunt tradi ſcripturas diuinas.

** Abitinenſi.*

Nomina ſanctorum martyrum.

Adhuc inprimũ certaminis campum prior Datiuus ibat, quẽ ſancti parẽtes cãdidũ ſenatorẽ cæleſti curiæ genuerũt. Ibat etiã presbyter Saturninus, numeroſa uallatus propagine liberorum. Cuius partus partẽ ſibi ſociã martyrio deſtinauit, partẽ ſui nominis pignus Eccleſiæ relinquebat. Hos agmẽ Dñi cũ ſequebat, in quo fulgebat cæleſtiũ ſplẽdor armorũ ſcutũ fidei, lorica iuſtitiæ, ſaluationis galea, & gladius bifrõs ſermo Dei, quorũ p̃ſidio fulti, ſpẽ uictoriæ fratribus ꝓmittebãt. Sed iã ad ſupradictæ ciuitatis ꝑuenerũt forũ. Ibi primũ aggreſsi cõfeſsionis palmã, magiſtratus elogio, ſuſtulerũt. In iſto nãq; foro, iã ꝓ Dñicis ſcripturis dimicauerat cælũ, cũ Fũdanus, ciuitatis quõdã epiſcopus, ſcripturas Dñicas traderet exurẽdas. Quas cũ magiſtratus ſacrilegus igni opponeret ſubito imber ſereno cælo diffundit, ignis ſcripturis ſãctis admotus extinguitur, grãdines adhibẽtur, oĩsq; ipſa regio, ꝓ ſcripturis Dñicis, elemẽtis furẽtibus deuaſtabat. De hac igit ciuitate martyres Chriſti exoptata prima uincula ſuſceperũt, directiq; ad Carthaginẽ alacres ac læti ꝑ totũ iter hymnos Dño canticaque pſallebãt. Qui cũ ad officiũ Anulini tũc ꝓcõſulis ꝑuenirẽt, ſtarẽtque in acie cõſtãter, fortiter ſæuiẽtes impetus diaboli Dñica cõſtãtia retũdebãt. Sed cũ nõ cõtra oẽs ſimul milites Chriſti diabolica rabies p̃ualeret, ſingulos in certamina poſtulauit. Quorũ certaminũ pugnas nõ tã meis exequar, q̃ martyrũ dictis ut & ſæuiẽtis hoſtis audacia in tormẽtis atq; in ipſa ſacrilega inuectione noſcatur, & Chriſti Dñi p̃potẽtis uirtus in tolerãtia martyrũ atq; in ipſa cõfeſsione laudet. Cũ igit ab Officio Procõſuli offerent, ſuggeretq; ꝙ à magiſtratibus Alutinẽſium trãſmiſsi eſſent Chriſtiani, q cõtra interdictũ Imperatorũ & Cæſarũ collecti Dñicã celebraſſent, procõſul Datiuũ interrogat, cuius eſſet conditionis, & utrũ collectã feciſſet. Qui cum ſe Chriſtianũ, & in collecta fuiſſe profiteretur, author ab ipſo collectionis ſanctiſſimæ poſtulatur. Statimque iubet Officium eundem in eculeum ſubleuare, extenſumque ungulis præparare. Sed cum carnifices iuſſa crudelia atroci uelocitate complerent, ſtarentque ſæuientes in dictis, & denudatis ad uulnera martyris lateribus, erectis ungulis imminerent, ſubito ſe ſe per medium Thelica fortiſsimus martyr tormentis ſubiecit & clamauit, quia Chriſtiani ſumus nos: Nos, inquit, collegimus. Statimq; Proconſulis furor exarſit, & ingemiſcens, ſpiritali gladio grauiter uulneratus, martyrem Chriſti grauiſsimis ictibus tutudit in eculeum ſuſpenſum tetendit, ungulis ꝑſtridẽtibus laniauit. At ꝯtra glorioſiſsimus martyr Thelica, media de ipſa carnificũ rabie huiuſmodi preces Dño cũ gratiarũ actiõe effundebat: Deo gratias: In nomine tuo Chriſte, fili Dei, libera ſeruos tuos. Talia precãti Procõſul: Quis eſt, inquit, author tecũ cõgregationis ueſtræ? Qui crudelius ſæuiẽti carnifici clara uoce reſpondit: Saturninus presbyter & oẽs. O martyrem p̃matũ omnibus dantẽ. Nõ enim presbyterum fratribus prætulit, ſed presbytero fratres confeſsionis conſortio copulauit. Quærente igitur Proconſule Saturninum, oſtendit, non ꝙ illũ proderis, quẽ ſecũ aduerſus diabolum pariter dimicare cernebat, ſed ut illi penderet, integre ſe celebraſſe collectam, quando cum ipſis etiam presbyter fuerat.

Arma ſanctorũ martyrum

Diuino miraculo ſcriptura ſeruantur.

Datiuus ſuſpenditur in eculeo.

Thelica martyr fortiſsimus.

Manebat

Monebat igitur, cũ noce Dominum deprecãs, & præ
Ma. 5. ceptorum euangelij memor, inimicis ſuis ueniam
martyrem in ipſis corporis laniamentis poſcebat. In
ter ipſos nanque uulnerum grauiſsimos cruciatus,
tortores pariter & Proconſulem his uncibus eapro
Inſultat Pro conſuli & tortoribus brabat: Iniuſte facitis infelices, contra Deum facitis.
Deus altiſsime, noli illis concedere ad hæc peccata.
Peccatis infelices, aduerſus Deũ facitis. Cuſtodite pce
pta Dei altiſsimi. Iniuſte agitis infelices, innocentes
laniatis. Non ſumus homicidæ, nõ fraudem fecimus,
Deus miſerere. Gratias tibi ago, pro nomine tuo da
Inter tormenta eius ardẽtes preces. mihi ſufferentiam. Libera ſeruos tuos in captiuitate
huius ſeculi. Gratias tibi ago, nec ſufficio tibi gratias
agere. Et cum ictibus ungularum concuſſa fortius la
tera ſulcarentur, profluensque ſanguinis unda uiolẽ
tis tractibus emanaret, Proconſulem ſibi dicentem
audiuit: Incipies ſentire, quæ uos pati oporteat? Et
adiecit. Ad gloriam. Gratias ago Deo regnorum. Ap
paret regnum æternum, regnum incorruptum. Do
mine Ieſu Chriſte, Chriſtiani ſumus tibi ſeruimus.
Tu es ſpes noſtra. Tu es ſpes Chriſtianorum. Deus
ſanctiſsime, Deus altiſsime, Deus omnipotens, tibi
laudes pro nomine tuo agimus. Cui talia oranti
tum à diabolo per iudicem dictum eſt: Cuſtodire te
oportuit inſsionem Imperatorum & Cæſarum. De-
fatigato iam corpore, forti atque conſtanti ſermone
uictor proclamauit: Non curo, niſi legem Dei, quam
didici. Ipſam cuſtodio, pro ipſa moriar, in ipſa con-
ſummor, præter quam non eſt alia. Talibus itaque di
ctis glorioſiſsimi martyris io ſuis tormentis, magis
ipſe Anolinus torquebatur. Cuius tandem rabies ſe-
**paſſionem.* rocitate ſagiata, poſtea recluſum in carcere, * paſ-
ſione condignum martyrem deſtinauit. Poſt hæc Da
tiuus à Domino in certamine erigitur, qui Thelicæ
ad fortiſsimum prælium de proximo coniunctus eſt.
Qui cum pendendo io eculeo extenſus, ſe uoce ſæ-
pius repetita Chriſtianum eſſe, & collectam feciſſe
fortiter proclamaret, emerſit ſanctiſsimæ Victoriæ
martyris frater, uir ſanè togatus, ſed à religionis
Chriſtianæ ſanctiſsimo cultu ipſis temporibus alie-
nus. Qui ſuſpenſum in eculeo martyrem, profanis
uocibus hactenus arguebat. Hic eſt, ait, Domine, qui
per abſentiam patris noſtri, nobis hic ſtudentibus,
ſororem noſtram Victoriam ſeducens, hinc de ſplen
didiſsima Carthaginis ciuitate unà cum Secunda &
Reſtituta, ad Alutinenſem Coloniam ſecum uſque p
duxit. Quique nunquam domum noſtram ingreſſus
eſt, niſi tunc, quando quibuldã perſuaſionibus puel-
lares animos illiciebat. Sed non tulit Victoria, clariſ-
ſima martyr Domini, collegam & commartyrem ſuũ
falsò appeti ſenatorem. Statimque Chriſtiana liber-
tate prorumpens, Nullius, inquit, perſuaſione profe-
cta ſum, nec cum ipſo ad Alutinenſem Coloniam oe
ni. Hoc poſſum per ciues probare. Omnia mea ſpon
te atque uoluntate perfeci. Nam & in collecta ſui, &
Domioicum cũ fratribus celebraui, quia Chriſtiana
ſum. Tuoc impudens aduocatus maledicta exaggera
bat in martyrẽ. Econtra martyr glorioſus, de eculeo
cuncta uera reſpõſione ſoluebat. Inter hæc Anolinus
ardeſcens, premi ungulas in martyrem iubet. Statim
carnifices nuda præparataque ictibus latera cruentis
Datiũ durißimè torquetur. uulneribus inuenerunt. Aduolabant truces in manus
iuſsis uelocibus, ſecretaque pectoris, diruptis cuti-
bus uiſceribusque dinudis oſtendis adſpectibus adni
xa crudelitate, pãdebat. Inter hæc martyris mẽs im-
mobilis, & licet mẽbra rũpantur, diuellantur uiſcera
latera diſsipentur, animus tñ martyris integer incon
cuſſuſq; perdurat. Deniq; dignitatis ſuæ memor Da-
tiuus, tali uoce preces Domino ſub carnifice rabien-
te ſundebat: O Chriſte Dñe, nõ cõfundar. His dictis
beatiſsimus martyr quod à Dño popoſcerat, tã facile
le meruit, q̃ breuiter poſtulauit. Denique mox Pro
conſul mente concuſſa, lingua uolente parcere prohi
buit. Ceſſauere carnifices, fas enim non erat, marty-
rem Chriſti in commartyris ſuæ Victoriæ cauſa tor-
queri. Nam cum contra eum Pompeianus ſuſpicio-
nis indignæ ſæuus accuſator accederet, calumnioſam
que coniugeret actionem, deſpectus à martyre eſt &
percuſſus. Quid agis hoc in loco diabole? Quid con-
tra martyres Chriſti adhuc uſque conaris? A ſenato-
re Domini ac martyre, & poteſtas ſimul & forenſis
rabies ſuperata eſt. Sed clariſsimus martyr etiam pro
Chriſto fortius, cum interrogatus, utrum in collecta
fuiſſet, profiteretur conſtanter & diceret, cum colle-
cta fuiſſet, ſe ſuperueniſſe, & Dominicum cum fratri
bus congrua religionis deuotione celebraſſe, autho-
remque eiuſdem collectionis ſanctiſſimæ unum fuiſ
ſe, in ſeſe Proconſulem rurſus acrius excitauit. Cuius
recrudeſcẽte ſæuitia, geminata martyris dignitas ite
rato ungulis ſulcantibus exaratur. At martyr ad uul-
nerum cruciatus ſæuiſsimos priſtinam ſuam repetẽs
orationem, Rogo, ait, Chriſte, non confundar. Quid
feci? Saturninus eſt presbyter noſter. Huius cum la-
tera, duri trucisq; carnificis magiſtra crudelitate mõ
ſtrãte, adiũctis ungulis raderentur. Saturninus pres-
byter ad prælium poſtulatur. Qui cœleſtis regni con *Saturninus presbyter uocatur ad cruciatus.*
tẽplatione conſiderans paruu admodũ ac leuia ſuos
cõmartyres ſuſtinere, congredi etiam ipſe taliter cœ
pit. Nam dicente proconſule: Tu contra iuſſionẽ Im-
peratorum & Cæſarum feciſti, ut hos omnes collige
res? reſpondit presbyter Saturninus: Domini ſpiritu
ſuggerente, ſecuri Domioicum celebrauimus. Pro-
conſul ait: Quare? Reſpondit: Quia non poteſt ioter-
mitti Dominicum. Qui mox, ut hæc dixit, contra Da
tiuum ſtatim iubet aptari. Expectabat interea Da-
tiuus laniamẽta corporis ſui potius, q̃ dolebat, & cuius
ad ominum mens animuſque pendebat, nihil dolorẽ
corporis æſtimabat, ſed tantum Dominum precaba
tur, dicens: Subueni rogo Chriſte, habe pietatem, ſer
ua animam, cuſtodi ſpiritum meum, non confundar,
rogo Chriſte, da ſufferentiam. Cui cum à Proconſu-
le diceretur: Ex hac ſplendidiſſima ciuitate magis de
bueras alios ad bonam mentem uocare, & non con-
tra præcepta Imperatorum & Cæſarum facere: for-
tius atque cõſtantius acclamabat: Chriſtianus ſum. *Datini egregia conſtantia.*
Qua uoce diabolus ſuperatus, Parce, inquit. Simulq;
illum in carcerem tradens, paſsioni condignæ marty
rẽ reſeruauit. At uerò presbyter Saturninus, recenti
martyrũ ſanguine delibutus, cũ pẽderet in eculeo, ad
monebatur in eorũ fide perſiſtere, in quorũ cruore p
ſtabat. Hic cũ interrogaretur, utrũ author ipſe eẽt &
oẽs ipſe adunaſſet, & diceret, Etiam, ego præſens in
collecta ſui. Emeritus lector ad certamen exiliens,
cõgrediẽte presbytero, Ego ſũ author, inqt, io cuius *Emeritus pro ſilit ad certamen.*
domo collecta facta fuit. At Procõſul, q̃ iã toties ui-
ctus fuerat, impetus Emeriti phorrebat, & tñ in pres
byterũ uerſus, Quare cõtra præceptũ, inqt, faciebas
Saturnine? Cui Saturninus: Intermitti Dñicũ nõ po
teſt, ait. Lex ſic iubet. Tũc Procõſul: Nõ tñ debuiſti p
hibita contẽnere, ſed obſeruare potius, & nõ rẽ face-
re contra præceptũ Imperatorũ. Et meditata iãdiu in
martyribus uoce, terrorẽ ſuæ iræ cõmouit, cui non pi
gro paretur obſequio. Nã carnifices in ſenile corpus *Saturninus cruciatur atrociter.*
presbyteri ruũt, & graſſante rabie, rupta neruorũ cõ
nexione, diſcerpunt illud ingemiſcenda ſupplicia
& noui generis in ſacerdotem Dei exquiſita tormen
ta. Videres quaſi in pabulo uulnerum famis rabie ſæ-
uire carnifices, apertiſque uiſceribus, ad horrorem
uidentium inter ruborẽ ſanguinis, oſſa nudata pelle-
re, & nec inter mores torquentium, excluſam animã

corpus ſupplicio pendente deſerere. At tali uoce Do
minum presbyter precabatur: Rogo te Chriſte, exau
di: Gratia tibi ago De⁹, iube me decollari. Rogo Chri
ſte, miſerere, fili Dei ſubueni. Cui procõſul: Quare cõ
tra præceptum facis? Et presbyter: Lex ſic iubet, lex
ſic docet, inquit. O admiranda satis ac prædicandi
presbyteri doctoris diuina reſponſio. Legem ſanctiſ-
ſimam etiam in tormentis presbyter prædicat, pro
qua libenter ſupplicia ſuſtinebat. Legis denique uoce
deterritus Anolinus: Parcam, inquit, eumque in cu-
ſtodiam carceris redigens, exoptato ſupplicio diſti-
nauit. At uerò Emerito applicito, In tua, inquit Pro-
conſul, domo collectæ factæ ſunt cõtra præcepta Im
peratorum? Cui Emeritus, ſancto ſpiritu inundatus,
Emeritus conſtantiſſimè reſpondet
In domo mea, inquit, egimus Dominicũ. At ille: Qua
re permittebas, ait, illos ingredi? Reſpondit: Quoniã
fratres mei ſunt, & non poteram illos prohibere. Sed
prohibere, inquit, illos debuiſti. At ille: Non potui,
ait, quoniam ſine Dominico non poſſumus. Statim
enim ipſe in eculeo iubetur extendi, extenſusq; ue-
xari. Qui cum ualidos ictus innouato carnifice pate-
retur, Rogo, ait, Chriſte ſubueni. Contra Dei præce-
ptum facitis, ò infelices. Et inter loquenti Proconſu-
li, Nõ oportuerat te eos ſuſcipere, reſpondit. Nõ po-
tueram, quin ſuſciperem fratres meos. At proconſul
ſacrilegus, Sed prior, inquit, erat iuſſio Imperatorũ
& Cæſarum. Contra religioſiſſimus martyr: Deus, in
quit, maior eſt, q̃ Imperatores. Rogo Chriſte, tibi lau-
des. Chriſte Domine, da ſufferentiã. Cui talia precan
ti, hæc Proconſul iniecit: Habes ergo ſcripturam ali-
quam in domo tua? Et reſpondit: Habeo, ſed in corde
meo. Et Proconſul: In domo, inquit tua habes, an nõ
Emeritus martyr ait, In corde meo illas habeo. Ro-
go Chriſte, tibi laudes, libera me Chriſte, in nomine
tuo patior. Breuiter patior, libenter patior: Chriſte,
non confundar. O martyrem, Apoſtoli memorem, q
legem Domini conſcriptam habuit, non atramento,
ſed ſpiritu Dei uiui, non tabulis lapideis, ſed in tabu-
2. Cor. 3.
lis cordis carnalibus. O martyrẽ; legis ſacræ idoneũ
diligenteq; cuſtodẽ, qui Traditorũ facinus perhorre
ſcẽs, ſcripturas Dominicas ne perderet, inter ſecreta
ſui pectoris collocauit. Quo cognito, Proconſul, par
ce, inquit, eiusque confeſsionem in memoriam unà
cum cæterorum confeſsionibus redigens, pro meri-
tis ueſtris omnes, inquit, ſecundum confeſſionem ue
ſtram pœnas maritas perſoluetis. Sed iã ferina rabies
ore cruento tormentis martyrũ ſaginata, languebat.
Felicis certamen.
Sed cũ Felix nomine & paſſione proceſſiſſet in præ-
lium, aciesque Domini omnis incorrupta inuictaq;
perſtaret, tyrannus mente proſtratus, uoce demiſſus
anima & corpore diſſolutus, Spero uos, inquit, hanc
partem potius eligere, qua poſſitis uiuere, ut iuſſio-
Præclara martyrum uox.
nes conſeruetis. Contra quæ confeſſores Domini, in-
uicti martyres Chriſti, tanquã ex uno ore dixerunt:
Chriſtiani ſumus, non poſſumus niſi Domini legem
ſanctam uſque ad effuſionem ſanguinis cuſtodire.
Qua uoce percuſſus inimicus, Felici dicebat, Nõ quæ
ro, an Chriſtianus ſis, ſed an collectam feceris, uel
ſcripturas aliquas habeas. O ſtulta iudicis & ridenda
interrogatio. Chriſtianus, inquit, utrum ſis, tace. Et
addidit; Si in collecta fuiſti? Reſpondit: Quaſi Chri
ſtianus ſine Dominico poſſit, aut Dominicum ſine
Chriſtiano celebrari. An neſcis ſatanas, in Dominico
Chriſtianum, & in Chriſtiano Dominicum conſtitu
tum, ut nec alterum ſine altero ualeat eſſe? Cum no-
mẽ audieris, frequentiam Domini diſce, & cum colle
ctã audieris, nomẽ agnoſce. Deniq; cognoſceris à mar
tyre & rideris, tali reſponſione cõfunderis: Collectã,
inq̃t, glorioſiſsime celebrauimus, ad ſcripturas Dñi-
cas legẽdas in Dñicũ cõuenimus sẽper. Qua cõfeſſio-
ne cõfuſus grauiter Anolinus, fuſtibus cæſũ exanimẽ
cæleſti concilio martyrem properantem ad ſidera tri
bunalia, expleta paſsione, conſociat.

Alterius Felicis agon.
Sed Felicem ſequitur eius Felix, nomine pariter &
confeſsione atq; ipſa paſſione conſimilis. Pari etenim
uirtute congreſſus, etiam ipſe fuſtium læſione quaſſa
tus, animam in tormenta carceris ponens, ſuperioris
Felicis eſt martyrio copulatus. Poſt hos ſuſcepit cer-
tamen Ampelius cuſtos legis, ſcripturarum diuinarũ
Ampelij martyriũ.
fideliſsimus conſeruator. Hic quærente Proconſule,
an in collecta fuiſſet, hilaris atque ſecurus alacri uoce
reſpondit: Cum fratribus feci collectam, Dominicũ
celebraui, & ſcripturas Dominicas habeo mecũ, ſed
in corde meo conſcriptas. Chriſte, tibi laudes refero:
exaudi Chriſte. Qui cum hæc dixiſſet, ceruicibus cõ
Itẽ Rogatiani
tuſus, quaſi iam in tabernaculum Dominicum cũ fra
tribus relegatur. Hunc ſequitur Rogatianus. Qui cõ
ſeſſus Domini nomen, ſupradictis fratribus iungeba
Quinti
tur illæſus. Quintus uerò applicitus, egregiè nomen
Domini magnificeq; confeſſus, cæſus fuſtibus in car
cerem truditur, cõdigno martyrio reſeruatus. Hunc
Maximiani.
ſequebatur Maximianus, in confeſſione par, in con-
greſsione conſimilis, in uictoriæ triumphis æqualis.
Felicis.
Poſt quem iunior Felix, ſpem ſalutemque Chriſtia-
norum Dominicum eſſe proclamans. Cum ſimiliter
etiã ipſe fuſtibus cæderetur, Ego, inquit, deuota men
te celebraui Dominicum, collectam cum fratribus fe
ci, quia Chriſtianus ſum. Qua confeſsione meruit fra
Saturnini.
tribus etiam ipſe ſociari. At iunior Saturninus, marty
ris Saturnini presbyteri progenies, in certamẽ opta
tum feſtinus acceſſit, properãs patris uirtutibus glo
rioſiſſimis adæquari. Cui cum proconſul furibundus
diabolo ſuggerente, dixiſſet, Et tu Saturnine interfui
ſti? reſpondit Saturninus: Chriſtianus ſum. Non à te
quæro hoc, ait, ſed utrum egeris Dominicum. Cui re
ſpondit Saturninus: Egi Dominicum, quia Saluator
eſt Chriſtus. Quo nomine Saluatoris audito, Anoli-
nus exarſit, & in filium, patrium inſtaurat eculeum.
Extenſoque Saturnino, Quid, inquit, Saturnine profi
teris? Vides ubi poſitus ſis? Habes ſcripturas aliquas?
Reſpondit: Chriſtianus ſum. Proconſul uerò ait: Ego
quærò, an cõueneris, & an ſcripturas habeas. Reſpõ-
dit: Chriſtianus ſum. aliud non eſt nomen, quod poſt
Chriſtum oporteat nos ſanctum obſeruare. Qua con
feſsione diabolus inflammatus, Quoniam permanes
inquit, in obſtinatione tua, etiam te oportet tormen
tis affici: Dic, an aliquas ſcripturas habeas. Et ad offi-
cium dixit: Vexa illum. Ibant in adoleſcenti latera pa
ternis uulneribus laſsi lictores, & adhuc humectan-
tem in ungulis patriũ ſanguinem, cognato filij cruo-
ri miſcebant. Videres per hiantium uulnerum ſulcos
de lateribus antea genitoris ſanguinẽ fluere, & cruo-
rem filij paterno permixtũ ungulis rotantibus ema-
nare. At iuuenis gemini ſanguinis admixtiõe recrea
tus, medelam potius, quàm tormenta ſentiebat & re
cepta in tormentis fortitudine, fortiſsimis uocibus
exclamabat: Scripturas Dominicas habeo, ſed in cor
de meo. Rogo Chriſte, des ſufferentiam. Spes eſt ui-
tæ. Anolinus inquit: Quare contra præceptum facie
bat? Reſpondit: Quia Chriſtianus ſum. Quo audito,
Parce, inquit. Et ſtatim ceſſante tormento, in patriũ
conſortiũ relegatur. Interea mergebat in noctem ho
ris labentibus dies, & conſumptis cum ſole tormen-
tis, defecit atra tortorum rabies, & cum ſui iudicis
crudelitate languebat. Sed legiones Dominicæ, in
quibus Chriſtus, perpetuum lumen, armorũ cæleſtiũ
coruſco ſplendore fulgebat; fortius atque conſtan-
tius in certamina proſiliebant. Cũ uerò aduerſarius
Domini tot martyrum prælijs glorioſiſſimis uictus,
tantisquè ac talibus congreſsionibus ſuperatus, deſer

tua

tus à die, compræhenſus à nocte, deficiente iã carnifi cum rabie, profligaturus cum ſingulis congredi alterius non ualeret, totius exercitus Domini animos percontatur, deuotasquè confeſſorum mentes tali interrogatione propulſat: Vidiſtis, inquit, eos qui perſeuerauerunt, quid ſuſtinuerunt, uel quid in ſua confeſſione perſtantes, adhuc habeant ſuſtinere. Et ideò qui uult ex uobis ad indulgentiam peruenire, ut ſaluus eſſe poſſit, profiteatur. Ad hæc confeſſores Domini, glorioſi martyres Chriſti, læti ac triumphantes ſimul, nõ ex proconſulis dictis, ſed ea uictoria paſſionis ſpiritu ſancto feruentes, fortius clariusq́ue, tanquam ex uno ore, dixerũt: Chriſtiani ſumus. Qua uoce proſtratus eſt diabolus, & concuſſus Anolinus cõfuſusq́ue, omnes ſanctos in carcerem trudens, illos martyrio deſtinauit. Et ne deuotisſimus fœminarum ſexus, florentisſimusq́ue ſacrarum uirginum chorus certaminis tanti gloria priuaretur, omnes fœminæ, Chriſto Domino auxiliante, in Victoria congreſſæ ſunt & coronatæ. Et enim Victoria ſanctisſima fœminarum, flos uirginum, decus & dignitas confeſſorũ, honeſta natalibus, religione ſanctisſima, moribus tẽperata, in qua naturæ bonum candida pudicitia relucebat, reſpondebatq́ue pulchritudini corporis fides pulchrior mentis, & integritas ſanctitatis, ad ſecundam palmam reſtitutam ſe in Domini martyrio lætabatur.

Inuicta conſtantia & inſuperabilis cõfeſſio ſanctorũ martyrum.

Victoria uirginis conſtantia & certamen egregiũ

Huic nanque ab infantia iam clara pudicitiæ ſigna fulgebãt, & rudibus adhuc annis, apparebat rigor caſtisſimus mentis, & quædã dignitas futuræ paſſionis. Denique poſtquam plena uirginitas ultimum ætatis tempus expleuit, cum puella nolẽs & reluctãs in nuptias à parentibus cogeretur, inuitamquè traderé ſpõſo prædo ſuggereret, clam ſe per præceps puella dimittit, aurisquè famulantibus ſupportata, incolumis gremio terræ ſuſcipitur. Neque fuerat poſtmodum pro Chriſto Domino paſſura, ſi pro ſola tũc pudicitia moreretur. Liberata igitur nuptialibus tedis, illuſoque ſimul cum parentibus ſponſo, media penè de ipſa nuptiarum frequentia proſiliens, ad ædem pudicitiæ portumquè pudoris eccleſiam intacta uirgo confugit, ibi conſecrati Deo dicatiquè capitis in perpetuam uirginitatẽ, ſacratisſimum crinem inconcuſſo pudore ſeruauit. Hæc ergo ad martyrium properans, florentem pudicitiæ palmam triumphali dextera præferebat. Nanque interroganti Proconſuli quid profiteretur, clara uoce reſpondit: Chriſtiana ſum. Et cum à fortunatiano fratre togato eiusquè defenſore, uanis argumẽtationibus mente capta eſſe diceretur, Victoria reſpondit: Mens mea eſt, nunquam mutata ſum. Ad hæc proconſul: Vis ire, inquit, cum Fortunatiano fratre tuo? Reſpondit. Nolo, quia Chriſtiana ſum: & illi ſunt fratres mei, qui Dei præcepta cuſtodiunt. O puellam, diuinæ legis authoritate fundatã. O uirginem glorioſam, æterno regi merito conſecratam. O beatisſimam martyrem, euangelica profeſſione clarisſimam, quæ Dominica uoce reſpondit: Hi ſunt fratres mei, qui Dei præcepta cuſtodiunt. Quibus auditis, Anolinus depoſita iudicis authoritate, ad puellæ perſuaſionem deſcendit. Conſule tibi, inquit. Vides enim fratrem tuum prouidere cupientẽ ſaluti tuæ. Cui martyr Chriſti: Mens mea eſt, inquit, nunquam mutata ſum. Nam & in collecta fui, & Dominicum cum fratribus celebraui, quia Chriſtiana ſum: Mox cum hæc Anolinus audiſſet, furijs agitatus exarſit, & puellam, ſacratisſimam martyrẽ Chriſti, in carcerem unà cum cæteris relegans, paſſioni omnes reſeruauit. Sed Hilarianus adhuc ſupererat, unus de natis presbyteri martyris Saturnini, qui ætatem ſuam paruulam ingẽti deuotione uincebat. Hic patris fratrumquè triumphis approperans iungi, diras tyranni minas non tam exhorruit, quàm in nihilum duxit.

Mirabilis cõſtantia uirginis.

Matt. 12.

Huic cum diceretur, Patrem tuum aut fratres tuos ſecutus es? ſubito breui de corpore uox iuuenilis auditur, & anguſtum pueri pectus ad confeſſionem Domini totum aperitur in uoce reſpõdentis: Chriſtianus ſum, & mea ſponte atque uoluntate cũ patre meo & cum fratribus feci collectã. Audiebas patris Saturnini martyris uocẽ per dulcis filij meatus exire, & confitentem Chriſtum Dominum linguam de fratribus exemplo ſecuturam. Sed Proconſul ſtultus, non intelligens contra ſe, non homines, ſed Deũ ĩ martyribus dimicare, nec quia in puerilibus annis ingentes animos ſentiebat, putabat puerum tormentis infantiæ poſſe terreri, denique amputabo, inquit, & collum tibi, & naſum, & auriculas, & ſic te dimitto. Ad hæc Hilarianus puer, patris fratrumquè uirtutibus glorioſus, qui iã didicerat à Maioribus ſuis tormenta contemnere, clara uoce reſpondit: Quicquid facere uolueris, fac, quia Chriſtianus ſũ. Mox in carcerem recipi etiam ipſe iubetur, ingentiquè cum gaudio uox Hilariani auditur, dicentis: Deo gratias. Hic certaminis magni pugna perficitur: Hic diabolus ſuperatur & uincitur, hic martyres Chriſti de paſſionis futuræ gloria æterna iugi congratulatione lætantur.

Hilariani pueri uirilis anim⁹.

Vide pueri uoces.

Verum quoniam nos, ut ſupra diximus, ſchiſmatis tempus admonuit, confeſſionibus tantis ac talibus martyrum decreta coniungere, conſtitutiones ſanctisſimas amicorum Dei geſtis ſuperioribus catenare, neceſſario breuiter cuncta, quæ martyres in carcere ex authoritate legis diuinæ ſanxerunt, ſeruandaquè poſteris reliquerunt, diſcurram, nec lapſorum ſuperbiam atque audaciam Traditorũ, in hac ipſa mea feſtinatione prætercam. Coegit enim me tranſcendere nihil geſtorum fides, amor legis, Eccleſiæ ſtatus, ſalus publica, uita communis. His enim de rebus Eccleſia Catholica ſic poterit recognoſci, ſi labes peſtifera Traditorum, neſandis actibus ſuis, ſententiaquè martyrum omnibus ſeculis declaretur. Poſtquã igitur ſupradictos martyres Chriſti exoptatus carcer recepit, confeſſores, qui illuc priores, detruſi fuerãt, uictricibus palmis triumphales dexteras uenientibus adiungebãt. Veniebant præterea ad eundẽ locum & ex diuerſis prouinciæ partibus alij quoque quam plurimi confeſſores, inter quos erant epiſcopi, presbyteri, diaconi, ceteriquè clerici, qui legem Domini aſſerentes, collectam Dominicumque conſtanter & fortiter celebrabrabant, quicque ſcripturas Domini cas diuinaque teſtamenta de flamma atque de incendio conſeruantes, ſeipſos diris ignibus cruciatibusq́; diuerſis, Machabæico more, pro diuinis legibus obtulerũt. Ea igitur tempeſtate, cum horridus carcer craſſæq́ue tenebræ intra ſe clauſos retinerent teſtes fidelisſimus Dei, & ingentia catenarum pondera deuota membra uincirent, cum debilitaret fames, fatigaret ſitis, frigus quateret, turba comprimeret, latera ipſa recenti ungularum laceratione diſrupta, feruerent inter catenas & ferrum inſtrumẽtaque tormentorum, ex authoritate legis diuinæ, quod ſibimet poſterisquè martyribus conſeruarent, celebrãtes concilium, cœleſtia decreta condebant. Vere enim uiuus ille ſpiritus ſanctus, confeſſorum mentes æternis adſpirando & diuinis colloquijs exercebat. Sed poſt crudelẽ tempeſtatem ac perſecutionis horribiles minas, quibus Chriſtianam religionem tyrannica rabies infeſtauerat, quo iterũ purior ac ſerenior Chriſtiani nominis pax æterna luceſceret, nec deſtit Traditorum omnium calidisſima fraus, conſpiratioq́ue peſtiferorum naufragorum, diabolica arte cõpoſita, quæ ſub prætextu religionis religionem impugnaret, fidem euerteret, diuina iura turbaret, maximè cum etiam Menſurius,

Plurimi confeſſores in carcere.

2. Mach. 7.

Synodus in teterrimo habetur.

Menſurius, Carthaginenſis quondam epiſcopus, recenti ſcripturarum traditione pollutus, ſceleris ſui amentiam peiore cœpiſſet ferocia publicare, quippe qui combuſtorũ ueniam librorum à martyribus poſcere ac implorare debuerat, ut delicta ſua maioribus flagitijs cumularet, eo animo ſæuiebat in martyres,

Menſurij apoſtata epiſcopi ſæuitia in martyres.

quo diuinas tradiderat leges. Etenim hic tyranno ſæuior, carnifice crudelior, idoneum ſceleris ſui miniſtrum, diaconum ſuum elegit Cæcilianum, idemquè lora & flagra cum armatis ante fores carceris ponit, ut ab ingreſſu atque aditu cunctos, qui uictum potúquè in carcerem martyribus afferebãt, graui affectos iniuria propulſaret. Et cædebantur à Cæciliano paſſim, qui ad alendos martyres ueniebant. Sitientibus intus in uinculis confeſſoribus, pocula frangebantur ante carceris limina. Cibi paſsim lacerandi canibus ſpargebantur. Iacebant ante carceris fores, martyrũ patres matresquè ſanctiſsimæ, & ab extremo conſpectu liberorum excuſsi, graues nocte diequè uigilias ad oſtium carceris exercebant. Erat fletus horribilis & acerba omnium, qui aderant, lamentatio, prohibere pios martyrum complexus, & diuelli à pietatis officio Chriſtianos, Cæciliano ſæuiente tyranno & crudeli carnifice. Interea martyres Chriſti non carceris ſqualor, non uiſcerum dolor, non denique ulla rerũ penuria, commouebat, ſed meritis & confeſsione iã Domino uicini, direxerunt in poſteros ſalutem, quæ cõmunem Chriſtiani nominis progeniem ab omni recidiua communione Traditorum ſecerneret, tali ſub cõminatione: Si quis Traditoribus communica-

Decretũ eius ſynodi contra Traditores.

uerit, nobiſcum partem in regnis cœleſtibus non habebit. Et hanc ſententiam, ſanctiſpiritus authoritate conſcriptam, tali comparatione firmabant: Scriptum eſt, inquiunt, in Apocalypſi: Quicunque adiecerit ad librum iſtum apicem unum aut unam literam, adijciat illi Deus innumerabiles plagas, & quicunque deleuerit, deleat partem eius Dominus de libro uitæ.

Apo. 22.

Si ergo additus apex unus, aut litera una dempta, de libro ſancto radicitus amputat, & ſacrilegum facit & ſubuertit authorem, neceſsè eſt omnes eos, qui teſtamenta diuina, legesquè uenerandas omnipotentis Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti ignibus tradiderunt exurendas, æternis gehennæ ardoribus, inextinguibili igne torqueri. Et ideò, ut ſupra diximus, ſi quis Traditoribus communicauerit, nobiſcum partem in regnis cœleſtibus non habebit. Hæc communicantes, ſinguli ad paſsionis gloriam feſtinabant, ſupremaque teſtatione unuſquiſque martyrum cruore proprio conſignabat. Exinde Eccleſia ſancta ſequitur martyres, & execratur perfidiæ Traditores. Igitur cũ hæc ita ſint, quiſnam eſt diuini iuris peritia pollens fide præditus, deuotione præclarus, religiõe ſanctus, qui iudicis Dei memor, ueritatem ab errore diſcernat, à fide perfidiam diſiungat, ſimulationemque fictam à certa & integra ſanctitate recludat, ſeparet à ſtante lapſum, ab integro uulneratum, à iuſto reum, ab innocente damnatum, à cuſtode legis proditorẽ, à confeſſore Chriſti nominis negatorem, à martyre Domini perſecutorem, & unum atque idem eſſe exiſtimet, & Eccleſiam martyrum, & conuenticula Traditorum? Nemo ſcilicet: quoniam hæc inter ſe ita repugnant contrariaque ſibi ſunt, ut lux tenebris, uita morti, ſanctus angelus diabolo, Chriſtus Antichri-

2. Cor. 6.

ſto, Paulo apoſtolo dicente: Quaſi filijs dico, dilatamini & uos, & nolite cõiungi cum infidelibus. Quæ eſt enim participatio iuſtitiæ ad iniquitatẽ? Aut quæ communicatio luminis ad tenebras? Quæ particula eſt fidelis cum infideli? Quæ eſt autem conuentio tẽpli Dei cum ſimulacris? Vos autem templum Dei uiui eſtis. Dicit enim: Quia inhabitabo in eis, & inambulabo, & ero illorum Deus, & ipſi erunt mihi populus.

Leui. 26. Eſ. 52. Ier. 31.

Propter quod diſcedite de medio eorum & ſeparamini, dicit Dominus omnipotens, & immundum ne tetigeritis, & ego recipiam uos & ero uobis in patrem, & uos eritis mihi in filios & filias, & dicit Dominus omnipotens. Quamobrem fugienda bonis, & uitanda eſt ſemper religioſis conſpiratio Traditorũ, hypocritarum domus, phariſæorumquè ſententia, ut uiam adoptionis filiorum filiarumque Dei in ſancta Eccleſia ſpiritaliter nati digne incedant, & non alienis facinoribus immerſi, pro luce tenebras, pro uita mortem, interitum ſibi pro ſalute acquirant. Talis eſt enim eccleſia Domini, quæ una ſemper ſingularisque, contra ſeſe, & in partes diuidi non poteſt.

Eccleſia una eſt, nec poteſt in partes diſtrahi.

Sed poſt teterrimam perſecutionis noctem, turbinesque peſtiferos tyrannorum, ad deceptionem innocentũ prædamque populorum, diabolus uerſutia callidiſsimæ fraudis adinuenit, ut quos aperta perſecutionis clade tranſuorare non ualuit, nec in ſeculo, ſacrilego idolorum ſeruitio mancipandos, delictorũ nexibus in perpetuam perniciem potuit retinere, eos pollutis traditionibus iungens ſibi, ſub prætextu ſanctiſsimæ religionis extinguat. Denique illi falſi ſacrorũ ritus, fictaque myſteria, non tam in ſalutem, quàm in perniciem miſerorum celebrantur, cum erigit altare ſacrilegus, celebrat ſacramenta prophanus, baptizat reus, curat uulneratus, ueneratur martyres perſecutor, legit euangelia Traditor, hæreditatem cœli promittit diuinorum teſtamentorum combuſtor. Quos increpat Dominus & obiurgat in Euangelio, dicens.

Matt. 23.

Væ uobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ, qui circumitis mare & aridam, facere unum proſelytum, & cum factus fuerit, facitis eum filium gehennæ plus quam eſtis uos. Et propheta polluta eorũ ſacrificia reſpuẽs,

Oſee. 9

ait: Sacrificia eorum tanquam panis luctus: Omnis qui tetigerit illum, inquinabitur. Sed & per Aggæũ clariſsimum prophetam,

Agg. 2

Interroga, inquit, ſacerdotes legem: Si acceperit homo carnem ſanctam in ſummo ueſtimenti ſui, & tetigerit ſummitas ueſtimenti eius aliquam partem panis, uini aut olei, ſi ſanctificabitur? Et dixerunt ſacerdotes: Et dixit Aggæus: Si tetigerit inquinatus in anima horum aliquid, ſi inquinabitur? Et dixerunt ſacerdotes: Inquinabitur. Et dixit Aggæus: Sic & populus hic & gens hæc coram me, dicit Dominus, & omnis qui acceſſerit illuc, inquinabitur. Fugienda ergo & execrãda pollutorum omniũ congregatio uitioſa, & appetenda omnibus beatiſsimorum martyrum acceſsio glorioſa, quæ eſt Eccleſia ſancta, una, & uera Catholica, ex qua martyres prefecti ſunt, & à quibus diuina teſtamenta ſeruata ſunt.

In una Catholica Eccleſia permanendũ.

Hæc etenim ſola perſecutionis infeſtæ impetum fregit: hæc legem Domini uſque ad effuſionem ſanguinis conſeruauit. In hac uirtutes ſanctiſpiritus præſentia frequentantur, baptiſma à Saluatore perficitur, uita perpetua reparatur. Semper enim illis propitius Deus adeſt, Dominus Chriſtus collætatur, & gaudet ſpiritusſanctus, in cõfeſſoribus uictor, in martyribus triumphator. Poſtremo cum nec Menſurius, nec miniſter eius Cæcilianus ab hac immani crudelitate ceſſare uellent, Anolino Procõſule alijsque perſecutoribus interim circa alia negocia occupatis, beati martyres iſti, corporeis alimentis deſtituti, paulatim & per interualla dierũ, naturali conditioni, famis atrocitate cogente, ceſſerunt, & ad ſiderea regna cũ palma martyrij migrauerunt, præſtante Domino noſtro Ieſu, qui cum patre &c.

VITA S. SEVERINI ABBATIS Agaunenſis, per Fauſtum Presbyterum conſcripta, ſed quòd in pleriſque uideretur eſſe uerboſior, per F. Laurentium Surium redacta in compendium.

Fe. 11. BEatus Seuerinus, religioſus Dei cultor, parentes habuit generis nobilitate conſpicuos, qui eum à prima ętate in literis & pietate inſtituendum curarunt. Tãdem eoſque in ſcientia & uitę integritate progreſſus eſt, ut dignus exiſtimatus ſit, qui inſigni Agaunenſium monaſterio, ubi fortiſſimus Chriſti martyr *Fit Abbas Agaunẽ.* Mauritius quieſcit, Abbas præficeretur. Virtutum enim eius bonus odor iam longe lateque ſe diffuderat, & cunctis eum celebrem reddiderat atque uenerabilem. Carnis uel generis ſplendorem longe ſuperabat mentis generoſitate & uirtutum gloria. Feruebat nanque in illo Dei amor, animi inuicta cernebatur patientia, edomandæ carnis ingens ſtudium, & multa cibi potusque parſimonia. Inſiſtebat acriter & ſtrenue ſanctis precibus, ſciens ſcriptum eſſe: Petite, *Io. 16.* & accipietis. Magna illi aderat animi compũctio, qua ſiebat, ut eſſet ſemper ad cœleſtia ſuſpẽſus, uberrimque lachrimans, uota ſua Domino ardẽter offerret, *Phil. 1.* cum Apoſtolo cupiens diſſolui, & ruptis corporis uinculis, ad illã beatam patriã proficiſci, & eſſe præſens ad Dominum. id enim multo melius. Sed inter hæc omnibus ſe præbebat affabilem, qui conſilij aut ſolatij captandi cauſa ad ipſum acceſſiſſent, infirmis quoque fratribus adhibebat paternæ adhortationis fomenta, ita quidem ſibi & Deo intentus, ut tamen aliorum ſalutem nulla ratione negligeret.

Ea tempeſtate Clodoueus rex Francorum in acrẽ febrem incidit, quæ multo tempore eum uehemẽter afflixit. Vt autem ad eum perlatus eſt rumor ſanctitatis beati Seuerini, hortantibus eum amicis, miſit homines, qui uirum Dei cum omni humilitate obſecrarent, *Clodoueus rex eum ad ſe euocat.* ut ad ipſum accedere, & ſuis precibus ſanitatẽ à Domino ipſi impetrare dignaretur, quandoquidem medicorum opera omnis fruſtra in ipſum collata, nihil diuturno morbo remedij attuliſſet. Fuit hoc ita diuinitus procuratũ, ut uir ſanctus ea occaſione ad regem profectione ſuſcepta, illis in locis permultorum ſaluti & utilitati proficeret. Nec ea res moleſta fuit regijs medicis, immò uerò Tranquillinus, illuſtris uir & in arte medica benè uerſatus, regem admonuit, ut uirum ſanctiſſimum ad ſe accerſiret, ſimul exponens regi uirtutes beati uiri, quam multi ab eo curarentur uarijs oppreſſi morbis, & à dæmonijs uexati. Ita factum eſt, ut quemadmodum diximus, rex obligaret ſuos ad uirum Dei, qui celeriter curarẽt illum adeſſe Pariſijs, ubi rex tum morabatur. Et illi quidem, quos miſerat rex, diligenter in eam curam incubuerunt, ut regis iuſſa exequerẽtur, & cum ad Agaunenſe monaſterium perueniſſent, Abbatis appellandi copiam ſibi fieri popoſcerunt. Ille uerò acceſſit ad eos, ſalutatusque eſt ab eis admodum reuerenter, & his uerbis cõpellatus: Dominus noſter, tuæ æternæ proſperitatis deuotus amator, Clodoueus rex te multum ſalutare iuſſit, precaturque uti ne graueris ipſum inuiſere. *Reuelatione diſcit alibi ſe moriturum.* Nam ualde difficili conflictatur ægritudine, & ſpe bona nititur, fore & tuis ſanctis precibus à Domino obtineat priſtinam uirium incolumitatẽ. Medici enim nihil ſua arte & induſtria efficere potuerunt. His auditis, uir ſanctus, ut erat piiſſimus, mox reſpondit, ſe regis precibus minimè defuturum. Id uerò tãto propenſius fecit, quod iam ante uiſiõe & reuelatione angelica cognouerat ſe alio migraturum, alibique & uitæ finem, & corporis ſepulcrum habiturum. Poſtea rem ad fratres omnes cœnobij refert, cum multa cordis pietate, compunctione & beneuolentia, multiſq; cum lachrymis ita eos alloquẽs: Ego quidem, fratres mei dilectiſſimi, iam diſceſſurus, ualde me cõmendo orationibus ueſtris, petoque & obſecro, ut ſicut hactenus, ita deinceps quoque fides integra, ſpes inconcuſſa, & feruens charitas perſeuerẽt apud uos. Cõfidite quæſo, in Domino, & agite uiriliter, & confortetur cor ueſtrũ in gratia Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Quod ad me quidem attinet, notũ uobis facio fratres mei, quòd in hac mortali carne me poſt hac uiſuri non eſtis. Mihi enim diuinitus patefactum eſt, in caſtro Nantonienſi me non multo poſt ex hac uita deceſſurum. Hæc cũ ille dixiſſet, magnus *Fratres multũ dolent eius abitu.* omnium repente luctus & fletus ortus eſt, aiuntque ad illum: Abba pater, ne derelinquas nos, neque deſeras gregem tibi à Chriſto Domino commendatum, quem hucuſque paterno affectu benigne & amanter fouiſti. Dolebant certè uehementer tantum patrem ſibi auferri, maximè quòd audiuiſſent non ſe illũ amplius cõſpecturos in hac uita. Ille uerò ſic eos lachrymantes mœrentesque conſiderans, Nolite, inquit, fratres mei, nolite hac de cauſa cõtriſtari. Oportet enim nos diuinæ parere uolũtati. Deinde iubet itineri neceſſaria præparari, eoſq; blande conſolatus, impertita quoque benedictione, profectus eſt.

Peruenit autem in ipſo itinere ad oppidum Niuernenſe, ibique orandi cauſa templum ingreſſus eſt, cũque à cuſtodibus eſſet ſciſcitatus, ubi epiſcopus eſſet, illique reſpondiſſent, eũ iam diu grauiter decumbere, loquẽdi quoque & audiendi beneficio priuatum, toto anno è lecto ſurgere non potuiſſe, & neque ſacrificaſſe interim, neque populo bene precatum eſſe, uir ſanctus miſericordia permotus, ad Eulalium pontificem lecto inhærentem feſtinus accedit, uiſoque illo ſe proſternit, diuquè Dominum feruenter orans, è terra ſurgit, dicitq; ſurdo & muto epiſcopo: Loquere, oro, mecũ ſacerdos Domini. Tum ille: Sit, inquit, *Eulalium epiſcopũ ſurdũ, mutum lectoq; decumbentem ſanat.* nomen Domini benedictum in ſecula, qui per te mei miſertus eſt. Et S. Seuerinus porrigẽs ei manum, Surge, ait, ſerue Dei in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui te propterea caſtigauit, ut ſaluũ faceret, ideò flagellauit, ut coronaret. Hodiè mecum in altari ſacrificabis, & promotè populo benedictionem largieris. Sub his uerbis totus ſanus ſurrexit Eulalius, laudes gratesque agens Deo, qui per ſeruum ſuum Seuerinũ ab ipſo mortis limine ad uitam & ſanitatem ipſum reuocaſſet, eademque die Miſſam celebrauit, & populo benedixit. Multi ſane uiſo tanto miraculo obſtupeſcebant, agebantquè gratias Deo pro reſtituto ſibi paſtore. Et illo quidem die manſit apud eum B. Seuerinus, diuinis cum illo laudibus uacans, poſtridie uerò illi ualefaciens, cœptum proſequebatur iter, tandemque Lutetiam perueniens, in ipſa urbis porta leproſum conſpicit, ualde miſerum & omni conſolatione deſtitutum. *Leproſum curat.* Eum igitur ad ſe uocat, oſculatusque peramanter, dicit illi: Quid tibi uis præſtari fili mi? ſimulque ſputo eum liniens, & Dominum inuocans, leprã omnem prorſus ab illo expulit. Ibi tum erũpunt omnes in laudem Dei, qui per ſeruum ſuum talia efficeret. At uir ſanctus humanos uitans fauores, propere inde abijt templum uerſus, ibique ſe dans orationi, à *Clodoueũ regem à febre liberat* Deo opem poſtulauit, inde regis aulam ſe confert, eoque ſalutato, procumbit in preces, ijſq; abſolutis, caſulam, qua indutus erat, ſuper regem ponit, & confeſtim febre profligata, rex ſurrexit incolumis, gratias agens Deo, & flexis genibus eius ſeruum Seueri-

num

nnm uenerans, cuius precibus ſalutem repentè eſſet conſecutus.

Manſit autem aliqnandiu apnd eum S. Seuerinus multosqne tum aulicos, tum ciues Pariſienſes, depulſis morbis & malis, quibus premebãtur, fuſa ad Deũ prece ſalnti reformanit. Lætabantur cæci, poſt lógas tenebras cæli lumen adſpicientes, ſurdi le audire gratulabantur, clandi ingrediebantnr alacres, muti tacẽtia diu ora in creatoris laxabant laudes, dæmoniaci à teterrimornm ſpiritum uexatione ſe gaudebant abſolutos. Eiuſmodi uerò mirificis operibus uir Dei creuit apnd omnes præclara ſui exiſtimatione, & laudabatnr Chriſtns in fideli ſeruo ſuo. Rex quoq; Clodoueus poteſtatem ei fecit, quãtam uellet pecuniam accipiendi ex theſaoris ipſius, & pauperibus elargiẽdi. Tom præterea è carceribus abeundi copiam fecit omnibus, qnos uir Dei cenſniſſet dimittẽdos, quorũ ſane ingens fuit, numerus. Attulit ea res mnltis incredibilem iucunditatem, quia iam nlhil expectarent alind, niſi ut diuerſis affecti ſupplicijs interimerẽtur.

Abit ad Caſtrum Nantonienſe.

At nerò ubi ſenſit homo Dei aduentare rempus, quo cum morte uita eſſet commutanda, immò uerò à morte corporis huius, & ab hoc exilio migrandum ad ueram uitã & ad patriam charitatis æternæ, regi & Pariſienſibus ualedicens, ad Caſtrum Nantonienſe properauit, ubi oratorium erat ex lignis conſtructum, in quo presbyteri duo Paſchaſius & Vrſicinns Deo miniſtrabant, de quibus illi Dominus ſignificarat, quod illorum opera eſſet mandandus ſepulturæ. Ad illos igitur acceſſit, & comiter eos alloqnens, indicauit ſe propterea eò aduenīſſe, ut illic nita ſunctus, ab illis ſepeliretur. Deinde etiam cõmendauit illis Fauſtum presbyterum, fidelem ut ipſe eum uocat, neceſſitatis ſuæ miniſtrum, qui triginta annis aſſiduus in eius miniſterio fniſſet, itemque Vitalem monachum, diſcipulum ſuum. Porrò presbyteri illi Paſchaſius & Vrſicinus honorifice uirũ ſanctum exceperunt, qui iam ad imminentem huius nitæ ſupremum diem ſeſe cum multis lachrymis aſſiduisq; precibus religioſe præparabat, ut poſſet uenienti iudici lætus & expeditus occurrere.

Moritur uir ſanctus

Poſtremo ubi nentum eſt ad undecimnm menſis Februarij diem, felicẽ ſpiritum in manus ſui efflauit creatoris. Vt autem teſtati ſunt, qui morienti aderant, rotus ille locus, in quo decnbuit, multo lumine circũdatus fuit ea bora, qua deceſſit. Poſtquam autem obdormiuit, Paſchaſins & Vrſicinus corpus exanlme, ita ut mortis erant, abluerunt, indutumque ueſtibus ſummo cum honore in ſupradicto oratorio terra condiderunt, ubi hodieque ad eius ſepulcrum multa præclara fiũt miracula glorificante Chriſto ſerunm ſuum.

Miracula ad ſepulcrum eius.

Poſtea, ubi defuncto Clodoueo, filins eius Childebertns regnũ obtinuit, recordatus ille uirtutum beatiſſimi Seuerini, & quẽadmodum patrem Clodoueum à moleſtiſſima febre repente liberaſſet, omnino rationi conſentaneum putauit, ut ſuper eius monumentum ædes auguſtior & ſublimior fabricaretur. Idque eo iubente curatum & effectum eſt, templum que iam conſtructum idem rex etiam regijs muneribus auxit, cupiens apud Deum ſancti uiri precibus adiuuari & eius patrocinia prometeri.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOhannis Chryſoſtomi Archiepiſcopi Cõſtantinopolitani, Encomium ſancti Meletij Archiepiſcopi Antiocheni, & de ſtudio eorum, qui conuenerant.

Fe. 12. Exemplar Aloyſiĩ excuſũ habet 14. ſed puto mendũ eſſe.

PEr uenerandum & ſacrum hunc gregem oculos ubique circunferens, & uniuerſam ciuitatẽ adſpiciẽs hic præſentẽ, neſcio quẽ prius beatum pronunciem, ſanctnm ne Meletiũ, quòd uel poſt morrem tanto honore fruitur, an ueſtram charitatem, ꝙ tantã en ueſtros Paſtores beneuolentiam etiam poſt deceſſum oſtenditis. Beatus enim ille, ꝙ tantum amorem uobis oĩbus potuerit immittere: Beati uos quoque, qnod cum charitatis depoſitum acceperitis, eam ei, qui depoſnit, integram hucuſque perpetuò conſeruaueritis. Quintus enim annus iam præterijt, ex qno ille migrauit ad Ieſum, quem deſiderabat, & perinde acſi heri & nudius tertius eum uidiſſetis, tam feruẽti amore ad eum hodiè acceſſiſtis. Propter ea beatus ille eſt hodiè iudicandus, quòd tales genuerit filios. Beati autem eſtis uos quoque iudicandl, quòd uobis obtigerit, ut talem patrem haberetis. Egregia eſt radix & admirabilis, ſed fructus quoque non ſunt indigni hac radice. Etenim quomodo radix quæpiam admirabilis, quæ latet ln ſinu terræ, ipſa qnidem non apparet, per fructus autem oſtendir uires ſuæ uirtutis: Ita etiam beatns Meletius in bac capſa conditns, ipſe quidem non cernitur à nobis oculis corporis, per nos uerò, qni eſtis fructus, oſtẽdit uires ſuæ gratiæ. Et nos quidem ſileamus. ſufficit enim dies feſtus & feruor ueſtri ſtndij, ad turba clarius proclamandum ſancti Meletij in uos amorem tanquam in filios. Sic enim noſtras mentes accendit ad ſui amorem, ut uel ad ſolnm nomen incaleſcatis, & excitemini ad ipſam appellationem.

Dies feſtus. S. Meletij.

Propterea egoquoqne nunc non temerè, ſed ſtudio & dedita opera, id i meis uerbis annecto aſſidue, & perinde ac quiſpiam, qui coronam texit auream, margaritas deinde inferens, gemmarum frequentia præclarius efficit diadema, ita ego quoque beato eius capiti coronam texens encomiorum, ueluti margaritarum quarundam frequentiam, orationi adtexo continuationem eius appellationis, ſperans fore, ut ſic eam iucundiorem reddam & ſplendidiorem. Solent enim amantes eorum, quos amant, uel nuda complecti noĩa, & ĩcaleſcere ad ipſas appellationes. Quod uobis quoque in boc beato uſu uenit. Nam cum eum à principio in ciuitatem ingreſſum xcepiſſetis, unuſquiſq; filium ſuum appellabat ab illius appellatione, per appellationem exiſtimans unuſquilque in domũ ſuam ſanctnm illum introducere, patreſque, auos & proauos, matres prætereuntes beati Meletij nomẽ imponebant liberis, qnos pepererãt. Naturam enim uincebat amor pietatis, & deinceps qui naſcebantur, nõ ex naturali ſolnm beneuolentia, ſed etiam ea affectione ad illam appellationem, erant chari parentibus. Ipſum enim nomen, & ornamentum cognationis, & ædium tutelam, & inuocantibus ſalutem, & amoris ſolatium eſſe exiſtimabant, & perinde acſi quidã, qui ſedebant in renebris, cum una lampas conſpecta fuerit, multas accendentes lucernas, unuſquiſque inſerret in domum ſuam, ita etiã cum illa appellatio, tanquã lumen incidiſſet in ciuitatem, unuſquiſque tanquam lucernam accendẽs, introduxit in domum ſuam beati tunc illius nomen, ueluti quendam theſaurum bo-

Meletij nomen q̃ gratũ Antiochenis.

norum innumerabilium, per illius afferens appellationem, eratque id, quod fiebat, doctrina magnæ charitatis & pietatis. Nam cum aſſiduè cogerentur meminiſſe illius appellationis, illum quoque ſanctũ cõplectebantur animo. Habebant enim hoc nomen tanquam arma quædam, quibus fugabatur quæuis à ratione aliena affectio & cogitatio, fuitque id adeo frequẽs, ut ubiq; in biuijs, in foro, in agris & in uijs hoc nomen undique circunſonaret.

Vide antiquum uſum imaginum apud Chriſtianos, & earum uenerationem.

Non ad nomen autem ſolum adeo fuiſtis affecti, ſed ad ipſam etiã figuram corporis. Quomodo enim feciſtis in nominibus, hoc etiam feciſtis in illius imagine. etenim in palis annulorum, & in ſimulacris, & in phialis, & in thalamorum parietibus, ubique ſacrã illam multi expreſſerunt imaginem, ut non ſolum audirẽt ſanctam illam appellationem, ſed etiam ibique uiderent figuram corporis, & eius exceſſus duplicem haberent conſolationem. Etenim cum primum fuit ingreſſus, fuit expulſus è ciuitate, inimicis ueritatis eum expellentibus: Deus uerò id conceſſit, ſimul & illius uirtutem & ueſtram uolens oſtẽdere. Cũ enim ingreſſus, ſicut Moſes in Aegyptum, liberaſſet ciuitatem ab errore hæreſis, putridiſque mẽbris & immedicabilibus à reliquo corpore amputatis, integrã reſtituiſſet ſanitatem eccleſiæ multitudini, inimici ueritatis non ferẽtes correctionem, cum mouiſſent eũ, qui tunc imperabat, expulerũt eum ex hac ciuitate, expectantes fore, ut ueritate eſſent ſuperiores, & euerterent correctionem eorum, quæ facta fuerant.

Meletius ab hæreticis expellitur

Euenit autem contra, quam expectabant, magisquè fuit euidens ueſter zelus, & resplenduit demonſtratio illius ſcientiæ, ad docendum accommodatæ. Illius quidem, quòd triginta diebus, nec ijs quidem integris, tantum potuit, ut poſtea irruentibus ſpiritibus innumerabilibus, illabefacta & inconcuſſa manſerit illa doctrina. Feruor aũt ueſter ſe aperte oſtẽdit, ꝙ triginta, & nec ijs quidẽ integris diebus, tã accurate ſuſcepiſtis, quæ deiecta fuerãt ab illo, ſemina, ut ad profundũ mentis radices tranſmiſeritis, & nullum deinceps illatæ de cætero ceſſeritis tentationi.

Antiochenorũ charitas in Meletium.

Operæpretium eſt autem, ne illud quidem prætermittere, quod accidit in eius perſecutione. Nam cum Preſes ciuitatis curru uectus exiret per medium forum, & prope feciſſet ſedere illum ſanctum, lapides non crebriores undique in caput Præſidis ferebãtur, ciuitate nequaquam ferẽte ſeparationem, ſed potius uolente priuari uita præſenti, quam uidere ſanctum illum auelli. Quid ergo tũc fecit ille beatus? Cum uidiſſet iactus lapidum, complexus ſuis ueſtibus, contexit caput Præſidis: ſimul & inimicos pudore afficiens ob inſignem manſuetudinem, & ſuos docens diſcipulos, quantam oſtendere oporteat patientiam in eos, qui iniuria afficiunt, & quod non ſolum nihil oporteat eis mali facere, ſed etiamſi ab alijs eis immineat periculum, id quoque omni ſtudio propulſare. Quis tunc non fuit obſtupefactus, uidens & inſanum amorem ciuitatis, & ſummam philoſophiam, lenitatemque & manſuetudinem Meletij? Erant enim admirabilia ea, quæ tunc acciderunt. Paſtor abigebatur, & greges nõ diſpergebantur. Gubernator expellebatur, & ſcapha non mergebatur. Agricola fugabatur, & uitis plus fructus ferebat. Quoniam enim uinculo charitatis eratis inter uos inuicem colligati, non illaræ tentationes, non impendentia pericula, non uiæ longitudo, non diuturnitas temporis, neque quidquam aliud potuit uos disiungere à beati paſtoris Meletij conſuetudine. Sed expellebatur quidem, ut eſſet procul à filijs, contigit aũt contrarium. magis enim uobis conſtringebatur uinculis charitatis, & cum ſecum uniuerſam accepiſſet ciuitatem, iuit in Armeniam.

Et erat quidem corpus poſitum in patria, mens uerò & cogitatio, ueluti à quibuſdam pennis, in altum elata à gratia ſpiritus, & apud uos perpetuò degens, uniuerſum hunc populum circunferebat in ſuis uiſceribus. Quod ipſum quoque uobis uſu ueniebat. Nam cum hic ſederetis, & urbe circunſcriberemini, ſpiritu charitatis in Armeniam quotidiè euolantes, & ſanctum uultum intuentes, & beatam uocẽ audiẽtes, ſic reuertebamini. Et propter hanc cauſam, conceſſit Deus eum ſtatim expelli è ciuitate, ut, ſicut dixi, oſtenderet Deus ueſtram fidei firmitatem inimicis, qui uos bello oppugnabant, & illius in docendo peritiam. Illud autem hinc eſt apertũ.

Reuertitur ab exilio.

Nam poſt primam reuerſus perſecutionem, non triginta ſolũ dies, ſed etiam menſes, & annum unum & duos & plures hic uerſatus. Nam cum ſatis magnum dediſſetis argumentum ueſtræ circa fidem firmitatis, dedit nobis poteſtatem iucunde & ſecure fruendi patre. erat enim maxima uoluptas, frui illo ſancto uultu. Non enim ſolum docens nec loquẽs, ſed etiamſi ſolum uideretur, ſatis erat ad introducendam omnem uirtutis doctrinam in eorum, qui uidebant animam. Quando enim ad uos ueniebat, & uniuerſa ciuitas ei obuiam proceſſerat, alij quidem prope accedebant, & pedes præhẽſabant, & manum oſculabantur, & uocem audiebãt, alij autem prohibiti à multitudine, ipſum ſolum uidentes, tanquam qui ſufficientem benedictionem ex adſpectu accepiſſent, & non minus habuiſſent, quam qui prope fuiſſent, contenti recedebant, & quod fiebat in apoſtolis, hoc in quoque contingebat. *Act. 5.* Quomodo enim in Apoſtolis, qui progredi & propius accedere non poterant, cum umbra eorum extenderetur, & tangeret eos, qui procul erant, eandem attrahebant gratiam, & ſani ſimiliter recedebant: Ita nunc quoq;, qui non poterant accedere, tanquam aliquam ſpiritalem gloriam à ſancto illo capite emiſſam, & ad eos, qui longiſſime aberant, peruadentem ſentientes: etiã ab eo omni benedictiõe ex ſolo adſpectu repleti, omnes diſcedebant.

Cum autem uiſum eſſet communi Deo uniuerſorum, eum uocare ex uita præſenti, & eum referre in chorum angelorum, nec hoc quidẽ factum eſt temerè. Sed ipſum quidem uocant literæ Imperatoris, cũ Deus mouiſſet Imperatorem. Vocant uerò ipſum nõ in propinquũ locum, ſed in Thraciã. Quamobrẽ? Vt & Galatæ Bithyni & Cilices & Cappadoces, & omnes, qui Thraciã habitant, noſtra bona cognoſcerẽt: Vt qui erant ubiq; terrarũ Epiſcopi, tanquã ad archetypum exemplar, ad illius ſanctitatẽ intuẽtes, & aptum exemplũ ab illo accipientes, ſui in hoc munere officij certiſſimã & clariſſimã haberent regulã, quẽadmodum oporteat adminiſtrare & regere eccleſias. Nã propter urbis magnitudinẽ, & quod illic reſideret Imperator, multi ex multis locis orbis terræ illuc tunc confluebant. Epiſcopi aũt eccleſiarum, propterea ꝙ eccleſiæ à longo bello & tẽpeſtate reſpirantes, acciperẽt principiũ pacis & trãquillitatis, literis Imperatoris omnes illuc uocabãtur. Tunc ergo hic quoq; ſanctus illuc accedit. Quõ enim in tribus pueris accidit quãdo erant publico præconio renũciandi & coronandi, extincta ui ignis, faſtu tyranni cõculcato cõfutato omni genere impietatis, ex uniuerſo urbæ terræ erãt eis congregati ſpectatores. *Dan. 3* Nã qui ubiq; terrarum ſatrapæ, conſules, & legati, uocati quidẽ erãt propter aliam cauſam, illos aũt ſpectauerunt athletas. Ita etiam nunc accidit. Propter aliã enim cauſam uocati epiſcopi, qui ubique terrarũ adminiſtrabant eccleſias, acceſſerũt, & ſanctum illum ſunt cõtemplati, adeo ut beato Meletio præclarum fieret theatrũ.

Poſtquam autẽ eum adſpexiſſent, & accurate eius didiciſſent

didiciſſent pietatem , ſapientiam atque zelum fidei, ut qui perfectam & abſolutam in ſe haberet omnem uirtutem,quæ decet ſacerdotem, tunc eum ad ſe uocauit Dominus. *Meletij abſolutaur tus.* Factum eſt uerò id quoque,ut leuius ferret noſtra ciuitas.Nam ſi hic emiſiſſet animam,futurũ erat intolerabile pondus calamitatis.Quis enim ſuſtinuiſſet uidere beatum illum,extremum ducentẽ ſpiritum? Quis ſuſtinuiſſet uidere illa cilia oculorum deprimi,osque claudi & mandata edere nouiſſima?Quis hæc adſpeciens, non à ſe diſceſſiſſet magnitudine calamitatis? Ne hoc ergo accideret , prouidit Deus,ut in aliena regione animam emitteret,ut tempore, quod interceſſit , hanc maximam præmeditati calamitatem,cum uideremus ingredi corpus,ne animo conſternaremur , cum mens iam eſſet aſſueſacta luctui.Quod etiam factum eſt . Cum enim uenerandum illud corpus excepit ciuitas,luxit quidem & ualdè eiulauit,ſed luctum cito repreſſit,tam propter cauſam,quã diximus,quam propter eam,quæ eſt dicẽda.

Benignus enim & clemẽs Deus miſertus noſtri doloris, alium cito nobis dedit Paſtorem , qui pulchrè exprimebat & conſeruabat formam omnis illius uirtutis.Qui cum ſedem aſcendiſſet , humili & lugubri ueſte nos ſtatim exuit,& dolorem extinxit. beati autem Meletij magis renouabat memoriam , & dolor quidem flacceſcebat, amor uerò accendebatur uehemẽtius,& omnino ſublata fuit animi ægritudo. Quã quam in amiſſione eorum , qui ſunt chariſſimi , non ita ſolet euenire.Sed quando quis filium chariſſimũ, uel etiam reuerẽdum maritum amiſerit mulier, quã diu quidem eius feruentem conſeruat memoriam,uehementior luctus alitur in animo.Quando uerò ſuccedẽs tempus luctum emollierit, ſimul cum uehemẽtia doloris extincta eſt etiam,quæ uigebat,memoria. In hoc autem beato Meletio accidit contrarium. Nã animi quidem ægritudo fuit omnino eiecta,recordatio uerò non ſimul abijt cum colore, ſed aucta eſt uehementius.Teſtes autem eſtis uos,qui poſt tantum tẽpus, non ſecus ac apes fauum , circunuolatis corpus
Studiũ & amor Antiochenorum in defunctum Meletium. beati Meletij. Cauſa uerò erat, non à natura ortus in illum amor,ſed diſcretionis rectæ ratiocinatio. Propterea non fuit morte extincta ſancti Meletij memoria,tempore non emarcuit:ſed augetur & maius accipit incrementum , non eorum ſolum , qui uiderunt, ſed etiam eorum,qui non uiderũt.Eſt enim hoc quoque admirabile,ꝙ qui fuerunt illius uitæ tempore iuniores , ij quoque accenduntur ad idem deſiderium. Atq; uos quidem ſenes in hoc ſolo ſuperatis eos qui non uiderunt,ꝙ cum eo uerſati eſtis,& fructum percepiſtis ſanctæ eius conſuetudinis. Qui autem nõ uiderunt,uos ſuperant,ꝙ cum uirum non adſpexerint, oſtendunt in ipſum non minus deſiderium.

Oremus itaq; oẽs,tam magiſtratus quã priuati,tã mulieres quam uiri,tam ſenes quam iuuenes,tam ſerui quam liberi,hunc beatum Meletium harum precũ ſocium accipientes,(eſt enim ei nunc maior fiducia, & amor in uos feruẽtior)ut hæc nobis augeatur charitas,& nos omnes dignemur , quõ hic ſumus propè arcam,ita illic quoque poſſe eſſe prope beatũ & æternum eius tabernaculum , & conſequi bona æterna, quæ ſunt ei repoſita. Quæ detur nobis omnibus conſequi,gratia & clemẽtia Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia ſimul cum ſancto & uiuifico ſpiritu,nunc & ſemper & in ſecula ſeculorũ , Amen.

NICEPHORI BEATISSIMI PHILOSOPHI et oratoris, oratio Funebris, ſeu uita Encomio cõtexta, magni inter Dei Pontifices & admirabilis inter Patriarchas,Antonij

Fieri ergo non poterat,ut eorum, qui in fide prius præclari extiterunt,non rurſus tempus , etiam ſi conſenuiſſe , fœtus ſimiles afferret , & per extremũ pactum , rebus ipſis & factis , præcedẽtiũ fructuum comprobaret admirabilitatem. *Fe.12.* Cũ enim fictor ab initio humanam fabricatus eſſet naturam,& bonorum ſeminum ei indidiſſet materiam , non fiuit,ut ea cũ tempore cum ſeneſceret, ſed ut in dies repubeſceret, & ferret fœtus germanos præcedentibus,ſupernæ cognationis minimè adulteratam nobilitatem in ſe ferentes. Virtus enim non accipit dimẽſionem ex eos, quod eſt eſt tempore poſterius aut prius , ſed ex pura & incorrupta mente eorum,qui ſe rectè gerunt,quomodo is, qui nunc oratione laudãdus eſt propoſitus, qui quotidianis acceſſionibus aſcẽdit totas ſcalas uirtutum,& peruenit ad ſummum.

Sed oportet,huic,qui per totam in uirtute ſe exercuit,eos, qui per totam uitam in dicẽdi facultate ſtudium poſuerunt,contexere coronam, qui quidẽ ſunt lingua boni & potentes , & admirari res præclarè & rectè ab eo geſtas,me aũt ſilentio longo os mecũ cõprimere,& linguã uinculo continere,& dũ alij oratoris officio fungerentur, me in numerum referri auditorum,& eorum quidem reuoluere memoriam, quorum inſpectio & experientia,non longo abhinc tempore,poterat eſſe magiſtra , ut ueritati poſſem uerũ & firmum ferre teſtimonium,eorum uerò,quæ ignorantur,narratione per orationem percipere cognitionem . Non autem lingua inerudita , & ægritudinis animi nube confuſa mente , aggredi tantæ rei magnitudinem,timẽtem periculum, quod imminet ijs,qui ſuſcipiunt ea,quæ ſunt ſupra uires. Natura enim ita *Verba res aſſequi non poſſunt.* eſt comparatum,ut uerba res nõ poſſint aſſequi. Hic autem nunc, ubi & longiſſimum tempus dimenſum eſt uirtutem, & floridiſſimum pratum imitantur rectè facta , cum omnia tractare nulla poſſint ratione, merito refugiunt . Neque enim ſuum ingenium,nec rerum ignorantes magnitudinem , ſperantes tamen ſe potius aliquid accepturos, quã daturos , exiſtimãt ſe uirtutũ magnitudine eſſe ſuam celaturos imbecillitatem,neminem enim iudicare orationes, ſtupefactũ rerum admiratione.Quamobrem ſperant fore,ut ſimul & lateant,& prædicentur, dum propter horum connexionem habẽtur in admiratione.Sed quoniam mentis,quæ inter omnes principatum obtinet,uincit ſententia,quæ poſt exequias cenſet iuſta patri eſſe tribuenda,eius in dicendo gratiæ uniuerſum permittentes, (quæ,etſi neceſſe ſit,ad non aſſequi,omnino quod deficit,adijciet, uel potius orationi integrã præbebit correctionem)accedimus ad narrationem, ueluti quoddam fundamentum patriam primo loco ponentes.

Sed patriæ & Maiorum nollem facere mentionem, quoniam nec aliquid eorũ, quæ ad carnem pertinẽt, cæleſti illi & carnis propemodum experti, & qui ſolã nouerat patriam ſupernam ciuitatem,in quam ciues adſciſcuntur , qui ſunt uirtutis operatores , ſcimus fuiſſe proprium.Sed quoniam eum , qui propter nos maſſæ noſtræ aſſũptione factus eſt ſicut nos uniuerſi opificem uidemus & Dominum , admiſiſſe patriam

&

& Maiores,& humilis Bethleem magnitudinem omni lingua prædicari, nec in ſancto quoque Pontifice fas eſſe ſtatui prætermittere,ſed in eo potius iucunde immorari, reddendo quadammodo gratiam alimentorum. Sed in alijs quidem ſortaſſe, patria & genus propoſita,laudem exarte afferũt,in eo autem,de quo in præſentia agimus,partus potius ijs, ex quibus ortus eſt,donat gratiam immortalem,inferne remittẽs ſplendorem, ſimiliter ſolarium radiorum reuerberationibus.

Patria S. Antonij epiſcopi.

Patria ergo, quæ ſit una,non poteſt inueniri. Nam Aſia quidem & europa gloriam inter ſe partitur,hæc quidem propter Thraciam, illa uerò propter Prygiam,eius ortum ſibi uendicantes, Cum res autem ſit inter eos cõtrouerſa,apparet alia tertia patria,nempe regina urbium, quæ etiam eum aluit, ulnis ſuis amplectens, ex qua ferè à puerilibus faſcijs eum euolui contigit,ut qui ei poſtea futurus eſſet decus & ornamentum. Et hæc quidem,utpotè caput,ei facile & prompto animo cedit, ſperans fore ut fruatur gloria. Aſia uerò ægre fert quidem,ſed non uſque ad immoderatam fertur contentionem. ſe reginæ autem ſubmittens, & Maiorum eius contenta gloria, à quibus ſunt huic fontes generationis,quos genus ducentes ex phrygia,propter munera imperatoria,quæ obierunt in exercitu Impatoris, habuit regina urbiũ habitatores,animo quidem fortes, fortes autem corpore,& eius, qui ea ipſis erat gignendus, prius in ſe deſcribentes fortitudinem contra uitia & cõſtantiã.

1. Re. 2

Parentum eius encomiũ.

A quibus ortus huius pater,ab ipſis parentibus ab ineunte ætate,tanquam Samuel, & habitu Dei ſorti dedicatur,& re ipſa, & ad generis ſucceſſionem lege matrimonij coniungitur mulieri, honeſtæ quidẽ animo, honeſtæ uerò omnibus moribus,& corporis ſpecie non afferente dedecus nobilitati animæ, & quæ, ut ſemel dicã,animi & corporis dotibus, marito qui erat in utriſque inſignis,nulla in re erat inferior. ſed erat biga inſignis,biga,quæ beata cenſebatur,coniugium,quod multorum oculos cõuertebat ad admirationem,parum quidem carni, plurimum autem Deo uiuens,& ijs, quæ uerè ad Deum ferunt,factis & rectis actionibus, pro quibus & per quæ, tanquã aliquod præmium uirtutis,dignati ſunt ſacrum fructum producere. Qui in materna quadam poſſeſſione,quæ nõ multum aberat à ciuitate,in qua habitabãt,urbanos tumultus,& Iconomachorum, quæ tunc uigebat,rabiem declinantes,in lucem editus, magis pietate alebatur quam lacte. Cum autem iam incepiſſet balbutire,parentibus iucundam exhibuit admirationẽ. Balbutienti enim linguæ nihil fere aliud præbebat loquendum,niſi quæcunque erãt myſtici noſtri cultus, quantum a molli & tenera pueri natura poteſt exprimi & è labijs progredi, & hoc paulatim creſcens cũ augmento corporis, ſimul et iam creſcentem habebat admirationem,& quicunque id uidebat,erat propheta futuri.

Nota ſãtillæ ætatis mores mirabiles.

Cum ad quintum autem annum perueniſſet,literarum figuras doctus à ſancto ſpiritu, (neque enim uenire ad ludimagiſtrum, puerorũ irriſiones & alias pueriles ineptias declinans,in animum induxit) omnes ſacras orationes, maximè quæ non myſtice,ac ſecreto prolato,ſacrifici uoce perueniunt ad aures eorum, qui initiantur, ingenioſe memoriter pronuncians, decætero etiam res ipſas imitabatur ac repræſentabat,panem proponens, & manu tenens thuribulum,perinde acſi non ſuſtineret ſacra anima, quo minus etiam in imperfecta ætate operaretur res diuinas,& ante tempus perfectionis ea,quæ ad perfectionem pertinent, inchoaret, & ſacroſancto puero pro quouis ludo erat opus & ſtudium, parũ quidem matrem comitãs,magna autem ex parte in his ſeorſum occupato. Poſtquam uerò illam ad beatam, & quæ nunquam ſeneſcit,migrauit hæreditatem,cum patre uerſabatur tunc, ſe exercens in ſacris diſcendis pſalmis. Ingenij autem felicitate,intelligentiam quidem quam pro ætate maiorem,maturiorem autem,quam pro tempore ætatis, dabat ſpectandam ſtaturam corporis,mẽtem uerò eius, quod eſt bonum & honeſtũ, capaciorem,quam quantũ conſentaneum eſſet, utrũque admittere dimenſionem temporis.

Hinc cum ad annum perueniſſet duodecimum,ad res diligentius conſiderandas ſe applicans,(ò mentẽ ſtabilem, ò bonum propoſitum) genus uitæ diſcreuit & elegit,alijſque reiectis,ad monaſticam inruẽs, flagrabat cupiditate. Rerum enim principia à fine dijudicata,præbent tutam electionem eius, quod eſt melius. Non enim quod proportione ætati reſponderet,procedens habuit iudicium, ſed in iuuenili corpore canam oſtendebat intelligentiam, per ea, quæ operabatur,ſuam cum eo, quod eſt bonum & honeſtum indicans coniunctionem,& ijs, ad quæ ſe extendebat,ſignificabat incorruptæ mentis ſtabilitatem,& gloriam quidem deſpiciens,reſpuens autẽ quidquid non fert ad Deum,elegit eã,quæ fert ad ipſum, aſperam quidem,ſed quæſtuoſam uiam, & quæ ſola poteſt bonos mercatores tranſmittere ad illam uerè precioſam margaritã. Sciebat enim diuino amore prius capta anima,ad id ſolum,quod deſideratur, omnino contendere,& omnia nihil ducere,quæ nihil faciunt ad id,quod quæritur. Quod enim toto animo electũ eſt ad acquiſitionem,eſt firmum ac ſtabile: Quod autem eſt firmiter acquiſitum,promptum eſt ad conſeruandum. Qui enim ſemel fuerat incitatus ad id,quod eſt oneſtum,tanquam ab aliquo carcere à uirtute parentum,perpetuo ferebatur impetu,Deum quærens, & ad ipſum contendens.

Vide quid sẽtiat de monachatu.

Fit monachus

Dehinc deducitur ad uirum ſanctum,qui præerat ſacro monaſterio,& erat inſignis uirtute, cui magnã acquirebat gloriam actio & contemplatio, quæ corporis & animæ motus diſpertiebant. Qui cum eum ſtatim ſibi coniunxiſſet,& ut,quæ eſſe poteſt in iuuene,uirtutem præuideret,eum traduxit ad ſuum habitum & amictum,tanquam quadam tabula ei ſuis propoſitis uirtutibus, eumque ſuo exemplo informans, facto potius quam ſermõe fuit ei doctor bonarum diſciplinarũ. A quo exercitatus in orbe diſciplinarum, attraxit dulce fluentum diuinarum ſcripturarum, externæ ebrietatis crapulam repellens illo inſtitutore, & decætero nunquam conuerſus, admouet manum aratro exercitationis,profundos proſcindens ſulcos uirtutis, & ad fructus ferendos recte præparans.

Ecce uigilias preces et hymnos.

Matt. 25.

Charitas, fons bonorum.

** cõmẽſurationem.*

Et noctes quidem habebant linguam, precibus & hymnis uacantem,& diuinarum rerum meditationi,dies autem manus uehementer inſeruientes ijs,qui ſimul cum eo exercebantur. Aperte enim ſciebat,quod alij labores magnum quidem, (quidni enim?) ſed non tantum,lucrum præbẽt. Qui autem conferuntur ad proximo deſeruiendum,multiplicem fructum ferentes, quod à Deo datum eſt unicuique talentum,multiplicant,cuius ſumma eſt charitas,quæ eſt fons bonorũ, à quo qui ſordes abſtergit riuus profluens,ſplẽdidos ſplendide Deo ſiſtit,id quod eſt ad eius imaginem,diuina imitatione per*commiſerationem deſcribens indelebile. Optime enim apud ſe & ſapientiſſime diuidens,hanc charitatem per totam uitam adhibuit ſociam,per quam anima à ſenſilibus euolãs, reuertitur ad primam dignitatem.

Eſt alienus à uana gloria.

Hanc firmam poſuit baſim. Super eam domus uirtutis ſtabile & firmum iecit fundamentum. Per eam neque uanæ gloriæ admiſit ueſtigiũ. Sui enim ipſius amorem ſolet hoc uitium conſequi. Nam quod tenetur ſui

tur ſui ipſius amore, omnino etiam tenetur gloriæ cupiditate. Sui autem amore non tenetur, qui fratres diligit. Eſt ergo uitio ſuperius, quod ſeruit per charitatem, & in ſeruitutem redigit feras, quæ intus ſunt, beſtias, animi, inquam, perturbationum furioſos impetus, neque ulli iræ dedit aditum, ut qui tanquã freno aliquo eam repelleret, & pulchre ueheretur & ferretur ad uirtutem. Neque omnino aliquid indulſit cupiditati, à proximi & rei creatæ charitate traducens ad effectorem, quod quidem eſt ultimum expetendorum, & primum deſiderandorum. Per hanc, minimè adulteratam conſeruabat liberalitatem, ab ineunte ætate repellens contrariam eius affectionem, & cum ab ea conciliatam, ſecum habitantem acquiſiſſet cõmiſeratione. Dei omnino factus eſt. Sic ergo ſe recte gerens ab ineunte ætate, erat in ore omnium, & conuertebat ad ſe omnium oculos.

Ab ira. A cupiditate.

Iam autem in genis florente lanugine & coronante uultum plenum gratia, quæ in agendo uerſatur, philoſophiæ pratum in eo ſimul pulchrã florebat. & in corde diſponens aſcenſiones, perfectiore conſilio perfectiora aggrediebatur opera. Conſultabat uerò, non diuina Muſa, non Demoſthenis utens uehementia, ſed diuina quadam prudentia & hominem ſuperabat, & ubique inueniebat magnam poſſeſſionem, rem, inquam, diuinam, nempe quæ deos facit charitatem, uel potius quam habebat proferens, ad ſcopum ferebatur, negociali Hermogenis arte nihil indigẽs. Per hanc ei aderat morum leuitas & moderatio, grauitas, manſuetudo, ſimplicitas, ſuauitas, ſerpentis prudentia contemperata columbæ ſynceritate. Hinc etiã fiebat, ut ſciret menſuram ſermonis & ſilentij, & motũ manus, & greſſum pedis, & guſtus camum, & terminum uiſus, & amuſſim odoratus, & cantionem auditus, ut in pura & ſecundum naturam ſpecula maneret anima, & non mors, nempe is, qui ſuo utitur arbitrio per feneſtras ad ipſam latenter aſcenderet, ut eſt in prouerbio. Et decætero unum erat ei ſtudium ut carnem efficeret ſeruire ſpiritui, & uenari feras cogitationum, & antra repurgare, inueſtigantibus mentis notionibus, ſobrijs & uigilãtibus ueluti canibus, mentis celeribus ad meliora motionibus.

Res fluxas & caducas aſpernatur.

Quamobrem nihil magnum eſtimat eorũ, quæ annuunt ad interitum, & quibus innatam eſt, ut tempore diffluant, non gloriã, diuitias, nõ ipſam, quæ eſt in dicendo, ſapientiam, ſed unicas habebat diuitias, nempe uirtutem & ueram cognitionem, quam re ipſa conciliare ſolum ſcit philoſophia. Sciebat enim, ꝙ etiamſi philoſophia ſit eorũ, quæ ſunt, cognitio, actio tamen eſt aſcenſus ueræ contemplationis. Ex contemplatione autem, eorum, quæ ſunt expulſita conſideratio. Actione ergo uidetur ueram acquirere philoſophiam. Talis erat quidem nouus Ioſeph, regula temperantiæ, qui aduerſus uitia & dæmones clara erexit trophæa, & fuit quidem ipſe præclarus, multos autẽ præclariores reddidit ſuo exẽplo. Quid mihi Socraticæ ad hæc admonitiones, aut leges Platonicæ, aut uniuerſa uirtus gẽtilium, quæ ficta ſpecie exercetur? Quis Solon legũ decretis, ut hic monitis actiuæ philoſophiæ, quæ re ipſa & factis loquuntur, deduxit homines ad meliora ſtudia? Quis Epimenides in rebus diuinis adeo ſapiẽs, uitæ diuinæ multis fuit occaſio? Per quem fuerunt quidem morte affecta uitia, purgata autem fuit anima & corpus, reſplenduitque uita quieta & remota à negocijs, in quo & iræ fabricabatur camus, & frenum linguæ, & partium animæ exercebatur concentus. Ex quibus, & per quæ, pulchre efficiebatur unũ genus, quod antiquæ pulchritudinis diuinos emittebat ſplendores.

Cum autem præcedente tempore ad uirilem perueniſſet ætatem, & uirilius actiuam exerceret philoſophiam, lætus eius præceptor propter incorporeã uitam in uiti corpore, & tanquam propria glorians, eum ducit ad illum, qui tunc tenebat clauum Pontificalem ciuitatis regiæ, ut initiaretur chriſmate preſbyterij. Qui non ſolum per gradus intermedios eum deduxit ad indumentum ſacerdotij, ſed illius teſtimonio eum etiam ordinauit, ut præeſſet monaſterio, & decætero nouo Moſi traditur populi rectio, ut q parua philoſophia collegerit multam pulchre paſcendi peritiam. Virtutis enim ſtatuebat perfectionem non ſolum in eo eſſe ſitam, ut ipſe ſe recte gereret, ſed ut etiam ex quadam redundantia eſſet omnibus regula. Non ſunt enim tam ſonoræ tubæ eo tempore, quo ſtat inſtructa acies, ad milites ad pugnam excitandos, ut uirtutis ſudores eos, qui ſunt ſubiecti, excitãt ad aciem decernendum aduerſus inimicos, qui percipiuntur intelligentia. & quõ dux exercitus aduerſus hoſtes oẽm mouet aciẽ, quando ipſe pugnã inceperit, factis ſuos excitans ad uirtutem, ita etiam, qui ſunt exercitus duces aduerſus uitia, cum fuerint redimiti præclaris coronis uictoriæ, efficiuntur omnibus efficax admonitio.

Initiat chriſmate presbyterij.

Hinc erat ei perpetua propemodum inedia, & uigilia, & quæ nunquam intermittebatur precatio, ex quibus & per quę erat corporis maceratio, & in carne uita carnis expers, & tranquillitas cogitationum. Hinc eorum, quæ oportebat, erat ſyncera diſceptatio & iudicium, & omnium ſimul uoluptatum contemptio, & hyemis ac æſtatis tempore corpus ſuum una amicire tunica, humique cubatio, & menſa nullo apparatu inſtructa, ut quæ pane & oleribus exciperet exercitatorem, non ut multis, ad aliquod annos, ſed à teneris unguiculis, à prima ineunte ætate perducta uſque ad ultimam & ſenilem. Hinc erat auſteritas tẽperata ſuauitate, & lenitate aſperitas, ut neque repræhenſio eſſet inutilis propter auſteritatem, neque diſciplinæ nõ pateret aditus propter aſperitatem adeo ut eſſet quidam per omnia bonorum concentus admirabilis. Licebatq; uidere (illic enim mea uerſatur cogitatio) tempore diuini myſticij ſtantem ſacrificũ ante ordinem monaſticum, non ſecus atque Samuelem illum ſcribit oratio, totumque Deo affixum & tribunali, & cum Deo uerſantem immaculatis mentis applicationibus, & diuinis contemplationibus effectum totum diuinum, & pulchra mutatum alteratione. Mihi uerò uidentur diuinæ quoque uirtutes eũ circunſiſtere & ei miniſtrare, ò diuinum ſacrificium, ò perfectum efficiens myſterium. ò uita, quæ ab eo degebatur, qui in corpore erat tãquam incorporeus. Hæc uidens eius pater ſecundum carnem, deſiderauit mutare uitæ habitum, & indumentum induere monaſticum. Nam quod ad uirtutis rationem attinet, ei ferè nihil deerat, ut cuius à meliori inſtitutione tota uita penderet. Idquè non per aliam manum, ſed per illam ſacram manum, cuius ipſe fuerat agricola, hãc quoque gratiam cupiebat accipere. Prò omnibus alimentis pollulabat, ut filij manu initiaretur, & ſuam uiuendi formam mutaret. Regenerat ergo eum, qui genuerat, & ei, qui ortus corporis fontem præbuerat animę filius puram efficit regenerationem. & cum aliquot annos fortiter iugum traxiſſet monaſticum, plenum dierum plenum uirtutum, plenum gratiarũ, tãquam maturum aliquem fructum, in cœleſtia horrea, cum aduentiſſet tempus, cum bona ſpe tranſmiſit, laborum dignas coronas accepturum. Atque ſic quidem admirabiliter res eius ſe habebant. Neque enim fieri poteſt, ut omnia deſcribat oratio.

Eccè uiri ſãcti piſſima exercitia.

Ec. 46

Pater eius uitam cõplectitur monaſticã.

Oblatum

Benignitas Antonij in egenos.

Oblatũ aũt tẽpus tanquã lucrũ accipiens, miſericordis animi, quod iãdiu ante cõceperat, fontes aperuit, & riuos emiſit miſericordiæ, ſoluentes ſqualorẽ pauperũ, expromens quidẽ, ſi quid redundabat, ad illorum uſum, expromens aũt multa quoque ex neceſſarijs. Non.n. in ijs, quæ redundant, impertiendis, ſed in ijs etiã, quæ deſunt, ille uerã ſtatuebat miſericordiam. & cõmunis ſimul propoſita erat utilitas diuitibus & pauperibus, his quidẽ ſoluens inopiã, illos aũt eripiens ab inuidia, quæ eſt repoſita ijs, qui nulla mouentur miſericordia. cõmunis benefactor, cõmunis curator magiſtratibus & priuatis, omniũ mentes ſuo exemplo transformans & componens ad meliora. parum quidem uerbi, factis uerò plurimum prouocans ad uirtutem. Vnde etiam erat reuerendus magiſtratibus, reuerendus ijs, qui erant in dignitatibus, atque ipſis adeo Imperatoribus, recteque ei procedebat uniuerſum opus adminiſtrationis, nemine repugnãte. Ex his aũt nõ erat incredibile, ꝙ Deus ad cõmunẽ utilitatem multa quoque per ipſum fecit ad mirabilia, etiãſi quantũ per uirtutem erat potens facere miracula, tantũ ut ea celaret & tegeret, nonũq̃ cũ feciſſet, ænigmatibus & umbris aſſequeretur. Sed quod ad multorum uenit cognitionem, & factũ eſſe creditur, perſequi tentabit oratio.

Nolebat una ciuitate, etſi ſit rã magna, ſuã circunſcribi commiſerationẽ, ſed ad quantã Sol adſpicit, eã contendebat extendere. Hinc manus ſcatentis miſericordia participes erãt Scythæ & Thraces, & cũ alijs Myſi quoque, qui ſunt in Aba. Quinetiã cũ ad eos, qui exercebantur in Olympo, quibus ſtudium erat ſe fortiter gerere aduerſus uitia & dæmones, aliqñ tranſijſſet, quidquid auri habebat in manibus, in uſus eorũ conſumpſiſſet, reuerſus eſt ad ciuitatem, apud ſe agitans & undiq; cõſiderans, undenã rurſus uectigal cõpararet pauperibus. Sed non ſinit eũ Deus diu eſſe anxio animo. Rẽ aũt facit, ut ſolet, admirabilẽ, & eũ liberat à ſolitudine. Quidã.n. ignotus, ſimulatque ingreſſus eſt ciuitatẽ, ſiue homo, ſiue angelus, qui formã hominis ſuſceperat, tranſeunti per porticum ex quodã angiportu accedens, ei tradit auri manipulum & cũ dixiſſet, Accipe, qđ inſumas in uſus eorũ, quorum curã geris, & dicto citius euolauit & receſsit. & manus quidẽ habebat aurũ, oculi aũt nõ poterant aſſequi eũ, qui præbuerat. Hoc eſt non leue ſignũ illius cũ Deo coniunctionis, hoc eſt non leue indicium illius magni & excelſi animi, hoc Abrahæ benedictionis habuit multiplicationẽ, quod fuit hoſpitali dexteræ ueluti quædam ſementis. Propter hæc bona magnus rectè ſe geſsit Antonius. Hæc manui pauperũ amanti, ne ſuppeditans egeret, fuit occaſio. Cũ qua re Crœſi quidẽ illius Lydi felicitas, & aurei lateres, neque fabula Midæ põt cõferri. Eum aũt, cũ in his eſſet, adſpiciebat ciuitas, & uirtutũ non celabat magnitudinem, neque egregia facta terræ mandabat, fama uerò excipiebat, & licet non adeſſet, eũ omnibus ipſis factis oſtendebat, & propemodũ reſponſa ab ore omnium excidentia, futurum tanquam præſens prædicabant. Hæc canebantur in multis ciuitatibus, canebantur in agris, dicebantur in montibus, in antris, in gentibus. Per omnes enim peruadebat miraculum, & erat communis orbis terræ narratio. Hęc Eccleſiæ Chriſti ſpõſæ mouebãt amorẽ, ardebatq; ſitiens eum quẽ diligebat, & quærebat tẽpus coniunctionis, & ꝓuidẽs tẽpus deſpõſionis, ſpe dulci iucundè ducebat. Sciebat.n. fore, ut præcedentis ſpõſi dignitate minimè uiduetur, ſed cũ tranſmiſerit ſacroſanctũ uirum, qui ab infantia ad Deum uocabatur, eum, inquam, qui ex corona nominatus fuit Stephanus, ei, qui ex faſcijs eſt ſacroſanctus, ſacroſanctè coniungatur, qui ex illius priuatione ab ea acceptum mœrorem ſoluet.

Gẽ.12.

Fama uirtutũ eius ubiq; celebrat.

Cum itaque adueniſſet tẽpus, quo hæc fieri oportebat, ſuffragia uniuerſi cœtus Pontificum & ſacerdotum, & eorum, qui uitam agebant monaſticam, & ipſius quoque Senatus, ad dignum ſponſæ Chriſti eccleſiæ ſponſum ferebantur. Hoc quoquè magnus uidẽs Imperator, omnẽ partẽ circunferens oculos cogitationis, ſemper curam gerens eius, quod urgebat, ut q̃ pulchrè ſciret metiri præteritũ, & id, quod adeſt, conſiderare, & per utrunque de futuro certam facere cõiecturam, confirmauit electionem, uel potius Deus ꝑ ipſum obſignauit uniuerſum, & tanquam quempiã uictoriam conſecutum athletã tranſmittẽs ad Olympiam, euehit ad ſedem Pontificalem, maiora habiturum certamina & coronas præclariores. Et deinceps habebat ſpõſa Chriſti eũ, qui rectè tenebat leges ſacerdotij, & uiuebat ſpei indigentiũ, & abundè effundebat miſericordiam, & erat manibus pauperũ propoſitus, qui in rebus diuinis initiabat, & ijs, qui initiabantur, exemplar uirtutis imaginẽ fortitudinis, ſimulachrum temperantiæ oſtendebat regalam, qui uitam magis, quam linguam, proferebat magiſtram.

Eligitur in Epiſcopũ.

Sed non fuit contentus ijs, quæ præceſſerunt, non relaxationes adſpexit, ut aliquis alius, neq; pepercit ſenectuti, ſed ſudores ſuccedebant ſudoribus, & labores laboribus, & ſanctis curis curæ magis ſanctæ, & perinde ac alatus quiſpiam, uirtute ſancti ſpiritus, in ſenili corpore aſſumit uigentem animi alacritatem, & obit omnes Chriſti eccleſias, tum præcibus Deum placans, tum eas, quæ tempore laborauerant & malè erant affectę, pro uiribus recreans, eoſque, qui è ſuggeſtu in inopiã deciderant, copioſis ſuccurrens ſuppeditationibus, & quotidianis prouentibus diſtribuens eleemoſynam innumerabilibus pauperibus. Quamobrem & qui laborabat inopia, lætum diem agebat, & hoſpes obliuiſcebatur patriæ, & orphanus non lachrymabatur, & uiduitatis ferreã fornacẽ extinguebat uidua. Quis tantam curam geſsit iuſtitiæ? Quis iniuria affectis magis fuit ſalutaris? Quis eorũ, qui iniuriã faciebant, ſic propulſauit impetus? Quis lites compoſuit? Quis nimis erectum detraxit ſupercilium? Quis ſuperbum & arrogantem animum traduxit ad moderationem? Omnia & per omnia ipſe ſuo exemplo complanabat, & ſalutare medicamentum effectus morbis animę. Sed quis ex pauperibus, cum adiperſiſſet lachrymis forum iudiciale, ut ius ſuum obtineret, cum paupertate abijt, dolens quòd ius ſuũ non poſſet aſſequi? Quænam autem uidua, quis orphanus, ſi ueniſſent in ipſius conſpectum, aut ipſam poſtea defleuit orbitatem, aut non leuatus fuit calamitatẽ? Omnibus aderat ſua prouidentiã, malum, quod unicuique afferebat moleſtiam, ſuis auferens beneficijs, uerbis conſulans, auro opem ferẽs, tegens ueſtibus. Videbant etiã quædam ſupra rationem in ipſo conuenire, quæ ſecundum naturam non conueniunt, auſteritatem & ſuauitatem, humilitatem, & grauitatem, ſeueritatem & lenitatem. Quorum alia quidem applicabat ijs, quibus uis afferebatur, alia autem ijs, qui uim afferebant, & alia quidem erant medicamenta, quæ ſuperbiam & faſtum detrahebant eorum, qui aduerſus proximum attollebant ſupercilium: alia autem recreabant id, quod erat afflictum.

Obit oẽs eccleſias.

Eius eximiæ uirtutes.

His eccleſiæ cœtus traducebatur ad meliora, Deusquè propitius, & magnus Imperator gaudens delectabatur. Incorrupti uerò animi uidens in ſuffragio iudicium, quod in rebus ipſis falli non poſſet, cũ per ipſũ ſtatuiſſet uetus Eccleſiæ ulcus ſeu ſchiſma ad cicatricem deducere, in unum cogit Orientalia & Occidentalia, & cum philoſophiæ florem attendi-

cendi temperaſſet, linguam profert ſalutarem, & iuſta perſuaſiooe, læto uultu & ridentibus oculis ſoluit offenſiones, & re ipſa oſtendit, quantum interſit inter Regem in doctrina educatũ, & poteſtatem, quæ eius non eſt particeps, tuoc maaimè tẽperans uiuentem Eccleſiæ craterem in Pontifice, qui menſam propoſuit, actiua philoſophiæ bonis lautam & refertam. decebatque & Imperatoris Philoſophi, & Pootificis in agendo induſtrij illud magnũ & admirabile opus eſſe & ſtudium, per quæ eſt incorruptum iudicium, & tribunal muneribus impollutũ, & continuorum iudiciorum ſapiens excogitatio, per quæ & libere loquitur & ſe gerit iuſtitia, & locum non inuenit aduerſarie, per quæ & reprimi poterant orphanorum lachryma, gemituſque uiduarum, omniſque malignę & doloſæ machinationis oodi diſſolui, & dux eaercitus imperium accipere, præmium uirtutis, & è turpi lucro manum præbere mundam communia & publica. & diues non ſuſtinere bonorum publicationem, & pauper nulla affici contumelia, & agricola ſulcos iucundè proſcindere, non timens uectigaliũ exolutionem agri, cuius fructus non percepit. Horum manus in cælum eatenſæ, & riui lachrymarum emiſſi ea oculis, Deum iam olim placauerunt, & quã qui eis erant ſubiecti, iuſtam iram in ſe ſuis peccatis prouoeauerant, eam lachrymarum fluentis (O benignam & clementem mentem) ſedatam immutarunt, & lachrymas omnium repreſſerunt, fuſis miſericordiæ lachrymis, & ſua in eos, qui erant eiuſdem generis, miſericordia, è ſuperis diuinam attraxerunt miſericordiam, & terræ faciem, quæ ſqualore & ſiccitate interibat, diuinas miſeratiões coegerũt renouare.

Imperatoris encomia.

Hæc ſunt philoſophicæ mẽtis facta præclara, quæ ſunt germana factis Moſis & Aaronis, cõferenda cũ factis Eliæ & Eliſæi, ſimilia factis Dauidis & Samuelis. Magnum illius uirtutis indicium, ꝙ tunc curam ſuſtineret pontificalem, quando Imperator à pueris lautè nutritus iuſtitiæ, non ſe dans uoluptatibus, nõ recuſaos labores, quorum fructus ſynceram afferunt uoluptatem, ſed ſe doctrinę dedicans & eloquentiæ philoſophiam magis quã alia bona, ut quæ propter ipſam conferantur, eligendam eſſe ducens, concinantem mouebat linguam profundebat uerba melle ſuauiora, ſimilia uerbis Salomonis, conferenda cum Dauidis, quo tempore magis apponebat menſam uerborũ q̃ ciborũ, & dogmatũ, tanq̃ ea fonte aliquo, fluentum copioſè emittebat, & ſcripturæ profunditatis citra offenſionem latens ſenſus ab eo inueſtigabatur, & uniuerſus bonorum chorus poterat loqui libere.

Cum in his eſſet homo Dei, & florentem doctrinã uideret cum uirtutibus in Imperatoris anima, quæ iuuenili utebatur corpore, & ueſtigia antiquæ felicitatis, & uniuerſum alium conſequentem ſtatum tam ciuilem quàm œconomicum, & quæcunque de iudicio rerum habita oratio, morum tribuit diſciplinæ, gaudio totus diffundebatur, & Deum laudabat, rem eam ducens eſſe occaſionem gratiarum actionis, & dicens ſe ab Imperatore lubẽter ſuperari, qui etſi mũdanis obornatur ſolicitudinibus, accuratius tñ res aſſequitur, q̃ ij, qui in ſpiritalibus rebus conſenuerunt, tum ingenij felicitate, tum dicendi facultate, & cũ alijs, ea quoque apprimè ſciat, quæ pertinent ad animã, tanquã qui non ſolũ corporibus, ſed etiã animis imperet ſolertia ingenij & mentis acumine. Vnde etiam tanquam ſui pudore affectus uir ille admirabilis, omnẽ ſui curã deſpiciebat in ætate illa ſenili, corpus omnino negligens & ea, quibus ſciebat id recreari, & quæ ad opem ferendam animæ in certaminibus uirtutis, corpus minimè lędereot.

S. Antoni⁹ etiam ſenex negligit corporis curã

Quamobrem in longa iuedia, & uincendo dolores corporis, ſuſcipiebat labores, qui uires corporis ſuperabant. quod quidem eſt naturæ inimicum, & quod auerſatur ars medicinæ, etſi eſſet eius corpus calidius temperatione, et ſignificaret non eſſe eĩ apeũ quod deficit. Ne uideretur tñ eſſe remotus à natura hominũ, quid fit? Anima nonnunquã ueluti in ſe contracta, & ad Deum eacedens, ui naturæ, uelutì conſulto procurans corpori relaxationem, parum remittebat laborum tenorem perpetuum. Hoc autem ijs quidem, qui rectè nolebant intueri, eſſe uiſum eſt oſtentatio, ijs uerò, qui erant recti corde, & non tardi ad adſpiciendum uetera patrum eaempla, uirtus & ſummum uirtutũ, & reuera ad Deum eaceſſus & emigratio. Talis uita, talia eius rectè facta. In neceſſitatibus tolerantia, in fortunæ caſibus magnus & excelſus animus, in laboribus perpetua coſtantia, in ærumnis fortitudo, in laboribus, pro uirtute, animi alacritas, in imbecillitatibus robur, in morbis, minimè omnino cedere & conſumi.

Catalogus uirtutũ.

Sed uenit morbus ultimus, & aderat exceſſus, & q̃ ad exceſſum pertineot, & humana arguebatur imbecillitas, intima penetrante febre & depaſcente humorem naturalem, & diſſoluente uires illas adamantinas. Ille aũt beoigno adſpectu, oẽs proſequens benedictionibus, ultimã dedit ſalutẽ, & cũ lingua eſſet impotens, ſacra manus obſignauit eas, quę dici non poterant, benedictiones. Deusq; eum uocabat ad ſupernũ tabernaculũ, & chorus angelorũ eũ quærebat, qui ipſum in terra rectè eſt imitatus, à uenerandoq; & ſacro corpore diuina ſeparata anima ueſpere, cum accendũtur lucernæ, cũ lãpade uirginitatis plena oleo, ſublatus fuit ad magnã lucẽ. Noa deinde eſt cõſecuta & fit miraculũ, quod põt conferri cũ ijs, quæ unquã fuerũt, miraculis, qđ publicabat illius germanam ad Deũ fiduciã & apertè deſcribẽs magnitudioẽ uirtutis. Nã cũ cõſuetũ ſignũ ea alto Patriarchæ deceſſum, circa magnũ tẽplũ ciuitati ſignificaſſet, mulier paupercula, quæ per manũ beneficio afficientẽ ſibi quotidianũ parabat alimẽtũ, cũ ex uehemẽti lapſu crus haberet fractũ, in tugurio facto ex fœno & palea iacẽs immobilis audita eã eius, qđ ſignificabatur, triſti nũcio repentè uoce priuata, ad apoplexiam tẽdebat & paralyſim. Cũ aũt parũ reſpiraſſet & ad ſe redijſſet, fleuit & eiulauit miſerabiliter, & lamentari iocipiẽs, tragice deplorabat calamitatẽ, appellans benefactorẽ, ſeruatorẽ, nutrimentũ eſurientiũ, nudorũ tegumẽtũ, opes indigẽtiũ, dicẽs: O durã & immanẽ hãc noctẽ, in qua extincta fuit benigna lux pauperũ. ò triſtẽ noctẽ, quæ obſcuras effudit tenebrs oculis pauperũ. O Eua prima parẽs, & inobediẽtia, & inuidia, & ſerpens, & mors, humanæ naturæ pœnæ ineuitabiles. O ſimul mecũ nutrita paupertas, quæ perpetuo alſides & acerbe iouadis, non habes ergo amplius uenerãdã & ſacrã manũ, quæ tuã à nobis eapellat deformẽ ſeritatẽ. Securè deinceps inuade, inſulta iacẽtib⁹ cũ corporis cõfractiõe ſpes quoq; eſt cõfracta uitę perijt pauperũ uiaticũ. O quæoã Erinnys pedũ plãtas mutilauit, ut nec lunus q̃dẽ, qđ effert, poſſim cõſeq̃ eius, qui multos extraait à ſepulchro moleſtiarum?

Excedit è corpore uir ſanctus.

Mulier calamitoſa eius obitũ ualde deplorat.

Cũ hæc & plura alia, ut eſt uerisimile, deflẽdo diceret muliercula, & acerbis perfunderet lachrymis, moleſtiaque & doloribus ei uires defeciſſent, ſomno opprimit, & dulci ſomoio uidet accedentẽ Patriarchã, manu ſignũ crucis in eius fractura effingentẽ, & dicentem. Iam es curata, & citra impedimentum tibi licet ingredi, & euanuiſſe protinus ab oculis, ſomniũ autem fuit res ipſa, quæ fuit in ſomnis uiſio, eſt ueritas. Nam cum à ſomno eſſet expertecta, etſi dolores ei amplius nullam afferrent moleſtiã, rei tam admirabili & tam præter opinionem non poterat credere

Curat à S. mortuo uiſum.

mulier,

mulier, ſed putabat ſe adhuc ali ſomnio. Sed cū perfectius excitata ſuſtuliſſet dubitationem, læta exiliuit, gratias agentibus uocibus narrans miraculum, & ſalutem ſibi datã publicè celebrans. Alia quoque mulier, quæ laborabat diuturna plaga occulti morbi, nõ ſecus atque illa quæ laborabat pro fluuio ſanguinis, tactu loculi ſuſturaſ ſalutẽ, & liberationẽ à lõgo tormẽto inuenit breui momẽto tẽporis. Quis Aeſculapius, quis Chiron tale temperauit medicamentum? Quanam medendi diſciplina poteſt inueniri huiuſmodi genus curationis?

Mat. 9

Nota efficaciam loculi.

Sed uenerandum quidem & ſacrum corpus, cum multorũ manus uix tãdẽ effugiſſet, alias aliunde partem aliquam feſtinantes accipere, (confluebat.n.undiquè multitudo, omne genus, omnis ætas, utpotè q̃ cũ appropinquaret exequiæ, imbecilli plurimi uioſẽto impetu ſtuderẽt rapere aliquã partẽ, & ſalutis animæ ſibi aliquod auferre uiaticũ) robore tamen & ſtudio eorum, quibus ſapienti conſilio impoſitum fuerat, ut hæc reprimerent, poſtquã mandatũ eſt ſepulcro, & natura terræ ſoluit debitum, & lutũ datũ eſſet pulueri, ne ſic quidẽ ſiuit figulus lutum inhonoratũ, ſed etiam conditũ ſepulcro, honorat miraculo. Quidam enim ex ijs, qui præerant texendæ lanæ ſericæ Imperatoris, correptus morbo lateris, cũ uidiſſet præciſam ſibi oẽm ſpẽ ſalutis, & medicũ dies numerantẽ, & horas obſeruantẽ, & tẽpus curioſè inquirentẽ, & his tẽpus terentẽ, uxorẽ aũt & liberos eũ ultimis adſpergentes lachrymis, & dolorem grauiorẽ efficientes eiulatibus. Cũ ergo hæc uidiſſet, & omni humana ope morbum potentiorem, confugit ad diuinum eius ſeruum Antoninũ, & cum ſe unxiſſet oleo, quod lumen alebat in loculo, (nã cũ eſſet fidelis, habebat modicum, quod acceperat) morbum ſtatim fugat, & fruitur curatione, & præter omnem ſpem accedit ad loculum, confitens, & beneficiũ clara uoce prædicãs.

Cum uerò capſa Pontificis, octauo die poſt iuſta lacta, q̃m non rectè ſe habere uidebatur, mutaretur in meliorẽ, nouus quidam & inſignis odor unguenti ſacratiſsimi, impleuit ſenſum eorum, qui aderant, tacite honorans eum qui iacebat, & deſcribens eam, quę ei intercedebat cũ Deo, coniunctionem & familiaritatem. Nã qui hac carũcula, in quã cadit interitus, Chriſtum magnificauerat, myſticus quidã bonus odor ei fuerat oſtenſus, ut prius deſcribitur Apoſtolicis eloquijs, meritò etiam dignatur gratia, quæ ſpirat unguentum, uirtute immortalẽ prædicante operationem. Nonus autem magnificentius præbuit miraculum, ad beneficium pauperum, qui ab ipſo de more alebantur, uel potius à Deo per ipſum, qui etiam Moſem in deſerto alimentũ pluit admirabile, & uiduæ Sarephtanæ, aduentu Prophetæ, paruum multiplicauit uiaticum, quinque uerò panibus, quinque milia, & rurſus ſeptẽ, aluit quatuor millia, & certos teſtes, quæ ſatietati reliquiarũ ſuperfuerunt, ſportas præbuit. Miraculum autem erat hic quoque additamentũ ciborũ, qui diſtribuũtur pauperibus. Id uerò erat panis & frumentũ coctũ, nõ numero q̃dẽ indefinito, ſed quantũ definita menſura diſtributũ, ſolebat ſufficere, mille animabus. Quinetiã erant omnes eædem menſuræ, quæ ſolebant, ijdem cophini, qui acceperunt, eædem manus eorum, qui miniſtrabant. Et numerus quidem fuit conſumptus eorũ, qui teſſeras ferebant manibus, (ijs enim prius diſtribuũt, numerabatur mille hominum multitudo) remanſerunt autem tres cophini, qui ſuffecerunt pauperibus, qui uenerunt abſque teſſeris.

2. Cor.

Exod. 16.

3. Reg. 17.

Matt. 15.

Multiplicantur panes magno miraculo.

Cuiuſmodi autem fuit id miraculum, quod factũ eſt in Leonẽ patriciũ, qui præerat militaribus numeris, dicatur à nobis. Vir ille laborabat difficultate anhelitus, quòd canalis, quæ alfluxerunt, obſtructa eſſent inſtrumenta, & anhelitus liberum non haberet meatum. Quibus cum adeo grauiter obſideretur, tenuemque & imbecillam uocem ederet, aderant quidem, qui ad eum genere attinebant, maximè eiulantes, eos enim qui ſunt gloria inſignes, mors magis exagitat. ei autem nuſquàm erat morbi ſolutio, niſi à ſolo diuino Paſtore. Accedit enim ad eum dormientẽ, & cum eum è lecto excitaſſet, rogauit quemadmodum morbus ſe haberet. Qui tangens caput & membrum quod dolebat, non pæanicum remedium, neque medicamenta Chironis ſuis applicat manibus, (nam neque alijs eſt ex his rebus curatio) ſed cum adhibuiſſet preces morbo conuenientes, & incomparabilem malorum noſtrorum curatorem Chriſtum inuocaſſet, ille quidem liberatur à graui morbo, uerus autem fuit precum euentus. protinus enim conualuit, abſque impedimento miraculum aperiens, & in tota domo ſuam ſalutem celebrans. Hæc ſunt facta Pontificis in eius dormitionem. Quæ autem in oratione à me ſunt prætermiſſa, in iuuenili eius ætate facta miracula, ea narrabo repetens.

Ecce quanta poteſtate prædíti ſint ſancti poſt mortẽ.

Cum olim eſſet ætate iuuenis, & Dauidicam pulſaret citharam in templo Diui Theodori martyris, quod erat ſitum ſuper quoddam cœmeterium, in quod proijciebantur cadauera condemnatorum, uidit quoſdam duos adſpectu deformes, (ſolent enim plurimum tales, quales ſunt, apparere) apud ſe iracũde dicentes: Abeamus hinc. Præſente enim adoleſcẽte, non ſuſtinebimus hic manere. Qui quidem repentè aufugientes, ſimul cum hoc uerbo euanuerunt. Hoc oſtendit poteſtatem, quæ prius ſancto in eos data fuerat. Hoc quoque ſecundum conſcribatur, quod præcedenti fuit æquale tempore. Mulier illuſtris, in equo tranſiens per monaſterium cum mundo muliebri, propè fracta, delapſa eſt in terram. Nam cum diuinus Antonius tunc eſſet inter adoleſcentes, & improuisò eſſet è porta egreſſus, contigit currum repẽte conturbari,* quod eã ex alto deorſum deturbaſſet, niſi eã ſeruaſſent, q cũ ipſa ambulabat. Illa aũt conturbata eo, quod acciderat, uenerandũ ludificabatur habitum, ut in rebus huiuſmodi ſolent, qui ſunt puſilli & abiecti animi. Cui dixit is, qui erat perfectus in iuuentute: Mulier, noli eum inceſſere maledictis, meis enim manibus uenies ad hunc habitum. Hæc dixit ſanctus, & cum multi anni præterijſſent, ad effectum peruenit prædictio, cum ipſe quidem beatus horum eſſet oblitus, mulier uerò ei reuocaſſet in memoriam, & aperuiſſet eum eſſe, qui hæc tunc ei denunciaſſet. Hæc ſanctorum Deus, qui omnia facit & transformat, qui dat alimentum omni carni, qui aperit manum, & implet omne animal benedictione, qui glorificat eos, qui ipſum glorificant, & eſt mirabilis in ſanctis ſuis. Sed quoniam breui calice orationis, tanquàm ex magno mari, admirabilis Antonij & magni inter Patriarchas paruam uitam hauſimus, agè ex doctorum comparatione diſcamus diſcipulum.

** qui*

Monaſticum habitũ quiná irrideant.

Pſal. 144.

1. Reg. 2.

Adam habetur in admiratione, ut principiũ & radix generis. Sed hic quoque fuit princeps & author multorũ, q nõ ſunt nati ex coniunctione corporũ, ſed ſunt multiplicati ſpiritali coniũctione, quibus nõ obtigerunt pœnæ paternæ damnationis, ſed donorum potius hæreditatem, nempè uitam æternam, nõ mortem, ſibi conciliarunt, per quam exprimitur uera & germana paterna cognatio. Et illi quidem ceſsit ferarum natura, ſed non eorum, qui intus erant & cohabitabant. Hinc ſerpens & inuidia & dolus mortem ſunt fabricati. Hic autem imperio rationis cũ quidquid eſt ferum & agreſte, reddidiſſet obediens, nul-

lom ioimieo ad fraudem aptũ reliquit inſtrumentũ. Abel fuit primus operator Deo acceptorum ſacrificiorum, ſed cruẽtorum, & partis, quæ caret ratione. *Gen. 4.* Hic autẽ ſacrificus incruenti ſacrificij, cuius illa erãt typus & umbra, ratione ſacrificans & ſpiritu, & quotidie ſeipſum immolans à ratione alienarum animi perturbationũ mortificatione, erat inuidia ſuperior & eius fœtibus, dolo & cæde, & uniuerſa deoique ſimili catena. *Incruẽtum ſacrificiũ Eucharistia.* Magnus fuit Seth, ſed habuit nepotes ex coiunctione cognationis, quæ fratrem occiderat, qui *Gen. 4.* magnitodine corporum deſcribebant delicti magnitudinem. Hic uerò illius quidem uirtutem ſuperauit, ijs aũt, qui ex ipſo nati erant ſpiritaliter, nullũ ferè oedit aditũ per bona ſua præcepta & monita, ut *ien. 5.* eſſent uitij principes. Enoch & Noe, ille quidẽ bea- *en. 7.* tus dicitur propter tranſlationem, hic aũt quod omne genus animantium conſeruauit in diluuio. Noſter uerò hic quoque exemplis non inferior, eſt moribus ſuperior, & tranſlatio oon habet lætitiam, qua ſpe mortis intcrrũpatur. ſed uitæ æternæ ſucceſsiõ purã percipit uoluptatẽ, & ſeruat arcã, noo plenã animantibus ratiõis expertibus, ſed Eccleſiã, cuius illa sũt imagioes oĩgenerc, & ætatc rationis participũ refertã.

Ge. 12. Com Abraham, uocationi eius, qui ipſum uocauit à paterna domo, emigraodo peregrinus effectus, paruit oſque ad mortẽ. Sed ille quidem fugiens errorem cultus dæmonum, quẽ fugere uel ipſa docet oatura, & mens, quæ dominatu deterioris noo omnino perdidit uim iudicãdi, tenebras & mortẽ luce cõmutauit, & pietate impietatẽ, quæ ſunt res per ſe expetẽdæ uniuerſæ naturæ, quæ eſt particeps rationis. Hic aũt à pueris lacte pietatis enutritus, & uiueos in ijs, quæ erant experenda, (nullius enim rei fugieodæ ne ueſtigium quidem ullũ unquã admiſerat) perfectiori iudicio quærebat magis pium ſtatũ & magis eligeodum, uita uitã, & luce lucẽ, & eligendis, ut ſemel dicam, permutans magis eligenda. Quantũ uerò interest inter eligenda, & ea quæ ſuot magis eligenda, tantum etiã omnino intereſt ioter eos, qui eligunt. Sed *Ge. 18.* Abraham quidem eos hoſpitio accipieos, qui tranſibant per Mambre, ſemel imprudens hoſpitio accepit angelos. Hic uerò totius orbis terræ pauperes perpetuo excipiens, Chriſtũ hoſpitio per totã uitã excipiebat, qui ineffabili benignitate ea, quæ ſunt illorum, *Matt. 25.* ſibi attribuit, per quę noo in ſpecie angelorũ, ſed in rei ueritate, omniũ effectricẽ Trinitatem in animam admittens ooo habuit promiſsinoem unius filij, qui carnali præter ſpem erat naſciturus coniunctione, ſed ut multorum potius filiorum, actiuæ philoſophiæ coniugio, in ſpiritu uocaretur pater, habuit promiſsionem, & præter ſpem uidit multiplicationẽ dignam promiſsione, ut qui oon trecentorum ueroarum irruptione, multorum regum repreſſerit impe- *Ge. 14.* tum, ſed uirili impetu tripertitæ animæ, uniuerſam euerterit aciem eorum, qui inuadebant, & tyraonice id, quod eſt cognatum, per ooluptatem redigebant in captiuitatem, ſub ficta regni ſpecie.

Cum Iſaac aſceodit, cæleſtem patrem ſequens iu- *Ge. 22.* beotem, ooo in tumulum aliquem, ſed in montẽ uirtutum, onuſtus lignis cõtioentiæ. Per quæ in ara cordis deſiderij ad Deum igoem accendens, ſe hoſtiam præbuit acceptam. Ioueuio autem eum ualde eſſe Iacob imitatum, non ſolum in eo, quòd non fictis mo- *Ge. 28.* ribus uarie uitam ſuam inſtituerit, ſed etiam in eo, quòd receſſit à patria, & in aliena regione degere ſtatuerit, ſed non propter cohabitationem mulierum ſororum, ſed propter uirtutum ſororum deſiderium, contemplationis, inquam, & actionis, ut actione particeps eſſet contemplatiõois, & quæ quidem ad unum fontem, nempè ad primum boõum, referuntur & erigunt, per quas multiplicatione inſignium, noo à ratiooe alienarom pecudum, ſed ratiooe præditarum, euaſit inſignis inter Patriarchas.

Aaron fuit primus Pontifex, ſed typici & ombratilis tabernaculi. Hic autem ueri, & cuius illud erat *Exo. 28.* figura. Cum Moſe fuit dux noui Iſraelis. Cum Samuele fuit ſacer ab infantia, & ad ſenectutem uſque Deo ſeruiens. Imitatus eſt Dauidis maoſuetudinem, & ſi uis, etiam fortitudinẽ, ut qui non aduerſus Goliath, hominem qoendam magnitudine corporis gloriaotem, ſe rectè geſſerit, ſed aduerſus Goliath, qui perci- *1. Reg. 17.* pitur intelligentia, malignum, inquam, & carnis expertem dæmonem, cum uirga continentiæ egreſſus eſt & uirga fidei, & præclarũ erexit prohæum. Elias *3. Reg. 19.* effugit inſidias Iezabelis. Hic autem inſidias impodẽtis peccati. Habuit cum Heliſęo duplicem ſpiritus *4. Reg. 2.* gratiam, ut qui monaſticis & ſacerdotalibus donis eſſet ornatus. Et ut eos, qui intercedunt, omittamus propter multitudinem, Iohannis, oitam ooo agens *Ma. 3.* ſolitariam, in media ciuitate imitatus eſt philoſophiam. Hic quoque quod ad ſe attioebat, habebat menſam abſque ullo apparatu, & hic ex pilis contexa ueſte corpus tegebat, & ueluti quadam pellicea zona, nempè perturbatiõnum animi mortificatione, lombos ſuos conſtringebat, & ad eum confluebat nõ una ciuitas, neque una gens, ſed turbæ plurimæ populo frequentis ciuitatis, collectæ ex omne genus gẽtibus & ciuitatibus, tam Orientales quã Occidentales, non aqua tingendæ, ſed ſpiritali purificandæ myſterio, quod peragebatur diuiois inſtrumeotis illius mauus & linguæ, & initiabat eos, qui dignabantur communione deificæ participatiooĩs.

Apoſtolorum autem ſequens doctrinas & traditiones, & eis ſuam uitam ſemper componens, factis germanum confirmauit martyrium, io eo qoòd martyrum zelum haberet pro pietate, & quotidie ſua moreretur conſcientia, monaſticorum laborum diuturoa & acerba perpeſsione, quod martyrica uirtute oulla in te eſt abiectius. Omnium ergo ſanctorum *Vita monaſtica, martyrium.* & iuſtorum, illorum quidem mores, horum uerò curſum, aliorum autem actionem, ſimol uerò omnium, ad primum bonum, uehementiſsimum & conſtantiſsimum imitatus eſt deſiderium. Quo nunc aperte fruens, & protegas, & defendas, ò diuinum & ſacrom caput, ſacrum gregem, & tuis precibus corrobora ſceptra pietatis, & manum præbeas piæ potentiæ, mundi curas cum eo participans, & intercedas apud Deum aſsiſtens ſine iotermiſsione, pro eo, quòd oraſti cum eſſes cum ipſo, & eius uitæ intereſſes, & mundanam ei conſerues nauem in tuto portu diuinæ tranquillitatis, omnes ſedans turbines & tempeſtates improborum, & obruens inſultus ioimicorũ, tuã eorũ, qui ſub oculos cadunt, quã qui noo cadũt; In Chriſto Ieſu Dño noſtro: Cui gloria & potẽtia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Ameo.

VITA SANCTI PATRIS NOſtri Martiniani, ex Simeone Metaphraſte.

Fe. 13. PRoxime ciuitatem Cæſaream Palæſtinæ, mons eſt, qui uocatur Locus arcæ. Io eo ergo monte ſita eſt ſolitudo, in qua habitant multi uiri, qui uitam agunt monaſticam. Inter qnos cognouimus etiam beatum & uirtute præditum Martinianom, habitãtem iu hoc monte. Hic ergo beatus cũ ab ineunte ętate Deũ amaſſet, multa ſuſcepit certamina aduerſus inimicũ. *Martinianus adoleſcẽs petit eremum.* Inſignis itaque ſpecie corporis, & ætate iuuenis, ut qui eſſet circiter octodecim annos natus, re-

licta

Claret miraculis.

licta ciuitate & ijs qui in ipſa habitabant, & eorum tumultibus, ſe tradens quietæ & ſolitariæ uitæ, uenit ad hanc ſolitudinem. & in ea habitauit, uiginti & quinque annos, uitam in ea agens angelicã. Quãobrem dignus quoque fuit habitus, qui à Deo acciperet dona curationum, multoſque curauit Dominus per ſanctas eius preces. Multi enim, qui uexabantur à dæmonibus, cũ ad eum ueniſſent in monte, liberati ſunt ab inſultu dæmonum. Multi quoque, qui tenebantur febribus, ab hoc uiro benedicti, aſſecuti ſunt curationem. & multa alia miracula fecit Dominus per eius preces. In dies autẽ proficiebat hic beatus Martinianus in optima ſua exercitatione, & in omnem partem peruadebat optima & pulcherrima fama huius ſancti uiri, omneſque audientes, ad eum ueniebant in monte, ut ab eo iuuarentur.

Gen. 3.

Diabolus eũ infeſtat

Sed bono infeſtus humani generis hoſtis diabolus non paſſus eſt uidere in adoleſcente tantam uirtutẽ, & primum quidem cœpit ei diuerſas excitare tentationes, & per multiplices uiſiones uiſum eſt ei terrere hominem. Deinde etiam per antiqua eius arma, ꝑ quæ Adam eiecit è paradiſo, machinatus eſt eũ quoque eijcere è bono propoſito. Quodam itaque die psallente beato Martiniano, inimicus mutatus in maximum draconem, eius cellam ſubtus ſubiens, cœpit acriter & uehementi ſtudio fodere partem eius cellæ à fundamentis, tanquam qui uellet eam euertere. Beatus aũt cũ ſine ulla perturbatione impleſſet ſuas preces, per feneſtrã adſpiciens, dicit ei: Verè te decet ſerpere ſupra terrã. Quid fruſtra laboras, ò infelix? me tuæ non terrent uiſiones. Habeo enim Ieſum Chriſtum, qui mihi fert opem, & uincit tuas uiſiones, & tuam conculcat potentiã. Diabolus autẽ cum hæc audijſſet, in turbinem mutatus, dixit fugiens: Expecta me, expecta Martiniane, & hic te deijciã. Inueni enim artem, per quam ſum te deiecturus, & te tua ſpe fruſtraturus. Niſi enim te humilem, & abiectum reddidero, fieri non poteſt, ut à te recedam. Tantam enim in te fero iram, ut eam portare nequeas, & te è tua cella educam, & deijciam non ſecus ac folium à uento deijcitur, & uideam quis ſit qui tibi opem ferat. Hæc cum dixiſſet diabolus, euanuit. Vir autem ſanctus tam erat quietus, quam ſi nullum ſpectrum uidiſſet omnino, ſed lætabatur & glorificabat Dominum in meditatione & cognitione diuinorum eloquiorum.

Nihil terretur ſpectris et minis dæmonus.

Accidit uerò quodam die, ambulantibus quibuſdam in ciuitate Cæſarea, & inter ſe loquentibus de diuina uiuendi ratione beati Martiniani, & magis magiſque admirantibus fortitudinem eius & tolerantiam, ecce tranſiens mulier quædã meretrix, audijt quæ dicebant. Quæ ſuggeſtione ſatanæ uiris appropinquans, dixit eis: Quis eſt is, quem inter uos admiramini? aut quæ ſunt eius rectè facta, aut quamnam habet is uiuendi rationem? Quem ego ſi uoluero, tã quam folium ab arbore detraham. Quodnã eſt enim eius laude dignum ſtudium, ꝙ ſe tanquam agreſtem feram concluſit in ſolitudine, non ualens ferre cupiditates carnis & offenſiones, & non adſpiciens mulierem, ne habet quidem cupiditatem? Scitis aũt oẽs ꝙ ſi non adſit ignis, fœnum non uritur. Sed ſi igni ꝓpe ſito fœnum manſerit incombuſtum, hoc eſt admirabile & magni faciendum, Ita etiam de illo dicẽdũ eſt. Si cum ego ad eum iuero, is me adſpexerit, nec à propoſito ſuo fuerit dimotus, nec in fuerit offenſus, neque motus fuerit eius animus propter meam pulchritudinem, tunc is erat admirabilis, non ſolum apud homines, ſed etiam apud Deũ & angelos. Hæc cũ dixiſſet, & uiris illis pactum feciſſet de uiro illo generoſo, iuit domũ, & exutis ſuis ueſtibus laceris ſe pannis induit, & panuoſum uelũ capiti ſuo impoſuit, & ſe fune cinxit, & accepta pera, in eam immiſit omnia ſua ornamenta & ueſtes elegantes. & cũ aduesperaſceret, accepta pera, profecta è ciuitate, uenit in montẽ uento ingruente & pluuia. Cum autẽ fuiſſet prope eius cellã, cœpit miſerabili uoce rogare uirum ſanctũ, ſic dicens: Miſerere mei ſerue ueri Dei, & ne ſinas me miſerã cõſumi à beſtijs. à uia. n. aberraui, & incidi in hanc ſolitudinem, & neſcio quò uadã. Ne me ergo deſpicias, quæ ſum in tali neceſsitate, neque me abomineris infelicisſimã peccatricẽ. Nã ego quoque ſum Dei figmentũ. Rogo tuã ſanctitatẽ, ne me miſerã & errantẽ amandes uenerande & ſancte pater. Hæc ea dicente, & his plura cũ fletibus & eiulatibus, beatus cũ aperuiſſet feneſtrã & adſpexiſſet, & uidiſſet eam in tali habitu, nẽpe pannis obſitã & imbre madefactã, motus eſt animo & dixit apud ſe: Væ mihi miſero peccatori. nunc adeſt cordis mei probatio, & uel à præcepto excidã, uel à propoſito. Si enim eſt mulier, quæ opprimitur neceſsitate & eam deſpexero, & non eã in cellã introduxero, deuorabitur à beſtijs, & maculabit meã animã. Sin uerò ſit tẽtatio & huc ingrediatur, timendũ eſt, ne me pellat à præcepto: neque ſcio quid agã, & manibus in cælũ ſublatis dixit: In te Dñe ſperaui, ne pudore afficiar in æternũ, neque irrideant me inimici mei, neque ſinas me dominatu teneri à maligno, ſed cõuenienter tuæ uoluntati ſerua me in hac hora, & protege me ab inimico manu tua ualida, quoniam es benedictus in ſecula, Amen.

Diabolus per ꝑacem fœminã inſidiatur ſancto uiro.

Hæc cum dixiſſet, aperuit oſtiũ, & eam introduxit in cellã, & cũ ignem accendiſſet, dicit ei: Mulier, caleſce & attende tibi ipſi, tecũ. n. non manebo, & cũ attuliſſet dactylos, quibus ipſe reficiebatur, (ſtabãt. n. duæ palmæ extra cellã) ei appoſuit, & dicit. Comede & cura teipsã, mane hic, & cras uade domũ in pace. & deinde cũ eã ſic fuiſſet, ingreſſus eſt in cellã interiorem, & clauſit oſtiũ. & cũ pſalmos ceciniſſet tertia hora noctis & oraſſet, humi dormijt ut conſueuerat. Illa autẽ nocte ingreſſus ſatanas, eũ ualde conturbauit in carnis inflãmatione. & cum mane ſurrexiſſet, egreſſus eſt è ſua cella, ut mulierem emitteret & deduceret. Illa uerò cum circa mediã noctẽ ſurrexiſſet, & omnia ſua ornamenta è pera eduxiſſet, ſe ornauit ad decipiendũ beatũ Martinianũ, laceris pãnis iniectis in peram. Vir aũt ſanctus cũ eã uidiſſet ſic ornatã, non agnouit eã, & cũ obſtupefactus diu obmutuiſſet, dicit ei: Quænã tu es, & undenam huc es ingreſſa, & quis hic eſt diabolicus habitus? Illa uerò reſpondens, dixit ei: Ego ſum, domine mi. Dixit ei ſanctus: Et quanã de cã eſt mutatus tuus habitus, ut quæ eſſes ueſpere miſerabilis, & nunc ſuperba? Illa uerò dixit: Ego domine mi, ſum ex Cæſarea ciuitate Palæſtinæ, quæ cũ audiuiſſem de tua iuuentute, & ꝙ talẽ habeas corporis pulchritudinẽ, ſiſque adeo ſpecioſus & formoſus, cor meũ ualde exarſit ꝑꝑ tuã pulchritudinẽ, & acceſsi ut te uiderẽ, & explerer tua pulchritudine. nõ enim temere tãtũ cõfeci itineris. Quodnã eſt aũt, domine mi, hoc ueſtrũ importunũ ieiuniũ, & quanã de cã talẽ ueſtrã iuuentutẽ & nitidã ætatẽ maceratis afflictione & intẽpeſtiua abſtinẽtia? Quænã ſcriptura dicit, nõ eſſe comedẽdũ, nec bibẽdũ, nec legitimũ ineundũ matrimoniũ? Non dicit Paulus Apoſtol. Honorabiles nuptiæ & cubile immaculatum? Quis ex Prophetis aut Patriarchis non fuit iunctus matrimonio, & factus eſt hæres regni cælorum? Nõ Enoch ille magnus & admirabilis, coniunctus matrimonio, ſublatus eſt in cælos, & non uidit mortem uſque in hodiernum diẽ? Similiter autẽ ille quoque Abraham inſignis & ſanctus inter Patriarchas, nõ habuit

Intromittit fœminam urgẽte cõſciẽtia.

Eccè quid facit peccandi occaſio.

Hebr. Vide argumenta contra cælibatũ, & cognoſce authorem ſatanam. Gen. 5. Ge. 18.

buit tres uxores, & Dei amicus eſt uucatus, & ipſum Deum uidit in tabernaculo, & cum eo excepit eius angelos? Iſaac uerò non habuit uxorẽ, & regnũ cælorum eſt aſſecutus? *Ge. 24.* Rurſus autẽ Iacob nõ habuit duas concubinas, & ualuit luctari cũ angelo, & uidit Deũ facie ad faciẽ, & dignus fuit habitus regno cælorũ? *Ge. 31.* Moſes autem ille magnus & princeps Prophetarum & Dei ſeruus, non habuit duas uxores, & cum Deo eſt locutus, & genus Hebræorum liberauit ex acerba ſeruitute Aegyptiorum? Similiter uerò Dauid quoque & Solomou & omnes, qui fuerunt eis ſimiles, nunquid legitimo coniuncti matrimonio, & ſuſceptis liberis, digni ſunt habiti regno cęlorum? Hæc dicens mulier, & uirum tentans, & eius manus contrectãs emollijt & eneruauit eius bonam cogitationem, & cœpit eum deturbare in barathrum peccati & interitus.

Eneruatur uirile pectus blanditijs ſatanæ. Reſpondens itaque dicit ei: Si accepero uxorem, quo te ducam, aut unde alam, cum nihil habeam? Ego enim, ut uides, pauperem uitam, nihil poſsidẽs, uixi hucuſque omnibus diebus uitæ meæ. Reſpondẽs autem mulier, dixit ei: Domine mi, tu ſolum mihi aſſentire, & mecum habita, & fruar tua pulchritudine & tua iuuentute. Habeo enim domum, & aurum & argentum, magnasque & præclaras poſſeſsiones, ſeruosque & ancillas. Quorum omnium ego te dominũ conſtituam. *Iohã. 8.* ſolummodo aſſentire meo ſcopo, & mecum habita. magno enim amore tui cor meũ uritur. Hæc ea dicente, uel potius hæc eo loquente, qui fuit homicida à principio, nempe diabolo cœpit uir dimoueri à bono ſuo propoſito, & inflammari ad carnis cupiditatem, & decætero de peccato cum ea loquebatur, ut id cũ ea faceret. Deinde dicit ei: Mulier, expecta me parumper. Quoniam ſolent aliqui huc ad me uenire, & à me benedici, ſpectabo iam uias, ne forte aliqui ad nos ueniant, & nos inueniant in hac actione. & ſi Deum celare non poſſumus peccatum, inter homines ſaltem ne nos indecorè geramus, eos offendentes. Hæc cum dixiſſet, egreſſus eſt è cella ſua & ſtans ſupra excelſam rupem, uias conſiderabat.

Illo autem conſiderante, & diligenter quoquo uerſus ſpectante, benignus & clemens Deus, qui nõ uult aliquem perire, non deſpexit eius laborem ſuſceptũ à iuuentute & precationem, ſed ei tulit opem. *Redit citò ad ſanam mentẽ, & ſe proijcit in ignẽ.* Nam cum ſtaret ſupra rupem, & uias conſideraret, auertit cor eius, ut mutaretur à mala eius cogitatione, & immiſit in eum bonam mentem, & deſcendens ex petra inuenit ſarmenta arida. Quæ cum accepiſſet, ingreſſus eſt in cellam ſuam. & cum ea ieciſſet in mediam cellam, accendit ignem & accendit ſarmenta. Magna autem flamma accenſa & in altum ſublata, ſolutis ſuis calceis, in medium ignem inſiliens, cœpit cõburi toto corpore. & cum ualde eſſet ab igne combuſtus, & ei dolerent pedes, egreſſus eſt è fornace, & ueluti ſecũ depugnans, dicebat: Quid eſt Martiniane? Rectè te accepit hic ignis, qui eſt ad tempus, & hæc acerba pœna. Si autem potes hæc pati, accede ad hãc mulierẽ. Ipſa enim, uel per eam potius diabolus ignẽ æternum conciliat. Non eſt enim hæc cauſa, ſed is, q eam mouit, ut impediret bonum tuum propoſitum. *O ſi hæc cogitarẽt ſalaces apoſtatæ noſtrorũ temporum.* Cogita ergo æternum illud ſupplicium, ò Martiniane, uermẽ qui nõ poteſt ſopiri, ſtridore dentiũ. Hic.u. ignis, qui eſt ad tẽpus, & cadit ſub aſpectũ, ab aqua extinguitur, & dũ ardet, habet lucem, æternus autẽ ignis & qui nunquam deſinit, neque unquã ab aqua extinguitur, neque ullã habet lucem. Illi uermes nunquã ceſſant. Angeli, q præſunt ſupplicijs, in puniẽdo nunquã defatigantur, ſuntq; planè immiſericordes. Cogita hæc oĩa, ò Martiniane, & ſi ea potes ſuſtinere accede ad mulierẽ. Hæc autẽ dicebat ille ſanctus, ei in memoriam reuocans æternum ſupplicium, cumque parum remiſiſſet labores rurſus ingreſſus eſt in fornacẽ, & ſtetit in medio ignis, & ualde combuſtus, exijt è fornace, & cecidit humi. non poterat enim ſtare, cũ ſe omni ea parte uſſiſſet. Tunc ex toto corde ſuo ingemiſcens, dixit Deo cum lachrymis: *Pſal. 7.* Domine Deus meus, eſto mihi propitius propter aſſenſum meum *Ier. 17.* & impetum ad peccatum, qui examinas corda & renes. *Apo. 2.* Tu enim es examinator cordiũ & renum, & tu cognoſcis cor meum Domine. Quoniam te dilexi à iuuentute mea, & te deſideraui, & propter te corpus meum igni huic tradidi condona mihi, qui es ſolus benignus & clemens Deus, quoniam tu es benedictus in ſecula.

Pſ. 72. Hæc cum dixiſſet humi iacens, non poterat enim amplius ſtare propter plagas uſtionis, cœpit hæc canere: Quam bonus eſt Deus Iſrael ijs, qui ſunt recto corde. Mei autem pene moti ſunt pedes, propemodũ effuſi ſunt greſſus mei. & cũ pſalmũ impleſſet & precatus eſſet, ad ſe rediens mulier & ueluti ſurgens è ſomno profundiſsimo, cum apud ſe conſideraſſet, ꝙ propter animæ ſuę ſalutem, corpus ſuum igni tradidiſſet, & recordata eſſet ſuarum malarum & improbarum actionum, exuit omnem ſuũ mundũ ueſtimentorũ, & omnia ornamenta ſua iecit in ignẽ, & laceris pannis è pera eductis, ſe eis induit, & deinde procidens ad pedes beati Martiniani humi iacentis, cœpit cum multis lachrymis clamare & dicere: *Deteſtabilis mulier reſipiſcit toto corde.* Ignoſce mihi ſerue Dei, quæ ſum humilis peccatrix. Tu enim Domine ſcis uarias artes & fraudes diaboli, ſed ora pro me peccatrice, rogo tuam ſanctitatem, ut per tuas preces ſalua fiat miſerrima mea anima. Hoc aũt aperte ſcias, me non eſſe aliquando reuerſurã in meã ciuitatem, neque ingreſſuram domum meam, neque eſſe uiſuram faciem mei cognati, aut mala eſſe uia ambulaturam, ſed conſeruaturam eſſe meam animã. Scias uerò hoc quoque, ò domine, quòd quomodo diabolus contendit, ut ego aduerſus te militarẽ, ita ego quoque militabo contra ipſum, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui mundauit meretricem, & eum pudore afficiam. Arbitratus eſt enim fore, ut me contra te in hunc montem ſuſtolleret, ſed me contra ipſum ſuſtulit, & expectans fore, ut te uincerem, à me habendus eſt ludibrio. & ea hæc dicente, aſsidue manabant lachrymæ ex eius oculis.

Beatus autẽ Martinianus reſpondens, dixit ei: Dominus Deus meus condonabit tibi peccatum, ò mulier. uade in pace, & quomodo dixiſti, decerta pro tua ſalute, milita aduerſus uoluptatem carnis per pœnitentiã, & ſic poteris malignum pudore afficere. Mulier uerò reſpondens, dicit ei: Rogo te, dic mihi, quò uadens potero eſſe ſalua? Sanctus autem dicit ei: Vade Hieroſolyma, & cũ ueneris ad ſanctam Bethleem, quære illic uirginem ſanctam, nomine Paulinam, quæ ædificauit templum Domini noſtri Ieſu Chriſti & ingredere ad ipſam, & renuncia ei, quod factum eſt, & poteris apud eam eſſe ſalua. Illa uerò ſurgens, adorauit eum, dicens: Ora pro me peccatrice, ò uenerande pater, ſemper propter Dominum. Beatus aũt Martiuianus cum dolore ſurrexiſſet è ſolo ex plagis uſtionis, dedit ei paucos dactylos ad uiæ ſolatium, & cum eam è cella eduxiſſet, & oſtendiſſet uiam, quæ duxit Hieruſalem, dicit ei: *Luc. 9.* Vade in pace mulier, & ſeruans, ſerua tuam animam, & decerta pro tua ſalute. *Non eſt reſpiciẽdum retrò.* Vide ne retro conuertaris. Nemo enim manum miſit ad aratrum, & conuerſus eſt retrorſum, aptus eſt regno cælorum. Ne ergo retro conuertaris, hoc eſt, ad huius mundi uoluptates, ſed attende tibi ipſi, ne irridearis, & perſeuera in pœnitentia. Deus enim eſt eorum, qui agunt pœnitentiã. Ea aũt his auditis,

fletum

fletum ſuum auxit, dicẽs: Spero in Chriſtum, in quẽ ſperarunt gentes, & pudore non ſunt affectæ, ꝙ diabolus partem in me non inueniet. Cumque ſic precata eſſet, & adoraſſet Dei ſeruum Martinianum, ab eo receſsit. Beatus aũt cũ eam ſignaſſet ſigno crucis, dixit: Dominus Deus meus cuſtodiet animam tuam, & ſeruabit te in finem. Hæc cum dixiſſet, ingreſſus eſt in cellam ſuam, humiq́; cecidit, & ſuſpirabat ac precabatur. Mulier uerò ibat deflens ac precans, ut Dñs eam deduceret ad uitam æternam & ſalutarem. Et illa quidem nocte cum non potuiſſet permeare latitudinem ſolitudinis, manſit in loco, ad quem uenit. Mane autem cum ſurrexiſſet, ambulabat flens & orans.

Cum itaque triginta milia ambulaſſet, alto ueſpere peruenit Bethleem, & cum ueniſſet in monaſteriũ beatæ Paulinæ uirginis, ingreſſa ad eam, renunciauit omnia, quæ fuerant conſecuta. Illa aũt cũ audijſſet, Deum glorificauit, qui eſt clemens & miſericors & eam lubens accepit in monaſterium, & eam indies inſtituebat in ijs, quæ pertinent ad ſalutem. Ea uerò uſque adeo perſeuerabat in fortitudine & exercitatione, ut beatiſsima Paulina ſæpè eam admoneret & diceret: Parce tuam carnem tanta affligere abſtinentia, ut poſsit uſque ad finẽ ſufficere. Illa uerò magis magisque intendebat, nulla in re remittens laborem exercitationis. Itaque circa eius finẽ petijt à Deo hãc gratiam, ut ei oſtenderetur, an accepta eſſet eius pœnitentia. Benignus ergo Deus curationes effecit per eius preces. Quodam enim die mulier quædam, cui grauiter dolebant oculi, in monaſterium uenit ut curaretur. Volens ergo beata Paulina probare eius pœnitentiam, dicit ei: Filia, accede ad Chriſtum, & ora pro eo, ut per tuã interceſsionẽ ei Dñs præbeat ſanitatem. In paucis itaque diebus, cum ea precata eſſet, ſanata fuit mulier. Quæ etiam mundo renuncians, ſe ipſam collocauit in eodem monaſterio. hæc autẽ beata Zoe (hoc enim erat nomen eius) cũ duodecim annos uixiſſet in monaſterio, fuit in Chriſto conſummata peracto curſu; toto enim tempore ſuæ exercitationis uinum non bibit, oleum non comedit, nec uuã nec alium fructum: ſed ſolum panem & aquam, & ea quoque non ad ſatietatem, ſed ſolum ueſpere comedens, & nonnunquam ſecundo die. Ea autem humi quoq; dormiebat. Hic eſt finis huius beatæ, & hæc ſunt eius certamina.

Meretrix in monaſterio duriter uitam agit.

Facit miracula.

Nota pœnitẽtiã meretricis.

Sed neceſſe eſt, ut nos reuertentes ad uitam beati Martiniani, narremus præclara eius facta ad multorum utilitatẽ. Poſt ſeptem ergo menſes curatus fuit à plagis uſtionis, & ratiocinari cœpit apud ſe dicẽs: Reuera niſi ex hoc loco receſſero, & iuero in locum ignotum & occultũ, non me ſinet malignus requieſcere. Deinceps ergo debeo talẽ locũ habitare, ad quem fieri non poteſt ut mulier ingrediatur. Cumq́; hæc apud ſe eſſet ratiocinatus, ſurrexit & orauit, ſic dicens: Domine Deus, qui es Dñs cæli & terræ, qui non uis aliquem perire, ſed omnem hominẽ eſſe ſaluum, & ad agnitionem uenire ueritatis, præſto ſis ad prouidendum, id quod eſt conducibile meæ humilitati, neque ſinas animam meã perire in finẽ, ſed fer mihi opem Domine Deus uirtutũ, & eſto mihi uia, uita, & uirga, & pera, & panis. Hæc cum dixiſſet, & totum corpus ſuũ obſignaſſet, egreſſus eſt ex illa cella, & profectus eſt ad mare. Exclamauit autẽ dæmon ante eum, dicens: Fortitudinẽ ſuã iactent meę uirtutes, & ſit nomẽ meũ præclarũ, ꝙ contra te fui fortis. Nã & te è cella expuli, & corpus tuũ igne combuſsi, & te fugitiuũ effeci & captiuũ. Et rurſus dicit ei dæmon: Fugis Martiniane? quocunque aũt iueris, illic adero, & quo te huic fugaui, ita etiã te fugabo, ubicunq; uolueris habitare, & à te non recedam, donec te plane humilẽ & abiectũ reddidero. Beatus uerò reſpõdens, dicit ei: Imbecille & miſer, exiſtimaſti me eſſe à te expulſum è mea cella? an putaſti me angore confectum recedere? Abſit, ſed ut te magis conculcem & nihili faciam. Et rurſus ei dicit ſanctus: Infelix, non tibi ſuffecit primus & ſecundus inſultus tentationis, aggredere adhuc ſemel. Officinam, quam aduerſus me cõſtruxeras, eam diſſolui, & Deo meo obtuli. Vnde etiã illa te reputauit tanquã fimũ & lutũ, & conculcauit tuas improbas & malitioſas uires, & nec eius quidẽ umbræ potes amplius appropinquare. eoque hæc dicente, ab eo euanuit diabolus. Beatus aũt cœpit hunc pſalmũ pſallere: Exurgat Deus & diſsipentur inimici eius, & fugiant à facie eius, qui oderunt eum. & pſallens inibat uiam, quæ ducit ad mare.

1.Ti.2

Vana iactantia & mina dæmonis.

Pſ. 67.

Cũ aũt ueniſſet ad portũ inuenit nauclerũ quendã timentẽ Deũ, & cũ acceſsiſſet, dicit ei: Frater, ſcis ne aliquã paruã inſulã in medio mari, in qua nemo habitat? Nauclerus aũt reſpondens, dicit ei: Quanã de cauſa me interrogas, & quid uis? Dicit ei beatus: Volo quietẽ agere ab hoc mundo & ab hac uana uita, & non inuenio locum, in quo quieſcam, & fugiam maligni offenſiones. Dicit ei nauclerus: Eſt mari rupes anguſta, admodum excelſa & terribilis, & quæ ſatis longo ſpatio diſtat à terra. Si quis enim fuerit proximè illã rupem, terram non uidet amplius. Dicit beatus: Tali loco ualde delector, & eũ deſidero, ad quẽ maximè non poſsit mulier accedere. Dicit ei nauclerus: Et undenam es habiturus nutrimentũ? Dicit ei beatus: Pactum inter nos inibimus. Tu mihi uictum ſuppeditabis, & ego pro te ad Deũ intercedã. Quinetiã operabor ſedens ſuper rupẽ, ad me ſolũ affer ramos palmarũ, & eos contextã meis manibus, quos tu à me tolles & uendes, & ad me feres alimentũ. Porro aũt mihi quoque accipies amphoras, in quibus aquã reponamus, & cũ panẽ fregerimus & refrigerauimus, eũ immittemus in amphoras. Venies uerò tu in anno bis aut ter, ad me adferens panẽ & aquã. Hæc cũ audijſſet nauclerus, & cognouiſſet eũ eſſe uirũ ſpiritalem, prompto & alacri animo cũ eo conuenit, ſe omnia eſſe facturũ. Et cũ paruam accepiſſet nauiculã & beatũ in ea accepiſſet, rectè contenderunt ad rupẽ cũ uentus eſſet ſecundus, & ueſpere ad locũ peruenerunt. Beatus aũt cũ locũ uidiſſet ualde aptũ, ualde ei lætatus eſt animus, & cũ Deo egiſſet gratias, & nauclero benedixiſſet, aſcendit ſuper rupẽ. Cũque aſcendiſſet, pſallebat, dicens: Expectans expectaui Dñm, & intendit mihi, & exaudiuit deprecationem meam, & eduxit me de lacu miſeriæ & de luto limi. Et ſtatuit ſupra petrã pedes meos, & direxit greſſus meos. Cũque pſalmũ impleſſet, & p̃catus eſſet, dicit nauclero: Abi in pace frater, & adfer ad me amphoras & panẽ & aquam. Dicit ei nauclerus: Vis ne adferam etiam tibi ligna, ut faciamus tibi paruũ tabernaculũ? Sanctus aũt non paſſus eſt, ſed erat ſub dio ſedens ſupra petram, & æſtu quidem torrebatur, algore uerò concreſcebat. Tunc nauclerus ad ſuos reuerſus, attulit omnia, quæ ei iuſſerat beatus, & ad eũ ter quotannis adſerebat panem & aquã. Beatus autẽ Martinianus ueluti requiuit egreſſus è mundo, lætebaturque & Dominum glorificabat in meditatione ſcripturarum & bona uita.

Martinianus in mari degit ſolus in rupe.

Pſ. 39.

Sub dio ſemper manet.

Sed ſceleratus & malignus diabolus ne ſic quidẽ ceſſauit iuſtum bello laceſſere, ſed illic quoque cœpit ei inferre tentationes. Nam cum una nocte mare mouiſſet & fluctus excitaſſet, ei oſtendebat quòd fluctus ferebantur ſupra eius caput quindecim cubitos, & dæmon clamauit, dicens: Nunc te ſuffoco in aquis Martiniane. Beatus uerò reſpondens, dicit citra ullam perturbationem: Imbecille & infelix, cur fru-

Vexatio dæmonis.

ſtra labores? Tua enim ſpectra me non terrent, neque tuæ minæ me timore afficiunt. Spero autem in nomine Domini mei Ieſu Chriſti, quòd te ad finem uſque pudore afficiam. Cumque hæc dixiſſet, cœpit pſallere: Saluum me fac, Domine quoniã intrarunt aquę uſque ad animã meam. Infixus ſum in limũ profundi, & non eſt ſubſtantia. Veni in profundum maris, & procella me obruit. Cumque pſalmũ impleſſet, orauit, dicens: Domine Ieſu Chriſte, fili unigenite patris inuiſibilis, qui propter noſtra peccata ſerui formã accepiſti, & terrã deſcẽdiſti, exaudi me. Certe Domine, qui increpaſti mare, & continuiſti eius, qui nequit cohiberi, impetũ: qui increpaſti uentos, & uiciſti ea, quæ uinci nequeunt: Quoniã tibi omnia cũ tremore obediunt, exaudi me, & fac ceſſare eam, quæ aduerſus me excitata eſt, tentationem & fluctũ maris, & pudore affice diabolum, impudenter aduerſus me erigitur, quoniam omnia potes Domine, & te ſolum decet gloria in ſecula, Amen. Eo ergo hæc dicente & orante, ab eo euanuit diabolus, & manſit ab eo illæſus. Sex itaque annos ſic degebat ſanctus ſupra petram, omnẽ laborẽ & perpeſsionẽ ſuſtinens pro ſalute ſuæ animę.

Irridetur à ſancto.

Pſ. 68.

Sed ſic quoque ab eo non quieuit malignus, ſed ei aliam intulit tentationem, priore grauiorem. Nã cũ quodã die obſeruaſſet malignus immundus dæmon nauem uenientẽ, quę portabat uiros & mulieres, uẽtu cõfregit nauẽ & alliſit ad petrã, & ſuffocauit oẽs, qui erant in naui, præterquã unã puellã. Vna.n.puella, quæ erat longe formoſiſsima, potuit appræhendere tabulam, & ſeruari. Et cũ oppropinquaſſet petræ, ubi ſedebat beatus, ab ea pependit, & cœpit clamare Miſerere mei ſerue Dei altiſsimi, & porrige mihi manum auxilij, ſerua me ab hac aqua, & ne ſinas me perire in profundo. Beatus autẽ Martinianus uidens non aliunde eam poſſe habere ſalutẽ aut auxiliũ, dixit ſubridens: Hoc quoque eſt maligni machinatio. Reuera non uinces promptum meũ & alacre animi ſtudiũ, ò diabole. Deinde dicit apud ſe: Væ mihi peccatori, rurſus mihi adeſt cordis probatio. Quid ergo faciam? Si eã dimiſero in aquis, in eis ſuffocabitur, & maculabit meã animã in die iudicij. Sin aũt aſſumpſero, non expedit mihi eſſe cum ea. Reuera hæc eſt in longe grauiori neceſsitate, quã prima. Nã illa quidem cum eſſet in terra, poterat ſępè ſeruari, hæc uerò non poteſt aliunde ſeruari, & cum ſuos oculos in cælum extendiſſet, dixit: Domine Deus meus, in quem ſperaui à iuuentute mea, ne ſinas me perire, ſed prouide id, quod eſt utile animæ meæ. Cumque hæc dixiſſet, tradidit ei manum, & eduxit eam ex aqua.

Eccè noua et mira tẽtatio.

Cum autem animaduertiſſet eam eſſe ſpecioſam, dicit ei: Igni cum fœno nequaquam bene conuenit. Non poſſum ego & tu hic ſimul eſſe, malignus enim in me operatus putrefactionem. Sed tu hic mane, neque quicquam timueris. habes enim panem & aquã & quomodo comedebam ego, tu quoque comede, ut tibi ſufficiat, donec ueniat nauclerus, qui adfert ad me panẽ & aquã. adhuc.n. reſtãt duo mẽſes, poſtquos huc ueniet, & cum huc uenerit, narra ei quid acciderit. Is uerò te hinc educet, & deducet in tuam ciuitatem. Cumque hęc dixiſſet, mare obſignauit ſigno crucis, & dixit, Domine Deus meus, qui increpaſti uentos & mare, eaquè tibi cum tremore obedierunt, me quoque aſpice & mei miſerere, & ne ſinas me perire. Ecce enim Domine, cõfidens in ſancto tuo nomine, me in mare proijciam. Malo enim mori inconſiderate, quam cum corporis perturbatione conſuetudinem habere cum muliere. Ad puellam autem cõuerſus, dixit, Eſto ſalua mulier. Dominus cuſtodiet animam tuam filia, ab omni inſultu diaboli, & te cõſeruabit in finem. Quæ cum dixiſſet, ſe ſtatim iecit in mare. Statim autem eum duo delphines exceperunt, & in terra depoſuerunt. Puella uerò, donec exceſsit ex oculis eius uidebat ipſum ferri ſuper aquas neque ſciebat amplius, quid factum eſſet. Beatus autem Martinianus in terram egreſſus, orauit dicens, Ago tibi gratias Domine Deus meus, quòd feciſti miſericordiam in meam humilitatem, ſed etiam uſque ad finem ne me relinquas bone Domine & benigne.

Edito crucis ſigno, mittit ſe ĩ mare, & delphinorum tergis ad litus euehitur.

Hæc cum dixiſſet, dicit apud ſe: Quid faciam, neſcio. In montibus non me ſinit ſatanas, nec in mari. De cætero bonum eſt mihi meditari dictum Euangelij & hoc facere. Docet enim Dominus, ſic dicens, Si perſequantur uos ex hac ciuitate, fugite in aliam. Amen enim dico uobis, non finiatis ciuitates Iſrael: Quæ cũ dixiſſet cœpit fugere, & diceret: Fuge Martiniane, ne te compræhendat tẽtatio, fuge monache ſicque fugiens, & ſeipſum perſequens, finijt dies uitę ſuæ, nunquam ferens neque peram, neque uirgam, neque duas tunicas, neque æs in zona, neque aliquid aliud portans ad uſum corporis ex ijs, quæ debent inſeruire homini. Sed ubicunque ingrediebatur in ciuitatem aut in pagũ, quærebat quiſnam eſſet, in ea uir pius, & illuc ueniebat, & ſumens quæ neceſſaria erant ad alimentum, exibat. & ſic fugiens & perſequens, perfecit dies ſuos, & ubicunque eum depræhẽdiſſet ueſpera, ſeu in monte, ſeu in ſolitudine, ſeu in petra, illic manebat. Duos ergo annos cartens & ſe perſequens, pulcrum impleuit curſum, cum centum & ſexagintaquatuor ciuitates obijſſet.

Matt. 10.

Perpetuam ſuſcipit peregrinationem.

Cum autem eſſet de cætero migraturus ad Dominum, uenit Athenas. Porrò beato Epiſcopo, qui illic erat, reuelatum eſt de deceſſu beati. Beatus uerò Martinianus ingreſſus eccleſiam, cum præſciuiſſet horam mortis ſuæ, cadens ſupra ſcamnum, dicit iis, qui illic erant: Vocate ad me cito ueſtrum Epiſcopum. Illi autem eum exiſtimauerunt eſſe ſtultum. Eo uerò adhuc magis rogante, ei obedierunt, & iuerunt ad Epiſcopum, dicentes ei: Domine, homo quidam iacet in eccleſia ſuper ſcamnum, & neſcimus ſit ne ſtultus, aut quis ſit. Nobis certe dicit: Vocate ad me citò Epiſcopum ueſtrum. Plus autem ille Epiſcopus dicit eis: Stulti eſtis uos. Ille enim & me & nobis eſt altior & ſurgens protinus, propere iuit in eccleſiam. Beatus uerò cum eum uidiſſet, non potuit quidem ſurgere, ſed manus ſuas extendit ſupra ſolum, & ſic debitum honorem ei reddidit. Epiſcopus autem abundantiorem ei honorem tribuit, dicens: Iampridem Deus mihi eſt pollicitus, ſe ſuum ſeruum mihi eſſe oſtenſurum, & qui eſt à mendacio alienus, impleuit quæ dixerat. Tu autem quando habitabis in regno cælorum, meæ quoque animæ recordare, rogo te. Sanctus uerò reſpondens, dicit ei, Benedic me uenerande pater, & ora pro me, ut inueniam fiduciam, dum ſiſtar ante terribile tribunal CHRISTI. Hæc cum dixiſſet, ſuſtulit oculos ſuos in cælum, & dixit. In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum, & cum totum corpus ſuum obſignaſſet, dicit Epiſcopo: Commenda me DEO patri. Quod cum dixiſſet, ſubridente uultu DOMINO emiſit ſpiritum, cum curſum cõſummaſſet, & fidem ſeruaſſet, propoſitæ coronæ accepta promiſsione, dignatus regno cælorum.

Venit Athenas, ibi que moriturus uocat ad ſe Epiſcopum.

Totũ ſe ſignans & ſubridens, moritur.

Quis non miretur hunc ſanctum & fortem athletam? Quis non beatum pronunciet inuictum eius curſum & uitam plenam fiducia? Quis non narret & ſtupeat eius, admirabilem, quæ ex uirtute egebatur, uiuendi rationem? Quomodo ad finem uſque decertauit pro ſalute ſuæ animæ?

Quin

Quin etiam martyrium ſuæ decertationis ipſe ſibi cõſtruxit. Nam cum adeſſet perſecutio, neque Imperator, neque Præſes perſequens, ipſe ſibi extruxit martyrium, ut qui aduerſa fronte cum diabolo bellũ geſſerit, & conculcauerit inſolẽtem eius exultationem. Ipſe ergo fuit ſui & perſecutor & rex & carnifex ſeipſum torquens, & martyr decertans, & athletæ coronatus, & iuſtus renunciatus. Quid ergo? eum uocabis martyrem? Certe. Etenim ut fortis martyr & athleta ignem contempſit, & quod eſt admirabile, ipſe ſibi ipſi accendit fornacem, & per hunc ignem ſenſilem cõculcauit ignem æternum, & quam aduerſus ipſum mulierem excitauit diabolus, eã per preces fecit perfectã Dei ancillam, animamque à repræhenſione alienam & puram Deo obtulit.

Virgo ĩ rupe relicta ut ſe geſſerit.

Sed oportet nos de illa quoque puella, quæ fuit relicta ſuper rupem marinam, uobis narrare, quemnã finem acceperit, & quemadmodum finem uitæ ſuæ peregerit citra ullam, quæ in eam caderet, repræhenſionem, etenim propter eam rurſus conceptæ beati preces non manſerunt inefficaces, ſed eam ad finem uſque conſeruauerunt. Ipſa enim relicta ſupra petrã, ſic comedebat, ſicut ei iuſſit ſanctus. Cum autem ueniſſet nauclerus, qui afferebat panem & aquam, & appropinquaſſet petræ, & uidiſſet puellam ſtantem, exiſtimauit eſſe ſpectrum, & timore affectus, cœpit à petra recedere, remis agens nauiculam. Illa autem clamãs, dicebat nauclero: Ne timeas, ò frater, ſum enim reuera mulier, & ſum Chriſtiana. ueni prope me propter Dominum, & narrabo tibi uerum. Illo autẽ minus fidente & magis timente, ipſa iurabat, dicens: Per regem Chriſtum, ſum Chriſtiana. De cætero ueni prope me, & tibi ordine narrabo, quid acciderit. Tunc nauem ſuam adduxit nauclerus, & dixit ei: Vbi eſt, qui hic erat, monachus, aut quid ei factum eſt, quòd receſſit? Quis uerò te huc adduxit? Puella autem cum ſe ſignaſſet, narrauit ei quæ ipſis acciderant.

Ecce q̃ propter erant ueteres ſancti ad ſe ſigno Crucis obſignãdos.

Gal. 3.

Nauclerus cum audiſſet, dicit ei: Veni huc, ut te hinc educam, & ibis in tuam ciuitatem. Mulier autẽ reſpondens, dicit ei: Ne, rogo te, domine mi, ne me eijcias ex hac petra, ſed fac mecum miſericordiam & clementiam, & uadens in tuam ciuitatem, affer ad me pileum & uirilem tunicam, contextam ex pilis, & panem & aquam, quomodo afferebas ad beatum, & eandem mercedem accipies à Domino Chriſto. Non eſt enim apud Deum diſtinctio maſculi & fœminæ, ſicut dixit Paulus Apoſtolus. Omnes uos unum eſtis in Chriſto Ieſu. Ne ergo me abomineris humilem & abiectam, quæ uolo ſalua fieri. Niſi enim benignus Deus me uoluiſſet eſſe ſaluã, ego quoque cum omnibus periſſem in mari. Volente ergo Deo me ſeruare, tu ne me perdas, quoniam ſum fœmina. Memento, quòd qui finxit Adam, is Euam quoque creauit, & ipſe ambos eſt fabricatus, & in ultimis diebus per ſanctam uirginem eſt manifeſtatus. Age ergo, rogo te, uade in tuam ciuitatem, & quomodo prædixi tibi, affer ad me uirilem tunicam, & pileum, & panem, & aquam, & lanam, & adhuc huc uxorem tuam, ut cum illa uerba faciam de lana, & ut illa me induat uirili habitu: & Dominus Deus meus erit tecum omnibus diebus uitæ tuæ, & dabit tibi in hac uita miſericordiam & remiſſionem peccatorum, in illa autem, fiduciam & gloriam ante tribunal Chriſti.

Hæc cũ audiſſet nauclerus, & uidiſſet eius in Deũ deſiderium, dicit ei: Ecce ego faciam omnia, quæcunque mihi mãdaſti, ſolum eſto fortis & ſtrenua, & Dominus implebit deſiderium tuum. Quæ cum dixiſſet, mouit ſuum nauigium, & init in ſuam ciuitatem, & uxorem ſecundo die. & quæcunque ei iuſſerat, acceſſit ad puellam. Et cum mulier aſcendiſſet ſupra petrã, adorauit puellam, procumbens in faciem, & eduxit omnia ex naui. Puella uerò rogauit uirum, ut ſecederet in nauiculam, ut uirili habitu indueretur. Cũ ipſa autem ſeceſſiſſet, ſimul exuit ueſtes muliebres & muliebrem imbecillitatem, & uirili ſe accinxit prudẽtia, & induit ueſtes uiriles, nempe pileum & uirilem tunicam, contextam ex pilis, & ſtans precata eſt Dominum, dicens: Domine, qui exaudiſti omnes ſanctos tuos à ſeculo, exaudi me quoque peccatricem, & conſumma me in hoc loco & habitu, nulla affectam ignominia, & conſerua meam animam, & confirma cor meum, & corpus meum corrobora, & deduc mentẽ meam & animam ad hoc, ut tibi placeam, & impleã tua mãdata, & ijs, qui mihi obedierint, præbe Domine bonam mercedem, quoniam es benedictus in ſecula, Amen. Poſt hæc autem dicit mulieri: Rogo te domina, dum panis & aqua ad me affertur, fac ut lanam quoque ad me afferas, & cum parauero, reddam tibi, ne panem gratis comedam. Has quoque meas ueſtes tibi habe ad mei monimentum. Hæc cum dixiſſet, dimiſit eos in pace.

Induit ſe uirgo ueſtem uirilẽ, ex pilis cõtextã

Tertio autem quoque menſe accedebant ad eam nauclerus & uxor eius, ei offerentes, quæ neceſſaria erant ad alimentum. beata autem exultabat & glorificabat Dominum in uenerandâ & bona agendæ uitæ ratione. Fundebat uerò interdiu quidem, duodecim preces, noctu autem uigintiquatuor. Alimentum autem eius erat, in duobus diebus libra panis, & aquæ poculum unum. Sicque perfecit curſum ſuum, in bona uiuendi ratione. Erat autem, cum uenit ad petrã, nata annos uigintiquinque, in petra uerò uixit ſex annos. Duobus autem menſibus, antequam ueniret nauclerus & uxor eius, tradidit beata Photina Chriſto ſpiritum ſuum, cum peregiſſet curſum ſuæ exercitationis in ſyncera fide & bona uitæ agẽdæ ratione, ut etiam ipſi nauclero de ea reuelaretur.

Nota uirginis diurnas & nocturnas preces.

Moritur ſancta uirgo Photina.

Poſtquam autem impletum fuit tempus duorum menſium, acceſſit nauclerus cum ſua uxore, & inuenit eam mortuam, & decore honeſteque iacentem, & manus habentem in formã crucis, os q; honeſte clauſum, & ſimiliter oculos diligẽter clauſos, & ut ſemel dicam, eam tam honeſte iacentem, ut ipſi putarent eam dormire. Accedentes uerò, eam inuenerunt mortuam, & Deum glorificauerunt. Erat autem eius uultus poſt tot dies tanquam flos matutinus, ſuauem odorem emittens, & cum adoraſſent uenerandas & ſanctas eius reliquias, acceperunt in nauiculam, & tulerunt Cæſaream ciuitatem Palæſtinæ, & renunciarunt ei, qui tunc erat Epiſcopus, uitam quã ex uirtute egerat. Quamobrẽ iuſſit ipſe Epiſcopus eam ſepeliri in loco honeſto & inſigni, cũ lampadibus & hymnis diuinis, Ad gloriã Dei omnipotẽtis, & Dñi noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potẽtia, cũ patre & ſancto ſpiritu nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

uultus defuncta uiuidus.

MARTYRIVM SANCTORVM Marij Marthæ, Audifax & Habacuc nobiliũ Perſarũ, cui fidẽ faciũt antiquiſſima matyrologia & uetuſti MS. Codices.

TEmporibus Claudij, uenit quidam de Perſide, Marius nomine, cum uxore ſua Martha, & filijs Audifax & Habacuc Chriſtianis uiris ad orationem Apoſtolorũ. Cumque ueniſſent Romam, cœperunt corpora ſanctorum per carceres & ſepulturas ſolicite & curioſe inquirere. Interea ueniũt in caſtrũ *14. Fe.*

traus

trans Tyberim, & in carcere conſpiciunt hominem uenerabilem, nomine Quirinum, qui iam multa uerbera pro nomine Chriſti perpeſſus fuerat, & facultatibus ſuis nodatus. Ad quem uenientes, miſerunt ſe ad pedes eius, obſecrãtes, ut oraret pro eis. ibique mãſerunt diebus octo, de facultatibus ſuis miniſtrantes beato Quirino, & lauantes pedes eorum, qui uinculis erant conſtricti, & in capita ſua uel filiorum ſuorum ipſam aquam effundentes. Eodem tempore iuſſit Claudius, ut ſi qui Chriſtiani inuenti fuiſſent aut in uulgo, aut in cuſtodia, ſine interrogatione punirẽtur. Ipſo autem edicto promulgato, tenuit ducentos ſaxagintaduos Chriſtianos uia Salaria, qui arenam fodientes, damnati fuerant pro nomine Chriſti: quos extra muros portæ Salariæ duci, & inciuitatis amphitheatro militum ſagittis iuſſit interfici. Hoc cum factũ fuiſſet, contriſtati nimis Marius & Martha uxor eius cum filijs ſuis, uenerunt ad locum, ubi corpora ſanctorum interſecta fuerant, unà cum beato Iohanne presbytero, & inuenerunt ſuper corpora eorum ignem ſuperpoſitum. Itaque cœperunt corpora ſubtrahere & ſepelire cũ linteaminibus ex facultatibus ſuis, quia locupletes erant. ſepelierunt autem ea in crypta uia Salaria in cliuo cucumeris. Simul etiam ſepelierunt tribunum quendam Claudij, nomine Blaſtum, & in eodem loco uigilias & ieiunia cum orationibus multis diebus cum beato Iohanne celebrauerunt. Audiens hæc Claudius, curioſe iuſſit inquiri Marium & Martham uxorem eius, ſed non inuenir eos, quod occulte iſthuc facerent. Veniẽtes uerò Romam ad caſtrum, requirebãt beatum Quirinum. Quẽ non inuenientes, contriſtati ſunt nimis. Inuenerunt tamen quẽdam presbyterum, nomine Paſtorem, qui enarrauit eis rem omnem, & ut noctu interſectus fuerit gladio beatus Quirinus, & iactatus in Tyberim, corpusque eius remanſerit in inſula quædam. Pergentes igitur noctu cũ familia ſua & beato Paſtore presbytero, collegerunt corpus eius & terra condiderũt in cœmeterio Pontiani in crypra, octauo Calend. Aprilis. Deinde beati, Marius & Martha cum filijs noctu audiunt in loco quodam trans tyberim in cœnaculo multitudinem Chriſtianorum pſallentium, multumque lætati, pulſant ianuam cœnaculi. Illi autem timentes, noluerunt aperire. Eodem in loco erat epiſcopus, nomine Calixtus. Qui cũ audiſſet pulſantes, dixit ad ſanctos Chriſti: Confortamini, nolite timere: Chriſtus pulſat oſtium noſtrum. Aperiamus ergo os noſtrum, & plus confortati, collaudemus Dominum, quia ipſe nos uocat: Et confeſtim ipſe perrexit, & aperuit oſtium. Quem uidentes Marius & Martha cum liberis ſuis, miſerunt ſe ad pedes illius. Ea re animaduerſa, omnes Chriſtiani gauiſi, & ſeſe inuicem oſculati ſunt.

Edictũ Claudij contra Chriſtinos.

Porrò beatus Calixtus ſic orauit ad Dominum: Deus pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui diſperſa congregas, & congregata conſeruas, auge fidem & fiduciam ſeruis tuis per Chriſtum Dominum noſtrũ, qui uiuit cum te Deo patre omnipotente & ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorum. Et reſponderunt omnes, Amen. In eodem autem loco menſibus duobus manſerunt abſconditi.

DI S. VALENTINO PRESBYTERO.

Valentinus cõprahenſus, compendibus & catenis illigatur.

Interim appræhendit Claudius quendam uenerabilem presbyterum, Valentinum nomine, & uinxit compedibus & catenis: Inde poſt biduum iuſſit eum ſibi præſentari in palatio ſuo iuxta amphitheatrum. Qui cum præſentatus fuiſſet adſpectibus eius, dixit ad eum: Quare non frueris amicitia noſtra, ſed illis potius iungeris, qui ſunt hoſtes reipublicæ noſtræ? Satis quidem mirandam tribuit tibi ſapientiam audio, & tamen cum ſis ſapiens offendis in ſuperſtitionem uanitatis. Reſpondens Valentinus presbyter, dixit: Si ſcires donum Dei, gauderes & tu, & reſpublica tua, refutaresq; dæmones, & idola tua manufacta, & confitereris unum Deum patrem omnipotentem, & Ieſum Chriſtum filium eius, creatorem omnium rerum, qui fecit cœlum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt. Reſpondit quidam Iureconſultus qui adſtabat Claudio, & dixit uoce clara ad beatum Valentinum presbyterum: Et quid de deo Ioue uel Mercurio? Reſpondit Valẽtinus presbyter: O homines miſerrimos & turpes, qui tempore uitæ ſuæ ſemper in ſpurcitijs, impuris uoluptatibus & contumelijs corporum ſuorum male uixerunt. Sed tamen oſtende mihi genealogiam eorum, & uidebis quam turpes fuerint. Reſpondit ille alta uoce: Blaſphemauit deos & gubernatores reipublicæ. Eo die ſic ſatis patienter audiebat Claudius, dixitque Valentino: Si Chriſtus Deus eſt, quare mihi non explicas, quod uerum eſt? Reſpondens Valentinus presbyter, dixit: Audiat pietas tua, ò rex, & ſalua erit anima tua, & reſpublica tua augebitur, & hoſtes tui profligabũtur, tuq; in omnibus uictor, & hic regno frueris, & illo ſeculo futuro. Hoc tãtum admoneo, ut te pœniteat fuſi ſanguinis ſanctorum, credasque in Chriſtum, & baptizeris. Ità enim ſaluus eris. Tum uerò Claudius dixit ad ſtãtibus: Audite ciues Romam & cœtus reipublicæ, quam ſana doctrina ab hoc homine promitur. Reſpõdit Calphurnius præfectus, & uoce clara dixit: Seductus es princeps doctrina falſa. Num uerò æquum id eſſe poteſt, ut relinquamus, quæ à cunabulis noſtris coluimus & adorauimus? Eadem hora mutatum eſt cor Claudij, & cum dolore animi tradidit Valentinũ Calphurnio præfecto, dicens: Patienter audi eum, & ſi ſanum conſilium non eſt, quod profert, fac in eum, quod in ſacrilegum legibus ſancitum eſt. Sin uerò recte conſulit, audiatur iuſta poſtulatio eius. Tunc Calphurnius præfectus ſuſcipiens Valentinum presbyterum, dedit eum cuidam Aſterio principi ſuo, dicens: Si potueris eum mollibus ſermonibus inflectere, intimabo doctrinam tuam Claudio, & eris amicus eius, & augeberis opibus, & facultatibus. Accipiens ergo eum Aſterius, duxit in domum ſuam. Qui cum introiſſet in domum Aſterij, genibus poſitis, orauit dicẽs: Deus omnium rerum uiſibilium & inuiſibilium factor & creator generis humani, qui miſiſti filium tuũ Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ut nos de præſenti ſeculo liberares, & de tenebris ac lucem ueram perduceres Chriſtum, qui nobis præcipiens dixit: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam uos, tu conuerte domum hanc, & dona ei lumen poſt tenebras, ut cognoſcat te Deum uerũ & Chriſtum Ieſum in unitate ſpirituſſancti in ſecula ſeculorum, Amen. Audiens hoc Aſterius princeps, dixit ad Valentinum presbyterum, Miror prudentiam tuam, ut dicas, quia Chriſtus ueſter lumen eſt. Reſpõdit Valentinus, uoce clara, dicens: Et uere, quia Dominus Ieſus Chriſtus, qui cõceptus eſt de ſpiritu ſancto, natus de Maria uirgine, lumen uerum eſt, qui illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Reſpondens Aſterius, dixit: Si illuminat omnem hominem, modò probabo, num Deus ſit, aut certè fallaciam tuam coercebo. Habeo filiam adoptiuam, quam diligo à cunabulis, quæ ante duos ferè annos epithematis fœdera, ipſam adducam ad te, & ſi curata fuerit, omnia quæcunque præceperis, faciam. Reſpondit Valentinus presbyter: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti adhuc eam ad me. Currens uerò Aſterius anxius, adduxit puellam cæcam ad beatum Valentinũ presbyterum. Eleuans autem manus in cœlum, oculis

Valentini ad Claudiũ oratio.

Claudius propendet in Chriſtianiſmum.

Mutatur uerbis Præfecti.

Mas[...]

Io. 1.

Oratio S. Valẽtini ad Deum.

lis madentibus lachrymis, dixit: Domine Deus omnipotens pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, pater miſericordiarum, qui miſiſti filium tuum Dominum noſtrum, ut nos de tenebris ad lucem uerã perduceres, te inuoco ego peccator & indignus. Sed quia omnes uis ſaluos fieri, & neminem perire, ego deprecor miſericordiam tuam, ut cognoſcant omnes, quia tu es Deus & pater & creator omnium, qui cæco nato oculos aperuiſti, & fœtentem Lazarum de monumento ſuſcitaſti, te inuoco, qui lumen eſt uerum, & Dominus omnium principum & poteſtatum, non mea uoluntas, ſed tua fiat ſuper hanc famulam tuam, ut digneris eam illuminare lumine intelligentiæ tuæ.

Ioan. 9
Io. 11.

Et poſuit manum ſuper oculos eius, dicens: Domine Ieſu Chriſte, illumina famulam tuam, quia tu Deus lumen uerum es. Et cum hoc dixiſſet, aperti ſunt oculi eius. Hoc cum uidiſſet Aſterius, cecidit cum uxore ſua ad pedes beati Valẽtini, & ait: Per Chriſtum, per quem lumen cognouimus, quod ſcitis facias, ut ſoluentur animæ noſtræ. Reſpondit Valentinus: Ergo facite, quod dico, & ſi ex toto corde creditis, confringite omnia idola, & ieiunate, & remittite culpas omnibus, & baptizetur unuſquiſque in confeſſione ſua, & ſaluus erit.

Cæcam illuminat, & credit Aſterius cum uxore ſua etc.

Indixit uerò eis triduanum ieiunium. Et quia Chriſtianos multos habebat Aſterius in cuſtodia, relaxauit omnes. Triduo conſummato, die ſancto Dominico baptizauit Aſteriũ cum omni domo ſua. Et uocauit ad ſe ſanctum Calixtum epiſcopum, & cõſignauit Aſterium cum omni domo ſua animas promiſcui ſexus ferè ſex & quadraginta. Hoc poſteaquã audiuit Marius & Martha uxor eius cũ filijs, nempe cæcam illuminatam à beato Valentino, & propter illuminationem eius omnem domum Aſterij credidiſſe, uenerunt cum gaudio ad domum Aſterij, gratias agentes Deo, fueruntque ibi diebus trigintaduobus. Poſt hos dies requiſiuit Claudius Aſterium principem: Porrò nunciatum eſt illi, illuminatam eſſe puellam in domo eius, & hoc ſigno permotum, baptizatum eſſe in nomine Chriſti cum omni domo ſua per Valentinum presbyterum. Qui iratus, miſit milites, & tenuit omnes, quos inuenit in domo eius. Qui cũ adducti fuiſſent uincti, inter quos erat Marius & Martha, Audifax & Habacuc nobiliſſimi ex Perſide, qui uenerant ad orationem ſanctorum Apoſtolorum, iuſſit Perſas quidem ſeparari à congregatione eorum, Aſterium uerò cum omni domo ſua duci in ciuitatẽ Oſtiam, & illic eum pœnis excruciatũ interfici: Marium autem & Martham, Audifacem & Habacuc ſuo iudicio reſeruari. Valentinum autem presbyterum, fuſtibus cædi, & capitalem ſubire ſententiam. Qui decollatus eſt uia flaminea ſub die XVI. Calend. Martiarum. Cuius corpus collegit matrona quædam Sabinella, & ſepeliuit in eodem loco, ubi capite cæſus eſt.

S. Valẽtinus capite plectitur.

Iuſſit deinde Claudius præſentari, adſpectibus ſuis Marium, Martham, Audifacem & Habacuc. Qui cum præſentati fuiſſent, æſtimans eos pecunijs cumulatos, ſic illos aggreditur: Vnde eſtis? Reſpondit Audifax, filius eorum maior: De Perſide. Claudius dixit: Quem generis obtinetis nobilitatem? Reſpondit Audifax: Ego & Habacuc, quantum ad carnem, filij horum ſumus. Claudius dixit: Ob quam cauſam huc uenire uoluiſtis? Reſpondit Audifax: Deſiderio deſiderauimus ad pedes Apoſtolorũ orationis cauſa occurrere. Claudius dixit: Et quæ ſunt uobis facultates, ut tantos itineris uelletis ſumptus facere? Reſponderũt Marius & Martha: Dominus omnipotens nouit, quia nobiles nati ſumus antiquitate. Nam ut ſcias nos nobiles eſſe, ego filius ſum Imperatoris Maroinent, & hæc filia eſt Cuſuntis ſubreguli. Claudius dixit: Quare iudicium parentum ueſtrorum non ſequimini, poriuſque deſeritis deos, quos patres ueſtri coluerunt, & hominem mortuum quæritis? Reſpondit Marius: Nos famuli Chriſti, ſeruos & apoſtolos eius uenimus exorare, ut ipſi interuenire dignẽtur pro nobis. Claudius dixit: Facultates ueſtræ præſto ſunt? Marius reſpondit: Facultates noſtras dedimus ei, qui ad breue tẽpus eas nobis dedit, Domino noſtro Ieſu Chriſto. Claudius audiens hunc ſermonem, iratus, tradidit eos uicario Muſciano, dicens: Si non ſacrificauerint, & reliquerint ſuperſtitionem hanc, diuerſa eis tormenta adhibeto. Eadem die iuſſit ſibi in tellure gremium præparari, & omnia genera tormentorum adferri. Cumque adducti fuiſſent ſancti martyres in cõſpectu eius, furore repletus, dixit: Intimatum uobis eſt, quid præceperint principes noſtri, & omni reipublicæ? Reſpondit Audifax: Neſcimus. Muſcianus uicarius dixit: Ergo uultis cognoſcere decretum? Reſponderunt Marius & Martha: Deſideramus audire, quid iuſſum tibi fuerit. Muſcianus uicarius dixit: Deferãtur tormenta. Ad ubi allata ſunt, dixit: Omnia genera tormentorum in uos expendentur, ſi decreto non obtemperaueritis. Sin uerò iuſſis principum obedientes uos præbueritis, & natales ueſtri renouabuntur, & dignitates obtinebitis haud uulgares. Hæc enim iuſſerunt uictores reipublicæ, ut ſacrificetis dijs ſine mora & ſitis amici principum. Reſpondit Audifax filius maior, & dixit: Stultam rem locutus es. Dicit Muſcianus ad Marium, Martham & Habacuc: Vos quid dicitis? Reſponderunt: Omnes quaſi uno ore locuti ſumus. Muſcianus uicarius iuſſit expoliari eos, & fuſtibus cædi: Marthã uerò ſtare ante eos.

Sancti martyres fuſtibus cæduntur.

Qui cũ cæderentur, ſub uoce præconis dicebant cædentes: Præcepto principum contemnere nolite. Martha autẽ gaudens: Filij mei, cõſtantes eſtote. Marius uerò laudabat Dominum, dicens: Gloria tibi Dñe Ieſu Chriſte. Muſcianus uicarius iuſſit eos deinde leuari à terra, & ſuſpendi in eculeo. Qui dum attraherentur funibus canapinis, uoce clara clamabat Audifax filius maior: Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte, qui dignatus es annumerare nos ſeruis tuis. Iratus uerò Muſcianus, iuſſit ignem ad latera eorum opponi, & ungulis ferreis radi. Illi autem uultu alacri clamabant: Gratias tibi agimus Domine.

Vrũtur & lacerantur eorum latera.

Poſt hæc iuſſit Muſcianus eos deponi de eculeo in conſpectu Marthæ, & manus eis præcidi, quibus præciſis, cœpit ſanguine emanare. Martha autem colligens ſanguinem mariti & filiorũ, caput ſuum illo liniebat cum gaudio.

Manꝰ amputantur.

Deinde iuſſit Muſcianus, ut manibus colligatis per ciuitatem circumducerentur ſub hac uoce præconaria: Deos blaſphemare nolite. Clamabãt autem Marius, Audifax, & Habacuc: Nõ ſunt dij, ſed dæmones, qui & uos perdent & principem ueſtrum. Eodem die tulit ſententiam, ut capite punirentur. Itaque ducti uia Cornelia milliario tertiodecimo ad Nymphas Catabaſſi, ibi in eodem loco decollati ſunt ſub arenario, Marius, Audifax & Habacuc. Martham uerò in puteo necari præcepit. Quorum corpora iuſſit concremari, ne ſepultura afficerentur. Matrona uerò, nomine Felicitas, rapuit corpora eorum ſemiuſta, & in prædio ſuo ſepeliuit. Martham uerò leuauit de puteo, & iũxit corporibus ſanctis ſub die 13. Calendarum* Februariarum, ubi præſtantur beneficia Domini noſtri Ieſu Chriſti uſque in hodiernum diem.

** Martiarũ.*

PASSIO S. VALENTINI EPIſcopi interamenſis, ex Preuetuſtis MS. codicibus, quibus etiam antiquiſſima Martyrologia adſtipulantur.

14.Fe. Pſ. 11. PRopheta loquitur ad Deum: Secundum altitudinem tuam multiplicaſti filios hominum. In ipſa ergo multiplicatione illi ſpecialiter ad Deum pertinent, qui vitam ſuam uouerunt creatori, ita ut corpus & animam intentiſſimam Chriſto faciant. Vnde beatus Interamnenſis epiſcupus, ſanctus Valentinus, bene uiuendo meruit uirtutibus adhærere, quæ uirtutes latentem hominē omninomodo credentium animis tradiderunt. Igitur Athenienſes quidam nobiliter nati, Proculus, Ephebus & Apollonius ſcholaſtici

Craton Rhetor uiri, apud Græcos Latina ſtudia deſiderantes, apud Cratonem ciuem ſuum, oratorem utriuſque linguæ, in urbe Roma hoſpitabantur, cuius & magiſterio & hoſpitio fouebantur. Factum eſt autem, ut unicus Cratonis filius, Cheræmō nomine, iuuenis ſcholaſticus, eam incurreret ægritudinem, ut incuruato dorſo, caput inter genua deprimeretur. Cumque omnes pene medici, qui in urbe Roma erāt, nulla ei poſſent ratione ſuccurrere, extitit quidam Fonteius Tribunitius, qui diceret uitium eiuſmodi acrius ſuo accidiſſe germano, & curatum eſſe à quodam ſancto Valētino epiſcopo & ciue Interamnēſi, hortabaturque traſmitti ad eum. Denique & ipſe puer, ea quo curatus eſt, non illum deſeruit, dicens, ſe nimio eius bonitatis affectu conſtrictum. Audiens hæc Craton, mittit ad illū nobiles uiros, amicos ſuos, qui illum rogarent, ut ad urbem Romam dignaretur uenire. Quem cum uenientem Craton hoſpitio recepiſſet, oſtendit ei filium ſuum Cheramonem, & cœpit petere, ut ſicut curauit germanum Fonteij, & huic ſuccurreret. Cui ſanctus Valētinus epiſcopus dixit: Tu ſi uis, curabitur. Et Craton ad eum, Dimidiam, ait, partem ſubſtantiæ meæ tibi dare cōſtitui, ſi tu eum ab hac calamitate liberaueris. Cui ſanctus Valentinus reſpondit: Miror te magiſtrum prudentem non aduertiſſe quod dixi, Tu ſi uis, curabitur. Nā ſi credideris in Chriſtū meū, fides tua precioſior erit Deo, quam tu ipſe, qui in rebus uiliſſimis & uanis ſpē collocas tuam, credens effigies malignorum hominum, in ligno aut quocunque metallo expreſſas, aliquam diuinitatem habere,

In falſos deos qui ſuo merito hoc obtinuerunt, ut non poſſint dij credi, cum ſordidiſſimis actibus & crudeliſſimis occupati, nullum tempus immune ab ſceleribus habuerint. Sed ſi fidem, quam in ſinuo, ab hac defendas iniuria, & in Deum illam inuiſibilem & omnipotentē conferas, dabitur ſolus filio tuo, quam poſtulas, cenſum uerò tuum, cuius mihi partem dimidiam polliceri uoluiſti, offer pauperibus, qui orēt pro filio tuo: mihi autem nulla ratione perſuadere poteris, ut pro ſalute eius aliquid aliud abs te quam fidem expetā. Crede ergo filium Dei, uerum Deū eſſe, Ieſum Chriſtum, & omnibus renuncia ſimulacris, & uidebis ſaluum filium tuum. Dicit ei Craton: Licet ignorē, quo ordine religio ueſtra teneatur, at hoc tamen audiuiſſe accepi unumquemque fide ſua ſaluari, nec prodeſſe alteri alterius fidem, nec cuiquam obeſſe alienā infidelitatem. Sanctus Valentinus epiſcopus dixit: Certæ cauſæ ſunt conuerſationis humanæ, quæ alios pro alijs nec liberari faciant, nec perire. Neque enim in fide dubius pater, filio poteſt obeſſe fideli. In his ergo cauſis, quas neceſſitas flagitat, ſanitatem quærēs, dum patitur, pater pro filio, ſoror pro fratre, pro ſeruo dn̄s, & filium patri eſſe redditum, & fratrem ſorori, & ſeruum legimus domino reſtitutum. Igitur pro eorum interitu hi, qui cruciabantur, fidem integram acceperunt ad hoc, ut efficerentur utrique fideles, & ſalus tēporaliter data corporibus, acquireret animas in æternum, ſicut & factum eſt, cum Centurio morienrem ſeruum ſuum reciperet, & filiam mortuam archiſynagogus ad uitam reuerſam adſpiceret, & ſorores Lazarum, iam ſepulturam quatriduanam haben- Ma.8. Luc.8. Io. 11.

ſem, quem lugebant & flebant, uoce Domini ſuſcitatum eſſe gauderent. Sunt & multa alia, quæ in nouis & ueteribus ſacris uoluminibus iſtbud affirmēt, fidē alterius alteri profuiſſe, & infidelitatem aliorū alijs nocuiſſe, quæ nūc memorare longum eſt. Hæc & his ſimilia multa ſancto Valentino epiſcopo proſequente, Cratō orator cecidit ad pedes eius, dicens: Credo, q̄ ille, quē prædicas, uerus ſit Deus, & præter ipſum non ſit alius, qui imperet languori, ut abſcedat, imperet morti, ut fugat, imperet uitæ, ut redeat. Sanctus Valentinus epiſcopus dixit: Fides Chriſtiana non tantum uerbis, ſed & operibus demonſtratur. Dicit ei Craton: Quæ ſunt opera, per quæ fides poſſit oſtēdi? Sanctus Valentinus dixit: Vt abrenūcietur idolis manufactis, quorum effigies adoratur in templis, & ab omni peccato lotus fonte puriſſimo, Deo filius adopteris, Craton dixit: Aqua, quæ ſordes corporis lauat, quomodo poterit peccata mundare? S. Valentinus dixit: Aqua per myſterium inuocatæ Trinitatis, ſpiritū ſanctum in ſe recipit, & per ipſum uniuerſa peccata & crimina dimittuntur. Fides Chriſtiana etiam operibus declaranda eſt.

Dicit ei Craton: Dum diſputatio noſtra longius tenditur, uita filij mei Cheremonis breuiatur. Dicit ei S. Valentinus: Niſi credideris es, quæ nec audire potuiſti aliquando nec uidere, ſaluus eſſe non poterit filius tuus, Dicit ei Cratō: Quid eſt, quod ego nec audire potui, nec corde concipere? S. Valentinus dixit: Nunquid audiſti aliquando uirginem cōcepiſſe, uirginem peperiſſe, uirginem poſt partum permanſiſſe? Audiſti aliquando aut uidiſti quempiam ſiccis pedibus undarum pelagus pertranſiſſe, imperaſſe uentis, tempeſtatem iuſſu compeſcuiſſe, poſtremo crucifixum, mortuum & ſepultum, die tertia reſurrexiſſe, atque multis uidentibus in cœlos aſcendiſſe, angelis teſtantibus, ita ut aſcendit, denuo uenturum ad iudicium? Si hæc credis, accede & baptizare, ut poſſis ad ſalutem filij tui pertingere, & per ipſum ad uitam perpetuam peruenire. Matt. 14. Ma.8. Act.1.

Dicit ei Cratō Quantacunque dixeris, quantalibet uerborum copia uſus fueris, ex hoc uno poterit ueritas colligi, ſi ſaluetur is, propter quem dicuntur. S. Valētinus dixit: Quoniam ſapientia mūdi, in qua tu magiſter eſſe uideris, ſtultitia eſt apud Deum, & nō potes tam perfecte credere, quam fides ipſa depoſcit, da mihi fidem tuā ſub hac pollicitatione, ut ſi filius tuus per meam fidem ſaluus euaſerit, tu per ſalutem filij tui cum omni domo tua conuertaris ad Chriſtum. 1.Cor. 1.

Tunc Craton uocauit coniugem ſuam cum omni familia, & proſtratus pedibus eius, promiſit, ſi ille ſaluus foret, omnes credituros in Chriſtum: Erant autem in hoc ſpectaculo Proculus & Ephebus uel Phebus atque Apollonius, quos ſupra dictum eſt in Græco perfectos, ad Latina ſtudia ſe contuliſſe. Hi itaque ſimili modo oratoris ſui filium Cheræmonem cupiētes ſaluum fieri, ſe credituros affirmant. Tunc S. Valentinus iuſſit ſibi cubiculum præparari, & unius diei atque noctis ſilentiū fieri, & clauſit oſtium ſuper ſe & puerum Cheræmonem, qui iam triennio ita toto corpore incuruus, cōplicatus atque glomeratus iacebat, ut caput inter genua defixum haberet, nec ulla pars corporis ſua libertate frueretur. Erant enim eius brachia ſimul & crura

contorta,

contorta, nec ullus medicorum ſcire potuit, quo nomine is morbus appellaretur. Porrò S. Valentinus, uir Dei, fide plenus clauſo, ut diximus, oſtio, ſtratoq; humi cilicio, tulit puerum Cheræmonem de lecto, & repoſuit ſeminecem in eo cilicio, in quo ipſe orare conſueuerat & per totam noctem in Dei laudibus & oratione manenti, lumen circa mediam horam noctis tantum apparuit, ut hi, qui in ſpectaculis erãt circa cubiculum, putarent intus flammam accendi. Sed ſpatio unius horæ tranſacto, ſurgẽs ſaniſſimus puer, ſimul cœpit uoce clara in Dei laudibus incolumis cõcrepare. Audientes autem illum parentes eius Domino canere, cuius per tres annos ſolum gemitum audierant, mugitumquè reddentem, omnes ſimul gaudentes, fores ut reſeraret eis, ſanctum Valentinum exorant. At ille dixit: Niſi compleuero ſtatutum orationis numerum & hymnorum, non uobis aperiam. Sed cum iam aurora finem nocti imponeret, S. Valentinus reſerat clauſtra cubiculi, & Cheræmonem iuuenem parentibus, ac ſi nihil perpeſſus fuiſſet, ab omni ægritudine liberum aſſignat. Tunc Craton cum coniuge & omni domo ſua credidit, & baptizatus eſt. Cheræmon autem ut ueſtigia ſancti Valentini relinqueret, nulla potuit ratione adduci. Proculus uerò & Ephebus atque apollonius, abijcientes ſtudia humanæ ſapientiæ, ita ſe contulerunt ad Dominum, ut ultra penitus nihil humanarum legerent literarum, ſed conuerſi ad Dominum, ſpiritalibus ſe ſtudijs tradiderunt magiſtro, cuius non tantum uerba, ſed etiam facta probarentur mirabilia. Interea per hos confluebat multitudo ſcholaſticorum ad Chriſtũ, ita ut Abundius Præfecti urbis filius animo duceretur, ut tota fidei plenitudine Chriſti ſe famulum publica uoce clamaret. Hinc uerò indignatio penè omnium ſenatorum accenſa eſt, & tentus S. Valentinus epiſcopus atque uirgis cæſus, cõpellebatur ſacrificare dæmonijs, & poſt diuturnam cædem cuſtodiæ mancipatur. Videntes autem eum conſtantiorem fieri, & in ipſa cœde & cuſtodia gloriari, & omnium, qui per ipſum Chriſto crediderant, animos confirmare, medio noctis ſilentio eiectum de carcere decollauerunt iuſſu furioſi Placidi, urbis Præfecti. Tunc à Proculo, Ephebo atque Apollonio ablatum corpus uenerãdi Chriſti martyris, ad ſuam eccleſiam Interamnæ urbis nocturno itinere tranſtulerunt, ibique ſuburbano empto terræ ſpatio non longe ab eadem ciuitate ſepulturæ honeſtiſſime tradiderunt, ubi cum quotidianis uigilijs in Dei laudibus permanerent, tenti à gentilibus, cuſtodiæ ſunt traditi conſulari Leontio. Qui agnoſcens Proculum, Ephebum atque apollonium, multos è populo, quos conuerterant, habere fautores & amicos, timensque ne uiolenter ei à populo tollerentur, noctis medio ſuis eos iuſſit tribunalibus præſentari. Quos cum uidiſſet nec blandimentis decipi, nec terroribus frangi, iuſſit eos capitalem ſubire ſententiam. Ipſe autem ſtatim fugiens cum officio, quò pergeret, non permiſit ſciri. Tunc omnis populus luctum quidem de nece eorum, ſed gaudium de martyrio habuerunt. Porrò martyres ſancti à beato Abundio non longe à corpore S. Valentini ſunt ſepulti, collaudantes Dominum Ieſum Chriſtum, qui uiuit cum Deo patre & ſancto ſpiritu in ſecula ſeculorum, Amẽ.

Puer cõtractus fit repẽtè ſaniſſimus.

Craton cũ tota domo ſua baptizatur.

S. Valẽtinus necatur.

VITA ET MIRACVLA SANcti Patris noſtri Auxentij abbatis, authore Simeone Metaphraſte.

CVm antiqui patres & factis & uerbis fuerint inſignes, & diuerſis operibus eorum, qui in uinea, ꝙ percipitur intelligentia, manè ſimul & hora tertia & ſexta ſimiliter & nona uocati ſunt, ſanctorum ad ædificationem corporis eccleſiæ labores conſcripſerint, non eſt abſurdum, nos quoque, qui propter ſocordiã & inſcitiam ab eis longe ſumus remoti, uerè conſcribere iuſtorum uirorum uitam, qui circa horam undecimam in eadem uinea laborarunt, ad utilitatem fidelium, qui legunt & audiunt, ut qui uolunt habere piam rationem ducem uitæ præſentis, conſtanter ſequantur uiam Patriarcharum, Prophetarũ & Apoſtolorum, Martyrumquè & iuſtorum, cum eorũ quidem uirtutibus contendentes, ſuffulti autem & ſtabiliti eorum orationibus. Quæcunque enim prius ſcripta ut dicit diuinus Paulus, ſcripta ſunt ad noſtram admonitionẽ. Eo ergo freti, qui dixit: Dilata os tuũ, & implebo illud, conuertamur ad propoſitam narrationem.

Fe. 14.

Matt. 20.

Ro. 15.

Pſ. 80.

Tempore Theodoſij iunioris, XXXV. anno eius Imperij, fuit uir quidam noĩe Auxentius, qui erat relatus in numerũ quartæ ſcholæ fortiſſimorũ & Chriſti amantium ſcholarium, ex genere quidẽ orientali, in pietate autem & omni Chriſtiana doctrina eruditus roburque corporis & fortitudinem in ipſa forma geſtans, morumque modeſtiam & uirtutem gerens in animo, dogmataque habens ſanum in fide Apoſtolica, & plurimum ſtudium in generalibus uigilijs pernoctationum. Quoniam uerò quæ ante hæc ab eo facta ſunt, nos latuerunt, ab hoc fundamento initium ducamus orationis. Hic ergo ſanctus & diuinus uir Auxentius, habebat patruum Byzantij in militiã relatum optionem numeri. Quem requirens cum aſcendiſſet ex Syria, & non inueniſſet, propterea ꝙ prius deceſſiſſet, militauit ſcholaris. Cum ergo eſſet in exercitu inſignis, frequenter etiam uerſabatur cũ ijs, quorum celebrabatur exercitatio & uirtus, maximè autem cum quodam Iohanne monacho, qui prope Septimum ſtabat in Clubo, cuius etiam ueſtigijs inſiſtebat, tanquam nubes Chriſti, ſimul cum quodam, qui uocabatur Setas, uiro omni ex parte honeſto, & Marciano, qui tunc erat laicus ſectæ Nouatianorum, haud ita multo poſt mortem unitus fuit Eccleſiæ catholicæ, & factus fuit œconomus ſanctiſſimæ magnæ eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, & Anthimo uiro magno & admirabili, qui tunc erat ordinarius decanus diuini palatij, deinde factus Diaconus, & poſtea etiam Presbyter, qui etiam poſt deceſſum eorum, qui prius dicti ſunt, ornauit, & cum lætitia in hymnis & canticis, per choros uirorum & mulierũ, celebrauit eaſdem pernoctationes, quibus aſſidebat beatus Auxentius. Vt plurimum autem ambo ſimul congregabantur in ſancta Irene, quæ ſita eſt admare, *domi cubantes & uigilantes, & fontes lachrymarũ effundentes, pſeuerãtes in ieiunijs & orationibus.

Auxentius dat ſe militia & ſimul & pietati.

*for. *humi*

Cum ergo quodam die cum eis ueniſſet in unã congregationem, antequam inciperet glorificationem, noctu ſiti eum uexante, aquam petijt ab uno ex miniſtris, qui currẽs in Diaconicum, dicit œconomo, Dominum Auxentium cum reliquis uiris bonis petere potum. Iuſſus ergo in uaſe temperare uinum benedictionis, ad eum attulit. Poſtquam autem id accepit magnanimus

magnanimus Auxentius, ori admouens defecit naturalem ſitis neceſsitatem, & ſic prius dicto pio Marciano, qui petierat, reliquum tradidit. Ille uerò cum labiis admouiſſet, & ſenſiſſet eſſe uinum, ægræ ferens, duod præter morem talis potus eſſet eis allatus, proximo uocem emiſit: Vinom eſt, ò frater. Memoratus autem ei dicit Auxentius: Ne ægræ feras, inquit, Dei dona. nam nos quidem aquam petijmus. Sin autem Dominus Chriſtus eius loco uinum præbuit, gratias agamus & ne ægre feramus. Etenim cum uinum defeciſſet in nuptijs, per ſuam gratiam aquam mutauit in uinum. Sic alter quidem oſtendit inuitus perfectam, quæ ei aderat, abſtinentiam, alter uerò lubens conculcauit faſtum uanæ gloriæ. Rurſus autem quidam ea uiris bonis, qui ſequebantur, ſe pauperem eſſe ſignificans, moleſtus erat beato Auxentio, petens ab eo induſium benedictionis gratia & paupertatis. Is uerò dicit ei: Ora, ut Dominus mittat, & à me accipies. Non enim ſuperauetant ei ueſtimenta, propterea quòd quæcunque in eũ incidebant, daret pauperibus. Ille uerò promiſsionem arripiens tanquam ſchedulam, aſsidue exigebat.

Vide tẽperantiam.

Io. 2.

Auxẽtij liberalitas in pauperes.

Quamobrem cum multũ ei eſſet moleſtus, & una ueſpera rurſus ab eo eſſet admonitus, dicit ei: Adſis frater, in loco oportuno accepturus petitionem. Poſtquam autem fuit in loco occulto, exuit ſe tunica, qua erat indutus, & dedit ei, & mãſit in ſola penula. Poſt hymnum uerò dictum, ambobus recedentibus, ſenſit quod factom fuerat, qui prius dictus eſt uir prius, & dicit ei: Vniuerſanè uita tua ita agitur, & hæc eſt charitas tua, ut carens tunica, nobis non confidas? Quamobrem tanquam ſubridens dicit ambobus: Ab eo, qui mihi ſæpiſsime uobis præſentibus impudenter parabat inſidias, uix tandem ſum liberatus. Sed rogo uos, ut eamus ad Dominũ Iohannem monachũ, qui eſt in Clubo, uiſuri Dei gloriam. Cum itaque inter eos conueniſſet, poſt unum diem ad eum ueniũt, & uident eum, qui tunicam acceperat, adeſſe triſtẽ. Finitis autem precibus, dicit beatus Iohannes, tanquam amicis ſuis & familiaribus: Orate fratres pro hoc mendico. Nam quos habebat uiles pannos, abſtulit aliquis & aufugit. Beatus uerò Auxẽtius læto uultu cœpit ei, qui id fecerat benedicere. Dicit autem ei uir iuſtus, ſicut Balaam Balac: Iuſsit te execrari, & tu ei benedicis? Reſpondens autẽ beatus Auxentius, dicit mendico: Redde uota tua Domino frater, quot habebas induſia? Ille uerò reſpondit cum fletu: Septẽ, & id, quod mihi præbuiſti. Dicit ei beatus Auxẽtius: Quoniam ergo cum ſeptem haberes, non fuiſti contentus, ſed unum, quod habebam, tantam mihi moleſtiam exhibens, accepiſti, hoc effecit, ut illa quoque fugerent: Cum eum ergo placide redarguiſſet, & cũ ijs, qui ſimul erant, ferculum accepiſſet, receſsit.

Nu. 23

Pſ. 34.

Quodam uerò die in palatio procedẽs, uidet quendam teneri & trahi à militibus: orans autem, dicit de more: Qui liberas mendicum à manu eius, qui ſunt ipſo fortiores, ueni nunc quoque ad dandum auxilium. Quæ cum dixiſſet, effecit ut is relaxaretur. Trãſiens autem per Bastopodium, uidit quoſdam opifices deſluentes & dicentes: Venit ad nos tempus, quo ſimus ocioſi & nihil agamus claudamus noſtras officinas. Cum uerò audijſſet, & eorum eſſet miſertus Chriſti miles Auxentius, die ſequenti diuertit in unã ex illis officinis, mutato habitu, ut fertur de Serapione, & dicit: Quam mercedem mihi dabitis, & ſtabo in ueſtra officina? Illi autem dixerũt: Ludificaris nos iuuenis. quomodo tibi dabimus mercedem, cũ ſimus pauperes? Reſpondens uerò, dixit eis: Laborabo uobiſcum, accipiens quotidie tres pholes. Illi autem læti eum acceperunt. Qui cum fuiſſet illic tres dies, ualde creuit & floruit illa officina. Acceptis itaque nouem pholibus, receſsit ab illis. Is autem ea dedit pauperibus. Dolore uerò affecti ſunt opifices illius officinæ, egreſſo admirabilium effectore Auxentio. Tres enim dies, quos illic egit, non guſtauit neque panem neque uinum, nec aliquid aliud: adeo ut mirarentur qui illic erant, & dicerent ei: Cur non comedis & bibis nobiſcum? Is uerò dicebat eis: Non in ſolo pane uiuit homo, ſed in omni uerbo, quod egreditur per os Dei. Illi uerò ſiluerunt, nõ auſi amplius ei eſſe moleſti. renunciarunt autem omnem copiam & proſperitatem, quæ facta eſt per preces eius in officina ſua, Deum glorificantes.

Nota mirabilẽ charitatẽ Auxẽtij.

Deu. 8

Rurſus uerò aliquot poſt diebus, ueniente ipſo in palatium, occurrit ei quædam mulier prægnans paſſis crinibus, clamãs: O uis, quæ affertur ab Auxentio qui cõedit dæmonia. Viginti annos latui in hac creatura, & eius trãſitus me abduxit ab huius unguibus. Sic enim per me tranſijt tanquam enſis, & me diſcerpſit, & ecce ſeparor ab hac creatura poſt ſpatium uiginti annorum. Equo autem ſuo ſubditis calcaribus Chriſti ſeruus Auxẽtius, ne cognoſceretur ab hominibus, feſtinabat tranſire, celans quæ in ſe erat, gratiam. Immundus autem ſpiritus ſequebatur eum, dicens: Quid me trahis? egredior. Cõgregatæ uerò ſunt circa eum multæ turbæ, adeo ut ſuſpirans & flẽs beatus orauerit, ut ea curaretur. Hoc autem facto, & ea ſtatim mundata, illæſo fœtu, (erat enim grauida) ſtupebant omnes & admirabantur, Deum glorificãtes, qui talem poteſtatem dedit ſeruis ſuis aduerſus immundos ſpiritus.

Curat dæmoniacam Auxentius.

Poſtquam autem hæc facta ſunt, non uolens Chriſti miles Auxentius laudari ab hominibus, ſed encomijs celebrari ab angelis, ſpiritu præuidẽs in ſanctiſſima Eccleſia naſcituram uani dogmatis hæreſim, Neſtorij, inquam, & Eutychis, relicta terrena militia & aula Imperatoris, cum magno gaudio peregit id, quod olim deſiderabat. Nam ab hominibus, quæ ad uitam huius mundi pertinent, & magno ſtudio ambiũtur, copijs, inquam, & ſplendore, & alijs rebus materialibus, & ab ipſa regia ciuitate ſe ſeparans, proficiſcitur ad partes deſertas Bithyniæ, & cum aſcendiſſet ex tranſuerſo montis, qui uocatur Oxea, qui diſtat circa decem millia à Chalcedone, ſtetit ſupra petram, extollens ſanctas manus, Deumquè glorificans, & dicens: Tu Domine ſingulariter in ſpe collocaſti me. Cum ipſe uerò circa unum menſem fuiſſet in montis latere ſupra petram, aſcenderunt illoc pueri gementes & clamantes, quoniam cum paſcerent oues, eas perdidiſſent, & eum uidiſſent uirũ iuſtũ, ualde ſunt mirati, exiſtimantes eum eſſe feram agreſtem, & fugerunt. indutus enim erat ueſte contexta ex pilis & pellibus, imitans uitam Iohannis præcurſoris & Baptiſtæ. Cum eos autem aduocaſſet beatus Auxentius, dixit: Nolite timere, filij. ſum enim homo uobis ſimilis. Quid uerò quæritis? Dicũt pueri: Greges noſtros. eos enim amiſimus, & ideo affligimur. Chriſti autem ſeruus Auxentius miſertus, orauit multas horas. Cũ uerò ipſis pueris benedixiſſet, dicit eis: Ite ad ſiniſtrũ latus montis, & inuenietis ueſtros greges. Reſpondẽtes autem pueri, dicunt ei: Ter circuminiuimus montem hũc inacceſſum, & non potuimus eos inuenire, & quomodo nunc inuenientur? Sanctus autem dixit eis: Ite, ut dixi uobis, in nomine Domini ad ſiniſtrũ latus montis, & eos inuenietis. Euntes uerò, eos ſtatim inuenerunt, & cum domum ueniſſent, renunciarunt ſuis parentibus: Cum perdidiſſemus greges, & ter Oxeæ montem circuiſſemus, & eos nõ inueniremus, adſpeximus uirum in ueſte ex pilis, & graui timore affecti, fugiebamus. Ille autem nobis aduocatis precatus

Fugit ad deſerta loca.

Pſ. 4.

Vide etiam aſperitatem ueſtitus ſancti.

Ma. 3.

catus eſt,& cum accepiſſet cauſam,propter quam fle
bamus,iuſſit nos euntes ad ſiniſtrum latus montis in
uenire pecudes. Cum ſic ergo feciſſemus eas ſtatim
inuenimus.

Cum hæc autem audijſſent parentes illorum pue-
rorum,congregatis uiris ex ijs, quæ erant circuncir-
ca,prædijs, ſupplicantes ad eum iuerunt, & inuene-
runt beatum ſolum ſtantem ſupra petram, & Deum
precantem,& omnes uno ore eum rogarunt, ut aſcé
deret ſupra uerticem montis,& oraret pro eis. San-
ctus uerò perſuaſus eorum adhortationibus, iuſſit
eis ædificare paruam cellam, & Clubum extra celiá,
in quo etiam fuit incluſus lætus corde,pſallens & di-
cens: Factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto. Fre-
quenter ergo aſcendentes,fruebantur eius precibus.
Nam per paruam feneſtram eius benedicens, & con
ſulens quæ pertinent ad ſalutem, lætos dimittebat.
Cum ergo Dei in eo ſcaturiret gratia,&eius fama in
omnem partem peruaderet, quædam Comitiſſa ad
eum uenit è Nicomedia,repente excæcata, & proce
dens ad eius pedes,dixit: Miſerere mei ſerue Dei Au
xenti,& ſana meos oculos. Beatus autẽ præſentibus
ijs,qui conuenerant, dixit. Ego quidem ſum homo
peccator,& ijſdem affectionibus,quibus uos, obno-
xius.Si uerò creditis,q qui eum, qui erat ab ortu cæ
cus,curauit, hanc quoque rogantem nõ deſpicit, ſyn
cere pro eius ſalute deprecemur. Cum autem omnes
oraſſent,ſanctus tangens eius oculos,dixit: Sanat te
Ieſus Chriſtus lux uera.Cumq; ea ſtatim reſpexiſſet,
& pauperibus,qui in eo loco aſſidebant,plurima ero
gaſſet,eam dimiſit ſanctus lætantem & Deum glori-
ficantem. Hoc fuit principium miraculorum eius in
monte Oxeæ.

Vir ſanctus degit ſolitarius. Pſal. 101.

Io. 9.

Cæcã ſanat.

Eorum autem,qui ab immundis uexabãtur dæmo
nibus,magna aduentabat multitudo,partim quidem
ex indigenis,partim autem ex alienis, ex quibus plu
rimi per eius preces,fideliter accedentes,& digne pę
nitentiam agentes,ſunt curati. Non ſuſtinens uerò
nullam curam geri eorum,qui aſſidebant in monte,
& eorum,qui longi interualli labore erant afflicti, cũ
ipſe nullo egeret eorum, quæ oblata fuerant, iuſſit
panes afferri hora ſexta,& dari ijs omnibus. Cum de
cem autẽ annos illic uerſatus, & plurima peregiſſet
certamina,non aduerſus carnem & ſanguinem, ſed
aduerſus principatus,aduerſus poteſtates, & princi-
pes tenebrarum mundi huius,ut dicit Apoſtolus, ad
uerſus ſpiritalia nequitiæ, & ea uiciſſet fide per patiẽ
tiam,uir quidam fideliſſimus ex ijs,qui aliquãdo fue
rant eius familiares,cum ſoleret ad eum accedere,&
ex eo magnam caperet utilitatem, dicit cuidam alij
ex eadem quarta ſchola: Volo die ſequenti ire ad Do
minum Auxẽtium.Veni tu quoque, & plurima frua
mur utilitate. Ille autem diabolico quodam inſtin-
ctu ab eo alienus,non ſolum non fuit perſuaſus, ut
iret,ſed etiam eum cœpit maledictis inceſſere & irri
dere,eum uocans planum & impoſtorem, & merce-
dem præbentem ijs,qui ſe ſimulant eſſe dæmoniacos
ex tribus & ſex pholibus, ut uideantur argui ad mul
torum deceptionem.Cum alter uerò his eſſet obſtu-
pefactus, & maius ſtudium adhibuiſſet, poſtquam
eum increpauit iuuit,moderate cum eo egit,ita ut in
credulum ſecum aſſumeret,& cũ eo aſcenderet. Quẽ
etiam perſuaſum,uix tandem ſecũ ſurſum duxit. Sed
cum ad eum ueniſſent,ut ſolebat,hora tertia excepit
eos,qui accedebant. Neque enim licebat indiſcrimi-
natim ei exhibere moleſtiam,niſi in tempore ſolito,
in quo eos,qui aderãt,primum adhortabatur ad glo-
rificationem. Deinde ſic uerbo gratiæ adhortans &
benedicens,unumquenque dimittebat. Cuius quidẽ
glorificationis expreſſas quoque ab eo laudes dice-
mus poſtea.Læto ergo uultu ei, qui ad eum accede-
bat cum fide,dixit quæ erant conducibilia, cum alte-
ro,qui erat incredulus, ne uerbum quidem locutus.
Quamobrẽ poſtquam fuit dimiſſus, pluribus rurſus
maledictis beatum Auxẽtium inſectatus eſt incredu
lus,ut qui gloriæ cauſa,& nõ uirtutis,quidq̃ faceret.

Curat dæmoniacos.

Eph. 6.

Patitur acerbũ obtrectatorẽ.

Cum ipſi autem ad Hemerum deſcenderent ad na
uigandum,(hoc eſt autem emporium Chalcedonis)
puer increduli fit obuiam ſciſſa tunica,eiulans & la-
mentans.Cũ uerò cauſam ſciſcitatus eius dominus,
non quamprimum intellexit, puero præ timore &
mœrore id,quod acciderat, narrare differente, hoc
autem ſolum dicente, Res mala nobis accidit, ò do-
mine,acrius & uehementius reſpondens eius domi-
nus,dixit, Dic,quid ſit,furtũ ne in me eſt admiſſum,
an paſſus ſum incẽdium? Puer dicit: Nequaquã,ſed fi
lia tua domi grauiter uexatur à dæmone,adeo ut nos
eã nõ poſsimus ſuperare. Tunc ille ſtimulo motus cõ
ſcientiæ,cœpit faciem percutere & uellere capillos,
& magna uoce clamare: Væ meæ incredulitati.Eo au
tem ſe diu lacerante & lamentãte intolerabiliter, al-
ter, qui cum ipſo erat fidelis, dixit ei ſicut Saluator
Iairo: Solum crede, & ſalua erit puella. Cum ille ue
rò incredulitatem perfecta fide correxiſſet propter
hanc occaſionẽ,& clamaret: Credo Domine,fer opẽ
meæ incredulitati,traijcientes ſimul uenerũt Domũ.
Qui cum uidiſſent calamitatem,& puellam, quæ ue
xabatur intolerabiliter, & inuocantem beatum Au-
xentium, clamabant omnes cum fletibus & eiulati-
bus. Deinde dicit amicus patri puellæ: Age o amice,
quomodocunque poterimus eam uinciamus,& trã-
mittentes deferamus ad ſanctum uirum, cum ipſe à
Deo poſſit impetrare eius curationem.

Caſtigatur obtrectator.

Marc. 5.

Cum hoc autem feciſſent,& uiro ſancto appropin
quarent,puella cœpit efferari, & mirandum in mo-
dum furere,& latrare ut canis,& perinde ac ſi trahe-
retur ab aliquo,maiori curſu currere. Cum uerò per
ueniſſet exaduerſo feneſtræ cellæ beati, conſtitit, &
ibi grauiter torquebatur.Et qui ſequebãtur, cum ual
de deflerent calamitatem, & ipſa ualde uexaretur,
aperiens feneſtram ſanctus pater noſter Auxentius,
& eam grauiter adſpiciens, dixit: Tribus pholibus,
aut ſex pholibus.Qui autem aderant,cũ iterũ hãc uo
cem à ſancto dictam audijſſent, ſe cum patre puellæ
humi proiecerunt,clamantes: Miſerere ſerue Dei al-
tiſſimi,& ignoſce. Omnium enim Dominus & Sal-
uator Chriſtus per te prævidet ea, quæ per te dicun-
tur & fiunt,ut qui in te habitet, qui es eius famulus.
Beatus itaque manſuetudine reprimens ſeueritatem,
omnibus prope accerſitis,dixit patri puellæ: Si etiam
reliquis,ut tu dixiſti, mercedem præbeo ex tribus &
ſex pholibus filiæ tuæ quantum dedi? Ille autem rur
ſus flens uehementer,ſe proijciens in terram, pete-
bat ueniam. Cum itaque eſſet precatus beatus Auxẽ
tius,& crucem,quæ ſuper baculum erat in eius ma-
nibus,miſiſſet per unum ex ijs,qui apud eum perſeue
rabant,fecit ceſſare puellæ uexationẽ,& docuit om-
nes,qui conuenerant, nos oportere non habere fidẽ
Dei admirabilibus, quæ ab ipſo fiunt in unaquaq; ge
neratiõe per eos,per quos ei uidetur. Patriarchæ enĩ
& omnes Prophetæ,& ſimiliter etiam Apoſtoli,erãt
homines,& à diuina incitati gratia, conuenienter di
uino Apoſtolo,extinxerunt uim ignis, obſtruxerunt
ora leonum,& fecerunt omnia,quæ deinceps ſcripta
ſunt. Porrò uerò ipſa quoque uox Domini, quæ uos
adhortatur ut credamus,ſic dicit: Omnia quecunque
precantes petitis, credite quod accipietis, & erunt
uobis. Benigno ergo Deo præbente quando uult &
per quos uult,non oportet nos eſſe incredulos. Cum
itaque unam hebdomadam inſtitiſſet puellam manere
eum pa-

Notent hæc hæretici, qui ſanctorum merita & miracula impudenter negãt. Heb. 11. Marc. 11.

cum parentibus, precatione armatus & ieiunio, & ipſam ſanã reſtituiſſet, dimiſit eos in pace, iubẽs ut irent frequenter ad ſanctisſimam eccleſiam.

Aliquot autem poſt diebus aſcenderunt ad eũ duo quidam uiri laborantes elephantia, qui à Deo per ipſum petebant ſanationẽ. Sanctus uerò dicit eis: Quo nam eſt ueſtrum peccatum, ꝙ hæc plaga in uos incidit? Illi autem hæc audientes, prociderũt ad eius pedes, dicentes: Miſerere noſtri ſerue Chriſti, & ora ut nos curemur. Reſpondens uerò beatus, dicit eis: Hoc uobis accidit, ò fratres, propterea quod frequẽter iurareris. Sed decætero oportet uos deſiſtere ad iram prouocare Dominum Deum noſtrum. Quæ cum omnes eſſet ad precandum adhortatus, ipſe quoque flexis ſuis ſanctis genibus ad aliquot horas, & effuſis multis riuis lachrymarum, lurgẽs accepit oleum ſanctorum, & eos unxit à uertice uſque ad pedes, dicẽs: Sanat nos Ieſus Chriſtus: Ego enim ſum homo peccator. Statim autem ſunt ſanati, & domum redierũt cũ gaudio, Deum laudantes, & ei tribuentes gloriam, & omnibus renunciãtes: Vidimus hominem, qualis nec fuit in antiquis generationibus. Dixit enim nobis omnia peccata noſtra, & cum pro nobis multum ad Deũ defleuiſſet, nos curauit ungens ſancto oleo.

Crebra iuramẽta puniũtur lepra.

Oleo ſancto curat leproſos.

Rurſus autem duæ mulieres ad ipſum uenerunt è Phrygia, quarum una quidem habebat coxã percuſſam ab immundo ſpiritu, altera autem habebat legionem dæmonum, quæ etiam tertio à monte lapide cœpit clamare & dicere: Quid mihi tecum rei eſt, ò Auxenti, ꝙ me caſtigans traxiſti à Phrygia? Neſcis me eſſe legionem? Sed ſcis rurſus legionem angelorum te circundare noctes & dies, qui quidem accipiunt tuas preces, quæ nos urunt, & eas afferunt altisſimo, per quas etiam punimur. Eccè etiã poſt triginta annos me ſeparant ab hac creatura. Hæc ergo & his plura dicens, acceſſit proximè cellam, in qua beatus erat incluſus, & eam diſcerpit ſpiritus ante feneſtram, & fecit obmuteſcere. Sanctus autẽ cum deſpexiſſet, & eam uidiſſet, iusſit uni ex ijs qui aderant, ei dare manum & eam erigere. iacebat enim humi tanquã mortua. Cum uerò ſurrexiſſet, rogabat ſanctum cum altera muliere, uehementer flentes & ad eius genua procidentes, ut à Deo impetraret, ut ipſas curaret. Sanctus autem dicit eis: Vndenam huc ueniſtis, & quis de me uobis dixit, quod poſſum uos ſanare? Quæ uerò læſam habebat coxam, dixit: Ego, ò Domine, huc ueni per reuelationem. Quæ autem habebat legionem, dixit ei: Ego neſcio, quomodo uenerim. Quam obrem miſerere mei, quæ triginta annos uexor à legione. Earum itaque miſertus beatus, cum Deum uehementer oraſſet cũ lachrymis, eas curauit. Illæ autem propter inſignẽ ſuã grati animi uirtutẽ, permanſerunt in monte Oxeæ: in quo ſtabat beatus, domum non reuertentes.

Sanat duas fæminas.

Quidam uerò alius paralyticus ad eũ eſt allatus, iacens ſuper currum. Parentes autem eius proni ceciderunt, rogantes beatum Auxentium cum magno fletu, ut eorum miſereretur, & eum curaret, dicẽtes: Propter multa noſtra peccata hoc accidit filio noſtro. Sanctus autem Auxentius dicit eis: Et creditis, ꝙ per me humilem & abiectum poteſt Deus eum curare? Illi uerò dixerunt: Certe angele Dei. Fuiſti enim miſſus ad noſtram ſalutem, & credimus omnia apud Deum eſſe posſibilia. Sanctus autem dixit: Secundum fidem ueſtram fiat uobis, & accepto oleo ſanctorũ, cum totum corpus eius perſeunxiſſet, & eum ſanum reddidiſſet, tradidit eum ſuis parentibus. Qui quidẽ abierunt læti in domum ſuam, laudantes Deum & glorificãtes propter magnalia, quę fecit per ſanctum ſeruum ſuum Auxentium in filiũ eorũ unigenitum

Oleo ſancto medetur paralyticus.

Paucis autem poſt diebus uenit mulier quędam ex Claudiopoli, filia cuiuſdã ciuis, quæ habebat dæmonem, formæ ſerpentis ſimilem, ut quæ ſibilaret ſolum & non poſſet loqui, niſi ut canis, propterea quod eam deſolaſſet ſatanas. Quam cum uidiſſet Dei ſeruus Auxentius, fleuit acerbe, dicens: Hei mihi, quomodo redactum eſt genus hominum in ſeruitutem alieni? Ipſa enim nõ eſt hoc paſſa propter ſua peccata, ſed propter multam ſæuitiam & in homines maleuolentiã aduerſarij, & clauſa feneſtra cellæ, ſpatio trium dierũ non conuenit aliquem, ſed rogabat benignum Deũ, ut conculcaret tyrãnidem draconis. Eo autem orãte in cella, cœpit draco loqui, rugiens in muliere, & dicens: O ab utero, qui te edidit, mihi infeſte Auxenti, quomodo non combusſiſti tuam parentem, ſed natus es ad mei exterminationẽ? Riui enim tuarum lachrymarum me comburunt, & preces tuæ, tanquam tela arcus, diſcerpſerunt mea inteſtina. Non potes me ſeparare ab hac creatura. Nam ualde amo eius crines & eius ætatem, & decætero ex ea nõ egredior. Compreſſus autem ſtatim fuit aer, extiteruntq́ue fulgura & tonitrua, & ualde magnus imber. Mulierem uerò diſcerpens draco, & ei os obſtruens, eam proiecit humi, ab ea egreſſus. Cum feneſtram autem aperuiſſet beatus poſt tres dies, uidit eam iacentem tanquam mortuã, & cum iusſiſſet ijs, qui adſtabant, eam erigere, & ſolam reclinare, adhortatus omnes ad orationem, cum ſanctas ſuas manus multas horas ſuſtuliſſet, clamabat cum omnibus, Gloria tibi Domine, Gloria tibi Domine, Gloria tibi Domine. Mulier autem iacebat muta, non dans homini reſponſum. Poſt preces uerò iusſit eam coram ſe adferri, & cum dediſſet ei potum ex oleo ſanctorum, ſtatim locuta eſt, & cum ſurrexiſſet, ambulauit, uſq; ad ſuam ſenectutem, à monte nõ ſeparata, ſed precibus & ſancto perpetuo asſidens, & Deo agens gratias, qui eam ſanauit.

Mulier dæmoniaca liberatur.

Muta loquit.

Poſt huius autem decem & neſcio quot annos, cũ iam deceſſiſſet fidelisſimus & orthodoxus Imperator Theodoſius minor, imperaſſetque uenerandus & Chriſti amans Marcianus, fuit magna confuſio & perturbatio circa dogma ueræ noſtræ fidei, ſicut etiam cœpimus dicere ſuperius, cum eſſet beatus Auxentius receſſurus à rebus huius uitæ. Quidam enim Eutyches Presbyter & Archimandrita unius ex monaſterijs urbis regiæ, conabatur renouare deliramenta & uerba, quæ fuerant refutata & abolita à ſanctæ & beatæ memoriæ epiſcopis, à Baſilio, inquam, magno beatoque & luminari orbis terræ, & Gregorio inclito Theologo, & Iohãne Chryſoſtomo, & ijs ſimilibus. Cum ergo alij quidem eius dogma ſequerentur, alij uerò eadem ſentirent, quæ Neſtorius, adeo ut uenirent in periculum dogmata fidei catholicæ, uidens magnus & Orthodoxus Imperator Marcianus Eccleſiam in magna confuſione & perturbatione, decernit ut Epiſcopi totius ferè orbis terræ uenirent Calcedonem, ciuitatem Bithyniæ.

Cum omnes ergo conueniſſent Epiſcopi, adeo ut eſſent numero ſexcenti triginta, iuſſerunt etiam conuenire beatum Auxentium Imperator & Epiſcopi. Cum autem magnus & diuinus pater noſter Auxentius reſiſteret & nollet deſcendere, dicens non eſſe monachorum docere, ſed potius doceri, hoc uerò ijs ſolis conuenire, qui ſunt honorati pontificatu, miſit Imperator Marcianus quoſdam ex monachis & Clericis, qui erant circuncirca, ſimul cum militibus, res eius cognoſcentes, & iusſit, ut niſi uellet ſua ſponte uenire cum eis, inuitum adducerent. Illi autem cum acceſſiſſent, eum maximè urgentes, nequaquam perſuadere, adeo ut conuerſi ſint ad eum inceſſendum maledictis, & affirmarent eum non ſapere. Conabantur

Synod˚ Chalcedonen.

itaque

itaque eum ni ext urbare, ſanctus autem eis cedebat, ſed nondum perfecta mente, abſque ſuperna uoluntate. Nam cum duxiſſent artifices ad globum, in quo erat ſoluendum, & totum diem permanſiſſent, nihil potuerũt facere. Mane uerò dicit eis: Dicite mihi fratres & patres, in quanam re male credo, & deinde ſic prouidentia Dei globus aperietur. Illi autem dixerunt: Quòd cũ pius Imperator Marcianus, pios, qui ubique ſunt, Epiſcopos congregauerit ad utilem conſiderationem dogmatum ſanctiſsimæ Eccleſiæ, tu nõ uis uenire. Scis enim eam, quæ nunc eſt, confuſionẽ, cum alij quidem ſentiant cum Neſtorio & ſchiſma moliantur, propterea quòd uocem Deiparentis auferant à caſta & ueneranda uirgine & matre Domini, alij uerò Eutychis uel Apollinaris potius tuẽtur dogmata, & confitentur Dñm Ieſum Chriſtũ non perfecte carnem ſuſcepiſſe ex ſemine Dauid, ſed uiſione eũ fuiſſe hominem, prodigioſè aſſerunt.

Confeſſio Auxentij de filio Dei. Hæc cum beatus audiſſet Auxentius, dixit: Ego confiteor uerbum perfecte carnem ſuſcepiſſe ex uirgine, non experta opus nuptiarum, & ipſum adoro, ut qui ſit filius unigenitus, qui cum patre quidem eſt expers principij, quòd attinet ad diuinitatem, in ultimis autem diebus ex ea uiſus eſt, quòd ſpectat ad humanitatem. Solum enim hominem, ut nonnulli nugantur, filium Dei confiteri, eſt impium. Hæc cum dixiſſet, & eos uidiſſet inſtare, & manibus in cælum ſublatis iuſsiſſet iterũ ſam fieri precationẽ, non tradidit ſeipſum. Illis autem in ſultantibus, & globũ diſſoluere rurſus aggredientibus, & nihil oĩno ualentibus efficere, beatus cum ſignaſſet globum, & ter dixiſſet, Benedictus Dominus, miti uoce imperauit artificibus, & ſic eius uoluntate ſublatis tabulis, quæ erant clauis affixæ eius feneſtræ, eum eiecerunt. Adſtiterũt uerò iumenta & currus, ut eum collocarent, ubi uellet aſcendere. Cum autem recuſaſſet locari ſuper iumentum, ſtrato curru, ſanctũ in eo reclinarunt. erat enim imbecillus & deiectus toto corpore, ex nimia exercitatione, & maximè ex laboribus, adeo ut exiret ſanies cum uermibus. Inter quos quidam, nomine Theophilus, acri fide accurrens, cum uidiſſet effluxiſſe unguem magni digiti dexteri eius pedis, eum abſtulit. Sanctus uerò dolens, dixit: Frater, ego quoque ſum homo, obnoxius iiſdem quibus uos affectionibus. ne mihi exhibeatis moleſtiam. Cum autem cũ magno tumultu imperarent bobus ij, qui miſsi fuerant, ut emouerent currum, & nihil efficerent, diu animalibus manẽtibus immobilibus, cœperunt eos crudeliter uerberare, & ſtimulis pellem eorum ſauciare. Aegrè ferens ergo beatus, cum iuſsiſſet eos ceſſare, & cruce, quam ut ſolebat habebat in manibus, ſignaſſet animalia, & eis ſtatim imperaſſet, ea fecit iter ingredi.

Crucẽ manu geſtat, & ea facit miraculum. In uia autem occurrit agricolis deflentibus & lamentantibus propter ſuas beſtias, quòd ſcilicet paterẽtur ſicut homines, uexati ab immundis ſpiritibus. Miſertus itaque beatus, cum omnes iuſsiſſet intentos eſſe orationi, & ex imo corde ſuſpiraſſet, & Deo ſupplicaſſet, eas curauit. Quædam autem mulier paſsis capillis ei iuxta occurrit in uia, quæ etiam ad eum attulit infantem circiter trium annorum, qui poſsidebatur à dæmone. Iuſtus uerò cum eum uidiſſet, cœpit manus extendere, & lachrymas effundere, & dicere iis qui aderant: Ne exiſtimetis, ò uiri, qui corde eſtis ſubmerſi, hunc puerum peccaſſe, & uexari ab immundo ſpiritu, ſed hoc propter nos contigit & propter noſtram conuerſionem. erat enim uultus infantis pone conuerſus. *Pellit dæmonem.* Cum ergo precatus eſſet beatus Auxentius, & increpaſſet immundum ſpiritum, inſpirans in faciem infantis, eum curauit: egreſſo enim maligno & execrando dæmone, fuit eius uultus ſicut prius reſtitutus. Cũque eũ ſanum recepiſſet, mulier, domũ rediit læta, & Deo agens gratias rurſus aũt in uia puella quædam, neptis Dorothei Comitis, ex peregrinatiõe uenit eques, uexata à ſæuo dæmone. Quã etiã à modico ſpatio alliſit humi immundus ſpiritus ex baſternio. Cũ aũt ſurrexiſſet, ſciſſa ueſte concurrit ad currũ, in quo erat blatus, latrans & clamans: Quid tibi rei mecum eſt, Auxenti? Quid me uris? Quid me perſequeris? Vtinã abortũ feciſſet uterus, qui te peperit ad noſtrũ exitiũ. Eccè enim cũ quatuordecim annos latuerim in hac creatura, ſtudes me ab ea ſeparare. Cũ aũt uidiſſet Chriſti ſeruus, atleta Auxentius eius nuditatem, cum uexaretur à dæmone, magna ira percitus, non ſiuit eã loqui, ſed cũ increpaſſet immundũ ſpiritũ, clamans magna uoce, dixit: Egredere immunde ſpiritus ex hac creatura, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui incarnatus fuit ex ſpiritu ſancto & Maria uirgine. *Item alium.* Stridens itaque & eiulãs dæmon, exiit protinus ex puella, cum nec ei quidẽ fuiſſet omnino permiſſum nugari per creaturam.

Eius miracula præſtigias uocant increduli. Milites autẽ cũ clericis & monachis, qui conſequebatur ex monte cũ uiderent ſigna, quæ per ipſũ faciebat Saluator, admirabantur, & magis dubitabãt, quã crederent, dicentes ei: Hæc facis, ut oculis appareãt, ò illuſor Chriſti. Sanctus autẽ ſubridẽs, dicit eis: Ego nõ ſũ Chriſti illuſor, ſed ſeruus Dei credens in ſãctã eiuſdemq; eſſentiæ & indiuiduã Trinitatẽ, confitens que, Deiparentẽ, ſanctã & incorruptã uirginẽ. Cũ uerò perueniſſet ad prædiũ, quod dicitur Sycides, iuuenis quidã, nomine Gregorius, ex pago Lyddorũ, habens ſpiritũ immundũ acceſsit ad ſanctũ in eãdẽ poſſionẽ, ad eius pedes procidẽs & dicens: Miſerere mei ſerue dei altiſsimi, quoniam uexor à maligno dæmone. Beatus aũt Auxẽtius, impoſita manu eius capiti, cũ eſſet precatus, ſpiritũ quidẽ non ſiuit loqui, ut ipſe autẽ exiret, per Chriſti gratiã procurauit. Malus uerò dæmon egreſſus, latebat ſub ſpina propter uiam, ut reuertente adoleſcẽte, ad eũ rurſus rediret. poſtquã aũt percuſsi ſunt boues, & ipſi currũ erant moturi, cognoſcens beatus in ſancto ſpiritu, dixit adoleſcenti: Adoleſcens, caue ne eas per uiã ſiniſtrã, per quã iuiſti. Illic enim à ſpinis eſt abſconſus, qui te expectat, malignus, ſed uade ad dexterã, Deo agens gratias, & dicens: Gloria patri, gloria filio, gloria ſpiritui ſancto, qui locutus eſt per ſuos Prophetas.

Cum autem iam acceſsiſſent in martyrium ſancti Thalelæi, eum ſequentes pauperes ex monte Oxeæ, ſimul, deflebant & lamentabantur, & amplectebantur ſancta eius ueſtigia. Videns uerò Chriſti diſcipulus Auxentius intolerabilem luctum cordis eorum, dixit eis: Abite filij. & ſedete in monte in pace. ego enim ſum uobiſcum. Nam etſi corpus meum abducunt, at meus ſpiritus eſt inter uos, nec uos unquam relinquam. Atque milites quidem hæc ægre ferebant, pauperes autem reuerſi ſunt in montem, ſicut eis dixit Chriſti ſeruus. Cum in curru aũt ueniſſet ad monaſteriũ, quod erat in Phelio, repente iuuenis quidã nomine Iſidorus, cœpit uexari à dæmone, & clamare: Væ tibi Auxenti, qui non dediſti mihi poteſtatem ulciſcendi impios deorum hoſtes, qui te ſuſcipiunt, ad meã & meorum perniciẽ. Tuus enim tranſitus omnia ſanctificauit, & fugauit ex nobis plurimos. Dixit autem ei beatus: Tace & obmureſce, qui in malis gaudes, dæmon in Chriſti nomine: Deduxerunt ergo è curru uirum iuſtũ, & eũ introduxerunt in eccleſiam ſancti Iohannis. Stãs ergo orauit horas aliquot, propterea quod nõ poſſet genu flectere ob uibices, qui erant in ſuis pedibus. Poſtquam autem impleuit ſuas preces, eum introduxerunt

Iſidor⁹ demoniacus, ſanus fit.

in inferius triclinium, undique clauſis ianuis. Eo uerò intus precante, foris fuit curatus Iſidorus, qui uexabatur à dæmone.

Quædam autē mulier, uxor Maximiani Aurigæ, putans beatum Auxentium eſſe in monte Oxeæ, uenit, ferens oneratis animalibus oleum, uinum, panem, caſeum, legumina, & ſtupam & ceram. Et magno quidē dolore eſt affecta, cum ſanctum uirum illic non inueniſſet. Diſtribuit uerò omnia pauperibus, qui in eo loco perſeuerabant. Eius enim puella, quæ uexabatur ab immundo dæmone, ab ipſo aſſecuta fuerat curationem, & beato uiro ualde erat dedita. Mirata ergo, ꝙ qui propemodum deductus fuerat à monte, & degeret incluſus in monaſterio, quod eſt in Phelio, uenit illuc meditans eloquium ſcripturæ, quod dictum eſt in pulcherrima Sapientia Solomonis, & impletum in uita ſanctiſsimi patris noſtri Auxentij: Examinemus iuſtum quoniā inutilis eſt nobis & aduerſatur operibus noſtris. Nam cum condemnaſſent eum tan-

Sap. 2.

quam maleficum, incluſerunt, non concedentes, ut quiſquam eū conueniret. Cū fideliſsimæ ergo huic fœminæ beatum uidere non licuiſſet, aut eum conuenire, abijt flens domū, & marito ſuo omnia renuncians.

Vir ſanctus pr tot miracula, iniuria afficit.

Conſtantinus aūt Dux exercitus & Artabius Comes qui ſoliti erant uenire ad ſanctum uirum, uenerunt ubi erat, ut fruerentur ſolita utilitate. Qui cum eum conueniſſent, & ab eo conſecuti eſſent benedictionē, rogarunt ne daret occaſionem iis qui mala ſentiebāt ſed ſpe in Deum omnia quidem probaret, quod bo-

1. Th. 5.

num autem eſt teneret, ad unionem & concordiam ſanctiſsimæ & catholicæ Dei Eccleſiæ. Sanctus autē dicit eis: Fiat uoluntas Dei ſicut in cœlo & in terra. Rogarunt uerò beatum, ut aureos aliquot acciperet qui dedita opera ab eis adferebantur. Ille autē id nō ſuſtinuit, dicens eis: Pauperibus, qui ſunt in monte Oxeæ, & fratribus meis in Domino, eos dare. Ego. n. habeo omnia, & abundo per gratiam Dei. Valde uerò magna ſunt ex hac re affecti moleſtia, qui erant in loco Monachi. Sed illi quidem Chriſti amantes impleuerunt, quod eis fuerat mandatum. Plurimi autē cum de cætero audiuiſſent, beatum de monte eſſe deductum & illic degere, eò uenerunt.

2. Cor. 13.

Cum uerò ad eum acceſsiſſent Monachi monaſterij, rogabant tentantes, quare non comederet. Ille autem dixit eis: Quoniā experimentum quæritis Chriſti, qui in me loquitur, qui non eſt infirmus, ſed po-

Deu. 8

tens in nobis, ſcriptū eſt: Non in ſolo pane uiuet homo, ſed in omni uerbo, quod egreditur per os Dei. Quodam itaque die aperuerunt domum, in qua erat & poſuerunt in ea ſportam betarum, & ſportam dactylorum, & ſportam diuerſorum pellariorum, omnia autem certa menſura, & eum rogabant, ut ex eis ſumeret. Cum itaque candelam feciſſent, & puerum apud eum manere iuſsiſſent, incluſerunt eū una hebdomada. Et candelam quidem inuenerunt non conſumptam & ardentem, puerū uerò rogarunt, quidnā faceret, & unde nam aleretur. Is autem dixit eis: Cum

Diuinitus alitur.

eo quidem uidi glorificantium multitudinem, quin etiam ingredientem columbam & eam paſcentē. Vermes autem, qui cadebant è ſuis pedibus recolligens, eos rurſus imponebat ulceribus. Quoniam autem puer à ſancto iuſſus nemini dicere, quæ uiderat, rurſus coactus fuerat ea effari, febre arreptus, uno poſt die deceſsit.

Cum hæc autem facta eſſent, deductus fuit à Monachis & Clericis, & quibuſdam aliis uiris præclaris ad Ruffinianas, prope ſanctos Apoſtolos, in monaſterio beati Hypatij, illic iuſſus agere ſilentium. Cum magno uerò gaudio eum exceperunt, qui illic erant Monachi cum eorum Præfecto, ultro undiquaque optimo & gratiæ Dei dignato, ut qui eſſet Chriſti diſcipulus. Ab illo autem tempore non clauſerunt fores monaſterij, propter multitudinem eorum, qui affluebant, partim ex hac regione, partim autem ex longè beatiſsima Conſtantinopoli, ſed omnes benigne excipiebant promptoque & alacri animo, plurimas accipientes oblationes, magnum uerò propter uictum facientes apparatum, adeo ut fieret illud monaſteriū tanquam Abrahæ tabernaculum. Omnes enim ferè, ſeu dignos ſeu indignos, tanquam angelos Dei accipiebant. Beatum autem Auxentium cum in alto tricliuio cancello incluſsiſſent, rogabant ut oraret pro mundi & ipſorum ſalute, omne ei miniſterium, & iis, qui ad ipſum concurrebant, impigrè offerentes, propter cumulis boni operis à Deo promiſſam remunerationem. Multi enim, qui immundos habebāt ſpiritus, & lunatici, infirmique & paralytici illic aſſidebant, & illic curationem petentes per ſeruū Dei Auxentium, omnes curabantur. Vnde etiam quędā Comitiſſa, cum de hoc beato audiuiſſet Auxentio, contendit uenire & eum adorare. Calcedone ergo uenit, equo uecta. Et cum fuiſſet prope ſanctos Apoſtolos, deſcendit ex equo, & pedes uenit in monaſterium. Cum autem eſſet aſcenſura, ubi erat beatus, rupta ueſte & abiecti ornamentis ſuis, cœpit clamare: Quid mihi rei tecum eſt, Auxenti Vermipes? pulchre abſcondebar in eius inteſtinis, & eccè me eduxiſti poſt uiginti annos. Eam enim ingreſſus ſum cum eſſet duodecim annos nata, nec me cognouit quiſpiā ad hoc uſque tempus, & me inuitum ab ea ſeparas. Signifer uerò & magnus pater noſter Auxentius, cum increpaſſet malignum & immundum ſpiritum, & iuſſiſſet eum obmuteſcere, & è creatura non erumpere, à Deo ſupplex petijt, ut faceret ſuam cum ea miſericordiam. Cum autem dediſſet ei de oleo ſanctorum, & eam ieiunare iuſsiſſet quadraginta dies, ſanam eam dimiſit Chriſtus, eam curans per eius orationē. Multa uerò præbuit pauperibus & monaſterio ſancti Hypatij.

Monachi ual de hoſpitales

Multos curat Auxētius.

Comitiſſa à demone liberatur.

Poſt hæc autem pius Imperator, miſſo dromonē ex Hebdomo, ꝙ illic eſſet Proceſſus, ad accerſiit beatum Auxentium, & cum eum uidiſſet toto corpore afflictū ex exercitatione, magnam in eum oſtendens reuerentiam, dicit ei: Scio te eſſe Dei ſeruum, domine Auxenti, & debes conſentire ſanctæ & œcumenicæ Synodo ad hoc, ne tu fias author offenſionis ij, qui eam nolunt admittere. Sanctus autem reſpondens, dicit Imperatori: Quis ſum ego canis mortuus, quòd ut cum ſanctis paſtoribus connumerer, iubet tua potentia, qui non recuſo paſci, & doctrina egeo? Imperator uerò poſtquàm plurima cum eo eſſet locutus, dixit: Conſidera quid expediat, & ne nos afficias moleſtia. Nam nec nos quidem quidquam præter id, quod oporret, ſed ut decet, ad ſanctiſsimæ Eccleſiæ unionem, & non deſtructionem, Concilium congregauimus. Hæc cum dixiſſet Imperator & preces ab eo petiiſſet, eum dimiſit. Cum uerò ueniſſet beatus Auxentius in monaſterium ſancti Hypatij in Ruffinianis, & uidiſſet illuc magnam affluxiſſet multitudinem, cœpit omnibus præcipere, ut abſtinerent à theatris ut quæ eſſent cauſa impudicitiæ, adulteriorū, & falſi teſtimonij, periurijque & blaſphemiæ, & omniū denique, quæ ſunt prohibita & Deo minimè placent, ſyncere autem credere in ſanctam, & quę eſt eiuſdē eſſentiæ Trinitatem, & confiteri Dn̄m noſtrum Ieſum Chriſtum ſuſcepiſſe carnem ex ſancto ſpiritu & Maria ſemper uirgine & Dei parente & aſſidere ſanctiſsimis eccleſijs, in pſalmis & hymnis & canticis ſpiritalibus. Quidam uerò ex multitudine, q accesſerant, febricitantes & horrentes, dignati contactu

Imperator loquitur cū Auxentio.

tactu eius manua, ſani ſunt redditi. Ei autem ſignificatum eſt adeſſe puellam quandam recens nuptam, quæ in thalamo correpta fuit ab immundo dæmone & ſe diuellit & comedit. Sanctus uerò cum eam iuſſiſſet aſcendere, dixit lachrymans: O malam ueſtram phalangem, quæ generi hominum ſemper inſidiatur. obmuteſce maligne ſpiritus, & egredere è Dei creatura, ſine perturbatione & ulla iniuria. Periude ergo ac ſi in ſoporem eſſet reſoluta puella, ab ea receſsit dæmon. Cum autem ſurrexiſſet, abit rurſus ſana in domum ſuam, lætans & Deo gloriam tribuens.

Dæmonem è puella iubet abſcedere.

Cum uerò rurſus mittens Imperator eum accerſijſſet, rogauit an aſſentiretur ſanctæ Synodo, & cũ ſancta communicare Eccleſia. Dixit autem beatus: Quõ poſſum communicare, ſi non confiteatur eſſe Dei parentem ſemper uirginem? Dixit ei Imperator: Si uideris, quæ ſunt recte confirmata & ſtabilita à Synodo ad deſtructionem reliquarum hæreſeum, tu ne quoque aſſentieris? Reſpondit ſanctus: Si nihil aggreſſa eſt hæc ſancta Synodus, quod tendat ad euertendum Concilium trecentorum decem & octo patrum, qui erant Nicææ, ſed perfectã enunciauit carnis ſuſceptę œconomiã Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, & quæ conuenit uirgini Dei parentis, uocem non rurſus abſtulit, cõmunico & eſſentior, Deo agens gratias & ueſtræ pietati. Hæc cum audijſſet Imperator, oſculatus eſt uenerandum & ſanctum eius caput, & deinde iuſſit eũ cum maximo honore uenire in magnam & ſanctiſsimã Dei eccleſiam. Quamobrem magna eum populi conſequebatur multitudo. Significans autem Imperator Archiepiſcopo Cõſtantinopolitano, quæ ab eo dicta fuerant, iubet ei legi omnia, quæ à ſancta Synodo fuerant diſinita.

Qui cum diligenter & accurrate acta legiſſet, & perſuaſum habuiſſet, ꝙ Dei uoluntate, quæ aduerſus Neſtorij impias nugas, & Eutychis manifeſtum furorem decreta fuerant, ſancta confirmauit Synodus, quandoquidem illa quidem direxit aciem aduerſus eos, qui negabant eſſentiam unigeniti Dei filij, hæc autem aduerſus eos, qui infirmant & conuellunt Dei œconomiam, dicendo quod cum Deus eſſet ex Deo Dei filius, coæternus & eiuſdem eſſentiæ, & ſimiliter atque pater carens principio, in ultimis diebus noſtræ unitus naturæ, carnem ſuſcepit immutabiliter, inconfuſè, indiuidue. Nã cũ quidam plane emotæ mentis, quæ propter nos facta eſt, Saluatoris diſpenſationem auſi eſſent corrumpere, humanæ naturæ ſuſceptionem putantes eſſe uiſionẽ, quidã autem cęleſte corpus Dominum detuliſſe prodigioſè aſſererent: alij uerò duarum, quæ definiuntur, naturarũ cõmixtionem & confuſionem, & alij mutationem Deũ paſſum eſſe nugarentur, reliqui autem uirginem Dei parentem nominare recuſarent, qui in hac magna & Oecumenica Synodo erant ſancti patres, omniũ quos ante ſcripſimus, euertentes hæreſes, non ex ſuis ſyllogiſmis, ſed ex diuinis ſcripturis & præclaris, qui ante fuerunt doctoribus, magnum pietatis myſterium obſignantes confirmauerunt unicum & unigenitum Dei filium, conuenienter fidei trecentorum decẽ & octo ſanctorum patrum, propria ſua natura eſſe inacceſſum, hoc enim labefactant Arriani, aduerſus quos fuit illa Synodus Nicena, & quæ poſtea fuit in urbe regia, Synodum 150. Patrum aduerſus Macedonianos, ut qui cum ſpiritu ſancto pugnarent, ſcripturæ teſtimonijs munitam comprobarunt, & decætero aduerſus eos, qui abolebant Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti œconomiã, ut qui uiſione & non ueritate eſſet incarnatus, & nudũ eſſe hominẽ, qui natus erat ex ſancta uirgine & Dei parente Maria, nugati fuerant, aduerſus eos, inquam, uacarunt, & ſynodalibus beatiſſ.

Vides & ſcripturis, & Patrum ſententijs uſã tantam Synodum.

Cyrilli Alexandrini, & Leonis ſanctiſsimi Archiepiſcopi Romani, & omnium qui fuerunt eis ſimiles, ut quæ beatiſſ. Petri conuenirent confeſsioni, congruẽter ei, quod eſt, Tu es Chriſtus filius Dei uiui, excelſã quandam columnam merito erexerunt, ad confirmanda recta & uera dogmata. Nam & aduerſus eos dirigunt aciẽ, qui œconomiæ myſterium conantur diſtrahere in duos filios, & eos, qui patibilem unigeniti filij Dei audent dicere diuinitatem, expellunt à ſacro cœtus & iis reſiſtunt, qui duarum naturarũ in Chriſto inducunt confuſionẽ, & eos, qui cæleſte corpus aut alicuius alterius eſſentiæ dicunt eſſe ex nobis ab eo acceptam ſerui formam, tanquã delirantes eiiciunt, & eos, qui duas quidem Dñi naturas fabulantur ante unionem, poſt unionem uerò, unam, feriunt anathemate, unum & eundem filium concorditer confitentes, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ perfectum in diuinitate, & perfectum in humanitate: Deum uere, unum & eundem, & hominem uere ex anima rationis compoſitẽ & corpore, qui eſt eiuſdẽ eſſentiæ, cuius pater, ꝙ attinet ad diuinitatẽ, & eiuſdem eſſentiæ, cuius non præter peccatum, eundem, ꝙ ad humanitatẽ, ante ſecula quidẽ natum ex patre, in ultimis autem diebus, propter nos homines & propter noſtram ſalutem, ex Maria uirgine & Deiparente, ꝙ attinet ad humanitatem, unum & eundem filiũ unigenitum, & Dominum Ieſum Chriſtum in duabus naturis, inconfuſè, immutabiliter, indiuidue, quẽ piè cognoſcitur & adoratur ab omnibus fidelibus, quẽ ſanctus quidem Iohãnes conſcribens, principiũ Euangelii, dixit: In principio erat uerbum, & uerbũ erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Sanctus uerò Mathæus: Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid filij Abraham, & iis conuenienter, qui poſtea ſecuti ſunt ſancti Patres, diuinitatẽ & humanitatem unius filij Dei docentes, tradiderunt omnibus, quõ etiã dixit diuinus Paulus: Paulus ſeruus Ieſu Chriſti, uocatus Apoſtolus, ſegregatus ad euangelium Dei, quod prius annunciatum fuit per Prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis, de filio ſuo, qui factus fuit ex ſemine Dauid ſecundum carnem, definitus filius Dei in uirtute, ſecũdũ ſpiritum ſanctificationis, ex reſurrectione mortuorum Ieſu Chriſti Domini noſtri. Qui etiã rurſus dicit reuerentius: Quoniam enim per hominẽ mors, & per hominem reſurrectio mortuorum. Et hæc interpretans ſubiungit. Quõ enim in Adam omnes moriuntur, ita etiam in Ieſu Chriſto, omnes uiuificabuntur. Hæc ergo cum legiſſet & admiſiſſet beatus, in diuina ſatisfactione & ſpiritali intelligentia aſſenſus, abiit Ruffinianas. Non oportet autem nos ex ignorantia maledictis, inſectari aut calumniari hanc ſanctam Synodum, ſed potius, quod manifeſtũ eſt, & uerum agnoſcentes admittere.

Matt. 16.

Io. 1.

Mat. 1

Rom. 1

2. Cor. 15.

Ibidem

Itaque cum ſancti quidem Patres hæc concorditer in Synodo declaraſſent & definiſſent, & unuſquiſque ad ſuos reuerteretur, noluit beatus Auxentius redire ad priorem mei, ſed in alium aſperiorem & altiorem, propiorem autem Ruffinianis ne Scopem rogauit eos, qui conueniebant, ipſum deducere. Sicque in priori habitu eius deſiderio implentes, cũ fratribus, qui erant ex monaſterio, in quo eſt uerſatus, cũ pſalmis & hymnis & canticis ſpiritalibus, eũ deduxerunt, & cum globum ex lignis feciſſent, tanquã auem ſublime uolantem, ipſum in eo incluſerunt, unam ſolam ſinentes feneſtram, ad conueniendum eos qui accedebant, eo ritu quo prius. Quibus bene precatus, & unumquenque oſculatus oẽs dimiſit in in pace, relictus rurſus tanquam paſſer ſolitarius in pra tectum, Deo agens gratias propter conſuetam quietem & glorificationem.

Pſ. 101

Non alienum autem exiſtimamus atque adeo uti le, ſingulatim narrare, quæ hic ei contigerunt tentationes ab immūdis & malignis ſpiritibus. Vna enim nocte eo orante, accedentes dæmones innumerabiles, diuerſarum uiſionum ſpecies præ ſe ferentes, ſtrepentes, fugientes, minantes, non potuerunt meotem eius terrere. Cum eū ergo plagis affeciſſent, putabāt fore, ut ſe deturbaret per feneſtram, cum ui magna tumultum edentes, & ſeipſos magis q̃ illum conturbantes, inconditis uocibus exclamantes: Quid tibi cū noſtris deſertis? Recede à rebus noſtris, male enim es perituтus. Sed beatus Auxentius fortiter ferens, crucis figuram in eos exprimens, reddidit imbecilliores.

Vide uim S. Crucis

Cū fuiſſet aūt manè, ut Deo placuit, ea ſæpedictā em porio Ruffinianarum, & eo, quod illic erat, monaſterio, acceſſerunt plures monachi & mundani, ut benedictionē ab eo conſequerentur, & fruerentur pulcherrima eius contentione. Cum uerò propter nimiam immundorum ſpirituum afflictionem uia tandem eis aperuiſſet feneſtrā, & uerbis uſus eſſet apud eos conſolatoriis, rogarunt cauſam tantæ imbecillitatis. Cum is autem dixiſſet, non eſſe afflictionē corporis, ſed diabolicam operationem, id cognoſcentes qui aderant, ſiluerunt. Frequentius autem accedebāt ad eum uiſitandum, maximè qui erant ea monaſterio. Nos uerò, ne in immenſum creſceret oratio, reliquas tentationes, quæ in priori monte & in hoc factæ ſunt in eum, narrare recuſauimus. In angelum n.

2. Cor. 11.

lucis mutatus malignus, ut dicit Apoſtolus, putabat ſe eum decepturum. ſed non facilè capi poterat beatus, ſed pulchre reſiſtebat, cū eſſet ualde peritus doctrinæ diuinarum ſcripturarum. Vnde etiam iis, qui ad ipſum conueniebant ea clariſſima Conſtantinopoli, & reliquis eius loci hominibus, erat ualde mitis & placidus, & ad eos conſolandos accommodatus, ut ſi quis alius, omnes aduocante eius uerborum uirtute, & eius fama trahente eos etiam, qui procul erant remoti.

Vt ergo conſueuerat, eos qui mane ueniebant, dimittebat poſt horam tertiam, & poſtea, poſt ſextam. Non ſinebat autem in ocio conſidere eos, qui acceſſerant, ſed erant intus cum ipſo, dum ipſe legeret aut oraret. Conueniebat enim ſine intermiſſione ad ipſū multitudo, maximè ex Ruffinianis & reliquis empo

Quotidianis claret miraculis.

riis, propter eius beneficia, quæ accipiebant per curationem eorum, qui ægrotabant & laborabant. Multi enim gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, dum ipſe ſic eſſet, curati ſunt dæmoniaci, & quotidie, ut ſemel dicam, curabantur. Quoſdam aūt uerſus ex duobus aut tribus dictis, ualde, & cum ſimpliciori, & minus curioſo tito deſcripſiſſet, faciebat oēs eos pſallere. Nā cum primus ſæpè dictus eſſet per ſucceſſionē, rurſus quoque iuſſu beati incipiebant alterum, & deinde poſt ſecundum, tertium, & reliquos ordine. Conſentaneum autem fuerit eorū quoque dicta inſerere narrationi, ad eorum, qui legunt, utilitatem. Sunt uerò

Pſ. 73.

hæc: Mendicus & pauper laudamus te Dñe. Gloria patri, gloria filio, gloria ſpiritui ſancto, qui locutus eſt per Prophetas. Cum eo autem exercitus in cęlis hymnum emittunt, & nos quoque, qui ſumus in terra, glorificationē: Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus.

Eſ. 6. Plenum eſt cælum & terra gloria tua. Et deinceps:

Pſ. 32. 148. Creator omnium, dixiſti, & facti ſumus, mandaſti, & creati ſumus. Præceptū poſuiſti, & nō præteribit. Saluator, agimus tibi gratias. Et rurſus: In anima afflicta tibi procidimus, & rogamus te ſaluator mundi. Tu es enim Deus eorum, qui agunt pœnitentiā. Et rurſus: Qui ſedes ſup Cherubim & cælos aperuiſti, miſerere & ſerua nos. Deinde; Exultate iuſti in Dño inter

Pſ. 32. cedētes pro nobis. Gloria tibi Chriſte, Deus ſāctorū.

Atque multitudo quidem eorum, qui aderant, tā diuitum quā pauperum, & tam uirorum quàm mulierum ſeruorumque & liberorum, ea cāțico, & uana gloria alieno, à beato definito, hæc pſallebat numeroſè, alij quidem eorū uſque ad horā tertiam, & dimittebantur in ſpiritali exultatione, alij antè perſeuerabant uſque ad horā ſextam. Ipſe uerò de cætero per ſe eis ac-

Dan. 3

clamabat finem hymnorū triū puerorū, Ananiæ, Azariæ, & Miſael, qui ſunt in Propheta Daniele. Benedicite opera Domini Domino, reſpondentibus omnibus, Laudate & ſuperexaltate eum in ſecula. Cum autem hymnum impleſſet, conuenienter gratiæ Dei, quæ ipſi aderat, eos qui aderant conſolabatur, ſic dicens.

Praeclara eius adhortatio.

Omni tēpore propter facultates & copias, in aſtutijs & negocijs rerum, quæ ad hanc uitam pertinent corpus continentes, debemus etiam propter res ſpiritales aliquam partem tribuere glorificationibus, ut Dominus Ieſus Chriſtus, & noſtra opera dirigat, & uitam noſtram ędificet. Oportet ergo menti noſtræ, quæ ita eſt obcæcata, ut neque diuinarum ſcripturarum doctrinam admittat aut intelligat, adhiberet ducem piā rationem, & præcipue timorem Dei, qui tectè ſuo fungitur officio per frequentem orationē, ad hoc, ut relictis rebus terreſtribus, & in quas cadit interitus, ſuſcipiat. Qui. n. eſt animo perſpicax, & mēte eruditus, non corporeis ſolum mandat oculis inſpectionem eorum, quæ cernuntur, ſed animæ quoque, atque adeo multo magis, oculis intueri conſideratio nem eorum, quæ non cadunt ſub adſpectum eorum, quæ intelligentia percipiuntur, contemplans quidē ſine errore ſubſtantiam, fugiens autem errantem & improbā uitæ affectionem, & ſenſus diligenter exercens ad boni & mali diſcretionem. Homines enim, q̃ à cura & ſtudio eius, quod eſt uere bonū, defecerūt ad amorem corporum, in inanimam pecuniæ mareriam, quæ lapſa eſt per auaritiam, eſtque inanis & ſuperuacanea, & in uentrē omne ſuū ſtudiū poſuerunt. Vnde nobis quoque uerus lapſus contigit. Qui ergo

Pſ. 8.

ab his defecimus, erigamus animū ad ea, quæ ſunt diuiniora. Fruamur illa magnificentia, quæ eſt ſupra cælos quidem elata, promiſſa eſt aūt omnibus electis, & nihil mali patiamur à lapſu affectionis, & efficiamur digni bonis æternis. Deus enim uos fecit libero arbitrio præditos, neque ſeruientes ulli externæ neceſſitati, ſed libere noſtro arbitratu eligentes, quod nobis placet. Hanc enim calamitatem, qua nunc tenetur humanum genus, fraudem inducti attraximus non à Deo factam. Deus enim mortem non fecit. neque delectatur interitu uiuorum, ſed quodam modo

Liberi ſumus arbitrio p̄diti. Sap. 1.

nos homines ſumus mali creatores. Quo enim lux Solis eſt cōmuniter propoſita omnibus, quibus adeſt uis uidendi, poteſt autem, ſi uelit quiſpiam, claudens oculum, ſeparari à dono lucis, non q̄ ſol in illo effecerit tenebras, ſed quòd radij ſplendorem auerſatus, tenebras ſua ſponte attraxerit, & quō ſi quis domū ſibi cōſtruens, nullum luci aditum præbeat intrinſecus, obſcuram domū efficit: Ita nos quoque in natura habētes bonū & honeſtū, noſtro arbitratu innouamus, q̃ ſunt præter naturā, noſtra ſponte malorum experiētiam, in boni & honeſti auerſione, electione noſtra & inſtituto fabricantes. Malum enim extra propoſitum propria ſubſtantia conſideratum, nullum eſt in rerū

Gen. 1.

natura. Quidquid enim à Deo creatum eſt, bonum eſt & omnia quæcunque fecit Deus, ſunt ualde bona. Sed quoniā eo modo, qui dictus eſt, peccare nitæ noſtræ fuit excogitatum, & conſequenter ex parua occaſione in nos maximū eſt effuſum uitiū, adeo ut diuina illa animæ pulchritudo quæ facta erat ad imitationē primariæ, tanq̃ ferrum eſt nigrefacta rubigine uitii,

Per pœnitētiā reformatur natura peccato deprauata.

uitii, non amplius nobis propria à natura ad Imaginem conſeruata gratia, ſed ad extremum peccati trāsformata, ut propterea uobis perierit dignitas incorruptionis, quæ eſt ſecundum imaginē, debemus omni ſtudio à mortuis operibus recurrere ad opera uitæ per pœnitentiā, ut noſtram recipiamus naturā ſummo Dei munere. Si ergo à nobis expurgemus ſordes, quæ à uitio inuruntur, & quæ latet in anima, illuſtremus pulchritudinem, tunc fit intra nos regnum Dei, & eſt intra nos. Hoc autem dicens, oſtendit ꝙ bonum Dei non eſt ſeparatum à noſtra natura, qui liberū habemus arbitrium, ſed eſt in unoquoque ignoratū quidem & latens, quando à curis & uoluptatibus huius mundi ſuffocatur: inuenitur autem & cognoſcitur, quando ad illum ſolū noſtrā conuerterimus cogitationem. Hoc enim etiam in drachmæ, quæ perijt, inquiſitione nobis Dn̄s ponit in Euangeliis. *Luc. 15* Si enim accenſa lucerna noſtræ cogitationis, quæ latet & periit drachmam inquiſierimus, ſub ſtercore eam omnino inueniemus. Stercus uerò intelligere oportet ſordes carnis. Quibus ablatis, & per bonæ uitæ curā ac ſtudium repurgatis, fiet manifeſtum quod quæritur, & cum inuenerit anima, quæ eſt per boni priuationem uidua, id quod perierat, gaudet gaudio ineffabili, & ad talis lætitię ſocietatem conuocat oēs uicinas, nempe proprias facultates per ſenſus, dicens: Mihi cōgratulemini, qm̄ inueni drachmā, quā perdidi, hoc eſt, id, quod erat ad Dei imaginē, quod perdidi per peccatū, recepi aūt ꝑ pœnitētiā. Si eſt ergo hæc intelligētia eius, quod quæritur, inuentionis, nēpè diuinæ imaginis reſtitutio, quæ nūc eſt abſconſa in ſordibus animæ, ſtudeamus illud fieri, quod erat protoplaſtus in prima eius uita, nudus quidē ab amictu mortuarū pellium, reuelata aūt facie & libera gloriam Dn̄i ſpeculans. Per quam ergo rationem extra paradiſum eiecti ſumus, expulſi ſimul cū primo parente, per contrariā aſcenſionem licet nobis reuerti ad antiquam beatitudinem. Nam tunc quidem uoluptas, quæ ingreſſa eſt per deceptionem, dedit initiū lapſui. Nunc aūt uitæ puritas, per doctrinam Chriſti mandatorū & curā bonorū, nos illic rurſus reſtituit. Sed qm̄ eſt paradiſus uiuentiū, & purum habitaculum nos uerò carnales & mortales & ſordidati peccatis, nec in hac regione eſſe poſſunt, qui morti tenentur poteſtate, neceſſe eſt modum aliquem & rationem inuenire, ut cū fuerimus extra hanc poteſtatem, acquiramus ciuitatem, quæ poteſtatem mortis non extimeſcit, ut æternis quoque bonis fruamur.

Cum hæc & his plura beatus diceret Auxentius, ex iis, qui conuenerant, non ſolum uiris, ſed etiam fęminę, plures diuino amore ſauciati, uolebant renunciare rebus mundanis & malis, & per ipſum Chriſto Dn̄o adhærere. Ille autem eos magis admonebat, ut uitam ſuam corrigentes, diſpenſaret eas, quas habebant, facultates, & non in præſentia quidem bonum & honeſtum expetentes, poſtea uerò labentes, reuerterentur tanquā canis ad uomitum, nempe rurſus ad imbecilla & egena huius mundi elementa. Cū maxima enim cautione & non leui conſideratione oportere eum, qui uult ad præclarum hoc opus accedere, tāquam iam moriturum, & ſimul expellentem omnem uoluptatē corporis. Deinde panibus de more diſtributis, ſicut in priori mōte, oēs dimiſit. Quidē autē ex eis ſtabiliori armati cogitatione, illic pſeuerabāt, ꝗ quotidie illi ſuppeditabat̄, cōiūcti benedictiōe. Si quis.n. uolēs aliquid ad ſanctū afferret, nihil accipiebat præter oleum & cerā, iubebat aūt id rurſus dari mancipi, qui illam faciebat ſuppeditationē. Plurimi enim ex iis, qui morbis aliquibus laborabant, & ꝗ egebant, illic permanebant, ut quibus ſubueniretur

Nihil ab aliquo accipit, præter oleum & cerā

per beneficentiam eorum, qui accedebant. Maximam uerò moleſtiam & plurimū laborē ſuſtinebat ab iis, ꝗ erant dęmoniaci, adeo ut quoſdam ex eis (non enim omnes, ſed eos, qui erant digni) per ſuas preces curauerit Dominus.

Quod autem rei faciendę & pecunię amplificandæ nullam haberet rationē, uerè ſciet, tam qui legit, quàm qui audit, ꝙ cum poſt eius deceſſum deberet piſtori pluſquā centum numiſmata, admonitus ab eius ſucceſſore & diſcipulo, de quo ſuo loco dicetur, quidam Chriſti amans & pius ea ſoluerit. Aemulantes aūt & beatam ducentes quidam hanc diuinam eius uitam, negocium ei exhibebant, ut ab eo initiarētur & conſecrarentur eius habitu. Cum itaque dediſſet tunicam ex pilis contextam aut pelliceam ex iis quibus erat indutus, precabatur decēs: Vade frater, quò te ducet Dominus. Inter quos ex numero eorū, qui illic perſeuerabant, Baſilius quidam nomine hoc petiit. Cum largus ergò eſſet beatus & fratrum ualde amans, ei bene precatus, & data quam induerat pelle ouilla, eum dimiſit. Ille autem longius abiens ad uiginti millia, cum in quodam colle curaſſet cellam ſibi ædificari, illic habitauit. Poſt aliquod uerò tempus accedentes dæmones, eum adeo inuaſerunt, ut eum propemodum, fecerint expirare. Ad quem cum qui ex locis, quę erāt circumcirca, uenerant ij, qui paſcebant pecora, abiiſſent, & conſuetas eius preces, dū ſępè clamaſſent, non eſſent aſſecuti, cellæ feneſtra ui aperta, uident eum mutum & pronum iacentem, & exiſtimantes eū eſſe mortuū, rurſus accurrentes, ſuis renunciarunt. Qui cū aſcendiſſent, inuenerūt eū ferè ſemimortuum, & nec ualentem omnino loqui, ſed ſolum parum reſpirantem. Cum autem corpus eius uidiſſent ſauciatum, curru cito allato, eum in ipſo imponunt, & ducunt ad beatum Auxentium. Qui cum poſt horam nonam deſpexiſſet è feneſtra, & eum uidiſſet, uoce dixit apertiore: Frater Baſili. Cum is ergo ſecundò eū uocaſſet, & ille non exaudiſſet, tertio magna ui clamauit: O, tibi dico frater Baſili. Cum is autem cito aſſediſſet dicit ei: Surge, accipe poteſtatem aduerſum tentatorem, non amplius timens improbos & immundos dæmones. Iuſſit itaque eum ſurgere & ſumere uenerandum corpus & uiuificum ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſtatim rurſus reuerti in ſuum locum. Qui cum abiiſſet, & hoc modo non amplius fuiſſet tentatus, & ſe tribus annis fortiter exercuiſſet, in pace migrauit ex hac uita.

Baſilius, diſcipulus Auxentij ualde cadit à dæmonibus.

Sed poſt eius aduentum monachis & mundanis, qui aderant, & omnibus reliquis dixit beatus: Dæmones hominibus inuidentes, ò fratres dilecti, perpetuo machinantur nobis eſſe impedimento in bonis operibus, & maximè in temperantia & continentia, humilitateque & beneficentia, orationeque & ſilentio, lenitateque & patientia, paceque & tolerantia, & charitate in proximū, qua nihil eſt maius. Obiiciūt enim iis quidē, qui uolunt eſſe temperantes, diuerſas quaſdam & inter ſe diſcrepantes ſpecies, & corporis titillationes, quomodo etiam abſtinentibus, uentris appetitiones, & ijs, qui nolūt humiliter de ſe ſentire, uanam gloriam: ijs aūt, qui in animo habent benefacere, ſuorum potius curam, iiſque qui orant, & agunt ſilentium, diuerſas animi perturbationes & multitudinem uerum negociarum, iis uerò, qui ſe in leuitate exercent & tolerentia, opponunt animi angorem atque timiditatem, & omnem ſuam improbitatem, paci autem & patientiæ, odium & maleuolentiam, quam perdit eam, quæ eſt in Chriſto, charitatem, & omnes, ut ſemel dicam, fructus ſancti ſpiritus quos enumerauit Apoſtolus, per cōtraria conātur euertere. Sed qui ſunt muniti gratia Dn̄i noſtri

Demones ut nos oppugnēt, uariys modis.

Gal. 5.

beatum. Deinde rentabat ſupplex ei perſuadere, ut
uitæ monaſticæ ab eo initiatam, auelleret à turbulen
tis huius mundi negocijs. Eo autem uarijs modis diſ
ferente, & dicente, eã, ſe rectè gerendo, & beneficen
tia utendo, etiam in mundana uita poſſe placere Do
mino, illa non ceſſabat ei negociũ exhibere, ut hoc
aſſequeretur. Poſtquã uerò perſpicaci oculo animad-
uertit firmam & immobilem eius conſtantiã, & quæ
nunquã deficiebat, compunctionẽ, uoluntate Dei,
qui uult omnes eſſe ſaluos, annuit ſanctus, & in cãpo
ſuborbani, qui diſtabat circa unũ milliariũ, nomine
Cyreta, iuſsit interea perſeuerare uacantem medita-
tioni diuinarum ſcripturarum. Atque hæc quidẽ ſe
in Domino iucundiſsima explente uoluptate, & om
nem laborem corporis lubenter ferente ob gratiam,
quæ à Deo patre ei ſuppeditabatur, coniux quoque
alterius cuiuſdam Panrepitropi, nomine Coſmia, ac-
cedens rogabat eum, * cum illa locaretur recedens à
corruptione. Cum autem plurimis admonitionibus
non potuiſſet ei perſuadere, ut marito coniungere-
tur, eius quoque neceſſariis eam cum minis ad id in
citantibus, neque quidquam proficientibus, propter
inſuperabilẽ eius in Deum amorem, id animaduer-
tens ſanctus, iuſsit hanc quoque uerſari cum priore.
Quinetiam uxor cuiuſdam Arcotrophi, omnibus re
lictis, ſuam exigens ſalutem, rogabat ſanctum, ne eã
expelleret. Quam cum ſatis inſtituiſſet, ut fieret tem
plum Dei, quo oſtendit eius uita, quæ poſtea conſe-
cuta, iubet eam admitti. Non multo poſt aũt dat eis
habitum, ad exercitationem planè accommodatum,
ut qui tunicis ex pilis contextis eas induerit, & ma-
gnis quibuſdam palliis, adeo ut uereretur quiſpiã,
uel ſolum uidens tantam triſtitiam. Nondum enim
in his partibus talis unquam habitus apparuerat.

**Vt cũ.*

Nota habitũ hunc religioſarũ fœminarum.

Deinceps ergo ab eo tẽpore aliæ quidem ad eum
rem accedebant, aliæ quidem, quæ ab ingenuis addu
cebantur parentibus ad cuſtodiam uirginitatis, aliæ
autem, theatro & ſcena relictis, diabolo renuncian-
tes, & Chriſto cũ magno fletu laborioſa lamentatio-
ne ſe coniungentes, adeo ut breui tempore congrega
tę ſint pluſquam ſeptuaginta. & deceтero iuſſerit bea
tus domum oratoriam eis ædificare. Citra ullã uerò
intermiſsionem in die paraſceues & in die Domini-
co eas accerſens, & de uirginitate & pudicitia eis uer
ba faciens, rogabat eas, admonens & eis perſuadens,
ut obliuiſcerentur omnium, quę ſunt in uita iucun-
da, utpote quę ſint iucundiora & incomparabilia bo-
na, quæ ſunt in promiſsionibus, & ne attraheren-
tur à carnis uoluptatibus. Nam & ſi mitem & placi-
tam naturam dedit creator in mulieribus, at nos rur
ſus dignatus eſt meliori inſtituto, ut bono id quod eſt
melius, pręferẽtes, pro naturali matrimonio, in quo
ſitum eſt creſcere & multiplicari & replere terram,
propouitur aũt ei uiduitas & orbitas liberorum, & ad
uirum conuerſio cum ſeruitute intolerabili, myſticas
& admirabiles, & in quas nõ cadit uiduitas, nuptias
eligamus, ſpõſo unitę immortali, forma ſpecioſo prę
ter filios hominũ. Quamobrem non oportet intueri
ad alium, qui ſit in terra ſpecioſus, cũ filii Dei ſpecie
non ſit alia ſpecioſior. Si aũt & diuitiæ & inſigne or-
namentũ à marito procedit, quid eo ditius, qui eſt cæ
li & terrę Dñs, & prębet ſpiritum & uitã? Si uerò ſpõ
ſus eſt claro genere natus, quid eſt rege angelorũ cla-
rius & glorioſius? Si autem eſt ſapiens & arripiendus
ac amplectendus coniux, quid eſt ſapientius opifice
omnium, tam quę ſub adſpectum cadunt, quàm quæ
non cadunt? Cuius coniunctio, ſuis ſponſis eſt gau-
dium ineffabile, iis autem, quę ordinem deſerunt, eſt
ſupplicium ineuitabile. Huius deſponſationis nulla
eſt uoluptas carnalis experientiæ, ſed uniuerſæ uirtu

Adhortatio eius ad continẽtiam.

Gen. 1. & 3.

Pſ. 44.

tis, beneficentięque & concordiæ, cum ea, quæ perci-
pitur ex ieiunio, uigiliiſque & animi fortitudine.

Maiori uerò cautione & diligentia eſt opus, quòd
iis quidem, qui in mundo uexantur à libidine, in prõ
ptu eſt remedium per legitimum conſenſum. Virgi-
nibus autem & continentibus, ſi propenſę ſint ad uo
luptates, graue eſt naufragium, & grauis caſus. eſt
enim magnum certamen temperantiæ, quoniam ma
gna quoque eſt eius corona. Sed quo eſt maior labor
eo eſt etiam maior merces. Si eam ergo non tradide
ritis corpori & ſegnitię, in ueſtris membris fruſtra la
borabit uoluptas, *fores obſidens. Audiet enim à no-
bis, quòd id, quod peccati quidem eſt iucundum, eſt
breuiſsimum, ęterna autem eſt grauitas ſupplicii. Re
cede à nobis, cæleſti enim ſponſo deſponſæ ſumus
Chriſto, ut nos uirgines caſtas exhiberemus. Statui-
te ergo rationes ueſtris, cuſtodes huius theſauri, in
ſenſibus mandata Chriſti ſemper ferentes, primum
autem uirginitatis & temperantiæ ſanctificationem
ne forte eius latrones aſcendant per feneſtras, & in-
grediantur per auditum, ne perſuaſa mẽte tanquam
ianitore, & aperta uirginitate, clanculum uobis ue-
ſtram eripiant lætitiam, & faciant uirginitatem qua
uis uiduitate miſeriorem. Eſt uerò hoc magnum &
graue peccatum iis, qui faciunt. Non eſt enim par
peccatum, tunicam frangere, & purpuram Impera-
toris imaginem rumpere, & priuari. Dei enim imagi
nes, ſunt uirgines, ipſum habentes deſcriptum in co-
gitationibus, in quas audere aliquid admittere, eſt fa
cinus tyrannicę amentiæ. & ideo uirgini, quàm ei,
quæ fornicatur, uitium afferre, eſt magis ſceleratum.
Non eſt enim par libido in eam, quæ proſtat, & in
eam, quę eſt Chriſto coniuncta. Non eſt enim par
furtum uaſis forenſis, & ſacerdotalis. Vos autem
ſacerdotale eſt uirgo, & purpura, quam nulli alii
licet induere, præterquàm regi & Domino uni-
uerſorum.

Magnũ cõtinẽtia certamẽ, ſed & ingens pmium.

** foris.*

Virgines uiolare quã ſit immane ſcelus.

Quòd ſi etiam nos legitimum mouet matrimo-
nium, audite eius calamitates, & quæ in Euam pro-
nunciatę ſunt ſententię, à quibus uos eſtis liberatę,
remotę per uirginitatem à mala ſuſpicione patiendi
crimina mariti fornicantis, qui habet poteſtatẽ pro-
hibendi, ne eas, quò tibi expedit, de alimento diſce-
ptandi tanquam nondum uxori, ei, quę peperit, ex-
probrãdi. Cur non eſt maſculus, ſed fœmina fœtus,
quem peperiſti? Quod ſi ut etiam maſculus, cur non
formoſus? Maior reſtat cura nondum eſt oblactatus,
& de educatione magna eſt contentio. Sin aũt creue-
rit, ne ægrotet, ne forte moriatur, quò etiam ſi uiuat
maior eſt ſolicitudo, ne non fiat eruditus, ne malus
euadat, ne euertatur ab aliquibus, ne in improborũ
pertrahatur conſuetudinem, ne à beſtiis mutiletur,
ne, dũ proficit, in inuidiam uocetur & ſeditionẽ. Vn-
denam ſuppeditabunt, quæ ſunt neceſſaria? Vndenã
comparabunt, quę pertinẽt ad cõtrahendũ matrimo
niũ? Vndenam ſuppeditabunt, quę faciunt ad eius de
cus & ornamẽtũ? Vndenã alet miniſtros? & denique
à reliquis, quę huc & illuc diſtrahunt, curis & ſolicitu
dinibus, ne dicã dolores partus & naturæ neceſsita-
tes. Reuera, ut dicit diuinus Apoſtolus, innupta cu-
rat quę ſunt Dñi, ab his omnibus liberata, ſola aũt or-
nata incorruptione, cuius ſuppeditator eſt & perfe-
ctor Ieſus, & qui põt cuſtodire in tolerantia, & auge
re in ſpe bona. Cuſtodite ergo uoſipſas in ea in qua
uocati eſtis uocatione, ut uirgines Chriſto exhibea
tis, ut etiã bona æterna cõſequamini gratia Dei, qui
uos uocauit in ſuum regnum & gloriam.

Incõmoda matrimonij.

1. Cor. 7.

Poſtquã aũt ceſſauit ab adhortatione, bene preca
tus, eas Chriſto cõmendauit, iubens omnibus, ut die
ſequẽti uenirẽt ad ſynaxim, quę circumcirca erãt, hy

mnis ſanctificans'. Poſtquàm ergo ueniſſet in monaſterium, quod eatruebatur, intenſis fuſis precibus, cũ multitudine, quæ eum ſequebatur, aſcendit in montẽ ubi poſt tres quidem dies ægrotauit, poſt alios uerò *Moritur uir ſanctiſ.* decẽ eſt mortuus. Congregata ergo multitudo piorũ uirorum ex clero, & ijs, quæ circuncirca erant, monaſterijs, cum ijs, qui erant amantes uirtutis, ex mundanis, ei iuſta fecerunt quartodecimo menſis Februarij. Atque uolentibus quidem aliquibus, & maximè ijs, qui erant ex monaſterio beatiſsimi Hypatij, in quo uerſatus eſt, cum deſcendiſſet propter Synodum, precioſas eius reliquias deponere in templo ſanctorum Apoſtolorum, quibuſdam aũt in templo S. Zacbariæ, *Precioſæ eius reliqa.* quod eſt aliquot milliarijs illinc ſitũ in prædio, quod dicitur Theatrum, quæ ab eo congregata fuerant monaſteria, ijs, qui aderant, ſupplicabant cum multis lachrymis, ne pater ſepararetur à filijs. Tunc Dei uolũtate ad eorum, qui illic erant, ſalutem, in oratorio ab eo condito inſtar monaſterij, eũ depoſuerunt. Cuius monimentum per multiplicem Chriſti benignitatẽ efficit curationes uſque in hodiernum diem.

Conſummatus autem fuit ſanctus noſter Presbyter & Archimandrita & magnus inter exercitatores Auxentius in imperio pij & Chriſti amantis Zenonis, Februarij menſis xiiij. Fuit uerò depoſitus in prædicto monaſterio, ad gloriã Dei noſtri, qui operatur dona in ſanctis ſuis. Quoniam eum decet gloria cum patre & ſancto ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM SS. FAVSTINI & Iouitæ, cui etiam Antiquisſima Martyrologia fidem conciliant: Et certè Ado Epiſcopus prolixè illud deſcribit.

13. Fe. Beatiſsimi uiri Fauſtinus & Iouita, nobiliſsimis in ciuitate Brixiana orti parentibus, fidẽ Chriſti, quam religioſa mente didicerant, inſtanti ſolicitudine prædicabant. Erant enim non ſolum germanitate carnis coniuncti, ſed etiam uirtute ſpiritus ita uniti, ut concordi ubique ſtudio Chriſtum annunciãtes, copioſam regionis illius multitudinem ad ueræ fidei cultum perducerent. Erat ſiquidem eo tẽpore eiuſdem Brixianæ ciuitatis epiſcopus, Apollonius nomine, qui ob metum perſecutionis ſeſe in abditis occultabat. Is cum famulos Dei ardentiſsimũ feruorẽ erga prædicationis ſtudiũ habere cõſpiceret, ad ſe accerſitos, Eccleſiaſticis eos gradibus ſublimauit. Denique Fauſtino, qui maior natu erat, presbyterij officium tradidit: Iouitam uerò iuniorem natu, miniſtrorum Chriſti numero ſociauit. *Fauſtinus fit presbyter & Iouita diaconus.* Suſceptis itaque beati uiri Fauſtinus & Iouita diuinis miniſterijs, cœpere nihilominus tanto propenſius uerbo prædicationis inſiſtere, quanto magis eos ipſa etiam ſacerdotalis dignitas inuitabat. Cumquè innumerabilẽ quotidie populum Chriſto acquirerent, nec eſſet aliquis, qui eorum doctrinæ repugnaret, cœpit opinio prædicationis eorum ad uicinas etiam prouincias ſe circunquaque diffundere. Eo itaque tempore Italicus Comes, qui Rhetiarũ populis præerat, cum eſſet paganiſsimus, & ſupra modũ dæmoniacis cultibus occupatus, lumen, quod ipſe cæcitatis ſuæ inuolutus tenebris reſpuebat, moliebatur etiã inſano ſtudio à ſuæ prouinciæ hominibus arcere. Vnde factũ eſt, ut uenientе Adriano Imperatore in partes Liguriæ, ad fluuiũ Adduam ei occurreret, ac talibus apud eum ore ſacrilego niteretur conqueſtionibus: Inuictiſsime Imperator ac triumphator, inquit, cõſule Romanæ reipublicæ tuæ, conſule ſacratiſsimis dijs noſtris. Sunt duo uiri in ciuitate Brixiana, qui neſcio quẽ Chriſtum prædicantes, plures iam à magnorum deorum noſtrorum cæremonijs auerterunt. Hos niſi ueſtri numinis cenſura coercuerit, certum eſt, eorum ſubuerſionibus diuinam in his locis obliterari culturam. Audiẽs talia Imperator Adrianus, dat ei, utpotè quẽ tenebat ſtudioſiſsimum ſui erroris fautorem, huiuſmodi per ſacram ſcriptionem poteſtatem, ut ubicunque Chriſtianos inueniſſet, aut diis eos inclinaret, aut diuerſis ſupplicijs exterminaret. Accepta itaque Italicus Comes, ut optauerat, ſæuiendi in Chriſtianos poteſtate, proceſsit iratus Brixiam, ſicut iuſſerat Adrianus. *Siſtuntur martyres corã Italico Comite.* Qui mox ut in ciuitatem ingreſſus eſt, miſit Liberium conſiliarium ſuum ad Fauſtinum & Iouitam, qui eis imperialem facerent innoteſcere ſanctionem. Quos cum in fide nominis Chriſti perſiſtere immobiles comperiſſet, repletus indignatione, præcepit militibus, ut eos compræhenſos ſuis adſpectibus præſentarent. Qui cum adducti eſſent, ita eos Comes Italicus allocutus eſt: Inuictiſsimus Imperator ſacris ſuis iuſsis conſtituit, debere omnes Chriſtianos ad deorum noſtrorum religionem conuerti. Si qui uerò eius inuenti fuerint repugnare præceptis diuerſis in eorum contumaciam animaduerti ſupplicijs. Vnde æquum eſt, uos ò Fauſtine & Iouita, tam ſalubribus monitis colla ſubmittere, & relicto nouo ſuperſtitionis errore, ad ueterem ſacrorum deorum, quam ſtatus reipublicæ conſtituit, repedare culturã. Beatiſsimi Fauſtinus & Iouita dixerunt: Tempus noſtrum aduenit, ut exultare potius, quàm terreri, debeamus. Vnde ſcire te certius uolumus, quia neque fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti, qua ſemel imburi ſumus, ullo poſſumus modo relinquere, neque huiuſmodi præceptis obedire. Audiens hæc Italicus Comes, iuſsit eos in carcere cuſtodiri uſque ad Adriani Imperatoris aduentum, qui in proximo ſperabatur uenturus. Quinta igitur die cum introiſſet Adrianus Imperator Brixiam, retulit ei Italicus Comes de beatiſsimi Fauſtino & Iouita, quod iuſsis eius obtemperare contempſiſſent, & quia ad eius audientiam clauſi reſeruarẽtur in carcere. Adrianus Imperator dixit: * Et ** Ex* quali progenie orti ſunt, ut ad noſtram maieſtatẽ audiendi reſeruarentur? Italicus Comes reſpondit: Ex præclare genere originem ducunt. Nam parentes eorum caput ſenatus in hac ciuitate fuerunt, qui tantã diis noſtris exhibuerunt reuerentiam, ut ſicubi comperiſſent eſſe Chriſtianos, ſummo eos flagrantis zeli ſtudio perſequerentur. Illi uerò qua inſania dementes effecti ſint, neſcio, ut obſtinata cordis intentione deos noſtros blaſphemantes reſpuant, & Chriſtũ, quem à Iudęis ligno affixum aſſeritur, colant. Adrianus dixit: Iſti homines mihi plurimũ neceſſarii ſunt, ut per eorum ſupplicia multos ad deorũ noſtrorũ religionẽ conuertam. Tunc præcepit eos eductos de carcere, *Adducuntur etiam in Imperatoris conſpectũ.* ſuis præſentari adſpectibus quibus & dixit: Eſt ne aliquis Deus Sole præſtantior, ut relicto eius nomine, ad alium uos quaſi potiorem debeatis conferre? Beatus Iouita reſpondit: Nos uerũ Deũ ueneramur & colimus, qui eſt Deus cæli & terræ & uniuerſæ creaturæ, qui & ipsũ Solẽ conſtituit, ac dedit illi officiũ, ut luceat per diem, ſicut & lunæ ſtellarumq; ordinibus, ut tenebras illuminent noctis. Adrianus dixit: Conſultius facitis, ſi noſtrã impleatis uoluntatẽ, ut primi in noſtro palatio eſſe poſsitis, quã in hac inſania perſeuerantes, acerbiſsima morte cõſũmemini. Sãctiſsimi Fauſtinus & Iouita dixerũt: Nõ facimus rẽ nefariã, quæ nos ad interitum perducat æternum. Adrianus dixit:

dixit: Nefarie facitis, cum uos Chriſtianos eſſe denũciatis, & excluſa à uobis trãquillitatis noſtræ gratia, infamiæ macula denotemini. Sanctus Iouita reſpondit: Optimè nos profitemur & denunciamus eſſe Chriſtianos. nam gratia tua nobis uitanda eſt, ut ad æterni regis gratiam peruenire poſſimus. Adrianus Imperator dixit: Nimis duro corde eſtis, quos uerba mea inclinare non poſſunt.

Pietas enim noſtra erga uos eſt, ideoque nos optamus modis omnibus effici meliores, ut dignam habeatis apud nos militiæ poteſtatẽ. Beatus Fauſtinus reſpondit: Dignam habemus militiam, quam nobis Chriſtus noſter tradidit. Nam militia ueſtra cum tẽpore finienda eſt, quia & uoſipſi cum tempore deficietis. Noſtra uerò militia in æternum permanet. Adrianus dixit: Iam ſatis eſt, quod uos patienter ſuſtinui. Aut ſacrificate deo inuicto Soli, aut permulta faciam in uos tormenta expendi. Fauſtinus & Iouita reſponderunt: Non ſacrificamus Deo uiuo, qui Solem in ornamenta conſtituit. Sol autem, quem nobis adorandum præcipis, à Deo uero nobis in obſequium datus eſt. Tunc Adrianus ira commotus, iuſſit eos ante templum Solis perduci. Erat autem ſtatua Solis auro perfuſa, habens in capite radios ex auro puro. Quibus dixit Adrianus. Videtis gloriam inuicti Solis? Accedite, & ſacrificate ei, ut dignos uos habeat in conſpectu ſuo, & liberi efficiamini ab his, quæ uos expectant, tormentis. Beatus Fauſtinus: Nunc uidebis gloriam Dei noſtri, ut cognoſcas hunc inualidum eſſe, quem tuum deum confiteris. Tunc una uoce pariter dixerunt: Sol cognouit occaſum ſuum, poſuiſti tenebras, & facta eſt nox. Adrianus dixit: Quid eſt, quod ſubmurmuratis? Accedite propius, & ſacrificate deo inuicto Soli. Tunc Iouita conuerſus ad ſtatuã Solis, dixit: Nos adoramus Deum, qui regnat in cœlis, qui Solem lucere conſtituit, tu autem cum ſis ſtatua in adſpectu tantum Solis, transfigurare in effigiem picis ad confuſionem eorum, qui te quaſi deum adorant.

Pſal. 103.

Solis ſtatua fit inſtar fuliginis.

Cumque hæc dixiſſet, ilico facta eſt ſtatua ut fuligo in conſpectu populi. Radij autem, qui in capite illius erant, tanquam carbones mortui decidebant in terram. Cernens Adrianus talia, dixit: Quid eſt, quod uideo? Italicus Comes dixit: Præcipe miniſtris, ut ei reſtituant ſplendorem. Iubet ergo Adrianus aſcendere miniſtros cum ſpongijs, ut ſuperductam fuliginem eidem ſtatuæ detergerent. Quod dum miniſtri conarentur efficere, tota ſimul in fauillam reſoluta eſt, ut nihil penitus ex ea remaneret. Beatus uerò Fauſtinus ait ad Imperatorem: Animaduertis quod factum eſt deo, quem colis? Quomodo ad nihilum redactus eſt? Tunc iratus ualde, iuſſit eos ad beſtias damnari.

Redigitur in fauillã.

Cumque introducti eſſent in medio ludi, Adrianus dixit ad Italicum: Introducantur feræ ſæuiſſimæ, ad quarum adſpectum ſtatim timore deficiant. Conuerſus uerò Adrianus, dixit ad martyres: Animaduertite, ò Fauſtine & Iouita, qui iam in morte eſtis conſtituti, & prope eſt, ut acceleretur finis uitæ ueſtræ. Conſentite itaque mihi, & ſacrificate deo Saturno ſiue Dianæ, ut à ferarũ morſibus poſſitis abſolui. Sanctus Fauſtinus reſpondit: Saturnus, quem dicitis, homo fuit pollutus immaniſſimis ſordibus, qui ſuorum fertur carnes uoraſſe filiorum. Diana uerò turpis extitit mulier, quæ pudore abiecto, ſuccincta more uenantium, feras dicitur inſecuta. Hoſne tales nobis præcipis ad ſummi Dei iniuriam adorare? Adrianus Imperator dixit: In morte eſtis conſtituti, & adhuc in blaſphemijs perſeueratis? Tunc conuerſus ad ſatellites ſuos, imperat eis, ut quatuor aduerſus athletas Chriſti leones admitterẽt. Dimiſſi ſunt itaque leones, quorum erant oculi flammantes, & adſpectus terribiles. Qui uenientes cum grandi uelocitate proiecerũt ſe ad pedes ſanctorum, dantes intolerabiles fremitus, ita ut contremiſceret populus paganorum. Ipſi uerò demiſſo in terram capite, lingebant ſanctorum ueſtigia. Cernens Adrianus, quod gerebatur, iuſſit miniſtris ſuis, ut dimitterent leopardos. Qui & ipſi uenientes ad locum, ubi ſerui Dei ſtabant, uolutauerunt ſe ad pedes eorum. Videntes hæc populi, clamauerunt, dicentes: Tolle magos de medio noſtri, ut poſſimus libere deos adorare. Adrianus amplius ira ſtimulatus, ait ad miniſtros: Dimittite ad eos urſos, ponentes prius tamen circa latera eorum faculas ardentes, ut, cum exuſti fuerint, dolore eos inſtigante, ipſos deuorarent. Fecere ergo miniſtri, ut ſibi fuerat imperatũ, dimiſeruntque urſos. Qui cum ad ſeruos Dei appropiaſſent, leones & leopardi faciebant in ipſos miniſtros impetum, & ita eos morſibus ſuis conciderunt, ut ne unus quidem uiuus euaderet. Electi autem Dei ſtabant inter beſtias ſecuri, quibus ait Adrianus: Animaduertitis, Fauſtine & Iouita, quia miſerationem ſuam adhuc deus Saturnus, cui iniurias intuliſtis, erga uos exhibet, & idcirco à feris minimè contingimini? Fauſtinus reſpondit: Erubeſce Chriſtianorum tyranne. Non enim ut tu putas, Saturnus tuus ab his feris nos eripuit, ſed potius uerus Deus ille, cui nos ſeruimus, qui regnat in cœlis.

Dimittuntur in eos leones, ſed nihil illos lædunt. Itẽ leopardi. Item urſi.

Vbi itaque ſunt minæ, quas nobis intendebas? Ecce feræ, quas cum grandi ad nos feritate miſiſti, adorantes Deum, iacent ante pedes noſtros proſtratæ, nihil feritatis habentes. Sed ſi quid adhuc habes fortiora, accelera, ut in omnibus te uictum eſſe cognoſcas. Adrianus dixit: Nolite urgere, quia iam duriora præparata ſunt, quæ uobis adhiberi præcipiã. Tunc quidam ſacerdos, Orphetus nomine, qui conſanguineus erat Imperatoris, dixit ad eum: Si iubet pietas ueſtra, tollentes inuictiſſimum deum Saturnum, eamus ad eos, ut liberentur à feris, & ſic poterimus lucrari animas eorum. Adrianus dixit: Facite, ſicut uobis uidetur. Tunc Orphetus unà cum alijs ſacerdotibus, necnon Italico Comite, tollentes Saturni ſtatuam, pergebant ad locum, ubi erãt ſancti inter beſtias poſiti.

Feræ deuorãt Italicũ Comitem cũ multis alijs.

Qui cum propius acceſſiſſent, continuo feræ inſilientes ſuper eos, uniuerſos ſuis morſibus peremerunt, clamantibus paganis ac dicentibus: Deus Saturne adiuua miniſtros tuos. Statua quoque ipſa beſtiarũ cõculcata pedibus, ſuorum iacebat fœdata ſanguine ſacerdotum. Audiens uxor Italici, Afra nomine, uirũ ſuum à feris interemptum, cum magna uelocitate uenit ad theatrum, & ita cum clamore dicebat Adriano: O quales deos colis Adriane, qui nec ſacerdotes ſuos, nec ſeipſos potuerunt liberare? Quapropter & ego miſera ob ueſtram perfidiam uidua facta ſum. Quid multa? Videntes populi, quod erat factum, magnificabant Deum Fauſtini & Iouitæ, & multi ex eis crediderunt in Domino: inter quos ſimul etiam Calocerus, qui erat in officio Imperatoris, cum multis officialibus ſuis crediderunt Chriſto. Sed & Afra coniunx Italici, relicto errore idolatriæ, credentium ſociata eſt numero. Adrianus Imperator ait ad martyres: Si uerus Deus eſt, quem colitis, exite liberi à feris. Beatiſſimi athletæ reſponderunt: Et in hoc tibi oſtendemus potentiam Domini noſtri Ieſu Chriſti. Tunc conuerſi, dixerunt ad beſtias: In nomine Domini imperamus uobis, ut exeatis extra ciuitatem, neminem omnino contingentes. Quæ ſtatim à conſpectu eorum, uelut oues manſuetiſſimæ recedentes, portas ciuitatis egreſſæ, montium deſerta petierunt. Adrianus uerò fortiſſimos Chriſti milites præcepit retrudi in carcerem. Poſtera igitur die iubet ſibi in

Calocerus, Afra & alij multi credũt in Chriſtum.

Capitolio

Mittũtur in flammas martyres illeſi.

Capitolio Adrianus ſedem parati, quo cum ſanctos Dei adduci præcepiſſet, compellebat eos Ioui thura imponere. Qui cum immobiles in fide Chriſti perſiſterent, iuſſit Adrianus ignem copioſum accendi, & in medium incendij eos proiici. Stabant uerò bellatores Chriſti inter flammas immobiles, & expanſis manibus hymnum dicentes. Ampliori ergo dehinc Adrianus indignatione correptus, magos eos eſſe & ſceleratiſſimos inclamitans, præcepit eos rurſus in carcerem trudi, & nullum penitus ad uiſitationẽ eorum admitti, ut famis penuria interirent. Angeli aũt Domini intempeſtæ noctis ſilentio deſcenderunt ad eos, quorum adſpectus in modum radiorum Solis, tenebras effugabat. Qui cõfortãtes beatiſſimos Chriſti athletas, ab oculis eorum lapſi ſunt. Iubet itaque poſt hæc Adrianus tribunal ante templũ Martis præparari, & ibidem ſibi beatiſſimos Fauſtinum & Iouitam exhiberi. Cumque iſſet Calocerus, ut eos exhiberet, ecce occurrit ſanctis martyribus totum officiũ Caloceri, & præcedebat eos cum magna reuerentia, uſque dum uenirent ad fanum Martis. Cernens uerò Adrianus omnes ex officio pari conſenſu ſanctis habere reuerentiam, ſuſpirans, animique dolore permotus, recepit ſe in palatium, & iuſſit Fauſtinum & Iouitam inſcio populo ad ſe adduci. quibus & ita dixit: Exiſtimatis, ꝙ & me uanum per maleficia ueſtra faciatis, ſicut & populum feciſtis? Vnde niſi ſacrificaueritis, per diuerſas uos faciam uinctos trahi ciuitates, & per uaria demum tormenta uiuendi uobis terminum imponam. Beatus Fauſtinus reſpondit: Quocunque nos duci præceperis, ſemper in nomine Domini noſtri te ſcies confundi, quia Saluator noſter, qui nos protegit, ſemper nobiſcum eſt. Adrianus dixit Probabitis tunc, cum uehementiora uobis adhiberi præcepero tormenta. Beatus Iouita reſpondit: Quaſcunq; nobis adhibueris, nõ timebimus mala, quoniam Dominus ſuſcipiet nos. Tunc præcepit eos iterato in carcerem claudi uſque ad diem profectionis ſuæ, mandãs miniſtris, ut nullum ad eos ingredi permitterẽt. Sed & carcerem annulli ſui impreſſione obſignati præcepit. Omnis uerò populus, qui crediderat una cum Calocero & officialibus eius, inquirẽtes beatũ Apollonium, qui propter metum infidelium occulabatur, inuenerunt eũ non longe à Brixiana urbe abſcõditũ.

Apollonius epiſcop⁹ latitando declinat rabiem perſecutionis.

Cui cum omnia, quæ geſta fuerant, retuliſſent, Deum benedicens Apollonius iuit pariter cum eis ad cuiuſdam montis remotiorem locum, ibique eis iuxta morem fidei ſeriem tradens, baptizauit eos in nomine Patris & Filij &, Spiritusſancti, & confortans eos in Chriſto, dimiſit a ſe. Nũciatũ eſt aũt Adriano, ga Calocerus & officiũ eius credidiſſent. Qui iratus ualde, præcepit eos comprehendi, & uinctos ſibi in circo præſentari, & ait ad Calocerum. Calocere, quæ te dementia inuaſit, ut uniuerſis, qui in palatio meo ſont, te abiectiorem redderes? Conuerſus quoque ad officium eius, dixit: Dicite, morti deſtinati, qua uos inſania compulſi deos noſtros reliquiſtis, ut inter dãnatitios puniri non metuatis? Illi ad hæc reſponderunt: Non timemus huius ſeculi mortem, quia adiutor noſter Deus eſt, qui regnat in cœlis. Tunc furore nimio ſuccens Adrianus, iuſſit eos circunduci, & io eodem loco decollari. Quod cum factum fuiſſet, uenit Apollonius cum Chriſtianis, & rapuit corpora ſanctorum, & digne tradidit ſepulturæ ſub die xiij. Calẽd. Decembrium. Calocerũ uerò præcepit Adrianus una cũ Fauſtino & Iouita catenis adſtrictos poſt ſe Mediolanenſem ciuitatem, quò erat profecturus, adduci. Cumque portas ciuitatis beati martyres fuiſſent egreſſi, proſecutus eſt eos omnis populus Chriſtianorum una cum ſancto Apollonio epiſcopo, & uenerunt cum eis uſque ad fluuium, qui dicitur Mella, & ibi confortantes ſe inuicem, dataq; ſibi pace, multis cum lachrymis ſeparantur.

Fauſtinus, Iouita & Calocerus uincti ducuntur Mediolanum.

Porrò beatiſſimi athletæ Fauſtinus & Iouita, una cum Calocero uincti catenis, ſub cuſtodia perducti, die tertio Mediolanum ſunt ingreſſi. Statimque Adrianus iubet ſibi in thermis Herculanis tribunal parari, & in cõſpectu ſuum fortiſſimos Chriſti martyres, ſic ut erant fatigati ex itinere, exhiberi, ſperans infelix robuſtiſſimos Dei milites, feſſos iam labore niæ, ſuis obedituros præceptis. Ad quos inflata uocem ſic locutus eſt: Scitis miſeri, quomodo tranſlati eſtis de ciuitate ueſtra? Vel modo conuertimini aſt ſacrificia deorum magnorũ, ut liberi à pœnis eſſe poſſitis, & inter primos in noſtro palatio computari. Beati martyres reſponderũt: Sacrificium offerimus Deo noſtro, qui nobis in omnibus præbet auxilium. cæterum ſecurus eſto, quia dæmonijs, quæ colis, nõ ſacrificamus, promiſſiones tuas pro nihilo putantes. Adrianus hæc audiens, ſtimulis furoris exagitatus, iuſſit eos ſpinos alligari, & ſupra ora eorum fiſtulas poni, & liquefactũ plumbum infundi, quod eorum guttura penetrans, uocem ſimul eis & uitam extorqueret. Faciunt miniſtri imperata: ſed mox reſiliens plumbum in eos, qui illud infundebant, diſpergebatur, ſanctos autem in nullo contingebat incendium. Cernens id Adrianus, magis infremuit, iuſſitque eos in eculeo torqueri, & circa latera eorum laminas ardentes adhiberi. Quod cum miniſtri feciſſent, exclamans Calocerus, dixit: Orate pro me beatiſſimi martyres, quia grauiter comburor ab his flammis. Sanctus Fauſtinus dixit: Suſtine modicũ Calocere, adeſt ecce angelus Domini, ferens auxiliũ tibi. Nec mora, affuit adiutorium Domini, confortatusque Calocerus, gratias Chriſto cœpit referre, aſſeuerans ſe dolorem minimè ſentire. Adrianus dixit: Calocere, uerè ignem non ſentis? Calocerus dixit: Verè tibi dico, quia flammarum tuarum incendia prorſus nõ ſentio.

Calocerus in pœnis confortatur.

Adrianus dixit ad officium: Afferte ſtupam, reſinam & oleum, & circa eculeos ignem ſupponite, ut cum ipſis pariter eculeis concrementur. Cumque miniſtri ſui imperata perfeciſſent, cernẽs Adrianus prolixam circa eculeos flammam diffundi, æſtimans ſanctos Dei uehemẽter adduri, præcepit eis acclamari: Vel modo ſentire fortiſſimorũ deorum uirtutem. Beati uerò martyres uultu lætiſſimo benedicebant Dominum, ita ut cunctis patẽter innoteſceret, quia nequaquam eos incendium moleſtaret. Videntes autem populi qui aſſiſtebant, tanta mirabilia, clamare cœperunt: Verè magnus eſt Deus Chriſtianorum. Et multi ex ipſis crediderunt in Domino.

Multi credũt in Dominum.

Confuſus igitur Adrianus, & iam neſciens quid ageret, iuſſit eos celerius ad carcerem trahi, & dehinc poſt aliquot dies proficiſcens Romam, præcepit inuictos Chriſti martyres per ſingulas quaſque ciuitates ferro uinctos ſecum pertrahi, quatenus & Chriſtianis eorum exemplum metum incuteret, & Dei athletas, itineris labore conficeret. Calocerum uerò tradidit cuidam Antiocho. Alpium Cotiarum rectori, præcipiẽs illi, ut eum ad immolãdum compelleret, aut ſi in ſua ſententia perſiſteret, diuerſis excruciatum ſupplicijs, morti addiiceret. Accepto itaque Antiochus Calocero, proficiſci ad Alpes Cotias parans, ante ſecum uinctum præmiſit.

Sed quia res ita exigebat, ut Antiochus cũ Adriano proficiſceretur, *Fabricium quendam qui eius uices perageret, ad Alpes Cotias direxit, à quo beatus Calocerus multa pro Chriſto perpeſſus nomine, ad extremum reductus Mediolanum, ibique fortis in fide, martyrium conſtanter accepit. Porrò beatiſſimi martyres Fauſtinus & Iouita, Romam perducti ſunt,

** Hunc Ado uocat Sapritiũ, & Trimicerium Scholæ Candidatorũ.*

ubique per prædicationis officium populũ ad Chriſtum. Quibus non longe ab Vrbe poſitis, Calimerus quidam, iam Chriſti fide imbutus, occurrit, eoſque in uehiculum ſuum, quo ipſe ſedebat, aſcendere perſuaſit, Vrbemq́ue cum eis ingreſſus eſt. Cuius fidem beati martyres explorantes, permiſſi à cuſtodibus, petierunt a Romano pontifice, qui eodem tempore occultus ad Catacumbas morabatur, ut Calimero Epiſcoporum honorem traderet, cumq́ue ad Mediolanenſem populum, qui in Chriſtũ crediderat, confortandum dirigeret. Quod & factum eſt. Verũ quia longum eſt, beatiſſimorum Chriſti martyrum Fauſtini & Ionitæ omnem textum paſſionis ſeu miraculorum exponere, ad glorioſum eorum exitum ueniamus.

Calimerus ordinatur Mediolanẽſium epiſcopus: quem Onuphrius ſcribit V. fuiſſe eius urbis epiſcopum.

Denique cum apud urbem Romam ab Adriano Imperatore dijs immolare compulſi eſſent, & fortiſſimè ſuffragante Deo martyribus ſuis, cordis intentatione reſtitiſſent, ac multum, tam robore ſuæ conſtantiæ, quam uerbo fidei, Chriſto populum acquiſiſſent, nouiſſimè tradidit eos Adrianus Aureliano Comiti, dicens: Tolle iſtos deorum noſtrorum contemptores, & reduc eos in ciuitatem Brixianam, & ibi eos, niſi ſacrificauerint, interfice. Qui ſuſcipiens beatiſſimos martyres, uinctos ferro ad ciuitate Brixianam reduci præcepit. Quibus occurrentes Chriſtiani cum ſancto Apollonio antiſtite, nimia de eorum regreſſione exultatione gauiſi ſunt. Tunc Aurelianus Comes iuſſit ſibi beatos martyres exhiberi. Quos cum de immolandis deorum ſacrificijs compellaſſet, beati martyres reſponderunt: Nos libenter parati ſumus pro nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti potius mori, quam tuis obedire præceptis. Audiens hæc Aurelianus, iuſſit eos foras ciuitatem duci, & ibidem decollari. Ducti ſunt ergo fortiſſimi martyres Chriſti extra portam ciuitatis in uia Cremonenſi, ibique genibus poſitis, gladiatoribus decollati ſunt, ſuſcipientes momentaneam mortem, ut uitam acquirerent ſempiternã. Facta ſunt autem hæc tam in Brixiana, quam in cæteris urbibus uel regionibus ſub Adriano imperatore. Et conſummata eſt glorioſiſſima eorũ paſſio ſub die quintodecimo Calendarum Martiarum, regnãte Domino noſtro Ieſu Chriſto &c.

CERTAMEN S. APOSTOLI Oneſimi, diſcipuli Sancti Apoſtoli Pauli, ex Simeone Metaphraſte.

Fe. 16. Sic enim habent Martyrologia, Romanũ, Beda, Vſuardi &c.

LAetatur ſeruile quoque genus, agnitum propter pietatem, quãdo fide contritis diaboli ſtimulis, malum ſeruum, qui à Domino defecit, falſa circundatum potentia arguerit. Qui enim liberalibus moribus ſeruitutis triſtitiã ſubmiſerit, inuenitur Dominus exitioſi dæmonis, qui tyrannis delectatur, conuenienter ei, quod dicit diuinus Apoſtolus, ſuccinctus lumbos in ueritate, & indutus lorica iuſtitiæ. Tale quidem enim Romæ factum eſt, quæ creditur eſſe prima & maxima omnium ciuitatum, quæ ſunt in orbe terrarum, cum ſatanas quidem ampliorem ſuam rabiem in ſeruos Dei extẽdiſſet, Saluator autem noſter Ieſus Chriſtus germanis ſuis famulis latenter ſuas explicaſſet gratias. Multiplices enim dæmonum machinationes, uarie cæleſtibus conſumebat auxilijs, & mẽtem eorum, qui ad ipſum accedebant, faciebat robuſtiorem inſania minantium, nunc quidem par ſpiritale, gratiæ apoſtolicæ coronis, in quas non cadit interitus, redimiens aduerſus cultum ſimulacrorum, nũc autem efficiens, ut principes Romani Senatus à delicijs diſcederẽt & diuitijs, propter meliorũ deſideriũ.

Eph. 6

Sed cum oporteret genus quoque ſeruile ſuperare tyrannidem exitialium dæmonum, ne aduerſus ſeruum bonum uideretur conſeruus ſe extollere, in altũ elata ſuperbia, ducitur beatus Oneſimus ad tribunal Romæ, Tertullo tunc Præfecti urbis obtinente poteſtatem, qui communem quidem quandam induerat poteſtatem aduerſus Chriſtianorum genus, iuſſis tyrannoi ad pios perſequendos excitatus, duplicatum uerò ſuum odium in hunc uirum iuſtum aperuit, quæ laude ei danda erant, trahens ad uituperationẽ. Quoniam enim diuinis & pudicis doctrinis uxorem eius, qui uidebatur ei frater, docuerat continentiam, & ueræ & uiuificæ in Deum fidei memoriam eius animo impreſſerat, ſanctum quidem uocabat præſtigiatorẽ: adulterum autem eum, qui decreta temperantiæ moderato animo prædicabat. Hic eſt enim Oneſimus, qui Apoſtolicis decoratur teſtimonijs. Hic eſt, qui theologicæ & ueræ Pauli linguæ perſuaſit, ut literis pro eo intercederet apud Philemonem dominum ſuum. Hic eſt, qui ſeruitus neceſſitatis triſtem humilitatem, pijs moribus & bonis actionibus ad mentem excitauit liberam. Hic eſt, qui inutilem quotidianã uitæ decepit deceptionem, & ſuis in Apoſtolos miniſterijs, ad pietatis altitudinem notum ſeipſum extendit, quomodo eos, qui legunt, docent literæ ad Philemonem, quæ aperte ſic habent: Rogo te pro meo filio, quem ego genui in uinculis meis, Oneſimum aliquando tibi inutilem, nunc autem tibi & mihi utilẽ, quem miſi. Tu autem eum, hoc eſt, mea uiſcera, accipe, quem ego uolebam apud me retinere, ut pro te mihi ſeruiret in uinculis Euangelij. Sine tua autem ſententia nihil uolui facere, ne tuum bonum eſſet ueluti ex neceſſitate, ſed uoluntarium. Fortaſſe enim propterea à te ſeparatus eſt ad tempus, ut eum reciperes æternum, non amplius ut ſeruum, ſed ſupra ſeruũ, fratrem dilectum, maximè mihi. Quanto aũt magis tibi in carne & in Dño? & quæ deinceps ſequuntur.

Oneſimus ſiſtitur Romæ ad tribunal.

Col. 4.

Atque ſufficerẽt hæc quidem, quæ per tot laudes procedunt, ad aperiendũ theſaurum bonorum, quæ aderant Oneſimo. Non ſunt enim adulatoris, nec falſa alicuius teſtimonia, ſed Præconis ueritatis, q̃ functus eſt munere apoſtolico. Eundem ergo uocat & filium & fratrem, filij quidem appellatione, ſui in eum amoris oſtendens magnitudinem, per fraternitatem autem, æqualem ei conſeruans honorem in Deum fiduciæ. Qui præſentia enim ſua leuauit uincula, & triſtitiam exhilarauit conſuetudine, & corporalibus miniſterijs Apoſtolici corporis alleuauit labores, quomodo non uiatico pietatis onuſtus erat, peruenturus ad talem finem doni, in quod non cadit interitus? Atque hunc quidem, qui ſic animam in Dei pietate præclarè exercuit, ieiunio autem & oratiõi corpus aſſuefecit, ut in ſtadio pietatis incorruptionis corona aduerſus malignum aperte redimeretur, tunc adductũ ad tribunal Tertulli cum Romulo adiutore & Papia ſpiritali commilitone, interrogauit Tertullus, dicẽs: Quis es? Reſpondit Oneſimus: Chriſtianus. Dixit autem Perfectus: Cuius conditionis? Reſpondit: Olim quidem famulus, ut eſt conſentaneum, hominis, nũc uerò gratus ſeruus boni Domini & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Dixit Præfectus: Et quænam eſt occaſio tuæ tam facilis in alienum Dominum tranſitionis? Dixit Oneſimus: Cognitio ueritatis & odium cultus ſimulacrorum. Dixit Præfectus: Quanto precio fuiſti tranſlatus in tam nouum dominium? Dixit Oneſimus, Dei filius Ieſus Chriſtus, precioſo ſuo ſanguine empto meo interitu, me tranſtulit ad incorruptionẽ, quemadmodum ſcriptum eſt: Scientes, quòd non corruptibilibus

Oneſimus Pauli & filius & frater.

Oneſimus ſiſtitur Præfecto, & illi præclarè ſpõdet.

ruptibilibus auro aut argento redẽpti eſtis à uana ue-
1. Pet. 1. ſtra conuerſatiõe, tradita à patribus, ſed precioſo ſanguine, tanquam agni immaculati Chriſti.

Vana conuerſatio quid ſit, explicat. Dixit Præfectus: Quamnam hanc uanam conuerſationem ueſtræ annuncient ſcripturæ oſtende rebus ipſis accomodans. Dixit Oneſimus: Adulterium, quod propter paucas cupiditates ad infinitum ſupplicium alit ſuos operarios. Auaritiam, quæ propter nullum bonum armatur in proximum. Præſtigias, quæ cohabitant cum dæmonibus & ſunt inuentrices ſpectrorum, & ſunt radices uniuſcuiuſque inſidiarum. Arogantiam, quæ per nouam mentis agitationem, in immenſum elata eſt ſaſtum aduerſus potentiores. Inui-
Gen 4. diam, quæ Cain cum multis alijs docuit eſſe fratricidam, & in ijs, quæ ipſam poſſident, pernicioſas ſeminauit cogitatiões. Maledicẽtiã, linguam effrenatam, quæ tanquam nubem quandam, in omnes extendit irriſionem. Simulationem, ueritatis inimicam & amicam diaboli, & quod eſt hebes ad amicitiam, & uelo pretenſo eſt abſconſum, puſillanimi uitium inſerens errantem mentis conceptionem, per quod Euam quo-
Gen. 3. que, ut arbitror, ſupplantauit malignus. Iram, maledicti inuentricem, malarum autem plagarum effectricem, & uulnerũ procreatricem, & matrẽ cædis. Ebrietatem, quæ cohabitat cum intemperantia, & eſt ſoror uoluptatis, inuentrix turpis ſermonis, aliena à bona cogitatione, quæ eſt indecora & habitu & oratione, & diſſoluit decorem eorum, quæ ſunt ſecundum naturam.

Idololatria quot malorũ cauſa ſit & cõciliatrix. Poſt hæc autem omnia, quæ materialis & mundanæ conſtitutionis eſt ciſterna, & eorum, quæ dicta ſunt, mater, idololatriam, quæ quidem eſt fundamentum fornicationis, magiſtra ueræ Dei ignorationis, inuentria egeſtatis, rationis animæ obcæcatio, architectria ſuauis deliciarum titillationis, aliena ab honeſtate, quæ cum Domino pugnat uniuerſorum, & aggreditur excindere terminos ueri Dei cultus, quæ eſt dux mortis & miniſtra draconis, eſca malorum, uirtuti contraria, fugiens incorruptionem, & prædicans interitum, & circa terram & terrarum proponẽs ſpẽ ijs, qui ad ipſam intuentur, amica ſanguinis, duxque & princeps inuidiæ, quæ Dei ignoratione illaqueat eos, qui ſunt ſimplices moribus, quæ tenebrarum quidem & umbræ eſt germana conciliatria, à lucida autem gratia eſt aliena, quæ laqueis inhoneſtæ actionis conſtringit eos, qui ipſi ſeruiunt, quæ eſt argumentũ turpis & blaſphemi ſermonis, quæ ad uanam exercet gloriam eos, qui ſunt ei dediti, quæ eſt operatria ſaltationis, cupiditatis carnalis conciliatria, quæ canos ſenis probro afficit & ignominia, ad indecoram tibiam iubens ſaltare eũ, qui eſt conſiſtentis ætatis, quæ honeſtatem excindit uirginitatis, per indecoram capillorum ſolutionem, quæ eas facit ſcenicas, quæ domi ſunt, honeſtæ, pudori dedicatæ, quæ ferro & enſe ſuos dies feſtos commiſcuit, quæ animalium immunditijs & ſanguinis effuſionibus annunciat ſordes ſuæ impudicitiæ, quæ eas, quæ honeſte celantur, partes corporis, turpiter publicat in media ciuitate, quæ uiri aperit pudenda, & quæ non fas eſt, indicat mulieribus, quæ maſculi excindi naturam, ad cultũ effœminati dæmonici, quæ ſua effecit myſteria ex cędibus & adulterio & puerorum amoribus, quæ inſtar cymbæ in maximis fluctibus uarijs modis agitat mentes hominum, nunc quidem uenenatos ſerpentes guſtare ſuos myſtas adhortans, nunc autem docens ea, quæ diuelluntur coli ab ijs, qui diuellunt, quę alijs piſcem renunciat, quæ alios adhortatur, ut aliorũ deos comedant, quæ bouem ſacrificat, & bobus offert holocauſta, quæ oui ouem ſacrificat, & eundem efficit & deum & beſtiam, quæ homini mactat hominem, & cædem facit pro ſanitate, quæ inanimis animata offert ad ſacrificium, & ſculpto lapidi mactat homi-
Gen. 1. nem, qui factus eſt ad Dei imaginẽ, quæ ſordida animalia & malas eſcas rationis expertibus fraudibus in deos retulit, quæ eſt turpia efficiens dedecus, & muſcam ex uerme habet principium ſui ortus. Quid enim opus eſt dicere, quòd uel cepæ diuinum honorem tribuit idololatria, ab animalibus ad materiam inanimam uarie tranſiens deceptionibus, ut ſumma cæcitate hominum ignorãtiam deducat ad inferos? Ita etiam fecit lapidem ut Deum honorari, & lignũ, partim quidem colere iuſſit profanis legibus, partim autem edixit, ut in ara ureretur ad manifeſtam probationem impiæ mentis eorum, qui ipſi parent.

Sũma totius ſcripturæ diuinæ. Cum hanc ergo, per tot abſurda precedentem, impiam idololatriam effugiſſem, & eius malitiæ ſatellites forti animo conculcaſſem, ueluti ex maris tempeſtate perueni ad portum pietatis, ancoris cymbã ſubſtantiæ mei corporis in tuto & ſtabili loco faciens quieſcere, nempe uita nulli culpæ affini, fide in Deũ, & charitate in proximum. In his enim utriſque ſimul coniunctis, credimus contineri uniuerſam mentem doctrinæ cœleſtis. Quamobrem te quoque adhortor, ô Tertule, amoris in fratres legem uolens extendere, ut dimittas quidem has omnes, quæ ſunt ad tempus, uiſionis ſuauitates, & inſtar ſomnij ſenſum cito prætereunt, celeri autem mente decætero accedens ad uniuerſorum inſpectorem & opificem Deũ, & errorem quidem ſoluas, fide uerò fias ſaluus, & ut
1. Ti. 2. ſcriptum eſt, uenias ad agnitionem ueritatis. Non enim delectatur Deus morte eius qui offendit, ſed pœnitentia eorum, qui accedunt, abſtergit præcedẽtia ſcelera. Dixit Præfectus: Videris non ſolum metu tormentorum repreſſus, nolle uenire ad ſacrificandum, ſed etiam nos ad tuam trahere deceptionem. Dixit Oneſimus: Neque tua probabilis oratio, ô aliena a ueritate, etiamſi ſecum adferat perſuaſionem, neque tua tantum poſſunt tormenta, etiamſi ex efficias terribilia, ut in ſpe futurorum bonorum non perſeuerem per ea, quæ a te mihi offeruntur. His & quæ ſunt huiuſmodi, hactenus agitatis, Præfectus quidẽ beatum Oneſimum cum ijs, qui cum ipſo erant, tenebroſæ iubet tradi cuſtodiæ & afflictionibus, quæ perducunt dolorem tormentorum, ut ſingulorum pro-
Oneſimus in carcerẽ conijcitur. brorum ac pœnarum illatio, ad impietatem traduceret eius fidem. Ille autem iuſtus, ut qui iam eſſet amplexus delicias, quæ ſunt in paradiſo, magis lætabatur ijs, quæ in ipſum facta fuerãt, non ſecus ac aurũ, quod per ignem & uſtionem efficitur, magis probatũ ad ſui purgationem.

Cum ergo afflictio in carcere producta fuiſſet ad totos decem & octo dies, extrinſecus quidem afflués populus, magis corroborabat beatum ad uerã in Deũ fidem, Tertullus autem ſtudens quod fiebat reprimere, ſub prætextu clementiæ, eos expellit è ciuitate. Oneſimus uerò cum Apitione, ſtrenuo in uero Dei cultu commilitone, cum perueniſſet Puteolos, non ceſſabat uiuificam prædicare gratiam ijs, qui accedebant. Cum complures ergo hoc modo ueniſſent ad agnitionem ueritatis, ægre fert quidem Tertullus id, quod fuerat, & ad immenſam iræ ſpeciem, ut eſt ueriſimile, armatur à dæmõe. Huius autem ſatellites, quorum manibus impia fuerat cura commiſſa, ſanctorũ manus lignis affixerunt, in dorſo eos torquentes, & in hoc habitu Præfecto, cædem ſpiranti, ſanctos ad tribunal adduxerũt. Tertullus autem uenenatis diaboli furoribus agitatus, rurſus interrogauit, toruo adſpectu ſe putans territurum beatum Oneſimũ: Quid te mouit, inquit, ô ferro & igne digne, ut meam clementiam immenſam tibi reconderes fiduciam, & ma
lum

ſum malo, ut uidetur, addens, deinceps ad inexorabile in te intenderes ſupplicium? Dixit Oneſimus: At ego eſiſtimabam te decætero effectum amatorē meliorum, mihi quoque conceſſiſſe poteſtatem, ut docerem, ut per omnes abſque ullo impedimento curreus gratia, nullum eorum, qui crediderant, redderet expertem doni Dei. Hæc lepida uerba, tanquam dicta per ludibrium, accipiens Tertullus, iuſſit beati corpus uebementer extēdi á quatuor, & uirgis cædi per ignominiam ſtrenuum athletam pietatis.

Cadit uirgis atrociſſimè.

Cum longum autem tempus, dum hæc fierēt, prætercurreret, & ligna quidem ſanguinem & carnem corporis ſimul attraherent, pia autem illa anima magis corroboraretur ea deſiderio bonorum, quæ expectantur in cœlis, minabatur Tertullus ſe corpus eius eſſe membratim diſſectaturum, niſi nellet ſacrificare. Ille autem uir fortis, & propter pietatem plane inexpugnabilis, cum ſuam mentem tanquam murum aliquem ualidum oppoſuiſſet tormentis, erat immutabili ſententia, ne omnino quidem propter minas ſuā inclinans fiduciam & loquendi libertatem. Poſtremo ergo, cum totum corpus dilruptum eſſet tormentis, & uidiſſet Tertullus eum iacentem ſupinum, iubet eius tibias & femora confringi, & ſic coronam incorruptionis conſummatus beatus Oneſimus á Deo accipit ad bonorum remunerationem 15. Calendas. Martias.

Corpus eius in theca argentea reponitur

Quædam autem mulier, quæ erat ea genere Imperatoris, cum thecam conſtruxiſſet ea argento, in ea impoſuit reliquias martyris, ea ſua in ſanctum memoria, æternorum bonorum ubi mercedem comparans: Quam detur nobis omnibus conſequi gratia & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri cum ſancto ſpiritu gloria, potentia & honor, nūc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM S. IVLIANAE Virginis & martyris, Authore Simeone Metaphraſte.

16. Fe.

ETiã ciuitatum pulcherrima, Nicomedia, inquam, cum, qui impie imperauit, Maximianus lubenter in ea degeret, erat dedita cultui idolorum. Ex ea ergo uir quidam ducens originem, nomine Eleuſius, qui erat unus ea ſenatu, & amicus quidem Imperatori, amicus autem dæmonibus, deſpondet puellā ſpecie formoſam, genere claram, moribus probam & laudabilem, temperantiam ſibi maximè uendicantē, & ſcientem eam eſſe ſuum ornamentum, & quod eſt omnium maximum & perfectiſſimum, in Chriſtum magnam pietatem poſſidentem, etſi ex parentibus ad hoc nō bonam haberet occaſionem. Nam ei quidem erat pater, æque & amicus gentilibus, & Chriſtianis inimicus inexpugnabilis. Mater uerò erat in confinio utriuſque, nempe & gētilium erroris ſimul & pietatis, & neutri tribuens plus, quam alteri. Sed non ſic honeſtiſſima Iuliana, (hoc enim erat nomen puellæ) ſed uidens cœlum, terram, aerem, mare, ignē, quærebat eum, qui ea eſt fabricatus, & per ipſa, quiſnam eſſet, ualde prudenter didicit, ſapientem Paulū habens magiſtrum. Inuiſibilia enim eius, inquit, á creatura mundi operibus intellecta conſpiciuntur. Propterea ergo dicebat: Vnus eſt Deus uerus, & eum oportet adorare. Alios autem nunquam deos dixerit Iuliana, neque cultum & honorem eis tanquam dijs tribuerit. Hæc dicebat, & uerbis conuenientia aſſi-

Iulianæ uirginis præclara dotes.

Ro. 1.

ciebat opera. Atq; ab alijs quidem curis abſtinebat: His uero tribus ſuam uitam diſpertiebat, orationi, & templis Dei, & lectioni ſacrarum ſcripturarum, & ſic totum tranſegit tempus, quod fuit inter ſponſalia.

Cum autem Eleuſius urgeret & properaret ad nuptias, hæc ſapiens, & quæ acrem illum amatorem potens erat depellere, ad eum mittens, Noli, inquit, te parare ad nuptias, ſciens fore, ut me non ſis aliter ducturus, niſi prius Præfecti munus acceperis ab Imperatore. Hæc dicens, aperte oſtendebat ſe talem habere ſcopum, ut ſi ille quidem non pareret, aut forte etiam non poſſet, hæc non imbecilla ei eſſet occaſio ad repellendas Eleuſij nuptias. Sin autem eum ad hoc haberet morem gerentem, & qui id aſſequi poſſet, ſecundo aliquid ei imperaret, cui ſi paruiſſet & id feciſſet, & illam in ſeipſum erat lucraturum. Sin uerò nō paruiſſet & hæſitaſſet, & ſe primum, deinde eius quoque perderet nuptias. Quod autem talis eſſet eius ſcopus, mox oſtēdet oratio. Nam ille quidē, quoniam captus erat ſummo eius amore, cum omnē mouiſſet lapidem, & plurima pecunia emiſſet magiſtratum, mittit ad puellam, ſignificans & ſe ei ſponſum euaſiſſe clariorem, & iam poſtulans nuptias. Illa uerò (neceſſario enim aperit, quod animo agitabat) Dicite, ait ijs, qui miſſi fuerant ab Eleuſio: Hæc quidem recte ſe habent, tu autem niſi meum Deum adoraueris, & quem ego colo Dominum, tu quoque tuū eſſe fueris confeſſus, quære aliam, quæ tecum habitet. Hoc enim eſt uel ſolum Iulianæ fundamentū, & qui non eadem, quæ ego, opinatur, uadat ad aliam. Atque illi quidem renunciarunt, ille uerò fuit ira cō motus & cum patrem eius accerſiuiſſet, omnia narrauit, & uerbis quoque adiunxit minas.

Cum autem hæc ille audijſſet, qui erat ipſe quoq; deditus gentilium falſæ religioni, non minori, quam ipſe, furore percitus, & rem reſciuiſſet non ſolum præter ſpem, ſed etiam præter opinionem, dolore quidē afficitur ut pater, iraſcitur uerò propter nouam religionem, & ſtatim cum domum ueniſſet, primū quidem nihil aſperū nec acerbum dicit uirgini, dubitās ne ſic magis eam incitaret ad conſtantiam, ſed incunde potius & paterne, Dic mihi, inquit, filia chariſſima, & grata lux meorum oculorum, quanam de cauſa ægre fers nuptias, & repellis Præfectum? Illa uerò, ueluti in auribus quodam percuſſa ſtimulo: Deſine inquit, pater. iuro enim *meam ſpem, Dominum meū Chriſtum, ſi non prius fuerit meæ opinionis, neque erit mearū nuptiarum particeps. Quid enim fuerit hoc aliud, quam corpore omnino coniunctos, eſſe hoſtes animis? Non tolerabilis ira patrem inuadit, &, Deſipis ne, inquit, & amas tormenta? Tormenta? Per maximos deos Apollinem & Dianā, feris & canibus tuum corpus obijciam deuorandum. Martyr uerò, Quid cunctaris? inquit, ueniant canes, ueniāt feræ, atque adeo multæ mortes, ſi fieri poſſit, pro una Lætabor enim, ſæpè pro Chriſto moriens, & accipiēs multas remunerationes. Rurſus autem ille callidus generoſam uirginem uarie inuadens, terrorem ſtatim relinquit & aſperitatem, & ad primam uiam reuertitur, cum & paternum deſiderium & bine religio ea æquo eum diſtraherent, & ut ſe in omnem partem uerteret, efficerent. Et ideo perſuaſione & blanditijs eam rurſus ſtudebat inducere.

Pater Iuliana idololatra, ualdè iraſcitur ob religionē.

** per meam.*

Conſtātia uirginis.

Cum autem illa quidem minime cederet, ille uerò pergeret eſſe moleſtus, martyr aliquid aliud loquitur, quod plenum erat fiducia & loquendi libertate: Nunquid tu quoque eris, dicens, tuis dijs ſimilis, aures quidem habens, minimè autem audiens? Nō hæc tibi dicens paulò ante, iuſiurandum quoque ictuli, nihil mihi rei fore cum Eleuſio, ſi non prius ei perſua-

ſum

ſum fuerit, ut Chriſtum adoret? Poſtquam eam pater audiuit ſic dicentem, eam tradit in cuſtodiam. Deinde cum eam noctu rurſus accerſiuiſſet, faciebat periculũ, num tempus aliquid detraxiſſet de eius conſtãtia. Poſtquam uerò rurſus exclamauit generoſa, Non ſacrificabo idolis, non adorabo ſculptilia: Chriſtum ſolum adoro, Chriſtũ colo, ubi uidit apud eam nihil efficere blanditias & minas, acceſſit ad periclitandũ ea, quæ ſunt grauia, & cum plagas inflixiſſet, non quas paterna dimenſa eſt miſericordia, ſed quas tumenti animo largiebatur, deinde eam tradit ſponſo, ut ea uteretur ut uolet.

Pater eam in carcerẽ trudit.

Afficit uerberibus.

Cum ergo contempto ſponſo contemnentem ſpõſam liceret indicare, ut qui talem ſuſcepiſſet magiſtratum, ipſe quidem primo æſtuabat animo & ſtridebat dentibus. Poſtquam autem ea fuit introducta ad tribunal, & formæ pulchritudinis omnium in ſe conuertit oculos, illius quoque ira eius ſpecie obtunditur, & iram mitigauit cupiditas, & tanquam qui meditatus eſſet dicere omnium iucundiſſima & molliſſima, Crede mihi, dicebat, ò mulierum ſuauiſſima, & cũ meas elegeris nuptias, liberare ab acerbis tormentis. Quod ſi etiam nolis dijs ſacrificare, nos tibi nullam uim adferemus, tu ſolum mihi annue nuptias. Ad hæc martyr Chriſti, Neque ulla nos, inquit, oratio, neque tormentum, nõ ipſa denique mors perſuaſerit tibi prius coniungi, quam tu factus fueris mei Chriſti partium, & conſummatus fueris eius diuino baptiſmate. Sed hoc quoq; faceremus, ò chariſſima, inquit, Præfectus, niſi graue ab Imperatore nobis immineret periculum. Si enim tale quid ueniat ad notitiam Imperatoris, non ſolum honore, ſed cum ipſo uita quoque priuabit. Deinde tu quidẽ, inquit illa uirgo præclara, hunc mortalẽ, & qui eſt ad tempus, regem, & qui eſt dominus tantũ corporis, non etiam animæ, times, ego autem immortalem & Dominum omniũ regum, & qui omni ſpiritui & animæ dominatur, nihili faciam? & matrimonio coniungar cum ijs, qui ipſum afficiunt iniuria? An non tibi eſſe uidetur iniuria, ſi quis è tuis ſeruis accedens, amicitiã inierit cum tuis hoſtibus, & cũ eis inierit matrimonia? Ne ergo fallaris, neque utaris ambagibus, arbitrãs fore, ut tu me perſuadeas. Sed ſi uelis quidem, ipſe quoque ad Deũ meum accede. Sin minus, at tu me interfice, mãda igni, cæde flagellis, trade beſtijs, utere quomodocunque uolueris. Tu enim es mihi abominandus, & tuũ matrimoniũ eſt ſocietas cũ inferis, & ſepulcrũ poſitum in oculis.

Hæc cũ audijſſet Præfectus, igni ignẽ addidiſſet, ignẽ iræ, igni amoris, totus ignis apparebat, & furore agitabatur. Talis enim eſt amor, ſi fuerit contemptui habitus. Et propterea graue tormentũ intulit egregiæ illi uirgini. Id uerò erat eiuſmodi, ut à quatuor loris extenſa, aridis quidem neruis, uiridibus aũt uiminibus ipſa diu à multis uerberaretur. Vbi autem defeſſi quidem erant illi, qui uerberabant: ei uerò punitio erat potius cõfirmatio eorũ, quæ dixerat, ut quæ nihil omnino oſtenderet muliebre nec illiberale, iubens lictores ceſſare Præfectus, Sed hæc quidem, inquit, ò Iuliana, ſunt initia & prooemia tormentorũ. Tu autem ex his de alijs quoque capiens coniecturam, accede magnæ Dianæ ſacrificatura. Sin minus, poſtquam paſſa fueris, ſcies omnino te de rebus tuis non bonum cepiſſe conſilium. Illa uerò ægre ferens, quod putaret ſe poſſe ei perſuadere: Fac, inquit, ò tu plane ſtulte & amens. Nam me habebis magis paratã pati, quam tu ſis paratus facere. Cũ ſic dixiſſet, acerbioris orationis pœnas luit grauiſſimas, ſuſpenſa quidem capillis capitis, magna autem diei parte pendens, adeo ut propter uiolentam extenſionem auulſa quidem ſit pellis à capite, uultus uerò ſit ualde perturbatus, & ſuper frontem tracta fuerint ſupercilia. Præfectus ergo etiam poſt ſupplicium uerba rurſus adhibuit, ei ſpem præbẽte amore, & ut id, quod ualde uellet, expectaret perſuadente.

Duriſſimè S. uirgo flagellatur.

Suſpenditur diu capillis capitis.

Poſtquam autem ille multa dicens, uiſus eſt inaniter canere, & ad cor quidem nihil dicere, foris autẽ ſolum aures implere, moleſtia rurſus affectus eſt impius, & rurſus conſequenter præclarę martyri adhibita ſunt tormenta. Iuſſit enim laminas ferreas ualde candentes imponi eius axillis & lateribus. Deinde lateribus quoque alligari manus, & aliquod aliud ferrum tranſadigi per media eius femora, & ſic colligatam uel potius confixam, abduci in carcerem. Illa uerò cum & tam acerbum pertuliſſet ſupplicium, & abducta eſſet in carcerẽ, humi iacens, Domine Deus meus omnipotens, clamabat, qui es inuictus in potẽtia, qui fortis in operibus, aufer à me has afflictiões, & ab ijs, qui me circundant, libera doloribus, ut Danielem à leonibus, ut tres pueros, & Teclam ab igne & beſtijs. Pater meus & mater mea derelinquerunt me, tu autem Domine ne receſſeris à me, ſed quomodo olim quoque fugientem Iſraelem per mare conſeruaſti, mari uerò inimicos eorum obruiſti, ita nũc quoque me ſerua. Eum autem, qui aduerſus me bellũ gerit, confringe rex inuicte, & per eum, aduerſariũ, & qui nos conatur ſupplantare, ſatanam.

Vritur laminis candentib⁹

Dan. 6 & 3. Exod. 13. & 14.

Cum preces adhuc eſſent in labiis, ad eã accedit, qui ſub adſpectum non cadit, omnium hoſtis & inimicus, ſimulans ſe eſſe angelum Dei: Grauia, dicens, ò Iuliana, & ualde grauia & plane intolerabilia aduerſus te Præfectus parauit ſupplicia. Tu autem ſolũmodo cum te eduxerint è cuſtodia, accurre & ſtatim ſacrifica. Neque enim ſuſtinebis ſuppliciorum ui[illegible] acerbitatem. Illa autem, Et quiſnam tu es? rogauit. Malignus uerò, Sum, inquit, Dei angelus, & quoniam is magnam tui ducit rationem, mittit me ad te, magnifaciens ut tu pareas, & non corpus tuum multis tormentis intereat. Ignoſcet enim tibi, ſi parueris, cum ſit benignus, propter multam carnis imbecillitatem. Perturbatione & terrore martyr propter hæc fuit plena. Nam eius, qui apparebat, uidebatur quidem forma angeli, conſilium autem aperte inimici. Cum ergo ualde & miſerabiliter ingemuiſſet, & lachrymis impleſſet oculos: Domine mi, inquit, omnium, quæ ſunt, effector, quem ſolum quidem laudãt uirtutes cœleſtium, horret uerò aureorum multitudo dæmonum, ne me deſpexeris, quæ propter te ſum paſſa, nec ſub mihi prætextu ſalutis, malignus amarũ aliquod temperet poculum, ſed oſtende mihi, quiſnã ſit, qui hæc dicit, & qui ſe fingit tuum eſſe famulum. Dixit, & ſtatim exaudijt is, qui inuocabatur, & uox extitit cælitus: Confide Iuliana, ego enim ſum tecũ. Eũ aũt appræhẽde, (do enim tibi aduerſus eũ uires) & ex eo diſce, quiſnam ſit.

Diabolus ſub angeli ſpecie ei apparet.

Sic preces uox quidem eſt conſecuta, uocẽ uerò miraculum. Statim enim ſoluta quidẽ ſunt uincula, cecidit autem ferrum à femoribus. Illi uerò humo ſtatim exurgit, & fit ſui iuris, & cum ſic ſoluta eſſent illius uincula, uinctus uidebatur is, qui apparuerat. Quem cum martyr ſtrenue tanquam ſeruum appræhendiſſet, qui grauia perpetrauerat, duxit ad examinationem dicens: Quiſnam es, & unde, & à quo miſſum? Illum autem (ualidum enim, quod ſub adſpectũ non cadebat, urgebat flagellum) coegit uerum dicere, cum eſſet omnino amicus mendacij, & omnia ſimul recenſet, eum, qui miſerat, ꝙ ſcilicet eſſet ſatanas, ſe, qui miſſus fuerat, nempe quod eſſet primus ex eius dæmonibus, cauſam, quod per ipſam malignus magnum uulnus acceperat. Præterea, quod ipſe eſſet ille

Apprahendit dæmonem.

Gen. 3. & 4.

ille ipſe, qui Euæ olim pernicioſum dedit conſilium, & ad fratris cædem Cain incitauit, & qui induxit

Da. 3. Matt. 2. 26. 27. Act. 7.

parricidium, qui ſuggeſſit Nabuchodonoſori, ut excitaret ſtatuam, Herodi puerorum occiſionem, Iudę proditionem & deinde laqueum. Ego, inquit, etiam lapidationem moui aduerſus Stephanum, aduerſus Petrum autem & Paulum, illius quidem capite demiſſo in terram crucifixionem, huius uerò enſe interemptionem. Poſtremo ego ſum, qui perſuaſi Hæbræis, ut eſſent cultores idolorum: Salamonem autem ſapientem infatuaui, & effeci neſariorum amorum ludibrium.

Hæc poſtquam audiuit Iuliana, aliud quoque fecit admirabile. Alia uincula & plagas impoſuit dæmôni. Omnino autem is etiam, qui abſque his, ineuitabilibus illum conſtrinxit uinculis, & effecit ut teneretur manibus, non eſt incredibile eum procuraſſe, ut uinculis rurſus ligaretur à ſancta, & ſentiret plagas. Atq; ille quidem admirabiliter grauem dolorem ſentiebat, & rogabat, ut ſolueretur à uinculis, & relaxaretur à plagis. Quoniam uerò non ſoluebatur deflebat calamitatem, Hei mihi, dicens, Quid de me fiet? Quo fugiam? Multos quidem decepi, multis autem intuli afflictiones, & multorum ſui cauſa malorum, carcerum, publicationum, plagarum, conflagrationum, exiliorum, & poſtremo mortis acerbæ. Sed nullus eorum me omnino ſuperauit. Hæc uerò tanquã mancipio etiam uincula impoſuit, & plagas, incuſſit, & me deridet. Sed ò pater & princeps noſter, quomodo non cognouiſti id, quod erat euenturum? Quomodo miſiſti? Quomodo ignoraui, hoc malum inexpugnabile, q̃d uirginitate nihil ſit excelſius, & martyris precibus nihil fortius?

Ligat & uerberat dæmonem.

Cũ uerò is ſic examinaretur, miſit Præfectus, qui Iulianam adduceret è carcere, ſi modo ea uiueret. Illa ergo ducebatur, malus autem dęmõ ab ea tractus, ſeruebatur. Martyr uerò ſtetit ante præfectum, primã ſeruans pulchritudinem, & perinde ac ſi nihil mali ſuſtinuiſſet, neque in obſcuro carcere incluſa fuiſſet, ſed perinde ac ſi fuiſſet in thalamo, & bene & laute curata fuiſſet & accepta, Dixit autem Præfectus, Dic mihi, inquit, Iuliana, Quando & à quo has didiciſti præſtigias, & quanam arte ita contempſiſti tormenta, & nullum ſerues eorum ueſtigium? Ars quidem, inquit, ò Præfecte, nulla eſt, ſed diuina quadam & ineffabili potentia, quæ non ſolum te, ſed patrem quoque tuum ſatanam pudore affecit, me uerò ambobus effecit potentiorem, nempe tuo furore & improba illius arte, ſic hic quidem Chriſtus ueſtras uires eneruauit, illic aũt tibi & tuo patri & ueſtris aſſeclis ignẽ parauit terribilẽ, & tetrũ tartarũ, & tenebras, & uermem, & quæ nec mente poteſt aliquis cõprehendere, nec perſequi oratione.

Cum, ignem audijſſet Profectus, ignem contra ipſam parauit, qui eſt ad tempus ſcilicet, & extinguitur. Accendit itaque fornacem lignis & farmentis, & qualibet materia, quæ facile poteſt uri & igne conſumi. Vbi aũt uehemẽter arſit, præclaram uirginẽ in eũ inijciunt. Illa uerò ad Deũ intuebatur, & lachrymas emittebat ex oculis, & hæ paruæ guttæ, fluuios imitatæ, ignem extinxerunt. Maximo itaque ſunt obſtupefacti miraculo, totus populus Nicomedienſium, & uiri numero circiter quingenti, una uoce exclamauerũt. Vnus eſt Deus, Vnus, inquam, Deus, qui eſt Deus martyris Iulianæ, ipſum nos quoque colimus, & gentilium cultui renunciamus. Veniat enſis, ueniat ignis ueniat quæuis alia mors & cuiuſcunque generis. Atque eos quidem ſtatim accepit enſis, cum ſic iuſſiſſet Præfectus, nullo relicto, qui non fuerit in Chriſto cõſummatus. Eiuſdem quoque exitus fuere ſociæ centũ & triginta mulieres, Neq; enim uiris uiſæ ſunt inferiores, quòd attinet ad pietatem.

Mittitur S. uirgo in fornacem. 500. uiri credunt in Chriſtum.

Item fœminæ 130

Adhuc autem ira feruens Præfectus, iubet Iulianam rurſus inijci in lebetem, multo igne bulientem. Diuina uerò gratia eum propemodum effecit martyri lauacrum laborum, non autem qui membra liquefaceret & diſſolueret: Ijs uerò, qui circa ipſum miniſtrabant, Chaldaicam aliam fornacem. Nam cum repente erupiſſet lebes, & circuncirca tanquam ab aliqua machina eſſet effuſus, admirabiliter & præter opinionem perdidit eos, qui circunſtabant, & cum eos iuſte puniſſet, & ſtultis oſtendiſſet experientia, qualis in ipſos, & qualis aperuerit in martyrem. Cũ ſic fuiſſent conſumpti lictores, Pręfectus non tulit quod acciderat, neque omnino tolerãdam reputauit calamitatem. Quod autem eum præcipue male habebat, erat, quod nec potuit quidem unam ſuperare puellam. Quod uerò fuit iudicium eius ęgritudinis, ueſtẽ quidem ſuam lacerauit, multa autem uerba in ſuos deos emiſit prę dolore. Cum ergo ſupplicia inferẽs, nihil proficeret, ita magis uidens martyris creſcere conſtantiam, fert in eam ſententiam, ut enſe mortem ſubeat.

Da. 3.

Procedit autem rurſus quoque tentator, qui ab initio ad martyres acceſſerat ſatanas, & longe plura paſſus quam faciens, & procul, ſtans, (adhuc enim timebat, & plagarum meminerat) eius morte gaudebat, & ad cædem incitabat lictores. Cum autem uirgo illa ſortis eum toruis adſpexiſſet oculis, ille, Hei mihi, clamans, me forte uult rurſus appræhendere manibus, euanuit. Et ille quidem cum multi adeſſent teſtes, metum ſic confeſſus, aufugit: Glorioſa uerò uictrix Iuliana, tanquam non ad mortẽ duceretur, ſed potius ad ſolutionem mortis, ambulabat alacri cultu, lętis oculis, & animæ internam exprimens uoluptatem, cum ijs, qui cum ea ambulabant, multum differens, & perſuadẽs, nullum eſſe neque ex bonis præſentibus precioſus, neque ex triſtibus ualidius dilectione in Chriſtum. Hęc dixit, & factis ipſis obſignauit, quæ dixerat. Poſtquam enim fuit in eo loco, ubi oportebat eam accipere conſummationẽ, primum quidem ſe erexit ad orationem, deinde & collum inclinauit ad cædem, eandem ſeruans animi lætitiã, & nihil omnino triſte oſtẽdens. Ita uictoria inſigni ei caput amputatur.

Læta ꝑgreditur ad mortẽ.

Mulier autem quædam, nomine Sophia, forte fortuna tunc tranſiens Nicomediam, & ad magnam urbem proficiſcens Romam, illas ſacras ſecum accipit reliquias, eaſque domum portans, excitat martyri tẽplum dignum eius certaminibus. Paulo poſt execrandus quoque Eleuſius meritas luit pœnas. Nam cum in mari nauigantem ſæui quidam uenti depræhendiſſent, & ingẽtem tempeſtatem excitaſſent, ipſam quidem nauem una cum uiris in mari ſubmergunt. Cum alij autem omnes eſſent ſubmerſi, ipſe ut maiorem acciperet calamitatem, à mari quidem ſeruatur, in quendam uerò locum deſertum abijcitur, & fit miſer cœna canibus.

Sacræ eius reliquiæ Romã transferuntur.

Tale fuit Iulianę martyrij ſtadiũ, & talis pro Chriſto finis eam eſt conſecutus, quæ Eleuſinio quidem deſponſa fuerat circa nonum annum ætatis, Chriſti autem fuit ſponſa, & per martyrium ei fuit coniuncta, cum nata eſſet decem & octo annos. Rex uerò erat tunc quidem impiorum Maximianus, noſter autem, id eſt, fidelium, qui eſt ſemper Deus & Rex, Dominus noſter Ieſus Chriſtus: Cui gloria & potentia nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYTIRIVM SANCTOrum & Glorioſorum Chriſti Martyrum Leonis & Paregorij, qui martyrium ſubierunt Pataris: ex Simeone Metaphraſte.

Non habent certum aſsignatū diē in Tomo Aloyſii: reponūtur aūt in Feb.

VAriae quidem ſunt diaboli machinæ aduerſus ſeruos Dei, magis uariū aūt & maius eſt unige niti auaillum in ſuos niiniſtros. Nam ille quidem non carnem, & ſāguinem obijcit ijs, qui ſunt oatura Chriſtiani, ſed ſpiritalia nequitiæ, Chriſti autem auxiliū ſuos efficit ſortiores aduerſus diabolū. Satis uerò probatur id, quod dictū eſt, ea generoſorum martyrum Leonis & Paregorij tolerantia. Nā cum beatus Paregorius ſuiſſet prius cōſummatus in tolerantia in Domino, & multorum laborum requiē inueoiſſet regnū cœlorū, beatus martyr Chriſti Leo, eius quidē qui fuit conſummatus, certamen beatum eſſe ducebat, ipſe autem efficiebatur magno dolore, quod non fuiſſet cōſecutus idem certameu, cū eſſet communis uia eis propoſita.

Illis uerò diebus contigit Procouſulem Lollianū electum ab Imperatoribus, uenire uſque ad eos, cum rectio eſſe eo tempore penes Procuratorē urbis, qui erat Pataris. Celebrā ns autē ſceleratus Procurator diem ſeſtum Serapidis, & congregans concilium impiorū, conſultabat adnerſus Chriſtianos, & cogebat omnes ad cultum inſanū idolorū, Cum multi uerò concurrerent, & metu humano tenerentur, ægre tulit quide beatus Leo, ne audire quidem ſuſtinens impi orum audaciā, Apud ſe autem diſſerens, egreſſus eſt ad locum, in quo iacebant reliquiæ beati martyris Paregorij. Cū autē fuiſſet in illo loco, in quo peragebant feſtū eaecrandū & impiū, qui eo digni erāt, unuſquiſque eorū, qui uidebant, tā ea ipſa ſtatura, quam ea uultu & ueſte, & ea eo, quod non aſſentiretur malis, quæ ab ipſis fiebant, exiſtimabat eum eſſe Chriſtianū & planè reuerendū. erantenim ei moderata omnia. monaſticā enim uitam eaercuerat à iuuētute, & ideo deditus fuerat continentiæ, caſtitati & temperantiæ. Indumentū autem eius erat ea pilis cōteatū, & planè re ipſa uitā æmulabatur Apoſtolicā, & fuerat imitator ſancti Iohannis præcurſoris.

Leo à iuuētute fuit monachus egregiꝰ.

Cū ergo acceſsiſſet ad locum ei propoſitum, & preces fudiſſet conſuetas, domum eſt reuerſus, & cum fuiſſet ingreſſus, & de more precatus, & panem ſumpſiſſet, manebat apud ſe, nihil aliud meditans, quam præclara facta pij Paregorij. Cum hæc autem apud ſe animo agitaret, paululū in ſomnum eſt reſolutus, ut rerum ſibi futurarum gloriam adſpiceret. Quomodo enim Patriarcha Ioſeph uidit, quæ à Deo eſſent ſibi inferenda ita etiam beatus Leo uidit per ſpiritum ſanctum rerum ſibi futurarum euentum. Viſus eſt ergo uidere, cum eſſet uehemens tempeſtas, & intorrētes magno impetu defluerent, Paregorium & ſe ſtare in medio torrente, & licet eſſet fluentum ualde periculoſum, ſe proijcere & accurrere ad beatum martyrem Paregorium, qui ingrediebatur iter ad martyrium. Itaque poſtqoam uiſionem adſpexiſſet, eacitatus, apud ſe eueotus faciens coniecturam, coniecit ea, quæ erant euentura. Seipſum autem beatum pronunciabat, ꝙ aliquanto tēpore uerſatus eſſet cum beato Peragorio.

Ge. 37.

Deinceps ergo ad eum accedebat, tanquam ad fidelisſimum aliquem ſocium certaminis, ſed per med iūſorum, & per id, quod* dicebat Tichæum, & cum ueniſſet ad locum, uidet lucernas & cereolos accenſos circa delubrum, & eorum quidem, qui aeeenderant, miſertus eſt, ut qui decepti eſſent, cum propius uerò acceſsiſſet, contriuit lucernas ſuis manibus, & cereos conculcauit pedibus, eis dicens: Si deos eaiſtimatis habere uires, ſeipſos defendant, Myſtæ autem iniquitatis, cœtu congregato impiorum, clamabant aduerſus ſanctū Leooem, ut qui anerteret eam, quæ à Fortuna erat oblata, in ciuitatem, beoeuolentiam. Cum uerò creuiſſet tumultus, & fama eſſet per totam ciuitatem eius, quod factum fuerat, & perueniſſet ad aures Procuratoris, qui tuoc adminiſtrabat rempublicam, ſua uſus iniquitate, iubet milites obſeruare eius reditum, & uirum compræhendere. Et ſanctus quidē Leo eſt reuerſus, per ſe conſiderans id, quod erat euenturum, oculos mentis ad Deum extollens. Milites uerò cum prope acceſsiſſent, & eum appræhendiſſent nō reſiſtentem neque tumultuantem, adducunt eum ad Procuratorem. Ille uerò tanquam immanis quædam fera, uorans ſanguinem, plenus furore, mouebatur aduerſus martyrem.

** dicebatur.*
** ducebat.*

Leo à militibus cōprahenditur non inuitus.

Poſtqnam autem uidit prope eſſe beatum Leonē, ſtatim ei obiecit audaciā, qua uſus fuerat adnerſus luceroas, dicens: Mihi uideris, ò ſenex, uel ignorare uires deorum cæleſtium, quod eorum euertas religionem, aut inſanire, ut qui facias præter id, quod uidetur diuinisſimis noſtris Imperatoribus, quos ſecundos ſeruatores & deos optime faciētes nos uocamus. Ad hæc dixit Leo ſanctisſimus: Multos cœleſtes deos di aiſti, ò Procurator. Veritas autem non ita habet. eſt enim unus Deus cæleſtium & tereſtrium, Dominus noſter Ieſus Chriſtus, filius Dei uiui, qui non habet opus, ut ſic colatur ab hominibus. Spiritus enī contritus, & anima, quæ cooſueuit humiliter de ſe ſentire, ſunt apud Deum im magna exiſtimatione. Lucernæ autem & cerei, qui circa ſimulacra accendūtur, ſunt uani & inanes, quoniam ſentire non poſſunt lapis & æs & lignum, quæ ab hominum arte ſunt extructa & ſabricata. Si uerò, ò Procurator, eum qui uerè eſt Deus, intelligeres, non hāc materiam nullo ſenſu præditam honoraſſes honore ſulfituum. Ceſſa ergo in bis ſruſtra laborare, & lauda Deum uniuerſorom, & eius filium unigenitum, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſaluatorem mundi & opificem animarum noſtrarum. Ad hæc dixit Procurator: Non reſpondiſti in præſentia ad crimina, quæ tibi obijciūtur, ſed alia di aiſti pro alijs. Nam cum de dijs accuſeris, prōpto & alacri animo doces de Chriſtianiſmo. Dijs autem gratia, qui non ſiuerunt te latere, cū hæc auſus fucris. Aut ergo ignoſce deos, & imple eorum ſacra. eorum qui adſunt, parens ſententiæ, aut da pœnas eorum, quæ auſus es ad mittere.

Ad hæc dixit martyr. Mihi quidem fuiſſet iucundum, nullum hic eſſe lapſum à cæleſti cognitiooe, nō ſolum tantam multitudinem. Quoniam autem uideo multos impie inſaoijſſe, ne putes me eſſe unum ex his, cum ſim Chriſtianus. Ego enim, qui intus habeo præcepta Apoſtolica, his utar ad obedientiam. Sin autem propter hæc pœnas à me eaigis, oe diſſeras. Non enim propter tormentum, quod à uobis exiſtimatur grauisſimum, cauebo, ſed omnia ſum paratus ſoſtinere, ne quis det diabolo in nos locū aliquē. Sin uerò non omnes eadem, quæ nos, ſentiūt, hæc ſola uita uiuent. Futura enim uita acquiritur per has afflictiones. Sic enim dicit ſcriptura, arctam eſſe uiā, quæ ducit ad uitam æternam. Dixit Præfectus: Si tu ergo confiteris arctam eſſe uiam, quæ eſt apud uos, tranſi ad noſtram, quæ eſt lata & melior, Dixit autem ſanctus: Non eam dixi eſſe adeo arctam, ut non capiat eos, qui illa ingrediuntur. Multi enim pulcherrimā hanc uiā ſunt ingresſi. Sed dicta eſt auguſta, quæ

Egregia S. Leonis fortitudo.

Mat. 7
Vita æterna uia cur anguſta dicatur.

cum

cum affictiõe anguſtia neceſsitate & pro iuſtitia perſecutione initur ab ijs, qui ad eam accedunt. Ijs uerò qui ea ſua ſponte ſuſcipiunt, fides eſt latisſima, deducens ad proprias uirtutes. Cur nõ autem pronuncias, uiam quidẽ, quæ apud nos dicitur anguſta, eſſe latisſimam ad ſalutem, cum didiceris, quod ex fide unius parentis noſtri Abrahæ, multitudo innumerabilis iuſtificatur in fide, requieſcens in eius ſinu, uiam uerò, quæ eſt apud nos lata, eſſe anguſtam per incredulitatẽ? Eſt aũt hoc uerũ. Virtutes enim, cum ſint diuerſæ & latæ, ſunt imperitis arctæ & inacceſſæ.

Hęc ergo & his plura ſancto diſſerente Leone, & Chriſtianiſmi rationem ſtrenue confirmante, impiorum Iudæorum & gentilium exclamauit multitudo, rogans ne ei concederet loqui, quę uellet. Dicit autẽ Procurator ad ea, quę dicta ſunt à multitudine: Ego nunc ei do poteſtatem loquendi liberè, & communẽ amicitiam polliceor, ſi dijs pareat. Dicit autẽ ſanctus Leo: Si meorum quidem uerborum oblitus es, ò Procurator, recte rurſus interrogas. Sin uerò meminiſti, ſcias fieri non poſſe, ut aſſentiar adorandos eſſe deos, qui non ſunt natura. Tunc his uerbis ira motus, iubet *S. martyr cæditur flagris.* cædi flagris uenerandum corpus martyris. Cum aũt multitudo plagarum eſſet innumerabilis, & maior, quam ut id ſuſtinere poſſet humanum corpus, fortisſimus athleta Chriſti Leo, nullo ea iis, quæ fiebant, quidq̃ afficiebatur, ne minimũ quidem emittẽs ſuſpirium. totam enim mentem ſuam & deſideriũ conuertebat ad Dñm. Dicebat autẽ Procurator: Parua ſunt, ò Leo, hæc, quibus affectus es, tormenta, ſi conferantur cum futuris. De cætero mihi pare, & dijs offer, q̃ ſunt lege conſtituta ſacrificia. Dixit ſanctus Leo: O Iudex, quod ſæpe prius dixi, non recuſabo rurſus dice-*Ier. 10* re: Neque hos noui deos, neque unquam in animum inducam, ut eis ſacrificem, ut qui ſciam pręcepta ſacrarum ſcripturarũ. Dij enim, qui cęlum & terrã nõ fecerunt, pereant à facie terrę.

Ad hæc dicit Procurator: Hoc ſolum dic: Magni ſunt dij, liberaberis à tormentis. Parco enim tibi, tuam reſpiciens canitiem, & alium habitum corporis. Dixit ſanctus Leo: Hoc ipſe quoque dicerim, eos re uera eſſe magnos & idoneos ad perdẽdas animas, quæ ipſis credũt. Dixit ira percitus Imperator. Iubeo te trahi per petras, tanquam furore correptum, & ſic mori acerbè. Dixit beatus Leo: Quiuis mortis modus eſt mihi iucundus propter regnum cœleſte. Eam eñ uoco uitam & ſalutem, quæ poſtquam hinc exceſſero dabit mihi ut habitem cum ſanctis martyribus. Dicit Procurator: Pare ò Leo edicto Imperatorum, & dij, ſeruatores, quoniam es alioqui cito acerbe moriturus. Dicit autem ſanctus Leo: O Iudex, mihi uideris eſſe ualde imbecillus, qui ſolum aſsidue mihi uerbis minaris, præter uerba autem nihil facias. Cũ uerò propter hęc ſeditionẽ agitaſſet multitudo, ualde perturbatus Procurator, iuſsit ſanctũ quidẽ capi pedibus, trahi autem in torrentem, in eo ultimum daturum ſupplicium.

Cũ itaq; ſentẽtiã pronunciaſſet Procurator, ſtatim ſerui peccati & miniſtri tenebrarũ, beatũ Leonẽ traxerũt in torrẽtẽ ĩhumanè & crudeliter. Tũc ſciẽs eſſe *Precatio martyris ſub mortẽ.* impletũ ſuũ deſideriũ ad Deũ extollẽs oculos, ſic cœpit dicere: Dñe Ieſu Chriſte, ago tibi gratias nũc & in ſecula, qđ me nõ diu ſeparaueris à famulo tuo Paregorio, ſed mihi uelocẽ occaſionẽ dederis eũ ſequẽdis. Lætor ergo ijs, quæ facta ſunt, nẽpe quod pro meis prioribus peccatis nouũ uiaticũ accipio martyriũ, & quod in angelorũ tuorum meũ trado ſpiritum, in æternũ liber conſeruandus à iudicis improborũ. Atque pro ijs quidem, quæ in me fiunt, eſt iis, qui auſi ſunt, propitius, eis autem concede, ut te agnoſcant Deum uniuerſorum, quoniam non uis aliquem perire, ſed omnes eſſe ſaluos & uenire ad pœnitentiam. *1. Ti. 2.* Quinetiam cuilibet, qui inuocat nomen meum, condona Domine ſua peccata, & colloca eum, ubi uideat lucem uultus tui: Quoniam tu es Deus ſolus, patiens, & multæ miſericordiæ, & te decet gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA SANCTI ET GLORIOſi & admirabilium operum effectoris, Patris noſtri Auxibij, Archiepiſcopi Solienſis, qui fuit diſcipulus ſancti benedicti Apoſtolique Euangeliſtæ Marci, ex Simeone Metaphraſte.

VOlo uobis narrare, patres & fratres dilecti, admirabilem & præclaram uitam uenerandi, & ſancti patris & Archiepiſcopi Auxibii, qui fuit effector operum admirabilium. *Fe. 19.* Vereor autẽ hoc facere, propterea quòd ſit indigna, uilis, & abiecta oratio. Hic enim primus, tanquam Sol quidam lętus, exortus eſt in hac ciuitate, illuminans eos, qui ſedebant in tenebris erroris ſimulacrorum, radiis diuinæ doctrinæ, & quaſi lucida lucerna in ſordido loco, diuino oleo irrigatus, luxit in hac ciuitate, donec Chriſtus illuminauit eos, qui in ea habitabant, & exortus eſt lucifer in cordibus eorum. Sed date mihi, rogo uos, ueniam. Ego enim miſer, qui ſum rudis ſermone & ſcientia, exiſtimaui neceſſarium, cum ſint multa & admirabilia beati Auxibii facta & uirtutes, narrare pauca charitati, quomodo audiui & accepi à uiris uenerandis, & qui ætate proceſſerant, ut dicit diuina ſcriptura: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: ſeniores tuos, & dicent tibi. *Deut. 32.* Incipiamus ergo, Deo adiuuãte, pulchram narrationem & animæ utilem.

Hic ergo beatus Auxibius ortus quidem fuit ex magna ciuitate Romanorum. *Auxibij patria.* Eius autem parentes erant quidem ualde diuites, ſed gentiles religione. Fuerunt uerò eis duo filii, beatus Auxibius & eius frater Themiſtagoras. Beatus autem Auxibius erat ualdè urbanus & mitis, ſicut Moſes. *Nu 12. Ge. 39.* erat uerò mente quoque caſta & pudica, ſicut beatus Ioſeph & ut ſemel dicam, erat omni uirtute ornatus, ſcitus puer, ætate proficiens. pater autem eius eum erudiit omni externa ſapientia. Cum fuiſſet uerũ ætatis legitimæ, uoluerunt eius parentes eũ matrimonio uxori coniũgere. Beatus aũt Auxibius, cũ mentem haberet diuinam & perfectam cogitationum, uitamquè, quã agebat ex uirtute, & carnis caſtigationem, ad hæc contradicebat. *Abhorret à matrimonio.* A multis enim de Chriſto audiebat, & deſiderabat fieri Chriſtianus. Parentes autem eius cũ hæc audiuiſſent, ei ſuccenſebãt. Et pater quidem cogebat minitans, mater uerò blandiens, conſulebat ut hoc faceret. Videns autem beatus Auxibius hanc illorum uoluntatem, quæ afferebat impedimentũ bono ſuo inſtituto, uoluit, Roma recedere.

Cum hoc itaque ſtatuiſſet, neque ulli quidquã dixiſſet, paucis pòſt diebus ſe ſubduxit à ſuis parentibus, & cum in portum deſcendiſſet, inuenit nauẽ nauigaturam in partes Orientis. *Fugit parẽtes & patriam.* Omnibus itaque relictis, pauca pecunia ſumpta ad ſe alendum, nauem ingreſſus eſt. Cũ Roma aũt ſoluiſſent, poſt aliquot dies uenere Rhodum, & cũ illinc traieciſſent in mare, qđ eſt in Pamphylia, uenerunt in Cyprum, & appulerunt in quendam uicum, qui uocatur Portus. diſtat autem circiter quatuor milliaria à ciuitate Solienſium, beatum Auxibium diuina ducente prouidẽtia,

ad ædificationem & ſalutem multarum animarum. E naui uerò egreſſus,uerſabatur in uico, qui uocatur Portus,ut ſe recrearet à nauigatione. ab ea enim ſuerat ualde iactatus & defatigatus. Accidit aũt,ut Barnabas Apoſtolus Chriſti, in ſecunda ſua circuitione ueniret Cyprum, poſtquã ipſe à Paulo fuerat ſeparatus,faciei uiſione, non cordis. Cũ Marcũ aũt ſecũ aſſumpſiſſet,appulerunt Lapethum. Obeuntes uerò totam inſulam,uenerunt Salaminã, quæ nunc dicitur Conſtantia, ut dicit Marcus,& cũ inueniſſent Heraclidem Inſulæ Archiepiſcopum, & eum agnouiſſent, docuerunt eum,quemadmodum oporteat prædicare Chriſti Euangelium & conſtituere eccleſias,& miniſtros in eis,& eum ualere iubentes,dimiſerunt in pace. Cum autem curſum peregiſſet Barnabas,& martyrii corona fuiſſet redimitus Conſtantiæ, Marcũ quoque de medio tollere conabantur iniqui Iudæi. Fugit uerò Marcus,& perſecuti ſunt eum uſque ad Ledron: & cum inueniſſet ſpeluncam,& eã eſſet ingreſſus,ibi latuit tres dies,& poſt tres dies receſsit ex illo loco, & montem peruadens, tranſiit per Limnetem. erant autem cum eo Timon & Rhodon, & cum iuiſſent in uicum,qui uocatur Portus, inuenerunt in eo beatum Auxibium,qui Roma recens uenerat.

Act. 15.

Cum aũt contigiſſet eos ſibi inuicem occurrere, rogauit beatus Marcus Auxibium, è quanam eſſet ciuitate. Ille uerò dicit: Ex magna urbe Roma,propterea ꝙ factus fuiſſet Chriſtianus. Apoſtolus aũt Chriſti Marcus,uidens eum teneri Chriſti deſiderio, & eſſe fidelem & eruditum,deſcendens ad fontem,eũ baptizauit in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. & poſtquã ipſe fuit baptizatus, imponens ei manus,dedit ſpiritum ſanctum. & cum eum ordinaſſet Epiſcopũ,& docuiſſet quõ oporteat prædicare Chriſti Euãgelium,miſit in ciuitatem Solienſium,ei mandans & dicens: Fili Auxibi, quoniam ciuitas eſt dedita cultui ſimulacrorum,& nondũ ſuſceperunt Dei eloquia,ſed uerſantur in tenebris erroris ſimulacrorũ, fac hoc,quod tibi dico. Nemo iam cognoſcat te eſſe Chriſtianum, ſed ſimula te illorũ uti religione,& procedente tẽpore incipies eis tectè loqui tanquã infantibus,ſermone eos tanquã lacte alens,donec cum perfecti euaſerint, ſint ſolidi nutrimenti participes. Cum hæc & his plura dixiſſet magnus Apoſtolus & Euangeliſta Marcus Auxibio,eum dimiſit in pace. Inclytus aũt Marcus cũ nauem inueniſſet Aegyptiam, eam aſcendit cũ Timone & Rhodone, & nauigantes iuerunt Alexandriam & illic annunciabat & docebat regnum Dei.

Auxibi⁹ à B. Marco baptizatur & ordinatur Epiſcopus.

Ex Limnete aũt profectus beatus Auxibius & iter faciens,percontatus uenit Solos. erat uerò prope portas ciuitatis, ad partem occidentalem, templum Iouis,qui falsò apud eos uocatur deus, in quo etiam habitabat ſacerdos. & cum per locum illũ tranſiret beatus Auxibius, uidiſſet aũt ſacerdos Iouis eũ eſſe hoſpitem,& ei menſam appoſuit. Manſit ergo apud eum illo die ſequenti eum ſacerdos interrogauit, dicens: Vnde uenis,& quænam eſt cauſa, ꝙ huc ueneris? Reſpondens autem S. Auxibius, dixit ei: Romanus ſum cum mihi uerò uſus eſſet nauigare in Palæſtinam,deſcendi Limnetem, & cum accepiſſem huius ciuitatis pulchram eſſe habitationem, ſciſcitatus huc ueni, & lubenter in ea habito. ſed ſi facis mecum miſericordiam,maneam apud te, donec inueniam locum, ubi habitem. Dicit autem ſacerdos: Mane feliciter. Manſit ergo in loco, qui appellatur Iouis, aliquanto tempore,non oſtendens ſe eſſe Chriſtianum, ſed ſimulãs ſe illorum uti religione,hęc apud ſe reputans: Si diabolus transfiguratur in angelum lucis, ut eos, qui ei credunt,ad ſe attrahat,blandisque & compoſitis uerbis à luce transfert ad tenebras, ut iam faciunt eius miniſtri,quanto magis debemus nos transfigurare in homines obnoxios iiſdem affectionibus,ut eos abducamus à poteſtate tenebrarum & diaboli,& transferamus ad admirabilem & terribilem lucem agnitionis Ieſu Chriſti filii Dei?

Auxibi⁹ manet apud Iouis ſacerdotẽ

2. Cor. 11.

Hæc aũt & his ſimilia apud ſe cogitans & faciens Dei ſeruus Auxibius, manſit in loco prędicto. Cum uerò pauci dies prætereũſſent, dicit beatus Auxibius ſacerdoti Iouis: Frater, habeo quod tibi dicam. Ille autem dicit: Dic. Ei itaque dicit: Quanam de cauſa colitis deos,cum ſint ligna & lapides? Os habentes, non loquuntur, oculos habentes,non uident,& aures habentes, non audiunt,neque odorantur oblatũ ſibi ſacrificium. Quem autem colunt Chriſtiani,ipſe eſt uerus Deus, ut audiui ab aliquibus Chriſtianis. Multas enim fecit uirtutes,ſicut audiui. Hæc ergo cũ Iouis audiiſſet ſacerdos, compunctus fuit à uerbis Auxibii,& non amplius ſacrificauit idolis,ſed decætero docebatur à beato Auxibio. Hoc modo ſatis lõgo tempore fecit latenter ingrediens in ciuitatem, & ſecreto docens,& rurſus rediens,& exiens, manebat extra ciuitatem in prædicto loco Iouis. Dum ipſe ergo uerſaretur in illo loco,erat Marcus apoſtolus Alexandriæ,prædicans Dei Euangelium, qui,poſtquam multi crediderunt & fuerunt baptizati, exiit ad quærendum Paulum,& cũ eum inueniſſet & adoraſſet, accepit eum Paulus cũ magno gaudio. Tunc Paulo narrauit Marcus, quæ Barnabæ eueniſſent,& quemadmodum pulchrum curſum confecit, matyr effectus Salaminæ. Quòd autem Paulus uerè Marcum exceperit,ipſe mihi fert teſtimonium, ſcribens ad Coloſs. Salutat uos Marcus conſobrinus Barnabæ. & dicit Timotheo: Aſſumens Marcum, duc tecũ, eſt enim mihi utilis ad miniſteriũ. Manſit ergo Marcus cum Paulo uſque ad eius deceſſum.

Sacerdos Iouis fit Auxibii diſcipul⁹.

Colo. 4. 2. Ti. 4.

Cũ uerò accepiſſet Paulus, exceſsiſſe Barnabam ex hac uita humana, & nullum eſſe apoſtolum, qui in Cypro doceret & annunciaret Chriſtum, id animaduertens, miſit Epaphram & Thichicum & quoſdam alios in Cyprum, ad Heraclidem inſulæ Archiepiſcopum, ad eum ſcribens, ut Epaphram quidem Paphi conſtitueret Epiſcopum Tychicum autem Neapoli, & ſimiliter ut alios in unaquaque ciuitate dignos conſtitueret Epiſcopos. Deſcende autem etiam in ciuitatem Soliorum, & in ea quære uirum Romanum, qui uocatur Auxibius. Eum Solis conſtitue Epiſcopum. Sed uide, ne ei imponas manus ad ordinandum. iam enim dignatus eſt ſacerdotio, ordinatus à Marco. Cum autem accepiſſet literas beatus Heraclides, quæ ad eum miſſæ fuerant à magno Apoſtolo & orbis terræ luminari Paulo, & eas legiſſet, ſtatim nihil cunctatus, fecit quod iuſſerat, & cum ueniſſet in ciuitatem Solos, & quæſiuiſſet beatum Auxibium, ei ſignificatum eſt, in quonam loco habitaret. Egreſſus uerò extra ciuitatem in locum,qui uocatur Iouis, inuenit eum illic ſedentem. & cum ſe inuicem ſalutaſſent, dixit beatus Heraclides: Fili Auxibi, ad te miſſus ſum ab Apoſtolis Chriſti. Quouſque deliteſcis in hoc loco, & te non aperis? Quouſque abſcondis lampadem ſub modio, & non eum potius ponis ſupra candelabrum crucis, ut luceat in hac ciuitate? Agedum decætero ſis præco ueritatis,illumina eos, qui ſunt obſcurati errore ſimulacrorum. Quandiu occultas pecuniam,quam accepiſti à Domino tuo. Et lucrare ſeptulum? Stude ipſe quoque audire: Euge ſerue bone & fidelis, in paucis fuiſti fidelis,ſuper multa te conſtituam. Non audiuiſti diuinam ſcripturam dicentem, Qui ſeminant in lachrymis,in exultatione metent? Semina in hac præſẽti hyeme, ut illic metas in exultatiõe in pace.

Matt. 25.

Pſalm. 125.

Matt. 10.

pace. Ne timeas eos, qui occidunt corpus, ſed time potius eum, qui poteſt animam & corpus perdere in gehenna. Ipſe enim dixit: Eccè ego mitto uos, tanquã

Ibidem

oues in medio luporum. Et rurſus: Quando tradent nos Præſidibus & regibus, ne ſitis ſoliciti, quõ aut qd loquamini. Sanctus .n. ſpiritus docebit uos, quæ oporteat loqui.

Hæc & bis plura cum ſanctus dixiſſet Heraclides, aſſumẽs ſanctum Auxibium, ingreſſus eſt Soleuſem ciuitatem, & fuſis precibus, impreſsit in terra figura eccleſiæ, pondere quidem paruam, ſed magnam Dei gratia, & cum eũ docuiſſet omnẽ eccleſiaſticam regulam & formã, ſicut ipſe didicerat ab Apoſtolis, cõmẽdauit eum Domino, & cum eum iuſsiſſet ualere, iuit cum pace in propriam ciuitatem, Dominum glorificans. Sanctus aũt Auxibius ſtatim nihil cunctatus, cœpit ædificare eccleſiam. & poſtquã eam dedicauit, ingreſſus, & ſe pronum humi deiiciens, cœpit clamare

Vides quòd & tunc ecclesias dedicabant?

& dicere cum lacbrymis: Domine omnipotens Deus, qui feciſti cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt, qui finxiſti hominem, puluerem è terra accipiens, & eũ tua honorans imagine inuidia autẽ diaboli deceptum, non es auerſatus in finem, ò bone, ſed ad nos miſiſti unigenitum tuum filium, Dñm noſtrũ Ieſum Chriſtum ad ſalutem & reſtitutionem generis humani, qui in bac precioſa cruce triũphaſti de principatibus & poteſtatibus diaboli, qui ſanctis diſcipulis & Apoſtolis dediſti uirtutem ex alto, & dediſti eis

Act. 1. Lu. 10.

poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem poteſtatem inimici, corrobora me quoque tuum famulum, & da mihi audaciam, ut libere & ſine metu prædicem uerbum tuum, & eos illumina tua gratia, ut conuerſi ab errore diaboli, agnoſcãt te ſolum uerũ Deum & quem miſiſti Ieſum Chriſtũ. Certè benigne & clemens Domine, fac ut inhabitet ſanctiſsimus tuus Spiritus in hac ſancta domo, quæ eſt ædificata in ſancto tuo nomine, eamque ſtabili & confirma, immobilem eam conſeruans in tua fide, uſque ad conſummationem ſeculi. Tu enim dixiſti Domine, ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Conuerte Domine huoc gregem tuum errantem ad ſanctam mandram tuam Eccleſiam, bone paſtor, qui poſuiſti animam tuã pro tuis ouibus, extende dexteram

Matt. 16. Io. 10.

tuam omnipotentẽ, brachium tuũ excelſum & terribile, & quod non cadit ſub adſpectum, & baculo tuæ precioſæ crucis expelle Dñe lupũ rapacẽ & ſanguinẽ uorantem ex tuo grege. Certe Dñe Ieſu Chriſte congrega errantes, medicare ægrotantes, uni omnes in unum, ut ſit unus grex, unus paſtor. Porrò aũt mihi quoque humili & abiecto aperi portam uerbi per tuã clementiã, dum extendo magnũ meam ad ſigna & miracula, per unigenitum tuum filium Ieſum Chriſtũ Dominũ noſtrum: Cum quo tibi gloria, honor & potentia, cum ſancto & immortali tuo ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Cum uero peregiſſet preces, è ſolo ſurgens, iuit ad

Concionatur ad Solenſes.

locum publicum ciuitatis, & cœpit docere regnum Dei, & cum magna fuiſſet ad ipſum congregata multitudo, docebat eos beatus Auxibius, dicens: Viri fratres & patres, audite me credite in Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum, quem ego annuncio uobis. Ipſe eſt enim Saluator & refugium omnium, qui credunt in ipſum. Rogo nos & obſecro, accipite lucem cognitionis, extollite in altum oculos mentis ueſtræ, & obliuiſcimini à patribus traditæ conuerſationis, & cognoſcite eum, qui eſt uerè Deus & creator uniuerſorũ qui poteſt ſaluare & perdere animas ueſtras. Hæc & his ſimilia docens beatus Auxibius, & publicè prædicans, multis perſuaſit, ut deponerent quidem uanũ errorem ſimulacrorum, crederent aũt in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum per eius ſuauem & pulcherrimam doctrinam. Data eſt aũt ei quoque à Deo gratiã curandorum ægrotorum & expellendorum immundorum ſpirituum. Quamobtrem in dies adiiciebatur

Multi Solẽſes credũt in Chriſtum.

magna turba, credens Domino, & baptizabantur ab Auxibio in nomine Patris & filii & ſpiritus ſancti, ei peccata confitentes. Quicunque uerò habebant ægrotos, afferebant eos ad beatum Auxibium. Qui cũ eis manus impoſuiſſet, omnes ab eo curabantur in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Cum hæc autem didiciſſent agreſtes regionis, qui erant circuncirca, ueniebant in ciuitatem, & afferebant ſecum ſuos ægrotos. Ille uerò curabat oẽs per inuocationẽ intemeratæ & uiuificæ Trinitatis, & credentes baptizabantur.

Erat autem uir quidam ex agro quodam, qui uocatur Solopotamius, cui nomen Auxibius. Is cum audiſſet de beato Auxibio de eius doctrina & de uiri uirtute, ad eum uenit, & abiecit ad eius pedes, eum rogans & dicens. Venerande pater & bone magiſter, da mihi Chriſti ſignaculum. Venerandus aũt & ſanctus Chriſti Põtifex Auxibius, cum diuinas accepiſſet ſcripturas & eum docuiſſet de patre & filio & ſpiritu ſancto eum baptizauit in nomine ſanctę & quæ eſt eiuſdem eſſentiæ Trinitatis. Manſit uerò hic auxibius è Solopotamio cum ſancto & admirabilium operum effectore patre noſtro Auxibio toto tempore uitæ ſuæ, ab eo diſcens. Fuit autem hic quoque uir uenerandus & admirabilis, proficiens in Dei ſapientia & gratia, ſequens magiſtri ueſtigia, & ambulans in timore Dei, doctorem ſuum imitans in omnibus. Quodam autẽ die exiit hic Auxibius diſcipulus beati Auxibii, extra ciuitatem ad partem Orientalem in locum, qui uocatur Taricbi, ad meditandum. Qui cum ueniſſet ad quandam arborem, ſedit ſub umbra eius, & decũbens dormiit. Dum uerò durmiret, eccè formicarum multitudo circa caput eius impoſita erat, tanquã corona. Cum aũt ueniſſet in locum beatus Auxibius, & id aſpexiſſet, ualde fuit præcatus, & in corde ſuo conſeruauit, quæ uidit. Genus enim furmicarum ſignificat excitare oportere pigram & ſocordem mentẽ ad alacre & promptum animi ſtudium ad bona, ſicut dicit Solomon: Vade ad formicam ò piger, & æmulare

Pro. 6.

uias illius. Corona autem ei præſignificabat dignitatem ſacerdotii. erat enim diſcipulus ſeſſurus ſuper ſedem boni magiſtri paſtoris. & excitato diſcipulo, ingreſſus eſt in eccleſiam, eratque decætero diſcipulus ſubiectus magiſtro in omnibus, & eũ obſeruabat, tanquã bonus ſeruus Domino ſeruiens. Beatus ergo Auxibius non ceſſabat diu & noctu rogare benignũ Deũ pro ſalute & cõuerſione populi, aſsidue eos docens & admonens. Et grex quidem Domini noſtri Ieſu Chriſti creſcebat & in dies multiplicabatur, pernicioſi autem inimici noſtri, in dies minuebãtur.

Themiſtagoras uenit ad Auxibium fratrẽ ſuum.

Poſt hæc autem cum audiiſſet Themiſtagoras frater beati Auxibii, ubinam is ageret, acceſsit ipſe quoque Solos ſimul cum ſua uxore beata Timo. Erat enim hæc quoque mulier admirabilis & plane ſtudioſa uirtutis. Cum uerò ueniſſent in eccleſiam, ſe ſunt inuicem complexi, & fuit magnum gaudium propter eorum aduentum & amborum congreſsionem, & decętero in epiſcopatu docebantur & per catechesim inſtituebantur à beato Auxibio. Qui deinde eos baptizauit in nomĩe patris & filii & ſpiritus ſancti. Ordinauit autem S. Auxibius beatũ quidẽ Themiſtagoram, diaconum ſanctæ eccleſiæ, beatam autẽ Timo eius uxorem, diaconiſſam ipſius eccleſiæ. Ex quo enim acceperũt ſanctum & ſalutarem baptiſmũ, ſe à

Etiam in orientali Eccl. promoti ad diaconatū, de conſenſu uxorū, ſeruarūt perpetuā continentiam.

ſeinuicem ſepararunt ex conſenſu, propter regnum cęlorum,& ambo decætero tanquam fratres proceſſerāt ad impatibilitatem. Cum prouidentia ergo & Dei gratia aduenifſet in ciuitatem Soliorum, & omnes ferè credidiſſent Domino noſtro Ieſu Chriſto, per adhortationem & doctrinam ſancti patris noſtrī & Archiepiſcopi Anxibii, ei opem ferente ſancto ſpīritu, animaduertens Auxibius paruam eſſe eccleſiam ſi ratio habeatur eorum qui in eam ingrediuntur ſtatuit ædificare maiorem eccleſiam in nomine benigni & clementis Dei,& flexis ſuis genibus, diu orauit, ut Deus eum adiuuaret,& fuſis precibus, cum deſcripſiſſet formam ſanctæ eccleſiæ, benigno Deo fauente, admirabile hoc templum magnumque excirauit, hoc eſt, hanc ſanctam catholicam & apoſtolicā eccleſiam, eam omni ornamento exornans, tanquā ſponſam Chriſti Dei noſtri. O bonum paſtorē & magiſtrum, qui pulchrè pauit gregem Chriſti. O ſplendidum luminare, quod illuminauit eos, qui ſedebant in tenebris erroris ſimulacrorum. O peritum medicum, qui eos, qui fuerant ſauciati à diabolo, curanit per inuocationem ſanctæ Trinitatis. Non ſolū enim morbos corporis curabat beatus Auxibius, ſed etiā occulta animæ uulnera medicabatur per ſanctū ſpiritum, nempè cogitationes deſtruens, & omnem altitudinem, quæ extollitur aduerſus Dei ſcientiā, imitans magnum Apoſt. Paulū, qui oībus factus eſt oīa, ut omnes ſaluos faceret, quotidie moriens propter Chriſtum, qui pro ipſo mortuus erat & reſurrexerat.

2. Cor. 10.

1. Cor. 9.

B. Auxibius

Hic ergo beatus Auxibius uirginitatem exercuit à tenera ætate, Eliæ curſum perſequens. Cum precatione autem & ieiuniis eam auxiſſet, & fide fuiſſet roboratus,& ſpe ductus, conſummauit in charitate. Hanc dilexit Auxibius, & eam ornauit, & ab ea fuit ornatus,& in uita præſenti collegit fructus laborū. Nam cum dilexiſſet uirginitatem cum magna abſtinentia, & honoraſſet ſacerdotium, ei ſedes excelſa traditur, induitur talari tunica, ut ſeruus Chriſti, corona decoris ei caput ornatur. Cum ſponſa uirgo ei credita Eccleſia, eius ſponſus appellatur per gratiā, & cum ſeminaſſet in ſpiritu ſancto, ex eo metit uitā æternam. Qui ergo, ò dilecti, non admiretur & laudet fortem Chriſti athletam Auxibium, q̄ ſolus pugnarit & ſuperarit inimicum & rapuerit magnā prædam ex eius moribus? Sibi enim mancipatos omnes habebat inimicus: ingreſſus enim ſanctus in ciuitatē Soliorum, nullum inuenit Chriſtianū, & oēs Chriſtianos fecit per Dei gratiam. Qūo enim rex, qui miſſo aliquo duce exercitus ad ciuitatem, quæ ei reſiſtit primum quidem mittit ſpeculatores, deinde circunſidet ciuitatem, poſtquā eā explorauit, donec eā ceperit & ſubiecerit regi: Ita etiam fecit beatus Auxibius. Miſſus enim à cæleſti Rege in hanc ciuitatem ad bellum gerendū cū inimico, non prius aperte ingreſſus eſt in ciuitatem, ſed tanquā ſpeculator, idololatræ habitum ferens alienigenis, intrinſecus autē habens arma crucis occulta in pharetra cordis, & adſpiciens ſimulacra, quæ ab ei colebantur, ruſus ſe cedebat extra ciuitatem. Hoc aūt fecit longo tempore,& quod eſt admirabilius, habitans in templo inimici, nempè Iouis, illic primum cœpit uincere. Nā cū Iouis ſacerdotem per catecheſim initiaſſet. eum latenter baptizauit,& euertit templum ſimulacrórū, & tunc decætero libere ingreſſus in ciuitatem, tanquā fortis miles, manibus in cælum ſublatis,& ſeipſum cōponens in figurā uenerandę crucis, ſicut Moſes, Amalec quidem fudit ac profligauit, qui percipitur intelligentia, nempè diabolū. liberauit uerò eos qui detinebantur ſub eius poteſtate. Nā cū oēs cōuertiſſet à tenebris idololatriæ & interitus, admirabilē lucem agnitionis filij Dei ſubiecit eos Regi cæleſti.

Nota, ut ſe in crucis formā compoſuerit. Exod. 17.

Quamobrē cū omnia rectè geſsiſſet, & fuiſſet præſtantiſsimus præco ueritatis, & quinquaginta annos honoraſſet ſacrificium, poſtquā multos docuit & illuminauit fide in Chriſto, uenit deinde ad finem uitę ſuę,& accerſito uniuerſo ſuo & uenerando Clero, dixit eis: Patres & fratres & filii, inclinate aures ueſtras ad uerba oris mei. eccè ego ingredior uitam patrū meorū, qūo oēs, qui ſunt in terra. decætero nobis animū adhibete filii. State in fide firmi ac ſtabiles. Nemo uos decipiat uerbis uanis & inanibus. Vos ſcitis, quantas afflictiones ſuſtinui in hac ciuitate, noctu & interdiu rogans benignum ac clementē Deū, ut aperiret mihi oſtiū uerbi, ad ſignificandum uobis myſterium Chriſti. Qui eſt autē a mendacio alienus & ſolus uerus Deus, non deſpexit meas preces, ſed uos apprehendit,& eū agnouiſtis, porrò aūt nunc fratres, & non patres, uos cōmendo Dño & uerbo eius gratiæ, quod poteſt ædificare,& dare hæreditatē in omnibus ſanctificatis. State ergo firmi & immobiles in fide,& ualide tenete Traditiones, quas à me accepiſtis,& quem ex uobis elegit ſacerdotem benignus & clemens Deus, ne uos eius pudeat qm̄ eſt ex uobis, & manet uobiſcū, ut uos curet. Hæc ergo & his plura cū dixiſſet apprehendens Auxibium, eius à Deo honoratum diſcipulū, oſculatus eſt eū, & dicit: Fili & frater Auxibi, Te elegit benignus Deus hic ſacerdotē. Tu uerò decætero paſces gregem Chriſti, quē acquiſiuit proprio ſuo ſanguine. Hæc cū magnus dixiſſet Auxibius, unūquenque eorū eſt oſculatus eius diſcipulus, qui fuit etiam ſucceſſor. Tertio autē die audita eſt fama per totam ciuitatem, quod Anxibius ſanctus eorū pater & magiſter eſt è uita humana exceſſurus, omneſque ſimul congregantur cū fletu & planctu in eccleſia. Quos quidē cū uidiſſet & eis eſſet bene precatus,& deinde eos ualere iuſsiſſet, tradidit in pace Domino ſuum ſpiritum, decimonono menſis Februarii.

Oratiō morituri ad Clerū.

Act. 20.

Traditiones tenēdæ.

Moritur S. Auxibius.

Tunc accipientes uenerandas & ſanctas reliquias ſancti patris noſtri & Pontificis Auxibii, uiri pii cum clero ſuo, cū eis iuſta feciſſent cū unguentis & ſuffitibus & omni alia cura ac diligentia, eū depoſuerūt in loculo, quē ipſe beatus Auxibius ſibi præparauerat, & extra arcam ſic inſcripſerat: adiuro uos per ſanctū corpus & ſanguinem Ieſu Chriſti, nemo aperiat hāc arcam, donec conſummatus fuerit frater meus Themiſtagoras. Poſtquā aūt fuiſſent depoſitæ uenerandæ & ſanctæ reliquiæ ſancti Patris noſtri Anxibii in loculo, adueniēs Dei gratia in ſanctas eius reliquias, fecit ex ipſis ſcaturire fontes curationum. Multi uerò illo quoq; die ſunt curati à uariis morbis & ſpiritibus immundis. Cum aūt audiiſſent, qui circuncirca habitabant,& uiri & mulieres, de gratia curationum, quæ fiebant apud ſanctas reliquias ſancti Patris noſtri Auxibii magno ſtudio ueniebant in ciuitatem, ubi ſitæ ſunt ſanctæ eius reliquiæ. Curabantur uerò omnes gratia Domini & ſancti interceſsione.

Miracula ad ſanctas eius reliquias.

Cum aūt ij quoque audiuiſſent, qui Pephum habitabant, fieri multas curationes per ſanctiſsimum & beatiſsimū patrem noſtrum & Archiepiſcopum Auxibium, congregati uiri numero quadraginta, qui uexebantur ab immundis ſpiritibus, è Papho profecti, in Solienſium ciuitatem ueniebant. Cum ij uerò ueniſſent in quendam locum, qui circa quindecim milliaria diſtabat à ciuitate, occurrit eis ſanctus Auxibius, & cum ex eis exegiſſet malos & immundos ſpiritus, curauit omnes per Dei gratiam ei datam. Viri autem illi, cum ſenſiſſent curationem, nempè q̄ per ſancti Auxibij obumbrationem mundati fuiſſent ab immundis ſpiritibus, curſu uenerunt Solos, & eis expo-

En ſanct⁹ poſt obitum occurrit dæmoniacis, eoſq; ſanat.

expoluerunt omnia, quæ in uia euenerunt, & omnes, his auditis, benignũ & clementẽ Deum noſtrum laudauerunt, qui talem dedit gratiã ſeruo ſuo Auxibio. & cũ acceſſiſſent, qui curati fuerant, in locum, ubi ſitæ erant ſancti reliquiæ, ſe pronos in faciem proiecerunt ante loculum, laudantes ſanctũ, & Deo emittẽtes hymnos gratiarum actionis, qui gloriam tribuit ſuo famulo, & deinde redierunt in pace in ſuam ciuitatem, lætantes & Deum glorificantes. Vnde etiã ex eo tempore celebrant Paphij ſanctam memoriã ſancti Patris noſtri Auxibii uſque in hodiernum diem.

Cum autem uidiſſet beatus Themiſtagoras frater ſancti, miracula, quæ fiebant in loculo, in quo ſitæ ſunt uenerandæ reliquiæ ſancti Patris noſtri & Archiepiſcopi Auxibii, & è ſancta eius capſa perpetuo manare unguentũ cũ miraculis, arbitratus ſe eſſe indignum, qui deponeretur cũ beato Auxibio in uno loculo, iureiurando adegit Clericos ſanctæ eccleſiæ, dicens: Patres & fratres, adiuro uos per Deum uiuũ & per ſancti uirtutem, ut poſt meũ receſſum nemo audeat aperire loculum ſancti patris noſtri Auxibii propter me, ſed in alio loco eccleſiæ ſepelite humile & abiectum meũ corpus. Quamobrem uſque in hodiernum diem ſic manſit ſanctus loculus non apertus, ſed obſignatus ſigno Chriſti, qui ipſum glorificauit, magnumquè & præclarum reddidit. O beatã capſam, in qua eſt repoſitus theſaurus, qui non poteſt eripi, ex qua perpetuo ſcatent fontes curationũ. O uenerandum & ſanctum tumulum, qui congregat fidelem populũ ad Dei honorem & gloriã, memoriã aũt precioſarum, quæ in eo habitant, reliquiarum. O patrem & paſtorem & magiſtrum & bonũ medicum qui in æternum memoratur cũ encomiis. O ciuitas Soliorum, qualem habes defenſorem, & theſaurũ, qui non poteſt conſumi, in te repoſitum, & luminare, qđ extingui non poteſt, Sole lætius. Nam Sol quidem à nubibus & noctæ ſæpe tegitur: Luminare uerò beati, noctu & diu lucem habet, quæ non deficit, illuminas eos, qui uerſantur in tenebris, & lætificans uniuerſam ciuitatem, & curans ægrotos per Ieſum Chriſtum, qui ſanctos ſuos glorificauit. Ego autem quouſque laudo ſanctum? Quidquid enim dixero, non potero laudare pro dignitate ſanctum patrem noſtrum & admirabilium operum affectorum Auxibium. Hic uerò decætero finiamus orationem, laudentes & patrem & filium & ſanctum ſpiritum, cui gloria & potentia in ſecula ſeculorum, Amen.

Venerãdus & ſãctus tumulus.

MARTYRIVM SANCTI SAdoth Epiſcopi, & Centum Vigintiocto, qui cum eo ſubiere martyrium in ſecundo anno perſecutionis, ex Simeone Metaphraſte.

20. Fe.

POſtquam ſancti Simeonis fuit pfectũ martyriũ, eius loco ſucceſſit ſanctus Sadoth in ciuitate, q̃ dicit Salec & Cteſiphon, q̃ sũt regiæ apud Perſas ciuitates. Is quodã die uidit uiſionẽ terribilẽ, & apud ſe miratus, conuocauit clerum ſuum, Presbyteros & Diaconos, (erant enim occculti propter timorem regis) & incipiens eis narrare, dixit:

Vidi hac nocte in ſomnis ſcalas ſtantes cũ magna gloria, quarũ principiũ erat in cælo, ſuper eas aũt ſtabat ſanctus Epiſcopus Simeon cũ magna & infinita gloria, ego uerò ſtabã infra in terra, & me uocãs cũ magno gaudio, dixit mihi: Aſcende ad me Sadoth, aſcende, ne timeas, ego enim heri aſcendi, tu aũt cras aſcendes. Ah illa uerò hora credidi fore, ut aſſumar ad uenerandã & pulcherrimã Chriſti confeſſionem. Quòd aũt dixit, Ego heri aſcendi, tu uerò cras aſcendes, ſignificat eũ quidẽ anno ſuperiore ſubiiſſe martyriũ, me aũt hoc anno futurũ martyrẽ & occidendũ. cœpitq; eos admonere & adhortari ex ſacris ſcripturis, dicens: Fratres mei dilecti & patres, Deũ amemus ex tota anima, & Dñm Ieſum Chriſtum ex tota mente, & induti lorica fidei, non timebimus omnẽ malũ. Mors aũt & cædes ſi ad nos uenerit, non formidemus ſed unuſquiſque noſtrum bellum gerat pro uiribus, & decertet ut perfectus athleta. Nam ſiue moriamur, moriemur ut pfecti, ſiue uiuamus, uiuemus ut iuſti. Quòd ſi etiã moriamur, moriamur propter noſtrum Saluatorẽ Ieſũ Chriſtũ. Cũ ergo enſis det uitam, adeſte, & eã rapiamus, & qm̃ micat gladius, æternæ uitæ opes nobis cõparemus. Quandiu enim eſt dies, celeri pede pergamus ad manſionẽ regni cæleſtis, ut abundantiorẽ honorem & gloriã æternã conſequamur, & omni futura generatione nobis nomen & gloriã relinquamus. Fratres oremus Deũ noſtrũ, ut cito nobis impleat hãc uiſionẽ. Nã cũ gaudio & deſiderio & magno amore, accipit ſpiritalis aduẽtũ talis mortis, neq; timebit aliquis, qui fuerit præparatus. Carnali aũt eſt terribilis & formidandus eius aduentus. Spiritalis nõ timet mortem, ut qui uitam poſſideat ſpiritalem: Carnalis uerò caligat & tremit, ut qui carnalem uitã habeat. Qui ſunt uiri boni, prõptiq; & alacri animi ſtudio, talẽ mortẽ perſequuntur, ut ex ea uitã æternũ poſſideant. Qui ſunt aũt ignaui & pigri, ii, ea uiſa, ſe abſcõdũt. Qui Deũ diligunt, ad Deũ exceſſerunt. Qui uerò mundũ, manant in mundo, illi quidem reſoluti ad lætitiam & exultationẽ, hi autem ad afflictiones manentes & ſuſpiria.

Præclara eius adhortatio.

Secundo antẽ anno noſtræ perſecutionis, uenit Sapores rex Perſarum in dictã ciuitatem Salec & Cteſiphontem, & apud eum fuit accuſatus epiſcopus & athleta Sadoth, quod quidem interpretatum, idem eſt quod regis amicus, reuerà enim dilexerat cæleſtẽ Regem Chriſtum ex tota anima ſua & totis uiribus. Sanctus enim Sadoth, & cũ eſſet perfecte continens, plenaſque fide & iuſtitia, fuit imitatus ſancti Simeonis cuius erat ſucceſſor. Mittens ergo rex Sapores, eũ cõpræhendit eum clero ſuo, & cum alijs clericis finitimę regionis & monachis, numero centũ uigintiocto & omnes ſimul uincti catenis ferreis, incluſi ſunt in carcere, in loco obſcura & tetro, quinque menſibus ſuſtinentes magnas afflictiones. Impij enim eorũ tibiis impoſitis funibus, lumbiſquè & humeris, lignisquè conſtringentes, eos uſque adeo contenderunt & torſerunt, ut oſſa eorum non ſecus atquè oſſa lignorũ, quæ conſtringuntur, ſtridorem emitterent, & magnum eis dolorem afferrent. Eos autem ualde torquẽtes & immiſericorditer, eis ſubinde dictitabant: Adorate Solem, & facite uoluntatem regis, & uiuetis. Reſpondens uerò ſanctus Sadoth tanquã ex ore omniũ, dixit, Nos Chriſtiani in unam fidem, & unam potentiam & ueritatẽ credimus, & unum teſtamur teſtimonium, & unũ Deũ adoramus, factorem cæli, & ei ſeruimus ex tota anima & poteſtate noſtra. Solã aũt, qui fuit ab eo creatus, non adoramus, ſed nec ignem honoramus. Qui enim ea fecit Deus, ipſe ad miniſteriũ dedit nobis hominibus, nec ex tuo ſcelerato edicto, euadimus tranſgreſſores, ex quo mors nobis, à te imminet, quæ nos ab hac caduca uita liberans, ducit ad uitam æternam. Ne ergo uel tantillum diſtuleris nos occidere, neq; parcas ante tuos oculos effundere noſtrum ſanguinem. Tua enim in nos lenitas & patientia, nobis procurat interitum.

Sapores rex multos comprehendit Chriſtianos & dire affligit.

Viſio S. Sadoth

Rurſus ergo dictum eſt ſanctis, tanquã ex ore regis

gis: Si uoluntatem meam non feceritis, & edicta mea non audieritis, eccè ad uos peruenit peſsima hora ueſtri interitus. Rñdentes aũt ſancti, tanquam uno ore dixerunt: Nos non perimus apud Deum noſtrum, neque morimur in Chriſto eius, ſed nos uiuificat beata & æterna uita ſua, & dat nobis ad hæreditatem & requiem immortale regnum, & quod nunquam terminatur. Decætero nobis celeriter adfer mortem, qui parati ſumus prompto & alacri animo mori propter Deum noſtrum. Neque enim Solem adoramus, neq; ignem neque audimus hæc iniqua iuſſa regis, quoniam ſunt plena morte & interitu. Dum autem uidiſſet ſtabilitatem & conſtantiam eorum fidei & confeſsionis, tulerunt in eos ſententiam. Cum uerò audiuiſſent beati Chriſti martyres in ſe datam eſſe ſententiam, ut omnes ſimul gladio ferirentur, ſe forti animo pararunt ad cædem & ad mortem. Regis autem magiſtratus eos uinctos eiecerunt extra ciuitatẽ. Sancti martyres cum magno gaudio & lætitia ſic pſallebant, & dicebãt: Iudica nos Deus, & diſcerne cauſam noſtram à gente non ſancta, & ab hominibus doloſis & qui bibunt ſanguinem, ſerua nos: Quoniam tu es fortitudo noſtra & ſpes noſtra.

Alacriter pro Deo mori cupiũt martyres.

Pſ. 42.

Cum autem perueniſſent ad locum, in quo erant conſummandi, uno animo ora ſua aperientes, dixerunt: Benedictus es Deus, qui nos dignatus es hac gratia, & non noſtras preces habuiſti contemptui, ſed dediſti nobis hanc precioſiſsimam coronam martyrii. Scis enim Domine, nos eã quæſiuiſſe. Et Benedictus Deus noſter, unigenitus filius tuæ bonitatis, qui ſeruauit nos, & uocauit ad uitam æternam. Ne ſinas ergo nos Domine affligi in hoc mundo, ſed confirma coram te in æternum propter tuam clementiam, & dignare nos lauari in precioſo baptiſmo ſanguinis noſtri, quoniam tu es ſolus Deus glorificatus, & unigenitus tuus filius, & ſanctiſsimus tuus ſpiritus in ſecula, Amen. Hæc cũ precati eſſent beati, interẽpti fuerũt ab iniquis, neque ceſſauit ex ore eorum glorificatio, donec ultimus fuit interfectus. Conſummati ſunt autem 128. martyres uiceſimo menſis Februarii. Venerandũ uerò & glorioſum epiſcopũ & athletã Sadoth duxerunt uinctum in aliã patriã, quę uocatur Bethuza, in ciuitatem, quæ uocatur Bethlapat, & illic amputarunt uenerandũ & ſanctum eius caput: Conſummati ſunt autem omnes ſancti & glorioſi martyres in pace, laudantes & glorificantes Dñm noſtrũ Ieſum Chriſtum, quem decet omnis gloria, honor & adoratio cũm patre & ſancto ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Precatio martyrum ſub mortẽ.

Caduntur 128 martyres. Idẽ S. Sadoth

VITA S. EVCHERII EPISCOpi Aurelianenſ. ex inſigni MS. Codice, ſed mutato nonnihil ſtylo per F. Laur. Surium, deſcripta.

CAPVT I.

20. Fe.

Vit uir uitæ uenerabilis ac Deo dignus, Eucherius nomine, parẽtibus ortus iuxta ſeculi dignitatẽ nobilibus, & (ut credimus) Deo acceptis, quippe q talẽ genuere prolẽ. Cuius ortũ, ſicut à ueraciſsimis uiris, uel ab germanis ſororibus eius, quæ uita ſanctitate præcellunt in cœnobio ſanctorũ monacharũ, ſito iuxta urbẽ Aurelianenſem, referentibus didicimus, ad poſterorũ notitiã tranſmittemus. Nocte quadã illius genitrix, cũ ab eccleſia expletis nocturnis hymnis domum rediſſet proprium ingreſſa cubiculũ quieti ſe dedit, uiditquè in ſomnis toro ſuo uirũ adſtantem, miri candoris ueſtibus indutum, capitis ueneranda canitie ſplendidum, oculis inſtar gẽmarum coruſcantibus terribilem, ſibique dicentẽ: Aue Deo dilecta, benedictum in utero tuo ferens puerũ, olim in hac urbe à Deo electum futurum antiſtitem. Cui uenerabilis matrona, Obſecro te, inquit, ut benedictionem tuo ore mihi largiaris, priuſquam à me diſcedas. Intueor enim uultum tuum ueluti angelicũ. At illi angelus: Recte quidem cernis. Ego enim Angelus Dei ſum, miſſus ab eo, ut benedicam proli, quæ eſt in utero tuo. Et quia admonenti ambiguitatem non oppoſuiſti, ſed à Deo miſſum me credidiſti, iam nunc benedicam tibi & ſemini tuo ea tenus ſcituro. At illa expergefacta, immenſas ſanctæ Trinitati referebat gratias, atque marito ſuo tantæ reuelationis gaudia per ordinem explicauit. Ille uerò hæc audiens, timore & gaudio perfuſus, in gratiarũ actione permanens, rei expectabat euentum. Nato autem puero, atque ſecundum tempus congruenter excreſcente, propter honorem diuinæ reuelationis, quam ab angelo acceperat, epiſcopo Ansberto, qui id temporis in Auguſtodunenſi urbe ſanctitatis officio fungebatur, regenerandum Domino ſacris eum fontibus obtulit. Atque ille cum gratulatione eum accipiens regenerauit, & proprijs manibus de ſacra unda ſuſcepit, ſeptiformi ſpiritu imbuit, atque cũ honore, ut dignũ fuit, maximo remeare permiſit ad parentes.

Viſio angelica matri eius oblata.

Baptizatur ab Ansberto epiſcopo.

CAP. II.

Vm igitur anni ſeptem cõpleti fuiſſent, Domino prouidente, literarum ſtudijs traditus, omnes etiam anteriores facile antecelluit, & quemadmodum fons largiter ſcaturiẽs, breui implet amnem: ita hunc glorioſiſsimũ uirum omnis ſcientia ſcripturarum, quicquid legendo uel audiendo didiciſſet, affatim inundauit, cumque uniuerſam ſacrorum canonum doctrinam perſcrutatus eſſet, incidiſſetque in Paulinum locum illum, ubi ait Apoſtolus, Præterit figura mundi huius, & alibi, Sapientia huius mundi apud Deum ſtultitia reputabitur, relinquens militiæ ſecularis cingulum, ad cæli & cæleſtium rerum cultores ſe contulit, & in monaſterio Gemetico regularis uitę inſtitutum complexus eſt.

Cor. 7.
Cor. 1.
Fit monachus

CAP. III.

O tempore Suauaricus eius patruus, qui Aurelianenſis eccleſiæ populum pontificali honore fultus regebat, ex hac luce migrauit. Tum uerò omnis eius loci plebs pariter congregata, Domino annuente, ad Carolum, inclytum Francorum principem, legatos cum mulieribus & humili prece mittit, qui cũm uelocitate eius præſentiæ oblati, pedibuſque illius aduoluti, non ſine lachrymis ita eum alloquuntur: Domine & princeps inclyte, quæſumus ut iis, quæ plebs Aurelianenſis tibi ſuggeri uoluit, auditum clementer accomodes. Dñs & paſtor noſter, uenerabilis Suauaricus, uocante Domino, de hoc mundo migraſſe cognoſcitur. Obſecramus igitur pietatis tuæ clementiam, ut nepotem eius Eucheriũ famulis tuis plebi Aurelianorũ põtificẽ iubeas cõſtitui. Ille uerò poſtulationẽ eorũ benigne ſuſcipiẽs diſponẽte Dño, ratũ habuit, quod ab eo humiliter poſcebãt, atq; ex aula ſua uirũ fidelẽ miſit, q beatũ Eucheriũ è cęnobio, in qd ſe cõtulerat, euocaret, etſi nõ ſpõtaneũ, uel inuitũ ad urbẽ Aureliã perduceret, ut ibi epiſcopus ordinaret. Quo cõperto, uir ſanctus męſtus & afflictus, flere cępit corã fratribus, dicẽs: Cur me, dilectiſsimi fratres, permittitis laqueis implicari huius ſeculi, qui mundũ & gloriã eius reſpuere uolui, ut ueſtigijs Chriſti Dñi mei, liber ab omnibus, poſſem inhærere? Tũc fratres ad hãc uocẽ præ gaudio, non tamen ſine mœrore, flere cęperunt, præ gaudio quidem, quòd ex eorum ouili ſuo gregi

Carol⁹ Martellus is fuit.

Vide q̃ ad uiret ad pontificatum.

gi Dominus paſtorem prouidiſſet,cum mœrore aũt,
ꝙ in eius abſentiam conſentire modis omnibus ſor-
midarent. erat quippè clarus & acceptus omnibus.

CAP. IIII.

PORrò benedicente Abbate, omnibusque fratri
bus proſperitatẽ illi à Dño precantibus,egreſ-
ſus è cœnobio, Aurelium peruenit, moxque
accerſiti uicinatum ciuitatum epiſcopi,omnia
Obtinet catedrã Aurelian. què clerus & populus,in pontificali cathedra eũ per
omnia dignum præſulem collocant,gaudentes ꝙ ta-
lem tantumquè uirum ſibi à Domino paſtorem con
ceſſum uiderent, maximaquè exultatione perfuſi,
unuſquiſque rediјt in ſua. Ille aũt accepta ea prouin
cia,non honoris, ſed oneris loco eam habuit, atque
cœpit eccleſias excolere, clerum diligere, plebẽ ſua
prædicatione corrigere,cœnobia circunquaque con
ſtructa frequenter circumire, atque in eis cõmoran-
tes omni charitate & humanitate proſequi. Itaque
tanto erga eũ omnis clerus & populus amore teneba
tur,ut omnes ſumma cũ deuotione eius ſe ſubderent
obſequio ſeruitutis.Erat enim mente tranquillus,uul
tu ſerenus,adſpectu amabilis,corpore decorus,omni
busquè bonis acceptus. Creſcebat interim ſama eius
longè lateque per orbem:cumque opinio eius paſsim
uulgaretur, inimicus humani generis inuidens glo-
riæ eius atque ſanctitati, corrupit quoſdam maligni
tatis ſuæ ueneno,permouitque eos, ut inuidia excæ-
cati,ſuggererent Carolo principi, ut uirum beatum
cum omnibus illi ſanguinis propinquitate coniun-
ctis,in exilium relegaret, illorumque honores, par-
tim ſuis uſibus adiiceret,partim in ſuos ſatellites con
ferret.At Carolus ea ſuggerẽtibus ita reſpondit: No
ſtis gentẽ hanc ferociſsimã,& bellicoſam, multiſque
opibus inſtructam, itaque quæ conſulitis, non ſine
hæſitatione poſſum exequi.

CAP. V.

INtereà gens nefanda Iſmaelitarum ad depopu-
Agareni uaſtant. Aquitaniã. landam prouinciam Aquitaniam ingreſſa, cun
ctam uaſtans ſupellectilem,oppida & caſtella ni
titur expugnare. Audiẽs uerò hoc Carolus prin
ceps,collectis Burgundionum Francorũque populis
obuiam illis cũ copioſo pergit exercitu, cæſiſq; illis,
cum ingenti præda domum reuerſus eſt. Cũq; Aure-
liã perueniſſet, Ligeris alueũ tranſiens,prandiaq; pa
rata relinquens,Pariſios proficiſcebatur,iuſsitq; bea
tum Eucheriũ ſe ſequi.At ille tametſi ſciret inſidias ſi
bi præparatas,nequaquam renuit, non tñ principis,
1.Pe. 2 ſed Dei obtemperans præceptis, ſpontaneus pericu-
lo ſe dedit, ſubijciens ſe, ſicut beatus Petrus apoſto-
lus ait,humanæ creaturæ propter Deum,ſiue regi,tã
quam præcellenti, ſiue ducibus,tanquã ab eo poſitis
ad ulciſcendam prauitatẽ malorum, ut canatur laus
bonorum.Anno itaque decimoſexto pontificatus ſui
Arelia egreſſus, & Lætetiam quoqae ex principis uo
luntate pretergreſſus, Verũ ſicũ publicæ dictionis
ilicò aduolauit, moxque celebri ſermone uulgatũ eſt
auribus principis,adeſſe ſanctũ ſacerdotem quò ille à
ſuis militibus iuſsit cõpræhendi, & cũ propinquis re
liquis Coloniã in exiliũ deportari. Ille uerò uirtutũ
ſibi augmenta cumularet,reddebat gratias,ſacroſan-
ctæ ſubditus Trinitati,Vbi aũt Coloniã peruenit glo
rioſus Chriſti ſacerdos, tãta ibi & ſacerdotum & cle
ri & populi benignitate fruebatur, ut cunctis illorũ
opibus,quicquid inde illi lacere libuiſſet, haud alite
atque proprijs uti illi liceret.Quod cum ita fieret,Ca
rolũ principẽ latere non potuit. Itaque metu preter-
ritus,ne forte illorũ ſubſidijs & auxilijs adiutus, mu
nitiora regni loca ſeu caſtella occupauerat,clã tutio-
ri loco in Hasbania Roberto Duci tradidit cuſtodiẽ
dum.Qui ſane illum cũ maxima gratulatione ſuſci-
piens,permiſit manibus illius omnẽ ſupellectilẽ ſuã,
ut ſicut ei placeret facultas illi ſuppeteret tã egenis,
quã in cœnobijs cõmorantibus inde tribuendi.Dede
rat enim ei Dominus gratiã corã illo, uelut beato Io
Ge.41. ſeph quondam curam Pharaone. Periit autem à præ
dicto Duce, ut ſibi in eccleſia beati Trudonis confeſ
ſoris pro ipſo & fidelibus eius copiam deprecandi tri
bueret,quo impetrato, ſacerdos Dei inclytus die no
ctuque Dominum precabatur,ut cum electis eius in
aula gloriæ ipſius coronari mereretur.

CAP. VI.

Pro.17 VErum cum ſcriptura dicat, Qui reddit mala
pro bonis,non recedet malum de domo eius
quod princeps Carolus contra hũc uitũ Dei
fecit,epiſcopatũ crudeli uiolentia ei adimen
do,tum etiam aliarum eccleſiarũ res uſurpando,id iu
ſto Deus iudicio reddidit in caput eius. Nanque hic
Habet hæc ẽt Paulus Aemylius li. 2. de rebus geſtis Frãcorum. uir Dei in oratione poſitus, ad alterum ſeculum eſt
raptus,& inter cætera, quę Domino ipſi oſtendente
conſpexit, uidit hunc Carolum in inferno inferiori
torqueri,eique interroganti ab angelo ductore eius
reſponſum eſt,quia ſanctorũ iudicio, qui in ſupremo
mundi die cum Domino iudicabunt, quorumq; res
abſtulit & exercitui ſuo diſtribuit, ante illud iudiciũ
anima & corpore ſempiternis pœnis eſt deputatus,
ſimulque cum ſuis peccatis recepit pœnas propter
2.Ti.5 peccata omnium, qui res facultateſque ſuas ob hono
rem & amorem Dei ad ſanctorum loca in luminaria
diuini cultus ſouenda, inque alimoniã ſeruorũ Chri
ſti ac pauperum pro animarum ſuarum ſalute cõtule
rant. Porrò uir Dei ad ſe rediens, ſanctum Boniſaciũ
& Fulradum monaſterii S.Dionyſij abbatem, ſummũ
què regis Pipini capellanum ad ſe uocauit, eiſq; hęc
reuelans, hoc ſignũ dedit,ut ad ſepulcrũ Caroli prin
cipis irent, & ſi corpus eius illic non inuenirent, ea
quæ dicebat, uera eſſe crederent. Illi uero pergentes
ad monaſteriũ,ubi caroli cadauer humatum fuerat,
tumulumque illius aperientes, ſubito draconem exi
re inde uiderunt, totumque ſepulchrum intus inuen
tum eſt uelut incendio atrum.

CAP. VII.

SAnctus autem Eucherius ſexto exilij ſui anno,ip
Abit è uita S. Eucherius. ſo glorioſo tranſitus ſui tempore, diuini lumi-
nis perſuſus claritate,corpore integrę conuerſa
tionis intectus, carnis uinculis abſolutus, emi
grans ex hoc mundo, uictor, intrauit in cælum,ibi
que à Domino pro laboribus & operibus bonis dia
dema accepit gemmis ſulgentibus uariatũ, floribus
immarceſcibilẽ,decorẽ, & uarietate inæſtimabili. Se
Miraculum. pultus eſt in eccleſia beati Trudonis Cõfeſſoris Chri
ſti & cũ magno decore, ut dignum erat ab omnibus
tumulatus.Lingua uerò noſtra non ſufficit ullis uer
bis ea omnia expromere, quæ poſt eius obitũ miracu
la ab eo geſta ſunt,ſed pauca, quæ ueridica relatione
didici, ſilere minimè audebo.Mulier quædam,quam
ipſe uir ſanctus de gentilitatis errore ſua admonitio
ne reuocauerat, cuiusquè filium de ſacro fonte ſuſce
perat, ad tumulum eius ceream candelam pondere
libræ unius ex deuotione collocauit & incendit, ea
què per dies & noctes perpetuo arſit, nec extincta eſt.
Die uerò tertio cuſtos templi ceram eius candelæ li-
queſactam redegit in maſſam, atque eccè in eius ma
nibus in tantam molem excreuit, ut idem omnino
pondus priſtini cerei inueniretur.

CAP. VIII.

PRæthereà ſanctimonialis quædam,quam uir ſan
Aliud miraculum. ctus ob uitæ illius caſtimoniam familiariter
dilexerat, pro facultate ſua ad caput ipſius ſan
cti fidelẽ, humani corporis ſtaturã æquãtẽ, ap
poſuit, accenſam reliquit. Veſpere autem tranſacto,

cuſtodes eccleſiæ, ot moris eſt, foribus obſeratis ardentem illic dimiſerunt. Ad declaranda ergo beati uiri merita, cum intempeſta nocte omnes ſopore tenerentur, ſuper tumulum illius, qui pallio opertus erat, cecidit, & uſque ad extremam ſui partem conbuſta eſt. At cuſtodes expergefacti, ut uiderunt cinerem in pallio. & ſtupore & admiratione attoniti, formidebant, ne quid eius ignis abſumpſiſſet, excuſſoque cinere diligenter ſcrutantes, ita ipſum pallium illæſum compererunt, ut nec tenuis maculæ ueſtigium in eo appareret.

CAP. IX.

NVper etiam miraculum quoddam innotuit, quod nequaquã ſilentio tegendum arbitror. Quidam ex famulis uiri Dei, quem ipſe à gẽtilitatis perfidia conuerſum. Chriſti baptiſmate purificauerat à quodam Dei famulo uas uitreũ commodato accepit, idquè oleo implens, ad caput ſancti uiri ſublimè ſuſpendit & accendit. Cœpit aũt paulatim liquor augeri, & in pauimentum inſtar riuulorum diſlabi. At cuſtodes cœnobij, uiſo tam inſigni miraculo, retulerunt congregationi. Porro fratres concito gradu baſilicam ingreſsi ad tanti miraculi conſpectum gaudio perfuſi, certiquè de meritis ſancti Eucherij, uaſe ſuppoſito, Dei donũ ſuſcepere. Tandem paucis euolutis ita copioſè manauit, ut lampades ſeptem inde impletæ, licet pariter arderent, nihil tamen imminuerentur. Ex ipſo autem ſanctitatis liquore quicunque ęgrotus ex deuotione manibus ſacerdotum ungitur, ſtatim recepit ſanitatem, quacunque etiam detineatur infirmitate. Hoc uerò miraculum nemo ambigat hodieque fieri.

Oleum in lampade augetur.

CAP. X.

POſt anniuerſarium uerò diem obitus eius, cum uigiliæ uel matutini hymni à Clero omni ſolẽniter celebrati fuiſſent, Abbas ipſius monaſterij cœpit eſſe anxius pro cibis clero populoq; qui ad celebranda ſolennia confluxerant, opponendis. Egreſſus autem unus ex clericis, qui fuerat uiro ſancto familiaris, ad fluuium iuxta monaſterium præterfluentẽ, annuente Domino, tantam piſcium multitudinem in eo natare conſpexit, quantam ſe nemo illic aliquando uidiſſe meminiſſet. Accurrit itaque citiſsimè, & renunciat Abbati & fratribus, quid ipſi cõceſſum eſſet uidere. Itur ergo retia iaciuntur, tantaq; piſcium multitudo temporis puncto capitur, ut non ſolum Clerus, ſed etiam populus uniuerſus, qui ad eius conuenerat ſolennitatem, ſufficienter, immò etiam abunde exatiatus, gratias pro ſancti merito ſacroſanctæ referrent Trinitati. At uerò prolixi operis ex totam pertexere hiſtoriam, quales quantaſque uirtutes per eius interuentum ibidem Dominus operari dignatus eſt. Nam cæci multi receperunt uiſum, claudi plurimi greſſe reſtituto, adepti ſunt ſanitatem dæmones quoque ſine numero fugati. Augentur dona plurima, præſtantur undique, donante Domino, petentibus uota congrua. Vnde oro clementiam ſanctiſsimi patris, ut mihi pigro & indigno ſeruulo ſuo, qui plurima ex ijs, quæ de illo audieram, prætermiſi, & hęc pauca commemorare non omiſi, apud Dominum patrocinari in omnibus non deſiſtat, ipſo largiente, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Feſtus dies S. Eucherij.

Multa miracula poſt obitum eius.

VITA S. PIPINI, PRIMI DVcis Brabantiæ, ex Codice M S. grauiter, ut apparet, conſcripta.

21. Fe.

VEnerabilis Pipinus Dux Brabãtiæ ex patre Carolomanno principe & matre Emegarde, fuit Maior domus Franciæ ſub Clotario rege Francorum & Dagoberto eius filio. Qua dignitate parum à dominatione ac ſublimitate regia differente, prædictus, omnia prudenti diſpoſitione ordinabat, præſtabatque tam in bello fortitudine, quã iuſtitia in pace. Erat erga regem fidei ſeruantiſsimus, erga populum uerò ueritatis tenaciſsimus, atq; in diſcernẽda utrorumque cauſa firmiſsimo animi iudicio perſiſtens, oeque munera populi ad ſubuerrendum ius regium reſpiciebat, nec gratiam regis ad obruendum populi iuſtitiam attendebat. Siquidem regem Deum regi homini præferebat, cuius mandato prohibitum nouerat, uultum potentis honorare, uel perſonam pauperis in iudicio attendere. Tam ergo, quæ plebis erãt plebi deferebat, quã quæ regi reſtituebat. Studebat ad normam diuinę iuſtitiæ omnes iudiciorum ſuorũ ſententias dirigere. Quæ res uel maximè hinc arguitur, qm̃ beatum Arnulphum pontificem Metenſium, quem in timore ac dilectione Dei nouerat excellentem, omnium conſiliorum uel negociorum ſuorũ ſocium aſſumebat. Hoc adiutore fretus, æquitatis freno cohibebat, ſi quando neglecto iure, poteſtate regia abuti uoluiſſe. Defuncto quoque prædicto uiro Dei, ſanctum Cunibertum, antiſtitem Colonienſium, pari ſanctitatis fama illuſtrem, curabat in hac negociorum adminiſtratione participem habere. Perpendere ex hoc poſſumus, quo æquitatis ardore ſucceſſus fuerit, qui tam circunſpectos conſiliarios, tamque incorruptos arbitros elegit. Quia enim prauitatem execrans, & rectis & honeſtis ſtudijs intentiſsimus extitit, ſemper uſus eſt in exercitio operis ſanctorum uirorum conſiliis, & eorum fretus meritis. Beatus igitur Pipinus primo regum Auſtraſiæ, poſtmodum ipſius Auſtraſiæ inferioris præpoſitus & dux glorioſus, erat lingua & natione Teutonicus. Decus ergo & gloria Teutonicorum, ſpeculum & norma Brabantinorum, uia & exemplar morum, beatus iſte pater patriũ Pipinus, egregius dux, poſtquàm domum regiam & inferiorẽ Auſtraſiam, ſuæ fidei commiſſam, ſtrenuiſſime gubernaſſet, uocatus eſt ad petriam ſine fine duraturam, recepturus ſuæ fidelitatis mercedẽ condignam. Cuius mors tanto dolore totam Auſtraſiam perculit, ut planctui eius planctus regum nequaquã conferri poſsit. Fuerat nanque probatiſsimæ uitæ ac puriſsimæ famæ, ſapientiæ domicilium, conſiliorum theſaurus, defenſio legum, controuerſiarum finis, munimentum patriæ, curiæ decus, uia ducum & diſciplina regum. Qui profecto ſi exemplo ſancti Iob laudes ſuas prædicare uoluiſſet, ex perſona Sapientię quæ ipſum uberrime repleuerat, ueriſsime & abſque iactantiæ uitio dicere potuiſſet: Per me reges regnãt & conditores legum iuſta decernunt. Huius autẽ beati uiri corpus eo honore, quo decuit, in ciuitate ſua Laudis conditum eſt ibique diu iacuit, donec diuino inſtructu uiri fideles illud ad locum eminentiorẽ & celebriorem tranſtulerunt, non patientes theſaurum tam precioſum humilimi uiculi loculo occultari, ſtatuentes præclaram lucernam non ſub modio, ſed ſuper candelabrum reponendam, ut luceat meritis & ſignis omnibus, qui in domo Dei ſunt, ubi cernere datur

Parentes Pipini.

Iuſtitia eius.

Le. 19.

Arnulphus Meteñ epiſcopus.

Cunibertus Colomen. epiſcopus.

Moritur magno ſui relicto deſiderio.

Iob 29.

Prou. 8

Mat. 5

tur uſque in preſentem diem. Vt autem oſtēderetur, quanti meriti eſſet apud Deum, tale fertur in die trāſlationis eius contigiſſe miraculum. Nam cum uenerandæ eius oſſa de tumulo ubi dudum repoſita erant, leuarentur, ut ad ciuitatem Niuellenſem, locum uidelicet eius reuerentiæ competentiorem, transferentur, cum copioſis id actum eſt cereis, ſicut decuit, ardentibus. Cumque de Laudis uſque Niuellam populus fidelis per tantum terræ ſpatium uenerandas reliquias cum luminaribus proſequeretur, & aura eſſet nimium uentoſa, ne unus quidem cereorum ui extinctus uentorum extitiſſe perhibetur, quouſque peruētum eſt ad locum optatum. Ipſius itaq; ſacrę reliquię collocatæ ſunt, ut decuit, in capſa decenti iuxta feretrum filiæ ſuæ ſanctæ Gertrudis, quæ ſingulis annis in diebus Rogationum circunferuntur à Clero, ad laudē Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui eſt laus & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Transferūtur eius reliquiæ, & cerei ardētes à uento non extinguūtur.

VITA, ET MARTYRIVM S.

Montani & ſociorum eius, Lucij, Iuliani, uictorici Flauiani &c. ſcriptum eleganti ſtylo partim ab ipſis martyribus, partim ab alio quodam, qui præſens interfuit. Eſt certe hiſtoria lectu digna appareté; hos martyres S. Cypriani fuiſſe diſcipulos, & paulò poſt illum pro Chriſto paſſos eſſe.

Dilectiſſimi fratres, nobis nihil aliud eſt agendum, quam ut de Dei ſeruis & Chriſto eius dicamus, & de multitudine fratrum cogitandum, quanquam ratione hic amor per hoc officium ad has nos impulerit literas, ut fratribus poſt futuris & magnificētiæ Dei fidele teſtimonium, & laboris tolerantiam per Dominum memoriam relinqueremus. Poſt popularem tumultum, quem ferox uultus præſidis in necem concitauit, poſt que ſequentis diei acerrimam perſecutionem Chriſtianorum, appræhenſi ſumus

24. Fe.

Lucius, Montanus, Flauianus, Iulianus, Victorinus, Primolus, Renus, & Donatianus catechumenus, qui baptizatus in carcere, ſtatim ſpiritum tradidit, necnon & circa Primolum ſimilis conſummationis exitus contigit. Nam & ipſum ante paucos menſes habita confeſſio baptizauit. Igitur appræhenſis nobis, & apud Regionantes in cuſtodia conſtitutis, ſententiam præſidis milites nunciabant, quod die heſterno ardens, nobis interitum minaretur. Nam ut poſtea quoque uerisſimè cognouimus, exurere nos uiuos cogitauit, ſed Dominus, qui ſolus de incēdio ſeruos ſuos poteſt liberare, in cuius manu ſermões & corda ſunt regis, ferentem à nobis Præſidis ſæuitiam uertit, & incumbentes precibus aſſiduis tota fide, ſtatim quod petiimus accepimus, accenſusque in exitium noſtrę carnis ignis extinctus eſt, & flamma caminorum ardentium Dominico rore ſopita eſt. Nec difficile credentibus fuit, noua poſſe ad uetera exempla contingere, Domino in ſpiritu pollicente, quia qui gloriā illam operatus eſt in tribus pueris, uincebat & in nobis. Tunc à propoſito ſuo, Domino uolente, confractus, mitti nos in carcerem iuſſit. Quo deducti, non expauimus fœdam illam loci caliginem, moxque carcer tenebroſus, ſpiritu prolucente, reſplenduit, & cōtra obſcuritatis deformia, & cæca noctis contecta, inſtar diei, fidei deuotio cādida luce ueſtiuit, & ad ſummum aſcendebamus locum pœnarum, quaſi aſcenderemus in cœlum. Quales illic dies duximus, quales trāſegimus noctes, exponi nullis ſermonibus poſſunt nec tormenta carceris ulla affirmatione capiuntur. ueremur atrocitatem loci, ut eſt, dicere, quia ubi tentatio eſt grandis, ille ibi maior eſt, qui eam uincit in nobis, & non eſt pugna, qua non fit, Domino protegēte, uictoria. Nam & occidi ſeruis Dei leue eſt, ideo mors nihil eſt, cuius aculeos conniuens contentionēque deuincēs Dominus, per crucis trophæum triumphauit. Sed & cauſa nulla armorum eſt, niſi quando miles armandus eſt, nec armatur, niſi quādo congreſſio eſt, & in coronis noſtris præmium ideo eſt, quia certamen præceſſit, nec datur palma, niſi congreſſione perfecta. Sed paucis diebus uiſitatione fratrū nos refrigerauimus. Nam omnem noctis laborem, dici ſolatium lætitiæque abſtulit. Tunc Reno, qui nobiſcum fuerat, ſomno appræhenſo, oſtenſum ei eſt produci ſingulos. Quibus prodeuntibus, lucernæ ſingulæ pręferebantur. Cuius autem lucerna non præceſſerat, nec ipſe procedebat. Et cum proceſſimus nos cum lucernis noſtris, expergefactus eſt. Et ut nobis retulit, lætati ſumus, fidentes nos cū Chriſto ambulare, qui eſt lucerna pedibus noſtris, & ſermo Dei. Poſt ipſam noctem dies nobis hilaris augebatur. Et continuo eadem die ſubito rapti ſumus ad Procuratorem, qui defuncti Proconſulis partes adminiſtrabat. O diem lætum, gloriam uinculorum, ò optata uotis omnibus catena. O ferrum honorabilius atque precioſius optimo auro. O ſtridor ille ferri, qui ſtrepebat, dum trahitur per aliud ferrum. Loqui noſtrum futurum ſolatiū uidebatur, atque, ne hac iucunditate tardius frueremur, à militibus, ubinam nos Præſes audire uellet, huc atque illuc per totum forum circunducti ſumus. Tunc nos in ſecretarium uocauit, quia necdum hora paſſionis aduenerat. Vnde proſtrato diabolo, uictores ſumus in carcerem reuerſi, & ad alteram uictoriā reſeruati. Hoc itaque prælio uictus diabolus, ad alteras ſe aſtutias uertit, fame nos & ſiti tentare molitus. Et hoc ſuum prælium multis diebus fortisſimè geſſit, ita ut quod magis ſecum facere aduerſarius putabat ægrotantium copia ad Solonem fiſcalem & aquā frigidam laboraret. Hic autem labor, hęc inopia, hoc neceſſitatis tempus ad Deum pertinuit, dilectiſſimi fratres. Nam qui nos tentari uoluit, ipſum ut allocutionem in ipſa tentatione haberemus, ſe oſtēndit. Nam Victori presbytero, commartyri noſtro, qui ſtatim poſt hanc eandem uiſionem paſſus eſt, oſtenſum eſt hoc. Videbam, inquit, puerum huc in carcerem introiſſe, cuius fuit uultus perlucidus ſuper ſplendorē inenarrabilem, qui nos deducebat per omnia loca, ut exiremus, egredi tamen non potuimus, & ait mihi: Adhuc modicum laboratis, quia nunc impedimini. Sed confidite, quia ego uobiſcum ſum. Et adiecit: Dic illis, quia glorioſiorem coronam habebitis. Necnon ad Deum ſuum ſpiritum properās, & anima iam proxima paſſioni, ſedes ſuas requiſiuit. Nam hunc eundem Dominum de paradiſo interrogauit, ubi eſſet. Cui ille ait: Extra mundum eſt. Oſtēde illum, inquit, mihi. Qui ait illi: Et ubi erit fides? Cumque hic per humanam puſillitatem diceret, Quod me mandas tenere non poſſum: dic ſignum, quod eis dicam. Reſpondit ei Dominus, & ait: Dic illis ſignum Iacobi: Lætādum eſt, fratres dilectiſſimi, ut patriarchis, etſi non iuſtitia uel laboribus adæquari poſſimus. Sed qui dixit, Inuoca me in die preſſuræ, & eximam te, & clarificabis me, ad clarificationem ſui * fletus poſt preces, ad ſe habitas, commemoratus eſt noſtri, prius miſerationis ſuæ denuncians munus, De hoc enim ſorori noſtræ Quartilloſiæ hic nobiſcum poſitæ oſtēdit

Donatianus & Primolus in carcere obeunt.

Prou. 21.

Ignis diuinitus extinguitur.

Da. 3.

Certamen ſequitur præmiū, nēpè corona.

Pſal. 118.

Fame & ſiti ſancti Confeſſores tētantur.

Locus obſcur⁹ & mēdoſus Viſio.

Pſ. 49.

*for. * flexu*

dit:cuius mulieris & maritus & filins ante triduum paſſi erant. Ipſa quoque hic reſidens, propioquitatem quam velociter lubſecota eſt, quę io húc modú, quod uidit, expoſuit: Vidi, inquit, filium meum, qus paſſus eſt, oeniſſe ad carcerem, qui ſedés ſuper labrum aquariom, ait: Vidit Deus preſuram ueſtram & laborem.

Viſio Quartillosiæ martyris.

Et poſt hunc introiuit iuuenis miræ magnitudiois qui ſerebat phialas duas ſiogulis maoibus, lacte pleoas, & ait: Bono animo eſtote, commemoratus eſt ueſtri Deus. Et ex phialis illis, quas ferebat, dedit omoibus bibere. Quæ phialæ non deficiebaot. Et ſubito allatus eſt lapis, qui feneſtram diuidit medius, ſed & claræ ſeoeſtræ ipſo medio allatę, liberam cœli faciē admiſeraot. Et poſuit iuuenis ille qoas ferebat phialas, uoam ad dexteram, alteram ad ſioiſtram, & ait: Ecce & ſatiati eſtis, & abundat, & tertia adhuc phiala ſuperueniet uobis. Et abijt altera dies, quæ poſt hanc uiſionem eluxit. Expectantes autem eramus boram illam, quādo fiſcalis non cibus, ſed penoria & oeceſsitas inſerretur, quia cibus nullus nobis ſuberat. Nam & altera die ieiuoi manſeramus. Subito autem ut ſitientibus potius eſorientibus cibus, deſiderantibus martyrium obueoit, ita laboribus noſtris reſrigerium Dominus per Lucianum chariſsimum nobis præbuit, qui diſrupto catenarū opice, uelut per duas phialas per Herēnianum bypodiaconum & Ianuarium cathecumennni alimentum indeficieos omnibus miniſtraoit. Hoc ſubſidium ęgros & laborantes oimium ſuffulſit. Eos quoque qui per eondem laborem, hoc eſt, per iocommodū Solonis & frigidæ aquę ægritudinem iā iociderāt, ab infirmitate reuocauit.

Prabetur tandem cibus Cōfeſſoribus.

Cuius tam glorioſis operibus omnes apud Deum gratias agimus. Iam nunc, dilectisſimi fratres, & de amore, quem in nos inuicem habemus, aliqua dicenda ſunt, nec inſtruimus, ſed admooemus, quia ſicut ſimul unánimes ſumus, ita & apud Domioum uoa uśuimus & oramus. Teoenda eſt cócordia charitatis, & dilectionum uinculis inhærendum eſt. Tunc diabolus proſternitor, tunc à Domioo, quicquid poſtulatur, accipitur, ipſo pollicente ac dicente: Si duo ex uobis conſenſeriot ſuper terram, de omni re quamcuoque petieritis à patre men, continget uobis. Nec alio modo uitam æternam accipere & cū Chriſto regnare poterimus, niſi fecerimus quod præcepit faciendum, pro quo & uitam promiſit, & regonm. Eos deniſque hæreditatem Dei conſequi, qnì pacem cum fratribus tenuerint, ſuo magiſterio ipſe Dominus enunciat, diceos: Beati pacifici, quoniam filij Dei uocabuntur. Quod exponēs Apoſtolus, ait. Vt ſimus filij Dei. Si autem filij, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti. Si quidem compatimur, ut com magoificemur. Si hæres oon poteſt eſſe, niſi filius, filius autem oon eſt, niſi pacificus, hæreditatem Dei habere noo poterit, qui pacem Dei rumpit. Et hoc oon quaſi admoniti dicimus, aut ſioe diuioa oſtenſione ſuggerimus.

Matt. 19.

Regnū Dei nō obtinebunt, niſi qui pacis & charitatis ſunt ſtudioſi.

Mat. 5

Ro. 8.

Nam cum Montanus cum Iuliano habuiſſet ſermiones aliquos ob eam mulierem, quæ ad communionem oppreſsit, quæ nec commuoicabat, cumqoe poſt correptionem, quā in eā congeſſerat, in rigore ipſo diſcordiæ manſiſſet, oſtenſum eſt eadem oocte Mootano hoc: Viſum eſt, inquit, mihi ueniſſe ad oos centuriones. Cumque deducerent nos per uiā longam peruenimus io campum immeoſum, in quo occurrunt nobis Cyprianus & Leutius. Peruenimus autem in locum candidnm, & facta ſunt ueſtimenta noſtra candida, & caro noſtra commotata, candidior eſt facta ueſtimeotis ooſtris candidis. Ita autem perlucida fuit caro noſtra, ot oculorum uiſum ad intima cordis admitterer. Et reſpiciens in pectus meum, uideo quaſdam ſordes, & experrectus ſum io uiſiooe.

Viſio Montani.

Et occorrit mihi Lucianus, & retulli illi uiſionem & aio illi: Scis quoniam ſordes illæ, illud eſt, quod noo ſtatim concordaui cum Iuliano? Et io boc experrectus ſum. Qua de re, fratres dilectiſsimi, coocordiā, pacem, unitatem omoi uirtute teneamos, imitemur iam hic eſſe, quod futuri ſumus. Si oos inuitant iuſtos promiſſa premia, ſi terret iniuſtos pœna prædicta, ſi cum Chriſto eſſe & regnare cupimus, quæ ad Chriſtom & regnū ducuot, illa faciamus. Optamus uos bene ualere. Hæc omoes de carcere ſimul ſcripſeraot. Sed quia oeceſſe erat omnem actum martyrum beatornm pleoo ſermone complecti, quia de ſe & ipſi mious dixerant, & Flauianus quoque priuatū hoc nobis munus iniunxit, ut quicquid literis eorum deeſſet, aderemus, neceſſario aliqua ſubiuoximus: Cumque per plurimos menſes recluſi fuiſſent io carcere, & fame ac ſiti diu laboraſſent, tandem ſero producì iubenrur, & ad prætorium Præſidis, admoueri. Et omnibus quidem glorioſa uoce profesſis, cum Flauiani adiutorium reclamaret amore peruerſo, negans eum diaconum, quod coofitebatur inter cæteros, id eſt, Lucium, Montanum, Iuliaoum, Victoricumq́, dicta ſententia eſt, Flauiaonsque rurſus receptus eſt. Et qoanuis haberet plenam doloris materiam, quod ſcilicet de tam booo collegio ſeparatus eſt, tamen fide & deuotiooe, qua dixit, credebat id fieri, quod Deus uellet, & triſtitiam ſolitudinis deſtitutæ, religiōe ſapiētiæ temperabat. Dicebat etiam, Cum cor regis io manu Dei ſit, quæ cauſa mœroris eſt, aut quare ſuccenſendum putem homioi, qui hoc loquitur, quod iubetur? Sed de Flauiano poſtmodum plenius.

Prou. 21.

Interim cæteri ducebantur ad uictimæ locum. Concurſus undique gētilium & omnium fratrum fuit. Qui quāois obſequentes alijs & cæteris Dei teſtibus pro religiooe & fide, qoam Cypriano docente didicerunt, tunc tameo officio pleniore & copia maiore conuenerāt. Erat illic uidere martyres Chriſti, felicitatem glorię ſuæ, uultus bilaritate teſtantes, ita ut poſſunt prouocare ad propriæ uirtutis exempla, etiam ſi tacerent. Sed nec ſermonis largitas defuit. Nam exhortationibus ſuis ſinguli plebem corroborauerunt: Et Luciū quidem propter ingenitam lenitatem, & probam ac modeſtam uerecundiam, ioſir mitas etiam grauis & labor carceris fregerat, ac propterea cum comitibus paucioribus ante preceſsit, ne multitudo oimiæ preſſuræ de fuſione ſanguinis iouideret, qui tameo & ipſe non tacuit, ſed comites ſoos quomodo potuit inſtruxit. Cum dicerent fratres, memento noſtri: Vos, ioquit, mei mementote. Quanta martyris humilitas, de gloria ſua oec ſoli ſub ipſa paſsione pręſumere? Iulianus quoque & Victoricus ioſinuata diu fratribus pace, & commeodatis omoibus clericis, maximè eis, qui famem carceris uiſitaueraot, ad paſsioois locum cum gaudio & ſine pauore uenerant.

Apparet hinc hos martyres Cypriani ætate uixiſſe.

Sed enim Mootanus, corpore & mēte robuſtus, quanqoā & ante martyrium glorioſus, quicqoid ſemper ueritas poſtularet, conſtaoter & fortiter dixerit ſine ulla exceptione perſonæ, tamen de martyrio proximo creſcens, prophetica uoce clamabat: Sacrificans dijs eradicabitur, oiſi Domino ſoli. Et hoc frequenter iterabat, inſinuans & ioculcans, ooo licere, deſerto Deo, ad ſimulacra & manufacta figmenta accedere. Hereticorum quoque ſuperbiam & improbā contumaciam retundebat, conteſtaos eos, ut uel de copia martyrum iotelligereot Eccleſiæ ueritatem, ad quam redire deberent. Deinde lapſorum abruptam feſtinanter negationem pacis ad plenam pœnitentiam & Chriſti ſententiam differebat, necnon integros quoque ad tutelam iotegritatis exhortans: State fortiter, fratres, & conſtanter militate, dicebat. Habetis

Montani præclara laus et prophetica uox.

betis exēpla, nec nos lapſorum perfidia deſtruat ad ruinam, ſed noſtra tolerantia magis edificet ad coronam. Virgines quoque ſingulas admonebat, ut ſanctitatem ſuam tuerentur. Generaliter omnes docebat, ut præpoſitos uenerarentur. Præpoſitis quoque ipſis concordiam pacis inſinuans, nil eſſe melius aiebat, quam præpoſitorum unanimem uoluntatem, tunc & plebem poſſe ad ſacra obſequia prouocari, & ad uinculum dilectionis animari, ſi rectores plebis pacē tenerent. Hoc enim eſt propter Chriſtum pati, Chriſtum etiam exemplo ſermonis imitari, & eſſe probationem maximam fidei. O exemplum grande credēdi. Cum autem iam carnifex immineret, & gladius ſuper ceruices eius libramento nutante penderet, expāſis ille manibus ad Deum, uoce clara, ita ut non tantum ad totius plebis aures, ſed & ad gentiles quoque ipſos ſonus uocis euaderet, orauit, rogans & deprecans, ut Flauianus, qui per ſuffragium populi de comitatu eorum remanſerat, ſequeretur die tertio. Et quo precis ſuæ fidem faceret, manualem, quo oculos fuerat legaturus, in partes duas diſcidit, & iuſſit alteram reſeruari, qua Flauiano oculi poſt craſtinum ligarentur. Sed & in medio eorum ſolum ſeruari iuſſit, ut nec ſepulturæ conſortio ſepararetur, & perfectum eſt ſub oculis noſtris, quod Dominus in Euangelio ſuo repromiſit, ut qui tota fide peteret, quicquid peteret, impetraret. Nam poſt biduum, ſecundū quod poſtulatum fuerat, Flauianus quoq; productus, gloriam ſuam paſſione perfecit. Quoniam tamen, ut ſupra dixi, etiam ipſe mandauit, ut bidui moram memoratis cauſis iuberemus, faciendum erat neceſſitate maiore, quod fieri merito deberet, etiam ſi non iuberetur. Poſt ſuffragia illa, poſt uoces, quibus quaſi pro ſalute eius amicitia inimica ſurrexerat, reuocabatur in carcerem uirtute robuſta, mente inuicta, fide plena. Nihil de animi eius uigore mutilauerat remanendi quidem cōtemplatio, quæ quemuis poſſet mouere. Ita fides, quæ imminentem paſſionem tota deuotione præſumpſerat, temporanea impedimēta calcabat. Hærebat lateri eius incomparabilis mater, quæ præter fidem, quæ ad patriarchas pertineret, in hoc etiam ſe Abrahæ filiam comprobauit, quæ filiū ſuum & optabat occidi, & quod interim remanſiſſet, contriſtabatur glorioſo dolore. O matrem, religioſe, piā, ô matrem inter uetera exempla numerandam. O Machabæicam matrem. nihil enim intereſt de numero filiorum, cum perinde & hæc in unico pignore totos affectus ſuos Domino mancipauit.

Mar. 11.

Ge. 22.

Mira ſancta mulieris fortitudo.

2. Mach. 7.

Sed ille collaudās matris animum, ut dilationem ſuam non doleret, Scis, inquit, mater merito chariſſima, ut ſemper tentauerim, ſi confiteri contigiſſet, martyrio in eo frui, & frequenter catenatus uideri, & ſæpe differri. Si ergo contigit, quod optaui gloriandū eſt potius quam dolendum. Et cum ad carceris ianuā ueniretur, difficilius multo & tardius quàm aperiebatur, obnitentibus etiam carcerariorum miniſtris, ita ut uideretur obfirmatum, ſpiritu quodam repugnante atque teſtante, indignum eſſe, carceris ſordibus eū fœdari, cui cæleſte habitaculum pararetur. Quia tamē diuinitatis, corona dilata, dignas cauſas habebat, iam cœli, & Dei hominem inuitus carcere admiſit. Qualis illic mens fuit biduo illo, quæ ſpes, quæ ue fiducia, cum martyris Dei animus & de collegarum petitione præſumeret, & de ſua crederet paſſionem futuram? Dicam, quod ſentio. Dies ille poſt biduum tertius, non quaſi paſſionis, ſed quaſi reſurrectionis dies ſuſtinebitur. Admirans erat denique gentilium, qui uocem Montani petentis audierant. Poſtquam uerò produci tertio die iuſſus eſt, rumore cognito, confluebant increduli & perfidi, fidem martyris probaturi.

Egrediebatur de carcere Dei teſtis, iam ad carcerem non reuerſurus: Communis omnium magna lætitia, ſed magis habebat in animo ſuo certum, quod & fides propria & petitio anteceſſorum ſuorum extorqueret Præſidi uel inuitam, licet populo reclamante, ſententiam. Vnde & occurrentibus fratribus ſaluare cupientibus, fide tota pollicebatur, quod in Fuſciano cum omnibus pacem facturus eſſet.

O magna fiducia, fides uera. Ingreſſus deinde prætorium, cum miraculo omnium in cuſtodiarum loco ſtabat, expectās donec uocetur. Illic nos in latere eius conſtituti eramus, iuncti penitus hærentes, ita ut manus manibus teneremus, exhibentes martyrij honorem, & contubernij charitatem. Ibi condiſcipuli eius ſuadebant, cum lachrymis etiam, ut præſumptione depoſita, ſacrificaret interdum, poſtea quicquid uellet, facturus, nec incertam illam & ſecundam mortem pluſquam præſentem uereretur. Et hæc gentiliū uerba ſunt, qui dicebāt ultimi furoris eſſe, magis mortem malle* timere quam uiuere.

Vides hic familiarem ad modum martyribus fuiſſe huius historiæ authorem.

**temere.*

Sed ille gratias agens, quod amicitia duce, quantū in ipſis erat, conſulrum ſibi uellent, tamen & de fide & de diuinitate non tacuit, dicens, multo melius eſſe primo in loco, quantum ad libertatem integritatis pertineret, occidi, quam lapides adorare. Tunc deinde ſummū eſſe Dominum, qui omnia imperio ſuo fecerit, ac propterea ſolus colendus ſit, addens & illud, quod gentiles minus credunt, etiam ſi de diuinitate qui ſentiunt, uiuere nos etiam cum occidimur, nec uinci morte, ſed uincere, ipſos quoque, ſi uellent peruenire ad conſcientiam ueritatis, etiam Chriſtianos eſſe debere. His illi retunſi & reuicti, poſtquam nihil per ſuadelas obtinere potuerunt, ad crudeliorē ſe miſericordiam contulerunt, certi eum à propoſito uoluntatis ſuæ uel tormentis deponi poſſe. Et cum ad moueri iuſſus eſſet, interrogatus à Præſide, quare mētiretur ſe diaconum, cum non eſſet, mentiri ſe negauit. Et cum Centenarius diceret, notariam ſibi datā eſſe, qua contineretur eum fingere, reſpondit: An nō eſt uerisimile me mentiri, & illum uerum dicere, qui notariam falſam dedit? Qui cum reclamante populo ac dicente, Mentiris, iterum à Præſide interrogaretur, an uere mentiretur, reſpondit: Quod eſt compendiū mentiendi? Ad hoc populus exaſperatus, torqueri eam iteratis clamoribus poſtulauit. Sed Dominus, qui ſerui ſui fidem ſciebat, non eſt paſſus probari martyris corpus tormenti alicuius uel leui laceratione pulſari. Cor enim regis ad ſententiam ſtatim flexit, & teſtem ſuum, uſque ad mortem fidelem, cōſummato curſu & agone perfecto, coronauit. Exinde iam gaudens, quia per ſententiam datam paſſionis ſuæ certior etiam iucundo colloquio fruebatur. Et ſic effectum eſt, ut iuberet hæc ſcribi, & ad propria uerba coniungi, addi quoque oſtenſiones ſuas uoluit, quarum pars ad morem bidui pertineret. Cum adhuc, inquit, epiſcopus noſter ſolus paſſus fuiſſet oſtenſum, eſt mihi hoc, quaſi Cyprianum ipſum interrogarem an pati ictus doleret martyr futurus, de paſſionis tolerantia conſulebat, dicens: Alia caro patitur, cū animus in cœlo eſt, & nequaquam corpus hoc ſentit, cū ſe Deo tota mente deuouit. O uerba martyris, matyrē cohortantis. Negauit eſſe in paſſionis ictu dolorem, ut qui & ipſe habebat occidi, animari cōſtantius poſſet, quod nec paruum quidem ſenſum doloris de paſſionis ictu haberet. Poſtea, inquit, cum plures paterentur contriſtabar in uiſu noctis, quod quaſi à collegis meis remanſiſſem. Et apparuit mihi uir quidam, dicens: Quid contriſtatis? Cui cum cauſam triſtitiæ meæ dicerem, ait: Confeſſor es, tertio martyr eris per gladiū & ſic impletum eſt. Nā confeſſus Chriſtū

It hilaris ad mortē Flauianus.

Viſio oblata Flauiano.

primo

primo in ſecretario, ſecundo publice, reclamaute populo, iuſſus reclaodi, collegio ſuo ſecundum oſtenſione remanſit, & productus poſt confeſsiones duas, tertio pasſionem perfecit. Deinde, inquit, cum iam Succeſſus & Paulus cũ comitibus ſuis coronari fuiſſent, & ego poſt infirmitatem conualeſcerem, uideo ad domum meam ueniſſe Succeſſum epiſcopũ, nulru pariter & cultu nimis claro, cuius effigies diſficulter agnoſceretur, eo quod carnales oculi angelico ſple.idore rutilarent. Qnem eum uix agnoſcerem, ait mihi: Miſſus ſum nnnciare tibi, quoniam tu paſſurus ſis. Hoc cum dixiſſet, ſtatim uenerunt duo milites, quæ me perduxerunr in locum quẽdam, ubi erat fraternitatis multitudo collecta, inter quos apparuit mater mea, dicens: Laudo te, quia nemo ſic martyrũ duxit. Et uerè nemo. Nam, ut omittã carceris abſtinẽtiam ſingularem, & ut accipientibus cæteris uel modicum cibum, qui de ſortibus penuriæ fiſcalis exhibebatur, ſolus ſe ab ipſo modico continuit, tanti habens ieiunijs multis & legitimus fatigari, dummodo alios uictu proprio ſaginarer. Ad illa igitur ueniam, ꝙ cum tanto honore deductus eſt, qui à tot ſacerdotibus comitatus, eius diſciplinis omnibus ordinaris, ad inſtar ducis dirigi meruit. Sic repugnaturum cum Deo martyrem, iam ſpiritu ac mente regnantẽ, etiã itineris tota dignitas exprimebat. Sed nec de cœlo teſtimonium defuit. Imber largus & lenis temperato rore deſcendẽs fluebat ad multa proficiens: Primo, ut gentiles perniciter curioſos interuentu pluuiæ refrenaret, & ut diuertendi daretur occaſio, ut ſacramẽtis legitimæ pacis, nullus profanus arbiter intereſſet. Et quod Flauianus ipſe ore ſuo dixit, ad hoc pluebar, ut Dñicę paſsionis exẽplo aqua ſanguine iũgeretur. Sic cõſummatis oĩbus fratribus & pace perfecta, proceſſcẽ ſtimulo, ꝙ Fulciano de ꝓximo iunctũ eſt. Ibi cum editiorem locum & ſermoni aptum cõſcenderet, ſilẽtio manu facto, huiuſmodi uerba emiſit: Habetis, inquit, fratres dilectisſimi, nobiſcum pacem, ſi Eccleſiæ noueritis pacem, & dilectionis unitatem ſeruaueritis. Nec putetis pauca eſſe quæ dixi, cum & Dominus noſter Ieſus Chriſtus paſſioni proximus, hæc nouiſsimè dixerit: Hoc eſt mandatum meũ, ut diligatis inuicem ſicut dilexi uos. Et ſupremum illud adiunxit, & in teſtamenti modum ultima ſermonis ſui fide ſignauit, quòd Lucinum presbyrerum cõmendatione pleniſsima proſecutus, quantum in illo fuit, ſacerdotio deſtinauit. Nec immerito. Non enim difficile fuit, ſpiritu iam cælo & Chriſto proximante, habere notitiam. Deinde ad locum uictimæ, expleto ſermone, deſcendit, & ligatis oculis ea parte, quam Montanus ſeruare ante biduũ iuſſerat, fixis tanquam ad precem genibus, paſsionẽ ſuam cum oratione perfecit. O martyrum glorioſa documenta. ò teſtium Dei experimenta præclara, q̃ ad memoriã poſterorũ meritã cõſcripta ſũt ut quẽadmodum de ſcripturis ueteribus exempla, dũ diſcimus, ſumimus, et iam de nouis aliqua diſcamus.

Flauiani egregia preconia. — *Io. 19.* — *Memorabilis martyris morituri ſententia.* — *Io. 18.*

IGNATII MONACHI, QVAE fit ſingulatim, expoſitio uitæ & miraculum ſancti Patris noſtri Taraſij, Archiepiſcopi Conſtantinopolitani.

Suidas hunc Ignatiũ dicit fuiſſe diaco-

NAtaturus per ingentem maris magnitudinem, inclyti patris & uita inacceſſa præſtãtis, uereor ne aduerſos uentorum flatus linguæ agreſtis, & uaſtorum fluctuum obſcuritatis excitem, lalumque & tempeſtatem mihi procurem animæ naufragij. Talis enim eſt inſcitiæ temeritas, quæ orationem effundit tanquam paleam, ad nihil quod ſit opportunũ conducibilem, & affert damnum ei, quod oportet fieri & eſt utile, & in naufragiũ incidit multiloquij, quod fieri non poteſt, ut omnino effugiat peccatum, ut eſt Salomonis & diuina admonitio. Hoc meum reprimit ingenium & terret cogitationem, & refrenat orationem, & diuinarum uiri dotum profundũ intueri properantem, retardat. Sed cum altum longi temporis ſilentium res eius tegens eſſet mutorum auribus dãnum allaturum, ut quæ teneantur deſiderio audiendi res optimas & præſtantiſsimas, quæ ab illo in uita geſtæ ſunt, ut quæ ſint plenæ utilitate animæ, age ualere iubens omnem dubitationem, pauca quædam de ipſo, quæ dignatus ſum uidere oculis, & quæ accepi auribus, & quæ ipſa noui experientia, & in mea humili & egena ſcio manere memoria, cum pura & ſyncera ueritate in lucem edere, ſi Deus concedat iam conabor. Nam etſi non poſſim dicere pro dignitate, nõ ideo uniuerſum deſeram, ſed quia nolo abſcondere talentum, ſicut ille malus & piger ſeruus, ideo quod Deo gratum eſt prompto & alacri animo offerre pro uiribus, etſi non potero debitum ſoluere cum fœnore, in eo quidem certè, quod ſortem exerceam & procurem, ut ei nihil detrahatur, ero aliqua ex parte accipiendus.

num et uaſorũ cuſtodẽ eccleſiæ Conſtãtinopolitanæ, & Metropolitanum Nicea. Fe. 25. Prou. 10. — *Matt. 25.*

Hic ergo ſacroſanctus & magnus Taraſius, qui Chriſti manſuetudinem & humilitatem ab infantia uſque ad ſenectutem imitatus pulchre expreſſit, in cuius, ſicut prius dixi, uirtutum mare me ut natarem demiſi, quiſnam eſſet & unde, & ex qua patria & parentibus ortus ſit, arduum fuerit dicere, ijs etiam qui ex ſcientia ſciunt ample & magnifice dicere, non ſolum mihi, cuius eſt planè humilis & abiecta oratio, tantum præclari generis ab alto repetere magnitudinem, & a maioribus deductam eius ſtirpem recenſere, qui gloriari non uult huiuſmodi laudibus, neq; fluentibus diuitijs cor apponere, conuenienter diuino Pſalmographo, unquam eſt meditatus. Hoc unum autem poſſumus dicere, quod authoritate & maxima excellentia apud eos, qui per id tempus imperabant, Georgius eius pater, & rei nomen conueniens ſortita mater eius Encratia, propter ſummam iuſtitiã primas partes obtinuerunt, ex patriciorum ſerie deriuari, appellari patricij. Quorum pater quidem cũ aſcendiſſet ad altitudinem tribunalis iudicialis, integreque & incorrupte ius oĩbus ex æquo tribueret, Solone & Lycurgo antiquis illis legislatoribus, conſpectus fuit longe iuſtior. Qui etiam aliquando rectam & legibus conuenientem tulit ſentẽtiam, cum quid eſſet iuſtum tunc ignoraſſent, qui uidebantur imperium obtinere, neque id uellent exequi. Iuris uerò dicendi difficultas in his fuit: Pauperculæ quædam fœminæ, fuerant grauiſſimi criminis accuſatæ. Quænam autem fuerit ea accuſatio, iam dicam.

Pſ. 61. — *Integritas patris eius in iure dicẽdo.*

Accuſatæ fuerat cædem feciſſe latentium infantiũ, per foramen domorum uel portis etiam clauſis ſubeũtes, & ex improuiſo infantes interficientes. Quæ etiã trahebantur in iudicium ab ijs, qui credebant fabulis, & nolebant Chriſti Dei noſtri ſequi doctrinam, quæ ſimulacris & phantaſmatibus nequaquam decipitur. Eſt enim apud Græcos in fabulis fœmina quædam, Gello nomine, quæ dicitur, cum immatura morte uitam abrupiſſet, quibuſdam ſpectris acceſſiſſe ad recens natos infantes, & eos interfeciſſet. Huius fabulæ improbo pellecti ac decepti ſpiritu, qui ea dicebãt probabiliter, conantur etiam ad miſerculas transferre hoc execrandum ſcelus, & eis adſcribere in ſpiritũ conuerſis, cauſam eorum, qui moriebantur ante tempus, ò ſtuporem ò cordis oculorum cæcitatem. Si coe

pus

pus longitudine profunditateque & latitudine com
pactum ac cōſtipatum, in ſpiritum diſſolutum proce-
dit, & hæc facere conceditur, Chriſtus ergo, qui eſt
Io. 14. ipſa ueritas, dicens: Spiritus carnem & oſſa nō habet:
Lu. 24 reputatus eſt phantaſma ab ijs qui hæc aſſerūt. Quin
etiam Chriſtus quoque, qui ueram carnem accepit,
& ſpiritum carnem & oſſa non habere uerè affirma-
uit Diſcipulis, nulla re circumſcribetur, quæ obſtet,
quo minus ſit phantaſia. Sic ergo cenſens & citra du
bitationem iudicans Georgius, fœminas abſoluit à
criminibus. Qui tunc autem rerum patiebatur, (ual
de enim defendebat phantaſiam) cum ſenſiſſet ſic iu
dicaſſe Georgium, iuſſit eum ad ſe adduci, A quo eui
denter edoctus de uero exitu latæ à ſe ſententiæ, eum
quidem cecidit per ſummam ignominiam: latam aūt
ab eo ſententiam uel inuitus comprobat, ut qui à cri
minibus abſolutas conſeruarit mulierculas. Et Geor
gij quidem conſtantiæ & iuſtitiæ pars hic ſita ſit.

Mater piè ſuū īſtituit filium. Fit conſul &c.

Mater uerò clara pietate, & id, quod ipſa appella
batur, cernens proficere in filio, uenerandum reddit
ſuum filium & uerè templum continētiæ & cū ęqua
libus quidem ſuis & improbis docens eum nullū ha-
bere conſuetudinem: inire amicitiam cum ijs, qui
amant decus uirtutis, ſuadebat & eis coniungi iure
charitatis ſpiritalis. Quamobrem ingreſſus per uni-
uerſam uirtutē, erat apud omnes reuerendus, ut etiā
conſulati dignitate fuerit honeſtatus, & electus ſit
primus ſcriba arcanorum Imperatoris, & in aula im
peratoria luciferi inſtar reſplenduerit, ut qui diui-
nas quidem diſciplinas abunde eſſet complexus, &
ex externa eruditione collegiſſet, quæ ſunt præſtan-
Pſ. 1. tiſſima. Illas quidem meditans ad aſcenſum uirtutis,
& plantatus ſecus decurſus aquarum diuinæ cogni-
tionis, & rationalis fructus proferret in tempore, ha
rum autem utilitatem per attentionem & cautiunē
in animo recondens obſignauit, per quas poſſet cor-
rigere, quod eſt paruum & barbarum, & linguæ ſuæ
imponere legem accurate loquendi.

Cum de decætero per utraſque laudem eſſet aſſe-
cutus, & totum ſe Deo dedicaſſet per pietatem & pu
ram conſcientiam, uenit ad habitum ſpiritalis perfe
ctionis, & mundi munera obiens in mundano habi-
tu, ſe à mundana remouit ambitione, & ſpiritui adap
tans animam, Vas ſacrum efficitur electione melio-
ris etiam ante ſacerdotium, & paſtor pecudum ratio
nis compotum, qui paſcebatur adhuc, prænunciaba
tur, & ſperabatur fore, ut ſuſciperet uniuerſam om-
nium præfecturam, ut lucida lucerna iā accenſa, igne
uirtutum mundum illuſtrans uniuerſum, & omnem
hæreticam diſpellens caliginem, & lucem procurās
rectæ fidei. Nec populum ſua ſpes feſellit, ut qui mox
acceperit id, quod deſiderabat. Paulus enim quē Cy-
pria natum excepit Salapis, ſancte & integre clauū
regēs ſacerdotij, cum nefaria adhuc uigeret hæreſis,
quæ accuſat Chriſtianos, eorum, inquam, qui abo-
lent imaginem Chriſti ueri Dei noſtri carnis ſuſce-
Iconomachorum hæreſis. ptionis, & eius, quæ eum uerè & propriè peperit Dei
matris, & incorporearum, ut uiſæ ſunt, poteſtatum, &
iam omnes ſancti oppugnatores hæreſis à breui & ca
duca ac uita exceſſiſſent, & traducti eſſent ad eorum,
quæ in uita geſſerāt, quæ ſit illic, diſcretionem, & ſer
pentinæ doctrinæ uirus etiam poſt exitum emouiſ-
ſent ex Eccleſia, ægre ferebat & animo augebat Pau-
lus, cum non haberet, qui ei opem ferret, & manum
præberet ad rectæ fidei correctionem, propterea ꝙ
omnes adhærerent hæreſi, eamque conficerentur &
aſſentirentur. Capit itaque conſilium dignū ſua pru-
dentia. Nam cum incidiſſet in morbum, qui ei mortē
erat allaturus, & deducturus ad longeuam quæ illic
eſt, reſolutionem, ſe clam ſubducit è ſede, & cum ue
niſſet ad Flori monaſterium, in numerum monachorū
ſe retulit, mutato amictu.

Poſtquam autem notum fuit, quo ſe dimiſiſſet Pō *Irene cum filio Conſtantino Imper.*
tifex, idque iam perueniſſet ad aures eorum, qui per
id tempus rerum patiebantur, (Irene autem & Con
ſtantinus eius filius, primas potētiæ partes tunc pul-
chrè obtinebant) ij, quod res accidiſſet noua & inſo-
lita, animo non parum conturbati, ſtatuerunt uenire
ad dictum monaſterium. Poſtquam uerò agnouerūt
Pontificem ſubiiſſe habitum humilitatis, ira repleti
& metu, rogauerunt eum, qui ſe ad tantam dederat
audaciam, quænam fuiſſet cauſa Pontificis fugæ & tō
ſuræ, reputantes num nihili eſſet facturus grauē Im
peratoris indignationem. Paulus autem miti ac placi
da orationi (talis enim erat, ſi ullus alius) iram leniēs
imperatoriam, perſuaſit, ut iraſci deſiſterent, & aper
uit cauſam, & quæ eum ad hoc deduxerat, hoc modo
uerba faciens:

Oratio Pauli Epiſcopi ad Imperatores

Me, ò Imperatores, & morbus, & improuiſus mor
tis aduentus, coegit hoc facere. multo autem magis
ad id impulit Eccleſiæ deformitas, quæ laborabat hæ
reſi, & ex diuturna mala opinione tantum accipit do
lorem, ut ei inhæſerit ulcus immedicabilis, et ter iā
per manus & attramētum inſcripta hæreſi aſſenſio.
Neque enim mihi licuit effugere tetra malæ opinio-
nis, ſed accidit, ut & lingua & manu in ea implica-
rer. Quod etiam me magis angit, ut quod exedat ſen
ſus animi. Video omnes orbis terrarum partes, quæ
in ueſtra manu tanquam in ſtatera appenduntur, fi-
dei immobilem conſeruantes trutinā, & in recta per
manentes doctrina & exultantes, ab eccleſia noſtra
longe diſſidere, & tanquam à Chriſti grege alienas
oues repellere. Et ideo recuſo eſſe paſtorē cętus hære
tici, & ſtatui potius habitare ſepulcrum, quā eſſe ob-
noxius anathematibus ſacræ quaternioni ſediū Apo-
ſtolicarū. Sed cum ſceptri potēt iam in ueſtras manus
Deus tradiderit, & imperialem curam geratis Chri-
ſtianiſſimi gregis, qui eſt ſub ſole, ne deſpiciatis triſti
tiam matris ueſtræ Eccleſiæ, ſed ſtudete, ut ea rurſus
ueterem recipiat pulchritudinem. Ne patiamini ab-
ominandam hæreſim nunc quoque, tanquam ſuam
ex quercero, ut dicitur, uaſtare ac perdere uineam ue
ſtræ imperatorię & fidelis agriculturæ, & à uiā tran-
ſeunte non trita & aſpera mala opinione turpiter eā
peruadi. Eſt uobis ſcientiſſimus agricola, qui aluerit
botrum ueræ confeſſionis, & eum expreſſerit in diui
na torcularia unius & ſolius Eccleſiæ, & cum imple-
rit craterem ſapientiæ, parauerit fideliſſimo populo
poculum rectæ ſententię. Et quemnam hunc innuis,
ei dixerunt Imperatores? Taraſium mea ſignificat
oratio, qui eſt primus à ſecretis diuini ueſtri impe-
rij. Illum ſcio, & quicunque recte ſapit, eccleſiam el-
ſe oportune ſuſcepturum, & uirga quidem rationis
participe hęreſum ungas eſſe exacturum, docendi au
tem paſtorali baculo introducturum & foras educturū
ad ſtabula & mādras ueritatis, gregē diuiniſſimū.

Cum in auribus imperatoriis ſic ſeminaſſet ora-
tionem, & eam effeciſſet genitalem, & quæ iam fru-
ctum tulerat in centuplum, grauitate morbi oppreſ
ſus ad tabernaculi diſſolutionem, per mortem confi-
denter feſtinabat, ædificationem à Deo per incorru- *2. Cor. 5.*
ptionem, ut dicam Apoſtolicè, ſortitus. Et ſic quidem
ſe geſſit Paulus: Imperatores autem in Paſtoris ele- *Taraſius eligitur Epiſcop. Conſtātinopolitanus*
ctione mentem habentes occupatum, & Pauli ſermo
ne ſtimulati, in Taraſium aperte defigunt oculos, &
eum, Deo uolente, ut uiduato gregi præeſſet, commu
ni conſenſu ſapienter eligunt. Eis aſſentiebatur, quid
quid erat optimum & præſtantiſſimum è ſacro ſana
tu diuinis planè cœtus, ut qui omnino ſcirent uirum
in omnibus præfulgere, & dignum, cui demandare-
tur

tur dignitas paſtoralis. Quidquid autem erat promiſcuum ac circunforaneum, & lucernam redolebat hæreticam, patris ſanctitatem, etiam ante ſacram ab eo acceptam ueſtem ut ad arguendum uehementiſſimā & acuratiſſimam ſuſpectam habens ſecurim, nolebat aſſentiri communibus ſuffragijs, non uolens ab antiqua ſua reſipiſcere ſententia, & malebat inuolui cœno limi hæreſeos, q̄ potari uiuifico flueto puri & imperturbati fontis doctrinæ Taraſij. Sed uicit id, quod iuſtum erat, & admiſſum eſt, quo pro pietate ferebatur decretum. Iubent itaque Imperatores ſtatim coram filii Taraſium, ut quæ Deo uidebātur & legibus Eccleſiaſticis, iura in eo confirmarent. Ille uerò aderat cum pia & honeſta ſpecie, & quas a Deo habebat, gratijs circūdatus. Apud quem honeſtis & egregijs agentes ſermonibus, & tanquam iam cum patre, de eo, quod erat poſtea conſtituendum, conſiliū ineūtes, uſi ſunt uerbis eiuſmodi.

Imperat. oratio ad Taraſium.

Non putamus latere tuam prudentiam, quòd præteritis temporibus Eccleſiam inuaſit uertigo hæreticæ caliginis, quæ nihilo tolerabilius eam operuit, q̄ nona plaga Aegyptiaca, tenebræ, inquā, palpabiles, & uſque in hodiernum diem cancri more ſerpit per gregem, & per uniuerſum ferè mundum in animam commouit tempeſtatem. *Exod. 10.* Sed quoniam Deus ineffabili nutu eam produxit, & eius ductores, qui non iuſte iuſtum perſequi ſtatuerant, iuſto iudicio ab imperio exemit & à uita, & tanquam lampadem perlucentē noſtram accendit potentiam, ut malæ opinionis abigamus tenebras & faciamus exoriri Solem cognitionis, ecce te euocamus defenſorem & propugnatorē, & ad hoc adiutorem, ut qui ſciamus te pulchre poſſe armari ad rectam tuendam ſententiam, & ſtructa eſt diuinitus inſpiratis ſcripturis acie, pro ea confligere & te p̄clare gerere. Ne ergo terga uertas ad ea, quæ pie à nobis proponuntur, qui mundanis opibus & copijs ſtudemus procurare pacis utilitatem, quinetiam pedibus & manibus opem ferre, & omnem mouere lapidem, ut dicitur in prouerbijs, ut inueniatur quod quæritur, & appræhendatur quod deſideratur. Tempus eſt ergo, ut contexatur præclara & ualde optanda Eccleſiæ tunica, quā ſcidit peſtis hæreſis. Nūc appropinquat dies inſignis & ſalutaris, in quo Chriſtus ceſſare faciens fremitum erroris ſimulacrorum, annuit copioſis ſuis miſerationibus, ut eius ueneranda erigeretur ſtatua, quod attinet ad humanitatem. Tranſiens ergo ad ſeptum Sacerdotij, cum aduerſus hæreſim decertaueris, cane uictoriæ canticū aduerſus inimicos. A Deo præmium & coronā accepturus, egredere.

Taraſij ad Imper. reſponſio.

Taraſius autem Imperatoris allocutione obſtupefactus, & tanquam à cœleſti aliquo ſono attonitus, reſpondit in hanc ſententiam ad ea, quæ dicta fuerāt: Tempeſtatem quidem, quę in fidem & uniuerſum commune uehementer irruit, & uſque fundamenta Eccleſiā periculoſis agitauit fluctibus, & animæ naufragium multis conciliauit, nulla eſt auris, quę non acceperit, etiā ſi pauci effugerint uim procellæ. Hunc uerò ſedare turbinem, & nocturnę pugnæ luna non lucente hanc pacare procellam, maius eſt, quam ut ullæ uires id queant præſtare. Quis enim, quæ tam nefarie inualuit conſuetudinem, & naturę uim decepit, & mundum propemodum iureiurādo adegit aduerſus diuinam poteſtatem, conuerterit & fecerit diſcere, quod eſt melius, niſi Deus adſpexerit & defenderit ueſtram diuinam poteſtatem? Eccleſia, quæ impietatis tyrannide olim fuit exuta ueteris decoris pulchritudine, laceriſque pannis diu eſſe induta ſuſtinuit, p̄pter putria & imbecilla dogmata hæreſis, nūc à Deo & à uobis ornetur pijs uarietatibus. Per uos ergo renouentur mandata Apoſtolorum, per quæ reſulſit ſplendor ueræ fidei. Reſpirent ſacrarum Synodorum pura decreta, quæ Euangelicis ſeruantur traditionibus, nec ſuſtinent in æternum ullo modo poſſe ſurripi. Aperiantur ueſtibula paternorum dogmatū, & Chriſti pecudum in eis greges tranſeant, & tanq̄ ex diuino paradiſo confiteantur doctrinam rectæ confeſsionis. Per Caiaphaicum enim concilium facta eſt abortio fœtus hæreſis. Per œcumenicam Synodum naſcantur filii Eccleſiæ, & ad menſuram ætatis Chriſti incrementum accipiant. Nam ſi hoc factum fuerit & antiqua ac prima amictus dignitate fuerit decorata, & ueræ opinionis pius dogmatum Lucifer ueſtro ſtudio eam illuſtrauerit, habebit omnes in eadem ſententia conuenientes, & ſuas animas profundentes, ut ea ſtabilitas fundata, cōſeruetur ſupra firmam petram fidei.

Cōſtantinopolitanam pſeudoſynodū dicit, qua damnata ſunt imagines ab hæreticis.

Cum hęc corā Imperatore animę utilia declaraſſet myſteria, ipſe eū rogat, ut eum quoque de his diſſerentem audiat communis cœtus populi. Nam hoc caput rectæ fidei ægre ferebat turba militaris, ut cui non uideretur eſſe admittendas & adorandas uenerādas imagines. Nutu ergo Eccleſiæ hoc facere incitatus, cum fuiſſet in inclyto magnæ auræ palatio, uniuerſa confluente ciuitate & ſacerdotali multitudine ſe quidem excuſauit, ualidis demonſtrans rationibus, qualis eſſet ſacerdotij profeſsio & dignitas, & ad quā tam altitudinem eueheat & magnitudinem, eum, qui uult ad hoc procedere, ſeque non eſſe idoneum ad id ſuſcipiendum, ut qui iam olim fuerit implicatus in mundi dignitatibus, & in huius uitæ turbis & ſolicitudinibus plurimum inuolutus, & myſticum hunc ſtatum nundum guſtauerit. Eum enim, qui ad hanc uocationem & hunc gradum properat, illotis, ut dicitur, manibus cito ad id inſilire, & quę non tangi poſſunt, tangere non eſt tutum, ſed eum, qui eſt educatus in iis, quæ ad hoc ferunt iuſtificationibus, & directus Euāgelicis & Apoſtolicis, ut par eſt, uiuificis doctrinis, ad diſcernendam uiam rectam & incuruam, ut illa quidem paſtoraliter deducat ad meliora, hanc autem declinet & uitet, conuenienter diuinæ admonitioni, ut quæ procul ferat à Deo & eius conſtitutionibus. His fretum, traduci oportet ad hanc magnitudinem. Me autem, ut ſcit Deus, ad hoc ſuſcipiedū miniſterium inuitum coegerunt Imperatores, cum hoc mihi nunquam ueniſſet in mentem, neque de hac unquā rectione cogitaſſem. Tanquā electo ergo Dei populo & gregi meam communico conſcientiam, ut ſi me huic maximo muneri uolueritis alligare, & me huius iugum ſubire ſtatueritis, Traditioni Oecumenicæ fidei uos quoque ipſos inclinetis, & ne uos ſequi pigeat patres, qui hac uia ſunt ingreſsi, & ſex ſanctis Oecumenicis Synodis, & iis, quæ pie ab ipſis ſunt decreta, conſentire ne recuſetis. Ad ſupernam enim hæreditatem tranſmittunt eos, qui ipſis parent, & fiunt authores magnæ & immortalis remunerationi. Eius itaque admonitiones tanquàm angeli uoces admiratur populus, & polliciti ſe inſtar ouium ſecuturos ducentem paſtoraliter, ſe, ut Deo & ei uidetur, in omnibus parituros affirmabant.

En uult ut œcomenicis obtēperēt Concilijs, modo ipſum uelint habere Epiſcopum.

Tunc decætero inſpiratione principalis & diuini ſpiritus, conſpirante etiā conſilio Imperatoris, limi mundani mutata dignitate & tonſa coma ritu Clerici, honeſtoque & uenerando alio ſumpto amictu, diuinis & ſpiritalibus inuocationibus, ſicut Aaron & Phinees, ſuſcipit unctionem honoris ſacerdotalis, & aſcendit ad altitudinem cathedræ Paſtoralis, luci lucem adiungens, & uirtutem augens uirtutibus, & modum ſuperantibus profectibus datum, ſacratiſsimum talentum multiplicans. Continentiam enim tanquā

Parſimonia uictus eius.

Eucrateæ

Eucratez filius, & qui eum iampridem abunde eaercuerat, uſque adeo ſibi paranit ea eo, quod eſſet paucis contentus, ut eſſet eius uictus à rebus ſuperuacaneis omnino alienus, & non luautians uſque ad ſatietatem. Vitæ autem ſuæ habenas ita moderabatur, & animi perturbationum tumultus ita reprimebat, ut eſſet omnibus diuiniſsimũ eaemplar propoſitum, cui nunquam perſuaderi poterat, ut moueretur ad appetitum uoluptatis.

Catalo lus uirtutum eius.

Cui autem ad diuinarum ſcripturarum meditationem ſibi domeſticam aſciuiſſet uigiliam, ſomnum ut membra ſoluens & inutile amandabat mancipium, & cũ uſus eaigeret, rurſus iubebat adeſſe. Quis eorum eum in lecto recumbẽtem, aut mollibus ſtragulis unquam uidit inuolutum? Quis tunicam & annã ſuper cubile dimittentem unquam accepit, & præparauit, & eſſet elegantior & concinnior? Quis ex eius pedibus unquam detraait calceos, & alligata ſpongia, ut mos eſt, leuiganit & polijt? Sed ipſe erat ſibi, ut dicitur, balneator, & inſeruiebat ſibi ad uſum corporis: in hoc quoque Chriſtum magiſtrũ diuino zelo imitãs, qui dixit: Non ueni ut mihi miniſtraretur, ſed ut miniſtrarẽ, exemplũ humilitatis præbẽs ſuis diſcipulis.

Matt. 20.

Precatio.

Habebat autem precationem, quæ mentem ſublimè ad cęlos euehebat, & ſoli Deo reddebat familiarem, & coniungebat incorporeis, & eapellebat omnem tentationem, conuenienter Domini eloquio. Nullum enim erat tempus, quo non habebat ſolum eum genu flectentem & ſurgentem & manus ad cœlos extollentem, & ſupernè accipientem à Deo illuminationem. Humilitatem uerò, ut quæ ei à puero fuerat familiaris, ita eſt compleaus, ut nõ ſolum ea in ipſo conſpiceretur, & ex ea laudem aſſequeretur, ſed etiam tranſiret ad alios, qui exemplo ſuo informabãtur. Multis enim ea ijs, qui erant relati in numerũ Clericorum, qui ſuos lumbos zonis cingebant aureis, & ornati erant uarijs & precioſis ueſtibus ſericeis, aurũ quidem ademit, fecit autem ſuccingere lumbos cingulis conteatis ea pilis caprarum. Ijs uerò, qui toti corpori ex ijſdem filis purpureas ueſtes habebant cõteatas, eacogitat tunicas remotas à curioſitate nimia & delicijs, ut quæ eſſent ueſtitus honeſtus, & conuenirent ijs, qui Deo ſeruire ſtatuerunt, & profitentur humilitatem. Ea quo quid euenit? Vt tolleretur quidem, quidquid damni ex eo naſcebatur, honoraretur autem frugalitas, ut theſaurus quiſpiam precioſiſsimus.

Humilitas.

Caſtitas. Temperantia.

Caſtitatem uerò, & quæ cum ea ſimul degit tẽperantiam, ut quæ ſanctificationem conciliatricẽ, appellauit ſorores, per quas, quæ carnem inuadit, ſordidam & adulterinam eaterminans cogitationem, & ignominiæ affectiones depopulans, à Deo fuit redimitus uictrice corona impatibilitatis.

Miſericordia in pauperes.

Ro. 12.

Ge. 47.

Commiſerationem autem & ditiſsimam in pauperes miſericordia, tã hilariter, ut ille dixit, impertijt, ut ſuperaret omnes, qui ſuppeditabant pauperibus, & fieret alter Ioſeph, dans frumentum agentibus. Suæ enim menſæ obſonia in fruſta comminuens, ad accipiendos eos, qui eſuriebant, in dies eis parabat conuiuium. Abunde autem huius rei ſunt teſtes uſq; in hodiernum diem, definita receptacula eorum cauſa, qui hoſpitio accipiebantur & pauperum noſtrorũ fratrum. Quinetiam manſuram pecuniæ dationem alijs pie attribuit, in pugillaribus nomen uniuſcuiuſque ſignificãs. Quotidianam autem diſtributionem, quam manu ſua propria in manus pauperum immittebat, quis ratiocinator dimenſus fuerit Diophãtus, aut multiplicans numerarit Nicomachus, quæ erat arena copioſior, & egenorum uentres reficiebat? Ieiunio uerò, quod eſt ante Chriſti paſſionem, magnam erogare largitionem in diuerſis locis & cœnaculis, ijs, qui magna premebãtur inopia, ipſe excogitauit, uſq; ad Chriſti lucem afferentis, feſtum feſtorum, reſurrectionem.

Et ocio & tempore longo mihi opus fuerit, ut per ordinem collocem accubitus inuitatorum hoſpitum & proſelytorum, claudorumque & cæcorum & mutilorum ordinatam ſequens conſequentiam, & poſteris dem eaemplũ munifici ac liberalis inſtituti. Tempus autem hyemis, quod erat acerrimum, niueque & gelu & glacie terræ uinciebat inteſtina, & ijs, qui in ipſa erant, imponebat inſtar collaris, frigefacientem eamque grauiſsimam moleſtiã, quomodo in eos, qui horrebant, & laceris pannis erant obſiti, & ſolum pudenda contegebant, uſus machinationibus fouentis recreationis, propulſauit? Tunicas enim, penulas, & præterea tegumenta craſsiſsimis lanæ filis & ſtaminibus confecta & uellere denſo grauia, magno auri põdere emens, & ijs, qui ſub dio miſere affligebãtur, diſtribuens, arcebat grauem moleſtiam frigoris. In ſalutari autem prius dicto die reuerendæ Chriſti reſurrectionis, poſt diuinæ ſynaxis & cõmunionis peractum myſterium, adhuc ſacris ueſtibus candidatus, ad ueteris baſilicæ iam dirutum locum, qui uocabatur Eſtia, ueniebat. Illic enim parabat egentibus maximũ, quo acciperẽtur, epulũ. Quos cum feciſſet recumbere, incipiebat ipſe miniſtrare, uinum effundẽs ea cratere, & potum eis diſtribuẽs. Deinde cum hoc munus obijſſet, ibat in domum ſuam patriarchicam, non aliquorum hinnulorũ, ut dicit fabula, medullis ſe nutriẽs, neq; menſa Sybaritica eacipiẽs, nec quæ uentrem titillant & impinguãt bellaris, ſed frugalibus obſonijs & quæ non ſpectabant ad delicias, ſe reficiens.

Vide ſingularem in nudos benignitatem. Ipſe miniſtrat pauperibus cibum capientibus.

Phil. 2

Quis ad tantam humilitatis altitudinem memoratur fuiſſe erectus ea ijs, qui unquam fuerũt? Quis demiſsionem Chriſti ſic eſt imitatus, qui paterni ſinus nõ eainanita magnitudine, noſtræ paupertatis ſubijt ſpeciem & miniſtrando docens ad cęlum euolare, fecit cõſidere cum paterna maieſtate? Hic ipſe, qui nũc laudatur, etiam ſi in medijs iactaretur tumultibus, nõ ſolum amauit quietẽ & ſilentium, ſed alijs quoque ea affatim ſuppeditauit, eos à mundo abducens & Deo reddẽs familiares, & uirtutis efficiẽs filios, ut huius ſanctæ uitę & operationis genitor & productor. Huius autem rei fidem facit omnino, ea hæreditate eorum, quæ ad ipſum lege dotis ea bonis paternis redibãt, ædificatum monaſteriũ in ſiniſtra parte Boſphori Thracij. In quo cum arborum rationis participium plantaſſet generoſa germina, quæ pingueſcebãt fluentis eaercitationis, & augebãtur copioſis cõdimentis abſtinẽtiæ, ea fecit Chriſti agriculturã, triceſimũ & & ſeaageſimũ & centeſimũ uirtutum fructũ fideliter producẽtia in ſanctitate & iuſtitia. Ea quibus multi ab ipſo ſunt uocati ad dignitatem paſtoralẽ, &, ut par erat ornarũt poſſeſsionem ſacerdotij, fuerũtq; columnę immobiles fidei catholicæ: Quod quidem oſtendit tenebroſa inundatio hæreſis, aduerſus quã fortiter pugnantes, & nubẽ ſubeuntes multorũ periculorũ in perſecutionibus & afflictionibus, & ſub diu perpeſsionibus, ad ſplẽdorẽ ſuperni luminis eã fuderũt ac diſſoluerunt. In qua etiam ſuũ cognitũ reddidere magiſtrum, tanquam ſemper lucentem Luciferũ. Et hæc quidem poſtea.

Conſtruit monaſteriũ.

Ipſe autẽ perfectis uirtutibus uſus ad ſatietatem cum mentem ſuam actione prius eaercuiſſet, ut aſcenderet ad cõtemplationẽ, & eius fuiſſet capax receptaculum, continue animũ adhibebat ijs, quæ ad rectã fidem pertinẽt, & ut quæ Deo uolẽte uiſa fuerant, & Imperatoribus promiſſa erant, ad effectum uenirent cõtendebat. Hoc aũt erat, ut Oecumenica procederet Synodus, & ab eo, quod iuſtum eſt, minime ab erraret

ret Eccleſia. Iuſſu ergo Imperatorum, omnes Pontifices ex una quaque regione & ciuitate proficiſcuntur in ciuitatem regiam, & iam edicto conuentu inclyto templo diuinorum Apoſtolorum, & iam ſedentibus Epiſcopis in ſedibus propoſitis, ecce quoddam examen ueſparum, uirorum, inquam, qui erant animis leoninis, ex exercitu Cõſtantini, qui olim imperij ſceptra non pie adminiſtrarat, exurgẽs ueluti ex quibuſdam alueis malæ opinionis, accedit ad dictam cędem ſacram, bellicis armis eam obſtructurum. Qui cũ uenerandæ ædis atrijs appropinquaſſent, incondita uoce locum replerunt, dicentes non eſſe ferendum infirmare & tranſgredi ea, quæ olim uiſa fuerant Conſtãtino. Non enim permittemus, aiebant, illius abrogari dogmata, & prædicari eſſe ſtatuendas imagines. Quod ſi quis hoc inceperit, & ante noſtros oculos uiderimus abrogari Synodum, quæ fuit ab ipſo congregata, ſanguine ſacerdotum terram reddemus purpuream. Hæc dicebant, & in portas irrũpentes, uolebãt eos, qui erant intus, interficere.

Is fuit Conſtãtinus Copronymus. Mina Iconomachorum.

Turbatur per illos Synodus.

Tunc nutu imperatoriæ poteſtatis ſeſſionem relinquunt Pontifices: Imperatores autem in eos, qui res nouerant, cum ira frementes, citò uenerunt in ſuum palatium eorum inſolentiam & inſurrectionẽ & euerſionem uniuerſi reputantes. Taraſius uerò ad ſacram aram accedens, timoris nullum ſignum prę ſe ferens, incruentum incipit ſacrificium, & myſtica cõmunione peracta, domum reuertitur, ubi uacabat prioribus laboribus, nempe in ſacra ſcriptura & in demonſtrationibus faciendis ex patrum eloquijs. Rurſusq; ſtatuebat neceſſe eſſe congregari Synodum, ne communio hæretica in peius proficeret. Imperatores uerò cũ eos, qui illam ſeditioſam fecerant conſpirationem, & inſultauerant in gloriam eorum imperatoriam, zona exutos à militari dignitate exauctoraſſent, & ab omni armorum auxilio deſertos & nudos effeciſſent, iubent unumquenque eorum ignominia notatum, redire in patriam. Non enim, aiebant, ſuſtinet Deus tales parẽtes ſeditionis, habere defenſores & propugnatores eius, quod ex eo relucet, palatij.

Exauctorantur ſeditioſi illi.

Hæc cum Deo uolente ſapienter ſtatuiſſent, & aliquod tempus intercedere bonum eſſe exiſtimaſſent, pulchro rurſus mãdato edicunt, ut in præclaram Bithyniæ metropolim ſimul conueniret cętus Sacerdotum & Pontificum: Niceam, inquam, in qua Trinitatis, quæ eſt eiuſdẽ eſſentiæ & expers omnis materiæ, aduerſus Arrij & ſuorũ rabiem acutiſſimus gladius fuit fabricatus, in qua Trinitatis hypoſtaſeon indiuidua diuiſione, & diuiſa uniõe theologice refulſit. Et cum ſanctiſſima claſſis dicto citius in dictam ueniſſet ciuitatem, Taraſius quoque uenit ex urbe regia, ex Apoſtolicis ſedibus ſecum aſſumens eximios quoſlibet & preſtantiſſimos: Nempe ab Adriano quidem Papa Romano Petrum primũ Presbyterum & Petrũ Monachum & Præfectum, ab Apoſtolica autem Diocœſi, à Politiano, inquam, ſacratiſſimo Papa Alexandrino, Thomã Monachũ & Presbyterum, & à Theodoreto Patriarcha Antiocheno, & ab Elia principe paſtorum Eliæ, Iohannem Monachum Presbyterũ & Syncellum, adducens etiã ſecũ quoſdam ex ijs, qui gerebant magiſtratus, pietate claros & gratia doctrinę & facũdiæ, inter quos fuit etiam Nicephorus, qui erat à ſecretis Imperatoris, qui cum uixiſſet in ſanctitate, & eſſet ornatus diuinis uirtutibus & doctrina ac dicendi ſcientia, Byzantij ſedis patriarchalis ſuſcepit honorem poſt Taraſij ſanctam cõſummationem, & quicũque erant uenerandi & eximij Monachi, qui mouebantur zelo diſciplinæ & regulæ Eccleſiaſticæ, contendebant ſemper ſequi ſynodalem accurationẽ, profecti ſunt Niceam.

Synod⁹ Nicena 2. cõtra Iconomachos

Die autem præſtituto (is uerò erat, in quo Tecla aperuit ſtadium certaminibus fœminatũ Martyrũ) unuſquiſque Epiſcopus, in ſacerdotali gradu & habitu, ſedebat in ſua ſede. Primus autem loqui incidit Taraſius, & ſermonis oſtium aperit Synodo. Deinde imperatorio & diuino edicto audientibus omnibus recitato, quod de recta & ſyncera fide magna uoce acclamauit, poſt quod fuerunt etiam uocales Apoſtolicarum ſedium ad eos, qui rerum potiebantur, reſponſiones, ordine canonicæ conſequentiæ, Synodo reſonantes, & omnes ſanæ aſſentiri doctrinæ, & ut unuſquiſque ſuam diceret opinionem, & quam de hac ſana fide haberet & ſententiam & uolũtatem aperiret, adhortantes, acclamauit ſacroſanctus cœtus, ita eſſe, & ſe ita ſentire de uenerandarum imaginum antiqua afflictione & adoratione, multis libris patrum allatis & ſynodalibus decretis uariſquè adductis ſentẽtijs & demonſtrationibus, & diligenti perſcrutatione impreſſis in auribus omnium. Id autem nõ ſemel bis, ſed ad ſeptimam uſque ſeſſionem & auditionem toto die conſpectum eſt fieri: quomodo etiam Acta ſcriptis mandata, per diuinam conſequentiam & ordinem indicant. Tandem cum Taraſius & pius, qui cũ eo erat, cętus collectus patrum uenerandum decretũ literarum tutis monimentis mandaſſet, & ut id ſaluũ & integrum maneret, precatus eſſet, & ut patres, qui primam aduerſus furioſum Arrium uictoriam erant conſecuti, adiutores haberent, & eorum, quæ recte decreta fuerant, cuſtodes, Deum inuocaſſent, & uanę inaniſq; huius ſentẽtiæ authores, & omnis hæreſis inuentores, ab atrio Eccleſiaſtico per anathema ſeparaſſent, in urbem regiam delata orthodoxa dogmata cõſeruauerunt. Quos ſumma beneuolentią exceperunt Imperatores.

Synod⁹ Nicena 2. uide ut approbet effictionem & adorationem imaginum.

Erecta itaque Cathedra ipſorum Imperatorum, & totius à Deo electæ Synodi, in iam dictæ Magnauræ inſigni æde, & nouo decreto recitato, cum aures imperatorias diuinus impleſſet ſpiritus, (audiebãt enĩ eos in unum conueniſſe concentum auxilio eius, qui omnia continet, & in unam conſenſiſſe ſententiam) admirati ſunt accurationem, & eſſe doctrinam diuinæ inſpirationis, quę ab eis decreta fuerant, ſapiẽter indicantes, penna & manu imperatoria ea optime cõprobãt & confirmãt, & nõ uilibus donis Synodũ proſecuti, unũquenque mittunt in ſuam ciuitatẽ & ad greges rationis participes.

Taraſius autem & Apoſtolicarum ſedium myſtæ eximij, cum ad ſacroſanctæ Eccleſiæ ueniſſent Præfecturas, & diuinis doctrinis populum inſtruxiſſent ac corroboraſſent, ijs, qui in clerũ cooptati fuerãt, aut Epiſcopatum tenebant, nullum ante Synodum, aut in Synodo, aut poſt Synodum crimen intendunt de priori mala opinione, neque eos, qui ordinati fuerãt ab Hæreticis, à paſcuis ſegregãt eccleſiaſticis. Sed Synodalem & paternam ſequentes diſpenſationẽ, eos quidẽ, qui ad piam transfugerant ſententiam, manibus ſuis complexi ſunt tãquam fratres & collegas in munere Pontificatus, eos uerò, qui in re aliqua claudicauerant, & ijs, quæ ad fidem pertinẽt, peruerſis adſpexerant oculis, & deinde lapſu reſipuerãt, & libellis compræhendendam abrogarant opinionem, ijſdẽ amplectentes uiſceribus, collocabant in ſuis ſedibus, & in pacifico ſtatu, & tranquillitate nullis agitata fluctibus, conſeruarũt Eccleſiam orbis terræ. Et in ijs quidem, quæ ad glorioſam fidẽ pertinẽt, ſic magnus affectus Taraſius, ad eã recte & aperte explicandã, & ad eos, qui uacillabãt & utriſq; pedibus claudicabãt, ut recto pede incederẽt perſuadẽdos, magnũ ſuſcepit certamẽ & immẽſũ laborẽ, quotidie quidẽ eos, qui accedebãt, honeſtis monitis inducẽs, & ſi quos uidebat

Epiſcopi Synodi Nicenæ ut ſe geſſerĩt erga epiſcopos & Clericos Iconomachos.

corde

corde peruerſos, eos dirigebar uerborum cõgreſsionibus eosq; legibus colligãs ueritatis, adducebat Eccleſiæ ſacras hoſtias. Oſtendebat autem nullã omnino habere conſenſionem aut conuenientiã, prout uidebatur fidei accuſatoribus, idolorum abominationes, cum pijs & diuinis figuris uenerandarũ imaginum. Nã illorũ quidẽ, aiebat ille, productio ſimul inquinata cum primis exemplaribus, efficitur plena omni turpitudine: Harũ uerò cũ ſint uenerãda prima exemplaria, neceſſariò etiã ſimul ueneranda apparẽt, quæ ex illis producuntur. Et ſunt illa quidẽ inuenta gẽtilis falſæ religionis, efficta ex eo, quod nuſquam eſt, hæ autem, quæ à Chriſtiana rectè fiũt ſanctitate, ex eo quod eſt ad id quod eſt, efformatæ, habent conſequẽtẽ archetypi ſanctitatẽ: Cũ. n. inueniſſet eccleſiam p̃ſtigiatoris & circularoris in murẽ affectã & errantẽ in mõtibus hæreſis, & ſuſtinẽtẽ famẽ & ſitim, nõ panis & aq;, ſed famẽ audiẽdi uerbi Dñi, eam alens in paſcuis, quietis, & deducẽs ad ſemitas iuſtitiæ gregẽ fecit pinguiſsimũ, ſalutaribus pinguefactũ actionibus, & dulci lacte fidei acrem hæretici fermenti amaritudinem expuentem, & effectum nouam conſperſionem.

Diſcrimen inter idola Ethnicorũ & imagines ſacras Chriſtianorum.

Amos 8.

Ea primũ q̃dẽ Simoniacæ crumenæ ſcindẽs uinculũ, quo ſancti ſpiritus donũ uenale proponitur, ſtatuit ut Sacerdotũ gratis fierẽt orationes & ordinatiões, ex atrio eccleſiaſtico omniũ pecuniariã expellens conſuetudinẽ, & quidquid erat aſperũ eijciens, rectas fecit ſemitas fidei, gregẽ multis pungẽs ſermonibus, & aſcendẽs in ſacratiſsimũ ambonẽ, parabat mẽſam doctrinę, ex diuinitus ĩſpiratis ſcripturis uenãs obſonia ad alẽdas animas utilia. Quinetiã ſparſim colligẽs cãtica Dauidica, p̃ perſpicuitatẽ & euidẽtẽ rerũ deſtinctionem, clarè aperiebat ea, quæ intelligebantur, adeo ut eſſent ueluti in conſpectu ijs, qui erãt lecturi, & recta ijs qui inueniunt cognitionẽ. Quod aũt p̃pemodũ p̃termiſi, & q̃d memoriã effugiẽs nõ erat enunciandũ, & erat celaturũ curã diuini patris, quàm gerebat in eos, qui laborabant, qua ipſe eos leuabat, & cuius, ut opinor, fuit ipſe primus opifex, cum in hunc locum uenerim, tanquam condimentum aliquod & mel dulce admiſcens reliquo corpori orationis, uiſcera clementiæ, & miſericordiæ ſtatui inſerere in cordibus eorum, qui ſunt benigni & clementes.

Taraſius Simoniã profligat.

Nã aliquãdo quidã ex ijs, qui gerebant magiſtratus, ſplendore & gloria & diuitijs inſignis, qui etiã ut enſem imperatorium geſtaret honorem erat adeptus, pro magno pecunię põdere luẽs pœnas, cũ graues & acerbæ de eo haberentur quæſtiones, neque ei quidquam daretur laxamenti, ſed afflictione & cruciatu omni ex parre urgeretur, deturbabatur in profundũ deſperationis præ animi ægritudine. Is cũ noctẽ obſeruaſſet intẽpeſtã, eos latẽs quorum cuſtodiæ fuerat creditus, ad tẽpli diuinũ ſe cõtulit refugiũ. Cũ aũt fuiſſet intra adyta, uenerãdæ menſæ mordicus appræhenſis cornibus, ea tenebat cũ magno tremore & timore. Cum ergo cũ cognouiſſent aufugiſſe, metu ne idem ſubirent ſupplicium, uolocibus pedibus uenerũt ad diuinum tẽplũ, & eum adſpicientes menſam diuinã appræhendiſſe, circundant adyti ambitũ tempore cibi ſumendi reo apperiẽtes ingreſſum, nõ dãtes locũ, ut poſſet uti reliquis neceſſarijs, ſed ſperabant fore, ut eum proderet neceſsitas, & eum uel nolentẽ expelleret. Adhibebant itaq; maiorem cuſtodiam. Prohibent enim omnino ingreſſum ad arã, ut nemo eum ſermone impertiret, aut ad eos, qui erãt extra, aliquod uerbum ab eo tranſmitteretur. Cum hæc igitur ueniſſent ad aures Paſtoris, eum repleuerunt maxima animi ægritudine, ut qui uideret contemptionem diuinorum ſacramentorum, moueretur ad indignationem bonorum datricem Dei benignitatem.

Quidã ex magiſtratu reus confugit ad ſacram aram.

Sed uidete à miſericordi patre ſuppeditatum tũc ei auxilium, & admiremini prudentiam. Eo enim tẽpore, quo oportebat cibum ſumere eum, qui affligebatur, ſacra ueſte ſe induens, proficiſcebatur ad adytum, & per dexteram portam ingrediens, quæ ad reficiendum uirum erant neceſſaria, ſuppeditabat, abunde ex ſe afferens & deinde abibat, eum relinquens. Si quando autem uenter, cui negari non poteſt, eum cogeret facere, quæ ſunt requiſita naturæ, ex alto rurſus deſcendens, & eum ad receſſum deducens & expectans, & eum poſtea manu capiens, reſtituebat tribunali. Idque non ſemel & bis in die faciebat, ſed quoties eunuchus erat ad hoc miniſteriũ ab eo, qui grauiter periclitabatur. Hanc inſatiabilem diuini uiri demiſsionem admirantes milites, & fieri non poſſe cogitantes, ut qui ſimplex erat caperetur, quandiu iuſti manus eum regeret, improbum in eum ſtruunt conſilium, quod ſuperabat omnem fraudem, & aſtutiam. Clam enim per alium additũ collocant inſidias, ut quando ex ſacris adytis ouem Paſtor traheret naturæ ſeruientem, eam inſtar luporum raperent, quod etiam factum eſt. Nam cum ſanctus uiri, ut ſolebat, curam gereret, & ad requiſita naturæ eum duceret, ij, qui ſecure latebant in inſidiis, per aliam portam irrumpentes, eum rapiunt & ad regiam per uim trahunt.

Taraſius ei cibum adfert.

Per inſidias capitur à militibus.

Poſtquam autem ſceleratam infelicium machinationem in eum adornatam cognouit Paſtor ſanctiſsimus, ira & dolore arreptus, nulla utens dilatione, ad Eleutherii aulam regiã (illic enim tunc fortè cõtigit degere Imperatricem) accedit. Cum ii uerò patris aduentum ſenſiſſent, & eius præſentiam in ipſos futuram zelo plenam & inſtar acuti gladii ſuſpicarentur, eum fuerunt extra regiam, ne ſermone quidem dignati. Ille autem uidens ſuum aduentum nihil ſibi proluiſſe, Eccleſiaſticæ pœnæ uinclis omnes communiter alligat pronuncians indignos communione Chriſti ſacramentorum, ſi ullo graui damno afficerent eum qui confugerat ſimplex ad eccleſiam. Cum hæc ergo tanquam ex Apoſtolica authoritate liberè dixiſſet, eſt reuerſus. Illi autem magiſtri linis adſtricti, cum non poſſent effugere ſacra retia pœnæ Eccleſiaſticæ, de reo quidem non amplius habuere quæſtionem tormentis, ſed uerborum ſolis examinationibus, de quibus agebatur pecuniis, trutinam exinanientes, tanquam innocentem eum abſoluunt. Talis erat in omnes uir diuinus, diuina uindicans ac defendens, & pro gregis ouibus periculum adiens.

Taraſius excommunicat omnes, qui læderent eum, q. ad eccleſiam confugerat.

Cum autem & leges accurate teneret, & in omni genere canonicæ rectitudinis eſſet exercitatus, quæ uniuerſo communi incidebant lites iudicabat, & acutiſsima cogebat prolata ſententia eos inter ſe conuenire, non pauperis, qui in ius uocabatur flexus miſericordia, neque quidquam perſonæ diuitis gratificans, ſed in omnibus iuris indeclinabilem ſeruans diſtributionem, non dabat locum iis, qui uolebant proximo facere iniuriam. Sed fortè legum quidem rectam & nuſquam propendentem conſeruauit trutinam, deſpexit autem iura, quæ præclare ſtatuuntur à canonibus? Minimè, ſed cum ſciret legum ſeueritatem, canonicæ authoritatis in multis eſſe ſororem & conſortem, ut prudens Iudex hanc cum illa contemperat, & oſtendit eſſe legitimam canonum accurationem in iis, quæ canonicè corriguntur, legum uerò rectitudinẽ in iis, quæ legitimè agũtur, canonicã obſignationẽ. Quod autem nõ prodiderit hoc Dei

Le. 19.

Tt &

& diuinũ præceptũ, ſed ex æquo cannnem ſeruauerit & legem, non eſt obſcurus teſtis, quem eſt conſequenter adductura oratio.

Conſtã tinus iuuenis in quo lapſus ſit.

Dictus fuit Imperator Conſtantinus iuuenis, deſiſtente matre Ireoe à cum illo coniuncta rectione imperii & ſolus tenebat clauum adminiſtrationis. Qui cum eſſet alioqui bonus, non omnino autem firmiter tenebar, quæ ad puram & ſynceram fidem pertinent, & quod iuniorum mentibus ſæpe ſolet uſuuenire, clarus uana ſua perſuaſione, qnod ſibi uidebatur, exiſtimabat iuſtius ſcriptis legibus. In aggreditur infirmare leges, & qđ à Domino dictũ eſt in Euãgelijs, patrocioio utens ſuæ potentiæ, & cum ſtatuiſſet à ſua cõiuge facere diuortiũ, & aliã in animo haberet extollere ad imperii altitudinẽ, iuuenis adornat facinus iodignum ſua poteſtate. Id autem fuit mortiferæ inſidiæ, à coniuge Imperatrice ei paratæ. Affirmabat aũt id eſſe uenenũ, qđ cũ potu hauſtum, mortẽ ſimul attrahebat. Quod quidem conabatur probare & cuilibet perſuadere ut putabat. Putabat enim fieri nõ poſſe, ut fides ſibi nõ haberet, cum eſſet Imperator, & uerba faceret apud eos, qui ſubiecti erant eius imperio. Nullus uerò perſuadebat, niſi qui gratificãs Imperatori, propter gloriam in animum inducebat iuſto ius adimere. *Mat. 5*

Poſtquam autem excitata fama hoc tranſmiſit uſque ad atria eccleſiæ, & nefaria actio peruenit uſq; ad aures Pontificis, id eum reddidit ualde dubium & perplexum, dum apud ſe cogitat, quomodo ſe armaret aduerſus banc decertarionem, & in ipſum Imperatorem, rei bellicæ peritiſsimum & fortiſsimũ pugnatorem, ex pharetra & arcu telum iacularetur, iam olim booorastus ſacerdotali horum omniũ nuditate. Cum bæc apud ſe magnus mente uerſaret Taraſius, & pararet ſe ad congrediendum cum Imperatore, & decertandum armis ſacerdotalibus eccè quidã ex ijs, qui gerebant magiſtratus, ab Imperatore inſtructus, renuncians quod factum ac comparatum inaniter dicebatur ueneficium, acceſsit ad gnomonẽ caſtitatis: cumque id quam potuiſſet accuratiſsimè & ſubtiliſsimè contexuiſſet, omnia eſſe uetiſsima, & quæ nullam admittant calumniam, affirmabat, & ut conſentiret, ut Imperator poſſet uenire ad ſecundum contractum matrimonii, inſtabat. Hæc cum dixiſſet, expectabat ut de iis reſponſum acciperet. Cui cum ex imo ſuſpiraſſet & lachrymabiliter ſubriſiſſet, ſanctus reſpondit. Si bæc, ut tu dixiſti, cogitauit Imperator & carnẽ diuina lege conglutinatã, & quę una cũ ipſo facta eſt, ſtatuit excindere, neſcio quẽadmodũ feret grauiſsimũ, quod in eum à gentibus inferendum eſt, probum, aut quẽadmodũ eius poteſtas gregem coget ad temperantiã, & fornicationẽ puniet & adulterium, cum ipſe ſit tam turpium conuictus flagitiorum: Nam etiamſi dederimus fide digna eſſe, quæ à te adducuntur, & eſſet mulieres euidens maleficium, ſic etiam oporteret id cauere pro reuerentiam uocis Dnmioi, quæ dicit: Qui dimitrit uxorem ſuã, præterquàm propter fornicationem, mœchatur. Quemnã autem imperio excellentiorem ſibi ſocietate matrimonij uoluit coniungere, quæ ad tantũ proceſsit flagitium? Sed boc ideo prætexitur, ut honorabiles nuptiæ & torus immaculatus uiolerur: iotroducatur uerò dedecus fornicationis, & germanum ſemen fiat adulterinum, & alienet id, quod eſt cognatum, introducto furtiuo & turpi concubitu. Hanc ergo à nobis & iis, qui ſunt noſtri ſimiles, accipe reſponſionem, & aperi iis, qui miſerunt. Non enim cedemus iis, quæ à te iactantur. Mortem potius & grauia ſubibimus ſupplicia, quàm in rebus eiuſmodi ei ullo modo uelimus inſeruire. Audiat Imperator nos huic improbabili conſilio non eſſe parituros.

Taraſius nõ uult cõſentire in diuortiũ Cõſtantini Imper.

Matt. 5.

Vide conſtantiam.

His uerbis cæleſtibns attonitus is, qui imperatoris ſeruiebat reſponſis, uultu tegeos triſtitiam, uenit quàm citiſsimè ad eum, qui miſerat, eorum, quæ ille ſperabat, nihil quod ei eſſet cordi, omnino afferens. Poſtquam autem ſacroſancti paſtoris cooſtantiam uidit imperatorem quercu eſſe firmiorem, quæ ab impetu ueotorum non concutitur, in admiratione habuit, quod factum fuerat, timens ne inclyti patris mens inflexibilis nullo ſtrepito terreretur. Rurſus ergo mittens, iubet adeſſe ſanctum, credens, ſi corã adfuiſſet, fore ut ſe ſubmitteret poteſtatis auſteritati. Cum ergo ueniſſet in regiam & ad ipſum imperatorem, & cum eo de more conſediſſet, habens ſecũ ſenem illum Iohannẽ, quem cũ ſynodali uerſaretur expoſitione, admonuit oratio fuiſſe legatum diœceſis Orieotalis: multiſque ſalutaribus admonitionibus apud imperatorẽ eſſet oſus Princeps Paſtorum & non perſuaſiſſet. erat .n. ut eſt in ꝓuerbio, hydrã ſcindere, eum a lapſu liberare, qui iam ſuis inſtar uoluntabatur in fornicatione. Impulſus enim ab impudentia, his uerbis uſus eſt ad Pontificem:

Imperatoris ad Taraſium oratio.

Ego quidem id, quod iampridem mibi accidit, ad ueſtram retuli ſanctitatem. Nibil .n. te uolui celare affectionem ac beneuolentiam patris in te indicans. Porrò autem nunc quoque per meam linguam imperatoriam, ſtatui clarius agere meam cauſam. Meo enim imperio ioſidiantem, quæ non ex Deo mihi unita fuerat, adiutricem, cum lex apertè iubeat quin ab ea poſsim diuertere, nemo contradicet. Nam cum ſint maoifeſta crimina, aut mors eam excipiet, aut, quod eſt benignius, per totã uitam aget pœnitẽtiam. Non eoim ad quempiã ex uulgo erat tranſiturũ quod ab ea adornatum erat, ſcelus, ſed ad germanem coniugem, & fideliſsimũ imperatorem, & gentibus terribilem, & ad uniuerſum orbem terræ peruaſurũ erat maleficiũ. Quo quid eſſe potuerit periculoſius & magis borribile? adeo ut ipſa deinceps poſsit ad nullam confugere defenſionem, eſt enim priuata omni oratione, & quæ ipſam cõmendare poſsint. probationibus, ut quæ argumentorum, quę euitari nõ poſſunt, habeat contra ſe ueritatem ad perfectam condẽnationem. De cætero autem uocat tempus ut ipſa leriferæ perionis uenena aperiam, ut cũ ueſtra ſancta uiderit ſceleris magnitudinem, id certum babens & exploratũ non amplius dubitet, neque ullam expectet morã aut temporis dilationẽ, ſed quamprimũ eam iugis ſubiiciat canonicis, & perſuadeat ei uitam eligere quietam ac monaſticam, ſi uelit eam manere inter uiuos. Nam cũ boc maleficiũ ſit mihi poſitum ante oculos, fieri non poteſt, ut cum ea amplius ſeruem iura coniugii, aut amicè amplius cũ ea coniungar & fœdus in eã. Nocentem .n. ut dicit ꝓuerbium Deus quoque perſequitur. Innuit ergo, & allata ſũt uaſa uitrea cum liquore turbido curioſè compoſito ad falſam accuſationẽ, quæ ante faciẽ eius & magni patris ſtatuerunt, qui afferebant, quibus dicebat cõiugem uel mortem ei eſſe machinatam, uel mentis emotionem. Videns ergo magnus Taraſius iis, q; nequaquam conueniebãt, nexibus captum imperatorem, & falſi labyrinthis ita inuolutũ, ut euadere noo poſsit, labi in peccati periculum, ſacerrimũ telum io figit io eius corde, ſic dicens:

Taraſij reſpõſio.

Ne moueas, ò imperator, arma ſurda aduerſus Dei leges, neque propter horum tranſgreſsionem, clanculum contra milites. Eſt enim imperatoriæ poteſtatis iudicium, omnia cum libera facere conſciẽtia & nihil tectum ac diſsimulatum mente agitare aduerſus eum, qui dedit coronam, & maximè

euertendo

euertendo diuinum eius mandatum & uoluntatem. Neminem enim latet, nullum interceſsiſſe ſcelus ad ea, quæ nunc nefarie ſtruuntur aduerſus Imperatricem, & quæ eam uolunt ſubiicere maleficorum ueneficiis, & affirmant eam machinatam eſſe mortem maieſtati tuæ incomparabili. Quis enim, ut prius dixi, glorians ſpecie iuuentutis, comparari potuerit cum tua pulchritudine, ut à fraude ineſcata tibi uenenũ præberet muliercula, & ſe ab ea, quæ eſt in re, abduceret amicitia & germano ardore? Quiſnam apparet maiori glorians excellentia, quam ueſtri imperii quadruplici purpura, quem oculis & nutibus pellectum ſummæ ueſtræ prætulit dignitati? Quis cõtra aduerſarios in tot præliis ſe tam præclare geſsit ſupra ueſtram pluſquam Dauidicam fortitudinem, ut ab ipſa amaretur pluſquam tua imperatoria dominatio? Non eſt, non eſt ita. Fuerunt hæc inuenta & excogitata, ut prætenderentur ad omne uitium, propoſita, ut labem inurant ſceptro imperii, parabolam & gentibus, & motionem capitis populis uos ponere grauiter urgentia. Propterea legitima iura ueſtræ coniugalis & imperatoriæ unionis non audemus diſſoluere, Dei legiſlatoris timentes ſententiam neque uerbis, quæ ſpectant ad accuſandam tuam coniugem, credere ſuſtinemus, etiam ſi mille mortibus & tormẽtis ſubiecti fuerimus, ut qui ſciamus, diuturna inflãmatione teneri tuam affectionem in mulierculam illam fornicatricem. *Epiſcopo digna cõſtantia.* Quinetiam hoc quoque notum facimus coram Deo in primis honorandæ tuæ purpuræ, quod intra cancellos incruentæ menſæ, in quo ſacrificium magnæ hoſtiæ Chriſti uenerabiliter peragitur, non ſinemus amplius nobiſcum ueſtram ingredi potentiam, ut nos quoque audiamus, quod in execrationibus iam olim dicitur ad Sacerdotes: Calcare atrium meum non adiicietis. *Ezec. 44.*

Hæc Taraſius, qui primi paſtoris Chriſti oues regebat ſpiritaliter, cum coram Imperatore pronunciaſſet cum cordis contritione, orationem concluſit ſilentio. Prædictus autem Iohannes cum ipſe quoque Imperatorem multis eſſet uſus admonitionibus ſuſtinuit maximos fluctus ignominiæ ab iis, qui præturæ dignitate gloriabantur & honore patriciatus, qui etiam minabantur ſe enſem adacturos per inteſtina ſenis, ut qui imperatoriè poteſtati uerba expueret contraria, & non cito acquieſceret uoluntati Imperatoris. Cum autem firmam & ſtabilem manere utriuſque ſententiam, Imperator his uerbis ſenſiſſet & minis, feruẽte ira incenſus, & ſciens ſe non poſſe contra hæc dicere, iuſsit eos à ſe expelli, uictores ſine uibicibus, & martyres, quod ad ſe attinet, proclamas corona redimitos. Quid hoc abeſt à Iohannis miraculo? *Matt. 14.* Ille enim Herodem, qui poſt mortem fratris eius ſponſæ inſano amore tenebatur, arguit: Hic autem, cum adhuc eſſet ſuperſtes uxor Imperatori & cum eo ornata eſſet imperii diademate, & deinde ea pulſa eſſet, non ferendum eſſe ratus quod factum fuerat, fuit conuenienter Pſalmographo, ad matutinum *Conſtãtinus reijcit legitimã coniugem ſuam.* acutiſsima repræhenſio, etiam ſi cribro, ut dicitur hauſerit, & acinum inflarit cum ſaucia eſſet & perflueret mens Imperatoris. Etenim cum ſtatim eam quæ ſibi matrimonii iure coniuncta erat, a ſe amandaſſet, & ab Imperatoria aula alienaſſet, & priuato habitu & loco eam circunſcripſiſſet, à tempeſtate & caliginoſo illo ſalo, quod ſubierat anima, deſtitit, per ſeparationẽ à germano ſuo mẽbro. Cũ uerò uolutaretur in cęno introducti illius cõcubitus, & maxima ui ei allata, crebro põtificẽ incitaſſet, ut eius uertici cõtexeret coronã tenebroſi illius & occulti con tractus, non fuit quod nolebat aſſecutus. De cætero autem huc obibat, quærens Sacerdotem, qui coronam contexerat, ut turpem illum celebraret hymenæum.

Et de Imperatoris quidem in infirmando præcepto recuſatione, & diuini patris forti ac generoſa cõſtantia, hactenus. Neque enim fas eſt res illius ulterius mandare monimentis literarum, quæ iis, qui audiunt, nullam afferunt utilitatem. Hoc autem oportet commemorare, ꝙ à tempore illius lapſus Imperator magnum oppreſsit Taraſiũ multis tẽtationibus, ei adhibens cuſtodes, qui nomine quidẽ uſi ſunt Syncellorum, moribus uerò longe aberant à pietate. Quos niſi aſſumpſiſſet, & niſi per eorum oculos tranſijſſet, non licebat cuiquam ad diuinum & ſapientẽ paſtorum principem accedere, & ea quæ uidebantur eloqui. *Taraſius multa patitur ab Imperatore.* Taceo, quantam Imperator oſtenderit crudelitatem in eos, qui illi appropinquabant, & eum obſeruabant germana ſeruitute, plagis afficiens & condemnans exiliis nulla iuſta de cauſa, ſtudens eum deijcere à cura rerum diuinarum, & tentans eum afficere triſtitia. Ille aũt forti ac conſtanti excelſoquè & infracto animo, ea, quæ accidebant tanquã quæ erãt utilia reputans, graues illos præfectos, tanquam Aegyptiacos operum exactores ſuſtinuit, & in omni tẽtatione & labore ſe probum eſſe oſtendit, adamantina Iobi ratiocinatione tanquam armis munitus, & illius inexpugnabilem imitatus patientiam, adeo ut ignaue uerbum inſipientiæ è labiis ſuis nunquam emitteret. *Exo 5.* Neque enim habebat humilem & abiectũ animum uir ille iuſtus in iis, quæ accidebant, ſed uirtutibus ſublimẽ & excelſum, & pontificalibus canonibus & legibus pulchrè erectum, & plane expertẽ omnis limoſæ nequitiæ. Diuino enim ſermone nutritus, & omnẽ ſenſum irrigans nitidis & ſacroſanctè ſcatẽtibus fluentis, docebat habere oculũ uidẽtẽ oẽm rectitudinẽ, & declinare theatralem oẽm oſtentationem, eum coercendo, ne circa res æternas uagaretur. *Docet frenare oculos.*

Multos itaque ex iis, qui erant in ſacris, qui equorum certaminibus, mirandum in modum delectabantur, repreſsit, & ut ſe domi continerent, cum hæc fierent, ſibique & diuinis ſcripturis attenderent, admonuit, & ut nulla turpem & ab honeſtate alienam auditionem omnino admitterent: Dauidicis uerò fidibus portam aperirent, & iis magis delectarentur, *Aures,* ut quæ graues ſermones & animæ utiles continerent quã indecoris & inhoneſtis canticis, quæ canuntur cum tympanis & tibiis, perſuaſit. Omnem autem terum ſuauium odoratum, qui mortem attrahit, admittere dehortabatur, eum uerò, qui conſeruabat ſuaueolentiam Apoſtolicam, feſtinantem ad odorem unguentorũ Chriſti, maximè attrahere adhortabatur, & uociferari illud ſponſę, quod in Cantico canticorum ad ſponſum præclare canitur: Sauciata charitate ego, & curram ad odorem unguentorum tuorum. Auerſabatur autem mortuas & maleolentes non ſanę doctrinæ abortiones, ut quæ eſſent cauſæ tetri odoris malæ opinionis. hoc enim ante alia omnis præcipiebat, declinare aſperas uias hæreſum, ſimul uerò ferri citra errorem cũ fulcimentis Eccleſiaſticis, congruenter diuinæ admonitioni prouerbii. Tactum autem, qui eſt neceſſario miniſter guſtus, cohibebat frenis legis ſpiritalis, ut rationis particeps attingeret alimentũ & cibos ſalutares, & perpetuum animæ præberet epulum, ea quo accedit concoquens diſtributio eorũ, quæ intro aggregantur immaterialiter, & excernitur omnis ſuper fluitas malæ habetudinis, quæ diſſoluit locũ aiæ.

Sed quis in his tam ſe rectè geſsit, aut melius caſtigauit eorum repugnantiã, quam pura & reuerenda & Taraſij conſcientia? Quis eo in diuinis fuit frequentius occupatus? Nunquam enim dedit ocium

autibus,quando uocabat tẽpus precationis, ſed ipſe
ſemper ſua ſponte prompre accedens, Deo abunde of
ferebat primitias diuinorum hymnorum, tanquam
fructuum oblationes, & neque eum retardabat aut
emolliebat ſocordia, nec quæcunque acceſsiſſet mul
titudo curarum publicarum, abſtrahebatur à preci-
bus,ſed cum ſuo tempore nunquam deeſſet precibus
rerum externarum turbam ſuſcipiebat. Sic in diuinis
myſteriis initiatus,& ſic pulchre ſacra peragens my-
ſteria,uir uoos cognoſcitur ex iis, qui poſt gratiam,
& ex iis, qui in gratia & ante gratiam, refulſerunt
in Eccleſia.

Et ut nobis certa uia & ratione procedat oratio,&
regula collationis procedat immobiliter, eueſtigiò
ordinem accipiat comparatio. Etenim eos,qui in ſan
ctitate & actione & cõtemplatione pulchre ſunt edu
cati,& qui erant propemodum carnis expertes & ſan
guinis,nihil amplius quam ſe habere ſinebat, niſi ꝙ
ſeorſum in ſpe habitarunt,& in ſolitudine & ſolos ſe-
ipſos exercuere, aut ꝙ cognoſcantur etiã ſeruaſſe pau-
ciores,reliqua aũt uirtutis priuilegia,partim quidem
ab eis ſunt neglecta, partim uerò longe ab eis abſue-
runt. Martyrum autem eximiam & incomparabilem
fortitudinem,& generoſiſsimam phalangem quæ ad
ſanguinem uſque reſtitit peccato corporaque & ani-
mas propter Deum prodegit, non tribunal ſe ſiſtens
tyrannicum, in ſtadiumque & arenam decertaturus
prodiens eſt imitatus, & erexit trophæum ueritatis,
ſed eos, qui hæc & his maiora ſuſtinuerunt, deſide-
rãs:& miris extollens laudibus, & coronans ueluti
quibuſdam uictoriam & ſignificantibus uerborũ dia
dematibus,& eorum ſalutares ad Deum reuerens in-
terceſsiones,& uocans ad auxilium, paratam ſcriptu
ram & librum ſe ſua ſponte offerentem, in ſacris tem
plis, honorifice deſcriptis eorum certaminibus, po-
ſuit,ut iis,qui uiderent, aperiret ueſtibula compun-
ctionis, & athletas induceret, eorum zelo accenſos,
ut ſimilem,ſi tempus uocaret,beatam arriperent de
certationem. Res enim eiuſmodi ſcit conciliare ocu
lus,qui eſt bonum argumentum conſecutus, & audi
tum præcedere. Ipſe enim ſecundum honorem poſt
uiſum eſt adeptus, & cum oculus abſque expoſitio-
ne eorum,quæ ſunt ſubiecta, figuras accipiat euiden
tes, auditus ſemper ſecundum locum tenet, ut dixit
quidam ſapiens.

Martyrũ ad Deum ſalutares interceſſiones & reuerebatur & implorabat. Vtilitas imaginũ ſanctarũ.

Quis enim coloribus expreſſum uidens,eum, qui
decertat,& ignem deſpicientem, & nube flagellorũ
circundatum,& in his creatori confidenter ſpiritum
emittentem, non calidis circunfunditur lachrymis,
& ſuſpiriis ac gemitibus compungitur? Quis eum,
qui ſe exuit ad grauia cruciatuum & ſuppliciorũ ge-
nera,& poſtremo tortus fuit, adſpiciens, non cordis
contritione pectus tundens recedit? Quis eum uidẽs
qui pro Chriſto ſe tradidit lictoribus, compedibus
manicisq; & fidibus conſtringi,& deinde fortiter ex-
pirare in ſuppliciis intolerandis, non admirat patien
tiam, inuictamque excelſi animi uirtutem & fidem?
Quis alium ſpectans, qui ne aliquod uerbum emitte
ret indignum pietate, & lateribus & in dorſo lania-
tur, non emolleſcit commiſeratione? Quis non im-
pletur admiratione & quatitur timore, quando uidet
eum, qui pro fide patitur, omnia mẽbra ſua diſtribuẽ
tẽ, dũ ſcinditur,& ad Dei ſacrificium & oblationẽ ea
ſecreuit,quæ uſq; ad muſculos femoraque & talos &
tarſos diuiduntur immiſericorditer, nõ admiratur la
borioſiſsimã in decertando patientiã? Quis eũ adſpi
ciens, qui leonibus obiicitur deuorandus, & dẽtibus
eorũ molendus, & ueluti cæleſtis panis menſæ cæle-
ſti conſpergitur, non eſt intelligentia particeps illius
martyrii? Quis eum contemplans: qui acerba catena
propter Deũ exagitatus,& in altum ſublatus, & loris
ac ſtutinis uibices habet extentas,& tãdẽ gladio mor
tẽ ſubit, non ſeipſum omnino cordis contrahens cõ-
tritionibus conuertitur ad gratã Dei glorificationẽ?
Quis eũ uidens, qui rectos in ligno uincitur, & cuius
exinaniuntur inteſtina frequentibus ictibus flagello
rũ,& qui diuturnã illã ſuſtinet in ligno perpeſſionẽ,&
ſine uiſceribus ingrediens, funebrẽ quandã ſaltat ſal
tationẽ, non diuino telo in corde ſauciatur, taberna-
culũque & tẽplũ pietatis efficitur? Quis eũ uidẽs, cui
caput tyrannica pp Chriſtũ fuit amputatũ ſententia
& qui oẽ genus fluctibus ſeorſũ fertur à reliqua cym
ba corporis,& nutu diuini auxilii ea unita,& per ma
re tanquã per aridã recto itinere ingrediens, etiãſi
duritie cor habeat fluctuans, non ſtatim uenit ad por
tum tranquillitatis ſpiritalis? Quis eũ, cuius ungues
arundinibus acutis perforantur,& qui in bullientem
picis lebetem præceps immergitur & rurſus emergit
& gladio hoſtiliter conſummatur, adſpiciens, nõ ma
nus ad Deũ ſuſtulit,& nõ optauit deinde talem expe
riri cruciatũ? Quis eos, qui gelu hyberno & aeris al
gore concreſcunt, & nudi decertant, attente conſide
rans,& qui crurum ſuſtinent fractiones, & cum ardẽ
tes carbones naturæ robore effugerint, in fluuiorum
fluenta mittuntur eorum reliquiæ, non deſiderauit
eos habere patronos, & precibus attrahere eorum
acrem & dignam defenſionem?

Martyres, patroni noſtri.

Hæc aũt uideris non ſolũ fieri in maſculis, ſed etiã
in fœminis, quæ paribus decertent certaminibus, &
eculeorum & rotarũ & cæterorũ tormentorũ nullam
ducũt rationẽ: Quis enim hæc fieri adſpiciens in mol
liſsima natura, ſi ueluti literas attendens legat colo-
res, non muliebrã abiiciat timiditatem, & fiducia in-
dutus, non aũt temeraria audacia, & ad Deum fune-
brem canat laudationẽ,& aperte pronunciet beatam
hanc inuictã fortitudinẽ? Quis uidens immaturorũ
puerorũ ętatẽ in aſperrimis doloribus tanquã in aqs
innatantẽ,& tanquã lac coagulatũ, emulsũ ex uberi
bus fidei,& oẽ genus tormenti, & ſupplicii ſimul fe-
rentẽ propter Chriſtũ, non coniecerit hoc eſſe opus
diuini auxilii, quod muliebrẽ imbecillitatẽ uirture
uirili fecit robuſtiorẽ,& impuberẽ ac puerilẽ imper-
fectionẽ oſtendit ſpiritu ac ſenſu eſſe mutatam in ſe-
nilem ueruſtatẽ? Quis Teclam & Stephanum, qui pri
mi poſt Chriſtũ athleticã portã aperuerunt martyri
bus, hunc quidẽ uidens lapidibus appetitũ, & occiſo
rũ per precũ interceſsionẽ apud Deũ curã gerentẽ, il
lã uerò & ferarũ ſæuitiã deſpicientẽ, propter ſuã nõ
fictã in Chriſtũ, quẽ deſiderabat, charitatẽ, non ſta-
tim diſcit non male precari inimicis, ſed tanquã be-
nefactoribus eis gratiam referre, & aduerſus omnem
belluinam & amentem decertare hæreſim?

Act. 7.

Sed tranſeo ad Deum meum & Dominum, qui
martyr eſt appellatus,& fuit poſteris diſpenſator ui
ctoriæ, quem in ligno cernens clauis affixum,& ſpon
gia aceta & felle potatum,& latere lancea punctum,
& ex eo uiuifica fluenta emittentem, horreo & à me
diſcedo, honoroq; eius inueſtigabilem & ſtupendã
ſui demiſsionem, eiusquè admiror ſummæ malorũ
tolerantiæ pelagus. Etenim propter clemẽtiæ magni
tudinem, & ineffabilem miſericordiæ bonitatem,
cum accepiſſet carnem eiuſdem, cuius noſtra, eſſen-
tiæ, nequaquam ſe eſſe Deum inficiatus, uerbo qui-
dem ueritatis à uerbi miniſtris atramento colorato,
ut licet, annunciatur, re uera autem coloribus ab ip-
ſis & eorum aſſeclis circunſcribitur & depingitur, nõ
craſſæ materiæ commiſcentibus ſimplicitatem in for
mæ uacuitatem, neque enim circunciditur, nec ſubit
affectionẽ, ſed quod ſua natura cerni poteſt & cõtre-
ctari quam optime depingentibus & circunſcriben-
tibus.

Imago Chriſti crucifixi conſpecta quid efficiat.

tibus. Quambrem tota anima, corde & cogitatione, quæ ſunt ab eis decreta, ruentes & amplectentes, & qui ex Deo ſunt mentis noſtræ greſſus ab eo apertiſſime habentes dilatatos, magno ſtudio cõtendimus ad excipiendam, & ut fas eſt, adorandam Chriſti imaginẽ & eius perpeſſionem, & ad nos exhibendos dignos ſanctis, qui fuerunt à ſeculo. Quomodo ergo nõ ex his bonus efficitur aliquis, etiãſi cor habeat ſententia lapideum? Quis non reueretur coloratã picturã, quæ fert exempla pietatis, per quæ doceri poſſunt ueteres res geſtæ, mundi ortus, legisquè & Prophetarũ ſeneque & antiquam efficere cogitationẽ? Per quam

Pſalm. 103.

accedit meditari diuina & magna gratiæ miracula, quæ ad Dei gloriam inducunt ſpectatores, qui omnia fecit in ſapientia, & ſuos ſeruos per ſuam in ipſos beneuolentiam, maximis extulit honoribus, & propterea aperte uoluit eos depingi ac deſcribi, & eorũ memoria eſſe perpetuam in noſtris cordibus. Quod nam ex his unquã damnum ad animã rediertt? Quiſnam aũt non potius ex iis accepit utilitatem? Quis ex crebra ac diligenti eorum conſideratione non perpetuam comparauit memoriam ſalutis cõciliatricem?

Iconoclaſta egregiè hic perſtringũtur.

Dic mihi enim, qui infamis & ignominioſæ partis ordinẽ laudas, hæretice, neque enim didiciſti honorare, qui idolis & uenerandis imaginibus lubẽter eandem tribuis ignominiam, quando profani & ſancti ſcies differentiam, & iis, quæ ex illis deducuntur, tribues id quod cõuenit? Eſt enim proprium regis & eruditionis, ſancta diſcernere à profanis & immunda à mundis, quomodo curſus eſt iniquitatis & inſcitiæ, quæ inter ſe pugnant, ſimul cogere permiſcendo & confundendo omnia. Si enim Iouem cum Saluatore comparans, in eo ꝙ uenerabiliter exprimatur effigies hoc affirmas ſine omni diſtinctione, nunquid cõtumeliam & dedecus, quod Ioui, qui falsò dicitur, tribuis, ſanctæ quoque Chriſti formæ inures? Audiui enim te inania quædã huiuſmodi adducere ac blaterare, & iis, qui à Chriſti uocantur nomine, & Trinitatis gloriæ cultum, honorem & ſolam latriæ adorationem inuiſibiliter & canunt & tribuunt, intentare crimen idololatriæ, & maligne miſcere, quæ non poſſunt inter ſe conuenire. Nõ das differentiam imaginis Chriſti & ſimulacri Iouis? Non honoras Chriſtum, ꝙ ſit eius exemplar uenerandum, & eum abominaris propter execrandam eius libidinem atque petulantiã? Non Chriſtum Deum pronuncias, ob ſanctitatem eius incomparabilem, & quæ expreſſa eſt per materiam, ab antiquis honoratam, Deum & hominem referentis imagini admittis ſimilitudinem, fabuloſum autem illum parricidam, & eius, quæ à diuinitate excidit, effigiem tranſmittis in profundum in qua ipſe patris ſui quæ abſciderat uerenda, eſt iaculatus? Ne tu Chriſtum Saluatorem habeas propitiũ, qui materiali ſanctorum expreſſa delectatur effigie, odio autem habet ſatanæ & improborum eius ſatellitum abominationes, qui cũ uident Chriſti & eius ſeruorum erectas imagines, euertuntur, ingemiſcunt & deflent, & aduerſus eos, qui hæc lubenter faciunt, ſtrident dentibus, & puluerem excitant calamitatũ. His encomiorum uerbis excitans Taraſius, & tabulis honorifice inſculpens ab eis pro Chriſto ſuſcepta certamina & pericula, eorum inſiſtebat ueſtigiis, etiamſi manſerit ſine Vibicibus, non autem eos à tergo ſequebatur.

Videamus uerò, an etiam contenderit eum iis, qui erant in gratia. Nam cum Verbi diſcipuli, mentis in magiſtrum immutabilitatem per diuinam oſtenderent confeſſionem, ipſe quoque eam ſeruauit integram & inuiolabilem, è materno utero & lactis ipſum uerum Deum prædicans, qui ex Maria in ultimis temporibus, & ex patre ante ſecula eſt genitus, æqualem patri, ꝙ attinet ad einſdem gloriæ uirtutẽ diuinitatis. Sic cum Philippo & Thoma decretum protulit, Dominum & Deum Chriſtum dicens, non palpatis, quæ clauis confixæ fuerant, manibus, neque quæſitis quæ per lanceam factæ erant punctionibus.

Iohan. 20.

Quamobrem beatum quoque finem aperte accepit ꝑ fidelem & feruentem confeſsionem. Sic Zebedæi filiũ ſecutus eſt, qui appellatus ſuit filius tonitru; propterea ꝙ aperte meminit in principio Verbum eſſe, & apud Deum eſſe, & erudiens effecit alios ſpiritu Apoſtolicos, propterea ꝙ Euangeliſtarum diuinitus inſpiratum inſtrumentum, ut quorum uoce mundi ſalus reſonet, in eccleſiis, quæ erant ubique terrarum, coloribus expreſſam materialibus, conuenienter diuinæ & paternæ traditioni, ſuſſerit, ut mens cõpuncta per euangelicam ſacramque effigiem & ſanctitatem, ad Deum, qui hæc eis inſpirauit, multiſariam honorem tranſmitteret, & efficeretur receptaculum uenerandarum auditionũ.

Marc. 3.

Io. 1.

Andreæ uerò, qui fuit uocatus primus ex Apoſtolis, adeo fuit propinquus & coniunctus germanæ uitæ inſtituto, ut habenas eiuſdem paſtoralis cathedræ, poſt tot ſecula, ſed numero ualde multiplicatæ, acceperit, & ad metam cæleſtis curſus gregem per uirtutem deduxerit, & uictoriæ eis cauſa fuerit contra aduerſarios.

Io. 1.

Paulo autem fuit colligatus in eo, ꝙ in docendo primas partes obtinuerit. Totum enim mundum uerbi nexibus incluſum intra decreta Eccleſiaſtica, ſapienter efficit populum Deo acquiſitum & regale ſacerdotium. Petrum uerò, quòd multorum patrum ſummus ſit appellatus & quod ei creditum fuerit ligare & ſoluere, quæcunque ſunt uinculo digna & ſolutione, abunde expreſsit. Cum Præcurſore conuenienter quidem ei, qui ab ipſo fuit prædictus, & dixit maiorem Iohanne non ſurrexiſſe inter natos mulierum, non audendum eſt eum in multis conferre, niſi ſolum in acri & perfracta libertate reprehendendi, zeloque, qui reprimi non poterat, affirmandum eſt non procul abiuiſſe Taraſium.

Matt. 11.

Vt autem eum quoq; uideas merito ſequi eos, qui floruerũt ante gratiã, hinc ſcies. Cum diuinitus moto cœtu Prophetarum, cõſpirauit diuino ſpiritu inſpiratus quandoquidem illi quidem populo, qui Duce Moſe per mare rubrum nuper fuerat à dura ſeruitute liberatus, & ab inſano cultu idolorum admirabiliter tranſierat, poſt diuinum illum Dei contẽplatorẽ, ſalutares portus diuinitus affuerunt, prophetiæ ancoras relaxantes, & ualidis pietatis alligentes rudentibus, & citra errorem deducentes ad terram Dei cognitionis. Hæc autem Eccleſiã, quæ non ſecus ac cymba in mari agitabatur fluctibus, & ueniebat in periculum, ne faceret iacturam eorum, quos regebat quod deeſſet peritus gubernator qui reſiſteret fluctibus, ſanæ fidei clauo regens, in portu collocat, & eos, qui erant in ea, conſeruatores, idolica ꝙ uana, quam in lingua habebant aduerſus ſacras imagines, ablata opinione, ſynodalibus paternisque & rectis circumuallauit decretis. Cum ſacroſancto autem pſalte Dauide concurrit in innocentia, & cum eo diligens decorem domus Domini, non dedit ſomnum oculis & palpebris dormitionem, & requiem temporibus, donec ſe ipſum exemplar Domino & tabernaculum Deo Iacob, ſicut ille, exhibuit. Zelo motus cum Phinees, hæreſim & eius amatores tanquam ueræ fornicationis, introductores, & dogmatum adulterinorum genitores, confodit. Aaronis ſuperauit ſacerdotiũ. Non .n. tintinnabula, & mala punica, & lapides pectoris & ſuperhumeralis, neque mitra & cidaris & talaris, & aurea lamina, hũc ſicut illũ amiciebant rite ſacerdotis:

Pſ. 25.
Pſ. 31.
Nu. 25

neque ſacrificium per ſanguinem taurorum & hircorum, eius & populi expiabat ignotantias, ſed moderatus amictus cum ſpiritu paupertatis, eam reddebat ſplendidum, & legali holocauſto erant ſacratiora, quæ ab eo offerebantur, ut qui agnum, qui tollit mũdi peccatum, Chriſtum ſacrificaret ſacris inuocationibus, & fidelium diſtribueret manibus, & omnes adſpergeret precioſo illo ſanguine, quem oſtendens, dabat ad debitorum animæ ſolutionem.

Nu. 12 Moſem expreſsi in eo, q̃ eſſet mitis, & in nullum oſtenderit ueſtigium odii & maleuolentiæ, etiamſi furioſi & maleuoli, patris Taraſii dicendi libertatem quæ ad inſipientium ſpectabat correctionem, iram & odium eſſe male coniecerint. Guſtauit Iobi tentationes, etiamſi non in rebus ſimilibus. Cum Iacob ut gratiæ Iſraelita, & appellatus mens, quæ Deum uidebat, ſimul purgatus ſanctificatur anima & cogitatione. Simul cum Iſaac fuit fide ſanctificatus, etiam ſi nõ à patre, ſed ipſe cor ſuum in holocauſtum offerens, cumque fuiſſet uictima & ſacrificus, in odorem ſuauitatis obtulit pulcherrimum Deum ſacrificium. Cũ Abraham, eo quod fuerit pater ſpiritalis multarum tribuum & populorum, & crediderit, & ei, qui eum fecerat, purè ſeruierit, diuinarum promiſsionũ fructum eſt conſecutus. Sed quid eius uirtutum tranſmitto mare atlanticum? Imponamus ergo rebus concluſionem, & ex proœmio finem efficiamus, & ne promiſſo non ſtare arguamur, plus, quam par ſit, producentes orationem.

Poſt plurima enim certamina, & profundum doctrinæ Infinitum, & uitæ honeſtæ puritatem, & ueræ fidei confeſsionem, & ratione prædicti gregis ad ea, quæ ſunt præſtantiora & diuina, eius monitis deductionem, & in alendis pauperibus copioſam ſuppeditationem, & aſsiduã ſanctis rebus datam operam, & in paſtorali munere diuturnam moram, (uiginti.n. & duos annos pontificalem decorauit cathedram) ingruens morbus & ualde grauem ei dolorem afferens, non perſuaſit ut obliuiſceretur perpetui & diuini officii. Nam & morbo & ſenio laborans, nequaquã

Et morbo & ſenio grauat⁹, nõ ceſſat ab offerẽdo ſacrificio.

ſatiabatur ſacroſancta myſterii celebratione, ſed intẽſo ad Deum amore ardens, & morbi nullam ducens rationem, pectore innitens menſæ ligneæ, quæ ponebatur ante aram diuinam, ſancta peragebat. o fidem & ſapientiam in rebus diuinis diligentiam. o interminatam in Deum amorem. Non enim curam gerebat corporis, & ne cum rerum diuinarum eum cepiſſet ſacietas, myſteria diuina interrumperet, ſed laboribus corroboratus, & cum Paulo clamans: Cum infirmor, tunc potens ſum, acriter uacabat diuino cultui. Inualuit ergo morbus, & eum deinceps ceſſare faciens à diuinorum operatione ei parauit lectum infirmitatis quod utinã non feciſſet ante oculos eorum, qui eum nunquam in lecto conſpexerant. Tunc fit miraculum nouum & terribile, quod nos, qui aderamus, admiratione impleuit & timore, uidentes eum ueluti in ecſtaſi, & luctantem cum aduerſariis, qui nõ cadunt ſub aſpectum. Non enim aduerſus carnem & ſanguinem erat ei certamen, ſed aduerſus principatus, aduerſus principatus, aduerſus ſpiritalia nequitiæ. Tãquã enim uerba faciens cum aliquibus, qui eũ examinabant, & actæ uitæ rationem ab eo exigebãt, ita cauſam ſuam agebat.

2. Cor. 12.

Eph. 6.

Quãobrẽ multis uidebatur eſſe reus debendi, & rationem reddere exactionis. erat uerò iuſtũ iudiciũ ſuperni auxilii omnem uitæ maculã eluere, & nullũ illinc ferre delictum, appellari aũt lucis participẽ, & ſimul obire cæleſtibus materiæ expertibus poteſtatibus. Nã quandiu quidã habuit linguã iis, qui audiebant, ſenſu aperte explicantẽ uerbis reſiſtebat, & prõpta dabat reſponſa ad ea, quæ obiiciebantur, dicens ſe nullius eorũ eſſe ſibi conſciũ, quorũ eũ accuſare uoluerant, o nulli culpæ affinem cum Deo coniunctionem. Non potuerunt maligni inimici eũ uel parua in re depræhendere obnoxium, uel abominandis ſuis ſceleribus ei aliquid effingere, ſed eos redegit ad omnem conſilii inopiã, per generalẽ & terribilẽ inficiationem, ut nec in eum quidem poſſent ullam cauſam in ſpeciem dicere probabilem. Quãdo aũt linguæ obtorpuit inſtrumentum, nec ſe uerbis poterat defendere, labro & manu & nutu eos euertebat, & non ceſſabat eos expellere. Videbatur enim nobis tanquam in inimicos ferociter fremere, & eos cũ ira repellere, donec ſenſus cœperunt conniuere. Tunc enim tranquilliſsimo habitu, ueſpertinas laudes celebrante Eccleſia, & clamante, Inclina Dñe & exaudi me, ipſe pelliceum hunc exuit amictum, & relictis uinculis carneis, uenit ad luminoſa atria cæleſtium, & habitat in ineffabili lætitia, quæ percipitur intelligentia, ex ea, quæ hic eſt, improbitate in anima nullum ſignum inferens. Nã cum hic ageret, uirtutibus morte affecerat mortale hoc tabernaculum. erubeſcebat enim dimidia ex parte naturam habere immortalem. Mortuus tamen eſt. exiſtimo aut ſimul quoque cum eo uirtutes eſſe mortuas, niſi forte fallor, inſigni audacia magnũ quid & terribile eloquens.

Migrat è corpore & abit in cælos.

Vniuerſa uerò ciuitas, inconſolabili luctu & lachrymis eum non ceſſabat deflere, tanquã ſuum patronum & defenſorem. Qui autem fideliter tunc ſceptra adminiſtrabat, (is uerò erat Nicephorus) nõ ceſſabat dolore cruciari. Procidens enim ſupra pectus glorioſi corporis, & ipſum tegens purpura, funebrẽ faciebat lamentationem, eum uocans paſtorem, patrem, imperii adiutorem, luciferum, qui nunquã occidit. reip. ducem ad ea, quæ ſunt meliora, & diuinũ magiſtrum, exercitus inexpugnabile propugnaculũ, inimicorum ſua ad eum Deum interceſsione ſtrenuũ profligatorem. Quid denique non faciens, quid non dicens, orbis terræ damnum reputans paſtoris iacturam? Quæ aũt in poteſtatibus & honoribus maximũ ſplendorem obtinebat, Patris, tanquam qui contineri poſſet, cupiens prohibere deceſſum, lachrymis fœdata, acerbeque eò reuocans, & amplectens, & tãquã quæ multorum bonorum pateretur amiſsionem, perinde atque riuis, rigabatur lachrymis.

Eccleſiæ autem lætitia deflebat utiliſsimum ſuũ procuratorem, agricolam plantatorem, eum, qui omni ætati incrementum dederat ad uirtutem, qui nulli maculæ obnoxium conſeruarat ſacerdotium, qui omnem rugam malæ opinionis & diuinis atris abſterſerat, qui pro ueritate ſermones, tanquã precioſos lapides, in Eccleſiæ infixerat diademate, qui erat incorruptus Antiſtes, qui ad manuũ impoſitionem donis allici non poterat, qui Simoniacæ magiæ aurum adulterinum eſſe oſtenderat, qui erat Apoſtolorum ſucceſſor in uirtute, qui confidebat & conuerſabatur cum Patriarchis & patribus, qui cum electis conſentiebat Synodis, qui omnia factus eſt omnibus, ut aliquos omnino ſaluos facere, conuenienter magno & diuino Apoſtolo. Monachorum autem cœtus religioſiſsimus, in eum, ut probum * excitatorem, & ſummum ducem ad abſtinentiam, oſtendens triſtitiam, & hymnos contexens lachrymis, proſequebatur ad patres, qui prius refulſerant in exercitatione, patrem, qui erat continentiæ propugnaculum inexpugnabile: Qui erant egeni, ſuum ſuppeditatorem: Qui orbi, oculum: Qui claudi, pedem: Qui nudi, ueſtẽ: Qui hoſpites, exceptorẽ: Qui in uinculis, uiſitationẽ, uiduæ, defenſorẽ, orphani, adiutorem. Omnis cõditio & omnis ætas confluebat inſtar fluminis

Eximiæ laudes ſancti uiri.

1. Cor. 9.

**exercitatorem.*

fluminis, lectum tangens, & ſacro illo ſpectaculo frui piè contendens. Et niſi Imperator populi tumultū & impetum militari manu cito repreſsiſſent, multi ueniſſent in mortis periculum, dū trudunt & uiciſsim truduntur, & laudabile oſtendunt deſiderium in eū, qui deſiderabatur.

*lintribus.

Sepelitur ergo gloriæ plenum inclytū corpus ſanctorum uirorum manibus, qui lembis & *lintribus latum mare terram ſolidam effecerant, dum transferēt ad monaſterium ab eo ædificatum in Baſphoro Byzantino, in uenerando templo omnium martyrū, qui pro Chriſto ſanguinem effuderunt, cum menſis Februarius quintum teneret diem cum quintuplo quaternione. Eum autem longum tempus celare non poterit. eſt enim omni tempore excelſior. Natura enim uirtutis non ſuſtinet obliuionem. Non tabe inuidiæ hebetatur. Sui enim memoriam facit immortalē noſtris animis, & non ſinit diſpergi & tegi ſilentio.

Miracula ad eius ſepulcrū.

Tempus eſt autem, nobis, qui eſtis uirtutis ſtudioſi, exponendi res à patre præclare geſtas in ſepulcro, quas non poterit prohibere monomentum. Non eſt enim illius monumentum, ſed eſt ille monimentum monumenti. Multi enim ad eum accedunt, & liberātur ab iis, quæ ipſos uexabant, affectionibus. o miraculum. etiam poſtquā hinc exceſsit, eorum, qui hic ſunt curam gerit, & ab iis, qui quærunt, inuenitur, & iis, qui pulſant, aperit oſtium medicantis ſuæ uiſitationis. A diuturno enim ſanguinis profluuio grauiter quondam agitatæ quædā mulierculæ, & magnos ſubeuntes fluctus & tempeſtates, cum in medicamēta maximam partem ſuarum facultatum conſumpſiſſent, & non potuiſſent inuenire mali tranquilitatem, Euangelicā illam profluuio ſanguinis laborantē imitatæ mulierem præ laudabili impudentia, (non licebat enim mulieri tangere monaſterium, cum id inclytus pater olim conſtituiſſet,) mulieri aſtu optimè uſę, uirili ueſte tegentes pudorem fœmineum, & præ ſe ferentes ſpeciem Eunuchorum, clam confugiunt ad egregii huius gubernatoris capſam, quæ nullis agitatur fluctibus, & cum ex lampade, quæ in ea lucet, oleum hauſiſſent, citiſsimè appellunt in portum curationis. Quinetiam uir quidam, cui alter ex oculis læma cæcutiebat, eum fuiſſet prope diuinam thecam & ſalutaris unctionis auxilio eſſet uſus, lemam non ita multo poſt eluit, & à Deo uiſum apertè recepit. Alterius quoque manus, que allatrabat corpori, & lōgo tempore manſerat in aſsiduo motu operatione mali dæmonis, ſola inuocatione ſacroſancti corporis, & unctione olei illius thecæ, quæ facit miracula, etiamſi procul abeſſet, repreſſa eſt manus ab illa rabie, & reddita fuit ſana ſicut altera.

Marc. 5.

Oleo lampadis ad capsā eius lucentis, multa curantur.

Multis quoque aliis, qui uexabatur à malis ſpiritibus, inuentus fuit pater medicus. Et dæmonum quidem expulit operationes, eos autem, qui tormenta ſuſtinebant, alleuauit uoluntate & ope omnipotentis. Quinetiam quoſdam, qui aduerſa poteſtate ſpectris fuerant obſtupefacti, &, qui ſurdos & mutos eos reddebat, torporem ſuſtinuerant. & deinde ad diuini uiri ſepulcrum fide manſerant, per utilem & ſalutarem lucentis olei unctionem, Deus uiſitauit, & liberatis à ſpectri uertigine, dedit ut auditu rurſus & lingua ſanè agerent, quæ ad ea pertinent. Quinetiam quæ ab inflammatione grauiter cruciabantur, & laborantibus dolores afferebant intolerabiles, diuina inuocatione olei thecæ, quod purgat ac mūdat, aſſecuta ſunt doloris relaxationem.

Leo Imperator

Iam uerò etiam aduerſus hæreticos, poſtquā hinc exceſsiſſet, diuinum zelum ardenter oſtendit. Leo. n. adhuc imperatoriæ gloriæ ſceptra adminiſtrans, & Iconomachorum hæreſim nefarie amplectens, cum ei appropinquaret uitæ finis, quo erat gladio feriendus, ut ipſe adhuc ſuperſtes ſua uoce declarauit, uidit beatum Taraſium in ſomnis ad eum accedere, & eū graui ira iubere cuidam, Michaeli nomine, ut enſem in eum adigeret. Ille uerò in ſlui morem gerens, gladio tranſegit Imperatorem. Hinc autem Leo multus in hoc fuit, eum, qui in ſomnis ipſum ſauciauerat, Michaelem omni conans inuenire in ſancti monaſterio. Quamobrem cum quoſdam ex iis, qui in ipſo erant, monachis ad ſe iuſsiſſet adduci, carceribus & tormentis eos ſubiecit, nocturnum eius interfectorem per eos ſibi eſſe indicandum fremens, quem etiā ut euerſorem imperii eſſe extrema paſſurum, hoc. n. ei perſuaſit uel inuito, quod factum erat, narrare monachis. A quibus cum nos quoque miraculum, tanquam maturum fructum decerpſerimus, uenimus ad uos fideles, afferentes craterā lætitiæ. Non enim præterierat tempus ſex dierum, cum Michael ſuſcipit ſceptra imperii, & eū interficit. Ita Deus etiā poſt mortem glorificat ſuos famulos, & eos delet, qui nolunt ipſum pie colere.

Iconomachꝰ ſubmorſem quid uiderit.

Michael Balbus Leonē interficit.

Sed me tempus deficiet, narrantem præclari & diuini patris magna miracula, quæ tanquàm in prato roſæ, ubique naſcuntur, & hortantur, ut feramur ad uniuſcuiuſque electionem. Nos autem cum non habeamus linguam, quæ poſsit metiri ac referre, quæcūque a beato facta ſunt miracula, hactenus cœptū orationis curſum perficientes malumus ad ſilentium tranſire, ſtatuentes à periculo remotam requiem plus lucri afferre, quā ſi uincamur cum periculo. Prompti. n. & alacris animi inſatiabilitas, ſæpè arrogantiam ſolet conciliare. Tu uerò ueneranda baſis ſacerdotū, ne meæ temeritatis repræhendas uomitum, qui audaciſſime, ſed rudi & incondito ſermone tā magnas referam narrationes, ſed intenſam meā beneuolentiā ac fidem tanquā paruum munus oblatum reputans, cōcede uerbis locum, ut accipiantur & quieſcant. Non enim obliuiſcar utilitatis tuę in me doctrinæ, nec ſeruētis mei in te miniſterii mediocritatis, cū illius quidem deliciis me expleuerim in flore iuuentutis, & à te fuerim initiatus in iis, quæ ſunt optima & præſtantiſsima ex trimetris, tetrametris, trochaicis, & anapæſticis ac heroicis, hoc autem obierim in ſacris, quæ à te cōcinne quotidie habitæ ſunt, orationibus. ad animarum ædificationem, & augmentum uniuerſæ uenerādæ Eccleſiæ, quas celeri calamo & atramento notis excipiens, & optimis tradens ſcriptoribus ſtudiū adhibui, ut artificioſè referrentur in codicem. Sunt eæ uerò eiuſmodi, ut per eas omnibus proponatur pius purusq́ue cultus ac fides, publica aūt notat ignominia ſomnium hæreticorū. Si. n. obliuiſcar, excidam à Dei memoriā, & niſi tui meminero, lapidibus proiiciar in profundum, & lingua, ut dicit diuinus Pſalmographus, adhæreat faucibus. hoc eſt enim mihi omnium debitorum precioſiſsimum, tui ſemper habere in corde monimentum.

Conciones S. Taraſii.

Pſalm. 136.

Decætero autem æquum eſt, ut ad te conuertamus orationem, o Dei ſerue, quicunque es, qui me nolentem incitaſti ad hoc certamen, & coegiſti aggredi ea quæ uires ſuperant. Tibi mea accepta ſit obedientia, & meæ orationis adſpiciens humilitatem & inornatam dictionem, me accuſes negligentiæ. Non enim diuino patri aliquid dignum attulimus, aut potuimus prope accedere ad dignitatem harum, quæ prope ſunt, uirtutum. Res enim eius omnem dicendi facultatem ſuperant, adeo ut omnes laudatores ex æquo non aſſequantur oratione eum, qui ipſi debetur, honorem. Ego autem, qui omnium longiſsime abſum ab eo laudando pro meritis, propono promptam & alacrem uoluntatem, ut accipiatur, ut qui &

laborem dicendi inopia, ſenioquè & morbo fragar. Tu uerò mercedem ac remunerationem à Deo acceperis, intercesſorem, defenſorem & propugnatorem, & tuæ ſpei adimpletorem, quem ex Deo dilexiſti, habens Taraſium. Qui & ſuis ad Deum intercesſionibus affatim & ſecurè præbeat, quæ ſunt uſui ad hanc caducam uitam, & præſtet, ut tuæ uitæ ita illic reddas rationem, ut reus non peragaris. Quod tecum detur omnibus conſequi, qui purè ac ſyncere in Deum ſperauerunt, eius gratia & copioſis miſerationibus, intercedente intemerata & caſta Dei genitrice, & cæleſtibus & omnibus ſanctis, Amen.

Interceſſor, defenſor, propugnator Taraſius.

VITA ET PASSIO S. NESTORIS Epiſcopi, Ex quodam egregio MS. Codice deſcripta: Sed ſtylo ferè mutato, & quibuſdam redditis paraphraſticos, per F. Laur. Surium. Conſentiunt autem huic hiſtoriæ antiquiſsima Martyrologia.

26. Fe.

FIdes nos admonet in ſanctorum martyrũ redire memoriã, & uidere palmas & triumphos athletarũ Chriſti, illuſtria nobis exẽpla ſuppeditantium, quos filius coronauit glorificauit & pater. Athletas aũt dico, nõ illos, qui umbratica nobis certamina exhibent, quorum laus dubia eſt & incerta uictoria, & corona corruptibilis, ſed illos potius egregios uiros, qui uſque ad mortem decertarunt, ne negarent Chriſtum filium Dei, tenentes fidiſsimam promiſsionem illius, dicentis: Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eũ corã patre meo, qui eſt in cœlis. Ex horum cæleſtium planè athletarum numero eſt Neſtor beatiſsimus, qui incidit in eam tempeſtatem, qua Decius tyrannus, crudeliſsimi propoſitis edictis, iuſsit oẽs inuocantes nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, uocari ad impura dæmonum ſacrificia, ſi qui aũt ea facere detractarent, eos pœnis atrocibus ſubditos necari. Erat tũ in Pamphylia Præſes Pollio, qui Chriſtianos ad edenda idolis immolata compellebat. Paſſi tunc ſunt beati martyres Papias, Diodorus, Comon & Claudianus. Porrò eodẽ tẽpore epiſcopi munere fungebatur S. Neſtor, fide & religione per oẽm uitã inſignis, tantaque humilitate & modeſtia, ut ipſi etiam Irenarcho uita & conuerſatio eius eſſet formidabilis, nec literis tyrannicis apud illum agere aut illi ſe opponere auderet. Tandem cũ ſuis cõmunicato conſilio, ita dixit: Non poſſumus quicquam aduerſus Chriſtianos, niſi prius illorum epiſcopus comprehenſus ſit, cui omnes obediunt. Non latuit Neſtorem, quas illi inſidias molirentur, itaque plebem omnem iuſsit abſcedere, ueritus ne luporum morſibus pateret, ipſe uerò nihil territus, non diſceſsit à domo ſua, ſed orationi incũbens nocte ac die, hoc uel maximè Dominũ paſtor bonus rogabat, ut gregem ſuum conſeruaret.

Matt. 10.

Neſtoris uitã etiam Irenarchus ueretur.

Cingitur ab hoſtib⁹ domus eius.

Cruce ſe conſignat.

Interim perſecutores & quidam ex ciuibus, homines nequã & improbi, domum eius undiq; circundãt, atque ex iis unus ad oſtiũ accedẽs, clamare cœpit & uocare Neſtorẽ, qui tũ orationi intentus erat, ſed unus ex pueris eius indicauit illi, adeſſe præ foribus, qui ipſum quærerent. Completis igitur precibus, egreditur ad illos. Tum uerò illi ſubmiſſo capite, eum reuerenter adorarunt. Quibus Neſtor, Ecquænam, inquit filioli cã eſt, ob q̃ huc ad nos acceſsiſtis? Reſpõderũt illi: Omnis curia uocat te. Ille itaque ſignãs ſe in nomine Dñi Ieſu Chriſti, placidè admodũ inſtar ouis illos ſequebat. Vbi aũt in forũ uentũ eſt, curia omnis ſurrexit, eũq; honorificè ſalutauit. At Neſtor, Ignoſcat, inquit, uobis Deus, cur iſthuc facitis? Reſponderunt illi facimus pro dignitate, quã tua uita & conuerſatio ſic meretur. Deinde tollunt eũ extra turbas ad locũ quendã ſeparatum, ubi cũ permulta fuiſſent poſita ſubſellia, iubent adferri thronum, in quo ſedeat epiſcopus. Ille uerò ait: Satis mihi honoris hactenus oblatũ eſt, dicite iam, cur me accerſiri uolueritis. Tũ Irenarchus, Noſtin, inquit, Dñe edictum Imperatoris? Et Neſtor, Ego, ait, præceptũ nõ Imperatoris, ſed oĩpotentis Dei noui. Irenarchus dixit: Aſſentire nobis, Neſtor, trãquillo & prõpto animo, ne uoceris ad iudicia tribunal. Ego uerò, inquit S. Neſtor, cæleſtis regis præceptis & uoluntati aſſentior. Reſpõdit Irenarchus: Dæmoniũ habes. Dixit S. Neſtor: Vtinam, à dæmonibus immunes uos eſſetis, nec coleretis dæmones. Irenarchus dixit: Ita ne auſus es homo importuniſsime, deos noſtros dæmones appellare? Reſpondit S. Neſtor: Ego uerò eos eſſe dæmones nõ ſolũ uerbis affirmo, ſed etiam propria illorũ, cũ in energumẽ tis coniurantur, confeſsione cõfirmo. Tũ Irenarchus caput agitans: Ego, inquit, efficiam apud præſidem, ut tormẽtis cõfiteatis eos eſſe re uera deos, nõ dæmones. S. Neſtor, cũ crucis Chriſti ſignũ pinxiſſet digitis in frõte ſua, dixit: Quid mihi tormẽta minaris? Ego neque tua, neque Præſidis tormẽta timeo, ſed ea, quæ Chriſtus Deus meus minatur. Porro Irenarchus tradidit ſanctum uirum duobus Chriſtianorũ perſecutoribus, & profectus eſt Pergã. Sequebatur aũt agnus lupũ. In ipſo uerò itinere accidit ſubito nõ mediocris terræmotus, & uox cælitus lapſa, cõfirmauit martyrẽ Chriſti. At illi territi, & obſtupefacti, dicũt ad epiſcopũ: Dñe Epiſcope, quis hic ſonus eſt, & unde hic terræmotus? Reſpõdit ille: Signũ eſt Chriſti Dei mei. Cũque ueniſſent ad urbẽ quarta ſabbati, hora undecima, manſerũt extra oppidum in hoſpitio quodam. Poſtquã aũt Irenarchus indicauit Præſidi de S. Neſtore, ille mane ſedit pro tribunali, & beatus Neſtor ei oblatus eſt. Porro Irenarchus præbuit relationẽ Vrbano adiutori, qui iubente Præſide eam recitauit.

Conſtãter reſpondet Irenarcho.

Cruce ſe ſignat.

Eupator & Socrates totusq; Senatus, Dño præſtantiſſimo Præſidi ſalutẽ. Cũ ad tuã celſitudinẽ allata eſſẽt ſcripta diuina Dñi Imperatoris noſtri, q̃bus iubebat, ut Chriſtiani oẽs à ſẽtẽtia male ipſis inſita deducti, ad ſacrificia ꝑducãtur, humanitas tua nihil ſeuerè & ꝑturbare, ſed comiter & ſedatè oĩa agere uoluit. Verũ hac lenitate parũ effectũ, eſt cũ illi obſtinatis animis edictũ Imperatorũ cõtẽnãt. Nã & iſte rogatus à nobis & à toto Senatu, nõ ſolũ ipſe nõ ceſsit, ſed etiã oẽs, qui illi parẽt, eius tãquã principis ſui, exẽplis animati, morigeros ſe ꝓbere edictis noluerunt. Et nos quidẽ interi iſti ſuadere nõ ceſſauimus, quẽadmodũ inuictiſsimi principis literis iubet, ut ad tẽplũ Iouis accederet, ille uerò deos immortales cõtumeliis & conuiciis proſcidit. Sed neq; ab imperatoris, licet abſẽtis, minimè ferẽdis iniuriis abſtinuit, & in te quoq; eadẽ ꝓcacitate uſus eſt. Quãobrẽ cõpulſus eſt Senatus eũ tuæ exhibere celſitudini. His lectis literis, Præſes dicit S. Neſtori: Quis uocaris? Beat⁹ Neſtor dixit: Seru⁹ Chriſti. Præſes dixit: Ego nõ de cõditiõe, ſed de noĩe percõtatus ſũ. Neſtor ait: Ego uero Chriſtianus ſũ, & hoc nomẽ eſt mihi. Quod ſi uero etiã tẽporariũ uis nomẽ ſcire, equidẽ Neſtor uocor. Præſes dixit: Pone diis thura immortalibus, & ego quãprimũ ſcribã Auguſto, ut te iubeat eſſe principẽ ſacerdotũ, & ut omnia tuæ ſubiaceant ditioni, honoribusquè & diuitiis auctus, multos annos poſsis præclare & ſplendidè uiuere. Tum uero ſanctus martyr ſublatis in cælum oculis, ſequè cruce ſignans, dixit ad Præſidem: Etiã ſi

Blãda diaboli lingua.

Iterum ſibi crucem imprimit.

hoc

hoc corpuſculum multiuarijs ſubdas cruciamentis, ſi uincula, ſi beſtias, ſi ferrũ adhibeas, donec ſpiritus hos reget artus, non poteſt o certè adduci, ut negem nomẽ Dei mei, quod eſt ſuper omne nomẽ. *Phil. 2.* His dictis iuſsit eũ Pręſes ſuſpẽdi in eculeo, & crudeliſsime torqueri. *Torquetur atrociſsimè.* Parent crudeli Domino crudeles miniſtri, & in ſancti martyris latera tã profunde ungulas imprimunt, ut etiam coſtę nudarẽtur. Ille uerò pſallebat, dicens: Benedicã Dominum in omni tempore, ſemp laus eius in ore meo. *Pſ. 33.* Iudex uerò ſtupẽs ad tantã eius tolerantiam, dixit: Non erubeſcis mortalium omniũ infeliciſsime, ſpem tuam collocare in homine, eoque uiolenta morte perempto? Beatus Neſtor reſpondit: Sit plane hæc & mea & omnium, qui inuocãt nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, confuſio & uerecundia. Cum aũt turbæ uociferarentur, ut eum præſes tolleret è medio, per preconem eum interrogauit: Viſne ſacrificare dijs? Sanctus martyr in Chriſto bene confidens, reſpõdit: Impijsſime & ſceleratiſsime fili diaboli, non modo in Dei conſpectũ non uereris, qui tibi hũc donauit principatum, (per illum enim reges regnant, & principes imperant, & potentes decernunt iuſtitiam) *Pro. 8.* ſed me quoque compellis relinquere uerũ Deum, cõditorem & ſaluatorem omnium noſtrũ, & adorare uana & ſaxea ſimulacra? Præſes dixit: Quid uis, nobiſcumne eſſe, an cum Chriſto tuo? S. Neſtor cũ ingenti gaudio reſpondit: Cum Chriſto Deo meo ſemper fui, & ſum, & ero. Videns Præſes inſuperabilem animi eius conſtantiam & inuictam tolerantiã, ira tulit ſententiam in eum: Quandoquidem non uis conſentire, Neſtor, inuictiſsimo principi, neque ſacrificare dijs immortalibus, ſed manis adhærere Chriſto crucifixo ſub Pontio Pilato: ego, ut ſis bene deuotus Deo tuo, hanc in te fero ſententiam, ut ligno affixus intereas. *Mortis ſentẽtia in eum pronunciatur.* Itaque uir ſanctus cruci affixus quidem eſt, ſed ab ipſa cruce, tanq̃ è cathedra, docebat Chriſtianos, dicẽs: Filioli, ſtabilis ſit noſtra confeſsio ad Deũ, & non negemus eũ, qui pro nobis paſſus eſt, ne lętetur noſtra perditione diabolus. *Crucifixus confirmat Chriſtianos.* Cõpatiamur ei, ut cõglorificemur. Non negemus eum, ne ipſe quoque neget nos. Memẽtote illũ miſſum à patre redemptorem animarum noſtrarũ, ad abolenda peccata noſtra: qui peccatũ non fecit, & pro nobis paſſus eſt, cui etiã nos omnes donauit pater, & in nomine Ieſu omne genu flectatur, cęleſtium, tereſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris. *Phil. 2.* Rurſusque ait adſtãti turbæ: Filioli, oremus & flectamus genua ad Deum, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Omnibus autẽ flectentibus genua, & ſimul ipſo de cruce orãte, cũ dixiſſet, Amen, obdormuit in Domino.

VITA SANCTI PATRIS NOſtri Porphyrij epiſcopi Gazæ, ex Simeone Metaphraſte, authore uerò Marco eius miniſtro & familiari.

26. Fe.

SAnctorum uirorum certamina, & diuinum eorũ zelum & deſiderium, pulchrum eſt contẽplari oculis. Deum enim cernũtur, digna euadunt quæ amẽtur. Afferunt autem non mediocrem quoque utilitatem, quæ de ijs fiunt narrationes ab ijs, qui accurate ſciunt, ſubeuntes animos auditorum. Eſt uiſus quidem auditu fidelior: Perſuadet uerò etiam auditus, ſi à fide dignis dicantur, quæ dicuntur. Atq; ſi rerum quidem utilium eſſet eiuſmodi narratio, ut in eam nihil poſſet aut negligentia aut malitia, & nõ ueritati falſum insereretur, ſuperuacaneum eſſet hæc conſcribere, cum ſufficeret ueritas ad ædificationem, quæ ſemel per ſucceſsionem inferetur auribus poſterorum. Sed quoniam corrumpit ac perdit tẽpus, ſeu per obliuionem, ſeu per malitiam atque negligẽtiã, neceſſariò acceſsi ad hanc præſentem ſcriptionem, ne proceſſu temporis obliuioni mãdetur hic uir ſanctus, ſanctus, inquam, Porphyrius. *Cur ſcribentur ſanctorum res geſta.* Meminiſſe enim rerũ recte & ex uirtute ab eo geſtarum, ſit ijs, qui audiunt, opem ferens medicamentum.

Eſt uerò abſurdũ, tragicos Poetas & alios eiuſmodi, in rebus ridiculis & anilibus fabulis conſumere orationem, nos autem deſpicere ſanctos uiros & dignos, qui mandẽtur memoriæ, tradi obliuioni. Quas non ergo dabo pœnas, ſi non ſcriptis mandem uitam huius uiri pii, uitã, inquam, philoſophiæ magiſtrũ, eius qui eſt ęmulatus uitã, quæ eſt in cælo, & qui bella geſsit & decertauit, nõ ſolum aduerſus duces & defenſores inſani cultus ſimulacrorum, ſed etiam aduerſus uniuerſum populum, plenum omni inſania? Meminerat enim eorũ, quæ à beato Apoſtolo dicta ſunt: accipite armaturã Dei, ut poſsitis reſiſtere in die terribili, & omnibus confectis ſtare. *Eph. 6.* Hac armatura indutus, ad certamina deſcẽdit dictus Apoſtolus. Sed quãuis tales & tantos haberet aduerſarios, qui Apoſtolo ſimilem decertationem habuit Porphyrius, ei tamen parem uictoriam eſt aſſecutus, & in media Gaza erexit trophæũ, nẽpe in ſancta Chriſti eccleſia, quæ fuerat ab eo condita. Præbuit autem ei uictoriam, nõ humana natura, ſed mens, q̃ diuinã attrahebat gratiam. Nã cum fuiſſet Chriſti amator ardentiſsimus, omnia pati & facere ſuſtinuit.

Quam multos bellorũ impetus excepit hic ab aduerſariis? Quam multas ſuſtinuit conſpirationes & ſubſannationes? Sed quoniam de præclaro uiro fieri non poteſt ut dicamus omnia, quæ ſunt & multa, & multis uidentur incredibibilia, pauca exponam, quæ memini, cum longo tempore cum eo habitauerim, & ex beata illa & ſtupenda anima diuturnum fructũ perceperim, quæ iam uerſatur cum angelis. Hũc ergo qui omne genus uirtutis eſt ſortitus, quis non iure laudauerit? Atque ſcimus quidem, quod huius uiri uirtutem aſſequi nulla poſsit oratio, eſt tamen mihi aggrediendum, confidenti eius ſanctis precibus. Conſcribam autem illius laudationem, non magnifica & ſplendida oratione. Neque enim uerborum facundia ſolet ornare uitam eorum, qui ſunt huiuſmodi. Sed uirtus factorum, ipſam quoque magnificam efficit dictionem. Ego itaque confidẽs ſanctis dicti ſancti precibus, ad hanc accedo ſcriptionem, per ipſas à Domino Ieſu Chriſto gratiam petens & opem, ut poſsim qualicunque occaſione narrare ſancti uiri uirtutem. Peto autem ab iis, qui hæc ſcripta legent, ne diffidere uelint iis, quæ dicuntur. Ipſe enim fui ſpectator uiri uirtutis, ut qui ſimul cũ eo habitauerim, ſimul nauigauerim, & ſimul cum eo ſim afflictus uſq; ad ultimum diem eius ex hac uita deceſſus. Hinc uerò mihi ducatur principium narrationis.

Gaza urbs. Gaza eſt ciuitas Palæſtinæ in confinio Aegypti, eſt autem non obſcura, ſed populo frequens & clara ciuitas. Illo uerò tẽpore in ea uiguit hominum inſania in colendis idolis. Huius accepit Sacerdotium, qui à nobis laudatur, Porphyrius: qui patriã quidẽ habuit cęleſtẽ Hieruſalẽ, (nã in eã fuit adſcriptus) terrenã aũt Theſſalonicã. *Patria Porphyrij.* Erat uerò ei genus inſigne. Diuinus eũ amor ſubiit relinquendi patriã & ſplẽdorẽ generis & opes infinitas, & uitã amplectẽdi monaſticã. *Amplectitur monachiſmũ.* Cũq; nauigaſſet Theſſalonica, uenit in Aegyptũ. Recta aũt profectus eſt in Scetẽ, & paucis poſt diebus dignatur

uenerando

uenerando habitu. Et cum illic eſſet uerſatus quinq; annos cum ſanctis patribus, alius diuinus amor eũ ſubiit adorandi ſancta & ueneranda Dei loca. Cumque illic fuiſſet & adoraſſet, abiens in partes Iordanis, habitauit in ſpelunca. Cũ illic aũt eſſet uerſatus quinq; annos cum multa afflictiõe, ex magna ſiccitate & inæqualitate locorum illorũ, incidit in magnũ morbũ. Videns uerò ſe adductũ in extremũ periculũ, Dei ꝓuidẽtia accerſit quendã ex ſuis notis, ut eum duceret Hieroſolyma. Morbus autem erat ſcirrus hepatis cum continua febre tenuiſſima. Hoc ergo morbo inualeſcente, & aſſidue pungente inteſtina, & corpore tabeſcente, ipſe non ceſſabat quotidie obire ſancta loca, incuruatus, & non ualens recto corpore ingredi, ſed innitens baculo.

Degit in ſpecu.

Accidit autem illo tempore, ut ego ex Aſia nauigarem ad adorandum loca ueneranda. Cumque in eis eſſem, diu ibi ſum uerſatus, me alens operando manibus. Callebam enim pulchre ſcribendi artem. Adſpiciens uerò ſanctum continenter uadentem ad Chriſti reſurrectionem, & ad alia oratoria, mirabar, quod in tanta corporis imbecillitate, non dubitaret ſe ſic cruciare. Quodam autem die cum ei occurriſſem in gradibus martyrii, quod fuerat conditum à Conſtantino Imperatore, non ualenti progredi accurrens & ei manum meam porrigens, rogaui ipſum, ut ei inniteretur, & gradus aſcenderet. Ille uerò nolebat, dicens: Non eſt iuſtum, ut ego, qui uado ad petendam ueniam peccatorum, nitar manui alterius. Sed ſine, frater, Deum uidere meum laborem, ut ineffabili ſua clementia mei quoque miſereatur. Ibat ergo, & diuina audiebat eloquia, Doctoribus aures adhibens, & myſticam menſam ſemper participãs. Deinde reuertebatur ad ſuum habitaculum. Et quamnam quidem uitam ageret, erat manifeſtum. Morbum enim adeo contemnebat ut exiſtimares ipſum habere morbũ in alieno corpore. Dei enim ſpes ipſum eo leuabat. Hoc autem eum ſolum male habebat & mordebat, quod remanſiſſent facultates, & non conuenientèr ei, quod dicit Euangelium, uenditæ eſſent & diſtributæ pauperibus. Cauſa autem huius impedimenti fuit, quod eſſent ei fratres pueri, quando exceſſit è patria.

Hieroſolymæ quotidiè inuiſit ſacra loca.

Matt. 19.

Hoc ergo ægre ferens, petit à me, qui iam ei eram familiaris, (ei enim miniſtrabam propter eius infirmitatem) ut nauigarem Theſſalonicam, & diuiderẽ facultates cum ſuis fratribus. Et eum dediſſet mihi ſcriptum mandatum, & me Dño cõmendaſſet, dimiſit præbitis mihi minimis impenſis. neq; eñ opes ſupetebãt. Tunc cum ſtatim ueniſſem Aſcalonem, & nauem inueniſſem, illinc ſolui, & cum ſpatio tredecim dierum ſecunda fuiſſet nauigatio, uenimus Theſſalonicã, & oſtẽſo, quod in ſcriptis habebã, mãdato, diuiſi bona cũ eius fratribus. Vendidi aũt, q̃ mihi obtigerãt poſſeſſiones ter mille aureis. Veſtes uerò & argẽtũ mecũ tuli, & alios mille quadrigẽtos aureos, & cũ omnia collegiſſẽ, poſt tres mẽſes renauigaui. Cũ aũt ſpatio duodecimo dierũ ueniſſem in emporiũ Aſcalonis, & illic iumẽta cõduxiſſem, & ea oneraſſem, aſcẽdi in ſanctã ciuitatẽ. Cũ me aũt adſpexiſſet uir beatiſſimus, me eſt amplexus cũ gaudio & lachrymis, (poteſt enim etiam gaudiũ exprimere lachrymas) ego uerò ipſum non cognoſcebã, habebat enim corpus ualde honeſtum, & faciem rubicundam uoluebã autem meos oculos, frequenter ipſum intuens. Ipſe uerò cum animaduertiſſet & ſubriſiſſet, placide dixit. Ne mireris frater Marce, me uidens ſanum & robuſtum, ſed diſce cauſam ſanitatis, & tunc admirare Chriſti benignitatem ineffabilem, & quemadmodũ que ſunt planè deſperata apud homines, facilè poſſunt apud ipſum porrigi. Ego uerò rogaui ipſum, ut mihi diceret cauſam ſanitatis, & quemadmodum talem morbũ propulſauerit. Ille autem mihi reſpõdit:

Hic habes nomen authoris huius hiſtoriæ.

Quadraginta abhinc diebus cum ego eſſem in uigilia ſanctæ Dominicæ, me inuaſit dolor. Quem cum non poſſem ferre, iui & recubui prope ſanctam Caluariam, & cum præ magno dolore eſſem ueluti in eceſtaſi, uideo Saluatorem clauis affixũ in cruce, & unũ ex latronibus cum ipſo pendentem in alia cruce, & incipio clamare & dicere uocem latronis: Memento mei Domine, quando ueneris in regnum tuum: reſpondens autem Saluator, dixit latroni pendenti: Deſcende de cruce, & ſerua illum, qui recumbit, quo tu quoque fuiſti ſeruatus. Latro uero deſcendens de cruce, me cõplexus fuit & deoſculatus, & porrecta dextera, me fecit ſurgere, dicens: Veni ad Saluatorem, & ſtatim ſurrexi, & cucurri ad eum, & uideo ipſum deſcendiſſe de cruce, & mihi dicere: Accipe hoc lignum, & ſerua. Cumque accepiſſem & portaſſem hoc precioſum lignũ, ſtatim ad me redij ab ectaſi, & ab ea hora nullus dolor mihi fuit amplius, neque apparuit locus morbi. Ego autem his auditis, ualde ſum admiratus, & Deum glorificaui, & deinceps ſum in uirum magis affectus, & ei inſeruij diligẽtius. Reuera enim, cum connumeraſſem Dei ſeruo pecuniam, & cum ei reſtituiſſem quæcunque attuleram, manſi apud eum, ei inſeruiens, & fruens ſpiritalibus eius orationibus. Erat profecto nulli repræhenſiõe affinis, mitiſſimus, miſericors, habens etiam facultatem diſcernendi diuinam ſcripturam, & ea diſſoluens, quæ in ea occurrebãt, dubia, ſi ullus alius. Sed neque externæ erat doctrinæ ignarus, reſpondens & os obſtruens hominibus infidelibus, & ijs qui non rectam habent fidem, amator pauperum, miſericors, promptas habens lachrymas, ſenes honorans ut patres, iuniores ut fratres, pueros ut filios, moribus & ſermone mitis & humilis, non in ſimulatione ueritatis, neque enim erat in eo dolus, moderatiſſimus; adeo ut peruenerit ad perfectam impatibilitatem, ab ira alienus, non memor acceptæ iniuriæ, non ſinens Solem occidere ſuper ſuam iracundiam, mortuas habens omnes animi perturbationes, præter iram, quã monebat aduerſus inimicos fidei.

Viſio mirabilis.

Lu. 23

Ecce uirtutũ coetus, quibus uir Dei erat præditꝰ

Cum autem accepiſſet à me pecunias, alia quæ attuli & uendidiſſet ueſtes, & conflaſſet plurimum pecuniæ, reliquam omnem precioſam ſupellectilẽ paruo tempore dedit egẽtibus, non ſolum in ſancta ciuitate, ſed etiã in aliis ciuitatibus, uicis & monaſterijs, & maximè iis, quæ erant in Aegypto. erant enim ualde egena illic monaſteria. Quinetiam hoſpitibus, qui illic uerſabãtur, fuit ſecundus Abraham. Quamobrem breuiſſimo tempore diſtribuit omnes ſuas facultates, adeo ut ipſe egeret alimento quotidiano. Se ipſum ergo dedit arti ſutoris coriarii, pelles lauans & conſuens, & in omnibus imitãs diuinum illum Apoſtolum, qui nolebat panem gratis comedere. & licet poſſet ex alia manuum operatione ſibi uictum quærere, in omnibus tamẽ uoluit eſſe imitator illius præclari uiri, quem diximus, in afflictionibus, & laboribus, & perſecutionibus, & periculis maris, & gentium inſurrectionibus. Porrò autem ego eum rogabam, ut communem uitam mecum ageret. erat enim mihi ex meo uitæ ſtudio uictus redundans copiam. Ille uerò nõ ſuſtinuit, dicens: Nihil intulimus in mũdum, neque poſſumus aliquid efferre. Et rurſus dicebat: Si quis non operatur, nec comedat. Ego autem libere apud eum loquens, dicebam: Cur ergo quãdo eras diues, non operabaris? nec ſinebas ut operarer? Ille autem mihi reſpondit: Quod prius operabar, erat multis partibus maior, quam quod nunc operor. Nam hoc nunc quidẽ alit unum aut duos, illud aũt prius

Omnia ſua egẽtibus elargit.

2. The. 3.

1. Cor. 11.

1. Ti. 6.

2. Th. 3.

prius alebat innumerabiles. Noo ſolum uerò illam alebat multitudinem, ſed etiam ſpiritale, alimentum ſuppeditabat meæ animę.

Fit inuitus presbyter.

Cum hæc ita ſe haberent, andijſſet autẽ ſancti Porphyrii nomen & uitam, qui erat ſanctorum locorum Sacerdos, Praylius, eum acceſſit, & inuitum ordinauit presbyterum. Quinetiam ei credidit custodiã uenerandi ligni crucis. Tuoc cognouimus ea illi euenisſe, quæ uiderat in ecſtaſi, quando ſcilicet uidit Dominum io cruce, & cum eo latronem: Dominum autem dicentem, Accipe & ſerua mihi hoc lignum. Erat uerò beatus Porphyrius, quando accepit ordinationem, circiter quadraginta annos natns. Hunc autem honorem adeptus, non mutauit mores priores, ſed manſit in illa afflictione exercitationis. Erat uerò illi alimentum panis ſordidus & oleta, idque poſt occaſum Solis. alijs autem ſanctis diebus hora ſexta comedebat, accipiens olenm & caſeum & madefacta legumina. Sumebat autem etiam unum poculum uini temperati, idque propterea, q̃ ſe male haberent eius uiſcera. Haoc uiuendi rationem & regulam perpetuò ſeruauit toto tempore uitæ ſuæ. Tribus autem annis, poſtquam fuerat ordinatus, accidit ut Epiſcopus prædictæ ciuitatis Gazæ è uita excederet. Is erat Aeneas, qui minimo tempore geſſerat Epiſcopatum, ante Aeneam autem Irenion, qui ipſe quoque fuit ciuis angelicarum poteſtatum, cnius laudes fieri non poteſt ut ſcribantur in digreſſione, ſed opus eſſet opere ſeparato ad hoc, ut cõſcriberemus uitam huius dicti inclytæ Ireniõis. Alijs uerò id relinquimus ſcriptoribus, qui eius uitam ſciunt accuratè.

Cum dormiſſet ergo prædictus uir ſanctus, congregati, qui tunc erant Chriſtiani, ualde pauci numero, cum ſuo clero, & conſultantes palam, cuinam traderer Epiſcopatum, nihil efficiebant, cum exorta eſſet inter eos contentio, cum alium quidem uellent Clerici, alium uerò laici. erant enim re uera inter Clericos quidam uitæ honeſtate ornati. Cum magna ergo eſſet confuſio, & nihil deduceretur ad effectum, tandem uiſum eſt, ut quinque Clerici & totidem laici uiri inſignes irent ad Põtificem Metropolitanum, & peterent ab eo Epiſcopum, quem ei reuelaſſet ſpiritus ſanctus. Pontificatus autem inunus tunc obibat Iohãnes, qui ipſe quoque erat uir probus & omni uirtute ornatus. Cum ergo ad eum acceſſiſſent Gazæi, rogarunt ipſum, ut daret eis Pontificem, poteorem opere & ſermone reſiſtere idololatris. Quod cũ audijſſet,

Eccè mirum ieiunij effectũ.

ſtatim indixit ieiunium, & poſt tres dies renelauit ei Dominus de beato Porphyrio, & ſcribit epiſtolam ad ſanctum Praylium Epiſcopum Hieroſolymorũ, cuius fecimus antea mentionem, ut ad ipſum mitteret beatum Porphyrium, propter quandam ſcripturæ quæſtionẽ, quę erat ab eo ſolnęnda, erat enim beatus Porphyrius idoneus ad ſoluendum, quidquid erat diſficile diuinæ ſcripturæ ſpiritus ſancti.

Literis beati Iohannis credens pius Praylius, eum dimiſit, iubens ne moraretur illic plus quàm ſeptem dies. Cum autem audiuiſſet beatus Porphyrius uim eorum, quæ ſcripta fuerant à ſanctiſſimo Iohanne, primum quidem fuit conturbatus, poſtea uerò dixit: Fiat uoluntas Dei. & cum illa ueſpera me acceſſiſſet,

Eamus & adoremus ſancta loca & uenerãdã crucem.

dicit mihi: Frater Marce, eamus & adoremus ſancta loca & uenerandam crucem. Multum enim eſt præteriturum temporis, donec ſumus ea rurſus adoraturi. Ego autem dixi: Cur ſic dicis pater? Ille uerò reſpõdeos, dixit: Præterita nocte uidi Saluatorem dicentẽ mihi: Redde depoſitum, quod apud te depoſui. Volo enim te coniungere uxori, humili quidem abiectæ, ſed præditæ bonis moribus. Tu autem accipiens, ornas eam, ut obliuiſcatur prioris ſuæ mendicitatis. Nã etſi eſt abiecta & humilis, non eſt tamen aliena, ſed mea ſoror germaoa. Tu uerò caue, ne habens uxorẽ & domus curã gerens, ex iniuſtitia aut uiolentia aut iniquitate congreges. nam & me ad prouocabis, & eam moleſtia efficies. hæc enim ei quoque diſpliceot. Sis uerò ſolum bono & prompto animo, & omnia tibi ſuppeditabuntur, unde noo expectas. Hæc mihi ſignificauit Dominus Chriſtus nocte præterita, & timeo, ne dum uolo expiare mea peccata, expiem etiã peccata aliorum multorum. Sed tamen Dei uoluntati non licet repugnare.

Hæc cum dixiſſet, profectus eſt, & ego cum eo, & cum adoraſſemus ſancta loca & uenerandam crucẽ, iſque multum eſſet precatus & lachrymatus, repoſuit in aurea theca uenerandam & uiuificam crucem: & cum eam tuto clauſiſſet, exiit. & uadens ad beatũ Praylium Epiſcopum, tradidit ei claues, & cum acce-

Viuifica crux in aurea theca aſſeruatur.

piſſet preces, & ab eo fuiſſet Deo commendatus, eſt egreſſus. Cum autem ueniſſemus ad noſtrum habitaculum, nos paramus, conductis uerò tribus iumentis, & accepto uiatico, egreſſi ſumus. Viatica autem erant omnia, quæ domi erant. Eramus uerò quinque in uia, ipſe beatus & ego, & duo agaſones, & alius iuuenis miniſter, nomine Barochas, quem quidem inuenerat paulò ante beatus abiectum in platea, cum eſſet in extremo periculo, eumquè accepit & collegit, & cum multa in eum expendiſſet, Dei auxilio eum ſanum reddidit. Ab illo ergo tempore manebat apud ipſum, ei mecum ſeruiens. De pio uerò Barocha dicã procedente oratiooe. Illa autem die iter ingreſſi, ſequenti ueoimus Cæſaream. Per totam autem ciuitatem diſperſum fuit, eum aduenisſe. erat enim beatus magni nominis, propterea q̃ amaret pauperes. Profecti uerò ſumus ad id, quod erat illic hoſpitium. Cum autem andiuiſſet beatus Iohannes Archiepiſcopus, curſu ad nos acceſſit. Cumque ſe inuicem ſalutaſſent & precati eſſent, paululum aſſederunt. Dixit autem Archiepiſcopus: Surge frater propter Dominum, & uiſcere mecum, ut cito ſurgamus ad uigiliam ſanctæ Dominicæ. iogreſſi enim ſumus ueſpere ſabbato. Beatus uerò Porphyrius rogauit eum, ut ei concederet ueſperam propter uiæ laborem. Dixit autem ſe poſt primum ſomnum ſurrecturum ad uigiliam. Cum autem non potuiſſet perſuadere Epiſcopo, ſurgens beatus, cum eo eſt profectus, me quoque accepto. Fratrẽ enim barochã dimiſimus in hoſpitio prope ueſtes, & ab eo inuitati, cœnauimus.

Cum multa aũt locuti fuiſſemus ſpiritalia, & parum dormiſſemus, ſurreximus ad uigiliam. Illa uerò nocte acceſſit beatus Iohãnes Gazęos, & dicit eis: Parati eritis ad exitum, hodie enim accipietis Sacerdotem, uirum quem oſtendit Dominus. Cum fuiſſet

Ordinatur Gazæorũ Epiſcopus, ſed ualde inuitus

aũt mane, rapientes beatũ Porphyriũ, ordinaiũt eum Epiſcopum Gazæ. Multũ uerò eſt lachrymatus, nec erat ſatietas ulla eius lachrimarũ. Dicebat enim ſe eſſe indignum tali Sacerdorio. Vix tandem autem, cũ Gazei, & qui illic Chriſtiani inuenti ſunt, eum conſolati eſſent, quieuit. Cum autem feciſſemus ſanctũ Dominicæ miniſterium, rurſus inuitati ſumus ad ueſcendum cum Archiepiſcopo. Iuſſit uerò quamprimum exire. cumque unũ alium illic diem egiſſemus exiuimus, dormiuimus autem Dioſpoli, & illinc cũ pernoctaſſemus, ſero ueſpero ingreſſi ſumus Gazam ualde laſſi & afflicti. Hæc autẽ fuit cauſa afflictionis.

Idololatrarum nequitia.

Prope Gazam pagi ſunt in uia, qui ſunt dediti cultui ſimulacrorum. Eorum uerò incolæ conſulto totam uiam ſtrauerant ſpinis & uillis, ut non poſſent aliqui tranſire. Effuderunt autem cœnum, & alijs male olentibus ſumis uaporarunt, ut nos fœtore ſuffocaremur, & ueniremus in periculum, ne uiſum amitteremus.

remus. Vix tandem autem conſeruati, circa horam nocturnam ingreſsi ſumus ciuitatem. Hæc uerò diffi cultas ac moleſtia beato accidit ſuggeſtione dæmonis. Sed id non ægre ferebat. exiſtimauit enim diabolum has paraſſe inſidias, quod uoluiſſe iuſtũ ab eius ingreſſu auertere. Profecti autem ſumus ad ædes Epiſcopi, quas ædificauerat prius nominatus ſanctus Irenion Epiſcopus, ſimul cum ſancta eccleſia, quæ uocatur Irenes. eam uerò hoc nomen dicunt habere duobus modis. Dicunt enim Gazæi, quando capta fuit ciuitas ab Alexandro Macedone, quodam ſigno dato illic ceſſaſſe bellum, & ab illo tempore uocari locũ Irenen, i. pacem. Hunc locum cum inueniſſet beatus Irenion coli à Gazæis, in eo conſtruxit eccleſiam. Siue ergo propter ea, quæ prius dicta ſunt, ſiue propter nõmen conditoris, manſit ſic appellata uſque in hodiernũ diem. Illinc ergo profecti ſimus ad minimas ædes epiſcopatus, ab eo ædificatas.

Marna, idolũ Gazenſiũ.

Accidit autem, ut illo anno eſſet ſiccitas & defectus pluuiæ. Ciues uerò omnes id adſcribebãt ingreſſui beati Porphyrij, dicentes: Nobis reſponſum dedit Marna, fore ut Porphyrius eſſet author malorum ciuitati. Cum autem pergeret Deus non pluere, primo menſe, qui ab eis uocatur Dios, deinde etiam ſecundo, qui dicitur Epilleos, omnes affligebantur. Cõgregati autem Idololatræ in Marnæo, multa ſacrificia & multas preces faciebant ea de cauſa. Dicebant enim, Marnam eſſe dominum imbrium. Marnam uerò dicunt eſſe Iouem. Cum autem perſeueraſſent ſeptem dies, hymnos dicentes, & egredientes extra ciuitatẽ in locum, qui uocatur orationis, animum deſpondentes, reuerſi ſunt ad ſua opera, nulla re effecta. His ſic factis, congregati Chriſtiani cum uiris & fœminis & pueris, numero ducentis & octoginta, rogarũt ſanctum Porphyrium, ut cum eis egrederetur & precaretur, ut dimitteretur pluuia. Iam enim erat fames, eoque magis, quod beati ingreſſui adſcriberent ſiccitatem. Perſuaſus autem ſanctus, cum edixiſſet ieiuniũ, iuſſit omnes ueſpere congregari in ſancta eccleſia, ut illic uigilias perageremus. Fecimus uerò tota nocte triginta preces & totidem genu flexiones, præter choros & lectiones. Cum fuiſſet autem mane, accepto ſigno uenerandæ Crucis, quod nos procedebat, egreſsi ſumus cum hymnis ad antiquam eccleſiam, quæ eſt à parte occidentali ciuitatis, quã aiunt ædificaſſe ſanctiſsimum & beatiſsimum Aſclepam Epiſcopum, qui multas ſuſtinuit afflictiones, pro fide orthodoxa; cuius uita & facta ſcripta ſũt in paradiſo deliciarum. Cũ ergo fuiſſemus in dicta eccleſia, illic quoque fudimus totidem preces, & illinc egreſsi, iuimus in ſanctum martyrium glorioſi martyris Timothei, in quo repoſitæ ſunt etiam aliæ reliquiæ Mauris martyris & Theclæ, quæ relata eſt in numerum confeſſorum. Cumque illic feciſſemus totidẽ preces & genu flexiones, reuerſi ſumus in ciuitatem, factis tribus precibus & tribus genu flexionibus.

Nota hic ieiuniũ, uigilias. Proceſſionem cũ cruce.

Viſitationem eccleſiarum.

Cum autem fuiſſemus circa ciuitatem, inuenimus eam clauſam. erat uerò hora nona. Idololatræ. n. hoc fecerunt, nolentes diſsipare populum, ne perficeremus ſupplicatiões. Cum autẽ manſiſſemus duas horas ante portam, & nemo eſſet qui aperiret, uidens Deus populi patientiã fletuſque & ineffabiles lachrymas maximè ſancti uiri, motus miſericordia, quomodo tempore magni Eliæ Prophetæ, mouet nõtum Auſtrum, & nubibus tegitur cælum, & incipiunt fieri fulgura & tonitrua, ſimul atque Sol occidiſſet, & decidit multus imber, ut exiſtimarentur non guttæ, ſed grando è cælo deiici. Nos autem quæ magno gaudio propemodum non ſenſimus. Non enim eramus inuicem cõplexi: Quidam uerò gentiles cum aſpexiſſent miracula, quæ Deus nobis fecerat, & credidiſſent, nobis portam aperuerunt, commixti ſunt nobiſcum clamantes, Chriſtus ſolus Deus, ipſe ſolus uicit. Conuenerunt autem nobiſcum in ſanctam eccleſiam, & illinc eos dimiſit in pace, Chriſti ſignatos ſignaculo. Erant uerò uiri numero centum uigintiſeptem, & fœminæ XXXV. & infantes XIIII. ex quib. erant puellæ quinque. Nos autẽ cũ feciſſemus perfectam gratiarum actionem, receſsimus unuſquiſque domum cum gaudio & pace. Tanta autem pluuia deſcendit illa nocte & altero die, ut omnes timerẽt, ne domus corruerent, ex quibus erant plurimæ conſtructæ ex laterib. Pluit uerò Dñs noſter Ieſus Chriſtus aſsidue, ab octauo Lydenæi uſque ad decimum. eſt autem apud eos Lydenæus, apud Romanos Ianuarius. Præcedunt autem quinque diebus eorum mẽſes Romanos. Vndecimo uerò die peregimus diem Theophaniorum Domini Ieſu Chriſti, cum gaudio laudãtes & gratias ei agentes propter omnia, quæ nobis fecit eius benignitas. Acceſſerunt autem gregi Chriſti eodem anno præter illos CXXVII. alij quoque CV. Alij uerò idololatræ non ceſſabant inſidiari beato & reliquis Chriſtianis. Quando enim eis Præſes obtingebat gentilis, eum uel pecunijs corruptum, uel etiam per impiam eorum religionẽ perſuaſum, inducebãt ut uexaret Chriſtianos, & ab eo tempore beato Porphyrio non leuis eueniebat afflictio. Aſsiduè ergo noctu & diu rogabat benignum & clementem Deũ, ut eos ab errore conuerteret ad ſuam ueritatem.

Multi credũt idololatra.

Quoniam autem ſuperius memini beati Barochę, de ipſo narrabo reliqua. Habebat is zelum diuinum, ut ſi quis alius multa enim grauia ſuſtinuit ab idololatris. Cum enim iuiſſet ipſe aliquando in uicum propter canonem Eccleſiaſticum, non procul à ciuitate, erat autem is, qui canonem debebat idololatra, cum ab eo uerò canõ exigeretur, iſque rẽ uellet protrahere & differre. & ex ea nata eſſet inter eos contẽtio, accerſit impius agricola quoſdam eius pagi, ei ſimiles, incipiunt uerberare clauis beatum Barochã & portantes eum ſemimortuum, proiecerunt extra pagum in ſolitudinem: Illic uerò iacebat mutus & nullo ſenſu præditus. Alio autem die, Dei benignitate, tranſit per illum locum Cornelius diaconus, cum alijs duobus Chriſtianis, & cũ inueniſſent piũ Barochã, & cũ agnouiſſent, importarunt in ciuitatem. Cũ uerò idololatræ eum uidiſſent portari; arbitrati eſſe mortuum conuerſi ſunt in furorem, propterea quod exiſtimabant eſſe abominandum, mortuum ferre in ciuitatem, & cum eum ei eripuiſſent ab humeris eorum, qui ipſum portabant, incipiunt uerberare pium Cornelium Diaconum, & duos Chriſtianos, & ligato pede ti bea Barochæ, trahebant eum.

Hiſtoria Barochæ, miniſtri S. Porphyrij.

Interim autẽ renuntiant quidam fratres beato Epiſcopo. Is uero conturbatus, me accerſit, & alios tres fratres, qui ſunt inuenti apud ipſum, & dicit nobis. Confidentes currite, ò fratres. eſt enim tempus martyrij. Poſtquã aũt peruenimus ad locum, ubi ligerãt beatum, concurrit populus, & alij quidem ſanctiſsimum Epiſcopum afficiebant contumelijs, alij uerò uidentes eius tolerantiam, & quod, cum contumelijs afficeretur, nõ iraſcebatur, ſed rogabat unum quenq; dicens, ne ſic probrijs & cõtumelijs afficerẽt corpus, quod eſt obnoxium iiſdem affectionibus, fiunt noſtrarum partium, & in ſeinuicem cõuertuntur ad plagas uſque. Nos autem cum multam uidiſſemus confuſionem, portantes pium Barocham, diſceſsimus in ſanctam eccleſiam. Poſtquam uerò uidimus eum adhuc ſpirantem, ei curam geſsimus. Pro eo autem fundebantur per totam ueſperam & noctem intenſæ preces. Omnes enim fratres conuenerant. Sanctus uerò

Barocias ſe miraculo reſtituitur ſanitati.

Epiſcopus

Epiſcopus ceſſabat lacbrymari, & Deum pro ipſo rogare. Sciebat enim, qualis eſſet diuinus eius zelus. Cũ antem uidiſſet Deus lacbrymas ſancti Pontificis & preces populi, (cum enim numerabant ſecundũ Phinees aduerſus idololatras) accelerauit ei ſuam miſericordiam, & illa nocte aperit oculos eius, & incipit loqui, & petere dati ſibi potum. Ego autem, qui ei aſſidebam, ſtatim cucurri, ut renunciarem beato Epiſcopo, (præmagno enim gaudio oblitus ſum dare ei potum, & mihi id accidit, quod ancillę tempore beati

Act. 12

Petri, quando audita eius uoce, præ gaudio non aperuit oſtium, ſed eum dimittens, primum annunciauit ijs qui erãt domi. Tale quid ego quoque ſum paſſus). Cum id autem beatus audiuiſſet Epiſcopus, non fuit uictus ab animi affectione, ſed perſeuerabat in precibus. Nos uerò cum intellexiſſemus eius firmitatem & conſtantiam, eũ mittentes, receſſimus ergo & pius Cornelius Diaconus, aſſidebat enim mecum beato Barochæ. Poſtquam autem impleuit preces & omnẽ conſequentiam ſanctiſſimus Epiſcopus, ipſe quoque nobiſcum ſedens, interrogauit pium Barochã, quẽadmodum id eſſet paſſus ab initio. Ipſe uerò narrauit nobis omnia.

Dum nos autem conſultaremus quid eſſet faciendum, fit mane, & ecce Defenſor populi cum Irenarchis, & duobus primorib⁹, Timotheo & Epiphanio, & alijs multis, uenientes incipiũt clamare, & tumultuari, Cur intuliſtis mortuum in ciuitatem, cum patriæ leges hoc prohibeant? Interim autem contumelia quoque afficibant beatum Epiſcopum. Nos uerò cum tumultum audiuiſſemus, egreſſi ſumus, & cum nos uidiſſent, cœperunt me uerberare, & pium Cornelium Diaconum. Cum autẽm eos, qui erant ex populo, uocaſſemus in teſtimoniũ, ſanctiſſimus Epiſcopus os nobis obſtruebat, unumquenque rogans & admonens ne iraſcerentur tam inconſiderate. Illi uerò impij, quò magis rogabantur, eò magis furebant, & uirum ſanctum efficiebant contumelia. Cũ igitur pergerẽtur tumultuari, cõfirmatur & corroboratur pius Barochas, & impletur diuino zelo, ſurgitque & arripit fuſtem, & incipit uerberare eos, qui incidebant, & eos inuadit metus, & incipiunt cadere unus ſuper alium fugientes, eoſquè eſt perſecutus uſque ad id, quod tunc erat Marneium, reuertiturque cũ magna uictoria nouus noſter Sampſon, ſtratis ipſe quoque mille alienigenis. Ab illo ergo tempore ipſum timebant idololatræ, & nec eius quidem nomẽ audire poterant. Breui autem poſt tempore dignati ſumus ordine diaconatus ego & pius Barochas: ego quidẽ planè indignus, qui eũ aſſequerer, ille uerò meritiſſimo iure id aſſecutus.

Barochas uerberat impios idololatras. Iudi. 15.

Videns autem ſanctus pater noſter Porphyrius nefaria, quæ quotidie fiebant ab idololatris, ſtatuit me mittere Byzantium, ut peterem ab Imperatoribus, ut diruerentur templa ſimulacrorum. Gazæ enim adhuc maximè celebrabatur, quod uocatur Marneium: & ſcriptis literis ad ſanctiſſimum Epiſcopum Cõſtantinopolitanũ, cuius laus & gloria memoratur ab omnibus, nauigauimus & ſpatio uiginti dierũ eò peruenimus, & redditis literis beato Iohãni, ore eũ oĩa docui. Cũ primũ aũt audiuiſſet, id ſignificauit Eutropio Cubiculario, qui tunc erat aſſiduus apud Imperatorẽ Archadiũ. Cũq; ei legiſſet Epiſtolas beati Epiſcopi, & petijſſet ab eo, ut cõcurreret cũ literis, accept⁹ ab eo ꝓmiſſis, exijt & dixit mihi: Quieto animo eſto, ò fili. Spero eñ in Dñm Chriſtũ, q̃ ſuã, ſicut ſolet, fit ſa-

Iohannem Chryſoſtomũ dicit.

ctarus miſericordiã. Ego uerò non ceſſabã quotidie eũ admonere. Ille aũt mittebat & inſtabat Eutropio. Septẽ uerò poſt dieb⁹ ꝓnunciaƭ edictũ Imperatoris, ut clauderenƭ ſimulacra Gazzorũ ciuitatis, & ne cõlu-

lerenƭ amplius. Tradiƭ aũt hic iuſſus in manus cuiuſdã Hilarij, hominis ſubadiubæ Magiſtri. Ego uerò trib⁹ poſt diebus egreſſus ſum Byzantio, & ſpatio decẽ dierũ peruenio in ciuitatẽ Gazæorũ, ſeptem diebus peruenien s Hilarium. Inueni autem ſanctiſſimum Porphyrium ægrotantem.

Poſtq̃ uerò ei tradidi reſponsũ beatiſſimi Iohãnis Epiſcopi Cõſtantinopolitani, & id legit, lætitia affectus, cõualuit à febre. Dicebat aũt, ſe in morbũ incidiſſe ex multa afflictiõe idololatrarũ. Septẽ uerò poſt diebus uenit dictus Hilarius, habẽs duo cõmẽtarienſes conſulatus, & multos adiutores ex Azoto & Aſcalone, & oẽs miniſtros publicos. Statim aũt cõpræhẽdit tres primores, & accepta ab eis ſatiſdatione, oſtẽdit eis diuinũ edictũ, qđ iubebat, ut clauderẽtur idolorũ tẽpla Gazæ ciuitatis. & euerſis oĩbus, quæ erãt in eis, ſimulacris, ea clauſit. Marnæ uerò ſimulacrũ ſiuiƭ latẽter cõſuli, pro eo plurimis acceptis pecunijs. Rurſus aũt faciebãt, ut ſoluebant, idololatræ nefaria. Cõtigit uerò aliud fieri miraculũ, quod multos ꝓuocauit, ut uenirẽt ad cognitionẽ ueritatis. Deus eñ, ut qui ſit clemẽs & miſericors, ſcit per occaſiões cõuertere genus hominũ, ad lucẽ ſuã, quæ mẽte percipitur. Fuit autem eiuſmodi id, quod accidit:

Mulier quædam clara in ciuitate, noĩe Aelia, cũ eſſet paritura, incidit in magnũ periculũ. Fuit aũt hæc cauſa periculi. Fœtus eius nõ exhibat ſecũdũ naturã, ſed cõuerſus erat ad id, qđ eſt pręter naturã. & cũ unã manũ emiſiſſet nõ poterat reliquũ corpus educi, eraƭ eñ obliquũ in utero, nec poterat obſtetrices id deducere ad id, q̃ eſt ſecũdũ naturã. Cruciabaƭ uerò mulier dolore ineffabili, fœtũ tunc impellẽtibus ad enixũ doloribus. Fuit autem maius dolorum incrementum, cum ſucceſſiſſet primo ſecundus dies, & ſimiliter tertius dies maiorem dolorem attuliſſet, quam ſecundus. Creuerunt autem dolores, uſque ad ſeptem dies, ſemper additamentũ malo accipiente. Quinetiã uoluerunt Medici eius fœtum execare, ſed cum uidiſſent eius uirtutem cecidiſſe, omnem ſpem plane abiecerunt. Eius ergo parentes & maritus eius Heros, cũ eſſent dęmonum deditι ſuperſtitiõi, ꝓ ea quotidie faciebant ſacrificium. Adducebãt etiã incantatores & uates exiſtimantes ſe ex eis utilitaris aliquid accepturos, ſed nihil id proderat. Erat autem eis fidelis nutrix, quæ affecta maxima animi ægritudine, ꝓ ea fundebat preces in ædibus oratorijs. Quundam ergo die ea in eccleſia orante cum lachrymis, ingreſſus eſt ſanctus Porphyrius circa horam nonam, & ego quoque cum eo. Videt autem anum triſtem Deum orantem cum lachrymis, ſtanſque eam rogauit cauſam. Illa uerò eã cõtẽplata, procidit ad eius pedes, rogans eũ, ut pro ipſa rogaret Chriſtum.

Ineffabilis dolor mulieris ex partu non naturali.

Poſtquam autem cognouit ſanctus cauſam à muliere, ipſe quoque eſt lachrymatus. erat enim ſummę miſericors. Dicit uerò nutrici: Audio illam domum eſſe deditam cultui ſimulacrorum, & ſeruari poſſe difficiliter. Sed tamẽ Deus poteſt omnia. Etenim per occaſionem ſeruat eos, qui erant perituri. Abi ergo & congrega omnes cognatos, & parentes, & maritũ, & dic eis: Quoniam eſt hic optimus medicus, qui poteſt eam curare, ſi effecerit ut ea euadat hoc periculum, quid ei dabitis? ſunt autem omnino tibi multa polliciturι. Dic uerò eis hoc quoque. Si eã curauerit, hoc quoque mihi promittite, quod eum nõ falletis, nec ibitis ad alium. Fac eos omnes extendere manus ad cęlos, & promittere eos eſſe facturos omnia, quæ ſunt polliciti. Et quando hæc fecerint, dic parturienti mulieri coram omnibus: Sanat te Ieſus Chriſtus filius Dei uiui, crede in ipſum. & uiues. Cum autẽ audiuiſſet anus, quod beatus dixerat Epiſcopus, iſq; eã

Deo

Deo commendaſſet, cu currit domum, & cum inueniſſet omnes flentes, & mulieré in extremo periculo, rogauit eius parentes & maritum, ne angerentur animo. Dixit autem: Me ad nos miſit optimus medicus, ut mihi ꝓmittatis, ꝙ ſi ea curetur, ipſum non negabitis. Cú uerò audiuiſſent eius parentes & maritus, dixerūt: Si uoluerit oẽs noſtras facultates accipere, non recuſabimus. uideamus ſolum uiuam noſtram filiam. Dixit autem nutria: Manus ueſtras in cęlum extollite, & fidem date uos non eſſe negaturos medicum. Illi uerò alacri animo & cum lachrimis munus extenderunt, dicentes: Toto tempore uitæ noſtræ eius erimus. Quamnam enim cõſolationẽ habituri ſumus, ſi ea decedat? erat enim eis unica, ſcitaquè & elegans moribus, ſi ulla alia. Cũ hoc autem audiuiſſet nutria, magna uoce dixit coram omnibus: Dicit magnus Sacerdos Porphyrius: Ieſus Chriſtus filius Dei uiui te curat, crede in eum, & uiues. Statim uerò mulier cũ ualde eiulaſſet, edidit fœtum uiuum. Omnes autem, qui illìc ſunt inuenti, obſtupefacti exclamauerunt, Magnus eſt Deus Chriſtianorũ, magnus eſt Sacerdos Porphyrius.

Multi accedũt ad Chriſti religionem.

Die autem ſequenti parentes mulieris, & maritus & cognati & omnes neceſſarij, euntes ad beatũ Porphyrium, procideruntad eius pedes, petentes Chriſti ſignaculum. Beatus uerò cum eos ſignaſſet & feciſſet catechumenos, dimiſit illos in pace, præcipiẽs eis ne uacarent ſanctæ eccleſiæ, & paulòpoſt cum eos catecheſi inſtituiſſet, baptizauit etiam infantem cum muliere. Vocauit autem nomen eius Porphyriũ. Qui fuerũt uerò illuminati propter occaſionem mulieris, erant numero ſexagintaquatuor. Qui magis autem uidebãt idololatræ multiplicari Chriſtianos, eò magis efferebantur, & non ſinebant eos obire officia ciuilia: ſed eis utebantur tanquam malis famulis. Videns aũt rurſus beatus Porphyrius magnam iniuriam, quæ fiebat Chriſtianis, & non ferens, adſpiciens uerò probris & contumeliis appetitos, proficiſcitur Cæſareã ad beatum Iohannem Archiepiſcopum, & rogat eũ cum lachrymis, & præbeat ei quietẽ. Dicebat enim ſe non poſſe amplius pati grauia & abſurda, quæ fiebant à Gazæis. Beatus autem Iohannes cum audiuiſſet, rogabat eum, ut æquo & forti animo pateretur, & retineret Epiſcopatum. Reſpondens uerò ſanctiſſimus Porphyrius, dixit ei: Te atteſtor coram Deo, qui nõ eſt adſpectabilis, & ſpem noſtram Ieſum Chriſtũ, Dominum omnis rei creatæ, & adorandum & uiuificum ſanctum ſpiritum, ne deſpicias meam petitionẽ, ne requiratur à nobis interitus animarum innumerabilium. Sed rogo te, pater, ut mecum nauiges ad urbẽ regiam, ut rogemus Imperatores, rege cæleſti annuẽte, ut euertant templa idolorum. Reſpondens autem beatus Iohannes, dixit ei: Fili, iuſta quidem eſt petitio, ſed non eſt aptum tempus. iam enim imminet cõuerſio hyemalis. Reſpondit beatus Porphyrius, Si uult nos Deus eſſe & Gazæ populum conuertere, poteſt etiam ſeruare in hyeme. Tu uerò pater, eius fidens clemẽtiæ & miſericordiæ, id uelis, & iter nobis ſuccederet feliciter, Dicit ei beatus Iohannes: Fiat uoluntas Chriſti.

Chriſtiani malè à Gazæis accipiũtur.

Poſtquam autem beatus Iohãnes eſt ei pollicitus ſcribit ad me, ut quamprimũ uenirem Cæſaream, & afferem mecum tres libros, & quadragintatres nummos, qui ei reſtabant ex reditu ſanctæ eccleſiæ. Ego uerò acceptis literis, cum ſumpſiſſem libros & nummos, protinus ſum egreſſus, & cum ueniſſem Cæſaream, inueni ſanctiſſimos Epiſcopos paratos ad nauigandum. & cum poſt duos dies ſoluiſſemus, nauigamus uiceſimotertio mẽſis, & cũ Dei benignitate fuiſſet nobis ſecũda nauigatio, ſpatio decẽ dierũ appulimus ad Rhodum inſulam. Erat autem tunc in inſula, in auerſa eius parte, quidam monachus, nomine Procopius, qui nunc eſt relatus in numerum angelorũ. Dormijt enim quinque abhinc annis, cum uixiſſet uitã nulli culpæ affinẽ, in ieiuniis & uigiliis, & ſumma paupertate. Habebat uerò donum quoque prophetiæ, & uirtutem expellẽdi dæmones. Cũ nos aũt, ut dictum eſt, Rhodum appuliſſemus, & audiuiſſemus de uita ſancti uiri, neceſſarium duximus eum non præterire, ſed eius angelica frui conſuetudine, & cum rogauiſſemus, ubinam haberet monaſterium, ad eum profecti ſumus, nauigantes in cymba, & cum perueniſſemus, pulſauimus oſtium. Statim aũt egreſſus, per ſe nobis aperuit, etiã ſi haberet apud ſe aliũ diſcipulũ.

Nauigat uir ſanctus Conſtãtinopo.

Procopij monachi encomion.

Cum autem adſpexiſſet ſanctiſſimos Epiſcopos, ꝓcidens in terram, eos adorauit. Deinde ſurgens, me quoque eſt oſculatus & pium Euſebium Diaconum, quẽ ſecũ ducebat ſanctus Iohannes Archiepiſcopus. & cum nos introduxiſſet in oratoriũ, retroceſſit, dãs priorem locum beatiſſimis Epiſcopis, dicens: Decet uos Sacerdotes habere priorem locum, me aũt humilem & abiectũ, & qui ordinationem non ſum aſſecutus poſteriorem. Tunc cognouimus ſanctiſſimũ Procopium eſſe perſpiciendi poteſtate præditum. Cum enim nos nunquam adſpexiſſet, neque de nobis audiuiſſet, cognouit per ſpiritum eos eſſe Epiſcopos beatiſſimos, inquam, Iohannem & Porphyrium. & ideo eos affecit honore dicendi preces priori loco. Deinde poſt preces ſedimus, & cum eſſet nobis locutus multa animæ utilia, rogauit cauſã ſuſceptæ itineris moleſtiæ. Beat⁹ uerò Porphyrius ei omnia narrauit de Gazæis, quantus ſit eorum furor in colendis ſimulacris, & ꝙ multa mala ab eis patiantẽ Chriſtiani, & ꝙ ea de cauſa aſcẽdũt ut rogent Imperatores, ut euertantur templa idolorum.

Cũ aũt audiuiſſet ſanctus Procopius Anachoreta, dixit: Dñe Ieſu Chriſte, cõuerte tuos famulos à fraude diabolica, ad fidẽ illuminatã. Deinde dicit ſanctiſſimis Epiſcopis: Ne ſitis anxij animo, ò patres. Deus eñ qui nouit zelũ ueſtræ fidei, iter uobis diriget, & dabit oĩa, ꝗ ſunt nobis cordi. Agite ergo, ea uobis dabo monita quæ De⁹ reuelauit meæ humilitati. Primũ cõuenite ſanctiſſimũ Epiſcopũ Iohãnẽ, & cũ eo preces ad Deũ fundite, & ei rẽ exponite, & ipſe eſt uobis conſulturus ea, ꝗ ipſi reuelauit Dñs. Nõ poteſt .n. loqui in palatio, qm̃ ei iraſcitẽ Imperatrix Eudoxia. Ipſe ergo uos cõmẽdabit Amãtio Cubiculario dñæ, uiro pio & q. habet in honore Sacerdotes, ipſe uos introduceret ad Imperatricem, & qñ ad eã ingreſſi fueritis, uos eſt benigne exceptura. Exponite ergo ei rẽ uniuerſam, & iubete eã ualere, & exite. In ſecundo autem ad eam ingreſſu, poſtquã nos eam huius rei admoueritis, dicite ei: Speramus in Chriſtũ filiũ Dei, ꝙ ſi rei præſenti ſtudueris, eſt tibi daturus filiũ maſculũ. Cũ hoc autẽ audierit, eſt læta futura. eſt enim prægnãs, & hic eſt mẽſis nonus, ex quo concepit, & ẽ factura oĩa, ut rẽ uobis reddat effectã Deo annuẽte.

Procopius ex reuelatione docet ſanctos epiſcopos, ut ſe Conſtantinopoli gerere debeãt.

Nos autem cum audiiſſemus quod dixerat uir ſanctus, & credidiſſemus iis, quæ fuerat locutus, & ipſe nos Deo commendaſſet, egreſſi ſumus, & ſoluentes illo die, nauigauimus, & poſt alios decẽ dies peruenimus Byzantium, & accepto hoſpitio, die ſequenti iuimus ad ſanctiſſimum Archiepiſcopum Iohannẽ. Cum uerò cognouiſſet, quinam eſſemus, nos accepit magno honore & obſeruantia. Nos aũt rogauit, quanam de cauſa hunc uię laborem ſuſtinuimus, & ei narrauimus, & cũ cognouiſſet, recordatus eſt nos lõgo ante tempore hoc rogaſſe literis, cum me agnouiſſet, benigne eſt complexus, Rogat uerò nos, ne angamus animo, ſed ſpem habeamus in Dei miſericordia.

Dixit

Dixit autem nobis: Ego quidem non poſſum loqui cum Imperatore. eum enim in me iritauit Imperatrix, quoniam eam reprehendi propter poſſeſsionē, quam cū concupijſſet eripuit. Et mihi quidem non eſt hoc curæ, quòd iraſcantur. Seipſos enim læſerūt, non me. Nam & ſi lædant meum corpus, animæ multo magis proderunt hoc tamen relinquamus Dei miſericordiæ. De noſtro autē edicto, ſi uideatur Domino cras accerſam Eunuchum Amantiū, qui eſt Eunuchus Imperatricis, & multum poteſt apud eā, & eſt uerè Dei ſeruus, & ei rem exponam, & eſt magnum ſtudium adhibiturus Deo annuente.

Nos uerò cū ille ſic nobis promiſiſſet, & nos Deo cōmendaſſet, iuimus in noſtrum hoſpitium. Die autē ſequenti, iuimus ad ſanctum, & inuenimus apud eum. Cubicularium Amantiū rei enim noſtræ curā geſſerat. & eo accerſito, de re noſtra eum docuerat. Poſtquam autē ingreſſi ſumus, & cognouit Amantius nos eſſe eos, de quibus cum ipſo fuerat locutus, ſurgens adorauit ſanctiſsimos Epiſcopos, facie inclinata in terrā. Illi uerò cum cognouiſſent quiſnā eſſet, eum ſunt cōplexi & oſculari. Porro autē eis quoque iuſsit ſanctiſsimus Epiſcopus Iohannes ore proprio Cubicularium docere de re ſua. Sāctiſsimus autem Porphyrius ei omnia narrauit de idololatris, quemadmodū liberè & confidenter faciunt res nefarias, & quemadmodū affligunt & uexant Chriſtianos. Ille uerò audiēs fleuit, & impletur zelo diuino, & dicit eis: Nè ſitis anxij patres, Dominus enī Chriſtus eſt defenſurus ſuam religionem. Orate ergo uos & ego loquar cum Auguſta, & ſpero in Deū uniuerſorum, fore ut conſuetam ſuam faciat miſericordiam. Die autem craſtino uos ad eam introducam, & ipſa ore ueſtro à uobis docebitur, quæ uultis, inueniētis uerò eam à me prius inſtructā. Cum hæc autem dixiſſet, nobis ualere iuſsit ac receſsit. Nos quoq;, cum multa ſpiritalia locuti eſſemus cū ſanctiſsimo Archiepō Iohāne, iſque nos Deo cōmendaſſet, receſsimus.

Die uerò ſequenti nos acceſsit Cubicularius Amātius per duos Decanos, ut iremus in palatium, & ſurgentes, properè iuimus. Inuenimus autē ipſum nos expectantem. Qui accepit duos Epiſcopos, & eos introduxit ad Auguſtā Eudoxiam. Poſtquām uerò eos adſpexit, prior ſalutauit, dicens: Benedicite patres. Illi autem eam adorauerunt. Sedebat uerò ſuper aureum lectū, & dicit eis. Ignoſcite mihi Sacerdotes Chriſti propter uentris, quæ me premit, neceſsitatē. Debebā. n. in ueſtibulo occurrere ueſtræ ſanctitati. Sed propter Dominum orare pro me, ut quod eſt in utero, in lucem edam cum Dei benignitate. Sanctiſſimi autem Epiſcopi admirati tantā eius demiſsionem, dixerunt: Qui benedixit uterum Saræ & Rebeccæ & Elizabet, benedicat & uiuificet, id quod eſt in tuo uētre. Poſtquā uero locuti ſunt alia quoqi uerba ſpiritalia, dicit: Scio cur hunc uiæ laborem ſuſceperitis me enim prius docuit Amātius Eunuchus. Quòd ſi uos quoque me uultis docere, iubete patres. Iuſsi autem, docuerunt omnia quæ pertinebant ad idololatras, quemadmodū ſecurè faciebant res impias, & quemadmodū ſua potētia opprimebāt Chriſtianos: nō ſinentes eos obire ullum officium publicum, neque ſua prædia colere, ex quibus uectigalia publica pendunt imperatoriæ potentiæ. Cum hæc audiuiſſet Imperatrix, dixit: Ne ſitis anxij, patres. ſpero enī in Dominum Chriſtū filium Dei, fore ut perſuadeā Imperatori ea facere, quæ debent ueſtrā ſanctā fidē & uos hinc dimittat cōpotes deſiderij. Abite ergo & uos reficite. eſtis enim defatigati, & orate, ut Deus opem ferat meæ petitioni.

Eudoxia reuerenter accipit epiſcopos.

Cū hæc autē dixiſſet, iuſsit afferri pecunias, & cū accepiſſet circa tres pugillos, dedit ſanctiſsimis Epiſcopis, dicens. Hæc interim accipite ad expenſas. Epiſcopi uerò his acceptis, cū multum ei benedixiſſent exierunt. Exeuntes aūt, magnam pecuniæ partem diſtribuerunt Decanis, qui præerāt portis, adeo ut paucæ apud eos remanerent. Imperatrix uerò cum Imperator eſſet ad eam ingreſſus, docuit eum negotiū Epiſcoporum, petijt autē, ut euerterentur tēpla Gazæ. Imperator uerò cum audijſſet, ægrè tulit, dicens: Scio illam ciuitatem eſſe deditam cultui ſimulacrorum, ſed eſt in nos grato animo in penſitandis uectigalibus publicis, quæ quidē confert plurima. Si ergo eorū templa repentè diruamus, metu ſe in fugā conijcient, & perdemus tantum canonem. Sed ſi uidetur, eos particulatim affligamus, idololatris adimentes dignitates, & alia ciuilia officia, & iubeamus tēpla eorum claudi, & non amplius celebrari. Cū enim afflicti fuerint, & ad omnes redacti anguſtias, agnoſcent ueritatem. Nam quod exuperant, ſi idem ſit repentinum, graue eſt ijs qui ſunt ſubiecti. Imperatrix autē cū id audijſſet, fuit magno dolore affecta, erat enim acris & feruens in fide. Imperatori uerò hoc ſolum reſpondit: Dominus eſt opem laturus ſeruis ſuis Chriſtianis, ſeu nos uelimus, ſeu nolimus. Hæc nobis narrauit pius Amantius Cubicularius.

Eudoxia Archadiū hortatur, ut euertat templa demonum apud Gazæos

Die autē ſequenti accerſijt nos Auguſta, & cū de more prior ſalutaſſet ſanctos Epiſcopos, iuſsit eos ſedere. Poſtq̄ uerò locuti eſſent multa uerba ſpiritalia dicit eis: Locuta ſum cū Imperatore, & aliquātum ęgrè tulit. Sed ne animo angamini. Deo enim uolēte, nō ſum ceſſatura, donec uobis ſatisfiat & egrediamini aſſecuti ueſtrum, qui eſt ex Deo, ſcopum. Epiſcopi aūt his auditis, adorarunt. Stimulatus uero ſanctus noſter Porphyrius, recordatus eius, quod dixerat beatiſsimus Procopius Anachoreta, dixit Imperatrici: Labora ꝓpter Chriſtū, & ipſe ꝓ tuo labore eſt tibi daturus filium, qui uiuet & imperabit te uidente & eo fruente multos annos. Cū hoc audijſſet Imperatrix, repleta eſt lætitia, & ruber euaſit eius uultus, & ei acceſsit maior ea, quā habebat, pulchritudo. ea enim, quæ apparēt, oſtēdūt ea, quæ latēt. Dicit itaq; ſanctiſsimis Epiſcopis. Orate patres, ut quō dixiſtis, Deo uolēte, pariamus maſculum, & ſi hoc factū fuerit, polliceor uobis me facturā omnia, quæ petiſtis. Quin etiā aliud quoqi, quod nō petijſtis, ſum factura, Chriſto annuente. Sāctā enim eccleſiam ædificabo Gazæ in medio ciuitatis. Abite ergo in pace, & quieſcite aſsiduè ꝓ me rogātes, ut cū Dei benignitate pariam, & paulopòſt id implebo. Cū ergo ualedixiſſent Epiſcopi, & eā Deo cōmēdaſſent, egreſsi ſunt ex palatio. Precabamur aūt, ut pareret maſculū, credebamus enim ei, quod dixerat ſanctus Procopius Anachoreta. & ibamus quotidiè ad ſanctiſsimū Iohānē Archiepiſcopū, & fruebamur ſanctiſsimis eius eloquijs dulcioribus ſuꝑ mel & fauum. Veniebat uerò ad nos Amantius Cubicularius, aliquando quidem ferens reſpōſa Imperatricis aliquando autem etiam, ut nos conueniret.

Paucis autem poſt diebus parit Imperatrix maſculū, & imponunt ei nomen Theodoſium, quod erat nomen eius aui Theodoſij Hiſpani, qui imperauit ſimul cum Gratiano. Natus uerò iunior Theodoſius, fuit in lucem editus in purpura. Vnde etiā cū primū fuiſſet natus, fuit renuntiatus Imperator. Fuit autē magna lætitia in ciuitate, & fuerunt quidā miſsi ꝑ ciuitates, qui hæc renunciarent, donaq; & munera. Domina uerò cū primū pepiſſet & ſurrexiſſet è cella puerpij, miſit ad nos Amātiū, dicēs nobis ꝑ ipſū: Ago Chriſto gratias, ꝙ ꝑ ueſtras sāctas ꝓces Deus mihi donauit filiū. Precemini ergo patres, illi uitam & mihi

Theodoſius iunior naſcitur. Renunciatur Imperator ab ipſo ortu.

mihi humili & abiectæ, ut impleam ea, quæ ſum uobis pollicita rurſus ipſo uolēte Chriſto, per ſanctas ueſtras preces. Cum autē impleti eſſent ſeptē dies à puerperio, nos accerſit, & nobis occurrit in porta cubiculi, portās infantē in purpura. Inclinauit uero caput, dicens: Benedicite patres mihi & filio quē donauit Dominus per ſanctas ueſtras preces. Infantē quoque tradidit, ut ipſum ſignarent. Sancti autem Epiſcopi & ipſam & infantem ſignarunt ſigno crucis, & cum precati eſſent, ſederunt.

Viſio S. Porphyrij. Matt. 16.

Poſtq̄ autē ipſi locuti eſſent multa uerba plena compunctione, dicit eis Domina: Scitis patres, quid de re ueſtra ſtatui facere? Dominus uero meus Porphyrius reſpondēs, dixit: Quæcūq; ſtatuiſti, ex Deo ſtatuiſti, etenim in hac nocte reuelatum fuit meæ humilitati per uiſionem, me eſſe Gazæ, & ſtare in delubro, quod illic uocatur Marnium, & tuam pietatē mihi tradere euāgeliū, & dicere: Accipe, lege. Ego autem cū aperuiſſem, inueni locū illū, in quo dicit Dominus Chriſtus Petro: Tu es Petrus, & ſuper hāc Petram ædificabo Eccleſiā meā, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eā. Tu uero, Domina reſpōdēs, dixiſti: Pax tibi. eſto fortis, & ſtrenuus. Poſt hæc autem ſum excitatus, & ex hoc perſuaſū habeo fore ut Dei filius tui animi inſtituto opē ferat. Dic uero nobis Domina, q̄d ſtatueris. Imperatrix reſpōdēs, dixit: Si Chriſto placuerit paucis poſt diebus, dignabitur infans ſancto baptiſmate. Ite ergo & facite ſupplicationem, & petite in ea, quæcunq; uolueritis, & quādo egreſſus fuerit infans ex uenerando baptiſmate, tradite ſupplicationem ei, qui ipſum portabit, ego autem docebo eū, quid facere oporteat, & ſpero in Dei filiū eū rē totā eſſe diſpenſaturū è uoluntate ſuæ clemētiæ. Nos autē his promiſsis ab ea acceptis, cū ei & infanti multum benedixiſſemus, egreſsi ſumus, eūtes fecimus ſupplicationē, in charta multa ponētes, nō ſolū euerſionē ſimulacrorū, ſed etiā priuilegia dari ſanctæ eccleſiæ & Chriſtianis, & præberi reditum. erat enim pauper ſancta eccleſia.

Theodoſius baptizatur.

Omnes ferunt cereos.

Cum autē dies prætetijſſent, uenit dies, in quo erat illuminādus nouus Imperator Theodoſius, erat uero coronata & ornata uniuerſa ciuitas holoſerico & auro. & omni alio ornamento adeo ut non poſſet quiſpiā explicare ornatū ciuitatis. Quinetiā ſluctuātem habitatorum multitudinē, licebat intueri uariatam multiplici & diuerſo genere ueſtiū. Non eſt autē mearū uirium dicere ſplendorem illius ornatus, ſed illorum, qui ſunt in dicendo exercitati, ego uero tranſibo ad præſentē ueram conſcriptionem. Baptizato iuniori Theodoſio, & ab eccleſia egreſſo in palatiū, licebat rurſus intueri uirtutem eorum qui præerant multitudini, & ueſtem eorum refulgentem, erant enim omnes candidati, ut exiſtimaretur multitudo eſſe niue repleta. Præcedebant autem Patricij, illuſtres, & omnis dignitas cum ordinibus militaribus, omnes portantes cereos, ut putarentur aſtra cerni in terra. Erat uero prope infantem, qui portabatur, ipſe quoq; Imperator Archadius, uultum habens hilarem & nitidū magis quā ea, quā geſtabat, purpura. Vnus autem ex Proceribus portabat puerum in ſplēdida ueſte. Nos uero admirati ſumus, uidentes tantā gloriam. Dicit autem nobis. S. Porphyrius ea, quæ paulo poſt euaneſcunt, tātā habēt glorā, quāto magis cæleſtia quæ ſunt parata ſanctis, quæ nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt? Stetimus autē nos in ueſtibulo ſanctæ eccleſiæ, habentes etiam chartam ſuppplicationis.

Eſa. 64. 1. Cor. 2.

Poſtquām uero fuit egreſſus à baptiſmate. exclamauimus dicētes: Rogamus tuā pietatē, chartā quoq; porrigentes. Cū aūt adſpexiſſet is, q̄ geſtabat puerum & cognoſcebat rē noſtram, (eam enim prius didicerat à Domina) iuſsit chartam ei accipi, & cū accepiſſet, conſtitit iuſsit autē fieri ſilentium, & cum ſoluiſſet, legit partē, & cum inuoluiſſet, ſubiecit manum capiti infantis, & cum id inclinaſſet, clamauit corā omnibus: Iuſsit eius potentia ea fieri, quæ ſunt in ſupplicatione. Omnes autem cum adſpexiſſent, ſunt admirati, & adorabant Imperatorē, eum beatū pronunciantes, q̄ dignus eſſet habitus, qui uideret in uita filium imperantē, exultabat autē audiens. Imperatrici quoque Eudoxiæ fuit anunciatū, quod factū fuerat propter ſuum filium. Lætata eſt autem & genibus flexis Deo egit gratias. Ingreſſo uero infante in palatium, ei occurrit Domina & eū accepit & oſculata eſt, & eum portans, ipſum quoque ſalutauit Imperatorem, dicens: Beatus es Domine, ꝓpter ea, quæ uiderunt oculi tui in uita tua, & Imperator lætabatur audiens. Cum autē Imperatrix eū uidiſſet hilarem dixit: Si uidetur, ſciamus quidnam cōtinet ſupplicatio, ut omnino fiant, quæ in ea continentur. Imperator uero iuſsit legi chartam, & poſtquā lecta fuit, dixit: Grauis quidem eſt petitio, ſed grauior eſt recuſatio, quoniam hæc eſt prima iuſsio noſtri filij. Dicit autem ei Domina: Non ſolū prima iuſsio, ſed etiam in hoc ſancto habitu & pietatis gratia ſupplicatio, & petita à uiris ſanctis. Vix tandem annuit Imperator, cum Domina ualde ei inſtaret. Hæc omnia renunciauit nobis pius Amantius.

Eudoxia permonet Archadium, ut tandem annuat precib' S. Porphyrij.

Die autem ſequenti nos accerſit Imperatrix, & cū de more prior ſalutaſſet ſanctos Epiſcopos, iuſsit ſedere, & dixit eis: Veſtris ꝑcibus cōceſsit mihi Deus rem ueſtrā, idq; factum fuit eius auxilio. uidiſtis autem, quanā uia & ratione ſum uſa, Sed ſi uidetur, craſtino die accerſam Quæſtorem, & coram uobis iubebo, ut conuenienter ei, quod continet ſupplicatio, fiat reſcriptum diuinum ex nomine duorum Imperatorum, & ut ſemel dicā faciat omnia quæ conſequuntur. Epiſcopi autē, his auditis, ei multum benedixerunt, & eius filio, & Imperatori. Cumque multa alia diſſeruiſſent animæ utilia, poſtquām ualedixiſſent, exierunt. Die uero ſequenti accerſit Quæſtorem & nos. Dicit autem ei: Accipe hanc chartam, & conuenienter ei, quod in ea continetur, diuinū reſcriptum manda literis. Quæſtor uero, accepta charta, diuinum reſcriptū dictauit celeriter, nobis ꝑſentibus. Ei autē ſuggeſsimus. ut duces & cōſulares & res eorū deputeret ad ferendam nobis opem. Poſtq̄ uero ꝑfectū fuit diuinum reſcriptum & ſubſcriptum, rogauimus Dominam, ut hoc negotiū mandaretur alicui uiro illuſtri. Iuſsit autem Amantio quærere uirū bono zelo præditū Chriſtianū cui hoc negotiū deberet cōmitti. Multi enī ex ijs, qui tūc erāt in dignitatibus, emulatè habebāt fidē, de quibus ſumpſit pœnas diuina iuſtitia. Cū enim reſciuiſſent Imperatores, eos nō rectè ſe habere circa fidem intemeratam, eos priuarunt ſuis dignitatibus, eosq; & in corpore punierūt & mulctarunt pecunijs. hæc autem facta fuerūt antea. Quocirca iuſsit Auguſta negotium noſtrū cōmitti uiro Orthodoxo. Cōmiſsū uero fuit cuidam nomine Cynegio ex conſiſtorio, qui fuit uir admirabilis & fide feruens. Eo autem accerſito, iuſsit Auguſta ut omnia idola uſque ad ſolum euerteret & igni traderet. Porro ei quoque manu ſua dedit pecunias dicens: Accipe ad ſumptus, & nihil capias à ſanctiſsimis Epiſcopis.

Dies feſti Paſcales.

Cum talia antē mandata accepiſſet à Domina, egreſſus eſt promtior & alacrior, Cum trāſegiſſemus uero reliquū hyemis, & feciſſemus ſanctos dies feſtos paſchales & diē reſurrectionis, parabamus nos ad nauigandum. Rogauimus autē admirabilem Amantium

mantium, ut id ſignificaret Dominæ, ut eam iuberemus ualere, Ille uerò cum hoc audijſſet, fuit magno dolore affectus, propterea quod nos eſſemus nauigaturi. nos enim tantum dilexit, ut ipſe rogaret Dominam, ut eum dimitteret ad orandum in ſanctis & uenerandis locis. Timebat autem Domina eum dimittere, ne ſi illuc iret, fieret monachus, & ibi maneret. Sciebat ſiquidem uiri uitam. erat enim reuera nulli culpæ affinis, multas præbens eleemoſynas, & perpetuo ieiunans, & multos hoſpitio accipiens, & concurrens ad pios uſus. Hactenus quidem de pio Amantio: Dominæ uerò de nobis ſignificauit, & ingreſsi ſumus ad eam, & dicit ſanctiſsimis Epiſcopis: Quando Deo nolente nauigabitis? Illi autem dixerũt: Propterea ſumus ingreſsi, ut iuberemus tuam ualere potentiã. Illa autem dixit: Recordamini ſemper mei & mei filii. Iuſsit uero protinus afferri pecunias. Quæ cũ fuiſſent allatæ, dixit Domino meo Epiſcopo Porphyrio: Accipe pater hæc ducenda, & ædifica, quam ſum pollicitus, eccleſiam in medio Gazæ, & ſignifica mihi, ſi opus habueris pluribus pecuniis, & eas ſtatim mittã. Conſtrue Xenodochium, ut excipias fratres, qui ueniunt in tuam ciuitatem, & tribus diebus eis ſumptum præbeas. Dedit autem ſanctiſsimo quoque Iohanni aureos mille, & uaſa precioſa utriſque. Ad ſumptus uerò dedit utriſq; ad centũ aureos.

Praclara Amanty Eunuchi uirtutes.

Eudoxia liberalitas.

Obtinuit autẽ prædictus ſanctiſsimus Iohannes Epiſcopus Ceſareæ, quæcunque noluit priuilegia ratione ſuæ eccleſiæ. Cumq́ue precati eſſent & multũ benedixiſſent Dominæ & eius filio & Imperatori, exierunt. Rogarunt etiã, ut ingrederẽtur ad Imperatorem. Imperator autem eos interrogauit, an eſſent omnino expediti, & an Augusta eis aliqua donaſſet. Ipſi uero dixerunt: Sumus omnino expediti à ſoſpite ueſtra pietate & pia ueſtra coniuge, & à filio ueſtro, quem Deus cuſtodiat, fueruntq́ue multa & magna nobis donata. Statim autem iuſsit etiam Imperator Præfectis, eis dare ex publicis uectigalibus Paleſtinę circa uiginti libras auri. Dedit autẽ ipſe quoque pro ſumptibus circiter unum pugillum, qui inuentus eſt continere circiter nummos quinquaginta. Cum uero ei quoque benedixiſſent, ſunt egreſsi. Egimus autẽ in ciuitate alios tres dies, donec accepimus legationem quadraginta librarum & poſt tres dies nauem aſcendentes, nauigauimus Gazã, uiceſimotertio Xanthici, q eſt apud Romanos octauusdecimus Aprilis.

Itẽ Arcadij Imper.

Præclariſsimus uerò poſt nos egreſſus eſt Cynegius, uſus publico nauigio. Peruenimus autem Rhodum ſpatio quinque dierum. ualde uero ſtudebamus ire ad ſanctum Procopium Anachoretam. Cumq́ue nos ualde rogaſſemus nauclerum, ut nobis concederet tres horas, non conceſsit, dicens: Non poſſum uẽtum inuenire tam ſecundum. Nos autem ei dicebamus: Poſſunt preces ſancti uiri nos ſeruare, & dare nobis uentũ ſecundũ, nauclerus autem indignatus, non admiſit noſtram petitionem. Sed cũ aquati fuiſſemus, ſoluimus. Valde uero cruciabamur, quod nõ licuiſſet nobis eum conuenire. Precibus ergo ab eo petimus, ut nobis ignoſceret, & pro nobis oraret ut ſalui eſſemus, & effectum redderemus opus, quod fuerat nobis commiſſum. Cum ergo Rhodo nauigaſſemus, & duos dies in maris tranquillitate & ſerenitate felix fuiſſet nobis nauigatio, repente oritur tempeſtas, uentique, & fulgura & tonitrua, & in altum tollebantur fluctus inſtar montium, & attollebatur nauis, ut nos exiſtimaremus eã nubes tangere. Erat autem clamores & lachrymæ & oratio ad Deum. implorabamus quoque preces ſancti Procopii Anachoretæ. Cumq́ue fuiſſet ueſpera, & tempeſtas non ceſſaret, permanſimus uigilãtes totam illam noctem, circa matutinum autem ex multa afflictione parum dormitarunt ſanctiſsimi Epiſcopi, & uidet in ſomnis Dominus meus Porphyrius ſanctum Procopium Anachoretam, dicentem eis: Nauclerum catechiſmo inſtituite & obſignate, (eſt enim ex execranda hæreſi Arii) & afficite, ut ipſe anathemate notet Arium, & malam eius fidem, & ſtatim ceſſabit tanta tempeſtas. Propterea enim quod ſit ipſe ex dicta hæreſi, non conceſsit uobis, ut ad me ueniretis. Eum tamen catecheſi inſtituite. eſt enim rectam doctrinam à uobis accepturus.

Propter nauclerũ Arrianum horrida exiſtit tẽpeſtas.

Hæc cum audiuiſſet ſanctus noſter Porphyrius excitatus, & nobis accerſitis narrauit quæ uiderat in ſomnis. Statim uero uocato nauclero, ei diximus. Vis nauem tuam eſſe ſaluam, & nos omnes, & ante omnia tuam animam? Ille autem dixit: Non eſt hoc rogandum. Ei uerò dixerunt Epiſcopi: Abnega malam tuam fidem, & crede in rectam fidem, & ſaluus eris tu, & nauis, & oẽs nos. Dicit eis nauclerus: Qm̃ uideo uos habere præſcientiam, (cõpræhendiſtis.n. quæ erant in corde meo, cũ nemo id uobis renuntiauerit) Eccè dico uobis, credo, ut creditis, & abnego hæreſim Arii. Rogo aũt uos, ut ꝓ ociũ me ex ſanctis ſcripturis illumineis in recta fide. Sãcti uerò Epi eũ acceperunt & obſignarunt, ſuper eum fuſis precibus & eum quoque impertierunt diuinis ſacramentis. Interim autem ceſſarunt fluctus, & ueſpere mutatus fuit uentus, & feliciter nauigauimus, & cum fuiſſemus in pelago alios quatuor dies, quinto mane adnauigauimus in maritimam partem Gazeorum, quã uocant Maiumam. Poſtquam autem deſcendimus, nos cognoſcentes, qui illic erant Chriſtiani, exceperunt cum Pſalmodia. Similiter uerò ex ciuitate quoquè, cum audiuiſſent, occurrerunt nobis, habentes ſignum uenerandæ crucis, & ipſi pſallentes. Commixti ſunt autem, qui erãt ex duobus locis, & facti ſunt non paruus populus. erant enim plures, qui erant ex maritima, propterea quod haberent multos Aegyptios uini mercatores. Idolorum uerò cultores, uidentes ea, quæ fiebant, diſſecabantur, ſed nihil audebant facere quoniam audiuerant, in quanto honore fuiſſent habiti ſanctiſſimi Epiſcopi apud Imperatores, & quod eſſent euertenda ſimulacra, & magna angebantur cura & animi ægritudine.

Mirarer, ab iurata à nauclero Arriana hereſi, ceſſauit maris tempeſtas.

Poſtquã autẽ fuimus ingreſsi ciuitatem, in loco, qui uocatur Tetramphodos, id eſt, quadriuiũ, ſtabat ſtatua mormorea, & dicebant eam eſſe Veneris: erat autem ſupra aram marmoream, ſtatuæ uero effigies erat nudæ mulieris, quæ habebat aperta tota ſua pudenda. Statuã autem in honore habebant omnes ciues, maximè uero mulieres, lucernas accedentes, & thure ſufficientes: Dicebant enim eam in ſomnis reſpondere iis, quæ uolunt inire matrimonium. Decipiebant aũt ſe inuicem mentientes. Sæpeuero iuſſi à dæmone cõtrahere matrimoniũ, tantũ abfuit ut id recte eis ꝓcederet, ut inter eos fierẽt diuortia, aut male cohabitarẽt. Hæc cognouim⁹ ab iis, q fuerũt auerſi ab errore, & ueritatẽ agnouerãt. Quinetiã nõnulli idololatræ, nõ ferẽtes calamitates grauiũ cõiugiorũ, q̃ iuſsi fuerãt cõtrahere, à dæmone Venere, ſuccẽſẽtes, cõfeſsi ſũt deceptionẽ. Tales.n. ſũt dæmones, utq decipiant, & nihil unq̃ ueri dicãt. Neq;.n. poſſũt, aliq̃d certo ꝓſcire; ſed ex ueriſimilibus ꝓ ſe ferũt ſe ꝓſcire apud eos, q eis ſeruiũt. Q̃uo.n. poſſunt uerũ dicere, q exciderunt à ueritate? Q̃d ſi in aliquibus cõtingit eos diuinare hoc fit ex eo, q̃d euenit, q̃uo etiã accidit in hominibus, ut ſæpe q̃dã ꝓdicant futura de re, quæ eſt euentura. Ea ergo quæ ex iis, quæ accidũt, ſucceſſerũt, quod quidem raro fit, admiramur. Quæ autem coniectura non aſſequimur, quod, quidem fit aſsiduè, ſilemus. Hactenus quidem de demonibus & de eorum deceptione,

Simulacrum Veneris turpiſſimum.

Dæmones uentura prædicant.

Vu Cum

Cum nos ergo, ut dictum eſt, nauigaſſemus in ciuitatem, & uenimus in locum, in quo erat dictum ſimulacrorum Veneris, portarent autem Chriſtiani uenerandum lignum Chriſti, hoc eſt, figuram crucis, uidens dæmon, qui habitabat in ſtatua, nec uidere ſuſtinens ſignum, quod ferebatur, turpiter egreſſus ex marmore, deiecit ipſam ſtatuã, & contregit eã in multa fragmẽta. Accidit uerò, ut duo idololatræ ſtarent prope aram, in qua ſtabat ſtatua, & corruens, unius quidem caput fregit in duas partes, alterius aũt humerũ & brachiale. Stabant enim ambo, ſanctum populum ſubſannantes. Multi autem ex gẽtilibus, cum uidiſſent ſignum quod factum fuerat, crediderunt, & commixti cum laicis, unà cum eis ſunt ingreſſi in ſanctam eccleſiã, nomine Irenẽ. Fuit autẽ illo die magnũ gaudiũ inter Chriſtianos tribus de cauſis. Primum quidẽ, ꝙ ſanum recepiſſent ſacerdotem, & qui ea fecerat quæ deſiderabat. Secundo, quod contriti eſſent dii gentium, & facti eſſent tanquam puluis, qui diſpergitur ab area æſtiua: quinetiam ſimiliter atque ipſi confracti ſunt qui confidebant in eis. Tertio autem & maximè, ꝙ conſeruatæ ſunt animæ, quæ errabant, & acceſſerunt gregi Chriſti. Cũ eos uero obſignaſſet Epiſcopus, dimiſit in pace, iubens ut uacarent ſanctis ſcripturis. erant uerò uiri numero XXXII. & ſeptem mulieres. Cum duos autem alios dies fuiſſet Gazæ Iohannes Archiepiſcopus, ꝓfectus eſt Cæſareã, quem Chriſtiani oẽs & ſanctus Epiſcopus deduxerũt uſq; ad duo miliaria.

Vide uirtutẽ uenerãda figura ſancta crucis.

Poſt decimum autem diẽ uenit admirandus Cynegius, habens ſecum Conſularem & Ducem, & magnã manũ militarem & ciuilem. Præſciuerunt uerò multi ex idololatris, & exierunt è ciuitate, alii quidẽ in uicos, alii autem in alias ciuitates. erãt uero complures ex diuitibus ciuitatis. Eorũ autẽ ædes, qui fugerant, annotauit quem diximus Cynegius. Die autẽ ſequẽti accerſitis ciuibus præſentibus Duce & Conſulari, aperuit eis literas imperatorias, quæ iubebãt ut euerterentur ſimulacra & delubra, & igni traderentur. Cum primum uerò id audiuiſſent idololatræ eiularunt magna uoce, adeo ut id ægrè tulerint magiſtratus, & in eos cum minis emiſerint milites, qui eos uirgis & clauis uerberabant. Chriſtiani aũt cum magno gaudio laudibus proſequebantur Imperatores & magiſtratus. Statim uerò cum magiſtratibus & cohortibus militaribus impetum fecerunt & euerterunt delubra. Erant autẽ in ciuitate ſimulacrorũ publica tẽpla octo, nẽpe ſolis, & Veneris, & Apollinis, & Proſerpinæ, & Hecates, & qđ dicebatur Hierion, ſeu ſacerdotem, & Fortunæ ciuitatis, quod uocabãt Tycheon, & Marnion, quod dicebant eſſe Critæ generis Iouis, quod exiſtimabant eſſe glorioſius omnibus templis, quæ ſunt ubique. Erant autẽ alia quoq; plurima ſimulacra in ædibus & pagis, quæ nemo poſſet numero ſubijcere. Dæmones enim cũ Gazæorũ animũ ut ductilem appræhẽdiſſent, errore impleuerunt uniuersã ciuitatem, & quæ circuncirca ſita erat, regionẽ. hoc autem eis accidit ex nimia ſimplicitate. Quamobrem traducti ad ſanctam fidem, fiunt magno zelo incitati Chriſtiani. Hactenus q̃dẽ de Gazeis.

Delubra dæmonũ euertuntur Gazæ.

Iuſſi ergo milites, cum Chriſtianis ciuitatis & maritima eius parte, impetum fecerunt in ſimulacra. Et primũ cũ uoluiſſent euertere ſimulacra & Marnium repulſi ſunt. Illis enim idoli ſacerdotes, cũ prius de eo audiuiſſent, portas interioris templi intrinſecus magnis lapidibus obſtruxerũt, & cum exportaſſent in ea, quæ dicuntur adyta, quæcunque erant uaſa in templo precioſa, quinetiam ipſa deorum ipſorum animalia, illic occulauerunt, & per ipſa adyta fugerunt per alias uias. Dicebant enim dicta adyta habere multas uias in diuerſa loca. Repulſi ergo, ſicut prius dixi, conuerſi ſunt ad alia uero igni tradiderũt. Cum ergo rapuiſſent omnia, quæ in eis erant, uaſa precioſa, ſanctus autem Porphyrius anathemati ſubieciſſet in eccleſia quemlibet ciuem Chriſtianum, qui ex delubris aliquid accipit ad lucrum proprium, nullus ex fidelibus ciuibus aliquid accepit, niſi milites, & qui illic inuenti ſunt aduenæ. Obibant ergo cum laicis ex clero uiri pii, & ipſe ſanctus Porphyrius Epiſcopus, reprimentes eos, ne aliquid acciperent. Fuerunt uero decem dies euertentes templa ſimulacrorum.

Poſt dictos autem dies conſilium cœperunt, quonam modo uterentur Marnio, & quid ei facerent. Alij enim dicebant id debere effodi: alii autem, comburi: Alii, locum purificari, ſanctificari ad Dei eccleſiam. & erat de ea re magna deliberatio. Tandem ſanctus Epiſcopus edicit populo ieiunium & orationem, ut eis reuelet Dominus, quidnam eos facere oporteat. Cumque illo die ieiunaſſent, & Deum de hac re precati eſſent, ueſperè peregerunt ſanctam ſynaxim. Cum peragеretur autẽ, puer circiter ſeptem annos natus, ſtans cum matre propria, repentè exclamauit, dicens: Comburite intus templum uſque ad ſolum. Facta ſunt enim in eo multa grauia, & maximè hominum ſacrificia. Id uerò hoc modo comburãte: Afferte picem humidam, ſulfur & ſeuum porcinũ & hæc tria commiſcete, & ungite portas æneas, & ignem in eas inijcite, & ſic totũ templũ comburetĩ. Non poteſt enim aliter fieri. Id autem quod eſt exterius, finite cum ambitu, & poſtquam fuerit combuſtum, purgantes locum, ædificate illic ſanctam eccleſiam. Dicebat autem hoc quoque: Teſtificor uobis coram Deo, ne fiat aliter. Neque enim ego ſum, qui loquor, ſed Chriſtus, qui in me loquitur. Hæc autem dixit lingua Syriaca. Poſtquàm uerò audierunt, omnes admirabantur & Deum glorificabant.

Ieiunio & oratione quod nõ obtinetur à Deo?

Venit autem hoc miraculum etiam ad aures ſancti Epiſcopi, & cum manus ſuas ad cælum extendiſſet, Deum glorificauit & dixit: Gloria tibi Pater ſancte, quoniam abſcondiſti à doctis & ſapientibus, & reuelaſti ea paruulis. Iuſsit autem puer ſuam quoque matrem, poſtquàm dimiſſa eſſet eccleſia, inueniri in epiſcopi ædibus. Separato itaque puero, dixit Epiſcopus mulieri: Adiuro te per filium Dei uiui, ut dicas, an ſuggeſtione tua aut alicuius alterius, te ſciẽte, filius tuus illa eſt locutus, quæ dixit de Marnio. Mulier autem cum hæc audiuiſſet, dixit: Trado meipsã terribili & tremendo Chriſti tribunali, ſi unquã præſciui aliq́d ex ijs, quæ filius meus hodiè eſt locutus. Sed ſi uidetur tibi, eccè accipe puerum, & cum minis de eo habe quæſtionem, & ſi dixit alicuius ſuggeſtione, metu confitebitur: Sin uero nihil aliud dicet, eſt euidens quòd à ſpiritu ſancto fuit inſpiratus.

Matt. 11.

Cum hoc audiiſſet Epiſcopus, quod dixerat mulier: & laudauiſſet, iuſsit eam paululum ſe cedere, & introduci puerum. Cumque adductus eſſet puer, dixit ei: Quis tibi ſuggeſsit, ut loquereris in eccleſia illa, q̃ es locutus de Marnio? Puer aũt tacebat. Iuſsit uerò ſanctiſsim⁹ Eṗs afferri flagellũ, & extẽdi puerũ ad hoc, ut ab eo terreretĩ. Ille aũt tenẽs flagellũ, alta uoce clamauit dicẽs: Quis tibi dixit, ut loquereris? dic, ne flagello cædaris. Puer uerò ſtabat mut⁹, nihil loquẽs. Tũc nos, q eramus circa ipsũ, hæc ei cũ minis diximus, ille aũt erat immobilis. Tãdẽ poſtq̃ oẽs ceſſaſſent, os ſuũ aperiẽs, dixit puer lingua Græca: Vrite tẽplũ, qđ eſt intus, uſq; ad ſolũ. Multa.n. grauia in eo facta sũt, & maximè hoiem ſacrificia. Hoc aũt modo id urite: Afferte picẽ humidã, & ſulfur, & ſeuum ſuillũ, & miſcete hæc tria, & ungite portas æneas, & ignẽ eis immittite, & ſic tẽplũ cõburetur. Alias.n. nõ pot fieri. Qđ eſt exteri⁹ aũt, finite cũ ambitu, & poſtq̃ fuerit

Puer loquitur Græcè, cum nũquam didiciſſet.

fuerit cōbuſtum, expurgato loco, ſtatuite illic ſanctā eccleſiā. Teſtificor.n. uobis coram Deo, non poſſe aliter fieri. Non enim ſum, qui loquor, ſed qui eſt in me Chriſtus. Admiratus eſt autem ſanctiſsimus epiſcopus Porphyrius, & omnes qui cum eo erant, audita pueri libera loquendi fiducia, & quòd pariter & diſtinctè eſſet locutus. Accerſita uerò matre, eam interrogauit, an ipſa aut filius eius ſciret linguam Græcam. Illa autem interiurando affirmabat, neque ſe, neque ſuum filium ſcire Græce. Cum hoc rurſus audiuiſſet ſanctiſsimus Porphyrius, laudauit Dominum, & afferens tria numiſmata, ea dedit mulieri. Puer autem cum uidiſſet numiſmata in manu matris ſuæ exclamauit, dicens lingua Syriaca: Ne accipias mater, ne tu quoque auro uendas donum Chriſti. Rurſus autem cum id audiuiſſemus, ſumme mirati ſumus. Mulier uerò reddidit tria numiſmata, dicens Epiſcopo. Ora pro me & filio, & commenda nos Deo. Sanctus autem Epus eos dimiſit in pace.

Marnium comburitur et diripitur.

Mane uerò congregatis religioſis Clericis & Chriſti amante populo, & præterea admirabili quoque Cynegio & magiſtratibus, dixit eis, quomodo locutus eſt puer de Marnio. Cum autem audiſſent, mirati ſunt, & communi conſenſu dixerunt, ut ſicut dixerat puer, ſic combureretur. Allata ergo pice humida, & ſulfure, & ſeuo ſuillo, & his tribus mixtis, unxerunt portas interiores, & fuſis precibus, ignem admouerunt, & ſtatim uniuerſum templum eum arripuit, & fuit exuſtum. Quotquot autem milites & hoſpites poterāt, rapiebāt ex igne, quæ inueniebant ſeu aurum, ſeu argētū aut ferrū aut plūbū. Erat uerò illic q̄dā ex Præfectis militarib⁹, quos uocāt Tribunos, qui aderat combuſtioni templi. Erat autem, ut apparebat, Chriſtianus; in occulto uerò erat idololatra. Hic ergo cum intereſſet, & uideret conflagrationem & direptionem, quæ fiebat à militibus, diſſecabatur, & ſub prætextu, quòd curaret ut ſeruarent ordines, flagellis crudeliter cædebat, quem inueniebat ferentem aliquod ſpolium. Cum hæc fierent & ab igne corrupti eſſent parietes, repente lignum ardēs incidit in Tribunum, & ei duplicem afferre mortem. Perfracto enim capite eius, uſsit reliquum corpus, & ſtatim fideles milites & Chriſti amans populus, ſcientes eum eſſe propenſum ad ſimulacra, Deum glorificarunt, & dixerunt illum pſalmum, qui dicit: Quid gloriaris in malitia, potēs in iniquitate? Tota die iniuſtitiam cogitauit lingua eius. Tanquam nouacula acuta feciſti dolum. Dilexiſti malitiā magis, quàm bonitatem, iniuſtitiam magis quàm loqui iuſtitiam. Dilexiſti oīa uerba ſubmerſionis, linguam doloſam. Propterea Deus deſtruet te in finem: euellet te, & emigrare te faciet ex tabernaculo tuo, uerbum tuum ex terra uiuentium. & quæ deinceps ſequuntur in pſalmo. Dies uerò plurimos perpetuò arſit templum.

Tribunus ſimulatè Chriſtianus diuinitus punitur. Pſ. 51.

Inquiruntur per domos ſimulacra & libri impij.

Poſtea autem facta eſt etiam domorū perſcrutatio; erant enim multa ſimulacra in plurimis atriis, & quæ inueniebantur, partim quidem igni tradebantur, partim autem in cœnum iaciebantur. Inueniebantur libri quoque pleni præſtigiis & incantationibus; quos quidem dicebant ſacros, ex quibus ſua faciebant myſteria & alia nefaria idololatræ. Ipſi quoque eadem paſsi ſunt, quæ diis ſui. Accurrebant autē multi ad ſanctam fidem, alii quidem metu, alii uerò condemnantes priorem ſuam uiuendi rationē. Omnibus uerò portas ſanctæ aperiebat Eccleſia. Meminerat enim ſanctæ ſcripturæ, quæ dicit: Pulſanti aperietur, & qui quærit, inuenit. Et rurſus: Sine prætextu ſiue ueritate Chriſtus annunciatur. Dicebant au

Matt. 7

eos, qui bono propoſito. Sanctus uero Epiſcopus dicebat iis, qui hæc dicebant.

Sunt etiam uirtutes, quæ caſu & calamitate accidunt hominibus. Quomodo qui ſeruum aliquem poſsidet improbum & ingratum, prius eum admonet, ut ſit ſemper memori & grato animo. Poſtquam autem eum nullo modo uidet parere admonitioni, ei decætero metum infert neceſſario, plagaſque & uincula, & alia huiuſmodi, non uolens eum perdere ſed ſeruare, & agnoſcere id, quod oportet. Talem etiam Deum exiſtimare, qui fert patienter noſtrum ingratum animum: ſæpe autem ſuadet, quæ ſunt nobis utilia per ſcripturas & alios uiros ſanctos. Nobis uerò non parentibus, uolens omnino, ut bonus & benignus nos poſsidere, & non repellere, nobis infert ſuum timorem & diſciplinam, nos inuitans, ut cum neceſsitate agnoſcamus id, quod oportet. Quāobrem dicit ſcriptura: Quando interficiebat ipſos tunc quærebant eum, & conuertebantur, & mane uigilabant ad Deum. Et rurſus dicit propter eos qui reſiliunt & iugum à Deo excutiunt: In camo & freno conſtringes maxillas eorum, qui non appropinquant ad te. Oportet ergo, ò filii mei, admonere humanitatem per metus & minas & diſciplinam. Propterea rurſus dicit: Bonum eſt, quod humiliaſti me, ut diſcam iuſtificationes tuas. Hæc autem à me dicta ſunt propter eos qui nolunt accedere ad noſtram ſanctam fidem. Nam & ſi dubitantes acceſſerint, poteſt eos mollire tempus, Chriſto annuente. Vt autem aliud quoque uobis renunciem, ſi non conſpecti fuerint fide digni, ut qui iam fuerint in mali habitu, qui ex eis naſcuntur, poſſunt eſſe ſalui, ut qui cum bono conuerſentur.

Pſ. 77.

Pſ. 31.

Pſalm. 118.

Cum hæc ſanctus dixiſſet Porphyrius, & perſuaſiſſet fratribus, accipiebat omnes, qui uolebant illuminari, catecheſi eos inſtituens multis diebus non ſolum ante baptiſmum, ſed etiam poſtea. Aſſidue enim docebat uerbum, non ſplendida & magnifica, utēs oratione, & ſe uolens oſtentare, ſed ſimplici utens dictione, & oīa ſoluens ex ſcriptura. Acceſſerunt ergo illo anno gregi Chriſti circiter trecenta nomina & ab illo tempore augmentum accipiebant ſingulis annis res Chriſtianorum. Marnio uerò omnino exuſto & conſtituta ciuitate, ſtatuit beatus Epiſcopus cum religioſo clero & Chriſti amante populo, ſanctam eccleſiam condere in loco exuſto, quomodo ei reuelatum fuerat, quando erat Conſtantinopoli. propter quod etiam acceperat pecunias à religioſiſsima Imperatrice Eudoxia. Dimiſſis ergo magiſtratibus & Chriſti amante populo, retinuit partem auxilii, ne fieret aliqua nouitas poſt eorum exitum. Non propter hoc autem ſolū, ſed etiā ut opem ferrent ad congregandam materiā ædificii dictæ ſanctæ eccleſiæ. Quidam autē conſulebant, ut ædificaretur ſicut poſitum fuerat idoli templū. Erat enim formæ rotundæ, circundatū duabus porticib⁹ ſe inuicē interius ſubeuntibus, eius uero medium erat ad emittendos uapores conſtitutum, ſeptentrionaleque & extēſum in altū. Habebat autem quædā etiā alia, q̄ decebāt ſimulacra, apta ad execrāda illa & nefaria, q̄ fiebāt ab idololatris. In hac ergo forma & poſitura dicebāt q̄dā ædificādā eſſe ſāctā eccleſiā. Alii uerò cōtradicebāt, dicētes ipsā quoque poſituræ memoriā eſſe delēdā. Qui autem hoc dicebant, perſuadebāt omnibus, ut q̄ recte dixiſſent. Dixit uero ſanctiſsimus Eps: Hoc quoque relinquemus cōſilio.

Apud Gazæos creſcit religio Chriſtiana.

Interim autem eum repurgatur locus, uenit Magiſtrianus, epiſtolas afferēs imperatorias ſemp memorandæ Eudoxiæ. Continebant uero literæ aluta-

Eccleſia Gazenſis ad crucis figuram extructa.

ſcripta forma ſanctæ Eccleſiæ figuram crucis, quomodo nunc quoq; Deo uolẽte cernitur, & cõtinebãt literæ, ut cõuenienter dictæ figuræ ſancta cõderetur eccleſia. Letatus eſt autem ſanctus Porphyrius cum legiſſet & uidiſſet formam deſcriptam. Sciebat enim hoc quoque factum fuiſſe ex diuina relatione, & meminit ſcripturæ, quæ dicit: Cor Regis in manu Dei. Continebant autem literæ, precioſas quoque columnas eſſe mittendas & marmora. Eiecto autem cinere

Pro. 21.

& ablatis omnibus abominationibus, relicta rudera marmorum Marnii, quæ dicebant eſſe ſacra & in loco inacceſſo, maximè mulieribus, ea cenſuit ſanctus Epiſcopus incruſtari in platea ante templum, ut cõculcarentur nõ ſolũ à uiris ſed etiã à fœminis, & canibus, & porcis, & beſtiis. Hoc uero idololatris fuit magis moleſtum, quàm templi conflagratio. Quamobrem complures ex eis. maximè autem mulieres. uſque in hodiernum diem marmora non aſcendunt.

Breui autem poſt tempore edicit ieiunium uno die, & cum dimiſſæ fuiſſent preces matutinæ, iuſsit pius Epiſcopus quemlibet uirum Christi amantem afferre ligones & raſtra & alia huiuſmodi instrumẽta. Hoc uerò ueſpera prius edixerat, ut omnes manè inuenirentur parati, quod etiam factum eſt. Congregato autem populo cum dictis inſtrumentis in ſancta eccleſia, quæ appellabatur Irene, iuſsit omnes

Proceſſio cum effigie S. Crucis.

pſallentes ſimul proficiſci in Marniũ, quod olim fuerat. Ipſe uerò ſequebatur, portans ſanctum Euangelium, & circa ſe habens pium clerum, reuera imitãs Christum cum diſcipulis. Præcedebat autẽ populũ ſemper memorandus Barochas, uenerandæ crucis portans effigiem. Ab utriſque uerò partibus populi, erant milites, qui relicti fuerant ad continendam in officio ciuitatem. Euntes autẽ pſallebant, & in uerſiculorũ pſalmi interceſsione dicebant, Alleluia: Erat

Pſ. 94.

autem pſalmus quẽ dicebãt: Venite, exultemus Domino, iubilemus Deo Saluatori noſtro. Præoccupemus faciem eius in confeſsione, & in pſalmis iubilemus ei. Quoniam Deus magnus Dominus & rex magnus ſupra omnem terram. Quoniam in manu eius ſunt fines terræ & altitudines montium. Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit illud, & aridam formaueruut manus eius. Venite adoremus & procidamus ei, & ploremus coram Domino, qui fecit nos. Quoniam ipſe eſt Deus noſter, & nos populus manus eius, & oues paſcuæ eius.

Dicebat autem alios quoque pſalmos donec ingreſsi ſunt in Marnium. Hortatus eſt autem ſanctus Porphyrius Epiſcopus Ruffinum quendam architectum Antiochenum, uirum fidelem & ſcientẽ p* qđ

**quem*

fuit etiam perfectum totum ædificium. Is accepto gypſo, deſignauit poſituram ſanctæ eccleſiæ, conuenienter formæ, quæ miſſa fuerat ab inprimis pia Augusta Eudoxia, Cumque precatus eſſet ſanctiſsimus Epiſcopus & genu flexiſſet, iuſsit populum fodere. Statim autem omnes uno animo & eadem alacritate fodiebant, clamantes: Christus uicit: Non licebat uerò uidere differentiam inter uirum & mulierem, aut ſenem aut puerum, ſed promptus & alacer animus uires præbebat omnibus. Et alij quidem fodiebant, alii autem terram exportabant, adeo ut paucis diebus fuerint & omnia loca effoſſa & terra egeſta. Pri* itaque præparata materia, & ingentibus lapidibus ex tumulo, qui dicitur Aldioma, à parte Orientali ciuitatis, & alia materia, Sanctus rurſus, congregato Christi, amante populo, multiſque precibus & Pſalmodiis dictis in loco, ipſe primis ſe ſuccingens, cœpit portare lapides, & iacere fundamenta. Deinde pii quoque Clerici, & omnes laici lætantes & magna uoce pſallentes adeo ut audirentur à tribus milliariis ex ciuitate. Factum eſt autem ille die magnum miraculum.

Sunt putei intra ſacrum ambitum, ex quibus eſt unus ab occidentali parte ſanctæ quæ nunc eſt, Dei Eccleſiæ, non paruum profundus. Tres ergo pueri ſi-

Tres pueri cadunt in puteum.

tientes iuerunt ad bibendum, & appropinquantes ori putei, ſe inclinabant, innitentes ligno, quod erat in ore putei, ut ſolent facere pueri, & fracto ligno, tres ceciderunt in puteum. Quidam uerò, qui forte illic aderant, iuerunt & renunciarunt populo, quæ facta fuerant. Fuit autem non paruus tumultus, omnibus cucurrentibus ad puteum. Cum uerò quod factum fuerat, cognouiſſet ſanctiſsimus Epiſcopus, ipſe quoque currens ad locum, iuſsit fieri ſilentium. Quo facto cœpit precari & rogare Deum cum multis lachrymis, ut uiuos & illæſos conſeruaret pueros, & maximè propter idololatras, ne dicant. Vbi eſt Deus eorum in quem ſperabant? Et cum fuiſſet hora una humi inclinatus, & ſurrexiſſet, iuſsit aliquem deſcendere per funes eadorum, & ſcrutari pueros. Clamabant enim, qui erant ex populo, appellantes pueros, neque erat ullus, qui eos infernè audiret ex puteo. Cum autem uir ille deſcendiſſet, inuenti ſunt tres pueri, ſedentes ſuper magnum lapidem, illæſi & hilares, inter ſe colloquentes. Cũ uero uir ille eos adſpexiſſet, ualde eſt admiratus, & Deum glorificauit, & infernè clamans, dixit: Laudate Dominum, uiuunt enim tres pueri. Cum autem audiuiſſet ſan-

Vide inſigne miraculum.

ctus Epiſcopus & populus, læti ſunt, & demiſſa magna ſporta, iuſſerunt ſimul efferri tres pueros, erant enim parui, ad ſex uel ſeptem annos nati. Sporta uerò accepta, is, qui erat inferius, tres illos ligatos fecit tutò ſedere, iubens eis claudere oculos, donec ſurſum peruenisſent, & dicere: Ieſu Chriſte, ſerua nos. Cumque hoc feciſſet, clamauit ut aptè funem traherent, & trahentes, dicebant hymnum trium

Dan. 3

puerorum: Benedictus es Domine Deus patrum noſtrorum. Cumque perueniſſent, & eos adſpexiſſet ſanctiſsimus Epiſcopus, (erat enim is ſtans in ore putei, & tenebat funem) repletus gaudio & lachrymis, exclamauit, dicens: Benedicite omnia opera Domi-

Ibidem

ni Domino, & laudate Dominum. Poſtquàm autẽ eos è ſporta ſuſtulerunt, ſcrutati ſunt, nunquid fracta eſſet aliqua pars eorum corporis, & nihil inuentum eſt in eis malè affectum.

Signa Crucis impreſſa pueris diuinitus.

Sed magnum adſpeximus miraculũ. Inuenti ſunt enim tres pueri habentes ſigna crucis, tanquàm acu infixa. Vnus quidem in media fronte, alius autem in ſumma dextra manu circa digitos, alius uerò in humero dextero. Erant autem pulchrè expreſſæ cruces neque obliquæ, neque incuruæ, ſed unius menſuræ, ut apertum eſſet, eas diuina eſſe ſigna. Neque enim eis afferebant dolorem, neque eduxerant ſanguinem, ſed erant impreſſæ tanquam ex cinabari. manſerunt autem in eis longo tempore ad hoc, ut uiderent omnes & admirarentur. Nam multi etiam ex alienigenis cum uidiſſent, crediderunt. Cum uerò ille quoque aſcendiſſet, qui propter pueros deſcenderat, iureiurando affirmabat, dicens: Quando eos immiſit in ſportam, & ſurſum ferebantur, uidebam circa eos tanquam fulgur, donec perueniſſent ad os putei. Fuit autem Chriſtianis illo die lætitia, cultoribus uerò ſimulacrorum, dolor & offenſio. Aedificium autem procedebat in dies, omnibus prompto & alacri animo operantibus. Neque enim erat, qui ullam ſua mercede fruſtraretur, ſed etiam amplius præbebat, ſe munificẽ gerens in eos, qui operabantur. Dicebat enim iuſtum eſſe, ut non execrationem, ſed benedictionem acciperet omne opus ædificij. Anno autem ſequenti mittit Eudoxia imperatrix

columna

columnas, quas erat pollicita, quæ quidem erãt magnæ & admirabiles, numero triginta. Duæ uerò uocantur Caroſtiæ, quæ quidem ſunt in ſancta eccleſia, lucentes tanquàm ſmaragdi. Cum iis autem adnauigaſſent, qui eas ferebant, rurſus apparuit ſtudium, promptuſque & alacer animus populi Chriſtum amãtis. Omnes enim cum audiuiſſent, ſtatim cucurrerunt ad litus, non ſolum uerò uiri, ſed etiam fœminæ & pueri & ſenes, omnes enim corroborabat fidei deſiderium. Et cum currus adduxiſſent, impoſitam unamquanque columnam traxerunt, & in templi hypæthro eam depoſuerũt, & rurſus reuerſi ſunt & aliam attulerunt, donec omnes portarunt. Et de his quidem hactenus.

Iulia Manichæa quoſdã corrupit neophytos.

Illo tempore uenit in ciuitatem mulier quædam Antiochena, quæ uocabatur Iulia. erat uerò execranda hæreſis eorum, qui dicuntur Manichæi. Cumque cognouiſſet aliquos eſſe recens illuminatos, & in ſancta fide nondum ſtabilitos, in eorum irrepens animos, eos corrumpebat per doctrinam ſuam, oculos præſtringentem & incantantem, ſed multo magis per pecuniæ erogationem. Qui enim inuenit dictam impiam hæreſim, non aliter potuit ineſcare aliquos, niſi datis pecuniis. Eorum enim doctrina, iis quidem, qui ſapiunt, plena eſt omni blaſphemia & condemnatione, anilibus fabulis, quæ attrahunt muliercula, & uiros pueriles, qui leuem habent mentem & cogitationem. Ex diuerſis enim hæreſibus & gentilium dogmatibus hanc ſuam peruerſam conſtituerunt opinionem, callidè & natrè nolentes omnes capere. Deos enim multos dicunt, ut placeant gentilibus. Præterea tempus ortus obſeruant, fatumque & aſtrologiam aſſeuerant, ut ſecurè peccent, utpote quòd non ſit in noſtra poteſtate peccare, ſed ex fati neceſsitate. Porro autem Chriſtum quoque confitentur. Dicunt enim eum hominem fuiſſe uiſione. Etenim ipſi quoque uiſione dicuntur eſſe Chriſtiani. Ea enim prætermitto, quæ ſunt ridicula & digna execratione, ne eorum, qui hæc legunt, aures impleam moleſta auditione & prodigioſis narrationibus. Res enim Philiſtionis, Sceni & Heſiodi. & aliorum, qui dicuntur philoſophi, commiſcentes cum rebus Chriſtianis, ſuam hæreſim conſtituerunt: Quomodo enim pictor mixtionem faciens ex diuerſis coloribus, efficit exiſtimatione hominem, aut beſtiam, aut aliquid aliud, ad decipiendos eos, qui adſpiciunt, ut ſtultis quidem & inſipientibus uideatur eſſe uerus, iis autem, qui ſapiunt, umbra & deceptio & humana excogitatio: Ita etiam Manichæi ex diuerſis dogmatibus haurientes, effecerunt improbam ſuam opinionem, uel potius ex diuerſis ſerpentibus uirus congregantes & miſcentes, letiferum effecerunt uenenum, ad hominum animas interimendas.

Hæreſis Manichæorum depingit.

Idem certè noſtra ætate fecit Luter⁹.

Vt autem prius dictum eſt, cum illic uerſaretur peſtifera mulier, quidam fallaci illius doctrina ſunt, ſeducti. Poſt aliquot uerò dies, cum id cognouiſſet à quibuſdam fidelibus ſanctus Porphyrius accerſitam interrogauit, quænam & unde eſſet, & quamnam haberet opinionem. Illa autem & patriam, & ſe eſſe Manichæam, eſt confeſſa. Iis uero, qui erant apud ipſum, ira motis, (erant enim quidam pii) eos uerò quoſdam ex Piis Clericis & Laicis, ad diſputationem ſuã & mulieris. Die autem ſequenti accedit mulier, habens ſecum duos uiros & totidem mulieres, que erant iuniores & formoſæ, oẽs uero pallidi. Iulia autem erat prouecta ætate. Ducebatur autem tota eorum diſputatio à ſcriptis & orationibus mũdanæ diſciplinæ, multo uero magis Iuliæ. Erat autem humilis eorum habitus & modeſti mores, & quod dicens, extrinſecus oues, intrinſecus uero lupi rapaces & uenenata animalia. Omnia enim dicunt, & faciunt cum ſimulatione. Deinde iuſsi ſedere, diſceptabant & inquirebant.

Matt. 7.

Sanctus autem Porphyrius, ferens ſancta Euangelia, cum feciſſet ſignum crucis in ore ſuo, cœpit eam rogare, ut diceret ſuam opinionem. Illa uero cœpit. Frater autem Cornelius Diaconus, qui fuit paulo ante nominatus, ſciens notis ſcribere, quibus utuntur in iure, iuſſus a beatiſsimo Epiſcopo, notabat omnia quæ dicebantur & opponebantur, me & fratre Barocha admonentibus. Diſputationem autem non ſcripſi in hoc libro, propterea quod ſit magna ut qui uelim compendio hoc ſcriptum mandare literis, eam uero in alio libro expoſui iis, qui uolunt ſcire ſapientiam, à Deo datam ſanctiſsimo Porphyrio, & aniles fabulas, quas effutiit prodigioſa loquens & uenefica Iulia. Quam quidem cito eſt perſecuta diuina iuſtitia. Poſtquã enim multa horis plurimis eſſet fabulata, & conſuetas dixiſſet blaſphemias in Dominũ & Deum uniuerſorum, motus à diuino zelo ſanctus Porphyrius, uidens eum, qui omnes fines continet, tam qui cadunt ſub adſpectum, quàm qui non cadunt, blaſphemiis & maledictis inceſsi à muliere, in quam operabatur diabolus, & quæ ſe ſubmittebat illius uoluntati, in eam tulit ſententiam, dicens. Deus qui facit omnia, qui eſt ſolus æternus, neque principium habens nec finem, qui glorificatur in Trinitate, tuam percutiet linguam, & obſtruet os tuum, nè loquatur blaſpema. Sententiæ autem prolationem conſecutum ſtatim fuit ſupplicium. Cœpit enim tremere Iulia & mutari uultu, & manens in ecſtaſi longum tempus, non loquebatur, ſed erat muta & immobilis, habens apertos oculos & intuẽtes ſanctiſsimum Epiſcopum. Qui uero cum ea erant, cũ adſpexiſſent ea quæ ſuſtinebat, magno timore ſunt attecti, eam autem conſolabantur, & carmina cantabant ad eius aures, & non erat uox, nec auditus.

Facit ſignum Crucis in ore ſuo, diſputaturus cũ Manichæa.

Vltio diuina ꝑſequitur blaſphemã mulierem.

Cum longo autem tempore manſiſſet muta, emiſit animam, profecta ad tenebras quas in honore habuerat, eas lucem eſſe arbitrans, conuenienter ſcripturæ, quæ dicit: Væ iis, qui faciunt id, quod eſt dulce, amarum, & quod eſt amarum, dulce, qui tenebras ponunt lucem, & lucem tenebras. Iuſsit autem ſanctus componi eius corpus & tradi ſepulturæ, miſerus humanæ naturæ. erat .n. ſummè clemẽs & miſericors. Quicunq; uero audiuerunt id, quod factum fuerat, ualde ſunt admirati, nõ ſolũ q erãt noſtræ fidei, ſed etiã alienigenæ. Qui autẽ cum ea erãt, duo uiri & mulieres, & quicunq; ab ea corrupti fuerant currẽtes ꝓciderũt ad pedes beatiſsimi Epi, dicẽtes: Errauimus, & petebãt pœnitẽtiã. B. uero fecit oẽs ſubiicere anathemati Manetem authorem eorum

Eſ. 5.

Eccleſiam ſplēdidè ac magnificè.

ſancti Paſchatis ſplendidè ac magnificè, non parcēs ſumptui, ſed congregatis omnibus Monachis, qui erāt circiter mille, aliis piis Clericis & Laicis & Epiſcopis, hilariter tranſegit omnes dies ſancti Paſchatis, & licebat uidere choros angelicos, non ſolum in Eccleſiaſtica conſequentia, ſed etiā in Horis, quādo fiebāt: Non ſolum enim erat menſa ſenſilis, ſed etiā ſpiritalis. Nam poſt obſonium dicebatur pſalmus, & poſt potum hymnus. Idolorum autem cultores uidentes quæ fiebāt corde tabeſcebāt. Vndiquaq; .n. ueniebāt hoſpites ad uidēdā pulchritudinē & magnitudinē dictæ ſanctæ eccleſiæ. Dicebatur .n. maior omnibus eccleſiis, quæ erāt illo tempore. Ea de cauſa q̄ſi iecit ab initio fundamēta, reprehendebat à quibuſdam fidelibus, q̄ eā magnā diſcripſiſſet, cū eſſent pauci Chriſtiani in ciuitate. Reſpōdēs autem ſāctiſsimus Porphyrius, dixit: Ne ſit ueſtra fides parua. Spero enim in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium Dei, quòd ſit multiplicaturus gregem ſuum, & ampliorem faciet hanc domū, ex eo q̄ non poſsit capere multitudinem Chriſtianorum. Nō eſt enim humanum dogma Chriſtianorum, ut adſpiciatur ad tempus & diſſoluatur: ſed diuinū, & quod accipit incrementū. Hæc & talia ſemper diſſerebat beatus Porphyrius fidelibus, non ſolum in eccleſia, ſed etiam in unoquoque loco, illuminans & iuuans populum Chriſti amantem. Poſt dies autem feſti populos dimiſit in pace, unumquenque ad ſuos.

Templum Gazæ ampliſſimum.

Largiſſima S. Porphyrij eleemoſinæ.

Poſtquàm uero condidit & ſanctificauit dictā ſanctam Eccleſiā, conſtituit, ut daretur unicuique hoſpiti, qui erat in ciuitate, ſumptus unius diei. Suppeditabat autem unicuique mendico, tam peregrino q̄ ciui, quotidiè ad ſex obolos, præter ea, quæ ipſe per ſe præbebat iis qui ad ipſum accedebant, in ueſte, argento, & auro, unicuique præbens conuenienter ſuę dignitati. neque unius ex iis, qui indigebant, erat expers ſuorum donorum. In diebus autem ieiuniorum ſancti feſti Paſchatis, ſuppeditabat unicuique pauperi ad decem obolos quadraginta diebus. Iuſſit autem in pio ſuo teſtamento, omnino dari dictos decem obolos quadraginta diebus, & aſsignato reditu, ex quo uolebat eos dari, in dicto teſtamento ſtatuit, ut ubi hæc quotannis ſuppeditarentur, dictus reditus ueniret ad ſanctam Cæſareæ eccleſiam. Hæc uerò poſtea facta ſunt.

Idolorum autem cultores quò magis adſpiciebant proficere Chriſtianos, eò magis furebant & ſtudebant malis afficere Chriſtianos, & ante omnes ſanctum eorum paſtorem Porphyrium. Nam cum aliquando orta eſſet de prædiis controuerſia inter Oeconomum ſanctæ eccleſiæ, & Samplychum, qui erat primus inter Idololatras, uidens pius Barochas Oeconomum affici iniuria, eum defendit, & cœpit contumeliis afficere dictum Sampſychum, Cum id autem audiuiſſent reliqui Curiales, congregati inuaſerunt Oeconomum & pium Barocham. Simul uerò cum curialibus aſcenderunt etiam multi ex ciuibus, inuenta occaſione malè afficiendi fideles, & ex parua, ut dixerit quiſpiam, ſcintilla magnus eſt ignis accenſus, ut omnes Chriſtiani in periculum uenirent, ne perirent: Tanto enim furore perciti fuerunt idololatræ, ut ipſi gladios & clauas acceperint, & ſeptem homines occiderint, & alios multos ſauciauerint: Deinde his non contenti, in ipſum Paſtorem irruerint. Quidam autem, qui bono lætabantur, præcurrentes, renunciarunt ſanctiſsimo Epiſcopo incurſionem multitudinis. Cum uerò audiuiſſet beatus, me accerſito, dixit: Fugiamus frater, & parum occultemur, donec tranſeat ira Domini. & aſcenſis muris, fugimus per tecta. Idololatræ autem, fractis portis domus epiſcopalis, ingreſſi ſunt, & cum non inueniſſent ſanctum Porphyrium, diripuerunt omnia, quæ illic ſunt inuenta.

Idololatra Gazenſes uertuntur in ſeditionem.

Diripiunt domum epiſcopi.

Sāctus uir declinat furorē impiorum.

Ego autem & beatus Porphyrius per tecta fugientes, inuenimus puellam circa quatuordecim annos natam, quæ cum ſanctum agnouiſſet Epiſcopum, procidit ad eius pedes. Beatus autem rogauit eam, quænam eſſet, & quibus nata parentibus. Puella uerò reſpondens, dixit ſe eſſe orbam patre & matre, & auiam habere anum, corpore imbecillam, ſeq; operari, & ſe alere & auiam: Rogauit uero eam, an eſſet Chriſtiana. Illa autem turſus dixit ſe non eſſe, ſed iamdiu abhinc eſſe cupere, ſi ſit digna. Clemens autem Porphyrius cum audiuiſſet, quod dixerat puella, & compunctus eſſet, lachrymatus eſt, dicens. Quā propenſum eſt ad bonum genus Gazæorum? ſed aduerſarius ſtudet impedire bonum eorum animum, quē Dominus percutiet uerbo oris ſui. Dixit autem puellæ: Affer ad nos huc ſtoream in hoc tectum, ut hic maneamus, donec ſedetur tumultus ciuitatis, & ne renuncies alieni, nos hic eſſe. Illa uerò iureiurando affirmauit, ſe ne auiæ quidem ſuæ indicaturam. Cum autem per quoddam tectum aſcendiſſet in domum ſuam, attulit ſtoream, & eam ſtrauit, & procidens ad beati uiri pedes, rogauit eum, ut ueſceretur modicis ſuis cibis, & ne ſuam dedignaretur paupertatem, erat enim circa ueſperam. Sanctus autem uolens fieri imitator magni Prophetæ Eliæ, dixit puellæ: Feſtina filia, & affer, ut Dominus det tibi per me alimentum ſpiritale & carnale. Illa uerò properè deſcendit, emitque panem & oliuas & caſeum, & legumen madefactum. Attulit autem omnia, & appoſuit nobis, dicēs: Accipite domini mei, & benedicite paupertati meæ. Beatus uerò rurſus compunctus, fleuit cum præuidiſſet, quod habitura erat fidem in Chriſtum. Cumque ſurrexiſſemus, & præces fudiſſemus ſolitas, & ſediſſemus, comedimus. Ego quidem comedi caſeum & bibi uinum, ſanctus autem comedit panem & madefactum legumen, & bibit aquam. & cum dimiſiſſemus puellam ad ſuam auiam, nos in tecto dormiuimus. erat enim tempus æſtatis. Porrò autem puellæ quoque nomen interrogauimus. Dixit uerò, Salaphthe. quod interpretatur Grecè Irene, id eſt, pax. Diem quoque ſequentem tranſegimus in illo tecto bona Irene noſtri curam gerente prompto & alacri animo.

3. Reg. 7.

Poſtquàm autē cognouimus eſſe ſedatum tumultum ciuitatis, noctu ambulauimus ad ſanctam eccleſiam. Cumque aſcendiſſemus in ædes Epiſcopales, in iis nihil inuenimus, niſi pium Barocham iacentē & adductum in extremū periculū ex plagis ei illatis ab impiis idolorū cultoribus. Poſt paucos uerò dies cum cognouiſſet Proconſul, quæ facta fuerant in ciuitate, uocabatur autem Clarus, mittit Cōmentarienſem cum magno auxilio, & coniicit in cuſtodiā eos quos oſtenderunt ii, qui gerebant res publicas, & adducit Cæſaream: & de aliis quidem ſumpſit ſupplicium. alios uerò dimiſit cæſos neruis boū. & nō paruo incuſſo timore ſic ſedauit ciuitatē. Paucis uerò poſt dieb⁹ recordatus eſt ſāctus Porphyrius bonæ illius puellæ, q̄ nos accepit, & eam p̄ me accerſiit. Illa aūt uenit currēs, habēs etiā aliā mulierē, q̄ dicebat eſſe amitā. Ingreſſæ uerò ad beatū Ep̄m, prociderūt ad eius pedes, qui eas benignè accepit, tanquā pater beneuolus. Dixit autem puellæ. Re uera, ò filia, cupis fieri Chriſtiana? Illa reſpondit: iam tibi dixi, ò Domine, multādiu ab hinc hoc teneri deſiderio, & nunc adduxi teſtē meam amitā, q̄ ipſa quoq; tenet eodē deſiderio. Ille aūt lætus, ei & ei⁹ auiæ iuſsit dari quotidiè argenti quatuor nummos, eius autem amitæ dedit unum nummum, & cum eas ſignaſſet ſigno crucis dimiſit, eis iubēs, ut uacarēt precibus, per catecheſim

Gazei à Proconſule caſtigātur.

inſtitutionis

inſtitutioni catechumenorũ. Miſit aũt ad eius quoq;
domũ piũ Timotheũ Presbiterũ & per catecheſim in
ſtitutorum,& ei iusſit ſignare auiam puellæ. Nã,ſicut
prius dixi,corpus habebat imbecillẽ & ſolutum. Tres
autem illæ per catecheſim inſtitutæ paulòpoſt digna
tæ ſunt uenerando baptiſmo.

Poſtquam uerò ſanctũ depoſuiſſet habitũ, ſanctus
accerſita puella dixit ei : Vis te uiro iungamus legiti
mo matrimonio?eſt.n.tibi tẽpus nubendi. Neque.n.
noſtra ſcriptura ꝓhibet honorabiles nuptias. Puella
aũt cũ audiiſſet, quod uir ſanctus dixerat,cœpit flere

Puella bapti-zatanõ uult a-lium ſpõſum præter Chriſtũ

& dicere: Bone pater,poſtquã me cõiunxiſti uiro ma-
gno,uis me ab illo disiungere, & dare uiro humili &
nihili? Nequaquam hoc feceris,Dñe mi. Admiratus
autem ſanctus,dixit ei: quis eſt is,quẽ tibi coniunxi?
Illa uerò reſpondit: Ieſus Chriſtus Saluator noſtrarũ
animarum,uerus meus ſponſus,à quo non ſeparabor
in æternũ.Cum audiuiſſet ſanctus & cõpunctus fuiſ
ſet, eſt lachrymatus, adeo ut præ magna cõpunctiõe
puellam ſit cõplexus,& eius caput deoſculatus. Erat
enim re uera planè impatibilis , & præ magna ad mi
ſericordiam propenſione prõptus ad effundendas la-
chrimas. Porrò aũt nos quoq; , qui eramus apud ip-
ſum cũ uidiſſemus gratiam ſancti ſpiritus datam piæ
puellæ,glorificauimus Deũ,qui dat electis ſuis ſapiẽ
tiam & gratiam. Dimiſit uerò die puellam.

Accipit habitum regularẽ.

Cõtingit aũt in ipſis diebus anũ requieſcere, & mi
grare ad Dñm. Tũc aduocata puella,accerſiuit beatus
piam Manatidẽ Diaconiſſam quæ interpretatur ipſa
quoque Græca lingua fotini, id eſt , lucida. Et cõmi-
ſit Salaptham,ipſi dato habitu regulari. Et cum eas
Deo cõmendaſſet,dimiſit in pace. Ea uerò ſuſcepit ta

Vitam uiuit abſtinẽtiſſimã

lem uiuendi rationem,qualẽ nõ habuit alia illo tẽpo
re,quotidie ieiunans ; & poſt ieiuniũ modico panis
ueſcens cũ ſale & madefacto legumine,aut ſubtiliter
cõminuto olere & aqua ſola. Vinum enim nõ ſume-
bat omnino. Diebus aũt feſtis utebatur oleo,& ueſce
batur oliuis. Nihil aũt aliud guſtabat,qđ fuiſſet igne
coctum. In ieiunijs uerò Quadrageſimæ ,ſecũdo quo
que die comedebat legumina madefacta,aut cõminu
ta olera ſine pane. Totam aũt ſanctã paſchalẽ hebdo
madam tranſigebat,nihil ſumens, præterquam quin
ta ſancta feria,poſt Cõmunionẽ ſanctam,aquã calidã
& corpus ſuũ uſque adeo macerauerat,ut qui uidebãt
putarent ſe umbrã adſpicere. Fuit aũt alijs quoq; mul

Eſt multis alijs exemplis.

tis exemplũ. Sunt enim æmulati uitam ſanctæ puellæ
Salaptħæ,quæ in hodiernum uſq; diẽ uidetur uiuere.
Eſt.n. mundo morte affecta, uiuit aũt Chriſto , & eſt
cum ipſo perpetuo , cuius ſanctarũ precũ ſimus nos
participes. Et hæc quidem dicta ſint de ſancta puella
Salaptha.

Beatiſſimus aũt Epiſcopus Porphyrius, cũ regulã
conſtituiſſet Eccleſiaſticam,& oẽm conſequentiã,&
alios paucos annos fuiſſet ſuperſtes, poſtq̃ ſanctã ſi-
gnificaſſet eccleſiam,in morbũ incidẽs,pium fecit te

Sãctus Porphyrius decedit.

ſtamentum. In quo cũ multis legaſſet, & omnes Chri
ſtũ amãtis populi Deo cõmẽdaſſet , in pace dormiit
cũ ſanctis,ſecundo mẽſis Dyſtri,anno, ut eſt Gazæo-
rũ cõputatio,quadringenteſimo octogeſimo,epiſco-
patus ab eo geſti uigeſimoquarto, mẽſe undecimo,&
præclaro pacto certamine aduerſus idololatras uſq;

DE S. VICTORE CONFESSORE Sermo B. Bernardi Abbatis quo uitã illius ſummatim compręhendit. Quieſcit autem hic S. Victor monaſterio Arremarenſi Trecenſis diœceſis.

Victoris uita & gloria ſpecialis,nõ
tam ad gloriam,quam ad uirtu-
tẽ prouocat oẽs , qui recto ſunt
corde. Non recti plane,ſed per-
uerſi eſt animi,ante quærere glo
riam, quam exercere uirtutem,
& uelle coronari , qui legitimè *26.Fe.*
non certauerit. Vanum eſt uobis *Pſalm. 126.*
inquit,ante lucem ſurgere. Ita eſt Fruſtra ad celſitu-
dinem nititur gloriæ, qui prius non claruit uirtute.
Fruſtra fatuæ uirgines ſponſo obuiam ſurgunt , qua- *Matt. 25.*
rum lampades extinguuntur , & ideo fatuæ,quia ua-
cuis gloriantur lampadibus,uirtutis oleum non ha-
bentes. Abſit mihi gloriari,niſi in gloria illorum,qui
bus propheta cõgratulãs,ait: Domine, in lumine uul *Pſ. 88.*
tus tui ambulabunt,& in nomine tuo exultabunt , &
in nomine tuo exultabunt tota die,& in iuſtitia tua
exaltabunt. Et infert : Quoniam gloria uirtutis eorũ
tu es. Pulchrè non eorum, ſed uirtutis eorum gloria
cõmendatur. Quæ enim ſine uirtute eſt gloria? Profe
cto indebita uenit, præpropere affectatur, periculosè
captatur. Virtus,gradus ad gloriam,uirtus,mater glo
riæ eſt. Fallax gloria & uana eſt pulchritudo, quam il
la non parturiuit. Sola eſt, cui gloria iure debetur,&
ſecure impenditur.

Sancto Victori nec uirtus nec gloria deeſt,ſed quẽ
admodum ambæ res & quo ordine in homine proceſ
ſerunt,id operæprecium intueri . Pugnauit fortiter,
uiriliter ſuperauit,& ſic demũ gloria & honore coro
natur. Quomodo nempe inglorius remanſiſſet bella-
tor fortis,humilis Victor ? quanquã nec in die uirtu-
tis ſuę ſine gloria fuit,ſignis & prodigijs admirãdus.

Infans adhuc in matris utero dæmonibꝰ terrori eſt.

Habemus, dilectiſſimi,in uita Victoris , & qđ di-
gne miremur,& quod ſalubriter imitemur. Miror ui
na dediſſe in eremo,non uitem, ſed fontem. Miror &
ſtupeo infantem adhuc in utero pauori fuiſſe pauen
dis dæmoniis,quippe ab ipſis præcognitum, & iã tũc
ex noie deſignatũ. Nec uacuũ nomẽ, ubi hoſtium fu
ga,& extorta confesſio,uictoriam concesſit infantu-
lo. Quis item non miretur,furem dæmonio depræhẽ
ſum,& rurſum à dæmõe mox hominẽ liberatũ? Quis
etiam nõ omni admiratione ſtupendũ ducat , carne
circũdatũ hoiem,cælis patẽtibus carnis oculos ſuper

Viſiones admirandæ.

no infigere lumini,& uidere uiſiones Dei , angelico
inſuper mulceri cantico,doceri oraculo? Hæc atque
ſimilia in ſancto homine ueneramur, nõ æmulamur.
Merito quidem,quando & ſine ſalutis periculo poſ-
ſunt non fieri, & ſine ſalutis periculo nequeunt uſur
pari. Tutius ſane æmulãda ſolidiora, quam ſublimio
ra,& quæ magis uirtutem redoleant,gloriam minus.

Studeamus proinde moribus cõformari cui in mi-
rabilibus ſimmilari,& ſi uolumus,nõ ualemus. Aemu
lemus in uiro ſobriũ uictũ,deuotũ affectũ,æmulemur
mãſuetudinẽ ſpiritus,caſtimoniã corporis,oris cuſto
diam animi puritatẽ , ponere frenũ iræ & modũ lin-

Catalogus uir

Epulemur dilectiſſimi ad mēſā diuitis uocati, mē
ſam abundantē panibus, delicijs cumulatā. An nō di
ues, qui nos exemplis reficit, protegit meris lætificat
ſignis? Diues planè, in cuius hodie conuiuio ſolenni
angeli & hoīes pariter cōgregantur. Hi, ut reficiātur,
illi, ut delicientur. Iſti, ut proficiant, illi, ut gaudeāt.
Cuius uita repleta bonis, q̄d niſi mēſa referta cibis?
Nec tamen omnibus omnia ponuntur, ſi ut tollat
quiſque, quod ſibi expedire & conuenire uidebitur.

Et ego quidem conſilio ſalubriori diligenter con
ſidero quæ mihi ipponūtur. Cautū eſt mihi eligere
mea, & aliena nō tāgere. Nō extendam manū ad glo
riam miraculorū, ne ſi attentauero, quod deſuper nō
accepi, perdam merito & quod uideor accepiſſe. Nō
leuo cū illo oculos ad rimāda ſecreta cæleſtia, ne op-
preſſus à gloria, cōfuſus reſiliam, ſero confugiens ad
Ecc. 3. conſilium ſapientis, qui ait: Altiora te nè quæſieris,
fortiora te ne ſcrutatus fueris. Infertur menſis uinū
nouū aquarum rubentiū, non tango, quia non mihi
appoſitū ſcio, qui ſimiliter elemēta mutare, naturas
innouare non ualeo. Cerno itē in menſa Victoris, an-
gelos illum audiſſe canētes. Nunquid uidebo & ego
mihi ſupernos exhiberi cantores, aut certe citharœ
Apoc. 14. dos illos de Apocalypſi corā me citharizare in citha
ris ſuis? Imperat ille dæmōibus adhuc in corpore ſol
uit, iam corpore ſolutus. Cibi ſunt, ſed non mei, equi
dē iucundi & ſapidi, ſed non tangit illos anima mea
q̄m non eſt inopi mihi, unde ſufficiā talia redbibere.

At ſi diligenter conſidero, ecce præ oculis in men
ſa ſancti, cenſura iudicij, diſciplinæ uigor, ſanctitatis
ſpeculū, uitæ forma, uirtutis inſigne. Hæc à me & abſ
que præſumptione ſumuntur, & ſalubriter inſumun
tur, & ſi diſſimulo, diſtricte repoſcūtur. Audi adhuc
quænam mihi iure appoſita putem. Si panē doloris,
& uinum compunctionis de diuitis menſa obtuleris
tollo ſecurus, qui ſum pauper & inops. Erunt mihi
lachrymæ meæ panes die ac nocte, & poculū meū cū
fletu miſcebo. Pars mea hæc, qui dolēdo commiſci.
Nec me tamen pigebit, ut æſtimo, cibi huius, quoniā
qui appoſuit ſcientiam, addit & dolorem: Sed et ſi tē-
perantiæ, ſi iuſtitiæ, ſi prudentiæ uel fortitudinis exē
pla appareant, ea incūctanter ſumo, ſciēs quia talia
oportet me preparare. Hæc mihi apponi, hæc à me
repetitū iri nō dubito. Nunquid ſigna & prodigia exi
gēda à nobis ſunt, ut ea diuiti uiciſſim præparemus?

Fratres, uaſa ſunt in honorē illi, qui uos inuitauit,
non cibi pauperum. Tu ergo, qui inuitatus es, diligē-
ter cōſidera, quid tibi ille, quid ſibimet oppoſuerit,
nō .n. quicquid in menſam apponitur. Quid ſi in po-
culo aureo fuerit propinatū? Nō poculū tibi, potus
apponitur. Sume potū, & pone aurū. Ergo exēpla bo
norū operum & rectitudinē morū paterfamilias cō-
municat ita domeſticis, ut prærogatiuā ſibi retineat
in miraculis. In his tamen atque illis, ille glorifican-
dus eſt, cuius munus ſanctè uiuere. cuius uirtus ſigna
facere eſt, qui in Trinitate perfecta uiuit & regnat
Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA SANCTORVM ANDRO nici & eius coniugis Athanaſiæ, authore ſimeone Metaphraſte.

27. Fe. IN diebus Theodoſij magni Impe
ratoris, erat in magna urbe An-
tiochia iuuenis q̄dā argētarius,
nomine Andronicus. Accepit au
tem uxorē filiam argētarij, noīe
Iohannis. Erat uerò eius nomen
Athanaſia. Erat .n. re uera Atha-
naſia, id eſt, immortalis & factis
Andronici & & cogitatione. Erat aūt Andronicus ualde pius, &
plenus bonis operibus. Similiter uerò eius quoque
uxor erant autem ualde diuites. Sic uerò uitam ſuam
agebāt argentiam, & facultates ſuas diuiſerūt in tres *Athanaſia*
partes unam quidem in rationem pauperū, & aliam *pietas.*
in rationem Monachorū, & aliam in rationem facul *Facul-*
tatum & officinæ. Vniuerſa aūt ciuitas amabat Dn̄m *tatum*
Andronicum propter eius modeſtiam. *diſtributio.*

Cognouit aūt ſuā uxorē, & cū cōcepiſſet, peperit
filium, & nominauerūt eū Iohannē. Cū uerò adhuc
in utero cōcepiſſet, peperit filiā, & nominauit eam
Mariam. neq; amplius appropinquauit uxori Andro *In matrimo-*
nicus. Cōferebat aūt ſuū ſtudiū ad diligenter & labē *nio uiuunt cō*
ter laborandū, cū aliis Chriſti amantibus argētarijs. *tinēter.*
Dn̄ico & die ſecundo & quarto & in paraſceue, à ueſ
pera uſque ad matutinum ibat Andronicus ad lauan
dos uiros ſuos fratres. Similiter autem eius quoque
uxor ad lauandas diligenter mulieres. Poſt tēpus ue
rò tempus duodecim annorū, ingreſſa eſt quodā die
mane dn̄a Athanaſia à uoluntario illo labore ad uidē
dos ſuos filios, & inuenit eos ſuſpirantes. Illa aūt cō-
turbata, aſcendit in lectum ſuū, & poſuit ambos ſu-
pra pectus ſuū. Beatus uerò Andronicus ingreſſus, cę
pit clamare in uxorem ſuā, q̄ multum dormiret. Illa
aūt dixit: Noli iraſci Dn̄e mi. pueri enim ſunt infirma
ualetudine & cum tetigiſſet, inuenit eos teneri à fe-
bre, & dicit ſuſpirans: Fiat uoluntas Dei. & iuit extra
ciuitatem, ad precandum ſanctū Iulianū. Illic .n. iace
bāt eius parentes. Fuit aūt illic uſque ad horam ſextā: *Proles*
& reuerſus audit eiulatū & tumultū, qui fiebat domus *moriun*
ſuæ. Ille uerò cōturbatus cucurrit, & inuenit omnē *tur.*
ferè ciuitatem domi ſuæ & pueros mortuos.

Cūque uidiſſet infantes in lecto ſimul iacētes, in-
greſſus in ſuū oratoriū, ſe proiecit ante Saluatorē, &
flens dixit: Ipſe egreſſus ſum nudus ex utero matris
meæ, nudus quoque illuc reuertar. Dominus dedit, *Iob 1.*
Dn̄s abſtulit: Sicut Dn̄o uiſum eſt, ita fiat. Sit nomen
Dn̄i benedictū ex hoc nunc & uſque in ſeculū. Vxor
autem eius quærebat ſe ſuffocare, dicēs: Moriar cum
meis filiis. Conuenit uerò uniuerſa ciuitas ad efferen
dos pueros, adeo ut illic eſſet Patriarcha cū toto cle-
ro ſuo. Eos uerò depoſuerunt in martyrio ſancti Iu-
liani ſupra auos ſuos. Accipiēs aūt beatū Andronicū
Epiſcopus, ingreſſus in ædes eius. Illius aūt uxor nol-
uit abire in domū ſuā, ſed dormiit in martyrio. Media
uerò nocte apparet ei Martyr in habitu Monachi, di- *Athanaſia*
cens ei: Cur non ſinis eos, qui hic ſunt, requieſcere? *appa-*
Illa autem dixit: Domine mi, ne mihi iraſcaris. Nam *ret S.*
ſum ualde afflicta. Habebam aūt duos ſolos filios, & *Iulia-*
hodie ambos ſimul extuli. Ille uerò dicit: Quod an- *nus.*
nos nati erāt tui pueri? Illa uerò dicit ei: Vnus erat
duodecim annos natus, altera uerò decem. Ille autē
dicit ei: Cur igitur illos defles? Vtinam defleres pec-
cata tua. Dico enim tibi mulier, quod quomodo natu
ra hominis exigit cibū, & fieri non poteſt, ut non de-
tur ad cōmedēdū, ita etiam pueri in illo die poſcūt à
Chriſto bona futura, dicētes: Iuſte Iudex, priuaſti nos
rebus terrenis, ne nos etiam priues cæleſtibus. Illa au
tem cum audiuiſſet, eſt cōpuncta, & mutauit luctum
in gaudiū, dicens: Si ergo uiuunt filij mei in cœlo,
quid fleo? & conuerſa quæſiit Abbatem, qui ei fuerat
locutus. & cum totum locum obiiſſet, non inuenit.
& ſciſcitatur à Ianitore, dicens: Vbi eſt Abbas, qui eſt
modo huc ingreſſus? Dicit ei Ianitor: Vides omnes
ianuas obſeratas, & dicis, Vbi ē Abbas, qui modo eſt
huc ingreſſus? Eam autem erudiit Paramonarius, ut
qui ſciuiſſet eam uidiſſe uiſionem. Illa uerò metu cor
repta, rogauit ut abiret in ſuam. Eam uerò accepit
Ianitor, & introduxit in domū ſuam, & narrauit ma-
rito ſuo ea, quæ uiderat.

Tunc dicit ei beata Athanaſia: Re uera Domine,
etiam uiuētibus filiis uolui dicere, & erubui. Ecce er-
go etiam poſt mortem eorum dicu tibi. Si me audias

coniicio

coniicies me in monaſteriū,& deflebo peccata mea. & dicit ei: Abi proba tuam cogitationem una hebdomada: & ſi permanſeris in hoc propoſito, loquemur. Illa aūt cū rurſus ueniſſet, idem dixit. Beatus uerò Andronicus acceſſit ſocerū ſuū, & ei tradit omnes ſuas facultates, dicēs: Ad ſancta loca proficiſcimur ad orādū. Si quid ergo nobis acciderit humanitus, habebis has facultates, ut de eis facias, quod tibi uidebit̃. Rogo ergo te, ut recte agas cū tua anima, & ex ijs, q̃ hic ſunt, fac noſocomiū & Xenodochiū monachorū. &

Nudāt ſe omnibus facultatibus ſuis

manumiſſis ſeruis ſuis, dedit eis legata. & accepta parua benedictione & duobus equis, exiit noctu ex ciuitate, ipſe & uxor eius ſoli. Beata aūt Athanaſia eminus uidit domū ſuā, & ſurſum adſpiciens in cœlū dixit: Deus, qui dixiſti Abrahæ & Saræ, Egredere è terra tua & è cognatiōe tua, & ueni in terrā, quā oſtendam tibi, ipſe nūc quoque deduc nos in timorē tuū.

Ge. 12.

Ecce enim relinquimus domū noſtram apertā propter nomē tuū, ne ante nos claudas oſtiū regni tui. & flentes ambo abierunt, & cū ad ſancta loca perueniſſent adorarūt, & cum multos patres conueniſſent, uenirūt ad ſanctū Menā Alexandriæ, & fruunt̃ Martyre.

Circa horā aūt nonā adſpicit Andronicus, & uidet monachū contendentē cū Laico, & ei dicentē: Cur abbatem iniuria efficis? Is uerò ei dicebat: Dn̄e, locaui beſtiam meā ad Scetem. Ego uerò ei dico: Eamus iam, ut totam noctē ambulemus, & cras uſq; ad ſextā ut perueniamus ante æſtum diei, & non uult ut iam eamus. Dicit ei dn̄s Andronicus: Habes ne aliquod aliud animal? Is uerò dicit: Maximè. Dixit aūt ipſi: Vade, duc*eum ad me, & ueni accipiā ego unū animal, & Abbas unū, quoniam ego quoq; uolo ire ad Scetē.

** illud*

Andronicus uerò dicit uxori ſuæ. Mane hic apud ſanctū Menam, donec deſcēdam in Scetē, & accipiam benedictionē à patribus & reuertar. Dicit ei uxor eius: Accipe me tecū. Ille uerò dicit ei: Mulier non ingreditur in Scetem. Illa aūt dicit ei cū fletu: Habebis me apud ſanctū Menam, ſi remanſeris, & me non collocaris in monaſterio. Cumq; ſe inuicem ſalutaſſent & cōplexi fuiſſent, fuerūt ſeparati. Ipſe autem deſcēdit ad Scetem, & cum adoraſſet ſanctos patres in Laura, audiuit de Abbate Daniele, & cū eo acceſſiſſet, non ſine magna difficultate eū potuit cōuenire. Seni uerò omnia expoſuit. Dicit aūt ei ſenex: Abi, & aduc uxorem tuā, & faciam tibi literas, & depones eā in Thebaide in monaſterio Tabenneſiotarū. Andronicus aūt fecit, ſicut dixerat ei ſenex. & abiens, duxit eam ad ſenem. Qui locutus eſt eis uerbū ſalutis, & factis literis, miſit eos ad monaſteriū Tabēneſiotarum. Reuerſo uerò Andronico, dedit ſenex habitum, & docuit quę ad ſtatum pertinent monaſticum, & manſit apud eum annos duodecim.

Andronicus proficiſcitur ad patres in Scetē.

Ambo fiunt monachi.

Poſt duodecim aūt annos rogauit ſenē, ut ſe dimitteret ad ſancta loca. Ille uerò bene precatus, eū dimiſit. Abbas aūt Andronicus iter faciens per Aegyptū, ſedit ſub ſpina, ut animā recrearet ab æſtu. Ecce aūt ex Dei diſpenſatione ueniens in habitu uirili eius uxor, quæ ipſa quoque ibat ad ſancta loca. Cumque ſe inuicem ſalutaſſent, cognouit columba cōiugem. Ipſe uerò quomodo potuiſſet cognoſcere talē, quæ emarcuerat pulchritudinē, & quæ uidebat̃ ut Aethiops? Dicit

Andronicus non nouit uxo

nico: Vis maneamus ſimul ī cella? Dicit Andronicus: Certè, ut iubes. Volo aūt primum ire, & accipere preces ſenis. Dicit ei Abbas Athanaſius: Vade, & expectabo te apud octauumdecimum: & ſi uenias, ſicut iter fecimus, manebimus ſilentio. Nam ſi te non ferat, ne ueneris. Ego uenias enim te expectabo apud decimūoctauū. Ille aūt profectus, ſalutauit ſenem, & de eo ipſi renunciauit. Senex uerò dicit ei: Vade, & dilige ſilētiū, & māe cū fratre. eſt enim monachus, ut eſſe oportet. Eo autem reuerſo, cū inueniſſet Abbatem Athanaſium, mā ſerūt ſimul, timore Dei muniti, alios duodecim annos, & non cognouit Abbas Andronicus eam eſſe ſuam coniugem.

Ingreſſi ſancta loca adorauerunt.

Simul degūt, nec tamen cōiugem agnoſcit Andronic⁹

Sæpe ergò aſcendebat ſenex ad eos uiſitandos, ea illis diſſerens, quæ pertinebant ad utilitatem. Semel aūt cū aſcendiſſet ſenex, & eos ualere iuſſiſſet, antequam iret ad ſanctum Menam, uenit ad eū Abbas Andronic⁹, & dicit ei: Abbas Athanaſius uadit ad Dn̄m. Reuerſus uerò ſenex, inuenit eum magnis cōpreſſum anguſtijs, & cœpit flere Abbas Athanaſius. & dicit ei ſenex: Cū te oporteret gaudere, quod migras ad Dn̄m lachrymaris? Dicit ei Abbas Athanaſius: Non ploro, niſi propter Abbatem Andronicum. Sed fac hāc charitatem, poſtquā me ſepelieris. Inuenies ſchedulam ſitā ad caput meum, lege eam, & da ipſi Abbati Andronico: Cumq; ipſi preces dixiſſent, cōmunicauit & dormijt in Dn̄o. Venerūt aūt ad ei faciendas exequias & ecce inuenta fuit ſexu mulier, & auditū fuit in tota Laura. & mittens ſenex, exciuit uniuerſam Scetē & interiorem ſolitudinem: & uenerunt omnes Lauræ Alexandriæ, & conuenit uniuerſa ciuitas, & Monachi Scetæ, ferentes legumina. ita enim mos eſt in Scete. Cum ramis ergo & palmis extulerunt uenerandas reliquias Athanaſiæ, Deū glorificantes, qui tantā tolerantiam præbuit mulieri. Expectauit aūt ſenex ſeptimū diem beatæ Athanaſiæ. Poſtea uerò uoluit ſenex accipere ſecū Abbatem Andronicum, ſed non id ſuſtinuit, dicens: Moriar cum mea Dn̄a. Cūq; eū rurſus iuſſiſſet ualere Senex, priuſquam ipſe iret ad ſanctum Menam, uenit ad eum frater, dicens: Laborat Abbas Andronicus, & eſt redactus ad anguſtias. Senex uerò rurſus miſit in Scetē, dicens: Adeſt huc uenientes. Abbas enim Andronicus ſequitur Abbatem Athanaſium. Illi autem cum audiuiſſent, acceſſerunt & inuenerunt eū uiuentē. A quo cum accepiſſent benedictionem, dormijt in Domino.

Athanaſia abit ad Chriſtū Honorificè tumulatur.

Andronicus ſequitur Athanaſiam

Exortum eſt ergo bellum inter patres Decimioctaui, & Monachos Scetiotas, dicentes: Noſter eſt frater, & eum habebimus in Scete, ut nobis opē ferant eius preces. Patres autem Octauidecimi, dicebāt: Ponemus eum cū ſua ſorore. Vehemēter igitur inſtabāt Scetiotæ. & dicit Archimandrita Octauidecimi: Si quid ſenex dixerit, faciamus. Abbas uerò Daniel dicebat eum oportere illic ſepeliri, Illi autem nō audiebant eū dicentes: Eſt ſenex, & non timet amplius bellū corporis. Nos aūt ſumus iuniores, & uolumus fratrem, ut nobis opem ferant eius preces. Sufficit enim uobis quod relinquimus uobis Abbatem Athanaſiū. Cum uerò uidiſſet ſenex eſſe magnam perturbationem, dicit fratribus ſuis: Si me non audiatis, ego quoque hic manebo, & ſepeliar cū meo filio. & tūc qui-

Preces ſanctorū adiuuant nos.

VITA SS. LVPICINI ET ROmani Abbatum, Authore D. Gregorio Turonenſi epiſcopo, Libro de Vita Patrum, Cap. 1.

Fe. 28. quod ad Romanū attinet. Matt. 25.

SEries Euangelicæ admonet diſciplinæ, ut domeſticæ largitionis pecunia nummularijs fœnerata cum digno multiplicationis fructu diſpenſante Domino, reſtauretur, nec altis defoſſa foueis recondatur ad detrimentū, ſed rationabili diſpenſatione porrecta æternæ uitæ creſcat ad lucrū, ut incipiens retributionis Dn̄s quæ cōmodauit inquirere, cum uſuris receptis fœnerationis ſuæ duplici ſatiſfatione talentis, dicat: Euge, ſerue bone, quia ſuper pauca fuiſti fidelis ſupra multa te conſtituā, intra in gaudium Domini tui. Prædeſtinatorum eſt enim iſta cum Dei ope perficere, qui ab ipſis incunabulorum uagitibus, ut ſæpè de multis legitur, Dn̄m ſcire meruerunt, cognitoque eo, nūquam ab eius præceptionibus receſſerunt, neque poſt baptiſmi ſacramentū niueā illam, pollentēque regenerationis ſtolam impudicis actibus polluerunt, qui merito ſequuntur Agnum, quocunq; ierit: quosque ipſius Agni candor egregius lilijs decoris, nullo tentationis æſtu marcentibus, coronauit. His denique ſertis dextera inclytæ dn̄ationis extenta inchoantes prouocat, uincentes adiuuat, uictores adornat, quos nominis ſui titulo præſignatos, de terrenis gemitibus eleuans, in cœlorū euehit gaudia glorioſos. De quorū niueo electionis numero & illos eſſe non ambigo, qui Lorenſis eremi opa luſtrantes, non modo Dei templū effici meruerunt, uerumetiam in multis mētibus Spiritusſancti gratiæ, tabernacula parauerūt, id eſt, Lupicinus, Romanusq; germanus eius.

Ibidem

Act. 14

Lipicinus cogitur ad nuptias: Romanus eas reſpuit, ſimul deſerta petunt.

Igitur Lupicinus ab exordio ætatis ſuæ Deum toto requirens corde, literisque inſtitutus, cū ad legitimam tranſiſſet ætatem, genitore cogente, cū animis non præberet aſſenſum, ſpōſali uinculo nectitur. Romanus uerò adhuc adoleſcentior, & ipſe ad Dei opus animum extendere cupiens nuptias refutauit. Parētibus uerò relinquentibus ſeculum, cōmuni conſenſu eremum petunt, & accedentes ſimul inter illa Lorēſis deſerti ſecreta, quæ inter Burgundiā Alemaniamque ſita, Auenticæ adiacent ciuitati, tabernacula figunt, proſtratique ſolo, Dn̄m diebus ſingulis cū pſalterij modulamine deprecantur, uictum de radicibus quærentes herbarum. Sed quoniam liuor illius, qui de cœlo delapſus eſt, ſemper inſidias humani generi conſueuit intendere, contra hos Dei ſeruos armatur, hosquè per miniſtros ſuos à cœpto itinere nititur reuocare. Nam lapidibus urgere eos dæmones per dies ſingulos non deſinebāt, & quotiescūq; genua ad orādū Dn̄m deflexiſſent, ſtatim imber lapidū ſuper eoſdē, iacientibus dæmonijs, decidebat, ita ut ſæpè uulnerati, immenſis dolorū cruciatibus torquerentur. Interea ætas adhuc immatura cœpit iniurias quotidiani hoſtis meruere, nec paſſa diutius ſufferre dolores relinquens eremū, ad propria ire deliberat. Sed quid inuidia non cogat inimici? Verū ubi relinquētes hoc habitaculū, quod expetierāt, ad uillas propinquiores ſunt regreſſi, domū cuiuſdā pauperis ingrediuntur. Percontatur mulier, de quo itinere milites Chriſti uenirēt. Reſpondent non ſine confuſione, ſe reliquiſſe eremū, & quæ eos cauſa à cœpto diſtulerit opere, per ordinē pandūt. At illa ait: Oportuerat uos, ò uiri Dei, contra inſidias diaboli uiriliter dimicare, nec formidare eius inimicitias, qui ſæpius ab amicis Dei ſuperatus occubuit. Aemulus eſt enim ſanctitati, dū metuit, ne, unde ille perfidia uilis coruit, genus humanū fide nobilitatum aſcendat. At illi cōpuncti corde, & ſeorſum diſcreti à muliere, dixerunt: Væ nobis, quia peccauimus in Deum, dimittendo propoſitū noſtrū. Ecce nūc à muliere arguimur ꝓ ignauia. Et qualis nobis in poſterum erit uita, ſi ea, unde* æſtu inimici expulſi fuimus, non repetamus? Tunc armati uexillo Crucis, ſumptis in manu bacillis, regreſſi ſunt ad eremū. Quibus uenientibus, iterū eos inſidiæ dæmonis lapidibus cœperunt urgere, ſed perſiſtētes in oratione, obtinuerunt à Dn̄o miſericordiā, ut remota tētatione, liberi in illo diuini cultus famulatu, expeditique perſeuerarent.

Relinquunt eremū ob dæmonū infeſtationes.

** aſtu*

Sed citò côrredeunt, & uincunt dæmones.

His denique in oratione perſiſtētibus, cœperūt ad eos turbæ fratrū hinc & inde cōfluere, & audire uerbū prædicationis ab eis. Cūque iam beati eremitæ populis (ut diximus) publicati fuiſſent, fecerūt ſibi monaſteriū, quod Cōdatiſcone uocitari uoluerunt. In quo ſuccisſis ſyluis, & in plana redactis, de laboribus manuū propriarum uictum quærebant. Tantusque feruor de Dei amore proximos locorū accenderat, ut cōgregata ad officiū Dei multitudo, ſimul habitare non poſſet. Fecerunt itaque aliud monaſteriū, in quo felicis aluearis examē inſtituerunt. Sed hoc deinceps cū Dei adiutorio ampliato, tertium intra Alemaniæ terminū monaſterium locauerunt. Ibantque uiciſſim hi duo patres uiſitantes filios, quos diuinis imbuerāt diſciplinis prædicantes in ſingulis monaſterijs ea, q̄ ad Inſtitutionē animæ pertinebant. Lupicinus tamē Abbatis ſuper eos obtinuit monarchiā. Erat aūt ualde ſobrius, & à cibo potuquè abſtinens, ita ut plerunque tertia tantū die reficeretur. Cū uerò eū, ſicut corporis humani depoſcit neceſſitas, ſitis arriperet, uas cū aqua exhiberi faciebat, ī qua manus immerſas diutius retinebat. Mirum dictu, ita abſorbebat caro eius aquam appoſitā, ut putares eā per os plus aſſumi, & ſic ardor ſitis extinguebatur. Erat aūt ſeuerus ualde in diſtrictione fratrū, nec quenquam non modo peruerſe nō agere, uerumetiam nec loqui ſinebat. Mulierum quoq; uel colloquia, uel occurſus ualde uitabat. Romanus ita erat ſimplex, ut nihil de his penitus ad animū deduceret, ſed omnibus tā uiris, quā mulieribus æqualiter flagitatā benedictionē, diuinitatis nomine inuocato tribueret. Lupicinus igitur Abbas cū minus haberet, unde tantā ſuſtineret cōgregationē, reuelauit ei Deus locum, in eremo, in quo antiquitus theſauri reconditi fuerant. Ad quem locum accedens ſolus, aurum argentumque, quantum leuare poterat, monaſterio inferebat, & exinde coempto cibo reficiebat fratrū multitudines, quos ad Dei officium cōgregauerat, ſicq; faciebat per ſingulos annos. Nulli tamen fratrum patefecit locum, quem ei Dominus dignatus eſt reuelare.

mira Lupicini abſtinentia.

Reuelātur & theſauri abſcōditi.

Factū eſt aūt, ut quodam tēpore uiſitaret fratres, quos in illis Alemaniæ regionibus diximus cōgregatos, & accedens meridie, cū adhuc fratres in agro eſſent, Ingreſſus eſt domū in qua cibi coquebantur ad reficiendū, uiditque diuerſorū ferculorū apparatum magnū, ac piſciū multitudinē aggregatā, dixitque in corde ſuo: Nō eſt dignū, ut monachi, quorum uita ſolitaria eſt, tam ineptis utantur ſumptibus. Et ſtatim iuſſit præparari æneum magnū, cūque locatus ſuper ignem feruere cœpiſſet, poſuit in eo cunctos ſimul quos parauerant cibos, tam piſces, quam olera, ſiue legumina, uel quicquid ad comedendū deſtinatū fuerat, dixitque; De his pultibus nūc reficiantur fratres, non deliciis uacent, quæ eos à diuino impediant opere. Quod illi cognoſcentes, ualde moleſte tulerunt. Tunc duodecim uiri, habito cōſilio, iracundia inflāmati, relinquerūt locū, & abierunt per deſerta uagantes, & ea, quæ erāt ſeculi delectabilia, inquirentes. Reuelatumque eſt ſtatim per uiſum Romano, nec ei uo-

Damnat magnū ciborum apparatum.

luit

uit diuina miſeratio re actam occultare. Regreſſo igit Abbati ad monaſteriũ dicit: Si ſic futurũ erat, ut ad diſperſionẽ fratrũ abires, utinã nec acceſſiſſes ad eos. Cui ille. Noli, inquit, moleſte ferre, dilectiſsime quae acta ſunt. Nã ſcias purgatã eſſe areã Dñi, & triticũ tãtũ in horreo poſitũ, paleas aũt eſſe reiectas foras. Et ille. Vtinã nullus abſceſſiſſet ex eis, ſed nũc indica mihi, quæſo, quod exinde abierũt. Qui reſpõdit: Duodecim uiri cothurnoſi, atq; elati, in quibus Deus nõ habitabat. Tũc Romanus cũ lachrymis ait: Credo in illo diuinæ miſerationis reſpectu, quia nec illos ſeparabit à theſauro ſuo, ſed cõgregabit, & lucri eos faciet, pro quib' pati dignatus eſt. Et facta pro his oratiõe, obtinuit, ut reuerterẽt ad gratiã oĩpotẽtis Dei. Dñs.n. cõpũgi fecit corda eorũ, & agẽtes pœnitẽtiã pro exceſſu ſuo, cõgregauerũt ſinguli cõgregationes ſuas, & fecerunt ſibi monaſteria, quæ uſque hodie in Dei laudibus perſeuerant. Romanus autem perſiſtebat in ſimplicitate & operibus bonis, uiſitans infirmos, & ſaluans eos oratione ſua.

Romanus Lupicinũ reprehendit.

Eccè quanta orationis uirtus.

Factũ eſt aũt quodã tẽpore, dũ iter ageret ad uiſitãdos fratres, ut occupãte noctis crepuſculo, ad hoſpitiolũ diuerteret leproſorũ. Erant aũt nouẽ uiri. Suſcetusque ab eis, ſtatim plenus charitate Dei, iuſſit aquã calidam fieri, atq; omniũ pedes manu propria lauit, lectulũq; ſpatioſũ fieri præcepit, ut oẽs in uno ſtratu requieſcerent, nõ abhorrẽs luridæ maculã lepræ. Qđ cũ factũ fuiſſet, obdormiẽtibus leproſis, hic inter decãtatiões pſalmorũ uigilãs, extẽdit manũ ſuã, & tetigit latus unius infirmi, qui ſtatim mãdatus eſt. Tactuque ſalubri iterũ tetigit aliũ, & ipſe protinus eſt mũdatus. Cũq; ſe ſenſiſſent redditos ſanitati, tetigit unuſquiſq; proximũ ſuũ, ut ſcilicet expergefacti, rogarent ſanctũ pro emũdatiõe ſua. Sed cũ tacti ad inuicẽ fuiſſent, & ipſi mundati ſunt. Mane autem facto, adſpiciens omnes nitente cute effulgere, gratias agens Deo, & uale dicens, ac ſingulorum oſcula libans abſceſſit, mandans eis, ut ſemper ea, quæ Dei erant, & retinerent pectore, & operibus exercerent.

Romanus leproſos ſanat.

Lupicinus aũt iã ſenex factus acceſſit ad Childericũ regẽ, qui tũc Burgũdiæ præerat audierat.n. eũ habitare apud urbẽ Ianubã. Cuius cũ ingreſſus eſt portã, tremuit cathedra regis, qui ea hora ad cõuiuiũ reſidebat, exterritusq; ait ſuis: Terræmotus factus eſt. Reſpõderũt qui aderãt, nihil ſe ſenſiſſe cõmotiõis. Et ille: Occurrite quantocyus ad portã, ne forte aliquis aduerſari cupiẽs regno noſtro, adſit quaſi nociturus nobis. Nõ.n. ſine cauſa hæc ſella cõtremuit? Qui protinus cõcurrẽtes, offenderũt ſenẽ in ueſte pellicea, & dixerũt regi de eo. Qui ait: Ite, adducite eũ ĩ cõſpectu meo, ut intelligam cuius ordinis homo ſit. Et ſtatim adductus, ſtetit corã rege, ſicut quodã Iacob cũ Pharaone. Cui ille ait: Qui es, uel unde ueniſti, aut qđ eſt opus tuũ, uel qđ neceſſitaris habes, ut uenias ad nos? Cui ille. Pater ſũ Dñicarũ ouiũ, quas cũ Dñs ſpiritalibus cibis iugi adminiſtratiõe reficiat, corporalia eis interdũ alimẽta deficiũt. Ideo petimus potẽtiam ueſtrã, ut ad uictus ueſtitusquè neceſſaria aliqd tribuatis. Rex uerò hæc audiẽs, ait: Accipe agros, uineasq;, de quib' poſſitis uiuere, ac neceſſitates ueſtras explete. Qui reſpõdit. Agros & uineas nõ accipiemus, ſed placeat poteſtati ueſtræ aliqd de fructibus delegare, qui non decet monachos facultatibus mũdanis extolli, ſed in humilitate cordis Dei regnũ iuſtitiãq; eius exquirere. At rex cũ audiſſet hæc uerba, dedit eis præceptionẽ, ut annis ſingulis trecẽtos modios tritici, eodẽque numero mẽſuras uini accipiãt, & cẽtũ aureos ad comparanda fratrum indumenta. Quod uſq; nunc à fiſci ditionibus capere referuntur.

Ge. 47.

Poſt hæc aũt cũ iã ſenes prouectæquè eſſent ætatis, Lupicinus Abbas ſcilicet & Romanus frater eius, ait Lupicinus germano ſuo: Dic mihi, frater, in quonam monaſterio uis tibi parari ſepulcrũ, ut ſimul quieſcamus? Qui ait: Nõ poteſt fieri, ut ego in monaſterio ſepulcrũ habeã, à quo mulierũ acceſſus arcetur. Noſti enĩ, ꝙ mihi indigno & non merenti Dñs Deus meus gratiã tribuit curationũ, multique per impoſitionẽ manus meæ, ac uirtutẽ crucis Dñicæ à diuerſis lãguoribus ſunt erepti. Erit aũt cõcurſus ad tumulũ meũ, ſi ab hac luce migrauero. Ideoque eminus à monaſterio in monte paruulo ſepultus eſt, ſuper cuius deinceps ſepulcrũ, magnũ tẽplũ ædificatũ eſt, in qđ ingẽs frequẽtia populi diebus ſingulis accurrit. Multæ enĩ uirtutes ibi in Dei noĩe nũc oſtẽdunẽ. Nã & cæci ibi lumẽ, & ſurdi auditũ, & paralytici greſſum plerunq; recipiunt. Lupicinus autem Abbas obiens, intra monaſterij baſilicam eſt ſepultus, reliquitque Domino pecuniæ creditæ multiplicata talenta, id eſt, beatas congregationes, in eius laude deuotas.

Romanus extra monaſteriũ ſepelitur ꝑpter miracula.

Februarij, & primi Tomi

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE